Questo esemplare sembra completo - l'altro è mancante di alcuni fogli ma più marginato e meglio conservato - tenerli ambedue. Sergini.

27

MEDICI ANTIQVI OMNES, QVI LATINIS LITERIS DIVERSORVM MORBORVM

genera & remedia perſecuti ſunt, undique conquiſiti, & uno uolumine comprehenſi, ut eorum, qui ſe medicinæ ſtudio dediderunt, commodo conſulatur.

Index in omnes pleniſſimus.

VENETIIS, M. D. XLVII.

SI EST, ut medicina corporibus prosit: non dubito, quin à uobis magnam inieꝛrim gratiam, cum omnes, qui olim de re medica latine scripserunt, studiose conquisitos, quosdam etiam tanquam ex tenebris eductos, uno uolumine edendos curaui. omnium morꝛborum mentionem, & uniuscuiusque remedia reperietis. nam ut eorum aliquis aliquid omiserit, omnes tamen simul omnia præstabunt. ita ex multis scriptoribus quasi membris in unum corpus conformata medicina, male affectos curabit, bene ualentes tuebitur. recentiorum scripta non attigimus, quia fuisset & infinitum, & superuacaneum, quippe cum à ueteribus, quos impressimus, nihil uideatur esse prætermissum. Valete.

Medicorum latinorum nomina, qui in hoc uolumine continentur.

Aurelius Cornelius Celsus,
Q. Serenus,
Trotula,
Marcellus,
Scribonius Largus,
Soranus Ephesius,
C. Plinius Secundus,
L. Apuleius Madaurensis,
Antonius Musa,
Aemilius Macer,
Strabus Gallus,
Cælius Aurelianus,
Theodorus Priscianus.

HERBARVM ET REMEDIORVM, DE QVIBVS IN HISCE LIBRIS MEDICIS TRACTATVR, PLENISSIMVS INDEX.

In quo animaduertendum est, a primam, b alteram folij faciem denotare.

culturæ

felicina

mensuras

paralysis

F I N I S.

AVRELII CORNELII CELSI ARTIVM LIBER SEXTVS, IDEM MEDICINAE LIBER PRIMVS.

VT ALIMENTA sanis corporibus agricultura, sic sanitatem ægris medicina promittit. hæc quidem nusquam non est. siquidem etiam imperitissimæ gentes herbas, aliaque prompta in auxilium uulnerum, morborumque nouerunt. Verũ tamen apud Græcos aliquanto magis, quàm in cæteris nationibus exculta est. ac ne apud hos quidem a' prima origine, sed paucis ante nos sæculis: utpote cum uetustissimus auctor Aesculapius celebretur. qui quoniam adhuc rudem, & uulgarem hanc scientiam paulo subtilius excoluit, in deorum numerum receptus est. huius deinde duo filij Podalirius, & Machaon bello troiano ducem Agamemnonem secuti, non mediocrem opem cõmilitonibus suis attulerunt. quos tamen Homerus non in pestilentia, neque in uarijs generibus morborum aliquid attulisse auxilij, sed uulneribus tantummodo ferro, & medicamentis mederi solitos esse proposuit. ex quo apparet has partes medicinæ solas ab his esse tentatas, easque esse uetustissimas. Eodemque auctore disci potest, morbos tum ad iram deorum immortalium relatos esse, & ab ijsdem opem posci solitam. uerique simile est inter non nulla auxilia aduersæ ualetudinis, plerunque tamen eam bonam contigisse ob bonos mores, quos neque desidia, neque luxuria tentarant. siquidem hæc duo, corpora prius in Græcia, deinde apud nos afflixerunt. ideoque multiplex ista medicina, neque olim apud Græcos, neque apud alias gentes necessaria, uix aliquos ex bonis ad senectutis principia perducit. Ergo etiam post eos, de quibus retuli, non nulli clari uiri medicinam exercuerunt, donec maiore studio literarum disciplina agitari cœpit. quæ ut animo præcipue omnium necessaria, sic corpori inimica est. Primoque medendi scientia sapientiæ pars habebatur. ut & morborum curatio, & rerum naturę contemplatio sub ijsdem auctoribus nata sit, scilicet ijs hanc maxime requirentibus, qui corporum suorum robora quieta cogitatione, nocturnaque uigilia minuerant. Ideoque multos ex sapientiæ professoribus peritos eius fuisse accepimus, clarissimos uero ex his Pythagorã, & Empedoclem, & Democritum. huius autem, ut quidam crediderunt, discipulus Hippocrates Cous, primus quidem ex omnibus memoria dignus, ab studio sapientię disciplinam hanc separauit: uir & arte, & facundia insignis. Post quem Diocles Carystius, deinde Praxagoras, & Chrysippus, tum Herophilus, & Erasistratus sic artem hãc exercuerunt, ut etiam in diuersas curandi uias processerint. Ijsdemque temporibus in tres partes medicina diducta est, ut una esset quæ uictu, altera quæ medicamentis, tertia quæ manu mederetur. Primam διαιτητικὴν, secundam φαρμακευτικὴν, tertiam χειρουργικὴν Græci nominauerunt. Eius autem, quæ uictu morbos curat, longe clarissimi auctores etiam altius quædam agitare conati, rerum quoque naturæ sibi cognitionem uendicauerunt, tanquam sine ea trunca, & debilis medicina esset. Post quos Serapion primus omnium nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam professus, in usu tantum, & experimentis eam posuit. quem Apollonius, & Glaucias, & aliquanto post Heraclides Tarentinus, & aliqui non mediocres uiri secuti, ex ipsa professione se ἐμπειρικοὺς appellauerunt. Sic in duas partes ea quoque, quæ uictu curat, medicina diuisa est, alijs rationalem artem, alijs usum tantum sibi uendicantibus, nullo uerõ quidquam post eos, qui supra comprehensi sunt, agitante, nisi quod acceperat: donec Asclepiades medendi rationem ex magna parte mutauit. Ex cuius successoribus Themison nuper ipse quoque quædam in senectute deflexit. Et per hos quidem maxime uiros salutaris ista nobis professio increuit. Quoniam autem ex tribus medicinæ partibus ut difficillima, sic etiam clarissima est ea, quæ morbis medetur: ante om̃nia de hac dicendum est. Et quia prima in ea dissensio est, quòd alij sibi experimentorum tantummodo notitiam necessariam esse contendunt: alij nisi corporum, rerumque ratione comperta, non satis potentem usum esse proponunt: indicandum est quæ maxime ex utraque parte dicantur, quo facilius nostra quoque opinio interponi possit. Igitur ij, qui rationalem medicinam profitentur, hæc necessaria esse proponunt, abditarum, & morbos continentium causarum notitiam, deinde euidentiam, post hæc etiam naturalium actionum, nouissime partium interiorum. Abditas causas uocant in quibus requiritur ex quibus principijs nostra corpora sint; quid secundam, quid aduersam ualetudinem faciat. Neque enim credunt posse eum scire quomodo morbos curare conueniat, qui, unde hi sint, ignoret: neque esse dubium, quin alia curatione opus sit, si ex quatuor principijs uel superans aliquid, uel deficiens aduersam ualetudinem creat: ut quidam ex sapientiæ professoribus dixerunt. Alia si in humidis omne uitium est, ut Herophilo uisum est. alia si in spiritu, ut Hippocrati. alia si sanguis in eas uenas, quæ spiritui accommodatæ sunt, trãsfunditur, & inflammationem, quam Græci φλεγμονὴν nominant, excitat: eaque inflammatio talem motum efficit, qualis in febre est: ut Erasistrato placuit. alia si manantia corpuscula per inuisibilia foramina subsistendo iter claudunt: ut Asclepiades contendit: eum uero recte curaturum, quem prima origo causæ non fefellerit. Neque uero inficiantur experimenta quoque esse necessaria. sed ne ad hæc quidem aditum fieri potuisse, nisi ab aliqua ratione contendunt. Non enim quidlibet antiquiores uiros ægris inculcasse: sed cogitasse quid maxime conueniret: & id usu explorasse, quod ante coniectura aliqua duxisset. neque interesse an initia pleraque explorata sint, si a' consilio tamen cœperunt. & id quidem in multis ita se

ris,sed cum protinus uisurum,cui morbo id proximum sit,tentaturumque remedia similia illis, quæ uicino malo sæpe succurrerint,& per eius similitudinem opem reperturũ.Neque enim se dicere consilio medicum non egere, & irrationale animal hanc artem posse præstare. sed has latentium rerum cõiecturas ad rem non pertinere,quia nõ intersit,quid morbũ faciat,sed quid tollat : neque ad rẽ pertineat quomodo, sed quid optime digeratur,siue hac de causa concoctio incidat,siue de illa,& siue concoctio sit illa,siue tantum digestio.Neque quærendum esse quomodo spiremus,sed quid grauem,tardumque spiritũ expediat. neque quid uenas moueat,sed quid quæque motus genera significent. Hæc autem cognosci experimentis,& in omnibus eiusmodi cogitationibus in utrãque partem disseri posse.Itaque ingenium & facundiã uincere,morbos autem non eloquentia,sed remedijs curari. Quæ si quis elinguis usu discreta bene norit, hunc aliquanto maiorem medicum futurum,quàm si sine usu linguam suam excoluerit.Atque ea quidẽ, de quibus est dictum,superuacua esse tantummodo.Id uero quod restat etiam crudele,uiuorum hominũ aluum,atque præcordia incidi,& salutis humanæ præsidem artem non solum pestem alicui, sed hanc etiã atrocissimam inferre,cum præsertim ex ijs, quæ tanta uiolentia quærantur, alia non possint omnino cognosci,alia possint etiam sine scelere.nã colorem,læuorem,mollitiem,duritiem, similiaque omnia nõ esse talia inciso corpore,qualia integro fuerint.quia cum corporibus inuiolatis,hęc tamẽ metu,dolore,inedia, cruditate,lassitudine,mille alijs mediocribus affectibus sæpe mutentur, multo magis uerisimile est interiora,quibus maior mollities lux ipsa noua sit, sub grauissimis uulneribus & ipsa trucidatiõe mutari , neque quidquam esse stultius,quã quale quidque uiuo homine est,tale existimare esse moriente,immo iam mortuo.Nam uterum quidem,qui minus ad rẽ pertineat,spirante homine posse diduci: simulatque uero ferrum ad præcordia accessit,& discissum transuersum septum est,quod membrana quadã superiores partes ab inferioribus diducit,(διάφραγμα greci uocant) hominem protinus animam amittere . Ita demum mortui præcordia,& uiscus omne in cõspectum latrocinantis medici dari,quod necesse sit tale esse,quale mortui sit,non quale uiui fuit.Itaque consequi medicum ut hominem crudeliter iugulet, non ut sciat qualia uiui uiscera habeamus.Si quid tamen sit,quod adhuc spirante homine conspectui subijciatur, id sæpe casum offerre curantibus.Interdum enim gladiatorem in harena,uel militem in acie,uel uiatorem à latronibus exceptum,sic uulnerari,ut eius interior aliqua pars aperiatur,& in alio alia sita, sedem,positum,ordinem,figurã,similiaque alia cognoscere prudentem medicum non cædem,sed sanitatem molientem,idque per misericordiam discere,quod alij dira crudelitate cognouerint.Ob hęc ne mortuorũ quidẽ lacerationẽ necessariam esse,quæ etsi nõ crudelis,tamen fœda sit,cum aliter pleraque in mortuis se habeant. Quantũ uero in uiuis cognosci potest,ipsa curatio ostendat.Cum hæc per multa uolumina,per quę magnæ cõtentionis disputationes à medicis sæpe tractata sint,atque tractentur,subijciendum est,quę proxima uero uideri possint,ea neque addicta alterutri opinioni sunt,neque ab utraque nimiũ abhorrẽtia,media quodãmodo inter diuersas sententias. Quod in plurimis cõtentionibus deprehendere licet sine ambitione uerũ scrutantibus,ut in hac ipsa re.Nã quę demũ causæ uel secundã ualitudinẽ pręstent,uel morbos excitent, quomodo spiritus,aut cibus uel detrahatur,uel digeratur,ne sapiẽtiæ quidẽ professores scientia cõprehendunt,sed coniectura persequuntur.cuius autẽ rei nõ est certa notitia, eius opinio certũ reperire remediũ non potest. Verumque est ad ipsam curandi rationẽ nihil plus conferre,quã experientiã.Quãquã igitur multa sint ad ipsas artes proprie nõ pertinentia,tamen eas adiuuat excitando artificis ingeniũ.Itaque ista quoque naturę rerũ contemplatio quãuis nõ faciat medicũ aptiorẽ,tamen medicinæ reddit perfectũ. Verisque simile est & Hippocratẽ,& Erasistratũ,& quicũque alij non cõtenti febres & ulcera agitare, rerum quoque naturã ex aliqua parte scrutati sint,nõ ideo quidẽ medicos fuisse, uerũ ideo quoque maiores medicos extitisse. Ratione uero opus est ipsi medicinæ, etsi non inter obscuras causas, neque inter naturales actiones , tamen sæpe . Est enim hæc ars coniecturalis, neque respondet ei plerunque non solum coniectura, sed etiam experientia . & interdum non febris, non cibus, non somnus subsequitur sicut assueuit . Rarius , sed aliquando tamen morbus quoque ipse nouus est , quem non incidere , manifeste falsum est,cum ætate nostra quædam ex naturalibus partibus carne prolapsa, & arente, intra paucas horas expirauerit, sic ut nobilissimi medici neque genus mali, neque remedium inuenerint , quos ego nihil ideo tentasse iudico,quia nemo in splendida persona periclitari coniectura sua uoluerit,ne occidisse, nisi seruasset,uideretur. Veri tamen simile est,potuisse aliquid cogitare detracta tali uerecũdia, & fortasse responsurum fuisse id quod aliquis esset expertus . Ad quod medicinæ genus neque semper similitudo aliquid confert,& si quando confert , tamen id ipsum rationale est inter multa similia genera & morborum,& remediorum cogitare,quo potissimum medicamento sit utendum.Cũ igitur talis res incidit, medicus aliquid oportet inueniat,quod non utique fortasse,sed sæpius tamen etiam respondeat.Petet autẽ nouum quoque consilium non ab rebus latentibus (istæ enim dubiæ,& incertę sunt) sed ab ijs quę explorari possunt,idest euidentibus causis.Interest enim,fatigatio morbum,an sitis, an frigus,an calor,an uigilia,an fames fecerit,an cibi,uinique abundantia,an intemperantia libidinis, neque ignorare hunc oportet,quæ sit ægri natura,humidum magis,an magis siccum corpus eius sit,ualidi nerui,an infirmi, frequens aduersa ualetudo,an rara,ea,quæ cum est,uehemens esse soleat,an leuis,breuis,an longa : quod is uitæ genus sit secutus,laboriosum,an quietum,cum luxu,an cum frugalitate: ex his enim , similibusque sæpe curandi noua ratio ducenda est.Quamuis ne hæc quidem sic præteriri debent, quasi nullam controuersiam recipiant. Nam & Erasistratus non ex ijs fieri morbos dixit,quoniam & alij,& ijdem aliâs post ista non febricitarent,& quidam medici sæculi nostri sub auctore (ut ipsi uideri uolunt) Themisone , contendunt

nullius causæ notitiam quidquã ad curationes pertinere, satisque esse quædam communia morborum intueri. si quidem horum tria genera esse, unum adstrictum, alterum fluens, tertium mixtum. Nam modo parum excernere ægros, modo nimium, modo alia parte parum, alia nimium. Hæc autem genera morborum modo acuta esse, modo longa, & modo increscere, modo consistere, modo minui consueuerunt. Cognito igitur eo quod ex his est, si corpus adstrictum est, digerẽdum esse, si profluuio laborat, continendũ: si mixtum uitium habet, occurrendum subinde uehementiori malo. & aliter acutis morbis medendũ; aliter uetustis, aliter increscentibus, aliter subsistentibus, aliter iam ad sanitatem inclinantibus. Horum obseruationẽ medicinam esse, quam ita finiunt, ut quasi uiam quandã quam μέθοδον græci nominant, eorumque quæ morbis communia sunt, contemplatricem esse contendunt, ac neque rationalibus se, neque experimenta tantum spectantibus annumerari u olunt, cum ab illis eo nomine dissentiant, quod in coniectura rerum latentium nolunt esse medicinam, ab ijs eo quod parum artis esse in obseruatione experimentorũ credunt. Quod ad Erasistratum pertinet, primũ ipsa euidẽtia eius opinioni repugnat, quia raro nisi post horum aliquid morbus uenit. Deinde non sequitur, ut quod alium non afficit, aut eundem aliâs, id ne alteri quidem, aut eidem tempore alio noceat. Possunt enim quædam subesse corpori, uel ex infirmitate eius, uel ex aliquo affectu, quæ uel in alio non sunt, uel in hoc aliàs non fuerunt. eaque per se non tanta ui concitant morbum, tamen obnoxium magis alijs iniurijs corpus efficiunt. Quod si contemplationem rerum naturæ, quam temere medici sibi uendicant, satis comprehendisset, etiam illud scisset, nihil omnino ob unam causam fieri, sed id pro causa apprehẽdi, quod coutulisse plurimum uidetur. Potest autem id dũ solum est, non mouere, quod iunctum alijs maxime mouet. Accedit ad hæc, quòd ne ipse quidẽ Erasistratus, qui trãsfuso in arterias sanguine febrem fieri dicit, idque nimis repleto corpore incidere repperit, cur ex duobus æque repletis, alter in morbum inciderit, alter omni periculo uacarit, quod cotidie fieri apparet, non discreuerit. Ex quo disci potest, ut uera sit illa transfusio, tamẽ illam non per se, cum plenum corpus est, fieri, sed cum horum aliquid accesserit. Themisonis uero æmuli, si perpetua quæ promittunt, habent, magis etiam quã ulli rationales sunt. Neque enim si quis non omnia tenet, quæ rationalis alius probat, protinus alio nouo nomine artis indiget: si modo, quod primum est, non memoriæ soli, sed rationi quoque insistit. Si quod uero propius est, uix ulla perpetua præcepta medicinalis ars recipit, ijdem sunt, quod ij, quos experimenta sola sustinent, eo magis, quoniam si compresserit aliquem morbus, an fuderit, quilibet etiam imperitissimus uidet. Quid autem compressum corpus resoluat, quid solutum teneat, si a' ratione tractum est, rationalis est medicus. Si ut ei, qui se rationalem negat, confiteri necesse est, ab experientia empiricus est. Ita apud eum morbi cognitio extra artem, medicina intra usum est. Neque adiectũ quidquã empiricorum professioni, sed demptum est, quoniam illi multa circunspiciunt, ij tantum facillima & non plus quã uulgaria. Nam & ij qui pecoribus ac iumentis medentur, cum propria cuiusque ex multis animalibus nosse non possint, communibus tantummodo insistunt. Et exteræ gentes, cum subtilem medicinæ rationem non nouerint, communia tantum uident. Et qui ample ualitudinarios nutriunt, quia singulis summa cura consulere non sustinent, ad communia ista confugiunt. Neque Hercules istud; & antiqui medici nescierunt, sed ijs contenti non fuerunt. Ergo etiam uetustissimus auctor Hippocrates dixit mederi oportere & communia, & propria intuentem. Ac ne isti quidem ipsi intra suam professionem consistere ullo modo possunt. si quidem & compressorum, & fluentium morborum genera diuersa sunt, faciliusque id in ijs, quæ fluunt, inspici potest. Aliud est enim sanguinem, aliud bilem, aliud cibum uomere, aliud deiectionibus, aliud torminibus laborare, aliud sudore digeri, aliud tabe consumi. Atque in partes quoque humor erumpit, ut in oculos, auresque. quo periculo nullum humanum membrũ uacat: nihil autem horum sic, ut aliud curatur. Ita protinus in ijs a` cõmuni fluẽtis morbi cõtemplatione ad propriam medicina descendit. Atque in hac quoqne rursus alia proprietatis notitia sæpe necessaria est, quia non eadem omnibus etiam in similibus casibus opitulantur. si quidem certæ quædam res sunt, quę in pluribus uentrem aut astringunt, aut resoluunt, inueniuntur tamen in quibus aliter, atque in cæteris idẽ eueniat. In his ergo communium inspectio contraria est, propriorum tantum salutaris, & causæ quoque ęstimatio sæpe morbum soluit. Ergo etiã ingeniosissimus sæculi nostri medicus, quẽ nuper uidimus, Cassius febricitanti cuidã, & magna siti affecto, cũ post ebrietatẽ eũ premi cœpisse cognosceret, aquã frigidã ingessit, qua ille epota, cum uini uim miscendo fregisset, protinus febrẽ somno & sudore discussit. Quod anxilium medicus opportune prouidit, non ex eo, quôd aut strictum corpus erat, aut fluebat, sed ex causa, quę ante pręcesserat. Estque etiam proprium aliquid & loci, & temporis istis quoque auctoribus, qui cum disputant quemadmodum sanis hominibus agendum sit, præcipiunt ut grauibus aut locis, aut temporibus magis uitetur frigus, æstus, sacietas, labor, libido, magisque ut conquiescat ijsdem aut locis aut temporibus, si quis grauitatem corporis sentit, ac neque uomitu stomachum, neque purgatione aluum solicitet. Quæ uera quidem sunt, a' communibus tamen ad quædam propria descendunt. nisi persuadere nobis uolunt, sanis quidẽ considerandum esse, quod cœlum, quod tempus anni sit, ęgris uero nõ esse, quibus tanto magis omnis obseruatio necessaria est, quanto magis obnoxia offensis infirmitas est. Quin etiam morborum in ijsdem hominibus alię, atque alię proprietates sunt, & qui secundis aliquando frustra curatus est, contrarijs sępe restituitur. Plurimaque in dando cibo discrimina reperiuntur, ex quibus contentus uno ero. nam famem facilius fert adolescens, quàm puer, facilius in denso cœlo, quã in tenui, facilius in hyeme, quã æstate, facilius uno cibo, quã prandio quoque assuetus, facilius inexercitatus, quã exercitatus homo sustinet. Sæpe autem in eo magis necessaria cibi festinatio est, qui minus inediam tolerat. Ob quæ com-

petit

petit eum qui propria nō nouit, communia tantum intueri debere, eumque qui nosse propria potest, illa quidem non oportere negligere, sed ijs quoque insistere. Ideoque cum par scientia sit, utiliorem tamen medicum esse amicum, quā extraneum. Igitur ut ad propositum meum redeam, rationalem quidē puto medicinam esse debere, instrui uero ab euidentibus causis, obscuris omnibus non a' cogitatione artificis, sed ab ipsa arte reiectis. Incidere autem uiuorum corpora, & crudele, & superuacuū est, mortuorum corpora discentibus necessarium. Nam positum, & ordinem nosse debent, quæ cadauera melius, quam uiuus & uulneratus homo repræsentant, sed & cætera, quæ modo in uiuis cognosci possunt, in ipsis curationibus uulneratorum paulo tardius, sed aliquando mitius usus ipse monstrauit. His propositis, primum dicam quemadmodum sanos agere conueniat, tum ad ea transibo, quæ ad morbos, curationesque eorum pertinebunt.

Quemadmodum sanos agere conueniat. Cap. I.

Sanus homo qui & bene ualet, & suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet, ac neque medico, neque iatrolipta egere. Hunc oportet uarium habere uitæ genus, modo ruri esse, modo in urbe, sæpiusque in agro. nauigare, uenari, quiescere interdum, sed frequentius se exercere. Siquidem ignauia corpus hebetat, labor firmat. illa maturam senectutem, hic longam adolescentiam reddit. Prodest etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti. modo ungi, modo id ipsum negligere. nullum cibi genus fugere, quo populus utatur. interdum in conuiuio esse, interdum ab eo se retrahere. modo plus iusto, modo non amplius assumere. bis die potius, quā semel cibum capere, & semper quàmplurimum, dummodo hūc concoquat. Sed ut huius generis exercitationes, cibique necessarij sunt, sic athletici superuacui, nā & intermissus propter ciuiles aliquas necessitates ordo exercitationis corpus affligit, & ea corpora, quæ more eorū repleta sunt, celerrime, & senescunt, & ægrotant. Concubitus uero neque nimis concupiscendus, neque nimis pertimescendus est. Rarus, corpus excitat, frequens soluit. Cum autem frequens non numero sit, sed natura, ratione ætatis & corporis, scire licet eum non inutilem esse, quem corporis neque languor, neque dolor sequitur. Idē interdiu peior est, noctu tutior. ita tamen si neque illum cibus, neque hunc cum uigilia labor statim sequitur. Hæc firmis seruanda sunt, cauendumque ne in secunda ualetudine, aduersæ præsidia consumantur.

Quæ stomacho imbecilli seruanda sint. Cap. II.

At imbecillis stomacho, quo in numero magna pars urbanorum, omnesque pene' cupidi literarū sunt, obseruatio maior necessaria est. ut quod uel corporis, uel loci, uel studij ratio detrahit, cura restituat. Ex ijs igitur qui bene concoxit, mane tuto surget. qui parum, quiescere debet. & si mane surgendi necessitas fuerit, redormire. Qui non concoxit, ex toto conquiescere, ac neque labori se, neque exercitationi, neque negotio credere. Qui crudum sine præcordiorum dolore ructat, is ex interuallo aquam frigidam bibere, & se nihilominus continere. Habitare uero ædificio lucido perflatum æstiuum, hibernum solem habente, cauere meridianum solem, matutinum, & uespertinum frigus, itemque auras fluminum, atque stagnorum minimeque nubilo cœlo soli aperienti se committere, ne modo frigus, modo calor moueat. quæ res maxime grauedines, distillationesque concitat. Magis uero grauibus locis ista seruanda sunt, in quibus etiam pestilentiam faciunt. Scire autem licet integrum corpus esse, cū quotidie mane urina alba, dein rufa est. Illud concoquere, hoc concoxisse significat. Vbi experrectus est aliquis, paulum intermittere, deinde nisi hyems est, fouere os multa aqua frigida debet, longis diebus meridiari potius ante cibum, sin minus, post eum. per hyemem potissimum totis noctibus conquiescere. Sin lucubrandum est, non post cibum id facere, sed post concoctionem. Quem interdiu uel domestica, uel ciuilia officia tenuerūt, huic tempus aliquod seruandum curationi corporis sui est. Prima autem eius curatio, exercitatio est, quæ semper antecedere cibum debet, in eo qui minus laborauit, & bene concoxit, amplior. in eo qui fatigatus est, & minus concoxit, remissior. Commode uero exercent clara lectio, arma, pila, cursus, ambulatio, atque hæc non utique plana commodior est. siquidem melius ascensus quoque & descensus cum quadam uarietate corpus mouet, nisi tamen id perquam imbecillum est. melior autem est sub diuo, quàm in porticu. melior si caput patitur, in sole, quàm in umbra. melior in umbra, quam parietes, aut uiridaria efficiunt, quàm quæ tecto subest. melior recta, quàm flexuosa. exercitationis autem plerunque finis esse debet sudor, aut certe lassitudo, quæ citra fatigationem sit, idque ipsum modo minus, modo magis faciendum est. Ac ne ijs quidem athletarū exemplo, uel certa esse lex, uel immodicus esse labor debet. Exercitationē recte sequitur modo unctio uel in sole, uel ad ignem, modo balneum, sed conclaui quam maxime, & alto, & lucido, & spatioso. Ex his uero neutrum sæpe fieri oportet, sed sæpius alterutrum pro corporis natura. Post hæc paulum conquiescere opus est. ubi ad cibum uentum est, nunquam utilis est nimia facietas. Sæpe etiam inutilis nimia abstinentia. sæpe si qua intemperantia subest, tutior est in potione quàm in esca. Cibus a' salsamentis, oleribus, similibusque rebus melius incipit. Tum caro assumenda est, quæ assa optima, aut elixa est. Condita omnia duabus de causis inutilia sunt. quoniam & plus propter dulcedinem assumitur, & quod modo par est, tamen ægrius concoquitur. Secunda mensa bono stomacho nihil nocet, in imbecillo coacescit. si quis itaque hoc parum ualet, palmulas, pomaque, & similia melius primo cibo assumit. Post multas potiones,

quæ aliquantum ſitim exceſſerunt,nihil edendum eſt.poſt ſacietatem ,nihil agendum. Vbi expletus eſt aliquis,facilius concoquit,ſi quidquid aſſumpſit, potione aquæ frigidæ includit , tum pauliſper inuigilat, deinde bene dormit.Si quis interdiu ſe implebit,poſt cibum neque frigori , neque æſtui, neque labori ſe debet committere . neque enim tam facile hæc inani corpore,quam repleto nocent.Si quibus de cauſis futura inedia eſt,labor omnis uitandus eſt.

Obſeruationes quædam prout res nouæ accidunt , & prout corporum genera , & ſexus,& ætates,& tempora anni ſunt. Cap. III.

Atque hæc quidem pene' perpetua ſunt. Quaſdam autem obſeruationes deſiderant & nouæ res,& cor porum genera,& ſexus,& ætates,& tempora anni. Nam neque ex ſalubri loco in grauem,neque ex graui in ſalubrem tranſitus ſatis tutus eſt. Ex ſalubri in grauem prima hyeme,ex graui in eum, qui ſalubris eſt, prima æſtate trāſire melius eſt. Neque uero ex multa fame nimia ſacietas, neque ex nimia ſacietate fames idonea eſt. Periclitaturque & qui ſemel , & qui bis die cibum incontinenter contra conſuetudinem aſſumit. Item neque ex nimio labore ſubitum otium,neque ex nimio otio ſubitus labor ſine graui noxa eſt. Ergo cum quis mutare aliquid uolet,paulatim debebit aſſueſcere. Omnem etiam laborē facilius uel puer, uel ſenex,quam inſuetus homo ſuſtinet. Atque ideo quoque nimis otioſa uita utilis non eſt , quia poteſt incidere laboris neceſſitas. Si quando tamen inſuetus aliquis laborauit, aut multo plus quâm ſolet , etiam ſi qui aſſueuit,huic ieiuno dormiendum eſt,multo magis ſi etiam os amarū eſt,uel oculi caligant, aut uenter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo ieiuno eſt,ſed etiam in poſterum diem permanendum,niſi cito id quies ſuſtulit . Quod ſi factum eſt , ſurgere oportet,& lente paululum ambulare. At ſi ſomni neceſſitas non fuit,quia modice magis aliquis laborauit , tamen ingredi aliquid eodem modo debet. Communia deinde omnibus ſunt poſt fatigationem cibum ſumpturis,ubi paulum ambulauerunt, ſi balneum non eſt,calido loco uel in ſole,uel ad ignem ungi,atque ſudare. ſi eſt, ante omnia in tepidario reſidere. Deinde ubi paulum conquieuerunt,intrare,& deſcendere in ſolium.tum multo oleo ungi, leniterque perfricari,iterum in ſolium deſcendere. Poſt hæc,os aqua calida fouere, deinde frigida. Balneum ijs feruens idoneum non eſt. Ergo ſi nimium alicui fatigato pene' febris eſt, huic abunde eſt loco tepido demittere ſe inguinibus tenus in aquam calidam , cui paulum olei adiectum , deinde totum quidem corpus, maxime tamen eas partes,quæ in aqua fuerunt,leniter perfricare ex oleo,cui uinum, & paulum contriti ſalis ſit adiectum. Poſt hæc,omnibus fatigatis,aptum eſt cibum ſumere,eoque humido uti.aqua, uel certe diluta potione eſſe contentos,maximeque ea,quæ moueat urinam. Illud quoque noſſe oportet, quòd ex labore ſudanti frigida potio pernitioſiſſima eſt.atque etiam cum ſudor ſe remiſit,itinere fatigatis inutilis. A' balneo quoque uenientibus Aſclepiades inutilem eam iudicauit. quod in ijs uerum eſt , quibus aluus facile nec tuto reſoluitur,quique facile inhorreſcunt.perpetuum in omnibus nō eſt, cum potius naturale ſit potione æſtuantem ſtomachum refrigerari,frigentem calefieri.quod ita pręcipio,ut tamen fatear ne ex hac quidem cauſa ſudanti adhuc frigidum bibendum eſſe. Solet etiam prodeſſe poſt uarium cibum,frequentesque dilutas potiones,uomitus,& poſtero die longa quies,deinde modica exercitatio. Si aſſidua fatigatio urget,inuicem modo aqua,modo uinum bibendum eſt,raroque balneo utendum. Leuatque laſſitudinem etiam laboris mutatio,eumque,quem nouum genus eiuſdem laboris preſſit, id quod in conſuetudine eſt,reficit. Fatigato quotidianum cubile tutiſſimum eſt,inſolitum contra laſſat. quod enim contra conſuetudinem eſt,nocet,ſeu molle,ſeu durum eſt.proprie quædam ad eum pertinent,qui ambulando fatigatur. Hunc reficit in ipſo quoque itinere frequens frictio,poſt iter,primum ſedile, deinde unctio , tum calida aqua in balneo magis ſuperiores partes,quā inferiores foueat. Si quis uero exuſtus in ſole eſt , huic in balneum protinus eundum eſt,perfundendumque oleo corpus,& caput.deinde in ſolium bene calidū deſcendendum eſt.tum multa aqua per caput infundenda prius calida? deinde frigida. At ei qui perfrixit, opus eſt in balneo primū inuoluto ſedere,donec inſudet,tum ungi,deinde lauari. cibum modicū , deinde potiones meracas aſſumere. Is uero qui nauigauit,& nauſea preſſus eſt,ſi multam bilem euomuit, uel abſtinere cibo debet,uel paulum aliquid aſſumere. Si pituitam acidam effudit,utique ſumere cibū,ſed aſſueto leuiorem. Si ſine uomitu nauſea fuit,uel abſtinere,uel poſt cibū uomere. Qui uero toto die,uel in uehiculo,uel in ſpectaculis ſedet,huic nihil currendum , ſed lente ambulandum eſt . Lenta quoque in balneo mora,dein cœna exigua prodeſſe conſueuerunt. Si quis in balneo æſtuat,reficit hunc ore exceptum,& in eo retentum acetum.ſi id non eſt,eodem modo frigida aqua aſſumpta. Ante omnia autem norit quiſque naturam ſui corporis,quoniam alij graciles , alij obeſi ſunt , alij calidi , alij frigidiores,alij humidi, alij ſicci. alios aſtricta,alios reſoluta aluus exercet.raro quiſquam non aliquam partem corporis imbecillam habet. Tenuis uero homo implere ſe debet,plenus extenuare,calidus refrigerare,frigidus calefacere,madens ſiccare,ſiccus madefacere.itemque aluum firmare is,cui fuſa: ſoluere is,cui aſtricta eſt. Succurrendumque ſemper parti maxime laboranti eſt. Implet autem corpus modica exercitatio,frequentior quies, unctio. & ſi poſt prandium eſt balneum,contracta aluus,modicum frigus hyeme,ſomnus & plenus,& non nimis longus.molle cubile,animi ſecuritas,aſſumpta per cibos,& potiones maxime dulcia & pinguia, cibus & frequentior,& quantus pleniſſimus poteſt concoqui. Extenuat corpus aqua calida,ſi quis in eam deſcendit, magisque ſi ſalſa eſt.in ieiunio balneum,inurens ſol,& omnis calor,cura,uigilia, ſomnus nimium uel breuis,uel longus.lectus per æſtatem terra,hyeme durū cubile.curſus,multa ambulatio,omnisque uehemens exercitatio,

exercitatio, uomitus, deiectio, acidę res & austerę, & semel die assumptæ epulę, & uini non perfrigidi, ieiuno potio in consuetudinem adducta. Cum uero inter extenuantia posuerim uomitum, & deiectionē, de his quoque proprie quędam dicenda sunt. Eiectum esse ab Asclepiade uomitū in eo uolumine, quod de tuenda sanitate composuit, uideo. neque reprehendo, si offensus eorum est consuetudine, qui quotidie eijciendo uorandi facultatem moliuntur. paulo etiam longius processit, idem purgationes quoque eodem uolumine expulit. & sunt hę perniciosę, si nimis ualentibus medicamentis fiunt. Sed hæc tamen submouenda esse, non est perpetuum. quia corporum, temporumque ratio potest ea facere necessaria, dum & modo, & non nisi cum opus est, adhibeantur. Ergo ille quoque ipse, si quid iam corruptum esset, expelli debere confessus est. Ita non ex toto res coudemnanda est. sed esse eius etiam plures causæ possunt. estque in ea quædam paulo subtilior obseruatio adhibenda. Vomitus utilior est hyeme, quam æstate. Nam tum, & pituitæ plus, & capitis grauitas maior subest. inutilis est gracilibus, & imbecillum stomachum habentibus. utilis est plenis, & biliosis omnibus, si uel nimium se replerunt, uel parum concoxerunt. nam siue plus est, quàm quod concoqui possit, periclitari ne corrumpatur, non oportet. Si uero corruptum est, nihil commodius est, quàm id, qua uia primum expelli potest, eijcere. Itaque ubi amari ructus cum dolore, & grauitate pręcordiorum sunt, ad hunc protinus confugiendum est. Item prodest ei, cui pectus ęstuat, & frequens saliua, uel nausea est, aut cui sonant aures, aut madent oculi, aut os amarum est. Similiterque ei, qui uel cœlū, uel locū mutat, hisque quibus, si per plures dies non uomerunt, dolor pręcordia infestat. Neque ignoro inter hęc pręcipi quietē. quę non semper contingere potest agendi necessitatem habentibus, nec in omnibus idem facit. Itaque istud luxurię causa fieri non oportere confiteor. interdum ualetudinis causa recte fieri experimentis credo. Commoneo tamen ne quis, qui ualere, & senescere nolet, hoc quotidianum habeat. Qui uomere post cibū uolet, si ex facili facit, aquam tantum tepidam ante debet assumere, si difficilius, aquę, uel salis, uel mellis paulum adijcere. At qui mane uomiturus est, ante bibere mulsum, uel hyssopum, aut esse radiculam debet. deinde aquam tepidam, ut supra scriptum est, bibere. Cætera quę antiqui medici pręceperunt, stomachum omnia infestant. Post uomitum, si stomachus infirmus est, paulum cibi sed huius idonei, gustandum, & aquę frigidę cyathi tres bibendi sunt. Si autem uomitus fauces exasperauit, qui uomuit, si mane id fecit, ambulare debet, tum ungi, deinde cœnare. si post cœnam, postero die lauari, & in balneo sudare, hinc proximus cibus, mediocris utilior est, isque esse debet cum pane hesterno, uino austero meraco, & carne assa, cibisque omnibus quam siccissimis. Qui uomere bis in mense uult, melius consulet, si biduo continuarit, quàm si post quintum decimum diem uomuerit, nisi hæc mora grauitatem pectori faciet. deiectio autem medicamento quoque petenda est, ubi uenter suppressus parum reddit. ex eoque inflammationes, caligines, capitis dolores, aliaque superioris partis mala increscunt. Quid enim inter hæc adiuuare possunt quies, & inedia quæ per illas maxime eueniunt? Qui eijcere uolet, primum cibis, uinisque utetur his, quæ hoc præstant. dehinc si parum illa proficient, aloen sumat. Sed purgationes quoque ut interdum necessariæ sunt, sic ubi frequentes sunt, periculum afferunt. Assuescit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit, cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas sit. Calefacit autem unctio, aqua salsa, magisque si calida est. omnia salsa, amara, carnosa. si post cibum est balneum, uinum austerum. Refrigerat in ieiunio, & balneum, & somnus nisi nimis longius est, & omnia acida, aqua quàm frigidissima, oleum si aquæ misceatur. Humidum autem corpus efficit labor maior quàm ex consuetudine, frequens balneum, cibus plenior, multa potio, post hac ambulatio, & uigilia. Per se quoque ambulatio multa, & uehemens, & matutina exercitatio, & non protinus cibus adiectus, ea genera escæ quæ ueniunt ex locis frigidis, & pluuijs, & irriguis. Contra siccat modica exercitatio, fames, unctio sine aqua, calor, sol modicus, frigida aqua, cibus exercitationi statim subiectus, & is ipse ex siccis, & æstuosis locis ueniens. Aluum astringit labor, sedile, creta figularis corpori illita, cibus imminutus, & is ipse semel die assumptus ab eo, qui bis solet. exigua potio, neque adhibita nisi cum cibi quis quantum assumpturus est, cepit. post cibum quies. Contra soluit aucta ambulatio, atque esca post motus, qui post cibum est. subinde potiones cibo immixtæ. Illud quoque scire oportet, quod uentrē uomitus solutum comprimit, compressum soluit. Itemque comprimit is uomitus, qui statim post cibū est, soluit is qui tarde superuenit. Quod ad ætates uero pertinet, inediam facillime sustinent mediæ ętates, minus iuuenes, minime pueri, & senectute confecti. quo minus fert facile quisque, eo sæpius debet cibum assumere, maximeque eo eget, qui increscit. Calida lauatio, & pueris, & senibus apta est. Vinum dilutius pueris, senibus meracius; neutri ætati quæ inflationes mouent. Iuuenum minus quæ assumant, & quomodo curentur, interest. quibus iuuenibus fluxit aluus. plerunque in senectute contrahitur. Quibus in adolescentia fuit astricta, sæpe in senectute soluitur. Melior est autem in iuuene fusior, in sene astrictior. Tempus quoque anni considerare oportet. hyeme plus esse conuenit. minus, sed meracius bibere. multo pane uti. carne potius elixa. modice oleribus. semel die cibum capere, nisi si nimis uenter astrictus est. Si prandet aliquis, utilius est exiguum aliquid, & ipsum siccum sine carne, sine potione sumere. Eo tempore anni calidis omnibus potius utendum est, uel calorem mouentibus. Venus tum non æque perniciosa est. At uere paulum cibo demendum, adijciendumque potioni, sed dilutius tamen bibendum est. magis carne utendum. magis oleribus. transeundum paulatim ad assa ab elixis. Venus eo tempore anni tutissima est. Aestate uero, & potione, & cibo corpus sæpius eget. ideo prandere quoque commodum est. Eo tempore aptissima sunt, & caro, & olus. potio quam dilu-

tissima, ut & sitim tollat, nec corpus incendat. Frigida lauatio, caro assa, frigidi cibi, uel qui refrigerent. Vt sæpius autem cibo utendum, sic exiguo est. Per autumnum propter cœli uarietatem periculum maximum est. Itaque neque sine ueste, neque sine calciamentis prodire oportet, præcipueque diebus frigidioribus. neque sub diuo nocte dormire, aut certe bene operiri. Cibo uero iam paulo pleniore uti licet. minus, sed meracius bibere. Poma nocere quidam putant, quæ immodice toto die plerunque sic assumuntur, ne quid ex densiore cibo remittatur. Ita non hæc, sed consumatio omnium nocet. Ex quibus in nullo tamen minusquàm in his noxæ est. Sed his uti non sæpius quàm alio cibo conuenit. Denique aliquid densiori cibo, cum id accedit, necessarium est demi. Neque æstate uero, neque autumno utilis uenus est, tolerabilior tamen per autumnum, æstate uero, & toto (si fieri potest) abstinendū.

De his, qui aliqua parte corporis laborant, & primum de his, quibus caput infirmum est. Cap. IIII.

Proximum est ut de his dicam, qui parteis aliquas corporis imbecillas habent, cui caput infirmum est, is si bene concoxerit, leniter perfricare id mane manibus suis debet. nunquam id, si fieri potest, ueste uelare, aut ad cutem tonderi. Vtileque lunam uitare, maximeque ante ipsum lunæ, solisque concursum. sed nusquam post cibum progredi. Si cui capilli sunt, eos quotidie pectere, multum ambulare sed si licet, neque sub tecto, neque in sole. Vbique autem uitare solis ardorem, maximæque post cibū, & uinum. potius ungi, quam lauari. nunquam ad flammam ungi, interdum ad prunam. Si in balneū uenit, sub ueste primum paulum in tepidario insudare, ibi ungi, tum transire in calidarium, ubi sudabit, in solium non descendere, sed multa calida aqua per caput se totum perfundere, tum tepida uti, dein frigida, diutiusque ea caput, quam cæteras partes perfundere, deinde id aliquandiu perfricare, nouissime detergere, & ungere. Capiti nihil æque prodest atque aqua frigida. Itaque is, cui hoc infirmum est, per æstatem id bene largo canali quotidie debet aliquandiu subijcere. Semper autem etiam si sine balneo unctus est, neque totum corpus refrigerare sustinet, caput tamen aqua frigida perfundere. sed cum cæteras partes attingi nolit, demittere id ne ad ceruices aqua descendat, eamque ne quid oculis, alijs'ue partibus noceat, defluentem subinde manibus ad os regerere. huic modicus cibus necessarius est, quem facile concoquat. isque si ieiunio caput læditur, assumendus etiam medio die est. si non læditur, semel potius. Bibere huic assidue uinum dilutum, leue, quàm aquam magis expedit, ut cum caput grauius esse cœperit, sit quo confugiat, eique ex toto neque uinum, neque aqua semper utilia sunt. medicamentū utrumque est, cum inuicem assumitur. Scribere, legere, uoce contendere, huic opus non est utique post cœnam, post quam ne cogitatio quidem ei satis tuta est, maxime tamen uomitus alienus est.

De his qui lippitudine, grauedine, destillatione, tonsillisq; laborant. Cap. V.

Neque uero his solis, quos capitis imbecillitas torquet, usus aquæ frigidæ prodest, sed his etiam, quos assiduæ lippitudines, grauedines, destillationes, tonsillæque male habent. his autem non caput tantum quotidie perfundendum est, sed os quoque multa frigida aqua fouendum est. præcipueque omnibus, quibus hoc utile auxilium est, eo utendum est, ubi grauius cœlū Austri reddiderunt. cumque omnibus inutilis sit post cibum, aut contentio, aut cogitatio animi, tum his præcipue, qui uel capitis, uel arteriæ dolores habere consuerunt, uel quoslibet alios oris affectus. Vitari etiam grauedines, destillationesque possunt, si quam minime eum, qui his opportunus est, aerem, uel loca, aquasque mutet. si caput in sole protegit, ne incendatur, ne'ue subitum ex repentino nubilo frigus id moueat. Si post concoctionem ieiunus caput radit. Si post cibum neque legit, neque scribit.

Ad solutam aluum remedia. Cap. VI.

Quem uero frequenter citata aluus exercet, huic opus est pila, similibusque superiores partes exercere, dum ieiunus est, ambulare, uitare solis nimium ardorem, continua balnea, ungi citra sudorem, nō uti cibis uarijs, minimeque iurulentis, aut leguminibus, oleribus'ue his, quę celeriter descendunt, omnia denique fugere, quæ tarde concoquuntur. Venatio, durique pisces, & ex domesticis animalibus assa caro maxime iuuant. Nunquam uinum salsum bibere expedit, ne tenue quidem, aut dulce, sed austerum, & plenius, neque id ipsum peruetus. Si mulso uti uolet, id ex decocto melle faciendum est. Si frigidæ potiones uentrem eius non turbant, his utendum potissimum est. Si quid offensæ in cœna sensit, uomere debet, idque postero quoque die facere. tertio modici ponderis panē ex uino esse, adiecta uua, uel olea, uel ex defruto, similibusque alijs, deinde ad consuetudinem redire. Semper autem post cibū conquiescere, ac neque intendere animum, neque ambulatione quamuis leui dimoueri.

Remedia ad coli dolorem. Cap. VII.

At si laxius intestinum dolere consueuit, quod κῶλον nominant, cum id nihil nisi genus inflationis sit, id agendum est, ut concoquat aliquis, ut lectione, & alijs generibus exerceatur, utatur balneo calido, cibis

do, cibis quoque, & potionibus calidis, denique omnimodo frigus euitet. item dulcia omnia, leguminaque, & quidquid inflare consueuit.

Quæ agenda sint stomacho laborantibus. Cap. VIII.

Si quis uero stomacho laborat, legere clare debet, post lectionem ambulare, tum pila, uel armis, alio'ue quo genere, quo superior pars mouetur, exerceri. Non aquam, sed uinum calidum bibere ieiunus. Tum cibum bis die assumere, sic tamen ut facile concoquat. Vti uino tenui, & austero, & post cibum frigidis potionibus potius. Stomachum autem infirmum indicant pallor, macies, præcordiorum dolor, nausea, & nolentium uomitus. in ieiuno dolor capitis, quæ in quo non sunt, is firmi stomachi est. Neque credendum utique nostris est, qui cum in aduersa ualetudine uinum, aut frigidam aquam concupierunt, delitiarum patrocinium in accusationem non merentis stomachi habent. At qui tarde concoquunt, & quorum ideo præcordia inflantur, qui'ue propter ardorem aliquem noctu sitire consuerunt, antequam conquiescant, duos tres'ue cyathos per tenuem fistulam bibant. Prodest etiam aduersus tardam concoctionem clare legere, deinde ambulare, tum uel ungi, uel lauari assidue, uinum frigidū bibere, & post cibum magnam potionem, sed, ut supra dixi, per syphonem. deinde omnes potiones aqua frigida includere. Cui uero cibus acescit, is ante eum bibere aquam egelidā debet, & uomere. At is, cui ex hoc frequens deiectio incidit, quoties aluus ei constiterit, frigida potione potissimum utatur.

Quid obseruandum sit dolore neruorum laborantibus. Cap. IX.

Si cui uero dolere nerui solent, quod in podagra, chiragra'ue esse consueuit, huic quantum fieri potest, exercendum id est quod affectum est, obijciendumque labori, & frigori, nisi cum dolor increuit. Sub diuo quies optima est. Venus semper inimica est. Concoctio, sicuti in omnibus corporis affectibus, necessaria est. Cruditas enim id maxime lædit; & quoties offensum corpus est, uitiosa pars maxime sentit. Vt concoctio autem omnibus uitijs occurrit, sic rursus alijs frigus, alijs calor. Quę sequi quisque pro habitu corporis sui debet. Frigus inimicum est seni, tenui, uulneri, præcordijs, intestinis, uesicæ, auribus, coxis, scapulis, naturalibus, ossibus, dentibus, neruis, uuluæ, cerebro. Idem summam cutē facit pallidam, aridam, duram, nigram. ex hoc horrores, tremoresque nascuntur. At prodest iuuenibus, & omnibus plenis. erectiorque mens est, & melius concoquitur, ubi frigus quidem est, sed cauetur. Aqua uero frigida infusa præter quam capiti, etiam stomacho prodest. Itē articulis, doloribusque qui sunt sine ulceribus. item rubicundis nimis hominibus, si dolore uacant. Calor autē adiuuat omnia, quæ frigus infestat. item lippientes, si nec dolor, nec lachrimæ sunt. Neruos quoque, qui contrahuntur, præcipueque ea ulcera, quæ ex frigore sunt. Idem corporis colorem bonum facit, urinam mouet. si nimius est, corpus effœminat, neruos emollit, stomachum soluit. Minime uero, aut frigus, aut calor tuta sunt, ubi subita insuetis sunt. Nam frigus lateris dolores, aliaque uitia, frigida aqua strumas excitat. Calor concoctionem prohibet, somnum aufert, sudorem digerit, obnoxium morbis pestilentibus corpus efficit.

Obseruatio in pestilentia. Cap. X.

Est etiam obseruatio necessaria, qua quis in pestilentia utatur adhuc integer, cum tamen securus esse non possit. Tum igitur oportet peregrinari, nauigare. Vbi id nō licet, gestari, ambulare sub diuo ante æstum leniter, eodemque modo ungi, & ut supra comprehensum est, uitare fatigationem, cruditatem, frigus, calorem, libidinem, multoque magis se continere, si qua grauitas in corpore est. Tū neque mane surgendum, neque pedibus nudis ambulandum est. minimeque post cibum aut balneum. neque ieiuno, neque cœnato uomendum est. neque mouenda aluus, atque etiam si per se mota est, comprimenda est. Abstinendum potius si plenius corpus est. Itemque uitandum balneum, sudor, meridianus somnus utique, si cibus quoque antecessit, qui tamen semel die tunc commodius assumitur, insuper etiam modicus, ne cruditatem moueat. Alternis diebus inuicem modo aqua, modo uinum bibendum est. quibus seruatis, ex reliqua uictus consuetudine quàm minimum mutari debet. Cum uero hæc in omni pestilentia facienda sint, tum in ea maxime, quam Austri excitarint. Atque etiam peregrinantibus eadem necessaria sunt, ubi graui tempore anni discesserunt ex suis sedibus, uel ubi in graues regiones uenerunt. Ac si cætera res aliqua prohibebit, utique abstinere debebit. Atque ita a uino ad aquam, ab hac ad uinum eo, qui supra positus est modo, transitus ei esse.

INSTANTIS autem aduersæ ualetudinis signa complura sunt, in quibus explicandis non dubitabo auctoritate antiquorum uirorum uti, maximeque Hippocratis, cum recentiores quoque medici, quamuis quædam in curationibus mutarint, tamen hæc illum optime præsagisse fateantur. Sed antequam dico quibus præcedentibus morborum timor subsit, non alienum uidetur exponere, quæ tempora anni, quæ tempestatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora maxime tuta, uel periculis opportuna sint, quod genus aduersæ ualetudinis in quoque timeri maxime possit. Non quo non omni tempore, in omni tempestatum genere, omnis ætatis, omnis habitus hominum per omnia genera morborum, & ægrotent, & moriantur, sed quod frequentius, tamen quædam eueniant. Ideoque utile est scire unumquenque quid, & quando maxime caueat.

Quæ anni tempora, quæ tempestatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora, uel tuta, uel morbis opportuna sunt, & quod ualetudinis genus in quoque timeri possit. Cap. I.

Igitur saluberrimum uer est, proxima deinde ab hoc hyems, periculosior æstas. autumnus longe periculosissimus. Ex tempestatibus uero optimę æquales sunt, siue frigidæ, siue calidæ, pessimæ, quæ uariant maxime. quo fit ut autumnus plurimos opprimat. Nā fere meridianis temporibus calor, nocturnis atque matutinis, simulque etiam uespertinis frigus est. Corpus ergo, & æstate, & subinde meridianis caloribus relaxatum, subito frigore excipitur. Sed ut eo tempore id maxime fit, sic quandocūque euenit, noxium est. Vbi æqualitas autem est, tamen saluberrimi sunt sereni dies, meliores pluuij, quàm tantum nebulosi, aut nubili, optimique hyeme, qui omni uento uacant, æstate, quibus Fauonij perflant. Si genus aliud uentorū est, salubriores septentrionales, quàm subsolani, uel austri sunt. sic tamen ut hæc interdum regionum sorte mutentur. Nam fere uentus ubique à mediterraneis regionibus ueniens salubris, à mari grauis est. Neque solum in bono tempestatum habitu certior ualetudo est, sed priores morbi quoque, si qui inciderunt, leuiores sunt, & promptius finiuntur. Pessimum ergo cœlum est, quòd ægrū fecit, adeo ut in id quoque genus, quod natura peius est in hoc statu, salubris mutatio sit. At ętas media tutissima est, quę neque iuuentæ calore, neque senectutis frigore infestatur. Longis morbis senectus, acutis adolescentia magis patet. Corpus autem habilissimum quadratum est, neque gracile, neque obesum. Nam longa statura ut in iuuenta decora est, sic matura senectute conficitur. gracile corpus, infirmum, obesum, hebes est. Vere tamē maxime quæcunque humoris motu nouantur, in metu esse consuerunt. ergo tum lippitudines, pustulæ, profusio sanguinis, abscessus corporis, quæ ἀποστήματα gręci nominant, bilis atra, quam μελαγχολίαν appellant, insania, morbus comitialis, angina, grauedines, destillationes oriri solent. hi quoque morbi, qui in articulis, neruisque modo urgent, modo quiescunt, tum maxime & inchoantur, & repetunt. At æstas non quidem uacat plerisque ab his morbis, sed adijcit febres, uel continuas, uel ardentes, uel tertianas, uomitus, alui deiectiones, auricularum dolores, ulcera oris, cancros, & in cæteris quidem partibus, sed maxime obscenis, & quidquid sudore hominem resoluit. uix quidquam ex his in autumnum nō incidit, sed oriuntur eo quoque tempore febres incertæ, lienis dolor, aqua intercutem, tabes, quam græci φθίσιν nominant, urinæ difficultas, quam στραγγουρίαν appellant, tenuioris intestini morbus, quem ἰλεὸν nominant. Fit item lenitas intestinorum, quæ λειεντερία uocatur, coxæ dolores, morbi comitiales. Idemque tempus, & diutinis malis fatigatos & ab ęstate tantum proxima pressos interimit, & alijs nouis morbis conficit, & quosdam longissimis implicat, maximeque quartanis, quę per hyemem quoque exerceant. Neque aliud magis tempus pestilentiæ patet, cuiuscunque ea generis est, quamuis uarijs rationibus nocet. Hyems autem capitis dolores, tussim, & quidquid in faucibus, in lateribus, in uisceribus mali cōtrahitur, irritat. Ex tempestatibus Aquilo tussim mouet, fauces exasperat, uentrem astringit, urinam supprimit, horrores excitat, item dolores lateris, & pectoris. Sanum tamen corpus spissat, & mobilius, atque expeditius reddit. Auster aures hebetat, sensus tardat, capitis dolores mouet, aluum soluit, totum corpus efficit hebes, humidum, languidum. Cæteri uenti quo uel huic, uel illi propiores sunt, eo magis uicinos his, illisue affectus faciunt. Denique omnis calor, & iecur, & lienem inflammat, mentem hebetat, ut anima deficiat, ut sanguis prorumpat, efficit. Frigus, modo neruorum distentionem, modo rigorem infert. Illud σπασμὸς, hoc τέτανος græce nominatur, nigritiem in ulceribus, horrorem in febribus excitat. In siccitatibus acutæ febres, lippitudines, tormina, urinæ difficultas, articulorum dolores oriuntur. Per imbres longæ febres, alui deiectiones, angina, cancri, morbi comitiales, resolutio neruorum, quam παράλυσιν græci nominant. Neque solum interest quales dies sint, sed etiam quales ante præcesserint. Si hyems sicca septentrionales uentos habuit, uer autem austros, & pluuias exhibet, fere subeunt lippitudines, tormina, febres, maximeque in mollioribus corporibus, ideoque præcipue in mulieribus. Si uero Austri, pluuiæque hyemē occuparunt, uer autē frigidū, & siccum est, grauidæ quidem fœminę, quibus tū adest partus, abortu periclitātur. hę uero quæ gignūt, imbecillos, uixque uitales edunt. cęteros lippitudo arida, & si seniores sunt, grauedines, atque destillatiōes male habēt. At si à prima hyeme Austri ad ultimū uer continuarunt, laterū dolores, & insania febricitantiū, quā φρενῖτιν appellant, quam celerrime

lerrime

lerrime rapiunt. Vbi primo calor a' primo uere orsus,æstatem quoque similem exhibet,necesse est multũ sudorem in febribus subsequi. At si sicca æstas Aquilones habuit,autumno uero imbres. Austrique sunt, tota hyeme,quæ proxima est,tussis,destillatio, raucitas, in quibusdam etiam tabes oriuntur. Sin autem autumnus quoque æque siccus iisdem Aquilonibus perflatur,omnibus quidem mollioribus corporibus, inter quæ muliebria esse proposui,secunda ualetudo contingit. durioribus uero instare possunt & aridæ lippitudines,& febres partim acutæ,partim longæ,& ij morbi, qui ex atra bile nascuntur. Quod ad ætates uero pertinet,pueri,proximique ijs,uere,optime ualent,& æstate prima tutissimi sunt. Senes æstate, & autumni prima parte,iuuenes hyeme,quique inter iuuentam, senectutemque sunt. inimicior senibus hyems,æstas adolescentibus est. Tum si qua imbecillitas oritur,proximum est,ut infantes,tenerosque adhuc pueros serpentia ulcera oris,quæ ἄφθας Græci nominant,uomitus,nocturnæ uigiliæ, aurium humor, circa umbilicum inflammationes exerceant. Propria etiam dentientium, gingiuarumque exulcerationes, distintiones neuorum, febriculę interdum,alui deiectiones,maxillæque caninis dentibus orientibus male habent.quæ pericula plenissimi cuiusque sunt,& cui maxime uenter astrictus est. At ubi ætas paulum processit,glandulæ,& uertebrarum,quæ in spina sunt,aliquæ inclinationes,strumæ,uerrucarum quædam genera dolentia,(ἀκροχορδόνας græci appellant) & plura alia tubercula oriuntur. Incipiente uero iam pube ex iisdem multæ,& longæ febres,sanguinis ex naribus cursus. maximeque omnis pueritia primum circa quadragesimum diem,deinde septimo mense, tum septimo anno, postea circa pubertatem periclitatur. Si qua etiam genera morborum in infantem inciderũ,ac neque pubertate,neque primis coitibus, neque in fœmina primis menstruis finita sunt,fere' longa sunt. Sæpius tamen morbi pueriles, qui diutius manserunt,terminantur. Adolescentia morbis acutis,item comitialibus,tabique maxime obiecta est,fereque iuuenes sunt,qui sanguinem expuunt. Post hanc ætatem laterum,& pulmonis dolores, lethargus,cholera, insania,sanguinis per quædam etiam uelut ora uenarum (αἱμοῤῥοΐδας Græci appellant) profusio. In senectute spiritus,& urinæ difficultas,grauedo articulorum,& renum dolores, neruorum resolutiones, malus corporis habitus (καχεξίαν Græci appellant),nocturnæ uigiliæ,uitia longiora aurium,oculorum,etiam narium,præcipueque soluta aluus,& quæ sequuntur hanc tormina,uel leuitas intestinorum,cæteraque fusi uentris mala. Præter hæc graciles,tabes,deiectiones,destillationes, item uiscerum, & laterum dolores fatigant. Obesi plerunque acutis morbis,& difficultate spirandi strangulantur, subitoque sæpe moriuntur. quod in corpore tenuiore uix euenit.

De notis aduersæ ualetudinis futuræ. Cap. II.

Ante aduersam autem ualetudinem,ut supra dixi,quædam notæ oriuntur, quarum omnium commune est,aliter se corpus habere,atque cõsueuit,neque in peius tantum,sed etiam in melius. Ergo si plenior aliquis,& speciosior,& coloratior factus est,suspecta habere bona sua debet. quæ quia neque in eodem habitu subsistere,neque ultra progredi possunt, fere' retro quasi ruina quadam reuoluuntur. Peius tamen signum est ubi aliquis contra cõsuetudinem emacruit,& colorem,decoremque amisit. quoniã in ijs quæ superant,est quod morbus demat,in ijs quæ desunt,non est quod ipsum morbum ferat. Præter hæc protinus timeri debet,si grauiora membra sunt,si crebra ulcera oriuntur, si corpus supra consuetudinem incaluit,si grauior somnus pressit,si tumultuosa somnia fuerunt,si sæpius expergiscitur aliquis quàm assueuit,deinde iterum soporatur. si corpus dormientis circa partes aliquas contra consuetudinem insudat, maximeque circa pectus,aut ceruices,aut crura,uel genua,uel coxas. Item si marcet animus,si loqui,& moueri piget. si corpus torpet,si dolor præcordiorum est,aut totius pectoris, aut qui in plurimis euenit capitis,si saliuæ plenum est os,si oculi cum dolore uertũtur,si tempora astricta sunt, si membra inhorrescunt, si spiritus grauior est,si circa frontem intentæ uenæ mouentur, si frequentes oscitationes, si genua quasi fatigata sunt,totum'ue corpus lassitudinem sentit. Ex quibus sæpe plura, nunquàm non aliqua febrem antecedunt. In primis tamen illud considerandum est,nunquid sæpius horum aliquid eueniat, ac ideo neque corporis ulla difficultas subsequatur. Sunt enim quædam proprietates hominum, sine quarum notitia non facile quidquam in futurum præsagiri potest,Facile itaque securus est in ijs aliquis,quæ sæpe sine periculo euasit. Ille solicitari debet, cui hæc noua sunt, aut qui ista nunquàm sine custodia sui,tuta habuit.

Quæ bona in ægrotantibus signa sint. Cap. III.

Vbi uero febris aliquem occupat, scire licet non periclitari, si in latus, aut dextrum, aut sinistrum, ut ipsi uisum est, cubat, cruribus paulum reductis, qui fere' sani quoque iacentis habitus est, si facile conuertitur, si noctu dormit, si interdiu uigilat, si ex facili spirat, si non conflictatur, si circa umbilicum, & pubem cutis plana est, si præcordia eius sine ullo sensu doloris æqualiter mollia in utraque parte sunt. quòd si paulo tumidiora sunt, sed tamen digitis cedunt, & non dolent, hæc ualetudo, ut spatium aliquod habebit, sic tuta erit. Corpus quoque quod æqualiter molle, & calidum est, quodque æqualiter totum insudat, & cuius febricula eo sudore finitur,securitatem pollicetur,quando iã ad sanitatem uenit corpus. Sternutamentum etiã inter bona indicia est. Et cupiditas cibi uel a' primo seruata,uel etiam post fastidium orta. neque terrere debet ea febris,quæ eodẽ die finita est, ac ne ea quidem,

quæ quamuis longiore tempore euanuit, tamen ante alteram accessionem ex toto quieuit sic, ut & corpus integrum,quod ἀπυρον Græci uocant,fieret. Si quis autem incidit uomitus,mixtus esse & bile,& pituita debet,& in urina subsidere album,leue,ęquale sic,ut etiã si quæ quasi nubeculę innatarint,in imum deferantur. At uenter ei,qui a' periculo tutus est,reddit modo mollia figurata eodem fere' tempore, quo secunda ualetudine assueuit,modo conuenientia ijs quæ assumuntur. peior cita aluus est. Sed ne hæc quidem terrere protinus debet, si matutinis temporibus coacta magis est, aut si procedente tempore paulatim contrahitur,& russa est,neque fœditate odoris similem aluũ sani hominis excedit. Ac lumbricos quoque aliquos sub fine morbi descendisse nihil nocet. Si inflammatio in superioribus partibus dolorem,tumoremque fecit,bonum signum est. sonus uentris inde ad inferiores partes euolutus, magisque etiam si sine difficultate cum stercore excessit.

Mala signa ægrotantium. Cap. IIII.

Contra,grauis morbi periculum est,ubi supinus æger iacet porrectis manibus,& cruribus. ubi residere uult in ipso acuti morbi impetu,præcipueque pulmonibus laborantibus. ubi nocturna uigilia premitur, etiam si interdiu somnus accedit. Ex quo tamen peior est,qui inter quartam horam,& noctem, quàm qui matutino tempore ad quartam. Pessimum tamen est,si somnus neque noctu, neque interdiu accedit. id enim fere' sine continuo dolore esse non potest. Aeque uero signum malum est etiam,somno ultra debitum urgeri,peiusque,quo magis se sopor interdiu, noctuque continuat. Mali etiam morbi testimonium est,uehementer,& crebro spirare,a' sexto die cœpisse inhorrescere,plus expuere,uix excreare,dolorem habere continuum,difficulter ferre morbum,iactare brachia,& crura,sine uoluntate lachrymare, habere humorem glutinosum dentibus inhærentem,cutem circa umbilicum,& pubem macram, præcordia inflammata,dolentia,dura,tumida,intenta,magisque si hæc dextra parte,quã sinistra sunt, periculosissimum tamen est,si uenæ quoque ibi uehementer agitantur. Mali etiam morbi signum est, nimis celeriter emacrescere: caput,& pedes,manusque calidas habere,uentre,& lateribus frigentibus,aut frigidas extremas partes acuto morbo urgente,aut post sudorem inhorrescere,aut post uomitum singultũ esse,uel rubere oculos,aut post cupiditatem cibi,post'ue longas febres hunc fastidire,aut multum sudare,maximeque frigido sudore,aut habere sudores non per totum corpus æquales,quique febrem non finiant,& eas febres, quæ quotidie tempore eodẽ reuertantur,quæ'ue semper pares accessiones habeant, neque tertio quoque die leuentur,quæ'ue continuent,ut per accessiones increscãt,per discessiones tantum molliantur, nec unquã integrum corpus dimittant. Pessimum est si ne leuatur quidem febris,sed æque concitata continuat. Periculosum est etiam,post arquatum morbum febrem oriri, utique si præcordia dextra parte dura manserunt,ac dolentibus ijs leua. Nulla acuta febris leuiter terrere nos debet. neque unquam in acuta febre, aut a' somno non est terribilis neruorum distentio. timere etiam ex somno,mali morbi est. Itemque in prima febre protinus mentem esse turbatam,membrum'ue aliquod esse resolutum. ex quo casu quamuis uita redditur,tamen id fere' membrum debilitatur. Vomitus etiam periculosus est sinceræ pituitæ uel bilis, peiorque si uiridis,aut niger est. At mala urina est,in qua subsidunt uel rubra,aut liuida: deterior, in qua quasi fila quædam tenuia,atque alba. pessima ex ijs, si tanquàm ex furfuribus factas nubeculas repręsentat. diluta quoque,atque alba uitiosa est, sed in phreneticis maxime. Aluus autem mala est ex toto suppressa. Periculosa etiam quæ inter febres fluens, conquiescere hominem in cubili non patitur, utique si quod descendit est perliquidum,aut albidum,aut pallidum,aut spumans. Præter hæc periculum ostendit id quod excernitur,si est exiguum,glutinosum,leue,album,idemque subpallidum, uel si est aut liuidum, aut biliosum,aut cruentum,aut peioris odoris,quàm ex consuetudine. Malum est etiam, quod post longas febres sincerum est.

De signis longæ ualetudinis. Cap. V.

Post hæc indicia notum est longum morbum fieri. sic enim necesse est,nisi occidit. Neque ulla alia spes in malis magnis est,quã ut impetum morbi trahendo,aliquis effugiat,porrigaturque in id tempus, quod curationi locum præstet. protinus tamen signa quædam sunt,ex quibus colligere possumus morbum & si non interemerit,longius tamen tempus habiturum. Vbi frigidus sudor inter febres non acutas circa caput tantum,& ceruices oritur,aut ubi febre non quiescente corpus insudat, aut ubi corpus modo frigidum,modo calidum est,& color alius ex alio fit,aut ubi quod inter febres aliqua parte abscessit,ad sanitatem non peruenit,aut ubi æger pro spatio parum emacrescit. Itẽ si urina modo liquida,& pura est,modo habet quædam subsidentia,si leuia,atque alba,rubra'ue sunt,quæ in ea subsidunt,aut si quasdam quasi maculas repręsentat,aut si bullulas excitat.

De indicijs mortis. Cap. VI.

Sed inter hæc quidem proposito metu,spes tamẽ superest. Ad ultima uero iam uentum esse, testantur nares acutæ, collapsa tempora, oculi concaui, frigidæ, languidęque aures, & imis partibus leniter uersæ,cutis circa frontem dura, & intenta, color aut niger, aut perpallidus, multoque magis, si ita

hæc sunt,

hæc sunt,ut neque uigilia præcesserit,neque uentris resolutio,neque inedia. Ex quibus causis interdũ hęc species oritur,sed uno die finitur. Itaque diutius durans,mortis index est. Si uero in morbo uetere iam tri duo talis est,in propinquo mors est,magisque si præter hæc oculi quoque lumẽ refugiũt & illachrymant, quæque in ijs alba esse debent,rubescunt,atque in ijsdẽ uenulæ pallent,pituitaque in ijs innatans nouissi me angulis inhæ rescit,alterque ex his minor est,ijque aut uehementer subsederunt, aut facti tumidiores sunt,petque somnum palpebræ non committuntur,sed inter has ex albo oculorũ aliquid apparet,neque id fluens aluus expressit,eædemque palpebræ pallent,& idem pallor labra,& nares decolorat. eademque labra,& nares,oculique,& palpebræ,& supercilia,aliquaue ex his peruertuntur,isque propter imbecillitatem iam non audit,aut non uidet eadem,mors denuntiatur. Vbi ægri supini cubant, ijsque genua con tracta sunt,ubi deorsum ad pedes subinde delabitur,ubi brachia,& crura nudat, & inæquabiliter dispergit,neque jis calor subest,ubi hiat,ubi assidue dormit, ubi ijs qui mentis suæ non est, neque id facere sanus solet,dentibus stridet,ubi ulcus,quod aut ante,aut in ipso morbo natum est,aridum, & aut pallidum, aut liuidum factum est. Illa quoque mortis indicia sunt,ungues, digitique pallidi, frigidus spiritus, aut si manibus quis in febre,& acuto morbo uel insania,pulmonis'ue dolore, uel capitis, in ueste floccos legit, fimbrias'ue diducit,uel in adiuncto pariete si qua minuta eminent,carpit. Dolores etiam circa coxas,& inferiores partes orti,si ad uiscera transierunt,subitoque desierunt,mortem subesse testantur, magisque si alia quoque signa accesserunt. Neque is seruari potest,qui sine ullo tumore febricitans, subito strangulatur,aut deuorare saliuam suam non potest. Cui'ue in eodem febris, corporisque habitu ceruix conuertitur,sic ut deuorare æque nihil possit,aut cui simul & continua febris,& ultima corporis infirmitas est,aut cui febre non quiescente exterior pars friget,interior sic calet,ut etiam sitim faciat,aut qui febre ęquę nõ quiescente,simul & delirio,& spirandi difficultate uexatur, aut qui epoto ueratro exceptus distentione neruorum est,aut qui ebrius obmutuit,is enim febre, adiecta neruorum distentione consumitur, nisi aut febris accessit,aut eo tempore,quo ebrietas solui debet,loqui cepit. Mulier quoque grauida acuto morbo facile consumitur,& is,cui somnus dolorem auget,& cui protinus in recenti morbo bilis atra,uel infra,uel supra se ostendit,cui'ue alterutrum modo se prompsit, cum iam longo morbo corpus eius esset extenuatum,& affectum. sputum etiam biliosum,& purulentum siue separatim ista,siue mixta proueniunt,interitus periculum ostendunt. Ac si circa septimum diem tale esse cœpit,proximũ est ut is circa quartumdecimum diem decedat,nisi alia signa meliora,peiora'ue accesserint. quæ quo leuiora, grauiora'ue subsecuta sunt,eo uel seriorem mortem,uel maturiorem denunciant. Sudor quoque frigidus in acuta febre pestiferus est. atque in omni morbo uomitus,qui uarius,& multorum colorum est,pręcipueque si malus in hoc odor est. Ac sanguinem quoque in febre uomuisse pestiferum est. Vrina uero rubra,& tenuis in magna cruditate esse consueuit,& sæpe,antequam spacio maturescat,hominem rapit. Itaque si talis diutius permanet,periculum mortis ostendit. Pessima tamen est, præcipueque mortifera, nigra,crassa,mali odoris, atque in uiris quidẽ,& mulieribus talis deterrima est. In pueris uero,quæ tenuis,& diluta est. Aluus quoque uaria pestifera est,quæ strigmentum,sanguinem, bilem uiridem, aliquid modo diuersis temporibus, modo simul,& in mixtura quadam discreta tamen repręsentat. Sed hęc quidem potest paulo diutius trahere. In præcipiti uero iam esse denunciat quæ liquida, eademque uel nigra, uel pallida, uel pinguis est, utique si magna fœditas odoris accessit. Illud interrogari me posse ab aliquo scio, si certa futuræ mortis indicia sunt,quomodo interdum deserti a' medicis conualescant,quosdamque fama prodiderit in ipsis funeribus reuixisse. Quinetiam uir iure magni nominis Democritus,ne finitę quidem uitæ satis certas notas esse proposuit,qbus medici credidissent,adeo illud nõ reliquit, ut certa aliqua signa futuræ mortis essent, aduersus quos ne dicam illud quidem,quòd in uicino sæpe quædam notæ positæ non bonos,sed imperitos medicos decipiunt,quod Asclepiades funeri obuius intellexit eum uiuere, qui efferebatur, ne protinus crimen artis esset,si quod professoris sit:illa tamen moderatius subijciam: Coniecturalem artem esse medicinam,rationemque coniecturæ talem esse,ut cum sæpius aliquando responderit, interdum tamen fallat nos. Si quid itaque uix in millesimo corpore aliquando decipit,id notam non habet,cum per innumerabiles homines respondeat. Idque non in ijs tantum,quæ pestifera sunt,dico, sed in ijs quoque, quæ salutaria. Si quidem etiã spes interdum frustratur,& moritur aliquis, de quo medicus securus primo fuit. Quæque medendi causa reperta sunt,nonnunquam in peius aliquid conuertunt. Neque id euitare humana imbecillitas in tanta uarietate corporum potest. Sed est tamen medicinæ fides, quæ multo sæpius, perque multo plures ægros prodest. Neque tamen ignorare oportet in acutis morbis fallaces magis notas esse & salutis,& mortis.

De notis,quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit. Cap. VI.

Sed cum proposuerim signa quæ in omni aduersa ualetudine communia esse consueuerunt, ea quoque transibo,ut,quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit notas, indicem. Quædam autem sunt,quæ ante febres,quædam,quæ inter eas,quid aut intus sit,aut uenturum sit,ostendunt. Ante febres, si caput graue est, aut ex somno oculi caligant, aut frequentia sternutamenta sunt, circa caput aliquis pituitæ impetus timeri potest. Si sanguis, aut calor abundat, proximum est, ut aliqua parte profluuium sanguinis fiat. Si sine causa quis emacrescit, ne in malum habitum corpus eius recidat, metus est. Si præcordia dolent,aut inflammatio grauis est, aut non toto die concocta fertur urina, cruditatẽ esse

manifestum est. Quibus diu color sine morbo regio malus est, hi uel capitis doloribus conflictantur, uel terram edunt. Qui diu habent faciem pallidam, & tumidam, aut capite, aut uisceribus, aut aluo laborant. Si in continua febre puero uenter nihil reddit, mutaturque ei color, nec somnus accedit, ploratque is assidue, metuenda neruorum distentio est. Frequens autem destillatio in corpore tenui, longoque, tabem timendam esse testatur. Vbi pluribus diebus non descendit aluus, docet aut subitam deiectionem, aut febriculam instare. Vbi pedes turgent, lõgæ deiectiones sunt. Vbi dolor in imo uentre & in coxis est, aqua intercutis instat. sed hoc morbi genus ab ilibus oriri solet. Idem propositum periculum est ijs, quibus uoluntas desidendi est, uenter nihil reddit, nisi & ægre, & durum, tumor in pedibus est, idemque modo dextra, modo sinistra parte uentris inuicem oritur, atque finitur. sed à iecinore id malum proficisci uidetur. eiusdem morbi nota est. Vbi circa umbilicum intestina torquentur (στρόφον Græci nominant) coxæque dolores manent, eaque neque tempore, neque remedijs soluuntur. Dolor autem articulorũ, pro ut in pedibus, manibus'ue, aut alia qualibet parte sic est, ut eo loco nerui cõtrahantur, aut si id membrum ex leui causa fatigatum, æque frigido, calidoque offenditur, podagrã, chiragram'ue, uel eius articuli, in quo id sentitur, morbum futurum esse denuntiat. Quibus in pueritia sanguis ex naribus fluxit, dein fluere desijt, hi uel capitis doloribus conflictentur necesse est, uel in articulis aliquas exulcerationes graues habeant, uel aliquo morbo etiam debilitentur. Quibus fœminis menstrua non proueniunt, necesse est capitis acerbissimi dolores sint, uel quælibet alia pars morbo infestetur. Eademque ijs pericula sunt, quibus articulorum uitia dolores, tumoresque sine podagra, similibusque morbis oriuntur, & desinunt. Vtique si sæpe tempora ijsdem dolent, noctuque corpora insudant, si frons prurit, lippitudinis metus est. Si mulier à partu uehementes dolores habet, neque alia præterea signa mala sunt, circa uigesimum diem aut sanguis per nares erumpet, aut in inferioribus partibus aliquid abscedet. Quicũque etiam dolorem ingentem circa tempora, & frontem habebit, is alterutra ratione eum finiet, magisque si iuuenis erit, per sanguinis profusionem, si senior, per suppurationem. Febris autem quæ subito sine ratione sine bonis signis finita est, fere reuertitur. Cui fauces sanguine, & interdiu, & noctu replentur sic, ut neque capitis dolores, neque præcordiorũ, neque tussis, neque uomitus, neque febricula præcesserit, huius aut in naribus, aut in faucibus ulcus reperietur. Si mulieri ex inguine febricula orta est, neque causa apparet, ulcus in uulua est. Vrina autem crassa, ex qua quod desidet, album est, significat circa articulos, aut circa uiscera dolorem, metumque morbi esse. Eadem uiridis aut uiscerum dolorem, tumoremque cum aliquo periculo subesse, aut certe corpus integrum non esse testatur. At si sanguis, aut pus in urina est, uel uesica, uel renes exulcerati sunt. Si hæc crassa caruncculas quasdã exiguas quasi capillos habet, aut si bullat, aut si male olet, & interdum quasi harenam, interdum quasi sanguinem trahit, dolent autem coxæ, quæque inter has, superque pubem sunt, & accedunt frequentes ructus, interdum uomitus biliosus, extremæque partes frigescunt, urinæ crebra cupiditas, sed magna difficultas est, & quod inde excretum est, aquæ simile uel rufum, uel pallidum est, paulum tamen in eo leuamenti est, aluus uero cum multo spiritu redditur, utique in renibus uitium est. Aut si paulatim destillat, uel si sanguis per hanc editur, & in eo quædam cruenta concreta sunt, idque ipsum cum difficultate redditur, & circa pubem inferiores partes dolent, in eadem uesica uitium est. Calculosi uero his indicijs cognoscuntur. Difficulter urina redditur, paulatimque interdum etiam sine uoluntate destillat. Eadem harenosa est, nonnunquam aut sanguis, aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur. Eamque quidam promptius recti, quidam resupinati, maximeque ij qui grandes calculos habent, quidam etiam inclinati reddunt, colemque extendendo, dolorem leuant. Grauitatis quoque cuiusdam in ea parte sensus est, atque ea cursu, omnique motu augentur. Quidam etiam cum torquentur, pedes inter se subinde mutatis uicibus implicant. Fœminæ uero oras naturalium suorum manibus admotis scalpere crebro coguntur. Nonnunquam si digitum admouerunt, ubi uesicæ ceruicem is urget, calculum sentiunt. At qui spumantem sanguinem excreant, his in pulmone uicium est. Mulieri grauidæ sine modo fusa aluus elidere partum potest. Eidem si lac ex mammis profluit, imbecillum est, quod intus gerit. duræ mammæ sanum illud esse testantur. Frequens singultus, & præter consuetudinem continuus iecur inflammatum esse significat. Si tumores super ulcera subito esse desierunt, idque à tergo incidit, uel distentio neruorum, uel rigor timeri potest. At si à priore parte id euenit, uel lateris acutus dolor, uel insania expectanda est. Interdum etiam huiusmodi casum, quæ tutissima inter hæc est, profusio alui sequitur. Si ora uenarum sanguinem solita fundere, subito suppressa sunt, aut aqua intercutis aut tabes sequitur, eadem tabes subdit, si in lateris dolore orta suppuratio, intra quadraginta dies purgari non potuit. At si longa tristitia cum longo timore, & uigilia est, atrę bilis morbus subest. Quibus sæpe ex naribus fluit sanguis, his aut lienis tumet, aut capitis dolores sunt, quos sequitur, ut quædam ante oculos tanquam imagines obuersentur. At quibus magni lienes sunt, his gingiuæ malæ sunt, & os olet, aut sanguis aliqua parte prorumpit. quorum si nihil euenit, necesse est in cruribus mala ulcera, & ex his nigræ cicatrices fiant. Quibus causa doloris neque sensus eius est, his mens labat. Si in uentrem sanguis confluxit, ibi in pus uertitur. Si à coxis, & ab inferioribus partibus dolor in pectus transit, neque ullum signum malum accessit, suppurationis eo loco periculum est. Quibus sine febre aliqua ex parte dolor, aut prurigo cum rubore, aut calore est, ibi aliquid suppurat. Vrina quoque quæ in homine sano parum liquida est, circa aures futuram aliquam suppurationẽ esse denunciat. Hęc uero cũ sine febre quoque uel latentium, uel futurarum rerũ notas habeant, multo certiora sunt, ubi febris accessit, atque etiam aliorum morborũ tũ signa nascuntur. Ergo protinus insania timẽda est, ubi expeditior alicuius, quã sani fuit

sermo est: subitaque loquacitas orta est: & hæc ipsa solito audacior. aut ubi raro quis, & uehementer spirat: uenasque concitatas habet, præcordijs duris, & tumētibus. Oculorum quoque frequens motus, & in capitis dolore offusæ oculis tenebrę: uel nullo dolore subſtante somnus ereptus, continuataque noćte, & die uigilia: uel prostratum contra consuetudinem corpus in uentrem sic, ut ipsius alui dolor id non coegerit. Itē robusto adhuc corpore insolitus dentiū stridor, insaniæ signa sunt. Siquid etiā abscessit: & anteq̄ suppuraret, manēte adhuc corpore insolita febre subsedit, periculū affert primū furoris, deinde interitus: auris quoque dolor acutus cū febre cōtinua, uehemētique sæpe mentē turbat: & ex eo casu iuniores interdū intra septimū diē moriūtur, seniores tardius: quoniā neque æque magnas febres experiūtur: neque æque insaniunt. ita sustinent, dum his affectus intus uersatur. Suffusæ quoque sanguine mulieris mammæ, furorem uenturum esse testantur. Quibus autem longæ febres sunt: his aut abscessus aliqui, aut articulorum dolores erunt. Quorum faucibus in febre eliditur spiritus, instat his neruorum distentio. Si angina subito finita est, in pulmonem id malum transit: idque sæpe intra septimum diē occidit: quod nisi incidat, sequitur, ut aliqua parte suppuret. Deinde post alui longam resolutionem, tormina. Post hęc intestinorū leuitas oritur. Post nimias destillationes, tabes. post lateris dolores, uitia pulmonum. post hæc, insania. Post magnos feruores corporis, neruorum rigor, aut distētio. Vbi caput uulneratum est, delirium. ubi uigilia torsit, neruorum distentio. ubi uehementer nenę super ulcera mouentur: sanguinis profluuium erit. Suppuratio uero pluribus morbis excitatur. Nā si longæ febres sine dolore, sine manifesta causa remanent: in aliquam partem id malum incumbit, in iunioribus tamen: nam in senioribus ex eiusmodi morbo quartana fere' nascitur. Eadem suppuratio fit, si præcordia dura dolentia ante uigesimum diem hominem non sustulerūt: neque sanguis ex naribus fluxit, maximeque in adolescentibus. utique si inter principia aut oculorum caligo, aut capitis dolores fuerunt: sed cum inferioribus partibus aliquid abscessit. aut si præcordia tumorem mollem habent: neque habere intra sexaginta dies desinunt: hęretque per omne id tempus febris. Sed tum in superioribus partibus fit abscessus: ac si inter ipsa ulcera non fuit, circa aures erumpit. Cumque omnis longus tumor ad suppurationē fere' spectet: magis se tendit is, qui in præcordijs, quàm is qui est in uētre: & is qui supra umbilicū, quâm is qui infra est. Si lassitudinis etiam sensus in febre est: uel in maxillis, uel in articulis aliquid abscedit. Interdum quoque urina tenuis, & cruda sic diu fertur: ut alia salutaria signa sint. Ex quo eo casu plerūque infra trāsuersum septum, quod διάφραγμα Græci uocant, fit abscessus. Dolor autem pulmonis si neque per sputa, neque per cucurbitulas, neque per sanguinis detractionem, neque per uictus rationē finitus est, uomicas aliquas intus excitat aut circa uigesimum diem, aut circa xxx, nonnunquam etiam circa sexagesimū. numerabimus autem ab eo die, quo primum febricitauit aliquis, aut inhorruit, aut grauitatē eius partis sensit. sed hæ uomicæ modo a' pulmone, modo à contraria parte nascuntur. Quod suppurat ab ea parte, quā afficit: dolorem, inflammationemque cōcitat, ipsum calidius est: & si in partem sanam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere aliquo uidetur. Omnis etiam suppuratio, quæ nondum oculis patet, sic deprehendi potest. Si febris non dimittit: eaque interdiu leuior est: noctu increscit: multus sudor oritur: cupiditas tussiendi est: & pene' nihil in tussi excreatur: oculi caui sunt: malæ rubēt: uenæ sub lingua inalbescūt, in manibus fiunt adunci ungues; digiti, maximeque summi pallent: in pedibus tumores sunt: spiritus difficilius trahitur: cibi fastidium est: pustulæ toto corpore oriuntur. Quod si protinus initio dolor & tussis fuit, & spiritus difficultas: uomica uel ante, uel circa uigesimum diem erumpet. si serius ista cœperint: necesse est quidem increscant: sed quo minus cito affecerint, eo tardius soluentur. Solent etiā in graui morbo pedes cum digitis, unguibusque nigrescere. quod si non est mors consecuta, & reliquū corpus inualuit: pedes tamen decidunt.

Quæ notæ in quoque morbi genere uel spem, uel pericula ostendant. Cap. VII.

Seqnitur ut in quoque morbi genere proprias notas explicem, quę uel spem, uel periculum ostendāt. Ex uesica dolente si purulenta urina processit: inque ea leue, & album subsedit: metum detrahit. In pulmonis morbo si sputo ipse leuatur dolor: quamuis id purulentum est: tamen æger facile spirat: facile excreat: morbum ipsum non difficulter fert: potest ei secunda ualetudo contingere. Neque inter initia terreri conuenit: si protinus sputum mixtum est ruffo quodam, & sanguine, dummodo statim edatur. Laterum dolores suppuratione facta, deinde intra quadragesimum diem purgata finiuntur. Si in iecinore uomica est, & ex ea fertur pus purum, & album, salus ei facilis. id enim malum in tunica est. Ex suppurationibus uero eæ tolerabiles sunt, quæ in exteriorem partem feruntur, & acuuntur. Et ex his quę intus procedunt, hæ leuiores: quæ contra se cutem non afficiunt: eamque & sine dolore esse, & eiusdem coloris, cuius reliquæ partes sunt, sinunt esse. Pus quoque quacūque parte erumpit: si est leue, album, & unius coloris, sine ullo metu est: & quo effuso febris protinus conquieuit: desierūtque urgere cibi fastidium, & potionis desiderium. si quando etiam suppuratio descendit in crura, sputumque eiusdem factum pro ruffo purulentum est: periculi minus est. At in tabe eius, qui saluus futurus est, sputum esse debet album, ęquale totum, eiusdemque coloris sine pituita, eique etiā simile esse oportet si quid in nares à capite destillar. Longe optimum est febrem omnino non esse. secundū est tātulum esse, ut neque cibū impediat, neque crebrā sitim faciat. Aluus in hac ualetudine ea tuta est, quę cotidie coacta, eaque conuenientia ijs, quę assumuntur, reddit. Corpus, id quod minime tenue, maximeque

lati pectoris,atque ſetoſi eſt : cuiuſque cartilago exigua,& carnoſa eſt. Super tabẽ ſi mulieri quoque ſup-
preſſa menſtrua fuerunt : & circa pectus , atque ſcapulas dolor manſit : ſubitoq́ue ſanguis erupit: leuari
morbus ſolet . Nam & tuſſis minuitur : & ſitis atque ſebriculæ deſinunt . Sed ijſdem fere` niſi redit ſan-
guis,uomica erumpit : quæ quo cruentior,eo melior eſt . Aqua autem inter cutem minime terribilis eſt :
quæ nullo antecedẽte morbo cœpit . deinde quę longo morbo ſuperuenit. Vtique ſi firma uiſcera ſunt:
ſi ſpiritus facilis : ſi nullus dolor : ſi ſine calore corpus eſt : æqualiterq́ue in extremis partibus macrũ eſt :
ſi uenter mollis : ſi nulla tuſſis : nulla ſitis : ſi lingua ne per ſomnum quidem inareſcit : ſi cibi cupiditas
eſt : ſi uenter medicamentis mouetur : ſi per ſe excernit mollia,& figurata : ſi extenuatur : ſi urina & ui-
ni mutatione,& epotis aliquibus medicamentis mutatur : ſi corpus ſine laſſitudine eſt,& morbum facile
ſuſtinet . ſiquidem in quo omnia hæc ſunt : is ex toto tutus eſt : in quo plura ex his ſunt,is in bona ſpe
eſt . Articulorum uero initia ut podagræ , chiragræq́ue ſi iuuenes tentarunt : neque callum induxerunt:
ſolui poſſunt : maximeq́ue torminibus leniuntur : & ex quocunque modo uenter fluit . Item morbus
comitialis ante pubertatem ortus non ægre finitur : & in quo ab una parte corporis uenientis acceſſionis
ſenſus incipit . optimum eſt a` manibus , pedibusúe initium fieri : deinde â lateribus : peſſimũ inter hæc
a` capite . Atque in his quoque ea maxime proſunt : quæ per deiectiones excernuntur . Ipſa autem deie
ctio ſine ulla noxa eſt : quæ ſine febre eſt : ſi celeriter deſinit : ſi contracto uentre nullus motus eius ſen-
titur : ſi extremam aluum ſpiritus ſequitur . Acria tormina quidem periculoſa non ſunt : ſi ſanguis , &
ſtrigmenta deſcendunt : dum febris , cæteræq́ue acceſſiones huius morbi abſint : adeo ut etiam grauida
mulier non ſolum reſeruari poſſit , ſed etiam partum reſeruare. Prodeſtq́ue in hoc morbo ſi iam ætate ali
quis proceſſit. Contra inteſtinorum leuitas facilius a` teneris ætatibus depellitur : utique ſi fieri urina,et
ali cibo corpus incipit . Eadem ætas prodeſt,& in coxæ dolore,& humerorum,& in omni reſolutione ner
uorum . ex quibus coxa ſi ſine torpore eſt : ſi leuiter friget : quamuis magnos dolores habet : tamen &
facile,& mature ſanatur : reſolutumq́ue membrum ſi nihilominus aliter fieri ſanum poteſt : oris reſolu-
tio , etiam aluo cita finitur : omniſq́ue deiectio lippienti prodeſt . At uarix ortus , uel per ora uenarum
ſubita profuſio ſanguinis , uel tormina inſaniam tollunt . Humerorum dolores , qui ad ſcapulas uel ma-
nus tendunt : uomitu atræ bilis ſoluuntur . & quiſquis dolor deorſum tendit , ſanabilior eſt . Singultus
ſternutamento finitur . Longas deiectiones ſupprimit uomitus . Mulier ſanguinem uomens , profuſis
menſtruis liberatur . Quę menſtruis non purgatur,ſi ſanguinem ex naribus ſudit , omni periculo uacat.
Quæ locis laborat : aut difficulter partum edit: ſternutamento leuatur. Aeſtiua quartana fere` breuis eſt.
cui calor,& tremor eſt : ſaluti delirĩu eſt. Lienoſis bono tormina ſunt. denique ipſa febris,quod maxime
mirum uideri poteſt , ſæpe præſidio eſt. nam & præcordiorum dolores ſi ſine inflammatione ſunt,finit:
& in iecinoris dolore ſuccurrit : & neruorum diſtentionem,rigoremq́ue, ſi poſtea cœpit, ex toto tollit :
& ex difficultate urinæ morbum tenuioris inteſtini ortum,ſi urinam per calorem mouet , leuat . At do-
lores capitis,quibus oculorum caligo , & rubor cum quadam frontis prurigine accedunt : ſanguinis pro-
fuſione , uel fortuita , uel etiam petita ſummouentur . Si capitis,ac frontis dolores ex uento , uel frigore,
aut æſtu ſunt : grauedine,& ſternutamentis finiuntur. Febrem autem ardentem,quam Græci καῦσον uo
cant : ſubitus horror exoluit . Si in febre aures obtuſæ ſunt : ſi ſanguis e` naribus fluxit : aut uenter reſo
lutus eſt : illud malum deſinit ex toto . Nihil plus aduerſus ſurditatem,quàm bilioſa aluus poteſt . Qui-
bus in fiſtula urinæ uti minuti apices , quos τύματα Græci uocant : eſſe cœperunt : ijs,ubi pus ea parte
profluxit , ſanitas redditur . ex quibus cum pleraque per ſe proueniant : ſcire licet interea quoque quæ
ars adhibet , naturam plurimum poſſe . Contra ſi caput febre cõtinenti dolet : neque quidquam reddit:
malum atque mortiferum eſt: maximeq́ue id periculum eſt pueris à ſeptimo anno ad quartum decimũ.
In pulmonis morbo ſi ſputum primis diebus non fuit : deinde à ſeptimo die cœpit, & ultra ſeptimum
manſit : periculoſum eſt . Quantoq́ue magis mixtos , neque inter ſe diductos colores habet : tanto dete
rius . & tamen nihil peius eſt,quàm ſinceruin id edi : ſiue ruffum eſt, ſiue cruentum : ſiue album,ſiue glu
tinoſum : ſiue pallidum , ſiue ſpumans. nigrum tamen peſſimum eſt . In eodem morbo periculoſa ſunt
tuſſis , deſtillatio,etiam,quod aliàs ſalutare habetur , ſternutamentum . Periculoſiſſimumq́ue eſt ſi hæc
ſecuta ſubita deiectio eſt . Fere` uero quæ in pulmonis , eadem in lateris doloribus , & mitiora ſigna , &
aſperiora eſſe conſuerunt . Ex iecinore ſi pus cruentum exit : mortiſerum eſt . At ex ſuppurationibus
peſſimę ſunt , quæ intus tendunt ſic,ut exteriorem quoque cutem decolorent . Ex his deinde , quæ in
exteriorem partem prorumpunt,quæ maximę , quæq́ue planiſſimę ſunt . Quod ſi ne rupta quidem uo
mica uel pure extrinſecus emiſſo febris quieuit : aut quamuis quierit , tamen repetit:item ſi ſitis eſt : ſi ci
bi faſtidium , ſi uenter liquidus , ſi pus eſt liuidum , & pallidum , ſi nihil æger excreat , niſi pituitam ſpu
mantem : periculum certum eſt . Atque ex his quidem ſuppurationibus,quas pulmonum morbi conci-
tarunt : fere` ſenes moriuntur : ex cæteris iuniores . At in tabe ſputum mixtum,purulentum, febris aſ-
ſidua,quæ & cibi tempora eripit : & ſiti affligit in corpore tenui : periculum ſubeſſe teſtatur. Si quis etiã
in eo morbo diutius traxit : ubi capilli fluunt : ubi urina quædam araneis ſimilia ſubſidentia oſtendit :
atque in his odor fœdus eſt : maximeq́ue ubi poſt hęc orta deiectio eſt : protinus moritur . Vtique ſi tẽ-
pus autumni eſt : quo fere` qui cætera parte anni traxerunt : reſoluũtur . Item pus expuiſſe in hoc mor
bo,deinde ex toto ſpuere deſiſſe,mortiferum eſt. Solent etiam in adoleſcentibus ex eo morbo uomicæ ,
fiſtulęq́ue oriri : quę non facile ſaneſcunt , niſi ſi multa ſigna bonę ualetudinis ſubſecuta ſunt. Ex reli-
quis uero minime facile ſanantur uirgines, aut eę mulieres,quibus ſuper tabem menſtrua ſuppreſſa ſunt.

Cui uero

Cui uero ſano ſubitus dolor capitis ortus eſt, dein ſomnus oppreſſit, ſic ut ſtertat, neque expergiſcatur, intra ſeptimum diem pereundum eſt, magis ſi eum aluus cita non anteceſſerit. Si palpebræ dormientis non coeunt, ſi album oculorum apparet. quos tamen ita mors ſequitur, ſi id malum non eſt ſebre diſcuſſum. At aqua inter cutem, ſi ex acuto morbo cœpit, ad ſanitatem raro perducitur. utique ſi contraria his, quæ ſupra poſita ſunt, ſubſequuntur. æque in ea quoque tuſſis ſpem tollit. Item ſi ſanguis ſurſum, deorſumque erupit, & aqua medium corpus impleuit. Quibuſdam etiam in hoc morbo tumores oriuntur, deinde deſinunt, deinde rurſus aſſurgunt. Hi quidem tutiores ſunt, quàm qui ſupra comprehenſi ſunt, ſi attenduntur. ſed ferè fiducia ſecundæ ualetudinis opprimuntur. Illud iure aliquis mirabitur, quomodo quædam ſimul, & affligunt noſtra corpora, & parte aliqua tueantur. Nam ſiue aqua inter cutem quem impleuit, ſiue in magno abſceſſu multum puris coijt, ſimul id omne effudiſſe æque mortiferum eſt, ac ſi quis ſani corporis uulnere factus exanguis eſt. Articuli uero, qui ſic dolent, ut ſuper eos ex callo quædam tubercula innata ſint, nunquam liberantur. quæque eorum uitia, uel in ſenectute cœperunt, uel in ſenectutem ab adoleſcentia peruenerunt, ut aliquando leniri poſſunt, ſic nunquam ex toto finiuntur. Morbus quoque comitialis poſt annum quintum, & uigeſimum ortus ægre curatur, multoque ægrius is, qui poſt quadrageſimum annum cœpit, adeo ut in ea ætate aliquid in natura ſpei, uix quidquam in medicina ſit. In eodem morbo ſi ſimul totum corpus afficitur, neque ante in partibus aliquis uenientis mali ſenſus eſt, ſed homo ex improuiſo concidit, cuiuſcunque is ętatis eſt, uix ſaneſcit. Si uerò, aut mens læſa eſt, aut neruorum facta reſolutio, medicinæ locus non eſt. Deiectionibus quoque ſi febris acceſſit, ſi inflammatio iocinoris, aut præcordiorum, aut uentris, ſi immodica ſitis, ſi longus tempus, ſi aluus uaria, ſi cum dolore eſt, etiam mortis periculũ ſubeſt. maximeque, ſi inter hæc tormina uetera eſſe cæperunt. Iſque morbus maxime pueros abſumit uſque ad annum decimum. cæteræ ætates facilius ſuſtinent. Mulier quoque grauida eiuſmodi caſu rapi poteſt, atque etiam ſi ipſa conualuit, partum tamen perdit. Quin etiam tormina ab atra bile orſa, mortifera ſunt. aut ſi ſub his extenuato iam corpore ſubito nigra aluus profluxit, aut inteſtinorum leuitas. Perículoſior eſt ſi frequens deiectio eſt, ſi uenter omnibus horis, & cum ſomno, & ſine hoc profluit, ſi ſimiliter noctu, & interdiu, ſi quod excernitur, aut crudum eſt, aut nigrum, & præter id etiam leue, & mali odoris ſit, ſi ſitis urget, ſi poſt potionem urina non redditur, quod euenit quia tunc liquor omnis non in ueſicam, ſed in inteſtina deſcendit, ſi os exulceratur, ſi rubet facies, & quaſi maculis quibuſdam colorum omniũ diſtinguitur, ſi uenter eſt quaſi fermentatus, pinguis, atque rugoſus, ſi & cibi cupiditas non eſt. Inter quæ cum euidens mors ſit, multo euidentior eſt, ſi iam longum quoque id uitium eſt, maximeque ſi etiam in corpore ſenili eſt. Si uero in tenuiore inteſtino morbus eſt, uomitus, ſingultus, neruorum diſtentio, delirium, mala ſunt. At in morbo arquato durum fieri iecur pernitioſiſſimum eſt. Quos lienis male habet, ſi tormina prehenderunt, deinde uerſa ſunt, uel in aquam inter cutem, uel inteſtinorum leuitatem uix ulla medicina periculo ſubtrahit. Morbus inteſtini tenuioris, niſi reſolutus eſt intra ſeptimum diem, occidit. Mulier ex partu ſi cum febre uehementibus etiam, & aſſiduis capitis doloribus premitur, in periculo mortis eſt. ſi dolor, atque inflammatio eſt in his partibus, quibus uiſcera continentur, frequenter ſpirare ſignum malum eſt. Si ſine cauſa longus dolor capitis eſt, & in ceruices, ac ſcapulas tranſit, rurſuſque in caput reuertitur, aut à capite ad ceruices, ſcapulaſque peruenit, pernitioſus eſt, uiſi uomicam aliquam excitauit ſic, ut pus extuſſiretur. aut niſi ſanguis ex aliqua parte prorupit, aut niſi in capite multa prurigo, totoue corpore puſtulæ ortæ ſunt. Aeque magnum malum eſt, ubi torpor, atque prurigo peruagantur modo per totum caput, modo in parte, aut ſenſus alicuius ibi quaſi frigoris eſt, eaque ad ſummam quoque linguam perueniunt. Et cum in ijſdem abſceſſibus auxilium ſit, eo difficilior ſanitas eſt, quo minus ſæpe ſub his malis illi ſubſequuntur. In coxæ uero doloribus ſi uehemens torpor eſt, frigeſcitque crus, & coxa, aluuſque niſi coacta non reddit, idque quod excernitur, mucoſum eſt, iamque ætas eius hominis quadrageſimum annum exceſſit, is morbus erit longiſſimus, minimeque annuus, neque finiri poterit niſi aut uere, aut auctumno. Difficilis æque curatio eſt in eadem ætate, ubi humerorum dolor, uel ad manus peruenit, uel ad ſcapulas tendit, torporemque, & dolorem creat, neque bilis uomitu leuatur. Quacunque uero parte corporis membrum aliquod reſolutum eſt, ſi neque mouetur, & emacreſcit, in priſtinum habitum non reuertitur, eoque minus quo uetuſtius id uitium eſt, & quo magis in corpore ſenili eſt. Omnique reſolutioni neruorum ad medicinam non idonea tempora ſunt hyems, & autumnus. aliquid ſperari poteſt uere, & æſtate. Iſque morbus mediocris uix ſanatur, uehemens ſanari non poteſt. Omnis etiam dolor minus medicinæ patet, qui ſurſum procedit. Mulieri grauidæ, ſi ſubito mammæ emacruerunt, abortus periculum eſt. Quæ neque peperit, neque grauida eſt, ſi lac habet, à menſtruis defecta eſt. Quartana æſtiua breuis, auctumnalis ferè longa eſt, maximeque quæ cœpit hyeme appropinquante. ſi ſanguis profluxit, deinde ſecuta eſt dementia cum diſtentione neruorum, periculum mortis eſt. Itemque ſi medicamentis purgatum, & adhuc inanem, neruorum diſtentio oppreſſit, aut ſi in magno dolore extremæ partes frigent, neque is ad uitam redit, qui ex ſuſpendio ſpumante ore detractus eſt. Aluus nigra ſanguini atro ſimilis repentina, ſiue cum ſebre, ſiue etiam ſine hac, pernicioſa eſt.

*

De morborum curationibus. Cap. VIII.

Cognitis indicijs, quæ nos, uel spe consolentur, uel metu terreant, ad curationes morborum transeundum est. Ex his quædam communes sunt, quædam propriæ. communes, quæ pluribus morbis opitulantur. propriæ, quæ singulis. ante de communibus dicam. Ex quibus tamen quædam non ægros solum, sed sanos quoque sustinent, quædam in aduersa tantum ualetudine adhibentur. Omne uero auxilium corporis, aut demit aliquam materiam, aut adijcit, aut euocat, aut reprimit, aut refrigerat, aut calefacit, simulque, aut durat, aut mollit. Quædam uno modo tantum, sed etiam duobus inter se non contrarijs adiuuant. Demitur materia sanguinis detractione, cucurbitula, deiectione, uomitu, frictione, gestatione, omnique exercitatione corporis, abstinentia, sudore, de quibus protinus dicam.

De sanguinis detractione per uenas. Cap. IX.

Sanguinem incisa uena mitti nouum non est. sed nullum pene' morbum esse, in quo non mittatur, nouum est. Item mitti iunioribus, & fœminis uterum non gerentibus, uetus est. In pueris uero idem experiri, & in senioribus, & in grauidis quoque mulieribus uetus non est. si quidem antiqui primam, ultimamque ætatem sustinere non posse hoc auxilij genus iudicabant, persuaserantque sibi mulierem grauidam, quæ ita curata esset, abortum esse facturam. Postea uero usus ostendit nihil ex his esse perpetuum, aliasque potiores obseruationes adhibendas esse, ad quas dirigi curantis consilium debeat. interest enim non quæ ætas sit, neque quid in corpore intus geratur, sed quæ uires sint. Ergo si iuuenis imbecillus est, aut si mulier, quæ grauida non est, parum ualet, male sanguis emittitur. Emoritur enim uis, si quæ his supererat, & hoc modo erepta est. At firmus puer, & robustus senex, & grauida mulier ualens, tuto curantur. Maxime tamen in his medicus imperitus falli potest, quia fere' minus roboris illis ætatibus subest. Mulierique prægnanti post curationem quoque uiribus opus est non tantum ad se, sed etiam ad partum sustinendum. Non quidquid autem intentionem animi, aut prudentiam exigit, protinus faciendum est, cum præcipua in hoc ars sit, quæ non annos numeret, neque conceptionem solam uideat, sed uires æstimet, & ex eo colligat, possit nec ne superesse, quod uel puerum, uel senem, uel in una muliere, quod duo corpora simul sustineat. Interest enim inter ualens corpus, & obesum, inter tenue, & infirmum. Tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis caro abundat. Facilius itaque illi detractionem eiusmodi sustinent, celeriusque ea, si nimium est pinguis, quis affligitur. Ideoque uis corporis melius ex uenis, quàm ex ipsa specie æstimatur. neque enim solum hæc consideranda sunt, sed etiam morbi genus quod sit. utrum superans, an deficiens materia læserit. Corruptum corpus sit, an integrum. Nam si materia, uel deest, uel integra est, istud alienum est. At si uel copia sui male habet, uel corrupta est, nullo modo melius succurritur. Ergo uehemens febris ubi rubet corpus, plenæque uenæ tument, sanguinis detractionem requirit. Item uiscerum morbi, neruorumque resolutio, & rigor, & distentio, quidquid denique fauces difficultate spiritus strangulat, quidquid subito supprimit uocem, quisquis intolerabilis dolor est, & quacunque de causa ruptum aliquid intus, atque collisum est. Item malus corporis habitus, omnesque acuti morbi, qui modo, ut supra dixi, non infirmitate, sed onere nocent. fieri tamen potest, ut morbus quidem id desideret, corpus autem uix pati posse uideatur. Sed si nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusque sit qui laborat, nisi temeraria quoque uia fuerit adiutus, in hoc statu boni medici est ostendere, quàm nulla spes sine sanguinis detractione sit, faterique quantus in hac ipsa re sit metus. & tum demum si exigetur, sanguinem mittere. de quo dubitari in eiusmodi re non oportet. satius est enim anceps auxilium experiri, quam nullum. idque maxime fieri debet, ubi nerui resoluti sunt, ubi subito aliquis obmutuit, ubi angina strangulatur, ubi prioris febris accessio pene' confecit, paremque subsequi uerisimile est, neque eandem uidentur sublstinere ægri uires posse. Cum sit autem minime crudo sanguis mittendus, tamen ne id quidem perpetuum est. neque enim semper concoctionem res expectat. Ergo si ex superiore parte aliquis decidit, si contusus est, si ex aliquo subito casu sanguinem uomit, quamuis paulo ante sumpsit cibum, tamen protinus ei demenda materia est, ne si subsederit, corpus affligat. Idemque etiam in alijs casibus repentinis qui strangulabunt, dictum erit. At si morbi ratio patietur, tum demu nulla cruditatis suspitione remanente id fiet. Ideoque ei rei uidetur aptissimus aduersæ ualetudinis dies secundus, aut tertius. sed ut aliquando etiam primo die sanguinem mittere necesse est, sic nunquam utile post diem quartum est, cum iam spatio ipso materia, & exhausta est, & corpus corrumpit, ut detractio imbecillum id facere possit, non possit integrum. Quod si uehemens febris urget, in ipso impetu eius sanguinem mittere, hominem iugulare est. Expectanda ergo remissio est, si non decrescit, sed crescere desijt, neque speratur remissio, tunc quoque, quamuis peior, sola tamen occasio non omittenda est. Fere' etiam ista medicina, ubi necessaria est, in biduum diuidenda est. satius est enim in primum leuare ægrum, deinde perpurgare, quàm simul omni ui effusa fortasse præcipitare.

tare. Quòd si in cura quoque aquæ, quæ inter cutem est, ista respondet, quanto magis necesse est in sangui ne respondeat. mitti uero is debet, si totius corporis causa fit, ex brachio. si partis alicuius, ex ea ipsa parte, aut certe quàm proxima. quia non ubique mitti potest, sed in temporibus, in brachijs, iuxta talos. Neque ignoro quosdam dicere quam longissime sanguinem inde, ubi lædit, esse mittendum. sic enim auerti materiæ cursum, at illo modo in id ipsum, quod grauat, euocari. sed id ipsum falsum est. Proximum enim locum primo exaruit. Ex ulterioribus autem eatenus sanguis sequitur, quatenus emittitur. ubi is suppressus est, quia non trahitur, ne uenit quidem. Videtur tamen usus ipse docuisse, si caput fractum est, ex brachio potius sanguinem mittendum esse. Si quod in humero uitium est, ex altero brachio, credo quia si quid parum cesserit, opportuniores hæ partes iniuriæ sunt, quàm quæ iam male habent. auertitur quoque interdum sanguis, ubi alia parte prorumpens, alia emittitur. Desinit enim fluere qua uolumus, inde obiectis quæ prohibeant, alio dato itinere. Mittere autem sanguinem cum sit expeditissimum, usum habenti, tum ignaro difficillimum est. iuncta enim est uena arterijs, his nerui. ita si neruũ scalpellus attigit, sequitur neruorum distentio, eaque hominem crudeliter consumit. At arteria incisa neque coit, neque sanescit, interdum etiam, ut sanguis uehementer erumpat, efficit. Ipsius quoque uenæ, si forte præcisa est, capita comprimuntur, neque sanguinem emittunt. At si timide scalpellus demittitur, summam cutem lacerat, neque uenam incidit. Nõ nunquam etiam ea latet, neque facile reperitur. ita multæ res id difficile inscio faciunt, quod perito facillimum est. Incidenda ad medium uena est, ex qua cum sanguis erumpit, colorem eius, habitumque oportet attendere. Nam si is crassus, & niger est, uitiosus est, ideoque utiliter effunditur. Si rubet, & pellucet, integer est. eaque missio sanguinis adeo non prodest, ut etiam noceat protinusque is supprimendus est. Sed id euenire non potest sub eo medico, qui scit ex quali corpore sanguis mittendus sit. Illud magis fieri solet, ut æque niger assidue, ac primo die profluat. quod quamuis ita est, tamen si iam satis fluxit, supprimendus est, semperque ante finis faciendus est, quàm anima deficiat. deligandumque brachium super imposito expresso ex aqua frigida penicillo, & postero die auerso medio digito, non autem scalpello, uena ferienda, ut recens coitus eius resoluatur, iterumque sanguinem fundat. Siue autem primo, siue secundo die sanguis, qui crassus, & niger initio fluxerat, & rubere, & pellucere cœpit, satis materiæ detractum est, atque quod superest, sincerum est. Ideoque protinus brachium deligandum, habẽdumque ita est, donec ualens cicatricula sit, quæ celerrime in uena confirmatur.

De sanguinis detractione per cucurbitulas. Cap. X.

Cucurbitularum uero duo genera sunt, æneum, & corneũ. Aenea altera patet, altera clausa est. Cornea altera parte æque patens, altera foramen habet exiguum. In æneam linamentum ardens conijcitur, ac sic os eius corpori aptatur, imprimiturque, donec inhæreat. Cornea per se corpori imponitur, deinde ubi ea parte qua exiguum foramen est, ore spiritus adductus est, superque cera scauum id clausum est, æque inhæresit. Vtraque non ex his tantum materiæ generibus, sed etiam ex quolibet alio recte fit. At si cætera defecerunt, caliculus quoque, aut pultarius oris compressioris ei rei cõmode aptatur, ubi inhæsit, si concisa ante scalpello cutis est, sanguinem extrahit. si integra est, spiritum. Ergo ubi materia, quę intus est, lædit, illo modo, ubi inflatio, hoc imponi solet. Vsus autem cucurbitulæ præcipuus est, ubi non in toto corpore, sed in parte aliqua uitium est, quam exhauriri ad confirmandam ualetudinem satis est. Idque ipsum testimonium est, etiam scalpello sanguinem, ubi membro succurritur, ab ea potissimũ parte, quę iam lęsa est, esse mittendum. quòd nemo cucurbitulam diuersę parti imponit, nisi cum profusionem sanguinis eo auertit, sed ei ipsi quę dolet, quęque liberanda est. Opus etiam esse cucurbitula potest in morbis longis, quamuis etiam spatium aliquod accessit, siue corrupta materia, siue spiritu male habẽte. In acutis quoque quibusdam si & leuari corpus debet, & ex uena sanguinem mitti, uires non patiuntur. Idque auxilium ut minus uehemens, ita magis tutum. Neque unquam periculosum est, etiam si in medio febris impetu. etiã si in cruditate adhibetur. Ideoque ubi sanguinem mitti opus est, si incisa uena pręceps periculum est, aut si in parte corporis etiã uitiũ est, huc potius confugiendum est. cũ eo tamen ut sciamus, hic ut nullum periculum, ita leuius præsidium esse, nec posse uehementi malo, nisi æque uehemens auxilium succurrere.

De deiectione. Cap. XI.

Deiectionem autem antiqui uarijs medicamentis, crebraque alui ductione in omnibus ferè morbis moliebantur, dabantque, aut nigrum ueratrum, aut filiculam, aut squamam æris, quam λεπιδόχαλκον græci uocant, aut lactucę marinę lac, cuius gutta pani adiecta, abunde purgat, aut lac, uel asininum, uel bubulum, uel caprinum, eique salis paulum adijciebant, decoquebantque id, & sublatis his, quę coierant, quod quasi serum supererat, bibere cogebant. Sed medicamenta stomachum ferè lædunt. ideoque omnibus catharticis aloe miscenda est. Aluus si uehementius fluit, aut sæpius ducitur, hominem infirmat. Ergo nunquam

in aduersa ualetudine medicamentum eius rei causa recte datur, nisi ubi is morbus sine febre est. Vt cum ueratrum nigrum, aut atra bile uexatis, aut cum tristitia insanientibus, aut ijs quorum nerui parte aliqua resoluti sunt, datur. At ubi febres sunt, satius est eius rei causa cibos, potionesque assumere, qui simul, & alant, & uentrem molliant. Suntque ualetudinis genera, quibus ex lacte purgatio conuenit. Plerunque uero aluus potius ducenda est, quod ab Asclepiade quoque sic uituperatum, ut tamen seruatum sit, uideo plerunque sæculo nostro præteriri. Est autem ea moderatio, quam is secutus uidetur, aptissima, ut neque sæpe ea medicina tentetur, & tamen semel sumptum, uel bis, non omittatur. Si caput graue est, si oculi caligant, si morbus maioris intestini est, quod græci κῶλον nominant, si in imo uentre, aut in coxa dolores sunt, si in stomachum quædam biliosa concurrunt, uel etiam pituita eo se, humor'ue aliquis aquæ similis confert, si spiritus difficilius redditur, si nihil per se uenter excernit. utique si iuxta quoque stercus est, & intus remanet, aut si stercoris odorem nihil deijciens, æger ex spiritu suo sentit, aut si corruptum est quod excernitur, aut si prima inedia febrem non sustulit, aut si sanguinem mitti, cum opus sit, uires non patiuntur, tempus'ue eius rei præterijt. aut si multum ante morbum aliquis portauit, aut si is, qui sæpe, uel sponte, uel casu purgatus est, subito habet aluum suppressam. Seruanda uero illa sunt, ne ante diem tertium ducatur, ne ulla cruditate substante, ne in corpore infirmo, diuque aduersa ualetudine exhausto, ne'ue in eo, cui satis aluus reddit quotidie, qui'ue eam liquidam habebit, ue in ipso accessionis impetu, quia quod tum infusum est, aluo continetur, regestumque in caput multo grauius periculum efficit. pridie uero abstinere debet æger, ut aptus tali curationi sit. Eodem die ante aliquot horas aquam calidam bibere, ut superiores eius partes madescant, tum immittenda in aluum est, si leui medicina contenti sumus, pura aqua, si paulo ualentiori, mulsa, si leni, ex aqua in qua fœnum græcum, uel ptisana, uel malua decocta sit. Si reprimendi causa, ex uerbenis. acris autem est marina aqua, uel alia, sale adiecto, atque utraque decocta commodior est. Acrior fit adiecto, uel oleo elunitro, uel melle quoque. Si acrior est, eo plus extrahit, sed minus facile sustinetur. Id quod infunditur, neque frigidum esse oportet, neque calidum, ne alterutro modo lædat. Cum infusum est, quantum fieri potest continere se in lectulo debet æger, nec primæ cupiditati deiectionis protinus cædere. ubi necesse est, tum demum residere. fereque eo modo dempta materia, superioribus partibus leuatis, morbum ipsum mollit. Cum uero, quoties res coegit, desidendo aliquis se exhausit, paulisper debet conquiescere, & ne uires deficiant, utique eo die cibum assumere. qui plenior an exiguus sit dandus, ex ratione eius accessionis, quæ expectabitur, aut in metu non erit, æstimari oportebit.

De uomitu. Cap. XII.

At uomitus ut in secunda quoque ualetudine sæpe necessarius biliosis est, sic etiam in his morbis, quos bilis concitauit. Ergo omnibus, qui ante febres horrore, & tremore uexantur, omnibus, qui cholera laborant, omnibus etiam cum quadam hilaritate insanientibus, & comitiali quoque morbo oppressis, necessarius est. Sed si acutus morbus est, sicut in cholera, si febris est, ut inter horrores, asperioribus medicamentis opus non est, sicut in deiectionibus quoque supra dictum est. satisque est ea uomitus causa sumi, quæ sanis quoque sumenda esse proposui. At ubi longi ualentesque morbi sine febre sunt, ut comitialis, aut insania, ueratro quoque albo utendum est, id neque hyeme. neque æstate recte datur, optime uere, tolerabiliter autumno. quisquis daturus erit, id agere ante debet, ut accepturi corpus humidius sit. Illud scire oportet, omne eiusmodi medicamentum, quod potui datur, non semper ægris prodesse, semper sanis nocere.

De frictione. Cap. XIII.

De frictione uero, & gestatione adeo multa Asclepiades tanquam inuentor eius posuit, quod in eo uolumine, quod communium auxiliorum scripsit, cum trium tantum facere mentionem, uinis. S. & aquæ, & gestationis, tamen maximam partem in hoc consumpserit. Oportet autem neque recentiores uiros in his fraudare, quæ uel repererunt, uel recte secuti sunt. & tamen ea, quæ apud antiquiores aliquos posita sunt, auctoribus suis reddere. Neque dubitari potest, quin latius quidem & dilucidius ubi, & quomodo frictione utendum esset, Asclepiades præceperit, nihil tamen repperit, quod non a' uetustissimo auctore Hippocrate paucis uerbis cōprehensum sit, qui dixit. frictione, si uehemens sit, durari corpus, si lenis, molliri, si multa, minui, si modica, impleri. Sequitur ergo, ut tū utendū sit, cū aut astringendū corpus sit, quod fluens est, aut molliendū, quod induruit, aut digerendū in eo, quod copia nocet, aut alendum id quod tenue, & infirmum est. Quas tamen species si quis curiosius æstimet,

quod

quod iam ad medicum non pertinet,facile intelliget omnes ex una causa pendere,quę demit. Nā & astringitur aliquid eo dempto,quod interpositum,ut id laxatetur,effecerat. & mollitur eo detracto,quod duriciem creabat,& impletur non ipsa frictione,sed eo cibo,qui postea usque ad cutem digestione quadam relaxatam penetrat. Diuersarum uero rerum in modo causa est. Inter unctionem autem, & frictionem multum interest. Vngi enim leuiterque pertractari corpus etiam in acutis,& recentibus morbis oportet,in remissione tamen,& ante cibum. Longa uero frictione uti neque in acutis morbis, neque in crescentibus conuenit,præter quàm cum phreniticis somnus ea requiritur. Amat autem hoc auxilium ualetudo longa,& etiam a' primo impetu inclinata. Neque ignoro quosdam dicere omne auxilium necessarium esse in crescentibus morbis,non cum iam per se finiuntur. quod non ita se habet. Potest enim morbus etiam qui per se finem habiturus est,citius tamen adhibito auxilio tolli. quod duabus de causis necessarium est, ut & quàm primū bona ualetudo contingat,& ne morbus qui remanet, iterum quamuis leui de causa exasperetur. Potest enim morbus minus grauis esse quàm fuerit,neque ideo tamē solui, sed reliquijs quibusdam inhærere,quas admotum aliquod auxilium discutit. Sed ut leuata quoque aduersa ualetudine,recte frictio adhibetur,sic nunquam adhibenda est febre increscente. Verum si fieri poterit, cum ex toto corpus ea uacabit,minus certe cum ea remiserit. Eodem autem modo in rutis corporibus esse debet, ut cum infirmus aliquis implendus modo est in partibus, aut quia ipsius membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius. Nam & capitis longos dolores ipsius frictio leuat. non in impetu tamen doloris, & membrum aliquod resolutum ipsius frictione confirmatur. Longe tamen sæpius aliud perfricandum est,cum aliud dolet, maximeque cum a' summis,aut a' medijs partibus corporis euocare materiam uolumus,ideoque extremas partes perfricamus. Neque audiendi sunt,qui numero finiunt quoties aliquis perfricandus sit. Id enim ex uiribus hominis colligēdum est. Et si is qui perinfirmus est,potest satis esse,quinquagies. si robustior, potest ducenties esse faciendum. Inter utrunque deinde prout uires sunt. Quo fit,ut etiam minus sæpe in muliere,quàm in uiro,minus sæpe in puero,uel sene,quàm in iuuene manus dimouendæ sint. Denique si certa membra perfricantur,multa,ualentique frictione opus est. Nam neque totum corpus infirmari cito per partem potest,& opus est quàm plurimum materiæ digeri,siue id ipsum membrum, siue per id,aliud leuamus. At ubi totius corporis imbecillitas hanc curationem per totū id exigit,breuior esse debet, & lenior, ut tantummodo summam cutem emolliat,quo facilius capax ex recenti cibo nouæ materiæ fiat. In malis iam ægrum esse testatur,ubi exterior pars corporis friget,interior cum siti calet,ut supra posui. Sed tunc quoque unicum in frictione præsidium est, quæ si calore in cutem euocauit, potest alicui medicinæ locum facere.

De gestatione. Cap. XIIII.

Gestatio quoque longis etiam,& inclinatis morbis aptissima est. utilisque est,& his corporibus, quæ iam ex toto febre carent,sed adhuc exerceri per se non possunt, & his,quibus lentæ morborum reliquiæ remanent,neque aliter eliduntur. Asclepiades etiam in recenti,uehementique febre, præcipueque ardente,ad discutiendam eam, gestatione dixit utendum esse. sed id periculose fit, meliusque quiete eiusmodi impetus sustinetur. si quis tamen experiri uolet,sic experiatur. si lingua non erit aspera, si nullus tumor, nulla duricies,nullus dolor uisceribus,aut capiti,aut præcordijs suberit. & ex toto nunquam gestari corpus dolens debet,siue id in toto,siue in parte est,nisi tamen solis neruis dolentibus, neque unquam in recenti febre,sed in remissione eius. Genera autem gestationis plura sunt adhibenda, quę sunt, & pro uiribus cuiusque,& pro opibus,ne aut imbecillum hominem nimis digerant,aut humili obsint. Gestationum lenissima est nam,uel in portu,uel in flumine. uehementior in alto mari naui,uel lectica,aut scanno,acrior uehiculo. Atque hæc ipsa,& intendi,& leniri possunt. si nihil horum est,suspendi lectus debet, & moueri. si ne id quidem est,at certe uni pedi lecti subijciendus funiculus est,atque ita lectus huc, & illuc manu impellendus. Et leuia quidem genera exercitationis infirmissimis conueniunt. Valentiora uero his qui iam pluribus diebus febre liberati sunt,aut his qui grauium morborum initia sic sentiunt, ut adhuc febre uacent. Quod & in tabe,& in stomachi uitijs,& cum aqua cutem subijt,& interdum in morbo regio fit, aut ubi quidam morbi,qualis comitialis,qualis insania est sine febre,quamuis diu manēt. In quibus affectibus, ea quoque genera exercitationum necessaria sunt, quæ comprehendimus eo loco, quo quemadmodum sani,neque firmi homines se gererent, præcepimus.

De abstinentia. Cap. XV.

Abstinentiæ uero duo genera sunt,alterum ubi nihil assumit ęger,alterum ubi non nisi quod oportet. Initia morborū primū famem,sitimque desiderant, ipsi deinde morbi, moderationem,ut neque aliud quā expedit,neque eius ipsius nimiū sumatur. Neque enim cōuenit iuxta inediā protinus satietatē esse. Quod si sanis quoque corporibus inutile est,ubi aliqua necessitas famem fecit, quāto inutilius est in cor-

pore etiam ægro? Neque ulla res magis adiuuat laborantem, quàm tempestiua abstinentia. Intemperãtes homines apud nos, ipsi cibi tempora curantibus dant. Rursus alij tempora medicis pro dono remittuut, sibi ipsis modum uendicant. Liberaliter agere se credunt, qui cætera illorum arbitrio relinquunt, in genere cibi liberi sunt, quasi quæratur quid medico liceat, non quid ægro salutare sit, cui uehemẽter nocet, quoties in eius quod assumitur, uel tempore, uel modo, uel genere peccatur.

De sudore. Cap. XVI.

Sudor etiam duobus modis elicitur, aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor est, & harenæ calidæ, & laconici, & clibani, & quarundam naturalium sudationes. ubi e' terra profusus calidus uapor ędificio includitur, sicut super baias in myrtetis habemus. Præter hæc, sole quoque, & exercitatione is mouetur. Vtiliaque hæc genera sunt quoties humor intus nocet, isque digerendus est. Ac neruorum quoque quædam uitia sic optime curantur, sed cætera infirmis possunt conuenire. solet exercitatio tantum robustioribus, qui tamen sine febre, uel initio morbi, uel etiam grauibus morbis tenentur. Cauendum autem est, nequid horum, uel in febre, uel in cruditate tentetur. At balnei duplex usus est. nam modo discussis febribus initium cibi plenioris, uiniq́ue firmioris ualetudini facit, modo febrẽ ipsam tollit, fereque adhibetur, ubi summam cutem relaxari, euocariq́ue corruptum humorem, & habitum corporis mutari expedit. antiqui timidius eo utebantur. Asclepiades audacius. Neque terrere autem ea res, si tempestiua est, debet. & ante tempus nocet. Quisquis febre liberatus est, simulatq́ue ea uno die non accessit, eo, qui proximus est, post tempus accessionis, tuto lauari potest. At si circuitum habere ea febris solita est, sic, ut tertio, quarto'ue die reuertatur, quandocunque non accessit, balneum tutum est. Manentibus uero adhuc febribus, si hæ sunt lentæ, lienesq́ue iam diu male habent, recte medicina ista tentatur, cum eo tamen ne pręcordia dura sint, ne'ne ea tumeant, ne'ue lingua aspera sit, ne'ue aut in medio corpore, aut in capite dolor ullus sit, ne'ue tũ febris increscat. At in his quidem febribus, quæ certum circuitum habent, duo balnei tempora sunt, alterũ ante horrorem, alterum febre finita. In his uero, qui lentis febriculis diu detinentur, cum aut ex toto recesſit accessio, aut si id non solet, certe lenita est, iamque corpus tam integrum est, quàm maxime esse in eo genere ualetudinis solet, imbecillus homo iturus in balneum uitare debet, ne ante frigus aliquod experiatur. Vbi in balneum uenit, paulisper resistere, expeririq́ue num tempora astringantur, & an sudor aliquis oriatur. Illud si incidit, hoc non secutum est, inutile eo die balneum est, perungendus est is leniter, & auferendus est, uitãdumq́ue omni modo frigus, & abstinentia utẽdum. At si temporibus iutegris primum ibi, deinde alibi sudor incipit, fouendum os aqua calida, tum in solio desidendum est, atque ibi quoque uidendum, num sub primo contactu aquæ calidę summa cutis inhorrescat, quod uix tamen fieri potest, si priora recte cesserunt. certum id autem signum inutilis balnei est. Ante uero, an posteaquam in aquam calidam se demittat, aliquis perungi debeat, ex ratione ualetudinis suę cognoscat. Fere' tamen, nisi ubi nominatim, ut postea fiat, id præcipietur, moto sudore leuiter corpus perungendum, deinde in aquam calidam demittendum est. atque hic quoque habenda uirium ratio est. Neque committendum, ut per æstum anima deficiat, sed maturius is auferendus, curioseq́ue iti uestimẽtis inuoluendus est. ut neque ad eum frigus aspiret, & ibi quoque antequam aliquid assumat, insudet. Fomenta quoque calida sunt milium, sal, harena, quodlibet eorum calefactum, & in linteum coniectum. Si minore ui opus est, etiam solum linteum. At si maiore, extincti titiones, inuolutique panniculi, & sic circundati. Quin etiam calido oleo replentur utriculi, & in uasa fictilia, ad similitudinem, quas lenticulas uocant, aqua conijcitur, & sal sicco linteo excipitur. demittiturque in aquam bene calidam. tum super id membrum, quod fouendum est, collocatur, iuxtaq́ue igne ferramenta duo sunt capitulis paulo latioribus, alterumq́ue ex his demittitur in eum salem, & aqua super leuiter aspergitur. ubi frigere cœpit, ad ignem refertur, & idem in altero fit, deinde inuicẽ in utroque. inter quæ descendit salsus, & calidus succus, qui contractis aliquo morbo neruis opitulatur. His omnibus commune est digerere id quod, uel præcordia onerat, uel fauces strangulat, uel in aliquo membro nocet. Quando autem quoque utendum sit, in ipsis morborum generibus dicetur.

Qui cibi, potione'ue, aut ualentis, aut mediæ, aut imbecillæ materiæ sint. Cap. XVII.

Cum'de his dictum sit, quæ detrahendo iuuant, ad ea ueniendum est, quæ nos alunt, idest cibum, & potionem, hæc autem non omnium tantum morborum, sed etiam secundæ ualetudinis communia præsidia sunt. Pertinetq́ue ad rem omnium proprietates nosse. primum ut sani sciant quomodo his utantur. deinde ut exequentibus nobis morborum curationem, liceat species rerum, quæ assidue necessariæ erunt, subijcere. neque necesse est subinde singulas eas nominare. Scire igitur oportet, omnia legumina, quæq́ue ex frumentis panificia sunt, generis ualentissimi esse. Id ualentissimum uoco, in quo plurimũ alimenti est, itẽ omne animal quadrupes domesticum, omnẽ grandẽ ferã, quales sunt caprę, ceruus, aper, onager, omnẽ grandem auem, quales sunt anser, & pauo, & grus, omnes belluas marinas, ex quibus cetos est, quæq́ue his pares sunt. Item mel, & caseum, quo minus mirum est, opus pistorium ualentissimũ esse, quod ex frumento, adipe, melle, caseo constat. In media uero materia numerari ex oleribus debere ea, quorum radices, uel bulbos assumimus. Ex quadrupedibus leporẽ, aues omnes a' minimis ad phœnicopterũ. itẽ pisces omnes, qui salem non patiuntur, solidi'ue saliuntur. Imbecillissimam uero materiam esse omnę olus, & quidquid

in cauliculo nascitur, qualis est cucurbita, & cucumis, & capparis, omnia poma, oleas, cocleas, itemque conchilia. Sed quamuis hæc ita discreta sunt, tamen etiam quæ sub eadem specie sunt, magna discrimina recipiunt, aliaque res alia, uel ualentior est, uel infirmior. Si quidē plus alimenti est in carne, quàm in ullo alio. Firmius est triticum quàm milium, id ipsum, quàm hordeum, & ex tritico firmissima siligo, deinde simila, deinde cui nihil ademptum est, quod αὐτόπυρον græci uocant, infirmior est. ex polline infirmissimus cibarius panis. Ex leguminibus uero ualentior faba, uel lenticula, quàm pisum. Ex oleribus ualentior rapa, napique, & omnes bulbi, in quibus cepam quoque, & allium numero, quàm pastinaca, uel quæ specialiter radicula appellatur. Item firmior brassica, & beta, & porrum, quàm lactuca, uel cucurbita, uel asparagus. At ex fructibus surculorum ualentiores uuæ, ficus, nuces, palmulæ, quàm quæ poma proprie nominantur. Atque ex his ipsis firmiora, quæ succosa, quàm quę fragilia sunt. Itemque ex his auibus, quæ in media specie sunt, ualentior ea quæ pedibus, quàm quæ uolatu magis nititur, & ex his quæ uolatu fidunt, firmiores sunt quæ grandiores aues, quàm quæ minutæ sunt, ut ficedula, & turdus, Atque eæ quoque, quæ in aqua degunt, leuiorem cibum præstant, quàm quæ natandi scientiam nō habent. Inter domesticas uero quadrupedes leuissima suilla est, grauissima bubula. Itemque ex feris quo maius quodque animal, eo robustior ex eo cibus est. Pisciumque eorum, qui ex media materia sunt, quibus maxime utimur, tamē grauissimi sunt, ex quibus salsamenta quoque fieri possunt, qualis lacertus est. deinde qui quamuis teneriores, tamen duri sunt, ut aurata, coruus, scarus, oculata, tum plani, post quos etiam leuiores lupi, mulique, & post hos omnes saxatiles. Neque uero in generibus rerum tantummodo discrimen est, sed etiam in ipsis, quod & ætate fit, & membro, & solo, & cœlo, & habitu. nam quadrupes animal omne si lactans est, minus alimenti præstat. Item quo tenerior pullus, cohortalis est. In piscibus quoque media ætas, quæ nondum summam magnitudinem impleuit. Deinde ex eodem sue ungulę, rostrum, aures, cerebellum. Ex agno, hedo'ue cum pectolis totum caput aliquanto quàm cætera membra leuiora sunt, adeo ut in media materia poni possint. Ex auibus pectora, colla, alæ'ue recte infirmis annumerantur. Quod ad solum uero pertinet, frumentum quoque ualentius est collinum, quàm campestre. leuior piscis inter saxa editus, quàm in harena, leuior in harena, quàm in limo. Quo fit, ut ex stagno, uel lacu, uel flumine eadem genera grauiora sint. Leuiorque qui in alto, quàm qui in uado uixit. Omne etiam ferū animal domestico leuius, & quodcunque humido cœlo, quàm quod sicco natum est. Deinde eadem omnia pinguia, quàm macra, recentia, quàm salsa, noua, quàm uetusta plus alimenti habent. Tum res eadem magis alit iurulenta, quàm assa, magis assa, quàm elixa. Ouū durum ualentissimæ materiæ est, molle, uel sorbile, imbecillissimæ. Cum quæ panificia omnia firmissima sint, elota tamen quędam genera frumenti, ut alica, oriza, ptisana, uel ex ijsdem facta sorbitio, uel pulticula. Et aqua quoque madens panis imbecillissimis annumerari potest. Ex potionibus uero quæcunque ex frumento facta est, itemque lac mulsum, defrutum, passum, uinum, aut dulce, aut uehemens, aut mustum, aut magnæ uetustatis, ualentissimi generis est. At acetum, & id uinum, quod paucorum annorum, uel austerum, uel lene est, in media materia est. Ideoque infirmis nunquam generis alterius dari debet. Aqua omnium imbecillissima est. firmiorque ex frumento potio est, quo firmius fuit ipsum frumentum. firmior ex eo uino, quod bono solo, quàm quod tenui, quodque temperato cœlo, quàm quod aut nimis humido, aut nimis sicco, nimiumque, aut frigido, aut calido natum est. Mulsum quo plus mellis habet, defrutum quo magis incoctū est, passum quo ex sicciore uua est, eo ualentius est. Aqua leuissima pluuialis est, deinde fontana, tum ex flumine, tum ex puteo, post hæc ex niue, aut glacie. grauior his ex lacu, grauissima ex palude. Facilis etiam, & necessaria cognitio est naturam eius requirentibus. nam leuis pondere apparet, & ex his quæ pondere pares sunt, eo melior quæque est, quo celerius, & calefit, & frigescit, quoque celerius ex ea legumina percoquuntur. fere uero sequitur, ut quo ualentior quæque materia est, eo minus facile concoquatur, sed si concocta est, plus alat. Itaque utendum est materiæ genere pro uiribus, modusque omnibus pro genere sumendus. Ergo imbecillis hominibus rebus infirmissimis opus est. mediocriter firmos media materia optime sustinet. & robustis apta, ualidissima est. Plus deinde aliquis assumere ex leuioribus potest, magis in his quæ ualentissima sunt, temperare sibi debet.

Quæ natura, ac proprietas cuiusq; rei sit, qua uescimur. Cap. XVIII.

Neque hæc solo discrimina sunt, sed etiam aliæ res boni succi, aliæ mali sunt, quas εὐχύλους, uel κακοχύλους græci uocant. Aliæ lenes, aliæ acres, aliæ crassiorem pituitam in nobis faciunt, aliæ tenuiorem, aliæ idoneæ sunt stomacho, aliæ alienæ sunt. Itemque aliæ inflant, aliæ ab hoc absunt. aliæ calefaciunt, aliæ refrigerant, aliæ facile in stomacho acescunt, aliæ non facile intus corrumpuntur. aliæ mouent aluū, aliæ supprimunt. aliæ citant urinam, aliæ tardant. Quædam somnum mouent, quædam sensus excitant. Quæ omnia ideo noscenda sunt, quoniam aliud aliter, uel corpori, uel ualetudini conuenit.

Quæ res boni succi sint. Cap. XIX.

Boni succi sunt triticum, siligo, alica, oriza, amilum. Item & lenes sunt, & stomacho aptę, & calefaciūt tragū, ptisana, lac, caseus mollis, omnis uenatio, omnes aues, quę ex media materia sunt. Ex maioribus quoque hę, quas supra nominauimus. Medij inter teneros, durosque pisces, ut mulus, & lupus, uerna, lactuca, urtica, malua, cucumis, cucurbita, ouum sorbile, portulaca, cochlæ, palmulæ. ex pomis quodcunque neque

acerbum,neque acidum eſt. Vinum dulce,uel lene,paſſum,defrutum,oleæ quę ex his duobus in alterutro ſeruatę ſunt,uuluæ,roſtra,trunculique. In ſumma,omnis pinguis caro,omnis glutinoſa,omne iecur.

Quæ res mali ſucci ſint. Cap. XX.

Mali uero ſucci ſunt milium,panicum,hordeum,legumina,caro domeſtica permacra, omniſque caro ſalſa,omne ſalſamentum,garum,uetus caſeus,cicer,radicula,rapa,napi, bulbi, braſſica , magiſque etiam cyma eius,aſparagus,beta,cucumis,porrum,eruca,naſturcium, thymum, nepeta, ſatureia, hyſopum, ruta, anethum,fœniculũ , cuminum, aneſum,lapatium,ſinapi,& allium,cepa,lienes,renes,inteſtina,pomũ quod cunque acidum,uel acerbum eſt,acetum,omnia acria,acida,acerba,oleum,piſces quoque ſaxatiles , omnesque qui ex tenerrimo genere ſunt,aut hi qui rurſus nimium duri,uiroſique ſunt, ut fere quos ſtagna,lacus,limoſi'ue riui ferunt,qui'ue in nimiam magnitudinem exceſſerunt.

Quæ res lenes,quæ'ue acres ſint. Cap. XXI.

Lenes autem ſunt ſorbitiones,pulticula,laganum,amilum,ptiſana,pinguis caro,& quæcunque glutinoſa eſt. Quod fere quidem in omni quæ domeſtica fit,præcipue tamen in ungulis,trunculiſque ſuum, in pectiolis,capituliſque hedorum,& uitulorum,& agnorum,omnibuſque cerebellis. Item ſi qui proprie bulbi nominantur,lac,defrutum,paſſum,nuclei pinei. Acria ſunt omnia nimis auſtera,omnia acida,omnia ſalſa,& mel quidem quo melius eſt,eo magis. Item allium,cepa,eruca,ruta,naſturcium,cucumis,beta,braſſica,aſparagus,ſinapi,radicula,intubus,ocymum,lactuca,maximaque olerum pars.

Quæ res craſſiorem,quæ'ue tenuiorem pituitam faciunt. Cap. XXII.

Craſſiorem autem pituitã faciunt oua ſorbilia,alica,oriza,amilum,ptiſana,lac,bulbi, omniaque fere glutinoſa. Extenuant eandem omnia ſalſa,atque acria,& acida.

Quæ res ſtomacho idoneæ ſunt. Cap. XXIII.

Stomacho autem aptiſſima ſunt quæcunque auſtera ſunt , etiam quæ acida ſunt , quæque contacta ſale modico ſunt. Item panis ſine fermento,& elota alica,uel oriza,uel ptiſana,omnis auis,omnis uenatio, atque utraque,uel aſſa,uel elixa. Ex domeſticis animalibus bubula. Si quid ex cæteris ſumitur,macrum potius,quàm pingue. Ex ſue ungulæ,roſtra,aures,uuluæ,ſterileſque. Ex oleribus intubus,lactuca, paſtinaca, cucurbita elixa,ſiſer. Ex pomis ceraſium,morum,ſorbum,pirum fragile,quale cruſtuminum , uel neauianum eſt. Item pira,quæ reponuntur tarentina,atque ſignina . Malum orbiculatum, aut ſcaudianum , uel amerinum,uel cotoneum,uel punicum abſinthium. Vuæ ex olla,molle ouum,palmulæ, nuclei pinei,oleę albæ ex dura muria,eædẽ aceto intinctæ,uel nigrę,quæ in arbore bene permaturuerunt,uel quæ in paſſo, defruto'ue ſeruatę ſunt. Vinum auſterum,licet iam aſperum ſit, item reſinatum . Duri ex media materia piſces,oſtrea,pectines,murices,purpuræ,cochlea,cibi,potioneſque, uel frigidę, uel feruentes, abſinthium.

Quæ res alienæ ſtomacho ſunt. Cap. XXIIII.

Aliena uero ſtomacho ſunt omnia tepida,omnia ſalſa,omnia iurulenta, prædulcia, omnia pinguia, ſorbitio,panis,itemque,uel ex milio,uel ex hordeo, oleum, radices olerum, & quodcunque olus ex oleo, garo ue eſtur,mel,mulſum,defrutum,paſſum,lac,omnis caſeus,uua recens,ficus,& uiridis, & arida,legumina omnia,quęque inflare conſueuerunt. item thymum,nepeta,ſatureia,hyſſopum, naſturtium,lapatium, lapſanum,iuglandes. Ex his autem intelligi poteſt non quidquid boni ſucci eſt,protinus ſtomacho conuenire,neque quidquid ſtomacho conuenit,protinus boni ſucci eſſe.

Quæ inflant,aut inflationem leuant. Cap. XXV.

Inflant autẽ omnia fere legumina,omnia pinguia,omnia dulcia,omnia iurulenta,muſtũ, atque etiã id uinũ,cui nihil adhuc ętatis acceſſit. Ex oleribus aliũ,cepa, braſſica, omneſque radices excepto ſiſere, & paſtinaca,bulbi,ficus etiã aridę,ſed magis uirides,uuę recẽtes,nuces omnes exceptis nucleis pineis, lac,omniſque caſeus,quidquid deinde ſubcrudum aliquis aſſumpſit. Minima inflatio fit ex uenatione, aucupio , piſcibus,pomis,oleis,conchilijs,ouis,uel mollibus,uel ſorbilibus,uino uetere. Fœniculum uero,& anetum inflationes etiam leuant.

Quæ res,aut calefaciunt,aut refrigerant. Cap. XXVI.

At calefaciunt piper , ſal , caro omnis iurulenta , allium , cepa , ficus arida , ſalſamentum , uinum,& quo meracius eſt , eo magis . refrigerant olera , quorum crudi caules aſſumuntur , ut intubus, & lactuca.

& lactuca. Item coriandrum, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, cerasia, mala austera, pira fragilia, caro elixa, præcipueque acetum, siue cibus ex eo, siue potio assumitur.

Quæ res intus facile uitiantur, uel minime corrumpuntur. Cap. XXVII.

Facile autem intus corrumpuntur panis fermentatus, & quisquis alius, quàm ex tritico est, lac, mel, ideoque lactantia, atque omne pistorium opus, teneri pisces, ostrea, olera, caseus, & recens, & uetus, crassa, uel tenera caro, uinum dulce, mulsum, defrutum, passum, quidquid deinde, uel iurulentũ est, uel nimis dulce, uel nimis tenue. At minime intus uitiantur, panis sine fermento, aues, & ex potius duriores, aurati pisces, neque solum aurata pura, aut scarus, sed etiam lolligo, locusta, polypus. Item bubula, omnisque dura caro, eademque aptior est si macra, si salsa est. omniaque salsamenta, cochleæ, murices, purpuræ, uinum austerum, uel resinatum.

Quæ res aluum mouent. Cap. XXVIII.

At aluum mouent panis fermentatus, magisque si cibarius, uel hordeaceus est. brassica, si sub cruda est lactuca, anethum, nasturcium, ocymum, urtica, portulaca, radicula, capparis, allium, cepa, malua, lapatiũ, beta, asparagus, cucurbita, cerasia, mora, uua, omnia mitia, ficus etiam arida, sed magis uiridis, uuæ recentes pingues, minutæ aues, cochleæ, garum, salsamenta, ostrea, pelorides, echini, musculi, & omnes fere conchulæ, maximeque ius earum, saxatiles, & omnes teneri pisces, sepiarum atramentũ, si qua caro assumitur pinguis, eadem uel iurulenta, uel elixa, aues quæ natant, mel crudum, lac, lactantia omnia, mulsum, uinum dulce, uel salsum, aqua, tenera omnia tepida, dulcia, pinguia, elixa iurulenta, salsa, diluta.

Quæ res aluum astringunt. Cap. XXIX.

Contra astringunt panis ex siligine, uel ex simila, magis si sine fermento est, magis etiam si ustus est, intẽditurque uis eius etiam si bis coquitur. pulticula uel ex halica, uel ex panico, uel ex milio. itemque ex iisdem sorbitio, & magis si hæc ante fricta sunt. lenticula, cui uel beta, uel intubus, uel ambubeia, uel plantago adiecta est, magisque etiam si illa ante fricta est, per se etiam intubus, uel ex plantagine, uel ambubeia fricta, minuta olera, brassica bis decocta, dura oua, magisque si assa sunt, minutę aues, merula, palumbus, magisque si in posca decoctus est, graues quoque aues, quę magis currunt, quã uolant, lepus, caprea, iecur ex his, quę seuũ habent, maximeque bubulũ, ac seuũ ipsum, caseus, qui uehementior uetustate fit, uel ea mutatione quã in caseo transmarino uidemus, aut si recens est ex melle, mulso'ue decoctus. Itẽ mel coctũ, pira immatura, sorba, magisque ea, quæ torminalia uocantur, mala cydonia, & punica, oleę, uel albę, uel permaturæ, myrta, palmulæ purpureæ, murices, uinum resinatũ, uel asperũ, itẽ meracum, acetũ mulsum quod inferbuit, item defrutũ, passum, aqua, uel tepida, uel pręfrigida dura, idest ea quæ tarde putrescit, ideoque pluuia potissimum, omnia dura, macra, austera, aspera, tosta, & in eadem carne, assa potius, quàm elixa.

Quæ res urinam mouent. Cap. XXX.

Vrinam autem mouent quęcunque in horto nascentia boni odoris sunt, ut apium, ruta, anethum, ocymum, menta, hyssopum, anesum, coriandrum, nasturcium, eruca, fœniculum. Præter hæc asparagus, capparis, nepeta, thymum, satureia, lapsanum, pastinaca, magisque agrestis, radicula, siser, cepa. Ex uenatione maxime lepus, uinum tenue, piper, & rotundum, & longum, sinapi, absinthium, nuclei pinei.

Quæ res somnum mouent, aut sensus excitant. Cap. XXXI.

Somno uero aptũ est papauer, lactuca, maximeque ęstiua, cuius cauliculus iã lacte repletus est, morũ, porrum. Sensus excitant nepeta, thymum, satureia, hyssopum, præcipueque puleium, ruta, & cepa.

Quæ res corpus, aut erodant, aut reprimant, aut refrigerent, aut calefaciant, aut durent, aut emolliant. Cap. XXXII.

Euocare uero materiã multa admodũ possunt. sed ea quę ex peregrinis medicamentis maxime constant, aliisque magis, quã quibus ratione uictus succurritur, opitulantur, in pręsentia differã. Ponã ea uero quę prompta, & his morbis de quibus protinus dicturus sum, apta, corpus erodunt, & sic eo quod mali est extrahunt. Habent autẽ hanc facultatẽ semina erucę, nasturcii, radiculę pręcipue tamen omnium sinapi, Salis quoque, & fici eadem uis est leniter uero simul, & reprimunt, & molliunt lana succida, uel aceto, uel uino, quo oleum adiectum est. contritæ palmulæ, furfures in salsa aqua, uel aceto decoctæ. At simul reprimunt, & refrigerant herba muralis, parthenium, uel perdicium appellant, serpillum, puleium, ocymum, herba sanguinalis, quam græci πολύγονον uocant, portulaca, papaueris folia, capreolique uitium, coriandri folia, hyoscyamum, muscus, siser, apium, solanum, quam στρύχνον græci uocant, brassicæ folia, intu-

bus,plantago,fœniculi semen,contrita pira,uel mala,præcipueque cydonia,lenticula,aqua frigida maxime que pluuialis,uinum,acetum,& ex horum aliquo magis,madens,uel panis,uel farina,uel spongia,uel cinis, uel lana succida,uel etiam linteolum,creta cimolia,gypsum,melinum,myrteum,rosa,acerbum oleum,uerbenarum contusa cum teneris caulibus folia,cuius generis sunt olea,cupressus,myrtus,lentiscus, tamaris,li gustrum,rosa,rubus,laurus,hedera , punicum malum . Sine frigore autem reprimunt cocta mala cydonia, malicorium,aqua calida, in qua uerbenæ coctæ sunt,quas supra proposui, puluis , uel ex fece uini , uel ex myrti folijs,amaræ nuces. Calefacit uero ex qualibet farina cataplasma,siue ex tritici,siue ex farris,siue hor dei,siue erui,uel lolij,uel milij,uel panici,uel lenticulæ,uel fabæ,uel lupini,uel lini,uel fœni græci,ubi ea deferbuit,calidaque imposita est. Valentior tamen ad id omnis farina est ex mulso,quàm ex aqua cocta. Præterea cyprinum,irinum,medulla,adeps ex felle iuncta oleo,magisque si uetus est,sal nigrũ,git,piper,quinquefolium, fereque,quæ uehementer,& reprimunt,& refrigerant. Durant quæ calefaciunt,& digerunt,& emolliunt. Præcipueque ad emolliendum potest cataplasma ex lini,uel fœni græci semine. His autem omnibus,& simplicibus,& permixtis uarie medici utũtur , ut magis quid quisque persuaserit sibi appareat, quàm quid euidenter compererit.

LIBER TERTIVS.

De morborum generibus. Cap. I.

PROVISIS omnibus,quæ pertinent ad uniuersa genera morborum, ad singulorum curationes ueniam. Hos autẽ in duas species græci diuiserunt,aliosque ex his acutos, alios longos esse dixerunt. Idque,quoniam non semper eodem modo respondebant,eosdẽ alij inter acutos,alij inter longos retulerunt. Ex quo plura eorum genera esse manifestum est. Quidã enim breues utique sunt,qui cito,uel tollunt hominem,uel ipsi cito finiuntur. Quidam longi,sub quibus neque sanitas in propinquo,neque exitiũ est. Tertiumque genus eorũ est, qui modo acuti, modo longi sunt. idque non in febribus tantummodo,in quibus frequentissimum est, sed in alijs quoque fit. Atque etiam præter hos quartum est,quod neque acutum dici potest,quia non perimit, neque utique longum,quia si occurritur,facile sanatur. Ego cum de singulis dicam,qui cuiusque generis sit indicabo. diuidam autem omnes in eos,qui in totis corporibus consistere uidentur,& eos qui oriuntur in partibus. incipiam a' prioribus pauca præfatus de omnibus . In nullo quidem morbo minus fortuna sibi uendicare, quàm ars potest,utpote cum repugnante fortuna nihil medicina proficiat. magis tamen ignoscendum medico est parum proficienti in acutis morbis,quàm in longis. Hic enim breue spatiũ est,intra quod,si quod auxilium nõ profuit,æger extinguitur. ibi & deliberationi,& mutationi remediorum tempus patet,adeo ut raro,si inter initia medicus accessit,obsequens æger sine illius uitio pereat. Longus tamen morbus cum penitus insedit,quod ad difficultatem pertinet, acuto par est. & acutus quidem quo uetustior est, longus autem quo recentior,eo facilius curatu. Alterum illud ignorari non oportet,quod non omnibus ægris eadem auxilia cõueniunt. ex quo incidit,ut alia,atque alia summi auctores quasi sola uendicarint, prout cuique cesserant. Opportet itaque ubi aliquid non respondit,non tanti putare auctorem, quanti ægrum, & experiri aliud,atque aliud,sic tamen,ut in acutis morbis cito mutetur,quod nihil prodest,in longis , quos tempus ut facit,sic etiam soluit,non statim condemnetur , si quid non statim profuit . minus uero remouetur,si quid paulum saltem iuuat,quia profectus tempore expletur.

Quomodo morbi cognoscantur, & an increscant,an consistant,an minuantur, & qua ratione ab initio qui languere incipit,curari debeat. Cap. II.

Protinus autem inter initia scire facile est,quis acutus morbus,quis longus sit,non in his solis,in quibus semper ita se habet,sed in his quoque,in quibus uariat. Nam ubi sine intermissionibus accessiones , & dolores graues urgẽt,acutus morbus est. Vbi lenti dolores,lentæ'ue febres sunt,& spatia inter accessiones porriguntur,accedunt'que ea signa,quæ in priore uolumine exposita sunt, longum hunc futurũ esse manifestum est. Videndum etiã est morbus,an increscat,an consistat,an minuatur,quia quędã remedia increscentibus morbis,plura inclinantibus conueniunt. eaque quę decrescentibus apta sunt, ubi acutus increscens urget,in remissionibus potius experienda sunt. Increscit autẽ morbus dũ grauiores dolores,accessionesque ueniunt,hæque & antequã proxime reuertũtur,& postea desinunt. Atque in longis quoque morbis etiam tales notas non habentibus,scire licet increscere,si somnus incertus est,si deterior cõcoctio, si foediores deiectiones,si tardior sensus,si pigrior mens,si percurrit corpus frigus, aut calor , si idẽ magis pallet. ea uero quæ contraria his sunt,decedentis eius notæ sunt . Præter hæc in acutis morbis serius æger alendus est,nec nisi iam inclinantis,ut primo dempta materia,impetum frangat. in longis maturius,ut sustinere spatium aduenturi mali possit . Ac si quando is non in toto corpore , sed in parte est , magis tamen ad rem pertinet uim totius corporis molliri , quàm proprie partes ægre sanentur . Multum etiam interest ab initio,quis recte curatus sit , an perperam . quia curatio minus his prodest , in quibus assidue frustra fuit . si quis temere habitus adhuc integris uiribus uiuit , admota curatione momento restituitur . Sed cum ab his cœperim,quæ notas quasdam futuræ aduersæ ualetudinis exhibent,curationum quoque principium

cipium ab animaduersione eiusdem temporis faciam. Igitur si quid ex his, quæ proposita sunt, incidit, omnium optima sunt quies, & abstinentia. Si quid bibendum, aqua. idque interdum uno die fieri satis est. Interdum si terrentia manent, biduo, proximeque abstinentiã sumendus est cibus exiguus, bibenda aqua, postera die etiam uinum. deinde inuicem alternis diebus, modo aqua, modo uinum, donec omnis causæ metus finiatur. Per hæc enim sæpe instans grauis morbus discutitur, plurimique falluntur, dum se primo die protinus sublaturos languorem, aut exercitatione, aut balneo, aut coacta deiectione, aut uomitu, aut sudationibus, aut uino sperant. non quo non interdum id incidat, aut non decipiat, sed quo sępius fallat, solaque abstinentia sine ullo periculo medeatur. cum præsertim etiam pro modo terroris moderari liceat, & si leuiora indicia fuerint, satis sit a' uino tãtum abstinere, quod subtractum plusquam, si cibo quid dematur, adiuuat. si paulo grauiora, satis sit non aquam tantum bibere, sed etiam cibo carnem subtrahere. interdum panis quoque minus, quàm pro consuetudine assumere, humidoque cibo esse contentũ, & olere potissimum. satisque sit, tum ex toto a' cibo, a' uino, ab omni motu corporis abstinere, cum uehemẽter notæ terruerunt. Neque dubium est, quin uix quisquam, qui non dissimulauit, sed per hæc mature morbo occurrit, ægrotet.

De febrium generibus. Cap. III.

Atque hæc quidem sanis facienda sunt tantum causam metuentibus. sequitur uero curatio febrium, quod & in toto corpore, & uulgare maxime morbi genus est. Ex his una quotidiana, altera tertiana, altera quartana est. Interdum etiam longiore circuitu quædam redeunt. sed id raro euenit. In prioribus & morbi sunt, & medicinæ. At quartanæ quidem simpliciores sunt, incipiunt fere' ab horrore, deinde calor erumpit, finitaque febre biduum integrum est. ita quarto die reuertitur. Tertianarum uero duo genera sunt, alterum eodem modo, quo quartana, & incipiens, & desinens, illo tantum interposito discrimine, quod unũ diem præstat integrum, tertio redit. Alterum longe perniciosius, quod tertio quidem die reuertitur, ex octo autem, & quadraginta horis fere' sex, & triginta per accessionem occupat, interdum etiã, uel minus, uel plus. neque ex toto in remissione desistit, sed tantũ leuius est. id genus plerique medici ἡμιτριταῖον appellant. quotidianæ uero uariæ sunt, & multiplices. Aliæ enim protinus a' calore incipiunt. alię a' frigore, alię ab horrore. Frigus uoco ubi extremæ partes membrorum inalgescunt, horrorem ubi totum corpus intremit. Rursus aliæ sic desinunt, ut ex toto sequatur integritas. aliæ sic, ut aliquantum quidem minuatur ex febre, nihilominus tamen quædam reliquiæ remaneant, donec altera accessio accedat, ac sæpe alię uix quidquam, aut nihil remittant, sed ita ut continuent. Deinde aliæ feruorem ingentem habent, aliæ tolerabilẽ, aliæ quotidie pares fiunt, aliæ impares. atque inuicem altero die leniores, altero uehementiores, alię tempore eodem postridie reuertuntur. aliæ uel serius, uel celerius, aliæ diem, noctemque accessionem, & decessionem implent, aliæ minus, aliæ plus, aliæ cum decedunt sudorem mouent, aliæ non mouent. atque aliàs per sudorem ad integritatem uenitur, aliàs corpus tantum imbecillius redditur. Accessiones etiam modo singulæ singulis diebus fiunt, modo binæ, plures'ue concurrunt. ex quo sępe euenit ut quotidie plures accessiones, remissionesque sint, sic tamen ut una quęque alicui priori respondeat. Interdum uero accessiones quoque confunduntur sic, ut neque notari tempora earum, neque spatia possint. Neque uerum est quod dicitur a' quibusdam, nullam febrem inordinatam esse, nisi aut ex uomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere. facilior enim semper curatio foret, si hoc uerum esset. Sed quod euidentes causæ faciunt, facere etiam abditæ possunt. neque de re, sed de uerbo controuersiam mouent. qui cum aliter, aliterque in eodem morbo febres accedant, non easdem inordinate redire, sed alias, aliasque subinde oriri dicunt. quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret, etiam si uere diceretur. Tempora quoque remissionum modo liberalia, modo uix ulla sunt.

De curationum diuersis generibus. Cap. IIII.

Et febrium quidem ratio maxime talis est. Curationum uero diuersa genera sunt, prout auctores aliqui habent. Asclepiades officium esse medici dicit, ut tuto, ut celeriter, ut iocunde curet. id notum est. sed fere' periculosa esse nimium, & festinatio, & uoluptas solet. qua uero moderatione utendum sit, ut quantũ fieri potest, omnia ista contingant, prima semper habita salute in ipsis partibus curationum cõsiderandũ erit. & ante omnia quæritur, primis diebus æger qua ratione continendus sit. Antiqui medicamentis quibusdam datis, concoctionem moliebantur, eo quod cruditatem maxime horrebant, deinde eam materiam, quæ lędere uidebatur, ducẽdo sępius aluum subtrahebant. Asclepiades medicamẽta sustulit, aluũ non toties, sed fere' tamẽ in omni morbo subduxit. febre uero ipsa pręcipue se ad eius remediũ uti professus est. Conuellendas enim uires ęgri putauit, luce, uigilia, siti ingenti, sic, ut ne os quidẽ primis diebus elui sineret. Quo magis falluntur qui p omnia iocundã eius disciplinã esse contendunt, & is enim ulterioribus quidẽ diebus cubantis etiã luxurię subscripsit, primis uero tortoris uicẽ exhibuit. Ego autẽ medicamẽtorũ dari potiones, & aluũ duci nõ nisi raro debere concedo. & id nõ ideo tamẽ agendũ, ut ęgri uires conuellantur existimo, quoniã ex imbecillitate summũ periculũ est. minui ergo tantum materiam superantẽ oportet, quę naturaliter digeritur, ubi nihil noui accedit. Itaque abstinẽdus a' cibo primis diebus est, in luce habendus ęger, nisi infirmus interdiu est. quoniã corpus ista quoque digerit, isque cubare quã maximo conclaui

debet. Quod ad sitim uero somnumque pertinet, moderandum est, ut interdiu uigilet, noctu, si potest, cōquiescat. ac neque potet, neque nimium siti crucietur. Os etiam eius elui potest, ubi & siccū est, & ipsi foetet. quamuis id tempus aptum potioni non est. Commodeque Erasistratus dixit sæpe inferiore parte humorem non requirente, os, & fauces requirere, neque ad rem male haberi ægrum pertinere. Ac primo quidem sic tenendus est. Optimum uero medicamentum est, opportune cibus datus, qui quando primū dari debeat, quæritur. Plerique ex antiquis tarde dabant, sæpe quinto die, sæpe sexto. & id fortasse, uel in Asia, uel in Aegypto cœli ratio patitur. Asclepiades ubi ægrum triduo per omnia fatigarat, quarto die cibo destinabat. At Themison nuper non quando cœpisset febris, sed quando desisset, aut certe leuata esset, considerabat, & ab illo tempore expectato die tertio, si non accesserat febris, statim, si accesserat, ubi ea, uel desierat, uel si assidue inhærebat, si certe se inclinauerat, cibum dabat. Nihil autem horum utique perpetuum est. Nam potest primo die primus cibus dandus esse, potest secundo, potest tertio, potest non nisi quarto, aut quinto, potest post unam accessionem, potest post duas, potest post plures. Refert enim qualis morbus sit, quale corpus, quale cœlum, quæ ætas, quod tempus anni. minimeque in rebus multum inter se differentibus quod intermittendum nō est. perpetuum esse præceptum temporis potest. In morbo, qui plus uirium aufert, celerius cibus dandus est. itemque eo cœlo, quo magis digerit. Ob quam causam in Africa nullo die æger abstineri recte uidetur? Maturius etiam puero, quàm iuueni. æstate, quā hyeme dari debet. Vnum illud est, quod semper ubique seruandum est, ut ægri uires subinde assidens medicus inspiciat, & quandiu supererunt, abstinentia pugnet, si imbecilitatem uereri cœperit, cibo subueniat. Id enim eius officium est, ut ægrum neque superuacua materia oneret, neque imbecillitatem fami prodat. Idque apud Erasistratum quoque inuenio, qui quamuis parum docuit quando uenter, quando corpus ipsum exinaniretur, dicendo tamen hæc esse uisenda, & tum cibum dandum, cum corpori deberetur, satis ostendit dum uires superessent, dari non oportere, ne deficerent, consulendum esse. Ex his autem intelligi potest ab uno medico multos non posse curari, eumque, si artifex est, idoneum esse, qui non multum ab ægro recedit, sed qui quæstui seruiunt, quoniam is maior ex populo est, libenter amplectuntur ea præcepta, quæ sedulitatē non exigunt, ut in hac ipsa re. Facile est enim dies uel accessiones numerare his quoque, qui ægrum raro uident. ille assideat necesse est, qui, quod solum opus est, uisurus est, quando nimis imbecillus futurus sit, nisi cibum acceperit. In pluribus tamen ad initium cibi dies quartus aptissimus esse consueuit. Est autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio, quoniam antiqui potissimum impares sequebantur, eosque, tanquam tunc de ægris iudicaretur, κρισίμους nominabant. Hi erant dies tertius, quintus, septimus, quartusdecimus, uigesimus primus, ita ut summa potentia septimo, deinde quartodecimo, deinde uni & uigesimo daretur. Igitur sic ægros nutriebant, ut dierum imparium accessiones expectarent. deinde postea cibum quasi leuioribus accessionibus instantibus darent, adeo ut Hippocrates si alio die febris desisset, recidiuam timere sit solitus. Id Asclepiades iure ut uanū repudiauit. neque in ullo die quia par, imparue esset, his uel maius, uel minus periculum esse dixit. Interdum enim peiores dies pares fiunt, & opportunius post eorū accessiones cibus datur. Nonnunquam etiam in ipso morbo dierum ratio mutatur, fitque grauior, qui remissior esse consueuerat. atque ipse quartusdecimus par est, in quo esse magnam uim antiqui fatebātur. Qui cum octauum primi naturam habere contenderent, ut ab eo secundus septenarius numerus inciperet, ipsi sibi repugnabant non octauum, neque decimum, neque duodecimum diem sumendum, quasi potentiorem. Plus enim tribuebant nono, & undecimo. Quod cum fecissent sine ulla probabili ratione, ab undecimo non ad tertiumdecimum, sed ad quartumdecimum transibant. Est etiam apud Hippocratem ei, quē septimus dies liberaturus sit, quartum esse grauissimū. Ita illo quoque auctore in die pari, & grauior febris esse potest, & certa futuri nota. Atque idem alio loco quartum quemque diem, ut in utrunque efficacissimum apprehendit, idest quartum, septimum, undecimum, quartumdecimum, decimumseptimum, in quo & ab impari ad paris rationem transit. & ne hoc quidem propositum cōseruauit, cum a septimo die undecimus non quartus, sed quintus sit. adeo apparet quacūque ratione ad numerum respeximus, nihil rationis sub illo quidem auctore reperiri. Verum in his quidem antiquos tunc celebres admodum pythagorici numeri fefellerunt, cum hic quoque medicus non numerare dies debeat, sed ipsas accessiones intueri, & ex his coniectare quando dandus cibus sit. Illud autem magis ad rem pertinet scire, num oporteat dari cum iam beneuenæ conquieuerunt, aut etiam num manentibus reliquijs febris. Antiqui enim quàm integerrimis corporibus alimentum offerebant. Asclepiades inclinata quidem febre, sed adhuc tamē inhærente in quo unam rationem secutus est, non quo non sit interdum maturius cibus dandus, si mature timetur altera accessio, sed quo scilicet quàm sanissimo dari debeat. Minus enim corrumpitur quod integro corpori infertur. Neque tamen uanum est quod Themisoni uidebatur, si duabus horis integer futurus esset æger, satius esse tunc dare, ut ab integro corpore potissimum diduceretur. Nam si diduci tam celeriter posset, id esset optimum. Sed cum hoc breue tempus non præstet, satius esse principia cibi a decedente febre, quàm reliquias ab incipiente excipi. ita si longius tempus secundum est, quam integerrimo dandus est, si breue, etiam antequam ex toto integer fiat. Quo loco uero integritas est, eodem est remissio, si qua maxime in febre continua potest esse. Atque hic quoque quæritur utrum tot horæ expectandæ sint, quot febrem habuerunt. an satis sit primam partem earum præteriri, ut ægris iocundius insidat, quibus interdum non uacat. Tutissimum est autem ante totius accessionis tempus præterire. quamuis ubi longa febris fuit, potest indulgeri ægro maturius, dum tamen ante minime pars dimidia prætereatur. Idque non in ea sola febre, de qua proxime dictum est, sed in omnibus ita seruandum est.

De febrium speciebus, & singularum curationibus, & primo quando cibus febricitantibus dandus sit. Cap. V.

Hæc magis per omnia genera febrium perpetua sunt: nunc ad singulas earum species descendam. Igitur si semel tantum accessit, deinde desijt: eaque uel ex inguine, uel ex lassitudine, uel ex æstu, alia'ue simili re fuit sic. ut interior nulla causa metum fecerit: postero die cum tempus accessionis ita transijt, ut nihil mouerit: cibus dari potest. At si ex alto calor uenit: & grauitas uel capitis, uel præcordiorum secuta est: neque apparet quid corpus confuderit, quãuis unam accessionem secuta integritas est: tamen quia tertiana timeri potest, expectandus est dies tertius: & ubi accessionis tempus præterijt, cibus dãdus est, sed exiguus, quia quartana, quoque timeri potest. Et die quarto demum: si corpus integrum est: eo cum fiducia utendum. Si uero postero, tertio'ue, aut quarto die secuta febris est: scire licet morbum esse. Sed tertianarũ, quartanarumque, quarum & certus circuitus est: & finis integer: & quia liberaliter quieta tempora sunt expeditior ratio est. De quibus suo loco dicam. Nunc uero eas explicabo. quę quotidie urgent. Igitur tertio quoque die cibus ægro commodissime datur: ut alter febrem minuat: alter uiribus subueniat. Sed his dari debet si quotidiana febris est, quæ ex toto desinat: simul atque corpus integrum factum est: si, quãuis non accessiones, febres tamen iunguntur: & quotidie quidem increscunt: sed sine integritate tamen remittunt: cum corpus ita se habet, ut maior remissio non expectetur. Si altero die grauior: altero leuior accessio est post grauiorem. fere' uero grauiorem accessionem leuior nox sequitur. quo fit ut grauiorem accessionem nox quoque tristior antecedat. At si continuatur febris: neque leuior unquam fit: & dari cibum necesse est: quando dari debeat, magna quidem dissensio est. Quidam; quia fere' remissius matutinum tempus ægris est: tunc putant dandum. quod si respondet, non quia mane est: sed quia remissior est æger: dari debet. Si uero ne tunc quidem ulla requies ægris est: hoc ipso peius id tempus est. quod cum sua natura melius esse debeat: morbi uitio non est: simulque insequitur tempus meridianum: à quo cum omnis æger fere' peior fiat: timeri potest ne ille magis etiam quàm ex consuetudine urgeatur. Igitur alij uespere tali ægro cibum dant. Sed cum eo tempore fere' pessimi sint, qui ægrotant: uerendum est: ne si quid tunc mouerimus: fiat aliquid asperius. Ob hæc ad mediam noctem decurro: idest finito iam grauissimo tempore, eodemque longissime distante: secuturis uero antelucanis horis, quibus omnes fere' maxime dormiunt: deinde matutino tempore, quod natura sua leuissimum est. Si uero febres uagæ sunt: quia uerendum est, ne cibum statim subsequantur: quandocũque quis ex accessione leuatus est: hunc debet assumere. At si plures accessiones eodem die ueniunt: considerare oportet, pares ne per omnia sint: quod uix fieri potest: an impares. Si per omnia pares sunt: post eam potius accessionem cibus dari debet: quæ non inter meridiem, & uesperũ desinit. Si impares sunt: considerandum est quo distent. Nam si altera grauior, altera leuior est: post grauiorem dari debet. si altera longior, altera breuior: post longiorem. si altera grauior, altera longior est: considerandum est utra magis affligat: illa ui, an hæc tempore: & post eam dandus est. Sed plane' plurimum interest: quantæ: qualesque inter eas remissiones sint. Nam si post alteram febrem motio manet: post alteram integrum corpus est: integro corpore cibo tempus aptius est. Si semper febricula manet: sed alterum tamen longius tempus remissionis est: id potius eligendum est: adeo ut ubi accessiones continuatur, protinus inclinata priore dandus cibus sit. Et enim perpetuum est, ad quod omne consilium dirigi potest: cibum quàm maxime semper ab accessione futura reducere: & hoc saluo dare quàm integerrimo corpori. quod non inter duas tantum, sed etiam inter plures accessiones seruabitur. Sed cum sit aptissimum tertio quoque die cibum dare: tamen si corpus infirmum est, quotidie dã dus est: multoque magis si continentes febres sine remissione sunt: quanto magis corpus affligunt, aut si duæ, plures'ue accessiones eodem die ueniunt. Quæ res efficit, ut & a' primo die protinus cibus dari quotidie debeat. Si protinus uenæ conciderunt: & sæpius eodem die, si inter plures accessiones subinde uis corpori deest. Illud tamen in his seruãdum est: ut post eas febres minus cibi detur, post quas, si per corpus liceret, omnino non daretur. Cum uero febris instet, incipiat, augeatur, consistat, decedat, deinde in decessione consistat, aut finiatur: scire licet optimum cibo tempus esse febre finita. deinde cum decessio eius consistit. tertium si necesse est, quãdocunque decedit, cætera omnia periculosa esse. Si tamen propter infirmitatem necessitas urget, satius esse, consistente iam incremento febris, aliquid offerre: quâm increscente. Satius esse instante, quâm incipiente: cum eo tamen ut nullo tempore is qui deficit, non sit sustinendus. Neque hercule satis est ipsas tantum febres medicum intueri: sed etiam totius corporis habitum: & ad eum dirigere curationem, seu supersunt uires, seu desunt: seu quidam mali affectus interueniunt. Cum uero semper ægros securos agere conueniat, ut corpore tantum, non etiam animo laborent: tum præcipue ubi cibum sumpserunt. Itaque si qua sunt quæ exasperatura eorum animos sint: optimum est eadem ægrotantium notitiæ subtrahere. si id fieri non potest: sustinere tamen post cibum usque somni tempus, & cum experrecti sunt, tunc exponere.

Quando potiones febricitantibus dari expediat. Cap. VI.

Sed de cibo facilior quidem cum ægris ratio est: quorum sæpe stomachus hunc respuit: etiam si mens concupiscit. De potione uero ingens pugna est: eoque magis, quo maior febris est. Hæc enim si-

tim accendit,& tum maxime aquam exigit,cum illa periculosissima est. Sed docendus æger est ubi febris conquieuerit,protinus sitim quoque quieturam,longioremque accessionem fore si quod ei datum fuerit alimentum.ita celerius eum desinere sitire qui non bibit. Necesse est tamen quanto facilius etiam sani famem,quàm sitim sustinent,tanto magis ægris in potione,quàm in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet, nisi subito sic uenæ conciderunt, ut cibus quoque dari debeat. Secundo uero, cæterisque etiã,quibus cibus non dabitur,tamen si magna sitis urgebit,potio dari potest. Ac ne illud quidem ab Heraclide Tarentino dictum ratione caret,ubi aut bilis ægrum,aut cruditas male habet, expedire quoque per modicas potiones misceri nouam materiam corruptæ. Illud uidendum est, ut qualia tempora cibo leguntur,talia potioni quoque,ubi sine illo datur,deligantur, aut cum ægrum dormire cupiemus. quod fere sitis prohibet. Satis autem conuenit,cum omnibus febricitantibus nimius humor alienus sit, tũ præcipue esse fœminis,quæ ex partu in febres inciderunt. Sed cum tempora cibo,potionique, febris & re missionis ratio det,non est expeditissimum scire,quando æger febricitet,quando melior sit, quando deficiat,sine quibus dispensari illa non possunt. Venis enim maxime credimus fallacissimæ rei, quia sæpe istæ leniotes,celerioresue sunt,& ætate,& sexu,& corporum natura. Et plerunque satis sano corpore si stomachus infirmus est,nonnunquã etiã incipiente febre subeunt,& quiescunt,ut imbecillus is uideri possit, cui facile laturo grauis instat accessio. Contra sæpe eas concitat,& resoluit sol,balneum, & exercitatio,& metus,& ira,& quilibet alius animi affectus,adeo ut cum primum medicus uenit, solicitudo ægri dubitantis quomodo ille se habere uideatur,eas moueat. ob quam causam periti medici est, non protinus ut uenit apprehendere manu brachium. sed primum residere hilari uultu, percontarique quemadmodũ se habeat, & si quis eius metus est,eum probabili sermone leníre. tum deinde eius corpori manum admouere. quas uenas autem conspectus medici mouet,quã facile mille res turbant. Altera res est,cui credimus,calor ęque fallax. nã hic quoque excitatur ęstu,labore,somno,metu, solicitudine. Igitur intueri quidem omnia etiã ista oportet. sed his non omnia credere,ac protinus quidem scire non febricitare eum, cuius uenæ natura liter ordinatæ sunt,tepotque talis est. qualis esse sanis solet. Non protinus autem sub calore,motuque febrem se se concipere. sed ita si summa quoque arida inęqualiter cutis est,si calor,& in fronte est,& ex imis pręcordijs oritur. si spiritus ex naribus cum feruore prorumpit. si color,aut rubore, aut pallore nouo mutatus est,si oculi graues,& aut persicci,aut subhumidi sunt,si sudor cum fit,inæqualis est,si uenæ nõ ęquis internallis mouentur. Ob quam causam medicus, neque in tenebris, neque a' capite ægri debet residere, sed illustri loco aduersus eum,ut omneis notas ex uultu quoque cubantis perspiciat. Vbi uero febris fuit atque decreuit,expectari oportet num tempora,partes'ue corporis aliæ paulum madescant,quæ sudorem uenturum esse testentur. ac si qua nota est,tunc demum dare potui calidam aquam, cuius salubris effectus est,si sudorem per omnia membra diffundit. Huius autem rei causa continere æger sub ueste satis multa manus debet,eademque crura,pedesque contegere,qua male plerique ægros in ipso impetu febris, pessimeque ubi ardens ea est,male habent. Si sudare corpus cœpit, linteum tepefacere oportet, paulatimque singula membra detergere. At ubi sudor omnis finitus est, aut si is non uenit, ubi quàm maxime potuit, idoneus esse cibo æger uidetur,sub ueste leniter ungendus est, tum detergendus, deinde ei cibus dandus Cibus autem febricitãtibus humidus est aptissimus,aut humori certe quàm proximus, utique ex materia. quàm leuissima,maximeque sorbitio. eaque,si magnæ febres fuerunt,quã tenuissima esse debet. Mel quoque despumatum huic recte adijcitur,quo corpus magis nutriatur,sed id,si stomachum offendit,superuacuum est,sicut ipsa quoque sorbitio. Dari uero in uicem eius potest,uel intrita ex aqua calida,uel alica elota. Si firmus est stomachus,& compressa aluus,ex aqua mulsa. si uel ille languet,uel hæc profluit,ex posca. Et primo quidem cibo id satis est. secundo uero aliquid adijci potest,ex eodem tamen genere materie,uel olus,uel conchilium,uel pomum. Et dum febres quidem increscunt,hic solus idoneus cibus est. Vbi uero aut desinunt,aut leuantur, semper quidem incipiendum est ab aliquo ex materia leuissima, adijciendum uero aliquid ex media,ratione habita subinde,& uirium hominis,& morbi. Ponendi uero ægro uarij cibi sicut Asclepiades præcepit,tum demum sunt,ubi fastidio urgetur,neque satis uires sufficiunt, ut paulum ex singulis degustando famẽ uitet. At si neque uis,neque cupiditas deest,nulla uarietate solicitandus ęger est,ne plus assumat,quàm concoquat. Neque uerum est,quod ab eo dicitur, facilius cõcoqui cibos uarios: eduntur enim facilius. ad concoctionem autem materiæ genus,& modus pertinent. Neque inter magnos dolores,ut neque increscente morbo tutum est,ægrum cibo impleri, sed ubi inclinata iam in melius ualetudo est. Sunt aliæ quoque obseruationes in febribus necessarię. atque id quoque uidendum est, quod quidam solum præcipiunt, an astrictum corpus sit,an profluat. quorum alterum strangulat quod continet, alterum digerit. nam si astrictum est,ducenda aluus est,mouenda urina, eliciendus omni modo sudor. In hoc genere morborum sanguinem etiam misisse,concussisse uehementibus gestationibus, corpus in lumine habuisse,imperasse famem,sitim,uigiliam prodest. Vtile est etiam ducere in balneum, prius demittere in solium,tum ungere,iterum ad solium redire,multaque aqua fouere inguina, interdum etiam oleum in solio cum aqua calida miscere,uti cibo rarius,& serius tenui,simplici,molli,calido,exiguo,maximeque oleribus,qualia sunt,lapatium,urtica,malua,uel iure etiam cõcharum,musculorum'ue,aut locustarum, neque danda caro nisi elixa est. At potio esse debet magis liberalis,& ante cibum, & post hunc, & cum hoc ultra quàm sitis coget. Poteritque a' balneo etiam pinguius,aut dulcius dari uinum. poterit semel, aut bis interponi græcum salsum. Contra uero si corpus profluet, sudor coercendus, quies adhibenda erit tenebris, somnoque,quandocunque uolet,utendum,nõ nisi leui gestatione corpus agitandum,& pro genere mali subueniendum.

subueniendum. Nam si uenter fluit, aut si stomachus non continet, ubi febris decreuit, liberaliter oportet aquam tepidam potui dare, & uomere cogere, nisi aut fauces, aut pręcordia, aut latus dolet, aut uetus morbus est. Si uero sudor exercet, duranda cutis est, uel nitro, uel sale, quæ cum oleo miscentur. At si leuius id uitium est, oleo corpus ungendum est. si uehementius, rosa, uel melino, uel myrteo, cui uinum austerum sit adiectum. Quisquis autem fluore æger est, cum uenit in balneum, prius ungendus, deinde in solium demittendus est. Si in cute uitium est, frigida quoque, quàm calida aqua melius utetur. Vbi ad cibum uentum est, dari debet is ualens, frigidus, siccus simplex, qui quam minime corrumpi possit, panis tostus, caro assa, uinum asperum, uel certe subausterum, si uenter profluit, calidum, si sudores nocent, uomitusque sunt, frigidum.

Quomodo pestilentes febres curari debeant. Cap. VII.

Desiderat etiam propriam animaduersionem in febribus pestilentiæ casus. In hac minime utile est, aut, fame, aut medicamentis uti, aut ducere aluum. Si uires sinunt, sanguinem mittere optimum est, præcipueque si cum dolore febris est. Si id parum tutum est, ubi febris, aut tenuata est, aut leuata est, uomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius, quàm in alijs morbis ducere in balneum opus est, uinum calidum, & meracius dare, & omnia glutinosa. inter quæ quoque carnem generis eiusdem. Nam quo celerius eiusmodi tempestates corripiũt, eo maturius auxilia, etiam cum quadam temeritate rapienda sunt. Quod si puer est, qui laborat, neque tantum robur eius est, ut sanguis mitti possit, siti ei utendum est, ducenda aluus, uel aqua, uel ptisanæ cremore, tum demum is leuibus cibis nutriendus. Et ex toto non sic pueri ut uiri curari debent. Ergo, ut in alio quoque genere morborum parcius in his agendum est. Non facile sanguinem mittere, non facile ducere aluum, non cruciare uigilia, fameue, aut nimia siti, conuenit. Vomitus post febrem eliciendus est. deinde dandus cibus ex leuissimis, tum is dormiat, postero quoque die si febris manet, abstineatur. Tertio ad similem cibum redeat. Dandaque opera est quantum fieri potest, ut inter opportunam abstinẽtiam cibosque opportunos, omissis cæteris, nutriatur. Si uero ardens febris extorret, nulla medicamenti danda potio est, sed in ipsis accessionibus oleo, & aqua refrigerandus est, quæ miscenda manu sunt, donec albescant, & conclaui tenendus, quo multum, & purum aerem trahere possit, neque multis uestimentis strangolandus, sed admodum leuibus tantum uelandus est. Possunt etiam super stomachum imponi folia uitis in aqua frigida tincta. Ac ne siti quidem nimia uexandus est. alendus maturius est, idest à die tertio, & ante cibum. isdem perungendus. Si pitulta in stomacho coijt, inclinata iam accessione uomere cogendus est, & tunc dandum frigidum olus, aut pomum ex his, quæ stomacho conueniunt. Si siccus manet stomachus, protinus, uel ptisanę, uel alicæ, uel orizæ cremor dandus est, cum quo recens adeps cocta sit. Cum uero in summo incremento morbus est, utique non ante diem quartum magna siti antecedente, frigida aqua copiose præstanda est, ut bibat etiam ultra sacietatem, & cum iam uenter, & præcordia ultra modum repleta, satisque refrigerata sunt, uomere debet. Quidam ne uomitum quidem exigunt, sed ipsa aqua frigida, tantum ad satietatem data, pro medicamento utuntur. Vbi utrumlibet factum est, multa ueste operiendus est, & collocandus ut dormiat. Fereque post longam sitim, & uigiliam, post multam satietatem, post infractum calorem, plenus somnus uenit, per quem ingens sudor effunditur. idque præsentissimum auxilium est. Sed in his tamen, in quibus præter ardorem nulli dolores, nullus præcordiorum tumor, nihil prohibens, uel in thorace, uel in pulmone, uel in faucibus, non ulcus, nõ deiectio, non profluuiũ alui fuit. Siquis autem in eiusmodi febre leuiter tussit, is neque uehementi siti conflictatur, neque bibere aquam frigidam debet, sed eo modo curandus est quo in cæteris febribus præcipitur.

Curatio semitertianæ febris, quæ hemitritæos dicitur. Cap. VIII.

At ubi id genus tertianæ est, quod ἡμιτριταῖον medici appellant, magna cura opus est, ne id fallat. Habet enim plerunque frequentiores accessiones, decessionesque, ut aliud morbi genus uideri possit, porrigitque febris inter horas uigintiquatuor, & triginta sex, ut quod idem est, non idem esse uideatur. Et magnopere necessarium est, neque dari cibum, nisi in ea remissione, quæ uera est, & ubi ea uenit, protinus dari, plurimique sub alterutro curantis errore subito moriũtur. ac nisi magnopere aliqua res prohibet, inter initia sanguis mitti debet, tum dari cibus, qui neque incitet febrem, & tamen longũ eius spatium sustineat.

Curatio lentarum febrium. Cap. IX.

Nonnunquam etiam lentæ febres sine ulla remissione corpus tenent, ac neque cibo, neque ulli remedio locus est. In hoc casu medici cura esse debet, ut morbum mutet. Fortasse enim curationi opportunior fiet. Sæpe igitur ex aqua frigida, cui oleum sit adiectum, corpus eius pertractandum est. quoniam interdum sic euenit, ut horror oriatur, & fiat initium quoddam noui motus, exque eo cum magis corpus incaluit, sequatur etiam remissio. In his frictio quoque ex oleo, & sale salubris uidetur. at si diu frigus est, & torpor, & iactatio corporis, non alienum est in ipsa febre dare mulsi tres, aut quatuor cyathos, uel cum cibo uinum bene dilutum. Intenditur enim sæpe ex eo febris, & maior ortus calor, simul & priora mala tollit, & spem remissionis in ea curatione ostendit. Neque hercule ista curatio noua est, qua nunc quidam

traditos sibi ægros, qui sub cautioribus medicis trahebantur, interdum contrarijs remedijs sanant, si quidē apud antiquos quoque ante Erophilum, & Erasistratum, maximeque post Hippocratem, fuit Petro quidam, qui febricitantem hominem ubi acceperat, multis uestimentis operiebat, ut simul calorem ingentem, sitimque excitaret. Deinde ubi paulum remitti cœperat febris, aquam frigidam potui dabat, ac si mouerat sudorem, explicuisse se ægrum iudicabat. si non mouerat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat, & tum uomere cogebat. Si alterutro modo febre liberauerat, protinus suillam assam, & uinum homini dabat. Si nō liberauerat, decoquebat aquam sale adiecto, eamque bibere cogebat, ut mouendo uentrem purgaret. & intra hæc omnis eius medicina erat. eaque non minus grata fuit his, quos Hippocratis successores non refecerant, quàm nunc est his, quos Erophili, uel Erasistrati æmuli diu tractos non expedierunt. Neque ideo tamen non est temeraria ista medicina, quia plures, si protinus à principijs excepit, interemit. Sed cum eadem omnibus conuenire non possint, ferè quos ratio non restituit, temeritas adiuuat. Ideoque eiusmodi medici melius alienos ægros, quam suos nutriunt. Sed est circunspecti quoque hominis, & nouare interdum, & augere morbum, & febres accendere, quia curationem, ubi id quod est, non recipit, potest recipere id, quod futurum est.

Remedia in febribus ad capitis dolorem, & præcordiorum inflammationem, & ariditatem, & scabritiem linguæ. Cap. X.

Considerandum etiam est febres ne solæ sint, an alia his quoque mala accedant. idest num caput doleat, num lingua aspera, num præcordia intenta sint. Si capitis dolores sunt, rosam cum aceto miscere oportet, & in id ingerere, deinde habere duo pittacia, quæ latitudinem frontis, longitudinemque æquent. Ex his inuicem alterum in aceto, & rosa habere, alterum in fronte, aut intinctam ijsdem lanam succidam imponere. Si acetum offendit, pura rosa utendum est. Si rosa ipsa lædit, oleo acerbo. si ista parum iuuant, teri potest, uel iris arida, uel nuces amaræ, uel quælibet herba ex refrigerantibus. Quorum quidlibet ex aceto impositum dolorem minuit, sed magis aliud in alio. Iuuat etiam panis cum papauere iniectus, uel cum rosa, cerussa, spuma'ue argenti. Olfacere quoque, uel serpillum, uel anetbum non alienum est. At si in præcordijs inflammatio, & dolor est, primo super imponenda sunt cataplasmata reprimentia, ne si calidiora fuerint, plus eo materiæ concurrat. Deinde ubi prima inflammatio se remisit, tunc demum ad calida, & humida ueniendum est, ut ea quæ remanserint, discutiant. Notæ uero inflammationis sunt quatuor, rubor, & tumor cum calore, & dolore. Quo magis errauit Erasistratus, qui febrem nullā sine hac esse dixit. Ergo si sine inflammatione dolor est, nihil imponendum est. Hunc enim statim ipsa febris soluit. At si neque inflammatio, neque febris, sed tantum præcordiorum dolor est, protinus calidis, & siccis fomentis uti licet. Si uero lingua sicca est, & scabra, detergēda primū penicillo est ex aqua calida. deinde ungēda mixtis inter se rosa, & melle. Mel purgat, rosa reprimit, simulque siccescere non sinit. At si scabra non est, sed arida, ubi penicillo detersa est, ungi rosa debet, cui ceræ sit paulum adiectum.

Remedia contra frigus, quod febrem præcedit. Cap. XI.

Solet etiam ante febres esse frigus, idque uel molestissimū morbi genus est. Vbi id expectatur, omni potione prohibendus æger est. hæc enim paulo ante data multum mali adijcit. Item maturius ueste multa tegendus est. admouenda partibus his, pro quibus metuimus, sicca & calida fomenta, sic, ne statim uehementissimi calores incipiant, sed paulatim accrescant. Perfricandę quoque eæ partes manibus unctis ex uetere oleo sunt, eique adijciendum aliquid ex calefacientibus. Contentique medici quidam una frictione etiam ex quolibet oleo sunt. In harum febrium remissionibus nonnulli tres, aut quatuor sorbitionis cyathos etiamnum ultra manente febre dant. deinde ea bene finita reficiunt stomachum cibo frigido, & leni. Ego tum hoc puto tentandum, cum parum cibus semel, & post febrem datus prodest. sed curiose perspiciendum est, ne tempus remissionis decipiat. Sæpe enim in hoc quoque genere ualetudinis iam minui febris uidetur, & rursus intenditur. itaque ei remissioni credendum est, quæ etiam immoratur, & iactationē, fœtoremque quendam oris, quem ὄζην græci uocant, minuit. Illud satis conuenit, si quotidie pares accessiones fiunt, quotidie paruum cibum dādum. si impares, post grauiorem cibum, post leuiorem, aquā mulsam.

Curatio horroris in febribus. Cap. XII.

Horror autem eas ferè febres antecedit, quæ certum habent circuitum, & ex toto remittuntur. Ideo que tutissimæ sunt, maximeque curationes admittunt. Nam ubi incerta tempora sunt, neque alui ductio, neque balneum, neque uinum, neque medicamentum aliud recte datur. incertum est enim quando febris uentura sit, ita fieri potest, ut si subito uenerit, summa in eo pernicies sit, quod auxilij causa sit inuentum. Nihilque aliud fieri potest, quàm uti primis diebus bene abstineatur æger. deinde sub decessu febris eius, quæ grauissima est, cibum sumat. at ubi certus circuitus est, facilius omnia illa tentantur, quia facilius pro ponere nobis, & accessionum, & decessionum uices possumus. In his autem cum ueterauerunt, utilis famis non est. Primis tantummodo diebus ea pugnandum est, deinde diuidenda curatio est, & ante horror, tum febris discutiēda. Igitur cum primum aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit, dare ei oportet potui tepidam

dam aquam subsalsam, & uomere eum cogere. nam ferè talis horror ab his oritur, quæ biliosa in stomacho resederunt. idem faciendum est, si proximo quoque circuitu æque cessit, sæpe enim sic discutitur. iam scire quod genus febris sit, scire licet. itaque sub expectatione proxime accessionis, quæ instate tertia potest, deducendus in balneum est, dandaque opera est, ut per tempus horroris in solio sit. si ibi quoque senserit, nihilominus idem sub expectatione accessionis quartæ faciat. si quidem eo quoque modo sæpe id discutitur. si nec balneum quidem profuit, ante accessionem alium edat, aut bibat calidam aquam cum pipere, si quidem ea quoque assumpta calorem mouent, qui horrorem non admittit. Deinde eo modo quo in frigore præceptum est, antequàm inhorrescere possit, operiatur. Fomentisque protinus ualidioribus totum corpus circundare conuenit, maximæque inuolutis extinctis testis, & titionibus. Si nihilominus horror perruperit, multo oleo calefacto inter ipsa uestimenta, perfundatur, cui æque ex calefacientibus aliquid sit adiectum. adhibeaturque frictio quantam is sustinere poterit, maximeque in manibus. & pedibus, & spiritum ipse contineat. neque desistendum est etiam si horror est. Sæpe enim pertinacia iuuantis malum corporis uincit. Si quid euomuit, danda aqua tepida, iterumque uomere cogendus est, utendumque eisdem est, donec horror finiatur. Sed prēter hęc, ducenda aluus est, si tardius horror quiescit, si quidem id quoque exonerato corpori prodest. Vltima quoque post hæc auxilia sunt gestatio, & frictio. Cibus autē in eiusmodi morbis maxime dandus est, qui mollem aluum præstet. Caro glutinosa, uinum cum dabitur, austerum.

Curatio quotidianæ febris. Cap. XIII.

Hæc ad omnes circuitus febrium pertinent. discernendæ tamen singulę sunt, sicut rationem habent dissimilem. si quotidiana est, triduo primo magnopere abstinere oportet, tùm cibis altero quoque die uti. Si res inueterauerit, post febrem experiri balneum, & uinum, magisque si horrore sublato hæc superest.

Curatio tertianæ febris. Cap. XIIII.

Si tertiana uero, quę ex toto intermittit, aut quartana est, medijs diebus, & ambulationibus uti oportet, alijsque exercitationibus, & unctionibus. quidam ex antiquioribus medicis Cleophantus in hoc genere morborum multo ante accessionem caput ægri multa calida aqua perfundebat, deinde uinum dabat. quod quamuis pleraque eius uiri præcepta secutus est Asclepiades, recte tamen præterijt. Est enim anceps ipse, si tertiana febris est, tertio die post accessionem dicit aluum duci oportere. quinto post horrorem uomitum elicere. deinde post febrem, sicuti illi mos erat, adhuc calidis dare cibum, & uinum. sexto die in lectulo detineri. sic enim fore ne septimo die febris accedat. Id sæpe fieri posse uerisimile est. Tutius tamen est, ut hoc ipso ordine utamur tria remedia, uomitus, alui ductionis, uini potus per triduum, idest die tertio & quinto, & septimo tentare. nec uinum nisi post accessionem die septimo bibat. Si uero primis diebus discussus morbus non est, inciditque in uetustatem, quo die febris expectabitur, in lectulo se cōtineat, post febrem perfricetur, tum cibo assumpto bibat aquam. postero die, quo cibo uacat, & ab exercitatione, unctioneque aqua tantum contentus conquiescat. Et id quidem optimum est. Si uero imbecillitas urgebit, & post febrem uinum, & medio die paulum cibi debebit assumere.

Curatio quartanæ febris. Cap. XV.

Eadem in quartana facienda sunt. Sed cum hęc tarde admodum finiatur, nisi primis diebus discussa est, diligentius ab initio præcipiendum est, quid in ea debeat fieri. Igitur si cui cum horrore febris accessit, eaque desijt, eodem die, & postero, tertioque continere se debet, & aquam tantummodo calidam primo die post febrem sumere, biduo proximo quantum fieri potest ne hanc quidem. si quarto die cum horrore febris reuertitur, uomere sicut ante pręceptum est, deinde post febrem modicum cibum sumere, uini quadrantem. Postero, tertioque die abstinere, aqua tantummodo calida, si fitiet, assumpta, septimo die balneo frigus præuenire, abstinere, continere se debet, & aqua tantummodo calida si sitiet, ac tum ita nono die balneo frigus pręuenire, si febris redierit, ducere aluum. ubi ex eo corpus conquieuerit, inunctione uehementer perfricari, eodem modo sumere cibum, & uinum, biduo proximo se abstinere frictione seruata. decimo die rursus balneum experiri, & si postea febris accessit, æque perfricari. uinum copiosius bibere. ac si proximum est quies tot dierum, ut abstinentia cum cæteris quæ præcipiuntur, febrem tollant. Si uero nihilominus remanet, aliud ex toto sequendum est curationis genus, idque agendū, ut quod diu sustinendum est, corpus facile sustineat. Quo minus etiam curatio probari Heraclidis Tarentini debet, qui primis diebus ducendam aluum, deinde abstinendum usque in septimum diem dixit. Quod ut sustinere aliquis possit, tamen etiam febre liberatus, uix refectioni ualebit. adeo si febris sæpius accesserit, concidet. Igitur si tertiodecimo die morbus remanebit, balneum neque ante febrem, neque post eam tentandum erit, nisi interdum iam horrore discusso. Horror ipse per eadem, quæ supra pręscripta sunt, expugnandus. Deinde post febrem oportebit ungi, & uehementer perfricari, cibum, & ualidum, & fortiter assumere. uino uti quantum libebit. postero die cum satis quieuerit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter, cibum accipere sine uino, tertio die abstinere. quo die uero febrē expectabit, ante surgere, & exerceri, dareque operam

non oportet, ut in ipsam exercitationem tempus febris incurrat. sic enim sæpe illa discutitur. At si in opere occupauit, tum demum se recipere. In eiusmodi ualetudine medicamenta sunt, oleum, frictio, exercitatio, cibus, uinum. Si uenter astrictus est, soluendus est. Sed hæc facile ualidiores faciunt. si imbecillitas occupauit, pro exercitatione gestatio est. Si ne hanc quidem sustinet, adhibenda tamen frictio est. si hæc quoque uehemens onerat, intra quietem, & unctionem, & cibum sistendum est, dandaque opera est, ne qua cruditas in quotidianam id malum uertat. Nam quartana neminem iugulat. sed si ex ea facta quotidiana est, in malis æger est. Quod tamen nisi culpa, uel ægri, uel curantis nunquam fit.

Curatio duarum quartanarum. Cap. XVI.

At si duæ quartanæ sunt, neque hæ, quas proposui, exercitationes adhiberi possunt, aut ex toto quiescere opus est, aut si id difficile est, leuiter ambulare, considere diligenter inuolutis pedibus, & capite. Quoties febris accessit, & desijt, cibum modicum sumere, & uinum. reliquo tempore nisi imbecillitas urget, abstinere. Aut si duæ febres pene' iunguntur, post utranque cibum sumere. deinde uacuo tempore, & moueri aliquid, & post unctionem cibo uti. Cum uero uetus quartana raro, nisi uere soluatur, utique eo tempore attendendum est ne quid fiat, quod ualetudinem impediat. Prodestque in uetere quartana mutare subinde uictus genus, a' uino ad aquam, ab aqua ad uinum, a' lenibus cibis ad acres, ab acribus ad lenes transire, esse radicem, deinde uomere, iure'ue pulli gallinacei uentrem resoluere, oleum ad frictiones adijcere, calefacientia ante accessionem sorbere, uel aceti cyathos duos, uel unum sinapis cum tribus græci uini salsi, uel mixta paribus portionibus, & in aqua diluta, piper, castoreum, laser, myrram. per hæc enim similiaque corpus agitandum est, ut moueatur ex eo statu quo detinetur. Si febris quieuit, diu meminisse eius diei conuenit, eoque uitare frigus, calorem, cruditatem, lassitudinem. Facile enim reuertitur, nisi a' sano quoque aliquandiu timetur.

Curatio quotidianæ febris, quæ ex quartana facta sit. Cap. XVII.

At si ex quartana quotidiana facta est, cum id uitio inciderit, per biduum abstinere oportet. frictione uti, aquam tantummodo uesperi potui dare. tertio die sæpe fit ne febris accedat. sed siue fuit, siue non fuit, cibus post accessionis tempus est dandus. at si manet, per biduum abstinentia, quanta maxime imperari corpori potest, fricatione quotidie utendum est.

De tribus insaniæ generibus, & primo de eius curatione, quæ a' græcis phrenitis dicitur. Cap. XVIII.

Et febrium quidem ratio exposita est. supersunt uero alij corporis affectus, qui huic superueniunt. ex quibus eos, qui certis partibus assignari nō possunt. protinus iungam. Incipiam ab insania, primamque huius ipsius partem agrediar, quæ & acuta, & in febre est, græci φρενῖτιν appellant. Illud ante omnia scire oportet, interdum in accessione ægros desipere, & loqui aliena. Quod non quidem leue est, neque incidere potest, nisi in febre uehementi, non tamen æque pestiferum est. Nam plerunque breue esse consueuit, leuatoque accessionis impetu protinus mens redit. Neque id genus morbi remedium aliud desiderat, quā quod in curanda febre præceptum est. Phrenitis uero tum demum est, cum cōtinua dementia esse incipit, aut cum æger quamuis adhuc sapiat, tamen quasdā uanas imagines accipit. perfecta est ubi mens illis imaginibus addicta est. Eius autem plura genera sunt, si quidem ex phreniticis alij hilares, alij tristes sunt, alij facilius continentur, & intra uerba desipiunt. alij consurgunt, & uiolenter quædam manu faciunt. atque ex his ipsis alij nihil nisi impetu peccant, alij etiam artes adhibent, summamque speciem sanitatis in captandis maiorum operum occasionibus præbent, sed exitu deprehenduntur. Ex his autem eos qui intra uerba desipiunt, aut leuiter etiam manu peccant, onerare asperioribus coercitionibus superuacuum est. Eos uero qui uiolentius se gerunt, uincire conuenit, ne uel alteri, uel sibi noceant. Neque credendum est si uinctus aliquis dum leuari uinculis cupit, sanum iam se fingat, quamuis prudenter, & miserabiliter loquatur, quoniam is dolus insanientis est. Fere' uero antiqui tales ægros in tenebris habebant, eo quod eis contrarium esse exterreri, & ad quietem animi tenebras ipsas conferre aliquid iudicabant. At Asclepiades tanquam tenebris ipsis terrentibus in lumine habendos esse dixit, neutrum tamen perpetuum est: alium enim lux, alium tenebræ magis turbant. reperiunturque in quibus nullum discrimen deprehendi, uel hoc, uel illo modo possit. Optimum itaque est utrunque experiri, & habere eum, qui tenebras horret, in luce eum qui lucem, in tenebris. At ubi nullum tale discrimen est, æger si uires habet, loco lucido, si non habet, obscuro continendus est. Remedia uero adhibere ubi maxime furor urget, superuacuū est. simul enim febris quoque increscit. itaque tum nihil nisi continendus æger est. Vbi uero res patitur, festinanter subueniendū est. Asclepiades perinde esse dixit his sanguinem mitti, ac si trucidentur, rationem hanc secutus, quòd neque insania esset, nisi febre intenta, neque sanguis nisi in remissione eius recte mitteretur. Sed ipse in his somnum multa frictione quęsiuit, cum & intentio febris somnum impediat, & frictio non nisi in remissione eius utilis sit. Itaque hoc quoque auxilium debuit præterire. Quid igitur est? Multa in præcipiti periculo recte fiunt aliàs omittenda. & continuata quoque febris habet tempora, quibus & si non remittit, nō tamen crescit. Estque hoc ut non optimum, sic tamen secundum remedij tempus. Quod si uires ægri patiuntur,

tiuntur,sanguis quoque mitti debet. Nec minus deliberari potest an aluus ducenda sit. tum interposito die conuenit caput ad cutem tondere,deinde aqua fouere.in aqua uerbenæ aliquæ decoctæ sint,uel ex reprimentibus,aut prius fouere,deinde tondere,& iterum fouere,ac nouissime rosa caput, naresque implere,offerre etiam naribus rutam ex aceto contritam, mouere sternutamenta medicamẽtis in id efficacibus. Quæ tamen facienda sunt in his,quibus uires non desunt. Si uero imbecillitas est, rosa tantum caput adiecto serpillo,similique aliquo madefaciendum est. Vtiles etiam in quibuscunque uiribus herbæ duæ sunt, solanum,& muralis, simul ex utraque succo caput impleatur. cum se febris remiserit, frictione utendum est. parcius tamen in his,qui nimis hilares,quàm in his qui nimis tristes sunt. Aduersus omnium autem sic insanientium animos,gerere se pro cuiusque natura necessarium est. Quorundã enim uani metus leuandi sunt,sicut in homine prædiuite famem timente incidit, cui subinde falsæ hæreditates nunciabantur. Quorundam audacia coercenda est, sicut in his fit, in quibus continendis plagæ quoque adhibentur. Quorundam etiam intempestiuus risus,& obiurgatione,& minis prohibendus est. Quorundam discutiendæ tristes cogitationes,ad quod symphoniæ,& cymbala,strepitusque proficiunt. Sæpius tamen assentiendum,quàm repugnandum est. paulatimque, & non euidenter ab his, quæ stulte dicentur, ad meliora mens eius abducenda est. Interdum etiam elicienda ipsius intentio.ut fit in hominibus studiosis literarum quibus liber legitur,aut recte si delectantur,aut perperam,si id ipsum eos offendit. emendando enim conuertere animum incipiunt. Quin etiã recitare,si qua meminerunt,cogẽdi sunt. Ad cibum quoque quosdã non desiderantes reduxerunt hi,qui inter epulantes eos collocauerunt. Omnibus uero sic affectis somnus & difficilis,& præcipue necessarius est. sub hoc enim plerique sanescunt. Prodest ad id, atque etiã ad mentem ipsam componendam crocinum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilominus uigilant hi, quidam somnum moliuntur potui dando aquam,in qua papauer,aut ὑοσκύαμος decocta sit,alij mandragoræ mala puluino subijciunt,alij uel amomum,uel sicamini lachrymam fronti inducunt. hoc nomen apud me dicos reperio. Sed cum græci morum συκάμινον appellãt,mori nulla lachryma est. sic uero significatur lachryma arboris in Aegypto nascentis, quam ibi μορόσυκον appellant. Plurimi,decoctis papaueris corticibus, ex ea aqua subinde spongia os,& caput fouẽt. Asclepiades ea superuacua esse dixit, quoniam in Lethargum sæpe compellerent. Præcipit autem ut primo die a' cibo, potione, somno abstineretur, uespere ei daretur potui aqua, tunc frictio admoueretur lenis,ita ut ne manum quidem qui fricaret,uehementer imprimeret postero deinde die iisdem omnibus factis,uespere ei daretur sorbitio,& aqua, rursusque frictio adhiberetur. Per hanc enim nos consecuturos,ut somnus accedat. Id interdum fit,& quidem adeo,ut illo confitente nimia frictio etiam lethargi periculum afferat. Sed si sic somnus non accessit, tum demum illis medicamentis accersendus est,habita scilicet eadem moderatione,quæ hic quoque necessaria est, ne quem obdormire uolumus,excitare postea non possimus. Confert etiam aliquid ad somnum silanus iuxta cadens, uel gestatio post cibum,& noctu,maximeque suspensi lecti motus. Neque alienum est, si neque sanguis ante missus est,neque mens constat,neque somnus accedit,occipitio inciso cucurbitulam admouere. quæ quia leuat morbum,potest etiam somnũ facere. Moderatio autem in cibo quoque adhibenda est. Nam neque implendus æger est,ne insaniat. neque ieiunio utique uexandus est, ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus est autem cibo infirmo,maximeque sorbitione,potione aquæ mulsę, cuius ternos cyathos bis hyeme,quater æstate dedisse satis est. Alterum genus insanię est,quod spatium longius recipit, quia fere' sine febre incipit, leues deinde febriculas excitat, & consistit in tristitia, quam uidetur bilis atra contrahere. in hac utilis detractio sanguinis est. Si quid hanc prohibet,prima est abstinentia, secunda per album ueratrũ, uomitumque purgatio. post utrumlibet adhibenda bis die frictio est. si magis ualet,frequens etiam exercitatio. In ieiuno uomitus,cibus sine uino dandus ex media materia est. Quam quoties posuero, scire licet etiam ex infirmissima dari posse, dum ne ea sola quis utatur, ualentissima tantummodo esse remouenda. præter hęc seruanda aluus est quàm tenerrima. remouendi terrores,& potius bona spes afferenda. quęrenda delectatio ex fabulis,ludisque,quibus maxime capi sanus assueuerat. Laudanda,si qua sunt, ipsius opera,& ante oculos eius ponenda. Leuiter obiurganda uana tristitia. Subinde admonẽdus in his ipsis rebus, quę solicitant,cur non potius lętitię,quàm solicitudinis causa sit. Si febris quoque accessit,sicut alię febres curanda est. Tertium insanię genus est ex his longissimum, adeo ut uitam ipsam non impediat, quod robusti corporis esse consueuit. huius autem ipsius species duę sunt. Nam quidam imaginibus, non mente falluntur,qualem insanientem Aiacem,uel Orestem poetarum fabulę ferunt. quidam animo desipiunt. Si imagines fallunt,ante omnia uidendum est,tristes,an hilares sint. In tristitia nigrum ueratrum deiectionis causa,in hilaritate album ad uomitum excitandum dari debet. idque si in potione non accepit,pani adijciendum est,quo facilius fallat. nam si bene se purgauerit,ex magna parte morbum leuabit. Ergo etiam si semel datum ueratrum parum profecerit,interposito tempore iterum dari debet. Neque ignorare oportet, leuiorem esse morbum cum risu,quàm serio insanientium. Illud quoque perpetuum est in omnibus morbis,ubi ab inferiore parte purgandus aliquis est,uentrem eius ante soluendum esse,ubi a' superiore,comprimendum. Si uero consilium insanientem fallit,tormentis quibusdam optime curatur. Vbi perperam aliquid dixit,aut fecit, fame, uinculis, plagis coercendus est. Cogendus est,& attendere,& ediscere aliquid, & meminisse. sic enim fiet ut paulatim metu cogatur considerare quid faciat. Subito etiã terreri,& expauescere in hoc morbo prodest. Et fere' quidquid animũ uehementer perturbat. Potest enim quædam fieri mutatio, cũ ab eo statu mens in quo fuerat,abducta est. Interest etiã si ipse sine causa subinde rideat, an mœstus, demissusque sit. nam demens hilaritas terroribus his,de quibus supra dixi, melius curatur. si nimia

tristitia est, prodest lenis, sed multa bis die frictio. Item per caput aqua frigida infusa, demissumque corpus in aquam, & oleum. Illa cõmunia sunt, insanientes uehementer exerceri debere, multa frictione uti, neque pinguem carnem, neque uinum assumere, cibis uti post purgationem ex leui materia quàm leuissimis. nõ oportere esse, uel solos, uel inter ignotos, uel inter eos quos, aut contemnant, aut negligant. mutare debere regiones, & si mens redit, annua peregrinatione esse iactandos. Raro, sed aliquando tamen ex metu delirium nascitur. Quod genus insanientium specie, similique uictus genere curandum est, præterquàm quod in hoc insaniæ genere solo recte uinum datur.

Cardiaci morbi curatio. Cap. XIX.

Huic morbo præcipue contrarium est id genus, quod καρδιακὸν a' græcis nominatur, quamuis sæpe ad eum phrenitici transeunt. Si quidem mens in illis labat, in hoc constat. Id autem nihil aliud est, quàm nimia imbecillitas corporis, quod stomacho languente immodico sudore digeritur. Licetque protinus scire id esse, ubi uenarum exigui, imbecillique pulsus sunt. Sudor autem supra consuetudinem, & modo, & tempore ex toto thorace, & ceruicibus, atque etiam capite prorumpit, pedibus tantummodò, & cruribus siccioribus, atque frigentibus. At ubi id morbi genus est, curatio prima est, supra præcordia imponere, quæ reprimãt cataplasmata, secunda, sudorem prohibere. id præstat acerbum oleum, uel rosa, uel melinum, aut myrteum. quorum aliquo corpus leuiter perungendum, ceratumque ex aliquo horum tum imponendũ est. Si sudor uincit, delinendus homo est, uel gypso, uel argenti spuma, uel cimolia creta, uel etiam subinde horum puluere respergendus. Idem præstat puluis ex contritis aridi myrti, uel rubi folijs, aut ex austeri, & boni uini arida fece. Pluraque similia sunt, quæ si desunt, satis utilis est quilibet ex uia puluis iniectus. Super hæc uero, quo minus corpus insudet, leui ueste debet esse contectus, loco non calido, fenestris patentibus sic, ut perflatus quoque aliquis accedat. Tertium auxilium est imbecillitati iacentis uino, ciboque succurrere. Cibus non multus quidem, sed sæpe tamẽ nocte, ac die dandus est, ut nutriat, neque oneret. is esse debet ex infirmissima materia, & stomacho aptus. nisi autem necesse est, ad uinum festinare non oportet. si uerendum est ne deficiat, tum & in trita ex hoc, & hoc ipsum austerum quidem, sed tamen tenue meracum. Egelidum subinde, & liberaliter dandum est adiecta polenta, si modo is æger parum cibi assumit, idque uinum esse debet, neque nullarum uirium, neque ingentium, recteque tota die, ac nocte, uel treis heminas æger bibet. si uastius corpus est, plus etiam. Si cibum non accipit, perunctum ante perfundere aqua frigida conuenit, & tum dare. Quod si stomachus resolutus parum continet, & ante cibum, & post eum, sponte uomere oportet, rursusque post uomitum cibum sumere. si ne id quidem manserit, sorbere uini cyathum, interpositaque hora sumere alterum. si id quoque stomachus reddiderit, totum corpus bulbis contritis super illinendum est. qui ubi inaruerunt, efficiunt, ut uinum in stomacho contineatur, exque eo toti corpori calor, uenisque uis tedeat. Vltimum auxilium est, in aluum ptisanæ, uel alicæ cremorem ex inferioribus partibus inijcere, si quidem id quoque uires tuetur. Neque alienum est naribus quoque æstuantis admouere quod reficiat, idest rosam, & uinum. Et si qua in extremis partibus frigent, unctis, & calidis manibus fouere. per quæ si consequi potuimus, ut & sudoris impetus minuatur, & uita prorogetur, incipit iam tempus ipsum esse præsidio. Vbi in tuto esse uidetur, uerendum est tamen, ne ad eandem imbecillitatem cito recidat. Itaque uino tantum remoto, quotidie ualidiorem cibum debet assumere, donec satis uirium corpori redeat.

De lethargo, & eius curatione. Cap. XX.

Alter quoque morbus est aliter phrenitico contrarius. In illo difficilis somnus, prompta ad omnem audaciam mens est. At in hoc marcor, & inexpugnabilis pene' dormiendi necessitas, λήθαργον græci nominant. atque id quoque genus acutum est, & nisi succurritur, celeriter iugulat. Hos ægros quidam subinde excitare nituntur admotis his, quæ per sternumenta euocantur, & his, quæ odore fœdo mouent, qualis est pix cruda, lana succida, piper, ueratrũ, castoreum acetum, allium, cepa, iuxta etiam galbanũ incendunt, aut pilos, aut cornu ceruinum. si id non est, quodlibet aliud. Hæc enim cum comburuntur, odorem fœdũ mouent. Tharrias uero quidam accessionis esse id malum dixit, leuarique cum ea decessit. Itaque eos qui subinde excitant, sine usu male habere. Interest autem in decessione expergiscatur æger, an cum febris nõ leuetur, aut leuata quoque ea, somnus urgeat. Nam si expergiscitur, adhibere ei, ut sopito superuacuũ est. neque enim uigilando melior fit, sed per se, si melior est, uigilat. Si uero continens ei somnus est, utique excitandus est. sed his temporibus, quibus febris leuissima est, ut & excernat aliquid, & sumat. Excitat autẽ ualidissime repente aqua frigida infusa post remissionem. Itaque perunctum oleo multo corpus tribus, aut quatuor amphoris totum per caput perfundendum est. Sed hoc utemur, si æqualis ægro spiritus erit, si mollia præcordia. Sin aliter hæc erunt, ea potiora, quæ supra comprehensa sunt. Et quod ad somnum quidem pertinet, commodissima hæc ratio est. Medendi autem causa caput radendum, deinde postea fouendum est aqua, in qua laurus, aut ruta decocta sit. Altero die imponendum castoreum, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri baccæ, aut hedera cum rosa, & aceto. Præcipueque proficit, & ad excitandum hominem naribus admotum, & ad morbum ipsum depellendum capiti, fronti'ue impositum sinapi. Gestatio etiã in hoc morbo prodest, maximeque opportune cibus datus, idest in remissione quãta maxima inueniri

niri poterit,aptissima autem sorbitio est,donec morbus,decrescere incipiat sic ut si quotidie grauis acces-sio est,hæc quotidie detur. Si alternis,post grauiorem,sorbitio,post leniorem,mulsa aqua. Vinũ quoque cum tempestiuo cibo datum,non mediocriter adiuuat.quod si post longas febres eiusmodi torpor corpori accessit,cætera eadem seruanda sunt. Ante accessionem autẽ tribus,quattuor'ue horis casto reum,si uenter astrictus est,mixtum cum scamonea,si non est,per se ipsum cum aqua dandum est. Si præcordia mollia sunt,cibis utendum est plenioribus. Si durá,in hisdem sorbitionibus subsistendum, imponendumque est præcordijs,quod simul,& reprimat, & emolliat.

De aqua inter cutem,hoc est hydropico morbo. Cap. XXI.

Sed hic quidem acutus est morbus. Longus uero fieri potest eorum, quos aqua inter cutem male habet,nisi primis diebus discussus est, ὕδρωπα græci uocant. Atque eius tres species sunt. Nam modo uentre uehementer intento creber intus ex motu spiritus sonus est.modo corpus inæquale est,tumoribus aliter, aliterque per totum id orientibus.modo intus in unum aqua contrahitur,& moto corpore ita mouetur, ut impetus eius conspici possit. Primum τυμπανίτην, secundum λευκοφλεγματίαν, uel ὑπόσαρκα, tertium ἀσκίτην græci nominant. Communis tamen omnium est humoris nimia abundantia, ob quam ne ulcera quidem in his ægris facile sanescunt. Sæpe uero hoc malum per se incipit. Sæpe alteri uetusto morbo, maximeque quartanæ superuenit. Facilius in seruis, quàm in liberis tollitur. quia cum desideret famem, sitim, mille alia tędia, longamque patientiam, promptius his succurritur, qui facile coguntur, quàm quibus inutilis libertas est. Sed ne hi quidem, qui sub alio sunt, si ex toto sibi temperare non possunt, ad salutem perducuntur. Ideoque non ignobilis medicus Chrysippi discipulus apud Antigonum regem amicum quendam eius notæ intemperantiæ mediocriter eo morbo implicitum, negauit posse sanari. Cumque alter medicus epirotes Philippus se sanaturum polliceretur, respondit illum ad morbum ægri respicere, se ad animum. neque eum res fefellit. Ille enim cum summa diligentia non medici tantummodo, sed etiam regis custodiretur, tamen malagmata sua deuorando, bibendoque suam urinam, in exitium se præcipitauit. Inter initia tamen non difficillima curatio est, si imperata sunt corpori quies, sitis, inedia. At si malum inueterauerit,non sine magna molestia discutitur. Metrodorum tamen Epicuri discipulum referunt, cum hoc morbo tentaretur, neque æquo animo ferret necessariam sitim, ubi diu abstinuerat, bibere solitum, deinde euomere. Quod si redditur quidquid receptum est, multum tędio demit. si a stomacho retentum est, morbum auget. Ideoque in quolibet tentandum non est. Sed si febris quoque est, hæc in primis submouenda est per eas rationes, per quas huic succurri posse propositum est. Si sine febre æger est, tum demum ad ea ueniendum est, quæ ipsi morbo mederi solent. atque hic quoque quæcunque species est, si nondum nimis occupauit, hisdem auxilijs opus est. multum ambulandum, currendum aliquid est. superiores maxime partes sic perfricandæ, ut spiritum ipse contineat. euocandus est sudor non exercitatione tantummodo, sed etiam in harena calida, uel laconico, uel clibano, similibusque alijs, maximeque utiles naturales, & siccæ sudationes sunt, quales super baias habemus in myrtetis. balneum, atque omnis humor alienus est. Ieiuno recte catapotia dantur facta ex absinthij duabus, myrrhæ tertia parte. Cibus esse debet ex media quidem materia, sed tamen generis durioris. Potio non ultra danda est, quàm ut uitam sustineat. optimaque est, quæ urinam mouet. Sed id ipsum tamen molliri cibo, quàm medicamento melius est. Si tamen res coget,ut ex his aliquid detur,prę stanter id decoquendum, eaque aqua potui danda. Videntur autem hanc facultatem habere, iris,nardũ, crocum, cinnamum, amomum, cassia, myrra, balsamum, galbanum, ladanum, oenante, panace, cardamomum, hebenus, cupressi semen., uua timinia, quam σταφίδα ἀγρίαν græci nominant, abrotanum, rosæ folia, acorum, amarę nuces, tragoriganum, storax, costum, iunci quadrati, & rotundi semen, illud ἰσόπυρον, σχοῖνον hoc græci uocant. Quæ quotiens posuero,non quæ hic nascuntur,sed quę inter aromata afferuntur,significabo. Primo tamen,quæ leuissima ex his sunt,idest rosæ folia,uel nardi spica tentanda sunt. Vinum quoque utile est,& austerũ,sed quã tenuissimũ. Commodũ est etiã lino quotidie uentrẽ metiri, & qua comprehendit aluum,notam imponere.postero die uidere si plenius corpus sit,an extenuetur. Id enim quod tenuatur,medicinam sentit. Neque alienũ est metiri,& potionẽ eius, & urinã. Nã si plus humoris excernitur,quàm assumitur,ita demum secundæ ualetudinis spes est. Asclepiades in eo qui ex quartana in hydropa deciderat,se abstinentia bidui,& frictione usum. tertio die iam & febre, & aqua liberato cibum & uinum dedisse,memorię prodit. Hactenus communiter de omni specie dici potest. Si uehementius malum est,diducenda ratio curandi est. Ergo si inflamatio,& ex ea dolor creber est,utilis quotidianus aut alterno quoque die post cibũ,uomitus est. Fomentis siccis, calidisque utendum est. Si per hæc dolor non finitur, necessariæ sunt sine ferro cucurbitulæ. Si ne per has quidem tormentum tollitur, incidenda cutis est,& tum his utendum. Vltimum auxilium est,si cucurbitulæ nihil profuerunt, per aluum infundere copiose aquam calidam,eamque recipere. Quin etiam quotidie ter, quater'ue opus est uti frictione uehementi cum oleo,& quibusdam calefacientibus. Sed in hac frictione a' uentre abstinendum est. Imponendum uero in eum crebrius sinapi, donec cutem erodat, ferramentisque candentibus pluribus locis uenter exulcerandus est,& seruanda ulcera diutius. Vtiliter etiam scylla cocta delinitur cutis, sed diu post has inflammationes abstinendũ est ab omnibus inflantibus. At si id uitiũ est, cui λευκοφλεγματίας nomen est, eas partes quæ tument,subijcere soli oportet,sed non nimium,ne febricula incidat. si is uehemẽtior est,caput

uelandum est utendumque frictione madefactis tantum manibus aqua, cui sal, & nitrum, & olei paulū sit adiectum sic, ut aut pueriles, aut muliebres manus adhibeantur, quo mollior earum tactus sit. Idque si uires patiūtur, ante meridiem tota hora, post meridiem semi hora fieri oportet. Vtilia etiam sunt cataplasmata quæ reprimunt, maximeque si corpora teneriora sunt. Incidēdum quoque est super talū quattuor ferè digitis ex parte interiore, qua per aliquot dies frequens humor feratur, atque ipsos tumores incidere altis plagis oportet. Cōcutiēdumque multa gestatione corpus est, atque ubi inductę uulneribus cicatrices sunt, adijciendū & exercitationibus est, & cibis, donec corpus ad pristinū habitū reuertatur. Cibus ualens esse debet, & glutinosus, maximeque caro. Vinum, si per stomachum licet, dulcius. sed ita ut inuicē biduo, triduo'ue, modo aqua, modo id bibatur. Prodest etiam lactucæ marinæ quæ grandis iuxta mare nascitur, semen cum aqua potui datum. Si ualens est qui id accipit, ei scylla cocta sicut supra dixi, delinitur. Auctoresque multi sunt, inflatis uesicis pulsandos tumores esse. Si uero id morbi genus est, quo in uterū multa aqua contrahitur, ambulare, sed magis modice oportet. malagma quod digerat impositū habere, idque ipsum super imposito triplici panno fascia, non nimium tamen uehementer astringere. quod à Tharria profectum, seruatum esse à pluribus uideo. Si iecur aut lienem affectum esse manifestum est, ficum pinguem contusam adiecto melle superponere. Si per talia auxilia uenter non siccatur, sed humor nihilominus abundat, celeriore uia succurrere, ut is per uentrem ipsum emittatur. Neque ignoro Erasistrato displicuisse hanc curandi uiam. Morbum enim hunc iocineris putauit. Ideoque ita illum esse sanandum, frustraque aquam emitti, quæ uitiato illo subinde nascatur. Sed primum non huius uisceris unius hoc uitium est. Nam splene affecto, & in totius corporis malo habitu fit, deinde ut inde cœperit, tamen aqua nisi emittitur, quæ contra naturam ibi subsistit, & iocineri, & cæteris interioribus partibus nocet. conuenitque corpus nihilominus esse curandum. neque enim sanat emissus humor, sed medicinæ locum facit, quam intus inclusus impedit. Ac ne illud quidem in controuersiam uenit, quin non omnes in hoc morbo sic curari possint, sed iuuenes robusti, qui uel ex toto carēt febre, uel certe satis liberales intermissiones habent. Nam quorum stomachus corruptus est, qui'ue ex atra bile huc deciderunt, quique malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non sunt. Cibus autem quo die primum humor emissus est, superuacuus est, nisi si uires desunt. Insequentibus diebus & his uinum meracius quidem, sed non ita multum dari debet, paulatimque euocandus æger est ad exercitationes, frictiones, solem, sudationes, nauigationes, & idoneos cibos, donec ex toto conualescat. Balneum rarum res amat, frequentiorem in ieiunio uomitum. Si æstas est, in mare natare commodum est. ubi conualuit aliqūis, diu tamē alienus ei ueneris usus est.

De tabe, & eius speciebus, & curationibus. Cap. XXII.

Diutius sæpe & periculosius tabes eos male habet, quos inuasit. Atque huius quoque plures species sunt. Vna est qua corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decentibus, nullis uero in eorū locum subeuntibus, summa macies oritur, & nisi occurritur, tollit. ἀτροφίαν hanc græci uocant. Ea duabus ferè de causis incidere consueuit. aut enim nimio timore aliquis minus, aut auiditate nimia plusquam debet, assumit. ita uel quod deest, infirmat, uel quod superat. corrumpitur. Altera species est, quam græci καχεξίαν appellant, ubi malus corporis habitus est. ideoque omnia alimenta corrumpuntur. quod ferè fit, cū longo morbo uitiata corpora, etiam si illo uacant, refectionem tamen non accipiunt, aut cum malis medicamentis corpus affectum est, aut cum diu necessaria defuerunt, aut cū inusitatos & inutiles cibos aliquis assumpsit, aliquid'ue simile incidit. Huic præter tabem illud quoque nonnunquam accidere solet, ut per assiduas pustulas, aut ulcera, summa cutis exasperetur, uel aliquæ corporis partes intumescant. Tertia est, lōgeque periculosissima species, quam græci φθίσιν nominauerunt. Oritur ferè à capite, inde in pulmonē destillat, huic exulceratio accedit. ex hac febricula leuis fit, quæ etiam cum quieuit, tamen & repetit. Frequens tussis est. pus excreatur, interdum cruentum aliquid. Quidquid excreatum est, si in ignem impositum est, mali odoris est. Itaque qui de morbo dubitant, hac nota utuntur. Cum hæc genera tabis sint, animaduertere primum oportet, quid sit in quo laboratur. deinde si tantummodo non ali corpus apparet, causam eius attendere, & si cibi minus aliquis quâm debet, assumit. adijcere, sed paulatim, ne si corpus insuetum subita multitudine onerauerit, concoctionem impediat. Si uero plus iusto quis assumere solitus est, abstinere uno die, deinde ab exiguo cibo incipere, quotidie adijcere donec ad iustum modum perueniat. Præter hæc conuenit ambulare locis quâm minime frigidis sole uitato, per manus quoque exerceri. Si infirmior est, gestari, ungi, perfricari si potest maxime per se ipsum sæpius eodem die, & ante cibum, & post eum sic, ut interdum oleo quædam adijciantur calefacientia, donec insudet. Prodestque ieiuno prehendere per multas partes cutem, & attrahere ut relaxetur, aut imposita resina, & abducta subinde idem facere. Vtile est etiam interdum balneum, sed post cibum exiguum. Atque in ipso solio recte cibi aliquid assumitur, aut si sine hoc frictio fuit, post eam protinus. Cibi uero esse debent ex his, qui facile concoquuntur, qui maxime alunt. Ergo uini quoque, sed austeri necessarius usus est. mouenda urina. at si malus corporis habitus est, primum abstinendum est, deinde aluus ducenda. tum paulatim cibi dandi adiectis exercitationibus, unctionibus, frictionibus. Vtilius his frequens balneum est, sed ieiunis etiam usque sudorem. Cibis uero opus est copiosis, uarijs, boni succi, quique etiam minus facile corrumpantur, uino austero. Si nihil reliqua proficiunt, sanguis mittendus est, sed paulatim quotidieque pluribus diebus cum eo, ut cætera quoque

eodem

eodem modo feruentur. Quòd si mali plus est,& uera φθίσις est,inter initia,protinus occurrere necessariũ est. neque enim facile is morbus cum inueterauerit,euincitur. Opus est si uires patiuntur longa nauigatione, cœli mutatione sic,ut densius quã id est, ex quo discedit æger,petatur. Ideoque aptissime Alexandriam ex Italia itur. Fereque id posse inter principia corpus pati debet,cum hic morbus ætate firmissima maxime oriatur,id est ab anno duodecimo,ad annũ quintum,& trigesimum. Si id imbecillitas non sinit, naue tamen non longe gestari commodissimum est. Si nauigationem aliqua res prohibet,lectica uel alio modo corpus dimouendum est. Tum a' negotijs abstinendum est, omnibusque rebus,quæ sollicitare animum possunt,somno indulgendum,cauendę destillationes,ne si quid cura leuarit,exasperetur,& ob id uitanda cruditas, simulque sol,& frigus. Os obtegendum,fauces uelandæ, tussicula suis remedijs finienda. & quandiu quidem febricula incursat, huic interdum abstinentia, interdum etiam tempestiuis cibis medendum. Eoque tempore bibenda aqua. Lac quoque,quod in capitis doloribus,& in acutis febribus,& per eas facta nimia sitis, siue præcordia tument,siue biliosa urina est,siue sanguis fluxit,pro ueneno est.in phthisi tamen sicut in omnibus longis,difficilibusque febriculis recte dari potest. Quòd si febris aut nondum incursat,aut iam remisit,decurrendũ est ad modicas exercitationes, maximeque ambulationes,item lenes frictiones. Balneum alienum est. Cibus esse debet primo acer,ut allium, porrum, idque ipsum ex aceto. uel ex eodem intubus,ocymũ,lactuca. Dein lenis ut sorbitio ex ptisana,uel ex alica,uel ex amylo lacte adiecto. Idem oriza quoque,& si nihil aliud est,far præstat. Tum inuicem modo his cibis,modo illis utendum est. adijciendaque quædam ex media materia,præcipueque uel ex apruna,cerebellum,uel pisciculus,& his similia. Farina etiã cum seuo ouillo,caprino'ue mixta,deinde incocta pro medicamento est.uinum assumi debet lene,austerum.Hactenus non magna mole pugnatur.Si uehementior noxa est,ac neque febricula,neque tussis quiescit,tenuarique corpus apparet,ualidioribus auxilijs opus est. Exulcerandus est ferro candenti uno loco sub mento,altero in gutture, duobus ad mammam utranque. item sub imis ossibus scapularum, quas ὠμοπλάτας græci uocant, sic ne sanescere ultra sinamus,nisi tussi finita,cui per se quoque medendũ esse manifestum est. Tunc ter,quaterque die ueheměter extremæ partes perfricandæ.thorax leui manu pertractandus. post cibũ intermittenda hora,& perfricanda crura, brachiaque. Interpositis denis diebus demittendus est æger in soliũ,in quo sit aqua calida,& oleum.cæteris diebus bibenda aqua,tum & uinum, si tussis non est, potui frigidum dandum, si æstas est egelidum. Vtile est etiã cibos in remissionibus quotidie dari, frictiones, gestationesque similiter adhiberi.eadem acria quarto,aut quinto die sumere. interdum herbam sanguinalem ex aceto, uel plantaginem esse. Medicamentum etiam est uel plantaginis succus per se,uel marrubium ex melle concoctum, ita ut illius cyathus sorbillo sumatur,huius cochleare plenum paulatim delingatur,uel inter se mixta,& incocta resinæ terebinthinæ pars dimidia, butyri, & mellis pars altera. Præcipua tamen ex his omnibus sunt nictus, uehiculum,& nauis, & sorbitio. Aluus cita utique uitanda est. Vomitus in hoc morbo si frequens est,perniciosus est, maximeque sanguinis. Qui melusculus esse cœpit, addicere debet exercitationes, frictiones, cibos,deinde ip se se suppresso spiritu perfricare, diu abstinere a' uino, balneo, uenere.

De comitialis morbi curationibus. *Cap.* XXIII.

Inter notissimos morbos est etiã is,qui comitialis,uel maior nominatur. Homo subito concidit,ex ore spumæ mouentur, deinde interposito tempore ad se redit, & per se ipsum consurgit. Id genus sæpius uiros quàm fœminas occupat. ac solet quidem etiam longum esse.usque ad mortis diem,& uitæ nõ periculosum, Interdum tamen cum recens est hominem consumit, & sæpe eum si remedia non sustulerunt,in pueris ueneris,in puellis menstruorum initium tollit. modo cum distentione membrorum, aut neruorum prolabitur aliquis, modo sine illa quidem. Hos quoque iisdem quibus lethargicos excitare conantur,quod admodum superuacuum est,& quia ne lethargicus quidem ijs sanatur,& quia cum possit ille nunquam expergisci,atque ita fame interire, hic ad se utique reuertitur. Vbi concidit aliquis,si nulla neruorum distentio accessit, utique sanguis mitti debet, si accessit, non utique mittendus est, nisi alia quoque hortantur. necessarium autem est ducere aluum, uel nigro ueratro purgare, uel utrunque facere si uires patiuntur. tunc caput tondere,oleoque,& aceto perungere, cibum post diem tertiũ simul cũ transit hora,qua concidit,dare. Neque sorbitiones autem his,alijque molles,& faciles cibi,neque caro, minimeque suilla conuenit,sed mediæ materiæ. Nam & uiribus opus est,& cruditates cauendæ sunt, cũ quibus fugere oportet solem, balneum,ignem,omniaque calefacientia. item frigus,uinum,uenerem,loci præcipitis conspectum,omniumque terrentiũ,uomitum,lassitudinem,solicitudines,negotia omnia. Vbi tertio die cibus datus est,intermittere quartũ,et inuicem alternum quenque,eadem hora cibi seruata,donec quatuordecim dies transeant. quos ubi morbus excessit,acuti uim deposuit.at si manet,curandus iam ut longus est. Quod si non quo die primum id incidit,medicus accessit, sed is qui cadere consueuit,ei traditus est, protinus eo genere uictus dabitur,qui supra comprehensus est,expectandus est dies,quo prolabatur,utendumque tum uel sanguinis missione,uel ductione alui,uel nigro ueratro,sicut præceptum est. In sequentibus deinde diebus per eos cibos quos proposui, uitatis omnibus,quæ cauenda dixi,nutriendus. Si per hæc morbus finitus non fuerit, confugiendum erit ad album ueratrum, ac ter quoque, aut quater eo utendum,non ita multis interpositis diebus,sic tamen ne iterũ unquã sumat, nisi conciderit. Medijs autem diebus uires eius erunt nutriendæ, quibusdam præter ea quæ scripta sunt,adiectus. Vbi ma-

ne experrectus est,corpus eius leuiter ex oleo uetere,cum capite,excepto uentre,permulceatur. tum ambulatione quàm maxime lõnga,& recta utatur.post ambulationem,loco tepido uehementer,& diu,ac nõ minus ducenties,nisi infirmus erit,perfricetur,deinde per caput multa aqua frigida perfundatur. paulum cibi assumat,conquiescat,rursus ante noctem ambulatione utatur, iterum uehementer perfricetur sic, ut neque uenter,neque caput contingatur,post hæc cœnet,interpositisque tribus,aut quattuor diebus,uno aut altero acria assumat.Si ne per hæc quidem fuerit liberatus, caput radat, ungatur oleo uetere, adiecto aceto,& nitro.perfundatur aqua salsa. bibat ieiunus ex aqua castoreum. nulla aqua nisi decocta potionis causa utatur.Quidam iugulati gladiatoris calido sanguine epota, tali morbo se se liberarunt, apud quos miserum auxilium,tolerabile miserius malum fecit. Quod ad medicum uero pertinet, ultimum est iuxta talum ex utroque crure paulum sanguinis mittere, occipitium incidere, & cucurbitulas admouere ferro candente,in occipitio quoque,& infra,qua summa uertebra cum capite committitur,adurere duobus locis,ut per ea perniciosus humor euadat,quibus si finitum malum non fuerit, prope' est,ut perpetuum sit. Ad leuandum id tantummodo utendum erit exercitatione,multa frictione, cibisque his,qui supra comprehensi sunt,præcipueque uitanda omnia,quæ ne fierent, excepimus.

De regij morbi curatione. Cap. XXIIII.

Aeque notus est morbus,quem interdum arquatum,interdum regium nominant, quem Hippocrates ait,si post septimum diem febricitante ægro superuenit,tutum esse mollibus tantummodo præcordijs substantibus. Diocles ex toto,si post febrem oritur,etiã prodesse,si post hunc febris,occidere. Color autẽ eum morbum detegit maxime oculorum,in quibus quod album esse debet,fit luteum. Soletque accedere & sitis,& dolor capitis,& frequens singultus,& præcordiorum dextra parte durities, & ubi corporis uehemens motus est,spiritus difficultas,membrorumque resolutio.atque ubi diutius manet morbus,totum corpus cum pallore quodam inalbescit. Primo die abstinere ægrum oportet,secundo ducere aluum, tum si febris est,eam uictus genere discutere.si non est,scamoneam potui dare,uel cum aqua betam albam contritam,uel cum aqua mulsa nuces amaras, absinthium, anesum sic, ut pars huius minima sit. Asclepiades aquam quoque salsam,& quidem per biduum purgationis causa bibere cogebat ijs,quæ urinam mouent, reiectis. Quidam superioribus omissis, per hæc, & per eos cibos,qui extenuant, idem se consequi dicunt. Ego ubique si satis uirium est,ualidiora,si parum,imbecillia auxilia præfero. Si purgatio fuit,post eam triduo,primo modice cibum oportet assumere ex media materia,& uinum bibere græcum salsum,ut resolutio uentris maneat.tum altero triduo ualidiores cibos,& carnis quoque aliquid esse.intra aquam manere. deinde ad superius genus uictus reuerti cum eo, ut magis satietur,omisso græco uino,bibere integrum austerum,atque ita per hæc uariare,ut interdum acres quoque cibos interponat,interdum ad salsum uinum redeat. Per omne uero tempus utendum est exercitatione, frictione, si hyems est,balneo, si æstas, frigidis natationibus,lecto etiam,& conclaui cultiore.clauso loco uti ludis,lascinia, per quæ mens exhilaretur. ob quæ regius morbus dictus uidetur. Malagma quoque quod digerat,super præcordia datum, prodest, uel arida ibi ficus imposita,si iecur,aut lienis affectus est.

De elefantia curatione. Cap. XXV.

Ignotus autem pene' in Italia,frequentissimus in quibusdam regionibus is morbus est,quẽ ἐλεφαντίασιν græci uocant.isque longis annumeretur. Totũ corpus afficitur,ita ut ossa quoque uitiari dicãtur. Summa pars corporis crebras maculas,crebrosque tumores habet. Rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inæquabiliter crassa,tenuis,dura, mollisque quasi squamis quibusdam exasperatur, corpus emacrescit,os,suræ,pedes intumescunt. Vbi uetus morbus est,digiti in manibus, pedibusque sub tumore conduntur,febricula oritur,quæ facile tot malis obrutum hominẽ consumit. protinus ergo inter initia sanguis per biduum mitti debet,aut nigro ueratro uenter solui, adhibẽda tum quanta sustineri potest,inedia est. paulum deinde uires reficiendæ,& ducenda aluus. post hæc,ubi corpus leuatum est,utendũ est exercitatione,præcipueque cursu. sudor primum labore ipsius corporis, deinde etiam siccis sudationibus euocandus. frictio adhibenda,moderandumque inter hæc,ut uires conseruentur,balneum rarum esse debet. Cibus sine pinguibus,sine glutinosis,sine inflantibus. Vinum,præterquam primis diebus,recte datur. Corpus contrita plantago,& illita tueri optime uidetur.

De attonitis,& eorum curatione. Cap. XXVI.

Attonitos quoque raro uidemus,quorum,& corpus,& mens stupet. Fit interdum ictu fulminis,interdum morbo. ἀποπληξίαν hunc græci appellant. His sanguis mittendus est. ueratro quoque albo,uel alui ductione utendum. Tum adhibendæ frictiones, & ex media materia minime pingues cibi. quidam etiam acres,& a' uino abstinendum.

De resolutione

De resolutionem neruorũ: quæ apoplexia, uel paralysis dicitur. Cap. XXVII.

At resolutio neruorum frequens ubique morbus est. Sed interdum tota corpora, interdum partes infestat. Veteres auctores illud ἀποπληξίαν, hoc παράλυσιν nominauerunt. Nunc utrunque paralysin appellari uideo. Solent autem qui per omnia membra uehementer resoluti sunt, celeriter rapi. ac si correcti non sunt, diutius quidem uiuunt, sed raro tamen ad sanitatem perueniunt, & plerunque miserum spiritum trahunt, memoria quoque amissa. In partibus uero nunquam acutus, sæpe longus, fere sanabilis morbus est. ¶Si omnia membra uehementer resoluta sunt, sanguinis detractio, uel occidit, uel liberat. Aliud curationis genus uix unquam sanitatem restituit, sæpe mortem. tantum differt uitam. interim infestat. Post sanguinis missionem si non redit, & motus, & mens, nihil spei superest. Si rediit, sanitas quoque prospicitur. At ubi pars resoluta est, prouidet malo corporis, uel sanguis missus, uel aluus ducta. Cætera eadem in utroque casu facienda sunt. Si quidem uitare præcipue conuenit frigus, paulatimque ad exercitationes reuertendum est sic, ut ingrediatur ipse protinus, si potest. Si id crurum imbecillitas prohibet, uel gestetur, uel motu lecti concutiatur, tum id membrum, quod deficiet si potest, per se, si minus, per alium moueatur, & ui quadam ad consuetudinem suam redeat. Prodest etiam torpentibus membris summam cutem exasperasse, uel urticis cæsam, uel imposito sinapi sic, ut ubi rubere cœperit corpus, hæc remoueantur. ¶Scylla quoque contrita, bulbique contriti cum thure recte imponuntur. Neque alienum est resina cutem tertio quoque die diutius uellere, pluribus etiam locis aliquando sine ferro cucurbitulas admouere. ¶Vnctioni uero aptissimum est uetus oleum, uel nitrum aceto, & oleo mixtum. Quin etiam fouere aqua calida marina, uel si ea non est, tamen salsa, magnopere necessarium est. At si quo loco, uel naturales, uel etiam manu factæ tales natationes sunt, iis potissimum utendum est, præcipueque in his agitanda membra, quæ maxime deficiunt. Si id non est, balneum tamen prodest. Cibus esse debet ex media materia, maximeque ex uenatione. potio sine uino aquæ calidæ. Si tamen uetus morbus est, interponi quarto, uel quinto die, purgationis causa, uinum græcum salsum prodest. ¶Post cœnam utilis uomitus est. Interdum uero etiam neruorum dolor oriri solet. In hoc casu non oportet uomere, non medicamentis urinam mouere, non sine exercitatione sudores, ut quidam præcipiunt, expedit. Bibenda aqua est bis die. in lectulo leniter satis diu corpus perfricandum est. deinde retento spiritu ab ipsa exercitatione potius superiores partes mouendæ. balneo raro utendum, mutandum subinde peregrinationibus cœlum. Si dolor est, ea ipsa pars sine oleo nitro ex aqua perungenda est, deinde inuoluenda, & subijcienda pruna lenis, & sulphur. atque ita id suffumigandum, idque aliquandiu faciendum. Sed ieiuno cum bene iam concoxerit, cucurbitulæ quoque sæpe dolenti parti admouendæ sunt, pulsandusque leuiter inflatis uesicis bubulis is locus est. Vtile est etiam fenum miscere cum θεοκόμῳ, & urticæ contritis seminibus sic, ut omnium par modus sit, idque imponere, fouere aqua, in qua sulphur decoctum sit. Vtriculi quoque recte imponuntur aqua calida repleti, aut bitumen cum ordeacea farina mixtum, atque in ipso potissimum dolore utendum gestatione uehementi est. quod in alijs doloribus pessimum est. Tremor autem neruorum æque nomitn, medicamentisque urinam mouentibus impeditur. Inimica etiam habet balnea, assasque sudationes. bibenda aqua est. acri ambulatione utendum ¶item unctionibus, frictionibusque maxime per seipsum. pila, similibusque superiores partes dimouendæ. cibo quolibet utendum, dummodo concoctioni utique studeatur. Secundum cibum curis abstinendum ¶rarissima uenere utendum est. si quando quis in eam prolapsus est, tum oleo leuiter, diuque in lectulo perfricari manibus puerilibus, potius quàm uirilibus debet. Suppurationes autem quæ in aliqua interiori parte oriuntur, ubi notæ fuerint. primum id agere oportet per ea cataplasmata, quæ reprimunt, ne coitus inutilis materiæ fiat. deinde si hęc uicta sunt. per ea malagmata quæ digerunt, dissipentur. Quod si consecuti non sumus, sequitur, ut euocetur, deinde ut maturescat, omnis tunc uomicæ finis est, ut rumpatur. Indiciumque est, pus uel aluo, uel ore redditum. sed nihil facere oportet quo minus quidquid est puris, excedat. Vtendum maxime sorbitionibus est, & aqua calida, Vbi pus ferri desijt, transeundum ad faciles quidem, sed tamen ualidiores, & frigidos cibos, frigidamque aquam sic, ut ab egelidis tamen initium fiat. primoque cum melle quœdam edenda, ut nuclei pinei, uel græcæ nuces, uel auellanæ. Postea submouendum id ipsum, quo maturius induci cicatrix possit. Medicamentum eo tempore ulceri est, succus assumptus, uel porri, uel marrubij, & omni cibo porrum ipsum adiectum. Oportebit autem uti in his partibus, quæ non afficientur, frictionibus, item ambulationibus lenibus. Vitandumque erit, ne uel luctando, uel currendo, uel alia ratione sanescentia ulcera exasperentur. In hoc enim morbo perniciosus, ideoque omnimodo cauendus sanguinis uomitus est.

De humani corporis interioribus ſedibus. Cap. I.

HACTENVS reperiuntur ea genera morborum, quæ in totis corporibus ita ſunt, ut ijs certæ ſedes aſſignari non poſſint. Nunc de his dicam, quæ ſunt in partibus. Facilius autē omnium interiorum morbi, curationesque in notitiam uenient, ſi prius eorum ſedes breuiter oſtendero. Caput igitur, eaque, quæ in ore ſunt, non lingua tantummodo, palatoq́ue terminantur, ſed etiam quatenus oculis noſtris expoſita ſunt. In dextra, ſiniſtraq́ue circa guttur uenæ grandes, quæ σφαγίτιδες nominantur, itemq́ue arteriæ, quas καρώτιδας uocant, ſurſum procedentes ultra aures feruntur. atque in ipſis ceruicibus glandulæ poſitæ ſunt, quę interdum cum dolore intumeſcunt. Deinde duo itinera incipiunt. alterum aſperam arteriam nominant, alterum ſtomachum. arteria exterior ad pulmonem, ſtomachus interior ad uentriculum fertur. illa ſpiritum, hic cibum recipit, quibus cum diuerſæ uiæ ſint, qua coeunt exigua in arteria ſub ipſis faucibus lingua eſt. quæ, cū ſpiramus, attollitur, cum cibum, potionemq́ue aſſumimus, arteriam claudit. Ipſa autem arteria dura, & cartilaginoſa in gutture aſſurgit, cæteris partibus reſidet. Conſtat ex circulis quibuſdam compoſitis ad imaginem earū uertebrarum, quæ in ſpina ſunt, ita tamen, ut ex parte exteriore aſpera, ex interiore ſtomachi modo leuis ſit. eaque deſcendens ad præcordia, cum pulmone committitur. Is ſpongioſus, ideoq́ue ſpiritus capax, & à tergo ſpinæ ipſi iunctus in duas fibras ungulæ bubulæ modo diuiditur. huic cor annexum eſt natura muſculoſum, in pectore ſub ſiniſteriore mamma ſitum, duosq́ue quaſi uentriculos habet. at ſub corde, atque pulmone tranſuerſum, ex ualida membrana ſeptum eſt, quod à præcordijs uterum diducit æque neruoſum. Multis etiam uenis per id diſcurrentibus à ſuperiore parte non ſolum inteſtina, ſed iecur quoque, lienemq́ue diſcernit. Hæc uiſcera proxima, ſed infra tamen poſita dextra, ſiniſtraq́ue ſunt. Iecur à dextra parte ſub præcordijs ab ipſo ſepto ortum intrinſecus cauum, extrinſecus gibbum, quod prominens leuiter uentriculo inſidet, & in quattuor fibras diuiditur. Ex inferiore uero parte ei fel inhæret. at lienis ſiniſtra non eidem ſepto, ſed inteſtino innexus eſt, natura mollis, & rarus longitudinis, craſſitudinisq́ue modicæ, isq́ue paulum à coſtarum regione in uterum excedens, ex maxima parte ſub his conditur. atque hæc quidem iuncta ſunt. Renes uero diuerſi, qui lumbis ſub imis coſtis inhærent à parte earū reſimi, ab altera rotundi, qui & uenoſi ſunt, & uentriculos habent, & tunicis ſuper conteguntur, ac uiſcerum quidem hæ ſedes ſunt. Stomachus uero qui inteſtinorum principium eſt, neruoſus à ſeptimæ ſpinę uertebra incipit, ac circa præcordia cum uentriculo committitur. Ventriculus autem qui receptaculum cibi eſt, conſtat ex duobus tergoribus. isq́ue inter lienem, & iecur poſitus eſt, utroque ex his paulum ſuper eum ingrediente. Suntq́ue etiam membranulæ tenues, per quas inter ſe omnia iſta connectuntur, iunguntur q́ue ei ſepto, quod tranſuerſum eſſe ſupra poſui. Inde ima uentriculi pars paulum in dexteriorē partem conuerſa, in ſummum inteſtinum coartatur. Hanc iuncturam πυλωρὸν græci uocant, quoniam portæ modo in inferiotes partes ea quæ excreturi ſumus, emittit. ab ea ieiunum inteſtinum incipit non ita implicitum, cui tale uocabulū eſt, quia nunquam quod accipit, continet, ſed protinus in inferiores partes tranſmittit. Inde tenue inteſtinum eſt in ſinus uehementer implicitum. Orbes uero eius per membranulas ſinguli cum inferioribus connectuntur, qui in dexteriorem partem conuerſi, & è regione dexterioris coxæ finiti, ſuperiores tamen partes magis complent. Deinde id inteſtinum cum craſſiore altero tranſuerſo committitur, quod à dextra parte incipiens, in ſiniſteriorem peruium, & longum eſt, in dexteriorem non eſt. Ideoq́ue cæcum nominatur. At id quod peruium eſt, late fuſum, atque ſinuatum, minusq́ue quàm ſuperiora inteſtina neruoſum, ab utraque parte huc, atque illuc uolutum, magis tamen ſiniſteriores, inferioresq́ue partes tenens, contingit iecur, atque uentriculum. Deinde cum quibuſdam membranulis à ſiniſtro rene uenientibus iungitur, atque hinc dextra recuruatum in imo dirigitur, qua excernit. ideoque id ibi rectū inteſtinum nominatur. Contegit uero uniuerſa hæc omentum ex interiore parte læue, & ſtrictum, ex ſuperiore mollius. Cui adeps quoque innaſcitur, quæ ſenſu ſicut cerebrum quoque, & medulla caret. At à renibus ſingulæ uenæ calore albæ ad ueſicam feruntur, οὐρητῆρες græci uocant, quod per eas inde deſcendentem urinam in ueſicam deſtillare concipiūt. Veſica autem in ipſo ſinu neruoſa, & duplex ceruice plena, atque carnoſa iungitur per uenas cum inteſtino, eoq́ue oſſe, quod pubi ſubeſt. Ipſa ſoluta, atque liberior eſt, aliter in uiris, atque in fœminis poſita. Nam in uiris iuxta rectum inteſtinum eſt, potius in ſiniſtrā partem inclinata. In fœminis ſuper genitale earum poſita eſt, ſuperque elapſa ab ipſa uulua ſuſtinetur. Tum in maſculis iter urinæ ſpacioſius, & compreſſius à ceruice huius deſcendit ad colen. In fœminis breuius, & plenius ſuper uuluæ ceruicem ſe oſtendit. Vulua autem in uirginibus quidem admodum exigua eſt. In mulieribus uero niſi ubi grauidæ ſunt, non multo maior, quàm ut manu comprehendatur. Ea recta continuataque ceruice, quem canalem uocant, contra mediam aluum orſa, inde paulum ad dexteriorem coxam conuertitur, deinde ſuper rectum inteſtinum progreſſa, ilijs fœminæ latera ſua innectit. Ipſa autem ilia inter coxas, & pubem imo uentre poſita ſunt, à quibus ac pube abdomen ſurſum uerſus ad præcordia peruenit, ab exteriore parte euidenti cute, ab interiori læui membrana incluſum, quæ omento iungitur, περιτόναιος autem à græcis nominatur.

De curationibus morborum, qui nascuntur à capite, & primo de eius dolore, deinde de morbo, qui circa faciem nascitur, tum de linguae resolutione, postremo de destillatione, ac grauedine. Cap. II.

His ueluti in conspectum quendam quatenus scire curanti necessarium est adductis, remedia singularum laborantium partium exequar, orsus à capite. sub quo nomine nunc significo eam partem, quae capillo tegitur. Nam oculorum, aurium, dentium dolor, & si quis similis est, aliàs erit explicandus. In capite autem interdum acutus, & pestifer morbus est, quem κεφαλαίαν graeci uocant. Cuius notae sunt horror calidus, neruorum resolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, uomitus, sic ut uox supprimatur, uel sanguinis ex naribus cursus, sic ut corpus frigescat, anima deficiat. Praeter haec dolor intolerabilis maxime circa tempora, uel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas, sed neque grauis, neque periculosa per hominis aetatem est. Interdum grauior dolor, sed breuis, neque tamen mortiferus, qui uel uino, uel cruditate, uel frigore, uel igne, aut sole contrahitur. Hique omnes dolores modo in febre, modo sine hac sunt, modo in toto capite, modo in parte interdum, sic ut oris quoque proximam partem excrucient. Praeter haec etiam unum inuenitur genus, quod potest longum esse. ubi humor cutem inflat, eaque intumescit, & prementi digito cedit, ὑδροκέφαλον graeci appellant. Ex his, id quod secundo loco positum est, dum leue est, qua sit ratione curandum, dixi, cum persequerer ea, quae sani homines in imbecillitate partis alicuius facere deberent. Quae uero auxilia sunt capitis, ubi cum febre dolor est, eo loco explicitum est, quo febrium curatio exposita est. Nunc de caeteris dicendum, ex quibus id quod acutum est, & id quod supra consuetudinem intenditur, idque quod ex subita causa, & si non pestiferum, tamen uehemens est, primam curationem habet, qua sanguis mittatur. Sed id, nisi intolerabilis est dolor, superuacuũ est. Satiusque est abstinere à cibo, si fieri potest, etiam à potione, si non potest, aquam bibere. si postero die dolor remanet, aluum ducere, sternutamenta euocare, nihil assumere, nisi aquam. saepe enim dies unus, aut alter totum dolorem hac ratione discutit. utique si ex uino, uel cruditate origo est. si uero in his auxilij parum est, tonderi oportet ad cutem. deinde considerandum est, quę causa dolorem excitarit. si calor, aqua frigida multa perfundere caput expedit, spongiam concauam imponere, subinde in aqua frigida expressam, ungere rosa, & aceto, uel potius his tinctam lanam succidam imponere, aliaque refrigerantia cataplasmata. At si frigus nocuit, caput oportet perfundere aqua calida marina, uel certe salsa, aut in qua laurus decocta sit, tum caput uehementer perfricare, deinde calido oleo implere, ueste uelare. quidam etiam id deuinciunt. Alij ceruicalibus, uestimentisque onerant, & sic leuantur. alios calida cataplasmata adiuuant. Ergo etiam ubi causa incognita est, uidere oportet refrigerantia magis, an calefacientia leniant, & his uti, quae experimentum approbarit. At si parum causa discernitur, perfundere caput primum aqua calida, sicut supra praeceptum est, uel salsa, uel ex lauro decocta. tum frigida posca. Illa in omni uetusto capitis dolore communia sunt, sternutamenta excitare, inferiores partes uehementer perfricare, gargarizare his, quae salinam mouent, cucurbitulas temporibus, & occipitio admouere, sanguinem ex naribus detrahere, resina subinde tempora peruellere, & imposito sinapi exulcerare ea, quae male habent, ante linteolo subiecto, ne uehementer arrodat, candentibus ferramentis ubi dolor est, ulcera excitare, cibum per modicum cum aqua sumere. ubi leuatus est dolor, in balneum ire, ibi multa aqua prius calida, deinde frigida per caput perfundi. Si discussus ex toto dolor est, etiam ad uinum reuerti, sed postea semper antequam quidquam aliud, aquam bibere. dissimile est id genus, quod humorem in caput contrahit. In hoc tondere ad cutem necessarium est. deinde imponere sinapi, sic ut exulceret. si id parum profuit, scalpello utendum est. Illa cum hydropicis communia sunt, ut exerceatur, insudet, uehementer perfricetur, cibis, potionibusque utatur, urinam praecipue mouentibus.

De morbo, qui circa faciem nascitur, quem graeci cynicum spasmum uocant.

Circa faciem uero morbus innascitur, quem graeci κυνικὸν σπασμὸν nominant. Is cum acuta ferè febre oritur. Os cum motu quodam peruertitur. ideoque nihil aliud est, quàm distentio oris. Accedit crebra coloris in facie, totoque corpore mutatio. somnus in promptu est. in hoc sanguinem mittere optimum est. Si finitum eo malum non est, ducere aluum. si ne sic quidem discussum est, albo ueratro uomitum mouere. praeter haec necessarium est uitare solem, lassitudinem, uinum. sed si discussum his non est, utendum est cursu, frictione in eo quod laesum est leni, & multa in reliquis partibus breuiore, sed uehementi. prodest etiam mouere sternutamenta, caput radere, idque perfundere aqua calida, uel marina, uel certe salsa, sic, ut ei quoque sulphur adijciatur. post perfusionem iterum perfricari, sinapi manducare, eodemque tempore affectis oris partibus ceratum, integris idem sinapi, donec arrodat, imponere. Cibus aptissimus ex media materia est.

De resolutione linguae.

At si lingua resoluta est, quod interdum per se, interdum ex morbo aliquo fit sic, ut sermo hominis non explicetur, oportet gargarizare ex aqua, in qua uel thymum, uel hyssopum, uel nepeta decocta sit, aquam bibere, caput, & os, & ea quae sub mento sunt, & ceruicem uehementer perfricare, lasere linguam ipsam, linere, manducare quae sunt acerrima, idest sinapi, allium, cepam, magna ui luctari,

ut uerba exprimantur,exerceri retento ſpiritu, caput ſæpe aqua frigida perfundere, nonnunquam multam eſſe radiculam,deinde uomere.

De deſtillatione, ac grauedine.

Deſtillat autem humor ex capite interdum in nares,quod leue eſt. interdum in fauces, quod peius eſt.interdum etiam in pulmonem,quod peſſimum eſt.Si in nares deſtillat,tenuis per has pituita profluit, caput leuiter dolet,grauitas eius ſentitur,frequentia ſternutamenta ſunt.Si in fauces,has exaſperat, tuſſiculam mouet.ſi in pulmonem,præter ſternutamenta,& tuſſim, eſt etiam capitis grauitas, laſſitudo, ſitis, æſtus,bilioſa urina. Aliud autem quamuis non multum diſtans malum grauedo eſt. Hæc nares claudit, uocem obtundit,tuſſim ſiccam mouet,ſub eadem ſalſa eſt ſaliua,ſonant aures, uenæ mouentur in capite, turbida urina eſt. Hæc omnia κορύζας Hippocrates nominat. Nunc uideo apud græcos in grauedine hoc nomen ſeruari,deſtillationem καταστάγμους appellari. Hæc autem,& breuia,& ſi neglecta ſunt,longa eſſe con ſuerunt. Nihil peſtiferum eſt,niſi quod pulmonem exulcerauit. Vbi aliquid eiuſmodi ſenſimus,protinus abſtinere a' ſole,balneo,uino,uenere debemus. Inter quæ unctione, & aſſueto cibo nihilominus uti licet. ambulatione tantum acri,ſed tecta utendum eſt,& poſt eam caput, atque os ſupra quinquagies perfricandum. Raroque fit,ut ſi biduo,uel certe triduo nobis temperauimus,id uitium non leuetur. Quo leuato,ſi in deſtillatione craſſa facta pituita eſt,uel in grauedine nares magis patent,balneo utendum eſt, multaque aqua prius calida,poſt egelida fouendum os,caputque.deinde cum cibo pleniore uinum bibendum. At ſi æque tenuis die quarto pituita eſt,uel nares æque clauſæ uidentur, aſſumendum eſt uinum amineum auſterum,deinde rurſus biduo aqua, poſt quæ ad balneum, & ad conſuetudinem reuertendum eſt. Neque tamen illis ipſis diebus,quibus aliqua omittenda ſunt,expedit tanquã ægros agere.ſed cętera omnia quaſi ſanis facienda ſunt,pręterquam ſi diutius aliquem, & uehementius iſta ſolicitare conſuerunt. Huic enim quędam curioſior obſeruatio neceſſaria eſt.Igitur huic ſi in nares,uel in fauces deſtillauit, pręterea quæ ſupra retuli,protinus primis diebus multum ambulandum eſt,perfricandæ uehementer inferiores partes, leuior frictio adhibenda thoraci erit,leuior capiti.demenda aſſueto cibo pars dimidia,ſumẽda oua, amylum, ſimiliaque,quæ pituitam faciunt craſſiorem.Siti quanta maxime ſuſtineri poteſt,pugnandũ eſt. Vbi per hæc idoneus aliquis balneo factus,eoque uſus eſt,adijciendus eſt cibo piſciculus,aut caro,ſic tamẽ ne protinus iuſtus modus cibi ſumatur.uino meraco copioſius utendum eſt. At ſi in pulmonem quoque deſtillat,multoque magis,& ambulatione,& frictione opus eſt.eademque adhibita ratione in cibis, ſi non ſatis illi proficiunt,acrioribus utendum eſt.magis ſomno indulgendum,abſtinendumque a' negotijs omnibus. aliquando ſed ſerius,& balneum tentandum.In grauedine autem primo die quieſcere, neque eſſe, neque bibere,caput uelare,fauces lana circundare.poſtero die ſurgere.diu abſtinere a' potione, aut ſi res coegerit,non ultra heminam aquę aſſumere.Tertio die panis non tam multum ex parte interiore cum piſciculo,uel leui carne ſumere,aqua bibere.Si quis ſibi temperare non potuerit, quo minus pleniore uictu utatur,uomere. Vbi in balneum uentũ eſt multa aqua calida caput,& os fouere uſque ad ſudorem. tum ad uinum redire.poſt quę uix fieri poteſt,ut idem incommodum maneat. Sed ſi manſerit,utendum erit cibis frigidis,aridis,leuibus,humore quàm minimo,ſeruatis frictionibus, exercitationibuſque, quæ in omni tali genere ualetudinis neceſſariæ ſunt.

De ceruicis morbis,curationibuſq;. Cap. III.

A capite tranſitus ad ceruicem eſt,quæ grauibus admodum morbis obnoxia eſt. neque tamen alius importunior,acutiorque morbus eſt,quàm is qui quodam rigore neruorum modo caput ſcapulis, modo mentum pectori annectit,modo rectam,& immobilem ceruicem intendit. Priorem græci ὀπισθότονον, inſequentem ἐμπροσθότονον, ultimum τέτανον appellant.quamuis minus ſubtiliter quidam indiſcretis his nominibus utuntur.Ea ſæpe intra quartum diem tollunt. Si hunc euaſerunt,ſine periculo ſunt.Omnia eadem ratione curantur,idque conuenit.Sed Aſclepiades utique mittendum ſanguinem credidit. Quod quidam uitandum eſſe dixerunt,eo quod maxime tum corpus calore egeret, iſque eſſet in ſanguine. Verum hoc quidem falſum eſt.Neque enim natura ſanguinis eſt, ut utique caleat, ſed ex his,quæ in homine ſunt, hic celerrime,uel caleſcit,uel refrigeſcit. Mitti uero nec ne debeat,ex his intelligi poteſt,quę de ſanguinis miſſione præcepta ſunt. Vtique autem recte datur caſtoreum,& cum hoc piper,uel laſer. Deinde opus eſt fomento humido,& calido.Itaque plerique aqua calida multa ceruices ſubinde perfundunt.id in præſentia leuat.ſed opportuniores neruos frigori reddit.quod utique uitãdum eſt. Vtilius igitur eſt cerato liquido primum ceruicem perungere,deinde admouere ueſicas,bubulas,uel utriculos oleo calido repletos, uel ex farina calidum cataplaſma,uel piper rotundum cum fico contuſum. Vtiliſſimum tamen eſt humido ſale fouere.quod quomodo fieret,iam oſtendi. Vbi eorum aliquid factum eſt,admouere ad ignem,uel ſi æſtas eſt,in ſole ægrum oportet,maximeque oleo uetere, ſi id non eſt, ſyriaco, ſi ne id quidem eſt, adipe quàm uetuſtiſſima ceruicem,& ſcapulas,& ſpinam perfricare. Frictio cum omnibus in homine uertebris utilis ſit,cum ijs præcipue quę in collo ſunt. Ergo die,nocteque:interpoſitis tamen quibuſdam temporibus,hoc remedio utendum eſt.Dum id intermittitur,imponendũ malagma aliquod ex calefacientibus. cauendum uero pręcipue frigus.Ideoque in eo conclaui,quo cubabit æger,ignis continuus eſſe debebit,maximeque tempore

tempore antelucano, quo præcipue frigus intenditur. Neque inutile erit caput attonsum habere, idque irino, uel cyprino calido madefacere, & super imposito pilleo uelare. nonnunquam etiam in calidum oleũ totum descendere, uel in aquam calidam, in qua fœnum græcum decoctum sit, & adiecta olei pars tertia. Aluus quoque ducta sæpe superiores partes resoluit. Si uero etiam uehementius dolor creuit, admouendæ ceruicibus cucurbitulæ sunt sic, ut cutis incidatur, eædem aut ferramentis, aut sinapi adurendæ. Vbi leuatus est dolor, mouerique ceruix cœpit, scire licet, cedere remedijs morbum. Sed diu uitandus cibus, quisquis mandendus est. Sorbitionibus utẽdum, itemque ouis sorbilibus, aut a' pullis mollibus ius aliquod assumendum. id si bene processerit, iamque ex toto recte se habere ceruices uidebuntur, incipiendum erit a' pulticula, uel intrita bene madida. Celerius tamen etiam panis mandendus, quàm uinum gustandum. si quidem huius usus præcipue periculosus, ideoque in longum tempus differendus est.

De faucium morbis, ac curationibus, & primum de angina, deinde de difficultate spirandi, ultimo de tussi. Cap. IIII.

Vt hoc autem morbi genus circa totam ceruicem, sic alterum æque pestiferum, acutumque in faucibus esse consueuit, nostri anginam uocant. apud græcos nomen prout species est. Interdum enim neque rubor, neque tumor ullus apparet, sed corpus aridũ est, uix spiritus trahitur, membra soluuntur. id συνάγχην uocant. Interdum lingua, faucesque cum rubore intumescunt, uox nihil significat. oculi uertuntur. facies pallet. singultusque est, id κυνάγχη uocatur. Illa communia sunt, æger non cibum deuorare, non potionem potest, spiritus eius includitur. Leuius est ubi tumor tantummodo, & rubor est, cætera non sequuntur, id παρασυνάγχην appellant. Quidquid est, si uires patiuntur, sanguis mittendus est. si non abundat, secundum est ducere aluum. Cucurbitula quoque recte sub mento, & circa fauces admouetur, ut id quod strangulat, euocet. Opus est deinde fomentis humidis. nam sicca spiritum elidunt. Ergo admouere spongias oportet, quæ melius in calidũ oleum, quàm in calidam aquam subinde demittuntur. Efficacissimusque est hic quoque salis calidi succus. Tum commodum est hyssopum, uel nepeta, uel thymum, uel absinthium, uel etiam furfures, aut ficus aridas, aut mulsam aquam decoquere, eaque gargarizare. post hæc palatum ungere, uel felle taurino, uel eo medicamento, quod ex moris est. polline etiam piperis id recte respergitur. Si per hęc parum proficitur, ultimum est incidere satis altis plagis sub ipsis maxillis supra collum, & in pallato citra uuam, uel eas uenas, quæ sub lingua sunt, ut per ea uulnera morbus erumpat. quibus si non fuerit æger adiutus, scire licet malo uictum esse. Si uero his morbus leuatus est, iamque fauces, & cibum, & spiritum capiunt, facilis ad bonam ualetudinem recursus est. Atque interdũ natura quoque adiuuat, si ex angustiore sede uitium transit in latiorem. Itaque rubore, & tumore in præcordijs orto, scire licet fauces liberari. Quidquid autem eas leuabit, incipiendum est ab humidis, maximeque aqua mulsa decocta, deinde assumendi molles, & non acres cibi sunt, donec fauces ad pristinum habitum reuertantur. Vulgo audio si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari. seruatumque eum ex sale cum is morbus urget, comburi, carbonemque eius contritum in aquam mulsam, quæ potui datur, infricari, & prodesse. Id cum idoneos auctores ex populo habeat, neque habere quidquam periculi possit, quamuis in monumentis medicorum non legerim, tamen inserendum huic operi meo credidi.

De difficultate spirandi.

Est etiam circa fauces malum, quod apud græcos aliud, atque aliud nomen habet, prout se intendit. Omne in difficultate spirandi consistit. Sed hæc dum modica est, neque ex toto strangulat, δύσπνοια appellatur. Cum uehementior est, ut spirare æger sine sono, & anelatione non possit, ἆσθμα. Cũ accessit id quoque ne nisi recta ceruice spiritus trahatur, ὀρθόπνοια. Ex quibus id, quod primum est, potest diutius trahi. Duo insequentia acuta esse consuerunt. His communia sunt, quod propter angustias, per quas spiritus euadit, sibilum elidit, dolor in pectore, præcordijsque est, interdũ etiam scapulis, isque modo decidit, modò reuertitur. ad hæc tussicula accedit. Auxilium est, nisi aliquid prohibet, in sanguinis detractione. Neque id satis est, sed lacte quoque uenter soluendus est. Liquanda aluus, interdum etiam ducenda. quibus extenuatum corpus incipit spiritum trahere commodius. Caput autem etiam in lecto sublime habendum est. thorax fomentis, cataplasmatisque calidis, aut siccis, aut etiam humidis adiuuandus est, & postea, uel malagma super imponendum, uel certe ceratũ ex cyprino, uel irino unguento. Sumenda deinde ieiuno potui mulsa aqua, cum qua, uel hyssopus cocta, uel contrita capparis radix sit. Datur etiam utiliter, aut nitrum, aut nasturcium, frictum allium, deinde contritum, & cum melle mixtum, simulque coquatur mel, galbanum, resina terebinthina, & ubi coierunt ex his quod fabæ magnitudinem habet, quottidie sub lingua liquatur aut sulphuris ignem nõ experti, pondo & quadrans abrotani pondo in uini cyatho teruntur, idque tepe factum sorbetur. Est etiam non uana opinio uulpinum iecur, ubi siccum, & aridum factum est, contundi oportere, polentamque ex eo potioni aspergi, uel eiusdem pulmonem quàm recentissimũ assum, sed sine ferro coctum, edendum esse. Præter hæc sorbitionibus, & lenibus cibis utendum est. interdum uino tenui austero, nonnunquam uomitu. Prosunt etiam quæcunque urinam augent. sed nihil magis quàm ambulatio lenta pene' usque ad lassitudinem, frictio multa præcipue inferiorum partiũ, uel in sole, uel ad ignem, & per se ipsum, & per alios usque ad sudorem. In interiore uero faucium parte interdum exulceratio esse

consueuit. In hac plerique extrinsecus cataplasmatis calidis, fomentisque humidis utuntur. Volunt etiam uaporem calidum ore recipi, per quæ molliores alij partes eas fieri dicũt, opportunioresque uitio iam hærenti. Sed si bene sic uitari morbus potest, tuta illa præsidia. si metus eius est, superuacua sunt. Vtique autem perfricare fauces periculosum est. exulcerat enim. neque utilia sunt quæ urinæ mouendæ sunt apta, quia possunt, dum transeunt, ibi quoque pituitam extenuare, quam supprimi melius est. Asclepiades multarum rerum, quas ipsi quoque secuti sumus, auctor bonus, acetum ait quàm acerrimum esse sorbendum. Hoc enim sine ulla noxa comprimit ulcera. sed id supprimere sanguinem potest, ulcera ipsa sanare non potest. Melius huic rei licium est, quod idem quoque æque probat, uel porri, uel marrubij succus, uel nuces græcę cum trachanto contritæ, & cum passo mixtæ, uel lini semen contritum, & cum dulci uino mixtũ. exercitatio quoque ambulandi, currendíque necessaria est. Frictio a' pectore uehemens toti inferiori parti adhibenda. Cibi uero esse debent neque nimium acres, neque asperi, mel, lenticula, tragum, lac, ptisana, pinguis quoque caro, præcipueque porrum, & quidquid cum hoc mixtum est. Potionis quàm minimum esse conuenit. Aqua dari potest, uel pura, uel in qua malum cydoneum, palmulæ'ue decoctæ sunt. Gargarizationes quoque lenes. sin hæ parum proficiunt, reprimentes utiles sunt. Hoc genus neque acutum est; & potest esse non longum. curationem tamen maturam, ne uehementer, & diu lædat, desiderat.

De tussi.

Tussis uero fere' propter faucium exulcerationem molesta est, quæ multis modis cõtrahitur. Itaque illis restitutis ipsa finitur. Solet tamen interdum per se quoque male habere, & uix cum uetus facta est, eliditur. ac modo arida est, modo pituitam citat. Oportet hyssopum altero quoque die bibere. spiritu retento currere, sed minime in puluere: ac lectione uti uehementi. quæ primo impeditur a' tussi, post eam uincit. tum ambulare, deinde per manus quoque exerceri, & pectus diu perfricare. Post hæc quàm pinguissimæ ficus uncias tres supra prunas incoctas esse. Præter hæc si humida est, prosunt frictiones ualidæ cum quibusdam calefacientibus sic, ut caput quoque siccum uehementer perfricetur. Item cucurbitulæ pectori admotæ. sinapi ex parte exteriore faucibus impositum, donec leuiter exulceret. potio ex menta, nucibusque græcis, & amylo, primoque assumptus panis aridus, deinde aliquis cibus lenis. At si sicca tussis est, cum ea uehementissime urget, adiuuat uini austeri cyathus assumptus, dum ne amplius id interposito tempore aliquo, quàm ter, aut quater fiat. Item laseris quàm optimi paulum deuorare opus est, porri, uel marrubij succum assumere, scyllam delingere, acetum ex ea, uel certe acre sorbere, aut cum spica allij contriti duos uini cyathos. Vtilis etiam in omni tussi est peregrinatio, nauigatio longa, loca maritima, natationes. Cibus interdum mollis, ut malua, ut urtica. interdum acer, ut lac cum allio coctum. sorbitiones quibus laser sit adiectum, aut in quibus porrum incoctum tabuerit, ouum sorbile sulphure adiecto, potui primum aqua calida, deinde inuicem alijs diebus hæc, alijs uinum. Magis terreri potest aliquis cum sanguinem expuit. sed id modo minus, modo plus periculi habet. Exit enim modo ex gingiuis. modo ex ore. & quidem ex hoc interdum etiam copiose, sed sine tussi, sine ulcere, sine gingiuarũ ullo uitio, ita ut nihil excreetur. Verum ut ex naribus, sic ex ore aliquando prorumpit. Atque interdum sanguis profluit, interdum simile aquæ quiddam, in qua caro recens lota est. Nonnunquam autem is a' summis faucibus fertur, modo exulcerata ea parte, modo non exulcerata, sed aut ore uenæ alicuius adaperto, aut tuberculis quibusdam natis ex his sanguine erumpente. quod ubi incidit, neque lædit potio, aut cibus, neque quidquam, aut ex ulcere excreatur. aliquando gutture, & arterijs exulceratis, frequens tussis sanguinem quoque extundit. Interdum etiam fieri solet, ut aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut ex iocinere feratur. Sæpe fœminæ quibus sanguis per menstrua non respondet, hunc expuunt, auctoresque medici fuerunt, uel exesa parte aliqua sanguinem exire, uel rupta, uel ore alicuius uenę patefacto. Primam διάβρωσιν, secundam ῥηγμάχισμον, tertiam ἀναστόμωσιν appellant. ultima minime nocet, prima grauissime. Ac sæpe quidẽ euenit, uti sanguinem pus sequatur. interdum autem qui sanguinem ipsum suppressit, satis ad ualetudinem profuit. Sed si secuta ulcera sunt, si pus, si tussis est, pro ut sedes ipsa est, ita uaria, & periculosa genera morborum sunt. Si uero sanguis tantum fluit, expeditius, & remedium, & finis est. Neque ignorari oportet eis, quibus fluere sanguis solet, aut quibus spina dolet, coxæ'ue, aut post cursum uehementem, uel ambulationem, dum febris absit, non esse inutile sanguinis mediocre profluuium. idque per urinam redditum ipsam quoque lassitudinem soluere. Ac ne in eo quidem terribile esse, qui ex superiore loco decidit. si tamen in eius urina nihil nouabit. Neque uomitum huius afferre periculum etiam cum repetit, si ante confirmare, & implere corpus licuit, & ex toto nullũ nocere, qui in corpore robusto, neque nimius est, neque tussim, aut calorem mouet. Hæc pertinent ad uniuersum. Nunc ad ea loca, quæ proposui, ueniam. Si ex gingiuis exit, portulacam manducasse satis est. si ex ore, continuisse eo merum uinum. si parum id proficit, acetum. si inter hæc quoque grauiter erumpit, quia consumere hominem potest, commodissimum est, impetum eius admota occipitio cucurbitula sic, ut cutis quoque incidatur, auertere. Si id mulieri cui menstrua non feruntur, euenit, eandem cucurbitulam incisis inguinibus eius admouere. At si ex faucibus, interioribus'ue partibus processit, & metus maior est, & cura maior adhibenda. sanguis mittendus est, & si nihilominus ex ore processit, iterum, tertio'que, & quotidie paulum aliquid, protinus autem debet sorbere, uel acetum, uel etiam cum thure plantaginis, aut porri succum. imponendaque extrinsecus supra id quod dolet, lana succida ex aceto est, & id spongia subinde refrigerandum. Erasistratus horum crura quoque, & femora,

brachiaque

brachiaque pluribus locis deligabat. Id Asclepiades adeo non prodesse, ut etiam inimicum esset, proposuit. Sed id sæpe commode respondere experimenta testantur. Neque tamen pluribus locis deligari necesse est. sed sat est infra inguina,& super talos,summosque humeros,etiam brachia. Tum si febris urget, danda est sorbitio,& potui aqua,in qua aliquid ex his,quæ aluum astringunt,decoctum sit. at si abest febris,uel elota alica,uel panis ex aqua frigida,& mole quoque ouum dari potest potui, uel idem quod supra scriptum est,uel uinum dulce,uel aqua frigida,sed sic bibendum erit,ut sciamus huic morbo sitim prodesse. præter hæc necessaria sunt quies,securitas,silentium. Caput huius quoque cubantis sublime esse debet,recteque tondetur. Facies sæpe aqua frigida fouenda est. At inimica sunt uinum, balneum,uenus. in cibo oleum,acria omnia. item calida fomenta. conclaue calidum,& inclusum. multa uestimenta corpori iniecta.etiam fricationes,ubi bene etiam sanguis conquieuit. Tum uero incipiendum est a' brachijs, cruribusque. a' thorace abstinendum. In hoc casu per hyemem locis maritimis, per æstatem mediterraneis opus est.

De stomachi morbis, & curationibus. Cap. V.

Faucibus subest stomachus,in quo plura longa uitia incidere consueurunt. Nam modo ingens calor, modo inflatio hunc,modo inflammatio,modo exulceratio afficit. Interdum pituita,interdum bilis oritur. frequentissimumque est eius malum,quo resoluitur, neque ulla re magis, aut afficitur, aut corpus afficit. Vt diuersa autem uitia eius,sic etiam remedia sunt. Vbi exæstuat,aceto cum rosa extrinsecus subinde souendus est. imponendusque puluis cum oleo,& ea cataplasmata,quæ simul, & reprimunt, & molliunt, Potui,nisi quid obstat,gelida aqua præstanda. Si inflatio est,prosunt admotæ cucurbitulæ, neque incidere cutem necesse est. prosunt sicca,& calida fomenta,sed non uehementissima. Interponenda abstinentia est. Vtilis in ieiuno potio est absinthij,aut hyssopi,aut rutæ. Exercitatio primo lenis, deinde maior adhibenda est,maximeque quę superiores partes moueat. quod genus in omnibus stomachi uitijs aptissimum est. Post exercitationem opus est unctione,frictione, balneo quoque nonnunquam, sed rarius, interdum alui ductione. Cibis deinde calidis,neque inflantibus. eodemque modo calidis potionibus, primo aquæ, post ubi resedit inflatio,uini austeri. Illud quoque in omnibus stomachi uitijs præcipiendum est, ut quo modo se quisque æger refecerit,eo ut sanus utatur. Nam redit huic imbecillitas sua, nisi ijsdem defendatur bona ualetudo,quibus reddita est. At si inflammatio aliqua est,quam fere' tumor, & dolor sequitur, prima sunt quies,& abstinentia. lana sulphurata circundata, in ieiuno absinthium. Si ardor stomachum urget,aceto cum rosa subinde fouendus est, deinde cibis quidem utendum est modicis. Imponenda uero extrinsecus quæ simul,& reprimunt, & molliunt. deinde his detractis,utendū calidis ex farina cataplasmatis,quæ reliquas digerant. Interdum aluus ducenda. Adhibenda exercitatio, & cibus plenior. At si exulceratio stomachum infestat,eadem fere' facienda sunt,quæ in faucibus exulceratis præcepta sunt. Exercitatio,frictio inferiorum partiū adhibenda. Adhibendi leues,& glutinosi cibi, sed citra satietatē. Omnia acria,atque acida remouenda. Vino,si febris non est,dulci, aut si id inflat, certe leni utendum, sed neque præfrigido,neque nimis calido. Si uero pituita stomachus impletur, necessarius modo in ieiunio, modo post cibum uomitus est. Vtilis exercitatio,gestatio,nauigatio,frictio. Nihil edendū, bibendumque nisi calidum,uitatis tantum his,quæ pituitam contrahere consueuerunt. Molestius est, si stomachus bile uitiosus est. Solent autem hi qui sic tentantur,interpositis quibusdam diebus,hanc, & quidem quod pessimū est,atram mouere. His tecte aluus ducitur. potiones absinthio dantur,necessaria gestatio,nauigatio est, si fieri potest ex nausea uomitus. uitanda cruditas. sumendi cibi faciles,& stomacho non alieni. uinum austerum. Vulgatissimum uero,pessimumque stomachi uitium est resolutio, idest cum cibi non tenax est, soletque desinere ali corpus,ac sic tabe consumi. Huic generi inutilissimum balneum est. Lectiones exercitationesque superioris partis necessariæ. Item unctiones, frictionesque. his perfundi frigida, atque in eadem natare,canalibus eiusdem subijcere etiam stomachum ipsum,& magis etiam a' scapulis,id quod contra stomachum est. Consistere in frigidis,medij capitisque fontibus,quales cutiliarum,symbruinarumque sunt,salutare est. Cibi quoque assumendi sunt frigidi, qui potius difficulter coquuntur, quàm facile uitiantur. Ergo plerique,qui nihil aliud concoquere possunt, bubulam coquunt. Ex quo colligi potest, neque auem,neque uenationem,neque piscem dari debere,nisi generis durioris. Potui quidem aptissimū est uinum frigidum,uel certe bene calidum meracum, potissimum rheticum, uel allobrogicum, aliud'ue, quod & austerum,& resina conditum est. si id non est,quàm asperrimum,maximeque signinum. Si cibus non continetur,danda aqua,& eliciendus plenior uomitus est,iterumque dandus cibus, & tum admonendæ duobus intra stomachum digitis cucurbitulæ, ibique duabus,aut tribus horis continendæ sunt. Si simul,& uomitus,& dolor est,imponenda supra stomachum est lana succida,uel spongia ex aceto, uel cataplasma, quod refrigeret. Perfricanda uero non diu, sed uehementer brachia,& crura,& calefacienda. Si plus doloris est,infra præcordia quatuor digitis cucurbitula utendum est, protinus dandus panis ex posca frigida. Si non continuit,post uomitum lene aliquid ex his, quæ non aliena stomacho sint. Si ne id quidem tenuit,singuli cyathi uini,singulis interpositis horis, donec stomachus consistat. Valens etiam medicamentum est radiculæ succus,ualentius acidi punici mali cum pari modo succi, qui ex dulci punico malo est,adiecto etiam intubi succo,& menta,sed huius minima parte,quibus tantundem quantum in his omnibus est aquæ frigidæ,quàm optime miscetur. Id enim plus quàm uinum ad comprimendum stomachum

poteſt. ſupprimendus autem uomitus eſt, qui per ſe uenit ſic, ſi nauſea eſt. Sed ſi coacuit intus cibus, aut computruit, quorum utrumlibet ructus oſtendit, eijciendus eſt, protinuſque cibis aſſumptis iiſdẽ, quos proxime poſui, ſtomachus reſtituendus. Vbi ſublatus eſt præſens metus, ad ea redeundum eſt, quæ ſupra præcepta ſunt.

De laterum doloribus. Cap. VI.

Stomachus lateribus cingitur, atque in his quoque uehementes dolores eſſe conſuerunt. & initium uel ex frigore, uel ex ictu, uel ex nimio curſu, uel ex morbo eſt. Sed interdum ne malum intra dolorẽ eſt. iſque modo tarde, modo celeriter ſoluitur. interdum ad perniciem quoque procedit. oriturque acutus morbus, qui πλευριτικὸς à græcis nominatur. Huic doloris lateris febris, & tuſſis accedit, & per hanc excreatur. ſi tolerabilis morbus eſt, pituita ſi grauis ſanguis. Interdum etiam ſicca tuſſis eſt, quæ nihil emollitur. idque primo uitio grauius, ſecundo tolerabilius eſt. Remedium uero eſt magni, & recentis doloris ſanguis miſſus. At ſiue lenior, ſiue uetuſtior caſus eſt, uel ſuperuacuum, uel ſerum id auxilium eſt, confugiendumque ad cucurbitulas eſt, ante ſumma cute inciſa. Recte etiam ſinapi ex aceto ſuper pectus imponitur, donec ulcera, puſtulaſque excitet, & tum medicamentum, quod humorem illuc citet. Præter hæc circundare primum oportet latus abſolanæ ſulphuratæ. deinde cum paulum inflãmatio ſe remiſit, ſiccis, & calidis fomentis uti. Ab his tranſitus ad malagmata eſt. Si uetuſtior dolor remanet, nouiſſime reſina impoſita diſcutitur. Vtendum cibis, potionibuſque calidis. uitandum frigus. Inter hæc tamen nõ alienum & extremas partes oleo, & ſulphure perfricare. Si leuata tuſſis eſt, leni lectione uti. iamque & acres cibos, & uinum meracius aſſumere. quæ à medicis præcipiuntur, ut tamen ſine his ruſticos noſtros epota ex aqua herba trixago ſatis adiuuet. Hæc in omni lateris dolore communia ſunt plus negotij eſt, ſi acutus quoque morbus is factus eſt. In hoc præter ea, quæ ſupra poſita ſunt, hæc animaduertenda ſunt, ut cibus ſit quàm maxime tenuis, & lenis, præcipueque ſorbitio, eaque ex ptiſana potiſſimum, aut ius in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus ſit. Idque non niſi tertio quoque die detur, ſi tamen per uires licebit. potui uero aqua mulſa, in qua hyſſopum, aut ruta decocta ſit. quæ quibus temporibus danda ſint, ex ratione uel adiectæ, uel leuatæ febris apparebit ſic, ut in remiſſione quàm maxima dent, cum eo tamen, ut ſciamus non eſſe eius generis tuſſi aridas fauces committendas. ſæpe enim ubi nihil eſt quod excreatur, continuatur, & ſtrangulat. Ob quam cauſam dixi etiam peius id genus eſſe tuſſis, quod nihil, quàm quod pituitam moueret. Sed hic uinum ſorbere, ut ſupra præcepimus, morbus ipſe non patitur. inuicem eius cremor ptiſanæ ſumendus eſt. Vt his autem in ipſo morbi feruore ſuſtinendus æger eſt, ſic ubi paulum is ſe remiſit, alimenta pleniora, & uini quoque aliquid dari poteſt. dũ nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces aſperet. Si in refectione quoque mãſerit tuſſis, intermittere oportebit uno die, poſteroque cum cibo uini paulo plus aſſumere. atquę incipiente quoque tuſſi, tum non erit alienũ, ut ſupra quoque poſitum eſt, uini cyathos ſorbere. Sed in hoc genere ualetudinis dulce, uel certe lene cõmodius eſt. Si malum inueterauit, athletico uictu corpus firmandum eſt.

De uiſcerum morbis, & primo de pulmone, deinde de iecinere, tum de liene, poſtremo de renibus. Cap. VII.

A' compagine uero corporis ad uiſcera tranſeundum eſt, & in primis ad pulmonem ueniendum, ex quo uehemens & acutus morbus oritur, quem περιπνευμονικὸν græci uocant. eius hæc conditio eſt. Pulmo totus afficitur. hunc eius caſum ſubſequitur tuſſis, bilem, uel pus trahens, præcordiorum, totiuſque pectoris grauitas, ſpiritus difficultas, magnæ febres, continua uigilia, cibi faſtidiũ, tabes. Id genus morbi plus periculi, quàm doloris habet. Oportet ſi ſatis ualidæ uires ſunt, ſanguinem mittere, ſi minores, cucurbitulas ſine ferro præcordijs admouere. Tum ſi ſatis ualet, geſtando ægrum digerere, ſi parum, intra domum tamen dimouere. Potionem autem hyſſopi dare, cui ficus arida ſit incocta, aut aquam mulſam, in qua uel hyſſopum, uel ruta decocta ſit. Frictione uti diutiſſime in ſcapulis, proxime ab his in brachijs, & pedibus, & cruribus, leuiter contra pulmonem. idque bis quotidie facere. Quod ad cibum uero pertinet, huic nec ſalſis opus eſt, neque acribus, neque amaris, neque aluum aſtringentibus, ſed paulo lenioribus. Ergo primis diebus danda eſt ſorbitio ptiſanæ, uel alicæ, uel orizæ, cum qua recens adeps cocta ſit. Cum hac ſorbile ouum, nuclei pinei ex melle. panis, uel elota alica ex aqua mulſa potui, deinde non ſolum pura aqua, ſed etiam mulſa egelida, aut ſi æſtas eſt, etiam frigida, niſi quid obſtat. hæc autem altero quoque die increſcente morbo dare ſatis eſt. Vbi incremento conſtitit quantum res patitur, ab omnibus abſtinendũ eſt, pręterquã aqua egelida. Si uires deſunt, adiuuandę ſunt aqua mulſa. proſuntque aduerſus dolores impoſita calida fomẽta, uel ea quæ ſimul & reprimũt, & emolliunt. Prodeſt impoſitus ſuper pectus ſal bene contritus, cum cerato mixtus, quia leuiter cutem erodit, eoque impetum materiæ, quo pulmo uexatur, euocat. Vtile etiam aliquod malagma eſt ex his, quæ materiam trahunt. Neque alienum eſt dum premit morbus, clauſis feneſtris ægrum continere. Vbi paulũ leuatus eſt, ter, aut quater die feneſtris aliquanto apertis paruum aerem recipere. Deinde in refectione pluribus diebus a uino abſtinere. geſtatione, frictione uti. ſorbitionibus, & prioribus cibis adijcere ex oleribus porrum. ex carne ungulas, & ſumma trunculorum, atque piſciculos ſic, ut diu nihil molle. & lene ſumatur.

De iocineris morbo, & curatione. *Cap.* VIII.

Alterius quoque uiſceris morbus, ideſt iocineris, æque modo longus, modo acutus eſſe conſueuit, ἡπατικὸν græci uocant. Dextra parte ſub præcordijs uehemens dolor eſt. idemque ad latus dextrum, & ad iugulum, humerumque partis eiuſdem peruenit. nonnunquam manus quoque dextra torquetur. horror calidus eſt. Vbi male eſt, bilis euomitur. interdum ſingultus prope ſtrangulat. & hæc quidem acuti morbi ſunt. Longioris uero ubi ſuppuratio in iocinere eſt, dolorque modo finitur, modo intenditur, dextra parte præcordia dura ſunt, & tument. poſt cibum maior difficultas eſt. accedit maxillarum quædam reſolutio. ubi inueterauit malum, uenter, & crura, pedeſque intumeſcunt, pectus, atque humeri, circaque iugulum utrunque extenuatur. Initio ſanguinem mittere optimum eſt. tum uenter ſoluendus eſt, ſi non poteſt aliter, per nigrum ueratrum imponenda extrinſecus cataplaſmata, primum quæ reprimant, deinde calida, quæ deducant. quibus recte iris, uel abſinthium adijcitur, poſt hæc malagma. Dandæ uero ſorbitiones ſunt, omneſque cibi, & calidi, & qui non multum alant, & fere qui pulmonis quoque dolori conueniunt, præterque eos, qui urinam mouent, potioneſque ad id efficaces. Vtilia in hoc morbo ſunt thymum, ſatureia, hyſſopum, nepeta, amylum, ſiſamum, lauri baccæ, pini flos, herba ſanguinalis, menta, ex malo cotoneo medium, columbæ iecur recens, & crudum. Ex quibus quædam per ſe eſſe, quædam adijcere, uel ſorbitioni, uel potioni licet, ſic tamen ut parce aſſumantur. Neque alienum eſt abſinthium contritum ex melle, & pipere, eiuſque catapotium quotidie deuorare. abſtinendum utique eſt ab omnibus frigidis, neque enim res ulla magis iecur lædit. Frictionibus utendum in extremis partibus. uitandus omnis labor, omnis uehementior motus. ne ſpiritus quidem diutius continendus eſt. Ira, trepidatio, pondus, ictus, curſus inimica ſunt. Perfuſio corporis multa prodeſt ex aqua, ſi hyems eſt, calida, ſi æſtas, tepida. Item liberalis unctio, & in balneo ſudor. Si uero iecur uomica laborat, eadem facienda ſunt, quæ in cæteris interioribus ſuppurationibus. Quidam etiam contra id ſcalpello aperiunt, ipſam uomicam adurunt.

De lienis morbo, & curatione. *Cap.* IX.

At lienis ubi affectus eſt, intumeſcit, ſimulque cum eo pars ſiniſtra, eaque dura eſt, & prementi renititur, uenter intentus eſt, aliquis etiam cruribus tumor eſt. Vlcera aut omnino non ſaneſcunt, aut certe cicatricem uix recipiunt. In intenta ambulatione, curſuque dolor, & quædam difficultas eſt. hoc uitium quies auget. Itaque exercitatione, & labore opus eſt, habita tamen ratione ne febre mixta ſi nimium proceſſerit, excitetur. Vnctiones, frictioneſque, & ſudores neceſſarij ſunt. Dulcia omnia inimica ſunt. item lac & caſeus. Acida autem maxime conueniunt. Ergo acetum acre per ſe ſorbere, & magis etiam quod ſcylla conditũ eſt, expedit. Edenda ſunt ſalſamenta, uel oleæ ex muria dura, tinctæ in aceto lactucæ, intubique, & betę ex eodem. ex ſinapi aſparagus, armoracia, paſtinaca, ungulæ, roſtra, aues macræ, eiuſdem generis uenatio. Potui uero ieiuno dari debet abſinthium incoctum. at poſt cibum aqua a ferrario fabro, in qua candens ferrum ſubinde tinctum ſit. Hæc enim, uel præcipue lienem coercet, quod animaduerſum eſt in his animalibus, quę apud hos fabros educata, exiguos lienes habent. poteſt etiam dari uinum tenue, auſterum, omniaque in cibis, & potionibus, quæ urinæ mouendę ſunt, præcipueque ad id ualet, uel trifolij ſemen, uel cuminum, uel apium, uel ſerpillum, uel cithiſus, uel portulaca, uel nepeta, uel thymum, uel hyſſopum, uel ſatureia. hæc enim inde commodiſſime uidentur humorem deducere. Lienis quoque bubulus utiliter eſui datur, pręcipueque eruca, & naſturcium lienem extenuant. Imponẽda quoque extrinſecus ſunt quæ leuent. Fit ex unguento, & palmulis, quod μυροβάλανον gręci uocant. Fit ex lini, & naſturcij ſemine, quo uinum, & oleum adijcitur. fit ex cupreſſo uiride, & arida ficu. fit ex ſinapi, cui ſeui hirquini a renibus quarta pars ponderis adijcitur, teriturque in ſale, & protinus imponitur. Multiſque modis huic rei cappari aptũ eſt. Nam & ipſum cum cibo aſſumere, & muriam eius cum aceto ſorbere, cõmodum eſt. Quin etiam extrinſecus radicem contritam, uel corticem eius cum furfuribus, aut ipſum cappari cum melle contritum imponere expedit. Malagmata quoque huic rei aptantur.

De renum morbis, & curationibus. *Cap.* X.

At renes ubi affecti ſunt, diu male habent. Peius eſt ſi frequens bilioſus uomitus accedit. Oportet conquieſcere, cubare molliter, ſoluere aluum. ſi aliter non reſpondet, etiam ducere. Sæpe deſidere in aqua calida, neque cibum, neque potionem frigidam aſſumere. abſtinere ab omnibus ſalſis, acribus, acidis pomis, bibere liberaliter, adijcere modo cibo, modo potioni piper, porrum, ferulam, album papauer, quæ maxime inde urinam mouere conſuerunt. Auxilio quoque his exulceratis ſunt, ſi adhuc ulcera purgãda ſunt, cucumeris ſemina detractis corticibus ſexaginta, nuclei ex pinu ſilueſtri duodecim, aneſi quod tribus digitis ſummi poſſit, croci paululũ, contrita, & in duas mulſi potiones diuiſa. Si uero dolor tantum leuandus eſt, eiuſdem cucumeris ſemina triginta, ijdem nuclei uiginti, nuces græcæ quinque, croci paululum, contrita, & cum lacte potui data. At ſuper quoque recte quædam malagmata inijciuntur, maximeque ea, quæ humori extrahendo ſunt.

De intestinorum morbis, & primo de cholera. Cap. XI.

A' uiscetibus ad intestina ueniendum est, quæ sunt et acutis, & longis morbis obnoxia. Primò æque facienda mentio est chuletæ, quia commune id stomachi, atque intestinorũ uitium uideri potest. Nam simul & deiectio, & uomitus est, præterque hæc inflatio est, intestina torquẽtur, bilis supra, infraque erũpit, primum aquæ similis, deinde ut in ea recens caro lota esse uideatur, interdum alba, nonnunquã nigra, uel uaria. Ergo eo nomine morbi hunc χολέραν græci nominarunt. præter ea uero, quæ supra comprehensa sunt, sæpe etiam crura, manusque contrahuntur; urget sitis, anima deficit. quibus concurrentibus non mirum est, si subito quis moritur. neque tamen ulli morbo minori momento succurritur. Protinus ergo ubi ista cœperunt, aquæ tepidæ quã plurimum bibere oportet, & uomere. Vix unquam sine uomitu sequitur. sed etiam si nun incidit, miscuisse tamen nouam materiam corruptæ prodest, parsque sanitatis est, uomitum esse suppressum. si id incidit, protinus ab omni potione abstinendum est. Si uero tormina sunt, oportet frigidis, & humidis fomentis stomachum souere, uel si uenter dolet, iisdem egelidis sic, ut uenter ipse mediocriter calentibus iuuetur. Quòd si uehementer & uomitus, & deiectio, et sitis uexant, et adhuc subcruda sunt, quæ uomuntur, nondum uino maturum tempus est. Aqua, neque ea ipsa frigida, sed potius egelida danda est. admonendumque naribus est puleium ex aceto, uel polenta uino aspersa, uel menta secundum naturam est. At cum discussa cruditas est, tum magis uerendum est, ne anima deficiat. Ergo tum confugiendum est ad uinum. id esse oportet tenue, odoratum, cum aqua frigida mixtum, uel polenta adiecta, uel melle quoque assumere expedit, quotiensque aliquid aut stomachus, aut uenter effudit, totiens per hæc uires restituere. Erasistratus primo tribus uini guttis, aut quinis aspergendam potionem esse dixit, deinde paulatim merum adiiciendum. Is si & ab initio uinum dedit, & metũ cruditatis secutus est, nõ sine causa fecit. Si uehementem infirmitatem adiuuari posse tribus guttis putauit, errauit. At si inanis est homo, & crura eius contrahuntur, interponenda potio absintii est. Si extremæ partes corporis frigent, ungendæ sunt calido oleo, cui cerę paulum sit adiectum, calidisque fomentis nutriendæ. Si ne sub his quidem quies facta est, extrinsecus contra uentriculum ipsum cucurbitula admouenda est, aut sinapi super imponendum. Vbi is constitit, dormire oportet. postero die utique à potione abstinere. die tertio in balneum ire. paulatim se cibo reficere, somno, quisquis facile acquiescit. itemque lassitudine, & frigore. Si post suppressam choleram febricula manet, aluum duci necessariũ est. tum cibis, uinoque utendum est. Sed hic quidem morbus & acutus est, & inter intestina, stomachumque uersatur sic, ut cuius potissimum partis sit, non facile dici possit.

De cœliaco uentriculi morbo. Cap. XII.

In ipsius uero uentriculi porta consistit is, qui & longus esse consueuit, κοιλιακὸς a' græcis nominatur. Sub hoc uenter indurescit, dolorque eius est. Aluus nihil reddit, ac ne spiritum quidem transmittit. extremæ partes frigescunt. difficulter spiritus redditur. Commodissimum est inter initia calida cataplasmata toto uentri imponere, ut dolorem leniant. post cibum uomere, atque ita uentrem exinanire. Proximis deinde diebus cucurbitulas sine ferro uentri, & coxis admouere. Ventrem ipsum liquare dato lacte, & uino salso, frigido. Si tempus anni patitur, etiam uiridibus ficis, sic tamen ne quis aut cibus, aut humor uniuersus detur, sed paulatim. Ergo per interualla temporis sat est cyathos binos, ternos'ue sumere, & cibum pro portione huius. cõmodeque facit cyathos lactis, cyathus aquæ mixtus, & sic datus. Cibique inflantes, & acres utiliores sunt, adeo ut lacti quoque recte contritum alliũ adiiciatur. Procedente uero tempore opus est gestari, maximeque nauigare, perfricari ter, aut quater die sic, ut nitrum oleo misceatur, perfundi aqua calida post cibum, deinde sinapi imponere per omnia membra excepto capite, donec arrodatur, & rubeat, maximeque si corpus durum, & uirile est. paulatim deinde faciendus est transitus ad ea, quæ uentrem comprimunt. Assa caro danda, ualens, & quæ non facile corrumpatur. potui uero pluuialis aqua decocta, sed quæ per binos, ternos'ue cyathos bibatur. Si uetus uitium est, oportet laser quàm optimum ad piperis magnitudinem deuorare. altero quoque die uinum, uel aquam bibere, interdum interposito cibo singulos uini cyathos sorbere, ex inferiori parte infundere pluuialẽ egelidam aquã, maximeque si dolor in imis partibus remanet.

De tenuioris intestini morbo. Cap. XIII.

Inter ipsa uero intestina consistunt duo morbi, quorum alter in tenuiore, alter in pleniore intestino est. Prior acutus est. insequens esse longus potest. Diocles Carystius tenuioris intestini morbũ χορδαψὸν, plenioris εἰλεὸν nominauit. A' plerisque uideo nunc illum priorem εἰλεὸν, hunc κωλικὸν nominari. Sed prior modo supra umbilicum, modo sub umbilico dolorem mouet. Fit ex alterutro loco inflammatio, nec aluus, nec spiritus infra transmittitur. si superior pars affecta est, cibus, si inferior stercus per os redditur. si utrumlibet uetus est, adiicitur periculo uomitus biliosus mali odoris, aut uarius, aut niger. Remedium est sanguinem mittere, uel cucurbitulas pluribus locis admouere, non ubique cute incisa. Id enim duobus, aut tribus locis satis est. Ex cæteris spiritum euocare abunde est. Tum animaduertere oportet, quo loco malum sit. solet enim contra id tumere. Et si supra umbilicum est, alui ductio utilis non est. Si infra est,

aluum

aluum ducere,ut Erafiftrato placuit, optimum eft . & fæpe id auxilij fatis eft . Ducitur autem percolato ptifanæ cremore cum oleo,& melle fic,ut præter ea nihil adijciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere oportet fupra fummum uentrem,paulatimq; deducere. Inuenietur enim mali locus,qui neceffe eft,reni tatur, & ex eodem deliberari poterit,ducenda nec ne aluus fit . Illa communia funt , calida cataplafmata admouere,eaq; imponere à mammis ufque ad inguina,& fpinam,ac fæpe mutare,brachia, cruraque per fricare,demittere totum hominem in calido oleo. Si dolor non quiefcit,etiam in aluum ex parte inferiore tres,aut quattuor cyathos calidi olei dare. Vbi per hæc confecuti fumus,ut iam ex inferiore parte fpiritus transmittatur,offerre potui mulfum tepidum non multum.nam ante magna cura uitandum eft , ne quid bibat.fi id commode ceffit,adijcere forbitionem . Vbi dolor,& febricula quierunt , tum demum uti cibo pleniore,fed neque inflante,neque duro,neque ualido,ne inteftina adhuc imbecilla lædantur. potui uero nihil præterquam puram aquam.nam fiue quid uinolentum, fiue acidum eft, id huic morbo alienum eft. Ac poftea quoque uitare oportet balneum, ambulationem , geftationem , cæterofque corporis motus. Nam facile id malum redire confueuit,& fiue cum frigus fubit,fiue aliqua iactatio,nifi bene iam confirma tis inteftinis,reuertitur.

De morbo inteftini plenioris. Cap. XIIII.

Is autem morbus,qui in inteftino pleniore eft,in ea maxime parte eft, quam certam effe propofui. Vehemens inflatio,uehementes dolores dextra magis parte,inteftinum,quod uerti uidetur, prope fpiritum elidit. In plerifque poft frigora,cruditatefque oritur,deinde quiefcit,& per ætatem fæpe repetens fic cruciat,ut uitæ fpatio nihil demat. Vbi is dolor cœpit,admouere ficca, & calida fomenta oportet, fed primo lenta,deinde ualidiora,fimulque frictiones.ad extremas partes id eft crura, brachiaque materiam reuo care. Si difcuffum non eft , qua dolet cucurbitulas fine ferro defigere . Eft etiam medicamentum eius rei caufa comparatum, quod κωλικὸν nominatur. id fe repperiffe Caffius gloriabatur. Magis prodeft potui da tum.fed impofitum quoque extrinfecus digerendo fpiritum , dolorem leuat . nifi finito uero tormento, recte neque cibus,neque potio affumitur. Quo uictu fit utendum qui hoc genere tentantur, iam mihi dictum eft. Confectio medicamenti,quod κωλικὸν nominatur, ex his conftat. Cofti,anefi,caftorei fingulorum Pondo denariorum trium.petrofelini.P.denariorum. III. piperis longi, & rotundi fingulorum.P. ✻. II. papaueris lachrymæ,iunci rotundi,myrræ,nardi fingularum.P. VI.quæ melle excipiuntur.id autem & deuorari poteft,& ex aqua calida fumi.

De torminibus,ideft dyfenteria. Cap. XV.

Proxima his inter inteftinorum mala,tormina effe confueuerunt, δυσεντερία græce uocatur.intus inteftina exulcerantur.ex his cruor manat. Ifque modo cum ftercore aliquo femper liquido, modo cũ quibufdam quafi muccofis excernitur. interdum fimul quædam carnofa defcendunt. Frequens deijciendi cu piditas,dolorque in ano eft.Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur . atque eo quoque tormentũ intenditur.idque poft tempus aliquod leuatur.exiguaque requies eft.fomnus interpellatur.febricula ori tur.longoque tempore id malum cum inueterauerit, aut tollit hominem , aut etiam fi finitur , excruciat. Oportet in primis conquiefcere . fi quidem omnis agitatio exulcerat . deinde ieiunum forbere uini cyathum,cui contrita radix quinque folij fit adiecta. imponere cataplafmata fuper uentrem,quæ reprimunt. quod in fuperioribus uentris morbis non expedit. quotienfque defidit, fubluere aqua calida , in qua decoctæ uerbenæ fint. portulacam,uel coctam,uel ex dura muria ediffe. cibos, potionefque eas , quæ aftringunt aluum.Si uetuftior morbus eft,ex inferioribus partibus tepidum infundere,uel ptifanæ cremorem, uel lac,uel adipem liquatam, uel medullam ceruinam, uel oleum, uel cum rofa butyrum , uel cum eadem album crudum ex ouis,uel aquam,in qua lini femen decoctum fit,uel fi fomnus non accedit,uitellos cum aqua,in qua rofæ floris folia cocta fint. Leuant enim dolorem hæc,& mitiora ulcera efficiunt, maximeque utilia funt,fi cibi quoque fecutum faftidium eft. Themifon muria dura quam afperrima fic utendum memoriç prodidit. Cibi uero effe debent, qui leniter uentrem deftringant, & ea quæ urinam mouent . Si ea confecuta funt , in aliam partem humorem auertendo profunt . fi non funt confecuta, noxam augent. Itaque nifi in quibus prompte id facere confueuerunt,non funt adhibenda. Potui,fi febricula eft,aqua pura calida,uel ea,quç ipfa quoque aftringat,dari debet. fi non eft,uinum lene aufterũ. Si pluribus diebus nihil remedia alia iuuerunt,uetufque iam uitiũ eft,aquæ bene frigidæ potio affumpta ulcera aftringit , & initiũ fecundæ ualetudinis facit. Sed ubi uenter fuppreffus eft, protinus ad calidam potionem reuertendum eft. Solet autem interdum etiam putris fanies,peffimique odoris defcendere. folet purus fanguis profluere. fi fuperius uitium eft,aluus aqua mulfa duci debet,tunc deinde eadẽ infundi,quæ fupra comprehenfa funt. Valenfque eft etiam aduerfus ulcera inteftinorum minij gleba,cum falis hemina contrita. fi minus , mixta his aqua in aluum datur. Ac fi fanguis profluit,cibi,potionefque effe debent,quæ aftringant.

De leuitate inteftinorum. Cap. XVI.

Ex torminibus interdum inteftinorum leuitas oritur , quæ continere nihil poffunt , & quidquid

assumptum est,imperfectum protinus reddunt.id interdum ægros trahit,interdum præcipitat.In hoc utique adhibere oportet comprimentia,quo facilius tenendi aliquid intestinis uis fit. Ergo & super pectus ponetur sinapi,exulcerataque cute malagma,quod humorē euocet, & ex uerbenis decoctis aqua desidat, & cibos,potionesque assumat,quæ aluum astringunt,& frigidis utetur perfusionibus. Oportet tamē prospicere,ne simul his omnibus admotis,uitium contrariū per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari intestina debebunt,aliquibus quotidie adiectis. Et cum in omni fluore uentris, tum in hoc præcipue necessarium est,non quotiens libet desidere, sed quotiens necesse est, ut hæc ipsa mora in consuetudinem ferendi oneris intestina deducat. Alterum quoque,quod æque ad omnes similes affectus pertinet, in hoc maxime seruandum est,ut cum pleraque utilia insuauia sint,qualis est plantago, & rubi, & quidquid mali corio mixtum est,ea potissimum ex his dentur, quæ maxime æger uolet. Deinde si omnia ista fastidiet ad excitandam cibi cupiditatem,interponatur aliquid minus utile,sed magis gratum. Exercitationes, frictiones huic quoque morbo necessariæ sunt,& cum his sol,ignis,balneū, uomitus,ut Hippocrati uisum est,etiam albo ueratro,si cætera parum proficient, euocatus.

De lumbricis aluum occupantibus. Cap. XVII.

Nonnunquam autem lumbrici quoque occupant aluū,hique modo ex inferioribus partibus,modo fœdius ore redduntur. Atque interdum latos eos,qui peiores sunt, interdum teretes uidemus. si lati sunt, aqua potui dari debet,in qua lupinum, aut cortex mori decoctus sit, aut cui adiectum sit contritum, uel hyssopum,uel piperis acetabulum,uel scamoneæ paulum. uel etiam pridie cum multum allium ediderit, uomat. Posteroque die mali punici tenues radiculas colligat,quantum manu comprehendet, easque contusas,in aquæ tribus sextarijs decoquat,donec tertia pars supersit. Huc adijciat nitri paulum, & ieiunus bibat. Interpositis deinde tribus horis,duas potiones sumat,aut aquæ,uel muriæ duræ sic adiectæ. tum desidat subiecta calida aqua in pelue. si uero teretes sunt,qui pueros maxime exercent,& eadem dari possunt, & quædam leuiora,ut contritum semen urticæ,aut brassicæ,aut cumini cum aqua,uel menta cum eadem, uel absinthium decoctum,uel hyssopum ex aqua mulsa,uel nasturcij semen cum aceto contritum. Edisse etiam,& lupinum,& allium prodest,uel in aluum oleum subter dedisse.

De tenasmo intestinorum morbo. Cap. XVIII.

Est autem aliud leuius omnibus proximis,de quibus supradictum est,quod τεινεσμὸν græci uocant. id neque acutis,neque longis morbis annumerari debet, cum & facile tollatur, neque unquam per se iugulet. in hoc æque,atque in torminibus frequens,desidendi cupiditas est,æque dolor ubi aliquid excernitur. descendunt autem pituitæ,muccisque similia, interdum etiam leniter subcruenta. sed his interponuntur nonnunquam ex cibo quoque recte coacta. desidere oportet in aqua calida. sæpiusque ipsum manu nutrire,cui plura medicamenta idonea sunt, butyrum cum rosa,acacia ex aceto liquata, emplastrum id, quod τετραφάρμακον greci uocāt,rosa liquatum,alumen lana circundatum,& ita appositum,eademque ex inferiore parte indita,quæ torminum auxilia sunt,eadem uerbenæ decoctæ,ut inferiore spartes foueantur,alternis uero diebus aqua,alternis leue,& austerum uinum bibendum est. Potio esse debet egelida, & frigida. proprior ratio uictus talis,qualem in tormina supra præcepimus.

De uentris fluxu, & curatione. Cap. XIX.

Leuior etiam dum recens deiectio est,ubi & liquida aluus,& sæpius, quàm ex consuetudine fertur. atque interdum tolerabilis dolor est,interdum grauissimus,idque peius est. sed uno die fluere aluum sæpe pro ualetudine est,atque etiam pluribus,dum febris absit,& intra septimum diem id conquiescat. purgatur enim corpus,& quod intus læsurum erat,utiliter effunditur. uerum spatium periculosum est. Interdū enim tormina,ac febriculas excitat,uiresque consumit. primo die quiescere satis est, neque impetum uentris prohibere,si per se desijt,balneo uti,paulum cibi capere. si mansit,abstinere non solum a' cibo,sed etiā a' potione. Postero die,si nihilominus liquida aluus est,æque conquiescere, paulum astringentis cibi sumere,tertio die in balneum ire,uehementer omnia præter uentrem perfricare,ad ignem lumbos,scapulasque admouere,cibis uti,sed uentrem contrahentibus,uino non multum meraco. Si postero quoque die fluet, plus edisse,sed uomere etiam ex toto,donec conquiescat. Contra sitim, fame, uomitu niti. uix enim fieri potest,ut post hanc animaduersionem aluus non contrahatur. Alia uia est,ubi uelis supprimere, cœnare, deinde uomere,postero die in lecto conquiescere. uespere ungi sed leniter. deinde panis circa selibram ex uino amineo mero sumere. tum assum aliquid,maximeque auem,& postea uinum idem bibere aqua pluuiali mixtum,idque usque quintum diem facere,iterumque uomere. Frigidam autem assidue potionem esse debere contra priores auctores Asclepiades affirmauit,& quidem quàm frigidissimā. Ego experimentis quenque in se credere debere existimo calida potius, an frigida utatur. Interdum autem euenit, ut id pluribus diebus neglectū,curari difficilius possit. a' uomitu oportet incipere, deinde postero die uespere, tepido oleo ungi. cibum modicum assumere,uinum meracum quàm asperrimum, impositam super uentrem habere cum cæratu rutam. In hoc autem affectu corporis neque ambulatione, neque frictione opus est. uehiculo

est. uehiculo sedisse,uel magis etiam equo prodest. neque enim ulla res magis intestina confirmat. Si uero etiam medicamentis utendum est: aptissimum est id,quod ex pomis fit. Vindemiæ tempore in grāde uas conijcienda sunt pira,atque mala siluestria. si ea non sunt,pira tarentina uiridia,uel signina, mala scandiana uel amerina,myrapia: hisque adijcienda sunt cotonea,& cum ipsis corticibus suis punica, sorba: & quibus magis utimur etiam torminalia sic,ut hæc tertiam ollæ partem teneāt. tum deinde ea musto implenda est: coquendumque id,donec omnia quæ indita sunt,liquata in unitatem quādam coeāt. Id gustui non insuaue est: & quandocunque opus est,assumptum leuiter sine ulla stomachi noxa uentrem tenet. duo,aut tria cochlearia uno die sumpsisse satis est. Alterum ualētius genus est, myrti baccas legere, ex his uinum exprimere, id decoquere ut decima pars remaneat,eiusque cyathum sorbere. tertiū, quod quandoque fieri potest,malum punicum excauare exemptisque omnibus seminibus,membranas, quæ inter ea fuerunt,iterum conijcere. tum infundere cruda oua,rudiculaque miscere: deinde malum ipsum super prunam imponere. quod dum humor intus est,non aduritur. Vbi siccū esse cœpit,remouere oportet, extractumque cochleari,quod intus est,edisse. aliquibus adiectis,maius momentum habet. Itaque etiam in piperatum conijcitur: miscetur que cum sale,& pipere. est quid ex his edendū. est pulticula etiam,cum qua paulum ex fauo uetere coctum sit,& lenticula cum malicorio cocta,rubique cacumina in aqua decocta,& ex oleo,atque aceto assumpta,efficacia sunt. atque ea aqua,in qua uel palmulæ, uel malum cotoneum,uel arida sorba,uel rubi decocti sunt,potata. quod genus significo, quotiens potionem dandam esse dico: quæ astringat. Tritici quoque hemina in uino amineo austero decoquitur: idque triticum ieiuno, ac sitienti datur. superque id,uinum id sorbetur. quod iure ualentissimis medicamentis annumerari potest. atque etiam potui datur uinum signinum,uel resinatum austerū,uel quodlibet austerū. Cōtunditurque cū corticibus,seminibusque suis punicū malū,uinoque tali miscetur. idque uel merū sorbet aliquis,uel bibit mixtū. sed medicamentis uti nisi in uehemētibus malis superuacuū est.

De uuluæ morbo, & curationibus. Caput XX.

Ex uulua quoque fœminis uehemens malum nascitur: proximeque ab stomacho uel afficitur hæc: uel corpus afficit. Interdum etiam sic exanimat, ut tanquam comitiali morbo prosternat. Distat tamen hic casus,eo quod neque oculi uertuntur, nec spumæ profluunt, nec nerui distenduntur: sopor tantū est. idque quibusdam fœminis crebro reuertens perpetuum est. ubi incidit, si satis uiriū est,sanguis missus adiuuat. si parum est,cucurbitulæ tamen defigendæ sunt in inguinibus. Si diutius aut iacet,aut alioqui iacere consueuit: admouere oportet naribus extinctum ex lucerna linamētum,uel aliud ex his, quæ fœdioris esse odoris retuli, quod mulierem excitet. Idemque aquę frigidæ perfusio efficit. adiuuatque ruta contrita cum melle,uel ex cyprino ceratum,uel quodlibet callidum,& humidum cataplasma natura libus pubetenus impositum. inter hæc etiam perfricare coxas, & poplites oportet. deinde ubi ad se redit,circumcidendum uinum est in totum annum, etiam si casus idem non reuertitur. Frictione quotidie utendum totius quidem corporis: præcipue uero uentris, & poplitum. cibus ex media materia dandus. sinapi super imum uentrem tertio quoque,aut quarto die imponēdum,donec corpus rubeat. Si durities manet,mollire commode uidetur solanum in lac demissum: deinde contritum,& cera alba,atque medulla ceruina cum irino,aut seuum taurinum,uel caprinum cum rosa mixtum. dandum potui etiam uel castoreum est,uel git,uel anetum. Si parum pura est,purgatur iunco quadrato. si uero uulua exulcerata est,ceratum ex rosa fiet: & recens suilla adeps,& ex ouis album misceatur, idque apponatur: uel albū ex ouo cum rosa mixtum,adiecto, quo facilius consistat,cōtritæ rosæ puluere. dolens uero ea sulphure suffumigari debet. At si purgatio nimia mulieri nocet,remedio sunt cucurbitulę cute incisa inguinibus uel etiam sub mammis admotæ. si maligna purgatio est, subijcienda sunt,
coeuntia. Id faciunt etiam albæ oliuæ, & nigrum papauer cum melle assumptum, & gummi cum trito semine apij liquatum, & cum cyatho passi datum. Præter hæc in omnibus uesicæ doloribus idoneæ potiones sunt, quæ ex odoribus fiunt: id est spica nardi,croco,cinnamomo,casia, similibusque. Idemque etiam decocta lentiscus præstat. si tamen intolerabilis dolor est,& sanguis profluit, etiam sanguinis detractio apta est: aut certe coxis admotæ cucurbitulæ cute incisa. At cum urina super potionum modū etiam sine dolore profluens, maciem, & periculum facit, si tenuis est, opus est exercitatione,& frictione, maximeque in sole, uel ad ignem. Balneum rarum esse debet: neque longa in eo mora cibus comprimens. Vinum austerum meracum, per æstatem frigidum, per hyemem egelidum, sed tantum quātum minimum sit. Infima aluus quoque uel ducenda, uel lacte purganda est. Si crassa urina est, uehementior esse debet & exercitatio, & frictio, longior in balneo mora, cibis opus est teneris, uinum idē. In utroque morbo uitanda omnia sunt, quę urinam mouere consueuerunt.

De nimia profusione seminis ex naturalibus. Caput XXI.

EST etiam circa naturalia uitium, nimia profusio seminis. quod sine uenere, sine nocturnis imaginibus sic fertur, ut interposito spatio tabe hominem consumat. In hoc affectu salutares sunt uehementer frictiones,perfusiones,natationesque quàm frigidissimę. neque cibi, nec potio nisi frigida

aſſumpta. Vitare autem oportet cruditates: omnia inflantia. nihil ex his aſſumere, quæ contrahere ſemen uidentur: qualia ſunt, ſiligo, ſimilia, oua, alica, amylum, omnis caro glutinoſa, piper, eruca, bulbi, nuclei pinei. Neque alienum eſt fouere inferiores partes, aqua decocta ex uerbenis comprimentibus. ex hiſdem aliqua cataplaſmata imo uentri, inguinibusque circundare: præcipueque ex aceto rutam uitare: & ne ſupinus obdormiat.

De coxarum morbis, & curationibus. Caput XXII.

Supereſt ut ad extremas partes corporis ueniam: quę articulis inter ſe conſeruntur. initium à coxis faciam. Harum ingens dolor eſſe conſueuit. isque hominem ſępe debilitat: & quoſdam non dimittit. Eoque id genus difficillime curatur: quod fere' poſt lõgos morbos uis peſtifera huc ſe inclinat. quę ut illas partes liberat: ſic hanc ipſam quoque affectam prehendit. Fouendum primum aqua calida eſt: deinde utendum calidis cataplaſmatis. Maxime prodeſſe uidetur aut cum hordeacea farina, aut cum ficu ex aqua decocta mixtus capparis cortex conciſus, uel lolij farina ex uino diluto cocta, & mixta cũ acida fece: quęque refrigeſcunt, impouere noctu malagmata commodius eſt. Inulę quoque radix contuſa, & ex uino auſtero poſtea cocta, & late ſuper coxam impoſita, inter ualentiſſima auxilia eſt: ſi iſta nõ ſoluerunt, ſale calido, & humido utendum eſt. Si ne ſic quidem finitus dolor eſt, aut tumor ei accedit, inciſa cute admouendę ſunt cucurbitulæ: mouenda urina. Aluus ſi compreſſa eſt, ducenda. Vltimum eſt, & in ueteribus quoque morbis efficaciſſimum, tribus, aut quatuor locis ſuper coxam cutem candentibus ferramentis exulcerare. Sed frictione quoque utendum eſt, maxime in ſole, & eodem die ſæpius: quo facilius ea quæ coeundo nocuerunt, dirigantur. Eaque, ſi nulla exulceratio eſt, etiam ipſis coxis, ſicut & cæteris partibus adhibenda eſt. Cum uero ſæpe aliquid exulcerandum candenti ferramento ſit, ut materia inutilis euocetur: illud perpetuum eſt, non ut primum fieri poteſt, huius generis ulcera ſanare: ſed ea trahere, donec id uitium, cui per hæc opitulantur, conquieſcat.

De genuum doloribus, & cura. Caput XXIII.

Coxis proxima genua ſunt: in quibus ipſi nonnunquam dolor eſſe conſueuit. In hiſdem autem cataplaſmatis, cucurbitulisque præſidium eſt: ſicut etiam cum in humeris, alijs'ue commiſſuris dolor aliquis exortus eſt. Equitare ei, cui genua dolent: inimiciſſimum omnium eſt. Omnes autem eiuſmodi dolores ubi inueterauerunt: uix citra uſtionem finiuntur.

De articulorum doloribus in manibus, pedibusq́;. Cap. XXIIII.

IN manibus, pedibusque articulorum uitia frequentiora, longioraque ſunt. quæ in podagris, chiragris'ue eſſe conſuerũt. Ea raro uel caſtratos, uel pueros ante fœminæ coitum, uel mulieres, niſi quibus menſtrua ſuppreſſa ſunt: tentant. ubi ſentiri cœperunt, ſanguis mittendus eſt. Id enim inter initia ſtatim factum ſæpe annuam: nonnunquam perpetuam ualetudinem totam præſtat. Quidam etiam, cũ aſinino lotio epoto ſe eluiſſent: in perpetuum hoc malum euaſerunt. Quidam, cũ toto anno à uino, mulſo, uenere, ſibi temperaſſent: ſecuritatem totius uitæ conſecuti ſunt. idque utique poſt primum dolorem ſeruandum eſt: etiam ſi quieuit. Quod ſi iam conſuetudo eius facta eſt: poteſt quidem aliquis eſſe ſecurior his temporibus: quibus dolor ſe remiſit. Maiorem uero curam adhibere debent hi, quibus id reuertitur. quod fere' uere, autumno'ue fieri ſolet. Cũ uero dolor urget, manu geſtari debet: deinde ferri. inambulatione leui ſe dimouere. & ſi podagra eſt, interpoſitis temporibus exiguis, inuicem modo ſedere: modo ingredi. tum antequam cibum capiat, ſine balneo, loco calido leuiter perfricari: ſudare: perfundi aqua egelida: deinde cibum ſumere ex media materia, interpoſitis rebus urinam mouentibus: quotiesque pleniot eſt, euomere. Vbi dolor uehemens urget: intereſt ſine tumore is ſit: an tumor cum calore, an tumor iam etiam obcaluerit. Nam ſi tumor nullus eſt: calidis fomentis opus eſt. Aquã marinam, uel muriam duram ſeruefacere oportet: deinde in peluẽ conijcere: & cum iam homo pati poteſt, pedes demittere: ſuperque palàm dare, & ueſtimento tegere, paulatim deinde iuxta labrum ipſum ex eadem aqua leuiter infundere, ne calor intus deſtituat: ac deinde noctu cataplaſmata calefacientia imponere, maximeque ibiſci radicem ex uino coctam. Sin uero tumor, calorque eſt, utiliora ſunt refrigerãtia: recteque in aqua quàm frigidiſſima articuli continentur. ſed neque quotidie, neque diu ſit: ne nerui lædantur. imponendum, uero eſt cataplaſma, quod refrigeret. Neque tamen in hoc quotidie permanendum: ſed ad ea tranſeundum, quæ ſic reprimunt, ut emolliant. Si maior eſt dolor, papaueris cortices in uino coquendi: miſcendique cum cerato ſunt, quod ex roſa factum ſit. Vel ceræ, & adipis ſuillæ tantundem unà liquandũ, deinde his uinũ miſcendum: atque ubi quod ex eo impoſitũ eſt, incaluit, detrahẽdum, & ſubinde imponendũ aliud eſt. Si uero tumores ẽt obcaluerũt, & dolent, leuat ſpõgia, q̃ impoſita ſubinde ex oleo, uel aceto, uel aqua frigida exprimitur, aut pari portione ĩter ſe mixta, pix, cera, alumen. ſunt ẽt plura idonea manibus, pedibusque malagmata. Quòd ſi nihil ſupimponi patitut, id quod ſine tumore eſt, fouere oportet ſpõgia, quæ in aquam calidam demittatur: in qua, uel papaueris corticis, uel cucumeris ſilueſtris radix decocta ſit. tum inducere articulis crocum cum ſucco papaueris, & ouillo lacte. at

ſi tumor

si tumor est, foueri quidem debet aqua egelida: in qua lentiscus,alia'ue uerbena ex reprimentibus decocta sit. induci uero medicamentum ex nucibus amaris,cum aceto tritis: aut ex cerussa,cui contritæ herbæ muralis succus sit adiectus. Lapis etiam,qui carnem exedit. quem σαρκοφάγον græci uocant: excisus sic ut pedes capiat: demissos eos,cum dolent, retentosque ibi leuare consueuit. ex quo in Asia lapidi asio gratia est. Vbi dolor,& inflammatio se remiserunt, quod intra dies quadraginta fit: nisi uitium hominis accessit: modicis exercitationibus,abstinentia,unctionibus lenibus utendum est sic, ut etiam acopo, uel liquido cerato cyprino articuli perfricentur. Equitare podagricis quoque alienum est. Quibus uero articulorum dolor certis temporibus reuertitur: hos ante,& curioso uictu cauere oportet,ne inutilis materia corpori supersit: & crebriore uomitu,& si quis ex corpore metus est,uel alui ductione uti: uel lacte purgari. quod Erasistratus in podagricis expulit: ne in inferiores partes factus cursus,pedes repleret: cum euidens sit omni purgatione,non superiora tantummodo, sed etiam inferiora exinaniri. Ex quocunque autem morbo quis inualescit, si tarde confirmatur: uigilare prima luce debet. nihilominus in lecto conquiescere. circa tertiam horam leuiter unctis manibus corpus permulcere. deinde delectationis causa quantum iuuat,ambulare circuncisa omni negotiosa cogitatione,uel actione. tum gestari diu. multa frictione uti. loca,cœlum,cibos sæpe mutare. Vbi triduo,quatriduo'ue uinum bibit: uno, aut etiam altero die interponere aquam: per hęc enim fiet,ne in uitia tabem inferentia incidat: & ut mature uires suas recipiat. Cum ex toto uero conualuerit,periculose uitæ genus subito mutabit: & inordinate aget. Paulatim ergo debebit, omissis his legibus,eo' transire. ut arbitrio suo uiuat.

LIBER QVINTVS.

DIXI de his malis corporis,quibus uictus ratio maxime subuenit. Nunc transeūdum est ad eam medicinę partem: quæ magis medicamentis pugnat. His multum antiqui auctores tribuerunt: & Erasistratus,& hi,qui se ἰατρικοὺς nominauerunt: præcipue tamē Erophilus,deductique ab illo uiri adeo, ut nullum morbi genus sine his curarent. Multaque etiam de facultatibus medicamentorum memorię prodiderunt. qualia sunt, uel Zenonis, uel Andrię,uel Apollonij. qui Mys cognominatus est. Horum autem usum ex magna parte Asclepiades non sine causa sustulit: & cum omni fere medicamenta stomachum lædant, malique succi sint: ad ipsius uictus rationem potius omnem curam suam transtulit. Verū ut illud in plerisque morbis utilius est,sic multa admodum corporibus nostris incidere consueuerunt: quæ sine medicamentis ad sanitatem peruenire non possunt. Illud ante omnia scire conuenit,quod omnes medicinæ partes ita innexæ sunt, ut ex toto separari non possint: sed ab eo nomen trahant, à quo plurimum petunt. Ergo ut illa, quæ uictu curat,aliquando medicamentū adhibet: & illa,quæ præcipue medicamentis pugnat, adhibere etiā rationem uictus debet: quæ multum admodum in omnibus malis corporis proficit. Sed cū omnia medicamenta proprias facultates habeant: ac sæpe simplicia opitulentur, sępe mixta: nō alienum uidetur ante proponere & nomina, & uires, & mixturas eorum: quo minor ipsius curationis ex sequentibus mora sit.

De simplicibus facultatibus quarumcunque rerum, ex quibus medicamenta fiunt: & primo de his, quæ sanguinem supprimunt. Caput I.

Sanguinem supprimunt atramentum sutorium,quod græci χαλκανθον appellant: chalcitis, acacia, & ex aqua litium,thus,aloe,gummi,plumbum combustum,porrum,herba sanguinalis, creta uel cimolia, uel singularis,misy,frigida aqua,uinum,acetum, alumen, melinum, squama & ferri, & æris. atque huius quoque duę species sunt,alia tantum ęris,alia rubri ęris.

Quæ uulnus glutinant. Caput II.

Glutinant uulnus,myrrha,thus,gummi,pręcipueque acanthinum,psylleum,tragacantha,cardamomon,bulbi,lini semen,nasturcium,oui album,glutē,icthyocolla,uitis alba,contusę testis suis cochlęę,mel coctum,spongia,uel ex aqua frigida,uel ex uino,uel ex aceto expressa. ex hisdem lana succida, si leuis plaga est: etiam araneum reprimunt, alumen & scissile, quod σχιςὸν uocatur: & liquidum, melinum, auripigmentum,ęrugo,chalcitis,atramentum sutorium.

Quæ concoquunt, & mouent pus. Capute III.

Concoquunt,& mouent pus,nardum,myrrha,costus,balsamum,galbanum,propolis,styrax,thuris, & fuligo,& cortex,bitumen,pix,sulphur,resina,seuum,adeps, oleum.

Quæ aperiunt uulnera. Caput IIII.

Vulnera aperiunt tanquam ora in corporibus,quod στόμα gręce dicitur: cynnamomum, balsamū, panacis, iuncus quadratus,puleium,flos albę uiolę,bdella,galbanum, resina terebinthina, & pinea pro-

polis,oleum uetus,piper,pyretrum,chamepytis,uua aminia,sulphur,alumen,rutæ semen.

Quæ purgant. Caput V.

Purgant,ærugo,auripigmentum,quod ἀρσενικὸν à Græcis nominatur. Huic autem & sandaracæ in omnia eadem uis: sed ualidior est squama æris,pumex,iris,balsamum,styrax,thus,thuris cortex, resina, & pinea,& terebinthina liquida,œnanthe,lacerti stercus, sanguis columbæ,& palumbi, & hirundinis, ammoniacum,bdellium,quod in omnia idem quod ammoniacum potest: sed ualentius est abrotanum, ficus arida,coccum gnidium,scobis eboris,omphacium,radicula,coagulum,sed maxime leporinum: cui ea dem quæ cæteris coagulis facultas,sed ubique ualidior est: fel,uitellus crudus, cornu ceruinum, gluten taurinum,mel crudum,misyos,chalcitis,crocum,uua aminia,abrotanū,spuma argenti,galla, squama æris, lapis hæmatites,minium,costum,sulphur,pix cruda,seuum,adeps,oleum,ruta,porrum,lenticula, eruum,

Quæ rodunt. Caput VI.

Rodunt,alumen liquidum, sed magis rotundum: ærugo,chalcitis,mysi, squama æris, sed magis rubri,æs combustum,sandaraca,minium synopicum,galla,balsamum,myrra,thuris cortex,galbanum,resina terebinthina humida,piper utrunque,sed rotundum magis,cardamomum,auripigmentum,calx,nitrum, & spuma eius,apij semē,narcissi radix,omphacium,alcyonium,oleum ex amaris nucibus,allium,mel crudum,uinum,lentiscus,squama ferri,fel taurinum,scamonea,uua aminia,cynnamomum,styrax, cicutæ semen,resina,narcissi semen,fel,nuces amaræ, oleumque earum, atramentum sutorium, chrysocolla, ueratrum, cinis.

Quæ exedunt corpus. Caput VII.

Exedunt corpus,acaciæ succus,hebenus,ærugo,squama æris,chrysocolla,cinis cyprius, nitrum, cadmia,spuma argenti,hypocistis,diphryges,sal,auripigmentum,sulphur,cicuta,sandaraca,salamandra,alcyonium,æris flos,chalcitis,atramentum sutorium,ochra,calx,acetum,galla,alumen, lac caprici, uel lactucæ marinæ,quæ τιθύμαλλος à græcis nominatur: alcyonium fel,turturis fuligo,spodium,lenticula,mel,oleæ folia,marrubium,lapis hæmatites & phrygius,& asius,& scissilis,mysi,uinum, acetum.

Quæ adurunt. Caput VIII.

Adurunt,auripigmentum,atramentum sutorium,chalcitis,mysi,ærugo,calx,carta cōbusta,sal, squama æris,fex combusta,myrra,stercus & lacerti,& columbæ,& palumbi,& hirundinis,piper, coccum gnidium,allium,diphyges,lac utrunque,quod proximo capite supra comprehensum est: ueratrum & albū, & nigrum,cantharides,corallium,piretrum,thus,salamandra,eruca,sandaraca,uua aminia,chrysocolla, ochra,alumen scissile,ouillum stercus,œnanthe.

Quæ crustas ulceribus inducunt. Caput IX.

Eadem fere crustas ulceribus tanquam igne adustis inducunt: sed præcipue chalcitis utique si cocta est: flos æris,ærugo,auripigmentum,mysi,& id quo magis coctum.

Quæ crustas ulceribus resoluunt. Caput. X.

Crustas uero has resoluit,farina triticea,cum ruta, uel porro, aut lenticula, cui mellis aliquid adiectum est.

Quæ discutiant ea,quæ in aliqua parte corporis coierunt. Caput. XI.

Ad discutienda uero ea,quę in corporis parte aliqua coierunt: maxime possunt abrotanum, helenium,amaracus,alba uiola,mel,lilium,sampsucus,cyprius,lac, sertula campana,serpillū, cupressus, cedrus, iris,uiola purpurea,narcissus,rosa,crocum,passum,iuncus quadratus,nardum, cinamomum, casia,ammoniacum,cera,resina,uua aminia,spuma argenti,styrax,ficus arida,tragoriganus, lini,& narcissi semen,bitumen,sordes ex gymnasio,pyrites lapis aut molaris: crudus uitellus,amaræ nuces,sulphur.

Quæ euocant, & educunt. Caput XII.

Euocat & educit,ladanum,alumen rotundum,hebenus,lini semen,omphacium, fel, chalcitis, bdellium,resina terebinthina,& pinea,propolis,ficus arida decocta,stercus columbæ,pumex,farina lolij,grossi in aqua

in aqua cocti,elaterium,lauri baccæ,nitrum,sal.

Quæ exasperata leuent. Cap. XIII.

Leuat id quod exasperatum est,spodium,hebenus,gummi,oui album,lac,tragacanthum.

Quæ carnem nutriunt,& ulcus implent. Cap. XIIII.

Carnem alit,& ulcus implet resina pinea,ochra attica,uel asterica,cera,butyrum.

Quæ molliunt. Cap. XV.

Molliuut æs combustum, terra erethria, nitrum, papaueris lacryma, ammoniacum, bdellium, cera, seuum, adeps, oleum, ficus arida, sesamum, sertula campana, narcissi & radix, & semen, rosæ folia, coagulū, uitellus crudus, amaræ nuces, medulla omnis, stibi, pix, chodea cocta, cicutæ semen, plumbi recrementum, σκωρίαν μολύβδου Græci uocant, panacis, cardamomum, galbanum, resina, uua aminia, styrax, iris, balsamum, sordes ex gimasio, sulphur, butyrum, ruta.

Quæ cutem purgant. Cap. XVI.

Item cutem purgat mel,sed magis si est cum galla,uel eruo,uel lenticula,uel marrubio,uel iride, uel ruta,uel nitro,uel ærugiue.

De mixturis simplicium rerum,& de ratione ponderum,& quid malagma,& emplastrum,& pastillus inter se differant. Cap. XVII.

Expositis simplicibus facultatibus,dicendum est,quemadmodum misceantur,quæ ex his fiant. Miscentur autem uarie, neque huius ullus modus est, cum ex simplicibus alia demantur, alia adijciantur,ijsdemque seruatis,ponderum ratio mutetur. Ita cum facultatum materia non ita multiplex fit, innumerabilia mixturarum genera sunt,quæ comprehendi si possent, tamen esset superuacuum. Nam & ijdem affectus intra paucas compositiones sunt,& mutare eas cuilibet cognitis facultatibus facile est.itaque contentus his ero,quas accepi uelut nobilissimas.In hoc autem uolumine eas explicabo,quæ uel desiderari in prioribus potuerunt,uel ad eas curationes pertinent,quas protinus hic comprehendam sic,ut tamen quę magis communia sunt,simul iungam. Si qua singulis, uel etiam paruis accommodata sunt, in ipsorum locum differam. Sed & antea sciri uolo, in uncia pondus denariorum septem esse. Vnus deinde denarij pondus diuidi a me in sex partes,idest sex uncias,ut idem in uncia denarij habeam, quod græci habent in eo,quem ὀβολὸν appellant.id ad nostra pondera relatum, paulo plus dimidio scrupulo facit. Malagmata uero,atque emplastra,pastilique, quos τροχίσκους Græci uocant,cum plurima eadem habeant,differunt eo, quòd malagmata maxime ex floribus,eorumque etiam surculis,Emplastra, pastilique magis ex quibusdam metallicis fiunt. deinde malagmata cōtusa abunde mollescunt.nam super integram cutem inijciuntur. Laboriose uero conteruntur ea,ex quibus emplastra pastillique fiunt,ne lædant uulnera cum imposita sunt. Inter emplastrum autem & pastillum hoc interest,quòd emplastrum utique liquati aliquid accipit.in pastillo tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Tum emplastrum hoc modo fit. arida medicamenta per se teruntur.deinde mixtis his instillatur aut acetum, aut si quis alius non pinguis humor accessurus est.& ea rursus ex eo teruntur.Ea uero,quæ liquari possunt ad ignem simul liquantur, & si quid olei misceri debet,tum infunditur.Interdum etiam aridum aliquod ex oleo prius coquitur. Vbi facta sunt quæ seperatim fieri debuerunt,in unum omnia miscentur.At pastilli hæc ratio est.Arida medicamenta contrita humore non pingui,aut uino,uel aceto coquuntur,& rursus cocta inarescunt.Atque ubi utendum est eiusdem generis humore,diluuntur.tum emplastrum imponitur.pastillis illinitur,aut alicui molliori,aut cerato miscetur.

De malagmatis. Cap. XVIII.

Malagma aduersum calidas podagras.

His cognitis,primum malagmata subijciam,quæ fere non sunt refrigerandi,sed calefaciendi causa reperta. Est tamen quod refrigerare possit ad calidas podagras aptum. Habet gallæ & immaturæ,& alterius coriandri seminis,cicutę,lacrymę aridę,gummi,singulorum plenum acetabulū,cerati eloti,quod πεπλυμένον Græci uocant,selibram. Reliqua fere calefaciunt. Sed quædam digerunt materiam,quędam extrahunt, quę ἑλκτικὰ uocantur. pleraque certis magis partibus membrorum accomodata sunt.

Malagma ad materiam extrahendam.

Si materia extrahenda eſt,ut in hydropico,in lateris dolore, in incipiente abſceſſu, in ſuppuratione quoque mediocri,aptum eſt id quod habet reſinæ aridæ,nitri,ammoniaci,galbani ſingulorum pondo, ceræ pondo.Aut in quo hæc ſunt,æruginis raſæ,thuris,ſingulorum.P.⚹ ammoniaci ſalis.P.VI.ſquamæ æris,ceræ,ſingulorum.P.VIII.reſinæ aridæ.P.VII.aceti cyathus.Idem præſtat cumini farina cum ſtruthio,& melle.P.II.

Malagma ad iecur dolens.

Si iecur dolet,id in quo eſt balſami lachrymæ.P.XII.coſti, cinnamomi, caſiæ, corticis myrræ, croci, iunci rotundi,balſami,ſeminis iridis illiricæ,cardamomi,amomi,nardi,ſingulorum.P.XVI. quibus adijcitur nardinum unguentum,donec cærati craſſitudo ſit. & huius quidem recentis uſus eſt. Si uero ſeruandum eſt,reſinæ terebinthinæ.P.XVI.ceræ.P.X.ex uino leni contunduntur,tum eo miſcentur.

Malagma ad lienem.

At ſi lienis torquet,glandis,quam βάλανον græci uocant, cortex, & nitrum paribus portionibus contunduntur,reſpergunturque aceto quàm acerrimo. Vbi cærati craſſitudinem habet, linteo antea in aqua frigida madefacto illinitur,& ſic imponitur,ſupraque farina hordacea inijcitur, ſed manere ibi nõ amplius ſex horis debet,ne lienem conſumat.ſatiuſque eſt id bis, aut ter fieri . Communem autem, & iocineri, & lieni,& abſceſſibus,& ſtrumæ,parotidibus,articulis,calcibus quoque ſuppurantibus, aut aliter dolentibus, etiam concoctioni uentris Lyſias compoſuit ex hyſſopi,panacis,ſtyracis,galbani,reſinę,ſingulorum.P.II. ammoniaci,bdellij,ceræ,ſeui taurini,iridis aridę.P.IIII.cachrios acetabulo,piperis granis quadraginta.quę contrita irino unguento temperantur.

Malagma ad laterum dolores.

Ad laterum autem dolores compoſitio eſt. Apollophanis,in qua ſunt reſinæ terebinthinæ,turis,fuliginis,ſingulorum. P.IIII.bdellij,ammoniaci,iridis, ſeui uitulini , aut caprini à renibus ſicci ſingulorum. P.IIII.Hæc aut eadem omnem dolorem leuant,dura emolliunt, mediocriter calefaciunt . Ad idem latus Andreæ quoque malagma eſt,quod etiam reſoluit,educit humorem,pus maturat,ubi id maturum eſt,cutem rumpit,ad cicatricem perducit.prodeſt impoſitum minutis,maioribuſq́ue abſceſſibus , item articulis, ideoq́ue & coxis,& pedibus dolentibus.itẽ ſi quid in corpore colliſum eſt,reficit,præcordia quoque dura & inflata emollit,oſſa extrahit.ad omnia denique ualet, quæ adiuuare calor poteſt. id habet ceræ. P.I.uiſci,ſycamini,quam aliàs ſycomorum uocant,lacrhymæ ſingulorum. P.XI.piperis,& rotundi,& longi,ammoniaci,thimiamatis,bdellij,iridis illyricæ,cardamomi,amomi,xylobalſami , thuris maſculi, myrræ, reſinæ aridæ,ſingulorum. P.X.pyretri,cocci gnidij,ſpumæ nitri, ſalis ammoniaci, ariſtolochiæ creticæ, radicis ex cucumere agreſti,reſinæ terebinthinæ liquidæ ſingulorum. P.XX. quibus adijcitur unguenti irini quantum ſatis eſt ad ea mollienda, atque cogenda.

Malagmata ad reſoluenda quæ aſtricta ſunt, & mollienda quæ dura ſunt, & digerenda quæ coeunt.

Præcipuum uero eſt ad reſoluẽda quæ aſtricta ſunt,mollienda quæ dura ſunt,digereda quæ coeunt, id quod ad Polyarchum auctorem refertur.habet iunci quadrati,cardamomi,thuris fuliginis,amomi,ceræ, reſinæ liquidæ pares portiones .

Aliud malagma ad eadem.

Aliud ad eadem Nilei crocomagmatis , quod quaſi recrementum eius eſt. P.⚹ IIII.ammoniaci , thymiamatis.ceræ,ſingulorũ,P.⚹ XX.ex quibus duo priora ex aceto teruntur,cera cum roſa liquatur, & tum omnia iunguntur .

Malagma moſchi ad molliendum.

Proprie etiam dura mollit id,quod Moſchi eſſe dicitur.habet galbani unciam, thuris fuliginis. P.Z. cerę,ammoniaci,thymmiamatis trientes, picis aridæ. P.⚹ II.aceti heminas tres.

Malagma Medi ad digerenda quæ coeunt.

Fertur etiam ad digerenda quę coeunt ſub auctore Medo, quod habet ceræ. P.Z. panacis. P.ſemis, ſquamæ æris,aluminis rotundi,item ſciſſilis,ſingulorum. P.Z.plumbi combuſti P.I.& ſemis.

Malagma Panthemi ad eadem.

Ad eadem Panthemus utebatur calcis. P. semis, sinapis contriti, item fœni græci, aluminis, singulorũ P. I. Seui bubuli. P. II. & semis.

Malagma ad strumas.

Ad strumam multa malagmata inuenio. Credo autem quo peius id malum est, minusq́ue facile discutitur, eo plura esse tentata, quæ in personis uarie responderunt. Andreas auctor est, ut hæc misceantur urticæ seminis. P. ⚹ I. piperis rotundi, bdellij, galbani, ammoniaci, thymiamatis, resinæ aridæ, singulorũ. P. ⚹ IIII. resinę liquidæ, ceræ, pyretri, piperis longi, lactucæ marinæ seminis, sulphuris ignem non experti, quod ἄπυρον uocatur, fecis aridæ, aceti, spumæ nitri, salis ammoniaci, sinapis, cardamomi, radicis ex cucumeri siluestri, resinæ, singulorum. P. ⚹ V. Quæ ex leni ulmo contunduntur.

Aliud malagma ad id ualens.

Expeditius ad idem fit, quod habet uisci, semeni, stercoris, resinæ, sulphuris ignem non experti pares portiones. Et in quo est sulphuris. P. ⚹ I. lapidis quem πυρίτην uocant. P. ⚹ IIII. cumini acetabulum. Item in quo est lapidis eiusdem pars una, sulphuris duę partes, resinę terebinthinę partes tres.

Malagma ad strumam, & phymata.

Arabis autem cuiusdam est ad strumam, & orientia tubercula, quę φύματα uocantur, quod hęc digerit. Habet myrrhę, salis ammoniaci, thuris, resinę, & liquidę, & aridę, crocomagmatis, cerę, singulorum. P. ⚹ I. lapidis eius, quem πυρίτην uocant. P. ⚹ IIII. quibus quidem adijciunt sulphuris. P. II.

Malagma ad strumam, & tubera, & carcinodes.

Est etiã proficiens in struma, & in his tuberibus, quę difficiliter concoquuntur, & in his, quę καρκινώδη uocantur, quod ex his constat. sulphuris. P. ⚹ II. nitri. P. ⚹ IIII. myrrę. P. ⚹ VI. fuliginis thuris. P. semis, salis ammoniaci. P. Z. cerę. P. I.

Malagma protarchi ad parotidas, & fauum, & mala ulcera.

Protarchus autem ad parotidas eaque tubercula, quę κηρία idest faui, uel φύματα nominantur, item mala ulcera, pumicis, resinę pinęę liquidæ, thuris fuliginis, spumæ nitri, iridis, singulorum. P. ⚹ VIII. cum ceræ. P. ⚹ VIIII. miscebat, hisque olei cyathum, & dimidium adijciebat.

Malagma aduersus panum, & phymata.

At aduersus panum tum primum orientem, quod φύγεθλον greci uocant, & omne tuberculum, quod φῦμα nominatur, miscetur ochra, quę attice nominatur cum duabus partibus similę, hisque contunditur, subinde mel instillatur, donec malagmatis crassitudo sit.

Malagma aduersus phymata.

Discutit etiam omne tuberculum, quod φῦμα uocatur, id quod habet calcis, nitri spumę, piperis rotundi, singulorum. P. ⚹ I. galbani. P. ⚹ II. salis. P. ⚹ IIII. quę excipiuntur cerato ex rosa facto.

Malagma ad supprimendum omne quod abscedit.

Supprimitque omne quod abscedit id, in quo est galbani, fabę fresę, singulorum. P. ⚹ I. myrræ, thuris, ex radice capparis corticis, singulorum. P. ⚹ IIII. Satisque omnia abscedentia digerit murex combustus, & bene contritus, aceto subinde adiecto.

Malagma ad sanguinem supprimendum, & phymata.

At si satis sanguis subit, recte imponitur, quod aduersus φύματα quoque potest. Constat ex his bdellij, styracis, ammoniaci, galbani, resinę, & aridę, & liquidę pinęę. Item ex lentisci, thuris, iridis singulorum. P. ⚹ II.

Malagma ad carcinodas, & phymata lenienda.

καρκινώδη uero, & φύματα commode his leniuntur, galbani, uisci, ammoniaci, resinę terebinthinæ in singulis. P. ✱ I. seui taurini. P. semis, fecis cōbustæ quàm maxima portione, dum id siccius non faciat, quàm esse malagma oportet.

Malagma ad liuorem faciei contusæ.

Quòd si facie contusa liuor subcruentus est, hæc compositio nocte, & die imposita tollit. Aristolochiæ, thapsiæ, singulorū. P. ✱ II. bdellij, styracis, ammoniaci, thymiamatis, galbani, resinæ aridæ, & ex lentisco liquidæ, thuris masculi, iridis illyricæ, ceræ singulorū. P. ✱ IIII. Idē faba quoque imposita proficit.

Malagmata stomachica ad aperiendum.

Sunt etiam quædam malagmata, quæ στομωτικὰ græci uocant, quoniam aperiendi uim habent. Quale est quod ex his cōstat. piperis longi, spumæ nitri, singulorum. P. ✱ II. erisimi. P. ✱ IIII. Quæ cū melle miscentur. Idoneaque etiam strumæ aperiendæ sunt eius generis. Vehementiusque ex his est id quod habet calcis. P. ✱ IIII. piperis grana sex, nitri, ceræ, singulorum. P. ✱ X. mellis. P. Z. olei heminam.

Niconis malagma ad resoluendum, aperiendumq́; ac purgandum.

Niconis quoque est quod resoluit, aperit, purgat. Habet alcyonium, sulphur, nitrum, pumicem pari bus portionibus, quibus tantum picis, & ceræ adijcitur, ut fiat cerati crassitudo.

Malagma ad ossa, & neruos.

Ad ossa autem Aristogenis fit ex his. Sulphuris. P. ✱ I. resinæ terebinthinæ, nitri spumæ, & ex scylla partis interioris, plumbi eloti singulorum. P. ✱ II. thuris fuliginis. P. ✱ VIII. ficus aridæ quàm pinguissimæ, seui taurini, singulorum. P. ✱ VIII. ceræ. P. ✱ XI. iridis macedonicæ. P. ✱ VI. sesami fricti acetabulum. maximeque neruis, & articulis malagma conuenit.

Malagma Euthyclei ad articulos, & ad omnem dolorem.

Igitur Euthyclei est, & ad articulos, & ad omnem dolorem, & ad uesicæ, & ad recenti cicatrice contractos articulos, quas ἀγκύλας græci nominant. quod habet fuliginis thuris acetabulum, resinæ tantundē, galbani sine surculis sescunciam, ammoniaci, bdellij, singulorū. P. ✱ III. ceræ. P. semis. Aliud itē fit, quod habet iridis, ammoniaci, galbani, nitri singulorū. P. ✱ XIIII. resinę liquidę. P. ✱ VI. ceræ. P. ✱ XVI.

Malagma Sasogoræ ad dolores articulorum.

Ad dolores articulorum Sasogoræ, plumbi combusti, papaueris lachrymæ, corticis hyoscyami, styracis, peucedani, seui, resinæ, ceræ pares portiones.

Chrysippi malagma, ad idem ualens.

Chrysippi, resinæ liquidæ, sandaracæ, piperis singulorum. P. ✱ XII. quibus cerę paulum adijcitur.

Clesipontis malagma, ad idem ualens, & ad parotidas, & phymata, & strumam.

Clesypontis ceræ creticæ, resinæ terebinthinæ, nitri quàm ruberrimi, singulorum. P. semis, olei cyathi tres. sed id nitrum ante per triduum instillata aqua teritur, & cū sextario eius incoquitur, donec omnis humor consumatur. Potest uero ea compositio etiam ad parotidas, phymata, strumam, omnemque coitū humoris emolliendum.

Malagma ad articulos.

Ad articulos fici quoque aridi partem nepetæ mixtam, uel uuam taminiam sine seminibus, cum pu leio recte aliquis imponit.

Malagma Aristonis aduersus podagras, & recentia phymata, & omnis dolores.

Eadem podagræ præsidia sunt. Sed ad eam fit Aristonis quoque, quod habet nardi, cinnamomi, casiæ, chameleontis,

siæ, chameleontis, iunci rotundi, singulorum. P. ✳ VIII. seui caprini ex irino liquati. P. ✳ XX. iridis. P. ✳ I. quæ in aceto quàm acerrimo iacere per Viginti dies debet. Idem autem etiam recentia phymata, doloresque omnes discutit.

Theoni malagma ad pedum dolores.

At Theonus ad pedum dolores seui a' renibus partem tertiã, salis partes duas miscebat, hisque mem branulam illitam imponebat, tum super iniiciebat ammoniacum, thymiama in aceto liquatum.

Numenij malagma ad podagram, cæterosque articulos induratos.

At Numenius podagram, cæterosque articulos induratos hoc molliebat. abrotani, rosæ aridæ, papaueris lachrymæ, singulorum. P. ✳ III. resinæ terebinthinę. P. ✳ IIII. thuris, spumæ nitri, singulorum. P. ✳ VIII. iridis, aristolochię, singulorũ. P. ✳ XII. ceræ. P. ✳ III. quibus adiicitur cedri cyathus unus, olei lauri cyathi tres, olei acerbi sextarius.

Dexij malagma si quando callus in Articulis increuit.

Si quando autem in articulis callus increuit, Dexius docuit imponere calcis. P. ✳ IIII. cerussæ. P. ✳ VIII. resinæ pineæ. P. ✳ XX. piperis grana. XXX. cerę. P. Z. Quibus dum contunduntur, hemina uini lenis instillatur.

De emplastris. Cap. XIX.

Ex emplastris autem nulla maiorem usum pręstant, quàm quę cruentis protinus uulneribus iniiciuntur, ἔναιμα gręci uocant. Hęc enim reprimunt inflammationem, nisi magna uis eam cogit, atque illius quoque impetum minuunt, tum glutinant uulnera, quę id patiuntur, cicatricem hisdem inducunt. Constant autem ex medicamentis non pinguibus, ideoque ἄλιπα nominantur.

Barbarum emplastrum nigrum, quod cruentis protinus uulneribus iniicitur.

Optimum ex his est quod barbarũ uocatur. Habet ęruginis rasę. P. ✳ XII. spumę argenti. P. ✳ XX. aluminis, picis aridę, resinę pineę aridę, singulorũ. P. ✳ I. quibus adiiciuntur olei, & aceti singulę heminę.

Choacon emplastrum nigrum ad idem ualens.

Alterum ad idem, quod χώακον uocant, habet spumę argenti. P. ✳ C. resinę aridę tantundẽ. Sed spuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplastris color niger est, qui fere' talis fit. ex pice, atque resina. At ex bitumine nigerrimus. ex ęrugine, aut ęris squama uiridis. ex minio rubet. ex cerussa albus.

Basilicon emplastrum nigrum ad idem.

Paucę admodum compositiones sunt, in quibus aliquid mixturę uarietas nouat. Ergo id quoque ni grum est. quod βασιλικὸν nominatur. Habet panacis. P. ✳ I. galbani. P. ✳ II. picis, & resinę, singulorum. P. ✳ X. olei dimidium cyathum.

Smaragdinum emplastrum ad idem.

At quod peruiride est, smaragdinum appellatur. in quo sunt resinę pineę. P. ✳ III. cerę. P. ✳ I. ęruginis. P. Semis. turis fuliginis. P. Z. olei tantundem, aceti, quo fuligo, & ęrugo in unum cogantur.

Emplastrum ruffum ad idem.

Est etiam coloris fere' ruffi, quod celeriter ad cicatricem uulnera perducere uidetur. Habet thuris P. ✳ I. resinę. P. ✳ II. squamę ęris. P. ✳ IIII. spumę argenti. P. ✳ XX. cerę. P. ✳ C. olei heminam.

Paracolleticum emplastrum ad idem.

Pręterea est, quàm παρακολλητικὸν a' glutinando uocant. Constat ex his. bituminis, aluminis scissilis. P. ✳ IIII. spumę argenti. P. ✳ XL. & olei ueteris hemina.

Cephalicum emplastrum Philotæ capiti conueniens.

Præterea sunt quædam generis eiusdem, quæ, quia capitibus fractis maxime conueniunt, κεφαλικὰ à græcis nominantur. philotæ compositio habet terrę erythreę, chalcitidis, singulorum. P. ⚹ IIII. myrrhę, æris combusti. P. ⚹ X. icthyocollę, singulorum. P. ⚹ VI. æruginis rasæ, aluminis rotundi, mysi crudi, aristolochiæ, singulorum. P. ⚹ VIII. squamæ æris. P. ⚹ X. thuris masculi. P. ⚹ II. cerę. P. I. rosæ, & olei acerbi ternos cyathos, aceti quantum satis est, dum arida ex eo conteruntur.

Emplastrum uiride ad idem ualens.

Aliud ad idem uiride, æris combusti, squamæ æris, myrrhæ icthyocollæ, singulorum. P. ⚹ VI. mysi crudi, ęruginis rasę, aristolochię, aluminis rotundi, singulorum. P. ⚹ VIII. cerę. P. ⚹ I. olei hemina, aceti quod satis sit.

τετραφάρμακον emplastrum ad pus mouendum.

Puri autem mouendo non aliud melius, quam quod expeditissimum est. τετραφάρμακον à gręcis nominatur. habet pares portiones cerę, picis, resinæ, seui taurini, si id non est, uitulini.

Enneapharmachum emplastrum ad pus mouendum, & ad purgandum ualens.

Alterum ad idem ἐννεαφάρμακον nominatur, quod magis purgat. constat ex nouem rebus, cera, melle, seuo, resina, myrrha, rosa, medulla, uel ceruina, uel uitulina, uel bubula, hysopo, butyro. Quorum ipsorum quoque pondera paria miscentur. Sunt autem quędam emplastra, quibus utriusque rei facultas est. quę si singula habenda sunt, meliora sunt. Sed in copia reijcienda sunt, his potius adhibitis, quę proprie id, quod eo tempore opus est, consequuntur. Exempli causa duo proponam.

Attalum emplastrum ad uulnera.

Est igitur ad uulnera attalum, quod habet squamę ęris. P. ⚹ VI. fuliginis. P. ⚹ XV. ammoniaci tantundem. resinę terebinthinę liquidę. P. ⚹ XXV. seui taurini tantundem, aceti heminas tres, olei sextarium.

Iudæi emplastrum fracto capiti accomodatum.

At inter ea quę fracto capiti accomodantur, habet quidam id quod ad auctorem iudęum refertur. Constat ex his. salis. P. ⚹ IIII. squamę ęris rubri, ęris combusti. singulorum. P. ⚹ XII. ammoniaci, thymiamatis, thuris fuliginis, resinę aridę, singulorum. P. ⚹ VI. resinę colophoniacę, cerę, seui uitulini curati, singulorum. P. ⚹ XX. aceti sesquicyathum, olei minus cyathum. τεθεραπευμένα græci appellant, quę curata uocant, cum ex seuo puta omnes membranulę diligenter exemptę sunt, aut ex alio medicamento.

Diadaphnidon emplastrum ad extrahendum.

Sunt etiam quędam emplastra nobilia ad extrahendum. Quę ipsa quoque ἑλκτικὰ nominatur. Quale est, quod, quia lauri baccas habet διὰ δαφνίδων appellatur. in eo est, resinę terebinthinę. P. ⚹ X. nitri, cerę, picis aridę, baccarum lauri, singulorum. P. ⚹ XX. olei paulum. Quotiens aut baccam, aut nucem, aut simile aliquid posuero, scire oportebit, antequam expendatur, ei summam pelliculam esse demendam.

Aliud διὰ δαφνίδων ad extrahendum, & pus mouendum.

Aliud eo nomine, quod puri quoque mouendo est, seui uitulini, ammoniaci, thymiamatis, picis, cerę, nitri, baccarum lauri, resinę aridę, aristolochię, pyretri pares portiones.

Philocratis emplastrum ad extrahendum, & pus mouendum.

Pręter has, est philocratis, quod habet salis ammoniaci. P. ⚹ VII. aristolochię. P. ⚹ VIII. cerę, resinę terebinthinę. fuliginis thuris, singulorum. P. ⚹ XV. spumę argenti. P. ⚹ XXXII. Quibus ut pus quoque moueant, iridis. P. ⚹ IIII. & galbani. P. ⚹ VI. adijciuntur.

ῥυπώδης emplastrum ad extrahendum.

Optimum tamen ad extrahendum est id, quod à similitudine sordium ῥυπώδης græci appellant.

Habet

Habet myrrhæ,croci.iridis,propolis,bdellij, capitulorum punici mali,aluminis & scissilis,& rotundi.mysi, chalcitis,atr amenti sutorij cocti , panacis, salis ammoniaci,uisci,singulorum.P. ⚹ IIII.aristolochiæ.P. ⚹ VIII.squamę æris.P. ⚹ XVI.resinę terebinthinę.P. ⚹ LXXV,cerę,& seui,uel taurini, uel hircini.P. ⚹ C.

Emplastrum Hecatei ad extrahendum.

Hecateo quoque auctore emplastrum generis eiusdem fit ex his. galbani.P. ⚹ II.fuliginis thuris. P. ⚹ IIII.picis. P.XVI.cerę , & resinę terebinthinę , singulorum. ⚹ VIII.quibus pauum irini unguenti miscetur.

Alexandrinum emplastrum uiride ad extrahendum ,

Valensque ad idem emplastrum uiride alexandrinum est. Habet aluminis scissilis.P. ⚹ VIII.salis ammoniaci. P. ⚹ VIII.Z.squamę ęris. P. ⚹ XVI.myrrhę , thuris singulorum. P. ⚹ XVIII.cerę. P. ⚹ . CL.resinę colophaniacę.aut pineę.P. ⚹ CC.olei heminam,aceti sextarium .

De emplastris exedentibus.

Quędam autem sunt emplastra exedentia, quę σηπτὰ gręci uocant,quale est id quod habet resinę terebinthinę,fuliginis,thuris,singulorum.P. Z.squamę ęris.P. ⚹ I.ladani.P. ⚹ II.aluminis tantundem spumę argenti.P. ⚹ IIII.

Emplastrum quod exest corpus,& ossa resoluit, & supercrescentem carnem coercet .

Exest etiam uehementer corpus,atque ossa quoque resoluit, & supercrescentem carnem coercet id quod habet spumę argenti,squamę ęris,uncias singulas,nitri ignem non experti,lapidis asij , aristolochię. P.sextantes,cerę resinę terebinthinę,thuris olei ueteris,atramenti sutorij,salis ammoniaci.P.semis,ęruginis,rasę.P.bessem,aceti scyllitici heminam,uini aminei tantundem.

Emplastra aduersus morsus,& alia recentiora uulnera.

Sunt etiã aduersus morsus quędã accomodata, quale est Diogeni s,nigrum ,quod habet bituminis, ceræ,resinæ pineæ aridæ,singulorũ.P. ⚹ XX.spumæ argenti.P. ⚹ C.olei sextarium. Aut in quo sunt squamæ æris.P. ⚹ XIIII.cerussæ,& æruginis passæ singulorum.P. ⚹ VIII.ammoniaci.P. ⚹ XII.ceræ,resinæ pineæ.singulorum.P. ⚹ XXV.spumæ argenti.P. ⚹ XC.olei sextarium. Aut in quo sunt squamæ æris.P. ⚹ XIIII.galbani,P. ⚹ VI.cerussæ,& eruginis rasæ,singulorum.P. ⚹ XLV.spuma argenti concoquitur .

ἔμμοτον emplastrum rubrum ad idem ualens.

Rubrum quoque emplastrum, quod ἔμμοτον uocatur,hinc aptum est . Habet resinæ terebinthinæ. P. ⚹ II.galbani. P. ⚹ IIII.munij sinopici. P. ⚹ VI.thuris fuliginis.P. ⚹ XI.cera P. ⚹ VIII.spumæ argenti.P. ⚹ LVI.olei ueteris heminam.

Aliud emplastrum ad idem ualens.

Item id quod ex his constat. squamæ æris , thuris fuliginis,singulorum.P. ⚹ IIII.galbani.P. ⚹ VI.salis ammoniaci.P. ⚹ XII.Z.ceræ.P. ⚹ XXV.olei tribus heminis . Hęc autem alijs quoque recentioribus uulneribus recte imponuntur .

λιπαρὰ emplastra non grauibus uulneribus accommodata,& maxime senilibus .

Sunt enim alba lenia,λιπαρὰ gręci uocant.fere non grauibus uulneribus accommodata , pręcipueque senilibus . Quale est quod habet cerussæ. P. ⚹ XXXII.seui uitulini curati, & ceræ, singulorum.P. ⚹ LVIII.olei heminas tres,ex quibus ea cerussa coquitur .

Elephantinum emplastrum.

Aliud quod habent cerussæ.P. ⚹ XX.ceræ.P. ⚹ XXXV.olei heminam,aquæ sextarium . Quę quotiens adijciuntur cerussæ uel spumæ argenti,scire licet,illa ex his coquenda esse. Est autem ea percandida compositio,quæ supra posita est,ideoque elephantina nominatur .

Lenia emplastra.

Lenia quoque quędam emplastra sunt, quas λιπαρὰς fere Gręci nominant, ut id quod habet minij P. ✱ IIII. spumę argenti. P. ✱ XXV. cerę & adipis suillę. singulorum. P. ✱ XXVII. uitellos quatuor.

Emplastrum lene.

Alia compositio generis eiusdem, cerę, resinæ terebinthinę, singulorum. P. ✱ VI. cerussę. P. ✱ VIII. spumę argenti, plumbi recrementi, σκωρίαν μολύβδου Gręci uocant, singulorum. P. ✱ XX. cicini olei & myrti, singulorum heminę.

Archagathi emplastrum lene.

Tertia quę ad auctorem Archagathum refertur, mysi cocti, ęris combusti, singulorum. P. ✱ IIII. cerussę coctę. P. ✱ VIII. resinę terebinthinę. P. ✱ X. spumę argenti. P. ✱ VI.

Emplastra eiusdem generis ad leniendum apta.

Etiam num spumę, argenti, cerę, adipis suille singulorum P. ✱ XXVII. uitelli cocti quatuor, rosę hemina, Aut cerati ex oleo myrteo facti partes tres, adipis suillę pars quarta, paulum ex plumbi recremento. Aut spumę argenti selibra ex olei hemina, & aquę marinę altera cocta, donec bullire desierit, cui paulum cerę sit adiectum, aut pares portiones cerę, seui, stibi spumę argenti, cerussę.

De pastillis, & primo de his, qui ad recentia uulnera glutinanda, sanandaq; apti sunt. Cap. XX.

Pastilli quoque facultates diuersas habent. Sunt enim ad recentia uulnera glutinanda, sanandaque apti. Qualis est qui habet chalcitis, mysi, spumę nitri, floris ęris, gallę, aluminis scissilis modice cocti, singulorum. P. ✱ I. ęris combusti, capitulorum mali punici, singulorum. P. ✱ III. Hunc oportet diluere aceto sic, ubi uulnus glutinandum est, illinere. At si neruosus aut musculosus is locus est, commodius est, cerato miscere sic, ut illius octo partes, nona huius sit.

Alius pastillus ad glutinanda uulnera.

Alius ad idem constat ex his, bituminis, aluminis scissilis, singulorum. P. ✱ I. ęris combusti. P. ✱ IIII. spumę argenti. P. ✱ XI. olei sextarium.

De sphragide pastillo: quem Polybus confecit, ad glutinandum uulnus.

Sed longe polybi celeberrimus est. σφραγὶς autem nominatur. qui habet aluminis scissilis. P. ✱ I. Z. atramenti sutorij. P. ✱ II. myrrhę. P. ✱ V. aloes tantundem, capitulorum punici mali, fellis taurini, singulorum P. ✱ VI. Quę contrita uino austero excipiuntur.

Pastillus ad ulcera sordida, & nigritiem in auribus, naribus, obscenis partibus, inflammationesq; eorum.

Ad ulcera sordida & nigritiem in auribus, naribus, ubscenis partibus, inflammationesque eorum, chrysocollę. P. ✱ I. atramenti sutorij, aluminis scissilis, singulorum. P. ✱ II. halicaccabi corticis. P. ✱ IIII. minij P. ✱ VI. spumę argenti. P. ✱ XII. cerussę. P. ✱ XVI. Quę ex aceto & coguntur, & ubi utendum est, diluuntur.

Pastillus Andronis ad uuam inflammatam, ad naturalia sordida etiam cancro laborantia.

Andronis uero est ad uuam inflammatam, ad naturalia sordida etiam cancro laborantia, gallę, atramenti sutorij, myrrhę singulorum P. ✱ II. aristolochię aluminis scissilis, singulorum P. ✱ II. capitula punici mali. P. ✱ XXV. ex passo coacta, & cum usus exigit aceto, uel uino diluta, prout ualentius, aut lenius uitium est, cui medendum est.

Pastillus ad fissa ani, uel ora uenarum fundentia sanguinem, uel cancrum.

Proprie autem ad ani fissa, uel ora uenarum fundentia sanguinem, uel cancrum, ęruginis. P. ✱ II. myrrhę.

myrrhæ. P. ✱ XII stibis lachrymę papaueris, acaciæ, singulorum. P. ✱ XVI. Quæ ex uino, & teruntur, & in ipso usu deliquantur.

Pastillus ad expellendum calculum cum urina.

Expellere autem ex uesica cũ urina calculũ uidetur hæc compositio casiæ. croci, myrrhæ, costi. nardi, cinnamomi, dulcis radicis, balsami, hyperici, pares portiones conterunt ur. deinde uinum leue instillatur, & pastilli fiunt, qui singuli habeant. P. ✱ Z: hique singuli quottidie mane ieiuno dantur.

De pessis. Caput XXI.

Hæc tria compositionum genera, id est quæ in malagmatis, pastillis, emplastrisque sunt. maximũ, præcipueque uarium usum præstant. Sed alia quoque utilia sunt. ut ea quæ fœminis subijciuntur (πεσσοὺς græci uocant) Eorum hæc proprietas est, Medicamenta composita molli lana excipiuntur, eaque lana naturalibus conditur.

Ad sanguinem euocandum.

Ad sanguinem autem euocandum canneis duabus adijcitur nitri. P. ✱ II. aut allij semen conteritur. adijcitur myrrhæ paululum, & unguento susino miscetur, aut cucumeris siluestris pars interior ex lacte muliebri diluitur.

Ad uuluam molliendam.

Ad uuluam molliendam oui uitellus, & fœnum græcum, & rosa, & crocum temperantur. Aut elaterij. P. ✱ Z salis tantundem, uuæ taminiæ. P. ✱ VI. melle excipiuntur.

Alia pessi compositio ad idem ualens.

Aut Boetho auctore, croci resinæ terebinthinæ, singulorum P. ✱ IIII. myrrhæ. P. XZZ. rosæ. P. ✱ I. seui uitulini. P. ✱. Z. ceræ. P. ✱ II. miscentur.

AD inflammationes uuluæ Numenij Pessus.

Optima autem aduersus inflãmationes uuluæ Numenij cõpositio est: quæ habet croci. P. ✱. Z. ceræ. P. ✱ I. butyri. P. ✱ VIII. adipis anserinæ. P. ✱ XII. uitellos coctos duos, rosæ minus cyatho.

Ad eijciendum è uulua infantem mortuum.

Si uero infans intus decessit: quo facilius eijciatur, malicoriũ, ex aqua terendum: eoque utendũ est.

Si mulier uitio locorum concidit, qua curatione utendum sit.

Si concidere uitio locorum mulier solet, cochleæ cum testis suis comburendæ, conterendæque: deinde his mel adijciendum est. Si non comprehendit, adeps leonina ex rosa mollienda est.

De medicamentis quibus aridis utimur, ad carnem supercrescentem exedendam. Caput XXII.

Quædam autem mixturæ medicamentorũ sunt: quibus aridis neque coactis utimur sic, ut inspergamus: aut cum aliquo liquido mixta illinamus: quale est ad carnem supercrescentem exedendã. quod habet squamæ, fuliginis thuris singulorum. P. ✱ I. æruginis. P. ✱ II. Hæc autem eadem cum melle purgant ulcera: cum cera implent. Mysi quoque, & galla si paribus portionibus misceantur, corpus consumunt: eaque uel arida inspergere licet: uel excepta cadmia illinere.

Ad putrem carnem continendam ne ultra serpat, eamq; leniter exedendam plures compositiones.

Putrem uero carnem continet, neque ultra serpere patitur, & leniter exest, mel, uel cum lenticula, uel cum marrubio. uel cum oleæ folijs ante ex uino decoctis. Item sertula campana in mulso cocta, dein de contrita, aut calx cum cerato, aut amaræ nuces cũ allio sic, ut huius pars tertia sit: paulumque his croci adijciatur. aut quod habet spumæ argenti. P. ✱ VI. cornu bubuli combusti. P. ✱ XII. aluminis scissilis, thuris, singulorũ. P. ✱ IIII. gallæ. P. ✱ VIII. aristolochiæ. P. ✱ X. uehementius idem facit etiam adurendo, auripigmentũ cũ chalcitide, aut nitro, aut calce, aut charta cõbusta. Itẽ sal cũ aceto. Vel ea cõpositio quæ habet chalcitidis, capitulorum punici mali, aloes, singulorum. P. ✱ II. aluminis scissilis, thuris, singulorum. P. ✱ IIII. gallæ. P. ✱ VIII. aristolochiæ. P. ✱ X. mellis quantum satis sit ad ea cogenda. Vel cantharides. P. ✱ I. sulphuris. P. ✱ I. lolij. P. ✱ III. Quibus adijciatur picis liquidæ quantum satis est. adiungendum uel chalcitis quoque cum resina, & ruta mixta. aut cum eadem resina: diphryges, aut una aminia cum pice liquida. Idem uero possunt feces uini combustæ, & calcis, & nitri pares portiones, uel aluminis scissilis. P. ✱ ZZ. thuris sandaracæ, nitri singulorum. P. ✱ I. gallæ. P. ✱ VIII. aristolochiæ. P. ✱ X. mellis quantum satis est.

Hieræ compositio.

Est etiam hieræ compositio, quæ habet myrrhæ, chalcitidis, singulorum. P. ✱ II. aloes, thuris, aluminis scissilis, singulorum. P. ✱ IIII. Aristolochiæ, gallæ immaturæ, singulorum. P. ✱ VIII. malicorij. contriti. P. ✱ X.

Iudæi compositio.

Est iudæi: in qua sunt calcis partes duæ, nitri quam ruberrimi pars tertia. quę urina impuberis pueri coguntur, donec strigmenti crassitudo fit. Sed subinde is locus: cui id illinitur: madefaciendus est.

Iolæ compositio.

At iolas, chartę combustę, sandaracę, singulorum. P. ✱ I. calcis. P. ✱ II. auripigmenti tantundem miscebat.

Ad sanguinis profluuia, uel ex membrana cerebri, uel alijs locis & ad cancrum, & ad inducendam cicatricem, & ad coercendam carnem crescentem.

Si uero ex mẽbrana: quę super cerebrum est, profluit sanguis, uitellus combustus & cõtritus inspergi debet. Si alio loco sanguinis profluuium est, auripigmenti, squamę ęris, singulorum. P. ✱ I. sandaracę. P. II. marmoris cocti. P. ✱ IIII inspergi debet. Eadem cancro quoque obsistunt. Ad inducendam cicatricem, squamę ęris, thuris fuliginis, singulorum. P. ✱ II. calcis. P. p. IIII. Eadem increscentem quoque carnem coercent.

Timei compositio ad ignem sacrum, uel cancrum.

Timeus autem ad ignem sacrum, uel ad cancrum, his utebatur. Myrræ. P. ✱ II. thuris, atramenti sutorij singulorum. P. ✱ III. sandaracæ, auripigmenti, squamæ æris, singulorum. P. ✱ IIII. gallæ. P. ✱ VI. cærussæ combustæ. P. ✱ VIII. Eadem uel arida inspersa, uel melle excepta idem præstant.

Ad sternutamenta excitanda.

Sternutamenta uero, uel albo ueratro, uel struthio coniecto in nares excitantur, uel his mixtis: piperis, ueratri albi, singulorum. P. ✱ Z. castorei. P. ✱ spumæ nitri. P. ✱ I. struthi. P. ✱ III.

Gargarizationes quibus fieri debeant.

Gargarizationes autẽ aut leuandi causa fiunt, aut reprimendi, aut euocandi. Leuant lac, cremor uel ptisanæ, uel furfurum. Reprimit aqua, in qua uel lenticula. uel rosa, uel rubus, uel cotoneum malum, uel palmulæ decoctæ sunt. Euocant, sinapi, piper.

De antidotis, & quibus malis opitulentur. Caput XXIII.

Antidota raro, sed præcipue interdum necessaria sunt, quia grauissimis casibus opitulantur, Ea recte quidem dãtur collisis corporibus uel per ictus, uel ubi ex alto deciderunt, uel uiscerum, laterum, faucium, interiorumque partium doloribus. Maxime autem desiderãda sunt aduersus uenena uel per morsus, uel per cibos, aut potiones nostris corporibus inserta.

Compositio antidoti.

Vnum est: quod habet lacryme papaueris. P. ✱ Z. acori, malobathri. P. ✱ V. iridis illyricæ, gũmi, singulorum. P. ✱ II. anesi: P. ✱ III. nardi gallici, foliorum rosæ aridorum, cardamomi, singulorum. P. p. IIII. petroselini. P. p. IIII Z folij. P. p. V. casiæ nigræ, silis, bdellij, balsami, seminis piperis albi, singulorũ. P. X Z. styracis. P. V Z. myrrhæ, oppoponacis, nardi syrij, thuris masculi, hypocistidis succi, singulorum. P. ✱ VI. castorei. P. XVI. costi. piperis albi, galbani, resinæ terebinthinæ, croci floris, iunci rotundi, singulorum. P. VI Z. dulcis radicis. P. p. VIII. Z. Quæ uel melle, uel passo excipiuntur.

Aliud antidotum Ambrosia nominatum, quod zopyrus Ptolemæo regi composuit.

Alterum, quod zopyrus regi Ptolemæo dicitur composuisse, atque Ambrosiam nominasse: ex his constat. Costi, thuris masculi, singulorum. P. p. V. piperis albi. P. p. Z. floris iunci rotundi. P. II. cynnamomi. P. p. II I. casiæ nigræ. P p. IIII. croci cilicij. P. p. IIII. Z. myrrhę, quam stacten nominat. P. p. V. nardi indici. P. p. V. Z. quæ singula contrita melle cocto excipiuntur. Deinde ubi utendum est id: quod ægyptiæ fabæ magnitudinem impleat, in potione uini diluitur.

Antidotum Mithridatis.

Nobilissimum autem est Mithridatis, quod quotidie sumendo Rex ille dicitur aduersus uenenorũ pericula tutum corpus suum reddidisse. in quo hæc sunt, costi. P. p. S. Z. acori. P p. V. hyperici, cumini, sagapeni, agaciæ succi, iridis illyricæ, cardamomi, singulorum. P. p. I I. anesi. P. p. III. nardi gallici, gentiam æradicis aridorum rosæ foliorum, singulorum. P. p. IIII. papaueris lachrymę, petroselini, singulorum. P. p. IIII. Z. casiæ, silis lolij, piperis longi, singulorum. P. ✱ V I. stiracis. p. V. Z castorei, thuris hypocistidis succi, myrrhæ, opoponacis, singulorum. p. V I. Z. malobathri folij. ✱ VI. floris iunci rotundi, resinæ teribinthinæ, galbani, dauci cretici seminis, singulorum. P. p. V I. Z. nardi. opobalsami, singulorum. P. p. V I. Z. thlaspis. P. ✱ V. ZZ. radicis ponticæ. P. VII. croci, zinziberis, cynnamomi, singulorum. P. ✱ VIII. r. Hæc contrita melle excipiuntur: & aduersus uenenum, quod magnitudinẽ nucis græcæ impleat, ex uino datur. In cæteris autem affectibus corporis pro modo eorum, uel quod ægyptiæ fabæ, uel quod Erui magnitudinem impleat, satis est.

De acopis. Caput XXIIII.

Acopa quoque utilia neruis sunt: quale est quod habet floris iunci rotundi. P. II. ZZ. costi. iunci quadrati, lauri baccarum, ammoniaci, cardamomi, singulorum. P. p. IIII. Z. myrrhæ, æris combusti, singulorum. P. p. VII. iridis illiricę, ceræ singulorum. P. p. XIIII. alexandrini calami, iunci rotundi, aspalathi, xylobalsami, singulorum. P. ✱ VIII. seui. P. I. unguenti irini cyathum.

Acopum εὐῶδες neruis utile.

Alterum, quod εὐῶδες uocant, hoc modo fit: cerę. P. Z. olei tantundem, resinę terebinthinę ad nu-

cis

cis iuglandis magnitudinem simul incoquuntur: deinde infusa in mortario teruntur, instillaturque subinde quàm optimi mellis acetabulum: tum irini unguenti, & rosæ terni cyathi.

Ἔγχριστα ad ulcera purganda, & implenda.

Ἔγχριστα autem græci uocant, liquida que illinuntur. Quale est quod fit ad ulcera purganda, & implenda, maxime inter neruos paribus portionibus inter se mixtis, butyri, medullæ uitulinæ, seui uitulini, adipis anserinæ, ceræ, mellis resinę terebinthinæ, rosæ, olei cicini. Quæ separatim omnia liquantur: deinde liquida miscentur, & tum simul teruntur. Et hoc quidem magis purgat. Magis uero emollit: si pro rosa cypirus infunditur.

Ad sacrum ignem.

Ad sacrum ignem spumæ argenti. P. ✱ VI. corni bubuli combusti. P. ✱ II. conteruntur, adijciturque inuicem uinum, & id quod specialiter sil uocatur, & mirteum: donec utriusque terni cyathi conijciantur.

De catapotijs. Caput XXV.

Catapotium ad somnum accersendum, & leuationem doloris, & simul ad concoquendum.

Catapotia quoque multa sunt. uarijsque de causis fiunt. ἀνώδυνα uocant, quæ somno dolorem leuant. Quibus uti: nisi nimia necessitas urget, alienum est. Sunt enim ex uehementibus medicamentis, & stomacho alienis. Potest tamen etiam ad concoquendum: quod habet papaueris lacrymę, galbani, singulorũ. P. ✱ I. myrrhæ, castorei. piperis, singulorum. P. ✱ II. Ex quibus quod erui magnitudinem habet, satis est deuorasse.

Catapotium ualentius ad somnum.

Alterum stomacho peius, ad somnũ ualentius ex his fit, mandragoræ. P. Z. apij seminis, item hyoscyami seminis singulorum. P. ✱ IIII. Quæ ex uino teruntur. Vinum autem eiusdem magnitudinis: quæ supra posita est: abunde est sumpsisse.

Catapotium ad plurimos dolores per somnum leniendos.

Siue autem capitis dolores, siue ulcera, siue lippitudo, siue dentes, siue spiritus difficultas, siue intestinorum tormenta, siue inflammatio uuluæ est, siue coxa siue iecur, aut lienis, aut latus torquet, siue uitio locorum aliqua prolabitur, & obmutescit, occurrit dolori per quietem eiusmodi catapotium. Silis. acori, rutæ siluestris seminis, singulorum. P. p. I. castorei, cinnamomi, singulorum. P. ✱ II. papaueris lacrymæ, panaces, radicis mandragoræ, malorum aridorum iunci rotundi floris, singulorum. P. p. II. piperis grana. L VI. Hæc per se cõtrita, rursus instillato subinde passo, simul omnia teruntur, donec crassitudo sordium fiat. Ex eo paulum aut deuoratur, aut aqua diluitur & potui datur.

Catapotium aliud, ad multa ualens.

Quin etiam siluestris papaueris, cum iam ad excipiendam lachrymam maturum est, manipulus qui manu comprehendi potest, in uas demittitur, & superinfunditur aqua: quæ id contegat, atque ita coquitur. Vbi iam bene manipulus is coctus est, ibidem expressus projcitur, & cum eo humore passi pari mẽsura miscetur, inferuetque, donec crassitudinem sordium habeat. Cum infrixit, catapotia ex eo fiunt ad nostræ fabæ magnitudinem, habetque usum multiplicem. Nam & somnum faciunt uel per se assumpta, uel ex aqua data, & aurium dolores leuant, adiectis exiguo modo rutæ succi, ac passi. Et tormina supprimunt ex uino liquata, & inflammationem uuluę coercent mixta cerato ex rosa facto: cum paulum his croci quoque accessit, & ex aqua frõti inducta, pituitam in oculos decurrentem tenent.

Catapotium ad inducendum somnum: quod uulua dolens prohibuit.

Item si uulua dolens somnum prohibuit, croci. P. ✱ II. anesi, myrrhę, singulorum P. p. I. papaueris lacrymę. P. p. ✱ IIII. cicutę seminis. P. ✱ VIII. miscentur, excipiunturque uino uetere, & quod lupini magnitudinem habet in tribus cyathis aquę diluitur. Id tamen in febre periculose datur.

Ad iecur sanandum.

Ad sanandum iecur nitri. P. ✱. Z. croci, mirrhę, nardi gallici, singulorum. P. ✱ I. melle excipiuntur, daturque quod ęgyptię fabę magnitudinem habeat.

Ad finiendos dolores lateris.

Ad lateris dolores finiendos, piperis, aristolochię, nardi, myrrhę pares portiones.

Ad thoracis dolores finiendos.

Ad thoracis, nardi. P. ✱ I. thuris, casię, singulorum. P. ✱ III. myrrhę, cinnamomi, singulorum. P. ✱ VI. croci. P. ✱ VIII. resinę terebinthinę quadrans, mellis heminę tres.

Catapotium Athenionis ad tussim.

Ad tussim Athenionis, myrrhę, piperis, singulorũ. P. p. ✱ I. castorei, papaueris lacrymę, singulorũ. P. ✱ I. Quæ separatim contusa postea iunguntur, & ad magnitudinem fabę nostrę bina catapotia mane, bina noctu dormituro dantur.

Catapotium Heraclidis tarentini ad tussim, & somnum.

Si somnum prohibet, ad utranque Heraclidis tarentini croci. P. ✱ I. cinnamoni castorei, papaueris lacrymę, singulorum. P. ✱ I. myrrhę, piperis longi. costi, galbani, singulorum. P. Z.

Catapotium ad purganda ulcera in faucibus tussientibus,

Quòd si purganda sunt ulcera in faucibus tussientibus, panaces, myrrhę, resinę terebinthinę, singulo

rum. P. ✳. galbani. P. Z. hyssopi. P. Z. conterenda sunt. hisque hemina mellis adijcienda, & quod digito excipi potest, deuorandum est.

Collice Casij medici.

Collice uero Casij ex his constat, croci, anesi, castorei, singulorũ. P. ✳ III. petroselini. P. ✳ IIII. piperis & longi, & rotundi, singulorum. P. ✳ V. papaueris lacrymæ, iunci rotundi. myrrhæ, nardi, singulorum. P. ✳ VI. Quæ melle excipiuntur. Id autem & deuorari potest, & ex aqua calida sumi.

Ad infantem mortuum, aut secundas expellendas.

Infantem uero mortuum, aut secundas expellit aquæ potio, cui salis ammoniaci. P. ✳ I. aut cui dictami cretici. P. ✳ I. adiectum est.

Laborantibus ex partu quid dari debeat.

Ex partu laborantibus erisimum ex uino tepido ieiunæ dari debet.

Ad adiuuandum uocem.

Vocem adiuuat thuris. P. ✳ I. in duobus cyathis uini datum.

Aduersus difficultatem urinæ.

Aduersus urinæ difficultatem, piperis longi, castorei, myrrhæ, galbani, papaueris lacrymæ, croci, costi unciæ singulæ, styracis, resinæ terebinthinæ. P. sextantes, mel, absinthij cyathus. Ex quibus ad magnitudinem fabæ ægyptiæ & mane, & cœnato dari debet.

Arteriaces compositio quomodo fiat.

Arteriace uero hoc modo fit: casiæ, iridis, cinnamomi, nardi, myrrhæ, thuris, singulorum. P. ✳. I. croci. P. ✳. I. piperis grana. ✳ XX. ex passi tribus sextarij decoquũtur: donec mellis crassitudo his fiat. Aut croci, myrrhæ, thuris, singulorum. P. ✳ I. conijciuntur in passi eundem modum decoquuntur. Aut eiusdem passi heminæ tres usque eo coquuntur: donec extracta inde gutta indurescat, & adijcitur tritæ casiæ. P. ✳ I.

De quinque generibus noxarum corporis, & primo de uulneribus, quæ maxime per tela inferuntur. Caput XXVI.

Cum facultates medicamentorum proposuerim, genera, in quibus noxa corpori est: proponam. Ea quinque sunt. Cum quid extrinsecus læsit: ut in uulneribus. Cum quid intra se ipsum corruptũ est, ut in cancro. Cum quid innatum est, ut in uesica calculus. Cum quid increuit, ut uena quæ intumescens in uaricem conuertitur. Cum quid deest, ut cum curata pars aliqua est. Ex his alia sunt, in quibus plus medicamenta: alia, in quibus plus manus proficit. Ergo dilatis his: quæ præcipue scalpellum, & manũ postulant: nunc de his dicam, quæ maxime medicamentis egent. Diuidam autem hanc quoque curandi partem sicut priorem, Et ante dicam, de his, quæ in quamlibet partem corporis incidũt. Tum de his, quæ certas partes infestant. Incipiam à uulneribus. In his autem ante omnia scire medicus debet: quæ insanabilia sunt: quæ difficilem curationem habeant: quæ promptiorem. Est enim prudentis hominis: primum eum, qui seruari non potest, non attingere, nec subire speciem eius ut occisi, quem sors ipsius peremit. Deinde, ubi grauis metus sine certa tamen desperatione est, indicare necessarijs periclitantis in difficili rem esse: ne si uicta ars malo fuerit, uel ignorasse, uel fefellisse uideatur. Sed ut hæc prudenti uiro conueniunt, sic rursus histrionis est, paruam rem attollere, quo plus præstitisse uideatur. Obligarique æquũ est confessione promptæ rei: quo curiosius etiam circunspiciat, ne, quod per se exiguum est malum, maius curantis negligentia fiat.

Quæ uulnera insanabilia sint.

Seruari non potest, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui iocineris portæ, cui in spina medulla percussa est, cuique aut pulmo medius, aut ieiunum, aut tenuius intestinum, aut uentriculus, aut renes uulnerati sunt: cui'ue circa fauces grandes uenæ, uel arteriæ præcisæ sunt.

Quæ uulnera difficilem curationem habeant.

Vix autem ad sanitatem perueniunt: quibus ulla parte pulmo, aut iocineris crassum, aut membrana, quæ continet cerebrum, aut lienis, aut uulua, aut uesica, aut ullum intestinum, aut septum trãsuersum uulneratũ est. Hi quoque in præcipiti sunt: in quibus usque ad grandes intusque conditas uenas in alis, uel poplitibus mucro descendit. Periculosa etiam uulnera sunt, ubicunque uenæ maiores sunt. quoniam exhaurire hominem profusione sanguinis possunt. Idque euenit non in alis tantum, atque poplitibus, sed etiam in his uenis, quæ ad anum, testiculosque perueniunt. Præter hæc malum uulnus est, quodcunque in alis, uel fœminibus, uel inanibus locis, uel in articulis, uel inter digitos est. Item quodcunque, musculum, aut neruum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut carthilaginem læsit.

Quæ uulnera tutiorem curationem habeant.

Tutissimum omnium quod in carne est. & hæc quidem loco uel peiora, uel meliora sunt: modo uero periculum facit quodcunque magnum est.

Obseruationes quædam & ætatis, & corporis, & uitæ, & temporis in uulneribus.

Aliquid etiam in uulneris genere, figuraque est. Nam peius est quod etiam collisum, quàm quod tantum discissum est. adeo ut acuto quoque, quàm retunso telo uulnerari commodius sit. Peius etiam uulnus est, ex quo aliquid excisum est: ex quo'ue caro alia parte abscissa, alia dependet: pessima quæque plaga in orbem est: tutissima, quæ lineæ modo recta est. Quo deinde propius huic, illi'ue figuræ uulnus est: eo

est, eo uel deterius, uel tolerabilius est. Quin etiam confert aliquid & ætas, & corpus, & uitæ propositũ, & anni tẽpus, quia facilius sanescit puer uel adolescens, q̃ senior, ualẽs q̃ infirmus, neque nimis tenuis, neque nimis plenus, q̃ si alterũ ex his est. integri habitus, q̃ corrupti: exercitatus, quàm iners: sobrius & tẽperans, quàm uino, uenerique deditus. Opportunissimumq́ue curationi tempus uernũ est, aut certe, nec feruens neque frigidum, siquidem uulnera & nimius calor, & nimium frigus infestant, maxime tamẽ horum uarietas, ideoque perniciosissimus autũnus est. Sed pleraque ex uulneribus oculis subiecta sunt, quorundam ipsæ sedes indices sunt, quas alio loco demonstrauimus, cum positus interiorum partiũ ostẽdimus. Veruntamen, quia quædam uicina sunt, interest quoque uulnus in summa parte sit, an penitus penetrauerit, necessarium est notas subijcere, per quas quid intus actum sit, scire possimus, & ex quibus uel spes, uel desperatio oritur.

Signa percussi cordis.

Igitur corde percusso, sanguis multus effertur, uenæ languescunt, color pallidissimus, sudores frigidi, maliq́ue odoris tanquam irrorato corpore oriuntur, extremisq́ue partibus frigidis matura mors sequitur.

Signa pulmonis icti.

Pulmone uero icto, spirandi difficultas est: sanguis ex ore spumans, ex plaga rubens, simulque etiã spiritus cum sono fertur in uulnus inclinari iuuat: quidam sine ratione consurgunt. Multi, si in ipsum uulnus inclinati sunt, loquuntur: si in aliam partem, obmutescunt.

Signa iocineris uulnerati.

Iocineris autem uulnerati notę sunt, multus sub dextra parte præcordiorum profusus sanguis, ad spinam reducta præcordia: in uentrem cubandi dulcedo: punctiones, doloresque usque ad iugulũ iunctumq́ue ei latus scapularum: os intentum. Quibus nonnunquam etiam biliosus uomitus accedit.

Signa percussorum renum.

Renibus uero percussis, dolor ad inguina, testiculosq́ue descendit, difficulter urina redditur: eaque aut est cruenta, aut cruor fertur.

Signa uulnerati lienis.

AT liene icto, sanguis niger à sinistra parte prorumpit: præcordia cum uentriculo ab eadem parte indurescunt: sitis ingens oritur, dolor ad iugulum, sicut iocinere uulnerato uenit.

Signa percussæ uuluæ.

AT cum uulua percussa est, dolor inguinibus, & coxis, & femoribus est. Sanguinis pars per uulnus, pars per naturale descendit: uomitus bilis insequitur. Quædam obmutescunt: quædam mente labuntur, quædam sui compotes: neruorum, oculorumq́ue dolore urgeri se confitentur, morientesq́ue tandem eadem, quæ corde uulnerato, patiuntur.

Signa percussi cerebri, uel membranæ eius.

SIN cerebrum membrana'ue eius uulnus accepit: sanguis per nares, quibusdam etiam per aures exit: fereque bilis uomitus insequitur. Quorundam sensus obtunduntur: appellatiq́ue ignorant. Quorundam trux uultus est: quorundam oculi quasi resoluti huc, atque illuc mouentur. fereque tertio, uel quinto die delirium accedit. multorum etiam nerui distendũtur. Ante mortem autem plerique fascias, quibus caput deligatum est, lacerant, ac nudum uulnus frigori obijciunt.

Signa percussi stomachi.

Vbi stomachus autem percussus est: singultus, & bilis uomitus insequitur. Si quid cibi, uel potionis assumptum est, ea redditur cito. Venarum motus elanguescunt: sudores tenues oriuntur: per quos extremæ partes frigescunt.

Signa ieiuni intestini, & uentriculi uulnerati, & aliorum intestinorum.

Communes uero ieiuni intestini, & uentriculi uulnerati notæ sunt. Nam cibus, & potio per uulnus exeunt, præcordia indurescunt. nonnunquam bilis per os redditur. intestino tantum sedes inferior est. Cætera intestina icta uel stercus, uel odorem eius exhibent.

Signa percussæ medullæ, quæ in spina est.

Medulla uero quæ in spina est discussa, nerui resoluuntur, aut distenduntur, sensus intercidit, interposito tempore aliquo sine uoluntate inferiores partes uel semen, uel urinam, uel etiam stercus excernunt.

Signa septi transuersi percussi.

AT si septum transuersum percussum est, præcordia sursum contrahuntur, spina dolet, spiritus rarus est, sanguis spumans fertur.

Signa uesicæ uulneratæ.

Vesica uero uulnerata, dolent inguina. quod super pubem est, intenditur. pro urina sanguis, aut ex ipso uulnere urina descendit, stomachus afficitur. itaque aut bilem uomunt, aut singultiunt, frigus, & ex eo mors sequitur.

De sanguine, & sanie, & pure, & eorum speciebus, quando'ue meliora, deteriora'ue sint.

HIS cognitis, etiam nunc quædam alia noscenda sunt ad omnia uulnera, ulceraque, de quibus dicturi sumus, pertinentia. Ex his autem exit sanguis, sanies, pus. Sanguis omnibus notus est. Sanies est tenuior hoc uarie crassa, & glutinosa, & colorata. Pus crassissimũ, albidissimũque, glutinosius & sanguine, &

e

sanie. Exit autem sanguis ex uulnere recenti, aut iam sanescente. sanies est inter utrunque tempus. pus ex ulcere iam ad sanitatem spectante. Rursus & sanies, & pus quasdam species Græcis nominibus distinctas habent. Est enim quędam sanies quę uel ἰχὼρ, uel μελίκηρος nominatur. Est pus quod ἐλαιώδης appellatur. ἰχὼρ tenuis, subalbidus ex malo ulcere exit, maxime'que ubi neruo lęso inflammatio secuta est. μελίκηρος crassior, & glutinosior subalbida, melli'que albo subsimilis fertur. Hæc quoque ex malis ulceribus ubi nerui circa articulos lęsi sunt, & inter hęc loca maxime ex genibus. ἐλαιώδης tenue subalbidum quasi unctum colore, atque pinguitudine, oleo albo non dissimile apparet in magnis ulceribus sanescentibus. Malus autem est sanguis nimium aut tenuis, aut crassus, colore uel liuidus uel niger, aut pituita mixtus, aut uarius. Optimus calidus, rubens, modice crassus, non glutinosus. Itaque protinus eius uulneris expedita magis curatio est, ex quo sanguis bonus fluxit. Item'que postea spes in his maior est, ex quibus melioris generis quæque proueniūt. Sanies igitur mala est multa, nimis tenuis, liuida, aut pallida, aut nigra, aut glutinosa, aut mali odoris, aut quæ & ipsum ulcus & iunctā ei cutem erodit. Melior nō multa, modice crassa, subrubicūda, aut subalbida. ἰχὼρ aūt peior est multus, crassus, subliuidus, aut subpallidus, glutinosus, ater, calidus, mali odoris. Tolerabilior est subalbidus, qui cætera oīa contraria prioribus habet. μελίκηρος autē mala est multa, & percrassa: melior quæ & tenuior, & minus copiosa est. Pus inter hęc optimū est. Sed id quoque peius est multum, tenue, dilutum, magis'que si ab initio tale est. Item'que si colore sero simile, si pallidum, si liuidum, si feculentum est. Pręter hæc si male olet, nisi tamen locus hunc odorem excitat. Melius est, quo minus est, quo crassius, quo albidius. Item'que si leue est, si nihil olet, si ęquale est. modo tamē cōuenire & magnitudini uulneris, & tempori debet. Nam plus ex maiore, plus nōdum solutis inflammationibus naturaliter fertur. ἐλαιώδης quoque peius est multum, & parum pingue, quo minus etiam quo'que id ipsum pinguius, eo melius est.

Curatio aduersus profusionem sanguinis in uulneribus.

Quibus exploratis ubi aliquis ictus est, qui seruari potest: protinus prospicienda duo sunt: ne sanguinis sit profusio: ne'ue inflammatio interimat. Si profusionem timemus, quod ex sede uulneris, & magnitudine eius, & ex impetu ruentis sanguinis intelligi potest, siccis linamentis uulnus implendum est; supra'que imponenda spongia ex aqua frigida expressa: ac manu super comprimenda. Si parū sic sanguis conquiescit, sæpius linamenta mutanda sunt. Et si sicca parum ualent, aceto madefacienda sunt. id'uehemens ad sanguinem supprimendum est. Ideo'que quidam id uulneri infundunt. Sed alius rursus metus subest: ne nimis ualenter ibi retenta materia, magnam inflāmationem postea moueat. quæ res efficit neque rodentibus medicamētis, neque adurentibus: & ob id ipsum inducentibus crustam, sit utendū; quāuis pleraque ex his sanguinem supprimunt. Sed si semel ad ea decurritur, potius quæ mitius idem efficiunt. Quod si illa quoque profluuio uincuntur. uenæ, quę sanguinem fundūt, apprehendendæ, circa'que id quod ictum est, duobus locis deligendæ, intercidēdæ'que sunt, ut in se ipsæ coeant: & nihilominus ora præclusa habeant. ubi ne id quidem res patitur: possunt ferro cādenti aduri. Sed etiam satis multo sanguine effuso ex eo loco, quo neque neruus, neque musculus est, ut puta in fronte, uel superiore capitis parte. commodissimum tamen est cucurbitulam admouere à diuersa parte, ut illuc sanguinis cursus reuocetur.

Curationes aduersus uulnerum inflammationem.

ET aduersus profusionem quidem in his auxilium est. Aduersus inflammationem autem in ipso sanguinis cursu ea timeri possunt, ubi læsum est uel os, uel neruus, uel cartilago, uel musculus: aut ubi parum sanguinis pro modo uulneris fluxit. Ergo quoties quid tale erit, sanguinem mature supprimere nō oportebit: sed pati fluere dum tutum erit: adeo ut si parum fluxisse uidebitur: mitti quoque ex brachio debeat, utique si corpus iuuenile, & robustum, & exercitatum est: multo'que magis si id uulnus ebrietas præcessit. Quod si musculus læsus uidebitur, pręcidendus erit. Nam percussus mortiferus est, præcisus sanitatem recipit.

De glutinatione uulnerum.

Sanguine autem uel suppresso, si nimius erumpit: uel exhausto, si per se parum fluxit: longe optimum est, uulnus glutinari. Potest autem id uel quod in cute uel etiam in carne est: si nihil ei præterea mali accedit. Potest caro alia parte dependens, alia inhęrens: si tamen etiam num integra est, & coniunctione corporis fouetur. In his uero quæ glutinātur duplex curatio est. Nam si plaga in molli parte, sui debet: maxime'que si discissa auris ima est: uel imus nasus, uel frons, uel bucca, uel palpebra, uel labrū, uel circa guttur cutis, uel uenter. Si uero in carne uulnus est, hiat'que, neque in unum orę facile attrahuntur: sutura quidem aliena est. Imponendæ uero fibulæ sunt, ἀγκτῆρας Gręci nominant: quæ oras, paulum tamen contrahunt: quo minus lata postea cicatrix sit. Ex his autē colligi potest, id quoque quod alia parte dependens, alia inhærebit: si alienatum adhuc non est: suturam, an fibulam postulet. Ex quibus neutra aute debet imponi, quàm intus uulnus purgatum est, ne quid ibi concreti sanguinis relinquatur. Id enim & in pus uertitur, & inflammationem mouet, & glutinari uulnus prohibet. ne linamentum quidem, quod supprimendi sanguinis causa inditum est: inibi relinquendum est. nam id quoque inflammat. Comprehendi uero sutura, uel fibula non cutem tantum, sed aliquid etiam ex carne, ubi suberit hæc, oportebit, quo ualentius hæreat, neque cutem abrumpat. Vtraque optima est ex acia molli non nimis torta, quo mitius corpori insidat. Vtraque neque nimis rara, neque nimis crebra iniicienda est. Si nimis rara est, non continet: si nimis crebra est, uehementer afficit, quia quo sæpius acus

corpus

corpus transit,quoque plura loca iniectum uinculũ mordet, eo maiores inflammationes oriuntur: magisque æstate. neutra etiam uim ullã desiderat. sed eatenus utilis est, qua cutis ducentem quasi sua spõte subsequitur. Fere tamen fibulæ latius uulnus esse patiũtur. Sutura oras iungit: quę ne ipsæ quidem inter se contingere ex toto debent, ut si quid intus humoris concreuerit, sit qua emanet. Si quod uulnus neutrum horum recipit, id tamen purgari debet: deinde omni uulneri primo imponenda est spongia ex aceto expressa. si sustinere aliquis aceti uim non potest: uino utendum est. Leuis plaga iuuatur etiam si ex aqua frigida expressa spongia imponitur. sed ea quocunque modo imposita est: dum madet, prodest. itaque ut inarescat, non est committendum. Licet que sine peregrinis,& conquisitis,& compositis medicamentis uulnus curare. Sed si quis huic parum confidit, imponere medicamẽtum debet, quod sine seuo compositũ sit ex his, quæ cruentis uulneribus apta esse proposui. Maxime que si caro est: barbarũ: si nerui, uel cartilago, uel aliquid ex eminentibus, quales aures, uel labra sunt, Polybi sphragidem. Alexandrinum quoque uiride neruis idoneum est: eminentibus que partibus ea, quam Gręci ῥάπτουσαν uocant. Solet etiam colliso corpore exigua parte findi cutis. quod ubi incidit, non alienum est, scalpello latius aperire: nisi musculi, nerui que iuxta sint: quos incidi non expedit. ubi satis deductum est, medicamentum imponendum est. At si id quod collisum est, quamuis parum diductum est: latius tamen aperiri propter neruos, aut musculos non licet: adhibenda sunt ea, quæ humorem leniter extrahant, pręcipue que ex his id, quod ῥυπώδης uocari proposui. Non alienum est etiam ubicunque uulnus graue est, impositum, quo id iuuetur, insuper circundare lanam succidam ex aceto,& oleo: uel cataplasma, si mollis is locus est, quod leniter reprimat. Si neruosus, aut musculosus, quod emolliat.

Quomodo uulnus ligari conueniat.

Fascia uero ad uulnus deligandum lintea aptissima est: eaque lata esse debet, ut semel iniecta non uulnus tantum, sed paulum utrinque etiam oras eius comprehendat. Si ab altera parte caro magis recessit, ab ea melius attrahitur. Si æque ab utraque transuersa comprehendere oras debet: aut si id uulneris ratio non patitur: media primum iniicienda est, ut tum in utranque partem ducatur. sic autem deliganda est: ut & contineat, neque astringat. quod non continetur, elabitur. quod nimis astrictum est, cancro periclitatur. Hyeme sæpius fascia circuire debet: æstate quoties necesse est: tum extrema pars eius inferioribus acu assuenda est. nam nodus uulnus lædit: nisi tamen lõge est. illo neminem decipi decet, ut propriam uiscerum curationem requirat: de quibus supra posui. Nam plaga ipsa curanda extrinsecus uel sutura, uel alio medicinæ genere est. In uisceribus nihil mouendum est, nisi aut si quid ex iocinere, aut liene, aut pulmone duntaxat extremo dependeat: præcidatur. alioquin uulnus interius ea uictus ratio, eaque medicamenta sanabunt: quæ cuique uisceri conuenire superiore libro proposui.

De ratione uictus, & notis uulnerum, curationibusq; eorum.

HIS ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus est: isque si graue uulnus est, abstinere quantum uires patiuntur ante inflammationem à cibo debet. bibere donec sitim finiat aquam calidam. uel si æstas est, neque febris, neque dolor est, etiam frigidam. adeo tamen nihil perpetuũ est. sed semper pro uiribus corporis æstimandum, ut imbecillitas etiam cibum protinus facere necessarium possit, tenuẽ scilicet & exiguum, qui tantum sustineat. Multique etiam ex profluuio sanguinis inter morientes ante ullam curationem uino reficiendi sunt, quod alioquin inimicissimum uulneri est. nimis uero intumescere uulnus, periculosum: nihil intumescere, periculosissimum est. illud indicium est magnæ inflammationis, hoc emortui corporis. Protinusque si mens homini consistit: si nulla febris accessit: scire licet mature uulnus sanum fore. Ac ne febris quidem terrere debet, si in magno uulnere, dum inflammatio est, permanet. Illa perniciosa est, quæ uel leui uulneri superuenit, uel ultra tempus inflammationis durat, uel delirium mouet, uel si neruorum rigor, aut distentio, quæ ex uulnere orta est, eam non finit. Vomitus quoque biliosus non uoluntarius, uel protinus ut percussus est aliquis, uel dum inflammatio manet, malum signum est, in his duntaxat, quorum uel nerui uel etiam neruosi loci uulnerati sunt. Sponte tamẽ uomere non alienum est, præcipue his, quibus in consuetudine fuit, sed neque protinus post cibũ, neque iam inflammatione orta, neque cum in superioribus partibus plaga est. Biduo sic uulnere habito, tertio die id aperiendum, detergendaque sanies ex aqua frigida est, eademque rursus iniicienda sunt. Quinto iã die quanta inflammatio futura est, se ostendit. Quo die rursus detecto uulnere considerandus color est. Quod si liuidus, aut pallidus, aut uarius, aut niger est, scire licet malum uulnus esse. idque quandocũque animaduersum est terrere nos potest. album, aut rubicundum esse ulcus, commodissimum est. Item cutis dura, crassa, dolens, periculum ostendit. bona signa sunt ubi hęc sine dolore tenuis & mollis est. Sed si glutinatur uulnus, aut leniter intumuit, eadem sunt imponenda, quæ primo fuerunt. Si grauis inflammatio est, neque glutinandi spes est, ea quæ pus moueant: aquę quoque calidę necessarius usus est, ut & materiam digerat: & duritiam emolliat: & pus citet. Ea sic temperanda est, ut & manu contingenti iocunda sit: usque eo adhibenda, donec aliquid ex tumore minuisse, coloremque ulceri magis naturalem reddidisse uideatur: maxime que si grande uulnus est, τετραφάρμακον: si in articulis, digitis, locis cartilaginosis ῥυπώδης. Post id fomentum si lata plaga non patet: imponi protinus emplastrum debet: & si latius hiat, illud emplastrum liquari ex irino unguenti oportet: eo que illita linamenta disponi per plagam: deinde emplastrum supra dari,& super id succidam lanam: minus que etiã, quàm primo fasciæ astringendę sunt.

Curationes propriæ articulorum.

Proprie quędam in articulis uiſenda ſunt: in quibus ſi præciſi nerui ſunt, qui continebant: debilitas eius partis ſequitur. Si id dubium eſt: & ex acuto telo plaga eſt: ea tranſuerſa commodior eſt. Si retuſo & graui eſt, nullum in figura diſcrimen eſt. At uiſendum eſt pus ſupra articulum, an infra naſcatur. Si ſub eo naſcitur, albumque, & craſſum diu fertur, neruum pręciſum eſſe credibile eſt. Magis quoque maiores dolores, inflammationesque quo maturius excitatæ ſunt. Quamuis autem non abſciſſus neruus eſt: tamen ſi circa tumor durus diu permanet: neceſſe eſt & diuturnum ulcus eſſe: & ſano quoque eo tumorem permanere: futurumque eſt, ut tarde membrum id extendatur uel contrahatur. Maior tamen in extendendo mora eſt, ubi recuruato articulo curatio adhibita eſt, quam in recuruando eo, quod rectum continuerimus. Collocari quoque membrum: quod ictum eſt ratione certa debet. Si glutinandum eſt, ut ſuperius ſit: ſi in inflammatione eſt: ut in neutram partem inclinatum ſit. Si iam pus profluit, ut deuexnm ſit. Optimum etiam medicamentum quies eſt: moueri & ambulare niſi ſanis alienum eſt. Minus tamen his eſt periculoſum, qui in capite uel brachijs, quàm qui inferioribus partibus uulnerati ſunt. Minimeque ambulatio conuenit: fœmine, aut crure. aut pede laborante. Locus in quo cubabit, tepidus eſſe debebit. Balneum quoque, dum parum uulnus purum eſt: inter res infeſtiſſimas eſt. Nam id & humidum & ſordidum reddit: ex quibus ad cancrum tranſitus eſſe conſueuit. Leuis frictio recte adhibetur, ſed his partibus, quæ longius abſunt à nulnere.

Vulnus quomodo purgandum eſt.

Inflammatione finita, uulnus purgandũ eſt. Id optime faciunt tincta in melle linamenta, ſupraque id, emplaſtrum, uel ἐννεαφάρμακον dandum eſt. Tum demum uero purum ulcus eſt, cum rubet, ac nimium neque ſiccum neque humidũ eſt, ac quodcunque ſenſu caret, quod non naturaliter ſentit, quod nimium aut aridum, aut humidum eſt. Quod aut pallidum, aut albidum, aut liuidum, aut nigrum eſt: id purum non eſt.

Quomodo uulnus implendum eſt.

Purgato, ſequitur ut impleatur, iamque calida aqua eatenus neceſſaria eſt, ut ſanies remoueatur. Lanæ ſuccidæ ſuperuacuus uſus eſt. Lota melius circundatur. Ad implendum autem uulnus proficiũt quidem etiam medicamenta aliqua. Itaque ea adhiberi non alienum eſt, ut butyrum cum roſa exigua mellis parte, aut cũ eadem parte, aut cum eadem roſa τετραφάρμακον, aut ex roſa linamenta. Plus tamen proficit balneum rarum. Cibi boni ſucci, uitatis omnibus acribus, ſed iam plenioribus. Nam & auis, & uenatio, & ſuilla elixa dari poteſt. Vinum omnibus dum febris, dum inflammatio eſt, alienũ eſt. Itemque uſque ad cicatricem, ſi nerui, muſculi'ue uulnerati ſunt, etiam ſi alte caro, aut ſi plaga in ſumma cute generis tutioris eſt: poteſt non peruetus, modice tamen datum ad implendum quoque proficere. Si quid molliendum eſt: quod in neruoſis locis muſculoſiſque neceſſarium eſt, cerato quoque ſuper uulnus utendũ eſt. At ſi caro ſupercreuit, modice reprimit ſiccum linamentum, uehementius ſquama æris. Si plus eſt quod tolli opus eſt, adhibenda ſunt etiamnum uehementiora, quæ corpus exedunt. Cicatricem poſt omnia hæc commode inducit lycũ ex paſſo, aut lacte dilutum, uel etiam per ſe impoſitum ſiccum linamentũ.

De uulneribus: quæ extrinſecus per uulnera incidunt, curationibusq; eorum.

HIC ordo felicis curationis eſt. Sed quædam tamen periculoſa incidere conſuerunt. Interdum enim uetuſtas ulcus occupat, induciturque ei callus, & circum oræ craſſæ liuent. poſt quæ quidquid medicamentorum ingeritur, parum proficit. quod fere negligenter curato ulceri ſuperuenit. Interdum uel ex nimia inflammatione, uel ob æſtus immodicos, uel ob nimia frigora, uel quia nimis uulnus aſtrictũ eſt, uel quia corpus aut ſenile, aut mali habitus eſt cancer occupat. Id genus à græcis diductum in ſpecies eſt, noſtris uocabulis non eſt. Omnis autem cancer non ſolum id corrumpit: quod occupauit, ſed etiam ſerpit, deinde alijs, alijſque ſignis decernitur. Nam modo ſuper inflammationem rubor ulcus ambit, iſque cum dolore procedit. ἐρυσίπελας Græci nominant. Modo ulcus nigrum eſt: quia caro eius corrupta eſt. Idque uehementius etiam putreſcendo intẽditur. Vbi uulnus humidũ eſt, & ex nigro ulcere humor pallidus fertur, malique odoris eſt, carũculę corruptę, interdum etiam nerui ac membranę reſoluũtur, ſpecillumque demiſſum deſcendit, aut in latus, aut deorſum, eoque uitio nonnũquam os quoque afficitur. modo oritur ea: quam Gręci γάγγραιναν appellant. Priores in qualibet parte corporis fiũt. Hoc in prominentibus membris, id eſt inter ungues & alas, uel inguina, fereque in ſenibus, uel his, quorum corpus mali habitus eſt. Caro in ulcere uel nigra, uel liuida eſt: ſed ſicca & arida, proximaque cutis plerũque ſubnigris puſulis impletur, deinde ei proxima uel pallida, uel liuida, fereque rugoſa ſine ſenſu eſt. Vlterior in inflammatione eſt, omniaque ea ſimul ſerpunt, Vlcus: in locum puſuloſum. Puſulę: in eum, qui pallet aut liuet. Pallor aut liuor: in id quod inflammatum eſt. Inflammatio: in id quod integrum eſt, tranſit. Inter hæc deinde febris acuta oritur, ingensque ſitis. quibuſdam etiam deliriũ accedit. alij quamuis mentis ſuę compotes ſunt, balbutiendo tamen uix ſenſus ſuos explicant. Incipit affici ſtomachus. Fit fœdi ſpiritus ipſe odoris. Atque initium eius quidem mali recipit curationem. Vbi uero penitus inſedit, inſanabile eſt. plurimique ſub frigido ſudore moriuntur.

Curatio

Curatio ulceris.

AC pericula quidem uulnerum hæc sunt. Vetus autem ulcus scalpello conijciendum est, excidē dæque eius oræ, & quidquid super eas liuet, æque incidendum. Si uaricula intus est: quæ his sanari prohibet, ea quoque excidenda. Deinde ubi sanguis emissus, nouatumque uulnus est, eadem curatio adhibē da: quæ in recentibus uulneribus exposita est. Si scalpello aliquis uti non uult: potest sanare id emplastrum, quod ex ladano fit, & cum ulcus sub eo exesum est, id, quo cicatrix inducitur.

Curatio erysipelarum.

ID autem quod ἐρυσίπελας uocari dixi: non solum uulneri superuenire, sed sine hoc quoque oriri consueuit: atque interdum periculum maius affert: utique si circa ceruices aut caput constitit. Oportet, si uires patiuntur, sanguinē mittere: deinde imponere simul reprimentia & refrigerantia, maximeque cerussam solani succo: aut cimoliam cretam aqua pluuiali exceptam, aut ex eadem aqua subactam farinā cupresso adiecta, aut si tenerius corpus est, lenticulam. Quidquid impositum est, betæ folio contegendū est, & super linteolum frigida aqua madens imponendum. Si per se refrigerantia parum proderunt, miscenda erunt hoc modo. sulphuris. P. ⚹ I. cerussæ & croci, singulorum. P. ⚹ XII. eaque cum uino cō terenda sunt, & id his illinendū: aut si durior locus est, solani folia contrita suillæ adipi miscenda sunt, & illita linteolo super inijcienda. At si nigrities est: neque dū serpit: imponenda sunt, quæ carnem putrē leuius exedūt: repurgatumque ulcus sic, ut cætera, nutriendū est. Si magis putre est: iamque procedit ac serpit, opus est uehementius erodentibus. Si ne hæc quidem euincūt, aduri locus debet, donec ex eo nullus humor feratur: nam quod sanū est, siccū est cum aduritur, post ustionem putris ulceris superponenda sunt, quæ crustas à uiuo resoluant, eas ἐσχάρας Græci uocant. ubi exciderunt, purgandū ulcus maxime melle & resina usta. sed alijs quoque purgari potest, quibus purulenta curantur, eodemque modo ad sanitatem perducendum est.

Curatio Gangrenæ.

Gangrenam uero, si nondum plane tenet, sed adhuc incipit: curare nō difficillimum est, utique in corpore iuuenili, & magis etiam si musculi integri sunt: si nerui uel læsi non sunt, uel leniter affectu sunt, neque ullus magnus articulus nudatus est: aut carnis in eo loco paulum est, ideoque nō multum, quod putresceret, fuit, consistitque eo loco uitium, quod maxime fieri in digito potest. In eiusmodi casu primum est, si uires patiūtur, sanguinem mittere. Deinde quidquid aridum est & intentione quadam proximum quoque locum male habet: usque eo sanum corpus concidere. Medicamenta uero, dum malum serpit, adhibenda nulla sunt: quæ pus mouere consuerūt. ideoque ne aqua quidem calida. Grauia quoque: quamuis reprimentia, aliena sunt. Sed his quàm leuissimis opus est. superque ea, quæ inflammata sunt: utendum est refrigerantibus. Si nihilo magis malum constitit, uri id quod est inter integrū ac uitiatum locū debet. Præcipueque in hoc casu petendum non à medicamentis solū, sed etiam à uictus ratione præsidium est. Neque enim id malū nisi corrupti uitiosique corporis est. Ergo primo, nisi imbecillitas prohibet, abstinentia utendum. Deinde danda quæ per cibum potionemque aluū: ideoque etiam corpus astringant, sed ea leuia. Postea si uitiū cōstitit: imponi super uulnus eadem debent, quæ in putri ulcere præscripta sunt. Ac tū quoque plenioribus cibis uti licebit ex media materia, sic tamen non nisi aluum corpusque siccantibus. aqua uero pluuiali frigida. balneum nisi iam certa fiducia redditæ sanitatis est, alienum est, si quidem emollitum in eo uulnus cito rursus eodem malo afficitur. Solent uero non nunquam nihil omnia auxilia proficere, ac nihilo minus serpere his cancer. Inter quę miserū sed unicū auxilium est, ut cętera pars corporis tuta sit, membrū quod paulatim emoritur, abscidere. Hę grauissimorum uulnerū curationes sunt. Sed ne illa quidem negligēda, ubi integra cute interior pars collisa est, aut ubi derasum, ac tritumue aliquid est, aut ubi surculus corpori infixus est, aut ubi tenue, sed altum uulnus insedit. In primo casu cōmodissimum est malicoriū ex uino coquere, interioremque eius partem conterere, & cerato miscere ex rosa facto, idque supponere: deinde ubi cutis ipsa exasperata est, inducere lene medicamentum. quale λιπαρὰ est. Deraso uero detritoque imponendum est emplastrum τετραφάρμακον, minuendusque cibus, & uinum subtrahendum. Neque id: quia non habebit altiores ictus, contemnendum erit. Si quidem ex eiusmodi casibus sæpe cancri fiunt. Quòd si leuius id erit, & in parte exigua, cōtenti esse poterimus eodem leui medicamento. Surculū uero, si fieri potest, oportet uel manu, uel etiam ferramento eijcere. Si uel præfractus est, uel altius descendit: quàm ut ita fieri possit medicamento euocandus est. Optime autem educit super imposita arundinis radix, si tenera est, protinus contrita, si iā durior, ante in mulso decocta. Cui semper mel adijciendum est, aut aristolochia cum eodem melle. Pessima ex surculis arundo est, quia aspera est. Eademque offensa etiam in filicis hastula est. Sed usu cognitū est utranque aduersus alteram medicamentum esse. si contrita super imposita est. Facit autem idem in omnibus surculis quodcūque medicamentum extrahendi uim habet. Idem altis tenuibusque uulneribus aptissimum est. Priori rei Philocratis: huic Hecatei emplastrum maxime conuenit.

Quo modo cicatrix uulneri inducenda, purgandáq; sit.

VBI uero in quolibet uulnere uentum ad inducendum cicatricem est: quod perpurgatis iam, repletisque ulceribus necessarium est, primum ex aqua frigida linamentum, dum caro alitur, deinde cum iam continenda est, siccum imponendum est, donec cicatrix inducatur. Tum deligari super album plumbum oportet, quo & reprimitur cicatrix, & colorem maxime sano corpori similem accipit.

Idem radix siluestris cucumeris præstat. Idem compositio, quæ habet elaterij. P. ✱ I. spumæ argenti. P. ✱ II. unguenti pondo. ✱ IIII. Quę excipiūtur resina terebinthina: donec emplastri crassitudo ex omnibus fiat. Ac nigras quoque cicatrices leniter purgant paribus porrionibus mixta, ærugo, plūbum elotum, eademque rosa cocta, siue ungitur cicatrix: quod in facie fieri potest, siue id ut emplastrum imponitur, quod in alijs partibus commodius est. At si uel excreuit cicatrix, uel concaua est, stultum est decoris causa rursus & dolorem, & medicinam sustinere. Alioqui res utrique succurri patitur: Si quidē utraque cicatrix exulcerari scalpello potest. si medicamentum aliquis mauult: idem efficiunt compositiones hę: quæ corpus exedunt. Cute exulcerata, super eminentem carnem exedentia medicamenta conijcienda sunt. Super concauam, implentia, donec utrunque ulcus sanæ cuti æquetur, & tum cicatrix inducatur.

De uulneribus, quæ per morsus inferuntur, eorumq; curationibus. Cap. XXVII.

DIXI de his uulneribus, quæ maxime per tela inferuntur. Sequitur ut de his dicam, quæ morsu fiunt, interdum hominis, interdum simiæ, sępe canis, nonnunquam ferorum animalium, aut serpentium. Omnis autem fere morsus habet quoddam uirus. Itaque si uehemens uulnus est, cucurbitula admouenda est. Si leuius, protinus emplastrum inijciendum, præcipueque Diogenis. si id non est, quodlibet ex his, quę aduersus morsus proposui. si ea non sunt, uiride alexandrinum. si ne id quidem est, quodlibet non pingue ex his, quæ recentibus uulneribus accommodantur. Sal quoque his, præcipueque ei, quod canis fecit, medicamentum est: si manus uulneri imponitur, superque id duobus digitis uerberatur (Exsaniat enim) ac salsamentum quoque recte super id uulnus deligatur.

Curatio aduersus rabiosi canis morsum.

Vtique autem si rabiosus canis fuit, cucurbitula uirus eius extrahendum est. deinde si locus neque neruosus, neque musculosus est, uulnus id adurendum est. si uri non potest, sanguinem homini mitti nō alienum est. tum usto quidem uulneri super imponenda, quæ ceteris ustis sunt. ei uero quod expertum ignem non est, ea medicamenta, quæ uehementer exedunt. post quę nullo nouo magisterio, sed iam supra posito, ulcus erit implendum: & ad sanitatem perducendū. Quidam post rabiosi canis morsum protinus in balneum mittunt: ibique patiuntur desudare, dum uires corporis sinunt ulcere adaperto: quo magis ex eo quoque uirus destillet. deinde multo meracoque uino excipiunt. quod omnibus uenenis contrarium est. idque cum ita per triduum factum est, tutus esse homo à periculo uidetur. Solet autem ex eo uulnere, ubi parum occursum est, aquæ timor nasci. ὑδροφόβον Græci appellant. Miserrimum genus morbi. in quo simul æger & siti, & aquę metu cruciatur. quo oppressis in angusto spes est. Sed unicum tamen remediū est, nec opinantem in piscinam non ante ei prouisam proijcere. Et si natandi sciētiam non habet modo mersum bibere pati, modo attollere. Si habet, interdū deprimere, ut inuitus quoque aqua satietur. sic enim simul & sitis, & aquæ metus tollitur. Sed aliud periculum excipit, ne infirmum corpus in aqua frigida uexatum, neruorum distentio absumat. Id ne incidat, à piscina protinus in oleum calidum demittendus est. Antidotum autem præcipue id, quod primo loco posui. ubi id nō est, aliud si nondum ęger aquam horret, potui ex aqua dandum est, & si amaritudine offenditur, mel adijciendum est. Et si iam is morbus occupauit: per catapotia sumi potest.

Curationes communes aduersus omnes morsus serpentium.

Serpentium quoque morsus non nimium distantem curationem desiderant: quamuis in ea multū antiqui uariarunt, ut in singula genera anguium singula medendi genera præciperent: atque alijs alia. sed in omnibus eadem maxime proficiunt. Igitur in primis super uulnus id mēbrum deligandū est: nō tamen nimium uehementer, ne torpeat. Dein uenenum extrahendum est. id cucurbitula optime facit. Neque alienum est aute scalpello circa uulnus incidere, quo plus uitiati iam sanguinis extrahatur. Si cucurbitula non est, quod tamen uix incidere potest, tum quodlibet simile uas quod idem possit. Si ne id quidem est, homo adhibendus est, qui uulnus exsugat. Neque hercules scientiam pręcipuam habent hi qui psilli nominantur: sed audaciam usu ipso confirmatam. Nam uenenum serpentis, ut quædam etiam uenatoria uenena, quibus galli pręcipue utūtur: nō gustu, sed in uulnere nocent. Ideoque colubra ipsa tuto estur: ictus eius occidit, & si stupente ea, quod per quędam medicamenta circulatores faciūt: in os digitum quis indidit, neque percussus est, nulla in ea saliua noxa est. Ergo quisquis exemplum psylli secutus id uulnus exsuxerit, & ipse tutus erit, & tutū hominem pręstabit. Illud ue intereat, ante debebit attendere: ne quod in gingiuis, palato ue, alia ue parte oris ulcus habeat. Post hæc is homo loco callido collocandus est sic, ut id, quod percussum erit, in inferiorē partem inclinetur. Si neque qui exsugat, neque cucurbitula est: sorbere oportet ius anserinum, uel ouillū, uel uitullinū, & uomere. Viuū autem gallinaceū pullū per mediū diuidere, & protinus calidū super uulnus imponere sic, ut pars interior corpori iūgatur. Facit id etiam hædus agnus ue discissus, & calida eius caro statim super uulnus īposita. emplastra quoque q̄ supra cōprehensa sunt. Aptissimumque est uel ephesiū, uel id quod ei subiectū est. pſens que in aliquo antidoto præsidiū est. Sin id non est: necessariū est exsorbere potionem meri uini cū pipere, uel quidlibet aliud, quo calor mouendus est: ne humorem intus coire patiatur. Nam maxima pars uenenorū frigore interimit. Omnia etiam urinam mouentia, quia materiam extenuant, utilia sunt.

speciales

Speciales curationes aduersus ictus serpentium, & primo aduersus ictum Aspidis.

HAEC aduersus omnes ictus communia sunt. Vsus tamen ipse docuit, eum, quem aspis percussit: acetum potius bibere debere. Quod demonstrasse dicitur casus cuiusdam pueri, qui cũ ab hac ictus esset: & partim ob ipsum uulnus, partim ob immodicos æstus siti premeretur: ac locis siccis aliũ humorem non reperiret: acetum, quod forte secum habebat, ebibit, & liberatus est. Credo quoniam id, quãuis refrigerandi uim habet, tamen habet etiam dissipandi. Quo fit, ut terra respersa eo, spumet. Eadem ergo ui uerisimile est, spissescentem quoque intus humorem hominis ab eo discuti, & sic dari sanitatẽ.

Aduersus ictum scorpionis.

IN quibusdam etiam alijs serpẽtibus certa quædam auxilia satis nota sunt. Nam scorpio sibi ipse pulcherrimum medicamentum est. Quidam contritum cum uino bibunt, quidam eodem modo contritum super uulnus imponunt: quidam super prunam eo imposito uulnus suffumigãt, undique ueste circundata, ne is fumus dilabatur: tum carbonem eius, super uulnus deligant. Bibere autem oportet herbę solaris, quam ἡλιοτρόπιον græci uocãt: semen, uel certe folia ex uino. Super uulnus uero etiam furfures ex aceto, uel ruta siluatica recte imponitur, uel cum melle sal tostus. Cognoui tamen medicos, qui ab scorpione ictis nihil aliud, quàm ex brachio sanguinem miserunt.

Aduersus aranei & scorpionis ictum.

ET ad scorpionis autem & ad aranei ictum, allium cum ruta recte miscetur, ex oleoque contritũ super imponitur.

Aduersus Cerastis, & Dipsæ, & Hæmorrhoidis ictum.

AT si Cerastes, aut Dipsas, aut Hæmorrhois percussit: catapotium, quod ægyptiæ fabæ magnitudinem æquet, arefactum in duas potiones diuidendum est sic, ut ei rutę paulũ adijciatur. Trifolium quoque & mentastrum, & cum aceto panaces æque proficiunt. Costumque & casia, & cinnamomum recte per potionem assumuntur.

Aduersus Chersydri ictum & Cerastis.

Aduersus Chersydri uero ictum, panacis, aut laser, quod sit scrupulorum. IIIS. ✱ I. uel porri succus cum hemina uini sumendus est, & edenda multa satureia. Imponendum autem super uulnus stercus caprinum ex aceto coctum, aut ex eodem hordeacea farina, aut ruta, uel nepeta cum sale contrita melle adiecto. Quod in eo quoque uulnere, quod cerastes fecit, ęque ualet.

Aduersus Phalangij ictum.

VBI uero phalangium nocuit, prẹter eam curationem, quæ manu redditur, sæpe homo demittẽdus in solium est, dandusque ei myrrhæ & uuæ taminie par modus ex passi hemina: uel radiculę semen, aut lolij radix ex uino, & super uulnus furfures ex aceto coctæ, imperandumque, ut is conquiescat.

Aduersus ictus istorum anguium, qui minus terribiles peregrinis sunt.

Verum hæc genera serpentium & peregrina, & aliquanto magis pestifera sunt, maximeque ęstuosis locis gignuntur. Italia, frigidioresque regiones hac quoque parte salubritatem habent, quod minus terribiles angues edunt. Aduersus quos satis proficit herba betonica, uel cantabrica, uel centaurion, uel agrimonia, uel trixago, uel personina, uel marinę pastinacæ singulę binæ ue trutę & cũ uino potui datę, & super uulnus imposite. Illud ignorari non oportet, omnis serpentis ictum & ieiuni, & ieiuno magis nocere. Ideoque perniciosissimę sunt, cum incubant. Vtilissimumque est, ubi ex anguibus metus est, non ante progredi, quàm quid aliquis assumpsit.

Remedium generale aduersus omnia uenena, uel cibo, uel in potione assumpta.

NON tam facile his opitulari est, qui uenenum, uel in cibo, uel in potione sumpserunt. Primum, quia non protinus sentiunt, ut ab angue icti, ita ne succurrere quidem statim sibi possunt. Deinde, quia noxa non à cute, sed ab interioribus partibus incipit. Commodissimum est tamen, ubi primũ sensit aliquis, protinus oleo multo epoto uomere. Deinde, ubi pręcordia exhausit, bibere antidotum. si id non est, uel merum uinum.

Specialia remedia aduersus quædam uenena, & primo aduersus cantharidas.

SVNT tamen quædam remedia propria aduersus quędam uenena, maximeque leuiora. Nam si cantharidas aliquis ebibit, panace cum lacte contusa, uel galbano, uino adiecto dari, uel lac per se debet.

Aduersus cicutam.

SI cicutam, uinum merum calidum cum ruta quamplurimum ingerendum est, deinde is uomere cogendus. posteaque laser ex uino dandum. Isque, si febre uacat: in calidum balneum mittendus. Si non uacat: ungendus ex calefacientibus est. post quę quies ei necessaria est.

Aduersus hyoscyamum.

SI hyoscyamum, feruens mulsum bibendum est, aut quodlibet lac, maxime tamen asininum.

Aduersus cerussam.

SI cerussam: ius maluæ, uel ius glandis ex uino contritę maxime prosunt.

Aduersus sanguisugam si epota est, & lac quod intus coyt.

SI sanguisuga epota est, acetum cum sale bibendum est. Si lac intus coijt, aut passum, aut coagulum, aut cum aceto laser.

Aduersus fungos inutiles.

SI fungos inutiles quis assumpserit, radicula aut epota, aut cum sale & aceto edenda est. Ipsi uero hi & specie quidem discerni possunt ab utilibus, & cocturę genere idonei fieri. Nam siue ex oleo inferuu erunt, siue piri surculus cum his inseruuit, omni noxa uacant.

De adustis corporis locis, & quomodo curari debeant.

Adustis quoque locis extrinsecus uis infertur. Itaque sequi uidetur, ut de his dicam. Hęc autem optime curantur folijs, aut lilij, aut linguę caninæ, aut betę in uetere uino, oleoque decoctis. Quorũ quid libet protinus impositum ad sanitatem perducit. Sed diuidi quoque curatio potest in ea, quę mediocriter exedentia reprimentiaque: primo & pustulas prohibeant, & summam pelliculam exasperent. Deinde ea quę lenia ad sanitatem perducant. Ex prioribus est lenticulę cũ melle farina, uel myrrha, uel uino: creta cimolia cum thuris cortice contrita & aqua coacta, atque ubi usus necessitas incidit: aceto diluta. Ex insequentibus quælibet λιπαρά. Sed idonea maxime est, quæ uel plumbi recremẽtum, uel uitellos habet. Est etiam illa adustorum curatio, dum inflammatio est: impositam habere cum melle lenticulam. Vbi ea declinauit, farina cum ruta, uel porro, uel marrubio, donec crustæ cadant. Tum eruum cũ melle, aut irim, aut resinam terebinthinam, donec ulcus purum sit. Nouissime siccum linamentum.

De interioribus ulceribus, quæ aliqua corporum parte corrupta nascuntur. Cap. XXVIII.

De carbunculo, & eius curatione.

Ab his quę extrinsecus incidũt ad ea ueniendum est, quæ interius corrupta aliqua corporum parte nascuntur. Ex quibus non aliud carbunculo peius. eius hæ notę sunt. Rubur est, superque eum non nimium pustulæ eminet, maxime nigræ, interdum subliuidæ, aut pallidæ. In his sanies esse uidetur, infra color niger est. Ipsum curpus aridum & durius quàm naturaliter oportet. Circa quem quasi crusta est, eaque inflammatione cingitur, neque in eo loco leuari cutis potest, sed inferiori carni quasi affixa est. Somnus urget, nonnunquam horror, aut febris oritur, aut utrunque. Idque uitium subter actis quasi quibusdam radicibus serpit; interdum celerius, interdum tardius, supra quoque procedens inalbescit, dein liuidum fit, circumque exiguæ pustulæ oriuntur. Et si circa stomachũ, fauces'ue incidit, subito spiritum sępe elidit. Nihil melius est, quàm protinus adurere. Neque id graue est (nam non sentit, quoniam ea caro mortua est) finisque adurendi est, dum ex omni parte sensus doloris est. Tum deinde uulnus, sicut cætera adusta, curandum est. Sequitur enim sub medicamentis erodentibus crusta undique à uiua carne diducta, quę trahit secum quidquid corruptum erat, purusque iam sinus curari potest implẽtibus. At si in summa cute uitium est, possunt succurrere quędam uel exedentia tantum, uel etiam adurentia. Vis pro magnitudine adhibenda est. Quodcunque uero medicamentũ positum est, si satis proficiet, protinus à uiua corruptam partem resoluit. Certaque esse fiducia potest fere', ut undique uitiosa caro excedat, qua huiusce rei medicamẽ exest. Si id non fit, medicamentũ malo uincitur, utique ad ustionem properandum est, sed in eiusmodi casu abstinendum à cibo, à uino est. Aquam liberaliter bibere expedit, magisque ea seruanda sunt, si febricula quoque accessit.

De carcinomate, & eius curatione.

Nun idem periculum carcinoma affert, nisi imprudentia curantis agitatum est. Id uitium fit maxime in superioribus partibus, circa faciem, nares, aures, labra, mammas fœminarum. Et iecore autem, aut splene hoc nascitur. Circa locum aliqua quasi puncta sentiuntur, isque immobilis, inęqualis tumet, interdum etiam torpet. Circa eum inflatę uenę quasi recuruantur, hęque pallent, aut liuent, nonnunquam etiam in quibusdam delitescunt. Tactusque is locus alijs dolorem affert, in alijs eum non habet. Et nonnunquam sine ulcere durior aut mollior est, quàm esse naturaliter debet, nonnunquam hisdem omnibus ulcus accedit. Interdumque nullam habet proprietatem, interdum simile his est, quę uocant gręci κονδυλώματα, aspredine quadam & magnitudine sua. Colorque eius ruber est, aut lenticulæ similis neque tuto fertur. Nam protinus aut resolutio neruorum, aut distẽtio insequitur. Sæpe homo ictus obmutescit, atque eius anima deficit. Quibusdam etiam si id ipsum pressum est, quę circa sunt, intendũtur & ĩtumescũt. Ob quę pessimũ id genus est, fereque primum id fit quod κακόηθες à Gręcis nominatur. Deinde ex eo id carcinoma quod siue ulcere est. Deinde ulcus ex eo thymum. Tolli nihil nisi κακόηθες potest, reliqua curationibus irritantur. Et quo maior uis adhibita est, eo magis quidam usi sunt medicamentis adurentibus. Quidam ferro adusserũt, quidam scalpello exciderunt. Neque ulli unquam medicina proficit, sed adusta protinus concitata sunt & increuerũt, donec occiderent. Excisa etiam post inductam cicatricem tamen reuerterũt, & causam mortis attulerunt. Cũ interim plerique nullam uim adhibendo, qua tollere id malũ tentent, sed imponendo tantũ leuia medicamenta, quę quasi blandiantur, quo minus ad ultimam senectutem perueniant, non prohibentur. discernere autem κακόηθες quod curationem recipit à carcinomate, quod non recipit, nemo scire potest. sed tempore, & experimento. Ergo ubi primũ id uitium notatũ est, imponi debent medicamẽta adurentia. Si leuatur malũ, minuũturque eius indicia, procedere curatio potest & ad scalpellũ, & ad ustionem. Si protinus irritatum est, scire licet iam carcinoma esse, remouendaque sunt omnia acria, omnia uehementia. Sed si sine ulcere is locus durus est, imponi ficum quàm pinguissimam

simam, aut ῥυπῶδες emplastrũ satis est. Si ulcus æquale est, ceratum ex rosa inijciendũ est, adijciendusque ei puluis ex cõtrita testa: ex qua faber ferrarius tingere candens ferrum solitus est. si id nimium supercreuit: tentanda squama æris est: quæ lenissima ex adurentibus est: eatenus ne quid eminere patiatur, sed ita, si nihil exacerbauit. sin minus, eodem cerato contenti esse debebimus.

De Theriomate, & eius curatione.

Est etiam ulcus, quod θηρίωμα Græci uocant. Id & per se nascitur: & interdum ulceri ex alia causa facto superuenit: color est uel liuidus, uel niger: odor fœdus, multus, & mucci similis humor. Ipsum ulcus neque tactum, neque, medicamentum sentit: prurigine tautum mouetur. at circa, dolor est, & inflãmatio. Interdum etiam febris oritur. Nonnunquam ex ulcere sanguis erumpit. ad id quoque malum serpit. quæ omnia sæpe intenduntur. Fitque ex his ulcus, quod ἕρπητα ἐσθιόμενον Græci uocant: quia celeriter serpendo, penetrandoque usque ossa, corpus uorat. Id ulcus inæquale est, cœno simile: inestque multus humor glutinosus: odor intolerabilis, maiorque quàm pro modo ulceris inflammatio. Vtrunque, sicut omnis cancer, fit maxime in senibus: uel his, quorum corpora mali habitus sunt. Curatio utriusque eadem est: sed in maiore malo magis necessaria. Ac primum à uictus ratione ordinandus est: ut quiescat in lectulo: ut primis diebus à cibo abstineat: aquam quàm plurimam assumat. aluus quoque ei ducatur. dein post inflammationem cibum boni succi capiat: uitatis omnibus acribus, potionis quantum uolet sic, ut interdiu quidem aqua contentus sit. in cœna etiam uini austeri aliquid bibat. non æque tamen fame in his, quos ἕρπης urgebit: atque his, qui θηρίωμα adhuc habebunt, utendum erit. & uictus quidẽ talis necessarius est. Super ulcus uero inspergenda arida aloe œnanthe est: & si parum proficiet, chalcitis. Ac si quis neruus exesa carne nudatus est: contegendus ante linteolo est: ne sub eo medicamento aduratur. Si ualidioribus etiam num remedijs opus est: ad eas compositiones ueniendum est, quæ uehementius adurunt. Quidquid autem inspergitur, auerso specillo infundi debet. Super danda cum melle sunt uel linamenta, uel oleæ folia ex uino decocta, uel marrubiũ: eaque linteolo contegenda in aqua frigida madefacto, dein bene expresso. Circaque qua tumor ex inflammatione est, imponenda quæ reprimant cataplasmata. Si sub his nihil proficitur: ferro locus aduri debet: diligenter neruis, si qui apparẽt: ante contectis. Adustum uel medicamentis, uel ferro corpus primum purgandum, deinde implendum esse: apparere cuilibet ex prioribus potest.

De sacro igne, & eius curatione.

Sacer quoque ignis malis ulceribus annumerari debet. eius duæ species sunt. Alterum est subrubicundum, aut mixtum rubore, atque pallore: exasperatumque per pustulas continuas, quarum nulla, altera maior est, sed plurimæ perexiguæ. In his semper ferè pus, & sæpe rubor cum calore est: serpitque id nonnunquam sanescente eo, quod primum uitiatum est: nonnunquam etiam exulcerato, ubi ruptis pustulis ulcus continuatur, humorque exit, qui esse inter saniem, & pus uideri potest. Fit maxime in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipueque in plantis. Alterum autem est in summæ cutis exulceratione, sed sine altitudine, latum, subliuidũ, inęqualiter tamen, mediumque sanescit extremis procedentibus, ac sępe id quod iam sanum uidebitur, iterum exulceratur. At circa proxima cutis, quę uitiũ receptura est, tumidior, & durior est, coloremque habet ex rubro subnigrum. Atque hoc quoque malo fere corpora seniora tentantur, aut quę mali habitus sunt, sed in cruribus maxime. Omnis autem sacer ignis ut minimum periculum habet ex his quę serpunt, sic propè difficillime tollitur. Medicamentũ eius fortuitum est, uno die febris, quę humorem noxium absumat. Cuius quo crassius, & albidius est, eo periculi minus est. Prodest etiam infra os ulcerum lędi, quo plus puris exeat, & id, quod ibi corruptum corpus est, extrahat. sed tamen si febricula accessit, abstinentia, lectulo, alui ductione opus est. In omni uero sacro igni neque lenibus, & glutinosis cibis, neque salsis, & acribus utendum est, sed his, quę inter utrũque sunt, qualis est panis sine fermento, piscis, hedus, aues, exceptoque apro omnis ferè uenatio. Si non est febricula, & gestatio utilis est. & ambulatio, & uinum austerum & balneum. Atque in hoc quoque genere potio magis liberalis esse, quàm cibus debet. Ipsa autem ulcera si mediocriter serpunt, aqua calida. Si uehementius, uino calido fouenda sunt. Deinde acu pustulę quęcunque sunt aperiendę. Tum imponenda ea, quę putrem carnem exedunt. Vbi inflammatio sublata, ulcusque purgatum est, imponi leue medicamentum debet. In altero autem genere possunt proficere mala cotonea in uino cocta atque contrita. Potest emplastrum uel Hierę, uel τετραφάρμακον, cui quinta pars thuris adiecta sit. Potest nigra hedera ex uino austero cocta. Ac si celeriter malum serpit, non aliud magis proficit. Purgato ulcere, quod in summa cute esse proposui, satis ad sanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

De Chironeo ulcere, & eius curatione.

Chironeum autem ulcus appellatur, quod & magnũ est, & habet oras duas, collosas, tumentes. Exit sanies non multa, sed tenuis. Odor malus neque in ulcere, neque in eius humore est. Nulla inflammatio, dolor modicus est. nihil serpit, ideoque nullum periculum affert, sed non facile sanescit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, ulcusque renouatur. Fit maxime in pedibus & cruribus. Super id imponi debet, quod & lene aliquid, & uehemens, & reprimens habeat. Quale eius rei causa fit ex his Squamę ęris. plumbi eloti combusti, singulorum. P. ⚹ IIII. Cadmię, cerę, singulorum. P. ⚹ VIII. rosę quantum satis est ad ceram simul cum eis molliendam.

De ulceribus, quæ ex frigore in pedibus & manibus oriuntur, & eorum curationibus.

Fiunt etiam ex frigore hiberno ulcera, maxime in pueris, & pręcipue pedibus, digitisque eorum, nõ

nunquam etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri est. Interdum pustulę oriuntur, deinde exulceratio. Dolor autem modicus. Prurigo maior est, nonnũquam humor exit, sed non multus, qui referre uel pus, uel saniem uidetur. In primis multa calida aqua fouendum est: in qua rapa decocta, aut si ea non sunt: aliquæ uerbenæ ex reprimentibus. Si nondum adapertum ulcus: æs, quàm maxime calidum quis pati potest, admouendum est. Si iam exulceratio est: imponi debet alumen æqua portione cum thure contritum, cum uino adiecto: aut malicorium in aqua coctum, deinde contritum. Si summa detracta pellicula est: hic quoque melius lenia medicamenta proficiunt.

De struma, & eius curatione.

Struma quoque est tumor, in quo subter concreta quædã ex pure & sanguine quasi glandulæ oriũtur. Quæ uel præcipua fatigare medicos solent, quoniam & febres mouent, nec unquam facile maturescunt, & siue ferro, siue medicamentis curantur. Plerunque iterum iuxta cicatrices ipsas resurgunt, multoque post medicamento est opus. Quibus id quoque accedit, quod longo spatio detinent. Nascuntur maxime in ceruice, sed etiam in alis, & inguinibus, & in lateribus. In mammis quoque fœminarum se repperisse chirurgicus Meges auctor est. Propter hæc & album ueratrum recte datur, atque etiã sæpius, donec ea digerantur. Et medicamenta imponuntur, quæ humorem, uel educant, uel dissipent, quorum supra mentio facta est. Adurentibus quoque quidam utuntur, quæ exedunt, crustaque eum locũ astringunt, tunc uero ut ulcus curant. Quæcunque autem ratio curandi est, corpus puro ulcere exercendum atque alendum est, donec ad cicatricem perueniat. Quæ cum medici doceant, quorundam rusticorum experimento cognitum, quem struma male habet, eum, si angnem edit, liberari.

De furunculo, & eius curatione.

Furunculus uero est tuberculum acutum cum inflatione & dolore, maximeque ubi iam in pus uertit. Qui ubi adapertus est, & exit, super apparet pars carnis in pus uersa. pars corrupta subalbida, subrubra, quem uentriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum periculum est, etiam si nulla curatio adhibeatur. Maturescit enim per se atque erumpit. Sed dolor efficit, ut potior medicina sit, quæ maturius liberet. Proprium eius medicamentum galbanum est, sed alia quoque supra comprehensa sunt. Si cętera desunt, imponi debent, primum non pingue emplastrũ, ut id reprimat, deinde si nõ repressit, quod libet puri mouendo accomodatũ. Si ne id quidem est, uel resina, uel fermentum. Expresso pure nulla ultra curatio necessaria est.

De phymate, & eius curatione.

Phyma uero nominatur tuberculum furunculo simile, sed rotundius & planius, sæpe etiam maius. Nam furunculus oui dimidij magnitudinem raro explet, nunquam excedit. Phyma etiam latius patere consueuit, sed inflammatio, dolorque sub eo minores sunt. Vbi euulsum est pus, eodem modo apparet uentriculus, quod in furunculo non inuenitur. Verum omnis corrupta caro in pus uertitur. Id autem in pueris & sæpius nascitur, & facilius tollitur, in iuuenibus rarius oritur, & difficilius curatur. Vbi ætas indurauit, ne nascitur quidem. Quibus uero medicamentis discuteretur, supra propositum est.

De phygetlo, & eius curatione.

φύγεθλον autem est tumor non altus, latus, in quo quiddam pustulæ simile est. Dolor, distentioque uehemens est, & maior quàm pro magnitudine tumoris, interdum etiam febricula, idque tarde maturescit. neque magnopere in pus conuertitur. Fit maxime aut in uertice, aut in alis, aut inguinibus. Panum ad similitudinẽ figuræ nostri uocant. atque id ipsum quo medicamento tolleretur, supra demonstraui. Sed cũ oẽs hi nihil nisi minuti abscessus sint, gñale nomẽ trahit latius uitiũ ad suppurationem spectans. idque fere fit aut post febres, aut post dolores partis alicuius, maximeque eos, qui uentrẽ infectarunt. sæpiusque oculis expositum est. Siquidem latius aliquid intumescit ad similitudinem eius, quod phyma uocari proposui, rubetque cum calore, & paulopost etiam cum duritia, magisque innocenter indolescit, & sitim, uigiliamque exprimit. Interdũ tamẽ nihil horũ in cute deprehẽdi põt: maximeque ubi altius pus mouetur. Sed cũ siti, uigiliaque sentiũtur intus aliquæ pũctiones, & quod desubito durius nõ est, melius est: & quãuis nõ rubet: coloris tamẽ aliter mutati est. quæ signa iã pure oriẽte nascũtur: Tumor, ruborque multo ante incipiũt. Sed si locus mollis est, auertendus is materiæ aditus est per cataplasmata, quæ simul & reprimũt, & refrigerant: qualia & aliàs & pauloante in erysipela proposui, Si iam durior est, ad ea ueniendũ est, quæ digerant, & resoluant: qualis est ficus arida contusa, aut fex mixta cũ cerato, quod ex adipe suilla coactum sit: aut cucumeris radix, cui ex farina duæ partes adiectæ sint ante ex mulso decoctæ. Licet etiã miscere æquis portionibus ammoniacum galbanum, propolim, uiscum: pondusque adijcere myrrhæ dimidio minus, quàm in prioribus singulis erit. Atque emplastra quoque & malagmata idem efficiũt, quę supra explicui. Quod per hæc discussum non est, necesse est maturescat: idque quo celerius fiat, imponenda est farina hordeacea, ex aqua cocta recte miscetur. Eadem autem hæc in minoribus quoque abscessibus

ſibus, quorum nomina, proprietateſque ſupra reddidi, recte fiunt. eademque omnium curatio. tantum modo diſtat. Crudum eſt autem, in quo magis quaſi uenarum motus eſt, & grauitas, & ardor, & diſtentio, & dolor, & rubor, & durities. Et ſi maior abſceſſus eſt, horror, aut etiam febricula permanet, Penituſque condita ſuppuratio. Si pro his, quæ alibi cutis oſtendit, punctiones ſunt, ubi illa ſe remiſerunt; iamque is locus prurit, & aut ſubliuidus, aut ſubalbidus eſt, matura ſuppuratio eſt, eaque ubi uel per ipſa medicamẽta, uel etiam ferro aperta eſt, pus debet emitti. Tum ſi qua in alis uel inguinibus ſunt, ſine linamento nutrienda ſunt. In cæteris quoque partibus, ſi una plaga exigua eſt, ſi mediocris ſuppuratio fuit, ſi non alte penetrauit, ſi febris non eſt, ſi ualet corpus, æque linamenta ſuperuacua ſunt. In reliquis parce tamẽ, nec, niſi plaga eſt, imponi debent. Commode uero uel ſuper linamenta, uel ſine his imponitur lenticula ex melle, aut malicorium ex uino coctum. Quæ & per ſe, & mixta idonea ſunt. Si qua circa duriora ſunt, ad ea mollienda, uel malua contrita: uel fœni græci, lini'ue ſemen ex paſſo coctum ſuper dandum eſt. Quidquid deinde impoſitum eſt, non aſtringi ſed modice deligari debet. Illo neminem decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cætera quæ pertinent ad purgandum ulcus, ad implendum, ad cicatricẽ inducendam: conueniunt, quæ in uulneribus expoſita ſunt.

De fiſtulis & earum generibus, & curationibus.

Nonnunquam autem ex eiuſmodi abſceſſibus, & ex alijs ulcerum generibus fiſtulæ oriuntur. Id nomen eſt ulceri alto, anguſto, calloſo. Fit in omni fere' parte corporis: habetque quædam in ſingulis locis propria: prius de cõibus dicam. Genera igitur fiſtularũ plura ſunt. ſiquidem aliæ breues ſunt, aliæ altius penetrãt, aliæ rectæ intus ferũtur, aliæ multoque plures trãſuerſæ, aliæ ſimplices ſunt, aliæ duplices, triplices'ue ab uno ore intus orſæ: quæ tres fiunt, aut etiam in plures ſinus diuiduntur: aliæ rectę: aliæ flexæ & tortuoſæ ſunt. Aliæ intra carnem deſinunt. Aliæ ad oſſa: aut cartilaginem penetrant, aut ubi neutrum horum ſubeſt: ad interiora perueniunt. Aliæ deinde facile, aliæ cum difficultate curantur. Atque etiam quædam inſanabiles reperiuntur. Expedita curatio eſt in fiſtula ſimplici, recenti, intra carnem, adiuuatque ipſum corpus ſi iuuenile: ſi firmum eſt. Inimica, cõtraria his ſunt. Itemque ſi fiſtula os, uel cartilaginem, uel neruum, uel muſculos læſit: ſi articulum occupauit: ſi uel ad ueſicam, uel ad pulmonẽ, uel ad uuluam, uel ad grandes uenas, arterias ue, uel ad inania, ut guttur, ſtomachum, thoracem penetrauit. Ad inteſtina quoque eam tendere ſemper periculoſum, ſæpe peſtiferum eſt. Quibus multum mali accedit: ſi corpus uel ægrum, uel ſenile, uel mali habitus eſt. Ante omnia autem demitti ſpecillum in fiſtulam conuenit: ut quo tendat & quam alte perueniat, ſcire poſſimus. Simul etiam protinus humida, an ſiccior ſit. quod extracto ſpecillo patet. Si uero os in uicino eſt, id quod diſci poteſt: ſi iam nec ne eo fiſtula penetrauit, quatenus nocuerit. Nã ſi molle eſt, quod ultimo ſpecillo cõtingitur: intra carnem adhuc uitiũ eſt. Si magis id renititur, ad os uentũ eſt. ibi deinde ſi labitur ſpecillũ, nondũ caries eſt. ſi nõ labitur, ſed æquali innititur: caries quidẽ, uerũ adhuc leuis eſt. Si inæquale quoque & aſperũ ſubeſt: uehemẽtius os exeſum eſt. At cartilago ubi ſubhæſit, ipſa ſedes docet: puẽtumque eſſe ad eã ex tenixu patet. Sed ex his quidem colligũtur fiſtularũ ſedes, ſpatia, noxæ. Simplices uero hæ ſint, an in plures partes diducantur: cognoſci poteſt ex modo puris: cuius ſi plus fertur, quàm quod ſimplici ſpatio conuenit: plures ſinus eſſe manifeſtum eſt. Cumque fere' iuxta ſint, caro, & neruus, & aliqua neruoſa, quales fere' tunicæ, membranæque ſunt, genus quoque puris docebit, num plures ſinus intus diuerſa corporis genera perroſerint. ſi quidem ex carne pus leue, album, copioſius fertur. At ex neruoſo loco coloris quidem eiuſdem, ſed tenuius, & minus. Ex neruo, pingue & oleo non diſſimile. Denique etiam corporis inclinatio docet, nũ in plures partes fiſtulæ penetrarint, quia ſæpe cum quis aliter decubuit, aliterque membrum collocauit, pus ferri, quod iam deſierat, iterum incipit, teſtaturque non ſolum alium ſinum eſſe ex quo deſcendat, ſed etiam in aliam corporis partem eum tendere. Sed ſi & in carne & recens, & ſimplex eſt, ac neque rugoſa, neque caua ſede, neque in articulo, ſed in eo membro, quod per ſe immobile, non niſi cum toto corpore mouetur, ſatis proficiet emplaſtrum, quod recentibus uulneribus imponitur, dum habeat uel ſalem, uel alumen, uel ſquamę æris, uel æruginem, uel ex metallicis aliquid. exque eo collirium fieri debet altera parte tenuius, altera paulo plenius. Idque ea parte qua tenuius eſt, altera antecedente demitti oportet in fiſtulam, donec ſanguis purus ſe oſtendat. quæ in omnibus fiſtularum collirijs perpetua ſunt. Idẽ deinde emplaſtrum in linteolo ſuperimponendum, ſupraque inijcienda ſpongia eſt in acetum ante demiſſa. ſoluique quinto die ſatis eſt. genuſque uictus adhibendum eſt, quo carnem ali docui. Ac ſi longius à præcordijs fiſtula eſt, ex interuallo ieiunum radiculas ediſſe, deinde uomere neceſſarium eſt uetuſtate calloſa fit fiſtula. Callus autem neminem fallit, quia durus eſt, & ut albus, aut pallidus. ſed tum ualidioribus medicamentis opus eſt. Quale eſt, quod habet papaueris lacrymę. P. ✳ I. gummi. P. ✳ III. cadmiæ P. ✳ IIII. atramenti ſutorij. P. ✳ VIII. Ex quibus aqua coctis collirium fit. aut in quo ſunt gallæ. P. ✳ I. æruginis, ſandaracæ, aluminis ægyptij, ſingulorum. P. ✳ I. atramenti ſutorij combuſti. P. ✳ II. aut quod conſtat ex chalcitide, & ſaxo calcis, quibus auripigmenti dimidio minus, quàm in ſingulis prioribus eſt, adijcitur. eaque melle cocto excipiuntur. Expetidiſſimum autem eſt ex præcepto Megetis, æruginis raſæ. P. ✳ II. conterere. deinde ammoniaci, thymiamatis. P. ✳ II. aceto liquare, eoque infuſo ex ærugine colligere. idque ex primis medicamentis eſt. Sed ut hæc maximi effectus ſunt, ſic cui iſta non adſunt, facile tamen eſt callum quibuslibet adurentibus medicamentis prodere, aut quibus hæc ma

xime in effectu sunt, erodere. Satiusque est uel papyrum intortum, uel aliquid ex penicillo in modū collirij astrictum eo' illinere. scylla quoque cocta, & mixta cum calce callum exest. Siquando uero longior & transuersa fistula est, demisso specillo contra principium huius incidi commodissimum est, & collirium utrunque demitti. At si duplicem esse fistulam, aut multiplicē existimamus, sic tamen ut breuis, intraque carnem sit, collirio uti non debemus, quod unam partem curet, reliquas omittat. sed eadem medicamenta arida in calamum scriptorium conijcienda sunt, isque ori fistulæ aptandus, insp irandumque ut ea medicamenta intus compellantur. aut eadem ex uino liquāda. Vel si sordidior fistula est, ex mulso, si callosior, ex aceto sunt, atque intus infundendum quidquid inditum est. superponenda sunt quæ refrigerent, & reprimant. nam fere' quæ circa fistulam sunt, habent aliquid inflammationis. Neque alienum est ubi quis resoluerit, antequam rursus alia medicamenta conijciat, per oricularium clysterem fistulam eluere. si plus puris fertur, uino. Si callus durior est, aceto. Si iam purgatur, mulso, uel aqua, in qua eruum coctum sit, ut huic quoque mellis paulum adijciatur. Fere' uero fit, ut ea tunica, quæ inter ferramentum, & integram carnem est, uicta medicamentis tota exeat, infraque ulcus purum sit. quod ubi contigit, imponē da glutinatoria sunt præcipueque spongia melle cocto illita. Neque ignoro multis placuisse linamentum in modum collirij compositum, tinctum melle demitti. sed celerius id glutinatur, quàm impletur. Neque uerendum est, ne purum corpus puro corpori iunctum, non coeat, adiectis quoque medicamentis ad id efficacibus, cum sæpe exulceratio digitorum, nisi magna cura prospeximus sanescendo in unū eos iungat.

De melicera.

Est etiam ulceris genus, quod à faui similitudine μελίκηρα à Græcis nominatur: idque duas species habet. Alterum subalbidum furunculo simile, sed maius, & cum dolore maiore. quod ubi maturescit, habet foramina, per quæ fertur humor glutinosus, & purulentus. Nec tamē ad iustā maturitatem peruenit. Si diuisum est, multo plus intus corrupti, quàm in furunculo apparet, altiusque descendit. Raro fit nisi in scapulis. Alterum est minus super corpus eminens, durum, latum subuiride, subpallidum, magis exulceratum. Siquidem ad singulorum pilorum radices foramina sunt: per quæ fertur humor glutinosus subpallidus: crassitudinem mellis aut uisci referens: interdum olei. Si inciditur, uiridis intra caro apparet. Dolor autem & inflammatio ingens est, adeo ut acutam quoque febrem mouere consuerit. Super id quod minus crebris foraminibus exasperatum est: recte imponitur & ficus arida, & lini semen, quod in uino coctum: & emplastra, ac malagmata materiam educentia: aut quæ proprie huc pertinentia supra posui. Super alterum, & ea medicamenta & farina ex mulso cocta sic, ut ei dimidium resinæ terebinthinæ misceatur, & ficus in mulso decocta, cui paulum hyssopi contriti sit adiectum, & uuæ taminiæ pars quarta fico adiecta. Quod si parum in utrolibet genere medicamenta proficiunt: totum ulcus usque ad sanam carnem excidi oportet, & ulcere ablato super plagam medicamenta danda sunt: primum quæ pus citent: deinde quæ purgent: tum quæ impleant.

De acrochordone & Thymio, & Myrmecio, & Clauo, curationibusq; eorum.

SVNT quædam uero uerrucis similia: quorum diuersa nomina ut uitia sunt: ἀκροχορδόνα Græci uocant, ubi sub cute coit aliquid durius, & interdum paulo asperius coloris eiusdem: infra tenue: ad cutem latius: idque modicum est: quia raro fabæ magnitudinem excedit. Vix unum tantum eodem tempore nascitur: sed fere' plura, maximeque in pueris, eaque nonnunquam subito desinunt, nonnunquam mediocrem inflammationem excitant. Sunt quæ etiam in pus conuertuntur. At thymion nominatur, quod super corpus quasi uerrucula eminet, ad cutem tenue: supra latius, subdurum, & in summo perasperum. Idque summum colorem floris thymi repræsentat. Vnde ei nomen est. Ibique facile finditur & cruentatur, nonnunquam aliquantum sanguinis fundit: fereque circa magnitudinem fabæ ægyptiæ est: raro maius: interdum perexiguum: modo unum, modo autem plura nascuntur, uel in talis, uel palmis, uel inferioribus pedum partibus. Pessima tamen in obscœnis sunt: maximeque ibi sanguinem fundunt. Myrmecia autem uocantur, humiliora thymio durioraque, quæ radices altius exigunt, maioremque dolorem mouent: infra lata: super autem tenuia: minus sanguinis mittunt: magnitudine uix unquam lupini modum excedunt. Nascuntur ea quoque, aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum. Clauus autem nonnunquam quidem etiam alibi, sed in pedibus tamen maxime nascitur, præcipue tamen ex contuso: quamuis interdum aliter, doloremque etiam, si non aliàs, tamen ingredienti mouet. ex his acrochordon, siue thymium sæpe etiam per se finiuntur, & quo minora sunt, eo magis Myrmecia & claui sine curatione uix unquam desinunt. Acrochordon, si excisa est nullam radiculam relinquit, ideoque ne renascitur quidem. Thymio, clauoque excisis subter rotunda radicula nascitur, quæ penitus descendit ad carnem, eaque relicta idem rursus exigit. Myrmecia latissimis radicibus inhærent, ideoque ne excidi quidem sine exulceratione magna possunt. Clauum subinde deradere commodissimum est. Nam sine ulla ui sic emollescit, ac si sanguinis quoque aliquid emissum est, sæpe emoritur. Tollitur etiam, si quis eum circum purgat, deinde imponit resinam, cui miscuit pulueris paulum, quem ex lapide molari contrito fecit. Cætera uero genera medicamentis adurenda sunt. Alijsque id quod ex fece uini, myrmecijs id quod ex alumine, & sandaraca fit, aptissimum. Sed ea, quæ circa sunt, folijs contegi debent,

debent, ne ipsa quoque exulcerentur. Deinde postea lenticula imponi solet. Tollit thymium etiam ficus in aqua cocta.

De pustularum generibus, & earum curationibus.

AT pustulę maxime uernis temporibus oriuntur, earum plura genera sunt. Nam modo circa totum corpus, partem'ue aspredo quędam fit similis his pustulis, quę ex urtica, uel ex sudore nascuntur. ἐξανθήματα Gręci uocant, eaque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt. Nonnunquam plures similes uaris oriuntur, nonnunquam maiores pustulę liuidę, aut pallidę, aut nigrę, aut aliter naturali colore mutato, Subestque his humor. Vbi hę ruptę sunt, iusra quasi exulcerata caro apparet φλυκταίναι Gręce nominatur. fiunt uel ex frigore, uel ex igni, uel ex medicamentis. Psidiacion autem paulo durior, pustula est subalbida: acuta ex qua ipsa quod exprimitur, humidum est. Ex pustulis uero nonnunquam etiam ulcuscula sunt, aut aridiora, aut humidiora, & modo tantum cum prurigine, modo etiam cum inflammatione aut dolore, exitque aut pus, aut sanies. aut utrunque. Maximeque id euenit in ætate puerili, raro in medio corpore: sæpe in eminentibus partibus. Pessima pustula est: quæ ἐπινυκτὶς uocatur. Ea colore uel subliuida, uel subnigra, uel alba esse consueuit. Circa hanc autem uehemens inflammatio est, & cum adaperta est: reperitur intus exulceratio muccosa. Color est humori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinem eius est. Neque enim ea, faba maior est. Atque hæc quoque oritur in eminentibus partibus: & fere' noctu. Vnde nomen quoque à Græcis ei ἐπινυκτὶς impositum est. In omni uero pustularū curatione primum est, multum ambulare atque exerceri. Si quid ista prohibet, gestari. Secundum est, cibum minuere: abstinere ab omnibus acribus & extenuantibus: eademque nutrices facere oportet: si lactens puer ita affectus est. Præter hæc: is, qui iam robustus est: si pustulæ minutæ sunt: desudare in balneo debet, simulque super eas nitrum inspergere: oleoque uinum miscere: & sic ungi. Tum descendere in solium. Si nihil sic proficitur, aut si maius pustularum genus occupauit, imponenda lenticula est, detractaque summa pellicula, ad medicamenta lenia transeundum ἐπινυκτὶς post lenticulam recte herba quoque sanguinali, uel uiridi coriaudro curatur. Vlcera ex pustulis facta tollit spuma argenti cum semine fœni græci mixta sic, ut his inuicem rosa atque intubi succus adijciatur, donec mellis crassitudo fiat. Proprie ad eas pustulas, quæ infantes male habent, lapidis, quem πυρίτην uocant P. ✱ VIII. cum quinquaginta amaris nucibus miscetur, adijciunturque olei cyathi tres. Sed prius ungi ex cerussa pustulæ debent, tum hoc illini.

De scabie, & eius curatione.

Scabies uero est humor cutis rubicundus, ex qua pustulæ oriuntur: quædam humidiores, quædam sicciores. Exit ex quibusdam sanies, fitque ex his continuatis exulceratio pruriens, serpitque in quibusdam cito. Atque in alijs quidem ex toto desinit, in alijs uero certo tempore anni reuertitur. Quo asperior est, quoque prurit magis, eo difficilius tollitur. Itaque eam, quæ talis est, ἀγρίαν, id est feram Græci appellant. In hac quoque uictus ratio eadem, quæ supra necessaria est. Medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum est: quod fit ex spodij, croci, æruginis, singulorum. P. ✱ I. piperis albi, omphacij, singulorum. P. ✱ I. cadmiæ. P. ✱ VIII. Aut ubi iam exulceratio est, id quod fit ex sulphuris. P. ✱ I. ceræ. P. ✱ IIII. picis liquidæ hemina, olei sextarijs duobus. Quæ simul incoquuntur, dum crassitudo mellis fiat. Est etiam quod ad Protarchum auctorem refertur. Habet hoc farinæ lupinorum sextarium, nitri cyathos quattuor, picis liquidæ heminam, resinæ humidæ selibram, aceti cyathos tres. Crocum quoque licitum, ærugo, myrrha, cinis æquis portionibus recte miscentur, & ex passo coquuntur. Idque omnē pituitam ubique sustinet. At si nihil aliud est, amurca ad tertiam partem decocta, uel sulphur pice liquida mixtum sicut in pecoribus proposui, hominibus quoque scabie laborantibus opitulantur.

De impetiginis speciebus & curationibus.

Impetiginis uero species sunt quattuor. Minime mala est, quæ similitudine scabiem repręsentat. Nam & rubet & durior est, & exulcerata est & roditur. Distat autem ab ea, quia magis exulcerata est, & uaris similes pustulas habet, uidenturque esse in ea quasi bullulæ quędam ex quibus interposito tempore squamulę resoluuntur, certioribus'que hoc temporibus reuertitur. Alterum genus peius est simile papulę fere', sed asperius, rubicundiusque, figuras uarias habens. Squamulę ex summa cute discedunt, roseo maior est, celerius & latius procedit, certioribusque etiam nonnunquam prior temporibus, et fit, et desinit: rubrica cognominatur. Tertia etiam num deterior est. Nam & crassior est, & durior, & magis tumet, in summa cute finditur, & uehementius rodit. Ipsa quoque squamosa, sed nigra procedit, & late & tarde eminus serpit. In temporibus, aut oritur, aut desinit, neque ex toto tollitur, nigrę cognomen est. Quartum genus est, quod curationem omnino non recipit, distans colore. Nam subalbidum est & recenti cicatrici simile, squamulasque habet pallidas, quasdam subalbidas, quasdam lenticulę similes. quibus demptis nonnunquam profluit sanguis. Alioqnin uero humor eius albidus est, cutis dura atque fissa est, proceditque latius. Hæc uero omnia maxime genera oriūtur in pedibus & manibus, atque ungues quoque infestant. Medicamentum non aliud ualentius est, quàm quod ad scabiem quoque pertinere sub auctore Protarcho retuli. Serapion autem nitri. P. ✱ II. sulphuris. P. ✱ IIII. excipiebat resina copiosa, eoque utebatur.

De papulis, & earum curatione.

Papularum uero duo genera sunt. Altera est, in qua per minimas pustulas cutis exasperatur & rubet, leuiter'que roditur, medium habet pauxillo leuius, tarde serpit, id'que uitium maxime rotundum incipit, eadem'que ratione in orbem procedit. Altera autem est, quam ἀγρίαν, Græci appellant. In qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur, exulceraturque, ac uehementius & roditur & rubet: interdũ etiã pilos remittit. Quæ minus rotunda est: difficilius sanescit: nisi sublata est, in impetiginem uertitur: sed leuis papula, etiam si ieiuna saliua quotidie defricatur sanescit. Maior commodissime murali herba tollitur, si sub ea detrita est. Vt uero ad composita medicamenta ueniamus, idem illud Protarchi tanto ualentius in his est, quanto minus in his uitij est: alterum ad idem Myronis: nitri rubri, thuris, singulorum. P. ⚹ I. cantharidum purgatarum. P. ⚹ II. sulphuris ignem non experti tantundem, resinæ terebinthinæ liquidæ. P. ⚹ XX. farinæ lolij sext. uj. gith cyathos tres: picis crudæ sext.

De uitiliginis speciebus, id est de Alpho & Mela, & leuce, & earum curatione.

Vitiligo quoque, quamuis per se nullum periculum affert: tamen fœda est, & ex malo corporis habitu fit. Eius tres species sunt. ἄλφος uocatur, ubi color albus est fere' subasper & nõ continuus, ut quædã quasi guttæ dispersæ esse uideantur. Interdum etiam latius, & cum quibusdam intermissionibus serpit. μέλας colore ab hoc differt: quia niger est, & umbræ similis. Cætera eadem sunt. λεύκη habet quiddam simile alpho, sed magis albida est, & altius descendit, in eaque albi pili sunt, & lanugini similes. Omnia hæc serpunt. Sed in alijs celerius, in alijs tardius. Alphos & Melas in quibusdam uarijs temporibus & oriuntur, & desinunt. Leuce quem occupauit: non facile dimittit. Priora curationem non difficillimam recipiunt: ultimum uix unquam sanescit: ac si quid ei uitio demptum est: tamen non ex toto sanus color redditur. Vtrum autem aliquod horũ sanabile sit, an non sit, experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet, aut acu pungi. Si sanguis exit: quod fere' fit in duobus prioribus, remedio locus est. Si humor albidus, sanari non potest. Itaque ab hoc quidem abstinendum est. Super id uero: quod curationem recipit, imponenda lenticula mixta cum sulphure & thure sic, ut ea contrita ex aceto sit. Aliud ad idem: quod ad Hireneum auctorem refertur. Alcyonium, nitrum, cuminum, fici folia arida paribus portionibus contunduntur adiecto aceto. His in sole uitiligo perungitur: deinde non ita multo post, ne nimis erodatur: eluitur. Proprie quidem Myrone auctore eos: quos alphos uocari dixi, hoc medicamento perungunt. sulphuris. P. p. Z. aluminis scissilis. P. p. Z. nitri. P. ⚹ IIII. myrti radice contrita acetabulum miscent: deinde in balneo super uitiliginem inspergunt farinam ex faba, tum hæc inducunt. Hi uero, quos melanas uocari dixi, curantur, cum simul contrita sunt alcyonium, thus, hordeum, faba sine oleo, in balneo ante sudorem insperguntur, tum genus id uitiliginis defricatur.

LIBER SEXTVS.

De uitijs singularum corporis partium. Cap I.

De capillis fluentibus.

DIXI de his uitijs, quæ per totum corpus orientia, medicamentorum auxilia desiderant. nunc ad ea ueniam, quæ non nisi in singulis partibus incidere consuerunt orsus à capite. In hoc igitur capillis fluẽtibus maxime quidem sæpe radendo succuritur. adijcit enim uim quandam ad continendam ladanum, cum oleo mixtum. nunc de his capillis loquor, qui post morbum fere' fluunt. nam quo minus caput quibusdam ætate nudetur, succurri nullo modo potest.

De porrigine & eius curatione. Cap II.

Porrigo autem est ubi inter pilos quædam quasi squamulæ surgunt, eæque à cute resoluuntur, & interdum madent, multo sæpius siccæ sunt. Idque euenit modo sine ulcere, modo exulcerato loco, huic quoque modo malo odore, modo nullo accidente, fereque id in capillo fit, rarius in barba, aliquando etiã in supercilio. ac neque sine aliquo corporis uitio nascitur, neque ex toto inutile est. nam bene integro capite non exit. Vbi aliquid in eo uitium est, non incommodum est, summam cutem potius subinde corrumpi, quàm id quod nocet in aliam partem magis necessariam uerti. Commodius est ergo subinde pectendo repurgare, quàm id ex toto prohibere. Si tamen ea res nimium offendit, quod humore sequente fieri potest, magisque si id etiam mali odoris est, caput sæpe radendum est, dein id super adiuuandum aliquibus ex leuiter reprimentibus: quale est nitrum cum aceto, uel ladanum cum myrteo uino, uel myrobalanum cum uino. Si parum per hæc proficiatur, uehementioribus uti licet, cũ eo, ut sciamus utique in recenti uitio id inutile esse.

De sycosi & eius curatione. Cap III.

EST etiam ulcus, quod à fici similitudine σύκωσις à Græcis nominatur. caro excrescit: & id quidem generale est. sub eo uero duæ species sunt. alterum ulcus durum & rotundum est, alterum humidum & inæquale. ex duro exiguum quiddam & glutinosum exit, ex humido plus, & mali odoris. Fit uero utrunque in his partibus, quæ pilis conteguntur: sed id quidem, quod callosum & rotundum est. maxime in barba. Id uero quod humidum, præcipue est in capillo. Super utrunque oportet imponere elaterium, aut lini semen contritum & aqua coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplastrum tetrapharmacum ex aceto subactum, terra quoque erithrea ex aceto liquata recte illinitur.

De Areis & earum curationibus. Cap IIII.

Arearum quoque duo genera sunt. commune utrique est, quod emortua summa pellicula, pili primũ extenuantur. deinde excidunt, ac si ictus is locus est, sanguis exit liquidus & mali odoris, increscitque utrunque in alijs celeriter, in alijs tarde, Peius est quod densam cutem & subpinguem, & ex toto glabrã fecit, sed ea, quę ἀλωπεκία nominatur, sub qualibet figura dilatatur: fit & in capillo & in barba. Id uero quod à serpentis similitudine ὀφίασις appellatur, incipit ab occipitio, duorum digitorum latitudinem non excedit, ad aures duobus capitibus serpit, quibusdam etiam ad frontem, donec se duo capita in priorem partem committant. Illud uitium in qualibet ætate est, hoc fere in infantibus. Illud uix unquam sine curatione, hoc per se sæpe finitur. quidam hæc genera arearum scalpello exasperant. quidam illinunt adurentia ex oleo, maximeque chartam combustam. quidam resinam terebinthinam cum tapsia inducunt. sed nihil melius est, quàm nouacula quotidie radere, qua, cum paulatim summa pellicula excisa est, adaperiuntur pilorum radiculæ. neque ante oportet desistere, quàm frequentem pilum nasci apparuerit. Id autem, quod subinde raditur, illini atramento scriptorio satis est.

De Varis, & Lenticulis, & Ephelide, & eorum curationibus. Cap V.

PENE ineptiæ sunt, curare Varos, & Lenticulas & Ephelidas. sed eripi tamen fœminis cura cultus sui non potest. Ex his autem, quas supra proposui, uari, lenticulæque uulgo notæ sunt, quamuis rarior ea species est, quàm φακὸν Græci uocant, cum sit ea lenticula rubicundior & inæqualior. ἐφηλὶς uero à plerisque ignoratur, quæ nihil est, nisi asperitas quædam & durities mali coloris. cætera non nisi in facie, Lenticulæ etiam in alia parte nonnunquam nasci solent. de qua per se scribere alio loco uisum operæ pretium non est. sed Vari commodissime tolluntur imposita resina, cui non minus quàm ipsa est, aluminis, scissilis, & paulum mellis adiectum est. Lenticulam tollunt galbanum & nitrum, cum pares portiones habent, contritaque ex aceto sunt, donec ad mellis crassitudinem uenerint. His corpus illinendum, & interpositis pluribus horis mane eluendum est, oleoque leuiter ungendum. Epheliden tollit resina, cui tertia pars salis fossilis, & paulum mellis adiectum est. Ad omnia uero ista, atque etiam ad colorandas cicatrices potest ea compositio, quæ ad Tryphonem patrem auctorem refertur. In ea pares portiones sunt myrobalani, crocomagmatis, cretæ cimoliæ subcerulæ, nucum amararum, farinæ hordei atque erui, struthij albi, sertulæ cãpanæ seminis. quæ omnia contrita, melle quàm amarissimo coquuntur, illitumque à uespere usque mane eluitur.

De oculorum morbis, curationibusq; eorum: & primo de his morbis, qui lenibus medicamentis curantur. Cap VI.

SED hæc quidem mediocria sunt. Ingentibus uero & uarijs casibus, oculi nostri patent. qui cũ magnam partem ad uitæ simul & usum & dulcedinem conferant, summa cura tuendi sunt. protinus autem orta lippitudine, quædam notæ sunt, ex quibus quid euenturum sit, colligere possimus. nam simul & lacryma, & tumor, & crassa pituita cœperint, si ea pituita lacrymę mixta est, & ea lacryma calida est, pituita uero alba & mollis, tumor non durus: longæ ualetudinis metus non est. at si lacryma multa & calida, pituitæ paulum, tumor modicus: Idque in uno oculo est: longum id, sed sine periculo futurum est. Idque lippitudinis genus minime cum dolore est, sed uix ante uigesimum diem tollitur: nonnunquam per duos menses durat: sed quandoque finitur. Si pituita alba & mollis esse incipit, lacrymæque miscentur, aut si simul hæ utrunque oculum inuaserunt: potest esse breuior, sed periculum ulcerum est. Pituita autem sicca & arida dolorem quidem mouet, sed maturius desinit, nisi quid exulcerauit. tumor magnus si sine dolore est & siccus, sine ullo periculo est. si siccus quidem: sed cum dolore est, fere exulcerat, & nonnunquam ex eo casu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur. Eiusdem exulcerationis timor in palpebris, pupillis ue est: ubi super magnum dolorem lacrymæ salsæ, calidæque eunt, aut etiam si tumore finito diu lacryma cum pituita profluit. peius etiam num est, ubi pituita calida, aut liuida est, lacryma calida aut multa profluit, caput calet, à temporibus ad oculos dolor peruenit: nocturna uigilia urget. siquidem sub his oculus plerunque rumpitur: uotumque est, ut tantum exulceretur. Intus ruptum oculum febricula iuuat. Si foras iam ruptus procedit: sine auxilio est, si de nigro aliquid albidum factum est, diu

manet. at si asperum, crassum est: etiam post curationem uestigium aliquod relinquit. Curari uero oculos sanguinis detractione, medicamento, balneo, uino uetustissimus auctor Hippocrates memoriæ prodidit. sed eorum tempora & causas parum explicuit. In quibus medicinæ summa est. neque minus in abstinentia & alui ductione sæpe auxilij est. Hos igitur interdum inflammatio occupat: ubi cum tumore in his dolor est, sequiturque pituitæ cursus nonnunquam copiosior uel acrior: nonnunquam utraque parte moderatior. In eiusmodi casu prima omnium sunt, quies & abstinentia. Ergo primo die loco obscuro cubare debet, sic ut à sermone quoque abstineat. nullum cibum assumere: si fieri potest, ne aquã quidem: sin minus, certe quàm minimum eius. Quod si graues dolores sunt: commodius secundo die: si tamen res urget: etiam primo sanguis mittendus est: utique si in fronte uenæ tument, si firmo corpori materia superest. si uero minor impetus, minus acrem curationem requirit, aluum, sed non nisi secundo, tertio'ue die duci oportet. At modica inflammatio neutrum ex his auxilium desiderat. satisque est uti quiete & abstinentia, Neque tamen in lippientibus longum ieiunium necessarium est: ne pituita tenuior atque acrior fiat. sed secundo die dari debet, id quod leuissimum uideri potest ex his, quæ pituitam faciunt crassiorem: qualia sunt oua sorbilia. Si minor uis urget: pulticula quoque, aut panis ex lacte. Insequentibusque diebus quantum inflammationi detrahetur: tantum adijci cibis poterit. sed generis eiusdem: utique ut nihil salsum, nihil acre, nihil ex his: quę extenuant, sumatur: nihil potui præter aquam. Et uictus quidem ratio talis maxime necessaria est. Protinus autem primo die croci. P. ⚹ I. & farinæ candidæ quàm tenuissimæ. P. ⚹ II. excipere oportet oui albo: donec mellis crassitudinẽ habeat: idque in linteolum illinere & fronti agglutinare, ut compressis uenis pituitæ impetum cohibeat. si crocum non est, thus idem facit, Linteolo an lana excipiatur, nihil interest. Super inungi uero oculi debent: sic ut croci quantum tribus digitis comprehendi potest, sumatur, myrrhæ, ad fabæ, papaueris lacrymæ ad lenticulæ magnitudinem. eaque cum passo conterantur, & specillo super oculum inducatur. Aliud ad idem, Myrrhæ. P. ⚹ I. Mandragoræ succi. P. ⚹ II. papaueris lacrymæ. P. ⚹ II. foliorum rosæ, cicutæ seminis, singulorum. P. ⚹ IIII. acaciæ. P. ⚹ IIII. gummi. P. ⚹ VIII. Et hæc quidem interdiu. noctu uero, quo commodior quies ueniat, non alienum est superimponere candidi panis interiorẽ partem ex uino subactam. Nam & pituitam reprimit, & si quid lacrymæ processit, absorbet, & oculum glutinari non patitur. Si graue id & durum propter magnum oculorum dolorem uidetur, oui & album & uitellus in uas defundendũ est, adijciendumque eo' mulsi paulum, idque digito permiscendum. Vbi facta unitas est, demitti debet lana mollis bene carpta. quæ id excipiat, superque oculos imponi. Ea res & leuis est, & refrigerando pituitam coercet, & non exarescit, & glutinari oculum non patitur. Farina quoque hordeacea cocta, & cum malo cotoneo cocto mixta commode imponitur. neque ab ratione abhorret etiam penicillo potissimum uti expresso, si leuior impetus est, ex aqua, si maior, ex posca. Priora fascia deliganda sunt, ne per somnum cadant, & hoc superimponi satis est, quia & reponi ab ipso commode potest, & cum inaruit, iterum madefaciendum est. Si tantum mali est, ut somnum diu prohibeat: eorum aliquid dandum est, quæ ἀνώδυνα Græci uocant. satisque est puero, quod erui, uiro, quod fabę magnitudinẽ impleat. In ipsum uero oculum primo die, nisi modica inflammatio est, nihil recte conijcitur. sępe enim potius concitatur eo' pituita, quàm minuitur. A' secundo die graui quoque lippitudini per indita medicamenta recte succurritur, ubi uel iam sanguis missus, uel aluus ducta est aut ubi neutrum necessarium esse manifestum est.

De diuersis oculorum collirijs. I

MVLTA autem, multorumque auctorum colliria ad id apta sunt, nouisque etiam nunc mixturis temperari possunt, cum lenia medicamenta & modice reprimentia facile & uarie misceantur. Ergo nobilissima exequar.

Philonis collirium.

EST igitur Philonis, quod habet cerussę elotę, spodij, gummi, singulorum. P. ⚹ I. papaueris lacrymę combustę. P. ⚹ I. Illud scire oportet, hic quoque omnia medicamenta, singula primum per se teri, deinde mixta iterum adiecta paulatim, uel aqua, uel alio humore, gummi cum quasdam alias facultates habeat, hoc maxime pręstare, ut ubi colliria facta inaruerunt, glutinata sint, neque fricentur.

Dionysij collirium.

Dionysij uero collirium est, papaueris lacrymę combustę donec tenerescat. P. ⚹ I. thuris cõbusti, gummi, singulorum. P. ⚹ II. spodij P. ⚹ IIII.

Cleonis collirium.

Cleonis nobile admodum, papaueris lacrymę frictę. P. ⚹ I. croci. P. ⚹ I. gummi. P. ⚹ I. quibus cum teruntur, adijcitur rosæ succus. aliud eiusdem ualentius, squamę æris quod λέπισμα appellant. P. ⚹ I. croci. P. ⚹ II. spodij. P. ⚹ IIII. plumbi & eloti & combusti. P. ⚹ VI. gummi tantundem. eius aliud quoque

quoque id idem est: maxime ubi multa pituita profluit. castorei. P. ✱ Z. aloes. P. ✱ I. croci, P. ✱ X I. myrrhę, P. ✱ II. lycij, P. ✱ III. cadmię curatę, P. ✱ VIII. stibis tantundem, acaciæ succi. P. ✱ X I I. quod cum gummi miscuit id quod habet liquidum in pixidecula seruatur. Theodotus uero huic compositioni adiecit papaueris lacrymę combustę, P. ✱ æris combusti & eloti, P. ✱ II. nucleos palmarũ combustos numero. ✱ X. gummi. P. ✱ XII.

Theodoti collirium, Acharistum appellatum.

A T ipsius Theodoti, quod à quibusdam ἀχάριστον nominatur, eiusmodi est. castorei, nardi indici, singulorum, P. ✱ I. lycij, P. ✱ II. papaueris lacrymę tantundem: myrrhę. P. ✱ II. croci, cerussę elotę, aloes, singulorum. P. ✱ III, cadmię, botryodis elotæ ęris combusti singulorum, P. ✱ VIII. gummi, P. ✱ VIII. acacię succi. P. ✱ XX. stibis tantundem: quibus aqua pluuialis adijcitur.

Cythion, uel tephrion collirium.

Præter hæc, ex frequentissimis collirijs est, id quod quidam κύθιον, quidam à cinereo colore τέφριον appellant, amyli, tragacanthe, acaciæ succi, gummi, singulorum, P. ✱ I. papaueris lacrymæ, P. ✱ II. cerussæ elotæ, P. ✱ VIII. spumæ elotæ, P. ✱ XIIII. quæ æque ex aqua pluuiatili conteruntur.

Euelpidis collirium, trygodes nominatum.

Euelpides autem, qui ætate nostra maximus fuit ocularius medicus, utebatur eo, quod ipse composuerat, τρυγῶδες nominabat. castorei, P. ✱ II. lycij, nardi, papaueris lacrymæ, singulorum, P. ✱ I. croci, myrrhæ, aloes, singulorum, P. ✱ IIII. æris combusti, P. ✱ IX. cadmiæ & stibis, singulorum, P. ✱ XII. acaciæ succi, P. ✱ XXVI. gummi tantundem. quo grauior uero quæque inflammatio est, eò magis leniri medicamentum debet, adiecto uel albo oui, uel muliebri lacte. at si neque medicus, neque medicamẽtum præsto est, sæpius utrumlibet horum in oculis penicillo ad id ipsum facto infusum, id malum lenit. Vbi uero aliquis releuatus est, iamque cursus pituitæ constitit, reliquias fortasse leniores futuras discutiunt balneum, & uinum. Igitur lauari debet leuiter ante ex oleo perfricatus, diutiusque in cruribus, & feminibus, multaque calida aqua fouere oculos, deinde per caput prius calida, tum egelida perfundi, à balneo cauere, ne quo frigore afflatu'ue lędatur. post hęc cibo paulo pleniore, quàm ex eorum dietum consuetudine uti, uitatis tamen omnibus pituitam extenuantibus. uinum bibere lene: subausterũ; modice uetus, neque effuse, neque timide, ut neque cruditas ex eo, & tamen somnus fiat, lenianturque intus latẽtia acria. Sed si quis in balneo sensit maiorem oculorum perturbationem, quàm attulerat, quod incidere his solet, qui manente adhuc pituitæ cursu, festinarunt, quàm primum discedere debet: nihil eo die uini assumere: cibi minus etiam quàm pridie. deinde cum primum satis pituita substitit, iterum ad usum balnæi redire. Solet tamen euenire nonnũquam siue tempestatum uitio, siue corporis, ut pluribus diebus neque dolor, neque inflammatio, & minime pituitę cursus finiatur. quod ubi incidit, iamque ipsa uetustate res matura est, ab his hisdem auxilium petendum est: id est balneo ac uino. hæc enim ut in recentibus malis aliena sunt, quia concitare ea possunt & accendere, sic in ueteribus, quę nullis alijs auxilijs cesserunt: admodum efficacia esse consuerunt. uidelicet hic quoque ut alibi, cum secunda uana fuerint contrarijs adiuuantibus. Sed ante tonderi ad cutem conuenit. deinde in balneo aqua calida quamplurima caput atque oculos fouere: tum utrunque penicillo detergere, & ungere caput irino unguento, continereque in lectulo se, donec omnis calor qui conceptus est finiatur, desinatque sudor, qui necessario in capite collectus est. tum ad idem cibi uinique genus ueniendũ sic, uti potiones meracę sint, obtegendumque caput & quiescendum. sępe enim post hęc grauis somnus, sæpe sudor, sæpe alui deiectio pituitę cursum finit. Si leuatum malum est, quod aliquanto sæpius fit: per plures dies idem fieri oportet, donec ex toto sanitas restituatur. si diebus hisdem aluus nihil reddit: ducenda est: quo magis superiores partes leuentur. Nonnunquam autem ingens inflammatio tanto impetu erumpit, ut oculos sua sede propellat: proprie enim πρόπτωσιν id, quoniam oculi procidunt: Græci appellant. His utique si uires patiuntur, sanguinem mitti: si id fieri non potest, aluum duci, longioremque inediam indici necessarium est. Opus autem lenissimis medicamentis est. Ideoque Cleonis collirio quidam, quod ex duobus ante positum est, utuntur. Sed optimum est Nilei. neque de ullo magis inter omnes auctores conuenit.

Nilei collirium omnium optimum.

I D habet nardi indici, papaueris lacrymæ, singulorum. P. ✱ I. gummi. P. ✱ I. croci. P. ✱ II. foliorum rosæ recentium. P. ✱ IIII. quæ uel aqua pluuiatili, uel uino leui subaustero coguntur. Neque alienum est malicorium, uel sertulam campanam ex uino coquere, deinde conterere: aut myrrham nigram cum rosæ folijs miscere, aut hyoscyami folia cum oui cocti uitello, aut farinam cum acaciæ succo, uel passo, aut mulso. quibus si folia quoque papaueris adijciuntur, aliquanto ualentiora sunt. Horum aliquo preparato penicillo fouere oculos oportet ex aqua calida expresso, in qua ante mel myrti, uel ro-

sę folia decocta sint. deinde ex illis aliquid imponi. pręter hęc ab occipitio incisa cute cucurbitula admouenda est. Quòd si per hęc restitutus oculus in sedem suā non est: eodémque modo prolapsus permanet, scire oportet lumen esse amissum. deinde futurum ut inarescat is, aut in pus uertatur. Si suppuratio se ostendit, ab eo angulo, qui propior tempori est: incidi oculus debet, ut effuso pure & inflammatio ac dolor finiatur, & intus tunicę resîdant, quo minus fœda postea facies fit. Vtendum deinde uel hisdem collirijs est ex lacte, aut ouo uel croco, cui album oui misceatur. At si induruit & sic emortuus est, ne in pus uerteretur: quatenus fœde prominebit, excidendum erit: sic ut hamo summa tunica apprehendatur, infra id deinde scalpellus incidat: tum eadem medicamenta erunt conijcienda: donec omnis dolor finiatur. Hisdem medicamentis in eo quoque oculo utendum est: qui primum procidit, deinde per plura loca fissus est.

De carbunculis oculorum, & eorum curatione.

Solent etiam carbunculi ex inflammatione nasci: nonnunquam in ipsis oculis, nonnunquam in palpebris: & in his ipsis oculis modo ab interiore, modo ab exteriore. In hoc casu aluus ducenda est, cibus minuendus: lac potui dandum, ut acria, quę lęserunt, leniantur. Quòd ad cataplasmata & medicamenta pertinet: his utendum, quę aduersus inflammationes proposita sunt. Atque hic quoque Nilei collirium optimum est. si tamen carbunculus in exteriore palpebrę parte est, ad cataplasmata aptissimum est lini semen ex mulso coctum, aut si id non est, tritici farina eodem modo cocta.

De pustulis oculorum, & curatione earum.

Pustulæ quoque ex inflammationibus interdum oriuntur. quòd si inter initia protinus incidit: magis etiam seruanda sunt quę de sanguine & quiete supra posui, sin serius quàm ut sanguis mitti possit: aluus tamen ducenda est. Si id quoque aliqua res inhibet, utique uictus ratio seruanda est. Medicamentis autem hic quoque lenibus opus est, quale Nilei: quale Cleonis est.

φιλαλήθους collirium ad pustulas oculorum.

ID quoque: quod Philalethos uocatur, huic aptum est. Myrrhæ, papaueris lacrymę, singulorū. P. ✳ I. plumbi eloti, terrę samię, quę ἀστὴρ uocatur: tragacanthę, singulorum. P. ✳ IIII. stibis cocti, amyli, singulorum. P. ✳ VI. spodij eloti, cerussæ elotę, singulorum. P. ✳ VIII. Quæ aqua pluuiatili excipiuntur. Vsus collirij, uel ex ouo, uel ex lacte est.

De ulceribus oculorum, & eorum curatione, & de διὰ λιβάνου collirio.

EX pustulis ulcera interdum fiunt, ea quæ recentia æque lenibus medicamentis nutrienda sunt, & hisdem ferè, quæ supra in pustulis posui. Fit quoque proprie ad hęc quod διὰ λιβάνου uocatur. Habet ęris combusti, & elori, papaueris lacrymæ frictæ: singulorum. P. ✳ I. spodij eloti, thuris, stibis cōbusti & eloti, myrrhæ gummi, singulorum. P. ✳ II.

Curatio oculorum aliquo casu imminutorum.

Euenit etiam ut oculi, uel ambo, uel singuli minores fiant quàm esse naturaliter debeant: idque & acer pituitæ cursus in lippitudine efficit, & continuati fletus, & ictus parum bene curati. In his quoque hisdem lenibus medicamentis: ex muliebri lacte utendum est. Cibis uero his, qui maxime corpus alere & implere consuerunt. Vitandaque omni modo causa quæ lacrymas excitet: curaque domesticorum. quorum etiam si quid tale incidit, eius notitię subtrahendum: atque acria quoque medicamēta, & acres cibi non alio magis nomine his nocent: quàm quod lacrymas mouent.

De pediculis palpebrarum.

Genus quoque uitij est: qui inter pilos palpebrarum pediculi nascuntur. Id φθειρίασιν Græci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat raro non ultra procedit. Sed ferè tempore interposito pituitę cursus acerrimus sequitur: exulceratisque uehementer oculis, aciem quoque ipsam corrumpit. His aluus ducenda, caput ad cutem tondendum, diuque quotidie ieiunis perfricandum. His ambulationibus, alijsque exercitationibus diligenter utendum gargarizandumque ex mulso, in quo nepeta, & pinguis ficus decocta sit: sępe in balneo multa calida aqua fouendū caput. Vitandi acres cibi, lacte uinoque pingui utendum, bibendumque liberalius, quàm edendum est. Medicamēta uero intus quidem lenia dāda sunt, ne acriorem pituitam concitent. Super ipsos uero pediculos alia, quæ necare eos & prohibere, ne similes nascātur, possint. Ad id ipsum spumę nitri, P. ✳ I. sandaracæ. P. ✳ I. uuę taminię. P. ✳ I. simul teruntur, adijciturque uetus oleum pari portione atque acetum, donec ei mellis crassitudo sit.

De oculorum grauioribus morbis, qui ex inflammationibus oriuntur, & ualidioribus medicamentis curantur: & de Andreæ collirio, & de διὰ κέρατος.

Hactenus oculorum morbi lenibus medicamentis nutriuntur. Genera deinde alia sunt: quæ diuersam

sam curationem desiderant, fereque in inflammationibus nata sunt, sed finitis quoque his manentia. Atque in primis in quibusdam perseuerat tenuis pituitæ cursus: quibus aluus ab inferiore parte euocanda est: demendum aliquid ex cibo, neque alienum est illini frontem compositione Andreæ, Quæ habet gummi. P. ✳ I. cerussę, stibis, singulorum. P. ✳ II. spumæ argenti & coctæ & elotę. P. ✳ IIII. Sed & ea spuma ex aqua pluuiatili coquitur, & arida hęc medicamenta ex succo myrti conteruntur. His illita fronte, cataplasma quoque super inijciendum est ex farina, quæ frigida aqua coacta sit: cuique aut acacię succus, aut cupressus adiecta sit. Cucurbitula quoque inciso uertice recte accommodatur, aut ex temporibus sanguis emittitur. Inungi uero eo debet, quod habet squamæ æris: papaueris lacrymę, singulorũ. P. ✳ I. ceruini cornus combusti, & eloti plumbi, eloti gũmi, singulorum. P. ✳ IIII. thuris. P. ✳ XII. Hoc collirium, quia cornum habet, διὰ κεράτων nominatur. Quotiescunque non adijcio quod genus humoris adijciendum sit, aquam intelligi uolo.

Memigmenon Euelpidis collirium.

AD idem Euelpidis, quod μεμιγμένον nominabat. In eo papaueris lacrymæ, & albi piperis singulæ unciæ sunt, gummi libra, æris combusti. P. ✳ I. Inter has autem curationes, post intermissionem aliquã, prosunt balneum & uinum. Cumque omnibus lippientibus uitandi cibi sunt, qui extenuant, tum præcipue quibus tenuis humor diu fertur. Quod si iam fastidium est eorum, quæ pituitam crassiorem reddunt: sicut in hoc genere materiæ maxime promptum est, confugiendum est ad ea, quę quia, uentrẽ, corpus quoque astringunt.

De oculorum ulceribus supercrescentibus, sordidis, cauis, ueteribus, & de curationibus singulorum.

AT ulcera, si cum inflammatione finita non sunt, aut supercrescentia, aut sordida, aut caua, aut certe uetera esse consuerunt. Ex his supercrescentia collirio: quod μεμιγμένον uocatur: optime reprimũtur. Sordida purgantur & eodem, ex eo, quod ῥυπῶδες nominatur.

ῥυπῶδες collirium.

HABET æruginis. P. ✳ IIII. gummi tantundem, ammoniaci, minij sinopici, singulorum. P. ✳ XVI. Quæ quidam ex aqua, quidam quo uehementiora sint, ex aceto terunt.

Phynon collirium Euelpidis.

ID quoque Euelpidis, quod phynona appellabat, huic utile est croci, P. ✳ I. papaueris lacrymę, gummi, singulorum, P. ✳ II. æris combusti & eloti, myrrhæ, singulorum, P. ✳ IIII. piperis albi, P. ✳ VI. Sed ante linitum hoc, ungendum est.

Spherion collirium Euelpidis.

ID quoque eiusdem, quod sphęrion nominabat: eodem ualet. Lapidis hęmatitis eloti. P. ✳ II. piperis grana sex: cadmiæ elotæ, myrrhæ, papaueris lacrymæ, singulorum. P. ✳ III. croci, P. ✳ IIII. gummi, P. ✳ VIII. Quæ cum uino amineo conteruntur.

Liquidum Euelpidis collirium.

Liquidum quoque medicamentum ad idem componebat: in quo erant hæc. æruginis. P. ✳ misnij combusti, atramenti sutorij cinnamomi, singulorum. P. ✳ III. croci, nardi, papaueris lacrymæ, singulorum. P. ✳ I. myrrhæ. P. ✳ II. æris combusti, P. ✳ III. cineris ex odoribus. P. ✳ IIII. piperis grana. ✳ V. Hæc ex uino austero teruntur. Deinde cum passi tribus heminis decoquuntur, donec corpus unum sit. Idque medicamentum uetustate efficacius fit.

De cauis oculorum ulceribus, & curationibus.

CAVA uero ulcera cõmodissime implent ex his quæ supra posita sunt, Sphærion, & id quod ἐμπλαστικὸς uocatur. Idem Sphærion uetustis ulceribus, & uix ad cicatricem uenientibus optime succurrit.

Hermonis collirium.

EST etiam collirium, quod cum ad plura ualeat: plurimum tamen proficere in his ulceribus uidetur. Refertur ad Hermonem auctorem: habet piperis lõgi. P. ✳ IZ. albi. P. ✳ V. cinamomi, costi, singulorum, P. ✳ I. atramenti sutorij: nardi, casiæ, castorei: singulorum, P. ✳ II. gallæ. P. ✳ V. myrrhæ, croci, thuris, lycij, cerussæ: singulorum. P. ✳ VIII. papaueris, lacrymæ. P. ✳ XII. aloes, æris combusti, cadmiæ singulorum. P. ✳ XVI. acaciæ, stibis, gummi: singulorum, P. ✳ XXV.

De cicatricibus oculorum: quæ ex ulceribus factæ sunt: & quomodo curari debeant: & de Asclepio, & Canopite, & Pyxino collirijs.

Factæ uero ex ulceribus cicatrices duobus uitijs periclitantur: ne aut cauæ, aut crassæ sint. Si cauæ

sunt, potest eas implere id, quod sphærion uocari dixi, uel id, quod asclepias nominatur: habet papaueris lacrymæ. P. ✳ II. sagapeni, opopanacis, singulorum. P. ✳ III. ęruginis. P. ✳ IIII. cumini. P. ✳ VIII. piperis. P. ✳ XII. cadmiæ elotæ, cerussę, singulorum. P. ✳ XVI. At si crassę cicatrices sunt: extenuant uel Smilion, uel Canopite collirium: quod habet cinnamomi, acaciæ, singulorum. P. ✳ I. Cadmiæ elotæ, croci, myrrhę, papaueris lacrymę, gummi, singulorum. P. ✳ II. piperis albi, thuris, singulorũ. P. ✳ III. æris combusti. P. ✳ IX. cum aqua pluuiatili. uel Euelpidis Pyxinum: quod ex his constat. Salis fossilis. P. ✳ IIII. ammoniaci, thymiamatis. P. ✳ VIII. papaueris lacrymæ. P. ✳ XII. cerussæ. P. ✳ XV. piperis albi, croci siculi, singulorum. ✳ XXXI. gummi. P. ✳ XIII. cadmiæ elotæ. P. ✳ IX. Maxime tollere cicatricem uidetur id, quod habet gummi. P. ✳ III. ęruginis. P. ✳ I. crocomagmatis. P. ✳ IIII.

De alio genere inflammationis oculorum.

EST etiam genus inflammationis, in qua, si cui tument ac distenduntur cum dolore oculi, sanguinem ex fronte emitti necessarium est: multaque aqua calida caput, atque oculos fouere: gargarizari ex lenticula, uel ex fici cremore, inungi acribus medicamentis, quę supra comprehensa sunt: maximeque eo quod sphærion nominatur, quod lapidem hæmatitem habet. Atque alia quoque utilia sunt, quæ ad extenuandam aspritudinem fiunt: de qua protinus dicam. Hanc autem inflammatio oculorum fere' sequitur: interdum maior, interdum leuior, nonnunquam etiam ex aspritudine lippitudo fit: deinde aspritudinem ipsam auget, fitque ea in alijs breuis, in alijs longa, & quæ uix unquam finiatur. In hoc genere ualetudinis quidam crassas, durasque palpebras & ficulneo folio, & asperato specillo, & interdum scalpello eradunt: uersasque quotidie medicamentis suffricant. Quę neque nisi in magna: uetustaque aspritudine, neque sæpe facienda sunt. Nam melius eodem, ratione uictus & idoneis medicamentis peruenitur. Ergo exercitationibus utemur, & balneo frequentiore, multaque oculorum palpebras aqua calida fouebimus. Cibos autem sumemus acres, & extenuantes.

Cęsarianum collirium.

AT medicamentum id quod Cęsarianum uocatur, habet atramenti sutorij. P. ✳ I. mysi. P. ✳ piperis albi. P. ✳ V. papaueris lacrymæ, gummi: singulorum P. ✳ II. cadmię lotę P. ✳ III. stibis. P. ✳ VI. Satisque constat hoc collirium aduersus omne genus oculorum ualetudinis idoneũ esse, exceptis his, quæ lenibus nutriuntur.

Hieracis collirium.

ID quoque, quod Hieracis nominatur ad aspritudinem potest. habet myrrhæ. P. ✳ I. ammoniaci thymiamatis. P. ✳ II. æruginis rasæ. P. ✳ IIII. cum aqua pluuiatili. Ad idem idoneum est etiam id quod Canopite est: & id quod Smiliō uocatur, & id quod Pyxinum, & id quod Sphęrion. Si composita medicamenta non adsunt, felle caprino, uel quàm optimo melle satis commode aspritudo curatur.

De Xerophthalmia.

EST etiam genus aridæ lippitudinis, ξηροφθαλμίαν Græci appellant, neque tument, neque fluunt oculi, sed rubent tantum, & cum dolore quodam grauescunt, & noctu prægraui pituita inhærescũt, quanto que minor generis huius impetus, tanto finis minus expeditus est. In hoc uitio multum ambulare, multum exerceri, lauari sæpe, ibique desudare, multaque frictione uti necessarium est. cibi qui neque implent, neque nimium acres, apti sunt, sed inter hos medij. mane ubi concoxisse manifestum est, nō alienum est ex sinapi gargarizare: tum deinde caput, atque os diutius defricare.

Rhinion collirium.

Collirium uero aptissimum est, quod Rhiniō uocatur. habet myrrhæ. P. ✳ I. papaueris lacrymę, acaciæ succi, piperis, gummi: singulorum. P. ✳ I. lapidis hæmatitis, lapidis phrygij, lycij, lapidis scissilis singulorum. P. ✳ II. æris combusti. P. ✳ IIII. ac pyxinum quoque eodem accommodatum est.

Ad oculos scabros, collirium.

SI uero scabri oculi sunt, quod maxime in angulis esse cōsueuit, potest prodesse Rhinion id, quod supra positum est, potest similiter prodesse id, quod habet æruginis rasę, piperis lōgi, papaueris lacrymæ, singulorum. P. ✳ II. piperis albi, gummi, singulorum. P. ✳ IIII. cadmię elotę, cerussę, singulorum. P. ✳ VI. nullum tamen melius est quàm Euelpidis quod βασιλικὸν nominabat. habet papaueris lacrymæ, cerussæ, lapidis asij, singulorum. P. ✳ II. gummi. P. ✳ XIII. piperis albi, P. ✳ IIII. croci. P. ✳ VI. psorici, P. ✳ XIII. Nulla autem per se materia est, quę psoricum nominetur, sed chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul conteruntur, idque in uas fictile additum, & contectũ ficulneis folijs sub terra reponitur, sublatumque post dies uiginti rursus teritur, & sic appellatur. Verũ in basilico quoque collirio conuenit ad omnes affectus oculorum id esse idoneum, qui non leuibus medicamentis curantur. Vbi non sunt autem medicamenta composita, scabros angulos leuant, & mel, & uinum. succurritque, & his, & aridæ lippitudini, si quis panem ex uino subactum super oculum imponit. nam cum fere' sit humor aliquis, qui modo ipsum oculum, modo angulos aut palpebras exasperat, sic & si quid prodit humoris, extrahitur, & si quid iuxta est, repellitur.

Ad caligationem

Ad caligationem oculorum, quæ propter lippitudinem oritur remedia & collyria.

Caligare uero oculi nonnunquam ex lippitudine, nonnũquam etiam sine hac propter senectutem, imbecillitatem'ue aliam consuerunt: si ex reliquijs lippitudinis id uitiũ est, adiuuat collirium, quod asclepias nominatur, adiuuat id, quod ex crocomagmate fit.

Διὰ κρόκου collirium.

Proprie etiam ad id componitur, quòd διὰ κρόκου nocant. habet piperis. P. ✶ I. croci cilicis, papaueris lacrymę, cerussæ, singulorum. P. ✶ II. psorici, gummi singulorum. P. ✶ IIII.

Ad caligationem oculorum, quæ propter senectutem, aut aliam imbecillitatem fit.

At si ex senectute, alia'ue imbecillitate id est, recte inungi potest, & melle quàm optimo, & cyprino, & oleo uetere. Commodissimum tamen est balsami partem unã, & olei ueteris, aut cyprini partes duas, mellis quàm acerrimi partes tres miscere. Vtilia quoque huic medicamenta sunt, quę ad caliginem proxime, quæque ad extenuandas cicatrices supra comprehensa sunt. Cuicunque uero oculi caligabũt, huic opus erit multa ambulatione atque exercitatione, frequenti balneo, ubi totum quidem corpus perfricandum est: pręcipue tamen caput, & quidem irino donec insudet: uelandumque postea: nec detegendũ antequam sudor, & calor domi conquierint. tum cibis utendũ acribus & extenuantibus, interpositisque aliquibus diebus ex sinapi gargarizandum.

De suffusione oculorum.

Suffusio quoque, quam Gręci ὑπόχυσιν nominant: interdum oculi potentiæ, qua cernit, se opponit. Quod si inueterauerit, manu curandum est. Inter initia nonnunquam etiam certis obseruationibus discutitur. sanguinem ex fronte uel naribus mittere, in temporibus uenas adurere: gargarizando pituitã euocare: suffumigare oculos acribus medicamentis, inungere expedit. uictus optimus est, qui pituitam extenuat.

De resolutione oculorum, quæ paralysis dicitur.

AC ne resolutio quidem oculorum: quam παράλυσιν Græci nominant, alio uictus modo, uel alijs medicamentis curanda est. Exposuisse tantum genus uitij satis est. Igitur interdum euenit, modo in altero oculo, modo in utroque, aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitiali, aut ex distentione neruorum, qua uehementer oculus ipse concussus est, ut his neque quoquam intendi possit, nec omnino consistat; sed huc illuc'ue sine ratione moueatur, ideoque ne conspectum quidem rerum pręstet.

De mydriasi oculorum.

NON multum ab hoc malo distat id, quod μυδρίασιν Græci uocant. Pupilla effunditur, & dilatatur, aciesque eius hebescit, ac pene difficillime genus id imbecillitatis eliditur. in utraque uero, id est, & paralysi, & mydriasi pugnandum est per eadem omnia, quæ in caligine oculorum præcepta sunt, paucis tantum mutatis, siquidem ad caput irino interdum acetum, interdum nitrum adijciendum est: melle inungi satis est. quidam in posteriore uitio calidis aquis usi, releuatique. quidam sine ulla manifesta causa subito obcæcati sunt. ex quibus nonnulli cum aliquandiu nihil uidissent, repentina profusione alui, lumen receperunt: quo minus alienum uidetur, ex recenti re & interposito tempore medicamẽtis quoque moliri deiectiones, quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

De imbecillitate oculorum.

Præter hæc, imbecillitas oculorum est: ex qua quidam interdiu satis, noctu nihil cernũt, quod in fœminam bene respondentibus menstruis non cadit, sed sic laborantes inungi oportet humore iocineris maxime hircini, si minus caprini, ubi ad assum coquitur, excepto, atque edi quoque ipsum iecur debet. Licet tamen etiam ijsdem medicamentis non inutiliter uti, quæ uel cicatrices, uel aspritudinem extenuant, quidam contrito semine portulacæ mel adijciunt eatenus, ne id ex specillo destillet, eoque inungunt. Exercitationibus, balneo, frictionibus, gargarizationibus ijsdem his quoque utendum est.

Ad oculos qui extrinsecus offenduntur: cum sanguine suffusi sunt.

ET hæc quidem in ipsis corporibus oriuntur. Extrinsecus uero interdum si ictus oculum lædit, ut sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quàm sanguine uel columbę, uel palumbi, uel hirundinis inungere, neque id sine causa fit: cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeque hirundinis. Vnde etiam locus fabulę factus est, aut per parentes, aut id herba chelidonio restitui: quod per se sanescit: eorum ergo sanguis nostros quoque oculos ab externo casu commodissime tuetur, hoc ordine, ut sit hirundinis optimus, deinde palumbi, minime efficax columbæ & illi ipsi & nobis. Supra percussum uero oculum ad inflammationem leniendam nõ est alienum imponere etiam cataplasmata: sed ammoniacus, uel quilibet alius quàm optimus teri debet sic, ut ei paulatim oleum adijciatur, donec crassitudo strigmenti fiat. Id deinde miscendum

eſt cum hordeacea farina: quæ ex mulſo decocta ſit. Facile autem recognitis omnibus, quę medici quoque prodiderunt: apparere cuilibet poteſt, uix ullum ex his, quæ ſupra comprehenſa ſunt: oculi uitium eſſe, quod non ſimplicibus quoque, & promptis remedijs ſubmoueri poſſit:

De aurium morbis, & curationibus. Cap. VII.

Hactenus in oculis ea reperiuntur, in quibus medicamenta plurimum poſſint: ideoq́ue ad aures tranſeundum eſt, quarum uſum proximum à luminibus natura nobis dedit: ſed in his aliquanto maius periculum eſt: nam uitia oculorum intra ipſos nocet. Aurium inflammationes doloresq́ue, interdum etiam ad dementiam, mortemq́ue pręcipitant: quo magis inter initia protinus ſuccurrendū eſt, ne maiori periculo locus ſit. Ergo, ubi primum dolorem aliquis ſenſit: abſtinere, & continere ſe debet. Poſtero die, ſi uehementius malum eſt, caput tondere, idq́ue irino unguento calido perūgere, & operire, at magnus cum febre, uigiliaq́ue dolor exigit, ut ſanguis quoque mittatur. ſi id aliquæ cauſæ prohibent, aluus ſoluenda eſt. Cataplaſmata quoque calida ſubinde mutata proficiunt, ſiue fœni gręci, ſiue lini, ſiue alia farina ex mulſo decocta eſt. recte etiam ſubinde admouentur ſpongię ex aqua calida expreſſæ. tum leuato dolore, ceratum circundari debet ex irino, aut cyprino factum. In quibuſdam tamen melius, quod ex roſa factum eſt, proficit. ſi uehemens inflammatio ſomnum ex toto prohibet, adijci cataplaſmata debēt papaueris corticis fricti atque contriti ſic, ut ex his pars dimidia ſit, eaque tum ſimul ex paſſo mixto decoquatur. In aurem uero infundere aliquod medicamentum oportet, quod ſemper ante tepefieri cōuenit: commodiſſimeq́ue per ſtrigilem inſtillatur. ubi auris repleta eſt: ſuper lana mollis addenda eſt, quæ humorem intus contineat. & hæc quidem communia ſunt. Medicamentum uero eſt & roſę, & radicum harundinum ſuccus, & oleum, in quo lūbrici cocti ſunt, & humor ex amaris nucibus, aut ex nucleo mali perſici expreſſus. compoſita uero ad inflammationem, doloremq́ue leniendum hæc ferè ſunt: caſtorei, papaueris lacrymæ pares portiones conteruntur: deinde adijcitur his paſſum, uel papaueris lacrymæ, croci, myrrhę par modus ſic teritur, ut inuicem modo roſa, modo paſſum inſtilletur, uel id, quod amarum in ægyptia faba eſt, conteritur, roſa adiecta, quibus myrrhæ quoque paulum à quibuſdam miſcetur, uel papaueris lacrymę, aut thus cum muliebri lacte, uel amararum nucum cum roſæ ſucco, uel caſtorei, myrrhę, papaueris lacrymæ pares portiones cum paſſo, uel croci. P. ✱ I. myrrhæ, aluminis ſciſſilis, ſingulorum. P. ✱ Z. quibus cum teruntur, paulatim miſcentur paſſi cyathi tres, mellis minus cyatho: idq́ue ex primis medicamentis eſt, uel papaueris lacryma ex aceto. Licet etiam compoſitione uti Themiſonis, quæ habet caſtorei opopanacis; papaueris lacrymę ex aceto, ſingulorum. P. ✱ II. ſpumæ lycij. P. ✱ IIII. quę contrita paſſo excipiuntur, donec cerati craſſitudinē habeāt, atque ita reponūtur. ubi uſus requiritur, rurſus idē medicamētum adiecto paſſo, ſpecillo teritur. Illud perpetuū eſt, quotieſcūque craſſius medicamentum eſt, q̃ ut in aurem inſtillari poſſit, adijciendum eū eſſe humorem, ex quo id componi debet: donec ſatis liquidum ſit. ſi uero pus quoque aures habent, recte lyciū per ſe infunditur, aut irinū unguentum, aut porri ſuccus cum melle, aut centaureæ ſuccus cū paſſo, aut dulcis punici mali ſuccus in ipſius cortice tepefactus, adiecta myrrhæ exigua parte. Recte etiam miſcentur myrrhæ, quam ſtacten cognomināt, P. ✱ I. croci tantundem, nuces amaræ. ✱ XV. mellis ſeſquicyathus, quæ contrita, cum utendum eſt, in cortice punici mali tepefiant. ea quoque medicamēta. quæ oris exulcerati cauſa cōponuntur, æque ulcera aurium ſanant, quę ſi uetuſtiora ſunt, & multa ſanies fluit, apta compoſitio eſt, quę ad auctorem Eraſiſtratū refertur: piperis. P. ✱ I. croci. P. ✱ I. myrrhæ, myſi cocti, ſingulorū. P. ✱ II. æris cōbuſti. P. ✱ II. hęc ex uino teruntur, deinde ubi inaruerunt, adijciuntur paſſi heminæ tres, & ſimul coquuntur, cum utendum eſt, adijcitur his mel, & uinū. Eſt etiam Ptolemæi chirurgi medicamentū, quod habet lẽtiſci. P. ✱ I. gallæ. P. ✱ I. omphacij. P. ✱ I. ſuccū punici mali. Eſt Menophili ualidum admodum, quod ex his conſtat: piperis longi. P. ✱ I. caſtorei. P. ✱ II. myrrhæ, croci, papaueris lacrymæ, nardi ſyriaci, thuris, malicorij, ex ægyptia faba partis interioris, nucum amararum, mellis quàm optimi, ſingulorū. P. ✱ IIII. quibus cum teruntur, adijcitur acetum quàm acerrimum, donec craſſitudo in his paſſi fiat. Eſt Cratonis, cinnamomi, caſiæ, ſingulorum. P. ✱ I. lycij, nardi, myrrhę, ſingulorum. P. ✱ I. aloes. P. ✱ II. mellis cyathi tres, uini ſextarius, ex quibus uinum cū lycio decoquitur: deinde his alia miſcentur: at ſi multum puris, maluſq́ue odor eſt, æruginis raſæ, thuris, ſingulorū. P. ✱ II. mellis cyathi duo, aceti quattuor ſimul incoquuutur: ubi utendum eſt, dulce uinum miſcetur, aut aluminis ſciſſilis, papaueris lacrymæ, acaciæ ſucci par pondus miſcetur: hiſq́ue adijcitur hyoſcyami ſucci dimidio minor quàm unius ex ſuperioribus portio: eaque trita ex uino diluuntur. per ſe quoque hyoſcyami ſuccus ſatis proficit. Commune uero auxilium aduerſus omnes aurium caſus: iamque uſu comprobatum Aſclepiades compoſuit. In eo ſunt cinnamomi, caſiæ, ſingulorum. P. ✱ I. flores iunci rotundi, caſtorei, albi piperis longi, amomi, myrobalani, ſingulorū ſcrupuli duo, thuris maſculi, nardi ſyriaci, myrrhæ pinguis, croci, ſpumæ nitri, ſingulorum. P. ✱ II. quæ ſeparatim contrita, rurſus mixta ex aceto conteruntur: atque ita condita, ubi utendū eſt, aceto diluūtur. eodem modo cōmune auxilium auribus laborātibus eſt. Polybi ſphragis ex dulci uino liquata: quę compoſitio priore libello continetur. quod ſi & ſanies profluit, & tumor eſt, non alienū eſt, mixto uino per oricularium clyſterem eluere, & tum infundere uinum auſterum cum roſa mixtum: cui ſpodij paulum ſit adiectum, aut lycium cum lacte, aut herbæ ſanguinalis ſuccum cum roſa, aut mali punici ſuccum cum exigua parte myrrhæ: ſi ſordida quoque ulcera ſunt, melius mulſo eluuntur.

& tum

& tum aliquod ex his quæ supra scripta sunt, quod mel habeat, infunditur: si magis pus profluit, & caput utique tondendum est, & multa calida aqua perfundendum, & gargarizandum, & usque ad lassitudinem ambulandum, & cibo modico utendum est. si cruor quoque ex ulceribus apparuit, lycium cum lacte debet infundi, uel aqua, in qua rosa decocta sit, succo aut herbæ sanguinalis, aut acaciæ adiecto. quòd si super ulcera caro increuit, ea'que mali odoris sanguinem fundit, aqua tepida elui debet, tum infundi id, quod ex thure, & ærugine, & aceto, & melle fit: aut mel cum ęrugine incoctum: squama quoque æris cum sandaraca contrita per fistulam recte instillatur.

Aduersus aurium uermes.

VBI uero uermes orti sunt, si iuxta sunt protrahendi oriculario specillo sunt: si longius, medicamentis enecandi, cauendum'que, ne postea nascantur. ad utrûque proficit album ueratrum cum aceto contritum: flui quoque aurem oportet uino, in quo marrubium decoctum sit. sic emortui uermes in primam auris partem prouocabuntur: unde facillime educi possunt.

Ad compressa aurium foramina.

SIN foramen auris compressum est, & intus crassa sanies subest, mel quâm optimum addendû est: si id parum proficit, mellis cyatho & dimidio ęruginis rasę. P. ✳ II. adijciendum est: incoquendum'que, & eo utendum. Iris quoque cum melle idem proficit. Item mellis, & rosę scrupuli duo. Item galbani. P. ✳ II. myrrhę cum melle, & fellis taurini, singulorum. P. ✳ II. uinû quantum satis est ad myrrham diluendam.

Ad grauem auditum.

VBI uero grauius aliquis audire cœpit, quod maxime post longos capitis dolores euenire consueuit: in primis aurem ipsam considerare oportet. Apparebit enim aut crusta qualis super ulcera innascitur, aut sordium coitus: si crusta est, infundendum est aut oleum calidum, aut cum melle ærugo, uel porri succus, aut cum mulso nitri paulum, atque ubi crusta à corpore iam recedit, eluenda auris aqua tepida est: quo facilius ea per se diducta, oriculario specillo protrahatur. si sordes ęque molles sunt, eodem specillo eximendæ sunt. at si duræ sunt: acetum, & cum eo nitri paululum conijciendum est. Cum'que emollitę sunt, eodem modo elui aurem, purgari'que oportet. quòd si capitis grauitas manet: attondendum idem, & leniter, sed diu perfricandum est, adiecto uel irino, uel laureo oleo sic, ut utrilibet paululum aceti misceatur, tû diu ambulandum, leniter'que post unctionem aqua calida caput fouendû: Cibis'que utendum ex imbecillissima & media materia, magis'que assumendæ dilutę potiones: nonnunquam gargarizandum est. Infundendum autem in aurem castoreum cum aceto, & laureo oleo, & succo radiculæ corticis, aut cucumeris agrestis succus adiectis contritis rosæ folijs, immaturæ quoque uuæ succus cum rosa instillatus aduersus surditatem satis proficit.

Ad sonitum aurium intra se ipsas.

ALIVD uitij genus est: ubi aures intra seipsas sonant, atque hoc quoque fit, ne externum sonum accipiant: leuissimum est, ubi id ex grauedine est. peius: ubi ex morbis, capitis'ue lôgis doloribus incidit. Pessimum: ubi magnis morbis uenientibus, maximeque comitiali: prouenit. Si ex grauedine est: purgare aurem oportet, & spiritum côtinere, donec inde humor aliquis expumet: si ex morbo uel capitis dolore, quod ad exercitationem, frictionem, perfusionem, gargarizationemque pertinet, eadem facienda sunt: cibis non utendum nisi extenuantibus: in aurem dandus radiculæ succus cum rosa, uel cû succo radicis ex cucumere agresti, uel castoreum ex aceto & laureo oleo. ueratrum quoque cum aceto conteritur, deinde melle cocto excipitur, & inde collirium factum in aurem demittitur: si sine his cœpit, ideoque nouo metu terret, in aurem dari debet castoreum cum aceto uel irino, uel laureo oleo, aut huic mixtum castoreum cum succo nucum amararum, aut myrrha & nitrum, cum rosa & aceto. Plus tamen in hoc quoque proficit uictus ratio: eademque facienda sunt: quæ supra comprehensi: cum maiore quoque diligentia, & præterea, donec his sonus finiatur, à uino abstinendum. quòd si simul & sonus & inflâmatio, laureum oleû coniecisse abunde est, aut id quod ex amaris nucibus exprimitur: quibus quidã uel castoreû, uel myrrham miscent.

Ad ea, quæ in aurem inciderunt extrahenda.

SOLET etiam interdû in aurê aliquid incidere, ut calculus, aliquod'ue animal. Si pulex intus est, compellendum eo' lanæ paulum est, quo ipse is subit, & simul extrahitur, si non est secutus, aliud'ue animal est, specillû lana inuolutum in resinã quàm glutinosissimam, maximeque terebinthinã demittendû, idque in aurem conijciendum, ibi'que uertendû est. Vtique.n. comprehendet & eximet: sin aliquid exanime est: specillo oriculario protrahendû est, aut hamulo retuso, paulû recuruato, si ista nihil, pficiunt, potest eodê modo resina protrahi, sternutamêta quoque admota id cômode elidunt, aut oriculario clystere aqua uehemêter intus côpulsa, tabula quoque collocatur media inhærês capitibus utrinque pêdentibus, super'que eã homo deligatur in id latus uersus, cuius auris eo modo laborat sic, ut extra tabulã emineat. Tum malleo caput tabulę, quod à pedibus est, feritur: atque ita côcussa aure, id quod inest, excidit.

De narium morbis, & curationibus. Cap. VIII.

NARES uero intus exulceratas fouere oportet uapore aquæ calidę, id est spógia expressa atque admota: fit & subiecto uase oris angusti, calida aqua repleto. Post id fomentum illinenda ulcera sunt, aut plumbi recremento, aut cerussa, aut argenti spumam cum quolibet horum aliquis conterit: eíque, dũ teritur inuicem uinum & oleum myrteum adijcit, donec mellis crassitudinem fecerit. si autem ea ulcera circa nares sunt, pluresque crustas, & odorem fœdum habent, quod genus Græci ὀζαίνα appellant: sciri quidem debet, uix ei malo posse succurri. Nihilominus tamen hæc tentari possunt, ut caput ad cutẽ tondeatur, assiduéque uehementer perfricetur, multa calida aqua perfundatur, multa ei deambulatio sit, cibus modicus, neque acer, neque ualentissimus, tum in narem ipsam mel cum exiguo modo resinę terebinthinę conijciatur, quod specillo quoque inuoluto lana fit, attrahaturque spiritu is succus, donec in ore gustus eius sentiatur, sub his enim crustę resoluuntur, quę tum per sternutamenta elidi debent, puris ulceribus uapor aquæ calidæ subijciendus est, deinde adhibendum, aut lycium ex uino dilutũ, aut amurca, aut omphacium, aut mentę, aut marrubij succus, aut atramentum sutorium, quod candens factum, deinde contritum sit, aut interior scyllæ pars contrita sic, ut horum cuilibet mel adijciatur, cuius cæteris admodum exigua pars esse debet: in atramento sutorio tanta, ut ea mixtura liquida fiat, cum scylla utique pars maior, inuoluendumque lana specillum est, & in eo medicamento intinguendum, eoque ulcera implẽda sunt: rursusque linamẽtum inuolutum, & oblongum eodem medicamento illinendũ, demittendumque in narem est, & ab inferiore parte leniter deligandum: idque per hyemem & uer bis die, per æstatem & autumnum, ter die fieri debet, interdum uero etiam in naribus carũculæ quędam similes muliebribus mãmis nascuntur, hæque imis partibus, quæ carnosissimæ sunt, inhærent. Has curare oportet medicamentis adurentibus, sub quibus ex toto consumuntur: Polypus uero est carũcula modo alba, modo subrubra, quę narium ossi inhęret, & modo ad labra pendens narem implet, modo retro per id foramen, quo spiritus à naribus ad fauces descendit, adeo increscit, uti post uuam conspici possit, strangulatque hominẽ maxime austro aut euro flante, feréque mollis est, raro dura, eáque magis spiritum impedit, & nares dilatat, quę ferè καρκινώδης est: itaque attingi non debet. illud aliud genus ferè quidem ferro curatur, interdum tamen inarescit, si addita in narem per linamentum, aut penicillum ea compositio est, quæ habet minij sinopici, chalcitis, calcis, sandaracę, singulorum. P. ⚹ I. atramenti sutorij. P. ⚹ II.

De dentium dolore, & curationibus. Cap. IX.

IN dentium autem dolore, qui ipse quoque maximis tormentis annumerari potest, uinum ex toto circuncidendum est. cibo quoque primo abstinendum, deinde eo modico, mollíque utendum, ne mãdentis dentes irritet, tum extrinsecus admouendus per spongiam uapor aquæ calidæ, imponendumque ceratum ex cyprino, aut irino factum, lanáque id comprehendendũ, caputque uelandum est. quod si grauior is dolor est: utiliter & aluus ducitur, & calida cataplasmata super maxillas inijciuntur, & ore humor calidus cum medicamentis aliquibus continetur, sæpiusque mutatur: cuius rei causa & quinque folij radix in uino mixto coquitur, & hyoscyami radix, uel in posca, uel in uino mixto coquitur sic, ut paulum his salis adijciatur, & papaueris non nimium aridi cortices, & mãdragoræ radix eodem modo. sed in his tribus utique uitãdum est, ne quod haustum erit, deuoretur: ex populo quoque alba cortex radicis in hunc usum in uino mixto recte coquitur, & in aceto cornu ceruinum rasum, & nepeta cum teda pingui: ac ficus item pinguis, uel in mulso, uel in aceto, & melle: ex quibus cum ficus decocta est, is humor percolatur. Specillum quoque lana inuolutum in calidum oleum demittitur, eoque ipso dens fouetur. quinetiam quędam quasi cataplasmata in dentem ipsum illinuntur: in quem usum ex malo punico acido, atque arido malicorij pars interior cum pari portione, & gallæ & pinei corticis conteritur, miscetúrque his minium, eaque contrita aqua pluuiatili coguntur, aut panacis, papaueris lacrymæ, peucedani, uuæ taminiæ sine seminibus pares portiones conteruntur, aut galbani partes tres, papaueris lacrymę pars quarta. Quidquid dentibus admotum est, nihilo minus supra maxillam ceratum, quale supra posui, esse debet: lana obtectum, quidam etiam myrrhę, cardamomi, singulorum. P. ⚹ I. croci, pyretri, ficorum partes, singulorum. P. ⚹ IIII. Sinapis. P. ⚹ VIII. contrita linteolo illinunt, imponuntque in humero partis eius, qua dens dolet: si is superior est, à scapulis: si inferior, à pectore: idque dolorem leuat: & cum leuauit, protinus submouendum est: si uero exesus est dens, festinare ad eximendum eum, nisi res coegit, non est necesse: sed cum omnibus fomentis, quæ supra posita sunt, adijciendæ quædam ualentiores compositiones sunt, quæ dolorem leuant: quales hæ sunt. habet autem papaueris lacrymæ. P. ⚹ I. piperis. P. ⚹ II. psoreos. P. ⚹ X. quæ contrita galbano excipiuntur, idque circundatur: aut Menemachi maxime ad maxillares dentes: in qua sunt croci. P. ⚹ I. cardamomi, thuris, fuliginis: ficorum partes, pyretri, singulorum. P. ⚹ IIII. sinapis. P. ⚹ VIII. Quidam autem immiscent pyretri, piperis, elaterij, singulorum. P. ⚹ I. aluminis scissilis: papaueris lacrymę, uuę taminiæ, sulphuris ignem non experti, bituminis, lauri baccarum, sinapis, singulorum. P. ⚹ II. Quòd si dolor eximi eum cogit, & piperis semen cortice liberatum, & eodem modo bacca hederæ coniecta in id foramen, dentem findit, is'que forte stans excidet: & plani piscis, quam pasti-

nacam nostri, τερηδὼν Græci uocant, aculeus torquetur: deinde conteritur, resinaque excipitur, quæ dentis circundata hunc soluit: & alumen scissile in id foramen coniectum dentem citat: sed id tamen inuolutum in lanula demitti commodius est, quia sic dente seruato dolorem leuat. Hæc à medicis accepta sunt: sed agrestium experimento cognitum est, cum dens dolet, herbam mentastrum cum suis radicibus uelli debere, & in peluem conijci, supraque aquam infundi, collocarique iuxta sedentē hominem undique ueste contectum: tum in peluem candentes silices demitti sic, ut aqua tegantur, hominemque eum hiante ore uaporem excipere, ut supra dictum est undique inclusum. nam & sudor plurimus sequitur, & per os continens pituita defluit, idque sæpe longiorem, sæpe annuam ualetudinem bonam præstat.

De tonsillis, & earum cura. Cap X.

SI uero tonsillæ sine exulceratione per inflammationē intumuerūt, caput uelandum est extrinsecus: is locus uapore calido fouendus. multa ambulatione utendum, caput in lecto sublime habendum, gargarizadumque est ex reprimentibus. radix quoque ea, quā dulcem appellant, contusa, & in passo, mulso'ue decocta idem præstat. leniterque quibusdam medicamentis eas illini non alienum est: quæ hoc modo fiunt. ex malo punico dulci succus exprimitur, & eius sextarius in leni igne coquitur, donec ei mellis crassitudo sit: tum croci, myrrhæ, aluminis scissilis, singulorum. P. ✱ II. per se conteruntur, paulatimque his adijciuntur uini lenis cyathi duo, mellis unus: deinde priori succo ista miscentur, & rursus leniter incoquuntur: aut eiusdem succi sextarius eodem modo coquitur, atque eadem ratione trita ei adijciuntur: hæc nardi. P. ✱ V. omphacij. P. ✱ I. cinnamomi, myrrhæ, casiæ, singulorum. P. ✱ I. eadem autem hæc & auribus & naribus purulentis accommodata sunt. Cibus quoque in hac ualetudine lenis esse debet ne exasperet, quòd si tanta inflammatio est, ut spiritum impediat, in lecto conquiescendum, à cibo abstinendum, neque assumendum quidquam præter aquam calidam est: aluus quoque ducenda est, gargarizandum ex fico & mulso: illinendum mel cum omphacio, intrinsecus admouendus, sed aliquāto diutius uapor aquæ calidæ, donec ea suppurent, & per se aperiantur, si pure substante non rumpuntur hi tumores, incidendi sunt, deinde ex mulso calido gargarizandum ex fico, at si modicus quidē tumor & exulceratio est, fursurum cremori ad gargarizandum paulū mellis adijciendum est, illinendaque ulcera hoc medicamento. passi quàm dulcissimi tres heminæ ad unam coquuntur, tum adijcitur thuris. P. ✱ I. croci, myrrhæ, singulorum. P. ✱ I. leuiter'que omnia rursus feruescunt. ubi pura ulcera sunt, eodem fursurum cremore, uel lacte gargarizādū est. atque hic quoque cibis lenibus opus est, quibus adijci dulce uinū potest.

De oris ulceribus, & curationibus, & quæ anthera sint. Cap XI.

Vlcera autem oris, si cum inflammatione sunt, & parum pura ac rubicunda sunt, optime his medicamentis curantur, quæ supra posita ex malis punicis fiunt, continendusque sæpe ore reprimens cremor, cui paulum mellis sit adiectum, utendum ambulationibus, & non acri cibo. simulatque uero pura ulcera esse cœperunt, lenis humor, interdum etiam quàm optima aqua ore continenda est. prodestque assumptum pyrum mitium, pleniorque cibus, dum acribus uacet. inspergique ulcera debent alumino scissili, cui dimidio plus gallæ immaturæ sit adiectum. si iam crustas habent, quales in adustis esse consuerunt, adhibendæ sunt hæ compositiones, quas Græci ἀνθηρὰς nominant. Iunci quadrati, myrrhæ sandaracæ, singulorum. P. ✱ IIII. aluminis pares portiones, aut croci, myrrhę, singulorum. P. ✱ II. iridis, aluminis, scissilis, sandaracę, singulorum. P. ✱ IIII. iunci quadrati. P. ✱ VIII. aut gallę, myrrhę, singulorum. P. ✱ II. aluminis, scissilis. P. ✱ II. rosę foliorum. P. ✱ IIII. quidam autem croci. P. ✱. aluminis, scissilis, myrrhę, singulorum. P. ✱ I. sandaracę. P. ✱ II. iunci quadrati. P. ✱ IIII. miscent. Priora arida insperguntur, hoc cum melle illinitur, neque ulceribus tantum, sed etiam tonsillis. Verum ea longe periculosissima ulcera sunt, quas ἄφθας Gręci appellant, sed in pueris. hos enim sępe consumunt, in uiris & mulieribus idem periculum non est. Hęc ulcera à gingiuis incipiunt, deinde palatum, totumque os occupant, tum ad uuam, faucesque descendunt. quibus obsessis non facile fit, ut puer conualescat. ac miserius etiam est, si lactans adhuc infans est, quo minus imperari remedium aliquod potest, sed in primis nutrix cogenda est exerceri ambulationibus, his'que operibus, quę superiores partes mouent, mittenda in balneum, iubendaque ibi calida aqua mammas perfundere, tum alenda cibis lenibus, & his qui facile non corrumpuntur. Potiones, si febricitat puer, aquę, si sine febre est, uini diluti. Ac si aluus nutrici substitit, ducenda est. Si pituita eius in os coit, uomere debet. Tum ipsa ulcera perungenda sunt melle, cui rhus, quem syriacum uocāt, aut amarę nuces adiectę sunt, uel mixtis inter se rosę folijs aridis, pineis nucleis, mētę colliculo, melle, uel eo medicamento, quod ex moris fit, quorum succus eodem modo quo punici mali ad mellis crassitudinem coquitur, eademque ratione ei crocum, myrrha, alumen, uinum, mel miscetur, Neque quidquam dandum, ad quod humor euocari possit. Si uero iam firmior puer est, gargarizare debet his fere', quæ supra comprehensa sunt. at si lenia medicamenta in eo parum proficiunt, adhibenda sunt ea, quæ adurendo crustas ulceribus inducant, quale est scissile, alumen, uel chalcitis, uel atramentum sutorium: prodest etiam fames & abstinentia, quanta maxime imperari potest. Cibus debet esse lenis. Ad purganda tamen ulcera interdum caseus ex melle recte datur.

De gingiuarum ulceribus. Cap. XII.

Gingiuæ quoque ulcera non alijs medicamentis egent, quàm quæ prima parte superioris capitis exposita sunt: sed quæ in latere eius nascuntur, diutissime durant. Videndumque est, num contra dens aliquis acutior sit, qui sanescere sæpe ulcus eo loco nou sinit: ideoque limandus est. solent etiam interdum iuxta dentes gingiuis tubercula quædam oriri dolentia, παρουλίδας Græci appellant. hæc initio leniter sale contrito perfricare oportet, aut inter se mixtis sale fossili, combusto cupresso, nepeta, deinde eluere os cremore lenticulæ, & inter hæc hiare: donec pituitæ satis profluat. In maiore uero inflammatione ijsdem medicamentis utendum est: quæ ad ulcera oris supra posita sunt, & mollis linamenti paulum inuoluendum aliqua compositione ex his, quas ἀνθηρὰς uocari dixi, demittendumque id inter dentem, & gingiuam: quod si durior erit, & id prohibebit, extrinsecus admouendus erit spongiæ uapor calidus, imponendumque ceratum. Si suppuratio se ostendet 1 diutius eo uapore utendum erit, & continendum ore calidum mulsum, in quo ficus decocta sit. Itemque subcrudum incidendum, ne si diutius ibi pus permanserit: os lædat. quòd si maior is tumor est, commodius totus exciditur, sic, ut ex utraque parte dens liberetur. Pure exempto, si leuis plaga est, satis est ore calidam aquam continere, & extrinsecus fouere eodem uapore: si maior est, lẽticulæ cremore: uti hisdem medicamentis, quibus cætera ulcera oris curantur: alia quoque ulcera in gingiuis plerunque oriuntur: quibus eadem quæ in reliquo ore succurrunt. maxime tamẽ mandere ligustrum oportet, succumque eum ore continere. Fit etiam interdum, ut ex gingiuæ ulcere, siue παρουλὶς fuit, siue non fuit, diutius pus feratur: quod aut dente corrupto, aut fracto uel aliter uitiato osse, maximeque id per fistulam uenire consueuit. ubi incidit, locus aperiendus, dens eximendus, testa ossis, si qua excessit recidenda est: si quid uitiosi est, radendum. post quæ quid fieri debeat, supra in aliorum ulcerum curatione comprehensum est: si uero à dentibus gingiuæ recedunt. eædem ἀνθηραὶ succurrunt. Vtile est etiam pira, aut mala non permatura mandere, & ore eum humorem continere. Idemque præstare non acre acetum in ore retentum potest.

De uuæ morbo & curatione. Cap. XIIII.

VVAE uehemens inflammatio terrere quoque debet: itaque in hac & abstinentia necessaria est, & sanguis recte mittitur: & si id aliqua res prohibet, aluus utiliter ducitur, caputque super hæc uelandũ, & sublimius habendum est: tum aqua gargarizandum, in qua simul rubus, & lenticula decocta sit. Illinenda autem ipsa uua uel omphacio, uel galla, uel alumine scissili sic, ut cuilibet eorum mel adijciatur. Est etiam medicamentum huic aptum, quod Andronium appellatur, cõstat ex his: alumine scissili: squama æris rubri: atramento sutorio, galla, myrrha, mysi: quę per se contrita, mixtaque rursus paulatim adiecto uino austero teruntur, donec is mellis crassitudo sit. ubi horum aliquo illita uua est, chelidonię quoque succo per cochlear illita uua maxime prodest. Fere multa pituita decurrit, cumque ea quieuit, ex uino calido gargarizandum, quod si minor in ea inflammatio, laser terere, eique adijcere frigidam aquam satis est, eamque aquam cochleario exceptam ipsi uuę subijcere, ac mediocriter eam tumentem aqua quoque frigida eodem modo subiecta reprimit. Ex eadem autem aqua gargarizandum quoque est, quę uel cum lasere, uel sine eo hac curatione uuę subiecta est.

De cancro oris. Cap. XV.

SI quando autem ulcera oris cancer inuasit, primum considerandum est, num malus corporis habitus sit, eique occurrendum. deinde ipsa ulcera curanda. quòd si in summa parte id uitium est, satis proficit ἀνθηρὰ humido ulceri arida inspersa, sicciore, cum exigua parte mellis illita, si paulo altius, chartę combustę partes duę, auripigmenti pars unã, si penitus malum descendit: chartæ combustę partes tres, auripigmenti, pars quarta, aut pares portiones salis fricti & iridis frictæ: aut item pares portiones chalcitidis, calcis, auripigmenti. Necessarium autem est linamentum in rosa tingere: & super adurentia medicamenta imponere, ne uicinum, & sanum locum lædant, quidam etiam in acris aceti heminam frictum salem cõijciunt, donec tabescere desinat: deinde id acetum coquunt, donec exsiccetur: eumque salem contritũ inspergunt. quoties autem medicamentum inijcitur, & ante, & post: os diluendum est uel cremore lenticulæ, uel aqua: in qua aut eruum, aut oleæ, aut uerbenæ decoctę sint sic, ut cuilibet eorum paulum mellis misceatur. acetum quoque ex scylla retentum ore, satis aduersus hęc ulcera proficit: ex aceto cocto sali, sicut supra demonstratum est, rursus mixtum acetum: sed & diu continere utrumlibet, & id bis, aut ter die facere, prout uehemens malum est, necessarium est. quòd si puer est, cui id incidit, specillum lana inuolutum in medicamentum demittendum est, & super ulcus tenendum, ne per imprudentiam adurẽtia deuoret. Et si dolor in gingiuis est, mouenturque aliqui dentes, refici eos oportet: nam curationes uehementer impediunt. si nihil medicamenta proficient, ulcera erunt adurenda: quod tamen in labris ideo non est necessarium, quoniam excidere commodius est. & id quidem ęque adustum, atque excisum sine ea curatione, quę corpori manu adhibetur, impleri non potest. Gingiuarum uero ossa, quę hebetia sunt, in perpetuum ustione nudantur. neque enim postea caro increscit. Imponenda tamen adustis lenticula

est,

est, donec sanitatem, qualis esse potest, recipiant.

De parotibus, quæ sub auribus oriuntur. Cap. XVI.

HAEC in capite fere' medicamentis egent. Sub ipsis uero auribus oriri παρωτίδες solent, modo in secunda ualetudine ibi inflammatione orta, modo post longas febres, illuc impetu morbi conuerso. Id abscessus genus est: itaque nullam nouam curationem desiderat: animaduersionem tantummodo hanc habet necessariam: quia si sine morbo id intumuit, primum reprimentium experimentum est, si ex aduersa ualetudine, illud inimicum est, maturarique & quàm primum aperiri commodius est.

De umbilici prominentis curatione. Cap. XVII.

AD umbilicos uero prominentes, ne manu, ferroque utendum sit: ante tentandum est, ut abstineat: aluus his ducatur, imponatur super umbilicum id, quod ex his constat. Cicutæ, & fuliginis, singulorum. P. ✳ I. cerussæ elotæ. P. ✳ IIII. plumbi eloti. P. ✳ VIII. ouis duobus, quibus etiam solani succus adijcitur. Hoc dilutius impositum esse oportet, & interim conquiescere hominem, cibo modico uti sic, ut uitentur omnia inflantia.

De obscenarum partium uitijs, & curationibus. Cap. XVIII.

Proxima sunt ea, quæ ad partes obscenas pertinent, quarum apud græcos uocabula & tolerabilius se habent, & accepta iam usu sunt cum omni fere' medicorum uolumine atque sermone iactentur, apud nos fœdiora uerba ne consuetudine quidem aliqua uerecundius loquentium accommodata sunt. ut difficilis hæc explanatio sit, simul & pudorem & artis præcepta seruantibus. neque tamen ea res à scribendo deterrere me debuit. Primum ut omnia, quæ salutaria accepi, comprehenderem, dein quia in uulgus eorum curatio etiam præcipue cognoscenda est, quæ inuitissimus quisque alteri ostendit.

De colis morbis, & curationibus.

Igitur si ex inflammatione coles intumuit, reducique summa cutis, aut rursus induci non potest, multa calida aqua fouendus locus est. Vbi uero glans contecta est, oriculario quoque clystere inter eam cutemque aqua calida inserenda est. Si mollita sic & extenuata cutis ducenti paruit, expeditior reliqua curatio est, si tumor uicit, imponenda est uel lenticula, uel marrubium, uel oleæ folia ex uino cocta sic, ut cuilibet eorum, dum teritur, mellis paulum adijciatur, sursumque coles ad uentrem deligādus est. quod in omni curatione eius necessarium est, isque homo continere se debet, & abstinere à cibo, & potione aquæ tantum. siti uindicari. à postero die rursus adhibendum hisdem rationibus aquæ fomentum est, & cum ui quoque experiundum, an cutis sequatur, eaque si non parebit, leniter summa scalpello concidenda erit, nam cum sanies profluxerit, extenuabitur his locus, & facilius cutis ducetur. Siue autem hoc modo uicta erit, siue nunquam repugnauerit, ulcera uel in cutis ulteriore parte, uel in glande, ultra'ue eam in cole reperientur, quæ necesse est, aut pura sicca'ue sint, aut humida & purulenta. si sicca sunt, primum aqua calida fouenda sunt, deinde imponendum lycium ex uino est, aut amurca cocta cum eodem, aut cum rosa butyrum, si leuis is humor est, uino eluenda sunt, tum butyri & rosæ mollis paulum, & resinæ terebinthinæ pars quarta adijcienda est, eoque utendum, aut si pus ex his profluit, anteomnia elui mulso calido debet. tum imponi piperis. P. ✳ I. myrrhæ. P. ✳ II. croci, mysi cocti singulorum. P. ✳ II. quæ ex uino austero coquuntur, donec mellis crassitudinem habeant. Eadem autem compositio tonsillis, uuæ madentiori, nariumque ulceribus accommodata est. Aliud ad eam, piperis. P. ✳ I. myrrhæ. P. ✳ I. croci. P. ✳ II. mysi cocti. P. ✳ I. æris combusti. P. ✳ II. quæ primū ex uino austero conteruntur, deinde ubi inaruerunt: iterum teruntur ex passi tribus cyathis, & incoquuntur, donec uisci crassitudinem habeant. Aerugo quoque cum cocto melle, & ea quæ ad oris ulcera supra comprehensa sunt, curant: aut Erasistrati compositio, aut Cratonis recte super purulenta naturalia imponitur. folia quoque oleæ ex nouem cyathis uini coquuntur. his adijcitur aluminis scissilis. P. ✳ IIII. lycij. P. ✳ VIII. mellis sesquicyathus, ac si plus puris est, id medicamentum ex melle, si minus, ex uino diluitur. Illud perpetuum est, post curationem, dum inflammatio manet, quale supra positum est, cataplasma supra dare, & quotidie ulcera eadē ratione curare, quod si pus & multum & cum malo odore cœpit profluere, elui cremore lenticulæ debet sic, ut ei mellis paulum adijciatur, aut oleæ, aut lentisci folia, uel marrubium decoquendum est. eoque humore eodem modo cum melle utendum, imponendaque eadem, aut etiam omphacium cum melle, aut id quod ex ærugine & melle ad aures fit, aut compositio Andronis, aut ἀνθηρὰ sic, ut ei paulum mellis adijciatur. quidam ulcera omnia, de quibus adhuc dictum est, lycio ex uino curant. Si uero ulcus latius atque altius serpit, eodem modo elui debet, imponi uero, aut ærugo, aut omphaciū cum melle, aut Andronis cō positio, aut marrubij, myrrhæ, aut croci aluminis scissilis cocti, rosæ foliorū aridorū, gallæ singulorum. P. ✳ I. minij sinopici. P. ✳ II. quæ per se singula primū teruntur, deinde iūcta iterum melle adiecto, donec liquidi cerati crassitudinem habeant: tum in æneo uase leniter coquuntur, ne superfluant, cū iam guttæ

indurescunt, uas ab igne remouetur, idque medicamentum, pro ut opus est, aut ex melle, aut ex uino liquatur. Idem autem per se etiam ad fistulas utile est. Solet etiam interdum ad neruos ulcus descendere: profluitque pituita multa, sanies tenuis malique odoris, non cocta, aut aquæ similis, in qua caro recēs lota est. doloresque is locus, & punctiones habet: id genus quamuis inter purulenta est, tamen lenibus medicamentis, curandum est: quale est emplastrum tetrapharmacum ex rosa liquatum sic, ut thuris quoque paulum ei misceatur: aut id quod ex butyro, rosa, resina, melle fit. supra uero à me positum est. præcipueque id ulcus multa calida aqua fouendum est, uelandumque, neque frigori committendum. Interdum autem per ipsa ulcera coles sub cute exesus sic, ut glans excidat. sub quo casu cutis ipsa circuncidenda est. perpetuumque est, quoties glans, aut ex cole aliquid, uel excidit, uel abscinditur: hanc non esse seruandam, ne considat, ulcerique agglutinetur, ac neque reduci possit postea, & fortasse fistulam quoque urinæ cludat. Tubercula etiam, quæ φύματα Græci uocant circa glandem oriuntur, quæ uel medicamentis, uel ferro aduruntur, & cū crustæ exciderunt, squama æris inspergitur, ne quid ibi rursus increscat.

De cancri, qui in cole nascitur, curatione.

HAEC citra cancrum sunt, qui cum in reliquis partibus, tum in his quoque uel præcipue ulcera infestat. incipit à nigritie, quæ si cutem occupauit: protinus specillum subijciendum, eaque incidenda est: deinde oræ uulsella prehendendæ: tum quidquid corruptum est: excidendū sic, ut ex integro quoque paulum demat, idque adurendum. quoties quid ustum est, id quoque sequitur, ut imponenda lenticula sit: deinde ubi crustæ exciderūt, ulcera sic, ut alia curentur. at si cancer ipsum colem occupauit: inspergenda aliqua sunt ex adurentibus, maximeque id quod ex calce, chalcitide, auripigmento componitur. si medicamenta uincuntur, hic quoque scalpello quidquid corruptum est sic, ut aliquid etiam integri trahat, præcidi debet. illud quoque æque perpetuū est, exciso cancro uulnus esse adurendū, sed siue ex medicamentis, siue ex ferro crustæ occaluerūt, magnum periculū est, ne his decidentibus ex cole profusio sanguinis insequatur: ergo longa quiete & immobili pene corpore opus est, donec ex ipso crustæ pure leniter resoluantur. at si uel uolens aliquis, uel imprudens, dum ingreditur immature, crustas diduxit, & fluit sanguis, frigida aqua adhibenda est. si hæc parum ualet, decurrendum est ad medicamenta, quæ sanguinem supprimunt. si ne hæc quidem succurūt, aduri diligenter & timide debet, neque ullo postea motu dandus idem periculo locus est.

De phagedæna in cole nascentis curatione.

Nonnunquam etiam id genus ibi cancri, quod φαγέδαινα à Græcis nominantur, oriri solet, in quo minime differendum: sed protinus ijsdem medicamentis occurrendum est, & si parum ualent: ferro adurendum. quædam etiam nigrities est, quæ non sentitur & serpit, ac si sustinuimus usque ad uesicam tendit: neque succurri postea potest. si id in summa glande circa fistulam urinæ est, prius in ea tenue specillum demittendum est, ne claudatur: deinde id ferro adurendum: si uero alte penetrauit, quidquid occupatum est, præcidendum est. cæterum eadem, quæ in alijs cancris, facienda sunt.

De carbunculo, qui in cole nascitur.

Occalescit etiam in cole interdum aliquid: idque omne pene sensu caret: quod ipsum quoque excidi debet. Carbunculus autē ibi natus, ut primum apparet, oriculario clystere eluendus est: deinde ipse quoque medicamentis urendus, maximeque chalcitide cum melle, aut ærugine cum cocto melle, aut ouillo stercore & contrito cum eodem melle: ubi is excidit, liquidis medicamentis utendum est, quæ ad ora ulceribus componuntur.

De testiculorum morbis, & eorum curatione.

IN testiculis uero si qua inflammatio sine ictu orta est: sanguis ex talo mittendus est: à cibo abstinendum: imponendum ex faba farina ex mulso cocta cum cumino contrito ex melle cocto, aut contritū cuminum cum cerato ex rosa facto: aut lini semen frictum, contritum, & in mulso coctum, aut tritici farina ex mulso cocta cum cupresso, aut lilij radix contrita, aut si ijdem indurvuerunt, imponi debet lini uel fœni græci semen ex mulso coctum, aut ex cyprino ceratum, aut similia ex uino contrita, cui paulum croci sit adiectum. si uetustior iam durities est, maxime proficit cucumeris agrestis radix ex mulso cocta, deinde contrita. si ex ictu tument, sanguinem mitti necessarium est, magisque, si etiam liuent. Imponendum uero utrumlibet ex his, quæ cum cumino componuntur, supraque proposita sunt: aut ea compositio, quæ habet nitri cocti. P. ⚹ I. resinæ pineæ, gummi, singulorum. P. ⚹ II. uuæ taminiæ sine seminibus. P. ⚹ IIII. mellis quantum satis sit ad ea cogenda. quod si ex ictu testiculis aliquid desit, fere pus quoque increscit, neque aliter succurri potest, quàm si inciso scroto & pus emissum, & ipse testiculus excisus est.

De rhagadijs, & Condylomate, & hæmorrhoidibus, alijsq; ani morbis. & curationibus eorum, & primo de rhagadijs.

ANVS quoque multa, tædijsque plena mala recipit, nec in se multum abhorrentes curationes habet, at primum in eo sæpe & quidem pluribus locis cutis exciditur. ῥαγάδια Græci uocant, id si recens est, quiescere homo debet & in aqua calida desidere. Columbina quoque oua coquenda sunt, & ubi indurverunt

ruerunt, purganda : deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus sic, ut in utrem utroque aliquis utatur. Tum tetrapharmacum, aut ῥυπῶδες rosa diluendum est, aut hyssopum recens miscendum cum cerato liquido ex rosa facto : aut eidem cerato liquido plumbum elotum adijciendum : aut resinæ terebinthinæ myrrha, aut spumæ argenti uetus oleum, & quolibet ex his id perungendum. si quidquid læsum est, extra est, neque intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum superdandum est, & quidquid ante adhibuimus cerato contegendum. In hoc autem casu neque acribus cibis utendum, neque asperis, nec aluum comprimentibus, ne aridum quidem quidquam satis utile est, nisi admodum paulum, liquida, lenia, pinguia, glutinosa meliora sunt, uino leui uti nihil prohibet.

De condylomate.

Condyloma autem est tuberculum, quod ex quadam inflammatione nasci solet, id ubi ortum est, quod ad quietem, cibos, potionesque pertinet, eadem seruari debent, quæ proxime scripta sunt ijsdem etiã ouis recte tuberculũ id fouetur. sed desidere ante homo in aqua debet, in qua uerbenæ decoctæ sunt : ex reprimentibus, tum recte imponitur, & lenticula cum exigua mellis parte, & sertula campana ex uino cocta, & rubi folia contrita cum cerato ex rosa facto, & cum eodem cerato contritum, uel cotoneum malum, uel malicorij ex uino cocti pars interior, & chalcitis cocta, atque contrita, deinde hyssopo, ac rosa excepta: & ex ea compositione, q̃ habet, thuris. P. ⚹ I. aluminis scissilis. P. ⚹ II. cerussæ. P. ⚹ III. spumę argenti. P. ⚹ V. quibus dum teruntur : inuicem rosa & uinum instillatur. uinculum autem ei loco linteolum, aut panniculus quadratus est : qui ad duo capita duas ansas, ab altera uero parte totidem fascias habet, cumque subiectus est ansis ad uentrem datis à posteriore parte in eas adductæ fasciæ conijciantur, atque ubi artatæ sunt : dexteriori sinistra, sinisteriori dextra procedit, circundatæque circa aluum inter se nouissime nodo deligantur. sed si uetus condyloma iam induruit, neque sub his curationibus desidit, aduri medicamento potest, quod ex his constat : æruginis. P. ⚹ II. myrrhæ. P. ⚹ IIII. gummi. P. ⚹ VIII. thuris. P. ⚹ XII. stibis : papaueris lacrymę, acaciæ, singulorũ. P. ⚹ XVI. quo medicamento quidam etiam ulcera, de quibus proxime dixi : renouant. si hoc parum in condylomate proficit : adhiberi possunt etiã uehementius adurentia. ubi consumptus est tumor : ad medicamenta lenia transeundũ est.

De hæmorrhoidibus.

Tertium autem uitium est, ora uenarum tanquam ex capitulis quibusdam surgentia: quæ sæpe sanguinem fundunt, αἱμοῤῥοΐδας Græci uocant. Idque etiam in ore uuluæ fœminarum incidere consueuit. atque in quibusdam parum tuto supprimitur, qui sanguinis profluuio imbecilliores nõ fiunt. habet enim purgationem hanc non morbum : ideoque curati quidam cum sanguinis exitum non haberent : inclinata in præcordia ac uiscera materia subitis, & grauissimis morbis correpti sunt. si cui uero id nocet, is desidere in aqua ex uerbenis debet : imponere maxime malicorium cum aridis rosæ folijs contritum : aut ex his aliqua, quę sanguinem supprimunt. Solet autem oriri inflammatio, maxime ubi dura aluus eum locũ læsit. tum in aqua dulci desidendum est, & id fouendum ouis : imponendi uitelli cum rosę folijs ex passo subacto : idque si intus est, digito illinendum, si extra super illitum panniculum imponendum est. ea quoque medicamenta, quę recentibus scissuris posita sunt, hic idonea sunt. Cibis uero in hoc casu hisdẽ, quibus in prioribus utendum est: si ista parum iuuant, solent imposita medicamenta adurentia, ea capitula absumere. ac si iam uetustiora sunt, sub auctore Dionysio inspergenda sandaraca est, deinde imponendũ, quod ex his constat: squamę ęris, auripigmenti : singulorũ. P. ⚹ V. saxi calcis. P. ⚹ VIII. postero die acu compungendum. adustis capitulis fit cicatrix : quę sanguinem fundi prohibet. sed quoties is suppressus est, ne quid periculi afferat, multa exercitatione digerenda materia est. prętereaque & uiris & fœminis, quibus menstrua non proueniunt, interdum ex brachio sanguis mittendus est.

Si anus, uel os uuluæ procedit, qua curatione utendnm sit.

AT si anus ipse uel os uuluę procedit, (nam id quoque interdum fit) considerari debet purum ne id sit, quod prouolutũ est, an humore muccoso circundatum. si purum est, in aqua desidere homo debet, aut salsa, aut cum uerbenis uel malicorio incocta, si humidũ, uino austero subluendum est, illinendumque fece uini combusta. ubi utrolibet modo curatum est, intus reponendum est, imponendaque plãtago contrita, uel folia salicis in aceto cocta, tum linteolũ & super lana æque deliganda cruribus inter se deuinctis.

De ulcere fungo simili in ano.

FVNGO quoque simile ulcus in eadem sede nasci solet. id si hyems est, egelida, si aliud tempus, frigida aqua fouendum est. deinde squama ęris inspergenda, supraque ceratum ex myrteo factum. cui paulum squamę, fuliginis, calcis, sit adiectum: si hac ratione non tollitur, uel medicamentis uehementioribus, uel ferro adurendum est.

De digitorum ulceribus. *Cap.* XIX.

Digitorum autem uetera ulcera commodissime curantur, aut lycio, aut myrrha cocta, cum utrilibet uinum adiectum est. in hisdem recedere ab unge caruncula cũ magno dolore consueuit. πτερύγιον Grę

ci appellant. oportet alumen melinum rotundum in aqua liquare, donec mellis crassitudinem habeat: tum quantum eius aridi fuit, tantundem mellis infundere, & radiculam miscere, donec similis croco colore fiat, coque illinere. quidam ad eundem usum decoquere simul maluam solent, cum paria pondera aluminis aridi & mellis miscuerint. si hac ratione ea non exciderunt: excidenda sunt: deinde digiti fouendi aqua ex uerbenis, imponendumque super medicamentum ita factum. chalcitis, malicorum, squama æris excipiuntur fico pigui leniter cocto ex melle. aut chartæ combustæ, auripigmenti, sulphuris ignẽ sion experti par modus cerato miscetur ex myrteo facto. aut æruginis rosæ. P. ⚹ I. squamæ. P. ⚹ II. mellis cyatho cogũtur. aut pares portiones miscentur. saxi calcis, chalcitidis, auripigmenti. quidquid horum impositum est, tegendum linteolo aqua madefacto est: tertio die digitus resoluendus est. si quid aridi est, iterum excidendum, similisque adhibenda curatio. et si non uincitur, purgandus scalpello, tenuibusque ferramentis adurendus est: & sicut reliqua usta curandus est. at ubi scabri ungues sunt, circum aperiri debent: qua corpus contingunt. tunc super eos ex hac compositione æque imponi sandaracæ, sulphuris, singulorum. P. ⚹ II. nitri. auripigmenti, singulorum. P. ⚹ IIII. resinæ liquidæ. P. ⚹ VIII. tertioque id die resoluendum est. sub quo medicamento uitiosi ungues cadunt, & in eorum locum meliores renascuntur.

LIBER SEPTIMVS.

De chirurgica, & qui in ea claruerint, & qualis esse chirurgicus debeat, & quid in hoc libro describatur.

TERTIAM esse medicinæ partem: quæ manu curet & uulgo notum, & à me propositum est. ea non quidem medicamenta atque uictus rationem omittit, sed manu tamen plurimum præstat. estque eius effectus inter omnes medicinæ partes euidentissimus. siquidem in morbis cum multum fortuna cõferat, eademque sæpe salutaria, sæpe uana sint, potest dubitari secunda ualetudo medicinæ, an corporis beneficio contigerit: in his quoque, in quibus medicamentis maxime utimur, quamuis profectus euidentior est, tamen sanitatem & per hæc frustra quæri, & sine his reddi sæpe manifestum est. sicut in oculis quoque deprehendi potest: quis à medicis diu uexati sine his interdum sanescunt. at in ea parte, quæ manu curat, euidens est omnem profectum, ut aliquid ab alijs adiuuetur, hinc tamen plurimum trahere. Hęc autem pars, cum sit uetustissima, magis tamẽ ab illo parente omnis medicinæ Hippocrate, quàm à prioribus exculta est, deinde posteaquã diducta ab alijs habere professores suos cœpit. in ęgypto quoque increuit Philoxeno maxime auctore, qui pluribus uoluminibus hanc partem diligentissime comprehendit. Gorgias quoque, & Sostratus, & Hieron, & Apollonij duo, & Hammonius alexandrinus: multique alij celebres uiri, singuli quędam reperierunt. ac Romę quoque non mediocres professores, maximeque nuper Tryphon pater, & Euelpistus, & ut ex scriptis eius intelligi potest, horum eruditissimus Meges quibusdam in melius mutatis aliquantum ei disciplinę adiecerunt. Esse autem chirurgus debet adolescens, aut certe adolescentię propior, manu strenua, stabili, nec unquam intremescente, eaque non minus sinistra, quàm dextra promptus, acie oculorũ acri, claraque, animo intrepidus, immisericors sic, ut sanari uelit eũ quem accipit, non ut clamore eius motus, uel magis quàm res desiderat: properet, uel minus quàm necesse est, secet, sed perinde faciat omnia, ac si nullus ex uagitibus alterius affectus oriatur. Potest autem requiri: quid huic parti proprie uendicandũ sit: quia uulnerũ quoque, ulcerumque multorũ curationes, quas alibi executus sum, chirurgi sibi uendicant. ego eũdem quidem hominem posse omnia ista pręstare cõcipio. atque ubi se diuiserunt, eum laudo, qui quàm plurimum percipit. Ipse autem huic parti, ea reliqui: in quibus uulnus facit medicus: non accipit, & in quibus uulneribus, ulceribusue plus perfici manu, quàm medicamento credo. tum quidquid ad ossa pertinet, quæ deinceps exequi aggrediar, dilatisque in aliud uolumen ossibus, in hoc cætera explicabo, præpositisque his, quæ in qualibet parte corporis fiũt, ad ea quæ proprias sedes habent, transibo.

De luxatis. Cap. I.

Luxata igitur in quacunque parte corporis sunt, quàm primum sic curari debent, ut qua dolor est, ea scalpello cutis crebro incidatur, detergaturque eodem aduerso profluens sanguis. quod si paulo tardius subuenitur, iamque etiam rubor est, qua rubet corpus, si tumor quoque accessit, quacunque is est, id optimum auxilium est. tũ super danda reprimentia sunt, maximeque lana succida ex aceto, & oleo. quòd si leuior is casus est. possunt etiam sine scalpello imposita eadem mederi. Et si nihil aliud est, cinis quoque maxime ex sarmentis. si is non est: qualibet alius ex aceto uel etiam ex aqua coactus.

De his, quæ per se intumescunt, quomodo excidenda, & curanda sunt. Cap. II.

VERVM hoc quidem promptum est. in his autem negotium maius est, quæ per se uitio intus

orto intumescunt, & ad suppurationem spectant. ea omnia genera abscessum esse aliàs propofui, medicamentaque eis idonea executus sum. nunc superest ut dicam in hisdem, quæ manu fieri debeant. ergo priusquam indurescant: cutem incidere,& cucurbitulam accommodare oportet: quæ quidquid illuc malæ,corruptæque materiæ coijt, extrahat, idque iterum,tertioque recte fit, donec omne indicium inflammationis excidat. neque tamen fas non est nihil cucurbitula agere. interdum enim sed raro quidquid ab scedit,uelamento suo includitur. id antiqui tunicam nominabant. Meges, quia tunica omnis neruosa est, dicit non nasci sub eo uitio neruum, quo caro consumeretur, sed subiecto iam uetustiore pure callum circundari. quod ad curationis rationem nullo loco pertinet,quia quidquid dixi,si tunica est,idem,si callus est, fieri debet. neque ulla tes prohibet,etiam si callus est, tamen quia cingit,tunicam nominari. tum pure quoque maturior hæc interdum esse consueuit. ideoque quod sub ea est, extrahi per cucurbitulam non potest. sed facile id intelligitur, ubi nihil admota illa mutauit. ergo siue id incidit, siue iam durities est, in hac auxilij. nihil est. & ut aliàs scripsi uel auertenda concurrens eo' materia,uel digerenda, uel ad maturitatem perducenda est. si priora contigerunt,nihil præter ea necessarium est si pus maturuit,in alis quidem, & in inguinibus raro secandum est. item ubicunque mediocris abscessus est. item quoties in summa cute,uel etiam carne uitium est, nisi festinare curantis imbecillitas cogit. satisque est cataplasmata efficere, ut per se pus aperiatur: nam fere' sine cicatrice potest esse is locus, qui expertus ferrum non est,si autem altius malum est,considerari debet, neruosus ne is locus sit, an non sit. nam si sine neruis est, candenti ferramento aperiri debet. cuius hæc gratia est, quod exigua plaga diutius ad pus euocandū patet, paruaque postea cicatrix fit. at si nerui iuxta sunt, ignis alienum est,ne uel distendantur hi,uel membrum debilitent. necessaria uero opera scalpelli est. sed cætera etiam subcruda aperiri possunt. inter neruos uero ultima expectanda maturitas est, quæ cutem extenuet, eique pus iungat, quo propius reperiatur. itemque alia rectam plagam desiderant in carne, quia fere' uehementer cutem extenuat. tota ea super pus excidenda est. Semper autē,ubi scalpellus admouetur,id agendū est,ut quàm minimæ,& quàm paucissimæ plagæ sint. cum eo tamen,ut necessitati succurramus,& in modo & in numero. nam maiores sinus latius,interdum etiam duabus aut pluribus lineis incidendi sunt. dandaque opera,ut imus sinus exitum habeat,ne quis humor intus subsidat,qui proxima & adhuc sana rodendo sinuet. est etiam in rerum natura,ut cutis latius excidenda sit: nam ubi post longos morbos totus corporis habitus uitiatus est, lateque se sinus diffudit,& in eo pars cutis pallet, scire licet eam iam emortuam esse, & inutilem futuram: ideoque excidere commodius est. maxime si circa articulos maiores id euenit,cubantemque ægrū fluens aluus exhaurit, neque per alimenta quidquam corpori accedit. sed excidi ita debet, ut plaga ad similitudinem myrtei folij fiat,quo facilius sanescat. idque perpetuū est. ubicūque medicus ex quacunque causa cutem excidit,pure effuso in alis,uel inguinibus, linamento opus non est. spongia ex uino imponēda est. in cæteris partibus si æque ea linamenta superuacua sunt, purgationis causa paulū mellis infundendū, dein glutinantia super danda. si illa necessaria sunt,super ea quoque similiter dari spongia eodem modo ex uino expressa debet quando autem linamentis opus sit,quando non sit,aliàs dictū est. cætera eadē incisa suppuratione facienda sunt. quæ ubi per medicamenta rupta est,facienda esse propofui.

De bonis,malis'ue signis exulceratorum. Cap. III.

Protinus autem quantum curatio efficiat, quantumque aut sperari, aut timeri debeat: ex quibusdam signis intelligi potest: fereque hisdem,quæ in uulneribus exposita sunt: nam bona signa sunt,somnum capere: facile spirare: siti non confici: cibum non fastidire, si febricula fuit, ea uacare: itemque habere pus album,leue,non fœdi odoris. Mala sunt,uigilia,spiritus grauitas: sitis: cibi fastidium: febris: pus nigrum, aut feculentum & fœdi odoris. Item procedente curatione eruptio sanguinis, aut si antequam sinus carne impleatur, oræ carnosæ fiunt. illa quoque ipsa carne hebete nec firma: deficere tamen animam uel ipsa curatione uel postea, pessimum omnium est. quin etiam morbus ipse siue subito solutus est, dein suppuratio exorta est, siue effuso pure permanet,non iniuste terret. Estque inter causas timoris, si sensus in uulnere rodentium non est. sed ut hæc ipsa fortuna huc illuc'ue discernit,sic medici partiū est,eniti ad reperiendam sanitatem. ergo quoties ulcus resiluerit, eluere id, si reprimendus humor uidebitur, uino ex aqua pluuiatili mixto, uel aqua in qua lenticula cocta sit,debebit. si purgandum erit, mulso, rursusque imponere eadem. ubi iam repressus uidebitur humor ulcusque purum erit, produci carnem conueniet,& foueri uulnus pari portione uini ac mellis,superque imponi spongia ex uino & rosa tincta. per quæ cum caro producatur, plus tamen, ut aliàs quoque dixi, uictus ratio eo' confert. id est solutis iam febribus,& cibi cupiditate reddita, balneū rarū. quotidiana, sed lenis gestatio, cibi, potionesque corpori reficiendo. apteque omnia,quæ per medicamenta suppuratione quoque rupta sequuntur,sed quia magno malo uix sine ferro mederi licet,in hunc locum reseruata sunt.

De fistulis. Cap. IIII.

Aduersus fistulas quoque, si altius penetrant,ut ad ultimas demitti collirium non possit,si tortuosæ sunt, si multiplices, maius in manu,quàm in medicamentis præsidium est, minusque operæ est, si sub cute transuersæ feruntur, quàm si rectæ intus tendunt. igitur,si sub cute transuersa fistula est,demitti spe

cillum debet, supraque id ea incidi, si flexus reperiuntur, hi quoque simul specillo & ferro persequendi sunt. idemque faciendum, si plures se quasi ramuli ostendunt. ubi ad fines fistulæ uentum est, excidendus ex toro callus est, superque fibulæ daodæ: & medicamentum, quo glutinetur, at si recta subter tẽdit, ubi quo maxime ferat, specillo exploratum est, excidi is sinus debet, dein fibula oris cutis iniijcienda est, & æque glutinantia medicamenta super danda sunt. aut si corruptius ulcus, quod interdum osse uitiato fit, ubi id quoque curatum est: pus mouentia. solent autem inter costas fistulæ subter exire. quod ubi incidit, eo loco costa ab utraque parte decidenda, & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. solent, ubi costas transieruot, septum id, quod transuersum à superioribus uisceribus intestina discernit, uiolare. quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris potest, & quia nonnunquam spiritus eo, cum humore quasi bullante prorumpit, maximeque si hunc ore ille continuit, in eo medicamini locus nullus est. in cæteris uero quæ circa costas sanabilia sunt: pinguia medicamenta inimica sunt. cæteris, quæ ad uulnera accommndantur, uti licet. optime tamen sicca linamenta, uel si purgandum aliquid uidetur, in melle tincta imponuntur. uentri nullum os subest, sed ibi perniciosæ admodum fistulæ fiũt, adeo ut Sostratus insanabiles esse crediderit. id non ex toto ita se habere usus ostendit. & quidem quod maxime mirum uideri potest: tutior fistula est contra iecur, & lienem, & uentriculum, quàm contra intestina, non quo perniciosior res ibi fit, sed quo alteri periculo locum faciat. cuius experimento moti quidam auctores parum modũ rei cognouerunt. nam uentre sæpe etiam telo perforatur, prolapsaque intestina condũtur, & oras uulneris futuræ comprehendunt. quod quemadmodum fiat mox indicabo. itaque etiam ubi tenuis fistula abdomen perrumpit, excidere eam licet, suturaque oras coniungere. si uero ea fistula intus patuit, excisa necesse est latius foramen relinquat, quod nisi magna ui, utique ab interiore parte sui non potest, qua quasi membrana quædam finit abdomen: quàm περιτόναιον Græci uocant. ergo ubi aliquis ingredi ac moueri cœpit: rũpitur illa sutura atque intestina soluũtur. quo fit ut pereundum homini fit. sed nõ omni modo res ea despationẽ habet, ideoque tenuioribus fistulis adhibẽda curatio est.

De ani fistulis.

Propriam etiam num animaduersionem desiderant ea, quæ in ano sunt. in has demisso specillo ad ultimum eius caput incidi cutis debet, dein nouo foramine specillum educi lino sequente, quod in aliam eius partem ob id ipsum perforatum cooiectum fit. ibi linum prehendeodũ uinciendumque cũ altero capite est, ut laxe cutem, quæ super fistulam est, teneat. Idque linũ esse debet crudũ & duplex, triplex'ue, sic tortum ut unitas facta fit. Poterim autem licet oegotia agere, ambulare, lauari, cibũ capere perinde atque sanissimo. tantummodo id linum bis die saluo nodo ducendũ est, sic, ut subeat fistulam pars, quæ superior, fuerit. neque committendum est, ut id sioũ putrescat. sed tertio quoque die nodus resoluendus est, & ad caput alterum, recens linum alligandum est, eductoque uetere, id in fistula cum simili nodo relinquendũ. sic enim id paulatim cutem, quæ supra fistulam est, incidit, simulque & id sanescit, quod à lino relictũ est, & id quod ab eo mordetur, iocidítur. hæc ratio curationis longa, sed sine dolore est. qui festinat, astringere cutem lino debet, quo celerius fecet, noctuque penicillo tenuia quædam intus demittere, ut cutis hoc ipso extenuetur: quod extenditur: sed hæc dolorem mouent. adijcitur celeritati sicut tormento quoque: si & linum, & id quod ex penicillo est, aliquo medicamento illinitur ex ijs, quibus callus exedi posui. poterit tamen fieri, ut ad scalpelli curationem etiam illo loci ueniendum fit, si intus fistula fert, si multiplex est. igitur in hæc genera demisso specillo duabus lineis incidenda cutis est, ut media inter eas habenula tenuis admodum eijciatur, ne protinus ora coeant: fitque locus aliquis linamentis, quę quàm paucissima super inijcienda suot, omniaque eodem modo facienda, qui in abscessibus positus est. si uero ab uno ore plures sinus erunt: recta fistula scalpello erit incidenda, ab eo cæteræ, quæ iam patebunt, lino excipiendæ. si intus aliqua procedet: quo ferrum tuto peruenire non poterit, collirium demittendum erit. cibus autem in omnibus eiusmodi casibus, siue manu, siue medicamentis agetur: dari debet humidus, potio liberalis, diuque aqua, ubi iam caro increscit. tum demum & balneis raris utendum erit, & cibis corpus implentibus.

De telis è corpore extrahendis. *Cap.* V.

TELA quoque, quæ illata corporibus intus hæserunt: magno negotio sæpe eijciuntur. suntque quædam difficultates ex generibus eorum, quædam ex his sedibus, in quas illa penetrarunt omne autẽ telum extrahitur, aut ab ea parte, qua uenit, aut ab ea, in qua tetendit. illic uiam, qua redeat: ipsum sibi fecit. hic à scalpello accipit. nam contra mucronem caro inciditur: sed si non alte telum insedit, & in summa carne est, aut certe magnas uenas, & loca neruosa nõ transijt, nihil melius est: quàm qua uenit id euellere. si uero plus est per quod telo reuertendum, quàm quod perrumpendum est. iamque uenas, neruosque id transit, commodius est aperire quod superest, eaque extrahere. nam & propius petitur, & tutius euellitur, & in maiore membro, si medium mucro transijt, facilius sanescit, quod peruium est. quia utrinque medicamento fouetur: sed si retro telum recipiendum est: amplianda scalpello plaga est: quo facilius id sequatur: quoque minor oriatur inflammàtio, quæ maior fit: si ab illo ipso telo dum redit, corpus laniatur. Item, si ex alia parte uulnus aperitur, laxius esse debet, quàm ut telo postea transeunte amplietur.

ampliettur. Summa autem utraque parte ita habenda cura est, ne neruus, ne uena maior, ne arteria incidatur. quorum ubi aliquid detectum est, excipiendū hamo retuso est, abducendum'que scalpello. Vbi autem satis incisum est, telum eximēdum est: tum quoque eodem modo, & eadem cura habita, ne sub eo, quod eximetur, aliquid eorum lædatur, quæ tuenda esse proposui. Hęc cōmunia sunt: propria quæ dam in singulis telorum generibus subijcienda sunt quæ protinus subijciam, nihil iam facile in corpore quàm sagitta conditur, eadem'que altissime insedit. hæc autem eueniunt, & quia magna ui fertur illa, & quia ipsa in angusto est. sępius itaque ab altera parte, q̄ ex qua uenit, recipienda est: præcipue'que, quia fere spiculis cingitur, quę magis laniant, si retro, quàm si contra trahuntur: sed inde aperta uia caro diduci debet ferramento ad similitudinem facto græce litteræ ↓. Deinde ubi apparuit: si mucro, si harundo inhæret propellenda est, donec ab altera parte apprehendi & extrahi possit: si iam illa decidit, solum'que intus ferrum est, mucro uel digitis apprehendi, uel forfice, atque ita educi debet: neque alia ratio extrahendi est, ubi ab ea parte qua uenit, euelli magis placuit: nam ampliato uulnere aut harundo, si inest, euellenda est, aut si ea non est, ferrum ipsum: quod si spicula apparuerūt, ea'que breuia & tenuia sunt: forfice ibi comminui debent, uacuum'que ab his telum educi, si ea maiora, ualentiora'que sunt, fissis scriptorijs calamis contegenda: ac ne quid lacerent sic euellenda sunt. & in sagittis quidem hęc obseruatio est. Latum uero telum si conditum est, ab altera parte educi non expedit, ne ingenti uulneri, ipsi quoque ingens uulnus adijciamus. euellendum est ergo genere quodā ferramenti, quod diocleum Græci graphiscum uocant: quoniam auctorem Dioclen habet: quem inter priscos, maximos'que medicos fuisse iam posui. Lamina uel ferrea, uel ænea etiam ab altero capite duos utrinque deorsum conuersos uncos habet: ab altero duplicata lateribus, leuiter'que extrema in eam partem inclinata, quæ sinuata est: insuper ibi et iam parte inclinata, quæ perforata est: hæc iuxta telum transuersa demittitur. deinde ubi ad imum mucronem uentum est paulum torquetur, ut telum foramine suo excipiat. cum in cauo mucro est, illico duo digiti subiecti partis alterius uncis simul & ferramentum id extrahunt, & telum. Tertiū genus telorum est, quod interdum euelli debet, plumbea glans, aut lapis, aut simile aliquid, quod perrupta cute integrum intus insedit. in omnibus his latius uulnus aperiendum, id'que quod inest, eā qua uenit, forfice extrahendum est. Accedit uero aliquid difficultatis sub omni ictu, si telum uel ossi inhęsit, uel in articulo se inter duo ossa demersit: in osse usque eo mouendum est, donec is locus laxetur, qui mucronem momordit: & tum uel manu, uel forfice telum extrahendum est: quæ ratio in dentibus quoque eijciendis est. & uix unquam ita telum non sequitur. sed si morabitur, excuti quoque ictum aliquo ferramento poterit. Vltimum est, ubi non euellitur, terebra iuxta forare, ab'eo quoque foramine ad speciem litterę ↓ contra telum os excidere sic, ut lineæ quæ diducuntur, ad telum spectent. eo facto id necesse est labet, & facile auferatur. Inter duo uero ossa, si per ipsum articulum perruperit, circa uulnus duo membra fascijs habenis'ue deliganda, & per has in diuersas partes diducenda sunt, ut neruos distendant. quibus extentis laxius inter ossa spatium est, ut sine difficultate telum recipiatur. illud uiden dum est, sicut in alijs locis posui, ne quis neruus, aut uena, aut arteria à telo lædatur: dum id extrahitur: eadem scilicet ratione, quæ supra posita est. at si uenenato quoque telo quis ictus est: hisdem omnibus si fieri potest etiam festinantius actis adijcienda curatio est, quæ uel epoto ueneno, uel à serpente ictis adhibetur. Vulneris autem ipsius extracto telo medicina non alia est, quàm quæ esset si corpore icto nihil inhæsisset. de qua satis alio loco dictum est.

De ganglijs, & meliceride, & atheromate, & steatomate capitis tuberculis. Caput VI.

HAEC uenire in qualibet parte corporis possunt. reliqua certas sedes habent: de quibus dicam orsus à capite. in hoc multa, uariaque tubercula oriuntur ganglia, meliceridas, & atheromata nominant: alijsque etiam num uocabulis quædam alij discernunt, quibus ego steatomata quoque adijciā. quæ quamuis & in ceruice, & in alis, & in lateribus oriri solent: per se tamen non posui, cum omnia ista mediocres differentias habeant: ac nec periculo terreant, neque diuerso genere curentur. Omnia autem ista & ex paruulo incipiunt, & diu, paulatimque increscunt: & tunica sua includuntur: quædam ex his dura, ac renitentia: quædam mollia, cedentiaque sunt, quædam spatio nudantur: quædam tecta capillo suo permanent: fereque sine dolore sunt. quid intus habeant, ut coniectura præsagiri potest, sic ex toto cognosci, nisi cum eiecta sunt, non potest. maxime tamen in his quæ renituntur, aut lapillis quædam similia, aut concreti, confertique pili reperiuntur. In his uero quæ cedunt, aut melli simile aliquid, aut tenui pulticulæ, aut quasi rasæ cartilagini, aut carni hebeti, & cruentæ: quibus aliqui colores esse consuerunt fereque ganglia renituntur. atheromati sub est quasi tenuis pulticula. meliceridi liquidior humor: ideoque pressum circunfluit. steatomati pingue quiddā, idque latissime patere cōsueuit, resoluitque totam cutem superpositam sic, ut ea labet, cum in cæteris sit astrictior. omnia derasa ante si capillis cōteguntur, per mediū oportet incidere: sed steatomatis tunica quoque secanda est, ut effundatur quidqd intus coit: quia nō facile à cute subiecta carne ea separetur: in cæteris ipsa tunica inuiolata seruanda est. Protinus autem alba, & intenta se ostendit. tum scalpelli manubriolo diducenda à cute, & carne est, eijciē daque cum eo quod intus tenet. siquando tamen ab inferiore parte tunicæ musculus inhæsit, ne is lædatur, superior pars illius decidenda, alia ibidem relinquenda est. ubi tota exempta est, committēdæ oræ, fibulaque his inijcienda, & super medicamentum glutinans dandum est. ubi uel tota tunica, uel aliquid

ex ea relictum eſt : pus mouentia adhibenda ſunt .

De oculorum uitijs, quæ ſcalpello, & manu curantur. Cap. VII.

SED ut hęc neque genere uitij, neque ratione curationis inter ſe multũ diſtant, ſic in oculis quæ manum poſtulant, & ipſa diuerſa ſunt, & aliter, aliterq́ue curantur. igitur in ſuperioribus palpebris ueſicæ naſci ſolent pingues, grauesq́ue, quæ uix attollere oculos ſinunt: leuesq́ue pituitę curſus, ſed aſſiduos in oculis mouent. Fere' uero in pueris naſcuntur. Oportet compreſſo digitis duobus oculo, atque ita cute intenta, ſcalpello tranſuerſam lineam incidere, ſuſpenſa leuiter manu, ne ueſica ipſa uulneretur: & ut locus ei patefactus eſt, ipſa prorumpat: tum digitis eam apprehendere oportet, & euellere: facile autem ſequitur. dein ſuper ungi collirio debet ex his aliquo, quo lippientes oculi ſuper inunguntur. pauciſſimisq́ue diebus cicatricula inducitur. moleſtius eſt ubi inciſa ueſica eſt. Effundit enim humorẽ: neque poſtea, quia tenuis admodum eſt, poteſt colligi: ſi forte id incidit, eorum aliquid imponendum eſt, quæ puri mouendo ſunt.

De crithe tuberculo palpebrarum.

IN eadem palpebra ſuper pilorum locum tuberculum paruulum naſcitur, quod à ſimilitudine ordei à Græcis κριθὴ nominatur tunica quiddam quod difficulter matureſcit comprehenſum eſt. id uel calido pane, uel cera ſubinde calefacta foueri oportet ſic ne nimis is calor ſit: ſed facile ea parte ſuſtineatur. hac enim ratione ſæpe diſcutitur: interdum concoquitur: ſi pus ſe oſtendit, ſcalpello diuidi debet, & quidquid intus humoris eſt, exprimi. Eodem deinde uapore poſtea quoque foueri, & ſuperinungi, donec ad ſanitatem perueniat.

De chalazia palpebrarum.

ALIA quoque quædam in palpebris huic non diſſimilia naſcuntur: ſed neque utique figuræ eiuſdem, & mobilia ſimul, atque digito huc uel illuc impelluntur: ideoq́ue ea χαλάζια uocant. hęc incidi debent: ſi ſub cute ſunt ab exteriore parte: ſi ſub cartilagine, ab interiore. dein ſcalpelli manubriolo diducenda ab integris partibus ſunt: ac ſi intus plaga eſt: inungendum primo lenibus: deinde acrioribus. ſi extra, ſuper dandum emplaſtrum, quo id glutinetur.

De ungue oculorum, quod πτερύγιον à Græcis uocatur.

Vnguis uero, quod πτερύγιον Gręci uocant: eſt membranula neruoſa oriens ab angulo, quæ nonnunquam ad pupillam quoque peruenit, eiq́ue officit. ſępius à narium, interdum etiam à temporum parte naſcitur. hunc recentem non difficile eſt diſcutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuantur: ſi inueterauit, iamq́ue ei craſſitudo quoque acceſſit: excidi debet. Poſt abſtinentiam uero unius diei, uel aduerſus in ſedili contra medicum is homo collocandus eſt, uel ſic aduerſus, ut in gremiũ eius caput reſupinus effundat. quidam ſi in ſiniſtro oculo uitium eſt, aduerſum. ſi in dextro: reſupinũ collocari uolunt. alteram autem palpebram à miniſtro diduci oportet, alteram à medico: ſed ab hoc: ſi ille aduerſus eſt. inferiorem, ſi ſupinus: ſuperiorem. tum idem medicus hamulum acutum paulum mucrone intus recuruato ſubijcere extremo ungui debet, eumq́ue infigere, atque eam quoque palpebrã tradere alteri, ipſe hamulo apprehenſo leuare unguem, eumq́ue acu traijcere linum trahente: deinde acum ponere: lini duo capita apprehẽdere, & per ea erecto ungue, ſi qua parte oculo inhęret, manubriolo ſcalpelli diducere, donec ad angulum ueniat: deinde inuicem modo remittere, modo attrahere, ut ſic & initium eius, & finis anguli reperiatur. duplex enim periculum eſt: ne uel ex ungue aliquid relinquatur, quod exulceratum uix ullam recipiat curationem, uel ex angulo quoque caruncula abſcidatur, quæ ſi uehementius unguis ducitur, ſequitur, Ideoq́ue decipit: ac ſi abſciſſa eſt, pateſcit foramen: per quod poſtea ſemper humor deſcendit ῥυάδα Græci uocant. Verus ergo anguli finis utique noſcendus eſt, qui ubi ſatis conſtitit, non nimium adducto ungue ſcalpellus adhibendus eſt: deinde excidenda ea membranula, ne quid ex angulo lædatur. Eo deinde ex melle linamentum ſuper dandum eſt: ſupraq́ue linteolum, & aut ſpongia, aut lana ſuccida, proximisque diebus diducendus quotidie oculus eſt, ne cicatrice inter ſe palpebræ glutinentur. ſiquidem id quoque tertium periculum accedit: eodemq́ue modo linamẽtum imponendum, ac nouiſſime inungendum collirio, quo ulcera ad cicatricem perducuntur. ſed ea curatio uerna eſſe debet, aut certe ante hyemem: de qua re ad plura loca pertinente ſemel dixiſſe ſatis erit. nam duo genera curationum ſunt. alia in quibus eligere tempus non licet, ſed utendum eſt eo, quod incidit, ſicut in uulneribus, & in fiſtulis alia, in quibus nullus dies urget, & expectare tutiſſimum & facile eſt, ſicut euenit in ijs, quæ & tarde increſcunt, & dolore non cruciant: in his uer expectandum eſt. aut ſi quid magis preſſit, melior tamen autumnus uel æſtas, quàm hyems eſt. atque is ipſe medius, iam fractis æſtatibus, nondum ortis frigoribus. quo magis autem neceſſaria pars erit quæ tractabitur, hoc quoque maiori periculo ſubiecta eſt. & ſæpe quo maior plaga facienda, eo' magis hæc temporis ratio ſeruabitur.

De enchanti tuberculo.

EX curatione uero unguis ut dixi, uitia naſcũtur: quæ ipſa alijs quoque de cauſis oriri ſolẽt. interdum

dum

dum enim fit in angulo, parum ungue exciso, uel aliter tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur, ἐγκανθὶς græce nominatur. excidi hamulo, & circuncidi debet, hic quoque diligenter temperata manu, ne quid ex ipso abscidat. tum exiguum linamentum respergendum est uel cadmia, uel atramento sutorio: inque eum angulum diductis palpebris inserendum: supraque eodem modo deligandum. proximisque diebus similiter nutriendum tantum, ut primis aqua egelida, uel etiam frigida foueatur.

De ancyloblepharo oculorum uitio.

Interdum inter se palpebræ coalescunt: aperirique non potest oculus. cui malo solet etiam illud accedere, ut palpebræ cum albo oculi cohęrescant: scilicet cum in utroque fuit ulcus negligenter curatum. sanescendo enim quod diduci potuit, & debuit, glutinabit: ἀγκυλοβλέφαρος sub utroque uitio Græci uocant. Palpebræ tantum inter se cohęrentes non difficulter diducuntur, sed interdum frustra: nã rursus glutinantur. Experiri tamen oportet: quia bene res sæpius cedit. igitur aduersum specillum inserendum, diducendęque eò palpebrę sunt, deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio eius loci finiatur. at ubi albo ipsius oculi palpebra inhęsit: Heraclides tarentinus auctor est, aduerso scalpello subsecare magna cum moderatione, ut neque ex oculo, neque ex palpebra quidquam abscidatur. ac si necesse est, ex palpebra potius. post hæc inungatur oculus medicamētis, quibus aspritudo curatur: quo tidieque palpebra uertatur, non solum ut ulceri medicamentum inducatur, sed etiam ne rursus inhæreat, ipsique etiam pręcipiatur, ut sępe eam duobus digitis attollat. ego sic restitutum esse neminem memini. Meges se quoque multa tentasse, neque unquam profuisse, quia semper iterum oculo palpebra inhęserit, memorię prodit.

De egylops fistula oculorum.

ETIAM num in angulo, qui naribus propior est, ex aliquo uitio quasi parua fistula aperitur, per quam pituita assidue destillat. αἰγίλωπα Gręci uocant: idque assidue male habet oculum: nonnũquã etiam exeso osse usque ad nares penetrat, idque interdum naturam carcinomatis habet. ubi intentæ uenæ & recuruatæ sunt: color pallet: cutis dura est, & leui tactu irritatur: inflammationemque in eas partes, quę coniunctæ sunt euocat. ex his eos, qui quasi carcinoma habēt, curare periculosum est. nam mortem quoque ea res maturat. eos uero quibus ad nares tendit, superuacuum. neque enim sanescunt. at quibus id in angulo est: potest adhiberi curatio, cum eo ne ignotum sit, esse difficilem: quantoque angulo propius id foramen est, tanto difficilior est. quoniam perangustum est in quo uersari manus possit. recenti tamen remederi facilius est. sed hamulo summum eius foraminis excipiendum: deinde totum id cauum, sicut in fistulis dixi, usque ad os excidendum, oculoque & cæteris iunctis partibus bene obtectis, os ferramento adurendum est uehementius. quòd si iam carie uexatum est, quo crassior his squama accedat, quidam adurentia imponunt, ut atramentum sutorium, uel chalcitidem, uel ęruginem rasam: quod & tardius & non idem facit. osse adusto, curatio sequitur eadem, quę in cæteris ustis.

De pilis palpebrarum oculum irritantibus.

PILI uero, qui in palpebris sunt duabus de causis oculum irritare consueuerunt. nam modo palpebrę superioris summa cutis relaxatur & procidit. quo fit, ut eius pili ad ipsum oculum conuertantur: quia non simul cartilago quoque se remisit modo sub ordine naturali pilorum alius ordo subcrescit, qui protinus intus ad oculum tendit. curationes, hę sunt. si pili nati sunt qui non debuerunt: tenuis acus ferrea ad similitudinem hastę lata in ignem conijcienda est. deinde candens sublata palpebra sic, ut eius perniciosi pili in conspectum curantis ueniant, sub ipsis pilorum radicibus ab angulo immittenda est, ut ea tertiam partem palpebræ transueat. deinde iterum, tertioque usque ad alterum angulum: quo fit ut omnes pilorum radices adustæ emoriantur. tum superimponendum medicamentum est, quod inflammationem prohibeat. atque ubi crustę exciderunt, ad cicatricem perducendum. facillime autem id genus sanescit: quidã aiunt acu transui iuxta pilos in exteriorem partem palpebrę oportere, eamque trãsmitti duplicem capillum muliebrem ducentem, atque ubi acus transijt, in ipsius capilli sinum, qua duplicatur, pilum esse conijciendum, & per eum in superiorem palpebræ partem attrahendum, ibique corpori agglutinandum, & imponendum medicamentum, quo foramen quoque glutinetur. sic enim fore ut pilus in exteriorem partem postea spectet. id primum fieri non potest nisi in pilo longiore, cum fere breues eo loco nascantur. deinde si plures pili sunt, necesse est longum tormentum: cum toties acus transitet, magnam inflammationem moueat. Nouissime cum humor aliquis ibi subsit, oculo & ante per pilos, & tum per palpebrę foramina affecto, uix fieri potest ut gluten, quo uinctus est pilus, non resoluatur. eoque fit ut is, eò unde abductus est: redeat: ea uero curatio, quæ palpebræ laxioris ab omnibus frequentatur, nihil habet dubij. siquidem oportet conniuente oculo mediam palpebræ cutem, siue ea superior, siue inferior est: apprehendere digitis, ac leuare. tum considerare quantulo detracto futurum sit, ut naturaliter se habeat. si quidem hic quoque duo pericula circunstant. si nimium fuerit excisum, ne contegi oculus non possit. si parum, ne nihil actum sit, & frustra sectus aliquis sit. qua deinde incidendum uidebitur, per duas lineas atramento notandum est sic, ut de inferiore, quæ pilos continet & propriore ei linea aliquid relinquatur, quod apprehendere acus postea possit. his constitutis scalpellus adhibendus est. & si superior palpebra est, ante: si inferior, postea propius

ipſis pilis incidendum . initiumq́ue faciendum in ſiniſtro oculo,ab eo angulo,qui tempori in dextro ; ab eo, qui naribus propior eſt,idque,quod inter duas lineas eſt excidendũ . deinde,orę uulneris inter ſe ſimplici ſutura committendæ,operiendusq́ue oculus eſt,& ſi parum palpebra deſcendet, laxanda utique . ſi nimium,aut aſtringenda,aut etiam rurſus tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda . ubi ſecta eſt , aliæ ſuturę adijciendę,quæ ſupra tres eſſe non debent . Præter hæc in ſuperiore palpebra ſub pilis ipſis incidenda linea eſt,ut ab inferiore parte diducti pili ſurſum ſpectent. idque ſi leuis inclinatio eſt,etiam ſolum ſatis tuetur . inferior palpebra eo non eget . his factis, ſpongia ex aqua frigida expreſſa ſuper deligãda eſt . poſtero die glutinans emplaſtrum inijciendum . quarto ſutura tollenda eſt : & collirio,quod inflammationes reprimit , ſuperinungendum .

De lagophthalmo oculorum.

Nonnunquã autem nimium ſub hac curatione exciſa cute euenit ut oculus nõ contegatur . idq́ue interdum etiam alia de cauſa fit : λαγόφθαλμον Gręci appellant . in quo ſi nimium palpebræ deeſt,nulla id reſtituere curatio poteſt . ſi exiguum, mederi licet : paulum infra ſupercilium cutis incidenda eſt, lunata figura cornibus eius deorſum ſpectantibus . altitudo eſſe plagę uſque ad cartilaginem debet,ipſa illa nihil læſa . nam ſi ea inciſa eſt,palpebra concidit : neque attolli poſtea poteſt . cute igitur tantum diducta fit, ut paulum in ima oculi ora deſcendat : hiante ſcilicet ſuper plaga,in quam linamentum conijciendũ eſt: quod & conjungi diductam cutem prohibeat : & in medio carunculam citet : quæ ubi eum locum impleuit, poſtea recte oculus operitur.

De ectropio .

V T ſuperioris autem palpebræ uitium eſt , quod parum deſcendit,ideoq́ue oculum non contegit : ſic inferioris,quod parum ſurſum attollitur,ſed pendet,& hiat,neque poteſt cum ſuperiore committi . atque id quoque euenit interdum ex ſimili uitio curationis,interdum etiam ſenectute : ἐκτρόπιον Græci uocant . ſi ex mala curatione eſt,eadem ratio medicinæ eſt,quę ſupra poſita eſt : plagæ tãtum cornua ad maxillas non ad oculum conuertenda ſunt . ſi ex ſenectute eſt,tenui ferramento id totũ extrinſecus adurendum eſt,deinde melle inungendum . at quarto die uapore aquæ calidæ fouendum , inungendumq́ue medicamentis ad cicatricẽ perducentibus.

De ſtaphylomate oculi.

H AEC fere' circa oculum in angulis,palpebriſque incidere conſuerunt . in ipſo autem oculo nõ nunquam ſumma attollitur tunica ſiue ruptis intus membranis aliquibus,ſiue laxatis,& ſimilis figura acino fit . unde id σταφύλωμα Gręci uocant . curatio duplex eſt . altera ad ipſas radices per medium tranſuere, acu duo lina ducente . deinde alterius lini duo capita ex ſuperiore parte , alterius ex interiore aſtringere inter ſe : quæ paulatim ſecando id excidunt . altera in ſumma parte eius ad lenticulę magnitudinem excidere : deinde ſpodium,aut cadmiam infricare . utrolibet antem facto album oui lana excipiendum & imponendum , poſteaq́ue uapore aquæ calidæ fouendus oculus, & lenibus medicamentis unguẽdus eſt.

De clauis oculorum .

C L A V I autem uocantur , calloſa in albo oculi tubercula,quibus nomen à figuræ ſimilitudine eſt . hos ad imam radicem perforare acu commoddiſſimum eſt,infraque eam excidere, deinde lenibus medicamentis inungere .

De natura oculorum , & eorum ſuffuſione .

Suffuſionis,iam aliàs feci mentionem , quia cum recens incidit,medicamentis quoque ſæpe diſcutitur : ſed ubi uetuſtior facta eſt,manus curationem deſiderat , quę inter ſubtiliſſimas haberi poteſt.de qua antequam dico, paucis ipſius oculi natura indicanda eſt . cuius cognitio cum ad plura loca pertineat,tum uel præcipue ad hunc pertinet . is igitur ſummas habet duas tunicas : ex quibus ſuperior à Græcis κερατοειδὴς uocatur . ea , qua parte alba eſt ſatis craſſa : pupillæ loco extenuatur . huic interior adiuncta eſt media parte : qua pupilla eſt : modico foramine concaua , circa tenuis ulterioribus partibus ipſa quoque plenior. quæ χοροειδὴς à Græcis nominatur . hæ duę tunicæ cum interiora oculi cingant : rurſus ſub his coeunt : extenuatæq́ue & in unum coactę per foramen quod inter oſſa eſt : ad membranam cerebri perueniunt , eoq́ue inhęreſcunt . ſub his autem , qua parte pupilla eſt , locus uacuus eſt. deinde infra rurſus tenuiſſima tunica, quam Herophilus ἀραχνοειδῆ nominauit . Ea media ſubſidit , eoq́ue cauo continet quiddam , quod à uitri ſimilitudine ὑαλοειδὴς Græci uocant . id neque liquidum , neque aridum eſt : ſed quaſi concretus humor , ex cuius colore pupillæ color uel niger eſt,uel cæſius , cum ſumma tunica tota alba ſit . Id autem ſuperueniens ab interiore parte membranula includit . ſub his gutta humoris eſt oui albo ſimilis , à qua uidendi facultas proficiſcitur , κρυσταλλοειδὴς à Græcis nominatur . igitur uel ex morbo , uel ex ictu concreſcit humor ſub duabus tunicis , qua locum uacuum eſſe propoſui : iſque paulatim indureſcens interiori potentiæ ſe opponit . uitijq́ue eius plures ſpecies ſunt : quædam ſanabiles : quædam quę curationem non admittunt . nam ſi exigua ſuffuſio eſt,ſi immobilis:

bilis : colorem uero habet marinæ aquæ,uel ferri nitentis , & à latere sensum aliquem fulgoris relinquit spes superest . si magna est, si nigra pars oculi amissa naturali figura in aliam uertit,si suffusioni color ceruleus est,aut auro similis,si labat,& hac,atque illac mouetur , uix unquam succurritur . fere' uero peior est : quo ex grauiore morbo,maioribus'ue capitis doloribus, uel ictu uehementiore orta est . neque idonea curatio,si senilis ætas est,quæ sine nouo uitio tamen aciem hebetem habet . at ne puerilis quidem,sed inter hæc media ætas . oculus quoque curationi neque exiguus, neque cõcauus,satis opportunus est,atque ipsius suffusionis quędam maturitas est . expectandum igitur est donec iam non fluere , sed durities quędam concreuisse uideatur . ante curationem autem modico cibo uti,bibere aquam triduo debet: pridie ab omnibus abstinere . post hęc in aduerso sedili collocandus est loco lucido , lumine aduerso sic : ut contra medicus paulo altius sedeat . à posteriore autem parte caput eius , qui curabitur, minister contineat,& immobile id præstet . nam leui motu eripi acies in perpetuum potest . quin etiã ipse oculus qui curabitur : immobilior faciendus est , super alterum lana imposita & deligata. curari uero sinister oculus dextra manu , dexter sinistra debet . tum acus admouenda est , aut acuta , aut forte non nimium tenuis, eaque demittenda: sed recta est per summas duas tunicas medio loco inter nigrum oculi,& angulum tempori propiorem e' regione medię suffusionis , sic ne qua uena lędatur . neque tamen timide demittenda est , quia inani loco excipitur, ad quem cum uentum est,ne mediocriter quidem peritus falli potest, quia prementi nihil renititur . ubi eò uentum est,inclinanda acus ad ipsam suffusionem est,leuiterque ibi uerti,& paulatim eam deducere infra regionem pupillę debet:ubi deinde eam transit,uehementius imprimi, ut inferiori parti insidat . si hæsit,curatio expleta est . si subinde redit , eadem acu magis cõcidenda , & in plures partes dissipanda est : quę singulæ & facilius conduntur,& minus late officiunt . post hæc educenda acus recta est,imponendumque est lana molli exceptum oui album,& supra : quod inflammationem coerceat : atque ita deuinciendum . post hæc opus est quiete,abstinentia,lenium medicamentorum inũctionibus,cibo,qui postero die satis mature datur,primum liquido , ne maxillæ laborent, deinde inflammatione finita tali,qualis in uulneribus propositus est . quibus , ut aqua quoque diutius bibatur, necessario accedit .

De pituita oculorum .

DE pituitæ quoque tenuis cursu,qui oculos infestat,quatenus medicamentis agendum est,iam explicui . nunc ad ea ueniam : quę curationẽ ex manu postulant . animaduertimus autem quibusdam nunquam siccescere oculos, sed semper humore tenui madere , quæ res aspritudinem continuat , ex leuibus momentis inflammationes & lippitudines excitat,totam denique uitam hominis infestat . idque in quibusdam nulla ope adiuuari potest,in quibusdam sanabile est. quod primum discrimen est nosse oportet, ut alteri succurratur,alteri manus non inijciatur . ac primum superuacua curatio est in his,qui ab infantibus id uitium habent,quia necessario mansurum est usque ad mortis diem : deinde non necessario etiam in his,quibus non multa,sed acris pituita est . siquidem manu nihil adiuuantur . medicamentis & uictus ratione,quæ crassiorem pituitam reddit,ad sanitatem perueniunt . lata etiam capita uix medicinæ patẽt. tum interest uenæ pituitam emittant : quæ inter caluariam & cutem sunt,an quę inter membranam cerebri & caluariam , superiores fere' per tempora oculos rigant : inferiores per eas mẽbranas,quæ ab oculis ad cerebrum tendunt . potest autem adhiberi remedium his : quæ supra os fluunt,non potest his,quę sub osse . ac ne his quidem succurritur,quibus pituita utrinque descendit . quia leuata altera parte nihilominus altera infestat . quid sit autem hoc ratione cognoscitur . raso capite ea medicamenta , quibus in lippitudine pituita suspenditur,à superciliis usque ad uerticem illini debent. si sicci oculi esse cœperunt, apparet per eas uenas,quę sub cute sunt,irrigari . si nihilominus madent,manifestum est sub osse descendere . si est humor,sed leuior,duplex uitium est . plurimi tamen ex laborantibus reperiuntur : quos superiores uenæ exerceant,ideoque pluribus etiam opitulari licet. idque non in Græcia tantummodo,sed in alijs quoque gẽtibus celebre est,adeò ut nulla medicinæ pars magis per nationes quoque exposita sit, reperti in Græcia sunt qui nouem lineis cutem capitis inciderent , duabus in occipitio rectis : una super eas transuersa,dein duabus super aures,una inter eas item transuersa,tribus inter uerticem & frontem rectis: reperti sunt qui à capite recte eas lineas ad tempora diducerent : cognitisque ex motu maxillarũ musculorum initijs,leuiter super eos cutem inciderent . inductisque per retusos hamos oris insererent linamenta,ut neque inter se cutis antiqui fines committerentur , & in medio caro incresceret, quæ uenas ex quibus humor ad oculos transiret,astringeret . Quidam etiam atramento duas lineas duxerunt à media aure ad mediã alteram aurẽ : deinde à naribus ad uerticẽ . tum ubi lineæ cõmittebantur,scalpello inciderunt,& post sanguine fuso os ibidẽ adusserunt . nihilominus autẽ: & in tẽporibus & inter frõtẽ atque caluariã eminentibus uenis idẽ cãdẽs ferrum admonerunt . frequẽs curatio est uenas in tẽporibus adurere, quæ fere' quidem in eiusmodi malo tument,sed tamen ut inflentur,magisque se ostendant . ceruix ante modice deliganda est , tenuibusque ferramentis & retusis uenæ adurendę , donec in oculis pituitę cursus conquiescat . id enim signũ est quasi excæcatorũ itinerũ per quæ humor ferebatur. ualentior tamen medicina est : ubi tenues conditæque uenæ,ideoque legi non pñt. eodẽ modo ceruice deligata:retentoque ab ipso spiritu,quo magis uenę prodeant : atramento notare eas contra tẽpora & inter uerticem ac frontem : deinde ceruice resoluta qua notæ sunt uenas incidere & sanguinem mittere.ubi satis fluxit,tenui-

bus ferramentis adurere. contra tempora quidem timide, ne subiecti musculi, qui maxillas tenēt, sentiāt: inter frontem uero & uerticem, uehementer, ut sic squama ab osse recedat. efficacior tamen etiam nunc est afrorum curatio, qui uerticem usque ad os adurunt sic, ut squamam remittat. sed nihil melius est, quàm quod in gallia quoque comata fit. ubi uenas in temporibus & in superiore capitis parte legunt. adusta quomodo curanda sint iam explicui. nunc illud adijcio. neque ut crustæ decidant: neque ut ulcus impleatur adustis uenis esse properandum. ne uel sanguis erumpat, uel cito pus supprimatur, cum per hoc siccescere eas partes opus sit: per illud exhauriri opus non sit. siquando tamen sanguis eruperit, infricāda medicamenta esse, quæ sic sanguinem supprimant, ne adurant. quemadmodum autem uenę deligendæ sint: quidque lectis his faciendum sit, cum uenero ad crurum uarices, dicam.

De aurium morbis, qui manu & scalpello curantur. Cap. VIII.

VERVM ut oculi multiplicem curationem etiam manus exigunt: sic in auribus admodū pauca sunt: quæ in hac medicinæ parte tractentur. solet tamen euenire uel à primo natali die protinus, uel postea facta exulceratione, deinde per cicatricem aure repleta, ut foramen in ea nullum sit, ideóque audiendi usu careat. quod ubi incidit: specillo tentandum est, alte ne id repletum, an in summo tantum glutinatum sit. nam si alte est: prementi non cedit. si in summo, specillum protinus recipit. Illud attingi non oportet, ne sine effectus spe distentio oriatur neruorum, & ex ea mortis periculum sit. hoc facile curatur. nam qua cauum esse debet, uel medicamentum aliquod imponendum est ex adurentibus, uel candente ferro aperiendum, uel etiam scalpello incidendum. cumque id patefactum, & iam ulcus purum est: conijcienda eò pinna est illita medicamento cicatricem inducente, circaque idem medicamentum dandum, ut cutis circa pinnam sanescat: quo fit ut ea remota postea facultas audiendi fit. at ubi aures: in uiro puta, perforatæ sunt, & offendunt, traijcere id cauum celeriter candente acu satis est, ut leniter eius ora exulcerentur, aut etiam adurente medicamento idem exulcerare: postea deinde imponere id quod purget, tum quod eum locum repleat, & sic cicatricem inducat. quod si magnū id foramen est, sicut solet esse in his, qui maiora pondera auribus gesserūt: incidere quod superest ad extremum oportet, supra deinde oras scalpello exulcerare, & postea suere, ac medicamentum, quo id glutinetur, imponere. tertium est: si quid ibi curti est, sarcire. quę res cum in labris quoque & naribus fieri possit: eandem autem rationem habeat, simul explicanda est.

Curta in auribus, labrisq́; ac naribus, quomodo sarciri & curari possint. Cap. IX.

CVRTA igitur in his tribus, ac si qua parua paria sunt: curari possunt: siqua maiora sunt, aut non recipiunt curationem, aut ita per hanc ipsam deformantur, ut minus indecora ante fuerint. atque in aure quidem & naribus deformitas sola timeri potest. in labris uero, si nimium contracta sunt, usus quoque necessarij iactura fit. quia minus facile & cibus assumitur, & sermo explicatur. neque enim creatur ibi corpus: sed ex uicino adducitur: quod in leui mutatione & nihil eripere, & fallere oculū potest: in magna non potest: neque senile autem corpus, neque quod mali habitus est, neque in quo difficulter ulcera sanescunt, huic medicinę idoneum est: quia nusquam celerius cancer occupat, aut difficilius tollitur. ratio curationis eiusmodi est. id quod curatum est in quadratum redigere. ab interioribus eius angulis lineas transuersas incidere, quę citeriorem partem ab ulteriore ex toto diducant: deinde ea quę sic resoluimus, in unum adducere: si non satis iunguntur, ultra lineas, quas ante fecimus, alias duas lunatas, & ad plagam conuersas immittere, quibus summa tantum cutis diducatur. sic enim fit ut facilius quod adducitur, sequi possit: quod non ui cogendum est, sed ita adducendum, ut ex facili subsequatur, & demissum non multum recedat. interdum autem ab altera parte cutis haud omnino adducta, deformem quem reliquit locum: reddit. Huiusmodi loci altera pars incidenda, altera intacta habenda est. ergo neque ex imis auribus, neque ex medio naso imis uenarum partibus, neque ex angulis labrorum quidquā attrahere tentabimus. utrinque autem petemus: si quid summis auribus, si quid imis, si quid aut medio naso, aut medijs naribus, aut medijs labris deerit. quæ tamen interdum etiam duobus locis curata esse consuerunt. sed eadem ratio curandi est. si cartilago in eo quod incisum est, eminet: excidenda est. neque enim aut glutinatur, aut acu tuto traijcitur. neque longe tamen excidi debet: ne inter duas oras liberæ cutis, utrinque coitus puris fieri possit. tum iunctę orę inter se suendę sunt utrinque cute apprehensa, & qua priores lineę sunt: ea quoque suturę inijciendæ sunt. siccis locis, ut in naribus, illita spuma argenti satis proficit. in ulteriores uero lunatasque plagas linamentum dandum est, ut caro increscens uulnus impleat, summaque cura quod ita sutum est, tuendum esse apparere ex eo potest, quod de cancro supra posui. ergo etiam tertio quoque die fouendum erit uapore aquæ calidę: rursusque idem medicamentum inijciendum, fereque septimo die glutinatum est. tum suturę eximi, & ulcus ad sanitatem perduci debent.

De polypi curatione per ferrum. Cap. X.

Polypum uero, qui in naribus nascitur, præcipue ferro curari iam aliàs posui. ergo etiam hunc ferramento

hunc ferramento acuto in modum spathæ facto resoluere ab osse oportet adhibita diligentia, ne infra cartilago lædatur, in qua difficilis curatio est. ubi abscissus est, unco ferramento extrahendus est. tum implicitum linamentum, uel aliquid ex penicillo respergendum est medicamento, quo sanguis supprimitur: eoque nares leniter implendæ. sanguine suppresso, linamento ulculum purgandum est. ubi purum est, eo pinna eodem modo quo in aure supra positum est, medicamento illita, quo cicatrix inducitur, intus demittenda, donec ex toto id sanescat.

De ozena. Cap. XI.

ID autem uitium, quod ὄζαινα à Græcis uocatur, si medicamētis non cederet, quemadmodum manu curandum esset, apud magnos chirurgos non reperi. Credo quia res raro ad sanitatem satis proficit: cum aliquod in ipsa curatione tormentum habeat. apud quosdam tamen positum est uel sutilem fistulam, uel enodem scriptorium calamum in narem esse conijciendum, donec sursum ad os perueniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum esse ad ipsum os: deinde adustum locum purgandum esse ærugine & melle. ubi purus est: lycio ad sanitatem perducendum. uel narem incidendam esse ab ima parte ad os, ut & conspici locus possit, & facilius candens ferramentum admoueri. tum sui narem debere, & adustum quidem ulcus eadem ratione curari. futuram uero illini uel spuma argenti uel alio glutinante.

De ore uitijs, quæ manu & ferro curantur. Cap. XII.

De dentibus.

IN ore quoque quædam manu curantur. ubi in primis dentes nonnunquã mouentur, modo propter radicum imbecillitatem, modo propter gingiuarum arescentium uitium. oportet in utrolibet candens ferramentum gingiuis admouere, ut leuiter attingat, non ut insidat. adustæ gingiuæ melle illinendę, & mulso eluendæ sunt. ut pura ulcera esse cœperunt, arida medicamenta infricanda sunt ex his, quę reprimunt. si uero dens dolores mouet, eximique eum, quia medicamenta nihil adiuuant, placuit, circum radi debet, ut gingiua ab eo resoluatur. tum is concutiendus est. eaque facienda, donec bene moueatur. nam dens hęrens cum summo periculo euellitur, ac nonnunquam maxilla loco mouetur. idque etiã maiore periculo in superioribus dentibus fit, quia potest tempora oculos'ue concutere. tum si fieri potest manu, si minus, forfice dens excipiendus. ac si exesus est, ante id foramen, uel linamento, uel bene accommodato plumbo replendum est, ne sub forfice confringatur: recta uero forfex ducenda est, ne inflexis radicibus: os earum, cui dens inhæret, parte aliqua frangatur. neque ideo nullum eius rei periculum est, utique in dentibus breuibus, qui fere longiores radices habent. sæpe enim forfex, cum dentem comprehendere non possit, aut frustra comprehendat, os gingiuę prehendit & frangit. protinus autē ubi plus sanguinis profluit, scire licet aliquid ex osse fractum esse. ergo specillo conquirenda est testa, quę recessit & uolsella protrahenda est. si non sequitur, incidi gingiua debet, donec labans ossis testa recipiatur. quod si fractum statim non est, indurescit extrinsecus maxilla, ut is hiare non possit. sed imponēdum calidum ex farina & fico cataplasma est, donec ibi pus moueatur. tum incidi gingiua debet. pus quoque multum profluens ossis fracti nota est. itaque etiam tum id extrahi conuenit. nonnunquam etiam eo lęso, fistula fit quæ eradi debet. Dens autem scaber, qua parte niger est, radendus est, illinendus'que rosæ flore contrito, cui gallæ quarta pars & altera myrrhæ sit adiecta. continendum'que ore crebro uinum meracū. atque in eo casu uelandum caput, ambulatione multa, frictione capitis: cibo non acri utendum est. at si ex ictu uel alio casu aliqui labant dentes, auro cum his, qui bene hærent, uinciendi sunt. continenda'que ore reprimentia, ut uinum, in quo malicorium decoctum, aut in quo galla candens coniecta sit. Siquando etiam in pueris alter dens nascitur, quàm prior excidat, is qui cadere debuit circum purgandus, & euellendus est. is qui natus est in locum prioris quotidie digito adurgendus, donec ad iustam magnitudinem perueniat. quotiescunque dente exempto radix relicta est, protinus ea quoque ad id facta forfice, quam ῥιζάγραν Gręci uocant: eximenda est. Tonsillas, autem quæ post inflammationes induruerunt: ἀντιάδες autem Gręcis appellantur: cum sub leui tunica sint, oportet digito circum radere & euellere: si ne sic quidem resoluuntur, hamulo excipere, & scalpello excidere: tum ulcus aceto eluere, & illinere uulnus medicamento, quo sanguis supprimatur.

De uua.

VVA, si cum inflammatione descendit, dolorique est, & subrubicundi coloris: præcidi sine periculo non potest. solet enim multum sanguinem effundere. itaque melius est his uti, quæ aliàs proposita sunt. si uero inflammatio quidem nulla est, nihilominus autem ea ultra iustum modum à pituita deducta est, & est tenuis, acuta, alba, pręcidi debet. itemque si ima, liuida & crassa, summa, tenuis est. neque quidquam commodius est quàm uolsella prehendere, sub eaque quod uolumus, excidere. neque enim ullum periculum est, ne plus minus'ue præcidatur: cum liceat tantum infra uolsellam relinquere: quantum inutile esse manifestum est: idque præcidere quo longior uua est, quàm esse naturaliter debet. post curationem eadem facienda sunt, quæ in tonsillis proxime posui.

De lingua.

LINGVA uero quibusdam cùm subiecta parte à primo natali die iuncta est, qui ob id ne loqui quidem possunt, horum extrema lingua uolsella prehendenda est, sub eaque membrana incidenda magna cura habita, ne uenæ, quæ iuxta sunt, uiolentur, & profusione sanguinis noceant. reliqua curatio uulneris in prioribus posita est: & plerique quidem, ubi consanuerunt, loquuntur. ego autem cognoui qui succisa lingua, cum abunde super dentes eam promeret, non tamen loquendi facultatem consecutus est. adeo in medicina etiam ubi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est id, quod sequi conuenit.

De abscessu sub lingua.

SVB lingua quoque interdum aliquid abscedit, quod fere consistit in tunica: doloresque magnos mouet. quod si exiguum est, incidi semel satis est. si maius, summa cutis usque ad tunicam excidenda est: deinde utrinque oræ hamulis excipiendæ, & tunica undique circundata liberanda est, magna diligentia per omnem curationem habita, ne qua maior uena incidatur.

De labris.

LABRA autem sæpe finduntur. eaque res habet cum dolore etiam hanc molestiam, quod sermo prohibetur: qui subinde eas rimas cum dolore diducendo sanguinem citat: sed has, si in summo sunt, medicamentis curare commodius est, quæ ad ulcera oris fiunt. si uero altius descēderunt, necessarium est tenui ferramento adurere: quod spathę simile quasi transcurrere, non imprimi debet. postea facienda eadem sunt, quę in auribus adustis exposita sunt.

De ceruicis uitijs, & curatione. Cap. XIII.

AT in ceruice intercutem, & asperam arteriam tumor increscit βρογχοκήλην Græci uocant. quo modo caro hebes, modo humor aliquis melli, aquę'ue similis includitur: interdum etiam minutis ossibus pili immixti, ex quibus quidquid est, quod tunica continetur, potest adurentibus medicamentis curari, quibus summa cutis cum superiecta tunica exæditur. quo facto, siue humor est, profluit: siue quid densius, deinde digitis educitur: tum ulcus sub linamentis sanescit: sed scalpelli curatio breuior est. Medio tumore una linea inciditur usque ad tunicam: deinde uitiosus sinus ab integro corpore digito separatur: totusque cum uelamento suo eximitur. tum aceto, cui uel salem, uel nitrū aliquis adiecit, eluitur. oræque una sutura iunguntur: cæteraque eadem quę in alijs suturis super inijciuntur. Leniter deinde, ne fauces urgeat, deligatur. si quando autem tunica eximi non potuerit, intus inspergenda adurentia: linamentisque id curandum est cęteris pus mouentibus.

De umbilici uitijs. Cap. XIIII.

SVNT etiam circa umbilicum plura uitia, de quibus propter raritatem inter auctores parum cōstat. Verisimile est autem id à quoque prætermissum, quod ipse non cognouerat: à nullo, id quod non uiderat, fictum. commune omnibus est, umbilicum indecore prominere. causæ requiruntur: Meges tres has posuit. modo intestinum eò irrumpere. modo omentum. modo humorem. Sostratus nihil de omento dixit. duobus hisdem adiecit, carnem ibi interdum increscere, eamque modo integram esse, modo carcinomati similem. Gorgias ipse quoque omenti mentionem omisit. sed eadem tria causatus spiritum quoque interdū eò dixit irrumpere. Heron omnibus his quatuor positis, & omenti mentionē habuit, & eius quod simul & omētum & intestinum habuerit. quid autem horum sit, his indicijs cognoscitur. ubi intestinum prolapsum est, tumor neque durus neque mollis est omni frigore comminuitur, non solum sub omni calore, sed etiam retento spiritu crescit. sonat interdum, atque ubi resupinatus est aliquis delapso intestino ipse desidit. ubi uero omentum est, cætera similia sunt, tumor mollior & ab una parte latus extenuatum in uentrem est: si quis apprehendit, elabitur. ubi utrunque est: indicia quoque mixta sunt, & inter ntrunque mollities. at caro durior est, semperque etiā resupinato corpore tumet, prementique non cedit, prioribus facile cedentibus. si uitiosa est easdem notas habet, quas in carcinomate exposui. humor autem si premitur, circunfluit. at spiritus pressus cedit, sed protinus redit resupinato quoque corpore tumorem in eadem figura tenet. ex his id quod ex spiritu uirium est, medicinam non admittit. caro quoque carcinomati similis cum periculo tractatur. itaque omittenda est. sana excidi debet, idque uulnus linamentis curari. humorem quidam uel inciso summo tumore effundunt, & uulnus hisdem linamentis curant. in reliquis uariæ sententiæ sunt. ac resupinandum quidem corpus esse res ipsa testatur, ut in uterum, siue intestinum, siue omentum est, delabatur. sinus uero umbilici, tum uacuus à quibusdam duabus regulis exceptus est, uehementerque earum capitibus deligatis ibi emoritur. à quibusdam id uitium acu traiectatur duo lina ducente. deinde utriusque lini duobus capitibus diuersæ partes astringuntur. quod in uua quoqne oculi fit. nam sic id quod supra uinculum est, moritur.

adiecerunt

adiecerunt quidam, ut antequam uincirent, summum una linea inciderent, exciderent'que, quo facilius digito demisso, quod illuc irrupisset, depellerent. tum deinde uinxerunt. sed abunde est, iubere spiritum continere, ut tumor quantus maximus esse potest, se ostendat. tum imam basim eius atramento notare, resupinato'que homine, digitis tumorem eum premere, ut si quid delapsum non est, manu cogatur. post hæc umbilicum attrahere, & qua nota atramenti est lino, uehementer astringere. deinde partem superiorem aut medicamentis, aut ferro adurere, donec emoriatur. atque ut cætera usta ulcus nutrire, id'que non solum ubi intestinum uel omentum, uel utrunque est, sed etiam ubi humor est, optime proficit, sed ante quædam uisenda sunt, ne quod ex uinculo periculum sit. nam curationi neque infans, neque aut robustus annis, aut senex aptus est, sed à septimo fere' anno ad quartumdecimũ. deinde ei corpus idoneum est id, quod integrum est. at quod mali habitus est, quod'que papulas, impetigines, similia'que habet idoneum non est. leuibus quoque tumoribus facile subuenitur. at in eorum, qui nimis magni sunt, curatione periculum est. Tempus autem anni & autumnale & hibernũ uitandum est. uer idoneum maxime est. ac prima æstas non aliena est. præter hæc abstinere pridie debet. neque id satis est. sed aluus quoque ei ducenda est, quo facilius omnia quæ excesserunt, intra aluum considant.

Quomodo aqua hydropicis emittatur. Caput XV.

AQVAM his qui hydropici sunt emitti oportere aliàs dixi. nunc quemadmodum id fiat dicendum est. quidam autem sub umbilico fere' quattuor interpositis digitis à sinistra parte. Quidam ipso umbilico perforato facere consuerunt. quidam cute primum adusta, deinde interiore abdomine inciso. quia quod per ignem diuisum est, minus celeriter coit. ferramentum autem demittitur. magna cura habita, ne qua uena incidatur. id tale esse debet, ut fere' tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat. demittendumque ita est, ut membranam quoque transeat: qua caro ab interiore parte finitur: eo'tum plũbea aut ænea fistula conijcienda est, uel recuruatis in exteriorem partem labris, uel in media circum surgẽte, quadam mora, ne tota intus delabi possit. huius ea pars, quæ intra paulo longior esse debet, quàm quę extra, ut ultra ulteriorem membranam procedat, per hanc effundendus humor est. atque ubi maior pars eius euocata est, cludenda demisso linteolo fistula est, & in uulnere, si id ustum non est, relinquenda. deinde per insequentes dies circa singulas heminas emittendum, donec nullum aquæ uestigium appareat. quidam tamen etiam non usta cute protinus fistulam recipiunt, & super uulnus spongiam expressam deligant. deinde postero die rursus fistulam demittunt: quod recens uulnus paulum diductum patitur, ut siquid humoris superest, emittatur: idque bis ita fecisse contenti sunt.

De intestinorum uulneratorum curationibus. Cap. XVI.

Nonnunquam autem uenter ictu aliquo perforatur: sequiturque, ut intestina euoluantur. quod ubi incidit, protinus considerandum est, an integra ea sint, deinde an his color suus maneat. si tenuius intestinum perforatum est, nihil profici posse iam retuli. latius intestinum sui potest, non quòd certa fiducia sit, sed quòd dubia spes, certa desperatione sit potior. interdum enim glutinatur. tum si utrumlibet intestinum liuidum, aut pallidum, aut nigrum est, quibus illud quoque necessario accedit, ut sensu careat: medicina omnis inanis est: si uero adhuc ea sui coloris sunt, cum magna festinatione succurrendũ est. Momento enim alienantur externo, & insueto spiritu circundata. Resupinandus autem homo est coxis erectioribus. & si angustius uulnus est, quàm ut intestina commode refundantur, incidendum est, donec satis pateat. Ac si iam sicciora intestina sunt, perluenda aqua sunt: cui paulum admodum olei sit adiectum. tum minister oras uulneris leuiter diducere manibus suis, uel etiam duobus hamis membranę interiori iniectis debet. medicus priora semper intestina, quæ posteriora prolapsa sunt, condere sic, ut orbium singulorum locum seruet repositis omnibus, leniter homo concutiendus est. quo fit, ut per se singula intestina in suas sedes diducantur: & inibi considant. bis conditis, omentum quoque considerandum est: ex quo si quid iam nigri, & emortui est, forfice excidi debet. si quid integrum est, leuiter super intestina diduci. sutura autem neque summæ cutis, neque interioris membranæ per se satis proficit, sed utriusque. & quidem duobus linis uincienda est spissior quàm alibi, quia & rumpi facilius motu uentris potest, & non æque magnis inflammationibus pars ea exposita est. igitur in duas acus fila conijcienda, eaque duabus manibus tenenda: & prius interiori membranæ sutura inijcienda est sic, ut sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinisteriore à principio uulneris orsa, ab interiori parte in exteriorem acũ immittat. quo fit, ut ab intestinis ea pars semper acuum longe sit, quæ retusa est: semel utraque parte traiecta permutandæ acus inter manus sunt, ut ea sit in dextra, quæ fuit in sinistra: ea ueniat in sinistrã, quam dextra continuit. iterumque eodem modo per oras immittendæ sunt. Atque ita tertio, & quarto, deincepsque permutatis inter manus acubus includenda plaga. post hæc eadem fila, eædemque acus ad cutẽ transferendæ. similique ratione ei quoque parti utraque sutura inijcienda semper ab interiore parte acubus uenientibus semper inter manus traiectis. dein glutinantia inijcienda, quibus aut spongiam, aut succidam lanam ex aceto impressam accedere debere manifestius est, quàm ut semper dicendum sit. imposi tis his, leuiter deligari uenter debet.

De interiore parte abdominis rupta, & qua ratione curanda sit: Cap. XVII.

Interdum tamen uel ex ictu aliquo, uel retento diutius spiritu, uel sub graui fasce interior abdominis membrana superiore cute integra rumpitur. quod fœminis quoque ex utero sæpe euenire consueuit, fitque præcipue circa ilia. sequitur autem, cum superior caro mollis sit, ut non satis intestina contineat, hisque intenta cutis indecore intumescat. atque id quoque aliter ab alijs curatur. quidam enim per acum duobus linis ad imam basim immissis, sic utrinque deuinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in uua positum est, ut quidquid super uinculũ est, emoriatur. quidam medium tumorem excidunt ad similitudinem myrtacei folij. quod semper eodem modo seruandum esse iam posui, & tum oras sutura iungunt. commodissimum est autem resupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat: quia necesse est ea parte rupta membrana sit, quaque integra est, ea magis obnitatur. tum qua rupta uidebitur, immittendæ scalpello duæ lineæ sunt: ut exciso medio interior membrana utrinque recẽtem plagam habeat: quia quod uetus est, sutura non coit loco patefacto. si qua parte membrana non nouam plagam, sed ueterem habet: tenuis excidenda habena est, quæ tantum ora eius exulceret. cætera, quæ ad suturæ reliquam curationem pertinent, supra comprehensa sunt.

De uaricibus uentris.

Præter hæc euenit, ut in quorũdam uentribus uarices sint. quarum, quia nulla alia curatio est, quàm quæ in cruribus esse consueuit, tum eam partem explanaturus, hanc quoque eo differo.

De testiculorum natura, & morbis eorum. Cap. XVIII.

VENIO autem ad ea, quæ in naturalibus partibus circa testiculos oriri solent: quæ quo facilius explicem, prius ipsius loci natura paucis proponenda est. igitur testiculi simile quiddam medullis habẽt. nam sanguinem non emittunt, & omni sensu carent. dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicæ, quibus hi continentur. dependent uero ab inguinibus per singulos neruos, quos κρεμαστῆρας Græci nominant: cum quorum utroque binæ descendunt & uenæ, & arteriæ. hæ autem tunica conteguntur tenui, neruosa, sine sanguine, alba, quæ ἐλυτροειδὴς à Græcis nominatur. super eam ualentior tunica est, quæ interiori uehementer ima parte inhæret, δάρτον Græci uocant. Multæ deinde membranulæ uenas & arterias, eosque neruos comprehendunt, atque inter duas quoque tunicas superioribus partibus leues, paruulæque sunt. hactenus propria utrique testiculo & uelamenta, & auxilia sunt. communis deinde utrique, omnibusque interioribus sinus est, qui iam conspicitur à nobis, ὄσχεον Græci. scrotũ nostri uocant, isque ab ima parte medijs tunicis leuiter innexus est, à superiore tantum circundatus est. Sub hoc igitur pluta uitia esse consuerunt. quæ modo ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere proposui, modo his integris fiunt. siquidem interdum uel ex morbo primum inflammatur, deinde postea pondere abrumpitur. uel ex ictu aliquo protinus rumpitur tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus intestina debuit. tum pondere eo deuoluitur, aut omẽtum, aut etiam intestinum. atque ibi reperta uia, paulatim, aut ab inguinibus inferiores quoque partes nisum subinde neruosas tunicas, & ob id eius rei patientes diducit ἐντεροκήλην & ἐπιπλοκήλην Græci uocant, apud nos indecorum, sed commune his herniæ nomen est. deinde si descendit omentum, nunquam in scroto tumor tollitur, siue inedia fuit, siue corpus huc illucue conuersum, aut aliquo modo collocatum. itemque si retentus est spiritus, non magnopere increscit. tactu uero inæqualis est, & mollis, & lubricus. at si intestinum quoque descendit, humor his sine inflammatione modo minuitur, modo increscit. estque fere sine dolore, & cum conquiescit aliquis, aut iacet, interdum ex toto desidit, interdum sic diuiditur, ut in scroto exiguæ reliquiæ maneant. at si clamore & satietate, & si sub aliquo pondere is homo nixus est, crescit: frigore omni contrahitur: calore diffunditur. estque tum scrotum, & rotundum, & tactu leue: idque quod subest: lubricum est, si pressum est, ad inguẽ reuertitur, demissumque iterum cum quodam quasi murmure deuoluitur. & id quidem in leuioribus malis euenit. nõnunquã autem stercore accepto uastius tumet, retroque compelli non potest: affertque tum dolorem, & scroto, & inguinibus, & abdomini: nonnunquam stomachus quoque affectus, primum ruffam bilem per os reddit, deinde uiridem, quibusdam etiam nigram. integris uero membranis interdũ eam partem humor distringit. atque eius quoque species duæ sunt: nam uel inter tunicas is increscit, uel in membranis, quæ ibi circa uenas & arterias sunt, ubi hæ grauatę occulauerunt, ac ne ei quidem humori, qui inter tunicas est una sedes est. nam modo inter summam & mediam, modo inter mediam & imam consistit. Græci communi nomine quidquid est ὑδροκήλην appellant. nostri ut scilicet nullis discriminibus satis cognitis, hæc quoque sub eodem nomine, quo priora habent. signa autem quædam communia sunt, quædam propria. communia, quibus humor deprehenditur. propria: quibus locis humorem subesse dicimus. si tumor est nunq̃ ex toto se remittens, sed interdũ leuior, aut pp famẽ, aut pp febriculam, maximeque in pueris, hisque mollis est, si non nimius humor subest. at si his uehemẽter increuit, renititur sic, ut uter repletus, & arte astrictus. uenæ quoque in scroto inflantur, & si digito pressimus, cedit humor, circunfluensque id quod non premitur: attollit, & tanquã in uitrò cornu'ue per scro-

tum

tum apparet: isque quantum in ipso est, sine dolore est. sedes autem eius sic deprehenditur: si inter summam, mediamque tunicam est, cum digitis duobus pressimus, paulatim humor inter eos revertes subit. scrotum ipsius & albidius est. si ducitur, aut nihil, aut paruulum intenditur. testiculus ea parte neque uisu, neque tactu sentitur. at si sub media tunica est, intentũ scrotum magis se attollit. adeo ut superior coles sub tumore eo delitescat. præter hæc æque integris tunicis ramex innascitur, κιρσοκήλην Græci appellant. uenæ intumescunt, hæ quoque intortæ, conglomerateque ad superiorem partem, uel ipsum scrotũ implent, uel mediam tunicam, uel imam: interdũ etiam sub ima tunica circa ipsum testiculũ, neruumque eius increscunt. ex his ea quæ in ipso scroto sunt, oculis patent, hæ uero quæ mediæ, imæue tunicæ insident, ut magis conditæ, non æque quidem cernuntur, sed tamen etiam uisui subiectę sunt, prçterquam quod & tumoris aliquid est pro uenarum magnitudine & modo, & id prementi magis renititur, ac per ipsos uenarum toros inęquale est, & qua parte id est, testiculus magis iusto dependet, cum uero etiam super ipsum testiculum, neruumque eius id malum increuit, aliquanto longius testiculus ipse descendit, minorque altero fit, ut pote alimento amisso. Raro sed aliquando caro quoque inter tunicas increscit, σαρκοκήλην Gręci uocant. interdum etiam ex inflammmatione tumet ipse testiculus, ac febres quoque affert, & nisi celeriter ea inflammatio conquieuit, dolor ad inguina atque ilia peruenit, partesque hæ intumescunt. neruus, ex quo testiculus dependet, plenior fit, simulque indurescit super hęc, inguẽ quoque nonnunquam uarices implent: βουβωνοκήλην appellant.

De testiculorum curationibus communibus, & primo de incisione, & curationẽ inguinis, uel scroti. Caput XIX.

HIS cognitis, de curatione dicendum est, in qua quędam communia omnium sunt, quędam propria singulorum. prius de communibus dicam. loquar autem nunc de his, quę scalpellum desiderant, nã quę uel sanari non possint, uel aliter nutriri debeant, dicendum erit simul cum ad species singulas uenero. inciditur autem interdum inguen, interdum scrotum. in utraque curatione homo ante triduum bibere aquam pridie: abstinere etiam à cibo debet, ipso autem die collocari supinus, deinde si inguen incidendum est, idque iam pube contegitur, ante radendum est, & tum extento scroto, ut cutis inguinis intẽta sit: id incidendum sub imo uentre, qua cum abdomine tunicæ inferiores committuntur. aperiendũ autem audacter est donec summa tunica, quæ ipsius scroti est, incidatur: perueniaturque ad eam, qua media est plaga facta. foramen deorsum uersus subest. in id demittendus est sinistræ manus digitus index, ut diductis interuenientibus membranulis simul laxet. minister autem sinistra manu comprehenso scroto sursum uersus eum debet extendere: & quàm maxime ab inguinibus abducere, primum cum ipso testiculo, dum medicus omnes membranulas, quæ super mediam tunicam sunt: si digito diducere non potest, scalpello abscidat: deinde sine eo, ut is delapsus ipsi plagæ iungatur, digitoque inde promatur, & super uentrem cũ duabus suis tunicis collocetur. inde si qua uitiosa sunt, circuncidenda sunt. in quibus cũ multæ uenæ discurrant, tenuiores quidem præcidi protinus possunt: maiores uero ante longiore lino deligandæ sunt, ne periculose sanguinem fundant. sin media tunica uexata erit, aut sub ea malum increuerit, excidenda erit sic, ut alte ad ipsum inguen præcidatur. infra tamen non tota demenda est. nam quod ad basim testiculi uehementer cum ima tunica connexum est, excidi sine summo periculo non potest. itaque ibi reliquendum est. idem in ima quoque tunica, si læsa est, faciendum est. sed non à summa inguinis plaga, uerum infra paulum ea abscidenda, ne læsa abdominis membrana inflammationes moueat. neque tamen nimium ex ea sursum relinquendum est, ne postea sinuetur, & sedem eidem malo præstet. purgatus ita testiculus per ipsam plagam cum uenis, & arterijs, & neruo suo leuiter demittendus est, uidendumque ne sanguis in scrotum descendat, ne'ue concretus aliquo loco maneat. quæ ita fient, si uenis uinciendo medicus prospexerit. lina quibus capita earum continebuntur, extra plagam dependere debebunt. quæ pure orto sine ullo dolore excident, ipsi autem plagæ inijciendæ duæ fibulæ sunt, & insuper medicamentum, quo glutinentur. solet interdum ab altera ora necessarium esse aliquid excidi, ut cicatrix maior & latior fiat. quod ubi incidit, linamenta super non fulcienda, sed leuiter tantum ponenda sunt, supraque ea, quæ inflammationem repellant, id est ex aceto, uel lana succida, uel spongia. cætera eadem: quæ ubi pus moueri debet, adhibenda sunt. at cum infra incidi oportet, resupinato homine subijcienda sub scroto sinistra manus est, deinde id uehementer apprehendendum & incidendum. si paruulum est quod nocet, modice: ut tertia pars integra ad sustinendum testiculũ infra relinquatur. si maius est, etiam amplius, ut paulum tantummodo ad imum, cui testiculus insidere possit: integrũ maneat. sed primo rectus scalpellus quàm leuissima manu teneri debet, donec scrotum ipsum diducat. tum inclinandus mucro est, ut transuersa membrana secet, quæ inter summam, mediamque tunicam sunt. at si uitiũ in proximo est, mediam tunicam attingi non oportet. si sub illa quoque conditur, etiam illa incidenda est sic, ut tertia quoque, si illa uitium tegit. ubicunque repertum malum est, ministrũ ab inferiore parte exprimere moderate scrotum oportet, medicum digito, manubriolo, uel scalpello diductam inferiorem partem tunicæ extra collocare, deinde eam ferramento quo ad similitudinem coruum uocant, incidere sic, ut in eandem intrare duo digiti index & medius possint. his deinde coniectis excipienda reliqua pars tunicæ, & inter digitos scalpellus immittendus est: eximendumque, aut effundendum quidquid est noxiũ, quãcunque autem tunicam quis uiolauit, illam quoque debet excidere, ac mediam quidem, ut supra di-

xi, quàm altiſſime ab inguine, imam autem paulo infra. cæterum antequam excidantur, hæ quoque uinciri lino ſumme debent, & eius lini capita extra plagam relinquenda ſunt, ſicut in alijs quoque uenis, quę id requiſierint. eo facto teſticulus intus reponendus eſt, oræque ſcroti ſuturis inter ſe committendæ, neque paucis, ne parum glutinentur, & longior fiat curatio, neque multis, ne inflammationem augeant. atque hic quoque uidendum eſt, ne quid in ſcroto ſanguinis maneat. tum imponenda glutinantia ſunt. ſiquando autem in ſcrotum ſanguis defluxit, aliquid'ue concretum ex eo decidit, incidi ſubter id debet, purgatoque eo, ſpongia acri aceto madens circũdari. deligatur autem uulnus omne, quod ex his cauſis factum eſt. ſi dolor nullus eſt, quinque primis diebus non eſt reſoluendum, ſed bis die tantum aceto irroranda lana uel ſpongia. ſi dolor eſt: tertia die reſoluendum, & ubi fibulæ ſunt, hæ incidendæ, ubi linamẽtum id mutandum eſt, roſaque & uino madefaciendum id, quod imponitur. ſi inflammatio increſcit, adijciendum prioribus cataplaſma ex lenticula & melle, uel ex malicorio, quod in auſtero uino coctum ſit, uel ex his mixtis. ſi ſub his inflammatio non conquierit poſt diem quintum multa calida aqua uulnus fouendum, donec ſcrotum ipſum & extenuetur & rugoſius fiat. tum imponendum cataplaſma ex triticea farina, cui reſina pinea adiecta ſit. quæ ipſa ſi robuſtus curatur, ex aceto: ſi tener, ex melle coquẽda ſunt. neque dubium eſt quodcunque initium fuit, ſi magna inflammatio eſt, quin ea, quæ pus mouent, imponenda ſint. quòd ſi pus in ipſo ſcroto ortũ eſt, paulum id incidi debet, ut exitus detur. linamentumque eatenus imponendum eſt, ut foramen tegat. inflammatione finita propter neruos priore cataplaſmate, dein cerato utendum eſt. Hęc proprie ad eiuſmodi uulnera pertinent. cętera & in curatione, & in uictu ſimilia his eſſe debent, quę in alio quoque uulnerum genere pręcepimus.

De inteſtini curatione. Cap. XX.

HIS propoſitis, ad ſingulas ſpecies ueniendum eſt: ac ſi cui paruulo puero inteſtinum deſcendit, ante ſcalpellum experienda iunctura eſt. faſcia eius rei cauſa fit: cui imo loco pila aſſuta eſt ex panniculis facta, quę ad repellendum inteſtinum ipſi illi ſubijcitur: deinde reliqua faſcię pars arcte circundatur. ſub quo ſępe & intus compellitur inteſtinũ: & inter ſe tunicę glutinãtur. rurſus ſi ętas proceſſit, multumque inteſtini deſcendiſſe ex tumore magno patet, adijciũturque dolor, & uomitus, quę ex ſtercore, & ex cruditate eo delapſo fere accidunt, ſcalpellum adhiberi ſine pernicie non poſſe manifeſtum eſt. leuandum tãtummodo malum, & per alias curationes extrahendum eſt. ſanguis mitti ex brachio debet: deinde ſi uires patiuntur, imperanda tridui abſtinentia eſt: ſi minus certe pro ui corporis quàm longiſſime. eodem uero tempore ſuper habendum cataplaſma ex lini ſemine, quod ante aliquis ex mulſo decoxerit. Poſt hęc & farina hordeacea cum reſina inijcienda, & his demittendus in ſolium aquæ calidæ, cui oleum quoque adiectum ſit: daudumque aliquid cibi lenis calidi. quidam etiam aluum ducunt. id ducere aliquid in ſcrotum poteſt: educere ex eo non poteſt. per ea uero quæ ſupra ſcripta ſunt, leuato malo ſiquando aliàs dolor reuerterit, eadem erunt facienda. ſine dolore quoque ſi multa inteſtina prolapſa ſunt, ſecari ſuperuacuum eſt: non quo excludi à ſcroto non poſſint, niſi tamen id inflammatio prohibuit: ſed quo repulſa inguinibus immorentur: ibique tumorem excitent: atque ita fiat mali non finis, ſed mutatio. at in eo, quem ſcalpello curari oportebit, ſimul atque ad mediam tunicam uulnus in inguine factum peruenerit, duobus hamulis ea iuxta ipſas oras apprehendi debebit, dum eductis omnibus membranulis medicus eam liberat. neque enim cum periculo læditur, quæ excidenda eſt, cum inteſtinum eſſe niſi ſub ea nõ poſſit. ubi deducta autem erit ab inguine, uſque ad teſticulum incidi debebit ſic, ne his ipſe lædatur: tum excidi. fere tamen hanc curationem puerilis ætas & modicum malum recipit. ſic uir robuſtus eſt, maiuſque id uitium eſt, extrahi teſticulum non debet: ſed in ſua ſede permanere. id hoc modo fit. inguẽ eadem ratione uſque ad mediam tunicam ſcalpello aperitur: eaque tunica eodem modo duobus hamis excipitur ſic, ut à miniſtro teſticulus eatenus contineatur, ne per uulnus exeat: tum ea tunica deorſum uerſus ſcalpello inciditur. ſub eaque index digitus ſiniſtræ manus ad imum teſticulũ demittitur, eumque ad plagam compellit: deinde dextrę manus duo digiti pollex, atque index uenam, & arteriam, & neruum tunicamque eorum â ſuperiore tunica diducunt. quòd ſi aliquæ membranulæ prohibent, ſcalpello reſoluũtur, donec ante oculos tota iã tunica ſit. excisis quæ excidenda ſunt, repoſitoque teſticulo ab ora quoque eius uulneris, quod in inguine eſt: demenda habenula paulo latior eſt, quo maior plaga ſit, & plus creare carnis poſſit.

De omenti curatione. Cap. XXI.

AT ſi omentum deſcendit, eodem quidem modo, quo ſupra ſcriptum eſt, aperiendum inguen, diducendæque tunicæ ſunt. conſiderandum autem eſt, maior ne is modus, an exiguus ſit. nam quod paruulum eſt, ſuper inguen in aluum uel digito, uel auerſo ſpecillo repellendum eſt. ſi plus eſt, ſinere oportet dependere quantum ex utero prolapſum eſt: idque adurentibus medicamentis illinere, donec emoriatur, & excidat. quidam hic quoque duo lina acu traijciunt, biniſque ſingulorum capitibus diuerſas partes aſtringunt. ſub quo æque, ſed tardius emoriatur. adijcitur tamen hic quoque celeritati, ſi omentũ ſuper uinculum illinitur medicamẽtis, quæ ſic exedunt ne erodant, σηπτὰ Græci uocant. Fuerunt etiã qui omentum forfice præciderent: quod in paruulo non eſt neceſſarium. ſi maius eſt, poteſt profuſionem

sanguinis

sanguinis facere: siquidem omentum quoque uenis quibusdam etiam maioribus illigatum est. neque uero si discusso uentre id prolapsum forfice præciditur, cum & emortuum sit, & aliter tutius auelli non possit: inde huc exemplum transferendum est. uulnus autem curari. si relictum omentum est, futura debet. si id amplius fuit, & extra emortuum est, excisis oris, sicut supra propositum est. si uero humor intus est, incidendum est: in pueris quidem inguen, nisi in his quoque liquoris eius maior modus prohibet: in uiris uero, & ubicunque multus humor subest scrotum. deinde si inguen incisum est, eo protractis tunicis humor effundi debet. si scrotum, & sub hoc protinus uitium est, nihil aliud quàm humor est effundendus: abscidendæque membranæ sunt, si quæ eum continuerunt, deinde eluendum id ex aqua, quæ uel salem adiectum, uel nitrum habeat. si sub media, ima'ue tunica: totę hę extra scrotum collocandę, excidendęque sunt.

De ramicis curatione. Cap. XXII.

RAMEX autem, si super ipsum scrotum est, adurendus est tenuibus & acutis ferramentis: quę ipsis uenis infigantur: cum eo, ne amplius quàm has urant, maximeque ubi inter se implicatę glomerantur, eo' ferrum id admouendum est: tum super farina ex aqua frigida subacta iniicienda est: utendumque eo uinculo, quod idoneum esse ani curationibus posui. tertio die lenticula cum melle imponenda est. post eiectis crustis ulcera melle purganda: rosa implēda, ad cicatricē aridis linamētis pducenda sunt. quibus uero super mediam tunicam uenæ tument incidendum inguen est, atque tunica promouenda, ab eaque uenæ digito uel manubriolo scalpelli separandæ. qua parte uero inhærebunt: & ab superiore, & ab inferiore parte lino uinciendæ: tum sub ipsis uinculis præcidendæ, reponendusque testiculus est. at ubi supra tertiam tunicam ramex insedit, mediam excidi necesse est: deinde si duæ tres'ue uenæ tument, & ita pars aliqua obsidetur, ut maiore uitio uacet, idem faciendum, quod supra scriptum est, ut ab inguine & à testiculo deligatæ uenæ præcidantur: isque condatur. sin totum id ramex obsederit: per plagam demittendus digitus index erit: subijciendusque uenis sic, ut paulatim protrahat æque adducendo, do uecis testiculus par alteri fiat. tum fibulæ oris sic uinciendæ, ut simul eas quoque uenas comprehendant. id hoc modo fit. acus ab exteriore parte oram uulneris perforat. tum non per ipsam uenam, sed per membranam eius immittitur: per eamque in alteram oram compellitur uenæ uulnerari non debent, ne sanguinem fundant. membrana semper inter has uenas est, ac neque periculum effert, & filo comprehensas illas abunde tenet. itaque etiam satis est duas fibulas esse. tum uenæ, quæcunque protractæ sunt in ipsum inguen aduerso specillo comprehendi debent. soluendi fibulas tempus inflammatione finita, & purgato uulnere est, & una simul, & oras, & uenas cicatrix deuinciat. ubi uero inter imam tunicam & ipsum testiculum, neruumque eius ramex ortus est, una curatio est, quæ totum testiculum abscidit. nā neque ad generationem quidquam is confert & omnibus indecore, quibusdam etiam cum dolore dependet. sed totū quoque inguen incidendum media tunica promenda, atque excidēda est, idem in ima faciendum, neruusque ex quo testiculus dependet præcidendus. post id uenæ & arteriæ ad inguen lino deligādæ & infra uinculum abscidendæ sunt.

De carne, quæ inter tunicas testiculorum concreuit, & de neruo indurato. Cap. XXIII.

CARO quoque siquando inter tunicas concreuit: nihil dubij est, quin eximenda sit: sed id ipso scroto inciso fieri commodius est. at si neruus induruit, curari res neque manu, neque medicamento potest. Vrgent enim febres ardentes, & aut uirides, aut nigri uomitus, præter hæc ingens sitis & linguę aspritudo, fereque à die tertio spumans bilis aluo cum rosione redditur. atque neque assumi facile cibus, neque contineri potest, neque multo post extremæ partes frigescunt: tremor oritur: manus sine ratione extenduntur. deinde in fronte frigidus sudor, eumque mors sequitur.

De ramice inguinis. Cap. XXIIII.

VBI uero in ipso inguine ramex est, si tumor modicus est, semel incidi, si maior, duabus lineis debet, ut medium excidatur: deinde non extracto testiculo: sicut intestinis quoque prolapsis interdum fieri docui: colligendæ uenæ uinciendæque ubi tunicis inhærebunt, & sub his modis præcidendæ sunt. neque quidquam noui curatio uulneris eius requirit.

Ad tegendam glandem colis si nuda est. Cap. XXV.

AB his ad ea transeundum est, quæ in cole ipso fiunt: in quo si glans nuda est, uultque aliquis eam decoris causa tegere, fieri potest, sed expeditius in puero quàm in uiro: in eo, cui id naturale est, quàm in eo, cui quarundam gentium more circuncisus est, in eo cui glans parua iuxtaque eam cutis, spatiosior uero ipse coles est, quàm in quo contraria his sunt. Curatio autem eorum, quibus id naturale est, eiusmodi est. cutis circa glandem apprehenditur, & extenditur, donec illam ipsam condat, ibique deligatur. deinde iuxta pubem in orbē tergus inciditur: donec coles nudetur, magnaque cura cauetur, ne uel urinę iter, uel uenæ, quæ ibi sunt, incidantur. eo facto cutis ad uinculum inclinatur, nudaturque circa pubem uelut

circulus: eoque linamenta dantur, ut caro increscat & id impleat, satisque uelamenti supra latitudo plagæ præstat. sed donec cicatrix fit, uinctum esse id debet, in medio tantum relicto exiguo urinæ itinere. at in eo qui circuncisus est sub circulo glandis scalpello diducenda cutis ab interiore cole est. non ita dolet, quia summo soluto, deduci deorsum usque ad pubem manu potest: neque ideo sanguis profluit. Resoluta autem cutis rursus extenditur ultra glandem. tum multa frigida aqua fouetur: emplastrumque circa datur, quod ualentem inflammationem reprimat. proximisque diebus ut propè à fame uictus est, ne forte eam partem satietas excitet. ubi iam sine inflammatione est, deligari debet à pube usque circulum. super glandem autem aduerso emplastro imposito induci. sic enim fit, ut inferior pars glutinetur: superior ita sanescat, ne inhæreat.

Quomodo glans penis contecta aperiri possit.

Contra si glans ita contecta est, ut nudari non possit: quod uitium Græci φίμωσιν appellant, aperienda est. quod hoc modo fit. Subter à summa ora cutis inciditur, recta linea usque ad frenum, atque ita superius tergus relaxatum cedere retro potest. quod si parum sic profectum est, aut propter angustias, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda est sic, ut uertex eius ad frenum basis in tergo extremo sit. tum super danda linamenta sunt, aliaque medicamenta, quę ad sanitatē producant. necessariū autē est, donec cicatrix fit cōquiescere, nā ambulatio atterendo, ulcus sordidum reddit.

Infibulandi ratio.

Infibulare quoque adolescentulos, interdum uocis, interdum ualetudinis causa quidam consuerūt, eiusque hæc ratio est. cutis quę super glandem est, extenditur, notaturque utrinque lateribus atramento qua perforatur, deinde remittitur. si super glandem notę reuertuntur, nimis apprehensum est, & ultra notari debet. si glans ab his libera est, is locus idoneus fibulę est: tum qua notę sunt, cutis acu filū ducente transuitur, eiusque fili capita inter se deligantur, quotidieque id mouetur, donec circa foramina cicatriculę fiant. ubi hę confirmatę sunt, exempto filo fibula additur, quę quo melior, eo leuior est, sed hoc quidē sæpius inter superuacua, quàm inter necessaria est.

De urinæ reddendæ difficultate, & de calculo, curationibusq; eorum. Cap. XXVI.

RES uero interdum cogit emoliri manu urinam, cum illa non redditur, aut quia senectute iter eius collapsum est: aut quia calculus, uel concretum aliquid ex sanguine intus se opposuit. ac mediocris quoque inflammatio sæpe eam reddi naturaliter prohibet. idque non in uiris tantummodo, sed in fœminis quoque interdum necessarium est. ergo æneæ fistulæ fiunt, quæ ut omni corpori ampliori, minorique sufficiant. ad mares tres, ad fœminas duæ medico habendæ sunt. ex uirilibus maxima decem & quinque est digitorum, media duodecim, minima nouem. ex mulieribus, maior nouem, minor sex. incuruas uero esse eas paulum, sed magis uiriles oportet, leuesque admodum ac neque nimis plenas, neque nimis tenues. homo tum resupinus eo modo, quo in curatione ani figuratur, super subsellum, aut lectum collocandus est. Medicus autem à dextro latere sinistra quidem manu colem masculi continere, dextra uero fistulam demittere in iter urinæ debet. atque ubi ad ceruicem uesicæ uentum est, simul cum cole fistulam inclinatam in ipsam uesicam compellere, eamque urina reddita recipere. Fœmina breuius urinæ similiter, & rectius iter habet. quod mammulæ simile inter imas oras super naturale positum non minus sæpe auxilio eget. aliquanto minus difficultatis exigit. nonnunquam etiam prolapsus in ipsam fistulam calculus, qui subinde ea extenuatur, non longe ab exitu inhærescit. eum si fieri potest, oportet uellere, uel oriculario specillo, uel eo ferramento, quo in sectione calculus protrahitur. si id fieri non potuit, cutis extrema quam plurimum attrahenda, & condita glande lino uincienda est, deinde à latere recta plaga coles incidendus, & calculus eximendus est. tum cutis remittenda. sic enim fit, ut incisum colē integra pars cutis contegat: & urina naturaliter profluat.

Quæ curatio calculosis adhibeatur.

CVM uesicæ uero, calculique facta mentio sit, locus ipse exigere uidetur ut subijciam, quæ curatio calculosis. cum aliter succurri non potest, adhibeatur. ad quam festinare cum præceps sit, nullo modo conuenit. ac neque omni tempore, neque in omni ætate, neque in omni uitio id experiendum est, sed solo uere, in eo corpore quod iam nouem annos, nondum quatuordecim excessit, & si tantum mali sub est, ut neque medicamentis uinci possit, neque etiam trahi posse uideatur, quo minus interpositio aliquo spatio interimat. non quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat: sed quo sæpius utique in hoc fallat, in quo plura & genera, & tempora periculi sunt, quæ simul cum ipsa curatione proponam. Igitur ubi ultima experiri statutum est, ante aliquot diebus uictu corpus pręparandum est, ut modicos, ut salubres cibos, ut minime glutinosos assumat, ut aquam bibat. ambulandi uero inter hæc exercitatione utatur, quo magis calculus ad uesicæ ceruicem descendat. quod an inciderit, digitis quoque, sicut

cut

cut in curatione docebo, demissis cognoscitur. ubi eius rei fides est, pridie is puer in ieiuno continendus est, & tum loco calido curatio adhibenda, quæ hoc modo ordinatur. homo prævalens & peritus in sedili alto considit, supinumque eum & aduersum super genua sua coxis eius collocatis comprehendit, reductisque eius cruribus ipsum quoque iubet manibus ad suas poplites datis, eos quàm maxime possit attrahere, simulque ipse sic eos continet. quòd si robustius corpus eius est qui curatur, duobus sedilibus iunctis duo ualentes insidunt: quo & sedilia & interiora crura inter se deligantur, ne diduci possint. tum is super duorum genua eodem modo collocatur, atque alter pro ut consedit sinistrũ crus eius, alter dextrum, simulque ipse poplites suos attrahit. siue autem unus, siue duo continẽt: super humeros eius suis pectoribus incumbunt. ex quibus euenit, ut interilia sinus super pubem sine ullis rugis sit extentus, & in angustũ compulsa uesica facilius calculus capi possit. Præter hæc etiam num à lateribus duo ualentes obijciuntur, qui circunstantes leuare uel unum, uel duos, qui puerum continent, non sinunt. Medicus deinde diligenter unguibus circuncisis atque sinistra manu duos eius digitos indicem & mediũ, leniter prius unum, deinde alterum in anum eius demittit, dextræque digitos super imum abdomen leniter imponit: ne si utrinque digiti circa calculum uehementer concurrerint, uesicam lædant. neque uero festinanter in hac re, ut in plerisque agendũ est. sed ita ut quàm maxime id tuto fiat. nam læsa uesica ueruorum distẽtiones cum periculo mortis excitat. ac primum circa ceruicem quæritur calculus. ibi repertus minore negotio expellitur. & ideo dixi ne curandum quidem: nisi cum in hoc indicijs suis cognitum est. si uero aut ibi non fuit, aut recessit retro, digiti ad ultimam uesicam dantur, paulatimque dextra quoque manus eius ultra translata subsequitur. atque ubi repertus est calculus, q necesse est in manus incidat, eo curiosius deducitur. quo minor, leuiorque est, ne effugiat, id est ne sæpius agitanda uesica sit. ergo ultra calculum dextra semper manus eius opponitur, sinistræ digiti deorsum eum compellit, donec ad ceruicem peruenitur. in quam si oblongus est, sic compellendus est, ut pronus exeat. si planus sic, ut transuersus sit. si quadratus, ut duobus angulis sedeat. si altera parte plenior sit, ut prius ea, qua tenuior sit, euadat. in rotundo nihil interesse ex ipsa figura patet, nisi si leuior altera parte est, ut ea antecedat. cum iam eo uenit, ut incidi super uesicæ ceruicem iuxta anum cutis, plaga lunata usque ad ceruicem uesicæ debeat cornibus ad coxas spectantibus paulum: deinde ea parte, qua strictior ima plaga est etiam num sub cute altera transuersa plaga facienda est, qua ceruix aperiatur: donec urinæ iter pateat sic, ut plaga paulo maior quàm calculus sit. nam qui metu fistulæ, quam illo loco χοιράδα Græci uocant, parum patefaciunt: cum maiore eodem periculo reuoluũtur: quia calculus iter, cũ ui promitur, facit: nisi accipit, idque etiam perniciosius est, si figura quoque calculi, uel aspritudo aliquid eo contulit. ex quo & sanguinis profusio, & distentio neruorũ fieri potest. quæ si quis euasit, multo tamen patentiorem fistulam habiturus est rupta ceruice, quàm habuisset incisa. cũ uero patefacta est, in conspectũ calculus uenit, in cuius corpore nullum discrimen est. ipse si exiguus est, digitis ab altera parte propelli, ab altera protrahi potest. si maior: inijciendus à superiore ei parte uncus est, eius rei causa factus. is est ad extremum tenuis, in semicirculi specie retusæ latitudinis, ab exteriori parte læuis, qua corpori iungitur, ab interiori asper, qua calculum attingit. isque longior potius esse debet. nam breuis extrahendi uim habet. ubi iniectus est, in utrunque latus inclinandus est, ut appareat calculus, & teneatur, quia si apprehensus est, ille simul inclinatur: ideoque eo minimo opus est. ne cum adduci uncus cœperit, calculus intus effugiat, hic in oram uulneris incidat, eamque conuulneret. in qua re quod periculum esset, iam supra proposui. ubi satis teneri calculum patet, eodem pene momento triplex motus adhibendus est in utrunque latus, deinde extra, sic tamen ut leniter id fiat, paulumque primo calculus attrahatur. quo facto attollendus uncus extremus est, uti intus magis maneat. faciliusque illum producat. quod si aliquã do à superiore parte calculus parum commode comprehendetur, à latere erit apprehendendus. hæc est simplicissima curatio. sed uarietas rerum quasdam etiam num animaduersiones desiderat. sunt enim qui dam non asperi tantummodo, sed spinosi quoque calculi, qui per se quidem delapsi in ceruicem sine ullo periculo eximuntur. in uesica uero non tuto uel hi conquiruntur, uel attrahuntur: quoniam ubi illã conuulnetarunt, ex distentione neruorum mortem maturant, multoque magis si spina aliqua uesicæ inhæret: eamque, cum duceretur: duplicauit. colligitur autem eo quod difficilius urina redditur, in ceruice calculum esse: eo quod cruenta destillat, illum esse spinosum: maximeque id sub digitis quoque experiundum est, neque adhibenda manus, nisi id constitit. ac tum quoque leniter intus digiti obijciendi, ne uiolenter promouendo conuulnerent. tum incidendũ. multi hic quoque scalpello usi sunt. Meges, quoniam is infirmior est: potestque in aliqua prominentia incidere, incisoque super illam corpore: qua cauum subest non secare, sed relinquere, quod iterum incidi necesse sit, ferramentum fecit rectum in summa parte labrosum, in ima semicirculatum, acutumque. id receptum inter duos digitos indicem ac medium super pollice imposito sic deprimebat: ut simul cum carne, si quid ex calculo prominebat, incideret. quo consequebatur, ut semel quantum satis esset, aperiret. quocunque autem modo ceruix ea parte facta est, leniter, extrahi quod asperum est, debet: nulla propter festinationem ui admota.

Signa calculorum, uel harenosorum, uel mollium.

AT calculus harenosus, & ante manifestus est: quoniam & urina quæ redditur, harenosa est, & in ipsa curatione, quoniam inter subiectos digitos neque æque leniter renititur, & insuper dilatatur.

item mollis calculus, & ex pluribus minutisque, sed inter se patum astrictis compositus indicatur, in se attraheos quasdam quasi squamulas, hos omnis leniter permutatis subinde digitotum uicibus sic oportet abducere, ne uesicam lædant, ne'ue intus aliquæ dissipate reliquiæ maneant, quæ post modum curationi difficultatem faciant. quidquid autem ex his in conspectum uenit uel digitis, uel unco eximendū est. at si plures calculi sunt, singuli protrahi debent, sic tamen, ut si quis exiguus supererit, potius relinquatur. si quidem in uesica difficulter inuenitur. inuentusque celeriter effugit. ita longa inquisitione uesica læditur: excitatque inflammationes mortiferas, adeo ut quidam secti cum diu frustraque per digitos uesica esset agitata, decesserint. quibus accedit etiam, quod exiguus calculus ad plagam urina postea promoueote excidit. siquando autem is maior non uidetur nisi rupta ceruice extrahi posse, findendus est. cuius repertor Ammonius ob id λιθοτόμος cognominatus est: id hoc modo fit. uncus inijcitur calculo sic, ut facile eum concussum quoque teneat, ne is retro reuoluatur. tum ferramentum adhibetur crassitudinis modicæ prima parte tenui, sed retusa, quod admodum calculum ex altera parte ictum findit: magna cura habita, ne aut ad ipsam uesicam per ferramentum perueniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

De calculis fœminarum.

HAE uero curationes in fœminis quoque similes sunt, de quibus tamen parum proprie quædam dicenda sunt. siquidem in his, ubi paruulus calculus est, scalpellus superuacuus est, quia is urinam in ceruicem non compellit, quæ & breuior quàm in maribus, & laxior est. ergo & per se sæpe excidit, & si in primo quod est angustius inhæret, eodem tamen unco sine ulla noxa educitur. at in maioribus calculis necessaria eadem curatio est. sed uirgini subijci digiti tanquam masculo mulieri per naturalia eius debēt. tū uirgini quidem sub ima sinisteriore ora: mulieri uero inter urinæ iter, & os pubis incidendū est sic, ut utroque loco plaga transuersa sit, neque terreri conuenit, si plus ex muliebri corpore sanguinis profluit.

Quæ curatio calculo euulso habenda sit.

Calculo euulso, si ualens corpus est, neque magnopere uexatum, sinere oportet sanguinem fluere, quo minor inflammatio oriatur: atque ingredi quoque eum paulum non alienum est, ut excidat, si quid totus concreti sanguinis mansit. quod si per se non destitit, tursus ne uis omnis intereat, supprimi debet. idque protinus in imbecillioribus ab ipsa curatione faciendum est. siquidem ui distentione neruotum periclitatur aliquis dum uesica eius agitatur, sic alter metus excipitur remotis medicaminibus, ne tantum sanguinis profluat, ut occidat. quod ne incidat, desidere is debet in acre acetum, cui aliquantum salis sit adiectum. sub quo & sanguis fere conquiescit, & astringitur uesica, ideoque minus inflammatur. quod si parum proficit, agglutinanda cucurbitula est, & inguinibus, & coxis, & super pubem. ubi iam satis uel euocatus est sanguis, uel prohibitus, resupinus collocandus est sic, ut caput humile sit, coxæ paulum excitentur: ac super ulcus imponendum est duplex. aut triplex linteolum aceto madens. deinde interpositis duabus horis in solium is aquæ calidæ resupinus demittendus est sic, ut à genibus ad umbilicum aqua teneat, cætera uestimentis circundata sint, manibus tantummodo, pedibusque nudatis, ut & minus digeratur, & ibi diutius maneat. ex quo sudor multus oriri solet, quo spongia subinde faciле detergendum est: finisque eius fomenti est donec infirmando offendat: tum multo is oleo perungendus, inducendusque hapsus lanæ mollis tepido oleo repletus: qui pubem & coxas & inguina & plagam ipsam cootectam eodem ante se linteolo protegat, isque subinde oleo tepido madefaciendus est, ut neque frigus ad uesicam admittat, & neruos leniter molliat. quidam cataplasmatis calefacientibus utūtur: ea plus pondere nocent, quæ uesicam urgendo uulnus irritant, quàm calore proficiunt. ergo ne uinculum quidem ullum necessarium est: proximo die, si spiritus difficilius redditur, si urina non excedit, si locus circa pubem mature intumuit, scire licet, in uesica sanguinem concretum remansisse. igitur demissis eodem modo digitis leuiter pertractanda uesica est, & discutienda, si qua coierunt. quo fit ut per uulnus postea procedant. non alienum etiam est oriculario clystere acetum nitro mixtum per plagam in uesicā compellere. nam sic quoque discutiuntur, si qua cruenta coierunt. eaque facere etiam primo die conuenit. si timemus ne quid intus sit: maximeque ubi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit, cætera eadem facienda sunt, ut demittatur in solium: ut eodem modo panniculus eadem lana super inijciatur: sed neque sæpe, neque tandiu in aqua calida puer habendus, quàm adolescens est, infirmus, quàm ualēs: leui quàm graniore inflammatione affectus, is cuius corpus digeritur, quàm is cuius astrictum est. inter hæc uero si somnus est, & æqualis spiritus, & madens lingua, & sitis modica, & uenter imus, sed & mediocris est cum febre modica dolor, scire licet, recte procedere curationem. atque in his inflāmatio fere quinto uel septimo die finitur. qua leuata, solium superuacuum est. supini tantummodo uulnus aqua calida fouendum est, ut si quid urinæ rodet, abluatur. imponenda autem medicamenta sunt pus mouentia, & si purgandum ulcus uidebitur, melle linendum. id si rodet, rosa temperabitur. huic curationi aptissimū uidetur ἐννεαφάρμακον emplastrum. nam & seuum habet ad pus mouendum, & mel ad ulcus repurgandū: medulla etiam maximeque uitulina: quod in id ne fistula relinquatur, præcipue proficit. linamenta uero tum super ulcus non sunt necessaria, super medicamentum ad id continendum recte imponuntur. at ubi ulcus purgatum est: puro linamento ad cicatricem perducendum est. quibus temporibus tamen, si

felix

felix curatio non fuit, uaria circa pericula oriuntur. quę præsagire protinus licet: si continua uigilia est, si spiritus difficultas, si lingua arida est, si sitis uehemens, si uenter imus tumet, si uulnus hiat, si trans fluens urina id non rodit, si similiter ante tertium diem quædam liuida excidunt, si is aut nihil, aut tarde respondet, si uehementes dolores sunt, si post diem quintum magnæ febres urgent, & fastidium cibi permanet, si cubare in uentrē iucundius est. nihil tamen peius est distentione neruorum & ante nonum diem uomitus bilis. sed cum inflammationis sit metus, succurri abstinentia modicis & tempestiuis cibis, inter hæc fomentis, de quibus supra scripsimus. oportet.

De cancro qui excisa uesica nascitur, & qua curatione uti deceat. Cap. XXVII.

Proximus cācri metus est. is cognoscitur, si & per uulnus, & per ipsum colem fluit sanies mali odoris, cumque eo quædam à concreto sanguine non abhorrentia, tenuesque carunculæ lanulis similes: præter hæc si orę uulneris aridæ sunt: si dolent inguina: si febris nō desinit, eaque in noctem augetur: si inordinati horrores accedunt. Considerandum autem est, in quam partem cancer is tendat. si ad colem in durescit is locus & rubet, & tactu dolorem excitat, testiculique intumescunt. si in ipsam uesicam ani dolor sequitur, coxæ durescunt, non facile crura extendi possunt. at si in alterutrum latus oculis id expositum est, paresque utrinque easdem notas sed minores habet. primum autem ad rem pertinet corpus recte iacere, ut superior pars semper eadem sit in quam uitium sertur. ita si ad colem it, supinus is collocari debet. si ad uesicam, in uentrem, si in latus, in id quod integrius est. Deinde ubi uentum fuerit ad curationem, homo in aquam demittetur: in qua marrubium decoctū sit, aut cupressus, aut myrtus, idemque humor clystere intus adijcietur. tum super ponetur lenticula cum malicorio mixta, quæ utraque ex uino decocta sint, uel tubus, aut oleæ folia eodem modo decocta, aliaque medicamenta, quæ ad cohibendos, purgandosque cancros proposuimus. ex quibus si qua erunt arida, per scriptorium calamum inspirabūtur. ubi stare cœperit cancer, mulso uulnus eluetur. uitabiturque eo tempore ceratum, quod ad recipiendum id malum corpus emollit, potius plumbum elotum cum uino inungetur. super quæ idem linteolo illitum imponetur: sub quibus peruenire ad sanitatem potest. cum eo tamen quod non ignoremus orto cancro sæpe affici stomachum, cui cum uesica quoddam consortium est: exque eo fieri, ut neque retineatur cibus, neque si quis retentus est, concoquatur: neque corpus alatur: ideoque ne uulnus quidem aut purgari, aut ali possit: quæ necessario mortem maturant. sed ut his succurri nullo modo potest, sic à primo tamen diu tenenda ratio curationis est. in qua quædam obseruatio ad cibum quoque, potionemque pertinens necessaria est: nam cibus inter principia non nisi humidus dari debet. ubi ulcus purgatum est, ex media materia olera, & salsamenta semper aliena sunt. potione opus est non modica: nam si parum bibitur, accenditur uulnus, & uigilia urget, & uis corporis minuitur. si plus æquo assumitur, subinde uesica impletur, eoque irritatur. non nisi aquam autem bibendam esse manifestius est, quàm ut subinde dicendum sit. solet uero sub eiusmodi uictu uenire ut aluus non reddatur. Hæc aqua ducenda est, in qua uel fœnum græcum, uel malua decocta sit: idem humor rosa mixtus in ipsum uulnus oriculario clystere agendus est: ubi id rodit urina neque purgari patitur. Fere' uero primo per uulnus exit hęc, deinde eo sanescente diuiditur, & pars per colem descendere incipit, donec ex toto plaga claudatur: quod interdū tertio mense, interdum non ante sextum, nonnunquam exacto quoque anno fit. neque desperari debet solida glutinatio uulneris, nisi ubi aut uehementer rupta ceruix est, aut ex cancro multę, magnę'que carūculæ, simul'que neruosa aliqua exciderunt. sed ut uel nulla ibi fistula, uel exigua admodum relinquatur, summa cura prouidendum est. Ergo cum iam ad cicatricem uulnus intendit, extentis iacere fœminibus, & cruribus oportet: nisi tamen molles, harenosi'ue calculi fuerunt. sub his enim tardius uesica purgatur. Ideo'que diutius plagam patere necessarium est: & tum demum ubi iam nihil tale extra fertur, ad cicatricem perduci. quod si antequam uesica purgata est: oræ se glutinarunt: dolor'que, & inflammatio redierunt, uulnus digitis uel aduerso specillo diducendum est, ut totqu entibus exitus detur: his'que effusis tum diutius pura urina descendat. tum demum quæ cicatricē inducant, imponēda sunt: extendi'que ut supra docui pedes quàm maxime uincti. quòd si fistulę metus ex his causis, quas proposui, subesse uidebitur, quo facilius claudatur ea, uel certe coāgustetur, in anum quoque danda plumbea fistula est: extētis'que cruribus fœmina, tali'que inter se deligandi sunt, donec qualis futura est, cicatrix sit.

Si naturalis fœminarum concubitum non admittunt, quomodo curari conueniat. Caput XXVIII.

ET hoc quidem commune esse maribus, & fœminis potest. proprie uero quædam ad fœminas pertinent, ut in primis: quod earum naturalia nonnunquam inter se glutinatis oris concubitum non admittunt. id'que interdum euenit protinus in utero matris: interdum exulceratione in his partibus facta, & per malam curationem his oris sanescendo iunctis. si ex utero est, membrana ori uuluæ opposita est. si ex ulcere, caro id repleuit. oportet autem membranam duabus lineis inter se transuersis incidere ad similitudinem litteræ. X. magna cura habita ne urinę iter uioletur. deinde undique eam membranam excidere: ac si caro increuit, necessarium est recta linea patefacere. tum ab ora, uel uulsellā, uel hamo apprehensam tanquam habenulam excidere: & intus implicitum in longitudinem lina-

mentum, λήμνισκον Gręci uocant, in aceto tinctum demittere: supraque succidam lanam aceto madentem deligare: tertio die soluere ulcus, & sicut alia ulcera curare. cumque iam ad sanitatem tendet, plumbeam fistulam medicamento cicatricem inducente illinere, eam'que intus dare. supra'que idem medicamentum inijcere, donec ad cicatricem plaga perueniat.

Qua curatione partus emortuus ex utero excutiatur. Cap. XXIX.

VBI concipit autem aliqua, si iam prope' maturus partus intus emortuus est, neque excidere per se potest, adhibenda curatio est, quæ numerari inter difficillimas potest. nam & summam prudentiam, moderationemque desiderat: & maximum periculum affert. sed ante omnia uuluæ natura mirabilis, cum in multis alijs, tum in hac re quoque facile cognoscitur. oportet autem ante omnia resupinam mulierem transuerso lecto sic collocare, ut fœminibus eius ipsius ilia comprimantur. quo fit ut & imus uenter in conspectu medici sit: & infans ad os uuluæ compellatur: quæ emortno partu id comprimit: ex interuallo uero paulum dehiscere. hac occasione usus medicus unctę manus indicē digitum primum debet inserere, atque ibi continere, donec iterum ad os aperiatur: rursusque alterum digitum demittere debebit, & per easdem occasiones alios, donec tota esse intus manus possit. ad cuius rei facultatem multum coufert & magnitudo uuluę, & uis neruorum eius, & corporis totius habitus, & mentis etiam robur: cum præsertim intus nonnunquam etiam duæ manus dari debeant. pertinet etiam ad rem quàm calidissimum esse imum uentrem, & extrema corporis, neque dum inflammationem cœpisse, sed recenti re protinus adhiberi medicinam. nam si corpus iam intumuit, neque demitti manus, neque educi infans nisi ægerrime potest, sequiturque sæpe cum uomitu & cum tremore mortifera neruorum distentio. uerum intus emortuo corpori manus iniecta protinus habitum eius sentit. nam aut in caput, aut in pedes conuersum est, aut in transuersum iacet: fere' tamen sic, ut uel manus eius, uel pes in propinquo sit. Medici uero propositum est, ut eum manu dirigat uel in manus, uel etiam in pedes. si forte aliter compositus est, ac si nihil aliud est, manus uel pes apprehensus, corpus rectius reddit: nam manus in caput, pes in pedes eum conuertet. tum si caput proximum est, demitti debet uncus undique leuis acuminis breuis, qui uel oculo, uel auri, uel ori, interdum ēt fronti recte inijcitur, deinde attractus infantem educit: neque tamen quolibet is tempore extrahi debet. nam si compresso uuluæ ore id tentatum est, non emittente eo infans abrumpitur: & unci acumen in ipsum os uuluæ delabitur: sequiturque neruorum distentio, & ingens periculum mortis. igitur compressa uulua, conquiescere. hiante, leniter trahere oportet: & per has occasiones paulatim eum educere. trahere autem dextra manus uncum, sinistra intus posita infantem ipsum: simul'que dirigere eum debet. Solet etiam euenire, ut is infans humore distendatur: ex'que eo profluat fœdi odoris sanies. quod si tale est, indice digito corpus illud forandum est, ut effuso humore extenuetur. tum id leniter per ipsas manus recipiendum est. nam uncus iniectus facile hebeti corpusculo eleuabitur. in quo quid periculi sit, supra positum. sed in pedes quoque conuersus infans nō difficulter extrahitur: quibus apprehensis per ipsas manus commode educitur. si uero transuersus est, neque dirigi potuit, uncus alę inijciēdus, paulatimque attrahēdus est. sub quo fere' ceruix replicatur, retro que caput, ac reliquum corpus spectat. remedio est ceruix pręcisa, ut separatim utraque pars auferatur, id unco fit, qui priori similis in interiorem tantum partem per totam aciem exacuitur: tum id agendum est, ut ante caput, deinde reliqua pars auferatur: quia fere' maiore parte extracta, caput in uacuam uuluam prolabitur, extrahi'que sine summo periculo non potest: si tamen id incidit, super uentrem mulieris duplici panniculo iniecto, ualens homo nō imperitus à sinistro latere eius debet assistere, & super imū ueutrem eius duas manus imponere, altera'que alteram premere. quo fit ut illud caput ad os uuluę compellatur. id'que eadem ratione quæ supra posita est, unco extrahitur. at si pes alter iuxta repertus est, alter retro cum corpore est, quidquid protractum est, paulatim abscidendum est: & si clunes os uuluæ urgere cœperunt, iterum retro repellendæ sunt. conquisitiusque pes eius adducēdus. aliæque etiā num difficultates faciunt, ut qui solidus non exit, cōcisus eximi debeat. quoties autem infans protractus est, tradendus ministro est. is eum supinis manibus sustinere, medicus deinde sinistra manu leniter trahere umbilicum debet, ita ne abrumpat, dextra'que eum sequi usque ad eas, quas secundas uocant. quod uelamentum infantis intus fuit. his'que ultimis apprehensis uenulas, membranulas'que omnes eadem ratione manu diducere à uulua, totum'que illud extrahere. & si quid intus præterea coucreti sanguinis remanet, tum compressis in unum fœminibus, illa conclaui collocanda est, modicum calorem sine ullo pręflatu habente. super imum uentrem eius imponenda lana succida in aceto, & rosa tincta. reliqua curatio talis esse debet, qualis in inflammationibus, & in his uulneribus, quæ in neruosis locis sunt, adhibeatur.

De ani uitijs, & eorum curatione. Cap. XXX.

ANI quoque uitia ubi medicamentis non uincuntur, manus auxilium desiderant. ergo si qua scissa in eo uetustate induruerunt, iam'que callum habent, cōmodissimum est ducere aluum: tum spongiam calidam admouere, ut relaxentur illa, & foras prodeant. ubi in conspectu sunt, scalpello singula excidere, & ulcera remouere. deinde imponere linamentum molle, & super linteolum illitum melle

locumque eum molli lana implere & ita uincire altero die, deincepsque cæteris lenibus medicamẽtis uti: quæ ad recentia eadem uitia necessaria esse aliâs proposui: & utique per primos dies sorbitionibus eum sustinere paulatim: deinde cibis adijcere aliquid generis tamen eius, quod eodem loco præceptum est. siquando autem ex inflammatione pus in his oritur, ubi primum id apparuit incidendum est, ne anus ipse suppuret. neque tamen ante properandum est. nam si crudum incisum est, inflammationis multum accedit: & puris aliquanto amplius concitatur. his quoque uulneribus lenibus cibis, hisdemque medicamentis opus est.

De condylomatum curatione.

AT tubercula, quæ κονδυλώματα appellantur, ubi induruerunt, hac ratione curantur. aluus ante omnia ducitur. tum uolsella tuberculum apprehensum iuxta radices exciditur. quod ubi factum est, eadem sequuntur, quæ supra post curationem adhibenda esse proposui. tantummodo si quid increscit squama æris coercendum est. ora etiam uenarum fundentia sanguinem sic tolluntur. ubi sanguini, qui effluit, sanies adijcitur: aluus acrius ducitur quo magis oræ promoueantur. eoque fit, ut omnes uenę, quasi capitula conspicua sint. tum si capitulum exiguum est, basimque tenuem habet, astringendum lino paulum supra est, quã ubi cum ano cõmittitur. imponenda spongia aqua calida est, donec id liberat. deinde aut ungue, aut scalpello supra nodum id exulcerandũ est. quod nisi factum est, magni dolores subsequuntur. interdum etiam urinæ difficultas. si id maius est, & basis latior, hamulo uno aut altero excipiendum est: paulumque supra basim incidendum: neque relinquẽdum quidquam ex eo capitulo: neque quidquam ex ano demendum est. quod consequitur his, qui neque nimium, neque parum hamos ducit. qua incisum est, acui debet immitti: infraque eam lino id capitulum alligari: si duo, tria'ue sunt, imum quodque primum curandum est. si plura, non omnia simul, ne tempore eodem undique tenerę cicatrices sint. si sanguis profluit, excipiendus est spongia: deinde linamentum imponendum. ungenda fœmina, & inguina, & quidquid iuxta ulcus est. ceratumque super dandum est. farina ordeacea calida implendusque is locus est. sic deligandus est. postero die is desidere in aqua calida debet: eodemque cataplasmate foueri. ac bis die, & ante curationem, & post eam ceruices, ac fœmina liquido cerato perungenda sunt: tepidoque is loco continendus. interpositis quinque, aut sex diebus, oriculario specillo linamenta educenda. si capitula simul non exciderunt, digito promouenda. tum lenibus medicamentis hisdem'que, quæ alibi posui, ulcera ad sanitatem perducenda. finito uitio quemadmodum agendum est, iam aliâs superius exposui.

De uaricum curatione. Cap. XXXI.

AB his ad crura proximus transitus est. in quibus orti uarices non difficili ratione tolluntur. huc autem & earum uenularum, quæ in capite nocent, & eorum uaricum, qui in uentre sunt, curationem distuli: quoniam ubique eadem est. igitur uena omnis, quæ noxia est, aut adusta tabescit, aut manu exciditur. si recta est, si quamuis transuersa, tamen simplex: si modica est, melius aduritur: si curua est & uelut in orbes quosdam implicatur, plures'que inter se inuoluuntur, utilius eximere est: adurendi ratio hæc est. cutis super inciditur. tum patefacta uena tenui, & retuso ferramento candente modice premitur: uitatur'que, ne plagæ ipsius oræ adurantur: quas reducere hamulis facile est. id interpositis fere quaternis digitis per totum uaricem fit. & tum superimponitur medicamentum, quo adusta sanantur: at exciditur hoc modo. cute eadem ratione super uenam incisa hamulo oræ excipiũtur: scalpello'que undique à corpore uena diducitur: caueturque ne inter hæc ipsa lędatur: eique retusus hamulus subijcitur, interposito'que eodem fere spatio. quod supra positum est, in eadem uena idem fit, quę quo tendat, facile hamulo extento cognoscitur. ubi iam idem, quacunque uarices sunt, factum est, uno loco adducta per hamulum uena præciditur: deinde qua proximus hamus est, attrahitur, & euellitur: ibi rursus absciditur. ac si undique uaricibus crure liberato, tum plagarum orę committuntur: & super emplastrũ glutinans inijcitur.

Curatio digitorum cohærentium. Cap. XXXII.

AT si digiti uel in utero protinus, uel propter communem exulcerationem postea cohæserunt, scalpello diducuntur. dein separatim uterque non pingui emplastro circundatur. atque ita per se uterque sanescit. si uero fit ulcus in digito, postea'que male inducta cicatrix curuum eum reddit, primum malagma tentandum est. dein si id nihil prodest, quod & in ueteri cicatrice, & ubi nerui læsi sunt, euenire consueuit: uidere oportet, nerui ne id uitium, an cutis sit. si nerui est, attingi non debet, neque enim sanabile est. si cutis, tota cicatrix excidenda est: quæ fere callosa efficit, ut extendi digitum non patiatur: tum rectus sic ad nouam cicatricem perducendus est.

De cangrene curatione. Cap. XXXIII.

CANGRENA inter ungues, alas'que, aut inguina nasci: & siquando medicamenta uincuntur, membrum præcidi oportere, alio loco mihi dictum est. sed id quoque cum periculo summo fit. nam sæpe in ipso opere, uel profusione sanguinis, uel animæ defectione moriuntur.

uerum hic quoque nihil interest an satis tutum præsidium sit : quod unicum est. igitur inter sanam, uitiatamq́ue partem incidenda scalpello caro usque ad os est sic, ut neque contra ipsum articulum id fiat : & potius ex sana parte aliquid excidatur, quàm ex ægra relinquatur. ubi ad os uentum est, reducenda ab eo sana caro, & circa os subsecanda est, ut ea quoque parte aliquid os nudetur : dein id serrula præcidendum est, quàm proxime sanæ carni etiam inhærenti. ac tum frons ossis, quam serrula exasperauit, leuanda est, supraq́ue inducenda cutis, quæ sub eiusmodi curatione laxa esse debet, ut quàm maxime undique os contegat. quo cutis inducta non fuerit id linamentis erit contegēdum, & super id spongia ex aceto deliganda. cætera postea sic facienda, ut in uulneribus, in quibus pus moueri debet, præceptum est.

LIBER OCTAVVS.

De positu, & figura totius humani corporis. Caput I.

SVperest ea pars, quæ ad ossa pertinet. quæ quo facilius accipi possit, prius positus, figurasque eorum indicabo. Igitur caluaria incipit ex interiore parte concaua, extrinsecus gibba, utrinque leuis, & qua cerebri membranam contegit. & qua cute capillum gignente contegitur. eaque simplex ab occipitio & temporibus, duplex usque in uerticem à fronte est. ossaq́ue eius ab exterioribus partibus dura, ab interioribus, quibus inter se connectuntur, molliora sunt. interq́ue ea uenę discurrunt, quas his alimentum subministrare credibile est. raro autem caluaria solida sine suturis est. locis tamen æstuosis facilius inuenitur. & id caput firmissimum, atque à dolore tutissimum est : ex cæteris, quo suturæ pauciores sunt, eo capitis ualetudo commodior est. neque enim certus earum numerus est, sicut ne locus quidem : fere` tamen duæ super aures, tempora à superiore capitis parte discernunt. tertia ad aures per uerticem tendens, occipitium à summo capite diducit. quarta ab eodem uertice per medium caput ad frontem procedit, eaq́ue modo sub imo capillo definit : modo frontem ipsam secans inter supercilia finitur. ex his cæterę quidem suturæ in unguem committuntur. hæ uero, quæ super aures transuersæ sunt, totis oris paulatim extenuantur : atque ita inferiora ossa superioribus leniter insidunt. crassissimum uero in capite os post aurem est, quia capillus ut uerisimile est, ob id ipsum non gignitur. sub his quoque musculis, qui tempora cōnectunt, os medium in exteriorem partem inclinatam positum est. at facies suturam habet maximam, quæ à tempore incipiens per medios oculos, naresq́ue transuersa peruenit ad alterum tempus : à qua breues duæ sub interioribus angulis deorsum spectant. & malæ quoque in summa parte singulas transuersas suturas habent. à medijsque naribus, aut superiorum dentium gingiuis per medium palatum unà procedit : aliaq́ue transuersa idem palatum secat. & suturæ quidem in plurimis hę sunt. foramina autem intra caput maxima oculorum sunt : deinde narium, tum quæ in auribus habemus : ex his quæ oculorum sunt, recta, simpliciaq́ue ad cerebrum tendunt. narium duo foramina osse medio discernuntur. siquidem hęc primum à superciliis, angulisque oculorum osse inchoantur ad tertiam fere` partem : deinde in cartilagine uersæ quo propius ori descendunt, eo magis caruncula quoque molliuntur. sed ea foramina, quæ à summis ad imas nares simplicia sunt, ibi rursus in bina itinera diuiduntur. aliaq́ue ex his ad fauces peruia spiritum & reddunt, & accipiunt : alia ad cerebrum tendunt. In ultima parte in multa, & tenuia foramina dissipantur, per quæ sensus odoris nobis datur : in aure quoque primo rectum, & simplex iter procedendo flexuosum fit. quod ipsum iuxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi est : iuxta'que ea duo paruuli quasi sinus sunt. super'que eos finitur os : quod transuersum à genis tendens ab inferioribus ossibus sustinetur : iugale appellari potest ab eadem similitudine â qua id Græci ζυγώδης appellant. Maxilla uero est molle os, ea'que una est, cuius eadem & media, & etiam ima pars mentum est : à quo utrinque procedit ad tempora : sola'que ea mouetur. nam malę cum toto osse, quod superiores dentes exigit, immobiles sunt. uerū ipsius maxillę partes extremæ quasi bicornes sunt. alter processus intra latior uertice ipso tenuatur : longius'que procedens sub osse iugali subit : & super id temporum musculis illigatur. alter breuior, & rotundior, & in eo sinu qui iuxta foramina auris est, cardinis modo fit : ibi'que huc, & illuc se inclinans, maxillę facultatem motus pręstat. duriores osse dētes sunt. quorum pars maxillæ, pars superiori ossi malarum hęret. ex his quaterni primi quia secant, τομεῖς à Gręcis nominantur. hi deinde quatuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. ultra quos utrinque fere' maxillares quaterni sunt, pręter'que in his, in quibus tres ultimi, qui sero gigni solent : non increuerunt. ex his priores singulis radicibus, maxillares utique binis, quidam etiam ternis, quaternis'ue nituntur. Fere'que longior radix breuiorem dentem edit : recti'que dentis recta etiam radix, curui flexa est : ex'que eadem radice in pueris nouus dens subit : qui multo sæpius priorem expellit : interdum tamen supra, infra'ue eum se ostendit. caput autem spina excipit. ea constat ex uertebris quatuor & uiginti. septem in ceruice sunt : duodecim ad costas. reliquæ quinque sunt proximę costis. hæ teretes, breues'que ab utroque lātere processus duos exigunt. medię perforatę, qua spinę medulla cerebro commissa descendit : circa quoque per duos processus tenuibus canis peruię, per quę à membrana cerebri similes membranulæ deducuntur. omnes'que uertebrę exceptis tribus summis à superiore parte in ipsis

processibus parum desidenti sious habent : ab inferiore alios deorsum uersus processus tenuibus, cuius
peruiæ per quę à membraoa cerebri similes membranulæ deducuntur. omoesque uertebrę exceptis tri
bus summis à superiore patte in ipsis processibus parum desidentis sinus habent : ab inferiore alios deor-
sum uersus processus exigunt. summa igitur protinus caput sustinet, per duos sinus receptis exiguis
eius processibus. quo fit, ut caput sursum deorsum uersum tuberibus exasperetur : secunda superiori
parti inferiore. quod ad circuitum pertinet, pars summa angustiore orbe finitur. Itaque superior sum-
mę circundata, in latera quoque caput moueri sinit. tertia eodem modo secundam excipit : ex quo faci
lis ceruici mobilitas est. ac ne sustinere quidē caput posset, nisi utrinque recti, ualentesque nerui collum
continerēt : quos τένοντας Græci appellāt. siquidem horum ioter omnes flexus alter semper intentus ul
tra prolabi superiora nō patitur. iamque uertebra tertia tubercula, quę inferiori inserantur, exigit. cæte-
rę processibus deorsum spectantibus in inferiores insinuātur, ac per sinus, quos utrinque habent, superio
res accipiunt : multisque neruis, & multa cartilagine continentur. ac sic uno flexu modico in prōptum
dato, cæteris oegotijs homo, & rectus insistit : & aliquid ad necessaria opera curuatur. iofra ceruicem
uero summa costa contra humeros sita est : inde uodecim inferiores usque ad imum pectus perueniunt :
hæque primis partibus rotundę, & leniter quasi capitulatæ uertebrarum transuersis processibus ibi quo-
que paulum insinuatis inhęrent. inde patescunt : & in exteriorem partem recuruatę, paulatim in cartila
ginem degenerant. eaque parte rursus in interiora leniter flexę committuntur cum osse pectoris. quod
ualens, & durum à faucibus iocipit, ab utroque latere lunatum, & à pręcordijs iam ipsum quoque cartila
gine mollitū terminatur. sub costis uero prioribus, quinque quas νόθας Græci nominant, breues, tenuio-
resque. atque ipsæ quoque panlatī in cartilaginē uersæ, extremis abdominis partibus inhærescūt. imaque
ex his maiore iā parte nihil nisi cartilago est. rursus à ceruice duo lata ossa utrinque ad scapulas tēdūt. no-
stri scoptula operta, ὠμοπλάτας Græci nominant. ea in summis uerticibus sinuata, ab his triangula, paula-
timque latescētia ad spinā tendūt : & quo latiora quaque parte sunt hoc hebetiora, acque ipsa quoque
in imo cartilaginosa posteriore parte uelut innatant, quoniā nisi in summo nulli ossi inhærescūt. ibi ue-
ro ualidis musculis, neruisque cōstricta sunt. at à summa costa paulo interius q̄ ubi ea media est, os excre
scit : ibi quidē tenue, procedens uero quo propius lato scapularum ossi fit, eo plenius, latiusque & pau-
latim in exteriora curuatū. quod propius, altera uerticis parte modice intumescēs, sustinet iugulum. id
autē ipsum recuruum, ac neque inter durissima ossa oumerādum : altero capite io eo quod posui, altero
in exiguo sinu pectoralis ossis insidit, paulumque motu brachij mouetur : & cū lato osse scapularū infra
caput, eius neruis, & cartilagini cōnectitur. hinc humerus incipit extremis utrinque capitibus tumidus,
mollis, siue medulla cartilaginosus. medius teres, durus, medullosus, leniter gibbus, & io priorem & poste
riorem, interiorē & exteriorē partem. prior aūt pars est q̄ à pectore est, posterior quę ab scapulis, interior
quæ ad latus tēdit : exterior q̄ ab eo recedit. quod ad oēs articulos pertinere in ulterioribus patebit. su-
perius aūt humeri caput rotundius q̄ cætera ossa, de quibus adhuc dixi, uerticillatis scapularum ossibus
paruo excessu inseritur : ac maiore parte ex transitu neruis deligatur. at inferius duos processus habet :
inter quos quod medium est, magis etiam extremis partibus sinuatur. quę res sedem brachio præstat :
quod constat ex ossibus duobus. radius, quem κερκίδα Græci appellant, superior, breuiorque, & primo te
nuior rotundo, & leniter cauo, capite exiguum humeri tuberculum recipit : atque ibi neruis, & cartilagi
ne continetur. cubitus inferior, loogiorque, & primo plenior in summo capite, duobus quasi uerticibus
extantibus in sinu humeri, quē inter duos processus eius esse proposui, se inserit. primo uero duobus ra
dijs brachij ossa iuncta paulatim dirimuntur : rursusque ad manū coeunt modo crassitudinis mutato : si
quidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis est. dein radius in caput cartilaginosum consurgēs,
in uerticem eius sinuatur. cubitus rotūdus in extremo, parte altera paulū procedit. ac ne sæpius dicen-
dum sit, illud ignorari non oportet. plurima ossa in cartilaginem desinere; nullum articulum oon sic fini
ri. neque enim aut moueri posset, nisi leui inniteretur : aut cum carne, neruisque coniungi, nisi ea media
quædam materia committeret. in manu uero prima palmę pars ex multis, minutisque ossibus constat,
quorum numerus incertus est. sed oblōga omnia, & triāgula structura quadā inter se cōnectuntur : cum
inuicem superior alterius angulus, alterius planities sit : eoque fit ex his unius ossis paulum in interiora
coocaui species. uerum ex manu duo exigui processus in sinus radij conijciuntur. tum ex altera parte
recta quinque ossa ad digitos tendentia palmam explent, à quibus ipsi digiti oriuntur : qui ex ossibus ter
nis constant : omniumque eadem ratio est. interius os in uerticem sinuatur : recipitque exterioris exi-
guum tuberculum, neruique ea continent, à quibus orti ungues indurescunt. ideoque non ossi, sed car-
ni magis radicibus suis inhęrent. ac superiores quidem partes sic ordinatæ sunt. ima uero spina in coxa-
rum osse discedit, quod transuersum, longeque ualentissimum uuluam, uesicam, rectum intestinū tuetur,
idque ab exteriore parte gibbum ad spinam, resupinatum à lateribus, idest in ipsis coxis sinus rotundos
habet, à quibus oritur os quod pectinē uocāt. idque super iotestina sub pube transuersum uentrē firmat
rectius in uiris, recuruatū magis in exteriora in fœminis, ne partum prohibeat. inde fœmina oriūtur, quo-
rum capita rotuodiora etiam quam humerorum sunt, cū illa ex cæteris rotūdissima sint. infra uero duos
processus à priore, & à posteriore parte habent. dein dura, & medullosa, & ab exteriore parte gibba ha-
bent : rursus ab inferioribus quoque capitibus intumescunt : superiora in sinus coxæ sicut humeri in ea
ossa, quæ scapularum suot, conijciuntur. tum infra introrsus leniter intendunt, quo æqualius superiora
membra sustineant. atque in eo inferiora quoque capita media sinuantur, quo facilius excipi à cruri-

bus possint: quæ commissura osse patuo molli cartilaginoso tegitur: patellam uocant. hæc super innatans,nec ulli ossi inhærens,sed carne,& neruis deligata,pauloque magis ad femoris os tendēs,inter omnes crurum flexus iuncturam tuetur.ipsum autem crus est ex ossibus duobus. & enim per omnia femur humero,crus uero brachio simile est. adeo ut habitus quoque,& decor alterius ex altero cognoscatur. quod ab ossibus incipiens,etiam in carne respondet. uerum alterum os ab exteriore parte supra positum est, quod ipsum quoque sura recte nominatur. id breuius,supraque tenuius ad ipsos talos intumescit. alterum à priore parte positum,cui tibiæ nomen est,longius,& in superiore parte plenius,solum cum femoris inferiore capite committitur: sicut cum humero cubitus. atque ea quoque ossa infra,supraque coniuncta media ut in brachio dehiscunt. excipitur autem crus infra ossa ex transuerso talorum,idque ipsum super os calcis situm est quod quadam parte sinuatur: quadam excessus habet: & procedentia ex talo recipit: & in sinum eius inseritur. idque sine medulla durum,magisque in posteriorem partem proiectum teretem ibi figuram repręsentat. cætera ossa pedis ad eorum quæ in manu sunt similitudinem instructa sunt. plantæ palmæ,digiti digitis, ungues unguibus respondent.

Ossa uitiata, & corrupta, quibus signis cognoscantur: & qua ratione curentur. Cap. II.

OMNE autem os,ubi iniuria accessit,aut uitiatur,aut finditur,aut frangitur,aut foratur,aut colliditur,aut loco mouetur. id quod uitiatum est, primo fere pingue fit: deinde uel nigrum, uel cariosum: quæ super natis grauibus ulceribus, aut fistulis: hisque uel longa uetustate,uel etiam cancro occupatis eueniunt. Oportet autem ante omnia os nudare ulcere exciso: & si latius eius uitium est, quàm ulcus fuit, carnem subsecare,donec integrum os undique pateat: tum id quod pingue est semel, iterum'ue satis est admoto ferramento adurere,ut ex eo statu secedat: aut eradere,donec iam aliquid cruoris ostendatur: quæ integrioris nota est. nam necesse est aridum sit id,quod uitiatum est. idem in cartilagine quoque læsa faciendum est. siquidem ea quoque scalpello radenda est, donec integrum id fit,quod relinquatur. deinde siue os,siue cartilago rasa est, nitro bene trito respergendum est. neque alia facienda sunt ubi caries, nigrities'ue in summo osse est. siquidem id uel paulo diutius eodem ferramento adurendum, uel radendum est. qui radit hæc, audacter imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid: & maturius desinat. finis est, cum uel ad album os,uel ad solidum uentum est. albo finiri ex nigritie uitium,soliditate quadam ex carie manifestum est: accedere etiam cruoris aliquid integro supra dictum est. siquando autem altius descenderit. utrumlibet dubium est: in carie quidem expedita cognitio est. specillum tenue in foramen demittitur. quod magis, minus'ue intrando,uel in summo cariem esse,uel altius descēdisse testatur. nigrities colligi quidem potest etiam ex dolore, & ex febre. quæ ubi mediocria sunt, illa alte descendisse non potest: manifestior tamen ad acta terebra fit. nam finis uitij est, ubi scobis nigra esse desijt. igitur si caries alte descendit, per terebram urgenda crebris foraminibus est: quę altitudine uitium æquent. tum in ea foramina demittenda candentia ferramenta sunt: donec inde siccum os ex toto fiat. simul enim post hæc & resoluetur ab inferiore osse quodcunque uitiatum est: & his sinus carne replebitur: & humor aut nullus postea feretur, aut mediocris. sin autem nigrities est, aut si caries ad alteram quoque partem ossis transit, oportet excidi. atque idem in carie quoque ad alteram partem ossis penetrante fieri potest. sed quod totum uitiatum, totum eximendum est. si inferior pars integra est, eatenus quod corruptum est,excidi debet. item siue capitis,siue pectoris os, siue costa cariosa est,inutilis uitio est: & excidendi necessitas est. neque audiendi sunt qui osse nudato diem tertium expectant,ut tunc excidant. ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. itaque quantum fieri potest eodem momento & cutis incidenda est, & os detegendum: & omni uitio liberādum est. longeque perniciosissimum est,quod in osse pectoris est: quia uix etiam si recte cessit,curatio uerā sanitatē reddit.

Quomodo os excidatur, & de modiolo, & terebra ferramentis ad id paratis. Cap. III.

Exciditur uero os duobus modis: si paruulum est,quod læsum est, modiolo, quem χοινίκιον Græci uocant. si spatiosus, terebris. utriusque rationem proponam. Modiolus ferramentum concauum, teres est imis oris serratum, per quod medium clauus ipse quoque interiore orbe cinctus demittitur. Terebrarum autem duo genera sunt: alterum simile ei quo fabri utuntur. alterum capituli longioris,quod ab acuto mucrone incipit, deinde subito latius fit: atque iterum ab alio principio paulo minus quàm æqualiter sursum procedit. si uitium in angusto est, quod comprehendere modiolus possit, ille potius aptatur. & si caries subest, medius clauus in foramen demittitur. si nigrities, angulo scalpri sinus exiguus fit,qui clauum recipiat,ut eo insistente circumactus modiolus delabi nō possit. deinde is habena quasi terebra conuertitur. estque quidam premendi modus, ut & foretur, & circum agatur. quia si leuiter imprimitur, parum proficit. si grauiter, non mouetur. neque alienum est instillare paulum rosæ uel lactis,quo magis lubrico circumagatur. quod ipsum tamen si copiosius est, aciem ferramenti hebetat. at ubi iam iter modiolo pressum est, medius clauus educitur: & ille per se agitur. deinde cum sanitas inferioris partis scobe cognita est, modiolus remouetur. at si latius uitium est, quàm ut illo comprehendatur, terebra res agenda est. ea foramen fit in ipso fine uitiosi ossis atque integri: deinde alterum non ita lōge. tertiumque,donec totus is locus,qui excidēdus est,his cauis cinctus fit. atque ibi quoque,quatenus

terebra

terebra agenda ſit,ſcobis ſignificat. tunc exciſorius ſcalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus: id quod inter utrunque medium eſt,excidit: ac ſic ambitus ſimilis ei fit,qui in anguſtiorem orbem modiolo imprimitur. utro modo uero id circunductum eſt,idem exciſorius ſcalper in oſſe corrupto planus ſummam quanque teſtam læſit, donec integrum os relinquatur. Vix unquam nigrities integrum, caries per totum os perrumpit: maximeque ubi uitiata caluaria eſt. Id quoque ſigni ſpecillo ſignificatur, qui depreſſus in id foramen,quod infra ſolidam ſedē habet: & ob id renitens aliquid inuenit, & madens exit. ſi peruium inuenit, altius deſcendens inter os, & membranam nihil oppoſitum inuenit: educiturque ſiccus,non quo non ſubſit aliqua uitioſa ſanies, ſed quoniam ibi,ut in latiore ſede diffuſa ſit. Siue autem nigrities,quam terebra detexit: ſiue caries,quam ſpecillum oſtendit, os tranſit: modioli quidem uſus ferè ſuperuacuus eſt: quia latius pateat neceſſe eſt,quod iam alte proceſſit. terebra uero ea,quam ſecundo loco poſui utendum, eaque ne nimis incaleſcat,ſubinde in aquā frigidam demittenda eſt,ſed tum maiore cura agendum eſt: cum iam aut ſimplex os dimidium perforatum eſt: aut in duplici,ſuperius. illud, ſpatium ipſum, hoc ſanguis ſignificat. ergo tum lētius ducenda habena: ſuſpendēdaque magis ſiniſtra manus eſt,& ſæpius attollenda: & foraminis altitudo conſideranda: ut quandocunque os perrumpitur ſentiamus: neque periclitemur, ne mucrone cerebri membrana lædatur: ex quo graues inflāmationes cum periculo mortis oriuntur. factis foraminibus eodem modo media ſæpe,ſed multo circūſpectius excidenda ſunt: ne forte angulus ſcalpri eandem membranam uiolet: donec fiat aditus,per quam membranæ cuſtos immittatur: μηνιγγοφύλακας Græci uocant. lamina ænea eſt firma,paulum reſina,ab exteriore parte læuis, quę demiſſa eſt, ut exterior pars eius cerebro propior ſit. ſubinde ei ſubijcitur quod ſcalpro diſcutiendum eſt. ac ſi excipit eius angulum,ultra tranſire non patitur: eoque & audacius,& tutius ſcalprum malleolo ſubinde medicus ferit, donec exciſum undique os eadem lamina leuetur: tollique ſine ulla noxa cerebri poteſt. Vbi totum os eiectum eſt,circûm radendæ,leuādæque ſunt oræ: & ſi quid ſcobis membranæ inſedit, colligendum. ubi ſuperiori parte ſublata,inferior relicta eſt, non ora tantum, ſed os quoque totum lauandum eſt: ut ſine noxa poſtea cutis increſcat. quæ aſpero oſſe innaſcens protinus non ſanitatem,ſed nouos dolores mouet. patefacto cerebro qua ratione agēdum ſit,dicam,cum ad fracta oſſa peruenero. ſi baſis aliqua ſeruata eſt,ſuperimponenda ſunt medicamenta non pinguia,quæ recentibus uulneribus accommodantur: ſupraque imponenda lana ſuccida oleo,atque aceto madens. ubi tempus proceſſit,ab ipſo ore caro increſcit,eaque factum manu ſinum complet. ſi quod etiam os aduſtū eſt, à parte ſana recedit: ſubitque inter integram atque emortuam partem caruncula: quæ quod abſceſſit,expellat. eaque ferè quia teſta tenuis,& anguſta eſt: ſquama,id eſt λεπὶς à Græcis nominatur. Poteſt etiam euenire, ut ex ictu neque findatur os, neque perfringatur: ſed ſummum tamen collidatur,exaſperetúrque. quod ubi incidit, radi, & lauari ſatis eſt. hæc quamuis maxime fiunt in capite, tamen cæteris quoque oſſibus communia ſunt: ut ubicunque idem incidet,eodem remedio ſit utendum atque cum ea fracta,fiſſa,forata,colliſa ſint: quaſdam proprias in ſingulis generibus,quaſdam communes in pluribus curationes requirunt. de quibus protinus dicam,initio ab eadem caluaria accepto.

De caluaria curatione. *Caput* IIII.

Igitur ubi ea pertuſa, protinus requirendum eſt,num bilem is homo uomuerit: nū oculi eius obcæcati ſint: num obmutuerit: num per nares,auréſue ſanguis ei effluxerit: num conciderit: num ſine ſenſu quaſi dormiens iacuerit. hæc enim non niſi oſſe fracto eueniunt. atque ubi inciderunt, ſcire licet neceſſariam, ſed difficilem curationem eſſe. ſi uero etiam torpor acceſſit, ſi mens non conſtat, ſi neruorum uel reſolutio,uel diſtentio ſecuta eſt: ueriſimile eſt etiam cerebri membranam eſſe uiolatam: eoque in anguſto magis ſpes eſt. at ſi nihil horum ſecutum eſt, poteſt etiam dubitari an os fractum ſit. & protinus conſiderandum eſt, lapide, an ligno, an ferro, an alio telo percuſſum ſit. & hoc ipſo leni, an aſpero, mediocri, an uaſtiore: uehementer, an leniter. quia quo mitior ictus fuit, eo facilius os ei reſtitiſſe credibile eſt. ſed nihil tamen melius eſt, quàm certiore id nota explorare. ergo qua plaga eſt, demitti ſpecillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum: ne cum in quoſdam ſinus naturales inciderit, opinionem fracti oſſis fruſtra faciat: neque nimis plenum, ne paruulæ rimulę fallant. ubi ſpecillum ad os uenit, nihil niſi lene, & lubricum occurrit, integrum id uideri poteſt. ſi quid aſperi eſt, utique qua ſuturæ non ſint,fractum os eſſe teſtatur. à ſuturis ſe deceptum eſſe Hippocrates memoriæ prodidit more ſcilicet magnorum uirorum,& fiduciam magnarum rerum habentium. nā leuia ingenia,quia nihil habent: nihil ſibi detrahunt. magno ingenio,multáque nihilominus habituro conuenit etiam ſimplex ueri erroris cōfeſſio,pręcipuéque in eo miniſterio,quod utilitatis cauſa poſteris traditur. ne qui decipiātur eadē rōne,qua quis ante deceptus eſt. ſed hęc quidē alioquin memoria magni profeſſoris uti interponeremus effecit. poteſt aūt ſutura eo nomine fallere. quæ æque aſpera eſt, ut aliquis hanc eſſe, etiā ſi rima eſt,exiſtimet eo loco,quo ſubeſſe hāc uériſimile eſt. ergo eo nomine decipi nō oportet. ſed os aperire tutiſſimum eſt. nā neque utique certa ſedes ut ſupra poſui,ſuturarum eſt,& poteſt idem, & naturaliter commiſſum,& ictu fiſſum eſſe,iuxtáue aliquid fiſſum habere. Quin aliquid etiam,ubi ictus fuerit uehementior, quamuis ſpecillo nihil inuenitur, tamen aperire commodius eſt. at ſi ne tum quidem rima manifeſta eſt,inducendum ſuper os atramentum ſcriptorium eſt, deinde ſcalpro id detrahendum. nigritiem enim continet ſi quid fiſſum eſt. ſolet etiam euenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera

fiderit. itaque si grauiter aliquis percussus est, si mala indicia subsecuta sunt, neque ea parte qua cutis discussa est, rima reperitur: non incommodum est parte altera considerare, nunquis locus mollior sit, & tumeat: eumq́ue aperire. siquidem ibi fissum os reperietur. nec tamen magno negorio cutis sanescit, etiã si frustra detecta est. os fractum, nisi succursum est, grauibus inflammationibus afficit: difficiliusq́ue postea tractatur. raro, sed aliquando tamen euenit, ut os quidẽ totum integrum maneat: intus uero ex ictu uena aliqua in cerebri membrana rupta, aliquid sanguinis mittat. isq́ue ibi cõcretus magnos dolores moueat: oculos quibus obcęcet. sed fere contra id dolor est, & eo loco cute incisa pallidum os reperitur. ideoq́ue id quoque os excidendum est. quacunque autem de causa curatio hęc necessaria est, si nondum satis cutis patefacta est, latius aperienda est, donec quidquid læsum est, in conspectu sit. in quo ipso uidendum est, nequid ex ipsa membranula, quæ sub cute caluariam cingit, super os relinquatur: siquidem hæc scalpro, terebris'ue lacerata uehementes febres cum inflammationibus excitat. itaque eam cõmodius est ex toto ab osse diduci. plagam, si ex uulnere est, talem necesse est habeamus, qualem acceperimus. si manu facienda est, ea fere commodissima est, quę duabus trãsuersis lineis litteræ. X. figuram accipit: ut deinde à singulis procedentibus lingulis cutis subsequatur. inter quę si sanguis fertur, spõgia subinde in aceto tincta cohibendus est: occupandusq́ue obiectis linamentis. & caput altius excitandum. neque id nitium ullum metum, nisi inter musculos, qui tempora continẽt, affert: sed ibi quoque nihil tutius fit. In omni uero fisso, fracto'ue osse protinus antiquiores medici ad ferramẽta ueniebant: quibus id exciderẽt. sed multo melius est, ante emplastra experiri, quæ caluarię causa componuntur: eorumq́ue aliquid oportet ex aceto mollitũ per se super fissum, fractum'ue os imponere. deinde super id aliquanto latius quàm uulnus est, eodem medicamento illitum linteolum, & pręterea succidam lanam aceto tinctam. tunc uulnus deligare, & quotidie resoluere, similiterq́ue curare usque ad diem quintum. à sexto die etiam uapore aquę calidę per spongiam souere. cętera ex eadem facere. quòd si caruncula increscere cœperit, & febricula, aut soluta erit, aut leuior & cupiditas cibi reuerterit, satisq́ue somni accedet: in eodem medicamẽto erit perseuerãdum. Procedente deinde tẽpore emolliendum id emplastrum adiecto cerato ex rosa facto, quo facilius carnẽ producat. nam per se reprimendi uim habet. hac tatione sæpe rimę callo quodam implentur, estq́ue ea, ossis uelut cicatrix. & latius fracta ossa, si qua inter se non cohærebant, eodẽ callo glutinantur: estq́ue aliquanto melius uelamẽtum cerebro, quàm caro, quæ exciso osse increscit. si uero sub prima curatione febris intenditur, breuesq́ue somni, & idem per somnia tumultuosi sunt, ulcus madet: neque alitur: & in ceruicibus glandulæ oriuntur: magni dolores sunt: cibiq́ue super hęc fastidium increscit: tum demum ad manum, scalprumq́ue ueniendum est. duo uero sub ictu caluariæ pericula sunt, ne uel findatur, uel medium desidat: si fissum est, possunt orę esse compressę: uel quia altera super alterã excessit: uel etiam quia uehementer rursus se commiserunt. ex quo euenit, ut humor ad membranam quidem descendat, exitum uero non habeat: ac sic eam irritet, & graues inflammationes moueat. ubi medium desedit, eandem cerebri membranam os urget. interdum etiam ex fractura quibusdã uelut aculeis pungentibus: his ita succurrendum est, ut tamen quàm minimum ex osse dematur. ergo si ora alteri insedit, satis est id, quod eminet plano scalpro excidere. quo sublato iam rima hiat quantum curationi satis est. at si oræ inter se comprimuntur, à latere eius interposito digiti spatio, terebra foramen faciendum est: ab eoq́ue scalper duabus lineis ad rimam agendus ad similitudinem. C. litteræ, sicut uertex eius à foramine basis ad rimas it: quòd si rima longius patet, ab altero foramine rursus similis sinus fieri debebit: & ita nihil latens in eo esse concauum est: abundeq́ue exitus datur intus lædentibus, ne si fractum quidem os desedit, totum excidi necesse est. sed siue totum perfractum est, & ab alio ex toto tecessit, siue circumpositæ caluarię inhæret, exigua parte ab eo quod naturaliter se habet, scalpro diuidendum est. deinde in eo quod desedit, iuxta rimam quam fecimus, foramina addenda sunt. si in angusto noxa est, duo. si latius patet, tria, septaq́ue eorum excidenda: & tum scalper utrinque ad rimam agendus sic, ut lunatum sinum faciat: imaq́ue pars eius intus ad fracturam, cornua ad os integrum spectent. deinde siqua labent, & ex facili remoueri possunt, forfice ad id facta colligenda sunt, maximeq́ue ea quę acuta membranam infestant: si id ex facili fieri non potest: subijcienda lamina est, quam custodem eius membranæ esse proposui: & super eam quidquid spinosum est, & intus eminet, excidendum est, eadem lamina quidquid deorsum insedit, attollendum. hoc genus curationis efficit, ut qua parte fracto ossa tamen inhærent, solidentur. qua parte abrupta sunt, sine ullo tormento sub medicamenti tempore excidãt, spatiumq́ue inter hęc satis illi magnum ad extrahendam saniem relinquatur: plus'que in osse propugnaculi cerebrum habeat, quàm habiturum fuit eo exciso. his factis ea membrana acri aceto respergenda est, ut siue aliquid sanguinis ex ea profluit, cohibeatur: siue intus concretus cruor remanet, discutiatur. tum idem medicamentum eodem modo, qui supra positus est, mollitum ipsi membranę imponendum est. cętera'que eodem modo facienda sunt, quæ ad linteolum illitum, & lanam succidam pertinent collocandus'que is loco intepido: & curandum quotidie uulnus, bis etiã ęstate. quòd si mẽbrana per inflãmationem intumuerit, infundenda erit rosa tepida si usque eò tumebit, ut super ossa quoque emineat: coercebit eam bene trita lenticula, uel folia uitis contrita, & cum recenti uel butyro, uel adipe anserino mixta, ceruix'que molliri debebit liquido cerato ex irino facto. at si parum pura membrana uidebitur, par modus eius emplastri, & mellis miscendus erit, id'que superinfundẽdum, eius'que cõtinendi causa unum, aut alterum linamentum inijciendum, & super linteolo, cui emplastrum illitum sit, contegendum. ubi plus pura membrana est, eadem ratione adijciendum emplastro cęratum, ut carnem

producat

producat, quod ad abstinentiam uero & primos, ulterioresque cibos, potionesque pertinet: eadem quę in uulneribus præcepi, seruanda sunt: eo magis, quo periculosius hæc pars afficitur. quin etiam cum iā non solum substineri, sed ali his quoque apparebunt: tamen erunt uitanda quæcunque mandenda sunt. itē fumus, & quidquid excitat sternutamentum: spem uero certam faciunt membrana mobilis ac sui coloris, caro increscens rubicunda, facilis motus maxillæ, atque ceruicis. mala signa sunt membrana immobilis, nigra, uel liuida, uel aliter coloris corrupti, dementia, acris uomitus, neruorum uel resolutio, uel distentio: caro liuida, maxillarum rigor, atque ceruicis, cæteraque, quæ ad somnum, cibi desiderium, febrem, puris colorem attinent: eadem quæ in cæteris uulneribus, uel salutaria, uel mortifera sunt: ubi bene res cedit, incipit ab ipsa membrana, uel si os eo loco duplex est. inde quoque caro increscere: eaque id, quod inter ossa uacuum est, replet. nonnunquam etiam super caluariam excrescit. quod si incidit, inspergenda squama æris est, ut id reprimat, cohibeatque, ea carni superdando, quæ ad cicatricem perducat. omnibusque ea locis commode inducitur, excepta frōtis ea parte, quæ paulum super id est, quod inter supercilia est. Ibi enim uix fieri potest, ut non per omnem ætatem sit exulceratio, quæ linteolo medicamē tum habente contegenda sit: illa utique capite fracto seruanda sunt: ut donec iam ualida cicatrix erit soluenda, uitentur frequens balneum, maior uini modus.

De narium fractarum curatione. Cap. V.

IN naribus uero & os, & cartilago frangi solet, & quidem modo aduersa, modo à latere: si aduersa fracta sunt, alterum'ue ex his, nares desidunt, difficulter spiritus trahitur. si à latere os fractum est, is locus cauus est. si cartilago, in alteram partem nares declinantur. quidquid in cartilaginē incidit, excitadū leniter est, aut subiecto specillo, aut duobus digitis utrinque compressis. deinde in longitudinem implicata linamenta & molli pellicula cincta, circumsutaque, intus adijcienda sunt. aut eodē modo compositū aliquid ex arido penicillo. aut grandis pinna gummi, uel fabrili glutine illita, & molli pellicula circūdata, quæ desidere cartilaginem non sinat. sed si aduersa ea fracta sunt, æqualiter utraque naris implenda est. si à latere, crassius esse debet ab ea parte, in qua nasus iacet, ab altera tenuius in id quod inferitur. extrinsecus autem circundanda habena est mollis media illita mixtis inter se simila, & turis fuligine. eaque ultra aures ducenda, & fronti duobus capitibus. agglutinanda est: id enim corpori quasi gluten inhæresit: & cū induruit, nares commode continet: sin quod intus inditum est, lædit: sicut maxime fit, ubi interior cartilago perfracta est, excitatæ nares eadem tantummodo habena continendæ sunt. deinde post quatuordecim dies id ipsum demendum est. resoluitur autem aqua calida: eaque tum is locus quotidie fouendus est. sin os fractum est, id quoque digitis in suam sedem reponendum est. atque ubi aduersum, ut dictum est, utraque naris implenda est. ubi à latere, ea inquam os impulsum est. imponendumque ceratum, & paulo uehementius deligandum est: quia callus eo loco non ad sanitatem tantummodo, sed etiam ad tu morem increscit. à tertio die fouendum id aqua calida est: tantoque magis, quanto propius esse sanitati debet. quòd si plura erunt fragmenta, nihilominus extrinsecus singula in suas sedes digitis erunt compellenda: imponendaque extrinsecus eadem habena, & super eam ceratum, neque ultra fascia adhibenda est. at si quod fragmentum undique resolutum cum cæteris non glutinabitur, intelligitur quidē ex humore, qui multus ex uulnere feretur: uolsella uero extrahetur. finitisque inflammationibus imponetur aliquod medicamentum ex ijs, quæ leniter reprimunt. peius est ubi aut ossi, aut cartilagini fractæ cutis quoque uulnus accessit. id admodum raro fit: si incidit, illa quidem nihilominus eadem ratione in suas sedes excitanda sunt. cuti uero super imponendum emplastrum aliquod ex his, quæ recentibus uulneribus accommodata sunt: sed insuper nullo uinculo deligandum est.

De aurium fractarum curatione. Cap. VI.

IN aure quoque interdum rumpitur cartilago. quod si incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamentum est. Sæpe enim suppurationem prohibet, & aurem confirmat. illud & in hac, & in naribus ignorari non oportet: non quidem cartilaginem ipsam glutinari, circa tamen carnē increscere, solidarique eum locum. itaque si cum cute cartilago rupta est, cutis utrinque suitur. nunc autem de ea dico, quæ cute ita frangitur. in ea uero si iam pus natum est, aperienda altera parte cutis: & ipsa cartilago contra lunata plaga excidenda est. deinde utendum est medicamento leniter supprimente, quale lycium est aqua dilutum, donec sanguis fluere desinat. tum imponendum linteolum cum emplastro sic, ut pingue omne uitetur: & à parte posteriore lana mollis auri subijcienda est: quæ, quod est inter hanc & caput, compleat. tum ea leniter deliganda est: & à tertio die uapore, ut in naribus posui, fouenda. atque in his quoque generibus abstinentia primi tēporis necessaria est, donec inflāmatio finiatur.

De maxillæ fractæ curatione, deq; quibusdam ad omnia ossa pertinentibus. Cap. VII.

AB his ad maxillam uenturus indicanda quædam puto communiter ad omnia ossa pertinentia, ne sæpius eadem dicenda sint. Omne igitur os modo rectum ut lignum in longitudinem finditur: modo frangitur transuersum: interdum obliquum, atque id ipsum nonnunquam retusa habet capita: nonnun

quam acuta. quod genus pessimum est: quia neque facile committuntur, quæ nulli retuso inuituntur; & carnem uulnerant, interdum neruum quoque, aut musculum: quin etiam aliquando plura fragmenta à fragmento fiunt. sed in alijs quidem ossibus ex toto sæpe fragmentum à fragmento recedit. Maxillæ uero semper aliqua parte, etiam uexata ossa inter se cohærent. igitur in primis digitis duobus utrinque prementibus, & ab ore, & ab cute omnino ossa in suam sedem compellenda sunt, deinde si transuer sa maxilla fracta est, sub qua casu fere dens super proximum dentem excedit, ubi ea in suam sedem collocata est: duo proximi dentes, aut si hi labant, ulteriores inter se seta deligandi sunt: id in alio genere fracturæ superuacuum est. cætera eadem facienda sunt. nam linteolum duplex madens uino, & oleo super inijciendum cum eadem simila, & eadem turis siligine est. deinde aut fascia, aut mollis habena media in longitudinem incisa, ut utrinque mentum complectatur, & inde capita eius supra caput adducta ibi deligantur. illud quoque ad omnia ossa pertinens dictum erit, famem primum esse necessariam: deinde à die tertio humidum cibum, sublata inflammatione paulo pleniorem: eumque qui carnem alat, per omne tempus uinum esse alienum. deinde tertio die resolui debere: fouerique per spongiam uapore aquæ calidæ: eademque quæ primo fuerunt super dari. item die quinto fieri, & donec inflammatio finiatur: quæ uel octauo die, uel septimo fere resoluitur. ea sublata, rursus ossa esse tractanda, ut si quod fragmentum loco suo non est, reponatur. neque id esse fouendum, nisi duæ partes eius temporis, intra quod quæque ossa conferuntur, transierint. fere uero intra quartumdecimum & unum & uigesimum diem sanescunt maxilla, malæ, iugulum, pectus, latus, os scapularum, costæ, spina coxarum, os tali, calx, manus, planta. inter uigesimum & trigesimum diem crura, brachiaque: inter septimum & uigesimum & quadragesimum humeri, & fœmina. sed in maxilla illud quoque adijciendum est, quod humidus cibus diu assumendus est. atque etiam cũ tempus processit, in lagano, similibusque alijs perseuerandum, donec ex toto maxillam callus firmarit. item utique primis diebus habendum silentium.

De iuguli fracti curatione. Cap. VIII.

Iugulum uero si transuersum fractum est, nonnunquam per se rursus recte coit: & nisi mouetur, sanari sine iunctura potest. nonnunquam uero, maximeque ubi motum est, elabitur. fereque id quod à pectore, sub id quod ab humero est, in posteriorem partem inclinatur. cuius ea ratio est, quod per se non mouetur: sed cum humeri motu consentit. itaque eo subsistente sub id humerus agitatur. raro uero admodum in priorem partem iugulum inclinatur. adeo ut magni professores nunquam se uidisse me moriæ mandarint. sed locuples tamen eius rei auctor Hippocrates est. uerum ut dissimilis uterque casus est, sic quædam dissimilia requirit. ubi ad scapulas iugulum tendit, simul dextra manu plane propellendus in posteriorem partem humerus est, & illud in priorem attrahendum. ubi ad pectus conuersum est: ipsum quidem retro dandum: humerus autem in priorem partem adducendus est. ac si is inferior est, nõ id quod à pectore est, deprimendum est, quia immobile est: sed humerus ipse attollendus. si casu superior est, id quod à pectore est: implendum lana: & humerus ad pectus deligandus est. si acuta fragmenta sunt, incidi contra cutis debet: ex ossibus ea, quæ carnem uulnerant, præcidenda sunt. tunc retusa ossa committenda sunt. si quod ab aliqua parte eminet, opponendum ei triplex linteolum est in uino, & oleo tinctum: si plura fragmẽta sunt, excipienda sunt ex ferula facto canaliculo, eodemque intus inceratο, ne fascia diducatur. quæ iugulo composito circundanda est sæpius, potius quàm ualentius. quod ipsum quoque in omnibus ossibus fractis perpetuum est. à dextro uero iugulo, si id fractum est, ad alam sinistram, à sinistro ad dextram: rursusque sub ala sua fasciari debet. post hæc, si iugulum ad scapulas inclinatum est, brachium ad latus, si in partem priorem, ad ceruicem deligandum est, supinusque homo collocandus: cæteraque eadem facienda, quæ supra comprehensa sunt. sunt uero plura ossa fere immobilia uel dura, uel cartilaginosa, quæ uel franguntur: uel forantur: uel colliduntur: uel finduntur. ut malæ, pectus, latus, os scapularum, costæ, spina costarum, os tali, calx, manus, planta. horum omnium eadẽ curatio est, si supra uulnus est, id suis medicamentis nutriendum est. quo sanescente rimas quoque ossis, aut si quod ferrumẽ est, callus implet. si cutis integra est, & os læsum esse ex dolore colligimus, nihil aliud, quàm quiescendum, imponendumque ceratũ est, & leniter deligandũ, donec sanitate ossis dolor finiatur.

De costarum fractarum curatione. Cap. IX.

Proprie tamen quædam de costa dicenda sunt: quia iuxta uiscera est, grauioribusque periculis is locus expositus est. hæc quoque igitur interdum sic finditur, ut ne summum quidem os, sed interior pars eius, quæ rara est, lædatur, interdum fit, ut eam totam is casus perruperit. si tota fracta non est, nec sanguis expuitur, nec febricula sequitur, nec quidquam suppurat, nisi admodum rare, nec dolor magnus est, tactu tamen is locus leniter indolescit, abunde est eadem, quæ supra scripta sunt, facere: & à media fascia incipere deligare, ne in alterutram partẽ hæc cutem inclinet. ab uno uero & uigesimo die, quo utique os esse debet glutinatum, id agendum cibis uberioribus est utendum, ut corpus quampleni ssimum fiat, quo melius os uestiat. quod illo loco tenerum, adhuc iniuriæ sub tenui cute expositum est. per omne autem tempus curationis uitandus clamor, sermo quoque, tumultus, ira, motus uehementior corporis, fumus, puluis, & quidquid uel tussim, uel sternutamentum mouet. ne spiritum quidem magnopere

continere

continere expedit. at si tota costa perfracta est, casus asperior est. nam & graues inflammationes, & febris, & suppuratio, & sæpe uitæ periculum sequitur, & sanguis spuitur. ergo si uires patiuntur ab eo brachio, quod super eam costam est, sanguis mittendus est. si non patiuntur, aluus tamen sine ullo acri ducenda est, diutiusque inedia pugnandum. panis uero ante septimum diem non assumendus: sed una sorbitione uiuendum: imponendumque ei loco ceratum ex lino factum: cui cocta quoque resina adiecta sit: aut Polyarchi malagma, aut panacis ex uino, & rosa, & oleo: superque imponenda lana succida, mollis, & duæ fasciæ à medijs orsæ, minimeque astrictæ. Multo uero magis omnia uitanda, quæ supra posui, adeo ut ne spiritus quidem sæpius mouendus sit. quod si tussis infestabit, ad id potio sumenda erit, uel ex tryxagine, uel ex ruta, uel ex herba stychade, uel ex cumino, & pipere. Grauioribus uero doloribus urgentibus cataplasma imponi quoque conueniet, uel ex lolio, uel ex hordeo, cui pinguis fici tertia pars sit adiecta. & id quidem interdiu superiacebit. noctu uero idem aut ceratum, aut malagma, aut pani, quia potest cataplasma decidere. ergo quotidie quæque resoluetur, donec iam, cerato, aut malagmate possimus esse contenti. & decem quidem diebus extenuabitur fame corpus. ab undecimo uero ali incipit ideoque etiam laxior quam primo fascia circumligabitur: fereque ea curatio ad quadragesimum diē per uenit: quæ si modus erit suppurationis, plus malagma quàm ceratum ad digerendum proficiet. si suppuratio uicerit neque per quæ suprascripta sunt discuti potuerit, omnis mora uitanda erit, ne os infra ui tietur. sed qua parte maxime tumebit, demittendum erit candens ferramentum, donec ad pus perueniat: idque effundendum. si nusquam caput se ostendit: ubi maxime pus subit, sic intelligimus: creta cimolia totum locum illinimus, & siccari patiemur. quo loco maxime humor in ea perseuerauit, ibi pus proximum erit: eaque uti debebit. si latius aliquid abscedet, duobus aut tribus locis erit perforandum: demittendum erit linamentum, aut aliquid ex penicillo. quod summum lino sit deuinctum, ut facile educatur. reliqua eadem, quæ in cæteris adustis facienda sunt. ubi purum erit ulcus, ali corpus debebit, ne tabes perniciosa futura id malum subsequatur. nonnunquam etiam leuius ipso osse affecto & inter initia neglecto, nō pus, sed humor quidā muccis similis intus coit: mollescitque cōtra cutis, in qua simili ustione utendum est.

De spinæ curatione.

IN spina quoque est quod proprie notemus. nam si id quod ex uertebra excedit, aliquo modo fractum est: locus quidem concauus fit: punctiones autem in eo sentiuntur, quia necesse est ea fragmenta spinosa esse. quo fit ut homo in interiorem partem subinde nitatur. hæc noscendæ rei causa sunt. medicamentis uero hisdem opus est: quæ plurima parte huius capitis exposita sunt.

De humerorum, brachiorum, femorum, crurum, digitorum fractorum, uel eualsorum, communibus curationibus. Cap. X.

Similes rursus ex magna parte casus curationes, quæ sunt humeris, & femoribus: communia etiam quædam humeris, brachijs, femoribus, cruribus, digitis. siquidem ea minime periculose media franguntur. quò propior fractura capiti uel superiori uel inferiori est: eo prior est. nam & maiores dolores affert, & difficilius curatur, ea maxime tolerabilis est simplex, transuersa. peior ubi fragmenta, atque ubi obliqua. pessimum ubi eadem acuta. nonnunquam autem fracta in his ossa in suis sedibus remanent: multo sæpius excidunt: aliudque super aliud effertur. idque ante omnia considerari debet. & sunt notæ certæ. si suis sedibus mota, resima, punctionisque sensum repręsentant, tactu inæqualia sunt. si uero nō aduersa, sed obliqua iunguntur, quod fit, ubi loco suo non sunt: membrum id altero latere breuius est: & musculi eius tument. ergo si hoc depressum est, protinus id membrum oportet extendere. nam nerui, musculique intenti per ossa contrahuntur: neque in suum locum ueniunt: nisi illos per uim aliquis intendit. rursus si primis diebus id obmissum est, inflammatio oritur, sub qua & difficile, & periculose uis neruis adhibetur. nam distentio neruorum uel cancer sequitur, uel certum, ut mitissime alatur, pus. itaque si ante reposita ossa non sunt, postea reponenda sunt. intendere autem digitum, uel aliud quoque membrum, si adhuc tenerum est, etiam unus homo potest, cum alteram partem dextra, alteram sinistra prendit. ualentius membrum duobus eget, qui in diuersa contendaut. si firmiores nerui sunt, ut in uiris robustis, maximeque eorum feminibus, & cruribus euenit, habenis quoque uel linteis fascijs utrinque capita articulorum deliganda, & per plures in diuersa ducenda sunt. ubi paulo longius quàm naturaliter esse debet membrum uis fecit. tum demum ossa manibus in suam sedem compellenda sunt, indiciumque ossis repositi est dolor sublatus. & membrum alteri parti æquatum inuoluēdum duplicibus triplicis panni, & in uino, & oleo tinctis, quos linteos esse commodius est. fere uero his sex opus est. prima breuissima adhibenda, quæ circa fracturam ter uoluta sursum uersum feratur, & quasi in coclea serpat, satisque est eam ter hoc quoque modo circuire. altera dimidio longiore, eaque qua parte os eminet, ab ea si totum æquale est, undelibet super fracturam debet incipere priori aduersa, deorsumque tendere, atque iterum de fractura reuersa in superiore parte ultra priorem fasciam desinere. super has inijciendum latiore linteo ceratum est, quod eas contineat. ac si qua parte os eminet, triplex ea pannus obijciendus eodem uino & oleo madens. hæc tertia fascia comprehendenda sunt, quartaque sic, ut semper insequens priori aduersa sit, & tertia tantum inferiore parte tres in superiore faciant, quia satius est sæpius circuire, quàm

adstringi. siquidem id quod adstrictum est,alienatur, & cancro opportunum est, articulum autem quàm minime uincire opus est, sed si iuxta hunc, os fractum est,necesse est. deligatum uero membrum in diem tertium continendum est: eaque iunctura talis esse debet, ut primo die nihil offenderit, non tamen laxa uisa sit, secundo laxior, tertio iam pene resoluta. ergo tum rursum id membrum deligandum, adijciendaque prioribus quinta fascia est, iterumque quinto resoluendum est, & sexta fascijs inuoluendum sic,ut tertia & quinta infra cæteræ supra finiantur. quotiescunque autem soluitur membrũ, calida aqua fouendum est. sed si iuxta articulum fractura est, diu instillandum uinum est, exigua parte olei adiecta, eademque omnia facienda,donec adeo inflammatio soluatur, uel leuius quoque quàm ex consuetudine id membram fiat. quòd si septimus dies non dedit, certe nonus exhibet. tum facillime ossa tractantur. rursus ergo si parum commissa sunt, committi debent. siqua fragmenta eminent,in suas sedes reponenda sunt. deinde eodem modo membrum deligandum,ferulæque super accommodandæ sunt, quæ fissæ, circumpositæque ossa in sua sede contineant: & in quam partem fractura inclinat, ab ea latior, ualentiorque ferula imponenda est. easque omnes citra articulum esse oportet resimas, ne hunc lædant: nec ultra astringi, quàm ut ossa contineant, & cum spatio laxentur: tertio quoque die paulum habenis suis coartari,ac si nulla prurigo,nullus dolor est,sic manere,donec duæ partes eius tẽporis quod quoque os cõ feruet, compleantur: postea leuius aqua calida fouere: quia primo digeri materiam opus est: tum euocari. ergo cerato quoque liquido id pleniter est ungendum: perfricandaque summa cutis est: laxiusque id deligandum est. tertio quoque die soluendum sic,ut remota calida aqua cætera eadem fiant. tantummodo singulæ fasciæ quoties resolutæ fuerint subtrahantur.

De fracti humeri curatione.

HAEC communia sunt: illa propria. siquidem humerus fractus non sic, ut membrum aliud intẽ ditur. sed homo collocatur alto sedili: medicus autem humiliore aduersus: una fascia brachium amplexa ex ceruice ipsius,qui læsus est, id sustineat. altera ab altera parte super caput data, ibi accipit nodum. Tertia iuncto imo humero deorsum demittitur, ibi quoque capitibus eius inter se iunctis: deinde ab occipitio ipsius minister sub ea fascia, quam secundo loco posui: correpto si dexter humerus ducendus est dextro: si sinister,sinistro brachio demissum inter femina eius,qui curatur,baculum tenet. medicus super eam fasciam,de qua tertio loco dixi, planam inijcit dextram: si sinister,sinistram,si dexter humerus sumatur. simulque alteram fasciam minister attollit: alteram premit, medicus. quo fit ut leniter humerus extendatur. fascijs uero, si medium aut imum os fractum est, breuioribus opus est: si summum, longioribus. ut ab eo sub altera quoque ala per pectus,& scapulas porrigantur. protinus uero brachium cũ deligatur, sic inclinandum est, id quod afficit, ut ante fascias quoque sic figurandum sit ne postea suspẽsum aliter,aliter cum deligabatur, humerum inclinet. brachioque suspenso ipse quoque humerus ad latus leniter deligandus est. per quę fit, ut minime moueatur: ideoque ossa sic se habent,ut aliquis composuit. cum ad ferulas uentum est,extrinsecus esse earum longissimæ debent, à lacerto breuiores: sed sub ala breuissimæ. sæpiusque eæ resoluendæ sunt,ubi in uicinia cubiti humerus fractus est: ne ibi nerui rigescant: & inutile brachium efficiant. quoties solutæ sunt, fractura manu continenda: cubitus aqua calida fouẽdus, & molli cerato perfricandus, ferulæque uel omnino non imponendæ contra eminentia cubiti: uel aliquanto breuiores sunt.

De brachij fracti curatione.

AT si brachium fractum est,in primis considerandum est alterum os,an utrunque comminutũ sit: non quo alia in eiusmodi casu curatio admouenda: sed primum ut ualentius extendatur, si utrunque os fractum est: quia necesse est minus neruos contrahi altero osse integro,eosque intendente. deinde ut curiosius omnia in continendis ossibus fiant: si neutrum alteri auxilio est. nam ubi alterum integrum est, plus opis in eo,quàm in fascijs,ferulisque est. deligari autem brachium debet paulum pollici ad pectus inclinato: siquidem is maxime brachij naturalis habitus sit, idque inuolutum mitella commodissime excipitur, quæ latitudine ipsi brachio perangustis capitibus collo inijcitur, atque ita commode brachium ex ceruice suspensum est. idque paulum supra cubiti alterius regionem pendere oportet. quòd si ex summo cubito id factum sit,glutinare id uinciendo alienum est. fit enim brachium immobile. ac si nihil aliud quàm dolori occursum est,idem qui fuit eius usus est.

De crurum femorumq; fractorum curatione.

IN crure æque ad rem pertinet alterum saltem os integrum manere: commune uero ei femorique est. quod ubi deligatum est,in canalem conijciendum est. is canalis & inferiori parte foramina habet, per quæ siquis humor excesserit,descendat, & à planta moram,quæ simul & sustineat eam,& delabi non patiatur & à lateribus caua, perque loris datis mora quidem,crus,femurque ut collocatum est,detineat. esse etiam is debet à planta si crus fractum est,circa poplitem. si femur, usque ad coxam. si iuxta,superius caput femoris sic,ut ipsa quoque ei coxa sit. neque tamen ignorari oportet,si femur fractum est,fieri breuius, quia nunquam in antiquum statum reuertitur,summisque digitis postea cruris eius insisti. sed multa tamen femori debilitas est, ubi fortunæ negligentia quoque accessit.

De fracti digiti curatione.

Digitum satis est ad unum furculum post inflammationem deligari.

Communes curationes ad humeros, brachia, crura, fœmina, digitosq; confractos pertinentia.

HIS proprie ad singula membra pertinentibus, rursus illa communia sunt, primis diebus fames, deinde tum cum iam increscere callum oportet, liberalius alimentum. longa à uino abstinentia, fomentum aquæ calidæ, dum inflammatio est, liberale. cum ea desit, modicum. tum etiam longior ulterioribus & liquido cerato membris, & mollis tamen unctio. neque protinus exercendum id membrum, sed ad antiquos usus reducendum est. grauius aliquanto est, cum ossis fracturæ carnis quoque uulnus accessit, maximeque si id musculi femoris, aut humeri senserunt. nam & inflãmationes multo grauiores, & prõptiores cancros habent. ac femur quidem, si ossa inter se cesserunt, fere præcidi necesse est. humerus uero quoque in periculum uenit, sed facilius conseruatur. quibus periculis etiam magis id expositum, quod iuxta ipsos articulos ictum est: curiosius igitur agẽdum est, & musculus quidem per mediam plagam trã suersus præcidendus: sanguis uero, si parum fluxit, mittendus, corpus inedia extenuandum, ac reliqua quidem membra lentius intendenda, & lenius in his ossa in suam sedem reponenda sunt. his uero neque intẽdi neruos, neque ossa tractari satis expedit. ipsique homini permittendum est, ut sic ea collocata habeat, quemad modum minime lædunt. Omnibus autem his uulneribus imponendum primo linamẽtum est uino madens, cui rosę paulum admodum adiectum sit. cætera eadem deliganda fascijs sunt, aliquanto quàm uulnus latioribus, laxius scilicet, quàm si ea plaga non esset quanto facilius & alienari, & occupari cancro uulnus potest, numero potius fasciarum id agendum est, ut laxe quoque æque contineant. quod in femore, humeroque sic fiet, si ossa forte recte cõcurrerint. sin aliter se habebunt, eatenus circundari fascia debebit, ut impositum medicamentum contineat. cætera eadem quæ supra scripsi, facienda sunt, præterquam quod neque ferulis, neque canalibus, inter quę uulnus sanescere non potest. sed pluribus tantummodo, & latioribus fascijs opus est, ingerendumque subinde in eas est calidum oleum, & uinum, magisque in primo, fame utendo uulnus calida aqua fouendũ, frigus que omni ratione uitandum, & transeundũ ad medicamenta, quæ puri mouendo sunt, maiorque uulneri quàm ossi cura agenda. ergo quotidie soluendum, nutriendumque est. inter quæ si quod paruulum fragmentum ossis eminet, id si retusum est, in suam sedem dandum: si acutum, ante acumen eius longius est præcidendum: si breuius limandum: & utrinque scalpro limandum. tum ipsum recondendum est. ac si id manus facere non potest, uolsella, quali fabri utũtur, inijcienda est. recte se habenti capiti ab ea parte. qua sima est: ut ea parte qua cibra est, eminens os in suã sedem compellat. si id maius est, membranulisque cinguntur, sinere oportet ea sub medicamentis resolui, idque os, ubi iam nudatum est, abscidere: quod maturius scilicet faciendum est: potestque ea ratione & os coire: & uulnus sanescere. illud suo tempore: hoc pro ut se habet. nonnunquã etiam in magno uulnere euenit, ut fragmenta quædam uelut emoriantur: neque cum cæteris coeant. quod hic quoque ex modo fluentis humoris colligitur. quò magis necessarium est, sæpius ulcus resoluere, atque nutrire. sequi tur uero, ut id os per se post aliquot dies excidat: cum tam misera antea conditio uulueris sit. tamen id interdũ maius, diutiusque facies. sæpe enim integra cutis osse abrumpitur: protinusque prurigo, & dolor oritur. quæ soluere, si accidit, maturius oportet: & fouere aqua per æstatem frigida: per hyemem egelida: deinde ceratum myrteum imponere. interdum fractura quibusdam uelut aculeis carnem uexat, quo à prurigine, & punctionibus cognito, aperire id melius, eosque aculeos præcidere necesse habet. Reliqua uero curatio in utroque hoc casu eadem est: quæ ubi ictus protinus intulit puro iã ulcere. cibis hic quoque utendum est carnem producentibus: si breuius adhuc membrum est, & ossa loco suo nõ sunt, paxillus tenuis quàm leuissimi generis inter ea demitti debet sic, ut capite paulũ supra ulcus emineat, isque quotidie plenior adigendus est, donec par id membrum alteri fiat. tum paxillus remouendus, uulnus sanandum est: cicatrix inducta fouenda frigida aqua est, in qua myrtus, hedera, aliæ'ue similes uerbenæ sint, illinendumque medicamentum, quod siccet: & magis etiam hic quiescendum, donec id membrum confirmetur. siquando uero ossa non conferbuerunt, quæ sæpe soluta, sæpe mota sunt: in aperto deinde curatio est: possunt enim coire. si uetustas occupauit, membrum extendendum est, ut aliquid lædatur. ossa inter se manu diuidenda, ut cõcurrendo exasperentur, ut siquid pingue est, eradatur: totumque id quasi recens fiat. magna tamen cura habita, ne nerui, musculi'ue lædantur. tum uino fouendum est, in quo malicorium decoctũ sit: imponendumque id ipsum oui albo mixtũ. tertio die resoluendum, fouendumque aqua, in qua uerbenæ, de quibus supra dixi, decoctæ sint. quinto die idem faciendum, ferulæque circundãdæ. cætera & ante, & post eadem facienda, quæ suprascripsi. Solent tamen interdum diuersa inter se ossa conferuere: eoque & breuius membrum, & indecorum fit: & si capita acutiora sunt, assiduæ punctiones sentiuntur. ob quã causam frangi rursus ossa, & dirigi debent. id hoc modo fit. calida aqua multa membrum id fouetur: & ex cerato liquido perfricatur: intenditur'que & inter hæc medicus pertractans ossa, ut adhuc tenero callo manibus ea diducit, compellit'que id quod eminet in suam sedem & si parum ualuit, ab ea parte, in qua os se inclinat, inuolutam lanam regulam obijcit. atque ita deligando assuescere iterum uetustæ sedi cogit. nonnunquam autem recte quidem ossa cœperunt. superincreuit uero

nimius callus, ideo'que locus intumuit. quod ubi incidit, diu,leuiter'que id membrum perfricandum est ex oleo,& sale,& nitro, multum'que aqua calida salsa fouendum, & imponendum malagma quod digerat,altrictius'que alligandum: oleribus'que,& præterea uomitu utendum. per quæ cum carne callus quoque extenuatur. confert que aliquid de sinapi quod cum ficu in alterū par membrum impositum, donec id paulum erodat,eo'que euocet materiam. ubi his tumor extenuatus est, rursus ad ordinem uitæ reuertendum est.

De luxatis ossibus. Cap. XI.

AC de fractis quidem ossibus hactenus dictum sit. mouentur autem ea sedibus suis duobus modis. nam modo quæ iuncta sunt inter se dehiscunt, ut cum latum scapularum os ab humero recedit,& in brachio radius à cubito. & in crure tibia à sura, interdum à saltu,calcis os à talo, quod raro tamen fit. modo articuli,suis sedibus excidunt. ante de prioribus dicam. quorum ubi aliquid incidit, protinus is locus cauus est,depressus'que digitus sinum inuenit. deinde grauis inflammatio oritur, atque in talis præcipua. siquidem febres quoque, & cancros, & neruorum uel distentiones uel rigores, qui caput scapulis annectunt,mouere consueuit. quorum uitandorum causa facienda eadem sunt, quæ in ossibus mollibus læsis aliquid ubi incidit protinus his locis proposita sunt,ut dolor,tumor'que per ea tollantur. nā diducta ossa nunquam rursus inter se iunguntur. & ut aliquid decoris eo loco sit, nihil usus admittitur. maxilla uero & uertebra,omnes'que articuli cum ualidis neruis comprehendantur, excidunt aut ui expulsi,aut aliquo casu neruis, uel ruptis uel infirmatis,faciliusque in pueris & adolescentulis,quàm in robustioribus. hique elabuntur in priorem, & in exteriorem partem, quidam omnibus modis,quidam certis, sunt'que quædam communia omnium signa, quædam propria sunt cuius'que, siquidem semper ea parte tumor est,in qua os prorumpit. ea sinus, à qua recessit. & hæc quidem in omnibus deprehenduntur, alia uero si in singulis. quæ simulatque de quoque dicam,proponenda erunt. sed ut excidere omnes articuli non possunt, sic non omnes reponuntur. caput enim nonnunquam compellitur: neque in spina uertebra, neque ea maxilla,quæ utraque parte prolapsa antequam reponeretur, inflammationem mouit. rursum qui neruorum uitio prolapsi sunt, compulsi quoque in suas sedes iterum excidunt. at quibus in pueritia exciderunt,neque reposita sunt,minusquam cæteri crescunt. omniumque,quæ loco suo nō sunt,caro ea increscit. magisque in proximo membro, quàm in ulteriore. ut puta si humerus loco suo non est, maior in eo ipso fit,quàm in brachio: maior in hoc quàm in manus acie. tum pro sedibus & pro casibus qui inciderunt,aut maior,aut minor usus eius membri relinquitur: quoque in eo plus usus superest, eo minus id extenuatur. quidquid autem loco suo motum est, ante inflammationem reponendum est. si illa occupauit,dum conquiescat. tunc lacessendum est. ubi finita est, tentandum est in his membris quæ id patiuntur. multum autem eo confert & corporis, & neruorum habitus. nam si corpus tenue, si humidum est,si nerui infirmi, expeditius os reponitur. sed & primo facilius excidit: & postea minus fideliter continetur. quæ contraria his sunt,melius continent. sed id quod expulsum est, difficulter admittunt. oportet autem ipsam inflammationem leuare,super succida lana ex aceto imposita. à cibo si ualentioris articuli casus est, triduo: interdum etiam quinque diebus abstinere debet. bibere aquam calidam dum sitim finiat. curiosiusque hæc facere his ossibus motis, quæ ualidis, plenisque musculis continentur. si uero etiam febris accessit, multo magis deinde ex die quinto fouere aqua calida: remotaque lana cerat ū imponere ex cyprino factum,nitro quoque adiecto, donec omnis inflammatio finiatur. tūc infrictionem ei membro adhibere: cibis uti bonis: uti uino modice: iamque ad usus quoque suos id membrum promouere: quia motus ut in dolore pestifer,sic aliàs saluberrimus corpori est. hæc communia sunt. nūc de singulis dicam.

De maxillæ luxatæ curatione. Cap. XII.

Maxilla in priorem partem propellitur: sed modò altera parte, modo utraque. si alteram in cōtrariam partem, modo utraque ipsa mentumque inclinatur: dentes paribus non respondent: sed sub his qui secant canini sunt. At si utraque totum mentum in exteriorem partem promouetur: inferioresque dentes longius quàm superiores excedunt, intentique super musculi apparent: primo quoque tempore homo in sedili collocandus est sic,ut minister à posteriore parte caput eius contineat uel sic, ut iuxta parietem is sedeat,subiecto inter parietem,& caput eius scorteo puluino duro, eoque caput per ministrum urgeatur, quo sit immobilius. tum medici digiti pollices linteolis,uel fascijs ne dilabanrur inuoluti in os eius conijciendi: cæteri extrinsecus admouendi sunt. ubi uehementer maxilla apprehensa est,si una parte procidit: concutiendum mentum,& ad guttur adducendum est. tunc simul & caput apprehendendū, & excitato mento maxilla in suam sedem compellenda,& os eius comprimendum est sic, ut omnia pene uno momento fiant. si in utraque parte prolapsa est,eodem omnia facienda, sed æqualiter retro maxilla agenda est. reposito osse si cum dolore oculorum, & ceruicis iste casus incidit,ex brachio sanguis mittendus est. cum omnibus uero,quorum ossa mota sunt,primo liquidior cibus conueniat,tum his præcipue, adeo ut sermo quoque frequenti motu oris per neruos lædat.

De capite luxato. Cap. XIII.

Caput duobus processibus in duos sinus summæ uertebræ demissis super ceruicem contineri in prima

ma parte proposui. hi processus interdum in posteriorem partem excidunt. quo fit ut neruus sub occipitio extendatur: mentum pectori agglutinetur, neque bibere is, neque loqui possit, interdum sine uoluntate semen emittat, quibus celerrime mors superuenit. ponendum autem hoc esse credidi, non quo curatio eius rei ulla sit, sed ut res indicijs cognosceretur: & non putarent sibi medicum defuisse siqui sic aliquem perdidissent.

De spina luxata. Cap. XIIII.

IDEM casus manet eos, quorum in spina uertebræ exciderunt. id enim non potest fieri, nisi ex medulla quæ per medium, & duabus membranulis, quæ per duos à lateribus processus feruntur: & neruis, qui continent, ruptis. Excidunt autem & in posteriorem partem, & in priorem, & supra septum trāsuersum, & infra. si in utranque partem exciderit, à posteriore parte uel tumor, uel sinus oritur: si super septum id incidit, manus resoluuntur: uomitus, aut distentio neruorum insequitur, spiritus difficulter mouetur, dolor urget, & aures obtusæ sunt. si sub septo, fœmina resoluuntur, urina supprimitur, interdum etiam sine uoluntate prorumpit. ex eiusmodi casibus ut tardius quam ex capitis, sic tamen intra triduum homo moritur. nam quod Hippocrates dixit uertebra in exteriorem partem prolapsa, pronū hominem collocandum esse, & extendendum: tum calce aliquem super ipsum debere consistere, id intus impellere: in his accipiendum est, quæ paulum excesserunt: non in his, quæ toto loco motæ sunt. nonnunquam enim neruorum imbecillitas efficit, ut quamuis nō exciderit uertebra, paulum tamen in priorē partem promineat: id non iugulat. sed ab interiore parte non contingit quidem posse: ab exteriore, si propulsum est, plerunque iterum redit: nisi quod admodum rarum est: uis neruis restituta est.

De humero luxato. Cap. XV.

Humerus autem modo in alam excidit. modo in partem priorem. si in alam delapsus est, & uictus cubitus recedit ab latere, rursum iuxta eiusdem partis aurem cū humero porrigi non potest: lōgiusque altero id brachium est. si in priorem partem summum quidem brachium extenditur, minus tamen quam naturaliter, difficiliusque in priorem partem quàm in posteriorem cubitus porrigitur. Igitur si in alam humerus excidit, & uel puerile adhuc est corpus, uel molle certe, & imbecillibus neruis intentum est, satis est collocare id in sedili: & ex duobus ministris alteri imperare, ut caput late scapularum ossibus leniter reducat alteri ut brachium extendat, ipsum posteriore parte residentem renū sub ala eius coire, simulque & ille os & altera manu brachium eius ad latus impellere. At si uastius corpus, neruiue robustiores sunt, necessaria est spatula lignea: & quæ crassitudinem duorum digitorum habet, longitudine ab ala ad digitos peruenit. in qua summa capitulum est rotundum & leniter cauum, ut recipere particulam aliquam ex capite humeri possit. in ea bina foramina tribus locis sunt inter se spatio distantibus, inque ea lora mollia conijciuntur. eaque spatha fascia inuoluta, quo minus tactu lædat, ad alam à brachio dirigitur sic, ut caput eius summæ alæ subijciatur. deinde loris suis ad brachium deligatur: uno loco paulum infra humeri caput, altero paulum supra cubitum, tertio supra manum. cui rei protinus internalla tunc quoque foraminum aptata sunt. sic brachium deligatum super scalæ gallinariæ gradum traijcitur, ita alte ut consistere homo ipse non possit. simulque in alteram partem corpus demittitur: in alteram brachium intenditur. eoque fit ut capite ligni caput humeri impulsum in suam sedem modo cum sono, modo sine, hoc compellatur. multas alias esse rationes scire facile est uno Hippocrate lecto, sed non alia magis usu cōprobata est. at si in priotem partem humerus excidit, supinus homo collocandus est: fasciaque, aut habena media ala circundanda est: capitaque eius post caput hominis ministro tradenda, brachium alteri: pręcipiendumque ut ille habenam, hic brachium extendat. deinde medicus caput quidem hominis sinistra debet repellere: dextrà uero cubitum cum humero attollere: & os in suam sedem cōpellere. faciliusque id in hoc casu, quàm in priore reuertitur. reposito humero lana alæ subijcienda est. si interiore parte os fuit, ut ei opponatur. si in priore parte, ut tamen commodius deligetur: tum fascia primum sub ala obuoluta, caput eius debet comprehendere: deinde profectus ad alteram alam: ab eaque ad scapulas: rursusque ad eiusdem humeri caput tendere. sæpiusque ad eandem rationē circumagi, donec bene id teneat. uinctus hac ratione humerus cōmodius continetur: si adductus ad latus fit. ad id quoque fascia deligatur.

De cubiti luxati curatione. Cap. XVI.

IN cubito autem tria coire: ossa, humeri, & radij, & cubiti ipsius ex his, quæ prima parte huius uoluminis posita sunt, intelligi potuit, sed cubitus qui innexus humero est, ab hoc excidit. radius qui adiūctus est, interdum trahitur: interdum subsistit. in omnes uero quatuor partes excidere cubitus potest. sed si in priorem prolapsus est, extentum brachium est: neque recuruatur. si in posteriorem, brachium curuum est, neque extenditur, breuiusque altero est. interdum febrem, uomitumque bilis mouet. si in exteriorē, interioremue brachium porrectum est, sed paulum in eam partem à qua os recessit recuruatū, quidquid incidit, reponendi ratio una est. neque in cubito tantum est: sed in omnibus quoque mēbris longis, quæ per articulum longa testa iunguntur. utrunque membrum in diuersas partes extendere, donec spatium inter ossa liberum fit. Tum id os quod excidit ab ea parte in quam prolapsum est, in contra

riam impellere. Extendendi tamen alia atque alia genera sunt, prout nerui ualent: aut ossa huc, illuc'ue federunt. ac modo manibus solis utendum est: modo quædam alia adhibenda. ergo si in priorem partem cubitus prolapsus est, extendi per duas manus, interdum etiam habenis iniectis satis est. deinde rotundum aliquid à lacerti parte ponendum est. & super id repente cubitus ad humerum impellendus est. at in alijs casibus commodissimum est eadem ratione brachium extendere, quæ fracto cubito suprapofita est, & tum ossa reponere. reliqua curatio eadem est, quæ in omnibus. celerius tantum & sæpius id resoluendum est, multoque magis aqua calida fouendum, diutius ex oleo, & nitro ac sale perfricandum. in cubito enim celerius quàm in ullo alio articulo, siue extra remansit, siue intus reuertit, callus circundatur, isque si per quietem increuit, flexus illius postea prohibet.

De manu luxata. Cap. XVII.

MANVS quoque in omnis quatuor partes prolabitur, si in posteriorem partem excidit, porrigi digiti non possunt, si in priorem, non inclinantur, si in alterutrum latus, manus in contrarium, id est aut ad pollicem, aut ad minimum digitum conuertitur. reponi non difficillime potest super durum locum & renitentem ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet sic, ut prona fit. si in posteriorē partem os excidit, supina, si in priorem, si in interiorem, exteriorem'ue, in latus. ubi satis nerui diducti sunt, si in alterutrum latus procidit manus, brachium in contrarium repellendum est. at his, quæ in priorem, posteriorem'ue partem prolapsa sunt, super imponendū durum aliquid, idque supra prominens os manu urgendum est, per quod uis adiecta facilius in suam sedem compellit.

De palma. Cap. XVIII.

IN palma quoque ossa interdum suis sedibus promouentur, modo in priorem partem, modo in posteriorem. in latus enim moueri paribus ossibus oppositis non possunt, signum id solum est, quod omniū commune est. tumor ab ea parte, in quam os uenit: sinus ab ea à qua recessit. sed sine intento digito, tantummodo bene pressum os in suam sedem reuertitur.

De digitis. Cap. XIX.

AT in digitis totidem fere' casus, eademque signa sunt, quæ in manibus. sed in his extendendis nō æque ui opus est, cum & articuli breuiores, & nerui minus ualidi sint. super mensam tantummodo intendi debent, qui uel in priorem uel in posteriorem partem exciderunt. tum iam palma compelli, atque id quod in latus elapsum est, digitis restitui.

De femore. Cap. XX.

CVM de his dixerim, de his quoque quæ in cruribus sunt, uideri possim dixisse. siquidem etiam in hoc casu quædam similitudo est femori, & humero, & tibiæ, & cubito, pedi & manui, quædam tamē separatim quoque de his dicenda sunt femur in omnes quatuor partes promouetur, sæpissime in interiorē, deinde in exteriorem, raro admodum in priorem, aut posteriorem. si in interiorem partem prolapsum est crus, longius altero, & uastius est. extra enim pes ultimus spectat. si in exteriorē, breuius, rarumque fit, & intus inclinatur. Calx ingressu terram non contingit, sed planta ima. meliusque id crus superius corpus quàm in priore casu fert, minusque baculo eget. si in priorem crus extensum est, implicarique nō potest, alteri cruri ad calcem par est, sed ima planta minus in priorem partem inclinatur: dolorque in hoc casu præcipuus est: & maxime urina supprimitur. ubi cum dolore inflammatio quieuit, commode ingrediuntur: totusque eorum pes est. sed & si in posteriorem extendi non potest crus, breuiusque est, ubi constitit: calx quoque terram non cótingit. Magnum autem femori periculum est, ne uel difficulter reponatur: uel repositum rursus excidat. quidam iterum semper excidere contendunt. sed Hippocrates, & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum auctores, ex toto se restituisse memoriæ prodiderunt. neque tot genera machinamentorum quoque ad extendendum in hoc casu femur Hippocrates, Andreas, Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, Faber quoque quidam repperissent, si id frustra esset. sed ut hæc falsa opinio est: sic illud uerum est. cum ibi ualentissimi nerui, musculique sint. si suum robur habent, uix admittere: si non habent, postea non contineri. Tentandum igitur est, & si tenerius membrum est, satis est, habenam alteram ab inguine, alteram à genu intendi. si ualidius, melius adducent, qui easdem habenas ad ualida bacula deligarint: tumque eorum fustium imas partes oppositæ mire obiecerint: superioresque ad se utraque manu traxerint: etiam nū ualentius intenditur membrum super scannum, cui ab utraque parte axes sunt: ad quos habenæ illæ deligantur. qui ut in torcularibus conuersi, rumpere quoque si quis perseuerauerit: non solum extendere neruos, & musculos possunt. collocandus autem homo super id scannum est, aut pronus, aut supinus, aut in latus sic, ut semper ea pars superior sit, in quam os prolapsum est, ea etiam inferior, à qua recessit. neruis extentis si in priorem os uenit, rotundum aliquid super inguen ponendum: subitoque super id

genu

genu adducendum est eodem modo, eademque de causa, qua idem in brachio fit: protinusque si complicari femur potest, intus est. In cæteris uero casibus, ubi ossa per uim paulum inter se recesserũt, medicus debet id quod eminet retro cogere: minister contra inde coxam propellere. posito osse nihil aliud noui curatio requirit, quàm ut diutius is in lecto detineatur: ne si motum adhuc neruis laxioribus femur fuerit, rursus erumpat.

De genu. Cap. XXI.

GENV uero & in exteriorem, & in interiorem, & in posteriorem partem excidere notissimum est: in priorem non prolabi plerique scripserunt. potestque id uero proximum esse, cum inde opposita patella, ipsa quoque caput tibiæ contineat. Meges tamen eum cui in priorem partem excidisset, à se curatum esse memoriæ prodidit. in his casibus intendi nerui rationibus hisdem, quas in femore retuli, pos sunt. & id quidem quod in posteriorem partem excidit, eodem modo rotundo aliquo super poplitem imposito, adductoque eo crure, reconditur. cætera uero manibus simul tum ossa in diuersas partes compelluntur.

De talo. Cap. XXII.

TALVS in omnes partes prolabitur. ubi in inreriorem partem excidit, ima pars pedis in exteriorem partem conuertitur. ubi huic contrarius talus contrarium etiam signum extat. si in priorem partem erumpit à posteriore, latus neruus durus, & insanus est: minusque is opus est. si in posteriorem lax pene conditur, plaga maior fit. Reponitur autem is quoque per manus, prius in diuersa pede & crure diductis. & in hoc quoque casu diutius in lectulo perseuerandum est: ne is talus qui totum corpus sustinet, parum confirmatis neruis ferendo oneri cedat: rursusque prorumpat. calciamentis quoque humilioribus primo tempore utendum, ne iunctura talum ipsum lædat.

De planta. Cap. XXIII.

Plantæ ossa hisdem modis quibus in manu prodeunt, his, hisdemque conduntur. fascia tantummodo calcem quoque debet comprehendere: ne cum mediam plantam, imumque eius uinciri necesse est, liber talus in medio relictus, materiam pleniorem recipiat: ideoque suppuret.

De digitis. Cap. XXIIII.

IN digitis nihil ultra fieri debet: quâm quod in his, qui sunt in manu, positum est. Potest tamen conditus articulus medius, aut summus canaliculo aliquo contineri, hæc facienda sunt in bis casibus, ubi sine uulnere ossa exciderunt. hic quoque & ingens periculum est: & eo grauius, quo maius membrũ est, quo'ue ualidioribus neruis, aut musculis continetur. ideoque humeris: femoribusque metus mortis est, ac si reposita ossa sunt, spes nulla est. Non repositis tamen, nonnullum periculum est. eoque maior in utroque timor est, quo propius uulnus articulo est. Hippocrates nihil tuto reponi posse: præter digitos, & plantas, & manus dixit. atque in his quoque deligenter esse agendum, ne præcipitarent. Quidam brachia quoque & crura reposuerunt. & ne cancri, distentionesque neruorum orirentur, sub quibus in eiusmodi casu fieret mors matura: sanguinem ex brachio miserunt. uerum ne digitus quidem, in quo minimum ut malum, sic etiam periculum est, reponi debet ante inflammationem: aut postea cum iam uetus res est. si quoque reposito osse nerui distenduntur, rursus id protinus expellendum est. Omne autem membrum, quod cum uulnere loco motum, neque repositum est: sic iacere conuenit, ut maxime cubantem iuuat, tantum ne moueatur: ne'ue dependeat. in omnique tali morbo magnum ex longa fame præsidium est. deinde ex curatione eadem, quæ proposita est ubi ossibus fractis uulnus accessit: si nudum os eminet, impedimento semper futurum est. id quod excedit, abscidendum est: imponendaque super arida linamenta sunt, & medicamenta non pinguia, donec quæ sola esse in eiusmodi re sanitas potest, ueniat. nam & debilitas sequitur: & tenuis cicatrix inducitur: quæ necesse est, facile noxę postea pateat.

F I N I S.

Phœbe salutiferum quod pangimus assere carmen:
Inuentumque tuum prompto cõmitare fauore.
Tuque potens artis, reduces qui tradere uitæ
Nosti: atque in cœlum manes reuocare sepultos.
Qui colis ægeum, qui pergama, quique epidaurũ:
Qui quondam placida tectus sub pelle draconis
Tarpeias arces, atque inclyta rempla petisti
Depellens tetros præsenti numine morbos
Huc ades: & quidquid cupido mihi sępe rogatus
Firmasti, cunctum teneris expone papyris.
Membrorum series certo deducta tenore
Vt stet, & assimilis medicinæ defluat ordo:
Principio celsa de corporis arce loquamur.

Capiti medendo.

BALSAMA si geminis instillãs auribus addas,
Tum poteris alacrem capitis reparare uigorem.
Vel quæ septenis censentur gramina nodis
Vtiliter nectes: uel corno ex arbore fertum,
Puleium'ue potens una super aure locabis.
Aut illud mixto coctum clemeuter aceto
Cauta nare trahes: seu uisco lintea nexo
Induces fronti: seu tritæ gramina mentæ.
Spongia cum tepidis annexa liquoribus imbris
Profuit: aut hedera ex oleo decocta uetusto.
Profuit: aut cochleis frontem tractare minutis.
Si nocuit cerebro uiolentia solis aperto
Sæpe chelidonia ex acido perducta liquore
Sanauit: prosunt & amica papauera somno.
Si prius in lento madefacta terantur oliuo.

Hemicraneo medendo.

PORTIO si capitis morbo tentetur acuto
Allia diuersam lana contecta per aurem
Inducta prosunt: & eodem balsama pacto.
Allia uel ternis piperis terna addita granis
Trita lines: certam dabit hæc tibi cura salutem.

Porrigini depellendæ.

EST insensibilis morbus, sed noxius formæ,
Cum caput immensa pexum porrigine ningit,
Copia farris uti frendentibus edita saxis:
Hanc poterit maluæ radix decocta leuare.
Aut tu fœniculum, nitrumque, & sulphura uiua
Contere. deinde caput permixtis ablue cunctis:
Furfuribus'ue nouis durum miscebis acetum,
Vt uarios crines tali des unguine puros.
Prodest & tarda demptus testudine sanguis:
Et prodest cedro demissus ab arbore succus.
Definet interea glomerari farrea nubes:
Cessabit'que grauis crebrę porriginis imber.

Capillo tingendo.

QVOS pudet ætatis lõgę, quos sancta senectus
Offendit: cupiunt properos abscondere canos:
Et nigrum crinem fuco simulare doloso.
His prodest acri contrita cupressus aceto,
Vel frons lentisci, uel tristia poma sabuci:
Lumbrici quoque terrestres miscentur oliuo:
Et iuuenem præstant rediuiuo flore capillum.
Præterea niueum poterit depellere crinem
Rhesina ex facili cera, uiscoque coacta:
Ad rutilam speciem nigros flauescere crines
Vngento cineris prędixit Tullius auctor.
Si prægnans artus captiui soricis edit,
Dicuntur fœtus nigrantia lumina fingi.

Phthiriasi arcendæ.

NOXIA corporibus quędã de corpore nostro
Progenuit natura uolens abrumpere somnos
Sensibus: & monitis uigiles intendere curas.
Sed quis non paueat pherecidis fata tragœdi,
Qui nimio sudore fluens animalia tetra
Eduxit: turpi miserum quę morte tulerunt.
Sylla quoque infelix tali languore peresus
Corruit: & fœdo se uidit ab agmine uinci.
Sæpius ergo decet mordax haurire sinapi:
Vel nitro, ac sale permixtis, acidoque liquore
Laxatis, ut sint simul allia tangere corpus:
Aut lachrymis hederæ, aut succo perducere cedri.
Quin etiam surfur mixto medicatur aceto.
Vnda maris lendes capiti deducit iniquas:
Et quidquid crebri defendit sylua capilli.

Prurigini, papulis, & scabiei arcendis.

ILLOTVS sudor, uel copia nobilis escæ
Sæpe graui scabie correptos asperat artus.
Ergo lutum prodest membris adhibere fricatis:
Quod facit ex asino siccatus corporis humor.
Nec pudeat tractare fimum quem bucula fudit.
Stercoris ex porco cinerem confundito lymphis:
Sic pauidum corpus dextra parcente foueto.
Proderit ex oleo puluis, quem congerit alte
Dulcibus ex latebris patieos formica laborum.
Conuenit hinc tepido lita tradere corpora soli.
Feruentes papulas oleo curato liquenti:
Aut acido baccho miscebis farra lupini:
Atque hinc in calido percurres membra lauacro.
Pruritus autem salsos leuat humor aceti:
Siue mari lauidus sudor, cochlęque minutæ:
Quarum contactu perimetur acerba libido.

Frenesi, ac capiti purgando.

EX uitio cerebri frenesis furiosa mouetur,
Amissasque refert frendens amentia uires:
Siue calens febris iactatos excedit artus:
Siue meri gustus, seu frigoris efficit aura.
Conuenit hic calidis pecudum pulmonibus apte
Tempora languentis medica redimire corona.
Illotis etiam lanis suffire memento:
Ceritum sępe horrendi medicantur odores:
Atque ideo insanos etiam curarier est par.
Purgatur cerebrum mansa radice pyretri
Vngitur & succis, dederit quos parua sabucus,
Expressusque hederę mandatur naribus humor.
Aut mixtum rutæ crebro instillarur acetum.
Non semper præsens dolor est sanabilis: ergo
Cura magis prodest uenturis obuia morbis.

Fluori capillorum, & maculis capitis tollendis.

DEFLVIT expulsus morbo latitante capillus
Si raro lauitur: seu uis epota ueneni est:
Seu salamandra potens, nullisque obnoxia flãmis
Eximium capitis tactu deiecit honorem.
Nõnunquam uariant maculæ: paruisque parũper
Orbibus aspersum ducit noua uulnera tempus.
Viperæ pellis cineres his addito rebus,
Roboreas'ue pilas, ursino'ue ungito seuo:
Vel testudineo mage permulceto cruore.

Frigori

Frigori sedando.

SAEPE ita peruadituis frigoris,ac tenet artus,
Vt uix quæsito medicamine pulsa recedat.
Si ranam ex oleo decoxeris, abijce carnem:
Vnguine membra foue: parili ratione ualebit
Vrticæ semen, perceptaque frigora uincet:
Et ceruina potest mulcere medulla rigorem.
Decoctum rhaphani semen cum melle uorabis:
Siue fel ursinum tepefacta dilue lympha:
Proderit hoc potu: seu cassis ostrea testis
Vsta dabit cinerem: qui pro sale sumptus in escis,
Decutiet gelidum tepefacto uertice uirus.
Nōnullus liquidū summit,mulsumq́ue,sinapíque,
Atque palato agitat piter,retinēsq́ue, mouēsq́ue.
Allia nonnulli mandunt: olei'ue liquore
Perfundunt calido cerebrum,nasi'que latebras.
Quidam lactucæ credunt prodesse sapores.
Curandi modus hic & suauis, & utilis idem est.

Elephantiasi propellendæ.

EST Elephas morbus tristi quoque noīe dirus,
Non solum turpans infandis ora papillis,
Sed cita præcipitans funesto fata ueneno.
Huic erit aduersus cedri de cortice succus,
Mustellæ'que cinis, uel fusus sanguis ab illa.
Nonnulli dixere serum,prodesse bibendo.
Mentastri folium potu appositu'que salubre est.
Nec frustra bulbos,& sulphura iungis aceto,
Qui cupis horribiles ad pristina reddere uultus.
Preterea nitrum debes cum melle iugatum
Spargere lacte bouis: uarias sic ungere frontes.
Cerusam,& chartam,quam gens ægyptia mittit
Thure simul misce atque oleo,quod flore rosarum
Conditum est: sine sic faciem, sic redde salutem.

Cutis, & faciei uitijs propellendis.

INVIDA si maculet faciem lentigo decorā,
Nec prodesse ualent naturæ dona benignæ,
Erucam,atque acidum laticem simul illine malis.
Proderit & bulbus mellis dulcedine uictus,
Cruda'ue dulcacido misceruri cepa liquori:
Sanguine uel leporis morbus delebitur oris.
Frons salicis cum flore suo contrita medetur.
Sepiolę cineres ex ossibus omnia tollunt.
Cygneos adipes hilari misceto lyæo:
Omne malum propere maculoso ex ore fugabis.
Horrebit si liuor atrox,aut nigra cicatrix,
Attrito sapone genas purgare memento.
Rugarum sulcos lentisci mastice tendes.
Si uero uitium est,quod ducit ab impete nomen
Hoc matutina poteris cohibere saliua:
Seu folio platani, quod mansum mane domabis.
Fœda fluunt curui quæ purgamenta cameli
Vrentur, cinerem'que dabunt: iungentur aceto
Mascula thura simul, diuina'que cura ualebit.

Aurium uitijs succurrendis.

CVM sęuus teneras dolor alte sauciat aures,
Fraxinea in flammis fundit, quem talea succum
Instilles: siue obscœnos ex uirgine rores:
Aut succum ex folio dederit, quem populus alba.
Sæpe chelidonię rabidum sociatur acetum,
Adiuncto'que nitro procedit cura salubris.
Mentastri liquor expressus conducere fertur.
Infectum uiolis oleum bene consulit auri.
Annosa rubtos si legeris arbore uermes
Ex oleo tere: sic tepidos infunde dolenti.
Si uero obstrusa sensus morietur in aure,
Lumbricos terræ, seuum'que ex ansere rauco
Excoque: sic ueterem poteris depellere morbum.
Fel que bouis surdis etiam prodesse loquunrur:
Si iungas olidę graue quod minxere capellæ.
Si uero incauras animal penetrauerit aures
Proderit admixto pauidi fel muris aceto.
At si lympha nocens peruaserit: anseris aptus
Immittetur adeps ceparum non sine succo.
Qui grauis est oculis,sensum tamen auribus auget.
Vis & phœbigenæ diuinam discere curam:
Sit'que uel annosis confecta doloribus auris:
Allia tum septem numero,septem'que lupinos
Cretaceam dabis in testam: tum delphica frondis
Addatur mixto totum ferueſcat aceto:
Doctus eris tepidos illinc immittere rores.

Oculorum dolori mitigando.

Summa boni est,alacres homini cōtingere uisus.
Quos quasi custodes, defensoresque pericli
Prospiciens summa natura locauit in arce:
Sic tamen ut nullos paterentur desuper ictus:
Atque supercilio pauidi tegerentur opaco.
Sed dolor immeritum lumen si forte lacessit,
Lana madens oleo noctu connectitur apte,
Viuentis'ue nepæ lumen gestatur amicum:
Ex folio caulis cineres,confractaq́ue thura,
Et laticem bacchi fœtæ cum lacte capellæ
Desuper induces: atque una nocte probabis.
Hyblæi mellis succi cum felle caprino
Subueniunt oculis dira caligine pressis.
Vettonicæ mansus siccabit lumina succus.
Si tenebras oculis obducit pigra senectus
Expressæ marathro guttæ cum melle liquenti
Detergere malum poterunt: uel uulturis atri
Fella, chelidoniæ fuerint quis gramina mixta:
Hæc etiam annosis poterunt succurrere morbis.
Fel quoque de gallo mollitum simplice lympha
Exacuet putos dempta calligine uisus.
Siue columbarum fimus admiscetur aceto:
Seu fel perdicis parili cum pondere mellis:
Vina chelidoniæ simili ratione iugantur,
Efficiuntque suo præclaros unguine uisus.
Aspera quinetiam mulcent,& rupta reducunt.
Si genus est morbi miserum quod lumen adurit,
Hic calor infuso mitescit lacte canino:
Anguibus ereptos adipes ærugine misce:
Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.
Si uero horrendum ducent glaucomata peplum:
Spiritus alterius prodest: qui grana cumini
Pallentis madens uisus exhalat in ipsos.
Si tumor insestat, rufos & gliscit in orbes,
Turgentes oculos uili circumline cœuo.

Dentium uitio, & oris fœtori medendo.

HAVD facile est acrē dentis tolerare dolorē:
Quo magis est æquum medicam pernoscere curā:
Cum baccho uiolas decoxeris,ore teneto.
Mansus item prodest succis olealter acerbis.
Hic obscœdo fugit: linguę quoque uulnera cedūt.
Cum uino piper, & nitrum tepido inde dolenti.
Sæpe chelidoniæ succo, uel lacte capellæ

Sanescunt dentes: aut tauri felle iuuantur.
Aut acidi latices clauso uoluuntur in ore
Manditur apta rubus gingiuis, & bona labris
Lentiscus, myrtusque emendant oris odorem.
Quod uero assumplit nomen de dente fricando
Ceruino ex cornu cinis est: aut ungula porcæ
Torrida: uel cinis ex ouis, sed non sine uitro:
Muricis aut tosti: uel bulbi extincta fauilla:
Ambitiosa putas · sunt ista salubria cunctis.
Exesos autem dentes si forte quereris,
Vre fimum muris, patulisque, & hiantibus adde.
Vel cinerem dentis ceruini extinguere aceto
Conuenit: atque cauis immittere partibus apte.
Prodest & puluis lumbrici corpore tosto.
Ora ambusta cibo sanabis lacte canino.
Sæpe etiam gelida gingiuas collue lympha:
Dentibus ut firmum possis seruare uigorem.
Si uero infandum proserpit ad intima uulnus,
Permisceto salem parili cum pondere thuris:
Hinc tractato locum: miram experiere medellam.
Aut tu sume pilam, quæ caudis hæret ouinis:
Hęc siccata dabit molles, & fracta farinas.
Huius & attritu tetrum mulcebitur ulcus.

Vuæ faucibus, & quæ molliendæ sunt medendis.

AEGREscunt teneræ fauces, cum frigoris atri
Vis subijt: uel cum uentis agitabilis aer
Vertitur: atque ipsas flatus grauis inficit undas:
Vel rabidus clamor fracto cum forte sonore
Planum radit iter: sic est Hortensius olim
Absumptus: causis etenim confectus agendis
Obticuit: cum uox domino uiuente periret:
Et nondum extincti moreretur lingua diserti.
Ergo omni studio quęres inhibere dolorem:
Simplicibus lymphis confunditur aerium mel:
Additur excussus niuea similagine furfur:
Decocta hæc clauso simul exercentur in ore.
Præterea fauces extrinsecus ungere prodest
Vrsino & tauri seuo, cærisque remissis:
Omnia quæ geminis æqua bis lancibus ante.
Disce etiam miram ex humili medicamine curam:
Actiaco melli iungas agreste papauer,
Decoctum'que simul mādes, mansum'que uorabis.
Crinitæ porri radices quinque coquantur:
Hinc aqua non feruens uoluatur fauce sonora:
Nec tamen in stomachum descēdat gutta patentē.
Si uero afflictam langor deiecerit uuam,
Tunc horas aliquot pronus recubare memento:
Aut illam puluis tosti releuabit aneti,
Aut cinis ex cochlea: uel torrida brassica flammis.
Verum angina sibi mistum sale poscit acetum.
Quod prodest clauso uersatum agitare palato

De rigore ceruicis.

AT si ceruices, durata'que colla rigebunt,
Mira loquar geminus mulcebitur unguie poples:
Hinc longos pariter neruos medicina sequetur:
Anseris aut pingui torpentia colla fouebis:
Illitur & ualido multum lens cocta in aceto
Aut capræ fimus & bubuli, aut ceruina medula
Hoc etiam immotos flectes medicamine neruos.
Quos autem uocitant colles attingere dextra
Debebis, qua Gallus erit pressante peremptus.

Tussi, & coleribus medendis.

NOXIA si penitus colerum sequire uenena
Perspicies, cocta lactucæ fronde leuabis.
Proderit & caules assumere sæpe madentes.
Interdum fauces tussi quatiuntur atroci:
Allia tum sumes & cocta, & melle peruncta:
Semina uel rhaphani permixto dulcia melle:
Aut si fraxinea semen de fronde reuellis:
Interiora uora, uetitus contingere dente.
Ouum melle teres, domitum feruentibus undis,
Marrubiū'ue potens: hæc faucibus optima sumes,
Frenabisque grauem facili medicamine tussim.

Digestioni, & stomacho.

QVI stomachum regem totius corporis esse
Contendunt, uera niti ratione uidentur.
Huius enim ualidus firmat tenor omnia membra:
At contra eiusdem franguntur cuncta dolore.
Quin etiam nisi cura iuuat, uitiare cerebrum
Fertur, & integros illinc auertere sensus.
Lactucæ semen nigrę, quod lignea pila
Triuerit: admixto ieiunus sumito melle.
Sed cochlear trinum gustu tibi sufficit unō:
Aut tritum semen rhaphani, mulsumque iuuabit:
Siue duæ partes absinthi, ac tertia rutæ
Decoctis potantur aquis, siliquęque madentes:
Semina uel marathri foetę cum lacte capellæ:
Puleium quoque decoctum curabit amice:
Et potu, & fotu stomacho conducit anetum:
Seu cochleas undis calefactas, ac prope' iunctas
Suppositis torrens prunis: uinoque, garoque
Perfusas cape: sed prodest magis esse marinas.
At male digestis si crapula sequiet escis,
Ex pipere, & calida florem de rore marino
Ebibe: seu salibus piper adde, & tenue cuminum:
Quæ coctis tanges epulis, ac rapta uorabis:
Aut cubitum pergens succum cape tristis aneti.
Ventriculum Mergi sale iacto conrere ualde
Tosto pane super piperis quæ puluere multo
Miscentur: capies diuinum munus in istis.
Grana peregrini piperis diffindito quinque
Niliaco melli: quę mane inserta capesses.
Proderit hoc stomacho, uictas & cōquoquet escas:

Felli uomitu, uel phthisi arcendis.

LVTEA si crescunt, præcunctis noxia fella:
Allia parua nouem, piperis tot permole grana:
Quę cyatho diluta gari mandesque, bibesque:
Hæc iterum septena capis post denique quina.
Præterea caulem, frondet si parua sabucus,
Decocto sale permisces: ac iungis oliuo:
Tunc capis, ac tali auxilio fella horrida purgas.
Prosunt & pelagi latices, quos pondere iusto
Dulcibus associas lymphis, melliique liquenti:
Et niueus prodest ex ubere succus asellæ:
Si tepido uino infundas, ac mella, piperque.
At uomitum radix narcissi pota mouebit.
Si uero phthisis annoso sedet improba morbo,
Intritas uino cochleas hausisse iuuabit.
Proderit & ueteris seui pila sumpta suilli:
Quæ capulas quoque producit medicina salubris.

Mammis sanandis, uel stringendis.

VBERA foecundo multum lactantia succo
Sæpe sibi noxæ nimium manando fuerunt.

Fece

Fece igitur ualida duri reprimentur aceti.
Post partum tumidas iniuste assurgere mammas
Interdum aspicies: harum mala commemoratur
Murinus fimus ex pluuio sedare liquore.
Sin autem clausas penitus dolor angit acerbus,
Lumbricis terrę turgentes unge corymbos.
Si castigatas studium est præstare papillas,
Ex hederæ sertis ambas redimire memento:
Protinus,& raptas flammis mandare coronas:
Anseris aut seuum pariter cum lacte tepente:
Aut ouum illinito tulerit quod garrula perdix.
Præterea pluuio decocta papauera rore
Hærescant multis post absoluenda diebus.
Vis & phœbigenę cœlestia sumere dona,
Vbera cum tetris laniata doloribus horrent:
Nauis ramentũ,& quæ nomine prassion herba est:
Et quæ uulgari sermone insana uocatur:.
Græcus δορκύμιον propria scit dicere lingua:
Necnon & calami radix,lapathique legumen
Mixta dabunt miras experto crede medelas.

Reiectioni cibi, aut sanguinis abstinendæ.

SI stomachus nondum concoctas expuit escas,
Sed magis atque magis uitiũ reuomendo ualescit:
Allia codemus,crebrumque trahemus odorem.
Sin etiam rutilus fertur de pectore sanguis,
Sorbitium mentæ, rhaphanus uel cocta iuuabit.
Sæpe lapis teritur: specularem nomine dicunt:
Et mixtis hauritur aquis: sistitque cruorem.
Vritur interdum raptus de subere cortex:
Et cinis ex calido prodest epota lyæo.
Ouorum cinis,aut cochlearum,aut denique pellis.
Aut cinis e salicum ramis prodesse putatur:
Aut platani pilulas acri infundemus aceto:
Nullus erit sanguis,quem non cibus iste moretur.

Iecoris, & lateris uitijs medendis.

SI mollis iecoris fibras dolor hauriet acer,
Protinus ex mulsa potanda elelisphacos herba est:
Sumitur & semen: quod fraxinus alta profudit:
Vulturis atque iecur: uel ius perdicis apricæ.
Præterea simili dragma pix dura, piperque
Franguntur: sic in mollito puluere iuncta
Egelidis miscentur aquis: recreantque bibentem.
Absinthi quoque decocti potabitur humor.
Si latus immeritum morbo tentatur acuto,
Accensum extingues lapidem stridentibus undis:
Hinc bibis: aut aceris radicem tundis,& unà
Cum uino capis: hoc pręsens medicamẽ habetur.
Quid referam multis composita philonia rebus:
Quid loquar antidotum? uanus quis ista requirat?
At nos pauperibus præcepta feramus amica.
Necnon & iecoris quęretur fibra lupini:
Iungenturque simul costũ,poliumque,piperque:
Quę diluta mero dantur potanda lyæo.
Est & uis morbi,quod telum commemoratur:
Cum subito dolor insanus furit incitus ictu:
Persicus huic potum e nucleo dabit interiore:
Quæ mihi cura satis casu monstrante probata est.

Spleni curando.

QVANDO lyen tumido circũligat ilia uincdo,
Et plenum splenis demonstrant membra rigorem,
Mollibus ex hedera tornantur pocula lignis:
Hinc trahet assuetos ęger quoscunque liquores:
Aut uiridis coctorum olerum potabitur unda.
Proderit exucto fluuialis hirudo cruore:
Siue mirica potens: seu ros cum pane marinus:
Aut hederæ succus potu,appositúque iuuabit.
Necnon intactam ferro,quam uideris alnum,
Hinc liber eripitur, ferro sine decoquiturque:
Donec uictarum pars tertia subsit aquarum.
Hinc medico potu pulsus dolor omnis abibit.
Nonnulli memorant consumi posse lienem,
Eruum si semper ieiuno sumpserit ore.
Arida ficus item feruente domatur aceto:
Et trita illinitur: uel splen apponitur hędi.
Marrubium in uino potu prodesse loquuntur.
Præterea piper,ac nepete cum flore,& anetum,
Capparis,atque Apium,buglossaque iũgitur unà:
Horum decoctos latices potare salubre est.
Puleium, abrotanum nitida cum mastice coctum,
Ac thymbræ speciem,quã cõmemorãt cephalotẽ:
Prædixit spleni deus idem posse mederi.
Dulcia Plautus ait grandi minus apta lieni:
Splen tumidus nocet:& risum tamẽ addit ineptũ:
Vt mihi sardois uideatur proximus herbis:
Irrita quę miseris permiscent gaudia fatis.
Dicitur exectus faciles auferre cachinos,
Perpetuoque ęuo frontem pręstare seueram.

Precordijs sanandis.

LANGVIDA si duro turgẽt pręcordia morbo,
Miscetur mulsæ farris sextarius unus:
Necnon & lini tunsum, siliquęque legumen:
Hæc decocta simul,nondumque tepentia nectis:
Aut quæ poma cydon creteis misit ab oris
Cocta lines: durum ut possis mollire tumorem.
Ocima præterea,bulbiue linuntur amari.
Proderit & lymphis corpus mersare marinis.
Quin etiam catulum lactantem apponere mẽbris
Conuenit: atque malũ transcurrere fertur in illũ:
Cui tamen extincto munus debetur humandi.
Ne iunctus uitium ducit de coniuge coniux.
Quod superest styraci iunges ramenta carinæ.
Quodque decẽ ex rebus decatartyma rite uocatur.
Masticis addentur cum puluere mollia farra:
Talibus auxilijs præcordia tuta resident.

Lumbis, & renibus sanandis.

CVM sæuit penitus hęrens iniuria lumbis,
Igne lapis candens datur exultantibus undis:
Hoc poteris potu tristem superare dolorem.
Aut pice cum molli nitrũ,sulphurque,& acetum
Hinc medico potu pulsus dolor omnis abibit.
Proderit hanc ęgris crebro perducere membris.
Aut caput asparagi cum uino sume uetusto:
Seu mauis appone: modus conducit uterque.
Aut adipi mixtum lumbis inducito sulphur.
Sępe chelidoniam cum succo palladis addes,
Farraque: quæ tremulis profunt sudantia flãmis.
Fertur amigdalinę succus nucis esse bibendus:,
Pinsitur,& tepidis sorbebitur addita lymphis.
Aut tres ex uino cochleas feruescere coges:
Cumque suis domibus frãges, pipis quoque grana
Ter quinque adijcies: potuque iuuaberis illo.
Furfur item parca fuerit cum feruidus unda,
Post oleo madidus succis immittitur aptis:
Quę uix passuris urentia iungito membris.

Prodest ceruinæ medicans natura medullæ.
Nec nocuit ciceris cocti potasse liquorem:
Aut mistam teneris mandisse lilisfaca maluis:
Contritumque simul cum mastice confer anetum.
Quodque decem rebus componi ex nõie clarũ est:
His continge locum. deus hæc mihi certa ꝓbauit.

Ventris dolori mitigando.

SI DOLOR insanus tota desæuit in aluo,
Heminis tribus in lympha ualidam quoque rutã,
Aut apium: donec pars duplex desit aquarum.
Potus erit medicus non detrectante palato.
Præterea niuei sterilis testa uritur oui,
Quæ postquam in tetram fuerit conuersa farinam,
Ex calidis potatur aquis: & pota medetur.
Necnon iungenda est utero noua uirga miricæ
Illæsa hæc ferro, terraque intacta geratur:
Aut medio uentris prodest aspergere terram:
Quam signauerunt uestigia pressa rotarum.
Proderit & puluis facili sub cardine raptus.
Quin etiam & lymphis coctum potare cuminum
Conueniet, quod iam nobis documenta probarũt.
Menta quoque hoc pacto medicos dabit hausta sa(pores.
Cœliacos autẽ recreabis pane salubri,
Quem madido farre efficies, ac mollibus ouis:
Quorum testa fero prius euanescet aceto.
Refert & teretes bulbos mollire terendo:
Cumque his lenei clarum potare fluentum.

Hydropisi depellende.

CORRVPTI iecoris uitio, uel splenis aceruo
Crescit hydrops: aut cũ siccatæ febre medullæ,
Atque auidę fauces gelidum traxere liquorem.
Tum lympha intercus uitio gliscente tumescit,
Secernens miseram proprio de uiscere pellem.
Conueniet tenerę radix decocta sabuci
In geminis calidi cyathis potanda lyæi.
Fraxineum semen cum bacchi rore bibendum est.
Aut calido filicis radicem mollit iaccho,
Qui subito raptos uentos, succos'que reuellit.
Nec non apposito curantur dropace membra:
Vnguine quo frangit uirus langoris aquosi.
Necnon in tepidis conuolues corpus arenis.
Appositu'que leues Nepetę, gustu'que iuuabunt.
Sæpe & scyllino pellnntur noxia baccho.
Helleboro bene purgatur lymphaticus error.
Aut huius uice quod fert semen lenta genista
Miscetur: mulsis coctusque educitur undis.
Est qui præualidum nitro sale miscet acetum:
Atque olei succo refricat turgentia membra.

Ventri molliendo.

SAEPE cibi specie, uitio uel corporis ipso
Potibus, aut duris restricta morabitur aluus.
Vincetur talis mora gramine mercuriali,
Cuius aquam cocti minimo cum melle bibemus.
Prunaque cõueniunt quæ mittit clara Damascus.
Multos præterea medici componere succos
Assuerunt: pretiosa tamen cum ueneris emptum
Falleris: frustra'que immensa nomismata fundes.
Quin age, & in tenui certam cognosce salutem.
Aut igitur tectum lana suppone alumen:
Aut edis in patinis teneræ decocta sabuci:
Vel falsum mulsum capræ cum lacte capessis.
Crede tamen potum meliorem lactis equini:
Dicitur & ualidos asinæ lac uincere succos.
Syluestris fici lachrymam prodesse loquuntur:
Quodque satis melius uerbis dicemus Horati.
» Mitulus & uiles pellent obstantia conchæ:
» Sed cochleas prius urtica, aut furfure pasci
» Purior hinc gustus noxa sine mouent aluum.
Sæpe thalassomeli iunctum cumulauimus hymbri.
Hæc purgant parili fuerint si pondere mixta.

Solutioni uentris, & dysenteriæ compescendæ.

TAM uarij casus mortalia sęcla fatigant
Vt sint diuersis obnoxia corpora morbis.
Sæpe etenim nimio cursu fluit impetus alui:
Frenat commixto cum feruet brassica uino:
Aut cerasi uictum longo iam tempore pomum.
Succus amineæ uitis cum pane medetur:
Mel bene permixtum calido potatur aceto.
Vile quidem facili facto, tamen utile opinor.
Si lentent medica data purgatoria dextra,
Adiecto piperis medicatur puluere calda.
Sin autem longo decurrent intima fluxu,
Atque immane malum multo iam tempore glіscit,
Torridus ex uino cortex potabitur oui.
Ramentum niuei credunt prodesse Elephanti.
Arbore pyramęa cortex direpta medetur.
Axe sub atrito pix nigro mixta lyæo
Immensum poterit potu retinere fluorem:
Numinis aut iussu cedrum cum mastice misces:
Mollitamque picem, & rasum de nauibus unguẽ,
Languida quo fidens medicamine mẽbra fouebis.
Proderit & pueris quos dentis origo fatigat
Castaneas coxisse nuces, & sorba uetusta,
Atque apium caules'que rubus quos fundit acuta:
Potio quę fluidam consumpta morabitur aluum.

Lumbricis, & tineis purgandis.

QVID non aduersũ miseris mortalibus addit
Natura? interno cum uiscere tinea serpens,
Et lumbricus edax uiuant inimica creent'que.
Quod genus assiduo laniat præcordia morsu.
Sæpe etiam scandens oppletis faucibus hæret:
Obsessas'que uias uitę concludit hanelę.
Ergo cinis cornu ceruini proderit haustus:
Vel nepetæ tritum ex uino, uel lacte capellæ:
Necnon & succus medici potatus aceti.
Prodest præterea cum baccho persica frondis:
Democritus memorat mentæ conducere potum.
Sumitur abrotanum, necnon & uile melanthum:
Allia per sese sanant: aut ius coriandri.
Quin & marrubiũ decoctum, haustumque iuuabit,
Puleium'ue potens, & agreste iugatur anetum.
Synthesis hęc prodest unda mollita calenti.

Colo sedando.

CVM colus inuisũ morbi genus intima carpit
Mande galeritam uolucrem, quam nomine dicũt:
Aut pauidi leporis madefacta coagula pota:
Siue apio tritas uepetas cum mastice iunges.
Necnon & species ambas redolentis aneti,
Quarum decoctos patiens haurito liquores.

Vesicæ, & calculo purgando: & urinæ prouocandæ.

SI cui uesicæ tardus cunctabitur humor
Hæc mora rumpetur uino peruicta uetusto.
Prodest & paruos acidos potare sabuci.
Aut hederę succum: aut lachrymosis trita synapi.

Necnon

Nec non resinas ex oricia terebintho
In speciem eruiliæ paruos glomerabis in orbes:
Quos ternos tepida mixtos hausisse medella est.
Quondam etiam nimio præceps urina fluento
Irrigat exuuias, obscœnoque inficit hymbri.
Ergo cinis nepetæ succus uel proderit haustus:
Et uino tritus datur, aut cum lacte capellæ,
Tum leporis cerebrum ex uino potare decebit.
Si dolor internam uesicæ concoquit aluum
Subueniet radix & frons epota cupressi:
Puleium'ue potens domitum feruentibus undis.
Si uero in lapides deusus conuertitur humor
Qui retinet cursus, gemitumque dolore frequentat,
Saxifragam, seu sarxeiphagon succurrere credunt,
Præterea semen myrti syluestris iaccho.
Atque oleo mixtum bibitur: nec desit acetum:
Vinaque sumantur fricto condita cumino.
Siue palumborum capitur fimus aeriorum.
Dulcacidis sparsus succis, trituque solutus.
Necnon obscœnus capræ potabitur humor:
Obruit hic morbum, labefactans saxa remittit.

De conceptione, & partu.

IRRITA coniugij sterilis si munera languẽt,
Nec sobolis spes, multos iam uana per annos
Fœmineo fiat uitio res: nec ne filebo.
Hoc poterit magni quartus monstrare Lucreti.
Sed natura tamen medicamine uicta potenti
Sæpe dedit fœtus studio curante paratos.
Aut igitur leporis consumit fœmina uuluam:
Aut ouis in stabulis fractas cum ruminat herbas
Pendentem spumam molli deducit ab ore,
Atque illam meminit mixto potare falerno:
Mercurialis item capitur communiter herba:
Sic cubitum noctu coniux festinat uterque.
Ast ubi iam certum spondet prægnatio fœtum,
Vt facili uigeat seruata puerpera partu,
Dictamnum bibit: & cochleæ manduntur edules.
At si per menses minus octo moratus in aluo
Irrumpit thalamos: & nexus soluit inertes.
Pulei bene purgati tunc conuenit hymber,
Cuius opem ueram casus mihi sæpe probarunt.
Quin etiam stercus supponunt uulturis atri:
Sentiat ut minime partus qui proximus urget.
Oua etiam rutæ, & fragili miscentur anetho:
Quæ diluta simul uino, atque exhausta medentur.

Profluuio cuiusque sanguinis & matrici.

SI modicus pleno manat de corpore sanguis
Subuenit: at nimius cum uita funditur ipsa.
Quapropter multo naris completa cruore
Cum fluit, attritus cimex conducit odore:
Lana oleo madefit, sed nondum lota rosato:
Hæc datur in nares, uel claudit densius aures.
Contritis prodest cochleis obducere frontem:
Aut galli cerebro, uel sanguine mitte columbæ.
Quod nisi supprimitur, sanguis potãdus & ipse est.
Præterea pharijs caput emetire papyris:
Detrahe quod superest, aliò genitalia necte.
Fœmineas prodest illinc uincire mamillas.
Menstruus immenso si profluit impete sanguis,
Succida lana malos remoratur subdita cursus.
Mortua quin etiam producit corpora partu.
Sed quæcunque fluit uis immoderata cruoris,
Subernus cortex calidis potatur in undis,
Ante minutatim studio uincente terendus.
Sed si forte cruor clausa cunctabitur aluo,
Puleij calido purgatur fœmina potu.
Aut molles nepetæ, aut rutæ quæcunque bibẽtur.
At si puniceos fundit uesica liquores,
Marrubium ex passo tritum perfunditur undis:
Hi poterunt haustus rutilum purgare liquorem.
Reliquias partus dictami detrahit herba.
Quod si fœminei properabit sanguinis hymber,
Est qui frusta molæ percussu decutit uno.
Quorum aliquod lanis tectum ad præcordia nectit
Hæc simul incantans sisti debere cruorem,
Vt lapis ille uiæ solitos iam destitit orbes.

Pilis quibuscunque internecandis, qui oculos impediunt.

NOBILIS hirsutas horret lasciuia setas.
Et gaudet rapto nudari flore pilorum.
Sed bona nonnunquam uellendi causa uidetur,
Corpora cum releuat ratio manifesta salutis.
Nanque oculos infesta pilorum tela lacessunt.
Quodque illis dederat uallum natura tuendis
Inde inimica seges proprios desæuit in orbes.
Ergo locum crinis uulsi continge cruore,
Quem dat auis tremulis simulat quæ pellibus alas:
Sanguine uel Ricini, quem nigro de cane uelles.
Præterea quascunque uoles auertere setas,
Atque in perpetuum rediuiua obcludere tela,
Corporibus uulsis saniem perducito ranæ.
Sed quæ parua situ est, & rauco garrula questu,
Necnon quæ stagnis cessantibus hæsit Hirudo
Sumitur, & uiuens fictia torretur in olla:
Hæc acidis ungit permixta liquoribus artus,
Auulsamque uetat rursus percrescere syluam.

Omnibus obscœnis medendis.

Dicendum & quæ sit mẽbris medicina pudẽdis.
Languidus antiquo purgatur penis iaccho:
Ac super illinitur fœcundæ felle capellæ:
Mane nouo myrti frondes commandere prodest.
Qui dolet, atque illas in uulnus despuat ipsum.
Fece etiam uini genitalia lauta leuantur:
Et tumidos testes nereia lympha cohercet.
Vel bulbi ex mulso, uel cera immista cu presso:
Aut faba cum tepidis baccho decocta fluentis
Ramicis immensum fertur cohibere tumorem.
Far madidum lymphis: medica cũ fronde cupressi:
Vnde etiam potu frons hæc memoratur amica.
Sin autem existit durum tibi glandibus inguen,
Proderit induci cochleas cum melle minutas.
Obscœnos si pone locos noua uulnera carpent,
Horrentum mansa curantur fronde ruborum.
Aut si iam ueteri succedit fistula morbo,
Mustellæ cinere immisso purgabitur ulcus.
Sanguine tum Ricini, quem bos gestauerit ante
Herba chelidoniæ fertur cum melle mederi:
Herbaque cum seuo folijs de mille uocata.

Sciat., & articulari morbo.

SAEPIVS occultus uicta coxendice morbus
Persurit, & gressus diro languore moratur:
Populus alba dabit medicos de cortice potus:
Necnon & teneræ gracili de fronde genistæ.
Arreptos caules, acidoque liquore madentes
Sumere conueniet, rubiæ quoque ducere potum:

Aut ex irino cochleas haurire lyæo.
Si uero articulos tabes inimica per omnes
Hæserit: ex ficu betas ac melle ligabis.
Vel pelagi latices, simul & baccheia dona
Sumere curabis: nimio sed parcito uino.
Ennius ipse pater dum pocula siccat iniqua,
Hoc uitio tales fertur meruisse dolores.

Furunculo medendo.

C V M sanguis nimius puri commistus atroci
Aestuat: & papulas alte sustollit acutas,
Resinam misces, & saxis ordea fracta
Consperſa hæc tepidis apponere conuenit undis:
Vis & hyoſcyami ceræ, ſæuoque iugatum
Nectere: non minus hæc poterit medicina iuuare,
Prætereaque fimum ex gallo, quem legeris albo,
Imbribus ex acidis fidens appone dolenti.
Auribus aut pecudum molles expromito sordes:
Vnguine quo fotis dabitur medicina papillis.

Carboni medendo.

Horrendus magis est, perimit qui corpora carbo
Vrit hic inclusus, uitalia rumpit acerbus.
Hunc ueteres quondam uarijs pepulere medelis
Tertia nanque Titi, simul & centesima Liui
Charta docet ferro talem candente dolorem
Exectum aut poto raparum semine pulsum.
Ni fieret dicens uix septem posse diebus
Vitam produci, tanta est uiolentia morbi.
Dulcacidum, laticemque cumini semine iunges:
Atque fimum pariter paphiæ compone columbæ:
Hinc line duratas partes: & clausa uenena.
Præterea triti referant adoperta lupini.
Nonnullus calcem uiuam dissoluit aceto:
Fumantemque niuem papulis apponit acerbis:
Est qui gallinæ perducat stercore corpus:
Allia uel piperi parce commixta linuntur
Pythagoræ cognata leui condita cumino
Proderit, & madida fermentum polline turgens.

Pani, uomicæ, & strumæ depellendis.

S V N T alij, quos dura mouet natura tumores
Non minus horrendi, sed non ita perniciosi.
Vomica qualis erit, uel eidem proxima quædam.
Simplice resina miscentur hordea tunsa:
Et mulsos amnes: & purgamenta columbæ:.
His bene decoctis langueutia membra foueutur.
Mollis odorato faba iungatur coriandro
Proderit appositũ: mollitque, aperitque tumorẽ.
Aut de phasganio radix decocta palustri:
Quæ salis admixto tundetur condimento.
Proderit & mansum, quod traxeris arbore uiscum.
Gramen Hyoſcyami ceræ, ſeuoque uetusto
Concilia: mixtisque locos perduce dolentes.
Exercere etiam corpus medicina potens est.
Ouum defundis in fictile, deinde putamen
Marrubij succo implebis, post melle liquenti:
Omnia consociata tepenti prospera potu
Sumũtur, referantque malũ, purgantque, leuãtque,

Igni sacro medendo.

E S T etiam morbi species, quæ dicitur ignis:
Languida quo multo torrentur membra calore.
Vel tu uicino seuum bouis igne remittis,
Mollitumque lines: dederis uel fotibus oua:
Sed non cocta dabis: sic torrida membra fouebis.

Lumbricus terræ mixto inducetur aceto:
Aut parili noua Ruta modo: sed iungis olinum:
Ouaque cum betis prosunt super illita tritis.
Allia dant cinerem sociandum oleoque, garoque:
Vnguine quo gliscens deponet flamma furorem.
Sæpe chelidoniæ pars candida iungitur oui,
Quæ medico potu, sed uili trita capesses:
Admiscere memor lymphas, amnemque falerni.

Podagræ depellendæ.

Quædã sunt rabidæ medicamina sũma podagræ
Cui ter tricenas species Epidaurius ipse
Dixit inesse deus: requiem tamẽ hnic dare morbo
Fas erit: & tristem saltem mulcere dolorem.
Ergo age, et arreptã salicis frondemque, librumque
Cum uino tere: sic contractos perline neruos:
At cum prima mali sese ostentabit origo,
Feruida non timidis tolera cauteria plantis,
Seminecis'ue hirci referato pectore calces
Insere: sic diræ reprimes primordia pestis:
Aut si corruptus persederit altius humor:
Trita cupressus ibi baccho iungetur acerbo,
Panibus & teneris cohibebunt addita questus.
Parua sabucus item est hircino collita seuo:
Triticeæque acido manantes amne farinæ:
Aut nitidum ranæ decoctum uiscus oliuo:
Siue chelidoniæ succus sale mixtus aceto.
Sunt quibus apposita siccatur hirudine sanguis:
Non audita mihi sit fas, sed lecta referre.
Hoc quidem rabidus morbo per tempora messis
Vicino plantas frumenti pressit aceruo:
Euasitque grauem casu medicante dolorem.

Vulneribus ferro, aut uerberibus factis.

N A T V R A E uitijs medicas obiecimus artes,
Nunc & fortunæ iaculis obsistere par est.
Si cui forte lapis teneros uiolauerit artus,
Necte adipes uituli, simul & tritam chamecisson.
Nec pudeat luteæ stercus producere porcę.
Sin autem seuo est laceratum uerbere corpus,
Tum lexiua cinis ceras dissoluit, & oua:
Admixtoque oleo uibices comprimit atras.
Si uero infrenus manat de uulnere sanguis,
Purpura torretur conchili perlita succo.
Huius & atra cinis currentem detinet undam
Verrucæ quoque defectæ frenare cruorem
Dicitur ambustus tyrio de uellere puluis.
Præterea nimios referati uulneris amnes
Fœniculi cinis astringit, uel fimbria porri:
Siue fimus manni cum testis uritur oui,
Et reprimit fluuidos miro medicamine cursus,

Vulneribus quibuscunque casibus actis.

C V M magna humanæ sint põdera cõditionis,
Tã multæ innumeri species mihi uulneris adsunt.
Vt nequeam proprijs cunctis adscribere curas.
Iisdem igitur monitis casus sanabimus omnes
Sic tamen, ut nullus medicinam eluserit error.
Ergo modus quicunque obtingit uulneris atri,
Contritus cum melle dabit medicamina bulbus:
Herbaque, quæ folijs nomen de mille recœpit:
Apposita prodest adipi permixta uetusto
Succida cum tepido nectetur lana lyæo:
Ambustus'ue cinis complebit uulneris ora.
Concludit uero, uel frons, uel ramus ab ulmo.

Vt ſuccis hederæ pulchreſcit fœda cicatrix.

Ab homine, uel Simia morſis.

Sine homo, ſeu ſimilis turpiſſima beſtia nobis
Vulnera dente dedit: uirus ſimul intulit atrum
Betonicam ex puro prodeſt aſſumere baccho.
Necnon & rhaphani cortex decocta medetur:
Si trita admorſis fuerit circunſita membris.

Serpentum morſibus, & uenenis pellendis.

Cuſpide non quiſquam, longe neque cæde lariſſa
Fulmine non gladij, uolucris nec felle ſagittæ,
Quam cita uipereo potis eſt affligier ictu.
Quare aptam dicamus opem, ſuccoſque medentes.
Cui nocuit ſerpens, fertur caput illius apte
Vulneribus iungi: ſanat quæ ſauciat ipſa
Vt lariſſæa curatus Telephus haſta.
Proderit & caulem cum uino haurire ſabuci:
Aut coctum rhaphani librum, tritumque ligare:
Siue etiam excelſa folium de mole cupreſſi
Mandabit lactens caprifici ſuccus opellam:
Aut tithymalus atrox uulnus contrita perungit.
Carduus eſt nondum doctis fullonibus aptus,
Ex illo radix tepido potatur in amni.
Ceruino ex fœtu commixta coagula uino
Sumuntur: quæ res membris agit atra uenena.
Aut ferulæ radix potatur in hymbre lyæi
Betonicę'ue leues, gallinę aut iura uetuſtę.
Si uero horrendum uulnus fera iecerit aſpis,
Vrinam credunt propriam conducere potu.
Varronis fuit iſta ſenis ſetentia: necnon
(Plinius ut memorat) ſumpti iuuat hymber aceti,
Dicendum & quę ſit pręcox medicina timenti:
Cautio nanque poteſt diros peruertere morſus.
Si iecur exectum tardo de uulture portes
Erucis, uel ſi totos perduxeris artus,
Quas prius attritas uehementi ſpargis aceto:
Aut tu ceruina per noctem in pelle quieſcis:
Aut genere ex ipſo dentem portabis amicum.
Toxica pręterea qua ſint pellenda medela
Expediam. ſanguis poterit prodeſſe caninus:
Qui facili potu antidotos imitatur honeſtos.
Vis & mirificos cautus prędiſcere odores:
Accenſis quibus arçetur teterrima ſerpens,
Aut ſtyracem torres: aut duri uulturis alam:
Vel nepetā: aut frondē rigidę, ſtirpemque miricę.

Ictibus Scorpij, & morſibus Muris cæci, uel Aranei.

Sunt minimę ſpecies: ſed dirę uulnere peſtes
Quę magis in tenui latitantes corpore fallanr.
Scorpius ut grauis eſt, & araneus hęc mala ſemper
Captant ſecuros multa iam nocte ſopores,
Et documenta dedit nobis proſtratus orion,
Magna quod exiguis perimātur membra uenenis.
At qui uulnus atrox incuſſit. Scorpius ardens
Continuo capitur: tunc digna cęde retunſus,
Vulneribusque actus fertur reuocare uenenum:
Aut calidis pelagi lymphis loca lęſa fouentur:
Siue meri potu diſſoluitur improba peſtis.
Ad cunctos autem morſus, ictuſque minorum:
Caſeus aptus erit pauidę de lacte capellę:
Cunque hoc aſſumi debebit origanus herba:
Hęc duo mirificis curabunt icta medelis.
Necnon fœniculo calidum annectatur anethum.
Aut uiuum ſulphur ſicca cum fęce lyęi.

Exiguo piperis cerebrum conſpergito galli:
Quo lita ſaneſcunt depulſo membra dolore:
Sin autem muris nocuit uiolentia cęci,
Quę ſola ſignauit uoluendis orbita plauſtris,
Illinc: mira datur nili de puluere cura.

Subitaneo dolori, febri, atque oſtocopo.

Nonnunquam exiſtit ſubiti noua cauſa doloris:
Cuius origo latet, ueris reprimenda medellis.
Nanque chelidoniam mixto ſale nectere prodeſt.
Velleraque infuſo recalentia ſulphure ſanant.
Oſtocopon lento conducit melle perungi.
Sin autem calidæ depaſcent corpora febres,
Tunc apij ſuccus leni ſociatur oliuo:
Membra lines: fotuque ferus mulcebitur ignis.
Nec ſpernēdus adeps, dederit quem beſtia Melus.
Seminecis cerui lachrymam miſcere liquori
Conuenit: atque artus illinc mulcere calentes:
Febribus at longis galli des iura uetuſti.

Ad Typum quartanæ.

NEC tu crede leuem dilato tempore febrem:
Quæ ſpatium ſibi dat magis, ut ceſſando caleſcat
Lentato quæ craſſatur quartana calore:
Ni medicas adhibere manus diſcamus & herbas,
Allia non pudeat terno cum cimice trita,
Et diluta mero medijs haurire diebus.
Aut facilem iecoris murini ducere fibram.
Quatuor & duri iungantur ſcrupula bacchi.
Mira eſt abſinthi cum ſimplice potio lympha.
Sume tribus digitis apprehenſum ſemen anethi,
Tantundem marathri, mulſum nec deſit aceto,
In cuius cyatho prædicta ſalubriter hauris,
Ilia quinetiam ſpartum ſuppone tumenti,
Aut leporis trepidi diluta coagula trade.
Prodeſt & potus ſed mulſus doridis humor.
Quidam etiam miranda ferunt ueniente calore
Iurantes ludum ueneris, munuſque petendum.
Sed prius eſt oleo partus ferueſcere ranæ
In triuijs, illoque artus perducere ſucco.

Ad Typum tertianæ.

EST etiam alternis febris rediuiua diebus:
Tempora diſcernens quaſi iuſtæ pondera libræ:
Vt poſſis igitur talem prohibere furorem,
Tu uolues cera ſine caudis grana cumini,
Puniceæque indes pelli, colloque ligabis.
Pulei ramus lanæ uelatus amictu
Tempore ſuſpecto medicos præbebit odores.
Præterea cimex potatur tritus in ouo,
Horridus attractu, ſed guſtu commodus apte.

Ad Typum quotidianæ.

AT qui continuis non ceſſat adire diebus,
Sed tantum certas morbus diſcriminat horas,
Triticeum metuit granum (ſi credere dignum eſt)
Quod latitans fracto fuerit ſub pane repertum.
Necnon oſſa iuuant ſeptis inuenta domorum.
Conuenit hæc tereti pendentia ſubdere collo.
Multaque præterea uerborum monſtra ſilebo.
Nam febrem uario depelli carmine poſſe
Vana ſuperſtitio credit, tremulæque parentes.

Hemitritæo depellendo.

Mortiferū magis eſt, quod græcis hemitritæum
Vulgatur uerbis: hoc noſtra dicere lingua
Non potuere ulli: puto nec uoluere parentes.

Inscribis chartæ quod dicitur abraca cabra
Sępius,& subter repetis, sed detrahe summam.
Et magis atque magis desint elementa figuris:
Singula quæ semper rapies, & cętera figes,
Donec in angustum redigatur littera conum.
His lino nexis collum redimire memento.
Nonnulli memorant adipem prodesse leonis.
Corallum uero, si collo nectere uelles.
Ne dubites illo ueros miscere smaragdos.
Talia languentis conducent uincula collo:
Letalesque abiget miranda potentia morbos.

Fracturis, & luxis sanandis.

Infandum dictu cunctis procul absit amicis:
Sed fortuna potens omen conuertat in hostes
Vis indigna nouo si sparserit ossa fragore,
Conueniet cerebrum blandi canis addere fractis:
Lintea deinde, superque inductas nectere lanas:
Sępius & succos conspargere pinguis oliui:
Bis septem credunt coalescere cuncta diebus:
Aut ueteri baccho caprę fimus inde petulcę:
Hoc aperit clausum, trahit hęrens, sanat apertum.
Sin uero caput infestus colliserit ictus,
Ex oleo necti uestis debebit arachnes.
Nesciet hęc illinc, nisi cum sanarit, abire.
Quod si luxa suo decedent membra tenore.
Vrere fœmineos crines, ac iungere seuum
Congruet, ac tali medicamine mota ligare.
Aut maluam ex pingui tritam apposuisse iuuabit.
Aut si conclusum seruauit tibia uulnus.
Stercus ouis placidę iunges, adipesque uetustos:
Pandere quę poterunt ulcus, patuloque mederi.

Neruis incisis, & dolentibus, atque contractis.

Haud quisquam credet disiectos uulnere neruos
Ad solitum rursus reuocari posse uigorem.
Sed prodest tetrę lumbricos indere tritos:
Quis uetus, & rancens sociari axungia debet.
Si uero occultus neruos dolor urit inertes,
Vulturis excisos adipes, tutamque remitte:
Aut ceram, & tali recreabis languida fotu.
Conuenit & pelagi calidis perfundier undis.
Carica cum betis lento uel melle iugatur.
Aut baccho madefacta ceres cum fronde cupressi:
Quo poteris potu recreare rigentia membra.
Sin autem subito replicantur corpora morbo,
Contractos reuocat neruos caro sumpta columbę.

Aegris somno asciscendo.

NON solum miseros teterrima febris adurit:
Sed super optato pergit uiduare sopore:
Ne prosit placidi cœlestia munera somni.
Charta igitur, uarijs quam pinxit littera uerbis
Vritur, inde cinis calido potatur in amni.
Prodest puleium capiti substernere sępe.
Proderit & mixtam lymphis potare cupressum
Palladijs itidem succis, quos flore rosarum
Iungis,& immisces madidum,tritumque papauer:
Quo lita frons facilem prębebit nocte quietem.
Necnon mandragorę gustu sopor additur altus.
Dilue pręterea glomeratam quam gerit intus
Lanam aries inter geminę coxendicis umbras:
Inde soporati ducentur gutture potus.

Lethargia expellenda.

DIXI mus hāc sortem miseris mortalibus esse,
Vt sint sępe mala inter se contraria morbi,
Denique nōnunquā somno sic membra grauantur,
Vt coniungantur letho sopor altus acerbo.
Ergo leui flamma torrentur cornua caprę,
Quo nidore grauem depellent lumina somnum.
Aut ueneris labrum, quę dicitur herba bibetur.
Quę teritur prius: & uino confusa liquescit,
Conueniunt acidis euphorbia mixta fluentis:
Gramina uel rutæ, gemina si nare trahuntur.
Quidam dira iubent septeno cimice trito
Vt uitientur aquæ, cyathusque bibatur earum:
Hæc potiora putant, quam dulci morte perire,

Comitiali morbo medendo.

EST subiti species morbi,cui nomen ab illo est,
Quod fieri nobis suffragia iusta recusant.
Sæpe etenim membris atro languore caducis:
Consilium populi labes horrenda diremit.
Ipse deus memorat dubiæ per tempora lunæ
Conceptum, talis quem sæpe ruina profudit.
Prodest cum ueteri baccho fel uulturis atri,
Sed cochlear plenum gustu tibi sufficit uno:
Aut cruor ex progne mixtus cum polline thuris:
Aut apium elixum aut conditum melle fel agni:
Marrubiumue pari confusum pondere mellis:
Cui tu terna dabis gustu cochlearia in uno.
Aptus mustelæ cinis est, & hirundinis una.
Præterea pluuias hominis,quas calua supina
Excepit proiecta sinu, consumere prodest:
Aut lapis ex nido uaga quem congessit hirundo
Vellitur: ex nexu fouet, attollitque iacentem
Pellitur (ut fama est) gustu quoque langor anethi.

Regio morbo pellendo.

REGIVS est uero signatus nomine morbus.
Molliter hic quoniam celsa curatur in aula:
Huic rubia ex mulsa fertur conducere lympha.
Allia trita dabis uino madefacta calenti.
Vellera cum uino suffiri sulphure prodest.

Dentibus, uel strigi inquietatis infantibus.

NVDVM hominē primū mūdi natura profudit.
Insuper excruciat, niueis cum dentibus armat.
Collo igitur molli dentes nectentur equini,
Qui primi fuerint pullo crescente caduci.
Aut teneris cerebrum gingiuis illine porci.
Aut leporis niueo bibitur cum lacte caprino.
Præterea si forte premit stryx atra puellos,
Virosa immulgens exertis ubera labris,
Allia præcepit Titini sententia necti:
Qui ueteri claras expressit more togatas.

Combusturis igne, uel frigore factis.

Sunt diuersa quidem mala frigoris,atque caloris.
Sed tamen amborum simili nocet ulcere uirus.
Illa quoque usta putas,quæ sunt niue læsa rigente.
Conuersa in cinerem platani pila curat utrunque.
At uero ambustum flammis qui candidus oui
Succus inest: penna inductus sanare ualebit.
Aut tu succosæ cinerem perducito lanæ:
Aut uiuam ex oleo ueteri componito calcem:
Ordea uel franges, atque oui candida iunges.
Adsit adeps porcæ: mira est hæc forma medelæ.
Iunge chelidonijs, ac sic lineuulnera succis:
Quodque recens ussit glacies, axungia simplex
Mulcet: & ex facili grata est medicamine cura.

Venenis prohibendis.

VT tutus fias infestæ fraude nouercæ,
Vel quicunque tuo carpetur liuidus auctu,
Non expectatis eat obuia cura uenenis.
Ante cibos igitur iuglandis fœtus edatur.
Prosunt electri uariantia pocula uitus.
Præterea coctæ querno cum cortice lymphæ
Conueniunt potu: demersa'ue ficus oliuo.
Sæpe etiam rhaphanum prædixit numen edendũ
Antidotus uero multis mithridatia fertur
Consociata modis: sed Magnus scrinia regis
Cum raperet uictor, uilem deprehendit in illis
Synthesin, & uulgata satis medicamina risit.
Bis denum rutæ folium salis & breue granum,
Iuglandesque duas, terno cum corpore ficus
Hæc oriente die parco conspersa lyæo
Sumebat, metuens, dederat quod pocula matri.

Venenis datis.

SI nequit infandum præuertere cautio uirus,
Proximus ille gradus data pocula pellere cura.
Lac asinæ, placidæque bouis prodesse loquuntur.
Betonicam ex paruo sumunt plerique lyæo
Quod si hederæ succos, quæ truncos implicat altos
Instilles paruis, poterunt haud ulla nocere
Pocula, quæ quisquam sæuis uitiauerit herbis.
Si quis Hyoscyamum gustarit lacte capellæ
Exhausto rabidos poterit mulcere furores.

Vulneribus, & rei dubiæ curandis.

VVLNERA tabescũt spatio uitiata dierũ:
Curaque nil prodest, nec ducitur ulla cicatrix:
Sed tamen herbarum tam mira potentia pollet,
Vlceris annosi sinus ut coalescere possit:
Marrubium si tu recoquas, illoque liquore
Vulnus atrox foueas, cineres uel hirundinis alte
Inducas: leporis'ue asperfa coagula uino:
Aut hederam baccho decoctam, & semen anethi:
Aut cineres alni tardo cum melle ligentur.
Lumbrici terræ poterunt conducere uulnus:
Aut facilis lapathi. coma latior ulcera purgat:
Et comixtus adeps, sed nonnullo sale tactus.
Pinea prætereauiuo cum sulphure cortex.
Et pice cum spissa iam perdita membra reponit.

Verrucis tollendis.

INTERDVM existit turpi uerruca papilla
Hinc quondam fabio uerum cognomen adhæsit:
Qui solus patriæ cunctando restituit rem.
Id poterit uitium sanguis curare lacertæ:
Aut urina canis cum terra inducta madenti.
Aut herbæ succus, quę fertur nomine lichen.
Est tithymalus item tali satis apta medellę,
Si rupta immensos fundit uerruca cruores,
Purpereo triti cineres de uellere prosunt,
Quod fuerit uero conchyli sanguine tinctum.

Hæmorrhoidis medendis.

EXCRV ciant turpes anum si forte papillę,
Agrestis prodest radix super addita porri:
Ne uiolet, sana in iuglandis fragmine clausum.
Sal niueum sumes, bethicum quem nomine dicũt,
Dulcia cumque nigra iunges fuligine mella,
Apponesque super: pellit medicina dolorem.

Sequuntur XXVI uersus, qui in alijs impressis codicibus desiderantur.

Paralisi depellendæ. primo die ita agendum.

Hunc quicunque cupis citius depellere morbũ,
Protinus antidotum studio tu perfice mirum.
Scilicet ut ualeas languenti ferre medelam.
Castoreas siliquas bis sex perquirere cura:
Tristis item digitis lympham metire duobus.
Denique tunc capies phyalam, quæ iustior extat:
Aut equidem flammas. sed prunas subijce sollers.
Proderit interea tepidum potantibus illud:
Ieiunis sed enim potius præbere memento.

Secunda ita medendum est.

CVNQVE secunda dies orbi peruenerit omni
Haud alijs rebus prudens adiungere cures.
Castoris, atque nouem siliquas appendito statim:
Atque duos semis digitos metire memento.
In calice atque probo lympham miscere duobus
Qui patitur tepidum languens hinc sorbeat ipse.

Tertia die ita curandum est.

Gratior atque dies ternus cum uenerit imo,
Rursus in ægroto constanter fer medicamen,
Castoreas siliquas iterum quæ pondere sint sex.
Hinc etenim binos digitos metire memento
De lympha liquida sed enim subiungere cura
Et simili debes tepidum præbere modo tunc.

Ita peragendum est à quarta die usque ad sextam, & à septima usque ad nonam, à decima usque ad duodecimam, & mirifice prodest.

Quid quarta die, & reliquis peragendum sit.

QVARTVS & ille dies cõsentit. nec ne priori
Quintus & est similis percellens nanque secundo.
Sextus itemque simul concordat denique terno:
Septimus usque nonum percurritur ordine primo:
Sic decimas currens conscenditur ad duodenum.

FINIS.

TROTVLAE CVRANDARVM AEGRITVDINVM MVLIEBRIVM, ANTE, IN, ET POST PARTVM LIBER VNICVS, NVSQVAM ANTEA

editus, quo fœminei ſexus accidentes morbi & paſſiones, infantum & puerorum à partu cura, nutricis delectus, ac reliqua ijſce adnata, diſpoſitiones utriuſque ſexui contingentes, experimenta denique uariarum ægritudinum, cum quibuſdam medicamẽtis decorationi corporis inſeruientia, edocentur.

PROLOGVS.

VM auctor uniuerſitatis DEVS, in prima mundi conſtitutione, rerum naturas ſingulas, iuxta genus ſuum diſtingueret, naturam humanam ſupra cæteras creaturas ſingulari dignitate concidit Huic enim, ſupra aliorum animalium conditionem, rationis & intellectus libertatem dedit. Propterea uolens eius generationem perpetuo ſubſiſtere, in ſexu diſpari, maſculum & fœminam creauit, ut eorum fœcunda propagatione nunquam deſineret emergere futura ſoboles. Quorum quidem cõplexiones grata quadam commixtione contemperans, naturam maſculi calidam & ſiccã, fœmellæ uero frigidam & humidam conſtituit: qua cuiuſque alterius complexionis exceſſus, mutua qualitatum cõtrariarum repugnantia coerceretur: adeo, ut uiri conſtitutio calida & ſicca, mulieris frigiditatem & humiditatem: & econtra huius natura frigida & humida, illius complexionem calidam & ſiccam remulceret. Similiter ut maſculus qualitate fortiori dignus, in mulierem tanquam in agrum ſemen effunderet, & mulier qualitate debiliore prædita, tanquam uiri officio ſubdita, ſemen effuſum in gremium natura ſuſciperet. Quoniam ergo mulieres natura ſunt uiris debiliores, hinc eſt quòd in eis ſæpius abundant ægritudines, maxime circa membra operi naturæ debita. Quæ cum in loco ſecretiori accidant, ipſæ propter uerecundiam, & conditionis fragilitatem, non audent anguſtias ſuarum ægritudinum medico reuelare. Quapropter ego, miſeranda illarum calamitate, præſertim cuiuſdam matronæ inſtigatione, cõpulſa, incepi diligentius contemplari de ægritudinibus, quibus fœmininus ſexus ſæpiſſime moleſtatur. Cum itaque in mulieribus non tantus abundet calor, qui prauos & ſuperfluos, qui in eis quotidie congregantur, ſufficiat cõſumere humores, nec tantum laborem ualeat earum debilitas tolerare, ut ſudorem poſſit ad exteriora illos natura expellere, ſicut in uiris: ideo ipſa natura, propter defectum caloris, eis præcipuam quandam purgationem deſtinauit, ſcilicet menſtrua, quæ uulgus flores appellat. Nam ſicut arbores non producunt ſine floribus fructus, ſic mulieres ſine proprijs floribus, conceptionis officio defraudantur. Hæc autẽ purgatio contingit mulieribus, ſicut de nocte uiris pollutio. Semper enim natura grauata quibuſdam humoribus, ſiue in uiris, ſiue in mulieribus, iugum ſuum nititur deponere, & laborem minuere. Solet præterea huiuſmodi purgatio mulieribus contingere circa decimumtertium, uel quartumdecimum annũ, uel paulo citius, uel paulo tardius, ſecundum quòd in eis magis, uel minus abundat caliditas uel frigiditas. Durat autem uſque ad quinquageſimum annum, ſi eſt macra: quandoque uſque ad ſexageſimum, aut ſexageſimumquintum, ſi eſt humida: in mediocriter pinguibus, uſque ad quadrageſimumquintum. Si autem debito tempore & ordine contigerit talis purgatio, exonerat ſe cõpetenter natura à ſuperfluis humoribus.

¶ Si uero menſtrua plus uel minus exierint, quàm debent, plures ægritudines inde emergunt. Quoniam inde minoratur appetitus tam cibi, quàm potus. Quandoque fit uomitus: & quandoque appetunt terram, carbones, cretam, & ſimilia. Quandoque ex eadem cauſa dolor ſentitur circa collum, dorſum, & in capite. Quandoque adeſt febris acuta, cordis morſus, hydropiſis, uel dyſenteria. Hæc autem contingunt, uel quia tempore longo deficiunt menſtrua uel quia prorſus non habent: unde non ſolum hydropiſis, uel dyſenteria, uel morſus cordis accidunt, ſed & aliæ peiores ægritudines. Aliquando enim accidit diarrhœa, propter nimiam frigiditatem matricis: uel quia uenæ eius ſiunt multum graciles, ut in extenuatis mulieribus: quia tunc humores ſpiſſi & ſuperflui non habent liberos meatus, per quos poſſint erumpere: uel quia humores ſunt ſpiſſi & uiſcoſi, ideo propter conglutinationem, eorum exitus impeditur: uel quia delicioſe comedunt: uel quia ex aliquo labore multum ſudant. Sicut teſtatur Galenus. Mulier quæ ſe nõ exercet multum, neceſſe eſt, quòd abundet in multis menſtruis, ad hoc ut ſana exiſtat. Aliquando mulieribus deficiunt menſtrua, quia in corpore earum coagulatus eſt ſanguis: uel quia ſanguis per alia loca emittitur, ut per os, aut per nares, per ſputum, aut hæmorrhoides. Aliquando deficiunt menſtrua ex nimio dolore, uel ira, uel motu, uel timore. Si autem diu ceſſauerint, ſuſpicationẽ grauis ægritudinis futuræ arguũt. Nam urina eorum uertitur in ruborem, uel in colorem loturæ carnis recentis: quandoque in uiriditatẽ, uel liuiditatem, aut in colorem, qualis eſt color graminis, facies earum mutatur.

TROTVLAE DE MVLIERVM PASSIONIBVS, ANTE, IN, ET POST PARTVM, CVM RELIQVIS

partim item inseruientibus liber experimentalis mirificus.

De retentione Menstruorum. Cap. I.

SI igitur deficiant Menstrua, & mulier sit corpore extenuata, tuoc phlebotometur ei uena quę est sub cauilla pedis interius, quę dicitur Saphena, primo die de uno pede, sequenti die de altero: & extrahatur sanguis secundum quod uirtus expostulauerit. Quia in omni ęgritudine generaliter cauendum & respiciendum est, ut noo nimis debilitetur ęgrotās. Refert enim Galenus de quadam muliere, cui defecerant menstrua per nouem menses, & in toto corpore constricta fuerat & extenuata, cui ēt penitus defecerat comedendi appetitus: unde ipse extrahebat ei sanguinē de predicta uena per tres dies, de uno pede primo die lib. I. secundo die lib. I. de altero pede, tertio die de primo pede iterū unc. VIII. & ita io breui spatio redijt color & calot uiuificus, cū debita totius corporis habitudine. Cum aūt uenter fuerit constipatus, sicuti frequētissime restrictis mēstruis accidit, tuoc accipe pilulas de quadam medicina competenti, & acue eas prout ipsum acumen poterit sustinere: & ei tribue. Postea phlebotometur de Saphena. Deinde balneetur: & post balneum bibat de calamento, uel de nepita, uel mentha coctis cum melle: ita tamen, ut septem partes sint aquæ, & nouem mellis. Et sępe balneum est iotrandū. Et post balneum bibat de Diatessaron, cum decoctione mellis & aquę. Conferunt etiam omnia diuretica, ut fœniculus, spica, apium, ciminum, ameos, carui, petroselinum, & similia. Hæ omnes herbæ, uel singulæ, in uioo coctæ, uel cum melle, & potatæ conferunt. Galenus sic docet. Artemisia trita cum uino, uel in eo cocta, & potata multum confert. In baloeo non modicum iuuat, si bibetur oepita, uel in ipso baloeo coquator: uel uiridis trita ligetur super uētrem, uel sub umbilico, uel super umbilicum. Vel decoquatur in olla, & mulier supponat sellam perforatā, & desuper sedeat cooperta undique, & per calamum, uel embotum fumus exeat: ut is introceptus, penetret ad matricem. Valet etiā artemisia cum his herbis, admixta thapsia, siseleos, saluia, origanū, ciminum, ameos, sauina, melissa, pulegium, anethum, betonica, anisum, satureia, leuisticum: quæ omnes, uel quædam ex eis decoquātur in aqua: & impleatur sacculus unus lana minutissime carpinata, ut sit in modum puluinaris: & intingatur in illa aqua, & calidus uentri apponatur: & hoc fiat frequenter. Item Puluis optimus ad prouocanda Menstrua. Recipe flammulæ, cicutæ, castorei, artemisiæ, centonicæ, myrrhæ, centaureæ, saluiæ ana, fiat puluis, & detur drac. I. cum aqua decoctionis sauinæ & myrrhæ: & in balneo bibat, & detur una uice scrup. I. Si autem Matrix indurauerit, adeo ut istis adiutorijs noo possint educi menstrua, Recipe fel tauri, aut aliud fel, & puluerem nitri, & cum succo apij, uel hysopi misceantur: & intingatur ibi lana carpinata: & post prematur ut sit dura, rigida, & longa, ut in uuluam possit immitti: & intromirtatur. Aut fiat aliud pessarium in modum uirgæ uirilis: & sit concauum: ibique imponatur medicina, & inijciatur.

De paucitate Menstruorum. Cap. II.

MVLIERES autem quædam sunt, quæ cum ueniunt ad tempus Menstruorum, oulla, uel modica habent. Quibus sic subuenias, Accipe radices salicis rubeas, de quibus ligantur dolia, & bene ab exteriori cortice munda, & pista: & eas pistatas cum uino, uel aqua, decoquendo distempera, & mane de ista coctione da ad potandum haustum tepidum. Si uero grauius laborat, tunc dabis ei cibum istiusmodi factum. Rubeam maiorem, & maluam teras: & cum farina hordei, & albumine ouorum misce: & inde fac crispellas. Valent etiam huiusmodi herbæ suffumigatę ad prouocanda menstrua. Vel ad idem accipe uerbenā, rutam, & pista fortiter, & coque cum larido: & da patienti ad comedendum. Postea radicem salicis subtilis, & radicem rubeę maioris tere, & da succum patieoti cum uino. Mulieres item si pauca habent Menstrua, & cum dolore ea emittunt, Recipe betonicæ, pulegij, centonicæ, artemisiæ aoa M. I. decoquantur in aqua, uel uino usque ad cōsumptionem duarum partium. Postea fiat colatura per paonum, & bibatur cū succo fumi terræ. Si uero diu defecerint Mēstrua, Recipe rheupontici drac. II. artemisię siccę, piperis, ana drac. I. & fiat inde puluis: de quo bibat mane & sero per tres dies: & cooperiat se, ita ut sudet. Item Recipe menthæ, pulegij, rutæ ana M. I. salis gemmæ, drac. IIII. plantæ caulis rubeæ M. V. & tria capita porri. Hęc omoia coquantur simul in olla rudi: & bibat in balneo. Aliud, Recipe radicem ireos, leuisticum, herbam nepitam, coloquintidam, fœniculum, rutam: coquantur in uino, & illud uinum potui detur. Vel decoquantur in uino, sauina, apium, fœniculus, petroselinum, leuisticum, nepita: & bibatur. Item Recipe tanacetum, trifolium, artemisiam: frixa cum butyro, & pone super umbilicum. Medicus quidam in regione Franciæ sic fecit. Recipe zinziber, folia lauri, & sauinam: trita simul in olla rudi, pooantur super carbones uiuos in sede perforata, & desuper sedeat mulier, & fumum recipiat per inferiora: & sic mēstrua redibunt, fiat ter, uel quater, uel pluries. Mulier autem quæ huiusmodi fomenta frequentat, uuluam suam abintra inungat unguentis frigidis, ne nimis calefiat. Valet etiam ad prædicta fumigatio de cimino, fœniculo, anetho, calamēto, mentha, urtica, omnibus simul commixtis, uel simplicibus. Valet ad idem scarificatio, & similiter coitus. Nocet autem minutio facta in manu. Comedat, si sit sioe febre, porros, cepas, piper, allia, ciminum, pisces squamosos: & uinum forte bibat, si sit sine dolore capitis, & sine defectione neruorum, & sine febre. quia in omni febre nocet uinum.

De nimio fluxu menſtruorum. Cap. III.

SVNT & aliæ Mulieres prædictis contrariæ : quæ habent menſtrua inordinate fluentia : quibus hoc modo ſuccurras. Accipe ſoleas ueteres,& pulueriza: & ſolia lauri ſac decoqui:& his decoctis,fiat ſuffumigium. Vel accipe cineres calidos,& miſce cum uino rubeo calido,& cōfice in modū paſtę: & malaxa, & inde accipe ad modum cunei mediocris,& inuolutum panno lineo nouo impone adhuc tepidum. Vel accipe ſaluiam, & camphoram : piſta fortiter,& fac criſpellas cum uino,& coque ſuper tegula : & da patienti ad conſtringenda menſtrua. Poſtea accipe ſemen urticæ,& cornu cerui,& da patiēti puluerem inde factum,ad bibēdum cum uino. Reſtringit etiam hoc aliud remedium,quod ſic fit. Accipe cornu cerui pulueriza tum cum cinere urticæ mortuę,& diſtempera cū aqua pluuiali:& da bibere,non omittendo prędictum ſuffumigium : quod confortat matrices frigidas. Confortantur etiam iſto fumigio. Recipe ſpicæ nardi, carioph.nuces muſcatæ ana,puluerizata proijciantur ſuper prunas. Valent & cętere purgationes quas diximus. Abundant quoque menſtrua pręter naturā. Quod contingit,quia uenę matricis ſunt amplę,& apertæ. Vel quia quandoque crepantur,& fluit inde ſanguis in multa quantitate : & apparet ſanguis fluens rubeus,& clarus. Quia ex multitudine cibi & potus generatus eſt ſanguis multus,qui cū non poſſit intra uaſa contineri,prorumpit extra. Vel contingit quandoque propter nimiam ſanguinis calefactionem,ex cholera redundante ex ſelle,quæ facit ſanguinem ebullire : adeo,ut non poſſit in uenis contineri. Vel quia phlegma ſalſum admiſcetur ſanguini, & ipſum attenuat,& à uenis facit prorumpere extra. Si ſanguis,qui egreditur,ſit citrinus,aut uergat ad citrinitatem,ex cholera contingit. Si ad albedinem,ex phlegmate. Si ad ruborem,ex ſanguine. Huiuſmodi ægritudines emergunt,propter humores interius corruptos: quam corruptionem natura dedignatur ſuſtinere. Quandoque contingit propter diabroſim : ex qua ſæpiſſime ſequitur mors. His de cauſis mulier diſcoloratur, & macreſcit : & ſi diu durauerit,in hydropiſim de facili conuertitur. Epatis enim ſubſtantia infrigidatur propter ſubtractionem ſanguinis,per quem deberent mēbra in ſuo calore naturali conſeruari. Vel quandoque accidit propter defectum caliditatis ſuccoſitatem digerere nequeuntis,& debito modo humores commutare non ualentis. Si ergo ſanguis eſt in cauſa,minuendus eſt de manu,uel brachio,ut ſanguis ſurſum prouocetur. Sumendum eſt etiam aliquod leue catarticum. Si cholera ſit in cauſa,quæ à ſelle redūdat,detur triſera Saracenica,& roſata nouella cum ſucco uiolarum,& ſcariolę. Si contingat ex abundantia phlegmatis & choleræ nigræ,detur aliqua hierarum cum aqua calida,uel uino ſecundum alios,& bibat. Poſt purgationem uero apponenda ſunt quædam conſtrictiua exterius & interius,quæ conſtringant. Potet ergo aquam in qua coctæ ſint cortices mali granati,pſidiæ,flores roſarum rubeorum,gallæ, nux muſcata, folia quercus, bedegar, rubus,agrimonia,plantago. Hæc omnia immixta,uel ſimplicia iuuant. Poſt cibum, uel inter cibaria detur eis puluis lapidis hęmatitis cum aqua pluuiali diſtemperatus ad potandum: uel puluis coralli,& gummi balauſtiæ,ſeminis myrti,portulacę,boli armeni : & puluis de cornu cerui,plantaginis,centinodij,ſanguinis draconis,ſpodij,ſeminis citoniorum. Comedat gallinas coctas in pane, piſces recentes in aceto coctos,panem hordeaceum. Bibat ptiſanam de hordeo factam, in qua primitus coquatur radix plantaginis,& bulliat cum ptiſana,& melius erit. Poſtea bulliat in aqua marina donec crepat, & corrugetur: & apponatur acetum,& coletur per pannum,& detur ad potandum. Bibat etiam uinum rubeum cum aquà marina lymphatum. Ponantur quoque uentoſæ ignitæ inter mammillas, quæ ſanguinem ſuperius trahant. Inijciatur ſuccus plantaginis per peſſarium. Valet etiam ſuccus ſemperuiuæ,ſi cum uino bibatur albo. Similiter ſuccus perſicariæ ualet ſuper uentrem linitus. Item accipe duo fruſta laridi lata cum ſale,& deſuper aſpergatur ſuccus coriandri cum ſemine eius,& puluis abſinthij, & unum fruſtum ligetur ſuper umbilicum,& alterum ſuper renes. Fiant etiam duo emplaſtra de abſinthio cum axungia, & ligētur ſuper renes,& uentrem : quibus ſi addantur folia myrti trita,melius erit. Aliud. Accipe teſtas nucis maioris,& fac puluerem,& da in potu cum aqua marina. Poſtea fac emplaſtrum de ſtercoribus ouium,uel cati cum axungia,& ſuperponatur uentri & renibus. Vel ſac puluerem de teſtis ouorum,& da in potu per tres dies cum aqua tepida,quantum poteris leuare cum duobus digitis.

De ſuffocatione matricis. Cap. IIII.

QVANDOQVE ſuffocatur Matrix: quandoque uidelicet ſurſum tollitur. unde prouenit ſubuerſio ſtomachi,& appetitus debilitatio ex debilitate cordis. Quandoque patiūtur ſyncopen,& ita euaneſcit pulſus,quòd penitus non ſentitur : ex eadem cauſa. Quādoque Mulier contrahitur, ita quòd caput iungitur genubus,& niſu caret,& uocis officium amittit,naſus diſtorquetur,labia contrahuntur,& dētes ſtringit,& pectus ſurſum præter ſolitum eleuatur. Galenus refert de quadam Muliere, quæ ita patiebatur, & amiſerat pulſum & uocem, & erat quaſi defuncta : quia exterius nullum ſignum uitæ apparebat : ſed tamen circa cor natura adhuc parum caloris retinuerat. Vnde quidam iudicabant eam mortuam. Galenus uero lanam bene carpinatam naribus & ori eius appoſuit, cuius motu eam uiuam recognouit. Contingit autem hoc Mulieribus, quia ſperma nimium corruptum abundat in eis,& in uenenoſam naturam conuertitur. Et pręcipue accidit illis,quę uiris non utūtur,maxime uiduis,quę antea cōſueuerūt uti

carnali cōmercio. Virginibus etiam solet euenire, quę ad annos nubiles peruenerunt, & uiris uti non possunt: cum in eis maxime abūdet sperma, quod per Masculum natura uellet educere. Ex hoc autem semine superabundante, & corrupto, quædā fumositas frigida dissoluitur, & ascendit ad partes quasdam, quę à uulgo Collaterales dicuutur: quia cordi & pulmoni sunt uicinæ, & cæteris instrumentis uocalibus, unde solet fieri impedimentum uocis. Huiusmodi morbus solet etiam principaliter oriri ex defectu menstruorum. Ideo cum deficiant menstrua, & semen superabundet, tanto molestior & prolixior est ægritudo, maxime quando partes occupat altiores. Summum igitur remedium est, ut manus & pedes mulieris moderate fricentur cum oleo laurino, & naribus applicentur ea, quæ sunt grauis odoris. ut galbanum, opopanacum, castoreum, pix, lana combusta, pannus lineus combustus, & pellis combusta, & asa fœtida. Sed tamen oleis & unguentis, quę sunt odoris aromatici, debent uuluę earum inungi intus & extra: qualia sunt oleū muscellinum, & oleum nardinum, sed super omnia melior est inunctio facta cum zibeto. Hæc enim menstrua attrahunt, & prouocant. Præterea apponantur uentosæ in inguine, & pectine. Item in sero accipiat diaciminum cum succo apij, uel nepitę, uel cum syrupo de calamento. Vel Recipe castorei, piperis albi, costi, menthę, apij, ana drac. I. terantur, & distemperētur cum uino albo uel dulci, & da sero drach. III. Iustinus Medicus, contra hunc morbum pręcipit ciminū desiccari, & in potu dari drach. I. uel cochlearia duo. Pręcepit etiam uulpis priapum, uel caprioli accipi, & inde fieri puluerem, & per pessarium iniici. Ad idem multum ualet radix leuistici cocta & trita cum axungia, & ligata super umbilicum.

De descensu Matricis. Cap. V.

SI contingat post partum Matricem nimis de loco suo descendere inferius, calefiat auena prius humectata, & saccellata apponatur. Mouetur autem quandoque Matrix de loco suo, & quandoque descendit, & quandoque per uuluam egreditur foras. Et hoc contingit propter neruorum remollitionem, & frigidorum humorum abundantiam. Huiusmodi uero remollitio & infrigidatio contingit ex aere frigido per orificia matricis subintrante, ut quando mulier detecta se directe opposuerit aeri frigido. Vel si super lapidem frigidum diu sedeat. Quādoque contingit ex balneo aquæ frigidæ: quia per hoc debilitatur matrix, ideo exit de loco suo. Interdum etiam contingit conatum pariendi. Si descendit, & non exit foras, apponenda sunt naribus aromatica. ut balsamus, muscus, ambra, spica, storax, & similia. Sed inferius fumigetur rebus fœtentibus. ut est pannus lineus combustus, & similia. Fomentetur umbilicus, lana, uino & oleo infusa. Si uero Matrix exierit, distemperentur aromatica cum succo absinthij: & ex eis inungatur uenter cum penna. Postea Recipe Rutæ, castorei, artemisiæ ana partes ęquales, & decoquantur in uino usque ad consumptionem duarum partium: deinde da in potu. Saccelletur uenter & umbilicus de frumēto cocto. Postea Matrix egressa, manu apposita restituatur usque ad locum suum concussa. Postea Mulier intret aquam, in qua cocta sint balaustiæ, rosæ, cortices mali granati, gallæ, sumach, myrtilli, glandes, folia & cortices quercus, & nuces cupressi, & lenticula. Deinde fiat stupha, quæ multum ualet. quia Galenus præcepit eis facere stupham de buxo posito in olla super carbones uiuos: & Mulier sedeat desuper cooperta, & fumum intra se recipiat. Dięta sit frigida & stiptica sine cimino, pipere, & sine omni acumine. De fructibus comedat coctana, mespila, sorba, mala acria, & similia. Bibat uinum temperatum stipticitate participans. Experimētum probatissimum ad Matricem egressam. Recipe pulueris de corde cerui, foliorum lauri, ana drach. I. myrrhæ, scrup. I. distemperentur trita cum uino, & dentur potanda: & sic Matrix reuertetur in suum locum.

De motu Matricis ex suo loco, quæ tamen non eleuatur, neque deprimitur. Cap. VI.

ALIQVANDO mouetur Matrix de loco suo, non tamen sursum eleuatur uersus spiritualia, nec per orificiū egreditur foras, neque descendit. Cuius signum est: quòd Mulier sentit dolorem in sinistro latere, menstruorum retentionem, distorsionem membrorum, difficultatem mingendi, torsiones, & rugitus uentris. Accipe ergo econtra apium, & fœnum græcum & trita cum uino da potui. Aliud. Recipe agaricum, semen plantaginis, atque satureiæ: pulueriza, & da in potu cum uino, uel melle cocto. Ad hoc ut uulua non moueatur de loco suo, & ut nulla duritia molestetur. Recipe medullæ cerui, adipis anserini, ceræ rubeæ, butyri, ana unc. II. quibus addendo fœnum græcum, semen lini: coquantur in aqua ad lentum ignem usque ad plenam decoctionem, & iniiciatur per pessarium. Istud enim est utile contra plures morbos oris Matricis.

De nimia caliditate Matricis. Cap. VII.

CONTINGIT quandoque matricem distemperari in caliditate, ita quòd maximus ardor & calor ibi sentiatur. Cura hoc modo. Recipe opij scr. I. adipis anseris scr. I. ceræ, mellis, ana scr. IIII. olei unc. I. albumina duorum ouorum, & lac Mulieris: commisceantur, & iniiciantur per pessarium.

De Apostemate Matricis. Cap. VIII.

QVANDOQVE nascūtur in Matrice inflationes, & apostemata diuersi coloris. Si à felle exiēs cholera

lera causa est apostematis,tūc febrē habet & cancrū. Si à frigidis humoribus causa fuerit, tumidū & durū est apostema, & sentit Mulier in coxis, anchis, & tibijs grauedinem cum multo dolore. Aliquando nascuntur ibi apostemata ex uentositate,uel ictu,uel alijs læsionibus. Vel ex eo,quòd nunquā menstru. deficiunt. Si nascuntur in eminentiori,uel anteriori parte Matricis, dolor sentitur circa uuluam, & inde nascitur stranguria. Si apostema fuerit interius in orificio matricis, dolor sentitur circa umbilicum & renes. Si in parte posteriori, dolor sentitur in dorso sub costis,& uenter constipatur. Si de sanguine,uel cholera rubea sit natum apostema: febris adest continua, uel acuta,sitis,& dolor nimius. Si ergo sit de calida causa,expedit,ut ungantur Muliebria, & trahatur sanguis à uena quæ cadit sub pede (sicut asserit Galenus) non de manu. Quia nocuum esset in passionibus matricis sursum trahere sanguinem, auferrentur enim menstrua. propterea ab inferiori parte trahatur sanguis iuxta uirtutem patientis. Et si fortis fuerit Mulier,ut possit sustinere, bis in die minuatur. Postea accipiat in potu aquam eorum, quæ mitigant caliditatem. ut est succus morellæ,plantaginis,semperuiuæ,cassilaginis, mandragoræ,& similium. Fiat etiam emplastrum quod mitiget dolorem,& confortet uirtutem. ut de succo portulacæ, semperuiuæ, psiliæ, plantaginis,scariolæ,& oleo rosato. Postea apponantur maturatiua. ut semen lini cum butyro,malua,& fœnugræcum,cocta cum adipe anseris,uel gallinæ,albumen oui,melilotum. De his simplicibus, uel compositis fiat pessarium. Item dicit Galenus,quòd multum prodest sedere in aqua,ubi cocta sit spica. Paulus docet fieri pessarium ad duritiem Matricis,& in uersionem eiusdem,& inflationem, & uentositatem à corpore eijciendam. Recipe medullæ uituli,adipis caponis,meliloti,taxonis ana ad pondus XII. denariorum. medullæ cornu cerui,scr.III.adipis anseris, gallinæ, ana drac.II.mellis drac.II. hysopi,ceroti ad pondus VII. denariorum. Omnia terantur,& commisceantur,& distemperentur cum lacte mulieris,& oleo rosaceo,& inijciatur per pessarium,& fiat inde emplastrum. Si frigidum sit,& generatum ex grossis humoribus, Recipe fœnum græcum, melilotum, semen lini, & rutam: coquantur in aqua,& de substantia fiat emplastrum,& succus pessarizetur. Sæpe utatur balneis & emplastris. Dięta sit subtilis,ut grossicies humorum attenuetur. Et si ad saniem uolueris apostema ducere,apponantur maturatiua,& cutē rumpentia,ut sanies effluat. sicut semen lini, fœnum græcum,farina hordei, cocta simul cum farina tritici, uel fabæ cum fimo columbarum syluestrium coctæ. Si autem apostema crepuerit, & sanies inde effluxerit in uesicam,bibat lac caprinum, uel asininum: & fiat pessarium de ptisana, & melle, & inijciatur in matricem.

De Vlceribus Matricis. Cap. IX.

VLCERATVR quandoque Matrix de acumine medicinæ, uel materiæ. Quandoque ab exorsu. quod cognoscitur per saniem egredientem,& dolorem,& punctionem matricis. Si uulnera sint ex sanie,uel corrosione uenæ,sanies uergit aliquantulum in nigredinem cum fœtore horribili. Primo ergo debent apponi mundificatiua saniei,& dolorem mitigantia. ut est succus morellæ,& plantaginis,cum oleo rosaceo,& albumine oui,cum lacte mulieris,& cum succo portulacæ,uel lactucæ, quę sint frigidæ naturę. Dięta sit frigida. Balneetur in aqua ubi cocta sint rosæ,myrtus,fœnum græcum,psidia,lenticula,galla,balaustiæ,& similia. Si uero uenæ putrefactæ sint,detur sanguis draconis,uel myrrha,uel bolus, uel thus, uel aristolochia longa. & de his simplicibus,aut compositis fiat clystere,uel pessarium. Nec minus ualet acacia, cum lino per pessarium iniecta.

De Pruritu Vuluæ. Cap. X.

PRVRITVS Vuluæ si fuerit, accipe camphoram,lithargyrium,baccas lauri,& albumē oui,& fiat pessarium,uel clystere. Galenus dicit, quòd puluis fœnugræci cum sanguine anseris, ualet ad duriciem matricis. sicut testatur Hippocrates.

De Impedimento Conceptionis, & de his quæ faciunt ad impregnationem. Cap. XI.

QVAEDAM Mulieres sunt inutiles ad concipiendum: uel quia nimis tenues sunt & macræ: uel quia sunt nimis pingues, in quibus caro circumuoluta orificio matricis, constringit eam, nec permittit semen uiri in ipsam intrare. Quædam habent matricem ita lenem & lubricam, quod semen receptum nequeat in ea retineri. Quod contingit quandoque uitio uiri,qui habet semen nimis tenue, quod infusum matrici,liquiditate sua foras labitur. Quidam etiam uiri testiculos habent ualde frigidos, siccos: illi raro,aut nunquam generant: quia semen eorum est inutile generationi. Manifestum est igitur,quòd Conceptio impeditur tam uitio uiri, quàm mulieris. Si uitio mulieris, hoc dupliciter contingit. Vel ex nimia matricis caliditate,uel humiditate. Matrix enim quandoque sua lenitate præter naturam sperma iniectum retinere non potest. Et quandoque præ nimia sui humiditate sperma suffocat. Et quandoque ex nimia caliditate matricis semen comburente,nequit concipere. Si ergo præ nimia caliditate & siccitate matricis mulier non posset concipere,hæc erunt signa. Labia uuluę apparent ulcerata,& tanquā Boreali uento excoriata cum maculis rubeis: adest & sitis assidua, & casus capillorum. Hæc ergo cum uideris,& mulier 30. annos habuerit,incurabilem iudicauimus. Si autem fuerit iuuencula, neque passio-

diurna,sic ei subuenias. Accipe maluam,artemisiam,& in aqua decoque, & cū tali decoctione ter uel quater fumiges pątientem : inter quas fumigationes,suppositoria,& etiam pessaria uuluæ cum oleo muscelino,& modico musco facies,ut matrix confortetur. Sed in die septimo post purgationem , uel fumigationem factam,accipe de trifera magna ad modum glandis , & inuolue in bombace , & inde suppositorium facies uuluæ,ut beneficio talis suppositorij & tot fumigationibus recipiat aliquam confortationem, lenitatem,& lanuginem. In sequenti uero die eam facies cum uiro coire. Eadem quoque cura sequenti septimana,si expediat,utaris , faciendo suffumigationes prædictas,& alia,ut diximus,beneficia adhibendo. Hoc facies quousque prædicta symptomata remittantur:& eā bis,uel ter facies coire in hebdomada.quia sic citius poterit imprægnare. Si uero præ nimia humiditate matricis concipere non possit,hæc erunt signa. Oculos habebit lacrymosos assidue. Cum enim matrix crebro per neruos alligata sit,necesse est, ut cerebrum matrici compatiatur:unde si matrix nimiam in se habet humiditatem,ex ea cerebrum impletur,quæ ad oculos redundans,eos inuoluntarie cogit emittere lacrymas. Et quòd cerebrum matrici compatiatur,signum est alienatio matricis ex menstruorum retentione. Purgetur ergo in primis cum Theodoricon eruptio. Tumque tres uel quinque pilulas de eodem Theodoric, uel Paulino præcipimus fieri,etiam in bombace,ne dissoluantur,inuolui,& quantum prudenter possibile per pudenda intromitti. Si uero matrix non bene purgata fuerit,in alio die eodem modo pessarium de trifera , cum modico musco ei facies . Et hoc tam diu continuabis,donec à superfluitate,humiditatem euacuatam cognoueris. Et postea accipe parum de musco cum oleo muscatellino,uel alio odorifero : quod iterum per uuluam intromittatur. Et si bene purgata fuerit,sentiet odorem in ore : unde si quis eam oscularetur,crederet eam muscum in ore tenere. Item si sitim propter hanc purgationem habuerit,scias eam bene purgatam esse : quare ita purgata frequenter coeat,& concipiet. Quòd si uitio uiri impediatur conceptio, fit hoc aut defectu spiritus spetma impellentis , aut defectu spermaticæ humiditatis ,aut defectu caloris. Si ex defectu caloris,signum est quòd non appetit coitum. Vnde oportet talibus renes inungere cum arrogon. Vel accipe semen erucæ,& euforbium,& in puluerem subtilem redige,& cum oleo muscatellino & pulegino misceas,& inde renes inungas. Si autem fiat defectu spirituum , signum est,quia appetit, sed non erigitur uirga. Cui succurrimus cum unguento multorum spirituum generatiuo. Si uero defectu spermatis, signum quia cum coit, nihil,aut parum seminis emittit. Huic subuenimus cum augmentantibus & generantibus sperma,ut sunt cepæ,pastinacæ domesticæ, & similia. Si muliet fuerit sterilis , aut uir,hoc modo percipies. Accipe duas ollas, & in utranque pone cantabrum,& in unam earum cum cantabro infundas de urina uiri,& in alteram de urina,mulieris : & sic ollæ permittantur per nouem, uel decem dies. Et si sterilitas sit uitio Mulieris,inuenies uermes multos,& cantabrum fœtidum in eius olla. & econtra habebis indicia similia ex altera urina si sterilitas si uitio uiri. Si uero in neutra urina talia signa uideris,neuter erit in causa sterilitatis : ideo tunc poterunt medicinę beneficio adiuuari ut concipiant. Vnde si uolunt concipere masculum,uir accipiat matricem & uuluam leporis,& faciat exiccari,& puluerizatum distemperet cum uino,& bibat. Similiter mulier faciat de testiculis leporis, & in fine menstruorum iaceat cum uiro suo,& tunc masculum concipiet. Aliud remedium est. Accipiantur epar,& testiculi parui porci,quem solum scropha edidit,& siccentur : fiat inde puluis,& detur in potu masculo uel mulieri non potentibus generare,& concipient. Item si Mulier uult imprægnari,accipiat testiculos uerris , uel apri,& faciat desiccari,& in puluerem redigi,de quo Mulier cum uino bibat post purgationem menstruorum : deinde coeat cum uiro,& concipiet . Nota,dicit Galenus,quòd mulieres, quæ habent uuluas angustas,& matrices strictas,non debent uiris uti , ne concipientes moriantur. Sed cum non omnes illæ possint abstinere,indigent nostro auxilio. Ideo si illarum quædam ob periculum mortis non auderet cōcipere,illa secum carne nuda ferat matricem capræ,quæ nunquam habuit fœtum. Inuenitur lapis quidā dictus Gagates,qui gestatus in collo,uel etiam gustatus, prohibet conceptionem . Item accipe mustelam masculum,& auferantur ei testiculi , & relinquatur uiuus : hos testiculos ferat secum Mulier in sinu suo, & liget eos in pelle anserina,uel in alia pelle,& non concipiet . Si autem læsa fuerit in partu , & præ timore mortis non uult amplius concipere,ponat in secundina tot grana cataputiæ,uel hordei , quot annis uult sterilis permanere. Et si in perpetuum uult sterilis permanere, plenam manum imponat.

De formatione Seminis concepti. Cap. XII.

PRIMO mense fit purgatio sanguinis. Secundo fit expressio sanguinis & corporis : tertio,ungulas & capillos prodncit. Quatto,motum:& ideo nauseant mulietes. Quinto accipit fœtus similitudinem patris,uel matrix. Sexto,neruorum constrictionem. Septimo,ossa & neruos confirmat. Octauo, mouet natura,& infans rerum beneficio repletur. Nono,à tenebris procedit in lucem.

De situ Fœtus in utero matris. Cap. XIII.

REFERT Galenus, quòd ita ligatur fœtus in matrice , sicut fructus in arbore : qui cum procedit à flore,tenerrimus est,& ex qualibet occasione corruit: sed cum adultus fuerit,& aliquantulum maturior, & firmatus adhæserit arbori , non de leui occasione corruet. Cum autem totaliter maturior fuerit, per se, & non alia occasione decidet. Sic cum primo educitur infans ex semine concepto,tenera & non firma sunt eius ligamenta quibus alligatur matrici,& ideo de leui emittitur per aborsum. Vnde Mulier

propter

propter tussim, diarrhœam,uel dysenteriã,uel motum nimium,uel iram,uel minutionẽ sanguinis potest fœtum amittere. Cum uero infusa est anima in puero,paulo firmius adhæret,neque cito labitur. Sed cum puer maturauerit,naturę officio cito educitur. Vnde Hippoc.dicit, quòd si mulier indigeat purgatione, uel minutione,hęc non facias ante quartũ mẽsem:sed in quinto,uel sexto potest purgari,uel minui,si necesse fuerit: sed tamen moderate cũ cholagogo,uel apozimate,cum cautela, prout uirtus patientis poterit pati: ultra uero,& ante hoc tempus,periculosa erit euacuatio. Maturato tandem tẽpore partus puer mouet se uehementius,& nititur ad egressum: cum ipsius temporis natura uuluam aperiri facit: ut fœtus inueniat sui exitus libertatem : & ita fœtus,de cubili suo,scilicet de secundina, naturæ uigore expellitur.

De signis impregnationis. *Cap.* XIIII.

AD cognoscendum,utrum mulier gestet masculum,uel fœminam,accipe aquam de fonte,& mulier extrahat duas uel tres guttas sanguinis,uel lactis de dextro latere,& infundantur in aquam : & si fundum petant,masculum gerit: si supernatant,fœminam. Vnde dixit Hippoc. mulier quæ masculum gerit,bene colorata est,& dextram mammillam habet grossiorem : si pallida est,gerit fœminam, & sinistram mammillam habet grossiorem.

De Regimine pregnantium. *Cap.* XV.

MVLIER quando incipit impregnari,cauendum est,ne nominetur,coram ipsa quod non possit haberi . quia si postulauerit , & non detur ei, dat occasionem abortiendi. Quod si appeteret argillam uel cretam,uel carbones,dentur ei fabæ coctæ cum zuccaro. Instante autem tempore partus sæpe balneanda est mulier : & iungatur uenter eius cum oleo oliuarum,uel cum oleo uiolarum : & comedat cibos leues,& digestibiles. Si uero pedes eius tumuerint,inungantur cum oleo rosaceo,& aceto. Et post cætera cibaria comedat uolatilia,citonia,mala granata. Et si uenter eius uentositatem distendatur, accipe seminis apij,ameos,mẽthę,ana drac. III. masticis,garyophylorum,cardamomi,radices rubeę maioris,ana drac. III. castorei,zedoarię,ireos,ana drac. II. zucc. drach. V. fiat puluis subtilissimus, & conficiatur cum melle : & dentur ei scrup. III. cum uino,hoc enim materię aufert uentositatem,& aborsum prohibet,si prout decet recipiatur.

De Regimine parturientis. *Cap.* XVI.

TEMPORE partus imminente,patet se mulier,ut mos est, Obstetrix similiter. Fiat quoque cum magna cautela sternutatio, constrictis naribus & ore : ut maxima pars uirtutis & spirituum tendat ad matricem. Deinde detur ei decoctio fœnigræci,muscilago lini,& psilij, uel parum theriacæ , uel diatessaron cum decoctione artemisię in uino. Itẽ de galbano cum asa fœtida & myrrha,uel ruta fiãt trocisci,& inde fiat fumigium ad nares. Super omnia caueat sibi à frigore. Et non fiat suffumigatio aromatica ad nares,sed ad orificium matricis tutius potest apponi. quia matrix sequitur odorifera,& fugit fœtida. Ad hoc ualent species odoriferæ,ut muscus,ambra,lignum aloes,& similia pro diuitibus: item & herbę odoriferę , ut mẽtha,pulegium,calamentum,origanum,& similia pro pauperibus. Notandum,quòd sunt quædam physica remedia,quorum uirtus est nobis obscura,quæ ab Obstetricibus facta proferuntur. Teneat ergo patiẽs magnetem in manu dextra,& confert. Item rasuram eboris bibat. Item corallus in collo suspensus prodest. Similiter album illud quod inuenitur in stercore accipitris, datum in potu confert. Item in uentre hirundinis, siue in nido inuenitur lapis primogeniti, cuius lotura ad idem ualet,& ad alia multa.

De difficultate Partus. *Cap.* XVII.

SVNT autem quædam mulieres ita angustiosæ in officio partus , ut uix , uel nunquam se expediant : quod ex diuersis causis solet prouenire. Quandoque enim calor extraneus superuenit circa interiora : unde ipsæ nimis angustiantur in partu. Quandoque nimis paruus est exitus matricis : uel quia nimis pinguis est mulier : uel quia fœtus est mortuus non iuuans naturam in suo motu. Et hoc multum contingit mulieri iuueni parienti in hieme : cum naturaliter habeat orificium matricis strictum, quod propter frigiditatem temporis & aeris plus constringitur. Quandoque ab ipsa muliere,calor totus exhalat. unde sine uiribus relinquitur,ideo deficit in expediendo se à partu. Primo ergo si acciderit difficultas partus,ante omnia recurrendum est ad Deum. deinde ad inferiora descendendo, expedit mulieri difficile parienti , balneari in aqua, ubi coctæ sint maluę,fœnum græcum,semen lini, & hordeum. Inungantur latera , uenter, coxæ , & ilia cum oleo uiolarum , uel rosarum. Fricetur fortiter, & detur ei in potu oxyzaccara, & puluere menthæ , & absinthij, drach. I. Prouocetur sternutatio cum puluere thuris naribus imposito,uel cum puluere candisi , piperis,uel euforbij. Ducatur mulier lento passu per domum. Et qui assistunt,non respiciant eam in uultum: quia mulieres solent inde uerecundari in partu,& post partum. Si autem puer non egrediatur eo ordine,quo debet,ut si prius tibiæ , uel brachia exeant: assit obstetrix cũ parua & suaui manu,humectata in decoctione seminis lini,& fœnugræci,reponẽdo puerũ in locum suũ,ordine recto. Si uero puer sit mortuus,accipe rutã,artemisiam,absinthium, piper nigrum: & hęc trita da in uino,uel aqua ubi cocti sunt lupini. Vel teratur satureia,& ligetur super uentrem:

& exibit fœtus siue uiuus, siue mortuus. Idē facit uerbena potatà cum uino, uel aqua, uel aceto. Vel accipiatur aqua salsa, uel rosata, & lac asinæ ana, & detur ad potandum. Vel accipiatur butyrum cū melle & uino, & detur ab bibendū. Quòd si adhuc tardetur partus, uel si fœtus mortuus sit in ea, & non liberetur: accipe rutā, artemisiam, opoponacū, absinthiū cum modico oleo, & pauco zucc. terātur, & ponantur super inguina, uel super umbilicū: & melius ualet. Itē cingatur mulier de spolio serpentis, de quo serpēs exuit. Idem operatur lapis Aëtites, ligatus ad femur. Vel alligetur radix cucurbitę renibus eius, & auferatur quā cito fœtus exierit, ne Matrix exeat post egressum pueri. Pręterea difficulter parturiētibus subueniendum est hoc modo. Paretur balneū, & intromittatur mulier: & post exitum fiat fumigium de spica, & similibus aromatibus, ad confortandū & aperiendum. Fiāt etiam sternutatoria de helleboro albo in puluerem bene redacto. Dixit enim Copho: cōquassentur membra, & rumpātur cotyledones, & sic fœtus egredietur. Itē his qui multum laborant, pariēdo fœtum mortuum sic succurrendū est. Ponatur patiens in linteamine, & tendatur à quatuor fortibus hominibus per quatuor angulos, capite patientis aliquantulū eleuato, huc & illuc, ab oppositis angulis fortiter trahatur linteamen, & statim pariet, Deo fauente. Si autem secundina intus remanserit, properandum est ut exeat. Prouocetur ergo sternutatio ore clauso, & naribus. Aut fiat lixiuium de cinere facto de fraxino, cui admiscendo pulueris seminis maluæ, drac. I. detur ei ad bibendum: & statim uomet. Vel detur ipse puluis de semine maluæ cum aqua calida: & si uomat, bonum est. Et suffumigetur subtus oculis de ossibus piscium salsorū, uel de ungula caballina, uel de stercore cati, uel agni: ista enim secundinam educunt. Valet etiam decoquere semen lini in aqua calida, & dare ad bibendum. Idem facit bdellium cum uino. Si uero sanguis non exierit post secundinam, fiant ea quæ dicta sunt ad menstrua prouocanda. Quod si contingat difficultas partus, ex constrictione orificij matricis, cuius cura grauior est inter omnes, ideo tale subiungimus consilium. Prouideat sibi mulier in tribus ultimis mensibus in dięta, ita ut utatur leuibus cibis & digestibilibus, ut per ea membra dilatentur: qualia sunt uitella ouorum, carnes, & iuscula pullorum, & minorum auium, scilicet, perdicum, phasianorum, & piscium squamosorum cum bono condimento. Fiatque ei balneum sæpius de aqua dulci, in qua si apponantur herbæ mollificatiuæ, sicut maturæ, & huiusmodi: & melius erit. Sed fugiat balneum aereum & stupham. Et cum de balneo exierit, inungatur unguentis calidis, ut oleo laurino, & oleo de semine lini, & axungia anseris, uel anatis, uel gallinæ: & hæc inunctio fiat ab umbilico inferius cum prædictis unguentis calidis.

De regimine Infantis. Cap. XVIII.

INFANTIS aures premendę sunt statim: & hoc multotiens est faciendum. Postea obseruandum, ne lac subintret aures, aut nares, cum ablactatur. Et ligetur umbilicus tribus digitis à uentre mensuratis. Quia secundum retentionem umbilici erit uirga uirilis maior, uel minor. Et ut rectius loquatur, unge palatum cum melle, & nares cum aqua calida. Et factis unctionibus, semper mundificetur, & musci lagines semper emungantur & emundentur. Puer præterea sæpe est fricandus, & quælibet eius membra in unaquaque parte fascia sunt retinenda, & iungenda: & rectificanda sunt eius membra, caput uidelicet, frons, nares, uenter, & renes temperentur, ne multa ex eis exeat unctuositas, uel humiditas. Quòd si aliquid istorum appareat, diutius à solita fasciatione cogatur abstinere, & diutius dormiat. Postea uero in aqua calida balneetur, & ad suam consuetudinem reducatur: & si opus, de medicinis saporiferis parum detur, ut dormiat. Cutis eius æqualiter est mouenda: quod etiam consueuit fieri post mammillarum susceptionem. In principio natiuitatis oculi cooperiendi sunt: & summopere cauendum est, ne sit in loco lucido. Ante ipsum sint diuersæ picturæ, panni diuersi coloris, margaritæ. Coram eo cantilenis, & facilibus utendum uocibus, nec asperis uocibus cantandum, neque raucis, sicut bombardis. Postquam hora loquendi appropinquarit, nutrix eius linguam frequenter cum melle & butyro ungat. Et hoc maxime faciendum est, cum loquela tardatur. Ante eum frequenter est loquendum, et facilia uerba proferēda. Cum uero tempus natiuitatis dentium uenerit, gingiuæ singulis diebus cum butyro & axungia gallinæ sæpe fricandæ sunt, & aqua hordei liniendæ, gula & sphondylia inungenda. Quod si uenter eius laxabitur, superponatur emplastrum quod fit ex cimino, & aceto: & admisceatur zuccarum, gummi arabicum, bolus armenus, & similia. Si uero uenter constringitur, fiat ei suppositorium de melle, & bombace, & stercore muris, & supponatur. Cum tempus aduenerit, in quo comedere incipiet, dandæ sunt infanti magdaleones ad modum glandis, facti de zuccaro, & similia, ac lacte, quos possit in manu tenere, & cum eis ludere, & de eis sugere, & aliquid transglutire. Caro, quæ est in pectore gallinarum, & phasianorum, & perdicum est ei tribuenda. Et postquam bene capere cœperit, mammillarum substantiam mutare incipiens, eas in nocte sugere non permmitas. Ita & in die ordinate ducendus est, bene obseruando, ne tēpore calido à lacte remoueatur. Si unum membrum pueri sit maius alio, ad bonam habitudinem sic potest reduci, si talis dispositio fuerit recens, quia inueterata nullo modo reducitur. Fomentetur ergo primo cum decoctione bracę ursinę, radicis altheę, foliorū apij, petroselini, & marathri, diutius bulliēdo in aqua. & mēbrum patientis ponatur super uas, & cooperiatur panno lineo, ut sudet. Postea camomilla, & althea incoquantur, & in illa uiscositate malaxetur cera, & totū membrū inde cooperiatur. Postea ligetur fascia linea stricte, & ita mēbrum patientis sudet per noctem unam: mane uero fricetur, ut spiritus excitētur, & fluāt ad locum dolorosum. Quo facto, fricetur statim cum dialthea, ita composita, ut sint duæ partes dialtheæ &

tertia

tertia de oleo laurino: commiſceantur, & ungatur membrum prędicto modo ter uel quater in die. Tunc quoque accipe diaceraſeos, ceroneū, oxycroceum, & adinuicē puluerizentur. Deinde decoquatur althea, & puluis ille malaxetur cum illa uiſcoſitate, quouſque bene adhæreat: & membrum totum patientis cooperiatur, & faſcia ligetur. Et ſic fomentando, & emplaſtra ponendo poterit alleuiari. Quibus factis, iniungatur requies & otium, & utatur calida & humida dięta, optimo uino, & mediocriter rubeo, quod bibat quouſque curetur. Inſuper & balneo aquæ dulcis utatur.

De electione Nutricis. Cap. XIX.

IVVENEM oportet eſſe nutricem, clarum colorem cum albedine & rubore permixtū habentem, quę nō ſit partui uicina, neque multum à partu remota. Nō ſit maculoſa. Nec infirmos, neque nimis groſſas habeat mammillas: pectus groſſum & amplum: pinguis ſit mediocriter. non comedat ſalſa, nec acuta, nec acetoſa, nec ſtyptica, nec porros, aut cepas: neque cęteras ſpecies quę admiſcentur cibarijs pro ſapore, ut piper, allium, erucam: & pręcipue uitet allium, ſollicitudinem: ac ſibi à menſtruorum prouocatione caueat. Et ſi lac minuatur, pultes de farina fabarum, & ſimiliter riſi, & de pane ſimilę cum lacte & zuccaro factæ, dentur ei ad ſorbendum: quibus augmentetur lac, in quarum decoctione parū de ſemine fœniculi admiſceatur. Si autem lac eius fuerit groſſum, nutrimentum ipſius ſubtiliandū erit, & ita etiam cogatur laborare, Cui inſuper dādus eſt ſyrupus acetoſus, & uinū ſubtile. Si uero lac eius fuerit ſubtile, nutrimēta ſint groſſa & fortia, et ſomnis utatur lōgioribus. Quòd ſi uenter pueri ſolutus ſit, dētur nutrici quę cōſtipant.

De his, quæ Mulieribus ſępe poſt partum accidunt. Cap. XX.

ACCIDIT mulieribus ſępe dolor poſt partum Matrix. tūc tanquā fera ſylueſtris, propter ſubitā euacuationē quaſi uagando huc & illuc declinat. Vnde uehemens efficitur dolor. Accipe ergo cimas ſambuci, & tere: ac ſucco extracto, cum farina hordei, & albumine oui diſtempera, & inde fac criſpellas cū ſanguine ad comedendum: & uinum calidū in quo ciminum bullierit da ad bibendum. Vel ſi poſt partū matrix doleat, Accipe ſtoracis, calaminthę, thuris, ſemē apij, ana drac. I. ſemen racemorum nigrorum, drac. II. ponantur ſuper carbones uiuos, & ſuffumigetur. quia multum confert. Sunt quędā quę ex grauitate partus incidunt in rupturam pudendorum. Vnde Recipe radicem conſolidę maioris exiccatam, ciminum, & cinnamomum: fiat puluis, & inijciatur in uuluam, & conſolidabitur. Item quibuſdam mulieribus in pariēdo male accidit, propter defectum aſſiſtentium. Sunt enim quædā, quibus uulua & anus fiunt unum foramen, & idem curſus. unde iſtis exit matrix, & indureſcit. Quibus in reponendo ſic ſubuenimus. Matrici uinum calidum apponimus, in quo bullierit butyrum & diligenter fomentamus, quouſque matrix efficiatur mollis, et tunc ſuauiter eam reponimus. Poſtmodū rupturam intra anū et uuluam tribus locis, uel quatuor ſuimus cum filo de ſerico. poſtea pannum lineū uuluę imponimus ad quantitatem uuluæ. Deinde pice liquida linimus hoc enim facit matricem retrahit, propter ſui fœtorē. Demum ſanamus rupturam cum puluere facto de cōſolida maiori, & minori, & cimino. Huiuſmodi autē puluis ſuperaſpergēdus eſt: & collocetur mulier in lecto, ita ut pedes altiores ſint, & ibi omnes operationes ſuas per octo uel nouem dies faciat: & quantū neceſſe fuerit, mādūcet: ibi egerat, & omnia aſſueta faciat. Hanc præterea oportet abſtinere à balneo, uſque quo uiderit, quòd balneū ſuſtinere poſſit. Debet quoque abſtinere ab omnibus quæ tuſſim faciunt, & ab indigeſtibilibus. Ad prædictum igitur periculum euitandum, eis in partu diligētiſſime ſic prouidendum eſt. Præparetur pannus in modum pilæ oblongæ, & ponatur in ano ad hoc, ut in quolibet conatu eijciendi puerū: illud firmiter ano imprimatur, ne fiat huiuſmodi cōtinuitatis ſolutio.

Sunt quędā, quibus poſt partū retinetur ſecundina. Ad illius expulſionē accipimus ſuccū porri, & diſtemperamus cum oleo pulegino, uel muſcatellino. Vel damus ſuccū boraginis ad potandum. & ſtatim educitur. quia fortaſſe uomet, & ex conatu uomendi educitur. quia ſuccus ille uim habet talē, qua ſufficit ad eius expulſionem. Sunt quædam, quibus muliebria uentum ſuſcipiunt, qui incluſus dolorem & tumorem facit. Iſtas fomentamus cum decoctione ſinapis, uel rapæ. Quibus quandoque partes illæ pruriunt: quas ſcalpendo excoriant: unde quandoque oriuntur puſtulæ, quæ maximam inferunt lęſionem. Ideo partes illas ungamus cum unguento, quod ualet contra uſturas ex igne, uel aqua calida factas. Vnde ad huiuſmodi excoriationes, Recipe pomum unum, bolum armenum, maſticem, olibanum, oleum, uinum calidum, ceram & ſepum. Et conficiamus ſic. Pomum mundatum ab interioribus & exterioribus corticibus, tritum ponimus ad ignem in olla cum oleo, cera, & ſepo: & cum bullierit, maſticem, & olibanum puluerizata imponimus. Poſtea facimus colari per pannum. Notandum, quòd ſi aliquis propter uſturam hoc unguento unctus fuerit, loco inuncto folium hederę coctum in uino, uel aceto, uel gladioli folium debet ſuperponere. hoc enim remedium eſt honeſtum. Idem uentus per uuluam ingreſſus, ut ſupra diximus, & receptus in dextram partem, uel ſiniſtram matricis, tantam generat uentoſitatem, quòd quaſi ruptæ uel iliacę appareāt. Vnde communiter Trotula uocata fuit, quaſi magiſtra operis. Cū enim quędam puella debēs incidi propter huiuſmodi uentoſitatē, quaſi ex ruptura laboraſſet: cum eam uidiſſet Trotula, admirata fuit quamplurimum. Fecit ergo eam uenire in domum ſuam, ut in ſecreto cognoſceret cauſam ægritudinis. Qua cognita, quòd non eſſet dolor ex ruptura, uel inflatione matricis, ſed ex uentoſitate: fecit hoc modo ei fieri balneum, in quo coquebantur malua & paritaria:

& eam intromisit: ac eas partes frequenter & fatis plane tractauit mollificando: & diu fecit eam in balneo commorari: & post exitum à balneo faciebat ei emplastrum de succo tapsi barbati,& rapistri,& farina hordei:& totum illud,ad ipsam uentositatem consumendam calidum appositi & iterum balneo prędicto insistere fecit, & sic curata remansit. Quibusdam post partum accidit immoderatus fluxus sanguinis. Quibus subueniendo extrahimus succū artemisiæ,saluiæ,pulegij,persicariæ, & aliarum herbarum huiusmodi: & facimus crispellas, damus ad comedendum: et collocamus eas frequenter ad balnea: & hoc modo restringendo sanguinē eis subuenimus. Vel aliter. Accipe argillam,& distempera cum aceto: & fiat emplastrum ad epar in dextro latere. Et si fluxerit sanguis per nares, de hoc emplastro ponimus supra frōtem,& tempora,ex transuerso tempora & frōtem attingendo. Et nota, quòd fluxus per nares non fit,nisi quando peperit filium. Sunt & aliæ quæ laborant exitu Matricis post partum. Quibus bene succurrendo, Recipe artemisiam,pulicariam,iuniperum,camphoram,absinthium: decoquantur in aqua: & fiat balneum,in quo sedeat usque ad mammillas. Postea suauiter ponatur ad lectum: & iaceat suspensa pedibus,ut matrix conuertatur in locum suum. Intromissaque matrice, Recipe puluerem pulegij,galangæ, spicænardi,nucis muscatæ,garyophyllatę:misce, & distempera cum oleo muscellino,uel pulegino. Et accipe pannum lineum ueterem,rarum,& subtilem,& intus liga hos pulueres,formando ad modum pilæ. Et matrice intromissa,os uuluæ cum dicta pila obstrue,ut matrix iterum non exeat: & pilam ibi cum fascia superliga, ut non possit exire: & facias transire retro usque ad renes & intra ilia,& ibi ligetur. Sed antequam ibi ligetur,fiat tale emplastrum super renes. Recipe nasturtij,baccarum lauri,thuris,cinnamomi,ana q.s.omnibus puluerizatis,& ad ignem calefactis,distemperatisque cum melle fiat emplastrū, quod adhuc calidum super renes ponatur,ligādo fascia,cum qua ligata est pila uuluę,firmando emplastrū & pilam fortiter,ut moueant. Et ipsa iaceat supina per nouem dies,& amplius si fuerit necesse. Neque se moueat,nisi causa magnæ necessitatis. Et da ei talem diętam, ut per decem dies non eat ad sellam, uel ad urinam faciendam sæpe. Item in exitu uuluæ post partum imponimus plumaceolum, comprimendo ut non exeat,nisi cum mingit. Tertio uero die facimus balneum: & in posterioribus facimus insufflari sequētes pulueres ne tumescat. Recipe zinziber,pyrethri,cinnamomi,ana fiat puluis. Ad hæmorrhoides inatas uitio partus. Recipe absinthium,abrotonum,cassiam ligneam,corticem cassiæ fistulæ. coquentur fortiter in uino: & inde fiat balneum. Et cum exierit de balneo,accipe puluerem aloes: confice cum oleo muscellino,uel pulegiuo,& intioge bombacem,et suppone. Quibusdam accidit dolor mammillarum ex lacte. Accipe argillam,distemperetur in aceto,& fiat emplastrum: dolorem sedat,& lac cōstringit.sed prius locum aqua calida somentabis. Item nota,quòd dolor,qui accidit in mammillis puellarum, de facili trāsit. Quoniam hæc passio menstruis erumpentibus sanatur, quòd in quibusdam puellis morbo caduco laborantibus,fit ex suffocatione matricis compressis spiritualibus. Contra apostema autem mammillarum fac emplastrum de malua, uisco,absinthio,artemisia,& cum axungia distemperetur. Et cum caput apparuerit,contere nucleos,& appone. & si non rumpitur, cum phlebotomo aperiatur: & exprime parum in principio,ne ex subita euacuatione fiat peius. Et tunc impone licinium singulis diebus bis,uel ter illinitū uitello oui,aut & melius,unguēto facto ex butyro Maij,uitello oui,& terebinthina: quod est mirabile,& benignum. Quòd si locus iste fuerit fistulatus,cum cura hac poterimus subuenire. Recipe radicem mundatam hellebori nigri,& intinctam oleo,uel melle impone, & pulueren de lappa combusta superasperge: id enim omnem fistulam mundat,& mortificat,dum modo ioter ossa non fuerit. Ideoque ibi debet poni, quo usque mortificetur & desiccetur. Postea uulnus curetur.

De mala complexione calida & frigida Matricis. Cap. XXI.

VT igitur à nobis de curatione Mulierum compendiosa fiat traditio,notandum est, quòd quędā mulieres sunt calidæ, quædam frigidæ. Ad quod tale fiat experimentum. Licinium cum oleo pulegino, uel laurino,uel alio oleo calido inungamus: & illud in quantitate parui digiti uuluæ intromittamus de nocte quando uadit dormitum: & ligetur cum filo forti circa crura. Quòd si intus attractum fuerit,datum est nobis indiciū,quòd laborat frigiditate. Si uero expulsum fuerit, scimus eam laborare caliditate. Sed in utraque causa subueniendum est hoc modo. Si de causa laborat calida,supponatur suffumigium de herbis frigidis in hunc modum. Quoniam contraria contrarijs curantur. Ponamus igitur maluas,uiolas,& rosas in aqua,& istarum decoctione fumigamus. Si uero frigidate laborat,quod melius est,pulegio,folijs lauri,& persicaria mulieri faciamus fumigium,similiter pessarium: & sic abundātia humorum mundificata,habilis erit ad concipiendum. Postea faciamus fumigium fœminis,quod miro modo confortat. Recipe garyophil. spicæ nardi,storacis,calaminthæ,nucis muscatæ: & ponātur in testa oui super carbones uiuos paucos, & paretur sella perforata, ut totus fumus ad interiora redundet.

De dolore Matricis. Cap. XXII.

AD dolorem Matricis prouenientem ex duritie ipsius,Accipe saxifragiam,cretam marinam,caules ueteres,artemisiam,maluam,radicem spargi: omnes herbas coque in aqua fortiter, & fac in his sedere patientem,usque ad mammillas. Et cum exierit, pista maluam,artemisiam,camphoram,& eas pistoratas in olla calefacias: & informa magdaleones cum pauco oleo laurino,uel pulegino: & suppone. Contingit & dolor

dolor Matricis ex aborsu, uel ante tempus ex retentione menstruorum. Quod fit sæpius ex frigiditate, raro autem ex caliditate. Si ex frigiditate, signum est dolor,& punctura sinistri lateris. Tunc accipe pulegium, origanum, nepitam, lauri frondes, uel grana,& maluas in aqua bene fac bullire: & inde patientem fomenta. Postea accipe garyophyllos, spicam nardi, nucem muscatam, galangam: & fiat suffumigatio,& per embotum fumum recipiat. Deinde triferā magnam, uel potionem S. Pauli in modum auellanę, suppone cum bombace. Si autem ex calore fit, tunc usu Veneris matrix desiccatur, & calefit. Signum huius est, quòd ardor nimius circa partes illas est. Ideo accipe maluam, herbam uiolarum, flores rosarum, radices iunci: coquantur fortiter in aqua,& in eis fomentetur patiens: & eidem trifera Sarracenica omni die supponatur.

De fluxu Matricis. Cap. XXIII.

SVNT quædam Mulieres, quæ fluxum patiuntur Matricis instar spermatis, ut sunt quędam uetulæ fluxum saniosum emittentes. Quibus prouocando menstrua subueniendum est, cum sunt steriles. Sūt & aliæ steriles, simili modo saniem educentes. Hoc itaque est in consueto tempore eis adueniente. Cum enim eis menstrua negantur, loco mēstruorum, propter earum frigiditatem saniem emittunt, ac si ab epate fluxus descenderet. Quibus sic subueniendum est. Faciamus eis fumigium ex uino: uel aqua, in qua coctæ sint herbę calidę, quales ponemus infra de stranguria & lapide. Postea distemperemus triferam magnā in oleo pulegino, uel muscellino,& in pāno lineo, uel lana succida, uel bombace inuoluamus,& uuluę imponamus. Sunt & aliæ iuuenes, quæ eodem modo laborant, propter defectum menstruorum; sed istæ liberantur menstruis prouocatis. Et notandum, quòd quædam mulieres calidæ, steriles factę sunt, nec laborant huiusmodi fluxu, sed siccæ tanquam uiri permanent. Sunt item quędam quę fluxum saniosum habent simul cum menstruis. Quas facimus sedere super massam erucæ agrestis coctę in uino, panno lineo interposito: dummodo sit calida. Ad idem Recipe pulegium puluerizatum,& in sacculo ponatur, qui in tantum longus & latus fiat, ut utraque pudibunda ligari possint: quem patiens ferre debet super uuluam ad fluxuum prohibitionem. Et priusquam ligetur, debet ad ignem calefieri, ut confortentur tam anus, quàm uulua.

De carne in Matrice exorta. Cap. XXIIII.

SVNT quædam mulieres quibus frusta carnis pendent in matrice. Et nota, quòd hoc eis contingit ex spermate intus retento,& inuiscato: quia post coitum se mundificant. Has igitur semper cum decoctione calida herbarum fomentamus.

De tussi acerrima Puerorum. Cap. XXV.

PASSIONI puerorum, quæ est quasi tussis acerrima, sic subuenimus. Accipe hysopum, serpillum & in uino decoque,& da ad bibendum. Vel grana iuniperi distemperamus cum uino,& damus ad bibendum.

De Sudore fœtido. Cap. XXVI.

SVNT quidam, qui habent sudorem fœtidum ultra modum. Istis facimus pannum in uino intinctum, in quo bullierint folia myrtilli, uel ipsa herba, uel ipsi myrtilli.

De dolore Oculorum. Cap. XXVII.

CONTRA dolorem oculorum accipe maluam, herbam uiolariam, summitates rubi, rosas siccas, uerbenam, silerem montanum: & oculos inde fomenta in sero,& fac emplastrum de eisdem herbis cum albumine oui,& superpone.

De tela Oculorum. Cap. XXVIII.

SI tela sit in oculo, accipe concham marinam,& olibanum, ana æqualibus partibus: combure,& os sepiæ non combustum pulueriza: & oculis impone bis uel ter in hebdomada. Si de phlegmate fuerit, accipe polium montanum, pulegium, folia lauri, origanum, carui: & inde oculos fomenta. Vnguentum ad idem. Accipe aloe epatici duas partes, olibani, gypsi, ana: de his duobus quantum de aloe epatico, pulueriza subtiliter,& confice cum axungia recenti,& locum iunge.

De maculis Oculorum. Cap. XXIX.

AD maculas oculorum, quæ remanent post ruborem. Recipe carnis marinæ unc. II. olibani, ossis sepiæ, ana unc. s. carnem marinam,& olibanum in puluerem redige,& os sepiæ subtiliter rade. fiat puluis, et oculis imponatur. Si patiens esset puer, distemperetur cum aqua rosacea,& oculis immittatur. Vnde quæ oculis præcipue ualent, his uerbibus habes: Fœniculus, Verbena, Rosa, Chelidonia, Ruta: Ex his fiet aqua, quæ lumina reddit acuta.

De exitu Matricis propter disproportionem uirgæ uirilis. Cap. XXX.

SVNT & aliæ Mulieres quibus Matricem contingit exire alia de causa. ut sunt illæ, quæ non possunt pati uirgam uirilem, propter sui longitudinem, uel magnitudinem, coactæ tamen patiuntur: sed matrix postea exit de loco, & indurescit. Quibus subuenimus, ut dictum est supra cap. 20. Vel accipe pannũ, & intingatur oleo calido, pulegino, uel muscellino, & imprimatur, uel illiniatur, uel imponatur uuluę: & ligetur quousque matrix calefacta recesserit per se. Sed caueat ab omnibus quæ tussim inducere possunt.

De inflatione Vuluæ. Cap. XXXI.

VVLVA mulieris quandoque inflatur ex coitu. Tunc sedeat in aqua decoctionis maluæ, altheæ, & pulegij, & liberabitur. Vel accipe pulegium, pulicariam, folia lauri: bulliant in aqua, in qua sedeat mulier: deinde fiat ex prædictis suffumigatio.

De ruptura Vuluæ. Cap. XXXII.

AD rupturam inferiorum partium post partum, accipe radicem consolidæ maioris: desicca eam bene, & pulueriza: & puluerem cimini subtilem, & cinnamomi etiam in uuluam inijce: & consolidabitur.

De dolore Vuluæ. Cap. XXXIII.

AD dolorem Vuluæ post partum, accipe rutam, artemisiam, camphoram: pista bene, & cum oleo muscellino, uel pulegino conficiantur: & calefacta in olla inuoluantur panno, & superponantur.

De Mulieribus mingentibus in lecto. Cap. XXXIIII.

MVLIERES quædam sunt, quæ nocte in lecto, uelint nolint, mingunt: quoniam meatus naturales paralysim patiuntur. Has igitur cum herbis calidis fomentamus.

De modo coartandi Matricem, ut etiam corrupta appareat uirgo. Cap. XXXV.

NISI de restrictione amplitudinis uuluæ, propter honestam causam liceret tractare, nullã de ea mẽtionem faceremus: sed cum per hanc impediatur aliquando conceptio, necesse est tali impedimento sic subuenire. Recipe sanguinis draconis, boli armeni, corticis mali granati, albuminis, masticis, gallarum, ana unc. I. uel unc. II. uel quantum uis singulorum, & in puluerem redige: & omnia simul in aqua calefacta conficiantur. & de hac confectione pone in foramen transiens in matricem. Vel Recipe gallarum, sumach, plantaginis, consolidæ maioris, aluminis, chamęleæ, ana unc. I. Decoquantur in aqua pluuiali: & cum ista decoctione fomententur pudibunda.

De crassis Mulieribus, & gracilibus. Cap. XXXVI.

SVNT quædam mulieres, quibus non committitur carnale commercium: tum, quia uoto, tũ quia religione tenentur, tum quia uiduæ sunt. Nam quibusdam mulieribus non licet ad secũda uota transire: quę cum uoluntatem habeant coeundi, & non coeunt, ideo incurrũt grauem ægritudinem. Illis igitur fiat tale remedium. Accipe bombacem, & oleum muscellinum, uel puleginum, & inunge, & uuluę impone. Quòd si tale oleum non haberes, accipe triferam magnam, & cum modico uino calido resolue, & cum bõbace, uel lana succida uuluæ impone. Hoc enim bene castigat, & refrænat luxuriam, dolorem eius & pruriginem sedans. Nota, quòd in hoc casu nullum pessarum est administrandum, ne matrix longa abstinẽtia restricta lędatur: quoniam os matricis uuluæ coniungitur ut ori labia: nisi fiat conceptio. tunc enim retrahitur matrix. Alia enim est cura, qua reddimus matricem aptam ad concipiendum. Sed quoniam quędam sunt crassæ quasi hydropicæ, & quædam graciles: tam illę quàm alię ineptę sunt ad concipiendum. Vtrisque ergo diuerso modo subueniendum est. Vnde si fuerit phlegmatica, & crassa, faciamus ei balneum de aqua marina, & salsa. Ad moderationem tamen aquæ imponimus iuniperum, nepitam, pulegium, laureolam, absinthiũ, artemisiam, hysopum, huiusmodique herbas calidas. In hoc balneo faciat morã, quousque satis sudet. Postea recipiatur caute in lectum, & bene cooperiatur. Et si aliquando cibum petierit, detur ei in principio rosata nouella. Detur etiam cibus bonus, calidus, sani nutrimenti, & uinum optimum modice sumptum. Sic ter, uel quater in die fac ei balneum, & in crastino die similiter. Tertio uero die fiat fumigiũ optimũ, & odoriferũ, quod supra diximus. Hãc etiam curam uiris frigidis facimus. Sed loco fumigij damus eis confortatiua calida. Si uero sit crassa, & quasi hydropica, distẽperamus stercus uaccinum cũ uino optimo, et inde illinimus eam: quę sic linita intret stupham usque ad collũ: quę stupha multũ caliditatis habeat ab igne facto ex sambuco, & ebulo: & in ea cooperta multũ sudorem emittat, & in stupha moretur donec

quasi aliquantulum per inferiora se purget. Et erit quasi uiride illud quod exibit. Quæ postquam satis sudauerit, abluat se cum aqua prioris balnei, & sic caute intret in lectum. Et hoc fiat bis, uel ter, uel quater in hebdomada, & satis gracilis inuenietur. Istam bene cibabis, & bonum quoque & odoriferum uinũ potet. Viros etiam crassos hac cura reddimus graciles. Curamus etiam aliter uiros crassos multum ieiunãdo, & balneãdo. Similiter & faciendo eis sepulchrum iuxta litus maris in arena, modo dicto illinimus eos: & cum calor est fortissimus, tanquam positos in sepulchro, suffundimus arena calida, & inibi facimus multũ & copiose sudare: & postea cum aqua prioris balnei optime lauamus.

De retentione Secundinæ. Cap. XXXVII.

AD difficilem partum, & educendam Secũdinam, accipe radicem petroselini, folia porrorum, & extrahe succum, & admisce pauco oleo: & da bibere patienti: & misce acetum in uuluam, & liberabitur.

De Aborsu. Cap. XXXVIII.

CONTRA Aborsum assuetum fieri quibusdam mulieribus in septimo mense, uel nono. Accipe oleum, ceram, puluerem thuris & masticis: misce, & inde ungatur mulier ante & retro in hebdomada bis uel ter: quia multum confortat Matricem, & cotyledones.

De exitu ani. Cap. XXXIX.

ANI exitus est morbus cõmunis, tam uiris quàm mulieribus: & facit sanguinem fluere. In restringendo igitur sanguinem, & anum reponendo, subuenimus hoc modo. Primo fomentamus patientem cũ decoctione uini, in quo bullierit absinthium: & cum hac decoctione bene fomentetur anus, & liniatur per totum cum encausto ad restringendum. Postea cineres de salice, & eius radice, & arista alicuius piscis salsi facti, superaspergantur, & reponatur anus cum panno lineo. Et hoc fiat tribus diebus bis in die, & saluabitur. Sunt & alij, quibus non exit anus, tamen maximum dolorem patiuntur: & illis taliter subuenieudum est. Puluerizetur aloe epaticum, & cum uino calido distemperetur: & cum adhuc est tepidum, intingatur in eo linum, uel lana, uel cotum, & ano imponatur: id enim dolorem mitigat, & inflationem ani aufert.

De dolore iliorum. Cap. XL.

DOLOR Iliorum quibusdam accidit: quibus sic subuenire solemus. Solatrum decoquimus in aqua cum cinere, & loco dolenti apponimus. Ad idem ualet sisaminum crudum decoctum cum semine, & loco dolenti applicatum.

De Stranguria. Cap. XLI.

STRANGVRIAM patiuntur tam uiri, quàm mulieres. Viris autem succurrimus decoquendo nasturtium aquaticum: facimus cataplasma, & pectini superponimus: & in eius decoctione iubemus sedere patientem. Mulieribus uero eadem passione laborantibus, facimus suffumigium ex mentastro, nepita, & pulegio. Item tam uiris, quàm mulieribus facimus stupbam, in qua bullierint iuniperus, nepita, pulicaria, mentastrum, folia lauri, pulegium, absinthium, & artemisia: & in balneo damus benedictam simplicem: & sic liberabitur patiens. Nisi fiat impedimentum per lapidem confirmatum eijciendo arenulas, & se purgando per urinam.

De Lapide. Cap. XLII.

SI autem lapis adesset, decoquimus saxifragiam cũ radice graminis in aqua ad consumptionem medietatis: de qua decoctione damus lapidosis id potandum. Et si uinũ appetũt, concedimus eis ipsum lymphare cum huiusmodi aqua. Et hoc facimus bis uel ter in die, continuãdo per quatuor uel quinque dies. Quod si tunc non minxerit, erit signum lapidis confirmati. Tunc ergo, si fuerit in collo uesicæ, accipe maluam, cretanum, cauliculum agrestem, saxifragiam, paritariam, nasturtium aquaticum, ameos, & semen urticę: & decoque ista in liquore, cuius tertia pars sit uinum, & tertia oleum, & quarta aqua marina, uel salsa. Cum hac ergo decoctione fomentetur patiens bene, maxime circa partes illas apponẽdo herbas. Hac cura fuit quidam liberatus habens lapidem in uesica, quem post longam fomentationem fecit fugendo extrahi per foramen factum circa peritoneon, & fecit inungi uirgam, & maxime caput uirgæ cum oleo laurino, uel unguento aureo.

De Dysenteria. Cap. XLIII.

FIT dysenteria quandoque ex cholera, quandoque ex phlegmate. Cura igitur dysenterię phlegmaticę est, ut primo suffumigemus cũ thymo, epithimo, uel colophonia: postea fomentemus cum eruca agresti. Contra dysenteriam uero ex cholera, Recipe fluores rosarum rubearum, decoquantur in aqua pluuiali: in qua decoctione intingatur cotum, seu bombax, & ano imponatur.

De Pediculis nascentibus in pectine, & sub asellis, & circa oculos. Cap. XLIIII.

AD pediculos,qui in pectine,& sub asellis nascuntur. Distemperamus cineres cum oleo inungẽtes illa loca.Contra pediculos uero generales circa oculos, facimus unguentum satis ualens ad expulsionem eorum,& ruborem oculorum,et ad mitigationem doloris eorum,Recipe aloes,unc.I.cerusę,olibani, ana unc.ʒ.laridi quod sufficiat,larido minutim contrito : cętera puluerizata imponantur,& fiat unguentum.

De Scabie coxarum, uel & aliarum partium. Cap. XLV.

AD hanc infectionem cutis ualet tale unguentum. Recipe radicem enulæ,aceti,argenti uiui,olei ana ad placitum,cum axungia sic conficiendo. Radix enulę mundetur,& incidatur minutim:& postquam satis decocta fuerit in aceto,teratur in mortario cum axungia : postea argentum uiuum ponatur cum oleo & cum aceto in quo cocta sit enula : distemperetur. Valet hoc unguentum illis,qui per pruritum se scalpendo excoriant. Notãdum tamen,quòd si quis hoc unguento se unxerit,aquam frigidam in ore teneat, ne dentes lædantur ab argento uiuo,quòd circum quaque fluit.

De Cancro. Cap. XLVI.

CANCRVM, ubicunque sit in corpore, mundamus,& puluerem factum de cimino, & uiridi ære superaspergimus,ut decet. Postea locum infirmum desiccatum inungimus hoc unguẽto. Recipe olibanũ, masticem,ceram,oleum,picem græcam,galbanum,aloen,absinthium, artemisiam, paritariam, rutam, saluiam Conficiantur sic. Terantur herbæ,& infundatur oleum,& misceatur super ignem: & cum fuerit in supremo calidum,oleum coletur,& iterum igni apponatur : & cum incipiet bullire, apponatur cera : & postea cętera puluerizata,& decocta colentur,& superponatur hoc unguentum. Signum autem decoctionis est,cum gutta super marmor posita resederit,& indurauerit. Et nota, quòd loco cancroso folia hederæ syluestris satis ualent in uino decocta, & superposita.

De Cancro nasi. Cap. XLVII.

AD Cancrum nasi. Recipe pallam marinam,saluiam,colophoniam,hermodactylos,atramentum, id est,terram Campaniæ,omnia æqualiter: & pulueriza. Sed ante,quàm puluerem istum ponas,ablue locum cum uino calido,in quo coctum sit absinthium : postea pone desuper puluerem prædictum.

De formicationibus & sironibus. Cap. XLVIII.

AD formicationes & sirones ubicunque sint in corpore,maxime in facie,& in fronte,frumentũ distemperamus cum uino,puluere Olibani apposito : & ad modum emplastri loco apponimus.

De inflatione pedum. Cap. XLIX.

CONTINGIT aliquando pedes inflari ex dolore matricis. Tũc accipe tribulos marinos,& coque in aqua marina uel salsa,& fumiga sępe pedes:& post fumigium cum fomentũ erit tepidũ, lauabis pedes.

De inflatione uirgæ uirilis, & testiculorum. Cap. L.

SVNT quidam qui in uirga uirili patiuntur inflationem,sub præputio foramina multa cum excoriatione : quibus sic subuenimus. Maluam in aqua bullimus : & bullitam exprimimus, ut nihil aquæ remaneat. postea pistamus cum sanguine calido,uel butyro sine sale,uel oleo,& igni apponimus,ac calidum super folijs caulium,& super pannum lineum positum,membrum uirile circundamus. Et hoc tale fit remediũ ad inflationem tollendam. Deinde pręputio euerso,cum aqua calida lauamus collum pręputij ulcerosum,& puluerem de pice gręca,& carie lignorum,uel uermium,& rosarum, & de radice tapsi barbati,& myrtilli superaspergimus. Quod si deesset myrtillus,alia quatuor sufficiunt. Et hoc sic fiat bis, uel ter singulis diebus,donec sanetur. Ad testiculos uero inflatos fiat talis fomentatio. Accipe maluam,absinthiũ, uerbenam,bismaluam,cassilaginem, artemisiam,& caules : hęc omnia coquantur in uino forti,uel ueteri, & inde fomentabis bis uel ter in die : & eas herbas pista,& misce cum melle,& bullias : & hoc totum cum uino superpone.

De pustulis paruis puerorum. Cap. LI.

QVANDO pustulæ nascuntur pueris paruæ,tunc illæ cum sale trito solui debent, & cum fascia ligari,ut resoluantur: quibus pueris nec unctuosa,neque dulcia dari debent. Si uero in corpore pueri antrax apparuerit,detur nutrici aqua hordei,& quandoque scarificetur. Similiter & ipsa neque dulcia, neque

que salsa comedat. Quo casu lac nutricis hoc modo debet cognosci. Si gutta una distillata super unguem nec nimis subtile, nec nimis liquidum, nec nimis grossum, nec nimis coagulatum apparuerit, habens bonũ odorem, & puram dulcedinẽ. Salsum autem lac, aut male redolens, infantis nutrimento nõ est conueniẽs.

De fœtore oris. Cap. LII.

AD foetorem oris uitio stomachi, summitates myrtæ terantur, & coquantur in uino, usque ad medietatem: & stomacho mundato tale uinum propinetur.

De casu Vuulæ. Cap. LIII.

HIS qui casum uuulę patiũtur, sic subuenimus. Puluerem zinziberis, pyrethri, & cinnamomi decoquimus in uino, & facimus gargarizare, & puluerem horum calidum uuulæ apponimus.

De uerme Manuum & pedum. Cap. LIIII.

AD eijciendum uermem de manibus & pedibus, scilicet syronem. Accipe laterem calefactum, & aliquod uas plenum aqua: & postea super laterem candentem ponatur semen iusquiami: & patiens teneat pedes super fumum, & uidebis uermes quasi pilos in aquam cadentes. Item ad idem, accipe paleam auenæ & combure in cineres: postea apponatur aqua calida quantum patiens poterit sustinere, & in ea teneat pedes quousque infrigidentur. Postea coletur, ita quòd nihil aquæ remaneat, & stringantur bene cineres, ut aqua exeat: & separentur paulatim, & inuenies uermes instar fili per fumum iusquiami expulsos. Sic similiter cadunt syrones manuum. Nota quòd si locus corrodatus à uermibus: accipe paleam, & incinera, & postea ponatur in aquam calidam: & in illam aquam, quantum calidam sustinere poterit, collocet patiens membrum, & exibunt uermes: postea curetur locus, ut aliud uulnus.

De Surditate aurium. Cap. LV.

AD Surditatem aurium, accipe pinguedinem anguillarum recentium, quæ apparet post decoctionẽ illarum, & succum caprifolij, & barbæ Iouis, & ouorum formicarum, plenam palmam: tere, & cola: & hęc omnia simul cum oleo misceantur, & decoquantur. Post decoctionem admisceatur ei acetum: ut magis sit penetratiuum, uel uinũ quod sufficit, & auri sanæ ĩfunde: & obturetur auris infirma, & super sanam iaceat partem: & mane caueat, ne uento appropinquet. Et fac illum per aliquantulum tempus super aurem sanam iacere: & iterum super infirmam.

De Glandulis. Cap. LVI.

AD Glandulas artemisia calefacta simul trita, & superposita, glandulas dissoluit. Quæ etiam in uino trita, & in melle cocta, glandulas faciei superposita mollificat, maturat, & attenuat.

De Hæmorrhoidibus. Cap. LVII.

AD hęmorrhoides innatas uitio partus, accipe absinthium, abrotonum, cassiam ligneam, cassiam fistulam, coquãtur fortiter in uino, & facias mulierem ibi balneari: & cum exierit de balneo, accipe puluerẽ aloes confectum cum oleo muscellino, uel pulegino: & intinge bombacem, & superpone. Aliter, accipe sotulares ueteres, & pineam herbam, & coquantur ea in uino, & inibi fac sedere eam quàm diu pati poterit: & cum exierit de fomento, accipe alumen album puluerizatum, & suppone. hoc enim ita consolidat, ut reddat uiolatam plusquam uirginem.

De dolore Dentium. Cap. LVIII.

AD dolorem dentium, & eos confortandos si moti fuerint, Recipe salis armoniaci drach. XI. costi drac. XIIII. melon, piperis, drac. IIII. folij, drac. II. confice sic. Sal & furfur in ollã dimitte, donec carbonescant: & cum infrigidatum fuerit, cum cæteris speciebus tere, & in puluerem subtilissimum redige, & inde dentes, & loca ulcerosa frica. Item aliud, & est pimpinella, uel succus eius: dentes enim optime dealbat. Similiter herba eius trita, & apposita, tumorem gingiuarum emendat.

De Fistula. Cap. LIX.

EXPERIMENTVM probatum ad Fistulam. Accipe foliorum caulis rubei, & seminis eiusdẽ radicis rubeę maioris, ana partes ęquales: terãtur, & in uino optimo decoquantur usque ad tres partes, fiat colatura, & addito melle coquatur ad spissitudinem, dentur quotidie duo cochlearia, mane & sero patienti.

Nota,quòd si fistula fuerit in aliquo loco,cuius cannale penetret ad oculos,ut iuxta nasum,icurabilis est: quia nec incisionem, nec aliquam medicinam ibi administrare possumus, propter teneram substantiam oculorum. Quidam tamen testantur,quòd talis fistula possit curari per solam agrimoniam, ex multo usu habitam,siue in potu,siue in puluere. Ad idem ualet Filipendula,& grana in fine radicis eius inuenta.

De Scabie manuum. Cap. LX.

AD Scabiem manuum sanandam accipe lapatium acutum, & fumum terræ,confice in modum unguenti cum axungia porcina,& butyro facto in Maio,quo inunge manus.

De ornatu, & partium eius: adq; faciem dealbandam. Cap. LXI.

RADICEM accipe draconteæ,& munda,& radicem iari,ana,tere in mortario cum axungia,& distempera cum aqua calida,& cola per pannum,& postea bene moueas,& sic stet per noctem: & in mane aquam suauiter remoue,aliam infundendo aquam: ad cuius linimenti confectionem optima esset aqua distillationis florum caprifolij. & hoc reiterando continua per quinque dies, ad reprimendam maliciam eorum,quæ possent inferre faciei læsionem. Sexta uero die,abiecta aqua,expone,ut desiccetur. Postea accipe prædictæ confectionis,unc. II. cerusæ,unc. I. camphoræ,unc. V. boracis,gummi arabici,ana drac. I. Dissoluatur borax in aqua rosacea,fricando inter manus:& postea distemperentur hæc omnia cum aqua rosacea. De quo faciem dealbando accipe ad quantitatem fabæ,& distempera cum pauca aqua frigida inter manus fricando,& cum ambabus manibus faciem illinias,prius facie lota cum aqua & sapone. deinde cum aqua frigida aspergatur, & pannus subtilis superponatur,siue in mane,siue in sero hoc fiat: & talis decoratio faciei per tres uel quatuor dies durat. Vnguentum ad faciem dealbandam. Recipe cerussæ optimæ,unc. II. teratur,postea cribelletur per pannũ,& quod in panno remanebit,abijciatur: & aqua pluuialis admisceatur,& coquatur usque ad consumptionem aquæ. quod potest cognosci, quando uidebimus id coctum ferè esse desiccatum. tunc infrigidetur,& huic infrigidaro & desiccato addatur aqua rosarum: & iterum bulliat quousque fiat durum,& spissum,ita quòd inde possint formari pilulæ minutæ. & cum uolueris inungi,accipe pilulam unam,& liquefiat in manu cum aqua, & inde fricetur facies bene, ut desiccetur: deinde cum aqua pura abluatur,& hoc durabit per octo dies. Secundo ad faciem rubificandã,accipe radicem uiticellæ,& munda,& inde minutim,& desicca. Postea pulueriza & distempera cum aqua rosacea,& cum bombace,uel panno lineo subtilissimo illiniendo: inducit ruborem faciei. Mulieri autem satis albæ,si rubore careat,facimus colorem rubeum,ut submentita,uel palliata specie albedinis color rubeus,quasi naturalis appareat. Item ad rugas faciei uetularum,accipe spatulam,id est gladiolum,& succum extrahe,& cum illo succo in sero faciem inunge,& in mane erit cutis eleuata,& rumpetur. Quam rupturam curamus cum prædicto unguento,in quo radix lilij recipitur, & puluere cutim extrahendo,quæ post rupturam lota satis apparet subtilis. Item ad lentigines faciei, quæ sunt ex accidenti,accipe radicem draconteæ, & in puluerem redige,& ossa sepię,& olibanum, & de omnibus istis fac puluerem,& cum pauca aqua misce: & inde manus illinias fricando in mane cum aqua rosata, uel aqua furfuris,uel cum mica panis fricando,donec remoueas. Aliud. Pone in accerrimo aceto oua septem integra,& tam diu dimitte ibi,donec exterior testa in modum interioris pelliculæ mollescat, & cum eis admisce pulueris sinapis,unc. IIII. & simul tere,& inde faciem inunge frequenter. Item ad tollẽdos rubores faciei. Sanguisugas,quæ uariæ sunt,apponimus in calamo,loco prius loto cum uino, cui debent adhęrere scilicet circa nares,& aures ex utraque parte: aut uentosas ponimus super scapulas. Item ad uenas, quę apparent in facie,uel in naso. Accipe de sapone partes quatuor,& qnartam partem de pipere,& puluerizata apponimus loco,& prædicto modo curamus. Item ad asperitatem faciei ex sole,uel uento, & ad eam dealbandam & clarificãdam. Accipe sepum ceruinum,bulliat in aqua,deinde in aliam aquam coletur, & colatum diu manibus malaxetur,& tunc adde pnluerem crystalli & uermis. Nota singulare unguentum ualẽs ad solis adustionem,& quamlibet fissuram,maxime ex uento,& contra pustulas faciei ex aere,similiter cõtra maculas,& excoriationes faciei,quo utuntur mulieres Salernitanæ. Recipe radicem lilij,unc. I. cerusæ, unc. II. masticis,olibani,ana unc. V. camphoræ,drac. I. axungiæ,unc. I. aquæ rosatæ. q. s. Conficiantur sic. Radix lilij mundata decoquatur in aqua, & hæc extracta bene teratur,axungia uero liquefiat ad ignem,& bene colata,& à sale mundata: simul hęc duo distemperentur prius,addendo cerusam in aqua rosacea dissolutam: deinde reliqua,secundum artem puluerizata,& fiat unguentũ. Hoc igitur unguento solent prædictæ mulieres se ad ignem inungere in sero,ut in mane à prædictis,scilicet à solis adustione, & fissuris, & pustulis & huiusmodi,tam per aerem,quàm per solis ardorem illęsę,de die permaneant. Id enim eleuat cutem,& pulchre colorat. Neque mane lotionibus,uel aliquibus alijs est opus ad remouẽdum à facie: quoniam non derogat colori quoquo modo. Valet etiam ad repressionem pustularum in leprosis,& satis mũdificariuum est. Quoniam huiusmodi ornatus mulieribus in frequenti usu est. quia,si fuerint deformes, paleat eas. Ideo notandum,quando uoluerint se ornare,primo abluant faciem cum sapone gallico,& cũ aqua calida,& cum colatura furfuris,& hoc fiat in balneo: postea inungant faciem prius desiccatam cum oleo de tartaro,continuando per septem noctes,& totidem dies,uel etiam per quindecim,si uultus multũ fuerit pannosus,& lentiginosus. Et quando uerecundantur inungere faciem de die, tunc solent se inungere de

re de nocte,& mane laua re cum aqua tepida,in qua resolnta fuerit pinguedo amidi,ad mitigationem. Volens ergo Mulier faciem suam decorare,uadat ad balneum,& intret stupham, ibique faciem inungat cum oleo tartarino,& sic inuncta sudet optime : postea lauet faciem,ut patet ex supradictis. Et si uolnerit tollere pilos in facie,tunc post balneum faciem suam bene desiccatam cum pãno,illiniat hoc psilothro. Recipe colophoniam & ceram,& in uase fictili resolue : & his resolutis addatur patua gutta galbani,& diu coquantur,mouendo cum spatula. Deinde accipe masticem,olibanum,gummi Arabicum,& cæteris commisceantur . hoc facto,ab igne deponatur:& cum fuerit tepidum,faciem suam liniat : sed non tangat supercilia. Dimittat per horam,donec sit infrigidatum,postea remoueat illud. subtiliat enim cutem,& pulchrã reddit faciem,& pilos remouet,& omnem spurcitiam reddit coloratam & lucidam. Item ad pannum remouendum post partum, illinias faciem cepa uel squilla, & inde cutis eleuabitur. eleuata autem cute sepũ hircinum recens faciei superpone,& postea eleuatam cutem remoueas. Aliud ad pannum faciei remouendum. Accipe tartarum de uino albo fortissimo,& cum urina pueri madefactum stuppis inuolue,& cũ pãno lineo per noctem sub cinere calido dimitte : mane uero proijcias pannum,& tartarum tere,& distempera cum melle,& unge faciem,ut supra diximus . Item ad cutem in facie subtiliandam. Accipe draconteam,uel maluam tere,uel bryoniam, pista fortiter,& postea misce cum melle albo, & fac bullire per duas horas,& in fine decoctionis adiunge puluerem camphorę,boracis,salis gemmę,cum spatula diu mouendo & usui resetua,& utere facie lota in aqua tepida,uel furfute,ter in hebdomada, & in die Dominica de hoc unguento inunge. Recipe camphoram,radicem lilij in aqua elixam,& axungiam porcinam recentem,hęc omnia confice cum aqua rosacea, & utere. Item ad uermes faciei delendos,qui depilant. Accipe lapatij acuti,olibani,draconteæ,ossis sepiæ,ana partes æquales: fac puluerem,& ter in hebdomada frica. prius tamen facie bene lota in aqua furfuris,& in die sabbati faciem bene laua cum albumine oui,& amido, & per unã horam in facie remaneat: prius laua cum aqua recenti,& illini eam. Item ad serpiginem faciei accipe lapatium paruum,id est,acutum,pista fortiter,& frica locum patientem diu : postea accipe furfur , & infunde in aqua bullienti,& inde laua locum patientem,& postea desiccetur,& fiat tale unguentum. Recipe enulam campanam bene incisam,& in aceto diu decoque: postea pista fortiter,& immisce puluerem olibani, masticis,lithargyrij,aloes,auripigmtię,cimini,argenti uiui extincti cũ saliua,ana unc. III. ossis sepiæ,unc. I. saponis & axungiæ,ana. q.s. Confice cum aceto,in quo cocta sit radix enulę. Mulieres Salernitanæ ponũt radicem uiticellæ,id est,bryonię,in melle,& cum tali melle inungunt faciem suam,& miro modo rubescit.

Aliter. Mulieres ornant facies & labia sua,accipientes mel despumatum,cui addunt parum bryonię, uiticellæ,cucumeris agrestis,& patum aquæ rosaceæ. Hæc omnia usque ad medietatem bulliant : quo unguento inungantur labia in nocte,& mane lauentur cum aqua calida . consolidat enim cutem labiorum , & eam subtiliat,& reddit tenerrimam,& ab omni ulcerarione præseruat,& si ulcerationes in eis fiãt,sanat.

Si uero mulier uoluerit se colorare,tunc optime fricet labia cum cortice radicis arboris nucum, & super dentes,& gingiuas : habeat bombacem,& intingat in colore composito , & cum tali bombace ungat labia,& gingiuas interius. Color autem compositus sic fiat. Accipe herbam marinam,de qua Sarracẽti tingunt pelles in colore uiridi,hæc bulliat in uase fictili nouo cum albumine usque ad tertiam partem: colaturæ addatur bresilium frustatim incisum,& iterum bulliat,& iterum dimittatur infrigidari. Et cum tempus fuerit,apponatur puluis aluminis,& tũc in ampulla aurea,uel uitrea ponatur,& usui reseruetut. Hoc igitur modo tingunt mulieres Sarracenæ facies suas,quibus unctis desiccatis, ponunt ad dealbandam faciẽ aliquid prędictorũ,ut cerotũ,uel aliquid aliud,& apparet color pulcherrimus admixtus rubori,et albedini.

Item ad guttam oris lauamus os cum uino tepido,dentes bene fricando : & hoc in mane,& idem facimus in sero,postea oleum rosatum circundamus per noctem,& liberabitur in breui. Item ad dentes nigros & male coloratos, Accipe cortices nucum maiorum bene mundatos ab interiori cortice,qui est uiridis,& fricamus ter in die dentes:& cum bene fuerint fricati,abluimus os cum cum uino calido & cum sale admixto,si placet. Similiter dentes sic dealbantur. Accipe marmor album combustum,& ossa dactylorum combusta,& uitrum album,& tegulam rubeam,sal,pumicem : & de his omnibus fac puluerẽ,in quo lana succida inuoluta,in panno lineo subtili dentes interius & exterius frica. Aliud ad idem , quod dentes emũdat & albissimos reddit. Patiens post prandium os lauet uino optimo : deinde bene exiccare debet , & abstergere cum panno albo nouo: postea masticet quotidie fœniculum,uel leuisticum,uel petroselinũ , quod melius est masticare,quia bonum reddit odorẽ,& bene gingiuas emundat , & dẽtes facit albissimos.

Puluis item ad dẽtes nigros dealbandos,& confirmandas gingiuas corrosas,uel comestas,& ad os maleolens,optime facit. Recipe cinnamomi,gariophil. spicænardi,masticis,thuris,frumenti,absinthij, pedum cancrorum,ossium dactylorum & oliuarum,ana partes æquales,terantur omnia,& in puluerem subtilem redigantur,& inde loca fricẽtur. Ad idem. Recipe pumicis usti,salis,ana drac. X. cinnamomi, antifolij,ana drac. II. micellis. q.s. pumicem,& sal cum sufficienti melle commisce,& in patella rudi super carbones pone donec incendantur,& aliæ species in puluerem redigantur,& cum opus fuerit,dentes inde fricentur.

Linimentum ad manus dealbandas,& leuigandas. Aphodilli decoquantur in aqua usque ad cõsumptionem aquæ,& bene mouendo tartarum admisce,& postea duo oua:& fiat linimentum, quo manus fricabis. Item ad foetorem oris,nota,si mulier habeat os fœtidum,causa putredinis gingiuarum , illi sic subueniendum est. Accipe calcem uiuam,sulphur uiuum,& auripigmentum de calce & sulphure, & puluerem cucurbitę combustæ,& piperis. Et habeas peciam unam scarletæ,uel alicuius panni rubei , eamque minutim incidas,quanto plus poteris,& adde prędictis. Tunc habeas acetum fortissimum,& ponas in alio

uase fictili,& aliquantulum dimitte bullire : & postea pone auripigmentum,deinde sulphur, postea puluerem cucurbitæ,& piperis per interualla,ad ultimum ponas peciam panni,& remoueas ab igne: & tunc extrahas ab olla,& ponas super tabulas diuisim per pastilla,ad solem,& dimittas siccari : & de his autem siccatis fiat puluis,& ponatur super gingiuas cancrosas & putridas,eis tamen prius ablutis cum aceto tepido,in quo bullierit radix tapsi barbati. Putredine consumpta,desuper spargatur puluis cinnamomi,& rosarum rubearum. Ego autem uidi quãdam Sarracenam cũ hac medicina multas liberare,quę accipiebat parum de folijs lauri, parũ de musco,& iubebat mulieres tenere sub lingua,ne perciperetur ab eis grauis anhelitus. Id ego quoque laudo,ut mulier teneat hoc medicamen sub lingua die & nocte, et maxime quãdo debet coire cum alio. Si autẽ fœtor oris fuerit causa stomachi,uel intestinorum,sic curetur. Fiat puluis de meliori aloe quod inueniri poterit,& distemperetur in modum syrupi,cum succo absinthij, de quo accipiat quotidie, sole oriente 4. cochlearia : quibus acceptis,accipiat totidem de melle, & sanabitur.

Item ad remouendas labiorum fissuras,debent ipsa perungi cum oleo rosato,uel semine lini decocto in ciclamine concauato,& etiam ex semine saxifragiæ cum succo centaureæ,uel aristolochiæ rotundę trito liniantur. Ad idem ualet succus absinthij. Contra fissuras autem labiorum,propter nimios amplexus, & osculationes amantium,ualet inunctio facta de muscilagine,seminis psilij : uel ungueuto de lilio. Si uero tales fissurę fierent ex uento,uel aere,& similibns causis,tunc liniantur labia cum melle,& postea super aspergatur puluis colophoniæ. Vel accipe nucem magnam,& decoquatur sub cinere calido, & nucleus teratur,& fissuris apponatur,admixto oleo tartarino, & sanabitur. Itẽ ad labiorum grossitiem fiat eorum attenuatio cũ unctione mellis: aut aqua,in qua bullierit radix draconteæ,ireos uel scrophularia,uel etiam amidum,in mulsa dissolutum,& puluis marmoris,& puluis pumicis assi,& ossis sepiæ,misceantur,& ungatur locus mixto puluere algithiræ (id est,draganti)cum mastice siccatæ. De his ergo bene siccatis fiat puluis,& ponatur super gingiuas cancrosas & putridas,prius bene ablutas cum aceto tepido, in quo bullierit radix tapsi barbati. Putredine autem consumpta,habeat puluerem cinnamomi, & rosarum, & desuper aspergat. Item ad subitam inflationem faciei,sufficit sola aquæ calidæ suffumigatio. Similiter ad inflationem eiusdem,& oculorum,accipiatur axungia recens,& cum senatione teratur, & superponatur. Et hæc de ornatu faciei & eius partium sufficiant. ¶ Vnguentum ad capillos aureos faciendos : recipe medianum corticẽ sambuci,flores genestę,crocum,uitella ouorum,hęc coquantur in aqua,& quod supernatauerit,colligatur,& inde capilli inungantur. Item ad capillos cãdidos faciẽdos. Apes quamplures in olla noua include,& ita incẽde,& cum oleo tere,& inde caput unge. Ad idem ualet agrimonia trita cũ lacte caprino. Item ut capilli crescant ubi uis,accipe panem hordeaceum cum crusta,& sale, & adipe ursino : tere,sed prius combure panem hordeaceum,& ex tali mixtura unge locum,& crescent capilli.

¶ Item ut capilli fiant flaui, Recipe corticem nucis exteriorem,& corticem interiorem ipsius arboris : & coque in aqua,& cum ipsa aqua alumen distẽpera,& gallas: & cũ istis distemperatis caput prius lotum linias,folia superponendo,& cum fascia ligando per duos dies poteris sic colorare. Et pectina caput : ut quod capillis adhæret,tanquam superfluum recedat. Postea appone tincturam quæ fit de croco orientali, sandalis,alcanna,cuius maior erit pars distẽperata cum decoctione bresilij,& sic remaneat per tres dies, & quarta die abluatur cum aqua calida,& nunquam de facili remouebitur. Vel accipe radicem chelidonię & agrimoniæ,& rasuram buxi,& superliga stramen auenæ : deinde cineres auenæ,uel uitis, & fac lixiuium & caput laua. Vel recipe radicem chelidonię,& rubeę maioris,ana partes ęquales,tere,& cum oleo in quo diligenter ciminum,rasura buxi,chelidonia,& parum croci sunt cocta,distempera: & caput unge,& unctũ maneat die ac nocte,& laua cum lixiuio,facto de cinere caulis,& paleæ hordei. Item fecem uini albi coque ad spissitudinem ceroti cum melle,& unge capillos. Si uis eos habere flauos,prius prædicto modo parentur,ut inueniantur habiles ad tincturam. Postea gallę cum oleo ponantur in testam,& comburantur,deinde puluerizentur : & imponantur aceto,in quo positum sit atramentum,quod fit in Gallia,& simul distẽperentur. Item ad idem. Puluerem galangæ cum succo nucis misce,& fac bullire, & inde fiat inunctio ad tincturam capillorum. Item flores myrtæ,& gallitrici coquantur in aceto, & uugatur caput. sed caueat à uino forti.& à forti lixiuio,quia capillos corrumpit & corrodit. Item ad capillos crispandos teratur radix ebuli cum oleo,& inde caput ungatur,& cum folijs eiusdem superligetur caput. Item,ut capilli fiant spissi,accipe agrimoniam,& corticem ulmi,radicem uerbenę,radicem salicis,abrotonum,semen lini combustũ & puluerizatum,radicem cannę. hęc omnia decoque cum lacte caprino,uel aqua,& ablue inde locũ prius rasum. Item stipites & radices caulium puluerizentur,& cum eis admisceatur rasura buxi uel eboris puluerizata,& ex istis pulueribus fiat lixiuiũ,quod facit capillos aureos. Item ad capillos longos faciendos, teratur radix altheæ cum axungia porcina,& diu bulliat in uino : postea apponatur ciminum bene tritum, & mastrix,& uitella ouorum bene cocta parum simul miscendo : & postquam cocta fuerint,fiat colatura per pannum lineum,& dimittatur donec infrigidetur. deinde pinguedo supernatãs accipiatur, & inde caput bene ablutum ungatur. Item ad syrones capillos rodentes, Recipe flores myrtæ,genestę, gallitrici,coquantur in aceto usque ad aceti consumptionem,& inde extrema capillorum assidue fricentur. Hoc idem remouet fissuram capitis ex eo bene abluti. Item lupini amari puluerizentur,& in aceto bulliant,& inde capilli fricentur intra manus,hoc enim syrones expellit & occidit. Cum autẽ singulare studiũ sit Mulieribus ornare capillos,& post ornatum capillorum ornare faciem (cuius ornatus si fuerit pulcher,deformes paleat mulieres) pro illarum explenda uoluntate recurre ad proxime narrata. Quòd si mulier uelit habere longos capillos,& nigros, accipiat lacertam uiridem, & remotis capite & cauda decoque in

oleo

oleo communi : & tali oleo inungat . caput reddit enim capillos longos & nigros. Experimētum Sarracenicum ad denigrādos capillos. Accipe corticem mali granati, maxime dulcis : teratur, & bulliat in aceto uel aqua, coletur: & huic colaturæ addatur puluis gallarum & aluminis, in multa quantitate, ut fiat spissum in modum pultis, & hoc tali, quasi quadam pasta capillos inuoluat. postea furfur distemperetur cum oleo. & ponatur super ignem in aliquo uase, quousque furfur totum fiat ignitum. hoc tale aspergat radicitus super caput, postea madefiat, & iterum caput in eadem colatura prædicta inuoluat, & dimittat per noctem, ut melius inungatur, postea abluatur, & erit totum nigrum. Ad idem. Si mulier multos & nigros capillos habere uelit, accipe pomum coloquintidæ, abiectis carnibus, oleo lauri impleatur, addito semine iusquiami, & modico auripigmenti, & adiūgantur sæpe cineres. Si uero molles, & lenes, & subtiles habere uoluerit, abluat eos sæpe cum aqua calida, in qua sit puluis nitri & orobi. Sed ut mulier suauissima & planissima fiat, & sine pilis à capite usque inferius, in primis eat ad balnea & si non consueuerit, fiat ei stupha hoc modo. Accipe tegulas, & lapides candentes, & eis in stupha positis sedeat mulier in ea. Vel aliter. Accipe tegulas calidas, uel lapides nigros calidos, & ponas in stupham, uel foueam factam in terra: tunc superinfundatur aqua calida, ut fumus resoluatur, & supersedeat Mulier bene circundata pannis, ut sudet. Cū que bene sudauerit, intret aquam calidam, & abluat se optime, & sic exeat à balneo, & abstergat se bene cū pāno lineo. Postea inungat se totam hoc psilothro, Recipe calcem uiuam bene cribellatam, & de ea pone in uase figuli, uncias IIII. & decoquè in modum pultis: postea accipe auripigmenti unc. unam, & iterum coque, & proba cum penna an sit satis coctū caue autem ne nimis coquatur, & ne nimis super cutem moretur, quia maximum faceret ardorem. Sed si ex psilothro accidat cutem uri, accipe populeō cum oleo rosaceo, uel uiolarum, uel cum succo semperuiuæ distempera applicando, donec sedetur calor, postea inungatur unguento albo, donec cessauerit ardor. Aliud depilatorium. Calx uiua, & auripigmentum in sacculo lineo posita bulliant, donec decocta sint : hanc decoctionem probabis ut superiorem. Si autem depilatorium sit nimis spissum, appone aquam recentem ut rarefiat, & attenuetur. Nota, quòd puluis eius desiccatus ualet ad carnes malas corrodendas, & etiā ad capillos reparandos in capitibus tineosorum Sed prius cum oleo uel melle capita eorum inungantur, deinde puluis superaspergatur. Item ut fiat perpetua ablatio capillorum, Recipe oua formicarum, auripigmentum rubeum, & gummi hederæ, cum aceto: misce, & inde locum depilandum fricabis. Vnguentum pro nobilibus quod pilos remouet, cutim subtiliat, & maculas aufert. Recipe succum foliorum cucumeris agrestis, & lac amygdalarum. his in uase positis admisce calcem uiuam, & auripigmentum subtiliter puluerizata: postea galbanum contusum distemperatum cum modico uino, per diem & noctem, & cum ipso decoque. quo bene decocto remoueas substātiam galbani, & addas parum olei, uel uini, & argenti uiui. facta decoctione, remoueas ab igne, & puluerem istarum specierum appone. Recipe masticis, olibani, cinnamomi, nucis muscatæ, garyophyllatę, omnium istorum ana partes æquales. Istud unguentum suauiter redolet, & lene est ad mitigandum. Hoc psilothro nobiles Salernitanæ uti consueuerunt. Cum igitur mulier se totam hoc psilothro inunxerit, sedeat in stupha multum calida: nec fricet se, quoniam excoriarentur membra eius: sed cum parum steterit, tentabit pilos euellere à pectine: si uero leuiter non cadant, aquam calidam faciat super se infundi, & abluat se totam trahendo palmam suauiter. si enim cum impetu fricaret, cū cutis sit tenera, ex psilothro cito excoriatur. Hoc facto intret aquam tepidam, & bene abluatur, deinde exeat : & tunc accipiat furfur distemperatum cū aqua calida, & postea colet, & super se fundat. Istud carnem mundificat, & lenit. Deinde lauet se aqua tepida, & stet parum ut cutis aliquantulum desiccetur. Postea accipiat alcannam cum albuminibus ouorum, & inūgat oīa membra hoc enim carnē lenit: & si qua fuerit ustura ex psilothro, hāc remouet, & lucidam reddit & suauem & sic uncta stet parum, & tandem cum aqua calida abluat se, & postremo panno lineo albissimo inuoluta uadat ad lectū. Post exitum quoque balnei ornet capillos suos, & imprimis abluat eos cum tali lixiuio. Recipe cineres uitis combustæ, nodos paleæ hordei, & lignum liquiriciæ, ut melius liniant, & panem porcinum : paleam, & panem porcinum bulliant in aqua, de pane, palea & cinere repleatur olla, habēs ī fundo duo foramina, uel tria parua. aqua, in qua panis porcinus & palea prius decocta sint superducta fundatur in olla, ut per foramina coletur. Tali lixiuio mulier abluat caput suum : post ablutionem dimittat siccari per se, unde capilli flaui, & lucidi fiunt. Cum autē pectinauerit se, habeat hunc puluerem. Recipe rosas siccas, garyophyl. nucem muscatam, cardamonium, galangam, hæc omnia puluerizata distemperentur cum aqua rosarum, & tali aqua aspergat capillos, & pectinet illos pectine, eadem aqua intincto, ut melius redoleant : & fasciculos faciat, & prædictū puluerem superaspergat, & miro modo redolebunt. Nobiles, tam uiri quàm mulieres ferant muscum in capillis suis, aut garyophyl. aut utrunque: caute, tamē, ne ab aliquo uideatur peplum : etiam cum quo caput ligatur, ponatur cum garyophillata, & musco, & nuce muscata, & alijs redolentibus.

Pro conseruatione corporis humani ab aliquot infirmitatibus, aqua mirabilis effectus. Cap. LXII.

RECIPE aquę uitæ de uino meliore distillatæ, lib. IIII. salis usti, lib. II. sulphuris mortui, lib. II. tartari albi, unc. IIII. de carbonibus ligni auellanæ, unc. IIII. salis petrę, unc. III. Hęc oīa terātur, & cribellentur, & misceantur inuicem: & superinfunde aquam uitę supradictę: & ponatur totum ad distillandum.

Operatio eiusmodi Distillationum.

Distillatio prima attrahit uirtutes omnium spirituum, ut nullum animal uenenosum poterit appro-

pinquare ei. In ea cõſeruantur carnes, piſces ſicut in balſamo. Facit etiam recedere omnes lentigines, necnon & omnes maculas faciei : ipſamque clarificat. Expellit etiam omnem ſcabiem corporis : mundificat quoque omnes lacrymas oculorum.

Secunda Diſtillatio expellit apoſtemata, & ſuperfluitates corporis. Dentes inualidos expellit, & ſanat. Expellit etiam inflaturam epatis.

Tertia Diſtillatio expellit omnes maculas, & omnem leprã. Anhelitum fœtidum, & omne phlegma ſtomachi purgat, ut puta cibum indigeſtum.

Quarta Diſtillatio expellit ſanguinẽ coagulatum in corpore, ſimiliter & ſanguinem refrigeratum.

Quinta Diſtillatio expellit morbum caducum à corpore humano.

Sexta Diſtillatio expellit omnes languores & infirmitates ex parte guttæ accidentes.

Septima Diſtillatio expellit podagram.

Octaua Diſtillatio præualet balſamo. Quod bene reſerues.

Nona Diſtillatio ualet & reſeruat epar : ſi aurum in ea ſoluatur.

Decima Diſtillatio. Si una gutta iſtius aquæ ponatur in ſcyphum in quo ſit uinum, & quòd ſcyphus ſit deauratus : inuenitur ibi ſpuma natans ſupra uinum, quod eſt purum aurum. Et omne illud quod tangitur cum eo, eſt aurum pulchrum.

Notandum tamen, quòd poſt quamlibet diſtillationẽ, fęces debẽt teri & cribellari, ſicut in principio.

Aqua alia, ſeu Balſamus ad idem ferme.

Recipe Terpentinæ tribus uicibus diſtillatæ : ultimo coniunctim, lib. I. ligni aloes ſimiliter tribus uicibus diſtillati, lib. I. ambræ crudæ, lib. I. muſcatæ tritæ ſuper lapidem ad modum liquidi unguenti, cum eiſdem ſuperaddito oleo, ut fiat unum corpus. Et diſtilla nouem uicibus. Balſamum hunc conſerua. quoniam ipſum eſt perfectum, & ſuſtinet

Primo, omne iudicium ignis & aquæ.

Secundo, manum penetrat.

Tertio, ungendo faciem, iuuentutem conſeruat.

Quarto, omnem inciſionem conſolidat.

Quinto, oculos mire purificat.

Sexto, ungendo cum ea totum corpus, nunquam putreſcere ferunt: nec uermes ipſum aſcendere.

Hermes philoſophus poſuit. Et ego feci, & probaui : & eſt ueriſſimum.

Aqua alia per quam medicus mirabilia facit, & quaſi propheta reputabitur.

Recipe limaturam argenti, æris, ferri, plumbi, chalybis, auri, ſpumæ argenteæ & aureæ, ſtoracis, ſecundũ diuitias & paupertates patientis. Ponantur primo in urina pueri uirginis primo die. Secundo die in uino albo calido. Tertio die in ſucco fœniculi. Quarto die in albumina oui. Quinto die in lac mulieris lactantis puerum. Sexto die in uino rubeo. Septimo in ſeptem albugina ouorum. Et hoc totum ponatur in Capellam ad lentum ignem : & quod diſtillauerit, ſerua in uaſe aureo, uel argenteo.

☞ De laude aquæ huius eſt ſilendum. quia emi non poteſt. Virtus enim eius palliat leproſos. Lepram enim puram ſanat, & deſtruit, omnem maculam delet, conſeruat iuuenturem, oculum pulchrum facit. ſuper omnia taceo de ſecreto huius aquæ, quia timeo, ne habentes ſuperbia extollantur.

Puluis ad conſeruationem uiſus. Cap. LXIII.

RECIPE betonicæ, rutæ, chelidoniæ, ſaxifragiæ, leuiſtici, pulegij, aniſi, cinnamomi, euphraſiæ, ana M. I. cardamomi, zinziberis, fœniculi, petroſelini, hyſopi, origani, ſileris mõtani, ana drac. I. galangæ, unc. I. Zuccari, unc. I. Ex iſtis fiat puluis, & cum cibo continue ſumatur : & uiſus recuperatur, & ſeruatur.

Puluis prædictus ordinatus eſt per Magiſtrum Geraldum : cuius probã ſenex expertus eſt : qui annis duodecim uſus fuit ſpecillis uitreis, ita quod groſſas literas ſine ipſis uidere non poterat: ſed poſtquam uſus eſt hoc ipſo puluere, ſola una quadrageſima liberatus eſt : intãtum, quòd toto tempore uitæ ſuæ uidit & legit literas minutiſſimas.

Ad uiſum item.

Recipe tutiæ præparatæ, drach. I. Maſticis, drac. V. charabe, ſcrup. I. camphoræ, ſcrup. V. uitrioli albi, ſcrup. II. fiat puluis omnino ſubtilis, ut athobol. ponatur in quartam partem aquæ roſatæ optime diſtillatæ ad ſolem tribus, aut quatuor diebus, ſerua in uitro bene obturato : & mane I. uel. II. guttas in hirquos oculorum impone.

F I N I S.

VIRIS ET PIETATIS ET LITERARVM PROVEHENDARVM STVDIO CELEBERRIMIS, IOANNI REINEKE, ET GVLIELMO RINCO, REI METALLICAE IN ILLVSTRI COMITATV MANSFELDIANO PRAEFECTIS,

[redacted] MEDICVS PHYSICVS NORTHVSEN. S. D.

OMNES quidem bonæ artes ac disciplinę, Viri celeberrimi, à Gręcis utpote acutissi. hominibus, aut inuentę sunt, aut certe ab alijs quibuscunque gentibus initio dato, per græcam nationem sic excultæ sunt, ut apud nullas alias prius fuisse uideri possint. Verum uix ulla est alia quæ & totam se græciæ debeat, & tota in ipsius lingua adhuc restet, quàm Medicina. Tametsi enim non constet quando & ubi primum cœperit, & mihi sane' uideatur mox cum ipsis hominibus initium sumpsisse, ex naturæ instinctu ad experienda auxilia, contra tot mala ingruentia progressis, non minus utique quàm alia quædam animantia ad salutaria remedia ex sese agnoscenda ac usurpauda aptis, tamen antiquissimi auctores Medicinæ Græci celebrantur, atque præteritis in præsens Apolline, Aesculapio, Machaone ac Podalyrio, ob medicandi gloriam partim ἀποθεώσεως dignis iudicatis, partim non minus in diuina Homeri Iliade celebribus, unum summum artis auctorem ac scriptorem Hippocratē proferemus, cum quo nemo priorum aut posteriorum conferri meretur, utpote qui uon, uelut illi quos recensui, uni seculo, sed omni posteritati scriptis suis commodauit, & ad ęternitatem medicinam propagauit. Hunc pręcesserunt tamen alij aliquot non ignobiles medici ac physici, & in primis Democritus. Insecuti sunt etiam multi, sed maxime clari Diocles, Anaxagoras, Herophilus atque Erasistratus fuerunt, quorum tamen omnium scripta interciderunt. Hippocratis autem opera haud dubie diuini numinis beneficentia in hunc usque diem seruata supersunt, habentur, leguntur, & in ipsis adeo conseruata restat nobis uera medicina. Velimus enim nolimus fatendum est hunc solum esse & parentem artis & propagatorē, ut caliginosissimo errore inuoluti hallucinentur, quicunque aliunde quàm ex istius doctissimis uiri scriptis, quærendam medicam artem ducant, aut discendam tradant, aut edocti, ut sibi uidentur, feliciter se exercere posse sperant. Negas ergo tu, inquit aliquis ex illis, quidquam esse apnd latinos homines auctorum, unde medicinam condiscere possimus? & unde accepta medicamina male affectis corporibus prospere accommodare queamus? An tu Auicennam, Rasim, Auerroim, Albucasim, & quid opus est recensere singulos? tam mulros Arabes scriptores insignes medicos, qui hodie in plerisque omnibus gymnasijs regnant, & latine leguntur, nullo loco ponis? & num tot Itali ac Galli medici, tot practicarum (ut appellant) scriptis editis clari, tibi non uidentur medici? & quidem tales, ut ex ijs etiam citra Hippocratis cognitionem ac lectionem, liceat esse medicis, & non uulgo rantum, sed & publicis etiam scholis doctoris titulo insigniri? Ego uero ut non negauerim sic hodie publice medicos fieri, sic constanrer asseuero, tales non aliter medicos esse, quàm olim Musicos Timotheus esse iudicabat ab ineptis artificibus institutós. nimirum quos omnes artem dediscere cogebat prius, quo apti fierent ad ueram musicam ab ipso discendam, atque id duplicato pretio exacto, cum geminus labor esset, & dediscendi prauam institutionem, & addiscendi ueram artem. Et sane' cōsultum esset ut omnes publicæ scholæ semel agnito errore, omnia tum Arabum, tum Italorum ac Gallorum barbarorum Medicorum opera, aut potius onera, quorum iugo non aliter quàm uilissima seruitute grauissime premuntur, excuterent ac exterminarent, & se Hippocrati uero artis medicæ Timotheo formandos concrederent, uisuræ utique essent uel sero tandem, in quantis tenebris uersatæ fuissent, ubi ueritatis lumen ex Hippocrate ipsis illucesceret, ut tum ratione, tum experientia, quæ duo iudicandi de rebus omnibus uelut instrumenta homini a' natura cōtributa sunt, constantissimā & euidentissimā Hippocratis scriptorum certitudinem cognoscere possint. Sed difficilimū est eos qui se semel alicuius sectæ opinionibus addixerunt ad ueritatem reducere. At uero non penitus desperandum, quando nuper adeo una Florentina academia resipiscendi aliquando etiam alijs spem nobis exhibuit, quæ excusso Arabicæ & barbaræ seruitutis medicæ iugo, ex professo se Galenicam appellauit, & profligato barbarorum exercitu, unum totum & solum Galenum, ut optimum artis medicę auctorem, in omnibus se secuturam pollicita est, quod cum fecit, non exclusit utique Hippocratem, super cuius scripta uelut firmissimā basim & solidum fundamentum, omnia Galeni opera sunt extructa, utpote qui omnia quæ tradit, ubique omni arrepta occasione, ad reuerendum illum senem, sic enim fere' appellare solet, referat, eius auctoritate defendat, ut qui primus omnium recta usus sit uia, ad quam proxime quidē aspirarint Aristoteles & Theophrastus, multi uero alij postea desciuerint, aut tandem etiam corruperint, in quibus omnibus refutandis accerrimum Hippocratis uindicem pręstat Galenus, ut nisi Galenus scripsisset, longe uilior Hippocratis gloria apud omnes esset, cum fuerint qui palam hominis doctissimi scripta incessere nō erubuerint. Manetque hoc modo, quasi unum coniunctum corpus, Hippocratis & Galeni scriptorum aceruus, in quo uidelicet uera medendi ars & ratio, eaque tota comprehensa est, ut pręter hos nullis alijs medicis scriptis sit opus. Ingenij saltem uigore opus est, & linguarum cognitione, atque industria diligentia, quibus adhibitis summorum uirorum

scripta assequamur. Apud hos enim uelut dixi, græcos auctores medicina nobis restat, sic exculta ac propagata est, ut ad nullos alios potius & maiore merito, etiam ipsam inuentionis gloriam referamus, atque hos non aliter quàm diuinos homines ueneremur, ueluti per quos nobis & sana tutandi, & morbida corpora sanandi ratio, diuinitus est ostensa. Et sane' hoc senslsse uidentur omnes medici, qui post uerum illũ Hippocratis discipulum Galenum scripserunt. Nam & Hippocratem & Galenum ex æquo sibi imitandos proposuerunt, relictisque omnibus empiricis ac falso se appellantibus methodicis, qui ab Hippocratis placitis desciuerunt, rationali uia ac methodo ab Hippocrate inuenta & indicata, & a' Galeno exculta ac dilatata progressi sunt, Tales sunt Oribasius, Aetius, Paulus, qui palàm professi Galeni nomen pleraque omnia ex illius scriptis accepta prodiderunt. Porrò latinos libenter ad huius cum græcis gloriæ participationem admitterem, sed nescio quomodo ij a' Medicina sic abhorruerint, ut nihil extet, quod hunc honorem mereatur, præter unicum Cornelium Celsum, qui tamen & ipse octo libris de re medica editis, in plerisque omnibus Hippocratem ipsum expressit, ut integras sententiarum periodos ex ipso descriptas subinde in eo uideas, Imò tota capita nihil aliud quàm Hippocratis sententias ad uerbum reddunt. Plinius contra Romanam grauitatem uisum esse ait, si instar leuium hominum græcorum artem medicam exercerent, & hoc quæstu ex immani uitæ pretio facto. Sed & illud addit. Non fuisse futuram aliter quàm Græce tractantibus fidem ac auctoritatem, cum etiam imperiti linguæ minus crediderint se iuuari ijs quæ ipsi aliquo modo intelligerent. Et ipse sane' Plinius medicinam ex professo non tractauit, sed ut arbiter quædam a' se producta æstimauit ac expendit. Quare quo etiam latina res medica auctior redderetur, annisi sumus nuper ipsos græcos medicos latinos facere, aggressi in primis optimum auctorem Hippocratem, sed partim rei difficultate deterriti, partim quæsiti ad rem opportune cõficiendam Mœcenatis fauore ac benignitate destituti, & eodem non longe post fato sublato, ab hac opera destitimus, non tamen ut penitus hoc sæculum desperare iubeam ab Hippocrate nostro latino legendo. Est enim bona pars eius operum apud me conuersa, sed cui expoliendæ, atque ei quæ superest addendæ, tum anni isti, tum temporum infelicitas, in quibus talia nullius pretij existunt, non sufficiunt. Neque enim expetendum a' me puto, ut meo priuato sumptu hoc otium mihi comparem, quo publica studia iuuentur, quanquam non ignorem, quantam gloriam res ista mihi parere possit, hæc est enim scilicet quæ ut ingens præmium nobis ab antiquis proponitur, quam tamen ut non ambio, sic non adeo cornea fibra præditus sum, ut nõ hinc iucunde afficiar. Reges ac magnos principes hęc gloria decebat, ἀλλὰ, πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι. Mihi ut priuato onerosior quàm honoratior existat. Hippocrate itaque relicto, Aetium nuper paucis ante cognitum medicum, latinum exhibui ferme' dimidiatum, additurus & reliquum si fuisset exemplaris græci copia, & nisi Italus quidam interpres hoc onere me leuasset, qui partem quam ego nõ habui de suo conuersam adiecit, quanquã hoc ipsum opus uisum quidem nondum possideam, & ex integro moliar nouam cõuersionem, cum etiã interim dum is hanc operam præstitit, mihi exemplaris græci reliqui copia contigerit. Sed & post Aetiũ, supra tractationem de respiratione, librosque de semine, & uteri dissectione, ac fœtus formatione, omnia a' me primum conuersa, non ita dudum insigne opus Galeni de compositione pharmacorum secundum locos Frobenio Typographo obtuli, latinum primum a' me factum, & medicis commentarijs nostris additis illustratum. ex quibus Galeni quidem opus omnibus Galeni scriptis, imò uniuersæ rei medicæ, uelut Colophonem addit. Nostri autem commentarij, nisi penitus fallor, aliquot milibus difficilium ac obscurorum locorum, tum apud græcos, tum apud latinos medicos intelligendis sufficient, supra institutum, hoc est Galeni librorum κατὰ τόπους expositionem, & in integrum restitutionem. Sed tamen hæc omnia adhuc non sunt alia quàm a' græcis accepta, hinc enim ceu fonte perenni, Medicorum apollineis ora rigantur aquis. Quo igitur & latina parte studiosos medicinę iuuaremus, en nobis ornatissimi uiri, etiam latinum αὐτογράφον medicum hunc Marcellum, qui quidem ex suo instituto hoc opus latine prodidit, sed tamen ut in præfatione fatetur, hinc inde collectum, & præsertim ex latinis auctoribus, utroque ut inquit Plinio, Apuleio, Celso, Apollinari, ac Designatiano. sed & Siburio, Eutropioque ac Ausonio, quos proximo ante se tempore uixisse testatur, illustresque honoribus & ciues ac maiores suos appellat. Quare ex ijs adeo uerbis clarescit, sub Gratiani & Theodosij magni Imperatorum ætatem hunc Marcellum floruisse, Gallumque atque adeo Burdegalensem ciuem fuisse. Nam Ausonius medicus Ausonij Poetæ pater sub Valentiniano uixit, & ipse Poeta Gratiani præceptor fuit, cui cõtemporaneum fuisse Marcellum uerisimile est, imò etiam ὁμόπατριν, quando Siburium Eutropiumque ac Ausonium medicum ciues ac maiores suos dicit. Sed & Eutropium sub Valentiniano uixisse constat, quanquam presbyterum & diui Augustini discipulum fuisse Volaterranus ex Ptolemæo Lucensi tradat, & scripsisse Epitomen Romanæ Historiæ ab urbe condita usque ad Iouinianum & Valentinianum Imperatorem, quæ res tamen nihil obstat, quo minus & medicus fuisse credatur. De Ausonio certe medico, ex Poetæ Ausonij filij Epicedio in patrem satis constat. Siburius uero, si tamen recte legitur, penitus obscurus existit. Est autem plane' Empiricus totus hic Marcelli liber, ex obseruationibus cum aliorum, tum ipsius congestus, adeo ut nec plebeia & agrestium hominum remedia fortuita inquirere ac prodere neglexerit, atque ea magna ex parte superstitiosa. & quanquam Christianum fuisse appareat, cum ex aliquot locis, tum ex eius sæculi ratione, tamen mirum quàm uana pleraque tradat a' gentibus etiam fastidienda, præsertim ubi carmina attexit, & incantationes penitus ridiculas, aliquando græcas, aliquando lingua ignota, quod nimirum hoc ipsum est, quod Plinius dixit, homines minorem fidem habere ijs quæ intelligunt. Eiusdem uanitatis sunt & characteres quidam peregrini proditi ab ipso amuleti gratia ad alligandũ, & quædam anulorum sculpturæ gestandæ,

omnino

omnino talium præstigiorum ac deliramẽtorum, qualium magna mole refersisse scripta sua Xenocrãtem Aphrodisiensem, & Pamphilum quẽdam sexto simplicium pharmacorum Galenus refert. Sed & Plinius eiusmodi subinde prodere non dubitauit. Nos ut talia non probamus, sic reijcere ex opere publico nobis non permisimus, Imô quædam ex ijs græca miserrime mutilata suo nitori restituimus, ut aliquem sensum exhiberent, quãquam quædam supersint eiusmodi ut dedita opera obscurata uideantur, ne uidelicet intelligantur, atque sic maioris ęstimationis sint, uelut clandestina aliqua ui auxiliarem opem conferentia. Insunt præterea multa Empirica remedia quæ itidem apud Galenum κατὰ τόπους leguntur, ex Archigene, Apollonio, Heraclidaque Tarentino & alijs quibusdam citata, ut quædam nobis eo facilius fuerit redintegrare detruncata ac uitiata. Certe nihil temere in toto opere mutauimus, nisi palàm corruptũ, qualia multa librarij & ignorantia, & incuria fuerunt admissa. Et tantum sane' me præstaturum promisi Hieronymo Frobenio Typographo Basiliensi, diligentissimo, qui hoc opus meæ fidei ac curæ concredidit. Est autem hic uir supra diligentiam qua optimos quosque auctores accuratissime excudit, etiam non uulgariter studiosus, ut ueteribus auctoribus productis ac quasi nouis factis, rem literariam omnem adaugeat. Sic nuper auctores publicauit nemini antea notos, & hac parte laudem omnibus Europæ typographis præripuit, Veluti sunt Arriani & Hannonis periplus, Strabonis Epitome, Parthenius de fluminibus & montibus, uelut ego sentio, quanquam inscriptio Plutarchum præferat, & idem Parthenius de amatorijs affectionibus a' nobis latine redditus, Ptolemæi geographia, Diogenes Laertius, Aetius medicus, & hic Marcellus medicus, & quem aliquando nostra ope inuulgabit Constantinus Cęsar de agricultura, ut taceam de tot scriptoribus alijs, & pręsertim ueteribus Theologis, [redacted] publicatis. Illud pręterea admonendum duxi, Scribonium Largum nuper in Gallia primum inuulgatum, & publice omnibus latinum medicum scriptorem creditum, totum in hoc Marcelli opere contineri, diuersis locis insertũ, ab ouo (ut aiunt) fere' usque ad mala, adeo ut perorationem etiam Scribonij Marcellus cap. 31. habeat. Quę res facit ut ego dubitem Scribonium ipsum latine scripsisse. Cum enim in lib. Galeni κατὰ τόπους, tum ab Andromacho, tum ab Asclepiade medicamenta Scribonij nomine præfixo producantur, eademque etiam magna ex parte in uulgato latino Scribonio legantur, uideri potest Andromachum & Asclepiadẽ ex latino scriptore Scribonio medico transtulisse ea medicamenta, utpote qui ijs paulo annosior, sub Tiberij & Claudij Cæsaris ætate uixit, & sic sane' uulgo omnibus persuasum esse uideo. At uero cum pleraque ex ijs pharmacis quæ in Galeno græce leguntur, itemque in Scribonio latine habentur, dissideant tũ in rerum diuersitate, tum in ponderum ratione, & hoc tamen sic ut ea diuersitas ex similitudine quadam appellationum ipsarum rerum uideatur oborta, ueluti uerbi gratia, quod καρδάμωμον in græco Galeni, Nasturtium id est κάρδαμον legitur in latino Scribonij exemplari, & χαλκάνθη in græco, æris flos id est χαλκοῦ ἄνθος habetur in Scribonio, minime existimandum puto gręcos homines Andromachũ & Asclepiadem talia ex latino Scribonij opere male transtulisse, Sed plane uice uersa, aliquem interpretem posteriorum seculorum Scribonium græcum transferendo, gręca uel non intellecta, uel ex similitudine uocum corrupta bona fide reddidisse, hoc est errorem ex errore propagasse, uelut etiam in commentarijs nostris medicis abunde declaraui. Indicat autem & ipsa dictio se translatitiam esse, ut quæ illud latinissimum seculum non resipit. Sed & si Scribonius latine hoc opus prodidisset, nõ uidetur Plinius eius mentionẽ fuisse neglecturus. Ignotum enim ipsi esse non potuit, qui postea sub Vespasianis illud suum naturalis historię uolumen edidit. Quare Scribonium omnino græce scripsisse indico, & quanquam Romani generis nobilissimæque Scriboniorum familię nomen habeat, ut & hinc latine scripsisse uideri possit, Tamen tale tum seculum erat, ut quicunque ex Romanis medicinam tentaret ac exerceret, se ad gręcos transferret, atque hoc est quod Plinius dixit, In tanto fructu paucissimi Quiritium attigere, & ipsi statim ad gręcos transfugę. Atque hoc sane' iudicium meum de Scribonij libro, hoc loco ideo pretermittendum non duxi, quod totum eum librum Marcellus transcripsit, & huic operi suo inseruit. Et tamen cum in pręfatione multorum latinorum medicorum ex quibus sua collegerit, mentionem faciat, similiterque aliquoties in operis progressu, Scribonij adeo aut eius interpretis nusquam cõmeminit, sed simpliciter illius libri uerba, eodẽ etiam ordine transcripta habet, ut ego aliquandiu dubius hęserim uter ex altero sua excerpsisset. Verum ubi uiderẽ in Galeno eadẽ legi Scribonij nomine pręfixo, quę in eo libro continentur, plane' translatitium Scribonij libellum uelut dixi iudicaui, & hoc factum suspicor circa Valentiniani Imperatoris ętatem, inclinata iam tum re latina. Ex ea itaque translatione Marcellus bonam partem excerpsit, auctoris nomine suppresso, quod fortassis etiam ipse eius libri interpres suppressit. Et quando in re obscura nõ aliter quàm suspitionibus & coniecturis agere possumus, addam & illud. Siburius, cuius in pręfatione meminit Marcellus, omnino Scribonius mihi legẽdus uideretur, nisi proximo tempore uixisse, ac ciuem suũ uelut Ausonium & Eutropium diceret, quod de Scribonio intelligi non potest qui sub Claudio Cęsare uixit, nisi tã inconsiderantem circa temporum & hominum rationem fuisse credamus Marcellum, ut Scribonij ętatem & patriam ignorarit, aut nisi Siburius omnino is est qui Scribonium latinum fecit, & Scribonij nomine reiecto suum pręfixit, quem proinde Marcellus ut auctorem libri, & ciuem suum, & proximi ante se temporis agnouit dum eius mentionem facit. Quidquid eius rei est, Liber sane' Scribonij ubique corruptissimus, uel ex toto ex Marcello ipso corrigi ac restitui potest, Cuius opus ut uetus, & medici Empirici, & qui ipse latine scripsit, dignissimum uisum est, quod ab interitu uindicaretur, tum honestissimis uiris Hieronymo Frobenio & Nicolao Episcopio Basiliensibus typographis pręstantissimis, tum etiam mihi. & sane' me nihil poenitet eius operę quam in eo euoluendo ac emendando collocaui, maxime cum

ipſe Galenus magis empiricos,atque remedia uſu cognita probet,quàm methodicos ex ratione inconſtanti ad morborum curationem progredientes,ut ſperem, imò certò ſciam, etiam rei medicæ ſtudioſos non exiguo fructu hoc opus ſibi comparaturos ac lecturos,maxime ueſtris,uiri celeberrimi,nominibus præfulgentibus,ac quaſi illicentibus,de quibus iam cõſtans in ijs regionibus fama eſt, uos nihil niſi egregium ac publica commodans probare,& de te quidem Ornatiſſime Ioannes,frequenter in confabulationibus meminit optimus & prudentiſſimus uir gener tuus Michael MeienburgK, huius urbis ſyndicus, ac amicus noſter ſummus,quàm uidelicet integro animo ſis erga bona ſtudia & ueram pietatem affectus,ut uel eximiæ uirtutis tuæ gratia ſæpe cupiuerim tibi notior eſſe. In te uero optime Guilielme, eundem affectum cominus & coram etiam cognoui,ut non iniucunda mentio mihi de præclaris uirtutibus tuis apud honeſtiſſimum iuuenem Caſparum Erneſtum generum tuum quotidie ferè contingat. Magis enim mirum uidetur in uobis adhuc uigere animum ad bona ſtudia amplexanda ac iuuanda propenſum, quem olim adoleſcentibus uobis in publicis Gymnaſijs excitatum,declarare indies amplius non deſinitis,& hoc ferè toti à literis ad rei metallicæ curam digreſſi ac quaſi ſequeſtrati,cum plerique qui omnem ætatem in publicis ſcholis detriuerunt,iam ea ætate qua uos eſtis,non ſolum non fructum aliquem ſtudiorum ex ſe oſtentent,uerum etiam adoleſcentium ſtudijs in uidentes incommodent, timentes uidelicet ne indies amplius ipſorum ignauia,imò ignorantia mundo inclareſcat, aut etiam ſolis ſtudioſorum ac doctorum titulis ſuperbientes,alias uel in aulis magnatum colaces agant,uel caupones ſint & pincernæ, ſordidum quæſtum ex omni occaſione captantes. Quare ubi à curis & officijs,quibus præclare incumbitis,fueritis otioſiores,aliquando ad hunc Marcellum medicum uobis inſcriptum & à me dicatum diuertentes, aut ſalutaria medicamenta legere ne pigreſcite, aut ſuperſtitioſa ſuauiter ridere ſatagite,Meque ueſtri nominis ſtudioſum uel de fidicina hac amate. Opt. Valete. Northuſæ Calendis ſeptemb.

ANNO. M. D. XXXV.

INDEX MEDICINARVM INFRA SCRIPTARVM.

Notis ponderum ac menſurarum Marcellus ijs utitur.

∋	ſcrupulum	⁎	denarium
♈	uictoriatum	—	unciam
℔	pondo	ϛ	ſemunciam
8	ſextarium		ſemiſſem

MARCELLVS VIR INLVSTER EX MAGNO OFFICIO THEODOSII SEN. FILIIS SVIS SALVTEM DICIT.

SECVTVS opera studiosorum uirorum, qui licet alieni fuerint ab institutione medicinæ, tamen huiusmodi causis curas nobiles intulerunt, libellum hunc de Empiricis quanta potui solertia diligentiaque conscripsi, remediorum Physicorum siue rationabilium cōfectionibus & adnotationibus fartum unde unde collectis. Nā si quid unquam congruum sanitati, curationiqne hominum uel ab alijs comperi, uel ipse usu approbaui, uel legendo cognoui, id sparsum inconditumque collegi, & in unum corpus, quasi disiecta & lacera Aesculapius Virbij membra, composui. Nec solum ueteres medicinæ artis auctores Latino duntaxat sermone perscriptos, cui rei operam uterque Plinius, & Apuleius, & Celsus & Apollinaris ac Designatianus, alijque nonnulli etiam proximo tempore inlustres honoribus uiri ciues ac maiores nostri, Siburius, Eutropius atque Ausonius commodarunt, lectione scrutatus sum, sed etiam ab agrestibus & plebeis remedia fortuita atque simplicia, quę experimentis probauerant didici. Quorum uobis copiam labore nostro uigiliaque faciendam, filij dulcissimi, pro necessitate infirmitatis humanæ pijssimum duxi, orans primum diuinam misericordiam ne uobis uestrisque experiendi huius libelli necessitas ulla nascatur. Tum si qua fuerit prospiciendæ salutis & tuendæ ualetudinis caussa, gratulemini super hac re labori studioque nostro, quod uobis absque medici intercessione, opem necessariam curationemque præstabit. Cuius scientiæ beneficia, uice mutua caritatis humanæ, cum omnibus infirmis amicis, notis, ignotisque, immo uero cum aduenis magis & pauperculis communicare debetis, quia & deo acceptior, & homini laudabilior misericordia quę ęgro hospiti ac peregrino egenoque defertur. Moneo sane, si qua fuerint paranda medicamina ne absque medico aut incuriosius componantur, aut indiligenter habeantur. Nam licet attentissime species & mēsuras specierum remedijs quibusque adscripsero, & ipsarum mensurarum notas, uel ponderum qualitates secundum Græcam traditionem & medicorum ueterum consuetudinem seorsum libello huic inseruero, & non solum Romana sed etiam Graia expositione digessero, tamen e re est, ut hæc eadem cum peritioribus conferantur, ac sæpius retractentur, & quæ confecta fuerint, uel parata medicamina sub signaculis semper habeantur, ne aut casus incidat, aut malignitas alicuius obrepat, quæ beneuole & sincere parata corrumpat, sitque de remedio uenenum, & de salubritate pernicies, culpeturque medicina, cū peccarit incuria. in summa me hæc benigne parasse, & tamen super ijs monuisse sufficiet, uos perinde sanitati uestræ, atque opinioni meæ cōsuluisse conueniet. Epistolas quoque eorum quorum studium æmulatum me esse scripsi, huic operi ne quid deesset, adieci, quarum lectio & incitare uos ad necessariam cognitionē, & instruere poterit ad salutem. Versiculis quoque lusimus migmatum & specierum digestione compositis. Non quod sit dignum aliquid in carmine, sed ut lectorem, scrutatoremque huius operis & poema pelliciat, & exoptatio blanda conciliet, quod opusculum in infima parte huius codicis collocaui, & ut sermone nostro opera hæc solertia nostra composita claudantur, & nugas nostras multiplex foliorum celet obiectus.

De mensuris & ponderibus medicinalibus ex græco translatis iuxta Hippocratem.

VNCIA habet drachmas numero VIII, scrupula XXIIII. Mina habet libr. I. uncias II. Cheme habet sicut drachma, ℈ III. Obolos habet denarius VI. Cotyla hemina facit acetabula siue oxybapha IIII. Olyscion facit heminę partem septimam quod facit — I & drachmas II. Cotylos habet — IIII. quod facit cyathos II. & coclearia VI. Item Cotylus triunciarius habet heminę tertiam partem. Tetrobolon est quarta pars heminæ. Choenix sextarij duo sunt. Stater est quod metitur drachmas IIII. Est autem quanta semuncia. Denarius est argenteus drachma I. quod facit ℈ III. Victoriatus denarius dimidia pars drachmæ est. Obolus minor drachmæ sexta pars est. Cyathus pars octaua sextarij, sed ad pondus drachmarum pars decima est. Coclearium dimidia pars drachmæ est. Tetrasarius semuncia est.

Item de ponderibus & mensuris medicamentorum ex libro XXI Plinij historiarum naturalium.

Drachma attica denarij est argentei pondus. Drachma eadē habet in pondere obolos VI. Obolus habet chalcos X. Cyathus pendit drachmas X. Acetabulum quod dicitur habet heminæ quartam partem. Hemina habet drachmas numero LX. Mna quam nostri minam uocant, pendit drachmas atticas centum.

Mensuras quoque ipsas Græcorum de medicinalibus ponderibus addidimus. quæ sequenti pagina continentur, ut in huiuscemodi rebus, si uisum fuerit, de fonte quod aiunt, ipso petatur auctoritas.

περὶ

Περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν.

ἡ μνᾶ ἔχει ὁλκὰς ρξ
ἡ λίτρα ἔχει οὐγγίας ιβ
ἡ οὐγγία ἔχει ὁλκὰς η
ἡ ὁλκὴ ἔχει γράμματα γ
τὸ γράμμα ἔχει ὀβολοὺς β
ὁ ὀβολὸς ἔχει κεράτια δ
τὸ κεράτιον ἔχει χαλκοῦς β
ὁ μέδιμνος ἔχει ἡμίεκτα ιβ
τὸ ἡμίεκτον ἔχει χοῦς β
ὁ χοῦς ἔχει χοίνικας β
ἡ χοῖνιξ ἔχει κοτύλας δ
ἡ κοτύλη ἔχει ἡμίξεστον α
τὸ τρύβλιον δὲ κοτύλη ἐστὶν [illegible]
τὸ ὀξύβαφον δὲ τέταρτόν ἐστι κοτύλης
ὁ κύαθος ἕκτον ἐστὶ κοτύλης
ὁ χήμη ἄγει ὁλκὴν μίαν
ἡ ἑλληνικὴ κοτύλη τοῦ ἐλαίου ἔχει λι α
ὁ δὲ ξέστης λι β ὁ δὲ ἰταλικὸς ξέστης λι α ϛ
δῆλον οὖν ὅτι καὶ ἡ ἰταλικὴ κοτύλη ἔχει γο θ
ὁ δὲ ἀλεξανδρίνη κοτύλη ἐλαίου μὲν ἔχει γο θ
οἴνου δὲ, γο θ

Τὸ κεράμιον ἔχει.

ἐλαίου	οἴνου	μέλιτος
λι οβ	λι π	λι ρκ

τὸ κόγγιον ἔχει.

λι θ	λι ι	λι ιθ

ὁ ξέστης ἔχει.

γο ιη	λι α γο θ	λι β ϛ

ἡ κοτύλη ἔχει.

γο θ	γο ι	λι α γο γ

ὁ κύαθος ἔχει,

γο α ϛ	γο α ϛ γρ δ	γο β ϛ.

EPISTOLAE DIVERSORVM, DE QVALITATE ET OBSERVATIONE MEDICINAE. LARGIVS DESIGNATIANVS FILIIS SVIS SALVTEM DICIT.

LEGI ante hac Hippocratis Coi Epiſtolam medicinę auctoris uel periti ſſimi, quā de tuenda ualetudine ad Antiochum regem ſcripſiſſe fertur, cuius quia præcepta & monita uobis ad ſalutis cuſtodiam nota cuperem, collegi ut potui, quidquid ſeriem eius continere memineram, eamque ore Romano interpretans ſcripſi. caui fateor ne ad uerbum uerba transferrem, quo minus pleraque linguarum diuerſitate congruerent, ſi parum ponderis in ſignificationibus ueris fieret, itaque explicandæ rei aduerſus obſcuritatem conſului. Igitur Epiſtola talis eſt.

ANTIOCHO REGI HIPPOCRATES COVS SALVTEM D.

Eam te in hoc regnandi munere & culmine reputans ſuſtinere perſonam, ut rex magnus uitā multis utilem in longum prouehere debeas, ingentem ſimul prouidentiæ tuæ metiens curam, qua experientiſſimus rerum, matheſim quoque apprime adeptus es, conuenire talibus regalis peritiæ ſtudijs arbitratus ſum, domeſticam quoque tuendi corporis & procurandæ ualetudinis ſcientiam. ſuper cuius obſeruationibus ad te ſcribendum putaui, ut & quibus cauſis morbi exiſteterent, & quibus prænoſcerentur indicijs, & qualibus inter exordia perimerentur medelis oſtenderem. Nam fere ut cæli turbulenta tempeſtas nunquam niſi pręcedentibus ſolet ſignis ingruere, ita corporum imminentia pleraque incommoda, ortus proprijs ſignificatione monſtrantur. Spondeo autem pro ingenita docilitate, qua noſtram quoque ſuper ijs rebus ſolertiam probas, monitis meis auſcultantem poſſe te reliquum uitæ tempus firma ualetudine & plena incolumitate producere. Corporis igitur humani fit a nobis quadripartita diuiſio, cuius in partibus ſingulis ualetudinum moderatio continetur. Sunt autem partes hæ, cum capite oris ſublimitas, pectoris

latebra, uentris receptaculum, sentina uesicæ. Si capiti igitur eueniet incommodum, aut tenebrę offunduntur, aut cietur dolor, aut onusta quasi pondere supercilia sentiuntur. Aut fit temporum pulsus assiduus, aut tumescentibus mane oculis caligat aspectus, aut aures tinniunt, & accepto quodam interius tumultuantur sono. His ergo signis existentibus, caput est purgatione curandum. Sed super huiusmodi tamen leniore medela, hyssopi uel origani indici coma iniecta defruto siue mulsę quæ septem uel pluscul diebus maceratur. De quo liquore postmodum coagitato atque colato tepido heminæ dimidium, aut ampliorem modum gargarizari oportet die calido uel sereno, ita ut resupinato ore faucibus liquor ille contineatur aliquantulum, & agitetur alterna uice, idque sæpius fiat, donec heminę dimidium consumatur uel cum phlegmate proijciatur, sed hæc ieiuno adhibenda curatio est, qua nulla capiti leuior aut commodior reperietur. Hoc remedium qui neglexerit, & indicijs supra scriptis non occurrerit, necesse est sentiat aut oculorum uitia, aut ulcera intimis auribus erumpentia, aut strumas in confinio colli, aut pulsus cerebri, aut suffocationem, aut circa guttur anginam, aut uuę destillationem, glãdulas quoque patietur, & tabem fluentium capillorum, & ulcera per caput efferuescentia, doloremque dentium creberrime. Quod si a' pectore morbus minatur, qui esse simplex & non uiolentissimus solet, ijs præsentitur indicijs. Primum pectoris sudor intimus testatur æstum stomachi laborantis. Splen erit quasi distensus & eminens, sputamenta sellita, scapulæ cum lateribus grauabuntur, & improuiso dolore marcescent, assiduę oscitationes ora diducent, importunę uigiliæ somnos fugabunt, arctatus spiritus siti nocturna maxime inardescet, expergefactis mens erit tristis & nubila, post soporem totius pene' corporis pulsus, tremor in brachijs uel in manibus, sicca etiam tussis quatiet infirmum. His igitur sapienter occurritur, si consuetudo fiat sine ullo medicamine post cœnam uomendi. Vtile autem est etiam ieiunum uomere, magis enim humor noxius qui stomacho insiderit egeritur. Itaque qui mane uomiturus est, debet minutatim rafani radices manducare, easque uel succum earum transmittere, cardamum quoque, id est, nasturtium, sed & sinapi, & erucam deuorare, & aquam inde tepidam super bibere, ac digito uomitum prouocare. Qui ista contempserit erit ijs obnoxius uitijs, pulmonis labore uexabitur, frenesim sustinebit, atræ bilis infesta commotio, ad usque uesani eum furoris periculum trahet, iactabitur febribus acutis, inops somni agitabitur perniciosis uigilijs. Si quando autem morbus a' uentre molitur, qui & ipse multiformi grassatur incommodo, hæc signa præmittit. Torquetur aluus & correptos cibos immoderatis fluoribus fundit. Potus in amaritudinem uertitur, membrorum omnium existunt dolores causa latente grassantes, nimijs feruet ruboribus corpus, & acutis atque ocultis febribus inardescit. Aduersum hæc uenter est molliendus sine grandi cura aut graui medicamento. Nam qui lapatho uel mercuriali herba usus fuerit, commode aluum temperabit. si parum proficiet hæc medela, & supra dicta indicia perseuerabunt, decoctus urticæ succus potui dabitur. Vtiliter accipiuntur & cymæ caulium multa aqua uehementer excoctæ. Etiã brassicæ humor melle admixto, & asperso sale temperatus bibi debet ad heminarum quattuor modum. Qui hæc adhibere cessauerit, ijs patebit iniurijs, ut aut cœliacus fiat, aut meatibus ruptis immoderato uentris fluore uexetur. Hinc dysenteria oritur & iliacus morbus, & ad superiora fimus redundans uomitibus & empneumatis inficiet. Hinc ischij passio erit dolorque coxarum, apoplexis etiam ijs originibus existet. hinc & sanguinis per interiores meatus, id est, per hęmorrhoidas fluor multus emanat. articulorum quoque morbus, quem Græci arthritim uocant istinc creatur. Cum uero ex uesica imminet origo uitiorum, & ipsa non minus causis pluribus nocens, ijs significationibus intelligitur, inflatio uesicæ adest, solet enim in eam multus ex alui meatu uentus immitti, inde adsidua ructatio, inde incontinentes crepitus egeruntur, inde grauis somnus, inde urina sordida & diri odoris egeritur, & circa genitalia tumor surgit. His ergo animaduersis, tali subueniendum medela, feniculi & apij radices uino condito ueteri & odorato inijcies, & cum se hæc confusa macerauerint, cum uini cyathis duobus tantundem miscebis aquæ calidæ, & ieiuno potui dabis. Præterea radicis asparagi succus cum uino mixtus, optime sumitur. sed & ciceris albi non arietini decocti succus accipitur. ex hac ualetudine nisi in exordio curatio adhibita fuerit, per urinę difficultatem & hydrops nascitur, & dolor iecoris, & uitia renum, & stranguria uesicæ, uentrem molestissimi dolores uexabunt. Hæc sunt de prænoscendis præueniendisque morborum causis. Addidi etiam quibus & quatenus per anni circulum pro temporum uicissitudine obseruatis, incolumitas custodiatur. ab hyeme igitur salubrius fiet exordium. Ex die VIII calen. Ianuarias corporibus humor adcrescit usque ueris æquinoctium, quod incipit VIII calen. Aprilis. Hoc ergo tempore utendum calidissimis cibis, & optimis, uino aliquatenus indulgendum. usus etiam ueneris minime respuendus. Ex æquinoctio incipit phlegma crescere, id est, concretus humor & frigidus usque in ortum pleiadum, qui incipit pridie Idus Maias. ergo tum adhiberi cõuenit bene odoratos, sed & acres cibos. exhinc sanguis ardentior febribus augmenta suppeditat, nec minus humor obbibitur, usque ad æstiui temporis commutationem, quæ ad VIII calen. Iulias inchoatur, a' quo die uenere abstinendum ieiunandumque. Ab octauo enim calen. Iulias æstiua progressio incrementa fellis exsuscitat usque in autumni equinoctium, quod est VI calen. Octobris. erit igitur utendum frigidis & sapidis & bene olentibus cibis, parcius ieiunandum, & a' uenereo usu, ab VIII calen. Iulias certe per dies duodecim penitus abstinendum. post autumni æquinoctium, id est post diem VI calen. Octob. acres biles uires & augmentum sortiuntur, in occasum pleiadum, qui est IIII Idus Nouemb. humores etiam graues serpunt. Erit igitur utendum acidis & acribus cibis, uenere quoque abstinendum, parcius etiam ieiunandum. Ab hoc rursus tempore, id est, a' IIII Idus Nouembris sanguis deficit, congruit igitur leuioribus cibis uti, uino indulgere', nec usu ueneris abstinere, in

VIII calen. Ianuarias ex quo incipit tempus hybernum. Hæc, ut dixi, obseruans in columi sospitate uitæ spatia transcurres, nec ulla indigebis uisitatione aut curatione medicorum.

EPISTOLA ALIA EIVSDEM HIPPOCRATIS EX GRAECO TRANSLATA AD MOECENATEM.

QVEM roganti tibi libellum promisi, omni cura adhibita descriptũ misi, ordinatissimum tuæ salutis custodem, quem debebis tam diligenter intueri, quàm scriptus est. ad curationẽ enim corporis tui omnia explorata sunt, quæ cum rerum effectu comperi, celeriterque complexus sum. intueri ergo omnem medicinæ rationem debebis. Namque ego diligenti cura, licet summa breuitate, comprehendi singula curationum genera, sicut proxime in eo libello feci, quem Cæsari nostro coram te tradidi, quas curationes per temetipsum æstimare poteris, sapientibus enim ratio uenire in consilium adsueuit. Omne itaque corpus hominum, pecudum, alitumque ex quattuor generibus constat, sed præcipue hominum, calido, frigido, sicco & humido. Frigido enim continentur uiscera, unde spiramus. Calore continetur anima qua uiuimus, id est, qua uita sentimus. Sicca sunt ossa quæ uires faciunt ad sustinendum laborem. Humidus est sanguis quo alitur uita. Per omnia enim uiscera uenæ currunt quæ sanguinem regunt. Sanguis animam, anima uitam sustinet, spiritus autem aeris est. Ossa neruis munita uirtutem corpori præstant. Sanguis cum abundat, ualetudinem uitiat. Ex eo nascitur sanies quam in uulneribus sectis uidemus. Nascitur & pituita quæ nauseã facit. Nascitur etiam bilis acida & amara, quæ dicitur mater morborum. Bilis enim cum est, concitat calores. De pituita perfrictio nascitur quę facit dolorem intestinorum, torsiones etiam inflationemque, quę corpus extenuat. sanguis autem a' nimio cibo, nimiaque potatione incipit abundare, & cruditate corrumpitur. Qui cum euacuatur extra cursum naturæ infert aliqua corpori uitia, & in quacunque parte corruptus incubuit, fatigat & lædit. Nam sanguis animam quoque uiriat, & inde os hominis incipit fœtere. Cum est ergo integer sanguis animam sine dubio confirmat, ut possit frigus caloremque fortius sustinere. At cum abundat cumque calore animæ corrumpitur, fit sanies, tum & bilem atram concitabit, & calorem interdum ac frigus faciet, corporique uniuerso languorem animæque malum odorem uel anhelitum faciet. quo facilius igitur commodis ualetudinis fruamur, & incommoda uitemus, prognostica, id est, præcurrentia uitia, signis naturalibus cognoscamus, cognitaque emẽdemus ne mortifera fiant. Quattuor igitur disponuntur corporis partes, cuius origo in capite est, & thorace, deinde uenter sequitur & uesica. ita ergo locorum istorum sinceras notas cognoscemus. Hominis sani urina mane alba erit, & ante prandium rufa. Pransi rursus candida, item ante cœnam rufa. Nec ego tamen necessitatem prandendi imposui, sed magis urinam & tempora naturalia ostendi. Candida enim urina debet esse, ubi cruditas non est, mane quieto corpore, deinde motus ipse & deambulatio urinam turbat, excitatque uesicam, ideoque coloratior fit. Quod si mane urina mutauerit colorem, ostendit subesse uitium infirmitatis, quod tamen proprijs indicijs intelligimus. Cum enim a' capite morbus oritur, solet capitis dolor comparere, tunc & supercilia grauantur, tempora saliunt, aures sonant, oculi lacrymant, nares repletæ odorem non sentiunt. cum ex ijs ergo aliquid accidit, caput purgari oportet hac ratione. Hyssopi aut cunilæ bubulæ fasciculum cum aqua deferuefacias, inde aquam ore continebis, sed caput calide' tractabis ut fluat pituita. Quod si quis negligit, capiet epiphoras oculorum, aut dentium, uel aurium dolorem. Interdum etiã strumæ parotidesque nascuntur & alia uitia, quæ circa fauces ceruicesque oriri solent. Item distillatio, aut grauedo narium erit. Et interdum ulcera in capite nascuntur, aut etiam capilli defluunt. Cum autem a' thorace morbus nascitur, incipit caput sudare, linguaque fit crassior, aut os amarum, aut tonsillę dolent. Oscitatio erit frequens sine somno & quiete. Torpor membrorum, animi dolor, prurigo corporis, brachia manusque adsidue intremiscunt, subitaque tussis arida & inquieta nascetur. Ex ijs ergo cum aliquid acciderit, uitabis uitium graue, si uomueris siue ieiunus, siue post cœnam, uel in balneo. Plus autem prodest si ieiunus bilem ejeceris. Eam enim dicimus matrem morborum. Sed qui uomere nolunt, uel non possunt, quia stomacho laborant, decimo quoque die ieiunando, omni cibo se abstineant, quo facto uitium grande uitabunt. Nam frequenter uomendo, solet stomachus corrumpi. Quod si a' uentre morbus orietur, hęc erunt signa, uęter uertetur, atque turbabitur, & sentiet crebros dolores, cibus & potio uidebuntur amara. Genua succident, lumbi grauabuntur, interscaplium contrahetur totumque corpus particulatim grauabitur. Tardabuntur pedes, pigra fient crura, renes indolescent. Et post hæc febriculæ incurrent. His itaque cognitis, prima est abstinentiæ utilitas. Tum etiam medicamentis aluum purgari oportebit, ut graue corpus leuamentis adiuuetur. Quòd si morbus maior premere uidebitur, adijcies alterum diem abstinentiæ, si tamen uires patientur, sin minus, quàm leuissimum sumes cibum, aut ouum sorbile tantum, aut aliquid ouo simile accipias. Hoc qui negligunt, fiunt cœliaci, torminosi, dysenterici, etiam ex eo nascuntur tertianæ & quartanæ, fiunt podagrici chiragricique, morbus etiam articularis hinc accidere solet. Quidam etiam fiunt amentes, quibusdam sanguis etiam erumpere e' naribus solet. Oportet ergo occurri tam grauibus malis curatione prædicta. A uesica qui nascuntur morbi, hæc dabunt signa, pleni uidebuntur, & cito saturari quos grauabit, Sequentur inflationes uentris, & crepitus crebri, uidebuntur oscitare, nec oscitabunt, sed tantum os diducent, sequetur totius corporis stupor, somnusque grauis, quasi marcor, fiet urina liuida & uix erumpens, tumescunt etiam ueretra, inde & calculosi fient. Hæc uitia sic emendantur. Feniculũ &

apium uino austero madefacito, uel etiam earum herbarum radices contere, & ex uini cyathis duobus, & tantundem aquæ calidæ accipe adsidue, uel dauci semen, & myrtum ex aqua calida sume, uel cicer album sume non arietinum, madefactum uino, ut supra scripsi, ebibe, uel radicem asparagi, uel eruum erraticum, uel serpillum decoque, eiusque aquam uino mixtam bibe. Quæ qui negligunt, fiunt hydropici. Sequetur ijs iocineris & renium & uesicæ dolor, Fient quoque calculosi, stranguriam quoque sustinebunt, & uentris tumorem. Intueri autem oportet ægri uires, quomodo possit sustinere medicinam, ut ita febri & cruditati eius adhibeatur. fiunt ergo cataplasmata adhibenturque, quæ apta sint capiti, uentri, uesicæ, cruditati, rigori, calori, pro ut tempus exegerit. uti autẽ ad hæc oportet rosa, aceto, uino, oleo irino. linguam quoque ægri asperam melle perfricari, uel mentæ folio. reliqua diligenti medico permittenda sunt, quia iuxta morbos debet adhibere medicinam. Quoniam ostendi corporis sani & imbecilli notas per urinam denunciari, & adieci curationum consilia, nunc & compositiones medicamentorum adijciam, unum ne nascantur corpori uitia, alterum, ut emendatio sanitatem reducat. Aduersus autem omnes impetus morborum duo sunt remedia certissima, Primũ est, decimo quoque die ut te abstineas a cibo & potione. Deinde postero die laueris, ciboque firmo uteris, qua te & obseruatione efficies, ne quid omnino uitij corpori tuo accidat, & perpetua sanitate sis tutus. Est & potio salubris, quæ omne corporis uitium elimat, & ualetudine confirmat. Eius potionis iam tecum habes compositionem, per annos enim complutes amicissime Mœcenas, cum Cæsare nostro pariter nos morari meministi, quo tempore hæc obseruando nunquam in ullum corporis languorem incidisti. Quo tempore nec nostrum Augustum quidquã molestioris incommodi passum esse nosti. Ita enim me tecum habebis, si libellum meum legendo sæpius tractaris, qui plenius tibi me absente præstare consilium in omnibus poterit. Terentij Vespisti in ultimo libello leges dynames herbarum, quas ut crescentibus numeris Lunæ obserues dum tollis & componis curato. Si ita non feceris, & ad deminutionem Lunæ sustuleris minus ualebunt. Ipsum etiam mare per Lunam augeri & minui scimus, cerebra etiam hominum augentur crescente Luna. Cum autẽ minuitur Luna, una quęque res deminutionem sentit, quod licet recognoscas ex ijs quibus cotidie uteris. Tamen & per me admonitus scies omnibus & minui augmentum & augeri per lunam. quod si ita est, in herbis quoque legendis, componendisque medicamentis, uim eius & potestatem nos obseruare debere, ne dubites.

EPISTOLA PLINII SECVNDI AD AMICOS DE MEDICINA.

FREQVENTER mihi in peregrinationibus accidit, ut propter meam aut meorum infirmitatem, uarias fraudes medicorum experirer, quibusdam uilissima remedia ingentibus pretijs uendentibus, alijs ea quæ curare nesciebant cupiditatis causa suscipientibus, quosdam uero comperi hoc genere grassari, ut languentes qui paucissimis diebus uel etiam horis possint sanari, in longum tempus traherent, ut & ægros suos diu in reditu haberent, & sæuiores ipsis morbis existerent. Quapropter necessarium mihi uisum est, undique ualetudinis auxilia contrahere, & ueluti in breuiarium colligere, ut quocunque uenissem, eiusmodi insidias uitare, & hac fiducia securior iter ingredi queam, ut & sciam si quis mihi languor acciderit, non facturos medicos ex me uel ex meis reditum, nec taxaturos incommodorum occasionibus sanitates. Ante omnia autem puro in prompto habenda quæ subito desiderata, difficillima uidentur inuentu, sicut oleum uetus, quod si ad manum non erit, celerrime fieri poterit. Deferuefactum enim, uel recentissimum, & odorem & uires uetustissimi præstat. Et, si forte curatio exegerit, aquam marinam in mediterraneo quæri, sollicitudini locus non erit, si ita prospiciatur, duo enim salis sextarij in quatuor aquæ sextarios missi, temperatissimam marini liquoris copiam facient. Oxymeli uero facile erit fieri, si in duobus cyathis mellis sextarius aceti addito pulegio & salis modico contemperetur, Polenta autem hoc modo fiet. Hordeum aqua perfusum una nocte siccatur, deinde ad X X libras hordei adijciuntur tres libræ lini seminis, coriandri selibra, salis acetabulum. Tunc deinde hæc mixta torrentur, & mola franguntur. Omnibus autem curationibus mel optimum est, in quo apes moriũtur, & lana succida ea bona est, quę de ouis collo fuerit adtonsa. Cinerem auiũ uel aliorum animalium desideratum sic fieri oportet, in ollam nouam mittitur auis, aut quodlibet aliud animal quod putaueris exurendum, quod addito operculo, circumlitoque argilla, in furno feruenti torrebitur, spiramento permodico facto. Gargarizationes uero omnes calidæ utendæ sunt, sicut & fomenta, ut medendi ratio & usus ostendit.

Alia Epistola.

CORNELIVS CELSVS CAIO IVLIO CALISTO SALVTEM D.

INTER maximos quondam habitus medicos Herophilus, Cai Iuli Caliste, fertur dixisse medicamenta deorum immortalium manus esse, non sine ratione, ut mea fert opinio, prorsus enim quod tactus diuinus efficere potest, id pręstant medicamenta usus experientia cõprobata. Animaduertimus itaque sæpe inter deliberationes contentionesque medicorum auctoritate præcedentium, dum quæritur quid nam faciendum, aut qua ratione succurrendum

rendum sit ægro, quosdam humiles quidem & alioqui ignotos, reuera peritiores, uel quod fateri pudet, longe summotos a' disciplina medicinæ, & ne affines quidem eius professioni, medicamento efficaci dato, protinus uelut præsenti numine, omni dolore periculoque liberasse ægros. Quamobrem spernendi sunt quidem, qui medicinam spoliare tentant usu medicamentorum, forsan non a' medendo sed a' potentia effectuque medicamentorum ita appellatam. Probandi autem sunt, qui omnimodo succurrere periclitantibus student. Ego rerte aliquoties magnum scientiæ consecutus sum titulum ex usu prospere datorum medicamentorum, multosque ex eadem causa nõ mediocrem gloriam tulisse memini. Est enim hęc pars medicinæ uel maxime necessaria, certe antiquissima, & ob hoc primum celebrata atque inlustrata. Siquidem uerum est antiquos herbis ac radicibus earum, corporis uitia curasse, quia timidum genus mortalium inter initia non facile se ferro ignique committebat. Quod etiam nunr plerique faciunt, ne dicam omnes. Et nisi magna compulsi necessitate ipsius salutis, non patiuntur sibi fieri, quæ sanis uix toleranda sunt. Cur ergo aliqui excludant medirinam de usu medicamentorum non inuenio, nisi ut detegant imprudentiam suam. siue enim nullum experimentum eius generis remediorum habent, merito accusandi sunt, quôd tam negligentes in tam necessaria parte artis fuerint, siue experti quidem sunt eorum utilitatem, denegant autem usum, magis culpandi sunt, quia crimine inuidentiæ flagrant, quod malum cum omnibus animantibus inuisum debeat esse, tum præcipue medicis, in quibus nisi plenus miserirordiæ & humanitatis animus est, secundum ipsius professionis uoluntatem, hominibus dijsque omnibus inuisi debent esse. Idcirco ne hostibus quidem malum medicamentum dabit, qui sacramento medicinæ legitime' est obligatus. Sed persequetur eos, cum res postulauerit, ut militans & ciuis bonus omni modo, quia medicina non fortuna, neque personis æstimat homines, uerum æqualiter omnibus implorantibus auxilia sua, porrecturam & succursuram se polliretur, nullique unquam nocituram profitetur.

Hippocrates conditor nostræ professionis, initia disciplinæ a' iureiurando tradidit, in quo sanctum est, ut ne prægnanti quidem medicamentum, quo conceptum excutitur, aut detur aut demonstretur a' quoquam medico, uideliret longe præformans animos disrentium ad humanitatem. Qui enim nefas existimauerint spe dubia homines lædere, quanto scelestius perfecto iam nocere iudicabunt? Magni ergo ęstimauit nomen decusque medicinę conseruare, pio sanctoque animo quemque secundum ipsius propositum se gerentem. scientia enim sanandi non nocendi est medicina. quæ nisi omni parte sua plene excubat in auxilia laborantium, non præstat quam pollicetur hominibus miserirordiam. Desinant ergo qui prodesse adflictis aut nolunt, aut non possunt, alios quoque deterrere, negando ægris auxilia, quæ per uim medicamentorum frequenter exhibentur. Etenim quasi per gradus quosdam medicina laborantibus succurrit. Nam primum cibis, ratione aptoque tempore datis, tentat prodesse languentibus. Deinde si ad hos non responderit curatio, ad medicamentorum decurrit uim. Potentiora enim hęc & efficaciora quàm cibi. Post ubi ne ad hæc quidem cedunt difficultates aduersæ ualetudinis, tunc coacta ad sectionem uel ultimo ad ustionem uenit. At Asclepiades maximus auctor medicinę negauit ægris danda medicamenta. Quidam enim hoc mendacio etiam pro argumento utuntur. Poteram tamē si uerum id esset dicere, quid Asclepiades senserit, forsitan non omnino in hanr partem animum intendit. Homo sane fuit qui parum feliciter se in hoc negotio gessit. Itaque non deterreor persona, cum re manifesta prodesse uideor, Nunc uero cum tam impudenter quidam de eo mala comminiscantur, quid possum ultra dicere, nisi quodammodo particidium ac sacrilegium eos committere qui hæc dicunt. Ille enim febricitantibus uitijsque præcipitibus correptis, quæ oxypathe Græci dicunt, negauit medicamenta danda, quia cibo uinoque apte interdum dato, remediari tutius eos existimauit. ¶ Cæterum in libro, qui Parasceuòn, id est, pręparationum inscribitur, contendit ultimæ sortis esse medicum, qui non ad singula quęque uitia binas ternasque compositiones & expertas & protinus paratas habeat. Vides ergo quàm non placeat Asclepiadi usus medicamentorum? cui nisi plura ad unum quodque genus uitij medicamenta rompoſita habeat, non uidetur dignus professione medicinæ. Sed ista licentia nomine tantummodo medicorum propter quorundam negligentiam latius processit. Raro enim aliquis priusquam se suosque tradat mediro, diligenter de eo iudicat, cum nemo ne imaginem quidem suam committat pingendam, nisi probato prius artifici per quædam experimenta, atque electo, habeat'ne omnia pondera ac mensuras exactas, ne quid errorum in rebus necessarijs arcidat, Videliret quia sunt quidam, qui pluris alia quàm seipsos æstiment. Ob quod sublata est unicuique studendi necessitas, & non solum antiquos auctores per quos consumatur professio quidam ignorant, sed etiam comminisci falsa de ijs audent. Vbi enim delectus non est personarum, sed eodem modo malus bonusque habetur, disciplinæ ac sectæ obseruatio perit, quodque sine labore potest contingere, & in quo dignitatis atque utilitatis præstare uidetur æqualitas, id unusquisque magis sequitur. Atque ut quisque uult, facit & medirinam. Quosdam enim à peruerso proposito nemo potest mouere, & sane' omnibus permisit liberum arbitrium magnitudo professionis eius. Multos itaque animaduertimus unius infirmitatis sanandæ scientia, medici plenum nomen consecutos. Nos uero ab initio rectam uiam secuti, nihil prius in totius artis perreptione, quàm homini permittitur, iudicauimus. Quia ex hac omnia commoda consecuturos nos existimabamus, non medius fidius tam pecuniæ aut gloriæ cupiditate, quàm ipsius artis scientiæ. Magnum enim & supra hominis naturam duximus, posse aliquem tueri, uel recuperare suam & unius cuiusque bonam ualetudinem, itaque ut cæteris partibus disciplinæ, ita huir quoque, quæ per medicamenta uirtutem suam exhibet, curiose institimus, eo magis quod percipiebamus indies ex usu profectus eius,

quos interdum supra fidem atque opinionem plurimorum exhibebamus. Sed quid ultra opus est proba re, necessarium usum esse medicamentorum? præcipue tibi, qui, quia percepisti utilitatem eorum, idcirco a' me compositioues quasdam petisti. Ego autem memor humanitatis tuæ, candorisque animi tui, quem omnibus quidem hominibus plenissime, mihi etiam peculiariter præstas, non solum quæ desyderas reme dia, uerumetiam si qua alia de expertis in præsenti habui, in hunc librum contuli quem ad te misi. Cupio enim mediusfidius qua possum tuæ in me tam perseueranti beneuolentię respondere, adiutus omni tempore a' te, præcipue uero istis diebus, ut primum enim potuisti, non es passus cessare tuæ erga me pietatis officium, tradendo scripta mea latina de medicinalibus nostro Cæsari. Quorum potestatem tibi feceram ut ipse prior legeres, simpliciterque indicares mihi quid sentires de ijs. Plurimum enim iudicio tuo tribuo. Tu porrò candidissimo animo & erga me beneuolentissimo, dignos nomine editionis, non uerbis sed re probasti, periculumque non minus tui iudicij quàm ego stili propter me adisti, quo tempore diuinis manibus ea tradendo cōsecrasti. Fateor itaque me gratias tibi agere, quod & prius quàm rogareris con summasti amicissimo affectu uota mea, & quod contigit mihi fauore tuo maturiorem percipere studij hu ius mei fructum ac uoluptatem. Ignosces autem si paucæ tibi uisæ fuerint compositiones & non ad omnia uitia scriptæ, sumus enim ut scis peregre, nec sequitur nos nisi necessarius admodum numerus libellorum. Postea autem si & tibi uidebitur ad singula quæque plures compositiones colligemus. Oportet enim copiam quoque earum selectam habere, quoniam reuera quædam magis quibusdam, & non omnes omnibus conueniunt, propter differentiam scilicet corporum & affectionum, quarum initium a' capite faciemus, summum enim & quasi primum locum hoc obtinet, dantes operam, ut simplicia remedia prima quęque ponamus. Interdum enim hæc efficaciora sunt quàm ex pluribus composita medicamenta. erit autem nota denarij pro Græca drachma, æque enim in libra denarij L X X X I I I I apud nos sunt, sicut drachmæ apud Græcos incurrunt.

Alia Epistola eiusdem Cornelij Celsi.

CORNELIVS CELSVS PVLLIO NATALI SALVTEM D.

LECTIS duobus libris compositionum græcis Pulli Natalis, quos misisti mihi ut in latinum sermonem conuerterem, libenter parui tuæ uoluntati, dignos eos existimans quibus operam impenderem, quos plenos utilitatis comperi, alioquin excusassem, ni me propositum haberet nihil non dignum sublimi Romanorum maiestate, de bono medicinæ artis splendidissime scribere, idque perennitati & litteris mandare. Habebit ergo & præsens tempus & futura posteritas, in hoc perpetuæ uoluntatis meæ curæque gratissimum munus, si quidem bona ualetudine nihil est pulchrius. dedi autem operam quantum potui, ut ad uerbum transferrem, quæ in græcis medicinalibus repperi, nec necessariam curam cultus orationis putaui, quia rectius duxi proprietates nominum edere, & rem ueram sub herbarum peregrinarum uocabulis explicare. unum genus fare me translationis de industria declinasse, quo ferè Græci utunrur in medicamentorum scripturis, omnia ad secundam personam dirigentes. Ego uero in usum medicamentorum quæ edidi, ominis boni gratia nullam malui quàm infinitam inserere personam. Admonerem que, nisi certum haberem te non ignorare, me huiusmodi bona utilitatis magis quàm delectationis causa scripsisse. Græci medici pondera medicamentorum ad drachmas redigunt, quæ quia ad denarium nostrum conueniunt, octoginta enim & quatuor in libram incurrunt, pro nota Græcæ drachmæ quæ est figura talis Z, notam denarij Latinam, quam nosti posui, id est hanc ⚹, & ad eius pondus Græcas drachmas rediges. & quando quæ uolui præfatus sum, nunc quæ desideras explicabo.

Epistola Vindiciani Comitis Archiatrorum, ad Valentinianum Imperatorem.

CVm sæpe sacratissime Imperator, humani generis fragilitas falsò de natura sua queratur, aliquando tamen potuimus redditis causis, ostensisque remedijs, uanas & innumeras querimonias refrenare. Nam sicut rudis gubernator turbatum mare sulcans, incertus periculorum, dubius salutis cuncta rimatur, Ita & mortalium natura, quæ perpetua sanitate optat frui, placida quæque desiderat. Sed quia nec mare semper potest esse tranquillum, nec unus in diem uenti spiritus durat, nec securus nauta ratem potest scandere, cum ęquor mole fluctuum tollitur, sic neque mortales possunt semper esse ualidi aut uiuentes, sed pro ætatis & temporis uarietate diuersis morborum aguntur incommodis. Quæ cum ita sint, clementissime Imperator, magna laus est ueterum instituta scrutari, maior uero gloria inuenta seruare. Siquidem illi uiam laboribus suis uirtutibus aperuerunt, nobisque iter intelligentiæ sua sapientia reliquerunt. Vnde cum quidam febribus teneretur, & diu uentris duritia strangulatus, die duodecimo iam morti proximus uideretur, adhibitis ad curam multis, & magnis medicis ut remedium consequeretur, hoc illis summum periclitanti præsidium uisum est, ut per intestinum clysterio ei curatio pararetur. cum ille imminenti

periculo

periculo æstuaret, & ueluti morti proximus curationis etiam extrema deposceret, ego pudoris & reuerentię modum seruans quem cũctis semper exhibui, prospexi ad tempus ne ueluti turpis cura forti uiro adplicaretur. Cum ergo uidissem physin eius, quam de colore collegi, & siccitate uiscerum fatigari eum penitus aduertissem, ilico infuso sale aquam frigidissimam obtuli eius ardori, qui cum desyderio recentis quo cruciabatur, totum quod ei oblatum fuerat, ebibisset, auctores medicinæ magni, qui id spectabant exclamauerunt, occidisti hominem. necdum uox eorunt ab ore manauerat, euestigio eum somnus occupauit sudorque perfudit. Quibus ego præsentibus, clementissime Imperator, tantis sudoris eius abstersioni bus laboraui, ut si dici fas sit, Nilus ex eius corpore uideretur effluere, uerum cum æger expergefactus, recreatum se extinctis febribus, & ab infirmitate leuiorem esse sensisset, uentris etiam cœpit desyderio uehementer urgeri. adlato itaque uasculo omne alui onus quo grauabatur exposuit, ad tam dirum fœtorem, ut omnes qui illic aderant fugarentur, dicentibus egregijs medicis quod omnia eius interna putruissent. Post hæc a' me æger ad balneas mittitur, ut lauacro eius siccitas humigetur. qui perunctus unguentis remediabilibus, cum post balneum uestimenta accepisset, sitire se dixit, statim eum absinthio, in quo libistîcum fuerat decoctum, progressum a' balneo potaui, nequid causationis in corpusculo eius maneret, quo uesica scybalis uel lapidibus per uicina loca meantibus premeretur. Præcepi etiam ei escam fieri de minutalibus porcinis, id est, podocylijs & uentriculo, in quem uentriculum acetum cyminatum modico adiecto lasere mitti mandaui, ut omnino excocta caro etiam ossium duritiam emolliret, ut soluta eorum medulla cum iure ipso absorberetur. non dubium est autem optime Imperator, quod ex indigestione externarum crudissimarumque crapularum, uel superfusa diuersi nimietate uini, repletis & plene tumentibus uenis, potus in uisceribus amarescunt, aufertur somnus, subsequitur calor, atque occultarum febrium pestis, & quædam phrenesis pulsu cerebrum inquietat, uenter durescit, qui iam dudum crudus repletus fuerat exuberantibus cibis, qui dum excoquuntur consumptis quæ humida sunt, inflammationes importunissimas faciunt, quæ adiecta calida aqua amplius necesse est excitentur. Inde ergo uenter durescit, inflatur pulmo, splen distenditur. pinnæ etiam iecoris porriguntur. Quibus coangustatum & coartatum fel exprimitur, quo infuso tingitur corpus & fit luteum. Cum ergo peruenerit ad ea loca uenarum, in quæ pocula hausta descendunt, duo mala iuncta, id est, res acris ac dulcis, cito auferunt animam, sicuti petrarum humidarum sudor igni subiectus cito absorbetur ab igni. petra autem ipsa exusta & concremata, spongia efficitur, unde calx uel gypsum conficitur. ita calore febrium excoquitur uitium cruditatis, ciborumque congestio. Quibus consumptis & exhaustis, frigida sine dubio superfundenda est ne penitus arescant. Nam nimirum ęstimas o bone Imperator, calidam & frigidam mortalibus inclusam esse corporibus cum singulæ res propriam habeant naturam. Ignis ignem, aqua aquam desiderat. sed ad horum iungendam societatem siue temperantiam procurandam, siluarum materies, lignumque deposcitur, quod & nutrit ac suscitat & rapit ignem, & frigidam uertit in calidam. sed non ita in nobis est coæquandum. Accipe igitur serenissime Imperator, quod conueniens nobis putetur exemplum, thermarum scilicet ab se calidarum mixtio temperata, ubi nec ignis uidetur, nec lignum suggeritur, nisi uapot solus sponte conficitur, & aer calidus sine labore sentitur. nonne duo unum sunt? & diuersa atque contraria inuicem prosunt? diuina prouidentia salubri permixtione ac temperie procurata, nonnullam corporibus abluendis sanitatem præstant, competentemque medicinam præbentes, uarios languores a' corporibus mortalium pellunt? Hæc cum ita sint, nihil aliud reor mortalibus præbendum, nisi id quod cum infirmi essent desiderauerunt, & oblatum sibi profuisse senserunt. His ergo utamur quibus sumus bene experti, & quorum beneficio consecuti sumus optabilem sanitatem. Nam similiter quidam cum oculorum lachrymantium reumate carere non posset, productus est in medium conuentum multorum spectantium medicorum. Qui cum inspectus ab ijs fuisset, dixerunt ei palpebras incidi debere. comburi etiam hemicranium & raso capite uenas secari, quod Græci arteriotomon dicunt, imponi etiam escharas, & cum iam omnibus locis debilitatum & cauterizatum caput haberet, nihilque ei tormenta, quæ desiderio sanitatis patienter tulerat profuissent, deflebat omnibus infelicitatem suam. In ultimum hæc ab egregijs medicis inuenta curatio est, ut cum dexter oculus lacrymam funderet, uena ei dextri brachij laxaretur, cum sinister similiter in sinistro brachio fieret. Quod cum pati cœpisset infirmus, flens & gemens illud Catonis sæpe dicebat, corporis exigua medico committe fideli. Ego autem dico & perito. Restiti igitur ijs nec laxari uenam permisi, magnoque silentio facto auctores nostros in medium protuli ac recitaui, dixique ad eos: Si ex multifario tormentorum genere miserandus iste uel unam medelam fuisset adeptus, merito uos pateretur, sed cum, neque inunctione, neque incisione, neque combustione, inundationem lachrymarum reprimere potueritis, cur indocte uenas ei laxari præcepistis? cum hic iam semianimis, tusionem ipsam ferri perhorrescit. Vnde reddite mihi sapientissimi uiri hodiernæ causas curationis, cur fuerit desuper oculus incisus, cur rasum caput, cur meacula exusta uenarum, meatus enim irrigatio si uenerit ad ea loca in quibus habebat receptaculum collectionis suæ, quo impetu exinde descendebat deorsum, recurrens rursum ad fontem cerebri, ibique coangustatus cum feruere cœperit, uerendum est ne perforans cutem, ac pertundens cratẽ capitis, generet in eo uitia diuersa. aut ne iterũ per aliquã uenarũ erumpat ad aures, faciatque hominem surdũ, totũ oppilans auditum, aut uermes in auribus generet, uel naribus polypos nutriat. aut oculis ægilopia excitet, aut dentibus sit molestus, & faciat hominẽ oris fœtidi, atque corrupti, uel quod maxime cauendũ est, ne per uuę destillantis, aut exulceratæ uitiũ ipsa musicę hominis corrupta languescat, pulmonique & stomacho plagã inferat, lumbos quoque renesque dissoluat, & incipiat humor noxius p inguina

& coxas,& crura decurrens,facere contractiones talorum atque neruorum, paulatimque auferat gressus, totoque organo tabescente, uideamini potius consumpsisse hominem quàm curasse, cum uere uiolenta morte uideatur de hac luce migrare. Nam si ceparum acritudo aliquotiens nobis non manducantibus,nostris tamen oculis molesta est,aut sinapi,ubi & mel miscetur,leniri penitus non potest, sed calore eius commotum cerebrum ita desudat,ut oculos & nares acer humor infestet, quid putamus illi patiuntur,quibus circa oculos cura rursus aut igni adhibetur aut ferro ? quare imperator fidem nostris auctoribus adhibentes,non credamus,quibuscunque medicinis,nec uulneri uulnus superponendū putemus, sed ita ęgris remediū porrigendum esse credamus,ut neque grauibus tormentis,neque intolerabili medicinæ curatione crucientur. Plura ergo de obseruatione medicinæ pietati tuæ ac posteris tuis,digna memoria tradidi,quæ homines docti de expertis remedijs prodiderunt,quæ tua diuina serenitas oro suscipiat,& ad memoriam cæteris relinquat.

Incipit ad capitis omnes subitos & diutinos, & multiplices dolores. Cap. I.

Ad capitis dolorem etiam in febri,primis diebus incommodi. serpylli — I. rosæ aridæ — II. incoquuntur cum duobus sextarijs aceti acerrimi, donec ad dimidias perducantur. inde sumitur cyathus, & duobus rosę cyathis bene commiscetur,frequenterque curatur ex eo caput,ubi enim incaluit quod infusum est,nisi recens adijciatur,nocet. Item prodest eodem modo ruta per se uel cum hederę baccis decocta, & capiti tepide infusa. Polygonos quoque herba,quæ latine sanguinaria dicitur,& menta multis profuit eadem ratione decocta,& capiti tepide infusa. Dolorem capitis leuat spondylion,& agni semen, & platani pilulæ,similiter aceto incoctæ,rosa quoque duplici mensura,simplæ aceti commixta, sicuti & polygonos superius dicta debet excoqui,id est,ea quæ sanguinaria dicitur. cum autem plurimis diebus manserit dolor capitis,tum omnium supradictorum oportet uncias singulas sumi, iisque admisceri lauri baccarum, castorei,nucum amararum,pulegij,sambuci foliorū,uncias singulas,& in aceti sextarijs quatuor decoquere ad dimidias,& eodem modo rosa admixta dupliciter,sed non tam frequenter caput curare. Ad omnē capitis dolorem efficaciter prodest medicamen tale. crocomagmatis — I. aluminis scissi,uel gallæ — I. hæc teri ex acri aceto,& rosa duplicis ponderis uicissim adiecta oportet,usque dum mellis habeant spissitudinem,atque inde frontem, & utrinque tempora oblinere. Ad capitis dolorem, cum inueterauerit, bene facit hæc compositio. myrræ ✻ I. croci ✻ II. amygdalarum amararum ✻ II. rutæ uiridis. ✻ III. spondilij & panacis ✻ singulos,lauri baccarum ✻ III. serpylli ✻ II. castorei ✻ I. teruntur hæc omnia cum aceto,& fiunt pastilli,cum opus est diluuntur aceto & rosa in mellis spissitudinē, atque ita frons & tempora oblinuntur. Permanente uero capitis dolore, materiam quoque humoris oportet detrahere ex eo per nares,uel per os,quæ res etiam auriculam uel dentem dolentibus prodest, nec minus ijs quibus subitę uertigines obuersantur,quos scotomaticos gręci dicunt. item comitiali morbo correptis prodest,sed & caligine impeditos ex magna parte leuat. debent autem ij homines pridie abstinere,& superioribus diebus aquam potare. per nares ergo purgatur caput, ijs rebus infusis per cornu, quod græce rhinenchytes uocatur. hederæ succo per se uel betæ succo cum exiguo flore æris,uel cyclami nis succo mixto lacte aut aqua,pari mensura. bene detrahit e' naribus liquorem & hęc compositio. salis, nitri,aceti,olei ueteris,mellis,singularum rerum denarios binos,cyclamini,succi staphidos agrias,quam herbam peduncularam,quòd eos necat,quidam appellant,singulorum denarios binos. hæc in unum mixta, naribus per cornu infunduntur,uel pinna longiore nares interius perfricantur. cum satis uisum fuerit fluxisse humoris aut sanguinis,ut reprimatur aqua frigida pura nares diutius oblui oportet,uel croco macerato in eadem pridie.

Sed si per os magis detrahere humoris materiam uisum fuerit,quia non sine tormento quodam per nares ea deducitur,suadebimus pyretri radiculam commanducare,atque subinde hiantem pati fluorem saliuæ. uel uuam passam cum piperis albi totidem granis dabimus commanducandam,& expuendam, æque enim & hæc deducunt pituitam. bene facit & sinapi, ex aceto tritum, sed non excastratum gargarizare, trium cyathorum mensura admixta mellis libra una. detrahit enim & hæc compositio largiter pituitam.

Cum uero diu caput dolet & adtonderi pressius & adradi prodest,ut possit diutius fricari,& aqua calida foueri pura uel lauro incocta,quo tempore etiam sternutamentum concitare nō alienum erit hoc medicamento quod ex ijs rebus componitur. ueratri albi,castorei,struthij,quod est radix lanaria,piperis albi, singulorum denarios singulos. hæc contusa tenuiter forato cribro transmittantur, cum opus fuerit per pinnam, aut calamum scriptoriū naribus insufflentur,uel spicillo tincto in aqua & excusso, naribus inijciuntur,proderit autem ad sternutamentum etiam per se contusum, & eadem ratione iniectum ueratrum album,linguam enim siccam & aridam sternutatio statim inundat.

Capitis dolorem quamuis ueterem & intolerabilem protinus tollit,& in perpetuum remediat torpedo nigra uiua imposita ei loco qui in dolore est,donec desinat dolere,& obtorpescat pars, quod cum primum senserit qui dolet,remoueatur remedium,ne sensus auferatur eius partis. plures autem parādę sunt torpedines eiusdem generis,quia nonnunquam uix ad duas tresue respondet curatio,id est,torpor, quod signum est remediationis.

Ad capitis dolorem factum ex perustione prodest rosæ bonæ succus infusus capiti, sed cum succo de moris facto pari mensura admixto.

Ad capitis

Ad capitis dolorem factum ex perfrictione satis prodest oleum irinum cum serpyllo & exiguo aceto infusum,magis autem si aut iridis radix aut peucedani succus prioribus admixtus fuerit . prodest & ruta cum oleo irino & exiguo aceto cocta,& tepide infusa capiti,nec minus prosunt folia lauri cum irino oleo & exiguo aceto trita & infusa capiti.

Ad capitis dolorem factum ex uino nimio prosunt quidem & ea quæ diximus proficere ad capitis dolorem ex perustione factum.prosunt & rutæ folia trita cum aceto admixta eis rosa,& nuces amaræ eodē modo.faciunt & agni folia quæ nascuntur in uirgultis,quibus Græci pro uiminibus utuntur , eademque lygus appellant,cum iridis aridæ radice trita,mixta eis rosa atque aceto.

Ad capitis dolorem factum ex ictu aut casu e' sublimi , prodest rosa & irinum oleum aceto decoctum, item rosæ aridæ folia macerata prius passo,deinde cocta atque trita,& ita imposita,simili modo prosunt,& sertula campana similiter facta prodest,uel myrti folia tenera ex uino trita cū myrra,& pulegium ex uino tritum,& mala cydonea uino cocta & trita atque imposita capiti plurimum prosunt.

Medicamentum quod repellere possit ea quæ ad caput redundauerunt,castorei uictoriati tertiam partem,sphondilij ✳ I. nucis amaræ ✳ X. rutę folia ✳ I I. sili massaliotici ✳ I I. cum aceto prius hæc teruntur diligenter,deinde rosæ admiscentur.

Ad diutinos capitis dolores,salis integri mensura quantum manus plena cōprehendere poterit,coquitur ex oleo superfuso,ita ut superet salem,deinde cum omnino nihil incurrerit de sale asperum, perungitur dolens capitis pars hoc oleo,superque lana succida eodem oleo tincta imponitur . Sertulæ campanæ coronæ quinque ex passo & aqua frigida pari mensura coquuntur donec permadescāt, tunc teruntur,admiscetur que opij quod satis sit,uel papaueris lacryma quæ sopora a' quibusdam appellatur , ad uictoriati pondus adijcitur.ex ijs pannus quantum satis est linitur,& utrinque tempora tinguntur. Ad capitis dolorem omnem efficaciter prodest,baccarum lauri denarij semissis. scamoniæ I. croci uictoriati pondus.teruntur hæc optime ex aceto & rosa,cum opus est dolens pars capitis perungitur.hoc medicamentum successus mirificos habet. Ad dolores capitis puerorum,maxime eius partis quam bregma Græci appellant.lini semen tritum ex aqua imponere oportet,uel oliuæ folia tenera trita cum uino,adiecto uiridi oleo,simili modo superponere:uel opij quantum fabæ ægyptiæ magnitudo est,& salis duas partes,& pulegij partem unam terere oportet cum aceto , deinde adijcere ungentum supra scriptum , & sic perungi dolentem partem capitis. Ad ulcuscula in capite similia mammarū capitulis , ex quibus sanies manat,radi caput oportet,& ex nitro lauari.furfures quoque ex melle coctos imponere utile est, uel bulbos scillæ ex aqua coctos,ita ut aluminis liquidi tantundem ponderis ammisceatur,& sic caput illinatur. Ad ea quæ feruescunt in capite cum rubore,lini semen contusum, & melle consparsum imponendum est. Ad capitis dolores in febri.rutæ siluaticæ seminis,uel rutæ noditis radicis , ex qua rhus nascitur,myrræ,pyrethri,aphronitri,salis ammoniaci,piperis longi , hederæ albæ foliorum uel baccarum, bdellij,galbani,balsami,iris illyricæ,singularum specierum denarios denos. castorei denarios quatuor.balani unguentariæ ✳ I I. rhamni ✳ X. trita omnia in unum conijciuntur cum aceti scillitici quantum sit libra una.sed ita temperabitur medicamen donec spissitudinem mellis recipiat , atque ita reponetur in uaso fictili.& cum opus fuerit inde sumetur quantum satis sit,quod in linteolo bene tenero spisso inlinatur,perunctumque rosaceo modico,imponetur.

Si uastior fuerit dolor capitis,medicamentum tam spissum fiat infrascriptum,quàm est emplastrum, & linteolo denso imponatur : agni seminis & peucedani radicis . ✳ IIII. iridis ✳ I I. aceto prius maceratas has species excoques uel contundes , & rosa dilues, atque ita raso capiti impones. Ad uehementes fœminarum capitis dolores , & suffocationes quæ de uulua ueniunt , quod genus ualetudinis Græci hystericen pniga uocant , & ad eos qui caduci appellantur , & ad freneticos , & qui uertigines habent . sphondylij denarios sex . castorei ✳ V I . peucedani ✳ I I . nucum amararum ✳ V I . hæc cum aceto & rosa bene trita & permixta capiti infunduntur . Ad diutinos capitis dolores , etiam ueternosos quos græci lethargicos uocant , & phreneticos , & ad omnia uitia quæ circa caput generantur , etiam ad podagram . ceræ ✳ L X X X I I I I . olei ueteris ✳ LXXXIII . aluminis fissi ✳ V I . glutinis taurini ✳ X . peucedani ✳ X X . casliæ ✳ X . resinæ terebinthinæ ✳ X X . picis liquidæ ✳ X . galbani ✳ X I I I I . aloes ✳ X V I . taurinum gluten cum aceto ad ignem soluitur.peucedanum & caslia uino macerata conteruntur & taurino glutini commiscentur : cætera ad ignem liquidata dum calent suprascriptis admiscentur . Quæ bene subacta manu reponuntur : cum opus fuerit pōdus inde denarij sumitur,& dilutū aceto atque rosa capiti infunditur , sed melius facit hoc medicamētum linteolo inductū raso capiti impositū. Ad capitis dolorē sine febri bene facit de experimēto capitis derasio,aquę potatio,cibi abstinētia,uētris solutio. sed tū etiā rosa atque aceto curādū caput . pdest etiā detrahere pituitā,sinapi aut hyssopo ex passo decocta. itē herbę peduncularię semine,quā græci staphida agriā uocāt,trito cū pipere et melle,oleo admixto,aut ipsius herbę pedūcularis semine p se melle admixto.

Permanente autem diutino capitis dolore,prosunt ei huiusmodi perunctiones . ruta cū aceto & oleo calefacto . iridis radix cum aceto . salicis folia trita ex aqua. serpyllum aceto tritum & inferuefactum cū oleo & aceto . Millefolium quod græci polygonon appellant cum ruta tritum , admixto aceto & oleo . nuces amarę purgatę tritę cum aceto & oleo , ita ut hęc interdum uelut cerotum cum linteo fronti superponantur . similiter prodest & ruta syluatica trita cum aceto & oleo quasi cerotum fronti superposita . aut agni albi semen ex posca tritum . aut ocimum uiride uel semen eius ex aqua tritum

&impositum, aut hederę albę folia quatuor cum aqua mulsa, aut git, quod græci melanthion uocant, eodem modo fronti impositum aut naribus iniectum prodest. Ad torridam aut constrictam cutem capitis bene facit castoreum, & balsamum, & peucedanum, incoctum simul & seorsum in uaso cum aceto & cum oleo capiti infusum. Faciunt etiam huiusmodi medicamenta capiti superposita quæ Græci cataplasmata dicunt. iridis radices contusæ * V I. & pusillum rosæ siluaticę seminis cum farina hordeacea cocta, aut feniculi radices similiter coctæ cum farina hordeacea. Prodest etiam ad nimios dolores capitis constrictio eius per fasciolam non nimium latam, ita ut ea per mediam frontem & utraque tempora circundetur. bene facit & fomentum per spongias molles aquæ calidæ, decoctis in ea prius lauri folijs & capitibus papaueris adhibitum. & unctio capiti facta ex folijs lauri & agni & populi, tritis cum aceto & oleo. Ad ulcera quæ in capite efferuescunt cum humoris manatione prodest aqua calida bis ter ue die per spongiam sæpius super ulcera expressa, quod Græci catantlesin appellant. Perunctiones autem quas Græci synchrismata uocant & ea quæ superposita dolentibus partibus ijdem cataplasmata appellant, eiusmodi prosunt. folia salicis ex aqua trita, aut uitis albæ radix aqua pura cocta, aut lenticula ex aqua cocta aut asparagi radices ex melle coctæ. Ad capitis dolorem, folia lauri uel baccas uel florē terere oportet cum aceto & irinum oleum illis admiscere, atque ita caput naresque perungere. Facit & iridis radix cum malo cydoneo cocto ex aqua pariter imposita. Ad omnem capitis dolorem inter initia prosunt aquæ refrigerantes, & repellunt eum, interdū admixto pane, uel polentę polline consperso aceto. Plantaginis quoque succus, & rubi, aut lentisci, aut millefolij, aut herbę urceolaris, aut rhus syriaci, aut maciæ, quam Græci anagallida appellant. item mentæ succus, uel intiborum, uel myrti, uel staphidos agriæ infusus capiti plurimum prodest. Ad diutinos capitis dolores prodest infusum capiti oleum uetus cyprinum uel irinum cum peucedano, sphondilio, & castoreo. imponi autem statim oportet lini seminis farinam & hordeaceam in unum coctam ex posca, sed postea prodest impositum cerotum ex cyprino oleo factum cum ruta. Item benefacit cerotum ex irino aut syriacino oleo cum butyro dummodo calefacto medicamine caput perungatur. Opobalsamo autem cū serpyllo & rosa uel peucedano prodest etiam lethargicos perungi. Ad omnem capitis dolorem benefacit centaureæ tenuis succus cū aceto calido infusus capiti. Ad capitis molestum & diutinum dolorem medicamina infra scripta facies, hederæ nigræ folia trita admixto aceto, oleo, uino, æquis portionibus quod sufficiat in uasculo quolibet feruere facies, ac postea frontem & tempora lines. Cicutę folia aut si folia non fuerint radicē eius teres & fronti inlines, aut in saccello lineo ad frontem suspendes. Aloes ʒ V I. croci ʒ V I. gummis ʒ V I. albū oui & cocleas minutas numero V. hæc uniuersa conteres in mortario marmoreo, & aceto admixto fronti inlines. Rasinē pastæ quod in magide adhæret ʒ V I. & cretæ ʒ V I. & bulborum incoctorum ʒ I I I. tritos & medullam siue uitellum oui gallinacei, conteres pariter ex aceto, & fronti inlines. Muris cerebrum tolles & in uinum mittes, ac maceratum & tritum fronti inlines. Euforbij ʒ I. croci ʒ V I. permisce cum aceto, & pariter bene tritum fronti inlines. Hederæ succus densus fronti & temporibus inlinitur, & cum siccatus fuerit iterum inlinitur, quo facto dolori capitis potenter subuenitur. Ad compescendum capitis dolorem, pollinem thuris cū uisci scrupulo pariter fronti inline. quod si dolore medium caput findi uidebitur, hederam contunde, ac succum eius oleo rosaceo misce, & cum linteolo mundo fronti inducito, tempora quoque ex eo & nares perunge, quod si grauior dolor fuerit, etiā cerebro superfunde. ⸢Limaci calculum quem in capite habet tolle, quod nō facile facies, nisi ei dū in uia repit caput subito abscideris, quem lapidem quamdiu tecum habueris nunquā ullum dolorem capitis, nec senties nec patieris. Lauri baccas numero quinque ex aceto contere, aut septem pilulas stercoris caprini ex aceto tere & fronti inline. Herba in capite statuæ cuiuslibet nasci solet. ea decrescente luna sublata, capitique circumligata, dolorem tollit. hemicraniæ etiam efficaciter medetur, si in panno rufo lino rufo ligata capiti uel temporibus alligetur. Radicem atractylidos herbæ quam nostri carduum uocant, uel eius ramum, uel florem acia ligatum & capiti circundatum, dolori eius mederi constat. Nec minus herbam polygonon quam rubiani uocamus, circundatam capiti dolorem tollere experti sumus. Ramus spinæ albæ alligatus capiti efficaciter medetur. Sinapi quoque cū ruta & aqua tritum & ad mellis crassitudinem redactum. Corona ex herba hierabotane, quam nos uerbenam dicimus, facta, capitique imposita dolores tollit. Cucurbitæ uiridis ramenta cerebro imposita, infantibus quoque, qui ex dolore capitis nauseam patiuntur, ualidissime prosunt. Herba strumus contrita & cum oleo permixta impositaque temporibus, & toto corpori cum ipso oleo perducta, incredibiliter & capitis dolorem tollit, & languorem si quis fuerit corpore discutit. ℭ Radix cupressi tenuis capiti circundata dolorem eius leuat. Baccæ lauri impari numero contritæ, & oleo adiecto calido fronti impositæ prosunt. Oleum ex nuce iuglande quæ manducatur expressum subitum capitis dolorem, si eo perfricetur, mire compescit. Malum cydoneum, palmulæ quinque, papaueris caput unum, dempto semine, usque ad quatuor cyathos cum aqua ad tertias decoctum & cū mulsa aqua potui datum, ualde prodest. Folia mali punici diligenter contrita, & deinde succus eorum uel ipsa oleo permixta, potenter etiā inueteratos dolores persanant, si inde adsidue frons & tempora perfricentur. Cum intrabis urbem quamlibet, ante portā lapillos qui in uia iacebunt quot uolueris collige, dicens tecum ipse, ad capitis dolorem te remedium tollere, & ex ijs unum capiti alligato, cæteros post tergum iacta, nec retro respice. Creta quæ cimolia appellatur cocta ex aceto, fronti imposita potenter medetur. Sal cum ruta tritum adiecto melle fronti inlitum, certissimum remedium est. Fæcula qua infectores utuntur si spondam lecti priorem qua uir cubat perunxeris,

& sponda

& ſpondæ medio inligaueris,dolores capitis remediabis. Ex eadem aqua de qua bos aut aſinus biberit paulum ſumptum & potatum tollit efficaciter capitis dolorem. Porri ſectiui ſuccum coclearia duo,& unum mellis,permixta ituro dormitum uel in nares uel in auriculam tepidum infunde,ſtatim proderit. Pollinem ſiliginis admixto oui albo,& quidpiam ſalis confricato,& fronti inlinito,& faſcia ſuper ligato,mirabile eſt. Anethum ita ut de horto collectum fuerit decoquitur ex oleo, & ſuccus eius capiti infunditur.

Si de capitis dolore difficilis ſomnus ſit,amygdalino oleo caput perungi oportet. Si de ſole caput doleat,cupreſſi ſolia contrita cum polenta de hordeo,uel amygdalis, & ſucco portulacæ fronti inlinuntur. Magnetes lapis qui antiphyſon dicitur,qui ferrum trahit & abijcit, & magnetes lapis qui ſanguinem emittit,& ferrum ad ſe trahit,collo alligati aut circa caput,dolori capitis medentur. Expertum eſt mihi pulegium in oleo coquere,eoque frontem & tempora & cerebrum perungere. Glebulas de limine uel ipſo cardine eraſas cum aceto ſimul permiſce eoque luto frontem inlines,quo caput confeſtim grauiſſimo dolore releuabis. Terra uiua in ouum mane coniecta,& ſub lectum ad caput conlocata unice prodeſt. Duo folia lauri circũciſa rotundabis, reſinaque terebintina glutinabis & utriſque temporibus adfiges,niſi reddita ſanitate non decideut. Hirundinum pulli lapillos in uentriculis habere conſuerunt,ex quibus qui albi maxime fuerint,ſi in manu etiam ſinguli teneantur aut circa caput lino nectantur,ueterrimos & diutinos capitis mulcent dolores,niſi contactu terrę lapillorum potentia minuatur. Cornicis cerebrum coctum & cibo ſumptum graues & inueteratos dolores capitis effectu mirabili pellit. Vulturis cerebro paululum cedri,ſi immiſcueris,& nares inde intrinſecus caputque perfricueris,omnes dolores ſtatim minues.

Ex quacunque cauſa grauedinem capitis exortam quæ intempeſtiuum concitet ſomnum, ſine dolore diſcutit,ſi quis impetigines in aſini cruribus naturaliter natas detrahat,eaſque in ſcobẽ delimatas,immixto aceto naribus penitus obſtipet. Si dolor ex cerebro gignetur,hederæ folia ſeptem & nucleos purgatos ex perſicis ſeptem,ex oleo & aceto decoques,pariterque conteres,atque inde tempora & frontem dolentis obduces. Ruta trita aceto & oleo roſaceo mixta,mirifice dolorem capitis auertit, cerebro uel temporibus infuſa. Caput ocimi tritum cum roſaceo oleo aut myrteo & aceto,fronti rectiſſime imponitur. Serpyllum decoctum ex aceto & tritum recte imponitur temporibus & fronti. Corona de puleio prodeſt capiti impoſita,ſi terram non tangat. Si difficilis ſomnus eſt ex dolore capitis,oleo amygdalino caput ungere oportet & tempora, nucleorum uero perſici farina cum melle & aceto fronte inlita prodeſt, nuclei quoque amygdalini triti utiliter imponuntur. Etiam in febribus baccæ lauri impari numero in oleo contritæ & capiti inlitæ,ſanant dolorem. Hederæ folia molliſſima trita ex aceto & roſaceo aduerſus omnem dolorem fronti inlinuntur. Panaceæ radix in oleo conteritur, & deinde capiti inſtillatur. Oſſa de capite uulturis alligari prodeſt capiti dolenti. Gallinaceus pullus incluſus abſtinetur nocte & die,deinde eius gallinacei pluma uel criſta alligatur ad collum aut dolentis caput, ac ſtatim medetur. Surculus ex nido milui puluino dolentis caput ſuperpoſitus prodeſt. Murenarum pellium exuſtarum cinis ex aceto fronti inlitus prodeſt. Cocleæ matutinũ rorem paſcentis caput arundine pręciditur,& in linteolo licio alligatur,colloque ſuſpenditur,cõtinuo medetur. Fracto capiti tela aranei ex oleo & aceto impoſita non recedit niſi ſanauerit. Corni ceruini exuſti cinis inlitus fronti ex aceto & roſaceo prodeſt.

Lanam ouiculæ de inter femora uelles & combures,& in aceto intingues & ſuper tempora dolentis ligabis. Lanam arietis de fronte uelles,& combures in operculo ollæ nouo, & in mortario confricabis,atque ex aceto fronti inlines. Sertulæ campanæ faſciculum ex aceto decoques, & fronti inlines. Caput ſi dolere cœperit,ouo cum melle mixto in balneo laua,ſtatim ceſſabit dolor. Intybi contuſi ſuccum oleo roſaceo,& aceto acri,æquali menſura mixtum, capiti laborantis infunde. Betæ nigræ ſuccus temporibus dolentis impoſitus,mirum remedium eſt. Serpyllum in aceto decoctum fronti laborantis infunde, uel temporibus imponito. & ſi ſomnus difficilis eſt, oleo amygdalino caput perunge. Rutam uiridem tritam cum aceto acerrimo & oleo roſaceo,æquali menſura,toto capiti laborantis infunde. Lauri baccas XXXV. piperis grana XXXV. tere,& tritas cum ouo albo temperabis,& fronti impones. Oſſa de perſicis etiam duracinis franges,& nucleos eorum colliges & ſiccabis in umbra & cum neceſſe fuerit cum oui albo temperabis & fronti ſuperimpones. Caput ſi quis ſic doluerit ut medium findi uideatur,hederæ contuſæ ſuccum per linteolum delicatum mundum exprimat & oleo etiam roſaceo admiſceat, & ſic frontem & tempora perungat, & cerebro & naribus inde & auriculis infundat. Caput ſi ex frigore doluerit,ungentum irinum cum oleo laurino miſce, & calefactum cerebro ſuperfunde & inſuper lanam unctam circa caput pone. Si cui nulla de cauſa ſubito caput & tẽpora doluerint,myrra ex uino craſſius trita tempora oblinat, uel fabã freſam in aqua prius maceratã,poſtea in uino decoctã tritãmque inlinat fronti uel baccas lauri impari numero cõterat prius,deinde admixto oleo diligentius terat,adinſtar collyrij,& poſtea in futili calefaciat,eoque caput perfricet. Purgatio aũt capitis,ne ſupra ſcripta naſcãtur,utiliſſima fertur hęc,ſi hyſſopi aut origani ſummitatibus cõtritis, & ex mulſę aquę cotyla dimidia coctis,os adſidue cõlueris. Capitis ulcerationes ſanãtur, ſi ſucco de beta e radice expreſſo caput in balneo pfricetur. Si cui in capite tubera naſcuntur,cupreſſi baccas uirides in uino decoctas tritas tuberibus adponat,ita ut per dies quinque in capite alligatum & ſignatum medicamen maneat,poſt diem quintum ſoluat ac renouet,& hoc ſi neceſſe fuerit ter aut quater faciat, intra diem uiceſi-

mum persanabit. Brassicæ succus naribus infusus capite purgato, dolorem quoque eius efficaciter adimit. Radix pyretri in sole diu commanducata, etiam pituitam expellit. Hiera maior faciens ad capitis nimium & ueterem dolorem, & ad phlegmata spissa & constricta laxanda & prouocanda, ex calida aqua ieiunis data, ad spleniticos ex posca, ad hepaticos ex uino græco, ad accessiones quotidianas ante suspitionem datur ex muria, quia & uentrem temperat, maxime prodest etiam melancholicis & scotomaticis, danda autem omnibus ieiunis & bene digestis ad modum nucis auellanæ, quæ constat ex speciebus ijs, stichados — I. ℈. VI. agarici — I. ℈. VI. colocyntidos, id est, cucurbitæ quod habet interius molle inter semina siccatum — I. ℈. VI. opopanacis ℈ XV. sagapeni ℈ XV. petroselini ℈ XV. aristolochiæ rotundæ ℈ XV. piperis albi ℈ XV. cynamomi, spicæ nardi, myrræ troglodytis, folij, croci, uncias singulas, mellis uero optimi despumati tantum mittes quantum sufficiat pulueri specierum suprascriptarum colligendo ad spissitudinem congruentem, deinde confectum medicamen in uasculo uitreo aut fictili sub signaculo reponatur. Cupressi tenuissimi radice caput coronatū dolorem breui ponit. Pulegij florem destringes & teres ex aceti cyathis duobus, adijcies rutæ tantundem quantum pulegij, & unam cepam, & salis bolum. cum omnia trita erunt, adijcies olei boni cyathum, & tenuiter subcoques, ac bene permiscebis, atque aduersus pilos caput ex eo diligenter perunges.

Ad omnes dolores hemicranij & heterocranij subitos & diutinos. Cap. II.

Hircinum fimum tritum cum aceto scillitico misce, & fronti & temporibus inline. hoc ad dolorem hemicranij sedandum etiam in perpetuum prodest. Tus, & myrram, & ouum teres simul, & fronti induces uel temporibus, subitus cum hemicranij dolor fuerit. Laser cyrenaicum cū aceto tere & inline frontem cum temporibus. Hemicranium statim curant uermes terreni pari numero sinistra manu lecti, & in limine cum terra de limine eadem manu triti, & cum aceto optimo eadem manu fronti uel temporibus inliti cum dolor urgebit. Fimum uel cinerem cocleatum & granum sinapis cum aceto ad ternos scripulos miscere, & temporibus inlinire prodest. Herba strumus & stercus murinum contrita, & ex aceto fronti inlita, celeriter dolores etiam heterocranij abolent. Officula in capite porci duo naturaliter forata inueniuntur, id est unum in dextera parte, & aliud in sinistra, quæ reperta & reposita, & cum opus fuerit licio suspensa, medelam capiti prout inuenta sunt præstant, id est dextrum dexteræ parti, & sinistrum sinistræ, sed præter te & ægrum officula tertius non contingat, quæ ad hanc necessitatem colligi diligenter & seruari debent. Piperis grana XXI. murini fimi pilulas XXI. sinapis quantum tribus digitis possis tollere, teres & aceto acri ad ceroti modum permiscebis, & ita fronti impones, & aluta desuper teges. Laseris granum medicinalibus digitis auri inijce ex ea parte qua caput dolebit, statim proderit. Herbę meliloti interiora, & oui cocti uitellum cum uino modico tere diligenter, & inde hemicraniū uel tempora quæ dolebunt inline, confestim sanabis. Pampinum continuò de uite lectum cū oleo coques atque simul tritis diligeuter tempora inlines. De muris fimo pilulas septem teres, & cū aceto fronti uel temporibus dolētibus inlines. Si uir aut adulescens aut infans hemicraniam patietur, obseruet ut semper luna septima, & septima decima, & uicesima septima se tondeat. mirum remedium habebit, neque curet si dies martis aut saturni in has lunas inciderit. Heterocraniam siue hemicraniam discutit hæc cōpositio, gallæ syriacæ — III. crocomagmatis — III. aloes — III. sed gallas prius tundes & cribrabis, tum cætera similiter tunsa & cribrata miscebis, idque medicamē in pyxide conditū seruabis, cumque usus exegerit ex aceto temperatum parte frontis quæ dolebit impones. Terrę ægyptiacæ partes duas, crocomagmatis partem unam cum aceto diligentissime ac minutissime contere, & partem quæ dolebit inlinito. Opij — I. colophonij — I. myrræ — I. hyoscyami — I. peucedani — I. anethi — III. crocomagmatis — I. seorsum hæc tundes, & cribrata in mortario diutissime cōteres, & ex aceto optimo de hoc puluere collyria formabis, cumque opus fuerit, in cote ex aceto teres, & spissum parti frōtis & temporum quæ dolebit ante diligenter detersæ frequenter induces. Grana hederæ & serpyllum pari pondere teres ex aceto, & inde totum uerticem perfricabis. Baccas lauri ex aceto tritas adiecto oleo fronti impones aduersum heterocranij molestias. Peucedanus herba trita & ex aceto & oleo fronti inlita heterocraniam statim sedat. Herba uel hedera in capite statuæ cuiuslibet nasci solet, ea si in panno rufo acia rufa, uel lino rufo ligata, capiti uel temporibus alligetur, mirum remedium hemicraniæ, uel heterocraniæ præstabit. Nouem grana piperis in uinò optimo teres, atque ex eo frontem & tempora inlines in ea parte capitis quæ de hemicrania dolebit. Succum de allio in eam aurem ex cuius parte dolor hemicranij fuerit infundes.

Ad uertiginem capitis. Cap. III.

Ad uettiginem capitis quā Græci scotoma uocant, peucedani ⚹ II. castorei ⚹ I. spondilij ⚹ I. baccarum lauri purgatarum ⚹ I. terentur hæc omnia diligenter, & ex ijs componetur medicamentum, quod cum opus erit admiscebitur ei rosæ & aceti quod satis sit, est enim hoc mirabile medicamentū. Cerebri dolores ex quibus etiā subitæ uertigines oriuntur discuties si planta ulmea caput circūligaueris, atque coronatus ita triduo dormieris, expertū est. Veteres dolotes capitis & uertigines cito emendabis, si betæ

nigræ

nigræ ſucco tempora perlinas,idem præſtat intibi ſuccus ſi cum roſaceo oleo & aceto mixtus caput illinatur. Ad uertiginem abolendam efficaciſſimum eſt, ſi abrotonum tritum in uini potione tepidum bibatur,uel cum oximelle non acri accipiatur. Quibus uertigines fiunt, aut quibus mens perturbatione capitis alienatur, cochleæ ſingulæ contritæ maiores cum ſuis teſtis ex calida paſſi uel defruti potione datæ diebus plurimis,proſunt ſi poſt triduum continuum interpoſitum,iterum plurimis diebus accipiantur. Qui unam cocleam maiorem ſemicoctã comederit die primo,ſequenti duas,tertio tres,quarto duas,quinto unam,remedium experietur non ſolum ad uertiginem,ſed etiam ad ſuſpiria & uomitus prodeſt. Vertiginem capitis abolet uettonicæ faſciculus cum aqua nitida ad tertias excoctus, aut apij uiridis faſciculus cum ture ſimiliter decoctus & ex mulſa aqua tepida potatus. Hyoſcyami ramuſculum in aquæ ſextarijs tribus uſque ad tertias decoques,& dabis per triduum potui quartarios ſingulos,aut etiam minus pro habitudine,uel ætate,uel ſexu. Triſolium herbam,quç gallice dicitur uiſumarus,aqua frigida macerato, & eam aquam diebus decem bibito,ſed ut herbam quotidie mutes. Miſy libra una cum aceto acri contrita & fronti inlita,mirabiliter uertiginem ſedat.

Pityriaſi,& porrigini,ac prurigini,atque ulceribus,& lendibus,& pedunculis capitis. Cap. IIII.

Pityriaſin & porrigines capitis quæ plerunque in perniciem ſe conuertunt niſi occurratur, perungi oportet aſſidue bulbis tritis,ſulfure uiuo,& uino bono in unum permixtis. Item prodeſt cedria tantũ ungere caput,uel allio trito & aceto & nitro. Farina fœniculi ex uino capiti inducta porrigines expurgat,furfures quoque idem præſtant,ſi caput inde aſſidue in balneo luatur. Oeſypum ex oleo tritum & inſtillatum capiti,pityriaſi medetur. Ex uino & oleo & cedria pruritum ſcabiemque capitis tolli manifeſtum eſt,ſi ungatur aſſidue. Prurigines capitis diſcutit ſel ouillum inlitum cum creta cimolia, donec areſcat,mirum eſt. Nitrum alumini admixtum prurigines capitis tollit,ſi inde frequenter fricetur & lauetur. Vlcera in capite tanquam proprius morbus præcipue infantibus naſcuntur, ſed & uiros & mulieres grauiter moleſtant.hæc ergo felle taurino cum aceto tepefacto inlita, efficaci remedio ſanantur. Seuum uituli cum ſale ſubactum utiliſſime adhibetur pityriaſi. Teſtarum muricum uel purpurarũ exuſtarum cinerem ex melle ulceribus capitis imponi oportet. Allium cum ſua ueſte cõburitur ciniſque eius ex oleo capiti ulceroſo imponitur. Oleum amygdalinum cum uino optimo permixtum expurgat capitis uitia. Folia rubi in quo mora naſcuntur,arida contrita capiti inſperguntur,& deſuper lana ſuccida & charta ſuperponitur. Malua erratica cum urina humana,id eſt puerili,trita & impoſita, ualde ſiccat capitis humores. Omnia autem capitis ulcera cum purgata ſunt iucundiſſime ad cicatricẽ perducuntur ſic.ſpumę argenti tunſę ſelibra,& cærę libra,ceruſſæ libra, olei roſacei libra, cum liquefacta & mixta & trita fuerint,hæc refrigerantur & adijciuntur ijs ouorum incoctorum quatuor lutea,id eſt uitella,& ſimul piſtillo in mortario permiſcentur,atque inde inducitur caput,mirum remedium experieris. Naſturcij ſemen mixtum adipi anſerinæ tritumque furfures capitis aſſidua lauatione depellit. Betæ uiridis contuſæ expreſſæque ſucco porriginoſum caput frequenter in balneo lotum omni tabe purgatur. Semine ſalicis contrito caput lautum furfures cito deijcit. Ouo gallinaceo caput inlinito, poſtea aqua uel ſucco herbæ cyclaminis,quæ orbicularis dicitur,caput lauato,hoc pacto lendes necati ultra non renaſcuntur. Puerile lotium nitro admixtum ulcera quæ erumpunt lauto capite mire deliniunt, expertum remedium. Cornu ceruinum in ſcobem limatum,& cum uino potum lendes enecat,renaſcique non patitur. Stercus ſcrofinum uino immixtum cum roſa liquida id eſt roſæ ſucco,lendes peduncuLoſque diſcruciat. Felle uituli caput perunctum lendes exterminat. Axungiæ ueteris ſemuncia,ſeui caprini ſemuncia,reſinæ perlucidæ ſemuncia,aluminis infectorij ſemuncia.alumen teres in mortario, cætera igni reſolues & confundes,ac ſic leni uapore deficere uel excoqui facies,ut ex omni confectione uncia medicaminis reſtet.tum caput lautum diligenter,atque ſiccatum hoc medicamine perunges, porriginemque diſcuties. Scobem citream ex aqua deferuere facies nitrumque aſperges, atque inde caput porriginoſum oportet lauare. Fimo bubulo uſto ſuccũ betæ admiſceri,atque inde caput porriginoſum lauari oportet. Porriginem potentiſſime hac potione purgabis,roſmarinum teres,ſuccumque eius uino uel aqua ſcripulis tribus dabis potui,ſed qui ſumit ſupra limen adſiſtat idque triduo faciat. Fraxineo cinere lixiuiam maturam nimis facies,eaque caput lauabis in balneo, quod cum ſiccaueris, ſaponem & argenti ſpumam conteres,eoque caput perfricabis porriginemque exterminabis, ſi capiti lauto atque ſiccato hoc medicamen addideris. Cretæ cimoliæ P. I. nitri alexandrini P. I. ſulphuris uiui P. I. hæc omnia tunduntur atque cribrantur,& capiti porriginoſo imponuntur. Mali punici corium ex aceto coquitur, & ſuccus eius capiti porriginoſo imponitur,& frequẽter abluitur, ita ut & ipſum pomum excoctum teratur & ſic exprimatur. Anethi ſurculi uruntur,eiuſque pulueris cribrati — I. cicharbæ — III. remittes in olei ſ. I. & adijcies gallæ tunſæ ſemunciam, inlineſque eo porriginoſum & ulceroſum capite, contra pilum,& poſtea lauabis in balneo. Compoſitio optima & experta ad uitia capitis omnia ſupraſcripta, pumicis unciã, caſtorei — V. ſpumæ argenti uncias VI. cyperi — III. myrræ — III. myrobalani — IIII. ſulphuris uiui — I. oĩa tũdes & cribrabis & pmixtis pro aphronitro in balneo uteris. Adipis ueteris ſuillę P. I. & picis cedrię P. I. igne diſſolues.tũ ſtaphidos agrię tunſę unciã miſcebis,& ante horã quã ad balneũ uadas ita caput uitijs ſupra ſcriptis laborantem,contra pilum fricabis, ut inſideat medicamen. quod non ante dilues quàm ad ſolium uenias.ſi autem medicamini huic adieceris ladani ſcripulum,capil-

lum nutries pulchriorem. Furfures capitis extenuabuntur si stercore murino liquefacto in aceto caput in balneo perfricueris. Lotio taurino caput si laueris,porriginem uetustissimam tollit. Vetustam porriginem mire adimes,si herbæ cyclaminis,id est orbicularis succo sulphuris aliquantum miscueris,& fel scrofinum,atque inde caput in balneo bene perfricabis. Vlcera capitis subito nata sanãtur si asini stercoris succo,& scillæ contritæ quantum satis uidebitur,& bubulæ adipis tantundem miscueris, atque ad capitis ulcera ueluti ceroto usus fueris. Fel taurinum mixtum cũ nitro & uino & oleo quod satis sit,ulcera capitis uel serueſcentem scabiẽ sanat. Vlcera recentia & uniuersa uitia ulcerum in capite sanant uermes,qui in arbore caua uel putrida nascuntur triti & in panno impositi.iidem uermes cõbusti,& cum anetho sicco pari pondere triti & impositi sanant etiam carcinomata. Inula in oleo di scocta & contrita & cum butyro ouillo & melle imposita,Cacoethe maligna emendat,eadem ratione curantur & tubera,sed hoc uitij emplastri panno inlini debet. Vermes ulceribus capitis uel quibuscunque innati,ranarum felle tolluntur.ea uero quæ intrinsecus serpunt,salsamento uetere tunso in uicẽ emplastri imposito sanantur. Radix peponis contrita & adposita sanat ulcera quæ capiti in modũ faui concrescunt. Semen rafani tritum & ex aqua adpositum,sistit omnia ulcera. Porrum capitatũ contritum & ex melle impositum uniuersa ulcera optime purgat. Allium contritum cum sulphure & resina,ulcerum & fistularum quælibet uitia extrahit. Vetera ulcera etiam carcinosa foueri debent aqua calida,in qua excocta sint holera diuersa.deinde ipsa holera trita si imponãtur ualde prosunt. Farina lini seminis,uel farina erui,uel lenticulæ,decocta & ex melle adposita,suppurationes & pustulas ulcerum sanat.etiam genitalibus laborantibus bene adijciatur. Cinis uitium cũ axungia uetere impositus pustulas omnes in qualibet parte corporis curat & sanat. Folia oliuæ commanducata & imposita ulceribus manantibus medentur. Oleastri cauliculi teneri decocti,& cũ melle impositi, carnes supra oscula in uulneribus quælibet prohibent excrescere. Herba chelidonia contrita & cum axungia uetere subacta & imposita ulcera uetũsta & putria purgat & sanat. Nuces iuglandes peruetere s con tritæ,uel quod melius est cõmanducatæ & impositæ,singulare remediũ ulceribus pręstant. Glandes de robore tritę cum axungia & impositę duritias quas Cacoethes medici uocant,emendãt & reprimunt. Pix brutia cum melle trita & imposita ulcera omnia purgat & sanat.eadẽ pix ex uua passa purgata & cũ axungia uetere imposita,ulceribus medetur. Aqua in qua lentiscum decoxeris, ulcera quæ serpunt utiliter fouebis. Hedera ex uino decocta ulceribus quibuscunque imponitur prodest. Cinis ex ossibus agnorum recte adhibetur ulceribus quæ non trahunt cicatricẽ. Pulmo arietinus calidus adpositus,carnes excrescentes in uulneribus exæquat & reprimit. Vim serpentium ulcerum coercet calx uiua ex aceto & oleo rosaceo temperata atque inlita,rosaceo autem & ceræ permixta mox perducit ad cicatricẽ. Carcinomata curantur coagulo leporis cũ pari pondere capparis, quod utrunque uino aspersum unà teritur & sic adponitur. Carcinomatis,quæ serpunt circa ulcera,fel ursiũ uel cinis de asini ungula exusta per pinnulam bene adponitur. Vlcera quæ sordidata sunt,fimi uitulini cinere & muliebri lacte purgantur. Vetustis ulceribus uettonica cũ sale contrita & adposita medetur. Idẽ pręstat farina lupini incocti,& sine cortice inspersa cũ uino. Ad porrigines detergendas,rutæ fasciculũ & sulphur uiuum cũ uino uetere simul decoque,& caput ex eo in balneo laua,ante tamen aqua tepida sicut est consuetudinis,elue. Ad papulas in capite efferuescentes,uel qualibet parte corporis,etiã ad ignẽ sacrum benefacit hoc medicamentum,rutę uiridis P. I I. spumę argenti P. I. S. aceti. ꝫ I. olei uiridis ꝫ I. cũ aceti parte spuma & ruta teruntur,donec leuia fiant,postea quod superest aceti, uicissim cũ oleo adijcitur,uel superfunditur medicamini dum teritur,& cum bene tritum & permixtum fuerit,tum imponitur locis necessarijs. Ad pedunculos necandos hoc medicamine uteris. oleum cũ puluere cineris cuiuslibet de foco,sed bene creti,pariter miscebis,& ita teres,ut fit ad spissitudinem mellis, atque inde cum opus fuerit,caput unge. Ad pedunculos in omni parte corporis necandos efficax hoc remedium est, ellebori radicis uncia,staphidos agrię uncia , simul trita adiectoque oleo totum corpus perunctum , etiam in tunicis necabuntur. Nitri alexandrini,& staphidos agrię æquale pondus,aphronitri quoque aliquã portionem,& sulphuris uiui particulam simul terito, ac decimo die in balneo corpus fricato , omnes pedunculos necabis. Serum,id est aquam lactis quæ remanet facto caseo, si quis adiecto aceto in potione aliquotiens sumpserit,ita liberatur a' pedunculis,ut penitus extirpentur,nec postea in eo renascantur. Ceruini cornus scobes limatæ,& ex uino potui datæ,pedunculos in capite lendesque nasci non sinunt.

Ad capitis reumata, & purgationem, & ad pituitæ, & phlegmatis deductionẽ, & restrictionẽ Catarri. Cap. V.

Ad reuma,quod de capite descẽdit,medicamentũ facies tale.nitri — VI.pyretri — I.S.capparis — I I. struthij — I I. hęc omnia tunsa & in puluerẽ tenuissimũ redacta permisce, atque in balneo feruenti ita utere,ut tertiã partẽ pulueris de superscripta mensura specierũ mittas in caput, & pfrices diu ac diligẽter,ut p sudorẽ digeras,postea aqua tepida laues caput,& in frigidã mergas,& crasso sabano diligẽter siccabis. Ad reumata capitis,talpã in uaso fictili clauso ita in furno torreto , ut tenuissimũ puluerẽ ex ea facias, cui addes puluerẽ piperis albi ex granis decẽ & octo, & cocleare unũ de succo ocimi , de quo medicamine dabis cui medẽdũ erit,in potione uini ueteris calida cocleare unũ,ita ut in balneo in quo nũquã lauit nec lauturus sit,in solio remediũ accipiat,& interposito biduo,alternis iterum accipiat , sed cui remedio opus est,XIX. ferme' diebus porcina,liquamine,& holeribus abstineat. Ad idẽ trochiscus,croci drachmas duas.

myrræ — I I. calchãti — I I. cymini — I I. opij drachmas I I. turis — I. Crocomagmatis drachmas I I. aluminis scissi — I. hæc omnia contrita austerissimo uino permiscebis, ut sint ad crassitudinem mellis, & inde frontem densissime superlines usque ad capillos, intermissa semita super nasum, præcluso enim itinere quod ad oculos humori patere cõsueuerat, uiam facies, qua de cerebro per nares fluxus omnis emanat, & hinc perpetuus decursus fiet, quo humores oculorum ab omni inundatione siccentur. hac curatione in perpetuum lippitudo remouebitur, sed ijs quos nimium reuma humoris urgebit, ex aceto acri trochiscus supra scriptus imponatur. Ad distillationes perfrictionesque & grauedines, cyclaminis herbæ, quæ latine orbicularis dicitur radicem supra carbones cultello radito, fumumque eius ramenti naribus trahito. Hyoscyami drachmas duas, apij seminis bene purgati drachmas quatuor, anethi bene purgati drachmam unam, opij pondus uictoriati argentei unius, hæc omnia trita & cribrata permisceto, & ex aqua pastillos temperato, atque ex ijs singulos in aquæ calidæ cyathis duobus, cum dormitum ibit cui medendum erit, potui dato. eiusdem herbæ radices si decoquantur, succusque earum ad crassitudinem mellis missus in aquam naribus trahatur, omnem a' capite pituitam detrahit mire.

Creta cimolia ex aceto trita, & quàm densissime fronti imposita pituitam sistit. Masstichen cum pipere qui diu commanducauerit, calefacto cerebro humorem pituitæ naribus effundit. Ad catarrũ siue distillationem humoris ex capite, turis ℈. unum, piperis ℈. unum, conteres diligenter & uini nouelli, quod sufficiat admiscebis, & naribus tepidum infundes, uel gargarizabis, sed utilius est naribus infundi. Ad caput leuiter purgandum, sinapi tritum ante diem in aceto infunde ad heminæ mensuram, & ex eo intra os tene, & gargariza in sole calido ieiunus, & aperto ore postmodum sede, ut humor decurrat. Staphidem agriam sumito, & pro modo sinapis granum, & uuam passam commisce cum betæ semine, & ex eo facito pastillos, quibus si opus fuerit adijcies acetum, & eos ieiunus in sole aut in balineo commanduca, & apertum os tene, ut humor desfluat. Ad caput purgandum quod fuerit humorosum, staphidos agriæ ℈. I I I. pyretri ℈. I I. hyssopi ℈. I I I I. pariter, hæc pro modo assidue in ore missa commiunes & masticabis, incuruato capite, ut humor ex masticatione defluat, quod facito aut ad solẽ, aut in loco tepido. Ad pituitam ex ore euocandam. æris floris scripulus unus, & de succo hederæ idem pondus in unum mixtum, & naribus infusum, euocant pituitam, & defluere compellunt. Radix pyretri in sole commanducata pituitam & humorem capitis patefacto ore depromit. Betæ radicibus tunsis, recte succus eius naribus ducitur ad humorem capitis extrahendum. Mellis & sinapis triti æqualiter mixtæ partes tepefiunt, & humor multus e' capite post longam gargarizationem deducitur. Ad catarrum restringendum mittes in ollam tudem pro modo ollæ heminam rosæ siccæ, & tres heminas aquæ mulsæ, & heminam sapæ, inhibe nucem pineam, hæc coques ad tertias & tepidum gargarizas. Rumicis acumina tenera colliges, siue tubi, & herbam quam alij burdunculum uocant, alij linguam bouis, addes etiam rosæ heminã, hæc omnia in ollam mittes, præterea addes surfuriculas in linteo ligatas, adhoc ut amaritudinem herbæ deliniant, & sic surfuriculæ ipsæ in saccello combulliant, hæc omnia ad tertias decoques & tepidum gargarizabis. Experimentatum remedium aduersum ingruentem catarrum, ut cœna te abstineas, & ab holere, & a' rebus salsis & liquaminosis. Nam indigestione cibi, & uitio cruditatis nascitur catarrus, abstinendum sane' ante omnia pinguibus cibis. Sed si de perfrictione fuerit catarrus, caldamentis adhibitis ilico sopietur, quod si de cruditate, placabitur illa re sola ut non cœnetur, donec penitus fluxus eius arescat. cum substrictus fuerit, ad consuetudinem cœnandi reuerteris. Ad catarrum restringendum sapæ heminas tres, & satureiæ fasciculum, & hysopi aliquantum feruere simul facies, quousque inde sextarius fiat, & sic gargarizabitur ter in die in loco tepido, aut ad solem, atque hoc tã diu facies, donec inhibeatur omnis catarrus, atque illis diebus quibus gargarizas abstinebis liquamine, & holere, & salsis ac pinguibus cibis. Ad catarrum restringendum quinque partes uini, & sextam mellis miscebis, ac tepefacies & sic gargarizabis.

Alopecijs, & tineis, & capillo fluenti atque infirmo. Cap. V I.

Herba quæ dicitur trichomanes, uel adianton, eadem & callitrichos appellatur. contusa & cum oleo inlita uel incocta alopecias facile curat. Cæpe longum quod cæpitius nominatur super alopecias terito frequenter, quo facto capillos maturius excitabis. Nucis escariæ, id est iuglandis testa contusa, uel combusta, & minutatim trita atque adiecto oleo imposita infantum alopecijs capilli nascuntur. Infantum alopeciarum uitia anserinæ adipis perfrictione supplentur.

Gallinaceorum stercus cum oleo utroque permixtum alopecijs utile est. Adeps ursina cũ fungis qui in lichno lucernæ concrescunt subacta, & alopecijs perunctione imposita, pristino decori caput reuocato crine restituit. Stercus murinum cum aceto tritum ad alopecias unctas forma priore mirabiliter crines commodat. Lac caprinum incoctum, sed non adulteratum, aut uitiatum, recte alopecijs infricatur, mirũ est. Vitium capitis in quo sunt alopeciæ, prius raditur. post illic cæpa acerrima perfricatur, deinde hordeum cõbustum & in puluerem redactũ cum ursina adipe permixtũ super imponitur. Herbã cardui agrestis ĩ mortario usque ad leuitatẽ terito, succoque eius expresso locũ alopeciæ. ix. dieb. oblinito, sed bis per dies singulos perunctione renouata. Cũ sinape nasturtiũ tritũ alopecijs inlinitum efficaciter prodest. Cydonia mala discocta cum uino, dehinc trita ceræque liquefactæ addita, & capiti imposita, capillum nutriunt. Opobalsamo operæpretium est alopecias ungere, ut cito capilli nascantur. Nitri ru

bri ∋ VIII. pumicis ∋ II. salis ammoniaci ∋ VIII. teres diligenter & postea miscebis, priusque caput alcyonio & nitro commixto perfricabis, mox medicamen impones, quo facto capilli nascentur. Magnam fœditatem capiti adferunt alopecię quę sic emendantur. ex pelle uiperarum cinerē facies atque assidue illic asperges, emendabis sine mora uitium. Fermentum sulphutis combusti quod a' fullone factum fuerit, cum oleo rosaceo miscebis, & de pinnula capiti inlines. Roboris pilulæ quæ gallas similant, cum adipe ursina tritę emendant alopecias. Glandis quoque faginę exustæ cinis cū melle alopecijs inlitus prodest. Cupressi pilularum exustarum puluis tritus ungularum muli, uel mulę exustarum cinis, & oleum myrtinum, cinis quoque uel fimus murium tritus, & cinis exusti erinacei recentis uel fimus erinacei recens, & sandaracha, hæc omnia cum aceto, & cum pice liquida mixta & imposita, etiam fluentes capillos continent. Leporinæ lanæ exustæ cinis cū oleo myrtino & felle taurino, & alumine trito miscetur, tepefactumque medicamen inlitum admodum prodest. Muscarum capita conbusta & cum melle trita, capitique inlita, mire alopecias tollunt. Fimum columbinum si quis cum aceto tritum capiti imponat, alopecias & cicatrices omnes sanabit. Capilli & barbæ nascentut etiam glabto, si lichenē asini, id est collectionem duram quæ est circa crura eius, comburas & teras, & puluerem illum ex oleo uetere imponas. hoc ita ualidum est, ut si mulieri inde maxillam unxeris, barbas ei nasci scias. Erinacei caput & pellicula combusta, cinisque ei adiecto melle inlitus alopecijs cito prodest. caput autem eius per se combustum, & adiecta ipsius adipe cinis ille alopecijs inlitus, etiam cicatricosis facit pilos renasci. quod si totū ipsum quis exurat, & puluerem eius bene tritum cum adipe ursina caluo ad integrum capiti imponat, decorem pristinum restituet capillorum. Ad tineam curandam, sulphuris uiui — II. salis fossicij — I. tunsa & cribrata hæc, raso capiti & loto in balneo confricabis, ita ut prius de oleo locus capitis tineosus perungatur, & sic puluis iste aspergatut, & diu fricetur, quousque liquefiat sudore capitis. hoc modo intra sex dies curabitur tinea. facit hoc medicamē & ad scabiosos, prodest & ijs quibus pustulæ nascuntur in facie tanquā elephantiacæ rubentes. Ad capillos qui post infirmitatem decidunt confirmandos cedria & oleo pari pondere mixto assidue eos unge & leniter pectina, laudabis effectum. Ad capillos decidentes confirmandos adipem ursinam cum ladano miscebis, & caput perunges, uel loca defluentium capillorum, aut ladani uncia una & œnelæi uncijs duabus, tritis & permixtis caput perunges. Ad fluentes capillos, scobē de cornu ceruino permisce cum semine myrti nigræ, adiecto butyro oleoque, & capiti raso densissime obline, etiam ex infirmitate fluentes capillos efficaciter continebis. Sandaracha cum aceto incocta & emplastri more imposita, fluentem capillum ualidissime solidat. Si quis maleficijs capillos perdiderit, hac eos ad pristinam formam ratione reparabit, si lacertum salsum martensem cū suo capite, & lanæ purpureæ optime in conchylio tinctę duas ligulas, & chartam cubitalis mensuræ separatim conburat, cineremque permisceat conteratque cum oleo cedrino paulatim adiecto, ut crassitudinem uelut glutinis faciat, eoque medicamine glabrum locum perfricet, ita ut prius diu linteo asperiore detergat. Aphronitri floris pilulas XXX. nucē pineam, de qua propter uetustatem nuclei deciderint, tunsam, saponis gallici selibram, uini aminei cyathos tres, simul permiscebis & conteres, & caput glabrum inlines, hoc medicamine etiam crispi capilli nascentur. Malua cū sua radice uehementer coquitur, ex cuius aqua capillus cui curatione opus est, in balneo assidue lauatur. Olei cicini — III. ladani — III. ladano trito paulatim admiscebis oleum, & cum mellis crassitudinem feceris, radices capillorum assidue inlines.

Capillo nigrando, & incrispando, ijs adiecta sunt quæ phlegma, & perfrictiones capitis deducunt. Cap. VII.

Crispando capillo compositionem huiusmodi facies, aphronitri floris tortulas numero XXX. nucem pineam, de qua propter uetustatem nuclei delapsi sint, tunsam & in puluerem redactam, saponis gallici — III. & aminei uini cyathos III. atque inde caput inlines & in balneo lauabis, sphondilio quoque caput perungatur, sed prius radatur. Cornum arietis uratur, cinisque eius cum oleo conteratur, atque inde derasum caput frequenter ungatur. Capillis nigrandis infectio optima, hirundinum stercus quantum sufficiat cum aceti sextario, mitte in uas fictile, atque in fimo caballino per dies XXXV. suffossum habeto, ac sic macerato, atque hoc medicamento rasum caput inlinito in umbra per peniculum pictoris, sed seuo ceruino faciē prius perunge, nequid inde destillet, & maculet, & dū siccatur infectio, oleū intra os teneto, ne & dentes inficiantur, ac postquam imposueris medicamen quarto die caput lauato. Medium lapidem conterito eique admisceto nardi puri quantum satis uidebitur, quo medicamine si frequenter caput ungas prohibebis canos nasci, & in locum canorum nigri emicabunt capilli. Experieris uerum remedium si agnū candidissimi capitis decoxeris, atque inde caput eius quē canum esse nolis ungi præceperis. Hoc facito ne capilli canescant, radicem unam caulis quanto ampliorem & uetustiorem in furno siccabis, eamque minutissime concides, & in ollam rudem mittes, & aqua fontana recenti implebis, & ad medium decoques operta olla, tū in balneo caput sapone optime lauabis. Cūque satis mundū effeceris, etiā ea aqua quā parateris de radice caulis, caput ita confricabis tanquā solū ex ea laues, mox capillum linteo inuolues, nec ulla supra aqua uteris & ita siccabis, hoc purus ages puris etiā ministris usus. Ad nigrādū capillū egregie facit, si oui coruini quę sunt interiora impari numero in uas ęreū mittas, atque illic diu coagites, & raso capite in umbra p peniculū pictoris imponas, sed donec siccetur infectio, & oleū in ore teneri oportet, & seuo ceruino faciē perungi, ne distillātibus guttis maculetur. tāta. n. solet esse uis eius, ut ēt

dentes dum siccatur inficiat. quarto autem die caput lauari oportet post medicamen impositum. Vermium terrenorum cinis, oleo adiectus, quo uti fœminæ in pectendo solent, capillos prohibet senectute mutari. Folia cupressi trita & ex aceto capiti inlita & inficiunt canos & in eorum locum nigros educunt capillos. Nuces inglandes adhuc uirides & teneras, & totidem glandes uelles ex arbore adhuc uirides, & necdum maturitate solidatas, atque in pila contusas exprimes, earumque succo, ad inficiendos canos dum caput pectis, pectinem tinges. Sanguisugarum sextarius duobus sextarijs nigri uini miscetur &.xl. diebus in uasculo plumbeo diligenter clauso maceratur, postmodum cum ipso uino conteruntur hirudines, & in sole calido, capiti deraso, ad permutandos capillos, earum succus imponitur, oleo ne dentes inficiantur, donec siccetur medicamen, in ore detento. Erui siliquæ priusquam arescant cum folijs & caule suo conteruntur, & raso capiti ut capilli nigrescant protinus inlinuntur. Herba quę gręce chamæacte, latine ebulus, gallice odocos dicitur, exprimitur etiam cum suis granis, eiusque succo cotidie inlito pectine, crines qui inficiendi sunt perducuntur. Pomorum de moro maturrimorum — III. acaciæ P. I. caricas, numero VII. quanto nigriores, pariter macerabis cęlesti aqua in uasculo ęreo clauso, atque inde capillos semper inlines & fricabis, sed quæ superfuerint in eodem uasculo permaneant, diuturnitate enim efficaciora sunt. Compositio efficax ad capillos inficiendos & confirmandos & specie augendos, fœnogręci sextarium, lini seminis tantundem, calami aromatici P. I. schœni P. I. cassiæ P. I. gallæ trichidos P. I. ladani — III. Rhois coriarij P. I. aquæ fluuialis 8. XIX. omnia hæc in unũ uas mittes & diebus XL. sub diuo positum iubebis cotidie per puerum uirginem commoueri. Ita ut si quando puer ipse defuerit signetur, neque a quoquam nisi a puero alio uirgine contingatur, postea recondes diligenter & sub signaculo habeto, & cotidie aqua eadem caput irrora, & pectine inde madefacto caput pecte. Ad phlegmata de capite & aqualiculo deducenda, scillæ libram unam in aquæ 8. III. infusam coques ad tertias. postea aceti optimi sextarium adijcies, & tamdiu iterũ simul omnia excoques quamdiu ad sextarium perducas, tum colabis & adijcies mellis optimi P. II. Iterumque omnia simul tam diu coques quamdiu ad mellis crassitudinem ueniant. Compositio pulueris ad reuma totius corporis, sed maxime ad capitis, nec non & ad perfrictiones & constrictiones cerebri resoluendas, euforbij — II. piperis — IIII. bacarum lauri siccarum — IIII. sausuci — II. centaureæ — III. aristolochiæ longę — IIII. iris illyricæ — IIII. myrræ — IIII. bdellæ — IIII. cicidos — IIII. stypterię schistes — IIII. nitri alexandrini combusti & uino uetere extincti — IIII. salis ammoniaci — IIII. hęc omnia contundenda, deinde cribranda & permixta in uasculo uitreo habenda, cum necesse erit conspergendus in balineo capiti hic puluis uel membris dum adhuc sicca sunt, id est antequàm sudent, & perfricanda diutissime postea quàm puluerem consperseris. de hinc lauandum caput in calore frigida aqua, & obseruandum ne in calidam caput mergas, in frigidam sane quoties uolueris merge, & postea sabano diligenter exsicca.

Confectio siue dispositio emplastri cui uocabulum est Dictamnos.

Dictamni part. XXV. chamæmeli part. XIIII. sphagni part. IX. cyperi part. VII. polij part. XII. lapidis gagatæ part. VII. ceræ rufæ part. XII. resinæ terebinthinæ part. XIIII. ammoniacæ guttæ part. XXXV. propoleos part. XII. psimmythij part. XII. chalcanthi part. XXIIII. galbani part. XXV. chamępityos part. VIII. trifolij part. IIII. pentafolij part. IIII. aristolochiæ grossæ part. XXXV. centaureæ aut gentianæ part. XII. lithargyrij part. CL. resinæ colophoniæ part. L. terræ ampelitidos part. XXII. picis brutiæ uel siccæ si terra ampelitis non fuerit part. XII. lepidos chalci, id est, squamæ ferri part. XVIII. diphrygis part. VIII. aloes part. XVI. libani cãdidissimi part. XII. opopanacis part. VII. chamædryos part. XII. marrubij part. XII. artemisiæ part. IIII. iris illyricæ part. VII. libanitidos part. VI. olei ueteris part. XLVIII. resinæ pityinæ part. XXII. chalcucecaumenu part. XVIII. milti part. XII. chalcitidos part. X. myrræ part. VII. æruginis part. I.

Oleum uetus quantum mittendum fuerit pro modo specierum supra scriptarum mittes in ollam nouam, & calefacies leni flamma uel potius igne, tunc mittes sed paulatim de manu inspergens lithargyrum bene tritum & adsidue spathomela agitabis, quousque oleum ita inficiatur, ut colorem lithargyri trahat, & aliquantulum spissescat, postea aut picem brutiam tritam mittes, aut quod melius est, terram ampelitidem similiter tritam, pro qua diximus picem brutiam mitti debere, quia terra ampelitis uera difficile inuenitur, ijs additis cum cœperit medicamen bene permixtum esse, ceram rufam pro modo ut supra scriptũ est, postea resinam pityinam remissam adijcies, nec non & resinam colophoniam, post hæc mittes ammoniacum thymiama, id est, guttam bene tritam & cribellatam, post addes lepidos chalcu, nec non & chalcu cecaumenu, deinde addes milton, deinde diphryges, deinde chalcitim, postea chalcanthũ & psimmythium, post hæc addes libanon leucon, id est thus album & myrram & aloen. super ijs omnibus addes resinam terebintinã & galbanũ, & lac uel humorẽ panacis, id est, opopanacẽ. Sed oẽs has species prędictas optime tritas & cribellatas mittere debebis ad mẽsurã uel partes supra scriptas, prout uolueris cõficere medicaminis copiã. quę cũ oĩa bene mixta fuerint & bene agitata, ollã tolle de foco, & deinde calido adhuc medicamini herbas supra scriptas bene tritas & cribellatas infundes. ĩmo manu uel digitis moderantibus paulatim inasperges, & adsidue spathomela cõmouebis & permiscebis. post hęc oĩa mittes chamęmelũ, & iterũ igni nõ

nimio adposita olla lente & paulatim decoques medicamen,ita ut illud manu non contingas,sed spathomela agites,cõfecto autem medicamine uteris sic. ad dolorem temporum uel hemicranij linteo spisso induces medicamentum,& sic fronti uel temporibus adpones. Si uero humore capitis reumatizantis oculi grauabuntur,per totam frontem emplastrum inductum linteo similiter impones. Si in naribus uel in auribus dolor aut uulnus fuerit,siue carnulentæ erunt,aut humor inde manabit, oleo rosaceo solutum medicamen immittes. Si fauces angina uel glandulæ & parotides occupauerint, aut inguina paniculæ tentauerint,in initio doloris medicamen linteo inductum,sed siccum adpones.facit & ad splenis dolorem aluta inductum & adpositum,nec uõ & laterum dolori prodest similiter impositum. Empyicis uel hæmoptoicis,id est,qui sanguinem de uisceribus per os eiectant proderit,si thoraci inductum aluta imponatur. facit & ad thraumata,& ad arthritim pro malagmate adpositum,protrahit & sagittas & sudes,& si qua corpori inhæserint similiter adpositum.ad loca uero pudenda,id est,ad penem siue ad podicem, cũ aliquod illic uulnus fuerit,solutum medicamentum cera & oleo myrtino adponitur. Si uero muliebribus causis fuerit necessarium,id est,si uulua dolorem uel carcinomata contraxerit,ponetur cũ oleo susinato , ita ut emplastrum contra illum locũ,qui in causa est adponatur.ad carbunculos sane' & anthracas & escharas aliaque reumatizantia,uel ad strumas & apostemata,medicamen solutum aliquantulum melle debebis adponere.cum autem purgatę fueriut pustulę uel collectioues & uulnera, tum sine melle emplastrum cum puro medicamine adpones.facit & ad furunculos similiter siccum adpositum, & ad omnem pustulam & maculam curandam. Rumpit enim quæ concreta sunt,& purgat,& cicatricat. Cum autem uulnus est de quo immodicus sanguis erumpit,adpositum hoc medicamentum ilico & sanguinem sistit,& uulnus curat , & cutem constringit,& cicatricem tenuem facit. Resolutio autem uel cõpositio adponendi uulneribus medicaminis talis est.mittes huius medicaminis — III. & adijcies ceræ — I. olei ueteris — VI. ijs uero qui habent,aut in capite,aut in auribus,aut in naribus causas & uulnera, adponendum sic resolues medicamen sine cera.oleum sane' pro tempore id est,si æstas fuerit minus adijcies, si hyems amplius infundes. facit & ad morsus serpentium & ferarum omnium,& ad morsus hominis,& canis rabidi.neruorũ quoque incisiones uel collisiones salubriter curat.quibus cum medendum fuerit addes oleum rosaceum cum modico aceto lanę succidæ infuso.Cum autem adposueris ijs causis hoc medicamentum,post triduũ aut post dies quinque ligaturam quam feceris solues.si uero ictu aliquo caput fractum fuerit & testa conlisa,medicamen rosaceo oleo liquefacies , & sic ipsi fracturæ uel uulneribus infundes.infuso uero interius medicamine nihilominus desuper solum medicamen linteo inductum adpones,& supra ligabis lanam succidam oleo & aceto modico infectam.de ipso autem medicamine si succenderis in cubiculo,uel in domo,fugabis serpentes,& si qua illic mala sunt foras eijcies.hoc ipso medicamine incenso suffita mulier facile purgabitur,etiam si pecus intra uterum habuerit immortuum , saluberrimum autem esse omnibus & uirilibus & fœmineis causis ne dubites,si primum diligenter ac sollicite conficias,deinde ut supra scriptum est, scienter utaris.

Ad omnes & multiplices oculorum dolores collyria & remedia diuersa etiam physica de probabilibus experimentis. Cap. VIII.

AD conturbationes & lippitudines subitas epiphorasque oculorum scio multa collyria , tametsi tarde,magnos tamen effectus habere.sed nulli collyriorum tantum tribuo, quantum lycio indico uel per se,hoc enim inter initia,si quis ut collyrio inungatur,protinus & dolore præsenti,& futuro tumore liberabitur,superuacuum est autem nunc laudes eius referre,in alijs enim expertus,intelliges simplicis rei uix credendos effectus.oportet ergo ut minime quater quinquies'ue ex interuallo lippientem inungi.deinde cum conbiberint oculi,ad singulas inunctiones,ex aqua quâm poterint sustinere calidissima spongijs expressis uaporari diutius,eodemq́ue die in balineum duci eum qui inunctus fuerit, ita ut cum cætero corpore caput quoque & faciem calidæ immergat,& foueat,uinumq́ue post balineum ita ut adsuetus est sumat. postero die si qua uestigia epiphorę remanserint , inungi collyrio aliquo acriore aquato sub uespere debet,& rursus in balneum duci,& uinum bibere.hoc modo uno ferme die tolletur epiphora , præcipue incipiens,neque adhuc alio medicamento tacta.sed si ea uis fuerit epiphoræ,ut non concedat uno die,expectari oportebit donec impetus eius sedetur, & ita æger in balneum ducatur, cæteraq́ue fiant quæ præcepimus fieri . idem hoc medicamentum etiam supra oculos inlitum tardius quidem,sed eosdem effectus pręstat,maxime in teneris corporibus,ut mulierum & puerorum, quorum oculi nullius medicamẽti uim sustinere possunt.triduo aurem aut quatriduo plerunque tollit dolorem adiutum oui infusione,& aquę calidę uapore. Compositio collyriorum,quam maxime probo ad recentes epiphoras uel conturbationes oculorum tumoresq́ue & dolores.plantaginis tritæ succi cyathos II. teri oportebit cũ croco quod sufficiat,id est ⚹ II. deinde cætera quæ infra scripta sunt admisceri pridie macerata cum succo herbæ supra scriptæ,id est,aloes indicæ ⚹ IIII. gummis ⚹ IIII. postea eiusdem plantaginis succi cyathos duos addi,ut cum spissata fuerit commixtio,collyria fingantur. Vtrunque autem genus medicamenti eximie prodesse iudico,proprietate quadam,sed præcipue quod nullam in se asperitudinem habet , ut pleraque quibus fere' inunguntur homines.nã quæ ex cadmia,aut ære usto,eiusdemq́ue generis pigmentis componuntur,quamuis curiose terantur,naturam tamen suam amittere non possunt.nunquam enim ut succus diluuntur,sed cum ad summam subtilitatem perducta sunt , tamen quasi puluerulenta necesse est maneant,

est maneant, quæ oculorum partes uelut configunt. certe exterius pungunt foramina prima, & tuniculæ oculi ab initijs adhibita interdum molestiorem futuram concitant epiphoram. Quo nomine etiã quod dia glauciũ dicitur probo in initijs, nanque prodest hoc genere quod ex eadem materia constat, quę nullã asperitudinem habet, quandoquidem componitur ex croci ✱ V. sarcocollæ ✱ X. glaucij succi ✱ XX. tragacanthi ✱ V. & opij ✱ V. hoc enim ego adijcio, & ita melius respondet, sed opium & in hoc, & in omni collyrio medicamentoque, uerum adijci oportet, quod ex lacte ipso papaueris siluatici capitum fit, nõ ex succo foliorum eius, ut institores huiusce rei compendij & lucri causa faciunt. illud enim cum magno labore & exiguum conficitur, hoc sine molestia & abundanter teritur. ante omnia crocum aqua pluuiali infusum macerari debet. deinde adijciatur illi sarcocolla, glaucium, opium, tragacãthũ, prius enim omnia seorsum macerari oportet, non multa eius generis aqua, id est pluuiali, ut quàm primũ, id est, si fieri poterit, eodem die fingantur collyria, solet enim hoc diu neglectũ mortario inacescere: ijs fere utor primis diebus, collyrijs, non sine cæteris auxilijs prout res postulat, abstinentia dico, & sanguinis detractione, meliusque ea cæteris proficere adfirmo. Cum uero pluribus quis diebus uexatus fuerit epiphora, & perseuerantia humoris, atque pituita ipso calore oculorum glutinosior uisa fuerit, quod fere sexto septimo'ue die accidere solet: tunc proderunt & ea collyria, quorum genus superius improbauimus, composita ex rebus metallicis: facilius enim tum patientur oculi, si modo exulcerati non fuerint, iniuriam: quorũ præcipue hoc mihi placet, quod a' colore phæon dicitur. accipit autem hæc, æris usti ✱ XII. cadmiæ ustæ ✱ XII. stibij cocti ✱ VI. acaciæ chylismatis ✱ VI. croci ✱ IIII. aloes ✱ III. opij ✱ II. castorei uictoriati pondus, myrræ, lycij, idem ponderis. gummis ✱ XVIII. aqua pluuiali quę sunt dura macerantur, & diu teruntur donec leuissima fiant, postea cætera alio mortario singula trita admiscentur. cum tollendum est, id est, cum sunt fingenda collyria, gummi adijcitur. hoc quidam etiam in initijs utuntur cum oui aquato liquore per se. Nec non & hoc collyrio quidam in initijs utuntur, quod a' cinereo colore spodiacon appellatur. Componitur autem ex ijs, cadmiæ botryitidos ustæ super testa donec candescat, & uino falerno extinctæ ✱ XL. cretæ samiæ quam astera uocant ✱ LXXX. stibij cocti ✱ XX. opij ✱ V. gummis alexandrinæ ✱ XX. teruntur hæc omnia pluuiali aqua macerata, ultimum gummi adijcitur. ante sane' cætera ad leuitatem summam terantur, & ne prima tunicula oculi exesa aliasue exulcerata sit, ut purum ulcus sit, diluitur oui albo, quod est fere' tenuissimum. Collyrium psittacinum a' colore ita dictum, facit ad epiphoras quæ cum tenui & acri lacryma existunt. item adustiones & solutas cicatrices & uastum tumorem, quod quia loco interdum uidetur propellere oculũ, proptosin uocant, cum oui albo, quod est tenue imponitur. sed præcipue facit, cum quasi sanguine suffusi sunt oculi, & ob id nullum nisi lenissimum collyrium patiuntur: recipit autem hæc, croci ✱ IIII. cadmiæ lotæ, ✱ IIII. stibij ✱ IIII. opij ✱ II. gummis ✱ II. amyli recentis & dulcissimi ✱ IIII. eodem ordine quo scripta sunt, in mortario debent teri ex aqua pluuiali, amylum autem cum iam fingendum erit collyrium adijcietur. interdũ autem & hoc super inungantur qui prius Athenippio curati sunt. ijs fere' collyrijs lenibus, omnia quæ cum tumore & dolore fiunt circa oculos remediamus. Perunctiones oculorum lippientium siue inunctiones quæ appellantur galacticæ huiusmodi sunt. crocomagmatis ✱ I. myrræ & croci ✱ VII. aluminis fissi ✱ VI. turis ✱ VI. gummis ✱ VI. rosæ floris ✱ VI. uino chio non salso conspersa teruntur hæc omnia diligenter. deinde confecta in collyrijs aut pilulis reponuntur. Perunctio oculorum ad omnem epiphoram satis utilis. croci — I. myrræ — I. crocomagmatis — I. æris floris — I. aluminis fissi — I. turis ∈. ex uino teruntur hæc optime, ijs Cosmus medicus adijcere solitus erat etiam mãdragoræ succi — I. & lentisci succi — I. ac deinde permixtis omnibus formare collyria uel pastillos, aut in uas stanneum recondere, & cum opus esset uti, ad inungendum uel superliniendum. Est huiusmodi medicamentum quod perichristarion uocant græci, quod medicamentum satis efficax est, quo ita uti oportet, ut palpebræ subtiliter inde superlinantur, ne quid intra oculum fluat. recipit autem hæc, croci siculi ✱ III. magmatis croci ✱ XII. turis ✱ III. aluminis rotundi ✱ VI. opij ✱ II. myrræ ✱ II. gummis ✱ III. ex uino falerno teruntur hęc uel aspergũtur. & cum bene leuia facta sunt ad crassitudinem boni mellis spissantur, adijcitur postea passi cretici ✱ I. & reponitur in pyxide stannea. cum enim passum adiectum fuerit collyrium erit, nã ex ipso superlini debet. Benefacit hoc medicamentum ad superliniendos oculos, quo Augustus usus est. aluminis fissi ✱ XL. turis ✱ X. aloes ✱ XV. croci ✱ XV. opij ✱ II. gallæ ✱ X. rosæ foliorum aridorum ✱ X. plantaginis succi uel seminis ✱ X. ex uino falerno teruntur hæc uel asperguntur, & cum leuia facta sunt, ac mellis spissitudinem habent, adijciuntur ijs passi sextarius, uel quod sufficiat, & reponitur in uaso stanneo uel argenteo. Collyrium nigrum ab Antigono repertum, ad omnia intacta faciens, accipit cadmiæ ✱ XXXV. S. stibis ✱ XXIIII. piperis ✱ VIII. æruginis rasæ ✱ VIII. gummis ✱ XXIIII. teritur ex aqua pluuiatica atque conficitur. Cosmus adiecit huic collyrio centaureę tenuis succi ✱ X. quod recte factum reor. Collyrium, quod ad omnem epiphoram & inquietationem & tumorem facit sedandum siue dolorem. accipit hæc, pompholygis ✱ VIII. cicutæ succi aridi id est siccati ✱ VI. opij ✱ IIII. mãdragorę succi aridi ✱ V. acacię ✱ VI. gummis ✱ V. teritur ex coriandri teneri succo. hoc collyrium prodest etiam extra oculos perunctum, id est circumlitum. Collyrium ab Asclepiade ad epiphoras speciatim repertum. cretæ samiæ denarios undecim, opij denarios decem, stibij denarios XL. gummis denarios uiginti, aloes denarios decem: teruntur hæc & conficiuntur ex aqua pluuiali. Collyrium quod habuit Cosmus medicus inter arcana, mirifi-

cum ad omnia oculorum uitia.acaciæ ✱ X L. ſpumæ argenti tritæ bene & lotæ,donec candiſſima & leuiſſima fiat ✱ X I I. plumbi uſti & loti ✱ X V I. ſtibij ✱ X I. cretæ ſamiæ denarios duodecim,ceruſſæ ✱ X V I I I. cornuum ceruinorum uſtorum & lotorum quod erit candidiſſimum ✱ V I I I. ſquamæ æris denarios quatuor,opij ✱ I I I I. æruginis raſæ denarios ſeptem, cardamomi interiora ✱ duos,lapidis hæmatitæ ✱ quatuor,lapidis ſiſſi ✱ quatuor,tamaricæ ſeminis ✱ I I I I. croci ✱ IIII. turis denarios quatuor,myrrę ✱ quatuor,opobalſami ✱ quatuor,lycij ✱ quatuor,aloes ✱ quatuor coſti ✱ quatuor,piperis albi ✱ duos,cicutæ ſucci aridi ✱ V I I I. ammoniaci guttarum ✱ V I I I. bdellæ ✱ octo,ſaliuncæ purgatæ ✱ ſex,gummis ✱ X X V. teruntur hæc omnia diligenter ex uino chio non ſalſo auſtero,uel ex uino falerno,ac deinde confeſtim collyria finguntur & in umbra ſiccantur, quod & de alijs omnibus collyrijs obſeruari oportet. Collyrium achariſtum theodotium ab Antigono inuentum ad omnem epiphoram & omne uitium oculorum .accipit hæc,acaciæ ✱ X X. ſtibij ✱ X.croci ✱ I. S. aloes ✱ duos,myrrę ✱ duos,cadmię ✱ octo , caſtorei uictoriati duas tertias partes,opij ✱ unum,lycij ✱ duos,ęris uſti ✱ octo,ceruſſæ ✱ quatuor,nardi ſpicæ ✱ unum,& tertias eius,gummis denarios uiginti,palmarum oſſa,ſiue nucleos uſtos,denarios triginta.trita hęc ex aqua pluuiatica conficiuntur. Monemerum collyrium dicitur,quod dolores in impetu ſtatim tollit,conficitur ſic.lepidos unciam unam,æris uſti ſemunciam,hæmatitæ — unam.myrræ unciã unam, opij ſemunciam.unum hoc collyrium mirabiliter prodeſt,ijs qui cicatrices nõ habebunt ex ouo infuſum, & leui admodum agitatione contritum. Ad ſuffuſiones oculorum quas Gręci hypochymata dicunt,fœniculi ſucci liquidi ✱ tres,opobalſami ✱ tres,mellis attici ✱ tres, olei uiridis ✱ tres , hyenæ fellis ✱ unũ, euphorbij ✱ unum.hoc oleo diluitur,& ita admiſcetur cæteris.aquato uti oportebit hoc medicamento, eſt enim acerrimum & undique humores trahit,quamobrem nõ ſunt iniungendi qui capitis dolorem aut grauedinem habent,& ante biduum aut triduum aquam bibant quos deſtinaueris eo iniungere,quanquã melius facient,ſi etiam perſeueranter aquam potauerint, uitio enim moleſtiſſimo facilius inter initia carebunt.non autem præterit me habere te prudentes ocularios , quibus ſi nomina dixeris collyriorum hoc in libro ſcriptorum,contendent forſan ſe quoque habere eadem compoſita , ſed ſi pondera aut effectus comparare uoles ,longe diuerſos inuenies. ego enim ipſe eodem nomine multa compoſita , non ijſdem ponderibus & rebus interdum habeo, ſed maxime probatis utor . nec utique adfirmo non poſſe & alios eadem habere,nam & ipſe ab alijs accepi,ſed raro ſcio ocularioꝛum quoſdam ſimpliciter tradere compoſitiones,meque multum elaboraſſe,ut ueras & incorruptas acciperem cõſcius ſum mihi.neque illud rurſus dico,nouas omnis & non aliquibus notas me in hoc libro congeſturum compoſitiones , uerumetiam quaſdam uulgatas &,ut ita dicam,publicatas.eiuſmodi enim quia efficaces ſunt etiã plurimis in notitiam ueniunt. Collyrium efficaciſſimum ad tumorem oculorum & lacrymarum nimium fluorem , etiam ſupra perunctum uel inlitum efficax eſt,accipit,acaciæ ✱ X V I.cadmiæ ✱ duodecim,aloes ✱ duos, croci,myrrę,opij lecti,ſingulorum denarios binos,caſtorei ✱ unum , gummis ✱ octo.teruntur hæc omnia diligenter & ex aqua permiſcentur,atque inde ſtatim collyria formantur ex aqua,quæ ſunt omnino mirifica. Xerocollyrium optimũ,ad epiphoras acres,& initia lippitudinis,croci ℈ duo, ſarcocollæ ℈ duo,aloes hepatitidos ℈ unum,glaucij ℈ unum,hæc omnia diligenter trita ſimul recondes in pyxide cuprea,& pro xerocollyrio uteris.

Ad epiphoras & lippitudines oculorum remedia de experimento & phyſica diuerſa.

AD lacrymas & tumores oculorum lippientium reſtringendos,atramentum ſutorium,id eſt chalcantum uiride,cyprinum,tundes & cribrabis,& factum molliſſimum puluerem ex oui incocti albo , id eſt lacryma conſperges , & facies collyria , quæ in umbra ſiccabis atque inde palpebras inunges & tempora inlines.Si ex reumate lacryma abundans eſt,oui albo collyrium temperabis . Si lippitudo & ſanguinis infuſio eſt,ex aceto temperabis,& deſuper oculos circumlines,ita ut nihil interius de medicamine ingrediatur.tempora quoque dolentis eodem ſuperlines.

Braſſica cruda trita cum pane candido madefacto ſubacta,ac fronti inlita, dolorem oculorum plurimũ releuat. Medicamen ad oculum diutina lippitudine uel epiphora laborantem intrinſecus curandũ. lapidis gagatis ſcripula ſex,tundes,cribrabis & aqua pluuiali, uel fontana conſperſum puluerem liquidũ facies.deinde in ampulla uitrea repones.cum neceſſe fuerit pinna aquilina uel columbina laborantẽ oculum inunges,quo facto & caliginem & infuſum ſanguinem abſterges,clariorem que uiſum reſtitues. Dolores oculorum tempore hyemis frigore contractos qualiter curare debeas. Concham æream de melle albo abintus perunge totam,eandemque ſupra gaſtrum lotij uirilis ex ea parte qua melle inlita eſt,ſuperpone ad lotium uerſus,& per dies triginta bis in die lotiũ agitari facito,ut omnis odor uel acritudo lotij, & uirtus eius ad mel in concha hæreat.poſtea rades concham ipſam, id eſt ,quod melle inlitum fuerat , & raſuram tundes in mortario & cribrabis diu,& repones in ampulla,uel uitrea uel cuprea,cum neceſſe fuerit,ex melle temperabis,& intrinſecus oculum perunges, mirabile remedium experieris in omnibus ferme' oculorum etiam grauioribus cauſis . Gramen quod in ſummo triſulcum habebit decreſcente luna radicitus ſublatum quamplurimum repone. deinde ex multis unum auſpicante lippitudine ad collum ſubliga,celeriter incumbentem epiphoram diſcuties . Si impetus oculorum eruperit huiuſmodi remedium confeſtim adhibebis,atramenti ſutoricij — I. in aquam mundam defundes,idque acriter ferue-

re facies,

re facies,tum operies ut feruor paululũ conquiescat,atque ubi modicum intepuerit in concham transfun
des,ibique faciem demerges & oculos patefacies intra ipsam aquam, paululum quidem admordebit, sed
certissimo experimento dolorem incumbentem auertet. Colophonię modicum phœnicio inliga &
collo lippientis suspende,statim proderit. Dolorem oculorum ut anno integro non patiaris, cum
primum cerasia erunt idonea esui,id est,quasi matura,de tribus cerasijs lapillos pertundes & gaitano lino
inserto pro phylacterio uteris,uoto prius facto contra solem orientem,quod eo anno cerasia non sis man
ducaturus. Herbã quę appellatur peristerion,discoques ut madescat ex aqua fontana ad tertias,& inde
oculos fouebis impetu laborantes,intra triduum persanabis. Vitandæ perpetuo lippitudinis gratia
obserua,ut Kalend. Ianua. eo tempore quo Kalend. solis die fuerint, & etiam hora prima uel octaua, &
deinceps alio die solis,& tertio solis die similiter,collyrio tenui inungaris,dum conuersus ad orientem ro-
gabis deum ut eo anno dolere oculos tuos non sinat. Cum primum hirundinem audieris aut uide-
ris, tacitus ilico ad fontem decurres uel ad puteum & inde aqua oculos fouebis, & rogabis deum, ut eo
anno non lippias,doloremq́ue omnem oculorum tuorum hirundines auferant. Expertum remedium
ad lippitudinem ne unquam tentetur,si quis obseruet sine intermissione aut obliuione, ut quotiens laue
rit deducta utrisque manibus ad pedes infimos aqua,statim manus ambas ad oculos referat,atque ad angu
los eorum utraque manu perfricet,& hoc ter facere debebis. Aduersus humores & subitos impetus o-
culorum & epiphoras,radices betæ maxime nigrę ex aqua tepida lauabis & expressas sabano siccabis. de-
inde tundes in pisone marmoreo & succum inde linteo intorto exprimes. tum leuiter ad carbones despu
matum tepefacies,& naribus infundes. ita ut is cui medeberis,aquam tepidam in ore contineat, & si unus
oculus laborabit diuersæ partis nares infundes,& melle attico continges. Si tamen uideris oculos succi il-
lius infusione turbatos,herbę quam quidam cerebellum canis appellant,radix ex aqua decoquitur,eoq́ue
humore oculi aduersus epiphoras utiliter fouentur. Farina ordeacea & galla contusa cum aqua permi-
xta & collecta,oculis cum tepore imposita,tumores doloresque sedabis. Coriandrum uiride tritum lacti-
q́ue mulieris immixtum, & tumentibus uel dolentibus oculis adpositum statim prodest. idem & apium
præstat similiter impositum. Ros cœleste manu munda collectum & rutæ siluaticæ contusæ succo ad
mixtum in plumbea pyxide reconditum,cum opus fuerit aduersum epiphoras oculorum fronti & super
cilijs impones. Vino in quo laurus fuerit decoctus oculi foti dolore potentissime leuabuntur.
Spina alba combusta & bene trita cum ouo superinlita,uel inuncta,sedat mirifice dolores oculorum.
Gallæ contritæ turisq́ue pari modo puluis uino permixtus & fronti inlitus, tumorem oculorum dolo-
remq́ue sedat. Crebro lacrymantes oculos ut exsicces, lucernam oleo cedrino repletã accensamq́ue
superposito uel iuxta suspenso æneo uasculo permitte consumi, inde fuliginem collectam in pyxide cy-
prina reconde,& cum opus fuerit inunge,miraberis efficaciam medicamenti. Caprinus caseus recens
coagulatus supra oculos positus dolores cito lenit. Rumicis syluatici radicem luna decrescente colli
ge,& tecum habeto nitidissime,quandiu eam tecum habueris non lippies. Democritus adfirmat felle
hyenæ si frons perfricetur,epiphoras incipientes & omnem oculorum dolorem posse sedari. Si mu-
lieris saliua,quæ pueros non puellas ediderit,& abstinuerit se pridie uino & cibis acrioribus, & in primis
si pura & nitida erit,angulos oculorum tetigeris, omnem acritudinem lippitudinis leries humoremq́ue
siccabis. Chelidonia herba in hirundinum stercore nascitur,quæ oculis plurimum suffragatur, maxi
me autem caliginem deterget,si paulatim inde oculi suffundantur, quos cito in pristinam formam reuo-
cato uigore reparabit. Hirundinis uentriculo scisso albi ac nigri lapisculi inueniuntur, qui si lupino
aureo includantur,& collo suspendantur, omnem dolorem oculorum perpetuo auertent. sed & contra
quartanas prosunt,croceo linteo uel panno inuoluti linoq́ue ad collum ualidiore suspensi. Mel in
quo apes fuerint mortuę,utilissimum est oculis si nitidum ac purum opportune & paulatim infundatur.
Qui ciconiæ pullum elixatum comederit,negatur multis annis continuis posse lippire. Hirundinũ
pulli plena luna excæcantur,restitutaq́ue eorum acie capita comburuntur, horum cinere cũ melle mixto
recte usus fueris ad reparandam oculorum claritudinem. Lacertam uiridem excæcatam acu cuprea
in uas uitreũ mittes, cum annulis aureis,argenteis,ferreis,& electrinis,si fuerint,aut etiam cupreis, deinde
uas gypsabis,aut claudes diligenter atque signabis. & post quintum uel septimum diem aperies,lacertam-
que sanis luminibus inuenies,quam uiuam dimittes,anulis uero ad lippitudinem ita uteris, ut non solum
digito gestentur,sed etiam oculis crebrius adplicentur,ita ut per foramẽ annuli uisus transmittatur. obser
uandum sanè in primis ut in loco uitido atque herbido deponatur ampulla,& cum lacerta discesserit, tũ
annuli colligãtur. obseruandum etiam ut luna uetere id est à luna nonadecima in uicesimam quintam,die
iouis,Septembri mense,capiatur lacerta,atque ita remedium fiat, sed ab homine maxime puro atque ca-
sto. Lacerti uiridis quem ceperis die iouis,luna uetere,mense Septembri, aut etiam quocunque alio,
oculos erues acu cuprea,& intra bullam uel lupinum aureum claudes,colloq́ue suspendes, quod remediũ
quãdiu tecum habueris oculos non dolebis. lacertum sanè eodem loco in quo ceperis dimittes. uel etiam
si sanguinem de oculis eius lana munda excipias,eamq́ue phœnicio conuoluas,colloq́ue suspendas,uteris
efficacissimo aduersum oculorum dolorem remedio. Cancri oculus subtiliter sublatus & in phœni-
cio conligatus colloq́ue suspensus,lippitudini incipienti medetur,si tamen remediũ à casto homine fiat.
De manu sinistra muscam capies, & dum capies dicere debebis nomen eius cui remedium facturus es, te
ad curandos oculos eius muscam prendere. tum uiuam eam ligabis in linteo, & suspendes collo dolentis,
nec retro respicies. Ad epiphoras oculorum sedandas,limaces complures tere in mortario nouo uel

nitido,& adijce ibi ouum gallinaceum incoctum,& tinge illic lanam succidam,& fronti impone. Ad epiphoras oculorum pultem fabaceam sine sale,sine ullo uncto, tepidam linteolo inline, & oculis de nocte impone,ita ut non alliges,continuo feruor recedit. Vt omnino non lippias,cũ stellam cadere uel transfurrere uideris numera,& celeriter numera,donec se condat,tot enim annis quot numeraueris non lippies. Ad lippitudinem inter principia sedandam,in chartam uirginem scribe ουβαι, & licio quod in tela fuerit collo lippientis innecte. Incipiens lippitudo mirifice & sine dubitatione depelletur, si in charta uirgine scribas, & collo dolentis licio suspendas, φυρφαρον, & hoc præligamẽ purus castus facias. Hoc etiam remedium indubitate impetus oculorum si præuenias prohibebit, scriptum in charta uirgine. φουβρι. φρουραγες φυλεος ως. πιντιφορα. και παντες παιτα, quod ad collum dolentis licio suspendi debet. sed & cœptã atque inueteratam lippitudinem sedat, si in faciendo ac suscipiendo præligamine castimonia ab utroque seruetur. In lamella aurea acu cuprea scribes, ορυα ουρωθη, & dabis uel suspendes ex licio collo gestandum præligamen ei qui lippiet, quod potenter & diu ualebit,si obseruata castitate die lunæ illud facias & ponas. Ne anno perpetuo lippias,de acinis nouem uuę albę antequam uuam gustes, nouies te inunges,ita ut intra oculos tuos grana singula singulis uicibus infundas. Stercus caprinũ uino conspersum tritumque & impositum oculis atque obligatum,omnem dolorem tumoremque detergit. Oculos cum dolere quis cœperit,ilico ei subuenies,si quot literas nomen eius habuerit,nominans easdem, totidẽ nodos in rudi lino stringas,& circa collum dolentis innectas. Si impetus dolorem præuenerit,absinthium uetus & fuliginem conteres diligenter,tum mellis quantum satis uidebitur adijcies,& denuo teres, atque ex eo oculos inlines,ualidissime proderit. Ne anno perpetuo lippias, cum primum cucumerem nactus fueris,in fontana aqua eum per triduum esse in uasculo mundo permittes. deinde oculis adapertis faciem tuam ea aqua fouere curabis. Qui crebro lippitudinis uitio laborabit, millefolium herbam radicitus uellat,& ex ea circulum faciat,ut per illum aspiciat,& dicat ter,excicum acriosos, & toties ad os sibi circulum illum admoueat,& per medium expuat,& herbam rursus plantet. Quæ si reuixerit,nunquam is qui remedium fecerit uexabitur oculorum dolore.ad utrunque oculum hoc facito.quæ si minus reuixerit,ex alia iterum faciat.oportet autem dari operam,ut non nimis herba constringatur,quo facilius plantata consurgat. Cæpę longæ succus opobalsamo mixtus,& succo fœniculi,adiecta adipe anserina, incipientes hypochyses discutit, caliginesque extenuat. Accipitrem si decoquas in oleo susino,donec caro eius resoluatur,& ex eo oculos frequenter inungas,& hypochysim & caliginem discuties. Chamęleontis fel tantam uim habere creditur, ut hypochyses intra triduum inunctionibus sanet. Lupi fimus diu perfrictus ad summam leuitatem,cum melle mixtus & inunctione adhibitus oculorum hypochysis discutit,& ad summam claritudinem eos perducit suffusione siccata.

Xerocollyria,& remedia physica diuersa ad xerophthalmiam,& caliginem,& asperitudinem detergendam.

Ad caliginem & aspetitudinem oculorum siccamque perturbationem,sine tumore quam xerophthalmiam gręci appellant,facit hoc collyrium quod psoricon dicitur,accipit autem hæc.croci * X I I. psorici * X I I I I. psimythij * I I I I. opij idem,piperis albi idem,gummis * I I. cum aqua pluuiali teruntur hæc,collyria statim inde finguntur,ne confectio dilata uanescat. Collyrium ad caliginem & asperitudinem quod stratioticon dicitur,recipit hæc,psimythij * V I. piperis albi * I. omphacij * I I. cadmiæ * I I I. opobalsami * I I. opij * I. gummis * I I. ex aqua pluuiali hoc teritur atque cõficitur,quod melius superiore ad caligines facit. Collyrium quod stacton uocant græci, ad eadem fere quæ supra scripta sunt utile,sed magis mulieribus prodest,accipit hæc.Cadmiæ * I I. stibij * V I. piperis albi * I I. æruginis rasæ,& misyos donec puniceum fiat usti * singulos S. æris floris * I. S. gummis * V. quidam ijs addunt, opobalsami * I I. trita hæc diligenter pluuiali aqua asperguntur, & in collyria colliguntur. Collyrium acre ad extenuandas cicatrices quamuis ueteres, caligioesque angulorum,quod semel inunctum plurimis diebus effectum præstat.oportet autem eo aquato uti,diu enim tenet morsum,accipit hæc.ammoniaci guttæ,quæ sit sine sorde P. I. æruginis P. S. gummis P. I. primũ cum aqua pluuiali teritur ærugo,postea cætera adijciuntur macetata aqua pluuiali, & tum collyria finguntur. Fel testudinis cum melle optimo mixtum & diu coagitatum mire caliginẽ tollit,si oculi inde adsidue circumlinantur,aut subtiliter suffundantur. Calliblepharium xerocollyrium primum,accipit hæc. æs ustum,stibium,cadmiam,æquis ponderibus miscebis, teresque diligenter, & donec spumam ooo faciant,neque crescant ad ignem lentum agitabis in uaso æreo, ibique tãdiu esse patieris donec refrigerentur atque siccentur,quæ postea ad mortarium nitidissimum transferes,atque illic iterum ex uino uetere optimo teres,tãdiu quousque siccentur,de quibus puluerem tenuissimum factum,intra pyxidem ęream condes,eoque uelut stibio cum uolueris uteris. Xerocollyrium optimũ conficitur sic,lapidis phrygij — I I. croci — I. salis ammoniaci ℈ I I. folij ℈ I I. æris usti ℈ I I I I. piperis albi ℈ I. omnia seorsum diutissime & diligẽtissime teres,ut puluerem tenuissimum facias,quem permixtum recondes in doliolo uitreo, & cum uolueris puluere ipso pro ut uolueris uteris. Xerocollyrium optimũ & ad initia lippitudinis probatum constat ex ijs,croci ℈ I I. sarcollæ ℈ I I. aloes hepatitidos ℈ I. glaucij ℈ I. teres hæc omnia diligenter,& puluerem tenuissimum in pyxide cuprea recondes,& cum opus fuerit & intra oculos & ad superliniendos uteris.Capilli muliebres super testam cõbusti & cum spuma argenti contriti atque ad summam leuitatem redacti,xerophthalmias & prurigines oculorũ efficaciter sanant si inde inungãtur. Ad

caliginem

caliginem abolendam de experimento uteris hoc remedio,salem ammoniacum exustum tere & permisce cum lotio pueri inuestis, atque inde adsidue oculos inunge uel superline. Naturalem succum argemoniæ,succum millefolij,& succum arnoglossæ,id est plantaginis, colliges diligenter ac nitide æquali mensura,& de succo marrubij,rutæ,serpylli, euforbij , exprimes per linteum delicatum & admiscebis ℈ binos ijsque adijcies mellis optimi despumati libram unam,atque omnia simul diu conteres. deinde iterum colabis tenui linteo,& recondes in uasculo uitreo , atque uteris cum opus fuerit ad suffundendos & superliniendos oculos caligine laborantes,quibus hoc remedio cito aciem acutissimam reddes. Maluæ succus expressus cum farina tenui miscetur ac diutissime teritur,postea adijcitur mellis despumati aliquid,ac uini uti liquidius fiat,potenter inde inunguntur oculi caligine laborantes . Ros nocturnum colliges nitidissime in prato,& in ampullam mittes,atque adijcies illi mellis attici ℈ X I I. & opobalsami ℈ V I. ac pariter utrunque miscebis,& sic uteris ad inungendum uel superliniendum, mirum remedium experieris. Succum uettonicæ tenuissimum oculis infunde,clariores eos facies,& importunam lacrymarum destillationem cito siccabis. Fel cameli solum per se fronti initum prodest aduersum caliginem, sed ne omnino lippiatur decoctum cum mellis optimi cyathis tribus,& croci uncia in unum miscebis,& sic suffusionẽ ad oculos facies,uel etiam superlines inde caligantes & lippientes oculos.hoc medicamine etiã excrescentes carnes in oculis & cicatrices curantur . Ad caligines oculorum detergendas medicamẽ ualde efficax, rosæ siccæ pugnos duos plenos,cum radice fœniculi diligenter purgati,& fœni græci pugnum unum plenum in ollam nouam mittes,& decocta prima aqua effusa,sic postea decoques ut spissescat , deinde mellis attici unciam supermittes,& piperis scripulum bene triti,addes etiam passi cretici aliquantulum ut liquidius facias,deinde per linteolum delicatum colabis,& ad suffusionem uel superlinitionem oculorum uteris. Perdicis fel mixtum melli attico caliginem tollit,si oculis adsidue infundatur,sed cũ modo & æquali mensura. Aquilæ fel cum melle attico,myrra uera,& nitro albo, singulis uncijs mixtum oculis uisionem acutissimam præstat,si cum modo infundatur. Vt acie certiore intueri omnia possis , ficus africanæ etiam ueteris,dummodo pinguissimæ ad ignem calefactæ succo expresso,uinoque diluto,oculos inunge,gratulaberis remedio. Vipera uiua mittitur in uas nouum fictile , & adijcitur ei succi fœniculi cyathus unus,& turis granum unum.deinde uas obturatur argilla,& circumlinitur, & in furnum feruentem mittitur , atque illic excoquitur donec cinis fiat.hoc de experimento hypochyses caliginesque potenter atque mirifice purgat. Anagallidos herbæ flos purpureus ad mensuram obolorum trium diligenter tritus,& cum pauxillo uini ueteris mixtus inunctioni caligantium oculorum mirabiliter prodest . Lacertas pissinnas quæ in segetibus morantur,quas Græci aruras uocant,comburito & ad tenuissimum puluerem redigito,atque ex eo cum uino aut melle optimo caligantes oculos inunge, ualde proderit. Centaureæ minoris succo oculi ex melle inuncti,caligine cito deposita,tenuissimam aciem resumunt . Fœniculi radicis contusæ succo,tantundem mellis optimi despumati,utinam attici,misceto, eaque lento igne ad mellis crassitudinem discoquito,repositaque in pyxide etiam ærea habeto,cum erit opus,cum aqua cisternina aut muliebri lacte inungito, quamuis crassas caligines cito discuties . Fœniculi radicis decoctæ aqua oculos adsidue foueto,cito omnem caliginem tolles. Caliginantibus oculis,uisus acutior restituetur,neque facile in hoc uitium incidet,qui usus fuerit remedio tali , ut centaureæ manipulum nitidum in uini optimi,sed nouellastri congium mittat , aut etiam excoquat , ac triduo in uasculo clauso uel operto macerati faciat. Deinde post triduum heminam eius uini mixtam cum calida aqua , adiecto melle ieiunus manente illic centaurea cotidie bibat . Lauri folia X X. leuiter contrita passo diluito,& linteo colato & in caccabulo decoquito ad crassitudinem mellis,atque ex eo inungito , efficaciter caliginem discuties. Baccæ myrti supra carbones uiuos ad suffumigandum positæ,caliginem extenuant, si oculis apertis fumum earum patienter exceperis. Pulli hirundinum uel assi,uel elixi,in cibo sæpius sumpti, oculis caliginantibus efficaciter prosunt. Lapidem bostrychiten tecum semper habeto , quia ad aciem oculorum excitandam efficaciter prodest. Muris agrestis,id est,qui in campis inuenitur,combusti cinis contritus,& cum melle assidue inlitus,aciem oculorum caligine extenuata confirmat . Scarabæus coloris smaragdini tantũ beneficij oculis præstare dicitur,ut uisionẽ ei acutissimã reddat,qui eũ contẽplatus fuerit assidue. Cocleas africanas ueras super spissam craticulã dispositas ponito, & carbones acres adsidue suggerito,ut æqualiter comburantur,deinde mortario terito,ut tenuissimum ex ijs puluerem facias,adiectaque mellis attici cotyla una,iterum ualidissime terito,& postmodum in uasculo fictili repone,& signa, & cum alicui mederi uoles,spicillo inde eum inunge,intra paucos dies integram aciem eius claramque restitues. Fit ex uipera collyrium ad caligines oculorum adaperiendas discutiendasque mirificum . comprehensam igitur occisamque uiperam in uaso fictili repones,eamque illic putrescere permittes,donec ex ea uermiculi nascantur,hos eliges & conteres & adijcies ijs croci paululum & iterum teres,atque inde collyria facies, & sic cum melle attico,aut lacte muliebri oculis inunges.idem præstat & cinis uiperæ combustæ sicut supra scriptum est,sed cum ijs quæ hic adiecta sunt temperatus. Salem quàm candidissimũ ieiunus si quotidie gustaueris,omnem oculorum caliginem cito extenuabis. Fel ursinum atque hyenæ cum melle optimo mixtum & diu coagitatum caligines eximit , si adsidue inde oculi suffundantur , aut superlinantur. Adipes omnium fluuialium piscium in sole liquefactæ adiunctoque melle inunctioni adhibitę, mirifice oculis caligantibus prosunt. Herbæ chelidoniæ succum,fœniculi succum, ad quartarios singulos misce cum mellis optimi quartarijs quatuor,& oculos grauedine & asperitudinem laborãtes inunge,mire proderit,sed simul omnia decoque in uaso æreo,& sic inunctioni reserua. Lapis medius in lu-

pina pellicula subligatus collo, atque ita diu portatus, sed prius muliebri lacte pertractatus, non tantũ caligines tenuare, uerum etiam hypochysim discutere, & obductam aciem aperire consueuit. Hygra quæ prodest ualde ad caliginem detergendam, conficitur sic. croci — II. piperis albi unciam, aphronitri unciam, myrræ unciam, mellis attici unciam. crocum & piper ex uino teres. nouissime aphronitrum & myrram seorsum conteres, & sic uniuersa coniunges, atque ad suffundendum uteris ex melle. Hygra mirifica quæ & caligines abigit, & oculis suffusis lumen instaurat, accipit hæc. opobalsami ℈. III. myrræ ℈. III. opopanacis ℈. I. S. mellis attici selibram. opopanacem primum ex uino teres diligenter, tum myrram adijcies & teres, postremum opobalsamum addes, atque omnia communiter terendo admiscebis & postea ad inungendum uteris. Fellis gallinacei uel uulturini, quod longe magis prodest, scripulũ & mellis optimi unciam, bene trita cõiunges, atque in pyxide cuprea habebis, & opportune ad inungendum uteris, hoc nihil potentius caliginem releuat. Ros matutinum quod inhæserit rutæ, & succum chelidoniæ, & mel optimum despumatum pari mensura permisce, atque ad tertias decoque, & in pyxide cuprea reconde, & caligantes oculos infunde. Fellis terræ, & chelidoniæ, utriusque herbæ succum, cũ mellis optimi despumati pari mensura permisce, atque ex eo caligantes oculos inunge, efficacissimo medicamine uteris. Satureiæ uiridis succo tenuissimo si adsidue angulos oculorum contingas, caliginem cito discuties. Idem præstat & rutæ succus per linteum tenue expressus, in pyxide ærea conditus, atque angulis oculorum caligantium adpositus. hoc cuiuslibet ætatis hominem infirmissimi uisus mirabiliter curat, certe si aliquid mellis attici fuerit admixtum.

Remedium ad tumorem oculorum uel nimiam destillationem.

Pulegij flores destringe, eosq́ue madefacito ex aqua frigida, & contere bene, atque ex eo panni tenuissimi partem dimidiam line, ut ex altera parte panni integas oculos, & cum ibit dormitum cui medendum erit, supra oculos pones, ipsa nocte tumorem humoremque oculorum eius sedabis. Ad oculorum subitum impetum uel dolorem remedium efficax sic. succum cardonis, succum urticæ alexandrinæ, succum bugillonis, crocum, atramentum sutorium, æquis mensuris ista coniunges, & addes ijs sapæ modicum, & aceti quantum sufficiat, & decoques ad spissitudinem mellis liquidi, atque ita oculos inde superlines, ut modicum ingrediatur eos, & delacryment, continuo sanabuntur.

Ad uulnera, ulceraq́;, & cicatrices, atque carbunculos, crustasq́; oculorum, & glaucomata atque albugines detergendas, & palpebras componendas, collyria & remedia de experimentis physica & rationabilia diuersa.

Ad sordida ulcera oculorum crustasq́ue habentia quas medici escharas uocant, & ad carbunculos oculorum, quos anthracas dicunt, facit bene & per se mel atticum purum pyxide cuprea conditum, & repositum sub signaculo mẽsibus ferme duobus, quanto enim diutius in pyxide ea manserit efficacius fiet. sed præcipue hoc quod quidam diasmyrnon, nonnulli euodes quia boni odoris est nominant, quod etiam ad pustulas papulasq́ue & suppurationes oculorum, & ad cicatrices non ueteres, & ad palpebrarum recentem etiam in corporibus tenerioribus asperitudinem facit, oportet autem eo ad sordida ulcera diluto oui albo id est aquatissimo uti, deinde cum lacrymę fluere desierint, cineraceo collyrio super inungi, item ad pustulas ex ouo tritum facit ad papulas uero & ad dolores cum rubore & distensione oculi sicca, bene imponitur cum lacte mulieris. ex aqua autem ad cicatrices recentes extenuandas & palpebrarum asperitudinem tollendam teri debet, & subiecto spicillo, aut inuersa palpebra oculis inseri. componitur autem ex ijs rebus, pompholygis lotæ ⚹ VIII. æris usti ⚹ VIII. croci ⚹ IIII. myrræ ⚹ IIII. nardi spicæ ⚹ I. & pondus uictoriati, lapidis hematitæ ⚹ II. S. piperis albi grana X. opij ⚹ I. & pondus unius uictoriati. gummis ⚹ X. teruntur hæc cum chio uino, & confestim collyria finguntur atque in umbra siccantur. Acriore autem collyrio ad cicatrices extenuandas & ad palpebras asperas utimur, quod quia ex quatuor rebus, ut quadriga equis constat, & celeres effectus habet, harma dicitur. recipit hæc, æris usti ⚹ IIII. tureæ arboris corticis ⚹ IIII. ammoniaci guttæ ⚹ IIII. gummis ⚹ IIII. teruntur hæc ex aqua pluuiali. hoc etiam superunctum ad puerorum epiphoras & qui non sufferunt unctionem optime facit. Collyrium quod proprie facit ad asperitudinem palpebrarum & callositatem. oportet autem aut subijcere spicillum palpebræ, aut inuertere ipsam palpebram, & sic inungere. recipit æris usti ⚹ XIIII. æruginis ⚹ VI. croci ⚹ X. myrræ ⚹ I. cassiæ rufæ fistularum uictoriati pondus, piperis albi grana XLV. gummis denarios nouem, cum uino chio hæc teruntur, & sic colliguntur. Ad palpebrarum ueterrimam asperitudinem, & excrescentem carnem, quam sycosim Græci uocant, in qua est callum durissimum. est autem liquidum medicamentum, quod ideo hygra appellatur, quod etiam carnem ex palpebris tollit sine magno dolore. Recipit hæc, myrrę, turis, croci, misyos singularum specierum denarios ternos, chalcitidis ⚹ VI. hæc teruntur diligenter ex aceto acri, ubi leuia facta erunt, & habebũt spissitudinem passi, miscetur ijs mellis attici P. I. deinde in patella æris cyprij super carbones posita inferuescit, donec mellis habeat non nimium liquidi spissitudinem, atque ita reponitur in pyxide æris cyprij. Cum opus est, inuertitur palpebra & per spicillum adponitur, quod medicamentũ suffricatur curiose in oculo ad delacrymationem, & ubi desierit mordere, rursus inuerti oportebit palpebram, atque ita pollice impresso membranas innatantes adducere, quę facile subsequentur, post hoc cinereo

collyrio

collyrio ex aqua inungendi erunt oculi crassius,hoc medicamentum multorum annorum callos & asperitudines palpebrarum desperatas à quibusdam medicis ocularijs,paucis diebus tollit. Collyrium ad ulcera papulas & epiphoras.cadmiæ * VIII. cerussæ * IIII. amyli * III. opij * II. acaciæ * I. gummis denarios duos.tragacanthi denarium unum.ouorum semicoctorũ uitellos duos, fabæ sine cortice,id est,purgatæ modicum,quæ ante diem ex aqua macerari debet cum tragacantho , atque ita teri, tum formari collyria,quæ lachrymarum impetum & iugitatem potentissime sedant ac reprimunt.
Collyrium dionysianum,quod appellatur theodotion ad lacrymam tenuem restringendam , & ad ulcera & asperitudines palpebrarum & ad cicatrices recentes efficacissimum conficitur sic.cadmiæ * III. æris usti & loti * VIII.crocomagmatis * VIII.stibij * IIII.opij * IIII. castorei * IIII. nardi syriaci * IIII. lycij * IIII. acaciæ * XVI. croci * VIII. myrræ * VIII. palmularum ossa uel nucleos ustos,numero XII. gummis * VI. uini austeri ueteris bene odorati sextarium unum.teruntur hæc diligenter & confestim ex ijs collyria finguntur,atque in umbra siccantur.
Collyrium stratioticum facit ad tumores oculorum & lacrymam acrem compescendam atque ad palpebras asperas & ad caligines & cicatrices ex itinere & puluere & fumo collectas.cadmiæ denarios octo. cerussæ * VIII. crocodili stercorum * IIII. æruginis rasæ * II. castorei * S. omphacij aridi aluminis fissi atque usti denarium unum.piperis albi * V. opij * I. S.gummis * VI.teruntur hęc diligenter & ex uino salerno colliguntur,atque inde collyria formantur. Collyrium quod appellatur sphragis ab Antigono medico inuentum,facit ad omne ulcus & ad omnem ustionem & plagã & ruptionem tunicularum oculi,& ad omnia oculorum uitia,præter epiphoram incipientem,accipit hæc, cadmiæ * IIII.pompholygis * X.opij * IIII.amyli * IIII.acacię * IIII.tragacãthi * IIII. gummis * II. teruntur diligenter hæ species,& ex aqua pluuiatica collyria componũtur. Collyrium stratioticum psoricum cõpositum ex cadmiæ * XIII. S. croci * XII. piperis albi * XV. cerussæ * II. opij * II. gummis * IIII. chalcitidis * I.componitur autem psoricum sic,teruntur hæc seorsum singula bene siccata.deinde in unum collecta aceto consperguntur ,ac postea in ollam fictilem nouam conijciũtur cum ipso aceto,quam bene opertam in equino stercore obrui oportet, atque illic haberi per dies XL. postea hæc permixtio in sole arefieri debet,ac deinde teri , & tum aqua pluuiali collyria formari conuenit,de quibus & inungi oculos,ut supra scriptum est causis grauibus laborantes,& superlini optimum est. Ad oculorum omnem dolorem & præsentem & ueterem , & ad caliginem atque albuginem,& pruritum atque antiquam, ut ita dixerim , cæcitatem. Nam ut auctori huius remedij de experimento credamus , duodecim annorum cæco intra dies uiginti uisum restituisse se dicit , quanto autem recentior ualitudo fuerit oculorum,tanto uelocius curabitur medicamine tali . collyria multi generis,id est,uel decem confectionum æquali uel numero uel pondere , infundes in lotium pueri uirginis , & ad uncias singulas collyriorum quæ infuderis, septena grana piperis in mortario nitido diligentissime teres,ut puluerem subtilissimum facias,& cum mellis optimi despumati coclearibus tribus miscebis,& iterũ diligenter teres,postea simul confundes omnia,id est,collyria,lotium, & piper illud cum melle , & iterum diutissime ac diligentissime teres,collectũmque nitide in pyxide cuprea recondes, atque ex eo quemlibet oculorum causarium intus,id est,intra oculos inunges . quod si per tempus medicamen spissatum fuerit, lotium puerile infantis quantum opus fuerit , ut more collyrij liquidum fiat , infundes,& sic sub cilio & palpebris,id est,intra oculos sicut diximus,sollicite inunges.hoc medicamine multis experimentis probato,constat nihil esse præstantius,si quis eo castus & purus utatur. Medicamen barbaricum ad omnis oculorum causas uel impetus, siue sint scabri & lacrymosi , siue etiam uermiculos habeant aut brigantes qui cilia arare & exulcerare solent.in ollam rudem mittes tres sextarios aceti acerrimi & ferrum,id est, clauos ueteres minutos,uel alia minutalia ferri uetusta,& claudes ollam diligenter , operculum tenuiter pertundes,& in illo foramine pones aut cannam,aut sambucum perforatam,unde habeat spiramentum,mittes tamen in eandem ollam cum aceto & ferro,rosæ siccæ unciam unã semis.ac postea ollã ipsam cooperies fimo caballino recenti,ita ut spiramen illud ollæ per calamum liberum sit,hoc est ut supra molem illã fimi caballinũ quo fuerit olla constricta uel operta,solum spiramen emineat,ut semper habeat anhelitum, quindecim diebus,quibus necesse est ut in fimo illo perseueret.nam omnino obseruabis ne unquam illis. XV.diebus deoperiatur.sextadecima die tolles ollam de stercore illo,& diligenter mundabis ne quid illic sordidum hæreat,& cum patefeceris ollam,mittes in eam fœniculi uiridis succum quanta est mensura bonæ potionis in uino.deinde agitabis diu & colabis linteo tenui & mittes in bucculare rude uel diligenter nitidatum,deinde lento igne decoques & semper agitabis,cum aliquantulum coxerit, addes in sextarium medicaminis tria coclearia mellis optimi despumati,& iterum diligenter coagitatum repones in ampulla uitrea,aut pyxide cuprea,ac sub signaculo habebis,& cum opus fuerit ad caliginem & albuginẽ detergendam interius oculos inunges. Ad præsentem autem impetum uel dolorem quamuis uehemens sit desuper oculos inlines.quòd si grandis feruor oculorum & acres uel frequentes lacrymæ erunt, etiam tempora & frontem medicamine inlines,ita ut in die uel quater superlinas , & cum siccata fuerit superlitio ipsa , non elues eam,sed semper addes nouam inductionem . quòd si scabri oculi fuerint , aut uermes qui palpebras exarent,& inde sit tumor inuectus,cilia superiora & inferiora,id est, palpebras ipsas , ubi causa ualitudinis est,inunges,experieris ad omnia ferè oculorum uitia mirificum medicamentum, si castus & purus eo utaris,de quo tamen dum in fimo est,uix tertia,aut certe media pars remanere debet.ita enim melius fiet , nã quanto plus consumitur uapore fimi illius,tanto magis confortatur,& ideo maior olla esse debet, ut pro-

pensius medicamen fiat, quod & diu seruari oportet, & multis necessarium est. Ad oculos scabros & palpebras perforatas humore uetusto, uel pedunculis exesas, remedium præsens barbaricum quidem, sed multis probatum. Scarabæum pilosum, qui similis est scarabęo uero, in sepibus uetustis lapidosis, aut in fossatis sepium requires, qui cutiones sunt, colore pseudoflauo quasi leonino, pilosi lucentes. ante ergo quam illum cutionem tollas, folium caulis primo mane cum suo sibi rore uel gutta couclusa in eodem folio teneatur, ut ubi cutionem illum inueneris digitisque pollice & medicinali adprehenderis, confestim supra folium illud caulis teneas, ut supra guttam illam lotium eius excipias, quia ubi manu adprehensus fuerit, statim se submeijt. prouidendum ergo ut uelocius supra folium illud caulis ponatur, ne lotium eius quod cito effundit, alibi excidat, quod commixtum cum illo rore caulis per spicillum palpebris impones, & loca scabra, uel exesa inter pilos perunges, effectum rei cito miraberis. quod si casu uno in loco, uel in diuersis, plures istos cutiones inueneris, omnium lotium uel humorem quemadmodum diximus, in folio caulis humidi statim de horto suscipere debebis. & adiectis guttis aliorum de caule foliorum in uasculo uitreo recondere, ut cum opus fuerit præsto habeas, quia difficulter huiusmodi bestiolæ inueniuntur.

Ad albuginem oculorum detergendam efficax hoc remedium. uulpem uiuam capies, eique linguam præcides, ipsamque uiuam dimittes, linguam autem eius arefactam, phœnicio ligabis, & collo eius qui albuginem patietur suspendes. Herbæ symphoniacæ surculum collo eius qui albuginem patitur lino suspendes, ita ut per dies triginta illic sit, quanto recentior albugo fuerit, tanto citius sanabitur. Rosmarinum combure & puluerem eius cum melle attico diligenter tere ac permisce, atque inde inunge, confestim subuenies ei qui albuginem patitur. Fabam fractam purgatam atque ustam ad summam leuitatem teres, & oculos inde albugine occupatos adsidue ex aqua circumlines, miro remedio subuenies.

Piscis marini felle, qui scorpios dicitur, oculi inuncti caligine atque albugine quamuis crassa cito liberabuntur. Sanguis columbarum de loco pinnarum eo momento quo pinna auellitur, oculis dum adhuc tepet debet infundi, qui ictu aliquo uulnerati aut sanguine suffusi fuerint, album quoque oui incocti cum croco trito oculis superpositum, & lana alba succida inuolutum medetur. Ranam de lacu prendes, & spino oculos ei subtiliter erues, atque in panno coccineo de licio ligatos oculis interius cruentis superpones, cito medeberis. Mel atticum & stercus infantis quod primum dimittit, statim ex lacte mulieris quæ puerum allactat permiscebis, & sic inunges, sed prius eum qui curandus est erectum ad scalam alligabis, quia tanta uis medicaminis est, ut eam nisi alligatus patienter ferre non possit, cuius beneficium tam præsens est, ut tertio die absterſa omni macula, mirifice uisum reddat incolumem. Ad cicatricem uel plumbum extenuandum, & asperitudinem pruriginemque oculorum purgandam, & humorem siccandum, & ad scabras ac scabidas palpebras, atque alia oculorum uitia, unum hoc remedium uel præcipuum est. folia oleagina commanducato diligenter, eorumque succo quem in ore collegeris, quotidie ieiunus oculos ablingito, uel inlinito per linguam, celeriter uitia supra scripta discuties. Ex hirundinum pullis fit calliblepharion bonum quod asperitudinem pruriginemque oculorum potenter expurgat. nec patitur quidquam in ijs molestiæ concrescere, humidos quoque naturaliter oculos exsiccat, quod hoc modo componitur, capita pullorum quam plurima igne lentissimo, comburuntur, & trita in puluerem tenuissimum rediguntur, quæ admixta recenti adipe gallinæ inunctioni maxime prosunt. Intibi rustici, de quo nascuntur cauliculi complures, contriti succus in oculum instillatus celeriter cicatrices & plumbum oculorum eximit. Caput stellionis combustum, & tritum, & melli attico admixtum, oculos lacrymosos inunctione adsidua siccat & sanat. Pulmonis hedini combusti cinis prurigines oculorum discutit, & scabras palpebras emendat, si quasi stibium imponatur. Felle catelli dierum septem, oculi ex melle inuncti cito à leucomate liberabuntur. quidam etiam adfirmant efficacissimum remediũ esse ad detergenda glaucomata, si catello dierum septẽ caput uiuenti diffindatur, & de dextra parte cerebri oculus dexter, de sinistra sinister, intincto illic spicillo inungatur.

Vt leucomata & albuginem quamuis densam ex oculo detergeas, turam & anturam herbas uirentes nitidissime collectas contundes, & per linteum tenue succum earum exprime, eoque oculos inunge.

Leucomata ut extenues & discutias, utere medicamine quod conficitur sic, pumicis combusti triti ℈. XIIII. chalcitidis ℈. VIII. gummis ℈. quatuor, & sinapis pusillum ut toleretur adijcies, hæc omnia in tenuissimum puluerem redacta in unum permisce, & ex aqua fontana facito collyria crassiora, quibus sic uteris ut circundetur tribus partibus cera collyrium, sed extremum collyrij sit leue ac tenue, quod in ipsum leucoma imponas, & iube oculum adoperiri paulisper ne excidat collyrium, quod si exciderit, iterũ reponatur, post hęc inunge oculum leni collyrio, statim emittet quasi squamam. si ergo magnum leucoma fuerit & crassum ita curabis, sin autem tenue, cum imposueris medicamen maturius tolles, postea uero utere ad inunctionem collyrio quod græco uocabulo diacopon appellatur, etenim apud medicos hoc collyrij genus magnam habet effectus sui dignitatem. Turturis fimus ad summam leuitatem tritus & cum melle attico, aut etiam alterius generis, dummodo optimo & despumato inunctus, leucomata oculorum potenter extenuat. Galli gallinacei maxime albi fel ex aqua dilutum, & inunctione adhibitum, leucomata oculorum & hypochyses sanat, & aciem luminum confirmat. Stercus quoque gallinaceum album cum oleo uetere tenuissime tritum & ad positum, idem oculis remedij præstat. Fel uituli diligenter collectum ad cotylæ mensuram in uas æreum mittitur, tenuique igne admoto ita excoquitur ut spissetur, deinde mellis boni tantum mittitur, quantum fellis illius decocti remanserit, adijciuntur postea myrræ tritæ drachmæ duę, & croci una, & æris flos pauxillum, ac postea simul omnia diu coagitata ad tertias decoquuntur,

tias decoquuntur,quod medicamen in pyxide ærea debet reponi,satis utile,& leucomatis, & cicatricibus & omnibus uitijs oculorum,si adsidue inde,& opportune inunguantur. Vt leucomata oculorum efficaciter discutias,ungulas asini uiuentis lima, & scobe earum quàm tenuissimo,qui leuitate sua oculos nõ offendat,cum lacte muliebri mixto, frequenter inungito. Araneus albus cruribus longissimis ac tenuissimis cum oleo uetere cõtritus,per inunctionem adsiduam leucomata eximit,& ideo plures cum oleo sufficienti teri oportet,ne ante confirmatam sanitatem medicamen necessarium desit. Cæpa longa contusa exprimitur eiusque succus opobalsamo,uel quod efficacius est,lacti mulieris admixtus,leucomata,& cicatrices, & quæ græci argemata appellant miro effectu inunctione adhibita extenuat atque persanat. Anemone dicitur a' Græcis herba,quę tantam uim remedij habere creditur,ut portata ab eo uel subligata collo eius,qui glaucoma patitur, intra dies quadragintaquinque eum sanissimum reddat.

Vt glaucoma incipiens celeriter discutiatur,herbam serpyllũ decoque, & eius aqua oculos adsidue foue, postea pice liquida pura ac nitida uelut collyrio inunge, cito recipies sanitatem. Perdicis unius fel, opobalsami cyathum unum, cyperi sidonij cyathi partem dimidiam, trita hæc & ad summam leuitatem perducta,permixtaque in pyxide plumbea repones,& inunctione aduersum glaucomata,& hypochyses, & caliginem mire uteris. Corui marini fel inunctione adhibitum,caligines tollit,albugines & cicatrices extenuat,carnes excrescentes compescit,fluoresque oculorum reprimit. Pisciculi,qui equum marinum similat fel,ouorum albumini mixtum & cum lana succida oculis adpositum, melius remedium suprascriptis oculorum causis, quàm ullum aliud medicamen præstare manifestum est. Scrofina adipe recenti si quis contritos angulos oculorum, quos græci canthus uocant, interius exteriusque inunxerit, uermiculos qui noxij sunt oculis potenter educit. Sepiæ testa interior quæ mollis est, diligentissime trita,& muliebri lacte permixta,atque inunctioni adhibita, supradictis oculorum causis plurimũ prodest. Nardi indici uel syriaci ex uino uetere triti siccatique puluis, pro xerocollyrio oculis impositus mirabiliter prodest ad ualetudines suprascriptas. Mel optimum despumabis,ut bene purum sit, & admiscebis pari mensura succum rutæ & herbæ chelidoniæ,atque ad tertias decoques,& cum omnia bene permiscueris,in ampulla uitrea sub signaculo seruabis, & uteris miro medicamine ad scabros, & lippos oculos inungendos.

Item ad oculorum causas remedia physica,& rationabilia diuersa,id est,oculis ictu læsis,& si quid subito eos fuerit ingressum, & aduersum molestias pilorum,& ad ægilopas,& ad nyctalopas,& ad uarulos, id est,ordeolos oculis infestos,ijs additæ infra collyriorum diuersorum confectiones.

Quocunque ictu læsus oculus,si sanguinolentus uidebitur,palumbinus ei uel perdicis, uel turturis sanguis,aut si hæc animalia non erunt,columbinus de pinna sublatus statim, id est adhuc calens infundatur. Bitumine,sulphure,& ture permixtis,oculos ictu læsos suffumigato,statim sanabis si frequenter id feceris. Herba quam græci sarcocollam,nos argemoniam appellamus,si uiridis erit trita,sin arida calida aqua macerata,quo facilius teri possit,inlita oculis sugillationes liuoresque eorum mature discutit. Sanguine hirundinis recenti ac tepido inunctus oculus ictu læsus,& cruore suffusus statim sanabitur. Radix rutæ trita,& inlita oculis cruore suffusis,etiam commansa,& adsidue posita plurimum prodest,uinum quoque in quo ruta diu fuerit macerata rationabiliter infunditur. Mulieris primiparæ puræ ac nitidæ salina ieiunis instillata oculis liuorem suffusionemque quamlibet cruentam,efficaciter adimit. Herbæ uettonicę folia teres,& salis triti modicum adijcies,& super ictu perculsum uel cruoribus suffusum oculum conligabis,mire proderit.nam quando ei id solueris,uidebis ex eo sanguinem distillare, ita omnẽ causam extrahet. Lana succida madefacta oleo uinoque permixto ac tepens oculis superposita,optime uitia supra scripta persanat. Ad eijciendum quæ casu oculum intrauerint, herbam artemisiam uelles radicitus,& inde coronam factam capiti impones.sed is cui medendum erit, dum coronam illam in capite habet,quantum fieri potest oculos apertos habeat. Digitis quinque manus eiusdem, cuius partis oculum sordicula aliqua fuerit ingressa,percurrens & pertractans oculum,ter dices,tetunc resonco,bregan,gresso.ter deinde spues,terque facies. Item ipso oculo clauso qui carminatus erit,patientem per fricabis,& ter carmen hoc dices,& totiens spues,in mon dercomarcos axatison.scito remedium hoc in huiusmodi casibus esse mirificum. Si arista uel quælibet sordicula oculum fuerit ingressa, obcluso alio oculo,ipsoque qui dolet patefacto, & digitis medicinali ac pollice leuiter pertractato, ter per singula despuens dices,os gorgonis basio.hoc item carmen si ter nouies dicatur, etiã de faucibus hominis uel iumentis os,aut si quid aliud hæserit,potenter eximit. Leporem marinum,uel eius sanguinem cum oleo tere,atque ex eo uulsorum de oculis pilorũ loca frequenter perunge,post quod & si renascentur pili,molliores erunt,quibus iterum euulsis,supradictum medicamen inducitur,tum uero non renascentur. Si autem etiam lacrymas oculi destillantes adsidue,uitare uis, hederam & uitem exustas, & in puluerem tenuissimum redactas,pari mensura cum supra scriptis permisce ad spissitudinem mellis,atque inde inducito,uel superline frequenter oculos & confestim defluet humor noxius, & aduersum uulsos palpebrarum pilos proderit. Si felle hyenę loca quibus molesti sunt pili in palpebris nati adsidue tangantur, confestim tabescent, certe si prius uulsis superducatur,non renascentur. Pilos oculis molestos si exstirpare penitus uolueris,loca eorum cum prius eos euulseris,ranæ marinæ felle continge,quod si fel eius repositum aruerit,aquam marinam ei modice admisce.

Sicui uolueris pilos uulsos non solum in oculis, sed etiam in locis uerecundioribus non renasci, lacte mulieris eo die expresso quo peperit continge crebrius loca de quibus pilos tuleris. Pili si oculis molesti erunt, potenter uteris hoc medicamine. lacertæ uiridis fel misce cum uino albo quantum sufficere existimaueris, & mitte in uas æreum, positumque ad solem tam diu agita, donec crassitudinem mellis habeat, atque ex eo loca pilorum uulsorum ungue. Lucernam fictilem de papyro & medulla uaccina concinnato, atque eius fumo, siue fuligine uel ligny, pro calliblephario utere, quo palpebras exesas & glabras sæpius inungendo, decentissimas facies. Glabris palpebris pilos induces, si œsypo quod sub armis ouium nascitur, adiecta myrra, pariterque in mortario trita, spicillo calido loca pilis nuda perduxeris. Pilos oculis molestos diligentissime uelles, atque eorum loca hircino sanguine recenti, aut leporis, aut uespertilionis inlines, uel canino lacte continges, aut acu cuprea calido aceto sæpius delibuta perduces. Capnos nomine est herba cuius succus uino mixtus atque inlitus locis de quibus pili ab oculis fuerint exstirpati, renasci eos non permittit. Ranunculum uiridem comprehensum acu cuprea pungito, & sanguine eius excepto palpebras de quibus pilos tuleris subinde continge, nunquam renascentur. Sanguisugarum in olla combustarum tritus delicatissime cinis, & uulsis pilis palpebrarum impositus uel inspersus, renasci eos non finit. Adipe uituli si palpebras crassiores peruunxeris, extenuabis eas & ad sanitatem perduces. eiusdem medulla cum cera & oleo rosaceo æquis ponderibus liquefacta & permixta, & ad emplastri modum imposita, duritias palpebrarum, & si qua illic in modum pilularum nascuntur, commollit ac discutit. Aegilopia emendat fimus columbinus ex aceto coctus & inlitus. cicatrices quoque oculorũ & albugines mire detergit. Inulæ rusticæ radix ualide commanducata & cum succo suo imposita, ægilopas potenter emendat. quæ quia ubi aruerit cadit, recentior donec persanet assidue debet imponi. Ad nyctalopas abolendas lychniten lapidem, quem nos carbunculum dicimus, tecum habeto, magno remedio uteris, quem ut uerum esse scias, sic experire, si festucas leues admotas ad se rapit, sicut lapis magnes ferrum rapere consueuit. Iecur ouillum, id est, ouis candidæ discoctum, cum aqua madefactum contritumque & oculis superpositum, nyctalopas purgat. Varulis id est, hordeolis oculorum remedium tale facies. annulos digitis eximes, & sinistræ manus digitis tribus, oculũ circum tenebis, & ter despues, terque dices, rica, rica, soro. Si in dextro oculo uarulus erit natus, manu sinistra digitis tribus, sub diuo orientem spectans, uarulum tenebis & dices. nec mula parit, nec lapis lanam fert, nec huic morbo caput crescat, aut si creuerit, tabescat. cum hæc dixeris, iisdem tribus digitis terram tãges, & despues, idque ter facies. Efficax hoc remedium hordeolis, nouem grana hordei sumes & de singulis uarum punges, perque singula puncta carmen dices, & proiectis nouem granis, septem alia corripies, & similiter de singulis punges, & carmen septies dices. abiectis etiam ijs, quinque sumes, & idem quinquies facies. idem de tribus granis similiter. idem de uno similiter. carmen autem hoc dices. κυρια, κυρια, κασσαρια, σουρωφβι. Item hoc remedium efficax, grana nouem hordei sumes, & de eorum acumine uarolum punges, & per punctorum singulas uices, carmen hoc dices. φεῦγε φεῦγε, κριθή σε διώκει. Item digito medicinali uarum contingens, dices ter. uigaria, gasaria, uarumque grano hordei ardenti, aut stipula fœni, aut palea ures.

Confectiones collyriorum diuersorum de experimentis sic.

Collyrium factum ad recentes caligines, & cœptas suffusiones oculorum, conficitur sic. cadmiæ ✱ VIIS. nardi celticæ ✱ IIII. acaciæ ✱ IS. æris usti ✱ IS. stibij cocti ✱ IS. myrræ ✱ I. lycij ✱ I. croci ✱ I. cerussæ ✱ I. aloes ✱ I. æruginis ✱ I. lepidos cypriæ ✱ I. opij ✱ I. S. piperis grana uiginti. castorei ✱ I. S. gummis ✱ VII. hæc omnia in puluerem tenuissimũ redacta, aqua pluuiali colliges & collyria inde formabis, quæ in umbra siccentur. Collyrium nomine monemeron, facit ad impetus lippitudinis ex ouo inunctum, ita ut cum oui liquidissimo inunxeris lippientem, pusillum sustineat, & iterum eum inunges, quem cum bis aut ter inunxeris eadem die iube bis lauari. hoc collyrium facit ad scabritudines, & diatheses tollendas ex aqua inunctum, recipit autem hæc. Lapidis hæmatitis ✱ XII. pompholygis ✱ XII. croci ✱ XII. myrræ ✱ XII. æris usti ✱ VI. Nardi syriaci ✱ XII. piperis albi grana XX. opij ✱ VI. Gummis ✱ IX. hæc uniuersa in puluerem tenuissimum redacta, postea cum falerno uino cõterẽs, atque inde collyria facies, quæ diu in umbra siccentur. Collyrium dialibanos, ad suppurationes oculorum, conficitur sic. cadmiæ ✱ S. cerussæ ✱ XII. opij ✱ I. gummis ✱ S. rosæ siccæ ✱ I. gentianæ ✱ S. puluerem tenuissimum ex ijs factum cum aqua pluuiali teres, & ita collyria qualia uolueris effinges. Collyrium dialepidos accipit hęc. croci ✱ III. spicænardi ✱ V. cadmiæ ✱ I. S. hæmatitidos ✱ I. piperis grana V. myrræ ✱ I. ęris usti ✱ S. lepidos ✱ I. gummis ✱ I. rosæ uiridis foliorum purgatorum ✱ II. hæc ut supra de alijs collyrijs scriptum est, trita aqua pluuiali subiges, & ita collyria formabis. Collyrium ad lippitudines & primos impetus oculorum, conficitur sic. Acaciæ ✱ X. cadmiæ combustæ & de lacte caprino aut muliebri, quod melius est extinctæ & tunsæ & cribratæ & lotæ bene, donec aqua eius limpida sit ✱ X. hoc quoque pluuiali aqua colliges, & ita collyria formabis. Collyrium diamisyos, quod facit ad asperitudines oculorum tollendas & ad lacrymas substringendas, componitur sic. misy combures hoc more, conijcies illud in pultarium & purgabis & in furnũ mittes, ut tam diu coquatur, donec sit sanguineum. huius ergo ✱ V. spicę nardi ✱ V. croci ✱ II. cadmię ✱ S. ęris usti ✱ S. opij ✱ S. myrræ ✱ S. lepidos cypriæ ✱ S. gummis ✱ I. S. hęc tunsa & cribrata cum uino optimo teres atque inde collyria formabis.

Quidam

Quidam adijciunt huic collyrio uiperam ſiccam & areſactam bene in ſole,tanquam ſi ſit ſalita . hanc ergo ſi uolueris adijcere, exoſſabis prius & linteolo inuolues , atque ita ſuper eam uiuum unde collyrium hoc temperandum eſt,deſundes,ſed prius eam ſic præcantabis,ne lacrymus exeat,ne extillet, ne noceat . dices autem,quomodo tu non uides,ſic & tuus ſuccus guſtatus nulli noceat , ſed ob rem propter quam adiecta es proficias bene curatione precor. Collyrium liquidum de lacrymatorium accipit hæc . chelidoniæ herbæ ſucci ✱ S. mellis attici ✱ I. opobalſami ✱ S. ſucci porri ✱ S. hæc mixta de ipſo ſucco colliges,uel de aqua ſontana,atque ita collyria ſormabis. Collyrium ſiccum oculis ſiccandis utile, conficitur ſic,cadmiæ ✱ I. æris uſti ✱ I. ſtibij ✱ I. adijcies huic collyrio ſi acrius illud facere uolueris,ſtactes ✱ S. & tundes atque cribrabis per tenuiſſimum cribrum,& ſicco puluere uteris. Aliud ſiccum collyrium ad idem efficax,ſic.cadmiæ ✱ V I I I. ſalis ammoniaci ✱ V I I. piperis ✱ V. caſſiæ ✱ V. tundes hæc atque in puluerem tenuiſſimum rediges, & ſic uteris . Collyrium ſiccum calliblepharon conficitur ſic.ſtibij combuſti ✱ I. piperis albi ✱ S. folij capitulum I. ſtibium combures & lotio pueri impubis extingues, & ſiccabis, & tundes, & cribrabis, & ſic uteris. Collyrium dioxus ad aſperitudines oculorum tollendas conficitur cadmiæ ✱ X I I. æris uſti ✱ X. hæmatitis ✱ V.myrræ ✱ IIII. gummis ✱ V I I. hæc in puluerem redacta aceto optimo colliges,& deinde collyria ſormabis. Collyrium ſtactum accipit hæc,piperis albi ✱ I I. cadmiæ ✱ V I I. S. ceruſſæ ✱ V. S. indici ✱ V. S. opobalſami ✱ S. gummis ✱ V I I I. hæc in puluerem redacta falerno uino temperabis & colliges. Collyrium diapſoricum accipit hæc.piperis albi ✱ I. croci ſiculi ✱ I. myrræ ✱ I I. amyli ✱ I.opij ✱ S. opobalſami ✱ S. gummis ✱ I I . aqua pluuiali hæc colliges tunſa atque cribrata,atque inde collyria facies. Collyrium dialibanum,cadmiæ ✱ I S. ceruſſæ ✱ I. turis maſculi ✱ I. opij ✱ I. gummis ✱ I. aqua pluuiali colliges hæc ſimiliter tunſa atque cribrata,atque ita collyria formabis .

Hygra ad ſuppurationes oculorum conficitur ſic . croci ſiculi denarium unum , turis maſculi ✱ I. ex melle optimo deſpumato hæc bene trita colliges,& cum eo prius bene permiſcebis, & ſic collyria facies. Collyriū idem id eſt,hygra recipit hæc,croci ✱ I I I. æris uſti ✱ V. cadmiæ ✱ I I. hæmatitis ✱ V. S. folij ✱ I. amomi ✱ I. ſtibij ✱ I. ceruſſæ ✱ I. myrræ ✱ I. opij ✱ I. piperis albi ✱ I. gummis ✱ I I. S. uino amineo tunſa & cribrata hæc colliges, atque ita collyria formabis. Collyrium dialoes conficitur ſic cadmiæ ✱ I. S. hęmatitis ✱ V. ammoniaci ✱ I. S. opij ✱ S. æris uſti ✱ S. aloes ✱ I I. ęruginis ✱ S. opopanacis ✱ S. ſalis ammoniaci ✱ I. galbani ✱ S. myrræ ✱ S. fellis taurini ✱ S. lepidos ✱ S. gummis ✱ I. S. cum aqua pluuiali hæc in puluerem redacta teres,& formabis. Collyrium diaſmyrnes recipit hæc. croci denarium unum , cadmiæ ✱ S. hæmatitis denarium unum,myrræ ✱ S. miſui ✱ S. piperis ✱ S. opij ✱ S. gummis ✱ S. puluerem tenuiſſimum harū ſpecierum cum uino uetere teres,ſed collyria inde formabis. Hygra ad ſuppurationes oculorum recipit hæc,cadmiæ ✱ V I I I ſpodi ✱ I I I I. ſtibij ✱ V I I. croci ſiculi ✱ V I I. amyli ✱ V I I. opij ✱ I I I I. gummis ✱ I I I I. hæc in puluerem ſubtiliſſimum redacta cum aqua pluuiali teres & formabis. Deſcriptio xerocollyrij quod calliblepharon dicitur , piperis — I. ſtibij — I. folij — I. lapidis phrygij P. I.quem lapidem diuides in partes ſeptem & combures,cōbuſtum extingues hoc modo unam partem in balſamo,alteram in omphacio,tertiam in lacte muliebri,quartam in uino,quintā in urina infantis,ſextam in butyro,ſeptimam in melle attico , quæ omnia in minutiſſimum puluerem redacta cribrataque miſcebis,quod ſi acrius eſſe nolueris,adijcies balſami unciam,piperis ſemunciam. Deſcriptio acharisti collyrij,æris uſti & loti unc. I I. cadmię lotę — I I. & ℈ V I. croci — I.opij — I. & ℈ VI. myrrę troglodytidis ℈ I I I. turis V I. gummis ℈ X V I I I. uini optimi quod ſufficiat quo omnia colligantur & collyria fingantur. Deſcriptio trachomatici collyrij,æris uſti & loti ℈ X V I I I. cadmię lotę ℈ X V I I I. lapidis hęmatitis uncia una,chalcitis uſtę ℈ X V I. ęruginis ℈ I X. opij ℈ V I.gummis ℈ V I. aquę pluuialis quantum ſatis ſit ad colligendum puluerem,& collyria formanda miſcebis.

Deſcriptio muſę collyrij,aluminis ſchiſti ℈ X V I I I. aloes ℈ X V I I I . myrrę ℈ X V I I I . croci ℈ I X. crocomagmatis ℈ I X. chalcanthi ℈ X V I I I. mali granati caliculorum ſemunciam , quę trita diligenter oenomelite confundes,& colliges,& formabis. Deſcriptio roſacei collyrij, roſę unc.nouē, cadmię lotę uncię tres,ęris uſti ſcripula ſeptem,croci ſcripula X I I .: ſtibij ℈ nouem , ęruginis ℈ ſeptem, ſpicę nardi ℈ ſeptem,myrrę ℈ ſeptem,opij ℈ duodecim,gummis uncię tres,aquę pluuialis adijcies quantum ſufficiat ad colligenda & formanda collyria. Deſcriptio ſtacti collyrij,cadmiæ P. unum,ſtibij P. S. ęris floris unc.tres,miſyos unc.I I I I. piperis unc.tres,ęruginis — I. opij — I I.balſami — I I.gummis ſelibram,hęc omnia diligenter trita & cribrata aqua pluuiali colliges & formabis.

Collyrium quod proteus dicitur , facit ad oculorum ſuffuſiones & ad omnem caliginem & albugines detergendas,conficitur ſic.cadmię uſtę & lotę — V. pſimythij loti — V. chalcitis non uſtę — V. auripigmenti loti — I I. piperis albi — tres,& ℈ X V I I I. croci uino infuſi & triti — I I. myrrę troglodytidis — I. S. guttę ammoniaci — I I. S. roſę ſiccę — V. omnia hęc diligentiſſime teres ad ſummam euitatē,tum addes ſagapeni — I I I.laſeris — I I. S. opopanacis — I I. S. opij — I. S. gummis — II.S.balſami — I I.quę pmixta atque cōfuſa coeleſti aqua colligētur,atque ita collyria formabūtur.

Ad aurium dolores uniuerſos,& uitia omnia,& ſurdiginem . *Cap.* IX.

Fellis caprini ℈ unum,mellis ℈ unum,conteres & in ſtrigili calefacies & infundes, & lana obcludes

aurem. Nihil hoc medicamine potentius neque certius, etiam si intrinsecus cancerauerint aures. Porros uirgines, id est non plantatos, impari numero, & lumbricos terrenos impari numero capies, & simul ex oleo optimo ad tertias decoques, & tepidum inde quod sufficiat infundes auriculæ.

Laser cum lacte caprino incocto recenti miscebis, & inde aures prius dilues, ac postea fel taurinum, & oleum cedrinum æquis portionibus mixtum tepens infundes, hoc dolores mire mulcet, & dubium auditum confirmat, & pus collectum expurgat. Coriandrum uiride teres & in uini cyatho miscebis & colabis, & lana molli in aurem instillabis, & eadem lana obstrues aurem.

Ad aures quæ grauiter dolent, & uetera uulnera intrinsecus habent, mellis optimi unam partem aceti acerrimi duas partes confusas decoques feruoribus tribus, & longius ea ab igne remouebis, donec commotus feruor conquiescat. tum nitrum addes eo usque, donec ex uapore agnoscas nitrum resedisse, & iterum leni igne recoques, ne efferueat, tunc addes fel hircinum, uel aprugnum, uel uerrinum aut porcinum, dummodo non de scrofa, & commouebis & iterum concoques, ac tepefacies, & inde quantum satis est, auribus infunde. Adeps ranarum palustrium liquefacta si tepens in aures infundatur, dolores nimios mitigabit. Dolor aurium sedatur etiam canino lacte & ursino, si recens instilletur. Terreni uermes cũ anseris adipe uel cum oleo decoctũ sine dubio medentur auribus purulentis. Vrina apri seruatur in uitro, sed melius cum uesica ipsius, quomodo ei sublata fuerit, hæc tepens infusa auribus unice prodest. Bestiolæ multipedes quæ contractæ in globulos complicantur in oleo excoctæ infusæque auribus statim prosunt. Tres araneæ uiuentes in oleo si ferueant ad focum positæ, atque inde tepidũ auribus quod sufficiat instilletur, cito medebuntur. Seuum uitulinum adipe anseris mixtum adiecto ocimi succo, tepidum auribus infusum optime sanat. Raphani quoque, id est, radicis quæ manducatur succus infusus auriculæ dolenti, infinitum prodest. Gari excellentis cyathum, & aceti optimi cyathum, & mellis dimidium cyathum, super aquam feruentem in alio uase coques, & frequenter despumabis de pinnula, tepidoque medicamine aures inrorabis & conchyliata lanula claudes, ualde hoc remedium inter experimenta laudatur. Fraxini tenerrima folia tundes & exprimes succum eorum, atque auribus dolentibus tepidum infundes. Fraxini recentem surculum, id est, humore proprio adhuc madentem, ex una parte in foco pones, & cum per aliam partem succus ebulliet suscipies eum diligenter, & oleo addito tepefactum auribus instillabis. Cardui siluatici semen ex oleo coques ita leniter ne uratur, quod postea colabis per linteolum, & tepidum infundes dolenti auriculæ, ac deinde lana purpurea obturabis. Croci, myrræ, turis, uncias quaternas conteres & adijcies mel atticum, quantum sufficere putaueris, ac decoctum medicamen auriculæ infundes. Galbanum cum oleo rosaceo remissum & ter aut quater infusum auribus mire dolores tollit. Aluminis liquidi — IIII. mellis — III. aceti quartarios tres, alumen cum aceto teres & simul omnia concoques ad tertias, hoc medicamẽ tepidum auriculæ infusum, pus optime purgat, uermes necat, aquam etiam si intrauerit educit. Herbæ polygoni, quam nos sanguinalem dicimus, succus expressus & infusus, mira efficacia dolorem ulceraque aurium sanat. Adeps anseris miscetur croci succo, & allij contusi succo, quæ infusa auribus incommodos sonitus tinnitusque earum proprie & unice tollunt.

Pueri inuestis urina recens auriculę dolenti & ulcerosæ instillata, omni humore siccato, & dolorem tollit, & ulcera mira celeritate persanat.

Lotio humano uetere si quis iam desperatũ auriũ uitium eluerit, saluti integre len[illegible]to dolore restituet.

Fel ouillum mulso mixtum si clysterio addideris, & inde auriculas in[illegible]gauer[illegible], ex[illegible]rgatis ulceribus certissimam sanitatem consequeris. idem fel cum lacte mulieris instill[illegible]tum, etiam ru[illegible] in[illegible]erius auriculas certissime sanat. Coriandri uiridis succus cum lacte muliebri mixtus in[illegible]fusus auriculæ, dolorem omnem potenter aufert. Cannabi seminis uiridis succus tepens instillatus auribus dolorem apprime tollit.

Senecionis herbæ succus itidem auribus insertus, eandem efficaciam præstat, quod ab experto scriptũ & proditum est. Si auricula aliquo pacto uitiata fuerit, anserina adipe infusa diligenter expurgabitur, sanitatique reddetur. Compositio medicaminis ad omnia fere aurium uitia, sic, mellis sextarium, aceti bene acris heminam, radices quæ manducantur tres, mittes in ollam rudẽ bene lotam, sed mundatas & integras radices mittes & pariter decoques. sed ut ne refrigeretur medicamen, citato igne usque ad modum luti aquatioris decoquatur, deinde cum refrigeratum fuerit, condes illud in uasculo uitreo, ac tepefactum quamdiu dolorem & tinnitum, uel sonitum auriculæ perleniat, in aurem de spicillo infundes.

Infirmatis auribus prodest præcipue picis flos, quem pissełæon Græci uocant, cũ oleo cõmuni mixtus, ita ut tertia pars sit olei, nam & dolorem sedat, & non patietur suppurationem fieri, & si facta fuerit, eodem medicamine persanatur. ad summam, ego ipse diu uexatus auris tædio, cum multis frustra usus essem medicamentis, ab hoc sum persanatus & alios complures sanaui. florem autem picis appello, qui excipitur dum ea coquitur, lana superposita eius uapori. hoc etiam grauem odorem de aure protinus tollit.

Ad auriculæ tumorem & dolorem sine ulcere, prodest herbæ urceolaris aut cucurbitæ ramentorũ succus recens ac tepens per strigilem in foramen auris dolentis infusus.

Cutiones bestiolæ sunt multipedes, cute dura & solida, quæ tactæ complicant se in orbẽ pilulæ rotundissimæ, polypodas Græci appellant. hæ complures coctæ cum oleo molli in uase ferreo, remedio sunt auribus laborantibus, si inde curentur.

Gliris

Gliris pingue, & gallinę adeps, & medulla bubulina uel taurina liquefacta tepensque infusa auribus plurimum prodest. Benefacit hoc medicamentum, & ad tumorem, & ad exulcerationem aurium, aceti acris sextarijs duobus incoquuntur mala granata duo, quibus cotiani utūtur, & quia semper acida sunt nec unquam maturescunt rhoas oxias hæc græci dicunt. Tum deinde adijciuntur ijs & admiscentur aluminis fissi — I I. acaciæ succi — I I. & cum bene permixta hæc & coagitata fuerint, reponitur medicamentum in ampulla uitrea, cum opus est, ad tumorē, calidum per strigilem infunditur, & foramen summum auriculæ lana succida tegitur, ad ulcus autem frigidius medicamen per eiusdem generis lanam & auriscalpium inijcitur. Aliud medicamentum ad tumorē aurium & exulceratione, mellis cyathi I I I. aceti acris cyathus I. S. miscentur, postea adijcitur gari optimi cyathus unus, deinde carbonibus inseruescit, cuius spuma surgens pinnula abijcitur, & tam diu coquitur uel agitatur, donec habeat spissitudinem, hoc calido ad tumorem, frigido ad ulcus, cum oportebit uteris. Item benefaciet hæc compositio etiā ad ueterem aurium dolorem, aluminis P. I. mellis P. I I. hæc in mortario prius bene permisceri oportet, deinde olla noua excoqui, donec habeant mellis spissitudinem, cum opus est infunditur in auriculam ex lana conchyliata, eaque clauditur. hoc & combustum locum sanum reddit, sine dolore, & sine cicatrice, si ei protinus imponatur. Si caro excreuerit in foramine auris, comprimetur sine dolore aut ferro, hoc pastillo qui conficitur sic, aluminis fissi P. I I. æruginis P. I I. misyos usti P. I I. rubricæ sinopidis P. I I. gummis P. I. teruntur species priores ex aceto acri, donec quasi collyrij confectio leues fiant, ultimum gummi adijcitur, & finguntur pastilli, qui ad omnia ulcera faciunt aqua diluti, emplastri more impositi, cū aut tumores compescendi sunt, aut cicatrices sedandæ, sed aquatioribus ijs uti oportet cum cicatrix ducenda est, ut facilius auriculæ inserantur. benefaciunt ijdem & ad nares, qualibet causa exulceratas & grauiter olentes. Araneas uiuentes in aceto macerabis, & sic conteres atque inde aurē elues, statim proderit. Mel, butyrum, & oleum rosaceum, pari mensura permisce, ac tepidum auriculæ dolentis infunde. Fel aprugnum, & oleum amygdalinum pari mensura permisce, tepidumque laboranti auriculæ instilla. Putorem sordesque auriculę optime curat cucurbitæ uiridis succus, & porrus capitatus cum oleo decoctus atque infusus. Ad auriculæ dolorem hastulæ regiæ radicis succus cum melle uel uino infunditur, interdum admisceri oportet turis & myrræ partem, uel capparis foliorum succum infundere uel tutę succum, aut eius semen tritum cum rosa, & lentisci succū cum rosa aut amygdalino, uino admixto infundi oportet. Si pus aut sanies manabit ex aure, maluæ succum uino & amygdalino immixtum, uel succo rosæ uel rosaceo, tepefactum instillari oportet, protinus effectum exhibebit. Dracontææ succus aut semen tritum cum rosa aut amygdalino, & uino infusum, purulentæ auriculæ sanitatem maturimam præstat. Crocum tritum cum lacte muliebri, si instilletur tumori auris plurimum prodest.

Hyssopum contusum & cribratum cum aceto & nitro & melle infusum, bene facit ad tinnitus aurium atque inflationes, sed melius si cyprinum oleum admixtum fuerit. Ad tumores & ad dolores auris prodest, croci & opij par pondus ex aqua tritum, aut ex uino tenui infusum. Opopanax cum rosa & amygdalino, & uino trita recte laborantibus auribus instillatur. Alium rotundum tritum cum aceto, repositum in pyxide plumbea, & cum opus fuerit cum aceto & rosa infusum auribus prodest.

Opobalsami, rosæ, croci unguentarij, opij, singulorum æqua pondera, trita, tepefacta, infusa auribus prosunt. Virentis papaueris succus cum rosa uel amygdalino, & uino, uel porri seminis succus cum lacte muliebri, uel ueratrum album tritum cum amygdalino oleo aut rosaceo, uel succus granorum punici mali cum rosa aut oleo amygdalino infusus dolentibus auribus prodest. Croci — V I I. nucis amaræ ⚹ V I I. mellis boni cyathos I I I. aceti boni quod satis erit, mittes ut spissitudinem habeat medicamentum mellis liquidi, & simul permixtum atque excoctum dolentibus auribus instillabis. Myrræ, croci, opij, nardi spicæ, turis corticis, mali punici aridi, fabæ ægyptiacæ pulpam, nucum amararum interiora, mellis boni, singulorum ⚹ I I I I. castorei ⚹ I I. aluminis fissi ⚹ I I. piperis longi ⚹ I. tritis ijs omnibus diligenter & cum aceto acerrimo mixtis atque excoctis, fieri oportet medicamentū tam temperatum ut simile sit passo. hoc tepefactum instilletur, etiam exulceratis auribus mite prodest. Ad incipientes dolores auriū & exulceratas aures hoc medicamen facies, turis — I I I I. mellis — I I I. uini austeri cyathos I I. aceti acerrimi cyathū I. nardi syriaci ⚹ I I. myrrę ⚹ I. S. croci ⚹ I. S. nuces amaras numero I I I. aphronitrū uictoriati pondus. piperis longi. ⚹ I. fabę ęgyptiacę grana purgata I I I I. hęc omnia primū per se, deinde in unū mixta teruntur, & tepida dolentibus auribus instillantur. Castorei obolos I I. id est, duas partes uictoriati, radicis lanarię, salis ammoniaci, ueratri albi idē ponderis, quibus superadijcies croci uictoriati pondus, olei irini & mellis pari mensura, id est, singulorū ⚹ X V I. ea seorsum prius singula trita miscentur in unū, faciunt bene ad dolorē & ulcera auriū tepide inserta. Dolenti auriculę oportet farinā ordeaceā per se coctā ex aqua mulsa cataplasmatis more à foris imponere, uel farinam lini seminis & fœno gręci in unum coctam, uel alteram earum cum farina ordeacea, similiter ex aqua mulsa coctam, oportet etiam extra adhiberi spongias molles & aqua calida bene expressas, deinde tepidum instillare amygdalinum oleum uel laurinum sępius in die. Prodest bene auribus infirmis huiusmodi medicamentum, myrrę denarium unum. croci denarium unum. styracis globulos non ampliores quàm cicer est, numero X X X. piperis longi grana X X X. nuces amaras numero X X X. cum aceto hęc teruntur, tādiu donec habeant spissitudinē passi, atque ita reponuntur in pyxide cuprea, aut in doliolo uitreo, cū opus fuerit medicamētū rosa admixta liquefactū tepidū fiet, quod in lana succida auribus instillabitur. Nardi syriaci ⚹ V I. aphronitri ⚹ V I. myrrę ⚹ IIII. piperis lōgi &

turis ✱ IIII. mellis attici denarios quatuor, balani, qua unguentarij utuntur in pilulis ✱ VII. fabæ ægyptiacæ interiora quæ sunt amara ✱ VII. diligẽter & seorsum trita prius hæc, postea permixta cum aceto leuigantur, & cum res postulauerit rosacei olei quod satis sit admiscebitur, atque ita tepens instillabitur hoc medicamentum, quod protinus omnes aurium sedabit dolores. Hæc quoque compositio statim dolores aurium sedat. centauricæ succo, si non sordidum ulcus fuerit ex aqua uti oportebit, cũ autem multum puris erit, uinum admiscebitur. Supra opinionem efficax auribus hoc medicamentũ reperitur, myrræ, croci, opij, nardi syriaci, turis corticis, mali punici aridi, fabæ ægyptiacæ quæ sunt interiora, nucum amaratum itidem, mellis boni, singulorũ ✱ quaternos, castorei ✱ II. aluminis fissi ✱ III. piperis longi ✱ I. omnia prius seorsum diligenter teruntur, postea cum aceto acerrimo mixta teruntur tandiu, donec habeant spissitudinem passi. cum opus fuerit medicamẽtum instillatur tepidum, idem facit egregie' & ad ulcera aurium sananda atque purganda. His qui surdi sunt & quorum aures sonant succus uuæ immaturæ & rosæ pondere pari admixtus tepideq́ue infusus plurimũ prodest. Faciunt bene ad aurium uitia, & emplastra quæ scripta sunt in libro secundo, plurima rosa, uel amygdalino, & uino diluta, præcipue quæ inscribuntur, Cyzicena. Terreni uermes cum adipe anseris decocti infunduntur auribus etiam ad iam deplorata uitia. Spumæ argenti ℈ VI. olei laurini librã teres in mortario, & coques ad spissitudinem mellis, & auriculæ dolenti infundes. si autem & cætera quæ infra scripta sunt habueris, eadem medicamine admiscebis, croci ℈ I. myrræ ℈ II. rosæ siccæ ℈ II. hæc uniuersa pariter miscebis, & auriculæ dolenti infundes, qua re curabis & concretionem siue hypersarcosim aurium, si addes & aluminis schisti ℈ II. olei cedrini cyathos IIII. Aduersus grauitatem audiendi, fel bubulum cum urina hirci, auriculæ quæ molestiam surdiginis patitur instillabis, statimq́ue subuenies. Auribus purulentis nitrum uino liquefactum recte infunditur, quia statim prodest. Ad aurium dolorem quæ pus emittent, laridum uetustissimum teres in mortario, & succum illum lana delicata collectum in auriculam immittes, & subinde aqua calida fouebis, & iterum succum illum infundes, mira uelocitate sanabis. Pullinum sanguinem tepidum in eam aurẽ, quæ obtusior erit uel dolebit, infundes. Lotium caprinum sub eo momento quo egeritur, tepidum auri obtusæ infundes. Apri etiam lotium in fumo siccatum & melle liquefactum auri infunditur, & remediat surdiginem uel dolorem. Ad auris dolorem mel stillatitium opus est, quod ita facies. fauum contundes & suspendes in linteo nitido & denso, & quod decurrerit suscipies in calice, quem calicem postea pones in ollula fabri cum calida feruentissima, quantum calix sufferre possit, atque inde medicinali spicillo in aurẽ infundes quæ dolebit, quam lana claudes. iacere autem debet in alio latere is cui medendum est, tandiu donec combibat mel quod infusum fuerit. Sambuci uuam maturam exprimes & pones ut considant sordes, & post hæc colabis, ut sit liquidissimus succus, de hoc liquore duas partes mittes & unam mellis stillaticij aut certe attici optimi, & sic decoques in uase duplici ad tertias, tum decoctum recondes, & cum opus fuerit, calidum per spicillum medicinale in aurem infundes, ita ut postmodum ipsam de lana marino conchylio infecta claudas. Cunilę uiridis succus expressus atque auriculæ infusus, unice dolorem tollit. Vettonicæ herbæ uiridis, & recentis folia, uel per se, uel in aqua madefacta terito, succumq́ue eorum excipito, deinde adiecto rosę succo aut rosaceo oleo tepido, in aurem instillato, lanaq́ue claudito, mirum est. Si auricula interius ulcerosa erit, porri sectiui succum ℥. I. cum mellis hemina ad tertias decoquito, & per lanam tepidum in aurem instillato. Cannabis foliorum succus auriculæ instillatus uermes innatos necabit, & si quod aliud animal inrepserit interficiet. Eiusdem seminis uiridis succus instillatus dolorem omnem auriculæ potenter auertit. Cæpæ succus cum melle permixtus, & auriculæ instillatus, grauiter audientes emendat, dolorem sedat, purulenta expurgat, uermes enecat. aquam etiam quæ ingressa fuerit & omnem humorem educit. Cyminum siluestre contritum & succo rutæ immixtum, instillatumq́ue auriculæ dolorem lenit, uentos quoque interius sonantes remouet atque omne uitium potenter emendat. Herbam quã græci polygonon, nos aliquot uocabulis sed præcipue sanguinalem dicimus, mira efficacia dolores aurium discutere, etiam nos experti sumus, si expressus succus eius tepefactus auribus instilletur. Senecionis herbæ succus cum liquido nardo instillatus, & dolores & ulcera aurium sanat. Oleum laurinum strigili ferreæ inditum, atque ita calefactum infusumq́ue auriculæ dolorem sedat. Vermes ex qualibet arbore rubri coloris contriti cum oleo & infusi, dolores aurium sedant. Aqua ingressa auriculam si dolorem faciet, rubi teneri succus expressus & infusus sine dubitatione sanabit. Salicis succus foliorũ cum rosæ succo aut rosaceo oleo, in cortice mali punici calefactus, & auriculæ inditus, mire succurrit.

Gallæ ex uino decoctæ humor instillatus auriculæ ex qua sanies fluit, etiam quę fuerint purulenta purgabit. Resina terebintina remissa adiecto muliebri lacte instillata, ruptas auriculas potenter sanat.

Nucis iuglandis foliorum succus tepidus instillatus, dolenti auriculę mire proderit. Myrrę tritę uictoriati argentei pondus, & lanę succidę non carptę combustę pulueris tantundem, infuso spasso cretico simul terito, donec ad crassitudinem mellis redigas, tum calefactum per triduum auriculę infundito, quarta die sanam efficies, & mirabere magnum remedium. Turis masculi, myrrę troglodyticę, croci corycij, tantundẽ ponderis, nucũ quoque amararũ tantundẽ miscebis, sed omnia ad summã leuitatẽ contrita adiecto aceto tẽperabis, ita ut medicamẽ ad crassitudinẽ liquidi mellis adducas, tũ in pyxidẽ plũbeã transfundito, atque illic sub signaculo conditũ habeto, cũ opus erit purgata prius auricula utere, ita ut ex eo lanulã madefactã inseras, hoc auxilio usque ad pfectã sanitatẽ uti poteris, nãque nõ solũ dolores auriũ, sed & uetera & purulenta uitia potentissime expurgat & sanat. Galbanũ rosa liquida aut unguẽto nardino di-

lutum

lutum instillatumque, dolorem aurium lenit. Alumen mulso optimo dilutum & lana instillatum, dolorem aurium sanat. Gallinæ adeps liquefacta & tepide instillata, quodlibet uitium aurium sanat. Galli gallinacei ex uentriculo interiore mēbrana, quæ proijci solet, arefacta tritaque ex uino, adiecto paululo opij, medicamen auribus utilissimum facit, quod calefactum infusum suppurationem eius expurgat & sanat. Adeps anserina cum croci succo mixta & tepefacta ac sic infusa, aquam & omnem humorē de auriculis euocat & persanat. quòd si ex ictu alio'ue casu auricula uitiata fuerit, tū per se anserina adeps sola diligenter expurgata, leuique igne liquefacta, infusa auriculæ, & dolorem tollit, & uitium persanat. eadem adeps adiecto ocini succo tepefacta instillataque, dolores auricularum infantilium leuat. Aranei triti humor expressus, & rosæ liquidæ quantum uidebitur immixtus, lanaque molli madefacta auriculę insertus, continuo dolorem releuat. Spuma equi recens detracta & cum oleo roseo infusa, auricularū quamuis uehementes dolores resoluit. Verrinum fel in mali punici cute sicca tepefactum infusumque purulentas auriculas expurgat. Verris cum scrofam saliet priusquam in terram destillet de uerendis eius uirus, exceptum tepefactumque & cum aquæ modico auriculæ inditum, quamuis molestos dolores releuat, quod etiam circa auriculam inlitum plurimum prodest. Apri lotium infusum auriculę ualde medetur, quod quia uetustum magis prodest, collectum seruari debet in uaso uitreo, ut sit ad remedia præparatum. Cum felle uitulino & aceto pari mensura serpentis senectus id est exuuię decoctę, & lanula madefacta medicamentum auriculæ insertum, maximę utilitatis esse creditur, si prius feruenti aqua de spongia aurem foueris. Vituli adipem resolutam succo ocimi adiecto, si pariter tepefactam auriculæ infuderis, amarissimo incommodo laborantem continuo liberabis. Medulla eiusdem uituli recens cum cymino contrita infusaque, quamuis magnos dolores auriculę statim releuat, & intra triduum tollit. Lotium caprinum instillatum dolorē sedat, quod magis prodesse suppuratis auribus adfirmatur, ob quam causam præsentis auxilij plures exceptum & cornu caprino inditum, in fumo suspensum, diligenter ad necessarias medelas reseruant. Pueri impubis mingentis lotium exceptum & recens ac tepidum auriculæ suppuratæ instillatum, humore exsiccato dolorem tollit, & mira celeritate ulcera ad sanitatem perducit. Saliua hominis ieiuni auriculæ indita, uermes si qui erunt erumpere ex ea constat. Butyrum recens instillatum, humores doloresque aurium sedat.

Terrestres lumbrici combusti ac triti, & cum rosa liquida mixti, infusique, aurium dolores citissime sedant. Lac muliebre mixtum cum sulphure auriculæ infusum dolorem lenit. epiphoras quoque earum resoluit, hoc potentius si etiam extrinsecus eodem lacte aures perunxeris. Si dextram aurem aquam ingressa fuerit sinistro pede insistes, & caput in dextram partem inclinabis, similiter facies e diuerso si sinistra auricula aquam acceperit. Gari optimi cyathum unum, mellis optimi dimidium cyathum, aceti optimi cyathum. hæc mixta in calice nouo denso super aquam feruentem quam leni pruna feruere facies. ita despumabis ut pinnula omnis spumas eijcias, deinde cum bene fuerit despumatum medicamen recondes, & cum uti uolueris tepefacies, & tenuiter infundes, & madefacta lanula aurem claudes. hoc medicamento ad omne uitium aurium mirifice uteris. sed si tumor auriculæ erit succum coriandri uiridis tepidum prius infundes. deinde supra scriptum medicamen cum tumor desiderit instillabis. Purulentæ & obtunsæ auriculæ & dolorem tolles & auditum confirmatissimum reddes, si prius eluas eam lasere cum recenti caprino aut mulieris lacte permixto, deinde instilles tepidum fel taurinum cū oleo cedrino æquis portionibus mixto. Fellis aut lactis canini ℈ unum, mellis optimi ℈ unum, miscebis, conteres, & in strigili calefacies, & auriculę infundes, & lana obcludes, nihil potentius neque certius hoc medicamine etiā si intrinsecus cancerauerint aures. Cardui siluatici semen ex oleo coques, ita lente ne uratur, id colabis per linteum & tepidum infundes, & purpura aurem obturabis. Herba leucadion cum uinaceis in unum trita, adiectoque aceto & aqua commixta, expresso per linteum succo eius, & cum lana alba auribus inserto, post tertium diem exempta, auditum restituere adfirmatur. Cardamum, id est, nasturciū tritum cum fico, atque auriculæ inditum, ijs qui grauius audiunt prodesse fertur. Oleum ex nuce iuglande instillatum auriculæ, grauius audienti ualde prodest. Cedri resina hyssopi decocti aqua diluta, & auriculæ indita, sonitus tinnitusque omnis discutiet, & auertet dolorem. Oua formicarum contrita & auribus instillata, quamuis obtusos auditus adaperire creduntur. Canis adeps cum oleo uetere & succo absinthij auribus instillata quacunque ex causa exsurdatas aures, miro modo reparare creditur. Aphronitrum delicatissimum, & mel optimum, & acetum acerrimum, conteres pariter usque ad summam leuitatem & auriculæ infundes, non solum auditum restitues, sed & dolorem emendabit. Parum audientes acetum utiliter gargarizant. Si aliquod animal aurem intrauerit, præcipuum remedium est, murinum fel aceto dilutum instillare. Gliri seu blattæ pellis detrahitur, & intestina eius decoquuntur in uase æreo nouo cum mellis heminis tribus usque ad tertias, atque ita seruatur, ut cum opus est strigili medicamentum tepefactum auribus infundatur. Si caro creuerit in auriculę foramine cōprimetur sine ferro & dolore, medicamine tali, aluminis unciam semissem, misyos usti — S. sinopidis rubricæ — S. gummis — S. tritis cæteris ex aceto acri & ad instar collyrij leuigatis, gummi admiscetur ut pastilli corpus efficiat, & sicut collyrium tritum superponitur, aut infunditur, hoc & dolori, & putori, & uulneri medetur auriculæ.

Corticē de fraxino uiridi contunde, ac succum eius tepidū auriculę adsidue infunde donec persanetur. Mel, myrrā, acetū, in se coques, & in aurē tepidū mittes. Aphronitrū delicatissimū, & mel optimū, & acetum acerrimū cōteres pariter usque ad leuitatē, & tepefactū auriculæ infundes. propter effectū medicamē

iterum ſcripſimus. Porri ſectiui ſuccum & lotium apri,& oleum cyprinum pari pondere coniunges, & tepefactum auribus inſtillabis. Herbam,quæ gallice uernetus dicitur,conteres & exprimes,& ſuccum eius auriculæ non audientis infundes,hoc remedium etiam dolorem emendat. Herbam quæ gallice dicitur blutthagio,naſcitur locis humidis,eam teres,ſuccumque eius etiam ſi modicus fuerit, cum modico aceti confundes,& pariter teres,colatumque ac tepefactum auribus inſtillabis. Radicis ſyriacæ ſuccum in aurem,quæ auditu difficili erit infunde, gratulaberis remedium.

Ad omnia uitia narium & ad pituitam remedia phyſica & rationabilia diuerſa,de experimentis multorum. Cap. X.

Plerunque erumpit nimium è naribus ſanguis,qui cum abundanter fluxit,niſi celerius ſupprimatur, periculum adfert,proderit ergo aqua frigida uel poſca ſubinde totam faciem per ſpongiam refrigerare. Acetum acre infundere in aurem prodeſt,cuius e regione ſanguis fluit,aut in utranque mittere, ſi ex utraque nare manabit. Gypſo totam faciem cum fronte,& maxime nares , craſſius oblinere prodeſt , & caput frigida aqua multa perfundere. Cucurbitam quoque medicinalem occipitio adfigere plurimũ prodeſt. Inijcere autem intus in narem oportebit cocleæ uiuæ carnem per ſe,aut cum turis polline tritam. Verbenam herbam,quæ quia multa eſt & ubique naſcitur polygonos appellatur,inſeri naribus prodeſt. Similiter facit & lyſimachios herba trita impoſita. Eodem genere proderit & ſpongiæ particulam præſectam apte forfice,& ad amplitudinem narium figuratam inijcere paulò preſſius,aceto infectam,& interdum eodem inſperſam. Gallæ & chalcitidis puluis curioſe tritus, atque in unum æquis ponderibus mixtus,inſertusque naribus optime ſanguinem ſiſtit . Bene ſupprimit & hoc medicamentum ſanguinem de naribus profluentem,mali corticis quo coriarij utuntur P. I. aluminis ægyptij P. I. chalcitidis P. I. diligenter trita hæc & in unum permixta per ſuccidã lanã inijci naribus oportebit,facit autem etiam ad omnem ex qualibet parte corporis,uel ex quolibet uulnere ſanguinis eruptionem. Quoniam interdum,ita ut diximus,minus curati,naris uitio præfocari uidentur , maxime cum obturato utroque foramine narium,ſpirandi facultas eripitur,non alienum eſt ſcire,qua ratione utrũque præſtari poſſit,ut neque ſpiratio impediatur,nec remedium efficaciſſimum , per quod opitulatio naribus efficitur,excludatur.oportebit ergo ſumere pinnam anſeris quam maximam,uel calami ſcriptorij fiſtulam modice pleniorem.deinde aptare ad longitudinem naſi,atque ita præcidere,ut ex utraque parte perforata ſit,atque inuoluere eam faſciola tenui lintea quaſi inſtita,& explere circuitum eius , donec uideatur in narem cum cũctatione quadam recipi poſſe,atque ita ut eſt circumuoluta immergere eam naſo, aceto acri infectam,& per eam inijcere interdum acetum acre,uel ſuccum ſupra dictorum medicamentorũ.hoc autẽ remedio magis uti oportebit,cum per utraſque nares fluxerit ſanguinis abundantia . Si quando ulcuſcula in naribus fuerint,ſanabuntur fomento aquæ puræ calidæ per molles ſpongias , & medicamentorum infra ſcriptorum perunctione.id eſt,ſucco de moris cum uino tepefacto permixto compoſito ad ſpiſſitudinem mellis. Roſæ aridæ uel recentis folijs tritis ex uino melle adiecto,infici nares utile eſt. Vuæ immaturæ ſucco eodem modo compoſito,quo ſuccum de moris componi debere ſupra diximus,nares fluentes repleri percommodum eſt. Malorum punicorum dulcium atque acidorum ſucco eodẽ modo compoſito,nares ſtipandæ ſunt. Myrti baccis atque folijs tritis ex uino in mellis ſpiſſitudinẽ, uti,ut ſupra ſcriptum eſt,conuenit. De terebinthi,lentiſci,rubi,fruticibus & folijs ſucco ſimiliter cõpoſito uti debebis. Sertula campana ex paſſo decocta & infuſa naribus prodeſt. Mel per ſe coctum & cum galla ſyriaca contuſa,ac tenui cribro tranſmiſſa permixtum,atque infuſum naribus prodeſt. Grauedines narium ſedabuntur quæ ex ſole aut perfrictione generantur , abſtinentia ciborum ſalſorum & inter initia uino remoto,aqua largiore potata,capite & naribus , nec minus ore diligenter operto . nec non fomentum ex aquæ calidæ uapore,per ſpongias molles adhibere extra oportebit. ſubinde etiam gargarizare lac tepidum,aut humorem ptiſanæ,aut aquam in qua furfures ſiliginis deferbuerint , uel aquam ex fœno græco decoctam. Sorbitiunculæ quoque proſunt quæ fiunt ex amylo,uel ptiſana,uel oryza. Ad ulcera in naribus ſedanda plumbi ſtercus,quod ſcoriam dicunt,ex uino, myrteo oleo uicibus adiecto teri oportet,donec ſpiſſum fiat,& ita naribus infundatur . Facit & hoc medicamentum bene grauedini narium . pompholygis ⚹ III. uino falerno & roſa uicibus adiecta teruntur, donec medicamentum mellis habeat temperationem,& ita naribus paulatim infunditur. Ad grauem odorem narium (ozenam Græci hoc uitium uocant)prodeſt egregie hoc medicamentum,æruginis P. I. aut ſquamæ æris P. I. in mellis P. I. coqui oportebit,& eo uti adſidua infuſione. Ad polypos ſanandos,miſy uſtum,chalcitidem uſtam,æs uſtum,ęris ſquamam,paribus ponderibus ſiccata hęc bene teres, & eo puluere uteris adſidue. Quia uero plerunque uexantur nares grauedine , quæ ex humore earum efficitur, non alienum eſt ſcire eius quoque rei remedia.prodeſt igitur quies unius diei , & ab omni re abſtinentia, perungendæ nihilominus nares erunt,bitumine liquido,aut myrra ſtacta,uel pice liquida,poſtero autẽ die, paſtillus infra ſcriptus in noctem ſuper cibum dandus erit, & ſi opus fuerit per triduum continuum eodẽ tempore dabitur,qui recipit hæc,apij ſeminis ⚹ IIII. aniſi ⚹ III. alterci ſeminis,quod hyoſcyamos dicitur ⚹ II. opij denarium dimidium.fiunt autem paſtilli ponderis uictoriati,& alij tertia parte detracta,dantur cum aquæ cyathis III. faciunt autem & ad oculorum epiphoras,& ſtomachi nauſeam,& eiectiunculas,& ad omnem fluorem. Siſtet ſanguinem ſeuum ex omento pecoris naribus inlitum , co-

cleæ contritæ & fronti inlitæ similiter prosunt. Aranei tela sicca adposita subuenit narium cruentis fluoribus, ex feruenti aqua uapor naribus tractus medetur earum grauedini. Gallinacei cerebrum uel sanguis colũbinus ob id seruatus remedioque adhibitus, naribus prodest. sed si ex uulnere immodice fluat sanguis, fimus caballinus quomodo egeritur adpositus statim subuenit. De porro sectiuo trito nares fluentes recte obturantur. Lana succida coniicitur in nares cum oleo rosaceo, & auriculæ de lana succida obturantur, & ita sanguis profluens continetur. Coagulum agninum ex aqua subactum & infusum naribus fluentibus mire prodest. Adeps de anseribus cum butyro pari pondere infusus profluuium narium sistit. Terra uel argilla de camino, uel de furno antiquo teritur, & ex aceto temporibus & cerebro naribus quoque inlinitur uel infunditur, quæ res profluentem nimie sanguinem sistit.

Tus & resina in farinam redacta naribus induntur, quod remedium etiam ex ore manantem sanguinem cohibet. De sanguine ipso qui fluit nomen eius in fronte scribe cui medendum est aduersum profluuium narium, statim subuenies. Scribes carmen hoc in charta uirgine, & linteo ligabis, & medium cinges eum uel eam, quæ patietur de qualibet parte corporis sanguinis fluxum. sicycuma, cucuma, ucuma, cuma, uma, maa. Item carmen hoc utile profluuio muliebri. stupidus in monte ibat, stupidus stupuit. adiuro te matris ne hoc iracunda suscipias. pari ratione scriptum ligabis. Myrram cum nardo puro contere, & inde nares tange, mane & uespera, subuenies sanguini nimium profluenti. Veru ferreum candens in aceto assidue extingue, & fumum eius naribus ducito. Ruta sæpius olefacta, uel trita inlira, sanguinem ex naribus nimis fluentem retundit. Radix urticæ capiti imposita, si manibus utrisque supra caput contineatur, mire prodest aduersum profluuium narium. Herbæ polygoni corona capiti imposita naribus profluentibus mirabiliter medetur. Costum contusum & cribratum naribus infricato, & profluuium sistet, & ulcera sanabit. Ranæ rubetæ occisæ in fumo arefactæ particula quanta uidebitur, in linteolo inuoluta, & ex licio collo suspensa eius cui nares fluunt mire prodest. Linũ uel papyrus ligata summitati ueretri uirilis, sanguinem profluentem naribus mire reprimit. Pili caprini combusti, adiecta pice & aceto inserti naribus cito sanguinem sistunt. Lana succida ex oue fœmina decerpta, atque intorta, madefactaque rosa liquida, & naribus indita sanguinis abundantiam reprimit. Cocleę tritæ cum aceto naribus inditæ, quamuis magnos fluores sanguinis compescunt. Si fœminæ sanguis ex naribus nimie defluat, mammillæ eius uinciantur corrigio caprino. Pilos sub uentre uiuo lepori candidos uelles, & seruabis, & cum usus exegerit intortos naribus fluentibus fulcies.

Specularia combusta ex aceto temperantur & fronti eius inlinuntur, cui nares fluunt. Spongiæ africanæ combustæ cinis si naribus hauriatur plurimum prodest. Si & per nares & per os sanguis fluat, herba uerbena, quam gręci hierobotanen dicunt, cum suis radicibus ex aqua decocta & percolata potatur.

Porrum sectiuum tere, & succum cerebro eius infunde, qui profluuio narium laborat, statim medebere.

Millefolium ex aceto teritur, & naribus hauritur, continuo quamuis nimium sanguinem sistit. Si ex una nare sanguis defluit, diuersam auriculã cera obturabis. Carmẽ ad profluuium sanguinis ex quocunque membro manantis. locum ex quo defluit, digito medicinali tanges & uicies septies dices, & quotiens uolueris repetes, donec fluorem peruincas, socnon socnon, mire prodest. Pollicem & medicinalem digitum à fronte usque ad cerebrũ, & inde usque ad ceruicem duces, & nonagies nouies dices, firmio, firmio. quod ad aurem eius partis dici oportet de qua nare sanguis propensius fluit. Herbam uettonicam teres, cui paululum salis quantum duobus digitis pollice & medicinali capere potueris, adijcies, & formatam pilulam rotundã naribus inferes, & omnibus uitijs purgaras nares cito ad sanitatem perduces. Polypum emendat herba proserpinalis, quæ græce dracõtium, gallice gigarus appellatur, uel si succus eius naribus infundatur, uel si papyrus inde infecta, & spicillo inuoluta naribus inferatur, & postera die educatur. omnis enim morbi radices extrahi eius iniectione manifestum est. Nares grauiter olentes emendat succus hederæ frequenter infusus. Cuius nares fœtebunt remediabitur, si nares muli osculetur. similiter proderit mulieri, si nares mulæ basiauerit. Qui polypum patitur, brassicæ erraticæ radicem conterat, & eius succum adsidue naribus quantum potuerit ducat, intra triduum remediabitur. Succum hederæ & aristolochiam, & cyperum, & draconteæ semen, & melilotum, æquis mensuris contere ac naribus infunde, quo facto nõ solum fœtorem, sed etiam carcinoma narium curabis. Naso grauiter olente succus hederæ frequenter infunditur, dracontei quoque succus cum melle inditur, quæ res etiam carcinomata extirpat. Ficus etiam ueteres contritæ & in olla cum posca coctæ naribus instipantur. hoc omnia narium uitia emendat. Ruta ex aceto acri conteritur, atque inde pinnula intingitur. ea in nares coniecta sanguinem fluentem efficaciter cohibet. Stercus asinæ aridum naribus infrictum, sanguinem sine intermissione fluentem cito compescit. Stercus caballinum exprimitur dum recens est, eiusque succus naribus trahitur ab eo cui importunius fluunt. Radicem symphyti, quod halum gallice dicunt, commanducet & glutiat qui profluuio narium laborat. Ad aurem eiusdem partis de qua per narem sanguis fluit dici oportet ter nouies. σικυκυμα σικυμα. etiam postea similiter dices. Scribes in charta uirgine & collo suspendes lino rudi ligatum tribus nodis ei qui profluuio sanguinis laborat. ψαψιψαψιψαψαψι. Si in manu dextra duo digiti medij lino simul copulentur, statim proderit aduersum pituitam, & grauedinem & distillationem narium. Cinis testarum ex ostreis, si in morem salis, pane colligatur, & uoretur, statim ad remouendam grauedinem narium proficit. porri quoque capitati folia incocta, si sine pane manducentur plurimum prodest. Corrigio canino rudi, nec unquam uincto, quilibet digitus in quauis manu ligatus, remedium destillantibus naribus præstat. Oleum calidũ

eunti dormitum ei qui grauedinem narium patitur, in cerebrum infunditur & in aures immittitur, ilico prodeſt. Oſtrea ita ut lecta ſunt adhuc teſtis ſuis clauſa, in carbonibus coquuntur, atque ita cibo dantur ei qui narium grauedinem patitur. creta quoque cimolia ex aceto tuſa quàm denſiſſima fronti eius imponitur, cui ſanguis uel pituita deſcendit. Maſtichē cum pipere mixtam qui diu commanducauerit, calefacto cerebro omnem humorem narium cohibet. Git calidum toſtum in linteolo colligatū & ſępe odoratum, grauediuem narium & pituitam depellit. tunicæ quoque ueteris combuſtæ fumus frequenter naribus admotus idem præſtat. Proderit ei plurimum qui grauedinem narium patitur, ſi in charta ſe emungat, eamque alligatam epiſtolæ modo in publicum abijciat, & ſi in cinerem ſe emungat, æque proficiet ad ſanitatem. Salem torreat & in noctem ſibi ad cerebrum in ſacco liget, qui pituitā patitur. Cœpam afram conditoriam contuſam cum aceto acerrimo commiſcebis, & adpones naribus eius cui ſanguis fluit, ut ad ſe naribus trahat & quaſi ſorbeat, ſtatim ceſſabit ſanies, & fluxus inhibotur. Radicem cannabis brachio dextro ligato, ſi totum brachium cinxeris de ipſa radice, melius erit, ſin uero partem habueris, collo ſuſpende ligatam licio quod in tela fuerit. & ut ſcias quanta uis ſit huius remedij, ubi alligaueris hanc radicem ſtatim ſanguis perſtringetur, cum ſolueris & remoueris, fluet. Caprificum quæ in lapide naſcitur colliges ſiue ſiccam, ſeu uiridem, id eſt ipſum pomum, & in pelle caprina inuolutum ligabis de licio quod in tela fuerit, & ei loco adpones unde erit ſanguinis fluxio, ſtatim cohibebitur, ſiue uiro de naribus, ſiue mulieri de locis uerecundioribus fluat.

Vitijs labiorum, & gingiuis, & oſcedini, & oris ulceribus, & fœtori, & linguæ puſtulis, & palati exulcerationi, remedia phyſica & rationabilia diuerſa de experimentis. Cap. XI.

Vitia oris, & faucium, & ulcera quæ in ore fiunt, & celeriter nigreſcūt inter initia oportet rebus ſimplicibus, id eſt aqua calida per ſe uel mulſa, poſtea uero decocta aqua cū lenticula, uel palmulis, uel capreolis id eſt ſummitatibus uitium, uel malis cydoneis, aut piris ſyriaticis, aut roſæ ſolijs, adiecto melle curari. Adeps anſerinus aut gallinaceus rimas labiorum egregie curat impoſitus. Nigreſcentibus ulceribus proderit colluere os aqua in qua coctum ſit lentiſcum, uel rubus, uel myrtus, uel rhus ſyriacus, uel oleaſtrum, uel iunci radix, quam græci cyperon uocant, aut ſimiliter adiecta per ſe, & decocta galla ſyriaca contuſa. oportebit autem perungere adſidue ulcera ſucco rubi, lentiſci, oleaſtri, roſæ uiridis ſoliorum. facit bene & ſal tritum cum melle inculcatum copioſe ad nigredinem talium ulcerum eruendā. Labia rupta uel exulcerata mira celeritate ſanabis, ſi ceram in oleo roſaceo ad ceroti modum liquefeceris, cumque in caccabo uel acetabulo conſerbuerit, anchuſæ radices adieceris, & refrigerato unguine in noctem labia inleueris. In oui teſta membrana quæ hęret, ruptis labijs recte adponitur. Alga marina ſicca candidaque adpoſita, labijs ruptis efficaciter prodeſt. Allij tunicula uel operimētum pari modo labijs profuturum ut hæreſcat imprimitur. Seuum bouis uel uituli cum adipe anſerino impoſitum, rimas ſciſſuraſque oris optime iungit. Fagi ſolia commanducata proſunt exulceratis labijs & gingiuis, ſi cum humore ſaliuæ imponantur. Serpillum herbam, quam galli gilarum dicunt ieiunus diu commanducet cui os fœtebit & glutiat. Murinus cinis, id eſt puluis exuſti muris, cum melle dentibus infrictus halitum fœtidi oris emendat. Folia myrti & lentiſci pari pondere & gallæ ſyriacę dimidium pondus una teri oportet, & ſparſa uino mane a' ieiuno commanducari, uel ori fœtido imponi. Capitis leporini exuſti cinis cum nardo uel cum melle impoſitus, lenit graue olentia oris ulcera. Acorum ponticum ieiunus uice maſtiches mandat, qui emendari uoluerit oris fœtorem. Contra oris fœtorem origanum & ſalem pari menſura conteres, & inde mane ac ueſpera gingiuas fricabis, ut uero os tuum ſemper bene oleat cyperum commanduca, uel intra os tene. Oſcedinem herba britannica uiridis, ſumpta in cibo lactucæ modo ſanat, tritæ etiam atque expreſſæ ſuccus ſi ore contineatur, mire prodeſt. quod ſi uiridem nō habueris, aridam infunde uino & deinde ſume eam & exprime, illumque ſuccum intra os adſidue tene, aut etiam gargariza, mire prodeſt. Cicer columbinum maceratum tritumque & gingiuis inlitū prodeſt. Vlcera gingiuarum, tonſillarumque carbunculos, hac ratione curabis, polentæ partes duas, & ſalis partem unam, bene contuſam conſpargito ex mulſo, deinde ex ijs panes tenues facito, eoſque furno aut clibano piſtoris coquito, & cum opus fuerit, bene contritos ex aqua gingiuis inlinito, continuo ſanabuntur. Arboris pruni ſolia cum uino decoquuntur, eorū ſuccus expreſſus intra os retentus plurimum prodeſt. Galbanum melle dilutum ulcera in ore, quæ græci aphthas uocant, inlitum ſanat. Puluis tenuiſſimus coſti, ulceribus quæ in ore erunt adpoſitus, mire prodeſt. Linguæ ulcera uel puſtulæ bene accipiuntur, ſi oleæ uel oleaſtri ſucco ſoliorum & ſulphure tritis, adſidue perfricentur, Roſę flos luteus, alumen ſciſſum, galla, iris, pari pondere omnia diligenter teruntur, & oris ac linguæ uitia frequenter eo puluere perfricantur. Cyclaminis ſuccus melli lycio æqualiter mixtus, linguam & totius oris ulcera potentiſſime ſanat, humorem quoque & pituitam largiter infuſam deducit. Puſtulæ cū ſubito in lingua naſcuntur, priuſquam idem loquaris, extremæ tunicæ qua ueſtiris ora puſtulam tanges, & ter dices, tam extremus ſit qui me male nominat, & totiens ſpues ad terram, ſtatim ſanabere. Solent gingiuæ quorundam fluore infeſtari, quas pręgnantes quidam uocant. proſunt ijs lentiſci folia arida contuſa & cribrata tenuiter perforato cribro, facit & cinis eiuſdem lentiſci foliorum exuſtorum impoſitus, & aqua eiuſdem decocti os elutum iuuatur. Compoſitum hoc medicamentum prodeſt gingiuis, & ad omnia ulcera quæ in ore fiunt utile eſt, quod anthera a' Græcis appellatur. recipit hæc, aluminis fiſſi ✳.

III. myrræ

III. myrrę ✱ II. croci ✱ II cyperi id est, iunci radicis ✱ tres, gallæ ✱ II. rosę lutei floris ✱ II. sandarachæ ponticæ ✱ III. turis masculi ✱ II. hoc medicamine arido uti oportebit. uel etiam cum melle mixto, ad parulidas aut epulidas, id est, ubi ex transuerso gingiua suppuratur, uel ubi super extremum molarem increscit. Molestè interdum gingiuis & cancer per os serpit, qui inter initia neglectus, breui temporis spatio mortis causa est. oportet ergo cum primum nisus fuerit, antequam latius serpat, faucesque occupet, misyi usto quamplurimo cum melle uti sæpius, sed ante dentes & os collui debent oleastri aqua decocti, aut corticis mali granati. Prodest & hoc medicamentum etiam in omni parte corporis positum contra cancerem, quod uocatur andronios. recipit autem hæc, mali granati corticis ✱ X. terræ mali ✱ IX. aloes ✱ quatuor, myrrhæ ✱ II. gallæ ✱ VII. aluminis fissi ✱ quatuor, æris floris ✱ II. teruntur hæc siccata curiose, deinde admiscetur passum creticum, ut habeat spissitudinem mellis, cum opus est, uino austero diluitur & soluitur. facit hoc medicamentum & ad carbunculos, & ad ignem sacrum, & ad zonam, quam Græci herpetem dicunt. Coclearum inanium exustarum cinis cum melle gingiuis impositus, mire prodest, si fit hæc adsidue curatio. Gingiuas humidas & fetentes hoc medicamine mire sanabis, alumen scissum, tus masculum, aloen epatitidem pari pondere, hæc in puluerem tenuissimum rediges, & simul permixtis uteris, ita ut prius os uino uetere colluas, & sic gingiuis digito medicamen adponas. utile est interdum admixto huic puluueri melle despumato, gingiuas contingere. Ad gingiuarum nimium tumorem, & fetorem, & carcinomata, medicamen hoc facies decrescente luna, die iouis, sic, piperis grana nouem teres cum modico lasere, & cucurbitam siccam combures, & caput sardę combures, ac separatim omnia diligētissime teres, ita ut in puluerem tenuissimum redigantur, eoque sicco gingiuas asperges uel continges, & cum iterum adhibere uolueris medicamentum, uino uetere bono os elues. sed illis diebus quibus adhibes curationem, oleum & porcinam non manducabis, quo facto facile te absolues supra scripta omni molestia gingiuarum. Ad ulcera quæ nascuntur pueris uel infantibus utriusque sexus in ore, aut in gutture, aut in stomacho, quæ pluribus uno tempore solēt accidere, & ideo pestilentiosa appellantur, ualde utile est adhibere medicamē huiusmodi. myrrę, nardi syriaci, aluminis fissi, costi, gallæ syriacæ immaturæ, caruis agninæ aridæ, corticis malorum punicorum, omnium paria pondera seorsum contunduntur, & postea in unum miscentur, atque inde dantur ad diem duæ drachmæ cum uini austeri cyatho uno. Mali punici floris ✱ II. myrrę ✱ II. aluminis fissi ✱ II. croci ✱ II. pulnis ex ijs tenuissimus factus insufflatur per arundinem quod satis sit faucibus uel gingiuis, quod factum & intrinsecus & forinsecus omnibus uitijs oris infantum statim medebitur. Medicamentum quod facit ad omnia, præcipue autem ad ea uitia quæ in ore subsistunt & abalienationes auditus, & ad tumores aurium, & puris inde manationem, & dolorē, & ad palpebras asperas, & ad ulcera sordida in oculis, atque in ano & ueretro, nec non & ad carbunculos. uti autem eo oportet cum resoluendum & eliquādum est aliquid ulceris cum melle, cum autem constringendum, cum uino austero, sed ubi ulcera cicatricem ducere oportebit, aut sordida & tetri odoris expurgari, cum ceroto ex rosa facto. proficit autem & ad tumentes atque compressas fœminæ uuluas, prope os ipsius uuluæ adhibitum, est enim ad omnia muliebria utile, cum rosaceo oleo adpositum. facit etiam ad narium uitia & polypos & cætera ulcera, daturque ijs qui sanguinem eijciunt quantum faba est, cum aquæ duobus cyathis tepidæ, recipit autem hæc, crocomagmatis optimi ✱ VI. misyos usti ✱ V. aluminis rotundi ✱ VIII. rosæ aridæ ✱ III. æris floris ✱ IIII. gallæ syriacæ ✱ XV. omphacij aridi ✱ VIII. squamæ æris ✱ VI. chalcitidis ustæ ✱ VII. mellis despumati ß. I. hęc omnia seorsum prius & in unum postea cum uino trita, admixto passo atque melle, coquuntur molli pruna in uase rubri ęris id est cupreo, ita ut subinde agitetur & coquatur lentissime, donec mellis spissitudinem habeat, quod medicamentum recondi debet in pyxide cuprea & signari. Ad ea quę in ore subsistunt, & ad puerulorum uel infantū ulcera pestilentiosa, croci ✱ IIII, myrræ ✱ VI. gallæ syriacæ ✱ IIII. aluminis fissi ✱ II. turis ✱ II. rosę floris ✱ VI. glycyrizę succi ✱ VIII. iris ✱ VI. crocomagmatis ✱ VI. nardi syriaci ✱ V. piperis ✱ I S. & eius tertias, costi ✱ III. cinnami ✱ VI. cassię ✱ VI. polij ✱ II. mellis quod satis sit. hęc trita diligenter concorporantur, & in uasculo ęreo aut uitreo custodiuntur, & cum opus est, uitijs oris & faucium remedio adhibentur. Anthera ad ulcera & sanguinis eruptiones, & ad eminentias quasi callosas circa angulos geusiarum, & radices dentium, facit & ad uetera, & ad longioris temporis fissuras in ano, quas gręci rhagadas appellant. chartę ustę, plumbi usti, squamę rubri ęris, auri pigmenti ✱ binos. sulphuris uiui ✱ I. siccis ijs & bene tritis uti oportet, est enim efficacissimum omnibus suprascriptis medicamentum. Anthera ad gingiuas tumentes & ad ulcera abalienata in ueretris, & ad ea in quibus nimium caro uitiosa excreuerit, cyperi denarios duos, croci denarios duos, myrrę ✱ I. aluminis fissi denarios duos, sandaracę denarium unum, hęc trita seorsum, & in unum mixta repo[n]untur, & sicca supta dictis uitijs adhibentur.

Dentium doloribus, & uitijs eorum uniuersis, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experimentis. Cap. XII.

Ad dentium dolorem quamuis plurimi dicant forficem remedium esse optimum, multa tamen citra hanc necessitatem scio profuisse. itaque cum exesus est aliqua ex parte dens, non suadeo protinus tollendum, sed excidendū scalpro medicinali qua cauatus est, quod sine ullo fit dolore, reliqua enim solida pars eius, & speciem, & usum dentis prętabit. sed cum dolor urgebit uarie sedādus est partim collutione quo-

rundam,partim commanducatione,nonnunquam suffitione , aut impositione aliquorum remediorum. prodest ergo colluere os frequenter radice herbæ quinque foliæ incoctæ uino. item herba urceolari & cupressi baccis aqua incoctis. alterci quoque radix bene accipit , aut eiusdem semen linteolo spisso inligatū, & aqua sæpius inferuefactum,etiam succus eius tepens dentibus adhibitus plurimū prodest. Suffiri autem dentes oportet ore adaperto alterci semine carbonibus adposito , atque subinde os colluere aqua calida,in qua radix eius fuerit incocta,interdum enim e' dentibus quasi uermiculi quidam eijciūtur. leuat dolorem dentium & bitumen suffitum. item commanducare proderit mentastrum uel radicem cotyledonis,quæ herba similia folia cymbalis habet,nasciturque fere' in parietibus humidis . pyretri quoque radix commanducata multorum leuauit dolorem. nec minus alumen fissum linteolo spisso circundatum , & ita diutius dolentibus impressum dentibus medetur. imponere uero ipsi dolenti oportet denti totū hoc medicamentum,quasi emplastrum .quod conficitur sic. peucedani succi ✱ I I I. opopanacis ✱ unum,turis denarios duos,uuæ passæ sine granis ✱ I. hæc omnia per se contundi iubebis,deinde ceram cōmisceri,& ceroti modo emplastrum fieri. ubi fuerit grauior dolor dentis,auriscalpiū lana molli inuoluitur , deinde tinguitur feruentissimo oleo,atque ita denti proximisque gingiuis superponitur , post hoc medicamento dens operitur. si repetierit aut permanserit dolor nihilominus,iterum auriscalpium cū lana inuolutum ex oleo candenti eodem modo imponi sæpius oportebit,donec dolor omnis adimatur.

Si quando mouebuntur dentes,confirmandi erunt alumine quo infectores utuntur & melle attico , ita ut duæ partes sint mellis,tertia aluminis. hęc misceri & teri oportet in mortario,deinde in patella fictili feruefieri ut spissentur,atque ita recondi in quolibet uase, dum ne æneo. hoc medicamentum primum austerum est,& nimis constringit dentes,postea remissius uidetur. Proderit motis dentibus & hoc medicamentum,aceti acerrimi. ℥. I. cedriæ ℥. I. aluminis fissi P. I I. teritur alumen cum aceto,miscetur deinde cedria,& una' omnia uase æneo coquuntur,tęda pingui mota,donec in mellis spissitudinem temperatam redigantur. hoc medicamento si quis ter in mense dentes perfricuerit,dolorem eorum non experietur. Ad dentium dolorem bene facit muria ex piscibus lacertis ueteribus,si quis ea subinde os colluat,uel herbam peduncularIam si quis commanducet,& subinde pituitam,id est humorem noxium expuat,uel marrubio sicco contuso & cribrato,si quis dentem cum gingiuis tegat. Facit bene & aqua in qua marrubium coctum est,cum os aliquis inde colluerit. Item millefolium commanducatum , uel anemones herbæ radix cum pari pondere fici commanducata , pituitam dentium detrahit . Cornu ceruinum combustum tritum cum aceto,dentibus adpositum prodest. Radix lapathi cum uino cocta,uel tęda pinguis incocta aceto,uel papaueris capita,& cortex malipunici pari pondere uino incocta , uel tithymali radix similiter cum uino cocta,uel colocynthidos interiora cū lacte & aceto pari mensura trita atque permixta,uel alterci radix cum aceto cocta, uel cappatis radix cocta cum aceto uetere , uel iunci radix,quam græci cyperum appellant,uel cucurbitæ radix,quam ijdem sonchon appellant, uel pyretrum commanducatum,aduersum dolorem dentium plurimum prosunt,si & aqua ipsa qua incoquuntur ore teneatur. Rosæ floris quod est luteum ✱ V I I. crocomagmatis ✱ octo,myrræ ✱ octo,gallæ syriacæ ✱ IIII. ijs in unum mixtis & tritis uti oportet siccis,ut hoc ex puluere gingiuæ assidue dentesque tangantur. Rosæ lapillos uel grana quæ in folliculis eius postea quam esse desierit inueniuntur, assabis & in puluerē rediges ad ✱ I I I. floris quoque eius sicci ✱ I I. myrræ ✱ I. teri facies & sicco puluere aduersum dolorem dentis uteris,ita ut prius os colluas aceto salso tepido. Rosæ caninæ succi,quam Græci cynocytidam uocant,uel ipsius herbæ radicis ✱ I I. lycij ✱ I. cum uino austero coqui facies,& adijcies aluminis ✱ I I I I. myrræ ✱ I. & de sepiarum testis quæ sunt interiora ✱ I I , ijs tritis & in unum concorporatis,dentes & gingiuas continges,post hoc uino austero os collues. Cyperi ✱ V I I I. sandarachæ ✱ V I I. gallæ duas partes,piperis albi ✱ I. aluminis fissi ✱ I I. myrræ ✱ I I. & huius medicamenti similis est usus sicut superioris,ut sicco puluere gingiuæ & dentes tangantur adsiduo,& post uino uetere os eluatur. Sinapis grani ✱ I I I. piperis ✱ I. herbæ peduncularię siccę ✱ V I. cyperi idem,nitri ✱ I I. pyretri ✱ I I I I. origani ✱ I I I. lauri foliorum tenerorum ✱ I. bituminis aridi ✱ V I. in sole hęc omnia teruntur,& ex aqua deinde pastilli fiunt, quorum unus ad diem datur commanducandus dentium causa. Piperis ✱ I I. sinapis in grano ✱ X I I . anesi ✱ V I. uuę passę pinguis exgranatę ✱ X X I I I I. pyretri ✱ I I I I. herbę peduncularię ✱ I I I I . hyssopi de denario duas partes,lauri folia numero X. ęris floris ✱ I I. hęc cum melle decoquuntur,atque inde pastilli facti ob salubritatem dentium commanduntur. Emplastra autem dentibus dolentibus poni oportet eiusmodi,aphronitri ✱ I I. piperis ✱ I I I. herbę peduncularię ✱ V. resinę terebinthinę tantundē, hęc colliguntur,& inlita linteolo,uel aluta,dolenti maxillę imponuntur,sed si excauatus fuerit dens inijcitur in cauernam eius quantum sit satis medicamenti,ad expleodum locum,tum cera tegitur exterior pars foraminis. Item emplastrum alio modo conficiendum aduersum dentium uitia, pyretri ✱ I I I I. cedrię ✱ I I I I. amurcę coctę ✱ X V I. sulfuris uiui ✱ X V I. picis liquidę ✱ X I I. bituminis aridi ✱ V I I. ęstiuis temporibus confici oportet hoc medicamentum , ita ut sub ortu sideris canis hęc terantur in sole calidissimo,donec habeant ceroti teneri spissitudinem. Item aliud emplastrum aduersum dentium dolores,piperis,pyretri,sulphuris uiui, soreos, singulorum ✱ I I I I. amurcę ✱ V I. arboris mori lacrymę ✱ V. picis liquidę ✱ I I. aluminis fissi ✱ I I I I. cedrię ✱ X. bituminis aridi ✱ V I. herbę peduncularię ✱ I I. similiter sub ortu canis componitur hoc emplastrum , & ut supra scriptum est,adhibetur maxillę in qua dens dolet,linteolo denso uel alutę inlitum. Item aliud emplastrum,

plaſtrum,piperis,opij,oliuæ æthiopicæ,lacrymæ mori,myrrę ſingulorũ ✱ binos,hederæ nigræ baccarũ ✱ IIII. betæ nigræ radicis ſuccum, uel eiuſdem foliorum ſuccum ✱ IIII. omnia trita in unum conſparguntur & concorporantur,& melle colliguntur,atque ita ut ſupra ſcriptum eſt, affectæ maxillæ ad ſedandum dolorem dentium,& gingiuarum,& geuſiarum adhibentur. Dentium dolorem ſedabit ſi quis gramen maſticet patienter & in doloris locum conlocet. Cauos dentes cinis murini fimi impoſitus ſanat & ſupplet. dicuntur dentes ei non putreſcere nec uacillare, qui mane ieiunus ſub lingua ſalem aſſidue continuerit. Dentem cum dolebis,ſi circa eum gingiua ſuppurabit ſcalpellabis & herbæ millefoliæ radices teneras commaſticabis,tum ſuccum eius in ea parte in qua dens dolet tenebis.

Papaueris ſuccum tritum cum lacte muliebri,denti cauſario infundes,ſtatim prodeſt. Carmẽ ad dentium dolorem mirificum de experimento. luna decreſcente die martis, ſiue die iouis, hæc uerba dices ſepties,argidam, margidam, ſturgidam. dolorem rumpes etiam,ſi calciatus ſub diuo, ſupra terram uiuam ſtans caput ranæ adprehendes,& os aperies,& ſpues intra os eius,& rogabis eam ut dentium dolores ſecũ ferat,& tum uiuam dimittes,& hoc die bono & hora bona facies. Vermiculus in cardone herba inuentus, phœnicio inligatus colloque ſuſpenſus,dolori dentium medetur. Cucurbitæ ſatiuæ coctæ ſuccus in linteo expreſſus,& in ore tentus, & dolorem inhibet dentium, & coercet mobilitatem.

Acetum tepidum ſcilliticum in ore tentum,& gingiuas tumentes conſtringet,& continet dentes uacillantes. Caprifici radix uino decocta tritaque maxillæ imponitur,ac deſuper ligatur, & illud uinum in ore diu tenetur,ualde remedio eſt dentibus. Ruborum cymæ teneræ ex uino uetere coquuntur, & id uinum ſæpius ore continetur, interdum & gargarizatur: quod ſtatim gingiuis, uuæ, & dentibus prodeſt. Quinquefolium in quo fraga naſcũtur,colluitur ex aqua marina, deinde ad tertias decoquitur ex uino aut aceto,idque in ore diutius continetur: etiam exuſtæ eius herbæ cinis prodeſt,ſi eo dentes infricentur. Vermes terreni id eſt lumbrici decocti in oleo & triti, infunduntur auriculæ ab ea parte qua dentes dolent: eorundem exuſtorum uermium cinis dentibus cauis uel dolentibus inſertus, & cera opertus,facile cadere eos cogit,comburi autem debent teſta candenti. Oſſium ex ungulis porcinis cõbuſtorum cinis, pro dentifricio habitus. plurimum confirmandis dentibus prodeſt. Ad dentes cauos & exeſos ne penitus exedantur aut excidant, facies hoc: gummi quod in hedera naſcitur cauo denti inſerito. Harenula quæ in cocleis inuenitur denti cauo & dolenti inſerta ſtatim prodeſt. Gũmi cupreſſi optime facit,ſi inſertum die ac nocte in cauo dente permanſerit. Vt labantes dentes cõfirmes,cedrum quo libri perunguntur in ore quam diutiſſime tene,& ſubinde recentius ſumito,non ſolũ dentes confirmabis,uerumetiam dolorem eorum aueries. Sepiæ os,uel ipſius combuſtæ & ex melle contritæ puluis, adiecta gutta ammoniaci, gingiuis & dentibus prodeſt,ſi ita perfricentur ut ex eo nihil in fauces deſcendat. Caprino lacte recenti ſicut mulſum fuerit os aſſidue collutũ laborantes ex ictu dentes confirmat. Lentiſci decocti aqua intra os frequenter detenta,dentes confirmat. idem præſtat aſparagi ſiluatici ſuccus. idem & omphacinum oleum,id eſt bonum uiride,ſi calidũ in ore teneatur: idem & inula à ieiuno commanducata pręſtabit. Vt labantes & dolentes dentes facile excutias, ſuccum hederæ nigræ adiecto pauxillo olei uiridis habeto repoſitum ac præparatum,ut cum opus fuerit nares ex eo contingas digito uel perfrices: quo facto ſpiritum aliquandiu introrſum trahes, deinde calculo dentibus comprehenſo,hianti ore humorem omnem qui ex pituita contractus erit,defluere permittes. infinitus enim decurret uſque ad trium heminarum menſuram. poſt quod,oleo puro naribus perfricto,& uino ore eluto,dentes ſine dolore erunt, & facile extrahentur. Ad epiphoras dentium & pituitam, ſi in dentes inciderit,quam epiphoram Græci appellant. Liguſtri folia commanducato,finitoque egeri pituitam ſaliua irritatam,quæ dum hianti ore decurrit,dolor deſinet. ſine dolore autem qui caui & inutiles ſunt decident medicamine tali: piperis grana numero V. gallæ & galbani, & aphronitri, æquale pondus ad fabæ magnitudinem, unà contundes & contuſis mel admiſcebis, & ſubiges donec redigas ad ceræ lentitudinem,eoque medicamento dentem cauum & dolentem implebis, ita ut prius eum calida foueas,ſine dolore excidet. Ad dentes mobiles & dolentes,& gingiuarum tumorem,remedium ſic. cornus ceruini combuſti — II. folij ℈ I. ſalis ammoniaci ℈ I. piperis grana IX. iris illyricæ ℈ IX. ex his puluerem tenuiſſimũ facies,& eo dentes quotidie perfricabis: ſi mobiles erunt & dolebunt,facile cadent: & ſi ſine dolore ualidi ſunt,confirmabuntur,& candidiores & odoratiores erunt: melius autem proficiẽt, ſi in iuncturis,aut radicibus, aut cauaturis eorum de hoc ipſo dentifricio aliquid reſederit. Ramenta cornus ceruini uel ſcoben eius lima factam cum uino uetere ad tertias coque, & inde adſiduos elue: mire proderit roborandis. Portulaca adſidue commanducata ſtridorem dentium tollit. Africanam ſpongiam ſiccabis,& lana inuolues,atque inde radicem dentis perfricabis, ſed caue ne alium pro alio tangas. nam contactus poſt triduum cadet,ſi enim putidus fuerit & dolebit, facile excidet. Cum primum hirundinem uideris tacebis,& ad aquam uiridam accedes, atque inde in os tuum mittes. deinde digito obſceno, id eſt medio, tam manus dextræ quàm ſiniſtræ dentes fricabis,& dices. hirundo tibi dico quomodo hoc in roſtro iterum non erit, ſic mihi dentes non doleant toto anno. Iterum alium annum & deinceps ſequentibus ſimiliter facies,ſi uolueris remedij huius quotannis manere beneficium.

Cocleas noſtrates minutas etiam inanes collige,& in mortario marmoreo diligenter tere,deinde puluere ipſo molliſſimo dentes tibi perfrica, quo facto dolorem ſedabis. Si tibi partis ſiniſtrę dens dolebit, cubito dextro calidam fabam coctam tritam impone & diligenter liga. Si uero partis dextrę ſiue ſuperior ſiue inferior dens dolebit, cubito ſiniſtro ligato ſimiliter fabam, & hoc per triduum facito.

Dolorem dentium & gingiuarum hac maxime curatione cõpesces, si mellis — I. aluminis infectorij — I I I. subferuefacias in pultario & agites ac misceas, tepefactumque medicamen ore contineas. Acorũ ponticum cum aceto & cum tæda usque ad quartas decoctum rectissime aduersum dolores dentium gargarizatur. Succus cyclaminis & mel lycium æquis portionibus miscentur, atque inde dolor dẽtiũ confricatur. Lapathi radix in aceto acerrimo coquitur, atque eo aceto dentes colluuntur, uel fouentur. Millefolij radix sub primo dolore dentium commanducabitur, & ijsdem dentibus qui dolebunt diu commanducata retinebitur, intoleraudam molestiam præsentissimo remedio coercebit. Oleũ cum aceto ex tertio decoctum, dum adhuc calet recte ad sedandos dentiũ dolores ore retinebitur, ita ut plus aceti quàm olei mittatur. Radix terræ mali surculo eruta & commanducata, si ore contineatur inter initia quidem excandescere facit dolorem dentium, sed mox eum potenter extinguet. Porcelli lactentis uentriculo, id est aqualiculo exempto, quod in interiore cute luteum adhæret lanæ coniunges, madefactaque ea, illũ humorem auriculæ inseres, cuius e diuersa parte dens dolebit, certissimo remedio statim subuenies. Mori radix tempore messis inciditur, ea succum aptissimum inhibendo dolori dentium emittit, quẽ ideo colligi & seruari oportet, ut cum opus fuerit dentibus imponatur. Nucleus gallæ commanducatus medetur dolori humorique dentium. Hyoscyami radix mixta uel madefacta aceto & commanducata, mire dentibus medetur. Plantaginis radix recte manditur, eiusdemque succo in aceto decocto salubriter dentes colluuntur. Fimus corui lanula obuolutus denti cauo infulcitur minutatim, ac sine dolore eũ discutiet. Veretrũ id est bulbus quod est genus cepæ in aceto decoquitur, idque acetũ ore continetur, ut mobilitas dentium sistatur. Rumicum in quibus mora nascuntur, pampini decoquuntur in uino austeto, quod uinum adsidue ore detentum, uel ipsa folia commanducata dentes labantes confirmaut. Bestiola quæ brassicæ innascitur, dens uitiosus sæpius confricatus, intra dies paucos eijcitur. Aeris florem floresque hederæ pari pondere in unum terito, uinoque misceto ac naribus moderate cum dentium dolor fuerit infunde, statim omnis molestia dentium compescitur & sanatur.

Dentifricia diuersa de experimentis. Cap. XIII.

Dentifricium, quod splendidos facit dentes conficitur sic. farinæ ordeaceæ ℥. I. conspargi oportet aceto cũ melle mixto, & subigi diutius, atque ita in globulos diuidi sex, quibus dilatatis admisceri salis fossicij semunciam, deinde furno coqui, donec in carbonem redigantur. tunc teri oportebit eadem, & admisceri spicænardi, uel folij quod satis uidebitur ad odorem faciendum, hoc Octauia Augusti soror usa est. Dentibus curandis benefacit radicis edulis, id est quæ manducatur, cortex arefacta & contusa cribrataqne pro dentifricio adhibita. Vitrum candidum quod simile est crystallo diligenter tritum admixta spica nardi, pro dentifricio adhibitum plurimum prodest. Vtuntur plerique etiam huiusmodi dentifricio, herbam urceolarem, quam plurimam cum radice colligunt, deinde lotam uno die siccant, post diem recenti muria macerant, tertio die expressam in olla noua componunt, subinde salis fossicij quasi tabulata interponentes, atque ita percoquunt fornace balneari, donec in carbonem redigatur, postea tritæ admiscet spicænardi quod satis sit, quia & candidos facit dentes & confirmat, Augustam constat hoc usam Messalinam. deinde aliorum Cæsarum matrimonia hoc dentifricio usa sunt. Cornuum ceruinorum ustorũ in olla, & ad cinerem redactorum. ℥. I. mastiches chiæ ⚹ V I I I. salis ammoniaci semunciam, diligenter hæc trita in unum concorporantur, & perfricandis dentibus adhibentur. Folij — I. costi — . I. piperis ℈ V I I I. mastiches grani — I I. hordei farinæ nitidæ. ℥. V I I I. singulatim singulas species. tundi uel teri facies, & cerni tenuissimo cribro. farinam uero hordei in ollam grandem nouam mittes & adijcies mellis optimi quantum sufficiat, ut neque sicca sit, neque supernatet farina. postea simul speciebus omnibus in ollam missis, adijcies fasciculos septem herbæ parietalis, ita ut folia huius herbæ sint in fasciculis, non uirgulę, deinde operculo superposito & clauso, uel gypsato diligenter de argilla, mittes in furnum calidum, ita ut usque in alteram diem furni feruor duret, donec exurantur omnia quæ sunt in olla, quæ cũ exusta fuerint, simul uniuersa diligenter tundes uel teres & cribrabis, & puluere eo quotidie uteris, ad candorem dentium faciendum, & gingiuas firmandas, & catarrum restringendum. Dentifricium ad dentes nigros emendandos, hordei farinam delicatam, & sal tritum cum melle confricato donec sibi cohęreant, & postea pastam ipsam linteo inuolutam comburito, ac puluerem tenuissimum facito, atque eo dentes mane ac uespere confricato, cito candidissimos facies. Lapis parius tritus ad summam leuitatem & pro dentifricio adhibitus, intra diem decimum quamlibet nigros uel pallidos dentes purgabit. Nitro cocto atque contrito uelut dentifricio, utere ad dentes purgandos. Porci ungularum ossa combusta tritaque & cribrata, adiecto nardo, & folio, frictione frequenti dentes candidissimos præstant. Lana succida melle inlita dentes perfricti miro modo candorẽ maximũ consequuntur. Dentifriciũ optimum ac saluberrimum sic. cyperi — I I. salis ammoniaci — I I. pumicis uncias tres, marmoris candidi uncias tres, schœni anthos, uncias quatuor, casiæ uncias I I. folij unciam I. piperis albi unc. I. specularis usti — I. cornu ceruini usti — I. ostrei testarum ustarum — I. aluminis scissi — I. mastiches — I. turis optimi — I. myrræ unc. I. tunsis cribratisque his omnibus & in puluerem tenuissimum redactis, atque permixtis ad incolumitatem & nitorem dentium uteris. Pernæ scrofinæ os quod est amplissimum cõbustum tritumque optimum & salubre dentifriciũ præstat, gingiuas enim siccat & adstringit, dentesque ab humoris iniuria & tumore defendit. Cybium optimum ac uetustissimum ollæ inditur, atque argilla circumlinitur,

circumlinitur,& furno ..denti obijcitur,ut ad cinerem cybiũ excoquatur. tunc adiecto pario lapide contuso,salsamenti supra dicti fauilla conteritur,hoc deutifricium ..ita bonum est, ut ad inanitatem dentes nõ sinat peruenire. Masticheѕ — I. turis optimi uncia una,myrræ unc.I. folij unc.I. iris illyricæ unc. I. cassiæ unc.I. tere hæc diligenter atque permisce,& dentifricium facito,quod mirabere. Nardi spicæ — I. amomi — I. piperis — I. ijs tunsis cribratisque ad incolumitatem dentium utendum esse de experimentis suademus.

Compositio dentifricij,quam Artemius Dianio ostendit,contra dentium stridorem. panem candidum siccum uetustum qui teri possit,salem,piper,folium,costum,cornu ceruinum,hæc æquis ponderibus teres ad maximam leuitatem,& quotidie iude dẽtes curabis, quo facto stridorem eorum omnem humoremque depelles. Ad colorem nitidum reducit dentes,nitrum cũ porro rudi coctum,& pro dentifricio sumptum. Ad dentes nigros purgandos , panem candidum & pumicem pari pondere combure & tere, atque adsidue hoc dentifricio utere. De sepiarum ossibus,quod est molle, unc.quatuor,salis ammoniaci uncias II. marmoris candidi — II. schœni anthus unc.IIII. cassiæ unc.II. folij unc.I. piperis albi semunciam,herbæ cyclaminis succum & mel lycium quantum sufficiat,æquali mensura permisce,quibus rebus dentifricium egregium facies,quod dolorem dentium sedat , eosque confirmat & candidissimos reddit,sed quæ terenda sunt diligentissime terantur,atque cribrentur,& sic omnia misceantur,quod dentifricium nec non & alia omnia supradicta,in pyxidibus ligneis aut corneis debent recondi.

Vuæ & faucibus,& arterijs,& raucedini,remedia physica, & rationabilia diuersa de experimentis. Cap. XIIII.

Ad faucium uuæque tumorem,hac fere omnes compositione uti debent, quæ nullam asperitudinẽ habet,& satis efficax est . uuæ amineæ acerbæ cum primum granum eius incipit perlucere succi.ʒ.IIII. mellis attici.ʒ.I.misceto in unum,atque in æneo uase coquito,subinde mouens,donec mellis habeat spissitudinem,atque inde fauces continges . Altera ad eiusmodi molestias compositio,cum diutius uexatæ sunt partes supradictæ,ut facile placentur : aluminis fissi denarios II . gallæ tunsæ ✱ II . omphacij aridi ✱ I. croci ✱ I . passi cretici ʒ.I.hoc decoquitur uase fictili ad medias , ita ut quæ terenda sunt diligenter trita admisceantur,utrunque autem medicamentum signatum stanneo reponendum est uasculo,& uua uel fauces adsidue inde tangendæ . Vbi suppuratio faucium suspecta est,diutius permanẽte earum tumore, & interdum febriculis non sine horrore incurrentibus , oportebit quidem gargarizare aquam mulsam,uel cum ficis aridis decoctam,sed perungi fauces utile est hoc medicamento, quantum tactus sustinere poterit paulo pressius,quod conficitur sic . mellis boni despumati heminam.resinæ terebintinæ P. I. rosæ succi cyathos V. resinam cum rosa duplici uase,ut solent unguentarij uti,liquefieri oportet,deinde admisceri mel,& coqui donec spissum fiat medicamentum . hoc etiam cum eruperit suppuratio uti oportebit,expurgat enim & explet omnia . Vuam supprimit diu iacentem, sal & galla contusa æquis ponderibus,admixta,& ita per cocleare adposita . Item gallæ ✱ II . æris floris ✱ II . menarum sine ouis,id est piscium salsorum capita X . hæc comburuntur , & ita cæteris bene tritis trita admiscentur,sed postea nihilominus in unum diutius teruntur . oportet autem tangi digito humido medicamentum,& sic uuam ab imo rectam diu supprimi sursum uersus. Ad arteriam exasperatam simplicia quidem hæc faciunt, gummi alexandrinum,uel tragacanthum per se sub lingua retentum, sed composita hæc ad tumorem arteriæ maxime prosunt : papaueris siluatici iam maturi,uiridis tamen adhuc,capita quam plurima uase fictili conijciuntur, atque aqua superfunditur tanta ut supersint de uasculo duo uel tres digiti. hæc ubi triduo macerata fuerint,eodem uase incoquuntur, donec madescant,postea exprimuntur,omnisque aquæ percolatæ prius diligenter mensura capitur,ad cuius soliditatẽ mellis attici quarta pars miscetur . deinde in duplici uase tam diu coquitur,donec mellis habeat spissitudinem. hoc medicamentum & ad auriculæ tumorem & ad tussim facit . Altera arteriace ad fluorem arteriæ, & ad raucitatem,& ad tussim,& ad spissum sonum uocis . accipit hæc,tragacanthi ✱ VI. gũmis acanthini quod ex uermiculis qui illic sunt uerum docetur,denarios sex,myrrę denarium I . turis denarios II . croci ✱ I . piperis albi grana XX . cariotarum recentium trium pulpas medias,detracta exteriore cute,uuę passę incorruptę purgatis interioribus granis,denarios VIII . gummi & tragacanthum passo cretico uno die & una nocte macerari oportet,postero die pilo mundo contundi & cętera trita mortario curiose admisceri . inde dari debet fabę magnitudinis globulus,& sub lingua teneri, & deuorari statim quod liquefactum fuerit . hoc medicamentum pipere detracto & ad tumorem arterię facit,seruandum autem est pyxide buxea . Arteriace,qua melior non est,refertur autem in Asclepiadem medicum optimum,facit ad omnia superius dicta,& quidquid in arteria uitij est efficaciter curat . cõstat ex his, myrrę optimę pinguis denarios XXIIII . tragacanthi candidi denarios XXXVIII . glycyrizę radicis denarios XVIII . resinę terebinthinę uerę denarios XXXVI . tragacanthum sicut est contundi & percribrari tenui foramine oportet . deinde myrram tritam seorsum admisceri,& rursus utraque in unum diu teri , atque ita in pilam conijci,& ibi cum concaluerint omnia ictu pilę assiduo,terebinrinam paulatim misceri,donec omnium unitas fiat.postea glycyrizam contusam & cribratam, mortarioque nihilominus diligenter tritã, sensim adspergi conuenit . sed ubi hęc bene mixta fuerint , dum calet medicamentum plures accedant & pilulas faciant uitię magnitudine , fit enim cito durissima hęc arteriace , & hoc ipso pręcedit cęteras,quia

linguæ subiecta nō facile soluitur,& ita diutius exhibet salubritatis effectum. Brassicæ crudæ folium leuissime tento, ex eo succum exprimito,quo uua contacta potentet subleuatur. Pruni folia sine satiui,seu siluestris ex uino decocta,& sæpius gargarizata,uuam resilire compellunt. Gallæ tritæ pul uere uua contacta,eodem die resilit,si ter ei interiectis horis medicamen fuerit adpositum. Capitis summi uerticem si quis uua laboranti mordeat inopino,omni eum molestia liberabit. In principio doloris uua bene subleuatur,si aqua frigida uel posca adsidue gargarizetur. Lotium uetus humanum adiecto croco ab inscio ne fastidiat epotum,uel gargarizatum, mirum in modum uuam reprimit, & consumit. Cinis testarum ustarum ex ostreis cum melle tenuissime contritus uuæ inlitus prodest. Rubi coliculi teneri discoquuntur ex uino,idque uinum gargarizatur,quod confestim uuam prominentem coercet. Folia rubi arefacta in umbra in cinerem cōcremantur, is cinis in cocleari uuæ subiectus, præsentaneo remedio eam contrahit. Hirundinum exustarum cinis usque ad periculum laboranti uuæ,cum melle mixtus potenter inlinitur. Alumen scissum leuiter tritum uel tunsum, uuæ subditū prodest. Chalcitidis scripulum unum,turis scripulos tres,calcis uiuę denarium,misyos,nardi,folij scripulos binos,croci sicci,scripulos duos,omnia tunsa & cribrata in unum miscebis, deque eo puluere in cocleari posito uuam tanges,ter mane,ter ante balneum, certum experieris remedium. Salis granum, panis micam,carbonem mortuum in phœnicio alligabis, & lino circa collum uuam dolenti suspendes. Succo uel lacte caprifici in cocleari posito uua optime subleuatur. Vrtica teritur eiusque succus expressus & tepefactus ab eo qui uuam dolet salubriter gargarizatur. Lapillus qui in spongia africana inuenitur phœnicio obuolutus, linoque ligatus collo suspenditur eius qui uuæ uitio laborat. Carmen ad uuæ dolorem quod ipse sibi qui dolet præcantet,& manus supinas a gutture usque ad cerebrum coniunctis digitis ducens,dicat.crissi,crasi,cancrasi.quibus dictis sursum manus a gutture ducat,& ter hoc faciat. Laboranti uuæ diuturno labore hæc cura succurrit.hirundinem uiuam testa africanæ cochleę includes,eamque phœnicio inuolutam, lino circa collum subligabis, intraque diem nonū omni molestia liberaberis. De uua passa eliges granum,quod unum intrinsecus nucleum habeat, eumque in phœnicio alligabis,& faucibus,id est,in regione uuæ inferes,& tenebis,& dices, uua uuam emendat, mox ipsum phœnicium supra uerticem eius tenebis,& idem dices,cumque ter ipsum feceris, & carmen dixeris, collo dolentis subligabis. Rosæ siccæ partes duas,myrti partem unam,cum aqua mulsa decoques, & laboranti de uua dabis gargarizandum. Lenticulam,ficus siccas,& surfures,cum aqua mulsa decoques, & pro gargarismatio uteris ad uuam reparandam. Allium cum sale tritum, in cocleari adpositum uuæ, uehementer eam releuat. Allij umbilicum quo grana continentur, atque ubi radices inhærent, cum ipsis radicibus in phœnicio conliga,& laboranti de uua, luna septima phylacterij more suspendes. Ouum exinanitum completum uiua terra, loco clauso si abscondatur ab eo qui de faucibus & arteria laborabit,remedio præsenti sibi subueniet. Olei ueteris quod satis erit infusum naribus, tumorem arteriarum,represso periculo suffocationis,euincit. Fimum columbinum,ficus aridas, & nitrum tundes, eaque mixta extrinsecus adpones.hoc medicamentum asperitatem faucium mollit, destillationemque castigat. Cocleæ terra tantum excussa,inlotæ coquuntur, dehinc tritæ cum passo cretico aduersum faucium molestias hauriuntur. Vt faucium duritiam lenias,medicamen facies tale.myrræ uncias III. croci unc.I. tragacanthi uncias tres,ammoniaci uncias tres,mellis quod satis sit.omnia hæc trita atque permixta recondes,& parato certoque subsidio,ad arterias crassiores, & ad difficultatem uocis uteris.

Ad tumores uuæ & faucium reprimendos,gargarizari oportet tepidam aquā mulsam cum humore ptisanæ & cum melle decoctam. passum quoque cum glycyriza,uel hyssopo,uel fœno græco, uel lini semine decoctum iuuat, nec non & aqua maluarum illic uicoctarum gargarizationi plurimum prodest.

Bene opitulatur & fomentum per spongiam adhibitū ex aqua calida arteriæ & faucibus, quas partes postea tegi oportebit lana succida pura. Sedant tumores faucium & uuæ perunctiones quędam, ut succus de moris coctus in mellis spissitudinem. Item mali punici granorum succus. Item uuæ acerbæ succus eodem modo decoctus. prodest & lentisci & terebinthi, & rhus syriaci, & myrti & rubi, & rosæ succus,si cum melle hæc omnia decoquātur: pruna quoque prosunt matura,si aqua in qua cocta fuerint, gargarizetur,aut os ex ea colluatur. hæc omnia prosunt etiam anginam habentibus,& cętera uitia in ore nata efficaciter curant. Non desinente faucium tumore prosunt non solum fomenta molliter adhibita faucibus atque arterijs per spongias aquæ calidæ,sed etiam cataplasmata uel fomenta de farinis. itaque imponi oportebit iisdem partibus,farinam ordeaceam ex aqua pura, uel mulsa coctam, uel lini seminis farinam,uel fœnograeci farinam similiter coctam. sed mirifice prosunt pulli hirundinini pingues saliti, uel recentes assi,in cibo sumpti,protinus enim omnem præfocationem,& tumorem faucium tollunt, uerum si purare fauces uidebuntur,oportebit sæpius gargarizare aquam cum ficis aridis coctam, uel aquam mulsam cum supra scriptorum admixtione: quod si tantus fuerit tumor,ut etiam præfocari aut strangulati fauces uideantur, aluum subtrahere clysterio oportebit, aut sanguinem emittere de brachio, uel sub lingua uenam præcidere. Thymbræ ex aqua coctæ,uel aceti uapor,per arundinem ore receptus prodest ad tumores oris,& gutturis,& faucium. Origanum tritum cum melle impositū,ulcera oris purgat,nec patitur ea longius serpere, coctum uero cum aqua & arida ficu, atque adsidue gargarizatum, facit & ad alia uitia,id est & ad anginam,& linguam sideratam,quod genus morbi Græci paralysin uocant.

Sorbitionibus uti oportebit, eos qui de uua & faucibus laborant,factis examylo, ptisana,oryza,alica,farina triticea,faba alba,urtica tenera cum lacte decocta, deinde cum ex aliqua parte releuati fuerint, tum uti

ouis

ouis sorbilibus debent. Ad uuas callosas,& nimium tumentes,mirifica hæc compositio est,facit & ad cætera faucium,& oris uitia,est autem hæc, æris floris * I I. chalcitidis * I I. picis liquidæ cyathum. coquitur pix donec amittat odorem,deinde adijciũtur ei mellis cyathi sex.atque iterum utraque mixta in feruescunt.post hoc adijcitur uini aminei sextarius,& rursum coquitur,ubi autem bene decoctum fuerit, cætera supra scripta quæ sicca sunt trita adijciuntur, iterumque decoquitur medicamentũ donec fit spissum uelut mel. Rhus quo coriarij utuntur foliorum tenerorum collectorum æstate, priusquam semen arbusculæ eorum habeant * X X I I I I. macerantur in aquæ nitidæ congijs tribus totidem diebus,totidemque noctibus, deinde expressa folia abijciuntur, aqua in qua macerata fuerant transfunditur in uas æreum,& coquitur donec in mellis spissitudinem redigatur, oportet autem moueri aquam ipsam rudicula, uel spathomela æris rubri. postea adijci debent trita hæc.myrræ, turis, nardi syriacæ, cinnami, cassiæ, singulorum denarij bini. deinde bis ter'ue feruefieri medicamentum, & reponi in pyxide cuprea. facit ad omnia uitia quæ in ore nascuntur,& ad uuam,& arterias,& anginam,& ad auriculas ex quibus puris multum fluit,& ad ueretra,& ad nigredinem carbunculorum,crustas quoque,& papulas omnes,& maxime ea humoris uitia,quæ in nocte conciantur,expurgat. sed si uetustate medicamentum inaruerit, remittitur,& temperatur uino austero bene calido. Remedium Cosmi medici ad anginã, & ad omnia uitia quæ in ore nascuntur,& ad aures pure manantes,& ad carbunculos,atque ad ueretra quæ nigredinẽ duxerint,& ad crustas,& ad ulcera in pedibus subtrita calciamentis,rhus syriaci * I I.myrræ * I I I I. cassiæ * I I. croci * I I. mellis attici cyathos I I. coquitur medicamentum lente in cinere calido, donec spissum fiat,reponitur in uase æreo. Arteriace ad grauedines oris,& capitis, & ad pleuriticos,& per tussim sanguinem eijcientes.conficitur sic,passi cretici sextarij duo decoquuntur ad tertias. deinde admiscetur turis uictoriati duæ tertiæ partes, myrræ dimidia, croci una, tragacanthi denarius unus, gummis * I. piperis grana numero uiginti.glycyrizæ succi * I I I. cariotarum pinguium succi exemptis interaneis * I I I. gummi, & tragacanthum in aqua mulsa maceratur. deinde utraque trita cæteris bene tritis,& leuigatis admiscentur,post hoc globuli finguntur ad fabæ magnitudinẽ,quos sub lingua teneri oportet,& quod de ijs liquefactum fuerit statim deuorari.hæc compositio facit ad omnia arteriæ uitia,& thoracis,& ad uocis interceptionem. Compositio quæ dicitur stomatice,facit ad tonsillas, & uuas tumentes,& ad uulnera,& ulcera in auriculis uetera, excepta ex libris Ptolemæi regis, qui Euergetes appellatus est,accipit hęc,succi ex moris facti,& in sole cocti 8. unum semis, glycyrizæ succi * I I. corticis lycij * S. myrræ troglodyticæ * I. aluminis fissi * I. nardi indici * S. mellis attici cyathos I I I I. uini malei cyathum I. quæ arida sunt seorsum teruntur,& in unum cum uino temperantur.deinde passum ijs admiscetur,& coquuntur omnia in cinere calido, donec mellis spissitudinem habeant. non oportet autem ignorare,utiles esse arteriam imbecillam habentibus gestationes,deambulationes,corporis uocisque exercitationes,contraria autem balnea,& omnia quæ uidentur caput implere,uel humores excitare. Vuæ & faucium dolori,fimus agnorum priusquam herbam gustent in umbra arefactus,& confrictus,atque emplastri more adpositus medetur. Succo cocleæ acu transfossæ inlita uua sanatur, ita ut ipsa coclea in fumo postea suspendatur. Vuæ destillationi quæ omnibus fere periculosa est (nam & phthisin, & syntexin,& alias molestas ualetudines creat)prosunt porri sectiui folia non cocta sine pane adsidue manducata. Oleum calidum ei qui de uua,& arterijs laborat,eunti dormitum in cerebrum,& in aures infundi utile est. Vuam toto anno non dolebit qui cum primum uuam uiderit procedentem, sinistra manu digito medicinali,& pollice granum uulsum sic transglutierit, ut dentibus non contingat. Stercus caballinum recens colliges,& in furno calefacies, tunc oleum medio capiti infundes contra uuam, & sic stercus prædictum in panno, uel in linteo spisso capiti superligabis in noctem.

Frumenti grana super candentem tegulam pones, & disperges ea, & cum uideris ex ijs humorem nigrum exire de cocleario colliges,& subinde uuæ adpones,statim remediabis. Ad fauces,& arteriam impeditam,remedium utile sic.croci drachmas octo, nardi drachmas duas, schœni anthus drachmam unã, amyli drachmam I. S. rosæ seminis drachmam unam,mellis attici cyathum unum, cum tenuissimo puluere specierum supradictarum miscebis, & decoques tenuiter, & ad perunctionem faucium uteris. Lac bubulum recens mulsum, & lento igne calefactum gargarizatumque,arteriam constrictam infuso catarro,& fauces exasperatas,pristinæ sanitati restituta persanat.

Vuæ dolenti,& destillanti medicamentum præsentaneum,sic,gallæ rufæ semunciam,aluminis scissi scripulos I X. myrræ pinguissimæ scripulos I X. cunicularis herbę aridę super mundam tegulam combustę cineris semunciam. hęc omnia in tenuissimum puluerem redacta,& in unum permixta seruantur uase uitreo,& per triduum cocleare semiplenum ieiuno,& bene digesto intra os inseritur,ut uuam contingat,& inlinat. Causticum ad uuam penitus minuendam, uel consumendam sic, fœniculi drachmam unam. calcis uiuæ drachmam unam. aphronitri drach. I I. chalcanthi drachmas I I. ioni drachmas I I. contusa hęc,& in puluerem redacta permisce,& subige cum cinere lixiuij ficulnei, & impone siccum, ita ut hęreat uuę,uel faucibus. Raucis,& grauedini uocis plurimum prodest, tragacanthum si sub lingua diu teneatur,aut piper,& paulatim saliua quę collecta fuerit sorbeatur. Raucus si oua incocta recentia singula per triduum ieiunus hauserit statim remediabitur. Raucis si in balineo clament, & aerem calidum intra fauces recipiant,satis utile est.oleum quoque uiride in ore tepidum teneant,& adsidue gargarizent,etiam in balneo plurimum prodest. Ad uocem clarificandam radicem edulem quę incocta manducatur,cum mulso coque,& deinceps ipsum mulsum bibe,& radicem ipsam manduca.

Ad uuam destillantem platani pilulam, quam singularem inueneris lino traiectam suspende collo laborantis. Vuam caniculatam, & cocleam germanam combure, & contere, atque ex eo puluere mixto, pollice summo, uel certe cocleario, uuam ieiuno tange per triduum. Herbæ cymbalitis radicem ante solis ortum colliges sinistræ manus digitis pollice, & medicinali in nomine eius qui uuam dolebit, & hoc conligatam collo eius suspende. Picem mollem cerebro eius impone qui uuam dolebit, & præcipue ut super limen stans superiori limiti ipsam picē capite suo adfigat. Ad dolorem uuæ scribes in charta, & collo laborantis in linteolo suspendes, formica sanguinem non habet, nec fel, fuge uua ne cancer te comedat. Araneam quæ sursum uersus subit, & texit prendes, & nomen eius dices cui medendum erit, & adijcies, sic cito subeat uua eius quem nomino quomodo aranea hæc sursum repit, & texit, tum ipsam araneam in chartam uirginem lino ligabis, & collo laborantis suspendes die iouis, sed dum prendes araneā uel phylacterium alligas, ter in terram spues. Medicamen causticum ad uuam sine ferro tollendam, de quo etiam ischiadici curantur, calcis uiuæ — I. saponis albi pilulas tres, sinopidis hoc est minij, modicum, lixiuium unde operantur coactiliarij aliquantum, in unum miscebis hæc, & coagitabis diu, & repositum habebis, ut cum opus fuerit utaris. Descriptio trochisci plurimis rebus satis utilis, id est, ad uetustas tusses, & reumata, quæ in arterijs consurgant, ad paralyticos, ad eos qui ex incommodo tremunt, ad uesicam, ad hydropicos, ad opisthotonicos, ad pedum subitos dolores, uel grauedines, ad longas uiscerum causas, uel dolores, ad phthisicos, ad inediam, ad lienis, ad hepatis, & ad intestinorum dolores, ad duritiam quoque hepatis resoluendam, ad partus extrahendos qui ante maturitatem fuerint enecati, & si quid post partum resederit euocandum, quod medicamentum ab Eutychiano archiatro primum traditum fertur. cuius descriptio talis. styracis ⚹ IIII. iris illyricæ denarios IIII. hyoscyami ⚹ I. opopanacis ⚹ IIII myrræ troglodytidis ⚹ IIII. resinæ terebinthinæ ⚹ II. piperis albi ⚹ XII. aphronitri ⚹ XI. opij ⚹ XI. galbani ⚹ IIII. hæc omnia diligentissime tunsa cribrata, & trita, ut permisceri inter se possint, aqua nitida in unum colliges, ita ut styracem, & galbanum separatim ante contundas, quæ simul confusa aqua colliges, & trochiscos ad mensuram oboli facies, & cum necessarium fuerit ex aqua calida bibendos dabis, cum cyathis tribus ternos, prout ætas, aut uirtus fuerit.

Ad anginam, uel synanchen, & strumas, & parotidas, & reumata, & glandulas, uel tonsillas, & ad ea quæ faucibus hæserint euocanda, remedia rationabilia. & physica diuersa de experimentis. Cap. XV.

Anginæ prodest sanguinis detractio, cucurbitarum adhibitio, cæteraque auxilia, quibus medici efficacius utuntur, medicamenta autem simplicia hæc recte faciunt. laser cyrenaicum aqua dilutum crassius per pinnam faucibus adhibetur, uel euphorbium aqua dilutum similiter impositum. compositionum autem hæc sunt apta, fellis taurini, salis, aceti, mellis, olei ueteris, æquas partes in unum misceri oportet, & cum opus fuerit pinna perfricare fauces diutius laborantes. Item bene facit, & hoc medicamentum compositum sic. git fricti ⚹ II. pyretri ⚹ I. sagapeni uictoriati pondus, trita hæc cum melle miscentur, & ita faucibus adhibentur. Facit bene, & medicamentum hoc compositum sic. fellis taurini ⚹ II. suci cucumeris siluatici ⚹ I. cachryos, & misyos animati ⚹ singulos, trita hæc melle admixto reponuntur, cum opus est, aqua tepida diluuntur, & fauces exinde perunguntur, coguntur que inde quam plurimum deuorare qui faucium dolore uexantur, soluit enim uentrem, & ita uehementissime prodest. Item benefacit, & hoc medicamentum. hirundininorum pullorum exustorum cineris ⚹ I. hyssopi ⚹ I. nitri ⚹ I. piperis denarij semissem, laseris ⚹ II. hoc medicamento, & sæpius fauces, & pressius fricari oportet. Multis, & hoc profuit medicamentum. costi, opij, anesi, schœni, cassiæ rufæ, singulorum denarios binos, git denarium unum, amomi uictoriati pondus, asari quod est semen, ⚹ II. aluminis fissi ⚹ I. gallæ quod est medium magnitudine ciceris pilulas numero quinque, croci denarios II. crocomagmatis uictoriati pondus, myrræ uictoriati pōdus, aristolochiæ Græcæ denarios IIII. cinnami denarios tres, hirundinum siluestrium exustorum pullorum cineris denarios V. nardispicæ uictoriati pondus, melle attico despumato comprehenduntur hæc omnia diligenter trita, cum autē opus fuerit reparari hoc medicamentum, adijcietur quod satis erit eiusdem mellis, & sic faucibus inseretur. hoc Liuia Augusta semper compositum habuit, & reconditum in uasculo uitreo, facit enim mirifice aduersum anginam, & synanchen.
Medicamentum ad anginam quod deuoratur quātum digito uno tolli, uel colligi potest, componitur ex ijs, rhus syriaci denarij semissem, hyssopi tantundem, cæparum cypriarum capita tria, laseris cyrenaici quantum erui granum est, uini bene odorati cyathos tres. cū uino cepæ, ita teruntur, ut soluantur, deinde mittuntur in uas æris rubri, atque adijciuntur cætera, & coquuntur ad mellis crassitudinem. hinc dabitur bis, uel ter digito lingere ei cui medendum est. Ad synanches molestiam, & faucium dolorem periculosum, efficax medicamen, conficitur diligenter, & reconditum in præsidio habetur. ius in quo hirundinum pulli cocti fuerint accipitur tepens, & intra fauces continetur, atque aliquid inde transmittitur. Sed præcipue contra synanchen prodest, si hirundininos pullos uiuos in nido prendas, & uiuos incendas, ut puluis ex ijs fiat, die iouis, luna uetere. sed obserua, ut impares in nido inuenias, & quanti fuerint exuras. horum in calida aqua puluerem bibendum dabis, & de ipso puluere digito locum synanches ab intro continges, miraberis remedium, sed inlotis manibus remedium facies.

Rutam,

Rutam, allium, laser, æquali mensura trita, si ex uino gargarizet, qui synanchen patitur, certum, & præsens remedium sentiet.

Præcantabis ieiunus ieiunum, tenens locum qui erit in causa, digitis tribus, id est medio, pollice, & medicinali, residuis duobus eleuatis dices, exi hodie nata, si ante nata, si hodie creata, si ante creata, hanc pestem, hanc pestilentiam, hunc dolorem, hunc tumorem, hunc ruborem, has tolles, has tonsillas, hunc panum, has paniculas, hanc strumam, hanc strumellam, hanc relegionem, euoco, educo, excanto, de istis membris, medullis. Ad tonsillas herbæ quæ lingua bubula dicitur radix, circa collum inligata plurimum prodest. Gladioli folium medium diuisum, & in similitudinem coronæ in se connexum, ac pro torque circa collum habitum, tonsillas sedat. Pruni arboris folia ex uino decocta, & gargarizata tonsillas molliunt. Turis manna, & myrra, & cinnamomum, & galbanum æquis ponderibus separatim ad leuitatem contusa, cribrataque, & cum resina terebinthina ceraque decocta plurimum, atque emplastri modo adposita, sanant tonsillas. Si adipe leonina tonsillæ interius perunguantur, eodem die sanabuntur. Lac caprinum, uel bubulum, uel ouillum recens mulsum dum calet, uel etiam calefactum gargarizatum, tonsillarum dolores, & tumores cito sedat. Plantago, uel eius radix diligentissime contrita, cum axungia uetere imposita in panno, uel linteo, prodest anginæ, uel tonsillis. Cyclaminis succum, & mel lycium æquis portionibus miscebis, & eo gargarismatio ad omnia faucium uitia potenter uteris. Pulticulam ex alica facies, in quam capita porrorum contusa mittes, & simul decoques, & deinde colabis, & sorbitione ea contra faucium molestias cum uolueris uteris. Si quis grillum manu contriuerit, & ad tonsillas, uel suas, uel alterius tenens ter adplicuerit, tactu illo tumorem sanabit. Tonsillis renes uulturini aridi in melle triti, uel decocti, mirum remedium præstant, si pro emplastro adponantur. Cæpæ longæ conditoriæ succo, adiecto melle permixto, interiora faucium pertractantur, quo facto angina laborantem a' periculo liberabis, resina quoque, uel liquore cedri arboris angina adsidue peruncta sanatur. Myrti foliorum succus gargarizatus, uel etiam transmissus, anginæ plurimum prodest. Myrram contritam ex aqua tepida constanter absorbendam dato ei qui anginæ periculo laborat, statim eum liberabis. Hirundinum combustarum cinis cum melle attico mixtus, faucibusque inditus, & anginam reprimet, & ulcera si qua arterijs inerunt contacta purgabit sanabitque.

Taurinum fel melle permixtum, & extrinsecus faucibus adpositum, uel pro unguine inductum, anginas efficaciter sanat. Idem præstat, & caprinum fel similiter adpositum. Si subita angina ita fauces præfocantur, ut nullum auxilium celeriter inueniri possit, ferro quàm acutissimo ex uenula quæ sub lingua est, in parte sinistra, quæ statim de hoc morbo pallescit, sanguis emittatur, continuo subuenietur. Herbæ proserpinalis, quæ dracontion dicitur, contritæ succo admisceto salsam aquam, & olei parum, atque inde linguam, & quæ sunt circa linguam, & fauces perfricato, donec uomat cui medebere, cito sanabitur. Alumen tritum ex posca gargarizatum, anginæ molestijs prodest. Lini semen, & anethum cum sale, & oleo, & aceto decoctum, bene contra faucium dolores gargarizabitur. Nucis iuglandis nuclei triti cum ruta, & oleo impositi, faucibus prosunt. Ruborum caules teneri teruntur succusque eorum expressus, & in sole coagitatus donec spissetur ad crassitudinem mellis, ab interiore parte faucibus, & gingiuis inlitus, plurimum prodest. Pullus hirundinis siluestris, uel melius si ripariolæ, certe etiam domesticæ, assus, uel elixus comestus, anginam uelocissime certissimeque sanat. adeo ut hominem ab hoc morbo per totum annum tutissimum præstet. Ad parotidas sedandas, asphodeli herbæ radix inuoluta lana fusca, & circa collum suspensa, remedio plurimum erit. Brassicæ stirpes siue stipites arefactæ, uel combustæ, & in puluerem redactæ, & cum axungia uetere subactæ, atque emplastro alutario parotidibus impositæ, satis prosunt. Lupino crudo deme folliculos, atque ex eo farinã tenuissimam facito, quam melle subactam, uice malagmatis parotidibus adponas, continuo dolores tumoresque sedabis, idem pręstat, & cum aceto decoctus similiterque adpositus. Herba uerbena cum plantagine in ore contrita, adiecto modico salis pro emplastro adposita, parotidas mire discutit, quas cum aperuerit, detracto sale sola contrita, & imposita, celeriter sanabit, nec cicatricem magnam faciet. Noctuę iecur diligenter seruatum, atque ex unguento nardino trito auriculis subinde infusum, celeriter parotidũ uitium omne persanat. Ostrei testarum combustarum cinis cũ melle impositus parotidas cito soluit. Aqua marina tepida, uel ex marino sale infecta, parotidas spongia prius elue, tum calcẽ cũ axungia uetere subactã imponito, confestim sanabis. Spumæ argenti P. I. olei ueteris P. I I. salis ammoniaci P. II. galbani P. I I. simul hęc omnia permiscebis, ita ut spumã argenti in oleo decoquas usque ad crassitudinem mellis, tum adijcies salem, & pones, ut ferueat. item galbanum addes, & rursum pones, ut feruear. postea simul omnia colabis, & recondes, & cũ opus fuerit more emplastri miro remedio sedandis parotidibus uteris. Vitium exustarum cinis cum cera, & resina paribus ponderibus adpositus parotidis prodest, sed una decoctus. Stercus columbinum tritum cum farina hordeacia ex melle subactum, & calide adpositum, nascentes parotidas cõprimit. Adeps ursina pari pondere cũ seuo taurino, & cera permixta atque adposita, parotidibus mirum remedium est. Pingue laridi quod inter cutẽ, & carnẽ macrã est, si parotidibus adponatur, & illic ligetur, cito sanabuntur. Mus araneus si in orbitã inciderit, naturali fato illic detentus emoritur. hunc illic inuentũ, argilla, aut linteo, aut phœnicio inuolue, & ex eo ter circũscribe parotidas, quę in corpore subito turgebunt, mira celeritate sanabis. ¶ Maluę radice lino, uel licio traiecta, aut arnoglossę, id est plantaginis radice similiter collo circũdata strumas sanari manifestũ est. Mentastri succus cũ uino gargarizatus frequẽter, strumas tumoresque discutiet. Farina hordeacea, pix liquida, cũ cera

& oleo mixta percoctaque, adiecto puerili lotio ſubacta, more emplaſtri impoſita, ſtrumas utiliter ſanabit. Galbanum impoſitum ſuper ſtrumas, facile eas diſcutit. idem pręſtat, & ſal ammoniacus adpoſitus, uel den ſiore liquore inditus, aut inlitus. Contra omnes ſtrumas, & fœminis, & maribus utiliſſimum eſt, ſi cor lacertæ uiridis lupino argenteo clauſum in collo ſuſpenſum ſemper habeant. Fel bubulum, uel caprinum ad incipientes ſtrumas optime facere experimenta docuerunt, nam penitus creſcere non ſinentur, ſi eo adſidue tangantur. Cancri fluuiales combuſti triti, & cum melle adpoſiti ſtrumas diſcutiunt. idem præſtant, & teſtę echinorum ex aceto tritæ, & adpoſitæ. Si uolueris explorare utrum ſtruma ſit loci illius qui tumebit, antequam medicinam adhibeas lumbricum terreſtrem ad tumorem adplica, & poſtea ſuper folium pone, ſi ſtruma erit, lumbricus terra fiet, ſi non erit ſtruma, integer atque inlæſus permanebit. Sepiæ teſta minutiſſime contuſa cum axungia uetere ſubacta, & impoſita, ſtrumis medetur. Naſturcium cum alumine coutritum inlitum, uel impoſitum, ſtrumis opitulabitur. Talparum capita reciſa cum terra ſua contunduntur, & pro emplaſtro adpouuntur ſtrumis, utiliter proſunt, ob quod paſtilli inde facti in pyxide ſtagnea reponi debent, ut præſto ſint cum opus eſt. Calx uiua cum reſina liquida, & adipe ſuilla ſubacta, & addito melle impoſita, ſtrumis mire medetur. Vngularum equinarum exuſtarum cinis cum oleo impoſitus, uel inlitus ſtrumis medetur. Acu oſſea id eſt ſpiculo trygonis quæ paſtinaca dicitur, ſtrumam ſępius punge, ſtatim areſcit. Ad ſtrumam ſedandam buxi tenera, & cicutam teres, uel contundes, & cum axungia ſubiges, & in panno tenui inductum medicamen adpones. Virgulas teneras buxi, manipulum tenerum urticæ unipeciæ in ollam rudem biſextialem cum aqua mittes, & ad medias decoques. poſtea de aqua ipſa dormitum eunti ſtrumoſo calidum quantum pati poſſit ſorbendum dabis, non tranſmittendum, ſed ad eum locum qui dolet intra os tenendum. quanto autem diutius, aut calidius tenuerit, tanto citius ſanabitur. ſufficit autem ut ternas ſorbitiones ſingulis noctibus intra os teneat. Medicamen ad fauces curandas ſic. rutæ ∋ V I I. mentæ ſemunciam, folij ſemunciam anethi tantundem, apij idem, coliculi ſeminis idem, cucurbitæ, & marrubij idem, teres diligenter hæc omnia, & permiſcebis, & cum opus fuerit fauces inde tanges. Item puluerem ad idem, uel quæ intra os dolent, conficies ſic. piperis — I. folij — I. ſpicænardi ∋ X I I. myrræ ∋ X I I. coſti ∋ X I I. caſſiæ fictulæ ∋ X I I. aloes ∋ I I I I. guttæ ammoniaci — I. dactylorum oſſa exuſtorum ∋ X I I. ſalſarum ſardarum capita trita ∋ X I I. rutæ ſeminis ∋ X I I. mentæ ∋ X I I. pulegij ∋ X I I. anethi, apij, coliculi, cucurbitæ, marrubij ſcripula duodena. omnia tundes, & cernes, & quæ urenda ſunt ſuper teſtam combures, & teres, atque in uaſe uitreo repones, & cum opus fuerit ſicco eo uteris. Ad ſynanchen remedium ſic. cuniculum uiuum in olla rudi combures, & puluerē de ipſo cum coſto, & folio ęquis ponderibus miſcebis, & ſic in potione plenum cocleare de hoc puluere cum uino dabis, atque etiam fauces inde perfricabis. Caput uiperæ linteolo conligatum, colloque ſuſpenſum, tolles optime ſanat, aut prohibet innaſci. Lac caprinum cum malua, & exiguo ſale decoctum gargarizatumque tonſillis prime medetur. Menarum ſalſarum uſtarum de capitibus cinis ex melle inlitus faucibus anginam cohibet. Aqua in qua mus coctus fuerit, aduerſum anginas ſalubriter inſcio propinatur. Caninæ cutis corrigium ter collo circundatum, mire anginam releuat. Multipedes cutiones qui in ſtercore naſcuntur, quique contacti in globulis complicantur, adiecta tertia parte reſinæ, ualidiſſime triti, & malagmatis uice impoſiti, incipientes parotidas aperiunt, & expurgant, maturatas uero perſanant. Axungia uetus cum teſta uaſis ſalſamentarij contuſa ſubactaque, & adpoſita, collectionem parotidum laudabiliter diſcutit. Vulpinis teſticulis recentibus parotides perunctæ, cito diſcutiuntur. Muricum teſtæ uruntur, earumque cinis cum melle parotidibus ſalubriter imponitur. Fimo capræ axungia uetus permixta, & ſubacta, atque ut emplaſtrum adpoſita, parotidas perſanat. Calcis floris ſcripula I I I. allij ſpicas duas cum axungia tundes, & impones parotidibus malagmatis more. Naſturcium cum lomento contritum ſanat ſtrumas, etiam marrubium cum adipe mixtum adpoſitumque prodeſt. Exulceratis ſtrumis muſtelæ ſanguis recte inlinitur, uel ipſa in uino decocta ſalubriter imponitur. Cocleæ quæ ſalinis inhærent, cum teſtis ſuis tunſæ, atque impoſitæ ſtrumis efficaciter proſunt. Talpæ cinis ex melle inlitus ſtrumis, uel iecur eius inter manus tritum adpoſitum, plurimum prodeſt. Strumæ optime medetur radix uerbenæ, ſi eam tranſuerſam reſeces, extremamque eius partem laborantis collo ſubnectas, priorem autem partem in fumo ſuſpendas, areſcente enim ea, ſtrumę quoque ſiccabuntur, & omnis earum humor areſcet. cum ſanus fuerit quem curaris, ſi tibi ingratus extiterit, utranque partem in aquam conijcito, ſtrumæ renaſcentur.

Vrticæ radices cum aceto coctæ contuſæque, ac ſubactę manibus tepidæ imponuntur, incipientes ſtrumas continuo comprimunt. hęc autem cura non ſolum diſcutiet prorumpentes ſtrumas, ſed & maturas, ita aperiet, ut omnibus radicibus penitus extractis, ad certiſſimam ſanitatem, ſine ulla cunctatione perducat. Adeps caprina cum calce ſubacta, & appoſita, ſtrumas ſtatim diſſoluit, & ſanat.

Lupus marinus, id eſt piſcis, tantę efficacię eſt aduerſum ſtrumas, ut ad quamlibet partem corporis admotus, ſtrumarum uitium omne perſanet.

Aduerſus languorem faucium expertum medicamen hoc facies. piperis albi — I. naporum ſeminis — I I I I. rutę uiridis ∋ V I. abſynthij gallici ∋ V I. laſeris optimi ∋ V I. mellis optimi ſextarium. de ijs tritis commixtis in unum, coclearium plenum dabis ieiuno uorandum, uel fauces inde continges. Apij ſeminis quantum tribus digitis comprehendas, tantundem, & ſalis, & ſinapis alexandrini, adijcies rutę quoque uiridis puſillū, addes, & allij ſpicas V. hęc teres diligenter, & adiunges aceti

boni quartarium,& dabis bibere ex aqua calida,ſi iam per dolorem faucium manducare non poterit. Adipis ueteris — I. turis grana I I I. laſeris grana I I I. ſatureiæ puſillum,allij ſpicas X I. teres,& caleſacies flammula tenui,atque inde collum eius,& fauces diligentiſſime perfricabis qui de talibus laborabit. Remedium ualde certum,& utile faucium doloribus ſic.ſcribas in charta hæc.

Εἶδον τριμερῆ χρύσεον Τοκίαδον,
Καὶ ταρταρούχον Τουσάκαδον.
Σῶσόν με σέμνε νερτέρων ὑπέρτατε.

quam chartam in phœnicio obuolutam lino colligabis, colloque ſuſpendes, memineriſque, ut mundus hæc facias,& ne tertia manu ſcriptura tangatur.

Gallam tunſam,& cribratam,atque alumen utrumque æquis portionibus ſumes,& prius in ollam nouam mittes,& mel bonum,atque alumen utrunque adijcies,& in unum decoques, atque inde orificia geuſiarum,& fauces intrinſecus perfricabis. Vettonicam,argemoniam,uerbenam,rubum,ſenecionem, mentam,cucurbitam ſiccam,hinc amplius mittes ſardæ caput aſſatum, piperis modicum, teres hæc omnia diligenter,& miſcebis.& ſic etiam per pinnulam delicatam faucibus inſeres, mire hoc remedio carbunculum, & quidquid mali intra fauces erit curabis. Olei boni cyathum unum,& ſuccinum uerum,in ollam nouam mittes,atque ad medias decoques.deinde ſuccinum tolles, & combures, & teres, & puluerē eius in oleum ſupra ſcriptum mittes,& unà iterū diligenter teres,atque inde tollibus quotiens opus fuerit adpones,experieris magnum remedium. Ad parotidas conuenit noctuę cerebellū butyro mixtū adponi,diſcutit enim fere eas ſine dolore,& moleſtia,oportet autem per aquam marinam feruentem,nouis ſpongijs illic demerſis,& linteo,uel ſabano intorto,utrinque expreſſis,uaporare eas, atque ita oblinire hoc medicamentum, ſuperque tegere lana ſulphurata totam maxillam. Bene diſcutit parotidas iris illyrica contuſa cocta ex paſſo,& more cataplaſmatis farinę hordeaceæ,calida bis, uel ter in die impoſita. Diſcutit,& hoc medicamentum parotidas antequam ſuppurent,quod conficitur ſic.ſpumæ argēti P. I I. ceruſſę P. I. ſalis ammoniaci P. I. æris floris P. I. aceti 8. I. olei ueteris 8. I I. ſpumam, ceruſſam, ſalem, per ſe,& cum aceto terere te oportet mortario marmoreo,deinde oleo admixto traijcere in caccabū amplum,ne extra effundatur,& ad ignem ponere,efferueſcet enim ualde. cum hęc ſuper ignē poſita habuerint emplaſtri mollis temperaturam,deponi oportebit caccabum,cū uero deſierit feruere, paulatim aſpergere æris florem,& mouere ſpathula medicamentum,ne extra fundatur, & rurſus coquere donec habeat emplaſtri ſpiſſitudinem debebis. Ad ſtrumas beneſacit radix cucumeris ſiluatici cocta ex aqua mulſa,& trita,atque ita impoſita.hibiſcum quoque eodem modo coctum,& impoſitum melius facit. Marini lepores oleo ueteri iniecti benefaciunt diſcutiendis ſtrumis,ſed cum ipſo oleo in plumbea pyxide cluſi,quam diebus quadraginta diligenter alligatam oportet haberi.poſtea ex eo pinnula oblinēdæ ſunt ſtrumæ,ſuperque eas pellis lanata non nimium tonſa, tegendi gratia imponenda eſt. præcipi autem oportet, ne quis hoc medicamento manus inquinet,aut inquinatas priuſquam bene eluerit, ad os referat. Ad ſtrumas,& ad duritias mammarum,mirifice facit hoc medicamentum, antequam ſuppurent, & poſt ſuppurationem nihilominus utile eſt,accipit hæc.olei ueteris P. I. ſpumæ argenti P. unum,gallæ ſyriacæ P. I I. mannæ P. I. & unciam,galbani P. I. cum oleo coquitur ſpuma,donec ceroti ſpiſſi habeat temperaturam,deinde admiſcetur ei galla,& ſecundum hanc manna. cum emplaſtri habuerit ſpiſſitudinem, tollitur ab igni medicamentum, & cum deſierit feruere paulatim galbanum miſcetur, deinde linitur in aluta cum opus eſt adponi,tertio uel quarto die ſoluitur,ſi nō ſuppurauerint ſtrumæ,ſed ſi apertæ fuerint, hyeme alternis ſoluetur,æſtate quotidie. Malagma ad ſtrumas, & ad omnem duritiam relaxandam mirificum,ſic,reſinæ terebinthinæ P. I I. ceræ ſelibram,propolis,quam quidam ceram ſacram uocant P. I. galbani P. I. olei ueteris ſelibram, hæc omnia cum oleo ad ignem liquefieri oportet, & poſtea miſceri uiſci de quercu P. I. xiphij radicis,quod nos gladiolum appellamus. P. I. feculæ putris. P. I. aphronitri libræ quadrantem, opopanacis P. I. hæc omnia ordine quo ſcripta ſunt trita cribrataque in cacabum conijciuntur,opopanax oleo diluitur,& ſoluitur,ubi temperatum eſt medicamētum,manibus ſubigitur, linitur cum opus eſt aluta,& ſic adponitur. Glandulis facies remedium ſic,farinam,mel,crocum,& caricas,ſimul miſce,& cōtere atque unum corpus facito,& ita linteo inline,& ſuper glandulas pone. Carmen mirum ad glandulas ſic,albula glandula,nec doleas,nec noceas,nec paniculas facias, ſed liqueſcas tanquam ſalis in aqua,hoc ter nouies dicens,ſpues ad terram,& glādulas ipſas pollice,& digito medicinali perduces, dum carmen dicis,ſed ante ſolis ortum,& poſt occaſum,facies id,pro ut dies,aut nox minuetur. Glandulas mane carminabis,ſi dies minuetur,ſi nox ad ueſperam,& digito medicinali,ac pollice continens eas, dices,nouē glandulę ſorores,octo glandulæ ſorores,ſeptē glandulæ ſorores,ſex glandulę ſorores,quinque glādulæ ſorores,quattuor glādulę ſorores,tres glādulę ſorores,duę glandulæ ſorores,una glandula ſoror, nouē fiunt glādulę,octo fiūt glādulę,ſeptē fiunt glādulę.ſex fiunt glādulę,qnque fiunt glādulę,quattuor fiunt glandulę,tres fiunt glandulę,duę fiunt glandulę,una fit glandula, nulla fit glandula. Ad ea quæ faucibus inhęrebunt remedium,ſi os aut ariſta hęſerit gulę,uel ipſe cui acciderit,uel alius,confeſtim ad focum adcurrat,& titionem uerſet,ita ut pars eius quę ardebat forinſecus emineat,illa uero quę igni carebat flammę inſeratur,conuertens uero titionem ter dices remedij gratia te facere,uti illud quod hęſerit in faucibus tuis,uel illius quē peperit illa,ſine mora,& moleſtia eximatur. hoc inter certiſſima remedia ſubnotatum eſt. Herba appellatur uincaperuinca,ex qua ſi fauces obligaueris dormitū eunti eius cui aliquid ex ijs inhæſerit, mane ſanus conſurget. Omnia quæ hæſerint faucibus hoc carmen expellet, Heilen

profaggeri uome fipolla nabuliet onodieni iden eliton.hoc ter dices,& ad fingula expues. Item fau ces quibus aliquid inhæferit confricans,dices,xi exucricone,xu,crigrionaifus fcrifumiouelor, exugri cone xu,grilau. Si de pifce os faucibus hæferit,fpinam mediam eiufdem pifcis infringes,& aliquam partē ex ea pollice,& medicinali digito fuper uerticem eius cui os, uel fpina hærebit adpones, fed utilius erit fi nefcienti id facias. Ad os,fiue quid aliud hęferit faucibus,hi uerfus,uel dicendi in aurem eius qui offo cabitur,uel fcribendi in charta,quæ ad collum eius lino alligetur, quo remedio nihil eft præftantius.

Μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου

Ἐξ ἀΐδος πέμψειεν ἀγαυὴ περσεφόνεια

Ad reumaticos efficax remedium fic,muftela die iouis,luna uetere capta, uiua in olla rudi ita excoquitur,ut teri poffit,& in puluerē redigi,qui puluis collectus ex melle,& bene contemperatus, ieiuno reumatico ad diem per cocleare dabitur,fed unius ligulæ menfura mire proderit. Ad fynanchen remedium efficax fic.rapæ feminis heminam,caulium feminis heminam,opopanacis femunciam,laferis ∋ III I.allij modicum,falis montani modicū,omnia hæc diligentiffime trita,& melle collecta,laboranti dabuntur menfura,ac ratione,ita ut terna coclearia ieiunus accipiat.

Ad omnes moleftias tuffis,& fubitæ,& diutinæ,ac uetuftæ,& ficcæ atque humidæ,& ad phthificos,atque eos qui fanguinolentum,& purulentum excreant,& ad empyicos,uel pleumoniacos, atque eos quibus cafu fanguifuga intra ftomachum inrepferint,nec non & ad ftomachi frigiderem, & ne media doleant,remedia phyfica,& rationabilia diuerfa de experimentis. Cap. XVI.

Paftillus ad tuffim,& deftillationem pectoris,& pulmonis,& ad epiphoras oculorum, & ueficæ dolorem,& quibus tubus ftrangulatur fæpius,& non fine cruciatu urinam faciunt. Item ad eos qui fanguinem ore eijciunt,aut per urinam reddunt,ad deiectionem quoque alui, & ad tormina, & grauedinem uentris,& choleram,& ftomachi crebram naufeam,quæ cum uomitu fine febri excitatur,utilis eft,& quid quid reprimi,& ficcari oportet optime compefcit,præterea facit, & ad omnium partium corporis dolorem,præter capitis,quin etiam fi quando alicuius rei caufa datum fuerit,aliæ rei uitio non erit hoc medicamentum. Cum autem ad omnia quæ fupra dixi manifefte profit,tum precipue ad initia phthifeos benefacit.multos enim eripuit ex magno periculo, interdum bis terue datus hic paftillus. recipit autem hæc,myrræ troglodytidos ⚹ VI. croci ⚹ V. thuris ⚹ V. opij denarios IIII. alterci albi feminis denarios quatuor. apollinaris herbæ radicis corticis denarios IIII. contunditur hic cortex per fe, & cribratur tenui cribro.deinde crocum,poftea altercum,deinde myrra,& thus,quibus mifcetur opium pridie in aqua maceratum,& fubinde aquæ exiguum adijcitur,donec fingi paftilli poffint ad pondus denarij femiffis,licet alij tertia huius ponderis detracta faciant paftillos. dantur in noctem ex aqua, cyathis tribus. fomnum faciunt,dolorem omnem fedant,ut fuperius dixi.oportet autem ex eo etiam catapotia fieri. quidam enim facilius ea,quàm potionem fumunt,& non multum ad medendum intereft. Catapotium, id eft,medicamentum quod non diluitur,fed ita ut eft uoratur,ad tuffim cum fine modo defluit, conficitur fic.croci ⚹ III. myrræ ⚹ II. opij ⚹ I. contunditur crocum ficcum,& cribratur.contufæ,& cribratæ myrræ opium admifcetur aqua exigua dilutum, poftea adijcitur crocum, & cum in unum omnia bene mixta funt,finguntur erui magnitudinis pilulæ.dantur in noctem ternæ,uel quaternæ,& fi ficcæ nō potuerint tranfmitti ex aqua calida modica dabuntur,& formabunrur ex aqua. Catapotium alterū ad tuffim aridam fic.myrrę,piperis,caftorei,galbani,ftyracis,opij,fingulorum idem ponderis. Caftoreum,& piper contunduntur,& cribrantur.deinde myrra ante contrita,cæteris contufis, & cribratis admifcetur,ubi omnium unitas facta eft,formantur pilulæ ex aqua uitiæ magnitudinis. dantur cum caldę aquę modico ternæ,uel quaternæ in noctem,fed digeftis. Aliud catapotium ad tuffim ueterem, quod & fufpirio,& phthifi tentatos,& lienofos,& iecur durum habentes fanat, idem inflationem tollit, & purgat mulierum fi qua ex partu fordida refederint, conficitur fic.ftyracis ⚹ VI. myrræ ⚹ II. S. opopanacis ⚹ V. refinæ terebinthinæ ⚹ IIII. alterci feminis ⚹ I. iris illyricæ ⚹ I. nitri ⚹ I.piperis albi ⚹ II. galbani ⚹ II. opij ⚹ I. irim,altercum,piper,contundere oportet, & cribrare.nitrum mortario terere, cætera pilo comminuere, & poftea omnia permifcere, ac facere catapotia magnitudinis fabæ. inde terna,uel quaterna in noctem,uel ficca,uel ex calida aqua dare, quę & ad inflationes, diftenfionesque cum aquæ calidę cyathis tribus utiliter dantur. Ad eam rem remiffior quidem paftillus, fed non contemnendus,accipit hęc.croci,myrrę,alterci,opij,pondera paria contufa mifcentur,defpumato attico melli, fiunt paftilli eiufdem ponderis,ut fupra fcriptum eft,dantur iuxta ætarem,& uires in noctem,licet & hinc catapotia facere propter eandem caufam utile fit,fed tunc aquę mel adijcitur. Paftillus ad tuffim, & ad fanguinem reijcientes, & ad ftomachum folutum habentes, facit & ad deiectionem uentris, & ueficæ dolorem.accipit hęc,apij feminis ⚹ VI. rofę foliorum arefactorū in umbra ⚹ XII. myrrę ⚹ XII. croci ⚹ XI. opij ⚹ IIII. apij femen, & crocum, & folia rofę contunduntur cribranturque, myrra teritur,opium aqua maceratur,omnia deinde in unum mifcentur, aqua adiecta fiunt paftilli ad pondus denarij femiffis, aut tertia parte detracta, dantur ftomachum imbecillum habentibus, & fanguinem reijcientibus ex aquę frigidę cyathis duobus, cęteris ex calidę totidem cyathis dari debet.

Paftillus ex odoribus qui benefacit ad omnem internum dolorem, proprie autem ad tuffim, & pectoris deftillationem,

destillationem, & oculorum epiphoras, facit & ad suspirium,& ad lateris dolorem,& ad phthisicos,uesica quoque uel renibus laborantibus,uel sanguinem de urina reddentibus cum dolore, utiliter datur,accipit hæc.cinnami,cassiæ,croci,singulorum ✱ ternos,alterci seminis,& apollinaris herbæ radicis singulorū denarios quaternos, piperis denarios I I. opij denarios I I. turis denarios I I I. nardispicæ ✱ I I. uino falerno contusa,& trita hæc,ut debet,consparguntur, fiunt pastilli ad pondus denarij semissis, aut tertia parte detracta,dantur in noctem prout ægri uires sunt,cum aquæ calidæ cyathis duobus, aut tribus.

Medicamentum,quod per coclearium deuoratur,benefacit ad tussim aridam, & eos qui difficulter glutinosa excreant,& præfocari uidentur interdum. sed præcipue prodest ijs,qui dolorem lateris cum febre sentiunt,quos Græci pleuriticos dicunt.liberat enim omni periculo eos. hoc medicamentum Apulei Celsi fuit,& præceptoris nostri Valentis,nec unquam ulli uiuus compositionem eius dedit, quia magnitudinem opinionis ex ea traxerat,est autem hæc.mellis attici libram,piperis nigri denarios duos,myrrę troglodytidis,& cassiæ denarios singulos,stachyos nardi denarium I. cinnamomi hemiobolium, quod si non habueris cinnamomum,duplicem cassiam conijcies.piper contunditur diligenter,& cribratur,myrra teritur mortario marmoreo.postea utraque in unum miscentur,deinde mellis optimi despumati adijcitur quantum sufficiat,ut fit pseudoliquidum.dantur inde phthisicis coclearia quina uel sena, pleuriticis etiam plura,& sæpius,sed intervallo hoc est non simul omnia dari oportet.& tum maxime cum tussiunt,& præfocari uidentur,difficulterque spirant,siue etiam non tussiunt, & phlegma illis interius coquitur dari debet, protinus enim excreant quæ optant,& transitum spiritus habent,& tussire desinunt. Alterum medicamentum ad tussim aridam conficitur sic. Nasturcij animati seminis unciam, alterci seminis unciam, opij denarium unum. myrræ semunciam, sulphuris uiui semunciam, piperis albi — I. melle colligitur hoc medicamentum, datur fabæ ægyptiacæ magnitudine ex cyathis aquæ calidæ I I I. in noctem,facit autem hoc medicamentum,& ad lateris dolorem,& ad stomachi inflationem grauedinemque, cœliacis quoque qui subito uniuersa deijciunt,prodest,& dolenti superpositum, uel circundatum denti, & si exesus est in cauernam eius insertum,utile est.præterea ad horrores febrem præcedentes,quæ circuitum habent,datum ante horam accessionis,utilissimum est,sed prius corpore perfricato oleo calido. prodest, & ijs qui sine horrore circuitu febrium uexantur,quamobrem lexipyretos hæc compositio dicitur.

Alia compositio ad tussim aridam,& glutinosam,& difficulter excreantibus,purgat etiam interanea, uomicas & suppurationes,accipit hæc,lini seminis,urticæ seminis,nasturcij seminis, iris illyricæ radicis æquis ponderibus.hęc in puluerem redigi,& misceri oportet cum melle,& frequenter ieiuno per coclearium dari. Stercus porcinum siccum inligatum phœnicio,& collo suspensum,tussim molestissimam sedat. Hyssopi — I. mentę siccę — I. pulegij sicci — I mellis decocti — I I.marrubij — I. papaueris — I. sunt qui addunt,& sulphuris uiui semunciam,hęc trita permiscentur,ut pseudo liquida sint, & per cocleare dantur,ita ut per triduum coclearia singula qui tussit ieiunus accipiat. Hederæ folia tria cum tribus granis piperis ex uini cyatho,& aquæ calidæ quātum sufficiat,prima die dabis,sequenti die folia quinque cum granis quinque,similiter ut supra,tertia die folia V I I. cum granis V I I. similiter ut supra,sed infirmo ex calda aqua dabis,mirabiliter tussim quamuis molestam,& uetustam sedabis. Ad diutinam tussim,quæ nunquā desinit,& satis molesta est,medicamen facies sic.laricis — I.piperis — I.croci — I. myrræ — I. marrubij tunsi succi quartarium, ficus siccas tres, mellis optimi quod satis esse ęstimaueris. coques,hęc pariter miscebis,& cœteres,ac sic ieiuno triduo continuo coclearia singula dabis,mirraberis remedium,sed si necesse fuerit,intermissis diebus iterum,ac sępius dabis,hoc etiam phthisicos sanat. Ad tussim ex perfrictione collectam,medicamen hoc utile est.aceti optimi heminam, aquę heminam, hyssopi ∋ V I.tandiu coques,donec ad medietatem decoquantur. tum heminam mellis boni despumati adijcies, & lento igne decoques ut spissescat,ante tamen quàm mel adijcias, supra scripta colare debes, inde terna coclearia ieiunus,& post cœnam accipies. Ad tussim remedium utile.resinam terebinthinam, & mel despumatum pari pondere permixta cum ouo leuiter decocto,debebis ieiunus haurire.

Pulegium siccum ad mensuram cyathi., & nasturcij tantundem in puluerem tenuissimum redige, & mellis optimi adijce quod sufficiat,ac decoque,& mane,ac uespere coclearia inde singula accipe, miro aduersus tussim quamuis molestam remedio uteris. Ad tussim nocturnam, & stomachi confirmationem remedium probatissimum sic. caricas tres pinguissimas Africanas prima nocte accipies assatas super carbones,ita ut singulis caricis inseras piperis grana nouena lecta, & pulegij quod non fuerit in fumo aliquantulum,sed caricas sic assare debes,ne comburantur penitus,sed ut resoluantur, & ea hora qua te in lecto posueris,tum eas accipe,& obserua ne quidquam postea loquaris,aut quemquam appelles, antequam obdormias,hoc obseruans per tres noctes facies. Ad tussim pręsentaneum remedium sic.radices rumicis minutę eius quę per campum se sternit, & mora fert paruula, colliges sine ferro, & earum P. I I I. in aquę s. X X. lento igne usque ad tertias decoques.deinde radicibus separatis,ponderabis aquam,& quantum separata aqua pensauerit, tantum mellis optimi despumati admiscere debebis, & rursus utrunque mixtum tamdiu decoques donec mellis spissitudinem habeat. deinde admiscebis piperis optimi triti quantum ęstimes posse sufficere,ut sine molestia accipiatur, atque ex eo medicamine mane, & sero terna coclearia sumes. Marrubij fasciculum bonum in aquę congio ad medias decoque, & ex ea aqua adiecto mellis aliquantulo, ieiunus quotidie singulos cyathos donec tussire desinas, bibe. omne genus tussis efficaciter curabis. Fœniculi radicem uiridem tutidam in pila lignea contunde, atque eius succum ieiunus cum uino uetere per dies cōtinuos nouem in limine stans bibe, ualidissime aduersum

tuſſim quamlibet moleſtam tibi proderit. itidem proderit & puluis ex eadem radice ſicca factus,ſimiliter potus. Porri contuſi ſuccus expreſſus cum oleo decoctus & epotus,plurimum tuſſientibus præſtat.

Verbenæ herbæ areſactæ tunſæ atque cribratæ tenuiſſimi pulueris coclearia quinque maiora maioribus,minoribus pro ætate minora,ſed ſinceri ex uini aminei ueteris cyathis totidem,per dies quinque potanda dabis, ſebricitantibus ex aqua dari oportebit,mire tuſſientibus proderit. Scillæ interioris medullæ teneræ contritæ ſuccum cum mellis pari menſura decoque,& inde etiam ſi minimum, quantũ ſummus digitus recipere poſſit,ieiunus quotidie mane guſtaueris,tuſſis moleſtia mire carebis. Tuſſis moleſtia cito liberabere,ſi obſeruaueris remedium tale. piperis albi grana I I I. baccarum lauri grana I I I. in unum contunde,& adiectis aquæ calidæ cyathis duobus ieiunus bibe. deinde piperis grana V. & lauri baccas V. ex aquæ ut ſupra cyathis duobus bibe,deinde V I I. & V I I. ex aquæ duobus,deinde I X. & I X. ex aquæ duobus. & ſi tam moleſta tuſſis fuerit,ut non ſtatim deſinat, iterum deminuendo ſimiliter facies,ut I X. & I X. & deinde V I I. & V I I. V. & V. I I I. & I I I. cum aquæ calidæ binis cyathis bibas. Cupreſſi baccæ numero impares quàm minutiſſime tritæ & ex uino uetere ieiuno potui datæ, tuſſim potentiſſime leniunt. eiuſdem tenera cauliculorum à ieiuno commanducata, ita ut ſuccus tranſglutiatur,mire ſanant tuſſientem,ſi id adiectis ſemper impari numero cauliculis per triduum fiat.

Myrræ, ſtyracis, opij, croci, pares menſuras conterito, & de contritis ac permixtis ſpeciebus globulos ex aqua cicerculi magnitudine facito, ac prius quàm dormitum eat,tuſſienti tria catapotia deuoranda, id eſt tranſglutienda dato, ſuper quæ tres aquæ calidæ cyathos potandos adijcito. hoc remedio nocturna tuſſi laborantem cito liberabis. Ventriculi gallinacei membranulam,qua ſordes aqualiculi continentur,areſactam terito diligenter, & cum uino potui dato, humidam tuſſim ſedabis. Tuſſim quamuis grauem maiorum natu intra quinque dies,paruulorum etiam intra triduum ſanat,qui ſulphuris triti quãtum tribus digitis capere poteſt, in ouo ſemicocto ſorbili per triduum ieiuno, aut per quinque dies dederit. Hyoſcyami — I. ſulphuris ſemunciam, ſellis terræ — I. piperis — I. gentianæ — I. opij ℈ I I. marrubij — I. mellis deſpumati quantum ſufficiat ſupra dictis ſpeciebus, tritis cribratiſque miſcebis,ac leuiter decoques,inde ſi quis tuſſi grauiter conflictabitur, paſtillum ad magnitudinem fabæ ieiunus mane hauriat,& in noctem cum calda aqua alium paſtillum bibat, bonum ualde & utile remedium experietur. Scillæ bulbum unum purgatum tribus feruoribus in aqua decoques,& ex eo quod fuerit tenerrimum ſumes — I I I I. panacis & iris illyricæ,drachmas quaternas,ammoniaci — I I. hęc omnia diligenter teres. ſed ſcillam ſeorſum confricabis,tum omnia confundes,& mellis optimi deſpumati ad colligendum in unum medicamen quod ſufficiat mittes,atque inde laboranti per cocleare bis uel ter diebus ſingulis dabis,intra dies V I I. etiam ſanguinem excreantem & uetuſtæ tuſſis moleſtia liberabis,dum aut deorſum purgatur,aut per uomitũ pituitæ interius collectæ humor effunditur. Folia ulmi quæ orientem ſpectant,cum piperis granis totidem,ſed impari numero trita,& cũ falerno uino à ieiuno ſumpta etiam puruleutas tuſſes potenter emendant. Salis quantum intra palmam tenere poteſt,qui tuſſiet in potionem ceruiſæ aut curmi mittat & calidum bibat cum dormitum uadit,neque poſtea loquatur, ſed tacitus ſomnum capiat,cito ſanabitur ſi hoc uel triduo fecerit. Milleſolium tritum ex aceto potum tuſſientibus atque etiam ſtomacho ruptis & ſanguinem excreantibus prodeſt. ſimiliter prodeſt quinque folium tritum,atque ex aqua potui datum. Quinque ouorum incoctorum uitelli cum uini ueteris aut mulſi cyathis tribus permixti,& calide per triduum poti,excreationes cruentas emendant. Nuces pineæ inanes contuſæ in ollã mittũtur,& quot fuerint nuces, tot hyoſcyami unciæ & aquæ ſextarij adijciuntur,hæc ad medias decoquuntur, atque inde ad tuſſis remedium etiam phthiſico bibenda ieiuno quotidie potio,etiam ex uino,ſi non erunt febres,ſalubriter dabitur. Si de tuſſi ſtomachum quis aut latera dolebit,herbæ uettonicę faſciculum cum ſuis radicibus in olla noua decoquat,cũ aquæ lixiuę 8. duobus,donec ad tertias conſummantur, atque inde dimidium cyathum frigidum,cum dolore urgebitur, bibat. Vettonicam,nepetam,pulegium,ęquali menſura cum uini 8. duobus & ſalis puſillo, ad heminam decoques,atque inde laboranti tuſſi, & doloribus ſtomachi cyathos ſingulos ieiuno,ut per cocleare paulatim inſundas,per triduũ dabis. Si quem tuſſis intolerabilis uexat,de lupi iecore arido uel exuſto quantum uoluerit conterat,adijciatque uinum,mel,& aquam tepidam,atque inde ad diem cyathum ieiunus bibat,intra paucos dies mire ſanabitur. Inuenta caſu in uia portio de cribro impari numero foraminum collo inligata,tuſſi & ſuſpirio remedio eſt. Ad tuſſim nimiam,& ueterem,remedium ſic. marrubij ſicci P. I I I. in ollam nouam fictilem mittes,& aquę fontanę 8. X V I I I. & decoques ad tertias. deinde ipſam aquam colabis,& in rudem ollam alteram mittes,atque addes illic mellis optimi 8. I. piperis triti ſemunciam,& iterum ad tertias decoques,ut ſpiſſum fiat. deinde diligenter in uaſe uitreo repones,atque ex eo ieiunus terna coclearia quotidie ſumes. ęque prodeſt marrubij uiridis ſuccus cum mellis deſpumati pari menſura decoctus, & cocleare pleno mane ſumptus & ueſpere. Herba argemonia contrita,& ex uino uetere diluta potui data,unice tuſſientibus prodeſt,tamẽ,ut dixi,qui remediandus eſt ieiunus accipiat. Betæ radix pipere adiecto conteritur, & ex eo ad piperis magnitudinem catapotia fiunt. inde bina ieiuno data deuorantur,donec tuſſis uitium conſeneſcat. Fabæ ſolidę granum infuſum in aqua,adeoque inflatum ut plus humoris nequeat haurire,ſubito deuoratum,tuſſim mire tollit. Lotium humanum uetus adiecto croco,ut odor eius occulatur exhauſtum,ueteres tuſſes, & eos qui craſſa pituita uexantur emendat. Si cui ſaliua reſiliens tuſſim mouerit,aliquis ei in frontem ſufflet, ſtatim deſinit. Ex ouo duro interius quod eſt,paſſo intritum adiectis aquę calidę cyathis duobus ſi antequã

cibitum

cubitum eas biberis, quietiorem a' tussi maiorem partem noctis habebis, & eius potionis adsiduitate sanabere. Faba fresa tussientibus in qua allium coctum fuerit, maxime prodest, uel ex melle in cibo sumpta, efficaciter remedium præstat. sed & purulentas excreationes cohibet & sanat. Ficus siccæ tres cum hyssopi modico, & paruo rutæ fasciculo, & quartario fœnogræci purgati, cum aquæ nitidæ sextario propensæ in olla rudi ad medias decoquuutur, & colantur, inde tres potiones per triduum tussi nimia laborantibus dantur, mirum remedium est. Seuum ouium decoctum, & cum uino austero depotum, tussi medetur. Sandaracha quoque cum resina terebinthina ex ouo sorbili sumpta, tussim remediat. Vettonicæ pollinis drach. II. in passi cretici cyathis duobus permixtæ aqua calida, utiliter aduersum tussim bibuntur. Palmare remedium ad tussim sic. fœniculi sicci triti ℈ IX. anethi similiter ℈ IX. opij hispani ℈ II. hæc iuncta ex melle optimo temperabis, & ex eo nucis auellanæ magnitudine cũ aqua calida mane ieiuno, uel etiam digesto ad uesperam dabis. Valde bonum & utile ad tussim, qualem libet hoc remedium est, apij seminis ℈ IIII. hyosciami ℈ II. anethi ℈ IIII. opij ℈ II. mellis quod ad colligendas, & glutinandas species supra dictas sufficiat, cum in puluerem fuerint redactæ. Tussi & cruditati medetur hoc medicamen. costi — III. cinnami — II. piperis ℈ V. item piperis longi ℈ V. opij ℈ II. croci — I. mellis quod satis ad hæc trita temperanda, & catapotia facienda, quę cum calda aqua & mane, & sero, sed interiectis uicibus dari oportet, quod similiter, & de supra scripto medicamine fieri debet. Aquam in qua rutam, & hyssopum, & rosam siccam, decoxeris uino immisce, & ita bibendam ieiuno offer tussienti, cito subuenies. In ouum sorbile mastichę puluerem mittes, sed opus est, ut mox coagitatum statim sorbeas, ne dilatione fiat crusta, quo exhausto facile tussim sedabis, si id sæpius feceris. Fabæ grana quinquaginta tosta in furno, piperis totidem, tundes & cribrabis, & pulegij tantundem mensuræ quantum fabæ est in puluerem rediges, ac simul melle consparges, & coques in olla rudi atque agitabis ne comburatur. postea de tepefacto medicamine per septem dies singula coclearia, siue mane, siue sero, tussi laborantibus dabis, cito subuenies. Herba centauria trita ex uino dulci bibitur, mire prodest etiam ijs qui sanguinolentum, aut purulentum extussiunt, quos phthisicos dicunt. Vuam passam enucleabis ad ponderis libræ sextantem, & diligenter teres, adijcies sinapis optime separatim triti libræ sextantem, ac deinde adiecto aceto scillite cum mellis modico teres, & miscebis, ita ut eam spissitudinem habeat, ut pastilluli fieri possint, nõ tamen grandes, inde qui phthisi & diutina tussi laborat, singulos cum calda aqua ieiunus mane, & similiter dormitum uadens ad uesperam sumat. Cerui pulmones cũ suis gurgulionibus uirgulis tensos, in fumo donec arescant suspende, & ex ijs aliquid cõtusum tritumque diligenter adiecto melle, ecligmatis modo phthisico dato, quem sanari citissime uoles. Lacerta uiridis uiua immissa in uas fictile nouum, & cum uini 8. III. decocta ad cyathum unum, incredibiliter phthisico prodest, si ex uino eo mane ieiunus bibat cocleare unum. Qui phthisi laborabit, laser tritum in aqua tepida ieiunus quotidie bibat, potenter remediabitur. Cancros marinos impari numero exustos uel aridos tritos, & baccas laureas impari numero tritas, adiecto melle atque adipe anserina remissa, æquis ponderibus, uniuersa permixta unum corpus facies, atque ęqualiter in duodecim partes diuides, & in cibo, aut in potione laboranti phthisico dabis, mire proderit. Oua incocta duo in calice diffundes, & deijce olei optimi ℈ II. & axungiæ uetustissimæ in trulla ad calidam remissæ ℈ II. & coagitato, ac permixtum phthisico tepidum quotidie da bibendum, donec sanetur, ualde proderit. Qui phthisi adficiuntur, maritima loca uitare debent, atque illic maxime ubi pix conficitur commorari, ibique coclearum carne cũ uino excoctarum adsidue uesci. Picem præcoquam, siue quam uiscosam uocant, & rubricam scythicam, quam alij pissasphaltum uocant cum seui ceruini remissi cyatho uno, & lactis bubuli, uel ouilli pari mensura, si quis iam periclitanti phthisico in potu, uel in cibo quotidie dederit, mire ei subueniet. Mus gliris degluptus, & cum oleo, ac sale assatus pleumoniticis, uel empyicis cibo datus, mire succurrit, eos quoque qui purulenta excreant celerrime sanat. Marrubij uiridis fasciculum, & ambrosiæ fasciculum, & abrotani fasciculum, mitte in ollam semodialem nouam, & uini 8. IIII. & decoque ad sextarium, tum exprime herbas, & cola, & adijce in ollam mellis optimi sextarium, & postea decoque ad crassitudinem mellis, ex eo uteris ieiunus quotidie plena ligula ad sanguinis reiectionem sedandam, & ad stomachum confirmandum. Butyrum nitidum, & tantundem mellis optimi despumati coquito, donec color ruffus sit, & in pyxide cornea reconde, atque inde mane ieiuno singula coclearia dato, qui pulmonis exulcerati uitio fœtidum olet, uel purulentum, & fœtidum excreat. Axungiæ suillæ uetustæ unciæ tres, ex uini uetustissimi cotyla una decoctæ, potui phthisicis datæ potenter remediantur. Anethi sicci ueteris puluerem, & resinæ pityinæ puluerem, cum adipe uetere anserino, aut gallinaceo, edendum mane ieiuno empyico coclearia tria, & uespere tantundem dabis, mire subuenies. Ad eos, qui sanguinem excreant remedium efficax sic. turis masculi diligenter triti, drach. II. ammoniaci unam, cum aceti hemina simul cõtemperabis, ita ut bibi possit, & laboranti ieiuno hæmoptoico dabis. Si quis purulentum tussit, ouũ crudum cum pari mensura succi de porro sectiuo expressi, tantundemque optimi mellis permixtum, calefactum ieiunus sorbeat. Ad excreationem cruentam remedium sic. cocleæ elixatæ teruntur, & ex aqua calida a' ieiuno bibuntur, nec non ad idem cocleæ inlotæ ex aqua marina coquuntur, & deuorantur. Phthisicis & empyicis prodest aqua in qua cydonea mala cocta fuerint, adsidue propinata. ipsa etiam si in cocta mãducentur iuuent. Spongiæ africanæ exustæ cinis cum succo porri sectiui, haustus empyicos sanat. Rafani cocti cibo sumpti sanguinolentas excreationes celeriter emendant. Gummi optimum in ore solutum, & deglutitum, summo empyicis remedio est. Roborũ in quibus mora nascun-

ſuram mellis ueniat. ex hoc ieiunus accipiat terna coclearia,& poſt cœnam terna,qui pulmonis uitio laborabit. Confectio unctionis ad ipſam pulmonis cauſam,olei mollis ℥. I. cymini quartarium,lento igni tam diu coques,quamdiu cyminum percoquatur,quod poſtea colabis,& addes olei chamęmelini heminā, olei anethini quartarium,olei roſei quartarium,olei ranacei heminam,medullæ ceruinæ recentis — III. adipis anſerinæ atque porcinæ recentis — VI. butyri recentis ſine ſale — VI. ceræ punicæ — III. hæc omnia ad uaporem ſoluta miſcentur,& quando æger ungi debet,tolles ex eo — VI. ad triduanā unctionem,& addes illic ſucci de fœnogræco — II. febri ſugiæ — II. lactis humani quartarium, quod lac ſub hora qua æger ungendus eſt mittatur,nec calefaciat cum cæteris ſpeciebus, & iacens in lecto ungatur lenta ſatis manu,ſed ante lucem poſtquam unctus fuerit ſtatim lac uaccinum bibat eadem hora mulſum,non coctum,dum calet.

Ad ſuſpirioſos,uel ad dyſpnoicos,& omnes cauſas arteriarum,de quibus ruptis ſanguis emanat, & ad uomitus reſtringendos, & prouocandos, & ad ſitim arcendam, & ad ſingultus inhibendos,& ad reumaticos, & uulſos, remedia rationabilia,& phyſica diuerſa de experimentis. Cap. XVII.

Ad ſuſpirium facit bene acetum,quod ſcilliticum uocant,cocleario ter quater'ue ſumptum ad diem. prodeſt & ſcilla argilla circundata,& furno cocta purgatis exterioribus putaminibus,& quod eius tenerrimum eſt tritum,adiectis mellis attici duabus partibus,& aceti boni una parte,atque ita decocta,& per ligulam unam ſemel in die ſumpta. Profuit multis ad ſuſpirium,uel diſpnœam depellendam, pulmo uulpis,uel iecur in olla fictili exuſtum,atque ad cinerem redactum,& datum ad diem ieiuno , menſura cocleariorum trium,cum aquæ cyathis tribus ſi febricitabit,ſi ſincerus erit ex uino uetere. profuit, & pulmo ceruí eodem modo areſactus,& datus. Prodeſt ſuſpirioſis hoc medicamentum euidenter,aluminis ſiſſi ⚹ VI. opij ⚹ I. aqua exigua opium diluitur,miſcetur alumini ante trito. fiunt globuli ciceris magnitudine,dantur ieiuno ante cibum quaterni,aut quini. hoc medicamentum,& ad ſanguinis eruptionem ex interioribus partibus facit,& ad ueterem tuſſim,& ad phthiſicos,uel purulenta excreantes. Hoc quoque medicamentum ad ſuſpirium ſatis commode facit , ſulphuris ⚹ I. nitri ⚹ I. abrotani,quod tribus digitis comprehendi poſſit. hæc contunduntur,& teruntur curioſe,cūm opus eſt dantur ex ijs ieiuno coclearia duo cum duobus cyathis aceti calidi. Aliud medicamentum ſtrumis , & ſuſpirio efficax,facit autem,& ad lumborum diutinum dolorem,& ad paralyſin,& ad hydropicos,& ad lienoſos, cōficitur ſic. brioniæ,id eſt albæ uitis radicis, ⚹ XII. iris illyricæ ⚹ XII. ammoniaci guttæ ⚹ XII. aſparagi radicis ⚹ VI. ſcillæ bulbi crudi tenerum ex interiore parte ⚹ XII. tragacanthi ⚹ VI. ijs mellis miſcetur quod ſufficiat,ſed prius contuſis diligenter,& tritis donec ceroti habeant temperaturam. inde cum opus eſt datur ieiuno ⚹ I. cum aquæ mulſæ cyathis tribus.

Balſami ſemen tritum potum ex uino prodeſt ſuſpirioſis,caducis, phreneticis ,pleuriticis , & ad omnia uitia,quę in thorace ſubſiſtunt , pulmonis , & ſuſpirij cauſis medetur. Thymum tritum potum ex uino extenuat , & calefacit quæ ſunt in ſtomacho grauia , unde ſuſpirium naſcitur , uentrem quoque releuat,ſanguinem extenuat,& quæ ſunt glutinoſa,& hęrentia in thorace,& faucibus detrahit. Origanum cum croco tritum,potatumq́ue cum uino ſuſpirioſis prodeſt. Hyſſopum quoque aridum cōtuſum,& cretum ex aqua,aut uino,aut aceto,aut melle datum , aut decoctum cum aliquo ſupra dictorum liquorum,ſuſpirioſis medetur. Marrubium aridum tritum cum mellis coclcario ſumptum,uel ſuccus eius potus,æque ſuſpirioſis remedio erit. Chamędrys extenuata tritaq́ue,& pota prodeſt ſuſpirioſis, quæ propter craſſitudinem ſuam liquore aliquo etiam aqua extenuari debet,& ſic accipi. Herba timiatica contuſa,& ex melle coclcario ſumpta,ſuſpirioſos curat. rutæ quoque atque herbæ blattariæ ſuccus per ſe datus,aut radices earum incoctæ aqua,& potui datæ ſimiliter profuut. nec non, & capparis radices idem præſtant,ſi ut ſupra ſcriptum eſt accipiantur. Reſina terebinthina deuoratur ad magnitudinem fabæ ægyptiacæ ab eo qui ſuſpirio laborat,uini cyatho ſuperſumpto,quæ res magno remedio eſt. Centaureæ tenuis ſuccus quantum nux auellana recipit cum aqua mulſa datus , uel ianthidis herbæ quæ humidis locis naſcitur unius fruticis,folia trita cum cyatho aquæ data,ſuſpirioſis plurimum proſunt. uino uti oportet ſuſpirioſos in quo centaureæ,abſinthij,origani,& tragorigani,& hyſopi, & thymi, & pulegij, & rutæ faſciculi retracti fuerint decocti. Cupreſſi pilulę tritę potę ex uino faciunt bene, non ſolum ad ſuſpirium,ſed & ad iocineris,& pectoris,& uuluę dolorem,ſi fœminis dentur,folia autem eiuſdem cum ruta trita,& pota pectoris tollunt dolorem. ſimiliter cortex , & radix cupreſſi decocta ad eadem proſunt, ſed faciunt,& ad phalangiorum morſum , ſi extrinſecus imponantur emplaſtri more compoſita.

Acetum ex ſcillæ bulbo factum,mirifice prodeſt ſuſpirioſis,ſimiliter acetum ex thymo, origano , pulegioque confectum prodeſt,ſi adſidue deguſtetur. utiles ſunt inter initia quamuis moleſta,ſuſpirioſis ſorbitiones de porro capitato factę,& ex urtica atque naſturcij ſemine. perungi autem eos oportet rebus calefacientibus certe pyretro cum oleo decocto . geſtationes quoque per uiam myrteam proſunt , & ſi ſuper lectum ſuſpendatur illis myrtus,remedio erit. Ad ſuſpirioſos remedium ſalutare,ſpumā de ore mulę collige,& in calicem mitte,atque ex aqua calida,ſiue uiro,ſeu fœminę quę hanc moleſtiam patitur continuo da bibendam,homo ſtatim ſanabitur,ſed mula morietur. Ad ſuſpirioſos ſanandos fel urſinum aqua dilutum bibendum optime datur,intra paucos enim dies potenter medetur. Ad ſuſpirioſos re-

medium potens. herbæ salutaris fasciculum, & ficorum africanorum aridorum selibram, ex aquæ fluuialis heminis tribus decoquito ad heminam, eamque potui dato per triduum. Ad sanguinis eruptionem siue ex arteria, siue ex pulmone, uel pectore, benefacit symphyti radix, quam quidam inulam rusticã, quidam alium gallicum uocãt, lota hac aqua frigida, & rasa cultello eburneo, uel osseo. datur sextans libræ ex ea, aut eo amplius, uel quantũ potuerit debet manducare, & deuorare cui opus est, neque enim amara est. oportet autem eo die acetum non gustet quod interdum per se solum magnifice solet prodesse. sed huius radicis effectum resoluit si cum ea detur. Benefacit ad arteriæ eruptionem polygoni succus cyathorum duum, aut trium per triduum datus. & plantaginis tritæ eodem modo datus succus, plurimũ prodest. cretæ quoque samiæ denarius unus, sumptus ex aquę frigidæ rigore detracto, cyathis tribus ualidissime iuuat. herbæ etiam polygoni, quæ, ut opinor, tiniaria uocatur, fasciculus, quantus manu comprehendi possit, in tribus heminis aquę decoctus ad tertias, recte medetur eruptioni sanguinis ex arterijs, si quis inde laboranti cyathos tres ieiuno per triduum dederit. oportet autem sentienti uulnus interius, loco ipso sed a' foris spongiam cum aqua frigida recenti imponere, uel ex aceto acri, sed frequenter mutare, ne concalefacta noceat, & uetare artus constringi quod plerique medicorum faciunt, ignorantes quia incitatur sanguinis eruptio musculorum compressione. quandoquidem omnis constrictio in utranque partem exprimit uenam. Faciunt, & composita medicamenta ad sanguinis eruptionem, quorũ hoc est præcipuũ, acaciæ succi uncia, hypocystidos, qui est succus rosæ siluaticæ, quam caninam quidam uocant, uncia Balaustij qui est flos mali granati, quo coriarij utuntur, uncia, opij semuncia. Balaustiũ contunditur, & cribratur, uel siccũ in mortario teritur, cętera pridie macerata in aqua cõmiscentur diligẽter, & pastilli inde fingũtur quidã maiores, qdã ad denarij semissem, dantur resoluti iuxta ætatem, uel uirtutem infirmi ex aquæ frigidę cyathis tribus, aut duobus. hic pastillus benefacit, & ad dysentericos, & ad torminosos. Alter pastillus ad sanguinis eruptionem mirifice faciens. accipit hæc, tragacanthi ⋇ IX. samiæ cretæ ⋇ VII. rutæ ponticæ ⋇ IX. glycyrizæ succi ⋇ V. symphyti succi ⋇ VII. gummis ⋇ IIII. hypocystidos succi ⋇ VII. turis ⋇ V. aluminis liquidi ⋇ V. opij ⋇ V. amyli ⋇ VI. myrræ ⋇ V. croci ⋇ VII. plantaginis succi ⋇ III. & passi myconij quod satis erit, tritis diligenter supra scriptis speciebus miscebitur. fient pastilli ad denarios singulos, & ad semisses, qui pro ætate, aut uiribus infirmi ex aquæ tepidæ cyathis tribus ieiuno dabuntur. Ad reiectionem sanguinis ex ore manantis symphyti radix in uino decocta salubriter bibitur. ligustri quoque succum ieiuno per triduum dato, statim subuenies quæ res, & torminosis, & dysentericis est salubris. Si ex quocunque corporis loco sanguis per abundantiam nimiam exuberet, & fluat, herbæ sabinæ succus quantus uidebitur, siue uiridis, siue siccæ contritæ, ex uino picato uetere optimo, ieiuno per triduum dabitur, sanabit hæc potio etiam in uitæ discrimine constitutum. facit autem, & ad colicos, & ad dysentericos, quibus tamen decocta datur. Qui subito sanguinis uomitu laborat, corallium coutusum, & in puluerem redactum ex potione mixta calida bibat. Ad uomitum nimium reprimendum sulphuris uiui pusillum, & ramenti de cornu cerui tantundẽ, in ouo sorbili tritum, & permixtum bibi utile est. His qui cibum non continent, aloes minimum cum frigida aqua potui datum, plurimum prodest. Personaceæ herbæ radix contusa, adiecto modico sale, & uino sparsa, & quotidie recens imposita super tumorem stomachi, uomicas omnis per sudorem emanationesque occultas potenter expurgat. Mandragoræ drach. hyoscyami tantundem, opopanacis idem, croci siculi tantundem, myrræ atque turis similiter, gummis itidem, omnium specierũ pares mensuras tere diligenter, & in puluerem tenuissimum redige, atque ex uino uetere collige, paulo crassius quàm spissitudo sit mellis, ex eo medicamento ad mensuram uictoriati, id est dimidium drach. dabis ruptum, & infirmũ stomachum habenti in tribus cyathis aquæ calidæ eunti dormitum, beneficium remedij prima statim potione sentitur, secunda incredibilis profectus est, tertia curatio omnis potentissime explicatur. Ouum incoctum in calicem defunditur, & testa eius succo marrubij impletur, & in ipsum calicem defunditur, & mellis optimi despumati tantundem, omnia hęc in se permiscentur, ac tepefacta hauriuntur, miro modo uomicas rumpunt, & ad sanitatem laborantem stomachum perducunt. In ouo sorbili cimicem unũ contritum ieiunus ignorans qui sorbeat, desinet uomere, hoc sæpe expertum est. Compositio medicaminis ad arteriam sanandam sic. costi ℈ III. spicænardi ℈ III. piperis ℈ III. radicis lappæ maioris, id est herbæ personaceæ ℈ III. hęc omnia simul teres, & ieiuno in balneo ex uino candido bibenda protinus dabis. Herbæ uettonicæ folia arefacta coutusa cribrataque prosunt suspiriosis, si ex eo puluere coclearia singula ex aquę calidę cyathis duobus ieiuni interiectis diebus, donec sanentur biberint. Aqua quę in arborum lacunis cauisque corticibus consistere consueuit, suspirioso potui data celeriter eum sanabit, atque omni periculo liberabit, si adsidue, uel ipsa pura calida, uel mixta potetur. Sitim quamlibet molestam reprimes, si aquam tepidam cum oleo permixtam biberis, & continuo uomueris, denuoque, si necesse fuerit, id facies, quo sitis maxima consenescit. Gallinacei oui uitellum semicoctum, oleoque permixtum si quis sorbeat, sitire desinet. Lapidem de aqua fontana sublatum statim sub lingua pone, & illic aliquandiu tene, sitire desines. Glycyrizę surculum paruum sub lingua habeto, & saliuam quę creuerit transglutito, quo facto, neque sities, neque os tibi inarescet. Ad singultus inhibendos, festucam quam bibens in calice acceperis protinus supercilio sinistro imponito, continuo remedium experieris. In aquam calidam manus missæ, diuque illic retentę singultus crebriores inhibere dicuntur. Annulus in sinistra manu in medio digito positus, uel ibidem translatus, singultus statim compescit. Si quis singultiens aceti scillitici cocleare plenum acceperit, statim singultire desinet, idem pręstat, & aquę

satis

fatis frigidę adfiduus guftatus,& fi quis fpiritum introrfum reuocet,& aliquandiu contineat, fimiliter remediabitur,nec minus huic rei prodeft fternutamentum in tempore excitatum. Herbæ trixaginis contufæ in lignea pila fuccus expreffus cum uino calido potui datus,ruptos,fiue uulfos,& reumaticos efficaciter fanat. Afparagorum radix ad pondus denariorum duorum,& brafficæ folia tantundem menfuræ contrita atque ex uino nigro,uel auftero potui data, uulfis & reumaticis mirifice profunt. In pila in qua frumentum tunditur quantulumcunque fordium , aut pulueris inueneris collige. itemque in eo loco,uel foramine in quo ianuæ peffuli defcendunt quidquid reppereris collige, & in unum permifce, & tacite,uel occulto loco in potionem , aut cibum uulfi laborantis infperge , continuo malum dolorque fedabitur. Serpentis fenectus id eft exuuiæ licio alligatæ,& uulfo circundatæ mire profunt. Stercus uerris primo uere collectum arefactumque & tritum in potione datum efficaciffime uulfos, & reumaticos fanat. Ad eos qui fanguinem per os proijciunt remedium tale.teftæ uucis maioris combuftæ diligenter terantur,& cum aceto dentur,fed fi febricitat cui medendum eft,cum pofca accipiat pro modo ut caufæ funt,aut ætas uniufcuiufque patitur,id eft ut unius nucis teftæ,aut duarum, uel etiam trium dentur. Compofitio ecligmatij quod facit ad phthificos, & ad eos quibus pulmo per diftillationem nuæ uulneratus eft, iris illyricæ — I. fpicæ celticæ — I. hyfopi cretici — I. ameos — II. refinæ terebinthinæ — II. piperis — II. erui ruffei — II. butyri — VI. mellis defpumati. P. III. & — IX. ea quæ in puluerem redigenda funt tundes,& diligentiffime cernes,refinam uero, & butyrum liquefacies lento igne.poftea melle permixtum totum fupra fcriptarum fpecierum puluerem colliges, & fimul commaceratum in doliolo uitreo repones , utendum cum ufus exegerit , ita ut mature ieiunis terna coclearia dentur.

Humerorum,& ceruicum doloribus,& opifthotonicis, & hircofis,& unguibus,& paronychijs,remedia rationabilia,& phyfica diuerfa de experimentis. Cap. XVIII.

Humeri dolorem muftelæ exuftæ cinis tritus,& cum cera permixtus ac fubactus,& ceroti more impofitus,mire fanat. Ad ceruices,& neruorum fubitos,aut ueteres dolores,& cõtufiones,medicamentum ualde neceffarium,quod diafteaton dicitur fic,mafticbes — III. olei rofei libram, olei gremialis felibram,uel quod fufficiat.ceræ ponticæ libram,feui ceruini libram,medullæ ceruinæ libram, adipis pullinæ libram,adipis anferinæ libram, adipis fcrofinæ P. II. fœnogræci fucci heminam , lini feminis fucci heminam, ibifci fucci heminam , chamæmeli fafciculum , anethi furculos VII. mafticbe cum oleo rofaceo in mortario conteratur.fpecies uero fupra fcriptæ lento igne decoquantur , & fucci cum cera feorfum mifceantur,& omnia mixta colentur.fic poftea mafticbe cum oleo fupermittatur,& mifceautur omnia diligenter,mixtaque coagitentur ad focum,& refrigerata in dolio uitreo reponantur, quibus cum opus fuerit ceroti more uteris. Ceruicis dolor inflexibilis, quem opifthotonon græci uocant,leuatur urina capræ auribus infufa,aut bulbo trito cũ fimo eiufdem capræ ceruici inlito, fed nihil utilius eft medicamento diafteaton de adipe diuerfa facto,quod fupra fcriptum eft. Ad ceruicum dolores remedium phyficum fic.ieiunus dextram manum faliua tange,& dextrum poplitem perfrica,deinde finiftra manu finiftrũ & hoc ter per fingulos poplites facito,ftatim remediabis. Butyro, & adipe urfina perunctę ceruices ftatim fanabuntur. Ceræ felibram,olei cyprini felibram abfinthij uiridis contufi — II.fimul ad ignem permifce,& pro ceroto utere ad omnes ceruicum dolores. Rigor ceruicis adipe anferina,uel potius gruina perunctus,uelociffime mollietur. Fici folia,& poma eiufdem immatura contrita , & impofita ceruici fubueniunt. Neruorum omnium rigori,& perfrictionibus cito fubuenitur malagmate tali, olei laurini P. I. refinę terebinthinę P. I. picis liquidę P. I. axungię ueteris P. I. decoctis , & permixtis una' ijs fpeciebus nerui rigentes,& offenfi falubriter perfricantur. Opifthotonicis , & tetanicis lotiũ caprinum cum aqua mixtum efficaciter prodeft,fi ieiunis potui detur. Summum opifthotonicis , & arthriticis remedium,& multis experimentis probatum cõficitur fic.caftorei,piperis albi,petrofelini,ęquales portiones fimul tundes,& cribrabis,atque inde cocleare unum cum uno cocleari mellis , & aquę calidę cyathis duobus ieiuno ad diem dabis. Farina lini feminis,addito nitro,ex uino calido in modum malagmatis temperatur,& imponitur ceruicum dolori , ftatim medetur. Farina quoque hordei cum ficu arida tunfa permixta,& impofita idem pręftat. Lenticula in aceto difcocta,ceruicibus malagmatis more adpofita,dolores earum mitigat. Ad ceruicum tumores fedandos,ouorum uitelli cocti cum adipe anferina inliniuntur,felle caprino ęquis ponderibus permixto , atque inde ceruices fricantur. Rigores ceruicum feuo bubulo optime perfricantur,nam continuo mollefcunt,& dolor omnis abfcedit. Herbę uettonicę contritę fuccus ad fcripulos duos adiecto mulfo potui datus , dolorem ceruicum leniet, fed febricitanti ex aqua calida dari oportet. Sal in facco calefactus impofitufque humeris,omnem dolorem optime difcutit,fi adfidue commutetur,ut calidior ponatur, lana quoque fuccida ex oleo calido humeris adpofita medetur. Spongia leuiter mucrone quo homo occifus eft adtacta, & calida humeris adpofita medetur,cętera uero quę funt in lacertis brachiorum,& cubitis,& digitis,ac neruis, & articulis caufaria,acopis,& calefactorijs,& remedijs diuerfis curantur quę uarijs locis funt adfcripta. Ad hircos,& alas fœtentes remedium fic.hirci maturioris cornu rafum, uel exuftum cum felle hirci mifcetur , & pondere ęquo myrra adijcitur,atque inde afcellę demptis prius pilis adfidue perfricantur. Alumen fciffum ftyraci mixtum,fi in unum conteras,atque alas fœtidas adfidue perfrices , bonum illis halitum ex-

finum leprosos admodum sanat,si eo adsidue perlinantur,adeps quoque eius liuores,& maculas eximit. Apij semen,& anethi conreres , & cum melle miscebis , atque inde malandriosis quantum sufficiat adpones. Inula contrita impositaque primo quidẽ exulcerabit,deinde expurgata omni lepra,detersaque putri,& tabida cute,nouam similemque cætero corpori reddet nec cicatrices fœdas esse permittit. Allij decocti aqua crura ulcerosa adsidue fota celeriter sanabuntur. Herba quæ britannice dicitur, cibo uel potui sumpta,intra diem sextum lepræ molestiam tollit. Lapati agrestis radices surculo erue, easque sine ferro contunde,adiectoque acri aceto subige,& parum salis misce, atque ex eo omnem corporis asperitatem in balneo cum sudore confrica, cito sanat. Gluten uitulinum aceto remissum admixta modica calce uiua,ut crassitudinem mellis habeat, inlines locis leprosis , atque illic siccari medicamen permittes,efficaciter proderit. Vulpis stercus cum aceto tere,& perungue lepram,cito subuenies,omnẽ autem lepram inlitus hircinus sanguis emendat. Ad exanthemata curanda oui cocti uitellus cum melle,& psimmythio tritus rectissime adhibetur. Pelliculæ caprinæ ramenta cum punice trita,acetoque permixta exanthematis prosunt. Lotio humano si nitrum admiscueris,eoque exanthemata frequenter elueris , reprimentur. Oesypum cum melle corsicano tritum , & adpositum abolet de facie omnes maculas,quidam & butyrum addunt.si uero,& uituli fimus , & fel caninum misceatur medicamen utilius erit,ita ut pariter temperata omnia decoquantur. Coclearum minutarum quæ passim inueniuntur exustarũ cinis cũ melle permixtus,tollit ex facie uitia omnia,lentigines quoque,& liuores abolet. Stigmata delentur columbino fimo trito,& ex aceto imposito,ita ut adsidue medicamen super ducatur. De uincturis,uel maculis corporis abolendis remedium sic.oculos,uel oua sepiæ in aqua solue,& cũ melle permisce,atque inde maculas perfrica,cito abolebuntur. Lac mulieris puellam nutrientis cum melle, & oleo permixtum omnes etiam ustionum maculas tollit. Si nitrum cum oleo misceas ad spissitudinem mellis,atque inde maculas inducas,mire detergentur.sanguine quoque caprino maculæ contactæ abluuntur. Si autem nescias unde sit macula,ex cepæ succo locum perfricabis,& dulci aqua elues, sesamumque commanducatum super impones, uel bulbum africanum tritum cum aceto impones. Ne cicatrices appareant etiam de usturis,& ut pili renascantur,facies tale medicamen.calcis uiuæ — III.adipis porcinæ coctæ,& colatæ libram permisce,& quanto diligentius tere,uel confrica,atque in modum cataplasmatis adpone. Mastichen,personatam,saponem gallicum,ceram ponticam, oleum uetus, spumam argenti,æquis ponderibus miscebis,& coques ad spissitudinem liparæ,atque inde emplastrum maculis in facie,uel pustulis,& ulceribus adpones. Ad nigredinem, & maculas colli,& uultus purgandas, farinam de faba cum humore peponis id est succo eius interiore miscebis,& facies trochiscos octo, & siccabis in umbra.ex octo illis quantum sufficiat teres cũ aqua, & inlines maculas,atque ita uteris ante balneũ, ut siccetur inlitio,& sic ingredieris,& cum humorem acceperis in calore,tum perfricabis, & elues. Ad tumorem siue liuorem de facie tollẽdum,herbam rhodiam ex aceto tritã inline,& siccare permitte, atque ita elue. Vrticæ folia contere & ipsa tantummodo cum succo suo cohibendis tumoribus uel abolẽdis liuoribus frequenter adpone. Ad genas scabras & cicatrices maxillarum remedium sic . chalcitidis drachmas X X. misyos drac. X. croci drach. V I. turis drachmas X. myrræ drachmas V. opopanacis drachmas V. aceti 8. V.mellis optimi 8. I I. S.quæ sicca sunt tundes & in puluerem rediges & ex eo coques cum aceto,& postea melle admixto simul omnia teres , donec sufficienter medicamen sit spissum uel liquidum , & in pyxide ærea pones , & cum opus fuerit uteris ad perungenda uel superlinienda quæ sunt . Ad genas scabras & scabidas & ueteres cicatrices remedium sic . æris usti & loti , myrræ , opij, drachmas ternas,cadmiæ ustæ,& extinctæ uino drachmas V I I I. hæc in puluerem redacta ex aqua fontana uel cælesti teres donec leuia sint,& cum glutinosa fuerint,superaddes mellis optimi despumati cotylam unam,deinde perfricando uel terendo concorporabis omnia,& in pyxide ærea condes,& cum uolueris uteris ad superlinienda quæ sunt . Spongia noua cum aqua salsa calida sæpius imposita suggillationes liuoresque detergit . Fimus suillus in testa arefactus & tritus & cum oleo impositus, mire sanat liuores . Appium uiride subtiliter tritum cum oui albo inlitum,liuoribus prodest . Malua erratica trita & calida panno inducta , & oleo peruncta , & sic adposita recentibus suggillationibus ac tumoribus & uexationibus neruorum ualde medetur. Ad pustulas papulasue de facie tollendas medicamen compones sic . sagapeni — I I. scobis eburnæ delicatissimæ I X. myrræ I I. S. aphronitri I I. S. tragacanthi — V I. tunsa hæc & cribrata cum melle liquidissimo & candidissimo teruntur,ita ut crassitudinem habeant mellis densioris . ex eo in balneo uel ante horam lauandi facies diligenter inlinitur , & post balneum eluitur . Vt liuorem de facie tollas,gladiolum herbam palustrem harundine aut osse acuto radicitus auelles , obseruans prorsus ne ferro eam contingas , huius radices tunsæ & subactæ atque emplastri more adpositæ,liuores potenter emendant , Radicis,quæ manducatur, id est rafani cortex tritus diligenter & cum melle permixtus inlitusque,suggillationes atque liuores qui ex ictibus eueniunt celeriter absterget . Origanum ad summam leuitatem tritum in linteolo udo adpositum , liuores de quo uolueris loco statim tollit,mentastri quoque folia trita & adposita idem præstant . Nitrum ex melle & lacte bubulo tritum atque permixtum adpositumque , ulceribus in facie natis aut factis citissime medetur . ipsum etiam nitrum cum puluere opij & succo tapsiæ tritum adpositumque,liuores statim eximit . Caseus caprinus mollis idest recens cum melle subactus impositusque & panno desuper tectus aut linteo,suggillationes liuoresque celeriter absterget . Mali id est pomi quod manducatur,uel etiam punici corium contusum admixta polenta impositum,& liuores abolet,& dolores sedat. Lau-

ribaccarum quartarium unum,myrobalani semunciam,fœnograeci heminam, serpilli non multum,tunsis quæ tundi oportet,atque omnibus in unũ permixtis,medicamen utile abolendis liuoribus facies, quo per triduum continuum,si ita necesse fuerit uteris. Pulmo ouillus quàm recentissimus protinus dum adhuc repet adpositus,continuo discutit,& expurgat liuores. Alii folia quàm plurima, & recentia superimpone,& alliga,medeberis tumori, liuorem uero etiam eum qui de sanguine collectus uidebitur tolles. Absinthium tritum,& cum melle diligentissime subactum malagmatis modo impositum,liuores cito eximet. Vitelli ouorum incoctorum coagitati, & inliti liuores qui ex tumore,aut conlisione aliqua facti erunt,etiam ueteres,extenuant. Ad lentigines de facie tollendas, lenticulam cum scobe tenui de corno ceruino,& seuum ceruinum pariter diuide,coque,& tere,atque inde faciem,uel ante horã balnei,uel etiam in balneo frequenter inlinito, ita ut quasi pro pane molli utaris. efficacissimum medicamen experieris,sed lenticulæ maior pars sit,cornus,& seui æqualis mensura. Herbam uerrucariam, id est heliotropium contusam,& subactam,adiecta salis mica,adpositamque malandriosis,uel ijs qui uerrucas patiuntur,prodesse plurimum constat. Verrucarum genera omnia fimi canini exusti cinis curat impositus.urina quoque canis cum suo recenti luto inlita plurimum prodest. Sanguis recens muris occisi,uel ipse mus diuisus,atque adpositus,sanat,& abolet uerrucas. Fimus ouillus recens manibus subactus,& emplastri more adpositus,deterget uerrucas. Ad lichenem fabæ farinæ unciam unam, fœnigræci farinæ unc.I. samsuci unciam I. farinæ hordei unciam unam, aphronitri unciam S. sulphuris unciam S. erui farinæ unciam S. hæc omnia in pollinem tenuissimum redacta aceto colliges, & permiscebis,& ita licheni adpones.

Ad omnia stomachi uitia, & ad omnes eius causas, & dolores, & ad omnem cruditatem, atque indigeriem depellendam, & ad omnem ulscerum, atque aqualiculi confirmationem, antidota, epithemata, potiones, oxyporia, unctiones, aliaque nonnulla rationabilia, & physica remedia diuersa, experimentis probata, usuq; collecta. cap. XX.

Principale atque unicum remedium ad stomachi,& lateris dolorem,aliaque nonnulla interni corporis mala,seu cum febre,siue sine febre fuerint. est enim compositio mirifica multis omnino necessaria infra scriptis causis,non ignorata quidem antiquioribus medicis propter effectuum probitatem, sed præcipue à Paccio Antiocho auditore Philonidis Catiniensis usu inlustrata.fecit enim magnos quæstus ex ea, propter crebros successus in uitijs difficillimis,sed ne hic quidem unquam ulli suius uiuo cõpositionem illam ostendit.post mortem Tiberio Cæsari per libellum scriptum data est , & per eum in bibliothecis publicis posita,uenit in manus nostras,quam ante nullo modo extrahere potuimus, quamuis omnia fecerimus, ut sciremus quæ esset. ipse enim clausus componebat eam,nec ullis suorum committebat, pluraque quàm recipit pigmenta emi,& contundi iubebat,fallendi suos causa,& sane in libello ipse fatetur non à se inuentam,sed usu exactiore comprobatam,ad quæ uitia,& cum quibus, & quemadmodum data proficeret . est enim non ignota.ponderibus tamen antiquis,aut adiecit,aut detraxit aliquid, & res quæ in hac compositione sunt,non utique conueniunt ad antiquitatem . interdum enim earum quædam , & non tam multa, quædam minus,& pondere,& numero specierum accipiunt,atque ideo non idem omnibus præstant,cum interim hæc mirifica temperatura composita mirificos effectus habeat . facit uero hoc medicamentum nõ solum ad stomachi,& lateris dolorem, sed etiam ad plura uitia efficaciter. quamobrem semper habendum est compositum . Percurram autem quàm breuissime ad quæ uitia qualiter datum prosit, ut & in libello eius scriptum est , & ego ex magna parte expertus sum. Sanat ergo morbo commitiali correptos quos Epilepticos Græci uocant, & furiosos quos mæuomenos dicunt.

Item sanat quibus subito tenebrę obuersantur in oculis cum uertigine quadam, scotomaticos hos Gręci appellant,nec minus diutino correptis capitis dolore,quem cephalæam appellant,prodest,data denarijs duobus ex aquæ mulsę cyathis quatuor,cũ remissi fuerint,& si frequenter quibus necessaria est corripientur,post binas ternasue accessiones danda erit. Hęc antidotos Hiera dicitur.hoc enim nomen tribuit ei propter duas causas,ut existimo,unam,ne nomen eius uerum dicendo,ostenderet quę esset. Dicitur enim à quibusdam picra,quia amara est,à quibusdam diacolocynthidos . alteram quod ideo inditum est, quo magis sub tanta specie nominis commendaret medicamentum. Sed si longo ex interuallo accessionibus supra scriptis,quibus medendum est uexabuntur,in remissione earum,& in alio atque alio dolore sępius dandum erit medicamentum.

Ita enim,aut ex toto remediabitur, aut certe minuetur impetus uitiorum, & sedabitur , interuallaque maiora accipiet. Dari autem oportebit secundum purgationem bilis.nam sellita,& spumosa,& glutinosa deijciunt qui acceperint,cum ptisanę cremore,aut cum holere leui ex urtica,& lapatho,& malua facto. facit bene hęc compositio,& ad suspirium,& ad uocis abscissionẽ,& ad subitas pręfocationes,ex qualibet causa ortas.& ad eos qui sępe existimant se ab incubone inludi,qui usque eo hac molestia uexantur, ut interdum,& uitę periculum adeant . est enim uitium non contemnendum, maxime in processu ætatis, quibus dandum erit medicamentum proximo die eius noctis qua incubonem pertulerint,cum interuallũ à somno fecerint,& quod satis sit deambulauerint.dari debet ex aquę in qua hysopum , aut marrubium fuerit incoctum cyathis quatuor, uel quinque , ad pondus denarij unius, uel uictoriati, prout res,aut ætas postulauerit. Deinde post horas tres,uel quatuor cremor ptisanę,aut altera sorbitio leuis detur. facit

hoc

hoc medicamentum ad eos quorum musculi maxillares cum maximo dolore tensi sunt, adeo ut aperire os nullo modo possint. tetanon hoc uitium Græci dicunt.

Item facit ad deprauatam faciem in utramlibet partem, cynicon spasmon hoc ijdem appellant genus morbi, præcipue uero ad pectoris laterisque dolores prodest, ex qualibet causa factos, siue latenti, siue manifesta, aut ex casu aliquo, aut supra uires, & supra modum ponderis portati, uel ex contusione quæ frequenter gladiatoribus accidere in prælusionibus solet. Nec minus eorum maxime sanitati conuenit qui arbore alta delapsi sunt, uel scalis deuoluti, aut excussi rheda, uel curriculo tracti. Sed ijs, id est ex manifesta causa uexatis, cum aceti cyathis tribus, uel quattuor danda erit antidotus. ijs uero qui ex occulta causa laborant, ex aqua mulsa proderit data. Præterea neruorum tensionibus, & contractionibus, atque doloribus omnibus mirifice conuenit. Quamobrem facit, & ad tremulos, & ad sideratione tentatos utralibet, una enim cum contractione, altera cum remissione neruorum conspicitur.

Paralysim hoc utrunque uitium Græci appellant. ad quod etiam cum correpti sunt, prodest ex aquæ mulsæ cyathis tribus quatuor'ue datum, ad pondus denarij unius, aut uictoriati, admixto castorei denarij semisse, prodest, & ad articularem morbũ quem arthritim Græci appellant, & ad spinæ totius lumborum que dolorem ex aqua mulsa datum iuxta uites cuiusque.

Item ad podagram benefacit, nam & in præsentia detractionẽ doloris releuat, & in futurum, omni molestia liberat. dimidio enim celerius sanantur qui acceperunt hoc medicamentum quàm prius solebant sanari. quid dicam quemadmodum prosit ad duritias mammarum muliebrium, quæ cum dolore magno solent nasci, quasque nullum aliud medicamentum releuat, nam has, & ad præsens admodum curat, & in perpetuum ex toto interdum sanat, quas quidem causas plerique medicorum insanabiles adfirmant. carcinomata enim, & cacoethes hæc uitia sequuntur. sed ego honestas fœminas quasdam sæpissime hoc medicamento adfirmo sanatas. illud uero supra omnium opinionem est, quod stomachicis euidenter conuenit, cum sit uirosissimum amarissimumque medicamentum, & stomachus ne aduersum leuia quidem, & simplicia medicamenta aptus sit. Sed disposuimus in huiusmodi rebus potentiorem usus rationem sequi, expertus enim quisque intelliget, stomacho quoque hoc medicamentum eximie prodesse. Remediat enim eos, quibus frequenter inacescit cibus, & eos qui stomachi inflationibus urgentur, uel doloribus uexantur adsidue, & uel nauseant, uel nimia saliua abundant, uel inedia cõsumuntur, stomachumque ita solutum habent, ut ex eo uarios liquores subinde reijciant, consentiente capite, ut nullum genus cibi continere possint.

Item ad bilem atram generantes, quos melancholicos uocant, benefacit. oportet autem non continentibus cibos, secundum uomitum protinus oleo perunctis, & diutius presse fricatis dari medicamenti denarium unum ex aquæ cyathis tribus. deinde artus eorum constringere, & interdum olfactarijs reficere, & commanducatione oliuarum contusarum, earumque rerum quæ stomachum constringere solent, subrectos recubantesque alere, deinde ubi deiecerint solutis uinculis rursum perungere, & fricare totum corpus, atque ita uarietate ciborum, & perunctionis, stomachum proritare, ita ut reficiantur halica ex mulso, aut malorum cydoneorum succo, uel ex granis punicis facto, aut si quos magis delectabit, frigida posca, secundum quæ sumpta, & hapala proderunt oua, & intubi cocti, uel non cocti ex aceto dati.

Itemque lactucæ, & caules haplosiles ex posca decocti, aut ungula porcina excocta, & madida. uulua quoque, & murices, & pelorides plurimum iuuant, & pomorum præcipue sorba, & mala orbiculata, & pira scauriana, crustumina signinaque in olla reposita. item prosunt uuæ ex olla sumptæ. Hęc enim, & huiusmodi, quæ sunt ijs similia, confirmant stomachum, quibus escis, & in sequentibus diebus uti oportebit, paulatim ad consuetudinem progredientes, donec omni molestia liberentur.

Est & illud stomachi uitiũ quod cum siccitate, & ardore eius, & siti inrequiebili, & ut ita dicam inextinguibili nascitur. eccausin hoc Grȩci uocãt, ab eo quòd exsiccat omnẽ stomachi humorem. scimus quosdã urnas aquæ bibisse, nec sitim aliqua ex parte in præsentia compescuisse, ad hoc denarius unus, uel pondus uictoriati datum ex aquæ frigidæ cyathis tribus, ita prodest, ut facile abstinere a' potu diebus proximis possint.

Lienosis uero ex posca, & iocineris duritiem diutinam habentibus ex aqua mulsa datum satis cõuenit. Nec minus hydropicis, quibus datur eadem ratione. Sed ijs per complures dies oportebit in ptisanæ cremore sine ullo alio liquore dari. prodest cõpositio hęc, & colo inflato, & cæteris intestinis. futuras quoque, uel iam factas uomicas ijsdem partibus, aut discutit, aut celerius aperit. Hydropicis

Item menstrua mouet mulieribus quæ difficulter purgantur. dãdum autem erit ijs medicamentum ex aqua in qua decoquatur herba quæ artemisia dicitur, aut quæ dictamnos appellatur. Etiam ad papulas, & sacrum ignem, uel quam zonam uocant, benefacit data ex aqua mulsa, detracto prius sanguine, si res postulauerit. quod, & in omnibus alijs uitijs supra dictis faciendum est. omnia enim auxilia adhibẽda sunt quæ ex usu prodesse comperta habemus, quia adiuta antidotos faciliores habebit effectus. ¶Recipit ergo hęc. Chamædropis quę herba similima quercu folia habet, agarici, cucurbitæ siluestris, quã colocyntidam appellant, stœchadis, singulorum denarios denos, opopanacis, sagapeni, petroselini, terræ mali, piperis albi, singulorũ denarios quinos, cinnami, nardispicæ, myrræ, folij, croci, singulorum denarios quaternos, in unum omnia diligenter ponderata contunduntur, & cribrãtur, præter opopanacem, & sagapenum, & myrrã. hęc enim mortario teri debent, adiecto melle tenui, id est, quã liquidissimo. deinde cæteris permiscentur, quæ & ipsa recipere debent tantum mellis, quantum satis erit ad comprehendenda, & con- Nota mutui laudati supra

tinenda ea,uel conglutinanda. reponitur medicamentum uase uitreo sub signaculo , datur,ut supra diximus,& quemadmodum diximus,cum summa obseruatione pro cuiusque rei causis, uel mensuris, uel necessitatibus.est prorsus sacrum,ut auctor nominis huius appellauit. Si quando autem efficaciore uoluerimus uti,propter difficultatem naturalem uitiorum,aut causarum diuturnitatem,ut si dandum sit furiosis,aut comitiali morbo correptis, uel lumborum perpetuum dolorem habentibus,podagra'ue cruciatis,cucurbitæ siluestris adijciemus ad supra dicta pondera denarios decem , & opopanacis, atque sagapeni denarios quinos,quamobrem utraque parata debent esse medicamēta,ut,cum opus fuerit, usus utriusque in promptu sit. illud sane' præ cæteris mihi credas uelim,dum in alijs rebus ipse uim eius experiris,hoc medicamento non solum non noceri stomachum,uerum etiam refici,& confirmari supra omnium opinionē. Medicamentum,quod proprie aduersus solutionem stomachi facit,& fluorem eiusdem, maxime uero cū infirmi nihil cibi retinere possunt,& quidquid datum est reijciunt.recipit hæc,masticheS candidæ unciam, tragachanti albi unciam , apolinaris herbæ radicis unciam unam. contunditur tragacanthum cum radice, postea mastiche trita adijcitur,& reponitur medicamentum in uitreo uase.dantur,cum opus est, coclearia bina,aut prout oportuerit plus minus'ue,secundum uomitum factum ex aquæ frigidæ cyathis tribus. Ad stomachi dolorem , & inflationem remedium,sic.palmarum denarios X X X. anesi ✱ I I I I. croci ✱ I I. git ✱ I I. asari ✱ I I. myrti nigræ baccarum ✱ I I I I. iuniperi baccas enucleatas numero uiginti.contunduntur seorsum omnia,& in unum commiscentur. deinde fiunt pastilli,alij ad mensuram denarij,alij ad pondus uictoriati.dāTur ieiunis ex aquæ cyathis tribus,aut ex protropo musto,quod est passi genus. Medicamentum siccum ad stomachi inflationem,& dolorem, & inediam,mouet,& urinam. Ideo facit,& ad hydropicos,& iecur durum habentes, & ad auriginem.quam quidam regium,quidam arquatum morbum uocant.refertur in Musam Antonium.recipit autem hæc,aloes denarios V. croci,cinnami,nardi syriacæ spicæ,asari,xybobalsami, mastiches chie, singulorum denarios senos , dantur coclearia bina,uel terna,ex aquæ cyathis tribus. Potio Cosmiana ad omnem internum dolorem,sed facit mirifice ad stomachi dolores,& ad tussicos,& phthisicos,sanguinē, & pus reijcientes,& ad iocineris uitia,atque pulmonis,& ad lateris dolorem,nec minus ad torminosos,& conuulsam,aut ruptam aliquam partem intestinorum,& ad destillationes,& ad eos qui somnum nullo modo capere possunt.facit , & ad hydropicos, siccat enim mirifice eos. componitur sic. dauci seminis denarium unum , alterci seminis denarium I. turis denarium I. Λ. S. myrræ denarium unum,croci denarium I. Λ. S.fiunt pastilli ad denarij semissem.dantur etiam febricitantibus,& sine febre potissimum pleuriticis,& peripleumoniacis ex aquæ mulsæ dilutæ cyathis duobus,phthisicis ex posca. Ad conuulsa autem,& rupta ex melle,& aceto.cæteris ex aqua calida, uel frigida.facit hoc medicamentum etiam ad eos quibus stomachus inacescit. Antidotus,qua utitur Cosmus ad omnia interna uitia,quæ supra scripta sunt,nec non , & ad omnes serpentum noxios morsus. Recipit hæc,glycyrizæ denarios V I I I. S. & tertias uictoriati, uel duas partes, opij denarios septem , & tertias partes uictoriati,uel duas,castorei denarios V I. & uictoriati duas tertias'ue partes piperis longi denarios quinque,& uictoriati partem tertiam.piperis albi denarios quinque,& uictoriati duas tertias'ue partes, nardi syriacæ denarios V I. S. dauci seminis denarios V I. malobathri denarios V. S. cassiæ nigræ denarios quinque,& uictoriati semissem,turis denarios V. sil denarios V. & uictoriati duas tertias'ue partes,rosæ caninæ succi denarios sex, acori denarios duos , sagapeni ✱ I I. balsami seminis ✱ I I. scordij ✱ V. & uictoriati duas tertias'ne partes,myrrę ✱ V I. croci ✱ V I. & duas uictoriati tertias'ue partes,styracis ✱ I I. S. cinnami ✱ V I I. & uictoriati duas tertias'ue partes , zingiberis ✱ V I I. & uictoriati duas tertias'ue partes.phu ✱ V I I. petroselini ✱ X I I I I. & duas tertias'ue uictoriati ponderis partes,fœniculi seminis ✱ I I I I. saliuncæ ✱ I I I I. rutæ siluaticæ ✱ I I. agarici succi ✱ I I. gentianę ✱ I I I I. iris illyricæ ✱ V. anesi ✱ I I I. thlaspi seminis ✱ V I. & uictoriati tertiam partem . rosæ foliorum ✱ I I I I. misyos ✱ V. gummis acāthini ✱ I I. cardamomi ✱ I I I I. schœni floris ✱ I I I I. & uictoriati duas tertias'ue partes,opopanacis ✱ V I. & uictoriati duas partes, & sextantē,resinę terebinthinę ✱ V I. & duas tertias'ue uictoriati partes,in uino chio,uel falerno bono odorato,omnia contusa cribrataque consperguntur,& pastilli inde fiunt diuersi ponderis, uel mensurę quanta auellana,& quanta faba ægyptia est,qui dari debent,non febricitantibus ex mulso,infirmis ex aquæ calidę cyathis tribus.

Pulegium tritum,uel in aqua maceratum,adiecto aceti paululo, & potum, nauseam stomachi sedat. Thymbra trita cum melle sumpta pituitam concretam in pectore,& stomachi collectiones extenuat.marrubium quoque tritum,uel succus eius cum melle epotus, stomachi dolorem protinus tollit.

Scordij succus ad mensuram denarij potus,morsus stomachi tollit, datur enim sine febre languentibus ex mulso,febricitantibus uero ex aqua mulsa. Polion herba,quæ a' quibusdam libanotis appellatur, trita,uel succus eius cum melle tenui,id est modico potus,morsui uentris,& stomachicis prodest. Centaureæ tenuis succus quantum cicer ex aqua datus,stomachicis prodest. Origanum quoque tritum morsus stomachi sedat,potum ex aqua tepida,extrahit enim concretos liquores.

Prosunt etiam quædam in aqua macerata stomacho,ut pira,mala cydonia,palmę cariotæ thebaicę,mespila,capreoli de uite,rosæ folia,granorum punici mali succus.benefacit etiam succus malorum cydoneorum per se cocleario sumptus,uel cum alphita,aut alica,aut trago,aut oriza.

Solutum autem stomachum,& omnia reijcientem,initio quidem curari oportet extra,id est forinsecus, imposita ei sertula campana cocta ex uino uetere,aut ex aqua mulsa, uel myrteo oleo trita, cum aceto,&

myrra

myrra. nec minus lanam ſuccidam, uel ſpongiam aceto intinctam, & expreſſam adponi oportet. faciunt bene, & ſolia uitis trita, & mala cydonia trita, & palmulæ tritæ, & emplaſtri more cum ceroto ex myrteo oleo facto impoſita. & ſolia tenera rubi, uel lentiſci, uel portulacæ, aut aizoi, cum polenta, ex aqua frigida conſparſa, impoſita proſunt. fricandæ autem erunt hæ difficultates ſtomachi, nec minus ſcapulæ oleo ue-tere, uel aliquolibet calefactorio unguento. Cibos uero dari oportet huiuſmodi. polentam cum paſſo protropo, uel cum uino falerno dulci, uel fauſtiano, atque alio eiuſdem generis. Item lenticulam cum beta, uel oriza, incoctis illic malis cydoneis, aut palmulis thebaicis, aut baccis myrti, uel folijs, aut granis mali punici, aut lentiſci folijs teneris, aut rubi, admixto illic aliquo ſupra dicti generis uino. panis autem huiuſmodi difficultatibus prodeſt ſummatim fermētatus, edulia quoque proſunt hæc, intubi, lactucæ ex aceto, braſſicæ, ſiſer, cocleæ bullientis fruſtella. ungellæ, turdi, perdices, turtures. attagenæ, palumbi, cancri, locuſtæ, lolligines, ſepiæ, muli, murices, purpuræ, pectunculi.

Ad reſolutum ſtomachum dari oportet protinus cum reiecerit panem ex aqua frigida, uel ex poſca, & ſi ne hoc quidem continuerit, ſtatim dare debes lentem, & betam coctam, uel alicam, uel oua hapala, uel ungellam diſcoctam, uel cocleas elixas, aut murices, & aquam frigidam. ſed ſi nihil ſupra dictorū continuerit, dandus erit uini auſteri meri cyathus, & ex interuallo bis ter'ue rurſus idem faciendum erit.

Vinis quoque utendum eſt ſatis ſtomacho utilibus, aut ex baccis myrti factis, aut ex malis cydoneis preſſis, aut ex iuniperis, uel hyſſopo condito, uel origano, uel ex marrubio, uel ex ruta ſiluatica, uel ex herba lucernaria, quam græci phlomon uocant, uel ex ſcordio, uel ex centaurea, uel ex lycio, uel abſinthio, uel ex terebintho, uel ex lentiſco, uel ex piris ſyriacis, uel ex malo granato.

Ad inflationem ſtomachi, & uentris dolores, dandum eſt huiuſmodi medicamentum, piperis denarios quatuor, caſtorei ✱ I. opij ✱ II. myrræ V. petroſelini ✱ IIII. aneſi ✱ III. nardi ſyriacæ ✱ I. contunduntur, & cribrantur omnia, & permiſcentur, inde datur, & ante noctem, & in noctem coclearium, uel plus, pro cuiuſque uiribus, cum cyatho aquæ calidæ, & mellis quantum ſatis uidebitur. hæc potio ſomnum conciliat, concoctiones doloreſque omnes ſedat, præcipue autem prodeſt mulieri quæ colo uexatur, & uiris eodem modo laborantibus conuenit.

Item ad tumores pręcordiorum etiam in febribus, & ad tuſſim, & ad lateris dolorem, & ad conuulſa, uel rupta interiora, & ad urinæ difficultatem data plurimum iuuat. Cataplaſma hoc ſtomacho imponere non alienum erit. mali cydonei ex farina cocti id eſt illic inuoluti denarios VI. careotarum pulpæ ſubactæ ✱ III. ceræ ✱ VII. croci ✱ II. abſinthij ✱ II. olei malini, aut myrtei ✱ III. uino conſpergitur crocum, arida tunduntur, cera liquatur. & ſimul omnia commiſcentur, atque ita adponuntur mane in lecto ſtomacho laboranti. Hoc quoque cataplaſma ſtomacho utiliſſimum eſt. palmarum interiores partes ✱ III. croci ✱ III. hypocyſtidos ✱ I. S mali cydonei cocti, ut ſuperius dixi ✱ VI. abſinthi ſucci ✱ III. floris mali granati ✱ I. S. feces uini chij ✱ VI. ceræ ✱ XII. olei myrtini ✱ XII. chameleæ eius quę ſimilia ſolia habet oliuę, ex aquę coctę ✱ VI. mirifice enim prodeſt ſtomacho, pręcipue ſuccus eiuſdem ſimiliter impoſitus ad conuulſa, & rupta cōuenientiſſimum eſt. Hiera ad ſtomachum confirmandum, mouet interdum uentrem, interdum urinam, conficitur ſic. aloes ✱ V. xylobalſami, acori, croci, nardi ſyriacę, maſtiches chię, ſingulorum denarios ſenos, malobathri ✱ I. teruntur quàm diligentiſſime ſeorſum omnia. ac deinde mixta in unum reponuntur. Cum opus eſt dantur inde coclearia quibuſdam duo, quibuſdam tria, ex aquę cyathis ſex, uel mixtis cum uini cyathis tribus, uel ex quolibet alio liquore, prout conueniet ſtomacho eiuſdem menſurę dabitur.

Pertice coſmiana. hoc medicamentum ad ſtomachi uitia, & ad coctionem ualde utile eſt. accipit hęc, petroſilini denarios VII. phu denarios IIII. piperis albi ✱ XIX. inulę ✱ VI. nucum iuglandium animatarum ✱ VI. nucum pinearum animatarum ✱ XII. amij ✱ VIII. liguſtici ✱ XII. zingiberis ✱ VIII. carei ✱ XII. apij ſeminis ✱ XII. aneſi ✱ VIII. cardamomi ✱ VIII. acori ✱ VI. dauci ſeminis ✱ VIII. coriandri ſeminis ✱ XII. fœniculi ſeminis ✱ VI. facit bene hęc compoſitio cum habeat in ſe nihil tetri medicamenti, ad inflationem ſtomachi, & cruditates, & acidas ructationes, & ad uentris dolorem, & urinæ difficultatem, & ad conuulſa intrinſecus, & rupta omnia, & ad horrores, mouet etiam menſtrua mulierum cum difficulter purgantur.

Item detrahit ſi qua ex partu, aut aborſu intrinſecus nociua ſubſtiterunt. datur omnino ſine metu, & ieiunis, & ante cœnę tempus, & poſt cœnam, ad menſuram denarij unius, uel duorum, ex aquæ cyathis tribus. & ſi plus ponderis quislibet ſumpſerit, non lædetur. prægnanti non eſt dandum hoc medicamentum nec febricitanti. Antidotum philonianū ad omnes internos dolores, quod ad tenſiones ſtomachi, & empneumatoſim præcipue facit, colicis quoque prodeſt, quibus in dolore ex aqua frigida datur, cęteris ex calida cum oxymelite dari debet, tuſſim ſedat, tertianas mirifice tollit, ante momētum ſuſpitionis datum. omnibus autem ad modum fabæ dandum erit, conſtat ex ijs, croci ℈ XV. pyretri ſemunciam, euforbij ſemunciam, ſpicænardi ſemunciam, piperis albi uncias duas ſemis, hyoſcyami — IIS. opij ℈ III. melior erit ſi addas petroſelini ℈ III. dauci cretici ℈ III. colligitur melle attico, & in uaſe uitreo ſub ſignaculo reponitur. Stomacho laboranti cocleæ proſunt, ſi in aqua ferueant, & ſic carbonibus torreantur, atque ita ex œnogaro ſumantur impari numero. Stomachum reumatizantem. & dolentem, & languentē, & diſſolutū, primū manſio lucida, & non nimiū frigida, nec ſatis calida bene accipit. tū cataplaſma fieri debet de ſolijs uitiū, uel ſi uineæ folia non fuerint, de rumicis, ſiue rubi folijs, uel de ea ſummitate rubi quę ſatis tenera eſt. hoc diligenter teritur cum dactylis quinque minutatim carptis, in aceto diu maceratis.

Epithematio autem hoc poſt cataplaſma uti oportet, quod fieri debet de plantagine ea, quę arnogloſſos dicitur, cum aceto trita. cibis autem uti debet cui medendum eſt auſteris, & ſtypticis.

Cataplaſma fit ſtomacho laboranti ex pomis cydoneis optime percoctis, quæ poma manibus ſubiguntur. deinde roſa ſicca teritur, & cribello medicinali cribratur, tum aceti optimi quãtum ſufficiat adijcitur, & ſimul omnia permiſcentur, factumque cataplaſma ſtomacho calidum adponitur.

Portulaca, hoc eſt allium gallicum, coquitur diligentiſſime, & coctum bene, edetur ex aceto ab eo qui ſtomachum dolebit, uel uitioſum habebit, cito ei proderit.

Cuminum teres, & uino mixtum dabis bibendum ieiuno ſi non febricitabit, ſi febricitabit ex aqua tritum dabis, continuo emendabis ſtomachi dolorem. Nardum, & maſtiche, & ſemen apij cum bacca lauri, & abſinthij ſemine, æquis portionibus conteruntur, puluis hic ſuper ſtomachum aſperſus mire eum reficit. Abſinthij uiridis manipulum, in caccabo nouo fictili cum aquæ hemina decoques ad tertias, & in ipſam potionem mittes maſtiches modicum, & piperis triti grana ſeptem, uel nouem, & ſic mane ieiuno bibendum dabis, continuo ſentiet ſtomachi laborantis medelam.

Ad ſtomachi carbunculum reprimendum dactyli in uino auſtero macerantur, & admixto pomo cydoneo cocto, & roſa, & maſtiche, & aloe, & oleo roſaceo, ſtomacho adponuntur, ita ut cataplaſma inde exactiſſimum fiat. præterea ſemper ante cibum infirmus ſtomacho debet accipere mellis attici coclearia duo, uel tria pariter in uino auſtero decocti, quod duplum ſit quàm mel, uel pro uino auſtero ſuccus roſarum permixtus detur. ſiccat enim ſtomachum, & recreat diſſolutum, & tarde cibum conficientem confirmat. Mellis libra una, ſinapis toſti, ac poſt diligenter triti unciæ duæ, pariter coquuntur, ex eo plenum cocleare ieiuno, qui ſtomachi dolore laborauerit datur. Ad ſtomachum nauſeantem, & aceſcentem, coriandri ſeminis triti ℈ I I I. & lactucæ albæ ſeminis triti cocleare unum, ſi hæc aqua permixta ieiunus accipiat, prodeſt. Stomachum conroborat herba abſinthij decocta cum uino auſtero, atque ita ſubinde pota, ſi febres non erunt, quod ſi inquietudo fuerit, cum aqua coqui, & dari debet, mirum eſt.

Ad ſolitaneos ſtomachi dolores malagma ſic compones, fœnigręci cyathum, lini ſeminis cyathum, ibiſci purgati libram unam, aquæ ʒ. I X. olei ʒ. I I I I. ſpumæ argenti libram unam, ceræ ruſſę P. I. S. hæc omnia in unum concorporabis, & decoques, & cum malagma feceris in pannum induces, & ſtomacho appones, & circa uiſcera, tam diu habebis, & tam adſidue adpones, donec dolor abſcedat.

Ad ſtomachum faſtidientem eſcam, & reuomentem, roſæ medium quod ſemen portat, id eſt ipſum florem croceum, contundes, & aluminis ſciſſi, cyperi, bdellæ, abſinthij ſuccum, meliloti, roſæ ſiccæ, acaciæ, iris illyricæ, olei nardini, ceræ, opobalſami, pares menſuras harum omnium ſpecierum conteres in mortario marmoreo, & ſtomacho epithematium mirificum ſuperpones, ad ignem, ut eſt conſuetudo, compoſitum. Epithematium optimum ad ſtomachum reparandum, maſtiches uncias V I. aloes — I I I. ſtyracis — I I. ceræ P. I. nardi — V I. hæc pariter miſcebis, & epithematium ſubtile facies, quo multis horis, certe hyeme per totum diem, uti poteris.

Ad dolorem ſtomachi uettonicæ radicis faſciculum in olla decoques ex aqua, eandemq́ue ollam ſub diuo habeto opertam, cum ſtomachus dolore uexabitur, uſque ad tertias eandem aquam excoque, & inde cyathum unum bibendum ieiunus ad diem ſume.

Vrticam ſemen habentem in ſummo deme, ac diligenter laua, & ex ea ſorbitionem facito bene conditam ſine pipere, ſuauiſſime accipieris ad ſtomachum reficiendum. Lactucæ nigræ ſemen quod ipſum ualde nigrum eſt in pila lignea tunſum, cum melle ſubige, atque permiſce, & inde quotidie ieiunus ſume cocleare plenum, bene ſtomacho laborantem accipies. Ad dolores ſtomachi ueteres, & ad ſtomachum fatigatum facies oxyporium ſic. piperis ſeorſum teres ſemunciam, & bulbos X I. incoctos ſeparatim nimium diligenter teres, & utrumque miſcebis, tum adijcies mellis optimi deſpumati ʒ. I I. & ita in olla noua coques ad tertias, & ſumes ieiunus diurna coclearia ſingula bina, uel terna tandiu, donec corrigas ſtomachum laborantem. Butyri libram decoque, quouſque inde pars ſexta decedat. tum cum eo ſerpyllum coque, & ſi patietur ſtomachus tuus, ieiunus illud fortiter manducabis, ſin autem faſtidium erit, pultem facies, & tum in ea mixtum manducabis. Sal tritum ex mulſo ieiunus contra dolorem ſtomachi qui biberit remediabitur. uenter quoque oſſifragi arefactus, & potioni aſperſus, plurimum prodeſt. Stomacho exulcerato, cicatricem hoc medicamentum inducet, aloes ℈ V I I I. miſyos ſcripula V I I I. turis ſcripula V I I I. tunſa cribrataque, hæc melle optimo comprehendes. ſi plenius, uel ualidius facere uolueris hoc medicamentum, myrrham, & anethum ex tertio adijcies, & dimidium cocleare cum potione mulſi ieiunus accipies.

Stomachi dolorem concitatiſſime ſedant, abſinthij unciæ tres, rutæ unciæ I I I. ex aqua ad dimidias coctæ & ieiuno ad menſuram potionis bonæ potui datæ. Marrubij uiridis faſciculum decoques ex aceti ſextarijs tribus, uſque ad heminam. tum exprimes marrubium, & adijcies deſpumati mellis quartarium, & iterum decoques, quouſque ad craſſitudinem coeat, inde cocleare unum contra dolorem ſtomachi ieiunus accipies. Herbæ uerbenæ tunſæ, & cribratæ pulueris coclearia quinque, laboranti ſtomachi dolore dabis ieiuno per triduum, in tribus optimi uini cyathis. cæteris, prout uires erunt, dato, febricitantibus ſane ex aqua calida dare debes. ſed ſi quis exulceratum ſtomachum habuerit, caprinum lac coctum frequenter bibat. Rutæ ſemen cum ſulphure uiuo minore menſura adiecto aceto conterito, atque ieiunus mane guſtato, optime aduerſum dolorem ſtomachi accipieris.

Repentinum ſtomachi dolorem, tres ceputij longi purgati, & ſinguli cum melle ſumpti ſtatim ſanant.

necnon,& terræ malum comeſtum dolores ſtomachi celeriter caſtigat.

Solutionē ſtomachi infirmitatemque confirmat oui ſemicocti uitellus,& gallę pars dimidia trita, ſi ante duas horas quàm cibus ſumatur,mixta hæc cum uino hauriantur,ſed uetere, & tepefacto. Rancorem ſtomachi temperat caro uaccina ex uini,& aceti æqua portione diſcocta,& cibo ſumpta.

Inflationem ſtomachi ſedant,marathri,id eſt fœniculi,& apij radices,in uino albo odorato uetere infuſæ,de quo ſi ieiunus quis cyathos duos potet, cum calidæ aquæ cyatho mixtos, optime accipietur. rutæ quoque hortenſis paululum cibo ſumptum, uel in potione dilutum,atque epotum, inflationes ſtomachi compeſcit.

Inflationē ſtomachi potentiſſime diſcutit, fimus uituli recens ex uino potui datus, hoc & dolores eius ex frigore,aut cruditate obortos mirabiliter mulcet. Remedium phyſicum magnum aduerſum dolorem ſtomachi.in lamina argentea ſcribes,& dices, aritmatho auſer dolores ſtomachi illi quē peperit illa. eandem laminam lana ouis uiuæ inuolutam collo de licio ſuſpendes, & id agens dices, auſer mihi, uel illi ſtomachi dolorem aritmatho.

Dolorem,& inflationem ſtomachi ſanat iecur lupi,prius aqua coctum,mox arefactum,& tritum potionique inſperſum. Faſtidium ſtomachi releuat papauer ſilueſtre, quod gallice calocatanos dicitur, tritum,& ex lacte caprino potui datum. Epithema optimum ad ſtomachum reficiendum,mihique expertiſſimum,conficitur ſic.maſtiches,turis,nardiſpicæ,aloes,abſinthij,ſingulas uncias,ſtyracis — II. S. croci — II. S. ceræ,& medullæ ceruinæ,ſingulas libras. ſtyracem , & crocum pridie macera uino ueteri inſuſum,& ſic diligenter tere,medullam,& ceram remitte igni,cætera tunſa cribrataque ſimul miſce, & ceroto ſuperinſunde , & in panniculo utere ad ſtomachum duabus , uel tribus horis, & ſi durius uidebitur quàm eſſe debet,oleum nardinum,aut gleucinum adijce,ut molleſcat. Hyſſopum coctum cum oxymellite ieiunus,uel poſt cœnam,qui per cocleare quotidie accipiet,facilius conficiet cibum.

Radicem fœniculi in uini cyathum radito, & priuſquam cœnes, uel cum dormitum ibis,potui ſumito, quo facto melius digeres. Laſeris ueri modicum,ex aquæ frigidæ cyatho dilutum, dormitum iturus bibe,digeſtorium mirum experieris. Mellis attici libram unam, uettonicæ tritæ — IIII. in unum permiſce,& pone,ut conferueat, quod cum refrigerauerit, facies paſtillos nucis auellanæ magnitudine,& poſt cœnam ſingulos hauries,quo facto apprime quoſlibet concoques cibos.

Item aliud embamma digeſtorium optimum,& utiliſſimū,ſic.liguſtici drach. IIII. gingiberis drach. I. petroſelini drach.I. piperis drach.I.epithymi drach.I.& laſeris ſcripulum dimidium,tunſa hæc,ac diligenter cribrata miſceto cum paſſo,hoc facit, & ad eos qui cibum tenere non poſſunt, eumque uomitibus reiectant,mox ergo ubi cibum ſumpſerint ,dato paſtillum ad modum nucis auellanæ de medicamine ſupra ſcripto,& ad præſens eos abſtine potu,cito remediabis.

Epithematium uehementiſſimum ad cibum conficiendum , ſic. zingiberis ex aceto macerati P.I. auri pigmenti P.I. feculæ P.I. calcis uiuæ drach. II. ſinopidis ponticæ P. I. lixiuæ ȝ.,I. trita hæc in ollam nouam mittes,& feruere facies ſimul,donec mellis craſſitudinem habeant,& cum opus fuerit inducta panno calida uiſceribus adpones. Cum ibis dormitum,zingiberis modicum ſub lingua teneto,& ex poſca calida manus laua,optime digeres. Vrticæ — III. iris calydoniæ — III. ſchœni — IIII. cyperi — III. magmatis — III. petroſelini — IIII. inulæ — II. piperis albi — I I.melle colliges hæc omnia trita,& uteris oxyporio optimo ad digerendum,unde etiam cœnatus parum accipies.

Cum te in lecto poſueris,uentrem tuum perfricans dices ter,lupus ibat per uiam.per ſemitam, cruda uorabat,liquida bibebat.phyſicum hoc ad digerendum de experimento ſatis utile. Pulegium,& naſturcium ex aqua ſimul decoctum,mane bibe,emendabis,uel diſcuties cruditatem. Quercus uiridis folia, cum ſalis ſpuma contrita,& potui data,remediant cruditatem. Acorum ponticum tritum ex aqua calida,potum menſura cyathi unius,ieiuni ſtomachum reficit cruditate depulſa.

Iis,qui nec potu iuuantur , nec cibo , & ſtomachi ructus amaros patiuntur centauream id eſt fel terræ contritam ad menſuram denarij argentei ex aquæ calidæ cyathis tribus bibendam ieiunis per triduum dabis,ſtatim diſcutietur infirmitas. Succum abſinthij, quem Græci chylon abſinthiu uocant , auellanæ magnitudinē,in aquæ calidæ quartario bibendum da ieiuno,componetur ſtomachus,& adpetentiam ciborum habebit,quiſquis patietur ex infirmitate faſtidium. Oxyporium mirum neronianum æſtiuum, & hyemale, ſi ei cum uolueris piperis aliquid adieceris, quod faſtidium ſtomachi marcoremque deterget, conficitur ſic. In muſti recentis,& dulcis congium ex uuis albis facti,atque in ollam grandem miſſi, adduntur cydonea V. non purgata,totidem mala punica, additur, & ſorborum maturorum ſextarius, & rhus ſyriaci ſextarius,croci ſcripulus.hæc coquuntur,uſque ad craſſitudinem mellis. poſtea diligenter colantur,repoſitum medicamen ſeruatur in uitro ſignatum,ſed omnino diligenter colatum, ut excrementa omnia ſeparentur,inde datur ieiuno ligula plena grandis.hoc eſt oxyporium,quo Nero utebatur ad digeſtionem,quod Marcellus medicus egregius oſtendit, quod & nos uſu probauimus. Nam & ſtomachum mire componit,& humores ſiccat.excrementa quoque illa data dyſentericis, mirabili efficacia proſunt. Oſſifragi uenter madefactus adpoſitusque ijs ad ſtomachum qui cibos non conficiunt,utiliſſimus eſt,uel etiam ſi tantum manu teneatur,plurimū iuuat. Oxyporiū dionyſianum ad digeſtionē,& ad rigorē ſtomachi,& ad confirmationē aqualiculi,conficitur ſic.cydoneorum incoctorum tunſorumque ſucci ȝ.I. mellis deſpumati ȝ.I. aceti optimi ȝ.I. hęc in unū permixta uaſe duplici decoquūtur,donec ſoliditas ad unū ſextariū redigatur,additur pulueris petroſelini — I. cymini ſemuncia, & bene cōtempera-

tum medicamen uaſculo uitreo conditur ſub ſignaculo, atque inde cocleare plenum a ieiuno accipitur.

Oxyporium olympianum polyetes ad digeſtionem parandam, accipit hæc. piperis — I. S. zingiberis — I. S. in puluerem redacta & creta hæc, dum ad digeſtionem temperanda erunt, ex melle dabis.

Oxyporium pancharianum ad digeſtionem, quod & aqualiculi corruptelas uel aciditates cõſumit & ſtomachum marcentem recreat, tertianam etiam cum uino & calida ſub hora datum, mire tollit, conficitur ſic. piperis uncias quatuor, ∋ I I I. ſeſeleos — I. zingiberis — I. S. ameos — I. ∋ V I. aneſi uncias duas, libyſtici — I. S. iuniperi hiſpani — I. ∋ V I I I. ita ut iuniperum ablutum purgetur ſublato ſemine, & ſic teratur. hæc omnia in puluerem redacta repouuntur in doliolo uitreo ſignato, ligula plena ex mulſa aqua datur ieiuno. Ad cruditatem, quæ nauſeam facit, remedium ſic. uettonicæ drachma una, in oxymelitis cyathis tribus mixta potui datur. ius quoque pulli uel ubi coctus fuerit, cruditati opitulatur, ſi in primo prandio ſorbeatur. Ad digeſtionem parandam, iuniperi baccarum enucleatarũ, & zingiberis, & petroſelini macedonici, & piperis uncias ſingulas, mellis libram unam. quæ ſunt ſicca tundes uel teres & cribrabis diligenter. poſtea mel coctum, id eſt deſpumatum admiſcebis, & uteris medicamine & ieiunus, & poſt cœnam, per cocleare accepto quanta ſit magnitudo auellanæ maioris. Ad ſtomachi dolorem in impetu cohibendum, pomorum cydoneorum cutem tolles, atque inde uncias quatuor, & pulegij unciam unam, piperis unciam unam, zingiberis uncias tres, allij gallici uncias tres, mellis ſelibram, aceti quod ſufficiat adijcies, & diligenter trita omnia permiſcebis, atque inde cocleare plenum dabis, etiam cibato. Antidotum achariſtum multiplex, mirum. facit ad eos qui eſcam non digerunt, & qui male ructant, & ad ſtomachi dolorem, & ad lateris, & ueſicę, & renum moleſtias, & ad omnia quæ interius cauſas malę ualetudinis habent, id eſt ad ſcotum, ad ſebrem quotidianam, & tertianam, & quartanã, ad ſanguinem tuſſientes, ad ſuſpiroſos, ad dyſentericos & ad colicos, & ad hepaticos, & ad nimiam uigiliã, & ad ſtrophum, & ad inteſtinorum dolorem. morſum etiam ſerpentis curat, ter ad diem uulneri impoſitum, uel potui datum. confectio hæc eſt, cinnamomi — I. myrræ — I I I. piperis — I. caſtorei ſemunciam, galbani — I. ſtyracis — I. caſſiæ fiſtulæ ſemunciam, piperis longi — I. coſti — I. opij ſemunciam. ſpicænardi Є. croci Є. mellis attici ℥. I. omnia iſta tundes diligenter, & cernes bene, & in puluerẽ molliſſimum redacta menſurabis, præter opium & galbanum. galbanum in olla noua excoques, ita ut ter bulliat ſuper prunas: opium autem cum uino uetere teres, & permiſcebis diligenter, & tum cętera omnia ſimul permiſcebis diu, & diligenter agitata recondes ſub ſignaculo, in pyxide buxea, aut in doliolo uitreo, & dabis cui uolueris ad modum auellanæ, cum mellis coclearibus tribus, uel quatuor. & poſtea dabis potionem calidę aquæ, & cum dederis accipies mercedis quodcũque: multi enim qui cito curati ſunt, ingrati extiterunt, propter quod ipſum antidotum achariſtum appellatur, id eſt ſine gratia. Oxyporium quod dicitur chymation, facit ad calculos, & ad renium dolorem, & ad inflationem ſtomachi, phlegmaticis quoque prodeſt, & halycis, ſed & tortiones & hæmorroidas curat, & quæ in ano naſcũtur. reſtringit & meſtrua nimia, & hepaticos & ſpleniticos, & tuſſicos ſolitaneos curat, & cadiuis prodeſt, accipit hęc. Inulæ — I. fœniculi ſeminis uncias tres, piperis nigri uncias I I. tundes hæc ſeparatim & cribrabis bene, & conficies uel permiſcebis melle ſemicocto, & dabis nucis põticæ magnitudine cum aqua calida. quidam hoc in oxymelite ſoluunt, quidam in uino mixto accipiunt, alij conſuerunt cocleario accipere purũ ad lapides eijciendos. Deſcriptio panni ruſtici facientis ad uiſcerum curationem ſic. olei P. I. axungiæ ueteris P. I. butyri P. I. herbæ ſabinę P. I. barbæ iouis P. I. tandiu hęc decoques quandiu herbæ areſcant, poſtea colantur, & additur ceræ libra, reſinæ P. I. farinę de pulegio P. I. pulueris de bacca lauri P. I. de fimo ouillo unde ouibus in lana hæſerit P. I. hęc omnia in unum corpus rediguntur & permiſcẽtur, & inde pannus inducitur, & quotiens uolueris reparatus ſtomacho adponitur. Dia teſſaron quod febrem ſedat, & uiſcera componit. accipit hęc, olei coclearia tria, aceti coclearia tria, mellis boni deſpumati coclearia tria, uini ueteris boni coclearia tria, hæc tandiu decoquuntur, quandiu omnia ad tria coclearia redigantur, & ita linteo inducta ſtomacho ſuperponuntur, uel ieiuno tepida per cocleare dãtur. facit hoc medicamen ad omnes ſtomachi moleſtias. Ad dolorem ſtomachi, uel tumorem, uel uiſcerum infirmitatem, remedium ſic. ſucci ex abſinthio ℥. I. aceti optimi ℥. I. olei mollis ℥. I. ceræ ponticę libram unã, medullæ ceruinæ — I I I I. hęc lento igne decoques uſque ad menſuram ſextarij. exinde linteum denſum tingues, & mature in lecto uiſceribus adpones, utendum in horam I I. Confectio oxymelis dia ſcillin, ad ſtomachi cauſas ſic. ſcillæ libram comminues de haſtula lignea acuta minutiſſimis partibus, & ſuperfundes illic aquę nitidæ fontanæ ℥. I I I. ac die tota & nocte coopertum uas in quod hęc miſeris, eſſe permittes. alia die in olla rudi cum ipſa ſcilla deſeruere facies lento igni uſque ad ſextariũ aquę, tum linteo nitido exprimes ſcillam ipſam, ut ſextarius ille defluat, adijcies huic ſextario aceti optimi ſextarium, & mellis optimi deſpumati P. I I. rurſum in eadem olla feruere uſque ad ſextariũ. tum recondes in ampulla nitida, & ſignatum habebis, & cum imparationem ſtomachi ſenſeris, coclearia ſingula plane tepefacta ieiunus accipies. Ad ſtomachi dolorem remedium phyſicum ſic. in lapide iaſpide exculpe draconem radiatum, ut habeat ſeptem radios, & claude auro & utere in collo. Epithematium ad ſtomachum confirmandum ſic, aloes — I I I. turis maſculi — I I. maſtiches albæ ſemunciam, ſtyracis — I I. croci I. S. meliloti ſemunciam, cerę ponticę uel etiã rufæ — I I I I. nardi — V I. ius abſinthij pontici — I. hęc omnia ſeparatim tunſa & cribrata miſcentur & coquuntur, & inducuntur in panno atque mature ſtomacho adponuntur. Ad digeſtionem parandam, quiſquis ſollicitus erit acorum ieiunus commanducet, & iactet, radicem quoque amatam & inlotam ieiunus commanducet.

Nec non

Nec non anethi semen etiam uiridis manducatum iuuat. nam & somnum conciliat, & digestionem parat. Cōpositio medicaminis subfragi, quod facit ad digestionem, & uitia stomachi, siue aqualiculi. accipit hęc, petroselini macedonici — I I. apij seminis — I. seseleos — V. piperis — V. nepetæ montanæ — I I I I. pulegij sicci quod in fimo non fuerit — I I I I. thymi sicci Є. libystici etiam seminis — I I. inulæ radicis tunsæ, atque cribratæ Є. zingiberis Є. ex ijs omnibus tunsis, atque cribratis puluerem mollissimum facies. adijcies deinde mellis optimi despumati quantū putaueris mitti oportere, id est ut prope liquidæ, ac temperatæ colligi possint species supra scriptæ, & sic recondes in uase uitreo, & cum uolueris ieiunus, cum tamen te digestum senseris, singula coclearia non plenissima matutinis horis accipies.

Confectio epithematij quod stomachi uetustas causas emendat, & ad digestionem confirmat, accipit hęc. seuum taurinum, ceram, medullam ceruinam, axungiam ueterem, resinam terebinthinam, horum pondera singula æqualia, & mellis uncias tres, mastiches uncias tres, simul miscebis, quæ liquanda fuerint, liquabis igni. Et quę tundenda, in puluerem tenuissimum rediges. & confectum medicamen linteo tenso induces, & stomacho, uel uisceribus adpones, quod tamen ante momentum prandij detrahi conuenit.

Aliud Epithematium quod ad easdem stomachi causas efficaciter prodest sic. styracis uncias duas, aloes uncias duas, petroselini — I. cerę libram I. nardi libram I. mastiches uncias I I. resinæ frictę pondo S. resinæ terebinthinę uncias duas, quę liquida erunt, & quę tundenda, similiter ut supra scriptis speciebus facies. & similiter medicamen usque ad horam prandij uteris. Item aliud epithematium, quod arete dicitur, quod facit ad uetustas causas stomachi, accipit hęc. cardamomi unciam unam, libani unciam unā, cerę unciam. V I. resinę uncias quatuor, styracis uncias duas, olei cyprini unciam unam, uini ueteris heminam. cardamomum, & libanum semote tundendum, & cribrandum, styrax uino infundendus, & reliqua quę remittenda sunt, lento igne soluenda, & tum simul omnia permiscenda, quod epithema similiter linteo, aut phœnicio inducendum, & sic ad uiscera adponendum. & in horam prandij si non fatigauerit habendum, ita tamen, ut aduerso pectore cuiuslibet pueri tepefactum ponatur. Intyba decocta in cibo sumpta, aut eorum aqua pota, stomachum purgant. Herbam uettonicam mense Augusto lectam cum semine, & radicibus suis, sed sine ferro erutam, arefactam diligenter, & excussam ne terram habeat, contundes, & cribrabis, ac pulueris eius tenuissimi cyathos duos, cum aquæ sextarijs sex in olla noua ad tertias decoques, ollamque ipsam opertam sub diuo repositam habebis, ex qua si quando stomachi ardores concitabuntur, coclearia duo, aut tria laboranti glutienda dabis, mire subuenies.

Herbę uettonicę fasciculum, herbę nepetę, ac pulegij uirgulas singulas, & salis paululum, cum uini ueteris heminis tribus in olla rudi usque ad heminam decoques, & ieiuno stomachico mane coclearia singula, aut eo amplius dabis. Quotiens stomachi morsus sentire cœperis, glycyrizæ succum de surculo eius trahito, aut ipsam sub linguam ad magnitudinem cicerculi habeto, nec dolorem stomachi, nec sitim senties. Lac bubulum tepidum incoctum, subinde sumptum, exulceratum quoque stomachum sanabit. Coclea cruda deuorata, ita ut dentibus non tangatur, stomachum curat, certe languentem si per triduum sic sumatur, emendat. Cocleas sed ueras africanas conditas ex sale, & paulo olei coctas, sed non purgatas, qui ieiunus ternas, aut quinas quotidie, & frequenter sumpserit, rarissimo stomachi dolore uexabitur. certe si carbonibus tostę sumantur, melius prosunt. Si quis cymini triti ex melle terna coclearia quotidie ieiunus accipiat, stomachi dolore mire carebit.

Stomacho remedium optimum de experimento tale est. petroselini uncias tres, salis uncias duas, nardi spicę unciam, amomi uncias duas, hyssopi — I I. uettonicę uncias duas. hęc omnia in cucumam fictilem nouam mittes, quæ sit sextariorum nouem, eamque aqua supplebis, & obturabis, ut modicum spiramenti relinquas, & decoques ad tertias, ac denuo aqua supplebis, & rursum ad tertias decoques. tunc adijcies mellis optimi despumati quartarium, & tertia uice ad medias decoques, ac postea in uasculo uitreo, aut fictili recondes sub signaculo, atque ex eo aduersum stomachi laborem terna coclearia ex aqua calida, si febres erunt, aut ex condito ieiunus, si non erunt, sumes. Ne stomachus perfrigescat unctio saluberrima hæc est. foliorum lauri, & baccarum, fœno græci, samsuci, cupressi, roris marini, uncias singulas contundes, & in uini ueteris sextarijs V. per triduum macerabis, quarto die olei boni sextarios tres adijcies, & in olla rudi ad prunas non acres, ita decoques, donec uinum consumatur, tunc colabis, & excrementa, uel sordes abijcies & rursus ollam cum medicamine ad tenues prunas repones, eique addes ceræ nitidę libram, resinę terebinthinæ purgatæ selibram. hæc omnia permixta, & coagitata, ad modum ceroti recondes. & cū opus fuerit non solum ad stomachi, sed etiam ad neruorum, & musculorum perfrictionem uteris saluberrimo unguento. Antidotum Hadriani, quo utebatur Cæsar Augustus, quæ potio dat omni corpori fortitudinem, quisquis enim ea usus fuerit, nec stomachi, nec iocineris, nec splenis, nec cordis, nec lateris, aut pulmonis, aut coxarum dolores patietur, sed nec tussim, nec perfrictiones, nec spasmos, nec coli dolores sentiet, nec dysentericus, nec hydropicus, nec suspiriosus, aut cholericus erit. facit etiam hoc remedium contra omnes humores noxios, & omnia uenena, uel maleficia in cibo, aut in potionibus data. compositio ergo eius est talis. fœniculi seminis, cymini, gummis thebaici, phu, pulegij, origani, piperis albi, herbæ sabinæ, petroselini, cedri seminis, chamedropis, cassiæ bonæ, iouis barbæ, rapæ seminis, nardostachyos, iunci seminis, euforbij, echyos radicis, hoc est capsellæ, cyperi, pyrethri, trifolij seminis, quo mulieres utuntur in capite, amomi, serpylli sicci, gentianæ, aristolochiæ longæ, rutę agrestis seminis, omnium supra scriptarum specierum uncias singulas. Item rutę radiculam, quę facit ad porcorum incommoda, agni radicem, hociamsani siue agrimonię radicem, draconteę

radicem, quæ radix est quasi costum, & beneolet, acori radicem. harum specierum singulas semuncias adpendes, & omnia, uel infra, uel supra scripta diligenter tunsa, & cribrata, in puluerem renuissimũ rediges, ac postea cum melle attico, quantum ad spissitudinem sufficiat, permiscebis, atque ex eo cum opus fuerit, quanta auellanæ est magnitudo, ieiuno dare debebis.

Confectio aceti diascilliu, ad digestionem, & stomachi uitia sic. scillam sumes, & inde tolles durissima quæque, & proijcies, deinde omnia tenerrima concides minute, ut habeant libram semis, eamque crudam conijcies in aceti congium unum acerrimi, & cum diu macerata fuerit, & combiberit, tolles scillam, & exprimes, idque acetum percolabis, & in uas bene picatum repones, eiusque aceti ieiunus mane si sorbeas singula, uel bina coclearia, stomachum curabis. & quod ad oris olidi ualetudinem attinet, hoc medicamento odor malus emendabitur, & si in naso polypus fuerit hoc aceto gargarizato eijcitur. quod quidem acetũ, & ad claritatem oculorum, & ad auditum aurium optimum est, si adsidue gargarizetur, ad uocẽ quoque, & ad suspirium, & ad splenem, oprimum remedium est. si quis autem inde ad diem sorbeat, uel dimidium cyathum, colorem optimum habebit, & facilius suspirabit, & cibum melius conficiet. Nam si quis multum comederit, & non coxerit, & cibus ei in stomacho inacuerit, sorbeat de hoc medicamento, continuo desinet crudus esse. ut scias uero quantam uim habeat, etiam caducis datum prodest. Nam si uel duos cyathos cadiuus inde sorbeat, & currat passus milleducentos quinquaginta ieiunus, mire remediabitur, si uel tertio, aut quarto die id acceperit. quod si quis erit in accipiendo quotidie patiens, penitus carebit hoc morbo. hoc medicamen, & uentos eijciet, & uenas purgat. Nam is morbus ex uentorum multitudine mouetur. frigescit enim corpus de imparatione, & nauseam facit, & uomitus mouet. Si quis ergo hoc sumat, omnem escam, & potionem bene concoquet, & nulla res ei nocebit. ac si uoles hoc medicamine phthisim sedare, adde uini dulcis paululũ, & sic dato mixtum sorbere ieiuno. si quis sanguinem excreabit, hoc medicamine accepto, facile eijciet omnẽ molestiam, & uenæ ei purgabuntur, quodque ad pulmones, & arterias corruptas attinet, per uomitum sanabitur, si hoc medicamento utatur adsidue. & si quẽ aqua intercutis tenebit, id est si hydropicus erit, sanabitur, faciliusque curabitur si recens morbus fuerit. nam per urinam illum cito digeret, & quod ad splenem attinet extenuabitur. oportet ergo prius uidere unde quis morbus ueniat. si à splene erit, uenter soluetur, aut crura turgebuut. dari itaque oportebit mane ieiuno duos cyathos, certe, uel unum cyathum si satis infirmus erit dato. quod si ab iecore erit morbus, mellis cyathum, aut passi commisces cum cyatho eius aceti, idque per dies aliquot dabis, primum nanque sudoribus uehementissimis, postea etiam urina multa purgabitur, deinde cibum, & potionem libentissime sumet, omniaque cito concoquet. Ad stomachi dolorem arcendum, cymas sinapis uiridis ex aqua diligenter coques in olla noua, easque conditas oleo, & liquamine manducabis, sanè obserua, ut paululum salis mittas dum coquuntur, propter Bromum. Mel, rutam, cyminum, piper, simul tere, & utere pro oxygaro ad inhibendum stomachi dolorem. Papauer nostrate cũ lacte suo simul decoques in aqua, & ipsam aquam diligenter colatam, stomachico cum melle attico potui dabis. Iris tunsæ heminam, cyperi tunsi heminam, in uini aminæi sextarium infundes, ut una nocte macerentur, deinde addes resinæ terebinthinæ — I X. ceræ — I I I. quas cum olei cyprini selibra liquefacies. deinde simul omnia miscebis, & manibus subiges, atque malagmatis more stomacho laboranti adpones. Ceram, adipem anserinam, & butyrum in se decoque, & in panno tenui stomacho calidum adpone confestim dolori stomachi subuenias. Peucedani radicem contritam ex uino qui frequenter biberit, nec stomachi dolorem, nec pulmonis inflationem patietur.

Item ad stomachi dolorem persici folia uiridia teres, & cum axungia uetere purgata subiges, atque in panno ad stomachum pones. idem præstat mentastrum quod supra ripas nascitur similiter impositum. Oxiporium cydonite, quod facit ad stomachum, & tussim, empneumatosim quoque soluit, & digestionẽ citissimam præstat, conficitur sic. cydonea matura purgabis de foris, & deintus, & pensabis ad pondo tria, coquesque ex mulso in olla tudi, & cum fuerint cocta, eijcies de olla in catinum, uel mortarium, separabis deinde succum illum quem excocta dimiserint. postea remittes cydonea ipsa in ollã, & tunc addes ibi aceti pondo duo, mellis optimi pondo tria, mali granati expressi sextarium unum, coqnes postea lento igni donec unum corpus fiat, & habeat mellis spissitudinem, postea autem refundes illud in mortarium, & teres diutissime, donec omnis duritia dissoluatur. & dum teris summatim adijcies semunciam zingiberis, & piperis triti — I I. petroselini — I. & simul iterũ discoques, ac postea miscebis mulsam, ubi cocta fuerint cydonea, atque ita in uasculo uitreo recondes, & cum opus fuerit per cocleare ieiunus accipies. Stomachi, & capitis dolores tussim quoque, lõgasque ægritudines curat, & dysentericis medetur, leptopyrexias sanat, dolori etiam faucium, & synanchæ succurrit, tale medicamen. piperis albi — I. S. mellis attici — I. S. asari — I. uettonicæ, saxifragæ, cassiæ fistulæ, pondus ut supra. hęc omnia trita cum despumato melle miscebis, & dabis cocleariũ grãde plenũ ex cõdito mixtũ, febricitanti uero ex aqua calida. Antidotũ multiplex ad multa remedia, recipit hæc. croci scripulos X V. piperis albi — II. S. amomi semunciã, pyretri semunciã, dauci cretici semunciam, folij malabathri, nardo stachyos, cassiæ, apij seminis, euforbij, rutæ seminis, petroselini, rosæ siccę, opij, singulas semuncias, opobalsami ℈ V I. mellis boni P. I I. cinnami ℈. si non fuerit cinnamum, mittes cassiæ fistulæ duplum pro eo, & hæc omnia tunsa cribrabis cribello tenui. & sic misces opium cum melle, & mitte in mortarium, & diligentissime teres, donec unum corpus fiat, ac sic omnia permixta mittes in doliolum uitreum. cum opus fuerit, ex hoc colicis fabæ ægyptiacæ magnitudine cum aquæ frigidæ cyathis tribus potui dabis, Iocinerosis, qui iecur grauiter dolebunt, cũ uino mulso dabis,

dabis, ut supra scriptum est. epilepticis quos caducos dicunt, dabis ut supra. pleuriticis cum aquæ mulsæ dabis cyathis tribus. Stomachum dolentibus cum poscæ cyathis tribus dysentericis qui persoluto uentre sunt, cum aqua frigida dabis, periodicis febribus qui laborãt, id est accessionibus diurnis, & nocturnis, cum aqua calida dabis. quibus dentes dolent, & quibus sanguis de gingiuis defluit, cum posca frigida, aut cum uino dabis, ita ut resolutum in ore teneant. splenıticis ex posca dabis. Paralyticis ex aqua calida. præcordia dolentibus, itidẽ ex aqua calida. tortiones uentris qui patiuntur, ex aqua calida dabis. morsiunculas leues qui patiuntur, ex aqua calida dabis. Secundas etiam mulieribus, quę ex partu, uel ex abortu remanserint, discutiet si ex succo fœnogræci cocti, uel ex mulsa, bibendum detur. Apostemata etiam & omnia intrinsecus collecta expurgat, ex mulsa datum, uel ex fœni græci succo. Sicca uero tussi laborantibus ex melle solo dabis. Ad uuam stillantem ex mulsa gargarizandum dabis. ijs uero qui fungos uenenatos comederint cum oxymellis cyathis tribus dabis. Venenum si quis biberit ex succo ptisanæ resolutum accipiat. In omnibus sane passionibus triduo continuo dabis. si necesse fuerit, iterum alio triduo dabis. omnibus sane quantum fabæ ægyptiacæ granum est dabis. Confectio potionis ad omnem sanitatem utilis, & ad stomachi confirmationem, accipit hæc. lauri baccarum purgatarũ unciam unam, myrræ — I. gentianæ — I. aristolochiæ rotundæ — I. puluerem tenuissimũ ex ijs speciebus separatim tunsis facies, & postea permiscebis, & repones. & cum uti uolueris, cocleare unum cum potione calidæ aquæ ieiunus accipies, & interpositis diebus cum uolueris iterum accipies. Primo uere tamen incipies hac potione uti, & deinde quomodo uolueris, per tempora triduo continuo uteris. Antidotum quod facit ad omnes dolores internos, & ad stomachum confirmandum, recipit hæc. apij seminis ℈ X X I. anethi seminis ℈ I X. castorei ℈ V I. piperis ℈ I I I. opij ℈ I I I. myrræ ℈ I I I. hæc omnia separatim tundes, & ex melle optimo temperabis, & cum uolueris dare potionem, in modum fabę globulos facies, & dabis ex condito, siue uino uetere, sed si febricitauerint, ex calida aqua. hæc confectio dicitur athanasia, facit ad lateris, & ad coli, præcipue ad stomachi dolorem. Lini seminis, & fœnogræci, & fœniculi farinæ, singuli sextarij cum aqua mulsa decocti, & in panno stomacho laboranti, & uisceribus duris adpositi, plurimum prosunt. Ad eos quos subito linquit animus, & quibus mens alienatur, aut uertigo est, cocleę cum suis testis tritæ incoctæ, ita dantur per dies quinque, ut prima die coclea una, cum passi cyatho potanda detur. alia die duæ, cum duobus cyathis, tertia die tres, cum tribus cyathis, quarta die duæ, cum duobus cyathis, quinta die una cum cyatho uno. Potio efficacissima stomachi remedio, sic. apij seminis drach. V I. petroselini drach. I I I I. spicænardi drach. I I I I. myrræ drach. I I I I. piperis longi drach. V. contrita uniuersa hæc diligenter in unũ miscentur, deinde adijcitur mellis optimi despumati quod satis sit, atque in uase uitreo mixta seruantur. inde cum opus fuerit post balneum drach. I I I I. aut etiam minus, si infirmior erit qui accepturus est, ex aqua calida, uel ex mulso, in potione dabuntur. Porri capitati excocti in cibo sumpti cum aceto plurimum prosunt stomacho laboranti. Vrticæ semen coctum iuuat stomachum, si cum pane manducetur, & cũ iure suo. cydonea quoque incocta, in melle seruata, ieiuno data plurimum prosunt. Thalassomeli quod iucundissime, & inflationes deponit, & uentrẽ purgat sine stomachi uexatione. est enim, & odore, & sapore gratissimo, quod hoc modo fieri debet. aqua marina ex alto id est de profundo, uel aqua cælestis cum sale mixta, pari mensuræ mellis optimi despumati permiscetur, & seruatur in uase fictili. & cum opus fuerit tepefacta potui datur. Purgatorium efficax, quod nec stomachum uexat, nec caput grauat, & bilem deducit. lactis caprini sextarium. salis ammoniaci — I I. mellis optimi — I. in unum omnia diu cõtrita, & permixta ieiuno potui dantur. sed post potionem diu inambulare debet, ut ipsa potio melius motu corporis prosit. Sambuci liber inter corticem, & surculum rasus, & tritus, adque nucis iuglandis magnitudinem ex aqua, uel mulso potus, miro modo detrahit bilem, ac stomachum releuat. Vettonicæ herbæ folia in umbra arefacta contunde, & cribra, atque ex eo puluere paululum, & mellis decocti cyathum unum permisce. atque inde post cœnam ad magnitudinem ciceris transglutiendum dabis ei qui cibum euomit statim, & non potest continere. Radicem ficulneam uini ueteris cyatho uni in rade, & priusquàm cœnes, uel cubitũ eas bibito, si uitio stomachi laborabis. Laseris ueri modicum ex aquæ frigidæ cyathis quatuor dilue, & dormitum iturus bibe, ut cibum bene concoquas, aut eius radicem gustato dormitum uadens, idem tibi præstabit. Rorem marinum ieiunus commanducet, aut in aqua calida excoctum bibat qui cruditatem patietur, statim remediabitur. Compositio potionis ad dolorem stomachi, siue ad nauseam reprimendam sic. herbæ mandragoræ quæ nascitur in locis montanis succus expressus ad ponderis scripulum dimidium, potatus que ex aqua calida, uel ex mulsa, nauseam expellit. abundantiam phlegmatis purgat, sedatque dolorẽ stomachi, & fastidium, discutit. ultra hoc autem pondus ne dederis, quia nullius stomachus uim eius poterit sustinere. Pulegium cum oxymelite decoctum, ad mensuram heminæ tepefactum, ieiuno, & digesto dabis bibendum, non solum stomachum reficies, sed etiam si circa cor aliquid erit uitij, eadem potione sanabitur. Ad stomachum componendum uteris remedio tali satis commodo. rutam, apium, anethũ, cyminum, æquis portionibus coques cum uini ueteris sextarijs duobus, postea addes olei amari 8. I. & iterum coques, uel aliquandiu combullire permittes, atque inde cum utcunque resederit feruor, per globum lanæ succidæ stomacho quod sufficiat infundes, ita ut postea densus lanæ floccus supra stomachum iacentis ponatur. Post horam quàm hoc feceris de nardo tepido stomachum perfricabis, & de sabano molli leuiter detergebis deinde infirmum deambulare facies. Confectio epithematij, quod stomachi uetustas causas emendat, & ad digestionem confirmat. ceram, seuum taurinum, medullam ceruinam,

axungiam ueterem,resinam terebinthinam, horum pondera singula æqualia mittes, deinde adijcies mellis — I I I. masticħes uncias tres,quæ liquanda fuerint liquabis, & quæ tundenda tundes. & sic confectum medicamen in linteo adponetur stomacho,quod ante momentum prandij subtrahi conuenit. Item aliud epithema quod efficacirer prodest stomacho,& uisceribus.storacis — I I. aloes — I I. petroselini — I. ceræ libram unam,nardi P. I. mastiches — I I. resinæ frictæ P. S. resinæ terebinthinę — II.quę liquanda sunt liquabis,& quæ tundenda tundes,& permiscebis,& sic confectum medicamen similiter linteo inductum stomacho adpones. Ad confirmandum stomachum,uel conseruandum,si quis infirmũ habet de quartanæ labore,epithematium tenue,axungiæ porcinæ,butyri,resinæ frictæ,herbæ sabinę,cerę rusę libras singulas,cerussę — I I I. cerę ponticę — I I I. hæc omnia seorsum parata miscebis, & simul decoques,& sic uteris. Descriptio polyarchij ad stomachum post diutinas febrium molestias componendum.cassiæ — I. rosę siccę — I. cyperi — I. cardamomi — I. nardostachyos — I. nardi celtici — I. malabathri — I. iris illyricę — I. œnanthes — I. mastiches chiæ — I. croci — I.amomi — I. meliloti — I. absinthij — I. costi — I. guttę ammoniaci — I. aloes — I. turis — I. myrræ — I. bdellij drach. V I I I. styracis drach. X. in uino infusæ,xylobalsami drach. I I I I.schœnianthus drach. I I I I. resinæ terebinthinæ drach. X L V I I I. nardomyri drach. L X I I I I. ex quo cerotum facies adiectis olei rosei drach. L X V I. ceræ ponticę drach. C X X V I I I. opobalsami drach. X V I. hęc omnia tunsa cribrata,& cętera uino optimo madefacta,simul in mortario colliges,ex quibus trochisci,uel madgalia fient.ceroto uero facto,uel puluis supra scriptus,uel ramenta miscentur.

Cordis dolori,& corco,& præcordijs,remedia rationabilia diuersa de experimentis. Cap. X X I.

Præcordiorum dolorẽ catuli lactentes admoti uisceribus humanis,transferre in se adseruntur,idque exenteratis perfusisque uino deprehenditur uitiatis eorũ uisceribus. Ad corcum,carmen in lamella stagnea scribes,& ad collum suspendes hęc, ante uero etiam cane. corcu necmegito cantorem. utos uros utos,præparabo tibi uinum leue,libidinem discede anonnita. In nomine dei Iacob, in nomine dei sabaoth. Item ad id aliud carmen,corce corcedo,stagne, pastores te inuenerunt, sine manibus collegerunt,sine foco coxerunt,sine dentibus comederunt. Tres uirgines in medio mari mensam marmoream positã habebant.duæ torquebant,& una retorquebat,quomodo hoc nunquâm factum est, sic nunquàm sciat illa gaiosela corci dolorem. Ad cordis dolorem, uel ad eos qui lumbricis in corde uexantur.aquam maluæ cum melle pari mensura permixtam tepidam ieiuni bibant. Ad cordis dolorem herbæ erythrodani,id est caulis purpurei,hoc est marini,uel sisimbriæ succum, ad plenitudinem conchulę oblongæ,quam Græci telynen , alij chemam macram uocant, cum aqua calida prope noctem dormitum uadens bibat. Pinus uiridis aciculę contritę ex uino optimo potui datę,cordis dolorem sedant, ita ut qui potionem acceperit pinguibus escis abstineat. Dolorem cordis leuat cymini æthiopici commanducati succus frequenter transmissus. Aduersum cordis pulsum,uel dolorem mirum remedium quod in lamella stagnea scribes, . & phylacterium de styrace subfumigabis, & in collo ex licio suspendes,ita proderit,ut stupeas. . . Ad dolorem præcordiorum cataplasma egregium. lini seminis sextarium unum,fœniculi seminis sextarium unum ex aqua mulsa decoques, & in panno calido pręcordijs sępius adplicabis, mire proderit. Cerotum ualde efficax ad cordis dolorem, cerę selibram,olei cyprini selibram,absinthij pontici selibram.absinthium tundes,ceram remittes, & permiscebis, ac pro ceroto uteris. Qui pręcordiorum ardore uexantur,si etiam febres, & lumbricos habeant, hoc remedio sanabuntur.ouum crudum summiter apertum exinanies,idque implebis oleo uiridi,& defundes, & lotio uirginis pueri implebis,& defundes,tum adijcies parum mellis,& in unum cum oui ipsius interioribus permiscebis,& potandum ieiuno dabis.hoc & stercus uetustissimum, & lumbricos noxios pellit, & febrem acutissimam releuat. Bulbi excocti triti inliti tumorem pręcordiorum, & uentris emolliunt. Item proficies si ocimum triueris,& eo pręcordia spissius inleueris. Fœniculi farina cum pari mensura mellis decocta,ceroti modo panno inlinitur,& calens tumori pręcordiorum imponitur. Malagma ad pręcordiorum tensionem,& uentris,ac stomachi duritiem diutinam cum dolore,quod & iecori, & lieni prodest,conficitur sic.cerę P. I. guttę ammoniaci P. I, iris illyricæ denarios X X I I. opopanacis denarios X X. anesi denarios X X V. fęnogręci seminis ⚹ X X V.resinę terebinthinę P. I.adipis suillę ueteris P. I. aceti acris 8. I. mellis P. I I. mel cum aceto permiscendum est, atque illic arida omnia die, & nocte maceranda sunt. Terebinthinam uero,& ceram,& adipem liquefactam in unum cæteris admiscere oportet,& deinde manibus diutissime subige,donec sine offensione malagma temperatissimũ fiat. Ad cordis pulsum,siue salissationem,succinũ uerum mittes in aquã seruentem, & illic esse patieris, atque inde per triduum laboranti singulos cyathos tepefactos,si nimium erit frigus dabis bibendos,hoc remediũ & hominibus,& animalibus prodest.

Ad hepatis siue iecoris uitia omnia,& molestias uniuersas, remedia rationabilia, & physica diuersa, de experimentis. Cap. X X I I.

Putæ siluestris manipulo,in ollam nouam coniecto decoctoque ex tribus heminis aquę ad heminã, adijcies mellis librã, rursusque feruefacies, ex eo per triduum ieiuno potum dabis iocineris dolore nimio laboranti.

laboranti. Hircinus sanguis adhuc calens supra prunas excoctus, & cibatui datus ieiuno, iocineroso mederi traditur. Viuerra tosta porcelli lactentis modo inassata, & cibo data ieiuno, mire iocineroso succurrit. Hepatice experta sic. piper album & masticchen ęquis portionibus tundes & cribrabis, rursusque in mortario teres, atque ita oleo hispano optimo temperabis, ut sit spissum. inde catapotia facies magnitudine ciceris, atque in sole siccabis, ut durescant. tunc in pyxide recondes, & ex his unam pilulam ieiuno in ouo sorbili dabis, adijciesque parum salis, sed per triduum dabis. Tumori iocineris adprime medetur hoc remedium. inulæ radicis uncias tres, quæ Græce dicitur helenium, decoques ad medias in aquæ sextarijs tribus, atque heminam ex ea ieiuno in dolore bibendam dabis idque per triduum facies.

Ad ueteres iocineris dolores potio optima sic. nardispicæ ℈ V I I I. croci ℈ I I. myrræ ℈ I I I. cassiæ ℈ V I I I. schœni ℈ V I I I. omnia trita & cribrata melle optimo comprehendes & dabis ieiuno in potione ℈ I I I. ex aquæ mulsæ cyathis I I I I. quousque uitium exstirpes. Ad tumorem iocineris & ad dyspnœam remedium sic. petroselini, costi, chamæpitys, ęqua pondera tundes cribrabis & dabis ieiuno epatico duo coclearia cum aqua mulsa. Melanthium id est git, quantum cocleare recipitur, cōtere, & da cum uino tepido dulci bibendum ieiuno epatico. Nimium laudatum iocinerosis remediū sic. picem duram contere, & ex ea da potandum ieiuno epatico cocleare unum cum uino austero. In lamina stagnea scribe. Ite ιεων, & desuper nomen eius iocinerosi, cui mederi uoles, scribe. laminam uero licio ligatam collo eius suspendes, mundusque id facito. Absinthij florem, cassiam, crocum, nardispicam, assarum, schœni florem, folium, masticchen, xylobalsamum, amomum, cinnamomū, ad drachmas septenas, aloes indicæ drachmas V I. tundes & cribrabis singula separatim eademque miscebis, atque inde coclearia bina ieiuno epatico cum mulsa aqua tepida aut uino uetere austero per triduum dabis, quod remedium & ad digestionem, & ad crapulam deponendam facit. Antidotum ad epaticos sic. pelecini seminis, eupatorij, iocineris lupini, picis brutiæ, costi, fœnogræci, piperis: paria hęc tundes, cribrabis, & melle comprehendes, atque inde catapotia ad ciceris magnitudinem ex aqua calida dabis. Antidotum philonium ad iocineris & ad omnium uiscerum intrinsecus dolorem sic. croci drach. V. pyretri drach. I. piperis albi drach. X X. hyoscyami drach. X X. euforbij drach. I. nardi indici drach. I. opij drach. X. quæ sunt sicca tunduntur, cętera in mortario conteruntur, & permixta melle comprehendūtur. Hęc potio his modis ieiunis danda est: cœliacis & colicis, qui sine febre erunt, ex aqua frigida, febriculentis ex aqua in qua anethum ad tertias decoctum fuerit. in declinatione uero febris, ad magnitudinem auellanæ. spleniticis ex aqua cum appare decocta cyathis tribus, magnitudine qua supra. epaticis dimidium auellanæ modum, febriculentis ex hydromellis cyatho, uel ex aqua mulsa, in qua anethum cum surculis suis fuerit decoctum. orthopnoicis, magnitudine auellanæ remissa in aceti scillitici coclearibus quatuor, ex aquæ calidæ cyathis quatuor. ad spasmum & cordis dolorem uel tremorem, ex aquę mulsæ cyatho magnitudine auellanæ. Ad lateris dolorem ex aqua mulsa magnitudine auellanæ, contra noctem dabitur. ad singultus & quibus frigus etiam ęstate insederit, ex aqua mulsa, modo auellanæ. phthisicis ex succo ptisanę, uel ex mulsi cyathis tribus modo auellanæ. dysentericis ex posca cyathis duobus, modo ciceris arietini. Auriginosis ex aquę mulsæ cyathis duobus, auellanæ duplum. dysuriæ & calculo ex aquę cyathis tribus in qua tres manipuli apij fuerint decocti, magnitudine auellanę. Potio ad epar utilissima, pręterea hęc ipsa compertum & præsentaneum remedium est, etiam ad lateris dolorem. accipit hæc. piperis — I. costi — I. lupini sicci amari — I. hęc omnia sicca tunsa cribrata mixta simul repones, cū opus fuerit unū cocleare plenum, uel si uires infirmiores sunt, rasum id est ruclatum, cum uino austero ieiuno epatico per dies tres uel quinque continuos dabis. ita ut in eo latere complicatus aliquandiu iaceat, & cooperiat se sagis. & cum cœperit sudare, leuet se & deambulet diu. Item expertum atque utile ad epar remediū, de folijs fici aridis, id est siccatis sub umbra & arefactis, tritis cribratisque, de quo puluere cum condito ad mensuram tria coclearia accipiet epaticus ieiunus, & in eo latere diutule iacebit, deinde ambulabit, & per triduum continuum hoc medicamen accipiet similiter obseruans. Prodest mirifice hæc compositio ad tumorem & dolorem cum duritia iocineris & lienis. item ad renium dolorem benefacit. nam & colorem corporis restituit, qui propter uitia supradictarum partium corrumpitur, pallidusque conspicitur: prodest hoc idem medicamentum, etiam ad aquę mutationes, id est ad hydropem. cōficitur sic. croci ✱ X. nardi ✱ I I. cassiæ ✱ I I. costi ✱ I. S. schœni ✱ I. cinnami ✱ I. myrræ stactę ✱ I. mellis optimi ✱ X X V. datur ieiuno quanta faba est ęgyptia ex mulsi cyathis I I I I. Remedium efficax ad iocineris duritiam ueterem, quod & hydropicos, & lienosos, & arquatos, & quibus opus est moueri urinam, potentissime sanat. muliebribus quoque causis prodest, nam & ex partu residua purgat, & mā mis tumentibus prodest. perduci illud, id est potari, ex mulso uino oportet, conficitur sic. anesi ✱ I X. dauci ✱ I I I. petroselini idem, iuniperi idem, silis idem, tragacanthi ✱ I. S. panacis radicis ✱ VIII. iris, myrræ, costi, amomi, singulorum denarios senos, cinnami ✱ I I I. cassiæ ✱ V I. smyrnij quod est semen holeris atri ✱ V I I I. nardi syriacæ ✱ I I I I. acori ✱ V I I I. balsami seminis ✱ V I. opij ✱ V. erui moliti s. I. scillæ coctæ ✱ I I. uini chij aut lesbij quod satis erit. pastilli ex his in puluerem redactis, fiunt denariorum duum uel trium, & dantur cum opus est ex mulso, ieiuno & digesto. Antidotos, quę zopyre dicitur, facit non solū ad iocineris, sed & ad lateris, & ad pectoris, & ad uesicæ dolores & ad tussim ueterem, & ad hydropicos, & arquatos, & lienosos, & ad eos qui mala medicamenta sumpserint, quæ siue postea data, siue ante pota fuerint, per hoc remedium non nocebunt, conficitur sic. myrræ ✱ V I I. S. nardi syriacæ ✱ V. S. croci ✱ I. S. schœni ✱ I I. cassiæ ✱ I I I I. cinnami ✱ V I.

piperis albi ✱ I. piperis longi ✱ I. turis ✱ I. scordij ✱ III. polij ✱ III. rosæ aridæ ✱ III. rapæ seminis ✱ III. anatis sanguinis recentis ✱ IIII. eiusdem aridi sanguinis ✱ III. melle miscẽtur contusa & cribrata omnia, donec habeãt ipsius mellis temperaturam, inde plenum cocleare datur, sed a' serpente percussis, aut morsis, ex uino, cęteris ex mulso uel aqua dari oportet. Malagma ad omnẽ uiscerum dolorem, præcipue ad iocineris stricturas, conficitur sic. nardi celticę id est saliuncę ✱ XI. iris ✱ VIII. meliloti quod a' nobis sertula campana dicitur ✱ XXV. cyperi ✱ VIII. ammoniaci thymiamatis, & styracis ✱ VIII. cardamomi ✱ VII. croci idem. omnia supra dicta contunsa & cribrata uno die & nocte in uino uetere macerantur, pręter ammoniacum, hoc enim aceto dilui oportet. post hæc ceræ P. II. resinæ frictæ P. I. olei rosei P. II. uel tria, ut sufficiens uisum fuerit addentur, liquefiunt quę liquefieri debent, & refrigerata atque rasa cęteris miscentur, atque unum corpus ita fit, ut diligentissime subigantur. hoc & ad pręcordiorum tensionem benefacit, & ad uesicæ dolorem. Attali regis medicamentum, quod facit pręcipue ad iocineris uitia, & ad auriginem, & ad aquam intercutem, & ad lienosos, & ad præcordiorum inflationem, & ad pectoris dolorem, & ad eos qui colorem luridum habent, conficitur sic. croci ✱ X. nardi indici ✱ II. casiæ ✱ II. myrræ ✱ I. cinnami ✱ I. schœni floris ✱ I. costi — I. hęc seorsum contunduntur & cribrantur, deinde ex singulis eorum supradictis pondera sumuntur, & in unum melle mixta colliguntur, atque in pyxide argentea reponuntur. inde datur cum opus est fabę ægyptię magnitudo cũ mulsi cyathis tribus, si sine febre fuerint, qui sumpturi sunt, si febricitabunt, ex aqua mulsa dabitur. prodest etiam calculosis hæc compositio, sed ad omnes causas ieiunis & maxime digestis opportune dari debet. Ad dolorem iocineris physicum remedium sic. calculus siue lapillus, qui a' calculoso fuerit eiectus, super iecur dolentis alligatus, statim proderit. Glycia pota & uentrem laxabit, & iocineri proderit, & digestionem stomachi opitulabitur. quam glyceam sic facies. aceti 8· I. mellis P. II. aloes — III. fœniculi radices P. II. quas sublata cortice diligenter siccabis, & tundes, atque una nocte in aceto macerabis. postera uero die excoques ad medias & colabis, tunc admiscebis mel & coques sufficienter, atque ab igne sublatum refrigerabis ut tepescat, postea aloen teres, & miscebis, pręterea apij uiridis pugnum plenum, & tantundem rutæ uiridis addes. hæc omnia ad spissitudinem mellis cocta colabis & refrigerabis, atque inde coclearia terna cum aqua calida ieiuno & digesto per triduum dabis. Item ad iocineris dolorem remedium sic. lupinum, absinthium, costum, fœnum gręcum sed quod tostum sit, pari pondere hęc sicca tundes, & cribro medicinali cribrabis. unde ieiuno cocleare propensum ex aqua calida per triduum dabis, quod intermissis aliquot diebus, rursus per triduum similiter bibendum dabis. memento tamen ut fœnumgręcum diligenter torreatur, ut bene tundi possit, & omnia obseruet quæ infrascripta sunt qui remedium accepturus erit. Iecur lupi sublatum luna decrescente, in fumo ponitur, & cum siccatum est, teritur, inde particula trita miscetur pulueri ęquis portionibus facto de fœnogręco, lupino, & absinthio & costo, ita ut ex eo quod in se totum permixtum fuerit, mensura coclearis cumulati detur ad diem non febricitãti ex uino mixto, si febricitabit ex aqua. ita ut per triduum, hoc medicamen ieiunus accipiat, & porrecto brachio in dextro latere uel semihora iaceat. inde diutissime deambulet, & tardissime cibum sumat, & obseruet ut illo triduo purissimus & digestissimus sit, & frigidam non bibat, neque salsum aliquid aut dulce manducet. Violas agrestes siue siluestres conteres, & succum earum cum pari pondere mellis decoques, & ex eo coclearia terna ieiuno ad diẽ iecoritico dabis. ad lateris autem dolorem, si ex iecoris causa fuerit, thymi scripulos duos, & aquæ quartarium dimidium ieiunus bibet. Compositio medicaminis ad iecur, quod diatessaron dicitur costi — I. fœnograci — I· inulæ radicis — I. fœniculi radicis — I. hęc omnia separatim diligenter tundes & cribrabis, & delicatissimum puluerem mensurabis, & postea permiscebis, sed in sole omnia bene siccato antequam contundas, & in una potione cocleare plenum mitte. sano ex uino, febricitanti ex aqua calida, uel ex mulsa aqua, ut uẽtrem soluat, potui ieiuno per triduum dabis, ita ut accepta potione in dextro latere aliquandiu iaceat, & postea diu deambulet, & digestissimus cibos sumat. hoc remedio scitote nihil esse pręstantius, etiam si fœminis, sed non prægnantibus detur. De medio osse sepię, quod est molle, puluerem facies, & in mixtione conditi optimi iecoritico ieiuno per triduum dabis, ita ut in dextro latere aliquãdiu iaceat cum acceperit, & postea diutissime deambulet. Ad iocineris dolorem remedium sic. intyborum succi heminæ, aquæ cyathos tres miscebis simul, & calidum dabis, donec totum triduo perbibatur. quod si ex ipso dolore cui medendum est turgidus & indigestus fuerit, porrum capitatum incoctum manducet. Gentianam ex passo decoques & ieiuno iecoritico per triduum bibendam dabis. Piperis albi grana XL. salicis folia ad hanc mensuram, ut fasciculus inter digitos duos & pollicẽ teneatur, cucumeris quoque quantum tribus digitis tollere potueris, contere in unum, & per triduum iecoritico ieiuno da ex aqua calida bibendum. Costi semunciam, aloes epatitidis — I. mastiches granorum — II. eupatorij — I. piperis — II. amomi semunciam, rhapontici semunciam. aloen & mastichen simul teres & cribrabis bene. reliquas species in pila tundes, & cribrabis bene, & omnes postea in unum confundes, & repones diligenter in pyxide qualicunque. cum uolueris potionem dare iecoris uitio laboranti, in olla uel caccabo rudi sed excocto, quartarium fœnogræci decoques. primam aquã fundes cum feruere cœperit, & aliam fundes cum feruebit. tertiam coques ad tertias, & repones uas in quo ad tertias decoxeris fœnumgręcum, cum succo & humore suo, & inde potionem in calicem mittes, & addes de puluere suprascripto cocleare plenum. & quãdo accipit is cui medendum erit, digestus & ieiunus accipiat, & acceptam potionem bene digerat, ita ut cũ biberit, tenso brachio dextro iaceat in ipso latere,

& hoc

& hoc per triduum similiter faciat. hęc potio iecoriticos etiam ueteres mire sanat. Epaticis herba centaurea ex uino decocta, ac potui ieiunis data, mirifice auxiliatur. Herbæ uettonicæ in umbra arefactæ puluis, ex aquæ calidæ cyathis duobus, ieiuno iecoritico potui datus, magnifice prodest. Potio saluberrima ad epaticos, à Prociano medico ostensa Ficatum lupi integrum folijs lauri inuolues, & ita ad solem uel ad ignem siccabis, & siccatum diligenter sublatis folijs in puluerem rediges. quem puluerem in uasculo nitido seruabis, atque ex eo coclearia duo, cum piperis granis decem tritis, adiecto melle optimo despumato quantum sufficiat, cum carœni cyatho, in potione ieiuno dabis, quam prius ferro candenti calefacies, & diligenter in mortario permiscebis, sedentique in lecto dabis, ita ut accepta potione contractis genibus hora integra in dextro latere iaceat, & postea uel una hora deambulet.

Herbæ uerbenæ solstitio lectæ puluis, in coclearibus quinque cum uini aminei cyathis tribus, ieiuno potui datus mirifice prodest, sed pro ætate aut uiribus uniuscuiusque, potionem dabis.

Asini iecur tritum, cum petroselino & nucibus iuglandibus purgatis ac melle inlitis, in cibo datum epatico ieiuno, mirabile est. Prociani medici remedium de experimento, ad epatis suppurationes, & ulcera & apostemata, sic. sagapeni uncias II. myrræ troglodytidis uncias III. cardamomi uncias VI. castorei uncias III. piperis albi uncias duas, aut si album non fuerit, duplum de nigro mittes, opij optimi uncias II. hæc omnia tunsa & cribrata per impubes pueros, aqua pluuiali miscebis, & facies trochiscos de binis drachmis. qui trochisci in umbra, non in sole siccentur. uiris uel senioribus integros, pueris uel minoribus dimidios trochiscos, infusos in aqua calida dabis, id est non febricitanti, cum uini austeri meri cyatho uno, infirmo autem ex aqua calida dabitur. sed quibus medendum erit nihil pingue manducent, non oleum, non carnem, sed de lenticulæ farina pultem, cum oxymelle coctam, admixto anetho & pulegio manducent, & poscam, postea quam excreare uel sitire cœperint, tepidā accipiant, & sensim bibant. Qui palmulas dactylos ex aceto frequenter manducauerit, iocineris dolore carebit. De lupi præda, id est, de reliquijs ueruecis, aut capræ, aut cuiuslibet animantis, quam comederit carnem, uel pellem, uel os, collige & serua. & quando aliquis iecur doluerit, inde eum tange, continuo sanabitur.

Origanum in aqua decoque ad tertias, & postea mitte mellis quod sufficiat atque iterum decoque diligenter ut bulliat, & inde da epatico ieiuno quod satis sit adsidue bibendum, ualde subuenies.

Lacertam uiridem prende, & de acuta parte cannæ iecur ei tolle, & in phœnicio uel panno naturaliter nigro alliga, atque ad dextram partem lateris, aut brachij laboranti epatico suspende. sed uiuam lacertam dimitte, & dicito ei. ecce dimitto te uiuam: uide ut ego quemcunque hinc tetigero epar non doleat. Ad duritiam iocineris molliendam, & quamlibet ueterem dolorem sedandum benefacit cunilæ aridæ, quam satureiam quidam uocant, in puluerem redactæ denarius unus, ex mulsi cyathis duobus si non febricitabit, uel totidem calidæ aquæ, si febriculentus erit, assidue datus.

Ad iecoris dolorem potio salubris conficitur sic. piperis — I. eupatorij — I. costi — III. bacani — II. fœnigræci — I S. omnia hæc trita & creta seruabis, & cum usus exegerit, dabis in uini potione cocleare plenum ieiuno, ita ut in dextro latere tenso bracbio iaceat cum acceperit. Epithematium ad iecur sanandum sic. guttæ ammoniaci P. II. ceræ tantundem, olei rosei tantundem, croci — I. gutta ammoniaca cum bono aceto teritur, donec bene trita sit, & glutinosa fiat, crocum si siccum est tunsum & cribratum, guttæ ammoniaci admiscetur, & diu teritur, si humidum est in aceto madefactum. primum separatim, deinde cum gutta ammoniaca teritur. quibus tritis cerotum de roseo oleo & cera punica factum refrigeratum admiscetur, & tam diu teritur uel subigitur, donec unum corpus fiat, ut magdalia inde formentur, quæ stomacho phœnicio inducta imponantur.

Ad lienis siue splenis uitia omnia, & molestias uniuersas, remedia rationabilia & physica diuersa de experimentis. Cap. XXIII.

Ad lienosos benefacit tamarici longe â mari collecti arefacti & contusi pulueris denarius unus, aut pondus uictoriati datum ex aqua ieiunis uel ex posca. Prodest lienosis inula arida campana contusa & cribrata mensura denarij unius ex uini ueteris mixti cyathis quatuor ieiunis data.

Potio ad lienosos sic. balani quo unguentarij utuntur, denarios duos, capparis radicis ⚹ I. hederæ nigræ baccarum denarios duos, periclymeni, quam syluæ matrem uocamus ⚹ S. galbani denarij S. cardami nigri, id est nasturcij seminis ⚹ II S. piperis nigri ⚹ I. scillæ coctæ ⚹ II. hæc omnia colliguntur ex melle, fiunt globuli parui, dantur denarij duo uel unus, pro ætate, aut infirmitate, ex oxymelle uel ex aceto mixto, in cyathis quatuor aut tribus. eadem potio benefacit ad hydropicos ex aqua mulsa data, nam urinam mouet plurimum per quam purgantur. Lienosos sanat, extra cutem impositum, sinapi aceto pridie maceratum & tritum, adiecta lenticula ex aceto cocta. oportet autem à parte lienis impositum medicamentum tam diu illic esse, donec dolorem pati non possint qui utuntur. postea solio calido demittantur, ubi plures eos contineant, dum desinit feruor, alioqui exilient ad primum feruorem, maior enim in cute fit dolor calda tactis. postea ceroto rosaceo eos perungi oportebit.

Aliud lienosis remedium eadem ratione impositum. sinapis cyathos duos, git cyathos duos, nasturcij cyathos IIII. myrobalani corticis cyathos IIII. piperis cyathos II. sinapi pridie aceto acri maceratum, deinde tritum, cōtusis cæteris permiscetur, pannoque inlitum medicamentū imponitur, fasciaque

longissima alligatur,uel pluribus in unum commissis,quo tardius soluatur. hoc efficacissimum remedium est,& multorum annorum lienosis omnes causas tollit,atque duritiam, sed post hoc,si quæ reliquiæ manserint,ammoniaco tollendæ erunt frequenter illic inlito. Insanribus lienosis dari oportebit aquam calidam,in qua candens ferrum dimittatur , uel lac caprinum semicoctum , si capræ tantummodo hedera pascantur.proderit ijs,& sinapi siccum contusum ceroto tenui mixtum,extra cutem impositum,ut fascia diligenter ligetur. Malagma ad lienosos,& ad iocineris tumorem,sic·ammoniaci guttæ pondo I. ceræ P.I. rosæ pondo I. ammoniacũ ex aceto teritur, mixto crocomagmate quantum colorare possit. ammoniacum itaque teritur, quousque leue fiat, & mellis crassi habeat spissitudinem. postea cera liquefacta, & rosa adijcitur,ac prius mortario bene,& pistillo cõmixta,manu utraque subigũtur. facit hoc malagma; & ad luxum,& ad capitis dolorem,fronti superpositum. Malagma ad lienosos sic. myrobalani P.I. aphronitri ⚹ X X X. capparis radicis ⚹ X X V. cardamomi ⚹ X X V. ammoniaci guttæ denar; X X X. ceræ P.I. irini olei P.S. cera irino soluitur,quibus ammoniacum aceto dilutum miscetur, postea arida quæ sunt cribrata admiscentur,& sic diu in mortario teruntur.deinde manibus bene subiguntur. Medicamentum Iunij Crispi,quod appellatur ambrosia.hoc ex mulso datum lienosis pręcipuum pręstat auxilium,phthisicis quoque,& ijs qui difficuliter ex imbecillitate longa reficiuntur, & qui mali sunt coloris,nec non ad alia multa uitia satis utile est,recipit hæc.croci optimi ⚹ I I. cinnami, nardi, costi , cassiæ, myrræ,schœni floris,singulorum ⚹ singulos.ijs contusis , & cribratis mellis attici admiscetur quod satis sit.inde datur ex calida aqua ad supra dicta omnia uitia quantum fabæ nostratis modus est. Lienosis prodest hyacinthi seminis denarius dimidius potus ex aceto,& melle,polion herba, uel tamarici folia, aut eiusdem semen,aut cortex,uel herba,quam nos utrum,Græci isatida uocant,qua infectores utuntur,similiter pota plurimũ prodest. Ammoniaci denarius dimidius,piperis grana quinque, rubi teneri cauliculi tres,hæc in unũ trita miscentur,& dantur omnia ieiuno lienoso una potione,ex aceti semimixti cyatho uno,mire aduersum dolorem,& duritiam lienis prodest. Capparis radicis,uel corticis,scillæ bulbi aridi ex interiore parte,radicis quoque panacis,singulorũ denarij deni,contusi,& cribrari,aceto & melle consparguntur.fiunt pastilli denariorum singulorum,dantur lienosis ex aceto,& melle.quidam addiderunt ijs,piperis,& uitis albæ radicis denarios decem,tritos.facit hoc medicamentum ijs additis,& ad hydropicos,& ad suspiriosos,est hoc utile de experimento. Imponenda sunt lienosis, & maxime ijs quorũ nimium duri,& tumidi sunt lienes,medicamenta huiusmodi,sinapis,& pyretri,paria pondera ex aceto trita chartæque inlita,quã horis tribus habeant.deinde cum dolorem intolerabilem ferre non potuerint,deducendi sunt in balneum,& ibi in solium calidum dimittendi,& fouendi,præcipue ijs locis in quibus medicamentum habuerunt impositum,sed a' fortioribus retinendi sunt in solio exiliunt enim subinde, & fugere conantur non sustinentes feruorem. a' solio uero unguendi sunt oleo, & tergendi , tum cerotum ex rosa imponendum locis perustis,quæ in sequentibus diebus,si satis exusta fuerint, curari debent.

Pinguis fici aridæ contusæ denarios X X V. capparis , radicis siue corticis denarios quinque aphronitri denarios quatuor,hysopi fasciculum.contusa hæc,melle temperantur, donec ceroti habeant temperaturam,deinde inlita linteolo super lienem ponuntur,& duabus,uel amplius horis illic habentur.deinde is qui curatur ad balineum ducitur,& in solio calido aliquandiu fouetur. Malagma lienosis utile sic. ceræ libram unam,ammoniaci guttæ denarios decem lapidis assij floris, id est cineris denarios uigintiquinque,balani quo unguentarij utuntur denarios X V I. bdellę denarios X V I. croci denarios I I I I. resinæ pityinæ ⚹ X X I I. olei laurini sextarium dimidium.aceti P. I I I I. hoc genere componitur hoc quod niliacum malagma dicitur.arida ex aceto tam diu teruntur, donec leuia facta habeant mellis spissitudinem,quæ ad ignem soluenda sunt cum oleo,& adipe liquefacta in mortarium super trita infunduntur. deinde uniuersa permixta cum refrigerata fuerint,manibus subiguntur. Ad lienes qui non ab infantia,sed postea indutuerunt,malagma sic.myrobalani, panacis, pyretri pondo singula, balsami seminis ⚹ X. sinapis P.I. ijs tritis acetum acre miscetur, & diu permixtio illa subigitur. cumque ex ea malagma factum fuerit,rubrica coloratur,& imponitur,atque tribus horis habetur. post hoc in balineum homo ducitur,& solio diu fouetur. æris florem tritum bene cum sinapi,aut etiam solum, mittes in acetum,simulque in bucculari decoques.ita ut aliquãdiu illic bulliant,& ad similitudinem pulticulæ spissescat. postea in uaccinam uessicam calida ea transferes,ita ut duobus digitis liquori huic uessica maior sit,tum spleni satis calidum medicamen adpones,ligabis fascia,tertia die solues. mirabili gratulaberis remedio.

Guttã ammoniaci in acetum scilliticum infundes.post biduum ita teres,ut in panno possit induci,quo facto spleni adpones,& fascia diligenter ligabis,& uteris tamdiu, donec per se consumatur, & sine balneo abstergeatur. Ad splenis dolorem expertissimum remedium sic.cardamomi,pyretri,sinapis, turis masculi,aphronitri,ęqualia pondera de singulis speciebus contundes,& coques in aceto scillitico, & in unum miscebis,locumque cui medicamen adpones,frequentius detergebis, & adpositum mane medicamentum in horam septimam esse patieris.postea eum cui medebere,ad balineas ire præcipies, atque in calida diu foueri facies. Ad splenem remedium mirum sic.picis durę optime tritę — I.& costi triti — I I. permiscebis,& ex eo singulas potiones ex uino uetere mane ieiuno per triduum dabis,ita ut in sinistro latere qui accipit diu iaceat. Ad splenis dolorem remedium efficax sic.gallas de quibus encaustum fit, quãtas uolueris pone super carbones uiuos,& exures non nimie,ita ut puluerem de ijs in quo sit aliquis sapor gallarum facere possis.de quo puluere optime trito cocleare plenum mittes in potionem uini uetustissimi,& potetur. Ebuli contusi succum coclearia tria ex uini ueteris cyathis tribus per triduum

da lienoſo bibendum,ita ut ebulum ſemper ſecum habeat qui remedium accipit,nec terra ipſum ebulum ferrum'ue tangat. Cornum bouis combures ex ea parte qua capiti adhæret, & in puluerem tenuiſſimum redige,atque ex eo puluere coclearia duo, cum aquæ calidæ cyathis tribus, & paululo aceti, ieiuno ſplenitico per triduum da bibendum. Cataplaſma ad ſplenem,quod Ianuarius medicus oſtendit,ſic. pyretri — I I I.myrobalani — I I I.grani ſinapis — I I I.cardamomi — I I I.urticę ſeminis — III. piperis — I I I. hæc omnia teres,& cribrabis diligenter,& cum aceto ſcillitico permiſcebis,ut unum corpus facias,atque inde cataplaſma in panno denſo ſupra ſplenem impones,ſed prius locum ipſum cui medicamen impoſiturus es,ex nitro aqua remiſſo lauabis,ita ut ſpuma,uel pinguedo nitri illic adhęreat. Cataplaſma ad ſplenem de experimento ſic.allium purgabis,& ante diem in acetum acerrimum infundes mature,cum poſiturus eris,teres cum ipſo aceto,uel de aceto ſublatum,ita ut ſpiſſum ſit ſicut cataplaſma, & tepidum ſupra ſplenem adpones,& faſcia conligabis,& uteris,uſque ad horas prandij. hoc ſi triduo cōtinuo uſus fueris,mirum remediū experieris,ſed patientia opus eſt aduerſum uim medicaminis,quod plus proderit,ſi poſtea balineis utaris,& in ſolio calido diu fouearis. Herbæ cyclaminis quæ orbicularis appellatur radix ſuſpenſa collo,ita ut contra lienem dolentem ſit alligata,efficaciter medetur. Porri primitiui ſectiui ſuccus expreſſus, & aceto pari menſura immixtus, abſorptuſque a' lienoſo ſæpius prodeſt. Chamepitys cum oxymelle,& abſinthio paribus menſuris decocta,& potui data,utiliter lienoſis occurrit. Herba ſalutaris,id eſt ſpina alba,qua Chriſtus coronatus eſt,quæ uelut uuam habet,lienē leniter in eodem loco perfricata ſanabit. Equi lingua areſacta,& ad leuitatem trita,atque ex uino potui data,protinus utilitatem ſuā ſedato lienis dolore manifeſtat. Stercus mulinum cum oxymelle lienoſis potui datum dolores efficaciter tollit. Hircinus ſplen calidus,id eſt ſtatim ubi de pecude ſublatus fuerit,ſuper lienem hominis impoſitus, & alligatus mire dolorem intra paucos dies auferet,ſi poſtea ad fumum ſuſpendatur,ut illic areſcat. Hædinus uero lien ſimiliter,ut hircinus ſuper ſplenem infantis adpoſitus,& tumores,& dolorem eius emendabit. A' lanio lienem uituli quanti uoluerit emes, eumque medium exſecabis,ſeruatis integris eius lateribus, ut undique contineatur, atque eum qui dolet ſplenem in balineum duces,& per mediam ſciſſuram illius lienis a' capite corpus eius omne ſummittes,ita ut uſque ad pedes lien decidat.poſtmodum ipſum lienem in fumo ſuſpendes,atque areſieri facies.quo facto cum tumoribus etiam dolores lienis,is cui medeberis ſedari ſentiet,omniique moleſtia cito liberabitur. Ebuli radicem,quam ſine ferro euellas aridam contuſam,& pollinis modo cribratam repones, inde coclearia tria ex uini cyathis tribus in limine ſtans contra orientem per triduum bibito ieiunus,ſed omnino obſerua,ne ebulus ferro contingatur,aut ne ipſe dum remedium accipis ferrum tecum habeas. Ebuli baccas permaturas exprime, atque ex eo ſucco uiro tria coclearia ad diem da bibenda, mulieri duo, quo ſumpto deijciet per uentrem inſtar ſanguinis. tum interiecto triduo rurſum dabis, & per hæc interualla repetes,dando potionem donec perſanes.ſi propter amaritudinem ſolum ſuccum haurire non potuerit, tantundem uini,aut oxymellis augebis. Aceti ſcillitici cyathum unum,mellis attici ℈ I I I.uettonicæ tunſæ cribratæ ℈ tres,in unum miſcebis,& adijcies aquam calidam,& dabis ieiuno per triduum ſplenitico potionem. Lotium eius qui ſplenem dolet,quotiens urinam fecerit collige,& cinerem de foco cribratum in unum ſubige,& panno inductum ſuper ſplenem imponito,& una hora calidum habere permitte,maximo cum periculo liberabis,ſi ſæpius id feceris. Allij purgati capita tria,adipis porcinæ nimium uetuſtæ P.I. ſimul conteres,& panno induces,& ſupra dolorem lienis impones, & faſcia conligabis. Conij id eſt cicutæ radicis P.unum,adipis uetuſtæ hircinę P.I. allij purgati P.I. olei cedrini P.I. ſimul teres,& genus malagmatis facies,& ſupra ſplenem alligabis, nec ante quartum diem ſolues, certiſſimam ſcies hanc eſſe medicinam. Optimum ſpleni remedium tale eſt.gentianæ tunſæ,coclearium dimidium,fellis terrę tunſæ coclearia tria,fœniculi tunſi cocleare unum,& dimidium bibes ex picato mero, uel nigro auſtero tepefacto,ita ut diligenter ſupra ſcriptæ ſpecies cribratæ in pollinem redigantur, & ſic miſceantur. Rubiam herbam,qua infectores utuntur,tunſam ex picato,uel auſtero,uel nigro uino, aut ex poſca dabis bibendam ieiuno ſplenitico amplitudine nucis auellanæ,confeſtim proderit.

Laudabile ſpleniticis remedium ſic.hieram botanen, quæ uerbena appellatur, contunde cum axungia uetere,& inductā in panno albo mundo impone ſplenitico, dolore ſedato uidebis ſanguineum locum in quo dolor fuerit. Solea piſcis ſpleni imponitur,uel torpedo,uel rhombus, ſed impoſitus rurſum uiuus in mare mittatur,mire prodeſt. Qui quotidie ieiunus ſerum caprinum, ſed earū capellarum quæ hedera paſcuntur biberit,ſplene conſumpto erit. Sarmentorum cinis aceti cyathis duobus aſperſus, rectiſſime lienoſo ieiuno ex aqua tepida datur bibendus. Caninus ſplen recens ſupra ſplenem hominis imponitur,dicente eo qui adponit, remedium ſe ſpleni facere, poſtea ſplen intra parietem dormitorij cubiculi tectorio id eſt capſella incluſus,reponitur,& deſuper ter nouies ſignatur. Splen uiuenti catulo exemptus,ciboque ſed coctus ſplenitico datus ignoranti,liberat eum quamuis grauiter laborantem. Sedant lienis dolorem radices uiolæ luteæ,ſi ex aceto ſpleni uice emplaſtri adponantur. Tamaricis radicem,uel folia trita ex aceto bibat,qui de ſplene laborat, cuius uſum ſi experiri uolueris da porco edendam per dies nouem,cum eum occides ſine ſplene inuenies. Lacerta uiridis uiua in oſtio ſplenitici ante cubiculum eius ſuſpenditur,ita ut procedens,& rediens eam ſemper manu ſiniſtra, & capite contingat,quo facto mire ad ſanitatem proficiet. Herbā urceolarem in aqua decoctam da lienoſo cum oleo & liquamine manducandam,mire ſubuenies. Siſymbrium,abſinthium,nepetam,marrubium,æquali menſura aceto macerata tertio, & melle mixta, ſed cum polenta hordei modica impone lieni emplaſtri

modo,potenter medebere. Hederę folia tenera tundes ſuccumque eius cum uino auſtero lienoſo ieiuno per triduum potui dabis. Filicis radicem tunſam impones lieni,cum axungia uetere, eamque radicem mundatã ex aqua ad tertias decoques, ita ut quod de ſextario decoctum fuerit per triduum cum oxymelle,aut mero auſtero ieiuno lienoſo potui detur,ſummum remedium cito experietur. Ad ſplenis dolorem,remedium egregium ſic.quinque capita allij,diligenter in grana purgati, per dies ſeptem lienoſo manducanda dabis,ita ut primo die grana X X X I. comedat ieiunus,ſecundo die grana X X V. tertio X I X. quarto X V. quinto X I. ſexto I X. ſeptimo V I I. bibat autem conditum ſatis piperatum.quo facto,omne malum per uentrem digeret. ſed & porros comedat ante diem quàm allium manducet infuſos in aqua,quos incoctos,uel tres,aut eo amplius, quod tamen non ſit nimium, ſemel manducare debet. Nitri albi matronalis pilulas V. uel V I I. in aceto acerrimo ſolues,ex quo ſingulos cyathos per triduum lienoſo ieiuno bibendos dabis. Herba uettonica ex uino decocta,& potui lienoſis data, plurimum prodeſt. Si quis de ſplene aſini areſacto quotidie ieiunus pauxillum manducet,ita potenter ſanabitur,ut intra triduum utilitas remedij huius appareat. Herba hippuris contrita,& cum uino auſtero,aut cum oxymelle potui data,poteutiſſime lienoſis ſuccurrit. Hederæ ſiluaticæ nigræ folia contrita,& ex uino potui data,lienoſis maximo auxilio erunt,ita ut prima die tria,deinde quinque,tertio ſeptem,quarto nonē,quinto undecim,ſexto tredecim,ſeptimo quindecim,octauo X V I I. nono XIX. decimo uigintiunum dentur. Vtiliſſimum lienoſis hoc remedium eſt.capræ lactares abſtinentur a cibo per triduum,tertio die hedera tantummodo ſaturantur, & mulgentur antequam bibant, ſi ex eo lacte ſextarios tres per triduũ calidos ſtatim quomodo mulſi fuerint ieiunus lienoſus acceperit,ita ut nullos alios cibos illu triduo manducet,potenter ſanabitur. Herinacei lien aſſus in cibo ſumptus,lienoſum efficaciter curare fertur. Vulpeculæ etiam iecur aridum tritum cum oxymelle datum lienoſis,mire medetur. Coclearum combuſtarum cinis cum lini ſemine atque urticæ ſemine tritus, adiecto melle quod ſatis uidebitur,adſidue a ieiuno lienoſo acceptus,intra paucos dies eum ſanabit. Lienoſus oxyſera adſidue bibere debet,& dum curatur in uentrem debet iacere. Ruta cum adipe anſerino,uel gallinaceo contrita,panno inducta,& lieni impoſita ſedat dolorem. Stercus aprugnum ſiccum contritum,ex uino potui datum,pulchre non ſolum ſplenis,ſed & renium dolori medetur. Corticem caprificus arboris detrahes,& dum recens eſt ad ſplenem,uel etiam ſi opus fuerit ad iecur pones. & ubi tumor ſine diricies ſplenis,uel iecoris erit, ibi corticem diutius continebis. deinde in fumo eam ſuſpendes, quod cum facies rogabis,ut ſicut cortex ille paulatim fumo ſiccatus areſcit,ſic ſplen, uel iecur laborantis areſcat.hæc autem res tantum ualet,ut ſi catulis recens natis fiat,dicantur omnino non creſcere.

Cyperi drach. V I. radicis quæ manducatur ſeminis cyathum unum, propenſum, cum aquæ ſextarijs tribus ante diem infuſis in olla noua, ad tertias decoques. poſtea ipſam aquam potandam lienoſo ieiuno per triduum dabis,mire ſubuenies. Si quis agnum recens natũ cõfeſtim manibus diuellat,lienemque eius,ubi extraxerit calidum ſuper lienem dolentis imponat, ac faſcia liget, & dicat adſidue remedio lienis facio,poſtero die ſublatum de corpore eius parieti cubiculi,in quo lienoſus dormire ſolitus eſt,luto prius inlito,ut hærere poſſit imponat,atque ipſum lutũ XXVII. ſignaculis ſignet ad ſingula dicẽs lieni remediũ facio,hoc tale remediũ,ſi ter fecerit,in omne tẽpus lienoſum quãuis infirmũ, & periclitantē ſanabit. Ad ſplenē remediũ probatum ſic.capparis eſt herba,uel leguminis genus,nã lupino ſimiles ſiliquas adfert naſcitur in locis ſaxoſis,huius radicem colliges,& findes in partes duas, quarum unam ſiccabis, ac minutatim concides,& mittes in pilam ligneam,atque illic diligenter tundes. deinde in ollam rudem conijcies, & cũ aceti heminis tribus ad tertias decoques,& colabis atque inde ieiuno lienoſo ſingulas potiones mixtas bibendas per ſeptem dies dabis,obſeruaturo ne per illos dies unquam frigidam, aut calidam aquam bibat, ſed tantummodo uinum uetus immixtum meracum.partem uero dimidiã radicis illius lino ligabis, & ad fumum ſuſpendes,atque illic donec perſiccetur manere patieris. Catellum lactentem de canna occide,& de ipſa canna ſplenem eius tolle,ac neſcienti ſplenitico, in carbonibus coctum, uel aſſatum, manducandum dato. Ammoniaci drach. V I. ex aceto dilutas per ſex dies lienoſo ieiuno dabis bibendas, ita ut ſingulis diebus ſingulas drachmas accipiat. Aceti ſcillitici africani cyathos tres, & roris marini — I I I. conteres diligenter,ac ieiuno lienoſo per triduum dabis bibendos, qua potione ſi quid experto creditur,ſpleniticum de ultimo periculo liberabis. Malagma,quod & ſplenis, & iocineris dolorem, & tumorem potentiſſime curat.crocomagmatis ſextarium unum, guttæ ammoniaci libram unam, ceræ librã unã,olei roſacei uncias tres. ammoniacum cum crocomagmate ex aceto teres, ita ut colorari poſſit, atque illic triduo eſſe permittes,donec mellis ſpiſſitudinē habeat.poſtea cera liquefacta,& roſaceum oleũ, ſed cum ſua roſa tritum, adijcietur. & ſimul uniuerſa diligentius conteruntur, atque inductum in panno medicamen ſpleni,uel iecori adponetur. Picis duræ ſextarium,ſulphuris uiui — I. ſimul ad ignem remitte,& permiſce,atque in charta uirgine inductum ſpleni adpone,nõ prius emplaſtrum ab eo recedet, quã penitus perſanetur. Ad ſplenem remedium ſingulare,quod de experimentis probatis Gamalielus patriarcha proxime oſtendit,ſic.lapidis aſſij unciam unam ſemis,uiſci quercini uncias ſex, calcis uiuæ uncias tres,olei cedrini unciam unam.hæc à luna ſextadecima confici,& coqui debent, omnifariam tamen poſt quintam decimam lunam debet hoc medicamen parari,& tam diu coqui, donec habeat ſpeciem malagmatis.deinde manibus ſubigi,& induci in pellem alutaciam,atque inde tepens loco ſplenis adponi, faſciaque ligari,ut illic iugiter maneat diebus,ac noctibus quatuordecim, per quos dies abſtinẽdum balneis, & frigidis,& uenere,& pomis omnibus,& holeribus,& dulcibus uniuerſis, tamen tẽpore hyemis hoc medicamen

dicamen adhibetur, propter molestiam sudoris, ne humectatum infirmius fiat. ipso tamen die, quo confectum fuerit, statim debet adponi, quo efficacius prosit. Ad splenem remedium efficax, die iouis lidu na sinistrum pedem nudum in caprifico ponet, qui dolores splenis patietur, & corticem quãtum pes eius presserit incidet, eamque tribus horis de fascia ad splenem positam constringet, sublatam inde fumario suspendet, neque unquam, aut ipse remouebit, aut permittet ab aliquo tolli. Ad splenem remedium subitum, atque subtile. tres caricas in aceto optimo uespere infunde, & mane ieiunus eas accipe, & hoc triduum facito. post hoc ferri ex causa ad hoc facti massulam, ter ardentem extingue ex potione absinthiati, & bibe, atque hoc per triduum facito. Ad splenis dolorem, cuminum quantum tribus digitis possis comprehendere, cum uino tritum, ieiuno laboranti dabis bibendum.

Pleuriticis, & laterum doloribus, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experimentis. Cap. XXIIII.

Malagma ad lateris, & pectoris dolorem, & quidquid molestum ex perfrictione colligitur, bene enim calfacit, & ideo ad omnẽ dolorẽ prodest, cõficitur sic. samsuci contusi semunciã, iris contusæ idẽ, cyperi cõtusi idẽ, resinæ terebinthinæ P.S. ceræ P.I. olei cyprini P.S. uini amminei 8.I. in hoc q̃ arida sunt cõtusa macerãtur uno die, & nocte, tũ in oleo, cera, & resina liquefiunt ad ignem. deinde superfunduntur uino, & pigmentis maceratis, & miscentur ac manibus diu subiguntur. hoc post dies triginta efficacius prodest, initio enim humidum ualde est, & uix inlitum manet. Malagma ad contusionem lateris. idem facit, & ad suspectas uomicas, aut iam factas, aperit præterea iocineris, & præcordiorum duritiam, & ad dolorem eorum uere conuenit. proderit etiã omni loco dolenti impositum, cõficitur sic. cyperi. ammoniacæ guttę, cardamomi, bdellæ, turis, resinæ terebinthinæ, singulorum — binas, tus, & bdella macerantur pridie infusa uini ueteris sextario, cætera contunduntur. deinde ceræ P.I. & olei cyprini 8.I. cum terebinthina liquefiunt cæterisque miscentur, & diu manibus subiguntur. quidam adijciunt myrræ — I. croci — I. cinnami — I. Compositio hæc mirifica, non solum lateris, uerum interaneorum dolores minuit. herbæ gentianæ drach. X X. iris illyricæ drach. X L V. myrræ drach. X. piperis drach. X I I. separatim omnia in puluerem redacta misceto, atque adijce his mellis optimi despumati, quod satis uidebitur, & ad magnitudinem nucis auellanæ cum aquæ calidæ cyathis tribus potui dato. Herba quę iris appellatur, maxime si siluestris erit, inligata lateri dolorem eius protinus tollit. Herbę uerbenę solstitio collectę arefactæ, & contusę puluis in coclearibus quinque, robusto, & ualido ex uini amminei, & ueteris cyathis tribus, febricitanti ex aqua calida potui datus, mire dolori lateris medetur. Herbę gentianę, & sagapeni drach. singulæ contritę, & cum aquę calidę cyathis tribus potui datæ, dolorem lateris sedant, si in latus, quod dolet post curationem infirmus diu iacuerit. In lapide Iaspide phrygia aerizusa si nota infra scripta insculpta fuerit, id est rrr. & collo dolentis latus fuerit suspensus, mire proderit. Herbę uettonicæ foliorum in umbra arefactæ tunsæ cribratęque ∋ I I. ex uini, aut mulsi cyathis duobus potui sano, febriculento ex aqua mulsa dantur, confestim dolorem lateris emendant. Apri stercus aridum contritum, & potioni inspersum, dolores lateris sanat mira potentia. Cocleę exemptę testa sua, & cum ptisana coctæ, lateris doloribus medentur, melius si humorem ptisanę ipsius sorbendum dederis, ipsas quoque cocleas contusas uelut malagma, supra dolentem locum lateris imponi satis utile est. Verbasci radicem, & rutę coliculum, & albi piperis grana I X. in unum contrita ex aquæ calidę cyathis duobus po tui dabis ei qui lateris dolore uexabitur. Marrubium ex aqua tritum, salubriter bibitur aduersum lateris dolorem. coriandri quoque semen tundes, uel teres, & cribrabis, & cum melle coques, donec spissum sit. inde mane, & sero coclearia terna dabis pleuritico bibenda. Sulphur uiuum, & picem cedriã pari pondere simul permisces, & pro malagmate dolori lateris adpones.

Lumborum & coxarum doloribus & torpori, siue ischiadicis, remedia physica & rationabilia diuersa de experimentis. Cap. XXV.

Ad lumborum dolorem curatio optima hęc, cucurbitę siluestris floccorum, aut seminis ⚹ I I I I. pyretri ⚹ I I I. myrrę ⚹ I I. in puluerem rediges, ex quo fiunt pastilli ad mensuram denariorum binorum, uel singulorum, dantur ex passi cyathis tribus, mixtis aquæ pluuialis cyathis sex, sed his quibus hoc remedium dandum est, aluus acri clysmo mane detrahenda est. Ad lumborũ dolorem, & paralyticos antidotos hiera medici Paccij Antiochi, quę melius omni medicamento facit. sed & ad paralysim mirifice hoc acopum facit, quo oportet infirmum in sole diu fricari, aut foco flamma pręcalefacto, recipit hęc olei sabini denarios sex, cucumetis siluatici radicis recentis ⚹ X V. hæc radix in magnitudine iuglandis nucis cõcisa, uase fictili nouo ex oleo coquitur, donec succum omnem remittat, & quasi arida sit. post hoc radix abijcitur, & per linteum, aut colum transmisso oleo, adijcitur, dum calet, cerę ponticę in frusta redactę P. I. olei cyprini P. I. olei irini P. I. olei laurini P. I. olei ueteris P. I I. piperis albi contusi, & per tenuissimũ cribrũ transmissi ⚹ II. pyretri cõtusi, & per idẽ cribrũ traiecti ⚹ I. hęc in unũ miscentur, reponitur medicamentum uase fictili. facit pręter remedium lumborum, & ad omnẽ dolorem corporis, &

neruorum,muliebria quoque loca durissima mollit , cum diu alijs medicamentis nihil profectum est , hoc prodest. Malagma,quod proprie facit ad lumborum dolorem.picis liquidæ 8.I I. olei ueteris 8. I. resinæ terebinthinæ P.I. ceræ P.II. mannæ P. bessis, aphronitri P. triens. coquitur pix cum oleo , donec spissa fiat.post hoc,adijcitur resina.deinde cera,& secundum hanc ex interuallo manna, ubi emplastri habebit figuram medicamẽtum,tolletur ab igne,& cum tepescere cœperit, aphronitrum aspergetur sensim, ne superfundatur,quod in caccabo est. Malagma ad omnem dolorem ueterem ex qualibet causa factum,præcipue ad lumborum dolorem sic.bdellæ * I I. styracis * V. œsypi * I I. ammoniaci * V. piperis albi * I I. turis * V. baccarum lauri P.I. terebinthinæ * V I. opopanacis * I I. adipis taurini * V I. medullæ ceruinæ * V. propolis P.S. olei ueteris P.I. ceræ P.II. turis pol linis P. I. oleum,cera,resina,propolis,liquefiunt.deinde turis pollinis pondus superius dictum adijcitur,& cętera minutatim,uel in unum contusa , postea decoquuntur simul omnia , opopanacem sane oleo dilui prius oportet. Medicamentum,quod facit ad omnes membrorum dolores,quod anodynon appellatur. facit autem præcipue,ad lumborum dolores,conficitur sic.myrræ denarios octo,croci denarios septem,opopanacis itidem,styracis denarios duos,alterci seminis * V. opij * V I. mandragoræ radicis, uel etiam corticis * I. piperis albi * I. consparguntur trita,& cribrata hęc omnia ex aqua pluuiali,fiunt pastilli uictoriati tertiæ partis,dantur ieiuno ex aquæ cyatho uno,& ex passi cyatho uno. Malagma ad coxæ dolorem,mastiches chiæ P.S. abrotani succi 8.S. turis P.S. salis ammoniaci P.S. aristolochiæ rotundę P.I I. aristolochiæ digitalis P.I I. spumæ argenti P.I. propoleos P.I. cotis creticæ P. I.S. resinæ pityinæ P.I.S. olei ueteris P. I I I. olei laurini P. I I I. galbani P.I. lepidos cyprij P. S. ceræ P. I. S. sinapis alexandrini 8. I I I. aceti 8. I I I. omnia hęc tunsa,quæ tundenda sunt,& remissa,quę liquefacienda sunt, simul excoquuntur,& postea tam diu manibus subiguntur,donec densum malagma fiat. Ischiadicis cocleæ crudæ tritæ in uino ammineo,ex pipere potæ mire prosunt. Pellem lupi aluminatam,per dies sex lumbis dolentibus impone,statim subuenies.

Lumborum,& uessicæ cruciatibus laboranti prodest in balineis,& loco calido, dum illic est,urinã egerere. Lana succida,nitro,sulphure,oleo,aceto,pice liquida,feruentibus his,tincta, & quàm calidissime sustinere possit bis in die apposita, prodest lumborum dolori. Remedium mirum aduersum ischiadem,uel arthritim,herba est,uel frutectum,quod maxime circa sepes uinearum nascitur,latine cytisus dicitur,uirgultis est subtortis,uel curuis,folijs oblongis bene uirentibus floribus conclusis oblongis albis , uel etiam galbineis,bene olentibus,id est mellito odore,frutectum ipsum semper uirens ęstate , atque hyeme, colligitut die iouis luna uetere liduna ante prandium,& datut ei cui remedio futura est, ieiuno ante prandium trita,ita ut non succus tantum eius , sed & folia quomodo trita fuerint, uel flores eius si fuerint , sic dentut ex meri uini ueteris,siue etiam nouelli quartario grandi.sed qui accipiet, stans accipiat , & contra orientem bibat,& cum a' dextra parte potionem acceperit,ad sinistrã,retro'ue non respiciat,& reddat calicem ei qui dederit potionẽ.hoc per triduũ faciet sed qui daturus erit potionẽ,una hora, uel uno die,lectã herbã simul contẽperare debet,unde sint tres potiones,ita ut a' nullo alio,quàm ab eo qui daturus est,herba illa,uel potio,& ab eo qui accepturus est,tangatur.hæc qui bene obseruauerit,mirũ remediũ inueniet.

Ad coxæ subitum stuporem,uel dolorem,aphronitri — I. sinapis — I. piperis semunciam, teres , & trita miscebis,ut puluerem facias,& in balneo locum de quo quereris perfricabis. Remedium ad ischiadem sic.colliges herbam,quæ dicitur brittannice die iouis uetere luna, & liduna,siccabis,& repones , quia hyeme non apparet.nam,& uiridis prodest.teres hanc cum tribus granis salis, & cum piperis granis quinque,aut septem,addes,& plenum grãde cocleare mellis,& uini potionem bonam, & si uolueris modicum calidæ aquæ adijcies,& sic bibendum dabis.sed hanc herbam ter,dum teres,& antequam colligas,præcantare debes sic.terram teneo,herbam lego,in nomine Christi, prosit ad quod te colligo. medicinalibus digitis eam sine ferro præcides,uel auelles. Ad ischiadem de experimento remedium sic. radix bugillonis,sine ferro colligitur,uel eruitur palo acuto . hæc tunditut in pila , uel teritur in mortario , & succus eius exprimitur,ita ut in succo eo sit uel quartarius. deinde grana piperis X X V. teruntur , & mellis libra adijcitur,ac uini ueteris sextarius.hæc omnia cum succo supra scripto ad modum conditi permiscentur,& laboranti in balneo cum iam prope' lassus fuerit, per triduum potanda in caldaria tribus potionibus danrur,mire proderit.

Descriptio ceroti chalastici,quod facit ad omnes totius corporis dolotes,pręcipue ad contusiones membrorum,& neruorum infirmitates,& ad stomachi dolorem.insigne est certe in primis ad lumborum,& renium dolores.conficitur uetere luna,& liduna a' mense Martio in quodlibet tempus ęstiuum.recipit hęc. phlomi librã,herbę sabinę P.I. barbę iouis P.I. baccę lauri P.I. has species tunsas coques in olei secundarij boni libris I I I I. postea colaris omnibus mittes in oleũ ipsum,rutę siccę — V I.pulegij sicci — III. symphoniacę succũ — V I. hastulę regię succũ — V I. uerbenę succũ — V I.ibisci succũ — VIII. fœnogręci succũ — VIII. lini seminis triti — VIII. maluę erraticę succũ — VIII. hęc omnia miscebis cũ superioribus succis,& decoques ad tertias ita ut mittas caricas ficus I I I I. quę tãdiu coquãtur,donec nigrescãt.postea addes axũgię ueteris P.II.seui ceruini P.I.butyri loti P.I. medullę ceruinę P.I.seui bubuli P.I.cerę — VI.resinę frictę — VI.hęc cũ cęteris herbis remittes, & cũ his q̃ supra scripta sunt, omnibus pmiscebis,& repones in uasis fictilibus,aut in ligneis, aut corneis, & cũ uolueris tepefacto uteris cõtra omnes dolores,ut supra scriptũ est. Ischiadicis,& lumborũ doloribus , porri sectiui triti succus expressus cũ uini hemina ieiuno potui datus efficaciter medetur.ęque prodest,& apij succus similiter datus.

Herba

Herba chamędrys contusa,& cum melle potui per triduum data,confestim medetur lumborum,& coxarum dolori.herba quoque senecio in cibo sumpta,coxarum, & lumborum dolores certissime sanat. Adipe ursina dolentes coxas perfrica,continuo sanabis. Qui testiculum leporinum coctum ieiunus comederit,cito coxarum dolore releuabitur. Radices ex integro tritæ cum pane remollito miscentur,atque inde cataplasma factum, coxarum, uel lumborum etiam renum dolori imponitur, statim prodest. Incredibile,& unicum remedium ischiadicis,& arthriticis hoc est,quo & ipse Ausonius medicus sanatus est,& multos,ita iacentes,ut mouere se sine cruciatu nequirent,intra quinque dies stare,ambulare autem intra septem dies fecit,conficitur sic.fimum ibicum luna septimadecima colliges,quanquam,& alia luna uetere collectum simili efficacia prosit,dummodo medicamen septimadecima luna componatur. ex eo ergo fimo,quantum unius manus pugno pleno potueris comprehendere, dummodo impar sit numerus pilularum,in mortarium mittes,atque adijcies piperis grana X X V. diligentissime trita. tunc addes mellis optimi heminam,& uini ueterrimi optimi ℥. I I. & contritis prius pilulis uniuersa miscebis, & repones in uasculo uitreo , ut cum fuerit opus,paratum habeas medicamentum ad subueniendum. sed ut maior sit medicaminis efficacia,luna septimadecima illud facere debebis,& cum daturus fueris remedium,à die iouis incipe,& per dies septem continuos dato,ita ut qui remediandus est,stans in scabello contra orientem bibat.quæ potio,si ita ut scriptum est,data & obseruata fuerit, etiam si omnibus articulis, & coxa infirmus contractusque fuerit,& immobilis,ac desperatus iacuerit,necesse est,ut septima die ambulet. Ischiadico remedium efficacissimum sic.castorei semunciam,pyretri,nitri, euforbij, adarces, uncias singulas olei cyprini libram.quæ tundenda erunt siccata tundes,& cribrabis,& sic oleo cyprino miscebis, & decoques.atque eo medicamine sic uteris,ut ischiadicum iacentem in sole diutissime perfrices in coxa quam dolet,deinde ad balneum ducas,& cum sudauerit, diutissime compellas in tolta caldaria commorari.

Ad coxarum,& ad lumborum dolores,herba chamæpitys contrita ex uino potui data plurimum prodest. Cucurbitæ semine contrito in ficulneo uasculo,adiecto oleo,& aceto,coxæ,& lumbi perfricati, potenter sanantur,sicut experimenta docuerunt. Serpylli aridi contusi, & in puluerem redacti scripulos tres,adiecto modico melle permisce,& ex eo tres globulos æquali pondere facito, atque ex ijs singulos cum mulsi cyathis tepefactis binis,ieiuno per triduum dato, incredibiliter lumborum dolori medebere.quòd si illo triduo non penitus,qui laborat fuerit absolutus,iterum per aliud triduum dabis.

Radix asparagi trita,& ex uino potui data,lumborum,& coxarum dolori mire medetur. Nuclei amygdalarum triti,& ex aceto poti lumbis medentur. Nasturcium cum farina permixtum,& ex aceto calido,lumbis medetur si impositum fuerit. Gladioli radix contusa cum sulphure uiuo , & adipe ursina,lumbis imposita plurimum prodest. Remedium coxendicis mirum de experimento sic. muscerdæ nouem tritæ ex uini quartario,super scabellum,uel sellam laboranti potui dantur, ita ut pede uno quem dolet stans ad orientem uersus potionem bibat,& cum biberit saltu desiliat, & ter uno pede saliat,atque hoc per triduum faciat,confestim remedio gratulabitur. Malagma ischiadicis mirum sic. styracis uncias I I. picis P.II. ceræ P.I. guttæ ammoniacæ — VI. resinæ terebinthinæ — V I. galbani — II. mannę turis — II. omnia quæ tundenda sunt in puluerem rediges, & admiscebis ijs, quę igni remittenda sunt,& desuper aceti quantum sufficiat medicamento dum excoquitur mittes, & cũ opus fuerit calido uteris. Ad ischiadem remedium dictatum a' Iusto medico,sic.herbam argemoniam,& herbam uerbenam,& lapathium,& bugillonis radicem æquis portionibus,uel ponderibus mittes in pilam,& tundes,& cum tunsæ bene fuerint,addes uini candidi ℥ III. & manibus agitabis cum ipso uino diutissime, postea omnia mittes in linteũ spissum,& expressa colabis, atque ijs quæ colata fuerint desuper addes uini aliquantulum,& piperis grana triginta trita. postmodũ ex hoc medicamine quartarium calefactum ieiuno laboranti in balneo dum in solio,est per triduum dabis bibendum. Ad ischiadem physicum remedium.testudinis aquaticæ crus præcide,& phœnicio inuolutum , ex ea parte qua quis ischiadem patitur adpone,potenter remediabitur. Git quantum tribus digitis tolli potest sumptum tritumque,& passi cyathis duobus aspersum,adiectis aquæ calidæ cyathis totidem epotum,maxime prodest lumborum dolori. Fel terræ tritum ex uetustissimo uino bibere dabis ieiuno,supra limen stanti uno pede, qui coxam dolebit,sed non in uitro hanc potionem bibat. Præsens remedium ad coxæ dolorem sic. artemisiam aridam tundes,cribrabis,& ex uino dabis bibere ieiuno, continuo emendabitur uitium.

Herbæ pteridis,id est filiculæ,quæ ratis gallice dicitur , quæque in fago sæpe nascitur , radices tunsæ in potione ieiuno dantur cum uino,coxarum doloribus laboranti. Hederam,& herbam sabinam ęquis portionibus tritam ex uino austero ad modum auellanæ dari ischiadico ieiuno oportet per triduum.eadem potio etiam aliud malum coxendicis purgat. Trixago herba feruefacta cum aqua, ac triduo potui data,ischiadicum mirifice sanat. Crocodilus terrenus pręcisis summis partibus,egestisque interaneis,ex iure coctus,cibatui datus,magnũ ischiadicis pręstat auxilium. Fimus aprugnus uino remissus tepefactus colatusque,& duorum cyathorum mensura potui datus,ischiadicis saluberrime medetur. Rubiam,qua pelles inficiuntur,quotidie bibere ischiadicis utile est,& in balneo feruenti lauari. Genistæ rami plurimis diebus in aceto macerãtur.deinde tunduntur,& exprimũtur,ex eo succo cyathus unus ad diem ischiadico,quousque sanetur offertur. Fimum bubulum feruentem, quem in cinere ardenti calefeceris,coxarũ dolori imponito,plurimũ prodest. Vermis terrenus exfoditur,& in ligneo cauco ponitur,si fieri potest fisso,& ferro alligato.tunc aqua perfunditur,rursusque eodẽ loco,unde prolatus est defoditur,aqua uero in qua dilutus est,in eodem poculo bibitur ab ischiadico ob insigne remedium.

Ad iſchiadem remedium ſic.herba pentaphyllos folijs fragorum ſimillima,iouis die collecta,& cum uino trita,in balineo in ſolio data potui,hac ualetudine laborantes cito remediabit. Ad iſchiadem remedium ſic.cera rubea,& ſtercus canis,quod eſt album,hoc ſiccatum in ſole,& in modum farinæ cribratũ, cum fuerit contuſum,lento igni ceræ remiſſæ admiſcetur per partes,& olei parum,tantum ut mollius idẽ efficiatur medicamen,ſed antea tamen colocynthide,& centaurio curetur cui medendum eſt,ut ſi nõ profecerit, curationem iterum adhibeas.

Renium,& ueſſicæ doloribus,& cauſis uniuerſis,& calculo,& dyſuriæ,id eſt urinæ difficultatibus, & ſtranguriæ,nec non,& ſubmeiulis,remedia phyſica,& rationabilia diuerſa,de experimentis. Cap. XXVI.

Ad renum tumorem,aut exulcerationem,etiam ſi ſanguinolentam urinam quis faciat, hoc remedio ſanabitur.roſæ aridæ foliorum,papaueris nigri ſeminis,nucleorum pineorum , paria pondera contunduntur ſeorſum,& in unum miſcentur.inde datur quantum nux iuglandis, ex paſſi cyathis duobus , & aquæ cyathis tribus. Alia ad renium dolorem potio,quæ etiam quaſi harenam ſabuloſam interdum detrahit,accipit hæc.apij ſeminis,petroſelini,aniſi,ſingulorum * ſenosdenos, dauci ſeminis * IIII. ſchœni denarios VI. croci * XXII. mellis quantum ſatis uidebitur.hinc datur quantum lupinus ex mellis ligulis duabus,& aquæ cyathis quatuor. Ad renium tumorem, & dolorem remedium efficax, quod facit,& ad iocineris,& lienis tumorem,& ad hydropicos,& ad eos,qui mali coloris propter hęc uitia ſunt.accipit hæc.croci * X. nardi indici * II. coſti * II. ſchœni * I. cinnami * I. myrræ ſtactæ * I. mellis optimi * XXV. datur quantum fabæ magnitudo eſt ægyptiacæ , ex mulſi cyatho mixti cum aquæ cyathis duobus,ſed febricitantibus ex aquæ mulſæ cyathis tribus dari debet.

Ad tumorem,& dolorem,& exulcerationem ueſſicæ bene facit aqua pota,in qua ferrum candens dimiſſum eſt.hoc tractum eſt ab aquis calidis,quæ ſunt in Tuſcia ferratæ,quæ mirifice remediant ueſſicæ uitia, unde appellantur ueſſicariæ,qui locus quondam fuit Milonis Brochi prętoris, hominis optimi , ad quinquageſimum ab urbe lapidem. Ad tumorem,& dolorem ueſſicæ,& ad eos,qui difficulter urinam reddunt ſic.alterci ſeminis,maluæ ſeminis, cucumeris edulis ſeminis purgati , ſingulorum denarios ſenos, amygdalorum dulcium purgatorum,nucleorum pineorum purgatorum,ſingulorum * ternos,opij * I. croci * V. paſſo contuſa hęc omnia conſparguntur,datur hoc medicamentum ad menſuram denarij unius,ex paſſi cyathis duobus,& aquæ tepidę totidem. Ad ueſſicam exulceratam remedium ſic.nucleorum pineorum purgatorum * I. cucumeris edulis ſeminis purgati cyathum, aneſi cyathum, papaueris nigri * II. croci * II. palmas cariotas XXX. has macerari oportet paſſi ſ. duobus,atque cõteri,deinde ijs adijci cætera,ex eo dari nucis iuglandis magnitudinem ex paſſi cyathis tribus.

Ad ſanguinem per urinam cum dolore reddentes.aluminis ſiſſi * I. tragacanthi * I. tragacanthũ pridie aqua maceratum,alumini trito admiſceri oportet,deinde fieri paſtillos,ad denarij ſemiſſem, uel tertia detracta,datur ex paſſi cyathis tribus. Ad calculoſos optimum remedium eſt ſcolopendros,quã nos ſaxifragam appellamus , huius contuſæ * I. ex aquę cyathis tribus , per dies XXX. datur. eodem modo data hierobotane prodeſt,quam nos uerbenacam dicimus. Multos cum admiratione effectus, audiuimus narrantes,Caſilini naſci in lapidicinis beſtiolas adhærentes ſaxis quaſi uerruculas , has datas tritas ex aquæ cyathis tribus,findere, & per urinam extrahere lapides de ueſſica. Ad calculoſos remedium utile ſic.cucumeris ſeminis,dauci,aneſi,apij,petroſelini, myrræ, ſingulorum denarios ternos , caſſiæ daphnitidis,cinnami,nardi,ſingulorum * ſingulos.trita hęc omnia aqua colliguntur,fiunt paſtilli lupini magnitudine,dantur ieiuno ex aquæ cyathis ternis per dies quadraginta.hoc medicamẽtum tunditur, uel componitur in pila lignea,& pilo ligneo.qui contundit annulum ferreum non habeat,hanc enim ſuperſtitionem adiecit Ambroſius medicus Puteolanus,qui adfirmauit multos ſe hoc medicamento ſanaſſe.detrahere autem dixit poſt diem ſeptimum fragmina quædam lapidum quaſi harenam. Ad calculoſos, lienoſos,hydropicos,medicamentum efficax,quod & urinam detrahit,& lapides in ueſſica extenuat,conficitur ſic.eryngij,pyretri,ſaliuncię,ſaxifragę,ſingulorum denarios denos,polij, folij, ariſtolochię, ſingulorũ * quinos,oxymyrſines,quę ſcopa regia uocatur,ſucci heminam.hęc omnia contuſa,& cribrata colliguntur ex aqua,fiunt paſtilli ſingulorũ denariorũ,dãtur lienoſis ex aceto,& mellis cyathis tribus, calculoſis ex, paſſo mixto,quantum manus capit,aut teſta auriculæ marinę.quod medicamentũ datur per dies XLV. cuius beneficio in harenam ſoluuntur lapides in ueſſica reperti , hydropicis autem ex mulſi mixti cyathis tribus dandum eſt. Contra calculum, & alias difficultates ueſſicæ, lapillum qui in gallinacei ueſſica, aut in palumbi uentriculo inuenitur,conteri,& aſpergi,potioni prodeſt. Itẽ membrana uentriculi eius trita.fimus quoque columbinus in faba ſumptus . item glebula de nido hirundinum diluta ex aqua, pota prodeſt. Ad renium dolorem confectio medicaminis ſic.reſinę colophonicę — I. galbani — I. opopanacis — I. cerę — VI. ſeui — VI. axungię ueteris P.I. rutę — III. baccę lauri — III. herbę ſabinę — III. olei quantũ opus fuerit,ſeminis urticę — III. iſta omnia ſimul coquũtur,& colantur,& circa renes in pellicula alutacia adponũtur. Ad urinę difficultatẽ,murino fimo ſummitatẽ ueretri,uel imũ uentrẽ inlini prodeſt. Ad calculũ expertiſſimũ remediũ ſic.aſparagi radices,& ſaxifragã, lappę radicẽ,apij radices,ebuli radices,allij capita tria,folia ſalicis,petroſelini macedonici modicũ. hęc omnia conteres,& miſcebis,& ex paſſo bibenda per triduum dabis.ſi paſſum non fuerit, ex mulſo,uel condito bibat,

to bibat, sed si non febricitabit cui medendum est. Ad calculum, & urinæ difficultatē. pastinacæ hoc est holeris, quod manducatur summitatem, id est corticem eius teres, uino picato permiscebis, & bibendū ieiuno dabis. Modicum de succino lapide, & cyperum, & piper cōtundes, & coques, & cocleare unū plenum ieiuno dabis, qui urinæ difficultate, uel calculi dolore torquebitur. Renibus medetur alum gallicum cuius radix trita diligenter & in uino decocta bibitur. interdum etiam, ita decoquitur, ut spissum emplastri more renibus superponatur. Renes leporis crudos, si quis poterit glutiat. sin minus, coctos transmittat, ita ut dentibus eos non contingat, cito remediabitur. radix quoque asparagi ex uino trita, & pota, prodest renium dolori. Ibisci libram unam, stercoris ouilli recentis P. I I. axungiæ ueteris P. I I. hæc omnia contrita pariter miscebis, & in lana succida renibus adpones emplastri modo, statim proderit. Ad uessicæ dolorem, & ad eos, qui urinam uix faciunt remedium sic. seminis petroselini cyath. I I I. fœnogræci cyath. I I I. tosta hæc cōtundes, addito myrræ modico, & piperis granis. I X. uini cyath. I I. omnia in unum conteres, & miscebis, & in balineo calido bibendam potionem dabis, mirū est. Ad urinæ difficultatem, & calculum lotium caprinum, sed montanum tepidum potari oportet, admixto uino cum aqua, ob fastidium. cyminū quoque africanum, quod summitate trium digitorū potueris prendere ex uino mixto calidum bibatur. Ad urinæ difficultatem urticæ quantum duabus manibus amplecti potueris fasciculum, cum uini congio decoctum, ad duos sextarios rediges, & mane bibēdum ieiuno per triduum dabis. Herbæ mercurialis ex aqua decoctæ ius, adiecta myrra tritum, uessicæ, lumborum que doloribus subuenit, si a' ieiuno potetur adsidue. Ad dysuriam id est urinæ difficultatem, & calculum, echinos tere cum aculeis suis, & ex mulsa aqua frequenter accipito. ad calculum autem, rubi radices sine ferro colliges, lotasque diligenter in olla noua coques, & ex eo quod decoxerit cum uino, si non febricitabit, ex aqua si incommodabitur, bibendum dabis. Cancri testam diligenter teres, & uino subdulci miscebis, & colatam potionem dabis bibendam ei qui calculi molestia laborabit. Herbæ millefolię — I I. & eius quæ herba sacra dicitur tantundem teres, & coques ex aqua, & ex melle, atque ita bibendā dabis, urinæ difficultate, & calculo laboranti. Mense nouembri ante idus easdem semen fraxini colliges, & in tepido furno siccabis, die postera siccatum tundes, & cribrabis, & repones, & ex eo dabis calculoso, ad diem cum uino uetere bibendam ligulam unam. Ad renium dolorem remedium sic, apij seminis — I. fœniculi seminis — I. piperis semunciam. ex ijs bene tritum, & cribratum puluerem facies, & habebis paratum. & cum opus fuerit, cocleare plenum in calida aqua bibat ieiunus, qui dolore renium laborabit. Ad lapides, de uessica eijciendos remedium singulare. hircum segregatum, uel clausum septē diebus lauro pasces, & postmodum a' puero impubi occidi facies, & sanguinem eius excipies munditer, ex eo dabis laboranti in uini cyatho scripulos tres. at uero, ut eius rei experimentum capias, lapillos fluuiales in uessicam mittes, in qua sanguis exceptus fuerit, nam in uessica excipi debet. & signatam repone. intra dies septem solutos penitus inuenies. Antidotum ad renium dolorem sic. fœniculi semen recens, petroselini, dauci, zingiberis integri, piperis nigri, porri capitati semen, folia malabathri. grana piperis albi. omnia hæc æquis ponderibus tundes, & cribrabis, & miscebis cum melle attico, & ex eo pilulam, ad modum auellanæ, ex aqua calida ieiuno dabis. Ad renium dolorem unguētum satis efficax sic. castorei — I. euforbij semunciam, pulegij — I. S. ceræ — I I I. satyrij — I I I. olei amari — V I. cyperi semunciam, myrræ — I. resinæ terebinthinæ semunciam, piperis — I. S. olei laurini — V I. opobalsami — I. hæc omnia sicca tundes, & cribrabis, & miscebis, & decoques, & liquido medicamine uteris in balneo, & perunges renes, coxas, & super pectinē, omnis dolor cito desinet. Trochiscus ad reniū dolorē, & uessicæ dolorem, ac ulnera, & ad eos qui urinam sanguineam faciunt, uel purulentā, accipit hæc. opij drach. I I I. de nucleis pineis excaldatis & purgatis drach. I I I. croci drach. I I I. amygdalæ dulcis excaldatæ, & purgatæ drach. I I I. auellanæ purgatæ, & excaldatæ drach. I I I. cucumeris seminis purgati drac. X I I. hyoscyami albi seminis cyath. I I I. apij seminis cyath. I I I. fœniculi seminis cyath. I I I. lapatij seminis drach. I. hęc omnia primū separatim teres, & permiscebis cū passo cretico. tū ex eo facies trochiscos habentes drach. singulas, & dabis bibendos singulos, cū aquæ mulsę calidę cyathis binis. utile est hoc medicamen etiam si per ueretrum infundatur. Confectio conditi nephritici, quod facit ad dolorē reniū, si aliquo casu uexati fuerint, & ad uessicæ purgationē, & ex ea calculos, uel sabulones eijciendos, sic. herbæ uetonicæ — I. herbę saxifragæ — I. herbæ quę appellatur gręce ..., semunciam, seminis dauci semunciā, seminis petroselini macedonici unciam, croci — I. spicæ nardi — I. piperis — I I. uini candidi optimi ueteris sextarios sex, mellis despumati optimi s. I. quod hoc modo despumabitur, ut mittatur in ollam, & accipiat uini parum de supra scripta mensura, & cum cœperit bullire, spuma omnis cocleari paulatim tollatur. herbæ autem omnes in pila tunduntur, similiter, & crocum. sed separatim omnia, & cribello tenuissimo cernuntur, nec nō, & piper teritur. quæ omnia creta simul in mortarium mittuntur, & paulatim uino adiecto diligenter teruntur. quæ cum trita fuerint, adijcietur, & mel, & uinum totum supra scriptum, & diligenter permiscebitur. postea condetur in uasculo cannarum, cum autem fuerit necessarium remedium, potionem in pisinno calice caldā mixtam ieiuno dabis bibendam, ita ut accepta potione uectetur. Ad calculum remedium efficax sic. nuclei pinei grana purgata X X X. palmulas purgatas infusas X V. tragacanthi ℈ X V I. mali granati dulcis succum ℈ V I I I. croci ℈ I I. myrrę ℈ I I. hęc uniuersa contusa, & soluta in se miscentur, & ex ijs qui calculo laborat mane ieiunus accipiet coclear unum, ita ut non manducet, usque ad horas prandij tardioris. Ad renium dolorem remedium utilissimum sic. cucumeris ueri semē in testa pones, super carbones uiuos, ita ut temperate exuratur, neque nimis, neque parum,

Ad urinę difficultatem

Ad lapides a vesica eiiciendos nobilis cum experientia

& ex eo ʒ XII. & maluæ seminis scripul. XVI. & amygdalæ amaræ purgatæ ʒ XXXVI. hæc separatim tunsa cum in tenuissimum puluerem redacta fuerint, simul misceto, & ex eo cum hepsematis, id est sapæ cyatho, cocleare I. de mane ieiuno dabis bibendum. Ad renium dolorem herbæ uettonicæ tritæ pondus denariorum duorum, sano ex mulso, febricitanti ex aqua calida, bibendum dato. Chamæpitys ex uino trita, atque ita pota, plurimum prodest renium dolori. Baccarum cupressi uiridium contritarum succus colatus, cum uino potui datus, mire renium dolori medetur, ita ut si necesse fuerit, per alios nouem dies adaucto numero baccarum, & iterum, si ita opus fuerit, per alios nouem dies deminuto numero detur, quousque ad unam baccam potio numerusque descendat, sed interposito uno die debet esse commutatio potionis de maiore ad minorem modum. Lanam succidam pice liquida inline, & umbilico impone, statim renum dolor sedabitur. Artemisia herba est, quam gallice bricumum appellant, hanc ubi nascatur require, & inuentam, mane, ante solis ortum, sinistra manu extrahes, & ex ea nudos renes præcinges. quo facto singulari, & præsentaneo remedio uteris. Pice liquida pollices, tam pedum, quam manuum ab unguibus, usque ad prima articulorum initia inlines, & chartam superpones, intra triduum, ita sanabere lumborum dolore, ut per singulas noctes detrimenta doloris intelligas. Qui renium dolore uexabitur, in charta rudi scribat characteres infra scriptos, & auro, uel cupro includat, & circa renes alliget, miro remedio utetur, [illegible]. Passi cretici cyathos tres, lactis caprini itidem, seminis cucumeris triginta tria, optime trita simul una potione qui biberit, absoluetur renium dolore. Molliginem ex uino optimo bibat, qui renium dolore uexabitur, confestim sanus erit. succum quoque radicis amaræ cum melle mixtum bibat ieiunus, uel ex uino austero, statim remediabitur.

Artemisiam tundes, & cum adipe suilla, aut qualibet uetere subiges, & panno inductam pro malagmate renibus impones. Mulier quæ geminos peperit, renes dolentes supercalcet, continuo sanabit. Remedium unicum, & quod citissime renium dolores cum admiratione persanat, sic. bitumen super carbones uiuos pones, & sago grandi ad modum caueæ eos operies, atque illic interius nudum qui renium dolore uexabitur, supra ipsos carbones sedere præcipies, ut fumus ille corpus eius omne circumeat. hoc si necesse fuerit, & ter facies, ut penitus sanetur. Radix asparagi trita, & cum uino pota, renium dolorem optime tollit. Ocymi succus in mali granati corticem fusus, & potus, plurimum renibus prodest. Fel herinacei cum uespertilionis cerebro, & canino lacte renibus impositum, mirum prodest. Adeps anserinus cum eiusdem cerebro, & butyro, & alumine, & œsypo impositus, ad ceroti modum, efficaciter renibus prodest. Stercus columbinum tritum cum ordei farina, & adipe suilla, & ouorũ albo simul permixtum, & coctum, emplastri more rectissime renibus imponitur. In capitibus piscium, id est mugilum, aut mullorum spina inuenitur cani similis. hæc renibus adposita, uel alligata, miro remedio est. Plantago ex melle trita, & imposita, renibus statim prodest. Oua sepiarum in cibo sumpta urinam mouent, & renium grauedinem tollunt. Inula trita, & cum uini cyathis tribus per triduum pota, plurimum prodest renibus separandis.

Axungiæ ueteris selibram, olei ueteris selibram, samsuci selibram, rutæ fasciculum una decoques, & lanam ibi succidam tingues, ac renibus superimpones, mire subuenies. Ad uessicæ dolores, & stranguriam, carduí semen ex uini sextarijs duobus, usque ad heminam decoctum, & expressum, atque colatum potuique ieiuno datum, plurimum prodest. Plantæ rutaceæ, & nepetæ radices, baccæque lauri, in uase fictili cooperto diligenter coctæ, ne uis medicamenti emanet, potui dantur, ita ut prius expressæ colentur, mirabiliter uessicæ doloribus prosunt. Herbæ quæ græce sisymbrion dicitur tritæ succus expressus, & sano ex uino, febricitanti ex aqua potui datus, mirum ad uessicæ dolores remedium est. Fœniculum cum radicibus suis decoctum, & potui sumptum, efficaciter uessicæ doloribus prodest. Glycyrizę commanducatæ succus deuoratus, uel transmissus, urinam efficaciter prouocat. Trifolium minutum cum pipere, & pulegio quãtum satis uidebitur tritum, & cum uino potui datum, uessicam renesque purgabit. Herbæ uerbenæ contritæ succus expressus, adiectis uini cyathis tribus, potui datus, admirabiliter continuo urinæ difficultatibus proderit. Herba quæ gramen dicitur nodorum XXVII. ex uino ad medias decocta, & expressa, atque colata, potuique strangurioso ex uini cyatho uno mixta data, adeo potenter succurrit, ut ubi sine tormento urinam facere cœperit, dari non oporteat, sed febricitanti ex aqua sola dabitur. Si quis uitio uessicæ, aut stranguriæ laborans, lignum tamaricum ardens lotio suo extinxerit, desinet ultra cruciari. Cupressi folia tenera ex aquæ sextarijs quatuor ad sextarium decocta, & expressa, atque colata cum uino potui data, stranguriam celeriter emendant.

Hederæ nigræ baccas V. aut VII. aut undecim, prout ætas ægri uiresque patientur, cõtritas ex aqua mulsa sumptas, mire prodesse manifestum est, etiam si sanguinolentam urinam stranguriosus faciet, ex aqua tantummodo calida eas potare debebit. Auis ossifragæ uentriculus salitus, ut seruari possit, aut exustus, & in puluerem redactus, cum uini potione datus, urinam efficaciter prouocat.

Muli impetigines in utroque crure super genua nascuntur, & ueluti cutis aridæ modo inhærent, has incende, & stranguriosum diuaricatum desuper pone, ita ut suffumigationem illam expansis uestibus tegat, ne qua odor, aut fumus emanet, efficacissime incommodi eius uitio carebit.

Asini renes arefacti, atque exusti tritique, id est in puluerem tenuissimum redacti, & ex mẽsura conchulę unius, cum uini meri cyathis duobus strangurioso potui dati efficaciter medentur. Verris siluatici lotium cũ sua uessica in fumo suspensum, & adseruatũ, stranguriosis cũ potione mixtũ potui datũ, efficacissime prodest. Pili caprini combusti tritique, & in potione dati, stranguriosos potenter emendant.

Pedum agninorum decoctorum ius potui sumptum,stranguriosis plurimum prodest. Herinacei caro optime decocta,atque in cibo sumpta, stranguriosis mire subuenit, & cito naturalem urinæ cursum relaxat. Cocleæ crudæ contritę cum testis suis,& ex passo per dies septem,aut ut plurimum nouem potui datæ,efficaciter dysuriæ prosunt. Amyli semunciam terito,atque addito ouum recens, & eius oui testam ter passo impleto,idque poculum diu agitatum,& feruefactum,strangurioso reuerso a' balneis dato,omni cum dolorę,ac difficultate celeriter absolues. Cicer arietinum in aqua decoquito cum sale,eamque strangurioso ad binos cyathos bibendam dato, efficaciter iuueris. Fimus palumbinus in sorbitione sumptus ex faba facta,admirabile stranguriosis præsentat auxilium. Turturum fimus ex mulso coctus,& ceroti modo uentri,ac renibus laborantis impositus,efficaciter prodest. Mentę bene tritæ coclearia duo ex aqua calida ieiuno per triduum dabis,continuo uessicam releuabis, urinamque laxabis. Pulegij fasciculum in olla noua ex uino uetere,ad tertias decoques,& exprimes atque colabis,& ex uino ieiuno strangurioso potiones singulas per triduum dabis. Lapillus qui inuenitur in scorpionis marini cauda,tritus utiliter bibitur cum uino,a' strangurioso. Vngularum aprugnarum exustarum cinis potioni inspersus, plurimum urinæ difficultates iuuat. Leporis cerebrum in uino utiliter bibitur, eiusque testiculi tosti salubriter manducantur, ab eo qui uessicæ molestijs laborat. Anserum siluestrium linguæ assatæ efficaciter sumuntur in cibo a' calculosis. Cymini — I. rutæ — I. piperis semunciam teres diligenter, & cocleare plenum in meri ueteris potionem mittes, & aquæ, quod sufficiat adijcies.postea ferro candenti sæpius immerso calefacies, & ieiuno bibendum dabis, efficacissime subuenies stranguria laboranti. Spongia ex rubo rosario agresti sumpta, & aqua frigida donec madescat macerata,ac deinde trita,& ex aqua per triduum potui data, efficaciter calculosos emendat. Piscis scorpio assatus in cibo sumptus,optime calculoso proderit. Cocleæ inanes id est sine carne sua, casu inuentæ contusæ,& in puluerem tenuissimum redactæ,in potione calculosis datæ medentur. Vngulæ equinæ scobem,uel exustæ cinerem,si calculosus in potionem acceperit, cito sanabitur. Herba saxifraga si ex oleo,& liquamine manducetur,intra triduum calculos soluet. Calculosis expertus adfirmat incredibiliter succurri remedio tali,si hircum melius si agrestem,melius si anniculum,& si mense Augusto claudas loco sicco per triduum, ut ei solas laurus edendas sumministres, & aquæ nihil accipiat, ad postremum tertio die,id est aut iouis, aut solis occidas. melius autem erit si castus purusque fuerit, & qui occidit,& qui accipiet remedium. exsecto igitur gutture eius sanguis excipitur, utilius si ab inuestibus pueris excipiatur,comburitur in uase fictili,usque ad cinerem,uas autem in quo torrebitur coopertũ & initum gypso in furnum mittetur.quod cum uapori exemeris in puluerem conteres, nec non,& polypum marinum identidem,ut dixi exustum,in puluerem rediges.confectio autem uniuersi medicaminis hæc est.sanguinis huius hirci — III. piperis albi — I. polypi exusti cineris — III. thymi — I. pulegij — I. apij,seminis olusatri — I. hęc omnia separatim tunsa,& ad leuissimum puluerem redacta cõmisces,& dabis infirmo, melius si die solis, aut iouis coclearis mensurã in meri potione, aut cuiuscunque dulcis poculi.prouidere autem debes,ut digesto,ac ieiuno potio detur,& rursum,ut eadem potione bene digesta,cibos accipiat,& eo melius erit,si hanc potionem cum condito,post balineum in sabanis,adhuc cõstitutus acceperit. Supra omnia efficax aliud ex eo facies medicamentum sic.sanguis hircinus ea obseruatione,qua supra excipitur,in patella ferrea cãdente,ut aduri possit,& stringi continuo ipse sanguis, ita ut postea in puluerem redigatur,uel certe cõtinuis aliquot diebus, ad solem ipsum sanguinem pones, ita ut rore iam decusso,post horã secundã ponas,& ante nonã colligas.posteaquã, ita fuerit siccatus sanguis,ut nullum humorem habeat,colliges eiusdem crustulas,& teres, atque ex eo leuissimum puluerẽ rediges.deinde accipies herbam tribolum, cuius herbæ ipsum tribolum, hoc est semen spinosum proijcies, ipsam autem herbam lectã de locis maritimis siccabis,tundes,& in puluerem rediges. confectio autem medicaminis totius hęc est.herbæ triboli — II. piperis — II. petroselini macedonici — II. folij sertulam,id est coronam,siue sphæram unam.hæc omnia separatim tunsa,& ad leuissimum puluerem redacta, cum sanguine hircino miscebis,& dabis infirmo die solis, aut iouis coclearis mensuram, in meri potione, aut cuiuscunque dulcis liquoris.prouidere autem debes,ut digesto ieiunoque potio detur.quam cum acceperit qui calculum patitur, mox lapides solutos omnes per urinam emittet. ut uero ammireris sanguinis hircini uirtutẽ,adamas lapis inuictus,qui neque igni,neque ferro uincitur,si sanguine hircino perfusus fuerit,mox soluetur. Ad uessicæ dolorem,& urinæ difficultatem, herbam gladiolum diligenter fodito,ut omnem radicem eius palo ligneo eruas,cuius radicis corticem diligenter nitidatam siccabis optime, & teres,atque cribrabis,ut in puluerem tenuissimum redigas, atque ex eo coclearia tria mittes in mortarium,& piperis albi grana nouem trita,& myrrę optime tritæ pusillum, & uini optimi 8. II. atque hæc omnia in unum permiscebis,& conteres,ac laboranti in balneo, id est cum in piscinam descenderit dabis bibendam potionem,& monebis,ut se post balneum calidissime tractet.hoc medicamine,seu uir,seu mulier,seu puer,seu puella,potentissime sanabitur.

Cocleam grãdem unam uiuam prendes,& eius carnem eximes,ac solam teres in mortario,& cum aceti acris coclearibus tribus dabis bibendam,atque hoc per triduum facies.deinde intermisso triduo,nisi statim expulerit calculum,similiter remedium,& si necesse fuerit sæpius dabis. Filicis radicem,asparagi spongiam,apij radicem,& petroselinum simul diligenter teres,& ieiuno calculoso, cum uino dabis bibendum. Violæ erraticæ rusticæ radices,& apij,& uiolæ coronariæ semen,una contrita,& ex aqua calida a' balineo continuo potui oblata,dolores uessicę cito abigunt.

Lapis ex uessica hominis qualibet curatione sublatus, si teratur, & ex uini cyathis tribus calculoso potui detur, lapides uessicæ humanæ innatos, efficaciter dissoluere creditur. Cimex foraminibus ueretrorum confricatus, dolorem uessicæ protinus tollit. Vessica apri recte aduersum uessicæ dolores in cibo sumitur, ita ut mulier fœminæ, uir masculi sumat. Nasturcium tritum cum uino dulci cibario dabis, uessicæ tædio laboranti per triduum potui, sed satis spissum poculum detur. Vessicam releuat coliculi cocti aqua triduo a' ieiuno iugiter pota. Ad uessicæ uitia curanda, myrræ semunciam bene tritam cum mulsi ueteris cyathis tribus, dabis per triduum ieiuno exeunti statim a' balineo, ita ut dum sabanis operitur, singulos in diem cyathos bibat. Si in uessica aliquid molestiæ fuerit, nitri florem, uel si flos non fuerit, ipsum nitrum conteres, & cum aqua in qua coliculi cocti fuerint, uinoque picato, uel austero rubello durissimo dabis bibendum per triduum, uel diutius, si ita opus fuerit, magnificentissime proderit. Prima luce puer uirgo, rorem de folijs cauliū excussum, in noua olla excipiat, non minus sextarios quatuor, eò adijcies mellis quartarium, & fœnigræci bene mundati, & loti quartarium, & zingiberis uncias tres, atque ita decoques horis tribus, & inde bibendum dabis mane ieiuno calculoso quartarium tepentem. hæc potio per triduum, sumpta mensura quartarij, & uessicam, & renunculos, & intestina uniuersis sordibus purgat. Piperis grana IX. eiusdem ponderis sulphur, trita simul in uino uetere dabis bibenda ieiuno calculoso, solet statim perniciem demouere, si tamen ultra dolor manserit, iterum dabis similem potionem. Pellem leporis recentem in olla munda, uel tegula, ita cum lana sua combures, ut in tenuissimum puluerem redigere possis, quem cribratum in uase nitido seruabis. inde cum opus fuerit, tria coclearia in potione dabis bibenda, quæ res, siue calculos, siue uessicæ dolores continuò cōpescit. sed multo potentius erit remedium, si leporem uiuum in olla noua claudas, & gypso omnia spiramenta uasis obstruas, & in furno, usque ad fauillam tenuissimam cremes, ritamque, & cribratam recondas, atque inde certas mensuras in potione uini offeras calculosis, & qui sanguinem mingunt, mire eos sanabis. Cimoliç cretæ tunsæ ℔. III. & farinæ ordeaceæ ℔. III. ex aqua coques, & in saccos tres lineos mittes, eoque somento uicissim mutato, ut bene caleat, calculosos, seu uessicæ dolore laborantes ter in die uaporabis, potenter subueuies. Item aliud ad eos certissimum remedium. pruna quæ in sepibus nascuntur colliges, & eorum nucleos tolles, & seruabis ad præsidium, & cum opus erit, in pila tundes quàm optime, & cribrabis quàm minutissime, atque inde ex picato, siue austero, ac duro uino dabis ieiuno bibenda in potione diurna coclearia tria. Hoc uero medicamen non solum uessicam curat, sed etiam uulnera intrinsecus latentia, & uomicas persanat, conficitur sic. cucuma sextariorum nouem rudis aqua impletur, & ad dimidias coquitur, tum adijciuntur in eam spongiarum asparagorum unciæ quatuor, apij radicum tantundem, saliuncæ lotæ diligenter unciæ duæ, cassiæ fistulæ semuncia, amomi ℈ VIII. petroselini dimidium quartarium, iris illyricæ uncia una, mastichæ chiæ unciæ duç. deinde aqua cucumam supplebis, & de gypso pręclaudes, ut tamen modicum spiramenti relinquas, atque ita coquens claudes cucumam, ne medicamen exiliat, & ad medias decoques, ac recondes in ea. cum opus fuerit dabis ex eo cum potione uini quantum sufficiat ad bonam mixturam, sed & ieiuno, & dormitum eunti dabis. Petroselini heminam, apij seminis tantundem, in cucuma fictili noua prius imbuta ex aqua decoques ad tertias, ita ut oclusa sit cucuma, ne medicamen ebulliat. postea aquam colabis, & addito melle iterum ad tertias decoques, inde ieiuno calculoso potionem per triduū dabis. Calculos potio hæc adsidue sumpta cum passo, uel condito non finit gigni, eosque concrescentes confringit, & per urinam harenæ modo promit, conficitur sic. calaminthę, id est nepetæ — II. silis pictorij, piperis, succini, saxifragæ, petroselini, cyperi, zingiberis, — singulas, tundes, & cribrabis, & coclearium plenum cum uini mixta, & calida potione ieiuno bibendum dabis.

Ad calculum remedium mirum sic. hederam quæ in quercu nata fuerit, uulnerabis cupro, & permittes humorem qui inde manauerit, indurari in modum gummis. postea sublatum condito resolues, & admiscebis, & bibes quotiens usus exegerit. Herbæ physsalidis baccas ternas per triduum glutiat qui uessicæ calculo dolebit. Herbæ britannicæ radices contundes & terna scripula ex aqua calida calculoso ieiuno potui per triduum dabis. eiusdem herbæ succum expressum in duplici uase decoques, ita ut succi eius naturalis sextarius fiat, quem cum mellis despumati hemina miscebis, & postea in se decoques: & cum colorem mutauerit, refrigerabis, atque inde cocleare unum ex aqua calida, si uehementer febricitabit, calculoso potui dabis, statim etiam febris extinguetur, si uero sine febri erit, ex uino eam potionem debebit accipere. Ad renium dolorem emplastrum utile sic. axungię ueteris P. II. farinæ ℔. I. olei P. I. ceræ selibram. ijs liquefactis adijcies sulfuris cōtriti selibram, nitri contriti, & cribrati selibram. omnia permiscebis & concoques, atque inde renes confricabis, uel more emplastri adpones. Herbam sabinam in mortario teres, & cum axungia uetere subiges, & sic renibus adpones. Ad urinæ incontinentiam, remediū sic. fœniculi radicem, & ramusculum erui contunde, & ex uino uetere da bibendum, cōtinuo remediabis. Vrinam continet, lac caninum, & adeps eius cum alumine datus, ita ut sit fabæ magnitudine globulus qui datur. Cinis coclearum africanarum exustarum si potetur, urinæ incontinentiam sedat. Anserum trium linguas inassatas, si quis ederit, urinæ profluuium non patietur. Vessica uerrina cocta, uel usta, comedenda, aut bibenda efficaciter datur ei qui urinam suam non potest continere. Leporis cerebellum ex uino potum, urinæ incontinentiam refrenat. eiusdem testiculi torrefacti, & ex uino poti, par remedium submeiulis præstant. Vngues aprugni exusti tritique in potione sumpti efficaciter submeiulis prosunt. Qui urinam tenere non poterit, capræ uessicam comburat, & cinerem eius ex aqua cum uini potione bibat. Verrini genitalis usti cinerem bibere debent ex uino qui urinam continere non

re non possunt. In cubili canis urinam faciat, qui urinam non potest continere, dicatque dum facit, ne in cubili suo urinam, ut canis faciat. Vrinæ propriæ quantumcunque ignoranti submeiulo efficaciter offertur, uel res quas comminxerit in potione exprimuntur, aut ibidem diluuntur, & ita ei inscio ipsa potio propinatur. Vitrum teres diligenter, & cum pice cedria miscebis, atque ita chartam uirginem inlines, & renibus adpones, quo medicamine diebus septem iugiter usus sanus firmiter eris. Ad reniculorum dolorem obseruabis, ut post balneum poscam calidam bibas per plures dies, & quotiens dolore interpellatus fueris, idem facies. Conditum ad reniculorum dolorem, uel ad calculum, sic. saxifragæ — I. uettonicæ — I. petroselini — I. apij seminis — I. rutæ seminis ∋ X V I I I. piperis — II. uini optimi ȣ. X I I. mellis optimi P. V. tundes omnia, atque cribrabis, & conditum cum exegerit necessitas facies, eoque ubi reniculorum dolor, aut molestia calculi fuerit, uteris. Saxifragam herbam, petroselinum macedonicum, piper, mel, uinum, ex ijs omnibus conditum facies, & laboranti calculoso per singulas septimanas potionem iouis die dabis, conficienda autem potio die iouis luna uetere erit.

Ad calculum potio salubris, conficitur sic. semen apij, libystici, fœniculi, anethi, æquis mensuris tritum miscetur, & herbæ saxifragæ grana V. cumini grana tria, piperis grana V. uerbenæ folia tria, & salis permodicum adijcitur. ex omnibus autem seminibus supra scriptis æqualiter quantum tribus digitis, id est pollice, & ab eodem tertio, & quarto leuari potest, mittitur, dein teruntur omnia diligenter. postea adijcitur carœni optimi potio grandis. ad hanc sane potionem miscendam, radices asparagorum, & apij, & anethi, & fœniculi lotæ diligentissime in sextarios aquæ nitidæ mittuntur, ita ut radices ipsæ tegantur aqua, atque in olla rudi coquuntur ad tertias. ex ipsa aqua sed calida miscēda potio carœni, & accipienda per triduū. sufficiunt autem duo huius aquæ sextarij ad tres carœni maiusculas potiones. sed si necessitas præsentis doloris exegerit, per triduum continuum dabuntur. si uero quis timeat tantummodo dolores supra scriptos, aut aliquando pertulerit, accipiet etiam sanus hoc modo uetere luna tres tantū tribus mensibus singulas potiones, & iugiter contra hunc morbum erit tutus, & sanus.

Cœliacis, & dysentericis, & torminosis, & ad intestina rupta, & internos morbos, atque incontinentiam stercoris, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experimentis. Cap. XXVII.

Pastillus ad cœliacos, & torminosos optime faciens. acaciæ, balaustij idest mali granati, quod cytinum uocatur germen antequam florescat, hypocystidos, opij, singulorum denarios quinos, alterci, cretæ samiæ, singulorum denarios senos. ijs bene tunsis, & cretis, ex uino myrteo fiunt pastilli denariorum singulorū, aut semissium, ut iuxta ætatem, aut ualitudinem dentur. dantur autem ieiunis, sine febre ex uini myrtei, aut signini cyatho uno, cum duobus aquæ mixto, febricitantibus uero ex aquæ cyathis tribus. hoc etiam per clysteriū immittitur, quotiens desurrexerint torminosi, quibus, & si grauiter adflicti sunt, statim prodest. Ad cœliacos id est qui subite, & multa defundunt, & ad aluum citatam, & ad leuia interdum tormina, medicamentum poteus sic. sorborum aridorum contusorum ȣ. I I. rhus syriacæ quo coci utuntur. ȣ. I I. mala granata recentia X. mala cydonea matura X. hæc utraque coquūtur in sapa, facta ex musti adhuc in dolio feruentis sextarijs X X X V I. quousque ad sextarios duodecim decoquantur, & donec malorum coria percoquantur, & sint madida. deinde ita teruntur hæc fictili mortario, ut grana omnia comminuantur, postea rhus, & sorba arida admiscentur tunsa, & cribrata curiose, & cum sapa, quæ est resídua temperantur. omnibus ergo in unum bene coactis reponitur medicamentum in uitreo uase, dantur inde ieiunis ligulæ duæ, uel tres, sine ullius rei admixtione. Pastillus ad torminosos efficacior, conficitur sic. acaciæ ⚹ I I I I. croci ⚹ I I. gallæ ⚹ V I I I. hypocystidos ⚹ I I I I. lycij ⚹ I I I I. myrræ ⚹ I I I I. rhus quo coci utuntur, nardi syriaci spicæ, aloes, singulorum denarios binos, anesi, gummis, singulorum ⚹ ternos, piperis nigri ⚹ I I. teruntur hæc diligenter, & ex succo rubi cauliculorum, uel ex uino Signino collyria formantur, ritu eorum quæ ad oculos fiunt, cum tamē ita fuerit leuis confectio, ut in ungue nulla appareat asperitudo. finguntur autem alia denariorum singulorum, alia semissium quę inijciantur, sed rectius ad hanc mensuram pastilli dabuntur, ita ut unus ieiuno ante meridiem, alter in noctem ex aqua, si febres erunt, ex uino signino, si sincere corpus fuerit, detur. hoc efficax medicamentū est, si cætera quę in huiusmodi causis curationi, uel cibatui sunt necessaria, obseruatione, & opportunitate cōgrua fiant. Pastillus qui clysterio immittitur, torminosis per annum, cū olida, & sanguinolenta deijciunt, id est cum intestina eorum cancer occupauit, quo quasi cauterio tunc tantummodo uti oportet, alioqui nocet. Ideoque a' quibusdam ignorantibus usurpatus accusatur quasi nociuus, recipit autē hęc. chartæ combustæ cineris ⚹ X X X. calcis uiuæ ⚹ X X I I I I. arsenici quod est auri pigmentum ⚹ X I I. sandaracæ ⚹ V I. hæc trita uino consparguntur, in quo rosa, & lenticula prius coquuntur, ut possint fieri pastilli ⚹ duum, aut unius. cum opus est, teritur unus pastillus, & immittitur per aquam, ut supra scriptum est, decoctam cum rosa, & lenticula si febres erunt, sin minus, ex uino eadem decocta utilia erunt. facit bene, & myrti fasciculus cum oleastri, uel oliuæ ramulis utroque modo, prout res exegerit incoctus. potio autem cum immissum fuerit supradictum medicamentum, hæc conuenit. in noctem in aqua catapotia dātur, quæ fiunt sic. myrræ ⚹ I I. lycij ⚹ I I. turis ⚹ I. opij ⚹ I. aloes ⚹ I I. acaciæ ⚹ I I I I. myrti baccarum nigrarum ⚹ V I. ouorum ex aceto coctorum uitellos I I. hæc trita uino Surrentino consparguntur. & fiunt pastilli ⚹ singulorum, dantur febricitātibus ex aquæ cyathis tribus, sine

febre,ex musti surrentini cyathis duobus. Ad uentris dolorem,& inflationem intestinorum,& præcordiorum dolores,& ad conuulsa,& rupta interanea,& ad urinę difficultatem remedium sic. panacis ✱ IIII. piperis ✱ IIII. dauci cretici radicis,uel seminis ✱ VI. sulphuris uiui ✱ S. opij duas tertiasue partes uictoriati ponderis. castorei ✱ S. myrræ ✱ III. hæc trita, & cribrata uino conspatguntur, & ex ijs fiunt pastilli magnitudinis lupini,dantur cum res postulat ex aceto, & melle in unum mixto cyathis tribus.ad uitium autem mulierum quo correptæ suffocantur,quod gręci hystericen pniga appellant, ex aqua mulsa dari oportet,& quantum nux auellana est,detrahit enim urinam copiosam. Medicamentum,quod dodecatheon appellatut,mouet urinam,facit & ad eos qui reficiendi sunt post grauem imbecillitatem,facit & ad auriginem habentes,& ad iocineris,& renium dolorem,& ad lienosos,& ad hydropicos,& difficulter urinam reddentes.crapulam quoque non patitur, uino nigro potum, subsistere. prodest stomachicis,& mulieribus a' uulua laborātibus, & ad omnia uenena , & ad serpentium morsus,atque ictus,& ad interius conuulsa satis utile est,conficitur sic. myrræ denarios duos , cassiæ corticis ✱ II. iris ✱ IS. apij seminis ✱ II. & tertiam uictoriati,acori ✱ I. uuæ passæ sine granis denarios sex. hæc omnia uino aruisio contusa cribrataque consparguntur.dein ex ijs fiunt pastilli ✱ singulorum,quamuis auctor dicat se pastillis usum,etiam ad denarij semissem cum uini supra dicti cyatho.

Medicamentum mirum ad cœliacos,& ex cruditate grauedines doloresque cuiuslibet partis in corpore sustinentes.nec minus ad oculorum facit,& renium dolorem arcendum,& ad scabiem uesicæ,& ad iocineris duritiam,exsiccat enim corpus.prodest,& ad arteriam,denique in omnibus laborantibus adiuuat, & concoctiones,& urinā mouet,conficitut sic,Nardi syriacæ,croci,myrræ,cassiæ,costi,cinnami,castorei,schœni floris,piperis albi,piperis longi,galbani,resinæ terebinthinæ,styracis,opij, singulorum denarios quaternos,alterci seminis,anesi,apij seminis,singulorum denarios quinos,tragacanthi denarios sex,mellis,uini falerni,uel similis huius sextarios singulos.hæc omnia contunduntur,& cribrantur, donec mollissimam tenuitatem accipiant,tum in patellam fictilem nouam mel infunditur tepefactum molli pruna. dein uinum instillatur,macerato prius in eo tragacantho,uicissimque cæteræ species inspargūtur.tum simul mouetur medicamentum,& omnia omnibus permiscentur.cum autem crocinum colorem habuerit medicamentū, transfunditur in mortarium marmoreum, & ibi pistillo bene subactum reponitur in pyxide cornea , cum opus est,datur ad supra dicta,cum uini cyathis tribus admixto aceto,atque melle, prout uisum fuerit.

Ad eadem remedium efficax,quod conficitur sic.myrræ ✱ quatuor,croci & panacis denarios ternos, alterci ✱ V.anesi ✱ II.apij seminis ✱ V.opij ✱ II.papaueris capitati,& sariæ ✱ V.gallę syriacę immaturæ denarios VI.mori ex rubo immaturi aridi ✱ IIII.rosę aridę ✱ VI.Balaustij ✱ III.rosæ caninæ succi ✱ III. rhus syriacæ ✱ V. palmarum purgatarum ✱ XX.quæ coquuntut ex aquę cisterninæ sextarijs tribus,donec relinquatur sextarius unus. deinde ipsæ palmæ exprimuntur pręlo, aut coclea, ex succo eodem , atque aqua modica fiunt de supra scriptis speciebus in puluerem redactis pastilli ad ✱ semissem,dantur similiter,ut prius medicamentum dari oportere præcepimus. Prodest torminosis plātaginis succus,uel rubi,uel lentisci,uel rhus syriaci,uel herbę millefolij,uel terebinthi, omnium ad ✱ semissem potus cum uino,uel aqua. Benefacit torminosis rumicis semen quantum ligula capit tritum ex uini austeri cyathis quatuor,uel aquæ totidem,in tempore potum. Glandes quercinę tres, aut quatuor,uel eiusdem folia,uel liber eius coctus ex aqua, quæ uel sola, uel cum uino torminosis potui data plurimum prodest. Ceratitidos quam herbam uiolam marinam appellamus radices trium digitorum magnitudine incoctæ uino austero torminosos iuuant, si illud uinum admixta leuiter aquæ calidæ potione potetur. Herbæ brittanicę radix,uel folia incocta,uel aqua in qua tamarici folia,& semen incoctum fuerit,torminoso potanda detur , etiam cum admixtione uini austeri. Plantago cocta ante alium cibum data ex aceto plurimo,& exiguo sale,atque oleo, torminosis plurimum prodest. Plantaginis aridæ semen tritum ex partibus duabus,& papaueris capita arida trita ex parte tertia, oportet per cribrum tenuiter foratum traijci,ex eoque puluere dari torminoso ligulæ magnę mensurā,interdum plus aut minus,cum uini ueterismixti non nimium,id est cyathis tribus. hoc medicamentum ante somnū utiliter etiam ad uesperam datur. Prodest torminosis huiusmodi sorbitio,halicę hemina percoquitur cum cerę,& rutę ✱ I. admiscetur sane' ijs,& malum granatum, atque ita simul coquuntur in aqua. post hoc exprimuntur omnia,& coagitantur diu,ac si opus fuerit, adijcitur alica cocta, ut in modum pultis sit. lactis quoque bubuli,aut cuiuslibet denarius I. admiscetur,& sic sorbetur. si autem māducare panis more illud uolueris,addes illic oua incocta tria,& polentę nitidę delicatę quantum satis erit , ut panis fieri ex eo possit,qui etiam frigidus comestus plurimum prodest. Medicamentum ad torminosos huiusmodi satis utile est.croci ✱ I. & duę partes uictoriati,nardi ✱ II.acacię ✱ III.gallę ✱ III.aloes uictoriati pars tertia,lycij ✱ I. opij ✱ S. tragacanthi ✱ S.& tertia eius,turis ✱ I.& uictoriati partes duę, myrrę ✱ duo,piperis ✱ S. teruntur,& cribrantur hęc diligenter,atque ex uino fiunt pastilli lupini magnitudinis,dantur cum tribus cyathis liquoris cuiuslibet,tam diu quousque conueniat,ut tormina uniuersa sedentur. Immitti torminosis per clysterem oportet uinum ex piris syriacis factum cum succo plantaginis,mirifice enim facit hoc remedium, & multis experimentum dedit. Palmarum numero uiginti pulpę,iunci radicis ✱ X. gallę immaturę ✱ X. myrrę ✱ V. tunduntur, & miscentut uniuersa,atque ex omnibus fiunt ex uino pastilli numero triginta , dantur similiter, ut prędicta medicamenta ex quolibet liquore. Balaustij ✱ V. opij denarios duos.gallę immaturę pilularum denarios II. tamarici seminis ✱ II. turis ✱ IIII. rhus syriaci ✱ quatuor,uinaceorum tostorum ✱ V.hinc pilulam

ad duum

ad duum denariorum pondus, cum potione ex uini nigri cyathis tribus totidemq́ue aquæ calidæ mixta, torminoso dari oportet. Si torminosi, uel cœliaci propter frequentes desurrectiones uiribus deficientur, dandæ erunt eis sorbitiones ex cremore farris, uel ex ptisana factæ, modo per se solæ, modo cum rosa unguentaria mixtæ, uel ius gallinæ pinguis excoctæ cum butyro, uel lac caprinum, aut ouillum tepidum per se, uel etiam decoctum cum butyro, & lenticula similiter facta, prodest. imponenda uero sunt torminosis fatigatis à stomacho, usque ad inguina unguenta, quæ spissant cutem, ea quibus unguentarij utuntur.

Medicamentum, quod per anum inijcitur torminosis sic. calcis uiuæ, sandaracæ, auri pigmenti, singulorum paria pondera, teruntur una omnia ex aqua, uel succo plantaginis, donec possint coire, tunc pastilli fiunt, cum opus sunt teruntur, & inicijuntur, ad cuiusque uires, ut plurimum ⚹ IIII. aut minimum ⚹ II. cum hemina, uel ut plurimum cum cyathis IX. aquæ cum myrtis decoctæ, uel cum rosę folijs, uel lentisco. medicamento sanè hoc uti oportet, non inter initia torminosis, sed cum malignitas uitij apparuerit, & si non eodem die quo primum adhibetur profuerit, etiam sequenti fieri oportebit. si quis autē morsus intestinorum cum immissum erit medicamentum, aut cum redit insequitur, infundatur statim per clysterium lenticulæ decoctæ aqua, uel fursures, sedabitur confestim dolor, cum eas deiecerit torminosus, post iniectionē sanè detur cibus. Aliud medicamētū, quod mirifice prodest torminosis, siue febrē habuerint, seu sine febre fuerint. plantaginis succi hemina frigida, uel tepida immittitur p clysterē in anū, uel p se sola, uel cū uino ex piris syriacis facto. hoc medicamentū etiam si æger cibum horrescit restituit ei cupiditatē manducandi, facit uero sitim intolerabilem, sed moderate bibendum. Pastillus ad torminosos efficax conficitur sic. acaciæ ⚹ I. mali granati corticis ⚹ VIII. gallæ syriacæ immaturę ⚹ V. opij ⚹ V. myrti baccarum nigrarum ⚹ VII. rhus quo coriarij utuntur ⚹ VIII. uel eiusdem succi ⚹ VI. alterci seminis ⚹ VIII. turis ⚹ VIII. rhus syriaci ⚹ VIII. hæc omnia animantur, præter acaciam, tus, opium, & contunduntur seorsum, & in unum miscentur, uinoq́ue omnia myrtino consparguntur, atque in pyxide fictili reponuntur. si quis uolet pastillos facere, adijciet gummis ⚹ VI. dabitur ex hoc medicamento ieiuuo torminoso ⚹ I. ex aqua, uel ex uino mixto myrteo. idem medicamentum immittitur per clysterem ad mensuram iuxta uires cuiusque. Vinis uti oportet torminosos ex myrto, & piris syriacis, ex malis cydoneis, & terebintho, ex rhus coriario, ex glande quercina, ex lapathio, ex populi fructu, ex rubo, ex hypocystide. quæ omnia decoquuntur seorsum cum uino Surrentino, aut Signino, potioni uero admiscetur aqua cisternina decocta, & sub diuo posita. Prodest torminosis lac potum in quod lapides feruentes sæpius, uel ferrum candens dimissum fuerit, si tamen non febricitabunt.

Cibi prosunt torminosis huiusmodi, panis fermentatus durus, pultes diuersæ, lenticula aceto condita, brassica, plantago, intyba, mala cydonea, uuæ ex ollis, palmæ ex litore, capreæ, palumbi, anates, merulæ, turdi, grues, mulli, loligines, polypi assati. Torminosis sunt extra cutem imponenda hæc. lana succida ex aceto, uel rosaceo, uel malino oleo admixto. item plantago, apium, millefolium, intybum, lentiscum. per se trita hæc, uel admixro uino austero, quo magis adstringant, adponuntur, postea cerotum ex oleo myrtino, uel malino, id est habente corticem mali punici, adponitur, cui & galla syriaca, & acacia admiscentur.

Torminosis primis temporibus constringendis succi utiles sunt, ut plantaginis, acacię, mali granati corticis, hypocystidos, millefolij, intybi, lentisci, rubi, per se tantum, uel cum uino ex piris syriacis facto, mixti. medium autem cursum habentibus torminosis, quod tempus græci ἀκμὴν uocant, oportebit infundere per clysterem rosam, uel oleum myrteum cum cerussa. cedente porrò impetu molestiæ, uel difficultatis, quod tempus græci παρακμὴν uocant, conuenit lenticula, ptisana, cum adipe caprino cocta. inueteratis uero torminibus prosunt. quæ uehemētius spissant, & à putore, atque abalienatione corporis uindicant, ut ea quę ex calce, charta usta, & auri pigmento componuntur, & possunt inhęrere purgatis ulceribus, quo tempore rediri oportet, ad priora omnia edenda præterquam ad lentem, & ptisanam. ducūt enim cicatricem, sed præcipue cerussa, admixto uino. emplastra uero, quæ extra cutem cicatricem ducunt soluta ad ignem cū oleo myrtino adponenda sunt. Dysentericos recreat pulmo pecudis, id est ouis, decoctus cum lini semine, ita ut, & caro manducetur, & aqua illa potetur. Trochiscus asclepiadeus pręstantissimus ad uentris fluxum, & dysenteriam, quam nullus alius, tā facile stringit, quàm hic, conficitur sic. apij seminis semunciam, hyoscyami semunciam, anesi ℈ VI. opij ℈ III. hypocystidos ℈ III. croci ℈ III. myrræ troglodytidis ℈ III. colliges hæc cum aqua, aut cum uino myrteo, id est in quo myrti baccæ coctæ fuerint. hoc ipsum medicamentū uentri adpositum, ita ur ceroto myrtino colligatur, epithema dysentericis aptissimum est. Tormina patientibus multi uentrem uiuentis anatis adponunt, adfirmantes transire morbum ad anatem, eamq́ue mori. quod si uespertilionis sanguine uentrem oblinas tormiuosi, in omne tempus dolore releuabis. Si in aqua frigida dysentericus pedes, usque ad genicula ponat, sed si non febricitabit, & de uino austero potionem calidissimam bibat, cito sanabitur. Confectio medicaminis miri aduersum dysenteriam. testam locustæ, id est illam spinosam, uel aculeatam, quæ est iuxta caput, combures nitide, & postea teres, ut in tenuissimum puluerem redigas. & sic ei qui uentris fluxu, uel rasura laborabit, ex uino uetere, si non febricitabit, aut si inæqualis erit, ex calida aqua dabis, ita ut de singulis locustis testas singulas integras exustas per triduum bibat, mire sanabitur. Mellis heminam, uini ueteris sextarium, piperis grana ducenta, teres diligenter, & conditum ex ijs tribus speciebus facies. & ieiuno dysenterico mane meralem calicem calidum plenum dabis, statim proderit, sed si necesse fuerit, ex eo condito ipsum plenum meralem per triduum dabis. Lactis caprini statim mulsi grandi potioni, additur de coagulo hędino frustum quantum auellana grandis est, quod digitis, medicinali, & pollice sublatū, uel missum, ijsdem

digitis contemperatur,& datur laboranti dysenterico,dum adhuc calet lac, antequam coagulo stringatur per triduum.hæc potio ieiuno dabitur contra orientem bibenda. Succinum de ceraso siluatica exures,& de testa ostrei æque facies,paribusque mensuris puluerē tritum,cum melite,aut cū uino austero candenti ferro calefacto,bibendum dysenterico dabis,mire proderit. Ouum recentissimum aperies,& in calicem uacuabis,ac testam eius implebis melle optimo despumato,nec non oleo uiridi bono, & in ipsum calicem defundes,ac simul omnia permiscebis,& diu agitabis, ac postea in calida aqua ipsum calicem tepefacies.& sic dabis dysenterico,cui medendum erit,mire proderit. Rhun marinum,siue rhun orientalem,quod est minutum robium simile lenticulæ,quantum tribus digitis prendere potueris,mittes in mortarium,& teres cum uino.& postea in aliud uasculum mittes calidam,atque ibi tepefacies, & sic dabis dysenterico bibendum,statim remediabitur,sed per triduum continuum hoc remedium, & postea quotiens fuerit necessarium,dabis. Vitrum teres diligenter,& cribrabis,& masticłes grana teres,atque æquis mensuris permiscebis,& ex ijs singula coclearia dysenterico in uino cocto,per triduum,uel quotiens opus fuerit dabis,miraberis remedium experimentis probatum. Ad dysenteriam remedium efficacissimū sic.rosę siluaticæ baccas oblongas,rubicundas,maturas,impari numero,uel septem,uel IX. uel XI.tritas diligenter dabis laboranti dysenterico,ad potionis modum cum melite stypico,uel uino uetere,si non febricitabit,uel cum aqua si febricitabit,& si necesse fuerit,per triduum dabis,mirum experieris remedium.
Ad dysentericos mirum remedium,quod uentrē,& purgat,& stringit sic.gypsi peregrini triti — I. specularis combusti triti — I. de testis ostrearum combustarum — I. hæc omnia posteaquam trita fuerint & mixta,tollet inde, qui dabit remedium tribus digitis prioribus cum pollice quantum semel capere potuerit,& in potione uini ueteris puri,si non febricitabit dysenterico dabit,quod si inæqualis fuerit,in calida aquæ potione accipiet. Fimum caballinum combures, & cinerem fimi ipsum cum uino uetere miscebis,& conteres,& sic dabis dysenterico bibendum sine aqua,si non febricitabit. Aluminis scissi ℈ IIII. cum aceti coclearibus tribus miscebis,& teres,& colabis,& tepidum, cum aquæ duplo,dysenterico dabis bibendum. Pumicem mollem,spongiam de qualibet rosa unam,gallam unam semis,corticis sicci de malo granato scripulos IIII. piperis grana XLIX. diligentissime teres & cum uino uetere permiscebis,& pastillos æquales inde facies,ut cum opus fuerit singuli in uini ueteris hemina soluti dysenterico per triduum dentur,ita ut ipsa potio ferro duro calefiat,insigne remedium cito experietur.
Leporis uentriculum,cum fimo suo,uino uetere lauabis,ita ut sordes ipsæ ibi sint,& misceantur, aut si in uentriculo non inueneris, pilulas de fimo ipsius impares numero tritas,cum uino uetere,dysenterico dabis bibendas. Ad uentris fluxum,mastichen albam teres, & in potionem mixtam mittes, & calefacies bene ipsam potionem in aqua calida,& bibendam per triduum dabis. Herbam plantaginem colliges ac teres,& succum eius cum uini ueteris potione,si non febricitabit, dysenterico per triduum dabis.
Ad uentris fluxum,uel ad dysentericos iam desperatos remedium sic. uermem unde coccum tinguitur teres,& cum uino uetere optimo potionem mixtam,& calidam per triduum dabis. Ad dysenteriam, siue torminosos,& qui deiectionem nimiam patiuntur sic.ouorum uitellos coctos,siue incoctos,uuā agrestem acidam,& gallas,pari mensura tere,ac misce,& bibendum medicamen tepens trade. Frumenti tosti grana impari numero,similiter hordei,& pisæ,cum mellis despumati hemina misce,& tere,& dysenterico per uncias singulas diebus singulis dato. Coliculos ex aceto coctos, allij spicas quatuor purgatas,oua incocta duo,simul contere,& adijce uini ueteris heminam,& feruefactum medicamen dysenterico da bibendum. Ficum duplicem,& palmam pinguissimam, cum uini ueteris hemina, ad tertias decoque,& piperis albi triti uiginti grana admisce,& tepidum dysenterico potui dato. Vestem oui delicatam interiorem siccatam contere,uino misce,& cola,& ex aqua calida dysenterico da bibendam.
Lac caprinum feruens,adiecto polentæ quātum satis sit,cum fuerit quasi tenuis pulticula dabis, cui supra bibendum. Coagulum leporinum ex uino dilutum tepidum dysenterico dabis bibendum, de quo coagulo si singulos scripulos in singulis ouis sorbilibus ieiuno per triduum dederis,mire subuenies.
Vini ueteris feces,& iocineris caprini frustum sufficiens in ollam rudem mitte, & facito, ut bulliat, atque inde ieiuno cœliaco sufficienter da bibere. Bulbus africanus rubicundus cōtritus, adiecto uino,quod ferro duro candenti calefiat,potui datus cœliacis medetur. Palumbum ferū ex passo concoque,atque inde potiones singulas cœliaco per triduum da bibendas. Ad cœliacos herba plantago, & lentiscus separatim ex aqua coquuntur.postea in unum permiscentur, & tunc adiecto aceto cū pane in cibo summe prosunt. Herbæ uettonicę in umbra aresactæ tunsę cribratęque puluis cum uino potus, cœliacis plurimum prodest. Mali granati cortex siccata tunditur,& cribratur,& puluis ex eo miscetur cum ouorum uitellis tribus,diuque in morem panis subigitur,ac fricatur,atque inde panis formatus in foco coquitur,& sic commanducatur.qui si propter nimiam austeritatem offenderit,cum lenticula,sine oleo cocta,adiecto acerrimo aceto a' ieiuno manducari debet, quod eo plus proderit,quo propensius fuerit manducatum. Herbæ quinque foliæ radix in umbra aresacta,contusaque, & ex uino polentę uice pota, mire cœliaco succurrit.sed febricitanti ex aqua calida da bibendum. Caprę siluaticę iecur carbonibus inassatum,& per se sumptum,cœliacos remediat.idemque aresactum,& tritum,& cum uino potui datum, certissime auxiliabitur. Caseus siccus trāsmarinus uetustus,adiecto sili gallico,& sorbis aridis, diligenter omnibus tritis,& cum uini ueteris cyathis duobus potui datus,cœliacos mire sanat. Vituli adeps ex fœmina sublata,cum aquę cotylis tribus decocta, & sorbitionis more sumpta, cœliaco plurimum prodest. Cœliaco,& ei qui eiectionibus, uel doloribus acutis alui uarijs uexabitur, potenter succurres,si

muliebre

muliebre lac quam plurimum ieiuno potui dederis,donec persanetur. Hædinum coagulum magnitudine fabæ in uino myrteo temissum,& ieiuno cœliaco potui datum, efficaciter prodest. Membrana,quæ est in uentriculo gallinæ siccata,& trita,& cum uino austero cœliaco ieiuno potui data medetur, ita ut ipsa gallina prius,uel biduo abstineatur a' cibo , & qui potionem accepturus est ante diem frugi sit, & non cœnet. Oua in aceto cum testis suis macerata,& alio die in patella infusa ibique tosta , cœliacis in cibo data plurimum prosunt. Pulticula fit ex alica prius tosta quàm accipiat aquã,infusa uero aqua cera remissa illic mittitur,& dum excoquet coagitatur, & a' cœliaco calida sorbetur. Galla commagena comburitur,& cinis eius extinguitur uino,cõtritusque uentri cœliaci illinitur, statim subuenit. Flos hederæ tribus digitis sumptus diligenter tritus,& ex uino austero cœliaco potui datus medetur. Seuum ouillum decoctum in uino austero,& calidum potui cœliaco datum,manifesto remedio erit. Laridi ueteris pinguis — I I I. mellis boni despumati tantuudem, uini ueteris austeri cyathos III. ouorum coctorum uitellos tres,in unum permisces simulque,tam diu teres donec ad crassitudinem mellis adducas.deinde in pyxidem condes,atque ex ea cum opus fuerit cœliaco nucis auellanæ magnitudine ex uino,si sine febre erit,si febricitabit,ex aqua calida dabis,mire celeriterque subuenies. Oua decoquuntur ex aceto,donec indurescant,& uitelli eorum tosti cum pipere esui cœliaco dantur, cito medentur. Caseus ouillus uetustus in cibo sumptus,uel rasus,& cum uino potus,cœliaco medetur. Cocleę cum testis suis contritæ duæ,& oua cruda I I. & passi cyat. I I. aquæ cyat. I I I. simul permixta omnia,ac diu coagitata,& in uase fictili calefacta,ad modum potionis cœliaco data medentur. Serpentis exuuiæ cum rosaceo decoquuntur in uase stagneo,& postea tritæ uentri cœliaci utiliter illinũtur. Ad omnes epiphoras uentris,caseum uaccinum mollem calidum imponi oportet,quo tempore dysentericis potiones ferro candenti calefactas dari conuenit. Glus taurina aqua calida resoluta cœliaci uentris inflatione utiliter imponitur. Grauissimum uẽtris uitium est ileos,cui maximum remedium est,discerpti uespertilionis sanguis inlitus uentri. Frequentissime euenit,ut ex qualibet causa subitus dolor uentris exstat . sed qui talum leporis secum habuerit, huiusmodi casum id est subitum dolorem uentris nunquam incurret. Dysentericis medetur aqua in qua pilulæ cupressi decoctę fuerint,cum uino austero epota. Aqua in qua lauri folia fuerint decocta,potui sumpta,intestinorum doloribus medetur. Ad profluuium,& incontinentiam uentris remedium sic.malua circumfossa ferro, quod ex utraque parte acutam aciem habeat,& præcisa a' superiore ad inferiorem partem, id est,usque ad radicem , deinde radix eius inuoluta panno rubro,portata ab eo cui remedio opus est,profluuium uentris eius inhibebit. Betæ combustæ,& in puluerem redactæ,atque subactę cum aceto,& a' pectore laborantis inguinum tenus inlitæ ualidissime adstringunt profluuium deiectionemque uentris. Ros marinum cum creta molli tritum,& cum aceto modico uentri impositum alui profluuium sistit. Rubi spinæ radices,& coliculi teneri cum uino amineo austero ad tertias decoquuntur , atque ex eo uino cyathus ad diem ieiuno uentris profluuio laboranti potui datus optime medebitur. Herba oxylapathos cum semine suo arida contrita,& ex uino calido pota magnum incontinentiæ uentris præstat remedium. Pruni siluatici baccas corticemque,ac radicem eius arboris in unũ ex uino ad tertias decoques,atque ex eo singulos cyathos ad diem deiectionis tædio laboranti ieiuno potui dabis. Iris illyrica,id est macedonica, quæ fuerit grauissimi ponderis contundatur , & in puluerem cribratum tenuissimumque redigatur , atque ex eo mensura acetabuli unius dimidiati cum passi cotyla una permisceatur , & coagitetur, atque inde cocleare unum cœliaco mane ieiuno detur,ita ut,& a' cœna abstineatur,mirifice proderit. Si quis tortiones subito pati cœperit de uentris nimietate,pedes suos in aqua calidissima quàm diutissime teneat,statim sanabitur. Sanguinem caprinum si polentæ furfuribus,adiecta resina miscueris, atque emplastri modo ano uentrique adposueris,pondus omne,& libidinem deiectionis efficaciter reprimes. Iecur uerrinũ recens combustum contritumque ad summam leuitatem,cum uino,sed sine sale potui datum , efficaciter supprimit nimiam deiectionem. Leporis sanguis recens defusus,& cum polenta coctus, & datus dysenterico,illico uentris profluuium sistet. Hircinus sanguis exceptus,& coagulatus,ac super carbones assatus,in cibo datus,mirabiliter profluuium uentris emendat. Ceruini cornus de ipsis radicibus, quæ capiti hærent,scobes lima tenuissimus factus , & ad drachmæ mensuram cum uini austeri cyatho datus,sistet nimios uentris fluores,si uel triduo iugiter bibatur. Panis antiquus ex lacte caprino decoctus, & more sorbitionis uentris fluxu laboranti bis ad diem datus,cito succurret. Aqua in qua cortices fabæ ad tertias decoctæ fuerint,si bibatur plurimum cœliaco proderit. Folia fici arefacta sole, deinde combusta,& in cinerem redacta,atque ex uino austero potui data, uentris fluxum efficaciter sedant.

Medulla uaccina cum farina tenui subacta,& uelut excoctus panis cibatui data , mire dysentericum sanat,maxime,si & caseus bubulus recens manducetur. Adipem caprinum de renibus sublatum,misce cum polentæ furfuribus,atque adijce illic cyminum, & anethum, & acetum , æquis portionibus,atque ex aqua decoque,& colatum sorbitionis more dysenterico dato sumendum, mire celeriterque subuenies.

Lac ouillum,quod candentibus glareæ lapidibus in ipsum lac demersis excoquatur dysenterico potui cum ipsis lapidibus datum mire prodest,ita tamen,ut prius de ipso lacte serum omne tollatur.

Iecur hircinum missum in ollam nouam cum uini austeri cotylis sex ad tertias decoctum , sed dum excoquitur compunctum, ut humor eius cum uino permisceatur , postea dysenterico potui datum efficaciter prodest. Dysenterico,& torminoso,& et qui iam corruptum sanguinem egerit,saluberrimum medicamentum est tale.allij spicæ quatuor,& oua duo incocta,in unum teruntur,ijsque additur uini ue-

teris sextarius,& coquitur ad tertias,inde ieiunus quàm plurimum potest si biberit,efficacissime intra triduum sanatur. Spondogos est lanugo quædam,quæ in rosa siluatica solet nasci, eam tritam cum uino austero,desperatis iam dysentericis potui dedi,mirantibusque compluribus sæpissime de abrupto periculo liberaui. Torminosis maluæ grecæ albæ radix trita,potuique ex mero,uel per se sola data, remedio est. Farinæ hemina,ouorum uitelli tres,piperis grana uiginti,contrita in unum miscentur, & subiguntur,panis ex ijs formatur,& in foco coquitur,torminosis esui datus plurimum prodest.

Millefolium contritum,si quis torminosus ex aqua frigida,prout uirtus,aut ætas eius se habebit, biberit,celeriter sanabitur. Lotos unde tibiæ fiunt in scobem secta,uel rasa,atque ex eo puluere coclearia tria cum aceto scillitico torminoso ieiuno in potione data, mirifice prosunt. Torminibus maximo remedio est lactuca,si decocta cum cymino trito,& oleo manducetur. Sal tritum,sinapi tritum,ouum crudum,in unum uas mittuntur,& testa oui ipsius oleo uiridi repletur, & in ipsum uas defunditur, similiter,& mellis despumati,& uini austeri singulæ testæ ouorum plenæ funduntur, & simul uniuersa coclea ri diutissime permiscentur,& tepefacta torminoso bibenda dantur, celerrime prosunt. Ruta cum hyssopo in aqua ad tertias decoquitur , atque eadem aqua in potione uini a' torminoso salubrirer mixta potatur. Malum punicum in olla gypsata clausum,in furno combures.& postea diligenter teres, atque in puluerem tenuissimum rediges,quem repones, & paratum habebis, & cum opus fuerit,ad subitas tortiones cum uini potione detur,prodest continuo. Si quacunque causa tortiones quis pati cœperit,mellis optimi libram decoquat ad tertias, eique addat uini cyathos tres , & aquæ anethinæ cyathos tres,& coagitatam,ac tepefactam hanc potionem ieiunus bibat,continuo sanabitur. Fabam integrã frictam calidam in acetum acerrimum mittat,& madefactam torminosus manducet, cito sanus erit.

Ad profluuium,& incontinentiam uentris remedium sic. spongiam quæ in pruno siluestri, uel in spina,aut in rosa siluestri nascitur colliges,& supra batilum torrebis,& diligenter teres,atque in calicem mittes,ac desuper ouum incoctum defundes,& bene permiscebis.deinde super batilum candentem defundes, & coques,ac laboranti cœliaco quasi ouum tortum manducandum dabis. Baccæ oliuarum in uino tritæ cœliacis recte propinantur.portulaca quoque ex aqua feruefacta e' polenta aspersa conditur , inde offæ complures si edantur a' dysenterico,plurimum iuuabitur. Vngula porcina combusta ad cinerem,& trita,postera die ex uino hausta,mirabiliter dysenterico prodest. Cinis cribratus aceto commixtus,uentri,& renibus calidissime inlitus,certissime uentris abundantiam stringit. Rana uiua,si uentri torminosi adponatur,in eam uitium confestim transire dicitur. Torminosis saluberrime aqua marina per clysterem infundetur,si molestia diutina fuerit. Fimus columbinus tritus ex melle uentri inlitus,alui incontinentiam stringit. Iuniperi baccæ tritæ ex uino nigro potui datæ comprimunc alui nimietarem. Caput caprinum cum pilis suis contusum, atque discoctum ciboque sumptum,rupta interius intestina dicitur glutinare. Pilos leporinos adiecto melle comprehendes , atque inde globulos paruulos facies.hi singuli sæpius glutiti , intestina quamuis perniciose rupta , certa coniunctione connectunt. Verbasci radicis corticem detrahito eiusque contritæ succum per linteolum expressum,ex aqua,aut uino bibẽdum dato,omnia interiora uitia,quæ ex frigore,aut labore,aut pectoris lumborum'ue dolore nascuntur mira efficacia sanabis. Serpyllum ad pondus uictoriati argentei tritum bene ualenti ex uino,febriculento ex aqua potui datum omnes uentris dolores sedat. Humanum lotium uetus adiecto croci modico,ut odore eius occultetur,ignoranti potui datum, quamlibet ueteres in uisceribus latentes morbos sanabit,uomitu enim irritato,& eiectionibus concitatis, omne uitium ualenter expurgat. Vt explorari possit ex latentibus morbis,qui sit ille,qui uexat infirmum,comprehendique qualitas uitij, & pars uiscerum possit,catulus fœtæ canis lactens die,ac nocte cum eo qui laborat accumbat. is postea sectus inspicitur,translatusque in eo morbus,haud difficile notatur, ita tamen, ut æger ei lac de suo ore frequenter infundat.eum tamen catulum cum fuerit exsectus,obrui oportet.nec ab re est si triduo idem catulus uiuens cum ægro maneat.uitium enim ægri transire in eum,usqueadeo certum est, ut moriatur catulus,hominemque morbis latentibus releuet. Ad dysentericos solitaneos, cocleam plenam cũ testa sua uiuam teres.ad cuius pondus infra scripta trita miscebis, id est casei ueteris quantum est cocleæ dimidium,oui medullam in aceto coctam,panem candidum uetustum, uel tostum, uel quod est melius,nauticum,rutam,piper ex uino , quod cum prius ferro candenti calefeceris potui sine aqua ministrabis , sed & baccas myrteas adijcies.hæc omnia conteres, & in potione uini ueteris ieiuno dabis. Ad eos qui sanguinem per intestinum iactant,uel per corruptum corpus inferius effundunt,remedium sic.herbæ urticę masculæ summitates teneras colliges,& contundes succumque eius expressum per triduum ministrabis bibendum. si autem cum aqua frigida,aut aceto acerrimo,aut posca frigida,id ius mixtum dederis , quamuis desperatos de supra scripta infirmitate protinus liberabis. Lac caprinum ex coagulo temperabis , & dum tepet antequam penitus constringatur,dysenterico bibendum dabis, cito remediabitur. Remedium ad tortiones,phasianum uiuum in uino necabis,dabisque ex eo uino bibere ei qui patitur tortiones confestim remediabituc. Confectio cydonitis,ad dysentericos,& cœliacos sic.oleum in uase duplici coques,quod dum in igni est,& feruet operitur alio uase,in quo cydonea diuisa ponũrur. oleum tam diu calebit igne subiecto,quam diu poma superposita excoquantur,tum oleum solum seruabitur,quod supra dictis infirmis ad perunctionem,& escam utile erit.cydonea quoque ipsa esui dentur cœliacis, ac dysentericis. Iniectio ad dysenteriam.amyli uncias tres,& lactis caprini cocti pro modo quantum uisum fuerit adijcies,& ita iniectionem facies. Seui hircini uncias duas, olei uiridis sextarium dimidium.hæc

simul

simul in duplici uase remissa,& calefacta inijcies. Epithematium ad uentrem stringendum sic. floris uuarum uncias duas, rosæ siccæ unciam unam, masticis unc. I. aloes unc. I. gallæ unciam unam, aluminis scissi unciam unam, acaciæ unciam unam, ceræ P. I. myrtini olei P. I. picis uncias tres. de his omnibus tunsis cribratis, atque permixtis magdalia facies, quæ in panno denso, aut phœnicio induces, & sic uteris ad uentrem. Item aliud epithematium ad uentrem restringendum sic. florem uuæ omphacium, rosæ florem, aloen, gallas, alumen scissum, acaciam, mali granati florem, balaustium, mastichen, æquis ponderibus teres, & uini myrtini, quantum ad coniungendum puluerem sufficiat, admiscebis. dactylorum quoque carnes purgatas, & uino infusas subiges, & cerotum myrtinum facies, ac sic omnia permiscebis, & magdalia facias, quibus ita uteris, ut supra scriptum est.

Lumbricis, & tineis, & intraneis causis, id est tenesmo, & ad rosus uentris, & strophum, uel intestinis ruptis, eorumq́; doloribus, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experimentis. Cap. XXVIII.

Verum remedium ad tineas necandas, & eijciendas. per triduum allium quam plurimum edat, qui hac molestia laborabit, & betaceos, & caseum mollem manducet. post hoc autem filicis macedonicæ aridæ contusæ cribratæ denarios VIII. cum melle quantum ipse uoluerit, sumat. & post horas quatuor dentur ei aloes, & scammoniæ singulorum denariorum semisses, ex aquæ mulsæ cyathis quatuor, cum uero cœperit desurgere, aqua calida ei supponatur, qua postea elui, & foueri debet. Ad lumbricos depellendos satis commode facit santonica herba, quæ absinthium dicitur, si uel uiridis cum aqua ad tertias cocta potetur, uel sicca trita ex melle manducetur. cornus quoque ceruini limati lima lignaria scobis quantum quatuor uel quinque coclearia sint, ex aqua iu qua decoctus fuerit ipse scobes potus ad cyathos III. mirifice facit. rapi etiam seminis cyathus, ex passi cyathis tribus pridie maceratus, deinde tritus & datus, aqua exigua adiecta, infinitum medetur. Tenesmos est inritatio ultimæ partis directi intestini, in quo uitio sæpius libet desurgere sine causa. proderit ergo ad hoc uitium depellendum, quotiens desurrexerit quis, ut uino austero mixto cum aqua calida se foueat. Verbenæ & myrti & oliuæ ramulis iunctis, ita ut duæ partes myrti sint, simulque decoctis, uti conuenit aqua frequentius ad subluendum. quinetiã penicillum tinctum eo liquore, & non nimis expressum, atque ano adpositum proderit. uel eodem modo globolus staminis adpositus iuuat, diutius enim uaporem continet. peruingendus autem anus erit spicillo, lycio patarico, uel indico, ex calido uino. Collyrium hoc inijciendum, quod & ad omnem deiectionem, & tormina bene facit, conficitur sic. acaciæ, & mali granati corticis usti singulorum denarios quaternos, hypocystidos & rhus, quo coriarij utuntur, & opij singulorum denarios senos, omphacij ⚹ IIII. S. croci denarios quatuor, teruntur hæc omnia & cribrantur diligenter. postea uino austero colliguntur. uel temperantur, & fiunt collyria magnitudine nucleorum pineorum. & cum opus fuerit ano inijciũtur. Ad lumbricos prosunt huiusmodi compositiones. serpylli denarij quatuor, triti in cremore lenticulæ quantum sint cyathi duo dati, uel ipsa sola per se lenticula, si quis eam aceto infusam coctam comederit.

Serpylli triti, denarij nouem, absinthij denarij duo, clematitidos denarius unus, & duæ tertiæue partes uictoriati, nitri denarij septem, lupini farinæ denarij septem, salis denarij quatuor, terræ mali denarij quatuor, fici aridæ denarij quatuor. hæc omnia colliguntur uino austero, atque ex ijs finguntur globuli fabę magnitudine, ex quibus dantur ieiuno, aut post cœnam octo uel nouem, cum aquæ mulsæ cyathis tribus.

Compositio, quæ facit ad tineas & lumbricos eruendos sic. serpylli ⚹ II. coriandri denarij semis, sam suci denarij semis, nitri denarij semis. cucurbitæ siluaticæ interioris, sed quod est sine semine, in puluerem redactæ denarij semis, mali punici immaturi, & adhuc obstricti, siue corticis eius triti denarij semis, rutę tertiam partem & sextam uictoriati ponderis. melle colliguntur hæc omnia, dantur ex his globuli septem, quantum fabæ Aegyptiacę magnitudo est, uel cum aqua calida uel ex uino si sinceritas erit, & ieiuno & post cœnam. Ad lumbricos necãdos remedium mirum sic. seriphij ⚹ IIII. cucurbitæ siluestris interiora trita denarios duos, lupinorũ farinę ⚹ VIII. ex aqua fiunt globuli fabæ magnitudinis, dantur robustæ ętatis septem, pueris, terni uel quini, cũ mulsa aqua. Ad tineas necandas remedium com petens sic. filicis radicis aridę, nasturcij seminis ⚹ septenos, coriandri seminis ⚹ V. nitri ⚹ II. hæc omnia trita dantur ieiuno cum aquæ mulsę hemina. Mali punici succus radicis, uel foliorum eiusdẽ aqua decoctus, potuique cum sale datus, tineas necat. Marrubij & absinthij & lupinorum paria pondera in aqua mulsa cocta, ieiuno bis aut ter potui data, aduersum tineas & lumbricos plurimum prosunt.

Farina lupinorum decocta ex aqua & more cataplasmatis uentri imposita, lumbricos uel tineas necat.

Ad lumbricos & tineas eijciendas remedium potens sic. erui, filiculæ radices purgatas ad uncias singulas seorsum tundes bene in pila lignea. deinde adijcies inulæ radicis ℈ VIII. ammoniaci unciam, & coriandri seminis manum plenam, & euforbij ⚹ III. has omnes species seorsum conteres bene usque ad summam leuitatem, & si uiridis fuerit radix filiculæ, quando illam tundes succum eius exprimes, & ipsum admiscebis. facies pilulas magnitudine ea, qua ano inijci possint, ipsasque factas infundes in ceruisiæ nouę sextarijs duobus & mellis cyatho. quòd si in ea prouincia faciendum fuerit hoc medicamentum, in qua ceruisia non est, ex aqua dabis in qua myrtus cocta sit ad sextarios duos, aut cum sapę mixtę sextarijs duobus, atque ex eo temperabis potionem & dabis bibendam: intra horas quatuor deijciat oportet uermiculos uel tineas. ante triduum sane iubebis eum cibari allio & pane per se, & tantummodo poscam bibere.

Inflationibus intestinorum prodest, uel serpyllum potum ex uino nigro, uel cuminum siluaticum tritum ex uino nigro, uel aqua pota apiastri, quod græci erotion uocant per se data, uel succus eius uino mixtus, uel origani radices cõtusæ ad ⚹ I. ex uino datæ, uel ruta trita ex aquę cyat. IIII. pota, uel eiusdẽ decocta radix cum aceto, & melle data, uel pulegium similiter potum, uel siliquę syriacæ folia, uel toris marini aqua decocta, uel petroselinum ex uino tritum datum, uel origani decocti aqua, uel anesum tritum quantum tribus digitis comprehendi potest, prodest etiam uitrum cum uino, aut aceto datum, tollit enim protinus inflationem, & dolorem intestinorum, uel lauri folia trita, uel eiusdem baccæ, aut flos ex uino potus, aut panacis radix ex uino pota. sed panaces non solum intestinorum dolores, uerum etiam choleram sanat. prodest ex uino, uel aceto feruenti, apij semen tritum datum ieiuno, uel terræ mali ⚹ I. tritus potus ex uino uetere, uel hysopi, aut origani uirgulæ V. cum uini hemina feruefactæ, & ieiuno potui datæ. Fomentum, quod prodest intestinorum doloribus sic. acetum, aut aquam in qua ruta incocta fuerit calidam uentri, & umbilico impones. discutit enim confestim, & sedat dolores. Carmen ad rosus, siue hominum, siue animalium diuersorum sic. palmam tuam pones contra dolentis uentrem, & hæc ter nouies dices. stolpus à cælo cecidit, hunc morbum pastores inuenerunt, sine manibus collegerunt, sine igni coxerunt, sine dentibus comederunt. Ad lumbricos egerendos, felle caprino madefactam lanam umbilico adpone. idem facit, & fel taurinum, sic adpositum, nec non brassicæ semen tritũ ex uino, uel aqua, ita oportebit adponi. Ad lumbricos, & tineas coliculis ex aqua coctis origanum admiscebis, ac ieiuno bibendos in die tres cyathos dabis. Ad uentris rosus remedium sic. piperis albi unciam unã, cymini saccati — I. rutæ folia uiridia — I. nitri ℈ III. euforbij permodicum. hæc omnia melle, & aceto pariter permixta in pilulas, ad modum fabæ rediges, & bibendas paulatim cum opus fuerit ieiuno ex uino mixto dabis. Si uentriculus peruersatus fuerit alicui, aquam bibat unde pedes lauerit suos, & de lana ouis, quæ à lupo occisa fuerit ad uentrem suum alliget. de herba quoque, quæ muris auricula dicitur nouem folia tollat, & cum piperis granis nouem terat, & ex aqua bibat per triduum. Talus quoque leporis uentriculo subligatus, dolorem eius excludit. Lenticulæ hemina in aceto madefacta, & cibo potuique data ieiuno, extinctos lumbricos eximit. Malua cum sinapi cocta, & in calice posita, ac sorbitionis modo sæpius gustata, succurrit molestijs lumbricorum. Granorum de malis punicis dulcium acidorumq́ue succus expressus, passo eiusdẽ mensuræ immiscetur potionesq́ue duæ de permixto fiunt, & una ante cœnam datur, alia post cœnam, postera die tertia'ue lumbricos, uel tineas potenter expellit.

Stercus caprinum aridum tritum adiecto melle potui datum ex aqua calida, mire producit tineas. Ceruini cornus combusti cinis tritus ex aqua potus tineas potenter expellit. Raphanus ex aqua ad tertias decoquitur, eaq́ue uino mixta, ad extirpandas tineas utiliter bibitur. Radix inulæ in uino decoquitur. deinde succus eius exprimitur potuique datur ad tineas enecandas. sed ea radix posteaquam eruta est, terram non debet adtingete. Allium in œnomelite coctum, & uoratum proderit lumbricis uel tineis necandis. aqua quoque, in qua lupini decocti fuerint, addita ruta, & pipere trito, potui data medetur. Acini siue corymbi hederæ, tres contriti in oxymelite utiliter aduersum tineas bibuntur, aut uentri illinuntur. Absinthij sicci santonici combusti cyathum unum, corni ceruini combusti cyathum unum, apij seminis triti cyathum unũ miscebis, & ieiuno, qui tineas lumbricosq́ue patietur ex aqua calida potui dabis moderatam mensuram iuxta ætatem sumentis. Ad lumbricos eijciendos remediũ mirum sic. satureiæ fascem bonum cum aquæ ℥. III. mittes in uas amplum, & diligenter claudes. postera die colabis, adde pteridis tunsæ, & aloes tunsæ diligenter drachmas binas, & mellis despumati, quod sufficiat. inde iunioribus iuxta ætatem dabis, senioribus plusculum, & adijcies colophoniæ drach. I. ita ut qui remedium sumunt, carne abstineant per illos dies, & allium manducent. Coriandrum uiride, uel eius semẽ decoques, in aqua, in qua lupinos prius coxeris, & cum inde aduersum tineas, uel lumbricos ieiunus sumpseris potionem, uectaberis, aut deambulabis. Nasturcij seminis coclearia quatuor, & filicis, quæ in arbore nascitur P. I. agarici — III. iuniperi — III. coriandri seminis ℥. I. ex radice syriaca P. I. corni ceruini usti — IIII. nitri alexandrini — III. scammoniæ — III. tithymalli P. I. hæc omnia tundes, & cribrabis, miscebis, & reposita habebis. & cum opus fuerit dabis tinearum, uel lumbricorum molestia laborantibus in potione poscę gelidę, iuxta ętatem, sed digestissimi ab omni esca hoc remedium accipere debebunt. Acori tunsi, erucę seminis, coriandri sicci seminis, cardamomi coclearia quaterna, iuniperi uncias tres, absinthij santonici P. I. hysopi uncias sex, corni ceruini usti uncias II. dictamni P. I. filicis quæ in arbore nascitur siccę P. I. omnia hęc tunsa cribrataque miscebis, & recondes, & cum opus fuerit, pastillos facies fabę magnitudine, & dabis ei qui laborat molestia lumbricorum, ut edat in ficu, etiam sicca, abstentus tamen pridie, ita ut sit digestissimus cum hoc remedium sumit. Ad lumbricos eijciendos, remedium sic. aristolochię longę contusę ℈ II. cum aquę cyathis duobus ieiuno bibendos per triduum dabis. nucleos quoque de persico amaros, ieiunus edere debebit, qui lumbricis uexabitur. Ad uentris dolorem remedium efficax sic. sordes de cardine ostij tolle digitis duobus pollice, & medicinali, & super umbilicum laborantis adpone. Baccas lauri tres cum herbę uincę coclearibus tribus pariter contundes, & adijcies uini calidi cyathis tribus, & colatum bibendum dabis ei qui uentris dolore uexabitur. Corrigia canina medius cingatur, qui dolebit uentrem, statim remediabitur. Contra uentris dolorem, argemonię herbę radicem palo ligneo effodito, eamq́ue tritam ex aqua bibendam dato. Lichnum ardentem umbilico superpone, & desuper cucurbitam medicinalem, aut calicem oblongum, si cucurbita non fuerit, admoueto, & paulisper contineto, confestim dolorem uentris auertes. Pule-

gium

gium commanducatum,& ad umbilicum positum, atque illic alligatum, ne cadat, dolorem omnem uentris continuo discutit. Anethi seminis paululum contritum ex aqua potum, internos uentris sedat dolores. Nitrum aceti cyathis duobus liquefactum,& potum, dolorem intestinorum potenter auertit. Quotiens dolor,& contractio intestinorum uentris orietur, uespertilionis sanguinem uentre manu perfricato,& ad præsens subuenies,& in totum annum medebere. Piperis grana L X X X. contrita,& ex aqua pota, mire tollunt uentris dolorem. Si cui in uia, aut in loco aliquo difficili subitus dolor uentris, aut intestinorum fuerit, lotio suo degustato continuo sanabitur. Si quis talum leporis secum habuerit, immunis a' dolore uentris,& periculo huiusmodi perpetuo permanebit. Ad intestina rupta, leporinum stercus, atque etiam pili, uel lana eius de subuentrili cum melle decocta, ad magnitudinem fabæ glutienda frequenter data, quamuis perniciose ruptis intestinis celeriter medetur, ita ut etiam tenuiora, quæ fuerint disrupta glutinet, sed adsidue hoc medicamine utendum est, donec periculum omne tollatur.

Ad colum,& ileon remedia diuersa. Cap. XXIX.

Colo,& omnibus intestinorum doloribus,& tam hominibus, quam iumentis ex hac re laborãtibus efficacissime subuenit, auis galerita, quæ gallice Alauda dicitur, siue ipsa assata in cibo sumatur, siue cũ plumis suis combusta redigatur in cinerem, atque ex eo diligentissime trito terna coclearia ex aqua calida potui per triduum dentur. Vnicum est intestinum ossifragi mire naturæ, quod omnia deuorata citissime conficit, huius pars extrema colligitur,& reponitur,& cum opus fuerit, uentri laborantis alligatur, remedio miro omnes intestinorũ dolores citissime sedat. Lupi stercus dummodo non in terra inuentum, sed supra sustem, aut supra astulas, aut supra iuncum, colliges,& seruabis, & cum opus fuerit laborãti colico alligabis ad brachium, uel ad collũ in osse, aut in cupro, aut in auro clusum, licioq; suspensum, sed prius ex ipso stercore pusillum ignoranti ex aqua calida bibendum dabis, mire celeriterq; subuenies. Ouum recens crudũ summiter apertum defundes,& eius testã oleo uiridi implebis,& defundes, mellisq; tantundẽ defundes. similiter lotio pueri implebis & defundes, tũ diligenter omnia permiscebis, & in aqua calida tepefacies, ac ieiuno bibenda dabis. hæc potio non solum stercus uetustum, quod dolores intestinis facit, uerum etiam lumbricos eijciet,& ardores præcordiorum febresq; sedabit. Erucæ semunciam conteres,& ei qui lumbricos patietur ex uino uetere candido ieiuno,& digestissimo bibendam dabis, satis proderit. Ad interaneos morbos. serpylli pondus uictoriati argentei contritum, & ex uino potui datum, febricitanti autem ex mulsa aqua tepida, internos dolores uentris potenter emendat. Verbasci radicis corticem detrahito,& contundito, ac succum eius per linteum exprimito, eumq; ex aqua mulsa, aut uino bibendum dato. omnia interaneorum uitia quæ ex frigore, aut labore, aut indigerie erunt, mirifice sanabis. Lotium humanum uetus adiecto paululo croco, quod odorem eius emendet, ignoranti potui datũ, quamuis ueteres,& latentes interaneos morbos,& uomitu,& deiectionibus concitatis, potentissime sanabit. Laborantibus tenesmo, id est qui de perfrictione adsidue sedere cupiũt,& nihil deijciunt, lac bubulum decoctum frequenter potum, maxime prodest. Holus discoctum, cum sale plurimũ sumptũ, aduersum tenesmũ iuuat. ostrea quoque ex mulso,& pipere cocta utiliter accipiuntur. Potio asperso plurimo pipere, sub noctẽ calidissime sumpta, summo remedio aduersum tenesmũ esse consueuit. Senectus anguis cum oleo rosaceo decocta in uase stagneo, atque inlita uentri, si tamen illic non sit exulceratio, tenesmo remedio est. Ius piscium marinorum in patina cum lactucis coctorũ, utiliter aduersum tenesmum sorbetur. Aqua marina ex alto hauritur,& seruatur in uetustatem, ac postea cũ uino austero bibitur. deinde raphani manducantur, ut sit uomitus facilior, qui tenesmi causas effundat. Herbę uettonicę folia in umbra arefacta,& tunsa cribrataq;, ad scripulũ I. ex aquæ calidę cyathis duobus pota, optime prosunt, absque his quibus ex cruditate intestina torquentur. Herba, quæ pycnon dicitur trita ex passo, uel mulso, uel carœno epota, intestinorum tortiones sedat. Ad coli inflationem bene facit cumini siluatici semen per se, ut est, datum, quantum coclearia tria in aquæ caldæ cyathis quatuor. Colice mirifica Iulij Bassi, cito leuat, dein tollit inflationes coli,& omnis partis corporis. facit & ad stomachi imbecillitates,& ad intestinorum alioqui dolorem, quem græci strophum appellant, ex aqua hyssopũ, aut rutam incoctam habente. Item benefacit ad sanguinem,& ex interiore parte, non enim patitur latefieri, nec intus uulnus conuerti, sed & cito supprimit sanguinem, & uulnus cogit coire. dandum autẽ his medicamentum ex aqua polium coctum habente, aut rutam. Prodest,& torminosis,& cœliacis, datum ex aqua centunculum herbam incoctam habente, quàm Græci gnaphalida dicunt, aut etiam sorbis incoctis, aut syriaca siliqua. Lienosis datur ex mulso, uel passo, aqua ammixta. eodem modo dandum est,& eis qui sanguinem per urinam, uel aluum reddunt, nec minus etiam mulieribus, quæ fluore sanguinolento infestantur, quem Rhun erythron Græci dicunt, uel quæ ex partu abortuue residuos uuluæ dolores habent, & in totum quibus supprimendus est fluor, aut ex aliqua parte corporis inflatio tollenda. recipit autem hæc, spicænardi, costi, piperis albi, piperis nigri, piperis longi, myrræ, opij, apollinaris radicis, cinnami, asari, acori, thuris, brassicæ seminis, castorei, singulorum denarios duodecim, opopanacis denarios decem, stœchadis, dauci, ameos, singulorum denarios X V I I I. silis cretici denarios uiginti quatuor. melle attico hæc excipiuntur, ac miscentur. Datur non plus quàm denarij pondus, aut uictoriati. cęteris prout cuiusque uires postulabunt dummodo infra hoc pondus, ex aquæ calidę cyathis tribus in no-

ctem ſecundum cœnam. Hæc potio etiam febricitantibus tutò datur, uerum cœliacis in ipſo dolore prodeſt. uitreo uaſe ſub ſignaculo, ut moris eſt, ſeruatur. Ad coli dolorem faciunt quidem mirifice quæ ſuperius poſita ſunt, ſed cætera medicamenta in alijs uitijs dolorē leuant in præſentia, hoc uero quod dicturus ſum, ſupra hominis ſpem conditionemque eſt. ideo primo tempore ne fidem quidem habet, poſtea à nullo ſatis dignè laudari poteſt. nam & in præſentia dolorem tollit, & in futurum remediat, ne eũ unquam repetat. Raro enim quis iterum, uel ad ſummum tertio, hoc acepto medicamento, uexatus eſt. quamobrem, ſi quando repetierit iterum dolor, dandæ erunt per triduum, & tunc potiones, eodem modo, quo prima data fuit. Interdum uero, & tertio in dolore, eodem genere potiones dabuntur, quod raro quidem accidet, ut poſt primam potionem dolor redeat. ſed ſi admonente cauſa, iterum atque iterum data fuerit, in futurum quoque, ita remediabit, ut ne ſuſpicio quidem ulla huic uitio relinquatur. ſi quando tamen repetierit hoc malum frigus ex multitudine cibi præcedit, grauitatemque quandā, & torporem eius loci, id eſt coli, ſed ſine ullo dolore ſentiendum infert, planè ut tum intelligant, quanto malo caruerint, qui illa moleſtia liberantur. hoc medicamento primum muliercula quædam ex Aphrica ueniens multos Romæ remediauit. poſtea nos per magnam curam compoſitione eius accepta, id eſt pretio dato ei quod deſiderauerat, qui uenditabat, aliquot non humiles, neque ignotos ſanauimus, quorum nomina ſupernacuum eſt referre. conſtat autem medicamentum ex his rebus. cerui cornua ſumuntut dum tenera ſunt, & quaſi in tabulas, uel partes breues, & tenues diuiſa in olla fictili componuntur, operculoque ſuperpoſito, & argilla undique circundata fornace, aut furno uruntur, donec in cinerem candidiſſimum redigantur, atque ita trita in uaſe uitreo mundo reponuntur. cum dolorem coli habebit aliquis, ante diem abſtinebitut quàm poturus eſt medicamentum ab omni cibo, atque ita poſtera die digeſtus, atque ieiunus accipiet ex hoc puluere cornuum exuſtorum coclearia tria cumulata, ſatis ampla, quibus miſceri debent piperis albi grana IX. trita, & myrræ exiguum, quod odorem tantummodo pręſtare poſſit. hæc in unum commixta in mortario diligenter agitantur, ac teruntur. deinde cochlea uera Aphricana, id eſt inde allata ſumitur, quàm maculoſiſſima, & uiua ſi fieri poteſt, in alio mortario cum ſua teſta contunditur, atque ita teritut donec nullum ueſtigium, aut aſperitudo appareat teſtularum. poſtea uini falerni non ſaccati cyathus adijcitur. & nihilominus rurſus teritur, magis enim tunc apparebunt aſperitudines, ſi quę reſederint, quibus leuatis, iterum adijciuntur duo cyathi eiuſdem uini, atque ita cum priore compoſitione bene admiſcentur, poſtea transfunduntur, quæ ſunt in mortario in calicem nouum, qui calix ſuper aliud uas ponitur, ad carbones, & adſidue mouetur cocleario liquor, ne quid ſubſidat, aut peruratur. ubi bene incaluerit adijciuntur in eundem calicem, de his quæ ſupra ſcripta ſunt, coclearia tria, & rurſus permouetur uniuerſa permixtio. cum autem calore ſufficienti temperata erit potio, dabitur epotanda uerſus orientem, ſtatim dolor, ſine dubitatione ceſſabit. ſed ut penitus aboleatut, dari potionem ſimiliter oportebit per inſequens biduum, ſed quibus hoc remedium dabitur, cibum in prandio tantummodo, aut de tempore in cœna exiguum capient, quo facile conficiant, ne crudi eam ſumant. poſtea uero in conſuetudinem uictus ſui remittentur, oportebit autem remediatos nō intemperanter in futurum uinum bibere. Tametſi enim à coli dolore tuti fuerint, metuere nihilominus debent, ne alia parte corporis æque adficiantur ob intemperantiam, ob quam utique colo fuerant ante uexati.

Antidotus Coſmiana, quæ facit mire ad colum, eadem mouet urinam & prodeſt omni aduerſæ ualetudini, ſanat & inflationes periculoſas omnium, uel plurimorum inteſtinorum, quem morbum Græci ileon appellant, facit & ad hydropicos, conficitur ſic. ſorborum ſemimaturorum denarios decem, marrubij ſucci denarios XIIII. centaureæ tenuis ſucci * XIIII. ſcillæ ſucci denarios XIIII. mandragorę ſucci denarios VI. haſtulæ regiæ ſucci denarios ſex, opij denarios quatuor, laſeris cyrenaici denarium I. polij ſucci * VI. opopanacis * IIII. roſę caninæ ſucci * IIII. galbani * IIII. caſtorei * IIII. agarici * IIII. ſagapeni * X. gummis * IIII. artemiſiæ ſucci * IIII. cicutę ſucci * IIII. reſinę terebinthinę * IIII. millefolij ſucci * IIII. trifolij ſucci * octo, uitis albę ſucci * VII. plantaginis ſucci * II. bdellæ * IIII. dracontęę radicis * IIII. terrę mali * X. rhus ſyriacę * VI. acori & aſari * quinos, uel ſenos, meliloti * VI. inulæ radicis * VI. glycyrizę * VII. erucę radicis * VII. panacis * VI. cyperi * IIII. ſtœchados * VI. iuniperi * octo, abrotani * IIII. chamæcypri * IIII. hyſopi * IIII. pulegij * IIII. petroſelini * IIII. holus atri * IIII. dauci * VI. apij ſeminis * VI. paſtinacę ſeminis * VI. fœniculi ſeminis * VI. arotelli ſeminis * VI. alterci ſeminis * VI. urticę ſeminis * VI. radicis in cœna, quę manducatur ſeminis * X. balſami ſeminis * IIII. cachryos ſeminis * IIII. erui albi farinę * IIII. piperis albi * VI. piperis longi * VI. caroi * VI. rutę ſiluaticę ſeminis * IIII. baccarũ lauri * VI. amomi * III. malobathri VI. myrrę * VI turis * VI. caſſię * VI. nardi ſyriacę * X. croci * XII. ſchœni floris * VIII. ſaliuncæ * VIII. coſti * VI. iris illyricę * VII. cinnami * VI. olei magdalini * X. opobalſami * IIII. tunduntur, & cribrantur, quę in puluerem redigenda ſunt, remittuntur diligenter, quę mollienda ſunt omnia. datut potio nucis auellanę magnitudine ex mulſo, febricitantibus uero ex aqua calida. ad auriginem quoque, & ad ſerpentium morſus hoc antidotum ſatis utile eſt.

Colice Baſſi mirifica, quę prodeſt, ſine ſopitione, eadem uentris ſanat uitia omnia, facit & ad difficilē ſpirationem, & ad internos dolores, conficitur ſic. mandragorę radicis, ſiue corticis * VI. rhus ſyriaci * VI. cinnami denarios ſex, acori denarios ſex, braſſicæ ſeminis * VI. coſti * VI. iridis * VI. piperis longi denarios VI. piperis albi denarios VI. cicutæ ſucci denarios XII. opopanacis * VII.

S. stœchadis denarios I X. dauci cretici denarios I X. mei * I X. Phœbus adijciebat, ut auctor remedij huius refert, myrrę * V I. opij denarios V I. asari denarios nouem, castorei denarios I X. contusa hęc & cribrata miscentur, & ex melle colliguntur diligentissime uniuersa, atque ex eo medicamento quantū nux auellana est, datur cum cyathis tribus aquæ calidæ, sed post cibum, ieiuno enim non oportet dari. Coli dolorem auertes, si de lacertarum caudis summitates tuleris, & auro incluseris, & ligaueris circa umbilicum, aut de reste uentrem circumcinxeris, de qua quis laqueo uitam finierit. Colum sanat, cū pinnis upupa exusta, & ex uino cinis eius potui datus. hirundinum etiam stercus, in cibo, uel in potu sumptum, tribuit colo sanitatem. Hoc antidotum, siue oxyporium, quod buphagos dicitur, facit ad coli inflationes, & ad digestionem, unde mane ieiunus accipies catapotia tria magnitudine grani piperis. cōficitur sic. Nepetæ uncias tres, pulegij ueteris uncias tres, libystici seminis uncias quatuor, petroselini unc. I. apij seminis — I. S. thymi unciam unam. piperis unc. sex, mellis optimi non despumati, quod sufficiat ad concorporandas, & temperandas species adijcietur, & in dolio uitreo condetur sub signaculo habendum, sicut usquequaque haberi debent uniuersa medicamina. Ad ileon, uel colum, baccas lauri octo concides, & coques in uini subdulcis cyathis tribus, & calefactum ex eo poculum ieiuno bibendum dabis. Croci ʒ I I. myrrę ʒ I I. opij ʒ I. singula quæque teres sepatatim, & postea simul parata in aqua miscebis, atque in modum fabæ pastillos factos in anum inijcies, mire colo remediando proderit.

Satureiæ surculos decem tolles tribus digitis, conteres, & uino ammineo sincero mixtos colo laboranti dabis bibendos, sincerum qui biberit experietur remedium. Publij pastillus colicus, apij seminis heminam, fœniculi seminis quartarium, piperis grana X X V I I. satureiæ floris, uel seminis quartarium, omnia hæc diligenter teres, & cribrabis, & cum pipere bene trito permiscebis. deinde in mortario omnia pariter cum uino uetere quantum diligentius teres, & facies pastillos quindecim quos siccabis, cum siccati fuerint, singulos pastillos coli dolore laboranti dabis solutos in ternis cyatb. uini ueteris calidi. sed bene eos solues, ut totum ebibi possit, pastilli autem paris ponderis esse debent. Salicis foliorum drachmā cum piperis granis uigintiuno, ex uino diligenter teres, & triduo tres potiones ex eo bibendas dabis coli dolore confecto. Herbæ uettonicæ pollinis ʒ V I. ex aquæ calidæ cyathis tribus colico ieiuno bibendos per triduum dabis. Plantaginem, quæ sine lanugine fuerit, contusam cum sale adponito ad umbilicum colici, mire proderit. Annulus de auro texta tunica fit exusta, cui insculpitur uice gemmæ piscis, aut delphinus, sic ut holochrysus sit, & habeat in ambitu rotūditatis utriusque, id est, & interius, & exterius græcis literis scriptum. θεὸς κελεύει μὴ κόλον ἀλγεῖν πόνους. obseruandum autem erit, ut si in latere sinistro dolor fuerit, in manu sinistra habeatur annulus, aut in dextra, si dextrum latus dolebit. luna autem decrescente, die iouis, primum in usum habendus erit annulus. Ad coli dolorem requires fimum lupi, & ossa quæ ibidem inueneris contundes, & puluerem ex his facies, & in aqua frigida ieiuno bibendum dabis. Ad coli dolorem X I I. Kalend. April. uiolas mane colligi facies, & teri in mortario diligenter, postea in mortarium ipsum mittes uini ueteris potiones V I I. & cum temperaueris cum uiolis, a' die super, scripto potiones per septem dies continuos dabis, sed cautus esse debes in uiolis colligendis, quia pleræque sunt noxiæ. Ad coli dolorem, scribere debes in lamina aurea de graphio aureo infra scriptos characteres luna prima uigesima, & laminā ipsam mittere intra tubulum aureum, & desuper operire, uel inuoluere tubulum ipsum pelle caprina, & caprina corrigia ligare in pede dextro, si dextra pars corporis colo laborabit, aut in sinistra, si ibi causa fuerit, habere debebit. sed dum utitur quis hoc præligamine abstineat uenere, & ne mulierem, aut prægnantem contingat, aut sepulchrum ingrediatur, omnino seruare debebit. ad ipsum autem coli dolorem penitus euitandum, ut sinistrum pedem semper prius calciet obseruabis. hi sunt characteres scribendi in aurea lamina.

L * M ⊖ R I A
L * M ⊖ R I A
L * M ⊖ R I A

Leporini stercoris pilulas septē tere, & cum dulci uino colico per triduum da bibendum. Ad coli dolores mentastri folia, quantū tribus digitis adprehendere potueris, tolles, & his adijcies fœniculi seminis coclearia duo, hęc in unū quàm minutissime teres, postmodū addes uini ueteris optimi cyat. I I I I. & tū calefactam potionē quantū digitus pati possit, ieiuno bibendā dabis, continuò uentos emittet, & deiectionem faciet. hac ergo potione, si quis triduo usus fuerit, quamuis graues coli dolores euadet. Gallinam per totū diem a' cibo abstineto. dein postero die cum eā occideris, crura eius cum sale, & oleo inassato, & ieiuno colico, qui se pridie cibo abstinuerit manducāda dato, mirifice profueris. Corydalus auis, id est quæ alauda uocatur, quę animos hominū dulcedine uocis oblectat, cū sua pluma in uase fictili gypsato in furno posito, ita conburitur, ut teri possit. contritę autem tenuissimus puluis reponitur, & cū opus fuerit ex eo coclearia I I. uel tria cum aqua calida per triduū, aut quatriduū dantur, incredibile hoc colicis remedium, quod adeo prodest, ut omnia medicamina meritò superare uideatur. Stercus caprinum recens in aqua remissum colatumque cū mulsi cotylis tribus, & piperis contriti granis L X. in tres potiones diuisum per triduū datur. ita ut prius corpus eius colici cui potio danda est acopo perūgatur, ut perfrictiones omnes coacto sudore discedant, mito remedio sanabitur. Succinum tundes, & ex eius farina duo coclearia cū aqua nō nimiū feruenti bibenda colico ieiuno p triduū dabis, efficaciter proderunt. Sanguinē anguillę cū rubello uino duplici mensura coniunges, & ex aqua tepida mixtū colico ieiuno dabis bibēdū, sed sub dolore dari oportet. nam & pręsens remedium feret, & in futurum morbo huiusmodi liberabit.

Si aduerſus colum uiro remedio opus erit, de ariete, quẽ lupus occiderit, faſciolam puer impubis faciat, & inde uirum, ad corpus adcingat. ſi uero mulieri medendum erit, ſimiliter de oue, quã lupus occiderit, puella uirgo cingulum faciat, & mulierem circa corpus accingat, efficaciter prodeſt.

Lepori uiuo talum abſtrahes piloſque eius de ſub uenrre tolles, atque ipſum uiuũ dimittes, de illis pilis uel lana filum ualidum facies, & ex eo talum leporis conligabis, corpuſque laborantis præcinges, miro remedio ſubuenies. efficacius tamen erit remedium, ita ut incredibile ſit, ſi caſu os ipſum, id eſt ialum leporis in ſtercore lupi inueneris, quod ita cuſtodire debes, ne aut terram tangat, aut a' muliere contingatur, ſed nec filum illud de lana leporis factum debet mulier ulla contingere. hoc autem remedium cum uni profuerit ad alios tranſlatum cum uolueris, & quotiens uolueris proderit. filum quoque, quod ex lana, uel pilis quos de uentre leporis tuleris, ſolus purus, & nitidus facies. quod ſi ita uentri laborãtis ſubligaueris plurimum proderit, ut ſublata lana leporem uiuum dimittas, & dicas ei dum dimittis eum, fuge fuge lepuſcule, & tecum aufer coli dolorem. Euphorbij drachmam rediges in tenuiſſimũ puluerem, & ex eo partes duas facies. unam cũ ouo ſemicocto ieiuno colico dabis. alteram tertio die ſimiliter facies, mire ac ſine repetitione emendabis coli dolorem.

Compoſitio colice primaria, nardi lolia, ſpicænardi indici, amomi, piperis albi, coſti, papaueris, lentis ſyriacæ, uncias ſingulas, myrræ, zingiberis, aſari pontici, ſemuncias ſingulas in puluerem rediges, & cũ melle optimo deſpumato, quantum ſufficiat, permiſcebis, & ieiuno colico, quod ſatis ſit dabis. Compoſitio colices, ex libro Philonidis, quæ etiam Tiberio Cæſari componebatur, graues, & inueteratos dolores mitigans. mihi quoque experimentis notiſſima, accipir hæc. apij ſeminis heminam, anethi tenuiter areſacti ſemunciam, caſtorei ſemunciam, nardi ſpicæ ſemunciam, opij ſemunciam, croci ſemunciam, piperis longi ſemunciam, piperis nigri ſemunciam, petroſelini ſemunciam. apium pridie macerabis, & teres, cætera tundes, & cribrabis, & mixta cum apio in mortario diligentiſſime conteres, & melle deſpumato optimo comprehendes, atque in uaſe uitreo condes. cum opus fuerit dabis denarios ſingulos, ex aquæ calidæ cyathis tribus. Ad coli dolorem, ſtercus bubulum recens exprime per linteum mundum, & ſuccum eius in qualibet potione colico da bibendum, ſtatim ſubuenies, quod remedium efficaciſſimum eſſe multa experimenta docuerunt. Papauer ex aqua mulſa decoctum dabis colico ieiuno bibendum, confeſtim ſubuenies. Inter experta ſubnotatum eſt hoc colicis mirum remedium, ſic. fici ſiccæ unciam unam, iris illyricæ unciam unam, uettonicæ unciam unam, in ollam nouam mittes, cum biſextio aquæ, & cum ſupra ſcriptis, ad dimidias coques, & inde heminam dabis ieiuno colico potandam. Herba, quæ millefoliũ appellatur, trita ex uino auſtero nigro utiliter colicis bibenda datur. Herbam nepetam dextra manu colliges, in quantum ſufficere poſſe credideris, eamq́ue ad leuitatem conteres, & cum uino dulci, ac uetere, uel lybicenſi, colico ieiuno per triduum dabis. ſed uini modus ſit quartarius, facillime proderit. Fuliginis bene tritæ, & cribratæ ternos denarios per triduum ex aqua calida ieiuno colico potui dabis.

Lacertum uiridem quem Græci σαῦρον uocant, capies, perque eius oculos acum cupream cum lycio quam longo uolueris traijcies, perforatiſque oculis eum ibidem loci ubi ceperas dimittes, ac tum filum præcantabis dicens. trebio, potnia, telapaho, hoc ter dicens, filum munditer recondes, cumq́ue dolor colici alicuius urgebit præcinges eum totum ſupra umbilicum, & ter dices carmen ſupra ſcriptum. Præſentaneum colicis remedium ſic. oua putidiſſima in ſole ponito, ut perſiccentur, cum aruerint, conteres, & minutiſſime percribrabis, & ad præſidium in doliolo uitreo condes. cumq́ue in aliquo auſpicabitur coli dolor, in hemina aquæ calidæ dabis bibenda coclearia tria. Coſtum, & piper pari pondere tundito, & cribrato, inde ſcripulum unum ex aqua colico da bibendum. Stercus murinum ex quocunque liquore ignoranti colico ne horreſcat bibendum dabis, mirum eſt. Subpoſitoria colica inuicta. myrræ uncias tres, croci ſiculi uncias duas, piperis albi — II. opij hiſpani — II. hæc omnia tundes, uel conteres, & pilulas facies magnitudine fabæ ſolidæ, & tres ſubpones. habebis ſane' curam ut æger dormiat, & ne uomat, uomitus enim concitare conſueuit. Ad coli dolorem remedium phyſicum ſic. ſtercus ouis montanæ menſe Septembri, deficiente luna, pridie incluſę mane excipies, & ſole durabis, atque in puluerem rediges, & habebis in uaſe uitreo, ſiue ſtagneo. cum uſus exegerit, codeare plenum colico ex aqua calida ſi febricitauerit, ſi ſincerus erit, cum uino per triduum dabis. Ouis agnũ, quẽ primũ pariet, manu excipies, ita ut terrã non tangat, & de fronte eiuſdem agni lanam tolles, ſed & de ipſa oue, & uerris qui coitum cũ ſcrofa faciet, ſemen eadem lana excipies, ita ut terram non tangat, & includes lanam cum ſemine uerris in lupino aureo, uel tubulo, & alligatũ in brachio, uel medijs partibus corporis, colico ſuſpendes. De nouem coloribus, ita ut ibi album, uel nigrum non ſit, facies ex ſingulis ſingula fila, & omnia in ſe adunata, acu argentea per oculos catuli nouelli qui nondum uidet, traijcies, ita ut per anum eius exeant. tum ipſa fila in ſe counata torquebis, & pro cingulo ad corpus medijs partibus uteris. catulum ſane' uiuum confeſtim in flumen proijcies. Ad colum remedium phyſicum ſic. canem de ſterquilinio, aut de aliquo ſordido loco iacentem expellat, & fuget, qui patietur coli dolores, & ſtatim illic mingat, ilico remediabitur. Iniectio ad coli empneumatoſim ſic. olei anethini uncias ſex, butyri exſalati — III. nardi — II. hæc permixta, & calida per clyſterem infunduntur. Ad colum ſanandũ remedia infra ſcripta de Proſdochi medici remedijs electis. lotium ichneumonis cum lacte uaccæ nigræ dabis in impetu coli potandum, continuo ſubuenies. Iniectio ad colum ſic. colocynthidas duas, & rutæ, & fœnogræci, & baccarum lauri quantum ſatis exiſtimaueris, in aqua coques diu, & addes mellis parum, & ita inijcies colo laborantem. Olei rutacei heminam, aſphalti iudaici uncias quatuor, caſtorei uncias

quatuor,

quatuor, terens permiscebis, & sic inijcies colicum. Allij capit purgatum tritum infundes picis liquidæ, atque ita inijcies, statim sedabitur coli dolor. De experimento ad colum. rubi foliorum succum, & capparis succum, aut rhamni, & mellis tantundem miscebis, & dabis plenum ex eo coclear, aut nocte, aut satis mane, colico potandum. Iniectio ad colum sic. butyri coclear unum, cedriæ coclear unum, opij quanta Erui sit magnitudo, olei P. unum, in quo baccæ lauri X V. tunsæ, & cymini quantum manu capias, cum speciebus supra scriptis infusis, & diligentissime tritis coquantur, ex eo qui laborat coli uitio inijcietur, ita ut prius caldam aquam bibat. Confectio iniectionis ad colum sic. opij drach. VI. castorei drach. I I I I. myrræ troglodytidis drach. I. croci drach. I. nitri drach. I I. euforbij drach. I I. rutæ siluestris drach. I I. mellis quantum denseri omnia possint. quibus permixtis trochiscos diligentissimos factos seruabis, & cum necessitas fuerit inijciendi adijcies olei anethini uncias sex, butyri exsalati — I I I. nardi — I I. his omnibus de trochiscis quorum descriptio superius continetur adijcies quantum fabæ granum est, in aqua modica solutum, & ita hac deiectione diligenter uteris.

Ad uentrem resoluendum, & omnes difficultates, nec non, & ad choleram proijciendam, uel inhibendam, sales, & potiones, & cacapotia cathartica, diuersa de experimentis. Cap. X X X.

Quoniam interdum res postulat, & per aluum detrahere materiam omnis humoris, siue hydropis, siue diutinæ lippitudinis, secundum sanguinis quidem detractionem, qua, & scabiem, & ignem sacrum, & papulas habentibus subuenitur, nam maxime phlebotomo huiusmodi circa cutem summam uitia innata sedantur, itaque non tam alienum iudicamus horum quoque genera exponere, sed prius dicemus, quæ aluum mediocriter molliant & quæ sint ad hoc simplicia remedia. mollit ergo aluum herba mercurialis leuibus holeribus quàm plurima mixta. Item mollit aluum, nitri ⚹ semissis, mixtus cum resina terebinthina, & auellanæ nucis magnitudine deuoratus. Caules quoque quinque, uel sex, cum salis granis totidem, & apij semine paribus mensuris decocti, in uino non austero, molliendo uentre plurimū prosunt, si & ipsi manducentur, & ius illud bibatur, ante cibum. ut inter prandium, & cœnam aluum leniter molliat. Ouilli lactis sextario, si quis adijciat cnici purgati denarios quatuor, & discoctum, ita ebibat, molliet uentrem. Quidam tribus heminis uini adijciunt aloes denarij semissem, & ita totum per partes aqua mixtum bibunt, ut molliant uentrem. soluit autem utiliter aluum ipsa aloe per se uictoriati denarij pondere ex aquæ cyathis tribus, uel frigidæ, uel calidæ epotata.

Purgat optime uentrem chamelæa herba, quæ folia similia oliuæ habet, quorum quinque, uel sex dari oportet trita ex aquæ mulsæ cyathis quatuor frigidæ, si adsuetus erit cui remedio opus est, sin minus calidæ, adiecto salis cocleario, detrahit enim largiter bilem.

Purgat bene aluum filicis radix lota, & rasa, atque in minimas particulas concisa, ad semunciam aceto aspersa, deinde cocta, ut solet holus coqui, & ita cum panis uncia consumpta.

Purgat bene hęc compositio uentrem. aloes denarij semissis, colophoniæ denarij semissis, unà teruntur hęc, adijcitur mellis quod satis sit ad colligenda ea. datur ex aquæ calidæ, uel frigidæ cyathis quatuor. hoc medicamentum stomachum non corrumpit.

Globuli mirifice purgantes uentrem, qui ut sumuntur, ita integri deijciuntur, nec lædunt stomachum, conficiuntur sic. colophoniæ denarij quatuor, bdellæ denarij duo, gummis denarij duo. hæc trita lactucæ succo colliguntur, & finguntur pilulæ magnitudine fabę, dantur à tribus pilulis, usque ad septem, prout cuiusque uires patientur.

Globuli qui etiam cœnatis dantur, & efficiunt mane uentris deiectionem quantum satis sit, sic. colophoniç denarios tres aloes, & tragacāthi binos, hoc pridie aqua maceratur, postero die cęteris admiscetur. fiunt inde globuli fabę magnitudine, dantur à tribus, usque ad septem. prosunt plurimum uentri, & stomachum nullo modo uexant.

Cucurbita siluatica trita, quam Gręci colocynthida uocant, detrahit per uentrem, & pituitam, & bilem luridam, nonnunquam, & atram deorsum uersus uocat, si cum mulsa aqua detur.

Item cucumeris anguini radix, & eius quem edimus detrahit bilem. sed anguini radicis cortex eandem uim quam ueratrum habet, nisi quia paulo remissior est, & multo magis uiribus caret quàm cucumeris quem edimus. Anguini ergo cucumeris dari oportet denarios V I. S. ex aqua mulsa. detrahit enim pituitosa, & biliosa. cucumeris quem edimus radicis dari oportet denarios quatuor, similiter, uel sparti seminis tantundem. similiter, & iridis radices datæ prosunt.

Itē thapsię radices pituitā, & bilem detrahunt, nec minus epithymon, pręstant hoc melius, quod atriora & acriora deducūt, & herba urceolaris quę appellatur detrahit biliosa, & aquatiora. nam cnidia, quā græci onitim uocant, detrahit aquatiora per uomitū. aquam uero solam deducit mori lacryma, uel radix incocta potui data. Iris calefacit, soluit, purgat, concoquit, ulceris quoque interni duritias mollit, & uētris stricturas mouet. Irinum oleū per clysterē immissum pituitosa, & aquata, & purulenta, & atra deducit. polion uero biliosa, & atra, oleo chamęmelino mixto per sellas deducit. scammonię succus solā detrahit bilē, datur ex aqua ad denarij semissem, & tertias eius cū salis ⚹ V. sed stomacho infirmo non conuenit. Elaterion purgat sursum per uomitum, aquam uero deorsum, & pituitam, & bilem omnis generis deducit. plus autem eius quam uictoriati tertiam partem non oportet dari. cyclaminos uero detrahit per sellas pituitam, & aquā. hippophaes detrahit pituitam, & liquores aquatos, datur eius drachma cum aqua

mulsa,eiusdem quoque lachryma uictoriati ponderis data ex aqua mulsa,bilem purgat. nam radix tātum aquam deducit. Centaurei tenuis succus quantum nux auellana tecipit,potus ex aqua mulsa uentrē soluit. Item herbæ ipsius tritæ denarij III. ex sale,& exiguo aceto dati cum aquæ cyathis VI. biles deducunt.meconidos quoque herbæ succus cyathis duobus datus,detrahit bilem. cucurbitæ domesticæ succus cyathorum tritum cum uini albi calefacti hemina datus, & olei semuncia, detrahit pituitam, & bilem,sed oportet quibus hoc purgatorium datur,ut postea quàm plurimum deambulent. Damasonij radix detrahit sursum deorsumque pituitā,atque bilem,& ex uino,& aqua mulsa data. sed si per sellas aliquis magis uoluerit purgari,succum sumat,si sursum uersus,radices eius accipiat. Veratri nigri radicis ✱ semissis,& eius tertia portio pota ex uino passo, per sellas detrahit bilē.ueratri uero succus albi ad mensuram denarij unius potus ex passo,detrahit pituitam,& per uomitū,& per sellas. Chamelęa, quæ dicitur restis oliuæ,aquam detrahit.calfacit enim plurimum,eadem prodest hydropicis, & elephantiā habentibus,si quis eius seminis grana numero uiginti dederit ex aqua mulsa.eiusdem folia tenera trita, & in globulos redacta,aquā mouent,si quis ea per anum iniecerit,prosunt enim, & ad duritias uentris laxandas,& ad morbos interaneos depellendos. Purgatio uentris, quæ facit ad lumborum dolores,& ad omnium febrium molestias depellendas,accipit hæc.scammoniæ ✱ VIII. ueratri nigri, anesi,aphronitri,nardi syriacæ,cassiæ,cinnami,singulorum denarios binos. dantur hæc trira, & mixta cum aquæ mulsæ hemina,datut interdum,uel ex aceto,uel ex melle,uel ex aqua sola. abigit etiam conceptum fœminis prægnantibus datum. Purgatio uentris altera sic.scammoniæ ✱ XII. ueratri nigri ✱ XVI. croci ✱ V. myrræ ✱ VII. cinnami ✱ VII. panacis ✱ VIII. piperis ✱ V. aphronitri ✱ VI. trita hæc,& in puluerē redacta melle consparguntur,datur ex his ✱ I.S. ex aquæ frigidæ,uel calidę cyathis tribus. Ad uentrem laxandum cucurbitæ siluaticæ interaneorum, scammoniæ, aphronitri,paria pondera in unum teri oportet, atque inde dari globulos tres fabæ magnitudine ex calda aqua. conuenit autem aqua colligi,uel conspergi hoc medicamentum. Aliud remedium ad uentris purgationem sic. uuæ passæ exemptis granis contusæ ✱ IIII. anesi ✱ VIII. elaterij,id est cucumeris in partes diuisi loti,& siccati ✱ VII. ueratri nigri ✱ XVI. cunilæ seminis purgati interiora ✱ XII. hęc in puluetem redacta colliguntur,& ex aqua dantur quantum fabæ trita grana sunt,superque acetum cum melle mixtum bibitur. Item alia uentris purgàtio eiusdem effectus,accipit hęc. scammoniæ ✱ VIII. ueratri nigri ✱ VIII. cucurbitę siluestris interiora ✱ VIII. aphtonitri ✱ VIII. iridis ✱ VIII. nardi syriacę ✱ V.S. & uictoriati partem tertiam,myrræ idem pōderis. puluis ex his factus melle colligitur, dantur ex medicamento hoc globuli quantum fabæ magnitudo est ad denarios quatuor,uel quinque,quibus deuoratis acetum melle mixtum super dandum est. Ad omnem molestiam febrium,& ad lateris dolorem cum febri.item ad lumbotum dolorem molestum,& aduersus liquores glutinosos, & spissos per uentrem digerendos,recte dabitur hoc medicamentum sic.cucurbitæ siluaticę interiores partes aridas,quę quasi pluma sunt ✱ VI. croci,ac panacis denarios senos,matrubij succi ✱ VIII. glycyrizæ ✱ IIII. piperis albi VI. piperis longi ✱ VI. stœchados ✱ VI. schœni floris ✱ IIII. malobathri ✱ III. passo colliguntur trita hęc omnia,dantur ex his denarij singuli cum aquę calidę cyathis binis,uel ternis. Soluunt uentrē superposita hęc.cucumeres siluaticos maturos arefieri oportet. deinde contusos felle taurino conspergi,atque emplastri modo inlini alutę,aut linteolo spisso ad magnitudinem digirorū quatuor ut umbilico tantum superponas. quod statim tollendum erit ubi uentrem mouerit. Et hoc medicamentum eiusdem rei gratia umbilico superponi oportet, aut lateri, quod recipit hęc. cucurbitæ siluaticæ interiota,quæ quasi flocci sunt,aluminis liquidi,characię tithymali,lathyridis herbę,laseris cyrenaici,paria pondera trita felle taurino collecta,lateri uel umbilico cum cucumeris siluatici maturi succo,eodem modo quo supra scriptum remedium,superponuntur. Hiera ad resolutum stomachum,& reijciētem quodcunque sumpserit,cōficitur sic.aloes nigrę ✱ V. mastiches ✱ IIII. cinnami,schœni floris,malobathri, nardi syriacę,croci,asari,xylobalsami,singulorum denarios senos.hęc trita,uel contusa melle consparguntur,& ita reponuntur,& cum opus est ad modum fabę cū oxymelle dantur. Purgatio,qua Cosmus medicus frequenter usus est,quę hiera minor dicitur, facit ad omnia quæ supra scripta sunt, conficitur sic. scamonię denarij uictoriati ponderis partem unam,ueratri nigri ✱ I. panacis ✱ S. ex melle consparguntur hęc trita,datur ex his quantum nux auellana est ex aquæ mulsę cyathis quatuor. globuli quoque supradicta magnitudine sicci,de hoc medicamento duo tres'ue dantur ieiuno,uel post cœnam uorandi. Turundis ad soluendum uentrem uti oportet eiusmodi.fici aridę,pulegij,absinthij,aloes,nitri, fellis taurini arefacti ex interiore parte,horum paria pondera melle bene percocto colligi oportet,& fingi turundos, qui per anum immittantur. Item turundi ad uentrem laxandum sic.cucurbitę siluaticę flocculorum interiorum ✱ V. nitri nigri usti ✱ V. fici pinguis pulpę ✱ IIII. mulsę P.I. coquuntur hęc omnia ex mulso diligēter,& postea fiunt turundi,quibus,& absinthij aliquid admiscetur,atque ita ut supra dictū est ano inijciuntur. Herbę peduncularię ✱ IIII. farinę ex lolio ✱ IIII. cum felle taurino liquido,& melle percocto miscentur paria pondera,& fiunt turundi qui similiter ad laxandum uentrē ano inijciuntur. Succus hastulę regię admixtus farinę ex tritico, deinde subactus in panis modum,& coctus in furno,atque esui datus purgat bene uentrem. Epithymi ✱ VII. salis ✱ V. in aqua mulsa,si potu dederis,pituitam,& bilem omnem per uentrem detrahes. Agaricum detrahit per uentrem spissum,& corruptum humorem.cuius ut plurimū dantur denarij duo,cum salis ✱ II. potandi ex mulsæ cyathis V. minime hoc remedium stomachum lædit,omnemque purgat humotem, neque sangui

nem

nem corrumpit,nec ſi quæ partes interius tument,exulcerat,uerumetiam adiuuat.prodeſt, & iocineris tumoribus,& quos græci περιπλευμονικοὺς appellant. Cucumeris quo ueſcimur ſeminis cyathus tritus, & nucum pinearum purgatarum cyathus contritus, & ſal cum melle tritus, io unum mixta hæc ſoluuot uentrem,ſebres quoque aduenientes imminuunt, morſus ſtomachi ſedant, acres liquores bileſque reprimunt. Aqua mulſa ex melle crudo,pota uentrem mouet,extenuat glutinoſa, lieni prodeſt.eadem inteſtinis præſtat remedium,& uenis,quæ ſunt in proximo circa inteſtina,medetur,liquores etiã qui pulmoni inſidunt,& difficile excreantur depellit.ſed ſtomacho aptius eſt,mel aceto mixtum,minus enim inflat,efficacior eſt tamen humoribus aqua mulſa,magis enim extenuat liquores,& iucundius ſumitur.
Abſinthium potum mouet bilem maxime iocineri inſideotem,coctum quidem cum aqua ſumi debet.nã & per urinam,& per uentrem cruditatem omnem deducit,& ſtomacho opitulatur,& ſanguinem ſpargit, cuius ſumma potio eſt ⚹ V I. cum ſalis ⚹ I I I. mellis cyatho uno, & aquæ ſextario. ſed ſi magis aliquis aluum citare uoluerit,ſalis ⚹ V I I. admiſcere debet. Dantur bene ad ſoluendum uentrem potiones,uel polenta cum aqua,in qua ſatureia,aut pulegium,aut thymum, aut herba mercurialis incocta fuerit,ſed & hæc, ita in tribus ſextarijs aquæ decoquuntur, donec ad ſextarium perducatur.ad ioflatioõẽ uero ſtomachi ſaliuocam io aqua decoqui oportet,& exiguum acetum adijci,atque ita potui dari.
Hyſopum uentri mouendo uehementius eſt quam abſinthium,datur autem ſimiliter decoctum, atque eadem menſura,prodeſt etiam his quibus in pectore liquores glutinoſi ſubſiſtuot,qui & ſpirandi difficultatem,& ſtridorem ſtomachi faciunt.item his prodeſt qui in toto corpore uidentur liquores coocretos habere. Allium cum herbæ mercurialis folijs,aut ſemine coctum, uel cum ruta,& abſinthio coctum, magis mouet uentrem,liquores autem omnes adiectis duabus radiculis ueratri nigri,etiam in ſebri datum deducit per uentrem,uel ſurſum uerſus per uomitum purgat. Embamma,quo uenter ſoluitur,ſic.ſcamoniæ denarium unum,zingiberis denarium unum,piperis denarium unum, nitri denarium unum, hæc cootuſa,& cribrata repoouotur.inde cum opus eſt ſumitur cocleare plenum,& adijcitur embamma factũ ex garo,& aceto menſura cyathi dimidij.ex hoc lactucam,aut uuluam comedere ieiunum oportet,ſed ſenſim non uniuerſim.cum quis per uentrem purgatus fuerit,etiam uomat in balineo medicameotum. quo reiecto,domum reuerſus cibum ſufficienter,& uinum ſumat.

Vinis uti oportet ad inteſtinorum dolores factis ex ruta, & pulegio,apio,origano,aneſo, dauco,thymo, hyſopo,panace,dictamoo,anetho. Sambuci ſemen tritum cum uino datum,& uentrem mouet,& prodeſt inteſtinorum doloribus.chamædropis quoque ſemen ex uioo datum, ſimiliter prodeſt. oecnon, & chamæpitys trita ex uino pota,idem præſtat.etiam ſemen balſami potum ex uino iuuat uentrem,calefacit enim uiſcera,& extenuat,ac diſcutit inflationes.prodeſt,& ad hoc naſturcium potum ex uioo. nam, & calefacit,& mollit uiſcera,& urinam mouet.prodeſt,& inteſtinotum doloribus, & inflatiooibus, & ſuſpirium reprimit,& tupta componit. Ad uentrem ſoluendum herbam polypodium teres,& in ptiſana ieiuno ſorbendam dabis,ſtatim ſoluetur qui acceperit.

Ad ſuppreſſionem uentris,nitri, & cumini certum quid æquo pondere ex oleo concorporabis, atque inde ad magoitudiuem fabæ grani maioris in anum inijcies. Ad uentrem eliciendum alumeo ad magnitudinem fabæ reſolues,& ano inijcies,ſtatim omnem duritiem laxabit. Ad uentris ſtricturas ſoluendas,betaceum coucides minutatim cum terræ modico, quod ei dum auellitur adhæſerit, & in ollam tooijcies,& adijcies liquaminis optimi,& olei optimi,& uini quantum æſtimaueris oeceſſarium, & coopertam ollam ſuper carbones pones. quod cum lento igni fuerit percoctum, nitri uociam unam, uel duas minutatim ſuper ſparges,& tum ſuccum illum de olla,uel ius cum uino miſcebis,& bibes.

Vt uenter facilis ſit,nitri perlucidi,ſtaphiſagriæ,betæ,mellis cocti modicum, hæc permiſcebis, atque in modum collyrij rotuodi interius in anum inijcies. Coofectio ſalis cathartici ſic. ſcamoniæ uncias tres, zingiberis uncias tres,petroſelini uncias tres,ſalis ammoniaci uncias quatuor,maſtiches uncias duas, piperis albi — I: ita ut ſcammoniam coquas,ut minus lędat.coques enim ſic.mittes in paſtam, & deinde mittes in furnum,ut cum ea coquatur,& aliquantulum plus mittes,ut cum cocta fuerit ad poodus ſupra ſcriptum ueniat,& cum reſrixerit,tolles,& ſic omnia teres,& miſcebis,& ad quod uolueris,manducandum in conuiuio pro quibuſcunque ſalibus uteris.

Confectio catapotij,ſcamoniæ — I. aloes epaticæ — I I. bdellæ ℈ V I. euphorbij ℈ III. hæc omnia in puluerem rediges,& poſtea de caulibus non plantatis ſuccum facies,& ſic commiſces, & facies paſtillos puſillos,& ſiccabis deuorandoſque poſt cœnam,uel mane ieiuoo dabis. Confectio ſalis cathartici.quã Marcellus oſtendit ſic.ſalis duri,& aſſati P.I. — I I. ſalis ammoniaci P. I. — I I I I. piperis albi — I I I. zingiberis — I I I I. inulæ ſeminis — I I. ameos — I I I. hyſopi cretici — I I I. laſeris radicis — I I I. thymi — I I I. folij — I I I. apij ſeminis — I I I. aneſi — I I I. petroſelini macedonici — I I I. origani — quatuor,naſturcij ſeminis — tres. hæc omnia tuoſa cribrata, atque in puluerem tenuiſſimum redacta,& in unum commixta,repones in uaſe uitreo,& inde quotiens aliquid ſumes ſeu bibes,quaſi pro alijs ſalibus uteris,emendantur his uitia hęc,indigeries, phlegma frigidum,quod de cerebro deſcendit in ſtomachum,ad omnes humores ſuper natantes ſtomacho qui de felle ruſo concitantur.
Ad dolorem quoque faucium facit,& caliginem detergit,& omnes humores in uiſceribus contractos. ſanat,& iecur,& ſplenem,& tuſſim curat.& eos qui uix anhelant reficit.curat,& colum, & morbum articularem compeſcit.digeſtorium mirificum eſt. febres quotidianas temperat, ſebres acutas compeſcit, id eſt hemitritaicas.quartanas comprimit.mira in omnibus eſt eius commoditas.

Liquamen catharticum quomodo confici debeat. zingiberis ℈ I I I. petroselini ℈ tres, piperis ℈ tres, laseris ℈ tres. scamoniæ ℈ unum, liquaminis ʒ. I. hæc omnia permiscebis, & sic uteris. Ad uentris facilitatem betas recentes de horto cum sale coque, & earum aquam cum uino calidam bibe, & ipsas ex oleo manduca. carnis etiam porcinæ recentis P. tria, cum aquæ ʒ. V. & cum sale coque ad tertias, & bibe tepidum ius cum uino. Ad choleram proijciendam herbæ, quæ græce dicitur χαμαιπίτυς syriace uero pitysorisis, folia nouem mitte in aquam calidam, & bibe, omnem choleram per os proijcies. radicem herbæ ipsius percuties ferro, & non amplius quam duas guttas excipies in aqua calida, & bibes. omnem choleram per uentrem proijcies. sed caue ne plus succi huius accipias, ne lædaris, nã & os si nimius sit, male accipit. Confectio absinthiati, ad choleram, & phlegmata proijcienda, & ad uentrem laxandum sic. nardostachios ℈ V I. schœnoanthus ℈ I I. costi ℈ octo, mastiches personatæ ℈ quatuor, absinthij herbæ ℈ unum, croci ℈ I I. folij ℈ V I. uini ueteris Italicos ʒ. quinque, mellis optimi ʒ. unum. & semis.

Item alia confectio absinthiati cathartici, uini ueteris ʒ. quatuor, rosæ siccæ ℈ I I. cassiæ ℈ I I I I. schœnoanthus ℈ I I. folij ℈ I I. amomi ℈ I I. costi ℈ I I. mastiches ℈ I I. herbæ absinthij siliquam unam, croci siliquas quatuor, aloes epatitidos siliquas quatuor, mellis optimi ʒ. I. hæc omnia separatim tunsa, & in puluerem delicatum redacta simul miscebis, & sic excoques lento igne ne ferueat, & uteris cum uoleris. Ad bilem reprimendam raphanum ex pipere, & lini semine, si quis ieiunus manducauerit, fortissime bilem expressam inhibebit. Fimum uituli recentem, si quis ex uino potui dederit his quos græci χολερικοὺς uocant, manifesto periculo liberabit. Lenticulam lauato diligenter ex aqua munda, deinde cum aqua nitida feruere finito paulatim, & postea ipsam aquam colato, & dato cholerico bibendam, mire proderit. Absinthij uiridis — I I I I. salis marini — I. simul teres, & sextario feruentis aquę perfundes, & tenui linteo colabis, atque ipsam aquam laboranti da bibendam. Herba mercurialis pro certo bilem potentissime protrahit, si ea cocta uice holeris uescaris, eiusque aquam in qua cocta fuerit adiecto melle potaueris. hoc etiam ægris sine difficultare succurrit. sanis eadem aqua cum condito, si ita malint, optime datur. Ad choleram reprimendam. pulegium commanducatum super umbilicum impositum obligatumque, supprimere choleram, & intempestiuos, & continuos uomitus mire constat. Si de cholera autẽ tanta concitatio uomitus est, ut contineri non possit, hediosmi, aut erucæ ramulos tres, aut quatuor cum mali granati succo contritos absorbendos dato, continuo sedabitur. Vinum myrteum sorbendum dato, protinus uomitum comprimes. lauri baccas aliquot contritas ex uino potui datas succurrere cholera laborantibus constat. Mororum de rubis succus epotus efficaciter prodest choleris reprimendis. caules quantum maiores discocti, & ex aceto sumpti similiter medentur. Cydonea bene matura non cocta in cibo accepta similiter prosunt. baccæ itidem aquifolij tritæ, cum uino potui datæ cito subueniunt. Ad aluum concitandum, Aizoon herba, quæ Latine sedum appellatur, ex uino contrita potaque plurimum prodest. Herbæ uettonicæ in umbra arefactæ folia contusa, & in puluerem redacta, ad pondus denariorum trium ex hydromelitis cyathis nouem bibenda per triduum data, uentrem sine molestia continuo mouent. Brassicæ tenerrimæ contritæ succum expressum, si quis ad sex cotylarum mensuram adiectis uini cyathis tribus ieiunus biberit, ita ut pridie non cœnet, & bene digestus sit, mirifice, ac sine ullo tædio aluo concitata purgabitur. Orbicularis herbæ quam græce κυκλάμινον uocant, si quis expresso succo anum perunxerit, mira celeritate experietur alui solutionem.

Vt purgatione uentris releuato corpore salubriter ætatem agas, aluum hoc genere concitabis. gladioli radicem longitudine, ac plenitudine digiti pollicis, si fœminæ remedium dandum erit, si uiro ad crassitudinem duorum digitorum, & longitudinem unius, dabis derasam, & lotam contritamque ualentissime, adiectis aquæ cyathis quatuor, aut quinque, quam potionem colatam admixto paululo mellis calefactam potui dabis. Herbæ britannicæ succus perse solus pro uniuscuiusque uiribus potui sumptus, sine periculo purgat. quo ualidius autem purgari uolueris, hoc amplius sumes, ita ut mensuram sextarij non excedas. Lauriculi teneri, id est cymæ lauri, cum nepeta adiecto sale contriti, & cum aquæ tepidæ hemina in potione sumpti, concitant aluum pituitamque, & lumbricos celeriter eijciunt. Sambuci coliculi teneri decocti cum oleo, & garo manducati, uentrem continuo soluunt. Aluminis liquidi paululum lana inuolutum, & podici subiectum euocat stercus, & sine fatigatione deducit. Frequenter experti solutionem uentris adfirmant tali remedio se esse purgatos, mellis acetabulum, & salis triti tantundem, cũ aceti sextario uno feruefaciunt, atque ita nocte sub diuo cœlo sereno uas leuiter opertum relinquunt, & mane cum pridie cœna abstinuerint, cum aqua quantum sufficiat minutatim bibunt, quo facto, nõ solum uentris, sed etiam atræ bilis, ac rufæ tædio absoluuntur. Serum de lacte bubulo, adiecto melle, & sale quantum satis sit, potui sumptum, morantem aluum impellit. Serum de lacte equino potui datum, facile, & sine periculo uentrem molliter purgat. Asininum lac cum melle potui datum, uentrem facile, & sine periculo soluit. Salis marini triti, & mellis optimi despumati, & aceti scillitici, semuncias singulas in unum miscebis, & teres, & aquæ mundæ frigidę quartarium adijcies, & coagitabis, & ieiunus calefactum leniter bibes. tum deambulabis, atque inter deambulandum, calidam aquam paulatim quotiens uisum fuerit sumes, potenter hoc remedio uentrem morantem bilesque purgabis. Malagma purgatorium ad paruulos, si ob infirmitatem potionem purgatoriam bibere, aut sustinere non possunt.

Lupinos crudos siccos in ollam nouam missos in furno torrebis, siccatosque ac tunsos, uel molitos cum felle taurino, uel uitulino miscebis, & subiges, & pro malagmate ad imum uentrem ab umbilico deorsum uersus impones. Nam si super umbilicũ imposueris, stercus omne sursum uocabit, impositum autem

deorsum uersus,& bilem detrahet,& pituitam deducet. Sales cathartici sine stomachi iniuria, ut nec intestina doleant, accipiuntur, seu in prandio cum esca, seu in cœna. Si autem ieiunus nolueris cum mulso accipies cocleare plenum, componuntur sic. Salis ammoniaci unciam unam, zingiberis sicci unciam unam, laseris radicis unciam unam, scamoniæ unciam unam, piperis unciam unam, fœniculi seminis unciam unam, teres omnia, & cribrabis, sane cum uolueris, ut uehementius moueat coclearia duo accipiat, qui alui difficultate torquebitur.

Ad ani uitia, & fistulas podicis, & hæmorhoidas, remedia physica rationabilia diuersa, de experimentis. Cap. XXXI.

Lipara ad intertrigines,& exasperationem,& tumorem ani, mirifica sic. Spumæ argenteæ P. II. cerussæ P. II. turis pollinis P. II. aluminis fissi P. I. adipis suillæ eneruatæ curatæ P. II. uini austeri ueteris ß. I.S. rosæ ß. I.S. olei uiridis pondo semis. teritur spuma,& cerussa, alumen ex uino diluitur. deinde adijcitur tus in puluerem redactum.& cum primum hęc leuia bene fuerint, oleum, & uinũ,& adipem liquefactam cum rosa supra scripta misceri oportet. Lipara rusa facit, ad fissuras ani, quas ῥαγά-δας Græci dicunt, eadem ad omnes eiusdem partis exulcerationes,& uitia diutina bene facit, accipit hæc. Spumæ argenteæ denarios XVI. misyos usti denarios VI. resinæ terebinthinæ ⚹ XII. ceræ ⚹ VI. cerussæ denarios XVI. chalcitidis ustæ ⚹ VI. olei myrtei P. I. omnia diligenter teruntur cum olei pondere dimidio. tum reliquum oleum,& cera,& terebinthina liquefacta mortario superfunduntur, & concorporantur, atque ita in doliolo uitreo reponuntur. Ad condylomata ani facit bene elateriũ sincerum, quod est succus cucumeris siluatici compositus in rationem pastilli, aceto dilutus, & ita appositus, item propolis per se subacta,& more emplastri imposita plurimum prodest. Facit bene hoc medicamentum ani uitijs sic. resinæ terebinthinæ denarios VI. ceræ idem, in unum hæc coquuntur quantũ oportet,& adijciuntur his gagatis lapidis triti denarij quatuor. multi, & iridis contusæ, ac uino mixtæ,& subactæ manibus uelut farina, aliquid addiderunt.

Hoc quoque medicamentum mirifice prodest ani uitijs, constat ex his. aluminis melini denarios duos, chalcitidis denarium unum, feculæ denarium unum, teruntur hæc omnia diligenter, permixtaque cũ opus est uino, aut aceto diluta adponuntur. Hæmorhoidas sic curari oportet. primum, ut prodeant totę, quod ut fiat, anus hoc medicamento perungetur. centaurei succi denarios duos, hæc herba latinæ fel terræ dicitur,& ubique in agris nascitur. est autem tenuis multorum ramorum in rectum surgentium, habet florem exiguum purpureum, absinthij succi denarios duos, aluminis liquidi ⚹ duos, misyos denarium unũ, herbæ pedunculariæ ⚹ I. mellis quantum ad comprehendenda ea satis erit. his peruncto ano, aut lana tincta interius trusa, cum desederit quis ad sellam,& apparuerint totæ hæmorhoides, supra scripto medicamento rursus bene tangendæ sunt undique, præcipue radices earum, quas baseis dicunt, de spicilli latitudine inlinendæ sunt, subinde imponente medico cumulatę medicamentum,& adcrustatę imprimente, donec bene combibant. totum enim in eo est, ut ab omni parte saturentur. est autem hoc medicamentum sic. chalcitidis ustæ denarios quatuor, ęris floris usti denarios quatuor, misyos usti denarios tres, ęris squamę denarios duos, diphrygis denarios duos, soreos usti denarios duos, auri pigmenti ⚹ II. hęc teruntur diligenter, atque in tenuissimum puluerem rediguntur,& sicca, ut dixi hęmorhoidibus imprimuntur undique. post hoc tenue simplex rasum linteolum imponi oportet, & super hoc panem autopyrum ex aqua maceratum,& tritum, rosa illic pro oleo adiecta. hoc medicamento sine magno labore circa septimum diẽ cadere coguntur hęmorhoides. oportet autem bis die panem imponi, nonnunquam,& in noctem, si circa eas tensionem senseris, quarto die auriscalpio auerso, quam partem κυάθισκον Græci uocant, sensim tentare, ac mouere eas, quo celerius excidant. hoc medicamentum omnem carnem ex omni parte corporis exulceratam,& excrescentem, sine magno morsu tollit. Pulueris pancratiani confectio ad rhagadia, uel exochadia sic. aluminis rotundi ustulati, & siccati uncias tres, aluminis scissi uncias tres, nitri usti ℈ VI. æris floris ℈ VI. omnia hęc permixta, & trita seruabis, cum utendum fuerit, cum aceto acri inlines exochadia, uel rhagadia, sed adsidue, ut intra quartum diem sanentur. Ad ani uitia,& tumores,& uulnera compositio sic. resinæ terebinthinę ℈ XXVII. ursi scripula XII. cadmiæ ℈ XII. spumę argenti ℈ IX. cerussę ℈ IX. misyos ℈ IX. herbę arnoglossę ℈ III. olei ueteris librã. hęc uniuersa cõteres,& miscebis,& per dies quantos oportuerit ad locũ doloris adpones. Ani uitia omnia optime,& citissime curat oleũ bombicinũ uerũ, si adsidue inde tangantur, ita ut intra triduum, uel quatriduum rhagadia, & exochadia stirpitus tollat, si adsidue ponatur. Nucleos de dactylo combures,& conteres quam minutissime,& de puluere eorum loco ani exulcerato, siue uulneribus eius, & fistulis frequenter impones. Herbam polypodium teres,& sic in ptisanam mittes,& sorbebis ieiunus, hoc & soluet uentrem, & anum mollit tumentem. Ad rhagadia in ano nascentia. spumę argenti — I. olei rosei — I. permisces, & adsidue adpones. Plantaginis folia,& radices,& herbam centenodiã,& rubi summitatem,& mespila, & cydonea,& nuces gallas, & de salice frondes quę tenerrimę fuerint, cum atramento sutoricio, ex aqua coques simul uniuersa, adiecta quarta parte aceti, & colabis diligenter, atque inde fouebis eas partes unde hęmorhoides fluunt. Rubi summitatem colliges,& mala siluestria, rubum autem in mortario teres, & siluestrium pomorum succum exprimes,& pariter miscebis, ac fomentum inde factum calidum hęmorhoidibus adpones. Chartam diligenter exures,& cinerem eius, siue fuliginem siccam ad fluentem

hæmorrhoidis uenam, tam diu adpones donec stringatur. Ad ficos qui in locis uerecundioribus nascuntur, de orbita rotæ collige calculos lapides non prægrandes neque paruos, & pone in foco, ut bene candescant, & lotio infantis eos extingue, postea de ipso lotio locum adsidue laua, ita ut frequenter mutes, & lapides, & lotium infantis, tantum proderit ut sectione, & ferro opus non sit. Extalem prominentē uino lauari prius, deinde cedro ungi, & pollice propelli introrsum oportet. Ani uitijs omnibus plantaginis radix decrescente luna die saturni occidente sole collecta, uel sumpta, & pellicula, uel panno phœnicio obuoluta, ac licio ligata, & lumbis circundata, continuo sanitatem præstabit. Sertulam campanam ex uino, aut passo coctam terito, & adponito ad anum, eoque uino in quo sertulam coxeris, & prius, & postea anum foueto, celeriter sanabis. Caro ani superuacua, sine dolore consumetur, si araneorum fila adpones, quæ in uineis inueniuntur. Cedria qua librarij utuntur, si anum ficosum, & ad sectionē spectantem frequenter uino calido prius elutum, spicillo perunxeris, atque ita quieueris, mirabiliter carnē superuacuam consumes, sed ad sanitatem lenioribus medicamentis postea perduces. Extalem nimis prominentem reprimit gallinaceus uitellus, si coctus integer ab ipso ægro illic calidus adsidue contineatur. Ad fistulas uulnerum in ano, uel quæ nascuntur in locis uerecundioribus terræ, mali radix contusa, & fistulæ inserta, aut in puluerem redacta, & cum uino uetere inspersa, ita prodest, ut celeriter expurget, solidet, & ad omnem sanitatem perducat, sine qua, nec medici huiusmodi causas curare possunt. Tithymali contusi succum ex uino super fistulam uulneris exprimito, deinde fomentum huiusmodi alligato, id est marrubium in cinere calido subcoquito, & adiecta uetustissima axungia diu subigito, & linteo illitum calidissimum fistulæ adponito, & ter, aut quater in die feruens medicamen renouato, mirifice proderit. Os humanum contusum, & in puluerem tenuissimum redactum cum melle illitum etiam duratas ani, & antiquas fistulas sanat, si per triduum continuum adponatur. Ad nates, uel podicem fistulosum olei optimi sextarium, lithargyrij selibram, æruginis libram, turis masculi nigri selibram, resinæ libram, mellis sextarij unius quadrantem, aceti ʒ. I I. hæc omnia in olla rudi simul decoques, & more emplastri induces. Ad hæmorhoidas eosque qui sanguinem deijciunt. porri succus expressus ieiuno potui datus, hæmorhoidas continuo desinere facit. Adeps cygni hæmorhoidas comprimit, si aut potui detur, aut loca inde tangantur. Symphyti radix quæ herba gallice halus dicitur, aut commanducatur, aut usta, & trita in potione datur aduersum hæmorrhoidas nimium profluentes. Spongiam marinam exures, & in cinerem rediges, & cribrabis, & inde cocleare plenum in quacunque potione dabis ei qui hæmorhoidum nimietate uexatur. Ruborum cauliculi teneri tunduntur expressusque ex his succus in calidissimo sole ponitur, ut usque ad crassitudinem mellis spissescat, hic haustus efficacissime hæmorhoidum sanguinem sistit. Coagulum ceruinum deglutitum, sanguinem ex intimis profluentem facile stringit. idem facit, & coagulum leporis. Luna X I I I. hora nona antequam exeant, uel erumpant mori arboris folia, oculos tres tolles, digitis medicinali, & pollice manus sinistræ, & in oculis singulis dices. absi, apsa, phereos, mittesque in cocum galaticum, & in phœnicio lino conchyliatæ purpuræ conligabis, & dices. tollo te hinc tota hæmorhoida, absis paphar. & nudum eum cui remedio opus est, præligamine illo cinges. Ani uitia, & condylomata felle caprino peruncta sanari certissime constat. Malicorium cum uino optimo, usque ad duos cyathos decoctum, pariterque contritum, & malagmatis modo impositum, potenter ani condylomata persanat. Butyrum, & adeps anserina, & oleum rosaceum permixta pulcherrime prosunt ani uitijs. Sanguis caprinus cum polenta impositus ani uitium omne persanat. Rhagadas canini capitis usti cinis aspersus adiungit, & stercoris albi canini betæque cinis insertus, similiter opitulatur. Iris illyricæ cinis cum melle subactus utiliter imponitur ani uitijs, si ipsa iris in furno diligenter uratur. Adeps anserinus cum eiusdem cerebro, & œsypo, & alumine subigitur, & imponitur ani omnibus causis. Carnes ex capitibus mugilum, siue mullorum decoctæ, & cum melle subactæ, atque impositæ, uitijs ani plurimum prosunt. Oleum uetus, & picem, & pollinem triticeam decoque, & ano exulcerato calens medicamen impone. Radix rubi in uino, usque ad tertias coquitur, eoque uino ani uitia, & difficultates fouentur. Ad ulcera in ano facta chartæ combustæ, sed enarum eius drach. I. auripigmenti drach. I. lepidos drach. I. simul cōteres, & melle comprehensis uteris emplastri modo. Ad eos quibus intestinum improbe prominet remedium fic. ebuli succo turpitudinem circumline, cito remediabis. Porrigines ani extirpat tale medicamen. picis, resinæ, ceræ, butyri, seui caprini, argenti spumæ, singulorum paria pondera remitte, & simul contempera, atque ita inline. Ad syringium, uel ani uitia, lauabis locum uino uetere, & teres testam ostrei, & sordes intra pullinum uentrem repertas contundes, & cochleam uacuam, & cucurbitam ustulatam teres diligenter, mixtaque omnia cum in puluerem tenuissimum redegeris, uulneri adpones, mox uitium omne sanabis. Item ad ani uitia prominentia, quæ reuocari non possunt. Rubi ubi mora nascuntur caules teneri, & buxi folia, & cortex mali granati, uel ipsa poma eius, & cortex roboris arboris unde coria conficiuntur, in testa supra prunas ponuntur, & intra uas ubi offertur fumatia constituuntur, ut supra sedeat infirmus conclusus diligēter, ne fumus foras exeat. quo facto, cum conatu anum eidem fumo offerat. in recenti tędio hoc remedium ter factum subueniet, in uetere uero tędio sępius fieri oportet. Ad idem, quod & libidines offerendi, & conatus reprimet. ceparum rotundarum, uel etiam aliarum folia, aut cortices siccas, & picem duram, simul carbonibus incendes, & uase, ut superius dictum est, concluso sedebis, & conatus dabis, ut fumus, & uapor ano suscipiatur, præsens experieris remedium. Compositio ceroti ad uitia ani fic. spumę argenti — I I. cretę cimolię ℈ I I. cerę punicę ℈ I I. cerussę — I I. quę omnia ad summam leuitatem

leuitatem teruntur,tum in uase argenteo cera cum oleo roseo remittitur,sic reliqua confunduntur. Compositio ad ani uitia sic.cicidos,lepidos,chalcanthi,schistes,hęc trita mensuris paribus, melli despumato mixta ad usum huiusmodi seruabuntur. Ad syringium remedium efficax. oliuæ medullam cum semine auenæ æquis portionibus teres,& puluerem ipsum aqua cælesti consperges, faciesque ex eo collyria quæ fistulæ ani inijci possint,quæ per triduum iniecta fistulas in profundo positas foras producent , ut postea possint medicamine leniore sanari. Intestinum extremum quibus prominet, & excedet,quotiens processerit,totiens uino calido in quo herba uerbena cocta fuerit, admixto tenui lixiuo lauari oportebit.prodest,& illud pice liquida perunguere,& sic introrsum repelli,benefacit adhoc,& cinis ex sarmento factus,atque cribratus siccusque inspersus. alumen quoque fissum tritum eidem loco impositum, plurimum prodest.

Paniculis, & inguinibus, & intertriginibus, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experimentis. Cap. XXXII.

Malagma quod discutit strumas,parotidas,paniculas,quas Græci phygethlon uocāt,omnes quoque futuras suppurationes dispergit,factas uero aperit .facit,& ad dolorem articulamentorum omnium,& iuncturarum,præcipue ad lumborum dolorem,atque inflationem stomachi.uel coli,conficitur sic.picis hispanæ,apronitri,resinæ pityinæ,ceræ,lauri baccarum,singulorū denarios X X X V.adipis taurini ⁎ XV. ammoniacæ guttæ ⁎ X V. iris ⁎ X V. galbani ⁎ X V. piperis albi ⁎ V.quæ debent liquefieri, dissoluuntur igne,& oleo exiguo diluuntur.cætera tunsa , & cribrata bene asperguntur tepenti medicamento,quod diu agitando miscetur,deinde manibus subigitur,ut malagma exactissimum fiat.

Malagma ad omnem dolorem corporis,sed præcipue panicularum,& omnium articulamentorum,facit & ad podagram,eadem discutit uomicas, aut aperit. pectoris quoque concoctioni , & causis interaneis prodest,& lumborum doloribus,accipit hęc. cerę ⁎ V I I I. ammoniacæ guttæ ⁎ X. bdellæ ⁎ X. iris ⁎ V I. galbani ⁎ I I I. terebinthinæ ⁎ V. contunduntur pilo ordine quo scripta sunt omnia. deinde cyprino oleo,quod in imo subsidere solet colliguntur,uel permiscentur.cera in aquam feruentem in minimas partes concisa prius dimittitur,ut illic mollescat , deinde subacta manibus in pilum conijcitur cum cæteris speciebus,atque illic diu malaxatur. Paniculas aperit seuum pecudis cum sale tosto positum.item lacertæ cinis,uel ipsa diuisa adposita.item coclęę contusæ,uel cinis earum cera admixtus adpositus,& fimus columbinus cum farina inlitus prodest. Inguinum tumorem cocleæ minutæ tritæ cū melle inlitæ sedant. Ad inguen.frustum ueteris spongiæ ad pedem alligabis, & radicem alterci sinistra manu digitis medicinalibus sumes,& alligabis in alio pede.& de cucurbita sicca longa circulum facies, & immisso licio circa pedem ligabis. Panicula ne ad sectionem ueniat remedium sic. gypsum aqua calida bene consperge,donec in se coeat,& spissetur, & sic impone supra paniculam. deinde chartam super alliga.quæ res,& aperit eam,& sanat.postea utere malagmate molli,ut cito,& bene cicatricet.

Ad intertrigines excalfactas,& dolentes remedium de experimēto sic.in mortario plumbeo de pistillo plumbeo,missum oleum rosaceum,& uitellum oui,tam diu teres,ut spissetur,ita ut de eodem plumbo,dū teritur,pars aliqua misceatur,& cum fuerit spissum,ut emplastrum in linteolo tenero induces, & loco trito intertrigini adpones.hoc remedio per triduum donec locus exulceratus sanetur uteris.

Aduersum inguinum paniculas remedium sic.nasturcium cum pice impositum paniculas discutit.maturis uero,aut maturescentibus paniculis tale medicamen adhibebis,id est lenticulam,& lauri baccas ex tertio iuxta mensuram lenticulæ decoques in aqua , & diligentissime manibus subiges , & cum lana calidum fomentum adpones,quod cito,ac uehementer,& dolorem discutiet, & humores noxios purgabit. Eruum uetus in farinam mollissimam redactum,& cum melle impositum,paniculis medetur. Mirabile hoc medicamentum paniculis sanandis sic.hyoscyami foliorum uiridium,P.I I. resinæ pityinę.P.II. cerę P.II. adipis porcinæ sine sale P.I I. galbani P.II. omnia hęc tunsa, uel remissa in unum corpus rediges,& emplastri modo adpones. Calcem uiuam,allij capita duo,uitellos coctos, uel incoctos ouorum trium,simul omnia permixta,& emplastri more adposita,omnem tumorem, & dolorem panicularum dispergunt,& sedant. Galbanum solum inter principia doloris paniculæ adpositum plurimum prodest. Fœniculi farina ex mulsa aqua decocta,addita axungia adposita,dolorem inguinum sedat.fimus hircinus cum melle decoctus adpositus,paniculis sanitatem congruam præstat. Creta cimolia trita, & cum aceto superinducta,cohibet panicularum tumorem. Siue incipientem paniculam comprimi opus sit,siue concoctam dissolui,pręstabit utilissimum remedium cinis muricum, uel purpurarum exustarum cum oleo uetere impositus,uel superductus. Lupini ex aceto cocti, & subacti, & pro emplastro adpositi,causam panicularum maturant,& minuunt dolorem. Ficus aphricana uetusta ex uino decocta,tunsa,uel trita,utiliter paniculis adponitur. Ne inguen ex ulcere aliquo,aut uulnere intumescat,surculum anethi in cingulo,aut in fascia habeto ligatum in sparto,uel quocunque uinculo,quo holus aut obsonium fuerit innexum, septem nodos facies , & per singulos nectens nominabis singulas anus uiduas,& singulas feras,& in crure, uel brachio,cuius pars uulnerata fuerit,alligabis. quæ si prius facias antequam nascantur inguina,omnem inguinum,uel glandularum molestiā prohibebis,si postea, dolorem tumoremque sedabis. Surculum quoque ex myrto terra tactum, si quis gerat ab inguinibus tutus erit. Inguinibus potenter medebere,si de licio septem nodos facias,& ad singulos uiduas nomines,& supra ta-

lum eius pedis alliges, in cuius parte erunt inguina. Si ab equitando uexata fuerint inguina, aut intertrigines dolebunt, spuma equi fricentur, statim remediabuntur. Stercus suillum cum oleo perfrictū, & in testa calefactum, & inguinibus impositum, plurimum prodest. Pollex eius pedis in quo inguina erunt, cum proximo digito ligatus mire medetur. Si quis ab equitando, aut ambulando inguen habuerit, scribat in charta ἄουσος, & ad femur sibi alliget, cito sanabitur. Ad condylomata inguinum, uel quarumlibet partium, malicorium cum uini optimi sextario, ad cyathos duos decoctum, & cum eodē uino tritum, atque ut malagma impositum condylomata facta persanat. Medullam canis ex uino uetere subige, & emplastri modo impone condylomatis, potenter ea sanabis. Argimonia trita, & adipi anserinæ admixta impositaque condylomatis medetur. Oleum uetus cum polenta decoques, & calidissimum condylomatis impones. Folia rubi contrita, & cum ceroto rosaceo imposita, sanant omnia condylomata. Adeps anseris cum cerussa, & oleo rosaceo, & cera pontica in unum ceroti modo composita, & imposita, utiliter condylomatis medetur. Mus araneus, qui cum in orbitam inciderit moritur, ultus in cinerem redactus, & cum adipe anserina permixtus condylomatis infrictus, mirū remedium adfert. Ad intertrigines sanandas, libystici folijs commanducatis succum exceptum, si ei loco adposueris, cum morsu quidem, sed continuo sanabis. Gallæ contusæ in uino coctæ, atque impositæ, intertrigini plurimum prosunt. Calciamento quo uti soles locum inguinum laborantem, si perfricueris, confestim intertrigines tolles. Axungiam peruetere m liquefactam, & cerussam bene tritam permisce, donec acopi crassitudinem habeat, atque inde intertrigines perfrica, efficaciam remedij celeritatemque mirabere, uam hoc medicamen etiam rhagadas efficaciter sanat. Cretam argentariam, cum uino uetere tritam impones tritis intertriginibus, optime accipieris. Oleo uetere, & aqua caliqua permixta adsidue inguina foue, continuo subueuies intertriginibus attritis. Si exulceratio intertriginum erit, spumam argenti ex uino conteres, eique puluerem pinei corticis tunsi miscebis & locum inlines. Ad inguina, & apostemata remedium sic. equinus sanguis maxime admissarij equi frequenter inlitus huiusmodi molestias sanat. ungulæ quoque eius combustæ cinis cum oleo adpositus, idem præstat. Cocleæ uiuæ contritæ cum myrra, & impositæ inguinibus, efficaci auxilio subueniunt, sed relinquendæ sunt loco cui adpositæ fuerint, tam diu donec sponte decidant, quod fiet cum persanauerint. Arietis quàm pinguissimi lana, plena suis sordibus combusta, & in puluerem redacta, prodest plurimum, si eo cinere ex aqua locum inguinum perfricaueris. Bestiolæ multipedes, quæ in locis humidis, & sordidis nascuntur, quæque contactæ pilulam de se faciunt, contritæ, adiecta tertia parte resinæ terebinthinæ emplastri modo adpositæ, collectiones incipientes quas Græci apostemata uocant, adeo sanant, ut tenacissime emplastrum hæreat donec persanent. Lotio suillo locum inguinum dolentem adsidue perunge, aut cum eo lanam succidam adpone, statim medebere. Muliebres capilli combusti, & contriti, atque inliti cum uino, aut cum aceto, inguinibus medentur. Menstruis muliebribus inguina dolentia, uel tumentia, si contingantur, statim sanari creduntur. Talus bubulus combustus tritusque adiecto melle, inlitus inguinibus dolentibus, uel tumentibus prodest. Inguina tumida, & dolentia sanabis, si ipso ueretro denudato, id est reducta pellicula, adsidue ea contigeris, uel perfricaueris. Apostemata, ut remolliantur, aut si mollia fuerint, ut dispargãtur, facies medicamentum tale, quo nihil potentius est. herbæ marrubij folia uiridia contundes, aut si uiridia non fuerint, inuoluta folijs maluę, uel personacę sub cinere calido coques. deinde panem candidum infusum uino ueteri addes, & axungiã miscebis, & tundes de ligno in lignea pila, sed obseruabis, ut panis infusi, & axungiæ partes singulæ sint, herbæ uero partes duæ, quod emplastri more mane, & sero locis necessarijs impones. Inguinibus mirabile exhibet remedium, ex gallinacea ala ossiculum extremum, cocleario terebratum, nodisque septem licio ligatum, atque ita brachio, uel cruri eius partis, quæ inguina habet suspensum. Lipara ad intertrigines sic. cerussæ, spumæ argenti, medullæ ceruinæ, seu ceruini, libras singulas, ouorū octo album, uini boni ℥ IIII. turis pollinis unc. quatuor, rosę campanæ P. unum, aluminis semunciam. cerussam, & spumam tundes, cætera remittes, & in mortario terendo uniuersa miscebis. Porriginem intertriginum interficies hoc medicamine, picis, resinæ, ceræ, butyri, seu caprini, spumæ argenti, uncijs singulis in unum permixtis, si utaris adsidue.

Ceparie, & ueretro siue uerendis uirilibus, & testiculis dolentibus uel pendentibus, & herniosis siue uiris, siue infantibus & rebus uenerijs, & eunuchis sine ferro faciendis, remedia physica, & rationabilia diuersa de experimentis. Cap. XXXIII.

Ad testiculi tumores cupressi baccæ ex uino coctę conueniunt, & faba quasi concicula, cum multo cumino cocta, & adposita more cataplasmatis. nec non, & uua passa cum cumino contusa, & tepens adposita plurimum prodest. ad ueretri uero tumorem, lentem ex aqua coctam, & tritam imponi utilissimū est. Si ulcus in pene sordidum fuerit, aut cancer illud tentauerit, uel iam occupauerit, andronei pastilli triti ex uino impositi benefaciunt. Omne ulcus in omni parte corporis sordidum, quod tū intelligi potest cum candicat, & quasi crustam perductam albam habet, purgat mel per se adpositum, uel iris arida contusa, & cum melle eadem ratione. & terrę mali, & panacis radix adposita purgat sordida ulcera, uel in uerendis, uel quoquo loci fuerint. Mirifice hoc medicamentum purgat ulcera quælibet, etiam si cancer

tentauerit,est autem lene,conficitur sic.auri pigmenti denarios V I. æris squamæ ✱ I I I. elaterij ✱ I. chartæ combustæ cineris ✱ I I I. ex his tritis cum opus est coclearia tria , rosæ cyatho permiscentur, & linteola carpta in eo tinguntur,atque ita ulceri superponuntur.hoc medicamentum cito,& sine ullo morsu expurgat sordidissima ulcera,ac sanat. Testibus qui descenderint spumam coclearum inlitam mederi certum est,si inde tangantur. Venerem conciliant passeres in cibo sumpti, uel oua eorum. item gallinaceus testis dexter in arietina pelle collo subligatus mire prodest.item stellionis cinis in linteo obuolutus,sinistra manu portatus uenerem stimulat,translatus inhibet. Qui in uenerem infirmior erit,testiculos millonis ex aqua fontana,quæ perennis est, cum melle decoctos edat ieiunus per triduum , statim remediabitur. Vt in uenerem cum uolueris sis paratus, remedium tale facies.lacerti appellantur,siue stelliones,qui per parietem repunt,curti sunt,quique græce ἀσκαλαβῶται uocantur. hi quatuor infunduntur in acetum acre triduo,uel quatriduo,quousque putrescant,hoc teres in mortario,& adiunges galbani ℈ I X. abrotani ℈ X I I. castorei ℈ X I I. sulphuris uiui ℈ X I I. resinæ terebinthinæ ℈ X I I. croci ℈ X I I. euzomi,quæ appellatur herba mentiosa,succi ℈ V I. mentæ succi uiridis ℈ V I. staphisagriæ ℈ V I. iris illyricæ ℈ V I. aluminis scissi ℈ V I. myrræ ℈ I I I. seminis herbæ symphoniacæ siccæ ℈ I I I.hæc omnia separatim trita,simul miscebis,& iterum simul teres.inde emplastrum facies,uel pittaciū, & pones in dextri pedis pollice cum uti uolueris uenere,& cum cessare uolueris ad sinistri pedis pollicem transferes. Ad cæpariam satureiæ siccæ florem collige,& puluerem inde facito,& melilotum comburere,& puluerem inde facito. similiter de cydoneo sicco combusto, etiam de eo qui in arbore solet siccus remanere,puluerem facito,& cribello medicinali omnem puluerem cerne, & permisce, & cum uino uetere calefacto locum inline,etiam linteo illic adposito tege,ita tamen,ut duæ partes sint de satureia, & singulæ de meliloto,& cydoneo.sed quotiens medicamen pones,uino uetere calido prius locum elue.

Myrram in puluerem delicatissimum redige,& ad locum cæpariæ adsidue cum uino uetere pone,mire remediabis. Ad infantum testiculos uitiosos,uel tumentes remedium efficax sic. Araneam quæ per filum suum se summittit,quando sursum uersus currit rape,& cum aqua calida tritam continuo da infan[ti] bibendam. Ad abundantiam seminis præparandam erucam decoctam bibat, quotiens quisque [in]opia seminis se laborare perspexerit,uel potius adsidue incoctam manducet. Ad ueretri curam au[ri] pigmentum,& aloen æquis ponderibus,tritum, & in puluerem redactum miscebis , & uteris cum uino [u]etere,ita ut prius ueretrum uino uetere eluas,& sic medicamine conspergas. Ad ueretri dolorem ca[s]eum caprinum,& mel pari pondere in pultario fictili coque,& bis ad diem impone. sed ante uino uetere [lo]cum,qui curandus est,eluas. Folia myrti ieiunus commanduca,& in ulcera ueretri expue,statim [p]roderit. Ad tumores,& dolores testiculorum brassica incocta cum sale trita impositaque prodesse [a]ffirmatur.pastinacę siluaticæ radix similiter imposita ęque prodesse dicitur.portulaca quoque trita cum [p]olenta adposita testiculis medetur. ex fimo bubulo panis factus, & exustus in furno , aut in foco, & po[s]ta in cinerem redactus,& cū aceto scyllitico subactus, dumque feruet testiculis adpositus sępiusque mu[t]atus,admirabiliter,& statim prodest. Spongia ex posca acida,& tepida adposita, statim sedabit testi[c]ulorum dolores. Adeps uituli,& nitri modicum una permixta,& ceroti modo imposita testiculis, [tu]mores omnes, & dolores persanare dicuntur. Bulbi ex mulso triti, atque inliti dolentibus testicu[lis] medentur. Rutæ ramuli tenerrimi triti,& inliti tumorem testiculorum quamuis maximū sedant. [Fa]rina lini seminis cū resina,& myrra pari pondere permixta,& imposita testiculis, dolori, ac tumori co[ru]m subuenit. Testiculi tumentes aqua marina rationabiliter fouentur. Herniosis,ramicosis, [hy]drocelicisque asparagi duri radices siccatæ,& contusæ,& cribratæ cum aquę hemina potui sępius datę, celeriter subueniunt. Pilulas cupressi uirides ex uino uetere ad tertias decoque, & cyathos binos quotidie ieiuno hernioso potui daro,tum folia eiusdem trita testiculis imponito,mire proderis.nam hoc remedium multis experimentis probatum est. Lapidem ignarium contusum resinæ mixtum pro emplastro impone ramicoso,statim proderit. Si puero tenero ramex descenderit, cerasum nouellam radicibus suis stantem mediam findito, ita ut per plagam puer traijci possit , ac rursus arbusculam coniunge, & fimo bubulo,alijsque fomentis obline,quo facilius in se quæ scissa sunt coeant . quanto autem celerius arbuscula coaluerit,& cicatricem duxerit,tanto citius ramex pueri sanabitur. Testibus nimie crescentibus cicutæ radix trita,& cum oui albo imposita medetur. Cerussæ P.I. turis masculi selibram,tunsa hæc,atque cribrata miscentur, & cum aquæ pluuialis ȣ. I I I I. ad medias decoquuntur , ex eo quotidie testes tumentes inliti citissime reprimuntur. Contusis,& compressis testibus cito subuenies, si cicutæ folia trita cum pauculo aceti inducas,ita ut medicamen glutinosum facias,& per triduum ponas, & mane,ac uespera renoues. Baccæ cupressi contusæ cum axungia uetere subactæ, & tanquam malagma impositæ,herniosos etiam ad ultos,& antiquos potenter iuuant. Ad ueretri dolorem tumoremque remedium sic.betam de qua semen,decoque ex aqua,atque ea adsidue ueretrum per triduum foue, & tumor sedabitur,& uitiū omne reducta pellicula sanabitur. Succo herbę uettonicę tepido uino mixto ueretrum adsidue foue,uel ipsam tritam adpone. Portulacæ succus tubo laboranti per clysterium immissus mire prodest.ipsa etiam trita superimposita iuuabit,& quia cito arescit,plusculum succi eius expressum debet ad necessitudinem huiusmodi reseruari. Puluis tenuissimus de myrti folijs arefactis ulceri ueretri inspersus celerrime prodest. Nucleos pineos minutos purgatos numero X X X. adiecto pauxillo croci simul tritos, si quis ex passi cyatho quotidie per dies I X. continuos bibat, mire penis uitio celeriterque sanabitur. Eruum purgatum,molitum,& in farinam tenuissimam redactū,adiecto

turis polline cum uino uetere coctum, tepidum ueretro impositum, & adopertum, citissime prodest. Verris cerebrum coctum, & cum melle adpositum carbunculos in ueretro efficaciter sanat. Dens caballinus contusus, & in puluerem tenuissimum redactus, ueretro inspersus efficaciter prodest.

Arietini pulmonis, dum in craticula assatur, succus exceptus, myrmecias quæ in ueretro nasci solent, unctione sua purgat, & discutit. Canini capitis recentis exusti cinis ueretri, uel testiculorum tabidis, & humidis ulceribus inspersus, aut cum aceto adpositus, adeo prodest, ut spodium, & utilitates eius, in hisce curationibus uincat. Fel caprinum cum melle ueretri doloribus ulceribusque inlitum prodest. Caro uaccina recens ueretro imposita ulcera eius, & epiphoras mire persanat. Salsamenta excusta cõtritaque, & cum melle ueretro imposita, aduersum omnes dolores, & fumigationes singularem efficaciam præstant. Anethum siccum uritur, cinisque eius tritus, aut cum uino uetere ueretro inspergitur, aut cum melle subactus adhibetur. Lac asininum cum lana succida, ad umbilicum habeat, quotiens quis in uenerem uoluerit incitari. Erucæ seminis ʒ III. bulbi rufi ʒ III. nuclei pinei purgati ʒ VI. spicæ nardi ʒ III. teres singula diligenter, & permiscebis, atque inde globulos facies ad formam nucis auellanę. & cum opus fuerit singulos liquefactos in caprino lacte potabis, si in uenerem uolueris accendi. Satureiæ creticæ ʒ I. myrræ ʒ I. nuclei pinei purgari quartarium. erucæ seminis — I. scillæ purgatæ — I. omnia hæc contrita miscebis, & globulos, ad magnitudinem fabæ facies, & singulos ad diem ieiunus cum caprino lacte potabis, si uolueris esse salacior. Pyretri triti pulueris coclearium plenum cum passo potum, excitat in uenerem inutiles mares. Qui potuit, & non potest, ut reparetur in uenerem, radices cucumeris agrestis concisas minutatim in oleo decoquat, & in uasculo uitreo reseruet. & cũ opus fuerit unguat sibi in balineo interius, & exterius omne ueretrum, sed sapone nõ abluat, statim incitabitur. poterit autem sequentibus diebus, si necesse fuerit etiam sine lauacro ueretrum sibi similirer eodem medicamine perunguere. natura genitalis maior, & solidior uidebitur, si de lilij radicibus tunsis cataplasma ei imponas, quæ nihilominus, & ueneri incendendæ satis utilis est. Herbæ rebus uenerijs aptæ, taphanus, eruca, asparagus, porri sectiles, uel capitati, ocymum, fœniculum, satureia, pestinaca, cardui. hæ esui datæ etiam mares nasci faciunt. at uero cõtrariæ sunt pulegium, apium, ruta, coriandrum, menta lactuca, nasturcium, anethum. Ad ramicosos, & quibus ueretra, & testiculi dolebunt. medullam panis siccam in mortario conteres, deinde oleum in sartaginem mittes. & sic medullam panis tritam super oleum mittes, & paululum friges, calidumque super pectinem dolentis adpones, mire subuenies. Fabam fresam in mulsam aquam infunde, & cum bene permaduerit cõtere, ac dum teres uino asperge, & tanquã malagma calidum uerendis adpones, statim dolentibus, ac tumentibus testiculis medebere. Verendi uirilis clauulis, & ulceribus aloe trita utiliter imponitur, cum prius uino eluta fuerint uitia ueretri. Emplastrum uiride, quod medici chloran appellant, ex rosaceo remissum in linteolo tenui inlitum, ueretris exulceratis utiliter imponitur. Seuum pecudis a' renibus uulsum admixto pumicis cinere, & sale, rectissime dolentibus, & tumentibus ueretris imponitur. Arietinorum uellerum cinis cum aqua mixtus, & adpositus, incommodis ueretri repugnat. Vngulæ mulinæ exustæ cinis salubriter inspergitur uitij. ueretrorum. Carbunculos de ueretris exterminat muricum, uel purpurarum in carbonibus ustarum cinis cum melle permixtus. idem præstant singulari efficacia salsamenta discocta, & cum melle permixt tritaque adposita. Permixto alumine, & myrra fel bubulum ad crassitudinem mellis subactum, & inlitum, ea quæ ueretris serpunt mira celeritate persanat. supra etiam beta uino cocta recte imponitur. Cocleis, quæ nudæ inueniuntur, adijcitur aliquid triti turis, & albi ouorum, atque inde ulcera testiculorũ tumentia, & hydrocelæ puerorum, siue ramices superliniuntur, ut modo glutinis adhærescat, pueri uero continentur in lectulo, donec omnis turpitudo reprimatur. Cyclaminis succum melle lycio æqualiter miscebis, & inde pendentes testiculos inlines, optimum fertur esse medicamen. Vt eunuchum, sine ferro facias, radices cicutæ ex aceto teres, & inde testiculos spississime inlines. tum linteolum supra ligabis ne excidat medicamen. hoc quantum tenerioribus infantibus feceris, euentu efficaciore proueniet. Herba est, quæ græce nymphæa, latine claua herculis, gallice baditis appellatur, eius radix contunditur, & ex aceto edenda datur puero per continuos X. dies, mirandum in modum fiet eunuchus. ¶ Mulierem quam tu habueris, ut nunquam alius inire possit facies hoc. lacertæ uiridis uiuæ sinistra manu caudam curtabis, eamque uiuam dimittes. caudam donec immotiatur eadem palma clausam tenebis, & mulierem uerendaque eius, dum cum ea cois, tange. ¶ Si quem ad usum uenerium infirmum uolueris esse, ubicũque minxerit, supra lotium eius obicem, id est axedonem ex usu figes. ¶ Vt rebus uenerijs aptus sis, piper tritum cum oleo, & melle misce, & cum coire uoles, uerenda tibi inline. Nocere posse fœminis dicũt, si quis membranam oui balano suo ingerat, & cum fœmina coeat. Si quem coire noles fieríque cupies in usu uenerio tardiorem, de lucerna, quæ sponte extinguetur, fungos adhuc uiuẽtes, in potione eius extingue, bibendamque inscio trade, confestim eneruabitur. ¶ Si quem uoles per noctem cum fœmina coire non posse, pistillum coronatum sub lecto illius pone. Semen lactucæ tritum ex aqua potũ, uigorem coitus eneruat. Naturæ, siue ueretro uirili remedium efficax sic. si in ueretro summo clauus natus fuerit, habens callum purulentum, hoc modo curabitur. butyrum, farinam fabæ, & modicum mellis miscebis, atque in modum cataplasmatis coques, & in linteolo inlines, & sic ad locum adplicabis, mirum remedium experieris. Veretra, ut auctiora uideantur, panacis radix in uino bono triduo maceratur. cumque coeundum est, fœmori inligatur, re peracta in uino reposita, ijsdem usibus reseruatur.

nota de lucerna

¶ Vt semper sis paratus in uenerem, porri semen tritum, & rutæ semen tritum æquis portionibus misce

cum

cum lacte caprino recenti,& ieiunus adsidue bibe.

Genuum doloribus,& crurum, ac tibiarum ulceribus,& uaricibus, & callis pedum,atque clauis,& uerrucis,& plantis, & pollicibus, & talis, & articulis, & pernionibus, & ruptis pedibus, & condylomatis neruorum,atque articulorum, & ad extrahenda, quæ casu calcata fuerint, uel quæ corpori inhæserint,remedia physica,& rationabilia diuersa,de experimentis. Cap. XXXIIII.

Genuum dolori muscus ex piscina,uel lacuna,uel stagno collectus, adiecto paululo salis subactus, & impositus prodest. Hederæ nigræ baccarum hemina,ficus aphricanæ P.I. axungiæ — X. contusa hæc,& cum uino uetere subacta genibus inlita,potenter dolores corū abolent. Genua si tumebunt, uel instabilia erūt,aphronitra copiosa in passo cretico confringes,& madefacta comminues. hisque addes lanam succidam,& genibus impositam panno cōteges,& alligabis, & ne succus emanet,pelliculam lanatā superpones. Vlceribus crurum,& tibiarum,medetur adeps ursi cum herba rubricata tunsa.cum hæc ergo in unum corpus subacta coierint,imposita uelut emplastrum, conligantur ut diu maneant. Vlcera tibiarum,quæ intrinsecus serpunt felle aprugno,cum resina, & cerussa mixto, sine difficultate sanantur. Ossa ex maxillis apri,uel suis domestici uruntur, ulceraque perniciosa crurum illo cinere asperguntur. Fimus caprinus in aceto feruefactus, & subactus imponitur,quo omnia talium ulcera locorum purgantur,& persanantur,butyro bubulo cum oleo cyprino,aut laurino postmodum addito. Varices ne nascantur,lacertæ sanguine crura puero ieiunus inline,in totum carebit hac fœditate. Ad uarices siccandas,seui hircini P.I. saponis P.I. in unū miscebis,& linteolo inlitum medicamen adpones. Tali,aut plantæ,si tumebunt,ut sine ferro sanentur frondem uineę uiridem,ac teneram aqua feruenti perfundito,maceratamque conterito, & super positam conligato. Muscus aquaticus uirens ex oleo tritus impositusque cum linteo,tumorem doloremque plantarum compescit. Limus aquaticus cū oleo subactus,& adpositus,principaliter huiusmodi tumori,ac doloribus prodest. Fimus apruguus in aceto decoctus,& cum melle subactus impositusque plantis,uel talis,mitigat eorum dolores. Pernionibus,& ruptis pedibus pulmo arietinus impositus omni asperitate leuigata molestiam tollit. Cancri marini ex oleo impositi,pernionibus utiliter prosunt.ita ut foueantur aqua in qua eruum discoctum est. Glirium, uel soricum, uel uermium terrenorum cinis ex oleo impositus,pernionibus medetur. Coclearum,quæ nudæ inueniuntur exustarum cinis omnem exulcerationem pedum sanat. Agninus pulmo,uel arietinus uritur,& cinis eius cum oleo imponitur,uel ipse crudus admotus pernionū ulceribus utiliter alligatur. Fimi gallinarum,uel columbini cinis ex oleo impositus,ulcera pedum curat. Dentes caballini tunsi ulcera pernionum, si sint tumidi,utiliter curant. Caprini corij cinis ex oleo inlitus perniones prime abolet. testudinis tegumen concrematur, eiusque fauilla ex uino, & oleo temperata ulceribus pedum utiliter inducitur. Scillæ bulbi quod interius est cum oleo deferuet eoque oleo dolores pernionum peruncti mitescunt. Mora agrestia, dum adhuc rubent antequā [illegible]llius generis morum comederis inter manus confrica,eorumque succo crura, quæ dolere consueuerunt, per triduum continge, non modo præsentem molestiam mitigabis, uerum etiam in reliquum tempus eo uitio carebis. Alumine ex aceto peruncti perniones sanantur. brassica quoque trita adpositaque pernionibus medetur. Folium,costum,alumen liquidum,alumen scissum,pari pondere in unum cō[illegible] & uino ueteri mixta,ulceribus,siue rupturis hiantibus interdigitijs adsidue impone, potenter medebere. Interdigitia sanat cera in oleo cyprino remissa,& imposita. Pulmo ceruinus impositus,& sæpe renouatus ex calciamento læsos pedes,sine dolore persanat. Leporinus quoque pulmo multo efficacius,ut supra impositus curat. Ad ea,quæ calcata erunt,& ea quæ corpori inhęserint extrahenda,leporis coagulum cum malua tritum impositumque potenter opitulabitur. Spongia, uel lana lotio madefacta adpositaque,sine dolore,quæ corpori inhæserint eximit.si stirpis aliqua inhæserit,lacertā per medium scissam,ei loco apponito celerrime educetur, uel capita lacertarum contusa impositaque similiter prosunt. Si echini aculei pedibus inhæserint, aut alicui corporis parti,in lotio humano calenti pedem diu tene,facile excutientur. Obseruabis,ut quodcunque de corpore fuerit eiectum,licio alligatum candelabro suspendas, aut uncta oleo lanula inuolutum in uentrali gestes, dolorem non patieris eius loci de quo fuerit aliquid eductum. Mus degluptus,& per medium exsectus appositusque,omnia quæ inhæserint corpori facile producit. Crustę,uel ossa sepiarum comburuntur,cinisque earum impositus educit quæcunque corpori inhæserint. Allium elixum cum pice impositum arundines extrahit corpori adfixas. Filicis radix trita arundinem extrahit,rursum arundinis radix tunsa impositaque filicem,quæ corpori inhæserit celeriter extrudit. Aquifolij radix contrita impositaque,his quæ corpori adhæserint,potenter medetur. Blattæ,id est bestiolæ adstrictis tumentibusque de iniuria pedibus,& talis,tritæ atque impositæ,omnia quæ inhæserint corpori potenter expellunt. Radix siluestris cucumeris cum farina lini seminis.imposita ualde prodest eijciendis his,quæ corpori inhæserint. Vrticæ radix cum sale trita,atque adposita producit quæcunque hæserint,aut calcata fuerint.

Cuiuscunque animalis coagulum maxime leporis cum pari pondere turis,uel uisci impositum,permanere in corpore,quæ calcata sunt non finit. Argimoniam herbam teres, & loco cui aliquid hæserit superpositam conligabis,confestim proderit.hoc expertum esse,legi. Terræ malum cum melle teres,

& impones ad omnia quæcunque calcata extrahi uolueris, hoc satis utile experieris. Nepeta contrita, uel rubi folia, nam idem præstant, imposita loco cui aliquid inhæserit, potenter medentur, si desuper ex hordeacia farina massula nimis salsa, & calens adponatur. Lardum coctum cum pingui suo, adpositumque, potenter omnia expellit, quæ corpori inhæserint, si illic alligetur. Clauis pedum callisque, & uerrucis hæc remedia utilia sunt. Nam plerisque nomine clauellorum pernicies articulis increscit, quæ obdurata callo quodam rigescit, incredibilesque exhibet ambulandi difficultates. hæc molestia præcipue hac medela extirpatur. auro feruenti circuitus eorum urendo designatur. quod potius est, cum dolore maximo, ad momentum ferre, quàm inueterato etiam carcinomatis morbo noxam perpetuæ debilitatis incurrere. Vrina muli, uel mulæ, uel asini cum suo luto inlita, & clauos abolet, & callis medetur. Fimus ouium impositus, uel lacertæ iecur, aut sanguis in lanula adplicitus, uel ipsa lacerta exsecta adposita, clauorum intra triduum perseuerantiam tollit. Fimum columbinum ex aceto coctum, & in modum malagmatis subactum, atque adpositum, ad omnia supra scripta utilissimum esse constat. Fimus apri, uel suis domestici recens impositus, & post tertium diem solutus, efficaciter clauos uerrucas, & callos aufert. Si supra callum alica ex posca cocta per triduum utaris, sine difficultate sanabere, etiam si urina canis uirginis cum suo luto imposita callos uerrucasque consumit, tamdiu tamen inalligata, quamdiu eas excutiat. Tribus fabæ granis clauum tangito, eaque in sterculinio defodito, ne renasci possint. quanto maturius computruerint, tanto celerius clauos sponte decidere miraberis. Clauos qui in articulis supertrescentes dolores exhibere consueuerint, incidi, uel radi ad uiuum oportet, prout quis pati potuerit. atque de lupinis crudis prius decoriatis farinam factam subigere cum melle, & emplastri more superponere. Subraso clauo calcem uiuam uisco subactam impone, & linteolum superalliga, cito medebere. Auri pigmentum tritum, & resinam terebinthinam liquefacta, ad similitudinem ceroti impone, clauellis prius derasis, mire proderit. Vrticæ radix, medulla caprifici, & flos chalcitidis, pari pondere conteruntur. hæc simul mixta loco clauelli superpones, & alligabis, die tertia solues. statim decidet, uel si adhuc remanserit, iterato impones, & triduo illic medicamentum esse patieris. Cum porcus iugulabitur, is qui uerrucas habebit, sanguinem eius subiecta ea corporis parte suscipiat, dum adhuc calidus exilit, & mox ubi siccatus fuerit, statim abluat. citum remedium experietur. Mulier sane remedium de scrofæ sanguine faciat. Stercus columbinum, uel solum, uel cum ouo tritum, dolentibus articulis insitum prodest. Felle ursino perfricti articuli dolore releuabuntur. Vt frigora, & pruinas facile substineant, nec adurantur articuli, terræ malo contuso cum axungia uetere perungantur. Pampini uitium triti admixta hordeacia farina articulorum morbis medentur. Aquifolium cum ture, & sale, & oleo subactum impositumque medetur articulis. Incussos articulos aranearum telæ cum oleo impositæ saluberrime sanant. Fracturis articulorum cinis ex femoribus pecudum factus, & cum cera mixtus, mire medetur. Inuictam potionem ad ischiadicos, & arthriticos facientem, in titulo superiore de ischiadicis plenissime scripsimus, sed quoniam, tam diuinus eius effectus est, iterādam putaui, ne quis arthriticis remedia requirens huius ignoratione fallatur. Fimus ergo ibicis in silua, uel in monte colligitur. si fieri potest luna X V I I. sin res urgebit quocunque die colligitur. sane septimadecima luna medicamentū fieri oportet, quod sic facies. Fimum eius quantū pugno pleno tolli poterit, dummodo pilulæ impari numero sint, conteres ualidissime ad summam leuitatem, tum piperis grana X X V. addes & mellis heminam, & diu teres. dehinc uini ueteris adijcies ʒ. I I I I. & conditi more miscebis potionem. sane qui accepturus est ex die iouis diebus septem continuis accipiat. etiam si omnibus ossium compaginibus adfectus, & contractus iacebit, intra dies septem, ita sanabitur, ut nunquam paribus doloribus implicetur. Condylomatis articulorum, & neruorū sertula campana ex passo, & cretico decocta, cumque oui duro uitello, & cum uuæ passę nucleis tritis mixta, medetur, ita ut malagmatis modo imposita superligetur. Acopum ualde utile, & certum remedijs articulorum, atque neruorum sic. medullæ ceruinæ, adipis ueteris, butyri, seui ceruini, resinæ frictæ, picis cedriæ, picis laguncularis, ceræ, singulorum — ternas in æreo uase remittes lento igni diuque agitabis, ut coquantur. Tum percolato medicamine, ut res poscit, uteris. Spumæ argenti uncias I I. tundes, & butyri, & adipis ueteris, & rosæ campanæ uncias ternas remittes, & permiscebis, & postea in mortario simul conteres, & sic uteris ad articulorum, & neruorum confirmationem. Argemoniam ex uino austero coques, & teres, adrorans interdum eodem uino herbam, tum fomenti modo calidam condylomatibus articulorum, uel quibuscunque alijs superpones, & ne decidat alligabis. Serpyllum æque cum uino austero coctum pari diligentia articulis impones, potentius remedium experieris. Si condyloma intolerabilem dolorem faciet, medullam panis ex uino austero subigito, & imponito, cum summa efficacia proderit. Argemonia trita cum adipe permixta summam medelā condylomatibus exhibet articulorum. Spumam argenti, & cerussam simul ex uino conteres æquis portionibus, & impones condylomatis, si uulnus fecerit, sulphuris uiui unciam adijcies.

Si quando nō exulceratas eminentias tollere sine ferro uoluerimus, ut uerrucas, neuos, clauos, aliasue eius generis molestias, hoc medicamento utemur, calcis uiuæ denarios V I. seculæ coctæ denarios I I I. nitri usti denarios I I I. hæc teri oportet, & lixiuo colligi de cinere caprifici facto, uel de sarmentis, donec leue sit, & passi fiat temperamentum. deinde adijci debet rubricæ aliquid, aut atramenti quo possit colorari, quæ simul mixta in patella fictili coqui oportet, ad mellis spissitudinem, atque ita pyxide cornea reponi. melius sane est recens hoc medicamentum, cuius usus talis est. id ipsum, quod destinatum erit sine ferro tolli, id ipso spicillo de hoc medicamine oblinetur, & cū satis niger locus cui imponitur, & quasi perustus

uiſus fuerit,tum oportebit non poni medicamentum,immo etiam abſtergeri ,& panem ex aqua , & roſa confectum,& tritum impoui.hoc & ſtrumas ſanat antequam ſuppurentur.oportet autem cum hoc medicamentum cruſtam fecerit in ſtrumis,nullum aliud adhiberi. Cum uero aliqua pars talium locorũ ſuppurauerit,& timidus fuerit qui id patitur ſectionis,tum uiſco quàm plurimo medicamen colligi,& conglobari,atque ita adponi oportebit in aluta in tantum ſpatium circumſecta quantum modus ulceris fuerit . ea ſane' parte ponetur qua aptum erit ulcus aperiri . hoc ego medicamento ſæpe diutinos dolores etiam pectoris,& lateris,& lumborum ſuſtuli,cum ad nullum aliud malagma dolor cederet. exulcerata enim parte cuiuſque dolentis loci,cum humoribus poſtea uitium omne ſublatum eſt. Varices curat adeps gallinaceus cum cæpa trita impoſitus,uel perductus adſidue. Articulis luxatis ſeuum pecudis cuiuſcunque cum cinere de capillo muliebri facto medetur. Frumenti grana I X in tegula candenti combures,& in cinerem rediges,& cymini quod duobus digitis pollice, & medicinali tenere potueris , ſimiliter urendũ in candenti tegula pones,& de terra quod tribus digitis tenere potueris,addes. nec non & laſeris modicũ quod inter duos digitos teneas,adijcies,idque pariter conreres,& uino conglutinabis, & ad clauum adpones.id etiam furunculis utile eſt. De fimo pulli gallinacei,quod rubrũ fuerit,colliges, & adpones clauellis,atque inde eos ſæpius lines,uehementer medebitur. Ad uarices fugandas remediũ ſic.hederę radicem tolles cũ fuerit luna in aquario ,& circunda eas,cito medebere . hederę baccas tres quę per parietem repit,pedi in quo ſunt uarices alligato,uel radicem eius circundato. Rapa ex aqua ſalſa decoques ,& ſuperpones pernionibus iam erumpentibus,medellam utilem experieris. Spinam ex pede, uel quacunque corporis parte,ſi altius adacta fuerit,ſine dolore extrahes,cum arundinis radicẽ adpoſueris,in mortario lapideo cõtuſam,& adiecto melle ſubactam,donec ad craſſitudinem ceroti redigatur , & linteo ſpiſſo inlita adponatur,in quo frequenter ſpina ipſa eiecta inuenitur. Marrubium contritum admixto ſale modico impoſitum,æque proficere conſtat ad extrahenda ea quæ corpori inhæſerint. Herbam urticam,ſiue uiridem , ſiue ſiccam contritam adiecto quolibet coagulo adpones, cuilibet inhæſerit , confeſtim miraberis celeritatem medellæ. Stercus aprugnum ex uino ſubactum,& emplaſtri more impoſitum, quidquid inhæſerit corpori celeriter extrahit,& ſanat. Butyro,& medulla ceruina,& felle taurino cũ oleo cyprino,aut laurino perfricta genua ſanantur. Talorum tumoribus,& doloribus,muſculus marinus tritus ex oleo uetere,impoſitus medetur. Malandriæ,& frigore aduſtis pedibus prodeſt cuiuſlibet pecudis ſeuum cum alumine tritum,uel excoctum,& ceroti modo impoſitum. Attritu calciamentorum factos clauos,emendat ueteris ſoleæ exuſtæ cinis cum oleo impoſitus. Vlceribus omnibus pedum in qualibet parte,adeps urſina addito alumine medetur. Ei qui patitur uarices, ſeni hircini ſelibram,& adipis de capone libram,ſimul permiſce , & in linteo die iouis ceroti more adpone , potenter ſubuenies. Stercus aprunum tunſum cribratumq́ue,& cum melle deteriore coctum,& ſubactum, articulis impoſitum medetur. Ranas contritas,aut uentres earum ſciſſos pro malagmate articulis imponito,efficaciter quoſcunque dolores eorum ſedabis. Vitulinum fimum recentem articulis laborantibus inlines,ſtatim ſubuenies. Ad uerrucas,& clauellos pedum remedium efficax ſic. raporum ſemen quantum tribus digitis adprehendi poteſt adiecto laſere contritum,& impoſitum,atque inligatum clauellum etiam morticinum excutit,& perſanat. Sardas,uel ſalſamentum ſine oſſe exuſtum,& confrictum adpone uaricibus,ſtatim prodeſt. Verrucas minores congeſtas,quas græci myrmecidas uocant,ut abſtergeas hoc facito, nocte cum uideris ſtellam quaſi præcipitem ſe ad aliam partem transferentem , eodem momento locum,in quo uerrucę erunt,quacunque re uolueris deterge,protinus omnes excident.quod ſi manu tua nuda id feceris,continuo ad eam tranſibunt. Ad uarices qui ſuffunduntur,& claudi non poſſunt,lanuginem de papyro adpone,continuo claudentur,id eſt illam lanuginem quę uiridi papyro in ſummitate eſt quaſi paniculæ eminentis. Lapillum quemlibet inuolutum hederæ folio ad uerrucam admoueto,ita ut eam tangat lapillus,atque ita celebri loco abijcito,ut ab aliquo inuentus colligatur, miro modo ad illum qui collegerit uerrucæ transferuntur , & ideo quot fuerint uerrucæ , tot lapillis tangi debent. Vrticam nouellam cum aceto acri tere,aut exuſtam lomenti more adpone uaricibus. Ad pollicem contuſum nucem iuglandem cute interiore mundabis,& cribrabis, & cum modico mellis adpones,continuo ſanabis. Clauellis,& callis qui in pedibus moleſti ſunt,ſanguis lacertæ uiridis cum flocco impoſitus mire medetur. Lumbrici terreni triti cum oleo impoſiti,proſunt clauellis penitus eruendis. Faba in aceto,& laſer miſſa,& tumefacta,ſi clauellis alligetur,mire proderit. Salicis ramorũ primorum,uel ſummorum cortices exuruntur,earum cinis cum aqua impoſitus clauellis confeſtim medetur. Beta cum melle,& cum ficu arida contuſa,atque impoſita,medetur articulis. Ad ſpinã quę corpori etiam,ſi in profundo hęſerit,auellendam,remedium efficax ſic. florem cineris id eſt ſummitatem fauillæ colliges nitidiſſime,& cum axungia contuſa miſcebis, atque ad locum in quo ſpina hęſerit, leuiter alligabis.ſtatim aut ſpinam ipſam extrahit,aut ita ad ſummitatem cutis educet,ut facile poſſit auelli.

Neruorum uitijs,ac doloribus omnibus, & arthritidi, ac paralyſi, & doloribus medullarum, remedia phyſica, & rotionabilia diuerſa ,de experimentis. Cap. XXXV.

Neruis,& arthritidi adeps uulturina cũ felle eiuſdẽ,& cũ axungia uetere, ac melle malagmatis more adpoſita medetur. Neruorũ nodis capitis uiperini exuſti cinis cũ oleo cyprino adpoſitus,plurimũ ꝓdeſt.

Tremulis,& quibus nerui infirmi sunt, utile est holera cum aqua tantummodo decocta cum pane manducare,& oleo castorino in balneo adsidue perungi. Ranam rubetam & adipis ursinæ — III. cum olei ueteris sextarijs tribus in olla rudi ad medias decoquito,deinde colato. hæc unctio frequenter adhibita,non solum neruos confirmat,sed & paralysin repellit,& reprimit. Malagma etiā ad podagrā,& arthritim,& ad omnem dolorē,& tensionem neruorū sic.ammoniacæ guttæ P.I.ceræ P.I. axungiæ ueteris P.S.olei ueteris P.II.olei cedrini P.I.rosacei,aut irini olei P.I.croci — I.assij lapidis — I.myrrę — I. aphronitri semunciam.in patella noua liquefiat axungia , & cera cum oleo uetere soluatur,postea oleū myrtinum,& rosaceum,& cedrinum, & ammoniacum tritum admiscetur, & tunc subducitur flamma ne efferuescat medicamentum,secundum quæ adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrra trita aspergitur,ultimum nitrum,& assius lapis additur,& sic compositum medicamentum reponitur in pyxide.

Acopum ad perfrictionem lassitudinem,& dolorem tensionemque neruorum,quod hyeme adhibitū non patitur perfrigescere quamlibet partem membrorum , hoc Augusta Liuia utebatur, accipit hæc.Samsuci floris ʒ.I.roris marini foliorum ʒ.I.fœnogræci P.I.uini falerni congium,olei uenafrani P. V.præter oleū omnia triduo in uino macerari oportebit,quarto die oleum admisceri, & coqui in pruna non acri medicamentum,donec uinum consumatur.postea percolari per linteū duplex,oleoque adhuc calenti,ceræ ponticæ P.S.adijci conuenit.reponitur medicamentum fictili, uel stagneo uase. usui est lenta manu perductū omnibus membris. Acopum ad neruorum causas,quod per uindemiam componitur, antequā mustū deferuescat sic.musti recentis congios V.& olei uenafrani P.I.in his macerantur species,quæ infrascriptę sunt,contusæ,& percribratæ grandioribus foraminibus cribri,id est iris illyricæ * XL.cyperi * XL. fœnigræci * XL.piperis nigri * XL.xylobalsami * XL. calami odorati quo unguentarij utuntur * LXXX.schœni * LXXX.saliuncæ * LXXX.fertulæ campanæ * XIIII.cassię nigræ * XXIIII.cardamomi * XXI. styracis * XXVIII.costi * XXIIII.myrræ minnę * XXI. cassiæ daphnitidis XIIII.spicæ nardi * XL.hæc cum musto,& oleo macerantur in uase stagneo, aut fictili posita per dies XXX.oportet autem uas bene clausum,& alligatum bis in die solui, & permisceri omnia.deinde rursus operiri,& signari,ne uires euanescant. post XXX dies colantur macerata. de quibus quasi oleū purum excipitur,quod reponitur fictili uase.facit ad omne uitiū, & dolorem corporis, & neruorum uniuersas molestias. Acopum ad perfrictionem,& lassitudinem,& neruorum dolorem,quod odoris grauioris est.nā illud superius boni odoris est.accipit hæc.ammoniaci guttę * XV.galbani * IIII.resinæ terebinthinæ * VI.ceræ * XXV.mellis P.II.olei ueteris ʒ.I.œsypi — I.medullæ ceruinæ — I.opopanacis * VI.quidam hoc non adijciunt.cerā,oleum , & terebinthinā liquefieri oportet.deinde cætera adijci,nouissimum ammoniacum addi tritum curiose.hoc qui perunctus fuerit, etiam a' serpente tutus erit. Acopū quo fere' semper Liuia Augusta,& Antonia usæ sunt.facit ad perfrictiones,& arthritim,& neruorum omnium dolores,cuius perunctio non patitur perfrigescere artus,& re· ·geratos calefacit.componitur hyeme hoc modo.adipis de porca sterili P.III. uel etiam anserinæ adipi· ·dē ponderis,quā aqua frigida bene lauari,atque in nouū uasculū conijci oportet,cui adijci debent,uini ueteris odorati ʒ.III.& species infra scriptæ non nimis contusæ ponderis huius:xylocinnami — I.cardamomi — I.cyperi — I.schœni — III.rosæ aridæ foliorū — I.fertulę cāpanę corollas X.hęc omnia inferuefiunt super carbones,deinde refrigerata eodem caccabo reponuntur. posteroque die iterū inferuefiunt reconduntur que eodem modo.tertio die rursus calefiunt,& colantur per linteū,uel ex iunco facto de industria colo.uinū rursus,atque adipis,quod superest in aliud nouū uas conijcitur.deinde ubi congelauerit se adeps,oportebit fundū caccabi perforari,& uinū omne emitti,atque in priorem caccabū adipem eandē conijci,& uini eiusdē recentis eandē mensuram adijci, speciesque non nimis contusas neque percribratas has infundi,nardi syriaci — I.saliuncę — I.amomi — I.cassię — I.myrrę — II. cinnami — II.rosæ aridę foliorū — II.deinde mane semel,& in nocte semel mixtum hoc inferuefieri debet, idem & postero die fieri oportebit.tertia die cum feruefacta fuerint omnia percolanda erunt,& transferenda in caccabum priorem pertusum.sed ante diligenter,& spisse foramen eius obturandum erit, atque ubi congelauerit se adeps, extrahendum obturaculum erit , & spissamentum remouendum , ut uinum omne effluere possit. quod cum defluxerit,adeps, uel medicamentum quod resederit uase stagneo uno , uel pluribus diligenter opertis,& adplumbatis reponetur.harum compositionum si qua fides est, & ipse ego utilia remedia semper expertus sum,& alios idem sensisse confirmo.nam & illud adijcio, nequaquam huic acopo comparari posse alia medicamina,quæ in similibus causis plerique amicorum meorum ,quibus æque , ac mihi credo, egregia se expertos cum iureiurando adfirmauerunt. Illud autem meminisse oportet medicaminum peritos,uel studiosos, nonnunquam eadem medicamina in ijsdem uitijs corporis , uel similibus infirmitatibus interdum melius deterius ue respondere,propter corporum inæqualitatem, aut differentiam ætatum, aut opportunitatem temporum,uel locorum,sed adfirmo prosperos euentus,si quando opus fuerit adhiberi, has compositiones semper habituras.

Chalasticum olympianum cerotarium insigne,ad neruorum dolores,& tumores , quod idem ad rhagadia,& ad pustulas utile est,cōficitur sic.turis — II.mastiches — II.spumę argenti — II.cerussæ — II. molybdenę — II.olei rosei P.I.cerę albę — IIII.adipis anserinę — II.medullę ceruinę — II. succū lactucarū quantū sufficiat.ita ut ex supra scriptis quę teri necesse est, cū succo ipso bene terantur, & postea supermittantur unguenta,id est oleum cera,& adeps anseris,& medulla ceruina. & sic confectū medicamē in pyxide stagnea , aut in uasculo plumbeo reponatur . similiter in contractione neruorum caro pe-

lumbina

lumbina sumpta in cibo prodest. Ad morbum articularem sic. piperis grana IX. iuniperi grana IX. fœniculi semunciam, mellis cyathum I. ex uini potione hæc cum omnia bene triueris, & permiscueris, in solio balnei calido bibenda dabis. Confectio medicaminis, quod facit ad omnes dolores, & ad omnes tumores neruorum, & membrorum omnium, uel conlisiones, siue feruore, siue frigore fuerint excitatæ. præcipue autem facit ad faucium tumorem, & dolorem qui græce dicitur paristhmia, conficitur sic. seui taurini, sed ueri P. unum seui ueruecini recentis — III. seui hircini recentis — VI. porcinæ axungiæ recentis P.I. ceræ nitidæ P.I. resinæ nitidæ P.I. seuũ uel adipem uniuscuiusque generis purgatã, & rursam ad supra scriptũ pondus adpendes, & sic in caccabum mittes, tũ adijcies cerã, & resinã, quæ cũ fuerint simul lento igne liquefacta, colabis ea, & in uas, quod uolueris defundes, atque uteris cũ opus fuerit. Ad dolorem medullarum remedium sic. olei cyprini P.II. medullæ ceruinæ — VI. butyri uaccini — III. seui taurini — III. adipis anserini — III. ceræ ponticæ — VI. bdellæ — III. œsypi — III. de his omnibus speciebus tunsis excoctis purgatis unũ corpus facies, & pro ceroto uteris. Ad paralysin, & neruorum dolores, herbam urceolarem madidam in pultariũ nouũ mittes, & ad prunas, donec se remittat, excoques. tunc in mortarium conijcies, & adiecto lomento, & aceto quantum satis sit, diutissime conteres, & pro malagmate locis dolentibus adpones. Herba britannice uiridis cũ radicibus suis cõtusa, & expressa, atque ex uini cyathis duobus uel tribus potui sumpta, neruorũ quibuslibet doloribus potẽter medetur, quantũ experimenta docuerunt. Herba uettonica trita, & imposita, neruos etiã præcisos cõiungit, & glutinat. Myrti folia uiridia admixto modico sale, & aceto contusa, neruorũ poplitumque doloribus prosunt, si his adsidue perfricentur. De tribus cumulis terræ quos talpæ faciunt ter sinistra manu, quod adprehenderis, tolles, hoc est nouẽ pugnos plenos, & aceto addito temperabis, & subiges, atque eo malagmate cum opus fuerit efficaciter uteris. Medulla de spina hyenæ admixto felle eius, & oleo uetere ad temperiẽ, & lenitudinem acopi decocta, neruorũ uitia omnia doloresque, auctore Democrito, persanat. Stercus caprinum cũ aceto coctũ, & subactũ, atque ad crassitudinem mellis impositũ, articulorũ contractiones relaxat, & tremulis prodest. In locis humidis, & sordidis sub lapidibus inueniuntur bestiolæ multipedes, quæ contactæ contrahuntur, & rotundantur, ex his XXI. contritæ cũ optimo melle, & ex aqua potui per fistulam datæ paralyticis medentur. ideo autem per fistulã potandæ sunt ne dentibus noceant, quos si contigerint nigrificant. Vermes terrenos, aut exultos, aut siccatos, contere cum axungia uetere, & adijce herbã senecionẽ, & cacumina buxi tenera, & tus masculum, contritaque hæc simul permisce, & emplastri more adpone neruis præcisis, uel uexatis, confestim eos reparabis, quod remediũ bubus etiam, & iumentis similiter prodest. Remedium ad arthritin, & omnium membrorum, & neruorum dolores sic. ibisci P.II. herbæ sabinæ P.I.S. notiæ P.III. hæc omnia mittes in uini styptici 8.I.S. postea adijcies cymini — VI. axungiæ ueteris P.III. olei mollis 8.III. tum simul omnia in olla rudi excoques, tãdiu ut herbæ illæ, ita molles fiant, ut digito solui possint. quas exprimes per linteũ diligenter, ut succus earũ cũ reliquis speciebus supra scriptis similiter expressis omnis coletur, & emanet. postea adijcies ibi species infra scriptas tunsas, & diligenter cribratas, id est adarces — III. euforbij — III. castorei — III. piperis — III. mastiches — III. seui taurini P.I. seui caprini P.I. resinæ frictæ — VII. balsami — IIII. opobalsami — III. uini 8. VIII. œsypi ollaris — III. medullæ ceruinæ — III. resinæ terebinthinæ P.I. permixta hæc omnia tãdiu decoques, donec ita omne uinum excoquatur, ut uix sextarius remaneat. postea adijcies ceræ rufæ — VI. & dum seruet coagitabis, & sublatum de foco medicamẽ diutissime dum refrigeretur agitabis, & cum unum corpus eius feceris, in doliolũ uitreũ, aut pyxidem stagneã recondes, & cũ opus fuerit parum medicaminis loco, qui curandus erit, impones, sed diu perfricabis, ac postea linteo inuolues, ne indumenta inquinentur, quod remediũ post balneũ neruis relaxatis conuenientius fiet. sed cui medendũ erit liquamine, & porcina abstinere debebit. Decamyri calefactorij confectio, ad neruos confirmandos, & recreandos, post iniuriã frigoris, aut aliquã uexationẽ sic. euforbij — I. pyrethri — I. myrræ — I. amomi — I. folij — I. piperis — I. styrachis ℈ VIII. ceræ ℈ VIII. nardi scrupulos octo, opobalsami ℈ VIII. de his omnibus tunsis cribratis remissisque facies unam confectionem, quam in pyxidem ligneam, aut corneam recondes. & cum opus fuerit uteris. Item ad eadem acopum de speciebus nouem facies sic. mastiches ℈ VI. styracis ℈ VI. nardi & dictamni tantundem, olei uiridis ℈ XX. olei phyllini ℈ XX. olei myrtini ℈ X. ceræ — IX. opobalsami ℈ VI. hæc similiter ut supra scripta conficies, & recondes, & similiter lenta, & calida manu perfricans ad placandos, ac reparandos neruos uteris. Stirpes brassicæ cum radicibus suis comburito, earumque cinerem aceto conspargito, & adiecta uetere axungia subigito, id malagma impositum neruos ualentissime solidat. Quercini ligni combusti cinerem qui uino, & oleo diluerit, doloresque neruorum ea unctione perfricuerit, summa celeritate sanabitur. Stercus caprinum melle mixtum impositumque suppuratos neruos expurgabit, & ad sanitatem, usque perducit.

Si in cubitis, aut articulis, aut quacumque corporis parte neruorum contractio dolores exhibebit, lumbricos tres terrenos cum melle tritos malagmatis modo impone, omnem dolorem mollito rigore sedabis. Pannum muliebrem id est, menstrualem oleo madefactum excoque. deinde exprime, & ceram illi oleo sufficientem addes, ut cerotum facias quo arthriticum, uel paralyticum utiliter perunges.

Confectio acopi ad reficiendos confirmandosque neruos sic. thapsiæ — I. adarces — I. S. canchryos unciam I. S. euforbij — I. S. uuæ syluaticæ succi — IIII. pyrethri — quatuor, resinæ terebinthinæ — VI. ceræ rufæ — VIII. olei cyprini — IIII. piperis uncias quatuor, sinapis — II. hæc omnia separatim tunsa, & cribrata in unum miscebis, & lento igne diutissime decoques, & semper agitabis.

deinde refrigerata in pyxidem ligneam, aut corneam recondes. Compositio emplastri, quod appellatur smilion, facit ad omnes neruorum contractiones relaxandas, & ad quaslibet contusiones placandas, doloresque sedandos, conficitur sic. resinæ frictæ — V I. butyri exsalati uncias V I. ceræ uncias sex, nitri in puluerem subtilissimum redacti uncias sex, quæ supra notata sunt lento igni in caccabo fictili soluũtur, quæ cum fuerint soluta, superposito carbonibus caccabo, paulatim nitrum quod in puluerem redactum fuerit, supermittitur, & agitabitur. obseruandum saue' ne feruorem grandem ducat, aut bulliat, ac totum superfundatur, & pereat, quod si ualidius hoc medicamentum facere uolueris, supradictis speciebus admiscebis resinæ terebinthinæ uncias quatuor, galbani uncias I I I. soluendum galbanum manibus calidis, sicut solet cera molliri, & in supra dictis speciebus mittendum cum fuerint solutæ, atque permixtæ. tum demum omnia diu agitabis, ut medicamentum sicut cerotum subtilissimum fiat, quo postea uelut emplastro ad supra dictas causas potenter uteris. Compositio dia pisselæu ad neruos rigentes, & offensos placandos, & ad uiscera mollienda, conficitur sic. picis liquidæ pondo I I. ceræ pondo I. pulueris fœnigræci uncias tres. pulueris cymini uncias tres, baccæ lauri pulueris uncias tres, salis sicci triti uncias tres. pix liquida remittetur, & colabitur, addita deinde cera lento igne soluetur. sic omnia, quæ pulueris sunt mixta mittentur, & coagitabuntur, & coquentur. quo medicamine refrigerato uti cõueniet pro malagmate, uel emplastro, ad ea quæ supra scripta sunt.

Ad podagram calidam, & frigidam, & chiragram, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experimentis. Cap. XXXVI.

Podagram lenit œsypum cum lacte mulieris, & cum cerussa adpositum. fimus quoque bubulus recens calidus, & pulmones pecudis calidi recentes, & fel arietis cum seuo suo, & fimus gallinarum recens adpositus plurimum iuuat, necnon, & cocleę aphricanæ cum sua carne combustæ cinisque earum ex uino inlitus medetur. Cerotum aduersum pedum dolores hoc modo facies. olei pondo I I. medullæ ceruinæ uncias sex, resinæ frixæ uncias sex, butyri unciam unam, hæc pariter in caccabo soluuntur, & colantur. postea adijcies lini seminis heminam, fœnigręci heminam, quæ ita pariter concoques, ut spissum fit. deinde colabis, & de ipso colato, ita densum temperabis, donec emplastrum facias.

Remedium paregoricum, ad podagram sic. cupressi baccas uirides, quot uolueris decoque ex aqua marina donec molles fiant. deinde contunde in pila, & subinde aquam adsparge, & manibus subige, ut tãquam malagma fit, inde inter initia doloris impone, statim mitigabitur dolor.

Malagma efficacissimum ad podagram sic. carnis agninæ P. V I. caprinæ P. V I. bubulæ masculinæ pondo sex, picis liquidę P. V. uel etiam V I. nitri P. V I I I. baccarum iuniperi pondo sex, cerę P. decem, hæc omnia concerpe, contunde, coque, & cum liquidum fuerit medicamen, adijce cæpam, & subinde permisce, & deinde galbanum mitte quantum æstimaueris sufficere posse, & subinde agita. quæ cum bene liquefacta, & commixta fuerint adijcies sulphur, & nitrum, & baccas lauri contusas, deinde cum bene permixtum, & concorporatum uideris medicamen, ab igne remouebis, & mittes in pilam ligneam, atque illud tamdiu battues, donec fit subactissimum, & cum ex eo malagma facere uolueris, oleo manus perunges, & ita inductum linteo denso, uel phœnicio pedibus adpones.

Malagma siue acopum ad podagram efficacissimum, quod mense Augusto fieri debet, resinæ frictę pondo tria, ceræ P. V I. olei ueteris P. octo galbani uncias quatuor, opij uncias quatuor, opopanacis uncias quatuor, æruginis uncias sex, guttæ ammoniacæ uncias quatuor, adipis leoninæ uncias quatuor, adipis leopardinæ uncias quatuor, adipis taxoninę uncias I I I. adipis anserinæ uncias tres, seui taurini P. I. radicis maluę erraticę uncias I I I I. radicis cicutæ uncias quatuor, radicis ibisci uncias quatuor, radicis cucumeris agrestis, quem sicyon agrion dicunt, uncias quatuor, radicis cucurbitæ domesticæ uncias quatuor. infundes radices omnes supra scriptas in aquam luna duodecima, excoques luna quindecima, ita ut ad tertias excoquas, & de excoctis succi expressi pondo duo, uel duos sextarios facies. opopanacem, & opium infundes in uinum, guttam uero amoniacam, & galbanum tundes, & deinde simul omnia permixta lento igne decoques, ac facies quasi cerotum, & uteris hoc modo, ut inlinas linteum delicatissimum, quod sine ruga amplectatur pedem. deinde fasciola leuiter inuolues, ad hoc tantum ne cum pedes in lecto moueris linteolũ replicetur, & medicamen inlitum decidat. nam si arctius strinxeris nerui offendentur. hoc ergo medicamẽ, & in accentu placat dolores, & in declinatione confirmat sanitatem.

Herbæ uerbasci, quę minoribus folijs est summitates tenerę, ac folia trita imposita intra paucas horas adeo sedabunt podagræ molestiam, ut qui usus fuerit etiam ambulare possit. Incipientem podagram discutiet betarum exustarum cinis leuissimus admixto sanguine bubulo subactus, & impositus.

Vettonica cum aqua ad tertias decocta, ac potui data, ipsaque cum decoxerit trita, atque adposita podagræ plurimum medetur. Herba senecio, quæ in tegulis nascitur, cum sale trita uice malagmatis imposita, podagricis prodest. Malagma potentissimum ad podagram, ad fracturas, ad tumores, ad condilomata, etiam ad renium dolorem, si illic imponatur, quod fieri oportet speciebus infra scriptis sic. asphalti pondo unum, ceræ pondo unum, resinæ colofoniæ pondo unum, picis brutiæ pondo unum, chalcitidis pondo unum, spumę argenti sescunciam, cerussę sescunciam, aluminis rotundi sescunciam, aluminis scissi sescunciam, misyos sescunciam, gallę sescunciam, opij seminis sescunciam, opopanacis sescunciam, aloes sescunciam, myrrę sescunciam, turis masculini sescunciam, herbę mandragoræ — I. S. aceti

quod

quod ſufficiat. quæ tundenda fuerint tundes,& cernes, quæ liquefacienda ad ignem reſolues , & colata in unum permiſcebis,& leui uapore ignis tenuiter decoques,& aceto paulatim conſperges. deinde facies trochiſcos qui habeant ſinguli — binas quos cum uſus exegerit leui igne reſolues, & ſic pedibus malagmatis more impones. Remedium præſentaneum ad podagram, & neruorum,& lateris,& renium,& lumborum dolores,& ad ſtrumas,& ad parotidas,& paniculas ſic. pumicem marinum, baccas lauri,æruginem,æquo pondere contundes,& teres cum pipere,& ſale,quantum æſtimaris poſſe ſufficere , adijcies,& picis durę,& olei,& mellis aliquantum,& ſimul omnia uſque ad ſpiſſitudinem decoques,& colata cũ oleo ſyriaco ſubiges,& pro malagmate cum opus fuerit uteris. Compoſitio mithridatica ad podagram,& neruorum dolores,& contractiones ſic. ceræ unciam unam , medullæ ceruinæ drachmam I. adipis urſinæ drachmam I. cinnami drachmam I. piperis nigri drachmam I. myrrę drachmam I. roſę aridę drachmam I. iris piſtæ drachmam I. adipis anſerinæ drachmam I. adipis gallinaceę drachmam I. ammoniaci drachmam I. caſſiæ rufæ drachmam I. turis maſculi drachmam I. guttæ ammoniaci drachmam I. herbæ monœci drachmam I. rutæ ſiluaticæ drachmam I. peucedani drachmam I. aphronitri drach. I. croci drachmam I. turis pollinis drachmam I. ſtaphis agriæ drach. I. caſtorei drach. I. nucis amaræ drach. I. cuateri drach. I. reſinæ terebinthinæ drachmam I. œſypi drachmam unam. quæ tundenda erunt tundes, & cribrabis. quę remittenda erunt lento igne liquefacies,& colata miſcebis,& emplaſtri more cum opus erit uteris.

Fomentum ad podagram ſic fabę nigrę integrę ſextarium moles, & in farinam rediges cum corticibus ſuis,de lapide ſarcophago unciam. I. tundes,& cribrabis,& ex aqua tepida permiſcebis,atque in pannum inductum impones pedibus,& alligabis.

Remediũ ad podagrã quo pro acopo utendũ eſt ſic. ſeui hircini ſelibrã,cerę ſelibrã,picis ſelibrã,turis maſculi uncias III. adipis urſinę — III. olei ueteris uncias tres,olei irini unc. III. ſalis ammoniaci — III. axungię ueteris ſelibram,medullę ceruinę — III. medullę taurinę — III. adipis anſerinę — III. lenticulę ſupra aquam natę — III. aceti 8. II. hęc omnia diligenter lento igne liquefacta,& colata recondes,& cum opus fuerit uteris. Ad podagram,& neruorum dolores,& parotidas,& mammarum duritiem, quam & mulieres,& uiri pati ſolent,remedium ſic. picis hibericę P. I. ſalis heminam, fœnigręci farinę heminam,iris — III. cerę ſelibram. picem prius coques,ut remittatur. deinde ſingulas res adijcies,& coques, ac poſtmodum colabis,& tanquam malagmate cum opus fuerit uteris. Potio ad podagram,& neruorum dolores quam pridie non cœnanti per duos continuos menſes ieiuno ad nucis auellanę magnitudinem ex duobus cyathis aquę calidę dabis,componitur ſic. petroſelini drach. II. centaurei drach. II. marrubij drach. I. ſcordij drach. I. tundes hęc,& cribrabis,& in puluerem tenuiſſimũ redacta deſpumato melle colliges,ut ſpiſſum ſit medicamentum,& recondes. Ad podagram ſubitum, & facile remedium ſic. alumen,acetum,lotium humanum uetus,ęquis menſuris permiſce , atque adde cerę P. I. opij — I. lactis canini unc. I. roſę ſiccę unciam I. opium,& lac,& roſam teres in mortario,ceram uero liquefacies,& ſimul omnia permiſcebis,atque inde pedes inlines,& folia betę,aut lactucę deſuper alligabis.

Ad podagrę ſubitum dolorem remedium ſic. calcem denuo coques,& teres,adijciesque œſypum,& roſam tritam,& de permixtis pedes perungues. Phlomi uncias tres, rumicis uncias tres,ibiſci uncias tres,cyclaminis uncias tres,myrrę tunſę unc. I. phlomum moles,& dices quamdiu moles , ſummũ cœlum, ima terra,medium medicamentum. deinde ſimul omnia cocta colabis, & ex his pedes cum opus fuerit perfricabis. Ad podagram remedium de experimento ſic. ſpermaticę drachmas quatuor, lini ſeminis drach. quatuor,erucę ſeminis drach. quatuor,ſchœni drach. II. caſtorei drach. II. myrrę drach. II. nardi ſpicę drachmas II. gummis ęthiopici, drachmam. II. ſalis drachmam. II. piperis longi drachmam unam, nucleorum pineorum drach. VIII. ſaturei ę drach. nouem,hęc omnia tunſa cribrata,& in puluerem tenuiſſimum redacta , tritaque in unum permiſcebis , & ex eo drachmam unam, ad diem ieiuno in potione ex uini cyatho temperata dabis. Sambuci folia cum primum procedunt ad libram colliges, & teres, plantaginis quoque radicem ad libram colliges,& contundes, & axungię ueteris libram purgabis, & contundes,& poſtea ſimul omnia ſubiges,atque inde pedes inlines,& caulis ſolium ſuperpones,cõfeſtim pręſens remedium,ad ſedandam podagram experiere. Fimum ciconiarum,ſed de nido ipſo dum ciconię pullos habent ſumes,& cum axungia uetuſtiſſima permiſcebis,& conteres, atque emplaſtri modo pedibus adpones,efficaciter podagram ſanabis.

Ad podagram,& ad omnes pedum,uel manuum, & aliorum membrorum dolores ex perfrictione releuandos,bene facit hoc remedium ſic. fœnogræci 8. I. lini ſeminis 8. I. ibiſci contuſas radices quinque , hęc ante diem infundes in aquę 8 IX. deinde poſt diem decoques, uſque ad tertias , poſtea colabis , & ſuccum omnem colliges,atque adijcies ei olei P. IX. & ſucci laurini id eſt, de ſolijs, uel de baccis teneris lauri expreſſi 8. I. deinde iterato decoques pariter, quouſque omnis ſuccus ſupra ſcriptus conſumatur,& olei tantummodo ſumma reſidat, quod iterato colatur,& adduntur in eo oleo quod ſuperfuerit laricis — IX. terebinthinę uncię IIII. balſami — II. ita ut prius hęc in uaſe duplici ad ignem lentiſſimum reſoluantur, & ſic permiſceantur,& diutiſſime coagitentur, atque in uſus ſupra ſcriptos neceſſarios ad perfricandũ reſeruentur. Ad primos podagrę impetus molliendos. Atiariæ herbę partes duas contundes, & butyri unam partem permiſcebis,& conteres,atque ita pro unguento, uel emplaſtro uteris. Vlmi cortex contuſus diutiſſime,& cum aqua marina uſque adeo ſubactus, ut malagmati ſimilis ſit , pro emplaſtro adpoſitus, ſedat podagrę dolores. Viuo lepori pes amputatus,& alligatus ad podagram, uel eius pedis partibus quę dolebunt, plurimum prodeſt.

Vituli marini, aut quod melius est hyænæ pelle facta calciamenta, si quis in quotidiano usu habuerit, efficaciter podagræ morbo carebit. Pueri impubis detonsi super pedes dolentis capilli, atque illic ali quandiu compositi, compescunt dolorem. probatum remedium est felle caprino non manu, sed pinna pe des perunctos confestim dolore relevari. Fœniculi farina ex hydromelite decocta, & imposita chiragræ medetur. Podagram ut sanare difficile est, sic incipienti inter initia occurrere promptum est. nam inter initia eius cum dolores asperrimi sunt, si quis uena aduersa in brachio pungatur non modo præ senti dolore releuabitur, sed etiam in posterum perpetuo liberabitur.

flebotomia

Vtiliter in dolore perunguntur pedes oleo, in quo diu decocta sint intestina ranarum. ranæ quoque rubetæ exustæ cinis, cum sambuci coliculis teneris tritis, & seuo hircino uetere permixto, & decocto pari terque imposito prodest. Folia cupressi contrita, cum panis mollis partibus duabus, & axungia uete re subacta, medentur doloribus podagræ. Semen genestæ tunsum, & cum axungia subactum dolori bus geniculorum porenter adhibetur. Mustelæ uiuæ combustæ cinis, cum oleo rosaceo, & aceto pinna inlitus, podagricis prodest. Hedera contrita, & cum oriza, ac melle decocta, atque in unum per mixta, & denuo trita podagræ, & chiragræ, & neruorum offensionibus medetur imposita.

Vrtica trita cum sanguine miluino, aut palumborum permixta, atque ex eo pedes inliti efficaciter sa nantur. Mirificum podagræ remedium, nec impendio sumptuosum sic. cupressi pilulæ duodecim, pastinacæ, quam minimæ totidem decoquuntur cum ruris tunsi uncijs tribus, cum olei sextario, & aquæ hemina, & axungiæ ueteris uncijs VI. & ceræ tantundem, quæ inspissata, & conglutinata panno inlita pedibus adponuntur.

Ad podagram cum feruore, & tumore rubicundo, quam calidam uocant, hæc faciunt primis diebus ad hibita. herba urceolaris per se, & caseus mollis recens per se impositus, postea herba cui salis pusillum ad miscere oportebit. Item bene facit apium uiride per se, uel cum polenta adpositum. Nec mi nus utilis est portulaca, atque plantago. spongia quoque rhodia, uel aphricana mollis ex aqua frigida ad posita iuuat. lanam etiam succidam rosa, & uino infectam poni conuenit. subinde autem hæc omnia muta ri oportet priusquam calefiant. Prodest, & lomentum fabæ molitæ cum suis ualgulis factum, aceto ac melle dilutum, atque ita impositum, educit enim sanguinem, & dolorem leuat. Belle faciunt, & mala citrea quam maxima quinque cocta ex aceti sextarijs tribus, donec madida fiant, quibus tritis adijci tur aluminis fissi uncia una, myrrhæ uncia una, atque ita malagmatis more feruenti podagræ imponuntur. Benefacit, & aloe aceto diluta, & per pinnulam pedibus inducta. opium quoque lacte muliebri dilutum, & similiter inlitum iuuat.

Mirifice hoc cataplasma podagræ cuilibet superpositum medetur, tollit enim triduo dolorem, lomenti more compositū sic. fœniculi seminis cyathi duo, musci de stagno cyathi duo, polentæ tenuis cyathi duo, commiscentur hæc in uuum contusa trita, atque molita. deinde consparguntur aqua pluuiali, & ita tem perantur ne durum sit medicamentum, ne'ue sit aquatum nimis. quod impositum protiuus leuat, id est intra triduum tollit dolorem. constat autem eum qui hoc medicamine ter in mense inter denos dies usus fuerit, in nocte non laboraturum podagræ dolore. Ad frigidam podagram, quæ sine tumore est, co ficitur cataplasma sic. ciceris nigri moliti sextarius coquitur ex aqua, & diligēter teritur, cui adijcitur axun giæ pauxillum, & dum calet medicamentum pedibus imponitur.

Fœnogræci seminis, & hordei farinæ binos sextarios cribratos in unum miscebis, & decoques ex aqua, atque addes olei, quod sufficiat, ac subinde calidum cataplasma pedibus adpones. bene facit, & ibisci radix ex aqua mulsa cocta, & imposita. sambucum quoque cum axungia, & brassicæ cinis cum axungia imposi tus plurimum iuuat. ubi autem impetus cessauerit, & in hoc, & in priore genere podagræ, calida aqua ma rina diu fouendi sunt pedes, uel si hæc non erit, aqua pura feruenti, sale adiecto foueantur. post hoc ma lagmate uti oportet, quod ad parotidas scriptum est, tollit enim cito reliquias podagræ per sudores, & in futurum confirmat neruos, nec patitur facile uitiari.

Ad utramlibet podagram remedium sic. Torpedinem uiuam nigram cum admonuerit dolor, subijci pedibus oportet in litore non sicco, sed quod adluit mare, & tamdiu premi, donec sentiatur torpor per totum pedem, & tibiam usque ad genua. hoc & in præsenti tollit dolorem, & in futurum remediat. hoc modo Anteros Cæsaris libertus supra fidem remediatus est. Malagma Narcissianum ad utramque

nota

podagram egregium. ceræ pondo II. resinæ pondo V. olei ueteris pondo V.S. olei syriaci pondo I. S. aphronitri in pastillis pondo I. cardamomi puri pondo unum, iris illyricæ pondo unum, piculæ pondo unum, agarici pondo unum, fœnogręci pondo I. centaurei pondo I. apollinaris pondo I. alterci P.I. co ques liquanda, quę sunt tundenda in puluerem redacta miscebis, atque ex his pastillos facies, & in capsa no ua repones, quibus diebus uiginti iugiter uteris.

Malagma quod & ad podagram, & ad omnē collectionem bene facit accipit hęc. ammoniaci uncias V. galbani unc. II. picis duræ P. V. resinæ terebinthinę P. II. olei ueteris P. I. S. axungię uetustę P. III. ceræ P. V. sulphuris uiui pondo V. hęc omnia decoques in patella fictili, uel cacabo ampliore. sulphur tamen, & ammoniacum extra teres, & sic immiscebis cum decoquere cœperis, sed agitabis instanter, ne subsidant in fundo, quę in puluerem redacta mittuntur. Confectio medicaminis, quod appellatur hygia. facit ad chiragricos, ad arthritim, ad ilij dolorem, ad uentris molestias, ad neruorum contractionem, & ad omnes dolores qui sunt in corpore, conficitur XII. Kalend. Iul. non interest quo die, uel luna, uel malina, dummodo supra scriptus dies obseruetur, quo medicamen fiat sic. olei P. XXV. sed optimi, ui ni optimi

ni optimi pondo XXV. quantum bonum fuerit uinum, tantũ melius erit medicamentum. ſerpylli ſ... ſilueſtris faſciculos X. tam grandes quàm manus uiri recipere poteſt, ſed ſupra ſcripta die colligi debet ſerpyllum, ut ſtatim recens cum ſupradictis liquoribus coquatur, quod oportet tamdiu coqui, quo uſque ad olei menſuram liquor omnis ueniat. cum refrigerit colatur diligenter, & ubi nitidum fuerit, addes reſinę pityinæ pondo tria, opopanacis libram ſemis, galbani libram ſemis, ceræ rufæ libram ſemis, ſtyracis libram, opobalſami — VI. hæc omnia confundes in iſto oleo. ſtyracē ſane pones in balneo, & ibi ſolues, atque in mortario teres, & remittes omnia in uas æreum, ibique pones ad focum ſpecies ſupra ſcriptas, quę tam diu coquantur, quam diu ſoluantur bene. deinde de reſina puluerem facias, & aſperges medicamini dum adhuc coquitur, quo malagmatis loco cum opus fuerit uteris. Cerotum ad chiragram, & parotidas, & tumores diuerſos, & fiſtulas, & furunculos. accipit hæc, ceruſſæ P.I. ammoniaci P.I. olei pondo unum, ceruſſa terenda in mortario diligentiſſime. deinde oleum paulatim ſupermittendum, & cũ ſimul trita fuerint omnia, mittenda in caccabum, uel trullam, ut ferueant, & dum coquuntur ſine intermiſſione agitanda. ſed cum denſum eſſe cœperit medicamen ad ſpeciem ceroti, tum ammoniacum tritum diligenter ſupermittendum, coquendaque ſimul omnia horis ſex, lento igne ne adurantur, & ſine ceſſatione dum coquuntur agitanda, cum uideris omnia bene mixta, defunde in aquam frigidam, & manibus ſubige, uel per frica, & ſic repone, & cum uſus exegerit alutæ inline, & ſic adpone locis neceſſarijs. Remedium ad podagram, uel maxime ad arthritim ſic. aceti optimi quantum uolueris, quod melius erit ſi ex uino ſtyptico fuerit, telas aranearum, quæ in cupreſſo inueniuntur, buxi ſummitates tenerrimas. hęc in olla noua coquenda ſunt diutiſſime, ex quo aceto poſca temperanda paulo acrior quâm ad bibendum, ex qua poſca, uel calefacta, uel frigida prout cauſa poſtulauerit lauãda membra hoc eſt arthra, uel iuncturæ, quæ dolent, & deorſum id eſt cum humeros, uel cubita laueris ad manus ſummas, uel ad pedes ſummos deſtringendũ deducendumque medicamen. poſtea uero quàm hac poſca laueris membra, quæ lauari neceſſe eſt, adpones herbam quæ in aquæ iugis decurſu naſcitur, quam Latine berulam, Gręce cardaminen uocant. hæc diligentet purgatur, & teneritudo eius tunditur, & ita uel tepida, uel frigida, prout ſalubrius eſt, dolenti in modũ cataplaſmatis adponitur, & die bis, aut ter, uel quotiens ſiccari cœperit mutanda erit. quæ ſi ruborem fecetit, tunc magis profuiſſe intelligetur. adhibendum dehinc parygrum cerotum infra ſcriptum ſic. ceruſſæ, ſpumæ argenti, ceræ punicæ, olei roſei, olei mollis, lachrymas ouorum. horum omnium pondera, quæ placuerit miſcebis, modus enim non eſt definitus. cera primum in oleo molli ferueat tam diu, donec ſtringatur, poſtea puluerem ſupra ſcriptarum ſpecierum ſuper addes. deinde oleum roſeum, uel lachrymas ouorum admiſcebis, atque ita bene agitata, & mixta omnia ſubcoquantur igni, quod medicamen repoſitum. cum neceſſe erit in linteo illitum membris dolentibus adponetur.

Farinæ triticæ ℥. unum, amyli uncias ſeptem, ceræ uncias ſeptem, olei roſacei æſtate, hyeme autem olei communis ℥. I. Italicum. ſane ut paſſio ipſa, uel calidius, uel frigidius medicamentum poſcit fieri, ita facias. farinam ante diem infuſam in aquæ ℥. Italicum concoques admodum glutis. poſtea amylum ſeparatim tritum in mortario, & ceram remiſſam in oleo ſupermittes, & ſimul omnia diligenter teres, & cum opus fuerit adpones in linteo podagræ cuilibet. Galbani ſemunciam, opopanacis uncias duas, caſtorei uncias II. ceræ P.II. olei laurini uncias II. olei communis P.I. olei ueteris rancidi P.I. aphronitri candidi pilulas duodecim, medullę ceruinæ pondo unum, butyri P.I. clauos caligares de ſterculinio collectos de dextra caliga VIII. de ſiniſtra ſeptem, in ſingulis linteolis alligato, ſic in æneum mitte. deinde ita cum ſupra ſcriptis decoque, ut emplaſtrum denſum facias, pedibus cum uolueris adponendum. opopanacē ſane cum liquaueris, galbanum poſtea liquabis. dehinc omnia reliqua cum coxeris colabis, & ſic de permixtis omnibus emplaſtrum facies, miraberis remedium podagræ quia palmate eſt.

Ad impetum podagræ remedium, quod Artemiſius Dianio oſtendit ſic. croci denarios duos, pulueris aſiani id eſt, de lapide magneſio, qui in uenalibus difficile inuenitur, unciam unã, ſed ſi hic non ſit pro puluere aphronitri — I. mittes, & ouorum quatuor lachrymam, non medullam. hæc trita, & mixta componuntur in modum ceroti quo ſuperlinuntur pedes de pinnola. Farinam de meliloto in lotio humano, & axungia uetere concoque, eamque panno inline, & mox ubi dolor auſpicabitur, pedibus impone, pro certo ſtatim eum mulcebit hoc remedium. Axungiæ P. tria reſinæ terebinthinæ P.I. picis liquidæ P.I. ceræ communis P I. ſulphuris uiui. P. I. rutæ uiridis ℈ III. ſchœni — II. bdellæ recentis — II. cum omnia remittenda remiſeris, & cætera miſcueris, nouiſſime ſulfur tunſum adijcies, & omnia iuxta ignẽ exagitata miſcebis. hæc compoſitio præſidio ſeruata quamuis acrem impetum podagræ orientis extinguit. Olei cyprini modium in æneum conijcies, cumque primum feruebit mittes in illud uulpem maſculum uiuum, & tamdiu coques, donec corpus eius ſurculo facillime transforetur, tunc oleũ percolabis, & adijcies in id ſampſuci, ſaliuncæ, cyperi, cardamomi, ſingularũ rerũ ſelibras, euforbij — IIII. adarces P.I. reſinæ P.III. ceræ ponticæ P.II. hoc cerotũ mire podagrã lenit. Vermiculos terreſtres in aceto per noctẽ manere curabis, ut ſe omni ſorde purgent, mane eos ſiccabis, & ex his — IX. in libram axungiæ mittes, & diutiſſime conteres, ut unũ corpus efficias, & pro ceroto uteris ad ſedandos pedũ quãlibet moleſtos dolores. Medius lapis lacte muliebri dilutus, & pellicula lupina cõligatus portatuſque, & in pręſenti, & deinceps in futurũ tempus podagrã certiſſime ſubmouebit. Columbinæ pinnæ maxime primũ naſcentes uſtæ cũ urtica, atque impoſitæ podagræ dolores leuant. Terreſtres lumbrici ad menſuram acetabuli in mellis cotyla contriti, & impoſiti pedibus qui prius oleo roſaceo uncti fuerint, ac tertio die ſoluti, & ſtatim rurſum impoſiti, & confeſtim dolorem leniunt, & in poſterum tollunt.

Vulpem ex aqua coquito donec mollescat,& ex aqua percolata pedes assidue foueto, quo facto doloribus facile careri hoc remedio quidam frequenter experti sunt. Lenticula, quæ in aqua nascitur quàm tenerrima contusa,& antequam cubitum eat ei qui dolet pedes imposita, deinde interposito tempore sublata,& herba cuculus trita in reliquam partem noctis imposita,mire dolores podagræ sedat. Farina frumenti ex aceto cocta, dolorem podagræ statim sedat imposita, sed lenius medicamen erit adiecto melle non multo. Pampini uitium triti,& impositi tumorem pedum mirabiliter exsiccant. cinis quoque uitium cum axungia uetere subactus,& impositus idem præstat.nec non, & ad hoc sal ammoniacus cum pari mensura picis,& ceræ coctus imponitur. Plantago cum axungia subacta,& imposita lenit pedum dolores.limus quoque aquaticus cum oleo subactus plurimum prodest. Adeps ursina cum seuo taurino,& cera pari pondere decoquuntur,eoque ceroto podagra contacta lenitur.nec non,& radix cucumeris erratici ex aceto cocta,& podagræ imposita succurrit. Potio, quæ si anno integro fuerit potata,podagra liberat laborantes,componitur sic.chamædryós P.I.centaurei uncias tres,aristolochiæ rotundæ uncias tres,stœchados uncias tres.agarici — I. cyperi seminis — III. S. aloes — III S. hæc pondera singularum rerum tunsa,& cribrata adpendi oportet,& mellis attici libras V I. comprehendi. Sumitur autem hæc potio a' ieiuno,& maxime digesto,mensura eius est argentei scripuli pondus bibitur ex tribus cyathis aquæ calidæ,& si non continuati dies fuerint in accipienda potione, anni tamen spatium in dierum numero suppleatur. Fel apri cum seuo quolibet positum, optime placat podagram in præsens.Carmen idioticum,quod lenire podagram dicitur sic. In manus tuas exspues antequam a' lecto terram mane contingas,& a' summis talis,& plantis,usque ad summos digitos,manus duces, & dices.fuge fuge podagra,& omnis neruorũ dolor de pedibus meis,& omnibus membris meis , aut si alij precantas,dices illius quem peperit illa,uenenũ ueneno uincitur,saliua ieiuna uinci non potest. ter dices hęc, & ad singulas plantas tuas,uel illius cui medebere spues. Remedium ad podagrã sic. lanæ succidę nõ lotę P.I. uini ueteris,uel amminei 8.II.olei omphacini 8.I.aphronitri cõmunis P.I.lanã infundes in uinũ per triduũ,dehinc exprimes lanã uehementer,& admiscebis uino,quod expresseris aphronitrũ tritum,addes,& oleum,& sic miscebis omnia,& in uas uitreum mittes,& seruabis. Cum autem opus fuerit medicamen,panem infundes in uinum uetus,uel ammineũ , qui cum bene mollitus fuerit exprimendus erit, & terendus in mortario,ac dum teritur supermittendum medicamentũ, quod in ampulla est,ita ut ad densitatem cataplasmatis redigatur,addenda,& olei rosei coclearia duo.sic inducendum medicamentum in linteo,& ad ponendum locis dolentibus.superposito uero linteo,salubre esse auctor remedij huius adfirmat, si uel ipsa lana,quæ expressa est,uel alia succida supra cataplasma hoc ponatur , & leuiter obligetur.

Confectio emplastri,quod rex Ptolemęus inuenisse dicitur , accipit hæc , seui taurini remissi colatique, atque in pastillos coacti P. V. resinæ frixæ P. V. medullæ ceruinæ — V I. succi mentæ — I I. succi mentastri — I I. succi fœniculi — I I. succi marrubij — I I. succi hyoscyami — I I.succi plantaginis maioris — I I. succi lapathi — I I. specularis cocti,& quàm minutissime triti P. I. quibus in ordinẽ pręparatis,seuum,& medulla lento igni in uasculo æneo remittentur.tum resina comminuta,atque trita sensim in seuum supermittetur,ut simul liquefacta permiscere se possint. deinde in mortarium marmoreum diligenter colata mutabuntur , quæ adhuc tepentia diligentissime conterentur . quæ cum densari cœperint,dum adhuc calida erunt, ita ut calor sustineri manibus possit , succos supra scriptarum herbarum perfundes,& iterum diligentissime teres,& priusquã penitus desinat calor, præparatum de speculari puluerem mittes. Itaque omnia simul mixta,& diutissime trita, atque ad summam leuitatem redacta, in uitreo uasculo reponentur.hoc emplastrum utile his rebus ad podagram,& neruorũ dolores, contractionesque,ad luxa,uel fracta,ad pustulas omnes,ad duricies omnes præcipue ad mammarum uitia, ad carcinomata,ad glandulas,ad uulnera omnia quolibet modo impressa, uel uetusta, uel recentia,ad lumborum , & ilij dolorem,ad scapularum dolorem,ad phthisicos,ita ut emplastrum hoc inducant, & caldam aquam mulsam bibant.ad dentium dolorem,ad gingiuarum carcinomata,ad capitis, & oculorum dolores , ita ut emplastrum dolentibus oculis superponatur.ad membrorũ dolores contusionesque,ad omnia omnino,pręcipue ad podagram,& ad neruorũ offensiones placandas res saluberrima est. Descriptio acopi, quod diacissu dicitur accipit hæc.baccas lauri uirides C.cupressi C I X. herbæ sabinæ P. I. roris marini P.I.fœnigræci 8.I. hæc omnia diligentissime tunsa,atque trita infundes in aquæ pluuialis 8. I I I. & olei P. I X. atque illic triduo commaceranda esse patieris. tum lento ne adurantur igni,tam diu coquentur,quousque mensura aquæ,quæ missa fuerit excoquatur,tum omnia colabuntur,atque his adijcientur hederę communis siccæ — I I I I. diligenter tunsæ cribratæque,nec non,& resinæ astlosæ P.IIII. ceræ pondo II.permixtis omnibus,atque igne liquefactis medicamẽtum paratum in uitreo doliolo reponetur,ex quo,si quę doluerint corporis partes perunctę,& confricarę sanitati cito restituentur, mulieribus etiam cum cessauerint tempora,si aut ad lumbos,aut ad imum uentrem ponatur,menstrua statim prouocabuntur, necnon, & calculos mouet,si ex eo ilium,aut uenter imus fricetur,podagrę quoque prodest, si uel mane, uel nocte pedes ex hoc medicamine perfricentur. Descriptio ceroti,siue emplastri podagrę,& articulis,& neruis,& multis rebus infra scriptis satis utilis sic.seui taurini P. I I I. resinæ frixæ P. I I. specularis exusti P. I I. ceræ ponticę P. I I. olei mollis P.I.S.succi marrubij — I I. succi plantaginis — I I. succi uerbenæ — I I. succi mentæ — I I. succi symphoniacę uncias duas,succi phlomi — I I. quę herba longa,& lata & mollia,& lanosa folia habet,& thyrsum longum lanosum facit,quę gręce dicitur hermu rabdos.seuum, uel cera,uel resina separatim lentissimo igne soluuntur colanturque,& in caccabo postea cum supra scri-

ptis

ptis ſpeciebus miſcentur,deinde ſimul decoquuntur,poſtea additur oleum,& iterum modicum feruorem ducit.deinde remoto ab igni caccabo,mittitur puluis ſpecularis exuſti , & diutiſſime agitatur. Tum medicamen adhuc pſeudo calidum diffunditur in mortarium,& illic diutiſſime manibus ſubigitur. atque inde in pyxide,aut in doliolo uitreo reponitur,quod medicamentum ad omnes collectiones,& glandulas & parotidas,& ſtrumas,& ad omnes tumores,& ad omnes puſtulas , & ad omnia uulnera ſananda potentiſſimum eſt,nec non,& ad ſtomachi,& uiſcerum uitia,& ad lateris,& renium , & lumborum, & coxarum dolores efficaciſſimum eſt. Neruis quoque placandis,& luxaturis,& fracturis ſolidandis utiliſſimum eſt.

QVod natum Phœbus docuit,quod Chiron Achillem,
Quod didicere olim Podalirius,atque Machaon
A genitore ſuo,qui quondam uerſus in anguem,
Templa Palatinæ ſubijt ſublimia Romæ.
Quod Cous docuit ſenior,quodq́ue Abdera ſuaſit.
Quod logos,aut methodos ſimplexq́ue empirica pangit,
Hoc liber iſte tenet,diuerſo è dogmate ſumptum.
Namque ſalutiferas diſponit pagina curas.
Iſtic repperies per nomina,perq́ue medelas,
Deſcriptas ſpecies,& pondera menſurarum
Congrua,quæ ſapiens ſumes moderamine certo.
Ne ſallare uide,neu quæ ſunt parta ſaluti,
Vertat in exitium non ſolers cura medentis.
Sume igitur medicos pro tempore,proq́ue labore.
Aetatisque habitu,ſumma ratione paratos.
Gramine ſeu malis ægro præſtare medelam,
Carmine ſeu potius,namque eſt res certa ſaluti
Carmen,ab occultis tribuens miracula uerbis.
Quæ curis hominum phyſicorum inuenta pararint,
Quæq́ue ſuis natura bonis terraq́ue mariq́ue
Edidit illa ſuis altrix ſimul atque creatrix
Fœtibus omnigenis,quos parturit,ergo ſalubres
Suggerit impenſas ponto,& tellure creatas,
Angue,fera,pecude,& fruge,alite,murice,piſce,
Lacte,mero,pomis,lymphis,ſale,melle,& oliuo,
Succis,unguinibus,tædis,pice,ſulſure,cera,
Polline,farre,fabis,lino,ſcobe,uellere,cornu,
Faccis,& balanis,lignis,carbone,fauilla.
Floribus,& uarijs herbis,holere atque metallis,
Sandice,& creta,pſimmyto,pumice,gypſo,
Cadmia,chalciti,chalcantho,chalco,& adulto,
Caſſitero molli,lepide cypria,atque atramento.
Prome etiam ſeu tunde prius ſeu contere gyro,
Quod uiride hortus habet,uel quod carnaria ſiccum,
Allia,ſerpyllumq́ue herbas,thymbramq́ue ſalubrem,
Braſſicaque,& raphanos,ac longis intyba fibris,
Et mentam,& ſinapi,coriandrum,protoromumq́ue
Erucam,atque apium,maluam,betamq́ue ſalubrem,
Rutamq́ue,& naſturcum,& amara abſinthia miſce,
Pulegiumq́ue potens,necnon,& lene cyminum.
Palmula nec deſint Idumes,nec pruna Damaſci.
Quæ cum multiplici contriueris orbe terendo
In patinis excocta dabis,aut grandibus ollis
Verum adoperta coques,ne fumida iura ſaporem
Corruptum reddant,quæ mox faſtidiat æger.
Adde,& aromaticas ſpecies quas mittit Eous,
Vel quæ indaicis fragrant bene condita capſis,
Tus,coſtum,folium,myrram,ſtyracem,crocomagma,
Aſpalathum,gallam,elleborum,nigrumq́ue bitumen.
Et nardum,& caſias,& amoma,& cinnama rara,
Balſama,peucedanum,ſpicam,crocum,atque bedellam
Irim,caſtoreum,ſcillamq́ue,opium,panaceam,
Reſinam,lepidum,euforbium,git,atque pyretrum.
Zingiber,& calidum,mordax piper,& laſer algens,

Agaricumque,asarumque potens,aloen,aconitum,
Galbana,sandaracam,samsucum,psoricum,alumen,
Acaciam,propolimque,& adarchen,cnicon,acanthum.
Andrachnen,acoronque,opopanaca,pompholygemque,
Cyperum,ladanum,sagapenonque,& tragacanthum,
Scammoniam,cypen,malabathron,ammoniacon.
Denique repperies isthc,quod lucis in ortu,
Indus,Arabs,Seres,Persis diuesque Sabæus,
Vicino sub sole legunt,quod præbet Orontes,
Eximium ignoto mittit,quod Nilus ab ortu,
Decerptum folijs,ramo,cute,cortice,uirga.
Quodque ab Idumæis uectum seplasia uendunt,
Et quidquid confert medicis lalagea cataplus.
Hęc quicunque leget poteris discernere tecum,
Agnoscenda magis,siue exercenda rearis.
Quisque tamen nostrum hoc studium dignabere,quæso
Pręstes iudicium purum,mentemque benignam.
Sic tua perpetuo uegetentur membra uigore,
Et peragas placidam per multa decennia uitam.
Sic non incuses ualidam placitamque senectam.
Nec tibi sit medicis opus unquam,nec tibi casus,
Aut morbus pariant ullum quandoque dolorem:
Sed procul a' curis,& sano corpore uiuas,
Quotque hic sunt uersus tot agant tua tempora Ianos.

Marcelli de medicamentis libri finis.

SCRIBONII LARGI, MEDICI VETVSTISSIMI, DE·COMPOSITIONE MEDICAMENTORVM LIBER.

SCRIBONIVS LARGVS CAIO IVLIO CALISTO SVO S.

NTER maximos quondam habitus medicos Herophilus, Cai Iuli Calliste fertur dixisse medicamenta diuinum munus esse. Et id quidem non sine ratione ut mea fert opinio. Prorsus enim quod tactus diuinus efficere potest, id præstant medicamenta, usu, experientiaque probata. Animaduertimus itaque sæpe inter deliberationes, contentionesque medicorum auctoritate præcellentium, dum quæreretur quidnam faciendũ, aut qua ratione succurrendum esset ægro, quosdã humiles, quidem, & alioquin ignotos, usu uerò peritiores, &(quod fateri pudet) longe' summotos a' disciplina medicinæ, ac ne ad fines quidem eius professionis, medicamento efficaci dato, protinus uelut præsenti numine, omni dolore, periculoque liberasse ægrum. Quamobrem spernendi sunt, qui medicinam spoliare tentant usu medicamentorum, non a' medendo, sed a' potentia, effectuque medicamentorum ita adpellatam. Probandi autem qui omni modo succurrere periclitantibus student. Ego certe' aliquoties magnum scientiæ consecutus sum titulum ex usu prospere' datorum medicamentorum, multosque ex eadem causa non mediocrem gloriã tulisse memini. Est enim hæc pars medicinæ ut maxime necessaria, ita certe' antiquissima, & ob hoc primũ celebrata, atque illustrata. Siquidem uerum est, antiquos herbis, ac radicibus earum, corporis uitia curasse: quia etiam tunc genus mortalium inter initia non facile' se ferro committebat. Quod etiam nunc plerique faciunt, ne dicam omnes: & nisi magna compulsi necessitate, speque ipsius salutis, non patiuntur sibi fieri, quæ sane' uix sunt toleranda. Cur ergo aliqui excludant medicinam, & usum medicamentorum, non inuenio, nisi ut detegant imprudentiam suam. Siue enim nullum experimentum eius generis remediorũ habent, meritò accusandi sunt, quòd tam negligentes in tam necessaria parte fuerint: siue experti quidem sunt eorum utilitatem, denegant autem usum, magis culpandi sunt. Qui crimine inuidentiæ flagrãt, quod malum cum omnibus animantibus inuisum esse debet, tum præcipue' medicis, in quibus nisi plenus misericordiæ, & humanitatis animus est, secundum ipsius professionis uoluntatem, omnibus dijs, & hominibus inuisi esse debent. Idcirco ne hostibus quidem malum medicamentum dabit, qui sacramento medicinæ legitime' est obligatus, sed persequetur eos, cum res postulauerit, ut miles, & ciuis bonus omnimodo: Quia medicina non fortuna, neque personis homines æstimat, uerum æqualiter omnibus implorantibus auxilia sua succursuram se pollicetur, nullique unquam nocituram profitetur. Hippocrates conditor nostræ professionis, initia disciplinæ ab iureiurando tradidit: in quo sanctum est, ne prægnanti quidem medicamentum, quo conceptum excutitur, aut detur, aut demonstretur a' quoquam medico, longe' præformans animos discentium ad humanitatem. Qui enim nephas existimauerit spem dubiam hominis lædere, quanto scelestius perfecte iam nato nocere iudicabit? Magni ergo æstimauit nomen decusque medicinæ conseruare, pio sanctoque animo quenque secundum ipsius propositum se gerentem. Scientia enim sanandi, non nocendi est medicina. Quæ nisi omni parte sua plene' incumbat in auxilia laborantium, non præstat quam pollicetur hominibus misericordiam. Desinant ergo qui prodesse adflictis, aut nolunt, aut nõ possunt, aliosque deterrent, negando ægris auxilia, quæ per uim medicamentorum frequenter exhibentur. Etenim quasi per gradus quosdam medicina laborantibus succurrit. Nam primum cibis ratione, aptoque tempore datis, tentat prodesse languentibus. Deinde, si ad hos non responderit curatio, ad medicamentorum decurrit uim. Potentiora enim hęc & efficaciora, quàm cibi. Post ubi ne ad hæc quidem cedunt difficultates aduersæ ualetudinis, tunc coacta ad sectionem, uel ultimo ad ustionem deuenit. At Asclepiades maximus auctor medicinæ, negauit ægris danda medicamenta. Quidam enim hoc mendacio etiam pro argumento utuntur. Poteram tamen (si uerum id esset) dicere: Viderit Asclepiades quid senserit, forsan non omnino in hanc partem animum intendit. Homo fuit, parum feliciter se in hoc negotio gessit. Non deterreor persona, cum rem tam manifeste' prodesse uideam. Nunc uero cum tam impudenter comminiscantur de eo, quid possum ultra dicere, nisi genere quodam parricidium, ac sacrilegium eos cõmittere qui hęc dicunt? Ille enim febricitantibus, uitijsque præcipitibus correptis, quæ ὀξυπάθη Græci dicunt, negauit medicamenta danda, quia cibo uinoque apte' interdum dato remediari tutius eos existimauit. Cæterum in libro qui παρασκευαστικῶν, id est, præparationum inscribitur, contendit ultimæ sortis esse medicum, qui nõ ad singula quæque uitia binas ternasue compositiones, & expertas protinus paratas habeat. Vides ergo quàm non placeat Asclepiadi usus medicamentorum? cui nisi plura quis ad quodque genus uitij medicamenta composita habeat, non uidetur dignus professione medicinæ. Sed ista licentia nomine tantummodo medicorum, propter quorundã negligentiã latius processit. Raro enim aliquis prius quàm se suosque tradat medico, diligenter de eo iudicat: cum interim nemo ne imaginem quidem suam cõmittat pingen-

dam, nisi probato prius artifice per quædam experimenta, atque ita electo. Habent itaque omnes pondera atque mensuras exactas, ne quid erroris in rebus non necessarijs accidat: uidelicet, quia sunt quidam qui pluris omnia quàm seipsos æstimant. Itaque sublata est studendi cuique necessitas, & nō solum antiquos auctores, per quos consummatur professio, quidam ignorant, sed etiam cōminisci falsa de his audent. Vbi enim delectus non est personarum, sed eodem numero malus bonusque habetur, quod sine labore potest contingere, idemque dignitatis utilitatisque præstare uidetur posse, unusquisque id magis sequitur. Sic, ut quisque uolet, faciet medicinam. Quosdā enim à peruerso proposito nemo potest mouere, & sane omnibus permisit liberum arbitrium magnitudo professionis. Multos itaque animaduertimus, unius partis sanandi scientia, medici plenum nomen cōsecutos. Hos uero ab initio rectam uiam secuti, nihil prius totius artis perceptione, quæ homini permittitur, iudicauimus: Quia ex hac omnia commoda nos consecuturos existimabamus: non mediusfidius, tam ducti pecuniæ, aut gloriæ cupiditate, quàm ipsius artis scientia. Magnum enim, & supra hominis naturam duximus, posse aliquem tueri, & recuperare suā, & uniuscuiusque bonam ualetudinem. Itaque ut cæteris partibus disciplinæ, ita huic quoque, quæ per medicamenta uirtutem suam exhibet, curiose instituimus: eò magis quòd percipiebamus indies ex usu profectus eius. quos interdum supra fidem, atque opinionem plurimorū exhibebamus. Sed quid ultrà opus est probare, necessarium usum esse medicamentorum? pręcipue tibi, qui, quia percepisti utilitatem eorum, idcirco à me compositiones quasdam petijsti. Ego autem memor humanitatis tuę candorisque animi tui, quem omnibus quidem hominibus plene, mihi autem etiam peculiariter pręstas, nun solum quas desiderasti, uerumetiam si quas aliàs expertas in pręsenti habui, in hunc librum contuli. Cupio enim mediusfidius qua possum, tuę in me tam perseueranti beneuolentię respondere, adiutus omni tempore a te, pręcipue uero his diebus. Vt primum enim potuisti, non es passus cessare tuę erga me pietatis officium, tradendo scripta mea latina medicinalia, Deo nosto Cęsari: quorum potestatem tibi feceram, ut ipse prior legeres, simpliciterque indicares mihi quid sentires: plurimū enim iudicio tuo tribuo. Tu porrò candidissimo animu, & erga me beneuolentissimo, diligentiam meam sub tanti nominis editione, non uerbis, sed re probasti: periculumque non minus tui iudicij, quàm ego styli, propter me adisti, quo tempore diuinis manibus laudando consecrasti. Fateor itaque libenter, unicas me tibi gratias agere, quod & prius quâm rogareris, cōsummasti amicissimo adsectu uota mea, quod contigit mihi fauore plenissimo tuo, maturiorem percipere studij huius mei fructum, ac uoluptatem. Ignosces autem si paucæ uisæ tibi fuerint compositiones, & non ad omnia uitia scriptæ. Sumus enim (ut scis) peregre, nec sequitur nos nisi necessarius admodum numerus libellorum. Postea tamē, si & tibi uidebitur, ad singula quæque uitia plures compositiones colligemus. Oportet enim copiam quoque earum selectam habere: Quoniam reuera quædam quibusdam magis, & non omnes omnibus conueniunt, propter differētiam scilicet corporum. Quarū initium à capite faciemus: summū enim & primum locum hoc obtinet, dantes operam, ut simplicia primò ponamus. Interdum enim hæc efficaciora sunt, quâm ex pluribus composita medicamenta. Erit autem nota denarij unius pro gręca drachma, ęque enim in libra ⚹ denarij octogintaquatuor apud nos quot drachmę apud Gręcos incurrunt. Primū ergo ad quæ uitia compositiones exquisitæ, & aptę sint, subiecimus, & numeris notauimus, quò facilius quod quæretur inueniatur. Deinde medicamentorum, quibus compositiones constant, nomina, & pondera uitijs subiunximus.

SCRIBONII LARGI COMPOSITIONES MEDICAE.

AD CAPITIS DOLOREM. COMPOSITIO I.

AD capitis dolorem,etiam in febre, primis diebus benefacit ſerpylli pon.quadrans, roſæ aridæ pon.quadrans.Hæc incoquuntur duobus ſextarijs aceti acerrimi,donec ad dimidias perducantur.Inde ſumitur cyathus,& in duobus roſæ commiſcetur, frequenterque ex eo curatur caput,ubi enim concaluit,quod infuſum eſt,niſi aliud recens adijciatur,nocet. II.

Item prodeſt eodem modo ruta per ſe, uel cum hederæ baccis decocta. Polygonium quoque,& menta multis profuit,ea ratione decocta,& infuſa capiti dolenti. ſphondylion, & agni ſemen, & platani pilulæ ſimiliter aceto incoctæ,roſæque folia reſiduo aceto commixta. III.

Cum autem pluribus diebus permanſerit dolor,tum omnium ſupradictorum oportet uncias ſingulas ſumere,ijsque admiſcere lauri baccarum,caſtorei,nucum amararum,pulegij, ſampſuci foliorum, ſingulorum uncias,& aceti ſextarios tres decoquere ad dimidias.Eodē modo roſa admixta,non tamen frequenter,caput curare. IIII.

Ad omnem capitis dolorem efficaciter prodeſt,crocomagmatis pondo ſextans,aluminis ſiſſi,uel gallæ P.uncia. Hæc terere ex aceto, & roſa uicibus adiecta oportet, uſquedum mellis habeat ſpiſſitudinem, inde frontem,& utraque tempora oblinere. V.

Ad capitis dolorem,cum inueterauerit,benefacit hæc compoſitio: Myrrhæ ✱ P.I.croci ✱ P.II. amygdalorum amarorum ✱ P.II. rutæ uiridis ✱ P.III. ſphondylij ✱ P.I.panacis ✱ P.I.laurus baccarum ✱ P.III. ſerpylli ✱ P.II.caſtorei ✱ P.I.Teruntur hæc omnia aceto,& fiunt paſtilli,cum opus eſt,diluuntur aceto,& roſa,in mellis ſpiſſitudinem,atque ita frons,& tempora illinuntur. VI.

Oportet uero permanente capitis dolore,materiam quoque detrahere ex eo per nares,uel os. Quæ res etiā auriculæ,uel dentibus dolentibus prodeſt. Nec minus quibus ſubitæ uertigines obuerſantur,quos σκοτωματικοὺς Græci dicunt. Item comitiali morbo correptos, & caligine impeditos ex magna parte leuat. Debent autem ij omnes pridie abſtinere,& ſuperioribus diebus aquam potare. VII.

Per nares ergo purgatur caput ijs rebus infuſis per cornu,quod rhinenchites uocatur: Hederæ ſucco per ſe,uel betæ ſucco,cū exiguo flore æris,uel cyclamini ſucco mixto lacte,aut aqua pari menſura. VIII.

Bene detrahit è naribus liquorem,& hæc compoſitio. Salis,nitri,mellis,aceti,olei ueteris,ſingulorum ✱ P.binum, cyclamini ſucci, σταφίδος ἀγρίας, quam herbam pedicularium, quod pediculos necat, quidam appellant,ſingulorum ✱ P.I. Hæc in unum mixta, naribus per cornu infunduntur, uel pinna longiore nares interius perfricantur. Cum ſatis uiſum fuerit fluxiſſe, ut reprimatur, aqua frigida nares diutius abluere pura oportet,uel ea,in qua pridie crocum adiectum maceratum fuerit. IX.

Sed ſi per os magis detrahere materiam uiſum fuerit, quia non ſine tormento per nares ea deducere tur,ſuadebimus pyrethi radiculam commanducare,atque ſubinde hiantem pati fluere ſaliuam: uel uuam paſſam cum piperis albi granis totidem dabimus commanducandam,& expuendam: æque enim,& hęc deducunt pituitam. Benefacit & ſinapi ex aceto tritum,& non excaſtratum,gargarizatum trium cyathorū menſura,admixto mellis P.quadrante: detrahit enim largiter pituitam. X.

Prodeſt cum diu caput dolet,adtondere ad cutem,& radere,& diutius ſiccum ad relaxationem cutis fricare, & aqua calida fouere pura, uel laurum incoctam habente. Quo tempore etiam ſternutamentum concitare non alienum erit medicamento,quod ex his rebus componitur: Veratri albi, caſtorei, ſtruthij quod eſt radix lanaria,piperis albi, ſingulorum ✱ P. I. hæc contuſa tenuiter forato cribro tranſmittuntur: cum opus fuerit,per pinnam,uel calamum ſcriptorium naribus ſufflentur,uel ſpecillo tincto in aquā, & excuſſo, tacta naribus inijciantur. Proritat ſternutamentum etiam per ſe contuſum, & eadem ratione iniectum ueratrum album. Nigrum,ſiccum,& aridum ſternutationem ſtatim inuitat. XI.

Capitis dolorem quemuis ueterem,& intolerabilem protinus tollit,& imperpetuum remediat torpedo uiua nigra,impoſita eo loco qui in dolore eſt,donec deſinat dolor, & obſtupeſcat ea pars: quod cū primum ſenſerit,remoueatur remedium,ne ſęnſus auferatur eius partis. Plures autem parandæ ſunt eius generis torpedines: quia nonnunquam uix ad duas,tres'ue reſpondet curatio,id eſt,torpor,quod ſignum eſt remediationis.

Ad comitialem morbum. XII.

AD comitialem morbum,quem Græci ἐπιληψίαν uocant,herbam quam ijdem πολυγόνον,nos nerualem appellamus,oportet ieiunum quamplurimum uiridem comeſſe,à prima luna ad triceſimam. Hæc eadem herba ebrio data copioſa in crapula uinum diſcutit,mentemque reſtituit. XIII.

Item hinnulei cerui coagulum intra nouem dies exceptum,benefacit ad morbum comitialem. Intelligitur autem dierum numerus ex eo, quod iacent aures ſimul eorum primis temporibus, à nono enim die ſubriguntur. Oportet ergo ſumere tunc coagulum,& areſacere,quo neque Sol, neque Luna accedit, atque inde dare pueris uiciæ magnitudinis globulum,ex aquæ caldę cyathis duobus: maioribus uero natu fabæ ſolidæ magnitudine,ex aquæ caldæ cyathis tribus per dies triginta. Donentur autem aquæ puræ ſupra medicamentum cyathi duo,aut tres. Hoc remedium qui monſtrauit,dixit ad rem pertinere, occidi

hinnulum cultro,quo gladiator iugulatus sit. XIIII.

Constat inter plures,& crocodili testiculum ✱ P.I.aut uictoriati,per dies triginta ex aquæ cyathis tribus sumptum multos remediasse. XV.

Ad recentem comitialem morbum cito proficit,ad ueterem tardius, tymi albi ✱ P. III. ex aceti cyathis tribus,& mellis boni pondo uncia,ut dilutum ieiunus bibat per dies quadragintaquinque. Sed cũ biberit,citatus ambulet milia passum minime duum. XVI.

Scio Romæ quandam honestam matronam aliquot comitiali morbo liberasse hoc medicamento: eboreæ scobis hemina,mellis Attici pondo libra,hæc in unum miscentur. Postea adijcitur, si puer fuerit qui laborat, testudinis masculæ, palumbi masculi, utrorunque ferorum, id est, nuper captorum sanguis, quantum fluxerit dum uiua utraque animalia dimittantur. Sin autem puella fuerit, fœminei generis animalia sint & eodem modo capta,sanguine effuso emittantur. Oportet autem clauum Cyprij æris acutum demittere in iugulum testudinis,& palumbi uenas,quæ sub alis sunt,ære acuto incidere. Hoc medicamentum ligneo uase seruatum reponitur. Cum opus fuerit, datur ex eo luna decrescente per continuos dies triginta,primum cochlearia tria,deinde quinque,deinde septem,deinde nouem,summum undecim,& rursus nouem,deinde septem,deinde quinque,postea tria,& iterum augetur,minuiturque numerus cochleariorum, donec dies triginta antedicti consumantur. Postea oportebit scobis eboreæ heminam per duos menses consumere uitio correptum, accipientem ex ea terna cochlearia in die, ex aquæ cyathis tribus. Hoc medicamento qui utitur,neque uinum,neque suillam gustet. Præterea habeat in brachio uerua eborea. Nam sunt,& qui sanguinem ex uena sua missum bibant, aut de caluaria defuncti terna cochlearia sumant per dies triginta. XVII.

Item ex iecinore gladiatoris iugulati particulam aliquam nouies datam consumant. Quæque eiusdẽ generis sunt,extra medicinæ professionem cadunt,quamuis profuisse quibusdam uisa sunt. XVIII.

Illud tamen non oportet ignorare,sanari hoc uitium cum cognitum est,aliquibus, uiros facilius mulieribus remediari,pueros,uel uirgines liberari post complexum,& deuirginationem.

Collyria composita leuia. XIX.

AD conturbationes,& epiphoras oculorum scio multa collyria, tametsi tarde, magnos tamen effectus habere. Sed nulli collyriorum tantum tribuo,quantũ lycio Indico uero per se. Hoc enim inter initia, si quis hoc collyrio inungatur protinus, id est,eodem die, & dolore præsenti, & futuro tumore liberabitur. Superuacuum est autem nunc laudes eius referre, in alijs enim expertus intelliges simplicis rei uix credendos effectus. XX.

Oportet uero minime quater, quinquies'ue ex interuallo inungere, deinde cum combiberint oculi ad singulas inunctiones,eaque quã poterint sustinere calidissima, spongijs expressis uaporare eos diutius, eodemque die in balnea ducere,ita ut cum cætero corpore caput quoque, & facies calida immergatur,& foueatur,uinoque uti ut quisque assuetus est. Postero die si qua uestigia epiphoræ remanserint,inungere collyrio aliquo acriore aquato sub uespere, & rursus in balneum deducere, & uinum dare eodem modo. Fere' enim uno die tollit epiphoram, & pręcipue incipientem, neque adhuc alio medicamento tactam. Sed si ea uis fuerit epiphoræ,ut non cedat uno die,spectare oportebit donec impetus sedetur, & ita in balneum deducere,cæteraque facere quæ præcepimus. Idem hoc medicamentum etiam supra perunctum tardius quidem,sed eosdem effectus præstat,maxime in teneris corporibus,ut mulierum, & puerorum,quorum oculi nullius medicamenti uim sustinent,triduo enim,aut plerunque quatriduo tollit dolorem, adiutum oui infusione,& aquę calidæ uapore. XXI.

Item compositorum collyriorum hoc maxime probo ad recentes epiphoras,& conturbationes oculorũ,tumoresque,& dolores: Aloes Indicæ ✱ P.IIII.croci ✱ P.II. opij ✱ P.I. gummis ✱ P.IIII. plantaginis succi cyathos tres. Terere oportet per se crocũ diligenter,deinde cætera admiscere pridie macerata succi plantaginis cyatho,atque ita reliquis duobus cyathis admixtis,cum spissata fuerint,fingere collyria. Vtrunque autem genus medicamenti eximie prodesse iudico,proprietate quidem quadam, sed pręcipue quòd nullam in se asperitudinem habet, ut pleraque quibus fere' inunguntur homines. Nam quæ ex cadmia,aut ære usto,eiusdemque generis pigmentis componuntur,quamuis curiose terantur,naturam suam tamen amittere non possunt. Nunquam enim,ut succus diluuntur, sed cum in summam subtilitatẽ deduci non possint,perseuerantia tamen terentiũ,corpora quasi puluerulenta necesse est maneant. Quorum uerò partes uelut configunt,certe exterius pungunt foramina prima,& tuniculam oculi,atque initijs interdum non tam molestam futuram concitant epiphoram. XXII.

Quod nomine etiam quidem Diaglaucium dicitur,probo in initijs. Nam & hoc genere quodam ex eadem materia constat,nec ullam asperitudinem habet,quando sic componitur: croci ✱ P.V. sarcocollę ✱ P.X. glaucei succi ✱ P.XX. tragacanthi ✱ P.V. opij ✱ P.V. Et hoc enim ego adijcio,& ita melius respondet,scilicet opium,& in hoc,& in omni collyrio,medicamentoque. Verum adijcere oportet,quod ex lacte ipso syluatici papaueris capitum fit,non ex succo foliorum eius, ut pigmentarij institores eius rei compendij causa faciunt. Illud enim cum magno labore exiguum conficitur,hoc sine molestia & abundanter teritur. Ante omnia crocum aqua pluuiatili,deinde adijcitur sarcocolla, glaucium,opium, tragacanthum,prius omnia seorsum macerata non multa eius generis aqua,ut quã primum,id est(si po-

test

test fieri) eadem die fingantur collyria,solet enim diu neglectum mortario inarescere. His uti primis diebus collyrijs,non cęteris auxilijs prout res postulat,abstinendo dico sanguinis detractione,meliusque eam: X XIII
cæteris proficere adfirmo.

Cum uero pluribus quis diebus uexatus fuerit epiphora cum perseuerantia tumoris, & pituita ipso calore oculorum glutinosior uisa fuerit (quod fere' sexto septimoque die accidere solet) tum proderunt & ea quorum genus superius improbauimus,composita ex rebus metallicis . Facilius enim iam patiuntur oculi (si modo exulcerati non fuerint) iniuriam . Quorum præcipue hoc mihi placet , quod a' colore φαιὸν dicitur. Accipit autem hæc,æris usti ✱ P.XII.cadmiæ ustæ ✱ P. X I I. stibij cocti ✱ P. X I I. acaciæ chylismatis ✱ P. V I.aloes ✱ P.III.opij ✱ P.I I. croci ✱ P.I I I. castorei uictoriati P.myrrhę,lycij,idem scilicet ponderis,commis ✱ P.X V III. aqua pluuiatili quæ sunt durata diu,teruntur donec leuissima fiant,postea cętera alio mortario singula trita admiscentur,dum tollendum est,commi adijcitur. Hoc quidem etiam in initijs utuntur,cum oui aquato liquore per se,uel cum collyrio,quod a' cinereo X X IIII.
colore σποδιακὸν appellatur.

Collyrium spodiacum a' quibusdam cinereum dicitur,componitur autem ex his, cadmiæ , botryitidos ustæ super testam donec incandescat,& uino falerno extinctæ ✱ P.XL. cretæ samiæ, quam uocant astera ✱ P.L X X X.stibij cocti ✱ P.X X. opij ✱ P.X.commis Alexandrini ✱ P.X X. Teruntur hæc omuia aqua pluuiatili,commi ultimum adijcitur,ante hoc, cum cætera leuia sunt facta , opium miscetur maceratum pridie aqua. Facit hoc per se etiam initio cum tenuis abundansque fluit lachryma , & pustulæ molestæ sunt,aut cum prima tunica oculi exesa est,alia'ue exulcerata . Cum purum ulcus est , dilui X X V.
tur fere' oui albore,quod est tenuissimum.

Ad sordida hulcera oculorũ,crustasque habentia,quas ἐσχάρας uocant,item carbunculos,quos ἄνθρακας dicunt,facit bene, & per semel Atticum pyxide Cyprij æris conditum , & repositum mensibus duobus, X X V I.
nec minus,quanto enim diutius remanet,efficacius fit.

Sed præcipue hoc collyrium,quod quidam Athenippum, quidam Diasmyrnes, quidam εὐῶδες uocant,quia boni odoris est.Sed præcipue hoc,quod etiam ad pustulas,papulasque, & suppurationes oculorum facit,& ad cicatrices non ueteres,& ad palpebrarum recentem, aut in corporibus tenuioribus asperitudinem. Oportet autem eo ad sordida hulcera diluto cum oui albo,id est,aquatissimo uti,deinde cum lachrymæ fluere desierint,cinereo super inungere. Item ad pustulas ex ouo tritum facit. Ad papulas uero, & ad dolores cum rubore,& distentione oculi sicca,cum lacte muliebri,& ex aqua. Aut ad cicatrices recentes extenuandas,& palpebrarum asperitudinem tollendam,subiecto scilicet specillo,aut inuersa palpebra, si quis eo utatur.Componitur autem ex his,Pompholygis lotæ ✱ P.VIII.æris usti ✱ P. VIII.croci ✱ P.IIII.myrrhę ✱ P.III.nardi ✱ P.sex semis,& uictoriati,lapidis hæmatitis ✱ P.II.& uictoriati, piperis albi grana decem,opij ✱ P.I.aut uictoriati,commis ✱ P.X.teritur uino Chio. X X V II.

Collyrium Psittacinum a' colore ita dictum,facit ad epiphoras quæ cum tenui, & acri lachryma consistunt.Item ad ustiones,& solutas cicatrices,& uastum tumorem, quę quia a' loco interdum uidetur procellere oculum, πρόπτωσιν uocant,cũ oui albo quod est teuue.Sed præcipue facit,cum quasi sanguine suffusi sunt oculi,& ob id nullum nisi leuissimum collyrium patiuntur,recipit autem hęc,Croci ✱ P.IIII. cadmiæ ✱ P.IIII.stibis ✱ P.IIII.opij ✱ P.II.commis ✱ P.I I.amyli,& recentis, & dulcissimi ✱ P.IIII.Eodem modo quæ scripta sunt,in mortario debent teri ex aqua pluuiali. Amylum autem cũ iam fingendum erit collyrium,adijcietur. Interdum & hoc superinungãtur,qui prius Athenippo curati sunt. His fere' collyrijs leuibus omnia quæ circa oculos cum tumore,& dolore fiunt,remediamus.

Collyria acria. XXVIII.

Acrioribus autem ijs ad cicatrices extenuandas,& palpebras asperas, quod quia ex quatuor rebus ut quadriga equis constat,& celeres effectus habet, ἅρμα dicitur. Recipit autem hæc,æris usti ✱ P.IIII.thuris arboris corticis ✱ P.IIII.ammoniaci guttæ ✱ P.IIII.commis ✱ Pond.IIII. Teruntur ex aqua X X I X.
pluuiali.

Hocetiam superunctum,ad puerorum epiphoras,& qui non sufferunt inunctionẽ facit,ut huiusmodi medicamenta,quæ παιδικὰ uocant.Croci siculi pondo uncia,commis pondo uncia,hæc aqua teruntur, X X X.
fiunt collyria.

Est & hoc medicamentum satis efficax,quo ita oportet palpebras perungere, ne quid intra oculum fluat. Recipit autem hæc,Croci siculi ✱ P.III.crocomagmatis ✱ P.X I I. thuris ✱ P.I I I.aluminis rotundi ✱ P. VI.opij ✱ P.I.myrrhæ ✱ P.II.commis ✱ P.III. Vino falerno teruntur, cum leuia facta sunt,& crassitudinem habent mellis spissi,adijcitur passi cretici P.sextans,reponitur pyxide stagnea, X X X I.
si passum adiectum non erit,collyrium erit.

Benefacit & hoc medicamentum,quo Augustus usus est , & recipit hæc,Aluminis fissi ✱ P. X L. thuris candidi ✱ P.X.aloes ✱ P.X V.croci ✱ P.X V.opij ✱ P.I I.gallæ ✱ P.X. rosæ foliorum aridorum ✱ P.X.plantaginis succi,uel seminis ✱ P.X. Vino falerno teruntur,cum leuia facta sunt,& spissitudinem mellis habent.Adijcitur passi sextarius,aut hemina,aut rursus commiscetur. Reponitur uase stagneo,uel argenteo. X X X II.

Collyrium psoricum ad caliginem,& ad asperitudinem oculorum , siccamque perturbationem sine

tumore, quam ξηροφθαλμίαν appellant. Facit hoc collyrium bene quod psoricon dicitur. Habet autem hæc: Croci * pond. XII. psorici * P. XXIIII. psimmithij * P. IIII. opij idem, piperis albi idem, cōmis * pond. VI. aqua pluuiali commiscentur, teruntur. XXXIII.

Stratioticum collyrium ad asperitudinem, & caliginem. Recipit autem hæc, psimmithij * P. VI. piperis albi * P. I. omphacij * P. II. cadmiæ * P. III. opobalsami * P. II. opij * P. I. commis * P. II. teruntur aqua pluuiali. Collyrium hoc melius superiori ad caliginem facit. XXXIIII.

Stacton, quod uocant, ad eadem. Fere' autem mulieribus prodest. Habet hæc, cadmiæ * P. XII. stibis * P. VI. piperis albi P. II. mysis usti donec puniceum fiat * P. II. æruginis rasæ * P. I. & uictoriati, æris floris idem, commis * P. V. aqua pluuiali teritur. XXXV.

Collyrium acre ad extenuandas cicatrices, & quamuis ueteres, caliginemq́ue, & asperitudinem oculorum, quod semel inunctum plurium dierum effectum præstat. Oportet autem eo aquato uti, diu enim tenet, ammoniaci guttæ P. libram, æruginis pon. libram, commis P. quadrantem, pluuiali aqua teritur ęrugo, postea cætera adiunguntur macerata aqua. XXXVI.

Collyrium quod proprie facit ad asperitudinem palpebrarum, & callositatem. Oportet subijcere specillum, aut inuertere palpebram, æris usti * P. XXIIII. æruginis * pond. VI. croci * P. X. myrrhæ * P. I. nardi spicæ * pond. I. cassiæ rufæ fistularum uictoriati pond. piperis albi grana. XLV. commis * pond. nouem, uino Chio teruntur. XXXVII.

Medicamentum liquidum ad palpebrarum ueterrimam asperitudinem, & excrescentem carnem, σύκωσιν quam uocant. Item callum durissimum, Hygram appellant, quia est liquidum medicamentum, carnem ex palpebris tollit sine magno dolore. Recipit hæc, Myrrhæ, thuris, croci, singulorum * pond. III. mysios * pond. III. chalcitis * P. VI. Hæc teruntur diligenter aceto acri, ubi leuia facta sunt, & habent spissitudinem passi, miscetur eis mellis attici P. libra. Deinde in patella æris cyprij super carbones posita inferuescit, donec mellis habeat non nimium liquidam spissitudinem, atque ita reponitur pyxide æris Cyprij. Cum opus fuerit, inuertitur palpebra, deinde hoc medicamento suffricatur curiose ad delachrymationem, id est ubi desierit mordere medicamē. Rursus inuertere oportet palpebram, atque ita pollice impresso mēbranas innatantes abducere, quæ facile subsecuntur. Post hæc cinereo ex aqua inungendi erunt crassiore. Hoc inunctum multorum annorum callos, & asperitudines palpebrarum desperatas à quibusdā oculariorum paucis diebus tollit. XXXVIII.

Hygra ad suffusiones oculorum, quas Græci ὑποχύματα dicunt, medicamentum liquidum. Fœniculi succi * P. III. opobalsami * pond. III. mellis attici * pond. III. olei ueteris * P. III. byzænæ fellis * pond. I. euforbij * P. I. Hoc, oleo diluitur, & ita cōmiscetur cæteris. Aquato uti oportebit hoc medicamento, est enim acerrimum, & undique humores trahit. Quamobrem non sunt inungendi qui capitis dolorem, aut grauitatem habent. Item ante biduum, aut triduum, ur aquam bibant quos destinauerimus eo ungere. Quanquam melius facient etiam si perseueranter aquam potauerint, uitio enim molestissimo facilius inter initia carebunt. Non præterit me, habere te prudentes ocularios, quibus si nomina dixeri collyriorum in hoc libro scriptorum, contendant forsan se quoque habere eadem composita, sed si pondera, aut effectus comparare uoles, longe diuersos inuenies. Ego enim ipse eodem nomine multa composita, non ijsdem ponderibus, & rebns, interdum habeo, sed his maxime probatis utor. Nec utique adfirm non posse, & alios eadem habere, nam & ipse ab alijs accepi, sed raro. Scio quosdam ocularios simpliciter tradentes compositiones, meque multum elaborasse, ut ueras, & incorruptas acciperem, cōscius sum mihi. Neque illud rursus dico, nouas & non aliquibus notas in hoc libro congesturum compositiones, uerumetiam quasdam diuulgatas, & (ut ita dicam) publicatas. Eiusmodi enim, quia efficaces sunt, etiam pluribus in notitiam ueniunt.

Ad aurium dolorem. XXXIX.

AD auriculæ, & tumorem, & dolorem sine ulcere prodest herbæ urceolaris, aut cucurbitę ramentorum succus tepens per strigilem in foramen auris dolentis infusus. Item bestiolę multorum pedum (quę tactæ conduplicant se in orbem pilulæ rotundissimæ similem, κατοικιδίους ὄνους aut πολύποδας Græci hoc genus animalium uocant (oleo domestico complures inseruefactæ uase ferreo, benefaciuut. Prodest & gliris pinguis, & gallinæ adeps, & medulla bubula, liquefacta, tepensque infusa. XL.

Sed præcipue picis flos, quod πισσέλαιον appellant, cum oleo communi mixtum, ita nt tertia pars sit olei. Nam & dolores sedat, & fere' non patitur suppurationem fieri. Et si facta fuerit, eadem res persanat. Ad summam, ego ipse diu uexatus ab aure, cum multis frustra usus essem medicamentis, ab hoc sum persanatus, & alios complures sanaui. Florem picis autem appello, quod excipitur dum ea coquitur, lana superposita eius uapori. Hoc etiam grauitatem odoris protinus tollit. XLI.

Item benefacit hoc medicamentum ad tumorem, & exulcerationem aurium, aceti acris sextarij duo, incoquuntur mala granata, quibus coriarij utuntur, quia semper ualida sunt, nec unquam maturescunt, ῥοιὰς ὀξείας Græci dicunt, donec madida fiant. Tunc hæc adijciuntur, & admiscentur. Aluminis fissi uncia, acaciæ succi pond. quadrans. Reponitur medicamentum ampulla uitrea. Cum opus est, ad tumorem quidem calidum per strigilem infunditur, deinde foramen summum lanā succida tegitur. Ad ulcus autem frigidum per eiusdem generis lanam, & auriscalpium inijcitur. XLII.

Si caro

SI caro excreuerit in foramine auris, compescitur sine dolore aut ferro hoc pastillo: Aluminis fissi pon. triens, æruginis pon. triens, misyos usti pon. triens, rubricæ sinopidis pon. triens, cōmis pon. sextās. Teruntur priora ex aceto acri, donec quasi cum collyrium componitur, leuia fiant. Vltimum cōmi adijcitur: & fiunt pastilli, qui ad omnia hulcera faciunt, aqua diluti, cum aut compescenda sint, aut cicatricem debeant ducere. Sed aquatioribus oportet uti, cum cicatrix est cludenda. Benefaciunt & ad exhulceratas nares qualibet ex causa, & grauiter olentes.

Ad parotidas. XLIII.

AD parotidas conuenit noctuę cerebellum butyro mixtum: discutit enim fere eas sine dolore & molestia. Oportet autem aqua marina feruenti, nouis spongijs demissis, & per linteum intortum utrisque expressis uaporare parotidem, atque ita oblinere hoc medicamento, superque tegere lana sulphurata totam maxillam. XLIIII.

ITEM bene discutit parotidas iris Illyrica contusa, cocta ex passo more farinæ hordeaceæ, calda bis ter'ue imposita. XLV.

Discutit & hoc medicamentum parotidas, antequam suppurauerunt: Spumæ argenteę pon. II. cerussæ P. libra, salis ammoniaci pon. libra, ęris floris pon. dodrans, aceti sextarius, olei ueteris sextarij duo & dimidium. Spumam & cerussam salem per se & cum aceto terere oportet mortario, deinde oleo admixto traijcere in cacabum amplum, ne extra fundatur, mollis, & efferuescat: efferuescit enim ualde. Cū hęc super ignem posita habuerint emplastri temperaturam mollis, deponere oportebit cacabum: cum feruere desierit, paulatim aspergere ęris florem, & mouere spatha medicamentum, ne extra fundatur: & rursus coquere, donec habeat emplastri spissitudinem stricti.

Ad sanguinis eruptionem de naribus. XLVI.

Erumpit e' naribus sanguis, qui cum abundanter fluxit, nisi celerius supprimatur, periculū adfert. Proderit ergo aqua frigida uel posca subinde aspergere totam faciem, uel spōgia refrigerare, acetum acre infundere in aurem, cuius e' regione sanguis fluit: aut in utranque, si ex utraque sanguis emanauerit: gypso totam faciem cum fronte, & maxime nares crasse oblinire prodest: & caput frigida aqua copiose, superposito aliquo tegumento, perfundere, uel cucurbitam occipitio adfigere. Inijcere autem intus narem aut nares oportebit cochleæ uiuæ carnem per se, aut cum thuris polline tritam: uel herbam quæ, quia multa est, & ubique nascitur, πολύγονον appellatur. Idem trita facit & κυνόγλωσσον herba eodem genere. Proderit & spongię particulam præsectam, apte forcipe ad amplitudinem & patorem narium figuratam inijcere paulo pressius ex aceto per se. Interdum aspergenda ei galla erit, uel chalcitis curiose trita, uel utraque in unum æquis ponderibus mixta: melius enim facit. XLVII.

ITEM bene supprimit & hoc medicamentum: Mali corticis quo coriarij utuntur, P. quadrans, aluminis ęgyptij P. sextans, chalcitis P. uncia. Hoc tritum per succidam lanam aspersum medicamētum inijcere oportebit. Facit autem etiam ad omnem ex qualibet corporis parte, seu uulneris sanguinisque eruptionem: quoniam interdum ita (ut diximus) minus curati, præfocati uidentur. Et maxime cum utraque obturata spisse necessario sunt foramina narium, qua spirandi facultas eripitur, non alienum est scire qua ratione utrunque præstari possit, ut neque spiratio interpelletur, neque remedium efficacissimū (quod per oppilationē narium efficitur) excludatur. Oportet ergo sumere pinnam anseris quammaximam, uel calami scriptorij fistulam modice plenam: deinde aptare ad longitudinem nasi, atque ita præcidere utraque parte ut perforata sit, inuoluereque ex fasciola tenui lintea quasi infita explere circuitum eius, donec cum uideatur pator narium cuneatione quadam recipere posse fistulam, atque ita ut est circūuolutam mergere aceto acri & inijcere, interdum per se, uel asperso super acetum utro libuerit ante dictorum medicamentorum. Hoc autem remedio magis uti, cum per utrasque nares sanguis abūdauit.

Ad hulcera in naribus. XLVIII.

AD hulcera in naribus, plumbi stercus, quod scoriam dicunt, ex uino & murteo oleo uicibus adiecto terere oportet, donec spissum fiat, & ita per pinnam nares obteguntur. XLIX.

FACIT & hoc medicamentum bene: Pompholygis ✱ P. IIII. cerussæ ✱ P. XII. hyssopi ✱ P. III. Vino falerno & rosa uicibus adiecta teritur, donec mellis habeat temperaturam.

Ad polypos. L.

AD grauem odorem narium, ὄζαιναν Græci hoc uitium uocant: æruginis pond. quadrantem, aut squamæ æris P. quadrantem, aut utranque rerum ponderis sescunciæ in mellis despumati P. libra decoquere oportebit, & eo uti liquido per pinnam. LI.

AD polypos, misy ustum, chalcitis usta, æris flos, ustum sori, æris squama tusa, cribrata, si eo medicamento per pinnam sępius nares tactę, eiusmodi uitia attenuata, quotidie emendantur: cum sint à cerebro paribus ponderibus, sicca benefaciunt. LII.

SED quia plerunque uexantur nares grauedine, quæ tumore earum efficitur, non alienum est te eius quoque remedia scire. Prodest igitur quies unius diei, & ab omni re abstinentia. Perungendæ nares erunt bitumine liquido, aut myrrha stacte, uel pice liquida. Postero die pastillus iste nocte super cibum dandus est: & si opus fuerit, per triduum continuum eodem tempore. recipit autem hæc: Apij seminis P. trientem, anesi P. quadrantem, alterci seminis, quod ὑοσκύαμον dicitur P. trientem, opij P unciā. Fiunt pastilli ponderis uictoriati: alijs parte tertia detracta dantur cum aquę cyathis tribus. Faciunt autem & ad oculorum epiphoras, & stomachi nauseam, & deiectiunculas, & ad omnem fluorem.

t

Ad dentium dolorem. LIII.

A D dentium dolorem quamuis plurimi dicant forcipes remedium esse, multa tamen citra hanc necessitatem scio profuisse. Itaque cum etiam exesus est aliqua ex parte, tum non suadeo protinus tollē dum, sed excidendum scalpro medicinali qua cauatus est. quod sine ullo fit dolore : reliqua enim solida pars eius, & speciem, & usum dentis præstabit. Sed cum dolor urgebit, uarie sedandus est, partim collutione quorundam, partim commanducatione, nonnunquam suffitione, aut impositione aliquorum. Prodest colluere os frequenter radice herbæ quinquefoliæ incoctæ in uino. Item herba urceolari, & cupressi baccis aqua incoctis. Alterci quoque radix, aut eiusdem semen linteolo spisso illigatum, & aqua sæpius infernefactum, denti subinde adpositum. Item leuat æque dolorem dentium portulaca, commanducata ab ea parte qua non dolebunt. ut succus traiectus contineatur pusillo diutius, & solani succus tepens benefacit gargarizatus. LIIII.

S V F F I R E autem oportet ore aperto alterci semine carbonibus asperso, subinde os colluere aqua calida: interdum enim quasi uermiculi quidam eijciuntur. Leuat dolorē & bitumen suffitū. LV.

I T E M commanducare proderit herbam rhododaphnen, & saliuam dolentibus traijcere, ac pusillo diutius continere, & ita hiantem pati saliuam decurrere. Item mentastrum, uel radicem κοτυληδόνος, quæ herba similia folia cymbalis habet, nasciturque fere in parietibus humidis. Pyrethri quoque radix commanducata multorum leuauit dolorem. Nec minus, alumen fissum linteolo spisso circundatum, & ita dolenti pressum diutius continere prodest. L V I.

Imponere ipsi uero denti toti oportet hoc medicamentum quasi emplastrum: Peucedani succi ⁎ pon. III. opopanacis ⁎ pon. I. thuris ⁎ pon. duum, uuæ passæ sine granis ⁎ I. Hæc per se contundi iubebis, deinde cętera seorsum trita commisceri in unum. Vbi fuerit dolor, auriscalpium lana molli inuoluitur, deinde tingitur seruentissimo oleo, atque ita denti primum, deinde proximis gingiuis superponitur bis ter'ue, donec hebetescat ex aliqua parte dolor : post hoc, medicamento dens cooperitur. Si repetierit, aut permanserit nihilominus aliquis dolor, super medicamentum auriscalpium cum lana ex oleo candenti eodem modo imponere sæpius oportebit, id est, donec dolor tollatur. LVII.

S E D si quando mouentur dentes ex perfrictione, confirmandi erunt plurima gargarizatione lactis asinini, aut uini Marsici ad tertias decocti, in quo lapathi radices conijci debebunt, ut unà decoquantur. Stringit etiam dentes alumen, quo infectores utuntur ex melle Attico, ita ut duæ partes sint mellis, tertia aluminis. Hęc misceri oportet mortario, deinde patella fictili feruefacere ut spissentur : atque ita recondere quolibet uase æreo, donec hoc medicamentum primo austere, & nimis perstringere dentes, postea remissius uidebitur. LVIII.

I T E M prodent motis dentibus hoc medicamentum. Aceti acerrimi sextarius unus semis, cedriæ ueræ ne habeat picis aliquam mixturam hemina, aluminis fissi pond. triens. Teritur alumen cum aceto, miscetur deinde cedriæ, & unà omnia uase æreo coquuntur, teda pingui mota, donec in mellis spissitudinem temperati medicamentum redigatur. Hoc medicamento si quis tet in mense dentes fricuerit, dolorem eorum non experietur.

Dentifricij compositiones. LIX.

Dentifriciū quod splendidos facit dentes, & confirmat : Farinæ hordeaceæ sextarium conspergete oportet aceto cum melle mixto, & subigere diutius : atque ita in globulos diuidere sex. Quibus dilatatis, admisceri salis fossitij semunciam, deinde furno coquere, donec in carbonem redigantur, tunc terete oportebit eos globulos, & admiscere spicæ nardi quod satis uidebitur. L X.

A D dolorem faciundum hoc Octauia Augusti soror usa est : ad dentium dolorem, & confirmationem benefacit radicis edulis cortex sole arefacta, & contusa, cribrata. Item uitrum candidum, quod simile crystallo est, diligenter tritum, admixta spica. Vtuntur plerique etiam huiusmodi dentifricio : herbā urceolarem legunt cum iam in semine est quamplurimam cum radice : deinde lotam uno die sicca po stridie recenti muria dura macerant : tertio die expressam olla noua cōponunt, subinde salis fossitij quasi tabulata interponunt : atque ita percoquunt fornace balneariorum, donec in carbonem redigantur. Postea trita ad tertias, admiscent spicæ nardi quod satis est. Hoc cum eo quod candidos facit dentes, tum etiam confirmat, Augustam constat usam. Nam Messalina dei nostri Cæsaris hoc utitur, cornorum ceruiustorum in ollam nouam ad cinerem redactorum sextario uno, mastiches chiæ pondo uncia, salis ammoniaci pondo sescuncia.

Ad fluorem gingiuarum. LXI.

S O L E N T gingiuæ quorundam, fluore infestari, quas pręgnantes uocant. Prosunt eis lentisci folia arida contusa, & cribrata perforato cribro : facit & cinis eiusdem lentisci foliorum ex aqua eiusdem decocti. Compositum autem hoc medicamentum prodest, quod & ad omnia hulcera quæ in ore fiunt, utile est, ἀνθηρὰ à Græcis appellatur. recipit hęc : Aluminis fissi ⁎ P. IIII. myrrhæ ⁎ P. I. croci ⁎ P. II. cypiri, id est, iunci radicis ⁎ P. II. gallæ ⁎ P. I. rosæ lutei floris ⁎ P. I. sandaracæ ⁎ P. III. His omnibus rebus tunsis cretis, arido medicamento uti oportet per pinnam etiam ad παρουλίδας & ἐπουλίδας, id est, ubi ex transuerso gingiua suppurauit : aut tonsillarum tumorem magnum, ut digito pressius fricentur, uel ubi super extremum molarem increuerit gingiua.

Ad cancrum in ore.

E S T & molestum interdum cum cancer os corripit, quod initijs neglectum, breui spatio tēporis mortis

mortis causa est. Oportet ergo, cum primum uisum fuerit, antequam latius serpat, faucesque occupet, misy usto quamplurimo cum melle uti sępius: deinde colluere aqua oleastri decocti subinde, aut corticis mali granati. LXIII.

Medicamentum Andronis prodest in omni parte corporis facto cancro. recipit autem hæc: Mali granati corticis ⚹ pon.X. terræ mali ⚹ pon.IX. aloes ⚹ pon.IIII. myrrhę ⚹ pon.II. gallę ⚹ P.VIII. aluminis fissi ⚹ pon.III. ęris floris ⚹ pon duum. Teruntur & cribrantur sicca curiose: deinde admiscetur passum creticum dum habeat spissitudinem mellis: cum opus est, uino austero sumēdum medicamentum est: uitro reponitur, diluitur. Facit hoc medicamētum ad carbunculos, & ad ignem sacrum, & ad zonam, quam Gręci ἕρπητα dicunt.

Ad faucium uuęq; tumorem. LXIIII.

AD faucium uuęque tumorem stomatice hac fere utuntur, quia nullam aspritudinem habet, & satis efficax est. Vuæ aminecę acerbę cum primum granum incipiet perlucere, succi sextarios quatuor, mellis attici sextarium commisceto in unum, atque in ęreo uase coquito, subinde mouens, donec mellis spissitudinem habeat. LXV.

ALTERA eiusdem utor stomatice, cum diutius uexatæ partes antedictę sunt. Aluminis fissi ⚹ pon.duum, gallæ contusæ ⚹ pond.duum, omphacij aridi ⚹ pondo I. croci ⚹ pon.I. passi cretici sextarius unus. Hoc decoquitur uaso fictili ad dimidias, & ita cætera diligenter trita admiscentur. Vtrūque autem medicamentum stanneo reponendum est uase.

Ad suppurationem faucium. LXVI.

VBI uero suppuratio faucium suspecta est, diutius permanente earum tumore, & interdum febriculis non sine horrore intercurrentibus, oportebit gargarizare quidem aqua mulsa crebrius, furfuribus siligineis decocta, uel passo ad dimidias decocto bene caldo, uti ore & faucibus diutius contineatur, uel ea aqua, in qua ficus arida pinguis erit decocta: perungere autem fauces hoc medicamento, quàm tactus sustinere poterit pusillo pressius: Mellis optimi heminam, resinæ terebinthinæ ⚹ pon.duum, rosæ cyathos duos, resinam cum rosa in duplici uase, uti solent unguentarij, liquefacere oportet: deinde admiscere ei mel, & coquere donec spissum fiat medicamentum. Hoc etiam, cum eruperit suppuratio, uti oportet: expurgat enim & explet idem.

Ad anginam. LXVII.

AD anginam prodest & sanguinis detractio, cucurbitarum admissio, cæteraque auxilia quibus medici efficacius utuntur. Medicamenta autem simplicia quidem hæc faciunt: laser cyrenaicum, si poterit inueniri: sin minus, syriacum aqua dilutum, crassius per pinnam faucibus adhibitum. Item euforbium aqua dilutum. LXVIII.

Compositorum autem medicamētorum hæc sunt apta: Fellis taurini, salis, aceti, mellis, olei ueteris, æquas partes in unum miscere oportet: & cum opus fuerit, pinna perfricare fauces diutius. LXIX.

ITEM benefacit git frictum. ⚹ pond.duum, pyrethri ⚹ pond.I. sagapeni uictoriati pondus, melle miscentur hæc in unum trita. LXX.

FACIT bene & hoc medicamentū: Fellis taurini ⚹ P.II. elaterij, q̄ est succus cucumeris syluatici ⚹ P.I. cachryos animati ⚹ P.I. tritum melle admixto reponitur. Cum opus est, dilutū aqua tepida sumetur, & fauces perungentur, coguntur que inde q̄plurimum deuorare. Soluit enim uentrem, & ita uehementissime prodest. Item hoc medicamentū uehementissime prodest, multos enim à summo discrimine mortis liberauit. Benefacit hirundinum pullorū cineris pōdo quadrās, hyssopi P. VI. nitri P. uncia piperis P. semūcia, laseris P. semuncia: his tritis cretis, mellis attici quod satis erit admiscetur. Et hoc aūt cæteris medicamentis sæpius fauces, & pressius fricare oportet. Multis & hoc profuit medicamentum, quod est sine dubio efficacius & uehementius: costi, apij, anesi, schœni, casiæ rufæ, singulorū ⚹ P. binū, git ⚹ P.I. amomi uictoriati P. unius, Zeę, quod est semen ⚹ P.II. aluminis fissi semuncia, gallæ mediæ magnitudinis, numero V. croci ⚹ P.II. crocomagmatis uictoriati pond. myrrhę uictoriati P. Aristolochiæ creticæ ⚹ P.IIII. cinnami ⚹ P.III. hirundinum syluestrium pullorum cineris P. uncia, nardi spicæ uictoriati pondo. Hæc omnia siue contusa, siue creta diligenter melle attico despumato comprehendantur. Cum autem opus fuerit, adijcietur quod satis erit eiusdem mellis. Hoc Augusta semper compositum habuit.

Ad uuæ tumorem & dolorem. LXXI.

VVAM supprimit diu iacentem sal ammoniacum, galla contusa, æquis ponderibus. Eadem ratione aluminis fissi ⚹ P.IIII. piperis albi ⚹ P.I, quibus in unum mixtis cochleario ter tacta resilit. Itē herbæ cyclamini succo per cochlearium ter die tacta, ac per triduum, non solum resilit ac fit minima, sed etiam raro ualde molestat. Item ad uuæ tumorem & tonsillarum siccum & efficax medicamentum: gallæ tusæ P. uncia, æris flos pond. semuncia, menarum sine ouis quæ sunt, salsarum capita decem. Hæc comburuntur, & ita cæteris admiscentur cineribus, & postea nihilominus in unum diutius teruntur. Oportet autem digito humido tangere medicamentum, & sic uuam ab imo rectam diutius supprimere sursum uersum. Item aliud efficacius ad uuam diu iacentem, cyperi siccatæ bene P. quadrans, myrrhę ℈ S. croci siccati ante ℈ r. sandaracæ ⚹ pond.I. aluminis fissi ℈ S. æris usti ℈ S. Hæc omnia intunduntur, cribrantur, ac digito melle mixto medicamentum sumitur, & ita uua leuatur, ac tonsillæ pressius fricantur per triduum: aut si uoles, digito mundo sine melle curabis.

Ad tumorem & raucitatem arteriæ, & uocis abscisionem. LXXII.

AD arteriam exasperatam simplicia quidem hęc faciunt: commis alexandrina, uel tragacanthum per se sub lingua reteotum. cooposítio autem hæc est.

Deest compositio. LXXIII.

AD tumorem arteriæ, papaueris syluatici iam maturi, uiridis tamen adhuc, capita quamplurima uase fictili conijciuntur, aquaque superfunduntur, ut supernatet duobus tribus'ue digitis. Hæc ubi triduo macerata fuerint, eodem uase coquuntur donec demadescant, postea exprimuntur capita, omnisq́oe aquę percolatę prius diligenter mensura capitur, ad cuius modum mellis attici quarta pars miscetur: deinde per duplex uas coquitur, dooec mellis habeat spissitudinem. Hoc medicamentum ad arterię tumorem, & ad tussim facit. LXXIIII.

ALTERA arteriace ad fluorem & raucitatem arteriæ. Item ex ea ad tussim, & abscissum sonum uocis. Tragacanthi ✱ P. VI. commis alexãdrinę ✱ P. V. myrrhæ ✱ P. I. thuris ✱ P. II. croci ✱ P. I. piperis albi grana XX. cariotarum receotium trium pulpas medias, detracta exteriore cute, interioribusque uenis, uel uuæ passæ nouæ & incorruptę, purgatis interioribus granis. P. VIII. commis & tragacanthum passo cretico uno die & una nocte macerari oportet, & postero die pila & pilo mundo contundere, & cętera trita mortario curiose admiscere. Inde dare fabæ magnitudinem, globulum sub lingua tenere deuorantem quoad liquefactum fuerit. Hoc medicamentum, pipere detracto, & ad tumorem arterię facit. Seruandum autem puxide buxea. LXXV.

Arteriace, qua melior ooo est, refertur autem ab Asclepiade oostro, facit ad omnia superius dicta efficacius, & quidquid in arteria uitij est. constat ex his: myrrhæ optimę pinguis ✱ P. XXIIII. tragacanthi cãdidi ✱ P. XXVIII. glycyrrhizæ radicis ✱ P. XVIII. resinæ terebinthinæ ueræ ✱ P. XVIII. tragacanthum sicut est contundere, & per cribrũ tenuibus foraminibus eijcere oportet. Deinde myrrham tritam seorsum admiscere, & rursus utraque in unum diu terere, atque ita in pilam conijcere, & ibi cum coucaluerint ictu pili terebinthinam paulatim miscere, dooec omnium unitas fiat. Postea glycyrrhizã cootusam & cribratam, mortarióque nihilominus tritam, sensim aspergere oportet. Vbi hæc bene mixta fuerint, dum calet medicamentum, plures accedant, & pilulas faciant magnitudinis fabæ. Fit enim durissima hæc arteriace, & hoc ipso præcedit cæteras: quia linguæ subiecta ooo facile soluitur, & ita diutius exhibet suum effectum.

Ad suspirium. LXXVI.

AD suspirium faciunt bene inter simplicia quidem acetum scillites, quod uocant, cochleario ter quater'ue sumptum in die. Prodest & ipsa scilla argilla circundata, & furno cocta, purgatis exterioribus putaminibus, & quod tenerrimum est eius, mellis duabus partibus attici admixtum & tritũ bene cochleario, semel in die bis'ue sumptum profuit multis. Pulmo uulpis in olla fictili ad cinerem redactus, & datus mensura cochleariorum trium, cum aquæ calidę cyathis tribus. Item pulmo cerui eodem modo factus & datus. LXXVII.

Prodest & hoc medicamentum euidenter: Aluminis fissi P. ✱ VI. opij P. ✱ I. aqua exigua opium diluitur: miscetur alumini ante trito: fiũt globuli ciceris amplitudinis: dantur ieiuno ante cibum quaterni aut quini. Hoc medicamentum & ad sanguinis eruptionem ex interioribus partibus facit, & ad ueterem tussim, & ad phthisicos, uel alios qui purulenta excreant. LXXVIII.

HOC quoque medicamentum ad suspirium satis commode proficit. Sulphuris uiui P. ✱ I. nitri poo. ✱. selibra, abrotani quod tribus digitis comprehendi possit. Hæc cõtunduotur, & teruntur curiose. Cum opus est, dantur ex his cochlearia duo cum duobus cyathis aceti calidi ieiuoo. LXXIX.

ALIVD medicamentum ad suspirium efficax ualde. Facit autem & ad lumborum diutioũ dolorem, & ad paralysin, & hydropicos, lienosos. Bryonię, id est, albę uitis radicis pon. ✱ XII. iris Illyricæ pon. ✱ XII. ammoniaci guttæ poo. ✱ XII. asparagi radicis P. ✱ VI. scyllę bulbi crudi ex interiore parte, pon. ✱ XII. tragacanthi pon. ✱ VI. mel miscetur contusis & tritis donec ceræ mollis habeat tẽperaturam. Inde cum opus est, datur pond. ✱ I. cum aqua mulsa cyathis tribus uel quatuor.

Ad strumas & omnem duritiem in corporis quolibet loco. LXXX.

AD strumas bene facit radix cucumeris syluatici cocta ex aqua mulsa & trita, atque ita imposita. Item ebiscum eodem modo factum. Sed melius marini lepores oleo uetere necati faciunt, in plumbea puxide clusi, quam diebus quadraginta diligenter alligatã oportet habere. Postea ex ea, pinna oblinendæ suot strumæ, superq́ue eas pellis lanata non nimium tonsa, tegendi gratia, imponenda est. Præcipere autem oportet, ne quis hoc medicameoto manus inquinet: aut inquinatas, prius quàm lauerit, ad os referat. LXXXI.

AD strumas & ad duritias mammarum mirifice facit antequam suppurent, & post suppurationem nihilomious hoc medicamentum. Olei ueteris pon. duo, spumæ argeotęę pon. libra, gallæ syriacę pond. triens, mannę rhuris poo. uocia, galbani pou. uncia. Cum oleo coquitur spuma donec cerati spissi habeat temperamentum, deinde admiscetur ei galla, & secundum hanc maona: cum emplastri habet spissitudinem, tollitur ab igoe medicamentum: & cum desinet feruere, paulatim galbanum miscetur: per minutas parteis linitur aluta, cum opus est. Hoc medicamentum soluitur tertio quarto'ue die, si non suppuraoerint strumæ: sed si apertę fuerint, hyeme alternis, ęstate quotidie. LXXXII.

Malagma ad strumam & omnem duritiem mirificum. Idem ad mammarum muliebrium duritiã,

&ad

& ad paniculas, & ad tubera, & cætera quę subito adnascuntur. Recipit hęc: Resinæ terebinthinæ P. dua, cerę pond. semissem, propolis, quam quidam ceram sacram uocant, pond. sescunciam, galbani pond. sextantem, olei ueteris. pond. selibram. Hæc omnia oleo ad ignem liquefacere oportet, & postea miscere uisci de quercu pondo quadrantem, ammoniaci guttæ pond. quadrantem, ebisci radicis aridæ pond. quadrātem, cypiri radicis, quem nos gladiolum appellamus, pond. sextantem, ferulæ pond. trientē, aphronitri pond. quadrantem, asij lapidis florum pond. quadrantem, opopanacis pond. sextātem. Hæc omnia ordine quo scripta sunt cribrata, in cacabum conijciuntur. opopanax oleo diluitur. Vbi temperatum est medicamentum, manibus subigitur: linitur, cum opus est, aluta.

Ad sanguinis eruptionem. LXXXIII.

AD sanguinis eruptionem, siue ex arterijs, siue à pulmone, uel pectore ea fuerit, benefacit symphyti radix, quam quidam Inulam rusticam uocant, quidam autem Alum gallicum dicunt, lota aqua frigida, & rasa cultello eburneo uel osseo. pond. sextantis, aut plus, id est, quantum poterit manducare & deuorare: neque enim amara est. Oportet autem eodem die acetum non gustare, quod interdum per se magnifice solet prodesse: sed huius radicis effectum resoluit. Item benefacit polygonij succus cyathorum duorum aut trium per triduum repetitus. Et plantaginis & solani eodem modo succus prodest: & cretæ samię P. ⚹ I. sumptum ex aquę frigidę rigore detracto cyathis tribus. Prodest & herbę quam πολιὸν uocāt, nos ut opinor, tiniariam, fasciculus, quātum manu comprehendi potest, in tribus heminis aquæ decoctus, & ad tertias redactus, si quis inde cyathos tres dederit per triduum. LXXXIIII.

Oportet autem extra sentienti uulnus, eo loco spongiam ex aqua recenti imponere, uel ex aceto acri, ac frequenter mutare ne concalefacta noceat. Et uetare artus constringere, quod plerique medicorum faciunt, ignorantes quod incitatur sanguinis eruptio musculorum compressione. Quandoquidem omnis constrictio in utranque partem exiget æque subiectam materiam: sicut utrem si quis medium laqueo constrinxerit, animaduertet in utranque partem excludere subiectum liquorem. Et si super foratus casu fuerit, incitatione eiaculabitur quod in eo erit. Eadem ergo ratione cum sanguis eruptus est, qui constringunt ui magna artus exprimentes, sanguinem uenis subiectum cogunt magis erumpi per uulnus. Huius rei argumentum est, si quis super laqueum percusserit uenam in brachio, quæ est animalis, animaduertet æque incitari sanguinem ex ea parte, quàm ex inferiore loco cum percussa est uena. Et hoc per se quidem si non uiderant medici, merito essent culpandi, quòd negligentes in ancipiti casu hominum essent. Cum præsertim Asclepiades etiam pluribus usus sit argumentis in hac re: neque ei quisquam contradixit. quis enim aduersus ueritatem hiscere potest? Proinde magis sunt custodiendi qui pollicentur salutis custodiam uniuscuiusque se facturos. Tam inertes autem & negligentes necessaria quidem ad conseruandam uitam humanam, quæ per aliorum laborem reperta sunt, studeant scire. Merito itaque manifeste quidam iugulantur genere quodam incitata eruptione sanguinis ab eiusmodi hominum imprudentia. Et, ò bone deus, hi sunt ipsi qui imputant suam culpam medicamentis quasi nihil proficientibus. Sed ad propositum reuertemur. LXXXV.

Faciunt enim composita medicamenta ad sanguinis eruptionem, quorum & hoc est: Acaciæ succi P. unciæ: ὑποκυστίδος qui est succus rosæ syluaticæ, quam caninam quidam uocant, pond. uncię: balaustiū, quod est flos mali granati, quo coriarij utuntur, pond. unciæ: opij pond. semuncię. Balaustium contunditur, siccatur, sicco mortario teritur. Cætera pridie macerata in aqua commiscentur, & diligenter pastilli finguntur. Quidam P. ⚹ I. quidam uictoriati denarij dantur ad ætatem cuiusque, ex aquæ frigidæ remissę cyathis trib. aut duob. Atque ille qdē pastillus bn̄facit ad dysentericos, i. torminosos. LXXXVI.

ALTER pastillus ad sanguinis eruptionem mirifice faciens. Tragacanthi P. ⚹ IX. samiæ cretæ P. ⚹ VII. ceræ pōticæ P. ⚹ IX. glycyrrhizæ succi (est autem radix dulcis) P. ⚹ V. Symphyti succi P. ⚹ XII. Cōmis P. ⚹ IIII. ὑποκυστίδος succi P. ⚹ VII. thuris P. ⚹ V. aluminis liqdi P. ⚹ II. opij. P. ⚹ V. amyli P. ⚹ VI. myrrhę P. ⚹ V. croci P. ⚹ VII. plantaginis succi P. ⚹ III. passi meconij qđ satis erit miscebitur, fiūt pastilli. Alij P. ⚹ I. alij uictoriati dabūtur ex aq̄ tepētis cyathis duob. & dimidio.

Ad tussim ueterem, & destillationes, & suspiria & inflationes, cum dura habent præcordia, & lienosos, & phthisicos. LXXXVII.

Catapotiū, id est, medicamentum quod nō diluitur, sed ita ut est deuoratur, ad tussim q̄ cum fluore est. Croci P. unciæ, myrrhę P. sextātis, opij P. quadrantis. Contunditur crocum, percribratur, contusæ myrrhę opium admiscetur aqua exigua dilutum. Postea adijcitur crocum: & cum in unum bene mixta sunt, finguntur pilulæ erui magnitudinis. Dantur in nocte ternæ uel quaternæ. LXXXVIII.

Catapotiū alterum ad tussim aridā. Myrrhę, piperis, castorei, galbani, storacis, opij, singulorū idem ponderis. Castoreum & piper contunduntur & cribrantur. Deinde myrrhæ ante tritę cęteris contusis æque admiscētur. Vbi oīum unitas mortario facta est, melle despumato medicamentum cōprehenditur: deinde formantur pilulæ uiciæ magnitudinis. Dantur ternæ uel quaternæ in noctem. LXXXIX.

Aliud catapotium ad tussim ueterē, suspirium, & phthisi tentatos, lienē, & iecur durū habētes. Idem inflationē tollit, & purgat mulierē, si qua ex partu substiterunt. Styracis P. ⚹ VI. myrrhę P. ⚹ II. & uictoriati, opopanacis P. ⚹ II. iris Illyricæ P. ⚹ II. galbani P. ⚹ II. resinæ terebinthinę P. ⚹ V. alterci seminis P. ⚹ I. nitri P. ⚹ I. piperis albi P. ⚹ I. opij P. ⚹ I. Irim, altercum, piper cōtundere oportet & cribrare, nitrum mortario terere, & cætera pilo commiscere, & postea hæc eis adijcere, atque facere catapotia magnitudinis fabę. Inde terna uel quaterna in noctem dare ad inflationes in ipsa distentione

cum aquæ calidæ cyathis tribus. XC.

Pastillus ad tussim, destillationem pectoris, pulmones, ad epiphoras oculorum, uesicæ dolorem qui cum fluore consistit, ubi sępius & non sine cruciatu urinam faciunt. Item ad eos qui sanguinem reijciunt, aut per urinam reddunt. Ad deiectionem, tormina, grauedinem, choleram, stomachi crebram nauseam cum uomitu, sine febre. Et quidquid reprimere & siccare oportet, optime compescit. Præterea facit ad omnis partis corporis dolorem, præterea capitis: Quinetiam si quando aliquis hoc fuerit inunctus. Alij uitio non erit dandum hoc medicamētum. Cum autem ad omnia quæ supra dixi, manifeste prosit, tum præcipue ad initia phthisim habentes benefacit. Multos enim eripuit ex magno periculo interdum bis ter'ue datus hic pastillus: recipit hæc: Myrrhę troglodytis P. ✳ VI. croci. P. ✳ V. opij. P. ✳ IIII. thuris. P. ✳ V. alterci albi seminis. P. ✳ IIII. apollinaris herbæ radicis corticis. P. ✳ IIII. Contunditur hic cortex per se, & cribratur tenui cribro: deinde crocum, postea altercum, myrrha, thus, quibus miscetur opium pridie aqua maceratum: subinde aquæ exiguum adijcitur, donec fingi pastilli possint Pond. ✳ uictoriati. Alij tertia huius ponderis detracta, dantur in noctem ex aquæ cyathis tribus. Somnum faciunt, dolorem sedant, ut superius dixi. Oportet autem ex eo etiam catapotia facere: quidam enim facilius ea, quàm potionem sumunt, uerum non multum interest. XCI.

AD eadem remissior quidem pastillus, sed non contemnendus, croci, myrrhę, alterci, opij, pondera paria contusa miscentur, despumato attico melle fiunt pastilli eiusdem ponderis. Dantur ad ætatem eius tres in noctē: licet & hinc catapotia facere propter eandē causam, sed tūc aqua, nō mel adijcitur. XCII.

Pastillus ad tussim & sanguinem reijcientes, & stomachum solutum habentes facit, & ad deiectionem, & uesicæ dolorem. Apij semen P. ✳ VI. alterci seminis P. ✳. XII. anethi. P. ✳ XII. opij P. ✳. VI. croci P. ✳ III. rosæ foliorum arefactorum in umbra P. ✳ XII. myrrhę P. ✳ XII. Semina, & crocum, & folia rosæ contunduntur, cribrantur, myrrha teritur: opium aqua maceratur: omnia in unū miscentur aqua adiecta: fiunt pastilli uictoriati pon. alijs tertia parte detracta. Dantur ad stomachum imbecillem habentes, & sanguinem reijcientes, ex aqua frigida cyathis duobus, cęteris ex calida totidem cyathis. XCIII.

Pastillus ex odoribus benefacit ad omnem dolorem. Proprie autem ad tussim. Item pectoris destillationem, & oculorum epiphoras. Facit & ad suspirium, & ad lateris dolorem, & ad phthisicos: & uesica, renibusque laborantes, uel sanguinem ad urinam reddentes cum dolore. Casiæ, cinnami, croci, singulorum P. ✳ III. alterci seminis, apollinaris herbæ radicis, singulorum P. ✳ IIII. piperis P. ✳ II. opij P. ✳ IIII. thuris pon. ✳ III. nardi spicæ P. ✳ II. Vino falerno contusa & trita utraque ut debent, consperguntur: fiunt pastilli uictoriati pond. Et alijs parte tertia detracta. Dantur in noctem, prout uires sunt, cum aquæ calidæ cyathis duobus aut tribus. XCIIII.

Medicamentum, quod per cochlearium deuoratur, benefacit ad tussim aridam, & eos qui difficulter glutinosa excreant, & præsocari uidentur interdum. Sed pręcipue ijs qui lateris dolorem cum febre sentiunt, quos Græci πλευριτικοὺς uocant. Liberat enim eos ab omni periculo. Hoc medicamentum Apulei Celsi fuit, præceptoris Valentis & nostri, & nunquam ulli se uiuo compositionem eius dedit, quòd magnam opinionem ex ea traxerat. Est autem hæc quæ componitur tribus rebus his: Piperis nigri electi & ponderosi granis duobus, myrrhæ troglodytidos P. ✳ II. mellis attici despumati libra. Piper contunditur diligenter & cribratur, myrrha teritur mortario curiose: & postea utraque in unum miscentur: deinde mel adijcitur. Dantur cochlearia quina uel sena. Pleuriticis etiam plura sæpius, & cum interuallo dare oportet: & maxime cum tussiunt, aut præsocari uidentur, & difficulter spirant, siue noctu siue interdiu. Protinus enim excreant ea quæ obstant transitui spiritus, & tussire desinunt. XCV.

ALTERVM medicamentum ad tussim aridam. Nasturcij animati seminis pond. uncia, alterci seminis pond. uncia, opij pond. uncia, myrrhæ pond. uncia, croci pond. semuncia, sulphuris uiui P. semuncia, piperis albi pond. quadrans. Melle colligitur medicamentum. Datur fabæ ægyptiæ magnitudine ex cyathis aquæ tribus in noctem. Facit autem hoc medicamentum ad lateris dolorem, & ad stomachi inflationem, grauedinem, cœliacos qui subito uniuersa deijciunt. Prodest & dolentibus superpositum & circundatum denti: & si exesus est, in cauernam eius infertur. Tollit præterea horrores febrē præcedentes: tum, cum hæc circuitum certum habet, datum ante horam, diutius corpore perfricato ex oleo calido. Prodest & illis qui sine horrore circuitibus febrium uexantur. Quamobrem ἀνώδυνον hæc compositio dicitur. XCVI.

ALIVD ad tussim aridam, & glutinosa excreantes. Purgat etiam interaneas uomicas, suppurationes, lini seminis, urticæ seminis, nasturcij seminis, iris Illyricæ radicis, æqua pondera misceri oportet, & cum melle despumato, quantum satis sit: & frequenter oportet cochleario dare.

Antidotos hyera Pacchij Antiochi ad uniuersa corporis uitia, maxime lateris, & ad podagram. XCVII.

AD lateris dolorem, siue cum febre, siue sine febre fuerit, compositio mirifica, non ignorata quidem ab antiquioribus propter effectus, sed præcipue à Pacchio Antiocho auditore Philenidis Catinensis usu illustrata. Fecit enim magnos quęstus ex ea propter crebros successus in uitijs difficillimis. Sed ne hic quidem ulli, se uiuo, compositionem dedit. Post mortem autem eius Tiberio Cæsari per libellum scriptum ad eum, & bibliothecis publicis posita uenit in manus nostras, quàm antea nullo modo extrahere

trahere potuimus. Quamuis omnia fecerimus, ut sciremus quæ esset. Ipse enim clusus componebat, nec ulli suorum cõmittebat: plura enim quàm recipit ipsemet contundi iubebat pigmenta, fallendi suos causa. Hanc postea nos sciuimus, quæ ut sane & libello ipse fatetur, non à se inuenta, sed usu exactiore comprobata ad quæ uitia, & cum quibus, & quemadmodum data proficeret. Etenim non ignota, põderibus tamen antiquis aut adiecit, aut detraxit. Et res quæ in hac compositione sunt, non utique conueniunt ad antiquas. Interdum enim earum quædam plures etiam numero accipiunt, atque ideo non idem præstant, cum interim hęc mirifica temperatura composita mirificos effectus habeat. XCVIII.

FACIT hoc uero medicamentum non solum ad lateris dolorem, sed etiam ad plura uitia efficaciter. Quamobrem semper habeo id compositum. Percurram autem quambreuissime, ad quę uitia, & qualiter datum prosit, ut etiã in libello eius scriptũ est, & ego magna ex parte iã expertus sum. XCIX.

SANAT ergo morbo comitiali correptos, quos ἐπιληπτικοὺς Gręci uocant, furiosos, quos μαινομένους dicunt. Item sanat quibus subitis tenebris obscurantur oculi cum uertigine, σκοτωματικοὺς hos Gręci appellant. Nec minus diutino correptos capitis dolore, quem κεφαλαλγίαν appellant. Prodest data P. ⚹. II. ex aquæ mulsę cyathis quatuor, cum remissi fuerint. Et si frequenter quidem corripiuntur, post binas ternas'ue accessiones danda erit antidotos Hyera: hoc nomen enim tribuit ei duas propter causas, ut existimo. Vnam, ne eius nomen uerum dicendo, ostenderet quę esset. Dicitur enim à quibusdam πικρὰ, quia amara est: à quibusdam Ἀσκληπιάδειος. Alteram quò magis sub tanta specie nominis cõmendaret medicamentum. Sed si ex longo interuallo accessionibus uexabuntur, in remissione dolorum sæpius dandum erit medicamentum. Ita enim aut ex toto remedio est, aut certe minuitur quotidie impetus uitiorum & sedatur, interuallaque maiora accipit, & hoc ipso opportuniores fiunt ad ueratri potionem, qua maxime hęc uitia tolluntur. Dare autem his oportet secundum purgationem (bis enim aut ter spumosa & glutinosa deijciunt) ptisanę cremorem, olera lenia ex urtica & lapatho malua facta, torpedine interdum admixta & cum exiguo pane, aquamq; ne potui. C.

FACIT bene hæc compositio ad suspirium, & ad uocis abscisionem, & subitas pręfocationes ex qualibet causa ortas, & ad eos qui sæpius existimantur ab incubone deludi. Vsque eò tamen uexantur, ut interdum uitę periculum adeant (est enim uitium non contemnendum) utique in processa ætate. Quibus dandum erit medicamentum, proximo die eius noctis qua correpti sunt, cum interuallum à somno fecerint, & quod satis est ambulauerint, ex aquæ hyssopum aut marrubium incoctum habentis cyathis quatuor uel quinque. ⚹ P. I. uel unius & uictoriati, prout res postulauerit. Deinde post horas treis quatuor'ue cremor ptisanæ detur. CI.

FACIT & hoc medicamẽtum ad eos, quorum musculi maxillares cũ maximo dolore tensi sunt, adeo ut aperire os nullo modo possint, τέτανον hoc uitium Gręci dicunt. Item facit ad deprauatam faciem in utramlibet partem, κυνικὸν σπασμὸν hoc idem appellant, genus morbi. Præcipue uero ad pectoris, & lateris dolores prodest ex qualibet causa factos, siue latente & occulta, siue manifesta: ut ex ictu, casu, conatu aliquo supra uires, uel ponderis supra modum portatione, uel contusione, quæ frequenter gladiatoribus accidere solet in luctationibus, & eorum maxime sauciatis. Nec minus arbore alta delapsis, uel scalis deuolutis, excussis à rheda uel curriculo, atque ita tractis. Sed his id est manifesta causa uexatis, cum aceti cyathis tribus quatuor'ue danda erit antidotos. Illis uero qui ex occulta causa laborant, ex aqua mulsa proderit. Præterea neruorum tensionibus mirifice cõuenit. Quamobrem facit & ad tremulos, & syderatione tentatos utralibet: una enim ex contractione, altera etiam cum remissione neruorum conspicitur, παράλυσιν hoc utrunque uitium Græci appellant. Ad quod etiam cum correpti sunt, prodest ex aquæ mulsę cyathis tribus quatuor'ue datum medicamentum. ⚹ P. I. uel unius & uictoriati, admixto pondere uictoriati castorei. Prodest & ad articularem morbum, quem ἀρθρῖτιν uocant, ad spinam, & totius lumborumque dolorem: ex aqua mulsa datur ad uires cuiusque. Item ad podagram benefacit: nã & in præsentia detractione ipsa leuat, & in futurum omni molestia liberat. Dimidio enim celerius sanãtur qui acceperunt medicamentum, quàm prius solebant. CII.

QVID dicam? duritias in mammis mulierum cum dolore consistenteis, quas nullum medicamẽtum leuat, quemadmodum ex toto in perpetuum interdum sanat, quas plerique medicorum insanabiles affirmãt, καρκινώματα, & κακοήθη appellantes. Poteram nominare honestas fœminas, quas aut ille, aut ego hoc medicamento sanauimus: nisi crederem fidem te habere nobis alioquin, ipse tibi iam dixissem. CIII.

ILLVD uero supra omnium opinionem est, quod ad stomachicos euidenter conuenit, cum sit uirosissimum medicamentum aduersus stomachum, ne ad lenia quidem, & simplicia medicamenta apte dispositum. Sed uidelicet in eiusmodi rebus potentior usus ratione est: expertus enim unusquisque intelligit stomacho quoque hoc medicamentum eximie prodesse. CIIII.

Remediat enim eos quibus frequenter inacescit cibus, & eos qui assidue inflationibus urgentur, uel dolore eius uexãtur, aut assidue nauseãt, aut saliua abundãt, uel inedia consumuntur, stomachumque ita solutum habent, ut ex eo uarios liquores subinde respuant consentiente capite, ut nullum genus cibi continere possint. Item ad bilem atram generantes, quos μελαγχολικοὺς appellant, benefacit. Oportet autem non continentibus cibos secundum uomitum protinus oleo perunctis, & diutius presse fricatis dare medicamentum. ⚹ pondo I. ex aquæ cyathis tribus: deinde artus constringere, & interdum olfactarijs reficere, & commanducatione oliuarum contusarum, earumque terum, quæ stomachum

constringere solent, interim subrectos recubantes, deinde cum deiecerint, solutis uinculis rursus perungere, & fricare totum corpus. Atque ita uarietate apta ciborum stomachum proritare, ut halica ex mulso, malorum cydoniorum succo facto, uel ex granatorum per se malorum, uel si quos magis delectat ex frigida posca: secundum quæ, apala oua proderunt, & intubi cocti uel crudi ex aceto. Item lactucæ caules cum folijs ex posca decocti, conchula marina, purpuræ murices, pelorides, uolua pomorum, sorba mala orbiculata, scandina, pira, crustumina segnina olla reposita, item uuæ ex olla. Hæc enim & huiusmodi quæ sunt, confirmant stomachum, quibus & in sequentibus diebus uti oportebit paulatim ad consuetudinem progredientem, donec propè omni molestia ægri liberentur. C V.

EST stomachi uitium, quod cum siccitate & ardore eius, & irrequiebili (ut ita dicam) & inextinguibili siti consistit. ἄτονον Græci uocant, ab eo quòd exiccat omnem stomachi humorem. Scimus quosdam urnas aquæ bibisse, neque ideo sitim aliqua ex parte in præsentia compescuisse. Ad hoc ⚹ P. I. uel uictoriati datum ex aquæ cyathis duobus frigidæ, ita prodest, ut facile abstinere ab aqua proximis diebus possint. Lienosis uero ex posca, & iocinerosis duritiam habentibus diutinam ex aqua mulsa satis conuenit. Nec minus hydropicis, quibus datur eadem ratione. Sed his per complures dies oportebit ptisanæ cremorem sine ullo liquore dari. C VI.

Prodest compositio hæc & colo inflato, & cæteris intestinis. Futuras quoque uel iam factas uomicas ijsdem partibus aut discutit, aut celerius aperit. Item menstrua mouet mulieribus, quę difficulter purgantur. Dandum autem erit his ex aqua medicamentum. In aqua decoquitur herba, quæ artemisia dicitur, aut quam δίκταμον appellant. Etiam ad papulas & sacrum ignem, uel quam zonam uocant, benefacit ex aqua mulsa, detracto prius sanguine, si res postulauerit: ut & in alijs omnibus superius dictis faciendum est. Omnia enim auxilia adhibenda sunt, quæ ex usu prodesse eis comperta habemus: quia facilius adiuta antidotos adiuuabit, & effectus exhibebit. Recipit autem hæc: Stœcados, marrubij, χαμαίδρυος, quæ herba similia quercus folia habet, agarici, cucurbitulæ syluestris, quam κολοκυνθίδα appellant, singulorum. P. X. opopanacis, sagapeni, petroselini, terræ mali, piperis albi, singulorum. ⚹. P. V. cinnami, nardi spicæ, myrrhæ folij, croci, singulorum. ⚹ P. IIII. in unum omnia ponderata contunduntur & cribrantur. Præterea opopanaces & sagapenum: hæc enim mortario teruntur, adiecto melle tenui, id est, quamliquidissimo: deinde cæteris miscentur, quę & ipsa recipere debent tantum mellis, quantum satis erit ad comprehendenda, & continenda ea. Reponitur medicamentum uase uitreo. Datur ut supra diximus, ad cuiusque uires, & est prorsus sacrum, ut auctor huius nominis appellat. C VII.

SI quando autem efficaciore eo uoluerimus uti propter difficultatem naturalē uitiorum, aut diuturnitatem, ut in furiosis aut comitiali morbo correptis, uel lumborum perpetuum dolorem habētibus, podragra correptis uastius, cucurbitæ syluestris adijcimus ad superius dicta pondera. ⚹ P. XX. opopanacis atque sagapeni, singulorum. ⚹ P. trium. Quamobrem utraque parata debent esse medicamenta: ut cum opus fuerit, usus alterutrius in promptu sit. Illud utique credas interim uelim mihi, dum in alijs expertus persuadeam, hoc medicamentum non solum non nocere stomacho, uerumetiam reficere & cōfirmare eum supra omnem opinionem.

Ad stomachi dolorem & inflationem, & cætera uitia interius. C VIII.

Medicamentum quod proprie aduersus solutionem stomachi facit & fluorem eiusdem: maxime uero cum nihil cibi retinere possunt, sed quidquid datum est reijciunt. Mastiches chiæ candidæ pondo libra, tragacanthi albi pondo libra, apollinaris herbæ radicis uncia. Contunditur tragacanthum cum radice: postea mastiche adijcitur. Reponitur in uitreo uase. Dantur cum opus est cochlearia tria secundum uomitum per se factum ex aquę frigidę cyathis tribus.

Ad stomachi dolorem & inflationem. C IX.

Palmarum. ⚹ P. XL. anethi. ⚹ P. IIII. croci. ⚹ P. duum, git. ⚹ P. duum, & asari. ⚹ P. duum, murti nigrę baccarum. ⚹ P. IIII. iuniperi grana numero uiginti. Contunduntur seorsum omnia, & in unum miscentur: deinde fiunt pastilli. ⚹ P. I. alijs uictoriati. Dantur ieiuno ex aquæ cyathis quatuor, aut ex cretico musto, quod est passi genus. C X.

Medicamentum siccum ad stomachi inflationem, & dolorem, & inediam. Mouet urinā: ideòque facit & ad hydropicos, & iecur durum habenteis, æruginem, quam quidam regium, quidam arquatum morbum uocant. Refertur in Musam Antonium. Recipit autem hæc: Aloes P. assis trientem, croci, cinnami, nardi syriacæ spicæ, asari, xylobalsami, mastiches chiæ, singulorum. ⚹ P. VI. Tunditur, & uitro reponitur. Dantur cochlearia duo uel tria ex aquę cyathis tribus.

Compositio. LXXII. quæ superius defuerat, hic ex Galeno. VII. de compositione medicamentorum κατὰ τόπους citante Scribonium Largum sic restituta est à Io. Ruellio.

ALTERA Scribonij Largi, quæ quod sub lingua teneatur, ὑπογλωττὶς appellata, facit ad abscisionem uocis: Radicis dulcis. ⚹ P. VIII. myrrhę. ⚹ P. XXIIII. terebinthinę. ⚹ P. XXXII. tragacanthæ. ⚹ P. XXXVIII. singula sicca seorsum tundito & cernito, resinaque in pilam coniecta excipito. Vbi in unitatem coierint, in formulas digerito, quæ ægyptię fabę magnitudinem æquent, & in umbra siccato: cumque usus poscet, unam aut alteram sub linguam tenendam dato, ut illiquescens deuoretur. Medicamentum oportet cum res exiget, celeriter effingere, siquidem confestim exiccari solet: quapropter in promptu terere conuenit medicamenta cum in pastillos coges.

Hæc Galenus ex Scribonij Largi sententia.

Ad cœliacos

Ad cœliacos, & torminoſos, & uentris diutinum dolorem. CXI.

A D cœliacos, id eſt, qui ſubito & multa deijciunt. Item & ad aluum citatam, & interdum lenia tormina: Sorborum aridorum contuſorum ſextarius unus, rhus ſyriaci coquuntur ſextarij duo, malagranata recentia decem, item mala cydonia decem. Hæc utraque cooijciuntur in ſapam factam ex muſti adhuc in dolio feruentis ſextarijs triginta ſex, ad duodecim ſextarios decoctam, donec malorum coria percoquantur, ut ſint madida. Deinde teruntur hæc fictili mortario, ut grana comminuantur, quibus deinde cydonia admiſcentur, & æque teruntur, Poſtea rurſus & ſorba arida admiſcentur cribrata curioſe ſapæ quæ reſidua eſt, & omnibus in unum bene coactis. Reponitur medicamentum in uitreo uaſe. Dantur autem inde ieiunis in diem ligulæ binæ uel ternæ per ſe. Sio autem grauior morbus inſedit, hic datur. CXII.

Paſtillus ad cœliacos & torminoſos optime faciens: Balauſtij hypocyſtidos pridie aqua macerati. P. ſextans, alterci ſeminis, cretæ ſamiæ, ſingulorum. P. uocia, uino myrtite adiecto, fiunt paſtilli ⚹. P. unius, aut uictoriati. Dantur ieiuno ſine febre ex uino myrtite, aut ſigno, cyatho uno cum duobus aquæ mixto: febricitantibus, ex aquæ cyathis tribus. Hoc etiam, incitata libidine ipſius morbi, paſtillus, ſiue plures diluti aqua calida, uino, oleo, per clyſterem immittitur, ſtatim ſomnus conſequitur quoties deſurrexerint torminoſi, qui grauiter adflicti ſunt, & utique prodeſt.

Alius paſtillus ad torminoſos efficacior. CXIII.

Agaciæ. ⚹. P. quatuor, croci. ⚹. P. duum, gallæ, ⚹. P. VIII. hypocyſtidis. ⚹. P. IIII lycij. ⚹ P. IIII. myrrhæ. ⚹. P. IIII. rus, quo coqui utuntur, nardi ſpicæ ſyriacæ, aloes, ſingulorum. ⚹. P. duum, aneſi, commis, ſingulorum. ⚹. P. quatuor, piperis oigri. ⚹. P. duum. Tunduntur, teruntur, cribrantur ex ſucco cauliculorum rubi, uel ex uino ſignino collirij tritura. Cum fuerint hæc lenia, aut ungui nulla pateat aſpritudo, finguntur paſtilli. ⚹. P. I. alijs P. uictoriati. Datur unus ieiuno ante meridiem, alter in noctem ex aqua, ſi febres erunt: ex uino ſignino, ſi ſincere corpus erit. Hoc efficax eſt medicamentū, & ſi cætera quæ debent, ſentiente eius ualetudine, recte adhibita fuerint, utique ſanant. CXIIII.

Paſtillus item qui clyſterio immittitur torminoſis per anum, cum ſordida, & ſanguinolenta eijciūt, id eſt, cum inteſtina eorum cancer occupauit, quo quaſi cauterio tunc tantummodo uti oportet, alioqui nocet. Ideoq́ue à quibuſdam igoorantibus eius uſus accuſatur, quaſi nocuus. Recipit autem hæc: Chartæ combuſtæ cineris. ⚹. P. XXX calcis uiuæ. ⚹. P. XXIIII. ἀρσενικὸν, quod eſt auripigmentum, ⚹. P. XII. ſandaracæ. ⚹. P. ſex. Hæc trita uino conſperguntur, in quo roſa & leotes prius incoquūtur, ut poſſint fieri paſtilli. ⚹. P. duum aut unius. Cū opus eſt, teritur unus paſtillus, & immittitur per aquam decoctam, roſam & lentem habentem, ſi febricitabunt: ſin miuus, ex uino eadem incocta habente. facit & murti faſciculus cum oleaſtri uel oliuæ ramulis. utrorunque modo prout res exegerit, incoctus. CXV.

POTIO autem, id eſt paſtillus cum immiſſus fuerit, medicamentum ſic conuenit in noctem, Myrrhæ.. ⚹. P. duum, lycij. ⚹. P III. thuris. ⚹. P. I. opij. ⚹. P. duum, aloes. ⚹. P. duum, acaciæ. ⚹. P. IIII. murti, baccarum nigrarum. ⚹. P. XVI. ouorum ex aceto coctorum uitelli duo. Hæc trita uino Surrentino conſperguotur, & fiuut paſtilli ⚹. P. I. Dantur febricitātibus ex aquæ cyathis quatuor, per mixti Surrentini uini cyathis duobus. CXVI.

A D εἰλεὸν, quod uitium eſt inflatio tenuium inteſtinorum, facit bene galbani P. uictoriati. deuoratur in pilulas diuiſum duas uel tres. Mouet & ructum, & interdum deijcit uentum deorſum, atque ita prodeſt. CXVII.

A D idem uitium mirifice prodeſt hoc medicamentum, Facit autem ad lateris dolorem, & ad omnem partem corporis, dauci ſeminis, panacis radicis, caſtorei, paria pondera, rutæ ſyluaticæ dimidium, tritis uel cootuſis mel decoctū adijcere oportet. Inde dare ⚹ P. I. aut uictoriati ex aquæ caldæ cyathis tribus. CXVIII

FACIT & ad huiuſmodi per anum immiſſum fœnum græcum: id aqua bene coquere oportet, atque inde ſumere heminam. Item in oleo domeſtico incoquere rutam quamplurimam, & hinc caldā heminam adijcere priori aquę, quibus utriſque admiſcere aphronitri triti ſeſcunciam, et ita per clyſteria caldam immittere. Hoc ego iam ſtercus per os deijcientem (quod ſi non mortiſerum eſt) ſanaui unguentarij cuiuſdam ſeruum. Eſt autem uitium εἰλεὸς periculoſiſſimum, & ideo inter pręcipua refertur. Quamobrem noo utique cum magna fiducia ad hoc gentis uitij aggredi debemus.

Ad coli dolorem etiam uetuſtum compoſitionum genera experta, quæ in totum perſanant. CXIX.

A D coli inflationem benefacit cumini ſyluatici ſemen per ſe, ut eſt datum, quantum cochlearia tria in aquę caldę cyathis quatuor. CXX.

N A M Caſſij medici colice bona multis nota propter effectus, uera hęc eſt, ut ab eius ſeruo Atimeto accepi, legato Tiberij Cęſaris: quia is eam ſolitus erat ei componere. Apij ſeminis P. ſelibram. aneſi P. quadrantem. caſtorei P. ſextantem. myrrhę P. quadrantem, ſpicę nardi Indicę P. ſextantem, opij P. quadradantem, croci P. ſeſcunciam, piperis loogi P. ſextantem, piperis nigri P. ſextantem ſemunciam, petroſelini P. ſextantem, ſchœoi P. ſeſcuociam. Hęc omnia contuſa cribrata, melle Attico decocta miſcentur. Datur ex hoc medicamento quantum nux abellana media patet, ex aquę cyathis tribus calidę, In ipſis doloribus ſtatim prodeſt. Item medicamentum cerati ex malabathro facit ex duabus partibus & ceræ unius mixtum, & extra impoſitum in uentrem totum. Præterea benefacit & ad ſtomachi inflatio-

nem, & ad suspirium, & ad iocineris dolorem, tussim, destillationem. CXXI.

Colice mirifica Iulij Bassi, cito leuat: deinde tollit inflationes coli & omnis partis corporis. Facit & ad stomachi imbecillitates, & ad intestinorum alioqui dolorem, quem Græci στροφὸν appellant, ex aqua hyssopum, aut rutam decoctam habente. Item benefacit ad sanguinem, & ex interiore parte. Non enim patitur late fieri nec intus uulnus conuerti: sed cito supprimit sanguinem, & uulnus cogit coire. Dandum autem his medicamentum ex aqua, πολιὸν coctum habente, aut rutam. Prodest & torminosis, & cœliacis, datum ex aqua centunculum herbam incoctam habente, quam Græci παρωνυχίαν dicunt, uel sorba, uel siliquam syriacam. Lienosis datur ex mulso uel passo aquæ mixtis. Eodem modo dandum est & eis qui sanguinem per urinam uel aluum reddunt. Nec minus etiam mulieribus quæ fluore sanguinolento infestantur, quod ῥοῦν ἐρυθρὸν Græci dicunt, uel ex partu abortu'ue, quæ residuos uuluæ dolores habent: & in totum quibus supprimendus est fluor, aut ex aliqua parte corporis inflatio tollenda. Recipit autem hæc: Spicæ nardi, costi, piperis albi, piperis nigri, piperis longi, myrrhæ, opij, apollinaris radicis, & cinnami, asari, acori, thuris, brassicæ seminis, castorei, singulorum ⚹ P.XII. opopanacis ⚹ P. X. stœchadis, dauci, amij, singulorum ⚹ P.XVIII. seselis cretici ⚹ P.XXIIII. mel atticum miscetur datur non plus quàm ⚹ P. aut uictoriati. Cæterum prout cuiusque uires postulabunt, dummodo infra hoc pondus ex aquæ caldæ cyathis tribus in noctem secundum cœnam. Hæc potio etiam febricitantibus tuto datur: sed cœliacis in ipso dolore prodest. Vitreo uase seruatur. CXXII.

AD coli dolorem faciunt quidem mirifice quę superius posita sunt: sed cętera medicamenta in alijs uitijs dolorem leuant in pręsentia, hoc uero quod dicturus sum, supra hominis spem conditionemque est. Ideo primo tempore ne fidem quidem habet, postea à nullo satis digne laudari potest. Nam & in pręsentia dolorem tollit, & in futurum remediat, ne eum unquam repetat. Raro enim quis iterum, uel ad summum tertio, hoc accepto medicamento, nexarius est. Quamobrem, si quando repetierit iterum dolor, dandę erunt per triduum & tunc potiones, eodem modo quo primę datę fuerint. Interdum & tertio in dolore eodem genere potiones dabuntur: quod accidit post hanc, utique in futurum quoque remediatur, ita ut ne suspicio quidem ulla relinquatur uitijs, Si quando tamen frigus, aut multitudo cibi pręcesserint, grauitatem quandam, & priorem eius loci sine ullo dolore sentiunt plane', ut intelligant quasi quanto malo caruerint. Hoc medicamento muliercula quędam Romę ex Africa multos remediauit. Postea nos per magnam curam compositionem accepimus, id est, pretio dato quod desiderauerat, & aliquot non ignotos sanauimus, quorum nomina superuacuum est referre. Constat autem medicamentum ex his rebus: Cerui cornua sumuntur, dum tenera sunt, quasi in taleas breueis diuisa, olla fictili componuntur, operculoque superposito, ex argilla undique circundata, fornace uruntur, donec in cinerem candidissimam redigantur: atque ita in uase uitreo mundo reponuntur. Cum dolorem habet aliquis, pridie quàm poturus est medicamentum, debet abstinere ab omni re: atque ita postero die sumuntur ex cornibus cochlearia tria cumulata, satis ampla: quibus miscentur piperis albi grana nouem trita, & myrrhę exiguum, quod odorem tantummodo pręstare possit. Hęc cum in unum commixta sunt mortario diligenter, cochlea uero africana, id est, inde adlata sumitur quàm potest amplissima, & uiua mortario cum sua testa contunditur, atque ut est teritur, donec nullum uestigium appareat testularum. Postea uini falerni non saccati cyathus adijcitur, & nihilominus rursus teritur. Magis enim tunc apparent residendo amplitudines, si quę reliquę sunt: quibus leuatis, iterum adijciuntur cyathi duo eiusdem uini, atque ita prioribus bene admiscentur: transfunditurque cum his quę sunt in mortario, calice nouo, & supra carbones imponitur, mouente aliquo cochleario liquorem, ne quid subsidat, & peruratur. At ubi bene incaluerit, inijciuntur in eundem calicem quę supra dixi cochlearia tria, & permouetur. Cum autem calore temperata & potio datur abducenda, statim dolorem leuat. Hoc facere oportebit per insequens biduum, capientem cibi in prandio, aut alio tempore exiguum, quod facile conficiatur, ne crudus sumat medicamentum. Post ea in consuetudine uictus sui, qui colo infestabatur, dimittatur. Oportet tamen non indifferenter remediatos in futurum uiuere: tametsi enim à coli dolore tuti sint, metuere nihilominus debent, ne alia parte corporis ęque adficiantur ad intemperantiam coli antequam remediati erunt,

Ad tumorem, dolorem iocineris & duritiem. CXXIII.

AD tumorem & dolorem iocineris, item ad duritiem facit bene lupi iecur primum in aqua feruenti dimissum, atque ita arefactum. Quantum uictoriatorum P. trium ex aquę caldę cyathis tribus per aliquot dies dabis. CXXIIII.

Item benefacit ad duritiam iocineris ueterem cunillę aridę, quam satureiam quidam uocant, cont usę. ⚹ P. unius, uel uictoriati, cum mulsi cyathis duobus & totidem aquę. CXXV.

Proficit mirifice hęc compositio ad tumorem, & ad dolorem cum duritia iocineris & lienis. Item ad renium dolorem benefacit. Nam colorem corporis restituit, qui propter uitia dictarum partium corrumpitur, pallidusque conspicitur. Prodest hoc item medicamentum etiam ad aquæ mutationes: croci ⚹ P.X. nardi ⚹ P. duum, casiæ ⚹ P. duum, costi ⚹ P.I. schœni ⚹ P.I. cinnami ⚹ P.I. myrrhæ stactæ ⚹ P.I. mellis optimi ⚹ P.XXV. Datur quantum faba ægyptia, in musti mulsi cyathis quatuor. Vitreo uase seruatur. CXXVI.

AD iocinoris duritiam ueterem, hydropicos, lienosos, arquatos, & quibus opus est urina. Item ex partu residua mulieri purgat, & uuluæ dolorem tollit sic, Anesi ⚹ P.VIII. dauci ⚹ P.III. petroselini, item

ni,item iuniperi,item filis,tragacanthi, pon.selibra, panacis ✳ P. VIII.iris, myrrhæ,costi,amomi,singulorum ✳ P. VI.cumami ✳ P.III.casiæ ✳ P.III.smyrnij, quod est semen olusatri ✳ P. VIII.nardi syriaci ✳ P.IIII.acori ✳ P.X.balsami seminis ✳ P. VI.opij ✳ P. V.erui moliti sextarij bes, scyllæ coctæ pondo triens,uini chij aut lesbij quod satis erit. Pastilli fiunt ✳ P.duum.

Ad auruginem. CXXVII.

AD auruginem, quod uitium arquatum quidam uocant, capreæ montanæ stercus arefactum & tritum adiecta mica myrrhæ, ex uini meri cyathis tribus: si febricitabunt, ex aquæ totidem. Item rumicis radices tres aquæ tribus heminis incoctæ, donec sextarius relinquatur, inde cyathi quatuor per triduum dantur. Radices rumicis

Ad lienosos ueteres & nouos impubium puerorum. CXXVIII.

Lienosis benefacit tamaricum longe à mari collectum, & arefactum, & contusum ✳ P.unius aut uictoriati, datum ex aqua, uel ex posca. Prodest & inula arida campana eodem modo contusa & cribrata, ex uini mixti cyathis quatuor ✳ P.I.data. Mirifice facit & ammoniacæ guttæ ✳ P.uictoriati, cũ cauliculis tribus rubi ex aceto datũ per dies quinque. Tollit enim ex toto duritiam. CXXIX.

POTIO ad lienosos, balani,qua unguentarij utuntur ✳ P.duum, costi ✳ P.I.capparis radicis ✳ P.I.hederæ nigræ baccarum ✳ P.duum, περικλυμένου,quam syluæ matrem uocamus ✳ P.uictoriati, galbani ✳ P. VIII.cardami nigri,id est,nasturcij seminis ✳ P.duum,& uictoriati, piperis nigri ✳ P.I. scyllæ coctæ ✳ P.XII.Hæc omnia colliguntur scylla, fiunt globuli. Dantur ✳ P.duum uel unius, ex melle & aceto mixtis cyathis quatuor aut tribus. Eadem facit ad hydropicos bene, ex aqua mulsa urinã mouet. CXXX.

Lienosos sanat extra impositus sinapis sextarius unus detritus,adiecto sextario uno lentis aceto coctæ. Oportet autem impositum esse medicamentum,donec dolorem pati non possint: postea folio caldo dimittantur, ut plures eos contineant dum desinat dolor,alioquin exilient: maior enim fit dolor calda tactis, postea ceratum ex rosa imponere oportebit. CXXXI.

ALIVD eadem ratione impositum melius facit. Sinapis sextarius,git cyathi duo,nasturcij cyathi quatuor,myrobalani corticis cyathi quatuor,piperis cyathi duo, sinapi aceto acri pridie maceratum. deinde tritum, contusum cæteris miscetur: in panno inlitum medicamentum imponitur, fascia quàm longissima alligatur plurimum in unum commissa,quò tardius soluatur. Hoc est efficacissimum, & multorum annorum tollit duritiam. Sed post hoc,si quæ reliquiæ remanserint, ammoniaco tollendæ erunt & rubo. CXXXII.

Inflatibus lienosis dare oportebit aquam,in qua candens ferrum demissum, uel lac caprinum, capta tantummodo hedera pasta. Proderit & his sinapis sicca, contusa,cerato mixta, extra impositum & gypsum aqua consperssum, & acetum,in quo tamaricum decoctum fuerit, uesica abditum, & ita extra impositum.

Ad hydropicos. CXXXIII.

AD hydropicos,cum iam distenti sunt propter aquæ multitudinem (initio enim alia uia prodest) benefaciunt chamæleæ, quę herba est simillima oliuæ, folia quinque uel sex,etiam si arida fuerint, data ex aquę mulsę cyathis tribus, salis cocleario adiecto. largiter enim aquam ducit. Item squamę ęris,quã λεπίδα Gręci uocant, pondo uictoriati,data cum apij seminis pari pondere ex aquę mulso cyathis quatuor: plurimum autem aquę deijcit. Datur & radicis succus ex uini cyathis tribus mixtis. Oportet uero secundum purgationem spongijs nouis totum uentrem ex aceto & sale eiusdem mensuræ diluto et in feruefacto imponere: & constringere extra instita longa,cibosque assę carnis dare,cum pane azymo, fricantem totum corpus sale,oleo paribus mensuris,uini meraci quod satis erit dantem CXXXIIII.

Benefacit ad hydropicos hęc cõpositio,& maxime in initijs, quorũ sufflatũ corpus est, ὑποσάρκα qđ Gręci uocant, uitis albę radicis P.XX.cocci cnidij ✳ P.IIII.scyllę bulbi cocti detracta exteriore parte ✳ P.X.myrrhæ ✳ P. VIII.cymini cyathis tribus,anesi cyathis tribus, uini falerni sextarijs duobus passi sextario uno. Præter myrrham,omnia contusa,non cribrata, macerantur passo & uino,nocte & die: postridie colatur liquor,cui myrrha trita admiscetur,à quo cyathus datus à balneo alternis diebus,singulis adiectis cyathis,donec profectus intelligatur. Oportet autem his diebus dare eis cibos assæ carnis agrestis,aut uolucrum,aut uinum austerum meraculum.

Aluum mollientia. CXXXV.

Quoniam interdum res postulat & per aluum detrahi materiam, ut diutius lippientibus, secundũ sanguinis detractionem, scabiem,ignem sacrum,papulas habentibus,& alia eiusmodi circa cutem summã, non alienum iudicauimus horum quoque genus exponere Sed prius exponemus quæ aluum mediocriter molliunt, simplicia quæ sunt. Mollit ergo aluum herba mercurialis lenibus oleribus quamplurima mixta: item nitri uictoriati pondus,cum resinæ terebinthinæ auellanæ nucis magnitudine deuoratur,calices quoque eis incrustentur, additis quinque uel sex salis farrisque granis, apij seminis paribus mensuris: & is qui uinum non austerum præbiberit, quantum possit ante cibum,& inter prandium,uel cœnã, belle aluum mollit. Item ouili lactis sextario siquis adijciat cnici purgati ✳ P.IIII. Mollit & uentrẽ quidem tribus heminis uini ut aloes uictoriati pondo, uel idem pondus duobus tribus'ue sextarijs uini, & ita totum per partes aqua mixtum bibunt. Videtur autem uinum uetustius uentremque cũ eo satis mollit. Facit autem aloe per se uictoriati uel ✳ P. ex aquæ cyathis tribus frigidæ uel calidæ per-

ductæ. CXXXVI.

PVRGAT ergo belle chamælea, quæ herba oliuę folia similia habet: quorum quinque uel sex dare oportet, trita ex aquæ mulsę cyathis IIII. frigidę, si adsuetus erit: si minus, calidę, adiecto cochleario. Detrahit enim aquam largiter. Biles purgat, & filicis radix lota & rasa. atque in minimas particulas cõcisa, quantũ placet aceto asperlas condito, ut solet, ita cũ P. quadrãte consumpta. CXXXVII.

BENE purgat & hęc compositio: Aloes uictoriati pondus, colofonię uictoriati pondus: unà teruntur, adijcitur mellis, quod satis est ad colligenda ea. Datur ex aquę calidę uel frigidę cyathis quatuor. Hoc medicamentum stomachum non corrumpit.

Globuli mirifice purgantes: qui ut sumuntur, ita integri deijciuntur, nec lędunt stomachum. CXXXVIII.

Colofonię ⚹ P. VIII. bdellij ⚹ P. duum, commis ⚹ P. unius. Hęc trita succo lactucę colliguntur, & finguntur pilulę fabę magnitudinis. Dantur paribus pilulis usque ad septem, prout uniuscuiusque uires patiuntur.

Globuli qui etiam cœnatis dantur, & efficiunt mane deijci quod satis sit. CXXXIX.

Colofonię ⚹ P. III. aloes ⚹ P. IIII. tragacanthi ⚹ P. duum. Hoc pridie aqua maceratur, postero die cęteris admiscetur: fiunt inde globuli fabę magnitudinis. Dãtur à tribus usque ad septẽ, prout cuiusque uires patiuntur. Stomachum nullo modo uexant.

Ad tineas & lumbricos necandos. CXL.

AD tineas necandas, eijciendas, per triduum allium plurimum edat, & ueteratum caseum mollẽ, secundum hoc filicis Macedonicę contusę, aridę & cribratę ⚹ P. VIII. cum melle quantum ipse uoluerit consumat. Post horas quatuor detur ei aloes & scamonię, singulorũ uictoriati P. ex aquę mulsę cyathis quatuor: cum cœperit desurgere, aqua calda supponatur. Licet & sine oleo pridie incœnato dare utraque medicamenta. CXLI.

AD lumbricos satis commode facit & sandonica herba quę nunc uiget, & cornum ceruinum limatum lima lignaria, quantum quatuor uel quinque cochlearia ex aquę mixtorum decoctorum cyathis tribus, pridie maceratum, deinde tritum, & datum, aqua exigua adiecta.

Ad prolapsionem & libidinem nimiam desurgendi extremi intestini. CXLII.

Tenesmos est irritatio ultimę partis directi ĩtestini, in quo ultimo sępius libet desurgere sine causa. Proderit ad hoc quoties desurrexerit, uino austerissimo & aqua calida fouere, uel uerbenis & murti & oliuæ ramulis, factis ita, ut duæ partes murti sint. Quin etiam penicillum intinctum, & non nimis expressum, ex alterutro eorum ano expositum proderit habere, uel eodem modo glomus staminis albi: diutius enim uaporem continet. Perungendus erit anus specillo lycio, patarico, uel indico. Vel hoc collyrium inijciendum, quod ad omnem deiectionem, & tormina benefacit: Acaciæ, mali granati corticis usti, singulorum ⚹ P. IIII. hypocystidis, rhois quo coriarij utuntur, opij, singulorum pondo sena, omphacij pondo quatuor & uictoriati, croci ⚹ P. IIII. uino austero colliguntur: fiunt collyria magnitudinis nucleorum pineorum.

Ad renium tumorem & exhulcerationem, etiam si sanguilentam urinam faciant. CXLIII.

AD renium tumorem, & exhulcerationem, etiam si sanguilentam urinam faciant, rosæ aridæ foliorum, papaueris nigri seminis, nucleorum pineorum paria pondera, contundũtur seorsum, & in unum miscentur, inde datur quantũ nucis iuglandis, ex passi cyathis duobus, & aquæ cyathis tribus. CXLIIII.

ALIA ad renium dolorem potio, quæ etiam quasi arenam sabulosam detrahit. Apij seminis, petroselini, anesi, singulorum ⚹ P. XVI. dauci seminis ⚹ P. IIII. schœni ⚹ P. VI. croci ⚹ P. triginta duum, mellis quod satis uidebitur. Dantur quantum lupinus ex mellis ligula, & aquæ cyathis IIII. Ad renium tumorem & dolorem facit eadẽ, & ad iecinoris, & ad lienis, tumorem, ad eos qui mali coloris propter hæc sunt uitia: item aquæ mutationes. Croci ⚹ P. X. nardi indici ⚹ P. duum, casiæ ⚹ P. II. costi ⚹ P. I. cumami ⚹ P unius, myrrhæ stactes ⚹ P. unius, mellis optimi ⚹ P. uigintiquinque. Dantur quantũ fabæ ægyptiæ, ex mulsi cyatho, mixto aquæ duobus, uel mulsæ aquæ cyathis tribus. CXLV.

SI cui autem lapis in renibus innatus fuerit, & urinam non faciet, medicamentum his rebus fieri debet: Petroselini P. — anesi P. — dauci seminis P. Z. git P. — cinnami P. Z. schœni P. Z. croci ∋ V. apij seminis P. ∋ VI. Hæc omnia tusa, creta, melle attico despumato P. II. Z. colliguntur, & medicamẽtum uitro condunt. CXLVI.

AD tumorem & dolorem uesicæ, & exhulcerationem benefacit aqua, in qua ferrum candens demissum est. Hoc ego traxi ab aquis caldis quæ sunt in Tuscia ferratæ, & mirifice remediant uesicæ uitia. Appellantur itaque uesicariæ, quondam Milonis Gracchi prætorij hominis optimi ad quinquagesimum lapidem reddentis. CXLVII.

AD tumorem & dolorem uesicæ, & ad eos qui difficulter urinam reddunt: Alterci seminis, apij seminis, maluæ seminis, cucumeris edulis seminis purgati singulorum ⚹ P. VI. amygdalorum dulciũ purgatorum, nucleorum pineorum purgatorum, singulorũ ⚹ P. III. opij ⚹ P. I. croci ⚹ P. unius & uictoriati, passo contusa consperguntur. Datur hoc medicamentum ⚹ P. I. ex passi cyathis duobus, & aquæ totidem. CXLVIII.

AD uesicam exhulceratam, nucleorum amygdalorum uictoriati pondus, cucumeris edulis seminis purgati cyathus unus, anesi cyathus, papaueris nigri ⚹ P. IIII. croci ⚹ P. unius, palmas cariotas ꝑ. triginta. Has

ta. Has macerari oportet in passi sextarium unum, atque conterere: his adijcere cætera: ex eodem dare nucis iuglandis magnitudinem ex passi cyathis tribus. CXLIX.

AD sanguinem cum dolore per urinam reddentes: Aluminis fissi pondo uncia, tragacanthi pondo sextans. Tragacanthum ex alumine trito cogitur in pastillos uictoriati pondo: hinc uiciæ magnitudine detractum datur ex passi cyathis tribus.

Ad calculosos experta. CL.

AD initia uetusta'ue comprimenda, & emendanda benefacit ad calculosos herba σκολοπένδριον, quam nos calcifragam appellamus, bellefacit contusa ⚹ P.I. ex aquæ cyathis tribus per dies triginta, eo dem modo ἱερὰ βοτάνη, quam nos uettonicam dicimus. Item eodem genere datur tantũ, licet autẽ aqua earum decocta uti quotidie ieiunum ⚹ P. unius, cum aquæ cyathis tribus. CLI.

MVLTOS cum admiratione effectus audiui narrantes, Cai Iuli: nasci in lapidicinis bestiolas adhærentes saxis quasi uerrucas: has quinque ex aquæ cyathis tribus suffundere, & per urinam extrahere lapides, certum est. CLII.

Ad calculosos, cucumeris seminis, dauci, anesi, apij, petroselini, myrrhæ, singulorum ⚹ P. trium & uictoriati, casiæ, daphnidis, cinnami, nardi, singulorum ⚹ P. unius, aqua colliguntur, fiunt pastilli lupini magnitudinis. Ex aqua dantur cyathis tribus per dies quadraginta. Hoc medicamentum cum componitur, pilum ligneum sit, qui contunditur, anulum ferreum non habeat. Hanc enim superstitionem adiecit Ambrosius, medicus Puteolanus, qui adfirmauit multos se hoc medicamento sanasse. Detrahere autem dixit post diem septimum fragmina quędam lapidum quasi arenam. CLIII.

AD calculosos, lienosos, hydropicos, urinam detrahit, lapidem extenuat: Eryngij, pyrethri, saliũcę, calcifragę, singulorum ⚹ P. XXV. ebuli, aristolochię singulorum ⚹ P. oxymyrsinę, quę scopa regia nocatur, succo. hęc omnia contusa ligno, colliguntur, fiunt pastilli ⚹ P. I. Dantur autem ex aceti & mellis cyathis tribus. Calculosis illecebrę quantum manus capit, aut auriculę murinę idem, aut betonicę tãtundem: earum quęlibet herba ex aquę tribus heminis ad tertias decoquitur, inde sumũtur cyathi tres, & eodem adijciuntur uini cyathi duo, & nitri uictoriati pondo, atque his dilutum medicamẽtum datur P. I. per dies XLV. In arenam soluit lapidem, & hydropicis ex mulsi mixti cyathis tribus dandum est.

Ad lumborum dolorem diutinum, & paralysin. CLIIII.

AD lumborum dolorẽ, cucurbitæ syluestris floccorum, aut seminis ⚹ P. duum, brathys ⚹ P. I. salis ⚹ P. I. Fiunt catapotia melle decocto adiecto. Valentibus tota datur compositio, imbecillioribus autem dimidia. Sed mane per clysterem aluus ducenda, ouorum albis temperatum. CLV.

AD lumborum dolorem & paralyticos, cucurbitæ syluestris ⚹ P. IIII. pyrethri ⚹ P. IIII. myrrhæ ⚹ P. duum uel unius. Dantur ex passi cyathis tribus: licet hinc catapotia fieri, dum idem ponderis deuoretur. Sed & his aluus acri clysmo mane trahenda est. CLVI.

AD lumborum dolorem & paralyticos antidotos Hiera Pacchij Antiochi melius omni medicamẽto facit. Sed ad paralysin mirifice hoc acopum facit, quod oportet in sole diu fricare, aut loco flamma præcalfacto, olei sabini ⚹ P. XXV. cucumeris syluatici recentis radicis ⚹ P. XV. Hæc radix magnitudine nucis iuglandis concisa, uase fictili nouo ex oleo coquitur, donec succum omnem remittat, & quasi arida fit: post hoc adijcitur per linteum uel colum transmisso oleo, in quo adijcitur dum calet, ceræ ponticæ in frusta redactæ pondo libra, olei laurini pondo libra, olei cyprini pondo libra, olei lilij P. libra, olei ueteris P. duo, piperis albi cõtusi, & per cribrum tenuissimum transmissi ⚹ P. as. pyrethri contusi, & per idẽ cribrum transmissi ⚹ P. unius. Hæc in unum miscentur, reponuntur uase fictili. Facit præterea ad lumborum, & ad omnem dolorem corporis, & præcipue neruorum. Muliebres locos durissimos mollit, cum diu alijs medicamentis nihil profectum est. CLVII.

AD lumborum dolorem malagma quod proprie facit: Picis liquidę sextarios duos, olei ueteris sextarium unum, resinæ terebinthinæ sextarium unum, ceræ P. librã & trientem, magmatis P. bessem, aphronitri P. trientem. Coquitur pix cum oleo, donec spissa fiat. & postea adijcitur ei resina, deinde cera, & secundum hanc ex interuallo magma. Vbi habet emplastri figuram medicamentum, tollitur ab igne cum tepere cœperit, & aphronitrum aspergitur sensim, ne superfundatur quod in cacabo est.

Ad podagram. CLXIII.

AD podagram caldam cum feruore, & tumore rubicundo, quam caldam uocant, benefacit primis diebus herba urceolaris, item caseus mollis recens per se, postea herbæ salis pusillum admiscere oportet. Item facit apium uiride per se & cum polenta. Nec minus solanum, portulaca, plantago, spongia uel rhodia, uel africana mollis ex aqua frigida, lana succida ex rosa & uino. Subinde autem hęc omnia mutare oportet prius, quàm excalefiant. Prodest & omentum caprinum. Item faba molita cum suis ualuulis ex aceto cum melle diluto conspersa & imposita, ducit enim sanguinem, & dolorem leuat. Benefaciunt & mala citria quàm maxime cocta, ex aceti sextarijs tribus, donec madida fiant: quibus tritis adijcitur aluminis fissi P. uncia, myrrhæ P. sextans. Benefacit & aloe aceto diluta, & per pinnam pedibus inducta. Item opium lacte muliebri dilutum. Mirifice uero hoc facit cataplasma, id est, superpositum medicamentum. CLIX.

TOLLIT enim triduo dolorem lomenti hemina, feniculi seminis cyathi duo, polẽtæ tenuis cyathi duo. Commiscentur hæc in unum contusa, molita, trita, deinde consperguntur aqua pluuia: & ita temperantur, ne durum sit medicamentum, aut aquatum nimis. Impositum protinus leuat, triduo tol-

Ad [illegible]

lit dolorem. Hoc constat, si quis ter in mense inter denos dies usus fuerit, in nocte non laboraturum. CLX.

AD frigidam podagram, quę sine tumore & rubore consistit, cataplasma: Piperis nigri moliti hemina, fœniculi seminis contusi hemina. Coquuntur ex aqua: utraque ubi temperata sunt, adijcitur axũgia suilla: & dum calet, panno spisso inducto medicamentum imponitur. Benefacit ad idem genus & lini seminis, & fœni gręci seminis, farinę ordeacę, singulorum bini sextarij, cribrati in unum commiscentur: inde coquere oportet quod satis erit ex aqua & oleo: subinde calidum cataplasma etiam imponere. Ad hos benefacit & hybisci radix ex aqua mulsa cocta & imposita. Item sabucum cum axungia uetere tritum & impositum. Adiectus & brassicę cinis cum axungia, uel semen caulium. Vbi autem impetus cessauerit & in hoc, & in priore genere podagræ, calda aqua marina diu souēdi sunt: uel, si hęc non erit, aquę purę ferventi salem adijcito. post epiphemate uti oportet, quod ad parotidas scriptum est. Tollit enim ciro reliquias per sudores, & in futurum confirmat neruos, nec patitur facile uitiari. CLXI.

SCIO quendam hoc quasi acopo medicum usum in noctem, nec postea tentatum podagra, cũ ante diu esset uexatus. Lanam succidam pondo libra, uini ueteris sextario diu lauabat: deinde expressam reijciebat: uino autem residuo adijciebat aphronitri usti pondo sextantem, olei ueteris P. libram: reponebat in oleario fictili: utebatur, ut superius dixi, in nocte. Multis profuit ad corpus in duplici calceo pellem caninam habere. CLXII.

AD utramlibet podagram torpedinem nigram uiuam cum accesserit dolor, subijcere pedibus oportet, stantibus in littore non sicco, sed quod alluit mare, donec sentiat torpere pedem totum & tibiam usque ad genua. Hoc & in præsenti tollit dolorem, & in futurum remediat. Hoc Anthero Tiberij libertus supra hæreditates remediatus est.

Genera medicamentorum, & demonstrationes serpentum ictus, morsusq;. CLXIII.

VT sis tutus, etiam si quando rus secesseris, ponam theriacarum compositiones, id est ad serpentum morsus, atque ictus medicamenta. Sed prius quæ cognita habui remedia, ne cui serpentes noceant, dicam. Habere ergo incinctum oportet peucedanum, uel cerui cum captus est, in oculi angulo, qui est ad nares uersus, quæ inueniuntur sordes uirosi odoris, has Siciliæ uenatores diligenter colligunt, & habēt in cincto propter antedictam causam. Item præstat & hiera botane, & trifolium acutum, quod ὀξυτρίφυλλον Græci appellant: nascitur & hoc Sicilię plurimum. nam in Italiæ regionibus nusquam eam uidi herbã, nisi in Lunæ portu cum Britanniam peteremus cum deo nostro Cæsare, plurimum super circundatos montes. Est autem folijs, & specie, & numero similis communi trifolio: nisi quod huius pleniora sunt, & quasi lanuginem quandam super se habent, & in extrema parte uelut aculeum eminentem. Sed huius frutex duorum pedum interdum, aut etiam amplior conspicitur, & odorem grauem emittit, quorum nihil circa patrense trifolium inuenitur. Sed utrasque superius dictas herbas, quas cum inueneris, pridie notare oportet, & circumscribere sinistra aure fruges aliquas ponentem, atque postero die ante solis ortum sinistra manu uellere, ita illigatas habere. CLXIIII.

IN Africa, aut sicubi scorpiones sunt noxij, stellionem aridũ incinctũ oportet habere.

Theriace prima. CLXV.

Theriace facit ad omnium serpentum morsus, & ictus, & adflatus. Mirifice eadem prodest & ad contusiones, & ad conuulsiones interiorum partium laterisque ex qualibet causa, & pectoris dolores. Vitis albæ radicis pondo octo, trifolij acuti seminis, quod & ipsum in extremo aculeum habet, uel eiusdem radicis trepōdo, panacis P.IIII. terrę mali * P.V. roris marini radicis * P.IIII. laseris * P.IIII. gingiberis * P.IIII. rutæ syluaticæ * P. sex, cumini thebaici * P.III. myrrhæ * P.III. cumini æthiopici * P.V. castorei * P.III. eryngij radicis * P.III. serpylli * P.III. erui albi seminis moliti * P.XII. Chio uino consperguntur contusa ac trita: fiunt pastilli * P. unius, aut uictoriati. Dātur ex uino mero uetere, uel ex mixto, uel aqua: quæ si non fuerint, per se commanducandus erit pastillus & deuorandus.

Theriace secunda. CLXVI.

ALTER pastillus ad eadem facit: Cinnami * P.IIII. serpylli * P.IIII. staphisagria, quã herbam pedicularium quidam uocant, quòd pediculos necat, à quibus hoc nomen trahit, seminis * P.III. & uictoriati, piperis albi * P.VI. peucedani lactis * P.VIII. & uictoriati, glycysidæ nigræ seminis, quam pæoniam Græcorum quidam appellant * P. unius & uictoriati, terræ mali * P. trium, nasturcij seminis * P.IIII. cachryos * P. duum & uictoriati, castorei * P. duum, saliuncæ * P. quinque.

Hic nonnullæ desunt compositiones: Theriace tertia ad aspidem, Theriace ad uiperæ morsum proprie. Antidotos Zopyri, & media pars antidoti mithridatij, quorum aliqua hic ex Galeno secundo antidotorum restituuntur à Ioan. Ruellio.

Altera Theriace etiam ad aspidem. CLXVII.

Antidotus altera ad aspidis morsum siue præsumpta siue post data: gentianæ * P.IIII. trifolij * P.IIII. seminis eiusdem * P. duum, polij * P.IIII. mali terræ * P. duum, peucedani radicis, galbani, singulorum * P. duum, petroselini * P.IIII. rutæ syluaticæ * P. trium, pyrethri * P. unius, herbæ pedicularíæ, quam uocant σταφίδα ἀγρίαν, tantundem, maceris * P.III. uitis albæ radicis * P. duũ,

piperis

piperis candidi tantundē, ammoniacæ guttæ ✱ P.unius & uictoriati, acori ✱ P.III. uarbasci, aiugæ ideꝫ chamælex, marrhubij tenuis, conyzę minoris, cumini ęthiopici, lacrymę papaueris, castorei, feniculi seminis, agarici, casię rufę, schœni, id est iunci odorati floris, radicis ponticæ, singulorum ✱ P.II. dauci cretici ✱ P.I.& uictoriati, opopanacis tantundem, sagapeni ✱ P.II. et uictoriati, abrotoni ✱ pond.I.& uictoriati, styracis dictamni, singulorum ✱ pond. unius & uictoriati, cinnamomi, nardi, singulorum ✱ pond. III. myrrhę ✱ pond. IIII. thuris ✱ pond. unius, croci ✱ pond. VIII. anesi ✱ pond. unius, cyrenaicæ lachrymę ✱ pond. I. hinnuli coaguli ✱ pond. III. mellis attici, quod ad ea excipienda satis sit: inde sumitur nucis abellanę tuberculo. Sic prę sumpta à morsu tuetur. Hęc compositio ad Antipatrum auctorem refertur. CLXVIII.

AD uiperę morsum proprie.

Non restituta. CLXIX.

Antidotos Zopyri ad lethalia uenena & omnem serpentis ictum efficax, ratio componendi hęc est, Opobalsami ✱ pond. triū, nardi indicę, myrrhę, trogloditidis, iunci rotundi floris, cinnamomi, characię, costi recentis, piperis longi, hypocystidis, piperis nigri, scordij, meu cretici, cardamomi, singulorum ✱ P. IIII. thuris masculi, opobalsami, dictamni, singulorum ✱ pond. VI. petroselini, casię rufæ, singulorum ✱ pond. VII. croci coricij ✱ pond. VIII. mellis attici quod ad ea colligenda satis sit. Datur abellanę nucis magnitudine, si febris absit, ex uino, febricitantibus ex aqua mulsa. Prodest etiam sanguinem excreantibus, cœliacis, iocinerosis, lienosis, & renum dolore uexatis, emortuos fœtus & secundas hęrentes trahit. CLXX.

Antidotos mithridatis recipit hęc: Meu ✱ pond. duum, lacrymę papaueris pondo uictoriati, styracis ✱ pond. VIII. polij, casię nigrę, seselis, bdellij, piperis albi, singulorum ✱ pond. V.& uictoriati, hypocystidis succi, myrrhę, thuris masculi, castorei, piperis longi, cyphis, malobathri foliorum, singulorū ✱ pond. VI. scordij, costi, singulorum ✱ pond. VI.& uictoriati, nardi syriacę ✱ pond. VI. dauci cretici. ✱ pond. VI.& uictoriati, croci, cinnami, gingiberis, singulorum ✱ pond. VI. succi radicis dulcis, agarici, singulorum ✱ pond. VII.& uictoriati.

Hæc defuerant in compositione: sequentia in ponderibus & mensuris & effectus mithridatij compositioni, quæ est apud Galenum citato loco, consentiunt.

ACORI ✱ pond. duū, phu ✱ pond. I. sagapeni ✱ pond. II. iris Illyricę ✱ pond. II. balsami seminis ✱ pond. duum, rutę syluaticæ ✱ pond. II. gentianę ✱ pond. II. anesi ✱ P. trium, thlaspis ✱ P. VI.& uictoriati, rosæ aridæ ✱ P. IIII. mysi ✱ P. IIII. acaciæ ✱ P. trium, commis ✱ P. duum, cardamomi ✱ P.II. schœni floris ✱ P. VI.& uictoriati, opopanacis ✱ P. sex, opobalsami ✱ P. sex & uictoriati, galbani ✱ P. sex, & uictoriati, resinæ terebinthinæ ✱ P. sex, & uictoriati, rubricæ lemniæ ✱ P. VII. melle attico & uino chio conspergito, donec habeat spissitudinem mellis. Reponitur uitreo uase. Dandum autem est his qui malum medicamentum sumpserunt, fabæ ægyptiæ magnitudine, ex uini meri, si poterit, cyathis sex: sin minus, mixti meracius cyathis quatuor quotidie. Et à serpēte læsis dāda erit. Ex mulso autem, quorum iecur durum est, aut arquati sunt, & quibus alioquiu urinam mouere studemus. Sed fabæ nostratis magnitudinis tussientibus, oculis laborantibus, latus dolentibus: cæterum magnitudine ciceris cæliacis. Prodest enim & his uiciæ magnitudo ante accessionem febrium, tetanicis, opisthotonicis, spasmo correptis. Addiuuat enim eos lupini magnitudine, sed cum aquæ cyathis tribus.

Antidotus Apuleij Celsi. CLXXI.

Antidotus Apuleij Celsi præceptoris, quam quotannis componebat, & genere quodam publice mittebat Centuripas, unde ortus erat, quia in Sicilia plurimi fiunt rabiosi canes. Facit enim ad horū morsum protinus quidem data per dies triginta, ita ut aquæ, id est, liquoris timore nunquam tentetur: qui cum accidit, summo cruciatu ad mortem eos compellit, quos ob ante dictam causam ὑδροφόβους Græci appellant. In ipsa autem correptione uti oportet ea data cum rosæ cyathis tribus & exigua aqua ✱ P.I. Hoc proficit, ut aquam postea sine timore sumant, & minus quidem liberati hac difficultate crucientur. Cæterum nemo adhuc correptus hoc malo, quantum ego scio, expeditus est. Quanquam peruenit ad me opinio, esse in insula Creta barbarum quendam naufragio appulsum, maiorem natu publice mercedem accipientem. Quin etiam cum liquore timent, & latratus edunt, spasmoque uexantur, remediū, brachio sinistro alligato efficere, ut & potionem accipiant, & liberentur uitio: quod adhuc ante antidotū Celsi inter omnes quasi insanabile constitit. CLXXII.

HOC ego cum quærerem ab hospite meo legato inde misso, nomine Zopyro, Gordiense medico, quid esset, pro magno munere accepi. Dixit autem hyænæ corij particulam esse panno inligatam: quod ego adhuc non sum expertus, quamuis protinus magna cura hyænam inuenerim, & pellem paratam habeam: quia non incidit ex eo quisquam, & opto quidem ne incidat: sed quia id non est in nostra potestate, si casu inciderit, remedium habere oportet ad tantæ rei experimentum. Antidotus autē Celsi hæc recipit. CLXXIII.

NARDI syriacę, croci, myrrhæ, costi, casiæ, cinnami, schœni, piperis albi, piperis longi, castorei, galbani, resinæ terebinthinę, opij, singulorum ✱ P.III. alterci albi ✱ P.II. anesi ✱ P.I. apij seminis, tragacanthi, singulorum ✱ P. sex, mellis attici sextarium unum, uini falerni unciam. In hoc maceratur tra

gacanthum & opium pridie : postero die contusi ceteris, miscentur in melle galbanum & resina, fictili patella super carbones imposita, resoluuntur: deinde arida aspergnntur: & si opus est, adijcitur mel · & ut cerati teneri spissitudinem habeant & rursus patella super ignem imponitur. mouentur que quę sunt in ea, spatha fraxinea. Coquitur medicamentum, donec crocinum habeat colorem : ultima quę sunt uino macerata adijciuntur : uase uitreo antidotus reponitur. Datur fabę ęgyptię magnitudine ex aqua. Facit autem etiam ad stomachū omne uitium, & pręcipue quod cum fluore consistit. Facit & ad oculorū epiphoras, & ad tormina, & ad coli inflationem, iecinoris, pectoris dolorem, tussienteis, aduersus mala medicamenta omnia, serpentium morsus uel ictus. Oportet autem locum morsum à rabioso cane, uel à serpēte, diu tenere in exhulceratione: neque pati cicatricē ducere, ut uirtus illa pertahatur. C L X X I I I I.

Extra itaque ea sunt imponenda, quę etiam sana corpora exulcerant, ut allium, lepidium, chelidonium, batracium, sinapis, scylla, cepa cum aceto. Optime facit & per se caprifici liber per se contritus & impositus hulceri. Item laser per se.

Compositio emplastri. CLXXV.

Emplastrum antidotum, sed multo magis emplastri huius uis facit, quo Augusta propter huiusmodi casus habuit compositum, & multis profuit. Accepimus à Triphone pręceptore nostro · Iris Illyricę ✱ P. V. castorei Pontici ✱ P. V. caprificus lactis aridi ✱ P. V. canis nigri adipis ✱ P. VIII. eiusdem sanguinis ✱ P. X. resinę terebinthinę ✱ P. VIII. leporis coaguli ✱ P. IIII. salis ammoniaci ✱ P. duum, laseris syrenaici ✱ P. duum, aut syriaci ✱ P. IIII. cerę ponticę ✱ P. XXXVI. olei ueteris cyathi duo, aceti scillitis cyathi tres. Arida ex aceto teruntur : quę liquefieri possunt, oleo ad ignem liquefacto miscentur, mortario tritis & temperatis in mellis spissitudinem. Vitreo reponitur.

Antidotus Cassij. CLXXVI.

Antidotus Cassij medici facit aduersus toxicum potum. Eadem si quis uenenato telo percussus est. Pręterea ad omnis serpētis morsus aut ictus. Pręcipue ad canis rabiosi morsus, bis die sumpta ✱ P. unius ex aqua mulsa. Facit ad pectoris & lateris dolorem, & tussim, & omnia interanea inflatione, alioque dolore, aut quouis correpta. Nardi spicæ syriacæ ✱ P. III. costi ✱ P. III. cinnami, gentianæ, casiæ, myrrhæ, singulorum ✱ P. trium, croci ✱ P. trium, uuæ passæ purgatæ ✱ P. duum, schœni ✱ P. duum, opobalsami ✱ P. duum, mysis, dauci, singulorum ✱ P. duum, cumini æthiopici ✱ P. duum, acori ✱ P. IIII. & uictoriati, asari ✱ P. unius & uictoriati, petroselini ✱ P. unius & uictotiati, piperis longi ✱ P. I. & uictoriati, piperis albi ✱ P. unius & uictoriati, phu pontici seminis ✱ P. trium, rapæ seminis ✱ P. IIII. nardi folia ✱ P. III. scyllę uictoriati ✱ P. pōdus, fœniculi seminis ✱ P. IIII. mellis attici quod satis erit, ad uenenum & ad serpentes, ex uino : ad cæteros dolores interaneorum, ex aqua.

Antidotus Marciani medici. CLXXVII.

Antidotus Marciani medici, cui quia nihil deest, τελεία dicitur græce, id est perfecta. Facit ad omnia hæc uitia, ad quæ superiores antidoti omnes. Hoc Augusto Cæsari componebatur. Cinnami ✱. P. VIII. amomi ✱ P. VI. casiæ nigræ ✱ P. XXV. croci ✱ P. XVI. schœni ✱ P. V. thuris ✱ P. V. piperis albi ✱ P. duo, myrrhæ ✱ P. X. piperis longi ✱ P. X. nardi indicæ ✱ P. X. S. natdi celticæ ✱ P. XVI. rosæ aridæ ✱ P. VI. costi albi ✱ P. duum, opobalsami ✱ P. IIII. laseris cirenaici uictoriati pondus, uel syriaci ✱ P. I. stœcados ✱ P. sex, gentianæ ⁎ P. V. trifolij acuti radicis ⁎ P. IIII. uel eiusdē seminis ⁎ P. trium, scordij ⁎ pond. X. polij ⁎ pond. V. asari ⁎ pond. duum, acori ⁎ pond. III. phu ⁎ P. III. misy ⁎ pond. duum, dictamni ⁎ P. XII. ammoniaci guttę ⁎ P. trium, agarici ⁎ pond. duum semis, balsami seminis grana p̄. XX. petroselini ⁎ P. VI. & uictoriati, rutæ syluaticę ⁎ P. trium semis, fœniculi seminis ⁎ pond. trium semis, dauci cretici ⁎ pond. IIII. anesi ⁎ pond. duum, cumini ęthiopici ⁎ pond. duum, rapę seminis ⁎ pond. V. & uictoriati, napi syluatici seminis ⁎ pond. trium, anatis fœminę recentis ⁎ pond. II. anatis masculi sanguinis aridi ⁎ pond. III. hœdi masculi sanguinis aridi ⁎ pond. III. testudinis marinę sanguinis aridi ⁎ pond. VI. S. anseris masculi sanguinis aridi ⁎ pond. III. mellis attici quod satis erit. Facit ad omnia.: hæc ego composita habeo. C L X X V I I I.

Quoniam antidotos, quas optimas sciuimus, posui in facientibus ad omne malum uitium : aliud medicamentum etiam ex multis rebus, simplicia quoque medicamenta, & propria remedia monstraui. Interdum enim hęc melius aduersus quędam, quàm antidotos faciunt. Trademus autem singulorum malorum medicamentorum epotorum signa, quò facilius intelligatur, quid quisque sumpserit, & qua ratione adiuuari debeat.

Ad cicutam. CLXXIX.

Cicutam ergo potam caligo, mentisque alienatio, & artuum gelatio insequitur, ultimoque pręfocantur qui eam sumpserunt, nihilque sentiunt. Adiuuari autem debent in initijs uino mero subinde quamplurimo caldo, & per se, & cum pipere, & cum styrace poto. Atqui maxime prodest lac asininum datum : si minus, uaccinum, aut quodlibet. Oportet autem & aluum acri clustere ducere, eorum, & extra super uentrem imponere farinam hordeaceam, uel triticeam coctam ex uino caldam.

Ad opium. CLXXX.

OPIVM potum, quod quidam meconium uocant, ab odoris grauitate intelligitur : papaueris enim uiridis, cuius succus est, qualitatem repręsentat. Facit autem capitis grauitatem, gelationem & liuorem artuum, sudoresque frigidos manare. Pręterea spirationem impedit, mentem soporat, sensusque abalienat. Adiuuari porrò debent qui biberunt, aqua cum oleo in uinum admixtis, sępius datis, & frequenter

quenter reiectis per pinnam aut lorum uomitorium. Prodest & uini cyathus,& passi & olei cyathus eadem ratione datus. Item uinum & acetum pari mensura datum ex aqua mulsa cum rosa eius mensuræ, ita ut ista subinde cogantur reijcere. Præterea caput rosa & aceto sine intermissione curetur,eorumque pedes adsidue fricentur manibus siccis,aut linteo aspro inuolutis. Prodest & sinapi ex aceto tritum, circundatum pedibus cruribusque,& à somni tempore prohibere ne obsopiantur.

Ad altercum. CLXXXI.

Altercum, quod Græci ὑοσκύαμον uocant,qui biberunt, caput graue uenisque distentum habent, mente abalienantur cum quadam uerborum altercatione, inde enim hoc nomen herba trahit altercum: postea sopiuntur, & omni sensu carent,liuiscentibus membris eorum. Adiuuantur autem lacte poto asinino quamplurimo,uel quolibet alio recenti per se,uel decocto. Sed ij prius aqua mulsa sępius pota cogantur per pinnam reijcere. Opio læsi similiter curentur.

Ad gypsum. CLXXXII.

GYPSO poto stomachus,uenterque dolore uasto urgetur,frigidus sudor subsequitur,oculi sanguilenti conspiciuntur, urina alba redditur, concrescit in aliqua parte uentris quod potum est, & tactu quasi saxum percipitur. Adiuuari autem debent qui his malis uexantur,lixiuio è sarmentorum cinere facto quamplurimo poto. Item aqua thymum,aut origanum decoctum habente.

Ad spumam argenti. CLXXXIII.

SPVMA argentea pota,quam Græci λιθάργυρον dicunt,uentris infert grauitatem, inflãmationẽ, postea dolorem cum urinæ difficili exitu procedente tempore: coloris quidem quasi plumbei fiunt: præcipue hæc deformitas circa faciem deprehenditur. Suppurant autem plurimæ partes eorum. Adiuuantur secundum reiectionẽ aqua mulsa,acrique curatione,pipere,myrrha,apij semine, pondere pari in unũ mixtis,ex eoque medicamẽto ✱ P. unius dare cum uini cyathis tribus quatuor'ue quotidie potis.

Ad cerussam. CLXXXIIII.

CERVSSA, quam Græci ψιμμύθιον uocant,qui biberunt,facile deprehenduntur. linguam enim albam habent, commissurasque dentium albicantes. Præterea nauseant, reijciunt poto medicamento, caligant, magis magisque uertigine quadam urgentur. Postea spiritus uia intercluditur,& præfocantur. Adiuuãtur autem post uomitum ab oleo,uel ab aqua mulsa,cremore ptisanæ caldo largiore accepto, sed bene uncto. Item lacte cum melle poto. Facit & malua discocta, concisa,sale & oleo pipereque condita, & pro sorbitione data per se,uel cum urtica, herbaque mercuriali. Prosunt & nucleorum persicorum interiora ex uino trita atque pota quãplurima. Item lixiuia calda ex cinere sarmentorum facta.

Ad coriandrum. CLXXXV.

Coriandrum datum apparet quidem ab odore spirationis totiusque corporis. Redolet enim & hoc herbam ut infectum. Intelligitur autem ex gustu. Facit porrò raucitatem,& mentem mouet. Adiuuari autem debent qui biberunt, ex uino mero atque plurimo,uel aqua marina,uel muria dura pota. Item ouis anserinis sorbilibus plurimum salis habentibus, uel iure gallinaceo, agnino'ue quampinguissimo, & salsissimo per se poto.

Ad leporem marinum. CLXXXVI.

LEPORIS marini gustus non absimilis illotis piscibus,aut etiam putentibus: qui sumpserunt autem,stomacho uesicaque adficiuntur, ita ut urinam quidem difficulter,& cum dolore,purpureique coloris reddant. Stomacho item tento & dolenti sunt,auersoque ab omni esca,præcipue pisce. Nauseant pręterea & subinde reijciunt spumosa, interdum biliosa aut sanguilenta, & maxime cum simulauit, aut nominauit aliquis piscem. In somnis littoris pulsi fluctus uidentur subinde audire. Oculi eorum exhulcerantur,genæ inflantur. Coloris mali,& ueluti plumbei fiunt, minutatimque per tabem quasi phthisici consumuntur. Adiuuari autem debent hoc malo circunuenti,lacte muliebri,uel equino, uel uaccino, aut asinino quamplurimo quotidie per se,aut cum melle sumpto. Prodest & maluæ sorbitio bene uncta & salsa. Item prosunt malorum punicorum grana adsidue data. Benefacit & pix cedria, si quis inde bina,terna'ue cochlearia eius sumpserit per se,uel ex passi cyathis duobus tribus'ue. Item benefaciũt iuniperi tritæ quamplurimo cum passo,aut per se datæ.

Ad salamandram. CLXXXVII.

Salamandra quibus data est,lingua exasperatur, corpus inualidum fit: præter hoc torpet rigoribus quibusdam, & liuoribus quasi maculis uariatur. Adiuuari autem debent quibus impacta est, melle quamplurimo per se,uel cum resina ex pinu, cuius etiam tenera folia cum herba quam Græci χαμαιπίτυν appellant, decocta ex aqua mulsa prosunt. Item lini seminis farina ex aqua mulsa sumpta quamplurimum bene adiuuat.

Ad aconitum. CLXXXVIII.

ACONITI gustus est auster atque subamarus. Potum autem, protinus facit corpus graue & displicens. Mordet autem stomachum,& cor adficit: itaque sudor eue stigio insequitur multus & frigidus, maxime circa oculos & frontem apparet. Inflantur intestina, & uenti plurimum emittunt, qui biberunt,capitisque dolorem habent cum uertigine quadam adsidue quidem,sed præcipue cum se è lectulo leuare conantur. Proprium est autem huius mali medicamenti,protinus liuidos articulos & artus facere. Sed adiuuantur facile qui id sumpserunt, ruta quamplurima pota cum uino: item iure gallinæ

pinguis uel bubulę. Prodest & his uinum chamępythyn decoctam in se habens, item acetum melle mixtum, in quo ferri stercus, quod σκωρίαν Greci uocant, ustum, prius inferuescat sæpius, & ita detur. Item proficit abrotani pondo sextans ex uino datum, & origani pondo sextans eodem modo datum. Precipue autem adiuuabit, si quis coagulum leporis, hinuli, & porci in unum miscuerit, & dederit ex uini hemina aut cyathis tribus ⚹ P.I. uel uictoriati pondus.

Ad cantharidas. CLXXXIX.

Cantharides gustum & odorem similem pici e cedro factę habent. Potę stomachi dolorem, morsusque excitant, pręcipue uesicę. Quamobrem qui biberunt eas, difficulter urinam & cum sanguine reddunt, exhulcerata scilicet uesica: pręterea animo subinde linquuntur deficiuntque. Adiuuātur autem cum sępius reiecerunt, passo cum oleo poto uel omni lacte: sed debent plurimum eius sumere. Item prosunt eis nuclei pini per se sumpti, uel ex aqua mulsa, aut ex passo triti & dati. Item cucumeris semē purgatum, & lini semen ex passo datum. Adiuuat bene & ius pingue agninum, uel ex bubula factum, & farina triticea pultis more cocta, plurimum anserini adipis habente. Prodest & samię cretę ⚹ P.IIII. cum passi cyathis quatuor mixtisque aqua datum. Item oleum irinum ex ruta tritum & potum.

Ad buprestim. CXC.

Buprestis gustus est nitri similis. Facit autem tumorem stomachique infinitum dolorem, & inflat totum corpus in speciem hydropici. Adiuuantur aqua ficus aridę decoctę, & ipsa ficu plurimum sumpta. Item passo plurimum & lacte muliebri, & iure suillo pingui accepto, & nitri ⚹ pon. IIII. cū aquę hemina dato, & cęteris quę supra ad cantharidas scripta sunt.

Ad dorycnion. CXCI.

Dorycnioo gustum quidem habet lactis: potum uero, singultus crebros facit, & uomitus frequenter coocitat. Reijciunt autem ab stomacho ramenta, quę etiam simillima torminosis, subindeque animo deficiuntur. Adiuuari autem debet lęsi eo, lacte asinino, equino, bubulo, conchilijs omnibus crudis atque decoctis.

Ad ixiam. CXCII.

IXIA, quam quidam chamæleonta uocant, odorem habet, cum fumitur, ocymi: pota autem, linguę tumorem facit. Mentem abalienat, uentremque & omnes naturales exitus supprimit. Adiuuantur autem lęsi ab ea, absinthio poto cum uino. Item castorei ⚹ pon. II. dato ex uioo cyathis quatuor, & rutæ fruticibus quinque uel sex. Facit bene & chamælea ⚹ pon. trium, ex uioi cyathis tribus aqua mixtis, nec minus radix laseris ex uino data. Tragoriganum eodem modo datum.

Ad ephemeron. CXCIII.

Ephemeron potum, protinus quidem totum os prurire facit uelut scylla tactum, postea etiam adurit quasi pipere manducato, secuodum hęc quoque stomachum mordendo exhulcerat: atque qui id biberint, primum ab ore sanguioem expuunt, deinde ex stomacho cruorem reijciunt, postea per sellas, & iam abundantius eundem deijciunt. Adiuuabuntur autem læsi ab eo, polygonij succo quamplurimo. per se poto, uel arido trito poodo librę, dato cum aqua. Præmacerantur aurem mala cydooia, aut uitis capreoli, aut myrti baccę, aut eiusdem folia.

Ad toxicum. CXCIIII.

Toxicum cuius sit gustus, haud facile quiuis dixerit. Verum cum potum est, euestigio ciet dolorem omuium interaneorum infinitum, & uelut telo traiectorum, concitatque mentis furorem, cogitque exululare, & palpitare lingua similiter decollatorum capitibus: nihil enim potest intelligi ex uoce eorum. Adiuuantur autem qui id biberuot, rosa pota, aut oleo irino, coactique frequentius reijcere. Item aluo acri clysmo sępius ducta, postea passo, lacte, & antidoto mithridatio.

Ad pharicum. CXCV.

Pharicum & ipsum dicitur ex cōpluribus componi, gustumque habere nardi. Potum autem, facit spasmon, cito exanimat. Adiuuantur uero læsi ab eo saliunca, id est, nardo syluestri quamplurima ex uino sępius data. Item olusatri radice aut semine ex uino dato. Benefacit & hoc medicamentum: galbani puri ⚹ poo. duum, myrrhę ⚹ pon. unius cum passi cyathis quatuor datum ⚹ pon. I. & hoc etiam ad omne medicamentum facit.

Ad tauri sanguinem. CXCVI.

TAVRI sanguinis potum quamuis quis difficile cęlauerit, huoc tamen uestigia cruoris relicta inter dentium commissuras produnt. Nauseant autem & pręsocantur qui biberunt, cum gelatur. Sed adiuuantur aceto calido sępius poto & iniecto per se, uel cum nitro laseris ue radice.

Ad lac potum. CXCVII.

LAC potum & gelatum, odore spirationis (si non confitebitur qui laborat) cognoscetur: pręfocantur autem & hoc homines. Adiuuari autem debent qui ab ea laboraot, menta quamplurima sępius sumpta. Item coagulo agnino, leporino, porcino, uictoriati poodere ex aqua bis ter'ue dato. Prodest & laseris radix cum posca, & aluus acri clysmo ducta.

Ad fungos. CXCVIII.

FVNGIS uenenatis cum quis laborat, primum nauseat, nec quidquam magnopere reijcit: postea stomachum uentrisque & pręcordiorum infinitos habet dolores, manaot sudores frigidi per artus, qui & ipsi gelātur celerrime, nisi cito succurratur. Adiuuantur autem radice ea quā nos edimus, acri quāplurima

plurima per se,uel cum sale manducata: eius'que semine,si ipsa non fuerit, poto ex uino. Item ruta ex aceto trita & pota proficit. Nec minus lixiuia cineris ex sarmentis pota. Adiuuat & nitrum aceto dilutum & datum i eodemque modo æris flos datus,& mel cum aceto dilutum quamplurimum deuoratum. Oportet autem & oleo ante multo poto cogere eos reijcere quantumcunque potuerint, & eodem caldo subinde artus perunctos expressius fricare.

Ad irudinem. CXCIX.

Irudinem, quam quidam sanguisugam uocant, deuoratam,& adhærentē faucibus,eoque ipso molestiam, titillationemque quandam præstantem, excutere oportebit aceto quamplurimo epoto per se, uel cum sale, aut nitro, aut lasere. Idem faciunt & niuis glebulę quamplurimum deuoratę.

Medicamentorum malorum non nocet nominum, aut figurarum notitia, sed ponderis scientia: hanc porrò medicus nec quærere, nec nosse debet, nisi dijs, hominibusque inuisus merito esse uult, & contra ius, fasque professionis egredi. Illas autem figuras, dico, & nomina necesse est ei scire,ut & ipse deuitet, ne per ignorantiam aliquam sumat; & alijs idem præcipere possit: hoc enim proprium est Medicinæ, & illud execratissimi pharmacopolæ contrario oppositi uirtuti eius, ut & in cæteris artibus animaduertitur: nulla enim est, q̃ non habeat aduersantē sibi sua specie similitudinis malignā professionē.

Ad suspicionem mali medicamenti. CC.

Quoties autem suspicio mali medicamenti accepta fuerit, primum assumere oportet quæ nauseam faciunt, uel oleum per se,uel cum aqua, & reijcere: deinde ea quæ uentrem molliunt,tanquam lac,albū ius pingue & salsum, chamæleam non cessantem inijcere clystere. Postea remedia propria ad singula quoque & antidotos sumere.

Implicitas Medicinæ partes inter se & ita connexas esse constat, ut nullo modo diduci sine totius professionis detrimento possint. Ex eo intelligitur, quod neque chirurgia sine diætetica, neque hæc sine chirurgia, id est, sine ea parte quæ medicamentorum utilium usum habet, perfici possunt: sed aliæ ab alijs adiuuantur, & quasi consummantur. Itaque quāuis ex magna parte ad diæteticos ptinentes cōpositiones iam exhibuerimus, tamen quasi claudicat & uacillat hic liber,nisi eas quoque compositiones, quę ad chirurgos pertinent, posuerimus,quarum initium ex emplastris faciemus.

Emplastrum Triphonis. CCI.

Emplastrum chirurgi Triphonis subuiride:quod facit cum uulnus ita actum est, ut os lędatur, uel frangatur, pręcipue caluarię. κεφαλικὸ ideo à Gręcis dicitur. Idem si os scabrum,aut putre uetustate uitij factum est,expurgat & educit,quantum eius alienum est. Facit pręterea ad canis morsum, & ad hulcus recens molle. Squama ęris cyprij ⚹ pon. XII. thuris ⚹ pond. VI. ammoniacæ guttæ ⚹ P. VI. resinę pituinæ, id est, ex picea arbore ⚹ P. X. S. resinæ terebinthinæ ⚹ P. VI. adipis uituli pon. quadrans, ceræ pond. triens, olei pond. semuncia, aceti cyathus unus & dimidius: acetum intritum consumatur ad omnia quæ teri debeant, dum leuia habuerint mellis spissitudinem: cera, & utraque resina cum adipe purgato & oleo liquescant, & incoquantur, donec habeant spissi cerati temperaturam. feruentia superfundentur rebus quæ sunt in mortario minutatim, & pistillo subinde dum calet, & permiscebuntur. Atque ita dum desinit feruere,emplastrum manibus subigetur: & redactum in rotundas ampliores, quas magdalidas dicunt, reponetur.

Emplastrum Megetis chirurgi. CCII.

Emplastrum Megetis chirurgi subuiride ad eadem facit,componitur similiter. accipit hæc: Squamę æris cyprij ⚹ P. X X V. ammoniaci guttæ ⚹ P. X X V. terræ mali, quod ἀριστολοχίαν Græci dicunt ⚹ P. XX. iris ⚹ P. XX. aluminis fissi ⚹ P. XX. myrrhæ ⚹ P. XXII. resinę terebinthinę ⚹ P. IIII. pituinæ resinæ ⚹ P. IIII. adipis taurinū ⚹ P. IIII. ceræ ⚹ P. IIII. olei ueteris sextarium unū, aceti acris sextarios IIII. Componitur hoc medicamentum cum Caniculæ sydus oritur,teritur in sole donec acetum omne cōsumatur. In quibusdam hoc emplastrum efficacius,in quibusdam superius positum inuenitur.

Emplastrum uiride Triphonis chirurgi. CCIII.

Emplastrum uiride Triphonis facit ad uulnera recentia, quo utebatur etiam in gladiatoribus, coloris boni: εὔχρουν ideo etiam appellabat. Recipit hæc: æris usti P. sextantem, aluminis rotundi P. sextantē, salis ammoniaci pon. sextantem, thuris pollinis P. sextantem, æruginis rasæ P. trientem. Hæc teruntur ex aceto aliquot diebus, postea ceræ P. duo, resinæ frictæ P. duo, cum olei ueteris P. dextante. liquefacta ab igne, mortario superfunduntur, & mixta manibus subiguntur.

Emplastrum uiride Trasea chirurgi. CCIIII.

Emplastrum uiride Traseæ chirurgi ad recentia hulcera minus acre: æris usti ⚹ P. XII. salis ammoniaci ⚹ pon. IX. Hęc terere aceto per aliquot dies oportet, donec uiridis color appareat, postea adijcere aluminis fissi ⚹ pon. VII. Vbi iam omnia leuia facta fuerint, & mellis liquidi temperaturā habuerint, ceræ pon. libra, resinæ frictæ pondo libra, cum olei cyathis quinque liquefacta super ea adijciuntur, & rursus mortario subiguntur. Refrigeratumque manibus subigitur ac reponitur.

Emplastrum Triphonis chirurgi uiride. CCV.

Emplastrum uiride Triphonis facit ad recentia uulnera, morsus hominum, sed præcipue ad uetera hulcera, quæ nullo modo cicatricem ducunt, & callos eminentes circa se habent. Oportet autem tunc nō linteolo, ut cætera, illinere, sed dilatatū magis manibus in magnitudinē uulneris satis crassum īponere

superque linteola carpta plurima, deinde spongiam nouam, ex uerbenis murto oleaque factis. Constat ex his: æruginis ✱ P.IIII. squamæ æris ✱ P. sex, thuris pollinis ✱ P. VI. galbani ✱ P. IIII. aluminis rotundi ✱ P. IIII. resinæ pituinæ ✱ P. XXV. ceræ ✱ P. XXV. olei P. sextante, terebinthinę P. selibra, aceti quod satis est. Componitur eodem modo quo & superius scripta uiridia emplastra sunt.

Emplastrum uiride Gliconis chirurgi. CCVI.

Emplastrum uiride quod sui generis, meo iudicio, superat omnia, uocatur Isis. Accipit hæc: æris usti, æris cyprij, æruginis rasæ, salis fossitij, guttæ ammoniaci, thuris masculi, mali terræ rotundi, quæ ἀριστολοχία στρογγύλη Græce dicitur, mali terrę sarmentorum, quibus unguentarij utuntur, dicitur autem aristolochia clematitis, aluminis rotundi, singulorum pond. unciam, myrrhę, galbani, aloes, singulorum pond. sextantem, cerę pond. trientem, resinę colophonię P. IIII. uel duo & bessem, olei sextarium unum. Hęc enim galbano, resina, cera, & oleo super ignem liquefacta, miscentur mortario, pręterea cæteris ex aceti sextario uno. Facit hoc emplastrum ad detectam membranam tegentem cerebrum: de industria à medicis cum terebratu exciditur, quod lædit eam os, uel alioquin detectam, rosa dilutum & impositum. Item facit ad capitis diutinum dolorem, quem κεφαλαλγίαν Græci appellant, dolenti loco raso superpositum, nec minus dies uiginti. Item facit ad oculorum imminentes epiphoras, superpositum frontibus. Cęteras eodem modo sanguinis eruptiones e' naribus adiuuat. Et hulceribus factis eiusdem partis rosa dilutum prodest. Nec minus angina correptis faucibus, extra superpositum, & toto collo. Parotidas initia habentes discutit, suppuratas iungit, si quis emissarium collectionis apto loco, id est, infra sinum ubi collectio est, fecerit, quod ὑπόχυσιν Græci dicunt. Eadem ratione suppurationibus in mammis mulierum futuris, aut factis prodest, iungit omnem partem diuisam, & fibulis arctatam. Præcipue cum intestina pro lapsa & reposita sunt, atque sartum uulnus, quod à Græcis dicitur γαστροραφία. Lateris, stomachi, uentris, iecinoris, lienis dolorem sedat. Adiuuat cœliacos, torminosos uentri toto circundatum. Item uesicæ tumenti prodest. Eodem modo lumborum dolorem leuat. Ad luxatum omne & eiectum, & repositum articulamentum benefacit. Et ad podagram pręter quoduis aliud medicamentum satis conuenit, & huic mirifice prodest. Fistulas rosa dilutum sanat. Ad carbunculos & cancer imponendum est: purgat enim, nec patitur latius serpere: uetera hulcera cicatricem ducere cogit. Punctus neruorum musculorum, qui periculosissimi sunt, quos νύγματα Gręci dicunt, sine incisione aut diuisione sanat cyprio oleo dilutum. Ad neruorum uitia omnia acopo melius facit.

Eiusdem nigrum. CCVII.

Emplastrum nigrum eius Barbara dicitur, facit ad omne recens uulnus & contusum. hoc plerique in gladiatoribus utuntur. Picis brutię ✱ P. centum, resinæ frictæ ✱ P. centum, bituminis iudaici ✱ pond. centum, cerę ✱ P. centum. Hæc concisa in minima frusta, coquuntur cum olei sextario uno donec spissentur: quibus depositis ab igne, & desinentibus nimis feruere, adijcitur spumæ argenteæ ✱ pond. X. cerussæ ✱ pond. X. æruginis ✱ P. V. Et hæc autem cum aceti hemina terere oportet, & minutatim aspergere, ne efferuescat medicamentum. Vbi his adiectis & intermixtis intepuerit medicamentum, opopanax oleo dilutus exiguo ✱ P. duum adijcietur: deinde refrigeratum manibus, & sub actum medicamentum, & in partes diuisum, reponitur. Huic ergo emplastro, cum ita compositū est, dum adhuc modice calet, adijcito thuris pollinis pond. trientem: & mirum, quanto efficacius est, sine dolore atque tumore conseruat uulnera, & celerius sanat.

Emplastrum nigrum Trasea chirurgi. CCVIII.

Emplastrum Traseæ chirurgi facit ad omnia recentia uulnera. Proprie autem ad neruorum musculorum punctus, contusiones, luxa: & in totum, tumorem non patitur fieri, articulos incisos iungit. Idem & gladiatorum, & omnium hominum ad periculosa uulnera mirifice facit: sinus ueteres, & fistulas iungit: interius iniectum primum, & postea extra positum. Ceræ P. IIII. picis brutiæ pond. IIII. resinæ frictæ pond. IIII. bituminis saguntini, quod est natura liquidum P. IIII. cerussæ, æruginis, chalcitidis, misyis, aluminis fissi, aluminis rotundi, melanterias, quæ creta sutoria dicitur, qua ligulæ calceolorum denigrantur, gallæ syriacæ, singulorum pondo libra. Hæc aceto teruntur donec leuia fiant: quibus mellis habentibus spissitudinem, cera, atque alia quæ igne liquefiunt, bitumenque super ignem solutum, superfunduntur his quę sunt in mortario: postea medicamentum manibus subigitur, & reponitur uase fictili acetum habente.

Emplastrum nigrum Aristi. CCIX.

Emplastrum nigrum Aristi chirurgi facit ad omne recens uulnus mirifice, ad punctus neruorum & ad musculorum. Item ad contusum, luxum, præcipue ad ossa fracta. Sine alligatura enim interdum dimidio celerius sanat ea, & sine dolore seruat: iungit sinum. Habet autem hæc: Spumæ argenteæ ✱ P. ducentorum, aluminis fissi ✱ pond. XXX. picis hispanæ ✱ P. centum, bituminis iudaici ✱ pond. centum, propolis ✱ pond. XXX. æruginis ✱ P. X. ceræ ✱ P. centum, ammoniaci guttę ✱ pon. XXV. terebinthinæ ✱ pon. L. olei ueteris sextarios quatuor. Olei inferuescit spuma argentea trita curiose: deinde adijcitur bitumen, & ipsum cõtusum & tritum. Vbi hæc cerati mollis habent temperamentum, pix adijcienda est: deinde cera & propolis: postea ammoniacum, à quo ærugo: ultimum alumen aspergitur. Oportet autem ubi tumor suspectus est, lanam succidam ex uino sine oleo superponere.

Emplastrum Triphonis. CCX.

Emplastrum nigrum Triphonis, Basilicon appellatur, facit ad contusa, & canis morsum, & furunculos.

culos. Idem rosa dilutum explet concaua uulnera. Picis brutię ⚹ pon. XL. resinæ ⚹ P. XL. galbani ⚹ P. II. olei cyprei ⚹ P. sescuncia, cum oleo cõmuni ⚹ P. IX. liquefiet, & coquitur donec coeat: post hoc resina adijcitur: deinde emplastri habens temperamentum, deponitur cacabus, & tepente medicamento galbanum dilatatum, ne uno loco subsidat, adijcitur.

Emplastrum Aristi chirurgi. CCXI.

Emplastrum nigrum, quod τετραφάρμακον dicitur, facit ad eadem. Recipit hæc: Cerę, picis, resinę frictæ paria pondera, adipis tauri dimidium: unà omnia coquuntur, donec emplastrum fiat.

Emplastrum nigrum Dionysi chirurgi. CCXII.

EMplastrum Dionysi chirurgi facit ad mediocria uulnera, & in teneris corporibus puerorũ. Idem iungit belle uulnera, & sine tumore seruat. Spumę argentęę ⚹ pon. CXX. olei sextarios duos. Hęc super ignem mouentur, donec cerati habeant temperaturam: post hoc adijcitur aluminis ⚹ P. XLV. & decoquitur usque dum rufum medicamentum fiat: post hæc adijcitur resinæ colophoniæ ⚹ P. XLV. ceræ ⚹ P. XLV. ubi emplastri omnia habuerint spissitudinem, deponitur cacabus, & tepente medicamento, & cum desierit feruere, adijcitur galbanum minutatim dilatatũ, quò facilius soluatur ⚹ P. IIII.

Rursum eiusdem. CCXIII.

ALterum rubrum medicamentum, quo uenatores utuntur, facit ad canis morsum & omnium quadrupedum. Item & ad offensionem in stirpe, & cætera uulnera mediocria. Spumæ argenteæ pond. V. semis, olei ueteris pon. II. Hæc coquantur donec coeãt: deinde adijcitur ęris squamæ pond. uncia, & coquitur donec colorem rufum sumat: postea adijcitur ceræ pon. triens, resinæ frictę pon. II. ammoniaci guttæ, deposito paulisper cacabo, pon. quadrans, galbani item diuisi in minimas partes, & rursus reposito ad breue tempus, atque iterum reposito & non feruenti, galbani pondo sextans.

Coloris incerti. CCXIIII.

Emplastrũ coloris incerti facit ad oĩa mediocria uulnera, quadrupedum morsus, contusa uel incisa articulamenta (ut fit) cum ad dentem peruenit pugnus. Idem ad furunculos mire facit, & strumas omnemque duritiem discutit, si id quis perseueranter imponat. Item cicatricem ducit diutini hulceris, & in totum ad omnia leuia in quotidianos usus mirificum est: tumorem non patitur fieri neque pus. Hæret, ut fascia non sit opus. In balineo non excidet. Hoc ipsum est quod tu desiderasti. Olei ueteris P. quinque, spumæ argenteæ pon. quinque. Hæc coquuntur donec coeant: postea adijcitur his resinæ pituinæ pond. V. Vbi emplastri habet temperamentum, adijcitur propolis inalienatæ syncerę & bonæ, qualis est attica, pond. selibra, deinde in cacabo deposito uisci de quercu lecti pon. quadrans: hoc semper habeo compositum.

Emplastrum Euelpisti chirurgi. CCXV.

Emplastrum luteum Euelpisti chirurgi facit ad tenera corpora mediocriter lęsa & abrasa, quę ἀποσύρματα Græci dicunt. Spumæ argẽtęę pon. selibra, olei hemina, coquuntur dum coeant: deinde adijciuntur ceræ pon. duo, resinæ pituinę pond. duo.

Emplastrum Epispasticum. CCXVI.

Emplastrum quod aperit & educit pus, uel si quid aliud subest, ἐπισπαστικὸν dicitur, ceræ P. libra, resinę terebinthinę P. libra, nitri rubri pondo libra: hoc teritur ex cinere lixiua, donec leue factum habeat mellis spissitudinem, postea supradicta cum olei cyathis sex liquefiunt ad ignem, quibus adijcitur thuris pollinis selibra, & ita quæ in cacabo sunt, mortario superfunduntur & cõmiscentur. CCXVII.

Emplastrum album ex sale, ἁλικὸν Gręci dicunt, facit ad omnem duritiem & diutinum dolorem, & ducit sudores, idem hulcera & callosa renouat, & facilius alijs medicamentis quæ hoc pollicentur, cogit cicatricem ducere. Salis marini, cerussæ, olei ueteris paria pondera. Coquitur cum oleo cerussa donec coeant, & postea sal admiscetur. CCXVIII.

Emplastrum aliud ex sale nigrum efficacius, idem ad omnia facit, sed recipit singulorũ pon. libram similiter, olei autem ueteris triplex adijcitur. CCXIX.

Emplastrum album ad combusta & perniones: cerussæ P. libram, olei myrtei P. libram, spumæ argenteæ ⚹ P. XXIIII. ceræ ponticę P. libram. Cerussa & spuma argentea coquuntur cum oleo donec coeant: postea adijcitur cera.

Emplastrum album Pacchij Antiochi. CCXX.

Emplastrum album Pacchij Antiochi, quo uti oportet cum in mammis mulierum, alio'ue quouis loco duritia fuerit, quæ ad omne medicamentum exasperatur, quam Græci καρκίνωμα aut χοιράδες uocãt. Facit autem ad combusta & uetera omnia, quę non facile cicatricem ducunt. Item ad hulcera ex frigore, uel per se facta. Pręcipue uero ad ani uitia difficilia & uetera, rosa dilutum. Cadmię botryitis ⚹ pond. VIII. pompholygos cyprię ⚹ pon. VII. molybdenę lotę ⚹ pon. V. thuris masculi ⚹ pond. IIII. cerussę ⚹ pond. LXX. spumæ argenteæ L. ceræ ponticæ ⚹ pond. VIII. resinæ terebinthinæ ⚹ pon. VII. olei murtei ⚹ pon. centum. Quæ sunt dura, teruntur ex uini ueteris sextario uno, in quo die & nocte macerentur. Alterci albi, iridis, ferulæ campanæ, terræ mali, papaueris syluatici capitũ corticis, singulorum ⚹ P. VI. Cum leuia facta fuerint, & mellis spissitudinem habuerint, tunc murteũ oleũ minutatim in mortario adijciatur: & cum fuerint temperaturæ liparæ, medicamentum conijciatur in nouo fictili cacabo, & coquatur pruna non nimis acri, moueaturque sine requie ne aduratur: cum emplastri temperaturam habuerit, resinę cera adijciatur. CCXXI.

Emplastrum ad combustum mirifice facit: cum multis usus sim, nullũ magis probo, protinus enim impositum mitigat: postea tollit dolorem, statimque infinita celeritate persanat. Spumæ argẽteæ pon. selibram, adipis suilli purgati pon. selibram, ceræ ponticæ pon. selibrã, ouorum assorum uitellos sex, quos terere oportet, & miscere spumæ argenteæ & tritæ: ceram cum adipe liquefacere, deinde pati coire, postea in unum miscere.

Lipara ad intertrigines & exasperationem. CCXXII.

LIPARA ad intertrigines & exasperationem, tumorem ani mirifica. Spumę argenteæ pond. triens, cerussæ pon. triens, thuris pollinis pon. triens, aluminis fissi pon. quadrans, adipis suilli curati pon. quadrans, uini austeri ueteris heminæ tres, rosæ sesquilibra, olei acerbi selibra. Teruntur spuma, cerussa: alumen ex uino, deinde adijcitur thus minutum & cretum: & cum primum hæc lęuia paruerint, cum oleamentis ex uino adipem liquefactum cum rosæ pon. quadrante miscere in unum oportet.

Lipara rufa. CCXXIII.

LIPARA rufa facit ad fissuras ani diutinas, quas ῥάγαδας dicunt: eadem & einsdẽ partis exhulcerationes, & uitia diutina benefacit. Spumę argenteę ✳ P.XXXVI. cerussę ✳ pon. VI. chalcitidis ustæ ✳ pond. VI. mysios ✳ pond. VI. resinæ terebinthinæ ✳ pond. XII. ceræ ✳ pond. VI. olei murtei sextarios S. II. aquę pond. sextans. Cum aqua teruntur quæ prima posita sunt, & olei pondo dimidio, cum reliquo oleo cera & terebinthina liquefacto mortario superfunduntur.

Ad condylomata. CCXXIIII.

AD condylomata facit bene elaterium siue cera: quod est succus cucumeris syluatici, compositus, rationeque in pastillos redactus, ex aceto dilutum & perunctum. Item propolis per se subacta & more emplastri imposita. CCXXV.

FACIT bene & resinæ terebinthinæ ✳ pond. VI. ceræ idem in uinum cocta igni, quantum possunt gagatis lapidis triti recipere. Multis & iris contusa & ex uino mixta, cocta & posita uelut farina hordeacea, profuit. Facit & andronium medicamentum, quod initio posuimus, ad condylomata uino dilutum bene. CCXXVI.

HOC medicamentum mirifice prodest. Aluminis melini ✳ P. centum, chalcitidis ✳ pond. L. fęculę ✳ pond. L. Teritur aceto: cum opus est, uino aut aceto diluitur.

Ad hæmorrhoidas. CCXXVII.

Hęmorrhoidas sic curare oportet medicamento. Perungantur centaurij succo P. duum. Hæc herba latine fel terræ dicitur, & ubique in agris nascitur. Est autem tenuis multorum ramorum in rectum surgentium, florem habet exiguum purpureum. Absinthij succi ✳ pond. duum, aluminis liquidi ✳ pondo II. herbæ pedicularis ✳ pondo duum, misyis ✳ pondo unius, mellis quantum ad comprehendenda ea satis erit. Hoc perunctio interius ano, aut lana tincta & interius trusa, cum desederint ad sellã, & apparuerint totæ, medicamento rursus bene tangendę sunt undique: & præcipue radices earum carbasis ducunt, specilli latitudine, subinde hauriente, medico cumulante medicamentum, & adstruente, imprimenteque donec combibant: totum enim in ea est, ut ab omni parte saturentur. Est autem hoc medicamentum: Chalcitidis ustæ ✳ pond. IIII. æris floris usti ✳ pond. IIII. misyis usti ✳ pond. trium, æris squamæ ✳ pond. duum, disphrygis ✳ pon. duum, soreos usti ✳ pon. duum, auripigmenti ✳ P. duum. Hæc omnia teruntur, & sicca (ut dixi) hęmorrhoidibus imprimuntur undique: post hoc tenue, simplex, rarum linteolum imponere oportet, & super hoc panem aut opyron ex aqua maceratum & tritum, rosaceo oleo adiecto. Hoc medicamentum sine magno labore circa septimum diem cadere cogit hęmorrhoidas. Oportet autem bis die panem imponere, nonnunquam in nocte si circum tensionem senserint aquario, die auriscalpio auerso, quam partem κυκλίσκον Græci uocant, sensim tentare, mouere abalienatam oportet, quo celerius excidant hæmorrhoides. Hoc medicamentum oẽm carnem, & omni parte corporis exhulceratam, & excrescentem, & eminentem, sine magno morsu tollit. CCXXVIII.

SI quando non exhulceratas eminentias tollere sine ferro uoluerimus, ut uerrucas, neuos, alia'ue eius generis, hoc medicamento utimur. Calcis uiuæ pon. sex, fæculæ ✳ P. III. uitri usti ✳ P. III. Hæc terere oportet ex cinere lixiua, ex caprifico uel sarmentis, donec leuia passi habeant temperamentum, deinde adijcere rubricæ aut atramenti quod possit colorare ea: deinde patella fictili coquere ad mellis spissitudinem, atque puxide nigri plumbi reponere. Melius autem recens facit. cuius usus est talis: quod destinatum erit tollere, id ipsum specillo oblinetur crassius, ex interuallo penicillo abstergetur: & cũ satis nigrum quasi perunctum uisum fuerit, desinere oportebit imponere res, & abstergere, & panem ex aqua imponere & rosa. Hoc & strumas sanat anteq̃ suppurent. Oportet autem, cũ hoc medicamentum causam fecerit in strumis, nullum aliud medicamentum adhibere, sanæ enim ita fiunt. CCXXIX.

CVM uero aliqua pars suppurauerit, & timidus fuerit ad sectionem cui id acciderit, uiscum quãplurimum colligere oportebit: eumque cum cinere lixiui diutius terere, & aluta inductum imponere, ita formata, & in tantum spatium circunsecta, quantum & quale uolumus hulcus, id est, emissarium uomicæ fieri, & ea parte scilicet imponemus, quantum necesse erit aperire. Hoc eodem medicamento sępe dolores diutinos pectoris, lateris, lumborum sustuli, cum ad nullum malagma aut auxilium cedebant: exhulcerata enim minima parte cuiusque dolentis loci, humoribus postea uitium ueluti eijciebatur.

Ad eadem uitia. CCXXX.

Melior triphera, hoc enim nomen superius positum, medicamẽtum appellatur: facit ad omnia quæ ferro

ferro debent tolli sine magno dolore. Idem hæmorrhoidas productas medicamento, quod supra positū est, tollit. Vuam nimis iacentem sine periculo per auriscalpium lana inuolutum perunctam, ex parte qua tollenda est, amputat. Oportebit autem postea aqua mulsea gargarizare, & lentis atque tosæ aridæ aqua decoctæ. Eadem res & palpebram pilosam remediat, si quis radices aduersus naturam pilorum natas oblinierit, donec locus earum niger fiat. Recipit hęc: æris floris ⚹ P. trium, calcis uiuæ ⚹ P. VI. rapisæ radicis ⚹ P. VI. fęculæ ⚹ P. III. nitri ⚹ P. II. auripigmenti ⚹ pon. duum, fellis taurini ⚹ pō. sex. Teruntur ex cinere lixiua qua culinarij utuntur, donec habeat mellis liquidi temperamentum. Reponitur puxide nigri plumbi. Hæc puxis in ampliorem stagneam mittitur, habentem cinerem lixiuam usque ad operculum minoris. Oportet autem & hoc medicamentum colorare rubrica uel atramento. Huic medicamento si anatis sanguinis quasi duæ ligulæ adiunctæ fuerint, minus mordebit. CCXXXI.

Quatenus acrium & exhulcerantium medicamentorum habita est mentio, ponemus qua stygmata tolluntur in dignis, & in multis. Hæc calamitas ex transuerso accidit, ut dispensatori Sabini Calui naufragio in ergastulo deprehenso, quem Triphon multis delusum, & ne casu quidem literas confusas ullo medicamento habentem, liberauit. Allij candidi spicę capitis tritæ, cum cantharidibus uiginti alexandrinis (sunt autem nariæ & oblongæ) sulphuris uiui ⚹ P. I. & uictoriati, chalcitis ⚹ pon. as semis, ceræ pon do triens, olei pondo triens, ceram cum tritis cæteris admiscuit & imposuit.

Intestini extremi prolapsio. CCXXXII.

Intestinum extremum quibus prolabitur & excidit, quoties prodierit, toties uino calido, uel uerbenis, uel cinere lixiua lauari oportet & reponere. Prodest & pice liquida perungere & cedria. Interdū uel Andronio perungere, & sicca reponere. Facit & cinis ex sarmentis cribrata aspersa, alumen fissum tritum bene, & eodem modo aspersum, atque intestino reposito. CCXXXIII.

AD testiculi tumorem cupressus baccæ ex uino coctæ cōueniunt, ex faba quasi concha multo cum cumino cocta. Item uua passa cum cumino contusa in modum malagmatis, melle quantum satis est admixto. Idem uua passa, nucleata, contusa ac mixta eiusdem mensuræ uel ponderis.

Ad ueretri tumorem & dolorem. CCXXXIIII.

AD ueretri tumorem lens ex aqua cocta, & trita, rosaceo oleo mixta prodest. Si maior tumor erit, mali granati corium ex aqua coctum & tritum, lenticulæ pari pondere admiscere oportet. CCXXXV.

SI ulcus sordidum erit, aut cancer tentauit, aut iam occupauit, Andronios ex uino benefacit. CCXXXVI.

SI cicatrix ducenda.

Desideratur. CCXXXVII.

OMNE hulcus in omni parte corporis sordidum (id autem est cum candicat, & quasi crustam perductam albam habet) purgat mel per se, iris arida contusa, uel cum melle. Eadem ratione & terræ mali, & panacis radix purgat sordida hulcera. Mirifice & hoc medicamentū purgat, etiam si cancer tentat, est autem leue: auripigmenti quod Græci ἀρσενικὸν dicunt ⚹ pon. VI. æris squamæ ⚹ pon. III. elaterij ⚹ P. I. chartæ combustę cinis ⚹ pond. III. cum opus est, cochlearia tria rosæ cyatho permiscentur, inde linteola carpta continguntur, atque ita hulceri superponuntur. Hoc medicamentum cito, & sine ullo morsu expurgat sordidissima hulcera. CCXXXVIII.

OMNE purum hulcus & concauum replet Basilice rosa diluta, ut superius dixi, prope' autē hoc medicamentum: Medullæ uitulinæ ⚹ P. IIII. adipis anserini ⚹ P. duum, butyri ⚹ P. duum, medullæ ceruinæ ⚹ P. II. ceræ ⚹ P. IIII. terebinthinæ ⚹ P. II. mellis ⚹ P. sescūcia, rosæ ⚹ P. sescūcia, resina cum rosa liquescit, cui miscentur calenti mel & cera, cum cera pręcalfacta in feruenti aqua cōtunduntur, atque ita superioribus miscentur. CCXXXIX.

OMNE hulcus luxurians & crescens carne compescit chalcitis per se trita, uel æris flos ustus. Bene autem & proprie hoc medicamentum facit, quo Meges utebatur: Calcis uiuæ ⚹ P. II. thuris ⚹ P. unius, æris squamæ ⚹ P. unius.

Triphonis medicamentum. CCXL.

Triphon chirurgus carnem eminentem hoc medicamento compescebat: æris floris usti ⚹ pond. VI. chalcitis ustę ⚹ P. IIII. mysis usti ⚹ pon. IIII. æris usti ⚹ pon. IIII. Hoc acre est, & quasi cauterium crustam altam facit: quamobrem cancer non patitur impositum serpere, omnem eruptionem sanguinis ueluti cauterium sistit. Et hoc autem, & quæ diximus imminuit. Cicatricem quoque ducit, si quis tincto, extractoque specillo, quod ei quasi puluis adhæserit, exiguo oras hulceris tetigerit. Sed proprie cicatricem medicamenta hæc ducunt.

Triphonis ad cicatricem. CCXLI.

Emplastrum efficax ad cicatricem ducendam: Spumæ argēteæ ⚹ P. quinquaginta, mysis usti: chalcitis ustę, aluminis fissi, cerussę, singulorum ⚹ pon. IIII. resinæ terebinthinæ ⚹ pon. XII. ceræ ⚹ pō. V. Cera & resina liquefiunt: deinde cū refrixerunt, radūtur: sicca & bñ trita adijciūtur & cōmiscentur.

Emplastrum diacadmias. CCXLII.

Emplastrum *δια καδμίας* Græci dicunt, quod cicatricem ducit, cadmię P. libra, chalcitidis ustæ pondo libra. Hæc teruntur ex uini falerni heminis tribus, donec liquefacta mellis habeant spissitudinem: postea fit ceratum ex ceræ pon. IIII. resinæ frictæ pond. IIII. olei murtei pond. IIII. Cum refrigeratum est,

raditur & miscetur his quæ in mortario sunt. Sunt qui liquefacta hæc ipsa dum calent, mortario superfundunt, & ita subigunt.

Ad papulas & porriginem. CCXLIII.

AD papulas in capite efferuescentes, uel qualibet parte corporis totius porriginem, staphisagria trita, & nitrum decoctum tritum pari mensura, in mixto oleo & uino austero, ante desudationem corporis, ac postea. Item alumen liquidum ex aceto staphide agria adiecta. Ad epiphoram uero toto corpore efferuescentem medicamentum prodest.

Ad ignem sacrum. CCXLIIII.

AD ignem sacrum benefacit medicamentum: rutæ uiridis P. triens, spumæ argenti P. bes, aceti sextarius unus, olei uiridis sextarius. Cum aceti parte in spuma & ruta teruntur donec leuia fiant, postea quod superest aceti, uicibus cum oleo adijcitur. CCXLV.

AD ignem sacrum coriandrum per se tritum benefacit, est enim res uirosa: uel cum pane eodē modo & menta prodest, & cinis de filice facta, aqua conspersa, oblinita. Item cimolia creta succo solani diluta. Et per se solanum, uel cum pane prodest. CCXLVI.

FACIT & ad hoc medicamentum bene: sulphuris uiui, opij, singulorum P. semuncia, spumæ argenteæ pond. uncia, passo miscentur. Item hoc satis prodest, cerussæ ⚹ P. VIII. aluminis fissi ⚹ pond. trium, thuris ⚹ P. trium, croci ⚹ pon. duum, sulphuris uiui ⚹ P. II. Teruntur hæc solani succo: cum opus, est uino diluuntur.

Ad zonam. CCXLVII.

AD zonam, quam Græci ἕρπητα dicunt, faciunt quidem ut supradicta omnia, præcipue cicuta uiridis bene trita & imposita. Item hoc medicamentum: cerussę ⚹ P. XXXVIII. aluminis fissi ⚹ pon. XII. croci ⚹ pon. I. thuris ⚹ pon. duum, acaciæ ⚹ P. VIII. dyphrygis ⚹ P. II. opij ⚹ P. II. Ex aqua teritur, & cum opus est, ex eadem dilutum perungetur. CCXLVIII.

AD idem melius facit, gallæ, aluminis rotundi, chalcitidis, cretæ sutoriæ, singulorum ⚹ P. II. mysus, corticis malorum, acaciæ, singulorum ⚹ P. IIII. calcis uiuæ ⚹ pon. XVI. Mali cortex in aceti sextario uno decoquitur donec madida fiat: deinde teritur acacia aceto eodem, macerata nocte & die admiscetur & una teritur. Postea cætera adijciuntur, & fiunt pastilli: cum opus est, diluuntur aqua.

AD utrunque autem genus uitij, mirifice medicamentum Andronicum facit.

Ad impetigines. CCXLIX.

AD impetigines uua aminea, quæ sic dicitur, bene facit. Est autem ruberrima, & in uepribus nascitur. qua fricari oportet impetiginem, quoad curetur, & non appareat: hoc autem diebus fit paucis.

Ad suggillationes. CCL.

Benefacit huius radicis recentis succus, ad suggillationes & liuores perunctus. Scabiem tollit sulphur nigrum oleo mixtum communi, atque in cerati spissitudinem redactum. Hoc etiam lepram, & quam Elephantiam dicunt, sanat: & omnia quæ efferuescunt per se, cum inueterauerint.

Ad scabiem. CCLI.

AD scabiem halica ex aceto macerata, & trita benefacit, exiguo thure adiecto. Item picis liquidæ libra, ceræ ⚹ P. semis, sulphuris uiui P. sextans, aluminis fissi ⚹ P. unius. CCLII.

Benefacit oliuæ æthiopicæ commi, quod Græce ἐλαίας αἰθιοπικῆς δάκρυον uocant, aceto dilutum. Item salicis libri ex aceto cocti, atque ita triti, & impositi, tollunt scabiem. Facit & eiusdem cinis ex aceto ad scabiem. Prodest & farina hordeacea cocta ex posca, si tenerum corpus erit: uel ex aceto, si durum, per dies quatuor aut quinque: deinde ceratum ex rosa adiecta cerussa, imponere oportet, donec cicatrix ducatur. CCLIII.

FACIT bene & hæc compositio: Thuris masculi pon. triens, sulphuris P. uncia, cæparum pon. sextans, rumicis erraticæ radices aceto quoque tritæ P. —. Omnia teruntur: miscetur aceto quod satis erit, id est, dum mellis crassi habeat spissitudinem. Cum opus est, scabiei nitro ex aceto locus fricatur diutius & pressius, deinde hoc medicamentum superlinitur. CCLIIII.

ALIA compositio ad idem: Scammoniæ ⚹ P. trium, myrrhæ ⚹ P. unius, æris floris ⚹ P. unius, astulę regię, quam ἀσφόδελον Græci dicunt, radicis ⚹ P. duum, glutinis taurini ⚹ P. II. nitri ⚹ P. I. & uictoriati. Teruntur omnia aceto præter gluten, hoc enim pridie maceratum cęteris iam tritis miscetur. Cum opus autem est, ante nitro & aceto locus exasperatur, deinde hoc oblinitur.

VT consummetur liber, malagmata, & acopa adijciemus.

Genera malagmatorum ad omnem corporis ualetudinem. CCLV.

MALAGMA ad ὀπισθότονον, id est cum ceruix reflexa est in posteriorem partem, aut rigida cū intensione oculorum & maxillarum. Facit & ad κυνικὸν σπασμὸν, cum in utramlibet partem deprauata est facies. Idem ad omnem tensionem, & contractionem neruorum, & ligationem, ἀγκύλην quod Græci uocant. Item ad dolorem omnis partis, quamuis ueterem. Bdellij ⚹ P. XVI. opopanacis ⚹ P. VIII. galbani ⚹ P. VIII. adipis uitulini ⚹ P. XVI. piperis grana numero CLX. ammoniaci guttę ⚹ P. octo, cachryos ⚹ P. octo, iris ⚹ P. XVI. cerę ⚹ P. LV. terebinthinę ⚹ P. L. Arida q̃ sunt, cōtundūtur, cribrātur: succū habentia, cū resina subinde admixta cōtundūtur, cera in frusta

concisa

concisa aqua ferventi demittitur, & subacta manibus miscetur cęteris in pilam. Oportet autem pilum ligneum frequenter cypreo oleo perungere. Hoc malagma cypreo oleo liquefactum acopi usum pręstat. CCLVI.

Malagma alterum, stomachum, aluum, intestina soluta habentibus & cholericis prodest. Confirmat omnem partem & adstringit, quę hæc desiderat. Aluminis fissi * pond. sex, rus syriaci * pond. sex, gallę * pond. sex, acacię * pond. sex, cerę * pond. XL. picis spanæ * pond. XL. olei melini aut rosę * pond. trientem. Acacia uino exiguo macerata teritur: cera & pix oleo alterutro mixta inferuescunt, quibus temperatis adijciūtur cribrata sicca: ijs acacia miscetur, atque in unū omnia subigūtur. CCLVII.

Malagma pectoris & lateris dolorem, & quidquid ex perfrictione est, bene calfacit. Idem ad omnem dolorem prodest. Sansuci contusi sextarius unus, iris contusę sextarij. XV. cyperi contusi sextarius unus, resinę terebinthinę pondo bes, cerę pondo quadrans, olei cyperi pondo selibra, uini aminięi sextarius unus. In uino arida contusa macerantur una nocte & die: oleo, cera, & resina liquefiunt: deinde superfunduntur uino, miscentur manibus. Hoc medicamentum efficacius est secundo, post dies triginta efficacius prodest: initio enim humidum ualde est, & uix inlitum remanet. CCLVIII.

Malagma ad omnem dolorem, pręcipue iecinoris. Spicę nardi * pond. V. celticę, id est, saliuncę * pond. X. iris * pond. VIII. melliloti, quod à nobis sertula campana dicitur * pond. XXV. cyperi * pond. VIII. ammoniaci thymiamatis * pond. VIII. cardamomi * pond. VII. croci * pond. duum, uini falerni sextarius unus. In hoc omnia supra scripta contusa uno die & nocte macerantur, pręter ammoniacum: hoc enim aceto diluere oportet, & quasi ceratum facere: postea ceræ pond. duas bes & resinę frictę pond. IIII. rosę P. libra, leuia sunt & refrigerata, quę rosę & cęteris miscentur. Hoc & ad pręcordiorum tensionem benefacit, & uesicę dolorem. CCLIX.

Malagma ad lienosos & ad iocineris dolorem. Ammoniaci guttę P. I. cerę pond. I. & sextans. Ammoniacum ex aceto teritur, admixto crocomagmate quantum colorare possit, ammoniacum quod teritur usque dum leuefactum mellis crassi habeat spissitudinem: postea cera liquefacta, rosa adijcitur mortario, & bene pastillo mixta, manibus utraque subiguntur. Facit hoc malagma ad luxum, & ad capitis dolorem fronti superpositum. CCLX.

Malagma ad præcordiorum tensionem, uentris, stomachi duritiem cum dolore. Item ad iecur & lienem prodest. Ceræ ✱ P. quinquaginta, ammoniaci guttæ ✱ P. L. iris ✱ P. XXV. panacis ✱ P. XX. anesi ✱ P. XXV. nitri ✱ P. XXV. adipis taurini ✱ P. XXV. fœni græci seminis ✱ P. XXV. resinæ terebinthinæ ✱ P. L. aceti acris sextarius unus, mellis P. triens. Mel aceto diluendum est, atque arida omnia his maceranda die ac nocte, ceram, terebinthinam, adipem liquefactam in unum cæteris miscere oportet, & manibus subigere.

Malagma ad lienosos. CCLXI.

Myrobalani ✱ P. L. aphronitri ✱ P. XXX. capparis radicis ✱ P. XX. cardamomi ✱ P. XXV. ammoniaci guttæ ✱ P. XXX. ceræ P. selibra, irini olei P. selibra. Cera irino soluitur, quibus ammoniacū aceto dilutum miscetur, & postea arida quæ sunt commiscentur. CCLXII.

Malagma ad omnem dolorem ueterem, & qualibet causa factum, præcipue ad lumborum dolorē, qui ante leniter scarifiant. Recipit hæc: bdellij P. trientem, styracis P. trientem, hyssopi P. trientem, ammoniaci P. trientem, piperis albi P. trientem, thuris P. trientem, baccæ lauri aridæ P. duo, terebinthinæ P. trientem, opopanacis P. trientem, adipis taurini P. trientem, medullæ ceruinæ P. trientem, propolis P. selibram, olei ueteris P. libram, ceræ P. duo thuris pollinis P. libram. Oleum, cera, resina, propolis liquefiunt: deinde thuris pollinis P. superius dictū adijcitur, & cætera minutatim, uel in unū contusa, opopanacem oleo diluere oportet. CCLXIII.

Malagma quod discutit strumas, parotidas, panum, quod Græci φύγεθλον uocant. Idem omnē futuram suppurationem dissipat, factam aperit. Facit & ad dolorem articulamentorum, uel cuiuslibet partis: præcipue ad lumborum dolorem, atque inflationem stomachi uel coli. Picis hispanæ, aphronitri, resinæ pituinæ, ceræ, laurus baccarum, singulorum ✱ P. XXXV. adipis taurini ✱ P. XV. ammoniaci guttæ ✱ pond. iris Illyricæ ✱ pond. XV. galbani ✱ pond. XII. piperis albi ✱ pond. XV. Quæ debent liquefieri, soluuntur igne & oleo, cætera contusa temperatis asperguntur: ultimo loco tepente medicamento laurus baccæ miscentur. CCLXIIII.

Malagma ad omnem dolorem corporis articulorum. Facit & ad podagram. Idem discutit uomicas, aut aperit, præcipue in pectore & interaneis. Prodest & lumborum doloribus. Ceræ ✱ P. VIII. ammoniaci ✱ pond. X. bdellij ✱ pond. X. iris ✱ pond. VI. galbani ✱ pond. III. terebinthinę ✱ pond. V. Contunduntur ordine quo scripta sunt, pilo ligneo, cyprino oleo quod in uino subsidit, perunсto: cera in aquam feruentem in minimas partes concisa dimittitur, & subacta manibus in pilam conijcitur. CCLXV.

Malagma item ad contusionem lateris. Idem facit ad suspectas uomicas aut iam factas. Pręterea ad iecinoris, pręcordiorum duritiam uel dolorem benefacit. Proderit & in omni loco dolenti impositum Cyperi, ammoniaci guttę, cardamomi, bdellij, thuris, resinę terebinthinę, singulorum pond. bes: thus & bdellium macerantur pridie uini hemina una: cætera contunduntur; ceræ pond. libra & triens, & olei cyprini sextarius unus cum terebinthina liquefiunt, cęterisque commiscentur. Quidam adijciunt myrrhę partem, croci partem sextantem; cinnamomi partem sextantem. CCLXVI.

Malagma ad luxum, contusum, canis morsum, parotidas, strumas, podagram: Cerę pond. duo, resinę frictę pond. duo, picis hispanę pond. tria, ammoniaci pon. librã, thuris pollinis pond. semis, galbani pond. semis, aceti sextarios duos. Ammoniacum tritum cum aceto soluitur igne: deinde resina, cera, pond. IX. adijcitur, & coquitur usque dum spissetur: postea thus admiscetur. Vbi emplastri habuerit temperamentum, medicamentum tepenti galbano adijcitur. CCLXVII.

Malagma ad podagram, & omnem dolorem & tensionem neruorum, recipit hęc: ammoniaci guttę pond. I. ceræ pond. I. axungię ueteris selibram, olei ueteris pond. trientem, olei cedrini pond. unciam, rosę pond. sextantem, cyprini pond. sextantem, croci pond. sextantem, asij lapidis pondo unciam, myrrhæ pond. unciam, aphronitri pond. semunciam. Patella noua liquefit axungia, cera cum oleo uetere: quibus adijcitur ammoniacum tritum, & mouetur usque dum soluatur: postea oleum cyprinum, rosa, & cedria in unum miscentur: & tunc subducitur flamma, ne seruescat medicamentum: secundum quæ adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrrha trita per se aspergitur, ultimum nitrum, & asius lapis fœnicio inducitur.

Acopi genera & compositiones. CCLXVIII.

Acopum ad perfrictionem, lassitudinem, tensionem neruorum. Idem hyeme non patitur perfrigescere artus: hoc Augusta utebatur. Sansuci floris sextarium unum, fœnigræci sextarium unum, rosmarini foliorum sextarium unum, uini falerni congium, olei ueriafri sextarios quinque. Præter oleum omnia in unum triduo macerare oportebit, quarto die oleum adijcere, & coquere in pruna non acri medicamentum, donec uinum consumatur: postea recolare per linteum duplex oleum, cui adhuc calenti ceręponticæ bessem miscere. Reponitur medicamentum fictili uel stagneo uase. CCLXIX.

Acopum quod per uindemiam componitur, antequam mustum deferuescit: musti recentis congij quinque, in hoc & olei ueriafri P.L. macerantur: res quæ infra scriptæ sunt contusæ, & percribratæ grandioribus foraminibus cribri. Iris illyricæ ⚹ P.XL. cyperi ⚹ P.XL. fœnigræci ⚹ P.XL. piperis nigri P.XL. xylobalsami ⚹ P.XL. calami odorati quo unguentarij utuntur ⚹ P.LXXX. spathæ qua unguentarij utuntur ⚹ P.LXXX. schœni ⚹ P.LXXX. saliuncæ ⚹ P.LXXX. casiæ nigræ ⚹ P.XXIIII. cardamomi ⚹ P.XXVIII. styracis ⚹ P.XXIII. costi ⚹ P.XXVIII. myrrhæ aminneę ⚹ P.XXII. casiæ daphnidis ⚹ P.XXIIII. sertulæ campanæ ⚹ P.XIII. aspalathi ⚹ P.XL. Hæc cũ musto & oleo macerantur uase stagneo aut fictili per dies triginta. Oportet autem uas bene clausum & alligatum diebus his soluere, inuisere omnia: deinde rursus operire & signare ne nires euanescant: post dies triginta conijciuntur macerata: deinde oleum purum excipietur, quod reponitur fictili uase: cuius oleaminis uires ad omnem contractionem neruorum tantæ sunt, ut sit uix credibile. CCLXX.

Acopum ad perfrictionem, lassitudinem, neruorum dolorem, grauioris odoris (superiores enim boni sunt odoris) Ammoniaci guttæ ⚹ P.XV. galbani ⚹ P.IIII. resinæ terebinthinæ ⚹ P.LVI. ceræ ⚹ P.XXVIII. mellis ⚹ P. triẽs, olei ueteris sextarius unus, hyssopi P. uncia, medullæ ceruinæ põd. uncia, opopanacis ⚹ pond. VI. Sunt qui hunc non adijciunt. Ceram, oleum, terebinthinam liquefacere oportet, deinde cætera adijcere, nouissimum ammoniacum tritum curiose. Hoc qui perunctus erit, etiã à serpente tutus erit. CCLXXI.

Acopum, quo fere' Augusta & Antonia usæ sunt, facit ad perfrictiones & neruorum dolorẽ. Idemq perunctum non patitur perfrigescere artus, & refrigeratos calfacit. Componitur hyeme hoc modo: Sumere oportet adipis porcinæ sterilis trepondo, uel anseris adipis idem pondus: deinde aqua frigida bene lauare, atque in nouo uase adijcere uini ueteris congium unum, aut sextarios tres non nimis contusa põderis huius. Xylocinnami pond. quadrantem, cardamomi pond. quadrantem, cyperi pond. quadrantẽ, schœni pon. quadrantem, rosæ aridæ foliorum pond. unciam, sertulæ campanæ coronas decem. Hæc omnia inferuescunt super carbones, deinde perfrigerata eodem cacabo reponuntur: posteroq́ue & tertio die cum inferuefiunt, reconduntur, quæ eodem modo die rursus recalfiunt, & colantur per linteum, uel ex iunco factum de industria colum: uinum atque adeps quæ superest in nouo uase conijcitur: deinde cum gelauerit se adeps, oportebit fundum cacabi perforare, & uinum omne emittere, atque in priorem cacabum adipem eandem conijcere, & uini eiusdem recentis eandem mensuram adijcere, resq́ue non nimis contusas nec cribratas. Nardi syriacę spicæ pond. sextantem, saliuncæ pond. sextantem, amomi pond. quadrantem, casiæ pond. quadrantem, myrrhæ pond. trientem, cumami pond. trientem, rosæ aridę foliorum pond. sextantem. Deinde semel mane, & in nocte semel inferuefacere oportet: idem in postero die cum inferuefacta fuerint, percolanda erunt, in cacabum priorem perfusum: sed ante diligenter & spisse obturatum: atque ubi se congelauerit adeps, extrahendum erit spissamentum, quod cum uinũ omne fluxerit, quod superest adijce. Vase stagneo uno, uel pluribus, diligenter operto & adplumbato reponitur.

PERORATIO OPERIS.

HARVM compositionum (si qua fides est) ipse composui plurimas, & ad ea quę scripta sunt facienti scio paucas: sed ualde paucas ab amicis, quibus ęque ac mihi credo, acceptas adieci: quas cum iureiurando adfirmauerunt sese ipsos expertos esse, ut benefacientes scire ad uitia quæ scripta sunt. Illud autem te meminisse oportet, mi Calliste, quod initio dixi, eadem

medicamenta

medicamenta in ijsdem uitijs interim melius, deterius'ue respondere: propter corporum uarietatem, differentiamque ætatum, temporum, aut locorum. Eadem enim res non dissimiliter dispositis corporibus, non possunt eosdem effectus exhibere. Sed adfirmo ex magna parte prosperos euentus (si quando opus fuerit) has compositiones habituras.

Scribonij Largi de Compositione medicamentorum libri finis.

QVONIAM HOC IN SCRIBONII LIBRO FREQUENS EST PONDERUM MENTIO, NON AB RE FUERIT PAUCA HÆC SUBIJCERE.

PONDERA.

Duodecima pars assis	Vncia.
Sextans	Vncię duę.
Quadrans	Vncię tres.
Triens	Vncię quatuor.
Quicunx	Vncię quinque.
Semis, quę & selibra dicitur,	Vncię sex.
Septunx	Vncię septem.
Bes	Vncię octo.
Dodrans	Vncię nouem.
Dextans	Vncię decem.
Deunx	Vncię undecim.
As	Libra, uncię duodecim
Pondo duo	Librę duę,
Trepondo	Librę tres.
Sicilicum faciunt drachmæ duę.	
Sextulas senas habet uncia.	
Duella sextulę duę uocantur.	
Sescuncia	Vncia una & semis.
Semuncia	Vncia semis.

HORVM PONDERVM QVÆDAM APVD VETERES INVENIVNTVR NOTAE.

S	significatur	Semis uel selibra.
—		octaua pars semissis.
ʒ		sicilicus.
Z		pars uncię octaua.
✱		Denarius.

Victoriatus, argenteus erat nummus, uictorię nota signatus: pro quo in compositionibus à Scribonio relatis, Galenus duos obolos ponit, hoc est, scrupulum. Sestertius & ipse argenteus nummus erat, duos asses & semissem ualens.

MENSVRAE.

Ligula cochlearis est mensura. Cyathus, Plinio auctore, pendet per se drachmas decem. Sesquicyathus acetabulum implet. Acetabulum eidem Plinio heminę quarta pars est. Hemina sex impletur cyathis. Dimidium sextarij hemina est. Congios senos capit sextarios, ut Amphora octo Congius. Duplex Amphora Modius est.

SORANI EPHESII VETUSTISSIMI ARCHIATRI ET PERIPATETICI, IN ARTIS MEDENDI ISAGOGEN PRAEFATIO.

Qui primi medicinæ auctores.

MEDICINAM quidem inuenit Apollo, amplificauit Aesculapius, perfecit Hippocrates: quem mihi hominis ducem, & iudicem omnium causarum & quæstionum oportet accipere, tanquam parentem & inuentorem omnium bonorum operum, per quem Logica nobis, iuxta rationem, est facta traditio, & tanquam uisibilis facta doctrina, ut per eam meliores fiant & acutiores, qui introducuntur ad Medicinam, quos Græci εἰσαγομένους appellant. Et propterea incipientibus discere medicam artem, exordiar dicere qui sit optimus modus doctrinę, atque de apta ętate introducendi, deque studio, & eius moribus: deinde artem, postea speciatim de ipsa Medicina. Modos in aphorismis reperies quatuor, Intellectualem, complexiuum, diuisibilem, & definitiuum. Intellectualis dicitur, eo quod intellectu, id est contemplatione tam uirorum quàm mulierum ægritudines exequitur & considerat. Complexiuus, quod omnia complectatur, id est comprehendat, nihilque intactum relinquat. Diuisibilis, eo quod corpus humanum per partes diuidat, earumque ęgritudines particulatim declarat. Diffinitiuus, quod cuncta definiat, recteque determinet.

Nos uero in hoc opere magis definitiuo utimur (licet ab alijs non simus extorres) quippe quia optimus is est modus introducendi. Cęteraque breuiter cuncta definit, recteque determinat, nihil relinquit, unde quasi renumerare possit. Ne tamē animus lectoris incaute ingrediatur, & sequentia operis iudicet, non te lateat quod modum tractatus quidam pręcedit prooemialis, qui uere introductorius breuis habendus est. Est autem duplex: partim de eo qui sumit artem, partim de arte. Nos Platonem imitantes, quæ sequuntur iungamus. Ait enim Plato, de omnibus quę in tractatu innuuntur, eum posse discere, qui peritiam habet earum rerum de quibus quęritur.

SORANI EPHESII INSIGNIS PERIPATETICI, ET VETVSTISSIMI ARCHIATRI IN ARTEM MEDENDI ISAGOGE SALVBERRIMA.

Tyro medicæ artis qualis esse oporteat. Caput I.

ASTVTIA ueterum in opusculis librorum diuersa posuit principia: Nos tamen ptincipium sumimus ab eo qui imbui arti medicinę inchoat. Sit autem ętate quidem illa, ex qua maxime e'paruis homines transeunt ad magnitudinem, quod est in annos undecim. Hęc enim ętas est apta ad sumendam sanctam artem medicinę: corporis autem magnitudinem talem habeat, ut neque pinguis sit neque breuis admodum: & ut iuuentutem liberaliter agat, & senectutem utilem atque facilem ducat: natura & animo sit studiosus, & ingeniosus quidem & acutus, ut citius intelligat, & docibilis sit: fortis autem, ut possit per diem labores sustinere: quoniam undique horrenda & tãquam insuauia, & alienos casus suas facit esse tristitias. Disciplinarum autem, & uirtutum cęterarum, minime sit expers. sed & circa mores habeat diligentiam: iuxta enim Erasistratum, felicissimum quidem est, ubi utręque res conueniunt, ubi & in arte sit perfectus, & moribus sit optimus. Si autem unum de duobus defuerit, melius etiam uidetur, esse bonum, quàm artificem perfectum, mores habentem malos, & improbum esse: modesti siquidem mores quod in arte deest, honestate repensare uidentur. Culpa autem morum, artem perfectam corrumpere atque improbare potest. Necnon & naturę rerum scientiam habeat, ut omnino huius rei non expers esse uideatur. His igitur omnibus ornatus esse debet, qui medicinę tam arduam artem auspicaturus est.

De iuramento medici. Cap. II.

CVRARE etiam debet, qui artem medicam, & naturę scientiam uult inchoare, ne ab errore quenquam alicuius lædat effectus. Ea itaque ratione per sacramentum iuramenti sumat doctrinam, Grãmaticam, Rhetoricam, Arithmeticam. Astrorum quoque ratio sumenda est, ut cognoscat eorum ortus, & occasus & motus, & tempora anni: quia cum ipsis & nostra corpora permutantur, & eorum mobilitate & perturbatione ægritudines in hominibus commouentur.

Qualis esse debeat medicus. Cap. III.

PERSPICIAMVS autem qualem oporteat esse medicum. Sit ergo moribus ornatus & modestus, cum decenti ac debita honestate. nec desit ei sanctitas, nec sit superbus, sed pauperes & diuites, seruos & liberos pariter curet. Vna enim apud omnes est medicina. Mercedes autem siquidem dẽtur, accipiantur & non recusentur: si autem non dentur, non exigantur, quia quantum quisque dederit, non potest ulla exæquare mercede beneficia medicinæ. Domos autem quas ingreditur, ita ingrediatur, ut ante oculos habeat curam tantummodo laborantis. Memor etiam sit iuramenti Hippocratis, ut ab omni culpa se abstineat, maxime à uenereo & corruptibili actu. Ea quæ in domibus aguntur & dicuntur, tanquam mysteria celanda existimet. Sic enim sibi & arti ampliorem laudem acquiret. Habeat etiam digitorum elegantiam & subtilitatem, ut suauis omnibus uideatur, & in tangendo subtilior appareat: hæc enim & ipse Hippocrates dixit. Nihilominus autem sit & in fabulis iucundus, & non sit expers philosophiæ. Sit etiam modestus moribus, ut utręque res conueniant simul sibi, cum artis perfectione, quantum possibile est, & bonitas morum.

Quod operatio, medici peritiam aut imperitiam prodit. Cap. IIII.

FACIAMVS autem initium à quodam exemplo. Communiter contendunt & luctantur homines, cum aliqua necessitas impulerit, & qui didicerunt, & qui non studuerunt: sed statim ipsis motibus comprobantur hi qui didicerunt, maxime si facere non recusant. Simili modo medicinam quamplurimi tractant. Denique aut succum ptisanę, aut melicraton, & qui non sunt medici, dare possunt (quoniam ipsa natura interdum indoctis etiam peritorum tribuit efficaciam) Sed ipsa operatio, & ipsius rei honesta tractatio longe in eo apparet qui peritus est, & facile improbat imperitum. Hippocrates quoque ait: Medici quidem fama multi, sed opere ualde pauci. Honeste autem opus ipsum tractabitur tribus modis, ut pręscientes scilicet eorum causas qui omnino à uitijs oppressi sunt, & nullo modo curari possunt, minime suscipiamus. Aut eos suscipiamus in quibus ualida natura non nimis est pręcipitata humoribus: aut ea quæ facimus, eo ordine faciamus, ut ad solam utilitatem, totam operis efficaciam diri-

gamus. Quapropter & libri eius tripartitam habent doctrinam, & in primis σημειωτικῇ positam. Aptissima quippe omnium synoptica est inspectio uel uitiorum probatio, qua dignoscitur quid in arte existat bonum. Nam quod omnes sanos facere non possumus, minime & hoc uitium arti ascribitur, omnibus quidem auxiliari non datur. Præscientia tamen prędicendi futura, puram fidem tribuit, ut merito credantur nobis ægrotantium corpora. Vult enim Hippocrates, & præterita medicos cognoscere, & præsentia scire, & futura prædicere. Nec minus etiam cautissime agendum est. Ne pręsumamus eum qui deficit uiribus, quique ad desperationem uenit, secare: uel poteris eis dare potionem aut somnum, aut uentris purgationem. Nec aliqua res agenda est, quæ ad mortis causam ex potionis occasione transferri uideatur. Similiter nec ossa secemus, nec ἀνόμοιον faciamus, nec aliud quidquam quod non naturaliter permittitur, pro utilitate fieri posse. Multos enim initiantes, medicamini uidemus fidem credere, & in mala opinione apud omnium ora uersari, quod dederint quidem potionem somnij causa, uel alterius cuiusque rei: sed ob imperitiam inspectionis maximum intulerunt periculum, & fidei suæ circa certas partes medicinæ plurimum derogatum est. quoniam mortis euentus non iuxta rationem potionis, sed propter uires defectas contingit. Rectissimum ergo est, huiusmodi homines qui defecti sunt uiribus, non quidem deserendo existimare, sed alijs medicinalibus rebus curare, quæ in culpam uenire non possunt, ut & artis humanitas & perseuerans medici peritia possit stare. Qui autem uult nostram artem discere optime, is debet uniuscuiusque rei doctrinam & corporum naturam, & singularium partium operationem cognoscere. Qui autem non ita doctus est, sed experientiam tantum sine aliqua ratione exercuerit, & inhoneste artis professionem risui dederit, & sine doctrina rationabili egerit, alienum medicinæ opus adhibere uidetur, quantum ad ipsam artem spectat. Vbi enim ratione dijudicat, necesse est eum ad incommoda pergere, qui sola experientia sui aliqua ratione utitur. Ratio enim breuiter ad utilitatem perducit, & tanquam cæcam imperitiam, id est experientiam ducit. Quemadmodum etiam doctrinam percipimus, dicendum existimo.

De quatuor anni temporibus. Cap. V.

QVATVOR tempora hæc sunt quatuor elementa. Sicut corpus hominis in quatuor partes diuidimus, ita & anni circuli erit nobis quadripartita diuisio. Phlegma in capite, sanguis in pectore, cholera rubea in uentre, cholera nigra in uesica: hæc omnia crescunt suis temporibus. Sanguis crescit uerno tempore, hoc est primo uere, cholera rubea in æstate, nigra autem & phlegma in hyeme. Si omnia infra dicta tempore suo adhibueris, incolumis perseuerabis, nec medicis indigebis.

De uictus ratione quolibet anni tempore utili, hyemisq; inceptione & fine.

Scimus autem & quando & qui humores in hominibus crescunt. hyemis tempore ex die VIII. Idus Nouembris usque in VIII. Idus Februarij phlegma crescit, ex qua nascitur catarrhus, destillatio uuæ, tussis plurima, punctio laterum. Oportet ergo uti calidis & plenioribus cibis, sinapi, apio, eruca, pipere, agrimonia plurima. Confert corporis exercitatio, meratum bibere, raroque lauare, caput sine intermissione purgare, ueneri denique non parcas.

Veris.

Ver incipit ab VIII. Idus Februarij usque in VIII. Idus Maij. hoc tempore crescit sanguis, & febres, & humores dulces. Oportet uti rebus frigidis, amaris, & siccis, & quæ uentrem soluant, minimum ieiunare, assidue laborare, tepidum bibere oportet.

Aestatis.

Aestas incipit ab VIII. Idus Maij usque in VIII. Augusti. hoc tempore nutriūtur cholera rubea, quæ facit febres acutas, causon, synochus tertiarius. Vtendum ergo rebus frigidis, nimis dulcibus & suauibus, & bene olentibus, quæ facile digestionem admittant, frigidum bibere & aquosum oportet, cum uenere coitum non facere ex toto, quia & uirtus uiri minuitur, & stomachi dolor, ac debilitas & tremor totius accidit corporis, ieiunia minime exequaris.

Autumni.

Autumnus incipit ab VIII. Idus Augusti usque in VIII. Idus Nouembris. hoc tempore nutritur cholera melina, ex qua nascitur pituita stomachi, typicas facit febres & acutas, nigrum fel augetur, uenis crassitudo consequitur. Oportet uentrem purgare, & detrahere humores, & uti rebus relaxatorijs, sæpe uomitum prouocare, minime ieiunare, à uenere quoque & frigida abstinere. His omnibus suis temporibus utere, & per totum annum integram salutem transibis sine auxilio medicorum.

De humoribus.

Nunc uideamus de unoquoque humore, ut in humano corpore fieri uel generari habeant, uel qui hominem reddant. Corpus enim rationabiliter ex quatuor constat humoribus, scilicet, sanguine, phlegmate, & utraque cholera, quæ dominantur in suis locis. Sanguinis uirtus est circa cor, cholera rubea dominatur in dextro latere, in epate, quod iecur uocamus. Cholera uero nigra in sinistro latere est, scilicet in liene, quod Gręce σπλὴν appellatur. Phlegmatis autem alia pars in capite, alia in stomacho est. Sanguis calidus & humidus est & dulcis. Cholera rubea amara & uiridis & sicca est. Cholera nigra acida & sicca & frigida. Phlegma frigidum & humidum, colore milliuum. Hæc omnia in suis temporibus, ut denotatur superius, crescunt, & dominantur siue per diem uel noctem. Sanguis dominatur ab hora noctis nona usque

na usque

na usque in horam diei tertiam. Cholera rubea ab hora diei tertia usque in horam nonam diei. Cholera nigra ab hora die nona usque in horam tertiam noctis. Phlegma ab hora noctis tertia usque ad horam noctis nonam.

Emunctoria humorum & aetates.

Hi etiam hñt respirationes p singulas corporis partes. Sanguis p nares, Cholera rubea p aures, Cholera nigra p oculos, Phlegma p os & nares. Hi quatuor humores p quatuor dominantur aetates. Phlegma cũ parte sanguinis in pueris dominatur usque in annũ 14. Exinde cholera rubea dominatur cũ parte sanguinis usque in 35. uel 4. dein à quadragesimoquarto uel trigesimoquinto anno maxima pars sanguinis dominatur cum cholera nigra usque ad suam aetatem. Tabes etiam faciunt in unoquoque homine, & mores. Sanguis facit pueros moderatos, blandos & formosos. Cholera rubea facit iracundos, acutos, ingeniosos, & leues, macilentos, & multum comedentes, cito digerentes & uentres solubiles. Phlegma facit corpora composita, uigilantes, & intra se cogitantes, canos cito producentes. Cholera nigra facit subdolos, auaros, & perfidos, tristes, somniculosos, inuidiosos, & timidos: qui habent uirtutem calidã, dominantur in superiori parte: qui uero frigidam, in inferiori. Hi uero quatuor humores pulsus habẽt suos. Sanguis facit pulsum plenum & aequalem, & humidum. Cholera rubea citatum & tenuem, tardum, & segnem. Cholera nigra tenuiorem, asperum, percutientem. Phlegma facit pulsum minus plenum, humidũ & aequalem. Isti humores sine se esse non possunt, sed in omnibus habentur aetatibus. Si unus ex his minuitur aut decrescit, longam facit aegritudinem. Simili modo si quis augmentare & excedere coeperit, ad longam aegritudinem perducit, si imperitum medicum habuerit, qui non intelligat ex quo humore fiat aegritudo. Scias autem Mecoenas, quod si fuerit per culpam sanguinis aegritudo, succurrere debes frigidis cibis & acidis & siccis, quia sanguis calidus & humidus est & dulcis. Si ex cholera rubea est, da ei frigidum & humidum & dulce, quia cholera rubea, amara & ignea est. Si ex cholera nigra, da ei calidum & humidum & dulce, quia cholera nigra est acris & frigida. Si ex phlegmate nata est aegritudo, da ei assidue dulce & siccum & calidum, quia phlegma frigidum & humidum & salsum est. Et cum hoc factum fuerit, perduces ad propriam sanitatem aegrotum. Si uero facilius commodis fruamur, & incommoda uitemus, percurrentia uitia in signis naturalibus cognoscamus, cogita quod mortifera emendemus.

Quibus uitijs caput obnoxium. Cap. VI.

NAM quasi uertigo & tenebrae caput adtentant. Solent etiam illud uarij dolores attingere. Supercilia praegrauantur, aut tempora pulsibus micant, aut oculi mane lachrymis fluunt, aut caligo impedit uisum, aut sonant aures. Quando ergo aliquid tale sentitur, caput purgare debet, sed leuiter, aliquo grauiore medicamine, origano uidelicet Indico, id est de India: & hysopo coma in mulsa cum melle lentissimo debet infundi. Cumque illa fecerit succum, ex eo ad dimidium heminae in uino oportet sereno & calido die ieiunum gargarizare & expuere. Qui haec facere neglexerit, huiusmodi incommodis subiacebit. Grauatur auditus, & interiore aurium parte humor erumpit. Fit creber motus & sonitus, inde lippitudines, & diuersa oculorum uitia: inde ulcera & alopecia capitis, & fluenta capillorum. Inde scrophulae, quas Graeci χοιράδας uocant. Inde suffocationes, inde uua stillat, qui morbus plurimos excitat: inde dentium dolor & cruciatus.

De pectoris dolore & curatione. Cap. VII.

SI uero à pectore incommodum surgit, solet his agnosci indicijs. Primum capitis & pectoris sudor existit. Fit quasi crassior & plenior lingua: saliua amara & salsa sentitur. Scapulae & latera grauantur, oscitatur assidue, trement interdum brachia & manus. Interpellat etiam sicca tussis. Nocte sentitur, & experti à somno, mens tristis & nubila est post soporem. Algor pectus infestat. Contra hoc ergo tale remedium succurrit. Si quis post coenam plenus, cibum & potum maxime dulcem uomat, ut materiam simul phlegmatis & fellis amittat: sed sic, ut ante raphani radices minutas edat. Idem nasturtium & sinapi folia terna atque herbae rutae pariter trita sumenda accipiat. Deinde aquam tepidam superbibat, & sic prouocet uomitum. Tunc ille humor noxius, qui uel amarus uel salsus sentitur, reiectus plurimum subleuat. Certe si non potest uomere. Ne stomachus laedatur ieiunet die tota, & si necesse fuerit & alia, usque dum humores malos conficiat: quia assidue uomendo, solet stomachus corrumpi. Qui autem ista contempserit, his morbis obnoxius erit, aut melancholicus erit, aut lateris dextri doloribus uexabitur, aut grauedine somni opprimetur.

De uenere. Cap. VIII.

HAEC signa praemittit. Venter ipsius torquetur & corruptione ciborum cum potu eijcit escam. Genua deficiunt. Corpus omne adgrauatur & dolet. Crura torpescunt, & occulta febris grassatur. His ergo significationibus sic oportet occurri, ut uenter ipse molliatur. Salubre est autem, si lappatij foliorum in aqua decoctorum succus bibatur, uel ipsa ut holus in cibo saepe sumatur. Nam & mercurialis herba ad eum modum decocta si bibatur, plurimum iuuat. Similiter & cauliculas brassicae in aqua coctas, ad

dito melle & sale : & decoctionem eius usque ad heminam unam,utilissimũ est bibere ieiuno , temperato cum uino . Qui hoc adhibere cessauerit,aut ciliacus fit , aut uentris resolutione lædetur . Inde dysenterici , inde sciatici,inde podagrici,inde coxæ dolor,inde morbus articulorum,inde hæmorrhoides circa anũ , quæ ex uentris uitio erumpunt .

De uitijs uesicæ. Cap. IX.

CVM uero ex uesica imminet morbus, nec minus ipsa solet ijsdem nunciari indicijs . nam multa sentitur inflammatio,& frequenter uentris uentus emittitur ructatu,color pallet atque grauatur,urina fit sordida & liuida, & uix exit . His cognitis talis erit medela : Fœniculi & apij radices in uino albo atque odorato madefacies,& ex eodẽ uino cyathos duos,tantundem aquæ calidæ misces,& ieiuno potui dabis . Quod si hoc non fecerit , obnoxius erit hydropisi .

Nota lapidis in uesica.

Signa eorum qui lapidem in uesica habent . Natura eorum subtumida est,pruriginem patiuntur in ano , & mingere non possunt : nascitur hac causa infantibus magis quàm iuuenibus , qui minores lapides mingunt .

Cura.

Sumito petroselini semen,apij semen,betonicæ radicem, saxifragiæ,zinziberis, ellenij radicem, siseleij,baccas lauri,urticę maioris,semen asani,radicem spicæ,roris marini,costi hortulani radicem,cardonis radicem,agarum,marrhubium album,singulorum drachmam unam : mellis modici . tere omnia , dabisque quando febricitat mane & sero in uino .

Meientes furfures.

Sunt præterea qui furfures mingunt , qui per urinam in calice natant.signa hæc si uideris, scias lapides maiores esse in uesica.Natura eorũ si fuerit manibus fricata,intus redeunt lapilli,& confricatione in labijs uesicæ fit scabies,& emittunt illos per urinam,uel furfures .

Cura.

Dulcia comedant,& lac caprinum mox mulctũ bibant: si non febriunt,cancros fluuiatiles comedãt .

Antidotum ad hæc : semen apij , cuminum melantij , siselij æquo pondere cum lacte , mane, & mellis cochlearia singula cõmisces omnia calida,dabis mane ieiuno cochlearium unum,olera mãducent, maluas,pastinacas, asparagos,& porros : cibi uero loco oua sorbilia,& succum hordei cum dulcore & pipere quotidie accipiant , balneisque utantur .

Antidotũ ad uesicæ proclusionẽ exploratissimũ . Sume saxifragiæ,spicæ,betonicæ,squinanti, cinnami,carpobalsami,costi,absynthij,ciceris,succi liquiritiæ,acori,hyperici,reupõtici,chamęleõtis,petroselini , dauci, ireos,opopanacis., ana unciam unam, confice & utere . Item petroselini , saxifragiæ , apij simul bulliat,& sanabitur. Item saxifragiæ,azari,gummi,betonicæ,piperis,ana unciam unam,mellis libram unã, uini quantum res postulat,quæ quidem in balneo bibant .

Curatio doloris uesicæ.

Ad uesicę dolorem cura talis est: inunge oleum rutaceum per clysteres frequenter ęgroto in mare . Fœminę uero matrix infundenda erit,& extrinsecus pectinem & inguinem ex oleo cyprino calido,& cũ lana succida fasciabis . Aliquando admiscebis castoreum,si forte plus calidum fieri oportet . Item clystere ex decoctione fœnugręci aut radicem maluę cum oleo mixto & calefacto:& si uesica stricta fuerit,subtili uomento relaxare & iterum adducere oportet .

Ad frangendum lapidem succus radicis ualet.

Vesicę uero patienti calculũ,adrianum si dederis cum apozimate, radicem alexãdri & seminis ozimi,aut brucinę, aut plenipugilli cicerum rubeorum,curabitur . Similiter potio iustini , cum uino calido si dederis,facit. Filuanthos potio calculos frangit . Mus quoque in uesica lapidem rumpit .

Ad petrã uesicę,saxifragia, grana solis, petroselini,quinquefolij,asparagi,brucinę, agrimonia,in uino coquantur,ad tertiam redeant,& postea cola,& adhibe paululum mellis,& gariofilorum unciã unam: da bibere mane tepidum quasi phialã unam. Sumito item stafisagrię uel saxifragię tapsię radicem, sparagi nis radicem,petroselini,apij,piperis,singulorum unciam unam,grana solis,solidum unum, Alexandri solidum unum,leuistici solidum , mane quantum sufficit .

De his qui meiere nequeunt.

Iis qui mingere non possunt,oleastri radicem,ciminumque & cepulas terito, & in oleo coquito , ac super pectinem ponito .

Item paritariam tere,& calefacta super pectinem fascia applicata mirifice confert. Pasce item hircũ triennalem,uel uetustiorem etiã,per nouem dies,aut per mensem ad summum,de aniso,& leuistico & de folijs hederę ac lauri,uel apio & petroselino,& postea occide in die iouis luna decurrente,& collige sanguinem eius, & sicca diligenter,ministraque drachmã unã in balneo per triduum, puluerizatum subtilissime,uel si potes cum apozimate nardi & cinnamomi,& cicadarum siccarũ puluere dato, mirabiliter prodest,& cum omni celeritate lapides frãgit & expellit . Hircus uero de quo mihi iã dictum , pascatur circa cal. Augusti , uel post calendas,uel etiam ante . Item apprehende leporem in die iouis similiter luna decurrente,& occide ipsum,& eius sanguinem collige , & inuolue pellem eius in ipso sanguine,& in furnũ

mitte,

mitte, uel in alium quempiam locum ut comburatur, & puluerem delicatissimum confice, & de eo commisce cum petroselini puluere, & anisi & leuistici, & utere in balneo cum uino per triduum. & fiat uaporarium siccum cum uino, & de molaribus lapidibus.

De abstinentia. *Cap.* X.

CVM senseris aliquod uitium corporis, statim abstineas à cibo & potu, quousque senseris febrē posse superari: & si necessitas fuerit, usque ad decimum diem semper exiguum & paruum cibum sume. & sumas ouum sorbile, & siccum de simplicibus & digestibilibus, uinumque album ac lene parce non dilutum: & postquam senseris beneficium, postero die balneum ingredieris, & cibo firmo uel potu utaris, ut corrobores stomachum. quarum & obseruationum & refectionum rationem habendam præcipimus, ne quid omnino uitij corpori tuo accedat, sed perpetua sanitate stabilis sis totus.

De uomitu. *Cap.* XI.

QVI frequenter uomunt, semper sani esse solent. Non enim modicum adiutorium sibi natura inuenit. Scimus enim, uomentes non solum choleram, sed & phlegma dolorificum mouendo euomere: unde capitis fit magna releuatio. deinde molem cibi & potus conuenit uomere, ut non plenitudo nascatur, uel corruptela. postea escas dulces sumendas & calidas propter uenas & constrictionem uentris censeo.

De ratione corporis uel uiscerum. *Cap.* XII.

NE ignorans quispiam medicus rationem organi uentris uel uiscerum, contraria adhibens homini, mortis terminum ponat, rationem ostendo. Neque enim facile potest quibuslibet causis interaneorum occurrere, nisi loca & signa cognouerit. cuius organi ratio talis est. Pulmo utrasque partes pectoris superiores continet, cooperiens cortes capitibus fimbriarum suarum. Stomachus autem, qui os uentris appellatur, positus est inter utrasque partes hypochondriorum, id est in medio costarum mollium, utrarumque partium. Ventriculus est positus sub stomacho inter lienem & iecur. Epar uero latus dextrum tenet, & ex obliquo extenditur ad partem uentris, & cooperit uentriculum. sub se quidem habet inhærentem uesicam fellis rufi, quod uentriculum cooperit, & cum hoc hepate calefacit. Splen uero positus est sub costis, mollis in parte sinistra. Et ideo nunc dicendæ sunt quatuor elementorū rationes, quemadmodum ex supradictis gignantur, uel ubi sedes habeant, & quid cum exuberauerint, faciant, & quemadmodum inter se mutentur. Non solum in uirtute animantium, uerum etiam & in homine, unde quadrifide corporis elementa, hoc est fel, sanguis, humor & phlegma uires acquirant, ex quibus principia omnium causarum gignuntur, quibus etiam loci sedes habeant, uel quomodo immutantur. Cuius rei ratio talis est: Ventriculus est escarum omnium receptor, & totius corporis prærogator, in cuius capacitate cibus & potus mixtus conuenit: & uentriculus escas, quibus pascitur ipse, intercurrentibus uenis, hepatique donat. Partem pinguiorem in phlegma & mysterio artis naturæ cerebello largitur, ex quo uentriculo pars quædam humoris supra scriptis neruis ac nodis aspergitur, ut possint sua quæque membra implere officia. Partem tanquam hepati condonat, ut dixi, secundo calore cum cocta in sanguinem uertitur. Necesse est quod hepar aliter, ac ualet ex quo cor & uenæ sanguine implentur, cum superna tamen quendam humorem, cuius humoris renibus paruus mācus conceditur, ne abundans supradictus humor constrictus, renum nodos dissoluat. Pars tamen quæ residua fuerit & superflua, hepatis, uesicæ, adaucto colore, quod fel appellatur, transit ex parte uersus in choleram rufam, ex quibus coloribus operāte calore & nigra cholera nasci permittit, fecisque sorditia ex sanguine & hepate uenientis partem, melancholicum faciunt humorem, partem dimittit spleni. Sed quia sunt homines imperita mente & curiosi qui forsitan dicent: quamuis quotidianarius, seu tertianarius, siue quartanarius faciat liquores, faciat uim ipsam morborū ut quotidianarius, quotidiano frigore arcetur, uel tertianarius cur itermisso die, siue quartanarius biduo interposito maxime frigore maceratur. Hæc itaque supra dicta electionis adieci, stilo conscripsi, auctoritate cōstructus prudentiæ medicinæ doctorū. Nā non ambigo, quenquā posse scire ex exuberatione phlegmatis quotidianarum: siue melancholia, hoc est atra bile quartanarium confici. Cuius certa ratio est, & non pene flexæ uolubilitatis habens rationem, & non difficilem sapientiam. Tunc ei intellectus sic apparet, ut superior textus exprimit. quotidianus cibus concoctus, primo ex ipso phlegmate nascitur, & quia in decoquendo cibus non longi temporis spatium est. Ipsa quia causa quotidiani phlegmaris frigore quotidie uexantur. Ergo, ut dixi, ex cibis phlegma nascitur, & phlegmate operāre secundo calore sanguis creatur. Ex quo sanguine, tertio calore instante cholera rufa gignitur: & inde tertianarij, die interposito, frigore macerentur. Simili ratione ex cibis plegma, & ex phlegmate sanguis, & ex sanguine fel rufum, ex quo quarto calore decoctum cholera melina nascitur. unde fit, ut biduo interposito, quartanarij uexentur: sed simili ratione. Si curiosius quispiam requisierit, qua ratione omnis typicus prius frigus patitur, quàm febrem: quia febres calidæ sunt, & res calidæ frigora facere non debent. Cuius rei talis reddenda est ratio: quia omnia suprascripta elemēta nō ex suis locis per corpora effunduntur, nisi cuius exabūdauerit ultra naturā una quā res abundare, ut ipsa exuberationis cā acrior calor efficitur.

Cum de loco suo per corpus fuerit effusus,& acrius corpus eius obripilans alget,& tam diu pau endo, timendo patitur,quandiu increuerit calor ex commotione corporis,& omne quod fuerat effusu m in caloribus consumitur,quod frigus recidere possit,& sic fit , ut post frigus calor dominetur, sicut su perius dixi de eo cui quod perdit dies,per diem iterum acquiritur ut sit aliud quod effundatur . Similiter diem intermissum , uel biduo interpositum tertianarius uel quartanarius alimentum suum acquirit tarditate acquirendi , sicut superius demonstratum est : hæc ergo ratio diligenter est edicta, quantum arbitror , quæ res frigus facit ante calorem .

De quatuor elementis corporis,& eorundem uirtutibus. Cap. XIII.

NVNC me conuenit dicere quos morbos inferant superius memorata elem enta corporis,id est phlegma, sanguis, humor, & fel. quod non prosusione sermonis, sed magistra comprehensione demonstro . Phlegma quod primo gignitur,frigidam & humidam habens uirtutem , cotidianarios ut dixi facit : & interrupto quodam humore, facit pedum tumorem : perpetuitatem corporis seruans sine ulla collectione , non ut apostematibus euenire solet.huius uero phlegmatis humor uicinumque sibi epar & stomachum & pulmones facilius lædit,& lateris exiccat dolorem.rheumatismo nato , & capitis scotosin infert,& podagram,& schiam & dolores capitis commouet,& parotidas nasci permittit . Sanguis uero periculosior in finem calidiorem & humidiorem habens uirtutem . Hic facit sinochos phlegmati mixtos , scias uero amicas ingerit mortes,& uitę otiosæ opisthothonicos & tetanicos,& emprosthothonicos , & apoplexias : paralysim item & plethoricos facit . Cholera rufa calidam & siccam habet uirtutem,& tertianarios,ut dixi,facit,& causon , & sinochos , & acriores dolores lateris commouet : uel cum torquet acrius q̃ quod phlegma facere nouit . Nam & acredine sua,exulcerando intestina,uel exurendo dysentericos efficit,& erysipelas incendit,necnon & apostemata nasci permittit . Cholera nigra, quam μελαγχολίαν uocant, id est fecem sanguinis excocti , frigidam & siccam habet uirtutem. hæc facit ictericos, & quartanarios , & uentris periculosam duritiem,& ulcera pascentia,& cancros,& ulcera iuncta cancris . Quæ quidem cholera nigra si per uomitum,aut per uentrem fuerit effusa ex ipsa exulcerationis causa tota,cum facilitate infert mortem . Melancholia autem,id est sanguis excoctus,morbum conciliat regium, uentrisque periculosam duritiem . Phlegma uero choleribus rufis mixtum,hemitritanos facit , quos tacito Galenus quotidianam & tertianam coniunctam dicit . Nam usque adeo manifestum est,ut tertiana ex choleribus rufis oriatur,& quotidiana ex phlegmate . Planetas autem appellant febres,quas non unus sed plurimi humores infestant,& ex ipsa ęgritudine simili uarietate uexantur : sed omneis quas superius memorauerim febres , non nisi die cretico medicis conuenit nosse,idque etiam clinicis, ne per ignorantiam non intelligendo contraria adhibeant,& periculum faciant mortis,seu homini uicto χρονιότητα, id est longam ægritudinem conciliant .

De quatuor temporibus siue latitudinibus omnium causarum. Caput XIII.

SCIRE quoque debet medicus,quatuor esse tēpora omnium causarum,maxime febrium : nempe initium , augmentum , status,& declinatio . Quę si non intellexerit medicus,grauiter homines lædit . Scire debet item medicus , quid in initio,quid in augmento,quid in statu, quid in declinatione debeat ægrotanti adhibere,id est in quo tempore curet , in quo cibum uel potum ministret , & in quo ab hisdem abstineat,& quando dormire æger debeat,uel in quo tempore uigilare sciat,& in quali cubiculo iaceat.

De trino uirtutum numero . Cap. XIIII.

TRINA itaque ratione continetur homo,atque diuiditur . Virtus nanque animæ quæ regit totum corpus,dicitur Ζωτικὴ , θρεπτικὴ , & ψυχικὴ . Zotice est uirtus uitalis,quæ facit uitam membris uel corpori toto , in corde consistens . Treptice est uirtus quæ pastum tribuit membris corporis . Psychice sedem in capite,id est in cerebro habet,quæ seusum facit,motumque prębet,& intellectum nutrit .

De quinque sensuum claritate. Cap. XV.

NAM quatuor sensus in capite sunt,cum tamen & ipse quintus inde sit,puta uisus, auditus, odoratus,& sapor & tactus . Qui sensus quinque hoc modo probantur : Visus similitudinem , uel colorem omnium,uel cuiuslibet materiæ proprietatem demonstrat . Auditus sonos uel uoces cuiuslibet rei intellectui tradit . Odore intelliguntur ea quæ de odoratu sunt,puta bene olentia,graueolentia,stiptica,austera,pontica,putida . Sapore intelliguntur amara,dulcia,acria,salsa,ambusta,stiptica,lenia. Tactum intelligimus cuiusqne rei mollitiem uel duritiem,uel ponderis uel leuitatis,uel aspritudinis æstimationem docet: quia nequidquam tangimus,nisi scire potuerimus. & quid scimus nisi quod ante uideamus , uel audierimus , uel gustaremus ? Sed nunc de ista tractasse satis est . Vnde magis ut cœpimus breuiter percurramus , quia multi medicorum hęc ignorant de symptomatibus : rursus redeamus per omnia ut inueniamus uninscuiusque causæ originem . Hæc enim sola ratio poterit tribuere tibi,ut scias congruam uniuscuiusque causę diligentiam uel curationem.

De conceptu, & seminis coagulatione. Cap. XVI.

NAM concipit mulier natura uolenter uiri semine,& mulieris sanguine, quamuis ipsum uirile semen sanguis fit, unde & maiores nostri hos uere cognatos consanguineos uocant. Vnde summus quoque auctor Homerus sic ait: Hic nanque tuo semine,id est sanguine gloriosior esse: & scimus quosdam qui dicunt quod semen sanguineum sit,cum sanguis rufus est,& semen candidum. Certam rationem ostendo, quemadmodum mare colore cyaneo sit, dum est in eo tranquillitas. Si quod illi natura tribuit tempestatis in saxis uel in scopulis collisum spumam candidam facit, & quemadmodum uinum coloratum,si in calicem coagitatum fuerit,spumam efficit albam: Simili modo & sanguis ad hos suorum membrorum repercussus,spumam facit albam. Necesse est cum uiri semen,& mulieris sanguen superuenient aut declinant, unaque confluant,formantur in utero, sed temporibus corroborentur. Nam si quoties cum mulieribus coitum facimus,mulieres ipsæ conciperent, greges nos infantum sequerentur, id quod Græci *πολυπαιδίαν* appellitant. Certo autem tempore mulier concipit aut incipiente sanguine aut deficiente. Sed quidam ait: Ego cum muliere menstrua habente coitum feci,& non cōcepit in utero: quia maior pars fuit sanguinis, & minor seminis. Deleta est illa minor pars seminis à maiore parte sanguinis. Infantem temporibus componi atque collocari manifestum est,septimo numero,septem spatijs contineri, septimo mense nasci. Septimo anno infanti dentes cadere,& bis septimo pubescere, & nūcleantibus mammis,semen generare,ter septimo barbam habere,septima die in ægritudine periclitari. Quid aliud nisi septem stellas, sidera, astra omnia ministrare,sic & infantem in utero materno formari atque cōponi. Est autem numerus septies multiplicatus, in confirmatione partus.

Quid embryo singulis mensibus sese gerat & absoluat. Cap. XVII.

RATIONEM & perfectam hominis formam siue figuram hominis, infans in utero accipit, & quadragesimo die,hos ante numeros ut partus edatur,septies multiplicari oportet. Ita ergo quicunque in utero materno figuram hominis accipit,in tricesimo die septimo in se nascitur. ergo septies duplices fiunt dies CCX. qui faciunt menses septem. Si quis autem die quadragesimo figuram hominis acceperit, nono mense intrante decimo nascitur.hoc est,septies quadrageni faciunt dies CCLXXXXI. qui faciunt menses nouem,& dies decem. Ita ergo,ut diximus,septimo aut decimo mense qui nati fuerint,uitales erunt: qui autem non impleuerunt numerum,legitimus partus non est. Manifestum est infantem in utero temporibus formari. Intēdite prius iactus seminis nostri in utero materno,generat umbilicum,& facit risin,hoc est congregationem sanguinis. Secundus mensis expressionem corporis facit. Tertius mensis corpori tribuit animam. Quarto mense ungues accipit,& capillos inducit,& mutum facit infantem: ideoque fœminæ nauseant. Quinto mense induit fœtus similitudinem seu patris siue matris,aut adulterum demonstrat. Sexto mense adducit confirmationem neruorum. Septimo mense medullas consolidat. Octauo mense ossa & neruos confirmat. Nonus mensis maturum mouet infantem omnium rerum beneficijs factum ad unguem,deque tenebris ad lucem producit. Infans autem sic continetur in utero, summa pars capitis clunibus continuatur: genua autem oculis sunt apposita, unde & concaui exeunt,unde & genæ dicuntur. Denique aliqui aut dolore aut pro iniuria ad genua se prosternunt,& statim lacrymæ ex oculis mouentur. Quare infans dum tangit terram,uocem dat? eo quod insuetam tangit terram, & tenuis spiritus à luce concutitur. Ergo mulieres quæ in nauibus pariunt, mutum pariunt. Cur ergo infans non loquitur, sed uagit aut balbescit? Certa ratio est, quia dentes non habet. dentes enim nostri adiutores sunt linguæ:organi genus sunt, quorum modulatrix est lingua. Infans enim quandiu dentes non habet, uagit: aut ubi duos uel quatuor dentes habuerit, balbescit, uel mussitat: at ubi impleuerit os, loquitur. Dentes autem nostri dati sunt ad prædicendum uel frangendum omne quod edimus, quorum priorum sunt gemini. Sequentes dicuntur canini: tertio militares, quos nos molares dicimus. Dentes uero nostros quid esse putamus? omnia ossa medullam habent, dentes autem medullam non habent. Omnia ossa confirmantur & curantur,& ad locum suum reuocantur: dentes autem sublati,ad locum suum reuocari non possunt. Sed dentes nostros qui uitiat humor nequissimus est, quia caput descendit uiscus. Humor ergo capitis cum semel in cutem diffuderit,in ea facit phlegmones, & erysipelas, alopecias,parotidas,chiradas,uulnera, dolores,ulcera, uertigines oculorum, & aurium feruorem & lippitudinem, naribus polypum, gingiuarum inflammationem, dolorem dentium & denudationem,ita ut aliquid calidum & frigidum in ore continere non possit: ita si quis aliquid gustauerit, statim morsus cum sanguine sequitur: quorum passionum curas & diligentiam singulorum in sequenti sigillatim exponam.

Quæ signa in laborantibus letalia. Cap. XVIII.

AD has ualetudines nullum adhibeant medici remedium, nullum quærant auctorem medicinæ, cum hęc signa uiderint. Capitis dolor si fuerit,& tumor in facie subito nascitur sine ullo dolore,& si sinistra manu & in pectore suprascriptus fuerit tumor, & si nares sibi assidue scalpet, uicesimotertio die morietur. Phrenetico si ambo genua tosea facta fuerint solida cum inflammatione, ipsa die morietur.

Oris uitia si fuerint nata, & buccæ in labore fuerint, & in collo uenæ sint extensæ, & papulæ fuerint super ipsas uenas perrubeas, uel albæ natæ fuerint, uel somnus tardus fuerit, & lauacrum desiderauerit, uel uaporem calidum, quinquagesimo secundo die moritur. Affectio hæc infestat illos qui satis calide amãt lauare. Vuæ cui uitia fuerint, si sub lingua papula apparuerit instar pediculi porcini, & lauacrum siue uaporem desiderauerit, in ipsa passione morietur. Febriẽtibus acute si inter duos digitos in manu tumor niger in modum horbiliæ uisus fuerit, & si dolor erit ab initio ægritudinis & lauacrum affectauerit, tertio die discedet. Stomachus cui doluerit, & acute februerit, si in dextero pede pustula ei nascatur acerrima, & nullum desiderium habuerit, uicesimosecundo die morietur. Peripueumoriaco si ungues de pollice manus nigrescunt, & in fronte papula sanguinea nata fuerit, & sternutatur frequenter, septimo die morietur. Epar cui doluerit, si in collo eius natæ papulæ fuerint quatuor iunctæ unius coloris, & pollice pedis pruritus fuerit, & urina ueluti sanguinea exierit, intra septem dies morietur. Cholericus quis laborans, si iuxta umbilicum ei natæ fuerint tres papulæ in modum ciceris, una alba, alia rubea, tertia subliuida, eadem die morietur. Ventris dolore si quis fuerit tortus, & in supercilium eius papula in modũ auellanæ colore atro infra cilio, intra quatuor dies morietur. Splenetico si furunculi multi in sinistra manu nati fuerint, & per nares sanguis quasi spumosus fluxerit, duodecimo die morietur. Schiæ coxendicis'ue dolor si fuerit alicui, si in sinistra parte rubor spissus sit, & sine labore, & olera cocta desiderauerit, uicesimoquinto die morietur. Dysentericus, si post aurem sinistram papula in modum orobi nata fuerit, cum siti admodum frequente, uicesimo die morietur. Sauia ex quacunque causa excreantibus, si maculæ ei natæ fuerint, sicut solet per omne corpus instar Aegyptiæ fabæ, eadem die morietur. Interaneis causis qui laborant, si papula dura in aurem ei nata fuerit albo colore, & uenter abundans fuerit, uicesimo die morietur. Intestinum cadens si cui doluerit, quod medici radicem dicunt, & dexter cubitus ei liuidus fuerit, & uinum satis desiderauerit, quinto die morietur. Vesicæ dolor cui fuerit, si sub axilla sinistra papula seu pustula nascitur, & quasi uideatur grauiter dormire, decimoquinto die morietur. Dysuria, hoc est urinæ difficultas cum infestarit, si in sinistram aurem furunculi in modum lenticulæ quamplures nati fuerint, & in ipsa ægritudine oculos sibi fortiter fricauerit, undecimo die morietur. Sanguinem reijcientibus si in gutture eorum ordio laniati fuerint, uel de ore eius saliua per mentum descendit, uicesima die moriẽtur. Hæmorrhoidas habentes, si in plantis eius pustulæ multæ nigro colore suffusæ suboriantur, uicesimo octauo die morientur. Pustulas habentes & uulnera, aut fistulas, aut antheromata, uel quælibet apostemata, si supra ceruicem, aut supra umbilicum, aut iuxta cor, uel iuxta mamillam papulæ in modum lenticulę multę eis natę fuerint, & dulcem cibum desiderauerint, quadragesimo die morientur.

Quam nam singuli menses dietam utiliter exigant. Cap. XIX.

Martius.

Mense Martio dulcibus utendum est. dulcia oportet tum bibere, acriores cibos comedere, assum balneum uisitare, sanguinẽ non minuere, solutionem uentris nullã admittere: nam ipsa frigore attenuat.

Aprilis.

Mense Aprili sanguinem expedit minuere, potionem solutionis accipere, carnes recentes comedere, à radicibus abstinere, calidum usurpare, balnea calida uisitare, dolorem stomachi purgare, unguento catastico usitare.

Maius.

Mense Maio calido conuenit usitare, caput purgare, uenam hepaticam incidere, potionem solutionis accipere, balneis calidis usitare, cataplasma in capite ponere, turbulentos oculos sanare, holeribus frigidis non uti, acrumen comedere, & lactucas non tangere.

Iunius.

Mense Iunio singulis diebus mane aquam frigidam bibat, uinum quantum uoluerit, neque ceruisiam neque medum bibat, lactucis quis usitetur.

Iulius.

Mense Iulio uenere abstinere oportet, neque sanguinem minuere, saluia & ruta usitare, potionem ad soluendum non accipere.

Augustus.

Mense Augusto maluis & caulis abstine, acria comedito, ceruisiam & medum recens noli bibere.

September.

Mense Septembri omnia quæcunque accident edito: quia tunc omnis esca cum tempore suo confecta est. buccellas item in lacte infusas ieiunus comedito.

October.

Mense Octobri racenus uti confert, mustum bibere: quia & corpori prodest & solutionem efficit. porris item plurimis utendum est.

Nouember.

Mense Nouembri cinamomum bibere est utile, & balneis nullis lauare, caputque nullum comedere: quia tunc sanguis coagulatus est, & de calore humorem mouens: uenam denique hepaticam incidere, & genibus uentosas imponere.

December.

December.

Mense Decembri bonum est studium impendere, uenam capitalem incidere, uentosas imponere, quia in eo tempore omnes humores præparantur: caules noli manducare.

Ianuarius.

Mense Ianuario tres gluppos de uino ieiunus quotidie bibe, alijs uero potionibus quæ uentrem laxant non utere.

Februarius.

Mense Februario de pollice manus sanguinem minue, purgatorijs utere, sic tamen ut ante accipias ad deponendum diagridium confectum,& statim calidum intres balneum: & quando omnia membra desudata fuerint,cum aqua calida & uino bibito.

Quonam pacto in singulos menses potiones præparari conueniat. Cap. XX.

EXPONIMVS atque ordinamus qualis per unũquenque mensem,& tempus, potio de herbis sit optima homini & salutifera ad bibendum,quęque totũ corpus saluum reddit. Caput denique & pectus & omnia interiora illęsa custodit,per omne etiã tempus superfluum opprimit & detergit humorem. Cuius compositio hoc modo conficitur. Mense Martio mittis saluię unciam unam,piperis drachmas treis,cinnami unciam unam,gariofilorum drachmas duas & semissem,pyrethri drachmas treis,zinziberis drachmas duas, spicæ unciam unam, mellis despumati phialas treis, uini fortissimi phialas triginta: confice ut mos est,ut præclara & suauis potio sit ad bibẽdum, & singulis diebus ieiunus bibe uel ante cibum uel post cibum. & multa salus operatur in corpore huius,si in toto mense Martio hęc sedulo peragere non negligis. Cæterum in mense Aprili in hanc potionem absinthium quoque & omnia quæ supra memorauimus,immisce. In mense Maio leuisticum & omnia ut supra. In mense Iunio betonicam & cætera ut supra. In mense Iulio gamandream cum omnibus quæ mox memorata habentur. In mense Augusto plantaginis radicem & cætera prædicta. In mense Septembri agrimoniam misce,& reliqua quæ diximus cuncta. In mense Octobri quinquefolium &c. In mense Nouembri millefolium &c. In mense Decembri poma de spino albo &c.In mense Ianuario saluiam & pulegium & omnia præfata. In mense Februario lauri baccas & costum,omniaque cætera ut supra.

Qui quæq; & quando uenæ incidendæ. Cap. XXI.

IN occipitio propter querelas capitis incidimus usque ad os,mensura quatuor digitorum ab aure. De analogia in ambobus temporibus, propter effusionem nullam. De sublingua duas,propter rheuma gingiuarum, uel uitia oris, uel dentium. De media fronte unam incidimus, propter capitis dolorẽ & alienationem, phrenesimque. De naribus item propter grauitatem capitis. De collo duas, propter abundantiam humorum in capite uel in oculis, aut gingiuis. De manibus unam secus digitum minimũ, propter inflãmationem splenis. Super pollicem uenam incidimus propter inflammationem pulmonis & tussim rheumatizantes. De subtalo pedis duas, propter podagram, & propter affectionem nephreticam,uel propter sciaticam, uel mulieri cuius menstrua non ueniunt,aut non concipiunt.De subdigito pollicis pedum duas propter indignationem testiculorum. De brachio tres,cephalicam nempe,meson & hepaticam.

De quatuor bilium generibus. Cap. XXII.

CHOLERAE sunt quatuor in homine: fulua,rubea,nigra,pleumatica. Fulua ascendit tempore ueris per stomachum. Rubea ascendit tempore æstatis, & iacet in sinistro latere. Nigra ascendit hyemis tempore per sinistrum latus. Pleumatica ascendit tempore autumni,& in plemonem in homine. Cholera fulua dulcis curatur apio & fœniculo. Cholera rubea betonica,agrimonia,centaurea minore emendatur. Cholera nigra costum, gingiber, & alia cum melle & calido uino, cum herbis hortulanis, aromaticis, & cataplasma in latere sinistro ad stomachum efflagitat.

De alia mensium obseruatione,phlebotomiaq; utili & necessaria. Cap. XXIII.

OPTIMVM est per singulos menses studiose obseruare quę multi auctores scripserunt. Mẽse Aprili uena quæ mediana dicitur, de brachio incidenda est, propter thoracem atque pulmonem. Mense Septembri uena lateris ob pleuresim & hepatis infirmitatem. Mense Nouembri bonũ est gersas & cucurbitulas,quas uulgo uentosas appellitãt,imponere: quoniã tum omnes humores parati sunt. Mense Decembri uenam cephalicam incide propter uitia capitis,& oculorum infusionem. Mense Februario uenam de pollice: quia tum febricitat terra, & omnia quæ in ea sunt. Reliquis uero mensibus non est tempus & opportunitas phlebotomiæ,nisi forte uehemens urgeat necessitas.Nã si necessitas fuerit,neque diẽ,neque tempus,neque horã incisionis expedit expectare, nisi à X V. cal. Augusti usque in III. Nonas Septẽbris.Istis nanque diebus sanguinem diminuere officit. Oportet autẽ phlebotomorum

incisio ſemper cum cautela fieri, perinde atque Hippocrates quoque docuit. Ait enim: Si medicus eſſe uolueris, ſemper time, & non inculpabere. Porrò in phlebotomia conſiderare oportet, ut aliquibus in pondus I I. & ſemis, aut multum I I I. aliquibus ſecundum ætatem, ſecundum uires, ſecundum mutationem coloris ſanguinis fiat. Quod ſi, à principio exierit niger, uſque ad rufum ſanguis effluat. Quod ſi ſpiſſum fuerit & craſſum, uſque ad tenuitatem aquoſam, neque tamen uſque ad λειποθυμίαν. Quod ſi in emiſſione ſanguinis quis infrigidatur, uel choleram in cerebrum aſcendere ſignificat, uel phlegma nimiũ concluſum eſſe in ſtomacho, non habens exitum. Quod ſi ſanguis proprius tollatur, nocet: ſi alienus tollatur, adiuuat: & ſi λειποθυμία contingat, talem diligentiam adhibe: Hyeme plantas ac facies in calida fouebis, æſtate in frigida. Naribus etiam apponendi ſunt odores, pulegium aut menta, uel balſamita, perfuſoque latere aceto. φλεβοτομία mentem ſincerat, memoriam præbet, ueſicam purgat, cerebrũ exiccat, medullam calefacit, auditum aperit, lacrymas ſtringit, faſtidium diſcutit, ſtomacho proficit, digeſtionem inuitat, leuiorem uocem producit, ſenſum coercet uenire, ſomnum fugat, anxietatem tollit, proprium ſanguinem nutrit, & extraneum eijcit: longiorem quoque uitam miniſtrat: omnes mali ſucci collectiones, peſtiferas ualetudines, & ἐκθύματα profligat, deponit: dolores, febris ſagittas, & uarios morbos prohibet: uenerem excitat, caligines tollit, &c. φλεβοτομίζειν oportet his qui in acutis morbis mamigandum laborant, propter capitis læſionem, & oculorum infuſionem. Quia quemadmodum nec cœlũ ſemper poteſt eſſe ſerenum, nec mare tranquillum: ſic & corpora noſtra integra ſemper proſperitate frui non poſſunt.

De ratione potionis. Cap. XXIII.

QVI uult potionem ſolutionis accipere, hoc modo id faciat: una die anteaquam eam aſſumat hora tertia cibos quàm ſolubiliores poterit, ſumat, non ad ſaturitatem tamen, atque ea die amplius non comedat: bibere autem ſi uoluerit, amplius non prohibemus. Sequenti uero die potionem in aurora accipiat cum aqua calida tritam, uel cum calido uino tritam, ſicut piperatam ſpiſſam aut da ei pilulas cum laganis. Ipſa uero die nec manducet, nec bibat uſque dum ſolutio terminetur. Poſtquam uero terminata fuerit, manducet, bibat, dormiat, & à frigore caueat. & tertia die poſt acceptam purgationem accipiat reconcilationem eundo dormitum abſque cœna, adriam maiore antheriace. Quarta autem die balneetur. Sexto uero die ſanguine minuatur, & uſque ad decimum diem digeſtibilibus cibis utatur, & potionem cuſtodiat, nec in equum aſcendat: poſtea quocunque uoluerit, pergat.

De menſuris & ponderibus. Cap. XXIIII.

Μέτρον, id eſt menſura. Cadus, ſiue ut Romani uocant, urna, amphoram habet unam, ſemiamphoras duas. Amphora uero quam metreten plerique dicunt, continet modios treis. Modius habet congios duos. Congius habet ſenos ſextarios xeſtas'ue. Sextarius capit cotulas binas. Cotula heminam unam habet, & acetabula duo. Hemina habet tripolion I I. Tripoliõ unam heminam mediam, hoc eſt tulcis I I. Tulcis capit libram unam. Libra habet uncias duodecim. Vncia drachmas octo. Drachmã ſcrupulos tres. Scrupulus diuiditur in obolos duos. Obolus in ſiliquas tres. Siliqua habet grana hordei quatuor. Miſtron hoc eſt cochleare. Cochlearium habet auellanam unam. Auellana drachmas duas. Drachma ſiliquas ſeptem. Solidus habet ſcrupulos quatuor. Cyathus cuathus'ue lyſtra habet quatuor. Nux maior habet drachmas quatuor. Faba Aegyptiaca cõtinet ſcrupulos duos. Faba Latina habet ſcrupulum dimidiatum. Faba Græca, ſcrupulus unus. Scrupulus medius, grana ciceris duo.

SORANI EPHESII ISAGOGES IN ARTEM MEDENDI FINIS.

C. PLINII SECVNDI IN LIBROS DE RE MEDICA,

PRAEFATIO.

FREQVENTER mihi in peregrinationibus accidit, ut aut propter meam, aut propter meorum infirmitatem, uarias fraudes medicorum experirer, quibusdam uilissima remedia ingentibus pretijs uendentibus, alijs curare nescientibus, cupiditatis causa suscipientibus. Quosdam uero comperi hoc genere grassari languores, qui possent paucis diebus, uel etiam horis repelli, ut in longum tempus protraherent, & ægros suos diu in reditu haberent, sæuiores que ipsis morbis existerent. Quapropter necessarium mihi uisum est, undique ualetudinis auxilia construere, & uelut breuiarium colligere, uti quocunque uenissem, possem huiusmodi insidias uitare, & hac fiducia ex hoc tempore iter ingredi, ut sciam si quis mihi languor inciderit, non facturos illos ad me aditum, nec capturos occasionem. Ante omnia autem puto in promptu habēda, quæ subito desiderata difficillima uidentur, sicut oleum uetus: quod si ad manum non fuerit, celerrime fieri potest. deferuefactum enim uel recentissimum, & odorem & uires uetustissimi præstat. Et si forte curatio exegerit aquam marinam, quæ in mediterraneo solo aut loco non erit, solicitudini causa tolletur. Sextario salis & semis in quatuor sextarios aquæ coniecto, temperatum mare repręsentat. Sextario uero salis & semi si plus adijciatur, exuperat sal aquam, nec liquari potest. Oxymel faciemus, duobus cyathis mellis in aceti sextario resolutis. Thalassomel quemadmodum conficiatur dicemus, cum ad usum eius uenerimus. Polenta aliquando opus erit, quam sic parari oportet. Hordeum aqua perfusum una nocte siccatur, deinde in uiginti libras hordei adijciuntur tres librę lini seminis, & coriandri seminis libra una, salis acetabulum unum, tunc mane torretur, & in mola frangitur. In omnibus deinde curationibus meminerimus utilissimum esse mel, in quo apes mortuæ sunt: quo uti si cōtingit, effectuosissimum erit ad lanam succidandam. Aeque meminerimus optimum esse uti collyrio, iubebimus quoque in quibusdam remedijs uti cinere uel auium uel animalium aliarumque rerum. Ergo omnia huiusmodi generis debebunt cremari in olla noua addito operculo, circunlinitaque argilla. In omnibus gargarizationibus calidis utimur. Oportet & pondera medicinalia, atque mensuras nosci. Drachma tres scrupulos habet. In alio codice de arte medica legi ita: Drachma est pondus denarij argentei, Obolus quoque denarij pars est sexta, Cyathus drachmæ decem, Acetabulum drachmæ quindecim, Cochlear dimidia drachma, Mina drachmæ centum, Sextarius uero medicinalis habet uncias decem, Hemina drachmas quinque. Hæc sunt fere quæ in uniuersitate obseruanda sunt. Nunc singulis membris sua remedia applicabimus, procedente opusculo. Tertianis & quartanis & huiusmodi malis quemadmodum occurratur, sicut in notitiam nostram uenit, tractabimus, orsi à capite eiusque malis.

C. PLINII SECVNDI DE RE

MEDICA LIBER PRIMVS.

Capitis ægritudines & medela. *Caput I.*

CAPITIS dolor leuatur, si de porri sectiui succo cochlearia duo, & unum mellis permixtum infundatur, uel in nares uel in auriculas. Veteres dolores & uertigines, betæ nigræ succo, temporibus illinito, emendantur. In dolore utilissimum est, caput ungi succo intubi cum rosaceo, aut myrtino: aut acetum fronti imponitur, aut ruta ex uino bibitur, & tritæ succus instillatur capiti cum aceto: aut rosacea corona de pulegio, prodest imposita. Pollinem siliginis admixto oui albo, simul & quiddam salis albi conspargi oportet, frontique illini, & super fascia pedali alligetur. Anethũ uti de horto sublatum est, decoquitur ex oleo, & succo eius dolor unguitur. Serpillum quoque decoctum in aceto, illinitur frõti & temporibus: & si difficilis somnus sit, amygdalino oleo caput perungi oportet. Tempora in dolore allio elixo illiniuntur. Nucleorum Persici farina, cum melle & aceto capiti illinitur. Nuclei item amygdalini triti, fronti utiliter imponũtur, & etiã in febre. Baccę quoque lauri impari numero in oleo cõtritę, capiti instillãtur. Si à sole doleat, cupressi folia cõtrita, cum polenta imponuntur. Hederę folia mollissima quęque, trita cũ aceto & rosaceo, aduersum omnem dolorem fronti illiniuntur. Herba quę in capite statuæ nascitur collecta, in alicuius uestis panno & lino ruso illigato, confestim dolorem sedat. Panacis radix in oleo cõteritur, & caput perungitur. Veretrum in rosaceo decoctum & contritum, capiti instillatur. Rucedano ex oleo & aceto trito hemicraniæ inungantur. Ossa de capite uulturis sub collo alligare prodest. Gallinaceus pullus inclusus abstinet nocte & die, sed & is qui languet. Deinde eiusdem gallinacei uel plumæ uel cristæ alligãtur collo dolentis. Surculus etiã ex nido milui puluino snbditur, nescienti ægro. Murenarum pelliũ cinis ex aceto fronti illinitur. Cochleæ matutino se pascẽti caput, arundine præciditur, & in linteo licio alligatur, colloque suspenditur. Fracto capiti tela aranea imposita ex oleo & aceto, non recedit nisi sanet dolorem. Aqua pota quæ superfuit de bouis aut asini potione, remedeatur si ter potetur. Ceruini cornu cinis, illinitus ex aceto & rosaceo, prodest. Ad capitis dolorem. Mentam uiridem & laudanũ cum aceto tritum frõti inducito, curat mirifice. Cui caput à dolore findi uidetur, facies succum ex folijs bederæ, & admisces oleũ & acetum, unge nares, & statim dolor sedabitnr. Hederæ nigræ succũ cum oleo rosaceo & uino mixto tempera, & fronti illini, sanat cito. Aduersus omnes dolores capitis, uel ne à sole doleat. Hederæ folia mollissima terra ex aceto oleo rosaceo fronti illinitur. Hirundinis nidi aqua diluti lutum frõti & tempori illinitum, dolorem capitis sedat. Si ex frigore caput doluerit, herinum oleum aut laurinũ cum myrrha calidum capiti illitum, & lana intincta supposita, mire sanat. Mali terræ radicem cõteris, & cõmisces cum oleo rosaceo, & ex eo caput & tempora perunges, continuo dolor releuabitur. Mentastri folia in cibo sumpta, & in aqua decocta, & ea potui data, dolorem capitis sedare manifestum est. Os de capite uulturis erutum, & ex uino potui datum, statim dolorem sedat. Ad dolorem capitis & insaniam. Quãquam plurimæ causæ sunt, dolores capitis quæ faciunt. Nam si sol acerrimus caput percusserit, subito mens aufertur, & uelut infans efficitur homo, aliena loquens, & nullum agnoscẽs: quod cum uideris, statim eum in obscuro loco collocari & comprimi facies. Vinum is uel poscam, nec ipse odoretur, nec qui ei ministrat, bibat. Post hæc facies excoqui anethum in aqua, & ex ipsa calida caput ei fouebis septies in die, & ter in nocte: lumen uero, nec diẽ uideat, nec ignẽ. At ubi cœpit resipiscere, offeres ei lumen lucernæ. Postea oleum rosaceum calidum impones ei in cerebrum cũ lana, & ligas ei die ac nocte, sæpiusque mutabis. Cum iam cœperit conualescere, tunc eum produces ad lumeu, & dilutũ uinum bibat, sed ante oxymel in aqua calida accipiat, postea rosatũ, & sic uiuum hoc modo quasi de morte suscitabis hominem. Res enim est saluberrima & experta. Confectio unguenti ad capitis dolorem, siue ad hemicraneam. Euforbij unciam unam teris in mortario, addis ceræ tres, olei optimi libram unam, facis cerotum lini igne solutum, & inde permisces euforbium.

Ad Catarrhum uel abundantiam humorum capitis remedia, & quid sit catarrhus. Cap. II.

OPORTET, diu permanẽte capitis dolore, præcipue sine febri, materiam detrahere per nares, uel per os, quæ res etiã auribus uel dentibus diutius dolentibus prodest. Brassicæ succus naribus infusus, caput purgat, doloremque mitigat. Betę nigrę radicis succum minus q̃ dimidiũ cochlear, & mellis cochlear mixtum in nares infundis, ita ut palatum transeat, & pituita omnis decurrit: & cum uis cessare, oleum in os accipiat. Trifolium in aqua decoctum, & ea aqua potui data, pituitas extrahet. Sinapis unciam unã, rapæ seminis unciam unam, piperis grana XX. nasturtij seminis, erucæ, origani, & apij seminis tãtundem ex aceto & melle colliges, & ex aqua calida per dies septem gargarizabis. Origani item uel hysopi, & herbam conilam in mellitissimo mulso triduo macerabis, deinde coqui facies, & sereno cœlo tepidum ieiunus per triduum gargarizabis. Sinapis cochlearia duo excoque, & mulsi cyathum unum admisce, & calefacies, & in ore diutius continebis, tunc aperto ore pituita defluit. Maluæ semen & uino nigro contritum, gargarizas tepidum, & pituitam capitis extrahet. Mellis heminam unam sapę hemi-

nam

nam unam, aceti acerrimi ſextarium unum, ſinapis unciam unam, hyſopi tunſi & cribrati unciam unam, origani tūſi & cribrati unciam unam, ſimul omnia coques, ita ut pinguedinem aquatioris mellis accipiat, & colatum diligenter gargarizabis ad ſolem quandiu potes. Hyſopi unciam unam, origani unam, thymi unam, ſtaſiſagriæ unam, pulcij unam, ſapæ optimæ ſextarium unū, aceti heminam unam: omnia infuſa, tertia die coques carbonibus lentis, donec unam partem decoquas, & duæ remaneant. Hinc quartā partem contra ſolem hora tertia gargarizas, poſtea recentem teneas, ſic humoris abundantia reſtringitur, & ieiunes uſque ad horam nonam. Cretici hyſopi faſciculum unum, & ſatureiæ ſiccæ faſciculum unum, mittes in ollam nouam, adde aquæ fontanę ſextarium unum, & paſſi cretici unum, decoquesq́ue ad tertias, & calidum gargarizabis, ita ut purgato capite, os mellicrate tepido tertio colluas, ac poſtea ita facies de aqua fontana. Hyſopi faſciculum & origani faſciculum in ſapa optima per triduum macerabis, hoc colatum ut potionem bonam calidam contra ſolem triduo gargarizabis. Hoc ſi per ſingulos menſes ſeruaueris, ſanus eris non ſolum capite, ſed etiam pectore & ſtomacho. Si caput phlegmate uel frigoribus plenum fuerit, aut catarrhus obtinuerit, mittis in ollam rudem ſapæ ſextarios duos, aceti ſextarium unum, hyſopi, origani, pulcij, faſciculos ſingulos, & coques ad tertias, & exinde per triduum cœlo ſereno tepidum gargarizabis, ſed pridie radicem pyrethri contra ſolem maſtices ieiunus uſque ad horā diei ſextam. Item ſtaſiſagrię grana trigintaquinque cum paucis granis maſticis cōmaſticabis, & aperto ore omne phlegma capitis proijcies. Betę rubeę radix contunſa, linteolo tenere exprimitur, & ſuccus naribus trahitur: mirifice purgat. Hederę ſuccus ęris teritur flore, hic naribus infuſus acerrime purgat. Sed quia uſtulat, oleo roſaceo infundis, & ſtatim lenit. Item ſtaſiſagrię unciam unam, pyrethri unam, pulegij unam, origani duas, hyſopi duas, aceti acris ſextarios duos, ſapę ſextarium uuum, hęc omnia pridie infuſa aceto & ſapa, die alia decoquuntur, donec uirtus herbarum excoquatur. poſtea colatur, & tantum mel adijcitur ut acetum temperetur. Alia pinguior, origani unciam unam, hyſopi unam, ſtaſiſagrię unam. Thymi ſemiunciam, iris ſemiunciam, pyrethri ſemiūciam, pulegij unciam unam, fœnigræci uncias duas, caricas numero quinque, ſapæ ſextarium unum, aceti ſextarios duos, ſinapis unciam unam. Cum pice uirginea pauca grana maſticis tota die maſtica, ut phlegma prouoces, altera die cœlo ſereno gargarizabis. Item gargariſmus qui conficitur ſic. Grana ſinapis uncias duas maceras toto die in aceto dulcorato, ſtaſiſagriæ acinos triginta, comarum hyſopi uncias duas tolles, & omnia ſimul teres, addes mellis deſpumati uncias ſex, & conteres cum aceto dulcorato ſufficienter, exinde per triduum cœlo ſereno gargarizabis, uterisq́ue uino modico aquato & dulcibus cibis. Res eſt ſaluberrima abſtinere & à uino, & à clamore, balneis & uento & frigidis, ita tamen ut poſt paucos dies uentriget. Purgatorium capitis ad omnes humores deponendos de toto corpore. Hyſopi unciam unam, origani unam, ſinapis uncias duas, ſtaſiſagriæ unam, maſticæ unam, careni ſextarios tres, caricas pingues numero triginta. Aliud ad purgandum caput. Radices betæ rubeæ de granulis eius ſuccus cochlear unum, olei roſacei miſcebis cochlear dimidium, & ſubſtinens implebit os ſuum oleo aut lacte, deinde reſupinabitur in ſcamno contra ſolem, ita ut caput ei dependeat, atque ad ſe ſpiritum retrahat, donec iniecta res in nares cerebrum contingat, qui poſt paululum releuatus inclinato capite ſedeat, ut illi humor decurrere ualeat. Aliud purgatorium capitis: Manum plenam hyſopi in aqua ſextarijs tribus coques ad medietatem. Deinde mittes heminam mellis & aceti cyathum dimidium, hyſopumq́ue auferes, & gargarizabis contra ſolem cœlo ſereno. Si plus purgare uolueris. Sinapis puluerem cum oxymelle commiſces, & contra ſolem gargarizabis. Purgatorium capitis tempore æſtiuo. Defruti heminam, aceti cyathum, hyſopi comam. Hæc omnia pridie infundes, alio die in cacabo rudi feruere facies, & tepidum gargarizabis: & poſtea de uino ueteri auſtero tepidum ſemel gargarizes, & os laues. Hyeme. Sinapis puluerem cochlear unum, mellis cochlear dimidium mitte in calicem, & eundem miſce calidum, poſt hæc cola & gargariza tepidum, poſtea aqua mulſa os laua, & gargariza ſemel, & nę rauceſcas oleo frequenter, poſt cura & gargariza. Nitrum rubicundum cum aceto acerrimo teres diligenter, & imple totam cutem capitis pridie ſero, & ieiunus laua: ſi autem ueſpere, mane inducito, deinde infuſas uel die tertia ptyſanas decoques, ut ſuccus ſpiſſus fiat: quibus additis oua recentia numero ſex uel nouem, & commixta ſimul tepefacies in calore balnei, & exinde caput laua. Ferutij unciam tunſam & cribratam, & in linteo ſubtili ligatam contra ſolem naribus admouebis. In ſole fricari cutem balſamo uel pice liquida ſtatim prodeſt. Itemq́ue pyrethro & coſto. Item duabus æquis partibus piperis albi partem dimidiam, ſtaſiſagriæ drachmam unam, origani drachmas duas, nitri drachmam unam, tundes & cribrabis, commiſces & dabis in nares ei qui patitur, ut ad ſe ipſum ducat, & ſtatim liberabitur: ſed & in ore cōpreſſo mirabiliter humor detrahitur. Puluis ad rheuma capitis. Sāſuci uncias ſex, ſinonij ſeminis ſex, balauſtij duas, gallæ alexādrinæ quatuor, ſpicæ celticæ unā, gallæ curiauiæ duas, aphronitri matronalis combuſti libram unam. Hæc omnia tunde & cribra, & ſic utere. Caput uero de aquæ rore decocto laua.

Alius puluis ad catarrhum: gallæ alexādrinę unciam unā, ſini unam, roſę ſiccę unam: hęc omnia tundas & cribres, & ſic mittas in caput. Cytini uncias duas, ſycione duas, gallę duas, croci unam, aloes unam, ſpagni duas, roſę ſiccę ſex, balauſtri duas: hęc tunſa & cribrata uteris. Sapa Couſtātini, nitri rubei aſſi unciam unā, gallę duas, coſti tres, celticę laudani, ſpicę īdicę, myrrhę, iris poliaris, myrti ſiccę folij, croci, acacię, aphronitri, unicinarum corticum, malogranati ſicci, uncias tres, caſſiæ unam, ſapę gallicę libras quinque & uncias duas. Omnium ſpecierum puluis ex aqua lupinorum coctorum colligitur, dę quo facies pillulas: quas cū uti uolueris, in uino reſolues. Balauſtię uncias duas, myrrhę duas, ſandaracę unā, aloes tres, cytini tres, laudani tres, folij tres, coſti tres, roſę ſiccę tres, ſpicę nardi duas, ſarcocollę duas, ſapę gallicę librā unam, in uino

ſtiptico ſapa ſolues: deinde collige quę ſunt ſicca. facit ad catarrhum & humores exiccandos. Confe ctio trociſci ad humorem capitis exiccandum. Styratæ uncias tres,laudani tres,bdellij tres, myrti tres, folij tres,enulæ tres,acaciæ quatuor,cannæ aromaticæ duas,amomi duas, coſti duas,gallæ de cerro duas,laudanum uero & myrrham & ſtyratæ infundes in uino ueteri, & teres & admiſces alijs ſpeciebus, & factos trociſcos ſiccabis in umbra & uteris. Et ita ut trociſcum in puluerem radigas,& ſic inter capillos ſpargas. Sapa Cõſtantini: Simonij uncias duas,roſæ unam, cypri unam & ſemis, balauſti unam,coſti unam, caſſiæ unam,libani duas,oppij unam,amomi unam,ſolij unam,ſpicæ unam & ſemis,myrrhæ unam, aloes unam, ſandaracæ ſemiunciam,agantę Aegyptiæ duas,ſapæ galliæ libram unam,aqua de lupino. Ad catarrhum das beneficium,myrrhæ drachmam unam,ſtiracis drachmas quatuor,teris cum ſapa, & facis catapocias ad magnitudinem erui,& dabis in lecto ſecundo ſiue tertio: & cum acceperit, ſorbeat de ipſo careno temperato cochlearia quatuor. Eſt quidem Catarrhus humor fluens ad nares,ad fauces,ad pulmones,unde catarrhus dictus eſt à fluore. Græci enim hunc fluorem dicunt,à quibuſdam alijs ſpeciebus & nominibus catarrhus appellatur. Ad nares factus Coriza,ad fauces Branchus, ad pulmones Phtiſis. Ex quibus deprehẽdimus ad nares factum catarrhum,& grauedinem ad os. Conſtrictione narium & frontis coniungi fluori humores tenues,aut craſſos,aut uirides cum ſternutationibus cõtinuis & odoratis difficili ſenſu. Ad fauces ex pruritu quodam fauciũ cum titillatione uoce obſcura,aut irata cum ſenſu præfocationis, & tranſuorandi difficultate cum tuſſicula. Ad pulmones cum grauedine thoracis cum tuſſicula uehementi, cum ſputis ſpumoſis aut pinguibus aut purulentis.

Cephalargiæ remedia. Cap. III.

AD cephalargiam, cerebellum uulturis cochlear dimidium ex uino bibat. quod ſi bibere non patietur,ipſum tritum cum oleo uetuſtiſſimo & modico cedriæ commixtum: exinde frontem unges,& in nares mittes. Si quis autem cedriæ odorem non ſuſtinet,balſamum pro ea mittet. Eſt enim res ſaluberrima & experimentata. Item ad dolorem mamillarum quæ de cancro dolent,cuius ſigna hæc ſunt: Si dolor de humero exit, facies linteolum latum digitis quatuor, ut ab humero uſque ad mamillam ubi dolet pertingat,& induces medicamentum quod conficitur ſic: Ammoniaci uncias tres,adipis anſeris unam,therebinthinę quatuor,butyri decem,libani duas, olei ueteris decem,ſucci uelini ſeminis decem, addis & uitellos ouorum numero octo,ut cum neceſſe fuerit utaris. Quod ſi neceſſe fuerit,ſecure conficies medicamentum hoc quod ſecamentum non ſentiatur,ſtrigni unciam unam,ſucci camiæ unam, ſucci mandragoræ unam,croci unam,policis unam,torpedinis ſanguinis unam,turturis marinæ ſanguinis unam, ſiguum perdicis cum felle aut certe de uulture totum inſimul cum alijs ſpeciebus facies inductoriũ,& uteris quouſque uelis ut non ſentiat, & ita accedis ad curam.

De phthiriaſi & porriginis curatione. Cap. IIII.

PHTHIRIASI & porrigini, quæ plerunque in perniciem ſolent conuertere, ſic ſuccurrendum eſt. Perungũtur bulbis tritis ex uino,item ſulphure ex uino,item per ſe ex cedro illiniuntur,allium cum aceto & nitro tritum infricatur,farina fœniculi cum uino & nitro porriginem purgant, & furfures. Ex aceto idem præſtat radix ueratri in oleo decocta,trita,ſuffuſaque. Hyſopum ex oleo tritũ,& inſtillatum,capitis phthiriaſi medetur & pruritibus. Oua ex uino & oleo cyprino & cedro elixa, pruritus,ſcabiemque tollunt. Prurigines diſcutiuntur felle ouillo illito cum creta cymolia, donec inareſcat. lendes & alia capitis tetra animalia quæ nocent,lotione aquæ marinæ necantur. Item ſi illinatur ſamia terra cum nitro & oleo,nitrum alumini mixtum, capiti infrictum porrigines tollit. Ad furfures capitis. Aqua ubi betæ fuerint decoctæ cum aphronitro caput lauabis. Et ſero cum dormitum uadis,ex earũ ſucco mixto roſaceo caput perunges. Ad porrigines & furfures. Semen naſturtij cum adipe anſeris tritum, & mixtum,abluit,& furfures capitis eijcit. Betæ uiridis ſucco caput quod porriginoſum lotum frequenter in balneo celeriter emendatur. Maluæ agreſtis,hoc eſt euiſci manipulum in aquæ marinæ ſextarijs ſex ad tertias decoques & uteris. Calchantum,ſulphur uiuum, aphronitrum, æquis ponderibus,cum uino ueteri teris & uteris. Hellebori item albi uncias tres,ſulphuris uiui duas,calchanti tres,compone & uteris.

Ad ulcera in capite manantia. Cap. V.

VLCERA in capite manantia tanquam proprius morbus præcipue infantibus naſcuntur, ſed & uiros & mulieres ſi cœperint,grauiter infeſtant. quæ felle taurino efficaciſſime ſanantur. Vitulino felle cum aceto tepefacto illiniuntur. Seuum uituli cum ſale utiliſſimum eſt. Teſtarum muricum'ue purpurarum cinere ex melle illiniuntur. Alliũ cum ſua ueſte comburitur, ciniſque eius ex oleo imponitur. Menta contrita & appoſita ſiccat. Oleum amygdalinum cum uino mixtum expurgat. Galbanum cum melle illinitur, & folia rubi in quo mora naſcuntur contrita imponuntur. Myſum tritum cum uino in lana ſuperponitur. Malua erratica in urina humana trita, ualde deſiccat. Omnia capitis uulnera cum purgata ſint,iucundiſſime ad cicatrices perducuntur hoc ceroto. Spumę argenti tunſæ & cribratę libra una,ceruſſę optimę libra una teruntur,& ceræ albę tantundem ex olei roſati libra una remittuntur,& refrigerantur.

frigerantur. Deinde raditur & miscetur cum spuma & cerussa, adijciuntur ouorum quatuor lutea & cruda. Resinæ picatæ libræ sex, ceræ albæ unciæ sex in oleo decoquuntur, ita ut pistillo misceantur & ocopi modo perungantur. Ad tineas. Stercus porcinum combures super testam mundissimam, cui trito admisces acerrimum acetum, & facto medicamento lauas prius caput sustinentis ex uino, post hæc superlinies. quo si usus fueris frequenter, capilli ei ut sano nascuntur. Ad tineas capitis uel uulnera: nuces rancidas ustulatas cũ corticibus distemperas cũ aceto, & imponis, similiterque stercus anseris. Ad eos qui caput humidũ habent, picis drach. XL. resinæ siccæ drach. XL. ceræ drach. XL. stripteriæ humidæ drachmas XX. aceti cocile drach. unam. Item cõfectio catarchici piperis denarios decem & octo, scamoneæ optimæ cãdidæ coctæ unciam unam & semis, amei denarios decem & octo, fœniculi seminis denarios quindecim, apij seminis denarios octo, carei denarios nouem, epithymi denarios octo, agarici denarios nouem, dabis uero in potione denarios sex, teris species singulas & cribras & colligis in hemina mellis despumatis. soluis autem potionem istam in calidæ aquæ cochlearibus duobus, & addis cochlear unum liquaminis & aliud aceti, & ita dabis. Reficiat qui accipit buccellam panis infusam in uino puro. Pessus Liuianus qua utebatur Liuia regina, faciens ad secundas & tumores & duritias & inflationes, & quibus de loco mouetur matrix, & ad omnes passiones matricis. Adipis anserini uncias quatuor, anethi seminis uncias quatuor, hysopi & cerodiæ quatuor, gallaciæ quatuor, adipis leonini quatuor, ursini quatuor, strutionis quatuor, medullæ ceruinæ quatuor, butyri recentis quatuor, sagapeni quatuor, myrrhæ & stactis quatuor, folij quatuor, silmi quatuor, coconidij quatuor, terebinthinæ quatuor, dymini quatuor, mastiçę quatuor, olei amaracini quatuor. Adipem autem soluens igni lento, ceram admisces & uteris.

De alopecia & eius curatione. Cap. VI.

ALOPECIAE magnam fœditatem afferunt, & propter hanc seruorum pretia diminuuntur: necessarium est eas quoque emendare. Itaque cinere pellium uiperarum sparso celerrime emendantur. Nasturtio cum sinapi trito & imposito, emendat. Cydonia cocta ex uino, & cum cera trita & illita, capillos restituunt: roboris quoque pillulę cum adipe ursino tritę emendãt. Glandes item faginę cinis cum melle & oleo cedrino illinitur. Cinis ungularum mulę uel muli ex oleo myrtino. Cinis item muricum sparsus. Cinis hermatij recens cum pice liquida. Gallinacei fimus illitus replet. Sandaraca ex aceto fluentes capillos contegit. Leporinus cinis cum oleo myrtino. Fel taurinum cum alumine Aegyptio tepefactum illinitur. Adipem anserinum ex melle conteris, & ut supra monstraui uteris. Epithyma diapficõ: seminis fœniculi uncias quatuor, olei ueteris libras quatuor, cerussę duas, aquę sextarium unum. ea omnia cum bene trita fuerint, pręcipue litargitum sic mittis in aquam. & omnia simul permisces ut unum corpus perficiatur, & ita mittes in cacabum ubi oleum miseris & coques, admoto lento igni, & ita addes in cacabo cerę albę libras duas, colophonię libras duas, terebinthinę duas, coquasque modice & bene permisces. Post hæc supermittis pinicellos debuccellatos, quos conficis ita: buccellati optimi bene cõditi tunsi & cribrati farinę libras quatuor, commisces cum succo quem conficis sic: euisci uncias sex, camo millę ficcę uncias tres, melliloti uncias duas, fœnogręci uncias sex, dactilorum purgatorum pond. II. hęc omnia infundis in uino Siculo siue Adriano siue Sabiniense sextarios sex per dies tres, & ita coques quousque remaneant sextarij duo. hoc ergo apozima cõspergi facies buccellari farina, & sic facies ut dixi pinicellos latos & subtiles, ac si nouissime cęrodarium resoluis diligentissime. cumque solutum fuerit, refundes in mortario, & diligentissime teres, & sic facies mandalia, & repones. facit hoc epaticis, splenecticis, & ad duritiam stomachi, & ad febres & ad pectus contritum, & ad podagram quę non nimis calida fuerit.

De capillis denigrandis. Cap. VII.

POTEST uideri superuacuum inter remedia corporis ponere ea quę ad decorẽ pertinent: Sed quosdam pudet aut ipsos rubeos esse, aut in tantum luxurię indulgent, ut deliciæ eorum inter se dissentiant uolentium in pueris rufos capillos, in uiris recusantium: quemadmodum ergo denigrentur, demonstrabimus: ouum coruinum in æneo uase oleo permiscetur, deinde raso capite in umbra illinitur. Habere autem debet in ore oleum is qui curabitur, donec siccescat ouum, ne ei dentes nigrescant, & quarto die abluatur. Sextarius sanguisugarum in duobus sextarijs aceti diebus XL. maceratur ex oleo tritus, derasoque capiti in umbra illinitur dum siccescat, & sicut superius prædiximus, in ore oleum tenendũ est. Siliquę erucæ cum suis folijs & caulibus conterentur, & capiti raso illinientur. Folia cypressi trita ex aceto, efficiunt ut capilli nigri renascantur, sed spodilio peruncti crispi fiunt. Operæpretium est his qui erubescunt senes esse, succurrere. & si canos suos inficere nolunt tanquam annos detracturi sint hoc nomine ætati, uermium terrenorum cinerem adijciunt.

Ad Hemicraneam, & temporum dolorem. Cap. VIII.

AD dolorem hemicranei siue temporum. Laser cum lacte mulieris resolutum, & in altera parte auris qua dolet infusum tepefactum, ut in ipsa parte incumbat, & in ea quæ dolet agitet mandibulam, hemicranei dolore carebit. Minutæ cochleæ tritæ, & fronti illitæ emendant. Cornus quoque ceruini cinis

Ad dolorem aurium. Cap. X.

CORIANDRI succus cum lacte mulieris immixtus,& auriculę infusus,dolorem mirifice tollit: lazarisque granum modicum auri inijcies,& cessat. Cardamomi quoque succus auribus instillatus,dolorē aurium & molarium dentium sedat. Ad acutissimos dolores aurium. Spuma argenti & myrrha pari pondere trita ex aqua,& bene leuigata,facies collyria: & cum uti uolueris,remittes ea in rosa liquida,& tepefacta auribus infundes. Frigido quoque si quis utatur, eodem medicamento idem facit. Porcinum fel porri succo commixtum,tepefactum auribus instillabis. Adeps quoque gallinaceus solutus ad horam,& pedus auri infusus, plurimum prodest. Rutæ etiam succum si immittis, curabitur. Ad dolorem aurium & punctiones, oleum rosaceum cum adipe anseris infunde,& transit. Aqua si in aurem intraue=rit,& dolorem exhibet. solus succus coriandri in aurem expressus sine dubitatione liberat & sanat. Rutæ teneræ succus auriculæ instillatus,sine dubitatione dolorem liberat: & si maligranati cortice fuerit co=ctus,melius facit. Foliorum quoque salicis succus cum rosa liquida in putamine mali punici calefactus,& inditus auriculæ,mire succurrit. Ad aurium uitia & repentina antiquosue dolores. Aqua si ingressa fuerit,& statim sublata,facit imposterum graues causas. Exinde enim uentositas, & abundantia rheumatis in capite, tinnitus quoque aurium:quæ dum non curantur, exinde fiunt surdi. Alijs uulnera in aure nascuntur,alijs fœtescunt. Quibus rebus ita succurrendum est.Gummi hederæ cum betæ nigro succo tritum & tepefactum auribus infundis,ita tamen ut & rubi teneri succum misceas,simulque antiquam aquam exiccat,uentositatem & dolorem tollit. Trociscus maxime necessarius ad dolorem auriculæ. Calco uncias tres & semis, stafisagriæ unam,coconidij unam,sinapis unam,carei unam,fimi columbini unam, aristolochię lōgę unam,cymini duas,hyo unā,cyprij ozymi semine unam,nitri duas,salis ammoniaci duas, baccæ lauri octo,mannæ thuris sex & semis, iris septem & semis, aceti sextarios sex. Hæc omnia tundis singillatim & cribras,& prius mittas in mortarium puluerem calchum et irim,& teris cum aceti calice pleno. quæ cum trita fuerint, post dies tres mittas reliquas species cum aceti acerrimi sextarijs duobus, & teris:& cum resiccauerint, addis paulatim sextarium, donec compleat sextarios sex, terendo per dies quadraginta in sole: at ubi bene tritum fuerit, facis trociscos:: facit autem & ad uulnera. Ita de ipso trocisco unciam unam teris in aceto diligentissime,& facis seorsim cerotum sic: Olei rosati uncias sex,ceræ tātundem, resinæ frixæ uncias quatuor,factumque cerotum mittis in mortarium,ac permisces & uteris sic. Ad auris dolorem temperabis aquatius. Si uulnera alicubi fuerint paululum spissius, ut quasi pro emplastro utaris. Fellis caprini uncias tres, & mellis duas, conteris & in strigili calefacias & infundas & lana obdudas: prodest etiam si intrinsecus cancerauerit auris. Oleum laurinum in strigili ferrea missum & tepefactum, infusumque auribus, omnem dolorem tollit. Canabi succus,& de folijs eius auribus instillatus, uermes natos necat: etiam si animali impresseris, uermes interficit. Liquaminis cochlearia quatuor, & mellis despumati duo, tolles & mittes in calicem mundum, & cinerem cineri calido suppones, atque spumam tolles:& cum tepidum fuerit, auriculæ ad omnes dolores infundes. Si putruerit, aut uermiculos fecerit,fel taurinum ex melle despumatum æquis mensuris mittes in testam rudem, quā suppones carbonibus, ut lento igne ferueat, donec in unum admisceatur. Hocque medicamen in uase uitreo colliges:& cum necesse fuerit,ad curam tepefacies in calice,& mundata aure, ex lana medicamentū infundis. Mentæ quoque succum & mel æquis mensuris commisces,& tepefacies,ex quo biduo aut triduo infundis auriculæ,si senserit curam,bene & optime:sin aliàs,addito acetum & modicum aphronitrū, & simili modo tepefactum infunde auriculæ. Item ad auris dolorem siue quæ uermes habet,calamenti permisces cum cedria, & infundis.

Ad dolorem aurium antiquum, fœtorem & dolorem. Cap. XI.

PVRGANTVR ea omnia natura nucleorum. De maioribus ergo nucibus nouellis tempore suo plurimas colliges, & in optimo oleo uase uitreo conditas contra solem macerabis, & de ipso oleo mittes in testam maligranati siccam & excauatam, & deinde coques ad cinerem calidum,sed tepidum auribus infundis,omnia uulnera antiqua & fœtorem & dolorem tollit. In excauatum malum granatum mittes mel,& auri pigmentum tritum ex gutta aceti. Cepæ succum cum melle quod in carbonibus calefacies,& auriculæ infundis, mire sanat. Foliorum porri uirginis succum in aurem mittes, & cum crepuerit uulnus ipsum cum adipe gallinaceo infundes & sanabitur. Cepæ aphræ succus cum melle bene subacto instillatus, auriculas grauiter audientes emendat, dolores sedat,purulentas expurgat, uermes necat, aquam euocat & eijcit. Item rorismarini succus cum oleo rosato & sapone gallico simul resolutus & coctus,tepidusque infusus,uetustissimum surdis & pus extrahit,& auditum facile restituit. Bubulum etiam lac cum felle caprino mixtum infunditur auribus fœtentibus atque dolentibus. Ad uulnera aurium quæ intrinsecus nascuntur. In calicem mali granati mittes mellis cochlearia duo,& super cinerē calentem ponis,ut leui calore subbulliat, donec sensim decoctum redigatur in unum:& cum tepefactū fuerit,auriculæ infundis. Confectio thymiamatis. Styracæ isauricæ libram unam,styracæ calami libram unam, masticæ unam, ungellæ Indicæ maioris uncias tres,rosæ uiridis libram unam & semis, amomi unciam unam, squinanti unam,gariofili tres,carpobalsami semiunciam unam,cassiæ semiunciam, croci unciam unam, laudani tres, bdellij semiunciam, myrrhę unam,balsami quatuor, & de quatuor uncijs balsa

mi duas mittes cum puluere, & duas serues ad ungendum pastillos, mellis uncias sex, uini quantum sufficit, sextarium unum cum rosa & styrace tundis, xyromirę folia uncias sex, amomi sex, balsami duas, styracis isaurię sex, ada semiunciam, gariofili uncias duas, spicę nardi tres, rosæ uiridis sex libras. omnia facite in pastillos: dũ facti fuerint, suffumigabis de styrace & masticę bis in die, uel quinquies, quãdiu siccẽtur.

Ad aurium imbecillitatem, uel surdos, & eos qui minus audiunt. Cap XII.

HEDERAE succus mundissimus cum uino instillatus, plurimum facit. Ad surdos allium & cepulas cum adipe anseris colas & infundis. Ad surdos, & qui grauiter audiunt, oua formicarum contrita surditatem aurium quàm uetustissima sic sanabunt. Caprinum quoque fel instillat ut grauiter audientibus, & prodest: ac bubulum lac cum felle caprino mixtum, & infusum auriculis grauiter audientibus, restituit auditum. Item parum audientibus utile est acetum gargarizare. Brassicę item puluis in passo maceratus, & linteolo infusus auribus inijcitur, mireque reddit auditum. Rutę succus tepidus instillatus. Lactantis fel addito grano salis & mellis uno cochleari calefactum anethi surculo, istillabis in aurem, ita ut mox apertus erit porcellus, antequam tangat ipsum fel, auferatur. Cardamomum idem, nasturtium cũ ficu tritum, & auriculę inditum, eis qui grauiter audiunt, prodest. Bouis fel admixtum urinę caprę & tepefactum, auribus instillatum, auditum reddit. Surdis & qui grauiter audiunt, ueruecis fel cum butyro & urina ipsius ieiuni pari portione mixtum, in aurem infundis, & surdos non naturales, quamuis multos annos non audierint, curat, & alia eorum uulnera sanat. Ad surdos multi temporis expertum. Maioris cannæ uiridis folia contundes, & per linteum exprimis succum, tepidumque auribus infundis per septem uel nouem: est enim res saluberrima. Succum corticis ligni nucei tepidum per triduum infundes. Serpentis tunicam in uase nouo exoluis, & super cinerem calidum fricas, ex eo oleo tepidum in aurem mittis. Hoc enim ad grauitatem auriũ & dolorem prodest. Brassicæ succus cum uino æquis partibus mixtus, & tepidus instillatus auribus, parum audientibus auditum præstat, & dolorem mitigat. Item succum raphani eis quibus subito auditus aufertur, & nitri puluerem in aurem & acetum superinfundes. De uino etiam & de oleo rosato posterius à parte capitis ungis, quæ unctio etiã & ad dolorẽ capitis facit.

De parotidum curatione. Cap. XIII.

RARO medici parotidum curationem non deuocant à scalpello cum reprimi possint: & si res exigat, adaperiri collyrij ratione. Reprimit eas radicum brassicę cinis cum melle illitus. Lupini ex aceto decocti & triti, discutiunt uitium. Cinis cum creta cymolia & resina pari pondere exiccat. Apponitur muricum testarum cinis cum melle, uel conchyliorum ex mulsa. Sepiæ ossa cum axungia uetere contusa. Lini semen tusum cum melle mixtum mitigat. Ficus sicca & uino cocta & trita adiuuat. Comprimit eas fimus columbinus cum farina hordeacea ex melle. Noctuæ cerebrum uel iecur cum oleo tepidum infunditur auriculæ parotidæ. Multipeda item cum resina parte tertia illinitur. Creta quoque cymolia exiccat, & fimus capræ cum axungia illitus. Plantago cum uetere axungia persanat. Vrsinus adeps conteritur cum seui taurini pari pondere, & fimus capræ cum axungia illinitur. Caput uiperæ in linteolo inuolutum, & faucibus alligatum, sanat. Menta uiridis cum polenta trita & imposita collectiones parotidum soluit, & mammarum usturas placat. Ad omne genus collectiones parotidum, lini seminis farina cum melle & oleo cocta, adijcies nitri puluerem, & ligni caprifici cinerem æqualibus portionibus: quod cum agitatum est, in cataplasma imponis, & sanat. Item ceræ uncias sex, butyri quatuor, axũgiæ quatuor, cyprini quatuor, bullorum quatuor, axungiam uero & bulbos simul tundes in pila, & cum cera simul liquefacies, & axungia permisces cepis. quod colatum seruabis in uase fictili, & uteris. Parotidibus & strumis floris caltis deñ. tres, allij grana. II. cum axungia uetere imponis. Itemque strumas, coriãdrum, & faba cocta & imposita discutit. Radix gladiolæ cocta & trita cum sale, & imposita. Et item cucumeris syluatici radix decocta, & cum aqua mulsa trita & imposita, prodest. Mense autem Martio & Aprili colligenda est. Item ut strumam omnibus radicibus extractis ad sanitatem certissimam perduces, galbanum super impositum strumæ humorem facile discutit. Felle bubulo super strumas imposito, tãta potentia discutitur ut nihil supra sit. Caput uiperæ in linteolo inuolutum, & faucibus alligatũ, sanat.

Ad oculorum dolorem, uel si qua capitis sit. Cap. XIIII.

ANTE omnia si bene fuerit purgatum caput & uenter, oculi nullam possunt inualetudinem sustinere: tamen si indoluerint, uteris cataplasmate hoc quod sine folio passo cretico infundis. Meliloti semiunciam, dactilos pingues anapaticos numero quinque, & seorsim infundis in passo, opij drachmas duas, croci duas, simul teris & bene commisces, melilotum & dactilos cocta simul ad carbones & trita, mittis etiam olei rosati cochlearia duo, & uitellos ouorum duos. Postea uero quàm in unum omnia commiscueris, impones ut supra dixi. Sanè si sic se cauerit, pro tempore soluis cum uitello oui & modico passo, & sic uteris. Facit autem non solum ad dolorem, sed & ad tumorem, & hemicraneum. Ad dolorem & tumorem. Adipem oui assi cum apio & croco & melle tritum superimponitur. Laurus ex uino cocta, dolorem & tumorem releuat. Chelidonia in aqua decoquitur, & ex ea oculi dolentes fomentantur. Da-

ctilus

ſtilus tritus in modum cataplaſmi oculis nocte imponitur. Hordeacea item farina cum galla contuſa, abiecta aqua, oculis imponitur, tumores doloreſque ſedat. Coriandrum uiride tritum, & mixtum lacte mulieris, ſuper tumorem oculorum inunges, & ſtatim ſanat. Item cucurbitæ uiridis ramenta trita, & ſuper tumentem oculum impoſita, tumorem & dolorem emendat. Caprinus fimus cum fimo ſparſus, aut cum aqua tritus ad modum collyrij, oculis circunlinitur. Ad epiphoras oculorum & tumores. Paſtinacis agreſtis radices nō lotas ex aqua decoques, & ex ea aqua oculos fouebis. Cochleæ ſine putamine tritæ, fronti illitæ cum thuris polline, ualidiſſime proſunt. Tumores oculorum ſedat mulſum tepidum penicello ſuper oculos impoſitum. Corticis ſepiæ farina in epiphoris ex lacte mulieris, oculis circunlinitur. Beta alba trita, fronti imponitur. & eundem effectum habent bulbi triti, & oculis impoſiti. Apio uiridi trito cum pane, oculi teguntur. Ocimum item ex uino optimo tritum, oculis circunlinitur. Ruta in polenta contrita, & impoſita, lenit dolorem. Anethi radix ex uino trita illinitur. Papaueris item cauliculi ſicci uel uiridis cum ſuo fructu triti imponuntur. Lini ſemen cum thure ex aqua tunſum circunlinitur. Siliginis item grana in ferro toſta, & ex uino trita, circunliniuntur. Lenticula cum cothonijs cocta, & unà trita, adiuuat. Lentiſci tenera folia contrita, & fronti impoſita, epiphoras ſuſpendunt. Panem itē ex uino tumori oculorum imponito. Mandragoræ radices tunſæ cum roſaceo, & ex uino tritæ, epiphoras ſanant, ac circunligatæ dolorem illico ſedant. Folia cicutæ trita, & impoſita fronti, epiphoras & dolorem & tumorem tollunt. Lana carminata cū albo oui & thuris polline fronti applicatur. Oui album infuſum oculis, epiphoras curat, & uredines mitigat, & refrigerationes præſtat. Vt autem cicatrices de oculis tollas, adipe anſerino ſæpius inunges, cicatrices tollit & fiſtulas. Lutea ouorum cum roſaceo & mulſo in lana ſuper oculos imponuntur. Caſeo molli caprino, & ferueuti aqua ſuppoſito, epiphoræ ſedantur. Fimus caprinus cum melle oculis illinitur. Hæmatites lapis in lacte mulieris tritus, intrinſecus primū inūgitur, deinde ſuper epiphoras, ſedat quidem, ſed cum maximo cruciatu. & ſi cui ſanguis ſuperfundit, ſingulariter purgat. Cataplaſma ad oculos intumeſcentes optimum. Caſtorij drachmas duas, miconij ſex, croci unam, iuſquiami cyſaici quatuor, ouorum aſſorum uitellos quinque, mellis quod ſufficit: tundis omnia, & teris oua, & uteris, & in tempora imponis ſi dolent. Ad recentes maculas oculorum ſiue caligines. Mel Atticum, & album oui hirundinis, æqualia: quod ſi uetus cauſa fuerit, uitellum oui ſupradictum cum melle Attico & ſucco fœniculi, omnia æqualia teris.

Ad oculos ſuffuſos ſanguine. Cap. XV.

SANGVIS columbæ inſtillatur. Perdicis uero & turturis ſuperimponi debet. Lana ſuccida ex oleo & uino. Hirundiniſque pulli ſanguinis ſuffuſioni oculorum exectum ungi prodeſt, & in perpetuo oculi non dolebunt. Roſa in uino macerata, & ex eo uino potui dato, ſuffuſos ex aliqua cauſa oculos ſanguine creditur emendare. Bitumen, ſulphur, & thus in uino miſcetur: & oculi ſi percuſſi ſanguinē fuderint, ex eo fumigantur. Lacte caprino tepefacto, ſero aſſidue oculi fouentur. Verbenæ folia trita, adiecto ſalis puſillo impoſita, ac poſtero die ſublato, expreſſum ſanguinem de oculo expurgant. Sagapenum item cum rutæ ſucco, & amygdala amara pari pondere trita, & admixto melle inunges. Hyppociceſque, id eſt ſuffuſiones & caliginem tollit. Aquilæ quæ in ſyluis moratur, & eſt formæ ampliſſimæ, fel cum melle Attico mixtum, & inunctū, oculis ſuffuſis & caligini utiliſſimum eſt. Ad ſuffuſiones & albugines de oculis tollendas. Fœnugræci uiridis ſucci cochlearia duo, mellis candidi ſine fumo tria, commiſces & colas & decoques, diligenter ſuffundis, ita ut guttæ ſuper albugines cadant.

Ad lacrymas oculorum ſtringendas. Cap. XVI.

LACRYMANTIBVS oculis ſine fine rheuma ſuſpendunt & exiccant cochleæ ſine putamine rite diligentiſſime cū farina thuris ac myrrhæ & albore oui mixtum fronti ſuperlinies. Anacolima ad idem. Myrrhæ maſticæ cyathum, album oui lumbrices terræ cochleas, aloe cum aceto teres & illinies. Ricinos boui puto inter coxas tollas & fronti illinies, & ſine mora lacrymæ ſtringuntur. Enulæ item radices tuſæ in puluerem, & in aceto acri infuſæ, coctæ & tritæ, capiti raſo nocte imponuntur, & ubicunque dolor fuerit & podagræ rheuma tollit: facit enim ueſicas aqua plenas, ſed is cui fit, dolorem ſubſtinet. Ad lacrymoſos oculos. Ruta ſicca, & melle Attico æquis ponderibus mixta, oculos inunges, certum eſt. Ad rheuma oculorum. Leuiſtici folia de ligno in ligno tundis, & eius ſuccum cum uino ueteri & penna inunges.

Ad lippitudines oculorum, uel ad eos qui cantos ab humore contritos habent. Cap. XVII.

FOENICVLI radices ex aqua fontana & oleo coques pari pondere, donec aqua conſumatur, & ex eo oleo inunges, certum eſt. Acaciæ den̄. VI. encauſti ſicci XV. ſucci porri uncias XXIX. hæc coques, donec fiat ſpiſſitudo mellis, & in pyxidem mittes & uteris.

Ad caligines oculorum. Cap. XVIII.

FVMVS cholerum ἀναθυμίασιν facit, cuius acritudo caliginem oculis præſtat. Succi ergo cheli-

doniæ,& fœniculi,& abrotani,cochlearia singula tolles,& cum mellis sine fumo stillatiui cochlearibus duobus commisces,& exinde penna suffundes mane,& post meridiem,& sero: sed post digestionem lac mulieris,quæ puerum nutrit,superinfundes,propter acerbitatem medicamenti ut refrigeret. Hoc etiam maculas tollet, & impetum rheumatis restringit,& omnia uitia abstergit. Balsamum cum melle stillatiuo æquis ponderibus misces, & exinde oculis infundes. Fel uulturis cum marrhubij succo; aut puluere & melle Attico simul mixtum,cum penna oculis infundes, omnem caliginem oculorum aufert: sed & incipientis suffusionis non patietur. Fel perdicis cum melle Attico inunges,oculos item uulturis in linteo subtili ligabis,& tota die oculos absterges, nunquam inualitudinem patientur, & si dolentes oculos sæpe absterseris. Itemque myrrham cum fœnugræco pari pondere in uino teres,ut leue sit quasi collyrium, & inunges. Quidam enim filiam suam sic curauit. Chelidoniæ succum, quæ oculis plurimum suffragatur cum collyrio siue aqua marina inungi oportet.in una unctione sanat,& in aqua decocta dolentes oculi fouentur. Melius si succus eius artemisiæ & rutæ succo pari pondere & melle & balsamo, mira enim facit. Centauriæ minoris succum,adiecto melle æquo pondere,permisces & inunges, aciem extenuat,& ipsa herba in aqua cocta oculi fouentur. Vt caligantibus oculis claritas restituatur,& ne facile hoc periculum incidat. Centauriæ herbæ manipulus in uini sextarijs sex coquitur,ac tritum maceratumque eximitur,inde quotidie hemina mixto melle ieiuno propinat. Sal frixum tritum admixto melle Attico inunges,& caliginem tollit. Roris marini cinis cum eius succo expresso,& melle Attico pari pondere mixto inunges,caliginem tollit. Ros item caulium & rutę collectus & inunctus caliginem tollit. Testudinis agrestis sanguine inuncto caligo tollitur. Leporis fel cum mellis Attici parte una mixtum & sæpius inunctum,caligines abstergit. Mel & succum fœniculi partes singulas,fel perdicis semiunciam,balsamum ad mensuram fellis,mellis & succi. Alij oleum uetustissimum ad mensuram mellis,alij euforbium modicum mittunt. Postquam mixta fuerint omnia, mittes in mortarium, & teres diligenter,transpones in ampullam, & suspendes ad solem quadraginta diebus,& tunc inunges frequenter. Ceparum Cypriarum acerrimarum succum,uel si Cyprię non fuerint, Germanatum cum melle Attico ęquis ponderibus simul teres & mittes in ampullam, signabis & in fumo suspendes,& uteris. Item fœnugræcum ut bibi solet,& aquam mulsam medietate paratam simul misces,addis rosæ quantum sufficit,& fœniculi radices mundas. coques omnia in olla rudi:& cum fuerit spissum,colabis,& repones in uitreo uase,& uteris, ita ut nec fumum nec auram contingat. Herbam item uerbenam tusam cum axungia,super oculos noctu ligas,& postero die tollis,& oculus erit mundus. Item ad caligines & omnia oculorum uitia. Hirundinis pulli plena Luna in nido suo excæcantur de acu cyprina, notanturque ut cognoscantur restituta acie:capita eorum uel ipsi integri in olla noua uini comburantur in cinerem, teruntur que in puluerem ex ligno ficulneæ uel terebinthino,cinisque eorum cum felle canis latrantis diebus septem; partibus duabus balsami & castorij, partibus singulis tritis,bene iunctis plurimum facit.miraberisque iam desperatas sanare. Hydra ad caliginem uel albuginem uel uulnera. Gallas Alexandrinas nouas non pertusas octo tundes,& cribrabis subtilissime, & postea mittes in mortarium Thebaicum. Addes croci denarium cum dimidio, teres per triduum diligenter, & mittes Attici mellis mundi quantum sufficiat, & repones in dolio & uteris. Ad caligines oculorum & ad uitia uetustissima, & ad scabritudines & obscuritatem,& ad eos qui iam prope nihil uident, & quibus medicamentorum præsidia nulla inueniri possunt. Hoc remedium expertum uisitabis,& efficies ut uideant clarissime,sine omni uetusto uitio. Piperis albi denarios duos,croci duos, balsami duos,fellis uituli seu uulturis siue pulli pugnacis duos,mellis Attici uncias duas, uini ueteris boni cyathos tres,succi fœniculi unum,& ita compones. Piper & crocum teres diligentissime, & bene leue sit,deinde uinum admisces & succum fœniculi per partes dimidias: & quidquid superauerit,iterum fundes. cum ita feceris, iterum teris bene.deinde si quid uini aut succi superauerit,adijcies & teres diutissime. cumque totum medicamentum tritum & leuigatum fuerit ut collyrium,oportet transponi illud in pyxide Cyprina; & repositum seruabis. Cumque uolueris uti,ex eo unges,& inuenies esse potentissimum remedium, quo multi luminibus de obscuritate restituti sunt.Hæc compositio ex commentarijs Cæsaris Augusti descripta est,qua & libentissime utebatur,& omnibus illam laudabat. Sicut autem acrior esse uideatur, collyrium lene admisceat, & non nocebit. Ad caligines & suffusiones stari pistis,quod est filij à fronte & felle diligenter collecto inunges. Aliud ad caligines. Succum fœniculi, fel perdicum,mel Atticum aut thyminum æquis ponderibus admisces, & postea teris & ponis in sole diebus quadraginta, & inungis si non senserint curam. ut fortius facias,fel perdicis mittes ad duas partes & balsami & olei uetustissimi parum mittes: quidam & euforbium mittunt,ut fortissimum sit. Quæ omnia supradicta diligenter teres & mittes in ampullam,& in solem suspendis & uteris cum uolueris, curat mirabiliter. Caulium rorem cum melle despumato mittes pari pondere & inunges,prodest. Aliud. Fœniculi radicem decoques, ex aqua eius,oculos eius fouebis,celeriter omnes caligines discutit. Coriandrum item uiride tritum cum lacte mulieris,& mixtum,& super oculum impositum,prodest. Pro certo etiam apium & ocimum cum uino tritum,auxilium præstat. Item ad oculorum tumorem uel epiphoras concitatas. Rosa uiridi trita cum aceto in careno infusa dactilo & oleo rosato & lacryma de ouo,totum simul teres,& in linteolo inducis,& tepidum super oculos imponis. Salem candidum ieiunus si quotidie gustauerit, omnes oculorum caligines cito tollit. Item qui sanguinem habent, tusam fabam & ciminum & uuam passam, simul trita impones super oculum,& ligabis per triduum,sanitatem adducent. Itemque cochleas de campo tritas in simul illinies fronti,statim desinit. Ad maculas uel cicatrices oculorum baccas lauri cum lacte mulieris inunges

ges

ges ſeptem diebus, & ſeptem intermittis, & iterum inunges, & ſanat. Ad leucomata. Fœniculi uiridis denarios quatuor, & betouicæ tantundem, teres & facies collyria, & ex his inunges. Ad percuſſos oculos ſi ſanguinem fuderint, herbam nepetam commanducatam pones ſuper oculos, & noli alligare, & ſupinus iaceat. Ad oculorum item dolorem. Laurus ex uino decocta, oculis humorem tollit & dolorem omnem emendat. Item ad caligines oculorum. Fœniculi & roſę & rutæ ſuccum, & mel Atticum, & fel hircinum, mixta inunges. Ad albugines de oculis tollendas. Guttas ammoniaci cum lacte mulieris inunges. Ad lippitudines betę ſuccum cum alumine modico fronti illinies. Cataplaſma ad hęc. Dactilos teres cum uino & pane molli, & calidum impones. Ad pilos eijciendos qui in oculis naſcuntur. Lotium uituli maſculi ſępe inducat. Ad hordiolum mixta oculum natum. Tollas hordeaceam farinam ex mulſa conſperſam, calidam ueluti cataplaſma impones circa oculos. Vt liuores tollas: Ciminum in ore maſticatum cum ſaliua impones. Item ad hæc oſtream cõbuſtam & tritam ex uino ueteri impones. Ad maculas oculorum tollendas. Sepiæ teſtam diligenter in mortario Thebaico teres, & puluerem ipſius ſæpius in oculos mittes. Ad caliginem. Balſamum acre ſępius inunges. hoc & maculas tollit. Ad caliginem iterum oculorum. Cochleæ uiuæ cremantur, & cinis earum melle mixtus inungitur oculis. Item ad claritatem oculorum. Leporino felle ſubinde inunges, & caliginem tollit.

Ad aciem oculorum. Cap. XIX.

AQVILAE fel cum myrrha & nitro uncia una, inunges, uiſum clarum reddit, etiam ut acutiſſime uidere ſe intelligat. Item paſſerini oui alborẽ cum melle Attico mixtum inunges, clareque uidebis.

Ad leucomata, uel ad cicatricem, uel ad maculas. Cap. XX.

CARDVI agreſtis radicem ante ſolis ortum palo ligneo effodies, tundes ex ligno in ligno roboreo: exceptumque ſuccum & colatum, atque in uaſe uitreo conditum, inunges. Eſt enim ſuccus gemini effectus. Primum pelliculas membranæ tollit de oculis: deinde curat ut mireris effectum. Cedria & porri ſuccus inunctus leucomata & caligines tollit oculorum. Succum cyperi longioris, & oleaſtri foliorum, & uerbenæ ęquis partibus cum melle ſine fumo ſtillatico miſces, & inde oculis infundes. Res eſt phyſica, quæ etiam cicatricem oculorum curat. quod ſi hæc quæ dixi non fuerint inuenta, requires betam purpuream nigram uel rubeam. quas ſi tardius inueneris, plantaginis, betæ'ue ex folijs cochlear unum, uel benę fœniculi & abrotani ſucci tantundem, & mel ſtillaticum ſimiliter in unum commiſces; & exinde cõfundis tepidum, maculas oculorum mirifice curat. Ideo autem parum ſcripſimus, ut quæ iuxta phyſici hominum comprobaueris plus conficias & reponas. Ad cicatrices & leucomata. Adipem anſerinum reſolues, inunctam cicatricem, & leucomata extenuat, & ſanat. Caprinum fel cum uino pari menſura mixtum, & in modum mellis peractum, cicatrices & albugines emendat. Item ad albugines oculorum tollendas. Sepiæ teſta melle illita comburitur, & cinis eius collyrij modo tritus proſtybio inungitur, celeriter albugines de oculis tollit. Bulbis Aphris tritis buccellaginem ex eis ſpiſſa cum melle & nitro contritam, in modum collyrij inunges, in triduum albugines tollit. Mittes oleum & mel modicum ſuper ſecurim euerſam, & teres de cote, aut aquaria, aut olearia diutiſſime: cumque fuerint in modum collyrij ſpiſſa, inunges. Caue autem ne ſecuris habeat eruginem. Ad maculas de oculis tollendas. Nũmos nouos nouem numero mittes in uas cyprinum cum uino albo & ueteri, & mundiſſime cooperies per dies triginta, addes ſalis ammoniaci ſicci albi puluerati denarios quatuor, oſſa ſepiæ raſa quatuor, æris floris quatuor, ſimum pulli albi quatuor, ſuccum rutæ colatę cochlear unum, mellis deſpumatį uncias tres: omniaque in unum commiſces, & in ampulla repones, & inde inunges per dies ſingulos uſque ad ſanitatem. Ad maculas eruendas facit betonica, & ſenecion, & chelidonia, quæ in mortario teris, & collyrij modo uteris. Sicui autem ſubito leucomata ſe in oculis ſuffuderint, ſeminis ocymi duo aut tria grana mittes, & clauſa palpebra tenes, donec coaguletur humor, & i grana ſe colligat: & poſt hęc leuiter ſordes quę remãſerint, frequenter in die colliges. quod ſi ſenſerint curam, iterabis donec ad ſanitatem perducas.

Ad pilos oculorum adulteros, ut ſublati non renaſcantur. Cap. XXI.

MENSE Iunio ſanguiſugas numero quinquaginta mittes in ollam fictilem nouã, & cooperies, ex argilla circumlinies, & mittes in fornacem per ſpatium ſex horarum. deinde cinerem ſanguiſugarum teres in mortario, & quãtum exinde duobus digitis apprehendi poteſt, mittes in mortarium paruum cum duobus uel tribus guttis aceti acerrimi, & teres donec ſiccum collyrium fit, tolleſque à borſella pilũ cum radice, & in ipſo tantum punctum cum melle impones de medicamine ſupradicto ter, aut quater in ipſa hora. Hirundinum pullorũ cinis cum lacte tithymalli permixtus, & euulſis pilis impoſitus, renaſci eos non ſinit. Caulium ſtirpium aridorum cinis cum aceto laſerato mixtus, & euulſis pilis impoſitus, emẽdat. Ex ligno caprifici, & cerri, & ilicis cinerem, & lixiuium factum attertiatum acerrimum, ut ſolent ſaponatij facere, coquatur ſine axungia, & oleo cõfectum line loca quæ uoles, & defluunt capilli, ut amplius nõ renaſcantur. Ad pilos oculorum ſuffodiens gutta ammoniaci albore oui mixta, pilos illitos ſtatuit. Ad pilos eradicandos, fellis uitulini den. unum, caſtorij unum, gummi unum, cum aqua teris, & colligis:

& reuerſata prius palpebra in loco euulſorum radicitus pilorum,& in die inducis,& cõtinebis donec ſiccetur:& hoc tandiu facies donec loca curentur. Ad pilos oculorum ligandos. Reſinæ frixæ unciam unam,aſpalati unam,maſticæ unam, ceræ unam, pumicis unam & ſemis:omnia igni reſoluta,& cõmixta, uteris ſecundum conſuetudinem. Ad pilos oculorum. Yo unciam unam, ſarcocollæ unam,ſtyptiriæ unam:teres cum aceto,& facies collyria:& euulſis pilis Luna decreſcente,cilio reuerſato uteris.

Ad caligines, cæcitates, uel ut craſſitudo abſtergatur. Cap. XXII.

VERETRVM ceruinum decoques,& ex ea aqua oculos fouebis per dies quindecim, & ſanabitur. Sero ac lacte caprino calido per dies quindecim fouebis,& ſtatim ſanabitur. Hederæ ſuccum cum melle ſtillatiuo ſine fumo,& uiuum theriacum in modum collyrij temperabis,& inũges cetum,& in loco tenebroſo recludes,& poſt dies ſeptem paulatim aperies feneſtras, & poſt alios dies ſeptem produces in lucem,& per hos dies mollibus cibis & dulcibus utatur: in quibus etiam conſumendis diebus non laboret. Item pro ſexu duritia,Ammoniacum thymmatum in uino theriaco teres,& oculos inunges.

Ad maturandas ægilopas. Cap. XXIII.

AD maturandas ægilopas. Frumentum candidum maſticatum imponitur. Ad aperiendas eas,& emendandas,ſtercus columbinum cum ſapone gallico impones. Maluæ item bortunale,ſiue agreſtis folia purgata, admixta ſalis parte una,& trita,& impoſita,curat. Nucis combuſtæ cinis iniectus ſanat. Arnogloſſa herba cum modico ſale trita,& appoſita,ægilopas deſtruit. Plantaginis item ſuccus cum lana munda molliſſima imponitur,& per dies nouem ſanat. Vuæ paſſæ purgatæ ſine grano accitos decem,piperis grana decem in linteolo illita impones uſque dum ſanet. Vrinæ item limus ſpiſſus de caſtris collectus & impoſitus,mire purgat & claudit. Item uermiculus qui uocatur Aratra frangis contuſus, & cum ſapone gallico permixtus apponitur, & ſuper medullam cannæ appones. Nepetam cõtuſam impones, mirifice ſanat. facit & ad ſyringiam. Ad ægilopas, ſaponem gallicum & cymas oliuæ uirides, amygdalaſque amaras æquali pondere teres, & uteris.

Ad ulcera narium,& omnia uulnera uetuſtiſſima. Cap. XXIIII.

ARISTOLOCHIAE pulueris drachmas triginta,galbani uigintiduo,ceræ uiginti, mannæ thuris decem,terebinthinę quinquaginta,yo ſeptem,olei ueteris drachmas ſexaginta: ſicca humectes & miſceas, utariſque in omnibus ulceribus.

Ad graueolentiam narium, polypum'ue. Cap. XXV.

GRAVEOLENTIBVS naribus ſic ſubuenitur. Succus hederæ colatus naribus infunditur. Ariſtolochiæ ſuccus cum cypero uel draconteæ ſemine cum melle pari pondere naribus inditur. Hoc etiam ſi καρκινώματα ſint,emendat. Dicitur etiam prodeſſe ei qui hoc malo uexabitur,ut oſculetur nares mularum. Coſtum in puluerem redactum mittes,& cum melle mixtum,pennaque induces. Caricæ contritæ,& in olla noua cum poſca decoctæ,emendant fœtorem,ſi ipſe ſuccus cum melle immittatur. Ad polypum. Examinis rubei limaturæ unciam unam,ammoniaci duas,aluminis rotundi,aceti acris cotylas ſex: ſiccabis tereſque cum aceto diligenter,& mittes in pyxidem æream,& agitabis de uirga ęrea in ſole uſque dum ſiccetur. Deinde teres diligenter in mortario: poſt hæc repones in uaſe fictili. Quando autem curabis, mittes de puluere in pennam uel in cannam ſubtilem,& inflabis in aures, ita tamen ut os eius prius aqua frigida impleatur. Menſe uero Decembri curare incipias ita. Per dies tres,& uino & carnibus & frigidis abſtineat,& quarta die non cœnet. Quinta uero accipiat geramantigonis. Poſt dies autem tres purgabis caput eius ſic. Ieiunus per triduum maſticæ commaſticet:& cum iam expuere cœperit,addes ei ſtafiſagriæ grañ unum,& poſt modicum alterum,deinde tertium,ad ultimum quartum. In die autem ſecunda incipies ab uno per ordinem uſque ad quintum: hoc quoque tertia die & quarta facies. iſtis quoque diebus à carnibus & uino abſtineat. Quinta uero die rades ei caput & unges à media frõte totum caput medicamento hoc: Acaciæ unc. I. aluminis ſciſſi ſemiunciam,nitri Alexandrini ſemiunc. ceræ ſemiunciã,mãnę thuris deñ. IX. Hęc teres cum aceto uſque ad ſpiſſitudinem mellis,& unges caput: & poſt dies uero tres hoc ipſum facies,& ſic curare nares incipies. Ad narium grauem olentiam. Draconteę ſuccus cum melle infunditur: quę res etiam ceromata ſanat. Betonica in olla noua cocta, naribus inſtipatur,& ipſa herba trita,parum ſalis adijcitur: inde quantum duobus digitis tollitur collyrium formatum naribus infunditur. Si quis agrimoniam manducauerit ut non oleat,aut aliqua alia olera, coriandri radices uirides ſiue ſuccas maſticet pulegij. Item & apij ſemen ęqualia commaſticet.

Ad profluuium narium. Cap. XXVI.

PLERVNQVE euenit ut ex naribus is modus ſanguinis,ꝓfluat, qui niſi reprimatur, adfert mortem.

mortē. Neque aliter exiliat, q̄ solet e uena percussa erumpere. Occurrendū est itaque uelocissimo periculo, & magno impetu, & subito fæuienti in hoc itaque casu porro sectiuo trito nares obturantur. ruta trita æque reprimit, in naribus indita. Eodem modo & radice urticæ utendum est. Semen urticæ cum lana succida conijcitur in nares, cum oleo rosaceo, & auriculę lana succida spissę obturātur: & ita sanguis continetur. Coagulum agninum mirifice facit, ex aqua subactum, & infusum. Adeps anserinus cū butyri pari pondere ingeritur pastellis. Prosunt cochleæ contritæ, & fronti illitę. Anguinæ pellis cinis intritus naribus, uel hæmorrhoidibus impositus sistit, uel idem cinis in aqua calida potatus. Prodestque sanguisugis tribus suffumigare. Testę ouorum unde pulli exeunt leniter tostę, & in puluerem redactæ per triduum naribus insufflantur, ac statim sanguinem sistunt. Si auris cera concluditur ea parte qua sanguis fluit, restringitur. Spongię combustę cinerem in ipsam narem mittes, & stringit. Stercoris item asinini pulli cinis naribus insufflatus, & idem porri sectiui triti, naribus opponuntur. Ventosam in uertice uel in hepate apponi, utile est: Medulla nucis, quæ nucleū diuidit cōburitur, eiusque cinis naribus insufflatur. Fimum equinum dum recens est cum fimo conteres, adiunges picem uirginem, & teres ut unum corpus fiat: postea fronti illinies, & in collum ac ceruicem pones, mox clauduntur uenæ fluentes. Fimi porcini unciam unam, thuris masculi semiunciam: trita ex aceto, frontem illinies, & iam impetum oculorum prope sanat. Narium gallulam teres, & puluerem eius per fistulam in narem insufflat. Linteo item exusto narem claudis. Et item raphani radicis succum in aurem mittes ex ea parte qua defluit, & lana claudis. De porro uirgine facies collyria, & in narem mittes. Itemque glutē taurinum liquabis cum aceto, & fronti illinies. Dicitur prodesse qui hoc malo uexabitur, ut osculetur nares mularum.

Ad sanguinem de naribus eijciendum. Cap. XXVII.

NEPETAE succus naribus supino infunditur.

Ad stillationem narium ex humore. Cap. XXVIII.

CINIS testarum ostrearum, in cibo pane colligitur in modum salis. Porri capitati folia cruda sine pane eduntur. Canina corrigi nunquam uncta, cuilibet digito in manu circunligatur. Ostreæ cū sua testa, ita ut electæ sunt, in carbonibus coquuntur, & in cibo dantur. Oleum calidum eunti dormitū in cerebrum infunditur, & in nares conijcitur. In manu dextra duo digiti medij, lino alligati, inter se destillationem cōpescunt. Ocimi semē tritum, naribus immissum destillationē minuit, & sternutationē facit.

De oris, labiorum, gingiuarumq; uitijs. Cap. XXIX.

SEPIAE ossa in cinerem redacta, & ori inspersa, uitia emendat. Cochleæ uacuæ cineres cū myrrha teres & sparges, uitia oris emendat. Sinapis item semen uel raphani ex uino decoctum, & oboli unius pondere datum, emendat. Herba cidaminis trita, trociscos facies: & ex his cum opus est, ex aceto ad crassitudinem mellis illitum, reprimit & sanat. Seuum bouis uel uituli tum adipe anserino uel fissuras iūgit. Oris saporem emendari quidam affirmāt murino cinere cum melle si fricentur dentes, alioqui uero admiscent marathri radices. Nero quoque ante somnos colluere ora propter halitū fœtidum, utile dicit. Folia fagina commāducantur aduersus gingiuarum & labiorum uitia. Aeque & folia rubi in quo mora nascuntur. Eiusdem generis rubi teneri & pampini decoquuntur ex uino ad tertias, idque uinum in ore continetur.

Ad uulnera oris. Cap. XXX.

CAPRINVS fimus cum melle tritus & illitus, certe sanat. Cucurbitæ exustæ puluerem, piper & sal candidum rude parum, satureiam, coriandrum, mentam exustam, similiter caput sardiæ combustum: hęc omnia in puluerem redacta commisces, deinde lauabis os cum uino ueteri, & sic impones. Vlcera oris plantaginis succus emendat, & folia eius cocta, radicesque eius commasticatę. Hederę item baccę cum cassia & myrrha pari pondere ex uino commanducatæ, ulcera oris emendant. Murenarum ex capite cinis cum melle illinitur. Membrana ex iusquiamo cocto, uel crudo detracta, labiorum fissuris medetur. Oris halitum emendat murinus cinis cum melle dentibus infricatus. Linguæ ulcera & labiorum, hirundines in mulso coctæ sanant. Adeps item anserinus & gallinus ulcera emendat. Si seruentia os intus exusserint, continuo sanantur gargarizatione lactis canini. Aduersus fœtorem oris. Folia myrti & lentisci pari pondere, & gallæ Syriacæ dimidium pondus unà teri oportet, & aspersa uino uetusto matutino mandere, uel hederæ baccę cum cassia & myrrha pari pondere uino aspersa. Eadem ratione ulcera oris emendātur: hoc & stomacho optime facit: sed melius si cum mororum domesticorum uel certe eorum quæ in rubis nascuntur sextarios tres, leni uapore decoquantur, ut ad spissitudinem mellis ueniat, tum additur de myrrha pondus denarij, & tantundem croci, & in unum totum teritur, & inde prout uisum fuerit, æger accipiat. Item succi mororum sextarij duo, cum uino Attici mellis decoquūtur, deinde stomachicus prout uisum fuerit accipiet. Capitis leporini cinis addito nardo, mulcet graueolētiam, ulcera & rimas. Seuum quoque bouis uel uituli cum adipe anseris emendat. Item amurca ex oliua nigra, oris uitijs subuenit.

Ad uulnera oris, siue tumorem gingiuarum. Cap. XXXI.

ABROTANVM uiride teres,& cũ melle miscebis,tangesque loca de intus quę dolent:& deforis ubi tumor est,appones:mirabiliter curat. Ad oris uel gingiuarum uulnera. Mustum dulce recens,malum granatum siccum plenum mittes,& alterum uiride cum cortice coques in stagnato ad carbones,donec spissitudinem mellis accipiat. Deinde leuabis de foco,& addes myrrhæ & styptiriæ & scistos puluerem tenuissimum,& commisces,& ex eo uulnera illinies. Anthera ad os, balaustę drachmæ sex,scisti octodecim,croci tres,cicinoriæ decem,rosę floris decem,cyperi triginta duo,myrrhę octo. Ad eos quibus subiti tumores fœtorem faciunt,siue putredinem gingiuarum,ita ut dentes cadant. Yo unciam unã cum mellis uncijs sex,coques & ita curabis.

Putredinis oris,siue palatus & gingiuarum curatio. Cap. XXXII.

ALVMINIS scissi unciam unam,gallæ asianæ semiunciam,myrrhæ uncias duas, piperis grana quindecim, in mellis despumati uncias nouem, colliges & uteris. Ad usturam oris. Ex humore crocus cum nucleo & aqua frigida tritus in ore teneatur: quod si uulnera fecerit,parum mellis addes. Item cui os ex tumore exarserit,uel palatum,cantabrum coques,& ex eius aqua gargarizabis: quod si ardor fuerit,cum ipsa aqua crocum tritum. Si aũt humor abundauerit,rosam siccam cum cantabro coques: & ita gargarizabis. Gera quæ facit ad os cui rheuma molestum est,& ad gingiuas rheumatizantes siue ad uuam,uel quibus exit de auribus & ad tempora dolentia cum hydromelle & ad syringam cum uino ueteri & melle,& ad uulnera quæ intra nares generantur. Croci unc.I.myrrhæ I.aluminis scissi sex: hæc in puluerem redacta seruabis,& uteris cum uino & melle permixta. Ad ulcera linguæ folia oleæ cum sulphure teruntur,& inde ulcera perfricantur. Ad ustutam oris,aut angiuarum,uel gingiuarum succum,cũ melle caulis gargarizabis,statim ulcera sanat,& cepæ manducantur quæ sanant. Item succi myrrhæ unc. unam,croci I.aluminis scissi unc.I.mellis sextarium unum. Hęc omnia permisces, donec crassitudinem mellis accipiant,& sic crocum & alumen mittes,& bene permixta tepones, ac de hoc medicamento os & gingiuas tanges si sanguinem fundunt: & hoc gingiuas sanat,& dentibus prodest & uuæ. Mense Augusti conficitur propter succi morem. Ad putredinem oris. Aloes drachmas duas,myrrhæ sex,calchãti sex, croci quatuor,uini & mellis quantum sufficiat.

Ad fœtorem oris. Cap. XXXIII.

PVLEGIVM, & serpillum siccum,uel origanum,cum melle manducatum,bene facit. Dormitum uadens,aceto bono lauet,masticeque & uinq suaui os colluat. Arboris pruni folia cum uino coques,succum ex eo intra os tenebis. Si halitus fœtet, cum dormitum uadit,cyathum aceti boni per partes sorbeat. hoc & in coctionem facit: & si mane inde sorbeat,prodest. Radicem quinquefolij ex aqua decoques,& subinde os collues: ita ut in ore aqua diu teneatur. Serpillum item herbam,quæ Gallice dicitur laurio, ieiunus diu commanduces.

Ad os salsuosum & perlippidum. Cap. XXXIIII.

LENTISCI fasciculum in umbra siccatum tundes & cribrabis, & de cortice pini tantundem tritum & cribratum miscebis, & dentes inde fricabis. Origanum teres & cribrabis,& exinde dentes ac gingiuas fricabis,hoc & tumorem gingiuarum tollit. Camomillæ herbę puluerem uino admixto coques donec ad dimidium ueniat,ex eo os collue, statim medebitur.

Ad os & labia. Cap. XXXV.

OS album & tenerum ne rugosum fiat. Farinam cãdidam lacte & oleo aspergito, & inde cum dormitum ibis, labra subiungito. Labia si fuerint rupta,pulegium & acetum miscebis: & maxime cum dormitum uadis, exinde tanges.

Ad dentium dolorem. Cap. XXXVI.

ASPARAGI syluatici radicem in uino decoques,ex hoc in ore contineat,dolorem sedat,succusque eius similiter facit. Brassica item cruda commanducata dolorem facile discutit. Radicem hederæ coques ex uino,quam in ore teneat, & transit dolor. Succum hederæ cum aceto & paruo sale in diuersa in nares mittes. Thymum & pyrethrum pari pondere tusum dentibus adijcies. Pyrethri item radix ex posca & melle gargarizatur, & teneat in ea parte quæ dolet. Trociscus ad dolorem dentium, & ad laxationem eorum. Aluminis scissi unciam unam, aluminis rotundi duas,castorij,croci,myrrhæ, gallæ,aloes,yo, ana unc.duas,synopidis libram unam,uini styptici quantum sufficit ad colligendũ,hinc facis trociscos:postea cum opus fuerit,resolues in uino styptico,& in ore tenebis:facit & ad dysentericos iniectus. Ad priorem dẽtium dolorẽ cypressi pillulas in uino decoques, & idẽ uinum tepidũ in ore tenebis,

bene

benefacit. Cucurbitę satiuę decoctę succus dolorem minuit,& mobiles stabiliet in ore compressus. Item trociscus ad dolorem dentium. Cadmiæ unc. duas, calcetis coctæ in carbonibus semunciam utrunque separatim cum uino acri in modum collyrij teres,& commisces,& facies trociscum,& in aceto solues, & tepefactum in ore teneatur. Iusquiami radix cum aceto commasticetur. Cyperi puluere dentes & gingiuas reple. Pentaphili item radix cum aceto aut uino decocta, in ore contineatur. Quinquefolium cum sua radice in aceto decoctum, aut in uino, dentibus contineatur: qui enim continue ieiunus in ore continuerit donec liquescat, non dolet unquam. Adijcies item ad ollam acetum, satureiam & salem, ut in unum ferueat,& in maxilla contineatur. Fœniculum uiride masticet,& succum contineat in ore: ipsumque fœniculum in ore contineat. Ad dentes qui rheuma patiuntur. Lucernam aritinam nouam im plebis sale,& claudes eius foramina,& tandiu in carbonibus uiuis obruta sit, quandiu ipsa lucerna similis sit carboni uiuo. Ac post modum cum refriguerit, mittes in mortario folij drachmas duas, & cum ipso sale teres,& fricabis dentes qua hora faciem laueris,& facit dentes candidos,& dolorem tollit. Thus & baccę lauri in uino deferueant,& in ore sustineat quandiu potuerit. Styptiriæ drachmę duę, strutij una, teres & uteris. Oleum cum aceto tepidum in ore contineatur. Vrticę item minoris radix commasticetur. Et item ad hæc maluæ radix decocta in ore contineatur. Betonicæ succum cum uino ueteri, & aceto ad tertias decoques,& postea in ore contineat. Ad dentem cauum lumbricos exustos ipsumque cinerem impone. Et ad hęc item gummi hederę denti impones. Ad hęc plantaginis radix commasticetur. Et item ad hæc maluę radix decocta in ore contineatur. Ad hæc item betonica herba commasticetur. Corticem roboris coques cum aqua,& super quatriduum gargarizet: mire facit. Dentifragium puluerem de lana succida in linteo ligabis, & pones in testam,& in carbonibus ustulabis, & duas de ipso puluere partes,& salis communis tertiam partem teres,& de ipso puluere fricabis, & dentes,& gingiuas donec sanus sit,& non doleat dens. Enula ab ieiunis commãducata, dentes confirmat. Allium cauis dentibus imponitur, & aqua in qua coctum est gargarizatur. Acetum item si in ore contineatur, gingiuas stringit,& dentes continet. Et item caprifici radicem ex uino decoques,& ipsum uinum in ore continebis, ipsamque tritam maxillę impones aduersus dolorem. ipsa autem radix per messes inciditur, & hæc mittit succum aptissimum dolori. Item nucleus gallæ commanducatus, dolori medetur. Tedas pingues in astulas concides,& in aceto decoques, idque acetum in ore continebis. Aqua in qua lentiscus decoctus est, mobiles dentes confirmat. Ruborum in quibus mora nascuntur pampini decoquuntur in austero uino, & commanducantur aduersus mobilitatem. Idemque uinum in ore tenebis. Hysopo item utiliter collues. Item cauis dentibus cinis murini fimi inditur. Vermes terreni decocti in oleo,& triti, infundun tur auriculæ, ab ea parte qua dentes doleãt. Eorumque uermium cinis exesis dentibus iniectis, & cęteris cera obturatis, perfacile eos cadere cogit idemque cinis inditus dolentibus, iuuat. Item comburi debent harenulæ, quæ in cornibus cochlearum inueniuntur: in testa & cauis dentibus inditæ, continuo finiunt dolorem. Idemque præstat fimus cortri in lana alligatus. Inuiolati autem præstantur dentes, si quotidie mane ieiunus sub lingua habebis granum salis, donec liquescat. Item in dolore ceruini cornu farina colluuntur, uel fricantur. Itemque albi bulbi cinis dentibus fricium est: ossaque ex ungulis suis cõbusta, eundem usum præstant. Caprino item lacte utiliter colluuntur. Item ebuli radicem ex aceto decoque, & diu in ore tene. Itemque folia de buxo & anethi ramusculos teres, in ollam mitte cum aceto, ad tertias decoque, & tepefactum in ore tene.

Ad dentes laxatos. Cap. XXXVII.

SI ex humore capitis se laxauerint dentes, si dolor fuerit infectus, pyrethri radicem commasticet,& in ore teneat: omne decurrit rheuma. Est quidem radix uehemens, sed postea dolorem sedat & refrigerat. Puluis ad rheuma dentium. Salis uncias duas, teres cum melle optimo diutius, & colliges in ollam rudem, quam gypsatam mittes in ignem: ubi uero in modum ignis canduerit, tolles eam: & cum refrigerauerit, iterum teres,& facies puluerem,& uteris. Ad confirmandos dentes. Marrhubij fasciculos tres cum aquę sextarijs tribus decoques in olla noua ad tertias, deinde gargarizabis tepidum mane & meridie per dies septem. Post hæc semen herbæ galliculans, quam alij dentalem, alij symphoniacam dicunt, mittes super carbones,& per traiectorium totum fumum ore trahes: omnes gingiuas exiccat,& humores malos producit, & dentes firmat. Myrti fasciculum unum, cunorum rubi fasciculum unum, & corticis maligranati in aceto decoques,& inde os sæpius collues. Aristolochiam tusam in puluerem dentibus laxatis inijcies: confirmat. Gallę syriacæ unciam unam, corticis maligranati croci denarios tres, in puluerem subtilem rediges,& gingiuis impones. Pulegij sine fumo libram unam, iris uncias sex, salis ammoniaci tres: omnia tusa & cribrata pro dentifricio habebis. Dentifricium ad hæc folij unc. unam, yo unam, masticis aphræ unam, ostreæ testas numero quatuor, punicis unciam unam, panis combusti unam, cyperi unam. Omnia in puluerem redacta cõmisces,& ex aceto dentes fricabis. Puluis ad humorem dentium. Farina de sigala duas manus plenas tolles, ac salis tantundẽ: facies pastam,& coques ita, ut in puluerem possis redigere. Costi semiunc. folij semiunciam, capitis sardenæ maioris combusti semiunciam, auripigmenti semiunciam. Hæc omnia in puluerem redacta,& cõmixta, uteris: sic tamen, ut prius de uino ueteri os laues. Dentifricium ad os quo omni tempore uteris. Lucernas Sabinenses tres implebis sale, quarum foramina claudes de cõpasso hordeaceo,& mittes sub carbones in arula: ita ut triduo iugiter carbonibus sint optæ:

quas deinde tollens in puluerem mollissimum rediges, addes folij semiunciam, costi unã, masticis unam: omnia trita & cribrata in uino miscebis, & quotidie uteris. Ad dentium dolorem. Violam siccam in uino coques, idque calidum in ore continebis. Vinum & piper miscebis, & tepidum in ore tenebis. In dentium autem dolore, qui ipse quoque in maximis tormentis dinumerari potest. Vinũ ex toto arcendum, aceto quoque abstinendum, deinde in modico melle utendum, ac nemo dentes irritet.

Ad dentium molarium dolorem. Cap. XXXVIII.

PROSERPINAE herbæ, quam alij camomillam dicunt, succus in aurem instillatus, sedat dolorem. Item agrestis lapatij, quod alij rumicem dicunt, radix commanducatur: & succus in ore continetur, statimque dolor tollitur: ac cum aceti cyathis quinque cocta in ore aceto tento idem facit. Item acopiũ calefactorium, & ualde summum. facit enim ad eas ualetudines quæ diuturnæ sint, ad paralyticos, sttaticos & opisthotonicos, sed & neruorum cõtractiones & artericos & ad omnem dolorem totius corporis & turpitudinem ualde prodest. Recipit herbæ brateæ drachmas quadragintaocto, samsuci drachmas CCLXXXVIII. rutæ seminis uigintiquatuor. Cardamomi drachmas uigintitres. Squinantij drachmas duodecim, cacrij uigintiquatuor, baccarũ lauri uigintiquatuor, pyrethri uigintiquatuor, cyperi uigintiquatuor, meliloti unc. tres. Hæc omnia tundes, & cribrabis grosso cribrello, & ifundes in uino summo per dies tres, quarta die uero mittes oleum sauinum uel spanum: & omnia suprascripta coques cum oleo diligenter molli igne. Postea exprimes omnia: & in oleum mittes ceram, & omnia reliqua in oleũ mitti debent. Postea tolles myrrhę & stactis drachmas sedecim, ceræ rubeæ libras tres, terebinthinæ unc. sex, calami aromatici tres, costi tres, styriacis tres, yo tres, piperis albi tres, piperis cõmunis tres, sinapis drachmas quadragintaocto, spicę nardi unc. tres, folij unam, aphronitri tres, opobalsami sex, adipis uituli marini sex, medullæ ceruinæ sex, guttę ammoniacæ tres, olei nardiũ libram unam, olei sauini ueteris duas, olei cyprini pondo tres, olei herini tres, olei laurini quatuor, olei styracini libram unã. Ista sequentia aromatica tundes, & cribrabis, & commiscebis cum omnibus suprascriptis: & cum opus fuerit uteris. & super maxillam imposita sanat dentes molares. Acopum ad scyaticos & dentes molares impositum. Galbani unciam unam, opopanacis duas, euforbij duas, smyrnæ duas, adarcis duas, saga peni duas, castorij duas, ceræ quatuor, axungiæ ueteris duas, piperis unã: omnia contundes & cribrabis. Postea uero miscebis cum galbano, & opopanace, & axungia: & uteris omnia suprascripta. sed & dentes molares sanat.

Ad dentes uitiosos aut cauos. Cap. XXXIX.

GALLAS Alexandrinas uiginti, folij quantum sufficit, aduersus gallas masticis grana quinquaginta, croci parum, piperis grana sexaginta, balaustij cauliculos quinque, floris rosæ quantum sufficit. Hæc omnia in puluerem redacta habebis, & uteris. Item ad dentes cauos. Titimalli & caprifici lac cum galbano resolutum, & cauis dentibus inditum, tollit dolorẽ: ita, ut ceram superponas, ne lingua aduratur.

Dentifricium ad dentes candidos faciendos. Cap. XL.

PVMICE combusto & trito, ad dentifricium uteris. Itemque conchylij marini testam sale plenam combures & uteris, dentesque inde fricabis. Sepiæ item testam tusam cribrabis, & candidi erunt, & cum uino candido piperato dentes lauabis.

Ad dentes molares uel omnes, ut sint incorrupti. Cap. XLI.

VITIS albæ, buttionis, succi cotylas duas, & mori radicum radices coques ad tertias, & in ore tenebis, & dilues per dies septem, & nunquam dolebunt dentes: incorrupti præstantur.

Ad dentionem quando infantes dentiunt. Cap. XLII.

LACTE caprino & leporis cerebro gingiuæ perfricantur. Delphini dentium cinis cum melle gingiuis illinitur, & eius dente gingiuæ tanguntur. Cerebrum pecudis in cibo datur. Folijs hederæ prunæ ad suffiendum supponuntur. Et item butyrum cum melle temperabis, & gingiuas inunges. Dentes equi qui primo cadunt alligati, facilem dentionẽ præstant, ac melius si terrã non attingant. Eundemque effectum habent dentes caniculæ.

Ad uuam distillantem & ad fauces tumentes. Cap. XLIII.

CORIVM de nuce uiridi tundes, & exprimes succi uncias sex, mellis unã, & coques donec spissetur, & ex eo cochlear unum, patiens ieiunus gargarizet. Cumularum oliuæ fasciculum unum, coque in aqua fontana ad medietatem, & gargariza. Item ad reprimendam uuam & gingiuas tumentes. Betonicã in aceto decoques, & in ore diu continebis, calidumque gargarizabis. uuã iacentem uel destillantem succo herbę absinthij subleuabis. Testarũ ostreæ cinere addito melle illinies. Et item garũ optimũ cochleari

subijcito.

subijcito. Radicis item brassicæ cinere tecta reprimitur. Itemque sinapi gargarizato cum aceto & melle. Item rubi in quibus mora nascuntur cauliculi decoquantur ex uino, & ex ipso uino gargarizentur. Succus urticę gargarizetur. Heroois item cinis cum melle illinitur. Puluere gallæ, & aluminis scissi, et iris flore æqualiter mixtis, ieiuno uuam subleuabis. Confectio anthera, quæ ad uuam subleuandam & ad omne rheuma facit. Recipit cyperi uncias quatuor, croci den. tres: omnia teres & cribrabis, & in puluerẽ rediges. Item aliter anthera. Recipit den. unum, ireos unc. unam, florum rosæ quatuor, costi den. unum, Gallæ tantundem. Item aliter. Florum rosæ unc. duas, croci magnati duas, aluminis scissi den. unum, gallas numero quinque, balaustij unc. unam, iris unam, sandaracę den. unum, & semis. Item iricon antheron. Recipit cyperi drachmas octo, myrrhę duas, croci unam, balausti unam, scissi duas, florum rosæ unam, sandaracæ quinque, iris quatuor. Item aliter. Cyperi unc. duas, florum rosæ den. unum, croci unum, gallæ unum, myrrhę duos, sandaracę duos, aluminis scissi duos, iris duos. Confectio antheræ ad uuam leuandã. Recipit iris semiunciam, sandaracæ semiunciam, iunci radicis semiunciam, myrrhę den. quatuor, florũ rosę sex, gallę sex, stypticæ sex, croci magnati sex: omnia teres & cribrabis. Aliud, uua ne molesta sit. Brassicę folium crudum leuissime tritum exprime: ex eo succo uuam tangito: continuo subsidet. Item ad uuã reprimendam. Pruni syluatici folia decoques ex uino austero, & subinde gargarizabis.

Ad sanguinem ex precisa uua nimium defluentem. Cap. XLIIII.

SVCCVM e Cymulis Coriandri gargarizet.

De tonsillarum uitio. Cap. XLV.

VITIVM quod tonsillas appellant, ex utraque gutturis parte, & faucium fit. His lactis ouilli calidi gargarizatio prodest. Fimus columbinus tritus ex uino passo gargarizatur. Ficus arida & nitrum unà teruntur, deinde faucibus illiniũtur. Asperitatem fauciũ emẽdat & destillationẽ, allium tritum ex posca gargarizatum. Cochleę demptę, tantum coqui debent illotę, deinde conteri, & in passo dare potui. Si quis fimum ouillum contriuerit manu sua, uel alienas tonsillas leuabit. Lac caprinum cum myrrha decoctum, & sale exiguo gargarizabitur. Tonsillis priuatim medentur renes, uulpis aridi cum melle triti & illiti. Hirundininus cinis ex melle ab interiore parte tõsillis illinitur, lini semen & anethũ in oleo & aqua decoctum imponitur, & acetum gargarizatur. Rubi in quo mora nascuntur, caules teneri tunduntur, exprimitur succus ex his, qui in sole ad crassitudines mellis coquitur: hic illinitus ab inferiore parte mire prodest. Herba quæ nascitur super spinéta rustica, efficacissime bibitur in aqua, ubi mus decoxerit, & uerminacia imposita prodest. Caninum corium ter collo circundatur, fimus columbinus, uinum, oleum in unum trita, illinitur.

Ad faucium dolorem. Cap. XLVI.

AMOMVM teres subtilissime, & cum melle attico uteris. Itemque folium, costum, alumen scissum, spicam nardi, crocum, florem rosæ, gallam: omnia æquis ponderibus in puluerem mollissimũ rediges, & cum melle dẽspumato uteris. Si autem uulnera intra os quasi alba nata fuerint. Primum de uino ueteri os collues, & sic puluerem impones. Lac ouillum gargarizatum prodest. Fimus columbinus tritos, ex passo gargarizatus prodest. Cortex maligranati trita & cribrata ad uncias tres, similiter roris marini unam, similiter senoticæ granorum, quod de Africa uenit unam, gallarum Asianarum cribratarum puluerem numero sex, piperis grana XXIIII. trita omnia simul miscebis cũ melle despumato, & primo digito deduces, dehinc penna linies: sed & de ipso puluere inflabis per cannulam in fauces, et hoc facies uel ter uel quater in die, quia optime curat. Emplastrum ad synanchen. Taurinum adipem & seuum ursinum pari pondere conficies, & uteris. Furfures item siliginaceas in aqua mulsa decoques, & gargarizabis: & si inflans est sanguis, de ceruice extrahitur.

Ad fauces limpidandas. Cap. XLVII.

DRAGANTI unc. tres, uuæ passæ innucleatæ quatuor, nuclei duas, croci unam, mellis despumati quantum sufficit accipies, & ex eo mane & sero cochlearia singula sumes. Lini seminis frixi, nuclei cardamomi, iris glycyrrhizæ succum ana unciam unã, cũ melle despumato miscebis, & accipies ut supra. Glycyrrhizæ succum unciam unam, myrrhæ deñ. duos, draganti deñ. unum, croci tres, mellis thymini quantum sufficit. Dragantum autem in passo infundes, & sic teres, miscebisque omnia cum melle, & accipies ut supra.

Ad usturam palati siue faucium. Cap. XLVIII.

TERES crocum & florem rosæ cum nucleolo & pineæ granis duodecim diligenter, & miscebis cum melle despumato, & uteris.

Ad uulnera faucium aperta. Cap. XLIX.

RESINA terebinthina inducta optime facit.

Ad Synanchen, & ad oris uulnera, & anginas. Cap. L.

APII semen, stafisagriæ grana duodecim, laserpitium, piperis uncias nouem, in cacabo rudi cōbures: omniaque trita miscebis melle, & penna uel digito induces. Aluminis spani tintorij optimi unciam unam, & mellis despumati duas, aut amplius, coques in cacabo nouo lentis carbonibus, agitās diutissime. Cumque se unum corpus effecerit, colabis linteo, & penna uel digito illinies faucibus. Nuces maiores taudiu in patella assabis, donec in carbones uertantur. postea teres in mortario lasaris optimi partem bonam diutissime, & supermittes nucleorum combustorum duas manus plenas: & tandiu simul teres, donec in modum croci mollissimi redigatur: & ex hoc, digito uel penna euras. Cui fauces ualde tument. Gallæ libram unam contundes in mortario: mittes in uas lapideum uel murreum mundum cū aquæ fontanæ sextarijs duodecim, ubi per triduum infundatur, quarta die coques agitans cum ferula, duę partes donec decoquantur, postea colabis, & addes mellis despumati partem mediam, & rursum coques ad carbones agitandū donec spissetur in modum mellis, deide leuabis & agitabis quousque refrigescat, & repones in doliolo, & uteris ut supra. Puluis ad hæc. Gallas, folium, costum, alumen scissum, aloes, masticis, singulas semiuncias conteres & tanges. Cinis pullorum hirundinum tritus in olla noua, combustæ spicarum nardi denarios quatuor, costi duos, croci quinque, cassiæ fistulæ quinque, cucurbitæ siccæ quinque, mentæ siccæ pulueris sex, maluæ rusticæ pulueris sex. omnia trita simul miscebis & uteris. Lupini crudam farinam, similiter & costi, admixto succo herbæ nasturtij, teres in modum mellis, & dum opus fuerit uteris. Item ad synanchen, uel ad fauces cancro occupatas puluis. Recipe thuris masculi unciam, myrrhę trogloditicæ unciam, floris rosæ unciam, folij aromatici unciam, costi unciam, gallæ aphræ unciam, masticæ unciam, gallæ alexādrinæ decorticatæ unciam, iris unciam. Hæc omnia tundes, & cribrabis, & in doliolo uitreo repones & uteris: aut puluerem, aut si placuerit cum melle. Aliud ad uulnera quæ in faucibus nascuntur. Gallæ unciam unam, hysopi unam, floris rosę unam, costi unam, myrrhę unam, folij semiunciam, costum uero in cacabo fictili igni subiectum in carbonem uertes: & dum adhuc ardet, in mortario marmoreo tundes & teres. Similiter & de folio & de hysopo puluerem facies, myrrham uero & gallas & florem rosæ teres & cribrabis, & sic miscebis & uteris. puro puluere, uel si habes cum terebinthina. Cataplasma ad synanchen. Vnges bene sartaginem de axungia porcina, & mittes fimum anserinum tepefactum ac resolutum linteo impones aliquoties in die. quanto enim sæpius immutaueris, tanto magis prodest. Emplastrum ad synāchen. Tetanus uiuus cum axungia mixtus, & appositus, utiliter medetur. Pulli hirundinis uiui combusti cinis cum myrrha pari pondere, & melle permixtus, mirabiliter curat. Cera item cum oleo rosato resoluta, & emplastri modo apposita, prodest. Itemque pullorum hirūdinis cinerem & cassiæ puluerem cum terebinthina & melle commiscebis, & cum penna illinies fauces. Emplastrum ad synanchen. Recipit pullorum hirundinis cineris & cassiæ semiunc. myrrhæ troglodita semiūc. aluminis scissi semiunc. nitri Alexandrini semiunc. olei uero rosati & ceræ quantum sufficit mittes, ut tenerius imponatur. Si uero lactens est qui patitur, abstineat nutrix eius ab omni carne, & uino, acrioribusque cibis. mulsam sane bibat. Accipiat etiam ipsa nutrix potionem mane, & sero myrrhę troglodite scrupulos duos cum aquę mulsę uncijs tribus. Omnis quoque qui patitur, dū adhuc in tumore sunt fauces, uinum non bibat: & à carnibus abstineat. Ad synanchen. Sulphur uiuum cum menta uiridi & melle teres, & fricabis tumores faucium. quod si aggesseris alumen humidum, constringes dentes. Sal frixum cum aceto & oleo & melle uteris. Quod si ceruix dolet, de diachrismate calido oportet ungere. Fel quoque taurinum & elaterium resolutū cum aqua gargarizet, & diameron cum elaterio. Item mori syluatici cymas, myrti dactilos, cidonia folia cum sapa decocta, & dragantum gargarizet. Quando aūt curatur, appones spongias in aqua salsa calida calefactas, manducādo buccellas mundas latas, cum melle sorbilia oua. Ad hunc morbum sub lingua sanguinem detrahi, uel de brachio, ita ut alio die apopherisim faciat, his abstinendo, uino, carnibus: ac liquamen gargarizari pręcipio. permitto uinum cum melle cum uulnerauerit, ante uulnera sapa pura frigida. Furfures, rosa, dactilos in aqua decocta, simul autem & uentrem subducūt clystere acto. loca salmatica eligi dissimulunt, propter aerem. Item phlebotomum uel apopherisin secundum uires. Gargarismata acra assidue ex thymo, hysopo, origano, caricis cum mellicrate decocta. Itemque abrotano & absinthio cum mellicrate uti. Oleo calido cum lanis cataplasmari frequenter, non satis calidis uentosas poni in ceruicem, abstinendum balneo, & ab escis frigidis oportet. Absinthium cum nitro & melle inunges. Ammoniacum item resolutum cum melle.

Confectio diameron, quæ facit ad tumorem faucium, & oris uulnera, & anginas. Cap. LI.

MORORVM succi sextarium unum & semis, succi uuæ acræ denarios sex, croci sex, aluminis scissi duodecim, myrrhæ duodecim, mellis cotylam unam, gliceos cotylam unā, coques succum donec ferueat: & addes mel, ac simul coques ad carbones, lentos leuabis & agitabis, usque dum frigidum fiat, & sic miscebis species tritas. Confectio diameron. Recipe succi mororum sextarios quatuor, mellis pondo quatuor, myrrhę uncias tres, aluminis scissi denarios duos, croci tres, myrrhæ duos, coques primo succum sine fumo in uase stagnato, uel fictili mundo diutissime, postea addes mel, ut simul ferueat leniter, donec ad mellis spissitudinem redigatur. postquam de foco tuleris, trita pigmenta adijcies, & diutius ferula agitabis,

bis,donec se uniuersa commisceant. Aliud diameron. Recipit mororum succi sextarios quatuor, mellis pondo quatuor,myrrhæ uncias tres,aluminis scissi tres, gallæ asianæ tres, croci tres.coques succum usque ad medietatem, & mittes in refrigerata tusa pigmenta. Diameron ad os. Recipit mororum satiuorum succi, sed melius eorum qui in rubo nascuntur,sextarios tres:leui uapore ad mellis crassitudinem rediges, tunc addes myrrhæ denarios tres,& tantundem croci:& in unum totum teritur. Item ad hæc succi mororum sextarium unum,cum aceto & melle heminis singulis decoquunt. Confectio diameron. Recipit myrrhæ denarios sex,aluminis scissi sex,croci tres,mororum succi sextarios tres,mellis unum, sepæ heminam unam, omphacij quantum sufficit.

Anginæ medendo. Cap. LII.

MENARVM salsarum de capite cinis, id est,salsorum piscium ex melle illinitur. Lini semẽ & anethum in oleo aqua decoctum,ad tertias imponitur. Acetum item & sal gargarizetur. Pix quoque brictia cum melle illinitur. Rubi in quibus mora nascuntur caules teneros tundes,& ex eo succum exprimes,& in sole ad crassitudinẽ mellis coques:dehinc illinies ab inferiori parte: mire prodest. Felle caprino & anserino cum elaterio,& melle addito,anginæ celerrime succurritur. Hysopum quoque cum uino decoctum gargarizatur. Succum item herbæ quinque folij cyathos tres gargarizes. Allium tritum ex posca gargarizatur. Puluis hirundinis si fieri potest riparæ: si minus,syluestris: si neutrum, eius quæ in domibus nidificat, deuoratus,totum annum securum ab angina facit. Eosdemque pullos quidam strãgulant & comburunt,cineremque eorum in cibo dant aut potione. Item millepedæ numero uiginti in unum tritæ in aquæ mulsæ hemina aut aceti,melle addito,decoquuntur, donec lentescat totum quod coquitur,& sic imponitur. Peucedanum cum coagulo uituli marini æquis ponderibus illinitur. Fel quoque caprinum aut ursinum cũ melle utiliter illinitur. Ipsius etiam hominis quacunque ex parte sanguis emissus fuerit illinitus, efficacissime prodest.

Confectio arteriaces ad raucedinem uocis. Cap. LIII.

DRAGANTI denarios nouem infundes in passo cretico seorsum, & teres. Similiter & croci tres seorsum, & dactilos pingues purgatos separatim, dragantumque & dactilos minutatim infundes, & sic teres. Item cymini denarios octodecim,teres & cribrabis:& quod asperũ fuerit, seorsum infundes, myrrhæ troglodytę denarios quatuor & semis,piperis albi grana uigiti,succi glycerizę uel glycyrrhizę nouæ denarios sex. Hæc singillatim tundes,& cribrabis cum melle:quæ trita sunt miscebis,addito passo quãtum ad formandum sufficiat,& sic facies collyria arteriaca in modum lupini minoris: quæ cum in umbra siccaueris,tenebis cum lingua, & resoluta cum saliua paulatim gluties. Item aliter. Aluili denarios tres, glycyrrhizę succi sex,croci tres,dragãti unciam unã,in caleno cretico infundes,seorsum uero singulas species teres diligenter, Postea dragantum infusum & tritum commiscebis cum omnibus his suprascriptis,& facies arteriacam in modum lupini, & uteris. Arteriaca ad raucedinem uocis. Recipe croci unciam unam, iris quatuor,draganti sex,glycyrrhizæ succi semiunciam,uel surculos glycyrrhizæ ad unc. tres. Omnia tundes & cribrabis molliter. Dragantum autem infusum in aqua,diligenter teres, & reliqua simul rursum teres bene, & facies quasi lupinos,& in umbra siccabis, & de aqua draganti eosdem temperabis. Ad raucedinem subitaneam uocis. Apij semen,cyminum Syriacum,fœniculum,anethum,pulegium:cochlearia singula plena simul terendo in puluerem rediges,ex eo unum cochlear mittes in calicem plenum de succo fœnigræci cocto, siue in calice commiscebis,& ter in die gargarizabis, hoc quoque per triduum facies: res enim est saluberrima & experta. Ad raucedinem uocis subitaneam, olei florem tepidũ gargarizet. Alia arteriaca. Recipe croci drachmas quatuor, myrrhæ quatuor, libani duas, spicænardi duas,cassiæ quatuor, terebinthinæ duas, mellis uero quantũ sufficit. Alia. Recipe draganti & myrrhæ drachmas quatuor, thuris masculi duas,croci cilicij quatuor,spicænardi duas,cinamonii unam, cassiæ duas,resinæ terebinthinæ duas,mellis cotylas quatuor,coques ea in uase argenteo in uapore. Alia arteriaca. Recipe mellis optimi cotylam unam, terebinthinæ drachmam unam,croci unam,myrrhæ trogloditicæ drachmas quinque,piperis grana decẽ & septem. Item alia quæ facit ad peripleumonicos & ad phthisicos. Recipe gummi drachmas octo, quas ita infundes,ut aqua supernatet, & addis mellis cotylam unã, sapæ creticæ cotylam, myrrhæ drachmam unam: quæ omnia coques ad spissitudinem, & accipies mane & post prandium.

Ad gulæ & ceruicis dolorem. Cap. LIIII.

ADIPIS anserini perunctio remollit, eodem modo adeps gruis, farinæ lini seminis, nitro adhibito, ex uino calido in modum malagmatis temperatur. Farina hordeacea cum fico tuso,lenticula in aceto discocta, fici folia,& ipsa poma immatura, contrita, ammoniacum cum melle impositum,juniperi semen ex oleo illinitur,folia alni uel allei ex aqua feruenti remedio sunt. Tumor ouorũ lutea cum adipe anserino & rosaceo, fel taurinum uel caprinum illinitur,butyro aut adipe ursino perfricantur,opisthotonia leuatur, lacte capræ auribus infuso,fimus caprinus cum bulbis illinitur, opisthothonicis ex miluio cinere arido, tres oboli in tribus cyathis aquæ mulsæ bibendi dantur. Ad hęc lupinus utiliter illinitur, in ceruicum dolore poplites utiliter fricantur: & è diuerso, in poplitum dolore ceruicem fricari, remedium

est. De calastico uenditiam gulã confricabis, hoc & ceruicis dolorem & neruorum contractiones curat.

Ad humeros, cubitos, brachia & manus. Cap. LV.

DOLORIBVS humerorum, mustelę cinis cum ouo illinitur. Sal in sacco ex aqua feruenti cū lefactus adijcitur. Hęc prę scripta, eodem modo & ad dolorem laterum faciūt perutiliter. Cochleę in testa si coctę fuerint, cum resina terebinthina in cibo proficiunt. Profunt & cochleę lateri impositę. Vpupę cato in cibo laudatur. Lanę succidę ex oleo calido, melius axungia uetere, uel uellera sulphure uino suffusa, efficaciter excalefaciunt. Pugionis mucro quo homo percussus est, leuiter pungi prodest. Neruus uulturis de alis apponitur, & statim dolor sedatur. Hos autem neruos uulturis, sed & de pedibus eius diligenter seruare debes: quia omnem hominem curant: non inquinantur usu, nec pereunt, semper seruari possunt: & cum necesse fuerit, semper apponi. Item ad eadem membra si nimia perfricatione indoloerint. De calastico uenditiam in balneo, siue cum dormitū uadis, loca dolentia fortiter cōfricabis, & statim senties curam. Item ad humeros. Lana succida ex oleo calido imponitur, melius uero ex axungia ueteri. Itemque uellere suffumigato uino sulphure, efficaciter calefaciunt. Atque item mustelæ cinis cum ouo linteo grosso illitus, & ex aqua feruente calefactus, imponitur. Item cymini Aethiopici deñ. quatuor, anethi IIII. rutę turgiones ad deñ. duos, myrrhę unū, piperis unum. hęc omnia trita ex aqua, & collecta ad denarios duos, & potui data, dolorem statim tollunt. Itemque sal in sacco ex aqua feruenti calefactus & adhibitus.

Ad neruos, & scapulas, & omnia. Cap. LVI.

AD scapulas & ad omnia. Hysopi ceroti uncias duas, terebinthinę unam, resinę frixę sex, galbani semiunciam, adipis anserini siue fasiani duas, nardi libram unam, butyri uncias duas, cerę libram unam: hæc omnia simul mittes, & solues: & dum fuerit necesse, linteo uel alude mollissime super induces & impones. Item si ex humore uel frigore, aut sanguine scapulę à dolore graui fuerint oppressę, uitrū teres, & in puluerem rediges. Pulegij, masticis, & thuris masculi puluerem ęquis ponderibus simul miscebis, deinde oleo scapulas confricabis, & de prædicto puluere asperges, & chartam puram desuper pones, & stricte fasciabis, donec omnem humorem uel sanguinem siccent per dies tres aut quinque. in balneo chartam tollat & ungat oleo, & sic lauet: atque ita potes curari, ut nec sanguisugas ponas, nec carnificem medicum patiaris. Leues enim curæ si fideliter fiant, possunt dare perpetuam sanitatem. Item ad dolorem scapulæ, uel cuiuscunque membrorū. Locū melle perūges, & farinā fabæ superspargės, & folia hederæ superimpones.

Pectori medendo. Cap. LVII.

PLVRIMIS morbis obnoxium est pectus, & impatientissimum frigoris: quod cum uexatum est, non uno genere sæuit, sed infert tussim, & purulentas excreationes sanguinis, uomitus, phthisim, synanchen, quibus singulis quemadmodum placeat succurri, explicare conabimur. Nasturtium itaque ex lacte caprino decoctum, & in sorbitione datum, patenter pectoris dolorem emendat. Idem quoque præstat, si in aqua coquatur, & ipsa aqua bibatur. Ruta ex uino coquitur, & si ipsum bibitur uinum, tollit dolorem. Canapi item semen commanducatum similiter facit. Si quis circa cor uel pectus dolet, pulegium ieiunus manducet. Ad pectoris siue thoracis dolorem, si plenum fuerit phlegmate, uel perfriguerit, aut tussis fuerit cum crasso phlegmate. Coques in olla noua fœnugræci heminam in aquæ sextarijs tribus, hysopi fasciculum unum, pulegij, fœniculi, origani & rorismarini tantundem, donec succus ad unum sextarium redigatur: exinde potionem ieiunus & sero alteram bibes, hocque per triduum facies: sed & in balneo dum sudas, accipies potionem. pectus quoque tunde, uenditiam calastico confricabis. Res enim est optima, & stomachum curat.

Tussi medendo. Cap. LVIII.

SEDATVR tussis faba fricta desecta, eaque faba in cibo uel ex melle sumpta, & tussi & purulentis excreationibus medetur. Aduersus diuturnam tussim, uinum phalernum utiliter sorbetur. Itemque ficus aridæ coquuntur cum hysopo & aqua, & ex ea aqua tussientibus propinatur. Sunt item membranæ in uentribus gallinaceorum quæ proijciuntur, quarum cinis potioni inspersus destillationes & pectoris humidas tusses siccat. Testæ cochleæ crudæ tritæ cum aquæ tepidæ cyathis tribus sorbentur. Seuum ouium decoctum cum uino austero, tussi medetur. Oua cocta & in melle trita in cibo dantur. Oua item cruda permixta cum pari modo passi bibuntur. Sandaraca nihilominus cum resina terebinthina ouo sorbili indita editur. Pulmo item ceruinus cum gula sua arefactus in fumo, dein tusus ex mel le quotidie sumendus. Testæ cochleæ crudæ tritæ, cum aquæ cyathis tribus tepidæ sorbentur. Cochleæ cum testis suis tritæ, adiecto croco, eduntur. Vrsinum quoque fel permixtum cum melle. Saliuæ item equi triduo potatæ ternis potionibus ex aqua calida sanant: equum morti traduut, hominem sanant. Sorbitiunculam ex alica seu caprino peruncťam dabis. Pix liquida in ouo, iecurque lupi coctum esui datur. Lactucæ seminis denarios uiginti, panacis radicum XXXVI. castorij sedecim, myrrhæ duodecim,

decim, croci octo, opij duos, cum melle cocta colliges, dabisque in modum nucis auellanæ. Panacis den. trigintasex, lactucæ seminis XXX. rutæ XIIII. myrrhæ XIIII. lini seminis XVI. opij X. croci sex, castorij sex. Hæc omnia cum melle cocta colliges, & dabis in modum nucis auellanæ, & sanus erit. Item fœnugræci farina cum aqua decocta, donec amaritudinem amittat, adiecto melle iterum coques: & deuorata tantum, tussim sedat, & pectoris ulcera expurgat. Sepæ Aphræ cum sinapi per triduum datæ tussim sedant. Sauina herba tusa in puluerem, & cribrata cum uiola rustica, & baccæ lauri siccę pari portione tritę, admixto pipere ęquali parte, addito melle siue mulsa, & sic potui data, mox sanat. Vitellum oui durum ex passo tritum, adiectis calidę aquę cyathis duobus antequam dormitum uadis, bibas non solum eadem, qua nocte tussim sentiebas, sed & persanatus uitio molestissimo carebis. Enulę puluere lingula plena melle mixto & cocto unam mane, & alteram sero accipies. hoc tussim bulsis medetur, & arterias lenit. Fœnugręcum infundes in aqua fontana, & alia die cum ipsa aqua coques in uase nouo: & quantum succi cocti exierit, tantum mellis adiungis Siculi non despumati, ac rursum leniter coques ad carbones agitando semper, fasciculo pulegij annotini sine fumo in uirga ligato. & ut scias quando sit coctum, guttam in marmore pones: quę si cito se strinxerit, leuabis exinde, & mittes aliquantum piperis triti, uel pro uoluntate accipientium, uel temporis qualitate. Cum uero accipere uolueris, calefacies leniter ad cineres, & accipias mane cochlear unum: & cum dormitum uadas, alterum. & noli cum impetu uorare, ut paulatim descendat, & inferiora leniat. Item fœnugręci frixi in patella noua leniter, lentis Alexandrinę similiter frixę ęquas portiones, fabę quoque solidę similiter frixæ grana decem teres diligenter. Pulegium etiam sine fumo mastici grana & costum, piperis albi grana XXII. in melle miscebis, & dabis sero & mane cochlearia singula. Ad tussim, & si sanguinem emittit. Enulę pulueris unc. duas, fœniculi seminis duas, pulegij sine fumo duas, piperis unam. Hęc omnia tundes & cribrabis, mittesque in mel despumatũ, & accipies mane cochlear unum, & sero unum. Item ad tussim. Thuris masculi unc. unam, masticæ unã, resinæ frixæ meliorisque cyathum. Hæc omnia in puluerẽ redacta miscebis melle despumato, ponesque in focum & agitabis: & hinc dabis tussienti mane cochlearia tria, & sero tria, & nõ cœnet. Elecmadium ad tussim expertum. Lini seminis purgati ac frixi unc. tres, cymini purgati & frixi duas, nuclei frixi quatuor, uuæ passæ innucleatæ IIII. piperis semiunc. mellis optimi quantum sufficiat, dabisque mane & sero cochlearia singula. Elegmadium. Recipe lini seminis purgati & frixi unc. X. fu un. unam, iris deñ. sex. nucleos numero XX. mellis optimi despumati quantum sufficiat, dabisque in modum auellanæ sub lingua tenendum, & paulatim cum resolutum fuerit glutiat. Item elegmadium ad tussim, ad hepar, ad splen, & ad tensuram uenarum. Recipe cardamomi fricti heminam unam, piperis albi unc. sex, liselij Gallici sex, mellis Attici lib. I. rutæ uiridis fasciculũ, coquesque mel agitandum quãdiu ferueat bis aut ter, & cõmiscebis sicca, interpositoque die postea accipias mane unc. unam, & sero unã. Aliud. Recipe hysopi un. unam, pulegij unam, terebinthinæ duas, iris unam, piperis tres, lini seminis frixi quatuor, baccas lauri numero quinque, amaras amygdalas uiginti, mel quod sufficiat. Elecmadium ad tussim. Recipe petroselini, hysopi, ireos, peganij, piperis, nuclei leniter frixi, erui rubei, pulegij, mastici ana unc. unam, mellis despumati quod sufficit. Catapotia ad tussim sedandam. Recipe galbani deñ. tres, styracis tres, opij unũ, tundes omnia simul, & cribrabis diligenter, & facies catapotia, & in nocte accipiat unum siccum, sed nõ cœnet, & postea non bibet. Catapotia ad tussim. Recipe opij unc. unam, myrrhæ trogloditæ unam, styracis calamitæ unam, galbani unam. Omnia hæc in pila tundes donec fiant ut cera, & facies pillulas in modum pisi: ex quibus ternas cum aqua calida dormitum eunti dabis. Catapotia ad tussim. Recipe styracis & galbani & opij ana deñ. tres, miscebisque eas, & facies catapotia. Item grana piperis maioris dabis ad noctem tria uoranda. Catapotia quę prosunt ad tussim humidam. Galbani, styracis, iris, pini & ilicis un. unam: omniaque ea trita in puluerem melle bene cocto colliges, & facies pillulas ad dimidias, dabisque ad noctem ternas uel quaternas. Catapotia ad tussim. Recipe piperis albi grana centum, papaueris agrestis succi semiũciam, croci denarios duos, styracis duos, castorij tres, iusquiami seminis tres: quæ omnia teres & cribrabis, miscebisque, & addito melle iterum teres, & facies pillulas in magnitudinem ciceris maioris, dabisque ieiuno tres, & sero similiter. hoc experimentatum est. Catapotia item ad tussim siccam. Myrrhæ unciam unam, piper, castorium, galbanum, opium æquali pondere, castorium & piper tũdes & cribrabis, myrrham leniter tundes, & cedris tusis admiscebis: ubi omnium unitas fuerit, formabis pillulas scrupuli magnitudine, dabisque ternas uel quaternas ad noctem aqua calida glutiendas. Catapotia ad tussim, & antidotum faucium summum. Apij seminis drach. octo, anethi seminis octo, iusquiami deñ. V. opij spani drach. IIII. omnia colliges cum melle. Ad tussim ei qui iam desperatus est. Lomentũ fabæ, pulegium sine fumo, hysopum & petroselinum æqualiter un. unam tundes, spicæ Indicę tantundẽ, miscebis melle despumato cum piperis triti granis XXV. ex hoc dabis cochlearia tria. Hederę gummi resolutum uino, & in sorbitione sumptum, uetustissimę tussi medetur. Sapę sex cum adipe porcino pari pondere, & modico salis cocta, & potui data, ueteres tusses sanat, & ceruicis dolori prodest. Enulę item puluis in uino potatus, bulsis & inflationibus & arterijs medetur. Piperis nihilominus deñ. sex, nuclei frixi unc. I. dactili tres, hysopi cretici sex, mellis despumati heminam unam, marrhubij I. gingiberis deñ. XII. mellis quod sufficit. Antidotum ad tussim, quod magnam habet uirtutem. Recipe croci deñ. XV. spicę nardi unc. I. euforbij I. pyrethri deñ. II. piperis albi un. II. opij Thebaici unũ, iusquiami albi tres, mellis Attici despumati quantum sufficit. Opium autem cum melle teres, cętera quoque teres, & tundes, & cribrabis, & cum melle miscebis: indeque in modum auellanę in aqua resolutũ dabis ita, ut qui

accipit non cęnet. Ad tussim & ad eos de quibus desperatur. Recipe erui sextar. I. iris unc. I. mellis discocti pond. I. hisque omnibus in se permixtis, dabis ieiuno pillulas tres ex melle inuolutas, & uespere similiter. Myrrham sub lingua teneat, & in ipso momento desinit tussis. Ad tussim herbam marrhubiũ, & piperis grana uigintiquinque, fabam frixam tusam in uino teres, & cribrabis, adiecto melle commiscebis & uteris. Medicamentum ad tussim, quod recipit sandaracam, lybanum, medullã ceruinam. tundes autem sandaracam & lybanum, & temperabis cum medulla ceruina, & facies trociscos in modum oliuę, & mittes in testam cum carbonibus, & pones traiectorium super testam, & cooperies de mappa, & os tenebis in traiectorium, & sic fumum trahes. Baccarum lauri cum sinapi drach. unam, piperis unam, nuclei unam, amygdalę amarę unam, mellis libram unam cum dimidia, dabis cum succo fœnugręci. Catapotia ad tussim ueterem quę faciunt stomacho, cœliacis, dysentericis, phreneticis, hepaticis, spleneticis. Recipiũt myrrham, opium styracem, & hęc ęqualia. Catapotia ad tussim. Recipe diastyricis & opij drach. sex, iusquiami sex, myrrhæ quatuor, costi quatuor, croci tres, styracis item duas: & hęc de aqua fingis ad magnitudinem oropi maioris, dabisque septem aut nouem. Beticon, pulegij drach. quatuor, hysopi quatuor, piperis quatuor: colligis cum melle, & dabis cochlearia duo uel tria. facit & ad phthisicos. Beticos deñ. unũ, amei unc. I. opij deñ. tres, nuclei tres, mellis cocti quod sufficit. Nuclei frixi unc. sex, cymini frixi unam, piperis unam & semis, uuæ passę frixę quinque: quę omnia colliges cum melle, & uteris.

Ad tussientium antiquas & diuturnas ualetudines. Cap. LIX.

TEREBINTHINAE unciam unam butyri unam, mellis unam, olei unam: omnia simul commiscebis, & in unum corpus rediges: primoque accipies cochlearia duo, dehinc tria, donec saneris. Ad phthisicos. Amygdalas purgatas numero XXI. piperis grana XXXI. sinapis cochlearia duo, tundes & cribrabis, addesque portionem mellis Attici, & dabis mane & sero cochlearia singula. Ad tussim cum multo defectu. Pinias resinatas confractas numero tres, lini seminis libram unam, graminis uiridis fasciculum unum, pulegij tantundem: coques in uini sextarijs tribus, & aquæ cœlestis sextario uno, ad dimidias colabis, & adijcies mellis libram, & dabis cochlearia terna.

Oxymel ad phlegmata incidenda. Cap. LX.

SQVILLAE in carduo unciam unam, pulegij unam, hysopi unam, origani unam, mittes in acetum, & decoques & colabis, addesque mellis duplum, & ad carbones lentos iterum coques agitando diligenter, donec spissitudinem aquatioris mellis sumat. Hincque dabis ieiuno cochlearia duo, uel quãtum uolueris, & post cœnam similiter. Aliud ad phlegmata incidenda. Salis communis libram unã, salis ammoniaci duas, piperis communis unc. tres, piperis albi tres, gingiberis tres, folij duas, spicæ uero nardi semiunciam, radicis lasaris semiunc. amei semiunciam, thymi semiunc. opij seminis semiunc. petroselini semiunc. anisi semiunc. hysopi semiunciam, origani semiunc. erucæ seminis semiunc. miconis seminis frixi semiunc. tundes & cribrabis, & uteris. Apizima ad incidenda phlegmata. Coques anethum siccum & radices apij in aqua, cui aquæ ad modum potionis calidę addes, oxymellis simplicis cochlear I. bibesque ieiunus per triduum, & cum uolueris. Codiorobum ad purganda phlegmata. Piperis unc. unam, petroselini unã, maltici denarium unum, erui rubei unc. tres, iris duas, hysopi duas, nuclei quatuor, foliorum rutæ uiridis duas, mellis pondera quatuor: dabisque ieiuno cochlearia singula uel bina, pro causa seu uiribus. Hysis semiunciam, hysopi denarios sex, mellis cytarchum dimidium: simul coques in aquæ sextario uno & semis, ita ut sextarius remaneat: postea colabis, & accipies mane & sero cochlearia singula. Eligma ad hæc & ad phthisicos. Erui infusi & in umbra siccati tundes & cribrabis uncias duas, sesamæ unam, iris semiunciam, mellis despumati quod sufficit. Oxyporium ad hæc. Mellis heminam unam, aceti quartarium, rutæ uiridis fasciculum unum, cymini cochlear unum, piperis grana XX. nitri denarios sex. Epithema ad pectoris phlegmata resoluenda. Butyrum, laricem, irinum, medullam ceruinam, lini semen, fœnugræcum, ceram, adipem anserinum: omnia æquis ponderibus mittes, adipem tantum duplum mittes. Epithema ad hæc. Butyri uncias duas, adipis anserini duas, hysopi ceroti duas, olei anethini tres, medullæ ceruinæ duas, ceræ quatuor. Ad phlegmata. Pastinacæ seminis unciam unam, melonum seminis duas, teres & cribrabis, & cũ melle despumato permiscebis, & dabis cochlear unum uel duo. Eligma ad hæc & ad phthisicos. Sesamæ unc. duæ, erui duæ, iris duæ, mellis despumati quod sufficit. Ad eos qui purulenta expuunt, uel qui apostema habent. Laricem, butyrum, eruum, & mel ad carbones unũ corpus efficies, & dabis cochlearia singula uel terna pro ætatibus. Quidam uero succum marrhubij addunt, qui phlegma & pus in pulmonibus habent, & tussiunt.

Phthisi medendo. Cap. LXI.

INVENI iam desperatum phthisicum sanatum hoc modo. Radicis decoctio in Punici mali cortice, mixtæque ex aquæ cyatho uno, & lactis pari mensura quotidie sumptui data profuit: utilius est phthisicis & longis languoribus qui tenentur, in saltibus morari, ubi pix nascitur, quàm in mari nauigare, & marina loca uisitare. Cancri fluuiatiles ex iure in cibo sumpti ieiunis dantur. Lacerta uiridis decocta

in uini

in uini sextarijs tribus, ad cyathum unum redeat, singulis cochlearibus phthisicos datis diebus singulis, do nec conualescat. Propinatur item cochlearium cinis ex uino austero. Suis fœminæ lardum manducatur. Herba pastæ in cibo datur. Carnes asini ex iure sumptæ phthisicis prosunt. Suis fœminæ cinis ex passo propinatur. Adipis recentis pondo quadrans decoquitur in nini cyathis tribus, additur eo mel optimū, & pillulis glutitur. Pulmo uulturis combustus super sarmenta, & in puluerem redactus, & cum floribus rosæ, & croco æquis partibus tritus commiscetur: & in modum dimidij cochlearis cum uini potione bibitur sero, & media nocte & ante lucem. Si autem febriunt, in aqua calida, hocque & ad sanguinis reiectionem facit. Thus masculum teres bene, & addes Sandaracę tantundem, & teres postea medullam ceruinā. Similiter ex his trociscos factos longos seruabis in charta: & cum opus fuerit, facies carbones de uite ualida & extingues, & unum carbonem excauabis quantum possit recipere medicamēti. Pillulamqne in modum ciceris maioris formabis, & hunc rursum accendes, & pillulam suppones, traiectoriumque operies circundato linteo, ut totus fumus introducatur. Cum uero respirare uoluerit, ac tussire cœperit, digito claudat, hocque ter faciat, singulas pilulas singulis imponendo carbonibus: hoc & ad tussim, & ad reiectionem sanguinis facit. Dragantum album tenerum eliges, & infundes in careno optimo biduo uel triduo: postea teres diligenter, & addes mellis Attici quantum sufficit post meridiem. Ad phthisicos uel ad eos qni purulenta expuunt, ad eruptionem sanguinis & tussim ueterem hoc medicamentum bene facit. Opij denarius unus, aqua exigua diluitur, & cum aluminis scissi triti puluere sex miscetur, & fiunt globuli ciceris amplitudine, danturque ieiuno quaterni uel quini. Ad secandum rheuma phthisicorū temporalium. Anisi unciam unam, apij seminis unam, petroselini unam, myrrhæ trogloditis denarios duodecim, piperis albi sex, spicænardi unum, mellis despumati quantum sufficit: dabisque in modum auel lanæ cum aqua calida. Antidotum phthisicis incōparabile. Piperis denarij tres, myrrhæ unus, opopanacis unus, thuris masculi unus, opij unus, gingiberis unus, lasaris dimidius, rutæ siccæ uncia una, abrotani una, nasisci una, pulegij semiuncia, mellis optimi despumati sextarius unus, uini aminei quartarius, papaueris quoque triti & excocti: hinc phthisicis propinare, prodesse memoratur. Aliud antidotum. Recipe piperis albi unciam unam, cardamomi unam, opij unam, iusquiami unciam unam, myrrhæ denarium unum, dauci cretici denarios sex, croci tres, sulphuris uiui semiunciam, gentianæ denarios sex: ex quibus quæ debent tundi tundantur, & quæ teri terantur: & cribrata uniuersa cum melle Attico quantum sufficit commiscebis, ita ut spissitudinem in modum emplastri efficias, hoc denno in mortario teres, & in uitro repones. Dabis autem magnitudinem baccæ lauri non plures ex aqua calida, cum dormitum uadit, ne aliquem supersumat humorem.

Synthesi curando. Cap. LXII.

SYNTHESIS quoque nec periculo nec facie phthisi dissimilis morbus est, cui sic medetur. Alicæ cyathi tres, in passi sextario uno, & aquæ sextarijs sex conijciuntur, & sensim coquūtur, donec aqua cōsumatur, tunc suffundunt lactis ouilis ac caprini sextarium, quo subferuefacto fit genus sorbitionis, qua per se primis diebus curationis loco utuntur, procedentibus diebus & mel adijciunt. Ad hæc utilissimum putant, eos in aqua marina lanari. Oxyporium ad synthesim uel ad tussim, quod conficitur sic. Pipere albo uncia, gingibere duabus, petroselini duabus, libistico drachmis sex, factū puluerem cū melle despumato per dies octo in sole teres, & hinc ieiunus cochlear unum accipies.

Ad sanguinem excreantes & phthisicos effectus. Cap. LXIII.

PORRI sectiui succum cum lacte mulieris, siparum cyathos duos ieiuno dabis tepefactum. Ad hæmoptoicos. Seminis caulium denarios tres, myrrhæ duos, picis optimæ duos, teres diligenter, & cribrabis, dabis febricitanti cum aqua, sanis uero cum styptico uino cochlear plenum. Sed diebus ipsis cerebellum porcorum comedat & dactilos: panem autem modicum micatum cū ipsis cerebellis accipiat. Quinque crudorum ouorum lntea in uini hemina propinantur. Prodest item aquam bibere, in qua cytonia decocta sunt. Spongiæ aphræ cinis cum porri sectiui succo sorbetur. Sanguinem nihilominus excreantibns, herbæ senecionis succus ad cyathum unum potui datus, sanguinem sistit. Sanguinem item excreantes marrhubij contriti in uini cyathis quatuor, calicem unum ieinni bibant. Sanguinem per os qui iactat, uel pus. Betonicæ deñ. nouem, & lactis caprini recentis cyathos tres bibat per triduum, & continuo sanus erit. Ad Hæmoptoicos. Porri sectiui succi cochlearia duo, plantaginis maioris succi duo, succi rumicæ duo, aceti acris cochlearia tria, omnia permixta per triduū dabis. Ad eos qui pus expuunt. Lini seminis denarios duos, gummi ueteris cyathos sex, picis tritæ & cribratæ denarios quatuor, abrotani triti & cribrati duos, amygdalas amaras numero quindecim, thuris masculi deñ. decem, resinæ terebinthinæ unum, galbani duos, mellis Attici pro modo: omniaque simul commiscebis donec ad crassitudinem ueniant, & dabis ad manducandum. Ad hæmoptoicos. Fœnugræcum purgabis diligenter, & in cacabo nouo feruere facies, & primo feruore effundes, sed non totum: postea addes aquam, & ferueat usque dum excoquatur, postea colabis & mittes marrubium album, nuces pineas, pulegium, eruum, & camephitim, ut totum in se ferueat, diebusque sex bibendum dabis. Trocisci ad hæmoptoicos. Recipe hypocisti balausti citini ana unciam unam, omphacij drachmas tres, gummi unam, aquę

cœlestis quod sufficit ad faciendum trociscos, habeatque trociscus denarios tres, febricitantibus cum aqua calida, sanis uero cum uino. Trociscus diacantes ad hæmoptoicos. Recipe acaniis drachmas sex, hypocisti sex, lycij Indici quatuor, opij quatuor, balaustij quatuor, myrrhæ duas, reupontici quatuor: accipit hic rosam, aut myrtum. coques cum sapa omnia, & facies trociscos habentes drachmam unam, & dabis cum sapa cyathos duos. Trociscus cum hæmoptoicis optimus. Recipe libani, roris Syriaci, hypocisti, corallij ana unciam unam, tundes, teres, & cribrabis, omniaque simul miscebis, & facies trociscos habentes drachmam unam: dabisque cum oxycrate.

Sanguinem reijcientium curatio. Cap. LXIIII.

SI ex alto præcipitati sunt, mille folium bibendum datur ex aceto, cruenta excreantibus. Quinque ouorum mediola cruda, in uini hemina propinantur, si & purulenta sint quæ expuuntur. eodem tempore ouum crudum cum pari mensura succi porri sectiui sorbetur. Itemque Græci mellis calefactum hauriunt. Ad excreationem cruentam. Cochleæ elixæ teruntur, & ex aqua bibuntur. prodest aqua pota ubi cydonia decocta sunt. cochleæ illotæ ex aqua marina coquuntur, & ita deuorantur. Cochleæ rursus cum testis suis tritæ, addito croco, eduntur. Spongiæ Africæ cinis cū porri sectiui succo sorbetur, porri capitati succus cum farina thuris sorbetur, farina qua chartæ glutinantur calida in modum sorbitionis sumitur. Aquæ in qua rosa & ruta & hysopum decocta sunt, uino miscetur, & ita potui propinatur. marrhubij quoque scopæ cum pane decoquuntur, æque ex aqua bibuntur. Vuæ in uinaceis seruatæ, aptæ sunt excreantibus sanguinem. Oleastri folia decoquuntur ex melle, & dantur cochlearia tria, palmæ quoque thebaicæ eduntur. Cytonia matura deuorantur cruda. Nuclei amygdalarum cum amilo & mentastro deuorantur. Semen urticæ aut myrti contritum, in uino bibitur. Gummi optimum cum uino resoluitur & datur: & si fieri potest, gummi ex amygdalis sit. Rubi in quibus mora nascuntur cauliculi teneri tunduntur: ex his succus exprimitur, qui in sole ad crassitudinem mellis siccatur. hic haustus, sanguinem efficacissime sistit. Eorundem ruborum caules ex uino austero decocti eduntur, idque uinum bibitur in potione. Cornuceruini cinis in uino uetere potatur. Ebulinus sanguis cum aceto modice sumptus iuuat. Hœdiui sanguinis recentis tres cyathi cum pari mensura aceti feruentis potui dantur, coagulum ceruinum ex aceto datur. Item coagulum leporinum, eodem modo.

Ad sanguinem reijcientium curatio. Cap. LXV.

IVSQVIAMI seminis drachmas sex, lini seminis, auethi seminis, styracis, dauci cretici, croci ana drachmas quatuor, opij purgati & castorij ana tres, myrrhæ duas, mandragoræ quatuor, piperis octo: omnia teres diligenter, addisque mellis optimi quod sufficit, simul miscebis & dabis. Item symphyti radicis nocte sub cinere rasæ & tritæ uncias duas, masticis aphræ unam, nuclei pinei unam, piperis grana unū & uiginti trita, melle despumato miscebis, & superadijcies betonicæ herbæ tusæ pulueris uncias duas, & ex eo mane & sero dabis cochlearia duo. Fimum caprinum tritum in puluerem, uel ipsum fimum recentem in lacte caprino dabis bibere. Herbæ serpilli montanæ siccæ & tusæ puluis denarios duodecim, & cum uino potui datus, sanguinem sistit. Item caprifici folia siue radices in cinerem redacta, & ad denarios duodecim in uini cyathis tribus, potui data, etiam & dysentericis faciunt. Sulphuris uiui denarios tres in ouo crudo sorbeat. Fœniculi folia trita, & cum aceto mixta, pectori apponas, ac potui des: mirifice iuuant. Pulmo item uulturis in sarmentis uitis combustus, & in puluerem redactus, & cum floribus rosæ & croco æquis ponderibus tritus, in modum dimidij cochlearis cum uini potione bibitur, sero & media nocte & ante lucem, febricitantibusque cum aqua calida accipiant: hoc etiam phthisicos mire sanat. Sanguinem reijcientibus qui de alto ceciderunt. Verbasci radicis cortices in ligno tusos admixto uino da bis bibere. facitque iumēto rupto ea potio: per cornu datur. facitque ad eos qui aliquid interius ruperint.

Ad eos qui sanguinem de stomacho uel uena satis emittunt. Cap. LXVI.

GVMMI Alexandrinum teres diligenter, & facies puluerem mollissimum, & ex hoc cochlear plenum mittes in poscam megelitam, & bibes: sed de ipso puluere mittes in orizam, siue in similam ex lacte coctam, & sic manducabis. Gummi optimum in ore soluatur, sic paulatim glutiatur, multoque melius si in amygdalinum fuerit.

De cruciatus dentium curatione. Cap. LXVII.

CVCVRBITAE satiuæ decoctæ succus inhibet dolorem, & mobilitatem stabiliet in ore cōpressus. Enula ab ieiunis commanducata dentes confirmat. Aqua in qua allium decoctum est gargarizatur, & idem allium cauis dentibus inditur. Asparagi erratici succum in ore cōtineri oportet, aduersum dentis mobilitatem. Acetum si in ore contineatur, gingiuas stringit, & dentes continet. Oliuæ nigræ, amurcæ muria eodem modo stabilit. caprifici radix ex uino decoquitur, uinum in ore continetur, radix trita maxillæ imponitur aduersus dolorem: caprifici autem radix per messes inciditur, & hęc mittit succus,

tit succus, aptissimum dolori. Nucleus gallę commanducatus dolori medetur. Tedę pingues in astulas conciduntur, & in aceto coquuntur, idque acetum in ore continebis. Aqua in qua lentiscus decoctus est, mobiles dentes confirmat. Ruborum in quibus mora nascuntur, pampini decoquuntur in uino albo, & commanducantur aduersum mobilitatem, idque uinum in ore continetur. Millefolium in dolore manditur, tritumque maxillę imponitur. Radix hyoscyami ex aceto commanducatur. Plantaginis radix manditur, & eiusdem succo in aceto decocto, & tepefacto dētes colluuntur. Quinquefolium in quo fraga nascuntur eluitur aqua marina, deinde coquitur ad tertias ex uino & aceto, idque in ore diu continetur: quidam uero malunt cinere eius dentes fricare. Hysopo utiliter colluuntur. Cauis dentibus cinis murini fimi inditur. Vermes item terreni decocti in oleo, & triti, infunduntur auriculę, ab ea parte qua dentes dolent, eorundemque uermium cinis exesis dentibus coniectus, & cæteris cera obturatis, perfacile eos cadere cogit. Idemque uermium cinis inditus dolentibus, iuuat. Comburi debent in testa arenulę quę in cornibus cochlearum inueniuntur: cauis dentibus inditę, continuo finiunt dolorem. Idem pręstat fimus corui in lana alligatus. Inuiolati uero pręstantur dentes, si quis quotidie mane ieiunus sub lingua habeat granum salis, donec liquescat. Ceruini cornu farina in dolore uel colluuntur, uel fricantur. Albi bulbi cinis dentifricium est. Ossa ex ungulis suis combusta, eundem usum pręstant. Caprino lacte utiliter dentes colluuntur. Ebuli radicem ex aceto decoque, & diu in ore teneatur. Folia de buxo & ramusculos anethi teres, in olla mittes, & cum aceto ad tertias decoques, tepefactum in ore tenebis.

C. PLINII SECVNDI DE RE MEDICA LIBER SECVNDVS.

Priora quatuordecim huius libri capita in uetusto codice non erant, notha tamen inscriptione (ut alia non pauca) exhibere quàm prætermittere maluimus: ad rem enim non nihil facere ducimus.

Pulmoni medendo. Caput I.

FOENICVLI succi cyathus unus potui datus, mirifice pulmoni facit: nullumque in est periculum, etiam si febricitanti datur. Pentaphylli herbę succus ad cyathos tres potui datus, uitia pulmonis emendat. Aceris item arboris succus ad uncias tres sępius sumptus, pulmonum ulcera sanat. Cedrum integrā decoques, & ex ea aqua in potum cyathos duos assidue dabis: ea enim pulmonibus uitiatis, teterrimum spiritum emendat. Lac cum herbę cētaurię tusę puluere quasi cataplasma factum, calidumque pectori sinistro superpositum per dies quatuor, uitia pulmonum sanat: lac uero quotidie bibet cum herbę suprascriptę puluere ad denarios duos. Butyrum ex melli pari mensura decoques, donec rufum colorem trahat, reponesque in pyxide, & ieiuno ligulam plenam dabis ei qui pulmones ulceratos habet. Raphani succi cyathos duos, passi cretici tres bene permixtos tepidos dabis bibere, pulmones uitiatos sanat. Ad pulmonum dolorem. Anethum siccum uetus teres atque cribrabis, resinam quoque miscebis cum adipe ueteri. Butyrum etiam & mel, ęquali modo: coquesque usque dum rubeus color fit, repones in pyxide, & inde mane & sero ligulam edat cui ulceratus pulmo fuerit, idque reddet eum sanum. Ad eos qui pulmonum causa tussiunt, uel phlegmata spissa cum sanguine mixta projiciunt, infundes pridie dragantum in aqua, & coques cum melle despumato, ac super mittes croci triti quantum necesse fuerit, & ex hoc dabis mane & sero cochlear unum. Ad eos qui pulmonis uitio tussiunt. Squillæ pond. quinque, aceti optimi sextarios decem, pineas tres, pulegij fasciculos tres, coques ad tertias & colabis, addesque mellis despumati sextarios nouem, & iterum coques usquedum bene se commisceat, & accipies ad cochlear pro uiribus. Ceruí masculi unciam unam, encinij spermatis unam, opopanacis unam, citaperi unam, hysopi unam, aristolochiæ rotundæ unam, mellis quod sufficit: commiscebis, dabisque in modum auellanæ maioris cum aquæ cyathis tribus. Ad uitia pulmonis. Corij cedri exterioris libram unam, mellis tres, uini Aminei unam, piperis unciam unam, zinziberis duas, petroselini unam: coques uero cedriam in uino usque dum uirtutē amittat, & uinum ad dimidias redigatur: & ita mittes mel ad spissitudinem mellis, ita ut agitando refrigescat, & superinfundes in siccum, & terendo unum corpus efficies. hoc facit & stomaticis.

Ad suspirium. Cap. II.

HERBAE Sauinæ deñ. duos, butyri, mellis uncias duas, conficies electuarium, & ieiuno dabis. Itemque raphani semen & sulphur uiuum pari portione trita, & mellis admixta ieiuno ad cochlear dabis, aut radicis succum cum aqua mulsa bibat. Marrhubium cum suis radicibus tundes, & succum ex eo mel le admixto æqualiter coques, & ex eo singulis diebus cochlearia duo sumes, suspirium aufert, & concreta

phlegmata ex intimo pectore educit. Præſtat eadem herba ſicca in aqua decocta, & ſimiliter data. Betonicæ herbæ pulueris denarij duo, in nitro mellis uel oxymellis cyathis tribus, dati ſuſpirationes auferũt, & omnia inferiora phlegmata ſurſum euocant, & ſtomachum purgant, & dolorem eius auferunt, ſi quotidie bibuntur. Facit eadem herba in aqua decocta, & eadem aqua in nitro mellis data. Mel & butyrũ ſimul decoques, donec ſoluantur: deinde adijcies aphronitrum matronale ad dimidium, & uteris. Ariſtolochiæ rotundę radicis ſuccum ſine puluerẽ ad duos denarios in aquæ calidæ cyathis duobus potui dabis, ſuſpiria, & ſingultus emendant. Super carbones fimum ſiccum carbonibus incenſum pones, & per traiectorium fumus eius ore ductus, ſuſpirium tollit. Roris item marini uiridis faſciculum bonum decoques in aqua, cum tribus carycis Germanicis, donec fiat quaſi carenum, indeq́ue dabis matutino calice ni bonum: & ſi uolueris, ſimiliter poſt cœnam. Betonicæ ſiccæ pulueris unciam unam, ex aquæ calidæ cyathis duobus bibat. Ad hoc, & anhelitum. Cotomorum ſucci cyathos tres, ex melle æquali ſiue uino decoques. Sumpti enim ſuſpirio laborantes releuant, & hydropicos ac ſpleneticos factos. Cocta ſimiliter cotonea, & tuſa, & illita, uel in modum cataplaſmi impoſita, emendant. Sulphuris uiui denarios treis in nouo ſorbili accipiat: ita ut frigidis abſtineat. Aphronitri matronalis paſtillum unum, aut duos, uel tres cum mulſa bibat: herba enim quæ in arborum lacunis, cauisq́ue corticibus conſiſtit, potata, cito liberat. Fel quoque urſinum in aqua calida dilutum ieiunus bibat donec ſanetur, quod celerrime conquieſcit. Item betonicæ denarios octo in cyathis tribus mulſæ, ieiuno dabis, cum dormitum uadit. Trociſcus ad σῖνον, hoc eſt ſuſpirium. Recipe ammoniaci triti drachmas octo, abrotani octo, caſtorij quatuor: omnibusq́ue tritis, facies trociſcos, & dabis cum oxymelle.

Ad mamillæ nucleos, & cancrum. Cap. III.

DACTILVM purgatum ablata interiori albugine, teres cum cibulla Germana, & coriandro uiridi, apponesq́ue & ſanabitur, ſi tamen initio eſt. Ad cancrum mamillæ. Herbæ quæ dicitur cucubus folia, & de tyrſo eius quidquid uiride fuerit partem unam, & herbæ quæ dicitur paſtellus partes duas, tundes diligenter, deinde infuſas micas panis recenter expreſſas cum herbis teres, & facies quaſi cerotum, & pones in mamillam mane & ſero frigidum, & curabis cancrum qualiter uis. Herba autem paſtillum ab una radice aſcendit, & ſuper XIIII uel amplius diſpergitur ſuper terram. Ad dolorem mamillæ. Medullam quæ ſub cortice pini uiridis eſt, ſiccabis & teres, & cribrabis, & ex eo puluere cochlear plenum dabis cum uino calido ieiuno: ita ut in ipſa parte iaceat. Ad dolorem mamillarum, qui fit ex plenitudine lactis poſt partum. Ceruſa cum oleo roſeo bene trita, & illita, ſtatim dolorem ſedat. Ad mamillarum dolorem, quem pręgnantes, aut poſt partum patiuntur. Ouorum putamina bene trita, & ouorum coctorum uitellos tres, tritos admiſcebis, crocum etiam aliquantulum, & roſacei, ceræ ponticæ quod ſufficit: factoq́ue ex his ceroto, linteo impones. hoc & infantibus bene facit ad punctionem. Ceræ libram unam, adipis leonini unciam unam, adipis caprini duas, medullæ ceruinæ duas: ſingulariter teres & ſimul miſcebis, & exinde linteolo molli induces, & ſuper mamillas pones, uel infantes, & ex eo perunges, ſicut ſupra præcepimus. Ad mamillæ duritiam, uel dolorem, compoſitio. Recipe adipis leonini librã unam, adipis ſtrutionis unam, adipis lupini unam, ſtyracis uncias tres, olei ſauiniẽſis pond. ſex, fontanæ ſextarios duos. herbæ autem in oleo coquuntur, donec aqua exiccetur: deinde colantur, cui oleo calẽti admiſcentur adipes ſupraſcipti, nouiſſime cera punica una, aphra quantum ſufficit ad cerotum. Oportet autem in uitreo uaſe reponi. Herbæ ſymphoniacæ foliorum libram unam, colophoniæ duas, axungiæ ueteris ſine ſale unam, fermenti uncias ſex accipies. Fermentum uero in muria ſolues & miſcebis. Reſinam item & oleum ſolues cera addita, & in doliolo uitreo repones. Ad mulierum mamillas marmoratas herba paretaria cum axungia ſine ſale tuſa, & impoſita, tertia die aperit: ſicut à balneo utatur, tertia die claudit. Sic enim Aurelia Ruſtica curata eſt. Ad tumorem & dolorem mamillarum. Stypteria herba uiridis trita, admixto pane in aceto infuſo, aut axungia, impoſitaq́ue ſanabit. Marrhubium bene cõteres, & cũ axungia ueteri contuſum ac impoſitum ad tumorẽ mamillarum. & ſi fuerit uulnus, purgat & curat. Ad tumorem mamillarum, & ad febres præſens remedium. Mellis uncias nouem, olei roſati ſex, ceræ quatuor, reſolues, colabis, & teres quouſque album efficitur, & uteris. Ne uero mammæ creſcant, creta cymolia cum aceto cataplas.

Ad dolorem ſtomachi cum accidia & nauſea, & ad inflationem, & defectionem. Cap. IIII.

MASTICAE Aphræ, abſinthij pontici ſuccum, pulegium ſiccum, pares portiones tritas in uaſe uitreo ſeruabis: & dum opus fuerit, ſtomachum nardo inũges, & ſic puluerem ſparges, & chartam pones, & ſuper chartam lanam, & faſcias. In dolore & uitio ſtomachi, calaſtico uentidiani ſæpius ſtomachũ confricabis. Herbæ betonicæ radicum faſciculum unum, uerbenæ unum, agrimoniæ unum, coques in olla noua cum aquæ ſextarijs nouem ad tertias, & exinde ieiunus potionem mane unam, & ſero alterã bibat per dies ſeptem. uexatum ſtomachum releuat. Confectio. Rutæ ſeminis cochlear plenum, ſalis montani tantundem, ſulphuris uiui ſimiliter: hæc omnia teres diligenter, & cum uino miſcebis, ut ſingulas potiones per triduum ieiunus bibas. Terræ malum coctum, & tritum melle modico admixto cochlear plenum ieiunus manduces, accidiam tollit. Carnem item uaccinam cum aceto coctam, & condi-

tam

tam oleo,sale,anetho,porro,mãduces per dies septem,lassum stomachum subleuat. Ad dolorem & fastidium stomachi,qui nec cibo nec potu iuuatur, ructus quoque amaros patitur. Centauriæ unum,fellis terræ conteres libram unam ex aquæ calidę cyathis quatuor,dabisque ieiuno bibendum per triduum,discutitur infirmitas. Fomentum ad dolorem stomachi. Absinthij fasciculum unum,anethi unum,masticæ semiunciam,nardi celtici semiunc.styracis tantundem,olei pond.III.melum uel citonium uiride, uini ueteris hemina:omnia hęc infusa prius feruefacies,& postea fouebis. Ad dolorem stomachi quo in modum epithymi uti debeas. Citonij purgati crudi triti unc.IIII.aloes triti duas, masticæ Aphræ pulueris unam, dactilos pingues purgatos & tritos numero quinque: his omnibus cõmixtis facies cerotum de olei camomillini unc.sex,& ceræ tres,& in hunc cerotum mittes suprascriptas species,& uteris. Ad inflationem stomachi ex qua defectus & angustia nascitur. Bulbum crudum in pila tundes,hunc in mortario in modum ceroti teres,addesque pulueris aluminis scissi quãtum ad substringendum sufficiat, deinde pannum ex eo illitum & tepefactum stomacho superpones. Ad inflationem stomachi,rutam manducabis. Potio ad uentositatem stomachi tollendam. Cecudam,allium,& lauri folia simul coques cum aqua,& bibes ieiunus & post cœnam. Enulæ pulueris cochlear unum ieiunus bibas in uino. Epithyma ad uentositatem stomachi,meliori unc.quatuor,fœnugræci quatuor,costi cymini unam,apij seminis duas,ceræ tres,olei quatuor,nardi quatuor,dactilorum uino infusorum quantum sufficit. Item ad inflationem stomachi. Piperis den.XI.pulegij sex,liqua,& dabis cochlearia tria mane & sero.

Potio ad dolorem, stomachi splenis, & hepatis. Cap. V.

PIPERIS uncias tres,pyrethri semiunc.cyperi den.XVIII.spicę celticæ unc.unam: omnia separatim macerantur,cribrantur,atque pensantur: & facti ex his pulueris datur in potione uini absinthiaci cochlear plenum post curationem corporis & unctionem,ita ut accipiat in primo tridue, & biduo intermisso,rursum accipiat biduo,iterum intermissa una die accipiat duas partes,cochlear unum post unũ. Catapotia ad dolorem stomachi quę uentrem leniter laxant. Recipe aloes drach.duas,gentianę unam,masticæ unam,facies ex his catapotia erui magnitudine,& dabis incipiens à tertia usque ad septimam. Ad stomachi dolorem. Vrticam summam semen habentem deme,& diligenter laua,& ex ea sorbitionem facito bene cõditam sine pipere: utilissime enim sumitur ad omne genus ualetudinis quod in stomacho prouenit,ac sine dubio curabis. & ut breuiter explicemus(quantum enim constet de laude experimenti, omnem librum possemus replere)hoc facias quod infrascriptum est. Fœniculi radicis illa quę de foris est tenera sublata pon.I.& semis,per triduum in aceto macerabis,tertia die decoques ipsas radices modicum,colabisque & adiunges in ipso aceto mellis sextarium unum,ita ut simul serueat ipsum mel cum aceto,& adijcito aloes semiunc.amei unc.unam,masticæ semiunc.asari unam: omnia hęc mixta ieiuno dabis cochlearia tria: quod si inflatio stomachi, uel intestinorum erit, pulegium bibito uel manducato. Ad inflationes. Rutæ hortensis modicum in potione sarcillum mittes. Ad stomachi dolorem. Folia rosæ quinque uel septem, aut certe nouem, cum piperis granis totidem, trita ex aqua calida bibas. Ex nuce pinea grana numero uiginti purgata, & cyminum quod tribus digitis capere potueris, conteres bene in mortario, additis aquæ frigidæ cyathis duobus, atque earum rerum uncia dimidia danda, uelociter sanat.

Ad calefaciendum stomachum & angustias eius. Cap. VI.

RVTAE, anethi, mentæ, apij,fasciculos singulos decoques in aquæ calicibus tribus, ita ut ad unum calicem redeat, & eam aquam bibes. Ad defectionem & calefactionem stomachi uel nauseam. Absinthium & anethum in aqua decoctum ad tertias,accipias:detergit,calefacit,& consolidat. Ad angustias stomachi,de melle,oleo,& uino,farina hordei,fœnugræci, meliloti, apij seminis, samsuci, camomillæ, absinthij ana unc.duas,accipies & facies cataplasma,& uteris diebus quinque, & habebis horis ternis impositum: bibas autem ipsis diebus ieiunus apozyma radicum apij cum oxymelle. Post cataplasma autẽ uteris epithymo hoc. Recipe aloes unc.tres,ireos duas,apij seminis semiunc.nitri unam, baccarum lauri tres,fœnugræci tres,samsuci tres,ceræ semiunc.mellis pro oleo quantum sufficit. Post epithyma autẽ bibat hieram artegem,& post aliquot dies bibat costi cochlearia singula,interiecto biduo.

Ad confortandum stomachum. Cap. VII.

MITTES in frixorium sapæ sextarium ex parte tertia & olei rosacei guttas duas.ubi cœperit feruere,florem fœnugręci & lentis æquali mensura addes.quod cum fuerit spissatum,pones super stomachum per triduum. Cataplasma ad stomachum confortandum,& stringendum uentrem post fluxum,siue post catarticum. Panem fermentatum mundum coques in uino ueteri siculo, si æstas est. Absinthij herbæ puluis simul coquitur, & inducto panno oleo rosaceo modico, & manu superlito impones: hyeme uero absinthium non mittes, & oleo communi uteris. Confectio epithymi, quod confirmat stomachum. Absinthij succi unciam unam,olei nardini sex,masticæ quatuor,ceræ sex. Item confectio rusticon ad confortandum stomachum,ad nauseam & ad uentrem stringendum,quæ in modum epithymi

conficitur. Recipe dactilos minores numero uiginti, infusos in uino ueteri & tritos, polentæ uncias tres, masticæ duas, absinthij unam, laudani duas, styracis tres: si autem cholicus est, addes meliloti uncias duas, tosæ siccæ unam, omphacij unam, olei lentiscini quod sufficit.

Ad digestionem stomachi. Cap. VIII.

ANETHI semen cum origano & pipere æquali portione in puluerem rediges, accipiesque inde denarios duos in uini cyathis tribus: est enim magnificum. Ad hoc oxyporium diaciminos. Piper, cyminum, & rutam siccam in puluerem redacta cõmiscebis, & cum oxymelle despumato temperabis, & in dolio recondes, & ieiunus mane cochlearia singula accipies. Oxyporium quod facit ad digestionem, malaxat uentrem, inflationem tollit, facit & ad collum. Recipe cymini Aethiopici unc. duas, rutæ uiridis semiunc. piperis albi deñ. IX. petroselini autonici sex, zinziberis non permisi semiunc. nitri rubicundi sex, mellis quantum sufficit. Hæc omnia uero, excepta ruta, tunduntur in aceto tantum quantum possit à puluere bibi die una: alia uero die teritur ruta uiridis diligenter, & in mortario cum melle miscetur, & sic species quæ infusæ sunt cõmiscentur: accipiat autem cochlear plenum ante prandium & post prãdium. Ad hæc leuistici semiunc. zinziberis semiunc. piperis albi unc. unam, sylini deñ. tres, lasaris radicis tres. Digestorium membrorum optimum. Recipe leuistici deñ. IIII. zinziberis unum, petroselini tres, piperis albi unum, cymini unum, careni sextarium unum: hæc omnia tusa & trita miscebis cum passo suprascripto. Catapotia ad digestionem. Absinthij & iris æqualia cum melle colliges, & dabis in lecto secundum uirtutem. Ad stomachum purgandum, & ad uentrem molliendum. Cymas de sambuco elixabis, & manducabis cum impensa secundum uires.

Ad fastidium stomachi, & ad carbunculum. Cap. IX.

CYMINVM Syriacum bonũ in aceto infusum succiçabis, & teres in mortario, nucleos quoque infusos, tydartum, fœniculi semen & anethi cochlearia terna simul teres diligenter, addesque piperis cochlearia quinque, & rutę foliorum septem, & mellis despumati optimi lib. I. omnia simul conteres & superaddes acetum, æstimabisque ut sit in modum sinapis mediocriter temperati, & repones in doliolo uitreo, & exinde cum pane uel quibus uolueris cibis uteris, etiam si cum cochleari sorbeas, multum prodest. Si autem super ipsum in acetabulo liquaminis cochlear unum melius sapit, & hoc non solum in prandio uteris, sed & in cœna. Res enim est optima, quæ non solum ad fastidium facit, uerumetiam corpori prodest. Ad hoc oxyporium. Recipe piperis albi semiunc. phu semiunc. asari denarios tres, zinziberis unc. unam, mellis lib. duas & semis, uini phalerni sextarios duos, succi cedri acerbi deintus lib. I. mel uero & succum & uinum coques simul donec mellis spissitudinem sumat, & tunc species tusas & cribratas admiscebis, & uteris cochlear plenum ieiunus. Itẽ ad fastidium intubum syluaticum crudum, siue ex aqua decoctum cum aceto edatur, fastidium tollit. Ad fastidium & marcorem stomachi, in musti ex uuis albis sextarijs sex mittũtur, cydonia quinque non purgata, & totidem mala punica, addíturque succi sorborum, rorisque Syriaci sextarius unus, croci semiunc. fici sex, quę omnia ad crassitudinem mellis coquuntur, seruanturque in uase uitreo, atque de ligula sumitur. Porri capitati excocti, & in cibo sumpti cyathus, prodest stomacho laboranti. Antidotum ad fastidium stomachi, & marcorem & dolorẽ colli. Recipe apij seminis drach. sex, petroselini deñ. III. spicæ nardi drach. IIII. myrrhę IIII. scini IIII. piperis longi sex, piperis albi quinque: quæ omnia simul teruntur, deinde suffunditur mellis gręci despumati quod sufficit, in uase seruatur uitreo, datur à balneo in potione mulsi mixti ex aqua calida ad drach. duas. Ad eos qui ex ęgrimonijs fastidium patiuntur. Betonicę pulueris deñ. sex, ex aquæ mulsæ cyathis tribus bibant aut septem aut nouem diebus ieiuni, ut facile coquantur. Betonicę pulueris unciam unam in melle tuso decoquito donec obdurescat, facitoque exinde pastillos quatuor, & cum aquæ calidę cyathis duobus bibant post cœnam. Ad carbunculum stomachi lenticulas centum crudas comedas. Aceti acri cochlearia tria cum dormitum uadis accipias. Aquæ item calidæ salsę uel quinque haustus bibas. Oui rursum duri medium arsum cum dormitum uadis manducabis. Itemque betonicæ poli deñ. unum, cum aquæ cyathis duobus bibes.

Puluis ad tensuram stomachi, uel ad defectionem, siue uomitum. Cap. X.

BACCARVM lauri denarios quatuor, cymini tres, roris marini tres, pulegij tres, absinthii tres, masticæ duos, panis ustulati XVI. hęc omnia in puluerem rediges, & perunges stomachum melle calido. Ad eos qui cibum non continent. Semperuiuam herbam tritam in uini austeri cyatho uno ieiuno, & post cœnam potui dabis. Ad stomachi solutionẽ, qui cibum non continet. Gluten taurinum ex aqua resolutum, & in ceroti modum chartæ inductum, pręcordijs imponitur. Item ad stomachũ qui cibum non continet. Fœniculi succi partes duæ, & mellis partem unam, decoques donec succus in mellis spissitudinem redeat, & inde dabis ieiuno cochlear unum, nauseam etiam stringit, & pulmonum ac iecoris uitia sanat. Absinthium modicum in aqua decoctum, & ad cyathos duos potui datum, nauseam restringit: si uero tam concita sit ut contineri non possit, erucæ ramusculos tres uel quatuor cum mali granati succo contritos ad sorbendum dabis, statimque sedatur.

Ad

Ad singultum & uomitum. Cap. XI.

MENTAE cacumina cum succo mali granati trita & potui data, restringunt. Contra singultus unges stomachum melle aut oleo nardino, & superspargés scopas cypressi in testa oui calefactas, deinde pones lanam super fumum tenta calidam, & fascias. Epithyma ad nauseam constringendam. Recipe masticæ unciam unam, nardi duas, adipis anserini uel pullini duas, ceræ punicæ liquatæ duas, croci I. hæc in stagnato uase coques, & in mortarium ubi crocus tritus fuerit mittes, & commixta in stomachum mittes. Ad stringendos uomitus, uel ad eos qui escas non digerunt, etiam febre digesta cataplasma sic facies. Siliginem pridie in aqua recenti infundes, & alia die herbam absinthij in mortario teres, & super pulpam siligine expressa de aqua mittes, quam simul cum herba absinthij teres, adijciesque aquę cyathũ unum, & mittes in sartaginem, ita ut bene decoquatur, atque induces panno, & calentem stomacho im pones, ita ut utatur horis tribus uel quatuor, postmodum tolles, & floccum lanæ tepidum siccum impones stomacho, & sic facies. Ad eos qui cibum continere non possunt, & eijciunt. Betonicæ deñ. duos, mellis decocti quod sufficiat, pastillos facito, & ex his pastillum unum glutiat ex aquæ calidæ cyathis duobus. Ad uomitum restringendum. Masticæ unc. unam, cymini denarium unum: hęc omnia separatim trita, postea uua passa innucleata permisces, & linteo inductum stomacho suppones. Camephitis herbam mense Iunio collectam & tritã siue coctã, si febricitet, ex aqua calida: si non febricitet, ex uino dabis.

Ad ardorem stomachi & sitim. Cap. XII.

AQVA tepida cum oleo optimo mixta, & data bibere, sitim compescit. Aqua ubi capitella papaueris fuerunt decocta potui datur. Corticem de tremulo, & absinthium uiride uel siccum, coques in aqua usque ad medietatem, & dabis cata mane.

Ad cordis dolorem. Cap. XIII.

BETONICAE herbæ, & pulegij, & nepetę fasciculos singulos æquali pondere cum salis modico in uino ueteri decoques ad medias, & ex eo cyathos duos potui dabis. Suprascriptarũ herbarum pulueris denarium unũ in uini cyathis duobus similiter bibat. In lacte item caprino nasturtium coques, & ex eo dabis bibere. Rubi folia trita pectori imponuntur, & succus eorum bibitur. Itemque leporinus adeps cum uino resolutus bibitur, & cor eius siccum in puluerem tritum cum uino datur. Acuculas item pini uiridis diligenter tectas cum uino optimo bibas, & postea pinguibus abstineas, & liberaberis. Item ad cordis dolorem potio mirabilissima. Recipe piperis albi grana XXXVII. lauri baccas nouem, nucleos nouem, rutæ siccæ fasciculos nouem, testam cucurbitæ siccam tritam pensantem libr. II. hæc omnia simul tundes & cribrabis, & exinde dabis cochlear unum in aqua calida, statim enim liberat: calculumque hæc potio mirifice curat. Itemque ad cordis dolorem siue pulsum. Cyminum Aethiopicum commanducabis, & succum eius gluties.

Ad cordis pulsum. Cap. XIIII.

COSTVM panace, & fœnugręcũ ęquis ponderibus in puluerem rediges, & cum melle Attico repones cõmixtum, & cum opus fuerit, cochlear plenum ieiunus cum aqua calida bibas per triduum. Aristolochiam item rotundam in puluerem rediges, & ex eo denarios treis ex uino per triduum bibes. Cataplasma ad cordis pulsum, ac stomachi dolorem, siue iecoris & splenis. Recipe masticæ tritũ, palmulas tritas, hordei & frumenti farinam, uinum uetus quod sufficit: quæ omnia miscebis, & tepefactis illinies pannum, & loco qui dolet, appones. Reupõticum item ex uino ueteri tritum ieiuno potui dabis.

Præcordiorum dolori curando. Cap. XV.

VNIVERSVM præcordia appellamus, quæ aliqui in plura diuidunt uocabula, uocãtes modo stomachum, ubi in causa sit, interdum iecur, interdum præcordia. Hæc cum se grauauerunt præter durissimum dolorem, uelocissimam mortem ingerunt. His itaque caninus catulus lactens subinde apponitur, in quem idem uitium transire constat, quo defuncto obrui moris est. Bulbi triti illiti uentri bene molliunt, & præcordiorum tumorem curant. Porri sectiui succum cum lacte mulieris pari portione ieiunus bibas. Ocimum item tritum & impositum præcordijs prodest. Lini seminis sextarius unus, & fœnugræci unus, in aquæ mulsę sextario decocta calida sæpius imponuntur: Sed aliqui malunt fœniculi farinam cum pari mensura mellis decoquere, ut ita imponatur. Cydonia cruda uel cocta ceroti modo, panno illiniuntur, & calefacta præcordijs superimponuntur. Radix item aceris tusa cum uino efficacissime prodest. His quos linquit animus aut mens & alienãtur, quibusque uertigines fiunt, Cochleę singulæ cum sua testa tritæ ex passi cyathis tribus calefacta potione per dies nouem dabis. Aliqui in eadẽ curatione dant per dies quinque in eadem passi mẽsura, prima die cochleã unam, sequẽti duas, tertio tres, quarto duas, quinto unam. Eademque curatione suspiria tolluntur. In his lãguoribus si febris non sit,

marina aqua lauari utile est. Iocinori prodest in cibo uiuaria porcelli modo assata, stomachoque medetur. Et item si fieri potest cochleæ Aphricanæ in cibo sumptæ coquuntur intactæ ex aqua, deinde in prunis torrentur, tunc ex uino & garo eduntur impari numero, sicq ue etiam stomachi dolori medentur. Prosunt item uiuæ cochleæ ex aceto deuoratæ. In hoc languore aqua marina lauari prodest. æstimo præcordiorum esse uitium cum cibi non continentur: certe cum hoc accidit stomacho, laborare ipsum oportet, horum potione infricatur uenter. Ossa fragi arefacta prosunt, etiam si teneantur in manu dum cibus sumitur. Non est ab re compositionem operi conuenientem ponere, quæ stomachi fastidium & marcorem detergit celerrime. in musta ex uuis albis congio conijciuntur cydonia quinque non purgata, totidem mala picier eo, additur sorborũ sextarius, roris Syriaci sextarius, croci Siculi semiuncia, fici optimi semiuncia, sic coquatur usque ad crassitudinem mellis, inde in die singula esui sumitur: seruatur in uase uitreo, fit efficacissima potio compositione ita scripta. Apij seminis aridi uncias sex, petroselini Macedonici unc. IIII. spicæ nardi uncias quatuor, opij quatuor, myrrhæ quatuor, scyni uncias quatuor, piperis longi uncias quinque, piperis albi uncias quinque, hęc unà teruntur cum melle græco despumato quod satis est, seruãtur in uase uitreo, à balneo dãtur ieiuno in potione mulsa mixta ex aqua calida unciæ duæ. Ad præcordiorum & iecoris dolorem. Leporis hepar tritum ex uino, siue sicci puluis in aqua datus, hepatis simul dolorem & fastidium aufert. Antidotum ad hoc. Recipe costum, zinziber, fœnugræcum, cyperum & piper pari portione, adiecto epatorio cum melle despumato, quod in uitreo uase repones, & exinde denarios duos dabis bibere in passo Cretico cum careno. Lini item semen de ñ. pondere, fœniculi quoque tantundem ex aqua mulsa decoctum in panno dum adhuc calidum est præcordijs impones. Ad concoctionem. Hysopum cum oxymelle ieiunus, uel post cœnam bibat. Lasaris uini modicum & aquæ frigidæ sextarios tres dilues, & dormitum eunti dabis bibere. Digestorium quod recipit mellis Attici pon. unum, betonicę uncias quatuor, in uino hæc permiscebis & feruefacies, & cum refriguerit, facies pastillos nucis auellanæ magnitudine, & in cœna manducabis. Si uero uenter torquetur, betæ radices cũ oleo coques, & bibes.

Ad ligulam & uomitum. Cap. XVI.

THVRIS masculi & masticæ æqualia pondera trita cum oui albore miscebis, & impones, & triduo directum sic esse permittes. Hoc enim & uomitum sistit.

Hepati curando. Cap. XVII.

MYRRHAE unciam unam, aloes hepaticis unam, costi unam, fœnugræci unam: omnia in puluerem redacta, & in uino permixta seruabis, & dabis in careno cochlear plenum calefactum, ita ut in ipso latere diutissime iaceat. Asphalti unciam unam, costi denarios tres, folij scrupuli tres, meliloti denarios tres, uini Aphri sextarius unus tollitur, primumque alias species teres diligẽter, postea adiecto asphalto simul teres, & bene commisceãtur, superaddes uinum, & simul miscebis, & in ampullam mittes, & ex eo teres, potiones facies, & cum uolueris accipere ieiunus in solario calefactum accipies, & cum exieris, in ipso latere iaceas, & hoc per triduum facias. Sal ammoniacum, aloes & piperis grana undecim, trita cum uino bibuntur. Piper tritum ad cochlear unum, & picem uirginem ad cochlear unum, commiscebis, & in uino ueteri per triduum dabis. Sagacem item lapidem accẽdes, & in aqua calida extingues, & ante quã dormitum uadat, dabis ei bibere per triduum, & sanabitur. Trifolij itidem albi succum cum lacte uaccino, siue cũ uino per dies quatuor potui dabis, hocque à dolore liberat. Violę rusticæ succi cyathos duos cum melle modico, & uini hemina, calidos propinabis per triduum: sı quod intus in hepate malum est, remediabitur, ac sanatur in quatriduo ubi miseris, qui etiam à medicis fuerit desperatus. Maluæ agrestis succi cyathos tres cum aquæ calidæ cyathis duobus potui dabis per dies quatuor, liberat & febrem auertit. Meliloti succus cum melle partis unius decoctus & sumptus, dolores inhibet. Cyminum item mel & uinum crudum teres diligenter, dabisque bibere. Item lupinos, costum, zinziber, & herba quæ dicitur laccar, unde uermiculatæ pelles tinguntur: horum omnium puluerem ad cochlearia singula miscebis, & exinde cochlear plenum hyeme incondita potione dabis, in æstate uero mane & sero: febricitantes autem in aqua calida accipiant. Si uero per tempus locus hepatis fuerit induratus ante potionem, ita duritiam conuenit emolliri ut prosit. Guttæ ammoniaci uncias duas uel tres teres, & cum aceto acerrimo miscebis, & mittes in ollam nouam, & superaddes parum aceti, & tandiu coques donec ad spissitudinem mellis perueniat, & exinde perlinies loca dura, & si stomachus fuerit durus, plurimum ei quoque prodest, suppones etiam chartam puram, atque fascias, statimque tollet omnem duritiam, & uinum satis non bibat, nec carnem manducet donec sanus fiat: quod si habuerit pullum, uiscellatum edat: sin uero buccellas anetatas cum sale & oleo, porro & apio coctas, oryzam atque bene conditam ac piperatam: Legumina uero non manducet, nec holera, exceptis porris & apio coctis, unde & uinum bibat. Pentaphyli radix ex aqua decoquitur, & ea aqua cum uino mixta bibitur, si febricitat qui accipit, mulsa ex aqua facta propinabitur. Ad hepar confectio. Recipe succi costi unciam unam, amomi unam, folij unam, stellas absinthij paucas, stercoris hœdi lactentis pillulas quadragintaduas, tundes omnia ueteri sabateno calefacto. Potio ad hepar mirabilis. Ammoniaci semiũc. in uini spani hemina decoques in olla noua, donec soluatur pigmentũ, & remaneat potio in calice bono, deinde colabis, & in ampullam mittes,

mittes, quam suspendes ad noctem in aere, & prima luce accipiat: ita tamen ut nihil accipiat, sed purum bibat, & iaceat in dextro latere diutissime, atque ita facies uerni & autumni tempore. Item hederæ baccas collectas mense Ianuario, numero uigintiquinque, & piperis tantundem teres, & cum myrrha calida ieiuno dabis. Costi semiunciam, aloes hepaticis unc. unam, masticæ duas, eupatorij unam, piperis duas, amomi semiunciam, reupontici tantundem, aloes uero & masticæ simul tundes, cętera teres & cribrabis omnia, & commiscebis, & dabis cochlearia singula cum succo fœnugræci decocta. Quartum uero ante diem succum fœnugręci infundes, & adiecta aqua coques, ita ut prima aqua & secunda absumatur. tertia uero aqua cum cœperit feruere, addes fasciculum pulegij & coques, ipsumque succum seruabis: & accipias ieiunus cochlear unum, pulueris suprascripti quotidie in succo tepefacto. & si amarizauerit, adijcies mellis cochlear unum. sed postquam biberis, tenso brachio iaceas. Fœnugręcum purgatum uino ueteri infundes donec intumescat, & iterum siccabis, hocque facies quoties in die potueris à mense Iunio usque ad mensem Augustum, postea in puluerem mollissimum rediges, & addes pulueris costi tantundem, dabisque, ac simul miscebis cochlear plenum in careno optimo ieiuno, & sic iaceat. Myrrhę, aloes, costi, fœnugræci ana unciam unam tolles, omniumque puluerem in unum mittes, & dabis cochlear plenum in careni calice pleno & calefacto, ac superiaceat. Potio ad hæc. Recipe bacchani unciam unam, semiunciam piperis, semiunciam aloes, tundes hæc, & mollissime cribrabis, accipiesque cochlear plenum in mellis cyathis tribus. Alia potio. Caules uirides in carbonibus combures, & in puluerem rediges in cuius unam unciam, piperis semiunciam mittes, & dabis cochlear unum in mellis cyathis tribus. Caulium tyrsos siccos, cinerem repones, & cum opus fuerit, mittes cochlear plenum cum piperis triti granis undecim in uini ueteris calicem, ac calefactum dabis bibere. Secunda uero die mittes piperis grana nouē, tertia die octo. Acori unc. I. amei unam, in puluerem mollissimum rediges, dabisque cochlear unum, sanis in condito, febricitantibus cum mellicrate. Piperis albi folij, costi, rutæ seminis, spicæ nardi, succinianæ denarios tres, commiscebis, & cochlear unum cum uini calice potione calefacta dabis bibere. Fœnugręcum cum uino styptico infundes, postea ad solem siccabis: hoc facies, uel septies, uel octies: & huius pulueris uncias quatuor, piperis unam, eupatorij, folij, costi, petroselini, gentianæ, anisi, amygdalæ amaræ, amei ana unciam unam: hæc omnia singillatim teres & cribrabis, miscebisque simul, & iterum teres, ac dabis cochlear unum ieiuno in condito: febricitanti uero in calida aqua. Baccas lauri quinque, piperis grana uiginti uel triginta, teres mollissime, & mittes in calicem, & postea uino ueteri perfundes ferrum candens super calicem, commiscebisque, ac sic bibes & iacebis. Aliud ad hæc. Intyborum agrestium succi, quem Græci dicunt cytroxinum, potionem unam colatam, miscebis cum potione cōditi, & addes pulueris costi cochlear unum, & piperis grana decem, dabisque ieiuno bibere, & iaceat in latere horas tres uel quatuor. Laccar reuponticum ad denarios duos uel tres, & ex eo puluere cochlear plenum in uino Hadriano dabis, febricitantibus uero in aqua calida, & superiaceant. Aloes hepaticis den. tres, folij duos, in puluerem rediges, & in aqua dabis ieiuno, modice tepefactum, & deambulet quantum potuerit. Lauetur ieiunus, accipiat sane mel, & intermisso triduo iterum accipiat: hoc enim plene est utile. Syluestris rutæ fasciculos tres in ollam nouam conijcies, & cum tribus heminis aquæ feruefacies, & postea adijcies mellis uncias tres, & rursum subferuefacies, & per triduum potui dabis: hoc & iecoris dolorem sanat. Puluis ad hepatis dolorem. Recipe aloes unciam unam, piperis grana undecim, lupinos quindecim, corticibus suis expoliatos torrebis: & mittes per singulos cochlearia singula per triduum in potione conditi, & calefacies, & dabis potui. Pinus acritulæ uiridis in uino optimo tritę, ac potui datæ, cito prosunt. Saliuam item equi, quem tussis intolerabilis uexat, ex aqua calida per triduum bibat: hac enim potione quamuis æger sit, sanabitur. Folij unciam unam, costi semiunciam, piperis grana quinquaginta, baccas lauri triginta, tundes, & cum succo intybi syluatici potionem maiorem per triduum bibat, & in ipso latere iaceat: Itemque per singulas potiones pulueris tertiam partem accipiat. Aliud ad hepar, & ad splenem. Costum, gentianam, aristolochias ambas, baccas lauri, & piper pari pondere in puluerem redactas seruabis: & cum opus fuerit, dabis in uini ueteris potione. Potio item ad hepar. Recipe eupatorij uncias duas, costi duas, piperis unam, mellis quod sufficit. Ad hepar & ad renum dolorem, & ad stomachi imbecillitatem. Cyperi unc. I. castorij I. acori I. hæc omnia tusa & cribrata cum uino & melle dabis, febricitantibus uero cum mulsa cochlearia singula, uel secundum uires. Ad hepar item palmæ & caricę in aceto coctę comeduntur, optimeque hepar curant. Brassicę folia trita & in modum ceroti imposita per triduum, inueteratum hepaticum sanant. Betonicę item herbæ siccæ puluis cum oleo sparsus, & in modum cataplasmi calidi in panno pectori & dextro lateri impositus, quarto die sanat, & si per os sanguinem mittet. Item ceruinos pulmones cum suis gurgulionibus uirgulis extendes in fumo donec arescant, deinde conteres ac ex melle colliges, & dabis edendum hepaticis. Est enim res saluberrima, & præsentaneum remedium quod desperatos sine dubio sanat. Ad hepar & splen. Centauriæ maioris drachmam unam, in uino decoques & potui dabis, optime sanat. Confectio olei hepaticis. Recipe mirabolani unciam unam, stasisagriæ duas, pyrethri unciæ quartam partem, nardi sextarij sextam partem, posiaris maliginatæ uncias duas, cypharij unam, absinthij unam, masticæ unam, croci unam, styracis unam, laudani unam & semis, folij unam, nardi celticæ unam, squinanti semiunciam, amomi unam, cassiæ fasciculæ unam, meliloti unam, ireos unciæ partem sextam, enantis unciam unam, anisi com as unam & sextam partem: omnia uero hæc sicca infundes uino, & cum uino coques in olei sextarijs quinque, & post hęc

admiſcebis nardum, & ſic uteris. Vnges locum cum ipſo oleo, & cum perunxeris, impones deſuper flocci lanæ, & iterum frigis in oleo, & cera addita perunges. Emplaſtrum ad hepar. Recipe picis uncias duas, ſulphuris duas, nitri duas. & hęc omnia in puluerem redacta, commiſcebis, & in chartam uel in pannum pones, & triduo uteris, ita ut in balneo & ponas, & tollas. Epithyma ad hepar. Recipe ceræ libram unam, reſinę terebinthinæ unam, fœnugræci tuſi uncias octo, ſamſucci florum octo, baccarum lauri octo, nitri rubei duas, olei cyprini libram unam. & unc. tres, uini ueteris heminam: omnia ſicca tundes, & cribrabis, & cum uino ueteri teres boris tribus, deinde reliqua ſolues & colabis, & ſicca his quæ cõſperſa ſunt miſcebis, & colliges in uaſe uitreo uel fictili & uteris: ita ut foueas hepar cum oleo ſamſucino. Si autem uoluere medicamentum & unctionem facies, mittes nardi uncias tres, medicamenti quatuor. Epithyma ad dolorem hepatis & tenſuram ſtomachi. Recipe croci unc. unam & ſemis, aloes hepatici unam, maſticæ unam, guttæ ammoniaci unam, bdellij unam, ſtyracis pinguis & ceræ lib. unam, adipis anſerini unc. duas, hyſopi ceroti tres, olei roſati ad æſtimationem, ut non ſit nimis durum uel molle, uini ueteris quantum ad ſpecies terendas ſufficit. Elecmadium ad hepaticos. Recipe coſti unc. unam, euforbij denarium unum, eupatorij nouem, croci tres, piperis ſex: omnia ſimul tundes & cribrabis, addes mellis deſpumati pond. duo, ſeruefacti tantum, & ex eo dabis cochlear unum & ſemis. Elecmadium ad hepar. Fœniculi radicis groſſioris corticem tundes de ligno in lignum minutiſſime, & eius libram unam, & uncias quatuor, & infundes in ueteri aceto acerrimo in uaſe mũdo diebus ſeptem, deinde teres in mortario, & addes paulatim acętum, donec molliciem ceroti ſuſcipiat, & in ipſo mortario aperto maneat, alio die colabis acetum & exprimes radices per linteum mundum in uas ſtagnatum, & addes mellis optimi ſextarios quatuor, & coques ad carbones, ſemper agitando, & tandiu donec ad ſpiſſitndinem mellis redeat, & dum adhuc in ſoco eſt, addes infra ſcriptum puluerem pigmentorum, aloes uncias tres, folij duas, ſpicę nardi duas, gingiberis ij. ſane' ſingula membratim mittes & ſemper agitabis, & poſtquam laueris ſimiliter donec refrigeſcant, repones in doliolo uitreo uel plumbeo, claudes & ſignabis. Electuarium hepaticis. Recipe piperis unciam unam, gingiberis tres, epithymi tres, rutæ uiridis foliorum ſemiunciã, aloes hepatici ſemiunc. coſti unc. unam, fœnugręci ſemiunc. aceti albi unc. ſex, mellis optimi deſpumati pond. quatuor, dabis ieiuno cochlearia duo. Trociſcus ad hæc. Amomi deñ. ſex, ſpicęnardi tres, croci tres, coſti tres, eupatorij duodecim, lupini pollinis tres, myrrhę tres, glyaricæ duodecim: & omnia tundes & cribrabis diligenter: ex uino uero phalerno colliges, & facies trociſcos in auellanæ modũ, quorum ſingulos ſebricitantibus dabis cum aqua calida, ſanis uero cum uino. Antidotum hepaticon. Recipe praſſium, gentianam, petroſelinum, acitonicum, ſinapis ſemen & cucumeris hortulanæ, radices enulæ omnium ana unc. dauci cretici ſeminis unc. I. abrotani I. ſeminis caulium I. ariſtolochię I. piperis albi ſimiliter, erucæ ſeminis ſimiliter, eringij ſimiliter, caſtorij pontici ſimiliter, folij ſimiliter, opij radicum ſimiliter, eupatorij ſimiliter, iuniperi ſimiliter: omnia hæc tundes & cribrabis ſubtiliſſime, & cum melle Attico deſpumato commiſcebis, & dabis in modum auellanæ maioris in oxymellis cyathis duobus, adduntque aliqui figatum lupi ad denarium unum. Trociſcus hepaticus. Recipe piperis drac. ſex, gingiberis tres, dauci Cretici tres, petroſelini unã, anili duas, aſari põrici II. petani II. uernigarij II. coſti octo, aceti & mellis quãtum ſufficit. Antidotum Athanaſij hepaticis. Recipe ſtyracis drach. IIII. caſſiæ ſimiliter, glycyrrhizæ tres, croci ſimiliter, opij II. ſpicęnardi quatuor, mellis cotylam dimidiã. Antidotum hepaticis.

Recipe fœnugræci unc. I. eupatorij ſimiliter, coſti ſimiliter, abſinthij pontici comarum ſimiliter, mellis optimi deſpumati pondera duo. dabis autem ſic. Pulegij ſine fumo & apij uiridis faſciculos ſingulos in aqua fontana ad tertias decoques, & in hãc aquã ex ſupraſcripto antidoto mittes in modum auellanæ, dabiſque ieiuno bibere, ita ut in ipſo latere iaceat ſemihora, hocque facies per triduum. Cõfectio potionis ad hepar de cotonijs. Intus & foris cotonia purgabis, & confringes in pila, ac pilo ligneo, poſt biduum tundes diligenter, & exprimes in preſſorio, & mittes in ſucci ſextarios duos, mellis duos, & aceti acerrimi dimidium ſextarium, & in olla noua ad carbones diutiſſime decoques, donec in mellis aquatici modum redigatur, agitãdo ſemper dum coquitur, & repones in uaſe nitreo: quod & ſi thermãticum facere uolueris, mittes in hunc modum. Piperis triti unc. I. gingiberis ſimiliter, & diligẽter permiſcebis. Si aurem maius thermanticum facere uolueris maxime ad hepar. Mittes in hunc modum. Gingiberis non pertuſi uncias tres, & piperis albi duas, tundeſque cotonia, & exprimes ſuccum, & adiecto melle & aceto in uaſe duplici coques, donec ad mellis ſpiſſitudinem redigatur, dabiſque cochlear plenum mane: & ſi fuerit opus, etiam ſero. Ad hepar oxymel ſquillericum ſic facies. Squillæ purgatæ in cardo tenero unc. uiginti, petroſelini acetonici tres, origani, thymi, pulegij ſimiliter, hyſopi tres, polypodij epithymi tantundem: omnia hæc infundes in acetum acerrimum duodecim ſextariorum mane, & alia die coques ita, ut tertia pars decoquatur, deinde colabis acetum, & addes mellis thymini deſpumati ſextarios quatuor, & decoques lentos ad carbones in uaſe. duplici, & poſtquã leniter coxeris, in uaſe ſpicato ſeruabis, accipieſque ex eo cochlearia duo uel tria: hoc autem & uentrem temperat. Epithyma ad hepar. Recipe ſpicęnardi unciam unam, coſti unam, aloes duas, guttę ammoniaci duas, bdellij duas & ſemis, nardi libram unam & ſemis, ſtyracis duas, ireos unam & ſemis, ceræ libram unam. Antidotum diagentianæ ad hepar. Recipe genrianæ unciam unam, helenij, abſinthij, herbæ ſpicæ, ana ſemiunc. dabiſque cum condito cochlear unum: ſi febricitat, cum aqua calida. Antidotum hepaticon ſine ad ſcyroſin eius. Recipe croci uncias dnas, ſpicę ſimiliter, caſſię quatuor, myrrhę unam, coſti ac ſquinantij ſimiliter, ſtactis ſimiliter, mellis unc. XXXV. dabis ſcrupulos quatuor cũ oxymelle.

Diatessaron hepaticis. Recipe eupatorij drachmas quatuor, fœnugræci ficci & ireos similiter, dabisque cum oxymelle cochlearia duo. Ad hepar de lactucis agrestibus. Squillæ unc. duas, & cochlear unum mellis miscebis, & addita aqua calida temperabis, & sic bibes. Pulueris costi unciam unam, piperis semiunciam, fœnugræci unciam unam. si non sit febris, dabis in uino: febricitanti uero, in aqua calida. Item baccharis unc. unam, piperis semiunciam, costi denarios sex, fœnugræci uncias tres, cum oxymelle dabis cochlear unum. Item picis spanæ tritæ cochlear unum, piperis unum, & modicum rutæ dabis cū uino Hadriano. Rubeæ item siccæ radicem collectam mense Augusto in puluerem rediges & miscebis, & insundes cochlear unum ieiuno, & ita facies per triduum: abstinebit enim à pomis & omnibus frigidis. Ad hepatis dolorem cataplasma. Recipe aphronitri cypharij unc. quindecim, lini seminis manum plenam, farinæ hordeaceç duas manus, ex quibus in oleo cataplasma facies & impones. Cetria locum unges, & sulphur tritum supermittes, ita ut totum locum teneat. Lanam succidam superpones & fascias, cui castoriū in potione dabis, si sit febris, in aqua: si uero nō sit, in uino, & superiaceat. Epithyma tolcopini ad hepaticos, quia nō est ei simile aliud. Recipe fœnugræci, samsuci, baccarum lauri, ana drachmas quinque, enulæ, piperis, ana sex, nitri octo, ceræ septuagintaquinque, olei cyprini libram unam, uini optimi cotylam unam. Caules uirides teres diligenter, & cum melle calido miscebis, atque ad latus quod dolet pones.

Potio ad hepaticos experta. Recipe costi semiunciam, fœnugræci unciam unam, comarum absinthij drachmas duas, baccarum lauri similiter, cymini fricti similiter, eupatorij unam, dabis cum uino aut aceto. Aliud ad hepar expertum. Recipe fœnugræci uncias duas, costi, piperis, eupatorij, picis siccæ, ana unc. unam, dabisque ex eo secundum uirtutem accipientis cum mellicrate. Facies autem electuariū cum melle despumato, & si uolueris sic dabis. Ad hepar expertum. Recipe lacchari unc. unam, asphalti Iudaici denarios quinque, piperis grana quinquaginta, cariophili uiginti, reuponticí unc. unam, folij den. tres, aloes hepaticis sex. quæ in uino ueteri dabis ad denarios quatuor Epithyma hepaticon. Recipe adipis anserini unc. sex, taurini ac porcini & medullæ ceruinæ similiter, hysopi unc. tres, terebinthinæ duas, cerç sex. Epithyma hepaticon. Recipe medullæ ceruinæ unc. duas, adipis gallinacei anserini ac porcini similiter, apozimati similiter, ceræ libram unam. Cataplasma hepaticis. Recipe masticæ unc. unam, cymini duas, apij seminis duas, meliloti unam, absinthij unam, fœnugræci sextarium unum, hordei unum, lini seminis unum, dactilos undecim, facies cum mulsa.

Spleni quomodo succurrendum. Cap. XVIII.

SPLENIS dolori solea piscis contra ligatur. Torpedorum & buscum, si uiuidum superligatur, bona medicina est: sed prius quàm soluitur, in mare remittitur. Aqua bibitur in qua holera decocta sint, addito sale, eius qui quotidie ieiunus serum ederit lyenem consumi certum est. Sarmentorum cinis aceto conspersus binis cyathis ex aqua ei dabitur: is qui curabitur in lyenem iacere debet. Acetum bibitur, & in spongia apponitur. Gummi hederæ poti uel illiti prosunt. Hederaceis uasis in potione semper utendum est. Pecudis lyen recens super dolorem extenditur. Caninus lyen uiuenti eximitur, & laboranti in cibo datur, & liberatur de uitio lyenis. Catulus duum dierum datus ignoranti ægro in cibo & aceto iuuat. Idem & lyen erinacei præstat. Cochlearum cinis cum lini semine & urticæ addito melle imponitur, donec sanetur. Lacerta uiridis uiua in olla ante cubiculum dormitorij suspenditur, & egrediens & regrediens manu tangat hoc, sedat lyenem. Fel apri uel suis potum, cerui cornu cinis potus ex aceto, equi lingua inueterata ex uino bibita ualet. Præsentaneo remedio lyeni bubulus assus recens uel elixus in cibo. Allij capita uiginti tusa cum aceti sextario imponantur. Hœdi lyen impositus idem prçstat. Radices uiolæ lotæ ex aceto illiniuntur. Agarici oboli duo in aceto mulso poti per dies uiginti, consumunt lyenem. Defunctos obrui oportet uespertiliones, quorum sanguine si uenter fuerit contactus, in totum annum cauentur uitia interaneorum. Cornu ceruini teneri cinis cum cochleis Africanis, cum testis suis tusis mixtus, datur in potione uini. facit optime ad colum porio cuius compositionem tradidimus in præcordiorum curatione, subiecta orificio. Hederæ & gladioli succus pari mensura cum passo calefactus potui datur ad idem. Sulphuris uiui, cardamomi, ammoniaci, thymiamatis, bdellij, mirabolani, ceræ, nitri rubei mundi, ana uncias singulas simul miscebis, & facto emplastro uteris, sollicitusque eris ex die qua cœperis sanguinem per urinam mittere, nec amplius quàm triduo habeas impositum. Ammoniaci chymiati libras tres, ceræ tres, resinæ terebinthinę uncias octo, bdellij octo, thuris quatuor, myrrhę quatuor, galbani octo, olei cyprini libram unam & semis, ammoniacum autem & thus cum aceto acerrimo teres: cum uino uero optimo ueteri, bdellium & myrrham terebinthinam & galbanū cū oleo solues: & omnia simul miscebis, & linteo inductum spleni superpones. Cataplasma ad splenem.

Recipe caricas Germanas pingues numero uigintiquinque, quas mittes in ollam nouam aceti ueteris acerrimi plenam: & tandiu feruere permittes, donec caricæ excoquantur, & acetum fiat, sicut mel aquaticum, & inde leuabis caricas & teres diligentissime, & ex eo per triduum splenem cataplasmabis. Aliud cataplasma. Recipe rutæ tritæ partem unam, herbæ uetraginis tritæ partes duas, bulborum ruborum in aqua coctorum & tritorum tantum, quantum ambę herbæ habuerunt: postea omnia simul terendo cum aceto & melle unum corpus efficies, & inductum panno tepidum spleni superpones: cum uero sudare cœperit, tolles, & alia die nouum appones. Ammoniaci uncias tres, aceti tres, ceræ unam, olei unam, coques & cum aluta superpones. Ad splenem & ad hepar. Gypsi florem cum aceto acerrimo in nase fi-

ctili cõspersum,& in modum cataplasmatis subsolutum,tepidumque panno illitum impones , ita ut etiã sanas partes tegat.post triduum solues,& iterum secundo impones , & tertio similiter omnem duritiam splenis & hepatis extenuat.& nulla holera neque legumina edat,sed carnes assas,& uinum stypticum bibat.miraberis huius rei effectum . Semen caulium cum aceto acri teres,& linteo illitum impones quãtum splenem tenet,sed subter ad carnem pones alia flagella ne comburat,ad horas quinque,aut septem prout ferre potuerit : lauet etiam sane post unam aut duas hebdomadas . Inijciatur de adipibus & butyrum cũ oleo,teneat iniectione quandiu potuerit:quam cum ingesserit,inuenies aliquando simul carere splenem. Radicis cicutæ libram unam in uino ueteri in modum malagmatis spleni superligabis , & ante quatuor dies non soluas . Certissima enim est ista medicina , & remedium laudabile . Cui supra herbam uerbenã quam Græci probaticam uocant,contundes cum axungia ueteri,& inductam panno albo mundo spleni superpones,& dolorem sedat,& uidebis locum sanguineum qui doluerat . Cui supra cardamomi drachmam unã, pyrethri octo,thuris denarios duos,sinapis unum,fœnugræci quatuor:omnia tusa in aceto colliges,& ex eo fricabis locum ipsum nitro . & sic appones emplastrum supra scriptum,& ligabis hora prima,& secunda,& amplius si ferre potuerit.post hęc uadat ad balneum tepidum,& sublato foris cataplasmate lauet , post balneum uero uteris ceroto . Cui supra probatissimum . Sinapis,cardamomi, fœnugręci,lini seminis,mirabolani ana drachmas octo colliges,cetria cocta admixto aceto scyllitico, & uteris ante balneum:& postquam usus fueris,per urinã sanguinem egerit. Item cornu cerui cinis potui ex aceto datur . Cataplasma ad splenem,quod in modum malagmatis imponitur uel superinducitur . Recipe aceti acris calicem unum,mellis rantundem,farinam hordei & fœnugræci æquali pondere, lini seminis mediam partem,ammoniaci unc.tres,bdellij tres,iris duas,absinthij unam,squinantij unam,hocque tribus uicibus uteris. Malagma ad splenem. Recipe pulegium , abrotanum,masticam , nepetam pari portione trita in puluerem,ceræ & mellis libras singulas,nitri uero uncias sex,guttæ ammoniaci libram unã, adipis taurini unciam,iris sex,resinæ terebinthinę libram unam,aceti quod sufficiat , confectumque lateri impones. Ad idem. Resinæ frixæ libram unam , terebinthinæ uncias sex , pituinæ libram unam, aluminis scissi unc.unam,auripigmenti unc.unam. Malagma ad spleuem optimum. Aliud.

Recipe sinapis semunciam , mannę thuris denarios sex,rutę semunciam,aphronitri similiter, radicis capparum denarios octodecim , guttæ ammoniaci semunciam , mirabolani unciam unam & denarios tres, ac de minoribus mirabolanis denarios unum & uiginti , squinantij semunciam, fœnugræci & cardamomi similiter , cerę uncias nouem & denarios nouem , resinæ frixæ libram unam , mellis quartarium , olei irini fæcis heminam, aceti acris ad terenda pigmenta sextarium unum . Ad splenem siue ad duritiam eius . Ex lolij mundi farina cum sapa facies cataplasma,& impones , & dabis bibere herbam artemisiã.

Item malagma spleneticon. Recipe calcis uiuæ unciam , styptiriæ unam , cerę libram unam,resinæ frixæ unam,pituinę unam , olei unciam unam. Malagma ad spleneticos , hydropicos , & hepaticos. Recipe apij seminis , anisi , ireos , cardamomi , cyperi , meliloti , panacis radicis , nitri , squinantij, uncias singulas & semis,ceræ uncias sex & semis,ammoniaci sex , terebinthinæ similiter,seui taurini similiter ,aceti sextarios duos , mellis uncias quatuor : omnia uero sicca in puluerem redacta cum reliquis permiscebis & uteris. Potio ad splenem. Ilicis ramusculus cum folijs similiter & salicis in uino decoquitur ad tertias , & idem uinum in potione datur , curat enim interiora omnia. Rutę item agrestis manum plenam decoques ex uini conditi sextario uno & semis , ut redeat hemina, dabisque ante lucem bibere per triduum , & in eodem latere dormiat , & usque ad horam septimam deambulet. Corticis ex radice capparum cochlear plenum teres , & dabis bibere cum aqua calida, addens si uolueris permodicum acetum , hocque per triduum facies , & sanus eris . Saccellum ad splenis dolorem .

Hederę folia in aceto decoques , & ipso aceto furfures,& feruefacies , & ita saccellabis . Vlmi radices uirginis sine ferro leuabis,& ita torrebis in furno ut tundi possint & cribrari, & cum aceto acri commiscebis Luna decimaseptima , & per triduum potui dabis . Trociscus ad spleuem . Recipe croci uncias duas , origani florum duas , pyrethri duas , rutæ duas, tundes omnia & cribrabis , & colliges ex aceto,& facies trociscos pensantes denarios tres , & dabis cum posca : alij addunt & erucę semen .

Ad duritiam uel dolorem splenis . Vesicam porcinam recentem aceti acerrimi plenam pones super duritiam splenis , & ita fasciabis , & non lauetur per triduum , nec soluetur , postea solues & inuenies uesicam uacuam & duritiam emollitam , & dolores sedatos, est enim res physica & probatissima:postea dabis potionem talem , herbam contrariam , qualem uolueris:in puluerem rediges , & eius pulueris cochlearia tria , herbæ sauinę pulueris tria,picis uirginis pulueris tria· omnia cribrabis, & inde dabis ieiuno in uini potione cochlear plenum ,febricitanti uero in aqua tepida , nec pix remaneat cũ reliquo puluere. Item ammoniaci uncias quinque,myricæ seminis unam,capparis foliorum unam,nitri Alexandrini unciam semis,teres ac permiscebis,dabisque in oxymelle. Lupini amari farinam, sauinæ quoque farinam pari portione miscebis,dabisque cochlear unum in oxymellis cyathis tribus. Item ad splenem acetum squilliticum facies sic. Squillæ corticis cõminutæ pond.tria mittes in dolium uitreũ cum aceti acerrimi sextarijs quinque,ac pones in sole calido diebus canicularibus, ut macerentur per dies quadraginta , & ex hoc aceto dabis splenetico cochlear plenum,& post horam celerius manducet, quia res est ualde uehemens qui nunq̃ illo usus fuit , addesque illi modicum mellis : & hoc non solũ spleneticis saluberrimũ est,sed & stomaticis & phthisicis plurimũ prodest,necnõ & sanguinem excreãtibus,sed & cõtra oẽs morbos interaneos facies,& perunges. Fiet autem sic. Mittes ex ipso aceto in ollã nouã cochlearia quinque

cum

cum olei hemina, atque simul coques & superaddes sulphuris uiui cochlearia quinque,& ceræ modicum, iterumque simul ferueat dum excoquatur acetum,postea tolles & agitabis & ex eo infundes, scabiem & pruriginem perunges. Epithyma ad splenem. Recipe ceræ libr unã & semis, guttæ ammoniaci similiter,seui taurini lib.unam,panacis radices uncias sex,cyperi sex,cassiæ tres,croci unam,cardamomi tres, dauci cretici similiter,olei cyprini lib.tres,ceram uero & terebinthinam aç seuum taurinum solues in unũ, & admiscebis species tusas, & cribrabis. Crocum uero,& succum absinthij infundes in uino ueteri, & teres in mortario,& admiscebis. Item ammoniaci uncias tres,& thuris masculi duas: teres cum aceto in modum ceroti, & cum aluta superpones. Folia caulium trita & calefacta panno illinies ac supersparges thuris masculi puluerem, & impones. Florem item salicis tundes cum modico lacte caprino,& in dolore impones. Allium itidem expedit edere. Malagma ad splenem. Recipe propolei uncias tres,guttæ ammoniaci similiter, terebinthinæ similiter,roris marini similiter,uisci similiter: hęc omnia in pila tundes, & de aceto modicum admiscebis. Corticem alni coques in aqua donec tertia pars aquæ remaneat, & ex ea bibes calicem plenum tribus uicibus,interpositis diebus singulis. Item expertum. Cetrium coques in aceto pro magnitudine apposito in modum cataplasmi inducatur,& apponatur loco. Farinã lupini cũ aceto consperges,& facies cataplasma,& uteris. Alia uero die aphronitri albi in aceto infusi duas pillulas bibes. Epithyma ad splenem physicum. Recipe cerę lib.unam,tricti unam,sulphuris unam,nitri unc. tres,daffinadum drachmas tres,styptirizę unc.tres,nitrum uero & styptiriam & sulpbur cum aceto infundes,& postea super infundes. Epithyma spleneticis. Recipe aristolochię uncias sex,cerę libram unã, picis liquidę unam,uisci unam,intybi unc.tres,olei cyprini librã unam,opopanacis unc.tres,galbani duas, cypharij quantum sufficit, castorij unc.duas,uini optimi & aceti quantum sufficit. Cataplasma spleneticis. Recipe aceti sextarios quinque,quos coques ad sext.unum, & sic mittes picis siccę lib.unam, farinę hordei tetarton,& ita uteris. Epithyma spleneticon. Recipe caricarum pinguium uncias sex, ammoniaci unã & semis,uisci de quercu unam,propolei unam,foliorum capparis unam & semis,stercoris caprini unam. Coques autem caricas cum aceto acri,& ita tundes aut teres diligenter,& postea uiscum,& propoleium, & ammoniacum, & stercus caprinum: hęc omnia permisces in unum,& uteris. sed quando uolueris superinducere,aceto malaxabis. Epithyma spleneticon. Recipe ammoniaci uncias quatuor,cerę duas,uisci de quercu duas,olei cyprini quod sufficit. Epithyma spleneticon mirabile. Recipe cardamomi,ireos,cyprini,miri,libani,ana singulas unc.bdellij unc.quatuor,ammoniaci, terebinthinę libras singulas,cerę,propolis, ana uncias quatuor,nardi miri sex,balsami duas. Epithyma spleneticon. Recipe styptirię,aluminis scissi uncias tres,tyu similiter,nitri similiter,cerę uncias sex,picis libram unam,resinę uncias sex, fricti similiter,aceti similiter.

Ad os uentris stringendum. Cap. XIX.

CORTICVM granatorum un.duas,gallę duas,myrti tres,mannę thuris quatuor, hordei farinę sextar.duos,absinthij pulueris un.duas,masticę duas,aloei quatuor,sex.unum,sapę, aceti similiter: omnia hæc coques, & appones stomacho uel uentri.

Ad uentris dolorem seu uitia. Cap. XX.

MALVM terræ siccum in puluerem rediges,& ex eo denarium unum ex uini cyathis quatuor potui dabis,dolorem efficacissime releuat. Lini seminis cotylam unam in aceti acris cotylis duabus contusam & feruefactam ieiuno dabis,mire iuuat. Panis item combusti cinis tritus cum uini cyathis tribus, & potui datus dolorem tollit. Pulegium itidem commanducatum,& ad umbilicum appositum,cõtinuo dolorem sedat. Anethi semẽ paululum tritum ex aqua potui datur,& continuo dolorem uentris emendat.. Talum leporis si quis potauerit, in totum boc dolore carebit. Item ad uentris uitia uel omnes dolores interaneorum. Siquidem de nimio frigore uenter difficilis fuerit,facies ut superius scripsimus. Si uero torsiones fuerint,tres baccas lauri teres,& cymini ac petroselini cochlearia singula plena, & piperis grana uiginti simul conteres,& trei pelliculas de uẽtribus pullorum siccabis,& exinde aquam anethatã percalidam bibat per potiones quandiu dolor sedatur.

Tineis ac lumbricis purgandis. Cap. XXI.

TINEAE quoddam uitium uentris est, quæ pelluntur potu ceruini cornu, combusti cineris raphani decoquuntur ex aqua ad tertias, & ea aqua uino miscetur,radix enulæ decoquitur, deinde succus eius exprimitur,& potui datur cum eruta & enula,terram non debent tãgere. Allium in oxymelle decoctum deuoratur. Betæ candidæ decoctæ deuorantur cum allio crudo. Aqua in qua lupini coxerint addita ruta,& pipere bibitur. Malum punicum tusum decoctum ex tribus heminis ad heminam,tineas eijcit potu. Acini hederæ albæ contriti tres ex oxymelle prosunt. In hac curatione conuenit & uentri, eos eadem ratione illiniri. Pennarum combustarum cineris denarios sex, hysopi albi octo,nitri similiter,salis duos,lupinorum de medio sex,cotylasque duas apij,dabis bibere ante diem, & reijciet. Ficum cũ lupino amaro tundes,& panno inductum uentri impones. Herba camomilla cum aceto comesta lumbricos necat. ſ Cornu ceruini combusti puluerem cum melle permiscebis,& anum umbilicumque illinies,

omnes descendunt. Centauriam item herbam siccam tritam in puluerem, & lupinorum farinam cum melle mixtam super umbilicum impones, tineas necat. Betonicæ itidem herbæ pulueris denarios tres in aquæ calidæ cyathis tribus dati potui emendant. Item costi tusi puluis ad denarios duos in aqua calida potui datus, lumbricos & tineas eijcit. Lupinorum itidem farina cum felle hircino mixta, & umbilico il lita idem præstat. Ad tineas & lumbricos. Lentis hemina in aceto madefacta, & in cibo uel potu data, extinctos lumbricos eximit. Lupini itidem crudi contusi, & umbilico impositi, lumbricos penitus extirpant. Itemque stercus caprinum siccum & ualde aridum tritum adiecto melle potui datur, omnesque tineas radicitus eximit. Raphanos ad tertias decoques, & eam aquã uino admixto, ad extirpandas tineas dabis bibere. Fel caprinum lanæ admixtum & umbilico appositum, & cornu ceruinum potui datum, aduersus lumbricos & tineas magnum auxilium præstant. Coriandri seminis uiridis unciam unam ex aquæ sextario uno, in qua lupini fuerint decocti bibat. Itemque ad lumbricos. Ex menta cum melle bene trita factas pillulas glutiat. Herbam itidem nepetam uiridem conteres, & succum eius in uini cyathis tribus ieiuno dabis bibere: si autem febricitat, ex aqua calida dabis. Ad lumbricos. Coriandrum & cardamomum æqualia teres cum melle quantum sufficit, dabisque bibere cum oxymelle. Oleum item ci barium cum aceto permixtum æquali mensura, ac per triduum potui datum, contra lumbricos & tineas bene facit. Emplastrum ad lumbricos. Folia persici uiridis & absinthium uiride conteres diligenter: cumque trita fuerint, addes fellis taurini aliquantum, radesque puluerem cornu ceruini ulti, necnõ & pollinis lupini atque aloes, & facto cerotario tenerrimo, supermittes quousque permisceatur, & uteris.

Torminibus medendis. Cap. XXII.

LACTVCA discocta editur ex oleo cymino, sale, sinapi, ouum crudum desunditur in uase, pu tamen eius impletur oleo quod in uase desunditur. Eadem ratione uinum & mel. Vinũ autem sit austere, hæc permiscentur in unum, cochlearij unius ad quãtitatẽ bibitur. Holera discocta ex sale eduntur. Ruta cum hysopo discoquitur, eaque aqua ex uini potione miscetur. Panis cum lacte caprino decoctus bis in die sumitur more sorbitionis. In olei cyathis sex ruta decoquitur, idque oleum bibitur. Malum punicum tusum ex tribus heminis uini coctum ad heminam, emendat. Malum punicum in olla addito operculo, exustum in furno & tritum, datumque in uini potione tormina discutit. Ruborum qui ferunt mora cauliculi teneri tunduntur, & ex ijs exprimitur succus, qui in sole ad crassitudinẽ mellis coquitur. hic potus efficacissime prodest. Lyen pecudis totus tritus ex uino bibitur. Palumbus ferus in cibo datur decoctus in posca. Anas uiua apponitur uentri, in eandem morbus transit, itaque moritur. Aqua calida marina clysterio infunditur. Vinum tepidum addito coagulo leporis, si potui datur, creditur efficacissimum. Aristolochiæ radicis puluerẽ in aqua calida dabis bibere. Ad στρόφον, hoc est ad tortionem uẽtris. Folia lauri masticet, & succũ eius glutiat, ipsaque folia in umbilicũ ponat, & statim pausat.

Ventri molliendo. Cap. XXIII.

MENAE salsæ, id est pisces salsi, uentri molliendo cum felle tauri umbilico illiniũtur. Lac caprinum potatum cum sale & melle ualet. Ventriculus suillus in quo sarda decocta sit. Porri capitati discocti per se in cibo sumuntur. Vrticæ quoque semen tostum pane colligitur. Lens non percocta sorbetur. Mirabolanus genus caryotę nascens in Aegypto, q̃ os non habet, uino austero trita & pota aluum citat. Fel lupi, cũ elaterio umbilico illinitur. Cydonia in melle seruata cruda mãducatur à ieiunis. Pruna itidẽ à ieiuno edũtur. Mororũ maturorũ succus potui datur. Ammoniacũ potioni additur. Vlmi cortex tusus, denarij põdus in hemina aquæ frigidæ etiã purgat. Aqua bibitur in qua gallinacei decoxerint. Hirũdinus fimus adiecto melle supponitur. Salicis succus ex uino mulso potatus ualet. Thalassomel iucundissime purgat, sine stomachi uexatione & odore grato & sapore. quod sic fieri debet. Aqua marina & aqua cœlestis eadem mensura, & mel eiusdem portionis, permiscentur & seruãtur in uase fictili picato, usui laxatiuo. Betam gramine cum radicibus suis terges, sicque non lauabis, & tandiu in cacabo bulliat donec discoquatur, sicut cerotum, & addes ibidem modicum salis & mellis cochlearia quinque, olei unum, & ex eo dabis calicem bonum, etiam si febricitat. Ad laxandum uentrem, bulbos Aphros numero quadraginta, purgatos cum diligentia teres in mortario, & cum mellis despumati pond. sex in ollam nouam mittes: & cum cœperit feruere lento foco, tunc addes bulbos tritos. & postea cum cœperit uelut pastilli fieri, tolles. & cum cœperit esse tepidum, addes piperis unciam unam, pulegij unam, hysopi triti unam & semiunciam, diagridij ant polypodij denarios quatuor. Oxygaron quod uentrem malaxat. Recipe zinziberis succi unciam unam. piperis albi similiter, salis ammoniaci similiter, diagridij unam & semis, mellis optimi libram unam, opij Cyrenaici denarios tres, florum libras duas, aceti acris unam, zinziber autem & piper tundes & cribrabis molliter, salem teres, diagridion in fermento sub cinere calido coques, & sublatum cum resiccatum fuerit teres & cribrabis, opium Cyrenaicũ teres in mortario, & illinc omnia mittes, diligenterque ac diutissime teres, ut bene commisceantur, uteris autem sic, sero cum ungella aut cũ pede de ansere, ita ut sorbeas exinde congium plenum, uel si quid amplius delectauerit, quia nõ lædit: accipitur autem etiam cum nascentijs, ut de fœnugræco. aliud sane non tenet, præter id quod cum oxygaro acceperit. Item lapatij herbæ & polypodij radices cum aqua decoctas edat, simulque succum bibat, aut

herbæ

herbæ ſuccum quæ in arbore naſcitur, ipſumque holus inter cibos manduces, hæc enim uentrem ſine ullo dolore purgat, & patremfamilias non corrumpit. Eſt præterea herba quam Græci Σίον appellant, cuius decocti ſucci hauriuntur utiliter, ita tamen ut à catarticis recedas. Item diagridij ſeu ſcamoneæ ſemiũciam, pulegij ſicci denarios tres, piperis ſemiunciam, nuclei ſicci denarios ſex. Hæc omnia trita permixta cum mellis deſpumati pond. unum, dabis ieiuno ad cochlearia tria. Plantaginem in aqua decoques, & eam aquam cum melle mixtam dabis bibere. Herbam quoque Mercurialem dabis in potione.

Ad teneſmum. Cap. XXIIII.

TENESMO laborantes ſubinde concupiſcunt egerere, & nihil eijciunt. Ad hoc uitium ſenectus anguium cum roſaceo in uaſe ſtagneo decoquitur, & uentri illinitur. Et ſi exulceratio ſit, oſtreæ ex mulſa decoctæ eduntur. Lac item bubulum potatum prodeſt. Ius itidem piſcium maritimorũ in patina decoctorum cum lactucis ſorbetur, aut pane colligitur. Holus diſcoctum cum ſale editur. Aqua marina ex alto hauritur, ſeruaturque ut uetuſtate uires accipiat: poſtea bibitur cum uino & aceto, uomitu præcedente. Aliqui uero aquam marinam per ſe dant, ſed raphanos ſupermãdi iubent ex mulſa & aceto, ut uomatur. Pulticulam ſiliginis cum ſale tantum ſine oleo condies, & adijcies ceræ punicæ denarios ſex, & agitabis bene, & ſic dabis edendam.

Cholera quomodo ſuccurritur. Cap. XXV.

CHOLERA uentris uitium eſt malum, & præceps mirifice, cuius curæ prodeſt compoſitio quę infra eſt ſcripta. Oliuę quę ueterrimę ſint, aqua calida luuntur, ita ut ſaporem ſalis amittant, & enucleatæ cum pipere teruntur, quibus admiſcetur coria mali in aceto decocta, oleum & acetum acerrimum adijcitur. Oportebit autẽ qui curabitur, potione quàm diutiſſime abſtinere, utpote quod & uomitũ per ſitim exhauriat dięta. In aqua lactucę caules quanto maiores & amariores in patina coquuntur, & ſic edũtur. Cydonia ſi matura cruda in cibo ſumitur. Optime facit & potio, cuius compoſitionem cum de ſtomacho diceremus, expoſuimus. Baccæ acrifolij tritæ, & uino datæ, proſunt. Mororum de rubo ſuccus efficaciter bibitur. Aqua marina calida clyſtero infunditur. Petroſelinum, piper, coſtum, & baccas lauri pariter trita cum uino dabis bibere. Ex uua itidem paſſa & contuſa cymino malagma facies, & adijcies uinum, & ſic impones ſuper umbilicum, & dabis ei ut bibat ex aqua calida. Pulegium ſyluaticum cõteres cum oleo græco, & dabis ut ſorbeat. Hoc enim & uentrem ſoluit. Semen item anethi tritum admixta aqua potui datur. Polium herba cum aqua trita choleram ſiſtit. Herbam centauriam in aqua decoques, & ex ea aqua per triduum cyathos tres dabis bibere. Itemque uitulinum fimum recentem ex uino potui dabis, etiam melancholicos liberat. Tamariſci ſiue fellis terræ radices cõtuſæ, & ex aqua mulſa potui datæ, & deorſum & deſurſum purgabunt omnes biles, & poſtea toto anno bene ualebit. Pulegij pulueris cochlearia trita commanducata, & ſuper umbilicum poſita oblitaque, intempeſtiuos & continuos uomitus mire continẽt. quod ſi tanta concitatio ſtomachi in uomitu erit, ut contineri non poſſit, erucæ ramulos tres uel quatuor cum maligranati ſucco teres, atque ad ſorbendũ dabis, continuo ſedatur. Item mundatorium cholerum & prouocatorium ueutris. Epithymum decoques in aqua ad tertias, adde ſque mel, & facies ſimul ſeruere, & dabis bibere ſiue calidum ſiue frigidum. Itemque raphanum, lini ſemen ac piper ſi quis ieiunus manducet, fortiſſime bilem inhibet. Pulegium item commanducatum & in umbilico poſitum, mire choleram ſiſtit. Semen itidem maluæ ex aqua calida ieiuno potui dabis, choleram naſci prohibet, & caput infundir. Ad reſtringendam choleram cataplaſma. Recipe apij ſeminis uncias duas, ſamſuci, myrrhæ, camomillæ, farinæ hordei, fœnugræci, lini ſeminis ana uncias duas, aqua in qua radices euiſci decoctæ fuerint, mellis uncias ſex, olei tres, ſapæ tetartum: per ſingulas autem uices, addeſque mel, aquam, oleum, & ſapam reſolues & recoques. Cataplaſmati uero ſabanum calidũ impones, facieſque hoc triduo, & intermiſſo uno die, iterum triduo facies. Ad purgationem uentris & cholerum deductiones. Maſticæ teres unc. I. & puluerem mittes in aquam frigidam, & dabis ſero eunti dormitum. Ad biles reprimendas. Herba mercurialis coquitur, & in cibo cum ſale & oleo datur, & cum aqua mulſa bibitur, hoc & ægrotantem iuuat, ſi & aqua eius cum condito bibatur.

Cœliacis ſanandis. Cap. XXVI.

EX quibus cœliacum deprehendas breuiter ſit dictum, ſcilicet ex officio uentris per omnia turbatum. Nam nunc aſpera uel alba uel indigeſta, nunc ſanguinolenta aut purulenta, atque inæqualia egeruntur ægrotantis ſtercora eodem die frequenter & parua, aut ſemel & coaceruata, atteſtante inteſtinorũ rugini, cum inflatione & ſonitu deſcendentis cibi, quando ægrotantes pallore cutis albida ſuperficie, uiriũ debilitate, macie corporis totius cum fœtore, pulſu crebro, parum imbecilli, unde & cœliaci dicti ſunt aper tæ paſſionis, qua tenentur. Venter enim patitur quem Græci κοιλίαν appellant, quos ita curabis. Bulbos Aphricanos rubicundos contritos ex uino candenti ferro calefacto potui dabis, & ſanabuntur. Columbus ex paſſo decoctus donec madeſcat, & in cibo datus utiliſſime ſuccurrit omnibus uitijs. Oua itẽ in aceto macerantur, & cœliacis in cibo dantur. Vngula itidem porcina combuſta, & in cinerem re-

dacta, dehinc pridie in uino austero infusa bibitur. Cinis calidus cribratus restringit. Leporis coagulum ex uino uetustissimo dilutum & tepefactum ieiuno dabis bibere, quod remedium ualde manifestum experimentum est. Iecur item caprinum perustum & leuiter tritum uentri appositum. Sanguinis quoque fluxum torminosis continebit. Itemque luteo ouorum trium, lardi ueteris quadrans, mellis pondo quadrans in uini ueteris cyathis tribus simul cōterentur, in nucis auellanæ magnitudinem ex aqua cœliacis dantur. Baccæ oliuarum in uino cœliacis propinantur. ¶ Item membranæ gallinarum tostæ si cum oleo & sale subferuefiunt, sic datæ in cibo cœliacorum dolorem mulcent. Abstinere autem à frugibus oportet & gallinam & hominem. Fimus autem columbinus tostus & tritus, cœliacis & dysentericis in cibo detur. ¶ Palumbi in aceto discocti, & dysentericis & cœliacis in cibo medentur. Itemque oua in aceto macerabis & infricabis ex aqua, panes quidem cœliacis eadem hora resoluunt, & in pane cocta dantur in cibo. Seuum itidem ouilli in uino austero decoctum bibitur: hoc & dysentericis medetur. Itē trociscus ad cœliacos & dysentericos. Recipe herbæ symphoniacæ albæ seminis unciam unam, anisi unā, apij seminis unam, amei unam, balausti unam, hypocisti dosculo unam, opij semiunciam: omnia tusa & cribrata colliges cum aqua pluuiali, & facies trociscos habentes denarios tres, dabisque in aquæ cyathis tribus pluuialis trociscum unum. Item epithyma ad cœliacos. Recipe ceræ uncias quatuor, masticæ unam, myrrhæ & aloes unam, mannæ thuris unam & semis, amerinæ quatuor, cyados unam & semis, sydon unam, olei lentiscini tres, maginati Aegyptij quantum sufficit: ut sic ea ipsa commisceantur in mortario cum maginate ad mellis spissitudinem, & sic postea cerotarium permiscebis, & uteris ante & retro. Cataplasma ad cœliacos. Recipe scisti uncias duas, mannæ thuris, acaciæ, masticæ, cyados similiter, myrti cotylam unam, alfetæ quod est polenta hordei sextarium unum & semis, sapæ creticę & aceti quod sufficit: spaltice hoc est constringere. Item ad cœliacos. Rorem syriacum cum oryza coques & colatum succum inijcies.

Ventri sistendo. Cap. XXVII.

AD uentrem sistendum, cancri fluuiatiles triti ex aqua bibuntur. Mori succum in caprino lacte potatur. Ozymum idem tritum uentri illinitur. Panicium itidem in lacte caprino decoctum more sorbitionis in die sumitur. Vetus panis nauticus tusus & iterum coctus in aqua bibitur. Cortices fabæ ad tertias decoctæ prosunt. Lens aqua cœlesti decocta sorbetur. Acetum merum sumitur. Mala etiam syluestria eduntur. Aqua in qua pruna agrestia cocta fuerint bibitur. Syluestrium prunorum baccæ uel ex radice corticis in uino austero decoquuntur, ut tertia pars decidat, idque uinum bibitur merum cyathus unus in die. Mororum satiuorum immaturorum succus bibitur. Sorbetur succus seminis myrti. Palumbus ferus ex posca coctus in cibo datur. Fimus quoque columbinus cum melle uentri illinitur. Bibitur etiam anatum masculorum sanguis. Flores uel cincinnos de auellana colliges & mittes in furnum ut siccentur, & cum siccati fuerint terentur, & ex uino propinentur. Iuniperi baccæ tritæ ex uino nigro, id est ex uuis nigris, expresso potantur. Flos item hederæ tribus digitis sumptus in uino austero bibitur in die. Ruborum in quibus mora nascuntur, cauliculi in uino austero decoquūtur & in cibo dantur. Cochlearum uero quæ uiuæ crematæ sint cinis, potioni ex uino austero inspergitur. Plantago quoque editur ex aceto cocta. Samsuci etiam radix ex uino bibitur. Gallinacei iecur assum in cibo sumitur. Panniculos nucis siccabis, & ex eis puluerem factum in uino dabis. Corium melonis in puluerem rediges, & ex posca ieiuno dabis bibere, & sanabitur. ¶ Gluten item taurinum mundum rubeum solues in aqua, & chartæ induces, & super ligulam impones. Cataplasma ad stringendum uentrem infantum. Recipe thuris unc. II. sapæ & aceti quod sufficit, ac farinæ hordei. Ouum in aceto acri coques, & cum crepuerit purgabis, & iterum coques, & quandiu colorem mutauerit dabis ei qui patitur. Si uero conationes cum rasura permanserint & uenter strictus fuerit, succus oryzæ cum anulo inijcies. Ad conationes. In uini Aphri sext. II. mittes fasciculum cymarum rubi & foliorum lauri manum plenam, coquesque tandiu donec excoquatur. Deinde calicem mittes alium & coques & addes ut supra, & exinde spongia fouebis, facit hoc leuem uentrem.

Dysenteriæ compescendæ. Cap. XXVIII.

DYSENTERIAM deprehendes à stercorum qualitate, aut macilenta, uel pinguibus humoribus oblita, aut cum rasura intestinorum, nunc putulenta, nunc sanguinolenta: ita uero curatur. Holera cum sale eduntur. Per se bulbi triti dantur, & in uino austero potio miscetur. Cœlesti aqua coctum ozimum in cibo datur. Ruta cum caseo teritur in uino in modum mereti, & ita editur. Cera remissa in potione datur. Puluis fit ex alica tosta prius quam detur in quem subigitur cera remissa. Infundūtur sarmenta in quibus acini uuarum hærent: & acinorum lapilli comburuntur, eorumque cinere aspergitur. Succus pampinorum & uitium clysterio immittatur. Cydonia matura cruda eduntur. Myrti seminis pondus den. in uino propina. Vinum in quo folia myrti discocta sint potui datur. Galla cum commagina comburitur, cinis eius extinguitur, uino illinitur uentri. hoc & ad cœliacos facit. Flos hederæ tritus, & tribus digitis sumptus in uino austero bis in die bibitur. Ruborum in quibus mora nascuntur cauliculi decoquuntur in uino austero, & per se eduntur. Lutea ouorum tria, lardi ueteris drachmas tres, mellis totidem, uini cyathi tres unà conteruntur, & in nucis auellanæ magnitudine ex aqua dantur.

dantur. Rubi radices bene lotas mittes in ollam nouam fictilem & aquę sext. unum, & decoques ad tertias, deinde supermittes aceti acri heminam unam, & iterum feruere facies ad tertias, ut nigrum fiat, & dabis ieiuno pusillum. Nā si plus dederis uentri non facit. Muscum qui in tegulis nascitur, conteres in puluerem, & in uini picati, id est nigri ieiuuo dabis, eadem hora claudit uētrem. Nam si febricitat ex aqua calida bibat. Pini arboris corticem in aqua decoques, & ex ea aqua dysentericis dabis, hoc & cœliacis prodest, qui similiter uexantur. Styracem, guttam ammoniacam, specularia combusta pari portione, ac piperis grana in uini potione dabis bibere. ¶ Si uero uenter ei torquetur, betæ radices ex oleo coques, & dabis ei ipsum oleum bibere. Semperuiuę maioris succi cyathos quatuor in uini cyatho uno potui dabis: hoc enim dysentericos & cœliacos & lumbricos habentes curat. Corticem agrifolij interiorem & exteriorem rades & mittes in cacabum nouum, & pones super carbones, non ut comburatur, sed ut tostetur, dein teratur, & dabis cochlear plenum febricitanti cum aqua calida, sanis uero in uino styptico, & stringit mirifice. Cochleam maiorem quę comeditur assabis, ita ut testam semiustam primum mittas in mortarium, deinde carnem ustam simul in puluerem rediges, & ex eo dabis cochlear plenum in uino calido: uel si minus edax fuerit, dimidium dabis. Pruna agrestia, gallam, masticam, thus masculum, myrrham, piper & flores rosæ ex uino styptico propinabis. Costum, styracem, oryzam, panem Aphrum, masticam, maligranati folia, ficus, testam oui, omnia tundes & dabis puluerem in ouo sorbili, aut in uino mane & nespere. Corticem arboris mori interiorem teneram rades, & cum uino nigro coques in pultario nouo donec excoquatur, & ex eo dabis cochlearia trita mane & sero. Glandis item rubeę grana tredecim, piperis quinque, simul teres cum uino ueteri, & dabis tribus matutinis. Si quis in solio postquam sudauerit olei spani si potest heminam, si non uel potionem unam bibat, curatur: tanto autem melius sentiet, quanto plus biberit, lauet uero secundum consuetudinem. Item balaustium, gallam, pumicem, geras, tyrias & locustæ asperas testas: omnia æquis ponderibus teres & cribrabis. Dabis uero ex eo mane & sero cochlearia singula si non febricitat cum uino mixtum, febricitantibus uero in aqua calida. Naxum fullonum teres diligenter, & dabis in uino uel ouo uel aqua calida mane & sero. Cauliculus maligranati, quos Græci sydia uocant, prima die teres numero quinque, & piperis grana undecim in mortario fictili, & mittes uini potionem in calicem minorem, ex quo perfundes ferrum candens, & sic miscebis puluerem & dabis bibere. Secunda uero die cauliculos sex, & piperis grana XV. Vuā quæ ex se in uite fuerit arefacta teres cū diligentia, tritamque in uino ueteri dabis bibere, ita ut in uino panem intingat, & sic sumat, & post ipsam potionem bibat. Fabas solidas franges, & macerabis in aceto acri, & dabis manducare ieiuno quantum potest. Oua cruda frāges, & mittes in patellam rudem & maligranati puluerem, gallarumque pari portione admiscebis & coques, & cum aceto acri dabis bibere. Iniectio ad dysentericos. Recipe pumicis combusti unc. unam, gallæ asianæ unam, balani barbarici unde coria conficiuntur unam, geræ, tyriæ unam. Hæc omnia tundes & cribrabis, & hinc plenū cochlear mittes in mortario, atque addes maginati un. tres, hoc est uini austeri in quo cocta sunt hæc myrti & rubi fasciculi singuli, corium maligranati & lentis manus plena, sed & seorsum decoques succum oryzæ cū seuo ursino & colabis, hinc mittes unc. unam & semis, & simul miscebis: prius autem reficiat, & sic inijciatur tepidum, & teneat uero quantum potest. Alia iniectio. Coques ex aqua lentem, myrtum, & corticem maligranati, cymas, rubi corticem, roboris & lentisci modicum, pro oleo uero seuum caprinum in aqua coques & sic inijcies: quod si in uase fuerit, ex uino mittes quo accipiat. Alia. Cymarum rubi fasciculum unum, lentis manum plenam, oryzæ tantundem, & corticis maligranati duos: coques in olla noua in aquæ sextarijs duobus, donec succus fiat, quē colabis per linteum diligenter, ut sit uel tertia pars sextarij, deinde teres mollissime gallam Alexandrinā unam, mittesque ouum unum, & olei unciam unam, salisque cochlearia duo, miscebis succum & inijcies: prima uero die tantum salem mittes. Collyrium ad dysentericos qui sanguinem faciunt. Recipe thuris masculi unciam unam, myrrhæ unam, opij unam, quæ teres in mortario diligēter, addita paulatim aqua donec se in modum collyrij colligat, & facies collyria diuersa pro ætatibus quæ in necessitate cum oleo rosato suppones. Collyrium dysentericum, quod recipit drachmas quatuor, opij quatuor, myrrhæ & libani quatuor, succum arnoglossæ ac uinum amineum. Collyrium hypoticon. Recipe opij unciam unam, acaciæ unam, myrrhæ unam, croci semiunc. colligas cum amphacij melle. Collyrium hypoticon laudatum, ad quod crocum, libanum, opium ęquali pondere teres, & cum succo arnoglossę colliges. Hypoticum gorgon, hoc est agile, facit ad eos qui conationes patiuntur & antiquas passiones. Recipe cycidon drach. quatuor, libani quatuor, acacię quatuor, opij quatuor, cum succo lactucę colliges. Trociscus dysentericis. Recipe albesci drach. XXIIII. asphalti XVI. sandaracę XVI. arsenicę XII. gallę pulueris nouem, succi arnoglossę quantum sufficit. Picem liquidam & resinam, oleumque uetus & ceram: omnia mittes modicum in acetabulum, & resolues ad carbones, ut fiat quasi cerotum molle, & ex eo unges & renes, appositis hinc inde floccis lanę & fascijs, sed intinges modicū lanę in ipso acetabulo, & inijcies in intestina, ita ut quoties uentrem fecerit, aliud mittes. Trocisci confectio probatissimi. Recipe leppidi Cyprij denarios octodecim, hypocisci octodecim, styptirię unc. unam, sandaracę unam, croci magnati unā, opij unam, salis ammoniaci deñ. sex, epsemaci Cretici quantum sufficit ad coagulanda pigmenta. Quę omnia diligenter teres & cribrabis, ut puluerem facias, & postea tantum passum mittes, ut constringat, non ut liquefaciat, & facias trociscos habentes deñ. tres, & singulos inijcies, & si rasuras aut saniem facit, primū de aqua oliuarum inijcies, & postea de trocisco: coques quoque cymas de rubo cum cortice maligranati, & oryzę pugillo, & myrti: quę si non fuerit, buxum mittes: & coques omnia hęc in uino styptico, do-

nec de tribus partibus duę remaneant,& mittes in mortario quantum potio esse potest, & sic solues trociscum. Si autem puram aquam facit uenter,non inijcies de aqua oliuarum, sed tantum de trocisco. Ad dolorem & conationem cum pondere facies fomentum sic. Fœnugręcum bullies in aqua & inde foue bis. Inijcies butyrum, & mel,& oleum,& modicum salem,& exinde curabis. Item trociscus dysentericis, & ad eos quibus uenter sanguinem facit. Recipe iusquiami seminis unc.unam,apij seminis unā, balausti unam,acacię unam,amei unam,agantis Aegyptię unam,uulgacę seminis unam,roris Syriaci unā, opij Thebaici semiun.mandragoræ radicis drach.II.geræ Tyriæ semiunc.quæ omnia colliges cum aqua, & facies trociscos habentes drachmam dimidiam, & dabis bibere ei qui non febricitat cum uino: febricitantibus uero in aqua calida mane. Trociscus ad eos qui sanguinem faciunt cum conatione uel rosura uel corruptela. Recipe sandaracæ ponticæ uncias octo, arsenici masculi quatuor, acaciæ rubeæ libram unam,calcis uiuæ unam,quæ omnia singillatim tundes & cribrabis,miscebisque in mortario cū uino ueteri austero in quo cocta sint hæc. Myrtus uiridis, rosa sicca,cortices maligranati,cymæ rubi & buxus,tantumque mittes uini ut ad spissitudinem redigatur: & cum cœperit siccari,facies trociscos pro ætatibus habentes denarios octo, uel senos seu quaternos,quos siccabis in umbra & repones,& uteris sic: Priusquam inijcias,aqua de oliuis uel Aphra muria spissa in modum heminæ dimidiæ tepefacta ablues intestinum mane & sero de trocisco,curabis. Sufficit autem semel abluere intestinum,trociscum uero quotidie inijcies cum scimmate, id est in uino in quo herbæ suprascriptæ sunt coctæ. Potionem hanc dabis quibus sanguis multum fluit.quod si dolor aut conatio multa fuerit,cum succo oryzæ uel lenticulæ inijciatur. Accipiat uero potionem de trocisco qui diasparmaton uocatur quotidie sero. Iniectio ad dysentericos. Recipe rubi cymulas,testas maligranati,uinū stypticum,addes acaciā,& seuum hircinum colatum ad modum potionis, tenendum diutissime. Trociscus ad dysentericos. Recipe licij Indici unciam unam, quam solues in uino styptico,gallæ Alexandrinæ unam,& sulphur uiuum,sandaracæ unam & semis,quæ tundes & cribrabis,calcis uiuæ quatuor, & auripigmenti, quæ similiter tundes & cribrabis,opij Thebaici semiunciam infundes in uino Aphro styptico, & tunc in mortario omnia permiscebis,& facies trociscos quos sic inijcies: teres trociscum in mortario mundo,& mittes uini Aphri quasi calicem bonum,& sic curabis. Trociscus ad hæc. Balaustij semiunciam,gallæ similiter,croci similiter, styracis similiter, myrrhæ siliquas nouem,castorij tres, capsilaginis seminis, quod est iusquiami siliquas octodecim, apij seminis semiunciam, opij siliquas octo,anisi semiunciam,dauci similiter,aquæ quantum sufficit,facies trociscos habentes siliquas tres. Cataplasma ad dysentericos. Recipe corticem maligranati,rosam,myrtum,polentam,masticam,gallas,aloen,quæ omnia in sapa coques & impones. Panem puluris Aphri & fœnugręci in melle & aceto coques,& in uentrem ac renes pones. Ad idem cataplasma & ad intestini dolorem. Dactilos in uino ueteri infusos cum pane Aphro & modico croco teres, & in capite intestini pones. Dactilos infundes in melle,& mittes uinum uetus uel acetum acerrimum cum passo in cacabum. quod cū ferbuerit,mittes dactilos tritos & puluerem panis Aphri,parum etiam farinæ hordei, sed & puluerem maligranati,gallæ Alexandrinæ,myrrhæ masculæ,mannæ quę uenditur à pigmentarijs,& cum factum fuerit cataplasma, unges oleo lentiscino, & pones ex utraque parte. Sanè antequam ad carnem ponas cataplasma, asperges super illam masticam tritā, ex oleo lentiscino unges. Balaustium, item rosam siccam, rorem Syriacum, maligranata sicca in uino austero,uase nouo feruefacies,& ibi solues trociscum uel puluerem ad inijciendum. Cataplasma ad idem in modum epithymi. Gallas Alexandrinas, corticem maligranati,acacias,myrtum,myrrham & masticam teres & cribrabis. Cydonia cruda intrinsecus tantum purgata quàm mollissime teres, & commiscens puluerem ustum rursum teres,addens paulatim acetum, donec simile sit epithymo, mittes etiam parum olei rosacei uel myrtini cum aceto modico, & quasi epithyma sit,& pones ad umbilicum,& ita deorsum ad renes. Cataplasma ad eadem. Malorum granatorum coria & gallę decoquuntur ex uino,deinde si mollia fuerint simul teruntur,quibus adijciuntur omphacium,hypocistis,& acacia rufa,sed ex aqua infunditur pridie,eis ros coriarius & alumen scissum utraque tusa & cribrata, miscenturque ceroto ex myrtino oleo facto. Epithyma tochlydion, quod facit ad dysentericos & cœliacos. Recipe acacię unciam unam,cyados unam,omphacij unam, sybani unam, balaustij unam,scysti unam,aloes unam,roris syriaci unam,myrrhę unam,cenante unam,rosę siccę unam, cerę uncias nouem,picis duas,olei myrtini unam. Fomentatio ad dysentericos. Oleastrum, lybiscū, myrrham,laurum, rosmarinum,cypressum ęquali pondere decoques. Epithyma ad dysentericos. Recipe cenantis unciam unam, sidios similiter,aloes quatuor,omphacij unam,omphaticon unam,rosę unā, acacię lib.unam,olei myrtini unam,picis unciam unam. Epithyma ad dysentericos bonum. Recipe myrrhę unc.unam,seminis myrti & thuris unam,gallę unam,roris syriaci unā,acacię unā,balaustij unā, sydię semiunciam,aloes unam,bdellij unam,œnantis unam,croci semiunciam,cymarum rubi duas, masticę aphrę semiunc.cymini similiter,apij seminis similiter,olei lentisci lib.unam & semis, cerę octo, dactilos undecim,uini quantum sufficiat. Si uero lentiscinum oleum non habuerit, myrtinum mittes aut melinum. Epithyma item ad dysentericos. Recipe thuris unciam unam,myrrhę unam & semis, masticę unam, absynthij unam,balaustię unam,gallę quatuor,cymini unam,apij seminis unam,rubi unam, croci duas,spicęnardi duas,olei lentisci lib.unam,cerę unam,terebinthinę unam. Fomentum. Gallas alexandrinas, sydias, myrtum,buxum,rosam siccam,& lentem alexandrinam simul in aqua coques, & super ipsam aquam sedebis. Vinum itidem Cilicense coques cum absinthij herba, & fouebis spongia. Caulium radices ustulatas dabis cum ouo,& gallas syriacas teres. Catapotia ad dysentericos explorata. Recipe

cipe gallę unciam unam,opij drachmas quatuor,tundes gallas ac teres,& permiſcebis cum lachryma oui, & ex eo facies catapotia in modum laſioli, & dabis ſecundum uires accipientis. Item ad dyſentericos, & ad omnes dolores & roſuras uentris. Aniſi drachmas duas,iuſquiami quatuor,apij ſeminis quatuor, florum roſæ quatuor, hypociſti doſcilo duas,croci unam, opij ſimiliter,myrrhæ ſimiliter,opium uero & hypociſtium infundes in aqua, & omnia ſicca tuſa & cribrata permiſcebis ſufficienti melle, & colliges ad ſpiſſitudinem epithymi. Epithyma ad dyſentericos & ad cœliacos. Recipe acaciæ unciam unam,cicido & omphacidis unam,balauſti unam,cidon iocis ſimiliter,ceræ drachmas ſex, rodion libram unam,dactilorum pinguium lib.unam,dactilos uero uino infundes,& ſimul teres. Epithyma caldion ad dyſenteriā. Recipe ciadon unc.quatuor.ſtyptiriæ ſimiliter, ſydion roſas quatuor,roris ſyriaci quatuor, hypociſti doſcilo unam,ammoniaci unam,picis lib.unam & ſemis,olei myrtini un.quatuor, uini parum. Epithyma ad dyſentericos quod dicitur didion. Recipe acaciæ unc.IIII.cicidon roſas quatuor, roris ſyriaci.IIII. hypociſti doſcilo unam,ammoniaci unam,picis lib.unam & drach.IIII. ceræ quatuor, olei myrtini unc. IIII.uini ſtimmatici duas, induces autem linteo & impones uentri uſque ad umbilicum & retro. Epithyma ad dyſentericos. Recipe myrrhæ drac.IIII. cochlearum uiginti, carnes,oleum cyprinum purum, album ouorum ſeptem,aceti acris quantum ſufficiat. Herbam portaglam ex aqua feruefacies, & iterum adiecta aqua condies,& aſperſam polenta offas complures dabis edere,quia mire curat. Picem item uirginem tuſam in cacabo impones renibus.

Dyſenteriæ & lienteriæ ſubueniendæ. Cap. XXIX.

VTREM uetuſtiſſimum ſiccum non putrem combures,& in puluerem rediges,& ſeruabis diligenter, & ex ipſo pleno cochlearia ſex, radicis ebuli pul.cochlear. V. ſpeculatis cocti & triti cochlearia tria,folia quinque,piperis albi tria. Hæc omnia trita & cribrata in unum miſcebis, & exinde cochlear plenum in uino ſtyptico dabis: ſi non inhæres uino ſtyptico,cortices de piro tolles pondo decem, & mittes in ſtagneum uas grande, & cum ipſis uini ſextarios uiginti,& coques ad dimidias. Cum uero refriguerit, mittes in uas mundum ex ipſo uino & uteris,& cum potionibus accipies.quod ſi antiquus eſt languor, & ſanguinem abundantem egerat infirmus, duo cochlearia mittes in potionem uini calidi, ſæpiusque utatur,& in ſolio ipſam potionē bibat,& unctione prædicti calaſtici utatur. Manducet autem oryzam cum manu plena plātaginis benæ coctæ,& cum ſeuo caprino ibidem miſſo & exiguo ſalis anethum & porrū. Oleum ante omnia nō manducet, aſſaturas caprinas peraſſas manducet, & ficatum ipſius aſſum pedes diſcoctos cum paruo ſale comedat non cum aceto:& omnia interanea caprina calida cum prædicto uino mixta bibat. Curat enim & ſi eſcam quam manducauerit emittat, quod ipſum dicitur lienteria.

Coli dolor quibus remedijs iuuetur. Cap. XXX.

FIMVM leonis diligenter colliges,& ſiccabis ad ſolem & ſeruabis,quia difficile inuenitur, mittesque ex ipſius fimi puluere cochlearia quinque, petroſelini puluere cochlearia quinque,zinziberis,coſti, & piperis albi cochlearia tria, & oīa cribrata cōmiſcebis, & exinde cochlear plenum ieiuno in potione conditi tepidi dabis in hyeme,in æſtate uero in ueteri uino. Si autem antiqua paſſio eſt,duo cochlearia in ſolio dabis. & hoc per triduum facies,unges uero uentrem & ſub umbilico de ſupraſcripto calaſtico, & ſi grauis dolor imminet amplius,pone ungenti & ſuper lanam & faſcias.obſeruet quoque ne algeat,& recentia non bibat, nec carnes uel holera ſeu legumina manducet,quia paſſio peſſima eſt. Si autem repētinus dolor aduenerit,& prædicta potio parata non fuerit,purgabis allij accerrimi capita quinque,& concides minutatim,& mittes in ampullam cum olei gremialis hemina,& macerabis die ac nocte, & ex ipſo bibat oleo cochlearia tria,in cibo etiam pro oleo utatur. Si uero in ſolio balnei prædictum oleum biberit, plurimum prodeſt. ¶ Potio ad coli dolorem,ſeu ad calculum, quæ in una potione coli dolorem in perpetuo liberet. Recipe folij,ſpicænardi,piperis albi,apij ſeminis,opij Cretici, ſiſeleos, zinziberis,pulegij, thymi,caſſiæ fiſtulæ,ſatureiæ,reupontici ana uncias ſingulas,piperis lōgi quatuor, pyrethri duas, ireos ſemiunciam, petroſelini unciam unam,& denarium,leuiſtici denarios octo,croci quatuor,erucæ ſemiunciā, coſti denarios ſex, fœnugræci ſemiunciam. Hæc omnia tundes & ſubtiliter cribrabis,& in uaſe uitreo recondes,& ex ipſo puluere cochlearia tria in condito ſiue careno, in ſolio mox ut deſcenderit dabis, & diu in ſolio foueatur, & in perpetuum liberabitur. ¶ Potio ad colum. Recipe rutæ agreſtis ſeminis ſemiunciam,gentianæ uncias nouem,cametriæ lib.unam & ſemis,ariſtolochiæ rotundæ uncias nouem,quibus alij medici addebant ſquināntij tres,petroſelini tres,camepetij tres. Hæc omnia tuſa in molliſſimum puluerem repones,ut dum opus fuerit,dabis cochlear plenum in aqua calida. Piperis uncias tres,ſalis mōtani unam,petroſelini acitonici duas:omnia in puluerem rediges, & in uino cochlear plenum. Hyſopi Cretici ſemiunciam,ſeminis fœniculi ſimiliter,piperis albi ſimiliter,petroſelini ſimiliter,cymini ſimiliter, ſalis montani ſimiliter,aniſi ſimiliter,apij ſeminis ſimiliter:omnia teres,dabis in dolore cochlear plenū ſanis in uino uel condito,febricitantibus uero in aqua calida. Pridie Idus Martias uiolæ purpureæ folia undecim, piperis grana decem,uini ueteris calicem plenum teres in mortario marmoreo,& mittes in calicem ipſo die, & pones ſub diuo coopertum teſta diligenter, ut ibi maneat,& alia die mane ibi agitabis & mittes in calicem herinum,ſtans contra orientem, & uno hauſtu bibat. Item expertum. Cochleas

tres quas Græci uocant corcotellas,in olla noua clausas & circundatas,in furno combures,quarum puluerem in uino,aut ubi uolueris dabis. Tria grana allij infundes aliquantisper in aqua, deinde ex condito glutienda dabis. Enema ad colum quod appellatur diacastoreum. Recipe reupontici sicci unciam unam,croci aphri unam,nitri albi semiunciam,rutæ uiridis folia trita, similiter mellis quantum sufficit. Conficitur autem sic. Myrrha & castoreum seorsum teruntur,seorsum & nitrum, similiter & ruta. Crocū uero infundes in uino ueteri tanto ut infundatur,non ut supernatet,teresque in mortario. Opiū uero cū melle teres donec soluatur,& sic commiscebis singula quousque omnia adimentur,& superaddes mel ita ut ad spissitudinem redigatur,reponesque in uase uitreo,uteris autem sic. Primum cū dolor cœpit,porrigitur intestino secundo de medicamento calastici ad uncias sex: quod cum iectum est, si cessauerit dolor,intermittendum est. Si uero manserit contra noctem, inijcitur sic. Olei rutacei sex in acetabulo tepefacies,medicamēti uero in modū fabæ Cappadociæ, uel paulo amplius seorsum in calice solues cum uini ueteris cochleari,& oleum tepefactum secundum modum æstimationis miscebis & inijcies: hoc autem & dolores tollit,& somnum facit. Obseruare uero debes ne modum quantitatis excedas. Solet autem plus iniectū grauedinem nimiam capiti afferre,qua quidem celeriter cessat. Enema ad idem,quod appellatur dyargo pissum. Recipe aloes hepatici uncias duas,opij spani unam, butyri recentis unam, peculæ uiuæ syncerae sex. Conficies autem sic: Aloen in puluerem rediges,opiū cum pecula teres donec soluatur,addes aloen,& cum illa terēdo miscueris mittes butyrum,& rursus illud simul teres,& hęc omnia permixta colliges in uase æreo, & uteris sic. Si refrigerari passionem contigerit, primum clystere intestinum purgabis,quod accipit oleum rutaceum & mel & butyrum, & hæc calida,dehinc de medicamento suprascripto ita curabis,ut prius cyminum & rutam uiridem in oleo & aloe sine sale tandiu coquas, donec ruta se frigere incipiat,quod colatum ac tepefactum mittes in acetabulum in modum potionis bonæ, uel certe uncias sex,& medicamenti quantum pars tertia cochlearis est, in ipso à digito solues & super calida pones,ut tepefiat, & sic uteris. Facit præterea ad eos qui propter colum confluxum uentrem patiūtur: tollit & libidinem intestini. Si autem & choleribus color fuerit medicamentum oleo roseo locum inijcito. Enema ad colum probatissimum,sed in nimio non inijcies dolore. Recipe cymini heminā unam,cētauriæ fasciculos tres,amei semiunciam,folia lauri numero quindecim,colocinthidos unam. Hęc in aquæ sextarijs tribus decoques ad tertias, colabisque,& cum oleo ac modico melle inijcies. Nam herbas suprascriptas pridie infundes. Enema ad dolorē coli. Recipe opij denarios octodecim,castorei quindecim,myrrhæ duodecim,croci tredecim,nitri sex,rutæ agrestis seminis similiter,euforbij similiter: omnia tundes & cribrabis, & colliges cum melle: & cum opus fuerit,in modum auellanæ solues cum aqua frigida,adiungēs anethini olei uncias sex,& butyri cochlear unum,admiscebis & curabis. Enema ad hæc. Recipe baccarum lauri pulueris uncias duodecim,ceræ punicæ sex,butyri sex,medullæ ceruinę sex,adipis anserini sex,terebinthinę sex,hysopi,ceroti sex: hæc omnia commiscebis, & factas pillulas siccabis in umbra, & cum necesse fuerit teres,in oleo sauinensi sufficiente una pillula,& curabis. Ad coli dolorem, & qualiter ad intestini dolorem eiusque uitium medicamentum conficere debeas. Recipe adipis anserini, adipis phasianorum,hysopi,ceroti,butyri,terebinthinę ac cerę ana uncias sex,resolues,& ex eo mittes uncias sex,addes galbani quatuor,cymini bene tusi & cribrati sex,baccę lauri tusę ac cribratę duodecim,foliorum rutę bene tritorum decem. Hęc omnia cum suprascriptis sex uncijs bene commiscebis & facies mādalia,hoc est collyria bona: & cum opus fuerit,in oleo rutato,& oleo sauinensi sine sale,addito parum masticę: de collyrio in modum nucis auellanę solues,& heminam facies, curabisque. Confectio medicaminis ad dolorem coli. Recipe adipis anserini unciam unam,basilicon semiunciam, butyri unam,olei sauinensis quatuor. Conficies autem sic. Infundes cymini cochlear unum in uino ueteri, dehinc mittes oleum cum rutæ uiridis semiuncia, & uini ueteris cotyla, & feruefacies donec ruta exfrigi incipiat, colabisque,& repones in uase uitreo: & cum necesse fuerit, pensabis ex ipso oleo uncias quatuor,& miscebis cum medicamentis suprascriptis,& curabis. Enema ad dolorē coli. Recipe myrrhæ drachmas quatuor, croci duas, opij sex,castorij sex,commiscebis melle in doliolo,& curabis. Enema ad dolorem coli. Recipe myrrhę drachmas quatuor,croci duas,opij sex,castorij sex,nitri duas,rutę uiridis foliorum duas, commiscebis melle in doliolo,& curabis cum oleo rutaceo. Olei confectio ad dolorem coli. Recipe olei sauinensis libras decem, butyri recentis uncias quatuor, medullæ ceruinę duas, cerę punicę optimę duas, fœnugręci noui sextarium unum, cymini unum, baccas lauri purgatas numero quinquaginta, aquę fontanę sextarios duos,rutę uiridis fasciculos tres,adipis phasiani recentis uncias duas, fœnugręci uero infundes in aqua tātum ut intumescat,quod legatum legabis in linteolis tribus,& cyminum similiter. Postea oīa mittes in cacabū nouum,uel in stagnatū optimū,& tandiu ferueat in uase duplici donec decoquatur aqua,dein colabis oleum,& ceram rades cultello minutissime,similiter & medullam, mittes & butyrum cum suprascriptis in cacabum, & supermittes oleum calidum quod colasti, & agitabis diligenter donec omnia misceantur,& dum refriguerit repones in uase uitreo,& in necessitate duas uel tres uncias calefactas inijcies. Enema probatissimum ad colum. Recipe opopanacis radicis unc. duas,aristolochię rotūdę unam & semis,seminis symphoniacę duas,castorij unam,& semis,opij unam,folij duas,piperis albi unā & semis, croci duas: quę omnia in puluerem rediges mollissimum,& sic inijcies in olei sauinensis hemina, cymini manum plenam & rutę fasciculum coques in uase duplici,& ex hoc oleo mittes cygnos tres, & de puluere unum,& diligenter temperabis & inijcies. Iniectio probatissima. Recipe opij drachmas sex, castorij quatuor,myrrhę quatuor, croci unam,nitri duas,seminis rutę agrestis duas,euforbij duas,quę colliges

liges cum melle ſpiſſo,& diligenter In doliolo uitreo repones:& cum opus fuerit,ſolues ex eo in modum auellanæ paruæ cum aquæ modico,& miſcebis olei anethini uncias ſex,& butyri cochlear plenum, ac cymini ſimiliter,mixtiſque omnibus diligenter inijcies. Iniectio dolorem tollat. Recipe caſtorij uncias quatuor,croci unam,nitri duas,ſeminis rutæ agreſtis duas,euforbij duas,quibus cum mellectis mittes olei anethini denarios ſex. Ad colum & inteſtini dolorem. Recipe opij denarios quinque,croci duos,caſtorij duos,myrrhæ duos,rutæ duos,nitri tres, mellis deſpumati quod ſufficit , poſtea cochlear unum in potione olei cyprini uel rutacei ſolues & inijcies . Si autem uſtura fuerit,cum oleo roſato temperabis. Iniectio ad colum probatiſſima. Recipe allij capita tria , rutæ uiridis faſciculos plena manu duos , olei cōmunis unc.quatuor,confringes allium & cum ruta uiridi confricabis,& colato oleo addes butyri mundi libram unam , picis liquidæ uncias quatuor & ſemis & cetriæ mundæ tres : quæ omnia commiſcebis, & uaſe uitreo repones, ſubducesque prius uentrem ſimplici iniectione,dehinc in oleum commune unc. nouem mittes medicaminis : & ſi dolor maior fuerit,commiſcebis , & tepefactum inijcies . Sane nullus ieiunus iniectione utatur , quinetiam ad horam iniectionis calix plenus uino mixtus uel aqua calida hauriendus eſt . Iniectionem uero quàm diutiſſime teneat. Medetur autem renum dolori,calculo qui harenam proijcit,colicis,ſtomaticis,& perfricationibus,cauſis etiam matricis efficaciſſime ſubuenit in catarctico utenda. Qualiter ex medicamento hoc quod colum curat ſit adhibenda , ut & uentrem temperet. Ex hoc medicamine facies pillulas in modum nucis auellanæ duas uel tres, & poſtquam laueris ac deterſeris in capite inteſtini intromittes,& ibis dormitum,& continuo ſenties beneficium . Quemadmodum alio genere curandum ſit colum,de hoc medicamine mittes in acetabulum uncias duas uel tres. Deinde commiſcebis olei rutacei unciam unam & ſemis,& ſic inijcies ſi fieri poteſt bis in die,diluculo,ſero & nocte,continuis diebus quatuor uel quinque,& accipies perpetuam ſanitatem . Confectio Diaſcordi ad colum probatiſſima. Recipe ueretra porcorum cum pinguedine ſua in oleo ſoluta ad libram unam,folia rutæ ſeptem deñ.purgati allij mundi ſpicas maiores quinque,olei cyprini libram unam, olei irini unam,nardi unam,adipis paſtæ ſiue phaſiani unam,ceræ punicæ unam. Cōficies uero ſic . Concides pinguedinem porcorum minutatim,& ſic coques cum citius ſoluatur, & ſic colabis & mittes in patellam,ſupermittens rutam & allium donec ruta exareſcat,rurſum colabis & ſic miſcebis reliqua omnia iterumque impones ſuper carbones molles,& mittes ceram minutatam ut ſoluatur.quod cum gelauerit, colliges in doliolo uel pyxide. Sic autem temperabis. Olei ſauinenſis pondo unum uel duo , mittes in capetam cum rutæ faſciculo bono,& cymini in linteo ligati deñ.tres,& ſimul ferueat donec ruta ſiccetur,hinc mittes cignos quinque,nardi boni duos,adipis paſtarum unum,plenum medicaminis ſupraſcripti,cignumque dimidium cōmiſcebis,calefacies & curabis. Iniectio diaſcordi ad colum . Recipe adipis ceruini unc.ſeptem,adipis taurini ſeptem,picis liquidæ ſeptem,olei irini ſeptem,laurini olei quatuor, nardini libram unam,olei ueteris duas,ceræ nouem,rutæ uiridis faſciculum quantum manus capit,anethi ſimiliter , allij purgati ſextarium unum,cymini unum . Cyminum uero , rutam & anethum in oleo coques uſquedum uirtutem ibidem amittat,& poſtea colabis. Confectio iniectionis . Recipe rutæ uiridis uncias duas,baccarum lauri decem,cymini denarios uiginti,butyri inſulſi unciam unam,medullę ceruinæ baſilicon unciam unam,dyacilon unam,olei cyparei libras duas , aquæ manum plenam . cyminum uero,rutam & lauri baccas pridie in oleo infundes,alio die coques,colabis , & ita butyrum,medullam & medicamina mittes, reſoluesque ita ne comburas,& uteris. Emplaſtrum colicæ & nephreticæ. Recipe lybani uncias ſex,tinaperi ſex , maſticæ tres,tyleos tres,picis liquidæ libram unam & ſemis , picis ſiccę unam,ceræ unam,nitri uncias ſex. Iniectio ad inflationem coli,matricis & omnium interaneorū.

Rutam ex oleo & butyro decoques,quod iniectum ſtatim inungat . His aliqui addunt oleum anethinum & adipem phaſianinum & anſerinum, & ſi habuerint , ſtrutiouinum. Iniectio ad colum & renes. In oleo anethino adipem anſerinum & medullam ceruinam ſimul ſolues à digito , & commiſcebis caſtorij bene triti denarium unum,& ſic inijcies . Confectio pulueris probatiſſimi ad coli dolorem . Recipe folij uncias duas,croci duas,dauci cretici duas,panacis radicis tres,ariſtolochiæ rotundæ duas , iuſquiami duas,piperis albi unam,caſtorij duas, opij duas , myrrhę duas . Hæc omnia tundes & cribrabis ſubtiliſſime : curabis uero primo de cucurbitella agreſti & centauria ſic . Mittes unam cucurbitellam & parum centauriæ in cacabum æreum cum aquæ ſextario uno , & decoques ad medias , & incolata calida cum oleo rutaceo & melle deſpumato , & modico nitro uel aphronitro commiſcebis,& ſic curabis, circa horam nonam ut uentrem faciat,ueſpere uero mittes in mortarium cochlear unum de puluere cum oleo rutaceo quantum eſt,& commixtum inijcies quod teneat uſque ad lucem uel amplius. Confectio pulueris ad coli dolorem. Recipe ſolij uncias duas,panacis radicis tres , iuſquiami duas,dauci cretici duas, caſtorij duas,croci duas,opij unam & ſemis,piperis albi ſimiliter,ariſtolochiæ rotundę uncias duas , coques uero rutam in oleo & colabis : mitteſque unum cochlear cymini triti , & unum cochlear ipſius pulueris, & ſic inijcies,ut habeat olei cignos tres aut quatuor,ſed tunc curabis quando in dolore eſt. Item expertum. Spicam allij mundatam unge ex omni parte,ſubſcindes & balſamo intinctam inijcies. Epithyma calefactorium ad colum. Recipe axungiæ porcinę libram unam , baccarum lauri quartarium , ſeui ceruini unciam , medullæ ceruinę quatuor,reſinæ terebinthinæ ſex, nardi libram unam , ſolues & uteris:

Epithyma ad dolorem coli . Butyrum , reſinam , ceram , reſinam punicam , & nitrum alexandrinum : omnia æquali pondere coques , & in panno pones ad locum doloris . Antidotum ad colum . Recipe iuſquiami drachmas uiginti , piperis albi uiginti , opij decem , balſami duas , caſſiæ

quatuor,croci quinque,eufotbij quatuor,spicęnardi quatuor,pyrethri quatuor,hireos quatuor,petroselini decem,mellis Attici quantum sufficit,cum aquæ fontanæ calidæ cyathis tribus, dabis ad magnitudinem fabæ Aegyptiæ. Antidotum ad colum. Recipe castorij unc.unã,asari foliorum unã,iusquiami albi denarios uigintiunum,croci unc.unam & semis,mellis despumati sex dabis ut fabam Aegyptiam in careno. Colicæ cui nihil deest. Recipe anisi drach.duas,fœniculi seminis duas,styracis duas,opij II. hæc omnia tusa & cribrata colliges melle non cocto,dabis magnitudine nucis ponticæ. Emplastrum ad phlegmata coagulata de intestinis resoluenda. Recipe ceræ lib.unam, ammoniaci unc.unam & semis,thuris similiter,terebinthinæ similiter,medullæ uitulinæ uncias tres,picis unam, adipis anserini semiunciam,galbani denarios sex,opopanacis sex,olei ueteris lib.unam uel quantum sufficit, factumque emplastrum linteo induces spisso,& impones circa umbilicum atque subter,ut non tangat stomachum. Antidotum ad coli dolorem,& ad calculum,& ad stosimi. Lauri baccarum unciam unam, petroselini unam,piperis unam,teres & cribrabis, & mellis despumati uncias sex admiscebis, & in dolio colliges, & facies apozima sic. Apij & fœniculi radices,rutam,pulegium sine fumo, brisci radices, æqualia omnia coques in aqua ad tertias,& mittes potionem de antidoto cochlear plenum, & dabis ieiuno. Antidotum colicæ. Recipe anisi drachmas nouem,apij seminis sedecim,spicænardi sex,castorij quatuor, piperis albi sex,longi sex,myrrhæ octo,squinantij quatuor,petroselini quinque,opij octo,croci quatuor,mellis quantum sufficit,dabisque mensura auellanę maioris uespere,ut reijciat si potuerit. Antidotum colicæ expertum. Recipe myrrhæ drac.IIII.castorij quatuor,mormicariæ duas,rutæ foliorum unã, opij sex,croci quatuor,mellis despumati quod sufficit,& dabis ad magnitudinem auellanæ maioris. Catarticum colicis. Recipe euforbij unc.unam,iris duas,malticæ tres,dabis cochlear cum aqua calida. Enema ad colum expertum,quo deponis & phlegmata. Recipe olei dulcis sextarios tres, quod mittes in stagnatum,rutæ uiridis fasciculos tres,fœniculi sicci fasciculum unum,allij purgati & contusi capita duo,fœnugręci manum plenam,ita ut pridie infundatur in aqua,& cum intumuerit effusa aqua,granum cũ oleo coquatur quandiu exiccetur: post hæc colabis linteo,& iterum impones in foco, addesque ibidem adipẽ pullinum,anserinum,phasianinũ,medullę ceruinæ,& seui hircini parum, & laricis unc.unã & semis.post hæc colabis,& in dolio repones:& cum uti uolueris,mittes per singulas uices olei nardini cochlearia duo, & de enema sextarij partem quintam, sed prius sane uentrem curabis,cum enema acceperit: accipiat & per os. Oxyporium amautenticon & oleum rutaceum sic facies. Rutæ uiridis libras duas, olei dulcis decem,coques in uase duplici tandiu dum ruta pallescat,& agitabis semper de ramo rutæ, postea colabis & repones in uase uitreo. Enema sic facies. Tolles olei nardini pondo duo,medullæ ceruinæ uncias quatuor,hysopi ceroti tres,adipis anserini sex,adipis uitulini sex,butyri quatuor,castorij optimi duas,laricis duas: castorium uero tundes in pila fortiter, & sic permiscebis omnia, coquesque donec castorium quod tardius coquitur soluatur. coques autem in uase duplici, & repones in uase stagneo. Inijcies uero de medicamento hoc cochlearia tria, & olei rutacei cochlearia sex, permixtum & calefactum in uesicam mane & sero. quod si adhuc dolor permaneat,inijcies meridie,mane & sero.

Intestini uulneribus,condylomatis,usturis, & rhagadijs succurrendis. Cap. XXXI.

OLEVM uetus,picem,pollinem decoquere oportet,ac quàm calidissimum imponere. Folia rubi in quo mora nascuntur cum cera & rosaceo sanant. Radices eiusdem rubi decoquuntur ex uino ad tertias,eoque uino fouentur condylomata, & omnia sedis uitia. Araneas dempto capite pedibusque,& ita infricatas,optime sanat condylomata. Adeps quoque anserinus cum cerosa & rosaceo & cera pontica imponitur. Adeps cygni ad idem facit,& hæmorrhoidas sanat. Folij unc.unam, butyri egydos unam,stypeos unam,cerosæ unam,spumæ argẽti unam,thuris unam,ceræ punicæ sex,adipis anserini sex. conficies sic: omnia pigmenta simul teres cum uino ueteri austero sicut collyrium,postea solues cerã,adipem & oleum addes,miscebisque & uteris. Item ad intestini dolorem uel tumorem. Butyri uncias quatuor,& ceræ unam solues simul in carbonibus,deinde teres aphronitri candidi unc.quinque,mittesque simul & agitabis donec misceatur,& cum gelauerit facies quasi collyrium,ut cum opus fuerit paratum sit.

Item iniectio ad rigorem intestini. Aqua euisci,fœnugræci, meliloti simul coctorum, bene spissa. Item in oleum dulce mittes cyminum,anethum,& rutam, coquesque & mittes ibidem dyacilon & adipem anseris similiterque phasiani,butyri etiam quantum ęstimas sufficere, miscebisque cum aqua supra scripta & uteris. Iniectio calidior in olei dulcis sextarios duos,mittes rutę fasces duos, cymini pugnos duos,meliloti fascem unum,anethi tres,styracis lib.unam, admiscebis uini ueteris quantum possit decoquere,& simul decoques,deinde admiscebis butyri quartarium,dyacilon quantum sufficit & adipem anseris,recondesque diligenter,& uteris. Alia iniectio leuior. Oleum anethinum,adipem anseris,adipem phasiani dyacilon,tetrapharmacon quantum existimaueris, si tamen necesse fuerit simul miscebis & uteris. Iniectio alia. In oleo dulci coques abrotanũ & absinthium,& uteris. Ad intestini rigorem ac matricis,& ad omnia interiora corporis tolles iunci radicis unc.tres,maluę radicis tres,fœnugręci quartarium unum, lini seminis unum, meliloti semiunciam, squinantij similiter, & hæc infusa habebis in aquæ cœlestis sextarijs tribus per triduum, die tertia eadem hora qua infudisti coques in zema simul.& hoc succo pensabis uncias quatuor, & mittes in stagnatum, & adijcies olei anniculi libram unam, rutæ uiridis sex, samsuci semiunciam, & decoques in primis lento igne. cumque hoc coctum fuerit, in aliud

uas

folia rubi
Radices rubi
hemorroides

Iniectio ad rigorẽ intestini

uas mittes,hyſo pi,ceroti unciam unam,terebinthinæ ſemiunc.butyri caprini unciam unam,adipis anſerini tres,adipis porcini ſimiliter,adipis pullinirunciam unam,ceræ rubeæ diacilō,emplaſtri libram unã cum ſupraſcriptis miſcebis,& reſolues & ſic coques hæc omnia:mittesque in uas in quod poſteriora pigmenta miſiſti,& ſimul coques donec unum corpus fiant,& in mortario teres ut ſe commiſceant , & in olla rudi ſeruabis:& cum inijcere uolueris,penſabis olei anniculi lib.unam,& medicaminis unam,& ſic curabis. Item ad anum. Lithargyrij unc.duas,ceruſæ tres,olei myrtini libras duas,cimicæ creticæ uncias duas,teres,ſicca in mortario & immittes.

Ad inteſtina rupta. Cap. XXXII.

MENTASTRI purgati quantum tribus digitis comprehendere potueris tolles,adijcies fœniculi ſeminis & apij ſeminis cochlearia II. & in unum quàm minutiſſime trita , & in uini optimi cyathis quatuor calefacta quod digiti pati poſſent,ieiuno bibendum dabis per triduum,& quemuis ſedabit dolorem. De pilis leporinis in mellis manu plena decoctis facies pillulas, & quàm frequentiſſime ieiuno in melle dabis glutiendas,& ſic inteſtina quamuis periculoſe rupta ſint celeriter & efficaciter mederis. Stercus leporinum cum melle coctum & ad magnitudinem fabæ factum,datumque frequenter,interrupta interiora inteſtina conglutinat,aſſidueque hac curatione utendum donec omni periculo liberetur: facit & ad dolentia inteſtina . Sed ad lumbricos & tineas. Herbæ betonicæ ſiccæ puluis ad denarium unum , & uini cyathis duobus ex aqua mulſa datur,quod ſanat illos qui aliquo ictu omenta læſere , uel de uehiculo lapſi ſunt. Ad inteſtinorum dolorem. Semen coriandri & parum ſalis bene contrita ex uino auſtero ac ferro candente calefactum bibat,continuo curat & defectionem tollit. Braſſicam conteres & ſuccum exprimes,atque aquę calidę cyathum unum admiſcebis,& ieiuno dabis bibere per dies quinque. Ad torſionem uentris. Rutæ unc.tres ex aquæ calidæ cyathis quatuor & herba braſſica dabis. Braſſicæ radices contuſas in pila cum axungia ueteri appones,alligatæ enim omnem humorem & dolorem tollunt.

Ad ileon. Cap. XXXIII.

Ileos eſt grauiſſimum uentris uitium,cui reſiſtit diſcerpti ueſpertilionis ſanguis illitus uentri, & facit dyſentericis. Oua pridie in aceto macerantur, ex his & farina & aqua panis iliacis fit . Quidam uero eadem oua reſoluunt,& in patinis tosta dant in cibo. Caſeus uetus ouillus in cibo prodeſt. Seuum item ouillum decoctum in uino auſtero bibitur hoc,quod & ciliacis medetur. Cochleæ duæ teruntur cum ſuis teſtis,& oua cruda ex paſſi cyathis duobus,& aquæ cyathis tribus,atque totum in nouo uaſe decoctum ad temperamentum potionis bibitur. Cochlearum cum ſuo putamine combuſtarum cinis addita puſilla reſina ex uino bibitur . Senectus ſerpentium decocta cum roſaceo in uaſe ſtagneo uentri illinitur . Dyſentericis potiones ferro candenti calefieri debent . Caſeus uaccinus recens immittitur. Ad omnes uero epiphoras uẽtris caſeum mollem in cibo poni iubent. Veterem autem tritum in modum farinæ,menſura cyathi addi in cyathos tres uini cibarij,& ita deuorari . Lac caprinũ ad dimidias partes decoctum infunditur . Gluten taurinum aqua calida reſolutum additur. Imponitur item inflationi fimus uitulinus in uino decoctus. Frequenter autem euenit ex cauſa aliqua latente,ut uentri dolor ſubitus exiſtat,quo nunquã tentatur qui habet ſecum talum leporis,ut aiunt mulierculæ . Antidotum pema,quod facit ad ileon,colum,& inteſtina omnia : ita ut ad unam potionem dolores ceſſent , facit & ad phthiſicos qui etiam ſanguinem excreant,ſex potionibus datis ad lateris dolorem,ad ſciam, ad quartanas, acceptum ante paſſionem : ſuſpirioſis etiã multum prodeſt . Recipe autem hæc . Spicæ nardi drachmas quinque,amomi unam,croci duodecim,coſti octo,euforbij ſex,folij duodecim,ſtyracis ſeptem, zinziberis octo,iuſquiami duas,opij duas,pyrethri ſex,piperis quinque,piperis albi ſex,piperis longi octo, reuponti ci duodecim : quæ omnia trita melle quod ſufficit commiſcebis,& dabis auellanæ magnitudine.

Ad lateris dolorem , id eſt pleureſim. Cap. XXXIIII.

RVTAE & iunci radicum faſciculi ſinguli & piperis albi grana nouem trita in uini cyathis tribus,ieiuno dabuntur . Succum erucę uiridis ad modum potionis,uel ſex grana piperis cum ſalis grano tepefacta bibes , & tranſibit dolor . Ad lateris & iecinoris dolorem : tolles coſti denarios duodecim , eupatorij duodecim,aloes ſex,petroſelini decem,baccarum lauri decem,fœnugręci quatuor,piperis duodecim: & hæc omnia in puluerem rediges,& dabis ex eo cochlear plenũ cum aqua calida ieiuno, & iaceat in ipſo latere . Ad pleureticos qui in periculo ſunt melius facit . Piperis unc.unam , myrrhæ trochliscis denarios tres, mellis Attici libram unam,mel uero & piper coques ſuper lentos carbones donec paululum ſpiſſetur,poſtea uero depones,& ſic mittes tritam myrrham cum modico melle diligenter , & dabis ut glutiat cochlearia duo . Antidotum ad pleureticos quod mox dolorem minuit,ad tortiones etiam quæ remanent ex dolore coli ſpecialiter & ad omnes dolores frequenter eo utimur . Recipe caſtorij ſicci denarios octodecim , dauci cretici ſeminis octodecim , panacis radicis octodecim , iuſquiami albi nouem , opij thebaici nouem . Hæc omnia tundes & cribrabis diligenter ac miſcebis melle optimo deſpumato: & repones in uaſe ſtagnato , & ex eo dabis quantum eſt faba Cappadocia cum aqua calida potiones tres . Epithema pleureticon diapecanum . Recipe ceræ uncias nouem , olei cyprini

ſuper obuolues & ambulabis. Hocque medicamentum in die bis uel ter mutabis per dies nouem, renes autem nullo medicamento tanges. Emplaſtrum malaginaticum ad renum dolorem. Recipe ſtyracis uncias quatuor, thuris quatuor, galbani quatuor, ammoniaci quatuor, picis uirginis libras duas, ceræ duas. Styracem uero & galbanum & ceræ partem mediam in pila tundes & facies collyria, deinde picem & ceram ſimul ſolues, thus in puluerem rediges, ammoniaci puluerem cum aceto teres. In cacabo uero ubi pix & cera ſoluuntur, malaxabis collyria ſupraſcripta ut ſe miſceant, poſtea guttam tritam cum aceto & puluerem thuris ſupermittes & agitabis bene ut ſe commiſceat, deinde leuatis partibus omnibus in recentem ollam mittes & facies collyria: hoc idem etiam ſciaticos ſanat. Recipe terebinthinæ uncias tres, galbani duas, euſorbij ſemiunciam, panacis ſimiliter, olei cyprini libram unam, ceræ uncias ſex. Cataplaſma ad idem. Euiſci radix ex uino decocta & trita atque impoſita dolores renum ſanat. Serpillum & radices caulium contundes & teres admixta axungia & renibus appones. Recipe ſtyracis uncias duas, mannæ thuris duas, galbani duas, ammoniaci ſex, terebinthinę ſex, ceræ librã unam, picis unam. Conficitur autem ſic. Ammoniacum & thus cum aceto uel biduo teruntur, deinde ſtyrax & galbanum & ceræ pars in pila tunduntur, ut unum corpus fiant: pix, réſina, & reſiduum cerę reſoluuntur & colantur, ac ſic commiſcentur ſpecies ſupraſcriptę: hinc fiunt mãdalia, & ſeruantur. hocque & ſciaticos curat. Emplaſtrum ad idem. Recipe euforbij unciã unam, pyrethri duas, caſtorij unam, ſtafiſagriæ unam, ſamſuci unam, ammoniaci quatuor, ceræ libram unam, nardi unam. Epithema ad renum dolorem quod in modum collyrij colligitur. Recipe cerę libram unam, gypſi ſpecularis cocti denarios ſex, colophoniæ ſtixæ unc. decem, mellis boni uiginti, ſpumæ argenti auroſæ trigintaſeptem & ſemis, aceti acris ſextarios octo & ſemis, & denarios ſex, olei Sauinenſis unc. unam, iu, ſcilli unam. Diateſſaron nephreticon, ſu, meu, aſarum, nardum, celticum æqualia teres & dabis in mellicrate. Elegma nephreticon. Recipe piperis albi denarios tredecim & ſemis, petroſelini ſimiliter, caſſiæ fiſtulæ tres & ſemis, betonicæ quatuor & ſemis, zinziberis nouem, nardi põtici nouem & ſemis, ſaxifrici nouem, mellis deſpumati lib. unam & ſemis, dabis autem cũ condito cochlear unum. Emplaſtrum nephreticon. Recipe nardi uncias nouem, ceræ ſex, colophoniæ duas, myrrhæ unam. quod facit & ad eos qui pulmonum inflationem patiuntur, uel cui uiſcera tument, quod eſt plancia. Emplaſtrum ad quod ſupra. Recipe ammoniaci unc. duas, lybani duas, bdellij duas, myrrhæ duas, caſtorij unam, maſticæ duas, nardi octo. Epithema pleureticon. Recipe ceræ drach. octo, iris quatuor, piperis albi duas, codion quatuor, cyprinum rutatum: quæ cum cyprino rutato coques, & ita cerotum facies, & omnia permiſcebis. Antidotum ad renum dolorem quod harenas detrahet. Recipe apij ſeminis uncias duas, petroſelini duas, aniſi tres, dauci denarios duodecim, ſcaonitis octodecim, croci unum, mellis quantum ſufficit, daturque in modum lupini cum cochleari mellis & aquæ cyathis tribus. Antidotum ad renum dolorem & tumorem, & ad iecinoris ac lienis tumorem, & ad eos qui propter hæc uitia mali coloris ſint: facit & ad aquas matricis. Recipe croci deñ. ſex, nardi ruſtici ſex, coſti ſex, ſcenitis tres, cynamomi tres, myrrhę & ſtactis tres, mellis unc. tres & deñ. tres: datur uero in modũ auellanæ ex mulſæ cyathis duobus, ita & febriẽtibus dabis. Antidotum ad renum dolorem, & ad ueſicam, & calculum comminuendum & expellẽdum, ad tumorem & exulcerationem renum & ad omnia uitia, eorum etiam ſi ſanguinolentam urinam faciunt. Sicca roſa, papaueris ſemen, & nuclei pari põdere coquuntur & trita miſcentur. & hinc datur in modum auellanæ amplioris ex aquę cyathis duobus uel tribus. Ad renum & lumborum dolorem in picem liquidam lanulam intinges, & ſuper umbilicum pones. Emplaſtrum ad dolorem renum, à quo multi curati ſunt. Citonia optima intus & foris purgata numero decem coques in omphacio melle ſiue uino Aſcalonio aut Siculo, dactilos etiam optimos purgatos numero decem coques ſimiliter, addes aloes hepaticis triti unc. tres, croci triti cum uino ſemiunciam, poſtea facies cerotum de oleo melini libram unam, cerę unam: quod cum refriguerit, omnia ſimul miſcebis & impones. Herba agrimonia trita & potui data dolorem ſedat. Si uero ex pondere ſentiat, pollinis fabę ſextarium, & betę uiridis ſuccum ſimul coques & calidum impones per triduum. Betonicæ denarios duodecim ex aquæ calidæ cyathis tribus, ſi febricitet: ſi autem non febriet, in unũ cyathis tribus. Ad renum dolorem. Caſtorij denarios tres, reſinæ tres, ſeui taurini ſimiliter, picis duræ ſimiliter, ſtyracis ſimiliter, olei nardini quantum ſufficit. Hęc omnia in unum coques & impones, examinatum eſt. Catapotia ad renum dolorem. Recipe apij ſeminis uncias duas, ſiſeleos duas, petroſelini unam, tordeli quatuor, piperis albi unam, erucæ ſeminis duas, nuclei ſextarios duos, partem dictami farinę rubi heminas tres, mellis ſextarium unum. Conditum nephreticum. Recipe eupatorij unam unciam, petroſelini unam, ſquinantij unam, ſpicęnardi unam, aſari drach. unam, marathri ſeminis ſex, folij unam, cyperi unam, piperis decem, reupontici IIII. dauci Cretici ſex, uini optimi quadraginta, mellis libras uigintiquatuor, teres autem diu ſicca cum melle. Poſtea mittes uinum, & cum digeſtum fuerit dabis in balneo in ſolio, & poſt balneum agitabis & uteris. Conditum nephreticon, hoc eſt ad renes. Recipe petroſelini, ſpicænardi, ſaxifricæ, piperis, betonicæ ana unciam unam, aſari, dauci, ſu, ana ſemiunc. ſingulas croci drach duas, uini ſextarios duodecim, mellis duos. Epithyma nephreticon expertum. Recipe euforbij unciam unam, nitri ſex, adipis porcini unam, opopanacis unam, galbani duas, bituminis unam, cum aceto autem ſicca teres, permixtiſque uteris, pones ſuper lũbos & umbilicum. Cõfectio ad renum dolorem, uel ad ueſicę & ſtomachi. Recipe maſticæ unc. tres, caſſiæ denarios nouem & dimidium, folij ſimiliter, coſti ſimiliter, ammoniaci octodecim, abſinthij nouem, roſæ ſiccæ nouem, alicæ nouem.

Ad uesicæ dolorem. Cap. XXXVIII.

PETROSELINI semiunc. ficorum seminis similiter, apij similiter, tundes simul & cribrabis, adiecto paruo myrrhę optimæ cum piperis granis nouem. Hæc omnia cum uini optimi cyathis duobus miscebis, & dabis potui in solio post sudorem: & cum redierit, in calido mẽbra contineat. Hæc enim potio sexum & ætatem celerrime sanat. Nasturtium tritum cũ uino dulci cibario ac ualde spissum per triduum potui datum. Apij radices & fœniculi & asparagi bene lotas & exiccatas æquis põderibus subcondes, & hoc septem diebus in uino calidissimo macerabis, ita uti operiantur uino, & hinc merum cum opus fuerit accipiat ieiunus. Aluminis scissi unc. unam, & draganti duas conficies sic. Dragãtum pridie in aqua maceratum alumini trito miscetur, hinc facti pastilli in modum scrupuli dimidij cum passę cyathis duobus dantur. Brassicę seminis triti den. unum, piperis duos admiscebis, & ex eo cochlear plenum in careni potione dabis per triduum. Fœniculi, asparagi, petroselini & apij & herbæ saxifricæ uel uerbenæ, manipulos singulos cum aqua ad tertias decoques, & ex hac aqua in uino ieiuno in uino optimo propinabis per dies nouem. Est enim res salubris. Ad uesicam uulneratam. Radices apij, fœniculi & asparagi infundes in uino ueteri albo, & ieiuno quantum unus est calix dabis. Ad uesicæ dolorem, uel urinę difficultatem. Pulegium, spicam nardi, & folium trita mittes in saccellum paruum & plenum appones ad uesicæ dolorem, uel qui sanguinem mingit. Marrhubium conteres & addes passum, ac tantundem aquæ decoctæ & bibes. Ad uesicæ dolorem uel si guttatim aquam digerit. Cardi semen ex uini sextarijs duobus decoctum ut ad heminam redeat, totum uitium tollere constat, si frequenter fiat. Fœniculum itidem decoctum & potui datum unc. decem, nimis proficit ad omnes difficultates. Itemque millefolium & acetum bibitur contra omnes uesicæ difficultates. Trifolium item minutissimum cum pipere & pulegio potui datur. Petroselini cyathos duos, olei rosati duos, apij seminis tres, simul tũdes & cribrabis tenuissime, & ex eo cochlearia tria in mortario trita tenuissimę edes. Fomentum uesicæ ut meatus anterior laxetur. Recipe meliloti unc. unam, fœnugræci heminam unam, euisci fascem unum, maluarum agrestium & satiuarum radices, camomillæ siccæ uel uiridis unciam unam, lauri quoque folia & herbam uesicalem simul decoques, & per triduum fouebis. Euiscus sane & laurus fœminis molestior, ut si mulier fuerit, saluatur matrix: si uirgo, rheumatizet. Ad hoc fomentum renum postea faciendum. Laurum, pulegium, myrtum, gramen, anethum & rutam decoques, & per triduum fouebis. Ad uesicæ dolorem, quæ iam grauiter afflicta est, sed & si puteat & ad stranguriam, ad calculum quoque, necnon ad loca mulierum, quæ res & homines à morte reuocat. Tolles asparagi radices, graminis radices, apij quoque cum suis folijs, maluas & ius maluarum quod exprimitur. Subinde adijcies rosmarinum, ramulum cypressi, ramulum herbæ sauinę, ramulum pulegij ueteris, fascem allij, cerros restis unius siccos, coronam roseam siccam, lauri ramulum, nepetæ montanæ fasciculum, fœnugręci semen contusum, hederę rutęque ramos, uerbenæ ramos cum suis radicibus, herbæ quę nascitur secus aquam, & habet folia similia, fabæ fasciculum, apium erraticum. & hæc omnia mittes in uas amplum, ut aquam plurimam capiat, & decoques usque ad tertias, ita ut ter uas impleas, & ex hac aqua decocta dabis ieiuno bibere, & in ipsa aqua calidissima, prout pati potuerit sedeat in balneo, ita ut testiculos & uerenda in aqua habeat: sedeat uero quãdiu potuerit, & subinde ex eadem calida adijcies donec sentiat se proficere, ac sabulum per urinam digerere, hocque facies per triduum, & licet uitium sit uetustissimum sanabitur, in utroque sexu quęlibet sit ætas. Mulier autem quæ his locis aut uesica laborauerit, ex ea intus utatur ut sedeat similiter, ut supra de uiro diximus. explicabit enim & stranguriam, & tortiones omnes uesicæ statim soluet. Ad podisin uero potionem sic demonstrabis. Mittes in uesicam calculos, & cum ipso medicamẽto suspendes in calore balnei ut tota nocte pendeat, & inuenies mane calculos ui medicaminis resolutos. Rutę agrestis grana nouem trita ex aceti hemina subferuefacies, & dabis bibere continuis diebus nouem, sanusque fiet. Ouorum putamina unde pulli nati fuerint, quod sufficiat contundes, & myrrhæ tusæ & cribratæ semiunciam commiscebis, & in passo ieiuno dabis. Asparagi item montani siue syluatici fasciculum bonum, aut certe radices eius decoques ex aqua bene, & ex ea aqua bibat cum uino: mirifice sanat. Porri itidem sectiui, uirginis succi cyathum unum ex passi cretici cyathis tribus bibat. Item amygdalas numero triginta diligentissime teres. Draganti etiam semiunciam in sapa infusam & bene tritam simul miscebis ac colliges, hinc dabis in modum auellanæ cum dormitum uadat.

Vesica & calculo purgando. Cap. XXXIX.

AMILI semiuncia conteritur, & ouum eiusque putamen ter impletur passo, idque balneo subferuefactum datur aduersum calculi dolorem. Cicer arietum in aqua discoquitur cum sale, & ex ea aqua bibuntur bini cyathi per triduũ in difficultate urinæ, sic & calculi pelluntur. Cariotæ tritæ dolori imponuntur aduersus urinæ difficultatem. Murino itidem fimo dolorem illinire prodest. Vermes item contriti bibuntur ex uino aut passo. Ad calculos comminuendos pellendosque. Cochleę inanes combustę conteruntur, & cinis earum in potione datus, calculos pellit. Lapilli autem qui in gallinaceorum, aut palumborum uesica inueniuntur contriti potioni inspserguntur. Fimus palumborum in sorbitione ex faba fracta bibitur. Turturum itidem fimus in mulsa decoctus imponitur. Cicadas coctas das in patella

patella in uesicæ dolore,utile enim est contra omnes uesicæ dolores seu difficultates. Cinis plumarum palumborum ferorum ex aceto mulso bibitur. De nido itidem hirundinis glebula uti diluta ex aqua calida bibitur. Turdorum fimus ex mulso decoctus imponitur. Conuenit quoque turdos esse cum baccis myrteis in aqua,in qua decocti sint pedes agnorum. Scorpio marinus in uino necatus,uesicæ uitia sanat, & calculos pellit: ipse autem sane editur,& uinum bibitur. Lapillus qui inuenitur in scorpionis marini cauda,utiliter potatur. Inueniuntur in brancis capitis piscis quasi lapilli,qui poti ex aqua,calculosis præclare medentur. Echini cum spinis suis tunduntur, & singuli ex hemina uini bibuntur. Difficultatibus urinæ succinum potatum alligatumque prodest. Plantaginis itidem uel folia,uel radices potare ex passo prodest. Vesica apri in cibo elixi sumitur. Leporis renes inueterati in uino poti calculos pellunt. Vngulæ equi cinis ex uino uel aqua bibitur.

Incontinentiæ urinæ compescendæ. Cap. X L.

VERRINI genitalis cinerẽ potare ex uino dulci oportet. In canis ualet cubili urinam facere. Item remedium ne ipse urinam faciat,ut canis in suo cubili. Vngulæ apri uel suis cinis potioni inspergitur. Leporis quoque cerebrum in uino bibitur,& eiusdem testiculi tosti eduntur. Anserum etiã trium lingulæ assæ in cibo sumuntur. Cochleæ Africanę cum carne sua comburuntur, cinisque earum ex uino bibitur.

Ad uerendorum uitia, si formicatio sit uel uerruca. Cap. X L I.

ARIETINI pulmonis fanies illinitur. Cæteris uero uitijs arietinorũ uellerum cinis ex aqua, & seuum omento pecudis præcipue ab renibus admixto,& pumicis cinere & sale imponitur. Lana item succida ex aqua frigida. Caro pecudis combusta trita ex aqua frigida. Mularum itidem ungulæ cinis. Dentium caballinorum tusorum farina inspergitur,ulceribusque imponitur cum melle hysopum & plũbi scoria. Muricum uel purpurarum cum suis testis & carne combustarum cinis cum melle,carbunculosque eorum salsamenta cum melle cocta constringunt. Singulariter uero cerebrum apri cum suis sanat ea quę serpunt. Fel item bubulum cum alumine Aegyptio ac myrrha ad crassitudinem mellis subactum illinitur. Insuper beta cocta ex uino & trita imponitur.

Testibus & ramicibus medendis. Cap. X L I I.

HOLVS cum faba cocta æquis partibus dolori apponitur. Bulbi triti ex uino mulso & illiti medentur. Rutam item cum teneris lauri ramis contritam tumori imponunt. Cyminum quoque tostum, contritumque cum cera & melle ac rosaceo. Farina lini seminis cum resina & myrrha contra dolorem facit in uino cocta & cõtrita. Inflationi uero beta ex aqua imponitur aut melle. Ad idem. Fex uini aut faba ex uino illinitur. Folia cypressi cum polenta trita ramini prosunt. Pillulæ item de cypresso teneræ tritæ cum axungia & lomento imponuntur. Succus de pillulis cypressi, si cum ficu arida prius demptis granis imponitur,iuuat. Farina quoque fœniculi in hydromelle decocta,addita axungia, facit ad omnia. Si itero decidit alter ex testibus spuma cochlearum illinitur,& uulneribus ibi manantibus auxilia tur capitis canini recentis cinis. Senectus anguium trita ex aceto atque hydromelle. Stelliones quoque demptis pedibus,& interaneis, & capite,& assati in cibo dantur. Tumores testium marina aqua utiliter fouentur: quod si & dolor & tumor sit,posca calida imponitur in spongia.

Inguinum uitijs sanandis. Cap. X L I I I.

NEGANTVR inguina itumescere eius qui habeat secum surculum ex myrto, nec ferro,nec terra tactum. Cochleæ minutæ tritæ ex melle illiniuntur,inguina priusquam exulcerantur uel intumescant. In licio autem facere nouem nodos oportet,atque ad singulos nominare singulas mulieres uiduas,ac tum licium alligare ad talum, uel cruri, uel infra genu. Si autem ex equitatu fœmina uexata sunt,spuma equi ex ore fœminibus illinitur,& inguibus imponitur. Fimus suillus sub testa calefactus, & tritus cum oleo. Oleo item de lucerna intestini caput perfricabis ter,miraberisque effectum,sed posteaquam meatũ unxeris,aliquantulum reijcias. Lini itidem semen ex aceto & oleo decoquitur, & tritum inguini imponitur. Myrtea uirga quæ ferro tacta non fuit,in dolore inguini circunligatur, absinthiumque habere in uentrali prodest. Lupini ex aceto cocti fomentum optimum est,& tollis & parothetis utile est.

Ad intertrigines. Cap. X L I I I I.

PVTREDO ligni in puluerem redacta inspergitur. Lentisci foliorum puluis ad idem facit. Myrti item foliorum puluis mirabiliter facit. Corticis quoque granatorum puluis mire facit.

Sciæ sanandæ. Cap. X L V.

VERMIS terrenus effoditur,& imponitur in catillum ligneũ,fissum,ferro alligatũ,aqua pfun-

ditur, rursusque in eo loco in quo erutus est uiuus suffoditur, & ea aqua in eodẽ catillo bibitur. Cochleę crudę ex uino mero cum pipere bibuntur. Lacerta uiridis dempto capite & pedibus cum interaneis condita, ut fastidium abigat, in cibo datur. Rubeam qua pelles conficiuntur quotidie bibere utile est. Lauri & genescæ rami pluribus diebus in aceto macerantur, deinde tunduntur & coquuntur, & ex eo succo quotidie cyathus potui datur. Fimus quoque bubuli calefactus in cinere feruenti locis dolentibus in folijs cuiuscunque holeris imponitur. Picis puræ pond. IIII. solues in cacabo donec penitus liquescat, addesque sulphuris uiui triti unc. unam & semis, hordei pollinis heminam, & aceti acerrimi heminam, quodque tandiu misceri & confricari facies donec unum corpus efficiatur, & sic induces in aludam. & postquam balneum exieris, in locum qui dolet impones, & uteris biduo, & post rursum lauaberis, ac post balneũ renouata cataplasmata impones, hocque tertia uice facias, & recipies integram sanitatem. Capparis radices, in aqua decoctas & bene tritas, pannoque inductas ad noctem impones, & alio die sanus lauabis. Nepeta ante solis ortum sublata & imposita, remedium præstat: hac etiam trita seu uiridi in balneo fricetur. Frustum enulæ uiridis cum uino albo bene teres, & colabis per linteum, & dabis cui coxa uel scia dolet. Sed prius aliud frustum teres, & illinies uertebro uel coxæ dolenti, & cum fricauerit, bibet potionem suprascriptam, & in ipso latere iacebit. Silphij cochlear plenum cum aceto & aqua dabis bibere. Potio ad sciam. Herbam agrimoniam cum fuste roboreo euelles, teresque radices eius, terges diligenter, & teres in potione unà cum uino quantum sufficit, & sic dabis bibere per triduum. Bulbi albi succus potui datus medetur. Itemque senecionis succi drachma una cum oxymelle potui data, si mox deambulet, prodest. Porri item capitati succus potui datus, ad sanitatem efficaciter perducit. Salis item ammoniaci cochlear unum in uini cyathis duobus bibitur. Malagina galieni sciaticis. Recipe pyrethri unciam unam, castorij unam, helenij adarcis unam, euforbij unam, zinziberis unam, cerę unã, uini quãtum sufficit. Alia potio ad sciam. Plantaginem, porrum uirginem, & heliotropij iuris folia, teres diligenter, & expressum succum dabis in uino ueteri tepefacto, luna decurrente per ter dabis bibere, & quando heliotropium folia non habet, radices eius tolles uel cętera. Potio ad sciam, ad coxam, ad atthrisin, ad pedes. Hibicini fimi pugnum, piperis grana XXVI. teres diutissime, addesque mellis heminam unam, & uini sextarios duos, dabisque stanti per dies septem. Genescæ item frondes & caules cũ aceto madefactas sumere triduo conuenit. Vnctio item leonis, & leopardi adipes, & pyrethrum pari põdere admiscebis aphronitro & euforbio tantundem admixto & balsamo, & quotidie coxam in sole perfricabis, & cum melius senseris, adijcies passam & oleum rosatum quod sufficit. Curat etiam neruorum & articulorum ualetudines. Acopum ad coxæ uitia calidissimum. Recipe olei terebinthini libram unam, axungię ueteris duas, cerę IIII. galbani unam & semis, euforbij duas & semis, panacis similiter, adarcis duas, sagapeni tres, castorij pontici sex. conficies uero sic: Sagapenum & panace infundes in modico aceto, & teres oleum terebinthinum, & axungiam ceramque simul solues, cętera tundes & cribrabis: & simul omnia miscebis, & colliges in uase uitreo, & uteris, confricando per unam horam cõtra solem, uel ad carbones. Confectio lysopomi ad sciam. Recipe pyrethri uncias duas, medullæ ceruinæ unam, galbani unam, hysopi unam, adarcis duas, terebinthinæ unam, piperis unam, balsami libram unam, olei cyprini uncias sex, olei hircini librã unam, olei styracini unam, olei amaricini uncias tres, olei laurini quatuor, cerę punicæ tres. Confectio malagini sciaticis experti. Recipe ceræ libram unam, picis duræ duas, terebinthinę de cauliculis unc. sex, ammoniaci sex, styracis optimi duas, mannæ thuris duas, galbani unam & semis, aceti acerrimi quod sufficit. conficies sic: Ceram, picem, & resinam igne lento solues, styracem & galbanum admixta modica cera tandiu tundes in pila, donec malaxari possint: ammoniacum uero leni manu teres ut puluis fiat, addesque acetum ut pinguius fiat. Deposito uero cacabo, galbanum cum styrace supermittes, & de spatula mouendo, commiscebis postea omnia: deinde in mortario super omnia condimenta fundes, uel manibus permiscebis acetum, hocque facies assidue, spargendo super quantum species possint combibere, & uteris. Confectio medicamenti sciaticis. Recipe salis communis uncias tres, & deñ. tres, leppidi unc. unam & semis, ammoniaci sex, sinapis sex, pyrethri unam, strutij unam & semis, aristolochiæ longæ sex, camepitheos unam, colophoniæ tres & deñ. X. olei ueteris unc. nouem, propolis sex, resinæ pituinæ siccæ sex, stercoris columbini semiunc. melibdenæ tres, & deñ. tres. Cõfectio nitri sciaticis. Recipe adarcam, pyrethrum, sinapis semen, stafisagriam & nitrum rubeum æquis ponderibus: quæ omnia contundes & cribrabis diligenter, in balneo uteris sine unguento. Ad coxarum dolorem, & ad sciã. Brusci radicem contundes, & in uino ueteri decoques ad tertias, & tres cyathos exinde ieiuno dabis bibere. Herbæ camipides, quam piscariolam uocant, teres si uiridis est, deñ. III. & ex aqua mulsa potionẽ dabis per dies XX. Ipsam item herbam uiridem contundes, panem aũt nauticum pridie infundes in aceto acri, postea ipsam herbam contusam exprimes, & adijcies salis tenera pro modo, & saponis gallici pillulas, & in modum cataplasmatis sciatico ĩduces à uertebra coxę usque ad geniculum, ita ne subfragmen tãgas, & fascia cinges: & cum sudare cœperit, in calida depones, & ibi diutius faciat: cum uero exierit & desudauerit, tolles, & locum ipsum oleo perfricabis, mirũ effectu est. Cochleas crudas cum testis XIX. bulbos crudos XXI. piperis grana XXIIII. in unum cõmiscebis, & teres ut fiat in modũ ceroti, & inductum panno, exeunti de balneo induces in coxam, & ligabis, & post triduum solues eunti ad balneum. Apij uiridis, siue apiastri radices, ipsosque uerticulos rotundos ad modum ceroti facies, & eunti de balneo impones in panno, & post triduum solues in balneo, post pangra perfricabis, quod conficies sic. Cerusæ unciam I. argenti spumæ unciam unam, cerę quantum sufficit, & post balneum impones. Hoc cerotũ aliqui

totion

totion appellant. Malagma sciaticon. Recipe peculæ unciam unam,euforbij tres,pyrethri duas,sulphuris uiui tres,calefacies uero peculam usque dum regelet : & tusa omnia & cribrata permiscebis,& in alutã inductũ impones, ligabisque,ac die tertia solues,& duces in balneum, & post balneum utetur ceroto cyprino & oleo cyprino. Acopum sciaticis. Recipe nitri unciã unam,tinaperis duas, staflsagriæ unam, alcionei unam,ceræ sex,terebinthinæ sex,cyprini tres,tapsiascylon duas: tapsiascylon uero cum aqua marina, & sic alia soluta permiscebis. Herbæ camitriæ uiridis collectæ mense Maio,manum plenam teres diligenter cum pipere,ita ut acrum fit,admiscebisque uini acri sextarium unum, & alterum seorsum pones:& cum distemperatũ fuerit,in potione dabis calicẽ dimidium,& refundes de uino puro tantundẽ 1 & ita facies per dies octo,sicque facies,ut ambos sextarios adijciendo consumas nnum, singulis diebus dimidiam heminam bene calefactam,& iaceat in ipso latere obuolutus pãnis ut sudet,donec digerat potionẽ. abstineat uero à balneis & recentibus carnibus,& sanus erit : alij parum mellis adijciunt propter asperitatem. Ad sciam quæ quodãmodo semper ex phlegmate fit,dabis in primo geræ semiunciam,aut certe secundum uires & mensuram tenebis,& post dies quatuor iniectionibus curabis : sed prima iniectio recipit hæc. Centauriæ deñ.sex,colocynthidos unum contusum,radicis cucumæ syluaticæ sex,radicis betæ unciam unam,sulphuris unã, anethi deñ.sex,aquæ sextarium unum,coquesque ad tertias & colabis,& in ipsam aquam addes mellis potionem,& inijcies hora prima,expectabisque opus iniectionis usque ad horam quartã,ut bene purgetur· post hæc facies iniectionem alterã,quæ habet olei & anethi potionem & adipis semiunciam,castorij triti deñ.tres : commiscebis autem hæc,ac tepida inijcies,& teneat quandiu potest : cum uero hæc omnia feceris,exerceatur ambulatio per dies septem. Postea ut percuretur, utatur iniectione ista per dies plurimos,ut causa dissoluatur. Recipe euforbij uncias duas,tapsiæ unam,& semis,adarcę unam,pyrethri duas,sinapis unam & semis,erucę seminis duas,piperis albi duas,piperis nigri unam & semis,bulbi rustici albi duas,ceræ albæ duas, olei cyprini duas: hæc omnia commiscebis cum oleo suprascripto diligenter, & ungendo fricabis diu lenta,in alijs locis durioribus unguento puro uteris in stomacho uel medijs contra frigus cum nardo unges & uteris.

Ad coxæ dolorem. Cap. XLVI.

STYRACIS optimæ unciam unam,castorij unam,euforbij unam,quod non sit pertusum,piperis duas,cymini barbari duas,uini ueteris ascolanij fortis sext.semis : hæc omnia mittes in ollam nouam capiẽtem sextarios duos,addes quoque stercus columbinum,coquesque in carbonibus modice,& inde unges coxam siue renes ubi dolor fuerit. Vnctio ad dolorem coxæ siue uertebri probatissima. Recipe panacis semiunciam,lasaris optimi deñ.sex,seminis caulium tusi & cribrati semiunciam, cymini tusi & cribrati unciam unam,baccarum lauri tusarum & cribratarum unam : panace uero & lasar infundes in uino ueteri,& post biduum nouum cum uino ueteri calidissimo sufficienti , & modice calefacies ad prunas, & commiscebis simul panace & lasar,& calefacies agitando,in calido sole uero contra pilum diutissime confricabis. / Artemisia herba admixto aceto imposita in triduo,tollit dolorem. Acopum sciaticum. Recipe euforbij,myrrhæ,tinaperi,lybani,cyprini ana unciam unam,quæ commiscebis , & uteris.

Ad geniculorum dolorem. Cap. XLVII.

QVINQVEFOLIVM adiecto modico sale contritum , aspersumque aceto , & genibus circumligatum,efficaciter medetur. Baccarum hemina ficus Aphricanæ libram unam , axungiæ uncias sex,cum uino ueteri simul contusa & illita,efficaciter persanant. Ad genua & ad pedes. Neruus de cruribus uulturis contundes, ac talis impones,& alligabis , statimque dolor decidet. Est enim res physica & comprobata.quod si genicula forte contracta fuerint,lomentum ex faba in passo maceratum impones,ac desuper caulium folia alligabis. Aphronitrum maceratum cum lana succida imponitur.

Tibiarum uitijs succurrendis. Cap. XLVIII.

CARDAMOMI herbæ folia cum aqua tusa & imposita sanant. Ad tibiarum tumorem folia herbę anagallidis per triduum alligata,tumorem tollunt. Ad ulcera in tibijs & cruribus. Lomentum fabatium ex aceto acerrimo cõspersum teres diligenter,& panno inductum impones,& cum cœperit exiccari,ex ipso aceto suffundes usque in diem tertium. Adeps ursinus admixta rubrica & imposita,magnifice sanat,solusque adeps facit idem. Caprinum item fel,uel aprinum,cum resina & ceroto resolutum, uulnera quæ serpunt mirifice sanat. Sordes casei sicci,& fimus ouis mollis pari põdere trita,adiecto melle pusillo,intra dies uiginti curant. Caprinus fimus ex aceto subactus & subferuefactus imponitur. Lenticula item ex aqua decocta addito exiguo mellis, trita & imposita sanat Ad maculas autem tibiarum ex ictu recentes coriandrum ex aceto tritum & impositum,eas inhęrere non patitur. Ad tibiarum ulcera resina cum cerusa imponitur. Cinere autem maxillarum apri uel suis insperguntur:omniaque in his locis ulcera purgantur,compleutur,persanantur,butyro ac medulla ceruina,felle item taurino cum cyprino oleo & hircino.

Talorum uitijs tollendis. Cap. XLIX.

MVSCVLVS ex oleo tritus sedat uitium,& tumorem tollit. Limus aquaticus cum oleo

ſubactus & impoſitus,prodeſt. Caprinus fimus ſiue bubulus ex aceto decoctus, & cum melle ſubactus utiliter medetur. Ad laxatos uero talos fimum caprinum ſiccum ſiue bubulum in puluerem redactum, ac cum melle mixtum & impoſitum,laxatis tumorem & dolorem ſedare certum eſt. Vitulinus item fimus recens laxui & tortis talis aliquo caſu continuo impoſitus, non ſolum dolorem, uerum etiam collectiones ac tumores mire arcet. Mulieris capillus quamplurimus in cinerem redactus, admixto ouium adipe,ueteris ceroti modo illinies: celeriter enim dolorem releuant,& priſtinā reſtituunt ſanitatem. Talis tumentibus fimus caprinus decoctus & ſubactus melle imponitur. Pulmo marinus imponitur. Cancri marini cinis ex oleo,utiliterque aqua fouentur in aqua eorum decoctus eſt. Bubulas quoque impoſitas, ac de ſuballigatas luxaturam experti ſanare promiſere.

Ad tumorem pedum. Cap. L.

SQVILLAE purgatæ libras quatuor, pulegij uncias ſex, aceti ſextarios duos, mellis librā unā, conficies & impones, miraberisque eius rei effectum. Lana cum cinere calido, omnia ulcera pedū ſanantur. Fimi gallinacei uel columbini cinis ex oleo ulcerationibus medetur. Tegmenti item teſtudinis cinis ex uino & oleo temperatus, ulceribus pedum medetur. Seuo pecudum cum alumine ſi plura ſint ulcera, ſanantur. Articulis uero fimus columbinus tritus imponitur.

Pernionibus & uitijs pedum. Cap. LI.

FICVS aridę diſcoctę, cum cera liquida ſubactę, ambuſtis & pernionibus imponuntur. Seuo pecudum cum alumine, ſi plura ſint ulcera, ſanantur. Terrenorum uermium cinis cum oleo imponitur. Similiterque cornu caprini combuſti cinis cum oleo imponitur. Cochlearum quę nudę inueniuntur, uiuarum combuſtarum cinere, omnia pedum uulnera ſanantur. Fimi murini cinis ex oleo ueteri imponitur. Agninus pulmo uel arietinus imponitur. Dentis caballini contuſi farina ſubluuiem emendat. Lacertæ uiridis ſanguis ſubtritus, pedes illinitus ſanat. Adeps autem anſerinus addito alumine, omnes rimas pedum ſarcit. Teſtudinis cinis ex uino & oleo temperatus huic malo medetur. Maluæ folia in cinerem redacta, uulnera pernionum ſanant ſparſa. Fomentum lanarū feruefactum in paſſo Cretico aut Aphro, calidum appones, hocque ter facies uel quater, & ſcias te curaſſe. Muſtus cochlearum frequenter imponitur. Dragātum infundes in mellicrate pridie, glycyrrhizā quoque contundes & infundes in mellicrate & coques. Lauabis & teres dragantum æque tritum, diligenter admiſcebis. quod cum in modum ceroti medie temperati feceris, linies in pedibus uel manibus: quod ſi ſpiſſum fuerit, addes de ipſo mellicrate & uteris. Styptiriam coques in uino, & ex hoc fouebis manus & pedes, & ſic de ceroto ſupraſcripto illinies. Aqua in in qua eruum decoctum eſt, utiliter fouebis.

Clauis & callis curandis. Cap. LII.

PLERVNQVE pedibus innaſcuntur claui aut calli, præcipue tamē in digitis, & in manibus, quibuſdam uero & in alijs corporis partibus, aduerſus quos monſtrantur remedia talia: Vrina muli, muli'ue cum ſuo luto illinita tollit. Fimus ouium imponitur. Iecur lacertæ uiridis uel ſanguis impoſitus in ſole comedetur. Vermes terreni ex oleo, fimus columbinus decoctus ex aceto in modum malagmatis ſubactus, imponitur. Fimus apri uel ſuis recens impoſitus, & poſt diem tertium ſolutus prodeſt. Faba in qua laſer ſeruatur in aceto miſſa & tumefacta, & ita alligata. Si in facie naſcantur etiam iuniperi, aſſidua fricatione tolluntur. Pollinem ex oleo temperant & adijciunt, extrahit enim. Idē facit & Ammoniacum. Salicis ramorum prunorum cortices exuruntur, eorumque cinis ex aqua impoſitus tollit. Vtuntur & ſeuo bubulo cum thuris polline. Vrina canis cum ſolo luto imponitur. Ad interdigitia. Salem tritum cum oleo de lucerna ardenti bene mixtum inunges & miraberis. Vermiū item terrenorum cinis in oleo ueteri impoſitus, optime ſanat.

Ad parocimi dolorem. Cap. LIII.

FERMENTVM cum ſapone & ficu pingui tuſum & ſubactum imponitur. Si autem caro excreuerit, & ungues ſeparauerit, flos lentis infulcitur, & cataplaſma de chartæ cinere ex aceto mixto ſuperponitur.

Ad ungularum dolorem. Cap. LIIII.

FOENVGRAECVM crudum tritum admixta aqua pro cataplaſmate imponitur, & ſanat. Ad unguem læſum eijciendum. Stafiſagriam tundes primo, deinde teres, & admiſcebis acetū, poſtea impones uſque dum ſanat. Cum autem ceciderit fabam impone, mire facit. Ad ungues ſi quid mali habuerint, alumen ſciſton in teſtulam mundam immittes, & in foco coques, deinde tolles & aceto ſuperſparſo extingues, iterumque repones in focum: & cum opus fuerit, ſupraſcriptum puluerem ſparges, aut ſolutū cum uino puluerem illinies: & poſt linteū ſuppones, & linteolo uino infuſo digitū obuolues ligabisque, & ſanabitur.

& sanabitur. Vt unges læsos emundes uiscum cum sulphure uiuo tere & infundes unges. Quinque folium tritum cum adipe impones. Emplastrum proscadramnata, hoc est cum de frigoribus in manibus uel in pedibus uulnus nascitur, quæ sunt comede. Recipe cerusæ libram unam, ceræ albæ unam, folij communis siue amygdalini unam, spumæ argenti, cerusam uero & spumam argenti teres cum oleo diutius, donec colorem mutent.

Ad corporis salubritatem. Cap. LV.

BETA syluatica sine semine cum aceto & uino cocta & supertensa mire salubritatem corporis præstat. Myrrha cum uino trita, sanitatem corporis uiri mire seruat. Vt totum corpus hilare sit, uini ueteris feces cum oleo teres, & perunges totũ corpus in sole. Ne corpus male oleat uel puteat. Laterem antiquum, & rosam siccam tundes primum, & uteris in balneo. Ad seruandam item corporis sanitatem. Marrhubij unciam unam ex lacte ouillo calefacto bibat semel in mense.

Lichenis arcendis. Cap. LVI.

GRAECO nomine lichena appellatur, quod uulgo mentagrã appellant, & est uitium quod per totam faciem solet serpere, oculis tantum immunibus, descendit uero in collum & pectus, ac manus, fœdat cutem: eosque qui sic uexantur, osculari non conuenit, quoniam contactus eorum perniciosus fore perhibetur. Manlius Cornutus Prætor prouinciæ Aquitanæ legatus, CC. in hoc morbo locauit se curandum. Huic ergo uitio sic conantur mederi. Cantharides illiniunt cum succo uuæ Amineæ, & seuo ouis uel capræ. Murium fimum illiniunt ex aceto. Cinerem item herinacij ex oleo imponunt. sed in hac curatione prius faciem ex nitro & aceto foueri præcipiunt, & tunc illiniunt adipem uituli marini. Itemque delphini iecinoris cinerem ex aqua. Ficulneæ caules in aceto cocti & triti illiniuntur. Euisci radix cum glutino lupino in aceto decocta, ad quartas similiter adhibetur. Flos uisci cum calce subactus laudatur. Thitymalli quoque flos cum resina decoctus adhibetur. Lomentum cum thuris polline æquis ponderibus ex aqua adhibetur & illinitur. Tapsiæ radix trita cum melle imponitur. Glutinum factum genitalibus uitulorum, liquatur ex aceto cum sulphure uiuo, ramo ficulneæ permixto, ita ut recẽs bis in die reponatur. Item trociscus lichenicon. Recipe gummi scisti unciam unam, tinaperi unam, lybani unam, tytaneos librã unam, ammoniaci unc. unam, lithargyrij unam, gumeos duas, aceti quantũ sufficit. Lybani drachmas decem, tinaperi decem, bdellij decem teres cum aceto. Catapotia ad lichenas experta. Recipe lithargyrij unciam unam, alcionei unam, arsenici unam, asphalti unã, lybani unam, tinaperi unam, ammoniaci unam: quæ omnia teres cum aceto, & facies trociscos. Trociscus quo utimur ad lichenas & ad exancaumata, hoc est ambusta, & ad herpistigodén, hoc est, scabiem. Recipe psymitij drac. octo, lithargyrij VIII. calcis uiuæ duas, aceti & olei quod sufficit. Trociscus lichenicon. Recipe cameleontis nigræ drachmas IIII. pyrethri duas, tinaperi quatuor, chrysocollæ quatuor, aceti acris cotylas nouem. Trociscus. Recipe alcionei ustulati drachmas duas, cameleõtis nigræ quatuor, asphodeli radicis quatuor, tinaperi, lybani, pyrethri, aphronitri ana duas, tauro collis quatuor, aceti ueteris quãtum sufficit. Trociscus ad lichenas. Recipe Iu syderon unc. tres, scordion purgati unam & semis, tinaperi similiter, gumeos quatuor, quæ in aceto acri teres in sole, & facies trociscos.

Elephantiasi depellende. Cap. LVII.

A' Facie hoc malum plerunque incipit, & nare primo surgit, uelut lenticula quę celerrime per totũ corpus serpit maculis uarijs, colore, & inęquali cute, alibi crassa, alibi tenuis, alijs dura locis quasi scabie aspera & postremo nigrescente, & ad ossa carnes apprimente, tumescentibus digitis in manibus & pedibus. Hic morbus peculiaris est Aegyptiorum populis, totus exitiosus est, cum in reges excedit. His qui hoc malo afficiuntur, cinis mustelæ & eiusdem sanguis mixtus illinitur. Radix asparagi in aceto cocta & trita imponitur. Mentastri folia, cõmasticata adhibentur, cedro illiniuntur. Bulbi quoque triti in aceto & sulphure medentur. Nitrum etiam ex melle & lacte bubulo tritum faciem purgat & erugat. Smegma ad elephantiacos. Recipe pumicis drach. X. testarum sepiæ decem, nitri decem, cimolię decem, gumes albi quinque, cycidon omphacion quinque, post hunc puluerem uteris & thure cum uino. Trociscus herõ optimus tollens humores acerrimos, id est lichenas. Recipe lybani drach. octo, calchanti octo, tinaperi octo, calcideos similiter, acacię quatuor, mysei cyrij octo, gumeos quatuor, quę cũ aceto colliges & uteris.

Ad morbum comitialem. Cap. LVIII.

ALLIVM elixum subinde in cibum & in potione sumatur. Fel agninum cum melle uel cochleari uel ligula sumatur. Lini semen & urticę ex melle illitum sanat. Coagulum quoque uituli marini bibitur cum lacte equino aut malo punico sicco, aut mulsa aut aceto. His qui sępius cadũt clyster infunditur ille. Castorij drachmas duas, mellis heminam unam, aloes unam, aquæ sextarium, si suppuratio erit unguentum facies. Recipe crocum & thus masculum, & myrrham, gallas albas, acacia nigra, heliotropia quę appellantur, corium mali punici, centauriam, olosatri semen, ęquis ponderibus teres omnia ex

uino,& uteris, dabisque potionem bibere ei qui patitur.& abstineat à balneo,& si usus exegerit lauet. Testiculi ursini in cibo prosunt. Testes aprini crudi,triti,ex aqua bibuntur,cum primum quis cecidit, sin eo loco quo caput eius fuit,clauus ferreus figatur,non repetit. Dantur item carnes edendę bestiæ occisæ eo ferramento,quo homo ante occisus est. Hirundinis sanguis cum thure,uel eiusdem cor recens deuoratur. Lapillus idem hirundinis è nido alligatur ad collum iacentem,recreat,& ab hoc periculo tutũ præstat. Tenentes in manu anethum,comitiali morbo nõ appetuntur. Testiculi itidem arietini inueterantur, & ex his dimidij denarij pondus datur in hemina aquæ tritum. Abstinentia uero utendũ est uini diebus quinque, & ante & totidem postea. Sanguis pecudis uel uituli ter bibitur,sed & humanus sanguis hoc uitio liberat. Catulus item lactens absciso capite & pedibus, exectis interaneis ex uino & aceto coctus editur. Vinaria quoque sumpta in cibo prodest. Cochlearum cinis addito lini semine & urticæ ex melle illinitur cum sale. Iecur itidem uulturis tritum cum suo sanguine propinatur ter septem diebus,meliusque prodest si ea auis cũ occiditur satura fit humano cadauere. Fel testudinis naribus illitum iacentem erigit. Castoriũ item in aceti mulsi cyathis tribus ieiunis datur. Mustelæ quoque iecur marinæ in cibo bene sumitur. Carnes etiam caprinæ in rogo hominis tostæ hunc depellunt morbum. Caprini similiter uel ceruini cornu usti nidor adhibetur.

Regio morbo pellendo. Cap. LIX.

SALSAMENTVM in cibo ex pipere sumitur seruata carnis abstinentia. Allium tritum in potione uini sumitur. Cicer item arietinũ discoquatur in aqua,duo cyathi potui dentur uel ex melle in cibo. Nuces Græcę cum absinthij semine teruntur,deinde pillulæ ex aceto eduntur. Herba sauina quæ habet folia quasi cypressu,trita ex uino potui datur. Folia quoque oleastri ex uino trita imponuntur,atque ipsum uinum bibitur. Sordes de auriculis aut mamma pecudis denarij pondere cũ myrrhæ pusillo ex duobus cyathis uini hauriuntur. Vermes item terreni cum myrrha in aceto mulso propinantur. Cerebrum perdicis in tribus cyathis uini bibitur. Cineres interaneorum palumborum cochlearia duo bibuntur ex mulso. Erucæ syluestris tria folia sinistra manu decerpta ex aqua mulsa bibũtur. Rubea qua pelles efficiũtur in aqua mulsa bibitur. Fimus pulli asini,quem primum edidit à partu,datur ex uino ad magnitudinem fabæ,triduo medetur. Canini capitis cinis in mulso propinatur. Gallina si sit luteis pedibus,aqua ei pedes purificãtur,deinde uino colluuntur, idque uinum potui datur. Ad idem equini pulli fimus ex uino propinatur. Eademque ratione cyminum ex uino albo in balneo datur. Optima & certa ratio est qua ego iam desperatæ salutis plurimos curaui. Si raphani succum in balneo bibat,& in quocũque potu mane ieiunus parum urinæ suæ bibat. Lapatij radices cõterat ex uino austero,colabisque & potui dabis,mire auruginẽ tollit. Radices porri cum aqua quãta uolueris ex uini hemina potui dabis. Radices betæ tũdes & exprimes succi cyathos quatuor, teres & dabis cũ uino bono bibere,sine mora sanabitur. Raphani item succũ in solio usque ad collum uersus bibat. Chrysolaginis quoque seminis denarios undecim cũ aqua satis calida bibat,& sanabitur. Item ad auruginem. Herbæ fellis terræ quam centauriam uocãt,fasciculum unum,anethi unum,allij capita septem, atriplicis semiunciam. Hæc omnia in olla noua ex careno coques ad tertias,& dabis ieiuno in balneo, ita ut in calida non descendat,sed sudorem detergat. & post balneum radiculas ex oleo sale edat,& uinum accipiat modicum. Item in pila radicem tundes,ac succum exprimes, & in balneo ex eo succo fricato te usquequo descendas in solio sine oleo lauare,& statim aurugo super aquam apparebit. Amygdalæ amaræ unciam unam, anisi semiunciam,absinthij florum denarios sex: insimul tere & fac trociscos duos,& da cum uino & melle ad cochlear unum. Prasium succum tundes & cribrabis, & dabis similiter cum uino & melle. Raphanos item aut septem,aut nouem, contũdes,& ex eo succo per linteum colato dabis in solio statim cum uino bibere.

C. PLINII SECVNDI DE RE MEDICA LIBER TERTIVS.

Ad febres calidas intercidendas. Cap. I.

MEDVLLA ceruina,adipe anseris,adipe porcino recenti , & exiguo ceræ perunges sero , ac statim de succo lini seminis . Idemque asinæ lac tepidum facit . Cotonia item matura , & rosam siccam,& papaueris capita sicca in olla rudi cum aqua decoques , & ex hoc dabis bibere . Item portiagla & apium tusum cum axungia colata,& oleo rosato, & lactucæ folijs,& rasura cucurbitarum,& ouis crudis permixtum,& in modum cetoti pectori impositum,ardores ac subitos dolores hemitritęi, & febres emendat . Ad ardorem stomachi febrientis . Rosaceum in aquam calidam mittes , & agitabis in carbonibus , quo platulam lineam infundes & stomacho superpones . Mellis libram unam,adipis porcini recentis colati unam, olei rosati unam,ceræ unam,argenti spumæ uncias duas,teres autem spumam & simul decoques,deinde croci triti mittes uncias duas& teres in linteolo , inductum super stomachum impones . Ad hæc ambrosia . Recipe olei rosati libram unam & semis,ceræ unam & semis,croci unc.duas,succi rasuræ cucurbitæ quantum sufficit, medullæ ceruinæ uncias quatuor.seruefacies autem ceram & medullam cũ oleo tepefacto cerotario,addes succum per partes & teres diligenter,postea addes crocum & diutissime teres,permiscebis & facies pastillos , seruabisque,& cum opus fuerit teres cum ouorum uitello . Cumque unum corpus fuerit , linteum illitũ impones super stomachum . Ad ardorem stomachi in febribus quæ non declinant ex lini seminis farina cum albo oui facies cataplasma,& frigida super stomachum pones. Lactucas autem in calida coques, & teres cũ albo oui,& stomacho superpones . Itemque rasuræ cucurbitæ & uuæ acerbæ cum albo oui imponuntur . Rasura itidem cucurbitæ & crocum æquale cum albo oui imponitur . Confectio ambrosiæ . Ceræ lib.unam,olei rosati unc.sex,olei camomillæ sex , axungiæ recentis lib.nnam , croci unc. unam,lithargyrij unam,meliloti unam & semis . Iniectio ad febres calida. Succus lini seminis cũ oleo rosato seu camomillæ bene faciet . Si uero nimium febris æstuauerit . Plantaginis folia uiridis & caules simul tundes,succoque eorum corpus perunges . Ad ardentissimam febrem,herbam quæ dicitur Iouis barba,cõteres,ac succum eius exprimes,& miscebis cũ cinere aquaticæ lanæ, & addito oleo rosato perunges,tunc ægrum cooperies,inde somnus irruet,& ardor compescetur . Item ad febres . Axungiam leoninam manu subiges,& totum corpus perunges. Ruta item cum oleo subacta totum corpus perũges. Lilij radices tres aut quinque,croci deñ. V .macerabis in aquæ quartario uno , & ouorum tribus , uitellos teres bene,& adijcies olei rosati quanrum sufficiat,& inde totũ corpus perunges,præter manus & pedes . Vt febrem tollas . Nucleos tritos ex aqua calida dabis bibere . Itemque ut febres foras eijcias. Siliginẽ in aqua recentem macerabis,& teres in mortario cum tribus ouis duris , & panno inducto ad stomachum ligabis. Si quis uero febres patitur & fatigatur aut angustias patitur,dactilos quàm plurimos & adipem aut recentem aut netustum in recenti aqua macerabis,donec exalfescat,deinde in mortario teres ut unum corpus fiat,& pãno induces quasi cataplasma,& stomacho impones nocte,sed prius dactilos tritos in careno aut sapa macerabis . Vt febrem tollas,& ut ex infirmitate pallidum ad bonum colorem perducas ciuaria & lupinos dulces ieiuno in cibum dabis. Succum item calamenti & oleum rosatum æquis ponderibus cõmiscebis,& sic perunges . Itemque herbam quæ nocatur canis lingua, mẽse Iunio tundes & uuã exprimes,succoque eius ægrum perfundes .

Hemitritæo depellendo. Cap. II.

RANVLAS paruas uirides capies , & aperto uentre uiuarum harundine intestina anferes ac proijcies,illas uero mittes in stagnatum nouum & frigis: quibus sublatis, mittes in oleũ ceram & facies cerotum molle,& ab auribus usque ad pedis ungulas rriduo perunges,& non lauet,sanus erit : quia uulnera exeunt per corpus à quibus cito liberabitur . Potio ad hemitritæũ, siue ad leuiscos . Croci denarios duos , nardi duos,absinthij pontici duos , enulę tres: quę omnia cribrabis,& cũ opus fuerit dabis cochlear dimidium in aqua calida . Potio . Recipe costi denarium dimidium,folij denarium unũ & semis, spicę nardi duos,croci tres,semperuiuę cauliculum unum,aut certe pront uideris magnitudinem cauliculi dabis cum aqua calida . Herbam camomillam cum rosa sicca coques,& ipsam aquam cum colaueris mittes camomillinum oleum,& farinam lini seminis coques & uteris tepido,sed alij tantũ de farina hordei & lini seminis & oleo camomillino faciũt,alij dactilo,camomillã & melilotũ aqua infundunt & coquunt,in quã mittes farinã lini seminis & hordei,coquesque,& ita cataplasmabis,sed eum qui magnis laborat febribus . Trociscus ad hęc & ad febricitantes,ut non sentiant : ad ardorem stomachi,ad febres , & ad solis ardorem nimium . Recipe succi glycyrrhizę drach. sex,seminis cucumeris hortensis quatuor,draganti duas , quę teres singillatim & permiscebis cum albo ouorum,& facies catapotia .

Febribus periodicis medendis. Cap. III.

IECVR delphini ante accessionem gustandum datur . In aselli piscis capite lapilli qui plena lu

na inuenti sunt,alligantur in linteolo. Vtile est inungi oleo & sale. Cancris fluuiatilibus tritis in oleo & aqua,ante accessionem perungi oportet. Oculus item lupi dexter salsus alligatur, ante meridiē quo que dantur heminæ tres potui,in quibus additæ sunt guttæ tres sanguinis ex uena asini quam in auricula habet. Recidiuas autem febres prohibet lacerta uiridis uiua alligata in uascello quod eam capiat. Lyxoperita ambrosia ualde optima. Recipe lithargyrij li.I.rodini I. mellis I. sed prius facies cerotum, postea mittes lithargyrium,& feruefacies ut supra fortius, leuabisque de foco & cum spatha agitabis donec refrigescat.

Quotidianæ curandæ. Cap. IIII.

DABIS bibere mentam tritam ex aquæ cyathis duobus,statimque sanguis e naribus exit. Costum tritum & admixtum oleo ante accessionem perunctos à febribus liberat. Beta agrestis cum oleo rosato totum corpus perunges. Itemque rutæ succum cum uino bibat qui potest, quia uehementissimus est. Ad horrores. Betonicæ denarios sex, aquæ calidæ cyathos duos ex uino austero sub accessione dabis bibere, & sudabit.

Tertianæ curandæ. Cap. V.

SVB accessione, pauca grana apij seminis cum aqua calida bibat. Itemque succum trifolij hora prima dabis bibendum ei qui patitur. Folia item de persico & modicum lasari teres, & dabis potionem. Rursumque ante accessionem tria grana coriandri deuoret. Mellicratum item frigidum bibat. Ante solis ortum spongiæ aphricanæ cinis ex oleo uel aceto frōti illinitur. Cancri fluuiatilis oculi eruti alligantur,& ipse cancer in aqua remittitur. Pulegij similiter ramus in lana inuolutus ante accessionem olfaciendus datur,aut stratis subditur. Vrticæ autumnalis radix alligatur. Is uero qui eam effodiet,debet nominare eū cui medetur,& quibus parentibus natus sit. Herba quæ in fluminibus aut riuis nascitur alligata in læuo brachio,quid sit nesciēti,tertianas discutit. Legi autē debet ante solis ortū,sicut eū qui colligit nemo uideat, Aranei tres cuilibet emplastro infricantur, idemque emplastrum ut libet in aluta tanquam anacolina imponitur. Ante accessionem quoque aquæ frigidæ decem unc.bibuntur.

Quartanæ curandæ. Cap. VI.

VINI optimi Spateni uel pecinium,uel puto Hadriani Aphri'ue, seu burdi gallici pond.nouem pensabis, hinc quotidie in maiori calice potionem dabis uini calefacti ieiuno donec totum bibat, & sanus erit. Parum croci quantum tribus digitis leuatur teres, & ex aqua calida dabis sub hora accessionis iam suspecta. Communiter autem ad omnes typos facies pannum talem. Recipe axungiæ lib.unam, picis unam,absinthij tenelli unam,primumque teres absinthium & dehinc picem: postea simul omnia in pila tundes in modum ceroti,& panno illita per totum pectus & stomachum ac uentrem pones, habendū iugiter quinque diebus ac noctibus. Cataplasma ad quartanas. Recipe farinæ baccarum lauri sextarium unum,fœnugræci unum,farinæ lupi unum,sapæ heminam unam,caricas numero triginta,oleū laurinum ad unguēdum stomachum habebis,prius uero saccello de furfure per quatriduum fouebis, & sic cataplasmabis. Apocus thermanticus ad quartanas. Recipe terebinthinæ drach.sex,ceræ similiter,medullę ceruinę similiter,guttę ammoniaci similiter,galbani similiter,aphronitri similiter,hysopi unciā unā, piperis unam,myrrhę unam,uini cyathos duos,mellis Attici duos,olei ueteris drachm.septuaginta,irini sextarium unū,soluta uero resolues in olla,& sic mittes sicca,trita & cribrata,& sic omnibus permixtis uteris. Ad quartanas expertum. Recipe castorij sex,panacis regij sex,opij sex,iusquiami duas,mellis quantum sufficit,dabis ante horam dimidiam accessionis ad magnitudinem fabę Aegyptiacę cum uino mixtū. Caput claui quo aliquis in crucem fixus est alligatur panno. Fimi bubuli cinis spargitur. Vrina pueri illininntur primi digiti in manibus & pedibus. Leporis cor alligatur, coagulum quoque eius bibitur ante accessionem. Leonis quoque in cibo datur. Viperę etiam caput abscisum in linteolo alligatur. Muri uino rostellum primum & auriculę summę pręciduntur, & in roseo panno alligantur, & ipse mus uiuus dimittitur. Ranę in triuio decoquuntur cum oleo carnibusque earum proiectis & oleo utuntur ad unctionem. Allij elixi caput unum cum lasare tritum obulo in uino austero bibitur. Hirundinis itē fimi drachma una trita ex lactis caprini aut ouilli aut passi cyathis tribus ante accessionem propinatur. Rubetę ranę cor uel iecur alligatur in panno leucopeo. Semen anethi tribus digitis comprehēsum & fœniculi tantundem, & aceti mulsi cyathus unus potui datur. Panem & salem in linteo de lyco liget, & circa arborem licio alliget, & iuret per ter panem & salem: Crastino mihi hospites uenturi sunt,suscipite illos. hoc ter dicat.

Lethargicis. Cap. VII.

EX quibus lethargicum depręhendis? ex febre acuta cum sensus oppressione, aut ut difficulter, aut nihil sentiat pulsu magno, raro & inani. Vnde lethargia dicta est ab obliuione mentis atque corporis uagatione. Gręci enim λήθην obliuionem, ἀργίαν uagationem uocauerunt. Hos itaque tali ordine curabis: ferulam accensam naribus admoueto,fumigatione facta si repente ęger hunc morbum incide rit,sicut alijs uisum est,celeriter emendabit. Nepetę succus ex aceti parte una mixtus & capiti frontique

illitus

illitus lethargicos dormientes excitat. Euforbium cum castoreo suffumigatum excitat. Calchantum item cum aceto tritum,& naribus illitum,dormire non sinit. Euforbium quoque ex aceto tritum,& naribus confricatum,excitat. Capilli itidem mulieris incensi suffumigatione sua liberant dormientes. Satureia & cum aceto capiti frequenter infusa excitat. Caprina similiter pellis,uel cornu eius combustū, idem facit. Sanguis testudinis fronti illinitur. Peucedanum cum oleo rosato & aceto tritum & incoctum naribus inditur, & iam uidebis dolores capitis emendare. Ruta item ex aceto odoratur. Visimbrium quoque capiti ex aceto infunditur. Vrtica etiam fronti & pedibus illinitur. Cimices septem triti in aquæ cyatho uno dantur,si uir sit: si puer,eodem modo aquę cimices quatuor. Spondilium capiti instillatur. Mustelæ quoque iecur exuritur ad olfaciendum. Pulmo pecudis calidus circa caput alligatur. Palumbi item tres putrefacti lethargum excitant odore. Tolles itidem uulturis neruos, & eos circa manus laborantis ligabis. Apostolicum rotundum cum adipe uulturino teres, & ex eo manus fricabis.

Somno ascifcendo. Cap. VIII.

OPIVM in modum fabæ cum oleo rosato mixtum naribus illinitur. Coriandri quoque semen tritum,colatumque,& ex aqua calida potui datum,prodest. Item ad eos qui non dormiunt. Styracis unc.tres,glycyrrhizæ tres,croci unam,opij tres,castorij unam,lycij Indici duas,spicænardi duas,mellis pōdera duo. Hæc omnia trita cōmiscebis,& naribus frōtique illinies. Glycyrrhizæ unc.tres,styracis duas, croci unam,opij duas,castorij duas,lycij duas,zinziberis unam,piperis longi unam,spicęnardi unam,mellis pondera duo,conficies & uteris ut supra. Confectio diacodion ad hæc & ad febres. Codias unam,capita papaueris numero triginta infundes in aquę sextarijs tribus pertriduum,postea ad tertias decoques, addesque in aquam ipsorum mellis partem dimidiam, hoc est sextarium unum & semis: dehinc coques ad carbones uel ignem sine fumo,donec in mellis pinguitudinem redigatur: & hoc dabis ad noctem glutiendum singula uel bina cochlearia. Papauer ex aqua elixatum ad tertias bibas,statim somnum adducit. Ad somnum saluabis ægrum sic. Opij denarijs tribus,myrrhę,croci,thuris ana denario uno cum cera mixtis pastillos scipulares facies,& pręcalefactos umbilico impones, quę res tā somnum quàm uentrem mollit. Antidotum anethinum ad somnum colicis expertū. Recipe anisi uncias duas,apij seminis unā, iusquiami duas,opij semiunciam,mellis quantum sufficit, dabisque aduersus uirtutem patientis integram potionem ad magnitudinem fabæ Aegyptiacę cum aqua calida. Hypnoticum ad somnum. Recipe bdellij drac.quatuor,lybani quatuor,galbani quatuor,rosę siccę quatuor,myrrhę uero duas,croci duas, castorij unam: quę cum oleo rosato teres ad spissitudinem mellis,& induces in nares,in frontem & in aures.

Phreneticis sanandis. Cap. IX.

EX quibus signis phreneticum deprehendis? ex febre acuta cum alienatione,& manuum uano errore,ut aliquid suis digitis apprehendat. quem ita curabis: Succus rutę ex aceto tritus, & temporibus instillatus,mire prodest. Castorio & peucedano ex rosaceo peruncto capite somnus accedit. Allium elixum in cibo datur. Suffumigatio lanę succidę prodest. Hyeme etiam oleo anethino caput infunditur. Ad phreneticos,siue ad eos qui uertiginem patiuntur. Hederę ramum cum suis folijs teres adijciens oleum, cumque cerebro superfundes,& tempora unges. Ad uertiginem capitis. Rosam in aceto fricabis, spissamque capiti impones. ¶ Ad insanos & mente motos,& si qua alia uitia in capite habuerint,herbā tythimallum capræ lactariæ solum manducare dabis: postero die mulge,& lac eius ieiuno da bibere qui uexatur.nam cordialum sine mora emendat. ¶ Grillis adipe frontem lini,& dormit. Pellem de lepore albo nescientis sub capite pones. Lauri folia trita nescientis capiti supponas,& dormit. Semen lactucæ ac papaueris cū dactilis tribus in aqua coques ad tertias,dabisque bibere & ante expectatum, dormit. Spondilium capiti infunditur. Pulmo pecudis calidus circa caput alligatur.

[Marginal handwriting: Ad insanos et mente motos / Ad dormiendum]

Ad epilepticos. Cap. X.

EX quibus epilepticum deprehendis? ex accessione quæ eum tenet,quemque ita curabis. Vulturis cerebellum teres cum oleo uetustissimo,& post illud cetriæ uel balsamo,ac repones,& ex hoc in modum grani fabæ cum potione uini ueteris potui dabis per dies septem aut nouem: balsamum autem tunc mutes pro cetria,si odorem non fert. Herbam sauinam dabis triduo in uncijs aquæ tribus. Mustelæ hepar sine felle assum dabis bibere cum aquæ uncijs quatuor.hocque cum biberit,si intra septem dies non fuerit uexatus,scias illum sanum esse. Cerebellum quoque agni assum dabis ad manducandum. Medulla cameli cum oleo rosato teres,& frontem stomachumque perunges. Apophlegmatismus. Recipe stafisagriæ drach.quatuor,salis ammoniaci unam,pyrethri duas,sinapis quatuor,exinde factum puluerem diuides in partes tres, & cum mastica per triduum masticet unam partem in die.

[Marginal handwriting: Ad epilepticos]

Cardiacis sanandis. Cap. XI.

RVTA ex aceto & melle cum farina hordeacea mixta,& pectori imposita, emendat. Vinum

calefactum, spongiæ infusum, & mammæ sinistræ impositum, sudorem sistit. Cornu caprini & ceruini cinerem oleo myrtino permiscebis, & ex hoc aduersus sudorem nimium corpus omne perungitur. Lactucæ albæ nomen est syris quæ trita & imposita mammæ sinistræ magnifice sudorem minuit. Aqua potui datur iu qua holera discocta sunt, sale addito.. Rutæ fasciculus in rosaceo & aceto decoquitur, & adiecta aloes uncia una in olei perunctione sudorem sistit. Radix item scrule ex oleo & aceto perunctione sudorem minuit. Myrti semen cum polenta ex uino mammæ sinistræ imponitur. Folia rubi in quo mora nascuntur trita per se imponuntur. Succus motorum rubi potui datur. Puluis autem ex myrti folijs tostis inspersus sudorem sistit. Lapillus qui in uentriculo hirundinis inuenitur. Ad eos qui in infirmitate non sudant. Cucumeres syluaticos incides in oleum, & in solem pones in uase uitreo forti ne crepet, & exinde unges ut sudet.

Hydropisis species, eoq; morbo arcendo. Cap. XII.

QVID est hydrops? Extensio uentris ultra modum naturalem, aquoso atque corrupto humore effecta. Vnde hydrops nomen accepit? Ab accidenti, hoc est humoris infusi materia. Quot uel quę sunt species hydropidis? Duæ: totius corporis, & uentris. Prima leucophlegmatia uel hyposarca appellatur. Secunda rursus in duas diuidirur species: est autem humoris uel speciei commixta materies, sed humore superante, Ascites: spiritu, Tympanites uocatur. Ex quibus deprehendis leucophlegmatiam? Ex totius corporis molli iuflatione cum colore subalbido & grauedine, atque impressis tumore digitis cedente, carnium resistente duritia cum mali odoris inspiratione. Hos ita curabis. Lapidem Gagathem hydropicus si secum portauerit liberabitur. Vomitus canini uentri illinuntur. In sabulo calido marino obruuntur. Spongiæ Aphræ siccæ opponuntur. Adeps delphini liquatus ex uino bibitur propter graueolentiam naribus obturatis, aut unguento optimo tactis. Cancri marini uel fluuiatilis in cibo ex iure allium uiride cum fico duplici malum euocat. Scylla subiecta linguæ sitim compescit. Scyllæ bulbus torretur, deinde purgatur, & medium eius in aqua coquitur, cum madidum est ex eo tres oboli dantur potui ex melle & aceto, euacuatur per urinam. Synape & ficus & cyminum ęquis partibus tusa uentri imponuntur. Ficus siccę coquuntur, & ex uino & absinthio subfunduntur. Farina hordeacea addito nitro omnia in unum conteruntur, & ita imponuntur. Folia myrti in uino decocta conteruntur, & ex eo uino duo cyathi potui dantur. Radices sambuci in uino decoquuntur, & ex eodē uino duo cyathi poti exinaniunt. Est hedera quę Chrysocarpos appellatur, propterea quod fert grana aurei coloris, cuius grana uiginti in uini sextario conteruntur, & ex eo uino terni cyathi bibuntur, qui per urinam exinaniunt. Testudo decisis pedibus & capite & cauda intestinis abiectis in cibo datur, ita condita ut citra fastidium sumi possit. Fimus uituli masculi uentri illinitur. Bibere debent antequam epithema accipiant fœniculi seminis uncias duas, apij seminis duas, asari duas, petroselini Macedonici unā, anisi unam. Hęc omnia in olla noua aut stagnato aquę fontanę pleno decoques ad tertias, quod refrigeratum repones in ampulla, & inde potionem calefacies, & cum uino hadriano uel piceno percalidam bibat. Puluis ante epithema corpori spargendus. Recipe apij seminis un. unam, pulegij unam, anisi unā, cymini duas, samsuci unā, baccas lauri numero quinquaginta: hæc omnia tundes & cribrabis, & prius oleo cyprino malaxabis leniter stomachum, uentrem & renes, & iterum unges, puluerem que supersperges, ita ut uentrem & stomachum impleas, sed & renes, & linteis superpositis duplicabis fascias, hocque facies per dies quindecim, & intermittes triduo, & iterum repetes usque dum cures. Si uero pedes tumuerint, facies puluerem de cymini uncijs duabus, nitri duabus, & unctos pedes oleo cyprino, & inde fricabis. Epithema ad initium hypropidis. Recipe apij seminis uncias duas, amei unam & semis, anisi similiter, hireos similiter, cardamomi similiter, cyperi similiter, meliloti, panacis radicis similiter, nitri alexandrini similiter, squinātij similiter, croci similiter, ceræ uncias sex, ammoniaci sex, resinæ terebinthinæ sex, seui taurini sex, olei irini sex, mellis VI. Pigmenta uero tundes & cribrabis, & postea in mortario bene teres, addito uino ueteri styptico quod sufficiat, ut sit uelut cerotum. In cacabum uero mittes oleum, mel, ceram minutatam, seuum ac resinam solues, & colata diligenter mittes in mortarium superspargendo pigmēta, & diu omnia terēdo permiscebis, & inde facta collyria repones. & cum opus fuerit, induces panno, & uentri uel stomacho superpones. Malua rustica tusa diligenter cū fermento & æquali ex axungia facies cataplasma, & tepefacta uteris, à pullorum cantu usque in horam tertiam per triduum, intermisso triduo rursum impones. Hoc facies uicibus tribus. Quod si & renes tumuerint ex utraque parte uteris. In balneo item salicibus operiuntur in alueo, ita ut etiam substratos folijs habeant. Herbæ betonicæ denarij duo sano ex mulsa, febrienti ex aqua calida potui dati succurrunt. Potio ad hydropica experta. Cornu bubuli ea parte quæ ad cardines est cōbures in patella ad carbones, & teres in puluerem mollissimum, ex hoc cochlear unum cum aceti acri cyathis duobus, & floris liquaminis cyatho uno, & aquæ calidæ cyatho uno ieiuno dabis diebus nouem. Allium item uiride cum uino duplici aluum euacuat. Cataplasma. Recipe farinam hordei, farinam fœnugræci, farinam fabæ, nitrum, fimum bubuli siccum duplum, sulphur, acetum, mel & oleum. Item epithema. Recipe ceræ libras duas, fimi caprini uncias tres, seminis apij tres, samsuci quatuor, nitri Alexandrini duas, guttæ ammoniaci duas, fœnugræci frixi tres, baccarum lauri tres, piperis duas, laricis siue terebinthinæ quatuor, olei cyprini siue sicyonum quod sufficiat. Apozima ad hydropida. Recipe radices apij, asparagi, asari & pulegij, quas coques simul in aqua & bibes, uel

uinum

uinum exinde temperabis. Cataplasma ad idem. Recipe fimi bubuli ficci pulueris partem maiorem, & farinę hordei minorem, quę miscebis & coques ex mulsa, & induces panno qui cingat totum uentrem, & superasperges sulphuris triti minutissime cochlearia tria. Cumque inuerso panno uenter caluerit, de subtus manu confricabis: & cum uideris sustinere posse, repones fascias, & usque in diem alterum non tollas. Cumque mane tuleris, sic alterum impones usque dum tumor cesset. Sane bibat ieiunus apozyma de spica nardi, & radicibus apij in aqua decoctis: recentia penitus non bibat, sed de pullo modice, & uinum mixtum cum apozymate. Ad hydropidis duritiam. Salis & milij æquas partes feruefacies, & in saccello impones cum iam humor eruperit. Lana cum sale & oleo tepido uulneribus imponitur. Item ad nimiam sitim, quæ ex hydropisi nascitur. Corticem ulmi interiorem in aqua decoques ad tertias, & ipsam calidam uel putam, uel cum uino, quoties sitierit, bibat. Stercus bubuli recens cum aceto cataplasmabis. Ad hydropicos. Anisi unc. septem, amei sex, cymini sex, diffinadō sex, absinthij sex, sandonicę sex, cardamomi sex, brathei sex, lybani sex, resiuę frixæ libras sex, ceræ tres, olei glaucini quantum sufficit. Epithema hydropicis. Recipe carycarum pinguium pōdo quinque, nitri lib. unam, hysopi, gummi unā & semis, agarici unc. sex, camilec V. absinthij sex, celuci sex, coconidij purgati tres. Carycas autem tundes donec cerotum efficiatur: postea coconidium purgatum teres, & miscebis cum carycis diligenter: post hæc sicca trita omnia mollissime permiscebis, & addes oxymel terendo quandiu ad modum malagini efficiatur, & uteris. Vrinam item in potione sæpius dabis, mirum præstat auxilium. Hebuli radicem sine medulla ex mulsæ sextario dabis bibere, & in sole deambulet. Itemque uomitus canini uentri illiniuntur.

Paralyticis curandis. Cap. XIII.

NVLLVS tam idoneus est paralyticis cibus quàm bolea rubea. Salubriter ex his bibitur, sed ut usus sequatur balnei. Aliqui solent folia temperare addito euforbio, pingue glyrium, & soricum decoctorum ex aqua dant edendum. Calasticum ad paralysim. Recipe euisci unc. quatuor, ptisanæ quatuor, lini seminis quatuor, fœnugræci quatuor, meliloti quatuor, quæ coques in aqua fontana donec fiant spissa, exprimes, & mittes succi lib. unam, olei communis unam, ceræ unam, seui taurini unc. sex, resinę frixæ septem, resinæ terebinthinæ quinque, hysopi medicaminis duas, galbani unam & semis, coques primū oleum cum succo lento igni donec excoquatur pars dimidia succi, & colabis, dehinc mittes reliqua infrascripta atque simul miscebis, ut soluatur. Vnctio ad paralyticos. Recipe baccarum lauri tritarum & cribratarum unc. unam, cymini tusi & cribrati unam, satureiæ non tusæ sex cum surculis rutæ siccæ tribus, quę infundes uini ueteris sext. quinque per triduum, postea miscebis olei anethini nō flores sextarios octo & semis, coques lento igne, agitans indesinenter. Cum autem uinum consumptum fuerit, colabis illud, & expressis herbis ex eo oleo unges mane & sero eum qui patitur. Lino autem non utatur nec in lecto. hoc etiam oleo in balneo uti debet, quando sine febre est. Abstinere uero oportet à bubula & porcina carne, pisce, & caulibus, & maluis, & utatur pipione molli ac reliquis holeribus: si aquam calidam bibere non possit, uinum accipiat aquaticū: quod si hyems fuerit, aut infirmitas grauior uel senectus, addes hinc oleo balsami primi unc. tres, piperis unam. Acopum ad paralysim & neruorum tensionem & dolorem, & ad omnem perfractionem. Recipe nardi lib. unam, olei hirini unam, laurini unam, cyprini unam, styracini sex, panacis unam, castorij unam, euforbij semiunc. adarcis similiter, piperis similiter, ammoniaci similiter, medullæ ceruinæ uncias quatuor, galbani duas, propolei unam, butyri tres, hysopi cerotidas, ceræ lib. unam, olei samsucini unc. sex, cucumerarij sex, resinæ terebinthinæ nouem. Conficies uero sic. Euforbium, adarcam, ammoniacum, piper, castorium, insimul tundes, & cribrabis galbanum & propoleum, malaxabis contra focum ceram, & medullam cum omni oleo resolues, & admiscebis puluerem, dehinc panace tritum cum modico aceto, postea galbanum & propoleum. Ad paralyticos & ad omnem neruorum causam seu contractionem siue stuporem. Recipe farinæ fabæ lib. quatuor, picis frixę quatuor, pulueris uitri duas, piperis duas, aceti quod sufficit. Hæc pariter coques, & in modum cataplasmi linteo grosso induces, & locis dolentibus seu contractis impones, & calabricis ligabis bis in die per triduum: & intermisso uno die, iterum repetes per triduum. post hæc uteris unguento infrascripto. Vnguentum ad paralysim & ad omnes neruorum causas. Recipe ceræ unc. sex, terebinthinæ IIII. hysopi ceroti unam, ammoniaci IIII. piperis unā & semis, nitri septem, pyrethri semis, galbani unā & semis, mellis similiter, olei ueteris lib. unam, euforbij unc. tres, cyperi quatuor, olei irini unam & deñ. XVIII. uini ueteris cyathos duos, ammoniacum autem in uino teres: & cum tritum fuerit, addes piper & nitrum in puluerē redacta. pyrethrum, euforbium & cyperum similiter in puluerem redacta permiscebis, & resolutis cæteris speciebus superfundes in mortario, & pariter teres, & cum opus fuerit uteris, fricabisque uehementer bis in die, & lanis inuolues & calabricabis.

Podagræ depellendæ. Cap. XIIII.

MVSCVS qui in aqua nascitur tritus & impositus prodest. Farina frumenti cocta ex aceto imponitur. ntiliter dolor perungetur, in quo decocta sunt ranarum intestina. Ranæ rubetæ cinis cum adipe ueteri. In palustribus lens nascitur in aqua non profluente refrigeratoria sine comparatione, hæc imponitur uel per se contrita uel cū polenta. Adipe, piperino sanguine quoque milui pedes perungūtur. Euisci radices coctas cum axungia miscebis, & cataplasma pedibus impones. Maluæ erraticæ coctæ,

piſas cum ſale,pedibus impones. Vrtica trita cum columbarum ſanguine apponitur. Lenticulam coquis,teris,adiectis mellis cochlearibus tribus,& pedibus impones. Adipe uitulini marini pedes perunguntur: cuius & pellibus calciari conuenit. Ranæ aquaticæ diſcerptæ ſubinde recentes imponuntur. Lenit & plantago cum axungia. Limus aquaticus cum oleo ſubactus mire prodeſt. Vrſino adipe,ſeuo taurino cum ceræ pari pondere decoctis utuntur. Bubulum fimũ cum aceti fece magnificant. fimi ſimiliter caprini cinis cum axungia ueteri prodeſt. Cum uero pluribus malagmatis utantur hi qui hoc malo laborant,prout illa apud unumquenque commendat monſtrantis auctoritas, ponam compoſitionem de qua nemo qui uſus eſt,queſtus eſt. Picis brutię uncias ſex & ſcrupulos ſeptem,ceræ ponticæ tantundem, reſinæ frictæ tantundem,galbani ſcrupulos undecim,ammoniaci ſemiunciam: omnia hæc in cacabo nouo componuntur,& coquuntur ad unum ſeruorem bonum: in mortario autem teruntur hæc. Euforbij unciam unam,ſtyptiriæ ſcyſtos tãtundem,thuris pollinis ſcrupulos nouem,opopanacis nouem,fellis taurini octo,ſalis ammoniaci ſex. his ſuffunduntur aceti acerrimi cyathi tres: tum quod in cacabo coctum eſt, mortario imponitur,& piſtillo permiſcetur. Cum eo utendum eſt,alutæ illinitur. quod ſi induruit, modice ad ignem calefactum manibus perfricabis,& ſic molleſcet. Hoc medicamentum non inquinat uires in uſu,non perdit,appoſitum referuari poteſt. Sunt & qui potione podagra ſint liberati. Cuius compoſitionem ſubijciam,& quemadmodum ea ſit utendum pandam. Cametriæ lib. unam, centauriæ unc. tres, ariſtolochiæ rotundæ tres,ſtichades tres,agarici quatuor,cyperi ſeminis quadrantem, aloes unc. quatuor, & hæc pondera ſingularum ſpecierum expendi oportet,& trita cribrataque permiſceri ex mellis Attici lib. ſex,& in uitreo uaſe recondi. Vſus autem huius potionis talis eſſe debet,ut ſumatur à ieiunis qui bene concoxerint,& per numerum dierum anni adiecto uno die,ſi dies continuari non potuerint propter cruditatem aut languorem aliquamq́ue cauſam,quotquot intermiſſi fuerint,totidem reſtituantur. Potionis uero menſura erit, ut denarij argentei bibatur pondus ex tribus cyathis aquæ ſemel in die. Radix cucumeris erratici ex aceto coquitur,& imponitur: mitigatur,ſi ſecum habeat is qui uexabitur pedem leporis uiuo abſciſſum. Peractis ſingulorum membrorum malis & eorum remedijs, quæ improuiſo ſolent accedere, percurrimus eo ordine quo una quæque res ſuccurreret. Incipiemus itaque à re podagræ proxime. Vrtica trita cum columbarum ſanguine apponitur. Porcellum dierum undecim nec minus nec amplius occides,& coques diligenter, ita ut ſi fieri poteſt,oſſa decoquantur: quibus ſublatis, teres carnes in mortario in modum cataplaſmi,& impones. Expertum. Stercus duorum uel trium porcellorum quod inuenitur in uentre occiſorum,ferueat in ſartagine cũ aceti ſextario uno,& in ipſo dolore pedibus imponatur. Incipientem podagram mirifice diſcutit. Betæ combuſtæ cinis ſi leuiſſime admixto ſanguine bubulo imponatur. Ad impetum doloris. Salis ſextarium unum ſolues cum aqua tepida, ita ut totum liquefiat: deinde mittes aceti ſextarium unum,& agitabis diligẽter: poſtea mittes aquam fontanam frigidam & temperabis prout delectat, & ſpongia fouebis diutiſſime loca dolentia, & terges ac linies medicamento ſubſcripto: defruti partes quatuor quaſi teſſellas, & aphronitri ciuarij paſtillos numero quinque teres diligenter,& addes ouum unum. & rurſum tandiu teres donec in modum ceroti mollis fiat,& linies penna: quod cum ſiccauerit linteum ſuperpoſitum, caleretur. Ad podagræ dolorem & tumorem. Fimum columbinum,ammoniacum,carycas ægre uatas, & nitrum pari portione tundes & cribrabis admixtis olei cyprini & melini ſingulis ſemiunc. & omnibus in unum mixtis in modum malagmatis impones,dolorem & tumorem tollet,& podagram annorum decem ſanabit. Fœnugræci cochlearia duo cum aceti cochlearibus duobus teres diligenter,& inductum linteo impones. Folia item lactucarum purgabis, ita ut medium thyrſum & uenas tollas ac proijcias: folia uero elixabis in aqua, infundes panem,teresque ſemote. Poſtea ſimul folia cocta molliſſime teres,& tepefactum cataplaſma cum linteo pones. Ceratorium podagricum expertum quod facit ad arthriticos. Recipe ſeui hircini lib. unam, butyri unc. quinque,lini ſeminis,fœnugræci,altheæ,anethi,roſæ,mellıloti ana libram unam,ſoluenda ſolues,& permiſcebis omnia,malaxabis & uteris. Emplaſtrum faciẽs ad podagricos,quod exiccat optime.

Recipe molybdenæ libras quatuor,ſalis ammoniaci duas,lyppidos ſideron: quod & facit ad ſciaticos.

Defrictum & oua cruda & aphronitrum teres diligenter, & tepefactum illum linteo illitum impones. Herba item euiſci tuſa cum axungia ueteri,& impoſita,tertia die ſanabit. Huius herbæ experimentatam uim plures auctores annũciant. Cucumeris ſyluatici radices in aceto coctas teres,& impones podagrę, atque articulorum morbo. Præſens enim remedium eſt,& melius ſi oleum ſimul pari portione miſcueris. Torpedo nigra marina uiua in oleo putrefiat,ſiue in eo uiua coquatur, ex qua cerotum facies, de quo manus & pedes confricabis,dolorem ſine mora tollit,& neruos liberat: quod ſi fel eius infricatur pedibus,dolore ſimiliter carebunt,ita ut corium eius ſuperponas: quod qui ei detrahet, ozimo uiridi manus confricet. Item pullos ciconiarum teres in olei dulcis ſextarijs ſeptem, decoques ad tertias, colabiſq́ue,& in ipſum oleum adijcies adipis urſini libras tres, ſeui taurini uncias ſex,medullæ ceruinæ ſeptem, olei laurini ſextarium unum, myrtini unum,ſtercoris ciconię unciam unam & ſemis,conficieſq́ue, repones & uteris. Ad aliud melius quod in annos ſeptuaginta curat. Fimum ciconię & axungiæ ueteris partem unam commiſcebis, & uteris, & miraberis. Podagræ pituita ſiue ſanguis ubicunque ſe fixerit & dolorem nimium fecerit. Fœnugræcum in olla noua ex aceto acri ſiue urina humana diſcoques, & teres in modum ceroti, quod linteo inductum quotidie impones ſæpius renouatum,quia cito ſiccatur, & dum recens eſt uim habet, & ſanum ocyus facit. Alij uinum & oleum adijci debere tradunt,& ſic decoqui. Recipe ceræ libram unam, olei ueteris cinarij unam, reſinæ frixæ, ſiue terebinthinæ

rebinthinæ siue pituinæ qualem inueneris libram unam, nitri Alexandrini unam & unc. tres, aphronitri albi uncias sex, lexiuæ qua utuntur saponarij libram unam, uncias quatuor. Nitrum uero & aphronitrū teres diligenter in mortario, addes lexiuam: sed paulatim augendo atque terendo donec totum expēdas, & fiat tanquam cerotum. postea oleum, resinam, simul solues in trulla, ac mittes super species prius tritas, & rursum simul omnia teres donec diligenter misceantur. ex eo induces panno & suppones pedi dolenti donec aperiantur ex semetipso, & humor digeratur, ita ut aliud nihil ponas nisi mane uel sero, soueas prius emplastro mutato. & cum humor cessauerit, tantum siccum superponas linteum usque dum sanetur.

Cerotum ad hæc. Recipe fœnugræci bene purgati sextarios quatuor, quos infundes aqua, lini seminis duos, infundesque seorsum, euisci pond. quinque seorsum, maluæ radicem plurimam: quæ omnia in aqua pariter coques, ita ut ad maximam mollicem perducas. postea colabis & mensurabis ex eo sextarios octo, admiscebis olei quatuor, baccarum lauri tusarum unum in uase duplici diutissime coques, donec ad mensuram olei reuertatur, colabisque, & mittes resinæ frixę unc. quatuor, laricis quatuor, hysopi ollaris quatuor: diu agitabis donec frigidum fiat, de quo dolenti bis uel ter in die pedes confricabis, hocque facies etiam cum dolet bis in die. Cerotum ad hęc. Recipe herbæ personatæ succi & uini ueteris sextarios duos, medullæ ceruinæ uncias quatuor, seui ceruini quatuor, olei rosati quinque, cerę duas, succum autem ac uinum & oleum simul miscebis in cacabo nouo fictili, & ad carbones ad tertias decoques agitans cum canna. Seuum uero & ceram rades de canna minutatim & supermittes. Cumque liquefactum fuerit, leuabis, & in aquam frigidam pones: & dum sese colauerit quod supernatat, manu colliges, uinum colabis & proijcies: quod uero in fundo de succo inueneris, exprimes, & cum eo quod summo tuleris, simul in mortario conteres, & inductum linteo appones dolenti loco. Emplastrum expertum. Recipe cerussæ uncias tres, spumæ argenti tres, ceræ punicæ sex, axungiæ porcinæ ueteris colatæ lib. unam: cerusam uero & spumam in Thebaico mortario tandiu teras, donec in puluerem redigas: ceram autem & axungiā solues, & puluerem totum paulatim admiscebis, & leuato cacabo mittes manum, & agitabis tepidum donec omnia soluantur, & sic in patellam fundes ut regelet, seruetur que munde: & cum opus fuerit, malaxatum oleo rosato imponatur. Confectio medicamenti ad dolorem pedum. Nitrum Alexandrinum sine lapidibus teres fortiter, & admiscebis oleo Sauinensi, & coques leniter donec se colligat & denset, inducesque linteo & superpones. Hoc enim medicamētum dolores qui sunt intrinsecus citius foras producat. Si autem fellicitus est qui patitur, pro oleo sauinensi rosaceum mittes. Ad hęc compositio. Recipe anethi uiridis uncias septemdecim, scyllæ uiridis septemdecim, olei gremialis sextarios septem & semis, aquæ septem. In oleo uero & aqua macerabis acetum & scyllam per dies tres, postea simul coques donec aqua deficiet, & colabis oleū, & mittes cerę nouellæ libras duas & semis, seui porcini recentis duas, medullæ ceruinæ unam, seu seui ceruini duas, liquefacies & superpones pedibus. Aliud ad hæc. Recipe croci uncias duas, ceræ septem, spumæ argenti tres, olei rosati libram unam, seui porcini recentis unam, mellis uncias quatuor, lini seminis integri pisati & infusi succi treis: spumam autē teres, & succum mittes lini seminis in quo crocum simul triueris, dehinc omnes species reliquas in cacabo resolues & agitabis: quæ cum se miscuerint & refrigerauerint, supermittes hæc in mortario quæ trita sunt & commiscebis, factumque medicamentum panno impones. Aliter ad dolorem pedum seu manuum. Recipe ceræ punicæ sex uncias, aphronitri candidi duas, stactis & olei rosati libram unam & semis, gummi sauinensis uncias sex, styptiriæ tres. Styptiriam uero cum aphronitro teres mollissime, ceram solues cum oleo, & puluerem admiscebis addito succo lini seminis, & agitabis donec se misceat uel refrigeret, hinc malaxatum ad uaporem dolenti loco corporis impones, & linteum superpositum fascia ligabis. Ad podagrā medicamentum. Recipe seui taurini libras duas & semis, resinæ marmoreę similiter, medullæ ceruinæ uncias nouem, lapatij duas, mentæ duas, marrhubij unam, gypsi tres, herbarum uero puluerē & gypsum in unum rediges & commiscebis: medulla uero, seuum, & resina miscentur: & omnia mixta faciunt medicamentum. Confectio medicaminis ad pedum dolorem. Recipe succi symphoniacæ herbæ sextarios sex, & cetriæ tres, quos miscebis & decoques ad tertias, post hæc mittes oleum Sauinense uel Aphrū ad sextarios tres, adijcies & resinæ frixæ libras duas, resinæ marmoreæ duas, axungię porcinæ sine sale duas. Cum omnia hæc soluta fuerint, colabis ea, & postea addes ceræ libras duas, & soluta iterum simul bulliant, reponesque in cacabo fictili. & cum non dolet, quotidie inde leniter unges: quando dolor paulo amplior fuerit, amplius confricabis. Emplastrum armozos bene faciens ad tumorem. Recipe lithargyrij drachmas septuaginta, porcini adipis septuagintanouem coques lento igni. Emplastrum diastotion ad podagram. Recipe lexiuæ uncias quatuor, nitri Alexandrini libram unam & uncias quatuor, ceræ libram unam, terebinthinæ unam, olei ueteris unam. Emplastrum podagricum. Recipe lithargyrij libram unam, ceræ unam, cianij uncias duas, chalcanthi cyprij duas, nitri tres, salis fusci tres, olei ueteris libras tres, yu uncias tres, aceti quod sufficiat ad sicca terenda coques amolentum. Item ad hæc. Recipe herbæ personatę tusę, & manibus expressi succi sextarios duos, medullæ ceruinę uncias quatuor & semis, cerę rubeę spanę duas, olei rosati quinque, uini ueteris sauinensis sextarios duos: omnia autem in oleo separatim calefacta in stagnato coques, ita ut omnia soluantur. post hæc depones stagnatum super aquam fontanam: & cum regelauerit, species tolles crustocalatas, & in mortario marmoreo diligenter teres, & rosaceo perunctis manibus miscebis. Medicamentum ad hæc quod appellatur dramas. Recipe olei ueteris libras duas & semis, spumæ argenti duas, cerusæ unc. sex, ceræ sex, guttę ammoniaci tres, galbani quatuor & semis, resinę laricis libram unam, meconij uncias

duas. Eſt autem quàm optimum & probatiſſimum. Ad podagricos. Micas infundes in aqua & teres, addesq́ue coriandrum, aphronitrum, & lacrymam oui, & modicum olei, & tepidum impones ſuper pedem. Iterum lenies, & ſuperpones maluarum folia, & ſic ligabis. Si autem linteum poſueris, areſcit. Emplaſtrum ad dolorem pedum. Micas panis in aqua infuſas teres, & adiecto oleo coques, & ſic pones in liuteo tenui. Item aliter. Fœnugręci farinam in aqua coques, & poſt infuſum panem teres, & miſcebis, quo illitum linteum impones adiecto modico ſeuo porcino. Itemq́ue aliter, ut lomentum fabę ſubtile coquas, & adiecto ſeuo porcino linteo illitum imponas. Radices maluarum coctæ contuſæ, & ſuperpoſitæ, idem pręſtant. Herba quidem quę poly carus dicitur, in aqua cocta & ſuperpoſita bene medetur, humorem uaporare facit. Ad nodos ſoluendos. Recipe lib. unam, terebinthinę lib. unam, aphronitri unã, galbani unc. quatuor, propolei quatuor, guttę ammoniaci octo, lexiuæ quantum ſuſficit. ¶ Vnctio Fauij Clementis ad homines reſolutos, & ad omnem membrorum reſolutionem ſiue podagram. Recipe olei ſauinenſis lib. duodecim, terebinthinę unam, radicis cucumeris agreſtis duodecim, cerę unam, medullæ ceruinę unã, galbani I. ranas maiores de flumine ſex, in oleo uero radices cucumeris fricabis, poſtea colabis, & ſic mittes ranas in ſportellam palmiceam, & coques in oleo donec diſcoquantur, oſſaq́ue pura remaneant. Iſtud medicamentum Valerius Paulinus ſic conficiebat. Recipe ſamſuci libram unam & ſemis, mirocrocini unam, folij unam, balſami unc. tres, ſanguinem decem teſtudinum. Si uero crocinum non eſt, ſyriacum mittes, ſanguitudinum in ſamſucum colligens. Vnguentum diacedrium ad dolorem pedum uel manuum. Recipe cetria duo, peucedanum, ariſtolochiam rotundam & roſmarinum, ita ut hæ tres ſpecies contra cetriam penſent, olei Sauinenſis libras octo, quod coques uaſe duplici, donec oleum ad tertias decoquatur, colabisque oleum diligenter, & cera addita facies cerotum. ex quo ſi laueris per diem, ſecundo unges: ſi minus, ſemel. Trociſcus phyſicus ad dolorem ſuſpendendum podagræ uel chiragræ. Recipe terræ Alexandrinę lentæ unc. duas, thuris maſculi unam & ſemis, herbæ lentiglę quę in aqua naſcitur, ſucci cochlear unum, aceti acri duo. Hęc omnia ſimul teres & penna illinies, dolorem uehementer leuat. Malagma. Recipe coſti unciam unam, folij unam, zinziberis unam, piperis albi unam, iuſquiami ſemis unam, ſulphuris uiui unam, picis quinque, peculę portionem unam, nitri aſſi unc. unam, ammoniaci unam, alcyonei unam. Ex his quæ ſicca ſunt tundes & cribrabis, & cum primum pix & pecula reſoluta fuerint, mittes ammoniacum ut ſimul ſoluatur, agitabis diligenter & commiſcebis. deinde cum tepefieri cœperint, mittes quæ tuſa ſunt paulatim, & agitabis diligenter, & ſupra marmorem aqua lotum fundes medicamen, quod tepefactum colliges: uteris autem ſic. Primum cataplaſma facies de nitro albo, & bulbis tritis diligenter mixtum, temperatum cum uino leui, ita ut ſpiſſum ſit, quod tepefactum ad carbones, & panno illitum ſuperpones, & poſt triduum ſolues, poſt quod ſtanti malagmata ſupraſcripta alutæ inducta impones, medicamentumq́ue methe quod facit poſt impetum podagræ. Ad confirmandos pedes. Recipe picis ſpanæ pond. unum & ſemis, ſpumæ argenti unciam unam & ſemis, terebinthinæ octo, ſeui taurini octo, thuris octo, ceræ quatuor, galbani unam & ſemis & denarios ſex, yu unciam unam & denarios ſex, opopanacis unciam unam & denarios ſex, olei roſati uncias quatuor, olei ueteris decem, uini ueteris quantum ſufficit. factum autem medicamentum triduo in uino ſit, & poſtea malaxabis cum oleo roſato, & inductum linteo pedibus appones, donec tumor qui ex dolore reſtitit auferatur. Antidotum podagricum. Recipe gentianæ creticæ unc. duas, ariſtolochiæ longæ duas, & rotundæ tres, myrrhę trochlitis quatuor, baccarum lauri purgatarum octo, reu pôtici primi unam, ſpicænardi denarios ſex: quæ omnia ſimul tundes & cribrabis. Accipiũtur autem menſibus continuis denarij duo, in aqua calida. Alijs uero menſibus die intermiſſo denarij ſinguli & ſemis, alijs aurem duobus biduo intermiſſo, ſicq́ue facies donec compleantur petitiones CCCCLXV. cætero tempore per ſingulos menſes ſemel accipiatur, æſtimabisq́ue aquam calidam quantum eſt uini in calice minore. His autem abſtinendum eſt rebus, propter antidoti huius uirtutem: à porcina, bubula, ueruecina, caprina, pedibus omnium animalium, pipere, liquamine ſalſo, oleo, menta, faſciolis Alexandrinis, cicere Alexandrino, cedro, raphano, faba, rapis, porro, caulibus, cepis, condito præter pullino ſine pipere & liquamine, ſine adipe porcino: uinum modicum bibat, nigrum uero acinaticum carenum ne bibat: mulierem ante omnia ne contingat: ſed & ſi ſomniauerit tale aliquid, lauetur, & accipiat potionem: habeatur autem cum omni munditia, uel ab eunucho in ueſtibulo horti, uel à puella ſeruatum. Sane' ſi fortis fuerit accipiens, ut citius curetur, debet unius anni laborem. Hæc antem maxime in cibo accipiẽda ſunt, pultes, fungi, arbutus, ſeu eporeos, liquamine quoque fungorum utatur. Conditum podagricum. Recipe coſti uncias tres, folij unam & denarios ſex, ſpicęnardi uncias tres, zinziberis unam & ſemis, gentianæ duas & denarios ſex, ariſtolochię longę denarios ſex, & rotundæ tres, ſeminis aſparagi unc. duas & denarios ſex, pione unc. tres, baccarum lauri unc. ſex & denarios ſex, mellis Attici lib. quinque & ſemis, uini ueteris ſext. octo. Emplaſtruin podagricon quod dicitur angelus. Recipe galbani unciam unam, ceræ tres, picis ttes, butyri pondera duo, colophoniæ duo, ſaponis duo. Ad podagram. Recipe tapſiæ Siculæ lib. nnam, guttæ ammoniaci unc. octo, reſinæ pituinæ libram unam, ceræ unam, olei ueteris unam, euſorbij ſcrupulum. Tapſiam uero & guttam ante trita in uino ueteri infundes, tertia die teres diutiſſime. reſinam autem & ceram & oleum in ollam nouam mittes, uti ſoluantur: & cum ſoluta fuerint, mittes in mortarium ubi tapſia & gutta: & ſic omnia commiſcebis, & quoniam papſila facit hoc ceroto uteris. Teſtudinis decollatæ ſanguine pedes fricantur. Ranas ad rertias in oleo in olla rudi quandiu in modum ceroti fiant, & exinde pedes unges. Aſinum autem duabus hebdomadis furfure cibabis

abundanter,

abundanter, & occides, & mox uentrem eius aperies, & pedes qui dolent in uentrem eius mittes: quod si in principio doloris hoc feceris, sani erunt. Hunc autem uentrem sago molli inuolutum in sportam pones, ne refrigescat. Ad podagram frigidam quæ fuerit ac uetustissima. Recipe costi unc. unam, folij unam, zinziberis unam, sulphuris unam piperis albi unam, iusquiami denarios quatuor, picis duræ semiunc. picis liquidæ portionem: quæ uero sicca sunt, tundes, & cribrabis. Cumque pix utraque bullierit, addes quæ tusa sunt, & miscebis diligenter. Postquam uero coxeris, super marmor asperges aquam, & sic effundes medicamentum. quod cum se refrigerauerit, repones in alio uase: & cum opus fuerit, induces alutæ, & sic impones. Antidotum podagricum. Recipe cametriæ unc. nouem, centauriæ & epicarpi octo, aristolochiæ longæ septem, gentianæ ponticæ sex, hyperici quinque, petroselini quatuor, su pontici tres, albi asari duas, seu adamantici unam, mellis Attici sext. unum. Vnctio podagricis. Recipe anserini adipis unc. IIII. ceræ sex, terebinthinæ IIII. succi lini seminis decem, colophoniæ quatuor, lactis bubuli sex, ammoniaci duas, lybani duas, butyri sex, uitellos ouorũ octo: factaque unctione, leniter unges.

Emplastrum podagricum. Recipe pulueris rosæ unc. VI. corticis granati VI. misei III. calchãti V. lithargyrij duas, cyperi IIII. piperis IIII. ceræ tres, cochlearum ustarum tres, gallæ quatuor, porri lib. I. & unc. tres, panis autopyri lib. I. diacilõ tres, succi laparij sext. unum, olei ueteris unum & semis, uini ueteris similiter, aceti heminam unam. Conficiatur autem sic. Prius mittes succum lapatij, oleum, porrum, lithargyrium, cortices granati, & mouebis in foco quandiu bene discoquantur, & postea mittes diacilon cum cera, & miscebis quandiu unum corpus efficiatur, & sic mittes per partes dum coquitur, & leuabis de foco. Emplastrum podagricum. Recipe peculę lib. I. ceræ I. olosanti unc. tres, galbani II. olei ueteris quatuor, colophoniæ quatuor. Epixis manethonos. Recipe ceræ unc. sex, colophoniæ IIII. & semis, adipis anserini IIII. butyri X. olei ueteris XIIII. succi lini seminis tres, lactis bubuli XII. & semis, thuris duas, ammoniaci IIII. ouorũ uitellos octo. Item pyxis. Recipe ammoniaci unc. II. lybani duas, terij duas, succi lini seminis quinque, colophoniæ duas, lactis bubuli V. adipis anserini tres, olei ueteris quinque, butyri quinque, ceræ tres, galbani duas, oua quinque. Antidotum podagricum. Recipe reupontici unc. duas & deñ. quatuordecim, aristolochiæ longæ unc. unam & deñ. uiginti, spicænardi deñ. duodecim, gentianæ uncias duas & denarios quatuordecim, myrrhę trochlitis uncias duas & denarios XVIII. betonicæ unc. duas & denarios XVIII. camitriæ unc. duas, costi denarios decem, baccarum lauri siccarum unc. duas, folij denarios decem. quæ omnia tundes & cribrabis, & in uase uitreo recondes, & accipiat qui patitur per totum annum, diebus exceptis, quando sunt cynocaumata. Potiones uero quas non accepit primo anno, sequenti anno accipiat. Mensura potionis est deñ. tres. Oportet uero accipientem abstinere à Venere. Lauacro uero utatur in V. dies, sumat uinum nigrum stypticum & dulce, & holera. A' cepis uero, cucurbitis, apioque abstineat, & piscibus de stagno, ac fluuialibus. Abstineat quoque ab anseribus & anate, & ab omnibus carnibus pinguibus, à carnibus etiam bubulis & uerueci nis, & ab omni genere leguminis. Antidotum podagricum expertum. Recipe reupontici unc. duas & deñ. XX. aristolochiæ longæ unam & deñ. XX. gentianę duas & dena. XIIII. myrrhę trochlitis II. & denarios XVIII betonicæ Creticæ unc. unam & deñ. octo, cametriæ unc. duas & denarios XVIII. folij semiunc. baccarum lauri siccarum & purgatarum un. duas, pulegij Cretici unam, peucedani montani semiunciam: quæ omnia simul teres & cribrabis, & dabis per singulos dies denarios duos cum aqua calida à Caleñ. Septembris usque ad Caleñ. Maias.

Ad neruos, articulos, & arthriticos. Caput. XV.

ARTICVLI & frigora & pruinas sustineant ne adurantur, malo terræ contuso, adiecta axungia ueteri perunguntur. Fimus caprinus in puluerem redactus, & ex melle, acetoque coctus, & pro malagmate impositus, articulorum dolores sanat. Vrsinum fel articulis infricatum dolorem sedat. Vitulinus quoque siue bubuli fimus recens cum creta argentaria ex aceto coctus, & articulis dolentibus illitus, dolorem sedat. Adeps itẽ uulturis cum felle eius inungitur. Iecur ẽt eiusdem calefactum & tritum cum axungia imponitur. Beta & ficus pari mensura trita, & imposita, morbis articulorum medentur. Agrifolium tusum addito sale & oleo prodest. Idem seuum pecudis cum cinere capillorum mulieris facit. Neruorum uero nodis capitis uiperini cinis cum oleo cyprino imponitur. Terreni uermes triti cum melle imponuntur. Styrax quoque illinitur. Fimus quoque caprinus decoctus in aceto, tritus cum melle apponitur. Tremulis inutile est manducare holera, & panem ex aqua: ad balneum quoque ungi oportet oleo quod in castoreo additum est. Articulorum fracturis cinis ex femoribus pecudis cum cera medetur. Articulorũ dolori fimus caprinus ex melle seu passo potui datus prodest, & sup puratis neruis medetur, expurgatque, & ad sanitatẽ perducit. Potio ad morbum articulorum. Recipe lugibonis radices numero quindecim, plãtaginem rotundã cum radicibus ac folijs parte dimidia, rodonabis radicis quantum plantaginis est, herbæ balsamarię folia propensius, ardissæ minoris quàm plantaginis, uerbenæ similiter: quas omnes herbas simul teres, addens mellis pondera tria, piperis semiunciam, & temperabis in uini sextarijs sex, prius tamen quàm piper minas, linteo colabis, & addes piper, singulasque potiones in balneo dabis. Potio ad arthriticos. Recipe thymi denarios sex, quos in aquæ uncijs tribus teres, & grana piperis octo, & dabis hoc prima die bibere: secunda thymi denarios quatuor, piperis grana quinque in aqua suprascripta. liquamine uero abstineat, & porcina, quando bibit. Ad arthrisin &

ad sciam. Herbam agrimoniam teres & cribrabis,accipiesque cochlear plenum,& mittes in uinum uetus,potionem,& tepefactum in solio bibes,ita ut ibi moram facias. Vnctio ad arthriticos. Recipe eusci pond. II. castorij unc. tres, panacis pondera duo,herbæ dontezæ duo, quæ infundes in uini ueteris sextarios duodecim, & coques donec herbæ bene coctæ intumescant, & teres quousque uinum misceatur. postea iterum sicca adijcies herbæ sauinæ pondera tria,rosæ siccæ lib. unam,adarcæ uncias duas, euforbij duas,cymini sex,piperis duas,trita prius & cribrata. Item alia. Recipe hysopi ollaris uncias sex, terij sex, seui taurini sex,medullæ ceruinæ sex,olei rutacei pondera tria: quæ sic conficies. Mittes rutam, adipem & pulueres suprascriptos, & omnia diligenter admiscebis. qui uero ungendus est,post balneum calente corpore utatur,& cum diligentia sibi attendat per triduum, & sic habeat illam unctionem: post hæc lauetur,& eadem faciat similiter. Ad articulorum uel nodorum dolorem. ¶ Marrhubium uiride cum sale teres,succoque ex eo facto loca dolentia fricabis. Ad hæc,& ad eos quibus nerui expauescũt.

Euforbij uncias tres & semis,galbani similiter,castorij similiter,panacis similiter,medullæ ceruinę quinque,terebinthinæ sex,resinæ frixæ unam & semis, resinæ pituinæ similiter, sulphuris uiui sex, betonicæ quatuor, cetriæ quatuor,ceræ libram unã & semis,nardi I I. olei cypharij libras quinque. Amphisbena mortua neruorum doloribus alligatur. ¶ Senectus quoque serpentium in corio taurino appenditur.

Folia item uitium trita,& admixta hordeaceæ farinæ,articularibus morbis imponuntur. Incisos uero articulos aranei tela commodissime curat.

Marrubiu

Spolia serpetu

Ad sideratos. Cap. XVI.

ASININI pulli urinam & asinæ matricis,ungulasque posteriores in cinerem redactas, & axungiam eius admixto nardo coques ut sit quasi cerotum, ex quo corpore peruncto liberabitur ut mireris. quod & ad podagram facit. Sideratis uero remedium quibus manus,pedes,& faciem euertit, facies continuo. Recipe herbę artemisiæ folia, mentã,bdellium,opopanace,oleum Cyprinum: quæ omnia miscebis,& coques,& unges per dies quatuor: qui ad se nõ fuerit reuersus,dimittas,sciens eũ ita ira Dei esse percussum. ¶ Ad sideratos fel taurinum & sulphur uiuum coques, & ex eo perunges, mirificum remedium est.

Ad sideratos

Aliud

Ad uulnera. Cap. XVII.

SI QVIS ceciderit, aut undecunque uulnus habuerit,siue ulcus cyromũ,tolles agrimoniæ partem unam,millefolij duas,axungiæ unam,cymarum rubi qui mora fert unam: tundesque omnia quasi cerotum,quo illito linteo,positoque ad uulnus,sanat. Vt autem uulnus purges,modicum mellis biduo pones,sicque curabis uulnus undecunque fuerit. Ad uulnera siue ulcus cyromum. Porcini fimi sicci & usti cinerem rediges intus in ulcus cyromum, & superimpones medicamentum suprascriptum. Si uero quis aliunde cadens caput uel aliquod membrorum ruperit,aut ferro præciderit, folia cardi nõ de pomis mundabis à spinis,& omnem duritiem auferes. ipsam uero pinguedinem cum axungia teres diligenter, & ut cerotum impones: sed antea uel biduo aut triduo mel pones,& de medicamento suprascripto.

Si quis ictu pugnum uel manum læserit. Cap. XVIII.

QVICVNQVE ita ictu pugni manum lęserit, uel humano dente aut de digito,ut aut sanguis fluat,uel per tunsuram fecerit aut tumorem,lumbricos terrenos teres addito modico aceto acro,donec sit in modum ceroti,ex quo linteum illitum pones ad locum. quod si minor dolor fuerit,alutæ impones,& ligabis manum.

Lũbricj terreni

Ad fracturam seu rupturam pellis. Cap. XIX.

SAPONEM impones,& fascia stringes, tertiaque die solues,& sanus erit.

Vulneribus recentibus & neruis concisis conglutinandis. Cap. XX.

VVLNERA recentia conglutinant uermes terreni triti,adeo ut etiam neruos incisos solidẽt in die septimo. Idem arefacti in sole,& ex aceto triti,uulneribus imponuntur,& interposito biduo soluuntur. Cochleæ exemptæ de suis testis crudæ tritæ,mirifice solidant. Cochleæ item cum suis testis ustæ cum myrrhæ & thuris pari pondere ex aqua pręcisos neruos sanant. Efficaces sunt & bulbi triti per se ad uulnera glutinanda. Adijciebat tamen illis Damon medicus muscum qui aqua gignitur,& die quinto soluebat. Myrobolanum,ut iam diximus,genus est cariotæ quod os non habet,hæc ex uino trita austero,uulnera curat & solidat. Cupressi folia trita ad eundem effectum prosunt. Rubi item siue platani uel flos uel mora sine collectionis periculo sanant. Millefolium quoque tritum uulneribus imponitur. Centauriæ radix tam efficax est ad plagas conglutinãdas,ut etiam carnes cohærescant quę cum ea coquuntur. Lana etiam succida infunditur melle & aceto frigido,& oleo deinde expressa imponitur. Spongia ex aqua cœlesti imposita,recentia septa non patitur intumescere. Caro uituli recentibus uulneribus arcet tumorem. Idem fimus bubulus cum melle præstat. Recentes plagas à ferro factas gluten

Vermes terreni

Cochlee

Cipressi folia

Centaurea radice

Spongia cũ aqua

gluten taurinum liquefactum,calidumque impositum,nec ante diē tertium solutum,efficacissime iuuat. Marrhubium cum sale exiguo tritum, purgat omnem saniem. Ad uulnus,siue etiam cancer sit. Vrticæ tritæ pond.unum,ac salis unc.duas impones,& frequenter mundabis : sanatur & uulnus recens, ne tumorem habeat,neque cicatricem faciat. Trifolium ieiunus commanducet,& uulneri supernectat. Folia rubi trita cum melle permixta. Artemisia quoque imposita,uulnera eadem die claudit. Bulbus recens tenuiter incisus,& ad uulnus appositus,concite claudit,& uestigia cicatricis extirpat. Misiā item contusam impones,quæ non soluta triduo solidat cicatricem : & cum solueris,sanum uulnus inuenies. Xeron polyticon ad complenda uulnera,aut si est ustum. Recipe psimithij drach.octo,lyppidi octo,mānæ quatuor. Psaron ad complenda uulnera. Recipe cycidon drac.X.calchanti X.lyppidos octo,scystos sex. Radices caulium combustę,& in puluerem redactæ & inspersæ,omni uulneri prosunt,etiā ferro facto. Ad omnia uulnera facta uel nata. Cinerem cribrabis,subradis subtiliter, & cōsperges oleo, atque impones : sed si fistula fuerit facta,collyria intramittes, mundat & sanat. Ad uulnera confectio medicamenti,& cicatrices non pereāt. Recipe olei unc.I.elcisinados unam,aquę marinæ sex,colophonię unam,picis unam,ceræ quatuor : quæ omnia coques,& sic uteris. Si paruum uulnus est,linteum illitum impones & colligit : quod si scissura est,prius consue,& sic impones. Si autem adhuc suppuratum est,prius fomento calefacto locum uulneris, & ita emplastrum impones : facit hoc ad syringium, purgat enim & colligit. Si autem euenerit ut non colligat,tunc modicum uiridis medicamenti solues cum oleo rosato,ut facias aquatum,& carpta lintea ibi infundes, & secundum mensuram uulneris impones, & intrinsecus emplastrum molle.quod si difficile potest colligi emplastrū,collige de medicamento uiridi spissius,ac superpone,quod medicamentum uiride sic conficitur. Recipe ceræ unc.sex,colophoniæ noue,yu unam & senis,olei semiunc.mannæ thuris unc.tres, aceti quantum sufficit : quæ omnia commiscebis & uteris.

Sanguini ex uulneribus sistendo. Cap. XXI.

HYSOPVM cum hordei farina siue cinere eius sparsum,prodest. Fimus caballinus cum ouorum putaminibus crematur, isque cinis admixto melle spatonulæ plagæ impositus,mire sistit. Cortex uitis & folia eius arida,tusa in farinam,sanguinem sistunt,& uulnus glutinant.Bubulus quoque fimus in cinerem redactus,ac sparsus,sanguinem profluentem sistit. De fundo cacabi fuligo trita imponitur. Leporis pili desubtus mento mollissimi imponuntur. Polypus tusus,in pila instar emplastri adhibetur. Pillulę platani tusæ ex aceto impositæ sanguinem sistunt. Calcitis in puluerem redactus; sanguinem sistit. Persici folia trita & imposita hæmorrhoida sistunt. Vtris etiam uinarij ciniscum pari pondere resinæ ex aceto impositus,sanguinem sistit,& uulnera conglutinat. Ad eum cui sanguis ex præciso non potest retinere Spongiā albā nouā de mari mittes in cacabum supra picis spanę optimæ resolutæ & colatæ pond.II.ita ut operatur pice.Cumque simul bene coxeris,leuabis spongiam & suspendes. quę cum siccata fuerit,redigis eā in puluerem,de quo tāgēs locum ex quo sanguis fluit,qui facit & ad profluuiū. Ad uenas uel neruos præcisos. Lumbricos de terra contundes & pones,statim sanant. Ad omnia loca dolentia herbam cyclamnion contusam pones,& statim sanat. Ad sanguinem sistendum, resinam frixam tritam locis supersparges. Faciunt & lintea usta,& in posca extincta.

Vlceribus,cancris,& nomis uermibusq; arcendis. Cap. XXII.

SCIO gratius futurum fuisse,si singulis generibus ulcerum nominatim dedissem titulos & remedia sed cum aliquoties pluribus uitijs prosint,breuitatem secutus genus scripturæ elegi quod subiectum est. Vermes qui in ligno nascuntur,uocantur tosses, hi triti in panno illiniuntur,& ulceri apponuntur. Iidem combusti,cum anethi pari pondere impositi,nomas,quos uocant cancros,sistunt. Fimo ouium sub testa calefacto & subacto tumores sedantur, fistulæ sanantur. Nomas sistunt cochleæ crudæ de sua testa eiectæ & in linteolo illitę,& appositæ æque emendant. Viola discocta in oleo & contrita, cui misceatur butyrum ouillum & mel. Eadem ratione curantur & cibio uetere,quod ut emplastrum panno illini debet. Vermes ulceribus innati ranarum felle tolluntur. Quæ serpunt,salsamento ueteri tuso in modum emplastri curantur. Radix peponis contrita ulcera sanat,in modum fui concreta,que *κηρία* uocant. Semen raphani ex aqua tritum & impositum sistit ulcera,quæ faredines appellant. Porrus capitatus contritus ex melle ulcera purgat. Allium cum sulphure & resina fistularum uitia extrahit. Vetera ulcera etiam carcinomata foueri debent aqua calida,in qua cocta sint holera, deinde ipsa holera trita imponuntur bis in die : sic curātur fistulæ & rumores quos euocari quos'ue tolli opus est. Cruda holera trita'ue ueteribus ulceribus imponuntur. Lini seminis farina in uino decocta prohibet serpere. Eadem farina cum melle eruptiones & pituitas emendat. Fistulas ulcerum lenticula cocta rumpit: eadem collectiones sedat,eadem intra suppurantia cum polēta decocta imponitur.lenticulæ succus ulceribus & erosis & genitalibus adhibetur,sed cum rosaceo trito & cydoneo. Farina erui serpere uulnera non patitur spato melle imposita Lini farina eodem modo imposita siccat. Cinis uitium cum axungia uetere fistulas curat & sanat. Folia oliuæ commanducata,& imposita,ulceribus manantibus medentur. Cauliculi oleastri decocti cū melle,& impositi,carnes quæ ab ossibus recedūt cōprimūt.Cōtra collectiones. Folia oleastri ex uino trita imponuntur.His quæ purgāda sunt,oleastri folia ex melle adhibētur. Vlcera manātia,oleum

amygdalinum cum uino expurgat. Fici ramorum teneri cauliculi tusi imponuntur cum melle ulceribus quæ χύρια uocant. Carcinoma si sine uulnere fit, quàm pinguissimam ficum impone, singulare remedium est. Nuces iuglandes perueteres commanducatæ uulneribus medentur impositæ. Glans roborea trita cum axungia duritias quas χοιράδες uocant, & euocat & emendat. Vlceribus quæ serpunt, & quę in his excrescunt, spondelium cum ruta illinitur. Pix brittia cum melle ulcera purgat, explet, sanat: eadem pix cum uua passa & axungia ulceribus putrescentibus medetur. Aqua in qua lentiscus decoctus est, ulcera quæ serpunt, utiliter fouentur. Pilulæ de platanis tusæ emendant. Vermes tollunt mala tusa ex melle. Hedera ex uino decoctá imponitur. Idem præstat & lana succida ex melle. Cinis fimi pecudum, addito cinere ex ossibus firmorum agnorum, & nitrum tusum adhibetur ulceribus quæ cicatricem non trahunt. Pulmo arietinus carnes excrescentes in ulceribus exęquat. Vlcera quæ serpunt, & quæ in his excrescunt, cinis capitum menarum coercet. Fistulæ aperientur siccanturque salsamento cum linteolo immisso, intraque alterum diem omnem callum aufert. Serpentium ulcerum coercet impetus. galla non lota, temperata ex rosaceo & aceto atque indita, mox cera & rosaceo permixta perducit ad cicatricem. Symphytum omnia ulcera celerrime perducit ad cicatricem, & sanat. Plantaginis succus infunditur fistulis, & eisdem medetur. Fel taurinum cum porri succo pari mensura carcinomata curat. Lentis farina eodem modo carcinomata cum axungia ueteri imposita, curat. Coagulum leporis cum capparis pari pondere, quod utrunque adspersum uino teritur unà, cangraginis penna illinitur. Fel ursinum in his quę serpunt medetur. Caseus caprinus siccus ex aceto & melle purgat ulcera quæ serpunt, cohibet seuum caprinum cum cera. id etiam, additis sulphure & pice, purgat. Allece linteolis concerptis imposito purgantur ulcera. Ad ulcera autem sordida qualibet in parte corporis fuerint: Cognoscuntur autem cum candicant, aut cum crustam albam superduxerint, purgatque ea mel infusum, aut puluis iris, uel mali terræ, aut panacis radix. Mirificeque purgat hoc medicamen etiam si cancer tentauerit: est autem lene, & recipit auripigmenti drac. sex, iris tres, elaterij unam, cineris chartę combustę IIII. & cū opus est, cochlearia IIII. rosæ cyatho permiscetur, atque uulneri superponitur. Hoc medicamentum cito & sine ullo morsu expurgat ulcera sordida. Cortex item cauliculorum papaueris contusus in puluerem, ac melle permixtus, sordidis ulceribus imponitur. Ad excrescentem uero carnem, iris floris usti drac. sex, calcideos usti quatuor. sed acre hoc est, & quasi cauterium crustam ducit. Crescentem enim cancrum prohibet. Vlcera item sordida optime mundat lenticula cocta, & addito melle imposita sanat. Xeron diatessaron, quod facit ad nomas. Recipe calcideos cocti drach. calchāti quinquaginta, myseos ustulati XXV. calcoci cauminos XII. & semis in aceto: quæ omnia teres donec sicca efficiantur, & in puluerem perueniant. Xeron caroteten, quod facit ad nomas. Recipe calcoci cauminos unc. unam, calcideos unam, calchanti unam, myseos unam. Xeron catapastaton diacorcon facit ad nomas, & ad paturam sparges & ligabis. Recipe lyppidi unc. unam, myseos unam, calchanti unam, schistos unam, cicidos IIII. Lypara ad nomas & ad ustulationes. Recipe albesci drachmas IIII. psymithij IIII. ceræ XVI. cerusam uero & albescum teres cum lacte mulieris donec habeat spissitudinem ceroti, & sic permisçebis in mortario, & teres diligenter. Xeron ad nomas melanthium, hoc est propter arsenicum sandaracā calcoce cauminum ęqualia teres & uteris. Item xeron ad quod supra. Recipe calcideos assi drach. XL. calchanti XXX. myseos assi XX. ustulati decem. Xeron Theodori ut supra. Recipe calcideos drach. IIII. sandaracæ IIII. arsenici IIII. albesci octo, quæ teres & sic uteris. Ad ulcera, ad uulnera, ad cancromata, ad uermes necandos ¶Herba nepeta uiridis trita, adiecto modico salis, & apposita uulneri quod ex negligentia uermiculos habere cœperit, omnes eijcit & persanat. Folia cannabis & millefolij, & lactucæ in uino teres, & succum earum ulceribus immittes, uermes necat & ad sanitatem perducit. Betonicæ item pollinem bibat ex aqua calida, statim sponte exeunt.

Ad apostemata interiora. Cap. XXIII.

APOSTEMATA interiora uomicas uocamus. Erumpunt enim plerunque è lateribus mēbranæ superuacuæ ex languoribus natæ humore concreto, intusque conuerso: qui adeo fœcunde innascitur, ut non tam excreetur quàm euomatur. Eos qui in hanc passionem inciderint, oportet ambulare, uectari, ungi, lectos & requies. & ob hunc morbum malum sustentandi erunt cibis firmis, glutinosis, auibus pinguibus, operibus pistorijs plus ęquo mellitis, prout patiuntur facultates. Vomica sunt priuati melle in quo sint apes demortuę: facit autem & industriæ potio hæc. Ouum crudum euacuabis, & putamen eius implebis ex succo marrhubij, & in eodem uase colabis: repleatur item melle, quod eodē abijcitur, & ita permixta calefiāt usque ad teporē. Hæc enim uomicas rūpunt, purgāt, & ad sanitatē perducunt, ideo etiā curatio eius expetita est, ut etiā hyeme asperrima explicari potest, & intra uerni & æstatis tempus. ¶Aliqui tamen curati sunt intra finitum tempus, compositione ea quæ infra scripta est. Recipe mandragoræ denarios tres, iusquiami tres, thuris decem: singillatim tusa teruntur ex uino ad spissitudinem plus crassiorem quàm mellis, ex quo medicamento mitio pondere uictoriati in tribus cyathis aquæ euntibus dormitum datur: mox deinde ex eodem modo aquæ pondus denarius, à prima uero potione sentitur profectus, deinde incredibilis in altera explicatur curatio. Ad apostemata interius. Brassicę succi cyathi duo, passi unum, tepefactus & potui datus, mirifice prodest. Marrhubij succū cum butyri tantundem in potione conditi tepidum bibat, sanus erit: & si uetus est passio, succi minus mittas

& plus

& plus butyri, ne subita eruptione præfocetur. Marrhubium item cum mellis æquali mensura coques agitando donec unum corpus efficiatur, & cum cochleari pro uiribus dabis. Butyrum quoque cũ melle optimo permixtum, ieiuno sæpius ad comedendum dabis. hoc si frequenter feceris, miraberis effectum. Hortulanæ rutæ semen ex aqua tritum per dies septem calida, mixtum cochlearis mensura ieiunus accipiat. Itemque alia septimana lapatij radicem colliges, & diligenter in pila tundes, & iacebit infusa in uino ueteri diebus septem, deinde per triduum singulas potiones bibat, mixta calida temperata. ipsam uero radicem linteo impositã & tepefactam stomacho superpones. qua enim hora imposueris, accessio fiet.

Ad omnia apostemata exteriora, uel tumores. Cap. XXIIII.

CERVSAM, nitrum, ceram, oleum, pari pondere, sed plus nitri adijcies. Cerusam uero & nitrum teres, ceram & oleum cerotum facies, miscebisque omnia & teres diligenter, quod alutæ impositum, mirabile est effectu. Agrimoniam, uerbenacam & quinquefolium, coques æquis partibus ex aceto, & adiecto semper uino, dehinc trita & imposita sanant. Ad uomicas exteriores. Charidas uiuas in oleo necabis, & ex hoc unges, liberant. Hebuli radices ac cortices cum aceto teres, & in modum cataplasmi impones, sanant. Ad omnia apostemata, maxime ad parothecas. Herbas uirides, paredariam, symphoniacã, lapatium & marrhubium singillatim in creta inuolutas, lẽto uapore coques, & carnem quæ inter medullam & corticem est, separatam diligenter teres ad crassitudinem mellis, quod cum herba supra scripta admiscebis, deinde manna thuris, & stercus columbinum siccum cum nitro Alexandrino teres. Præterea facies cerotum de oleo simplici, & cera quantum satis est: terebinthinam quoque adijcies ceroto, cui & cętera omnia ad unitatem corporis misceantur: omnibus autem pigmentis & herbis, exceptis cera & oleo, æqualiter uteris.

Ad collectiones uel tumores. Cap. XXV.

VISCVM decoctum cum fœnugræco impones. Adipem item cum allio mixtum impones, omnes tumores suspectos soluit. Cerifolium tritum bene facit. Oleastri quoque folia ex uino contrita, & collectionibus imposita, prosunt. Carnis etiam caprinæ combustæ cinis ex aqua illitus, omnes tumores soluit. Sysimbrium item tritum & impositum, tumorem sedat. Ebuli folia tusa cum pane molli uino infuso, permixta & imposita, omnes tumores discutiunt. Lenticula itidem cum lomento fabæ, pulegio & sale, pari portione aqua conspersa & imposita, collectiones quaslibet facillime soluit. Mali terræ nihilominus radix contusa, & in aceto deferuefacta, discutit & sanat. Pix liquida adiecto cinere cribrata, & apposita, omne genus collectionis discutit. Iuniperi quoque semen tusum, & in aqua decoctum, & in panno impositum, tumorem sistit. Ad tumorem & duritiem. Faba frixa cocta sine sale, & mixta cum melle uel uua passa innucleata & imposita, duritiã mollit, & tumorem spargit. Farina quoque hordeacea in aceto discocta, & cum fimo columbino, ac ficu sicca simul trita, coctaque & imposita, discutit. Itemque lens cocta & cum melle trita & imposita, maxime ulcera tollit ac sanat. Ficus etiã quæ adhuc non maturauit, admixto adipe anserino imposita, mire sanat. Herbam itidem symphoniacam cum axuugia commiscebis.

Scyrosi uentris uel stomachi curandæ. Cap. XXVI.

ABSINTHII pontici fasciculum, cassiæ manum plenam, infundes in uini Hadriani sextarium unum, & gremialis sextarios quatuor, coquesque in uase duplici, & fouebis: altera die rutæ fasciculum breuissimum, iris uncias quatuor, squinantij duas, infundes in uini Hadriani sext. unum, & olei gremialis sext. III. coquesque in uase duplici, & suprascripto oleo permiscebis, & fouebis diebus duodecim. Cataplasma ad eandem scyrosin. Recipe fœnugræci sextarium unum, lini seminis unum, meliloti unum, hysopi ceroti libram unam, iris unam, seselij sext. unum: quæ omnia tusa cribrabis mollissime, postea carycas pingues optimas numero centum infundes in aqua, & discoques, ita ut aqua spissa fiat sicut passum, & adijcies mellis optimi heminam unam, & facies cataplasma diebus octo uel decẽ: aut quotquot necesse fuerit, ex eadem aqua cataplasmata coques, addes etiam resinæ terebinthinæ optimæ unciam unam, sequenti die unam & semis, tertia die duas, uel accedentibus diebus duas, rutæ siccæ libram unam. & si uiridis fuerit, siccetur in patella argentea super carbones, butyri optimi unc. I. accedẽtibus diebus duobus, euisci cocti sub cinere libras duas, commiscebis cum axungia non satis, ita ut prius euiscum tundas, & postea simul utrũque ceroti modo spissum fiat. Hinc facies sphæram grandem ex aqua, & cataplasma semper adijcies: quod si hyems fuerit, duodecim diebus fouebis, & totidẽ cataplasmabis: si uero æstas fuerit, uel senex, diebus septem, uel pro uiribus ægrotantis. Epithema ad eandem scyrosin post cataplasma. Recipe iris uncias septem, quas tundes & cribrabis mollissime, & in mortario duo uiri à mane usque ad uesperam terant, dehinc ceræ minutissime pingui melle uncias sex, & solues cinere calidissimo: quæ cum soluta fuerit, addes terebinthinæ optimæ uncias sex, & diligentissime agitabis, ut nullam asperitatem habeat: cum soluta fuerit, leuabis de foco, & mittes pulerem suprascriptum, & teres diligentissime, hinc facies collyria maiora, & pones in capsella mũde, & cum opus fuerit, linies linteum spissum, & pones in stomachum quotidie ita, ut totum uentrem & sub umbilico teneat. Item epithema ad scyrosin, ad hepar, ad splen, ad stomachum. Recipe ceræ uncias quatuor, terebinthinæ quatuor, ammoniaci quatuor, bdellij quatuor, myr

rhę quatuor, propolei quatuor, iris quatuor, ſtyracis quatuor, irini fecis parum. Ammoniacum uero, bdellium, & irim tundes & cribrabis: ſtyracem, propoleium, & ceram in pila tundes, & ſimul commiſcebis, & poſtea terebinthinam atque feces irini ſimul commiſcebis & colliges. Epithema ad renes, & ad ſcyroſim eorum. Recipe thuris maſculi unciam unam, adianti tres, galbani duas, ſtyracis tres, butyri duas, bdellij duas, iris ſex, medullę ceruinę unam, olei cyprini octo, floris lapidis ammo niaci quatuor, cerę pinguis mellitinę libram unam.

Panis depellendis. Cap. XXVII.

NASTVRTIVM cum pice panas diſcutit. Maturis aut matureſcentibus lens imponitur ex aceto decocta, ipſaque cocta, & cum melle trita, & impoſita, ſuppurare prohibet. Lupini ex aceto cocti, aut minuunt aut maturant. Fimus columbinus cum hordeacea farina imponitur. Euiſcus, reſina, & cera æquis ponderibus imponuntur. Galbanum per ſe impoſitum prodeſt: aperit uero paniculas, cum ſale coſto diſcutit. Murinus fimus admixtus thuris pollini & ſandaracæ & cochleæ contuſæ. Cinis muricum uel purpurarum ex oleo ueteri imponitur. Quidam autem utuntur ad paniculas hac cõpoſitione. Recipe ceræ atque thuris drachmas uiginti, ſpumæ argenti XL. cineris muricum decem, quę omnia permiſcebis ex olei ueteris hemina una. Ad paniculas alia compoſitio. Recipe herbæ ſymphoniacæ foliorum libram unam, colophoniæ duas, axungiæ ueteris ſine ſale unam, fermenti uncias ſex: fermentum uero in mortario ſolues, & ſupraſcriptas ſpecies miſcebis, reſinamque & oleum ſolues & uteris. De polline erui ex melle cataplaſmabis, ſæpius enim impoſitum ſpargit, ſi tamen nondum pus fecerit. Caricæ ex uino coctę & impoſitæ curant. Fœniculi farina ex hydromelle cocta addita axungia, dolorẽ mitigat, & panas aperit. Item expertum. ¶ Gutta ammoniaci tuſa cum cera & appoſita, ligataque, & quarto die ſoluta paniculas diſcutit. Euiſci radix ea aqua coquitur, & quæ exterior pars eſt, ac per hoc tenerior trita, & admixto pane molli infuſa cum axungia ſine ſale, linteoque inducta & impoſita ſparget: aut ſi ruperit, ex hoc ipſo impoſitum claudit & ſanat, ut expertum eſt. Lapatium, fimuſque gallinaceus commixta dirumpunt. Eruum cum melle tritum & impoſitum, ſuppurare prohibet. Myrrham etiã ex aceto temperabis, & linies locum, miraberis effectum. Lacerta uiridis diuiſa, & impoſita, diſcutit. Cinis quoque inanium cochlearum ceræ admixtus. Echinorum item teſtæ ex aqua illitæ. Cancri etiam fluuiales triti medentur. Salſamenta item cocta & impoſita. Creta cymolia trita ex aceto, cohibet. Sanguis urſinus diſcutit, nec minus taurinus aridus tritus, ungulæque equinæ cum oleo. Bubulus ſanguis illinitur, ſed & fimus hircinus cum melle decoctus. Ad paniculas ſanandas. Saponem cum adipe porcino recenti, aceto accerrimo reſoluta cũ lana imponuntur. Cochleæ item minutæ mirabiliter faciũt.

Ad cyradas quę ſunt glandulę, & ad tumorem antequam apoſtema fiat. Cap. XXVIII.

TEREBINTHINAE uncias tres, galbani tres, ceræ tres, cineris de ſarmentis uitis mundiſſime facti candidi unam, cineris caprifici unã, ſimul mittes in cacabum cum cera minuta & olei hircini uncijs duabus, & ſolues, poſtea colabis ac teres, panemque facies. & cum opus fuerit, linteo ſpiſſo illitum impones. Ad cyradas & ſtrumas. Lolij ſiue auenę farinam cum lini ſeminis farinę pari portione, & columbiuum fimum recens tantundem ex uino decoques, & impones, utrunque ſanat. Strumis item & cyradis echinorum teſtę contuſę, & ex aceto acri tritę, illinuntur. Ranę quoque rubetę cinis admixto butyro inductus cyradas exiccat. Viſcus calx & cera impoſita maxime proſunt. Conchylij etiam marini teſta tuſa in puluerem, admixta ueteri axungia imponitur. Muſtelę uiuę combuſtę cinis cũ roſaceo & cera imponitur. Columbinus fimus recens collectus, & in folijs betę uel braſſicę coctus, deinde tritus, & admixto aceto calido impoſitus, ſanat. quod & carbunculos curat. Emplaſtrum cyradicon. Recipe peryſtérios drach. IIII. pyrethri IIII. propolis XIII. ammoniaci XVI. caccij grana octo, uiſci de quercu drach. octo, nitri IIII. terebinthinę octo, galbani octo. Ad cyradas & paniculas. Oſtreę uſtę uncias duas, calcis unam cum aceto diu teres, & calefacies bene locum, & ſic impones medicamentum.

Strumis profligandis. Cap. XXIX.

CAPRIFICI corticem intumeſcentem puer impubis ſi detracto ramo tollat dentibus, & medulla ipſa alligetur ante ſolis ortum, prohibere ſtrumas conſtat. Echinorum teſtę contuſę cum alumine ex oleo, folia hederę, marrhubium cum adipe, lẽs in aceto diſcocta, lupini ex aceto cocti tritique, folia fici, & ficus immatura unà tuſa imponuntur. Succus pillulę cupreſſi ex fermento, galbanum per ſe exulceratis ſtrumis imponitur. Muſtelę ſanguis illinitur. Muſtela ex uino diſcocta imponitur. Cochleę cum ſuis teſtis tuſę ad hoc faciunt optime, quę ſalicibus adhęrent. Cinis aſpidis cum ſeuo taurino imponitur. Adeps anguis mixtus oleo. Anguium cinis ex oleo, eſſe eos quoque pręcipitur, abſciſſis à capite & cauda digitis quaternis, aut cinerem crematorum bibere. Aliqui fimum columbinum imponũt; alij mixta hordeacea farina ex aceto acri. ¶ Talpę cinis ex melle imponitur. Iecur talpę quidam inter manus tritum circunliniunt, & triduo non abluunt. Talpę capita pręciduntur, & cum terra egeſta à talpis conteruntur, & in paſtillos rediguntur, ſicque ſeruantur in ſtagnea pyxide, utiles ad omnia apoſtemata. Vermes terreni totidem quot ſunt ſtrumę alligati cum his pariter areſcunt, circunligantur lino quo uipe

ra ſuſpendio

ra suspendio occisa est,millepedę imponuntur,addita resinę quarta parte. & non solum strumas sic curari pręcipiunt,sed & omnia apostemata. Calx uiua cum resina liquida,uel adipe suillo,addito melle, strumis utiliter auxiliatur. Cinis ungulę asini uel equi ex aqua & oleo illinitur. Bubulum seuum ex oleo imponitur. Ebuli folia conteruntur,& mixta cum fece ceruisię superadditis folijs eiusdem ebuli illud alligatur. Fel aprinum uel bubulum tepidum illinitum discutit. Vrticę radices in aceto coctę & tritę, & in modum ceroti impositę,discutiunt,maturas aperiunt,& omnes radices extrahunt. Viride nasturtium cum lomento fabacio cōtritum adhibetur,& desuper folia hederę uel brassicę apponuntur, strumas tollit. bulbi quoque ex melle triti tepidi imponuntur, & alia die cauliculi ruborum teneri cum folijs suis ex uino decocti tritique. hęc alternis diebus & uicibus imposita,ad sanitatē perducunt. Sinapis semen cum fabę pari portione in aqua coctum & tritum,atque impositum,strumas sanat. Cancri quoque fluuiatilis cinis tritus cum melle,& impositus,discutit. Taurinum siue bubulum seuum cum cera & resina impositum discutit. Fimus item eius cum aceto coctus idem facit. Medicamentum ad strumas. Recipe aphronitri libram unam,resinę frixę unam,terebinthinę uncias sex,cerę sex,ammoniaci quatuor,calcis uiuę duas,olei rosati quatuor. Ad strumam uero claudendam. Axungia cum urtica trita,& imposita,optime facit,& claudit uulnus. Item radicis cortices coctę cum aceto,& contusę, imponuntur strumis incipientibus: discutiunt,maturant,aperiunt,& ita educunt: & omnibus radicibus extractis,ad certissimā sanitatem perducunt. Porrò ad suggillationes urticę folia teres & impones. Emplastrum ad strumas. Recipe olei ueteris uncias sex,cerę sex,herbę cyclaminis sex, floris aphronitri sex,oleum uero, resinam & ceram in cacabo resolues,postea mittes puluerem cyclaminis, & agitabis donec unitas fiat: deinde adijcies florē aphronitri,& continuo depones.ubi refrigerauerit,finito nono inductū pones quandiu pus reddat. Cum autem uideris exinanitum esse,facto ceroto curabis.

Carbunculo medendo. Cap. XXX.

CVCVMERIS syluatici succus superinfusus & alligatus emendat. Item expertum. Mel cum lomento fabæ mixtum imponitur,& folia lactucæ desuper,hoc ad sanitatem perducit. Nasturtium fermento mixtum utiliter medetur. Suppurationes dirumpit plantago sine lanugine cū sale cōtusa. Cum autem purgauerit,sine sale apposita procurat. Cepæ acerrimæ sub cinere bene coctæ melli miscentur,& loco emplastri admouentur. Thitymallus quoque trita admixto sale, cymino & melle æquis portionibus,& in modum medicaminis imposita,sanat. Nitrum cum oleo tritum & impositum, carbunculos ardentes sanat. Porri succus cum cinere mixtus & impositus. Calx uiua ex aceto soluta imponitur. Gutta item ammoniaci ex aceto teritur,& uulneri superponitur,frequenter rumpit, & foras protrahit. Caseus caprinus uiridis, siue siccus cum porri sectiui succo tritus imponitur. Pix brittia cum uua passa exemptis nucleis addita axungia purgat. Nuces siue glandes perueteres teres & impones. Erui farina ex uino imposita,carbunculos rumpit. Fimus columbinus cum lini semine ex aceto mulso,carbunculis imponitur. Mullorum salsorū cinis prodest: rutaque ex aceto trita. Fimus pecudis incipientibus carbunculis imponitur. Ficus siccæ in uino decoctæ aut tritæ & confricatæ extrahunt. Herba sauina quæ habet folia simillima cupresso cū melle illinitur. Cerebrum suis coctum, & tostum,imponitur. Expertum ad anthracas, quod alij dicunt oculum pullinaticum, alij carbunculum. Folia rutæ uiridis,uuam passam pinguem purgatā, aphronitrum album:omnia æqualia cum melle uteris. Emplastrum ad anthracas. Recipe galbani unciam unam,asphalti unam,nitri semiunciam, arsenici similiter,seui uerucini de renibus unciam unam,coques amulentum: facit & ad uulnera recentia seu pustulas malas.

Ad papulam noxiam. Cap. XXXI.

AD papulam noxiam,quæ tertia die occidit. Bullos crudos teres mollissime, addes coriandrum uiride,mel & acetum, teresque simul & impones. Porcinum fel siccabis in fumo,& exinde tantam partem præcides, quantum spatij ipsa pustilla tenet in capite:quam calefactam foco in modum ceroti induces,& sic impones.cum hæserit,non dimittit,nisi secum papulam extraxerit. Signum uero morituri est,si medicamentum non hæreat. Ante omnia de carycis Germanis in uino Aphro discoctis,leuatis,ac tritis, adiecto paruo melle cataplasma facies,& super omnem curam impones. Poma caprifici sicca cōbures,& cum sapone miscebis,& impones. Ex uirga item ipsius interiorem albuginem rades & teres diligenter, & sapone mixtam impones: ipsa enim uim eius mox necat ne amplius serpat. Galbanum item per se imponitur,aperit & extrahit. Postea uulnus factum curatur alio medicamento.

Furunculis medicandis. Cap. XXXII.

FICVS siccæ decoctæ ex uino,& tritæ,imponuntur. Fimus gallinaceus rufus uel albus recens ex aceto tritus,& impositus,efficaciter sanat. Nasturtium fermento coquitur, & imponitur. Papauer quoque syluaticum cum axungia suilla tusum imponitur. Bulbi triti & impositi exiccant. Dactilus etiam tritus,& cum molli pane infusus,imponitur. Fermentum cum sale mixtum imponitur. Pellis similiter muris detracta. Seuum arietis cum farina punicis æquis ponderibus prodest. Nitrum

cum resina mixtum detrahit. Seuum bubulum cum sale imponitur: aut si dolor est, sine sale liquatur cum oleo. simili modo facit seuum caprinum. Galbanum per se prodest. Ventriculus ciconiæ ex uino decoctus illinitur. Muscæ impari numero infricantur, digito minimo sordes ex auriculis pecudũ illiniuntur. Limacis cinis aspersus purgat. Nouem granis hordei si quis furunculum circundat, singula manu sinistra, & in ignem conijciat, confestim sanat. Ad furunculos, & ad omnes tumores. Adipem caprinum recentem cum pice dura pari pondere tundes, subactumque more malagmatis induces donec sanentur. Nitrum quoque cum resina superpositum furunculos extrahit. Ad idem compositio bona. Recipe guttæ ammoniaci, aluminis schisti, propolis, stercoris palumbini ana unc. unam; seui taurini mundi tres, resinæ sex, ceræ sex, ex his sicca tundi & cribrari oportet, ac cætera in nouo cacabo lento uapore solui, & siccis misceri. Item omnes seuum si ponatur, utile est.

Ad circinum, quem alij zonam uocant. Cap. XXXIII.

CIRCINVS quem alij zonam uocant talis est. Vesicæ tanquam combustæ exeunt & crepant, primum paucæ, deinde cito multiplicantur: quæ si hominem cinxerint, occidunt. Curētur uero sic. Succum cicutę, coriandri, colophonis, ebuli & sambuci radices cum uitello oui & oleo rosaceo miscebis, & penna linies, ac superserges puluerem milij combusti: & hoc si frequenter feceris, sanantur. Succi coriandri calicem dimidium, & croci aqua infusi ac triti tantundem permiscebis, & uteris à pēna, & sic super sperges puluere de carycis in area candenti combustis.

Igni sacro medendo. Cap. XXXIIII.

VERMES terreni ex aceto illiniuntur. Lens quoque in aqua marina decocta imponitur. Herba sauina quę habet folia quasi cypressus ex melle illinitur. Oua cocta trita cum oleo imponuntur, & folijs betę operiuntur. Ouorum trium candidum cum amuli pari mensura imponitur. Hysopũ contritum cum panis polline & rosaceo illinitur. Ac fimus uitulinus seu bubulus. Ramenta itē caprinę pellis eiecta punice, & ex aceto trita, illiniuntur. Serpentium senectus cum bitumine & felle siuè fimo agnino ex aqua illinitur: à balneo allij cinis ex oleo & garo illinitur. Ruta ex aceto & oleo illinitur. Amurca oliuę nigrę infunditur. Gryllus contritus ab eo qui non sit uirio illo apprehensus, eum qui hoc fecerit, in totum annum ab hoc malo liberat: oportet autem eum erui ferro cum cauernę suę terra. Anseris adipe perungitur utiliter hoc uitium. Viperæ caput aridum adustũ ex aceto superlinitur. Spongia ex aceto imponitur tam grandis ut sanas quoque partes obtegat: ursinus adeps adijcitur. Est genus sacri ignis quod Zoster uocatur, quod occidit eum quem appetit, si pręcingit. Huic occurrit planta go imposita cum creta cymolia, aqua cysternina aut certe dulcis soluitur ex oleo, deinde penna perũgitur, eadem die liberat. Oui medium quod est rufum teritur sublato albo in uase cupreo, deinde pistillo de cupro, & sic dolor penna illinitur. Herba heliotropium sicca comburitur, cuius cinis oui uitello permiscetur, & penna illinitur. Plantaginis succum, cerusam, & cretam cymoliam miscebis & induces, curat. Album cicer aut nigrum infundes in aqua fontana post triduum, teres diligenter ut cerotum, dehinc in ipsam aquam infundes medullam panis, & seorsum diligenter teres, deinde in uinum miscebis. & si durũ fuerit, adijcies duo uel tria cochlearia ipsius aquę, ita ut post illitum panno uel linteo imponas. Teres cretam diligenter, & seorsum bene teres coriandrum & commiscebis, simulque teres, addito uino ueteri modico: lauabis etiam uino ueteri locum, atque à penna induces medicamentum.

Ad rubeam. Cap. XXXV.

LAVABIS primum uino ueteri, & puluerem uermium terrenorum supersperges, qui ad solē sint arefacti, & alligabis: quod si locus talis est ut alligari non possit, ipsos lubricos recentes teres & linies.

Ambustis sanandis. Cap. XXXVI.

FIMVS ouium cum cera ambustis imponitur. Ambustum polenta cum aqua subacta & imposita sanat. Maluæ folia ex aqua decoquuntur, & ex ea aqua fouentur combusta. Folia quoque cruda trita admixta axungia caprina imponuntur. Myrti uiridis folia contusa & imposita sanant. Puluis foliorum eius si cum rosa perfundatur, exiccat & cutem nutrit. Terra quam talpæ eiecerint, cum aceto mixta & trita imponitur. Ouum crudum cum sua testa tritum & illinitum sanat. Fimi columbini cinis ex oleo illinitur. Cucurbitæ aridæ farina utiliter aspergitur. Lens ex aqua semicocta imponitur. Procedente uero curatione lens cruda conteritur, eiectoque furfure eius decoquitur & sic imponitur, postea que mel adijcitur. Vitis cortex comburitur, & cinis eius ex oleo illinitur, & pilos reddit. Hordeũ tostum tritum ex albo ouorum illinitur. Oua in aqua decoquantur, deinde in pruna torreātur donec putamina eorum comburantur, tunc lintea eorum ex rosaceo illiniantur. Oleum addito sale pustillas reprimit. Eis uero quæ feruenti aqua combusta sunt, ranarum cinis inspersus adeo prodest, ut etiam pilos reddat. Efficax est fibrinarũ pellium cinis. Fimus leporis & capræ illinitur æquis portionibus.

Gluten

Gluten taurinum remissum sicut solet à fabris remitti, sine cicatrice sanat. Hederæ nigræ folia ex uino uetustissimo cocta,& contrita, impones. Illinitur item canini capitis ciuis, cochlearumque cinis ex oleo, atque adeps uerrinus, garum infunditur nec nominatur. Cancrorum marinorum uel fluuialium cinis ex oleo prodest ambustis: illita item fex uini, siue sapa. Oliuarum carnes teruntur,& imponuntur. Nigra oliua cótinuo si imponatur cómanducata, pustulas gigni prohibet. Flos hederæ cũ cera utiliter ipo nitur. Magnes lapis crematus, tritusque inspergitur. Optimum est si ex auribus taurorum & genitalibus sordes applicantur. Emplastrum ad combustum. Recipe spumæ argenti uncias duas, ceræ tres, adipis porcini mundati lib. duas & semis. Emplastrum quod ad combustum mirifice facit,& cum multa sint, nullum magis probatum: protinus enim impositum, tollit dolorem,& infinita celeritate persanat. Recipe spumæ argenti uncias duas, adipis porcini purgati sex, ceræ libras duas & semis, oui anseri ni uitello teres,& miscebis, spumæ argenti tritam ceram cum adipe resolues. Ceram item in oleo rosato resolues,& facto tenui ceroto admiscebis bulbum lilij diligenter tritum. Alij tamen addunt cerusæ puluerem mollissimum,& panis micam infusam in aqua & tritam,& spumæ argenti bene tritę puluerem. hoc facit ad faciem frigore uel calore exustam. Cerotum de rosaceo, adiecto adipe porcino recenti quod satis est. Radices lilij conteres,& cum opus fuerit, uteris. Herbam cuculum inuolutam coctam in cine re coutundes,& oleo atque aceto permixtam induces, combustum intra triduum sanat.

Ad frigore exusta. Cap. XXXVII.

LEPORUM pili cinis, pulmoque eiusdem adalligati, frigore exustis medentur. Ad combusta à frigore, mori quoque arboris succus cum oleo æquali mixtus facit: mitigat enim perunctus usturam. Ad ignis & frigoris adustionem. Rutæ folia in oleo cocta & trita colabis: peruncta deinde & imposita calefaciunt. Puluere aristolochiæ ex oleo trito, contra frigora & algores perungi utile est. Vrticam item teres & superpones,& alligabis. hoc facito bis in die,& intra dies quinque sanus erit. Ituri uero per niuem, farinam opopanacis bibere debent, eaque perungi. Vim enim habet mirifice calefactoriã. Si autem facta sint uulnera, frumentum tostum in ferro, ac tritum è uino, præsentaneo remedio est.

Scabiei arcendæ. Cap. XXXVIII.

MEDULLAE asininæ illitæ plurimum prosunt. Vrina asini cum suo luto imposita sedat. Gluten taurinum cum aceto tepefactum, addita calce, imponitur. Fimus bubuli, alumen liquidum admixto nitro ex melle imponitur. Nitrum cădens ex uino extinguitur, quod tritum ex oleo spargitur in balneo: hoc enim & pruritum sedat. Folia fraxini coques ex aqua,& inde sæpius lauabis. Sanguis quoque bubulus recens impositus qui cum aruit, alter superillinitur. postero die abluitur cinere lexiuio. Sanguis caninus illinitur. Trium locustarum pratensium pedes cum seuo hircino triti medentur. Ad scabiem & pruritum. Radicibus tumicis, hoc est lapatij medullatis, non coctis, sed cum sale tusis, aceto acri admixto uteris in balneo. Ad scabiem purgandam folia herbæ paretariæ conteres diligenter,& exprimes, colabisque,& mittes in trullionem aut acetabulum succum ut bulliat diligenter,& postea lauabis ac refrigerabis: cumque gelatum fuerit, si quis humor remansit ex illo succo, fundatur de reliquo, perunges locũ scabiosum. Perfici folia mittes in oleum Sabinense cum iam feruere cœperit: ubi se consumpserint, illis leuatis alia mittes. hoc facies & tertio. dehinc colabis oleum,& cera addita factum cerotum repones,& in necessitate uteris: facit enim ad lateris ac splenis,& neruorum dolorem. Resinæ, ceræ, sulphuris uiui,& picis deñ. sex, conteres singillatim & sic miscebis, iterumque teres ut lene sit,& inde in sole calido corpus illinies,& paulisper morabitur donec bene sudet. Emplastrum aliud, siue medicamentum ad scabiem. Recipe spumę argenti unciam unam, cerusæ duas, ceræ punicę sex, olei rosati quatuor, axungię porcinę re centis sex. Ad scabiem uel combusta. Recipe cerusę unciam unam, spumę argenti semiunciam, olei rosati sex, cerę sex, facto ceroto tritum puluerem miscebis,& album duorum ouorum addes. Item phy sicum eis quibus manus replentur. Micas panis in recenti infusas cum lactuca tere,& impones. Cocyton ad scabiem. Recipe ceræ libram unam, rosati unam, lithargyrij quatuor, cerusæ quatuor, medullæ ceruinæ quatuor, ouorum trium uitellos, succum ptisanæ: quæ omnia scabiem curant. Itemque antulum cum melle mirabiliter curat.

Radix rumicis i. lapatij ad sca[biem] ... neruorum dolore[m] ...

Ad papulas, & prurigines. Cap. XXXIX.

LVPINORVM farina ex aceto subacta in balneo papulis illinitur. Pruritus sedant, cochleæ minutæ impositæ. Nitrum candens uino austeri extinguitur, deinde conteritur,& sine oleo in balneo aspergitur, pruritum & scabiem sedat. Oleum in quo pastinacæ marinæ decoctæ sint, aluminis liquidi pars tertia, duæ partes mellis in balneo papulis illiniuntur. Aeque papulis creta cymolia in balneo illinitur. suilli fimi cinis, uel cornu ceruini cinis ex aqua illinitur. Sulphur tritum mixtum liquamine in balneo utiliter illinitur.

Ad pustellas quæ uocantur uolatica. Cap. XL.

TROCISCVS ad pustellas uolaticas. Recipe yu sideron uncias III. allij purgati unam &

ſemis, ſulphuris uiui unam & ſemis, cymi den̄.duodecim, aceti acri quantum ſufficit: teres ſimul omnia ad ſolem,& permiſcebis.

Varis tollendis. Cap. XLI.

FOLIA porri ſectiui trita & impoſita,tollunt uaros. Itemq́ue farina erui ex aqua impoſita ſanantur, & toto corpore maculæ emendantur. Oleum amygdalinum ex melle illinitur. Adeps gallinaceus cum creta contritus cum cepa imponitur. Varos tollit farina auenæ ex aceto cocta & impoſita. Lacertæ quoque ſanguine ieiunus illiniatur.

Ad uerrucas, clauos, & callos. Cap. XLII.

VERRVCAE abolentur urina recenti canis,cum ſuo luto illita. Fimi canini cinere cum cera & cepa impoſita. Agrimonia cum aceto impoſita,uerrucas tollit. Fimus auium cum ſanguine murino recenti illinitur. Herinacij felle & ſanguine lacertæ,fimo gallinaceo cum olei & nitro efficaciter tolluntur. Ocimo cum atramento ſutorio. Immaturorum etiam ficorum lacte cum axungia mixto. Capitum menarum cinere cum oleo trito. Itemq́ue fimi uituli cinere triti ex aceto. Aſininæ urinę luto tolluntur. Item ſanguine lacertarum quæ tyzelicolæ dicuntur ſi perunguntur ipſo. Ad uerrucas & clauos. Nitrum tritum cum exiguo mellis illinitur donec cadant. Clauum autem qui primum ſurgit de ſapone circunlinies, & in circuitu,& in medio.

Ad pruritum corporis. Cap. XLIII.

LAVRI uiridis folia cum ſale ex uino ueteri conteres, & in corpus perfricabis,& non terges. Lauri tymolas cum oleo conteres,& ex eo corpus perunges. Apium conteres cum oleo roſato, & inde corpus illinies. Vrinam calidam,& nitrum coctum ac tritum commiſcebis, & exinde corpus lauabis. Nuces rancidas & ſulphur æqualia teres,& de liquamine optimo temperabis ac fricabis,dehinc perfundes ex aqua temperata corpus,& poſtea de uino ueteri & pane fricabis, ſulphur uiuum cum liquaminis flore teres,& ex hoc in balneo perunges, ita ut non ſcalpas. Cumq́ue diu moratus fueris in calore, de mica panis in uino infuſa corpus perfricabis,& ſic deſcendes in ſolium. Herba cuculi contrita, locum qui pruritur ſanabis. Fœniculi uiride concides minutatim,& nitrū uiride conteres,& ſulphur ex aqua coques, & inde corpus fricabis. Item ad pruriginem. Recipe nitri libram unam, ſulphuris uiui uncias tres, axungiæ ſine ſale tres,nuces rancidas numero triginta, liquaminis optimi quod ſufficiat.

Ad impetiginem. Cap. XLIIII.

NVCLEVM pineæ uiridis teres diligenter & mundiſſime,& mittes uinum uetus,& terendo quaſi cerotum molliſſimum facies, & locum illinies. Silicem quoque tritam cum aceto impones. Fauillam item de foco cum ſaliua induces. Saliua ieiuni perfricantur. Similiterque uua canina dragantum in aceto infuſum & illitum mire curat. Gummi in aceto infuſum ad utrunque facit. Myrrha trita imponitur ¶ Herba cuculus inter manus confricatur & illinitur ¶ Succus chelidoniæ illinitur ruptis folijs expreſſus, expertum eſt. Thuris maſculi, nitri,ac ſpumæ argenti, paria pondera cum aceto conterūtur ad ſpiſſitudinem mellis, & illiniuntur.

Ad maculas de corpore eximendas. Cap. XLV.

MENTAE ſiccę unciam unam, & ſulphuris uiui ſemiunciam, in puluerem molliſſimum rediges,& in balneo cum ſudare cœperis,ſuper cutem aſperges, & ex eo puluere perfricabis. Ad eos uero qui durioris ſunt cutis. Radicis chamęleontis uncias tres,nitri floris duas,ſulphuris uiui unam,ex aceto bene contere,& illini in ſole,ſed non diu pmaneat,& ne exulcereris,inde laua. Ad uarietates coli uel thoracis,quæ ex cholera uel phlegmate ueniunt. Helleborum album,ſulphur,nitrum rubeum & alcyonem, æqualia in puluerē redacta colliges,& in balneo cum ſudare cœperis,loca maculoſa aſperges. Ad maculas uero albas uel nigras quæ exeunt in pectore,uel in collo,ſiue in brachijs,aut ubicunque de phlegmate, aut de felle,aut undecunque de phlegmate. Tinaperi drachmas quatuor,foliorum fici II.aphronitri quatuor,alcyonei quatuor,cymolæ XII.tere,& in balneo utere. Ad maculas albas uel nigras. Alcyonei unciam unam,ſtrutij unam,hellebori nigri duas,tinaperi tres,nitri tres,pumicis tres,feclæ tres,ſinapis ſex, centron ſex,ceruſæ tres,teres,& uteris in balneo. Ad lepram. Gallæ omphacitæ uncias IIII.chalcanthi,acaciæ,miſei,rubi,aut marrhubij ſucco æquali pōdere uteris. Capparis item cortices cum aceto coques & uteris.quandiu autem tuleris medicamentum,uteris diarodino. Lapatij radicem decoctam cum ſapa & tritam illinies. Helleborum item album tundes,cribrabis,& teres cum aceto acri, & uteris: quando autem deſudaueris,de ſpongia terges. Similiterque ſandaraca alumine rotundo cum aceto uteris ¶ Ad lepram antiquam. Recipe pulueris,hireos congium unum,cardamomi dimidiū,nitri drachmas IIII.chalcanthi octo,aſphodeli radices numero quatuor: iſta omnia trita & permixta repones. Quando autē neceſſarium

cessarium est ad usum, coques cum aceto acri ad spissitudinem, & uteris, ita ut prius corpus nitro diluas. Lapatij item agrestis radicis drachmas XII. gummi sex, coques ex aceti cotyla una ad quartas, postea admi scebis sulphuris uiui drach. tres, myrrhę duas, gallę duas, agitabisque & leuabis de foco citius: &, loto prius corpore de nitro, sic uteris. Item nitrum. Chamęleōtis nigræ radices, cardamomum, chalcanthum, alu men schistum, hireum: omnia æquo pondere teres cum aceto, & uteris ut supra. Ad lepram. Recipe opij uncias duas, cametriæ duas, tinaperi duas: quæ teres cum aceto, & sic de penna locum perunges. Emplastrum ad lepram siue scabiem. Recipe ituiæ folia ustulata ad unciam unam, yu schiston unam, ceræ & olei rosati quod sufficit: quod inductum linteo impones, & solues post triduum. postquam tuleris emplastrum, impones salem cum aceto coctum & tritum: bibe & uteris, biduo hoc curat, & splenem sustētat. Ad lepram ualde bonum, facit autem & ad antiqua uulnera. Recipe yu unciam unam, chalcanthi unam, ceræ unam, adipis porcini duas, sicca teres & commiscebis. Emplastrum Claudiani. Recipe lauinę unc. tres, sandaracę duas, aluminis schisti duas, ammoniaci duas, sulphuris uiui duas, uisci unciam unam & semis, terebinthinę quantum sufficit ad colligendum. Conficies autem studiose, & facies ut malagma & impones, & locum inductum in alutam, & solues post dies septem uel octo impositum, & hoc uulnus non facit. Item aliud. Recipe pond. sulphuris hellebori albi unc. duas, adarcę unam, nitri IIII. alcyonei unam, tinaperi unam, foliorum fici siccorum unam, fecię unam, rosę siccę duas, cessarei quatuor.

Ad colorem cicatricibus reddendum. Cap. XLVI.

ARIETINVS item pulmo recens quàm frequentissime imponitur. Adeps leoninus cum rosaceo imponitur. Seuum eiusdem ex nitro efficax est. Vtendum quoque est anguium senectute ex uino decocta. Itidemque felle scorpionis marini. Fimo etiam columbino ex melle, erucęque semine cum melle bubulo. Lupini ex aceto cocti imponuntur. Rursusque seuum asini uel uituli adiecta myrrha, oleo & croco extenuat, & in hos usus seruatur in pyxide ęrea, & calefactum imponitur.

Ad liuores recentes, & tumores. Cap. XLVII.

RECENTI liuori cortex raphani ex melle tritus imponitur. Holus tritū crudū per se. Alliū tritum cum melle ęquali. Apium uiride tritum cum albo oui imponitur. Sinape item tritum cum melle & adipe anserino. Acrifolij radix decoquitur, & trita imponitur. Aqua marina utiliter tumor fouetur. Tumorem uero recentem aqua salsa calida sępius cum spongia posita tollit. Fimus quoque suillus sub testa calefactus, & tritus cum oleo, mire aduersus tumores facit. Percussa in facie aut desquamata, pane ex melle sanantur. Si fit ex percusso, fimus aprinus decoctus ex aceto imponitur. Fel quoque ouium cum lacte mulieris. Cancri item fluuiales triti cum lacte asinino. Sinapis Alexandrini triti heminam, adipis anserini uncias quatuor, melissæ libram, in mortario commiscebis, & panno induces, & parti quæ ex contusione in dolore est, impones, mirifice sanat. Pulmones pecudum in tenuissima frusta conciduntur, deinde coniecta in ferueutē aquam calida subinde tumoribus imponuntur. Plantagine cruda & contrita, si tumor siue duritia cataplasmetur, efficaciter sedatur. quod remedium & alia huiuscemodi curat, & cautromata. Sal in saccum lineum conijcitur, deinde intinctū in aquam feruentem, & ita calefactum crebro imponitur. Fimi aprini farina inspersa potioni euersis utilissima est. Sed aliqui putāt melius esse eiusdem fimi fracti à quadrigis & rotis pressi. proximam huic putant fimo suillo uim inesse. Luxatis uero recens fimus uel aprinus, uel suillus, uel uitulinus, imponitur. Verris spuma recens cum aceto illinitur. Fimusque caprinus cum melle. Caro bubula ruptis conuulsisque illinitur. Hoc loco compositionem emplastri ponimus, quo Sagares uti solebat. Pancratiastes de nobilissimis aduersus omnia quæ in huiusmodi certamine solent inferri: quod præterea furuculis, strumis, uulneribus, collectionibusque, podagris quoque medetur. In cacabum nouum fictile conijcitur, spumæ argenti tusæ & cribratæ libra una, olei ueteris sesquilibra: hæc coquuntur, & subinde tudicula permiscentur. Modus enim est ut fiat crassitudo glutinis fabrilis, tunc adijcitur picis siccę pondo quadrans. seui taurini diligenter triti pondo uncia, interposita horę dimidia parte cum desierit, tudicula in aquam frigidam missa, & ammota digitis, inquinata tollit: & cum opus fuerit, linteo spisso imponitur, ita ut oleo non tangatur. Si sanguis suffuderit, farina frumenti ex aqua temperata imponitur, quę tantam habet potentiā, ut sanguinem producat usque ad fascias. ¶ Nero initio sui imperij quoties nocturnis grassaturis in faciem uerberatus erat, thapsiam cum thure & cerusa illiniebat, & postero die sine ullis argumētis rixę populo Romano uultum suum spectandum prębebat.

Ossium fracturis sanandis. Cap. XLVIII.

CANINVM cerebrum linteolo illitum imponitur, superpositis lanis quę subinde oleo suffunduntur, quartodecimo die solidat. Cinis syluestrium murium imponitur cum melle. Cinis uero terrenorum uermium cum melle etiam minuta ossa extrahit. Lardum elixum circunligatum mira celeritate solidat. Sed articulorum fractorum cinis de femoribus pecudum cum cera coctus imponitur. Caprinus fimus ex ueteri uino aperit, extrahit, sanat.

Ad extrahenda ea quæ corpori infixa sunt. Cap. XLIX.

MVS uiuus discerptus imponitur. Lacertę quoque caput concisum,& cum sale tusum. Lacerta etiam uiua discerpta. Cochleę item exemptę de testis suis,& contritę cum leporis coagulo. Testarumque sepię cinis. Allium elixum cum pice,harundines extrahit. Nasturtium cum pice impositum. Farina lini seminis cum radice syluestris cucumeris unà trita. Vrticę radix trita & imposita,filicem extrahit. Filicis item radix eodem modo harundinem extrahit. Radix etiam acrifolij coquitur,& teritur, & sic imponitur. Blattę sine pedibus,& sine capite & pennis tritę illiniuntur. Cancri fluuiatiles triti. Testarum purpurarum cinis ex aceto. Fimus capręex uino. Coagulum quodcunque est,sed maxime leporis,cum pari pondere thuris aut uisci.

Aduersus morsum canis rabiosi. Capue L.

SALSAMENTVM imponitur. Succi rutę pondus deñ.quindecim ex uino bibitur. Plagę imponuntur rutę folia trita cum sale,& melle uel cum pice & aceto. Folia nigrę ficus trita ex aceto medentur. Rosę syluestris radix pota,efficacissime abijcit aquę pauorem. Plantago pota & imposita,facit & aduersus canis rabiosi morsum,& aduersus omnium bestiarum. Lana succida indita morsum sanat post diem septimum soluta. Cinis capitis canini illitus abigit aquę pauorem,aut caput canis deuoratum. Vermis quoque de cadauere canis alligatus,pauorem tollit. Est limus sub lingua canis rabiosi,qui datus in potionem,hydrophoniam prohibet. Omnia autem pręcedit, ut iecur eiusdem canis qui momorderit,deuoretur si fieri potest,crudum: si minus, quoquo modo coctum. Crista gallinacei contrita imponitur plagę. Anserinus quoque adeps cum melle. Saliuntur à quibusdam canes qui rabiosi fuerunt,ut in remedium carnes eorum edantur. Lactens catulus eiusdem sexus qui momorderit,in aqua necatur, eiusdemque iecur crudum deuoratur. Fimus gallinacei rursus ex aceto morsui imponitur. Glebulę ex hirundinis nido solutę ex aceto illiniuntur. Catulus lactens priusquam uideat, aperitur,eiusque coagulum bibitur,ita ut is qui bibit in defluenti aqua stet usque ad umbilicum. Pauescentibus uero aquam, totam faciem perungunt adipe uituli marini. Aquam expauescentibus usta plaga ferro continuo sanatur.

Aduersus morsum canis non rabiosi. Cap. LI.

NITRVM & axungia & resina ęquis ponderibus ex aceto imponuntur. Alex cruda in linteolis concerptis. Allium cum melle tritum. Menta etiam cum melle cõtrita. Marrhubium tusum cum axungia ueteri. Vrtica trita addito sale. Cinis uitium cum oleo,acetum calidum cum spongia. Ramorum fici cauliculi teneri bene triti. Nuclei amygdalini cum melle triti. Nucum iuglandium carnes cum cepa & sale ac melle contritę, easdem carnes nucum ab ieiuno homine commanducatas imponi iubent. Spongię minutę conciduntur,& imponuntur infusę uel ex aceto aut ex aqua seu ex melle. Fex aceti cum melanthio plagę imponitur.

Psilothrum. Cap. LII.

SVNT qui uel suis pilis uel seruorum suorum in balneo offendantur sine ulla quidem ratione: sed illorum quoque persuasioni succurrendum est,& monstrandum quemadmodum effici possit,ut euulsi pili non renascantur. Non omni autem psilothro sic utendum est, ut prius quàm adijciatur resina pili auferantur. Sanguisugæ uiuæ tusæ in fictili uase,ex aceto illiniuntur per horas tres, deinde in balneo abluuntur. Lac canis primi partus illinitur. Amerinæ nigræ semen cum spumæ argenti pari pondere illinitur in balneo. Sanguis quoque uespertilionis. Vipera exẽptis ossibus in tribus heminis olei discoquitur & teritur. hoc peruncti psilothrantur. Fel herinacij illinitur. Cum aduersus omnes morborũ incursus fuerimus diligentissimi,non ideo tamen habebimus spem salutis cum ex improuiso serpentes ſę uiant,mures,aranei,& phalangij, & his omnibus nocentiores sunt uenefici hominis morsus. Aduersus hæc itaque conuertendus est animus instruẽdis remedijs,ut appareat benignitatem naturæ etiam ea mortifera esse noluisse. Igitur tithymali succus oleo illinitur in sole frequenter & hyenæ sanguis illinitur.

Venenis prohibendis, datisq; expellendis. Cap. LIII.

ANTIDOTVM Mithridaticum laudant medici, eiusque diuersas afferunt compositiones, & ad commendanda pigmenta pretiosa propter raritatem ingentes pecunias proscunt. Appendunt nanque singulas libras uicenis HS.& infelicium credulitatẽ hoc quoque ingenio circunueniunt, ut illis persuadeant emere quæ noceant. Alia nanque stomachum lædunt,alia caput aggrauant,alia pallorem afferunt,aggrauant & corporis maciem: & ita frequenter accidit,ut hi qui illorum antidotis usi sunt,miserius morerentur,quasi bibissent uenenum. Pompeius autem Magnus,Mithridate deuicto in scrinio eius inuenit ipsius manu scriptam compositiouem,qua ipse præsumpta aduersus omnia ueneficia in totũ diem

tutum

tutum se incolumemque præstabat, in qua nuces iuglãdes duæ, ficus siccæ duæ, rutæ folia uiginti, salis granum unum, in unum contunduntur, & deuorantur à ieiuno. ¶ Electrum est aurum, in quo quinta pars argenti inuenitur, ex quo si quis uase potatorio utatur, insidias ueneni uitabit: discurrunt enim in eo arcus cœlestibus similes cum stridore igneo, eoque modo duplici ratione deprehenditur scelus. ¶ Est electrum fictum in auro, addita argenti quinta parte: sed hoc tantum præstat, quantum illud naturale. ergo monstrauimus quo antidoto uenenum non admittatur, & quo uasculo arguatur: nunc & remedia suggeremus. Centaurion potum, omnia mala medicata exigit per aluum. Aristolochiæ radix pondere denarij ex hemina uini bibitur. Sanguis caninus hauritur aduersus toxica. Coagulum anguium in potione. Ventriculus ciconiæ cum lacte ouium in cibo datur. Mustela uulgaris inueterata drachmis binis potatur. Sanguis anetharum ponticarum seruatur spissus, & diluitur ex uino. Asini sanguis potus, uenena restringit. Hœdi sanguis utiliter bibitur.

Contra leporem marinum & pastinacam. Cap. LIIII.

ASTRVITVR quidem & de lepore marino, qui cum sit genus piscis, mortem inferat in cibo impactam non subitam, sed quæ trahatur, quantum plerique existimant totidem diebus quot is uixit. atque qui has insidias inciderit, ipse suo corpore ostendit ueneficium. Habet nanque odorem piscis: hoc periculo liberabitur, cãcris marinis coctis, & in cibo sumptis. Ostrea fricta, & in cibo sumpta. Malua cum sua radice coquitur, & succus eius potui datur. Sanguis anserinus æque cum olei potione ad omnium marinorum ictus bibitur, coagulum leporis & hœdi uel agni bibitur ex uini cyathis tribus.

Muris aranei morsibus curandis. Cap. LV.

MVS araneus exiguus est ultra modum, longo rostello, oculorum acie obtusa: & ideo, quantum existimo, iners & huius natura, ut non possit transire orbitam. morsum uero uenenatum habet, cui si occurritur, coagulum anguium bibitur. Vngulæ arietinæ cinis cum melle imponitur. Ipse mus araneus diuulsus imponitur. Terra quam in orbita rota depressit plagæ imponitur. Talpa discerpta imponitur.

Contra phalangium remedia. Cap. LVI.

PHALANGIVS præcipue in leguminibus & in hortis obseruatur. Sed & araneus & alia genera bestiolarum mortifera, quorum morsus non sentiuntur, sed pruritu intelliguntur: aduersus hæc omnia uinum merum bibitur, acetum calidum in spõgia quàm amplissima imponitur, ita ut tres sextarios habeat aceti, sextantem sulphuris. Radicis hederæ succus bibitur. Bibitur succus etiam mororum de rubo. Gallinacei cerebrum cum piperis exiguo imponitur. Adduntur in poscæ potione fimi pecudum, cineres ex aceto.

Serpentium morsibus & hominis medicandis. Cap. LVII.

SERPENTES præcipitem morsum inferunt, quos sanare in promptu est, cum etiam ipsos fugare sit facillimum. Vulturinarum scilicet penna, suffitu ebuli fumo, nidore usti cornu ceruini. Viperæ uero qui iecur coctum hauserit, negatur unquam à serpentibus feriri. Erucis ex aceto tritis perunctos non mordent. Habentem secum cor uulturis, nec serpentes nec feræ appetunt. Nunc remedia morsibus subijciemus. Satiuus raphanus ex aqua coquitur, & tritus plagæ imponitur. Allium tostum cum testis suis, & tritum ex oleo adijcitur. Radix ferulæ ex uino medetur imposita. Farina milij cum pice liquida optime facit. Eruum tritum ex aceto, & ad serpentium morsus, & omnium ferarum, & hominis mirifice facit. Vinum merum in spongia imponitur. Mori folia trita recentia, si arida sint, decocta & æque trita imponuntur. Hysopi semen bibitur: eius qui percussus est, uertex inciditur, eoque additur euphorbiũ, & medetur quacunque corporis parte periculum est. Centauriæ radix pondere denarij in tribus cyathis uini bibitur. Bettonica herba trita morsui imponitur. Agarici oboli quatuor in duobus cyathis aceti mulsi propinantur. Aristolochiæ radix pondere deñ. in uini hemina sæpius bibitur: & ipsa ex aceto contrita, imponitur plagæ. Fimus pecudis recens uino decoctus imponitur. Mus discerptus adijcitur. Viperæ uero morsui, uiperæ cuiuslibet tritum & appositum caput, efficacissime prodest. Carnibus gallinaceorum discerptorum ita ut tepeant, extrahitur uenenum. Columbarum cerebrum & gallinacei, plagæ imponitur. Sal cum origano & hysopo ex melle. Fraxini tenerorum foliorum succus bibitur, & ipsa super plagam adijcitur. ¶ Non omittenda est & theriaca qua Antiochus rex aduersus omnes serpentes utebatur, præter aspidem, quę adeo probata est experimentis, ut apud insulam Coum in templo Aesculapij incisa sit in lapide, quam sic componi oportet. Opopanacis, serpilli, mellis, singulorum drachmæ, trifolij seminis põdus, denarij unius, anethi & fœniculi seminis & apuli atque apij singulorum pond. deñ. semis, erui farinæ pondus deñ. duodecim: hæc singula trita & cribrata, dein mixta ex uino teruntur & digeruntur in pastillos ponderis uictoriati, deinde in uase uitreo ponuntur deinde cum utendi necessitas uenerit, singuli pastilli dantur ex uini mixti cyathis tribus. Hominis autem morsui carnes bubulæ, sed efficacius uituli imponuntur, neque ante diem quintũ soluuntur. sordes ex humanis auribus illiniũtur plagę.

Aspidis morsibus excludendis. Cap. LIII.

Ad morsum aspidis morsum unum refugium habebant priores, ut percussus urinam suam biberet: inter paucos annos interuentum est casu & alterum remedium. Nam is qui utrem plenum aceti ferebat, percussus ab aspide, dolorem non sensit, donec fatigatus requiescēdi gratia utrem deposuit, de quo facto perniciem sentire cœpit, rursusque imposito sibi utre desijt. Intellectumque est, quod si acetum bibisset, posset sanari: & ex eo experimento palàm factum est hanc potionem esse efficacissimam. Si uero morsum aspidis sequutus sit sanguis, nulla de eo qui percussus fuerit, spes salutis est.

C. PLINII SECVNDI DE RE MEDICA LIBER QVARTVS.

De Raphani uirtutibus. Caput I.

RAPHANO calidam esse uirtutem, omnium medicorum opinione compertum est: sed & nobis intelligere de usu licet ipsius. Cur enim mixtus cum cibis cæteris solus de stomacho ructus eijciat, nisi prius concoquitur. Capillos, alopetiæ iniuria, raptos, cum melle tritus restituit. Eiusdem succus etiam grauitatem aurium instillatus emendat. Contra uenena unicum remedium est, sí à ieiuno sumatur. Contra phthiriasim succus eius adhibetur, qui solus potest tenuitate subtili adimi corporis liniamenta, cor penetrare. Aegyptij enim reges, quibus erat studium scrutari corpora mortuorum, & causas ualetudinum, occulta fide recognoscere, in corde ipso nasci eiusmodi uitium, prodiderunt. Semine raphani cum melle trito, & sumpto, suspirium mitigatur, & tussis arcetur. Solus cum sale sumptus, uentris animalia extinguit, Venerem stimulat & urinam, puerperis copiam lactis acquirit.

De facultate Apij. Cap. II.

APII quoque calida uis tradita est, quam de iudicio licet colligas. Nulla enim alia res fortius uel urinæ difficultates resoluit, uel fœminarum menstruis imperat. Vnde mirari necesse est, quod à quibusdam imperitis adiuncta aquæ calidæ febricitantibus detur, cum res calida calorato malo addita magis accēdat ardorem: nisi uel strictura stomachi, uel præclusa præcordia relaxanda sunt, ut priore in loco causa ponatur: unde etiam ipsa febris exoritur, absque his similibus causis dari non contrarium cedunt. Aqua pota, in qua uel ipsi uel eorum radices incoctæ sunt, efficaciter pugnat contra insidias uenenorum: theriacis & antidotis, post amoma, post cynnama iam non ut uile miscetur. Est anodynos ex apij semine, quæ stomachum mundatione capitis laborantem mire tuetur, ut Hierax Cappadoro intimo suo retulit. Ea recipit apij seminis uncias sex, anisi sex, hyoscyami sex, comarū apij septem, quæ omnia trita & cribrata, & cum aqua subacta, in breues pilulas deformantur. ex quibus una uel duæ, si febris non fuerit, dulci uino resoluta potantur: si febris fuerit, aqua resoluta dormitum euntibus propinantur. quantum hæc potio ualeat, utinam nulla calamitas coegisset experimento meo nouisse.

De uiribus Rutæ. Cap. III.

Rutam ualde hominibus salutarem testantur tot antidota medicorum quæ de eius nomine gloriantur, e' quibus unum non inutile ponam, repertum in Aegyptia Iouis ciuitate Diospoli, atque adhuc dia peganon dictum, quod stomachum excitat, digestionem accommodat, aluum mollit, biles extenuat, uitia pectoris, lateris, iecoris, ac renum mitigat. Conficitur autem sic. Rutæ uiridis unc. sex, cymini sex, piperis sex, nitri tres: cyminū uero prius in aqua maceratur, deinde torretur: & uniuersa tusa & cribrata, melli optimo mixta subiguntur. Rutam uenenis resistere, mustelæ docent: quæ cum serpentibus dimicaturæ, cibo eius armantur. Docuit & rex Ponticus Mithridates, qui cum fratris sui timeret insidias, rutæ folia uiginti cum duabus nucibus iuglandibus, & totidem carycis, admixto salis grano, quotidie ieiunus accepit. Nec minorem nobis opem & contra uitia corporis præstat. Aceto enim & oleo rosaceo mixto, mirifice dolorem capitis auertit, & inflationem coli. Item matricis, omniumque interaneorum stratim mitigat cum butyro & oleo decocta, & iniecta. Ad lumbricos necandos, utile est oleum bibisse, cui ruta incocta est. Ignes sacros, cum aceto & oleo rosaceo, & cerusa temperata, illico extinguit. datur & succus eius ante accessionem bibendus contra febres cum frigore uenientes. Item instillatus auriculis, efficit ut contingat audire. Stultissime quidam rutæ uitia dixere, quod uentrem inhibeat, genitale semē extinguat, infantes in utero necet. Facit enim hæc non ipsa, sed qui uirtutis eius obliti, nec modum nec tempus aspiciunt: & ideo temperare prudentis est, ut de auxilio non fiat uenenum.

De Coriandri potentia. Cap. IIII.

NON dubitanter coriandro refrigeratrix poteſtas datur : non tamen ſimplex, ut prudentiſſime Galeno uidetur,ſed cui quædam portio auſteritatis immixta ſit, inde quod quædam ex eo uitia curātur, quæ nunquam omnino curaret,ſi ſola uirtute frigida uteretur. Cum melle & uua paſſa tritum,& impoſitum,omnes tumores collectionesque compeſcit:præcipue tamen iſto genere medicaminis doloribus teſtium ſubuenitur.ſucco maligranati & oleo in potione permixtum,animalia interaneis innata perſequitur. Semen ex aqua potum,ſolutionem uentris ſtringit. Scriptumque à multis legitur,tria coriādri grana tertianas excludere ante acceſſionē,ſi fuerint deuorata. Hiſdem quoque repellendis efficax eſt ipſum coriādrum ante ſolis ortū ignorāti ceruicali uiride ſubiectū. Mirum eſt quod Xenocrates tradit,ſi unum ſeminis granum fœmina biberit uno die,menſtrua contineri duo:ſi duo,& totidem iam diebus quot grana ſumpſerit.

De malua. Cap. V.

OLYMPIAS Thebana abortiuas putat eſſe maluas cum adipe anſeris genitali parti ſubiectas. Sextius Niger & Dioſcorides ſtomacho inutiles arbitrantur. Maluam molliendi diſſoluendique naturam eſſe ſortitam,Græco uocabulo licet credas. nam ἀπὸ τοῦ μαλάσσειν nomen accepit. Interaneis itemque braſſicæ proſunt in cibo ſumptæ. Aſſeuerant item,uulnera recentia,folijs maluarum ac ſalicis ſimul tritis,ad ſanitatem uſque perduci. Melius enim emplaſtrum ijdem eam addidere. Malua cum axūgia ueteri pulcherrime quaſſaturas fouere. Radix etiam unius caulis admota denti,pellit dolorē. Eadem femori alligata, ſtimulat Venerem. Eadem nigra lana obuoluta,& alligata,mammarum uitia compeſcit. Dioſcorides & Galenus criminantur in maluis, quod corpus minime alant, ſed citato lapſu per meatum uentris erumpant. Eſt & agreſtis malua fortioris effectus, quam Galenus altheam eſſe contendit,emplaſtris mollibus accommodata, quæ tamen & plagis recentibus poſſit ſubuenire, & ulcerum tabes admota ſiccare. Hæc cum in præſentia non erit, in eius uſum ſatiua ſuccedit.

De Cucurbita. Cap. VI.

VETERES medici de cucurbita ita ſenſere,ut eam aquam dicerent coagulatam. Dioſcorides humidæ putat uirtutis & frigidæ:idque ex eo probat,quod ipſa in cibo ſumpta,ſtomachum relaxat, bibendi deſideria non excitat. cætera etiam in cucurbita talia,ut aperte frigidæ poteſtatis exempla demōſtret,crudæ & tritæ leniunt omnem tumorem,in cibo ſumptæ molliunt uentrem. Succus earum,ut Galenus ait,ad compeſcendum uelociter auriculæ dolorem,tepefactus infunditur. Idem ſuccus & dolorem dentium mitigat,ſi diutius in ore teneatur: ſed & roſaceo mixtus,& unctioni corporis admotus,febrium reſtringit ardores. Eius aridæ cortices efficaciter poſſunt combuſta ſanare: eundem cinerem didicimus ab expertis uulnera in ueretro iam in putredinem uerſa purgare,& ad cicatricem uſque perducere. Dioſcorides ramenta corticis uiridis in cucurbita laudat,earumque effectus ſic tradit. Phthiriaſim infantium, cuti impoſita,depellunt:cum polenta podagræ æſtuanti,& ignibus ſacris cum pane ſubueniunt. Semini ſicco illa uis traditur,ut in puluerem tuſum & inſperſum,impleat uulnera quæ cauata ſunt. Quidā illud in uino bibendum dedere,ut ſolutiones alui fluentis inhiberet. Viticulæ cucurbitę iam ſeneſcentes cum paſſo & aceto dyſentericis datæ,miro modo ſaucia inteſtina componunt.

De Atriplice. Cap. VII.

ATRIPLEX humidæ atque frigidæ ſubſtantiæ olus eſt,amplius tamen ex humido poſſidet, & eſt illi ſicut maluę facilis ſuccus ad lapſum:inde in cibo ſumptus,indubitate uentrem reſoluit.Crudus ſiue coctus impoſitus,duritias omnes ac furunculos ſanat. Pernionibus qui adhuc æſtuant, antequam in uulnus erumpāt,utiliter imponitur. Scabros ungues ſine iniuria detrahit,ignes ſacros ſedat:podagræ feruorem,cum nitro & aceto cum melle,reſtringit. Galenus ad aurugines expellendas uino tritum,& in potione datum,efficacius putat ſemen eius.

De Lapatio. Cap. VIII.

CALIDAE auſteræque uirtutis eſt lapatium: & ideo in cibo ſumptum, Venerem reprimit, ſtomachum confirmat, ructus excitat, confundit urinam: cum fimo gallinaceo, paniculas rumpit. Semen ex aqua uel uino potum,dyſentericis ſubuenit, ſcorpionum uenenis uehementer reſiſtit. nec feriri creditur poſſe, qui ante præſumpſerit eiuſmodi potionem. Radices ex aceto coctæ,& poſitæ, duritiam lienis confringunt. Scabros ungues leuigāt,uulnera in mento naſcentia extinguūt: in uino coctæ, & impoſitæ,ſtrumas & parotidas ſanant. Gargarizatæ, dolorem dentium & uuæ tumorem mitigant: potæ, auruginem expugnant. Quidam etiam putant ipſam radicem, ſi collo ſuſpendatur, ſcrophas fugare.

De Blito. Cap. IX.

QVIBVSDAM bliti natura iners & sine acrimonia uisa est, uentrem usque ad choleram plerunque conturbat. Hippocrate præcipiente ad sistenda omnia menstrua fœminarum in cibo dandum. Claui quoque pedum, imposito eo, elimari & comprimi creduntur. Succus ex uino datur utiliter aduersus scorpionum uenena. Quidam uero putant, ipsum tritum, & impositum, plagis mederi.

De Beta. Cap. X.

IECORE laborantibus & spleneticis beta cũ sinapi utilissime esui datur. Ignes sacros, & quæ adusta sunt, cum alumine illita, restringit ulceribus in capite manantibus. Item alopecijs cruda trita optime illinitur. Aqua in qua decocta est, furfures capitis eliminat. Pernionibus in fomento adhibita prodest. Iniecta cum melle, onera uentris exponit. Est autem illis natura frigida, non tamen noxij frigoris: cęterum nec usui esse potuissent, uerum medium temperamentum sortitæ, rigorem præstant, æstatis ardores releuant, fastidio languidos ad cibum prouocant, sanguinem acquirunt, lacte plurimo nutrientes fœminas implent, aluum restringunt, copiosius ingestæ resoluunt. Optime illas stomaticis dari non lotas affirmant: tritæ cum sale, cõbusta sanant. Si ante pustellas illinientur, ignem quoque eadem ratione compescunt: coctæ in patina, aliorumque holerum more condita, cholera laborantibus utilissime offeruntur. Quidam eas ad eandem causam cum lacte coxerunt.

De Intubo. Cap. XI.

SATIVVS intubus stypticæ, ut medici aiunt, & austeræ naturæ est: ideo & stomacho accommodatus est, & uentrem restringit coctus, & maxime cum aceto datus: & thoracis ardores, & oculorũ epiphoras, & podagras, cum polenta optime lenit. Cardiacis supra sinistram papillam ex aceto impositus, prodesse certissimum est. Radix trita scorpionum plagis medetur. Ignes sacros, adhibita cum polenta, fugat. Succus, cum aceto & rosaceo mixtus, capitis dolores releuat. Iecoris & uesicæ uitia, cũ uino haustus, emendat. Sanguinem reijcientibus, itemque geniture abundantia laborantibus, alterno die offertur potandus. omnibus partibus quæ refrigeratione sanãdæ sunt, cum aceto & cerusa efficaciter succus illinitur.

De Nasturtio. Cap. XII.

NATVRA nasturtio caustica est, & tamen usum uenereum uidetur inhibere, eadem fortasse ratione qua ruta nimia ui caloris semen genitale consumit. Fermentum mixtum & appositum, furunculos, itemque carbunculos prouocata suppuratione dirumpit. Succus illitus capillis fluentibus prodest. Idem infusus auribus, dolores dentium mitigat. Seminis autem maior effectus, adeo ut etiam partus necet: cum uino haustum, animalia uentris extinguit, uenenis serpentum occurrit, & fugare eos creditur. Carbonibus suffumigatum lienem reprimit in potione cum aceto datum, uel cum ficu deuoratum. Sciaticis utilissimum est, cum aceto & polenta impositum. Lichenas, cum melle illitum, purgat: ulcera capitis, itemque porriginem, cum adipe anserino tergit: aluum purgat, ex aquæ cyathis quatuor unius deñ. pon. propinatum: sorbitionibus mixtum, pituitam pectoris soluit: cum lacte caprino coctum, dolores pectoris mitigat: à ieiunis ex melle sumptum, tussientibus salutare est.

De Eruca. Cap. XIII.

CALIDAE quidem, non tamen nimium austeræ ignitæque uirtutis est eruca, inde Venerem maxime stimulat in cibo sumpta, & digestiones adiuuat, & urinam mouet. Lactucæ quoque optime in cibo iungitur, ut rigori par feruor admixtus, temperamentum salubre componat. Ex uino pota, duritiam sensus contra uerbera creditur pręstare. Infantibus tussientibus in cibo utilis est, maculas cuti tollit: ex facie, cum melle illita, lentigines extrahit. Radix in aqua decocta, extrahit ossa quæ fracta sunt. Semen ex uino potum, scorpionum uenena, itemque aranei muris excludit nigras cicatrices: cum felle bubulo, ad cãdorem reducit. Conditura coquorum tam ipsa quàm semen adeo suauissimas reddit, ut inde à Græcis εὔζωμον nominata sit.

De Pepone. Cap. XIIII.

MELONIS usus est quidem gratior, uerum difficile cõcoquitur propter naturalem rigorem: & ideo nonnulli cum aceto sumunt, pulegium ei & cepas admiscent, quo nocitura uis frigoris temperetur. Pepo in cibo leuior: nam detracta cute, ac semine abiecto, esui datus, stomachi compescit ardores, aluum leniter mollit: coctus ex aqua cum oleo, aceto, melle, iucundissime sumitur. Caro eius imposita frõti, glarantes oculorum epiphoras miro modo mitigat. Vlcera in modum faui concreta, quæ κηρία Græci uocant, trita radice pelluntur: assignanturque cortici eius, quod maculas à facie sine signi uestigio detrahat. Semen in puluerem uersum, lomentoque permixtum, nitidiorem fœminis cutem præstat.

De Cucumere. Cap. XV.

CVCVMIS & ipse naturæ frigidæ reperitur, uentrem soluit, stomacho accōmodatus est: quibus liquitur, odore succurrit. Folia eius ex uino trita, uulneribus medentur quæ caninus morsus impresserit. Semen ex uino dulci datum, uesicæ laboranti facilem præstat urinam. Dysentericis ex lacte muliebri acetabuli mensura datum, prodest: purulenta autem expuentibus, cum cumino pari pondere, & iocinoris uitijs auxiliatur.

De Carduo. Cap. XVI.

CARDVO natura mordax & subaustera est, ideo succus eius alopecias ex capite depellit: stomachum iacentem, si non auidius sumatur, erigit & componit. Radix ex aqua cocta, cupiditatem bibendi potatoribus subministrat, matrici utilissimus cibus est. Nec mirare quod sic à fœminis carduus ambitur. Est & alia causa qua patrocinari eis possit: nam Glaucias scribit, cardui cibum adiuuare, ut masculos procreent. Mastica carduorum odorem oris commendabilem reddit. Non prætereo, quod de seruādis legisse me memini, aceto scilicet melle diluto cōdiuntur, addita radice laseris & cymino, eiusmodi arte prouisum est, ne quis omnino sine carduis dies esset.

De Allio. Cap. XVII.

MAGNA uis allio, & ideo in eo maxima est utilitas: omnibus quippe perniciosis hominum malis uehementer resistit. Serpentes & scorpiones, itemque alias latentes bestias odore solo fugat, ictibus eorum æque medetur, siue uulneri illitum, siue in potione uel in cibo sumptum: morsui canino, cum melle, succurrit. Tineas & alia uentris animalia in mulso aceto coctum, perimit & expellit. Siccum cum restibus suis oleo permixtum, omnes ictus uenenatos efficaciter sanat. Eodemque modo & attritas corporis partes & ulcera in capite manantia, quæque in uesica tumescunt, lenit impositum. Peregrinantibus esui datum minime patitur eos aquarum ac locorum mutatione perturbari. Suffito eo fœminarum secundas euocari, Hippocrates auctor est. Suspiriosis quidam per se crudum, aliqui & cum lacte tritum dedere. Diocles hydropicis cum centaurea miscuit, idemque phreneticis elixum dedit. Praxagoras allio usus est contra morbum regium in potione uini. Viride cum coriandro & ficu datum, aluum mollire perhibetur. Tussim & suspirationem pectoris mitigat in faba coctum. Elixum illitumque temporibus, dolori capitis opitulatur. Aurium doloribus, succus cum adipe anserino tepefactus, infunditur. Raucedinem uocis emendat in pisa aut faba sumptum: & quod ad uocem attinet, coctum crudo, elixum sicco utilius existimatur. Tenesmo, ex pulte coctum, medetur. Tumores suspectos, ex adipe, dissoluit.

De Papauere. Cap. XVIII.

CAPITA papaueris & folia eius decocta meconicon faciunt medicamentum, contra ea corporis uitia, quæ medio rigore sanantur. Succus cum rosaceo mixtus, dolorem aurium mitigat. Folia decocta, & cum rosaceo trita, tumoribus auricularibus optime illiniuntur. Aqua foueri in qua papauerum capita decocta sunt uigiliarum morbo laborantibus. Itemque ex epiphora oculis lippientibus prodest. Semen tritum cum acero & melle, non modicam tumentibus opem præstat. Cortex cauliculorum contusus, & redactus in puluerem, mellique permixtus, sordidis uulneribus imponitur. Est & syluestre modici capitis, & non ita fruticis elati, quod miro est in usu faucibus in tumore positis, & asperatas arterias sanat: itque ex eo medicamentum, quod medici, Chrysippo auctore, diocydon uocant.

De Satureia. Cap. XIX.

SATVREIAE calida uis & prope ignita est. Vnde & illi nomen inditum credūt, quod pronos faciat in Venerem, ideoque grauidæ prohibentur eo in cibo sumere. Nam trita, & uentri supposita, partus etiam mortuos expellit, urinam mouet: & ex uino pota, lethargicos letaliter dormientes excitat: & capiti eorum cum aceto frequenter infusa, stomachum nauseantem, uel in ouo sumpta uel pota confirmat. Contra animalia quæ aculeatis ictibus sæuiunt, non inutiliter adhibetur.

De Porro. Cap. XX.

PORRO capitato ad multa corporis uitia Hippocrates usus est. Succum enim eius sanguinem reijcientibus etiam solum bibendum dedit, quamuis cæteri cum galla uel thuris farina dandum censuissent. Vuluas contractas eodem succo resoluit. Ipsum etiam in cibo sumptum, fœcunditatis plurimum acquirere existimauit. Purgat ulcera, ex melle contritus, & in sorbitione ptisanæ datus. Distillationes itemque tussim, thoracis, arteriæ, pulmonisque uitia compescit, uocē purgat, Venerem stimulat, somnos adducit: capita bis aqua mutata cocta, molliunt aluum. Eadem aqua cum aqua pota restringit. Succus eius cisis profluuium sanguinis sistit, & maxime in naribus, si cum manna thuris aut galla contritus, atque illitus inhærescat. Ex abortu plus iusto sanguine profluente septem & semis scrupulos cū myrti baccis pari pondere in potione dādos putāt. Contra ictus uenenatos, uel cū mero, uel cum aqua mulsa succus datus, prodest. Sed & folia cōtrita cum melle, ac mulieribus apposita, nō minus profuerūt. Eodē succo plerique

cũ lacte muliebri ueterẽ tussim atque pulmonis uitia sanarunt. Aurium quoque dolores cũ felle caprino uel pari mẽsura usi compescuerunt. Profuit multis in dolore capitis cũ dormitum irent idẽ succus, siue auribus, siue naribus cũ parte tertia mellis infusus. Ita idem lumborũ dolores ex uino mitiores facit. sanguinem excreantibus, phthisicis etiam distillationibus uetustissimis, uel ex ipso cibus utilis sumatur, uel succus eius in potione miscetur. Idem succus in cibo sumptus, plurimum prodest contra uenena fungorum, fracturas alligat, duritias relaxat, uulnera recentia cum sale appositus statim claudit, ebrietates discutit, uenerem stimulat, sitim sedat, uentrem mollit, uocem adiuuat, astipulante Nerone quæ porro debuit quoties bene cantauit.

De Ocimo. Cap. XXI.

DE uirtute ocimi penes medicos incerta est opinio. Nam auctore Chrysippo criminantur, hæc eius uitia percensent, quod obsit stomacho, quod oculos hebetet, & quod insaniam faciat. Iecori obsistit, & ideo captam genus hoc herbæ nunquam omnino cõtingere. Addunt præterea, si tritum lapide contegatur, scorpiones gigni: commanducatum, & in sale positum, uermes creare, pediculos etiam nutrire. Aphris quoque hoc putant esse persuasum, si quis eo die quo ocimum sumpserit, à scorpione feriatur, nõ posse saluari. Sed qui in diuersa opinione sint, hæc falso tradita asseuerant: quinimo inflationes stomachi ructu dissoluit, coctum cum aceto: & sumptum, reprimit aluum fluentem. Semen tritum, haustumque naribus, sternutamenta compescit, uerrucas tollit atramento sutorio temperatum.

De Nepeta. Cap. XXII.

NEPETAM Græci καλαμίνθην uocauerunt, nostri uulgo nepetam dicunt, quæ magnæ uirtutis, & uehemens in calore est. Vnde etiam nobilissimis antidotis meruit ascribi, è quibus unum quod hodieque diacalaminthes à medicis prædicatur, publicandum putaui. Accipe nepetæ unc. sex, petroselinĩ sex, siseleos sex, pulegij sex, thymi scrupulos XII. apij seminis scrup. XII. lybistici unc. unã, piperis unã, hęc omnia tusa cribrata, melli que optimo mixta, diutissime subigãtur: digestionem facit, stomacho & præcordijs utile est, & pituitas thoracis capitisque soluit ac purgat, iecori medetur, duritiam lienis infringit, calculos pellit, urinam ciet, admouet menstrua fœminarum. Hoc autem antidotum Galenus Polotensis scribit, quod putat tam salubre, ut plurimis annis uitam hominum possit extendere.

De Menta. Cap. XXIII.

DE menta quæ potuimus annotare subiecimus. Labentem animum odoris efficacia recreat. Stomacho nihil concupiscenti fastidium detrahit. Sanguinem excreantibus in sorbitione ptisanæ optimæ propinatur. In dolore capitis cõtusa temporibus illinitur. Instillari auribus succum cum aqua mulsa utile est in dolore. Aridæ puluis digitis tribus apprehensus, & cum aqua calida in potione datus, omnem stomachi detergit iniuriam. Eadem etiam res uentris animalia interficit.

De Fœniculo. Cap. XXIIII.

CALIDAM uim fœniculo insitam, non tamen simplicem, sed cui austeritas etiam admixta sit, gustus ostendit, & multa præterea per quæ uel soluendi, uel extenuandi, uel etiam siccandi exprimit potestatem: traditumque in libris, & serpentes annuam senectutem fœniculi gustatione deponere, & oculorum caliginem succo eius excludere. Vnde intelligi datum est, easdem uirtutes & corporibus utiles esse, sicuti postea experimenta docuere. Succus ergo eius cum melle Attico mixtus, uetustissimam licet caliginem discutit. Auribus purulentis idem succus infunditur. Vermiculos etiam qui in hisdem nascuntur, interficit. Radix in ptisana data, laxat renum densitatem. Hydropicis ex uino pota succurrit. Veterno laborantibus, ex uino cocta, fomentum perquàm utile subministrat. Ipsa cum oleo trita, eidem causæ medetur. Tumores & quæ ictu uel repentina indignatione commota sunt, folia ex aceto trita dissoluunt. Aduersum ictus scorpionum, itemque serpentium optime semen ex mero sumitur. Simili modo temperatum, Venerem stimulat, urinam ciet, sistit aluum, pulmonis & iecinoris iniurias abigit, abundantiam lactis puerperis præstat: ex aqua tritum, nauseam sedat, stomachum dissolutum astringit. Nec est illud periculum, etiam si in febre sumatur. uulnera dentis canini, cum melle illitum, purgat, atque sanat.

De Holosatro. Cap. XXV.

SCORPIONVM ictibus & morsui canis semen holosatri ex uino datum occurrit. In mulso decoctum, atque potum, difficultatibus urinæ medetur, tormenta uentris, & cæteras intestinorum que relas eodem modo sanat. Radix in uino decocta, calculos pellit. Lateris & lumborum doloribus eadem potione succurritur. Succus algentibus propinatus, exoptatum calorem per membra diffundit.

De Cepis. Cap. XXVI.

DE uirtute ceparum inter medicos nulla diuersitas est. Dioscorides putat ex cibo earum sitim accendi, inflationes fieri, caput prægrauari. Galenus existimat, illis demum qui felliti uideantur, esse contrarias: cæterum phlegmate laborantibus etiã utiles asseuerat. Asclepiadi uidetur ceparum usus perquam necessarius, & firmitatem ualetudinis obtinere, qui eas ieiuni quotidie sumpserint. credit & stomacho cibum salutarem, uidelicet ea ratione quod spiritus agitet. Præter hæc peculiare cepis attributum putat, ut quotiescunque uidentur, gratiam nobis boni coloris acquirant. Somnum uero cepas adiuuare, aluum mollire, consensu omnium creditum. medentur oris ulceribus, si cum pane manducantur. Morsus caninos uirides ex aceto illitæ sanant. Siccæ quoque cum melle contusæ, contra morsus eosdem pari uirtute subueniunt. eandem ob causam ex uino & melle decoctas iubet uulneribus imponi, nec nisi post tertium diem solui. Dioscorides & cum cepa salem & rutam canmis morsibus suadet imponi. Instillatus auribus succus cum lacte mulieris, prohibet dolorem. Quidam illum repente obmutescentibus ex aqua bibendũ dederunt. colluendis dentibus frequenter assumitur: ægros eos seruare præsumitur. tardãtibus menstruis fœminarum, non inutile est, uel ipsas in cibo offerre, uel succum ex uini potione miscere. idem succus et caput optime purgat, si modo patienter naribus fuerit attractus: & cum adipe gallinæ, trituras pedum mitigat, quas calciamenta fecere. Fluxu uentris laborantibus prosuit, coctas eas in cibo sumere oleo prius tinctas scilicet, & mitigandos morsus, quos in huiusmodi causis necesse erit experiri. Alopecias etiam tusis cepis infricare, inter efficacia remedia compertum est. Galenus affirmat, citius ex ijs nasci capillos, quàm si alcyonio quis utatur.

De Anetho. Cap. XXVII.

ANETHO & si calida uis traditur, nõ est tamen plurimum feruens, nec austera: uerum in se habet aliquam molliendi potestatem: si Græcis auctoribus credimus, etiam nutriendi. nullum denique athletarum cibum sine anetho esse patiuntur. Aegrotantibus prodest cum oleo tepefactũ, ac crebro infusum. creditur enim illis dare aliquas ex febre inducias. mitigat capitis dolores, neruorum tensuras relaxat, non dormientes ad spem quietis inuitat: stomachi querelas, coctum in aquæ cyathis tribus ac potũ, miro modo releuat. indicio est ructus per quẽ intelligere datur, aperta omnia quæ clausa torquebant. digestiones adiuuat, ideo uentrem uidetur inhibere. Intestinis laborantibus, & uentri, uel ex aqua datum in potione, succurrit. Tritæ radices, & impositæ, feruoribus medentur oculorum. Cinis eius suspendit uuam faucibus ingrauescentem. Radicum uero acrior cinis est, adeo ut curentur ex eo, & caro crescens & sordidum uulnus, & quæ serpere incipiunt. Semen eius feruefactum, admotumque naribus, singultire non patitur.

De Sinapi. Cap. XXVIII.

PYTHAGORAS inter ea quę propter uirtutem et efficaciam laudat, primum sinapi locum assignat, cuius naturam uult esse thermaticam, hoc est coloratam: lepticam, quæ quod inueniat, extenuet: epispasticam, quæ quod comprehendat, adducat. Merito ergo uirtus eius omnis, est tantis insinuata indicijs, tanquam numerosis corporis uitijs præstet auxilium: sensus acuit, aluum mollit, urinã ciet, menstruis imperat, calculos frangit, caput purgat: nũc gargarizatum, ut pituita crassior profluat: nunc admotum naribus, ut sternutamento strictura soluatur. stomacho contra omnia querelarum genera succurrit, suspiriosis phlegmate dissoluto hauriendi aeris præstat meatum. Serpentum ictibus & scorpionum cum aceto tritum illinitur. nec inutilis cibus est contra uenena fungorum. Positum extrinsecus cutem ni caustica exulcerat, raro medicis ad huiusmodi remedia uenĩetibus, quomodo pene intolerabilem suscitat ustionem: necnon nisi in magnis & uetustissimis causis tã sæua tormenta subeunda sunt: sed hoc genere tormenti humor capitis auertitur, qui cæcitatem oculis cõminatur, quique stomacho atque pulmoni acer instillatus letaliter ad phthisin præstruit, & coxæ dolorem. per uesicas & pustulas digeruntur, & splenis tumor soluitur, ac iecinorum indignatio relaxatur, & hydropicis minitans humor tam non reuersurus hauritur. Aiunt & lethargos excitari, si pedes eorum simul tritis sinapi & ficu ariola perfricentur. Nunc interim de succo locuti sumus, qui semine exprimitur, admixtis scilicet nunc aqua, nũc melle, si usus exigit. Est & alius qui caule colligitur: hic cum expressus fuerit, lacteam facit guttam utilem dentibus, si in dolore illiniatur. Fitque elegans ex eo antidotum sicut docuimus: semen sinapis, eiusdemque radices, in mu sco datur uitijs faucium, stomachi, capitis, oculorum, potioni modo statuto quantum manus plena concludit. Fitque ex sinapi oleum semine infuso lumborum doloribus, & neruis torpentibus necessarium.

De Cauliculo. Cap. XXIX.

CATO tradit Po. Ro. sexcentis fere annis medicina brassicæ usum: nondum enim in urbem cõmeauerant medici, qui in artem redegerunt, quemadmodum magno sanitas constet, & peregrina secum pigmenta attulerunt, ut illis imponerent precia quæ uellent: cæterum militares uiri gloriosas cicatrices gratuito holere curabant, eodem horto cura usi ad salutem, dum illos pascit & sanat. Ponimus primo

in loco medicamentum re uera ita appellaodum Catonis Antidotum, quod ille ex braſſica componendum putauit, capitis dolori, oculorum caligini, ſtomacho & præcordijs profuturum. Crudam cum coriãdro & ruta & menta & radiculis laſaris ex aceto & melle conteri iubet, ac mane ieiunis duorum acetabulorum menſura propinari. Cæterum btaſſica hoc modo curans, uulneribus oõ ſolum receotibus, uerum etiam ueteribus caoceratiſque, ſi prius aqua calida ſota ſint, crudam cootritam bis in die impooi, & ad impetigines iubet, creditq́ue hoc modo tritam ſine exulceratione ſanare. podagræ atque articularibus morbis cum ruta & coriandro & hordei farina, & ſalis quoque mica utiliter admoueri putat: fiſtulas atque luxata diſcutere, humores aut euocare aut ſpargere impoſitã, inſomnia ac uigilias compeſcere, decoctę aquã in ſomento neruis articuliſque prodeſſe. Eius quoque qui btaſſicam edent urinam ſeruari iubet, quam calefactam neruis aſſeuerat utilem. Pueros etiam ounquam debiles fieri, ſi ex ea urina frequẽter lauentur. Hactenus de Catone: nunc ad medicos tranſeamus, ex quibus Chryſippus peculiarem braſſicæ librum dicauit, omnium morborum ex ea remedia contioentem. Eiuſque & cęterorum de braſſica hæc opinio eſt, quod cibus eius aſſiduus caligioem diſcutit, cõcoctioni ptodeſt, fœminis expurgationẽ excitat, copiã lactis infundit. ſemicruda aluum reſoluit, diſcocta conſtringit. cruda ex aceto ſumpta ſpleoicos curat, partus etiam mortuos pellit: cocta contritaq́ue, ſtomacho cum axungia ueteri & roſaceo ſuperpoſita, ardores ſebrium mitigat. lepras & pſoras, cum alumine rotundo ex aceto illita, emendat. eadem uirtute medicaminis etiam fluentes capillos retinet. teſtium & genitalium uitijs utiliter imponitur: efficacius profutura, ſi fabæ tritæ miſceatur. Dioſcorides uero ſuccum eius uiridem cum iri & nitro ad molliendum aluum dari cenſet, podagricis & arthriticis cum aceto & fœnugræci ſarina utiliter imponitur. Catapotia Corneliana allectoria fiuot ex braſſica ſatis inooxia, quod poſt balneum ſumpta circa cantum gallorum aluum incipiunt cõmouere. Eorum compoſitio talis eſt. Cucurbitæ agreſtis interioris medullæ ſcrupulos ſex, piperis ſex, dyagridij X I I. quæ trita & cribrata ſucco braſſicæ temperantur, & in pilulas ad modum heruiliæ deformantur, ex his quinque uel ſeptem, interdum etiam oouem poſt balneas propinãtur: nec erit neceſſe, ut is qui accipit, aliquid de quotidianę uitæ cooſuetudine immutet. ſtirpes quoque eius aridi combuſti, & in cineres redacti, uim cauſticam præſtant. qua ratione ad oentris, lateris, coxæq́ue dolores cum axuogia ueteri efficaciter admouentur: eundemq́ue cinerem, ſi quis pſilothris cum aceto & laſare coniunxerit, detracti pili noo tenaſcentur. Apud Galenum autem inuenio ſemen braſſicæ potum, maximeq́ue Aegyptię, quæ uehementiot illi uidetur, lumbricos & omoia intus animalia extingui. Puluis uero e' cinere radicum iaceotem uuam ſubiectus attollit. Melius quoque affirmat uuæ eſſe remedia, radicem plantæ auulſam, colloq́ue ſuſpenſam, ita ne terram poſt euulſionem contingat.

De Aſparago. Cap. X X X.

ASPARAGO ineſt & caloris aliquantum, ſed illi etiam ſtyptici uigoris temperatura miſcetur: inde ſtomacho laborantibus cibus utilior tranſit in antidoti uicem, ſi cum cymino, oleo, ſale ieiunis offeratur. & coli dolores ſic acceptus emendat, caligines diſcutit, uentrem leniter mollit. Radix ex uino albo trita, & in potione data, calculos frangit. eadem lumborum dolorẽ & tenum ſedat. Medetur etiam uuluæ querelis aceto diſcocta & impoſita. Contra elephantiaſim efficax creditur. Eadem ſicca tuſa, & in lana denti dolenti admota, ſine dolote eum detrahit. Semen obolorum trium cum cymini pari pondere potui datum, Venerem ſtimulat, urinam ſollicitat.

De Armoratia. Cap. X X X I.

CALIDA eſt armoratię uirtus, & ideo in cibo ſumpta copioſam effundit urinam, incitat etiam menſtrua fœminarum, ſtomacho utilis ex aceto data, pituitas glutinoſas cum melle ſumpta diſſoluit. Radix aduſta, & in puluerem uerſa, ſiccandis ac purgãdis uulneribus impooitur. Quidam uero ſuccum eius ex uino datum contra uenena utilem credidere. Eadem & triti ſeminis uis eſt, ſi cum melle ſumatur. Nobis quoque expertum eſt, armoratiam in ptiſanæ ſorbitiooe diſcoctam, thoracis uitia ſanare.

De Paſtinaca. Cap. X X X I I.

PASTINACAE uis omnis in radice & ſemine eſt conſtituta. Aqua uero mulſa, in qua radix eſt diſcocta, potui data, iecinoris & lienis querelas, lumborum & renum uitia compeſcit. Dyſentericis etiam uetuſtis utilis radix in lacte decocta, aut trita ex aqua, aot in ſuccum redacta, ac potui menſura quatuot unc. data, opiſthotonicis & pleureticis præſtat medelã. Radix quoque collo alligata tumores teſtiũ ſedat. Negant feriri à ſerpentibus qui paſtinacam ſecum ferant, uel antè guſtauerint. Venerem ſtimulat copioſior in cibo ſumpta. Dentes uero radice paſtinacæ circunſcalptos credunt dolore releuari. Semen uero ex uino uel ex poſca datum, ſcorpionum uenenis reſiſtit. æque ſemen ex uioo datum, tumentem aluum fœminarum, & ſuffocationes ex matrice præcluſas, efficaciter ſoluit. Cum melle tritũ canceratis uulneribus impooitur.

De Napo. Cap. X X X I I I.

NON unam eandemq́ue uirtutem in omnibus napis experta eſt medicina. Id enim quod angulosis

gulo sis foliorum caulibus ad anethi flores similitudinem, uesicæ laboranti, itemque cessantibus menstruis fœminarũ, decoctum ex aqua mulsa, utile existimant: perque non dubie ostenditur, calidã possidere uirtutem. Semen quoque eius tostum, atque tritum, bibendum ex aquę calidæ cyathis quatuor dysentericis obtulerunt: sed urinam uidetur inhibere, nisi illi æquali modo lini semen addatur. Alterum genus est quod simile raphano ac rapo uidetur, lautissimi seminis, & cõtra uenena fortissimi. Ob quam causam optima quæque theriaca sine illo non conficitur.

De Rapa. Cap. XXXIIII.

RAPAM Democritus tanquam contrariam corpori damnat. Putat enim ex ea inflationes stomachi excitari. Contra Diocles, itemque Dionysius, etiam necessariam existimant propter eas uirtutes quæ subiectæ sunt. antidotum nanque repręsentat. ex oleo & uino trita sumitur, uenerem stimulat, eo ualidius si cum eruca condiatur tosta, & cum adipe contusa. Articulorum dolori medetur. Feruens imposita perniones mitigat, frigus ex pedibus expellit. Aqua in qua discocta sunt, frigidis podagris salubre fomentum est. Cuicunque uero uitio pedum, maximeque trituris, cruda tusa succurrunt. Contra serpentes & toxica datur semen ex uino bibendum. Itemque semen uulneribus uenenatis ex uino illitum prodest. Secundum hæc, semen in rapis potest calidum & feruens uideri. ipsa paulo solutiora creduntur. sed quod minus possident caloris, molliendi potestatem plene compescant.

De Thymo. Cap. XXXV.

THYMUS recte inter hæc ponitur, quæ uirtutem calidam simul, austeramque sortita sunt. In cibo sumptus caliginem discutit, lumbricos interimit, urinam impellit, menstrua fœminis prouocat, uteri reliquias uuluę inhęrentes, uel ipsos emortuos partus extrahit. tritus cum melle, & ad modum ligulę datus, phlegmata in cibo soluit. tritus ex aceto, & impositus, eodem modo papulas fugat, & eminentia excidit. mixtus polentæ, & in uino maceratus, coxæque feruens superpositus, sciaticis salutaris est.

De Origano. Cap. XXXVI.

ORIGANO Græci tria nomina posuere, è quibus unum Trigoricanum, aliud Eradium, tertiũ Onitem uocauere. Sed illa maioris uirtutis atque efficaciæ sentiuntur. in ratione medicinæ satiuũ, cuius nos meminimus, aliquando infirmius, illis scilicet comparatum. Cæterum nec ipsum sine acri uirtute sentitur: ex uino enim albo tritum, & in potione sumptum, scorpionum & aranearum uenenis resistit, cruditates discutit, morsus stomachi ex aqua calida datum lenit. Cum oleo & aceto tritum, collectumque succida lana, luxatis & contusis partibus prodest.

De Cerifolio. Cap. XXXVII.

CERIFOLIO ignea uis est, & acerrima. Potest cum melle canceratis mederi, lateris dolores haustum ex uino mitigare. Quidam uero illud oleo incoctum, acopis ad soluendam iniuriam frigoris miscuere. Ex aqua autem mulsa pituitam resoluit, ex aceto lumbricos & tineas perimit, urinam ciet, menstrua pellit: tritum cum cera, & axungia ueteri, parotidas discutit, soluitque omnem tumorem.

De Serpillo. Cap. XXXVIII.

SERPILLUM calidum simul nobis utile medicinæ usus ostendit. Capitis dolores coctũ ex aceto & rosaceo, tempori ac fronti illitum, mitigat. Serpentes & omnia animalia uenenata adustum nidore repellit, ideo & messoribus in cibo miscetur, ut si fatigatos forte somnus oppresserit, tute quiescãt contra animalia: hæc hoc tempore uenenatis haustibus sæuire consueuerunt. Contusi puluis ex scrupulis XII. in aqua datus, tormina emendat, urinę difficultates resoluit. lienis quoque iniuriæ idem puluis ex aceto mixtus occurrit. Nec minus cruentis excreationibus subuenit ex duobus cyathis mellis & aceto tẽperatus. Atque ut serpilli potentiã intelligas, subdidi theriacam in templo Aesculapij ab Antiocho rege Syriæ uersibus dedicatam, in qua non leuem meruit portionem, quæ recipit trifolij scrupulos sex, serpilli sex, opopanacis sex, anisi XII. fœniculi XII. amyli XII. apij seminis duodecim, erui farinæ unciam unam, hæc simul trita uino optimo colliguntur, & in pastillos uictoriati ponderis scrupulorum duorum digerũtur, ex quibus singuli dantur ex uini mixti cyathis tribus. Hac theriaca magnus Antiochus semper est usus aduersum toxica, & potiones malas, & animalia uenenata: cui quantum debuerunt, ex eo licet colligere, quod testimonij sui participem medicinæ deum fecerit.

De Piris. Cap. XXXIX.

PIRORUM naturam Dioscorides stypticam credit, ac ideo contrita imposita, impetus omnes

incurrentis humoris auertere, eaque ratione cõpescere et quæ de tumore sublata sunt: recentibus certe admota uulneribus, sistere sanguinẽ fluentem, perducere uulnus ad cicatricẽ. Galenus non unã in piris, sed ex pluribus mixtã putat esse uirtutem. Nam quædã ex his austera, quędã acida, quædã dulcia deprehendit: & austeris quidem concedit, ut styptica & constrictiua uideantur. acidis autem inesse aliquid & caloris, unde & plerunque dissoluunt inhærentem stomacho phlegmatis densitatem. Dulcia cum sint, aquatici & soluti saporis, nihil in se nec calidi, nec frigidi continere. Ex quibus singulis pro generum discrimine, & causarum necessitate ordinanda sunt etiam subsidia medelarum. Austera itaque atque acida in cibo sumpta, stomacho existimantur conuenire. In dulcibus uero omnia contraria. Aqua in qua pira sicca discocta sunt, mirifice ualet fluxũ uẽtris inhibere, nec minus proderit si uel folia sola discocta sint. Annotatumque in piris, quod præter alia poma corpus nutrire creduntur. Affirmat etiam Galenus, pira ieiunis oblata, uentrem constringere: eadem post cibum sumpta, dissoluere. Folia ignitis admota uulneribus, mitigare feruorem. Radix uero piri alligata, tandiu creditur conceptum impedire, quousque portetur. Aiunt & ipsa poma remouenda, cum fœminę partus incubuit. Si enim in eodem loco fuerit, difficulter uteri claustra referari. Semen autem pirorum cum melle tritum, & sæpe ieiunis datum, traditum dolorem iecoris submouere.

De Malogranato. Cap. XL.

DE punici arbore, quod uim stypticam obtinet, omnes fere medici una opinione consentiunt. Verum in ipso genere pomorum dissonans uirtus & quadrifariam diuisa cernitur. Nam dulcia continere aliquid & caloris & inde inflationes stomacho mouent, nec tute febricitantibus dari possunt. Acida stomacho accommodata sunt, & urinam mouent, pulmonem refrigerant, iecori blandiuntur. Vinolenta de superioribus singulis æqua parte composita, mediam sibi uendicant potestatem. Illa uero acerba sunt, quibus cotia curantur, frigidæ, siccantis, constringentisque uirtutis: quod intelligere licet, cum feruescentẽ tabem pellium, trita & conspersa, consumant. cibus ex punico nullus est. Nam & si dentibus mãdatur, solus à stomacho succus hauritur. Igitur recte tradidere, qui negant punico corpora nostra nutriri, ac si opinantur utendum, ut medeti potum, non alere uideatur. Mala propterea punica diuisa in duas partes, per triduum in aqua cœlesti macerantur: quæ potui data, cœliacis, sanguinemque iactantibus salutaris est, & aluum fluentem miro modo sistit. Punicum in olla noua cooperculo illito in furno exustum, & in puluerem redactum, & in uini potionem perductum. Ex cytrinis fit remedium, quod creditur totum oculorum dolorem detergere. Dioscorides uero simplicius in hunc modum tradit, ut cum primum cytrini erumpere incipiunt, tres numero additi sine contactu dentium transuorentur. Cæteri ut diximus, efficacius putant, ut qui hoc remedium petiturus est, omni uinculo solutus, duobus sinistræ manus digitis pollice & quarto cytrinum detraheret: & ut supra positũ est, trãsuoraret, ac leui attactu floris oculos suos ante lustraret. Idem cytrinus siccatus, & in puluerem redactus, exedit carnem quæcunque uulneribus excreuit. Estque in extremo flosculus quidam, antequam ex eo mali figura formetur, quem Græci βαλαύστιον uocauere, maximę mirandæque uirtutis: ulceribus oris & item tonsillis medetur. Et uuæ cum melle tritus sicci puluis uulnera, in quacunque parte genitalium nata, compescit: & idem excreantibus sanguinẽ datus in poscæ sorbitione, succurrit: solutiones quoque uentris, sumptum ex mero, constringit. Fit ex acido punico medicamentum, στοματικὸν à Græcis nominatum, cuius compositio eiusmodi est. Detracto cortice mala tunduntur, ex his succus exprimitur, is decoctus ad tertias cum ad sextarium uenerit, croci scrupuli sex, myrrhę sex, aluminis sex, mellis optimi libra una, miscentur, & ex hoc medicamẽto, præcipue quidem & humoris uitia sanantur. Verum & narium uitia mitigat, & aurium uulnera expurgat, & oculorum caliginem discutit. Vlcera etiã genitalibus innata persanat. Fit & hæc compositio de punicis, apud Græcos opone dicta, cõtra marcorẽ stomachi ac fastidium necessaria. In congiũ musti conijciuntur quinque punica, totidem & cydonia, cum his sorborum sextarius, roris Syriaci sextarius, croci scrupuli sex: quę omnia simul tandin coquuntur, donec in mellis corpus crassitudo pinguescat, ex quo cochlear grande plenum optime ieiuno quotidie datur. Ipsum uero medicamentum salubriter uitreo in uase seruatur.

De Malo. Cap. XLI.

DIOSCORIDES, quod ad æstiua mala pertinet, ita sensit, ut ea crederet phlegma nutrire, fellis ardores excitare, inflationes mouere, neruosis partibus minime conuenire. Galenus non omnia reijciẽda pronunciat, sed quæ aut aquatici saporis, aut asperi, aut acidi, aut prope dulcis occurrunt. In his tantum esse uitia quæ frustra omnibus adiudicãtur. ipse austeris & stypticis adest, fermeque his omnibus quę in sola hyeme seruãtur: ea si matura lecta & salubriter custodita prouenerint, etiam prodesse lãguentibus asseuerat. Denique farina inuoluta, & in calido cinere discocta in quærelis utiliter putat stomachũ nauseantis offerri. Potest uero malum maxime Matianum, sanguinem reijcientibus, pulmonis & iecoris iniurię obnoxios releuare: melius tamen si nunquam ieiunis, sed post cibum detur. uis ergo malis & humida & frigida, est quod ex eo maxime comprehenditur, quod succus qui fuerit expressus, facile transit in acorem. Austeris tamen malis & acidis possunt recentia uulnera statim claudi, si contrita ponantur: tumores atque liuores ex aqua cocta, & cum axungia trita, compescunt. Fit ex malis nobile medicamentum, quod Græci Hedrice dicunt, perquã utile & efficax, si quando in uerendis partibus cõdylomata uel papulæ eminentes,

læ eminentes,quas exacodas medici uocant,uel calculoſa pars carnis excreuit, cuius compoſitio talis eſt. Mala conciſa,& interius lignoſa parte purgata,libræ unius pondere,adiectis croci ſcrupulis ſex,in paſſi ſextario decoquuntur:& cum omne concoxerit,tandiu cum pulpa,id eſt molli pane, & tinaperi conteruntur,donec in ceroti lentorem molleſcāt.hoc appoſitum,uitia ſupradicta ſic curat, ne ad ferrum uenire patiatur. Fit ex hiſdem malis edumna perquam elegans. Decoquitur enim ex uino phalerno ſuccus expreſſus,& cum melle miſcetur. Folia eorum uulneribus appoſita,impetum feruoris excludunt: trita cum nitro & butyro,parotidas ſanant:ſiccata & fumigata carbonibus,ſerpentes fugant. Corticis ſuccus eiuſdem pene uirtutis eſt,niſi quod aduſtus,& in puluerē diſſolutus,uulneribus cauatis ut carnem reddat,imponitur. Vuam iacentem cum melle tritus leuat. Genitalium uitia cum uino aſperſus emendat.

De Cydonio. Cap. XLII.

MEDICINAM ex cydonijs plurimi medici ſtomachantur. Eadem Dioſcorides & adiureticam exiſtimat,auſteritatis fortaſſe beneficio:cęterum ſtyptica.comprimere urinam magis,quàm ciere,cō fuerunt cruda:matura cœliacis,dyſentericis, ſanguinem reiactantibus proſint,in cibo ſumpta coquūtur, & cinere calidiſſimo farina inuoluta,& ægris quorum iam diuturna febris, ſine periculo datur. Aqua etiam cœleſti madeſcunt,quæ poteſt ad multa prodeſſe. Nam & ſedis uitia in fomentum aſſumpta delinit,& matricibus fœminarum in tumore ſuccurrit,omnibuſque uehementer feruoribus obſiſtit. infundi quoque in aceto ſiue in uino ſolent,quod ſtomaticis & inteſtinorum fluore uexaris opportuniſſime offertur. Fit ex cydonijs uinum,quo colore languentium deſideria fallantur. Nam ſpecie,guſtu,& odore cuiuslibet uini ueteris imaginem repræſentat,ideoque Græci ὑδρόμηλον appellant, & ex multis compoſitionibus eius melior hæc & utilior traditur. Poſt caniculares æſtus quæcunque ſe ex nouis imbribus aqua cœleſtis infuderit,mundo uaſe ſuſcipitur,& in umbra poſita,ſæpiuſque transfuſa colatur:tunc cydonia iuſtæ maturitatis ex ligno interiori purgata,& in fruſta conciſa, immerguntur aquæ:& tandiu cum ea relinquuntur, donec in ſuccum trāſiſſe malorum uini colore probatur. quam diligēter colatam,& in uaſa picata diffuſam,eiuſmodi in loco ſeruare ſolenne eſt,ad quem maxime fumo,& ſi fieri poteſt,ſoli negetur acceſſus:quo ſeptimo menſe pro uino uti licebit. Quidam ex his & oleum quod appellatur melinum, faciunt uehementer accommodatum ad ea corporis uitia,quæ ſtyptica pellenda ſunt: maxime tamen ex eo ſudores moleſti detineri ſolent,& ſtomachi operta componi,& uulnera in capite nata liniri. hæc ſicco die ad meridiem lecta,& linteo purgata mundiore,in uitreum uas mittuntur, & recentiſſimo oleo uas uſque ad fauces repletur,& pelle coopertum umbroſo in loco ſeruatur.

De Perſico. Cap. XLIII.

PERSICORVM cibus eſt quidem ſtomacho inutilis,eo quod cito ſuccus eius inaceſcat, & caro æque in digeſtione uitietur:uerum minime grauis,dum non diutius in inteſtinis moratur, & ad ima ſemper exitu celeri feſtinat. Perſicorum cibus negatur à medicis membra nutrire. Sed & Galenus ſuadet,nunquam omnino poſt cibum ſumere, corrumpi affirmās, ſi in cibis cæteris innatent. Perſicorum folia trita,& impoſita,uentris animalia perimunt & expellunt. Eadem ſicca atque in puluerem tuſa,recētes plagas cruentorum uulnerum claudunt. Nucleus perſicorum capitis dolori cum oleo tritus illinitur: quamuis cum ſolo roſaceo quidam terere maluerint. Gummi gutta,quam perſici truncus illacrymat, fluēti aluo medetur.eadem cum uino etiam in ueſica lapillos frangit:trita ex aceto,impetigines reprimit: decocta cum croco,tumorem faucium mitigat,arteriæ aſperam canalem leuiorem facit, excreantibus ſanguinem miro modo ſubuenit,thoracis obſtrictos ſinus reſerat,uitia pulmonis expurgat.

De Cytreo. Cap. XLIIII.

NON una eademque uirtus in omnibus cytrei partibus continetur. Nam ſemini acidam poteſtatem,ac per hoc ſtypticam ineſſe,manifeſtum eſt:denique prægnantibus faſtidio laborantibus eſui datum, ſtomachum à nauſea uendicat:tritum & in potione uini datum, lieni medetur,querelis iecoris occurrit. Aqua tritum & inſperſum,humidis uulneribus adhibetur:inde pernionibus ſingulare præſidium eſt. Cortici auſterior natura cōceſſa eſt,quæ quantum ualeat,etiam ipſo odore teſtatur:qui modice ſumptus, aut potioni calidæ diutius immerſus,maturæ digeſtionis beneficia operatur. medicamentis quæ purgādo uentri præparantur,ſuccus eius admixtus, turbationis periculum demit. Fit ex cytreo nobile antidotum tuſſientibus,quod eximie pectus exonerat labrafion,quod apud medicos hoc uocatur: ſed maxime uirtus eius in cytreo conſtituta eſt. Id uarie quidem apud multos, uerum explorata & recepta eiuſmodi cōpoſitione conficitur. Recipe cytrei unciam unam,marrhubij unam,hyſopi unam,enulæ unam,glycyrrhizæ unam,iunci radicis unam,pulegij ſcrupulos ſex,roris marini ſex,pineam integram unam, palmulas coſtas XXI.carycas XXI.quæ omnia in aqua fontana infundantur, & ibi die ac nocte mergantur. poſt aqua ipſa cum pigmentis ſicut infuſa ſunt decoquitur,& inde colata deſpumato melli miſcetur, molliqúe igniculo ne aduratur huculque incaleſcit,donec ſubacta in mellis craſſitudinem tranſeat.

De Mespilo. Cap. XLV.

MESPILI arborē Dioscorides contentus agrestem nominasse, præterijt. Hoc tamen asseuerat, quod poma eius & folia uirtute non discrepent. Sed & cæteri diligentius, qui & uocabulū eius aliud addidere: apud quosdam nanque tricocta nominatur ex tribus granis, quę ad feminis sobolē retinet intus inclusa. Austerum semen est mespili, fructum & ante uirtutem gustus ostendit, sed & fluxus uentris im modicos fortissime detinet, stomachum dissolutum uehementer astringit. Sunt etiam qui putant dentibus non leuiter subuenire, si in dolore mandatur. Folia quoque eius & cortex, itemque radices eius tu sę & impositę, cuicunque feruori & tumori subueniunt. Sicca & trita cum melle, ad cicatricem uulnus adducunt: hausta cum dulci, solent sanguinem reijcientibus opem ferre: & cum uino propinata, ueneficis potionibus repugnare.

De Ziziphis. Cap. XLVI.

ZIZIPHA modicum cibum corpori pręstant, licet illis saporis non nulla gratia lenocinetur. Habent tamen plurima incōmoda, ęgre coquuntur, sitim accendunt, pregrauāt stomachum, difficili mum reddunt, officium uentris, ex quibus aspera uis eorum & primum ligno sortita deprehenditur. Folia tamen ipsa poma contrita, & imposita, spleneticos & hydropicos adiuuare, certissimum est. Radicis & corticis eadem uirtus habetur: quorum succus ex melle coctus, tussim mitigat: cum mero mixtus, iecori medetur, uesicam leuat urina largiori.

De Fico. Caput XLVII.

FICORVM natura calidissima est, sed quod ad poma pertinet, nimium recētibus austeritas inest, & ideo tales stomachum inflant, & intestina perturbant modice quidem, nam statim per aluū defluit omnis iniuria. Quę igitur maturiores sumptę sunt, prope innocuę creduntur, & corpus sic ficuti siccę saginant: denique athletę antea ficis alebantur, priusquam eos Pythagoras exercitatos ad carnis usum, qui fortior cibus est, trāstulisset. Siccę tritę & impositę, uehemētes tumores aut maturāt, aut discutiunt efficacius, si in eis nitrū uel iris accesserit. Coctæ ex aqua cum hysopo, dant potionē quæ pectus expurget. Item coctæ cū uino, sedi tumenti præstant salutare fomentū. Ipsæ pāno illitę, & impositæ, paniculas, parotidas, furunculosque rumpunt. Itemque cum fœnugræco ex aqua decoctæ, fomētum faciunt, quod uitia matricum extinguit: cum ruta & melle succum dant, qui à pleureticis & pulmone uitijs salubriter hauriatur. Cum æris flore tritæ, molestissimis tibiarum uulneribus imponuntur. Tritæ cum sale, scorpionum plagis medentur canceratis: quanto pinguiores fuerint tritæ & impositæ, tanto efficacius subueniunt. Hydropicos extrinsecus siccant ex uino contusæ, & cum absinthio & hordeacea farina in modum cataplasmatis adnatæ, combustæ & tritæ.

De Sorbo. Cap. XLVIII.

PLVRIMIS medicis placet, sorba pro medicamentis magis quàm pro cibo esse sumenda. & quidem alba adhuc, & semicruda deiecta, uehementius solutioni uentris obsistunt, stomachum pregrauāt: ueruntamen matura siccata subleuant, fastidia pellunt, uulnera interaneis innata deliniunt. Quidam sicca sorba tusa, urinam soluere, & pro polenta cum uino splenicis & iecore laborantibus, maximeque pulmonis molestiam sentientibus obtulere. Aqua uero in qua decocta sunt, non minus & ipsa causis supra dictis potui oblata succurrit. Dysentericis quoque iniecta medicatur.

De Siliqua. Cap. XLIX.

SILIQVAE recentes stomachum auertunt, aluum soluunt. Eædem siccatæ incōtrarium possunt. Cibus earum ad urinam proficit commouendam, traditurque contra stomachi dolorem non leue præsidium, si ternæ in sextario aquę ad dimidias decoquantur. Isque succus per dies quinque continuus hauriatur. Galenus tamen de siliquis pessime sentit, quod uix digerantur, & uentrem stringant, & humores noxios nutriant.

De Cerasо. Cap. L.

CERASI uiridis pomum uentrē humectat & prouocat, aridū siccat & detinet, stomacho uiride contrarium, siccum perquam utile accipitur, & hoc quidam existimant urinam mouere. A' non paucis auctoribus traditur, si mane recentia cum suis nucleis deuorata sint, aluum tam copiose fluere, ut ex eadē causa etiam pedes morbo implicati liberentur. Fit ex his diacerafeon, quod omnibus notum est. Galeno placet non in omnibus cerasi pomi unam esse uirtutem. Nam in quibusdam austerus sapor, in quibusdam acidus, in quibusdam dulcis apparet. & uult austera ad hoc ualere, ut uētrem cōstringant, stomachum confirment. Acida iudicat phlegmate abundantibus stomacho opportuna. nam magis siccant, & crassitudinem densioris humoris incidunt. Dulcia stomacho aduersa pronunciat, citius tamen per intestina defluere. Gummi quod truncus illacrymat, exasperatas arterias optime lenit, si in uino ueteri detur in sorbitione

tione resolutum. Simili modo datum, fastidium stomachi nauseantis auertit: & è facie fœditatem palloris excludit, cum mero haustum. Calculos etiam quibus uesicę cannalis obstruitur in harenę puluerē soluit.

De Amygdalo. Cap. LI.

AMYGDALVM recens, ut multis uidetur, stomachum onerat. Dioscorides uero etiam stomacho prodesse arbitratur, si cum folliculo suo nucleus deuoretur. caput prægrauat, caliginem nutrit, cupiditatem Venereę uoluptatis etiam accendit. Sicca uero contra ebrietatem ualent, si ante uinum quinque sumantur. Sitim ex his inflāmari illo argumēto docetur, quod uulpes cum amygdala deuoraue rit, nec aquam in proximo habuerit, interire credatur. somnum faciunt, urinam mouent, fœminarum iusta pręcipitant. Amydgala quoque cum menta trita, & in potionem perducta, sanguinem reijcientibus prosunt. Oleum in quo decocta sunt, infusum capiti, caducos & lethargicos excitat. ulceribus canceratis & caninis morsibus, trita cum melle subueniunt, dolores iecinoris ac renum coctorum, in aqua potus extinguit, admixto modico passo quo solet potionis eiusmodi amaritudo leniri. cū resina terebinthina procemata data, calculos frangunt, obstrictum canalem uesicę laborantis peruium pręstant: tussi & colo prosunt, cum helilisace ac melle contrita, & in auellanę nucis magnitudine sumpta. Fit medicamentum ex amaris amygdalis, quod Dioscorides diamygdalon appellat, spleni & iecinori, maximeque aurugini necessarium. quod conficitur sic. Accipe amygdalorum uncias duas, gentianę IIII. anisi duas, absinthij pōtici unam: quę omnia simul tusa cribrantur, & ex eo puluere cochlear ex aqua datur. Mulsa miscent qui nimiam amaritudinem uitāt: uehemens nanque hoc esse, etiam domesticis in uxore seruata experimentis, probaui. Gummi quod amygdali arbor exudat, mixtum potioni, reijciētibus sanguinem saluberrimum creditur: tussim mitigat, cum mero potum. Eadē & cęteris arboris partibus uis inesse traditur, ut folia uel cortex ad tempus sumpta, aperiant, purgent, extenuent.

De Auellana. Cap. LII.

AVELLANAE in cibo sumptę, dolorem capitis incutiunt, inflatione stomachum distendunt. Corpori sanè pinguedinem conferunt: siccę in uase fictili si torreantur, distillationibus mitigandis utilissime offeruntur: tritæ ex aqua mulsa, potęque, etiam uetustissimę tussis molestiam sedant. Alij uero tritas & cum passo bibendas dedere, ad pulmonis & iecoris uitia sananda. Multi cum pipere miscuere, & cum uino propinatas contra catarrhum, & tormenta uentris, & urinę distillantis angustias ualere senserunt: cum axungia uel adipe ursino contritę, & alopecijs illitę, capillorum damna restituunt. Aiuntque oculos infantium cęcorum ad colorem nigrum posse reuocari, si adustę cum oleo conterantur, & ex eo cerebrum quotidie peruugatur.

De Psittacio. Cap. LIII.

PSISTATIORVM uirtus austera & styptica, & prope aromatis gratiæ iuncta colligitur, ideoque etiā stomacho accommodata creduntur. Maxime tamen constat, ea & thoracis, itemque pulmonis & iecoris uitia purgare. Trita uero cum uino, contra morsum serpentum prosunt.

De Castanea. Cap. LIIII.

CASTANEAE ex omnibus fortissimum quidem cibum corpori pręstant, sed qui difficile cōcoquatur. Coctę autem in carbonibus, uel in fictili uase sicco assatę, & cum melle ieiunis datę, tussientibus prosunt. Aqua in qua cum succo cortices coquuntur, cœliacis, dysentericis, sanguinem reijcientibus, bibenda haud inutiliter propinatur. Interior membrana quę corticem fructumque discernit, ad tertiā partem decocta in aqua, & potui oblata, mire aluum fluentem refrenat, adeo ut Dioscorides putet etiam catartico data, per hanc potionem iri obuiam posse, si plusquam necesse sit purget.

De Nuce. Cap. LV.

NVX uiridis, utpote adhuc aquatioris humoris, styptica & frigida uirtute censetur. Potens denique & stomacho aliquid uigoris acquirere, & uentrem cum garo sumpta mollire. Nuces autem siccæ duæ cum carycis duabus, & uiginti rutæ folijs, addito salis grano, simul conteruntur, nullisque uenenis opprimi poterit ea die, quisquis ieiunus acceperit. Inter Calendas & Idus Iulij centum numero nuces statim ut arbori dēptæ sunt, cortice adhærente quassantur. His admiscentur aluminis schisti libræ tres, & in nouo fictili uase ponūtur. Super hæc infundūtur olei boni libræ tres, & diligenter in loco neque humido neque nimiū sicco obruuntur: post nonaginta dies dabūt oleū, quod fluētium capillorum dāna restituit.

De Pinea. Cap. LVI.

FORTISSIMVS ex nucleis cibus est, & humores optimos gignit, & sitim sedat, ac stomachi

acrimoniam temperat,purgat urinam.præſtat antidoti uicem cū laſeris uncia una , nitri una,cymini una , palmularum una:quæ omnia in oxymelle reſoluta,iucundiſſimum præſtant oxyporium,ſi unciam nuclei triti ſimul accipiat cum uuis paſſis. Nuclei frequētius ſumpti, excitare creduntur tardiores ad uſus Venereæ uoluptatis. Ipſæ uero pineæ cum reſina quā gerunt tuſæ,ſingulæ in ſingulis ſextarijs ad dimidium decoquuntur.ex eo quotidie binos haurire cyathos excreantibus ſanguinem,ſalutare eſt. Cortex autem arboris decoctus in uino , efficaciſſimam potionem contra uentris tormina ſubminiſtrat .

De Myxis. *Cap.* L V I I.

I D nanque genus manifeſte ſtypticæ uirtutis eſſe apparet,& frigidæ, quamuis plurimum illi de rigore ſiccitas decoquat . Verum & ardores febricitantium extinguit ore compreſſum , ſitim mitigat : & in cibo ſumptum , ſtomachum erigit, ſolutioni uentris obſiſtit: tritum , & cum polline impoſitum , collectiones ſuppurare non patitur. Oſſa combuſta,& in puluerem redacta,butyro & melle comitantibus,non abiecti uigoris xirocollyrium præſtant.

De Spomelidibus. *Cap.* L V I I I.

H O C pomum Dioſcorides frigidiſſimum affirmat,atque idem ad laborem digeſtionis incutere : ſtypticum tamen & ſtomacho accōmodatum plerique dixere. Arboris eius natura cum malis congruit,aliquanto quidem infirmioris, & (ut diximus) propemodum poteſt in cauſis ſimilibus aſſumpta medicari.

C. PLINII SECVNDI DE RE

MEDICA LIBER QVINTVS.

Victus in fluoribus capillorum ratio. Cap. I.

C I B O S igitur accipiant acros,qui magis aperiant poros,qualia ſunt erucæ,cardamomum, porrum,cepa uel allia. Hæc enim omnia quæ condenſantur,habent'ue poros conſtrictos, inutilia ſunt. Quibus autem ex raritate pororum profluūt capilli,contraria ſint hæc,neceſſe eſt. Vtantur etiam intubis,lactucis,maluis,ouis mollibus,pane nauali,& ſiliginis in aqua calida aut frigida infuſo. Melones quoque accipiant,cucumeres,piſces,duras carnes habentes,ac porcinas carnes recentes: & nihil ex eis quod pingue eſt,ſumant. Accipiant uero ſteriles & pedes de bubus,iſices & pectines & conchylia:à uino abſtineant,& maxime ueteri. In balneo uero cum lauerint,aqua antequam intrent infundant caput:& iterum in piſcinam intrantes,caput ſub fiſtula ponāt.

Si de hepate caput dolet. *Cap.* I I.

C I B O S accipiant frigidam habentes uirtutem hora ſecunda aut tertia , panem accipiant in aqua calida infuſum , aut cetrum , aut melum, aut aliquod quod infrigidare poſſit pomum,& cum cibo utantur,aquam frigidam ſi in uſu habent,bibant adhuc amplius,ut certe toto prandio cum uino mixtā ipſam aquam bibant frigidam,& modicum uinum . Sed & omnibus dięta talis ſit ſic patientibus: necnon & illis qui calidum habent uentrem,uel ſtomachum,aut ſplenem, talia ſunt facienda.

Si de uino caput dolet. *Cap.* I I I.

C I B V M offeres,panem ex aqua cocta,oua à pala columbarum,& pullorum aſcellas,& gallorum teſticulos . ſitque omnis cibus euchymus, & qui uapores prohibeat.

Si de percuſſione caput dolet. *Cap.* I I I I.

V I N V M ab initio prohibendum eſt , carnes,& omnis cibus fortior : quod ſi febres ſint,ſuccum ptiſanæ dabis, & uitellos ouorum ac maluas uiſcellatas,lactucas, intubos & cucurbitas.

De ratione uictus phreneticorum. *Cap.* V.

A P R I M O R D I O ptiſanæ ſuccum bene coctum : ſi autem non eſt eis ſuauis , cum granulis dabis ſine aliquo condimento . Addes eis oleum aut rhodomellis aliquātulum.quod ſi adhuc ſuaues non ſint ptiſanæ , his dari oportet auenæ ſuccos aut cedos. Si uero abhorrent ſorbitiones, panem in aqua calida infuſum dabis,& magis cum holeribus comedant,qualia ſunt maluæ,intubi,elixæ interdum & non coctæ

coctæ satis: & sic caules thyrsosque coctos lactucæ dederis, & melones, & cucumeres, & interiora ipsorum. Pisces dabis echinos & pectines, poma accipiant persica duracina, cerasia, mela, & malogranata: sed hæc omnia ana modice. Potionem quoque eis dabis subinde, & paulatim calidam aquã omnino bibere oportet. Nam si fit phlegmon, intrinsecus non paruum periculum accedit, cautiusque est calida aqua uti quàm frigida: & si febre & alienatione caruerint, tunc præsumendum est, uinum dare eis qui habuerint usum propter somnietatem.

Dieta in lethargo obseruanda. Cap. VI.

DANDA sunt, succus de amygdalis cum modico melle coctus, & ptisanæ succus habens comas, porri aut apij radices aut hysopi, si febris non est: quod si febris est, hysopum non mittas: sufficiunt enim apij radices cum simplici oxymelle admixto. Post ptisanas uero dabis & micas panis cum apomelite ac hydromelite, ac post, digesta ægritudine uinum dabis ana modice.

Dieta epilepticorum. Cap. VII.

CIBOS accipiant, panem bene coctum, & optime infermentatum, & maxime in clybano coctum. calidam aquam bibant. Coriandrum autem si comedant, prohibet humores ascendere in caput, quod maximum adiutorium est. De holeribus uero manducent betam, caucaliam, rapam & porrum mixtũ. Condimenta autem ipsorum ex oleo & sale mediocriter supersparso. De uolatilibus gallinas, phasianos, sed non saginatos: & de anseribus alas, collum, caput, & pedes: & graculas & aues omnes, præterquam quę in paludibus & in aquis degunt. Ius etiam prohibendum est ad bibendum: admiscenda uero sunt nouẽ aut undecim grana piperis, aut anisum modice. De carnibus autem bonum est omnino non manducare, & maxime porcinam aut bubulam. sed & alias carnes modice pro desiderio accipiant, & nõ pingues: ipsas uero carnes in sinapi intingant, & apozima magis q̃ zima bibant. cepas & daucum non manducent, neque esmerion: apium uero in omnibus prohibendum est. Pisces dandi sunt, merulæ, turdi, aut scorpiõ, aut scardus: pinguis autem & pelaicus prohibendus est. De fluuialibus edant eum qui dicitur andromis, sed cum oxymelle manducẽt, aut modico pipere. cochleæ fugiendæ sunt. echinus manducandus ex interuallo: aptus est enim stomacho, & urinam mouet. accipiãt aliquid apozima calidum, quale est absentiatum conditum. Carnes autem prohibendæ sunt usque ad perfectam sanitatem. & à leguminibus abstinendum, maxime si lenticulam uoluerint mãducare. cedrum ibidem bulliat, seu pulegium aut piper. Poma autem bonum est eos fugere: quod si utique accipere uoluerint, causa sanitatis modicum assumendum est, & maxime post cibum. Tragemata etiam fugienda sunt, qualia sunt nuces dactili. Pistatia autẽ & uuæ, nucleusque, uel quæ de amygdalis fiunt à pistoribus, non sunt fugienda. uinum quãtum ad ipsam passionem pertinet, fugiendum est, maxime uetus. modicum uinum album lene sumendum est propter usum. & omne quod ex lacte fit, ipsumque lac fugiendum, & omnia dulcia fugienda sunt.

De melancholicis. Cap. VIII.

CIBVS eorum sit ptisana, quam mane accipiant cum granulis suis hora secunda in prãdio, aut pisces aspratiles & domesticos pullos uel gallinas, & aues alias quæ non in paludibus degunt, & pectines & astaces & ychinos. De holeribus autem lactucæ & intubi omnino comedenda sunt, & maluæ: omnia alia prohibenda sunt. De pomis, pepones, cucumeres, & uuæ dulces duracinæ, & mela quę non sunt styptica. Ficus autem omnimodo prohibendę sunt: quod si accipiant, duæ aut tres, & hę satis maturę sunt dandę. De placentis autem omnia prohibenda sunt, propter quod cum caseo factę sint: uinum autem bonum est dare chrysaticum, & hoc modice. qnod si istud non inueniatur, dabis uinum quod nihil habeat repercussionis aut stypticum, aut aliquam austeritatem, ne cum bibitur, caput petat. Carnes autem & fortiores cibos adsumere ęgrotantem ad melius accedentẽ ordinandum est, paulatim augmentando, & nõ satis de subito: quod enim paulatim fuerit oblatum, melius est & cautius transire ad fortiora paulatim. Post balneum autem mox non bibant uinum nisi calidam aquam: & sic cibum sumãt, sicut iam dictũ est. & prandere uolentibus offerenda est iterum calida aqua. Hoc enim modo dięta obseruanda est, & tunc conuenit fieri, quando iam uidetur uiolentior in cerebro effecta materia, constricta & pinguior effecta.

De oculorum passione. Cap. IX.

CIBOS mitiores & sine mordicatione accipiant, & qui pinguiores reddant humores, id est orphos & alios pisces, duriores carnes habentes, glaucum, cyridiam, ex ipsis sicciores. Holera autem, intubas & maluas. Ex pomis mela, melones, uuas dulces. Ficus autem nullo modo sunt accipiendę in oculorũ dolore. De cetrio uero cortex dandus est, & bibant calidam aquam. Vinum si uoluerint bibere, chrysaticum eis dabis, aut dulce, aut aliud quo impinguari possint humores.

De aurium passione. Cap. X.

CIBVS eorum sit succus ptisanæ, & alice, & cetrium, ac similia bene cocta, similiter & ouorum

uitelli utilissimi sunt,& maluarum caules,& pisces aspratiles,& pipiones, & de domesticis pullis extremas partes,sicque & ad omnium diuersitates parotidum uti oportet.

Diæta in faucium morbo, quem Græci συνάγχην, Latini anginam uocant. Cap. X I.

ANGINAE tres species sunt,scilicet: synanche, cynanche,& parasynanche: In quibus primũ omnium aquosa mulsa,quæ ualet extenuare & purgare per urinam & uentrem,exhibenda est. Quibus thorax & pulmo suspirat,ministranda est mulsa per dies tres,ac post diem tertium succum ptisanę & ouorum uitellos dare mollissimos & non multos oportet. Vtilissimum quoque,cibi abundantiam fugere uelut magnum malum. Si enim in periculo sunt,modico cibo accepto: si plus accipiant, magis existimandũ est. Hæc ergo sufficiat de synanche laborantibus dixisse.

Diæta Catarrho laborantium. Cap. X I I.

CIBVS eorum holera & amylum uel lapatium, ptisanæ succus uel alicæ, aut lens cum melle modico cocta, & omnes pultes cum pipere albo, & salsamenta quæ uolent. oua quoque à pala comedant. sitim uero dissimulare,multum adiuuat. ebrietas aut potio multa fugienda est: &, sicut diximus, omnes cibos salsos comedant.

De pleureticis. Cap. X I I I.

CIBVS dandus est pleureticis,succus ptisanæ quamoptime coctus: si uero non fuerit coctus, inflat hypochondria: amygdalas autem purgatas & tritas admiscebis ptisanis, ut simul coquantur, & succum acalisis seminis admiscebis, in ptisanæ succum aut hysopum simul coques,succum quoque ex amygdalis eis dabis, cui modicum admiscebis mel. Est autem melius, si mane succum ptisanæ accipiant, & ad uesperam succum de amygdalis. Quod si uirtus infirmantium imbecillis tibi esse,uidetur,& de pane mundo micas dabis cum apomelle,aut dulci hydroto sato. Is uero qui uocatur cyuariticon fugiendus. Est enim qui & febres accedant,& caput petat,ita,ut alienationes faciat. Vnde & melius est si uirtus imbecillis uidetur dare modicum cinidij aut hydromelon. Si autem micas de mundo pane non habent qui infirmantur,ad accipiendum in aquam dulcem potionem accipiant,& zemon sine oleo factum, ac solam gallinam dabis,sed modice quibus uirtus imbecillis est,& cibum fastidiunt. Sed & pisces,& maxime cyclas. Est enim piscis,molli carne, & natura humidus,& digestibilis, quem & ptisanas maritimas uocant. Pectines autem qui dicuntur,& omnia ostracoderma fugienda sunt. De holeribus uero. Holera prohibenda sunt,si aspera lingua non sentiatur,& sitis nimia non sit,& non febriat satis: quod si febriat, nõ est malum si dederis maluas coctas in uiscello, aut intubos. Similiter & mella danda sunt. Calida autem aqua est ministranda, & mulsam calidam quotidie bibant.

Quæ in pleuretide seruanda diæta. Cap. X I I I I.

ESCA eorum utilissima succus ptisanæ, oryzæ, palmulæ Thebaicę, succus arnoglossę. Posca uero bibenda est. Facit & fœnugręcum, si fusum in aqua coques cum carycis, & ut electuarium dabis in cibo & pulte,& oua à pala,cerebellum porcinum uel agninum aut hędinum cum paruo sale & oleo.

Diæta stomacho existente frigido. Cap. X V.

DANDVM est uinum rubeum & cibi pingues,ac magis oleum habentes,phasiani,pingues carnes habentes. Carnes quoque porcorum pinguium,& olea. De holeribus brassica tertio cocta, & cõmixta cum apozimo in uino condito,caules ipsi similiter aut rapę, aut polenta,id est,alseta,pultes,alica cum uino Tyro. De auibus autem,perdices,merulas,turdos,anates. De carnibus,caprina & ceruina. Poma etiam quàm maxime sunt fugienda. De tragematibus uuę tantum, & sufficiat.

Si de calore nimio fiat fastidium. Cap. X V I.

CIBOS dabis panem mundum qui utilissimus est in aqua calida acceptus, & oua dura hora diei tertia,& holera intubas,& lactucas,ac maluas. Et de auibus domesticis,gallinas non satis coctas, & de anseribus extremas partes,& pectus de phasiano. Syluestria uero omnia sunt prohibenda. De piscibus autem utantur,duras habentibus carnes,qualis est acerna,orphon,caclon,cerida,cocida & astopodes ac sępias,& ostragoderinas,id est astaginas,& ciretias,& pectines,etiam cochleas comedant: legumina,faseolos,fabam, oryzam,poma,mala dulcia,uuam duracinam,cedria,melonis carnes,& cucumeris interiora,& persica duracina,& balneis de aquis dulcibus utantur.

Si de glutinosis & pinguibus fiat. Cap. X V I I.

DARE oportet ea quę extenuare possunt humores,dabis igitur eis capparum in oxymelle compositam,

positam,& oliuas omnes,quæ in sale aut oxymelle condiantur. Sed & sinapi forte ad subtiliandum cum melle & aceto manducatur.

Si de calida distemperantia fiat fastidium. Cap. XVIII.

DARE oportet quæ infrigidando iuuari possunt, maxime quæ de aceto conficiuntur. Poscam potui dabis, & panes ibidem infusos in posca & oxygala & mela. Lactucas quoque & intubos atque aquam frigidam mediocriter.

Diæta cardiacis obseruanda. Cap. XIX.

MALIGRANATI grana sumpta,siue succus eorum acceptus,prodest:sed & mela non satis dulcia & mediocriter styptica,piraque,& persica duracina,uuæ quoque quæ austerum aliquid & stypticum habent,& panis in aqua frigida uel calida,si is qui patitur si temperantiæ satis calidæ,& in ore stomachi contineantur humores. De piscibus uero polypus,bulbus,& pectines, astaces,hysices, & uentres anserini,pedes etiam porcini,& quæcunque non facile corrumpuntur,aut cetria foris mundata.

Si melancholicus humor uomicam exegerit. Cap. XX.

IN primis dabis eis ptisanæ succum, ac deinde mulsam aquosam.

Si ex cholerum plenitudine effusio nimia uentris uel uomitus existat. Cap. XXI.

OPORTET in potionibus & cibis frigidam & humidam uirtutem habentia adhibere. Igitur ptisanæ succus potus utilissimus est,& lactucæ datæ cum modico aceto similiter,& intubus,troximaque & panis in aqua frigida infusus. Pisces omnes, duras carnes habentes. De carnibus uero uel gallinarum pullis uentriculos dabis. De pomis quæ matura sunt, mela, pira, malagranata, & uuas quæ pependerunt. De tragematibus castaneas:dabis etiam eis potionem aquæ frigidæ aut omphacomellis, aut hydromellis, aut certe uinum modicum.

Diæta Sorani de peripleumonicis. Cap. XXII.

DABIS oua sorbilia & succum ptisanæ aut amylum sine liquamine, ex pipere mulsam quotidie ieiunus sumat: & quoties bibere petierit,ipsam bibat.in qua mulsa elixanda est ruta aut amygdalæ amaræ,aut hysopum seu origanum,aut poligonum. Nam & succus polygoni bene facit.

Diæta tetanicis. Cap. XXIII.

CIBI eorum solubiles esse debent,id est pultes nitidæ,uel cerebellum. Remouendum uero est quod rheumatismum facit &c.

De hepaticis. Cap. XXIIII.

DANDVS est succus ptisanæ & auenæ,danda est quoque amygdala ad edendum. Oua uero prohibenda sunt,micas panis aut abatas aut coctas accipiant,sed non multum: omnia alia defrumenta fugienda sunt,qualia sint simula,hydri,pultes & placentæ. Pisces dabis echinos,pectines,batos,& pipiones & pisces uiscellatos. Dulcia autem omnia fugienda sunt & styptica,neque malagranata dãda sunt,neque aliud aliquod pomum,neque uinum dare oportet,& maxime ignitum. Vinum quod non est stypticum, utile est:dabis & apozima quod sit de apij radice.

Diæta hepaticis calidioris distemperantiæ obseruanda. Cap. XXV.

DANDA sunt succus ptisanæ,& panes qui cum decoctione apij radicis colliguntur,intuba, cicoria,& occus.Hæc enim holera ad calidam distemperantiam iuuant,& frigidam non lædunt,& coriandrum in ipsa coctione admiscebis & apium.Oua aut fugere oportet,maxime si dura sint,calida non dare,neque cedrum aut hydri. Si uero supradictæ herbæ non sunt,dare poteris lactucas in uiscello coctas cum apij radice,sed & betas ministra bis coctas,uel solas uel cum maluis,ubi & acetum modicum mittatur.De uolatilibus gallinas domesticas cum uiscello supradicta holera in condimento habente, cyminum uero aut origanum non est bonum. Perdices utiles sunt & phasiani. De anseribus uentres, cantulas, merulas, turdos,turtures,& minutas ministrabis aues. Anates autem & omnia quæ in paludibus degunt,aut raro aut nullo modo dãda sunt.De piscibus uero maxime marinos dari oportet,sed aspratiles,quales sunt,merulę scaurus. His autem qui habent acredinem uel calorem,fortes sunt,nihil habentes mellis aut liquaminis,aut salem satis. De quadrupedibus aut offerendi sunt pulmones & intestina, aut ex eis scordola facta aut

D

mazachara. Poma autem dura & dulcia, mela uero oportet assa & elixa cum gallina dare. Cum autem assantur mela, non urantur, sed multo tempore assentur. De malis granatis etiam granula dentur ante cibum cum modico pane, & post cibum uua duracina: & de utroque quæ sunt mollia, & cerasia, pira, & mespilas semel aut bis: tragemata quoque offerenda sunt, uuæ quæ dicuntur lapsanæ. Nuces autem & pistatia & nuclei pinei fugiendi sunt. castaneas uero dabis. Diximus succum ptisanæ utilem esse in hac causa. & ipsa grana lota danda sunt. Sed & holera, maxime intuba & trozima, propter quod & sola ipsa data, aut cum gallina, aut perdice, aut uentre anserino, aut cum carne aliqua cocta, bene facit. Holera etiam hæc aut cocta, aut cruda, utiliter dantur in hac passione.

Diæta frigidæ distemperantiæ hepatis, siue uentris. Cap. XXVI.

DANDVS est panis calidus ad edendum, aut per se, aut cum uino infusus styptico: de holeribus brassica tertio cocta in aqua mutata, & sic infusa in uino, est danda: sed quando condita est, aut edatur per se, aut cum intubo, aut ocymo, aut cum gallina, aut cum perdice, seu cum turdo, uel merula. Mãducare etiam oportet uentres anserinos & hysices, & carnes assas: sed rarius. Secunda diæta ordinanda est hoc modo. Punicum dandum est bene coctum, & pultes de milio. De piscibus dandi sunt merula, cossifus, cereda: castaneæ etiam assæ mediocriter, & non frequenter, & uuæ: confortãt enim. Pistacia & nucleos pineos & amygdalas fugere oportet. lac dandum est caprinum, aut uaccinum, cum petra fluuiali coctum. Aliqui etiam mel addunt cum lacte: oportet que spumam lactis, cum feruet, tolli, & postea puluerem myrti aut sorbi sicci superaspergi. & de tragematibus uuæ quæ reponuntur, utiles sunt.

Diæta dysentericis obseruanda. Cap. XXVII.

DE fruméto pultes dandę sunt, sed alica plus digestibilis est. oryza minus nutrit, sed plus stringit. Pultes de farre & milio & de panico & Alexandrino pane & hydri dandæ, & pro condimento anethum mittas, pro oleo adipem anserinum aut pullinum: sed ante coquantur ipsæ pultes in aqua, & sic mittas lac ante coctum & despumatum, ibidemque admiscẽs ros marinum & grana maligranati trita. Mela quoque & cydonias purgatas & uuas tritas in aqua unde pultes fiant, ante coques sorbos aut pura cruda, aut matura, aut mala cydonia, aut mespilas, aut siliquas, aut dactilos: similiter & caseum recentem colabis per cribrum, & condes inde pultes, dabisque ad edendum: quod si pultem recusant, alicam dabis eis, uel oryzam cum aqua in qua coxeris dactilos, aut damascenos, seu sorbos, siue reliqua suprascripta. De leguminibus uero lenticula danda, cui tollis corticem: & cum purgata fuerit, rore marino & de adipe suprascripto cum modico aceto condies, & sale modico: & cum fuerit cõdita, in modum sorbitionis cum ipsa pulte lenticulam ad edendum dabis. Ptisanæ per se non sunt stypticæ, sed laxant. At uero de holeribus dabis plantaginem, intubas, maluas, coctam betam & bene expressam, & cum aceto tritam atque cõditam. Ea uero quæ cruda manducari possunt, cum pane edantur. Brassica quoque uel caules montanæ bis coctæ impinguãt quidem, sed conspissant stercora: assumantur autem cum aceto, sale, & oleo condita. De maritimis uero piscibus non multi sunt qui expediri possint, sed scorpinam accipiat cõditam aceto & cymino: sic etiam astago datur, ostreęque assata testa iuuat. Carnes uero omnes sunt inutiles de agrestibus auibus, quod genus sunt turdus, perdices, turtures, merulæ, strumi, & columbi, & maxime pipiones omnes non saginati coquendi sunt in posca, & deinde assandi: melius si intrinsecus mittatur myrtus, aut sorbus tritus, succus aut incisus minutatim, aut mespila, aut pira uirida, aut cydonia mala intrinsecus cocta, & deinde assata. De quadrupedibus omnes carnes prohibendę sunt, præter lumbos solum porcinos, aut hœdinos, quos comedant. Oua quoque gallinacea elixata in posca donec indurescant, sublatos uitellos solos assabis super carbones, & cum aceto ac rore marino trito dabuntur ad edendum. In pultes etiam ros marinum mittes, aut desidia modicũ, aut gallæ, aut omphacij. In ptisana etiã coques ungues uitulinas, & comedat ptisanã conditam cum aceto. De pomis uero, dulcia poma quæ uentositatem generant, prohibenda sunt. danda sunt pira, sorbi, mespilæ, ac mala cydonia, ac nuæ in olla aut fumo suspensæ, quas cum semine suo comedat, donec ipsum semen in ære minutetur. Ipsa uero poma cum pane suut manducanda, malagranata constringunt, sed corrumpunt. Dactili cum pane manducandi sunt.

Diæta spleneticis frigidæ distemperantiæ. Cap. XXVIII.

PISCES aspratiles accipiãt, & gallinas domesticas phasianosque & perdices, & omnes aues quę in montibus degunt, & colnmbos à matre subductos. Carnem porcorum mediam ætatem habentium, & hœdos anniculos seu bimatos, & ptisanæ succum cum optimo melle ac pipere, sed & modico, quia omnia dulcia naturaliter contraria sunt: sicut est uinum dulce, quod & ipsum prohibendum est.

Diæta calidæ distemperantiæ splenis. Cap. XXIX.

CERVINAM carnem edant, à lenticula prohibendi sunt. Oryza & auellana sumendæ sunt. Panis de symula utilis est. Casei recentes & lactantes dandi sunt. Carnes autem recentes hœdinas herinaceorum, spondiles, asparagos, brioniam, omnia in salsamento. uti autem uinum sit stypticum

cum

cum calida temperatum. cōmodant etiam lactucas, blitos, atriplices, cucurbitas, ptisanæ succum. ac balneo de aqua dulci utantur. Dandi sunt autem eis & pisces aspratiles: & de auibus omnes, præter quàm quæ in aquis ac paludibus degunt.

Diæta hydropicis, siue hepate laborantibus. Cap. XXX.

PANIS clibanitis dandus est, habens in se seminum genera conspersa, anisi, cymini, fœniculi, & fenonij. De holeribus apium, petroselinum, & daucum, erucam, pulegium, rapam & caules, atque alia quæ sunt his similia accipiant, quæ extenuant uel euacuant & calefaciunt. De uolatilibus pullos, & aues agrestes magis quàm domesticas, qualia sunt merulæ, turdi, turtures, uel minutæ aues, præter illas quæ saginatę sunt. De piscibus aspratilibus uiscellatum cum aniso conditum aut pipere modico. De carnibus uero, carnes agrestes, quales sunt ceruina, caprina, aprina, caprulina: lepores prohibēdi sunt. Fiat autem coctio eorum cum liquaminibus quæ extenuant cibos, & assatos magis iuuant. Legumina omnia sunt prohibenda. castaneæ & nuces accipiendæ sunt. amandulæ, pistaciæ, uuæ, dactilique raro sunt accipiendi. Vinum Tyrium & Asoriconum maxime uetus plus omnibus propinandum.

Diæta hæmoptoicorum. Cap. XXXI.

SIT omnis cibus eorum substypticus mediocriter succus alicæ aut ptisanæ. melior est autem si de amylo triticino fit ex modico melo coctus, cum ipse autem succo ptisanæ de amylo facto utaris & succo farris aut de symila bene facto, & micas panis accipias in aqua calida, & ouorū uitellos qui utiliores sunt, quàm ullam sorbitionem, aut quemcunque cibum calidum dare: sed omnia sint temperata, & magis ad frigorem inclinata, salis & olei non multum habentia. De holeribus uero maluas & lappatas bene sine sale, & lactucas in posca coctas, & cum aquosa posca datas: sic & intubam & proporcaglam. Pullos & gallinas non saginatas, perdicesque & testiculos gallorum & uentres, assata sine sale. De anseribus uero dandæ sunt extremæ partes uentris, & de ipsorum ouis nitelli: & pedes porcini dādi sunt: & aspratiles pisces admixto aceto, ibi coquuntur. De leguminibus dabis alicam & citron & orizam multum coctam: quando autem sine febre sunt, cum lacte coquantur. De pomis uero mala cydonia elixa, pira, sorba, mespila: & si sitiant, melones & cucumeris interiora, uuas quę suspensæ fuerint, uel quæ exiccatæ sunt. Ficus prohibendæ sunt, tragemata fugiēnda sunt: de quibus tamen dandæ sunt pistaciæ, amygdalæ, & malagranata & uuæ. & postquam sanguis quieuerit, calida aqua danda est in tota ægritudine.

Diæta nephreticis præscribenda. Cap. XXXII.

ASSIDVE calidam aquam accipiant in medio prandio: aut aquam frigidam, seu uinum frigidum, aut rosatum, aut uiolatum conditum prohibendum est, & hydrogarum: & omnia quæ cum pipere fiunt. Offerendæ autem sunt anserum extremæ partes, & aues quæ non sunt saginatæ. De pomis accipiant cucumeres, & quæ intrinsecus sunt melonis, ficus uirides, & siccas uuas. mela & pira nec multū nec frequenter accipiantur.

Diæta ad renum inflammationem. Cap. XXXIII.

CVI uenter multum currit, cibus dandus est is qui tardius digeratur, qualis est alica cum rosato, aut chrysaticum, aut hydromel, seu modicum seraptenum. Holera uero troxima, aut lactucæ & carnes steriles, aut pedes porcini, sed maxime bouini & gruini & hysicini. Pisces autem qui duriores carnes habent, & melones præter semina, ac mela dulcia: fugienda sunt salsamenta, omnia quæ urinam mouent. echinos, amygdalas, pistacias, ficus, dactilos, castaneasque accipiant.

Diæta in coli passione quæ ex frigore fit. Cap. XXXIIII.

PANIS siliginis bene coctus dandus est, & apozima ubi coctæ fuerint apij radices, aut anethum, aut cyminum, seu anisum. exinde spargenda est farina, & cum uino modico accipiant. quod si cum pipere conditam accipiant, iuuat. Holera uero danda sunt, apium, porrum coctum, capita ipsorum cauliculique, asparagus, allia quoque accipiant. De auibus autem pipiones, columbos, & perdices, gallinasque domesticas: & condiantur cum aniso aut cymino, aut porro, aut apio seu pipere. De piscibus uero aspratiles, & condiantur ex seminibus, quæ inflationem tollunt, aut cum allio. Carnes, si fieri potest, prohibendæ sunt donec sanentur. Legumina quoque præter ptisanas, & hæ dum coquuntur, apij radices, aut comæ porri, aut pulegium, aut origanum, siue anisum, aut piper, seu amygdalæ simul coquantur. De tragematibus uero expedit ut amygdalas edant, & maxime succum earum, admixto melle & modico pipere: de uino si purum detur, melius iuuat: de propoma, apiatum & anisatum, & leuistatum. Omnia enim hæc eos qui de frigido humore dolores patiuntur, sanare possunt.

Si de cholerico humore coli patiuntur, quomodo diæta est ordinanda. Cap. XXXV.

DANDVS est ptisanæ succus, nullam habēs alicuius generis admixtionem, nisi modicum salis.

dabis & ouorum uitellos frigida holeraque,cocta, cruda, lactucas maiores & dulces,maxime his qui insomnietatem patiuntur,& omnia poma quæ infrigidare possunt:cucurbita prohibenda est. Carnes dabis, pedes bouinos & uentres,ac scrophinas steriles,& ungulas bene coctas,frigida poma, pepones, mela cum aceto:omnia poma quæ infrigidant,sumenda sunt.

Dieta podagricis ex cholerico humore. Cap. XXXVI.

OMNIS cibus qui infrigidat & humectat dandus est: qualia sunt,intuba, lactuca, malua, blita, brassica,chrysolaca,cardamum,eruca,porrum, allium: & cæpe fugienda sunt. Volatilia dabis,phasianos ac domesticos pullos,perdices,turdos,merulas,cantulas,ficedulas: pisces aspratiles, & maxime qui duras carnes habent. Veruecinas uero carnes manducent uiscellatas,& maxime ex his uentres,ac bouinas similiter: quando autem grauis est dolor,hæc non sunt danda,sed tenues cibi. Legumina dabis, fabas uirides & siccas,sed in aqua ante infusas,& faseolos similiter infusos. Alia legumina prohibenda sunt.

Dieta Galeni in febribus & ephemera. Cap. XXXVII.

REFICE eos cibo,& uino subtili quod sufficiat.

Dieta in quotidianis febribus. Cap. XXXVIII.

CIBOS eis dabis ut est piper, ruta, cyminum,& alia similia, poto ante accessionem uino subtili albi coloris,& ipso modice calido temperato. Generaliter autem in accessione nihil eis dari potest. Post accessionem dabis eis pullos conditos cum pipere cyminoque, porrum coctnm, de lactante pedes bene coctos,conditos de aceto & melle,ac pulegio,buccellas de siligine habẽtes modicum oleũ: & si ætas fuerit, facies eis apozima de apio, fœniculo, petroselino, anetho,& aniso,& dabis eis bibere:& infra paucos dies hæc faciendo,liberabis ægrotum.

Dieta in tertianis febribus. Cap. XXXIX.

VSQVE in octauum diem nihil ei facias, post octauum uero diẽ dabis ei apozima, absinthium, & anethum per dies plures: & si sitis nimia fuerit,dabis ei apozima nbi coquitur apium,bibere. De holeribus autem dabis eis,maluas,atriplices, lactucas, cucurbitas: de uolatilibus,alas pullinas,& gallorum testiculos,& oua sorbilia: de quadrupedibus, de lactante pedes,cerebella,armos: at uero poma,mela,persica: nullam autem acrimoniam nec uinum,usque dum absoluatur febris.dabis & ptisanas.

Dieta quartanæ febris. Cap. XL.

IN primis dabis apozima ubi coquitur epithymus, pulegium, satureia, & anethum. Cibabis eos napo & rapis coctis cum pullo & uino subtili albo & pipere: & omnia quæ possunt esse calida,secure dabis eis.

Dieta senacum febris. Cap. XLI.

CIBABIS eos cibo subtili,ut est siligine & ptisana cum aqua bene cocta & modico sale. Lactucas elixas cum posca,atriplices,betas,cucurbitas,dabis eis & aquam frigidã bibere. Post septem uero dies dabis eis bibere,dabisque eis in escam intubas,lactucas,maluas,betas,& atriplices. De uolatilibus, phasianos,pullos iuuenes,perdices,merulas,turdos,turtures,& pipiones. De piscibus generaliter quantos inuenis albas carnes habentes: quod genus sunt aspratiles, & molles, nullam duritiam habentes: secus dabis eis & fluuiales pisces,hoc est saxatiles,fumena,acerma,sepia,pectines quoque & ostreç. Securus etiam dabis ueruecinam carnem bene coctam,pantices de uacca, & de porco pedes & cerebella, musculumque de porcello & pedes. De leguminibus,fabam bene coctam,faseolum, & fœnugræcum, alicam bene coctam cum rosato habente modicum mellis, & ptisanas. De pomis uero, persica, & dura cedria mundata ablatis corticibus, uuas etiam maturas. Dabis quoque malagranata comedere, & alia poma cum reuerentia, modumque dabis ad manducandum: melius tamen est,si omnia non manducant. De opere autem pistoricio noli dare. castaneas bene coctas, nuces ponticas, nucleum pini, aut amygdalas remoue. Cydonia uero bene cocta dabis ad manducandum. noli excitare eos nimis post prandium, sed si uoluerint ante prandium, & ipsum modice. & si uis in hebdomada balneare,debes,non est contrarium,tamen post pausationem prandij balneas offerre, aut nocte eunti dormitum. Ipsum uero balneum ex dulci aqua fiat, non ex salmacida. & antequam ægrotus ingrediatur in calorem, aqua frigida perfundas eum. & cum ingressus fuerit in calorem, modicum sudet, & postea unges eum lepara de oleo & aqua calida facta. & post unam horam stet, sed non sudet, & descendet in solium optimum. & cum egressus fuerit,de oleo & aqua frigida eum perfundas, totumque corpus & pedes iterum lauabis. & post balneum ad præsens non des ei bibere, sed in medio prandio unum calicem aquæ frigidæ bibat. quod si hyems fuerit, calicem aquæ calidæ accipiat, ac uinum conditum nullatenus accipiat.

Quę nam

Quæ nam diæta in paralysi seruanda. Cap. XLII.

QVI paralysi obnoxius tenetur, omnem piscem qui squamam non habet, omnem etiam auem quæ in palude moratur, non comedat, sicut anseres, anates, & stagnatiles pisces qui limũ habent. Pulpum uero sæpiam & omnem ostream, omneque legumen quod restrictionem facit, azimum, hordeaceum, miliũ, panicum, caules, uel betas, rapas, melones, cucumeres, cucutias, sorba, mela, mogarum, ochynum, mannam, carnem porcinam, caprinam, caseum & lac uaccinum atque caprinum, frisionem, columbam, porrum crudum, cepulam, coriandrum, allium, citrium, malum granatum, cerasia, pruna, cydonium crudum, panem infusum in uino, lactucas, intubam, daucum, maluas, pineas, fungos, uuasque nigras edant, uinum præter album non bibant, neque dulce, neque conditum: mustum usque in Nouembrem mensam non bibant. Idque etiam obseruandum est, ne folia sinapis comedant, nec cocta nec cruda.

Vniuersalis ratio uictus. Cap. XLIII.

OMNEM aspratilem piscem, uidelicet ut sunt lupi, corui, pisces de flumine, qui petram habent, ut trusti, squalij, comede: sed non multum carnem porcinam, gallinas syluaticas, pullos, perdices, phasianum, gruem, merulas, turdos, oua sorbilia, uel modicum caseum pecorinum, modicum cappari: similam, alicam, porrum coctum ex aqua, stafisagriam, asparagos, pastinacas, fœnugræcum, semen satureiæ crudum & coctum, mentham, rutamque pro desiderio comede: erucas in uiscello interuallo, & ipsas apium & petroselinum cocta: interuallo apij & petroselini uirides radices. modice pro desiderio apij semen. amandulas, ficus siccas & uirides modice, & ipsum cum pipere, uuas passas & uirides albas modice & interuallo costum, spineam, sinapis semen interuallo, fœniculi semen modice, cydonia assa & cocta modice. Vinum uero album & leue Græcumque bibe. Super omnia caute homini agendum est, & de pluuia cauendum primo uere & autumno, semperque ad uentrem accipiendum est, qui ipsos humores deponat.

Si quis syringiones in carne habuerit. Cap. XLIIII.

ABSTINENDI sunt à carne bubula, porcina, anserina, ungula, & ab omni legumine.

De obseruatione totius anni, ut sanus custodiatur. Cap. XLV.

AB octauo Calendarum Ianuarij, usque in diem octauum Calendarum Aprilis utendum est calidis & optimis cibis, nec uino abstinendum. Ex die sexto Calẽdarum Aprilis in quartum idus Maij utendum beneolentibus, sed acrioribus cibis, labore corpus exercendum. Ex die quarto Calendarum Maij usque in diem octauum Calendarum Iulij usque in diem septimum Calendarum Octobris utendum est frigidis ac dulcibus & beneolentibus, parcius laborandum, & duodecim diebus proximis Venereo usu obseruantissime abstinendum. Ex die sexto Calendarum Octobris, usque in diem septimum Idus Nouembris utendum est acidis, acribusque quibuscunque escis, minime laborandum. Ex die sexto Idus Nouembris, usque in diem octauum Calendarum Ianuarij utendum lenibus cibis, uino indulgendum, parum bibendum, nec Venere abstinendum. Hæc (ut dixi) obseruans, incolumi sospitate uitæ spatia transcurres, & nulla indigebis expectatione medicorum.

FINIS.

L. APVLEII MADAVRENSIS,

PHILOSOPHI PLATONICI DE HERBARVM VIRTVTIBVS HISTORIA, QVAM CHIRONI CENTAVRO, ET AESCVLAPIO ACCEPTAM RETVLIT.

De Arnoglossi nominibus uirtutibusq́. *Cap. I.*

GRAECORVM alij arnoglosson, aliqui arnion, alij probation, alij cynoglosson, alij heptapleuron, alij hepataneuron, alij polyneurō, alij chirsion, Prophetæ Vranichneumanos, Aegyptij Asuth. Galli Tardos, Lotios: Hispani Thasaricam: Daci Simpeax: Punici Artiercon uocant. Romani plantaginem latam, alij plantaginem maiorem, alij Septeneruiam. nascitur paludibus plurimum, & pratis.

Græci ἀρνὸν agnum uocant, γλῶσσαν uero linguam. Rursum quod sæpe adnata habeat germina in longitudine septem lateribus similia, Græci ἑπταπλεύρον uocauerunt. Cæterum sunt eius species duæ: nam quæ heptapleuros appellatur, est maior forma, & folijs ornatioribus & latioribus & neruosis. nascitur in uallibus atque hortis, necnon & paludibus plurimum & in pratis. estq́ue magis constrictiua. Alia uero minor atque nigrior, lenior & tenuior. Nascitur in chartarijs locis, sed in usum uarie adhibetur.

Dolori capitis medendo prodest.

Herbæ plantaginis radix in collo suspensa, capitis dolorem mirifice tollet. Ventris dolori curando. Herbæ plantaginis succus tepefactus, fomentando, uentris dolorem tollit: & si tumores fuerint, tusa & imposita, tollit tumorem. Interioribus malis succurrendis.

Herbæ plantaginis succus potui datus, & interiora sanat, & thoracem purgat mirifice.

Dysenteriæ compescendæ. Plantago cum lente cocta, & manducata, stringit uentrem.

His qui purulentum cum sanguine excreant. Herbæ plantaginis succum dato bibere, sanabuntur. Vulneribus sanandis. Herbæ plantaginis semen tusum in uulnus sparsum, uulnera cito sanabit: & ipsa tusa, & imposita, refrigerat ea loca quæ nimio calote urgentur, & persanat.

Ventri sistendo. Ad uentrem stringendum, plantago ex aceto cocta in mero bibatur mensura unius cyathi. Serpentium morsibus excludendis.

Herba plantago trita ex uino sumpta, commodo erit. Scorpionum morsibus.

Plantaginis radix alligata, mire prodesse creditur. Lumbricis purgandis.

Herbam plantaginis contundes, & succū eius de cochleario, uel de ligula dabis bibere, ipsam quoque herbam tusam umbilico imponito. Si qua durities fuerit in corpore.

Herba plantago pisata cum axungia sine sale, instar malagmatis facta & imposita, duritias discutit.

In febre quartana. Herbæ plantaginis succus in aqua mulsa ante duas horas accessionis potui dato, & miraberis effectum. Podagræ & omnium neruorum dolori & tumori.

Herbæ plantaginis folia contusa, uel pisata cum salis modico, & imposita, optime facere certum est.

Tertianæ curādæ. Herbæ plātaginis radices treis cōterito, & sub accessione cū uino aut ex aqua ieiunus bibat. Secundæ doloribus. Plantaginis semen contritum, & potui datum, prodesse creditur. Vulneribus recentibus. Herba plantago contusa cum axungia uetere sine sale imponitur, & laborans sanus efficietur. Si cui pedes tumuerint ex itinere.

Herba plantago contusa cum aceto imposita, tumorem tollit.

Si cui ulcus secus oculum siue nares natum fuerit.

Herbæ plātaginis expressæ & contusæ succo, lana molli madefacta, & imposita, per dies nouem curat.

Ad dysentericos & torminosos.

Herbæ plantaginis semen tritum pro polenta in uino calido bibat, & sanus efficietur.

Ad parotidas. Herba plantago cum axungia ueteri pisata & imposita parotidas sanat.

Ad ulcera oris. Herbæ plantaginis succus, & folia eius cocta in ore tenentur, & radix eius in ore commanducatur. Ad fistulas sanandas. Herbæ plantaginis succus fistulis infunditur, & facillime medetur eisdem. Ad morsum canis rabiosi. Herba plantago tusa & imposita, morsibus caninis auxilium præstat. Contra omnes uesicæ difficultates.

Herbę plantaginis folia uel radices ex passo fortiter medentur.

Nomina & uirtutes Pentaphylli. *Cap. II.*

GRAECI Pentaphyllon, alij pentapeges, alij pentamonon, alij pentapontes, alij pentadactylon,

lon,alij pseudoselinon,alij callipetalon,alij xyloloton,alij aspalton,alij pentacœnon,alij thymiatitin.Aegyptij orphite biocen,alij themonestron,alij æthotrō,Prophetæ Ibeosonyx,(hoc est unguem ibis)alij pteron ibios,(id est pennam ibis)alij hermodactylon,alij hermuboranem,Galli pompedulon,Daci propedula,alij drocila,Itali quinquefolium,alij manum Martis. Nascitur locis pratensibus,cultis ac mundis,gustatu aspero,lacte molli: folia mentham referunt,singulis sæpius quina,flore pallido,radice longa atque subrubra. Ad uitia artuum,etiamsi perculsi sint.

Herba quinquefolium cum axungia uetere sine sale imposita sanabit. Ad uentris dolorem.

Quinquefolij succū dabis bibere cochlearia duo,sine mora dolorem tollet. Ad uitia oris,linguę,& gulæ. Quinquefolij radices ex aqua coctas dabis ut gargarizentur. Ad capitis dolorem.

Herba quinquefolium circunscripta,ter digito medio & pollice sublata contrita,& capiti illita,efficaciter sanat.peracto remedio,loco puro reponi conuenit. Ad sanguinem naribus profluentem.

Herba quinquefolium pota,uel illita,restringit mire. Ad morsum serpentis.

Herba quinquefolium contrita,si potui datur cum uino,mire succurrit. Ad ambusta.

Herbam quinquefolium potatam prodesse,plures auctores affirmant. Ad cācrum exiccādum.

Herbam quinquefolium cum uino & cum adipe ouillo ueteri sine sale pisatam de ligno in lignum uino sane ueteri aspergis,& sic imponis,remq̀ue unicam experieris. Leges eam mense Augusto.

De Hierabotanes herbe nominibus facultatibusq;. Cap. III.

GRAECI hierabotanen,alij peristereon,alij hierebotanon,alij orthon,alij diosatin, alij pecorobon,alij panchromon,alij colletis,Demetrius & Aesculapius Cyparisson,Pythagoras erisceptron,alij aristeron,Aegyptij pempsempte,Prophetæ Herasdacryon,Itali uerbenacam,alij liciniam, alij lustraginem, alij columbinam,alij militariam,alij uertipedium,alij cristam gallinaceam,Græci rursum trigonon,cameli con,sideretin,curitin,persephonion. Nascitur ubique in planis & aquosis locis,folijs subalbis & uelut incisis,radice simplici atque tyrso,uirtute redarguenti,quam styptícen uocant. Est quæ uulnera conglutinat,atque putredines abstergit. est autem columbis esca iucunda.

Ad ulcera & parotidas.

Herbæ uerbenacæ radix in collo ligata,summe proficit. Ad strumas & parotidas.

Herba uerbenaca tusa & imposita,mirifice sanat. Ad eos qui induratas uenas habent,& cibos nō recipiunt. Herbæ uerbenacæ succus datur bibere,sed cocta postea miscetur cum uino,& melle,& aqua. & statim sanat. Ad hepatis dolorem. Herba uerbenaca solstitio lecta,in puluerem redacta,robusto dabis cochlearia quinque,ex uino quàm optimo cyathis tribus potui sumpta,mire proficere creditur: cæteris pro cuiusque uiribus sic dabis. Ad calculosos. Verbenacę radix contusa ex mulso optimo tepido data,incredibiliter calculosis succurrit:nec solum ipsis calculosis,sed & quidquid esset quod urinam impediret,celeriter reducet. Ad capitis dolorem. Herbæ uerbenacæ corona facta,& capiti imposita,dolorem capitis tollet. Ad serpentium morsus. Herbam uerbenacā cum suis folijs & radicibus,quisquis osultam cinctamque secum portauerit,ab omnibus serpentibus tutus erit. Ad morsum araneorum,quos Græci phalangios uocant. Herbæ uerbenacæ ramulos ex uino decoctos & contritos,deinde quod acetauerit,plagæ impones,& adaperiet: postea crudam cum melle contritam in ulcus audaciter insertam mature ad sanitatem perducere,certus auctor affirmat.

Ad morsum rabidi canis & hydri. Herbam uerbenacam in uulnus adponito,tritici quoque grana integra,indita uulneri donec humore remollita expleant: iam tumidas projicito illas gallinæ. si non appetit simili modo,alia grana conijcito: si sic esse cœperint,periculi sublati signum erit.

Ad uulnera recentia. Herba uerbenaca contrita cum butyro,uulneri imponitur.

Ad morsum serpentis. Herbæ uerbenacæ ramuli ex uino decocti & contriti,si cæca erit plaga,cū tumore impositi,adaperiunt primum,exulcerāt deinde: postea crudi cum melle contriti,& ulceri inserti, donec ad sanitatem (quod celeriter fit) perducunt,imponuntur.

Morbo regio laborantibus,auruginosis'ue.

Herbæ uerbenacæ drachma una,& nardi oboli tres,baccæ crudæ foliorum expressus succus,& paululum myrrhæ contritæ,ex aqua cyathis tribus potui data,expellere morbum creditur.

Symphoniacæ Hyoscyami'ue nomenclaturæ atque uirtutes. Cap. IIII.

A GRAECIS Hyoscyamos dicitur,& Dioscyamos,alij adamantem,alij Pythonion,alij adaminon,alij hypnoticon,alij Emmanes,alij auginon,Pythagoras Propheten,Ostanes Xelechion,Zoroastres Typhonton,Latini insanam uocant,aliqui Apollinarem,alij Laterculum,alij Symphoniacam, alij calicularem appellant: alij Dentariam,Punici Gingan,Aegyptij saphtho,Phryges Remenia,Tusci Fabam lupinam,Galli bellinuntiam,Daci dieliam, Prophetæ Aegyptij Ligeam. Thyrso fruticoso: multis ramis, nigris,scissis,hirtis: balanos generans: ut sunt Atali punici,ampulantium appellatum,obstructos quidem & semine plenis,paulo longiore papauere. Sed sunt differentiæ eius tres. Nam altera flore purpureo,& semine nigro: altera flore nigro,ac semine fuluo. sed utraque sumentibus insaniam parit. Appellata denique est,insaniā faciens,Mania poetis. Tertia semine atque flore albo,nascitur locis cultis,

& sabulosis,& hortis,& littoribus rudentibusque. eius succus similis est *μήκων* (id est papaueri) herbæ. Medetur hyoscyamos ille ergo candidior,& has uires habet. Ad aurium dolorem.

Herbæ symphoniacæ succus tepefactus in aurem instillatus,aurium dolorem mire tollit: etiam si uermes fuerint,necat. Ad dentium cruciatus. Herbæ symphoniacæ radicem coctam cum uino austero sorbeat,& teneat eam in dente qui laborat,mox sanat dolorem. Ad tumores cuiuscunque partis corporis. Herba symphoniaca tusa,& imposita,tumorem tollet. Ad inguinum dolorem.

Symphoniacæ radix alligata femori,& tumorem & dolorem inguinum tollet. Ad pedum dolorem. Herba symphoniaca alligata,pedum dolorem & tumorem tollet. & tusa eadem cum sua radice,& super pedes posita,mire dolorem & tumorem pedum tollet. Ad iocinoris & pulmonis uexationem. Herbæ symphoniacæ succum potui dato,& cum summa admiratione sanabit.

Ad pectinem, mulierum dolorem.

Herbæ symphoniacæ succum mixtum cum croco in potione propina,& miraberis effectum.

De uiperinæ appellationibus & potentia. Cap. V.

GRAECI eam Phlemon,Echidnon,Herpyzon,Latini hinnulam,uiperinam, serpentariam, & radicem Macedonicam nominant. Nascitur secus flumina uel segetes, folijs mollibus, gustu aspero.

Ad uiperarum morsus.

Herba uiperina trita cum uino,potui data,mirice morsus sanat, & uenenum discutit.

Nomina & uirtutes Acori. Cap. VI.

A' GRAECIS dicitur Acoros, Choros, Aphrodisias,Gallis piperapium, Italis ueneria, Radix nautica & Singentiana & Vnguentiana. Nascitur locis cultis & hortis ac pratis. Leges eam mense Augusto. Ne apes examinent,& diffugiant.

Herbam Veneriam in uase apum suspensam habeto, & nunquam seducentur: hæc sane herba raro inuenitur,nec eam scire quis poterit,nisi cum flosculum emiserit. Ad dysuriam & stranguriam.

Herbæ ueneriæ radicem ex aqua decoctam ad tertias,dabis bibere per triduum, mirifice urinam deducet, & stranguriam sanat.

Nomina & uirtutes Leontopodij. Cap. VII.

GRAECI Leõtopodion dicunt, ijdem leontopetalon, ijdem Prapapilon, ijdem thorybetron, ijdem Lacethon,Apheresin,Lacithron,Leuceoron,Orobethron,prapedion,Leonchosremon,topon pla typhyllon,Dardanus cacalia,Punici guddubal.Latini flammulam uocant Veneris, ijdem Brumatiam,pauerculum,& pedem leoninum. Nascitur sæpe cum tritico,thyrsis bipalmis, furcosis, in quibus ueluti lanæ binæ uel ternæ semen continentes,folijs cauliculi agrestis similibus, radice nigra rapæ simili. Nascitur etiam circa campos,& circa fossas & harundineta.

Si quis deuotus defixusque fuerit, sic eum resolues.

Herbæ leontopodij frutices sine radicibus coquito ex aqua,Luna decrescente, lauato eum & te qui facis ante limen extra domum prima nocte,& herbam incende aristolochiam,& eum suffumigato,& redite ad domum,& ne post uos respiciatis,resoluisti eum.

Botrocij seu sceleratæ Synonyma atque uirtutes. Cap. VIII.

GRAECI Botrocion dicunt, aliqui Choran,alij glorophin,alij Nileon,alij staltice,alij causticen, nechon,ijdẽ alij clorozphin,alij rhosolinõ,alij catacausticen,alij pheotion,alij licopnun, alij selenõ agrion, Aegyptij sycarcadana,ijdẽ nemecõ. Latini apium rusticũ,ijdẽ apium risus,ijdem herbam sceleratã. Nascitur locis humidis & aquosis: si quis hominum eam gustauerit,ridendo exanimat: habet enim uirtutem causticam. Sunt eius species quatuor, quarum altera cum folijs pinguibus & crassis & latis, colore albo, alia subalbo,alia uelut nigro, alia cum flore simili uel purpureo. Thyrso cubitali minime robusto,radice alba cum adnatis germinibus,uel erumpentibus tanquam in helleboro. Nascitur autem in stagnosis, uel umbrosis locis. Secunda est longioris thyrsi, ac folijs hirtis & incisis gustu acerrimis. Nascitur sæpe in Sardinia. Tertia est breuissima tetri odoris, atque incendiosa cum floribus aureis. Quarta est cum floribus lacteis. Ad ulcera Chironia.

Scelerata herba tusa cum axungia,sine sale imposita, uulneri excomedet: & si qua fuerit sordes,expurgat. sed non diutius patiaris quàm necesse est, ne & corpus sanum exedat. Si argumentum rei experiri uolueris,tunde eam,& super manum sanam impone & alligato,& continuo corpus arrodit.

Ad strumas & furunculos.

Herba scelerata tusa,& subacta cum fimo porcino,imposita strumis uel furunculis, intra paucas horas discutit, & pus eijciet.

De batrachio. Cap. IX.

NASCITVR locis sabulosis & campestribus,aquosisque. radix eius uerticillo similis est. radiculas

culas paucas & tenuissimas habet. uirtutes porrò has possidet. Lunaticis præsidio est.

Batrachion si lunatico in ceruice figetur lino rubro Luna decrescente cum erit signum Tauri & Scorpionis parte prima, repente sanabitur. Ad nigras cicatrices. Herba Batrachion tusa cum sua radice mixto aceto, imposita his qui habent cicatrices nigras, exedit eas, & similem corpori reliquo reddit colorem.

De artemisiæ nominibus & uirtutibus. Cap. X.

ARTEMISIAM Græci Toxatin appellant, alij Toxitesian, alij Ephesian, alij Caristelotiar, alij Parthenicon, alij Hypolysson, alij Lian, alij Anactorion, alij Sozusam, alij Leucophyca. Prophetæ Hęmáthropu, (id est sanguinem hominis) alij Onicantem, alij Chrysanthemon, alij Theonisin, alij Busbasteo scardian, alij Osta anthropu, alij Hæmacronu, alij Gonosephestu, alij Philaterion, alij Lachanon Basilicon, Aegyptij Anesen, alij Neiasar, Pythagoras Pexasin, & Toxobolon, Galli Ponem, alij Titumen, Daci Zyred, alij Zonusten, Itali Serpillũ maius, alij Sirium, alij Valentiam, aliqui Artemisiã, nõ pauci Persepollentem. Nascitur locis lapidosis & sabulosis. his uirtutibus prædita est. Faciendo itineri prodest.

Herbam Artemisiam monocaulon, si quis iter faciens eam secum in manu portauerit, non sentiet laborem itineris, fugat & dæmonia: & domi posita, prohibet mala medicamenta, auertit oculos malorum hominum. Ad pedum dolorem. Artemisia tusa cum axungia & imposita, pedum dolorem tollet. Ad intestinorum dolorem.

Herba Artemisia pisata, & in puluerem redacta, cum aqua mulsa potui data, intestinorũ dolorem sedat.

De artemisia tagete. Cap. XI.

Ad uesicæ dolorem & stranguriam.

ARTEMISIAE herbę succus ex uino duabus uncijs exhibitus, uesicę dolori ac strãgurię prę sidium est. Ad febrem conducit. Herbę artemisiæ succo ex aqua calida febricitanti cyathis duobus potui dabis. Item artemisiæ succus cum rosaceo febrientem perunges, & curabitur. Ad coxarum dolorem. Herbam artemisiam, quæ tagetes uocatur, tundes cum axungia, & aceto bene subiges, & impones & alligabis, tertia die sanabit. Ad neruorum dolorem & tumores. Herbam artemisiam tusam, cum oleo bene subactam impone, mirifice sanabit. Ad uehementem pedum dolorem.

Artemisiæ radicem ex melle dabis manducare, & ita purgabitur, ut uix credi posset tantam uirtutem eam habere. Hanc herbam si confricaueris, lasaris optimi odorem habet.

De artemisia quam leptophyllon cognominant. Cap. XII.

NASCITUR circa fossas & aggeres, in agris itẽ frumẽtarijs. flosculũ eius si contriueris, samsuci odorẽ habet. Ad stomachi dolorem. Herba artemisia tusa, & cũ oleo amygdalino bene subacta, more malagmatos induces panno mundo & impones, quinto die uexationem stomachi sanabit. Et si fuerit eius artemisiæ radix super limen ædificij suspensa, domui ei nemo nocebit. Ad neruorum dolorem atque tremorem. Herbæ artemisiæ succo cum oleo rosaceo mixto perunges eos, & definent esse tremuli, & omne uitium tolletur. Has artemisiæ treis species Diana dicitur inuenisse, & uirtutes earum & medicinam Chironi Centauro tradidisse, qui primus de his herbis medicamenta instituit. Has autem herbas ex nomine Dianæ, quæ ἄρτεμις græce dicitur, artemisias nuncupauit.

De lapatho. Cap. XIII.

LAPATHUM alij Rumicem ferè dicunt. Nascitur locis sabulosis & aggeribus. Ad paniculam quæ in inguine nascitur.

Lapathum herbam contundes cum axungia uetere sine sale, sic ut axungia duplo plus sit quam herbę, & his bene commixtis facies turundalam, & uolues in folio cauliculi, & immittes eam subcinitus calidam: & cum calcauerit, tunc impone paniculæ, & panno ligabis. hoc quidem eximium est, & omnium optimum.

Dracontea nomina & uires. Cap. XIIII.

A' GRAECIS dicitur Dracontea, alijs Asclepias, alijs Phytonion, alijs Anchomanes, alijs Sancromaton, quibusdam Aphryssan, aliquibus Thereon, nonnullis Sceon, item Dorcadion, Prophetæ Thyphonon uocant, alij Corcodrillion, alij Ostanes, Zoroastes Theriophonon, Aegyptij Eminion, Itali herbam Draconteam & Columbrium. Daraconis sanguine nata fertur esse Dracontea. Nascitur montibus summis, ubi sunt laci, maxime locis sanctis, terra Apulia, super saxis, tactu molli, gustu dulci tanquam castanea uiridis. saporem radix ima caput draconis habet. Ad omnium serpẽtium morsus & aspidis.

Herbæ dracontęę radix ex uino trita, tepefacta, potui data, uenena discutit. Ad ossa in corpore fracta. Herbæ dracontęę radix cum axungia, facta quasi malagma ossa fracta de corpore educit, & lapides extrahit. Leges eam mense Iulio.

Nomina & uirtutes satyrionis. Cap. XV.

GRAECIS dicitur Satyrion, alijs Cynosorchis, alijs Entaticon, Eriton, Panion, Serapiõ, alijs Orchis. Aegyptij Menêm, Galli Vram, Itali Priapiscon, alij Torminalem, alij testiculum leporinum nominant. Nascitur in montibus, locis solidis & cultis, in pratis item & locis maritimis.

Ad ulcera difficilia & cicatrices uires habet.

Herbæ Priapisci radices tusas ulceribus imponis, & repurgat, & cicatrices claudet. Ad lippitudines oculorum. Herbæ Priapisci succo oculos inunges, & lippitudines & dolores tollet sine mora. Si quis mulierem subagitare non poterit. Herbæ Priapisci radicem, id est testiculum dextrum, quia maior est, & piperis albi grana quadraginta septem, mellis uncias treis in uino optimo medicamẽ soluis, & pondo scrupulorum nouem per triduum sumes. Leges uero eam mense Iulio.

Nomina & uires gentianæ. Cap. XVI.

GRAECIS Gentianam Aloen Gallicam dicunt, alij Narcen, aut Chironiũ, Dardanus aloetis, Itali Gentianam, alij Comitialem aut Ciminalẽ. Nascitur gemellis mõtibus & locis umbrosis hęc herba. Facit autem ad omnia antidota, tactu molli, gustatu amaro, scapo, solido, uirtutes habet. Contra serpentiũ morsus. Herbæ gentianæ radicem siccam & in puluerem redactam pondo drachmæ unius dabis in uino cyathis tribus, sumptumque ualidissime proderit.

De cyclamini Synonymis & uiribus. Cap. XVII.

GRAECIS quibusdam dicitur Cyclaminos, alijs Cyssanthemon, alijs Cyssophyllon, alijs Chelonion. Zoroastres Cylinen Chillena'ue, Trimphalites Osthanes, Prophetæ Asphet, (aut Aspho) alij Measpho, Aegyptij Palalia, Itali Titothos, alij. Orbicularem, alij rapum terræ, alij rapum porcinum, Syri Elardia. Nascitur locis cultis aut montuosis. Ad caput.

Herba Orbicularis naribus immittitur. Ad aluum concitandum. Herba Orbicularis in collyrium facta, & eo iniecto catarticum est. Ad splenis dolorem. Herbæ orbicularis succum cyathum unum, & aceti optimi cochlearia quinque, diebus continuis octo potui dabis, miraberis effectum. Item radix eius in collo suspensa, ut contra splenem pendeat, efficaciter medetur. Nam & cyclaminis succo quisquis anum tetigerit, mira celeritate alui solutionem experiatur.

Polygoni nomina atque uirtutes. Cap. XVIII.

POLYGONON, alij Cynochalen, alij Polygonaton, aliqui Asphalton, alij Chiliophyllon, alij Polycarpon, alij Carcinethron, alij Cnopodion seu Crinopodionton, alij Myrtopetalon, alij Zaclian, aliqui Pedalinon Petalon'ue uocant: Aegyptij Thephin, alij Stemphin, Prophetæ Gonos Herois, siue Gonoreronos, aliqui Onyx Myos, Itali Sanguinariam, alij Proserpinacam, alij Sorpinacam alij Statunariam, & quidam Miserdiuinum. Nascitur ubique locis cultis & aggeribus. Legito eam æstiuo tempore.

Ad eos qui sanguinem reijciunt.

Proserpinacæ herbæ succos cum uino optimo & austero sine fumo tepefacto sanguinem excreans ieiunus bibat per dies nouem, miram certe rem experieris. Ad lateris dolorem. Herbæ proserpinacæ succo cum oleo rosaceo, si eos sæpius perunxeris, dolorem tollet. Ad mamillarum dolorem mulieris, quæ lactem habet & tumorem. Herba Proserpinaca tusa, & cum butyro subacta imposita, discutit mire tumorem & dolorem. Ad oculorum uitia. Herbam Proserpinacam accede ante solis ortum uel occasum, & circũscribes eam anulo aureo, & dices tollere te remedium oculis, deinde post triduum ante solis ortum sublatam circundabis diligenter, proficiet. Ad dolorem aurium.

Herbæ Proserpinacæ succus tepefactus, & auri instillatus, dolorem mirifice discutit. id quod etiam ipsi experti sumus. tam potenter, inquam, proficit, ut & ulcera quoque aurium sanet. Ad dysentericos.

Herbæ Proserpinacæ foliorum succus cum aqua calida potui datur, quãtum tibi uidebitur, & sanus dubio procul efficietur.

Nomina & uirtutes aristolochiæ. Cap. XIX.

ARISTOLOCHIAM Græci Ararezan uocant, alij Ephestion seu Hephestian, alij Helestitin, alij Pyxionicem, alij Melecapron, alij Melocarpon, alij Teuxinou, teuxitemon'ue, alij Dardanon, alij Iontitin, Aegypij Sophosph, alij Chamæmilon, alij Opetin, Itali malum terræ, Daci Absinthium rusticũ, Scardian. Nascitur locis montuosis, solidis, calidis, & cultis. Contra uim ueneni.

Herba Aristolochia trita uel pisata cum mero potui data, uim ueneni uincit. Contra febres acerrimas. Herba Aristolochia sicca suffumigabis febricitantem, & hilariorem eum facies. fugat etiam & dæmonia. Ad fistulas. Aristolochiæ radix fistulis inserta, celeriter expurgat, & ad sanitatem perducet. Medici quoque sine ea nihil feliciter percurare possunt. Frigore exustis.

Herba

Herba aristolochia ex oleo usque ad calefactoriam uim habet cum axungia porcina. Contra serpentium & hominum morsus. Radices aristolochiæ pōdere denarij unius in uini hemina sępius potæ, discutiunt uenena serpentis. Si infans contristatus fuerit. Herba aristolochia suffumigabis eum,& hilariorem eum facies. Ad carcinomata quæ naribus nascuntur. Herba aristolochia cum cypero, & dracontei semen cum melle impositum emendat.

Nomina & uirtutes nasturtij. Cap. XX.

GRAECORVM alij Cardamon, alij Cynocardamon, alij Hiberis, alij Cardaminacam, Aegyptij Semeth, Itali nasturtium. Ad caput deplendum. Herbæ nasturtij succum si naribus induxeris, caput deplet. Hoc nasturtium non seritur, sed per se nascitur circa ima parietum. Ad capitis uitia porrigines & furfures. Herbæ nasturtij semen mixtum cum adipe anserino,& tritum ablutione furfures è capite eijciet. Ad cruditatem. Herbam nasturtium & pulegium ex aqua decoctū bibere dato, emendabis & discuties cruditatem. Ad strumas. Herba nasturtium cum lomento tritum super strumas imponis, superposito etiam folio holeris. Ad furunculos sanandos.
Herba nasturtium cum fermento imponitur, concoquet & sanat.

De hieribulbo. Cap. XXI.

NASCITVR Hieribulbum ubique circa sepes & locis quibuslibet sordidis, & has habet uirtutes. Ad articulorum dolorem. Herbæ hieribulbi accipito uncias sex, seui caprini tantundem, olei cyprini libram & uncias duas in se pinsati & commixti, uteris, dolorem articulorum tollit. Si mulier habuerit lentigines in facie. Herbæ hieribulbi radice cum lomento lupinacio commixta, mulier si faciem lauerit lentiginosam, statim purgat.

Nomina & uirtutes apollinaris. Cap. XXII.

GRAECI Dicea, alij Stricionon manicon, alij Dorigenion, alij Cecabon, Itali Apollinarim, alij Bacinam, Daci Colida. Apollo hanc herbam fertur inuenisse,& Asclepio dedisse,& Apollinaris nomen imposuisse. Ad uulnera Chironia & ranarum morsum.
Apollinarem herbam cum axungiæ ueteris libra, fine sale teris, & uini ueteris cyathum sine fumo simul pisabis,& facies tanquam malagma, atque Chironio uulneri impones, medebitur.

Nomina & uirtutes chamæmili. Cap. XXIII.

GRAECI quidem Chamæmilon, alij Parthenion, alij Drycolaphon, alij Chrysocalin, Trouiscoselian, alij Aperitō, alij Nympheon, alij Hieranthemin uocant, Itali bene olentem, alij Superbam, alij Auliticam, Aegyptij Thaborin, Galli Oualidiā, Campani Amalocian, Tusci Apianam, Daci Amalustam: has uero habet uirtutes. Ad oculorum uitia atque dolores.
Herbam Chamæmilō si quis ante solis ortum carpserit, dicat albuginem uel oculorum dolorem se carpere, eamque alligatam secum gestet, & curabitur.

Nomina & uirtutes chamædryos. Cap. XXIIII.

A GRAECIS Chamædrys dicitur, alijs Drys, alijs Drysites, alijs Teucrion, alijs Chamærops. Itali Trissaginem, alij Trixaginem appellauere. Prouenit locis montuosis, petrosis, & solidis.
Ad rupturam impendio prodest.
Chamædrys herba cōtusa de ligno in lignū, adiecto uino potui data, cū mira celeritate ruptos sanabit. Ad sciam. Herba trixago feruefacta, ac triduo potui data, sciaticum mirifice sanat. Ad morsum serpentis. Herba chamædrys in puluerem mollissimum redacta, in uino ueteri potui data, uenenum uehementer discutit. Ad podagram. Herbam chamedryn perinde dabis ut supra calidā, mire paragoriam præstat. Legenda uero est mense Augusto.

Nomina chamelææ & uirtutes eiusdem. Cap. XXV.

CHAMAELAEAN quidam Græcorum nominant, alij Corcodrillon, alij Dipsasa, alij Onocardion, alij Cneoron, Prophetæ Aphroditeloter, Aegyptij Semmeor, alij Imeleta, Itali Labrum Veneris, alij Cicer rusticum, alij Statiorus, alij Mararia, Hispani Analentidium, Daci Sciate, alij Calox cardiatos, Aegyptij Gerbaste, alij Sapho. Ad hepaticos.
Chamælææ herbæ succus potui datus cum uino, hepaticis, febricitanti cum aqua calida mire proficit.
Contra uenenum iam sumptum. Herba chamælæa siccata, in puluerem redacta, & in uino propinata, discutit uenenum. Ad hydropicos. Herbam Chamælæam & Chamædaphnem, & Cha-

Ad polipū

Ad rupturā

Ad hydropicos

mędrin,& Chamæpityn ęquali pondere tusas,& quàm mollissime cribratas,si in potione uini mixti,iuuenibus cochlearia quinque,item minoribus & mulieribus cochlearia tria, puerculis cochlearium unum ministraueris,mirifice aquam omnem de corpore per urinam digerit.

Nomina & uirtutes chamæpityos. Cap. XXVI.

GRAECI Chamæpityn,alii Orozelon,alii Holocyron, alii Bryon agrian,alii Sideritin uocant, Prophetę Hęma Athenas,Itali Ibicam,alii Cypressum nigram,alii Rapam,alii Spiculam,alii Mãmalle,Aegyptii Nemenespa,Daci Dochela. Et habet quidem uires. Ad uulnera glutinanda.

Herba Chamępitys contusa uulneri imposita, conglutinat: si autem altius uulnus fuerit, succum eius herbę in uulnere mittes. Ad strophi, hoc est interaneorum dolorem.

Herba Chamępitys potui data, strophi dolorem tollet.

Nomina & uirtutes chamædaphnes. Cap. XXVII.

CHAMAEDAPHNE à Gręcis quibusdam Daphnites,aliquibus uero Daphne, aliis Hydragogos seu Caragogos dicitur. Itali Mustellaginem dicunt,alii Lactilaginem,& Lauraginem, alii Eugubim,Vsuben. Ad aluum concitandam.

Herba Chamędaphne in puluerem redacta mollissimum,& in aqua calida potui data, aluum concitat.

De ostriagine. Cap. XXVIII.

NASCITVR Oristriago circa monumenta,aut in momimentis, aut parietibus, qui sunt circa montiũ radices.facit peculiariter ad eas res quę in homine nascũtur. Ad ea quę in corpore oriũtur.

Ostriago tusa,& imposita,omnes res quę in corpore nascuntur persanat: hanc herbam si uolueris euellere, mundus & ante solis ortum leges mense Iulio.

Nomina & uirtutes britannicæ. Cap. XXIX.

A' GRAECIS dicitur Britãni,& Damasinios. Itali Britãnicam,alii Betam plantaginis, alii Bibonem uocant. Ad uitia quę in ore nascuntur, nempe nomas & tonsillas, Herba Britãnica sumpta uiridis cum lactuca oris uitia sanat:& per se tritę & expressę succus in ore contineatur, & aliquid ex ea deglutiatur, adæque proficiet. Ad oscedinem. Herba Britãnica sumpta uiridis, oscedinem tollit. Quod si uiridem non habueris,etiam arida contusa cum uino ad mellis crassitudinem,eodem modo sumpta, eundem effectum habet. Ad dentium dolorem,& si laxi fuerint. Herba Britãnica mira quadam potentia succurrit,reponẽdus autem est in hyeme succus uel puluer eius,nam semper apparet. Succum eius seruabis in uase abietino,& calefacito,& puluerem reponito,nã ad eosdem usus cum uino sumptus æque efficaciter prodest. Ad aluum ciendam. Britãnicæ herbæ succus pro uiribus cuiusque potui sumptus, per se sine periculo purgat. Ad paralysim. Herba Britãnica uiridis cum radicibus contusa,uini meri optimi cyathis duobus uel tribus potui sumpta,mire proficere creditur.

Ad anginam, quam Græci συνάγχην appellant. Herbæ Britãnicæ flos ante quàm tonitrum audiat collectus,deuoratus, per annum totum anginam non experietur.

Nomina & uirtutes lactucæ syluestris. Cap. XXX.

GRAECIS Didaxagria,alijs Hieracios,alijs Aspideion,aliquibus Picris,Aegyptijs Iobonsos,Italicis Lactuca syluatica. Nascitur locis cultis & sabulosis. Ad oculorum caliginem.

Dicunt Aquilam cum in altum uolare uoluerit,ut prospiciat rerum naturas,Lactucæ syluaticæ folium euellere,& succo eius sibi oculos tangere,& maximam inde claritudinem accipere. Herbæ igitur Lactucę syluaticæ succum mixtum cum uino uetere & melle acapno qui sine fumo collectus est, optimum succo herbæ uinum & mel commiscebis & teres,& in ampullam uitream condito,ex eo uteris, summam medicinam experieris.

Nomina & uirtutes agrimoniæ. Cap. XXXI.

A' GRAECIS dicitur Arsella,item Sarcocolla,Italicis Artemonia Agrimonia'ue, quæ has uirtutes habere memoratur. Ad oculorum uitia siue dolores.

Agrimonia uiridis per se trita: si autem arida fuerit,in calida aqua intincta ut facillime teri possit, illita sugillationes & lobares oculorum mature discutit. Ad uentris dolorem. Agrimoniæ herbę radicem bibere dato,mire prodest. Ad uulnera,ulcera,& cancromata. Herba Agrimonia uiridis contrita,& apposita,uulnera,ulcera,& cancromata sanare apta est: si autem arida fuerit,aqua tepida remissa idem proficere creditur. Ad luxum. Agrimonia herba contrita, & apposita mire doloribus uel tumoribus ex luxu concitatis succurrit. Ad morsum serpentis. Agrimonię herbę drachmę duæ

duæ cum uini cyathis duobus potui datæ discutiunt uenenũ mirifice. Ad ferro uel sude percussum. Agrimonia herba contusa & imposita, mirifice sanat. Ad uerrucas tollendas. Agrimonia herba cũ aceto imposita, tollet uerrucas. Ad splenis uitium siue dolorẽ. Herba Agrimonia in cibo sumpta, splenem consumet. Ad ea quæ secanda sunt. Herba Agrimonia contrita & imposita, aperit & persanat.

Nomina & uirtutes asphodeli. Cap. XXXII.

A' GRAECIS Asphodelos, alijs Hastula regia uocatur. Itali Albucum appellauerunt. Has uirtutes possidet. Ad dolorem tibiarum uel pedum. Herbæ Asphodeli succo cum oleo amygdalino ungebis quod dolet, mirifice sanabitur: etiam si tumores fuerint, ipsam tusam & subactam imponis. Ad hepatis dolorem. Herbæ Asphodeli radix discocta ex aqua mulsa potui data, hepatis dolorem mirifice persanat & tollet.

Nomina & uirtutes oxylapathi. Cap. XXXIII.

A' GRAECIS Oxylapathon uocatur, Itali uero Lapathum acutum pro uocabuli etymo nominant. Si qua durities in corpore. Herba Oxylapathon cum axungia ueteri ouilla pisata, & ex pane domestico, facta ut malagma, imposita, corporis duritias mirifice sanat.

Nomina & uirtutes centauriæ maioris. Cap. XXXIIII.

A' GRAECIS dicitut Maronion, alijs Nession, alijs Plectronias, quibusdam Lymnites. Prophetę Hæmaheracleos, alij Chironias, alij Lymnestis, alij Apogorisapo, alij Hydos, alij Emericos, Aegyptij Antiamas, Itali Fel terræ siue Vnefera. Ad hepatis dolorem. Herba Centauria maiot in uino decocta ac potui data, mirifice auxiliatut. Ad spleneticos. Centauria maior in uino decocta & potui data, lienem persanat, experti sumus. Ad ulcera, uulnera, & cancromata.
Herba Centauria maior contrita imposita, tumorẽ fieri non patitur. Ad sugillationes & dolores.
Herbæ Centauriæ maioris succus perunctus ex aqua, summe facit. Ad uulnera recentia.
Herba Centauria tam efficax est ad plagas glutinandas, ut etiam carnes cohęrescant quę ex aqua eius coquuntur.

Nomina & uirtutes centauriæ minoris. Cap. XXXV.

EST & Centauria minor à Gręcis Elleborites uocata. Prophetę Hęma Heracleos, Aegyptij Amarantum, Daci Stirsozila, Itali Febrifugiam, alij Multiradix. Chiron Centaurus has herbas fertur inuenisse, unde & nomen Centaureę tenent. Nasci amant solidis locis & sortibus. Ad morsum uiperę.
Herbę Centaurię minoris puluer in uino exhibitus, aut ipsa pisata, in uino ueteri potui data, ualidissime proficit. Ad oculorum uitia. Herbę Centaurię minoris succus oculis inunctus, aciem extenuatam sanat: adiecto etiam melle, idem proficit. Caligantibus quoque oculis claritas restituitur recte facile. Ne quis in hoc periculum incidat, Centaurię minoris manipulum in uini congio coquito, ac triduũ maceratum eximito. Inde cotidie ad heminam mixtum melle adiecto ieiunus bibat. Aurugini pellendę. Herbam Centauriam decoque in aqua ad tertias, & ex ea dabis bibere quantum potuerit, sanabitur. Lumbricis & tineis purgãdis. Herbam Centauriam dabis ut supra, eijciet.
Ei qui uenenum sumpserit. Herbam Centauriam ex aceto tritam dato, bibat, mox discutit uenenum. Item centaurię radices pondere denarij unius in tribus cyathis uini bibuntur.

Nomina & uirtutes personatiæ. Cap. XXXVI.

GRAECE Prosopites aut Prosopes uocata est, alij Bacchion, alij Elephantosis, alij Elephas, alij Nephelion, Itali Personatiam, alij Dardana, alij Manifolium, Galli betilolen, Daci Riborasta.

Ad omnia uulnera, siue serpentium morsus.

Personatię herbę succus cum uino ueteri in potionem datus, omnes morsus serpentium uel colubri mirifice sanat. Febribus medendis. Personatię folijs cinges febricitantem, statim mirifice sanat, & effugat febres. Ad uulnus, etiam si cancer erit. Herbę Personatię aqua foueto, deinde ipsam cum nitro & axungia & picula cum aceto tere, & in panno inducito, & imponito. Ad intestinorum dolorem. Herbę personatię succi cyathum unum ex melle cyathis duobus ieiunus bibat.
Ad canum rabidorum morsus. Herbę Personatię radix cum sale marino trita morsui imponitur.
Ad uulnera ueteta, quę humorẽ pręstant. Personatię radicem & spinã quę in locis siccis nascitur ęquali pondere conteres & impones. Ad ambusta. Personatię succi cyathum unum ex melle cyathis duobus bibat.

Dę uirtutibus herbæ fragi. Cap. XXXVII.

COMAROS Gręci, Romani Fragum nuncupant. Nascitur quidem locis opacis & mundis,

& collibus. His est prædita uirtutibus. Ad splenis dolorem.
Fragi herbæ succus ex melle potui datus, mire ad splenis dolorem proficere, certum est.
Ad suspiriosos. Herbæ Fragi succus cum albo pipere & melle mixtus potui datus, mirificum remedium præstat. Legito eam mundus.

Nomina & uirtutes ibisci [illegible] *cap.* XXXVIII.

A' GRAECIS appellatur Althea: alij Ororiza, alij Aeleomolochē, alij Molochen agriam aut Creticē, alij Anadendromalachen, alij Sycophyllon, Itali Ibiscum uocant. Nascitur locis humidis & cāpis. Virtus eius confert podagræ.
Herba Ibiscus pisata cum axungia uetere imposita, tertia die sanabit. Eius herbæ experimentum plures auctores affirmant. Ad collectiones quæ in corpore nascuntur. Herba Ibiscus decocta cum fœnugræco & lini semine, pollice imposita, duritias omnes discutit. Ad omnia encatismata.
Ibiscum herbam decoctam cum malua erratica & fœnugræco imponito. Eadem aqua fouebis, & his ominibus tritis encatismatis impone. Ad intestinorum dolorem. Herba Ibiscus perinde ut supra decocta cum singulis, sed ut encatisma postea esca calida intestinum foues, tertio die sanabit. Id sumus experti.

Nomina & uirtutes ippiri. *Cap.* XXXIX.

A' GRAECIS dicitur Ippiron, Itali uero æquiseiam uocant. Ad dysentericos.
Herbæ æquiseiæ succus ex uino dulci cyathis duobus potui datus, dysenteriam sanare creditur.
His qui sanguinem euomunt. Herbæ æquiseiæ succum ex uino austerissimo sine fumo ieiuni bibant, mox sanguinem restringet.

Nomina & uirtutes maluæ erraticæ. *Cap.* XL.

MALACHINAGRIAN Græci uocant, alij Aeleomalachen, alij Acopon, alij Collyris, alij Malachen, alij Helionstrophon, Itali Osyriacam, alij Maluam rusticam, alij Ibiscum, alij Maluam erraticā. Nascitur ubique in locis cultis. Ad uesicæ dolorem.
Maluæ erraticę cum totis radicibus suis libram in congio aquæ coctam ad dimidium per triduum ieiuno dato bibere, sanabis eum. Ad neruorum dolorem. Malua erratica pisata cum axungia uetere, & imposita, neruorum dolorem mirifice sanat. Facit & ad omnia encatismata decocta cū Ibico & fœnugræco. Ad pleuretida. Maluam erraticā decoques cum oleo, & pollea destringes, & folia in mortario teres, & in pannum induces & impones, & triduo non solues: emendasti dolores.
Ad uulnera recentia. Maluæ erraticæ radicem in cinere coctam contere & impone, sanabitur.

Nomina & uirtutes buglossæ. *Cap.* XLI.

BVGLOSSON græce, Prophetæ Gonos æluru, Osthanes Tzanuchi, Aegyptij Antueorinbesos, Romani linguam bubulam, Lucani Carroga. Nascitur locis cultis & sabulosis.
Ad tertianas siue quartanas.
Herbæ Buglossæ, hoc est Bouis linguæ, quæ treis thyrsos seminis mittit, radicem totam ex aqua decoctam, potui dabis, tertianæ medetur. Quæ autem quatuor thyrsos habet, faciet ad quartanas: dabis autem ut supra alia. Eadem herba similis ei est quæ folia Lapathi fert. minuta eius radix potata ex aqua, ranis & serpentibus aduersatur. Ad suspiriones. Herba Buglossa ex melle & pane pisata, uice malagmatis mirifice rumpit. Hanc leges mense Iulio.

Nomina & uirtutes bulbi scillatici scille'ue. *Cap.* XLII.

A' GRAECIS dicitur Scilla, alijs Pancratios, alijs Typhonos. Aegyptij Sylitho, Prophetæ Optalmontiphonos, Itali Scillam rubram masculam, alij Bulbum scillitem, siue scilliticum appellant.
Ad hydropisim.
Scillæ herbæ bulbus torretur, deinde circumpurgatur, & medium eius in aquā conijcitur. dum madidū fuerit, eximitur: & inde tres oboli potui dantur ex melle & aceto, & euacuatur per urinam.
Ad Preniones. Herbæ Scillæ quod est in medio eius, hoc est interius cum oleo deferuefacto, atque ea quæ dolorem exhibent perungito, sedabuntur. Ad Panaritium. Herbæ Scillæ radix pisata cum aceto & pane imposito, panaritium mirifice sanat. Ad extinguendam sitim hydropicorū, siue dum sitiunt illi. Herbæ Scillæ folium subiectum linguæ, sitim compescit. Legenda est ea omni tempore.

Nomina & uirtutes cotyledi. *Cap.* XLIII.

GRAECI Cotyledon, alij Cepos Aphrodites, alij Gesomphalos, alij Stoechis, alij Stergethron, Itali umbilicū Veneris appellāt. Nascitur in tectis aut in monumētis. Ad strumas discutiendas.
Cotyledon

Cotyledon herba pisata cum axungia suilla, fœminis sine sale æquis ponderibus calida imposita, strumas discutit. Leges eam hyemali tempore.

De herba Gallicrure. Cap. XLIIII.

NASCI amat herba Gallicrus locis solidis & circa uias, eius cacumen instar pedis galli. Virtutes habere dicitur, Ad canis morsum. Herbam Gallicrus tritam cum axungia, & pane domestico imponas, mox sanabit. Ad duritias. Eadem sic (ut diximus) parata duritias discutit.

Nomina & uirtutes prasij seu marrhubij. Cap. XLV.

GRAECORVM quidam Prasion, alij Eupatorion, alij Philophares, Aegyptij Asteriope, prophetæ Hæma tauru, alij Aphedros, alij Gonos Hori, Itali Marrhubiū, alij Mellitęnam siue Messiciam, Vl cerariam, alij Chamęle podium, alij Nosprason dicunt. Ad grauem tussim. Herbam Marrhubium coques ex aqua, & dabis eis bibere qui grauiter tussiunt, sanabit mirifice. Ad stomachi dolorem. Herbæ Marrhubij succus potus, stomachi dolorem tollet: si febricitat, ex aqua potus, satisque eleuat se. Ad lumbricos. Herbæ Marrhubij, Absinthij, & Lupinorum paria pondera in aqua mulsa cocta cum uino, bis aut ter in umbilico posita, necat lumbricos. Ad condylomata. Herbam Marrhubium combure, eiusque cinerem infrica, sanabit. Veneno accepto pellendo. Si quis uenum sumpsit, herbę Marrhubij succum dabis ex uino ueteri, discutit nanque uenenum. Ad scabiem uel impetigines. Herbę Marrhubij decocti aqua corpus lauato, scabiem discutit, & impetiginem tollit. Ad pulmonis extensionem. Herbam Marrhubium ex melle coctam sumat, mire curabitur. Ad omnem duritiam. Herba Marrhubium tusa cum axungia & imposita, mire sanat. Ad lassitudinem & languorem ab opere cōtractum. Si quis ab opere lassus inciderit in languorem, & neruorum habuerit dolorem, herbę Marrhubij succo cum oleo rosaceo permixto perunges eum, sine mora sanabitur.

Nomina & uirtutes xiphij. Cap. XLVI.

GRAECORVM quidam Xiphion, alij Phasganon uocant, Itali Gladiolum dicunt. Ad fistulas quę in corpore nascuntur. Herbę Xiphij radicis uncias sex, Amyli uncias sex, aceti cyathos duos, adipis uulpiui uncias treis ex uino pisabis, in panno lines & impones, miraberis. Ad capitis fracturam. Herba Xiphij superior pars sicca contrita ęquis ponderibus, mixto uino, capitis ossa fracta extrahit: aut si quid in corpore suppuratum fuerit, uel si pedibus calcata sint ossa serpentis, contra ea uenena efficax est.

Tam nomina quàm uirtutes callitrichi. Cap. XLVII.

GRAECI Callitrichon, ijdem Adianton, ijdem Polytrichon, ijdem Trichomanes, ijdem Trichophyes, alij Selinophyllon, alij Diphyes, alij Hippomanes: item Scolopendrion, Asplenon, Scolibrocus: alij Amianthon, Latini Capillum Veneris, ijdem herbam capillarem, Punici Nesso essesade, Romani Saxifragum. Nascitur in locis aquosis, uirgultis nigris, lenibus, cum splendore, bipalmis folijs, ut Coriandrum, scissis in summitate. Ad strumas uirginum. Herba Callitrichū pisata per se, & imposita, uirginibus strumas sanat. Ad capillos tingendos. Herba Callitricho in oleo trita, capilli uncti inficiuntur.

De Moly uirtute & præstantia. Cap. XLVIII.

MOLY clarissima herbarum est, Homero teste, qui inuentionem eius Mercurio adsignat, contraque eius succum beneficia demonstrat, radice rotunda nigraque, magnitudine cepis. Ad matricis dolorem. Herba Moly contusa & imposita, dolorem matricis sedat.

Nomina & uirtutes Heliotropij. Cap. XLIX.

A' GRAECIS dicitur Heliotropion, & helioſtrophon, quibusdam Heliuron, aliquibus Dialiō, alijs Sesamon agrion, item Scorpiocton, item Heraclea, alij Sideritein, alij Vra Scorpiu, Prophetæ Gonoschronu, Galli Hæmatites, Pythagoras Pareoron, Osthanes Putagonon, Aegyptij Nisine, Itali Vertānum, alij Mulcetram, alij Intybum syluaticum. Nomen accepit primo, quod æstiuo solstitio floreat, uel quod solis motibus folia conuertat. Sed & specie duplex: quarum altera maior appellata est Scorpiuros, à similitudine caudæ scorpionis: alia minor. Maior igitur nascitur in asperis locis, tenui radice, ex qua ramulos quatuor aut quinque, atque ab ipsis plurimas furcas emittit, folijs Ocymo similibus, paulo maioribus atque succulentis, & nigrioribus & asperis, cum flore in summitate tenui, & ueluti purpureo atque uncato in similitudinem caudę scorpionum. Minoris herbæ species similis est supradictæ. Nascitur locis concauis, folijs rotundis, semine pendenti, in caudę scorpiorum similitudinem. Eius herbæ diuinæ ad

Solis curſum floſcelli ſe uertunt:& cum Sol occidit,flores ſe claudunt : rurſum cum oritur, floſcelli ſe aperiunt . Naſci amat ubique locis cultis mundis & pratis . Facit ad remedia iſta . Ad omne uenenum . Herbæ Heliotropij puluer molliſſimus,aut ſuccus eius cum uino uetere optimo potui datus, mire uenenum diſcutit . Ad luxationem. Herbæ Heliotropij folia contuſa & appoſita,efficaciter ſanare creditur .

De uirtutibus Cryas . Cap. L .

NASCITVR Cryas in Lucania , marmoris albi colorem habens , quatuor rubicundis ornata cauliculis,has potentias habet . Ad Sciaticos . Herba Cryas contuſa & impoſita, ſciaticos tertio die ſanat: hęc quaſi malagmatis genus imponatur. Ad omnes corporis dolores. Herba Cryadis radix piſata & impoſita, omnes dolores ſedat .

Nomina & uirtutes Polytrichi . Cap. L I.

GRAECORVM alij Adiãton,alij Polytrichon,alij Trichomanes,alij Ebenotricõ,alij Hopterin,Aegyptij Ethui,Rhomani Cincinalem,alij Terræ capillum, alij Supercilium terræ uocant . Naſcitur in parietinis,& locis humoroſis. Hæc etiam herba Callitrichos appellatur,de qua ſuperius loquuti ſumus, & quam antea poſuimus. Ad coli dolorem. Herbæ Polytrichi,eius quæ habet ramulos quaſi ſeta porcina,folia contrita cum piperis granis nouẽ,& ſeminis coriandri grana nouem ſimul cõtrita cum uino optimo dabis bibere intranti in balneum : facit & ad capillos mulierum nutriendos.

Nomina & uirtutes Aſulæ . Cap. L I I.

ASVLA Gręce Molocheagria dicitur . Ad dyſentericos . Herbæ Aſulę regię radix cum uino trita,potui datur dyſentericis,ſtatim ſentient beneficium . Ad uentris fluxum reſtringendum . Herbæ Aſulæ regię ſemen mixtum cum aceto acerrimo potui datum, uentrem reſtriuget .

Nomina & uirtutes papaueris Syluestris. Cap. L I I I.

GRAECIS Mecon ceratitis,alij Aphrodes,alij Heraclion,alij Mecona agriã,alij Mecõ Rhœas, alij Anemone,& Enemion,alij Oxytonon,alij Proſopon,alij Lethe,alij Lethuſa,Prophetę Baſilice,Perſephonion appellant , Itali Papauer album, Papauer nigrum,Papauer agreſte, Papauer ſyluaticum , &c. Μήκων Latini papauer dicunt . Eius alia eſt uſualis,quę etiam falliculoſa uocatur,alia agreſtis & altera ῥοιὰς appellata . Succum quidem ex ipſa fluentem Opium appellant,uel quę facile florem dimittat. Alia κέρατις ſiue ἀφρώδης . Eſt igitur uſualis longioris capitis atque ſemine albo. Agreſtis uero quę Rhœas appellatur, cum capite ſeſſili,ſemine nigriore . Alia aridior atque agreſtior,cuius caput longius, flores rubei uel albi, ſemen fuluum,radix ſubalbida,longa,minimi digiti robore,colligitur tempore uerno . Ceraſtitis uero naſcitur in littoribus erecto thyrſo atque hirto,folijs inſectis , hirtis ,albis , flore pallido , fructu ſine ſemine paruo,uncata ut cornu,ſemine nigro paruo,radice ualida,nigra,atque in ſuperficie terrę.Item Aphrodes, quę appellatur Heraclios,ex omni parte alba eſt,eius ſemen colligitur ęſtiuo tempore aridum .

Ad Epiphoras oculorum. Herbę papaueris ſuccus uel cauliculus cũ ſuo fructu oculis imponitur.

Ad hemicranium uel capitis dolorem . Herbę papaueris ſyluatici teres cum aceto & impones ſuper frontem,ſedabit dolorem . Ad ſomnum prouocandum . Herbę papaueris ſyluatici ſucco ſi quem perungas , ſomnum ei cum ſopore obijciet .

Virtutes herbæ œnanthes . Cap. L I I I I.

Contra ſtranguriam conuenit .

HERBAE Oenãthes radix in puluerem redacta data,ad ſtranguriam in uini cyathis duobus ſumme facit . Aduerſus tuſſim . Oenanthes herbę radicem dabis potui ut ſupra, tuſſim ſedat .

Nomina & uirtutes Narciſſi . Cap. L V .

NARCISSVS à Gręcis dicitur Anhydros,Autogenes,bolbos,Emeticos,Aegyptij Emptone, Prophetę Cynogloſſa,Itali Bulbum uomitorium uocauerunt. Naſcitur thyrſo bipalmi, folijs porri ſimilibus,ſed paulo breuioribus,flore interius albo,croceo , uel in aliquibus purpureo , fructus ſine ſemine ut in membranula nigro,in magnitudine bulbi . Ad uulnera quę ex ſe naſcuntur. Herbę narciſſi radix contuſa cum oleo & farina,uice cataplaſmatis imponitur uulneri , & ſanat mirifice .

Nomina & uirtutes ſplenij ac ſatureiæ. Cap. L V I.

A GRAECIS dicitur Lonchitis,alijs Hermionion,alijs Scolopendrion,alijs Phrygia,alijs Phrygitis,

gitis, alij Philtrodotis, alij Aturion, Prophetæ Hæmagales. Lonchis folia habet rubra, flores nigros cõmoda uultibus hiscẽtibus, semen siue fructum album, radicem latam lanceæ similem. Alijs uirtutibus traditur etiam alia Lonchitis similis scolopendriæ, cum aceto spleneticos medens in potu data.

Ad splenis dolorem. Herbæ Splenion radicem in puluerem mollissimum redactam uino leniore potui dato, summam rem experieris: constatque eam sic esse inuentam, cum exta super eam essent proiecta, adhæsisse lieni, eumque exinanisse. Propter hoc à quibusdam Splenion uocatur. Narrantur sues, qui radicem eius sumpserint, sine splene inueniri. Quidam eam dicunt ramis hysopi surculosam, folia fabæ eodem nomine appellantur. Legunt autem eam dum floret. maxime ex Ciliciæ & Persidis montibus laudant.

Nomina & uirtutes Polij. Cap. LVII.

GRAECI quidam Polion, alij Phuxaspidion, alij Achamenis, alij Ebenitis, alij Melosmon, alij Belion, alij Leontocharon uocant, Aegyptij Cathotis, Latini Conula, Martialis Polium, Neptunia. Duę eius sunt species: alia est fructuosa, atque inutilis: altera syluestris frutice bipalmi albo, folijs tenuibus, semine pleno, cum capitello in summitate paruulo crinoso, ueluti canam capillaturam, frangenti odoris grauissimi, cum quadam iucunditate. Nascitur locis asperis. Ad lunaticos.

Polij herbæ succum commisces cum aceto & oscilliente, & perunges eos, curabuntur. Item pilulam eius & radicem linteo mundo, circa collum eius qui patitur, ligabis, experta est res.

Nomina & uirtutes Victoriæ. Cap. LVIII.

EVPEPLIOS Græci, Daphnoides, Hypoglossion, Eupetalõ, Diglosson, Daphne Samothracia, Dapbne Alexandrina, Daphne Minthrios, Danae, Stephane Alexandru, Camædaphne, Carpophyllõ, Daphnitis. Latini Peruincam uictoriæ folium, Laurum Alexandrinam, Macedonicã, Lanraginem, Mustellaginem terrestrem uocant. Frutex eius sæpius cubitalis, folijs ut muria paulo maioribus atque tenerioribus & non in fractis gustu remordentibus & incendiosis. His prædita est uirtutibus.

Ad phlegmata incidenda.

Herbæ Victoriæ succi cyathos duos dabis cum melle bibere ieiuno, mox phlegmata intercidet.

Nomina & uirtutes Consolidæ maioris. Cap. LIX.

GRAECI Xylophyrõ, Symphyton, Anazethesis, Democritus Hæmestriasis, Latini Consolida, Enula rustica, Allium Gallicum. Nascitur in petrosis, lignosisque locis, iucundi odoris, saliuam prouocãs, ramis origano & capitelli thymi similibus, radice lõga fulua in robore digitali, sed appellatur etiam pictis, thyrsum bicubitalem geniculatum inanem, in quo folia hirta angusta & ueluti longa cum adnationibus secundum genicula, flore nigro, fructu siue semine floceorum corticis simili, pruritum mouens, radices exterius argillosas, uirtutis densabilis. Ad profluuium mulierum.

Herbæ Consolidæ puluerem mollissime contritum potui dabis in uino, restringet.

Ad conuulsos uel intus ruptos. Herbæ Consolidæ radicis cinerem tepidum coquito, & ex melle ieiuno dabis ut edat, sanabitur & thoracem purgabit. Ad stomachi dolorem.

Herbam Consolidam si cum Oxygaro edat, magnum beneficium sentiet. Contra tussim.

Herbæ Symphyti radices in caldaria decoques cum melle, & pipere, & castoreo ad quartas, & in uino ueteri ieiuno dato in potu. Hæc herba hoc augumentum habet, ut carne bubula concisa, & in cacabum emissa, eius radicis, si miseris drachmas duas, cocta caro in unum cohærebit.

Nomina & uirtutes Asterij. Cap. LX.

GRAECORVM alij Asterion, alij Asteriscon, alij Aster, quidam Bubonion, alij Hyophthalmon uocarunt, Latini Inguinalis, Punici Terdum. Herba est, lignosas habens uirgas, & florem in summitate nigrum, tanquam Anthemidis herbæ capillum. Ambitum foliolis stellæ similibus, sed in thyrso folia longiora atque hirta, uel crassiora, & est laxatiuæ uirtutis. Nascitur ubique inter petras & loca aspera. Hæc herba noctu tanquam stella in cœlo lucet: & qui uiderit ignorans, dicit phantasmata se uidere, & metu plenus irridetur à pastoribus pecorum. Adhibetur denique inguinum tumoribus.

Caduco laborantibus opitulatur.

Herbæ Asterij baccas si dederis manducare Luna decrescente cum erit signum Virginis, & ipsam herbam laborans habeat in collo suspensam, remediabitur.

Nomina & uirtutes Lagopu, hoc est pedis leporis. Cap. LXI.

LAGOPVS Græcis à similitudine pedis leporini dicta est. Romani pedem leporis appellant. Nascitur in pratis. Fluori uentris compescendo.

Herba Lagopus cum uino potui data, uentris fluori medetur.

Ad uentrem soluendum.

Herba pes leporis (item benedicta) persiccata,in puluerē redacta,da in potione uini,si sine febre fuerit: si autem febricitat,in aqua calida dabis, mox uentrem soluet.

Nomina & uirtutes Dictamni. Cap. LXII.

A' GRAECIS Artemedion appellatur,alij Creticen,alij Ephimeron, alij Eldiam, alij Beloiacon,alij Belotocon,alij Dorcidion,alij Elbunion.Itali Vstilago rustica, alij Labrum Veneris, Aegyptij Emenypse & Dipsacos. Nascitur in insula Creta,& in mōte Ida,folijs similibus papaueri,sed paulo maioribus,atque flaccosis uel lanugeris adnationibus,& neque florem generans, neque fructum. Item alia huic similis quæ appellata est Pseudodictamnum. Nascitur plurimis in terris, similis acrimoniæ Dictāni. Memoratur etiam tertia species apud Cretam Dictamni cum folijs similibus Sisymbrij, maioribus ramis & flore nigro & molli,similis uirtute Pseudodictamni. Harum denique multo efficacior est prima.

Habuerit si qua mulier in utero pecus mortuum.

Dictamni herbæ succum, si sine febre fuerit,cum uino dabis: si autem febricitat,cum aqua calida:mox eijciet pecus sine periculo. Ad plagas siue à serpentibus,siue à ferro,siue à sude impactas.

Herbæ Dictamni succum in plagam infundet,& aliquid bibet,& mox sanus erit. Ad serpentium autem morsum succum eius in uino bibat, & mox discutit uenenum. His qui uenenum sumpserint.

Herbæ Dictamni succi cum uino in potu heminam sumat: nam tanta uis est eius Dictamni, ut non solum interficiat ubicunque fuerint serpentes præsentia sui: sed & si odor eius à uento sublatus fuerit,ubicunque eas tetigerit, mox occidet. Fertur & hoc exemplum: Si capra in uenatione telo percussa fuerit, cum peruenit ad herbam Dictamnum, & mox ea pascatur, telum à se eijciet, & plaga sanatur pascendo Dictamnum. Ad uulnera recentia. Herba Dictamnum & Agrimoniam & Ambrosiam contritas cum butyro plagæ imponito,miraberis in omnibus Dictamni effectum. Ad ulcera & nomas.

Herba Dictamnus imposita,ulcera & putres nomas & purgare,& explere dicitur.

Nomina & uirtutes Solaginis maioris. Cap. LXIII.

SOLAGINEM Græci Helioscorpion & Heliostrophon appellant,& cætera ut supra.

Ad serpentium morsus & scorpionum ictus.

SOLAGO herba maior siccata,& in puluerē mollissimum redacta in uino potui datur, & ipsa contusa plagæ imponitur.

De Solagine minore. Cap. LXIIII.

HERBAM Solaginem minorem,alij Heliotropion appellitant. Nascitur locis concauis, folijs rotundis,semine pendenti in Agrio cardami similitudinem. Virtutes habet lumbricis latis atque rotundis perimendis & excludendis. Lumbricis excludendis. Solaginis herbæ decoctio potui datur ex aqua cum cardamo atque hysopo & nitro ad excludendos lumbricos latos siue rotundos.

Ad lumbricos necādos. Herba Solago minor siccata,& in puluerem redacta,in aqua calida potui data,lumbricos occidet.

Nomina & uirtutes Paeonie. Cap. LXV.

PAEONIA à Græcis appellatur Penterobon,alijs Glycyside,alijs Aglaophotis,alijs Pæonion: alij Seleuion,alij Meneon,alij Pantheceratos,alij Selenogonon,alij Dicomeneon,alij Gludim, Itali Pæoniam,alij rosam fatuinam uocant. Pæonia porrò auctoris nomen retinet. Nascitur in Creta, quam Homerus sacer auctor libris suis inseruit. Inuenitur sæpe à pastoribus hæc in extrema facula,habet maligranati magnitudinem,quę noctu quasi lucerna lucet,& est granum eius cocto simile. Ad Sciaticos.

Pæoniæ herbæ radicis partem alligabis ei qui patitur, & circuncinges,res est saluberrima.

Ad Lunaticos. Herba Pæonia si lunatica iacenti imposita fuerit, statim se leuat uesanus. Vel si eandem secum habuerit, nunquam ei hoc mali accidet.

Nomina & uirtutes Peristerei. Cap. LXVI.

GRAECI Peristereon Orthos,alij Trigonon,alij Bunion,alij Hierabotanon, alij Philtrodoten, Aegyptij Thiophenges,Prophetæ Herasdacryon,alij Hæmagales,alij Hæma Hermu,Itali Cristam gallinaciam,alij Columbinam,alij Feriam,Punici Zumicum, alij Exuperam, alij Matricalem, Herculaniam, Azirgozol uocauerunt,utique Peristereo herba siue redacta siue supina. Nascuntur ubique in planis & aquosis locis,radice simplici atque thyrso. Sunt autem ex columbis esca iucunda,unde & hoc nomen habent. Ad omnia uenena. Peristereō puluer si cui in potu datus fuerit,omnia uenena discutit.

Nomina & uirtutes Bryoniæ. Cap. LXVII.

GRAECI Bryoniam Chelidonion,& Melothron & Arthezostin,siue Apiastellum, Itali uuam taminiam,

taminiam, Vitem albam, Agrifolium, Dentariam : Aegyptij Thodona, Gardiadana : Syri Hugadeffi, Dinupula, Daci Dochlea appellauere. Virgultis atque folijs & corymbis, ut uitis nostra, sed omnibus hirtis, quæ se colligit uicinis fruticibus, fructu siue semine botruoso, longo, raro, fuluo, quo etiam tergora depilantur, thyrsos emittens prima informatione & e' radice qui sunt asparagis similes.

Spleni sanando uirtutem habet. Herba Bryonia in cibo data lienosis, per urinam lien digeritur, & emendatur. Hæc herba tam laudabilis est, ut in theriacas etiam potiones mittatur.

Nomina & uirtutes Nymphea. Cap. LXVIII.

NYMPHEA Græce Cacabon, Lothonietram, Rhopalon, alij Androgamos, alij Hydragodos, alij Heracleos, Latini Matrem Herculaniam, Algam palustrem, Papauer palustre, Clauum Veneris, Digitum Veneris dixere. Nascitur in aquis stantibus. Ita denique nomen sumpsit, thyrso nigro, lenis, folijs similibus herbæ cicoriæ aliqua ex parte superātibus, flore pallido, fructu siue semine lato, denso, atque gustu argilloso, radice stipidosa: nigra & acerrima est. Præterea nascens Ompenio tenus flumine, cuius flos niger est, radix alba & aspera. Dysenteriæ compescendę.

Herbæ Nympheæ succus cum uino tritus in potu detur. Item radices eius rades, & dabis manducare dysenterico diebus decem, curabitur. Item si cum uino austero data fuerit, uentris cursum restringet.

De Crisio. Cap. LXIX.

Herba Crision thyrso est bicubitali, Trigona inferius, summitate rotunda cum thyrsiculis purpureis atque canescentibus folijs hirtis, radice, ut Andreas memorat, dolori medente. Ad faucium dolorem.

Herbæ Crisios radicem si quis collo portauerit, fauces ei nunquam dolebunt.

Nomina & uirtutes herbæ Isatis. Cap. LXXX.

GRAECI Isatis, Prophetæ Apisi, Romani Alutam appellauere. Ad serpentis morsum.

Herbæ Isatis folium contritum in aqua, & in plaga positum, adiuuat, & dolorem tollet.

Nomina & uirtutes Herbæ Pastinacæ. Cap. LXXXI.

A' GRAECIS dicitur Agrios Staphylinos, alijs Ceras. Alij Vdonaulion, Itali Pastinacam rusticam, erraticam, & syluaticam. Nascitur in locis saxosis & aggeribus. Alia est hortualis siue seminalis & uiribus imbecilla. Alia agrestis, quæ appellatur etiam à quibusdam Ceras, eo quod cornu fingat: habet comam ut fœniculus, thyrsum tenuem, asperum, in quo umbraculum, & flores paruos tenues, quorum in medio croceum germen purpurei coloris, radicem bipalmem, robore digitali, odore iucundam.

Pro mulieribus quæ partu laborant, neque purgantur.

Herbam pastinacam syluaticam decoquant, & de aqua eius se fomentent, & sanabuntur.

Ad purgationem mulieris. Herba pastinaca decocta, cum eadem aqua ubi cocta est cōmisce, & da to bibere, purgabitur.

Nomina & uirtutes Perdicalis. Cap. LXXXII. parietaria

HERBAM Perdicalem Græci Lustimachion, Sideritin, Elesinen, Helxine, Parthenion dicunt, Latini Muralem & Parietariam, alii Oriclanam, alij Vlciolariam appellant. Sed nomen sumpsit à perdicibus, siquidem ipsę ea aluntur. Vocatur etiam Heraclia & Ion agrion, & Elitis, Elebatis'ue, & Polyonymos. Nascitur in turribus uel parietibus, habet thyrsos tenues fruticosos rubros, in quibus semina aspera & folia Lino zosti herbæ similia, rotundiora tamen atque hirsuta, & aspera qualitate remordentia atque cohærentia. Est enim, ut Græci aiunt, uirtutis styptic ę. Denique ad similes causas, ac similiter ut arnoglossos herba adhibetur. Ad podagram & chiragram. Ad podagra et chiragram

Herba perdicalis coquitur in aqua, & eadem aqua fouebis pedes uel genua, deinde ipsam tusam cum axungia impones pedibus panno inductam, uel supra genua, sanabit mire. Nascitur parietibus aut maceriis, aut aggeribus.

Nomina & uirtutes Mercurialis. Cap. LXXXIII.

MERCVRIALIS à Græcorum alijs Linozostis arren, alijs Argyros, alijs Aritrilis, aliquibus Parthenion, quibusdam Clibadion, & Chrysitis, Arguminosque appellata est. Aegyptij Aphlopho, Prophetæ Hermu Basilion, Itali Mercurialem. Frutex eius herbæ bipalmis, folijs Ocymi similibus, atque ramis inanibus cum furcis plurimis atque densis: & est fœmina maior quæ appellatur. Mas uero uocatur Mercurialis masc. siue Tesseculata, & est minor atque rotunda, & ueluti testiculis binis paruis circa exordium ornata. Ad uentris duritiem.

Mercurialem herbam coques, & tritam ex passo dabis, statim detrahet, & stomachum purgabit. Semen quoque eius tritum ex passo datum, idem detrahet. Ad menstrua cienda.

Mercurialis herba admota cum irino uel rosaceo oleo potui data, prouocat menstrua. Ad oculorum epiphoras. Mercurialis folia cum uino albo ueteri imponuntur. Si aqua in aures introierit. Mercurialis succus tepidus in aurem instillatus, mox liberabit.

Nomina & uirtutes herbæ radioli. Cap. LXXXIIII.

HERBAM Radiolum alij Felicinam uocant, similis est Felici quæ forte in lapideis nascitur, uel in parietibus, habens in folijs singulis binos ordines punctorum aureorum. Ad capitis dolorem. Radiolo herba cōtusa, atque curiose depurgata, cum aceto scillitico usqueadeo decocta donec non pareat perungito, capitis dolorem sedat. Ad aluum concitandam. Herbę Radioli radix euulsa, & cultro cortice depurgata cum malua, & ita maluæ & ius earū bibatur, sine labore uel aliquo tedio uentrē deducit, & omnes æstus.

Nomina & uirtutes Asparagi agrestis. Cap. LXXXXV.

GRAECI Myacantha, alii Aranthillidam appellauere, alii Anaspargos, alii Sparagos agrios, Latini Corrudam, alii Asparagum agrestē, alii Sparagum rusticum, alii Sparagum nostrum. Ad uesicę dolorem siue tumorem. Herbæ Asparagi agrestis radicem coque in aquæ sextario in pultario nouo ad quartas, & ieiunus diebus septem laborans sumat in potu: plurimis diebus balneo utatur: in frigidam non descendat, neque frigidum bibat: mirifice experietur. Ad dētium dolorem. Herbæ Asparagi succum in ore continere oportet. Herbæ Asparagi radix cocta trita utiliter imponitur. Herbæ Asparagi radix trita cum uino potata, proficit. Si quis maleuolus deuotauerit hominem. Herbę Asparagi agrestis radice sicca cum aqua fontana delustrabis eum, & solutus erit.

Nomina & uirtutes Sabinæ. Cap. LXXXVI.

GRAECI eam Nerion dicunt, alii Arathy, alii Baryton, Itali herbam Sabinam atque Sauinam. Cupresso similis. Ad morbum regium siue auruginem. Herba Sabina cum melle & uino pota, auruginem discutit: cum uino trita, idem facit. Ad capitis dolorem. Herba Sabina diligēter trita, cum aceto & oleo rosaceo mixta, capiti & temporibus illita, ualde prodest. Ad carbunculos. Herba Sabina carbunculis cum melle illinitur. Ad ignē sacrum. Herba Sabina pariter cum melle illinitur.

Nomina & uirtutes Cynocephali, hoc est capitis siue Cerebri canis. Cap. LXXXVII.

GRAECI Cynocephalion dicunt, alii Antirinon, alii Brucanon, alii Ametiston, alii Brathin, Prophetæ Osireostaphe, Itali Canis cerebrum appellant. Ad oculorum Epiphoras. Canis cerebri radicem cum aqua decoque, & de eadem aqua subinde oculos foueto, celeriter lenit.

Nomina & uirtutes herbæ Erusci, rubi'ue. Cap. LXXXVIII.

A' GRAECIS dicitur Batos siue Batosdæa, alii Cynosbatos, alii Syntrophyllon, alii Asyntrophon, Prophetæ Hema Ibeos, & Hæma Titanu, Itali Senticem, alii Rubum, alii Moram syluaticam, Daci Mantiam, Aegyptij Achoos. Ad aurium dolorem. Erusci herbæ teneri cymæ succus expressus tepefactus, & instillatus, aurium dolore liberat, & persanare eundem est certum. Ad hęmorrhoidas restringendas. Erusci herbæ teneri cymæ nouem, & muscę syluaticę cymę tantundem, maligranati sicci cortices tres conteruntur in se, & in calida eorum sedes encathesma: & cum iam refrigeraueri, fomentabis tibi anum. hoc triduum facies, mirifice restringit & persanat. Ad profluuium mulieris. Erusci cymas teneras ter septenas coque in aqua usque ad tertias, & triduo ieiuno in potu dabis, ita ut cotidie renoues potionē. Ad Cardiacos. Erusci folia per se trita imponuntur māmillę sinistrę, & sic dolori resistunt. Aduersus gingiuarum & labrorum uitia. Erusci herbæ cauliculi teneri in uino decoquuntur, & ipsum uinum in ore continetur. Vuæ remedium. Erusci herbæ folia arefiant in umbra crematorum cinere in cochleario tacto re filiet, pręsentaneum est. Ad uulnera recentia. Herbæ Rubi aut flos aut mora imponitur, sine collectionis periculo sanat. Ad condylomata. Herba Rubus cum uino decoquitur ad tertias, eoque uino fouentur condylomata, & omnia uitia sedat. Contra serpentum & hominum morsus. Herbæ mori folia recentia trita imponuntur.

Nomina & uirtutes herbæ Millefolij. Cap. LXXXIX.

A' GRAECIS dicitur Myriophyllos, & Chiliophyllos, alij Melophyllon, alij Stratioticen, alij Achilleon, alij Chrysites, alij Ambrosiam dixere, Itali Millefolium, alij Militarem, alij Supercilium Veneris, alij Acorum syluaticum, Galli Bellicocandium, alij Vigentiam, Daci Diodela. Nascitur in palustribus locis, thyrso unius radicis, molli, fuluo ita coæquato atque elimato, ut manufactus uideatur, folijs foeniculi similibus. Hanc herbam Achilles inuenit, unde uulnera ferro facta sanabat, & ob id Ahilleos uocatur,

catur,hac sanasse Telephum dicitur. Ad dentium dolorem. Millefolij herbę radicem ieiunus manducet laborans dentibus. Ad uulnera ferro facta. Herba Millefolium cum axungia pisata & imposita uulneri,purgat & sanat. Ad tumores. Herbam Millefolium contusam cum butyro tumoribus imponito. Ad dysuriā,hoc est urinæ difficultatē. Herbæ Millefolij succus cum aceto potus,mire prodest,sanatque.

Nomina & uirtutes Rutæ hortensis. Cap. XC.

GRAECIS dicitur Peganos & Eriphion. Romani Rutam hortensem appellitant. Nota quidem hæc est omnibus herba: cuius est altera usualis,altera agrestis,atque uirtutis acrioris:sed utræque ser uentissimæ comprobantur. Mutātur etiam nomina pro regionum uarietate,apud Cappadocas appellata est Moier,à quibusdam Armola,à Biris Bessa. Memorant etiam in Macedonia appellari Mollicines, ab alijs Viperalem uocari,eaque interfectibilis eorum cum probetur. Ad sanguinem fluentem e' naribus. Herba Ruta frequentius odorata,sanguinem de naribus mire restringet. Ad inflationes. Herbæ Rutæ hortensis paululum edito,uel in potione sumito. Ad stomachi dolorem. Herbæ Rutæ semen cum sulphure uiuo & aceto ieiunus gustato. Ad inguinum dolorem. Herba Ruta uiridis coquitur ex oleo,deinde commiscetur cera,eo ut ceroto in linteolo utendum. Ad epiphoras oculorum. Herba Ruta cum polenta bene trita & imposita,lenit epiphoras: nam & radix cōtusa,& illita,eas emendat. Ad caliginem oculorum. Herbæ Rutæ rorem matutinū, aut matutino madentes succos collectos in uasculo habeto, & ex eo ungebis. Eadem & carbunculis ex aceto tusa imponitur. Ad morsus canis rabidi. Herbæ Rutæ pondus denariorum sex ex uino bibitur. Plagæ imponuntur Rutæ folia trita cum melle,sale & pice. Ad cardiacos. Herbæ Rutæ fasciculus cum rosaceo decoquitur,adiecta aloes uncia,& olei perunctio dolorem sistit. Pro Lethargicis excitandis. Herba Ruta trita ex aceto infunditur fronti. Eadem ignem sacrum ex aceto & oleo illita sanat. Ad oculorum aciem. Folia Rutæ subinde manducet ieiunus. Herba Ruta cum uino contrita,potui data,antidotum est. Ad profluuium mulieris. Herbam Rutam circunscribe auro & argento & ebore,& sublatam eam alligabis infra talum. Si fluit semen. Herba Ruta manducatur ex uino cum liquamine. Ad capitis dolorem. Herba Ruta ex uino potui datur,& trita capiti instillatur cum aceto & oleo rosaceo.

Nomina & uirtutes Mentastri. Cap. XCI.

MENTASTRVM Græci Calaminthen,alij Glechon agrion, alij Hedyosmos, alij Osmites Bregiu, Thesmu Osthanes,Prophetæ Gonos Apollonos,Itali Mentastrum uocant: Alij Nepetā, Hispani Creobula,Galli Mentam. Huius species tres memorantur. Est enim syluestris folijs Ocimi similibus, atque subalbidis,ramis cauliculatis,cum flore purpureo:sed eius folia sunt odore pulegio similiter formata,sed maiora. Secunda species appellatur agreste pulegium,qua specialiter Latini(ut supra diximus)Nepetam uocāt,cum folijs menthæ similibus,longitudine à prædicta porrectioribus, thyrso atque ramis ma foribus,sed inferioribus effectu.omnium acriora sunt folia gustu,atque incendiosa. Ad aurium uitia & dolorem. Mentastri herbæ succus cum uino austero mixtus,& in auriculam coniectus,uermes natos necare creditur. Vt scias in cuius stellæ tutela sis. Herbam Mentastrum tollis mundus, in linteolo mundo habeto,ut quando in pane cocto granum frumēti integrum inueneris, quem simul cum herba ponito,& preceris septem stellas,id est,Solem,Lunam, Mercurium,Iouem, Venerem,Saturnum: & sub puluino pone,ut tibi per quietem ostendant,in cuius stellæ tutela sis. Pro elephantiacis. Herbæ Mentastri folia frequenter manducato,sanare certum est.

Nomina & uirtutes Ebuli. Cap. XCII.

EBVLVM Græci Chamæacten dicunt,alij Chamæsacen, alij Mœcosa Phrodites, alij Agrian acten,alij Eboicen,Galli Ducone,Daci Olma,Itali Ebulum. Ramis rotundis digitalibus terræ prostratis, succo plenis,folijs lēticulatis,fructu siue semine rotundo,radice tenui. Ad calculosos. Ebulum herba tenerum cum folijs tritum ex uino potui datum,calculos pellet. Ad colubri morsum. Herbam Ebulum antequam succidas,ter nouies dicis,Omnia mala bestia canito:atque ferro q̄ acutissimo elima,secundam terrę trifariam præcidito,& id faciens de eo cogitato cui medeberis,reuersus ita ne respicias,& ipsam herbam contritā opponito,cōtinuo sanabitur. Ad Hydropicos. Herbę Ebuli radicis succus expressus cyathis quatuor ex uini sextario semis potui semel in die datus, hydropicis ualidissime proderit,per annum enim humor omnis detrahitur. Splenis dolori curando. Herbæ Ebuli radicem siccatam,& in puluerem mollissimum redactam ex uini cyathis quatuor, pulueris cochlearia tria in limine stans bibat,& Ebulum semper secum habeat sine ferro lectum.

Nomina & uirtutes Pulegij. Cap. XCIII.

GRAECI Blechon,alij Glechon,alij Arsenachanthon,alij Poludon ac Heniton,Prophetæ Panta agathon, Osthanes, Dimoron, Latini Pulegium. Quam uim Pulegium secum habeat, multi

gnorant . Duo enim genera ſunt,maſculum & fœmina : maſculum florem albũ habet, fœmina rubeum ſiue purpureum:utrunque utile eſt & mirabile . Cæterum mirabile in ſe habent, cum maximis æſtatis ca loribus floreāt,cum fere aliȩ herbæ areſcũt. Virtutis eſt acerrimæ ac feruẽtis. Capiti ne noceat æſtus.

Herbam Pulegium tecum aut ſuper aurem,aut ſub annulo portato.hoc & hyeme tota facies, nec grauetudinem ſenties , nec perfrictionem. Ad infantium inteſtinorum dolorem.

Pulegium & cuminum tritum ex aqua ſuper umbilicum ponito,& continuo ſanus fiet.

Contra nauſeam ſtomachi. Pulegium tritum,uel in aqua maceratum,cum aceto potui dabis,nauſeam ſtomachi ſedat. Ad uentris pruriginem. Pulegium in aqua feruente maceratum tandiu donec bibi poſſit aqua , optimum eſt , & pruriginem ſedat. Ad uentris dolorem .

Pulegium commanducatum,& in umbilico poſitum,religatum ne excidat, cõtinuo dolorem diſcutit.

Tertianæ curandæ. Pulegij ramulos lana inuolutos odoret ante acceſſionem : quod ſi quis coronam Pulegij in capite habuerit,capitis dolorem ſedat. Si infans in utero mulieris mortuus fuerit.

Pulegij codas treis recentes quæ adolent ſuauiter tritas in uino ueteri optimo,quartario da,bibat .

Ne in naui nauſees. Pulegium & Abſinthium ſimul tere ex oleo & aceto,nares frequenter frica.

Si mulier minus purgatur. Pulegij pon.ſemiun.in oxymellite cyathis duobus mane ieiuna bibat.

Si ſecundæ à partu non ſequuntur. Pulegij treis diſtingue codas,& in uino bono da,bibat.

Aduerſus ueſicæ dolorem uel calculum. Pulegium in uini cyathis duobus bene contritum, ieiunus bibat,& continuo in ſolio deſcendat.intra paucos dies ſanat,& calculus pellitur.

Si quis circa cor uel pectore dolet. Pulegij & aceti cyathos duos ieiunus bibat.

Contra ſpaſmum. Idem faciat ſi ſpaſmus moleſtus fuerit. Si mulier obticuerit.

Pulegium contritum,& in puluerem redactum,lana conuolutum ſubijciatur ab obſtetrice.

Ad ſtomachi aut inteſtinorum inflationem. Pulegium ex aqua calida cõtritum,uel ex uino , aut per ſe dato,rem miraberis illico. Ad morbum articulorum. Pulegium in oxymelle quartario uel cyathis tribus ieiuno da bibere,eijciet bilem & ſaniem albam:idem faciet ut facile reſpiret.

Splenis dolori medendo. Herbam Pulegium decoque ex aceto,& id acetum calida permixtũ potui dabis . Cæterum ne quid pulegij prȩgnanti dederis . Ad Sciam uel coxarum dolorem .

Herba Pulegio & pipere æquis ponderibus tritis in balneo perfricabis ubi dolet .

Nomina & uirtutes Nepitæ. *Cap.* X C I I I I.

GRAECI eam Mentham agrian,alij Menthamorinon,alij Diaulan, Prophetæ Hæma Ammonos,alij Gonos Ammonos, Itali Nepitam montanam,ſiue ſylueſtrem. Morſibus ſerpẽtum curãdis .

Herbæ Nepitȩ montanæ ex uino tritæ ſuccus expreſſus cum uino potui datur : cuius etiam folia contrita plagæ utiliter imponuntur .

Nomina & uirtutes Peucedani. *Cap.* X C V.

A' GRAECIS dicitur Peucedanon,quibuſdã Licys agrion,alijs Agriophyllon,Prophetæ Agathos Dæmon,Itali Pinaſtellum, alij Satanariam uocarunt . Thyrſum habet ut fœniculus,radicem magnã & nigram grauiſſimi odoris,ſucco plenam,ſecundum ipſam coronam denſam,flore nigrum, pro temporibus augetur,& propterea aliquãdo præſecta molli radice defluit,atque in umbra deponitur ſeruãda: Sole nanque uires amittit , ſed probatur melior eſſe flauus & feruens guſtatu & odore grauis, ut in Sardinia & Samothracia gignitur. Ad ſerpentes fugandos.

Peucedanum herba arcet ſerpentes odore ſuo . Peucedanum item cum betonica & adipe ceruino aut medulla aceto mixto,morſui medetur. Contra Phrenitim. Herba Peucedanum cum aceto,capiti infuſa ſumme facit.

Nomina & uirtutes Hinulæ campanæ. *Cap.* X C V I.

A' GRAECIS dicitur Panax Chironia . Alij Centauriam, alij Panax Helenion,alij Helenam, Itali Hinulam campanam appellant.Habet folia Amarathro ſimilia,flores auroſos,radicem tenuem, non altam,acerrimam guſtu,medetur ſerpente uexatos. Ad ueſicæ dolorem.

Herba Hinula,& Apij ſemẽ,& Aſparagi , & fœniculi quoque radices in unum trita,& in tepida potui data,efficaciter prodeſt. Remedium ad cruciatus dentium. Herbam Hinulam ieiunus commanducet,dentes confirmat. Ad lumbricos. Herbæ Hinulæ folia ex uino trita ſupra uentrem ponuntur.

Nomina & uirtutes Cynogloſſæ. *Cap.* ·X C V I I.

GRAECI Cynogloſſon,alij Phrygian,alij Emionion,alij Splenion,alij Caballatiõ, alij Acolymbos,alij Scolymon,alij Pyrgys,alij Leucrion,Aegyptij Zȩnis,Itali Linguam caninam,alij linguam canis, alij Sublabium,alij Linguam Macedonicam. Ad morſum ſerpentis.

Cynogloſſa herba trita,& ex uino ſumpta,prodeſt. Quartanæ typo medicando.

Herba Cynogloſſa quæ folia quatuor habet,piſata,& potui data ex aqua,liberat. Pro ijs qui minus audiunt. Herbæ Cynogloſſæ ſuccum ex paſſo & oleo tepefacto in aurem ſtillato,mire ſanat.

Nomina

Nomina & uirtutes Saxifragæ. Cap. XCVIII.

A' GRAECIS dicitur Saxifragos,alijs Adiantos,alijs Scolopendrion, quibusdam Scolymos, nonnullis Scoliprochos,Afplenon,& Prochos agrios, Aegyptij Phepere,Itali faxifragam, alij uitem canam,alij Apruco,alij Lampago uocant. Nafcitur in montibus,locis faxofis,uirgultis nigris lenibus cum fplendore,bipalmis ut coriandrum fciffis in fummitate. Calculofis amuletum præfentaneum.

Saxifragam herbam contritam ex uino bibendum dato,febricitanti ex aqua calida:tam præfentis effectus ab expertis traditur,ut eodem die perfractis eiectisque calculis ad fanitatem perducat.

Nomina & uirtutes hederæ nigræ. Cap. XCIX.

GRAECI eam dicunt Ciffos Melas,alij Ciffarion, Ciffonecion'ne, alij Cryfometas,Galli Bolus ferron,Daci Arborriam,Itali Hederam nigram. Ad calculos pellendos.

Herbæ hederæ baccas aut feptem aut undecim contritas ex aqua potui fumptas mire calculos in uefica congregatos frangere & extrahere per urinam,certum eft. Ad capitis dolorem.

Herba hedera cum oleo rofaceo & cum fucco eius mixto uino tempora uel frontem perfricabis, fedat dolorem. Ad fplenis dolorem. Herbæ hederę nigræ grana,primo III. fecundo V. tertio VII. quarto VIII. quinto XI. fexto XIII. feptimo XV. octauo XVII. nono XIX. decimo XXI. in uino bibuntur diurnis diebus, fi febricitat in aqua calida,maximo auxilio lienofis auxiliatur.

Ad fphalangionum morfus. Herbæ hederæ radicis fuccus bibatur: item ulceribus,hedera ex uino decocta,utiliter imponitur. Ad nares graueolentes. Herbæ hederæ fuccus bene colatus in nares infunditur. Ad aurium uitia, & eis qui minus audiunt. Herbæ hederæ fuccus mūdiffimus cum uino ftillatus medetur. Ne caput à fole doleat. Herbæ hederæ folia molliffime trita in aceto & oleo rofaceo aduerfus omnem capitis dolorem fronti illinitur.

Nomina & uirtutes Serpylli. Caput. C.

A' GRAECIS dicitur Herpyllos,alijs Zygis. Alij Polion,Aegyptij Meronopus,Itali Serpyllum,alij Cicer erraticum, alij Cicer rufticum: eius eft alia hortualis fiue ufualis, humi ferpens cum folijs atque ramis Origani fimilibus,albidioribus quidem,atque famfuci odorem fingentibus: alia agreftis,quæ etiam Zygis appellata eft,non in folo ferpens, fed directa atque ftatim pofitione fubrecta cum ramis tenuibus atque lignofis longitudine bipalmi,& folijs paruis & anguftis tanquam rutæ,fed paulo longioribus atque plenioribus & anguftioribus. Floribus quoque omnibus in uirgis cōftitutis,in fummitate purpureis remordentibus linguam,odore iucundo,radice inutili. Nafcitur in petris. uehementior eft autem rubea,quæ feminalis fiue hortualis appellata eft. Capitis dolori medendo.

Herbæ Serpylli fuccum cum oleo & fale fricto,& in puluerem redacto,omnibus permixtis caput perunctum fanatur. Item Serpyllum decoctum in aceto,tritum illinitur temporibus & fronti.

Ad combuftum. Herbæ Serpylli furculi unciam,fpumæ argenti uncias treis,rofam: hæc in mortario teres: ceræ punicæ,adipis urfini & ceruini femilibram,fimul decoques,colabis,& impones.

Nomina & uirtutes Abfinthij. Cap. CI.

GRAECI Abfinthion Bathypicrō cognominant,Romani Abfinthium rufticum,Aegyptij Somi appellant. Eft porrò Abfinthium omnibus cognitum, cuius probabilius genus eft Ponticum uirtutis acerrimæ,feruentis,& redarguentis amaræ. Nafcitur locis cultis & montuofis & faxofis. Eft præterea aliud Abfinthium marinum,quod quidem Seriphium uocant,gignitur in Tauro monte & Cappadocia plurimum, & in Taphofiri Aegypti prouincia tenuioris fructus ac feminis à fupradicta,& anguftioribus folijs,neque tam amarum,fed odoris grauioris. Contra periculum fungorum.

Herbæ Abfinthij fuccum ex aceto bibat,hoc ferotinus uir cētenarius euafit,cum effet à fungis tētatus.

Ad liuores tollendos. Herbam Abfinthium in aqua decoctum, & inductum panno impone: fi corpus tenerum fuerit,ex melle imponito. Lumbricis necandis.

Abfinthij herbę & Marrhubij & Lupinorum paria pondera in aqua mulfa cocta, uel in uino auftero bis aut ter in umbilico pofita,necant lumbricos. Ad inguinum uel intertriginis moleftias.

Herbæ Abfinthij & marrhubij furculum fumito,& in femicinctio tecum portato, fanaberis.

Nomina & uirtutes Saluiæ. Cap. CII.

QVIDAM Græcorum Ciffion,alij Elelifphacon,alij Phacon,alij Bechion appellauere, Aegyptij Anufi, Itali Saluiam,alij Tuffillaginem uocant. Elelifphacos agreftis grauioris eft odoris. Vfualis uero,quæ eft boni odoris ac lenioris,Saluia uocatur. Eft igitur frutex fiue farmētum longitudine porrectū fubalbidum,uirgis maioribus,folijs paulo afperis,odoris bōni,& fructu fiue femine in fummitate ramorū, fimilior minor agrefti. Nafcitur afperis locis,& eft uirtutis redarguentis cum acrimonia,quę denique pro

Dictamno ſæpe uenenum eijcit. Contra ueretri pruriginem.

Herba Saluia decoquitur, & de ea aqua ueretrum infricatur. Ad pruriginem circa anum.

Herba Saluia decoquitur,& de ea aqua inferiores partes fomentantur,& ſedat pruriginem ſumme.

Nomina & uirtutes Coriandri. Cap. C I I I.

GRAECI Corion,Itali Coriandrum,Aegyptij Ocheon nominant. Notum quidem omnibus frigidæ uirtutis eſſe. Lumbricis purgandis.

Coriandrum coquitur ad tertias in oleo, & in caput mittatur. Mulier ut cito pariat.

Coriandri ſeminis grana XI. aut XIII. in linteolo mundo de tela alligato, puer aut puella uirgo ad ſemur ſiniſtrum prope inguẽ teneat:& mox ut peractus fuerit partus, pueri remedium cito ſoluatur, ne inteſtina ſequantur. Ad frigora & omnes febrium typos.

Herbam Coriãdrum ubi mane uideris ad olitorem propoſitum,accedis ad eum,& proijcies denarium, & tollis faſciculum de Coriandro, ſed noli nominare, & portes tecum uſque dum hora ſuſpecta ueniat. cum hora tranſierit,& nihil tibi prouenerit,ſub ſero proijcis illud poſt te,dum ambulas,& noli poſt te reſpicere, liberabis te.

Nomina & uirtutes Portulacæ. Cap. C I I I I.

A' GRAECIS dicitur Andrachne. Alij Cappara,alij Andremas,Prophetæ Hæma areos,Daci Lax,Aegyptij Mothmutim,Itali Portulacam,alij Pocaſtrum, alij Illecebram, nonnulli Amaranthos uocarunt. Notum eſt omnibus Portulacam frigidæ uirtutis atque redarguentis eſſe.

Ad ſeminis immodicum profluuium.

Portulaca herba ſumpta,bene facit,& per ſe,& cum Oxygaro. Ad ſtomachi inflationem.

Portulaca herba purgat,& in aceto ſumpta,mire inflationem tollit.

Nomina & uirtutes Cerefolij. Cap. C V.

GRAECI Pæderota uocant,alij Boopes,alij Arctophyllon, Latini Cerefolium.

Ad ſtomachi dolorem. Herbæ Cerefolij uiridis cymas treis colliges, & pulegium in ligno teres,mellis cochlearium malaxes, ut ebulliat cum papauere uiridi, & induces ſtomacho.

Nomina & uirtutes Siſymbrij. Cap. C V I.

GRAECI Siſymbrion, alij Stephanon Aphrodites, alij Herpyllon mega,Latini Terralem Auſteralem'ue,alij Mentham Veneriam appellant. Eſt quidem ſimilis menthę, ſed latioribus folijs atque odoris ſummi, & uirtutis feruentis. Ad ueſicæ dolorem & ſtranguriam.

Siſymbrij herbæ contriti excepto ſucco, ſcrupulos duos febricitanti ex aqua calida,non febricitanti ex nino potui dabis,mire remediaberis.

Nomina & uirtutes Oluſatri. Cap. C V I I.

SMYRNION Græci uocant,alij Hippoſelinon,alij Selinon agrion, Itali Oluſatrum, Aegyptij Denterobon,Radice alba,ſtomacho commoda,non ualida, thyrſo molli,cauo atque celſo, ueluti ſcripturis notato,quas Græci γράμματα uocant, folijs latis atque rubris cum albis notis,ſemine longo, accumulatur maſticatione, atque odore aromata ſimular. Ad ueſicæ dolorem & ſtranguriam.

Herba Oluſatrum trita ex paſſo in potu ſumpta,ſtranguriam potenter emendat.

Ad purgationem mulierum. Herbæ Oluſatri ſemen ex mulſo potui dabis, fœminas purgat.

Nomina & uirtutes Lilij. Cap. C V I I I.

GRAECI eam Crinon uocant,alij Lirion,Latini Lilium,alij Roſam Iunonis. Ad percuſſum ſerpentis. Herbæ Lilij bulbum conterito,& in potu dabis,ipſum etiam bulbum tritum morſui adponas,ſanabitur. Ad luxum. Herbæ Lilij folia tuſa & impoſita,efficaciter ſanant:& ſi tumor fuerit,ſedat.

Species & uirtutes Tithymali. Cap. C I X.

TITHYMALI ſpecies ſunt ſeptẽ,quarum alia maſculum,ſiue Characias appellatur, uel Comites,aut Amydaloides,atque Cobios,Helioſcopos,Meconitis,Alipos: Latini Lactucam marinam, Prophetæ Conos artos. Alia fœmina quam Myrtiten,uel Caryiten,Myrſiniten appellant,Romani Mutilaginem caprariã. Tertia Paralios,ſiue Tithymalis,Paraplion,Mecon aut Meconiõ. Quarta Helioſcopios, Dentricis Tithymalis,Latine Cicer columbinũ,& Caprago dicitur. Quinta Cypariſſias. Sexta Dendroides. Septima Platyphyllos ſiue Perſites. Prophetæ Aſclepiu diadema. Latine Tritum appellatur.

Characias

Characias igitur naſcitur in collibus,uel montuoſis locis,thyrſis ultra longitudinem cubitalem rubris, ſucci acrioris,atque albis folijs oliuæ ſimilibus,paulo anguſtioribus, ſed longioribus comæ, in ſummitate ſunt iunci ſimiles,uirgulis porrectis,in quibus ueluti cauliculi cum ſemine,radice longa. Succus eius potui datus duobus obolis,purgat phlegma bilemque: in poſca uẽtrem ſoluit,in mulſo uomitum mouet, emortuos dentes & exeſos tollit. Fœmina autẽ aſperis naſcitur locis,& alba eſt,folijs ſimilibus myrti,paulo maioribus ac firmis,& acutis in ſummitate,ſpinoſis uirgultis bipalmis,fructu ſiue ſemine nuci ſimilis, quæ leniter arguat guſtu, ac ſingulos per annos renaſcatur: eius ſuccus plus eſt uomificus. Paralios naſcitur circa mare ramis bipalmis,rubris, quinis uel ſenis ab radice ueniẽtibus,in quibus folia parua anguſta & longa cum capitello in ſummitate denſo paruo,in quo Eruo ſimilis,ſed uarium floribus albis ex toto, atque ſucco uirtutis ſuperioris. Helioſcopos prouenit in hortis,ramis è radice uenientibus quatuor aut quinque,bipalmis tenuibus rubris,folijs portulacæ ſimilibus,paulo tenuioribus capitello, anethi ſimilis,fructu ſiue ſemine uelut in folijs,coma quaſi dei ſolis motibus uel circunflexionibus conuertat,uirtute prædictæ ſimilis,ſed paulo uehementiore. Cypariſſias thyrſo bipalmi,nigro ac ſubrubente,folijs pini ſimilibus,ſed paulo longioribus. Dendrys naſcitur in petris,latior ac rubrior prædictis ramis,folijs myrrhæ tenuioribus ſimilis,fructu ſiue ſemine ceu Characias. Platyphyllos ſimilis eſt Verbaſto forma atque uirtute. Ad interiorum dolorem. Tithymali herbæ fruticem teres,& in uino cyathis duobus,ex eodem ſucco cochlearia duo dato ieiuno bibere,ſanabitur. Ad uerruculas tollendas.

Herbam Tithymalum lactem mixtum cum Batrachi herbę ſucco ſi in uerrucã impoſuerit,tertio die ſanabit. Ad fiſtulas. Herbę Tithymali ſuccum cum uino mixtum ſuperexprimito, deinde cęteris fomentis obligato. Ad lentiginem,hoc eſt lepram. Tithymali herbę flos cum reſina decoctus illinitur.

Nomina & uirtutes Cardui ſyluatici. Cap. C X.

GRAECI Chryſiſceptron,alij Ixian,alij Pancration,alij Chamęleon, alij Gnidium coccum; alij Vlophonon,alij Cynomazon, alij Cynozolon,alij Ocimoides: Latinis Carduus uaria, Carduus lactea, Carduus nigra: alij Vernilago, Vſtilago. Naſcitur in pratis & ſecus uias. Ad infirmitates ſtomachi.

Herbę Cardui ſyluatici,quam habet in capite ſummo medullam uiridem dato ex Oxygaro,edat.

Vt occurſus malos non timeas. Carduum herbam ſi Sole nouo fuerit Luna in Capricorno tollis,& quandiu tecum portaueris,nihil mali tibi occurrit.

Nomina & uirtutes Lupini. Cap. C X I.

A' GRAECIS uocatur Thernos orinos,à Romanis Lupinum montanum. Naſcitur ſecus ſepes aut locis ſabuloſis. Ad lumbricos & tineas. Herbam lupinum montanum tere cum radice, & dato ex aceto cyathum unum bibere,ſine mora eijciet. Item infantium,cum abſinthio tritum,umbilico imponitur.

Nomina & uirtutes Lathyridis. Cap. C X I I.

A' GRAECIS dicitur Lathyris,Coccos gnidios. Alij Chamęlęan,alij Eupolis,alij Epantemon, Itali Cicotatium,alij Lathyridem nuncuparunt. Naſcitur locis cultis & ſabuloſis,thyrſo cubitali,roboris digitalis,cuius in ſummitate furcę atque folia lõga,ut in ariſtolochia, ſemine in ſummitate ramorum trigano & rotundo ut capparis, in qua tria ſemina obtecta,folijs inuicem diſcreta, rotunda, & eruo maiora: quę purgata,alba reperiũtur & dulcia. Ad duritiam uentris. Herbę Lathyridis ſemen quod eſt granum purgatum potui dabis in aqua calida,aluum citat.

De uirtutibus Lactucæ Leporinæ. Cap. C X I I I.

NASCITVR Lactuca leporina locis ſabuloſis. Lepus ęſtate cum animo deficit ęſtu,hac herba remediatur,ideo Lactuca leporina dicitur. Ad febricitantes. Lactuca leporina ſupponitur ſub puluino neſcienti,remediabitur. Si pili oculis obſtant. Lactuca leporina pilos oculis obſtãtes ſumme relegat.

Nomina & uirtutes Cucumeris. Cap. C X I I I I.

GRAECI Elaterion,alij Licys agrios,alij Grynon,alij Ballis,alij Bubalion,alij Scorpion, alij Pherombron,alij Peucedanum,alij Notiõ,Itali Cucumerem Anguinum & Cucumerem ſyluaticum,Prophetę Nemaictinos,Punici Cuſſimezara. Naſcitur locis arenoſis,ſed maritimis & calidis,folijs cucumeri uſuali ſimilibus cum uirgultis breuioribus,radice alba magna,& fructu longitudine digitali,totus frutex amariſſimus. Ad neruorum dolorem & podagram.

Cucumeris ſyluatici radices coques ex oleo cibario pondo. III. ad tertias inde perunges eos,ſanabũtur.

Ad aborſum. Herbę Cucumeris ſyluatici radices ad tertias in aqua coquantur, & inde ſe ſublauet. Si quis autem ieiunus fructum eius ediderit, periclitabitur: ideoque quiſque abſtineat,neque manducet.

Nomina & uirtutes Cannabis. Cap. CXV.

CANNABIS alia est usualis, alia agrestis, quam nonnulli Hydrastinam, Itali Terminalem appellitant, radice similis Altheæ, quam nos Ibiscum appellamus. Nascitur locis asperis, & secus uias ac sepes.

Ad mammillarum dolorem.

Herbam Cãnabem syluaticam tusam cum axungia imponat, discutiet tumorẽ: & si collectio fuerit, expurgat. Frigore exustis. Cannabis syluaticæ fructũ tritum cum urticæ semine subiges aceto, & eis impones.

De uirtutibus Rutæ montanæ. Cap. CXVI.

GRAECI Peganon orinon, Itali Rutam montanam uocauere. Cæterum titulum quære supra in Ruta hortensi. Nascitur in montibus locis asperis. Ad caliginem oculorum & ulcera. Herbæ Rutæ montanæ roscidæ folia decocta in uasculo uitreo mittes, uinum uetus admisce, & sic inũges. Ad præcordiorum dolorem. Rutam syluaticam coutunde in uase ligneo, deinde adde tribus digitis, quod prendere potueris, mitte in calicem, & uini cyathum unum & aquæ calidæ cyathos duos da bibat, & cõtineat se in lecto modicum, mox sanus erit. Ad hepatis dolorem. Rutę syluaticæ manipulum in olla noua & aquæ heminas treis, mellis tantundem adijcito, exempta ruta, & sic inferuescat aqua cum melle: id per triduum facies bibere, & sic plures poteris sanare. Pro ijs qui meiere non possunt, uel dysuriam patiuntur. Herbæ Rutæ syluaticæ cauliculos nouem conterito, additis aquæ cyathis tribus, & aceti hemina, & subferueat, & dato bibendum dies continuo nouem, sanus fiet. Si mulier intrinsecus aliquid mali habuerit. Rutæ syluaticæ semen contritum ex uino austero da bibat, præter partum liberabitur. Ad extematos à uino. Rutæ syluaticæ semen cum uino potum, mire facit. Scorpio si quem percusserit. Herbæ Rutæ syluaticæ semen contritum ex uino dabis potui, dolorem sedat.

Nomina & uirtutes Heptaphylli. Cap. CXVII.

GRAECI Heptaphyllon, Itali Septefolium dicunt. Nascitur locis cultis & sabulosis. Ad pedum dolorem. Herba Septefolium trita cum luto mixta, pedes perunges, tertio die dolorem tollit.

De Ocymo, eiusq; uirtutibus. Cap. CXVIII.

OCYMVM est herba notissima, atque difficilis digestionis, & mutatione sui instabilis, & uirtutis mictualis. Capitis dolori medẽdo. Herba Ocymum tritum cum oleo roseo aut myrtino, uel aceto, fronti imponitur. Epiphoris curandis. Idem ad epiphoras oculorum ex uino optimo tritum, oculis illinitur. Idem ad renes in maligranati cortice bibitur.

Nomina & uirtutes Apij. Cap. CXIX.

SELINON Græci & Melissophyllon, Prophetæ Hæma areos, Romani Apium, omnibus notum est accerrimæ uirtutis esse & mictualis. Ad epiphoras oculorum. Herba Apio trito bene cum pane oculi teguntur.

Nomina & uirtutes hederæ Chrysocanthos. Cap. CXX.

A' GRAECIS dicitur Cissos & Chrysocanthos sic appellata, quod grana aurei coloris ferat. Ad hydropicos sanandos. Herbæ hederæ Chrysocanthos grana uiginti in uini sextario contrita, ex eo uino terni cyathi bibantur per dies septem, qui per urinam exinaniuntur.

Nomina & uirtutes Menthæ. Cap. CXXI.

HEDYOSOMOS Græcis, Romanis Mentha dicitur. Ad ignem sacrum. Herbę Menthę succus expressus adiecto sulphure & aceto, de pẽna inunctus, sine mora dolorem sedat. Vlceribus in capite manantibus. Herba Mentha contrita, & imposita, ulcera siccat.

De Anetho. Cap. CXXII.

Dolori uentris medendo.

ANETHVM herbam combure, & cinerem eius commisces cum melle, dein uulnus foues ex aqua, dein ex myrtino calida laua, & sic medicamen impone. Loci mulierum si doleat. Herbæ Anethi medicamine suprascripto pessum factum inijciatur ab obstetrice. Ad capitis dolorem. Anethi florem cum oleo decoque, temporibus illinito & alligato.

Nomina & uirtutes Origani. Cap. CXXIII.

ORIGANON à Græcis Heracleoticon, Onitis, Asclepion, Panaces, Conila appellatur. Latini Cunilam Gallicam & Origanum nominant. Tussi medendò. Herbam Origanum commanducet, miraberis effectum. Origanum item herbam in puluerem mollissime tritum, & melle ad tertias decoctum, misce puluerem & figurabis trociscos, & bibat in aqua calida.

Nomina & uirtutes Semperuiuæ. Cap. CXXIIII.

GRAECI Aizoon, alij Aithales, Latini Semper floridum & Semperuiuum, siue Vitalem nominant. Semperuiuę nomen sumpsit, quod sit semper uiridis. Ab aliquibus Stergethron uocatur, eo quod amorifica iudicetur, unde & pro foribus à plurimis ponitur, ut pellat odia: etiam Ambrosia dicta, propter usum sacrum: item Buphthalmos, Zoophthalmos appellata est, propter cymas, cubitales enim euomit thyrsos robore digitali, linguam simulantes, folijs pinguibus pollicis crassitudine, linguæ similibus in summitate, inferior uero supinata, sed in capite præstricta, rotunditatem oculi simulantia. Nascitur in locis montuosis, in domibus etiam plurimi serunt. Prouenit etiam parua in parietibus, petris, & sepulturis, & locis umbrosis. Ad apostemata. Herbam Semperuiuum cum axungia & pane & coriandro simul tritam uice malagmatis impone. Ad hemitritęum. Herbæ Semperuiui folia quinque trita in aqua calida potui dentur.

Nomina & uirtutes Fœniculi. Cap. CXXV.

GRAECI Marathron, Latini Fœniculum, omnibus notum. Vrinam mouet cito data, lac prouocat. Ex eius thyrsis siue folijs succus sole præsiccatus, acuit uisum. Præterea semen eius ex uirore constitutum cum suis uirgultis. Ad tussim. Herbæ Fœniculi radicem tusam in mero ieiunus bibat per dies nouem. Ad uesicę dolorem. Herbæ Fœniculi uiridis fascem, & apij uiridis radicē, asparagi agrestis radicem in pultarium nouum, mittis & aquæ sextarium, ut simul ferueant ad quartas, & ieiunus bibat per dies septem, uel pluribus, balneo utetur, in recentem non descendat, frigidum non bibat, uesicæ dolorem sedat sine mora.

De Eryphio. Cap. CXXVI.

ITALI hanc herbam Rutam agrestem indigitant. Nascitur in Gallia in monte Soracti, figuram habet Apij, florem habet purpuræ similem. Nasturtium septem radicibus totidemque ramulis: ipsa autem patula humo asperis minimisque irriguis, omni florens tempore, semen habet tanquam faba.

Phthisicis curandis.

Herba Eryphion pisata malagmatis instar imposita sanat, succi eius potui dati, miraberis uirtutem.

Nomina & uirtutes Symphyti. Cap. CXXVII.

A' GRAECIS Symphyton, & Xylophoron, Anachallis, & Nemostasis dicitur. Latini Conseruam, Hinulam rusticam uocant. Ad profluuium mulieris album. Herba Symphytum siccata, pisata, & in puluerem mollissimum redacta, in uino potui datur, & mox restringet.

Nomina & uirtutes Petroselini. Cap. CXXVIII.

GRAECI Petroselinon, alij Smyrnion, Itali Apium syluaticum. Nascitur in petris: sed est summum, ac probabile Macedonicum, odoris boni, hoc est aromatici, sapor dulce, urinam mouēs, medetur uentositati, stomacho & colo, & his similibus. Ad serpentium morsus. Herbæ Petroselini puluerē mollissimum pondere drachmæ unius ex uino potui dabis, & ipsa contritæ plagæ imponetur.

Ad neruorum dolorem. Herba Petroselinum trita, & imposita, neruorum dolorem sedat.

Nomina & uirtutes Brassicæ syluaticæ. Cap. CXXIX.

GRAECI Cramben, alij Cynanchon, alij Cynanchen nuncupant: Itali Brassicam rusticam, & Brassicam aliqui caninam, Punici Butzrutim. Ad tumores quoscunque. Herbæ Brassicæ syluaticæ cinerem cum axungia ueteri pisata cōmixtum quasi malagma inducis linteolo grosso, & in aluta imponis. Ad lateris dolorem. Herbam Brassicam syluaticam imponis, ut supra. Ad podagrā. Brassicam conficies ut supra: quod si uetustissimum fuerit, eo magis efficacius erit.

Nomina & uirtutes Basilicæ. Cap. CXXX.

BASILICAM Gręci, Itali Regiam nuncupant. Hęc herba illis locis nascitur ubi fuerit serpens basiliscus. Non enim unum genus est eorum, sed genera sunt tria: Vnus enim est holochrysus:

alius stellatus, capite aureo: tertius sanguineus, ut minium, & ipse capite aureo. Hos omnes hæc herba Basilica obtinet facile, si quis eam secum portauerit: sed nec mala ei nocere possunt. Holochrysus autem qui dicitur Chryseos, quod uiderit, insufflat, & incendit: stellatus autem qui est Chrysocephalos Asteries, hic quod uiderit arescit, & occidit: tertius autem qui est Hæmatites, & Chrysocephalos quod uiderit uel percusserit, defluet. Vt ossa perse remaneant. Omnes uiolentias eorum herba Regula obtinet, si quis homo eam secum habuerit, ab omnibus serpentium generibus erit tutus. Est autem herba similis rutæ, lactem habens aurosum, similem Chelidoniæ, flore autem chrysococcum. Qui eam leget, mundus circunscribat eam auro & argento, cornu ceruino, ebore, dente aprino, cornu taurino, & fruges mellitos in uestigio ponet. Hac utebatur imperator Augustus. Stomachi ea dolorem compescit, neque iecoris, aut splenis, renum, cordis doloribus obnoxius fuit: neque scia, neque spasmus, aut tussis, aut coli dolor, neque hydrops eum tentabit: suspirium, pectoris dolores & lateris sedat, spissos humores per urinā deducit, renes purgat, uenenis resistit: & breuiter omni corpori quod ea usum fuerit, sanitatem restituit.

F I N I S.

LIBELLVS VTILISSIMVS DE BETONICA, QVEM ANTONIO MVSAE QVIDAM, NONNVLLI APVLEIO ADSCRIBENDVM AVTVMANT.

BETONICAM siue Britānicam Græci Cestron, & Prioniten, ijdem Pyrinem, ijdem Adiāton, ijdem Psychotrophrō, item Thyarizan, Seropodion, & Pandiona appellauerunt. Prophetæ Hierathiorine, Romani Betonicam, aliqui Serratam, nonnulli Rusmarinam. Hæc herba nascitur in pratis & montuosis locis & opacis circa frutices. Animas hominum & corpora custodit, & nocturnas ambulationes à maleficijs. periculis, ab iustis etiam & uisionibus metuendis tuetur ac defendit, & omni rei sancta est. Cestron uocatur & psychotrophron, siquidem frigidis reperitur in locis. Radicibus quidem tenuibus & rubicundis, thyrso tenuiore, ultra cubitum, quadrangulo, folijs quercui similibus, boni odoris, semine in summitate thyrsi spicato, modo thymbræ.

VIRTVTES BETONICAE.

Fracturis capitum sanandis.

HERBA Betonica contusa, & super capitis ictum posita, uulnus mira celeritate conglutinat, & sanat. Eoque efficacius si ter die refectam, hoc est recentiorem frequentius imposueris, donec sanescat. Eius potestas tantam fertur habere utilitatem, ut ossa quoque fracta consolidet, & ui sua extrahat.

Oculorum doloribus medendis. Betonicæ herbæ radices ex aqua ad tertias coquito, & ex ea aqua oculos foueto. Ipsam aut eius folia certa supra frontem & oculis imponito. Ad oculorum caligines. Betonicę drachmam unam, aquę calidę cyathos quatuor ieiunus bibat, deducit ad inferiorem partem eum sanguinem qui caliginem oculorum fecerat. Ad oculos lachrymosos. Betonica manducata aciem oculorum clariorem facit. Item Betonicę herbę tritę paululum salis adijcito digitis duobus & pollice quantum tolli potuerit. sublatam formatam turundulam si naribus inserueris, idem efficies.

Aurium doloribus succurrendis. Herbę Betonicę recentis folia, uel per se, aut in aqua madefacta, deinde adiecta rosa liquida tepefacito, & in aures stillato, lanaque spissato, mire proficere creditur.

Ad dolorem dentium. Herbam Betonicam ex uino ueteri & aceto ad tertias decoctam gargariza, dolorem dentium discutiet. Ad uomitus & suspiriosos. Herbæ Beronicę drachmam unam, & sumptis ex aqua tepida cyathis duobus, bibendum si dederis, iuuat. Idem suspiriosis prodesse creditur.

Phthisicis, & eis qui purulentum egerunt, curandis. Betonicę drachmas treis dato cum melle, & glutiat ieiunus, auxiliatur. Spleni curando. Betonicę drachmas treis dato manducare per triduum, uel in aqua frigida cyathos dabis bibere. Betonicæ drachmas quatuor, aquę calidę cyathos quatuor da, ut bibat per triduum. Herbam Betonicam ex uino decoctam, & potui datam, lienosis prodesse experti affirmant. Betonicę drachmę binę ex mulso cyathis duobus, bibentem sanabunt.

Ad renes. Betonicę drachmas treis ex uini ueteris cyathis tribus, piperis grana XXVII. contrita & calefacta ieiunus bibat. Ventris dolori medendo. Herbę Betonicę drachmam unam in aqua calida cyathis duobus bibēdam da. his autem duntaxat hęc apta erit compositio, quibus non ex cruditate intestina torquebuntur. Ad uentrem concitandum. Betonicę drachmas quatuor, hydromelitos, octo dies bibendum dato, uentrem mouebit. Ad lumborum dolorem. Betonicę drachmas tres ex uini Aminei cyathis tribus, piperis grana XVII. contrita & calefacta ieiunus bibat, curabitur.

Betonica ex mulso potui data, febrienti ex aqua calida, lumborum dolores sanare creditur.

Ad colum. Herba Betonica cum uino austero ęque proficit. Ad tussim. Herbę Betonicę uncias duas ex melle accipiat per dies octo. Ad typum quotidianę. Herbę Betonicę drachmas duas, arnoglossæ unam ex aqua calida cyathis quatuor bibendum sub accessione ministra.

Ad typos tertianæ atque quartanæ Herbæ Betonicæ drachmas treis,mellis Attici unciam,aquæ calidæ cyathos tres in unum miscebis,& ante accessionem potui dabis, mite sanabitur. Ad uesicę dolorem. Betonicæ drachmas quatuor, apij radicis scrupulos treis decoquito, radices uero apij in aquæ sextario ad medium cum decoctæ fuerint,tum demum betonica admiscenda, potui exhibenda,dolorem ita exterminant,ut postliminio redeat nunquam. Ad calculum. Betonicę drachmas treis ex aceto quamoptime,& mellis & aquę calidę cyathos octo bibere confert. Hydropicis curandis, mulieribus item quę partu laborant,necnon & ijs qui febricitant. Betonicę drachma una ex aquæ calidę cyatho uno pota medetur. Betonicę item drachmę duę aquę calidę cyathis quatuor.si sine febre fuerit: si cum illa,ex uini cyathis duobus ministra,fert opem. Ad paralysim. Betonica trita,& imposita,neruos etiam pręcisos glutinare,& persanare creditur. Contra horrores. Betonicę drachme duę ex uino austero cyathis duobus. Item ex aquę calidę pari mensura sub accessione bibere dato.

Pro mulierculis quibus loci frigore uexantur. Betonicę drachmas tres ex aqua calida totidem cyathis ieiunę per triduum bibere dato. Aduersus ebrietatem. Betonica si prius sumatur, ebrietas uinum non comitatur. Morbo regio curando. Herbam Betonicam ex uino sępius sumptam proficere pitia didicimus. Carbunculo sanando. Betonica in aquę calidę cyathis duobus pota, carbunculo medetur. His qui perfrictionibus laborant. Betonica cum axŭgia trita,plagę imponatur,prodest utique. Lassis ex itinere. Betonicę unciam ex uini cyathis tribus triduo ex itinere lassus bibat. Aegris fastidientibus cibum. Betonicę drachmas geminas ex aquę mulsę cyathis tribus potui dato. Vt facile quis decoquat. Betonicę drachmas treis,mellis decocti unciā sumito,mel quo ad indurescat coquito ex aqua calida,cyathos duos potui dato. Pastillos quoque ex eo facere conuenit, & ex calida deglutire.

Ad serpentium morsum.

Betonicę drachmas treis ex uini cyathis tribus diluito & potui dato, omnium quippe serpentium morsus sanat. Betonicam quoque uini nigri cyathis tribus conterito, & uulneri illinito.

Venenis datis expellendis.

Betonicę drachmę tres statim potę, uenenum discutiunt.

Ad morsus rabidi canis.

Betonica contrita,& contusa,morsui imponitur.

Ad fistulas.

Ex Betonica contusa & cōtrita turundulas facito,& pusillum salis inserito, fistulā obligato,expurgat.

Podagrę fugandę.

Betonicę radices cum folijs coctas ad tertias, in aqua potas: ipsam quoque per se tritam,& applicatam, mire dolorem podagrę lenire,experti affirmant.

Ad purgationes.

Betonicę drachma purgationes hęrentes in uino expellit.

LIBELLI DE BETONICA FINIS.

AEMILIVS MACER DE HERBARVM VIRTVTIBVS, CVM IOANNIS ATROCIANI COMMENTARIIS LONGE VTILISSIMIS.

Ad candidum Lectorem.

DE HOC Macro (candide Lector) nihil certi auctores tradidere, nisi quòd coniectura est, plures Macros extitisse: De quorum altero sic Volaterranus: Aemilius Macer Veronensis Poeta, uolucres & herbarum cecinit uirtutes Ouidij tempore, ut ipse testatur:

Sępe suas uolucres legit mihi grandior ęuo,
Quęque nocet serpens, quę iuuat herba, Macer.

Sed & opus Homeri persequitur, quidquid apud Iliũ actum usque ad finem belli, ut idẽ poeta testatur:

Tu canis ęterno quidquid restabat Homero,
Ne careant summa Troica bella manu.

Opus autem de herbis ad nostram usque peruenit ętatem. Hęc ille. De altero uero Plinius epist. lib. 3. in epistola, cuius initium, Pergratum est mihi, quod tam diligenter libros auunculi mei lectitas, ut habere omnes uelis, &c. Et in calce epistolę, Confido tamen, inquit, hęc quoque tibi non minus grata, quàm ipsos libros futura, quę te non tantum ad legendos eos, uerumetiam ad simile aliquid elaborandum possunt ęmulationis stimulis excitare. hęc Plin. Atque hunc Plinianum Macrum huius operis fuisse auctorem asseruerim, quod Plinius adhortatur illum ad simile quid elaborandum. Quod autem pręsens opus non sit Macri illius Ouidiani, ex eo elucet, quòd hic noster Plinium, multis seculis Ouidio iuniorem, plerisque in locis citat.

AEMILII MACRI DE HERBARVM VIRTVTIBVS.

De Artemisia.

HERBARVM uarias dicturus carmine uires,
Herbarum matrem (dedit Artemisia nomen
Cui graecus sermo, iustum puto ponere primo.
Huius opem fertur prior inuenisse Diana,
Artemis graece quae dicitur: indeq; nomen
Herba tenet, quia sic inuentrix dicitur eius.
Praecipue morbis muliebribus ipsa medetur.
Menstrua deducit, eius decoctio sumpta:
Hocq; facit, matrix si saepe fouetur eadem,
Vel si cruda mero sociata terendo bibatur,
Aut si trita uirens super aluum nocte ligetur.
Pellit abortiuum potu, uel subdita tantum.
Duritias soluit stericas, pellitq; tumores.
Vrinam potata ciet, lapidesq; repellit.
Ictericosq; iuuat, cum uino saepius hausta.
Hanc adipi iunctam strumis apponere, laudat
Plinius, atque iubet cum uino sumere tritam.
Haec, opium nimium si quenquam laeserit haustum,
Subuenit eximie, si uino iuncta bibatur.
Affirmant etiam, quisquis gustauerit illam,
Quod nullo ualeat nocuo medicamine laedi:
Et quod eum morsu non appetat ulla ferarum.
Radix illius collo suspensa, rubetis
Dicitur, & cunctis nocuis obsistere ranis.
Succus ad hoc eius cum uino proderit haustus.
Si musto contrita recens seruabitur herba,
Vinum praedictis reddit medicabile morbis:
Et sapor est & odor uino gratissimus illi:
Confortat stomachum, sanat praecordia: sumptum.
Et multis alijs affirmant utile causis.

HERBARVM uarias.] Proponit, omissa inuocatione, quicunque tandem huius utilissimi operis auctor, quid & qualiter dicturus, uarias herbarum uirtutes scilicet: non soluta oratione, hoc est prosa: sed ligata, & numeris astricta, hoc est carmine: nec quolibet, sed hexametro tantum. in quo si quid contra ueterum ac classicorum consuetudinem & auctoritatem, quod fit quidem rarissime, ponitur, studiosum lectorem minime celabimus. Sunt tamen ex tanto studiosorum numero admodum pauci quibus curæ sit syllabarum discrimen, earundemque proba aut improba positio. Et cum totus orbis hodie refertus sit pręceptoribus, uix tamen unus aut alter reperitur, qui sciat discernere inter carmen & prosam. Olim mihi quidam nondum agenti annum 15. persuadere uolebat, hymnos quos canit sacrosancta Dei ecclesia, orationem esse solutam ac prosam: in quo uicisset ille, si ab incunabilis aliter sentire haud edoctus fuissem. Quale genus hominum, hoc est indoctum, & à Musis prorsus alienum, non solum Macro huic, sed optimis quibusque auctoribus multũ nocuit, & multa fœda uulnera inflixit. Opera tamen nostra pristinę sanitati restitutus est Macer hic noster, quem & modo multo tutius legere possunt literatum candidati, quibus hęc qualiacunque commentariola scribimus, quàm antea. Volentes scire, qui latine usus herbarum scripserint,

rint,& quando ad Romanos notitia eorum peruenerit,& qui ptimi Græcorum de his composuerint, legaot Plinium Natur. hist. lib. 21. Cap. 2. Herbarum matrem.] Artemisiā dicit matrem, uel propter ipsius inuentricem Dianam, uel propter ipsius præstantē efficaciam:& Arteuisiam græce uocatam, ab Artemide, hoc est Diana. Ponitur autem hic Artemisia τεχνικῶς, hoc est, ut quidam loquūtur, materialiter,& pro uoce taotum. Est autem, dedi Artemis. parenthesis, ut signatum cernis. Huius.] Artemisiæ. Opē.] Virtutem & auxilium cootra morbos præcipue muliebres. Fertur.] Narratut, dicitur. Prior.] Sic etiam Gell. retulit Prior ad plures li. 14. ubi ait, Qui eorum prior alijs esset, ei potissimum senatus consulendi ius fuisse. Inuenisse.] Reperisse, quamuis hæc differam. Naso horum differentiam clare expressit in Metamorphosi hoc hemistichio, Non inuenta, reperta es. Diana.] Fuit hæc Iouis filia, & græce ἄρτεμις dicitur, hoc est, aerem uerberans: testis Macrobius Saturnal lib. 7. cap. ultimo. Artemia Dianæ sacra uocantur, in quibus faces gestabantur: quod Cœlius etiam libro Antiquarum lectionum adnotauit. Indeque nomen.] Hoc est à Diana, quæ græce ἄρτεμις dicitur, herba nomen habet Artemisia. Dissentiunt auctores de inuentrice huius herbæ, quod docemur ex Plinio, qui li. Natural. hist. cap. 7. hæc scribit: Mulieres quoque hāc gloriam affectauere, io quibus Artemisia uxor Mausoli, adoptata herba, quæ aotea Parthenis uocabatur. Sunt qui ab Artemide Artemisiā cognominatam putent, quoniam priuatim medicatur fœminarum malis. Putatur autem Artemisia eadem cum Ambrosia: genusque duplex illius asserit idem Plinius. Absiothij autē modo (inquit) fruticosa, maioribus folijs, pinguibusque. Ipsius duo genera: altera latioribus folijs, altera tenera tenuioribus, & noo nisi in maritimis nascens. Sunt qui io mediterraneis eodem nomine appellant, simplici caule, minimis folijs, flores copiosi erumpentes, cum uua maturescit odore non iniucundo, quam quidam botryn, alij Ambrosiam uocant. Artemisia etiam nomē oppidi & insulæ, ut docet Plinius. Inuentrix.] Diana. Muliebribus.] Id est mulierum, quibus mulieres infestantur. Menstrua.] Hæc etiā muliebria recte dixeris, ut in Geneseos libro, cap. 18. Eraot autem ambo senes, prouectæque ætatis, & desierant Saræ fieri muliebria. Suot autem menstrua, mulierū profluuia singulis mensibus redeuntia. Hocque.] Hoc est, matricis etiam mala per illius concoctionem sumptā fugantur. Cruda.] Noo cocta. Mero.] Vino. Nocte.] Quando ægrotaos fœmina cubitum abijt. Abortiuum.] Quod abortum, hoc est immaturum ortum facere potest. Subdita.] Supposita per suffumigationem. Stericas.] Hystericas ab hystera recte dicitur, non stericas. ὑστέραν enim uocant uterum, uuluam. Et mulieres ab utero suffocatæ, hystericæ dicuntur. Et ut pueri intelligant, hystera, quod Macer dicit steram, est uas fœtum conseruans. Insignis autem eius affectio est, ubi obdurescit. Stericas ergo, id est hysteræ, hoc est uteri seu uuluæ. Ciet.] Mouet, & fluere facit. Lapides.] Calculis qui sunt in renibus, mediocriter opem ferunt artemisiæ, inflammationibusque femorum. Ictericos.] Ictero morbo laborantes. Icterus, teut. Gelsucht. Hic uocatur etiam morbus regius, item aurugo, & inde homo aurugioosus, qui patitur. Et appellatur arquatus, à colore cęlestis arcus: nōnunquā dæmoniacus, & comitialis. Icterici qui hoc malum habent, teut. Gelsuchtig. Strumis.] Struma gutturis uitium. Struma, inquit Celsus, quoque est tumor, in quo subter coocreta quædam ex pure & sanguine quasi glandulæ oriuntur. Quæ uel præcipue fatigare medicos solent, quoniam & febres moueot, nec unquam facile maturescunt, siue ferro, siue medicamentis curantur. Plerunque iterum iuxta cicatrices ipsas resurgunt, multoque post medicamento est opus. Quibus id quoque accedit, quod longo spatio detinent. Nascuntur maxime io ceruice, sed etiam in alis & inguinibus & in lateribus. Io mammis quoque fœminarum se reperisse, chirurgicus Meges auctor est. Opium.] Succus ex papauere, habens per somnum nim, si copiosius sumatur, mortiferam. Affirmant etiam.] Artemisiam quoque secum habentibus, oegant nocere mala medicamēta, bestiam'ue ullam, ne solem quidem. Bibitur & hæc ex uino aduersus opium. Alligata priuatim potens traditur, pota'ue aduersus ranas: auctor Plinius libro 25. capi. 10. Rubetis.] Ranis uenenosis. Iuuenalis, Porrectura uiro miscet sitiente rubetam. Stomachum.] Qui est rex totius corporis. Nec stomachus semper pro uentriculo apud scriptores accipitur, sed etiam pro gula ipsa, ut Galenus libro 13. Vtile.] Quod fit, si recens Artemisia contrita musto seruata fuerit, & tali uino erit sapor & odor gratissimus.

DE ABROTONO.

TERTIVS Abrotono legitur gradus esse caloris,
Et desiccandi. semen feruentius herba est,
Vnde iuuat neruos, & causas pectoris omnes,
Illius elixi si sit decoctio sumpta.
Sic quoque dyspnoicis prodest, tussimq; repellit.
Et prodest lumbis, sic uuluarumq; querelis.
Omnibus his crudum cum uino proderit haustum.
Vrinam purgat, sic & præcordia mundat:
Sic schiasim curat, sic sumptum menstrua purgat.
Serpentes nidore fugat, bibitumq; uenena
Illorum extinguit. sedat quoque frigora febris
Antea quàm ueniant, si mixto sumitur amne:
Aut oleo, quo decoquitur, si membra perungas.
Lumbricos uentris hanc sæpe bibendo necabis.
Huic panis micas, & mala cydonia iungens
Insimul amne coquas, oculorum cocta dolori
Apponas, uel feruori: curabis utrunque.
Stirpes infixos & spinas abstrahet, ipsum
Appositum per se, uel adeps si iungitur illi.
Hac etiam uenerem, puluino subdita, tantum
Incitat, & ueneri nociuis potata resistit.

ABROTONO.] Scribendum & legendum abrotonum, & non abtotanum, ut mendosi quidam codices habent. Græce enim sic scribitur ἀβρότονον, quam orthographiam diligenter seruatam uidemus à

Frobenio in imprimenda Historia naturali. Et quis audet adserere, græcarum literarum peritiam non esse necessariam? Lucret. lib. 3. inflectit abrotonum in uirili sexu dicens, Abrotonique graues & tristis centaurea. Serenus uero in neutro, cum ait, Pullegium, abrotonum nitida cum mastice coctum: quod est nomen herbæ. Abrotonium uero, siue Abrotonia, nomen mulieris proprium. Gradus.] Totius caliditatis quatuor ordines, quos gradus uocamus, instituere medici, ut primus sensu uix omnino percipi queat, uel certe non percipitur, sed considerantis tantum ratione perpendatur. Alter qui secundus iam sensu percipiatur. Alius qui tertius iam multum calefaciens, necdum tamen exurens gradus. post quem quartus ac ultimus uim habet exurendis. Tertius ergo gradus abrotono, hoc est multum calefaciens, non tamen exurens. Desiccandi.] Habet enim uim desiccandi ac distrahendi. Feruentius.] Calidius: hoc est, semen magis calidum est, quàm herba. Abrotonum duorum traditur generum, campestre ac montanum: hoc fœminam, illud marem intelligi uolumus. Amaritudo absinthij in utroque, Siculum laudatissimum, dein Galaticum. Vsus est & folijs, sed maior semine ad calefaciẽdum: ideo neruis utile, tussi, orthopnoicis, conuulsis, ruptis, lumbis, urinæ angustijs. Datur bibendum manualibus fasciculis decoctis ad tertias partes: Ex his quaternis cyathis bibitur. Datur & semen drachmæ pondere. Prodest & uuluæ. Coquitur panis cum farina hordeacea, & oculorum inflammationibus illinitur, cotoneo malo concocto. Serpentes fugat. Contra ictus earum bibitur cum uino, illiniturque. Efficacissimum contra ea, quorum ueneno tremores & frigus accidunt, ut scorpionum & phalangiorum, & contra uenena alia pota. Prodest & quoque modo algentibus, & ad extrahenda ea quæ inhærent corporibus. Pellit & interaneorum mala, ramo eius si subijciatur puluino. Venerem stimulari aiunt, efficacissimamque esse herbam contra omnia ueneficia, quibus coitur inhibeatur. hæc Plin. lib. 21. cap. 21. Neruos.] Hos Aristoteles in corde ortum habere tradit: quem ut in alijs, ita etiam in hoc Albertus sequitur. Galenus his contrarium scribens, neruos primo Canonis à cerebro oriri asserit. Neruum appellamus etiam uinculum ferreum, quo pedes impediuntur. quanquam Plautus eo etiam ceruices uinciri ait, perfidiose captus, eo ædepol neruo ceruices probat. auctor Sex. Pompei. Pectoris.] Pectus dicitur anterior pars animalis à gula usque ad uentrem. hoc homini tantum (ut Pli. ait) latum est, reliquis animalibus carinatum. Illius.] Abrotoni. Elixi.] Aqua cocti. Dyspnoicis.] Difficulter spirantibus. Quæ difficultas spirandi dum modica est, neque ex toto strangulat, δύσπνοια appellatur: cum uehemens est, ut spirare æger sine sono & anhelatione non possit, ἆσθμα: cum accessit id quoque, ne nisi recta ceruice spiritus trahatur, ὀρθόπνοια. Auctor Cornelius Celsus lib. 4. ca. 4. Lumbis.] Sunt lumbi pars corporis qua libido designatur, à cinctura usque ad nates. Vnde & lumbos quidam à lubidine, hoc est à libidine dictos existimant. Nam ueteres lubet & libet, lubidinem & libidinem dixere. Vnde lumbago uitium & debilitas lumborum. Vuluarumque querelis.] Hoc est doloribus hysterarum & matricum. Crudum.] Non coctum. Vrinam.] Lotium. Nec solum pro potus excremento usurpatur urina, sed etiam pro genitali spermate. Plinius: Incontinens asinæ uterus genitalem urinam reddit, ni cogatur in cursum uerberibus à coitu. Præcordia.] Hæc sic dicuntur, quod cordi prætendantur, membranę uidelicet quæ exta seiungunt ab inferiore uiscerum parte. Quam membranam septum Plato, Hippocrates & Galenus phrenas nuncupant, Græci quandoque περικάρδια uocant: sed & περίζωμα, quod cinctum Theodorus transfert, appellat, & διάφραγμα, quanquam & in naribus septum eodem censetur nomine. πραπίδας etiam Poetæ uocant, ut scribit Eustachius. Et recitat Cęlius Antiq. lect. lib. 2. cap. 53. Schiasim.] Schiaticam quam inepte recentiores medici uocant intelligit. Hic morbus græce ἰσχία dicitur, & est coxendicis labor. Inde Ischiadici qui ex coxendicibus laborant. Est autem coxa & coxendix idem. Illorum.] Serpentum. Amne.] Aqua. Lumbricos.] Vermes. Mala.] Poma. Virg. Aurea mala decem. Cydonia.] Cydon oppidum Cretæ, unde mala cydonia, quæ & Cotonea dicuntur. Plin. His proxima amplitudine mala quæ uocamus Cotonea & Græci cydonia. Malorum genera sunt, Armenium, Cotonium, citreum, Coriimellum, conditiuum, ἐπιμηλίς, musteum, martianum, orbiculatum, ogranum, pręcox, pãnuceum, punicum, Persicum, quirianum, prosiuum, rubrum, scãdianum, syluestre, sirutium, Tybur, uerianum. hæc Macrobius Saturn. lib. 4. cap. 19. Insimul.] Simul in amne, id est aqua. Feruori.] Inflammationi. Curabis.] Fugabis. Vtrunque.] Tam dolorem, quàm feruorem oculorum. Infixos.] Digitis aut pedibus aut reliquis partibus corporis. Abstrahet.] Eximet. Per se.] Hoc est solum sine aliarum rerum admixtione. Illi.] Abrotono. Venerem.] Appetitum coeundi. Subdita.] Supposita. Tantum.] Solũ modo. Potata.] Bibita, quod de succo eius intelligitur.

DE ABSINTHIO.

IN primo calor esse gradu, ubi sicca secundo
Dicitur Absinthi. stomachum corroborat herba
illius, quocunque modo qui sumpserit illam:
Sed melius pluuiæ si sit decocta liquore,
Et sic sub dio prius infrigidata bibatur.
Sic poterit uarijs eius succurrere morbis.
Hocq; modo pellit lumbricos, mollit & aluum:
Eius & immodicum sedat sic sumpta dolorem.
Vrinam potu producit, menstrua soluit.
Illi si nardum, quam profert Gallia, iungas.
Et coniuncta teras, & mulsa trita resoluas,
Præcipue tali purgabis menstrua potu.
Hoc quoque præstabunt cum lana subdita molli,
Si siler, & nardus, & acetum iungitur illi.
Noxia detergit potu fastidia tali,
Gramina si rutæ iungas huic, salq;, piperq;.
Cumq; mero tundens des hæc decocta ue potum,
Noxius & crudus stomachi purgabitur humor.
Iri coniuncta, pectus mire iuuat, hausta.

Acri

Acri cum uino trita se quilibet ungens
Non metuet culices, ustaq; fugantur odore.
Ictericis crudam dabis hanc apio sociatam.
Curat epar sibi iungatur si gallica nardus.
Splenq; sibi iuncto potata iuuabit aceto.
Sic quoque fungorum depellit sumpta uenenum.
Obstat lethiferæ, cum uino sumpta, cicutæ.
Sicq; uenenatis occurrit morsibus hausta.
Et claros oculos reddit, cum melle peruncta.
Hocq; modo suggillatis superaddita prodest.
Decoctaq; uapor obstrusas liberat aures.
Si manant sanie, cum melle terens superadde.
Subuenit anginæ, melli nitroq; iugata.
Vulneribus prodest contrita recentibus illa
Si superaddatur. capitis sic ulcera curat.
Pruritusq; iuuat eius decoctio fotu.
Nausea non poterit quenquam uexare marina,
Antea commixtam uino qui sumpserit illam.
In lini panno si circumcincta geratur,
Inguinis in modicum fertur cohibere tumorem.
Olfactu somnum capiti uel subdita præstat,
Hanc sibi supponi si non præsenserit æger.
Denigrat crines cinis eius, si bene mixtus
Ceroto fuerit, & eo sit sæpe perunctus.
A tineis tutam reddit, qua conditur, arcam.
Sub lingua factum curat cum melle tumorem.
Liuoremq; nigrum, qui circa luminis orbem
Apparere solet, purgabit idem medicamen.
Auris depellit sonitum, cum felle bouino.
Duritiam splenis eius cataplasma resoluit.
Coniuncto sibi melle stera si subditur herba,
Desiccabit eam, manareq; menstrua coget.
Ex oleo fuerit uiridi si cocta, iuuabit
Non modice stomachum, qui sit hoc ungine fotus.
Incausto, uino quo sit macerata, soluto,
Si scribis chartam, mus non teret amplius illam.
Plinius attollit magnis hanc laudibus herbam,
Romanosq; refert sacris ex more diebus,
Dum quadrigarum cursu certare solebant,
Absinthi succum solitos donare bibendum
In Capitolina uictori sede locato:
Credentes pretium præ cunctis reddere dignum
Illi, quo firmam posset seruare salutem,
Quæ constat mundi pretio pretiosior omni.

IN PRIMO.] Hoc est, Absinthium est calidum in primo gradu siue ordine, siccum autem in secundo. Quidam tamen absinthium aridum dicunt in tertio. Succus ipsius est herba multo calidior, particeps uero acerbitatis, non obscuræ, imptimisque ponticum, ideo absterget & confirmat, & arefacit. Absinthi.] Pro absinthij. ut Verg. Cura peculi, & pauperis tuguri. Stomachū.] Ob hoc sapor eius in uina transfertur, ut tradit Plin. Sunt eius genera plura. Santonicum appellatur à Galliæ ciuitate. Pōticum, à Ponto, ubi pecora pinguescunt illo, & ob id sine felle reperiuntur: neque aliquod prę̄stātius, multoque Italico amarius. sed medulla pontici dulcis. Quocunque modo.] Siue coctam, siue non. Illam.] Herbam absinthium. Pluuię liq.] Aqua pluuiali. Dio.] Cœlo. Cræci Δίος cœlum uocant. Infrigidata.] Bibitur & decoctum aqua (inquit Plin.) & postea nocte & die refrigeratum sub diuo, decoctis sex drachmis foliorum cum ramis suis in cœlestis aquæ sextarijs tribus. Oportet & salem addi. Eius.] Alui. Sedat.] Mitigat, remouet, extinguit. Sic sumpta.] Aqua cœlesti & pluuiali. Vrinam.] Lotium, potata herba absinthium ciet. Herba (inquit Plin.) lente coquitur ad crassitudinem mellis, qualiter ex minore centaurio quæritur succus. Sed hic absinthij, inutilis stomacho, capitique est, cum sit ille decoctus saluberrimus. Nanque astringit stomachum, bilemque detrahit, urinam cier, aluum mollit, & in dolore sanat. Menstrua soluit.] Vrinam ac menses, hoc est menstrua, cient tres quatuor'ue ramuli, cum Gallici nardi radice una, cyathis aquæ sex. Cum lana.] Menses priuatim cū melle sumptum purgat, & in uellere appositum, quod Macer dicit cum lana. Deterges.] Auferes. Fastidia.] Plin. fastidia absterget, concoctiones adiuuat. Diligenter legit Plin. auctor noster quicunque tandē sit: nā sępe eisdem cum Plin. uerbis utitur. Huic.] Absinthio. Crudus stomachi.] Cruditates detrahit cum ruta & pipere & sale, inquit Plinius. Iri.] Herbæ sic dictæ, de qua in sequētibus dicet auctor. Pectus.] Facile thoracem purgat in iride sumptum. Culices.] Culices ex oleo perūctis abigit, & fumo, si uratur. Ictericis.] Auruginosis alio nomine, hoc est morbo regio laborantibus. Apio sociat.] In regio morbo crudum bibitur cum apio, aut adianto. Curat epar.] Iocinoris causa cū gallico nardo sumitur. Splenque sibi.] Causa lienis cum aceto, aut pulte, aut fico sumitur. Fungorum.] Vlcerum in sede similium fungis terrestribus, quibus absinthium aduersatur ex aceto sumptum. Lethiferæ.] Mortiferæ. Cicutæ.] Huius herbæ succum bibentes moriuntur, quo Socrates uitam finiuit. Persius, Barbatū crede magistrum Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ. Venenatis.] Venenosis. Absinthium enim aduersatur muris aranei morsibus, draconis marino, scorpionibus. Claros oculos.] Claritati oculorum, teste Plinio, multū cōfert. Suggillatis.] Qui ex percussione tumorem, maculamque contraxerunt, quibus cum melle imponitur hæc herba. Decoctæ.] Herbæ absinthij. Vapor.] Aures eius decoctum uaporis suffitu sanat: aut si manat sanies, cū melle tritum. Obstrusas.] Clausas. Manant.] Fluunt. Sanie.] Sanguine corrupto. Subuenit.] Opitulatur, medetur. Anginæ.] Apostemati gutturis, quod ab angendo, hoc est strangulando dici uolunt. Et Græce συνάγχη. Nec audiendi sunt, quibus in ore est barbara dictio Squinantia. Nitro.] Subuenit, inquit Plinius, anginis cum melle & nitro. Iugata.] Sociata, addita. Vulneribus.] Sanat uulnera recentia, priusquam aqua tangantur impositum: prætereaque capitis ulcera. Pruritusque.] Sanat & pruritus. Nausea.] Vomēndi appetitus. Nauseas maris arcet in nauigationibus potum.

Inguinis.] Inguinum tumorem in uentrali habitum fugat. Olfactu.] Somnos allicit olfactum, aut inscio sub capite positum. Hanc.] Herbam Absinthium. Denigrat crines.] Capillū denigrat absinthij cinis, ungitento rosaceoque permixtus. Ceroto.] Vnguēto, ut Plin. docet, rosaceo. Cerotū

ſiue ceratũ dicitur,quod uulneribus ſupponi ſolet. Tineis.] Veſtibus inſertũ,tineas arcet. Arcã.] Veſtes in arca incluſas. Luminis.] Oculorũ. Cataplaſma.] Emplaſtrũ. Sterę.] Vulue,matrici,q̃n obduruit. Eã.] Sterã,quã recte hyſterã dixeris. Nõ modice.] Plurimũ. Vnguine.] Vnguẽto,quale facete docuit. Encauſto.] Inuſtũ dicitur encauſtũ. Encauſto ergo,id eſt,atramento. Soluto.] Diluto. Nã atramentum librarium ex diluto eius temperatum,literas à muſculis tuetur. Eſt autem ſenſus, Cum ſcribis chartam encauſto,hoc eſt atramento,quod temperatum eſt uino in quo abſinthium maceratum,mures nihil nocebunt chartam. Plin.attollit.] De uſu eius cõuenit dicere herbæ,facillimę,atque inter paucas utiliſſimæ,præterea ſacris populi R.celebratæ peculiariter. Siquidem Latinarum ferijs quadrigæ certant in Capitolio,uictorque abſinthium bibit.credo ſanitatem præmio dari honorifice arbitratis maioribus. Hæc de laudibus abſinthij Plin. Capitolina.] Capitolium in quo templum Apollinis,locus Romæ,ſic dictus à capite hominis ibi reperto,dum foderent fundamenta. Antea enim Tarpeius mõs dicebatur,à uirgine ueſtali Tarpeia,quæ ibi à Sabinis necata atque ſepulta fuit. Illi.] Victori. Salutem.] Sanitatem. Pretioſior.] Quare Iuuenalis Satyra 10.dicit, Optãdum eſt,ut ſit mens ſana in corpore ſano.

DE VRTICA.

GRAECVS Acalephen, nos urticam uocitamus.
Feruida non modice uis illi dicitur eſſe.
Vnde nec immerito nomen ſumpſiſſe uidetur,
Tacta quod exurat digitos urtica tenentis.
Hæc ſolet ictericos cum uino ſumpta iuuare.
Illius ſemen colicis cum melle medetur,
Et tuſſim ueterem curat ſi ſæpe bibatur.
Frigus pulmonis pellit, uentriſq; tumorem.
Omnibus his prodeſt puluis cum melle iugatus,
Aut ſuccus uiridis cum uino ſæpius hauſtus.
Cum ſale de folijs eius factum cataplaſma
Vlceribus prodeſt, & uulnera ſordida purgat.
Et contra morſus ualet hoc cataplaſma caninos.
Hoc cancros, & parotidas, luxataq; curat.
Hocq; reformatur caro quæ diſceſſit ab oſſe.
Et ſolet humores hoc deſiccare nocentes.
Acri cum uino radix contrita tumorem
Compeſcit ſplenis, podagræ ſic ſubuenit illa.
Omnibus & morbis ſic ſubuenit articulorum.
Omnibus his prodeſt ſuperaddita, uel ſibi iuncto
Si coquis hanc oleo, foueaſq; hoc unguine membra.
Naribus impoſitus ſuccus, folium'ue, cruorem
Elicit, innata eſt illi uis tanta caloris.
Quod ſi manantem cupias retinere cruorem.
Vrticæ ſucco frontem line, reprimit illum.
Si ſupponatur cum myrrha, menſtrua pellit.
Si claudit uuluam matrix, humore grauata,
Vrticæ folijs reuocabitur illa fricata.
Cum uino bibitum uenerem ſemen mouet eius,
Et melius tritæ, ſi iungas melq;, piperq;,
Et ſic cum uino prædicto more bibantur.
Pleureticos, pectus, pulmones, adiuuat eius
Semen, ſi ſumptum fuerit cum melle iugatum.
Cum mulſa bibitum, lotium producit abundans.
Herba recens eius olerum ſi more coquatur,
Detur & illius decoctio, molliet aluum.
Ore diu clauſus ſuccus ſi uoluitur eius,
Vuæ non modicum poterit ſedare tumorem.
Sudorem mouet ex oleo decocta perunctis.
Si quadrupes quæcunque marem perferre recuſat,
Vrticæ folijs illius uulua fricetur:
Sic naturalem calor excitat ille calorem.
Defluuium capitis, ſi ſucco ſeminis huius
Vngas ſæpe caput, reprimit doctore Galeno.
Illius ſemen collectum tempore meſſis,
Et deſiccatum, multis erit utile cauſis.
Omnibus his prodeſt puluis cum melle iugatus.

GRAECVS Acalephen.] Quod Græcis eſt ἀκαλήφη,Latinis eſt urtica,quod nomen herbæ ab urendo ferunt impoſitum. Eſt urtica etiam piſcis. Dicitur autem hæc herba acalephe,cnide,ſciutha & urtica. Plures urticæ differentiæ. Syluestris,quã fœminã uocant,mitior. Et in ſyluestri quæ dicitur cania,acrior. Caule quoque mordaci, fimbriatis folijs. Quæ uero etiam odorem fundit,herculanea uocatur. Semen omnibus copioſum,nigrum. Mirum,ſine ullis ſpinarum aculeis lanuginem ipſam eſſe noxiam, & tactu tantum leni pruritum,puſtulaſque confeſtim aduſto ſimiles exiſtere. Notum eſt & remedium olei. Sed mordacitas nõ protinus cum ipſa herba gignitur,nec niſi ſolibus roborata. Incipiens quidem ipſa naſci uere, non ingrato,multis etiam religioſo in cibo eſt ad pellendos totius anni morbos. Syluestrium quoque radix,omnẽ carnem teneriorẽ facit ſimul cocta. Quæ innoxia eſt,morſu carens,lamium uocatur. Nõ modice.] Plurimum. Vnde.] Quod illi uis eſt non modice feruida. Digitos urtica.] Non ſolum digitos adurit, ſed etiã reliqua corporis mẽbra,ſi appoſita fuerit. Vrtica igitur ab urendo dicitur,quod folia eius tacta acerrime urant.quamuis genus urticæ eſt,quod lamium uocant, multo cæteris mitius, & folijs ferè nihil mordẽtibus.Cõſtat ſi qs decocto urticę pedes hyeme lauerit,eo die nõ frigeſcere. Ictericos.] Morbo regio laborantes. Morbo regio reſiſtunt etiam ſordes aurium,aut mãmarum pecudis denarij pondere cum myrrhę momento,& uini cyathis duobus. Canini capitis cinis in mulſo. Multipeda in uini hemina. Vermes terreni in aceto mulſo cum myrrha. Gallina ſi ſit luteis pedibus prius aqua purificatis,deinde collutis uino,quod bibatur. Cerebrum perdicis,aut aquilæ in uini cyathis tribus. Cinis plumarum,aut interaneorum palumbi,ſed in mulſo ad cochlearia tria. Paſſerum cinis ſarmentis crematorũ cochlearibus duobus in aqua mulſa. Auis icterus uocatur à colore,quæ ſi ſpectetur,ſanari id malum tradunt,& auẽ mori. Colicis.] Colicam paſſionem habentibus. Eſt colica paſſio ægritudo maxima in uentre ſub cingulo in inteſtino quod dicitur colon.de quo Cel.lib.1.cap.7. Et ſi(inquit) laxius inteſtinũ dolore cõſueuit (quod κῶλον nominant) cum id nihil niſi genus inflationis ſit, id agendum eſt, ut concoquat aliquis ut lectiõe,& alijs generibus exerceatur,utatur balneo,cibis quoque & potionibus calidis,denique omni modo

frigus

frigus euitet, item dulcia omnia, leguminaque, & quidquid inflare consueuit. Tussim.] Phanias physicus utilissimam esse urticam scripsit in cibis coctam, conditam'ue, lieni, duritiæ uentris, intestinis animaliū, articularibus, & podagricis morbis, arteriæ, tussi, uentris distillationi, stomacho, panis, parotidi, per nionibus. Pectus præterea purgare, urinam ciere, sanguinem narium sistere, calculos rumpere, uuam reprimere.

Parotidas.] Apostemata secus aures. Podagræ.] Pedum dolori. Podagræ morbus (inquit Plin.) rarior solebat esse, non modo patrum, auorumque memoria, uerumetiam nostra. Peregrinus & ip se. Insanabilis non est credendus, quippe quoniam in multis & sponte desinit, & in pluribus curatur. Medētur panacis radices cum uua passa, succus hyoscyami cum farina, uel semen scordion ex aceto. Articulorum.] Prodest atticulis etiam quinquefolium impositum. Mādragorę folia cū polenta, uel radix recens tusa cū cucumere syluestri, uel decocta in aqua. Elicit.] Manare & fluere facit. Quod si manantem.] Notatu dignum & utile. Menstrua.] Menses, muliebria, fluxū sanguinis. Pellit.] Fugat, sedat. Vuluā.] Improprie hic accipit uuluam pro cunno Cunnus autem clauditur, quando uulua seu matrix intumuit humore grauata. Reuocabitur.] Puto melius legi reserabitur, pro reuocabitur: ut sit sensus, uulua fricata folijs urticæ reserabitur, quæ antea clausa erat propter matricem humore grauatam. Semē eius.] Vrticæ. Pleureticos.] Laterum morbo laborātes. Stomachus lateribus cingitur, atque in his quoque uehemētes dolores esse cōsueuerunt, & initiū uel ex frigore, uel ex ictu, uel ex nimio cursu, uel ex morbo est. Sed interdū id malum intra dolorē est, isque modo tarde, modo celeriter soluitur, iterdum ad perniciē quoque procedit, oriturque acutus morbus, qui pleuriticus à græcis nominatur. hæc Cornelius Celsus libro 4. cap. 4. Vuæ.] Hoc malum Græci staphylen uocitant, & fit circa fauces. quia depēdet sicut uua, nomen uuæ accepit. Quæ si (ut tradit Celsus libro septimo, capite duodecimo) cum inflammatione descendit, dolorique est, & subrubicundi coloris, præcidi sine periculo non potest. Itaque melius est his uti, quę alias proposita sunt. Si uero inflammatio quidem nulla est, nihilominus autem ea ultra iustum modum à pituita deducta est, & est tenuis, acuta, alba, præcidi debet. Itemque, si ima, liuida, & crassa, summa, tenuis est. Neque quidquam commodius est, quàm uolsella prehendere, sub eaque quod uolumus excidere.

Sudorem mouet. Hominem sudare facit. Si quadrupes.] Si equa marem non admittit, & urtica infricatur natura, libenter coitum patitur, quod etiam Marcus Varro de Re rustica tradit. Defluuium capitis.] Capillorum fluorem. Libet subijcere quæ breuiter docet Placentinus ille Georgius, Medetur tuberculis, & parotidibus, ex thorace ac pulmone deducit humorum crassitudines & tenacitates. Habet quoque uim inflandi: unde etiam salax esse perhibetur, præsertim cum potatur. Eius semen uenerem acuit cum uino dulci potum, sunt qui cum melle. Aluum autem mediocriter subducit, emittendo leniter ac titillando, non etiam purgando. Cancri potestatis, & cancrum & cancrenam spectantia, & prorsus quæcunque opus fuerit arefacere, citra ullam uellicationem apposite medicatur.

DE ALLIO.

SCORODON à Græcis sunt allia dicta latine.
Huius uim medici calidam siccamq; periti
In quarto posuere gradu. mansum uel inunctum,
Curat quos serpens uel scorpius intulit ictus.
Et nocui uermes triti pelluntur odore.
Sanat & appositum morsus cum melle caninos.
In mulsa coctum commixtum cui sit acetum,
Et bibitum, uermes uentris, tineasq; repellit.
Ex oleo cum ueste sua si decoquis illud,
Morsus pestiferos reddes hoc unguine sanos.
Corpus & attritum cura sanabis eadem,
Vnguine uesicæ dolor & tumor hoc reprimuntur.
Ipse refert Ipocras educi posse secundas
Fumo combusti si uulua diu foueatur.
Pulmonis uarias coctum cum lacte querelas
Potatumq;, iuuat, uel crudum sæpe comestum.
Cum centaurea Diocles dare præcipit illud
Hydroplelis, sic humores desiccat aquosos.
Idem nephreticis elixum sumere iussit.
Pythagoras illo fuit usus cum coriandro
Et uino, causas sic curans ictericorum.
Et sic potatum dicit quod molliat aluum.
Cumq; faba coctum capitis sedare dolorem
Dicitur, attrito si tempora perlinis illo.
Anseris huic adipem iungas, tepidumq; dolenti
Infundas auri, præclare subuenit illi.
Elixum tussim iuuat, & suspiria sedat,
Clarificat raucam crudum, coctum quoque uocem
Sed magis elixum iuuat illam sæpe comestum.
Adiuuat incoctum pulti, sumptumq;, tenesmon.
Porcino iungens adipi si conteris ipsum,
Nōn modicos reprimes superaddens sæpe tumores.
Hunc ignotarum non lædet potus aquarum,
Nec diuersorum mutatio facta locorum,
Allia qui mane ieiuno sumpserit ore.

SCORODON.] Hæc dictio græca est, & Græce scribitur σκόροδον, & latine significat allium. Allio magna uis, magnæ etiam utilitates contra aquarum, & quorumlibet locorum mutationes. Serpentes abigit, & scorpiones odore: atque, ut aliqui tradidere, & bestiarum omnium ictibus medetur, potu uel cibo, uel illitu. priuatim contra hæmorrhoidas prodest, cum uino redditum uomitu. Ac ne contra araneorum murum uenenatum morsum ualere miremur, aconitum, quod alio nomine Pardalianches uocatur, depellit. Item Hyoscyamum, contra canum morsus, inque uulnera cum melle imponitur. Ad serpentium quidem ictus potum cum uestibus, efficacissime ex oleo illinitur. Attritisque corporum partibus, uel si uesica intumuerit. Quin & suffitu eo, secundas, partus euocari existimauit Hippocrates· cinere eorum cum oleo, capitis ulcera manantia sanitati restituens. Suspiriosis coctum, aliqui crudum id dedere. Diocles hydropicis cum centaurea, aut in fico duplici ad euacuandam aluum, quod efficacius præstat uiride;

cum coriandro in mero potum. Suspiriosis aliqui & tritum in lacte dederunt. Praxagoras & cõtra morbum regiũ uino miscuit, & contra ileum in oleo & pulte, sic illinens. Strumis quoque: antiqui & insaniẽtibus dabant crudum. Diocles phreneticis elixum. Cõtra anginas tritum imponi & gargarizare prodest. Dentium dolorem tribus capitibus in aceto tritis imminuit, uel si decocta aqua colluantur, addaturque ipsum in caua dentium. Auribus etiã instillatus succus cum adipe anserino, phthiriases & prurigines potum, tusum item cum aceto & nitro. Cõpescit & distillationes cum lacte coctum uel tritũ permixtum'ue caseo molli: quo genere & raucitatem extenuat, uel phthisim, in fabæ sorbitione. In totum autem coctum utilius est crudo, elixumque tosto: sic & uoci plus confert. Tineas & reliqua animalia interaneorum pellit, in aceto, mulso coctum Tenasmo in pulte medetur, temporum doloribus illitum elixum, & pustulis coctum cum melle, deinde tritum, tussi cum adipe uetusto decoctum, uel cum lacte, aut si sanguis etiam excreetur, uel purulenta sint, & pituitæ sub pruna coctum, potum, & cum mellis pari modo sumptum, conuulsis & ruptis, cum sale & oleo. Nam cum adipe tumores suspectos sanat. Extrahit fistulis uitia cum sulphure, & resina, etiam harundines cum pice. Lepras, lichenas, lentigines exulcerat, sanatque cum origano, uel cinis eius ex oleo & garo illitus. Sic & sacros ignes. Suggillata aut liuentia ad colorem reducit, combustum ex melle. Credunt & comitialem morbum sanare, si quis eo in cibo utatur, ac potione. Quartanas quoque excutere potum. Suppurationes quantaslibet sanat, fractæ incoctum fabæ, atque ita in cibo sumptum, donec sanitatem restituat. Facit & somnos, & in totum rubicundiora corpora. Venerem quoque stimulat, cum coriandro uiridi tritum, potumque ẽ mero. Vitia eius sunt, quod oculos hebetat, inflationes sanat, stomachum lædit copiosius sumptum, sitim gignit. Cæterum contra pituitam & gallinæ & gallinaceis prodest. Mixtum farre in cibo, iumentis urinam reddere, atque non torqueri tradunt, si eo trito natura tangatur. Huius uim.] Hoc est, allij uim calidam & aridam in quarto ordine posuerunt medici. Curat.] Sanat. Scorpius.] Hunc etiam scorpionem dicimus. Nocui uermes.] Serpentes & scorpiones, uiperæ & natrices. Scorpio sibi ipse pulcherrimum medicamentum est. Quidam contritum cum uino bibunt: quidam eodem modo contritum super uulnus imponunt: quidam super prunam eo imposito, uulnus suffumigant, undique ueste circundata, ne is fumus dilabatur, tum carbonem eius super uuluus deligant. Hæc Celsus libro quinto. Caninos.] Canum. Tineas.] Non intelligit tineas, hoc est uermiculos quibus uestes & libri corroduntur: ut apud Horat. Aut tineas pasces taciturnus inertes. Nec intelligit per tineas, uermes in aluearibus noxios, ut apud Columellam. sed uentris animalia intelligit Macer hic per tineas. Serenus Samonicus primam syllabam in tinea præter morem aliorum producit, cum ait:

Quid non aduersum miseris mortalibis addit
Natura? interno cum uiscere tinea serpens.

Elminthes græci dicunt in intestini recti extremo reperti. Celsus uocitat lumbricos. Cum ueste ad serpentium quidem ictus (ut Plinius scribit) potum cum uestibus suis, efficacissime ex oleo illinitur. Morsus pestiferos.] Serpentum, aliorumque uenenatorum. Vnguine.] Vnguento. Secundas.] Secundæ arum, pluralis numeri tantum, pro membrana illa qua partus obuolutus utero prodit, dictæ, quod nascentem infantem sequantur. Querelas.] Morbos & dolores. Et quis hæc legens, quę optimi quique ac doctissimi de herbarum uirtutibus tradiderunt auctores, non rapitur in opificis naturæ amorem? Allium secundum uulgi opinionem uile est, cum tam sit magnarum uirtutum: quas si etiam pueri cum aliarum herbarum uirtutibus inciperent quodammodo per lusum discere, non ne animi eorũ & citius & uehementius poterint amore Dei incendi? Quod quidem fieret, si fidelis præceptor prælegeret interdum semel unam aut alteram in hebdomada paginam ex hoc auctore: cuius eruditio minime est uulgaris, cuiusque carmen non est inelegans: nisi sit quem fortassis leonina carmina frequentius occurrentia offendant. quod tamen non fit, si lector (candidatum literarum & tyrouem intelligo) considerauerit, auctorem hunc nostrum nihil aliud uoluisse, quàm breuiter prodesse: nec præterea ingenium ostẽdere uoluisse, quod quidem uon defuit illi: imo poetam præstare potuisset non insuauem. Doleo sæpissime considerans multorum præceptorum negligentiam, quibus satis est, si pueri, quos instituendos sumpsere, nouerint panem & uinum, sæpiam & papyrum latinis aut græcis uoculis appellitare: cum non minus essent herbarum, gemmarum edocendi uocabula: præterea animantium. Ex quibus quid norunt præter asinum & uaccam? quia asinus apud istos præceptores semper currit: & uacca, etiam si dormiat & mactata sit, semper mugit. Interroga unum aut alterum ex uulgo præceptorum, quo nomine hæc aut illa uocetur herba: respondebitur tibi fortassis de urtica, aut allio, quæ herbæ usque adeo notæ sunt, ut etiã fere uulgo illarũ nomina sint cognita. De cæteris minus sciunt literatores isti quàm inscitia ipsa. Quod si quem propterea redarguas, habet quo se defendat clypeum, Nõ scilicet sum medicus, nec medicinã profiteor. Quid ergo nobis cum herbarum uocabulis? Quid si talis diceret, Nõ sum homo, sed asinus. Cẽtaurea.] Herba, de qua in sequentibus: Diocles.] Hunc etiam citat Plinius. Hydropicis.] Morbo hydropico laborantibus. Phreneticis.] Id est delirio obnoxijs. Elixum.] Coctum. Ictericorum.] Auruginosorum. Sedare.] Curare. Illo.] Allio. Illi.] Dolenti auri. Clarificat.] Claram facit. Incoctum.] Crudum. Tenesmon.] Tenesmos, siue tenasmus, est frequens desidendi cupiditas, æque dolor, ut in torminibus, ubi aliquid excernitur. auctor Celsus in quarto. Porcino.] Porcorum. Ignotarum.] Non nocebit ignotarum aquarum potus.

DE PLANTAGINE.

HERBAM quæ nostra lingua plantago uocatur,
Hanc Arnoglosson Græcus uocat, est quia linguæ
Agninæ similis folijs. Plantaginis huius
Sunt geminæ species: & maior prima uocatur:
Altera uero minor, quam uulgo lanciolatam
Dicunt, quod folijs ut lancea surgat acutis.
His inflammandi, desiccandiq; notatur
Tertius esse gradus. maiorem uim tamen esse
Maiori dicunt. uimis humida uulnera siccat,
Si superaddatur cum melle, & sordida purgat.
Cum sale sicut olus si iuncta coquatur aceto,
Ventrem restringit nimium sic mansa fluentem.
Si supradictis lens sit concocta, iuuabit
Hic dysentericos melius cibus, & ciliacos.
Stringit manantem superaddita sæpe cruorem.
Et nigris maculis fertur reparare colorem.
Oui cum lacryma mire medicatur adustis.
Sola canis morsum curat, sedatq; tumorem.
Et scrophas spargit, superaddita cum sale trita.
Hydropicis ut olus decocta, comestaq; prodest.
Sic iuuat asthmaticos, fertúrq; iuuare caducos.
Sordida purgabit bene uulnera qualibet oris,
Ore diu tentus si succus uoluitur eius.
Hic intus fusus curat syringia succus.
Et dolor hoc auris sedabitur, & sacer ignis.
Fert hemophthisicis hic opem, si sæpe bibatur
Per se: fortior est, si sit coniunctus aceto.
Sicq; iuuat phthisicos. iniectus uero per anum,
Stringit non modicum fluxum dysentericorum.
Pellitur ex oculis tumor, hoc, feruorq; perunctis.
Sæpius hanc ipsam si dentibus atteris herbam,
Gingiuas reprimet tumidas, & sanguine plenas.
Sicq; solet dentis compescere sæpe dolorem.
Succus cum lana matrici subditus eius,
Stringit manantem nimium siccando cruorem.
Cunctis prædictis eius decoctio causis
Prodest, & potus cum uino seminis huius,
Vesicæ, renumq; iuuat potando dolorem.
Dicunt non nasci scrophas, gestantibus eius
Radicem collo suspensam, uis ibi tanta est.
Radices eius tres attere, iungito tritis
Vini tres cyathos, & aquæ, fac sit modus idem:
Hæc nondum tremulo potanda dabis febrienti:
Sic pelles febrem cui dat lux tertia nomen.
Bis bine quoque quartanis prodesse putantur,
Cum totidem uini cyathis si dentur, & amuis.
Cuncta potest plantago minor prædicta iuuare,
Quamuis non tantas uires uideatur habere.
Præcipue succus curat plantaginis huius
Quod iuxta nares uel lumina nascitur ulcus,
Si superaddatur cum lanis mollibus illi,
Perq; nouem cataplasma dies istud renouetur.
Eius si succo tepido uenter foueatur,
Acri depulso sanabitur ille dolore.
Lumbricos succus depellere dicitur eius,
Si porcina uetus axungia iungitur illi.
Sedabit duros istud cataplasma tumores.
Parotidas, uulnusq; recens hoc adiuuat unguen.
Ante duas horas quartanæ quàm tremor ægrum
Vexet, si succum biberit plantaginis huius,
Sentiet eximiam facili medicamine curam.
Eius potatum depellit sperma secundas.
Si uia longa pedum mouet (ut fit sæpe) dolorem,
Acri cum uino superaddita trita iuuabit.
Cum passo succus bibitur si sæpius eius,
Vesicæ uarijs fertur succurrere morbis.
In desiccando uis est plantaginis ingens
Maioris, queat ut (ueluti cauteria) corpus
Appositum siccare, refert ut Plinius auctor.
Composuit librum Temeson de uiribus eius,
In quo præclaris celebrauit laudibus illam.

HERBAM.] Plantago latine, ἀρνόγλωσσον Græce, Arnoglossum, alij agni linguã, uerbum uerbo reddentes: alij plantaginem uocant. refrigerat & arefacit in secundo gradu, ut uocant. Quia linguæ.] Reddit rationem auctor, quare arnoglossos uocetur plantago. Geminæ species.] Duo plantaginis genera auctore Plin. minor angustioribus folijs & nigrioribus, linguæ pecorum similis, caule anguloso, in terram inclinato, in pratis nascens. Altera maior, folijs laterum modo inclusa: quę quia septena sunt, quidam eam heptapleurõ uocauere. Huius & caulis cubitalis est, & napi similis. Nascitur in humidis multo efficacior. Vis mira in siccãdo densandoque corpore, cauterij uicẽ obtinens. Nulla res æq̃ sistit fluxiones, quos græci rheumatismos uocãt. Lanciolatam.] A' similitudine lãceæ, ut ipse interpretatur. Ventrẽ fluent.] Fluxum uentris. Dysentericos.] Dysenteria est malum cũ intus intestina exulcerãtur. Lege Corn. Celsum lib. 4. Et latine tormen dicitur. Inde dysenterici & torminosi. Dysentericos ergo, id est dysenteriam & tormen patientes. teut. rot rur. Ciliacos.] Scribẽdum cœliacos, id est aluinos, qui Græce κοιλιακοὶ dicuntur, qui uentris profluuium patiuntur. κοιλία enim latine uenter transfertur. de quo malo Celsus lib. 4. sic: In ipsius uero uentriculi porta consistit, is qui & longus esse consueuit, κοιλιακὸς à Græcis nominatur. Sub hoc uenter indurescit, dolorque eius est. Aluus nihil reddit, ac spiritum quidem transmittit. Extremæ partes frigescunt, difficulter spiritus redditur. Commodissimum est inter initia calida cataplasmata toto uentri impouere, ut dolorem leniant, post cibum uomere, atque ita uentrem exinanire. Manantem.] Fluentem. Nigris mac.] Nigras maculas fugat. Scrophas.] Apostemata sub lingua. Hydropicis.] Aqua intercute laborantibus. Asthmaticos.] Difficulter spirantes. Caducos.] Caduco morbo, quem Germani S. Valentini morbum uocant, laborantes. ἐπιληψία Græce dicitur hoc malum. Syringia.] Id est fistulas. & declinat syringia in neutro genere. Opinor hunc uersum sic debere legi,

Hinc intus succus curat syringa refusus.

Nã Græci fistulam σύριγγα uocant. Est autem fistula ulcus altum, angustum, & callosum in corpore, siue ex uulnere fit, siue ex uitio orto, quod ad suppurationem uenerit. Sedabitur.] Placabitur & curabitur.

Sacer ignis.] Hunc sancti Antonij ignem uocãt, qui etiã pruna, & ignis persicus, & carbo, & à Dioscoride ἐρυσίπελας nominatur, alijs dicitur formica militaris. Dicitur item anthrax. De qua re tamen est con-

trouersia. De quo malo nos lib. 3. de Origine morborum hæc scripsimus carmina:

Illius exurit scintillans ignibus anthrax
Membra. latent causæ. nulla medicabilis arte,
Progreditur, morbusque hominem depascitur omnem,
Concremat & rapidis inuisus corpora flammis. ° Sequentia uero Serenus:
Est etiam morbi species, quæ dicitur ignis,
Languida quo multo torrentur membra calore.

Hæmophthisicis.] Sanguinem spuentibus. Per se.] Id est, sine alterius admixtione. Fortior.] Hoc est, succus ille plantaginis potentior est, si sit cõmixtus aceto. Phthisicos.] Phthisin, hoc est, spuitionem patiẽtes, quam etiã compescit allium in fabæ sorbitione. Dysentericorum.] Dysenteriam, hoc est, tormina patientium. Hoc.] Succo. Gingiuas.] Has à dẽtibus gignendis sic dictas afferunt. Teuton. das zan fleisch. Eius.] Plantaginis. Subditus.] Suppositus. Stringit.] Constringit, & cohibet, retinetque ne fluat. Scrophas.] Apostemata sub lingua. Eius.] Plantaginis. Tres cyathos.] Id est tria parua pocula. Modus idẽ.] Hoc est, facito ut tantum sit aquæ, quãtum uini. Tres ergo cyathos uini, & tres aquæ. Nõdum tremulo.] Hoc est, nõdum febris tremore patienti. Lux tertia.] Tertianã intelligit. Bis binę.] Hoc est quatuor radices plãtaginis. Quartanis.] Quarta die redeuntibus. Amnis.] Aquę. Huius.] Minoris plantaginis. Lumina.] Oculos. Superaddatur.] Succus subaudi plãtaginis minoris. Illi.] Vlceri. Cataplasma.] Emplastrum. Ille.] Vẽter. Lumbricos.] Animalia uentris, hoc est uermes. Axungia.] Interior porci pinguedo inueterata, sic dicta, quod plaustrorum axes ea ungantur, quo facilius circum eos rotę uertantur. Parotidas.] Apostemata iuxta aures. Vnguen.] Vnguentũ. Quartanę.] Febris quarta die reuerti solitę. Tremor.] Horror quem facit febris. Aegrum.] Aegrotũ, febri obnoxium. Sperma.] succus. Secundas.] De his in allio. Acri.] Forti. Cauteria.] Cauterium est instrumentum quo notæ imprimuntur, & morbi alioqui insanabiles inuri solent. Est & pictorum instrumentum. Sumpsit autem hanc cõparationem ex Plin. dicẽte, Vis mira in siccando densandoque corpore, cauterij uicem obtinens. Vt Plinius.] Sic habet ille: Celebrauit & Temeson medicus uulgarem herbam plantaginem, tanquam inuentor, uolumine de ea. In quo.] Libro scilicet. Celebrauit.] Subaudi Temeson. Illam.] Plantaginem.

DE RVTA.

Medicis Rutæ uis feruida dicitur esse,
A' *Siccaq;, fertur in his gradus illi tertius esse.*
Vtilis est ualde stomacho, si sæpe bibatur.
Expellit partus potu, ueneremq; coercet.
Tussim, si bibitur, compescit: menstrua purgat.
Si coquis hanc in aqua, cui uinum iunxeris acre,
Compescit talis decoctio tormina uentris.
Pulmones iuuat, & pectus, morboq; medetur
Costarum, quem pleuresim uocat Attica lingua.
Arthreticos, sciasimq; iuuat, febribusq; medetur
Hausta, uel ex oleo, uiridem si coxeris illam,
Et foueas tepido patientes ante tremorem.
Matricis prodest, intestiniq; tumori
Hoc unguen, uel clysterio si funditur intus.
Haustaq; cum uino prodesse ualebit ut rique.
Lumbricos oleo decocta & pota repellit.
Cum caricis decocta diu, uiniq; liquore,
Prosunt hydropicis, si sint superaddita nocte.
Cruda comesta recens, oculos caligine purgat.
Et melius marathri cum succo, felleq; galli,
Melleq;, si succus ex æquo iungitur eius,
Indeq; sint oculi patientis sæpe peruncti.
Cum roseo miscens oleo, necnon & aceto
Illius succum, capitis curare dolorem
(Quamuis immodicum) poteris hoc sæpe perungens.
Naribus expressus si succus funditur eius,
Sistit manantem bene desiccando cruorem.
In corio maligranati si tepefactum
Auribus infundas, depelles inde dolorem.
Cerusæ, roseoq; oleo miscens & aceto
Illius succum, mirandum conficis unguen
Ad depellendum sacrum quem dicimus ignem.
Et scabiem tertæ, quæ dicitur herpeta græce.
Et græce dictas acoras hoc unguine purgas,
Vlcera sunt capitis humore fluentis pingui.
Curat & ozænas, immissum naribus: hæc sunt
Quæ grauiter fœtent in naribus ulcera nata.
Obstat pota, mero: uel, cruda comesta, uenenis.
Hoc Mithridates rex Ponti sæpe probauit,
Qui rutæ folijs uiginti cum sale pauco,
Et magnis nucibus binis, caricisq; duabus
Ieiunus uesci consurgens mane solebat.
Armatusq; cibo tali, quascunque ueneno
Quilibet insidias sibi tenderet, haud metuebat.
Mustelaq; docent, obsistere posse uenenis
Mirifice rutam, comedunt quæ primitus illam
Cum pugnaturæ sunt cum serpentibus atris.
Cum butyro, modicoq; oleo decocta, tumorem
Matricis subiecta tepens fugat illa, coliq;,
Et cunctis intus morbis, sic subdita, prodest.
Hac etiam testes poteris curare tumentes,
Cum folijs lauri bene tritam si superaddas.
Ex hac antidotum non paucis utile causis
Conficitur: medici dicunt diapeganon illud,
Peganon in græca lingua quòd ruta uocatur.
Illius antidoti confectio talis habetur:
Pondere iunge pari nitrum, piper, atque cyminum,
De tribus his, quantum de ruta, ponito tantum:
Sed prius ex acri uino macerare cyminum
Conuenit, in ferro post assari calefacto:
Omnia deinde simul bene trita ex melle iugabis.
Pectoris, & lateris, iecoris, renumq; dolores
Hoc ex antidoto curantur sæpe comesto.
Extenuat bilem, mollit sine tormine uentrem,
Confortat stomachum, facit ut bene digeras escam.

A' MEDICIS rutę.] Rutam à ruẽdo, id est eruendo dictam uolunt, quòd una ex oĩbus herbis propter

pter uarios eius usus plurimum eruatur. In præcipuis autem medicaminibus ruta est. Latiora satiuæ folia, rami fruticosiores. Syluestris horrida ad effectum est, & ad omnia acrior. Succus exprimitur, tusa ea & aspersa modice aqua, & in pyxide Cypria asseruatur. Hic copiosior datus, ueneni noxiam obtinet: in Macedonia maxime iuxta flumen Alyacmon. Mirumque, cicutæ succo extinguitur, adeo etiam ueneno rum uenena sunt, quando cicutæ succus prodest manibus colligentium rutam. Cæterum inter prima immiscetur antidotus, præcipueque galatica. Quæcunque ruta & per se pro antidoto ualet, folijs tritis, & ex uino sumptis: contra aconitum maxime, & uiscum: item fungos, siue in potu detur, siue in cibo. Simili modo contra serpentium ictus, utpote cum mustelæ dimicaturæ cum his, rutam prius edendo se muniũt. Valent & cõtra scorpionum ictus, & araneorum, apũ, crabronum, uesparum aculeos, & cãtharides, ac salamãdras, canis'ue rabiosi morsus, acetabuli mensura si succus e' uino bibitur, & folia trita uel cõmanducata imponuntur cum melle & sale, uel cum aceto & pice decocta. Succo uero perunctos aut etiam habentes, negant feriri ab his maleficijs. Serpentesque, si uratur ruta, nidorem fugere. Efficacissima tamẽ est syluestris radix cum uino sumpta: eandem adijciunt efficaciorem esse sub dio potã. Pythagoras & in hac marem minoribus, herbaceique coloris folijs à fœmina discreuit, etiã latioribus folijs & colore. Idemque oculis noxiam putauit falso, quoniam sculptores & pictores hoc cibo utuntur, oculorum causa: cum pane quoque uel nasturtio satiuæ atque syluestris, propter uisum. Vt aiunt, multi succo eius cum melle attrito inuncti discusserunt caligines, uel cum lacte mulieris puerum enixæ, uel puro succo angulis oculorũ tactis. Epiphoras cum polenta imposito. Lenit autem capitis dolores pota cum uino, aut cum aceto & rosaceo illita. Si uero sint cephalea, cum farina hordeacea, uel aceto. Eadem cruditates discutit, mox inflationes, dolores stomachi ueteres. Vuluas aperit, corrigitque conuersas illicita in melle toto uentre & pectore. Hydropicis cum ficu, & decocta ad dimidias partes, potaque e' uino. Sic bibitur & ad pectoris dolores laterumque, & lumborum, tusses, suspiria, pulmonũ, iocinerum, renum uitia, horrores frigidos. Ad crapulæ grauedines, decoquuntur folia poturis. & in cibo uel cruda, uel decocta, condita'ue prodest. Item torminibus in hysopo decocta, & cum uino. Sic & sanguinem sistit interiorem, & narium indita: sic & collutis dentibus prodest. Auribus quoque in dolore succus infunditur, custodito, ut diximus, modo. E' syluestri uero contra tarditatem & sonitum cum rosaceo, uel cum laureo oleo, aut cumino & melle. Succus & phreneticis ex aceto tritæ instillatur in tempora & cerebrum. Adiecerunt aliqui & serpillum & laurum, illinentes capita & colla. Dederunt & comitialibus bibendum decoctę succum in cyathis quatuor ante accessiones, quarum frigus intolerabile est: alsiosisque crudam dari in cibo. Vrinam quoque uel cruentam pellit. Fœminarum etiã purgationes, secundasque, etiam emortuos partus, ut Hippocrati uidetur, ex uino dulci nigro pota. Itaque illitam & uuluarum causa etiam suffire iubet. Diocles & cardiacis imponit ex aceto & melle cum farina hordeacea. Et contra ileum decoctæ farina in oleo, & uelleribus collecta. Multi uero & contra puruleutas excreationes siccæ drachmas duas, sulphuris unam & dimidiam sumi censent. & contra cruentas, ramos tres in uino decoctos. Datur & dysentericis cum caseo in uino contrita. Dederunt & cum bitumine infrictam porioni propter anhelitum. Ex alto lapsis seminis tres uncias, ex olei libra, uinique sextario. Illinitur, cum oleo coctis folijs, partibus quas frigus adusserit. Si urinam mouet (ut Hippocrati uidetur) mirum est, quosdam dare uelut inhibentem potui contra incontinentiam urinæ. Psoras & lepras cum melle & alumine illita emendat. Item uitiligines uel rugas, strumas & similia, cum hircino & adipe suillo ac taurino seuo. Item ignem sacrum, ex aceto & oleo, uel psimmythio: carbunculum, ex aceto. Nonnulli laserpitium una illini iubent, sine quo epinyctidas pustulas curant. Imponunt & mammis turgentibus decoctam, & pituitæ eruptionibus cum cera. Testium uero epiphoris cũ ramis laureæ teneris, adeo peculiari in uisceribus his effectu, ut syluestri ruta cum axungia ueteri illitos ramices sanari prodant. Fracta quoque mẽbra semine trito cum cera imposito. Radix rutę sanguinem oculis suffusum, ut in toto corpore cicatrices aut maculas illita emendat. Ex reliquis quoque quæ traduntur, mirum est, cum feruentem rutæ naturam esse conueniat, fasciculum eius in rosaceo decoctum addita uncia aloes, perunctis sudorem reprimere. Itemque generationes impediri hoc cibo, ideo profluuio genitali datur, & uenerem crebro per somnia imaginantibus. Præcauendum est grauidis, abstineant hoc cibo, necari enim partus inuenio. Eadem ex omnibus satis quadrupedum quoque morbis in maximo usu est, siue difficile spirantibus, siue contra maleficorum animalium ictus, infusa per nares ex uino: aut, si sanguisugã exhauserit, ex aceto, & quocunque in simili morborum genere, ut in homine temperato. A' medicis.] Hoc est, medici dicunt rutam calidam & siccam in tertio gradu. Venerem.] Coitum. Attica.] Græca. Arthreticos.] Arthretica, hoc est morbo articulari laborantes, qui nostra hoc est Germanica lingua dicuntur, Glidsuchtig. Schiasim.] Coxarum dolorem. Matricis.] Vuluæ. Vnguẽ.] Vnguentũ. Clysterio.] Instrumẽto, aut insculo, quo clunis repurgari solet. Clyster eris penul. prod. & Clysterium dicitur, ἀπὸ τοῦ κλύζειν quod est abluere. Nam clystere aluum ægrotantiũ lauare seu purgare solemus. Quod autem in orificium durum ponitur ad excrementum prouocandum, & uulgo suppositorium dicitur, docti à glandis specie balanũ dixere. Auctor tamẽ e longum in clysterio corripuit. Clyster, in genitiuo clysteris penul. longa, ut character characteris etiam penultima longa proferri debet contra abusum. Vtrique.] Matrici & intestini tumori. Carycis.] Caryca est genus ficuũ. Hydropicis.] Aqua intercute laborantibus. Cruda.] Non cocta, & uiridis. Sistit manantẽ.] Modus retinendi sanguinis fluxum. Mirandum unguen.] Mirabile unguentum. Sacrũ ignem.] Ignẽ sancti Antonij, ut uocant. Herpeta.] Vlcus quod serpit. Acoras.] Vlcera capitis. Ozænas.] Ozæna morbus, cũ ulcera circa nares

sunt,pluresúe crustæ,& odorem fœdum habent,cui malo uix potest succurri . De ozœnis lege Celsum li bro 6.cap.8. Immissum.] Vnguentum subaudi. Grauiter fœtent.] Male olent. Carycis] Ficubus. Armatus.] Munitus. Matricis.] Vuluæ. Coli.] Podicis. Antidotum.] Remediũ. Anti dotum ex cõtrario datum trãsferri potest,quia cõtraria contrarijs curantur. Remedium igitur cõtra uenena datũ,uocatur antidotum. Extenuat.]Tenuẽ facit. Bilem.] humorẽ in fellis existentẽ folliculo.

DE APIO.

E ST apium dictum, quòd apex hanc ferre solebat
Victoris, ueterum fieret dum more triumphus.
Ipse sibi talem prior imposuisse coronam
Dicitur Alcides: morem tenuere sequentes.
Ast alij dictum credunt, quòd apes uehementer
Illius soleant auide decerpere flores.
Hanc herbam selinon solet attica dicere lingua.
Virtutis calida, siccæ quoque dicitur esse.
Tertius à medicis datus est gradus huic in utroque.
Illius succo, si candida mica terendo
Panis iungatur, oculi sedare tumorem
Dicitur, emplastri noctu superaddita more.
Sicq; ferunt mammis prodesse tumentibus illam.
Sedat feruorem stomachi, pellitq; tumorem.
Et quidquid uenti creat, includit'ue nociui,
Desiccans poris assumpta repellit apertis.
Prouocat urinas hæc cruda comesta, uel hausta.
Sed mage radicum facit hoc decoctio sumpta.
Hoc itidem semen operatur fortius haustum.
Tota uenenatis occurrit morsibus herba,
Sed semen potius, uel apoxima proderit eius
Si bibitur, tussimq; modo sedabit eodem.
Ventrem constringit, uomitum potata coercet,
Lymphæ commixtum, quoque si iungatur acetum.
Aegris amissum fertur reparare colorem,
Cruda à ieiunis fuerit si sæpe comesta.
Vnaquaque die uexantem corpora febrem,
Cum lympha potata fugat febris ante tremorem.
Hydropicos, & splen tumidum iuuat illa, iecurq;,
Si cum fœniculi succo contrita bibatur,
Hæcq; superposita, turpis lentigo fugatur.
Illius succus farris cum polline mixtus,
Atque oui lacryma, uulnus bene purgat & ulcus,
Si superaddatur emplastri more frequenter.

EST APIVM.] Hanc herbam Græci σέλινον uocant,Latini apium,quod uictores,qui Nemea uicerãt, hac coronabantur. Iuuenalis,Graiæque apium meruisse coronæ. Quod Lucianus etiã præter alios testatur, ut tradit Politianus epist.lib.11.epist.10.Plin.Natural.hist.lib.19.cap.8. Ab æquinoctio uerno (inquit) seritur apium,semine paululum in pila pulsato. Crispius sic putat fieri, aut si satum calcetur cylindro,pedibus'ue. Proprium ei,quod colorem mutat. Honos ipsi in Achaia coronare uictores sacri certaminis Nemeæ. Apex.] Caput. Hanc.] Herbam apium,hoc est coronam de apio. Vergilius apiũ dicit amarum,propter succi amaritudinem,in Silen,o Floribus atque apio crines ornatus amaro. Talẽ.] Hoc est de apio factam. Alcides.] Hercules ab ἀλκὴ quod uirtus,robur & fortitudo transferri potest. Morem.] Coronandi apio. Illius] Apij. Attica.] Græca. Gradus.] Latinius ordo. Huic.] Apio. Vtroque.] In calore & siccitate. Illius succo.] Apio (inquit Plin.in lib.20.) gratia uulgo est. Nanque rami largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Præterea oculis illitum cum melle,ita ut subinde foueantur feruenti succo decocti,alijsque membrorum. Epiphoris per se tritum,aut cum pane,aut polenta impositum, mire auxiliatur. Pisces quoque si ægrotent in piscinis,apio uiridi recreantur. Verum apud eruditos non aliud erutum terra in maiore sententiarum auctoritate est. Distinguitur sexu. Chrysippus fœminam esse dicit crispioribus folijs & duris, crasso caule,sapore acri & feruido. Dionysius marem nigriorem,breuioris radicis,uermiculos gignentem. Ambo neutrum ad cibos admittendum,imò omnino nefas: nam id defunctorum epulis feralibus dicatum existimant. Ipsius quoque uisus claritati inimicum. Caule fœminæ uermiculos gigni. Ideoq́ue eos qui ederint,sterilescere mares fœminasque. In puerperijs uero ab eo cibo comitiales fieri qui ubera hauriunt. Innocentiorem tamen esse marem. Eaque causa est,ne inter nefastos frutices damnetur. Mãmarum duritiam impositis folijs emollit. Suauiores aquas potui incoctum præstat. Succo maxime radicis cum uino lumborum dolores mitigat. Eodem iure instillato grauitatem aurium. Semine urinam ciet, menstrua ac fecundos partus. Etsi foueantur semine decocto,suggillata reddit colori cum oui albo illitum. Aut ex aqua coctum,potumq́ue,renibus medetur. In frigida tritum,oris ulceribus. Semen cum uino, uel radix cum ueteri uino,uesicæ calculos frangit. Semen datur ex tribus cyathis ex uino albo. Iungatur.] Addatur. Sedare.] Reprimere. Noctu.] Nocturno tempore: Tumentibus mammis.] Id est duritiei mammarum. Nociui] Morbiferi. Poris.] Meatibus per quos sudor exire solet. Est & porus iter per quod genitura in urinæ uias defertur. Prouocat.] Ciet,& prodire facit. Hęc.] Herba apiũ. Cruda.] Nõ cocta. Hausta.] Potata. Mage.] Quod nihil à magis differt. Facit hoc.] Id est,magis prouocat urinas sumpta radicũ decoctio. Hoc itidẽ.] Hoc est,fortius ciet urinas haustũ apij semen. Venenatis morf.] Id est morsibus uenenatorũ animaliũ. Semẽ.] Apij. Apoxima.] Coctio. Cũ uarijs cõdimẽtis aqua cocta dicitur apoxima. Modo eodẽ.] Eadẽ cõcoctione. Coercet.] Cohibet & sedat. Lymphę.] Aquę. Aegris.] Infirmis. Reparare.] Reddere. Tremorẽ.] Qd alibi morẽ aliorũ dicit,ante typũ. Hydropicos.] Aqua intercute laborãtes. Hac.] Herba apio. Turpis lẽtigo.] Lẽtiginẽ uocat turpẽ,ꝙ reddat hoĩem turpẽ.i.deformẽ. Nã turpis hic ab effectu dicitur lẽtigo, qa turpe etiã deforme significat. Oui. Turpe pecus mutilũ,turpis sine gramine cãpus. Sũt aũt lẽtigines maculę subrufę, & iterdũ nigrę in facie et alibi,ad lẽtiũ similitudinẽ. Dñt & lẽticulę,et gręce hipopia. Illius.] Apij. Polline.] Flore tritici,

DE MALVA.

ALTHEAM maluæ speciem nullus negat esse.
A Altheamq; uocant illam, quòd crescat in altum.
Hanc ipsam dicunt euiscum, quòd quasi uisco
Illius radix coniacta madere uidetur.
Agrestisq; solet à multis malua uocari.
In mulsa coctus flos eius, uulnera purgat,
Vel si cum uino tritum florem superaddas.
Spargere sic scrophas, anumq; iuuare dolentem
Dicitur, hocq; modo conquassatis medicatur.
Elixata prius radix, adipiq; terendo
Addita porcino, terebinthinæq;, tumores
Matricis curat, reliquosq; leuare dolores
Dicitur, illius neruos sic ipsa relaxat.
Rumpit uel spargit sic apostemata dura.
Omnes has causas elixatura iuuabit,
Si loca morborum foueantur sæpe tepenti.
A dysentericis radicum coctio sumpta
Cum uino, fluxum stringens compescit eorum.
Et pellit tardas hæc coctio sumpta secundas.
Et prodest hemophthisicis, lapidesq; repellit.
Vesicæq; solet uarijs succurrere causis.
Acri cum uino contritum semen, oliua
Iungito, deformes maculas hoc unguine pelles.
Cum posca potata potest obstare uenenis.
Elixata prius, cum melleq; trita, replebit
Vulnera quæ caua sunt, si sit superaddita sæpe.
Sic quoque duritias mollit, lenitq; rigores.
Decoctis oleo folijs factum cataplasma,
Quosuis pestiferos morsus, combustaq; curat.

ALTHEAM.] In magnis laudibus(inquit Plin.)malua est utraque, & satiua & syluestris. Duo genera earum amplitudine discernuntur. Maiorem græci malochen uocant in satiuis. Alteram ab emolliendo uentre, dictam putant malachen. E syluestribus, cui grande folium & radices albæ, althea uocatur: ab excellentia effectus, à quibusdam aristalthea. Omne solum in quo seruntur, pinguius faciunt. Huic contra omnes aculeatos ictus efficacior uis, præcipue scorpionum, uesparum, similiumque, & muris aranei. Quin & trita cum oleo qualibet earum peruncti ante, uel habentes eas, non feriuntur. Folium impositum scorpionibus torporem adfert. Valent contra uenena. Aculeos omnes extrahunt illitæ crudę, aut cum anethio potæ. Decoctæ uero cum radice sua, leporis marini uenena restringunt: &, ut quidam dicunt, si uomatur. De eisdem mira & alia traduntur: sed maxime, si cotidie quis succi ex qualibet earum sorbeat cyathum dimidium, omnibus morbis cariturum. Vlcera manantia in capite sanant, in urina putrifactę lichenas, & ulcera oris cum melle. Radix decocta, furfures capitis & dentium mobilitates. Eius quæ unum caulem habet, radice circa dentē qui doleat punge, donec desinat dolor. Eadem strumas & parotidas panosque, addita hominis saliua, purgat citra uulnus. Semen in uino nigro potum, à pituita & nauseis liberat. Radix mammarum uitijs occurrit, adalligata lana nigra. Tussim in lacte cocta, & sorbitionis modo sumpta, quinis diebus emendat. Stomacho inutiles Sextus Niger dicit. Olympiades Thebanus, abortiuas esse cum adipe anseris. Aliqui purgari fœminas, folijs earum manus plenæ mensura, in oleo & uino sumptis. Vtique constat parturientes folijs substratis celerius solui, protinus à partu reuocanda, ne uulua sequatur. Dat & succum bibendum parturientibus ieiunis in uino decocta hemina. Quin & semē tritum adalligant brachio, genitale non continentium. Adeoque eæ Veneri nascuntur, ut semen unicaulis aspersum genitali, fœminarum auiditates augere ad infinitum Xenocrates tradat. Item tres radices iuxta adalligatas, tenasmo & dysentericis utilissime infundi. Item fœdis uitijs uel si foueantur. Melancholicis quoque succus datur cyathis ternis tepidus, & insanientibus quaternis. Decoctæ comitialibus heminę succi. Hic & calculosis, & inflatione, & torminibus, aut opisthotonico laborantibus, tepidus illinitur. Et sacris ignibus & ambustis, decocta in oleum folia imponuntur, & ad uulnerum impetus cruda cum pane. Succus decoctæ neruis prodest, & uesicæ, & intestinorum tosionibus. Vuluas & cibo & infusione mollit in oleo. Succus decoctæ pori meatus suaues facit. Althææ in omnibus supradictis efficacior radix, præcipue conuulsis ruptisque. Cocta in aqua, aluum sistit. Ex uino albo strumas & parotidas, & mammarum inflammationes & panos in uino folia decocta & illita tollunt. Eadem arida in lacte decocta, quālibet perniciosę tussi citissime medentur. Hippocrates uulneratis, sitientibusque defectu sanguinis, radicis decoctę succum bibendum dedit. Et eam uulneribus cum melle & resina, item conuulsis, luxatis, tumentibus, & musculis, neruis, articulis imposuit. Et asthmaticis ac dysentericis in uino bibendum dedit. Mirū, aquam radice ea addita addensari sub diuo, atque elactescere. Efficacior autē, quo recentior: auctor Plin. lib. 20. c. 21. Malue speciem.] Quod satis liquet ex Plinio. Et ἀλθαῖα grece scribitur. Meleagri mater quoque Althea uocabatur. Scrophas.] Apostemata sub lingua. Conquassatis.] Cōuulsis. Terebinthineque.] Resine terebinthi arboris. Syria & terebinthum habet. Ex his mascula est sine fructu. Fœminarum duo genera: alteri fructus rubet lentis magnitudine, alteri pallidus. Cum uite maturescit, non grandior faba, odore iucundior, tactu resinosus circa Idam Troadis. Sed in Macedonia breuis arbor hæc atque fructicosa, in Damasco Syrię magna. Materies ei admodum lenta, ac fidelis ad uetustatem, eximij ac nigri splendoris, flos racemosus oliuę modo, sed rubens, folia densa. Fert & folliculos emittentes quędam animalia, ceu culices, lentoremque resinosum, qui & cortice erumpit. Etiam rhus Syriæ mascula fert, sterili fœmina, folio ulmi paulo longiore & piloso, foliorum inter se semper cōtrarijs pediculis, gracili breuique ramo. Pelles candidę conficiuntur ijs. Semen lenti simile cum uua rubescit, quod uocatur rhus medicamentis necessarium. Hęc Plin. lib. 13. cap. 6. Illius.] Matricis. Apostemata.] Vomicas, quę & suppurationes à latinis. teut. geschuuer. Elixatura.] Coctio althęę. Dysentericis.] Torminosis, hoc est, dysenteriam & tormina patientibus. Compescit.] Cohibet. Tardas.] Partum sequi tardantes. Et est elegans secundarum officio suo nō fungentium epitheton. Hemophthisicis.] Sangui-

nem fluentibus. Deformes.] Turpes,quę corpus deformare solent. Posca.] Commixtione aquę & ui. Mollit.] Molles facit ac resoluit. Pestiferos.] Lethiferos, uenenosos

DE ANETHO.

MEDICIS calidum, siccumq; refertur anethū.
A' Et dicunt quòd sit gradus huic in utroque secundus.
Lac dat abundanter,eius decoctio sumpta,
Nutrici: stomachiq; solet depellere morbos,
Tres cyathos eius tepidæ si sumpserit æger.
Indicio ructus fit, qui demonstrat apertum
Os stomachi, uentumq; per hoc exisse nociuum.
Atque grauis tali sedatur nausea potu.
Prouocat urinas, obstantia quæque repellens.
Matricemq; iuuat,bene si foueatur eadem.
Cum tepido tritum patiens, si potet, aceto,
Intestinorum curat, uentrisq; dolorem.
Hoc etiam potu digestio tarda iuuatur,
Vnde minor fieri uis egestiua uidetur.
Assidue bibitum, uisum nocet, & genitale
Claudit iter, siccans humorem seminis intus.
Vuaq; si nimio turgens humore grauetur,
Suspendit puluis combusti seminis eius
Appositus digitis, aut intus clystere fusus.
Acrior esse cinis radicum dicitur eius.
Rodit crescentes cinis hic in uulnere carnes.
Vulnera quæ serpunt, & sordida uulnera curat.
Vlcera præcipue membri curare uirilis
Dicitur iste cinis infusus sæpius illis.
Olfactum reprimit singultum semen anethi,
Assatum & feruens si sæpius olfacit æger.
Dicunt feruores oculorum tollere posse
Eius radices tritas prius,appositasq;.
Venæ spinæ per quas sanguis transitad anum,
Apponas hæmorrhoidis si semen anethi
Vstum, curat eas, & condylomata soluit.
Flos oleo si decoquitur medicabile reddit.
Illud præcipue natis de frigore causis
Prodest,& capitis compescit sæpe dolorem.
Neruorum laxat tensuras, frigora pellit.

A' MEDICIS.] Anethum quod græce ἄνηθον scribitur,calefacit tantum, ut secundi sit ordinis absoluti: aut primi largi,ut tradit Valla ille Placentinus. Arefacientium autem secundi ordinis incipientis, uel primi finiti. Decoctum autem ex oleo,distrahendi & dolores amouendi, somnum excitandi uim habet,crudaque concoquit,tumoresque sedat. In tertio autem ordine est inter calefacientia & arefacientia, & ob hoc contractis, concretisque hulceribus impositum prodest,præsertim in pudibundis,& quę exhul cerata,cicatricosaque in genitalibus & uesicę loco. Humidius autem & minus calidum uiride,quod adhuc in succo & perinde purgat magis quàm aridum,magisque somnum excitat,distrahendique uim minorem habet. Anethum quoque,ut Plinius ait,ructus mouet,& tormina sedat: aluum sistit: epiphoris radices illinuntur ex aqua uel uino. Singultus cohibet semen feruens olfactum. Sumptum ex aqua,sedat cruditates. Cinis eius uuam in faucibus leuat,oculos & genituram hebetat. Refertur.] Dicitur anethum, & debet scribi cum th aspirato. Cyathos.] Paruum poculum cyathus. Iuuenalis,Cardiaco nunquam cyathum missurus amico. Indicio ructus est.] Lege indicio ructus fit,ut stet uersus. Per hoc.] Os stomachi. Sedatur.] Compescitur. Nausea.] Appetitus uomendi. Prouocat.] Ciet, mouet. Patiens.] Aegrotans. Digestio tarda.] Digerendi difficultas. Vis egestiua.] Vis egerendi. Assidue.] Frequenter. Visum nocet.] Nocet oculis. Et recte uerbo nocet accusandi casum addidit. Nam noceo tā accusatiuo quàm datiuo iungitur:ut,noceo te uel tuis rebus: nocet uisum & uisui,oculos & oculis. Vuaque.] Quod malum gręce Staphyle dicitur,& circa fauces fit,ut adnotatum est in urticam. Combusti.] Concremati in puluerem. Clystere.] Mediam huius nominis syllabam debebat producere,quam corripuit tamen. Acrior.] Fortior & uehementior ad repellendam uuam. Cinis hic.] Seminis anethi combusti. Vulnera quę serpunt.] Herpetas intelligit,quę sunt uulnera quę serpunt. Quare legendum censeo,hulcera quę serpunt,& non uulnera:nisi intelligat phagedenas,quę tamē dicuntur uulnera rodentia. Illis.] Hulceribus membri uirilis. Reprimit.] Compescit. Hęmorrhoidis.] Est hęmorrhois in sede,cum ora uenarum sanguinem fundunt:nec solum sedem uexat, sed in ora uuluę fœminarum incidere etiam consueuit. Vstum.] Combustum. Condylomata.] Condyloma cum y gręco morbus,qui nascitur circa coronam,ani, siue podicis turberculum insanabile. Frigore.] Morbis,ut loquuntur,ex frigore causatis. Neruorum tensuras.] Spasmum intelligit.

DE BETONICA.

BETONICAM soliti sunt cestron dicere Græci.
B Vrinas potata ciet, lapidesq; repellit.
Fert hemoptthisicis,cum posca sumpta,iuuamen:
Hydropicosq; iuuat,cum uino melleq; sumpta.
De folijs eius tritis factum cataplasma,
Non modicum prodest oculis quos læserit ictus.
Illius succus roseo commixtus oliuo,
Auribus infusus, uarios fugat inde dolores.
Betonicæ puluis cocto cum melle iugatus,
Hemptecos, tussimq; iuuat, suspiria sedat.
Et stomachi uarios sumptus iuuat ille dolores.
Si febrit, ex calida: cum uino, si febris absit.
Cum mulsa bibitus idem puluis, mouet aluum.
Cum sale,contritis folijs, cataplasmate facto,
Vulnera curabis fuerint quæ facta recenter.
Tritaq; fracturæ capitis hæc sola medetur.
De folijs eius elixis fit cataplasma
Vtile non modicum uarijs uitijs oculorum.
Restringit lacrymas oculorum mansa uel hausta.
Hac etiam caligo solet metuenda repelli,
Aequo si rutæ fuerit cum pondere iuncta,
Et sic cum lympha sumatur trita tepenti,
Sic oculis nocuus sanguis per subteriora
Dicitur expelli, sic lumina libera reddit.
Sumpta hac cum tepida purgatur uomica dira.

Pectoris & morbi potu curantur eodem.
Splen iuuat, illius decoctio sumpta, iecurq́;.
Vncia betonicæ socianda quaterna uetusti
Vini cum cyathis tribus, atque his addito grana
Viginti septem piperis: simul hæc benoarita
Haustáq́;, purgabunt renes, pellentq́; dolores.
Vncia cum cyathis calidæ potata duobus,
Dicitur immodicum uentris sedare dolorem.
Hæc tussim cum melle fugat, uentrem quoque mollit.
Vna quaque die febre si uexabitur æger,
Vncia iungatur plantaginis una, duabus
Betonicæ, siccum tepida contrita bibatur
Antea quàm febris prænuncia frigora fiant.
Vncia betonicæ calidæ cyatho resoluta
Prodest hydropicis, si sit potata frequenter.
Radicum puluis cum mulsa tritus & haustus,
Humores uelut helleborum uomitu cito purgat.
Bis binas drachmas præcepit Plinius harum
Radicum dare cum passo, mulsóue bibendas,
Præcipue phlegma uomitu purgabitur isto.
Cum mulsa bibitus prodest puluis foliorum
Ruptis, atque steras potus leuat iste cadentes.
Cum uino sumptis obstat potata uenenis,
Præcipue semen: quod si desit, datur herba.
Vncia betonicæ cum uino sumpta tepenti,
Ictericos curat: cum mulsa, menstrua purgat.
Pondere uero fabæ puluis cum melle uoratus
Post cœnam, stomachum iuuat, ut bene digerat escam.
Si de betonica uiridi sit facta corona,
Circa serpentes (ut Plinius asserit auctor)
Audebunt nunquam positam transire coronam:
Sed morsu proprio pereunt, & uerbere caudæ.
Omnibus antidotis Meniacus eam sociari
Præcipit, ut stomacho magis herbis omnibus aptam.
Plinius hanc, inquit, qui secum gesserit herbam,
A' nullo poterit nocuo medicamine lædi.
Et dicunt, quod ea cum uino sæpius hausta,
Plumbeus abscedat color, & melior reuocetur.

BETONICAM.] Hæc herba græce κίστρον & psychotrophon dicitur, ut scribit Plinius, & uim secandi habet. Nam in renibus calculos dissipat, & pulmonem, & thoracem, & iecur purgat & abstergit, & menstrua ciet, comitialemq́ue curat morbum: & fracturas, & luxationes, acuta febre afflictos, & ischiadicos pota iuuat. nominatur etiam serratula. Hæmophthisicis.] Sanguinem spuentibus. Iuuamen.] Opem, auxilium. Posca.] Commixtione aquæ & uini. Hydropicos.] Morbo intercute laborantes. cuius mali causas Serenus his uersibus reddit:

Corrupti iecoris uitio, uel splenis, acerbus
Crescit hydrops: aut cum siccatæ febre medullæ,
Atque auidæ fauces gelidum traxere liquorem,
Tum lympha interius uitio gliscente tumescit,
Secernens miseram proprio de uiscere pellem.

Inde.] Ex auribus. Iugatus.] Sociatus, cómixtus. Hæmphicos.] Quibus collectio facta est in pulmone, uel sanguinem spuentes. Nec legendum est embecos. Cum mulsa.] Potione ex uino, melleque confecta. Dicimus aut mulsa & mulsum. quæ tamen quidam distinguunt, dicentes: Mulsa est potio ex aqua & melle confecta: sed mulsum uinum, attico melle temperatum. Lumina.] Oculos. Ouidius, Parcite luminibus. Elixis.] Coctis. Aequo.] Aequali. Lympha tepenti.] Aqua tepida. Lumina libera reddit.] Oculos liberat à caligine. Vomica.] Tumor in corpore purulentus, à uomendo dicta. Plautus accipit uomicam pro marsupio nummis adimpleto. Quid, inquit, in hoc cello tibi tumet? Respondet, uomica est. Passo.] Genere liquoris, quod ex uua passa cogitur. Phlegma.] Pituitam. Circa serpentes.] Mirum est quod hic ex Plinio recitat. Verbere.] Ictibus. Plumbeus.] Liuidus.

DE SABINA.

BRATHEOS est græce, Sabina uocata latine.
Sicca calensq́; eius uis est, & tertius illi
Est in utroque gradus. uulnus, cum melle, uel ulcus
Fortiter exiccat, sordes quoque purgat eorum.
Sic iuuat anthracas, bona quæ plebs ulcera dicit.
Menstrua deducit, corruptos extrahit aluo
Conceptus, si cum uino sit sumpta frequenter:
Vel si trita prius matricis subditur ori.
Cærotis admixta, cutem facit esse nitentem.
Omnibus & morbis prodest de frigore factis.
Illius in uino uel aqua decoctio, curat
Quos uertigo nocet, si lotum sit caput inde,
Herbáq́; temporibus, & fronti cocta ligetur.
Duplum sabinæ, si desint cinnama, pondo
In medicamentis iubet Oribasius auctor.

BRATHEOS.] Herba sabina (inquit Plin.) brathy appellata à græcis, duorum generum est. Altera tamaricæ similis folio est, altera cupresso. Qua ex re quidam Creticam cupressum dixerunt. A' multis in suffitus pro thure assumitur. In medicamentis uero, duplicato pondere, eosdem effectus habere quos cinnamum, traditur. Collectiones minuit, & nocuas compescit. Illita ulcera purgat. Partus emortuos apposita extrahit & suffitu. Illinitur igni sacro & carbunculis. Cum melle & uino pota, regio morbo medetur. Gallinacei generis pituitas fumo eius herbæ sanari tradunt. Sicca calensque.] Hoc est, sicca & calida est sabina in tertio gradu & ordine. Bona quæ.] Expositio præcedentis. Menstrua.] Quæ & muliebria & menses. Deducit.] Fluere facit. Corruptos conceptus.] Emortuos partus apposita extrahit & suffitu, ut Plinius docet. Cærotis.] Cærotum dicitur quod uulneribus superponi solet. Inde.] Ex coctione. Temporibus.] Hoc hic accipitur in eo significatu in quo accipitur apud Vergilium primo Georgicorum, ubi poeta ait, Cingens materna tempora myrto.

DE PORRO.

IN multis causis usus medicamine porri
Dicitur Hippocrates, medicinæ maximus auctor.
Istius succum solum dedit ille bibendum
Aegrotis, qui reijciunt, spuzant'ue cruorem,
Quos hæmophthisicos soliti sunt dicere Græci.
Cum galla dant hunc alij thuris'ue farina,
Aut geminis drachmis porrorum, seminis unam
Apponunt myrrhæ, uino quoque trita resoluunt.
Præ cunctis alijs dicunt hæc sumpta iuuare.
Manantemq; potes naris retinere cruorem,
Vngas si nares intus medicamine tali.
Contractas uuluas succo curabis eodem.
Reddit fœcundas mansum persæpe puellas.
Vlcera cum melle tritum iuuat, appositumq;.
Humorum capitis si distillatio fiat,
Pulmones, pectusq; nocens, uocemq; canoram.
Indéq; consurgat tussis præcordia lædens,
Cum ptisana succum porri sorbere iuuabit.
Et per se solum prodest his omnibus ipsum.
Si porri partes in lympha coxeris albas,
Sic ut aquam primam mutes, addasq; secundam,
Vtilis eius aquæ duro fit potio uentri.
Dicitur hæc eadem cum uino stringere uentrem.
Cum uino potus datur his quos læserat anguis,
Quodlibet aut animal fundens lethale uenenum.
Nec minus his prodest, si uulneribus superaddas
Sic uelut emplastrum porrum cum melle subactum.
Commixtus porri succus lacti muliebri,
Et bibitus, tussim fertur sanare uetustam.
Et uarijs uitijs pulmonum subuenit idem.
Auris compescit cum capræ felle dolorem.
Præstat idem pariter cum mulso mixtus, & auri
Infusus tepidus. fungis, si manditur, obstat.
Eius iungatur succo pars tertia mellis,
Et sic per nares tepidum fundendo uel aures,
Immensum poteris capitis sedare dolorem.
Ex uino bibat hunc, lumborum quem dolor angit,
Dicitur utilius tali nihil esse dolori.
Fracturas solidat cito, duritiasq; relaxat
Appositum, uulnusq; recens cito cum sale claudit.
Si crudum fuerit sumptum, leuat ebrietatem.
Sic uenerem stimulat, sic durum molliet aluum.

IN multis.] Porrum Græci prason dicunt. Porrorum alij sunt Tarentini, qui & sectiui dicuntur: alij Aricini, qui & capitati. Porro sectiuo profluuia sanguinis sisti in naribus, contrito eo obturatis, uel gallæ mixto, aut mentæ: item ex abortu, profluuia, poto succo cum lacte mulierum. Tussi etiam ueteri ac pectoris & pulmonis etiam uitijs medetur. Illitis folijs sanantur ambusta, epinyctides: ita uocatur ulcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim humor emanans. Quidam eodem nomine appellant pustulas liuentes, ac noctibus inquietantes. Et alia ulcera cum melle trito. Vel bestiarum morsus ex aceto, item serpentium. Aurium uero uitia cum felle caprino, uel pari mensura mulsi. Stridores, cum lacte mulieris. Capitis dolores, si in nares fundatur, dormituris'ue, in aurem duobus succi cochlearibus, uno mellis. Succus & ad serpentium scorpionumque ictus in potu bibitur cum meto, & ad lumborum dolores cum uini hemina potus. Sanguinem uero excreantibus phthisicis, distillationibus longis, uel succus, uel ex ipso cibus prodest. Item morbo regio, uel hydropicis: & ad renum dolores, cum ptisanæ succo, acetabuli mensura. Idem modus cum melle, uuluas purgat. Tostus uero editur, & contra fungorum uenena, imponitur & uulneribus. Venerem stimulat, sitim sedat, ebrietates discutit. Sed oculorum aciem hebetare traditur, inflationem quoque facere, quæ tamen stomacho nō noceat, uentremque molliat. Voci splendorem affert. Capitato maior est eadem effectus. Sanguinem reijcientibus, succus cum caule aut thuris farina, uel acacia datur. Hippocrates & sine alia mixtura dari iubet, uuluasque cōtractas aperiri putat, fœcunditatem etiam fœminarum hoc cibo augeri: contritum ex melle, ulcera purgare, tussim & distillationes thoracis. Pulmonis & arteriæ sanat uitia, datum in sorbitione ptisanæ, uel crudum, præter capita sine pane, ita ut alternis diebus sumatur, uel si purulenta excreentur. Sic & uoci uel ueneri somnoque multum confert. Capita bis aqua mutata cocta, aluum sistunt, & inflationes ueteres. Cortex decoctus, illitusque, inficit canos. Hippocrates.] Et hæc est proba lectio. Medicinæ.] Laus Hippocratis. Hæmophthisicos.] Græce enim sic uocantur qui sanguinem spuunt, ut etiam supra adnotatum est. Galla.] Fructu quercuum. Nec pauciora genera gallæ fecimus (inquit Plinius) solidam, perforatam, item albam, nigram, maiorem, minorem. uis omnium similis. Optima comagena. Excrescentia in corpore tollit. Prosunt gingiuis, uuæ, oris exulcerationi. Crematæ & in uino extinctæ, cœliacis, dysentericis illinuntur. Parony chijs ex melle, & unguibus scabris, pterygijs, ulceribus manantibus, condylomatis, uulneribus quæ phagedænica uocantur. In uino autem decoctæ auribus instillātur, oculis illinuntur. Aduersus eruptiones & panos cum aceto. Nucleus commanducatus dentium dolorem sedat. Item intertrigines, & ambusta. Immaturæ ex his potę, lienem consumunt. Eædem crematæ, & aceto salso extinctæ, menses sistunt, uuluasque procidentes potu. Omnes capillos denigrant. Geminis.] Duabus. Naris cruorem.] Sanguinem è naribus fluentem. Contractas.] Constrictas. Reddit.] Facit concipere puellas, & matres fieri. Pectusque nocens.] Nocens protulit sicut nocet. & hoc quidem latine. Vtrunque enim recte dicitur, pectus nocens, & pectori nocens. pectori tamen hic legi non potest. Lympha.] Aqua. Aquam mutes.] Sic etiam Plin. Capita bis aqua mutata cocta aluum sistunt. Stringere.] Cohibere. Lethale.] Mortiferum. Lacti muliebri.] Quod habēt mulieres. Vetustam.] Quā quis longo habuit tempore. Subuenit.] Opitulatur & prodest. Compescit.] Reprimit & sedat.
Fungis.] Vlceribus in sede nascentibus fungis terrestribus non dissimilibus. Obstat.] Impedimēto est, & resistit. Venerem.] Libidinem.

DE CAMOMILLA.

A NTHEMIVM *magis cōmēdat laudibus auctor*
Asclepius : quam camimolam nos, uel camomillam
Dicimus : hæc multum redolens est & breuis herba.
Herbe tam similis, quam iusto nomine uulgus
Dicit amariscam, quòd fœteat, & sit amara,
Vt collata sibi uix discernatur odore.
Auctores dicunt, species tres illius esse.
Quas solo florum distingui posse colore,
Tradunt, est cunctis medius flos aureus illis:
Sed uarijs folijs flos circumcingitur ille,
Albi, uel nigri sunt, purpureiue coloris.
Dicitur anthemion proprie, cuius foliorum
Purpureus color est, maiorq; & fortior hæc est.
At leucanthemion, folijs deprehenditur albis:
Melinis crysanthemion. uis omnibus illis
Sicca calensq; gradu primo conceditur esse.
Prouocat urinam cum uino quelibet hausta.
Vesicæ frangit lapides, & menstrua purgat,
Si foueatur aqua matrix qua cocta sit herba,
Aut si cum uino potetur sæpius illa.
Tormina sic sedat, stomachiq; inflatio potu
Pelletur tali. squamas de uultibus aufert,
Si tritam apponas solam, mellíue iugatam.
Ictericis prodest eius decoctio sumpta.
Et mire prodest iecoris potata querelis;
Pellere cum uino potata refertur abortum.
Hac oleo cocta foueas si febricitantem,
Frigus depelles, febrem quoque sæpe fugabis.
Vnguine purgantur hypochondria turgida tali.
Pestiferos morsus serpentum, pondere drachmæ
Cum uino, prohibet anthemis sumpta nocere.
Plinius affirmat hanc quadraginta diebus
Vnaquaque die bis sumptam pondere drachmæ
Cum geminis cyathis uini subtilis & albi,
Cum lotio sensim totum purgare lienem.
Aegilopas curat, si quis commasticet illam,
Et sic apponat. sic ulcera sordida purgat.
Ebullire caput febris feruore grauatum
Sæpe solet, uel collectis humoribus in se,
Vlcera producit, uocat exanthemata Græcus.
Hæc decocta uirens oleo camomilla repellit.
Quod si defuerit uiridis, maceretur aceto,
Et caput inde lauet. nullum magis adiuuat unguen.

ANTHEM.] Anthemis,ut scribit Placentinus ille, ut alij antimis, uel chamæmelum, calefacit & arefacit in primo ordine, tenuiumque partium est,& perinde uim distrahēdi, & rarefaciendi,& deprimendi summittendique habet. Si igitur uiridis fuerit, expedit ex oleo coquere, in quo flos sub sole detentus: sin arida, pauco aspergatur aceto, inde cocta cum oleo efficitur commoda, ubi necdum materia perfecte pacata est, quæ ad caput euoluebatur: distrahit nanque quæ in capite. aliamque non attrahit, quod nullum aliud facit medicamē. Necepso autem Aegyptius iubet florem purum ipsius chamæmeli pubescentem colligere, terereque in mortario, beneque subigi in fidelia, conficique pastillo mediocres,& in umbra arefieri & reponi : cum eorum usus aduenerit, pastillum sumi unū, immittique in oleum primarium, quantum satis sit, quod expressum primo fuerit: inde inungi corpus à capite usque ad imos pedes totum febricantium, inde tegi ægrum,& foueri. tum ait excitari sudorem salubrem, ac febre liberari : foreque ob hoc idoneum peregrinantibus remedium: quia facile quiuis secum habere potest, & absque impendio sibi cauere, idque experientia plurium. Alij quoque eruum esse attestantur, maximeque congruere meatibus aperiendis. Iubet quoque is pastillos in aqua calida dilutos potare febri correptos drachmæ quantitate.

Chamimolam.] Chamæmelon (ait Perottus) est herba uulgo nota, ab odore malo sic dicta, quam medici recentiores chamomillā barbare uocant. Amariscam.] Quæ est mali odoris herba, unde ait quòd fœteat, id est, male oleat. Collata.] Comparata. Purpureus.] Qualis est purpura. Qua.] Aqua. Iugatam.] Additam. Ictericis.] Morbo regio laborantibus. Querelis.] Doloribus, propter quos queruntur homines. Hypochōdria.] Hypochōdrion uocant nonnulli partem corporis ubi ilia: alij lagaron. Hæc Perot. ille in Cc. Aegilopas.] Aegilope abscessus est pusillus, oblongusque sub ipsum palpebræ torulum: officit luminibus. De quo malo Cor. Cel. lib. 7. c. 7. Etiamnum, inquit, in angulo, qui naribus propior est, ex aliquo uitio quasi parua fistula aperitur, per quam pituita assidue distillat, αἰγίλωπα græci uocant, idque assidue male habet oculum: nonnunquam etiam exeso osse usque ad nares penetrat, idque interdum naturā carcinomatis habet. Exanthemata.] Quæ ulcera græcis uocat exanthemata. De quibus Cor. Cel. lib. 5. cap. 28. At pustulæ, inquit, maxime uernis temporibus oriuntur. Earū plura genera sunt. Nam modo circa totum corpus partemúe aspredo quędam fit similis his pustulis, quę ex urtica, uel sudore nascuntur, ἐξανθήματα Gręci uocant, eaque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt. Nonnunquam similes uaris oriuntur &c. Vnguen.] Vnguentum. Maxime tamen notandum, quòd tussim curat, si quis succum porri cum ptisana sorbeat. Est autem ptisana hordeum decorticatum, uel hordei succus siue aqua. ptisanarium, uas in quo coquitur.

DE NEPETA.

ERBAM *quam nepetam uulgari more uocamus,*
H *Hanc medici græco calaminthi nomine dicunt.*
Sicca calensq; illi uis est, & tertius item
Est in utroque gradus. Cum mulsa trita tepenti
Sumpta, solet totum sudore resoluere corpus,
Ex oleo quo sit decocta perunge fricando
Illum, uenturæ metuit qui frigora febris,
Non frigus tantum, sed febrem sæpe repellit.
Illi qui schiasim patitur, coxæ supperadde
Contritam uiridem, fertur comburere pellem,
Et sic humores siccando, fugare dolores.
Apposita, potúq; suo cito menstrua purgat.
Est lepræ species, elephantiasisq; uocatur,
Quæ cunctis morbis maior sic esse uidetur,
Vt maior cunctis elephas animantibus extat.
Hunc in principio morbum potus calaminthes

Cum uino curat, humores extenuando.
Serpentum morsus superaddita trita, nocere
Non sinit, & pellit cum uino sumpta uenena.
Potus, & iniectus, lumbricos enecat, eius
Succus, & in membris uermes necat omnibus ipse.
Si mel iungatur huic cum sale, plus operatur.
Si bibit hanc pregnans, aut tritam subdit, abortit.
Purgat & ictericos cum uino, curat anhelos,
Asthmaticos medici quos Graeco nomine dicunt.
Et iecoris morbos cum uino mitigat hausta.
Hocq; modo ueterem lateris iuuat illa dolorem.
Atque cicatrices nigras superaddita trita
Hae naturalem reddit purgando colorem.
Vino decocta facit hae melius cataplasma.
Compescit stomachi cum uino sumpta dolorem.
Fumus de domibus serpentes effugat eius.
Tollere singultum cum uino dicitur hausta.
Hocq; modo uenerem cohibet potata frequenter.

HERBAM.] Nepeta graece καλαμίνθη est tenuium partium essentia, & calida & arida temperamento in tertio ferè ordine utraque in qualitate. Hæc pota arida, ob mulsum calefaciens satis sudorem elicit, & distrahit, & arefacit uniuersum corpus. Ob hoc, ipsa quidam usi sunt, ad sedandos febrium rigores exttinsecus apponendo, ex oleo coquentes, & inungentes totum corpus, ualide fricando, ut interna petat. necnon ilibus accommodant, & apponunt ischiadicis, utpote præsentaneum remedium. attrahit nanque funditus, ac conuellit ad imam cutem & uniuersum eum concalefacit articulum. Subuenit fracturis, & spasmis: lumbricos perimit, cocta cũ uino: & cataplasmate ĩposita, cicatrices atras reddit albicãtes, utitque manifesto cutem: & menstrua, pota atque apposita, prouocat efficaciter. Præsentaneum quoque medicamen elephantiasi correptis, non modo quod distrahat tenues humores, sed etiam quod attenuet & secet ualide crassos humores, qui hanc ægritudinem gignunt. Ita etiam cicatrices illustrat nigras, & distrahit interim quoque hypopia. Melius autem facere illi existimantur, qui in uino coquentes ipsam apponunt uiridem potius, quàm aridam. Nam arefacta ualidiot est, ad urendumque expeditior. Superimponitur autem immorsibus uirulentis atque pestiferis, ob amaritudinem perimens lumbricos, & serpentes, assumptus & potus succus necnon in auribus & hulceribus uermes absumit. Iuuat autem anhelosos & arquatos, abstergendo ac purgando iecoris oppilationes. Ad hæc autem cuncta iam dicta, efficacior montana est. Orpheus autem ait, succum ipsius cum æquali rosaceo cum psimmytho solutum, soluere crassitudinem, & inũctam, curare igni exusta. Illud admirabile uideri, quod ne quidem mali uestigium appareat, pilosque educit locus. Cum cimolia autem & aloe æqualibus succum exprimendo, & inducendo fronti atque temporibus, pacaueris statim capitis dolores. auctor Valla Placentin. In utroque.] Tam siccitate quàm calore. Gradus.] Ordo. Sudore reuoluere.] Id est, facere ut totum corpus sudet, & sudorem emittat. Metuit qui.] Qui febri obnoxius est. Fertur.] Dicitur. Menstrua.] Fluxum sanguinis. Lepræ.] Est (inquit) species lepræ quæ elephantiasis dicitur, per similitudinem sic dicta, quæ exponitur, cum dicit, Quę cunctis &c. Græci ἐλεφαντίασιν appellitant, de quo Celsus lib. 3. cap. 25. Ignotus autem pene in Italia, frequentissimus in quibusdam regionibus is morbus est, quem ἐλεφαντίασιν græci uocant, isque longis annumeratur. Totum corpus afficitur, ita ut ossa quoque uitiari dicantur. Sũma pars corporis crebras maculas, crebrosque tumores habet. Rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inęqualiter crassa, tenuis, dura, mollisque quasi squamis quibusdam exasperatur, corpus emacrescit, os, suræ, pedes intumescunt. Vbi uetus morbus est, digiti in manibus pedibusque sub tumore conduntur, febricula oritur, quę facile tot malis obrutum hominem consumit. Protinus ergo inter initia sanguis per biduum mitti debet, aut nigro ueratro uenter solui: adhibenda tum quanta sustineri potest, inedia est: paulum deinde uires reficiendę, & ducenda aluus. post hæc, ubi corpus leuatum est, utendũ est exercitatione, pręcipueque cursu: sudor primum labore ipsius corporis, deinde etiam siccis sudationibus euocandus, frictio adhibenda, moderandumque inter hęc, ut uires conseruentur, balneum rarum esse debet. Cibus sine pinguibus, sine glutinosis, sine inflantibus. Vinum pręterquam primis diebus recte datur. Corpus, contrita plantago, & illita, optime tueri uidetur. De elephantia sic ait Serenus, ut sequitur:

Est elephas morbus tristi quoque nomine dirus;
Non solum turpans infandis ora papillis,
Sed cito pręcipitans funesto fata ueneno.
Huic erit aduersus cedri de cortice succus,
Mustellęque cinis, uel fusus sanguis ab illa.
Nonnulli dixere serum prodesse bibendo.
Mentastri folium potu, appposituque salubre est.
Nec frustra bulbos & sulphura iungis aceto.
Pręterea nitrum debes cum melle iugatum
Spargere lacte bouis, uarias sic ungere frontes.
Cerusam & chartam (quam gens Aegyptia mittit)
Thura simul, misceque oleum, quod flore rosarum
Conditum est, line sic faciem, sic redde salutem.

Calaminthes.] Nepetę. Lumbricos.] Vermes. Negat.] Non permittit. Abortit.] Abortum facit. Ictericos.] Morbo regio correptos. Anhelos.] Anhelosos & difficulter anhelãtes, quos gręci asthmaticos uocant. Compescit.] Sedat, reprimit. Fumus.] Nota, ut etiam cętera, dignum.

Venerem cohibet.] Refrenat coeundi appetitum, quod quidam fortassis melius fieri putant uerberibus

bus, cum tamen contrarium etiam constet. Hominum naturam extra reliquorum modum admirantibus succurrit exemplum raro alias auditi euentus. Siquidem non multis abhinc annis uixisse quendam in uenereis ingenij stupendi maxime, quodque uix impetret fidem, ex adiuratissimis compertum est, qui quo pluribus affectus fuisset plagis, eo impetuosius, ardentiusque in concubitum ferebatur præceps. Fuit omnino mira res: nescires, utrum affectaret auidius uerbera, an coitum: nisi quod illorum mensu libidinis uoluptas constabat. Proinde extentis se precibus difflagellari exposcebat, pridie quàm id pateretur, flagello aceti asperitate obdurato: quod si uerberator lentius agere foret uisus, uelut extimulante rabie, conuicijs incessebat: nec factum sibi satis arbitrabatur, ni inter cędendum sanguis sese ostendisset. Vnus, opinor, mortalium inuentus, qui eodem impetu in supplicium ferretur, ac delicias: quique inter tormenta sensuum titillationes, ac æstuantem pruritum uel expleret, uel incéderet. hęc Coelius antiq. lecti. lib. 6. cap. 36. Frequenter.] Quia unus potus tanto monstro domando non sufficit, cum interdum nihil remediorum quidquam aduersus tam immanem beluam ualeat. Plinius, unde auctor noster ferè omnia sumpsit, lib. 20. cap. 14. sic scribit de nepeta: Nepeta quoque uires contra serpentes habet. Fumum ex ea nidoremque fugiunt, quam & substernere in metu obdormituris, utile est. Tusa ægilopis imponitur, & capitis doloribus recens cum tertia parte panis temperata aceto illinitur. Succus eius instillatus naribus supinis, profluuium sanguinis sistit. Item radix cum myrti semine in passo tepido gargarizata anginis medetur.

DE PVLEGIO.

FERVIDA pullegij uis, siccáq; dicitur esse.
Tertius à medicis datus est gradus huic in utroque.
Sæpius hanc herbam si prægnans sumit, abortit.
Menstrua deducit cum uino sumpta tepenti.
Hocq; modo tardas hæc extrahit herba secundas.
Hoc nomen quia non notum reor esse quibusdam,
Exponam tali quid nomine significetur.
Vt nondum natus testa circundatur oui
Pullus, sic infans matris uestitur in aluo
Quadam pellicula matris de semine facta.
Quam nascens rumpit quasi testam pullulus oui,
Istas pelliculas medici dixere secundas,
Quod mox expositos naturæ iure sequantur.
Hæ si plus iusto, uitio cogente, morantur,
Aut mors subsequitur, dolor aut qui uix toleratur.
Istas pullegium prædicto more repellit.
Cum sale contritam melli si iunxeris illam,
Vnguine contractis potes hoc succurrere morbis.
Illius puluis sumptus cum melle uel haustus,
Pectoris humores uiscosos extenuare,
Et per sputa potest illos educere mire.
Nausea, uel morsus stomachi curabitur illa
Cum posca sumpta, uel aceto quod sit aquosum.
Cum uino nigram choleram potata repellit.
Sic'q; uenenatis serpentum morsibus obstat.
Si per uim febris, nimio'ue fluore cruoris,
Aut aliquo casu subito defecerit æger,
(Quod solet à doctis medicis malefactio dici)
Pullegium ualido tritum iungatur aceto,
Naribus ægroti sic apponatur, odore
Solo confestim dicunt releuare iacentem.
Gingiuas sicci puluis confirmat, & usti.
Appositam uiridem dicunt sedare podagram,
Et quosuis alios solet emendare tumores,
Si superaddatur tepidæ permixta polentæ.
Addita cerotis, papulas de corpore tollit.
Spleneticis multum, superaddita cum sale, prodest
Elixatura, si quisquam sæpe tepenti
Illius abluitur, pruritus non patietur.
Et sic matricis poteris curare tumorem.
Tussim compescit, cum uino sumpta tepenti:
Et sic urinam compellit reddere largam.
Et magis, ex uino si sit decoctio facta,
Aut oleo mixtam contritam si superaddas.
Si radix acri trita iungatur aceto,
Sedabit quosuis superaddita sæpe tumores.
Obstat serpentum cum uino sumpta uenenis.
Et sic assumptum, uenerem stimulare fatentur.
Sic quoque pulmonis prodest, iecoris'q; querelis.
Et sic nutrici sumptum, lac præbet abundans.
Herba uirens curat morsus cum melle caninos
Si superaddatur, & uino mixta bibatur.

FERVIDA.] Hoc est, pulegium est calidum & siccum in tertio gradu. Magna societas cum menta ad recreandos defectos animo pulegio, cum surculis suis in ampullas uitreas aceti utrisque deiectis. Qua de causa dignior è pulegio corona uertigini quàm è rosis, cubiculis nostris pronunciata est. Nam & capitis dolores imposita dicitur leuare. Quin & olfactu capita tueri contra frigorum æstusque iniuriam, & ab siti traditur: neque ęstuare eos, qui duos è pulegio surculos impositos auribus in sole habeant. Illinitur etiam in doloribus cum polenta & aceto. Fœmina efficacior. Est autem hęc flore purpureo. Mas candidum habet. Nauseas cum sale & polenta in frigida aqua pota inhibet. Sic & pectoris ac uentris dolorem. Stomachi autem ex aqua intercisiones sistit, & uomitiones cum aceto & polenta. Intestinorũ uitia melle decocta & nitro sanat. Vrinam pellit, ex uino: & si aminęum sit, & calculos, & interiores omnes dolores. Ex melle & aceto sedat menstrua, & secundas. Vuluas conuersas corrigit. Defunctos partus eijcit. Semẽ obmutescentibus olfactu admouetur. Comitialibus in aceto cyathi mensura datur. Si aquę insalubres bibendę sunt, tritum inspargitur. Salsitudines corporis, si cum uino tradatur, minuit. Neruorũ causa & in contractione cum sale & aceto & melle confricatur opisthotono. Imbibitur ad serpentium ictus decoctum. Ad scorpionum in uino tritum, maxime quod in siccis nascitur. Ad oris exulcerationes, ad tussim efficax habetur. Flos recentis incensus, pulices necat odore. Xenocrates pulegij ramum lana inuolutum, in tertianis ante accessionem olfactandum dari, aut stragulis subijcit, & ita collocari ęgrum inter remedia tradit. hęc & multa alia Plinius Nat. hist. 20. cap. 14. Deducit.] Fluere facit muliebria quæ

antea fluxum naturæ negabant. Hoc nomen.] Secundas intelligit, & docte nominis significationem explicat. Expositos.] Infantes in lucem datos. Istas.] Secundas sequi morantes. Vnguine.] Vnguento. Viscosos.] Qui multorum malorum, etiam lepræ, causa dicuntur à medicis. Defecerit.] Hoc non simpliciter intelligendum est de pulegio, sed de pulegio cum menta: quod docemur ex Plinio, qui ut supra adscripsimus, ait: Magna societas cum hac, id est, menta ad recreandos &c. Podagram.] Podagram ob doloris atrocitatem Serenus uocat rabidam, cum dicit:

Quædam sunt rabidæ medicamina digna podagræ,
Cui ter tricenas species Epidaurius ipse
Dixit inesse Deus: requiem tamen indere morbo
Fas erit, & tristem saltem mulcere dolorem.

Cerotis.] Quæ uulneribus superponi solent. Papulas.] Pustulas, tubercula. Spleneticis.] E' splene laborantibus. Compellit reddere largam.] Large facit mingere.

DE FOENICVLO.

FOENICVLVM medici calidũ, siccumq; secũdo
Dicunt esse gradu, marathrum Græcus uocat illud.
Cum uino cunctis obstat hæc herba uenenis.
Hac mansa serpens oculos caligine purgat.
Indeq; compertum est, humanis posse mederi
Illam luminibus, atque experiendo probatur.
Radicis succus mixtus cum melle recenti,
Pulsa reddit eos omni caligine claros.
Expressus marathri uiridi de semine succus,
Soleq; siccatus, magnum medicamen habetur,
A' quicunque uelis oculorum pellere morbos.
Auribus infusus uermes succus necat eius.
Renibus in ptisana radix decocta medetur.
Cum uino fugat hydropicos potata tumores.
Sicq; uenenatis obstabit morsibus illa.
Sic quoque pulmonis obstat, iecorisq; querelis.
Et sic nutrici sumpta, fit copia lactis.
Cum uino uel aqua radicis coctio sumpta,
Nephreticis, & uesicæ morbis medicatur.
Vrinas purgat, & menstrua sumpta resoluit,
Vel si trita super pectus hæc herba ligetur,
Nausea cum uino sumpta sedabitur illa.
Feruorem stomachi cum lympha mitigat hausta.
Radix illius uino decocta, dolores
Fomento curat, patitur quos uirga uirilis,
Hoc quoque si iungas oleo facit, hocq; perungas.
Ictus, uel factos subito quoscunque tumores,
Apponas tritam iuncto sedabis aceto.
Semen cum uino bibitum, ueneris mouet actus.
Hocq; modo lateris diros sedare dolores
Dicunt, aut herbe si sit decoctio sumpta.
Tradunt auctores, eius iuuenescere gustu
Serpentes, & ob hoc senibus prodesse putatur.

FOENICVLVM.] Hanc herbam Græci μάραθρον uocant, & uehementer calefacit, tanquam ex tertia iam sit potentia, sed arefacit in primo ordine, ob hoc lac gignit quòd non admodum arefaciat. Suffusionibus opitulatur, eadem ratione uim mingendi & menstrua agit. Est etiam aliud marathrum, quod à magnitudine hippomarathrum uocant, cuius radix & semen magis arefacientis est potestatis, quàm domesticum, cuius semen est ut milium, id calculosis opitulatur, menstrua & urinam mouet. Est & alterum hippomarathrum, cuius semẽ rotundum & acutum, coriani simile, potentia imbecillius alio hippomarathro. Placentinus ille auctor, quod maxime sumpsit ex Dioscoride. Humanis luminibus.] Oculis hominũ. Pulsa.] Fugata. Marathri.] Fœniculi, quod grammatici à fœnore dictum uolunt. Ptisana.] Succo seu aqua hordei. Hydropicos.] Quos facit hydrops. Virga uirilis.] Membrum uirile, quod & uerretrum à uerrendo, & colis, & nonnunquam priapus, alijsque nominibus. Fomento.] Hoc à fouendo, hoc est nutriendo, dictum est. Vnde fomenta dicuntur applicationes rerum calidarum seu humidarum ad partes corporis læsas, & medendi gratia, quæ & fotus appellantur. Mouet.] Incitat. hoc pro lasciuioribus. Auctore.] Vt Plinius.

DE ACIDVLA.

DICIMVS acidulam, quam græcus dicit aizoum.
Sic dici credunt, sapor illi quod sit aceti,
Crescit arenosis in pratis, & secus amnes.
Hanc auide quidam comedunt in tempore ueris,
Expertumq; ferunt sibi quod fastidia tollat.
Virtus est illi siccans, & frigida ualde.
Tertius à medicis datus est gradus huic in utroque.
Hac fugit apposita sacer ignis, & herpeta mordax.
Et tumor ex oculis tritæ cataplasmate cedit.
Vlcera quæ serpunt cohibet, combustaq; curat,
Et multum calidæ dicunt prodesse podagræ,
Si fuerit folijs illius operta uirentis,
Aut cataplasmata mixta contrita polenta.
Eius cum roseo succus permixtus oliuo,
Dicitur antiquo capitis prodesse dolori,
Qui dictus dolor est lingua cephalargia græca.
Omne genus fluxus uentris restringere mire
Cum uino potata solet, uel mansa frequenter.
Hocq; modo nimium manantia menstrua sistit,
Vel si matrici tritam uiridem superaddas.
Sic quoque lumbricos pellit potata rotundos.
Taliter & cunctis prodest potata uenenis.
Exhilarat uisus illius succus inunctus.
Cum uino uarijs obstat potata uenenis.
Affirmant, istam qui secum gesserit herbam,
Quod non appetet hunc lethali scorpius ictu.
Auribus expressus succus si funditur eius
Adiuuat auditum mire, pelliťq; dolorem.
Altera uero minor species est istius herbæ,
Quam semperuiuam dicunt, quoniam uiret omni
Tempore: barba Iouis uulgari more uocatur.
Esse refert similem prædictæ Plinius istam.
Nec minus omnibus hanc prædictis posse iuuare.

Mane solent adeo palpebræ glutine quodam
Phlegmatis astringi, ualeant ut uix aperiri,
Has mire succus herbæ deglutinat huius,
Illo si tactæ fuerint, digito'ue perunctæ.

DICIMVS acid.] Quod latini acidulam, Græci æzoum uocant. Aizoi duo genera: maius in fictilibus uasculis seritur, quod aliqui buphthalmon uocant, alij zoophthalmon: alij stergethron, quod amatorijs conueniat: alij hypogeson, quoniam in subgrundijs fere' nascitur. sunt qui ambrosiam potius uocant, & qui amerimnō: Itali sedum magnum, aut oculum, aut digitellum. Alterum minusculum, quod erithales uocant, alij trithales, quia ter floreat, alij Chrysothales, aliqui isoetes, sed alij Itali sedum, alij aizoū, utrunque, quoniam uireat semper, aliqui semperuiuum. Maius cubiti altitudinem excedit, crassitudine plus quàm pollicari. Aliud in cacumine linguæ simile, carnosum, pingue largo succo, latitudine pollicari. Alia in terram conuexa, alia stantia, ita ut ambitu effigiem imitētur oculi. Quod minus est, in muris parietinisque nascitur & tegulis, fructicosum à radice, & sursum usque ad cacumen, folijs angustis, mucronatis, succosis, palmo alto caule, radix inutilis. auctor Plin lib. 25. cap. ultimo. Aizoū (inquit Placentinus Valla) quod semperuiuum dicimus, utrunque tam paruum quàm magnum arefacit quidem aliquantulum, quod etiam mediocriter acerbescit atque astringit, refrigerat uero non mediocriter: est enim tertiæ distantiæ, atque ordinis refrigerantium, & ob hoc aduersum ignem sacrum & herpetas atque inflāmationes, quę ex distillationibus sunt, conuenit. Secus.] Iuxta. Vtroque.] Tam siccitate, quàm frigore. Sacer.] Ignis S. Antonij, qui & alijs nominibus appellatur, ut supra pueros docuimus. Non enim hæc criticis scribimus, sed duntaxat pueris, & literarum candidatis, quibus utile est hæc minuta legere. Herpeta.] Vlcus quod serpit & mordet: inde dixit Mordax satis cōuenienti epitheto. Tritæ.] Acidulę. Podagrę.] Pedum dolori. Operta.] Tecta. Aut cataplasmata.] Pessimus uersus, nec facile deteriorem apud auctorē hunc inueneris. Cephalargia.] Morbus est quo totum caput infestatur, qui & cephalea. Hemicranici ab hemicrania sunt, qui dimidia parte capitis laborant. Restringere.] Cohibere. Manantia.] Fluentia. Sistit.] Stare facit ne fluant. Lethali.] Mortifero. Refert Plin.] Vt supra habes. Phlegmatis.] Pituitæ. Deglutinat.] Dissoluit & aperit.

DE PORTVLACA.

ANDRACHNE *græce, quæ portulaca latine*
A *Dicitur, hæc uulgi pes pulli more uocatur.*
Humida uis eius, & frigida dicitur esse.
Inde iuuat febrem, quam dicit græcia causon,
Tertius humori, stridori uero secundus
Huic gradus est. utilis stomacho quoque habetur,
Trita super stomachum uiridis si ponitur herba.
Præstat idem succus si sumitur, herbaq; mansa,
Aut ut olus accepta solet lenire calorem.
Mansa uel hausta potest nimium restringere fluxum
Sanguinis, & uenris nimium cohibere fluorem.
Esse uetat dentes illis contrita stupentes.
Et tumidis oculis prodest superaddita trita.
Feruorem solis æstate comesta nocere
Non sinit, & uentrem cum uino & cum sale mollit.
Vesicaq; solet sedare comesta dolores.
Est hæmophthisicis hæc sæpe comesta salubris.
Acidulæ similes huic pene per omnia uires,
Effectusq; pares testatur Plinius esse.

ANDRACHNE.] ἀνδράχνη Græce est portulaca latine. Adrachne uero sine n in prima syllaba, est syluestris arbor, neque in planis nascens, similis unedoni, folio tantum minore, & nunquam decidente, cortice nec scabro quidem, sed qui circūgelatus uideri possit, tam tristis aspectu est, ut scribit Plin. lib. 13. cap. 22. Est autem ἀνδράχνη in potestate refrigerandi tertij ordinis ac distantię, humectandi autem secundi. Paululum austeri habet, ideo fluxus amouet, imprimis biliosos & calidos trāsmutando ipsos, mutādoque qualitatem, & aliquatenus refrigerando, quapropter æstuantes iuuat: si quidquam aliud ori, atque aluo apposita, cunctisque hypochondrijs, leuigatque admodum ouo crudo iniecto cum albumine ac uitello: medeturque, Galeni sententia, febribus hecticis, mixto etiam oleo rosaceo, & pauculo aceto, inunctoque toto corpore, statim facilem infert medelam per febrem exæstuantibus, & æstus prorsus extinguit, ut insurgere amplius nō sinat. Id nos ex ipsa profitemur experientia, sicut & cichorij decoctionis aqua pota ieiuno stomacho, ut inde dormiatur, ilico leuatur febris. Fluentem sistit sanguinem, succusque eius uim habet cō similem, ut non solum extrinsecus appositus, uerumetiam potus refrigeret. Hæc nimirum herba cōuenit uniuersę manducationi, quod subacerbescat, edulium que aptum torminibus, et fluxui muliebri, & sanguinis eiectionibus, ad quæ efficacior, quàm ipsa herba, est succus. hæc Placentinus. Esse uetat.] Tollit enim stuporem dētium. Feruorem.] Notatu dignum quidem, & maxime ijs, quorum capita solis ęstu facile debilitantur. Hæmophthisicis.] Sanguinem spuentibus. Comesta.] Mansa. Salubris.] Vtilis & sanitatis causa. Effectus.] Virtutes. Pares.] Similes.

DE LACTVCA.

Rigida lactucæ uis constat, & humida ualde.
F *Vnde potest nimios hæc mansa leuare calores.*
Et præstabit idem, superaddas si bene tritam.
Vtilis est stomacho, somnum dat, mollit & aluum:
Omnibus his melius prodest decocta comesta.
Et stomacho potius, non lota comesta medetur.
Lactucæ semen compescit somnia uana.
Cum uino bibitum, fluxum quoque reprimet alui.
Lac dat abundanter nutrici sumpta frequenter.
Vt quidam dicunt, oculis caligo creatur
His, quibus assidue fuerit cibus eius in usu.

FRIGIDA.] Lactucæ Gręci tria fecere genera, unū lati caulis, adeo ut ostiola olitoria ex his facti

tari prodiderunt . Folium his paulo maius herbaceo & angustissimum, ut alibi consumpto incremento. Alterum rotundi caulis. Tertium sessile, quod laconicon uocant . Est etiamnum alia distinctio atræ, quæ meconis uocatur, à copia lactis soporiferi: quanquam omnes somnum parere credantur . Apud antiquos Italiæ hoc solum genus earum fuit , & ideo lactucæ nomen adeptæ. Purpuream maximæ radicis Cæcilianam uocāt. Rotundam uero, ac minimæ radicis, latis folijs, astylida. Quidamque eunuchion, quoniam hęc maxime refragetur Veneri. Est quidē omnibus natura refrigeratrix, & ideo æstate gratæ à stomacho fastidium auferunt, cibique appetentiā faciunt . Diuus certe Augustus lactuca conseruatus in ægritudine fertur, prudentia Musę medici, cum priores eam ob religionem minime cōmanducarent, in tantū recepta commendatione, ut seruari etiam in alienos menses eas oxymelite repertum sit. Sanguinem quoque augere creduntur. Est etiā num quę uocatur caprina lactuca. Est quę cilicia uocatur. auctor Plin. lib. 19 cap. 8. Humida ualde.] Est enim lactuca humidum & frigidum holus, non utique extremo modo, sed ut fontana aqua, perfrigida, ideo aduersus inflammationes congruit , & leues sacros ignes. Edulium plane sitim extingnens. Leuare.] Minuere. Mollit.] Mollem facit, & soluit induratam. Eius.] Lactucæ.

DE ROSA.

DICI flos florum nobis rosa iure uidetur,
Quæ specie cunctos præcedat, odoreq; flores,
Non tamen hæc tantum specie , nec odore iuuare
Nos ualet , at uarijs nos adiuuat illa medelis.
Eius sicca gradu uis est & frigida primo.
Compescit sacrum, si trita apponitur , ignem.
Sic quoque si stomachus calet aut præcordia, sedat.
Fluxum matricis cum uino stringit & alui.
Illius succum collyria plurima quærunt.
Et siccæ puluis morbis bene subuenit oris.
Infrictus per se tantum , cum melle'ue mixtus .
Omnes feruores superaddita trita coercet
Ipsa recens, uel si mulsæ contrita bibatur.
Ex hac conficitur oleum , roseumq; uocatur ,
Diuersis morbis , & multis utile causis.
Si bibitur, uentrem mollit, stomachiq; calorem
Extinguit nimium, bene si foueatur eodem.
Et dolor & feruor capitis curabitur illo.
Permiscendo illi si forte iugatur acetum ,
Expurgat sordes , uulnus repletq; profundum.
Et combusturis præclare subuenit ignis.
Ore diu tentum dentis sedare dolorem
Dicitur , & duras palpebras reddere molles.
Aufert suppositum pruritus interiorum.
Et stericis uarijs ualet hoc succurrere morbis.
Hoc oleum quoniam uariatur conficiendo,
Dicam Palladius quid scripserit inde peritus.
Quod rubrum fuerit foliorum sumito floris ,
Vncia sic purgatorum iungatur oliui
In libra , uitreo sic claudens omnia uase.
Sub phœbo tantum septem suspende diebus ,
Inde medelarum uarios seruetur ad usus.

DICI flos.] Rosæ uis ex essentia aquosa calida remixtis duabus qualitatibus, acerbescēti & amarescenti constat. Flos autem ipsarum adhuc magis acerbescit rosis, & ob hoc arefaciens. Rosa nascitur spina uerius quàm frutice, in rubo quoque proueniens. Illic etiam iucundi odoris, quamuis angusti. De generibus rosarum multa scribit Plin. lib. 21. cap. 4. Eius sicca.] Est rosa, inquit, sicca & frigida in primo gradu. Compescit.] Sedat. Stringit.] Cohibet. Illius.] Rosæ. Collyria.] Medicamenta oculorum, de quibus lege Corn. Cels. lib. 6. cap. 6. Illo.] Oleo rosaceo. Subuenit.] Opitulatur. Stericis.] Hystericis, hoc est hysteræ, matricis uidelicet. Rubeum.] Tu lege rubrum. nec opinor auctorem scripsisse rubeum, sed rubrum : nam rubeum non est satis latina dictio. Phœbo.] Sole. Medelarum.] Medicinarum.

DE LILIIS.

LAVROSAS (ut credo) rosas, argentea debent
Lilia iure sequi , quæ nec specie , nec odore
Cedere creduntur , roseo collata decori ,
Nec minus in multis hominum sunt apta medelis .
Eius radicis bulbus , quæ lilia profert,
Sub prunis tectus , iuncto quoque tritus oliuo,
Prodest usturis mire superadditus ignis,
Et melius roseum sibi si iungatur oliuum.
Duritias stericas mollit, si subditur idem.
Elixis eius folijs , cataplasmaq; factum,
Mollescunt nerui , combustaq; membra iuuantur.
Sicq; superpositus morsus curabitur anguis ,
Aut si cum uino bulbus potabitur ipse.
Sic quoque fungorum uetat ille uenena nocere.
Hunc uino coctum tritumq; , pedum superadde
Clauis, nec soluas nisi cum lux tertia transit.
Pingui porcino si decoquis hunc, uel oliuo,
Reddere posse pilos membris narratur adustis.
Cum uino potum nocuum purgare cruorem
Per uentrem dicunt , & sic prodesse lieni.
Sicq; iuuat uuluas, sic idem menstrua purgat,
Vel si cum uino ueteri coctum superaddas.
Præcisu neruis tritus cum melle medetur.
Expressus succus foliorum mixtus aceto,
Et melli coquitur, sint mellis , sint & aceti
Vt geminæ partes, prædicti quinque liquoris,
Ad desiccandas nihil est magis utile plagas ,
Inq; cicatrices ducit , licet inueteratas.
Elixus bulbus , & cerotis bene mixtus ,
Rugas distendit uultus , maculas fugat omnes.
Lichenas purgat, faciem quoque furfure mundat.
Exprimitur succus de tritis floribus eius,
Qui uuluas mollit cum lana subditus illis .
Illitus asseritur sudorem posse mouere.
Turgida maturat, primo coquit, & cito purgat.

LAVROSAS.] Lilij flos temperamenti mixti est ex tenuibus partibus, terrestri quadā essentia, ex qua gustu quoque habet amaritudinem, aquosæque cuiusdam temperatæ essentię est, ex quo oleum uim

distrahendi

distrahendi citra uellicationem habet, potestatisque molliendi est, extremæque duritiei idoneum. cuius radix & folia per sese soluta aresaciunt, & abstergent, mediocriterque distrahunt. Radix nãque in primo est ordine abstergentium, ita nimirum conuenit ambustis & inflammatis locis. Radicem igitur torrentes, inde cum rosaceo dissoluentes oleo, ambustis imponunt, quo ad cicatricem peruenerit. Est autem alioqui hulcerum omnium perducendorum ad cicatricem egregium remedium, molliendo quoque mẽstrua prouocat, folia quoque præcocta imposita cicatrices obducunt, omnibus hulceribus salubre medicamen. Succum quoque foliorum coquendo apponimus cum aceto & melle, quo sistatur corporis humectatio. hæc Placentinus. Lilia iure sequi.] Lilium (ut tradit Plin.) rosæ nobilitate proximum, & quadam cognatione unguenti oleique, quod lirinon appellatur. Et impositum etiã maxime rosas decet, medio prouentu earum incipiens: nec ullis florum excelsitas maior. Interdum cubitorum trium, languido semper collo, & non sufficiente capitis oneri. Candor eius eximius, folijs foris striatis, & ab angustijs in latitudinem paulatim sese laxantibus effigie calathi, resupinis per ambitum labris, tenuique filo & semine stantibus in medio crocis. Ita odor colorque duplex, ut alius calycis, alius staminis, differentia angusta. In unguenti uero, oleique usu, folia non spernuntur. Et flos non dissimilis illi in herba, quam cõuoluolum uocant, nascens per fruteta, nullo odore, nec crocis intus candorem tantum referens, ac ueluti rudimentum naturæ lilia facere condiscentis. hæc Plin. lib. 21. cap. 5. Cedere.] Rosis. Roseo.] Rosarum. Collata.] Comparata. Apta.] Idonea. Bulbus.] Significat bulbus radicem rotundam tunicatam. Hoc nomine, ut scribit Dioscorides, Romani significant allium agreste, alij allium marinum. Dicitur bulbus uenerem mire stimulare ac excitare. Idem sentire uidetur Epigrammatarius Poeta Martialis dicens:

Cum sit anus coniunx, cum sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis quàm satur esse potes.

Et ego olim sic lusi:

Qui præstare uirum Cypriç certamine nescit,
Manducet bulbos, & bene fortis erit.
Languet anus, pariter bulbos ne mandere cesset,
Et sua ridebit prælia blanda Venus.

Fungorum.] Qui uescentibus sunt periculosissimi. Clauis.] Clauus genus tuberculi. Nonnunquam quidem alibi clauus, sed in pedibus tamen maxime nascitur, præcipue tamen ex contuso: quamuis interdum aliter: doloremque etiam, si non aliàs, tamẽ ingredienti mouet. lege Celsum lib. 5. cap. 28. Clauo interijt Silius Italicus clarissimus Poeta, quod docemur ex Plin. qui tertio epistolarum sic scriptum reliquit: Modo nunciatus est Silius Italicus in Neapolitano suo inedia uitam finisse. Causa mortis ualetudo. Erat illi natus insanabilis clauus, cuius tædio ad mortem irreuocabili constantia decucurrit, usque ad supremum diem beatus & felix, nisi quod minorem è liberis duobus amisit: sed maiorem, meliorem, florẽtemque, etiam consularem reliquit. Lux tertia.] Tertius dies. Vuluas.] Hysteras quas Græci uocant. Rugas.] Pro uetulis maxime, quibus uenus multo charior, quàm uirtus. Distendit.] Explicat. Lichenas.] Mentagram intelligit, quam latini sic uocant, quod à mento ortum deducat. Martialis sordidos uocat lichenas his uersiculis:

Non hulcus acre, pustulæue lucentes,
Nec triste mentum, sordidiue lichenes.

Furfure.] Capillorum morbus. sed faciei squamas intelligit. Vuluas.] Matrices, non cunnos, ut imperiti linguæ latinæ interpretantur.

DE SATVREIA.

THYMBRA solet græce dici, satureia latine.
Illi sicca nimis uis est, sed feruida ualde.
Prouocat urinam, cum uino menstrua sumpta.
Pellit abortiuum, muliebria uiscera purgat.
Illius puluis cum cocto melle subactus,
Et mansus, uel cum uino si sumitur idem,
Pectoris humorem pellit persumpta tenacem.
Cum uino tepido compescit tormina uentris,
Si large bibitur: uerum iam sæpe probaui.
Est quidam morbus lethargus nomine dictus,
Oppositum medici quem dicunt esse phrenesi,
Quod uetat hic somnum, somno grauat hic nimis ægrum.
Hoc tam lethali somno depressus, aceto
Thymbram commiscens, foueat caput inde frequenter,
Sic uitium pigri poterit depellere morbi.
Hanc herbam caueat mulier contingere prægnans:
Nam non mansa modo, sed partum subdita tollit.
Nausea sedatur hac, si bene trita bibatur
Cum modico uino, uel si sumatur in ouo.
Hocq; modo mire uenerem solet illa mouere,
Si largo potu uiridis, uel sicca bibatur.
Quod si cum uino mel iungitur & piper illi,
Non modicum ueneris succendere dicitur ignem.
Hinc est à Satyris merito satyrea uocata,
Quod sint in uenerem nimis hæc animalia prona.
Si desit thymus, pro thymo ponere thymbram,
Præcipiunt medici: quia uis est æqua duobus.

THYMBRA.] Hæc & cunila & satureia dicitur, Plin. lib. 19. cap. 18. Thymbram uero quæ sit cunila, hæc apud nos habet uocabulum & aliud, satureia dicta in condimentario genere. Seritur mense Februario, origano æmula. Nusquam utrunque additur, quippe similis effectus. Sed cunilæ Aegyptium origanum præfertur. Prouocat.] Ciet. Vrinam.] Lotium. Menstrua.] Muliebria alio noie & mẽses. Muliebria.] Mulierum. Tenacem.] Viscosum humorẽ intelligit, multorũ malorũ auctorẽ. Lethargus.] Seuerinus Boetius in primo Cõsolatus philosophici libro, Lethargum patitur. Est autẽ

morbus quoque alter (ut scribit Celsus) aliter phrenetico contrarius. In illo difficilis somnus, prompta ad omnem audaciam mens est: at in hoc marcor, & inexpugnabilis penè dormiendi necessitas: λήθαργος Grȩce nominatur. atque id quoque genus acutum est: & nisi succurritur, celeriter iugulat. Hic.] Morbus phrenisis. Grauat hic.] Lethargus. Mulier contin.] Hoc omnibus notandum, quo minus periclitentur grauidæ mulieres. Subdita.] Supposita. Tollit.] Necat. Nausea.] Vomendi appetitus. Venerem.] Panditur hic aliud imbellibus auxilium, quod quidã fortassis libentius legunt, quàm si quis scribat, quæ uia sit, quæ ducat ad astra : usque adeo stimulo carnis, & beluinæ prurigini inseruire placet. Vis æqua.] Par & similis uirtus. Thymbra enim præcipue horten. proximam thymo uim habet, at imbecilliorem, ut ait Placentinus.

DE SALVIA.

SALVIA, cui nomen elelisphacus est apud Argos,
Cum mulsa iecoris prodest potata querelis.
Pellit abortiuum, lotiumq; & menstrua purgat.
Trita uenenatos iuuat & superaddita morsus.
Crudis uulneribus, quæ multo sanguine manant,
Apponas tritam, dicunt retinere cruorem.
Cum uino succus tepidus si sumitur huius,
Compescit uentrem, tussim, laterisq; dolorem.
Pruritus uuluæ curas, uirgæq; uirilis,
Si foueas uino fuerit quo saluia cocta.
Illius succo crines nigrescere dicunt,
Si sint hoc uncti crebro sub sole calenti.

SALVIA cui.] Elelisphacus, quæ à nobis saluia, euidenter cõplexionis est calidæ, clementer subacerbescentis: in prunis suffumigata, mulieribus corripit menstrua immoderate fluentia, & fluxum muliebrem. Agrippas autem inquit, elelisphacum sacram herbam leenæ concumbentes comedunt: est enim ad foetum concipiendum potentissima. Cum igitur huius succum acetabuli unius mensura cum pauculo sale potarit mulier aliquoties, atque cũ uiro dormierit, in coitu sine controuersia cõcipiet. Perhibent in Copto Aegypti peste defecisse multos, & reparatã multitudinem, coactis mulieribus ea uti. Argos.] Grȩcos, unde Argolici. Querelis.] Doloribus, morbis. Lotium.] Vrinam. Compescit.] Cohibet. Ventrem.] Fluxum uentris. Vuluæ.] Hic improprie usurpat uuluam pro cunno. Virgæque uirilis.] Membri, pudendorumque uirilium. Nigrescere.] Quomodo crines nigri fieri possint.

DE LIGVSTICO.

A' LIGVRVM patria sumpsere ligustica nomen,
Copia quod maior ibi nascitur illius herbe.
Tertius huic gradus est calidi sicciq; uigoris.
Maior radicis uis est, & seminis eius,
Et par est illis uis in medicamine quouis.
Inflato stomacho cum uino sumpta medetur.
Et tali potu uis digestiua iuuatur.
Omnibus & morbis sic prodest interiorum.
Vrinas sic sumpta mouet, & menstrua purgat.
Tota uenenatis medicatur morsibus herba,
Si bibitur bene trita prius, uinoq; soluta,
Et pars contrita ponatur desuper herbe.
Non modicum colicis prodest hæc mansa uel hausta,
Vel si radicis elixatura bibatur.
Nec solum colicis decoctio proderit ista,
Sed supradictis medicabitur omnibus hausta.
Digestibilibus semen bene iungitur eius
Omnibus antidotis, quòd sit huic peptica uirtus.
Hanc oculis Strabus potuq; & odore nociuam
Asserit : antidotis eius tantummodo semen
Misceri iussit. hoc uerum dixerit à se,
Aut à doctorum libris, non est mihi notum.
Hoc scio, quòd ueteres non paruis laudibus istam
Attollunt herbam: nec me legisse recordor
Vllum, qui Strabi sermonibus astipuletur.

A' LIGVRVM.] Quod frequens in Liguria herba nascatur, dicitur ligusticum. Cuius herbȩ naturæ & medicinæ ex ea scribuntur à Plinio Natur. hist. lib. 20. cap. 17. Est autẽ ligusticum calidum & siccum in tertio gradu. Illis.] Radici & semini ligustici. Vnde Placentinus ait: Radix & semen calefacientium est eo usque, ut menstrua moueat, & urinas aduertat : est autem sufflationis expers. Digestiua.] Peptica uirtus græco nomine, ut sequitur. Colicis.] Colicam passionem habentibus. Elixatura.] Coctio. Antidotis.] Remedijs aduersus uenena datis. Peptica.] Digestiua. Hanc oculis Strab.] Sic in hortulo Strabus monachorum doctissimus cecinit:

Inter odoratam memorare lybistica syluam
Fortia, suadet amor parui diffusior horti.
Hoc germen succo quamuis & odore, gemellis
Orbibus officere, & tenebras inferre putetur:
Semina sæpe tamen quæsitis addere curis
Parua solent, famamque aliena laude mereri.

Quod autem auctor noster Strabum citat, argumẽtum est hunc Macrum Strabo esse iuniorem, nisi coqui fuerint. Ego tamen in nomine auctoris huius libri erratum crediderim, ut etiam antea in scholis in Macrum indicauimus. Potest etiam hic liber immutatus esse in aliquot locis, cuicunque tandem sit adscribendus. Vt etiam diximus in epistola, quæ præfixa est scholijs nostris in Macrum. Claruit autẽ Strabus monachus Fuldensis, natione teutonicus, Rabani abbatis quondam auditor & scriba, sub Ludouico imperatore, anno 1340. ut scribit Abbas Spanh. in lib. de Eccl. scriptoribus.

DE OSTRVTIO.

STRVTHION, ostrutiū quod uulgi more uocatur,
Vim calidam siccamq; tenet. radix fugat eius
Cum uino morbos iecoris, si trita bibatur.
Ictericos sic sumpta iuuat, spleniq; tumorem
Durum, quem græci scliros in dixere, repellit.
Hocq; modo lapides uesicæ frangere dicunt.
Menstrua sic, lotiumq; mouet, tussimq; medetur.
Sic orthopnoicis prodest si sæpe bibatur.
Subdita matrici depellere fertur abortum.
Et sic tarda nimis seducere menstrua tradunt.
Acri cum uino si iungitur atque polenta
Illius succus, lepras emundat inunctas.
Hoc etiam succo iuncto cum polline, quem dant
Hordea, curatur (ut dicunt) pustula quæuis,
Si superaddideris emplastri more dolori.
Illius succus cum melle terendo iugatus,
Humores capitis purgat, si nare trahatur.
Sternutamentum per se puluis mouet eius
Naribus iniectus, ueratro non segnius albo.
Ictericis succus mire medicabitur eius,
Hunc si nare trahant lacti mixtum muliebri.

STRVTHION.] Struthij radix utilis, calida & arida in quarto fere' ordine, estque abstergens, inde sternutamenta gignit. De hac herba sic Plin. lib. 24. cap. 11. Tingentibus, inquit, & radicula ramos præparat, quam struthion uocari diximus à Græcis. Medetur morbo regio ipsa decocta, & ius potum, item pectoris uitijs, urinam ciet, aluum soluit, & uuluas purgat. Quamobrem aureum poculum medici uocant. Ea & ex melle prodest magnifice ad tussim, orthopnoę cochlearis mensura. cum polenta uero & aceto lepras tollit. Eadem cum panace & capparis radice calculos frangit, pellitque. Panos discutit cum farina hordeacea & uino decocta. Miscetur & malagmatis & collyrijs, claritatis causa. Ad sternutamēta utilis inter pauca. Lieni quoque ac iocineri. Eadem denarij unius pondere ex mulsa aqua, suspiriosos sanat. Orthopnoicis.] Qui, nisi recta ceruice, spirare nequeunt.

DE CEREFOLIO.

EST Cerefolio uis acris & ignea ualde.
Appositum cancris tritum cum melle medetur.
Cum uino bibitum lateris sedare dolorem
Sæpe solet, tritam si nectis desuper herbam.
Cum mulsa bibitum, pituitæ noxia soluit.
Ex oleo coctum, frigus depellit, inunctum.
Si tritum mixto uiolento soluis aceto,
Lumbricos tali potu, tineasq; repellis.
Cum uino ciet urinas, & menstrua purgat.
Virgine cum cera, uetus huic axungia mixta,
Non modo parotidas, uerum quoscunque tumores
Curat uel reprimit, si sæpius hæc superaddas.
Intinctum ualido si manducetur aceto,
Sæpe solet uomitum, uentremq; tenere solutum.
Si trito tegitur pectus, succusq; bibatur,
Vrinæ clausos referat quoscunque meatus.
Illius elixatura uertigo fugatur,
Si caput hac tepida patientis sæpe lauetur,
Herbaq; temporibus & fronti cocta ligetur.

EST Cerefolio.] Vehemens est hæc herba & ualde calida. Cancris.] Quod malum serpit ut cancer. Pituitæ.] Phlegmatis. Violento.] Multum acri. Tineasque.] Tineę hic uermes sunt corporis ut supra. Parotidas.] Apostemata secus aures. Referat.] Aperit. Meatus.] Vias per quas urina fluit.

DE ATRIPLICE.

INFRIGIDARE gradu primo, humectare secū (do
Attriplicem dicunt: eius mollit cibus aluum.
Duritias soluit uarias, clauisq; medetur,
Emplastrum crudæ, uel coctæ si superaddas.
Hocq; superpositum scabros cito detrahit ungues.
Ignibus & sacris dicunt sic posse mederi.
Attriplicem tritam cum nitro, melle, & aceto,
Dicunt appositam calidam sedare podagram.
Ictericis dicitq; Galenus tollere morbum
Illius semen cum uino sæpius haustum.

INFRIGIDARE.] Atraphaxis græce, à nostris atriplex nominatur. Et est secundi ordinis humectantium, primi uero refrigerātium. Non est acerbitatis particeps, sed aquosa, ut malua, & aluum cit. Sunt etiam hortenses agrestibus humectantiores, & magis refrigerantes, & proinde utiles inflammationibus.

Mollit aluum.] Duritiam alui tollit. nec præterea multæ uirtutes illius herbæ sunt. Quæ autem hic commemorantur ex Plin. sumptæ sunt, sicut fere' omnia auctor noster habet. Atriplex, inquit, & syluestre est, & satiuum, accusatum à Pythagora, tanquam faceret hydropicos, morbosque regios & pallorem. Coquitur difficillime, ac ne in hortis quidem iuxta id nasci quidquam nisi languidum culpauit. Addidere Dionysius & Diocles, plurimos gigni ex eo morbos, nec nisi mutata sæpius aqua coquendum, stomacho contrarium esse, lentigines & papulas gignere. Miror quare difficulter in Italia id nasci tradiderit Solon Smyrnæus. Hippocrates uuluarum uitijs id infundi cum beta: Lycus Neapolitanus contra cantharidas bibendum dedit. Panos, furunculos incipientes, duritias omnes, uel cocto, uel crudo utiliter illini putant. Item ignem sacrum, cum melle, aceto, nitroque. Similiter podagris. Vngues scabros detrahere dicitur sine ulcere. Sunt qui in morbo regio dent semen eius cum melle, arterias & tonsillas nitro addito perfricent, aluum moueant, cocto aut per se, aut cum malua, aut lenticula, concitantes uomitiones, syluestri capillos tingunt, & ad supradicta utuntur medicina.

DE CORIANDRO.

FRIGIDA uis herbæ coriandri dicitur esse,
Austeraq́; simul, quiddam uirtutis habere
Hancq́; Galenus ait, per quam depellere uentre
Lumbricos tineasq́; solet, si trita bibatur
Cum uino, uel si mixta sumatur aceto.
Vua cum passa coriandrum, melq́: iugatum,
Sedabunt uarios superaddita trita tumores,
Præcipue testes tumidos iuuat hoc medicamen.
Illius semen uentrem stipare solutum
Fertur aquæ iunctum, fuerit si sæpius haustum.
Argenti spumam cerussæ contere mixtam,
His tritis, succum coriandri iunge, & acetum,
Quattuor his roseum miscendo iugabis oleum.
Ista terendo simul pretiosum conficis unguen,
Quo sacros ignes pellas, calidosq́; tumores.
Si tibi difficilis confectio tanta uidetur,
Succus cum solo prodest commixtus aceto.
Et si frumenti panis mundissima mica
Iungitur huic succo, sedat quemcunque calorem.
Huic succo si iuncta fabæ sit sola farina,
Et superaddatur scrophis, medicabitur illis.
Et cedet feruens emplastro pustula tali.
A multis scriptum legitur febris ante tremorem
Si tria grana uoret coriandri seminis æger,
Euadet febrem cui dat lux tertia nomen.
Præstat idem lectum coriandrum mane, priusquam
Sol surgat, ceruicali si subditur ægri.
Xenocrates scripsit totidem cessare diebus
Menstrua, quot mulier coriandri grana uorabit.
Assiduum quidam condemnant illius usum,
Nempe putant mortem, quemuis'ue parare dolorem.

FRIGIDA uis.] Coriandrum (ut scribit Plinius) inter syluestria non inuenitur. Præcipuum tamen esse constat statim Aegyptium. Valet contra serpentium genus unum, quod amphisibænas uocant, potum, impositumq́ue. Sanat & alia uulnera, epinyctidas, pustulas, tritum. Sic & omnes tumores, collectionesque cum melle aut uua passa. Panos uero ex aceto tritum. Seminis grana tria in tertianis deuorari iubent aliqui ante accessionē, uel plura illini fronti. Sunt qui & ante solis ortum ceruicalibus subijci efficaciter putent. Vis magna ad refrigerandos ardores uiridi. Vlcera quoque quæ serpunt, sanat cum melle, uel uua passa. Item testes, ambusta, carbunculos, aures, cum lacte mulieris, epiphoras oculorum, uentris & intestinorum fluxiones. Semen ex aqua potum bibitur in choleris cum ruta. Pellit animalia interaneorum, cum mali punici succo & oleo semen potum. Xenocrates tradit rem miram, si uera est, Menstrua contineri uno die, si unum granum biberint fœminę: biduo, si duo: & totidem diebus, quot grana sumpserint. M. Varro, coriandro subtrito cum aceto, carnem incorruptam æstate seruari putat. Sedabunt.] Repriment. Tumidos.] Inflatos. Stipare.] Cohibere fluxum uentris. Cerussæ.] Cerussa fit uel per se in plumbinarijs officinis, uel ramentis plumbi tenuissimis super uas aceti asperrimi impositis, atque ita distillantibus. Quod ex eo in acetum cecidit arefactū molitur, & cribatur, iterumq́ue aceto mixto diuiditur in pastillos, & æstate in sole siccatur. Potus eius lethalis est sine spuma argenti, mode cerussatus. Vnguen.] Vnguentum. Sacros ignes.] De hoc malo sæpius supra. Scrophis.] Apostematibus sub lingua. Cui dat lux tertia.] Tertianam febrem intelligit. Xenocrates.] Vt adnotauimus etiam ex Plin. quem auctor noster diligentissime legit, & imitatus est.

DE NASTVRTIO.

DICVNT feruentes quòd habent nasturtia uires,
Et siccas: hæc te uenerem ceu ruta coercet,
Siccando semen fuerit si sumpta frequenter.
Fermento commixta recens hæc herba terendo,
Anthracas curat, bona quæ plebs ulcera dicit.
Si superaddatur curaq́; furunculus ista,
Emittit saniem, cum qua dolor ipse recedit.
Illius succus crines retinere fluentes
Illitus asseritur, dentisq́; leuare dolorem,
De qua parte dolens dens est, infusus in aurem.
Fortius est herba semen, depellit abortum
Haustum cum uino, uentrisq́; animalia pellit.
Et sic serpentis dicunt obstare uenenis.
Solus odor positi carbonibus effugat illas.
Splen reprimit mixto, si sæpe bibatur, aceto.
Herbam uel semen cum polline iunge & aceto,
Hæc contrita simul schiasis superadde dolori.
Vtile non modicum confirmant hoc medicamen.
Lichenas succus purgabit melle perunctus.
Si prurigo caput, aut ulcera turpia fœdant,
Anseris admiscens adipi nasturtia trita,
Sæpius unge caput, uitium pelletur utrunque.
Si coquis hanc herbam capræ cum lacte recenti,
Illius aut semen, dolor angit pectora quisquis
Assumpto tepido potu sedabitur isto.
Semen cum tepida contritum pondere drachmæ,
Et bibitum, dicunt quod durum molliat aluum.
Tussim compescit, semen cum melle uoratum.

DICVNT feruentes.] Nasturtium (ut tradit Plinius) nomen accepit à narium tormento. Et inde uigoris significatio prouerbio id uocabulum usurpauit, ueluti torporem excitantis. In Arabia miræ amplitudinis dicitur gigni. Nasturtium uenerem inhibet, animum exacuit. Duo eius genera. Aluum purgat, detrahit bilem potum in aqua decem denariorum pondo. Cum lomento strumis illitū, opertumque brassica præclare medetur. Alterum est nigrius, quod capitis uitia purgat. Visum clarificat. Commotas mentes sedat ex aceto sumptum. Lienem ex uino potum, uel cum fico. Tussim ex melle, si quotidie ieiuni sumant. Semen ex uino omnia intestinorum animalia expellit, efficacius addito mentastro. Prodest & contra suspiria & tussim cum origano & uino dulci. Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino. Panos discutit cum pice, extrahitq́ue corpori aculeos. Et maculas illitum ex aceto. Cōtra carcinomata adijcitur ouorum album. Et lienibus illinitur ex aceto. Infantibus

uero

uero è melle utilissime. Sestius adijcit hoc, serpentes fugare, scorpionibus resistere. Capitis dolores contritum & alopecias emendare addito sinapi, grauitatem aurium trito imposito auribus cum fico. Dentium dolores infuso in aureis succo. Porriginem & ulcera capitis cum adipe anserino. Furunculos concoquit cum fermento. Carbunculos ad suppurationem perducit & rumpit. Phagedænas ulcerum expurgat cum melle. Coxendicibus, & lumbis cum polenta ex aceto illinitur. Item licheni, item unguibus scabris, quippe natura eius caustica est. Optimum autem Babylonium. Syluestri uero ad omnia ea effectus maior. Anthracas.] Bona ulcera plebi, ut ait, dicta. Curaque furun.] Furunculus est tuberculum acutum cum inflammatione & dolore, maximeque ubi iam pus uertitur. Qui ubi adapertus est, & exit, super adparet pars carnis in pus uersa, pars corrupta subalbida, subrubra, quem uentriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum est periculum, etiam si nulla curatio adhibeatur. Maturescit enim per se, atque erumpit. Sed dolor efficit ut potior medicina sit, quæ maturius liberet. Proprium eius medicamentum galbanum est. hæc Celsus libro quinto, capite uigesimo octauo. Fluentes.] Decidentes. Dentisque.] Notatu dignum, propter mali magnitudinem: nec nisi expertus credit, quanta patiantur, quibus dentes dolent. Illas.] Serpentes. Schiasis.] Ischiadica recte. Lichenas.] Nominatiuus huius est lichen, non lichena. Et est lichen, quod latini uocant mentagram.

DE ERVCA.

ERVCAM calidam dicunt mediocriter esse,
Siccam non adeo. cibus eius digerit escam.
Tertius erucæ fertur gradus esse caloris,
Et ualet urinas hæc mansa uel hausta mouere.
Manditur utiliter pueris, tussimq; repellit.
Emundare cutem maculis cum melle iugatam
Tradunt, & mundos lentigine reddere uultus.
Elixata prius radix, ualideq; subacta,
Ossibus & fractis superaddita, reijcit illa.
Cum uino tritum si semen sumitur eius,
Quosuis pestiferos ictus curare uidetur.
Hæc nigras maculas purgat cum felle bouino
Illita. mira loquar, cum uino largius haustam
Indurare ferunt hanc contra uerbera sensum.
Si condituris coquus hanc admisceat herbam,
Aut semen, gratum dicunt præstare saporem.
Euzomonq; solent hac causa dicere Græci
Erucam, succus quod gustu sit bonus eius.
Non modice mansam uenerem stimulare uel haustam
Confirmant medici, pariter pluresq; Poetæ.
Est cum lactucis hæc herba comesta salubris:
Nanque calor dat temperiem cum frigore mixtus.

ERVCAM calidam.] Erucam quidam dictam putant quod erodat, quidam quod urat: sunt, ab edendo qui sic dictam uelint. Erucæ semen scorpionum uenenis & muris aranei medetur. Bestiolas innascentes corpori arcet. Vitia cutis in facie cum melle illitum, lentigines ex aceto. Cicatrices nigras reducit ad candorem cum felle bubulo. Aiunt, uerbera subituris, potum ex uino, duritiam quandam cõtra sensum induere. In condiendis obsonijs tanta est suauitas, ut Græci euzomon appellauerint. Putãt, sub trita eruca si foueantur oculi, claritatem restitui. Tussim infantium sedari. Radix eius in aqua decocta fracta ossa extrahere: nam de uenere stimulãda diximus, tria folia syluestri erucæ sinistra manu decerpta, & trita in aqua mulsa bibantur. hæc Plinius libro 20. cap. 13. Tertius.] Eruca calida est in tertio gradu. Manditur.] Editur. Iugatam.] Commixtam. Reddere mundos.] A' lentigine liberare. Ossibus.] Dicitur enim extrahere ossa fracta. Indurare.] Id quod, ut cætera etiam, Plinius memorię mandauit. Condituris.] A' conditura primi ordinis nominãdi casu. Conditurã autem dicit ea forma, qua elixaturam. Venerem stimulare.] Vnde Ouid. erucam appellat salacem de Remedio amoris,

Nec minus erucas iubeo uitare salaces.

Lactucis.] Vide quę in lactucã scripsimus. Hæc herba.] Eruca. Comesta.] Manducata. Salubris.] Sanitatis bonum præbens. Temperiem.] Temperamentum. Calor.] Propter erucam. Frigore.] Propter lactucam.

DE PAPAVERE.

DICVNT uim gelidam siccamq; papaueris esse.
Tres illi tribuunt species: flos unius albus,
Alterius roseus, rubeus palleńsq; minoris
Flos est: hanc uulgo dicunt agreste papauer.
Cunctis nobilior, cui flos innascitur albus.
Ex huius teneris faciunt opium capitellis,
Incisa leniter summa cute, lacq; quod inde
Defluit, accipiunt cochleis, siccumq; reseruant,
Antidotis multis aptum, uarijsq; medelis.
Sunt qui contundunt cum lacte suo capitella,
De quibus expressum siccant in sole liquorem,
Post primum succus uires habet iste secundas.
De specie uero, roseos quam gignere flores
Dixi, conficiunt oleum de semine tunso,
Non modicum gustu iucundum, somniferumq;.
Tertia, cui flos est rubeus, semenq; nigellum,
Præstat, si bibitur, reliquarum more soporem.
Elixatura tepida cuiuslibet harum,
Aeger si foueat faciem, uel si bibit illam,
Optatum capiet, nisi mors sit proxima, somnum.
Sperma nigri bibitum cum uino, stringere uentrem
Dicitur, hocq; modo fluxus inhibet muliebres.
Somnum dat bibitum, tussim compescit iniquam.
Pondere denarij debent hæc semina sumi:
Nam plus lethargum, uel mortem sæpius infert.
De folijs eius tritis factum cataplasma,
Eximie fauces dicunt curare tumentes.
Quodq; uocant sacros extinguere dicitur ignes.
Frigore, uel cantu, potú ue, cibó ue, uel æstu,
Aspera si fuerit uocalis reddita uena,
Apposito tali fiet medicamine lenis.
Candida miconi species (sic nempe uocari

Graecorum lingua dicunt quodcunque papauer)
Longe nobilior est , utiliorq; duabus.
Tunc cum lacte fluunt capitella papaueris huius ,
Lecta coquantur aqua , cui sit pars tertia mellis
Addita , cuncta coquis , donec decoctio spissa
Sit quasi mel , narios sit conseruetur ad usus.
Sumpta facit somnum , tussim fugat , abstinet aluum.
Vocalis uena bene rheumatismata siccat.
Eiusdem teneris opium factum capitellis ,
Sicut iam docui , roseo miscebis oliuo ,
Vnge caput mixtis , sedabitur his dolor omnis.
Et solet hoc unguen somni praestare quietem.
Praedictis admisce croci redolentia fila ,
Auris curabis hoc infundendo dolorem.
Hoc quoque foemineo cum lacte crocoq; subacto ,
Vnguendo calidam poteris sedare podagram.
Ano suppositum solet hoc adducere somnum.
Illud idem solo praestare uidetur odore.

DICVNT uim.] Papauer , quod & rhoeas nominatur, quoniam confestim flos defluit, refrigerã di potentia. sed hortense, quod thylacitida uocant, uim habet mediocriter somnum cõciliandi . Rhoeadis semen ualidius refrigerat, ut eo nemo utatur secure, ut hortensi . Agrestis papaueris semen atrum est aptum medicamini, satis frigidum: succus admodum refrigerat, stupore tenus opium appellatus. Interitum quandoque affert ex somnolentia, est nanque quarti & ultimi refrigerantium ordinis . Vidimus adolescentem ausum fuisse uetulae epulis admiscere , quo tantisper eius filia abuteretur , quoad mater dormiret : qua adeo consopita est , ut eo somno nunquam experrecta sit . haec Georg. Valla in libro de simplicium natura. Innasc. albus.] Satiui (inquit Plin. lib. 20. cap. 18.) albi calix ipse teritur, & bibitur somni causa. Semen elephantijs medetur. Huius.] Papaueris satiui albi. Antidotis.] Remedijs quae contra uenena dantur. Sperma.] Succus. Stringere.] Cohibere. Ventrem.] Fluxum uentris. Fluxus muliebres.] Menstrua. Lethargum.] Morbum illum de quo supra. Candida meconis.] Μήκων id Graece scribitur: & mecon ceratitis, id est papauer habens cornua. Abstinet aluum.] Profluuium uentris sedat. Rheumatismata.] Fluxiones, quae & rheumatismi & rheumata dicuntur.

E CEPIS.

E cepis medici non consentire uidentur.
D *Nanque Dioscorides, inflare, caputq; grauare*
Atque sitim cepas, dixit, succendere mansas.
Fellitis non esse bonas, ait ipse Galenus ,
Phlegmaticis uero multum putat esse salubres.
Non modicum sanas Asclepius asserit illas ,
Praesertim stomacho: pulchrumq; creare colorem,
Affirmat , quoties aliquis conspexerit illas.
Et dicit , quisquis ieiunia soluerit illis
Vnaquaque die , quod uiuet hic absque dolore.
Affirmant omnes, mansas inferre soporem.
Et dicunt, illas mollire salubriter aluum.
Appositas perhibent morsus curare caninos,
Si tritae cum melle prius fuerint uel aceto.
Apponunt alij cum uino melleq; tritas.
Transactisq; tribus soluunt cataplasma diebus.
Sol tritum cepasq; Dioscorides iubet anguis
Morsibus apponi , sic asserit ille iuuari.
Foemineo lacti commixtus succus earum ,
Pellit saepe graues infusus ab aure dolores .
Hic succus commixtus aquae , bibitusq; , iuuabit
Illos , quos subitus facit obmutescere morbus.
Naribus attractus harum tantummodo succus,
Humores nocuos capitis deponere cogit.
Mansae uel potae , tardantia menstrua purgant.
Triturasq; pedum soleae quas , uel caligarum
Duritiae faciunt , succo sanabis eodem ,
Cum gallinarum pingui si saepe perungas.
Mane sibi dentes qui succo perfricat isto ,
Dicunt hunc dentis nunquam sentire dolorem.
Vlcera compescunt oris eum pane comestae.
Intingens oleo tostas qui sumpserit illas ,
Sedat quos intus dat dysenteria morbos.
Contritis cepis loca denudata capillis
Saepe fricans , capitis poteris reparare decorem.
Oris foetori prosunt, fastidia tollunt.
Hasq; iubent haemorrhoidis superaddere tritas.
Illarum succus caligine lumina purgat.
Admixtus melli maculas quoque iunctus aceto
Emendare solet , si sint hoc saepe fricatae.

DE CEPIS medici.] Cepe ex quarto est calefacientium temperamẽto, cuius essentia crassarum partium est. unde haemorrhoidas, apposita, interrumpit :& cum aceto peruncta oleo, uitiligines absterget: & attrita, alopecias confestim exuscitat in pilos : mãducata uero, corpus calefacit acumine, attenuatque in ipso crassos & tenaces humores, uentum in uentrem inducit ob essentiae crassitudinem partium, sanguinemque gignit. haec Placentinus . Allium cepasque inter Deos iureiurando habet Aegyptus . Cepę genera apud graecos, sardia, samothracia, halsidena, setania . Item schista, ascalonia, ab oppido Iudaeae nominata . Omnibus etiam odor lacrymosus, & praecipue Cyprijs , minime Gnidijs . Omnibus corpus tutum pinguitudinis earum cartilagine . E' cunctis setania minima, (excepta Tusculana) sed dulcis. haec Plin. libro decimonono, capite sexto. Affirmant.] Asserunt . Cepę (inquit Plinius) syluestres non sunt. Satiuae olfactu ipso & delacrymationi & caligini medentur , magis uero succi inunctione . Somnium etiam facere traduntur, & ulcera oris sanare, commanducatę cum pane . Et canis morsus, uirides ex aceto illitae, aut siccae cum melle & uino, ita ut post diẽ tertium soluãtur. Sic & tritę sanant. Tostã in cinere epiphoris multi imposuere cũ farina hordeacea, & genitalium ulceribus. Succo & cicatrices oculorũ, & albugines & argemas inũxere, & serpẽtium morsus, & oĩa uiscera cũ melle . Itẽ auricularum cũ lacte mulierũ, & in ijsdẽ sonitũ ac grauitatẽ emẽdantes, cũ adipe anserino, aut cũ melle stillauere. Et ex aqua bibẽdum dederũt repẽte obmutescẽtibus. In dolore quoque ad dentes colluendos instillauere, & plagis bestiarum

omnium

omnium,priuatim scorpionũ. Alopecias fricuere & psoras,tusis cepis. Coctas dysentericis uescendas dedere,& contra lumborum dolores. Purgamenta quoque earum cremata in cinerem, illinentes ex aceto serpentium morsibus, inter ipsas quoque multipedes ex aceto. Reliqua inter medicos mira diuersitas. Proximi inutilia esse præcordijs & concoctioni, inflationemque & sitim facere dixerũt. Asclepiadis schola ad ualidum quoque colorem profici in cibo. Et si succum ieiuni quotidie edant, firmitatem ualetudinis custodiri,stomacho utilia esse ac spiritus agitatiõi,uẽtrem emollire, hęmorrhoidas pellere subditas pro balanis,succum cum succo fœniculi contra incipientes hydropises mire proficere. Item contra anginas,ruta & melle. Excitari eisdem lethargicos. Varro,quæ sale aut aceto pisa est,arefactaque,uermiculis non infestari,auctor est. Compescunt.] Sanant. Dysenteria.] Tormen,intestinorum exulceratio. Vnde dysenterici,qui latine torminosi dicuntur. Contritis cepis loca.] Modus reparandi crines. Hæmorrh.] Est in sede malum hæmorrhois,cum uenarum ora sanguinem fundunt,nec est solum sedis, sed etiam ianuæ uuluæ.

DE BVGLOSSA.

*L*INGVA *bouis, græco sermone buglossa uocatur,*
Hæc choleram rubeam nimio feruore perustam
Purgat, cum uino fuerit si sumpta frequenter.
Cardiacum, cholere quem fecit copia nigre,
Consimili potata modo curare ualebis.
Humores nocuos pulmonis detrahit hausta.
Mixtus aquæ tepide si succus sumitur eius,
Illi qui patitur schiasim mire medicatur.
Vim memorem cerebri dicunt seruare periti
Vinum potatum,quo sit macerata buglossa,
Lætos conuiuas decoctio dicitur eius
Reddere, si fuerit inter conuiuia sparsa.

LINGVA bouis.] Buglossum humidum & calidum est temperamento,uino impositum,causa temperantiæ est. Congruit autem ob gutturis asperitatem tussientibus coctum in mulso. Aiunt tertianis congruere febribus quidam quæ trinum habet caulem herba, si cum radicibus & semine conteratur, inde potetur. Quartanis porrò eam,quæ quaternis caulibus surgit,harum decoctio ex uino abscessibus utilis perhibetur. Choleræ.] Bilis. Rubeam.] Sæpius illatinum hoc uocabulum in hoc libro,nescio cuius culpa,ponitur. Cardiacum.] Id nihil aliud est, quàm nimia imbecillitas corporis,quod stomacho languente immodico sudore digeritur. Licetque protinus scire id esse, ubi uenarum exigui imbecillique pulsant. Sudor autem supra consuetudinem & modo & tempore ex toto thorace & ceruicibus atque etiam capite prorumpit,pedibus tantummodo & cruribus siccioribus atque frigentibus. At ubi id morbi genus est, curatio prima est, supra præcordia imponere quæ reprimant cataplasmata: secunda, sudorem prohibere. id præstat acerbum oleum uel rosa, uel melinum, aut myrteum. Quorum aliquo corpus leuiter perungendũ, ceratumque ex aliquo horum tum imponendum est. Si sudor uincit, delinendus homo est,uel gypso,uel argenti spuma uel cimolia creta, uel etiam subinde horum puluere respergendus. Idem præstat puluis ex contritis aridi myrti uel rubi folijs,aut ex austeri, & boni uini arida fece. hæc Celsus lib.3.cap.19. Schiasim.] Ischiam intellige coxarum dolorem. Inter conuiuia.] Buglossos boum linguę similis, cui præcipuum, quòd in uinum deiecta,animi uoluptates auget, & uocatur euphrosynum. Auctor Plin.

DE SINAPIO.

*I*NTER *eas quas Pythagoras laudauerit herbas,*
Asseritur primam laudem tribuisse sinapi.
Quartus ei gradus est in ui sicca, calidáq;.
Extrahit humores uiscosos, extenuatq;.
Comburitq; cutem, uis illi est tanta caloris,
Maior uis eius in semine dicitur esse.
Sensus exacuit cibus eius, commouet aluum,
Confringit lapides, urinam & menstrua purgat.
Si tritam iungas tepide uerseq; palato
Ad solem, capitis purgabit phlegma nociuum.
Sternutamentis hoc admiscere, salubre est,
Isto nam capitis strictura resoluitur omnis.
Mansum confortat stomachum, suspiria sedat.
Morsum serpentis, trito si iungas acetum,
Et superapponas, tali medicamine curas.
Mansum pestiferos uetat intus lædere fungos.
Vi nimium feruente cutem comburere dixi,
Sed tamen hæc multis est utilis ustio causis.
Hac oculis nocuus capitis sedabitur humor,
Et qui distillans pulmonum concaua lædit;
Et stomachi, morboq; creat, tussimq; phthisimq;.
Hoc per uesicas coxæ dolor inueteratus
Elicitur, schiasim quam græco nomine dicunt,
Hacq; tumor splenis durus, Iecorisq; fugatur,
Et multum causis hæc subuenit inueteratis.
Vtile tot causis quoniam cataplasma sinapis
Sæpius à medicis uariatur conficiendo,
Hoc dicam qualiter fieri iubeat Meniacus:
In mortariolo tritum bene pone sinapis
Semen, iungatur panis huic candida mica,
Sic,ut tertia pars sit panis iuncta sinapi,
His ficus siccas, & mel iungas, & acetum
Aetatis quantum, uel morbi causa requiret.
Nam quo plus ficus siccæ, uel mellis habebit
Ille sinapismus, tanto solet acrior esse:
Debilior, quo plus panis mittes, & aceti.
Ne tibi sit uilis, moneo, confectio talis,
Effectum cuius in multis sæpe probaui.
Non tamen hanc iubeo cunctis apponere morbis,
Sed raro magnis, & causis inueteratis.
Plinius in musto cum semine præcipit huius
Radices mergi, sic postquam senserit horum
Omnem uim uinum, multum putat esse salubre
Faucibus, & stomacho potatum, luminibusq;

Pluribus & capitis dicunt prodesse querelis.
Infuso faciunt oleum de semine quidam
Vtile lumborum uitijs, stupidis quoque neruis.
Exprimitur succus tenero de caule sinapis,
Quod siccum mandens dentis tormenta fugabis.
Vocales uenas semen lenire sinapis
Mansum confirmant, adipi tundendo uetusto
Commixtus, scrophas dispergit si superaddas.
Illius fumus multum prodesse caducis
Dicitur, atque fere causas siccando iuuare.
Cum ficu tritum capiti superaddere raso
His, qui lethargum patiuntur, magna medela est,
Vel si sæpe pedes ungendo fricabis eorum.
Semen contritum melli coniunge uel uncto,
Illud alopecias iuuat unguen sæpe fricando.
Acri cum uino lepras emundat iunctum.
Hoc quoque curatur manso periodica febris,
Antea quàm diri ueniat commotio morbi.

INTER eas.] Sinapis, cuius in satiuis tria genera, Pythagoras principatum habere ex his, quorum sublime uis feratur, indicauit, quoniam non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Ad serpentium ictus & scorpionũ tritũ cũ aceto illinitur. Fungorum uenena discutit. Contra pituitam tenetur in ore donec liquescat, aut gargarizatur cum aqua mulsa. Ad dentium dolorem manditur. Ad uuam gargarizatur cum aceto & melle. Stomacho utilissimum contra omnia uitia, pulmonibusque. Excreationes faciles facit in cibo sumptum. Datur & suspiriosis. Item comitialibus tepidum cum succo cucumerum. Sensus atque sternutamenta capitis purgat, aluum mollit, menstrua & urinam ciet. Et hydropicis imponitur. Cum fico & cumino tusum ternis partibus, comitiali morbo. Et uuluarum conuersionem suffitum excitat odore aceto mixto. Item lethargicos. Est autem id semen ex seseli. Et si uehementior somnus lethargicos premat, cruribus, aut etiam capiti illinitur cum fico & aceto. Veteres dolores thoracis, lumborum, coxendicum, humerorum, & in quacunque parte corporis ex alto uitia extrahenda sunt, illitum caustica ui emendat pustulas faciendo. At in magna duritia sine fico impositum, uel si uehementior urigo timeatur, per duplices pannos. Vtuntur ad alopecias cum rubrica, psoras, lepras, phthiriases, lithanicos, opisthotonicos. Inungunt quoque scabras genas, aut caligantes oculos cum melle. Succusque tribus modis exprimitur in fictili, calescitque in eo in sole modice. Exit & è cauliculo succus lacteus, qui ita cum induruit, dentium dolori medetur. Semen ac radix cum maduere, musto conteruntur: manusque plenæ mensura sorbentur ad firmandas fauces, stomachum, oculos, caput, sensusque omnes. Mulierum etiam lassitudines, saluberrimo genere medicinæ. Calculos quoque discutit potum ex aceto. illinitur & liuoribus, suggillatisque cum melle & adipe anserino, aut cera Cypria. Fit & oleum ex semine madefacto in oleo, expressoque, quo utuntur ad neruorum rigores, lũborumque & coxendicũ perfrictiones. Quartus ei.] Hoc est, sinapium siccum & calidum est in quarto gradu. Extenuat.] Tenues facit, ac prorsus dissoluit. Phlegma.] Pituitam. Fungos.] Vlcera in sede. Phthisimque.] Quo malo fit exulceratio pulmonis à capite distillante. Schiasim.] Ischiam tu semper intellige, ubi hac dictione non recepta utitur. Luminibusque.] Oculis. Tormenta.] Dentium dolorem. Scrophas.] Apostemata sub lingua. Steræ.] Hysteræ, hoc est matricis. Lethargum.] Morbum in quo est marcor, & inexpugnabilis penè dormiendi necessitas. Alopecias.] Fit hoc malum cum capillorum profluuio: de Alopecia lege Celsum lib. 6. cap. 4. Et Cælium Antiquarum lectionum lib. 10. cap. 41.

DE CAVLE.

CAVLIS Romanæ, Græcorum brassica lingua
Dicitur: is quamuis passim nascatur in hortis,
Est tamen illius ad multa salutifer usus.
Annis sexcentis usos medicamine caulis
Romanos, Cato testatur, medicina priusquam
A' medicis Roma descripta fuisset in usu.
Tunc hortus escas illis dabat, & medicinas.
Vulnera non tantum curare recentia caulem,
Ipsemet affirmat, sed quamuis inueterata.
Et cancros etiam: loca sed prius amne lauari
Præcipit, aut uino tepido, sic denique crudum
Vnaquaque die bis tritum apponere caulem.
Hordea quam dederint cauli miscere farinam
Idem præcepit, tritam quoque cum coriandro.
Et sale permodico, sic omnia mixta terendo
Apponi dira docuit cataplasma podagræ.
Hoc etiam morbis medicabitur articulorum.
Hoc quoque syringas ait, & luxata iuuare.
Atque superpositum uarios sedare tumores.
Illius urinam, fuerit qui caulibus usus,
Causis neruorum calefactam censuit aptam,
Hac ex urina pueri si sæpe lauentur,
Asserit illorum multum conferre saluti.
Hæc narrat de caule Cato. Scripsisse libellum
Chrysippum dicunt huius de uiribus herbæ.
Omnes confirmant, caligine lumina tergi,
Eius qui uiridi uescetur caule frequenter.
Auget lac mammis cibus eius, menstrua purgat:
Atque iuuat stomachum sumptus ut concoquat escas.
Si multum coquitur, restringere dicitur aluum.
At semicrudus solet illam soluere sumptus.
Ac sumptus crudus sic ut tingatur aceto,
Splen reprimit tumidum: semen depellit abortum.
Vncto cum ueteri coctos bene contere caules,
His oleum roseum quantum res postulat addas,
Ardores nimios iuuat hæc confectio febris,
Si superaddatur stomacho, membro'ue calenti.
Acri non scissum si mergis alumen aceto,
Et caules, sic ut corpus redigantur in unum.
Cuncta terendo diu, potes hoc compescere lepram,
Et plures alias maculas his sæpe perungens.
His etiam crines poteris retinere fluentes.
Dicitur & testes istud curare tumentes,
Et uarios morbos genitalia quæ patiuntur.
Et melius si prædictis faba cocta iugatur.
Cum fœnugræco si tundis hanc & aceto,
Et super arthreticos apponas ista dolores,

Multum

Multum subueniet illis, uitijsq; podagræ
Non modicum poterit istud cataplasma mederi.
Vncto cum ueteri caulis cineres bene triti,
Prosunt ad ueteres lateris, coxæq; dolores.
Sit licet hæc uilis, tamen est medicina salubris.
Si caulis semen mixto potatur aceto,
Pellere sæpe solet animalia noxia uentris.
Fit cinis ex siccis caulis radicibus ustis,
Subditus hic, uuam releuat siccando iacentem.
Dentibus attriti succum glutire uirentis,
Affirmant raucæ multum succurrere uoci.
Naribus infusus succus, purgat caput eius.
Qui prius est caules, uix sentiet ebrietatem.
Euulsam caulis radicem, postea terram
Quæ non attigerit, collo, Melinus inquit,
Suspensam, uarios uuæ depellere morbos.

CAVLIS Romana.] Brassica mãducabilis mixtæ potentiæ est, cum mansa, tum extrinsecus apposita, non satis euidenter acuta, sed ad uulnera glutinanda, medendumque hulceribus in malam consuetudinẽ labẽtibus. Inflãmationibusque iã obduratis, difficulterque solubilibus, sacroque igni & similibus. Curat quoque epinyctidas, & herpetas: uimque habet abstergendi: ipsum corpus continet, ne dissipetur. Hac de causa ubi arefacere humectum uentrem uelimus, mediocriter ipsam coquẽdo, & priorem aquam profundẽdo, immittimus statim ad aliam calidam quæ statim ferueat, quãdo non expedit, ut aerem aquam'ue frigidam cocta attingat: nec enim admodum utilis, nec si admodum coxeris. Immittendo igitur in aliam feruentem aquam coquamus, ut sit opportuna ad subducẽdum, si non plurimum coquatur. Arefacit igitur brassica uelut lens, & ob hoc uisum hebetat, & melancholicum gignit humorem. Asparagus autem minus quàm brassica arefacit, & magis urinam cit: at semen potum, lumbricos perimit, & epheles & lenticulas, idque genus alia, quæ mediocri egent acerbitate iuuat. Caules brassicæ exusti, uehementer arefaciũt suo cinere: adeo, ut iam potestatem habeant amburendi. ob hoc ipsi adipem admiscent uetustum, & antiquis laterum medentur doloribus. Et si quid fuerit eiusmodi, utuntur ea: præsentaneum nauque ad distrahendum remedium est. Chrysippum.] Brassicę, inquit Plinius, laudes longũ est exequi, cum & Chrysippus medicus priuatim uolumen ei dedicauerit per singula membra hominis digestum, & Deuces, ante omnes autem Pythagoras & Cato non parcius celebrarint. Lumina.] Oculos clarificare. Alumẽ.] Salsuginem terrę. Lepram.] Qui morbus græce hiera dicitur. Arthreticos.] Morbo articulari obnoxios. Podagræ.] Pedum cruciatui. Vix sentiet ebrietatem.] Compotoribus notatu dignum, quod etiam ex Plinio sumpsit. cuius sunt hæc uerba: Cato prodesse tradit capitis doloribus, oculorum caligini, scintillationibusque, uel stomachi præcordijs, crudum ex aceto & melle, coriandro, ruta, menta, laseris radicula sumpta acetabulis duobus matutino. Tãtamque esse uim, ut qui terant hæc, ualidiores fieri sentiant. Ergo uel cum uino tritam, sorbendam, uel ex olei intinctu sumendam. Podagræ autem, morbisque articularijs illini cum rutæ, coriandri & salis mica, hordei farina. Aqua quoque eius decocta, neruos articulosque mire iuuari. Si foueantur uulnera, & recentia & uetera, etiam carcinomata, quæ nullis alijs medicamentis sanari possunt. Foueri prius aqua calida iubet, & bis die tritam imponi. Sic etiam fistulas eluxatas, & tumores reuocari, quæque discuti opus sit. Insomnia etiam, uigiliasque tollere decoctam, si ieiuni edant quàm plurimam ex oleo & sale. Tormina si decocta iterum decoquatur, addito oleo & sale, cu mino, polenta. Si ita sumatur sine pane, magis profuturam. Inter reliqua bilem detrahit per uinum nigrum pota. Quin & urinam eius, qui brassicam esitauerit, asseruari iubet, calefactamque neruis remedio esse. Hæc & multa alia illic legere poteris: inter quę hoc etiam, Brassicam uino aduersari, ut inimicam uitibus. antecedente in cibis, cauere ebrietatem. Vuæ.] Hoc malum græce dicitur Staphyle, & Staphylophoros.

DE PASTINACA.

EST pastinacæ uirtus in semine tantum,
Et radice sua. mulsæ si decoquis eius
Radices, multum decoctio proderit eius,
Si potanda datur splenis, iecorisq; querelis.
Lumborumq; iuuat eadem potata dolorem.
Has si lacte coquas, decoctio sumpta iuuabit
Asthmaticos, quamuis ueteres, uentresq; fluentes.
Radix illius collo suspensa, tumores
(Vt quidam dicunt) compescit testiculorum.
Qui pastinacam fert, aut qui mandidit illam,
Dicitur à nullo serpente posse noceri.
Accendit uenerem, si large sumitur illa.
Si circum scalpis dentes radicibus eius,
Dicunt ingenti persæpe dolore iuuari.
Ex uino pastinacæ si sperma bibatur,
Compescit diros quos scorpion intulit ictus.
Sic quoque fœminei uentris curare tumorem
Dicunt, quod mulier quasi prægnans esse uidetur.
Appositum cancris totum cum melle medetur.
Quod pastum tribuat, est pastinaca uocata.
Nanque cibum nullæ radices dant meliorem.

EST PASTINACAE.] Pastinaca græce staphylinos dicitur. Plin. lib. 19. cap. 5. Ex ijs pastinacæ unum genus agreste sponte prouenit, Staphylinos græce dicitur. Alterum seritur radice uel semine, primo uere, autumno, ut Higino placet, februario, augusto, septembri, octobri, solo quàm altissime refosso. Annicula utilis esse incipit, bima utilior, gratior autũno, patinisque maxime. Et sic quoque uirus illi intractabile est. Pastinaca etiam piscis est, ut apud Plin. lib. 32. Virtus.] Vis & potentia. Querelis.] Morbis propter quos querimur & eiulamus nonnunquam. Eius semen, hoc est pastinacę contritum, & in uino potum, tumentem aluum, & suffocationes mulierum, doloresque lenit, in tantum ut uuluas corrigat, illitumque è passo uentri earum prosit. Viris uero prodest, cum panis portione æqua tritum. Ex

uino potum contra uentris dolores. Pellit & urinam,& phagedænas ulcerum sistit recens cum melle impositum. Vel aridæ farinæ inspersam radicem eius Dieuces contra iocinoris ac lienis, ilium,lumborum, & renum uitia, ex aqua mulsa dari iubet. Cleophantus & dysentericis ueteribus. Philistion in lacte coquit, & ad stranguriam dat radicis uncias quatuor,ex aqua hydropicis,similiter & opisthotonicis, & pleureticis,& comitialibus. Habentes eam,feriri à serpentibus negantur:aut qui ante gustauerint, non lædi. Percussis imponitur cum axungia. Folia contra cruditates manduntur. Orpheus amatorium inesse staphylino dixit, fortassis quoniam uenerem stimulari hoc cibo certum est, ideo conceptus adiuuare aliqui prodiderunt. Ad reliqua & satiua pollet. Efficacior tamen syluestris,magisque in petrosis nata. Semen satiuæ quoque contra scorpionum ictus,ex uino aut posca,salutare est. Radice eius circum scalpti dentes, dolore liberantur. Syria in hortis operosissima (inde quoque est prouerbium græcis, Multa Syrorum olera) simillimam staphylino herbam serit, quam alij gingidion uocant. Tenuius tamen & amarius, eiusdemque effectus est, coctum crudumque stomachi magna utilitate, Siccat enim ex alto omnes humores eius. Asthmaticos.] Quos asthma premit,quod fit cum anhelitus cum difficultate trahitur. Qui pastinacam.] Mirabile hoc quidem & omnipotentiæ Dei miraculum,si uerum, qui hoc asserunt, loquuntur. Venerem.] Quis putat hic opus esse,ut admoneamus quempiam,ut hic attẽtius audiat, cum etiã stupidi lectores in talibus narrationibus libenter arrigant aures,quod facit hominibus innata libido.

Quod pastum.] Vnde sit dicta pastinaca docet.

DE ORIGANO.

ORIGANI uires calidæ siccæq; leguntur.
Tertius huic in utroque gradus conceditur esse.
Illius in uino curat decoctio sumpta
Quosuis pestiferos morsus, si sæpe bibatur.
Cum mulsa sumpta prodest aconita bibenti.
Sic multis alijs dicunt obstare uenenis.
Conquassata iuuat mansum, uel sæpius haustum.
Hydropicos reprimit bibitum, siccatq; tumores.
Cum mulsa bibitum, choleram deponere nigram,
Dicunt,oxybaphi fuerit si pondere sumptum.
Menstrua deducit bibitum, uel si superaddas
Tritum, uel cocta mulier si se fouet herba.
Illius puluis tussim cum melle repellit.
Pruritus, acoras, maculasq; cutis fugat omnes,
In quo decoquitur si sæpius amne lauentur.
In lauacro iuuat ictericos hæc coctio sumpta.
Succus prædictæ uiridis si sumitur herbæ,
Vuas & fauces curat siccando tumentes.
Oris uulneribus medicabitur ore retentus.
Naribus infusus, irino mixtus oliuo,
Infusum capiti coget manare cruorem.
Auribus infusus sedat cum lacte dolorem.
Hic succus mixtus cepis, & rosyriaco,
Ponitur ad solem tunc quando Sirius ardet.
Sicq; quater denis feruebit in ære diebus.
Si supponatur lecto confectio talis,
Effugat (ut dicunt) animalia cuncta nocina.
His quibus ex aliquo uitio digestio tarda
Euenit, ex uino prodest si sumitur aluo.
Cum calida morsus stomachi lenire probatur.
Illius succos oleo mixtos & aceto
Succida lana bibat, & sic superaddita membris.
Luxatis uel contusis, multum iuuat illa.
Prouocat urinam, lumbricos proijcit haustu.
Dente diu tritum solet inde fugare dolorem.
Omnia potatus succus iuuat interiora.
Eius cum succo si caryca trita bibatur,
Sudorem poris producere fertur apertis.
Appositus coxis succus cum polline farris,
Harum sæpe grauem pellit reprimitque dolorem.

ORIGANI.] Huius herbæ tertia est species,secandi,& attenuandi,& arefaciendi, & calefaciendi, potentiæ. in tertio hæc habet ordine:nam heracleotica efficacior est onitide.estque agrestis, quam panaces heracleum,alij cunilam uocant. At quæ dicitur tragoriganus,quiddam etiam admittit acerbitatis.hæc Valla. Illius in uino.] Origanum quod in sapore cunilam æmulatur,plura genera in medicina habet, & onitin uel prasion appellant,non dissimile hysopo. Priuatim eius usus contra torsiones stomachi in tepida aqua,& cruditates. Contra araneos,scorpionesque in uino albo. Luxata & contusa in aceto, & oleo, & lana. Auctor Plin.lib.20.cap.17. Aconitã.] Venena. Choleram.] Atram bilem. Persius de hac: Atra bile tumet. Oxybaphi.] Heminę quę continet dimidium sextarij. Pondere.] Mensura. Menstrua.] Muliebria,menses. Acoras.] Capitis ulcera. Amne.] Aqua. Ictericos.] Ictero,hoc est morbo regio correptos. Vuas.] Quod malum circa fauces nascitur:sic dictum,quod uelut uua dependeat.de quo & supra. Irino.] quod iris herba præbet,& quod ex iride fit, ut utar uerbis Perotti. Sirius ardet.] Hoc est canicula. Est autem sirius proprie stella in ore canis admodum perniciosa. Aere.] Olla. Succida lana.] Hęc à succidendo dicta, quod talis sit, qualis succisa est, hoc est plena sordibus. Varro à sudore deriuat: dicit enim tonsurę tempus inter æquinoctium uernum & solstitium cum sudare inceperunt oues,à quo sudore recens lana tonsa,succida est appellata. Iuuenalis, Qualis cœna tamen? uinum quod succida nollet Lana pati.

DE SERPILLO.

SERPILLVM ueteres dixerũt, quod quasi serpat
Terræ uicinum: huic feruida siccaq; uis est.
Acri cum uino coctum, contundis oliuo
Cui rosa dat nomen: hoc unguine perline frontem
Aegroti, capitis solet hoc sedare dolorem.
Nidor combusti serpentes effugat omnes,
Et quoduis animal infundens ore uenenum.
Hoc ideo miscere cibis messoribus est mos,
Vt si forte sopor fessos depresserit illos,

Vermibus à nociuis tuti requiescere possint.
Pestiferos morsus bibitum iuuat, appositumq́ʒ.
Prouocat urinas, compescit tormina uentris.
Splen iuuat, admixto si sæpe bibatur aceto.
Si mel prædictis iungatur, sputa cruenta.
Iactantes, mire potus solet ille iuuare.
Haustum cum uino, iecoris sedare dolorem
Dicitur, hic q́ʒ solet producere menstrua potus.

SERPILLVM ueteres.] Serpillum (inquit Plinius) à serpendo putant dictum, quod in syluestri euenit, in petris maxime. Satiuum non serpit, sed ad palmi altitudinem increscit. Pinguius uoluntarium & candidioribus folijs & ramis, aduersus serpentes efficax, maxime cenchrin, & scolopendras terrestres ac marinas, & scorpiones, decoctis in uino ramis, folijsque. Fugat & odore, cominus si uratur. Et contra marinorum uenena præcipue ualet. Capitis doloribus decoctum in aceto illinitur temporibus ac fronti cũ rosaceo. Item phreneticis, lethargicis, contra tormina, & urinæ difficultatẽ, anginas, uomitiones, drachmis quatuor datur. Ex aqua bibitur & ad iocinerum dolores. Folia obolis quatuor dantur ad lienem ex aceto. Ad cruentas excreationes teritur in cyathis duobus aceti & mellis. Vergilius serpillum inter olentes commemorat, cuius est hoc carmen in Alex. quæ est eclogarum secunda:

Allia, serpillumq́ue, herbas contundit olentes.

Oliuo.] Oleo rosaceo. Messoribus.] Quod & Thestilis rustica mulier fecisse dicitur à Vergilio.

DE VIOLIS.

NEC roseus superare decor, nec lilia possunt
Fragrantes uiolas specie, nec ui, nec odore.
Dicitur humida uis illis, & frigida primo
Esse gradu. species tres esse leguntur earum,
Noscere quas tantum diuerso flore ualemus.
Nam sunt purpurei flores, albiq́ʒ, nigriq́ʒ.
Cunctis pene pares sunt in medicamine uires.
Inflammata iuuant loca, tritæ si superaddas.
Crapula discutitur bibitis, capitisq́ʒ grauedo
Olfactu solo, uel si caput inde coronas.
Anginis potæ medicantur aqua resolutæ.
Purpuream uiolam dicunt curare caducos,
Præcipue pueros, si mixto sumitur amne.
Radices uiolæ cum myrrha tunde, crocoq́ʒ,
Hoc inflammatis oculis apponito nocte.
Contritis folijs uiolæ cum melle perungens,
Vlcera sanabis capitis si iungis acetum,
Et cataplasma facis, cedet collectio queuis.
Illius curat elixatura tumorem
Matricis, tepida si sæpe fouebitur illa.
Ani fissuras, quas appellant rhagadias,
Addita cerotis medicatur sæpe perunctis.
Pustula si fuerit, melli superadde iugata.
Illius semen cum uino menstrua purgat.
Tritæ cum mixto radices eius aceto,
Splen siccant bibitæ, uel spleni si superaddas.
Hocq́ʒ modo calidam dicunt sedare podagram.
A' stomacho choleram rubeam potata repellit
Herba uirens uiola, uel flos siccus'ue, recens'ue.
Morbos de cholera rubea, uel sanguine factos,
Mollibus in costis, aut in pulmonibus ipsis,
Sedat, si mixto potabitur amne recenti.
Infantum tussim sic, & suspiria sedat.
Ex uiolis oleum sicut de flore rosarum
Conficiunt, multis quod dicunt utile causis.
Auribus infusum, sonitum fugat atque dolorem.
Et capiti prodest quocunque dolore laboret,
Leniter infrigidans, corpusq́ʒ sopore resoluens.
Lumbricos necat infusum, bibitum, uel inunctum.
Et capitis furfur oleo depellitur isto.
Os capitis ictu fuerit si forte plicatum,
In tantum, ut linguæ patiens amiserit usum,
Fac prius hanc uiolam cum uino sumere tritam,
Postea, si fuerit capitis pars dextera læsa,
Contritam plantæ pedis hanc adnecte sinistri,
Atque econuerso facias si læua plicata est,
Os resilit, linguaq́ʒ die redit usus eadem,
Vt Iustus tradit medicus, qui talia scripsit.
Altera uis uiolæ fertur mirabilis esse.
Albæ si uiolæ radix teneatur in ore,
Et transglutitus sit succus sæpius eius,
Vulneris immodicum tradunt mox sistere fluxum.
Hanc liquiritiæ tradit uim Plinius esse.

NEC ROSEVS.] Violæ folia (inquit Placen. Valla) Aquosam & subfrigidam obtinent potestatem, id & per se, & cum farina subacta, calidas inflammationes auertunt. Ori & aluo etiam id apponitur, & inflammatis oculis. Violarum (auctore Plinio) plurima genera: purpureæ, luteæ, albæ, plantis omnes ut olus satæ. Ex ijs uero quæ sponte apricis & macris locis proueniunt purpureæ, latiore folio statim ab radice carnoso exeunt: solæque græco nomine à cæteris discernuntur, appellata ia, ut ab his ianthina uestis. Sed satiuis maxima auctoritas luteis. genera ijs tusculana, & quæ marina appellatur, folio aliquanto latiore, sed minus odorato. In totum uero sine odore, minutoq́ue folio calathina, munus autũni, cæteris ueris. Superare decor.] Lilium rosę nobilitate proximum est, uiolis honos proximus, hæc etiã Plinius. Et uide, quàm raro discedat à Plinio auctor noster, & quàm frequenter eisdem cum Plinio uerbis utatur. Ob eam causam magnæ auctoritatis apud me est hic Macer, quicunque tandem sit. Et nemo doctus est, qui negare possit hunc esse doctum librum. Fragrantes.] Odorem emittentes, odoras. Pares.] Aequales potestates. Anginis.] Hoc malum ut sup. Græce συνάγχη, de quo lege Celsum lib. 4. cap. 4. Caducos.] Comitiali morbo laborantes, quem S. Valen. nec scio ob quam causam, uocant. Myrrha.] Quæ arbuscula maxime prouenit in Arabia. In myrrham arborem scribit Oui. poetarum ingeniosissimus, Cynaræ regis Cypriorum filiam nomine Myrrham transformatam fuisse. Crocoq́ue.] Quod safranum communiter appellitant. Rhagadias.] Anus quoque multa tædijq́ue plena mala recipit, nec in se multum abhorrentes curationes habet. At primum in eo sæpe, & quidem pluribus locis,

cutis exciditur. ῥαγάδια Græci uocanr. Id si recens est, quiescere homo debet, in aqua calida desidere. Columbina quoque oua coquenda sunt: & ubi induruerunt, purganda. deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, sicut inuicem utroque aliquis utatur. Tum tetrapharmacum, aut rhypodes rosa diluendum est, aut hysopum recens miscendum cum cerato liquido ex rosa facto: aut eidē cerato liquido plumbum elotum adijciendum. Aut resinæ terebinthinę, aut spumę argenti, uetus oleum. Et quolibet ex his id perungendum. Sic quidquid lęsum est, extra est, neque intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum superdandum est: & quidquid ante adhibuimus, cerato cōtegendum. In hoc autem casu neque acribus cibus utendum, neque asperis, nec aluum comprimentibus. ne aridum quidem quidquam satis utile est, nisi admodum paulum. Liquida, lenia, pinguia, glutinosa meliora sunt. Vino leni uti, nihil prohibet. Hęc Celsus. Rubeam.] Modo iterum occurrit hęc illatina dictio, nec quidquam prohibet legere rubram: & in tertio uersu sequenti pro rubea, rubra. Plicatum.] Cōstrictum.

DE ARISTOLOCHIA.

ARISTOLOCHIAE species tres dicimus esse.
Longa prior, radix est cuius longa, uocatur.
Dicta rotunda sequens, quòd sit radice rotunda.
Tertia clematis græco sermone uocatur.
Viribus hæc penè par dicitur esse rotundæ.
Omnes uim calidam siccamq; leguntur habere.
In primo uis sicca gradu, feruensq; secundo est.
Pestiferos morsus, cum uino sumpta rotunda,
Curat, & assumptus prodest sic hausta uenenis.
Hocq; modo tardas educit sumpta secundas.
Cum pipere & myrrha putredine mundat ab omni,
Post partum, potata, steras, uel subdita tantum.
Asthmaticis prodest, & frigora sumpta repellit.
Pleureticos curat, mixto si sumitur amne.
Quodlibet infixum, superaddita trita, repellit.
Vulnera cum mellis purgatq; repletq; liquore.
Quod si prædictis irim coniungis, & inde
Vngas gingiuas, dentesq; putredine purgas.
Splenis duritiam soluit, laterisq; dolorem
Si mixta potatur aqua, febresq; malignas
Hoc potata modo fertur compescere mire.
Sic etiam spasmis super omnia subuenit hausta.
Ee sedat diram sic sepius hausta podagram.
Et morbum curare solet sic sumpta caducum.
Et uentris nimium sic mitigat illa dolorem.
Sic quoque fit sumpta leuior paralyticus illa.
Dæmonium fumus depellere dicitur eius.
Infantes fumo dicunt hoc exhilarari.
Fistula curatur huius radicibus herbæ,
Si bene purgatis eius loca concaua farcis.
Singultus sumpta sedari dicitur illa.
Omnia longa potest, quæ dixi posse rotundam.
Longa tamen uires habet illa debiliores.
Vnde quidem si defuerit quandoque rotunda,
Par pondus longæ ponatur, dimidiumq;.
Fomento longæ prodest decoctio mire
Matricum morbis, humores extenuando.
Pingues, & purgat, eadem si sumitur, illas.
Plinius, hanc formare mares, cum carne bouina,
Appositam uuluæ, postquam conceperit, inquit.
Trita necat pisces admixta calce rotunda.
Hanc ideo quidam terræ dixere uenenum.

ARISTOLOCHIAE species.] Aristoloche, seu aristolochia dicitur. Inter nobilissimas aristolochię nomen dedisse grauidę uidentur, quoniam esset ἀρίστη λεχούσαις, nostri malum terrę uocāt, & quatuor eius genera seruant: Vnum tuberibus radicum, rotundis folijs, inter maluam & hederam nigrioribus, pinguioribusque. Alterū masculę, radice longa quatuor digitorū longitudine, baculi crassitudine. Tertium longissimę tenuitatis, uitis nouellę, cui sit pręcipua uis, quę clematitis uocatur, ab alijs Cretica. Omnes colore buxeo, caulibus patuis, flore purpureo. Ferunt bacculas paruas uelut capparis. Valent radice tantum. Est & quę pistolochia uocatur, quarti generis tenuior quàm proxime dicta, densis radicis capillamentis, iunci plenioris crassitudine. Hanc quidam polyrrhizon cognominant. Odor omnium medicatus. Sed oblonga radice, tenuiorique gratior. Carnosi enim est corticis, unguentis quoque nardinis conueniens. Nascuntur pinguibus locis & campestribus. Effodere eas messibus tempestiuum, ita disquamato terreno seruantur. Maxime tamen laudatur Pontica, & in quocunque genere ponderosissima, quęque medicinis aptior. Rotunda contra serpentes. Oblonga in summa tamen gloria est etiam modo. A'conceptu admota uuluis in carne bubula, mares figurat, ut traditur. Piscatores Campanię radicem eā quę rotunda est, uenenum terrę uocant, coramque nobis contusam immixta calce in mari sparsere, aduolant pisces cupiditate mira, statimque exanimati fluitant. Quę polyrrhizos cognominatur, conuulsis, contusis, ex alto pręcipitatis, radice pota ex aqua, utilissima esse traditur. Semine pleureticos & neruos confirmare, excalfacere. hęc Plinius. Secundas.] Quod partum statim sequi debeant ex naturę ordinatione, secundas dici uolunt. Putredine.] Quod maxime intelligitur de rotūda: oppilationē enim & crassitudinem, uel spiritus incocti dolorem curat, putredinibusque medetur. Et tabida purgat hulcera, dentesque, & cicatrices in oculis illustrat. Asthmaticis.] Opitulatur asthmaticis, grauemque anhelitum trahentibus, & uacillātibus morbo comitiali, & podagricis, pota cum aqua. & fracturis, et luxatis membris, si quod aliud medicamen, idoneum est. Irim.] Herbam, de qua sequitur. Spasmis.] Cōtractionibus neruorum. Paralyticus.] Qui neruorum patitur resolutionem. παράλυσις enim gręce resolutio neruorum dicitur. Inde paralyticus. Exhilarari.] Hilares fieri. Fistula.] Quam gręci syringa uocant, de quo malo etiam supra. Illa.] Rotunda aristolochia, quia longa minus partium tenuium est, at uim abstergendi calefaciendique habet: ideo carnem hulceribus superinducit, utiliorque existit. Plinius hāc.] Lege Plin. de aristolochia lib. 25. cap. 8. & cap. 13. & 17. Et iterū lib. 25. cap. 9. ac cap. 17. & 16. & undecimo, & 12. & 13. & 16. capitibus.

DE MARRHVBIO.

MARRHVBIVM nostri dixerunt, prasion Argi.
Hanc herbam medici calidam, siccamq; secundo
Dicunt esse gradu. decoctio totius herbæ,
Seminis aut eius, phthisicos mire iuuat hausta.
Pectoris hæc uarios compescit potio morbos.
Et melius prodest, illi si iungitur iris.
Asthmaticos sic sumpta iuuat, tussimq; repellit.
Accelerat partus eadem, pellitq; secundas.
Si mel marrhubio iungatur, uulnera purgat.
Hocq; modo curat quæ rodunt ulcera carnem.
Dicitur hoc bibitum lateris sedare dolorem.
Omnibus his succus siccatus proderit eius.
Illius succus cum uino melle'ue mixtus,
Prodest luminibus caligine debilitatis.
Sic iuuat ictericos iniectus naribus idem.
Auriculæq; grauem dicunt curare dolorem,
Hunc mixtum roseo si fundas intus oliuo.
Vsum marrhubij non dicunt esse salubrem
His, qui uesicæ morbo, renumq; laborant.

MARRHVBIVM nostri.] Marrhubium plerique inter primas herbas commēdauere, quod græci prasion uocant, alij linostrophon, nonnulli philopeda, aut philocares. Huius folia semenque contrita prosunt contra serpentes, pectoris & lateris dolores, tussim ueterem. Et ijs qui sanguinem eijciunt, eximie utile, scapis eius cum panico aqua decoctis, ut asperitas succi mitigetur. Imponitur strumis cum adipe. Sunt qui uiridis semen quantum duobus digitis capiant, cum farris pugillo decoctum, addito exiguo olei & salis, sorbere ieiunos ad tussim iubeant. Alij nihil comparant. In eadem causa marrhubij & fœniculi succi ad sextarios ternos expressis, decoctisque ad sextarios duos, cum addito mellis sextario rursus decocto ad sextarios duos, si cochlearij mensura in die sorbeatur in aquæ cyatho. Et uirilium uitijs tusum cum melle mire prodest. Lichenas purgat ex aceto. Item menstrua & secundas mulierum. Arida farina cum melle ad tussim siccam efficacissima est. Item ad gangrenas & pterygia. Succus uero articulis, & è naribus morbo regio, minuendæque bili cum melle prodest. Item contra uenena inter pauca potens. Ipsa herba stomachum & excreationes pectoris purgat. Cum iride & melle urinam ciet. Cauēda tamen exulceratę uesicę, & renum uitijs. Dicitur succus claritatem oculorum adiuuare. Castor marrhubij duo genera tradit: nigrum: &, quod magis probat, candidum. In ouum inane succum adijcit is, ipsumque ouum infundit melle ęquis portionibus tepefactum, uomicas rumpere, purgare, persanare promittens. Illitis etiā uulneribus à cane factis tusa cum axungia ueteri. Phthisicos.] Sanguinem spuentes. Asthmaticos.] Anhelitum difficulter trahentes. Luminibus.] Oculis. Ictericos.] Auruginosos.

DE IRI.

IRI dat florum nomen color ipse suorum,
Cœlestis similes sunt nempe coloribus iris.
Illyricam dicunt illam, quia plurima nasci
Fertur in illyria. uis eius sicca, calensq;
Dicitur. atque gradum dant huic in utroque secundum.
Maior uis huius est in radicibus eius.
Has desiccandas per frusta rotunda secatas,
Sic ut se partes non tangant, insere filo,
Inde loco sicco sic suspendantur in umbra:
Vix aliter totum poteris siccare per annum.
Cum uino sedant tussim, præbentq; soporem.
Si latitans intus sanies præcordia lædit,
Pellitur illarum cum uino puluere sumpto.
Cum mulsa bibitus choleram depellit iniquam.
Tormina cum mixto bibitus sedabit aceto.
Hocq; modo sumptis dicunt prodesse uenenis.
Spleni contractis, & quouis frigore læsis,
Cum uino bibitus puluis medicabitur eius.
Hocq; modo sumptus tardantia menstrua purgat.
Duritias stericas radicum coctio mollit,
Si subtus tepida foueantur sæpius illa.
Hæc cum clysterio si sit subiecta per anum,
Non modicum schiasi dicunt prodesse dolori.
De radicibus his mixto collyria melle
Fiunt, quæ uuluæ pellunt subiecta secundas.
Inq; locis hæc fixa cauis syringia curant.
Commixtus melli, desiccat uulnera, puluis:
Carneq; nuda replet, si sit superadditus, ossa.
Pulueris hellebori pars tertia iungitur illi,
Iris radicum tenui cum puluere duplo,
Puluis uterque simul commixto melle ligatus,
Hoc superappositum purgat caligine uultum,
Et papulas eius istud cataplasma repellit.

IRI DAT florum.] Iris (ut tradit Plinius) radice tantum commendatur, unguentis aut medicinæ nascens. Laudatissima in Illyrico. Et ibi quoque non maritimis, sed in syluestribus Drilonis & Narone. Proxima in Macedonia: laudatissima hæc, & candicans. Et ex illis tertium locum habet Africana, amplissima inter omnes, gustuque amarissima. Illyrica quoque duorū generum est: Rhaphanitis à similitudine, quæ melior. Rhizotomos subrussa. Optima, quæ sternutamenta tactu mouet. Caulem habet cubitalem, & rectum. Floret diuersi coloris specie, sicut arquus cœlestis, unde & nomen. Non improbatur & pisidica. Et fossuri tribus ante mensibus mulsa aqua circūfusa, hoc ueluti placamento terræ blandiuntur, circūscriptam mucrone gladio'ue triplici: & cum legerint eam, protinus in cœlum attollunt. Natura est feruens, tractataque pustulas ambusti modo facit. Præcipitur ante omnia, ut casti legant. Teredines non sicca modo, uerum in terra celerrime sentit. Optimum antea irinum Leucade & Elide ferebatur. Iampridem enim & seritur. Nunc à Pamphylia. Sed Cilicum maxime laudatur, atque septentrionale.
Cœlestis.] Quia similis coloribus arcui cœli. Illyricam.] Quare illyrica dicatur iris, exponit. Soporem.] Somnum. Stericas.] Hysterarum, id est matricum seu uuluarū: quod sæpe diximus. Clysterio.] E in clysterio producendum, corripit. Schiasi.] Est & hoc ineptum. Ischiam autem intelligit. Collyria.] Oculorum medicamenta. Eius.] Vultus, hoc est quæ in facie nascuntur.

DE INVLA.

NVLA, quam uulgus elnam uocat, eliniumq;,
I *Dicitur à medicis: est forma cognita cunctis.*
Humida uis eius, & feruida dicitur esse.
Humor habere gradum primum, feruorq; secundum,
Dicitur. illius decoctio menstrua purgat.
Si bibitur, mouet urinam, depellit abortum.
Dicitur hæc eadem stipatum soluere uentrem.
Radix trita fugat schiasim superaddita coxæ.
Ex eius folijs cum uini nectare coctis
Mire nephreticis renes inuoluere prodest.
Eius radicum puluis cum melle uoratus
Tussim compescit, orthopnoicisq; medetur.
Cum succo rutæ succus si sumitur eius,
Affirmant ruptis quod prosit potio talis.

INVLA quam uulgus.] Est hæc herba humida in primo gradu, & calida in secundo. Purgat mẽses, cit urinam, abortum quoque pellit, uentrem laxat, dolorem coxendicum fugat, nephreticis usque ad miraculum prodest, sanat tussim, & orthopnoicos, rupturasque curat.

DE HYSOPO.

ST hysopum siccum, calidum quoque. tertius illi
F *Est in utroque gradus. eius decoctio facta*
Sic, ut cocta simul sint mel, ficus quoque sicca,
Prodest non modicum patientibus hausta catarrhum.
Subuenit & uoci raucæ uersata palato.
Et prodest cunctis pulmonum sumpta querelis.
Lumbricos uentris eadem potata repellit.
Et pectus, capitis si distillatio fiat,
Quæ persæpe solet tussim, phthisimq; creare,
Prodest hæc eadem decoctio sumpta frequenter.
Omnibus his prodest puluis cum melle iugatus.
Contrito uiridi si iungitur oxymel illi,
Sicq; datur bibitum, stipatum molliet aluum.
Potio si uiridis uel sicci sæpe bibatur,
Vultibus eximium fertur præstare colorem,
Cum uento nocuo uiscosum phlegma repellens.
Carduis si iungas, his solues fortius aluum.
Cum nitro & ficu sicca si conteris ipsum.
Et superapponas spleni cataplasma tumenti,
Hydropicis'ue, solet siccando repellere morbum.
Cum uino bibitum præcordia tensa relaxat,
Et quicunque nocet tumor interiora, recedit.
In quo decoquitur, si dens foueatur, aceto,
Fertur ab immodico cito sæpe dolore leuari.
Accensæ fumo sonitus compescitur auris.
Elixum appositum humores lympidat omnes.
Sic iuuat ictericos iniectum naribus idem.
Auriculæq; grauem dicunt curare dolorem,
Hoc mixtum roseo si fundis intus olino.

EST HYSOPVM.] Male & contra naturam produxit mediam huius nominis. Pueris igitur in hoc non est imitandus. Est autem hysopum calidum & siccum in tertio gradu. de hysopo lege Plin. lib. 25. Catarrhum.] Malum quod fit ex distillatione humoris ex capite. Distillat autem humor ex capite interdum in nares, quod leue est: interdum in fauces, quod peius est: interdum etiam in pulmonem, quod pessimum est. Si in nares distillat, tenuis per has pituita profluit, caput leniter dolet, grauitas eius sentitur frequentia sternutamenta sunt: si in fauces, has exasperat, tussiculam mouet: si in pulmonem, pręter sternutamenta & tussim, est etiam capitis grauitas, lassitudo, sitis, æstus, biliosa urina. Aliud autem (quamuis non multum distans malum) grauedo est. hæc nares claudit, uocem obtundit, tussim siccam mouet, sub eadem salsa est saliua, sonant aures, uenæ mouentur in capite, turbida urina est. Hæc omnia κορύζας Hippocrates nominat. Phthisimque.] Tabem, uel sanguinis reiectionem. Oxymel.] Si cõmiscetur oxymel uiridi cõtrito hysopo. Stipatum.] Duritiem alui. Phlegma.] Pituitã. Hydropicis.] Aqua intercute laborantibus. In quo decoquitur.] Remedium notatu quidem dignissimum aduersus dentiũ tormenta. Lympidat.] Extenuat & purgat. Ictericos.] Ictero, hoc est malo regio correptos.

DE ASARO.

ST asarum græce, uulgago dicta latine.
E *Hæc calida & sicca uirtutis dicitur esse.*
Tertius est illi gradus, ut dicunt, in utroque.
Prouocat urinam, potataq; menstrua purgat.
Hocq; modo iecoris medicatur sumpta dolori.
Hydropicosq; iuuat, schiasim fugat hausta frequenter.
Et uuluæ morbis decoctio subuenit eius.
Dicitur ictericum potata repellere morbum.
Helleboriq; modo uomitu præcordia purgat.
Sed non est huius purgatio tam uiolenta,
Nec metuenda quidem, si fiat taliter illa.
Aetatem & uires eius circunspice primum,
Quem purgare uoles, & tempus quale sit anni,
Et si sit regio feruens, uel frigida ualde,
Aut si temperiem mediam tenet inter utranque.
Nam senibus puerisq; parum donare licebit:
Aetatis mediæ plus his, iuuenesq; requirunt.
Pinguibus & ualidis plus dandum, quàm macilentis:
Debilibusq; uiris magis in gelida regione
Dandum, quàm calida: duris quocunque labore
Plus illis tribues quos reddunt otia molles.
Hæc circunspiciens, & cætera talia tractans,
Non solum tutus dabis hanc, sed quaslibet herbas,
Quæ purgant uomitu, uentrem, stomachum'ue resoluunt,
Sed quia de cunctis dixi communiter herbis,
Quo sit danda modo proprie uulgago, docebo.
De folijs eius triginta recentia tollens,
Adde meri tantum quo possint uncta recondi.
Tota nocte mero facias macerentur in illo,
Mane terens, uino, quo sunt macerata, resolue.
Tunc olus excoctum cum pingui carne recenti
Porcina, prius ægroto da sufficienter,
Et sumat uini, uult quantum, fortis & albi,
Sic asari succum colatum trade bibendum.
Fortibus & magnis est hic numerus foliorum.
Sufficiens, reliquis (ut diximus) est minuendus
Iuxta quod uires, ætas, & cætera poscunt.

EST ASARVM.]

EST asarum.] Hanc herbam Græci ἄσαρον uocant, quoniam in coronas non addatur. auctor Plinius libro uigesimo primo. Asaron quidam crocum hortensem uocant. Plinius baccar uocat. Huius radices utiles ferè, ut acori, sed magis explicantur, & perinde quod de illo iam dictum, id de hoc intelligatur, auctor Placentinus. Tertius.] Hoc est, asarum calidum & siccum est in tertio gradu. Hydropicos.] aqua intercute laborantes. Schiasim.] Ischiam, ut sæpe aliàs, intelligit, hoc est coxarum dolorem. Uuluæ.] Hysteræ, id est matricis. Ictericum.] Arquatum & morbum regium. Hellebori.] Veratri. Macilentis.] Qui sunt macilento & macro corpore. Macerentur.] Extenuentur, siue mollificentur. Macerata.] Extenuata.

DE MENTHA.

VIM calidam, siccamq; gradu fert mentha secundo.
Illius potu uis digestiua iuuatur.
Cõfortat stomachum, uomitū quoque detinet hausta.
Lumbricosq; modo depellere fertur eodem.
Diuersis morbis occurrit testiculorum,
Si foueantur aqua, qua menthæ cocta sit herba.
Concretum soluit lac mammis addita trita.
Instillata fugat auris cum melle dolorem.
Asperitas linguæ fugit illa sæpe fricata.
Haustaq; cum sæpe partum solet accelerare.
Trita canis morsum superaddita cum sale curat.
Hæc hæmophthisicis mixto succurrit aceto.
Matrici succus si subditur illius ante
Quàm fiat coitus, mulier non concipit inde.
Caseolos succus putrescere non sinit eius
Admixtus, uel si uiridis superadditur herba.

VIM CALIDAM.] Menthæ nomē suauitas odoris apud græcos mutauit, cum alioquin mintha uocaretur, unde ueteres nostri nomen declinauerunt. Grato mētha mensas odore percurrit in rusticis dapibus. Semel sata diutina ætate durat. Menthæ ipsius odor animum excitat, & sapor auiditatem in cibis, ideo in mammarum mixtura familiares ipsę accessere, ut coire, densareque lac non patiantur. Quare lactis potionibus additur, ne huius coagulati potu strangulentur. Data in aqua & mulso, eadem ui resistere & generationi creditur, cohibendo genitalia densari. Aeque maribus & fœminis sistit sanguinem, & purgationes fœminarum inhibet. Cum amylo ex aqua pota, cœliacorum impetus. Syriation & uomicas uuluæ curauit. Illa & iocinerum uitia ternis obolis ex mulso datis. Item sanguinem excreantibus in sorbitionem. Vlcera in capite infantium mire sanat. Arterias humidas siccat, siccas astringit. Pituitas corruptas purgat in mulso & aqua. Voci succus sub certamine utilis duntaxat, & qui gargarizatur uua tumente, adiecta ruta & coriandro ex lacte. Vtilis & contra tonsillas cum alumine, linguæ asperæ cum melle. Ad conuulsa intus per se, uitijsque pulmonis. Singultus & uomitiones sistit cum succo granati, ut Democritus monstrat. Recentis succus narium uitia. Spiritus subductos emendat. Ipsa trita choleras in aceto quidem pota. Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam imposita cum polenta, & si mammæ tendantur. Illinitur & temporibus in capitis dolore. Sumitur & contra scolopendras & scorpiones marinos, & ad serpentes. Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, item sedis uitijs. Impetigines quoque, uel si teneatur tantum, prohibet. Auribus cum mulso instillatur. Aiunt & lieni mederi eam in horto gustatam, ita ne uellatur, si is qui momorderit, dicat se lieni mederi per dies nouem. Aridæ quoque farinæ tribus digitis apprehensam, & stomachi dolorem sedare in aqua, & similiter aspersa in potionem, uentris animalia expellere. Fert mentha.] Hoc est, mentha est calida & sicca in secundo gradu. Illa.] Mentha, & est casus auferendi. Sapa.] Est sapa mustum usque ad tertiam, siue dimidiam partem decoctum. Hæmophth.] Sanguinem spuentibus.

DE CYPERO.

VIM cypero medici calidam siccamq; secundo
Dicunt esse gradu. potu depellitur eius
Calculus, urinæ purgat laxatq; meatus.
Dicit Apollodorus, quod pellere possit abortum,
Si mulier foueatur aqua qua coxerit illum.
Asserit hic idem consumere posse lienem,
Illius fumus si sæpius ore trahatur.
Si se sanus homo fumo suffumiget illo,
Dicit eum fieri firmum magis & leuiorem.
Subuenit alarum uitijs admixtus oliuo.
Succus sic uitium fugat intertriginis unctum.
Humores nimios depellit sæpius haustus.
Illius solus puluis, melli ue iugatus
Vlcera mirifice, uel uulnera putrida purgat.
Præcipue puluis hic ulceribus ualet oris.
Si bibitur, stomachum confortat debilitatum.
Hydropicis multum succurrit sæpius haustum,
Atque per urinas humores purgat aquosos.
Contrito ualidum cypero si iungis acetum,
Vlcera quæ serpunt cohibes medicamine tali.

VIM CYPERO.] Cyperum calidum & siccum est in secundo gradu Cyperi utiles admodum radices, calefacientes & arefacientes absque làcinatione, unde per humiditatē multa hulcera mirifice iuuāt: habent nāque quiddam acerbescens, stypticumque: ob hoc hulceribus oris multum accõmodatum, secandique uim habent quandam, calculosisque medentur, & urinas & menstrua ciunt. Cyperum Plinius gradiolum uocari ait. Laxat.] soluit & aperit. Cyperi (inquit Plin.) uis in medicina psilothri. Illinitur pterygijs, ulceribusque genitalium, & quę in humore sunt omnibus, sicut oris hulceribus. Radix aduersus serpentium ictus, & scorpionum præsertim, remedio est. Vuluas aperit pota. Largiori tanta uis, expellit eas. Vrinam ciet & calculos, ob id utilissima hydropicis. Illinitur & ulceribus quæ serpunt, sed his

præcipue quæ in stomacho sunt, ex uino uel aceto illita. Oliuo.] Oleo. Intertriginis.] Hoc malū est, cum membra simul interteruntur, & confricantur accedente sudore. Hydropicis.] Quos hydrops tenet. Medicamine.] Medicamento, medela, medicina.

DE PAEONIA.

AEONIAM medici calidam siccamq; fatentur.
P *Hancq; tenere gradum dicunt in utroque secūdum.*
Splen, iecur, & renes cum mulsa sumpta iuuabit.
Si iungatur ei uiolenter amygdala trita,
Menstrua sic purgat, & fluxum detinet alui.
Illius in uino decoctio sæpius hausta,
Vesicæ duros sedat sic sumpta dolores.
Et scotosim sic illa iuuat, stomachiq; dolorem.
Calculus infantum potu depellitur eius.
Nephreticos eadem multum iuuat, ictericosq;.
Pressuras, inferre solent quas somnia nocte,
Pæoniæ semen bibitur si sæpius, arcet.
Illius radix pueris suspensa caducis,
Non modicum prodest, uelut asserit ipse Galenus.
Quendam se puerum narrat uidisse caducum,
Aetas cuius erat annorum circiter octo:
Pæonia puer hic radicem ferre solebat
Appensam collo: quadam uice concidit illa,
Moxq; puer cecidit, solito qua more ligata
Protinus euasit. rem uero probare Galenus
Hanc plene cupiens, radicem denuo dempsit
De collo pueri: cecidit, uiguitq; resumpta.
Cognita uis herbæ fuit huius sic manifeste.
Ipse Dioscorides cunctis ait esse caducis
Aptam, si bibitur, uel si suspenditur illa.
Seminis illius ter quinque rubentia grana
Cum uino fluxum matricis sumpta coercent.
Nigra solent uarios matricum pellere morbos,
Si totidem dantur cum uino nocte bibenda.
Huius sunt geminæ species: mas dicitur una:
Altera, quæ minor est species, est fœmina dicta.
Radix maioris est palmis longa duobus,
Grossaq; ceu digitus: radix diuisa minoris
Dicitur in plures radices: hæc bene purgat
Post partum potata steras uino sociata
In cunctis reliquis similis uis dicitur illis.

PAEONIAM medici.] Vetustissima inuentu pęonia est, nomenque auctoris retinet, quam quidam pentorobon appellant, alij glycysidem. Hæc quoque difficultas est, quòd eadem aliter alibi nuncupatur. Nascitur opacis montibus, caule inter folia digitorum quatuor fetente in cacumine ueluti græcas nuces quatuor aut quinque. Inest ijs semen copiosum, rubrum, nigrumque. Hæc medetur & faunorum in quiete ludibrijs. Præcipiunt eruere noctu: quoniā si Picus Martius uideat, tuendo in oculos impetum faciat. auctor Plin. lib. 25. Tenere gradum.] Hoc est, pæonia calida & sicca est in utroque gradu. Scotosim.] Oculorū obtenebrationē, quæ fit ex uertigine, uel alio uitio capitis. Nephreticos.] Renum morbo obnoxios. Vidisse caducum.] Morbo comitiali laborantem, & magnum est naturæ & opificis Dei miraculum, quod solum docere possit, quantus sit dominus Deus noster, quamque infinitę potentiæ. Fluxum matricis.] Alui seu uuluæ. Huius.] Pæoniæ sunt duæ species. Steras.] Hysteras proprie & recte, atque iterum uuluas intelligit & matrices.

DE BORAGO.

ERBAM, quam Græci dixerunt melisophyllon,
H *Boragum nostri dicunt uulgariter illam.*
Præ cunctis apibus gratissima dicitur herbis,
Nec gaudere magis ullius flore uidentur.
Contritæ floris apium si uasa perungas,
Non fugient, meliusq; facis si lac sibi iungas.
Vnguine cultores retinent examina tali.
Auxilium præsens apium fert ictibus illa,
Ictus detrita tegitur si protinus herba.
Hocq; modo, quos uespa nocet uel aranea, curat.
Trita solet ueteres compescere cum sale strumas.
Hocq; modo uitijs dicunt succurrere fœdis.
Fœmina purgatur decocto cum sale succo.
Tali discutitur inflatio noxia potu.
Eius si uiridis decoctio sæpe bibatur,
Antiquos dysentericos iuuat & ciliacos,
Asthmaticis eadem prodest, orthopnoicisq;.
Vlcera depurgat, morbos leuat articulorum.
Herba canis morsus superaddita cum sale curat.
Eius fomento decoctio menstrua purgat.
Ore retenta, solet dentis sedare dolorem.
Lumina purgari caligine, Plinius inquit,
Eius si succo fuerint cum melle peruncta.

HERBAM quam.] Melissophyllū marrhubio consimile est potentia, sed multo inferius, ob hoc eo quisquam ferè nō utitur. Cum enim in omni terra sit melius marrhubium, eo uti malunt: nisi marrhubium desit, ubi eo utēdum sit, tum hoc utendum. Alio nomine dicitur apiastrum, putaturque ea esse quā melissam uocant. Lege de melissophyllo Plin. lib. 21. cap. 9. Et lib. 20. & cap. 12. & iterum lib. 21. cap. 20. Apibus.] Inde apiastrum, quia nullo flore apes magis gaudent. Apium uasa.] Aluearia intelligit, et est modus examina retinendi minime negligendus. Dysentericos.] Torminosos. Ciliacos.] Qui ex stomachi uitio uentris profluuium patiuntur: de hoc malo lege Celsum libro 4. Asthmaticis.] difficulter spirantibus. Orthopnoicis.] Hos intelligit, qui, nisi recta ceruice, spirare nequeunt.

DE SENECIO.

RIGERON Græci, nos Senecion uocitamus,
E *Quod canis similis uideatur flore capillis.*
Nascitur in muris, & in hortis, & tabulatis.
Illius herbæ uis frigida dicitur esse.
In medicinali radix non ponitur usu.
Flores cum folijs tundens, infundito uini

Per modicum dulcis, & sic tepefacta tumori
Haec simul apponas ani, uel testiculorum.
Addito thus istis, neruos & uulnera quaeuis
Curabis facile, posito cataplasmate tali.
Haec eadem triti facient eius capitelli.
Potari prohibent, quia suffocare bibentem
Quidam confirmant. at contra Plinius auctor,
Ictericis quondam potum donasse salubrem
Cum uino dicit: taliq; modo medicari
Morbis uesicae plures ait ille probasse.
Et cordis uitijs illam, iecoris; dedisse.
Torminibus quoque cum passo, iussisseq; potu
Hoc uarios morbos praecordia quae patiuntur.
Et uiridis facit hac si tincta uoretur aceto.
Trita solet duras hac cum sale spargere strumas.
Hanc circunscriptam si quis fodiat sine ferro,
Et tangat dentem uicibus tribus inde dolentem,
Vnaquaque spuens uice, postq; reponat eodem,
Quo fuit orta loco, sic rursum uiuet ut herba,
Plinius ut dicit, non amplius ille dolebit.

ERIGERON Graeci.] Erigeron à Graecis, quae à nostris uocatur senecio. Hanc si ferro circunscriptam effodiat aliquis, tãgatque ea dentem & alternis ter despuat, ac reponat in eundem locum, ita ut uiuat herba, aiunt dentẽ eum postea non doliturum. Herba est trixaginis specie & mollina, cauliculis subrubicundis. nascitur & in tegulis & in muris. Nomẽ hoc Graeci dederũt, quia uere canescit. Caput eius numerosa diuiditur lanugine (qualis est spinae) inter diuisuras exeunte. Quare eam Callimachus acanthida appellat, alij pappum. Nec deinde Graecis de ea constat. Alij erucae folijs esse dixerunt, alij roboris, sed minoribus multo. Radice alij superuacua, alij neruis utili, alij potu strangulante. E' diuerso quidã regio morbo cum uino dederunt, & cõtra omnia uesicae uitia. Item cordis & iocineris. Renibus extrahere harenam dixere. Ischiadicis drach. cum oxymelite ab ambulatioue propinauere, torminibus quoque in passo utilissimam, praecordijs etiam cibo & aceto eam praedicantes, serentesque in hortis. Nec defuerunt qui & alterum genus facerent. Nec quale esset demonstrarunt, contra serpentes in aqua bibendam, edẽdamque comitialibus dãtes. Lanugo eius cum croco ex exiguo aquae frigidae trita illinitur epiphoris. Tosta cum mica salis strumis. auctor Plin. lib. 26. Canis capillis.] Canescere enim uidetur. In medicinali.] Radix eius medicis nulli usui est. Cataplasmate.] Emplastro. Ictericis.] Ictero, hoc est morbo regio comprehensos. Hanc circunscriptam.] Id quod supra ex Plinio adscripsimus.

DE CHELIDONIA.

ESSE chelidoniae species geminae referuntur
A' medicis: species est maior prima uocata,
Altera uero minor oculis medicatur utraque.
Caecatis pullis hac lumina mater hirundo
(Plinius ut scripsit) quamuis sint eruta, reddit.
Hanc nasci dicunt auibus uenientibus illis,
Et desiccari solito dum more recedunt.
Indeq; nomen habet chelidonia: namque chelidon
Dicitur haec uolucris Graecorum more uocari.
Florentis succus cum melle coquatur in aere
Igne leui, spumam donec proiecerit omnem,
Et quasi crassitiem mellis decoctio sumat.
Vtilius nullum dicunt oculis medicamen
Quos caligo nocet, si sint hoc saepe peruncti,
Conteritur iuncto sibi radix eius anetho,
Et sic ictericis cum uino sumitur albo.
Dentis ut affirmant prohibet contrita dolorem.
De folijs eius contusis si cataplasma
Cum uino fiat, maculas abstergere dicunt.

ESSE chelidoniae species.] Quidam inepte hãc herbam uocant coelidoniam, quasi donum coeli, inter quos est Simon Genuẽsis: de qua re sic loquitur Antonius Codrus Vrceus homo utriusque linguę impense doctus, in eo sermone quem in laudem literarum graecarum habuit: Quid dicam (inquit) de medicis, qui chelidoniam ab hirundinis dictam, interpretantur coeli donum? Simon ipse Genuensis & gentiles alij plures huiusmodi scatent erroribus. Chelidoniam ab hirundinibus dictam cõfirmat Plin. lib. 25. dicens: Animalia quoque inuenere herbas, in primisque chelidoniã. Hac enim hirundines oculis pullorum in nido restituunt uisum, ut quidam uolunt etiam erutis oculis. Geminae species.] Genera eius duo inquit Plin. Maior fruticoso caule, folio pastinacae erraticae ampliore, ipsa altitudine duum cubitorum. Color albicans, flos luteus. Minori folia hederae rotundiora, minus candida. Succus croci mordax, semen papaueris. Florent aduentu hirundinũ, discessu marcescunt. Florentibus succus exprimitur, & in aereo uase cum melle Attico leniter cinere feruenti decoquitur, singulari remedio cõtra caligines oculorũ. Vtuntur & p se succo in collyrijs, quę chelidonia appellãtur ab ea. Auibus ueniẽtibus.] Hirũdinibus. Recedunt.] Discedũt hirundines. Aere.] Aereo uase. Hoc.] Medicamine. Ictericis.] Arqnatũ morbum (habentibus.

DE CENTAVREA.

SVNT centaureae species maiorq; minorq;,
Vt supradictis dixi de pluribus herbis.
Sed quia perpaucis species est cognita maior,
Hanc praetermittens uires narrabo minoris,
Quam notam cunctis credo uulgaribus ipsis.
Desiccatiuae uirtutis dicitur esse.
Non modicum plagas conglutinat inde recentes,
Inq; cicatricem ueteres superaddita ducit.
Illi qui schiasim patitur, decoctio mire
Prodest, illius si sit subiecta per anum.
Sanguine detracto sedat mox illa dolorem.
Fomento neruis eadem medicabitur agris.
Illius succus deducit menstrua sumptus.
Pellit abortiuum, medicamina cuncta maligna
Cum uino sumptum dicunt purgare per aluum.
Melle sibi iuncto caligine lumina purgat.
Illius exprimitur autumni tempore succus,
Quem desiccatum feruenti sole reponunt,
Ad renum curam quam diximus ante salubrem.

SVNT Centaureæ.] Centaurea curatus dicitur Chiron, cum Herculis exceptus hospitio, pertractanti arma, sagitta excidisset in pedem: quare aliqui chironion uocant. lege Plin. lib. 25. Plagas conglutinat.] Ingentia uulnera adglutinat uiridis herba superimposita: & quæ difficillime in cicatricem coeunt, superinducta in cicatricē cogit. & arefacta conglutinantis ac arefacientis potentiæ rebus admiscetur, quæcunque sinus & fistulas curare possint. Caligine purgat.] Claros facit oculos, fugata caligine.

DE COLVBRINA.

HERBA, dracontelam græcorum quam uocat usus,
Hæc eadem uulgi lingua colubrina uocatur:
Quod colubra similis maculoso cortice surgat.
Ex quibus antiquis expertum credimus esse,
Quod queat à simili colubrina uenena fugare.
Quisquis se trita radice perunxerit eius,
Tutus ab incursu serpentum dicitur esse.
Morsibus illarum cum uino sumpta medetur.
Si iungas oleum cum succo seminis eius
Auribus infundens, poteris sedare dolorem.
Hoc succo lanam madidam si naribus addas,
Compesces morbum qui polypus est uocitatus.
Sic etiam cancris magnum solet esse iuuamen.
Succo radicis eius caligo fugatur,
Et uarij morbi quæ lumina perpetiuntur,
Ex ipso puro si sint lita, melle'ue mixto.
Et prodest oculis radix si manditur assa.
Cum posca granis terdenis seminis hausta,
Lumina munda ferunt, pulsa caligine, reddi.
Si marcescentis illius floris odorem
Nare trahat prægnans, deponere fertur abortum:
Vel si sit radix matrici subdita trita,
Puluis radicis eius cum melle iugatus,
Tussim compescit sumptus, sedatq; catarrhum,
Et confert hæmophthisicis hoc sæpe iuuamen.
Pectoris humores exhaurit non redituros.
Omnibus his prodest radix si sumitur assa.
Istud idem faciet eius decoctio sumpta.
Eius cum uino radix uenerem mouet hausta.
Prouocat urinas, phagedænica uulnera sanat,
Si sit ei trita cum melle bryonia iuncta.
Vulneris hoc mundat sordes, syringia curat.
Sola sibi iuncto maculas depellit aceto.
Esse pedum uitium dicunt, cui pernio nomen
Est à pernicie membri patientis idipsum.
Plebs dicit mulam, solet hoc de frigore nasci.
Amne dracontelæ radices decoque, tali
Pernio deletur si sæpius amne fouetur.

HERBA dracon.] Δρακόντιον lingua latina colubrinam uocat. Colubrina.] Colubrorum uirus. Illarum.] Serpentum. Polypus.] πολύπους est caruncula modo alba, modo subrubra, quæ narium ossi inhæret: & modo ad labra pendens narem implet, modo retro per id foramen quo spiritus à naribus ad fauces descendit, adeo increscit, uti post uuam conspici possit, strangulatq́ue hominē, maxime austro aut euro flante. fereq́ue mollis est, raro dura, eaq́ue magis spiritum impedit, & nares dilatat, quę fere καρκινώδες est. Itaque attingi oon debet. auctor Corn. lib. 6. cap. 8. Lumina.] Oculi. Marcescentis.] Putrescētis. Catarrhum.] Destillationem, de quo malo supra. Confert.] Conducit. Hęmophthisicis.] Sanguinē spuentibus. Phagedęnica.] Quæ phagedæna facit. Est autem phagedæna exulceratio usque ad ossa celeriter depascens cum inflammatione, saniem male olentem emittens, & mortem inducens. Columella uero accipit phagedænam etiam pro morbo quem in iumeotis uermem appellant. Bryonia.] Vitis genus. Syringia.] Fistulas. Pernio.] Est hic morbus pedum ex nimio frigore proueniens, & calcaneum infestans. Per diminutionem perniunculus.

DE GAISDONE.

ISCHAS à Græcis est uulgo gaisda uocata,
Non modicum questum præbens tinctoribus herba.
De folijs eius tritis factum cataplasma,
Vulnera, magna licet, conglutinat: atque cruorem
Illorum sistit, reprimit quoscunque tumores.
Si cum melle teris hanc, sordida uulnera purgat,
Emundat maculas: & sacro subuenit igni,
Oui si iungens albumen eam superaddas.

ISCHAS à Græcis.] Ischias lego apud Plin. Perottus tamen etiam cum alijs legit ischas. Est autē hæc herba multorum nominum. Leucacantha (inquit Plin.) quam alij phyllon, alij ischiada, alij polygonaton appellant, radice cyperi, quæ cōmanducata dentium dolorem sedat: item laterum & lumborum, ut Hicesius tradit, semine poto drachmis octo, aut succo. Eademq́ue ruptis conuulsisque medetur. Non] modicum.] Maximum. Quæstum.] Lucrum. Illorum.] Vulnerum. Ego tamen credo hic describi herbam quæ Græce dicitur ἰσάτις, & ideo debere legi non ischas, sed isatis. Nam isatis est qua utuntur tinctores, & est lactucæ genns. ut docet Plin.

DE HELLEBORO ALBO.

HELLEBORVM geminas species testatur habere:
Album quod sursum purgat, nigrumq; deorsum.
Vim siccam calidamq; tenet: & tertius illis
Est in utroque gradus. nigro uiolentius album
Dicitur: unde prius dicam de uiribus eius.
Suppositum quocunque modo, depellit abortum.
Naribus attractus sternutamenta mouebit
Illius puluis, capitis pellentia morbos.
Miscetur confecturis quæ lumina purgant,
Et multum prodesse ferunt uitijs oculorum.
Pultibus admixtus, mures puluis necat eius,
Et cum lacte datus est muscis perniciosus.
Dicunt per uomitum uarios educere sumptum
Humores, ueteresq; ferunt sic pellere morbos.
Purgatur tali uomitu uertigo uetusta.

Infantis,

Insanis, melancholicis ualet, atque caducis.
Sæpeq; curatur sumpto lymphaticus isto.
Hydropicis in principio mire medicatur.
Emundat lepram, tetanum fugat, atque podagram.
Confirmat tremulos, redeuntia tormina curat.
Diuersis uitijs stomachi, schiasiq; medetur.
Et tussi ueteri, febribusq; per omnia prodest
Quartanis, annis iam pluribus inueteratis.
Ingenti cura sumpturum Plinius ipsum
Admonet, ut septem se præparet ante diebus,
Humectisq; cibis corpus bene temperet omne.
Nec sero cœnet, qui debet sumere mane.
Et quando sumet, iubet explorare serenam
Et calidam claramq; diem, uentisq; carentem
Obseruare iubet: curam si spreuerit istam,
Passurum nimios affirmat eum cruciatus.
Helleborumq; iubet in pultibus antea coctum,
Aut in lente dari, sic dicit non nociturum.
Hocq; dari prohibet senibus, puerisq; tenellis,
Mollibus & timidis, animiq; uiris muliebris,
Et macris nimium dicit non accipiendum.
In succo ptisanæ, uel mulsa, pane'ue coctum
Sumere præcipiunt alij, sic utile dicunt.
Philo composito fertur scripsisse libello,
Qualiter helleborum sit nobis accipiendum.
Inq; suis Hipocras Aphorismis istius herbæ
Solius meminit, quam nouerat utiliorem.
Plures scripserunt huius de uiribus herbæ,
Et quo sit sumenda modo docuere, quibusq;.
Non tamen inueni perplura uolumina uoluens
Vllum, qui certum pondus donare iuberet.
Illius dixisse satis se, credo, putabant,
Cum iuxta uires, ætates, tempora, dandum
Iussissent: mihi uero satis non esse uidetur
Tutam rem, subitum quæ confert sæpe periclum,
Commendare dari cuiquam sine pondere certo.
Plinius ut scripsit, Themison donare solebat
Hellebori drachmas geminas, tribuisse sequentes
Bis binas etiam confirmat: non tamen ipse
Pondere quo iubeat sumi statuisse uidetur,
Cum tamen hellebori nigri iubeat dare drachmam,
Quatuor aut scrupulos. mihi significare uidetur
Albi dimidium pondus tantummodo dandum:
Quod longe nigro uiolentius esse fatetur.

HELLEBORVM geminas.] Helleborus uterque albus ac niger, abstergendi calefaciendique potentiæ est, ideo curant uitiligines, & impetigines, & scabies, & lepras, fistulamque callosam, atro curaueris intra biduum aut triduum, abijcit callum. Ponuntur in tertio ordine calefacientium & arefaciẽtium. Purgat autem niger humorem melancholicum per uentrem in primis inferiorem. Albus autem per superiorem, per uomitum crassos glutinososque humores purgando, mouet etiam inferiorem. Geminas.] Duas, album & nigrum. In tertioque gradu habent siccum & calidum. Pultibus admixtus.] Notãdum hoc contra mures. Est muscis.] Contra muscas hoc seruandum. Lymphaticus.] Furiosus. Nam creditum est ab antiquis, qui in fonte imaginem nymphæ uidisset, furore percipi. Tetanum.] Ceruix grauibus admodum morbis obnoxia est. Neque tamẽ alius importunior, acutiorque morbus est, q̃ is qui quodam rigore neruorũ, modo caput scapulis, modo mentũ pectori annectit, modo rectã & immobilem ceruicem intendit. Vltimum Græci appellant τέτανον. Lege Celsum lib.4.cap.3. Plinius ipsum.] De Helleboro lege Pliniũ Naturalis hist. lib.25.cap.5.& cap.13.& lib.27.cap.2.& 3.& 32.capitibus. Ptisanæ.] Ab hoc fit ptisanarium. de quibus supra. Nigro.] Helleboro, quod ueratrum dicunt latini.

DE HELLEBORO NIGRO.

HELLEBORVM nigrum nõ est adeo uiolẽtum,
Nec formidandum quantum quod diximus album.
Hoc quoque præcipiunt ueteres in lente coquendum
Aut in uissellis, sic insanis medicari
Assumptum dicunt, & sic prodesse podagræ.
Hydropicis, mota febre, dicitur auxiliari.
Miram sentit opem sumpto paralyticus illo.
Et uarios bibitum morbos leuat articulorum.
Educit choleras uarias, & phlegma per aluum.
Elixaturæ potu caligo fugatur.
Duritias suppuratas factum cataplasma
Concoquit, & purgat, uacuat syringia collo
Infixus modicus radicis surculus eius,
Postq; dies geminos sit surculus ille remotus.
Ordea quam dederint contrito iunge farinam,
Hydropicus tumor appositus siccabitur illis.
Menstrua suppositum purgat, depellit abortum.
Auditum reddit, si surdis auribus illud
Imponas, & post triduum, biduum'ue repellas.
Appositum tollit maculas eius cataplasma,
Emundat lepras, scabies quascunque repellit.
Ore diu tentum quo coxeris illud acetum,
Dentis non modicum dicunt sedare dolorem.
Hellebori nigri præcepit Plinius unam
Donari drachmam, leuiter sic promouet aluum.
Plus quàm bis binos obolos uetat accipiendum.

HELLEBORVM nigrum.] Veratrum nigrum minus uiolẽtum est albo. Podagræ.] Pedum dolori. Hydropicis.] Quibus hydrops est oneri. Choleras.] Biles. Phlegma.] Pituitam. Suppuratas.] Id est, apostema factas. Suppurare enim est apostema fieri. Dentis.] Contra dentium supplicia.

DE VERBENA.

VERBENAM hierobotanem, peristereonq;
Appellant Græci. species hæc fertur habere
Binas, effectus est idem penè duabus.
Cum uino, iuuat ictericos, si sæpe bibatur.
Pestiferos morsus curat superaddita trita.
Cum uino renouanda quidem per quatuor ista
Est medicina dies. oris bene uulnera purgat
Illius succus tepidus si uoluitur ore.
Hoc quoque facta recens herbæ decoctio præstat.
Hac etiam queuis putredo repellitur oris,

Si tepefacta diu uoluitur fauce sonora.
Glutinat herba recens uulnus superaddita trita.
Occurrit cunctis cum uino sumpta uenenis.
Quæ fuit alternis febris accedendo diebus,
Pellitur hac, tribus sumptis radicibus eius.
Cum totidem folijs potentur aqua resoluta.
Ista prius patiens, quàm frigus senserit ullum,
Hocq; modo febribus quartanis illa medetur,
Bis binis folijs cum tot radicibus haustis.
Illius in uino si sit decoctio facta,
Conuiuas hilares inter conuiuia sparsa
Reddere narratur, ut tam præscripta buglossa.
Hanc herbam gestando manu, si quæris ab ægro,
Dic frater quid agis? bene si responderit æger,
Viuet: si uero male, spes est nulla salutis.
Ex hac compositam quidam iussere coronam
Apponi capiti causa quacunque dolenti,
Sic dicunt illam celerem conferre medelam.
Plinius affirmat hanc omnibus esse salubrem
Visceribus, lateris morbis, iecorisq; querelis,
Pectoris & uitijs, & præcipue medicari
Pulmonem causis hanc asserit ille phthisisq;.
Parotidas reprimit adipi commixta uetusto.
Herbam, cui nomen folijs de mille dedere,
Betonicamq; pari uerbenæ pondere iunge:
Hac mixta potentur aqua. nullum medicamen
Vtilius credunt illis, quos calculus angit.
Non modicum laudare magos hanc asserit herbam
Plinius. hanc cunctis dicunt obsistere morbis,
Et quod quisque petet hac impetrare perunctum.
Sic & amicitias captari posse potentum,
Et pelli febres, & plurima talia fingunt.
Quæ quamuis natura potens concedere posset,
Vana tamen nobis, & anilia iure uidentur.

VERBENAM.] Verbena in aquosis locis nascitur, aliqui trigonum, alij bunion, alij sacram herbam, alij philtrodoten, Aegyptij pepsepte, prophetæ Iunonis lacrymam, alij felis sanguinem. alij Mercurij sanguinem, Romani cristam gallinaceam uocant. auctor Dioscorides. Hierobotanen.] Quasi sacram herbam, quo nomine Plin. Verbenacam uocitat. Periste.] Quasi columbariam. Quartanis.] Qui quartanam passus cõualuerit, uiresque integras recuperauerit, fidelius, constantiusque postea ualiturum scripsit Plato. auctor Gellius Noct. Attic. lib. decimo septimo, capite duodecimo. Si quæris ab ægro.] Si ægrum interrogas. Spes nulla.] Si hoc uerum est, longe præstat multas herbas uerbena, maioresque uires habet, quàm unquam fortassis ab aliquo percipi potuit. Videtur tamen commentum anile, sicut interdum de alijs quoque herbis ridicula narrantur. Nihil tamen derogo diuinæ potentiæ, quæ in omnibus rebus mirifice operatur. Celerem conferre.] Celeriter mederi. Querelis.] Doloribus. Phthisi.] Pulmonis exulcerationi: quæ fit, cum pituita ex capite destillat. Parotidas.] Apostemata secus aures.

DE GAMANDREA.

CHAMAEDRYS Græce, quæ gãmadrea Latine
Dicitur. hanc herbam calidam siccamq; fatentur.
Tertius est in utroque gradus. depellit abortum,
Si mixta potetur aqua, tussimq; medetur.
Conquassata iuuat si mixta bibatur aceto.
Splen siccat, purgat cum uino menstrua sumpta.
Hydropicis in principio sic sumpta medetur.
Sic quoque pestiferis occurrit morsibus illa.
Cunctis prædictis prodest superaddita trita.
Sordeps purgabis uulnus licet inueteratum,
Si cum melle teras, & tritam desuper addas.
Chamædreos oculi succo cum melle peruncti,
Dicuntur clari, dempta caligine, reddi.
Si tritam misces oleo, corpusq; perungas,
Pellit frigorem, reuocabit & ipsa calorem.

CHAMAEDRYS Græce.] Χαμαίδρυς Græce dicitur. Est autem (ut scribit Plinius) Chamædrys herba, quæ latine trissago dicitur. Aliqui eam chamædropen, alij teucrion appellauere. Folia habet magnitudine menthæ, colore & diuisura quercus. Alij serratam, & ab ea serram inuentam esse dixere, flore pene purpureo. Carpitur prægnans succo. In petrosis aduersus serpentium uenena potu, illituque efficacissima. Item stomacho, tussi uetustæ, pituitæ in gula cohęrescenti, ruptis, conuulsis, lateris doloribus. Lienem consumit, urinam & menses cit. Ob id incipientibus hydropicis efficax, manualibus scopis eius in tribus heminis aquæ decoctis usque ad tertias. Faciunt & ex ea pastillos, terentes eam ex aqua supra dicta. Sanat & uomicas, & uetera ulcera, uel sordida cum melle. Fit & uinum ex ea pectoris uitijs. Foliorum succus cum oleo caliginem oculorum discutit. Ad splenem ex aceto sumitur. Excalfacit perunctione. Conquassata.] Conuulsa. Licet.] Quamuis. Frigorem.] Frigus.

DE MAVRELLA.

HERBAM, quam Græci strygnon dixere, Latini
Maurellam dicunt. uis eius frigida ualde est.
Dicitur auriculæ mire sedare dolorem
Illius succus, si sensim funditur intus.
Aegilopis strygni dicunt cataplasma mederi.
Istud idem dicunt capitis sedare dolorem.
Vna cum strygno si sal, panisq; terantur,
Parotidas reprimet cataplasmatis addita more.
Strygni prurigo depellitur illita succo.
Succus suppositus fluxum stringit muliebrem.
Contritis eius folijs coniunge poleneam,
His superappositis, sacer ignis, & herpeta mordax
Dicitur expelli: si uero iunxeris istis
Argenti spumam, cerussam, oleumq; rosatum,
Fortius & melius prædictum fit medicamen.

HERBAM quam.] Strychnon & strygnon quidam uolunt esse eãdem herbã quam maurellã uocant. Aegilopis.] De his supra, & apud Celsum libro 7. cap. 7. Parotidas.] De his sæpe diximus.

Herpeta.]

Herpeta.] Et hoc supra declaratum est pueris:quibus qualiacunque bono animo congessimus, nihil curantes superciliosorum sciolorum ronchos.

DE IVSQVIAMO.

IVSQVIAMVM Graeci, quã nostri caniculatã
Dicunt: huic herbæ uirtus est frigida ualde.
Tres habet hæc species: semen profert prior album.
Altera subruffum producit, tertia nigrum.
Nobilior reliquis est semen quod gerit album.
Pro quo, si desit, mos est apponere ruffum.
Nigrum uero frequens medicorum respuit usus.
Iusquiami folijs contritis, adde polentam:
Hoc adhibendo potes quosuis curare tumores.
Sic mire calidam potes infrigidare podagram.
Auribus infusus uermes succus necat eius,
Illarumq; solet uarios lenire dolores.
Ore diu tepidum si contineatur acetum
Quo sint decocta radices illius herbæ,
Dicitur immodicum denti pacare dolorem.
Expressus succus contriti seminis eius,
Viscosum, calidumq; potest compescere rheuma,
Si fuerint oculi patientis sæpe peruncti.
Seminis illius obolus, cum semine mixtus
Miconis, pariter cum mulsa, sumitur illis
Vtiliter, fluxum matricis quæ patiuntur.
Et dicunt hemophthisicis sic posse mederi,
Vel quocunque modo sanguis iactetur ab ore.
Dicitur hic potus medicari sæpius haustus.
Cum uino tritum semen, cataplasmaq; factum,
Mammas & testes dicunt curare tumentes.
Emplastris multis apponitur, antidotisq; .
Infert, sicut olus hæc herba comesta, maniam.
Præstat idem succus in quouis uulnere fusus.

IVSQVIAMVM Græci.] Hanc latini uocant caniculatã. Habet autem hæc herba tres species. Prima producit semen album, secunda subrubrum, tertia uero nigrum. Quod.] Iusquiamum. Respuit.] Contemnit. Ore diu.] Aliud contra dentium carnifices remediũ. Rheuma.] Eruptionem seu fluxum: à ῥέω, quod est fluo. Rheumatismus pro eodem. Miconis.] Lactucæ genus: de quo lege Plinium libro uigesimo, capite septimo. Comesta.] Manducata. Maniam.] Insaniam. unde maniaci, furoris morbo correpti dicuntur.

DE MALVA.

DIXERVNT maluam ueteres, quòd molliat aluũ.
Esse cacostomacham Sextus niger asserit illam,
Atque Dioscorides. tamen interioribus ambo
Sumptam sicut olus multum prodesse fatentur.
Et sic uesicæ dicunt illam medicari,
Sicq; uenenosis occurrere potibus illam.
Hi quoque confirmant maluæ folijs, salicisq;
Ex aqua tritis, citius, meliusq; cruentum
Sanari uulnus, emplastris quam pretiosis.
Addunt auctores ipsi quod malua potenter
Conquassata iuuat, adipi commixta uetusto.
Vnius caulis radix admota dolori
Dentis, sedat eum: uenerem stimulare refertur
Hæc eadem, femori si lino annexa geratur.
In lana nigra tectam si gesserit illam
Fœmina, mammarum dicunt occurrere morbis.
Scripsit abortiuam Thebana Olympias illam,
Si resolutus adeps miscebitur anseris illi,
Et sic subdatur ueluti pessaria uuluæ.
Contritis folijs illius cum sale pauco,
Aegilopas pellit, succoq; medeberis eius
Puncturis apium: cui si coniungis oliuum,
Corpus & inde linas, apium te nulla nocebit.
Decoctam lotio capiti superaddito maluam,
Sic turpes acoras pelles, furfuraq; nociuum.
Decoctis folijs eius si iungis oliuum,
Extingues ignem sacrum cataplasmate tali.
Et combusturis illo bene subuenis ignis.
Duritias stericas eius decoctio mollit.
Intestinorum causis, matricis, & ani,
Hoc etiam mire prodest si subditur illis.

DIXERVNT Maluam.] μαλάχη Malua agrestis quidem distrahendi, & molliendi clementer particeps est potentiæ. Hortensis uero quatenus plus aquosæ humiditatis admittit, eatenus potestate imbecillior est. Agit uentrem, non ob humiditatem modo, sed ob glutinosam uim, præsertim cum profertur cum oleo, & garo, pauculo uino asperso quo tempore manducatur. Fructus autem eius eousque ualidior est, quatenus est aridior. & quæ nominatur dendromalache, huius est generis: uerum magis distrahit, quàm quæ dictæ. nominatur uero althea. hæc Placentinus. De Malua lege Plinium libro uigesimo, capite uigesimo primo: & libro uigesimo primo, capite tertio decimo: & libro decimo nono, capite quarto: & libro decimo, capite octauo. Molliat.] Quod aluum mollificet. Cacostomacham.] Stomacho incommodam. Venerem.] Pro petulcis: quamuis huiuscemodi remedia sint quærenda ab his, quibus omnino uenus irata est. Languens maritus recte confugit ad remedia, ut debitum soluere possit.

DE PARATELLA.

HERBA solet lapathi uulgo paratella uocari.
Illius species dicuntur quatuor esse.
Par tamen est fermè uis omnibus in medicina.
Omnibus est illis feruens, austeraq; uirtus.
Vnde quidem stomachum confortat sumpta, soletq;
In stomacho clausum per ructum pellere uentum.
Sumptaq; sicut olus, fertur restringere uentrem.
Pruritus mordax, scabiesq; cutis laceratrix.
Illius tepido cedunt apozimate fotã.
In uino cocta radicis & bene trita
Appositaq;, scrophas compescunt, parotidasq;.
Eius sæpe tepens si coctio gargarizetur,

rota. Magnus.] Hoc non ad corpus,sed ad animum Socratis referri debet. intrepidus enim & magno animo bibit cicutam. Venerem.] Coeundi appetitum,quem etiam cibi & potus abstinentia solet domare. Legitur in Decretis distinct.35.ministris templi uinum prohiberi, ac siceram bibere, ne grauentur ebrietate corda eorum,ut uigeat perpetuo sensus & tenuis sit. Vel quia uenter mero æstuans, facile despumat in libidines. Vnde Noe femora ex ebrietate nudauit. Loth autem, quem Sodoma non uicit, uina uicerunt. Hinc in Apostolorum canonibus,Episcopus aut presbyter,aut diaconus,aleæ atque ebrietati deseruiens aut desinat,aut damnetur.

DE PIPERE.

CARMINE descriptis paucis uulgaribus herbis,
Nunc species illas, quas iam cunctis prope notas
Vsus medendi fecit, tentabo referre.
Atque prius piperis, quod notius ipsa coquina
Quàm medicina facit, uires puto discutiendas.
Virtutis siccæ piper asseritur, calidæq;.
Tertius esse gradus conceditur huic in utroque.
Tres sunt huic species, album, longumq;, nigrumq;.
Sed quia sunt geminæ medicis tantummodo notæ,
De specie nigra dicam quædam mihi nota.
Crudum uel coctum sumptum cum melle iugatum,
Vim digestiuam stomachi iecorisq; iuuabit,
Morsus pestiferos curat, fastidia tollit.
Occurrit uarijs thoracis sæpe querelis.
Quodq; mouere solet frigus periodica febris
Compescit, febris si sumitur ante tremorem.
Cum lauri baccis, uel cum folijs bene tritis,
Cumq; mero tepido potatum, tormina sedat.
Et scrophas reprimit admixtum cum pice dura,
Et supersppositum: rectè quoque iungitur illis,
Quæ purgare solent oculos caligine dira.
Admixtum nitro maculas cataplasmate delet.
Vsti stercoris humani cum puluere tritum
Vna iunge piper, & sic superadditto cancris.
Experti nihil utilius hoc puluere dicunt.
Nemo potest omnes piperis describere uires.
Nanque piper ferme medicamina cuncta requirunt,
Antidotisq; solet pretiosis pluribus addi.
Hinc puto tam paucas laudes de simplici dictas,
Innumeris quod sic hoc dignum laude medelis.

CARMINE descriptis.] Dicit se nunc scripturum de speciebus. Virtutis.] Hic incipit commemorare uirtutes piperis. Piper (ut scribit Placentinus) cum primum germinans longum est, ideo humidius hic uelut omphax fructus. Quod album est piper, acutius quàm nigrum: nigrum siquidem ueluti despectum iam, ac iam supra quàm satis sit arefaciens. utrunque admodum calefacit, ac arefacit. De pipere lege Plinium lib.12.cap.7.&.32.&.16.capitibus.Et lib.6.cap.23. Virtutis siccæ.] Hoc est, piper siccum & calidum est in utroque gradu. Huic.] Piperi. Vim digestiuam.] Virtutem pepticam. Thoracis.] Pectoris. Periodica.] Quæ certo tempore abit & redit. De febrium speciebus atque earum curatione lege Cornel.Celsum lib.3.cap.5. Ante tremorem.] Quòd frequens dicit ante typū. Cancris.] Malo serpenti. Nanque piper.] Notandum hoc præcipue.

DE PYRETHRO.

EST pyrethrum calidū, siccū quoque: quartus in istis
Est gradus. excruciat dentes si frigidus humor,
Masticet hoc patiens, teneatq; diutius ore.
Et iuuat admixto si gargarizetur aceto.
Hocq; modo tumidam reprimit de phlegmate linguam:
Sic uuam releuat humoris pondere pressam:
Et multis alijs uitijs sic subuenit oris.
Non modicum prodest sumptum cum melle caducis:
Sicq; leuare solet morbum qui membra resoluit.
Suspensum collo pueris prodesse caducis
Dicitur, & solo succurrere fertur odore.
Ex oleo quo decoquitur si corpus inungas
Ante febris motum, tollet, minuetq; rigorem.
Renumsæpe grauem fugit unguen tale dolorem.
Miram sentit opem paralyticus inde perunctus.
Non leuiter manibus fuerit si sæpe fricatus.
Vnguine si totum corpus mulcebitur isto,
Largus per poros sudor procedet apertos,
Membrorum solet hoc quemuis curare stuporem,
Et corpus seruare potest à frigore tutum.
Et medicamento soluetur tetanus isto:
Tantundem prodest si tritum solueis oliuo,
Sicq; fricando locum quem uis medicare perungas.

EST PYRETHRVM calidum.] πυρέθρον græce est,cuius radice maxime utuntur urendi habente potentiam,qua dentium refrigeratorum dolores mitigat,aduersumque rigores ambitiosarum febrium conteritur cum oleo ante iniectiones, & stupentes soporatosque iuuat. de pyrethro lege Plin.lib.28.cap.9. Quartus in istis.] In quarto gradu calidum est & siccum. Excruciat.] Aliud remedium aduersus carnificinam dentium. Gargarizetur.] Iterum corripit duplam,& hoc quidem non ignorantia: nec tamen est imitandus. Qui membra resoluit.] Paralysim intelligit. Vnguen tale.] Tale unguentum. Poros.] Qui sunt in corporibus foramina,per quæ sudor exitum habet. Tetanus.] De hoc malo supra.

DE ZINZIBERE.

ZINZIBER atque piper æquales in medicina,
Dicunt, hac causa taceo de uiribus eius.

ZINZIBER atque piper.] Zinberis radix ualide calefacit,non iuxta primam iniectionē, ut piper,ob hoc particeps est crassarum partiū superfluitatis aquosę,ideo facile fauciat. hęc Georg. Valla.

DE CYMINO.

ESSE *putant medici calidum ſiccumq; cuminum.*
Tertius eſt illi gradus in uirtutibus iſtis.
Aſſumptum quocunque modo depellere tradunt
Viſcera uexantem uentum, ſtomachumq; grauantem,
Et digeſtiuum ſtomachi iecoriſq; calorem
Excitat, & ueneris credunt inhibere furorem,
Et fluxum uentris in aceto ſtringere coctum.
Hoc orthopnoicis miram præſtare medelam
Experti dicunt cum poſca ſæpius hauſtum.
Atque uenenoſis cum uino morſibus ipſum
Præbet opem: tritumq; fabæ cum polline, iuncto
Melle, repente ſolet teſtes curare tumentes
Appoſitum: ſiſtit cum poſca menſtrua ſumptum.
Dicunt pallentem dare manſum ſæpe colorem.

ESSE PVTANT.] Cumini ſemine præcipue utuntur. eſt autem calefaciendi potentiæ, mingendi uim habens, & exhauriendi. in tertio ordine calefaciētium eſt. lege Plin. lib. 20. cap. 14. Tertius eſt.] Calidum & ſiccum eſt, dicit in tertio gradu. De gradibus ferè ad principium quidpiam adſcripſimus, pro literarum candidatis, ſicuti reliqua. Veneris credunt.] Cuminum ſine dubio aſpernabuntur hirci iſti fœtidiſſimi & Satyri petulci, quibus magnum Venus numen eſt, qui uel nihil die noctuque cogitāt, quàm quo modo nihil temporis conſumant citra fœtentis libidinis prælio. Sæpe audiui ſenes aliquot dicentes, hoc uel illud non edo, quia dicitur uirum reddere imbecilliorem ad certamina ueneris. O' mores, ò Chriſtianos.

DE GALANGA.

PHLEGMONEM *ſtomachi ſumptum galāga reſoluit.*
Et ſi phlegmaticus fueris, corroborat ipſum.
Incluſum uentum ſumptum fugat interiorum.
Vim digeſtiuam iuuat hoc, colicisq; medetur.
Oris non modicum manſum commendat odorem,
Augmentat ſumptum ueneris, renumq; calorem.

PHLEGMONEM.] Relaxat, inquit, galanga pituitā & uiſcoſos humores ſtomachi. Phlegmaticus.] Pituitoſus. Corroborat.] Confirmat. Vim digeſtiuam.] Quam pepticam uirtutem uocāt, ut diximus ante. Colici.] Colicam paſſionem habentibus, quod malum primus in Italia Tyberius habuiſſe legitur. Veneris.] Ob hoc grata hircis, in Venerisque miniſteria iuratis.

DE ZEDOAR.

ADPRIME *ſumptum zedoar obſtare uenenis*
Affirmant, & reptilium morſus leuat hauſtum.
Sumptum confortat ſtomachum, ructusq; ſalubres
Commouet, & crebro faſtidia reprimit uſu.
Antiquum ſtomachi dicunt curare dolorem,
Illud ſi patiens ieiuno maſticet ore,
Et ſic infectam ſenſim uoret ille ſaliuam.
Lumbricos uentris depellere dicitur hauſtum.
Allia quem faciunt fœtorem, pellit ab ore.
Et nimium bibiti uini depellit odorem.

ADPRIME ſumptum.] Adprime, id eſt ualde. Teren. Nam id arbitror adprime in uita eſſe utile, ne quid nimis. Reptilium.] Serpentum. Allia.] Eſt & hoc notatu haud indignum.

DE GARIOPHYLO.

GARIOPHYLVM *dicūt calidū, ſiccumq; ſecūdo*
Eſſe gradu, iecur & ſtomachum corroborat ipſum,
Et ferme cunctis ualet interioribus hauſtum.
Vim digeſtiuam mire iuuat, abſtinet aluum.
Accendit uenerem, ſi drachmæ pondere tritum
Potatum fuerit cum uaccæ lacte recenti.
Vim memorem cerebri confortat ſæpius hauſtum.

VIM DIGESTIVAM.] Quę eſt ipſius ſtomachi, & peptica uirtus dicitur. Accendit.] Stimulat, irritat, & prouocat. Vim memorem.] Remedium ad confortandum memoriam. De gariophylo lege Plinium libro 12. cap. 7.

DE CINNAMO.

CINNAMA *tres ſpecies dicuntur habere, ſed harū*
Eſt pretioſa magis, quæ plus ſubtilis habetur:
Et quæ plus mordet, mixta dulcedine, linguam.
Humores ſtomachi ſiccat, corroborat ipſum,
Et facit acceptas ut digerat ocyus eſcas.
Sumptum curat epar, lotiumq;, & menſtrua purgat.
Humida tuſſis eo ſedabitur, atque catarrhus.
Hydropicis ſpeciem, cui præbent tympana nomen,
Sumptum non modicum reprimit, renumq; dolorem.
Reptilium morſus curat: ſi iungitur illis
Quæ curant oculos, humores ſiccat aquoſos.
Si bene contritum forti miſcetur aceto,
Liberat appoſitum terra lentigine uultum.
Sicq; iuuat morbum qui ducit ab impete nomen.
Groſſa magis ſpecies fluxus hemorrhoidarum
Stringit, aqua gelida bene ſi contrita bibatur
Tempore quo nondum patiens ieiunia fregit.
De ſpecie geminas hac quærit potio drachmas.

CINNAMA tres ſpecies.] Cinnamum cum cinnamomo putant eſſe idem. Et tres ſpecies habere dicitur. Hydropicis.] Aqua intercute laborantibus. Huius morbi tres ſunt ſpecies. Nam modo uētre uehementer intento, creber intus ex motu ſpiritûs ſonus eſt. Modo corpus inæquale eſt, tumoribus aliter aliterque per totum orientibus. Modo intus in unum aqua contrahitur, & moto corpore ita mouetur,

uetur, ut impetus eius conspici possit. Primum τυμπανίτην, secundum λευκοφλεγματίαν, tertium ἀσκίτην Græci nominant. auctor Celsus lib. 3. cap. 21. Et modo clarum est, quod dicit, cui præbent tympana nomen.

Lentigine.] Macula. Impete.] Impetiginem intelligit, hoc est fœdationem cutis cum pruritu serpentem. de hoc malo in libro de medicina sic Serenus Sammonicus:

Si uero uitium est, quod ducit ab impete nomen,
Hoc matutina poteris cohibere saliua,
Seu folio platani, quod mansum mane uorabis.
Fœda fluunt curui quæ purgamenta cameli,
Vrentur, cineremque dabunt, iungentur aceto
Mascula thura, simul diuinaque cura ualebit.

Hæmorrhoidarum.] Hoc malum supra diximus esse in sede, quando uenarum ora sanguinem effundunt. Drachmas.] Constat drachma XVIII. siliquis, id est tribus scrupulis.

DE COSTO.

COSTI sunt geminæ species: grauis una, rubensq;
Est, & amara nimis. hæc indica dicitur esse.
Altera uero leuis, nec amara, colore subalba.
Hanc Arabes mittunt, prior utilior medicina.
Vrinas purgant, & eis obstantia pellunt.
Splen curant plene, laterisq; fugare dolorem
Dicunt, cum uino tepido si sumpserit æger.
Menstrua purgabunt si se suffumiget illis
Fœmina: sic etiam uuluæ sedare dolorem
Dicunt, aut ex his sibi si pessaria subdat.
Lumbricos pellunt, purgant lentigine uultum,
Si tritis cum melle linas: ueneremq; mouere
Dicuntur, si sint cum mulsa sumpta tepenti.
Ex oleo, costum quo coxeris, illine quemuis
Ante febris typum, reddes à frigore tutum.
Subuenit hoc schiasi, membrisq; stupentibus unguen.
Antiquum uulnus cito purgat puluis eorum.

COSTI sunt geminæ.] Radix costi gustu feruens, odore eximio, frutice aliàs inutili. Primo statim introitu amnis Indi in Patale insula. duo sunt eius genera: nigrum, & quod melius candicans. Pretiũ in libra XVI. Auctor Plin. lib. 12. cap. 12. Geminæ.] Duę. Indica.] Ab Indo flumine. Hanc.] Subalbam, quam Plinius candicantem dicit. Arabes.] Horum regio Arabia ultra Pelusiacum ostium est, ad rubrum pertinens mare. Et est triplex: una felix, alia petræa, alia deserta. Pessaria.] Pessarium genus medicaminis. Ante febris typum.] Ante tremorẽ febris. Schiasi.] Ischię. Nec hoc docti agnoscunt uocabulum.

DE SPICA.

ESSE gradu primo calidam, siccamq; periti
Testantur spicam, quæ dicitur indica nardus.
Confortat potata iecur, stomachiq; dolores
Mitigat, & renes illius apozima purgat:
Vesicam iuuat, urinas & menstrua pellit.
Ictericis prodest, nocuisq; humoribus obstat,
Quos caput ad pectus transmittit sæpe per uuam.
Puncturas aufert, & morsus interiorum.
In stomacho clausum solet hausta repellere uentum.
Matricis nimium restringit subdita fluxum.
Cum gelida si detur aqua, sedare tremorem
Dicitur hæc cordis, & nausea sistitur inde.
Excitat hæc uenerem, cum cepæ sumpta liquore.
Duritias stericas elixatura resoluit
Eius fomento per partes inferiores.
Lumina si tepida foueantur sæpius illa,
Affirmant acri prurigine libera reddi.
Palpebræq; pili bene confortantur eadem.
Est nardi species, quæ celtica spica uocatur,
Celtarum tantum quæ nascitur in regione.
Omnia quæ nardus ualet indica, dicitur ista
Posse, licet uires uideatur habere minores.

ESSE gradu primo.] Nardostachys, nardi spica, calefacit quidem in prima (ut scribit ex Dioscori de Placen.) distantia, arefacit aũt in secunda completa. constat autem ex acerbescente aliquantum essentia, & cicuta non admodum calida, & quodam subamaro breui: unde congruit admodum tum iecori, tum stomacho pota, & extrinsecus apposita, & urinam mouet, morsus ac uellicationes dimouet & curat stomachi, arefacit quoque in uentre & intestinis fluctuationes. Pręterea confert & capiti, & thoraci. Validior autem est indica, quæ syriaca nigrior est. Est nar.] Nardus celtica propemodum eiusdem potentiæ est, quæ etiam memorata, nisi quòd in cunctis imbecillior, nisi ad mouendam urinam: calidior siquidem alijs, minus uero acerbescit.

DE THVRE.

THVS calidum, siccumq; gradu dixere secundo.
Lumina clarificat lacryma si soluitur oui,
Contritum uel fœmineo cum lacte tepenti.
Acri cum uino tritum, pice, lacteq; mixtis,
Vulnera præcipue curare recentia dicunt.
Pingui porcino mixtum medicabitur ustis.
At mixtum melli planaritia decutit unguis.
Thus bene contritum, uinoq; tepente solutum,
Affirmant auri multum prodesse dolenti.
Tritum cum creta cimolia, sicq; rosato
Permixtum, mammas dicunt curare tumentes.
Nil credunt hemophthisicis magis auxiliari,
Admixto uino si sumatur, uel aceto.
Thus cum lacte terens muliebri, si superaddas
Vlceribus, fieri quæ sæpe uidentur in ano,
Aut alio quocunque loco, medicabitur illis.
Huic aloe iungens, lacrymamq; albuminis oui,

Sic ut sit spissum, sectæ superaddito uene,
Aut his uulneribus nimio quæ sanguine manant.
Nec soluas, nisi comperias diuisa coisse.
Si sit opus, medicamen idem superadde priori,
Donec firmari ualeat solidata cicatrix.
Affirmant melius nil sistere posse cruorem.
Vim memorem cerebri proprio confortat odore.
Origano iunctum si quis commasticet ipsum,
Humores capitis nocuos per sputa repellit.
Alleuat ista grauem capitis purgatio linguam.
Anseris aut anatis mixta pinguedine thuri,
Fit cataplasma ualens membris quæ læserit ignis.

THVS calidum.] Thura (ut scribit Plin.) præter Arabiam nullis, ac ne Arabiæ quidem uniuersæ. lege Plin.lib.12. Albuminis.] Albumen quod est in ouo album. Vitellus uero quod croceum. Sectæ.] Incisæ. Affirmant.] Notatu multo dignissimum. Vim memorem.] Ne hoc nõ notãdum.

DE ALOE

SVNT aloe species, gemine: quæ subrubet, & quæ
Intus sicut epar cum frangitur, hæc epatea
Dicitur, & magnas habet in medicamine uires.
Vilior est piceo quæ fracta colore uidetur.
Phlegmate mundificat stomachum, caput, articulosq́;.
Leniter humorem nocuum purgando per aluum,
Ictericos purgat, iecoris iuuat interiora.
Vulnus quodque recens putredine purgat ab omni
Illius iniectus puluis, siccandoq́; sanat.
Ventris præcipue, dicunt, & testiculorum
Vlcera curari, uel uulnera puluere tali.
Si soluatur aqua, iuuat apostema labrorum,
Et naris superappositum, nec non oculorum
Liuoremq́; fugat sic circa lumina factum.
Acri cum uino miscens, oleoq́; rosato
Vnge dolem caput, & frontem, mireq́; iuuabit.
Vnguine pruritus sedabitur hoc oculorum.
Cum uino bene contritum, cataplasmaq́; factum
Confortat, retinetq́; pilos quoscunque cadentes.
Linguæ, gingiuis, uitijs quoque subuenit oris,
Si refricetur eo cum uino melleq́; trito.
Hoc sumptum per se uentrem non soluit acute.
Esse tamen stomacho putat Oribasius aptum.
Cum lædant illum soluentia cætera uentrem,
Illius geminas cum mulsa sumere drachmas
Idem præcepit, choleram sic, phlegmaq́; purgat.
Vnaquaque die post cœnam sumere dixit
Vtile tres eius pilulas, binas'ue, uirentis
Cum succo caulis formatas, ut faba grossas,
Aut cicer, humores nocuos cum stercore purgat,
Non corrumpendo stomachum, nec uim faciendo.
Purgatus pilulis fuerit qui sæpius istis,
Vix unquam capitis uexabitur ipse dolore.
Et nihil est oculis, mihi crede, salubrius istis.
Si uero duram uis soluere largius aluum,
Partibus est geminis pars admiscenda terendo
Vna diagridij, sic apta solutio fiet.

SVNT aloe spe.] Aloe scyllæ similitudinem habet, maior & pinguioribus folijs ex obliquo striata. Laudatissima ex India adfertur. Natura eius spissare, densare, & leuiter calefacere. Vsus in multis, & principalis aluum soluere, cum penè sit sola medicamentorum quę per se id præstant. Confirmat etiam stomachum, adeo, ut non infestet ulla uis contraria, bibitur drachma. Ad stomachi uero dissolutionem, in duobus cyathis aquæ tepidæ uel frigidæ cochlearis mensura, bis ter'ue in die ex interuallis, ut res exigit. Purgationis etiã cã plurimum tribus drachmis. Efficacior si pota ea sumatur cibus. Capillum fluẽtem cõtinet cum uino austero, capite in sole contra capillum perũcto. Dolorem capitis sedat, temporibus & fronti imposita, ex aceto & rosaceo, dilutiorque infusa, oculorum uitia omnia sanari ea cõuenit, priuatim prurigines & scabiem genarum. item insignita ac liuida, illita cum melle, maxime pontico, tonsillas, gingiuas, & omnia oris ulcera. Sanguinis excreationes, si modice sint, drachmæ pondere ex aqua, si minus ex aceto pota. Vulnerum quoque sanguinem, & undecunque fluentem sistit per se, uel ex aceto. Aliàs etiam est uulneribus utilissima, ad cicatricem perducens. Eadem inspergitur exulceratis genitalibus uirorum, condylomatis, rimisque sedis aliàs ex uino, aliàs ex passo, aliàs sicca per se, ut exigit mitiganda curatio, aut coercenda. Hæmorrhoidum quoque abundantiam leniter sistit. Dysenteriæ infunditur. Et si difficilius coquantur cibi, bibitur à cœna modico interuallo. Et in regio morbo tribus obolis ex aqua. Deuorantur pillulæ cum mellis decocto, aut resina terebinthina, ad purganda interiora. Digitorum pterigia tollit. Oculorum medicamentis lauatur, ut quod sit harenosissimum subsidat. Aut torretur in testa, pennaque subinde uersatur ut possit æqualiter torreri. hæc Plin. Humores noc.] Vt sunt maxime uiscosi, qui multorum malorum causa sunt. Non corrumpendo.] Quia si stomachus corrumpitur, qui possunt reliqua membra salua manere? Qui uelit multa super stomachi ratione legere & minime protrita, legat Cœlium antiq. lectionum lib.3.cap.43.

F I N I S.

STRABI GALLI POETAE ET THEOLOGI DOCTISSIMI, AD GRIMALDVM COENOBII S. GALLI ABBATEM, HORTVLVS.

Præfatio. Caput I.

PLVRIMA tranquillę cum sint insignia uitæ,
Non minimū est, si quis Pestanæ deditus arti,
Nouerit obscœni curas tractare Priapi.
Ruris enim quæcunque datur possessio, seu sit
Putris, harenoso qua torpet glarea tractu:
Seu pingui molita graues uligine fœtus,
Collibus erectis alte sita, siue iacenti
Planicie facilis cliuo, seu uallibus horrens,
Non negat ingenuos olerum progignere fructus:
Si modo non tua cura graui compressa ueterno,
Multiplices olitoris opes contemnere stultis
Ausibus assuescit, callosasque ære diurno
Detrectat fuscare manus, & stercora plenis
Vitat in arenti disponere puluere quallis.
Hæc non sola mihi patefecit opinio famæ
Vulgaris, quæsita libris nec lectio priscis,
Sed labor & studium, quibus otia longa dierum
Postposui, expertum rebus docuere probatis.

De Culturæ initio. Cap. II.

BRVMA senectutis uernacula, totius anni
Venter & ampliflui consumptrix sæua laboris:
Veris ubi aduentu terrarum pulsa sub imas
Delituit latebras, uestigiaque horrida auaræ
Ver hyemis, reduci rerum delere pararet
Stemmate, & antiquo languentia rura nitori
Reddere, uer orbis primum caput & decus anni.
Purior aura diem cum iam reserare serenum
Inciperet, zephyrosque herbæ, floresque sequuti
Tenuia porrigerent radicis acumina, cæco
Tecta diu gremio, canasque exosa pruinas.
Cum syluæ folijs, montes quoque gramine pingui
Prataque conspicuis uernarent læta uirectis,
Atriolum, quod pro foribus mihi parua patenti
Area uestibulo solis conuertit ad ortum,
Vrticæ implerunt, campique per æquora parui
Illita feruenti creuerunt tela ueneno.
Quid facerem? tam spissus erat radicibus infra
Ordo catenatis, uirides ut texere lentis
Viminibus crates stabuli solet arte magister:
Vngula cornipedum si (quando humore nocetur
Collecto) putres imitatur marcida fungos.
Ergo moras rumpens Saturni dente, latentes
Aggredior glebas: torpentiaque arua, reuulsis
Sponte renascentum complexibus urticarum
Erigo, & umbriculis habitata cubilia talpis
Diruo, lumbricos reuocans in luminis oras.
Inde noti coquitur flabris, solisque calore
Areola: & lignis ne diffluat obsita quadris
Altius à plano modicum resupina leuatur,
Tota minutatim rastris contunditur uncis,
Et pinguis fermenta fimi super insinuatur.
Seminibus quædam tentamus oluscula, quædam
Stirpibus antiquis priscę reuocare iuuentæ.
Denique uernali interdum conspergitur imbre
Parua seges, tenuesque fouet præblanda uicissim
Luna comas. rursus si quando sicca negabant
Tempora roris opem, culturæ impulsus amore
(Quippe siti metuens graciles torpescere fibras)
Flumina pura cadis inferre capacibus acri
Curaui studio, & proprijs infundere palmis
Guttatim, ne forte uelocior impetus undas
Ingereret nimias, & semina iacta moueret.
Nec mora germinibus uestitur tota tenellis
Areola: & quanquam illius pars ista sub alto
Arescat tecto, pluuiarum & muneris expers
Squalleat aerei, pars illa perennibus umbris
Diffugiat solem: pars hæc quia celsior, ignei
Sideris accessum lateris negat obice duri:
Non tamen ulla sibi fuerant quę credita pridem
Spe sine crementi pigro sub cespite clausit.
Quin potius quæ sicca feret translata subactis
Suscepit scrobibus, rediuiuo plena uirore
Restituit, reparans numeroso semina fructu.
Nunc opus ingenijs, docili nunc pectore & ore,
Nomina quo possim uiresque attingere tantę
Messis, ut ingenti res paruę ornentur honore.

De Saluia. Cap. III.

ELELIFAGVS prima pręfulget honore locorum.
Dulcis odore, grauis uirtute, atque utilis haustu.
Pluribus hęc hominum morbis prodesse reperta.
Perpetuo uiridi meruit gaudere iuuenta.
Sed tolerat ciuile malum: nam sęua parentem
Progenies florum, fuerit ni dempta, perurit.
Et facit antiquos defungier inuida ramos.

De Ruta. Cap. IIII.

HOC nemus umbriferū pingit uiridissima rutę
Syluula cęrulei, folijs quę prędita paruis
Vmbellas iaculata breues, spiramina uenti,
Et radios Phœbi, caules transmittit ad imos,
Attactuque graues leni dispergit odores.
Hęc cum multiplici uigeat uirtute medelę,
Dicitur occultis adprime obstare uenenis,
Toxicaque inuasis incommoda pellere fibris.

De Abrotono. Cap. V.

NEC minus abrotoni prōptum est mirarier alte
Pubentis frutices & quas inspicat aristas

Ramorum ubertas, tenues imitata capillos.
Huius odoratum lento cum uimine crinem
Pęonijs carptum prodest miscere medelis.
Febribus obstat enim, telum fugat, adiuuat artus
Quos incerta premit furtiuæ iniuria guttæ.
Præterea tot habet uires, quot fila comarum.

De Cucurbita. Cap. VI.

HAVD secus altipetax, semente cucurbita uili
Assurgens, parmis foliorum suscitat umbras
Ingentes, crebrisque iacit retinacula ramis.
Ac uelut ulmum hedera implicuit cũ frontibus altã
Ruris abusque sinu toti sua brachia circum
Laxa dedit ligno, summumque secuta cacumen
Corticis occuluit uiridi tutamine rugas:
Aut arbustiuum uitis genus, arbore cum se
Explicuit quauis, ramorumque alta corymbis
Vestijt, & propria sursum se sponte leuauit.
Visitur ergo rubens aliena in sede racemus
Dependere, premit tabulata uirentia Bacchus,
Pampinus & frondes discernit latior altas.
Sic mea sic fragili de stirpe cucurbita surgens,
Diligit appositas sua sustentacula furcas,
Atque amplexa suas uncis tenet unguibus alnos.
Ne uero insano diuelli turbine possit,
Quot generat nodos, tot iam retinacula trudit.
Et quoniam duplicem producunt singula funem,
Vndique fulturam dextra læuaque prehendunt.
Et uelut infusum nentes cum pensa puellæ
Mollia traijciunt, spirisque ingentibus omnem
Filorum seriem pulchros metantur in orbes,
Sic uaga tortilibus stringunt amenta cathenis
Scalarum, teretes inuoluuntque illico uirgas,
Viribus & discunt alienis, tecta cauarum
Ardua porticuum uolucri superare natatu.
Iam quis poma queat ramis pendentia passim
Mirari digne? quæ non minus undique certis
Sunt formata uijs, quàm si tornatile lignum
Inspicias medio rasum, quod mymphure constat.
Illa quidem gracili primum demissa flagello
Oblongo, tenuique ferunt ingentia collo
Corpora tum uastum laxatur in ilia pondus,
Totum uenter habet, totum aluus, & intus aluntur
Multa cauernoso seiunctim carcere grana,
Quæ tibi consimilem possunt promittere messem.
Ipsis quinetiam teneri sub tempore fructus
Ante humor quàm clausa latens per uiscera sero
Autumni aduentu rarescat, & arida circum
Restiterit cutis, inter opes transire ciborum
Sępe uidemus, & ardenti sartagine pinguem
Combibere aruinam, & placidum segmenta saporẽ
Ebria multoties mensis pręstare secundis.
Si uero ęstiui finitur spiramina solis
Cum genitrice pati, & matura falce recidi,
Idem fœtus in assiduos formarier usus
Vasorum poterit, uasto dum uiscera uentre
Egerimus, facili radentes ilia torno.
Nonnunquam hac ingens sextarius abditur aluo,
Clauditur aut potior mensurę portio plenę
Amphora: quę piceo linitur dum glutine, seruat
Incorrupta diu generosi dona Lyęi.

De Peponibus. Cap. VII.

HOC simul in spatio, campi quo figitur imis
Hęc tam lęta seges, uili quam carmine pinxi,
Visitur alterius uitis genus acre, per ęquor
Serpere puluureum, & fructus nutrire rotundos
Pomorum. hęc species terrę super arida uulgo
Tecta iacens, crementa capit pulcherrima, donec
Solibus ęstiuis flauos intincta colores
Messoris calathos matura fruge replerit.
Tum uideas alijs oblongo stemmate uentrem
Demissum, nucis aut oui uersatilis instar:
Vel qualis manibus quondam suspensa supinis
Lucet, agens circum lomenti bulla saliuam
Ante recens maceratur aquis quàm spuma refusis,
Dum lentescit adhuc digitis luctantibus, & se
Alternis uicibus, studioque fricantibus uno
Inter utranque manum, paruo fit paruus hiatu
Exitus: huc stricto lenis meat ore Noti uis,
Distenditque cauum uitrea sub imagine pondus,
Et centrum medio confingit labile fundo.
Vndique conueniat cameri quo inflexio tecti.
Ergo chalybs huius penetrat dum uiscera pomi,
Elicit humores largos cum semine riuos
Multiplici: tum deinde cauum per plurima tergus
Frusta manu spargens hortorum lętus opimas
Delicias conuiua capit, candorque saporque
Oblectant fauces: nec duros illa molares
Esca stupere facit, facili sed mansa uoratu
Vi naturali frigus per uiscera nutrit.

De Absinthio. Cap. VIII.

PROXIMVS absinthi frutices locus erigit acris,
Herbarum matrem simulantes uimine lento.
In folijs color est alius, ramisque odor alter
Puberibus, longeque saporis amarior haustus.
Feruentem domuisse sitim, depellere febres
Hoc solet auxilium clara uirtute probatum.
Si tibi prętera caput acri forte dolore
Pulsetur subito, uel si uertigo fatiget,
Huius opem rimare, coquens frondentis amaram
Absinthii syluam, tum iura lebete capaci
Effunde, & capitis perfunde cacumina summi.
Quo postquam ablueris graciles humore capillos,
Deuinctas frondes super imposuisse memento,
Tum mollis fotos constringat fascia crines,
Et post non multas elapsi temporis horas
Hoc inter reliquas eius mirabere uires.

De Marrhubio. Cap. IX.

QVID referã iuxta positi, nimiumque potentis
Marrhubij non uile genus, licet acrius ora
Mordeat, & longe gustum disiungat odore.
Dulce enim olet, nõ dulce sapit, sed pectoris ęgros
Comprimit angores, tristi dum sumitur haustu,
Pręcipue talis caleat si potus ab igni,
Et cœnam cyathis cogatur claudere crebris.
Si quando infensę quęsita uenena nouercę
Potibus immiscent, dapibusue aconita dolosis
Tristia confundunt, extemplo sumpta salubris
Potio marrhubij, suspecta pericula pressat.

De Fœniculo. Cap. X.

NEC marathri taceatur honor, quod stipite forti
Tollitur, & late ramorum brachia tendit,
Dulce satis gustu, dulcem satis addit odorem
Hoc oculis quos umbra premit prodesse loquũtur.
Huius item semen, fœtæ cum lacte capellæ

Absumptum, uentris fertur mollire tumorem,
Cunctantisque moras dissoluere protinus alui.
Præterea radix marathri commixta liquori
Lenæo, tussim percepta repellit anhelam.

De Gladiola. Cap. XI.

TE neque transierim latiæ cui libera linguę
Nomine digladij nomen facundia finxit.
Tu mihi purpurei progignis floris honorem,
Prima ęstate gerens uiolę iucunda nigellę
Munera, uel qualis mensa sub Apollinis alta
Inuestis pueri pro morte recens Hyacinthus
Exijt, & regis signauit uertice nomen.
Radicis ramenta tuę siccata fluenti
Diluimus contusa mero, ςuumque dolorem
Vesicę premimus tali, non secius, arte.
Pignore fullo tuo, lini candentia texta
Efficit ut rigeant, dulcesque imitentur odores.

De Lybisticum. Cap. XII.

INTER odoratam memorare lybistica syluā
Fortia, suadet amor parui diffusior horti.
Hoc germen succo quamuis & odore, gemellis
Orbibus officere, & tenebras inferre putetur,
Semine sępe tamen quęsitis addere curis
Parua solent, famamque aliena laude mereri.

De Cærefolio. Cap. XIII.

QVAE tot bellorum, tot famosissima rerum
Magnarum monumenta sacro pia conficis ore,
Exiles Erato non dedignare meorum
Diuitias olerum uersu perstringere mecum.
Infirmis diuisa licet Macedonia ramis
Spargitur, & crebris ignobile semen aristis
Sufficit, illa tamen toto reparabilis anno
Pauperiem largo solatur munere plebis
Indignę: nec non restringere sanguinis undas
Corpore diffusas, facili solet obuia gustu.
Illa quoque infesto uenter dum forte dolore
Turbatur, fomenta super non irrita ducit,
Puleium sibimet frondesque papaueris addens.

De Lilio. Cap. XIIII.

LILIA quo uersu candentia, carmine quo'ue
Ieiunę macies satis efferat arida musę?
Quorum candor habet niuei simulachra nitoris.
Dulcis odor, syluas imitatur flore Sabeas.
Non parius candore lapis, non nardus odore
Lilia nostra premis: nec non si perfidus anguis
Ingenitis collecta dolis ferit ore uenena
Pestifero, cęcum per uulnus ad intima mortem
Corde feram mittens. pistillo lilia pręstat
Commacerare graui, succosque haurire falerno:
Si quod contusum est summo liuentis in ore
Ponatur punctim, tum iam dinoscere uires
Magnificas huiusce datur medicaminis ultro.
Hæc & iam laxis prodest contusio membris.

De Papauere. Cap. XV.

ET cereale quidem nugarum in parte papauer
Hac memorare placet, quod raptæ mœsta puellæ
Mater ut immensis optata obliuia mentem
Exuerent curis, fertur Latona uorasse.
Hoc simul auxilio carbunculus, ater ab imo
Pectore qui ructus minium conuoluit amaros
Oris adusque fores, reprimi persæpe uidetur.
Huius ad alta caput, granorum semine fœtum
Protento fragili que solet se tollere collo,
Inque modum mali, regio cui Punica nomen
Indidit, unius patulo sub pellis amictu
Grana celebrandæ uirtutis plurima claudit,
Deque sono mandentis habet formabile nomen.

De Sclarea. Cap. XVI.

HIC umbrosa nouos inter Sclarea uirores,
Stipite prævalido assurgens, ramosque, comasque
Altius extollit: quæ quamuis rarius ulli
Quęsita auxilio, medicorum penè putetur
Effugisse manus, dulcis tamen indita caldæ
Et uires & odorati fermenta saporis
Præstat, eam iuxta hortensis non extima costi
Sylua latet, stomachique moras uētremque salubri
Prouocat auxilio, radicis munere coctę.

De Mentha. Cap. XVII.

NEC mihi defuerit uulgaris copia menthę
Multa per & genera & species diuersa coloresque
Et uires: huius quoddam genus utile uocem
Raucisonam claro rursus redhibere canori
Posse putant, eius succos si fauce uorarit
Ieiuna, quem crebra premens raucedo fatigat.
Est aliud pręmpingue genus huiusce fruteti,
Quod iam non parui diffundat germinis umbras,
Celsa ebuli sed more petens, â stipite forti
Vndique maiores foliorum prorogat alas,
Quis odor alter inest, pauloque immitior haustus.
Sed si qui uires, species, & nomina menthę
Ad plenum memorare potest, sciat ille necesse est
Aut quot Erythreo uolitent in gurgite pisces,
Lemnius aut altum quot in aera Mulciber ire
Scintillas uastis uideat fornacibus Aetnę.

De Pulcio. Cap. XVIII.

NON patitur cunctas angustia carminis huius
Pulei uirtutes celeri comprendere uersu.
Hoc apud Indorum tanti constare peritos
Fertur, apud Gallos quanti ualet Indica nigri
Congeries piperis. quis iam dubitare sinetur
Hac herba plures leniri posse labores?
Quam pretijs inhianter emit ditissima tantis
Gens, hebenoque auroque fluens, & mira uolenti
Quęque ferens mundo. ô magis laudanda tonantis
Virtus & ratio, nullis quę munera terris
Larga suę non pandit opis. quę rara sub isto
Axe uidere soles, alijs in partibus horum
Copia tanta iacet, quantam uilissima tecum
Efficiunt: rursus quędam quę spreta uidentur
Forte tibi, magno mercantur ditia regna,
Altera ut alterius potiatur fœnore tellus,
Orbis & in toto per partes una domus sit.
Puleium quàm decoctum curabit amice
Et potu & fotu stomachum (mihi crede) morantē.
Dum canimus quę certa graui ratione tenemus,
Quędam audita, & iam uero miscere cothurno
Fas usus que sinit: ramum coniungito pulei
Auriculę, ne forte caput turbauerit ęstus
Solis in aerio si te perflarit aperto.
Quod nisi me currens deponere uela Thalia
Cogeret, ac tandem portus intrare moneret,
Hinc tibi multiplices poteram decerpere flores.

De Apio. Cap. XIX.

QVAMVIS in nostris apium uilesceret hortis,
Et solito id multi prodesse sapore notarent,
Plura tamen proprijs medicamina uiribus, acri

Exhibet auxilio; cuius si trita capessas
Semina, torquentes urinæ frangere tricas
Dicitur, ipsum etiam tenero cum germine mãsum
Concoquit errantes stomachi penetralibus escas.
Corporis hunc regem turbans si nausea uexet,
Mox apium lympha tristique bibatur aceto,
Passio tum celeri cedet deuicta medelæ.

De Betonica. Cap. XX.

MONTIBVS & syluis, pratis & uallibus imis
Bettonicæ pretiosa licet collectio cunctis
Penè locis superet passim, tamẽ hãc quoque noster
Hortus habet, cultaque docet mansuescere terra.
Hæc tantum meruit generali nomine laudis,
Vt si quid mea musa uelit superaddere, tandem
Mole operis deuicta sui, iam sentiat, illa
Vtilitate minus quidquid deprompserit esse.
Hanc uiridem si forte tuos coneris in usus
Carpere, siccatam'ue hyemi deponere pigræ,
Turbida siue tuas oblectant pocula fauces,
Seu potius longo tibi defecata labore
Dona placent, huius uirtus mirabilis herbæ
Omnia sufficiet: quam quosdam pendere tanti
Nouimus, ut contra, totum si iniuria corpus
Impetit interius, muniri uiribus eius
Sese posse rati, soleant haurire diebus
Continuis hoc acre genus medicaminis almi.
Præterea caput infesto si uulnere fractum
Tabuerit, tum crebra terens imposito sacræ
Tegmina bettonicæ, statim mirabere uires
Illius, in solidum fuerit dum clausa cicatrix.

De Agrimonia. Cap. XXI.

HIC quoque Sarcocolam, camposquę plurima (passim
Vestit, & effœtis syluarum inuenta sub umbris
Nascitur, ordinibus facile est discernere pulchris.
Hæc præter uarium latæ uirtutis honorem,
Trita domat uentris prædirum & pota dolorem.
Si quæ forte chalybs infensus uulnera membris
Indiderit nostris, huius tentare iubemur
Auxilium, partique imponere tonsa patenti
Germina, maturum nacturi hac arte uigorem,
Si tamen addatur mordens cataplasmati acerum.

De Ambrosia. Cap. XXII.

HAVD pcul Ambrosiã uulgo quã dicere mos (est
Ergitur, laudata quidem. sed an ista sit illa,
Cuius in antiquis creberrima meutio libris
Fit, dubium est multis. Medici tamen arte suapte
Hanc utcunque colũt. tantum'ue sanguinis hausta
Absumit, quantum potus ingesserit aluo.

De Nepeta. Cap. XXIII.

HERBARVM in numero, quas hortulus ille re (centi
Semper prole creat, nepetæ non segnior exit
Surculus, urticam folijs simulantibus, alto
Vertice pergratum late largitus odorem.
Hęc uarijs olim morborum accommoda curis,
Non extrema alias inter decernitur herbas.
Huius enim succus roseo commixtus oliuo,
Efficit unguentum, læsæ quod uulnera carnis
Atque cicatricum deformia signa nouarum
Posse abolere aiunt, prisco reparare nitori,
Et reuocare pilos plagæ quos forte recentis
Pestis hiulca tulit, sanie taboque perosos.

De Raphano. Cap. XXIIII.

HINC raphanũ radice potẽs, latoque comarum
Tegmine sublatum, extremus facit ordo uideri.
Cuius amara satis, quatienti uiscera tussim,
Mansa premit radix: triti quoque seminis haustus
Eiusdem uitio pestis persæpe medetur.

De Rosa. Cap. XXV.

IAM nisi me fessum uia longior indupediret,
Scrupeus atquę noui tereretur carminis ordo,
Debueram uiburna rosę pretiosa metallo
Pactoli & niueis Arabum circundare gemmis.
Hęc, quia non Tyrio Germania tingitur ostro,
Lata nec ardenti se Gallia murice iactat,
Lutea purpureis reparat crementa quotannis,
Vbertum floris, tantum qui protinus omnes
Herbarum uicisse comas, uirtute & odore
Dicitur, ut merito florum flos esse feratur.
Inficit hic oleum proprio de nomine dictum,
Quod quàm sępe fiat mortalibus utile curis,
Nec meminisse potest hominũ, nec dicere quisquã.
Huic famosa suos opponunt lilia flores.
Longius horum & iam spirans odor imbuit auras.
Sed si quis niuei candentia germina fructus
Triuerit, aspersi mirabitur illicet omnem
Nectaris ille fidem celeri periisse meatu.
Hoc quia uirginitas fama subnixa beata
Flore nitet, quam si nullus labor exagitarit
Sordis, & illiciti non fregerit ardor amoris,
Flagrat odore suo. Porrò si gloria pessum
Integritatis eat, fateor, mutabit odorem.
Hęc duo nanque probabilium genera inclyta florũ
Ecclesiæ summas signant per secula palmas
Sanguine martyrij carpunt quę dona rosarum,
Liliaque in fidei gestant candore nitentis.
O' mater uirgo fœcundo germine mater,
Virgo fide intacta, sponsi de nomine sponsa,
Sponsa, columba, domus, regina fidelis amica,
Bello carpe rosas, læta arripe lilia pace
Flos tibi sceptrigero uenit generamine Iesse,
Vnicus antiquæ reparator stirpis & auctor.
Lilia qui uerbis uitaque dicauit amœna,
Morte rosas tingens, pacemque & prælia membris
Liquit in orbe suis, uirtutem amplexus utranque.
Præmiaque ambobus seruans æterna triumphis.

Dicatio Opusculi.

HAEC tibi seruitij munuscula uilia parui
Strabo tuus, Grimalde pater doctissime, seruus
Pectore deuoto, nullius ponderis offert.
Vt cum conspectu uiridis consederis horti
Super opacatas frondenti germine malos,
Persicus imparibus crines ubi diuidit umbris,
Dum tibi cana legunt tenera lanugine poma
Ludentes pueri, schola lętabunda tuorum,
Atque uolis ingentia mala capacibus indunt,
Grandia conantes includere corpora palmis:
Quo moneare habeas nostri pater alme laboris
Dum relegis quę dedo uolens, interque legendum
Vt uitiosa seces deposco, placentia firmes.
Te Deus æterna faciat uirtute uirentem,
Immarcescibilis palmam contingere uitę,
Hoc pater, hoc natus, hoc spiritus annuat almus.

FINIS.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS IN QVINQVE LIBROS CHRONION PRAEFATIO.

PRAESCRIPTIS celerum paßionum libris, tardarum placet curationes ordinare, quæ ſolo ſuprapoſitionis tempore ſuperioribus ſimiles, in lenimento uero uaria recorporatione formantur, & peritis medicinæ claram æternamq́; gloriam quærunt. Celeres enim, uel acutæ paßiones etiam ſponte ſoluuntur, & nunc fortuna, nunc natura fauente. Quo fit, ut ignari homines elati ſæpe medicos fugiant, cum hos prouentus incantationibus nouis ac ligamentis adſcribant, aut fortunæ, cum quoties repentino nuncio læti aut territi ægrotantes, mutatione quadam corporis morbos excludunt, uel ea per intemperantiam gerunt, quæ ratione occulta ſibi profutura neſcientes, duce deſperatione committunt: in utrunque enim faciles celeres paßiones accipimus: pelluntur enim aut fluore ſudoris, aut ſanguinis per nares, aut uentris. Chronicæ autē uel tardæ paßionis morbi, qui iam præiudicio quodam corpora poſſederint, ſolius medici peritiam poſcunt, cum neque natura, neque fortuna ſoluantur. Podagram denique, uel phthiſin, aut elephantiaſin, uel ſimiles tarditate paßiones reſolui, nulli ſectarum principes meminerunt, ſicut ſæpe febres acutæ ſoluuntur. Hinc denique Græci ASCLEPIVM nomen ſumpſiſſe dixerunt, quod dura curando primus ſuperauerit uitia. Scribentium igitur medicinam nullus ante Themiſonem tardarum paßionum curationes principaliter ordinauit. Alij uero has omnino tacuerūt, tanquam impoßibiles iudicantes, uel incurabilium paßionum: alij aliptarum officio tranſmittendas crediderunt: alij diſperſe atque de alijs paßionibus ſcribentes, ut podagra, ſanguinis fluore, hydropiſmo, paralyſi, alopecia, uel quartanis typis, ut Eraſiſtratus & Aſclepiades. Themiſon autem tardarum paßionum III libros ſcripſit. Item Theſſalus ſecundo libro Regulari earum curationem ordinauit. Dehinc Soranus plenißime cunctarum diligentiam tradidit, atque ſpeciale corpus ſcripturæ formauit, de paßione capitis initia ſumens: quod nos quoque faciendum aſſumimus.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION

LIBER PRIMVS.

De Capitis paßione, quam Græci Cephalæan nominant. Cap. I.

A PARTE corporis quæ patitur, paſſio nomen accepit: nam cephalen Græci caput uocauerunt. Generatur autem ſæpius perfrictione aut frigiditate, aut e' contrario ſolis exuſtione, aut continuatione uigiliarum: ſed uehementius fœminas tenet ob diligentiam capillorum. Sequitur in paſſione conſtitutos dolor uehemens capitis totius, aut dimidij, quē conſueto nomine hemicraneam uocant: uel certe temporum, quem dolorem crotaphon appellant. Occupat etiam oculorum radices, & occipitium atque colla, tendens uſque ad ſpinæ partes: ut, cum ſedere ægrotantes uoluerint, uertigine adficiantur, atque oculorum caligine cum nauſea & fellis uomitu. Ac ſi paſſio uehementer cœperit, rubri atque prominentes oculi fiunt, deiectis & concluſis palpebris euitantes lumen, cum lacrymarum fluore, cibi etiam iugi faſtidio, & obtuſione uiſus, aurium tinnitu, & difficili auditu. Sequentur etiam uigiliæ iuges, aut frequentes, dentium dolor, & acceſſionis initio ſanguinis e' naribus paruiſſimus guttarum fluor, nihil releuans. Erit igitur locandus ægrotans, ſi totum caput doluerit, ſupinus: ſi autem ex parte, ea parte quæ patitur: mitigatur enim quodam blandimento ſtraminum pars in dolore conſtituta. Peiorante paſſione ſequitur uultus deprauatio, pulſus obſcuritas, & omnes ſenſus obtuſione afficiuntur. Hac paſſione alij celeriter atque cum febribus: quem dolorē proprio nomine ſectarum principes capitis uocauerunt. Alij tarde atque ſine febribus per interualla temporum admoniti ſolo dolore capitis oppreſſi, quam paſſionem ueteres cephalæan uocauerunt. Pati autem aliqui membranam cerebri dixerunt, alij eam quæ teſtam circuntegit, alij omnem cutem capitis, alij temporum atque buccarum muſculos, quos ſiagonas appellāt. Nos uero aliquando iſtorum aliqua, ſecundū quod ſe ſenſus doloris extendit: aliquādo omnia, ſecundum quod fomenta uel acceſſionis paſſionum ordinate ſe ingerunt: ſimiliter etiam ſicut dimiſſiones atque delinimenta conuariāt, & nunc lōgiores & puras, nunc anguſtas & ſordidas accidētium malorum reliqas in acceſſionem reliquerint. Itē ſecundum ſuppoſitionem tēpore acceſſionis. Itē ſecundum quod nunc diurnas, nunc intercapedinatas, interpoſitis diebus uno uel duobus, ſicut quos typicos, aut periodicos appellamus, aut hemitritaicos, pro reſpōſione tēporum habuerint uariātes. Igitur de dolore capitis in acutis febribus accidenti prius de febribus memorauimus: de illo uero qui ſine febribus, atque tardus, & ſuæ paſſionis eſt, nunc dicemus. Cū itaque adhuc paruus fuerit ſenſus, oportet ægrotantē iacere loco mediocriter frigido, atque obſcuro, paulo leuatius capite collocato, adhibito ſilentio, atque corporis & animi reqe, cum abſtinentia cibi uſque ad primā diatritum. Adhibenda etiā articulorum leuis fricatio, cū capitis fomēto ex oleo frigido atque uiridi, uel ſucco quolibet admixto, qui ſine repcuſſu ualeat aſtringere, ut polygoni, arnogloſſę herbarū, aut intybi, aut portulacę, aut rubi, quem Gręci batum appellāt: aut annulorum uitis, quos helicas uocāt: uel uuæ lupinę, aut anagallidis, uel ſideritis herbæ, aut murtæ. Hinc etiā cataplaſmata adhibenda ex horum ſingulis, aut admixta polenta, uel cōpoſitum ex multis eius uirtutis medicamen frōti apponēdum, ut eſt diatheon. Si uero uehementior fuerit dolor, erit locādus ægrotans loco amplo, atque calido mediocriter, & neque plurimū lucido, ne nimius ſplendor officiat. Apponendæ ēt lanæ lenes, ac tenues & limpidę ijſdem partibus, cum iugi fomēto ex oleo dulci atque calido. Ac ſi coegerit dolor, ptygmata erūt uiciſſim lanæ æque mollia apponenda, ex oleo calido expreſſa tēporibus ſub buccarum muſculis īmota. Tunc etiā ueſicæ ſemiplenæ ex oleo calido, uel ſaccelli ex pollinibus calidis confecti, manu etiā calida, atque digitis molli tactu loca dolentia cōtingenda, cum omni ſilentio ac requie ægrotātis. Si autem dolor ad dentes tetenderit, mulſum calidum uel oleum damus, quod in ore ſine ullo motu cōtineat: niſi quis hoc horreſcens in nauſeā fuerit prouocatus. At ſi uehementius dolor conualuerit, & maiora exegerit, diu etiā permittentibus uiribus in ipſa diatrito, uel ante ipſam ſanguis erit detrahendus, phlebotomia ſcilicet: ſed totum caput dolentibus, ex eo brachio quod facilius fuerit detractio facienda. Ac ſi altera pars capitis doluerit, ex eius cōtraria detractionem faciemus, quo lōgius adiutorij cōmotio à parte patienti remota uideatur. Tunc os colluere permittimus, & aquæ calidæ potum damus. In ipſa uero diatritō unctionem adhibemus ex oleo dulci atque calido. Tunc faciemus foueri faciem ex aqua ſcilicet calida. Dehinc potum atque cibum damus, ut eſt panis aquæ calidæ elutione purgatus, quo difficultate depoſita politus fiat. Vel cere aliqua ſimiliter fiāt, aut cū mulſa mediocriter cocta, aut ex panis pulticula confecta, quam torineton Græci uocant, cum paruiſſimo anetho; aqua, ſale, & melle · item oua ſorbilia. Quæ quidem cibatio erit alternis diebus adhibenda, donec dolores declinent. At ſi paſſio durauerit, erit tondendus æger uſque ad cutem. Hinc etiam patientes partes leuantur, cum ex alto reflatio quædā uiarum nuditate permittitur, & localibus interea adiutorijs præparantur. Tunc nouacula radendum caput, atque cataplaſmatibus, & leui cucurbita in acceſſione, ſine ſcarificatione autem & dimiſſione releuandum, ex illis ſcilicet partibus quæ plus patiuntur, uel fortiore dolore uexātur. Atque ita ſanguiſugę apponēdę, quas hirudines appellamus, & magis ſi locorū inęqualitas

cucurbitæ

cucurbitæ non fuerit capax,quo inhærere minime poſſit. Tunc uaporationes ſpongiarum ex aqua calida expreſſarum adhibendæ,uel calida aut oleo,aut decoctione hybiſci, quam althean uocant. Ac ſi uenter non fecerit officium plurimis diebut,tunc calidę,& oleo rutæ admixto melle erit inijciendus ægrotās: ſic enim & inteſtinorum fotus fier,& ſtercorum detractione caput releuatur:quorum motu ac expirationis aſcenſu amplius grauabatur. Quapropter etiam pridem, ſi officium uenter non agnouerat, oportuit adhibere clyſterem,priuſquam cucurbitæ uſus acceſſerit: dehinc cataplaſmatum genus nunc laxatiuum conuenit,ut eſt ex lini & fœnigræci ſeminibus,atque polline ex aqua & oleo admixto melle cōcocto, uel ex panico diligenter emollito. Declinante paſſione,cerotarijs atque malagmatis ſimplicibus utendum,ut eſt diachylon. Tunc cibus uarius dandus,prædictæ ſimplicitati uicinus,ut eſt cerebrum porcinū,uel hœdinum,piſcis teneri,turdi,columbarum pulli,uel domeſticarum gallinatū:olera quoque cucurbitę,maluę, betæ,nunc ex aqua cum oleo atque garo curata,nunc conciſa atque trita,& interius condita: magis enim ex ijs facilis uenter efficitur. Quod ſæpe etiam ſanitatis tempore omnibus profuit quibus unius diei uētris dilatio caput impleuit. Ante cibū præterea erit adhibenda geſtatio,portatoria ſcilicet ſella, ſine uehementi motu,quo partes uehementer patientes releuentur. Tunc etiam deambulatione utēdum, & poſt perunctionem capiti adhibendus fotus, cum toto corpore ſupradicto motu laxatum ſpiramētis facilibus agitatum ſit. etenim denſa laxantur,& retenta tenuantur. Dehinc cum declinatio firmior eſſe cœperit, lauacrum adhibendum. Tunc in alia diatrito quiddam uini aquati offerendum. Ita cum capitis pauſauerit dolor,longo tempore horæ ſolitarum acceſſionum erunt euitandæ,atque e' memoria eijciendæ: quibuſdam etiam temporibus in requie ſeruemus ægrotos. Declinandum etiam omne,quod poteſt acceſſionem in commemorationem reducere,ut eſt aduſtio,indigeſtio,uenus,meratus potus,uel plurima maſticatio durioris cibi, aut curioſe conditi, necnon etiam uapores uehementes atque ignea lauacra, exclamatio uehemens,iracundia,uel uenter nimis adſtrictus, & magis poſt cibum,aut ſpiritus retentio, & eius ad ilia deſcenſus: ſic enim oppreſſio quædam omne caput extendit,dein tardante paſſione,& nunc ſuperpoſitionibus exaſperata,nunc lenimentis leuigata. Oportet igitur ſuper poſitione temporis animaduerſionem habere,ijs denique quæ ſupra ſcripſimus uti. Etenim quæ mitigant celeres uel acutas paſſiones, ea tardarum ſuperpoſitioni non conueniunt. In lenimento uero paulo audacius reſumendi ſunt ægrotantes,& non,ut nuper,timoris adiuncta cautione tempore quo ſuperpoſitionis aſperitas declinabat. Adhibenda igitur uectatio pro uiribut ægrotātis,ſertorio uel ſella procurata: ac ſi purius occurrerit lenimentum,& neque æger fuerit uiribus præuexatus,tunc hominum manibus, aut animalium actu uehiculum adhibemus,æquali uidelicet motu,ſed perfecto atque æquabili,lucido & mediocrirer calido loco. Ac ſi tēperata & ſine flatu aeris fuerit qualitas,tunc etiam ſub cœlo erit adhibenda geſtatio. Sed neceſſario longitudo loci curanda, ne frequenti reuerſione uehiculi circulatut greſſus uertiginem ingerat ægrotanti.

Tūc etiam deambulatio adhibenda,ſed primo tarda dehinc medio tempore fortior, atque paulo erectior extentis cruribus. Iis uero quibus caput fuerit plurimum releuatum, etiam lectio ante deambulationem erit adhibenda,ſi ſtudioſi fuerint ægrotantes, ſed leui exercenda uoce,tunc exercitium atque unctio, quæ æqualiter corpus moueant atque curent,ut ueſtitos faciamus currere: nudos uero cum defricatione perungi. Tunc manus ſuo motu exerere,uel certe luctationem iugem facere,adhibito doctore,cuius præceptis pareat. Adhibitis ſane' ijs rebus quæ implere atque commouere caput ualent,ut ſunt ea quæ cum obiectione plurima corporis fieri iubentur: necnon etiam circulatos ductus,atque retrogreſſut cum ſaltibus. Tunc ora lauanda,atque articuli fouendi,uel lauacrum per interualla dierum adhibendum. Depoſita autem corporis turbatione,erit aqua præpotandus ęgrotus. Tunc cibum ſumere ſucci facilioris,id eſt mediæ materiæ,quam meſen hylen uocant Græci. Dandum etiam uinum tenue patuum. Sed eo tempore quo cibamut adhibēda quoque animi laxatio,quā diachyſin uocāt:q̄ fiet aut ludicris rebus,'aut ioculari facetia,q̄ ſingula artis moderatione adbibita,cyclorū ductu augeri atque minui debēt: prædatio initio,cui perfectio conſummata reſpondeat. Eſt autem reſumptiui cycli ordinatio formanda hoc modo. Prima die paruo cibo atque aqua nutritus ægrotans, uel ſi ferre ualuerit, ab omni nutrimento abſtentus, alia die leui motu erit exercendus, atque oleo perungendus: tunc & cibo nutriendut, id eſt, totam accipiat partem ſolitæ quantitatis, quam facile percipere atque digerere ſolebat. Sed panem dabimus limpidum, fermentatum: pulmentum autem oua, uel holerum betas, aut cucurbitas,uel maluas,aut lapathos, aut bulbos, uel piſces tenerot, ut ſunt ſcari: & auiculas, ut ſunt turdi, aſelli, iulidæ, ficedulæ: uel cerebrum porcinum aut hœdinum. In hac perſeuerantes qualitate atque quantitate duobus uel tribus diebus,iuxta uirium poſſibilitatem, quo neque parua dando debilitentur, neque adiectionibut perturbati opprimantur. Tunc detractæ partis partem tertiam adijcientes, pulmentum damus turdorum, ficedularum, aut ex pullis columbarum uel gallinarum. Tunc rurſum poſt tres uel quatuor dies aliam tertiam partem panis adijciemus, & agreſtia dabimus pulmenta, ut leporit, aut capreæ. Atque ita æquali numero dierum peracto, ultimam partem panis addemus: pulmentum dabimus porcinum tenerum ex aqua, uel non curioſe conditum ex anetho & ſale. Præterea ſimili modo erit etiam uini facienda partitio, atque per ſingulas pulmentotum mutationes adiectio: ac ſi plus ægrotans bibere quàm damus uoluerit, aquam ſumat. Simili modo etiam geſtatio, atque exercitium,ſiue motus erit augendus aut minuendus, ad comparationem quantitatis ciborum. Perfecto reſumptiuo cyclo erit metaſyncriticus adhibendus, primo ex parte, dehinc perfectus. Eſt enim paſſio facilis in motu, & natura caput iniurijs aptiſſimum: ſiquidem non facile rerum repentinas per-

ferat mutationes. Prima igitur die erit cibo abstinendus ægrotans: tunc alia die parua adhibita gestatione, atque unctione corporis, uel si passio permiserit, lauacro. Rursum panis dabimus partem solitæ quantitatis, quam ante initium curæ facile accipere atque perferre solebat. Pulmentum dabimus salsum, assum, uel coctum: dabimus etiam cappares sinapi madidatas, atque oliuas ex uiridi nouitate messas, quas colimbadas uocant: præcauentes ea quæ facile caput implent atque grauant, ut est porrum, allium, cepe. Potum dabimus uinum: & si perferre uoluerit æger, in ijsdem duobus uel tribus perseuerabimus diebus: sin minus, secunda die salsamentis admiscemus cerebrum uel piscem. Tunc sequenti die panis detracti partem tertiã addemus, pulmentum damus, holus, cerebrum, piscem tenerum, hoc tribus uel quatuor seruantes diebus. Tunc rursum aliam tertiam partem panis addentes, transimus ex mediæ qualitatis materia ad uolantum qualitatem, atque in eadem simili dierum numero perseuerantes, ultimã partem panis addemus: pulmentum dabimus porcinæ carnis. Sed si multas mutationes facere uoluerimus, in quatuor partes medietatem panis diuidimus, ut singulas singulis mutationum pulmentis adijciamus: hoc est, unam mediæ qualitatis materiæ applicantes, aliam uolantum, aliam agrestium, aliam porcinæ carnis.

Sed ne quid odiosum è quantitate multorum dierum fiat ægrotanti, hoc est pulmentorum similis oblatio, erit in communi qualitate specierum diuersitas urianda, ut quibus diebus salsum damus, Græci drimyphagian appellant, eiusdem speciem uariemus. nunc, exempli causa, dãtes piscem, nunc sardam, nunc cordulam: atque ita in usum mediæ materię, quam mesen hylen appellant, nunc turdos, nunc ficedulas, siue quas miliacas uocant, nunc columbarum pullos ac gallinarum. Hoc denique etiam in alijs qualitatibus pulmentorum, siue materiarum erit seruandum, ut eiusdem uirtutis pulmenta specierum mutatione uarientur. Erit præterea pomorum quiddam adiungendum, quod inflare non ualeat. Sed tempore, quo porcina utemur, erunt etiam olera offerenda: solum seruandum, ne modum quantitatis excedamus, siue qualitatem rerum datarum. Augetur enim oblatio non solum si plurima fuerint diuersarum specierum, sed etiam si plus nutrire ualuerint. In omni igitur mutatione, huc est transitu ex qualitate ad quantitatem, prima die oportet curandum aqua uiuere, adhibita perunctione. In alijs uero diebus etiam uinum accipere, & lauacro corpus recurare. Sed non omnibus necessario diebus: siquidem facile caput iugi lauatione ad passionis uestigia reuocetur. Similiter autem oportet etiam motus corporis augeri atque minui. Tunc isto cyclo perfecto erit alius adhibendus solo ex uomitu, detracta drimyphagia. In quo oportet prima die paruo cibo, & aquæ potu ægrotantem reseruare. Tunc alia die leui deambulatioe motum uomitum exagitari, ex radicibus raphani, uel ijs similibus speciebus, si loci aut tẽporis causa defecerit copia. Oportet igitur radicis cortices in frusta minui paruissima ad libræ pondus, quod excedere fas non est. Tunc infuso mulso, & aceto confecto simplici, uel scillino hauriendum, atque medendo dare ægrotanti. Sed paulo prius quàm cibum libero tempore accipere solet, ut neque supinus adhuc stomachus, hoc est cibi adpetitu non admonitus, sine ulla commotione reuomat: neque rursum appetentia soliti temporis excitus digestioni incitet accepta. Tunc tenuiter masticans iugiter ex illo mulso ex aceto confecto sorbens transuoret: atque, cum omnem modum sumpserit, leui deambulans motu requiescat, donec ructãte stomacho è retento spiritu mordicatione quadam, siue feruoris sensu sentiat altiura pulsari. Quod quidem interposita hora occurrere probamus. Tunc aquę tepidę sumens cyathos duos, ne plurimo potu acrimoniam radicis obtundat, immissis digitis uomitum prouocet: atque, cum omnia reddiderit accepta, aquam superbibat plurimam, ut & stomachum lauet, & reliquias feruoris extinguat: atque ita prouocato uomitu reiecto potu rursum bibat. Hoc cum tertio aut quarto fecerit, & potum liquore limpido reddiderit, capiti leuis fotus est adhibendus, atque ora aqua calida fouenda.

Tunc leui deambulatione mouendus est ob tranquillitatem capitis faciendam, nisi sit soluendi corporis ex nocumento uomitus illati causa perungendus: hoc est, ex superioribus ad inferiora membratim deductis manibus defricandis. Sic enim capitis densitas, quæ uidebatur illata, soluetur, cum inspiratio facilis totum per corpus fuerit effecta. Tunc epotis duobus cyathis aquæ calidæ, lecto recollocandus, & ab omni cibo uel potu abstinendus summa cum requie aoimi atque corporis. Dehinc, laxata capitis strictura, solo dimittendus: quoniam prius quàm densitas ex adiutorij commotione illata soluta est, in somnum facile deuenerunt, non solum suæ causa capitis grauationem seruauerunt, sed etiam maiorem fecerunt, cum nullo spatio interiecto somnium adiutorio iungentes densitatem corporis iunxerunt. Est igitur, ut diximus, cibo abstinendus, ne sumpta corrumpat ex corporis remanente torpore post agitationem uomitus atque feruorem: quippe cum sæpe manentibus in stomacho squamulis uel folliculis radicum, requie superaddita, atque cibo nouo commixto, eius necessario faciant corruptionem: ex qua consequenter caput impletum, etiamsi sua passione præuexatum non fuerit, necessario constrictum grauescit, cum ex illa putredine corruptionis exhalationes ascensu quodam caput obsidunt. Sicut enim Themison ait, est natura caput carnibus pauperũ & neruosum, & duris cutibus & capillis obtectum, & spiramẽtis difficilibus natura: tum sensibus quoque uniuersis formatũ, insidens corporibus, atque accipiẽs eorum cunctas exhalationes, cũ spiritus naturaliter superna petẽs ex inferioribus trahit corpora ea per arteriam atque stomachum, quæ sunt corporis ueluti maiora fumaria. Dehinc alia die lauacro utemur, atque pulmento mediæ qualitatis. Tunc post duos uel tres dies cæteras cycli partes adhibemus. Ac si radices loci aut temporis causa defuerint, adfectandus ordine supradicto uomitus ex granis sinapis madidati, uel ex liquido sinapi poto, aut mulso ex aceto & pipere confecto, uel cardamomo, aut erucæ semine, aut decoctione thymi, uel origani, aut hyssopi, aut salsamenti, & multis ossibus, cum aceto, uel mulso ex aceto.

aceto. Tunc,profectu cedente, atque limpido lenimento perspecto, præsumpto etiam ægrotanti ingrauescentem perferre nunc uomitum,nunc drimyphagiā, audemus integrum atque perfectum cyclum metasyncriticum adhibere: ut initium à uomitu sumentes,drimyphagian iungamus,ac deinde per cęteras cycli materias decurramus. Ordinantes præterea etiam localia adiutoria,quorum prima sunt adhibendā leuiora:& quæ longe remotis partibus admota transmissa patientibus ingerant curationem, tunc etiam uehementiora. Erit igitur radendum caput, nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam,donec cutis rubore adficiatur. Ac deinde in balneo nitri puluere aspergi, & confricari paulo antequam in solium descendat ægrotans. Tunc etiam paroptesis adhibenda erit ex carbonibus æquali uapore medentibus. Alia etiam die cucurbitæ infigendæ plurimæ cum flamma,& primo dorso atque ceruici, uel cæteris neruis,quos tenontas appellant: tunc capiti. quæ quidem capiti erunt magno raptu detrahendæ. Dehinc dropax adhibendus, primo cruribus, tunc thoraci, & dorso, ex primo ceruicis sphondylo usque ad clunes, uel earum ultimum sphondylum: plurimi etenim nerui inferiora quæque communi natura complexi iisdem paria faciunt superiora. Tunc partium propungentibus pilis capitis,atque buccarum, uel temporum musculis, quos siagonas appellant, collo uel mento cum subiectis gutturis, quæ ante rumam uocant,dropacem apponemus. Sed ne cęteri corporis partes nudæ interea perfrigescant, erunt à duobus ministris mediocriter unctione fricandæ: atque ita,cum dropacem detraxerimus, totum perungi corpus oportebit. Ipso quoque capite manu leuiter pertractato, & lauacro dabimus ægrotantem. Iis itaque adiutorijs relaxatis, atque lentescentibus capitis partibus, uocis quoque exercitium adhibemus,quod Græci anaphonesin uocant. Tunc frequentius sinapismum, ac deinde ptarmicum uti le est. Plurimum denique prodest post deambulationem sinapi adhibitum in gargarismum, madidatum prius quàm lauacro æger utatur,uel aridum, ac masticatum, ac deinde aqua calida sumpta,& in ore paulisper retenta, uel piper cum melle. Non quidem hæc humoris, siue phlegmatis detrahendi causa methodus ordinauit, sed ut etiam oris interiora adiutoriorum agitatione capiti beneficium tradant: quippe cum dolor sæpe ipsas quoque partes afficit. Ista igitur regula consequenter etiam in betæ nigræ, uel cyclaminis herbæ succo in cochlearis quantitate reclinato capite ægrotantis pollicis sinistræ manus impressione inflatis narium cauernis infuso uti possumus. Etenim fit mucilenta humoris excussio, qua ægrotans releuetur,non ob detractionem, ut supra diximus, materiæ: sed quod adiuncta agitationis utilitas capiti beneficium tradat. Est etiam ex localibus adiutorijs usura corporum, ut sunt ea quæ conficiuntur ex euphorbio, uel adarce, opobalsamo, aphronitro, murra, uel alijs similibus uirtute rebus. Vtendum etiam malagmatibus, quæ ualeant ex alto causas inductione propria detergere, quæ Græci Minythica uocauerunt. Meminerimus tamen,non prius esse ab adiutorio locali ad aliud transeundum,prius quàm turbatio corporis fuerit delinita, atque patientes partes aliam recte poscere commotionē adiutoriorum fuerint uisæ. Quapropter si plurimum uexata corpora uiderimus, sufficere intelligimus uno in cyclo unum locale adiutorium. In iis uero quæ minus uexata noscuntur, uel uiribus depurgata,etiam secundo uti licet. Singula igitur adiutoria adhibenda esse meminerimus sequenti die, quàm mutatio facta fuerit materiarum, hoc est, qualitatis pulmentorum in aliam transitus qualitatem, ut ex antecedenti abstinentia ductile atque aptum corpus adiutorijs fiat. Specialiter autem erit dropax adhibendus tempore quo mediæ qualitatis utimur materia. Paroptesis uero & sinapismus, & ptarmicum, quod sternutamentum dicere poterimus, tempore quo uolantum utimur pulmentis: etenim neque adhuc corpus post usum salsamenti debile,neque rursum plurimum nutribili qualitate uidetur esse coufertum. Cauenda etenim uehementer est capitis commotio,quæ sæpe corporis plenitudine fit. quippe cum sanos homiues plerunque uinolentia, uel indigestione confusos, capitis motu uexatos in catarrhum,atque coryzam uenire uideamus. Solo igitur tempore,quo drimyphagia utemur,omne erit locale adiutorium prohibendum. Vel si quisquam omni ex parte fuerit uiribus plenus,leue quiddam addiderit. Sufficiens quippe,cum drimyphagiæ uehementia atque recorporatio altiorum eo tempore totum pene' habitum mutare uideatur: & sit timoris,ita corpus adiutorijs exercere, ut eodem tempore superficies cum altioribus agitetur. Vtendum etiam fomentis,sine uehementioribus illisionibus aquarum, quas Græci cataclysmos appellant. Et primo calidarum, deinde frigidarum. Ordinandæ etiam mutationes earum ad usus naturalium aquarum,scilicet earum quæ non odore percutiant. Natationes uero sub diuo fieri reprobamus. Cæteris enim corporis partibus aqua complexis, solum supernatans remanet caput: quod necessario persrigescens,inæqualitatem corporis facit. Ac si minus cedere passionem uiderimus, post frequentiam eiusdem,iterataque curatione & fortificato corpore,ægrotantis querimonia permanserit,hellebori usus adhibendus: sed primo ex eius insertatione radicibus penetratis, uel mulso ex aceto confecto infusis. Dehinc etiam coquis utendum est, atque diuersis ciborum pulmentis. quod quidem latius tertio Responsionum libro iandudum docuimus. Vehementi enim motu corpus apertum despuit,ut ita dixerim, passionis carnē: qua depulsa,naturalis atque noua succedit. Dehinc si etiam iis gestis passio permanens erit, secundo uel tertio utendum helleboro: sed præsumptis uiribus ex corporis refectione. Tunc etiam naturalibus aquis utendum, uel siccis uaporationibus, & longa per maria nauigatione. Etenim fluminales uel portuosæ, atque stagni nauigationes incongruæ iudicantur., humectantes caput infrigidant exhalatione terrena: maritimæ uero latenter atque sensim corpus aperiunt, & salsæ proprietatis causa corpus aduruot, atque eius habitum quadam mutatione reficiunt. Affectandus etiam in aeres teneros atque aquilonios transitus, uel con-

Cataclysmus

trarios ijs qui passionem asperare ualent. Adhibenda præterea animi laxatio, & magis post cibum: omnis enim mentis intentio caput implet. Hæc est secundum Methodicos ordinata curatio. Plurimi autem diuersarum sectarum principes fomenta probauerũt ex oleo rosaceo, atque aceto, & ruta, & herpyllo, peucedano, castoreo, sylphio, atque semine herbæ quam agnon appellant, samsuco, hederarum coma: ex quibus in accessione caput impletum augmentis asperrimis agitatum atque grauatum, totius passionis duplicat modum. est enim supradictarum materiarum repercussibilis usus, & eo adhibitus tempore, quo mitigatio couuenire perspicitur. Vtuntur etiam purgatiuis medicaminibus, quę catartica uocauerunt, hoc est, ueutrem deducentibus, ex quibus stomachus inficitur, & omnis neruositas uitiatur. Item arteriotomiam probant, & usturam ex cauterijs ferratis, duorum digitorium spatio super ipsas uenulas effectam. Tunc longo tempore uulnerationis seruata ferri materia purulenta, ex alto atque superficie passionem releuare promittunt: quod nos in accessione noxium atque exitiale iudicamus ob uehementiam motus. In lenimento uero inutile atque adiutoriorũ medelæ contrarium, siquidem prohibeat eorũ beneficia penetrare. Non enim fricationes uel cucurbitæ, uel dropaces, aut sinapismi, aut ptarmica, aut cataclysmi, quos nos aquarum illisiones appellamus, uulneratis locis adhiberi aut perferri aptissime possunt. Vtuntur etiam frigido lauacro, quod Gręci psychrolusian appellant, quod necessario neruos indurat, ac congelare consueuit obdensatione cutis ac totius corporis. Vtuntur etiam locali uenarum diuisura, ex qua patientes partes implentur. Dant quoque mastichen masticandam, ex quo in passione constituta densatus cõstrictiuę uirtutis cassatur * . Item Themison primo libro tardarum passionum, quas chronias uocant, phlebotomat, atque constrictiuis fomentis utitur ad laxamentum phlebotomiæ, frustratus errore sequenti ex fomentis incongruis. Item imminente augmento, duas præcauens horas, unctiones adhibet acerrimas, & durissimam fricationem atque constrictionem articulorum. tunc sinapismum adhibet ultimis mẽbrorum partibus, siue summitatibus articulorum, ob auertendam materiam. Plurimas etiam fronti sanguisugas apponit, atque humeris & temporibus capitis, quod est contra sectæ rigorem. Affectandam igitur corporis laxationem, non auersionem materiæ eius dicimus: quippe cum non concurrat, neque conueniat quod faciendum putat, ut eodem tempore articulorum cõstrictione, & sanguisugarum appositione utamur præseruatis horis duabus, antequam passionis implicent augmenta, cum illo tempore sit requies adhibenda: & sæpe cõtingat, ut præueniens corpori occupato querela accessionẽ denunciãs, ipsum quoque tempus quod elegisse uidetur, turbare noscatur: sitque nocẽs appositio sanguisugarum, ex quibus perfricatio atque commotio, uel ex earum morsibus amentia: aut si aliquò sanguinem detrahunt, grauis ægros uexatio consequitur. Probat etiam apponenda malagmata dolori contraria, quæ anodyna uocantur uel castoreum, aut rutam, aut sphõdylion herbam, cum cerotario ex oleo rosaceo atque pice liquida confecto. Ex ijsdem iugiter iubet odorem capere ægrotantem omnifariam caput implens: atque ita si dolores, inquit, mitigati non fuerint, ex calidis rebus frigidæ spongiæ apponendæ, ad empiricorum consilia deuolutus: qui ex contrarijs ad contraria transeundum, causis resistentibus, probauerunt. Vtitur etiã scaroticis, hoc est quæ cutem extendere uel corrumpere ualeant. &, cessante accessione, imperat fricationẽ adhiberi atque fomenta: quorum item usus non decliuantis est accessionis, sed in toto recedẽtis. Denique peccatis indulgendum, Methodicorum princeps Soranus dignissime iudicauit. Adhuc enim, inquit Themison, Asclepiadis erroribus & rudimento temporis Methodici fallebantur.

De Scotomaticis. Cap. II.

SCOTOMATICA passio ab accidẽti nomẽ sumpsit, quòd repẽtinas oculis ingerat tenebras. Afficit frequenter uacuos homines, hoc est sine aliquo exercitio uitam ducentes, & uinolentos, uel consuetos uentrem purgare medicaminibus potis, & ab eorum usu repente desistentes. Item hæmorrhoidis longo tempore affectos, & post earum amputationem nulla recorporatione curatos. Vehementescit autem hæc passio hyeme, uel uerni temporis initio: præterea sæpe futuram denunciat epilepsiam. Veteres denique paruam epilepsiam uocauerunt. Nam in passione cõstitutos repentina uisus tenebratio atque nebula cum capitis uertigine consequitur, ut omnia secum moueri existiment. Item ante oculos quosdam sentiunt marmorum maculis similes tractus, quos marmarygas Græci uocauerunt, cum tamen conuersis oculis omni ex parte non deserant uisum. Item capitis atque oculorum grauatio, & sedere uolentibus timor: siquidem secum omnia putent impelli, uel cadere: aurium tinnitus, superiorum corporis sudor, aut repentinus casus cum celerrima surrectione. Asperatur præterea passio, si ex alto aspexerint ægrotantes uel meatum fluminis, aut rotæ uertiginem, siue ignis. Item si proni quidquam gesserint, uel maiorem uocem auribus acceperint. Discernitur ab epilepsia hæc passio, siquidem neque sensibus priuat ægrotantes, neque spasmo, id est diuerso raptu adficit. Item à capitis passione, quã cephalæan uocãt discernitur, quòd dolorem non faciat. Separare autem ab ista passione uertiginem, siue obscuritatem, necessarium non est: siquidem ex ijs ueluti partibus scotomatica passio confecta esse uideatur. Est denique istius passionis affectio saluti innoxia, hoc est sine ullo periculo, nisi quis maretenus, aut ex alto cadẽs, ratione casus potius quàm passionis uiolentia perire uideatur. Curationem uero eandem adhiberi conuenit, quæ nuper passioni capitis est ordinata, non solum generali, sed etiam speciali ratione.

De

De Incubone. Cap. III.

INCVBONEM aliqui ab hominis forma uel similitudine nomen ducere dixerunt, aliqui à phantasia qua patientes afficiuntur: siquidem ueluti ascendere atque insidere suo pectori sentiant quidquam. Themison uero II epistolarum libro Pnigaliona uocauit, siquidem præfocet ægrotantes. Item quidam ueteres ephialten uocauerunt: alij epibolen, quòd utilis patientibus perhibeatur: afficit crapula uel indigestione iugi uexatos. Accidens igitur semel ita, ut nullam uigilantibus querelam aut displicentem sanitatem faciat, sed solius somni turbatio noscatur, minime passio dici potest. sicut neque semel effectus per somnum seminis lapsus, quem Græci onirogonon appellant, passio nuncupatur, nisi iugiter, atque cum corporis incommoditate fuerit effectus. Est autem supra dicta passio epilepsiæ tentatio. Nam quod neque Deus, neque semideus, neque Cupido fit, libris causarũ, quos Aetiologumenos Soranus appellauit, plenissime explicauit. Ista igitur passione possessos sequitur corporis tardissimus motus atque torpor, & magis per somnium grauedo atque pressura, & ueluti præfocatio, qua sibi quenquam irruisse repente existiment, qui sensibus oppressis corpus exanimet, neque clamare permittat. Quo fit, ut sæpe erumpentes non articulata, sed confusa uoce exclamenr. Quidam denique ita inanibus adficiuntur uisis, ut & se uidere credant irruentem sibi, & usum turpissimæ libidinis persuadentem: cuius si digitos apprehendere nixi fuerint, fugatum existiment Tunc, cum somno surrexerint, faciem atque transforationis partes uuidas & humectas sentiunt, attestante grauedine ceruicis, cum tussicula leui molli stimulatione commota. Plurimum autem possessis accidit pallor, & corporis tenuitas: quippe cum somnum timẽdo non capiãt. Apparet igitur stricturæ passio ex grauedine, tarda autem ex temporis tractu, & non semper sine periculo salutis. cum enim uehementer impresserit præfocatio, quosdam interficit. Memorat denique Silimachus Hippocratis sectator, contagione quadam plurimos ex ista passione ueluti lne apud urbem Romam consectos. Quapropter curãdos oportet iacere loco lucido, atque mediocriter calido, adhibita requie animi, & corporis abstinentia, usque ad tertium diem, quem Græci diatritou uocauerunt. Tunc colla tegenda atque caput, & stomacho lanis limpidis ex oleo calido præcincto. adhibenda etiam oris collutio ex potu aquæ calidæ. Ac si plurima stomachi, uel capitis, uel colli fuerit querela, adhibenda phlebotomia, & post detractionem perunctio ex oleo calido. Tunc ora fouenda, cibus dandus simplex, succi facilioris, paruus, sorbilis: &, si passio perseuerauerit, cataplasmata adhibenda: cucurbita quoque nunc simplex, nunc adiũcta scarificatione ex utraque parte gutturis, quam Græci anthereona uocant, nos rumam. Tunc uaporatione utendum, & alternis diebus cibus dandus. Illa uero adiutoria, quæ adhibenda diurnis erunt diebus, adhibenda: sed lõge remotius à nocturno tẽpore. Tunc etiam gestatio atque uarius cibus, & lauacrum, & aquatum uinum. Illis uero partibus, quas curamus, erunt primo cerotaria apponenda: tunc malagmata, ut diachilon, aut diamelilotum, aut diasamsucum. Fricatio etiam capitis, & densi pectinis capillorum decursio, suspiciones etiam siue metus imminentium somniorum auertendi procul, fabularum lenitate robore adiecto. Plerique enim sibi fingentes uel formantes futura, uoluntarios penè causarum motus efficiunt: ac si passio tardauerit leuioribus admonita monitis, conuenit etiam radicum uomitus atque drimyphagia: capitis quoque detonsio, ac corporum usus acriorum: item dropax. sic enim aut ex supradictis adiutorijs ęgritudo soluetur: aut, si peiorauerit, epilepsia necessario sequetur.

De Epilepsia. Cap. IIII.

EPILEPSIA uocabulum sumpsit, quòd sensum atque mentem pariter apprehendat. Appellatur etiam puerilis passio, siquidem in ipsis abundet ætatibus: & sacra, siue quòd diuinitus putetur immissa, siue quòd sacram contaminet animam, siue quòd in capite fiat, quod multorum philosophorum iudicio sacrum atque templum est partis animæ in corpore natæ: siue ob magnitudinem passionis. maiora enim uulgus sacra uocauit: sacrum dictum mare, sacra domus, uelut tragicus poeta sacram noctem, hoc est magnam. Fit plerunque uel nascitur ex uinolentia, aut indigestione, aut conclusione uel, ut Asclepiades, per cussu atque diuisura membrorum quę cerebrum tegunt, aut nimio timore. Sed eius passionis species duę esse probantur: una, quæ somno similis altissimo uideatur: alia diuerso raptu corpus afficiat. Quarum prima grauior iudicatur, siquidem fit similis apoplexię: quarum quidem commixtio tertiam facere speciem potest. Plerique enim raptu atque contractu corporis adfecti, uel adprehensi, secundo in altissimum soporem deuenerunt. Sed horum differentia generaliter inutilis curationi inuenitur. Pronos autem seu decliues, aut uenturos in ipsam passionem, sequuntur communia accidentia etiam cæterarum passionum quæ ex membrana cerebri oriuntur, ut grauedo atque uertigo capitis, & interior sonitus, consensus etiã occipitij, oculorum intentio, aurium tinnitus, aut difficilis auditus, & cum uertigine uisus obtusio, uel quędam præ oculis quasi propendentia, macularum marmoris similia, quæ Græci amarygmata, siue marmarygas uocãt: uel araneorum cassibus, aut nubibus tenuissimis similia, aut paruulis uolantũ animalibus, ut sunt culices. item uelut scintillarum micas, aut circulos igneos circunferri præ oculis sentiunt ægrotãtes: linguam quoque inflexibilem cum saltu musculorum, & dolorem à tergo inter scapulas. Sequitur etiã gutturis durities, atque præcordiorum iugis inflatio cum oscitatione, sternutamento, & saliuarum fluore, & cibi fastidio, aut immodico appetitu, uigilię iuges, aut plurimus & inanis somnus, insomnia turbata, & ciborum difficilis egestio, uel nulla, & manifesta causa ueretri tentigo, & frequens Veneris delecta-

tio. Aliquando etiam per somnum seminis lapsus, quem Græci oniorogonon uocauerunt: mens suspensa cum anxietate, & nullis ex maioribus causis facilis iracundia, atque paulo ante gestorum obliuio, & eorum quæ caliginem facere ualent facilis sensus, obtinente passione occupato corpore, sensuum priuatio accessione dominante. Sequitur & quibusdam immobilitas perfecta cum ore demisso, attestante pallore cum aspiratione tarda & pulsu magno, atque alti soporis simili oppressione. Alios uero raptos diuersa diductio, atque saltus, & uultus contortio, uel oculorum sequetur: quæ sæpe perseuerans etiam post accessionem strabos fingit ægrotantes: atque contrario quibus tarda fuerit correctio, naturalis uisus simulāt ęquitatem. Sequitur etiam gutturis stridor, & singultus, cum rubore uultus, & uenarum inflationes, & aliquando pulsus atque spirationis cessatio, tunc per interualla resumptio, palpebrarū quoque suspensa positio, & illisio dentium atque stridor, & linguæ prolapsio, quæ sæpe quassatione, sæpe incisura uexatur. Sequitur etiam præcordiorum ad superiora raptus, uel stercorum & urinæ inuoluntaria emissio, sudor roscidus rigenti corpore. Aliquibus etiam confusæ uocis emissio, & ante dimissionem per os atque nares spumare fluor, accessione cessante omniū gestorū ignorantia, atque corporis demissa uolutatio, cum mœstitia uultus ægrotātis. Sequitur tunc oscitatio & distētio corporis ueluti uolūtaria, & insolitus uisus. Piger motus & totius corporis marcor: oculorum etiam permanens turbatio, atque uenarum frontis extantia. Aliquibus etiam mentis alienatio, & nulla notorum agnitio. Alio autem tempore plurima ex antecedentibus consequentur quę supra memorauimus: hoc est, tenebratio uel caligo, cum proni quidquā gesserint ægrotātes, aut nauē, aut rotā figuli celeri motu ferri cōspexerint: aut aquā fluentē, uel altitudinem, aut rupem uiderint, aut strepitum uel clamorem audierint, aut uehementer refrixerint, uel igneis lauacris usi fuerint, aut odoribus nimium bonis uel malis adfecti, ut storacis incēsi, aut thuris, aut bdellij, aut gagatis lapidis, uel bituminis, aut ceruini cornu. Præterea accessionum motus nunc ordinatos, nunc inordinatos ægrotantes accipiunt: & nūc interuallis longioribus, ut mensium duodecim: nunc angustioribus plurimum uel parum, ut eodem mense uel die frequenter agitentur. Noctibus quidem inquietati, & quidam antecedentibus signis accessionem fore denunciant: quidam sine ullo denunciatiuo motu, quo fiet ut magis periclitentur. Alij enim prænoscentes futura, motibus solitis admoniti, in domibus se continendo tutantur, accessionem præuenientes: quam cum sentiunt propinquare, eligunt locos quibus tuto, ac sine ulla turpitudine iactentur. Alij uero illorum ignari publicis in locis cadēdo fœdantur. Adiūctis etiā externis periculis, quæ passionis non esse uideantur, loci causa præcipites dati, aut in flumina uel mare, cadentes, aut in balneis uentris solutione coacti. Signa autem sunt post lenimentum futuræ rursus accessionis, ex quibus affici in passione uenturos memorauimus, somnus turbatus, uel cibi corruptio sine ulla manifesta causa. Item ueretri sine ratione tētigo, & Veneris appetentia, uel seminis per somnum iactus, quē onirogonon Græci uocant: iracundia, mœstitudo, & cętera quæ nuper posuimus. Item segnities cum pigro motu in officia solita, & grauatio cum quodam somnifico mœrore uultus, decolor atque maior inflatio, oculorum quoque ueluti deprauatio, cum deiecto quodam uisu. Nam suspicere difficile est ægrotanti, hoc est aerem supernum attendere. Quod si tentauerint, facile rursus abducti uicinas quoque oculorū partes ad inferiora conuertunt. Vel si repentino motu caput in alteram conuerterint partem, uertiginē sentient cum tremore atque torpore, cum digitorum cōtractu uel dolore, aut crurum grauedine, & summitate manuum uel pedum. Ex quibus multis uel cunctis interrogatione acceptis passionem dicere poterimus, nisi præsentibus in accessione facilius nobis cognitio fuerit declarata, uel ætatis, aut aliqualibet causa ęger sua narrare non potuerit accidentia, quę superadicta ratione apprehendere poterimus, & accessionem futuram prænoscere · conijcientes etiam temporum responsionem, quanquam summatim accessionum ordo sæpe seruetur. Communiter autem hæc passio frequens est in pueris, & magis tēpore quo dentium natiuitates habentur. Accidit etiam primæuis, atque medijs ætatibus: senibus uero difficile: nam uehementius afficit proximos natiuitati infantes, quàm pueros, aut uergenti ætate atque seniores: siquidem uiribus inualidi passionum impetum tolerare non possint. Solet denique hæc passio pubertatis tempore siue nouæ purgationis in fœminis, aut primi partus quadam naturali nouitate facile detergeri corporis mutatione suffecta. Quod si minime uenerit, plerunque patienti consenescit: nisi aut longo tempore natura pugnante, aut medicinæ diligentia fuerit superata. Irruit autem omni tempore corporibus, sed magis uerno. Frequenter simile pati epilepticis, & à matrice præfocatæ mulieri inueniuntur: siquidem non aliter sensibus priuantur, sed discernuntur quod in ultima accessionis parte per os atque nares spumarum fluore afficiantur. Hæc est passionis cuncta specialis significatio. Curationis autem adhibendæ causa erit necessario adhibendum genus, quod sit passio stricturæ, atque uehemens, & difficulter frequentans, tarda, superpositionibus atque lenimentis uariata. Cuius quidem superpositiones nunc plurimis tempora temporibus accessionis generalia superpositionis occurrerunt. Sed quæ forte superpositiones plurimis ex accessionibus fuerint confectæ, nunc quotidianos, nunc tertianos, nūc hemitritaicos faciunt typos. Difficile est enim hanc passionem in continuationem uenire: siquidem præuentu mortis interueniente minime continuatio intelligi possit, & sit impossibile, iugibus diebus aut sensibus priuatum, aut motu carentem, aut diuerso raptu affectum in uita manere. Item lenimentorum aliqua pura ac limpida, aliqua turbata concurrunt: & aliqua latiora, aliqua angusta, aliqua horum mediocria. Patitur enim communiter omnis neruositas, sed principaliter caput, sicut ex antecedentibus conijcere poterimus, & ex ijs quæ post accessionem remanere uidentur. Curandum autem oportet primo cum tenebricositate uel uertigine uexatur, iacere loco lucido atque mediocriter calido, altioribus stramentis

mentis capite ſubleuato. & ſi raptus fuerit conſecutus, digitis erũt palpbrę differendę, atque iugiter ab omni motu ſeruandus ob ſpaſmi paſſionem. Iubendũ etiam miniſtris manibus calidis nunc caput atque frontem cum blanda fricatione, nunc collum atque gutturis partem, quam anthereona uocant, contingere. Alijs etiam manuum ſummitatem atque pedum tenere iubemus. Pręterea frigeſcentia corporis uaporari, corrigi etiã ea quę forti raptu torquentur. Ac ſi minime conſenſerint, erunt in eodẽ ſchemate ſeruanda ne ulterius torqueantur. Tunc quodam laxamento captato corrigenda, ne nimio occurrentia certamine ſuperare cupientes, neruorum quaſſationes faciamus. Linguam quoque relocare curabimus, atque mentum corrigere, uel coęquare. Tunc calidis pannis thoracẽ uaporare, atque inter ſcapulas, quod Gręci metaphrenon nocant. Laxatis enim diaphragmatis partibus, quod nos thoracis atquę uentris diſcrimen diximus: laxato etiam hypodymate, ſiue membrana quę latera ex interioribus contegit, ſine ullo periculo poterit collectus ſpiritus exhalari. Apponenda etiam ueſica oleo calido ſemiplena pubetenus, atque ueſicę partibus, nt ipſę quoque mitigatę conquieſcant. Ac ſi dentes conciderint, ut pręſocationis excitent meatum, immiſſione digitorum ſiniſtram compaginem, quam Gręci chalinon uocant, hiſcentes dimittemus, ne ſpumarum emiſſio tardetur. Tunc per interualla ęgrotantem inclamantes excitamus, & eius ora ſpõgia ex aqua calida expreſſa detergemus, dehinc capnt fouemus iugiter. Cum ſtatum ſumpſerit acceſſio, plnrimo atque dulci oleo calido, & lanis mollioribus infuſo omnia contegimus: magis autem occipitium, & maiores neruos, quos tenontas appellant. Tunc gutturis atque rumæ partes, quas anthereonas appellant, cum temporibus & buccarum muſculis, quos ſiagonas appellant. Sudores etiam ſi fuerint, ingruentes raptim detergemus, ne corpora perfrigeſcant. Tunc collectum humorem detrahimus appoſitione digiti, aut lanæ, aut ſpongiæ melotæ inuolutæ: perſeuerans enim longioris temporis facit acceſſionem. Ac ſi minime reſumentem uiderimus, erunt cucurbitæ leues apponendæ, quas Græci ſicyas appellant, ſtomacho atque thoraci, & interſcapulis atque præcordijs. Sed ſi infans ætas fuerit patientis, erunt maiora prohibenda ob debilitatem uirium. Sed eum nutrix amictu contegens, oleo fouens, concluſu corporis corrigere meditetur. Aut ſi ſpumarum quidquam comparuerit, quod in ore teneatur, mulſum tenue deſtillet paulatim, & neque iugiter, quo commorationem faciat ſpirandi. Tunc lac offerat diſmiſſione perfecta, ſiquidem ſit craſſius, atque maioris nutrimenti. Dehinc, cum forte potuerit, poſt acceſſionẽ mammam ſumere: erit melle papilla linienda, quo facilior ſumptio fiat, atque neruorum laxatio celebretur. Corpus quoque neceſſario nutriatur: tenuatur præterea etiam liquidorum craſſitudo, & uenter mollitur: conijcientes etiam ſingula paſſioni accidentia, quæ ita corrigere debemus, ut à generali regula nihil diſſentire uideamur. Tunc etiam curationis diligentiam per nutricem ægrotanti præſtare tentabimus, iubentes & à lauacro abſtinendũ, atque ſine uino atque eſu perſeuerare. Tunc de ambulationibus atque exercitio leui geſtari, quo humeros magis exerceant, ut eſt ſphæræ ludus, uel exultationis cuiuſpiam. Item iubendum cibum ſumere ſucci facilioris, uel interea mulſum. Ac ſi forte ipſam quoque hac paſſione uexari uiderimus, erit ab officio remouenda. Non aliter etiam ſi qualibet paſſione affecta malo ſucco atque corpore habituari uideatur: nam hoc Græci cachexian uocauerunt. Erunt igitur ijs perfectis aliæ nutrices exhibendę, ex quorum ſano lacte infans nutriatur. Quomodo autem ſanum lac, uel communiter nutrices bonæ probentur, muliebribus libris, quos Græci gynecion uocant, docebimus. Intereaipſe quoque infans erit à lauacro ſeruandus. Tunc poſt tertium diem in domo locandus, & primo oleo calido, tunc oleo & aqua calida fouendus. Vitanda præterea quorum timore infantes afficiuntur, ut ſępe fictę formidines. In ętatibus uero quę ferre maiora adiutoria poſſint, acceſſione tranſacta, erit phlebotomia adhibenda. Aliqui enim medici ſtatim phlebotomandos probant, ſicut etiam Theſſalus ſe uelle demonſtrat. Aliqui prima diatrito ſeruandum exiſtimant, quo ſpeculentur utrum poſt unam acceſſionem paſſio ſoluta receſſiſſe uideatur. Sit præterea non ſolum inane, uerumetiam noxium phlebotomiam adhibere. quippe cum prędicendum probent ex acceſſione ſecunda, utrum paſſio augeatur, & hoc phlebotomię exigat adiutorium, & phlebotomatus cibi refectione toleretur. Alij uero diſcernenter aiunt hoc adiutorij genus adhibendum, ut qui forte iam conſueti paſſione afficiuntur, reſeruato ordine lenimẽtorum, ſtatim acceſſione facta phlebotomentur. Hi autem qui in prima incurſione paſſionem accipiunt, in tertium diem, ſiue ut Græci nocant, diatriton differantur, ſiquidem ſit incerta acceſſionis recurſio. Nos uero, ut Soranus docuit, neque omnes intra diatriton phlebotomamus, & magis eos qui primo incurſu paſſionis afficiuntur. Plurimi enim ægrotantes corrupto cibo admonentur: & eſt præcauendum, indigeſtione ſauciatos phlebotomare. Neque rurſum omnes in tertium diem probamus reſeruandos. Cogente enim paſſione, nullo ſubiecto indigeſtionis obſtaculo, erit arripienda phlebotomiæ commoditas, nõ ſolum ijs qui iam ſæpe admoniti paſſione uidentur, ſed etiam in illis qui primo inuaſu afficiuntur. Ceſſante etenim acceſſione, ineſſe paſſionem conijcimus: ſiquidem generaliter ſit maligna, & frequentius tarda quàm celer, niſi adiutorijs medicinalibus deſtructa à corpore depellatur, aut ullo naturæ, aut fortunę beneficio: niſi tardando corpus tenuerit, ut ſolius medicinæ diligentiam poſcat: iudicare enim eſt incertum, utrum paſſio poſt acceſſionem primam ineſſe corpori, an ſoluta uideatur: ſiquidem ex occulta ueniat apprehenſione cauſarum. & oportet methodicum ſine ulla falſitates regulas intendere curationum. Videmus denique phlebotomiæ conuenire. Nam paſſionales cœnotetes argui uidebuntur, ſi, utrum paſſioni conueniat, fuerit dubitatum. Sed quia ſola temporum quęſtio flagitari præſpicitur, erit conijciendum ante ſecundam paſſionem adhiberi poſſe phlebotomiam: ſiquidem initium uehementię atque magnitudinis cauſa paſſio tranſcedat, ut ſæpe contuſio corporis, aut fractura, uel ignis uſtura: ſtare autem

nec declinare poterit passio : horum enim difficilium morborum proprium est,sine ullo destructiuo adiutorio non celeriter remporum nequitia transire.hoc est accessionis augmentum . Sed neque propter abstinentiã cibi,quam necesse est post phlebotomiam adhibere,erit hoc adiutorium declinandum , quando corporis uires ferre ualuerint : hoc est, ut & sanguinis detractionem , & abstinentię tolerent. Denique etiam alijs passionibus affectos:ut ,exempli causa , synanchicos fine ulla ratione phlebotomamus. Quare,sicut superius diximus , post casum rectos epilepricos , cessante accessione, paruo tempore differimus, quo turbore spiritus,atque liquidarum materiarum deposito tranquillentur. Erit enim speculandum,ne qua indigestio siue corruptio cibi subesse uideatur . Quod ita intelligere poterimus, si nauseantem uel ructantem fumosas exhalationes ęgrũ uiderimus,attestante mordicatione atque tormẽtis, intestinorumque inflatione : quę si non fuerint , perfecte digestum iudicabimus : quippe cum forsitã, pręoccupato corpore,iam dudum futurę accessionis causa aut paruum sumpserit cibum,aut in totum abstinuerit . Sed si, ut supra dictum est,corruptus extiterit cibus,erit phlebotomia in tertium diem differenda, fouendum caput cum cęteris partibus,his adhibita collutione cum uini abstinentia . Tunc erunt somno dimittendi, atque à cibo seruandi usque ad primum diem . Sed si quidquam corruptionis ex indigestione superare uiderimus,erit per uomitum depurgandum: ac si nulla fuerit corruptionis uel indigestionis suspicio,erit statim adhibenda phlebotomia moderata detractione,ex brachio scilicet,sed cum pręcautione defectus, quẽ Gręci lipothymian uocant : siquidem facile passionis accessionem imitetur . Tunc post phlebotomiam erit adhibendus potus,atque oris collutio cum paruissimo potu , & somno abstinendus . ac si accessio in secundum diem durauerit , prędicto periculo eius propinquis uel ministris, atque adiutoriorum ex ratione uenientium exitum incertum , ne nobis quidquam male gestũ imputetur , si forsitan ui passionis superatus ęgrotans uitam finierit,& intemporaliter nos quisquam adiutorium adhibuisse arguat,phlebotomiam adhibemus,tanquam in continuationibus paruam indulgentiam pro dimissione accipientes. Vt si,exempli causa, parum requieuisse agitatione seposita ęgrum uiderimus , ut nullo raptu tentetur : uel contrario , si forte oppressis sensibus motu caruerit,aliquas partes corporis mouere uideatur,ut palpebras , quæ iandudum motus similitudine possessæ siluerant. Dehinc post detractionem sanguinis procurata facie,ex spongia calida erit mulsum in os ægrotantis distillandum : tunc secunda die dandi mulsi cyathi duo , uel tres : tertia uero die ante horam solitam erit perungendus oleo calido atque dulci toto corpore sub stramentis. Tunc detectus aqua calida ora foueat , & post æquatum corpus accipiat succum paruum, luculentum,mollem,lenem,calidum,digestibilem,ut est panis,uel alica ex aqua cõfecta , aut pulticula,ex pane, quam torsiniton uocant,ex oleo,aqua,sale, uel melle condita,ex prima diatrito usque ad declinationis tẽpus : quod probare poterimus ex minutione accessionum siue accidentium . Alternis diebus cibum sumat,ne passione affecta neruositas etiam illatione cibi grauata digestionis officium sustineat, sed magis laxamentum ex abstinentia consequatur. Tunc,si uenter non fecerit,uel si suum officium non impleuerit, ob detractionem grauarum quo corpus releuetur, erit inijciendus calidæ & oleo per clysterem. Tunc, præsentato uentris officio,erit rondendus,atque nouacula omnis capillatura radenda . Ita in alia diatrito cucurbita occipitio apponenda collo,uertici & temporibus capitis,cum scarificatione, & communibus cataplasmatibus utendum,quibus omne caput cum neruis maioribus,quos tenontas appellãt,contegamus . Tunc buccarum musculos , quos siagonas appellant , atque omnes inter scapulas partes cum stomacho , usque ad locum quo discernitur uenter,quem diaphragma uocant,ac deinde præcordia,atque uesicam simili curatione laxamus . Singula etenim passione raptus uexata , accessionis tempore accipimus : ac si aliqua in parte corporis querela extiterit,cucurbita imponenda . Sed neque coaceruatim , neque uno tẽpore omnes erũt partes curandę,sed partiliter,atque diuerso,ut nunc stomachus, nunc uesica,nũc inter scapulam releuetur , quo necessario caput relaxatum adquiescat. Tunc spongiæ euaporationibus , qui curationem labori sustinuerunt recuramus : atque ungentes oleo communi,siue,quia iam licitum est,cyprino uel irino. Tunc cerotarijs mollibus,ac deinde scarificatis locis inducta apponimus cerotaria . Conuenit etiam enuasin adhibere,de qua Adiutoriorũ libris docuimus . Dabimus cibum plurimum atque panosum . Si aliqua in parte capitis grauedo,uel dolor, aut punctio,aut torpor occurrerit,erunt sanguisugę circulatim apponendę : quę,si sufficientem fecerint derractionem,adiutoriorum modum dabunt : sin minus,ijs detractis cucurbitas infigemus, ut per earum uulnera detractio procuretur . Tunc rursum cataplasmatibus utemur, atque uaporationibus spongiarum: dehinc cerotario partes contegimus . Profectu accedente dabimus olera non acriora,atque ita gestationem adhibemus sellatem : etenim uehiculi motus rotarum uertiginem caliginemque facit ęgrotanti,quę passionis imaginem ferat. Tunc deambulatione mouendus pro temporis aere , atque loco lucido,& longo ductu,ne iugi conuersione uertiginem sentiat. Dehinc,si ferre ualuerit,etiã uocis atque corporis exercitio utemur: monentes,ut neque spiritum retineat, neque pronus uel circumflexus,aut sępe conuersus aliquid gerat,sed pingui unctione defricatus stanti exercitio moueatur. Tunc, cum facilitas corporis fuerit accepta, lauacrum adhibemus, caput fouentes sine ullo percussu manibus subterpositis : implet enim sensum eius demersio . Tunc etiam in aqua calida,quã pygolithon uocant,deponendi sunt ęgrotantes,ne percussu frigoris neruositas afficiatur. Post lauacrum uero parum differentes,quo feruor ex capite releuetur,dabimus aquam pręhibendam. Tunc cibum uarium,simplicem,media qualitare confectum . Et post primam uel secundam diatriton dabimus quędam in cibo,quę uinosę sint qualitatis,ut sunt poma: quo corpus uinum daturi prętentemus,ut tuto dare possimus . atque ita seruandum, ne ijs gestis somnus suspensus,uel concisus,aut adiuncta phantasia sequatur,

& insomnia

&insomnia faciat turbulenta,quod ex relatione patientis discere poterimus. Item si grauedo uel torpor in aliqua parte corporis fuerit,ut dolor,aut punctio,uel saltus,erit in aqua calida perseuerandum:atque il la prohibenda,quæ uinosæ qualitatis danda præcepimus. Sin uero ex ijs nulla fuerint prosecuta,dabimus lauacro remoto mediocriter uinum lene,parum: ut,exempli causa, semunciam uel unciam,medio scilicet cibo,aquatissime temperatum. Tunc in alia diatrito lauacro uinum iungemus. sed præ cæteris erit animi laxatio procurãda,quo corpus consentiens nullis obstantibus curis facile sanitatis repetat qualitatem. Ac si resumptio recurrens nihil uirium perficere permiserit,quo etiam carnatum corpus ostendat bono attestante colore, erit consuetudini dimittendus ægrotans. Eadem sanè curatione utendum etiam in ijs, qui cum nondum sunt epileptici,eò tamen ferri uideantur. Hoc enim solum seruabimus, cum signis ad passionem minantibus fuerint absoluti, eos consuetudini reuocemus: facilius est enim imminentium auersionem,quàm præsentium depulsionem facere. Sin uero passio tardauerit,& propterea plurimis fuerit accessionibus uariata,erit partienda curatio secundum superpositionem & lenimentum: ita ut superpositionis tempore ijsdem utamur adiutorijs, quibus acutas passiones curari perscripsimus. neque enim phlebotomum reprobamus,permittentibus uiribus: siquidem longo interstitio superpositiones occurrere uideantur. In lenimento uero resumendos dicimus ægrotantes,cum recorporatiua curatione dirigendos iusta cyclorum regula,sicut latius,cum de capitis passione diceremus,scripsimus. Quapropter ob resumẽdum corpus adhibẽda gestatio,sella uel cathedra,aut deambulatio,aut uocis exercitatio. Itẽ lectionem,perunctionem aliptarum præceptis ordinatam,sine ulla capitis inflatione geramus,ne immodico labore affectum corpus uexare potius,quàm reficere uideamur. Tunc lauacrum languorum interuallis adhibendum,uarius dandus cibus, panis limpidus, atque studiose elaboratus. Pulmentum uero ex mediæ qualitatis materia,ut oua,pultes,olera,quæ non sunt acerrimæ uirtutis. Item uolantum leuiora,& pisciũ teneriora: dehinc post resumptiuum cyclum adhibendi recorporatiui,& primo ex parte,tunc perfecti,in quibus esse uomitus ex radicibus debet, uel similibus materiarum rebus, ut nuper docuimus: atque ita drimyphagiã,exinde contiguas sibi pulmentorum materias ordinamus. Item adiutoria localia,ut exempli causa,primo capillos decurramus ex pectione,nunc pro capillatura,nunc contra capillaturam: tunc tõsuram adhibentes,dehinc nouacula caput radentes, & cucurbitas alijs atque alijs partibus recorporatiuas imponamus. Tunc tropacis raptum adhibemus,sed longe primo remotis partibus,tunc uicinis,dehinc patientibus: dantes etiam masticandum sinapi, uel piper,aut staphysagriam. Item sternutamentum ex helleboro uel astrutio,& pipere,& castoreo,uel ijs similibus adhibemus. Narium quoque apophlegmatismum adijcientes,atque fricatione balnearum nitri pulueris,& cæteris sympasmatibus,quæ ruborem facere ualeãt,ut sunt ex pyrethro,staphysagria,adarce,euphorbio,pipere,calcis gleba,& pumice. Tunc cataplasma ex sinapi,atque malagmata,quæ detergere & pabulis afficere corpus ualeant. Item acopa acriora,sed quę tetri odoris non sint,toto corpore illinienda:magis tamen capiti atque ori,conclusis palpebris: quæ immitenda sunt etiam aurium cauernis. Gargarizandum sinapi,adhibenda etiam aquarum illisio,qua patientes partes percussæ mutari cogantur,quod Græci cataclysmum appellant. Iis deinde perfectis cyclis,resumpto corpore,helleborum adhibemus,sed longe superpositionis seruantes occursum. In omnibus quidem adiutorijs exercitioribus adhibendis,tunc magis in helleboro monemus præcauendum. Denique si nullam accessionem denunciauerint signa,ijs qui ordine seruato admonentur,ante decem uel duodecim dies,uel generaliter,p longitudine lenimenti porrectius erit adiutoriorũ regula dirigenda. In ijs uero quis ordinate admonẽtur,eo tẽpore adhibenda curatio,quo conijcere possumus medium præteritę atque futuræ accessionis. Sic igitur hoc genus diligentię intuendum,ut cum æger somnum decusserit, primo requiescat paululum iacens,nõ solum suspicans indigestionem cibi, uerumetiam donec persecutione quadam propria corporis fuerit facta digestio,ne ex uigilatione sequenti,atque laxamento membrorum, & tenuitate,uel purgatione spiritus iandudum somno turbati atque crassi fiant: quo etiam sæpe officia impediri noscuntur,cum nondum totum recurrens occupauerit corpus. Vnde sæpe factum est,ut expet rectis ijs quæ illico inrueantur fallantur, nisi perfricatis oculis intenderint. neque clamare uel currere facile possint: siquidem ui quadam somni nunc arteria,hoc est gutturis uia,asperetur,& raucos faciat:nunc fatigata corpora densitate neruorum,irruente spiritu crassiore,afficiat percussione uel quassatione similes plagas ingerendo. Has igitur ob causas ęger plurimo tẽpore,somno deposito,tardare debet,præcauẽs lucis auctoritatem:quam,mox discusso somno,intueri minime potest,ne repentino percutiatur uisus. Itẽ disputationibus uehementibus animum exercere declinet. Tunc resumptus atque releuatus somni plenitudine,sub stramentis leni unctione tangatur semel, uel secundum corporis singulas partes laxamenti mediocris causa, atque frigoris cautione leuem & delectabilem gestationem,ut sertoria sella, uel cathedra. Sed prohibenda erit exclamatio,siquidem uehementer moueat partes patientes. Tunc deposito tur bore motus,unctione olei fricetur,conductis & extentis brachijs,flexo atque extento motu releuans singula crura commoueat, quo fortioribus motibus faciat aptiora. Fouenda etiam ora aqua calida: nunc enim erit lauacrum prohibendum,atque ita post perunctionem cibum accipiat paruum, succulentum & leuem,ut oua,pultes piscis teneri,quęque ex uolantibus paruæ ætatis atque formæ,ut ficedulæ, turdi: declinans omne quod fuerit acrioris uirtutis,siue inflare ualentis,aut carnosæ, uel grauis. Quapropter etiã à uino erit abstinendus,uel per interualla ab omni cibo seruandus: releuatur enim hoc genere corpus ieiunitate reflatum. Sin uero aliqua signa accessionis futuræ apparuerint,ut somnus turbatus,uel cibi corruptio,uel iracundia inanis,ac sine ratione,item mœstitudo uel sternutamentum,aut aurium tinnitus,uel

præ oculis ſcintillarum fingibilis uiſus,aut inflatio præcordiorum,& pet ſomnum ſeminis inuoluntarius
iactus,quem onirogonon uocant,& horum ſimilia: non ſolum ad uitæ regulam tranſeundum eſt,uerum-
etiam initium ex abſtinētia ſumendum. Tunc leuis adhibendus motus,atque perunctio,& cibus,quo cor
pus ſalutaribus officijs non deſeratur. Vt enim ijſdem ciborum regulis perſeuerare, tutum non eſt, ſic i
contrario iugis immobilitas,atque cibi abſtinentia,uacuato corpore ſolitis nutrimentis, uires extinguit fu
turis tēporibus neceſſarias. Quæſitum ēt,utrum cōtradicentibus ſignis acceſſionem fore, an pñtem ſiue ſ
ctā iudicemus. Sed tunc erit acceſſio iudicāda,quoties ceciderint in ea ægrotātes : quo diſcere poterimus
quo tempore diatriti tempus ſit numerādum, ut recte poſſint curationes ſuis reddi temporibus. Nam
denunciata ſigna iam præſentia acceſſionis eſſe contendit. Nos uero prætangi neruoſitatem, atque in ac
ceſſionem urgeri,recte probamus,ut augmenti indicia tanquam præludere uideantur, ut ſunt in hemitri-
tritaicis ſebribus frequenter acceſſione imminente corpora præoccupata,cū noctis anxietate pulſata, diei
fore aſperitatem ſignificant. Ita igitur uel ſimili ratione præmonitus epilepticus,tanquam ſi acceſſione ue
xaretur,erit uſque ad primam diem abſtinendus,& neque ſimihter agendus,ut pridie cum fuiſſet in leni-
mento puriſſimo. Quapropter abſtentus una die,ſequentibus leui motu, antecedente unctione, atque
paruo cibo nutriatur, aquam bibat. Tunc ſi rectius habuerit,ut laudabilior ſanitas appareat, augenda
oblatio cibi,alternis ſcilicet diebus,nunc qualitate,nunc quantitate. Tunc niſi ex omni parte ſigna ſupra
dicta,erit rurſum abſtinendus una die. Sin uero fuerint expulſa uel depugnata, non erit illico reddenda
ægrotanti conſuetudo,tanquam nihil ſit quod ſollicitudini remanſiſſe uideatur. Neque rurſum inani ſu-
ſpicione,tanquam iam imminentis ſuperpoſitionis metuentes aduentum,in tenui uitæ regula retinere de
bemus patientem. ut enim opportunitas adhibita, abſtinentiæ futuras amputat ſuperpoſitiones, atque
earum occaſiones detrahit: ſic importune adhibita,corpus uexat,atque fatigatione affectum tarde ſurgere
facit in ſolitas uires. Quapropter cum ſumma cautione,& ſine ulla nimietate ſeruati, blanda regula reſu-
mendi ſunt ægrotantes,quo aſperatas acceſſiones fore metuamus. Tutius autem eſſe probamus,ut ſupra
dictum eſt,longe ante futuram acceſſionem ad hellebori uſum accedere: quo accepto ſi irruerit acceſſio,
erunt omnia mitigatiua adhibenda,quæ acceſſionem ualeant temperate. In ſtrictura enim conſtitutis al-
tioribus,hoc eſt ſtomacho & uentre,mitigatiua laxatione adhibita,etiam medicamini excludendo præpa
rat uiam,& præfocationis amputat metum. Sin uero poſt purgationem nullum periculum ſubierit præ
focationis,cauſa refectionis adhibenda reſumptio eſt,cum ijs quæ ualeant acceſſionem temperare, ut odo
ramenta ſine ullo percuſſu medentia,atque nutribilia,ut eſt panis calidus,melo,cucumis,& ijs ſimilia. De
ſtillandus etiam helleboriſmus,ſed ex melle decocto. Ac ſi initio uomitus ex acceſſione emerſerit,cucur-
bita multa cum ſuppoſita ori uentri infigenda,tunc ſequenti parti, ſecundum quod medicamen ad infe-
riora teneatur,donec acceſſio leuigetur tēperamentis ſupradictæ rationis, ne concurſus paſſionis & adiu-
torij præfocet ægrotantem. Erit igitur ſuſtollendus ægrotans ſubiectione manuum ex utraque alarum par
te cum capitis ſuſtentatione, atque leuiter inclinandus. Tunc ſi medicamen ad ſuperiora cucurrerit, &
tranſuorationis cœperit partes, quo ſpiramenta obſtruere uideatur,illiſis dentibus,atque ore clauſo, uel
erumpens per naturales uias,quæ ad fauces de capite ferūtur,in nares defluxerit, ac rurſum decurrens gut
turis meatum clauſerit,præſens præfocatio metuenda. Quapropter immiſſis digitis,ex utraque parte buc
carum circa maiores dentes oris facienda diſtātia. Tum imponenda ptygmata multiplicia:quæ ſi forte de-
fuerint,cuneos ex ferulis ſciſſis mittere poterimus,quod ſcientes ægrotantem ſeruemus,atque medicamen
ad faucium partes ueniens ſpatio quodam exceptum facilius excludatur. Seruanda etiā tempora,quibus
medicamen faucibus occurrit, adiuuantes eius excluſionem,in faciem inclinantes ægrotantem, atque eius
ora calida ſpongia detergentes: diſtillantes etiam in os mulſum: ſic enim ueluti deſpumans reſumit, aut
deponit acceſſionis preſſuram releuatus ægrotans. Ac ſi non ſufficiens hellebori fuerit agitatio, quam
Græci ſparagmon uocant,& paruo euentu ſucceſſerit perſeuerante paſſione, erit etiam ſecundo uel ter-
tio hellebori uſus adhibendus, ſed præſumpto uiribus ægro: quippe cum non ijſdem uti omnibus neceſſe
ſit,& deſtruendæ paſſionis cauſa una ſola ſufficiens & perſeuerans exhibitio approbetur. Vtendum etiam
aquis naturalibus,hoc eſt naturali uirtute medentibus: ſed quæ nulla odoris uexatione adficiant ægrotan-
tem. Adhibenda igitur natatio,& ſole corpus torrendum,quod Græci heliaſin uocant, ſed prætecto capi-
te. Vtēdum etiam potabilibus medicaminibus,uel electarijs ex hyſſopo,& origano, & thymo confectis.
Principaliter enim corpus mutant recorporationem faciendo ob acrimoniam,dehinc etiam corpus ſucco
rum naturalium tenuant qualitate. Emolliendus nanque uenter, & peregrinatio imperanda terrena at-
que maritima, ſi ferre nauigationem potuerint patientes. Tunc etiam exercitia uehementiora,quæ la-
bore corpus afficiant affectanda,quo magis fortitudo quàm corporis robur augeatur. Eſt enim ſemper
grauabilis carnatio, & magis ſi tenuibus fuerit impoſita uiribus,& in ijs paſſionibus,quæ in neruis eſſe no
ſcuntur. Vnde neque facile curationis eſt credendus effectus,quo depulſam paſſionē iudicemus, niſi legi-
tima acceſſionum tempora ſoliti concurſus ſine ulla inquietudine,atque plurima tranſierint ægrotantes.
Somnos quoque ſine ullo impedimento duxerint,& uigilias placidas,ac liquida ſanitate moderatas, nulla
etiam difficultate officiorum animæ uel corporis impeditas, atteſtante cibi ſufficienti appetitu,cum dige-
ſtione congrua,& corporis nutrimento mediocri,uel egeſtionum naturalium moderato exitu,bono atte-
ſtante uel immutato colore. Seruāda præterea multo tempore omnis nimietas ut frigus,uſtio,indigeſtio,
uinolentia,libido,lauatio,& magis ea quæ ſpecialiter paſſionem in commemorationem ducunt,ut odores
percuſſibiles, aut ſplendor nimiæ lucis,aut reſultantium materiarum. Item ſtrepitus,clamatio, circulatus

curſus,

cursus,extentio,aut ex alto despectio,siue fluminum celerrimus fluor. Vt enim ulcerum recentes cicatrices facili occasione soluuntur non aliter hæc passio,uel alia quæque similis nequitia paruo impulsu repetit corpus: quippe quod proxime dimisisse uidebatur. Ac si forte neque ita fuerit æger ab epilepsia liberatus,nihil minus adhibendum,sed magis perseuerandum curatione probamus. Dabit enim hæc diligentia uel ex parte beneficium,quo neque frequentius admoneatur ęgrotans,neque longioribus accessionibus opprimatur,neque turpiter in furore, uel publicis in locis apprehensus etiam post passionis impetũ animi luctatione uexetur. quibus enim prima uel optata non proueniunt,erit secunda mitigationis causa capienda. Hęc est secundum ordinem methodica epilepticorum curatio. Aliarum uero sectarum principes uaria rerum temperatione,siue experimento curationis adiutoria cumularunt, caput fouentes aceto atque oleo rosaceo puro,uel immixto castoreo,in accessione frigidis utentes. Articulos quoque omnes ligatione costringentes, sternutamento commoto ex aceto,naribus interius flato cum sinapi uel castoreo oleo irino infuso cũ calchanto,uel sulphure uiuo,aut astrutio incenso, uel ijs quę ad matricis pręfocationes incendenda posuerunt. Item hysopum & origanum,& thymum,uel ignis flammam oculis offerentes,cum titillatu quodam & oppressione pręcordiorum ad inferiores partes. Iubent pręterea motũ corporis adhibere,gestationem uel deambulationem,aut supra sindonem uolutari: sinapisandas etiam manus ęgrotãtium atque pedes,& ante accessionem perungi thapsia caput,& spiritum continere. Alio uero tempore,hoc est dimissionis,uini atque carnis imperant abstinentiam,& magis porcinæ uel bubulę,& caprinę. Prohibent pręterea supra pellem caprinam dormire siue iacere ęgrotantem: siquidem passionis faciat motum. Adhibent etiam clysterem iugem atque acerrimę uirtutis,& medicamina diurinalia,quę diuretica uocant: atque purgatiua per uentrem,quę catartica uocant: & horum magis cui nomen est hiera: quę non erunt,inquiunt,tertio minus singulis mensibus offerenda. Tunc capitis diuisuram accuratam,quam chiasmum,dehinc scarosin uel medicamine, siue ignis ustura. Item terebrationem testę,uel arteriotomiam,uel usum uenereum,aut ẽ contrario eunuchismum faciendum probantes. Dant etiam bibẽdum lac asininum,cum sale uel sanguine testudinis marinę uel humano, aut uituli marini: & non solum sanguinem,uerumetiam coagula quę lacti miscentur. Item mandendam mustelam, sed longo desiccatam tempore: & tunc corda hominum atque equorum,quorum crura quasi impetigines habent, siue asinorum,uel mulorum. Item testes uel ueretrum marini siue fluminalis cancri,& porcellionis: hoc est, animalia quę humectis & aquosis locis sępe nascuntur, à Gręcis appellata onisci: dehinc squamulas ferri, cum aqua in qua fuerit candens ferrum prętinctum. Dant etiam cameli cerebrum fumo siccatum atque concisum,sed infantibus uel pueris odorandum: perfectis autem ętatibus bibendum ad modum cyathi cũ mulso & aceto tribus cyathis. Similiter etiam leporis cor,& cerebrum gauię. Alij uero etiam ligamenta probauerunt,& magos adhibendos,atque eorum incantationes: quę quantis sint uexationibus confertę, etiã per se probantur,sicut latius Adiutoriorũ libris docuimus,nunc tamen paucis memorauimus. Constringens igitur fomentum,atque tetri odoris,uel aceto & oleo rosaceo,& castoreo percutit & grauat,& tumores constringit: & si,ut putant,materiam redarguit,abactum tamen cutibus ad cerebrum,& eius membranas reuocat. & sunt hęc exteriorum comparatione magis salutaria. Pręterea est uehementer noxium, frigidat caput accessionis tempore fouere: quę enim dimissione releuata mitescunt,eadem frigida densatione magis grauantur. Item ligationes neruos densant,atque corporis oppressio,quam fieri iubent. Defricatio intemporalis,hoc est accessionis tempora geminat passiones. Accidentia enim si temporaliter quidem uidentur lacessitis sensibus in resumptionem uenire,totam tamen passionem peiorant,nõ aliter quã si quisquam turbatos oculos manutigio,quod Gręci chirapsiam uocant,temporaliter fricando releuare uideatur. Item non aliter sternutamenta medicaminibus commota accessioni non conuenire probamus: quippe cum neque in linimento passionis constitutos hoc adiutorio facile inquietare liceat: nisi certo regulę ductu pręparatos,quo caput releuetur gestatione tenui,ac deambulatione: siquidem hoc adiutorij genus initio impleat caput,dehinc medeatur. Quod sperandum in ijs,qui accessione agitati,earum partium plenitudine uexantur,si etiam sternutamento fuerint conuitiati,cum magis oporteat passionis illatam soluere turbationẽ. Est præterea acetum molestum naribus insufflare, siue solũ, siue cũ alia qualibet percussibili materia. Constringit enim atque densat tumentia,& turbata perturbat, & ea concurrere compellit,quæ accessionis uiolentia excludi coguntur. Item non aliter mutiles atque satiabiles sunt incẽsiones,siue fumigationes & odoramenta ex pice,bitumine,spõdilio,castoreo,galbano,acerrimæ atque grauabilis uirtutis causæ,& iniucundioris: adeo ut etiam recte ualentium impleant caput,& eorum qui nunquam,aut difficile earum partium querelam prodiderint. Nunc tamen ijs odoramentis acceptis uertigine atque grauedine urgeantur,& non aliter tumentes oculos fumigatio adficiat,quàm etiam tumentes cerebri membranas: necessario enim cogit in similem uenire passionem. Percutit etiam ignis flamma, siue eius affectatus splendor multus. Denique etiam in lenimento epilepticos constitutos,lucis importunitas,atque eminens percussio in commemorationem facit accessionis uenire. Noxia etiam præcordiorũ pressura,quam adhibendam probant,indicatur. Mitiganda enim sunt accessione commota, & non uiolenter atque contrario conatu reprimenda. Grauis etiam sine dubio uidetur supra sindonem iussa uolutatio: quippe cum leui conuersione corpus affectum,non solum lenimenti tempore epilepticos in uertiginem mittat, uerumetiam recte ualentes similiter afficere uideatur. Articulorum quoque sinapismus accessionis tempore tumorem geminans,etiam passionem necessario peiorem facit. Est item intemperabilis ante accessionem punctio ferulaginis,quam Græci thapsiã uocant,cum oporteat motam passionem,

atque in peius coactam mitigare potius,quàm prouocare: & quoties eius necessarius est usus lenimenti tẽpore,toties,atque melius suæ uirtutis impleat beneficium:cum importune adhibitus, partes faciat emori. Has denique Græci necroses uocant. Item spiritus retentio,quam faciendam probant accessionis initio, sensus implet:non,ut quidam uolunt,repercusso spiritu,futuram prohibet accessionem. Premit etiam potius quàm discutit ea quæ iam suo motu densari uidentur. Abstinentia uero uini atque carnis,quam iugiter fieri iubent,uel unius anni spatio,impedit recorporationes faciundæ profectum,quem augere necessario mutationum uarietas potest. Quod facile ignaris notum fiet ex uitæ consuetudine quæ,si eadem fuerit,procul dubio corpus infirmat: quippe cum iugis potatio aquæ demissum faciat corpus,& neque numero dierum,uel mensium curandi regula sit constituenda, sed passionis temporibus,quorum mutatæ regulæ commutantur,ut sub eorum rigore damnum aquę uel uini ministretur.hoc etiam de carnis usu erit conijciendum. Caprina uero pellis odoris tetri causa noxia capiti iudicatur,non speciali atque priuata ratione. Item iugis atque acerrima clysteris iniectio intestina conradit,atque neruos uitiat. Vrinalia quoque medicamina,quæ diuretica uocant,uesicæ infectione capitis membranas commouent. Item purgatiua medicamina,quæ catartica uocant,defluxionem corporis faciunt,atque stomachum euertunt, capitis etiam accuratam diuisuram,quam chiasmum uocant,& testæ perforatio, & ustura cutis medicamine uel igne suffecta,quam scaroticam uocãt,& arteriotomia patiẽtes partes infumit, & utilibus renititur rebus: siquidem nulla te comparatiua adiutoria ijsdem locis adhibere permittat. At uero concubitus,siue Venus quam adhibendam probant, ab aliquibus parua epilepsia nuncupata est: siquidem similem faciat membrorum motum diuerso contractu,anhelatione & sudore attestante,& oculorum conuersione cum rubore uultus:ac deinde post effectum displicere faciat sibimet corpus cum pallore, & quadam debilitate uel mœstitudine,adeo neruos afficere male uideatur,ut sæpe imminente accessione per somnum iactu seminis ægri præpurgentur,quod Græci onirogonon uocauerunt. Item eunuchismus uires amputat, non epilepsiam soluit. Lac quoque sumptum facile acescit, & propterea grauans epilepticos male probatũ uidetur. Non aliter etiam potus sanguis testudinis,siue hominis,atque uituli marini,& sumptio coaguli, quod Græci pityan uocant. Mustelæ quoque,siue hominum caro siccata,& equorum impetigines, uel ueretrum,atque testes canis aquatici,uel porcellionis supra memorati, quos oniscos appellant, & aqua de squamulis siue tinctionibus ferri,& cor leporis & cameli, siue gauiæ cerebrum male probatur. Etenim neque ex occultis causis,quas Græci ἀδήλους αἰτίας uocant,rationes ducunt: neque ex alia contagione siue tentatione,ut empirici uolunt, approbata in usum uenerunt medicinæ. quippe cum intelligi, uel apprehendi naturali aut fortuita rerum dominatione minime possit,uti ijs maxime ita insuetis atque nouis, & odiosis generibus materiarum, quarum nihil usu grauius esse uideatur,ipsius quoque cõparatione passionis,sitque admirandum quod de aere atque uigilijs,uel somno & potu,& cibo, uel ijs quę necessario sumuntur,nihil experimenti utile collegerint:de ijs uero ita execrandis,& crudelibus,atque inhumanis,plerunque etiam periculosis curationes ordinare uoluerint. Non enim sanguinem tauri potum interficere, ut Themistoclem: lac coagulatum,uel caseum coctum,aut oratorem,& imaginem recte reprobauerunt, si quisquam humanum sanguinem facere minime crediderit,quo falso memorata à ueteribus cętera uideantur. Accusatis igitur, siue nudatis summatim ueterum curationibus,non est absurdum etiam cum nominibus errores arguere singulorum. Hippocrates de epilepsia scribens communiter ait: Quisquis in humano corpore agnouerit siccandi uel humectandi,aut frigidandi,uel calefaciendi causas,idem etiam istius passionis poterit uidere rationem: & neque quo modo, neque ex quibus, neque quando uel quousque hęc fieri debeant, tradere curabit. Item Diocles libro quo de passionibus scripsit, in ijs qui ex uinolentia,uel carnali cibo istam passionem conceperint,phlebotomiam probat,antecedentes potius quàm præsentes intuens causas. In ijs uero qui ex corporis habitudine in istam uenerint passionem,humoris crassi detractionem probat adhibendam,quem appellaui phlegma. Vtitur etiam urinalibus medicamentis, quę diuretica uocant: item deambulatione ac gestatione. Quę,si etiam uera essent adiutoria, ob paruitatem tamen numeri & magnitudinis suę,magnę passioni difficile possent paria pronunciari,aut eius destructioni sufficere. Item libro Curationum phlebotomans utitur medicamine catapotio,quod stomachum euertit,atque post cœnam uomitum facit,exhalationibus implens caput. Potat etiam aceto, sternutamẽtum commouens prius quàm in somnum ueniant ægrotantes, profecto intemporaliter commouet sensuales uias. Dat etiam absinthium,centaurion,& lac asininum,& equorum impetigines,uel mulorum,neque tempus adijciens factis,& odiosis ægrotantes afficiens rebus. Praxagoras uero secundo libro Curationum caput imperat radendum,adhibens fricationes & cataplasma ex aceto sine Venere, dolentibus speciebus etiam sternutamentum commouens,& ieiunum uomitum per singulos dies,utens etiam poto lacte cum mulso atque sale. Item deambulationibus plurimis atque uehementi motu,celebratis & potionibus urinalibus,& cibis uarijs,& agninæ carnis,siue hœdinæ,atque porcinæ & catulorum, dans acetum bibendum atque uinum,& post uomitum sternutamenta & odoramenta probans, spiritus retentionem. Item usturam atque incisuram partibus,adhibens etiam ueotriflua medicamina: & cum accessionem uiderit cõmoueri,deprimit partes quę fuerint in querela,atque defricat castoreo,& uituli marini ueretro, siue uirilibus hippopotami,aut testudinis sanguine, uel rhombi marini, omnia confundens. non enim initio rasio capitis est adhibenda,nec aceto densandum corpus,neque diurno uomitu uexandum,siquidem fortitudinem tollant: neque plurimo sternutamento,implet enim sensus: neque urinalibus medicaminibus, siquidem corpus nimium laxent: neque purgatiuis,siquidem non aliter uexent: neque catulorum carnibus,

bus, propter suæ qualitatis horrorem: neque detentione spiritus accessione imminente, tunc enim tempus est requiescendi: neque compressionibus, asperant enim tumores: neque curiosis odoramentis, siquidem caput impleant: neque incisura, ob inutilem dolorem: neque ustionibus, superpositionis enim tempore asperant ob tumorē passionem. In lenimento uero resumendos uexatione doloris fatigant, & usui recorporatiuorum adiutoriorū obsistunt: neque coagulo uituli marini, uel ueretro, aut testibus hippopotami, uel testudinis sanguine, aut rhombi marini. Hæc omnia experta neque ratione, neque regula, sed tētatione probantur. Item Asclepiades primo libro Celerum uel acutarum passionum, eos qui corporis raptu afficiuntur solos imperat phlebotomari: non aduertens, quia ex eadem adstrictione generales quęque species epilepsiæ formantur, sed accessione grauior altera comparabitur. quapropter magis exigit phlebotomiæ beneficium. Item phlebotomatos iniici iubet clysteri, uel collyrio, quod balanon appellant, odoribus tetris adhibitis, & fumationibus, & naribus aceti insufflati insufflatione, atque uolutatione in sindone præstita. Prohibet sanè carnales cibos & uinum, sed imperat Venerem, quorum accusationem atque improbationē ex ante scriptis accipe poterim. At Serapiō primo lib. Curationum multis ex rebus diligētiam curandi confundit. Vngit ēnim residuum corpus oleo, colla uero aceto cum oleo rosaceo, constringens ea quę laxatione indigeant. Tunc exercitio adhibito dat mulsum bibendum, ex aceto confectum: ac deinde nihil accipere iubet ægrotantes, sed quiescere. Tunc deambulare circa uesperam, ac rursum conquiescere, & deambulationem repetere. Tunc lauari, & adhibita requie bibere hysopi decoctionem cum aceto, atque mel in trium heminarum quantitate, tunc cibum sumere, erroribus mille stomachum uexās, ut semel cibo reficiat. Vtitur etiam ante unum uel duos dies, si ordine certo accessionis occurrerint, nunc sanguinis detractione, nunc purgatiuis medicaminibus: sed nunc per superiora, aut albo helleboro, nunc per inferiora, aut scamonia, uel nigro helleboro, & ijs similibus perniciosis turbationibus corpus adficiens eo tēpore quo requies adhibenda est, ne ulla occasione accepta accessio generetur. Ordinat prętcrea quę specialiter passioni congrua medicamina nuncupauit, ex castoreo & equorum impetiginibus. Sunt autem squamulæ anteriorum crurum sub armorum partibus in ipsis animalibus natę: has Græci lichenas uocāt, siue chelidonas: nos uero, ut supradictum est, impetigines uel hirundines. Dat etiam cameli cerebrum atque fella, & coagulum uituli marini. Item dat medicamen quod ex crocodili terreni stercore confectū probat, & leporis corde, & lumbis, & testudinis marinæ sanguine, uel testibus apri, uel arietis, aut galli gallinacei. Adhibet etiam odoramenta, & iniectiones clysteris, non minus ab epilepticis in curationibus cadens. Item Heraclides Tarentinus secundo libro Interiorum curationum eadem medicamina conscripsit. Multi quoque uetustiores istam curationem ordinantes uarijs erroribus conciderunt, quos memorare superfluum est: quippe cum eorum uires proditione temporis expirasse uideantur: ex quibus est Menecrates Zeophletensis, item Tryphon, Philotimus, Chrysippus, Demarchus, & horum plurimi. Quod est nudum atque probabile ex conscriptione curationum Apollonij Citiensis secundo libro de epilepticis: item Nicandri tertio libro. Themison uero libro primo tardarum passionum Asclepiadis erroribus. Nondum purgatur ante accessionem phlebotomandus, inquit, si ordo fuerit augmentorum præseruatus: sin uero errans fuerit perspectus, post accessionem imperat phlebotomiam adhibendam. Modū autem detrahendi sanguinis eius approbat mutationem. Quæ sunt uanissimæ inuentiones: sicut libris Specialium adiutoriorū docuimus. Tunc si in brachijs, uel in cruribus, inquit, aliqua querela extiterit, earundem partium uenas diuidendas. Sin minus, interiorem uenam distringendā lino, conijciens melius esse ex partibus non patientibus sanguinis coaceruatam facere detractionem: siquidem patientes magis grauentur ob irruentem materię lapsum, qui detractæ superet modum. Tunc post phlebotomiam deambulatione utitur, & defricatione alienis manibus adhibita, quo corporis motus conquiescat. Dat etiam cibum ex mediæ qualitatis materia, & nulla cogente ratione rursum sanguinem detrahit. Sed si ordinem seruauerint accessiones, intra quinque dies secundo uel tertio detractionem facit. De alijs quoque multis atque omnibus corporis partibus, & talis & brachijs, nil metuens defectionem, sanguinem detrahit. In lenimēto uero, ut exempli causa XXX dierum, post accessionem helleboro utitur, post quatuor uel quinque dies. Tunc sequenti initiet, atque alia die adhibet lauacrum, & tribus uel quatuor diebus cæteris cursibus cyclum complet, ac deinde rursum adhibet helleborum post accessionem trāsactam, uel certe radiciū adhibet phlebotomum dissecans corpus: quod erat melius ordinare ante usum hellebori, quo leuiora maioribus præponerentur: quippe in recorporatiuis curationibus. Adhibet præterea clysterem, qui uires detrahat ægrotantis, & propterea sequi non debuerit. Supra dicta utitur etiam localibus adiutorijs, & quidem multis pro differētia, & quibusdam falsissimis, ut est sub occipitio accurata diuisura, quam chiasmum uocari diximus: & ferro circunscripta in capite cutis ustura, qua testa squamulis despumatur. Itē medium testæ, quod Græci bregma appellant, terebri perforatione, & in accessione constrictione articulorum, & odoribus tetris atque male olentibus, ex pice, atque ex spondilio castoreo, galbano, sinapi cum aceto, quæ ex ante dictis erunt protinus refellenda.

De furore siue insania, quam Græci Manian uocant. Cap. V.

PLATO in Phædro duplicem furorem dixit: unum fieri mentis intentione, ex corporis causa uel origine: alterum diuinum siue immissum, eiusque Appollinem inspiratorem esse, atque nunc uocari diuinationem: ab antiquis uero appellatum furorem. Magna Gręcorum uetustas manian appellabat,

quæ nunc mantice dicta est. Item alium,inquit,ex Libero fieri patre:alium ex amore,& appellauit eroticon : alium ex Musis,quem appellauit protrepticon,quòd carmen instruere uideatur. Item Stoici duplicem furorem dixerunt: sed alium insipientiæ genus,quo omnem imprudentem insanire probant : alium ex alienatione mentis,& corporis compassione. Item Empedoclem sequentes alium dicunt ex animi purgamēto fieri: alium alienatione mentis,ex corporis causa,siue iniquitate: de quo nūc scripturi sumus. Quem Græci,siquidem magnam faciat anxietatem,quam appellant manian. uel quòd animum sine mentem ultra modum laxet : manon enim dimissum siue mollem appellant. uel certe quòd polluat ægrotantes: nam pollui Græci lymænin uocant. uel certe quòd desertam,siue solitudinem cupientes faciat ægrotos: nam Gręci destitui,atque solitudinem petere,monnsthæ dicunt. uel quòd perseuerantius corpus teneat,& difficile pellatur, & ob id Græci ueluti moniam dixerunt.uel certe quòd duros atque perferentes faciat ægrotantes,quod Græci hypometicos uocant. Est autem alienatio tardans in febribus, quo à phreneticis discernitur. Siquidem neque celer, neque cum febricula esse uideatur. Vel si quisquam furiosus febricitauerit,discernatur à phrenetico temporis consideratione : nam præcedit in furiosis furor sequenti febricula,& non ita paruo pulsu afficiuntur, quæ utraquē necessario phreneticos sequentur. Generatur autem frequentius in iuuenibus,ac medijs ętatibus, difficile in senibus, atque difficilius in pueris,uel mulieribus : & nunc repente inuadens,nunc paulatim increscens : & nunc ex occultis,nunc ex manifestis causis,ut est ustio,perfrictio, indigestio, uinolentia frequens atque immodica, quam Gręci crępalen uocant. item uigilię iuges,& amor,uel iracundia,aut mœstitudo,uel timor,uel superstitio nimia. Item concussio, siue percussio,& intentio nimia sensuum & intellectus ob cupiditatem disciplinarum,uel quęstum pecunialem, aut gloriam. item pota medicamina, uel magis ea quę amorem facere uideantur,à Gręcis philtropota appellata. item detractio hęmorrhoidarum ueterum,siue uaricum,aut abstinentia in fœminis solitę purgationis. Sequentur autem eos qui non repente hac passione afficiuntur, priusquam morbus enitescat,ea quę etiam epilepticos futuros afficiunt,& apoplectos. Signa denique ex ante dictis sumēda memorauimus: sed hęc quidā discernunt,ut communibus propria iungentes: graues etenim, inquiunt,somni magis epilepsiam fore significant:atque è contrario leues atque parui,furorem. Sic etiam in iracundia constitutos capitis implemento affici atque ęstimare se in furorem deuenisse,& rursum silentio opprimi ex inani timore. item mœstitudo, uel animi anxietas,& iactatio,uel plurima ciborum appetentia,& oculorum frequens palpebratio,cordis saltus,& somni cum timore terribili uel turbato effecti. item uentris extantia,& frequens descensus uenti per podicem,pulsus paruus atque crebrer,& uehemēs: etenim in epilepsiam decliues ac pronos maior atque rarus pulsus sequetur & imbecillus. Intuendam etiam,inquiunt,qualitatem aduenientium morborum : sępe enim quadam contagione ingeruntur, quę uniuersa secundum nos non tutissima atque certam faciunt discretionem supradictarum passionum : etenim futuris epilepticis,uel in passionem pronis uigilię irruunt,& anxietates,& cętera. Item in aduentitijs morbis aliqua ex ijs eueniunt, necessario omnia, uel certe aliqua quę non enumerauerint signa.

Emergente enim siue prodita passione,alienatio mentis fiet sine febribus,& quibusdam uehemens, quibusdam leuis,& alijs alia specie atque uisu differens,uirtute tamen atque genere uno confecta: nam furor nunc iracundia,nunc hilaritate,nunc mœstitudine,siue uanitate occupat mentem : nunc timore comminante inanium rerum,sicut quidam memorauerunt, ut nunc speluncas timeant,nunc lacunas,ne in easdē concidant,uel alia quę terrori esse possunt. Item esse furorem cum quadam uaticinatione ueteres posuerunt. Demetrius etiam parui temporis mentis extensionem furorem appellat. Item turbine repentino expauescentes atque percussos quosdam,ut etiam obliuione pręgestorum afficiantur. Sic denique Artemidorum grammaticum Apollonius memorat nitente gressu crocodilum in harena iacentem expauisse,atque eius motu percussa mente, credidisse sibi sinistrum crus atque manum à serpēte comestā, & literarum memoria caruisse obliuione possessum. Item melancholiam inquit speciem furoris esse nuncupandam:nos uero ipsam quoque discernimus à furore. Est autem insania siue furor nunc iugis,nunc temporis interiecti requie leuigatus, efficiens ut ęgri nunc non meminerint sui laboris,nunc obliuionem nesciant suam,& nunc omnium sensuum alienatione uexentur falsitate possessi, nec aliarum specierum errore fallantur. Sic denique furens alius se passerem existimauit,alius gallum gallinaceum,alius fictilem alius laterem,alius deum,alius oratorem,alius tragœdum uel comœdum,alius stipulam ferens mundi se cēsum tenere,alius se sustentandum manu poscebat,uagiens ut infans. Horum plurimis accessionis tempore oculi sanguinolenti fient atque attenti. Accidunt etiam uigilię iuges,uenarum extensio,genarum rubor,corporis durities,atque aliena fortitudo. Patitur autem omnis neruositas,ut ex ijs quę sequuntur uel accidunt conijcere poterimus,magis tamen caput : etenim antecedentes plurimę querelę eius partis existunt, cum grauedine atque dolore afficiuntur,singulis quoque sensibus patientibus,quos in capite nouimus constitutos : & pręterea passio magna atque tardissima superpositionibus ac lenimentis uariata,ex constrictione confecta: etenim ijs,qui Mnaseam sectantes alium putant,adquiescendum non est, suspicantibus eum furorem, qui hilaritate affecerit ęgrotantes,solutionis appellandum. Falluntur etenim nominis uoce : siquidem Gręci diachysin animi laxationem dixerunt,siue diffusionem,cum hoc animi,non corporis ostendat qualitatem : nam quòd omnis furens strictura afficiatur,manifestum atque probabile est ex oculis sanguinolētis, qui inlato constitutam stricturam denunciant. Item quòd ipsos oculos atque uenas in uultu extantiores habeat,totius corporis attestante duritias,cum fortitudine pręter naturam adueniente ob stricturę consensum : denique lenimenti tempore fatigatos se sentiunt ęgrotantes.

Est item coniectura facienda ex ijs quæ mentis alienationem præcedunt, ut capitis grauedo uel dolor, & tardus membrorum motus, spinæ uel scapularum, uentris inflatio. Peccant denique etiam ij qui animæ passionem principaliter, dehinc corporis esse concipiunt, cum neque quisquam philosophorum eius tradiderit curationem, & antequam mente falluntur accidentia substantia corporis habere uideatur. Hæc sunt quæ ad apprehendendum uel discernendum morbum methodus ordinauit. Curationem uero similem epilepticis accipimus adhibendam. Etenim principio conuenit iacere loco mediocriter lucido atque calido, & nullo turbore pulsato: nulla quoque picturæ distinctione, neque fenestris humilibus luminato, neque in superioribus potius quàm in solo: plerique enim furore correpti sese præcipites dederunt.

Est etiam lectus firmissime, atque auersus ingressum cubiculi locandus, quo ingredientes minime uideant ægrotantes, ne uultus uarietate lacessiti furoris augeant uanitatem. Stramina præterea mollia sunt approbanda cum defricatione ac retētione articulorum, blando scilicet tactu: & si qua pars corporis saltu fuerit agitata, tepidis uaporationibus erit mitiganda, appositis lanis mollibus ac limpidis, atque capiti, collo, & thoraci circulatim. fotus quoque adhibendus olei calidi, admixto aliquando mitigatiuæ uirtutis causa fœnigręci liquore, & eius decoctione confecto, sed minime pingui, uel certe hibisci infusione aut lini seminis: tunc oris collutio, atque potus ex aqua calida. Erunt præterea multorum ingressus prohibendi, & maxime ignotorum. Mandandum quoque ministris, ut eorum errores quodam cōsensu accipientes corrigant, ne aut oībus consentiendo augeant furorem, eorum uisa confirmantes, aut rursum repugnando asperent passionis augmentum: sed inductiue nunc indulgeant consentientes, nunc insinuanda corrigāt uana, recta demonstrantes. Ac si exilire cœperint, ut difficile teneantur, uel solitudine potius exasperantur, oportebit plurimis uti ministris, & præcipere ægros latēter retineri, ad articulorum fricationem, quo minime prouocentur: si etiam uisu hominum fuerint commoti, erit adhibēda ligatio sine ulla quassatione, prætectis articulis ex lana. Tunc fasciola ligatur, ac si quidquam timere uel reuereri consueuerint, non erit itidem frequenter inducendum: continuatio enim contemptibilitatem parit: uel cum causæ coegerint, uel adiutorio adhibendo non succubuerint ægrotantes, tunc erit necessario inducendum, quo ægri terrore uel reuerentia opprimantur. Ac si etiam lucem animo contraria commouentem uiderimus, erunt eorum oculi adumbrandi, quo cæterum corpus luce tangatur. Adhibenda cibi abstinentia usque ad primam diatriton, ac permittentibus uiribus phlebotomia, si passio coegerit intra diatritum, & si ulla obstiterit causa detractionis congruæ faciendæ aliquoties adhibita detractione modus implendus. Si horum nihil obstiterit, in ipsa diatrito erit phlebotomia adhibenda, tunc perunctio: ora fouenda, dandus cibus leuis, paruus, digestibilis, ut panis ex aqua calida, uel alica ex melle leuiter decocto confecta, uel sorbile quidquam, aut tenerum. Exinde usque ad passionis declinationem alternis diebus æger nutriendus, si uires eius permiserint. Proluendus denique etiam clystere simplici, si passio poposcerit. Tunc etiam præcordia cataplasmatibus relaxanda, ob digestionis qualitatem, quo nulla constrictio spiritum abstentum capiti transmittat. Attendendæ etiam species alienationis, cuius accidentia contrariorum coniectura erunt mitiganda, ut eum hilaritate relaxent, nunciantes quidquam quod animum resoluat. Dehinc cum status passionis apparuerit, detōso capite atque raso, cucurbitā infigimus, adiūcta scarificatione, & primo ex præcordijs, tunc inter scapulas, quas Gręci metaphrenum uocāt: consentiunt enim facilius illis superiora. Dehinc etiā occipitio ac uertici, & tēporibus capitis. ac si uultus uel ora fuerint affecta plurimū, totū corpus erit sanguisugis releuādum, quas hirudines appellamus. Tunc cataplasmādum ex pani cæteri laxatiuæ uirtutis: dehinc spōgijs uaporādum: & si passio ijsdem pmanserit, secundo uel tertio ijsdem perseuerabimus adiutorijs. si uigiliæ fuerint cōsecutæ, adhibenda gestatio primo ex lectulo pēdenti, tunc et sertoria sella. Adhibēda etiam aquæ destillatio crebra, cuius sonitu sæpe ęgrotantes inducti somnos capiūt. Tunc etiam spongijs calidis oculi uaporandi, atque palpebrarum duritia relaxanda, quo etiam per oculos usque ad cerebri mēbranas beneficiū perueniat curatione: ac si passio declinauerit, & propterea minime uigilare, atque alienari cœperint ægrotātes, dabimus uariū cibum ex mediæ materię qualitate. Tunc si doloris sensum ęgrotantes acceperint, adhibēda embasis ex oleo, uel admixto aliquāto liquore, quo fuerit hibiscus ꝑcocta. Tunc capiti atque scarificatis locis cerotaria apponēda, & ex eis liquefactū corpus omne perungendum miti defricatione. Tunc acopis atque malagmatibus ueterū, q̄ nulla nimietate percutiāt, motum quoque gestationis adhibentes: & primo gestatoria sella, tunc uehiculo manibus acto, atque toto fortificato corpore erunt in deambulationē cogendi: & uocis exercitium quod cuique conuenerit: nam literalis etiā lectio adhibēda est, & quę sit aliqua falsitate culpata, quo iuterius mentem exerceant ęgrotantes. Quapropter interrogationibus quoque erunt fatigandi, ut nunc mendacij causa, nunc promēdi quod quærimus exerceri uideātur. Tūc sibi dimittēdi, data lectione quę nō sit intellectu difficilis, ne plurimo labore uexētur: hæc enim, si supra uires fuerint, nō minus afficiunt q̄ corporis īmodicæ gestationes. Item post lectionem aliqua cōposita uel mimica sunt offerenda, si mœstitudine furentes laborent, aut rursum tristitiā uel tragicum timorē habentia, si puerili luxu furentes afficiātur. Oportet enim cōtrarietate quadā alienationis corrigere qualitatē, quo animi quoque habitus sanitatis mediocritatem agnoscat. Tunc proficiēte curatione erunt pro possibilitate meditationes adhibendæ, uel disputationes sed nunc quoque similiter ordinatæ, ut principia leui uoce promātur: narratio uero & demōstrationes extenta atque maiore: tūc epilogus dimissa & indulgenti, sicut ij qui de exercenda uoce, quā Græci anaphonesin uocāt, tradiderūt. Adhibēdi denique auditores sunt ægrotāti cōsueti, q fauore quodā atque laude dicta, ꝓsequētes dicētis aīum laxent: etenim iucūda exercitamēta corporis adiuuāt sanitatē. Tunc post meditationē uel disputationē deducēdus mox est, atque perungēdus leuiter ægrotās, & deambulatione leui mouēdus: ei aūt qui literas

nesciat immittédę quęstiones erunt, quæ sint eius artis proprię, ut rustico rusticationis, gubernatori nauigationis: ac si ex omni parte iners fuerit curandus, ei uulgaria quædam quæstionibus tradenda, uel calculorum ludus · habet enim quiddam quòd animum exerceat, & magis si peritior ægrotãti colludat. Tũc post requiem adhibita deambulatione erunt diligentius perungendi: & primo parua atque simplici defricatione mulcendi: dehinc profectu apparente etiam deuexo ductu post humeros atque colla defricatione potiore, & leui deductione, quam Græci catapasmon uocant: ultimo fricandum etiam caput, quod fuerit releuatum, lauacrum erit adhibendum: & sicut de epilepticis dictum est, uarius dandus cibus inhibito uino. Tunc addendum quidquam pomorum, quo corpus prætentemus: dehinc uinum dandum tenue, leue atque paruum medio cibi tempore: & primo inter quinque dies, tũc inter quatuor, dehinc inter tres atque duos: item alternis diebus: ita quotidie interiecta uel uariata aquæ potatione eodem cõtrario ductu quo uinum uariabamus. Tunc cum nulla cœperit æger nouitate feruari, & perferre singula didicerit, erunt addendæ aeris mutationes. Et si quidem philosophorum disputationes audire uoluerint, erunt adhibendæ: etenim timorem, uel mœstitudinem, aut iracundiam suis amputant dictis, ex quibus nõ paruus profectus corpori commodatur. ac, si passio permanserit, & corpus tarditate possederit, superpositionibus ac lenimentis uarianda erunt: & superpositiones mitigandæ eisdem adiutorijs, quæ initio furentibus sunt ordinata. In lenimento uero prius adhibendus resumptiuus cyclus per uariam gestationem, atque uocis exercitium musico monitore compositum. Tunc deambulatio atque gestatio, & cibus uarius, & ijs similia: secundo recorporatiuus, sicut superius docuimus. Vtendum etiam localibus adiutorijs, hoc est cucurbitis recorporatiuis, & rasione capillorum: item sternutamento, & dropace commu[...], atque composito ex nitro, galbano, mãna, pyrethro, euphorbio & pipere: tunc paroptesi atque catacly[s]smo, & aspergine pulueris nitrei. Torrendum etiam corpus feruore solis, prætecto capite: dehinc sina[pi]pismo & exercitio uario ac uehementi. Sed hæc omnia cum adhibentur etiam localibus adiutorijs prius erunt prætangendæ ac renouandæ, longe remouendæ à patientibus partibus. Tunc secundæ ac uicinæ, dehinc ipsæ: etenim quoties longe remota præmouentur, transmissa commoditas sine partium curandarum commotione latenter aduenit, & nullam facit capitis inflationem. Dehinc adhibẽdus uomitus ex albo helleboro radicibus inserto: & magis, si quisquam ex radice pura noluerit digitis uomitum prouocare: fit enim ut inserto helleboro sponte uomitus nascatur. Tunc etiam ipsum helleborum dabimus: &, si oportuerit, non semel, sed sæpius per interualla temporum. Item aurium cauernis inijcere debemus aquam nitro aspersam, uel mulsum cum semine urticæ, uel sinapi liquido, quo etiam per sensuales uias ad membranas cerebri recorporatiua uirtus adueniat: quippe cum etiam aurium tinnitus sæpissime ægrotantes afficiat. Dehinc erunt rursum resumendi aliptarum diligentia. Vtendum quoque naturalibus aquis, ut sunt nitrosæ, & magis si odoris non fuerint tetri, quo membranę capitis quatiãtur. Vtendum etiam peregrinatione terrena atque maritima, & animi auocamentis, quibus mentis laxatio fiat. Erit etiam conijciendum, ex mœstitudine quantum permaneat passionis, quanquam soluta uideatur, non aliter quàm si terebratis oculis, quod Græci paracentesin uocant, ob tardam suffusionem quanquam sit perfecta curatio, uisus impedimenta perseuerant, quę quadam consuetudine potius, quàm passionis præsentia fieri uidebantur. Solutam uero uel conuictam passionem intelligere poterimus ex ijs quæ de epileptica curatione memorantes docuimus. Hæc est secundum methodum furiosorum, siue insanorum curatio. Aliarum sectarum ueterum methodicorum plurimi, obscuris in locis habendos inquiunt ægrotantes, neque accidentia passionis conijcientes: siquidem sæpe quidam obscuritatem odisse uideantur, neque ipsam passionem, quòd sit ex strictura effecta. etenim densata corpora aeris obscuritas minime reflari permittit: abstinentis denique naturalibus officijs impletum caput magis grauatur. Adhibendam etiam immodicam abstinentiam, quam Græci læmanchiam uocant: non aduertentes, quia immoderata cibi abstinentia uires corporis uexat, & ægrotantem naturali fortitudine desertum adiutoria ferre non patitur. Perdit etiam cibandi tempora, ex quo densata corpora sæpe laxantur. Non enim uere admittenda aut credenda sunt ea quę suspicantur, quibus ipsi insanire potius, quàm curare uideantur: aiunt enim ferarum similitudinem intuendam, quæ deductione cibi, posita feroci tate mansuescunt: non aliter etiam furentes posse iugi abstinẽtia mitigari: quippe cum inter sanos homines facile sapere ieiuni uideantur: post cibum uero affici hilaritate facilius, aut furore. Iubent præterea uinculis ægrotantes coerceri, sine ulla discretione: cum necessario deuinctæ partes quatiantur, & facilius ægros ministrantium manibus, quàm inertibus uinculis retinere. Cupiunt etiam certis medicaminibus somnos altos efficere, papauere fouentes, & pressuram potius atque grauationem capitis, non somnum ingerentes fouent. Etiam oleo rosaceo aceto admixto, serpillo & castoreo, & cæteris simillimę uirtutis caput obsidunt, constringentes ea quæ laxatione indigeant. Item alij frigidis usi sunt rebus, passionis causam ex feruore uenire suspicantes, ut Aristoteles & Diocles: nescij, quoniam feruor innatus sine dubio tumoris est signum, & non, ut existimant, passionis est causa: quare peiorare necesse est, & maiorem furorem fieri, cum frigida curatione corpora densantur. Alij uero phlebotomiam adhibendam probant ex duobus brachijs usque ad animæ defectionem, ut sæpe faciant mori cupientes: etenim defectio, aut uirium amputatio sequuntur immodicam sanguinis detractionem, quam non oportebit ex utroque brachio fieri. Dicunt præterea usum esse clysteris addendum, ex acerrimæ uirtutis liquoribus iniectione frequenti. Ex quibus nihil utile, sed potius dysenteria sequatur: dantes etiam urinalia atque uentriflua medicamina potanda, quæ diuretica uel cœliotica Græci uocauerunt. Auertendam etenim è superioribus ad inferiora materiam dicunt, ex quibus corpora tabescunt, neruositas uitiatur. Item alij inebriandos

dos aiunt ægrotantes, cum sæpe ex uinolentia furor atque insania generetur. Alij flagellis aiunt coercendos, ut quasi iudicio mentis pulso resipiant, cum magis tumentia cæde lacessendo faciant aspe- riora, & adueniente lenimento passionis cum sensum recipiunt plagarum dolore uexentur. Vel certe sic ut ratio poscit uicinis magis ac patientibus locis adiutoria sunt adhibeuda: coguntur ergo ut o ri uel capiti plagas imponant. Vtuntur etiā decantionibus tibiarum uaria modulatione: quarum alterā phrygiam uocant, quæ fit iucunda atque excitabilis eorum, qui ex mœstitudine in furore noscuntur: aliam diram, uel quæ occupata mente pudorem suadeat, iniecto rigore, ut in bello, quam dorion appellant: in ijs qui risu, uel puerilibus cachinnis afficiuntur, cum cantilenæ sonus caput impleat, ut etiam recte ualenti bus apertissime uideatur: uel certe, ut plerique memorant, accendat aliquos in furore, quo sæpe uaticinā tes Deum accepisse uideantur. Alij uero amorem furentibus aiunt procurandum, quo mentis intentio conuersa furoris asperitate purgetur, non inruentes nudissimam ueritatem, quòd plerisque furoris amor fuerit causa. Sic denique alius amore Proserpinæ petit inferna, & sibi licitas alienę ac diuę coniugis cre didit nuptias: alius nymphæ ob desiderium Amphitritis sese deditum mari proiecit. Ferunt Græcorum commenta loquacia & hiereptolis fœminam humanis exercitatam fatis, & sæuo pœnitudinis dolore commotam, sua manu suos extinxisse successus. Neque aspernandos cæteros accipiamus, qui ipsum quoque amorem generaliter furorem uocauerunt, ob similitudinem accidentium, quibus ægrotantes afficiuntur: & est impium atque absurdū passioni adiutoriorū in id ipsum probare quod curas: omitto quod sit impossibile, amorem furentibus persuadere: siquidem iudicio carentes pulchritudinem probare non possunt: nam sæpe homines feras existimant, uel ea quæ uiderint, fingendo præsentia putant. Dehinc etiamsi amor fuerit acquisitus, quid magis probemus erit incertum, utrum'ne prohibendus sit usus uenereus, an admittendus. Sed prohibitus indignari magis cogit ægrotantes, cum desiderata producuntur: item permissus nexat, cum corpore euiraro animæ quoque substantia turbatur. Item alij arteriotomian probauerunt, inutili uexatione caput afficientes. Iis igitur omnibus experimentis inanibus conferta est furiosorū curatio: quæ ne falsa putentur, erunt denunciandæ personæ, atque librorum nomina designanda. Asclepiades autem secundo libro adhibendam præcepit cantilenam. Quo etiam eius discipulus Titus adductus, secundo libro de anima memorat flagellandos. Sed idem etiam officijs solitis amoueri iubet ægrotā tes, & uinculis constringi, & abstinentia ciborum nimia coerceri, & siti affici, tunc uino corrumpi, uel in amorem induci, cætera primo libro tardarum passionum supradicta compleuit. Item Themison phlebotomatos constrictius curat fomentis, qui se sua lege tenere non potuit: adhibens etiam lauacrum, atque uinum plurimum, & amorem suadens adiuncta ciborum copia: alijs quoque incongruis utens rebus, quę magis Asclepiadi, quàm Themisoni sunt adscribenda: nondum enim sese eius liberauerat secta, sic hæc ordinasse perspicitur.

De Melancholia. Cap. V I.

MELANCHOLIA dicta, quòd nigra fella ægrotantibus sæpe per uomitū ueniant: Græci enim nigrum melan uocauerunt, fel autem cholen appellant: & non, ut plerique existimāt, quòd passionis causa uel generatio nigra sit fella: hoc enim est æstimātium magis quàm uidentium ueritatem, uel potius falsum, sicut in alijs ostendimus: nam Tullius atram bilem dixit, ueluti altam iracundiam. Item Vergilius, Hercule alta iracundia moto, Hic uero, inquit, Alcidæ furijs exarserat atro Felle dolor. Siquidem melancholici semper tristes, ac nulla penè hilaritate laxati esse uideantur. Frequentat autem in masculis magis, & medijs ætatibus: difficile uero in fœminis, uel alijs ætatibus. sed eius antecedentes causæ sunt hæ, indigestio, iugis uomitus, post cibum medicamina pota, acres cibi, mœstitudo, timor, & cętera quę etiā ualent sufficere. Sequuntur autem in ipsam pronos uel uenturos ea quæ etiam insanos fore denunciant. Eos uero, qui iam passione possessi sunt, animi anxietas atque difficultas tenet, attestante mœstitudine cū silentio & odio conniuentium. Sequitur etiam nunc uiuendi, nunc moriendi cupido, cum suspicionibus ueluti insidiarum sibi paratarum. item inanes fletus, atque murmura uacua, & rursum hilaritas, magis post cibum cum inflatione præcordiorum, & articulorum frigore, & leui sudore, atque stomachi mordicatione, uel oris uentris usque ad interscapulas, quas Græci metaphrenum uocauerunt. item capitis grauedo, color uiridis cum nigrore, aut subliuidus, corporis tenuitas, uirium debilitas, & accepti cibi corruptio cum ructationibus odoris tetri, hoc est fumosi, uel bromosi, uel piscosi. item intestinorum tormenta, uomitus, tunc inanis, nunc fellosus, uel ferrugineus, aut niger, & eiusdem qualitatis per podicem egestio. In lenimēto uero eorum mitigatio, uel multorum depurgatio. Sed hanc passionem furoris speciem alij plurimi, atque Themisonis sectatores uocauerunt. Differt autem, siquidem ista principaliter stomachus patiatur, in furiosis uero caput. Et est communiter stricturæ passio magna: aliquando etiam complexa, ob plurimas egestiones. Præterea est ex numero tardarum passionum, quas Græci chronias appellant. Curatio autem adhibenda est, quam furiosis ordinauimus: non enim phlebotomiam reprobandam attestante dolore, aut hellebori purgationem attestante passione approbamus: sed exterius localia adiutoria, atque mitigatiua, siue corporatiua magis ori uentris, atque inter scapulas sunt adhibenda. Ac si forte aut uomitus immodicus, aut egestio uentris coegerit, constrictiua sunt cataplasmata apponenda uentri atque stomacho, ut ex palmulis thebaicis infusis uino uel posca, admixtis etiam malis punicis, uel cydonijs, & œnanthe, & alumine scisso, aut hypocistide, uel acacia, siue galla, & ijs similibus. Dandi etiā cibi constrictiui, atque apponendæ eius uirtutis cucurbitę. Alia uero medicarum sectarum præfectis relinquamus, & ijs qui de furiosis scripserunt. Adhibent etiā bibenda medicamina, hoc est, aloen & absinthium iugiter, quę propter uim suā, quā habent plurimā, excludenda probamus: quippe cum sit possibile ex consuetis perficere sanitatē.

CAELII AVRELIANI SIC-
CENSIS CHRONION
LIBER SECVNDVS.

De Paralysi. Cap. I.

IN SENIBVS atque hiemis tempore frequentat hæc passio: difficile autem in calidis ætatibus: sed generatur nunc ex occultis, nunc ex manifestis antecedẽtibus causis, ut quassatione, uulneratione, uel alia qualibet passione: item frigore profundo, uinolentia, indigestione, luxuria, atque libidine frequenti extenta: item medicaminibus potis. Sed est uel fiet paralysis nunc sensus, nunc motus, nunc utriusque. Et intelligitur sensus paralysis, quoties feruens atque frigidum non sentiunt ægrotãtes manifeste partium naturalium motu: motus autem, quoties feruens atque frigidum sentiunt motu partium carentes: utriusque uero paralysin factam accipimus, quoties motu atque sensu caruerint. Item hæc passio nunc partis est, nunc partium, nunc totius corporis cum apprehensione mentis, quam apoplexiam uocantes, acutarum passionum libris tradidimus. Sed plurimis species duæ paralyseos uisæ sunt: alia conductione effecta: alia extensione. Sequuntur autem pronos & decliues in passionem, hoc est, qui non repente fuerint percussi, si totum corpus passurum denuncietur, ea quæ epilepsiam uel furorem denunciant. Si uero ex parte, grauedo partis passuræ sequetur, ut tardus motus cum stupore & pallore, & torpedo cum sensuum debilitate, quæ nunc perseuerantia, nunc sine ratione recedentia intelliguntur, ac rursum recurrentia: dehinc effecta passione torpor atque stupor gelidus partium fiet plurimus, & paruus: & nunc uoluntario motu cessante, nunc ex parte manente, & nunc sensu amisso, nunc paruo remanente, nunc etiam dolore attestãte, obscurato pulsu, & per profectum cessante pallore, & tenuatione partis uitiatæ, nutrimento cessante, quod Græci atrophian uocant. Sequente etiam rugatione cum adductione partium, uel extensione. Aliqui præterea paralipsin uocauerunt eam, quæ ex omni parte naturalem motum abstulerit: paralysin eam, quæ ex plurima parte uitiauerit motum. Quibus minime consentire, maiorum auctoritas iubet. non enim passionum differentiam ostendunt, sed magnitudinem generaliter passionis, ut sunt quædam partes duobus uel plurimis officijs aptatæ, quæ nunc omnium, nunc certorum amputatione uexantur. Lingua etenim transuorationis officium sustinens uerba distinguere non ualebit. Hæc sunt communes paralyseos significationes: sed ob singularem partium atque particularum, quas supra diximus, communiter adprehensionem, specialiter locorum impedimenta tractabimus. Supercilium igitur paralysi uitiatum laxius propendebit circa superius palpebrum, uel certe sustollitur, ut etiam ipsum suspendat. Item palpebrum superius paralysi uitiatum laxius fiet, atque motu caret, & oculi pupulam contegit, uel ẽ contrario extentum sustollitur, & oculorum pupulam nudat. Item interius palpebrum paralysi uitiatum nunc intrinsecus flectitur, nunc in semet uel exterius refunditur, & motu caret, atque oculum nõ contegit. Sequitur etiam inuoluntarius lacrymarum fluor, quod est utrique palpebrorum uitio commune: &, si in risum uenerint ægrotantes, contortum uel conductum simulant uultum. Oculorum uero tunicæ, siue membrana paralysi uitiata uisum impediunt latitudine facta pupularum, quæ passio uocatur mydriasis: ac si cõductione fuerit paralysis facta, angustior pupula fiet, cessante nutrimẽto, appellatur phthisis. Lingua paralysi uitiata uocem nõ differit, sed interius mouetur, & nũc nullius significationis uocem reddit, nunc amputatione facta medio tempore oppressis conatibus conticescit. Demonstrata tamen uerbi intelligibili prolatione, nunc imperfecta, nunc ex omni parte motu carens. Sed discernãtur ab ista passione qui forte ex alia uocẽ amiserint, cum neque colorẽ, uel superficiem lingua mutauerit, neque sensu caruerit, neque motu, neque schema suæ mutauerit positionis, quod fieri necesse est, cum fuerit paralysi uitiata. Itẽ odoramenti officium paralysi uitiatũ odorum non accipit sensum, sed discernitur ab ijs, qui narium uitio officiũ odoris amiserunt, quod appellãt ozęnan: quod neque torpor partium, neque pallor, neque nutrimenti desertio sequatur, quam Græci atrophian uocant. Labium superius paralysi uitiatum inuertitur forinsecus proditum magis cum risus aduenerit, aut locutio: conducitur enim sano cum inferiori. Item poto sumpto exterius facit fluere liquorem. Hoc quidam caninum raptum esse dixerunt nescij, sicut principaliter futuro docebimus schemate. Item siagon paralysi uitiatum, siquidem nos musculum qui buccas colligat dicere poterimus, conducitur aut laxatur. Vicinus denique oculus nõ ualebit perfectã facere reclusionẽ conducto inferiore palpebro. Mentũ paralysi uitiatũ amisso motu laxatur, aut uehemẽter sustollitur. Fauces paralysi uitiatæ trãsuorationis difficultatẽ faciũt. Gutturis summitas paralysi uitiata, siue ut rheuma, siue ut Græci bronchos, mortẽ facit, & partiã trãsuorationis tussiculam: siquidem non perfectam eo tempore faciat inductionem, ne superet radicẽ linguæ, quam Græci epiglottida uocant: quo perfecto, accepta conuiuantur. Videbitur denique eius extantia plurimum relaxata. Item stomachum paralysi uitiatum difficultas transuorandi sequetur, uel omnino impossibilitas: unde etiam præsens periculum. Videbuntur etiam difficilia transuorantibus accepta, ueluti acriora, aut immaturo tempore comesta. Item sequitur præfocationis sensus cum frigore, in quacunque eius

parte

parte fuerit paralysis: illic nanque etiam trãsuorata sistuntur. Sed discernuntur ab ijs qui facilem paralysin ex difficultate transuorandi patiuntur: siquidem etiam decolorationes nutrimento cessante, ac frigus, etiam immobilitas faucium necessario concurrat. Item ijs qui ex stomacho sunt humores supra dictis querelis si fuerint adfecti discernuntur, quod etiam dolore atque feruore partium uexantur. Si cœnum uel eius summitas paralysi uitiatum, quod nos commune dicere poterimus, quòd arteriæ atque stomacho interpositum uideatur, locorum grauedinẽ faciet: atque, sumpto cibo uel potu, in pręcordijs permanebunt, cum torpore sensuum ac tumore manuum, aliquando & crurum attestante singultu & inani timore: aliqui etiam reuomunt accepta nulla corruptione mutata. Perulo paralysi uitiato cibus nulla digestione mutatur, sed tanquam per infundibulum ad inferiora descendit, & circũ uentrem laxior locus efficitur inferius inflatiorque: quæ per uentrem egerũtur, aspera atque plurima erunt, & neque fluida: nestide paralysi uitiato & typhlotero, quod nos cæcum intestinum dicere poterimus, erunt ea quæ per uentrem excluduntur plurima, & minus fluida: uidentur enim nesteuin, cum naturam seruauerint, uel nullo fuerit morbo tentata, tunc plurimum excrementorum acceptorum facere. Colo paralysi uitiato inordiuato motu atque inuoluntario stercorea descendunt, sine ulla humectatione, uel cum fœtore maximo eorum fiet egestio sine ullo dolore. Longanone cum sphynctere atque podice paralysi uitiato, erit inuoluntaria egestio stercorum, nisi ex aliqua hoc fuerit circumincisione confectum. Aliquando etiam præcedit, uel certe egestionem stercorum non sine tumore, uel aliqua simili causa fieri permittit. Vesica paralysi uitiata, inuoluntarius urinæ exitus fiet sine ullo dolore, neque incisura, neque circũ incisione antecedente. Aliquando etiam per interualla prohibitus, uel paulatim retardatus, aut omnino negatus, & sæpe etiam pubetenus extantia partium fiet, extenta uesica, sed ex tumore, uel sanguinis gelati corpusculis, quæ Græci trombos appellant: aut lapide, uel uulnere difficultas fuerit mictus, aut in toto negatio discernitur, quod sine dolore atque partium liuore atque sanguinis mictu, apposita manu oppressa pectine urina in paralysi excludatur. Præterea etiam peritoneo paralysi uitiato, ut Erasistratus ait, urina abstinetur, & neque excluditur, nisi adhibito catetheri: non enim uesicæ ambitus naturali consuetudine peritoneo imbuente opprimitur, neque concluditur ad exprimendum liquorem radix uirilis paralysi uitiatus, sed multo maior aut minor efficitur, & nulla tentigine prouocatur. Seminales uiæ, quas Græci spermaticos porosuocant, paralysi uitiatæ, si laxatione fuerit paralysis effecta sine ulla tentigine inuoluntarius fiet seminis lapsus. & uocatur hæc passio gonorrhœa, quam nos seminis lapsum dicimus. Ac si conclusione fuerit paralysis effecta, iugis tentigo ægrotantis sequetur, sine ullo dolore atque seminis lapsu. & uocatur hæc passio priapismus. Crus paralysi uitiatum aut conductione breuius fiet, aut extentione longius, ut plerique putent articulorum delocationem hic factam. Sed discernitur hoc: siquidẽ cõcauitas atque distãti à loco motos aut eiectos articulos sequatur. Est autẽ ratione credibile, cęterorum quoque interiorum singula paralysi uitiari, ut pulmonem, cor, uel discrimen thoracis atque uentris, quod Gręci diaphragma uocant, aut hypozygon, uel splenem, aut iecur pręueniri adprehensione mortem patientis: quæ sæpe latent facta, cum non propria possint apprehensione signari. Herophilus denique repentinam mortem nulla ex manifesta causa uenientem, fieri inquit paralysi cordis. Item Erasistratus memorat paralyseos genus, & paradoxon appellauit, quo ambulantes repente sistuntur, ut ambulare non possint, tunc rursum ambulare sinuntur. Est autem passio generaliter grauis atque difficilis, sed grauior curatione fiet, quoties toto sensu caruerint partes atque motu, & in corporibus iandudum debilibus, uel senibus, aut ex alio morbo præuitiatis, ut epilepsia, febre: item si plurimas tenuerit corporis partes, uel uitiatæ necessarias. De nominibus autem specialiter elogiatis paralyticæ passionis, ut mydriasi, phthisi, priapismo, gonorrhœa, & ijs similibus singula præscribemus. De cæteris nunc dicemus.

Hãc ergo passionem multi sectæ nostræ principes stricturã dixerunt, ob duritiam uitiatarũ partiũ, atque siccitatẽ, & grauedinẽ, & torporẽ: Mnaseas uero cõductione factã paralipsin uocat, fierique etiã aliqñ extentione, aliqñ solutione. Nos uero iuxta Sorani sentẽtiam illã uocamus solutionem, cum plurimæ egestiones corporis fuerint uisæ: etenim manuũ, uel pedũ, & horũ similiũ extentione facta, nulla egestione attestãte, & in ligni similitudinem duratis partibus, stricturæ dicimus esse passionẽ: qppe cum frigescere, uel quadam rugatione crispari corpora commune contrarijs passionibus esse uideatur. Est autem passio generaliter tarda, & accessionibus atque dimissionibus uariata, & superpositionibus ac lenimentis, cuius prædata atque demõstrata significatione, necessario curationem ordinamus. Mox igitur effecta paralysi, lucido loco atque mediocriter calido locandi sunt ægrotãtes, & usque ad tertiam diem permittentibus uiribus abstinendi. Tunc nisi uino fuerint pleni uel cibo, mox phlebotomandi: si copia fuerit, ex brachio: sin minus, ex qualibet patienti parte contraria, quo laquei constrictione, & phlebotomi diuisura in passione constituti non afficiantur. Si autem pleni fuerint cibo, alia die erunt phlebotomandi. Sed partes paralysi uitiatæ fricatione atque calefactionibus recurandæ, & lanæ limpidæ ex oleo dulci atque calido expressæ, & circuntegendæ, & fomento relaxandæ. Tunc oris collutio permittenda, atque potu aquæ calidæ erunt prouidendi. Præterea accessionũ ac dimissionum diligentius tempora obseruanda, quæ adprehenduntur ex ægrotantium pallore nunc aucto, nunc minuto: uel sensu earundem partium, quibus plus aut minus inesse uideatur. Item ex motu uel imobilitate, aut grauedine & leuitate, aut frigore & feruore. Tunc diatriti tempore adhibenda perunctio ex oleo calido. Ora quoque fouenda ex aqua mediocriter calida, & dãdus cibus paruus sorbilis, ut alica lota ex aqua calida infusa, aut oua. Ac si trãsuorationis faucium partes paralysi fuerint uitiatæ, erunt cucurbitæ obliquis partibus gutturis atque ceruicis appo-

nendæ. Tunc cibus offerendus: etenim extentæ tranſuorationis officio facile ſeruire coguntur: exinde donec paſſio declinet alternis diebus dabimus cibum. Sequenti denique die poſt diatritum abſtenro ægro cataplaſmatibus utemur ex polline lini ſeminis & fœnigręci. Tunc alia die, niſi paſſio creuerit, patientibus locis cucurbitas infigentes ſcarificabimus; ac, ſi plurimæ fuerint partes paſſione uitiatæ, cogentibus magis atque urgentibus ordine præponimus curationem, uel ijs locis, quæ facile poterunt ægrotos in periculum deuocare, aut ex quibus cæteris partibus facile poſſit curationis beneficium dari. Sic denique ſtomacho laxato plurima certe conlaxantur, utpote e contrario oppreſſis principalibus partibus cæterę neceſſario comprimuntur. Tunc cæteris trinis diebus, quas diarriton Græci uocauerunt, alias quoque partes cucurbita releuamus. Si ſiagon, uel mentum paralyſi fuerit uitiatum, erunt cucurbitæ temporibus infigendæ, atque muſculis buccarum, uel ſub aurium lamnis. Ac ſi fauces fuerint uitiatæ, uel tranſuorationis partes, prædictis utemur adiutorijs. Item, manibus paralyſi uitiatis, erunt humeris uel eorum ſummitatibus atque palis, & brachiorum muſculis, aut cubitorum nodis hæc adhibenda. Item cruribus paralyſi uitiatis, uertebris atque genibus cucurbitę infigēdę, quarum quæ partes non accipiunt uſum, ut ſupercilia, labia, digiti, ſanguiſugis erunt releuandæ. Item ſi nimiæ tenuitatis cauſa, aut uſus difficultate, neque ſanguiſugarū morſum tolerare potuerint, ut in palpebris, uel lingua, præfecta uaporatione ſcarificamus, & generaliter cataplaſmatibus utimur. Tunc, ſi exegerit paſſio, ſecundo ſcarificamus, & ſpōgiarum uaporatione utemur, ex aqua & oleo ſolo expreſſis, uel ex oleo aut decoctione lini ſeminis atque fœnigræci, uel hibiſci, aut maluæ communis uel agreſtis. Iis uero qui ſecundum linguam, uel tranſuorationis partes paralyſi fuerint uitiati, tempore cataplaſmatum atque uaporationum iubemus in os dari oleum calidum, uel aquam calidam, & oleum continendum, aut mulſum: ſimul enim atque eodem tempore ex utraque parte uaporata uehementius relaxantur. Si uenter fuerit retētus, clyſtere utemur prius quàm partes cucurbita releuamus, ut primo ex aqua mulſa. Tunc ſi oportuerit, etiam diurnis diebus ex oleo calido iniectiones adhibemus. Si inteſtina, uel eorum uicinitas paralyſi fuerint uitiata, ac ſi etiam urina fuerit retenta, adhibitis cæteris adiutorijs atque perfectis, encathiſmata ſunt adhibenda. Tunc catatheriſmus faciendus, quo urina detrahatur, ac poſt detractionem oleum calidum inijciendum, atque adnexo folliculo catathere ex ea parte quæ cyſtophilus à Græcis eſt appellata, uel otico clyſtere, quem nos auricularem dicere poterimus, tenui exabiliſco formatum, quo poſſit cauernam inuadere directum catathere. Tunc cucurbitas prædictis adhibemus locis, atque uaporationibus & cataplaſmatibus eas partes cū podice & ueretris uicinis releuamus. Si ſtomachus fuerit paralyſi uitiatus, omnia ſorbilia dabimus, quo facilius tranſuorentur: ac, ſi ea quæ ſumuntur aliqua ex parte ſubſtiterint impedito meatu, ægrotātium manus in aquam calidam mittemus, uel parua uaſcula aqua calida plena tenenda offeremus. Tunc ſtomacho leuem cucurbitam infigemus ſub ea parte quæ premi uel impediri uidetur: atque ita ſenſim, uel paulatim eam detrahimus, quo ſtomachi partes deferendo accipere, uel tranſire faciamus illata, uel uacuum officium in memoriam reducamus; ac, ſi uomitus irruerit paralyſi facta, nihil dentibus interponamus. ſi uero conductio, immittimus ceram, uel tabellam alearem, aut feruleam, & ductu contrario faſciolæ corrigere tentabimus deprauata declinante paſſione: etenim ante id tempus difficiles in conſenſu partes eſſe perſpiciuntur: & propterea quaſſatio potius quàm effectus ſequitur. Vtemur præterea eodem tempore etiam cerotarijs qualibet paralyſi uitiata: & primo ſimplicibus, ut ex cera & oleo pingui, uel ſabina, & ſquinanto, admixta hibiſci decoctione, uel fœnigræci ſemine contuſo, atque trito. Tunc ex oleo ueteri & reſina terebinthina adhibemus etiam embaſin ex oleo calido. Tunc calidam & oleum, cibum dantes diurnis diebus ex oleribus non acrioribus, atque piſcibus petrenſibus, & uolantum paruioribus. Vtemur etiam acopis, ut eſt diaſamſucum & diamelilotum, uel omnibus quæ ex adipibus conficiuntur, & medullis, & irino oleo, uel malabatrino, & quirino, & ijs ſimilibus, & malagmatibus talibus, ex quibus eſt diachilon, atque mnaſeum, & diamelilotum, & meline ſimplex. Tunc geſtatione corpus mouebimus pro uirium modo, ſertoria ſella, ſiue cathedra, longiore tunc uehiculo manibus acto, dehinc animalibus: ſic enim conſenſu perſuaſæ altiores in corpore materiæ ad exteriora concurrunt, cum in embaſi ex oleo fuerint conſtitutæ, motus beneficio prælaxato ægrotante. Dehinc lauacrum adhibemus atque uinum paruum: & conſequenter ſingula, quæ paſſione fuerint uitiata, ſuo officio exercemus: explorantes etiam, uel intuentes, ſi quid aliud in corpore paſſionis occurrerit, ex quo paralyſis ut detur effecta, ut hoc quoque deſtruamus: non hac quidem quod antecedens cauſa eſſe uideatur, ſed quo etiam eam ipſam paſſionem neceſſario intelligamus. Quapropter ſi uulneratio ei fuerit congrua, gerere debemus ſicut in Chirurgumenis, uel Reſponſionum libris demonſtrauimus: reminiſcentes, ſiquidem ex uulneribus facta paralyſis ſit, diuiſura partium necdum proprio nomine uocabulum teneat, ſed appellari claudicationes uel tardationes poſſunt, ſiue alienationes. Sin uero cicatrix fuerit clauſa, hanc mollire tentabimus. Item ſi ſpinæ contortio uel conuerſio ex cauſa effecta, hanc corrigemus. Item ſi febricula, aut nimia capitis paſſio, quam cephalæan uocant, aut epilepſian, ex iiſdem eas quoque deſtruemus. Item ſi euerſio, uel inclinatio fuerit matricis, eidem conſequenter ordinata adhibebimus, ſicut Muliebrium paſſionum libris docuimus. Sin uero articuli fuerit eiectio, quanquam longi temporis eum recolamus. Item ſi quis humoris fluor per quodlibet officium naturale ultra modū fuerit dimiſſus, cataplaſmata conſtrictiua probamus, ut ex palmulis thebaicis, malis citonijs acacia, hypociſtide, alumine, & ijs ſimilibus: apponentes etiam emplaſtrorum ea quæ conſtrictiuæ uirtutis à Græcis enæma appellata: uel ſi qua ualent concludere atque ſiccare fluentia, ut ſunt uul-

nerum

nerum medicamina quæ appellantur melana. Nunc similiter ægros resumemus: ac si passio permanserit, cyclo ductu, resumptionis regula dirigemus per uariam gestationem, deambulationem, uocis exercitium, lectionem, unctionem, lauacra. Tunc post hæc omnia partium adhibemus fricationem, dantes uarium cibum atque uinum, iuxta præscriptam disciplinam omnia augentes atque minuentes: & nuncusque ad piscium qualitatem ordinamus cyclum, nunc usque ad uolantum, tunc etiam agrestium, ultimo porcinæ carnis, sicut superius De capitis curatione scribentes docuimus. Dehinc adhibemus etiam metasyncriticos cyclos, & primo partiles, tunc perfectos, nisi ex initio uires ægrotantis eos perferre non ualuerint. Denique nunc drimyphagia utemur antecedente cibi paruitate, nunc uomitum prouocamus drimyphagian linquentes, & cæteras quoque cycli regulas complemus, & nunc uomitus adiungentes drimyphagian. Ipsum quoque uomitum primo ieiunum probamus, nunc ex radicibus, uel ijs similibus qualitate materijs. Atque ita post frequentem radicum uomitum helleboro utemur, primo radicibus inserto, uel aceto infuso: quo detracto, radices immissæ concisæ ipso cum liquore sorbeantur. Vtemur etiam localibus adiutorijs in ijs partibus quæ sunt paralysi uitiatæ, ut dropaci primo, tunc composito, quem Græci pharmacoden uocauerunt. Psilothro quoque, & cucurbitis recorporatiuis multa cum flamma admotis, atque uiolenter remotis, aut circuntractis nunc ex superioribus ad inferiora: etenim spiritus iandudum motu uacuatus ex alto adducetur, & quadam prouocatione excitus uel accurrens sua cubilia cognoscit, singularum uiarum motus inuadens, passionis deturbato languore. Hoc igitur facere tentabimus ex multis cucurbitis per spinam, recto scilicet ordine post inuicem adsigentes, atque sufficiens tempus adductioni largientes, primo primarum faciemus detractionem, tunc sequentium, quo sibi adductum spiratum tradant, atque insolitos prouocent motus, atque uerso ordine inferiores primo affigentes easdem detrahemus primo. Post cucurbitationem atque dropacis usum, puluere nitri partes aspergi facimus, & fricari uel sinapi, uel ex utroque. Tunc etiā ijs pulueribus quæ sunt ex calce uiua, fecla, pumice, pipere, pyrethro, & ijs similibus uirtute rebus. Ordinamus etiam unctiones, gestationes uarias, acopa quæ mordicatione quadam corpus afficiant, uel accendant, & emolliant: ut sunt ea quæ conficiuntur ex oleo sicyonico, syriaco, castoreo, aphronitro, sulphure uiuo, agresti cucumere, ammoniaci gutta, squilla, quam uulgo uulnm pluriosum uocant, urticæ semine, pyrethro, pipere, helleboro albo, nigella, galbano, iri illyrica, lemnida carie, & ijs similibus. Non aliter etiam malagmata sunt adhibenda, quæ corpus ualeant papulare lacessendo, ut sunt ex flore salis, uel ex nitro, & illud quod nileos appellatur, uel diadaphnidon, uel apollophanos, & caphysophontos: quorum compositiones Responsionum tradidimus libris, pro modo magnitudinis passionum adhibendas, atque leniumentorum alias augentes, alias indulgentes. Ordinamus etiam sole corpus torrendum, uel paroptesin ex carbonibus, aut parietibus calefactis, uel pauimento: item lapidibus ac tellis hoc faciunt. Etiam ceromata sub sole ignita, uel terga præuncta, simili modo calefacta, quæ substrata accipiant ægrotantes uolutatione quadam conuertendi, ac defricandi, & mutandi: etiam loca quæ deseruerint repetenda, ut uertiant feruentiora: quippe cum naturaliter tergora oleo ac sole facile ferueſcant. Vtemur etiam ob similem corporis curationem, quam Græci phœnigmon uocant, harena litori uicina, quæ sit sole ignita, ut circuntecta gremio foueat ægrotantem. Tunc etiam fomentationibus ex aqua salsa, uel marina, aut decoctione baccarum lauri, uel omnium quæ ita corpus afficiunt: manente passione etiam cataplasma ex sinapi adhibemus, uel contusam atque liquatam ferulaginem, quam Græci thapsian uocant, corpus ungemus usque ad cutis ruborem, atque mediocrem partium inflationem: etenim uulnerari, siue uexari quosdam ex istius herbæ usu immoderationis est uitium, tanquam sinapismi usus immodicus. Generaliter autem similiter medentur etiam uaporationes ex saccellis sale torrido repletis, atque in lauacro igneo usus flabrorum. Ordinamus etiam, si quid partialiter loco patienti poterit adhiberi, ut capiti passione uexato tasionem capillorum, nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam. In mulieribus uero, quæ id fieri non facile permittunt, denso pectine exerceri capillos imperamus, supradicta scilicet diuersitate, & cum uehementi conatu, atque primo aliorum manu, & raro pectine: tunc magis dēso, & ægrotantis manu. Ac si odorandi officium fuerit paralysi uitiatum, erunt adhibenda acriora odoramenta, ut ex aceto & sale, aut adiuncto origano in aceto extincto, quo ex eo acriorem profecto exhalationem naribus sapiant ægrotantes. Nunc etiam sinapi, uel castoreo ex aceto soluto per interualla, uel lasare, quod Græci opon cyrenaicum uocant. Sed hæc erunt naribus quoque immittenda, uel sinapi cum aceto, donec prouocentur iubemus eos uolenter emungere. Probamus denique betæ nigræ, uel cyclaminis herbæ succum cochleare plenum naribus infundendum, utentes ptarmicis uehementioribus, quæ nos sternutamenta uocamus, ex pipere, helleboro, castoreo, astrutio, & horum similibus. Post sternutationem uero magis odoramenta utenda probamus: hæc enim uehementius odorationis mouent officium, & solas capitis partes in passione constitutas quadam mutatione reformant. Ac si lingua fuerit paralysi uitiata, uel transuorationis partes, aridum sinapi dabimus masticandum ante lauacrum. Tunc aqua calida os colluere præcipimus. Aliquando etiam liquefactum ex aceto sorbere ægrotantem imperanimus, & gargarizare. Hoc quidem etiam de similibus liquoribus faciemus, ut ex fico, hyssopo, draganto, origano, thymo, pipere, pyrethro, staphysagria: hæc etiam masticanda dabimus. Ipsam quoque linguam lasare fricantes ex aqua soluto. Tunc etiam cornu cucurbitæ in modum adhibemus: adducit enim non aliter quàm hæc spiritum, & insolitas prouocat uias, quæ sunt ex antecedentibus medicaminibus præpurgatę. Item stomacho patiē-

te atque uentre, magis frequentabimus drimyphagian: dantes etiam lasar cũ aceto, ex quibus panis erit madidandus, adiuncto quolibet pulmento. Ac si podex fuerit paralysi uitiatus, aut eius uicina, acriora facimus uel mordicantia inijci collyria, quæ Græci balanos uocant: uel sinapi plurimum fico admixto, atque in collyrium collectum lõgitudine aptum partibus inijcimus, ut ea quæ in alijs ordinauimus fomẽta, nunc pro encathismatibus adhibemus, uel per clysterem inijcimus aliqua ex acrioribus, ut aquã salsam, uel marinam, uel garum, quod appellamus liquamen ex pisce siluro confectum, & si qua fuerint similis uirtutis: quorum omnium dexteros usus, atque confectionis genus, & adhibendi rationem libro Adiutoriorum specialium docuimus. Oportet præterea singulas partes in passione constitutas, suis ac naturalibus motibus admonere, ut supercilium leuando ac deponendo, palpebrã concludendo ac distinguendo, linguam producendo atque conducendo. Hæc sunt ægrotantibus imperanda. Hortandi etiam locutionem tentare: quod si minime facere potuerint, ex omni parte officio linguæ cessante, erunt suadendi, ut animo concepta uoluant quæ proferre nõ possunt: sæpe enim quæ loqui uolentes mente perceperint, in alto formans spiritus accepto motu rumpit in uocem. Vel certe docendi sunt unius exprimendæ literæ curam suscipere, ut intra se exercendo manifestius probent, & magis ex uocalibus, nẽ difficultate sonitus multarum literarum uocis organa concludantur potius, quàm referentur. Tunc, cum implere ualuerint, dabimus lexes, atque nomina, quæ sint ex multis uocalibus conscripta, ut est Pæan, & ijs similia: sic etiam numeros dabimus, & ex ijs exclamare prouocabimus ægrotantes. ac deinde lectionem offeramus, uel disputationem. Hæc adhibenda sunt etiã, si buccarum partes circa labiorum confinia, quem Græci chalinon uocant, fuerint in passione constitutæ. Dandum etiam mastiche masticanda, uel cera indulgentior mordenda, tunc ferulæ particula, uel per profectum tiliæ tabella: plus enim illorum singula quodam cum certamine partes faciunt exerceri. Tunc danda etiam frangenda arida fabarum grana, uel amygdala molliora, ac nuces auellanæ primo, tunc etiam glandes paulatim aucto numero quantitatis. Ac si digiti fuerint in passione constituti, erunt commouendi oblatione ceræ emollientis, & malagmatum suprascriptorum: quo non solum motu, sed etiam tactu medicamina propria uirtute medentur. Præterea eodem exercitij tempore, & in illis quibus totæ manus paralysi fuerint uitiatæ, uel earum quælibet partes, altheres erunt offerendi: at enim pondere pro modo uirium ægrotantes, quodam labore mortes exercent. Sed erunt prædictis malagmatibus commouendi, ut primo teneant uel baiulent ægrotantes, tum demum ex ipsis simili ratione feriendi manus exerceant. Ac si crura fuerint paralysi uitiata, si fieri potuerit, per seipsos: sin minus, aliorum impulsu extensione atque conclusione exerceant eas partes, non tamen sine suasione, qua non solum motibus exerceantur, uerum etiam ipsi conuitantur. Erunt denique ob uarietatem motus artis industria partes commouendæ hoc modo: iacente ægroto, cruribus imposita fasciola superpendenti rotulæ, quam Græci trochilion appellant, alterum ex finibus fasciolæ inferendum, hinc tenendum dare: nunc ministro, nunc ægrotanti demonstrato motu, ac partili, qui nunc adducta fasciola subleuet crura, nunc indulta deponat. Sed cum non solum leuare ac deponere uoluerimus, sed etiam extendere, aut inflectere partes paralysi uitiatas, duæ erunt fasciolæ imponendæ: altera genibus, altera talis: tunc per supradictam rotulam traijciendæ, & apprehensis initijs similiter offerendæ patientibus uel ministris, ut uicissim adducant, quo ea quæ genu continet adducta, & ea quæ talum continet indulgente, hoc motu crura flectantur: rursum talari adducta, & indulta ea, quæ genu continet, cruris fiat extensio. Ac si sedere potuerint ægrotantes, erit fasciolæ medietas pedibus submittenda, cuius initia eidem tradita cogatur labore proprio per seipsum adducendo atque indulgendo suis cruribus motum præstare. Simili etiam modo manus in passione constitutæ moueri posse noscuntur, ut ex altera fasciola iubeat quam oportet arteriam articulis digitorum uicinam, quam Græci carpon uocant, altera cubitum circundari. Præmotis igitur, uel exercitis, ut supra dictum est, dabimus ut sella tonsoria sedeant ægrotantes, quæ fit obliquis anconibus fabricata, quibus incumbentes sese leuare nitantur: & nunc fulciti ex utroque alarum latere ministrorum officio deambulationẽ tentent, uel incumbentes baculo, aut uehiculo manibus acto, quod infantibus sæpe motum discentibus fabricatur: sed magnitudine tamen ægrotantibus coæquandum. Dehinc cum gestationis augmenta sufficimus, conficienda sunt ligna, quæ transgredi pedibus nitantur ægrotantes: tunc etiam, per fectis in terra lacunis, deambulationem imperabimus: ac deinde calceamentis adiuncto plumbo prius par uo, ut exempli causa uncia, tunc plurimo, atque pro augmentorum gradu usque ad libram deducto, tum etiam itineris celeritas erit augenda: habet enim maioris laboris officium. Varianda etiam omnis regula, ut nunc resumptiuos cyclos in metasyncriticos deducamus, nunc ẽ contrario uersa uice gradum reuocemus. Præterea perseuerante passione ad hellebori usum probamus accedendum: non solum semel, sed & cogentibus rebus secundo uel tertio: tunc resumendos, atque naturalibus aquis dandos, & magis calidioribus, ut sunt in Italia Pantherinæ, Vesuinæ, & Senanę, & Caritanæ appellatæ: etenim Albæ, siue Albulæ quæ sunt appellatæ, quòd sint frigidæ uirtutis, solutione laborantibus, uel fluore quorumlibet officiorum naturalium à ueteribus sunt approbatæ. Vtendum etiam natationibus marinis, uel supradictarum aquarũ, & primo partibus passione uitiatis inflatæ uesicę sunt adiũgendæ, quo natãdi labore minuãt. Itẽ aquarum ruinis partes in passione cõstitutę sunt subijciẽdę, quas Gręci cataclysmos appellãt: plurimum etenim earũ percussiones corporũ faciunt mutationẽ. Peregrinatio quoque adhibẽda, atque maritima: necnõ castoreum poto damus, si quis eius odoris difficultatẽ perferre ualuerit: recorporatiuam curationem, quam Græci metasyncriticam uocant, utilem approbamus, partibus in passione constitutis.

ſtitutis. Hæc eſt ſecundum methodon paralyticorum curatio. Veterum autem medicorum Hippocratis atque Erophili ſectatores, memorant ea quæ in paſſione conſtitutos ſequuntur, curationem uero nullam tradiderunt. Item Diocles libro quo de paſſionibus atque cauſis,& curationibus ſcripſit, eandē dixit conducere curationem,quæ epilepticis eſt ordinata. Dehinc Praxagoras ſecundo libro Curationum primo uomitum probat,& ijs præſertim qui caput fuerint paralyſi uitiati,nunc ante cibum, nunc poſt cibum. Tunc reuocationes atque uentriflua,& urinalia medicamina,quæ cœliotica atque diuretica appellauit. Adhibet etiam clyſterem iugem & acriorem : bibendum etiam cum aceto aſininum atque bubulinum lac probat. Tunc cataplaſmata,& malagmata,& ſudoris prouocationes : &,ſi quis uomere facile potuerit,parum hellebori pulmentis interiectis diebus admiſcet. Neque mox factam paralyſin curans, neque recta à uomitu incipiens,& in ijs magis qui caput paralyſi uitiati uidentur, priuſquam ex alijs adiutorijs partes fuerint releuatæ. Dehinc ſenſibilis poſt cibum omnis eſt uomitus, & multo grauius iugis. At Praxagoras iubet,quotidianis aut alternis diebus adhibitos ſuis dogmatibus ſublatis erroribus, quanquam uentriflua atque diuretica, & clyſteres iuges approbauerit : non enim,quòd mutationem corporis hæc facere ualeant,exiſtimauit : ſed quod materiarum facere detractionem,atque corpus liquidis uacuare. Item aceto poto dato lac repugnat,cuius magis grauis,dehinc qualibus cataplaſmatibus, uel malagmatibus ſit utendum,dicere negligit. Sed neque tempus adhibendi diſcreuit : non enim,quando mitigatiuis utimur cataplaſmatibus,tunc erit malagmatibus utendum. At iſte pariter utraque compoſuit. Item ſudores laxatis corporibus fiunt,non ipſi laxamentum faciūt : ſed neque quemadmodum ſint prouocandi docuit,aut memorauit : item album helleborum paruum datum præfocationis ingerit periculū, & multo potius quoties ſunt in uomitum difficiles ægrotantes : mitto,communiter eum dixiſſe interpoſitis diebus offerendum,& tempus non memoraſſe,cum paſſionem neceſſe ſit ſuperpoſitionibus ac lenimentis uariare. Item Eraſiſtratus de paralyſi ſcribens,differenter curandos ait eos qui concluſione ſunt paralyſi uitiati,ab ijs qui extenſione uidentur affecti : etenim neque cataplaſmata,neque malagmata ſecūdis inquit conuenire : non aduertens,quoniam etiam ſtrictura denſata quædam corpora ui maiore, non aliter quàm chordæ tenduntur : laxata denique medicinalium uirtute,ſæpe retenditur. Item initio curationis clyſterem probat,phlebotomiæ negligens potentiam : quo adiutorio maius nihil maioribus approbatur. Tunc,inquit,effecta febricula detrahendum cibum,& dandum mulſum ex aceto confecto: profecto denſata conſtringent. Tunc obſeruatis temporibus acceſſionum uel dimiſſionum,dandam ptiſanam probat aut olus : quorum alterum inflat, alterum facile corrumpitur. Dehinc aromaticas approbat potiones,& aliàs mites,aliàs uehementes. Ventrē quoque facilem cupit,ex quo ſtomachus neceſſario uitiatur:& neque quanta,neque quando,neque quæ danda ſint,memorauit. Prohibet etiam unius anni ſpatio,uana intentione tempus definiens. Dat etiam lac cum melle,atque ſale:quod eſt contrarium ſupradicto mulſo ex aceto confecto. Vtitur præterea uomitu poſt cibos: quod iam ſuperius fieri damnauimus. Vitiat etiā deambulationibus harenoſis in locis,ex ſola intentione ſui dogmatis : etiam uentrem facilem cupit,caduca ſuſpicione deceptus. Aſclepiades uero principaliter de paralyſi nihil ſcripſit, ſed Eraſiſtrato reſpondit,eos inquit,qui non graui dolore in iſta paſſione afficiuntur, phlebothomari nō oportere : eos uero qui priuatis ſenſibus peiore ſtrictura uexantur, abſtinendos primo, tum initiandos probat : adhibet etiam purgatiua medicamina,quæ Græci catartica uocauerunt:cum ſint hęc corruptiuæ uirtutis,& propterea corpus elimando conſumant potius, quàm relaxent. Sed ſpecialiter à laxatione paralyſi uitiatis adurentia inquit medicamina conuenire, & fomentationem paruam paulo feruentius temperatā : non aduertens,quia plurima extenta concluſis ſimilem exigunt laxationem,atque indulgentiam tenſionis,& non,ut exiſtimant,conſcriptionem : utraque etenim hæc paſſioni ſubiecta ſunt,ut etiam ſtupor corporis,uel frigidus torpor,quem non ſemper neceſſario uaporationibus,uerumetiam frigore adhibito releuamus : ſiquidem contrarijs inter ſe paſſionibus hæc ſubiecta monſtrantur. Ordinat præterea idem in harenæ ſpatio deambulationem,quod appellant ſcamma, atque tranſcenſum lignorum, & inter plurimum tempus bibendum uinum. Item Themiſon primo libro Tardarum paſſionum in quibuſdā peccare cognoſcitur,nondum rectam methodon reſpiciens : etenim phlebotomat ex ea parte quę paſſione uitiata eſt,ſi,inquit,ſenſu non caruerit : non curans, ut ſupra demonſtrauimus,euitanda omnia, quæ adiutorio quadam neceſſitate ueluti uexabilia uideantur eſſe coniuncta. Dehinc lanam ſuccidam,quam œſypon appellant,capiti iubet imponi,aceto atque oleo roſaceo infuſam. Neruis autem ceruicis atque ſpinę,& cruribus,& brachijs,uinum atque oleum cum ſale imponendum iubet, conſtringens atque laceſſens incongrue ea,quæ phlebotomia miti releuatione laxauerat. Tunc tertia die cibum probat, atque quarta die cucurbitam imponi adiuncta ſcarificatione:non interrogans paſſionis tempus, ſolum numerū dierum imprudenter attendens. dehinc ſequentibus geſtationem probat:& neque in eo definiens tempus,atque audaciter ſecundę diatriti expectationem ſpernens. Dat etiam aloen in potu,& ex aqua calida, & oleo inteſtinis dare laxamentum ordinat. Pręterea anatreſin teſtę faciendā, quam nos perforationem uocamus,iādudum quidem & in alijs methodicis exploſam : & harenæ deambulationem conuenire exiſtimat,atque plagis ferulę cędendas partes in paſſione conſtitutas,profecto quę ſalſę aquę mitigatione atque recorporatione uidentur eſſe curandę. Item Luſius primo libro Tardarum paſſionum cum ijs omnibus,tum medicoſis quoque fomentationibus utendum probat. Plurimi etiam alij aceto,atque oleo roſeo fouentes cum herpillo,& ruta,& hedera,& caſtoreo. Probāt præterea iuges clyſteres,atque purgatiua medicamina,quæ catartica uocauerunt,& magis hieram, cuius uſum græco libro Epiſtolarum ad

Prætextarum damnauimus ſcribentes: ſunt enim ea quæ ſtomachum uitiant fugienda, ut ſunt corpus inſumentia, & quæ moderationis noſtræ careant poteſtate. Item Theſſalus ſecundo libro de Regulis ſcribens, plurima recte dixiſſe probatur: quædam uero proterua feſtinatione caduca: etenim poſt phlebotomiam uſque ad tertium imperat abſtineri, ſolum potum diurna cum luce offerendum. Tunc tranſacta tertia die, atque hora qua ſunt ægrotantes paralyſi uitiati, cibum portat. Quibus reſpondere facile quiſquã poterit, ſi quærat, qua intentione Theſſalus oriẽte luce potum iubeat dari: etenim ſi continuationis cauſa id fieri reſponderit, oportebat etiam cibum eodem tempore approbare: ſin uero acceſſionum frequentia id exiſtimat declinãdum, uel ſuſpicione futurarum, & propterea poſt tertium diem cibum tranſferendum, quo tranſacta hora paſſionis illatę tertia die recte ęgros nutrire uideamur, oportebat etiam potum nõ communiter, ſed generaliter diurnis diebus, uel initio lucis offerre, ſed horarum dimiſſione captata. Dehinc non ſemper, ac neceſſario tertio die cibum oportet dari, ſed etiam quarta continuationis, quæ initium ex die ſumpſiſſe uiſa, uel ob typum eadem ratione currentem. Idem poſt hæc ſimiliter ut Themiſon, quarta inquit die cucurbitas infigẽdas, non interrogans utrum paſſio ſumpſerit ſtatum, quod eſt maxime ſeruandum. Ait præterea alternis diebus cibandos uſque ad centum numerum dierum, quod infinitum reliquiſſe perſpicitur. Audaciter etiam atque inuidioſe acopa quædam, uel malagmata probat excludenda, ſolius moderationis neglecta arguens uitiata. Hæc ſunt quæ etiam Theſſalo Sorani diligentia uidentur eſſe reſponſa.

De Canino raptu, quem Græci Cynicon ſpaſmon uocant. Cap. I I.

IN ISTA paſſione conſtitutos ſequitur concluſio, ſiue contractio repentino motu ueniens, ac recedens ſine ulla corporis turbatione, & nunc utriuſque labij in ultimo fine, ſiue oris angulo quẽ Gręci chalinon uocant, ut etiam buccas adducat in poſteriorem partem crebriſſime, tãquam ridentibus, nunc palpebras, uel ſupercilia ac nares, ut etiam colla atque humeros rapiat, & ita patientes faciat commoueri, tanquam onus humeris baiulantes transferendi ponderis cauſa. Differt autem à ſpaſmo, & paralyſi muſculorum qui buccas conligant: ſiquidem ſpaſmus acuta atque celer paſſio perſpicitur, caninus uero raptus etiam tarda. Item paralyſis ſupradictorum muſculorum, non, ut Demetrius ait Attaleus, eo differt quòd non ſit in canino raptu partium conuerſio: (hoc enim contra manifeſtam rationem intelligitur dictum) ſed quod ipſa conuerſio coacta celeritate prius facta, quàm fieri ſentiatur. Curationem uero ex ante ſcriptis accipiendam ducimus, & magis quàm de paralyſi monuimus, oris partibus.

De Auriculæ dolore, atque humoris fluore per auditorias cauernas. Cap. I I I.

SENSVALES aurium uiæ, ſiue auditoriæ cauernæ, quos Græci acuſticos poros appellant, difficilimis ſæpe doloribus uexantur, ut etiam occipitium teneant, & oculos atque buccarum muſculos, & perſeueratione quadam tardiſſima, tempora teneant & caput. Aliquando etiam humoris fluor per eaſdem cauernas fiat, quem Græci rheumatiſmõ uocant, & ita iugis, ut ſæpe uulneret altiora, atque corrumpat, & oſſa conterebret, & propterea copiam fluentis humoris efficiat. Oportet igitur actionis tempore diſcernere curationem in lenimento communem magis, hoc eſt recorporatiuã, quam Gręci metaſyncriticam uocant, adprobare: ut, cum dolor fuerit in initio, adhuc nouam paſſionem iudicantes, quidquam deſtillari faciamus in has cauernas, conſtrictiuum medicamen, uel ex lana limpida ſumentes auriculæ immittamus, ut eſt amygdalinum, uel roſeum oleum, uel acetum, & ijs ſimilia. Vtendum etiam requie corporis atque abſtinentia, & ſilentio ſuo: etenim officio accepta uoce aures neceſſario commouentur, & propterea maiores dolores efficiuntur. Ac ſi paſſio fuerit augmentis aſperata, erit immittendum oleum calidum ac dulce, ac mollibus lanis pręt egenda exteriora, atque uicina. Locandi pręterea ęgrotantes calido in loco: & ſi dolor coegerit, phlebotomandi, atque tertia die leui atque ſorbili cibo reficiendi; & ob mitigationem doloris exterius admouenda uaporatio tepidi uaporis, uel ſaccelli ex polline tenero confecti. Tunc cataplaſmata laxatiua, & cum dolor ſumpſerit ſtatum erunt admouendę ſanguiſugę, quas hirudines appellãt, circa fines auriculę, hoc eſt, circulatim auditoriam cauernam, habentes cartilaginem prętermiſſam, uel certe eius poſteriora cucurbita admota ſcarificanda, adhibita uaporatione ſpongiarum calidarum. Ipſam quoque cauernã iuoluta lana per melotida oleo calido tinctam paulatim penetramus, atque illic lana derelicta ferramentum detrahimus. Tunc declinante paſſione cerotaria apponemus, dantes uarium cibũ & uinum: ac ſi humoris fuerit fluor, quem rheumatiſmum uocãt, eadem adhibemus quæ initio doloris adhibenda probauimus. Dehinc eorum augemus potentiam, ut cauernæ ipſi faciamus infundi collyrium, quod appellamus diaglaucium ex uino ſolutum, uel aceto, uel illud medicamen quod appellãt beren, uel mulſum ex uino factum: quod ſit præcoctum in mali punici cortice, cum nardo, uel amygdalis amaris, & aceto, croco, & myrrha, & alumine, & uel ex herbarum ſuccis conſtrictiuæ uirtutis, tum auriculæ uicinantia circulatim cataplaſmata, ex cydonio malo, ac ſimili medentiũ uirtute cõtegemus, uel medicamine quod appellatur diaiteo, quod eſt ſiccatiuæ uirtutis, uel iceſio, aut diadictamno, & ijs ſimilibus. Dehinc ſi paſſio coegerit, radendum eſt caput, & conſtrictiuis cataplaſmatibus contegendum. Dandi etiam cibi conſtrictiui, & lenimenti temporibus, ſiue dolorum tardantium, ſiue humorum fluentium reſumptiuus adhibendus cyclus, tunc recorporatiuus. Et localiter ipſis cauernis per clyſterem modicum inijcienda, nunc

deſtullatio

destillatio aquæ cineribus liquatæ,quam uulgo lixiuium uocant,Græci coniam:nunc sinapi liquido,atque etiam admixto fico,erunt exteriora cataplasmanda,donec rubor maximus fiat,quem Græci phœnigmon appellant. Item eundem immissione medicaminum ex garo confectorum,quod uulgo liquamen appellant,uel ijs uirtute similium materiarum. Tunc etiam totius capitis curationem ex illisione aquarum supercadentium,quam Græci catadysmum appellant. Quibus etiam aurium uicina sunt maxime concuranda. Dehinc acopibus & dropacis,& malagmatibus acrioribus, & aquis naturalibus utendum: sic enim intardata corporibus emoueri,atque excludi mutatione poterunt curationis.

De dolore dentium, Cap. IIII.

FIVNT dolores dentium nunc omnium,nunc aliquorum,nunc unius, cum sibi uicinantibus gingiuis,ut etiam contumescant,ac sępe ora faciant subinflari,uel eorum aliquas partes crescente passione terebrari. nam sępe dentes & gingiuę computrescunt,corruptis ossibus quibus natura inserti sunt,recedentibus tumore cogente gingiuis. Sed etiam nunc erit curationis diligentia partienda,ut initio doloris, uel certe si ita passio recurrendo tardauerit,superpositionis alia adhibeatur curatio,alia lenimenti. Quapropter adhuc recedentibus passionis motibus,uel in asperitate superpositionis doloris constitutis, conuenit abstinentia cibi,atque requies corporis, ut initiorum causę aqua quę uirtute constringat collutioni oris adhibenda sit,ut est à plerisque conscripta decoctio in aqua & uino herbę syderitis, uel acacię, uel leuces, quam etiam polium uocant,aut mandragorę sed non sine cautione, ne quid ex ipso liquore transuorent ęgrotantes. Item pentaphylli herbę,aut papaueris,necnon personatię,aut herba phlomon in posca decocta,uel ex cornu ceruini drachmis quinque,& aceti hemina usque ad sui medietatem decocta,uel depinguis cum aceto decoctę, aut alterci radices cum uuę lupiuę succo,& uino sufficienti simul coctę. Erunt pręterea ex ijs,aliqua parte in doloribus constituta,apponenda uel lenientia, uel simili uirtute medentiũ materiarum. Tunc cum dolor uehementescere cœperit,lecto tradendus est ęger,atque blando tempore calefacientibus supino capite collocandus, sed paulo prominentius à cętero corpore subleuato. Tunc articuli fricatione calefaciendi,atque musculi buccarum lana oleo calido infusa circuntegendi, appositis saccellis ex pollinibus calidis confectis. Tunc oris collutio ex oleo adhibẽda dulci atque calido,uel fœnigręci succo,aut alica,aut ptisana,uel glycyrrhiza,aut lacte cum melle. Et,si nimius fuerit dolor, phlebotomia adhibenda. Tunc tertia die,qua sanguinis facta detractio est,sorbilibus atque calidis cibis ęgri nutriendi,sed plus perungendi. Alia quoque die,si dolor steterit atque durauerit,& officium cessauerit uentris,erit amouendus ex simplici clystere:& loca in dolore constituta ferro laceranda, appositis cucurbitis secundum buccarum musculos,atque gingiuarum locos. Aliquando etiam ipsę gingiuę scarificandę,uel circunseperandę à dentibus ferramento,quod pericharactera uocant. Est etiam mitigatiua ex oleo uaporatio,quę fiet ex feruenti oleo,lanam melotidi inuolutam tingimus, tunc gingiuis altrinsecus imponemus,hoc est,interiori atque exteriori parti,& ipsis quoque dentibus, quantum ęger ferre feruoris poterit: sed pretegenda uicina sunt,lana pręmissa,ne facile pustulentur. Alia quoque uaporationum genera,quę sunt à ueteribus tradita,erunt adhibenda, ut thuris granum igne calefactum tunc tenui linteolo inuolutum dolentibus dentibus apponatur,& ita mordeat ęgrotantes,ut ex ipso uapore resumantur. Item thuris triti puluerem singulatim linteolis pluribus illigamus,tunc eorum singula oleo calido prętincta ęgrotantibus offerimus mordenda,dentibus scilicet in dolore constitutis. Aliqui etiam scyllę paruum modum aiunt oleo concoquendum:quod nos differendum probamus,ac lenitatis tempore adhibendum: siquidem ob acrimoniam scyllæ recorporatiuã habeant uirtutem. Oportet pręterea etiam mentum uaporari exterius,& spongijs expressis ex aliqua coctione laxatiuę uirtutis ad mitigandam materiam,uel ex ipsa adhibere fomentum. Tunc cerotaria apponenda probamus ex oleo cyprino,uel irino: item malagmata sensim calefacientia: tunc lauacro atque uino,& cibo uario utendum. Ac,si tardi temporis dolor fuerit effectus,ut chronia passio uideatur,& nunc superpositionibus asperata,nunc lenimentis emollita,oportebit superpositionis tempore ijsdem adiutorijs perseuerare: totum uero corpus resumere,sicut frequẽter docuimus. Præterea tempore exercitij erit offerenda cera,quam ægrotantes mordendo dentes exerceant, sicut nuper demonstrauimus de paralysi scribentes. Vltimo autem tempore gestationis erit adhibenda fricatio capitis atque oris,sed ipsius manibus ægrotantis paruissima, plurima uero ex alienis,sed longitudine temporis potius quàm uehementia,ne caput nimietate moueatur. Tunc,ne partes refrigescant,uel impleantur etiam,à plurimis erit corpus confricandum,ut duobus ministris ab humeris latera,& alijs duobus ab inguinibus curata. Tunc resumptione paulo fortius erunt partes recorporationе curandæ, ut post fricationem strigili non obtuso uel aspero pannis buccarum musculos usque ad ruborum fricari faciamus,& nunc dropacem illiniri,tunc etiam ipsos dentes atque gingiuas uehementius fricari. Dantes præterea iugiter oleum calidum sorbendum, atque continendum & despuẽdum. Item aqua frigida tunc interpositis duobus uel tribus diebus, ex humore in quo fuerit decocta mali punici cortex,adhibemus oris collutionem,uel in quo sit prætincta ignita galla,uel ex aquis sua uirtute medẽtibus. Item dentium confricamentis utendum,quæ constringere atque fortificare ualeant, sicuti libris medicaminum ordinauimus. Vomitus uero post cibum factum omnibus est contrarius,& maxime in ista constitutis passione. Item non aliter Venus obesse probatur,& uinolentia. Multi autem ueterum medicorum accessionis tẽpore ea medicamina adhibenda iusserunt,quæ anodyna Græci uocauerunt, nos in-

doloria dicere poterimus,quæ aiunt nocturno tempore adhibenda,profecto ſenſum non dolorem auferētia. Adhibēt etiam fumigationem dentibus, ut bitumen cum ſimili pondere myrrhæ uino conſperſæ, mollibus prunis impoſitæ. Tunc iubentes ore aperto ægrotantem fumum accipere, cum fuerit melius hæc propter inflationem capitis prohibere,& offerre mulſum calidum,uel quenquam mitigatiuum liquorem continendum,uel,ut aiunt, carbonibus infundendum , ut exinde exhalatione facta ſolatium capiant ægrotantes. Item iubent circundandos atque inuoluendos dentes ex opio,galbano,pipere,uel laſere,& peucedano,& herba quam tithymalon uocāt. Hæc quidem etiam corruptis dentibus adhibēda probauerunt. Necnon tenue linteolum apponendum,prælinitum oleo cocto,uel ſale,& cedria, uel ex croco atque pipere longo,& roſa recenti,& illyrica,galbano,cocco cnidio,ſtyrace,nitro ,cum melle medicamine confecto: quæ omnia ob acrimoniam lenimenti tempore locum potuerint inuenire:quanquam ſit etiam fugienda ſatietas medicaminum plurima. Omitto quod tithymali ſuccus appoſitus dentes infringat. Non aliter etiam ferreici altheres exhibiti,qui dentium dolores mitigent locorum mortem faciunt, & ipſorum dentium laxitatem,qui aiunt ungendas gingiuas acceſſionis tempore amurca,cum ſimili modo infecta lana ex oleo ueteri & myrrha,cum uino & oleo reſoluta, atque craſſitudine mellis deducta, cum ſecūdum methodon aliud ſit tempus medicaminum laceſſentium. Item alij præſente dolore in contraria partis auricula aiunt balſami ſuccum mittendum,cum ſuccis ſupradictis ſimili modo uel ſolio. Iis omnibus reſolutis,uel oleo decoctis,aut in quo decocta ſint ederæ nigræ folia decem,& ſquillę medium in oſiuę magnitudine ſpe auocandę materię,deprauati,uel maioris doloris illati cauſam anteriorem auocantes, obſcurātes auocatis ſenſibus ægrotātes. Item alij eius partis,q̄ dentis dolorē ſuſtinet,nari ederę ſuccū infundentes,cum olei parte dimidia,ex ferramento quod rinenchyton uocant. Adhibentes etiam ſternutamenta & apophlegmatiſmos,& odoris medicamina,quæ iugiter aiunt apponenda,& ſint uirtutis laceſſentis,quæ ſtomatica uocant : quorum ſingula tanquam recorporatiua non mitigatiua in lenimento adhibere probamus. Item alij ſtatim ad auſetendos dentes dolore pulſatos accurrunt, neſcij quoniam detractio amiſſio partis eſt,non ſanatio. Quapropter ſicut alias quoque partes in tumore cōſtitutas non detractione,ſed mitigatione curamus,ſic etiam dentes concurandos accipimus.etenim ſi quiſquam dentium fuerit exeſus,exigit primo mitigationem,tunc ſui detractionem faciendam . quippe cum non ſit à periculo remotum doloris tempore dentes auferre,& maxime integros,hoc eſt, qui non fuerint exeſi , uel corrupti,aut mobiles : conſenſus etenim ſuperiorum partium neceſſario ſequetur & muſculorum,& oculorum. Erophilus denique & Heraclides Tarentinus mori quoſdam detractione dentis memorauerunt : nam Eraſiſtratus plumbeum inquit odontagogum,quod nos dentiducum dicere poterimus , apud Delphium in Apollinis templo oſtentationis cauſa propoſitum : quo demonſtratur, oportere eos dentes auferri,qui ſint faciles,uel mobilitate laxati ,uel quibus ſufficiat plumbei ferramenti conamen ad ſummū. Sic autem putant,quòd omnis dens dolore uexatus,& qui necet ſanos,eſt detrahendus , oportet etiam omnes auferri,ſi omnes fuerint dolore poſſeſſi . Quomodo autem ſint auferendi dentes exeſi uel moti, niſi ſeruari potuerint, libris medicinalium Reſpōſionum docuimus. Ac ſi aliquando ex humore gingiuarum uiſi fuerint commoueri,oportet conſtrictiuis uti collutionibus,quarum materiæ ex parte ſuperius diximus adhibendum oleum lentiſcinum,& aquas cœleſtes,& lac aſininum : eſt enim denſabile: item decoctio mali punici,uel gallę,aut acacię,aut roſę, aut murtę nigrę,aut mali cydonij,uel platani baccæ. Vngendę prętерea gingiuę medicamine, quod appellamus diamaron. Item diaporos & diaroos, & diomphacion,& œnanthio. Item ſi quędam emerſerit gingiuarum ſanguinatio , coralſij tuſi puluis cretus , atque intus ponendus & alumen cum melle. Item eruca cum aceto apponenda. Sed hęc ſunt primo concoquenda iugi motu uerſata.

De Apprehenſione , ſiue Oppreſſione , quam Græci Catalepſin appellant. Cap. V.

HANC paſſionem ueteres tanquam ſpecialem,uel propriam tradiderunt,quaſi nullo ex genere uenientem,ut Chryſippus memorat,quod de ipſa Niceratus conſcripſit librum,probans ſcilicet etiam ueteribus medicis cognitam,quod nos confirmamus. Sed quia nunc tarda,nunc celer à methodicis adprobatur,quanquam ſit à nobis celerum paſſionum libris pleniſſime tradita, etiam nunc erit ordinanda : quippe ſępe in tardum ueniens motum,& propterea chronia nuncupanda. Sequitur autem patientes febricula,& uocis amputatio cum oculis patientibus,atque impalpebrationes : difficilior eo tempore quo ſtatum ſumpſerit acceſſio,& omnis immobilitas,cum palpebrarum impoſſibili atque horrēti poſitione , quę declinatione facta aliqua ex parte accipiat motū : etenim admota manu ac digitis,circūtractis oculis tenus palpebra recognoſcitur ęgrotantis,atque obtutu inter nota translatione manus in qualibet parte declinata ſequetur conuerſo ſcilicet uultu. + Dehinc inclamati intendunt , lacrymantes ſine ulla reſponſione : & ſi odoramenta iucunda fuerint admota,declinatione quadam moueri intelliguntur,frequenter adducētes ſpiritum hauriendæ exhalationis cauſa. Ac ſi tetra odoramenta fuerint admota , recuſare uidentur ac fugere. Itē dulcia atque amara ori admota labijs uel linguę illita ſentiunt nō aliter ſi ulla fuerint pūctione pulſati,ex noſtro officio tentā manum ſuo replicant uel colligunt. Item laceſſiti collugēt,ingemūt, atteſtante uultus rubore cum pulſu magno ex uehementibus atque fortioribus ſaltibus confecto. In declinatione uero plurimus ſæpe ſudor ſequetur , ac feruens, & in dimiſſione limpidæ ſynceritati proximi efficiuntur. Ac rurſum in acceſſionem ſi redeunt ægrotantes , peiorante paſſione plurimus feruor

accedit

accedit cutis,& spiratio celerrima,quam Græci tachypnœan uocant:oculorum conuersio, manuum contractio,sudoris ignei defluxio,maculis emergentibus in thoracem atque uultum,& primo rotundos in similitudine ulcerum, quæ iontus appellant. Item ab apoplecticis hæc discernitur passio, quòd in ipsis paruus atque creber pulsus inueniatur,& non ut in catalepticis maior atque percussibilis: & neque iucundum,siue tetrum odorem accipiant,neque dulcia & amara consapiant. Item ab ijs qui ex stomachi passione obmutescunt. Siquidem in ijs rursum paruus atque imbecillis pulsus inueniatur,attestãte singultu cum manifesto tumore in stomacho apparente. Hęc est discretio similium passionum :sed ei curatio adhibenda est, quæ epilepticis dicta est.

De uocis amputatione, quam Græci Phones apocopen uocant. Cap. VI.

VOCIS amputatio fiet ex clamore nimio, aut frigore, aut ardore, siue ustura faucibus asperatis, uel etiam tumore nimio. Fit autem obtusio sonitus emissæ per spiritum uocis,atque hirta, uel aspirationis tactu grauata locutio. Recenti denique passioni, atque eius initio conuenit adhibita requies cum abstinentia cibi, & spongiarum cum aqua frigida expressarum admotio gutturis per ambitum faucium, quem anthereona uocant. Ac si passio uehementescere cœperit,ut maiora deposcat adiutoria,adhibenda phlebotomia. Tunc sorbilibus cibis nutriendi, adhibitis etiam gargarismis ex oleo dulci atque calido,siue calida ex oleo uel aqua mulsa,aut decoctione uuarum,cantabri,ficuum pinguium,palmularum,glycyrrhizę,necnon etiam succo alicæ,uel ptisanæ,ut ex eorũ uaporatione,siue exhalatione accensum spiritum rapiant ægrotantes. Tunc etiam spongiarum adhibenda uaporatio,atque usus electariorum ex melle decocto,& nucleis,& lini semine,& ouorum uitellis,& draganto ex mulso & uino præmollito. Dehinc sorbili ex amygdalis medicamine utendũ. In declinatione uero lauacro atque uario cibo,& uino,deambulatione,uel gestatione. Ac si querela tardauerit ægrotantium,erit in lenimento adhibenda drimyphagia,dropacismus,defricatio. Tũc etiam uomitus ex radicibus,atque uaria gestatione,& uocis exercitatione,quod Græci anaphonesin uocant,adhibito præceptore,sicuti iandudum docuimus,temporum ordine seruato. Adhibenda etiam & arteriaca medicamina,quæ partes in passione constitutas exerceant,à Gręcis amyctica appellata. Quorum compositionem libris Medicaminum conscriptam dedimus.

De influxione, quam Græci Catarrhon uocant. Cap. VII.

FIET influxio nunc ad nares,quæ appellatur coryza : nunc ad fauces, quæ appellatur branchos: nunc ad thoracem uel pulmonem,quę appellatur phthisis. Sequitur autem eos, qui coryza uexantur, grauedo narium & frontis,constrictio fluorum oris tenuissimi primo,tunc crassi atque uiridis,sternutatio iugis,cum lacrymatione oculorum, acrioris qualitatis uel mordentis. Aliquando etiam tussiculæ impar atque obtusa apprehensio. Item consensus sessionis oculorum,cum capitis atque uultus inflatione. Eos autem qui faucium influxione uexantur,siue quòd Græci branchos,quam nos raucitatem uocamus, sequitur pruritus quidam secundum fauces,atque titillatus,uox obtusa & grauis, & impedita locutio, ut se præfocari sentiant ægrotantes. Aliquando etiam tussicula,& transuoratio difficilis: ac,si ad pulmones fuerit facta defluxio,thoracis grauedo sequetur,& tussicula uehemens,cum sputis spumosis atque crassioribus, tum saniosis,attestante difficultate spiritus,quam Græci dyspnœan uocant. Aliquando etiam febricula,quę noctis initio sumat exordium,cum uocis obtusione, & uomitu cibi. Sed hęc passio à peripleumonia discernitur. Siquidem fit una ex tardis passionibus,& neque celeri atque acuta febricula corpus afficiat. Item discernitur à rheumatismo thoracis, siue influxione, quod cęteris communibus signis sequentibus dolor etiam inesse uideatur in ea parte thoracis quę pati perspicitur. Sunt autem antecedentes, ex quibus influxiones supradictę nascũtur,ut sępe probatur perfricatio profunda,uel extensio uomitus. Veterum igitur methodicorum alij stricturam hanc passionem uocauerunt, uelut expressis humoribus atque coactis,in alia uenire loca eam fieri afferentes : alij solutionem,ut Thessalus manifestat, atque eius decessores,ut Themison. Mnaseas uero & Soranus,cuius etiam nos amamus iudicium,complexam inquiunt esse passionem, & nunc strictura superante,nunc solutione : etenim constrictio atque dolor accidentia sunt stricturæ, quæ Gręci symptomata uocant. Multorum uero liquidorum egestio solutionis est signum. Quapropter obtinente strictura, conuenit ęgrotos iacere loco lucido mediocri- ter,atque calido,adhibita abstinentia usque ad tertium diem,quem Gręci diatriton uocãt, cum tequie corporis atque animi,appositis lanis limpidis ac mollibus,oleo dulci atque calido prętinctis, colla circundãtes & thoracem. Tunc oris collutio adhibenda,siue fotus ex aqua calida. In ipsa autem diatrito perungi ęgrotantes oleo calido atque dulci, fouenda facies ex aqua calida. Cibus dãdus sorbilis ex alica uel farre, oleo,& anetho,uel paruo sale confecto,uel ex melle, aut alica ex mulso confecta sorbilis trãsuoratio non sine cautione atque coniectura utriusque passionis, ne alterã faciat superiorem. Ac si passio permansetit,alia die cataplasmata laxatiua adhibemus, ijs scilicet partibus quę fuerint in querela. Tunc cucurbitam infigentes scarificabimus,ac deinde spongijs uaporantes loca relaxamus, aut calidis lanis contegemus narium partes. Tunc gargarismum dabimus calidum mulsum, aut decoctione cantabri, & palmularum pinguium,& noxarum,& glycyrrhizæ,uel eius succo resoluto ex aliquo liquore laxatiuo. Item electarium dabimus ex lini seminibus & sesami frixi acetabulis singulis, & oui elixi uitello, & nucleis nume-

ro uiginti,& amygdalis amaris expolitis decē ampli drachma una, traganti drachma una, passo cretico demollito, & mellis decocti sufficientis : quod medicamen in auellanę modum sumptum sub lingua teneant ęgrotantes : tum defluens ac desiccatum sensim atque paulatim transuorent,uel mel oleo concoctum. Multi autem sub fabam fractam,quod Græci etnos acton uocant , idque linguæ suppositum ac defluens transuoretur,quo asperitas arterię liniatur. Vel ex amylo,& ex menta,& amygdalis amaris confectum medicamen,quod habeat palmularum dulcium contritarum drachmas octo,& nucleorum drachmas quatuor,& amygdalæ purgatæ drachmas duas,glycyrrhizę succi obolum unum,hoc est drachmæ partem sextam,draganti drachmam unam,collectis omnibus atque infusis ex uino protropo. Ac,si uenter officiū non agnouerit,simplici uentris laxatiuo utendum : &,si fuerit caput grauatum,adhibenda detonsio , appositis deinde laxatiuis medicaminibus. Tunc cibus alternis diebus dandus. Cum autem passio mitescere cœperit,danda olera,ut malua,lapathum,atriplex,quam Gręci andraphasin uocant, beta cum ptisanæ succo,uel alica,aut mulso,& pisces teneri,& uolantum teneriora. Ipsis etiam locis apponenda cerotaria ex meliloto concocto confecta , uel malagmata simplicia. Tunc lauacrum atque uinum adhibendum. Ac si superans fuerit defluxio,quam Gręci theumatismum uocāt,simili abstinentia utendum est frequenter : sed frigido atque obscuro mediocriter loco ægrotantes iacere iubemus, & abstinendos à potu,quo sitiendo siccentur. Cuius usus cum fuerit permissus , uel oris collutio frigida ex aqua paulatim atque parua probatur. Tunc appositio spōgiarum ex aqua frigida expressarum,uel posca ijsdem partibus quæ fluore uexantur , hoc est thoraci atque gutturis summitati , quam Græci anthereona uocant , nos rumam,aut lanę limpidę infusę oleo uiridi conueniunt. Dehinc dabimus ore continendam,uel gargarizandam aquam frigidam,uel poscam,aut succum herbę calidaris,quam Græci helxinen uocāt: aut plātaginis,quam ijdem arnoglossan uocāt:aut uuam lupinam,quam strychnon nominant :aut intybi,aut endiuię decoctionem,aut buxi,aut rosarum. Item lenticulæ palmarum thebaicarum,lentisci uirgultis aut rubi , quam baton appellant, singulis uel in unum mixtis pro passionis magnitudine. Aliquando etiā diamoron,siue diasycaminon,cuius nota compositio,atque Medicaminum libris tradita comprobatur,ex aliqua supradictorum liquore soluta. Tunc etiam epithemata constrictiua adhibemus, ut est mel decoctum cum alumine schisto ęquis ponderibus,uel aceto & aloe,aut ex palmulis,& malis cydonijs,& ijs similibus. Item cucurbitam constrictiuam,& electaria,uel catapotia,ut est diacodion simplex, & uinum sciuelliticum coctum,donec mellis habeat crassitudinem,solum,uel cum melle admixto etiam cumino Item creticum uinum , uel passum similiter decoctum,aut tyrrhenum,uel protropum , & omne quod adiuncta dulcedine constringit,ut arteriam leniat,atque desiccet humorem. Item mel admixto modico cumino concoctum,uel persicę lacrymo,uel plantaginis aridę contusę,atque cretę puluere,uel rosarum aridarum, & aluminis. Item trocisci medicaminis trigoni appellati. Tunc cibi ordinandi supradictis iandudum temporibus,sed constrictiuę qualitatis,ut est oryza,uel alica ex posca,uel aqua frigida confecta,aut decoctio palmularum thebaicarum. Item oua hapala,uel pultes paruissimo atque uiridi oleo confectę, oryza uel milio,aut pulmēto frixo,aut alica,aut farre,aut ex amylo,uel ex ges asteros, & melle decocto admixto quiddam supradictis,quo coagulentur,& uirtutem medendi maiorem sumant. Item thebanarum palmularum decoctarum admixtione in pulmentis uti possumus,uel ex aridis palmulis pane cōfecto , & oleo uiridi,atque rore syriaco,uel aceto,& galla. Ipsa quoque pulmenta , aut cibos aridos dare debemus. Tunc hapala oua,uel lac,decocta cum amylo ad modum cotylę , uel duarum , quod est pondus unciarum decem uel uiginti. Dehinc danda olera constringentia,ut intyba,plantago,cauliculi. Sed hęc omnia cocta,atque aceto condita. Tunc pisces durioris corporis,atque uolantia non pinguia, sed magis torrida , uel ex aceto & aqua cocta. Tunc declinante passione uinum dandum est asperioris naturę. Dehinc adhibenda gestatio prętecto ore, quo spiratio nulla tangatur iniuria,dehinc lauacro utendum. Ac. si passio tardauerit,superpositionibus ac lenimentis uariata,erit in lenimento adhibenda deambulatio,& uocis exercitium mite. Tunc leuis unctio ac defricatio,& cibi ex media materia dādi.scilicet pro qualitate passionis solutione aut strictura obtinente, qui erunt quodam profectu augendi aut minuendi per regulam cycli,usque ad uolantum atque agrestium,& porcinæ carnis percoctam partem tertiam : sicque panē ante pulmenti oblationem,si obtinens fuerit fluor,cum aqua. Dabimus etiam uuarum fabrilium uel pensilium siccatarum acinos,uel intybi thyrsum aceto prętinctum,adhibito lauacro,longo dierum interuallo, tum drimyphagia. Dandum etiam lasar cum aceto atque liquamine · ac deinde locis patientibus adhibendæ cucurbitæ recorporatiuæ,quas Græci metasyncriticas uocant,& maxime anthereoni, hoc est thoraci,uel gutturis circulo,quem rumam uocamus. Tunc resinæ cabialis , hoc est dicaminis illinimentum uel dropacis. Dehinc etiam ex puluere nitreo lacera fricatio,quam Græci mixin appellant,uel smegmata,quorum compositionem Responsionum tradidimus libris, uel lemnida cum oleo, aut pyrethro cū pipere. Item unctiones ex syriaco,& opobalsamo, & laurino , atque irino oleo,& butyro, & pice liquida apponeuda naribus,atque narium cauernis. Tunc etiam sinapismus,& gargarismata ex sinapi,uel aqua marina,aut decoctione thymi,origani,hysopi,glaucij,quod nos pulegium uocamus, & horum similibus. Dehinc mutatio locorum appetenda,& magis maritimorum: tum usus aquarum naturalium , ex quibus erit caput fouendum. Decessores uero medici,nondum rigore methodico obtinente,in quibus est Erasistratus,secundo libro Salutarium præceptorum,& Asclepiades tertio Celerum passionum, item Themison Salutari libro,atque primo Tardarum passionum,quas chronias appellant,meratum potum dari iusserunt. Ait enim Asclepiades,duplicandam uel triplicandam quantitatem uini solitæ temperationis,

adeo

adeo ut uni cyatho unum admisceri iusserit, quò uini & aquæ quantitas coæquetur. Sed hoc facit in tardante passione: etenim recentem atque nouam curans, libris quos ad Geminium scripsit salutarium, ui num prohibendum tradidit. Erasistratus uero etiam pileum uini calidi infusione inflatum capiti impo nendum iubet. Lateribus uero ac præcordijs lanas apponendas, uino atque oleo calido madefactas: quo rum primo neruorum uitiabilis est merata potio, atque capiti faciens inflationem: dehinc etiam abstinen tiũ uino, uel solutæ consuetudinis grauabilis atque noxius est usus pilei uino calido præfusi, uel lanæ tinctę lateribus ac præcordijs circumpositæ ob dolorum uehementiam. Item Lusius secundo libro Tardarum passionum, cum de ijs quæ faucibus accidunt disputaret, hoc est de supradictis fluoribus, etiam aridã ficum torridam, atque uino infusam ante cibum dari iubet: siquidem rudis atque noua difficilimæ sit digestionis. Sed hinc ait mixtum calidum sorbendum, hoc est uinum cum aqua supradicta meratum. Idem admixtam sandaracham, quę fit ex oui albore conspersa, in quantitate oboli unius igni imponendam iubet, uel radicem herbæ tussicularis, quam uehion appellauit. Tunc per infundibulum ore rapere fumum adducto uento impetat ęgrotantes, cum sit capiti uehementer contraria supradictorum incensa fumatio. Generaliter autem, atque communi repulsione arguendos Erasistratum & Asclepiadem arbitramur, primo quòd non uiderint pro passionis motu in curationibus urgentiora nimis præponenda. Themisonem uero & Thessalum, memorantes constrictiuam curationem libro hęc * demetico atque secundo Regulari, quem diæteticum uocant, culpandos arbitramur, quòd non uiderint aliquando strictu ram fieri superiorum. Item plurima sulphurosa admiscenda quod satis sit probauerunt, & lanis quibus thorax circundatur aspergenda. Ordinantes etiam odoramenta iris illyricæ aridæ contusę, atque eius oleum. Item opobalsamum, & melantium linteolo ligatum naribus aiunt frequenter admouendum, & anisum, & cuminum, & rutam, & antiflorum, uel distillationem amaracini olei, & samsucum, & styracẽ, uel ex eo oleum confectum, quod styracinum dicitur. Item hedicroum, uel murram cum thure & sulphure, & radicibus sylphij, quę omnia caput implent, & propterea sunt euitanda magis accessionis tempore. In lenimento uero ratione recorporatiuę uirtutis, atque interiecto tempore per interualla adhibita poterunt iudicari.

De Tussicula. Cap. VIII.

TVSSICVLA nunc arida, nunc humecta corporibus irruit, multos ac pingues humores excludẽs: & quibusdam sola, quibusdam adiuncta respirationis difficultate, quam Gręci dyspnœan uocant: item cũ sanguinis egestione, aut phthisica passione, uel horum similibus affectis corporibus. Sed de ijs tussiculis quę aliarum fuerint appendices passionum, singulatim scribentes docebimus. De ijs uero quę suę sunt, atque propria uexatione corpus afficiunt, nunc tradimus curationẽ: quę ita erit adhibenda, ut de catarrho scribentes docuimus: discreta scilicet specie, quo possint electaria, atque pota medicamina, uel catapotia, siue alia quęque sub regula medicinali recte mederi corporibus. Monendi etiam ęgrotãtes, ne ultra modum competentem retinendo spiritum alterent potius tussiculã, quàm mitigent. Quod quidem si fuerint moderati eius motum, facilius amputare quantum datum datur spiritum continendo. Tum apponendum, per quod ęger adducto spiritu accipiat uaporem ex mulso, uel alica, aut succo ptisanę: uel eorum quiddam sorbeat, aut ex aqua calida uaporem accipiat. Videnda etiã uua, ne ob tumorem sui aut indulta laxitate tussiculam prouocet: tum gargarismatibus, uel inunctionibus utendum, circa thoracẽ atque gutturis summitatem, quam Græci authereona uocant. Epithemata etiam apponenda, & nunc laxatiua, nunc constrictiua: quorum species ex antedictis erunt accipiendæ, ne sæpius eadem dicere uideamur.

De sanguinis fluore. Cap. IX.

SANGVINIS fluor occultis ex locis ueniens uelut sæpe salutaris est, ita uehemens ingerit periculum, & quibusdam extemplo ob redundantiam fluoris celerans mortem corpore disiecto, & quibusdã in postremum effecta phthisica passione, uel uulnere non coeunte: siquidem primo tumeat, dehinc excorietur, atque fluidum ex uapore fiat. Sunt autem quæ conuentum siue glutinationem uulnerum impediant plurimæ, uel innumerabiles causę: etenim natura altiora plurimum feruere necesse est, atque fluida qualitate manare, & multo uel assiduo motu pulsari. Obstat etiam, quòd occulta atque alta, atque celata sint uisu, & à uicino medicaminum tactu remota. frustrantur etenim frequenter eorum illatę qualitates, priusquam locis patientibus aduenient itineris detrimento, cum non statim, uel extemplo illibata partibus patientibus admouentur. Sunt autem passionis antecedẽtes causæ, ut sæpe approbatum est, percussio uel casus: item exclamatio, uel ponderis perferendi conatio, uomitus uehemens, aut Venus plurima, & tussicula perseuerans: item abstinentia hęmorrhoidarum ueterum, quæ fuerint inertia amputatæ, nec iuxta methodicam rationem curatæ: item catarrhus. Sed non erit secundum has differentias curationis regula commutanda. Nominatur autem sanguinis fluor duplici significatione, propria, & abusiua: nam propria est, qua ex supernis partibus labens fluor significatur, ut de capite per sensuales uias: abusiua est, qua etiã ex inferioribus ascendens fluor significatur, ut ex pulmone uel stomacho, nausea aut tussicula exclusis: improprium est enim fluorem uocare id quod ascensu quodam, non lapsu, fertur. Sed hæc Græci uersa uice posuerunt, deriuationem nominis intuentes: ij enim anagogen uocant, quod magis ex inferioribus ad superiora fluorem significat. Differt præterea fluor sanguinis à sputo, quòd ne

que fluor sanguinis sputus dici potest: paruam enim materiæ significationem sputus refert, fluor plurimæ: neque sputus sanguinis fluor, supradicta ratione. paruam enim materiam sanguinis ex gingiuis, aut uua, aut faucibus emissam, sputum magis quàm fluorem recte nuncupamus.

Quot, uel quæ sint differentiæ fluoris sanguinis. Cap. X.

DIFFERENTIAS etiam fluoris sanguinis ueteres quæsierunt. Et quidam aiunt unam solam esse uel intelligi, hoc est uulnerationis, ut Themison libro Tardarum passionum. Alij uero eruptiones, ut Hippocrates, Euryphon. Sed Hippocrates solarum uenarum, Euryphon uero etiam arteriarum. Alij duas differentias posuerunt, eruptionis & putredinis, ut Asclepiades. Alij tres, eruptionis, & putredinis, & osculationis, quam Græci anastomosin uocant, ut Erasistratus. Alij quatuor, adijcientes expressionis, siue sudationis, ut Bacchius, adserens ex gingiuis sanguinem sine ulla uulneratione, uel in curationibus fracturarum sæpe fasciolarum ligamenta maculis sanguinolentis aspersa reperiri. Item Demetrius Erophili sectator duas inquit esse principales differentias fluoris sanguinis: unam incisuræ, aliam sine ulla incisura. Speciales uero plurimas, quas principalibus subijciendas ordinauit: etenim quam memorat incisuram fieri, in duas diuisit partes: quarum alteram uocauit eruptionis, alteram putredinis. Eam uero quæ sine ulla diuisura est, in quatuor diuidit partes: quarum unam uarietate fieri dixit, aliam expressione siue sudatione: tertiam defectione uel debilitate corporum, quam Græci atonian uocant: quartã osculatione. uult enim eam differre à supradicta, id est expressionis, quam tertiã nominauit: osculari enim inquit corpora nimia plenitudine, siue uirtute medicaminum osculantium, quæ Græci anastomatica uocant: & magis inquit uenarum ultimos fines, exprimi etiam sanguinem, siue excludi per uenarum latera. Item alij Asclepiadis sectatores unam esse dicunt differentiam fluoris sanguinis, hoc est eruptionem: siquidem omnem sanguinis solutionem eruptione fieri Asclepiades memorauerit, negantes eam osculationis differentiam: siquidem sit impossibile sanguinem crassum tenera fieri per oscula uel excludi. Item putredinis esse differentias negant: siquidem ex ijsdem, non ex alijs, locis acrior humor fieri uideatur. Alij uero eundem Asclepiadem non naturaliter putredinis differentiam ab Erasistrato constitutam expugnasse dixerunt: non enim ex alijs locis acriore ueniente liquore pulmonem fieri in putredine accepimus, sed eundem quadam passione in putredinem, uel acerrimos transire liquores. Nos autem iuxta Sorani iudicium hac quæstione nullis commodis curationes adiuuari probamus: sed dicimus tres esse differentias fluoris sanguinis, hoc est, eruptionis, uulnerationis, & putredinis, siue lacerationis ex tussicula uenientis, sicut operantium manus iugi fricatione lacessiti uulnerantur. Item sudationis sine uulnere, siue ex uarietate uiarum effectus fluor osculationis differentiam tenet, siue expressionis, uel cuiuslibet alterius causæ.

Quomodo Intelligamus differentiam fluoris sanguinis. Cap. XI.

QVAESITVM etiam quomodo supradictæ differentiæ intelligantur, uel apprehendantur. Sed discernuntur hoc modo: nam eruptionis esse intelligimus fluorum, quoties repente ægrotantes atque limpidum sanguinem fluunt, nulla querela uulneris præcedente. Vulnerationis uero differentiam dicimus, siue putredinis, uel defricationis, cum adiuncto humore purulento sanguis excluditur, & non repẽte uel coaceruatim: præterea antecedente longi temporis, uel multorum dierum tussicula uel catarrho. Item sudationis dicimus esse, cum nullus fuerit uulneris sensus, aut acceptorum cibo uel potu acriorum materiarum mordicationis affectio. Qui sunt loci ex quibus sanguis fluit? Loci sunt plurimi, summitas faucium, arteria asperior, quæ etiam faux nuncupatur, pulmo, thorax, hoc est membrana quæ interius latera cingit, à Græcis hypozygos appellata. item membrana quæ thoracem à uentre discernit, à Græcis diaphragma appellata, quã nos discrimen dicere poterimus. item stomachus, uenter, & secundum aliquos iecur, ac lien, & uena maior, quæ spinæ coniuncta. Quomodo intelligimus ex quibus locis sanguis feratur? Intelligimus locos ex quibus sanguis, fluor, uel lapsus fertur: quod erit aptissimum, ob adhibendam curationem ijsdem, uel eorum uicinis partibus: & non, ut quidam existimant, commutandæ curationis causa, cum generaliter eadem cunctis adhibenda probamus. De ijs igitur qui ex supernis faucium sanguinem fluunt, primo paruus intelligitur ferri, aut si plurimus, non spumosus. Præterea cum quodam excreatu despuitur, ipsæ quoque partes sumpto cibo uel potu, aut gargarismate mordicantis materiæ dolore pulsantur, & inspicientibus nobis expressa lingua uisu locorum probatur asperitas. Plerunque etiam, ut Erasistratus ait, tubercula, quæ Græci condylomata uocant, uisibus occurrunt, quæ sint similia hæmorrhoidis, ex quibus sanguis fertur. Iis uero qui ex arteria sanguinem fluunt, paruus atque flauus sanguis ferri perspicitur: & sæpe saliuis uel humoribus complexus in imaginem capilli unius aut multorum. Sequitur etiam pruritus uel mordicatio, & magis circa extantiam gutturis, cum quodam titillatu & tussicula leui. Tum deinde plurimus sanguinis fluor, uox hirta cum dolore, qui nunc tactu moueatur, nũc tussicula uehementi plurimus, tenuis, & spumosus, & plurimum feruens sanguis excluditur, attestante thoracis grauedine, & aliquando dolore cum uoce hirta, & sæpe cibo quodam cum infracto sonitu eo tempore quo sanguis excluditur. Iis uero qui ex diaphragmate, quod iandudum discrimen uocauimus, & cætera prædictos sequentur communia. Sed dolor inferius à pectore fiet rotunditate quadam thoracem pungens. Eos autem qui ex hypozygo sanguinem fluunt, multa similia supradictis sequentur, sed dolor secundum

latera

latera uel pectus,aliquando etiam inter scapulas fiet:ipse quoque sanguis minus flauus minus excluditur. In eos qui ex stomacho sanguinem fluunt,sine ulla tussicula uomitus sanguinis sequetur nigri atque gelati,& nunc solius,nunc cum admixtione cibi,attestãte dolore inter utrasque scapulas ad superiores tendentem,& magis eo tempore quo quædam remordentia transuorauerint ægrotantes. Accedit etiam animi desponsio cum fastidio cibi,& saliuarum fluor,& corpore frigido,& pulsu obscuro uel demerso. Iis uero qui ex uentre sanguinem fluunt,cum supradictis,quæ sunt cunctis communia,sequetur etiam dolor & mordicatio,uel tormentum inter præcordia,& aliquando sanguinis particula per officium uentris excludetur. Item ijs qui ex iecore uel splene sanguinem fluunt, uel ex uena magna, quæ spinæ coniuncta est,ut quidam memorant,sensu loca designantur: nam in dextera parte præcordiorum dolorum dolore aurigineo sequetur eos qui ex iecore fluunt. Item in iis sinistra parte præcordiorum hæc accidunt,quoties ex liene sanguis ferri perspicitur: uel secundum spinam,quoties ex maiore uena ferri dicitur. Sed hæc Soranus alta consideratione ex ijs locis per uentrem,uel per eius officium ferri sanguinẽ magis,quàm per os posse credibilius approbauit. Iis uero qui ex gingiuis,uel uua,uel faucium lateribus,uel tonsillis sanguinem fluunt,supradictorum nulla sequentur,sed locorum uulnerationem ore aperto oculorum approbat uisus. Item ijs qui ex capite sanguinem fluunt acceptum primo,uel exceptum internis uisceribus,atque ita redditum, si in arteriam defluxerit, excludunt. Deinde cum tussicula uehementi etiam, quam de pulmone feratur similitudinem dabit. Sin uero in stomachum defluxerit,uel uentrem, commota nausea uomitur,etiam quam ex ijsdem locis ferri uideatur similitudinem dabit. Sed discerni hoc facile potest,siquidem ægrotãtibus feruor igneus ora pertractans antecedat, & capitis grauedo uel dolor, & extensio uenarum,& magis earum quæ tempora uel frontem cingunt. Sequitur etiam faucium titillatus,& aliquando per narium quædam sanguinis distillatio, uel per eas cauernas quæ ad fauces ex capite descendunt. Quod aperto ore,atque experta lingua uisu probatur,& uicina loca quoque sanguinolenta apparebunt. Aliquando etiam remeantis materiæ causa laxiora transuorationis efficiuntur loca, & ægrotantes excreatu quodam sanguinem respuunt accipientes ex supernis adducto spiritu, ut sæpe muculenta consueuerunt dormientes. Præterea in ore collectus excitat sanguis,uel transuoratus, & in stomachum,uel in uentrem ueniens premit permanens ægrotantes,aut reiectus releuat. Et ij qui passione afficiuntur,acceptis uel transuoratis remordentibus materijs nullam interiorum mordicationem sentiũt: quod necessario eos qui ex stomacho fluunt sequitur. Ac si in arteriam fluxerit,tussicula rursum excludetur. Quo reiecto ægrotantibus tussicula mitigatur: siquidem nulla inesse uideatur interioribus temanens causa,quæ tussire prouocet ægrotantes: nisi forte,quod est rarissimum,aliqua corpuscula gelati sanguinis inhæreant interioribus locis. Item de pulmone fluens discernitur,quod iam præcedente tussicula in fluorem ueniant,inde tussire non desinant. Cõmuniter autem,cæteris inter se paribus signis, ex arterijs ueniens sanguis tenerior,ac rubri coloris,& spumosus esse perspicitur: ex uenis uero crassior, & atri coloris. Hæc est locorum singulatim posita significatio.

De effectu siue exitu supradictarum passionum,quem Græci apotelesma uocant. Cap. XII.

QUAESITUM de euentu,siue exitu,uel effectu passionum: nam Erasistratus facile curabiles succulentos homines dixit atque fortes,& paruicolles,quos microtrachelos appellauit,hoc est qui minime lõgitudinis habeant colla. Difficile autem curari posse tenues ac debiles, & porrecta collorum longitudine formatos: in ijs enim,inquit, summa cum difficultate sanguis & tussis plurimam per longitudinem tractus,& quod obsident uuida plurimo tempore habitudinem gutturis siue cannæ, quam arteriam uocãt, & ob hoc graues atque tardas tussiculas faciunt. Item Asclepiades difficile curabiles inquit succulentos atque carnosos,ob uehementiam spirationis. Eadem ratione etiam ætates medias,& pueros: celerius etenim inquit spiritum ferri,& in sputis perficiendis offensione carnium retardari. Plurimi deinde etiam affectiones uitæ quæsierunt, & regiones, & temporum annales partes. Item per putredinem factum fluorem difficile curabilem dicunt,ab eo qui eruptione fuerit effectus: siquidem putrefactæ partes non coeant. Nos uero iuxta Sorani sententiam fluores sanguinis alios dicimus esse nouos corporibus atque recentes,alios tardi temporis atque inueteratos,& alios solos,alios cum tumore,alios etiam cum febricula & tussicula, & alios iuges, alios dimissionibus intercapedinatos, ordine seruato, aut inordinatos, & insuper positionibus aut lenimentis magnis,aut paruis,& detracta uiriũ fortitudine,ac seruata. Hæc sunt enim urgentioris differentiæ,secundum quas diligentiam uariamus curationis, siue seruata, siue incerto motu existente passione. Sed difficile curabiles fluores præ cæteris dicimus tardos magis recentibus, ob ingem perseuerationem. Item cum tumore uel febribus,ab ijs qui soli esse perspiciuntur: etenim supradicti spem futuræ conglutinationis negant: & ob hoc cõplexioni contraria sæpe adiutoria poscunt,quæ sint diuersis aduersa. Item iuges fluores ab ijs qui dimissionibus mitigantur: etenim graue,atque minime tutum omne quod nulla fuerit mitigatione uariatum. Item inordinati ab ijs qui ordine seruato corpus afficiunt: est enim insidiosa curationi temporum inopinata uarietas. Non aliter etiam superpositione asperati fluores curatione difficiles ab ijs qui in lenimento constituti sunt iudicantur, ob prædictam rationem uulnerum. Item ij qui plurimum corpus affecerint,atque uires ægrotantis insumpserint. Dat etiam adiutorijs medicinalibus fortitudo corporis uiam. Hæc denique etiam in uulneribus nudis,

hoc est, in exterioribus partibus corporis constitutis fieri cernimus. Cum iuuenibus, uel, ut specialiter dixerim, athletis, & laborantibus hominibus facilia nulnera fieri uideamus. Senibus uero, & omnibus imbecillibus difficilia. Quapropter etiam uacuis, uel inexercitatis corporibus Asclepiadis dicta minime conueniunt. Item ulceratione facti flnores, difficiles curatione ab ijs qui eruptione fuerint affecti iudicantur. Siquidem transcenso atque prætermisso initio nouitatis fructu caruerint, quo facilis glutinatio fieri solet: negat enim tarditas facultatem. Item eruptione facti fluores ab ijs qui sine eruptione fuerint difficiles sunt curatione: eius enim factæ glutinationes, alterius passionis initium teferunt. Item ex partibus multis modis factos fluores, ab ijs qui paruo motu agitantur, difficiles curatione accipimus: est enim motus cohærentium partium disiunctio. Item ex occultis partibus uenientes ab ijs qni proprias tenuerint partes: etenim adhibita adiutoria occultis uel celatis partibus uitiata suę uirtutis syncerita te perueniunt, sanis primo locis excepta, ac deinde transmissa. Ii uero qui ex primis locis fluores indomita adiutoriorum uirtute curantur, denique à stomacho, uel uentre, aut faucibus uenientes, facile curabiles approbamus: etenim pota medicamina patientibus primo locis adueniunt, & non nimio, aut iugi naturæ motu exercitatis. Ii uero qui ex hypozygo membrana fluores uenerint, difficiles curatione iudicantur: & magis si ex diaphragmate, quod nos iandudum discretorium diximus: item ex arteria, hoc est pulmonis calamo. Omnium præterea difficilis atque grauior curatione ex pulmone fluens accipitur, ob iuge spirationis officium: Iis enim qui omnem fluorem de pulmone uenientem incurabilem dicunt, assentiendum non est: sed iuxta Sorani sententiam difficilis est eorum curatio iudicanda: quippe cum uulnerationibus thoracis sæpe pulmo penetratus non intulerit mortem, ut ijs exclusis uel cadentibus, febri adhibita decisio in cicatricem uulnera fecerit conuenire, ut omnes approbant chirurgi, memorantes in bello quendam sagittatum penetrato pulmone conualuisse, sanguinem à sagitta uomuisse, nec tamen mortem fuisse consecutam. Hæc sunt quæ de effectu, siue de euentu fluorum credidimus ordinanda: etenim ex capite ueniens fluor generaliter est curatione facillimus: siquidem non multos sustineat motus. Nunc nobis necessario dicendum remanet, ne cui cœnotetesi sanguinis fluor adscribatur. Aliqui etiam Thessali sectatores recenti incisuræ, siue uulneris passione subigi dixerunt: non enim oportet locorum differentia cœnoteton mutare uirtutem externam. Igitur corporis eruptionem recentem dicimus incisuram, quo erit consequens, ut etiam interiorum eruptio huic cœnoteti subijciarur. Sed ijs respondemus, quoniam passio non chirurgia, sed dięteticarum traditur curatione: omne etenim adiutorium, quod adhiberi uidetur supradictis fluoribus, est dięteticę partis, non chirurgiæ. Quapropter dięteticas scriptores libris tegularibus, quos dięteticos uocant, de hæmoptycis scripserunt, quos nos sanguinem spuentes nuncupamus. Chirurgi uero in chirurgumenis hoc memorare non ausi sunt. Ipse quoque Thessalus secundo libro Diętetico de fluore sanguinis scribens, nihil in chirurgumenis memorauit, & impropriam, quod sola dięta curetur, in adiutorijs adhibendis chirurgię cœnoteta scribere. Nos uero iuxta Sorani iudicium, siue in exterioribus, siue interioribus corporis eruprionem factam recentem diuisuram recte dici probamus, atque etiam solutionem cognominamus, sed in exterioribus attentionem recentis uulneris indicamus: hæc enim nos necessario rapit, siquidem solutioni diuisura dominetur, & figmentorum uel fabularum coniunctionem ex initio deposcat, atque hæc diuisura aprissima uideātur, quæ non in omnibus sunt congrua solutioni: etenim sagittarum diuisuræ laxatiuæ necessario accipiuntur. Interiorum uero eruptionum diuisura surgente solutionis cœnotetam ipsam magis cogimur iudicare: siquidem prior oculis occurrat solntio, ac deinde diuisura ratione atque intellectu mentis apprehendi uideatur. Secundo, quòd cum sint multæ differentiæ fluoris sanguinis, omnes uni subijci solutioni, hoc est eruptionis & ulcerationis, & sudationis, quæ non cogatur. Hæc causa fluoris differentias quærere, aut alicæ cœnoteti eruptionem adscribere: aliæ ulcerationem, & non eidem sine ulcere uel ruptione, uel emissione emissum fluorem. Tertio, quòd nullo adiutorio chirurgiæ uti cogamur, sed omnibus congruis solutioni, qua sæpe consequenter etiam glutinarionem partium persecerunt. Ad summū quidem, est recens incisura siue uulnus cœnotetes, sed ex medicaminnm regula, quam Gręci pharmaciā appellant, dięteticę parti ingesta apte curatur: quibus etiam supradicta passio concuratur, obstinente iudicio solutionis. Hæc sunt fluoris sanguinis cœnotetes: eas enim, qui ijs cognominari atque conscribi possunt, præscripta lectione tradidimus. Nunc curationem necessario ordinamus.

De curatione. Cap. XIII.

OPORTET igitur ex qualibet parte sanguinē fluentes iacere loco mediocriter frigido atque obscuro, lecto immobili, & schemate declinato, ut paulo promptius caput leuatum habere uideātur, stramentis non nimie cedentibus, neque calidis, & ut potuerint uno atque eodem schemate perseuerantes, hoc est immobiles: præterea animi intentionibus resolntos: uehementer enim motibus corporis animorum curæ sæpius turbationes addiderunt. Erunt etiam solo consternenda folia atque rami lentisci, uitis, mali punici, thalliæ, murtæ, salicis, pini, & horum similium, & quibus sine capitis iniuria constrictiuus aer adnatus atque confectus congrue ægrotantibus inspiramentis inseratur: non enim cibi atque porus ratio ac diligentia curanda est, quæ interuallis distantibus adhibetur, quo constrictionis faciant commodum, uel fluentiam retineant, potius quàm aer, qui in pausibiliorem inspirationem adductus, omni parti atque

particulæ corporis ingreſſu ſuo fluentia faciat cohiberi, miti denſitate perſuaſa. Conuenit præterea, ægrotantes delatiore lecti ſeſſione declinari, ut omnifariam immobiles curandi perſeuerent. Prohibere etiam occaſiones, quæ poterint paſſionem in commemorationem perducere, ut locutionis uel uiſus: ne aut eadem plurimis fabulis reuoluendo, aut inſpiciendo quę excluſa ſunt, uiſo admoniti commoueantur. Conuenit denique etiam ſanguineos colores parietum, uel ſtraminum, ſiue opetimentorum declinare. Adhibenda præterea cibi abſtinentia, permittentibus uiribus, uſque ad tertium diem: non ob relaxanda corpora, ſed quo altiora, quorum eſt officium accepta digerere, immobilia perſeuerent: omnis etenim ciborum appropriatio motu quodam neceſſario perſpicitur: quo fiet, ut ea quæ ſunt aptiſſime conglutinanda, motu reſoluta differantur. Quapropter ob acceptorum digeſtionem ciborum ſumi prohibemus, & abſtinentiam utiliſſimam iudicamus. Prohibendi denique ægrotantes ab officio locutionis, ut ſi quid uoluerint, uſibus nutus, uel ſcriptura dari ſignificent: magis quando ex pulmonis cannula, quam Græci arteriam uocant, uel ipſo pulmone, aut thorace ſanguinis naſcitur fluor. Conuenit etiam articulorum tenacior ligatura, ſi uehemens fuerit: denſitati etenim articulorum patientes conſentiunt partes. Item ſpongiarum mollium ac limpidarum, & leuium, ex aqua frigida, uel aqua & aceto, uel decoctione mali punici, uel rubi, aut lentiſci, aut myrtæ patientibus partibus appoſitio, hoc eſt ex quibus ſanguinem ferri agnouerimus. Et erunt hæc iugiter commutanda, ne naturali corporis uapore tepeſcant. Ac ſi ſpongiæ uiſæ fuerint ægrotantibus graues, erunt apponenda ptygmata ex ſupradictis liquoribus infuſa, aut ſucco plantaginis, uel intybi, aut herbæ calicularis, aut uuæ lupinæ, quam Græci ſtrychnon uocant: uel ſemperuiuæ, quam aizoon appellant, aut polygoniæ, & acaciæ ex aceto ſolutæ. Ac ſi ex capite fuerit ſanguinis fluor, erit pſilothro expoliandum. Tunc fomenta adhibenda ex oleo uiridi, aut roſeo, aut lentiſcino, aut melino, aut murtino. Sin uero plurimus fuerit fluoris lapſus, radendum caput, atque gypſo illiniendum, uel acacia ex aceto, magis frontis atque tẽporum partes. Perſeuerante fluore cucurbita quoque apponenda, ſubiecta flamma plurima occipitio. Si autem etiam per nares ferri uideatur, erunt ſtypteria immittenda ſicca, uel aceto infuſa, uel alia qualibet ex liquoribus ſupradictis. Ora quoque ſpongia ex aqua frigida expreſſa iugi tactu detergenda. Tunc etiam cataplaſmatum adhibendus eſt uſus ex rebus conſtrictiuis atque epithematibus: quæ paulo poſt cum ſuis nominibus ordinabimus. Danda etiam aqua frigida, uel poſca frigida, aut gargariſmus ſine ullo percuſſu, quoties ex proximis partibus gutturis ſanguinem ferri uiderimus: ac ſi per inferiora, uel altiora ferri ſanguinem uiderimus, ſorbendos dabimus cyathos duos uel tres. Quod ſi minime mederi ualuerint, etiam ſuccus plantaginis, aut intybi, uel uuæ lupinæ, aut polypodij, aut herbæ calicularis, aut roſæ erit offerendus, & neque plurimus iugiter, ne percuſſu partes noceantur, aut liquidorum influxione, quæ quidem ſint conſtrictiuæ uirtutis, redundantia tamen laxare uideantur: neque rurſum longioribus interuallis: ſic enim frigus à nobis illatum naturali uapore obtuſum parui temporis medullam dabit uitiatam. Tunc tertia die tranſacta, hora acceſſionis ſolitæ articulos leuiter ungemus frigido atque uiridi oleo. Dehinc detergemus faciem quoque, ſpongia aqua frigida expreſſa retangentes: cibum dabimus paruum conſtrictiuum, ut panẽ ex aqua frigida, uel poſca, aut alica ſimiliter, uel oryza, decoctione Thebaicarũ palmularum cõfecta, uel eaſdem ex aqua recenti confectas.. Aut ſi plurimum ualere hæc uoluerimus, aqua cœleſti, donec liquor mellis habeat craſſitudinem, aut ex malis cydonijs: tũc etiam danda oua tremula ex poſca, aut rore ſyriaco aſperſa. Dandus etiam panis ſimplex, aut infuſus. Tunc interpoſito ſpatio temporis dandus potus aquæ frigidæ paruæ. Dehinc permittentibus uiribus alternis diebus æger nutriendus, etiam ſi nondum repreſſus fluor uideatur, uſque ad id tempus, quo cicatricem firmatam ſenſerimus. Quod quidem Themiſonis atque Theſſali ſectatores uſque ad ſeptimum diem ſeruari dixerunt, hoc eſt trium diatritorum ſpatium: ut enim Antipater ait tertio Epiſtolarum libro ad Gallum ſcribens: Naturalis eſt ratio trini numeri, non ſolum in diebus, ſed etiam omnibus diatritis. Sed eſt melius, ut Soranus ait, quoniam non æquali tempore, nec dierum numero cunctis poterit cicatricis firmari ſoliditas, ob alias cauſas, & ob fortitudinem corporis, ac debilitatem, pro differentia naturali uariatam: neque nos unum atque eundem ſignare poterimus finem. Dehinc ſequentibus diebus aliqua erunt emplaſtrorum apponenda, aut epithematum conſtringentium atque frigidantium: quæ ſunt plurima particulariter. etenim Thebaicæ palmulæ uino acriori infuſæ, uel aceto contritæ, admixtis malis cydonijs decoctis, aut mali punici corticibus, aut alumine, uel acacia, aut hypociſtide, aut galla, aut œnanthe, aut aloe, aut cerotario ex oleo roſeo confecto, uel melino, aut myrtino, aut lentiſcino, aut œnãthino, aut mixto etiã maſtiche trito, aut melle decocto, galla cõtrita, aut aſpera, aut puluere mali punici uel mãnæ thuris admixto alumine Liparo, quo malagmatis ſumãt omnia qualitatem, tum linteo, uel panno illinita patientibus partibus apponenda. Vel illud medicamen, quod libris Celerum paſſionum memorauimus, de cardiacis ſcribentes, & appellauimus diaroos, uel ex polento, & uirgultis rubi, uel arnoglosſæ, aut herbæ ſideritis, uel uuæ lupinæ, aut caliculariæ, aut anulorum uitis, aut ſemperuiuæ. Item intyba cum pane ex aceto, aut palmulis, aut murtæ mollibus folijs, aut eiuſdem ſemine uiridi ante cibum offerenda, uel ante cibum elixum aut non coctum panem, & plantaginem ex aceto coctam, & uiridi oleo, aſperſo rore ſyriaco. item bulbi ex aqua & aceto, & rore ſyriaco confecti dari poterint cibo. Non aliter etiam cochleæ erunt offerendæ: habent enim quiddam glutinis naturalis utraque, & compaginandi uirtutem, cum proficiente curatione. Danda etiam pomorum quædam, ut mala cydonia cocta recenti mulſo: uel torrida, præſumpto tegmine, farina conſperſa, aut ſorba, aut mali punici grana, aut fabrilium

uuarum. item uolantium non pinguia, ut sunt pectora turdorum, uel pullorum matrem sequentium. item columbarum, aut phasianorum, aut attagenarum, aut perdicum, quarum erunt murta pectora penetranda. Tunc etiam porcinæ carnes, cerebrum, pedes, auriculæ, ora, uel auriculatũ summitates, quæque uel fuerint nutribilia, nec tamen difficilia digestione. Dandum etiam catapotium ex melle decoctum, sub lingua detinendum singulare, aut admixto gummi, uel draganto: etenim sufficienter decoctum mel, sicut in externis corporum glutinat diuisuras, non aliter etiam interioribus mederi necesse est, atque iam glutinata solidare proficiente curatione. Dabimus etiam uinum, & magis illud quod fuerit mordicantis uirtutis, hoc est quodam sensu linguam remordentis. Tunc ad summam paulatim erunt ægrotantes resumendi, cum præcautione uehementium commotionum: sunt enim leuiter atque sensim mouendi, portatoria scilicet, uel cathedra longiore, & firmato corpore lauandi: etenim lauacra feruoris causa atque motus illati, quod corpora celerato spiritu agitantur recentium glutinationum, atque mollium uulnerum redulcerantia probantur: cum enim oporteat coerceri atque densari patientia loca cõtraria qualitate, necessario uexantur feruoris illati causa: inflata etenim parua ex occasione, atque turgentia redulcerantur. Præcauenda denique etiam uehementia exercitia, & magis retento spiritu peracta: tunc utendum peregrinatione terrena atque maritima: & si corpus uiderimus nõ attestante fortitudine augmenta carnis accepisse, erit abstinentia cibi imperãda. Tunc sequentibus diebus paruus dãdus est cibus uino detracto: etenim cicatricis nouitas: quippe ex uenarum uasculis confecta, atque nondum fortificata, si carnis pondere fuerit prægrauata, necessario rumpetur. Semper autem oportet uentrem mitius emollire: acriores etenim clysteres incongruis motibus lacerant cicatrices, atque recursum faciunt passionis: ac si uehemens atque plurimus fuerit sanguinis fluor, erunt extendendæ adiutorij uirtutes. Acetum denique syncere dabimus ore retinendum, uel gargarizandum, aut sorbendum, spreto quorundam iudicio, qui asperum, uel tussiculam commouens, atque fluorem prouocans acetum dixerunt: siquidem etiam gelatum sanguinem soluat: etenim asperat, uel tussiculam commouet, si ingiter atque immodice fuerit datum. Soluit autem eius percussibilem uirtutem distantia temporum oblatione uariata, quæ nõ sensibili tactu, sed remissibili quadam digestione longioribus actibus immoratur. item quòd fluorem non prouocet, demonstrandum non est: siquidem sit manifestum, in externis corporibus uulneribus constitutis necessario fecisse densitatem: & propterea conducibilis atque glutinantis uirtutis fuerit approbatum. Danda etiam acacia aceto soluta, aut posca, aut ex supradictis liquoribus: non aliter etiam hypocistis, uel licium indicum, aut omphacium, uel balaustium, aut œnanthe, aut polios herba, aut gentiana, aut macir, aut ponticum, uel ægyptia spina, quam acanthan uocant: quarum nunc sunt radices infundendæ, uel decoquendæ, nunc earum succi uel lacrymæ admiscendæ: siquidem sint frigidæ atque constrictiuæ uirtutis conuenientia obturamenta. Item corticis uasculi uetustissimi uini exusti triti puluerem asperum tribus cyathis poscæ frigidæ, aut decoctionis, de qua supra diximus, bibendum dari, in modum cochleariorum duorum: etenim constringit cortex inueteratus, & magis antiquissimi uini commutatus tarditate temporis aucta uirtute. Vtendũ etiam trochiscis confectis ex supradictis speciebus. Item ex rosæ seminibus trochiscos, quorum compositionem Responsionum libris de medicaminibus dicentes tradidimus. Item quod appellatur dielectrum: item œnocraton, & alia similia: quorum compositionem, ut supra dictum est, Medicaminum libris tradidimus. Ac si coaceruatus perseuerauerit sanguinis fluor, utendum etiam uehementioribus, quibus obturentur altiora, sua & teneritudinis causæ, tamen erunt ocyus adhibenda, ne passionis ipsius impetu *in manibus* nostris uitam linquere cogantur ægrotantes. Prædicto igitur periculo eorum proximis aut ministris, uel quòd producta uita spem sæpe dederint sanitatis, erunt hæc adhibenda supradicti corticis cinis exustus cum liquida pice spongiæ impressus, decoctio lentisci, & roris syriaci, & elygmatium supradictorum suorum: nam hæc conficiuntur hoc modo: agmine uitis ustis uirgultis, atque ex eorum cinere confecto liquamine, scilicet aqua imbriali admixta, quam uulgo cisterninam uocant, dabimus ex ipsa bibẽdos cyathos tres uel quatuor, nullis alijs speciebus admixtis: nam quidam in ijs, si febribus adficiantur, etiam uinum immiscuerunt uiuidum, uel spongiæ ustæ cinerem, qui conficitur hoc modo: spongia expressa aceto, atque pice liquida madefacta, uasculo nouo includitur testeo: tunc circuntegitur luto, & usque eo inuritur, donec carbonescat: dehinc trita in puluerem, ex quo cochlearis unius quantitas aquæ uel poscæ frigidæ mixta datur bibenda. Vel si uirtutem medicaminis augere uoluerimus, tinctam, ut supra diximus, spongiam liquidæ picis puluere bituminis aspergimus. Decoctio autem lentisci conficitur hoc modo: eius uirgultorum sumentes sufficientem modum aquæ imbrialis infundimus sextarijs duobus. Tunc decoquimus: & cum semel uel secundo scatere uiderimus, expressas detrahimus lentisci comas: tunc liquorem decoquimus, donec ad tertiã partem deducatur, cuius cyathum admixtum duobus cyathis aquæ bibendum propinamus. Non aliter etiam electariorum decoctio conficitur. Ob electarium autem conficiendum erunt sumenda mala punica recentia uel infusa, nisi fuerint mollia: quibus contusis atque cõpressis, aliquantum detrahimus succum, atque decoquimus, donec mellis crassitudinem sumat. Et quãtum medicaminis uirtutem tendere uoluerimus, tanto ualentius mala exuccamus, quo expressa ultimum atque crassiorem succum dimittant, ut etiam eorum cortex, si quid humoris habuerit, sudet. Conuenit etiam medicamen, quod Themison ordinauit hoc modo: mali punici partibus duabus aloe admixta parui cochlearis quantitate cum aqua frigida offerendum. Ac si solutio perseuerauerit, addenda etiam constrictiua cucurbita patientibus partibus: tum diæteon emplastrum, quod uehementer astringit, superimpositis spongijs aqua posca infusis, ut supra scriptum, ciborum qualitate permanente. Dãdum etiam no-

ctis initio

ctis initio medicamen, quod diaporon appellant, uel diasycaminon, siue catapotia, quæ Medicaminum libris prædiximus. Nunc autem perficienda conscripsimus hoc modo: gummi & acacia æquis ponderibus, admixto alumine scisso ad duplex pondus, quæ sunt colligenda decoctione papaueris, & danda quibusdam in duplicem modum. At si quisquam non plurimum sanguinem fluxerit, nec tamen materia ferri cessauerit, conuenit etiam tertia die phlebotomiam adhibere. Etenim ex eo, quòd sanguis ferri nõ quieuerit, manifeste conijcimus glutinationem partium non fuisse perfectam diuisuræ, siue uulneris: & propterea in tumorem uenisse perspicimus: omne etenim uulnus, quod usque in tertium diem glutinari non potuerit, necessario tumescit. Thessalum denique indigna accusatione appetitum Sorani sententia recte purgauit: tertia etenim die phlebotomandos sanguine fluentes constituit, nutriens constrictiuo cibo, non inconsequentia ordinans adiutoria, sed tanquam complexis passionibus apta, ut contrarijs contraria obijcere uideantur. Ac si etiam intra diatriti tempus fuerit attestata partium grauedo uel dolor, aut spiratio difficilis, uel tussicula sicca, phlebotomare conuenit, atque aerem loci paruissimi trepidare, & ijsdem partibus lanas oleo calido uiridi expressas opponere, uel ob sanguinis fluorem ea ordinare, quæ glutinare ualent, sed uirtutis frigidæ non sint, neque transuorationis asperent loca, nec tumorem cõmoueant. Plurima dabimus etiam samiæ terræ, quam ges astera uocant, unciæ partem tertiam cum duobus uel tribus cyathis aquæ tepidæ. Non aliter etiam amylum, uel argallici radicem, atque foliorum eius succum. Conuenit denique sub lingua retenta eius radicis particula, siue amyli, siue terræ supradictę. Danda etiam ex gummi siue draganto, & thure, & opio, & ijs similibus confecta electaria. Tunc tertia die accepta diatriti temporis obseruatione, non solius fluoris, sed etiam febrium, erunt ægrotantes oleo calido atque plurimo, & uiridi perungendi. Facies quoque aqua tepida fouenda: cibus dandus complexioni passionis aptus, & pultes ex oryza uel alica frixa, siue simplici, uel milio, & decoctio calidæ, sed non oleosæ, ac potius siccæ, uel ex oleo uiridi confectæ, aut cum palmulis, uel amylo, admixto ges asteros, aut argallici radicem incoctam. Cæteris uero diatritis, hoc est interuallis dierum trino numero seruatis cogentibus doloribus erit utendum fomentis, atque cataplasmatibus laxatiuis: nunc etiam cum scarificatione cucurbitis, siue hirudinum appositione, quas sanguisugas uocant: tum uaporatio spongiarum apponenda. Sin uero etiam fluor periculosus fuerit sanguinis, cum tussicula uel asperitate gutturis, erit utẽdum quidem constrictiuis epithematibus, sed calidis: dandum etiam sorbendum mulsum ex melle decocto, & à uino abstinendum. Danda denique aqua potanda calida, sed paruo modo, tum sorbilia, quæ passioni uirtute apta mederi possunt, ut est amygdala ex posca in mulso decocta, quæ abijcienda, & admittendum amyli quantum ualeat mulsum in quandam crassitudinem redigere. Deinde similibus electarijs atque sub lingua continendis medicaminibus utemur tempore amissionis, ut est mel atticum admixto gummi, uel draganto decoctum, aut glycyrrhiza, uel eius succo: nisi quisquam ægrotantium hoc improbauerit nausea commotus, quo eius stomachus facile moueatur. Item ex lini semine trito, & dragãto drachmis duabus, & amygdalis expoliatis XXV, & strobilorum granis XXX, & oui unius tosti uitello, & amyli drachmis duabus, infuso passo sufficientis quantitatis, quo medicamen electarij crassitudinẽ sumat. Sin uero etiam rauci fuerint ægrotantes, erit mel decoquendum cum cæteris speciebus singulatim, resoluto draganto, ex infusione passi confecto: terminatur etenim asperitas faucium, uel transuorationis partes leniuntur, & tussicula mitigatur, sputa sanguinolenta reprimuntur. Danda etiam noctis initio, nisi febrium obstiterit accessio, simplex diacodion. Continuum uero medicaminum usum, quæ tussicularia sunt appellata, siue eorum immodicam quantitatem necessario fugiendam mandamus: est enim melius simplicibus atque consuetis mederi rebus: illa enim temporaliter quidem mitigare uidentur tussientium motum, sed passionem totam faciunt deteriorem. Ac si attestante tumore fluor perseuerãs produxerit tempus, in ijsdem perseuerare conuenit, quæ supra memorauimus, admixto etiam lacte. Si minui tumorem uiderimus, dandum quoque lac amylatum, & panis laganum, pultibus infusum, sed ex fermento confectum, quo panis habeat qualitatem, faciat etiam medelã meliorem. Strobilus denique cum suis fructibus, quod in semet habeat resinale, ptisana decoctus. Dehinc profectu cedente erit panis cum malua decoquendus, sed non exquisite conditus. Danda etiam ptisana cum lenticula, quam Græci psyfanæon uocant, & apponenda extrinsecus cerotaria ex murtino uel lentiscino, aut melino oleo confecta: tum urgentius augenda resumptio, ut supra demonstrauimus: atque ita abstento sanguine, quoad fiet glutinatione perfecta, at irruente tumore erit conijciendum, uel aduertendum, utrum glutinatio fecerit retentionem, cum neque grauedo, neque dolor, aut punctio, uel pulsatio, uel saltus partium, aut extentio, uel febris cum arida tussicula, aut stridor, aut singultus, uel quæpiam sanitati impedita saucietas ægrum sequi uidebitur: sed sit æqualis atque ordinata spiratio perseuerans. Tum si tumoris causa fuerit retentio sanguinis tẽporaliter effecta, quæ necessario sordidum atque humectum uulnus efficiat, phthisicorum fluorem pronũciamus. Tum cũ producto tempore sanguinis fuerit ruptio uariata, erit curatio pro motibus temporum uarianda, ut superpositionem emergentem eadem curatione curemus. In lenimento uero leues atque quietos adhibemus motus, sub magisterio aliptæ uel musici, quo etiam uocis exercitium artificis præcepta moderentur, cibus dandus ex mediæ qualitatis materia, adhibitis resumptiuis cyclis, in quibus non erunt repentinæ mutationes faciendæ. Sed nunc ex mediæ qualitatis materia primus ordinandus est cyclus, dehinc ex uolantum secundus: tunc ex agrestium tertius, atque ex porcinis carnibus ultimus: & coniunctis deinde duobus contiguis ordo dirigendus, atque ita omnibus, sed singulis materiarum speciebus erunt magis constrin-

gentia procuranda, ut in oleribus intybum, plantago: in marinis squillæ, mulli: in uolantibus perdices, phasiani, attagenæ: in agrestibus, lepores, capreæ: & si celeriter ægros crassificari uiderimus, erit abstinentia intercalanda: tum lenter emolliendus. Vtendum præterea partiliter nunc aquæ potu, nunc uini leuiter remordentis: deinde ueniendum ad recorporatiuæ curationis materiam latenti motu adhibita drimyphagia, ex pisce gobione, admixto melle. Dandi etiam pisces & cerebrum una tantummodo die, atque interuallatis diebus adhibitis localibus adiutorijs recorporatiuis, ut dropace, partibus primo quæ fuerint remotæ patientibus: tunc uicinis. ac deinde ipsis addendus etiam ex sinapismo rubor, quem Græci phoenigmon uocant, atque sicca fricatio. Tunc torrendum corpus sole, quod Græci heliosin uocant. Adhibenda quoque paroptesis, & aliquando sicca cibatio, aliquando cum pane palmulæ offerendæ, & imitanda consuetudo frigida lauacri, atque potus paruus scilicet primo, ac deinde auctus suggestione, quo possint etiam ijs ægrotantes uti partiliter: facit enim duriora corpora, atque ualentia, acceptorum nel gestorum differentiæ contrariorum mutatione uariata: quanquam sint ex eodem genere uenientia. Vtilis præterea nauigatio approbatur, & peregrinatio comprobatur: inde enim res salutares uenienti. Præcauenda etiam Venus: facile autem hæc passio refricatur. Hæc est secundum methodicos ordinata curatio. Apud ueteres uero dissonantia sunt ordinata. etenim de schemate iacendi, atque phlebotomia, & ligatione, & constrictiuis, uel frigidis cataplasmatibus, & aceto bibendo uaria disceptatione pugnatum est. de schemate inquam iacendi: siquidem alij supinos iubeant ægrotantes iacere: uel super eas partes quæ non patiuntur. Item Asclepiades consequenter approbat supra partes quæ patiuntur esse locandos ægrotantes: siquidem cum scriberet necessarias esse curationes adprehensa causa sic fuerit elocutus, etiam sanguinem inquit fluentes ita esse locandos. Siquidem Erasistratus phlebotomari præceperit patientes. Alij uero eius sectatores etiam fieri principaliter damnauerunt adiutorij genus tanquam uirium uexabile. item plurimi nostrorum tanquam laxatiuum, & propterea inconueniens fluori sanguinis ex solutione uenienti, & indignum ad constrictionem. Alij adhibendum probauerunt, ut Hippocrates de morbis scribens, Diocles libro quo de passionibus, causis uel curationibus scripsit, Praxagoras libro tertio de curationibus. Item Asclepiades libro, quo de clysteribus scripsit: dehinc Themison secundo libro Tardarum passionum: & Thessalus secundo libro regulari, sed adiecta discretione: etenim si tertia, inquit, die rursum sanguinem fluxerint ægrotantes atque plurimum, quod intelligitur tanquam in complexis passionibus, hoc est strictura obtinente, faciendum approbasse: alij uero omnes statim, atque sine ulla dilatione phlebotomandos dixerunt: & magis si ex thorace, uel pulmone sanguis fluxerit, uel plurimus auertendę materię causa, quo patientibus partibus derelictis, aliorsum feratur, hoc est ad eas quę non patiuntur, uel ob educendam materiæ multitudinem. Denique sæpe inquiunt faciendam consuetudinem, si oportuerit semel, & secundo, uel tertio, quo recurrens ex brachio post abstinentiam sanguis iterum auocetur, uelut Themison ait, secundum se, & laxamenti esse, & minutionis, ne initium toris efficiat. Item ut alij ob euacuandas uenas, quo exeant late celerius concedant atque coeant diuisuræ, uelut Asclepiades, ad minuendum cursum siue spirationem, quibus passio adiuuatur. Item de ligationibus pugnauerunt: siquidem Xenophon & Dionysius, & Erophilus primo libro Curationum, & Erasistratus probēt articulorum faciendam constrictionem. Erophilus uero capitis, & brachiorum, & femorum: Erasistratus magis inguinum & alarum: etenim laxationem sensus sanguinis approbat fieri retentionem. Asclepiades uero ad ipsum scribens libros Parasceuasticos ligationem excludit, eamque neque Erasistrato congruam: dicens, osculari non posse sub discrimine uenulas, quod Græci diaphragma uocant, uel misceri eas quæ supra diaphragma esse uidentur. Omnes etiam nostræ sectę principes id approbasse uidentur: impressa etenim inquiunt ligatura uexat, non impressa inutilis esse perspicitur. Item Antipater tertio libro Epistolarum ait teneri materiam quidem ligatione, sed cum fuerit indulta uel relata, in repetinum atque immodicum fluorem ueniat: siquidem abstinentiæ causa altiora pendendo latere potius quàm teneri uideantur. Item de constrictis cataplasmatibus plurimi dissenserunt: nam si Erasistratus hęc approbauit, Asclepiades excludit, tanquam materiam imprimentia, uel coercendo in latum reuocantia. Item acetum alij tanquam tussiculam uel fluorem commouens expulerunt, uel quòd duras partes densando faciat. Themison uero ijs repugnans adhibendum iudicauit, attestante etiam Thessalo. Alij aiunt eius acrimoniam uel nimietatem temperandam admixtione aquæ. Plurimi uero contrariarum sectarum etiam clysteres, atque urinales aiunt uirtutes adhibendas. Item Diocles taurinum gluten bibendum dicit, farinæ concoctum & rubo, uel cum nepita amylum uel marrubium, uel rosmarinum in aqua posca dandum. Motus uero alij adhibuerunt, non solum fricantes, sed etiam deambulationem imperantes post cibum, ut Erasistratus. Asclepiades uero de communibus adiutorijs scribens, gestationem in hęmoptoicis prohibet. Vtuntur quidam præterea etiam purgatiuis medicaminibus ex papauere uel helleboro, aut diagridio, quod Græci scammoniam uocant, ut Diocles. Item sudorem mouentibus & uomitum, ut Praxagoras, qui etiam plurima urinalia ordinauit. Sed hæc facile iudicantur ex ijs quæ secundum methodicos tradidimus. Demonstranda tamen eorum contradictio, & breui ratione formanda. Peccauerunt igitur, qui supra patientes partes ægros iacere uoluerunt: omnis enim impressio siue affectio incongrua glutinationibus approbatur. Ceciderunt etiam falsa intentione decepti, qui non addita discretione phlebotomiæ memorauerunt usum: non enim in omnibus oportuit prohiberi, cum fluorem sæpe fuerit uehemens strictura complexa: etsi secundum Erasistratum osculatio uenarum ex redundantia materiæ ueniens fluorem faciat, conuenit uti detractione: facile

enim

enim corrigi uel reparari parua uirium uexatio potest: plurima tamen ex adiutorio patientibus utilitas fuerit. neque item in omnibus erit approbanda phlebotomia: nam nullo tumore apparente uexabilis iudicatur: etenim corporis fortitudo necessario depurgatur,& stomachus uitiatur, atque debilitate irruẽte difficile coeunt diuisuræ,& eadem patienti uidebimur ingerere, quæ prohibenda suscepimus: quippe cum non auersio, sed potius partitio sanguinis fieri intelligatur,& duplici egestione celerata, nullam mortis habeat dilationem. Dehinc erit anceps, utrum irruente rursum tumore phlebotomandi nec ne sint ægrotantes: sed phlebotomati apertissime interficiuntur, non phlebotomati magno adiutorio priuãtur. Ligationes uero non tãtum ad diuertendam materiam adhibendę sunt, ut supra memorauimus: quantũ ad densitatem uero faciendam adhibendas adprobamus: siquidem imprimendo coerceant: sed mediocriter adhibere, ne moderatione cessante uexare potius, quàm curare uideantur. Peccat etiam Asclepiades, frigida uel constrictiua epithemata recusando. Sunt etiam inconsequentia Erasistrati placitis, sed officio congruæ curationes efficacia: nam solutionem constringũt, diuisuras conglutinant: quod ex uulneribus in superficie constitutis,& sub uisum uenientibus usu approbatur: quibus apposita apertissime profuerunt. Peccant etiam non aliter, qui bibendum acetum negant: non enim in omnibus fluoribus sanguinis dandum probatur, sed in ijs qui approbato atque largissimo fluore uexantur: in paruis enim aqua frigida sufficere potest, aut admixto paruissimo aceto. Ac si tumor fuerit attestatus, ut complexam passionem demonstret, procul dubio constringentia fugienda, quantum res pati uel admittere possunt. Est igitur improprium, uti ea quæ incongrue adhibita nocere demonstrentur, etiam cum necessario conuenire fuerint uisa, prohibenda existimentur: etenim aduersantia solutioni tussiculam ex fluore ueniẽtem mitigant, atque ipsum fluorem constringunt,& sanguienm retinẽt cohibendo,& neque inurunt: siquidem sæpe reddita per digestionis uias patientibus partibus adueniant temperata atque admixta, liquidis in alto constitutis: & propterea obtusa uirtutis uiolentia perdurant. Sunt etiam clysteres contrarij: siquidem commoueant corpus, eo tempore præterea, quo conglutinationem faciendam nitimur. Hac ratione etiam urinalia medicamina atque uentriflua magis noxia iudicantur: siquidem turbent atque uexent,& uertant stomachum. Item proteruus omnibus uomitus,& propterea contrarius iudicatur: rescindit enim uulnera, nisi quis eum iam solidatis cicatricibus ob recorporationem adhibendũ probauerit. Est præterea affectatio sudorum, quam Græci aphydrosin uocant, contraria: cum enim superflua atque redundantia tollere uidetur, laxatiuæ uirtutis causa coeuntia disiungit. Item taurinum gluten tensionem atque duritiam facit. Motus uero corporis neque excludendos generaliter approbamus, neque approbandos: siquidem prius quàm passio declinauerit, requiescere debeant ægrotantes. In declinatione uero sint mouendi, sed non post cibum: tunc enim ob digestionem celebrandum tempus est quiescendi: quo fiet, ut prius quàm cibum sumpserint ægrotantes, gestatione sint mouendi secunda, etiã deambulatione: etenim parua adiectione neque ulcerare fricantur,& in resumptione uirtus corporis excitatur.

De phthisica passione. Cap. XIIII.

PHTHISIS, siue, ut plerique appellant, phthoe, quod corporis faciat defluxionem, siue corruptionem, fit frequentius antecedente sanguinis fluore: aliquando etiam longi temporis tussicula, siue catarrho thoracis cum altiora lacerantur,& primo leuius, tunc ulcerata, facientia collectionem intrinsecus: quæ cũ siccata non fuerint, citius sumat passionis initium. Sed non secundum has differentias erit efficacia curationis mutanda: siquidem antecedentes causæ, quanquam diuersæ, unam facere passionem uideantur. Sequitur autem ægrotantes febricula latens, & sæpe quæ initium declinante accipiat die atque ueniente luce leuigetur, attestante tussicula plurima initio noctis atque fine cum sputis saniosis, ac paruulis, primo in ijs, qui non ante sanguinis fluore uexantur: quæ quidem admixta saliua latere uideantur, secundo etiã plurima ferri uideantur. Iis uero qui ex fluore sanguinis in istam ueniunt passionem, primo sanguinolenta sputa efficiuntur, hoc est cruenta, quæ Græci hæmalopa uocauerunt: tunc feculenta, dehinc liuida, uel prasina,& in ultimo alba atque purulenta, dulcia uel salsa, cum uoce rauca aut acuta,& difficultate inspirationis, atque genarum rubore,& cæteri corporis cinereo colore. Item sequitur oculos exoletus aspectus, & corporis tenuitas, quæ nudatis membris proditur magis, quàm ex aspectu uultus. Quosdam etiam sibilatio uel stridor thoracis sequitur, crescente passione sudor superiorum partium usque ad pectoris finem, cibi fastidium, & maior appetitus sitis, & quibusdam grauedo uulnerati pulmonis, ut etiam eius expuant fibras. Quibusdam punctio, ulcera thorace, pulsus debilis, densus, ac deinde formicalis, quem Græci myrmezonta uocant: digitorum summitates crassescunt, obuncatis unguibus, quod Græci gryposin uocant. Sequitur prętererea inflatio pedum, & nunc frigus, nunc feruor articulorum, nasi summitas pallescit, atque aurium laminæ frigescunt. Tunc peiorante passione uentris efficitur fluor albidarum egestionum, & indigestarum, debilitatis, naturalibus digestionis officijs. Discernunt præterea plurimi purulentum liquorem, phlegmata carbonibus imponentes, quo exusta probentur: nam tetri odoris esse necesse est omne quod natura fuerit mutatum, uelut ex defluxione carnis ueniens. Item in aquam mittunt ægrotantium sputamina: etenim naturalia facile soluuntur: uitiata uero atque mutata perseuerant, quadam tenuitate coacta, & subsidunt: siquidem sint grauia, & contra naturam ex defluxione carnis uenientia. Vicinæ atque similes passiones sunt phthisicæ, syntexis, quam nos defluxionem dicere poterimus: atrophian, quam nos nutrimenti cessationem uocamus.

Item empyica passione,siue anaphoretica,quam nos purulẽtam,siue uomifluam dicere poterimus, quòd ex uomica interioris collectionis purulenta per tussiculam excludunt sputa. Sed hæc discernuntur: siquidem ex ijs atrophia longo tempore faciat tenuari, nullis etiam attestautibus sputis : sæpe etiam sine ulla tussicula : etenim longo tempore febricitantes , atque tussientes limpidis adhuc sputis affecti, necdum phthisici iudicantur, in phthisicam uero passionem proni ac decliues esse noscuntur . item empyica passio,siue,ut supra diximus,anaphoretica discernitur à phthisica,non aliter quàm ulcerum collectione.quippe cum empyicos sæpe antecedat pleuretis,uel peripleumonia,& tumor immensus, & febres uehementes cum horroribus frigidis, & inordinatis. Dehinc quod sæpe coaceruata puris copiam excludant repente,ac deinde egestione facta febribus atque horroribus præteritis liberentur,ut aut omnino ijs careãt, aut ex parte afficiantur : in phthisicis ea quæ supra diximus antecedant , & liquida paulatim non coaceruata excludantur,& pro modo auctæ passionis etiam febres augeantur. Communiter autem hæc passio stricturæ atque solutioni erit adscribenda , & subiacentibus passioni temporalibus cœnotetis. In quibusdam etiam ulcerum differentias monuimus promouendas : sunt enim necessario intuendæ: siquidem complexa sit regulæ , quam diætan uocant , medicaminum ratio , quam pharmacian appellant. Denique si tumens ulcus fuerit,quod intelligitur ex dolore consequenti,& cæteris tumoris signis, conuenit ægrotanti calidus locus,& abstinentia unius diei. Tunc fomentatio laxatiua,atque cataplasmata, & cucurbitæ appositio cum scarificatione,& uaporationibus spongiarum, & totius corporis perunctione. Cibus quoque sorbilis,calidus,& magis panosus,obseruatis temporibus singulorum adiutoriorum, ut sæpe docuimus : ac, si tumens non fuerit ulcus , ob purgationem sordis erunt aquæ mulsæ cyathi duo uel tres offerendi ante cibum, uel fœnigræci sæpe torti decoctus succus , sed non ita ut uiscosus fiat,quod seruabitur : si secundo uel tertio mollius scatere cœperit,deponatur , quòd sit colore uinosus , ac deinde uni cyatho liquato admiscemus mellis cochleare : habet enim uirtutem fœnigræci semen mitissimæ detersionis. Vel certe mulsum dabimus ex lini semine fricto,atque trito, admixto puluere , aut liquato linteolo limpido,uel farina meregmi. Si autem maior purgatio fuerit facienda , irin illyricam atque herbum dandum probamus . Oportet etiam herbum rubrum aquæ infundere donec infletur . Tunc testa calefacta atque ignita molere, terere, ac deinde tum tenuissimo cribrello eius pollinem mulso aspergere in cochlearij quantitatem,uel ex melle decocto electarium facere,admixto scilicet polline supradicto. Sed propter uehementiam herbi erit conijcienda sordis magnitudo , ut si fuerit putruosa, quam Græci dysoden appellant,tunc solo herbi polline utemur . Sin uero non ita fuerit cogens causa , admixto sesamo iri illyricæ æqualis ponderis aut superantis,pro passionis magnitudine : ac si plurimum purruosum apparuerit ulcus,ex ijs quę feruntur,non solum per os conuenit herbi pollinem dari,sed ex ipso confectum etiam cataplasma aceto atque melle extriusecus apponere. Tunc etiam lenticula simili usu adhibenda probatur; & præterea purgatiuæ uirtutis aristolochia & dracontia herba , siue quæ appellatur aron : eius generis etiam marrubium approbatur,quanquam sit stomachi uexabile,purgatiuæ tamen uirtutis. Oportet autem eius manipulum tribus aquæ sextarijs decoquere,donec ad partem redeant. Tunc marrubium detractum proijcere,atque admiscere mellis boni libram,& rursum decoquere,donec ad suam ueniat crassitudinem . Ac si marrubium uiridius fuerit,tundendum atque exuccandum,& in unum cyathum succi libra mellis miscenda , & ita decoquenda,aut aquæ sextarij tres decoquendi,siue admiscendi,donec crassitudinem sumant . Faciunt etiam ex strobilis & amygdalis,& lini semine,uel supradictis electaria confecta. itẽ ex amygdalis,& ptisana cum melle & lacte sorbile medicamen,& primo cum pane acceptum infuso melle. Tunc etiam singulare sorbẽdum paruissime,ad modum unius cyathi uel duorum: dehinc plurimum, longe ante tempus alterius cibi : quanquam sit in quibusdam hoc solum cibo sufficiens : etenim corpus nutriet , & uulnera reterget,& cruentos,uel purulentos : dehinc cum tenuia sputa ferri uiderimus, facit etiam strobili decoctio,quæ conficitur hoc modo : uiridem strobilum sumentes fructuosum,qui in semet habeat quædam resinalia,quem tribus sextarijs immixtum decoquimus,donec pars liquoris insumatur. Tunc detracto strobilo erit residuæ parti liquoris miscenda mellis libra,uel glycyrrhiza. Tunc decoquẽdo donec crassitudinem sumat. Conuenit etiam ex squillitico uino electarium confectum,ex quo erit sextarius unus libræ mellis admiscẽdus, & gummi uino perfusi selibra : tunc decoquendum mel,donec uinum insumatur . Potest præterea etiam melilotum linteolo ligatum tempore decoctionis immitri . item succus glycyrrhizæ simili modo,atque eodem tempore misceri probatur . Conuenit etiam diocodion medicamen cochlearis quantitate sumptum,uel butyrum cum melle electario datum : & præterea purgatiuæ uirtutis atque siccatiuæ hoc medicaminis genus marrubij succi uiridis sextarij tres,mellis libra una: quæ cum fuerint coctione crassificata,iris illyricæ immittendæ sunt drachmæ duæ . Sed oportet neque semel , atque eodem tempore omnia hæc ægrotantibus dari : uarias etenim materias posuimus : siquidẽ iugis speciei unius oblatio satiat ægrotantes,& propterea recusetur.neque accessionis tempore hæc danda mandamus . Quapropter uni etiam cætera in curationibus monemus intuenda , quo purgato ulcere humanioribus cibis utamur,hoc est ex mediæ materiæ qualitate . Conuenit interea motus latens pensili primo lectulo cathedra longiore , atque in uicina porticu . Adhibita etiam perunctione primo sedenti, ac deinde recepta fortitudine stanti, purgato ulcere dabimus uinum album , atque lene mediocriter remordens. Tum lauacrum adhibendum, quando etiam sicca conueniat cibatio singularis , uel cum palmulis thebaicis,& pulmento in cibum dato,uel arnoglossa herba,& uolantum non pinguia. Item sub lingua amylum datum,quod retentum in defluxionem ueniens subiectis partibus patientibus irruat, &

paulatim

paulatim adiuuet cicatricem, uel mel decoctum simili modo datum, aut paruo ex amylo admixto: tum etiam trochiscum, qui appellatur trigonos, uel mel uino remordenti admixtum parti suæ quātitatis & decoctum, donec incoquatur uinum. Tunc etiam antidotum, quod appellatur theriaca mithridatios, quę in semet habeat siccandi atque recorporandi uirtutem. Item zopirios, & dierisimus. Apponenda præterea extrinsecus emplastra, quę in cicatricem ducere ualeant, ut est melinon, ac deinde siccantia magis. Tum cum firmum apparuerit, lenimentum erit amithaoniō impooendum, uel polyarcyon malagma, admixto cerotario ex oleo cyprino confecto parte tertia: siquidem hæc singularia primo tempore ægrotātes ferre minime possint. Tunc cyclica regula adhibenda, sed quæ non repentinas habeat ordinum mutationes. Denique nunc uinum, ounc aquam potare permittimus, iuxta cycli rigorem. Danda etiam drimyphagia, quam despuentibus sanguioem memorauimus. Adhibenda etiam localia adiutoria, similiter cucurbita, dropaces, & sympasmata, & paroptesis, & sinapismus, & bibendum medicamen, quod diapipereon appellatur: ualet enim callositatem ulceris tenuare, atque siccare. Fugienda præterea bibendi medicaminis satietas, & eligendus consuetorum usus: magis siquidem insueta materia uexatus stomachus, atque fastidio supinatus prodat ægrotantes: & propterea uehementer utilis naualis gestatio, atque longa nauigatio, lectio, uocis exercitatio, & omne quod dare corpori fortitudinem potest. Veteres autem medici alij nihil de ista passione memorauerunt. Sed Diocles libris, quibus de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, iubet initio cibos detrahi, nihil de fine abstinentia significās, quousque sint ægrotantes retinendi: tunc sudores commouendos, quibus necessario uires auferantur, & neque hoc, quēadmodum faciendum sit, ordinauit. Vtitur etiam anacœliasmis, quorum qualitates non memorauit, adijciēs uerrendum, siue deducendum à pulmonibus humorem, quando fuerat mitigandum potius ulcus, quàm depurgandum. Item uomitum ex oxymelle adhibendum, quo corpus disijciendo ulceratas lacerat partes: atque hoc iugitet, & post cœnam faciendum probat: dehinc proterua mentis cæcitate deceptus etiam psichrolusian imperat adhibendam, & allium dandum, quod necessario uexet ęgrotantes inflādo: tum uino flauo utendum siue nigro, & propterea duro: atque post prandium deambulatione uexandos imperat ęgrotantes, & nulli adiutorio sua tempota teddenda perspexit. Item Praxagoras secundo libro curationum ijs qui pulmonis ulcere afficiuntur initio helleborum probat, atque sitim faciendam: tū resumendos: non aduertens primo resumptione, tunc helleboro utēdum, qoo possint eius laborem perferre ęgrotantes. Ad summam, non resumpto uiribus deficienti helleborum noo conuenit. Resumpto autem, uel fortificato exclusa phthisica passiooe comprobatur, & propterea usus hellebori recte prohibetur. At Themison secundo libro Tardarum passionem quędam recte, quędam caduca proteruitate cōposuit. Ex quibus est etiam pendentis thori gestatio, quo plurima parte diei ac noctis motu exerceantur ęgrotantes, cum oecessario accessio uespertino tempore asperetur, atque luce surgente leuigetur: quo non solum laboriosus, uerum etiam intempestalis, & inordinatus motus ab eodem adhibitus approbatur. Etenim initio lucis, & dimissioois tempore nutriri cibo conueoit ægrotantes: est etiam noxium allium, quod imperat dare: siquidem inflationem maximam faciat. Vnctio item ex ferueotibus adhibita nirtutibus, quam circa uesperam probat adhibendam, cruribus atque brachijs contraria iudicatur: tūc enim febres ardescunt. Imperat pręterea inter duos uel tres ęgros lauaodos, cum corpus elimatis niribus debilitet lauacri frequentia, & sordidet atque humectet ulcera. Pręterea herbum, dehinc intybum, & plantaginem, cum sit horum usus differentia temporum separatus: herbum enim purgationis adhibetur causa: frigerantiam uero cicatricis obducendę. Item imperat ulcera facienda extrinsecus ijsdem quibus intus inesse sensimus, quod est perniciosum: putat enim auersione humoris facta ad exteriores partes altiora ulcera pręsiccari: & propterea diutissime differendam sanitatem exteriorum ulcerum, donec illa claudantur. Imponenda nanque ait emplastra, quę humoris prouocant defluxionem: cum humoris defluxio iuxta sapientia placita nullius commodi teneat fidem: sic etiam plurima localia adiutoria adhibenda conscripsit, quę tamen multo tempore magnificas ulcerationes, hoc est, quas nos extrinsecus infiximus, in cicatricem uenire cohibeant, impediens plurima quę congrue adhiberi possunt, ut defricationes, dropaces, cucurbitę, sinapismi paropteses, et alia quę cum uehementissime prosint, ulceratione cutis pręsecta adhiberi non possint.

CAELII AVRELIANI SIC-
CENSIS CHRONION
LIBER TERTIVS.

De suspirio, siue anhelitu, quem Græci asthma uocant. Cap. I.

ANHELATIO, siue suspirium ab accidenti nomen sumpsit. Vocatur præterea secundum aliquos spirationis difficultas, quam Græci dyspnœan uocant, siue orthopnœan: siquidem sese præfocari sentiant, cum iacuerint ægrotantes, atque erecti facilius spirent. Item, ut alij dicunt, contrario uocabulo suæ uirtutis nomen accepit: nam cum sui ratione conuertat ac deprauet, tanquam corrigat orthopnœa nuncupatur, quam nos spirandi dicere correctionem poterimus: multa enim contrariæ interpretationis uocabulum sumpserunt, ut fella, quæ Gręci glycea uocant, uelut dulcia, cum sint amarissima. Grauat autem atque premit hęc passio magis mulieribus uiros, & iuuenibus senes, atque pueros, & durioribus natura corporibus teneriora, hyberno atque nocte magis, quàm die uel æstate: in quibusdam ex initio generatur: in quibusdam perfectis irruit passionibus: sed magis ex profundo frigore sequitur patientes spirationis difficultas, & frequenter natura celerior magis quàm tarda. Item præfocatiouis sensus secundum thoracem, atque grauedo, & feruor igneus. Item enteron ad superiora conductio, & cum passio uehemenıescere cœperit, stridor atque sibilatio pectoris cum uocis debilitate. Tum extensio colli atque uultus cum rubore, & oculorum suspenso attentu, & iacendi potestas schemate supino, tussicula nunc arida, nunc uuida, cum sputis tenuibus & spumosis, aut crassis & uiscosis, & sudoribus, & colore morbido, atque pulsu humili. At si grauior impetus superpositionis fuerit, ora ægrotantium liuescunt: & quidem excluso per nares humore mucilento releuantur, atque præfocationis carent metu: quod non aliter cedit, etiam si super oculos lacrymarum fuerit fluor. Variantur autem tempora passionis superpositionibus & lenimentis, & nunc limpidis atque synceris, nunc sordidis, & passionis tractibus implicatis, ut etiam tunc leuis difficultas inspirationis inesse uideatur: quæ facile prodetur, si ægrotantes itinere ascensibili gradiantur, atque ocyus pergant: uel indigestione, aut usu uenereo affecti, uel frigore, atque puluere, siue fumo grauentur. Differt autem hęc passio à peripleumonia, quòd neque cum febribus necessario fiat, & semper tarda esse uideatur. Itē secundum aliquos discernitur ab orthopnœa: siquidem hæc cum stridore atque præfocatione asperetur: orthopnœa uero cum thoracis euersione atque singultu, aliquando etiam cum sanguinis fluore. Item secundum aliquos magnitudine discernitur: uehementem enim dicunt orthopnœan supradictis passionibus. Sed est melius, ut uno atque generali concursu passionum potentiam iudicemus, ut nunc uehemētem passionem dicamus, & magis accessionis tempore, nūc leniorem & magis dimissionis tempore. Est autem passio stricturæ, quapropter conuenit, ut mox corpus inuaserit, siue cum repetendo superpositionem asperauerit, iacere ægrotantes altioribus stramentis, thorace atque capite subleuato, loco lucido atque calido, mediocriter adhibita requie, & abstinentia cibi usque ad tertium diem. Et si uires permiserint, pectus tegendum lana, atque fouendum oleo dulci calido: adhibita quoque articulorum blanda calidarum manuum fricatione, ut etiam teneudo medeamur teporibus admotis tempore quo accessio uehementescit, & cucurbitæ lenissimis raptibus detrahendę. At si pręfocatio coegerit, & uires permiserint ęgrotantis, adhibenda phlebotomia, & diatriti tempore unctione antecedente sorbilis atque calidus & uarius in dimissione offerendus cibus, atque alternis diebus, donec passio declinet. Sin uero imbecilles uiribus fuerint ęgrotantes, diurnis diebus dabimus cibum: sed ea die, qua abstinere oportuerat, paruum: ea uero, qua dare licebat paulo plurimum. Sin uero officium non agnouerit, simplex clyster adhibendus, et ante cibum mulsę ex melle despumato duo uel tres cyathi prębibendi. Tunc cataplasma laxatiuum atque cucurbita cum scarificatione adhibenda thoraci, & in utrasque scapulas, ac magis paulo inferioribus locis, quo sine ulla quassatione partium eius raptus efficiatur. Tum uaporatio spongiarum, atque cerotarium, & malagma quod diachylon appellant, uel mnaseum: atque ita lauacrum, & uinum, & uarius reddendus cibus. In lenimento uero, si corpus passio tardauerit, erit adhibenda resumptio, gestatione, uocis exercitio, deambulatione, unctione, fricatioue, corporis retento spiritu: tum lauacrum, atque cibum ex pulmentis medię qualitatis. Dehinc ad recorporatiuam curationem transeundum. Adhibenda drimyphagia, atquę cęterarum transitus mutatiouum, quas sępe cyclos ordinantes docuimus. Tum etiam ex radicibus uomitus, uel si passio coegerit, etiam helleboro prouocatus. Iubemus pręterea acetum scilliticum ęgrotantes ante cibum sorbere, uel cum aceto nitrum, siue laser, aut hysopi decoctionem cum fico contritum, uel nucleo pineo, quem Gręci pityda uocauerunt admixto mulso. Item abrotonum tritum cum sulphure, atque aceto ex mulso confecto, uel urticæ semine, aut radicum, & horum similium electariorum, ut est melli admixta resina terebinthina, aut cartamum, quod nasturtium uocamus, aut sesamum, cū aloe, & amygdalis amaris. Aliquando etiam pipere, uel oui uitello: uel illud electarium quod diascylles appellamus, cuius confectionem de Medicaminibus scribentes tradidimus. Tum etiam cucurbitę recorporatiuę adhibendę thoraci, atque interscapulo: dehinc dropax, paroptesis, heliosis, sinapismum, acopa,

recorporatiua

recorporatiua malagmata, ut est diadaphnidon, uel dialoe, uel diaeuphorbio : dehinc nauigatio atque peregrinatio terrena, & potio theriacæ antidoti, & aquarum naturalium usus, quarum præstant in Italia cotyliæ appellatæ, siue albæ, uel nepesioæ. Tum etiam catadysinus, hoc est aquarum illisio superne, iisdē locis qui patiuntur : utilis denique maritima, & plurima mare tenus conuersatio, atque consuetudo frigidi lauacri, quam psychrolusian appellant. Aliqui autem aduersarum sectarum principes etiam dauco cū aceto & melle ægros potauerunt, siue iri cum mulso, & uentrem plurimum deduxerunt, dando de diagridio, quod scammonian Greci appellant, obolos tres, cum duplici pondere aloes siue hieræ, quam catarticā uocant, uel ammoniaci salis obolum, siue opoponacis simile pondus, uel cneoron, aut polion herbam, uel peplion, aut calchantum, uel thápsian, aut asininum lac, & castoreum, non solum lenimenti tempore, sed etiam in augmēto, siue superpositione passionis. Alii uero etiam urendum thoracem, uel caput crediderunt. Themison quoque secundo libro Tardarum passionum in quibusdam eisdem compeccasse uidetur, cum plurimum uentrem depurgandum credidit ex diagridio, atque in ipsa accessione. Vtitur præterea cōstrictiuis, atque iis acrioribus: & imperat dari thapsiæ succum cum opoponace, aut sagapeno, ex quibus stomachus necessario uexatur. Hic denique erit memorandum, quia potis medicaminibus nō sine cautionibus utendum est, ut neque eorum plurima satietate uexandi ægrotantes. Item in impetu uel asperitate passionis recorporatiua adiutoria prohibenda : erit enim cœnoteta consideranda, qua facile medicamina qualitatis ratione accedente correctius approbamus.

De stomachicis. Cap. II.

A PARTE corporis quæ patitur stomachica passio nomen accepit: sed non omnis stomachi querela illico passio nuncupatur, nisi fuerit ex multorum concursu signorum, & perseuerantia cōfecta, atque corporibus tardans repetendo superpositionibus lenimenta. Plurimi igitur singulatim speciales curationes eius tradiderunt : nunc de stomachi duritia dicentes, nunc de uētositate, de rheumatismo, & debilitate, & horrore ciborum, & fastidio. Themison quoque primo libro Tardarum passionum solutionem circa stomachum, quam appellauit rheumatismum, secūdo libro uentositatem. Item Thessalus secundo libro regulari curationem separauit soluti stomachi atque inflati. Nos uero communiter sub una propositione de omnibus dicere curabimus, qua uentositatem uel ex tumore duritiam confectam stricturæ iungimus : fastidium uero, siue horrorem ciborum, & corruptionem ambiguam utrisque principalibus passionibus subiicientes. Antecedentes causę quę stomachi passionem faciunt, cęteris quoque passioonibus generandis communes esse probantur, sed magis ista iugis indigestio parit, siue post cibum gemitus, & perfrictio profunda: item mœstitudo & medicaminis insueti potatio. Sequitur autem in passione constitutos accessionis tempore animi defectio, articulorum frigidus torpor, aut uariatus per membra acrior naturali feruor, qui magis medias teneat manus : tum roscidus sudor, & animi angustia, iactatio, anxietas, siue concatenatio mentis, & desponsio, coloris mutatio, pulsus paruus, celer, imbecillus, corporis tabes, cibi fastidium, uel maior ciborum appetitus : tum corruptio acceptorum cum acore in bromosam uel fumosam transeuntium qualitatem. Quibusdam etiam uocis amputatio, & dentium confrictio, siue concubitus, inseparabilis capitis grauedo, aurium tinnitus, & quibusdam suis insatiabilis : cum in accessu tumor maior fuerit excitatus, oris siccitas, & saltus sub præcordiorum partibus: tum dolor in eadem parte, aut etiam inter palas tenens, siue latius, cum se tumor uberior infuderit: dehinc transuorandi difficultas cum præfocabili sensu. Quo denique commoti quidam nostrę sectę principes, Epistolarum libris hoc accidentię genus stomaticam synāchen uocauerunt. Durescente autem stomacho sine ullo feruore atque dolore, cætera communia signa sequentur : tunc ligneus earundem partium sensus, & magis inter palas, si omnis arnerit stomachus : sin uero in superioribus erit transuorandi difficultas, donec ad eius fundum accepta perueniant: aut si in eodem fundo, quem Gręci basin appellant, fuerit durities, erit transuoratio facilis: sed post eius perfectionem grauatio sequetur, tum durities, atque extantia in interioribus præcordiorum. Ac si uentositas fuerit stomachi, tensio sequetur inflatione coniuncta: tunc capitis plenitudo cum oppressis atque iugibus ructationibus, testante grauedine, quę magis accepto cibo sentiatur. Tum sonus in interioribus liquidorum tanquam semipleni folliculi, errante uento per inania : atque ita tensione laxata, erunt ructatione releuandi : & si etiam intestina fuerint conflata, rugitus interiorum sequetur, quē Gręci borborygmon appellant. Ac si solutio fuerit stomachi, quam rheumatismum uocauerunt, sequitur saliuarum fluor, & quibusdam iugis sputus, & oris humectatio nauseabilis, cum mordicatione interiorum quibusdam plurimus uomitus crassioris, uel tenacis, aut fellei, & prasini humoris, uel alterius cuiuslibet substantię circa supradictos colores. Sin uero occulta fuerit solutio, quam Gręci adelon appellant, aut immensa signa uideantur, quę Gręci logotheoreta uocauerunt, sequitur debilitas pulsus ęgrotantis, & ueluti stomachi pendentis atque trementis sensus, marcor ac defectio animi, quā Gręci lipothymian uocant, quę sumpto cibo temporaliter depellatur resumptione suffecta, nec tamen perseuerabili : sed rursum in eandem relabeot defectionem, in imagine ultimę passionis. Quo fit, ut nisi quis celerius sumpserit cibū, summa defectione iactetur. Sic denique plurimi impausabiliter tota die atque nocte cibum sumpsisse ueteribus traduntur : nanque Asclepiades memorat, Praxagorę famulum ternos bilibres panes per singulos dies accepisse : quibus comestis non aliter passione afficeretur, quàm si nihil acciperet. Sed ab ista passione phagedęna discernitur : siquidem in ipsa non insumantur, uel digestioni tradantur accepta, sed gra-

uatione sequente euomãtur. Hæc sunt quæ stomachi rheumatismo occurrunt: sed circa regulam methodicam discernentes superpositionis tempore contrariarum adiutoria passionum stricturæ ac solutionis, quę suis speciebus signis approbantur, in lenimento communi sæpissime curatione utemur, quam re corporatiuam dicere poterimus, à Græcis metasyncriticam appellatam. Cum igitur primo stricturæ passio corpus inuaserit, atque noua temporis causa fuerit ægrotantis, siue in superpositione constituta turbando, aut dolore, aut uentositate affecerit patientem, conuenit eum iacere loco lucido, atque calido mediocriter, adhibito straminum atque operimentorum calidorum usu: &, si uires permiserint, adiuncta abstinentia usque ad tertium diem, & accessionis tempore omnifariam requiem: tum articulorum blanda cõuenit defricatio, cum quodam calidarum manuum amplexu, ut etiam tenendo medeamur. Dehinc uaporationes inter scapulas, siue palas adhibendæ: pectori quoque saccelli calidi ex cantabro confecti, siue polline: nam Græci omphacomeli uocant, & harum similium materiarum. Conuenit etiam multiplicati linteaminis uaporatio, siue pannorum, uel plagellarum, quæ Græci ptygmata uocant, oleo tinctarum, cucurbitæ igni externo uaporatæ, atque leniter appositæ iugi atque frequenti mutatione. Aliquando etiã testea uascula, quæ Gręci amphoras uocant, siue uitrea: tum fomentatio studiosa ac iugis, ex oleo calido atque dulci, uel in quo maluæ agrestis radices decoctæ sunt: si singultus fuerit, sicyonio: si inflatio, ruta uel anetho. Ac si uocis fuerit amputatio, in accessionis affectu decumbentibus erunt spongijs aquã calida expressis ora uaporanda, & distinctio dentium facienda digitis immissis, quibus lenius gingiuas deprimamus. Tum capitis fomentatio, & resumptionum moderamenta adhibenda, ut panis calidus, uel cucumis, aut melo, uel terræ gleba aqua calida infusa, & oris collutio ex aqua calida, & accessione uergente parua potatio: ac si in uehementiam passio uenerit, adhibenda phlebotomia: qua perfecta, si tertia fuerit dies, quam Gręci diatriton uocant, erit ęgrotans unctione curandus, calido scilicet ac dulci oleo: tunc oris adhibenda collutio: cibus offerendus paruus, leuis, calidus, sumptione facilis, ut sorbile quidquam ex paneatque melle & sale, & anetho confectum, siue pulticula molli, uelut ex pane, aut alica, & oua sorbilia: tum alternis diebus permittentibus uiribus ęger nutriendus, donec passio declinet. Potus pręterea dãdus est plurimus, sed neque maioribus haustibus haurientibus, neque coaceruatim atque eodem tempore, quo potius ignotos impleri, quàm relaxari faciamus. Iis autem partibus quę fuerint in tensione constitutę, cataplasmata conueniunt laxatiua, ut est prę cęteris ex fœnigręci pollinibus, & semine maluę ex solo melle, & paruo oleo admixto confectum, quod plurimo tempore corporis possit sine ulla grauatione immorari: tunc cucurbita adiuncta scarificatione, siue hirudinum appositio, quas uulgo sanguisugas appellant: deinde cataplasma, & uaporatio spongiarum expressarum liquoribus sępe memoratis. Declinante passione si ulla durities fuerit consecuta, erunt cataplasmata apponenda, ut nuper docuimus, admixta resina, siue in olei uicem liquida pice, uel ex radice hibisci, & adipe porcino, recenti primo, tum ueterato confecta, siue ex hordei pollinibus, aut lolij semine, & arido fico & hibisco: tum etiam ex oleo calido embasis, siue ex uarietate eiusdem per diuersa uirtutis fœnogręci decoctione, uel radicis maluarum, aut lini semine. Dehinc cibus uarius dandus, sed qui nullam faciat inflationem, neque digestione tardius approbetur, sed omni facilitate conueniens, ut cerebrum porcinum, pisces teneri, atque olera quę uentrem mollire ualeant: tum lauacra conuenit adhibere, atque uino ęgrotantem resumere leni. Vtendum etiam malagmate quod diachylon appellamus, siue mnasenm, uel diamelilotum. Et si uentositate fuerit stomachus affectus, adhibendum diasamsucum, siue diaspermaton: quorum cõpositiones de medicaminibus Responsionum tradidimus libris. Si rheumatismus fuerit, quem nihil aliud quàm solutionem accipimus, conuenit ęgrotantem iacere loco mediocriter frigido, supino schemate, attritis ac teneribus stramentis utẽtem, adhibita requie & abstinentia, sicut superius diximus, permittentibus uiribus, tum tenacior ligatio articulorum: uel si causa coegerit, constrictio facienda apposita cucurbita stomacho, plurima flamma subiecta: dehinc solutione cogentes spongia frigida: atque odoramenta quę percutere minus ualeant caput, ut exhalatione sui frigus ingerant ęgrotanti, ut mala cydonia, pira, sorba, mala punica, murta, lentiscum, rosa, uel pulentum infusum, & ijs similia, oris collutio ex aqua frigida siue posca. Ac si plurimus fuerit saliuarum fluor, expuere iubemus ęgrotantem: siquidem retentus stomachum soluat: transuoratus autem humectet atque obducat, & propterea geminet solutionem. Sed hoc conuenit facere urgenti tempore, ne meditatio potius expuendi fiat, atque exinde prouocatio fluoris augeatur. Perseuerante passione gargarismata sunt adhibenda ex supradictis, uel ex aliquo succo ad fluorem sanguinis pręscripto, qui ualeat frigore, atque propria uirtute mederi: uel si res coegerint, ex ijsdem spongię expressę, sicut in alijs docuimus, gutturi admouendę, siue pectori, & interscapulo. Leniius autem atque idem faciunt ptygmata ex supradictis expressa liquoribus: constringunt enim saliuarum fluorem, & nauseam releuant, quod nõ minus etiam masticata conyza, atque exputa, siue mastiche contrita, & lactucæ albæ semen facere ualent. Possunt etiam poto dari ea quæ congrue medeantur, ut duobus aquæ frigidæ cyathis seminis aspergantur cochlearia duo, siue mastichis cochleare unum, uel plantaginis, siue mali punici dulcis, uel acidi succus, cum particula menthę paruissima, uel cucumeris semine contrito. Dandum quoque medicamen confectum, quod diaporon appellamus: item diamoron, siue diaroos, & ijs similia: quorum compositionem Medicaminum docuimus libris. Cauendę præterea horrentium materiarum fabulæ, quæ quadam commemoratione uomitum commouere uideantur: utendum cataplasmatibus, quæ nuper de fluore sanguinis scribentes docuimus: diatriti tẽpore adhibenda perunctio ex oleo Hispano, siue lentiscino, uel murtino, qua præcuratus ęgrotans, ora fouenda aqua frigida, uel spongijs ex ea expressis detergi: tunc cibo reficiendi

ficiendi constrictiuo, sicut de fluore sanguinis conscripsimus: atque ita parua interposita dilatione frigidæ parum aquæ paulatim bibat. Quod si quisquam non ualuerit sustinere, calidam dabimus, ut nimio feruore constringat: imitatione enim uelut usturæ partium perficit densitatem. Ac si cibum sibi in stomacho natare senserint ęgrotantes, cōuenit articulorum impressam ligationem facere, ita ut in aquam feruentem manus ægrotantium mittere, uel si maiora cogunt, etiam constrictiuam adhibere cucurbitam: & primo ori uentris, dehinc inter scapulas, siue palas, quod metaphrenon Gręci uocant · & aliquando tertiā inferius à prima conuenit adhibere. Ac si cibus fuerit reiectus, secundo nutriendi sunt ægrotantes: & si permiserit ut diatriti rigorē seruemus, erit alternis plurimis paruus cibus offerendus, quo quidem diurnis diebus, sed non simili modo ægri nutriri uidentur. Sin uero stomacho collectus humoris fluor mordicationem fecerit, ilico excludendus, si plurimum superare fuerit uisus: non quidem digitis immissis, quo uomitum prouocemus, ne magis influant acriora, & ex partibus sanis, uel quę passione contaminatę non fuerint patientibus aduenire liquida faciamus: quippe cum consuetudo sæpissime transeat in naturam. Ac si plurimum edax fuerit humor, nec tamen ita superfluus, ut ex sua sponte per uomitum excludi uideatur, ob facultatem reijciendi, quo minus euersio fiat stomachi, dabimus potum: & perseuerante solutione, cataplasmatum, siue medicaminum uirtutes augemus. Tum si orexis, siue appetitio cibi fuerit impedita, dabimus ea quæ naturam ualeant excitate, ut intybi thyrsum, uel lactucę, & magis albæ, atque aceto tinctę: tunc albas oliuas, & panem posca infusum, cum paruo pulegio, & sale, & Hispano oleo. Item pultem ex pane, uel tragoptisana, atque posca, & oleo, & sale paruo confectam, & anethо, uel porro capitato, uel tragoptisana, quę ex lenticula atque alica conficitur: sed erit assanda lenticula. Tunc immittenda mala cydonia, uel orbiculata, siue scaudiana, ut plerique uocant, uel mala pira, aut sorba, aut pira duracina, quę crustumina uocant, uel folia plātaginis mollia, aut intybi. Aspergenda etiā alicę siuę oryzę, grana mali punici, uel uuę fabiles: dehinc etiam uina quędam infundenda, ut murtinum, malinū, uel ex malo punico confectum, aut hydromel inueteratum, uel quod melimelon appellant, aut hydromelon. Dāda etiam damascena, & malum assum uel elixum, uel quidquā ex supradictis. Sic etiam uolantum, quæ nulla pinguedine accipientem grauent, ut passerum pectora, uel perdicum, aut attagenarum: tunc etiam quadrupedum leuia, deinde porcina crura. Item maritima, quę non sint contraria solutioni, ut squillę, mulli, carabi, bucini, spondylia, conchylia. Ac si cibus in acorem trāsierit, ijsdem erit perseuerandum, atque eodem potu, cui erunt aspergendę coriandri seminis drachmę duę: tunc etiam asperiori uino utendum, quod Gręci hypausteron uocant. Perseuerante fluore, erit etiam trochiscis utendum, quos hęmoptoicis & cœliacis potādos scripsimus. Lauacrum interea tardius ac serius ordinandum, & multo atque longo tempore prohibendi ęgrotantes bibere, priusquam cibum sumpserint, nisi aliqua forte maior necessitas intolerādę sitis occurrerit: erunt nanque dādi cogentibus rebus ex uino asperioro aqua commixti duo uel tres cyathi. Sed si forte complexionis passionum aliqua fuerint signa perspecta, erunt urgētiora conijcienda, quibus ordo magis seruiat curationum. Plurimi uero medici stomachicos putant eos, qui duritia laborauerunt, & singultu, castoreum ex aqua mulsa solutum quātitate pleni cochlearis tribus cyathis aquę miscentes. Eos autem qui fluore stomachi, hoc est rheumatismo laborauerint, aquā potāt, miscentes aloes cochlearis pleni quātitatem, uel infusione, uel decoctione, aut succo. Sed erit pręcauenda medicaminum dandorum satietas, ac magis inlocādę qualitatis, quam non solum ęgre perferant ęgrotātes, uerum etiam officio appetendi cibi deserantur, & propterea passionis augeatur pernicies. Hęc etiam de illo potando medicamine, siue antidoto, quod bieran appellant, dixerimus. Facienda etiam laboriosa, atque dolore grauissima ignis ustura: sed in lenimento oportebat ęgrotantium fortificare corpora, atque resumere uaria gestatione, & pro modo uirium sub diuo deambulationes adhibere, siue lectionis exercitium, si fuerit literatus ęgrotans, uel ut communiter dixerim, uocis: tum unctionem ac defricationem, & eos motus qui magis humeros ualeant exercere retento spiritu, & nunc palęstra corpus agitare, tum lauacro rarissimo, in ijs qui fluore uexātur stomachi: iugi autem ac frequenti in ijs qui strictura laborare uidentur. Vinum uero, atque uarium cibum constrictiuum prioribus, laxatiuum sequentibus ordinamus, ut pisces teneros, echinos, ostrea, & olera mollia, accedente regula methodicæ disciplinę, minuendæ augendæque quantitatis. Dehinc adhibenda recorporatio, quam Gręci metasyncriticā uocant, ex acriori cibo, quem Gręci drimyphagian appellant, ex aqua capparis confecto, & aceto, & sale, & cepe: sed ex depositis, quæ temporis requie accepto marcore inflabilis uirtutis careant qualitate. Dandæ etiam rapæ sinapi madidatæ, atque salsum ex aceto & oleo conditum: uel aceto, & mulso, & sinapi: aut mulso ex uino confecto: quæ quidem erunt uarianda. Admiscendum etiam piper pro ratione uirium, atque passionis magnitudine, ut nunc uno, nunc duobus, nunc tribus acribus pulmentis utamur. Conuenit etiā sicca fricatio cum aspergine corporea facta. Tunc frigidi consuetudo lauacri, quam psychrolusiam appellant, & cibi sicciores magis in ijs qui fluore, hoc est rheumatismo laborauerunt: tum rubor cutis faciendus inter scapulas, & in thorace usque ad uentrem, nunc ex feruentis resinæ lenimento, nunc ex picis, nūc ex dropacis, ptimo communis ac lenioris, deinde compositi ac uehementioris: atque ita nitri fricamento utendū, & sole torrendum corpus, quod Græci heliosin appellant: aut paroptesis adhibenda ex carbonibus, uel parietibus ignitis, & ceromate: aliquando etiam ex fico calefacto: tunc defricatio ex nitro, atque oleo, & adarce. Adhibenda quoque acopa ex euphorbio, & diagridio, & pyrethro, & pipere, & sinapi, uel succo ferulaginis, quem Græci thapsian uocāt: ungenda corpora, uel admixta cera imponenda, donec sufficienter inflari ui medicaminis partes uideantur. Conuenit etiam uomitus arte affectatus, quo cor-

pora diſſecentur: & primo ex aqua mulſa,uel ex aceto ſquillitico melli admixto ſingulari,uel adiuncto ſe mine erucæ,aut cardami,aut urticæ,aut ſinapi,aut ſalſamenti multi ex aceto & melle: tum etiam ex radicibus: ultimo quoque helleboro lenticulę admixto,uel oryzæ,in ijs qui rheumatiſmo fuerint affecti: cũ ſorbilibus uero ſuccis qui ſtrictura. Adhibenda etiam ptarmica,quibus ſtomachus commotione capitis contremiſcat. Item ſorbendus,aut infundendus rhinenchyto ferramento naribus ſuccus cyclaminis, aut erucę,aut anagallidis herbæ: gargarizandum ſinapi ex aceto & melle,decoctio thymi aut origani, uel pulegij,aut hyſopi,aut ſquillę ſiccus cum aqua mulſa,& cętera ſimilia eius generis quę fuerint,& magis cum initia atque ſummitas ſtomachi calloſa uidebuntur, uehementiore modo curationis indigentia. Tunc etiam adhibemus quędam acriora,uel horum exhalatione ęgrotãtes hauſtu ſuo hortabimur adducto ſpiritu recipere,quo etiam altiora agitatione medicaminis demutentur. Sumpto igitur fictili uaſculo immittimus poſcam: tum admixto nitro,origano,cardamomo,maſtiche chia,carbonibus ſubiectis decoquimus. Sed erit primo os uaſculi pręgypſandum,immiſſo utraque ex parte forato,cuius ſummitatibus oui uacuati imponimus teſtam, ex utroque ſuo uertice perforatam: cuius altera cauerna calamo inſeratur, altera uaporem fumet acceptum: tum ęgrotantem iubemus ore aperto ſupradictam cauernam labijs amplecti, ſiue oui,ut ſupradiximus,uerticem,atque ita eius exhalationem excipere: cuius quidem feruor erit moderandus,ne nimietate partes exurat. Atque ita ſi plurima & perſeuerans mordicatio affecerit ęgrotantem,erit mitiganda ſimplicibus gargariſmatibus,ut aqua calida,& oleo,ſiue lacte,aut decoctione cantabri, aut ſucco ptiſanę,uel noxarum decoctione, aut amyli cum aqua. Oportet pręterea etiam partibus in paſſione cõſtitutis apponere medicamen,quod polyarchion appellamus,uel diadaphnion, & horum ſimilium,quorum compoſitionem Medicaminum tradidimus libris. Dandum quoque medicamen theriacum bibendum, quod diechidnon appellamus: cuius quoque compoſitionem Reſponſionum dedimus libris. Tunc ęgrotantes maritima natatione exercendi,atque catacly ſmo curandi,hoc eſt aquarum illiſione,ſuppoſitis partibus patientibus. Animo pręterea ſecuro atque facili eſſe conuenit curandos, & aquarum naturalium uſum adhibere,ut ſunt in Italia quæ Cotylię ſunt appellatę,& Nepeſinę: lauacro atque potu aptiſſimo utendum,adhibita aeris mutatione longa,terrena,maritima: exercitationibus narijs palęſtrarum,adhibito pręceptore,utendũ: atque ita iiſdem reſumptionibus corpus conuenit recurare. ſic enim perſeueratione & uentoſitas excludetur ſtomachi,& alię quoque ſupradictę paſſiones depellentur.

De Phagedæna. Cap. III.

ESt etiã phagedęna ex ſtomachi paſſionibus,qua affecto ſequetur cibi uehemens appetentia,quã Gręci orexin appellant, & coaceruati accipiendi cupiditas, & immaſticata tranſuoratio: tunc grauedo atque tenſio, & propterea uomitus,quem ſibi coacti atque oppreſſi prouocent ægrotantes,corporis macies, pallor. Aliquando etiam uultus inflatio,oris pedor: quibuſdam etiam gingiuarum putredo, cum ſcabro dentium detrimento tritus,uiſus obtuſio, ſed paſſioni genus philonij in problematicis non daturos nos iterum pollicemur: interpoſito enim tempore digeſtionis rapiuntur accepta, atque repletis uijs quos Græci poros appellant,obtunditur appetitus. Erit pręterea curandum,tempore quo cibamus ea miniſtrare quæ parum nutriant,ſed quanta ui queant appetentiam obtundant: ut ſunt olera quæ non relaxent,ne uomitum moueant,ſed conſtringant potius. ſic enim ſui quantitate famem ſentiunt,atque uirtutem propria digeſtione non grauando perficiunt. Bibere autem non prius,quàm ſolidus ſumitur cibus,ijs qui fame urgentur utiliſſimum iudicamus: ſiquidem potu impleti minus ſolidos appetunt cibos: phagedænicis uero hoc conuenire negamus. humectatur etenim ſtomachus in uomitum facile prouocatur: & liquefactus atque ſupernatans cibus facilius nauſeam prouocat ægrotanti. Erit igitur ſenſim uomitus differendus,atque eius conſuetudo mutanda, ut interpoſitis diebus parum demus aliquando cibũ, & appoſitione cucurbitarum eius adiuuemus deſcenſum,qui ſolitis ſuis infertus teneatur. Alia uero uomitũ permittamus,ac deinde paucis interpoſitis diebus prohibeamus,uel iterum adhibeamus,ſed in adiutorij uicem, hoc eſt ex radicibus: tum etiam ex helleboro, quo regulæ curationis adiutorijs localia concurrant recorporatiua uirtute medentia,& partes ad fortitudinem naturalem ducant: quorum uſu ex ſupradictis,atque in alijs paſſionibus ordinatis accipiendum ducimus.

De iecoroſis, quos Græci Epaticos uocant, & lienoſis, quos ſplenicos dicunt. Cap. IIII.

VTRAQVE paſſio à locis patientibus nomen accepit: ſiquidem fit in iecore,uel in liene conſtituta,tumore ſcilicet effecta ſiue collectione,uel duritia atque ſaxitate, quam ſcirrhoſin uocant. Sed de tumoribus libris febrium docuimus. De collectionibus uero,ſiue uomicis ſpecialiter docemus. De duritia uero aut ſaxitate,quæ cedente tumore efficiuntur,nunc proſequemur: ſequentur enim quædam communia iecoroſis atque lienoſis,quædam ſpecialiter propria,ſed communia,grauedo,ſpirationis difficultas, & magis in itinere ambulationibus diuolis. Tum piger motus, atque anhelatio,& ſitis,& oris ſiccitas, coloris mutatio,pedum inflatio. Aliquando etiam febricula latens,& hydropiſmi ſuffuſio, cum continua cibi corruptione. Propria autem, uel ſpecialia iecoroſis hæc ſequentur,extans durities, ſiue ſcirrhoſis in dextera parte præcordiorum,ſchemate rotundo coſtis ex aliqua parte ſubiecta, & propterea ueluti deciſa. Ex alia uero parte circunſcripta atque rotunditate terminata, color ſæpiſſime æruginoſus,

ſine

siue arquati similis,quem Græci icteron appellant,urina turbata, uelut sandarachæ colore. Et accessionis tempore dolor tendens usque ad dexterum iugulum,atque palam,& difficilis supra latus sinistrum iacendi copia : siquidem adducantur dexteræ partes suo pondere pendentes,& propterea grauedine atque doloris punctione ægrotantes afficiant. Tum fellosa stercorum egestio. Lienosis uero extans duritia atque saxea sub sinistra parte pręcordiorum inuenitur schemate longo porrecta,& ueluti pectus inuadēs, uel umbilici sæpissime transgrediens finem,atque latitudine superans,nunc minime,nunc uehementer,ut omnia conata uideantur,& inspicientes eo falluntur,ut membranam tumere,siue extare putent,quā Gręci peritoneon uocant,colorem plumbeum,atque accessionis tempore dolor tendens ad iugulum sinistrū, & palam,& difficilis supra dextrum latus iacendi copia. Memorant plerique, etiam multitudine pediculorum ægrotantes affici,& grauiore per somnum sudore, attestante ueretri in officium uentris erectione, & assidue è naribus sanguinis fluore: præterea oris foetor ægrotantes afficit,cum gingiuarum putrefactione & defluxione. Sectarum principes meminerunt,tenuari etiam cutem uentris, & uenas nigras apparere,atque crassiores,& in cruribus ulcera difficile in cicatricem, uel indecenter uenientia. In ijs igitur communiter oportet superpositionum tempore tanquam in tumore curando calidum iacentibus prouidere locum : tum fomentis & cataplasmatibus,& cibis laxatiuis uti tempore, quo sæpissime docuimus, sed tenuibus ac sorbilibus : tunc cucurbitæ atque scarificationes, & sanguisugarum conuenit appositio, quas hirudines appellant,& uaporationes : ac si uehemens fuerit,adhibenda phlebotomia ijs omnibus anteposita : tunc clyster,si uenter officium non agnouerit,sed ex decoctione fici singularis,impressi patientibus locis : flectetur enim,& exercitio quodam durities resoluetur. Conueniunt etiā frequentes cyclorum mutationes : denique inter paucos dies adhibenda drimyphagia : tum radicum uomitus cum aceto squilletico,uel certe helleboro erunt disijciendi : tum alia mutatione resumendi ægrotātes, adhibito usu aquarum naturalium, atque natatione maritima,& uaporatione locorum natura spirantium, quo etiam sudores moueantur,non ob uirium fatigationem, sed quo possit calida spiratione ac naturali corporatio fieri patientium partium. Conuenit præterea etiam in litore sicco ex harena sole ignita paroptesis. Tunc malagmata quę corpus ualeāt papulare : & primo leuiora,ut est polyarthion, ex caphiso fonte & salibus confectum,quod diahalos appellāt. Item ex tribus resinis,quod diaretismum uocant: tum etiā ut est quod appellant diamyrepsicen balanum. Item diaoriganum,& diacardamum, uel diathapsias, & diasbestum : quorum omnium compositiones Responsionum libris explicauimus. Sed ijs quæ sunt uehementia,ut est diathapsias,ita erit utendum,tanquam sinapismo uti solemus. Hæc est secundum nos curatio eorum qui duritiam,siue scirrhosin in iecore uel in liene habuerint. Apud ueteres autem medicos plura, atque dissonans & turbulenta curationis ordinatio inuenitur : alij enim phlebotomiam recusarunt in lienicis,ut Apollonius Citiensis : alij probauerunt. Atque horum alij ex dextro brachio iecorosos,& ex sinistro lienosos phlebotomandos dicunt : alij ex talo eius partis quę patitur : alij ex medio digitorum omnifariā uarijs extimationibus tentati : sumit enim atque deposcit ex ijs partibus,quę facile diuidi possint,phlebotomiā faciendā,hoc est brachiorum uenis,nisi forte ipsę tumuerint,& ob hoc oporteat longe à patientibus partibus phlebotomiam adhibere, quod iniuria lateat adiutorij. Item alij de ustionibus adhibendis certauerunt,& quidā solis aiunt lienosis conuenire : quidam autem iecorosos ex medicaminibus scaroticis adhibitis,siue cauteribus,& horum alij urenda,alij superurenda probauerūt, atque altius in lienicis cauteres infigendos:quorum quidam simplices,quidam trisulcos,quidam serratos approbant frigidos : tum ustionis ulcera humectantes, atque in fluore humoris longo tempore prouocantes scirrhosin defluxionibus auferendam crediderunt,ex quibus tumores atque indignationes & consensus cum uehementibus febribus necessario sequentur : siquidem peritoneos membrana, quę est natura neruosa,ignis ustione uexetur. Fit etiam secundo impossibile plurimis atque uehementibus adiutorijs uti medicātem,ut sinapismo,cucurbitis rapidis,forti raptura motis fricationibus,dropace,& ijs similibus, cum cicatrices cęcitate uię,& hebetudine torpentes,tāquam mortuę uim nullam medicaminum accipiūt. Diuiserunt pręterea plerique etiam curationis officium,ut alia iecorosis, alia lienosis conuenire probarūt. Hinc denique quasdā lienicas uocauerunt : iecori etenim cataplasmata aiunt adhibenda ex abrotono & sesamo. Item bibenda medicamina,ut theriacā quam dioscoridian uocauerunt, diapatorion, uel diapyrion. Item anodyna,quæ nos indoloria dicere poterimus,ut ea quę scribunt diadion,pipereon,& lexypyreton,& chamæpityn,uel uiridis pini decoctionem singulatim,uel cum melle. Item urinalia medicamina quæ diuretica uocant,ut est mulsum cum dauci decoctione,uel foeniculi radices, aut petroselini, aut absinthij,aut mali cydonij cum oenanthe. Vtuntur etiam oleribus,ut lactucę coctę uel incoctę, asparago,radicibus olusatri. Ventrem quoque deducentes antidoto quod hierā uocauerunt. In lienicis uero epithema aiunt specialiter conuenire ex cappare & myrobalano & aceto,sale admixto,quod oxyalmē uocauerunt,& herba cui nomen asplenos. Dant etiam bibendam aquam. Dicunt specialiter lienem deducere,uel defluxionem purgare,ex quibus est ad nutriendum noxię cuticulę,& aquę ex lacu, in quo sępissime candens ferrum fabricatores tingunt : de qua iubent dari cyathos tres, cum aceti cyatho uno. Item polion herbam,aut tormini semen in cotylę quantitatem,aut capparis radicem cum squillæ drachma dimidia,aut chamædryos,uel herpilli acetabulum,& ex aceto mulso cyathis tribus, uel hipposelini semen cotylas duas,cum uini cyathis tribus : aut libanotida herbam,quam nos rosmarinum uocamus, cum foeniculi semine in cotylæ quantitate ex uino mixto. Item ammoniaci guttę drachmam unam, cum mulso ex aceto confecto cyathis tribus,uel tamarisci ligno. Item cibum uel potum sumere iubent ægro-

tantes in uasculis tamarisci ligno confectis. Quidam etiam decidendum, uel auferendum lienem ordinare ausi sunt: quod quidem uoce dictum, non officio completum accipimus. Sequentibus autem atque diuersis sese implicantibus potionibus, medicaminum uariorum stomachum uexant, uesicam commouet, atque totum corpus communiter in cachexiam mittunt, nescij quòd quædam ob acrimoniam propriæ uirtutis, laceratione quadam communi potentia medeantur, & nos per quasdam inerrabiles proprietates, & neque alia iecoris, alia uenis esse medicamina, recte senserint: omnia etenim omnium corporis partium sunt communia, quando simili fuerint affectę passione. Regulantur enim siue diriguntur eorum uirtutes, non natura patientis loci genere passionis extenta atque indulta pro modo morborum, hoc est peccantium iudicium, sed eorum causa, qui rerum magis historias amant. Cætera quoque à quibusdam probata, breui atque concinna oratione subijciam. Diocles igitur libro quo de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, phlebotomat iecorosos, & dextero brachio: tunc uentrem resoluit helleboro nigro, atque papaperis succo. Dat etiam cum mulso rosmarinum, quem Græci libanotida uocant, & murram, & pini folia. Adhibenda quoque cataplasmata ex phœnicobalanis cum uino atque lini semine, & sesamo, & pollinibus, quos omphacomeli appellant. Dat præterea aquam bibendam, in qua sit cãtabrum prælotum, & ptisana ex tritico: quæ omnia sunt inflantia, atque stomachi uexatiua, & digestione difficilia. Lienosos uero, quorum gingiuæ sudauerint sanguinem, phlebotomat: & similiter uexat medicaminibus felliducis, quę cholagoga uocant, atque urinalibus, quæ diuretica appellãt. Item Praxagoras primo libro Curationum iecorosis adhibet uomitum, & uentrisflua medicamina, & sudorem mouentia, & urinalia, & phlebotomiam, atque fricationem. Vtitur etiam uino nõ aquato, & ustione cauteriũ, & ijs similibus: lienicos uero phlebotomat, & cataplasmatibus curat, utẽs digestibilibus cibis, & uino potat redolenti, & aceto, adhibita fricatione atque unctione, & lauacro. Dat præterea bibendam mulsam aceto admixto, daucio, aut hysopo, uel thymo, aut capparis radice, uel folijs, aut semine, aut ætheriæ herbæ semine, quam eryngion appellant, aut chamæleę, uel chamæpitys, aut absinthij, aut marrhubij: adhibens etiam uomitum. Erasistratus autem in iecorosis pręcidens superpositas iecoris cutes atque membranã utitur medicaminibus, quę ipsum iecur late amplectantur: tunc uentrem deducit, audaciter partem patiẽtem nudans. Item aliqui Asclepiadis sectatores gestationes & lauacra, & uaporationes cataplasmatum atque malagmatum excluserunt in iecorosis, suspicantes tenuissimorum corpusculorum fore consensum hoc est spiritus, quem leptomerian eorum Princeps appellauit, atque in egestorum constrictione falsitate causarum adiutoria magna recusanres. Themison uero secundo libro Tardarum passionum plurima in ijs methodico rigore ordinauit, sed proterua atque caduca intentioue, etiam ex talo eiusdem partis phlebotomari iubet ęgrotantes, atque alternis uel interpositis duobus diebus sanguinis interea fieri detractionem: uulnerandam quoque iecoris partem ex superficie medicamine uel cauteribus existimat: & cõcedit esse quędam propria lienis adiutoria, ob eius firmitatem, hoc est, quę fuerint uehementia, ut cataplasmata, uel ustiones, eo cõcedens, ut etiam ipsum quoque lienem igneo cautere transpungendum probet tribus uel quatuor locis: non aduertens, quia pro magnitudine passionis ac uirium corporis extendũtur, atque indulgentur adiutoria, & non pro specie patientis partis: siquidem quędam quę natura difficilem habuerint sensum, & propterea non facile tactum accipiant, morbo tentata sensibiliora cęteris fiant, ut est plantę cauum, quod tumore dolidum, atque omnino sensibile & attentum fiet: atque rursum ea quę natura facile sentiunt, difficilioris sensus passionis efficiuntur causa. Quo fiet, ut sit iuxta regulam methodicam explosum, ut qui intentione cœnotetarum ducitur, corporis facile ne aut difficile sentiant curent, sicut latius de cœnotetis scribentes docebimus. Thessalus uero secundo Regulari libro omni ex parte immutatam, atque eandem iecorosis & lienosis formam tradidit curationis. Sed quia plurimę atque uarię ijs uisceribus irruunt speciales passiones, ut arquatus, siue aurigo, quam Gręci ícteron uocant, & cachexia, uel atrophia, atque hydrops, de ijs nunc ordinare curabimus.

De aurigine siue arquato morbo, quem uulgo morbum regium uocant, Græci ícteron appellant. Cap. V.

PASSIO uocabulum sumpsit secundum Gręcos ab animalis nomine, quod sit coloris fellei. Fit autem ex antecedenti iugi indigestione, uel medicaminibus uentrifluis potu datis, atque permanentibus, & minime exclusis. Sequitur in passione constitutis mutatio coloris in fellis qualitatem, quę primo appareat, ac magis uideatur in albidis partibus oculorũ, atque plãtarum talis uel uenis quę sub lingua sunt. Ventris quoque abstinentia, uel egestio albida atque argillosa. Vrina etiam crassior & crocea, oris amarior sitis, cibi fastidium, grauedo, & piper atque segnis uisus, insolitus motus, animi difficultas, pruritus & ariditas corporis, & ueluti exustione solis aspera cutis superficies. Sępe etiam iecoris tumentis inflatio, siue saxea durities. Difficile autem ac rarissime splenis, uel stomachi consensus etiam: ex ijs enim plerisque uisum & istam fieri passionem, quę sit quidem facile sanabilis, cęterum neque ita felleum faciat corpus. Fit pręterea nunc cum febribus, nunc sine febribus, & nunc celeriter circunscripta, nunc corporibus intardans, & propterea chronia appellata. Conuenit igitur cum primum corpus inuaserit siue tardauerit, & in superpositionem ueniens fuerit apprehensa, eam adhibere curationem quã de tumoribus in corporibus in torpore constitutis sæpe memorauimus. Denique si uehemens fuerit, etiam phlebotomiæ usus non reprobatur. In lenimento uero, corporis exercitio, atque cibis digestibilibus resumendos ducimus ęgrotantes: tum ad recorporatiuam uenimus curationem, prouidentes ut adiutorijs localibus,

bus,si qua durities in uisceribus fuerit, hoc est,in iecore,uel stomacho,aut liene, sicut superius docuimus, destruatur: sic enim cum passionis genus fuerit amputatum,etiā color naturalis corpori reddetur. Conijcienda sunt eius præterea accidentia,quæ Græci symptomata uocant,cum generali congrua curatione, id est,ut fel diffusum recorporatione adhibita detergens uarie deducamus, nunc clysteribus acerrimis, nunc absinthio poto dato, uel intybi agrestis succo uno uel duobus cyathis singularibus. Ac si declinationis tempus permiserit,etiam cum uino aliquando ipsa quoque intyba comedenda probamus cocta uel incocta. Item asparagum uel daucum,aut fœniculum,& ob plurimam oculorum infectionem erit sternutatio commouenda,medicaminibus scilicet,quæ Græci ptarmica uocauerunt. Item naribus infundendū, priusquam in lauacrum ueniant ęgrotantes,ut quidam probant,struthium cum lacte,& ad speciem referentes, asinino uel humano. Similiter etiam elaterium quod appellant,hoc est cucumeris agrestis succum. Item cyclamini cum eodem lacte: fertur enim statim per nares,quæ uultum tenuerat fellis infectio, & magis si æger ingrediens calidas cellas feruens descenderit solium, atque requiescens diurno tempore aqua calida fuerit uaporatus,adhibitis aliquando etiam apophlegmatismis,quorum materiā sæpe memorauimus. Itē ijs quæ superficiem corporis lacessendo iaculare uidentur,quæ appellata sunt anastomatica, & propterea recorporatiua,in sudore prouocantia fellis infectionem,hoc est,dropax iugiter adhibitus, uel solis feruor torridus,quem Græci heliosin appellant. Item naturalium aquarum exhalatio,uel medicaminū sudorem mouentium usus. Aspergendum denique corpus struthio,nitro,sulphure,& ijs aspersionibus quæ ob pruritum corporis adiuuentæ sunt,à Græcis sympasmata appellata,feruentiore aqua fouendi ægrotantes: sic enim seruata regula generali etiam accidentia passionis curabuntur: non enim hæc solis in acutis erunt passionibus obseruanda,uerum etiam in tardis,quas Græci chronias uocant. Vtendum etiam aeris mutatione & gestatione uaria, & litoraria moratione: animi quoque laxamento ac iucunditate, & aquarum naturalium uoluptate,natatione uaria,& assiduo uomitu,simplici,atque radicibus commoto. Item drimyphagia,in qua prę cæteris capparis magis usus approbatur,& acetum squilliricum,in quo sit infusa anchusa herba, & bulbi, & squilla igne torrida, id est subassata, cum melle electario data. Vinum præterea tenue probamus, & perseuerante passione helleboro decocto corpus agitandum: uel si oportuerit, bibendum damus medicamen ex herbo & ceruino cornu, in cotylæ quantitatem cum tribus cyathis mulsæ: in ijs qui adiuncta febre uexantur, uel conditi in ijs qui sine febre afficiuntur. Sed uitandam probamus frequentem & uariam medicaminum potationem,quæ fella deducere promittuntur, siue uentriflua,siue urinalia: etenim sitis extenditur,& solidioris cibi fastidium duplicatur, & corporis fortitudo minuitur,atque cibi accepti corrumpuntur,& omnis corporis materia adulterio medicaminū deterior fit, cum habitudo,ut supra diximus,omnis fuerit immutata. Quod facere uidemus eos,qui sæpissime ac iugiter herpillum dari probauerunt,& absinthium,& aloen,& diagridium,& coloquintida, uel ex aloe & coloquintida hieram cōfectam. Item ex amygdalis,& absinthio,& aniso trochiscos confectos,& decoctiones recentis mulsi ex uino confecti,cum hyperico,uel aristolochia longa,uel herba adianto,quam Latini capillum Veneris uocant,uel cicere albo: aliquando etiam hæc mandenda probauerunt. Item rubea, quam Græci erythrodanon uocant,uel struthium tritū cum fico arido,uel palmulis,aut sulphure in ouis sorbilibus in parui cochlearis quantitate: aut certe ceruini cornu elimatū puluerē crachmā, unam, cum cyatho uno,& aquæ cyathis duobus,uel nepete,quam Græci calaminthen uocāt,aut radicibus pastinacæ, quā staphylen appellant,decoctis in uini heminam,& dimidiā, donec ad tertiæ partis liquoris ueniat quantitatē. Ex quo dandū probant cyathum unum cū aquæ cyathis tribus aut quinque,cum dauci semine: aut apiū aut,zingiber,meu,uel asarum,aut radicē herbę brionię. Itē seseli & libani herbę infusionē uel decoctionē & trochiscos ex herpillo uel fœniculo confectos,uel ex aristolochia,quos diherpillum,uel diamaratrū, & diaristolochia appellant: horum enim uaria multitudo,uel usus frequens, causa sæpe ipsius fuit faciendæ passionis: non enim quoniam fellis detractio facta,illico curationis est causa,nisi totius quoque passionis fuerit destructio consecuta: sic igitur ijs utendum erit,ut supra demonstrauimus. Itē quidam Veneris probauerunt adhibendum usum,laxationem carnis faciendam æstimantes. Ex quibus est Titus, Asclepiadis sectator,& Themison. Sed est hoc neruositatis uexabile: quippe cū fortitudinem corporis tollat,quę magis est ægrotantibus adquirenda. Item alij aurum iugiter aspicere uel intueri ægrotos præceperunt, siue aureos colores. Iis denique etiam operimentis utendum laudauerunt: siquidem similia rapiantur, & propterea morbi,siue colorum,aut fellis migrātia in alias possit transfire materias earū concordantes colores: non conijcientes,quòd sit magis credibile, externa in ægrotum facilius transire: quippe cum uiarum tensitate superficie corporis clausa interiora teneantur, uel certe similitudo magis passionis possit prouocare uirtute m occultæ suasionis admonitione superata. semper enim memoratione passionum tristes ac mœsti necessario fiunt ægrotantes: quæ maxima causa est augendæ passionis. Est autem maximum adiutoriū, & magis utilis ægrotantibus animi purissima laxatio,siue serenitas. Erit præterea perseuerante passione etiam longa nauigatio curanda,& unctio,adhibito præceptore,quo assidua defricatione & plenissima fieri resumptio possit.

De cachexia. *Cap. VI.*

CACHEXIA nomen sumpsit à quodā corporis habitu malo: cacian enim uitiū uel uexationem Gręci uocauerunt, hexin habitudinem. Sed principaliter eius curationem ante Themisonem nullus

ordinauit : ipsam nanque secundo libro Tardarum passionum,itemque primo atque quarto Epistolarũ memorauit. Item Thessalus secundo libro regulari. Fit autem siue nascitur hæc passio intemperantia ægrotantis,uel curatione mala medicantis,aut post ægritudinem tardã resumptionis causę. Item ex medicaminibus sępissime potatis , uel ex saxea duritie iecoris aut lienis , hęmorrhoidis longissimi temporis,aut uomitu. Item ex febribus longo tempore corpus affectum,aut collectionibus,aut uomitu post uespertinos cibos,& ijs similibus. Est autem ipsa quoque passio sæpissime hydropismi antecedens causa,aut macularum simili in superficie corporis accidẽtium. Sequitur cachecticos pallor subalbidus: aliquãdo etiam plumbeus color,debilitate tardus ac piger corporis motus,cum inflatione inani. Aliquibus etiã uentris fluor cum febricula in plurimis latente,quę circa uesperam magis augeatur · pulsus creber ac densus : cibi fastidium,& uini magis appetentia,urina fellea,& extensio uenarum. Est autem passio sępius stricturę , sicut ex supradictis coniicimus. Aliquando etiam complexa solutione ob plurimum uentris fluorem, uel simili quolibet fluxu. Quapropter conuenit complexa passione laborantis primo abstinere fluentia,& intemperantiam ęgrotantis corrigere , uel curationes malas , aut medicaminum potationes prohibere. In iecore uero aut liene si qua fuerit durities,siue saxositas,destruere,ut nup demonstrauimus: aut si fluor sanguinis fuerit plurimus, abstinere : hęmorrhoidas uero auferre,febres quoque soluere,ut de febribus scribentes docuimus:collectiones congrua curatione,sicut de ipsis scribentes monuimus, sanare , & consuetos eis post uespertinum cibum uomitus paulatim detrahere. Ac si horum nihil fuerit accidens, & sola in corpore uisa fuerit cachexia,erunt eius superpositiones ac lenimenta prouidẽda,& uigilante sine ulla ratione ęgroto,aut cibo corrumpente,animi attestãte difficultate,cum pigro ac segni corporis motu superpositionẽ cognoscere : & proprerea in requie retinere ęgrotum,cum abstinentia cibi,quo turbatio corporis resoluatur. Item ea,quę fuerint extenta,lanis contegenda,atque oleo calido fouenda. ac si uẽter fuerit fluens,abstinendus. Item si plurima fuerit corporis tensio cum grauedine,erit adhibẽda phlebotomia ex brachio mediocriter : sed non necesario in ijs qui hæmorrhoidarum causa inanes uidentur : ac deinde retentione facta constricti,sed non in omnibus qui communiter tanta,ac tali fuerint strictura possessi,tunc perunctos conuenit refici cibo digestibili ac leui, usque ad declinationis tempus,seruato genere, accidentium , alia cataplasmatibus,alia cucurbitis recurare:cum declinatio apparuerit,plurimus ac uarius cibus erit adhibendus, & similibus superpositionem uergentem adiuuare,atque ita lenimento ueniente,quod facile approbamus,exercentibus asperitatibus passionis supradictis,hoc est,ijs quę superpositionẽ designant,erunt corpora resumenda atque fortificanda : tum recorporatiuis utendum curationibus,quo reformata corpora,uel,ut ita dixerim,refectis uitiosis carnibus,ac renascẽtibus nobis reparata ad memoriã redeant sanitatis. Quapropter æger,somno discusso,semet in lecto continere,iubendus etiam iacere paulisper,tum etiam neque repente cõsurgere,sed prætentato motu discere,utrum se leuem ac digestum sentiat. etenim si fuerit occurrens indigestio,erit requies adhibenda plurimo temporis spatio, donec grauedo digeratur : dehinc mediocri gestatione,atque paruo cibo utendum,si non ex accessione, sed ex aliqua causa manifesta temporalis acciderit corporis displicentia,quam Græci diarescesin uocant. Ac si nulla fuerit ægrotantis querela,erit à lecto leuandus,& ob expugnandam frigoris iniuriã oleo leuiter perungẽdus: tunc gestatio adhibenda:&,si uires permiserint,uel aeris temperies,sub diuo , & magis intra muros motu uehiculi. Sin uero aliqua fuerit obstans causa,erunt hæc sub tecto adhibenda , & pro uirium modo aut uehiculo manuali,aut sella,aut cathedra exercendus ægrotus : tum gestatione perfecta parua deambulatio adhibenda,uel uocis exercitium , atque ad unctionem ueniendum,sed præcalefacto intra uestes ægro. Quoties calidum habuerit corpus , tum deposita ueste erit linteolis leui defricatione tergendus,atque statim oleo paruo ungendus,& summo tactu fricandus : primo ab alio,postea à semetipso,retẽto spiritu: ut etiam alia teneantur · dehinc rursum ab alijs defricandus,tenacius quidem,sed non impressius, quo possit carnis inflatio coagulari. Sed hæc erunt adhibito unctionis præceptore facienda , quo secundum proprias mutationes omnium partium motus æqualiter,ac totius corporis integret exercitium: tunc permittentibus uiribus etiam raptorio machinamento gestetur,ac deinde recussabili fera,quam Italicam uocant : aliquando etiam harena asperso corpore,quã amon appellant,defricetur per interualla dierũ adhibito lauacro. Conuenit etiã psychrolusia nullis obstantibus causis,quæ eam prohiberi permittant : tum uinum dãdum austerum album,leue: dehinc iubẽdus superbibere,atque siccum sumere cibum,uel certe quartã partem panis siccam manducare,adhibito usu assorum pulmentorum,& neque curiose cõditorum , ut pisces, clunes,uel agrestium leuiora,& ijs omnibus iuxta regulam methodicam auctis aut minutis, interiecta uini abstinentia,& cibi parua sumptione : utendum etiam locorum atque aeris mutatione : tum heliosin,quã nos corporis torporem dicimus,ita dropacis adhibendus usus,& pulueris nitri fricatio, & sinapismus specialiter,& usus aquarum naturalium,uel natatio maritima. Item harena litoraria ignita circuntecto corpore torrendi sunt ægrotantes : nunc inter paucos,nunc inter plurimos dies , ut uires permiserint : tum nauiculæ exercitium atque peregrinatio,quemadmodum in præcedentibus ordinauimus.

De nutrimenti cessatione , quam atrophian Græci uocant. Cap. VII.

NVTRIMENTI cessatio,quã Gręci atrophian uocãt,ab accidẽti nomẽ sumpsit:& cõtigit in passione cõstitutis plurimus cibi appetitus,tum corruptio,quibusdam fastidium : item tenues atque latẽtes tẽpore sunt,neque febricula iugiter,& quibusdam inter plurimos dies soluta. Ducitur præterea quædã etiã

per

per urinam corporis defluxio, quam syntexin uesicæ nocauerunt, cum plurima fuerit poti liquoris egestio, atque corporis subinde per dies singulos extenuatio etiam: nunc igitur cõuenit, sicut in Cachecticis diximus, prouidere, ne qua pars corporis principaliter patiatur, & oporteat congrua eidem morbo localia adhiberi adiutoria, ut iecoris, uel lienis duritiei, uel fluori uentris, aut intestinorum, uel uesicę, uel ulceri in interioribus constituto, aut collectioni, quam specialiter uomicam diximus. Ac si etiã febres fuerint cõsecutæ, iisdem quoque adhibenda medela. Si horũ nihil in corpore uiderimus, sed sola fuerit atrophia cõsecuta, conuenit ægrotum fortificari rationabiliter, atque resumi gestatione pro uirium quãtitate, scilicet quibus sępe memorauimus generibus & unctionibus ordinatis, plurimo oleo superfuso, adhibita fricatione, & ministris corpulentis, & mollibus, uel quales esse fricatores Salutaribus pręceptis docuimus, quo cõtactu corporum laxiore ægrotãtis exercitata membra soluantur: tum temperato utendum lauacro, atque uino tenui, & pane limpido fermẽtato, & pulmẽtis ex media materia, atque iuxta cycli regulam eorũ augmenta ac detractiones uariare non repetitis, nec perfectis ilico cyclis, sed unius tantũmodo qualitatis, ut de cataleptico scribentes docuimus. Denique cum ex uolantibus solis adhibemus, initium ex paruulis ordinamus: tum autem ex agrestibus, ex teneribus, cum porcina ex membrorum summitatibus. Conuenit pręterea locorũ atque aerum commutatio, & aliquãdo drimyphagia, uel simplex uomitus: tum etiã ex radicibus confectus, & localia alijs atque alijs locis adhibenda, & magis medianis partibus: non enim sine plurima uexatione partium, quibus digestio celebratur, inesse corporibus atrophia potest. Ipsis igitur, frequẽtius adhibẽdus est dropax, & cucurbitę, uel paroptesis, aut sinapismus, & sympasmata acriora, quæ à nobis aspergines nuncupãtur. itẽ malagmata eiusdem quantitatis. Vtilis pręterea litoraria nanigatio, atque natatio maritima, uel naturalium aquarũ: tũ post cibum animi laxatio, quam diachysin uocant, & articulorũ complexio adhibitis ministris, qui mollibus hoc manibus efficiant. Themison uero secundo libro Tardarum passionum plurima rectè ordinasse probatur. Aliqua uero caduca intẽtione dixisse intelligitur. Iubet etenim ægros non equaliter ægrotantes duodecim stadiorum spatium gressu conficere, æqualem modum cunctis definiens. Item igneo in loco uel feruenti fricari iubet pręfatigatos sudoribus ægrotantes: item sole torrẽti, atque ita per interualla leuiter defricari, & in calida, atque oleo calido eorum manus infundi, ex quibus periculum perfricationis necessario sequetur. Item post interdianum cibũ deambulationẽ probat adhibendam, atque fricationem, & lauacrum. Tũ post uespertinum cibum iungenda crura, atque brachia, quod est dormituris anxiosum. Pręterea post cœnam imperat uomitum pręda to passo, aut uino dulci, uel succo ptisanæ. Tum frequentato uomitu, oua duo danda sorbilia cum panis uncijs duabus, ex quo incẽsa altiora, atque exercitatis uomitu uisceribus facile corrumpuntur accepta. Hęc igitur recusantes, alia, quę recte ordinasse perspicitur, amplectenda iudicamus.

De hydrope. Cap. VIII.

HYDROPS ab accidenti nomen sumpsit: siquidẽ aquosus humor hanc passionem necessario comitetur: nam Gręci hydor aquã uocauerũt. Generatur autẽ ex accidẽtibus plurimis, atque diuersis causis, ut cachexia, febribus corpora tardãtibus. Item duritia, uel saxea densitate iecoris, uel lienis, aut stomachi, uel peritonei membranæ aut matricis. Item spirationis difficultate, quam Græci dyspnœan uocant, uel uentositate stomachi, aut coli, aut uentris passione, quam Græci cœliacen diathesin uocant. Item longi temporis dysenteria, uel in fœminis menstrualis fluoris retentione. Item hæmorrhoidarum ueterũ repentina atque incondita curatione, facta abstinentia, uel coaceruata bibentium transuoratione, & magis si salsa fuerit aqua. Item medicaminũ frequentata potione, & horum similibus. Græci igitur, uel aliarũ sectarum principes eius potestatẽ, uel differentiam nominibus uariandam crediderunt. Vocant enim hãc passionem etiam hyderon uel parecchysin, origini locorũ specialia nomina tribuẽtes: nam parecchysin appellant sensibilem, & manifestam liquoris superfusionem, quę fiet inter peritonei membranã, & intestina. hyderon autem, dispersum siue infusum per uiarum raritatem, atque carnis spiramenta liquorẽ. Itẽ dicũt hyderon ex renibus generari. hydropẽ uero ex duritate iecoris. Quod quidem nos iuxta sectæ regulã reprobamus: etenim infusio, siue superfusio liquoris est passioni communis: & neque antecedentes causæ passionis facere discretionem rectè creduntur: siquidem etiam ex plorimis alijs partibus patientibus hydropes generantur. Eius igitur differentiam Hippocrates & Diocles duplicem dixerunt: aliam enim hyposarcan uocauerunt, aliam ascitẽ. Item Heraclides Tarentinus secundo libro Internarũ passionũ totius corporis inflationem, siue humoris infusi perforationem catasarcã uocat. Inter peritoneum uero & intestina asciten uel tympaniten appellauit. Item Demetrius Erophili sectator undecimo libro de passionibus scribens, aliom dixit hydropẽ constitui sine ulla humoris infusione, sed sola inflatione turgẽte: aliũ ex humore diffuso, & eum nunc per totum corpus, nunc inter peritoneum & intestina: cuius differentiã nunc plurimo uento tradidit. & est uanũ atque intellectu carens, sine ollo humore superfluo laborantẽ hydropem uocare. Item plurimi tres differentias tradiderunt: aliã enim catasarcan, aliam ascitẽ, aliam tympaniten uocauerunt. Asclepiades autem alium celerem dixit, ut eum qui repente constituitur: alium tardum, ut eum qui tarda passione uexet: & alium cum febribus, alium sine febribus. Hoc quidẽ cõmuniter etiam alijs specialibus passionibus adscribens, nõ aduertit, quoniã proprio nomine celer dicitur passio, non sola quę repente conficitur, uerumetiam ea quę celeriter solui posse monstratur. Hydrops autem fit quisquam repente ex coaceruata bibendi transuoratione, uel salsi liquoris potu. Celerem autẽ passionis

ſolutionem nullus ægrotantium meruit. Item Proculus Themiſonis ſectator ſecundum plurimos inquit
hydropis differentias temporibus paſſionis adſcribendas. Initiũ enim atque augmentũ eſſe leucophlegmã
tian, cũ adhuc ſecundum carnẽ fieri mutationẽ uiderimus: ſtatum uero tympanitẽ, cũ ſumma tenſio ſecũ-
dum uentrem fuerit facta. Declinationẽ autem aſciten, cum quadã indulgentia fuerit inflatio relaxata: nõ
ſecutus ueri regulam, neque aduertẽs quia omnis ſpecies paſſionis ſua quęque tẽpora percutrit. Denique
etiam cataſarca uſque ad ſtatum, uel declinationem perſeuerat. At tympanites & aſcites ex initio facti in
augmentũ uenerint, & ſtatu ſumpto declinauerint. Item Apollonius Mẽphites aliũ dixit fieri hydropẽ
cum retentione, ut ſi quid biberit, ſine dilatione tanquã per fiſtulam tranſiens egeratur: eius autem quem
cum tetentione fieri dixit, ſecundum plurimos tres eſſe differentias affirmat. Sed melius Demetrius Apa-
meus ab hydrope diſcreuit, eum qui ſine dilatione potum liquorẽ per urinã egerit, diabetẽ appellãs, ſicut
ſpecialiter de ipſo ſcribentes docuimus. Melius igitur, quantũ ad ſpecies hydropis, quanquam nõ generali
ter, mutemus curationem, alium dicere in toto corpore conſtitutum, tanquam in papyro uel ſpongia in-
ter uiarum taritatem inſertum, à liquore uocari leucophlegmãtiam, quã Latino nomine etiam intercutẽ
recte dicemus: alium in parte corporis inter peritoneũ & inteſtina, ſubiecto liquore ſolo, uel admixto uẽ
to plurimo uocari, alterum aſciten, alterum tympaniten: ſequuutur quædam cunctos præterea commu-
nia, quędam ſingulis propria. Communia autẽ, ut inflatio, uel extãtia tumoris, & piger aut difficilis corpo
ris motus, ſpirationis difficultas, quam Græci dyſpnœan uocant, ſomnus difficilis uel anxioſus, & magis
poſt cibum ſitis, & urina comparatione ſumpti potus paruior, faſtidium, & aliquando febricula latens
in plurimis: item quibuſdam etiam ueſiculæ, uel fiſtulæ, quibus eruptus humor feratur, ac deinde uulnera
difficilia ſufficiant, uel quę in cicatricẽ uenire poſſint. Specialia uero, uel propria ſingulos ſequũtur, ut leu
cophlegmantian, uel intercutẽ mollis atque humida inflatio uentris ac uultus, & crurum, & folliculi geni-
talis, uel præputij, relucente liquore per cutẽ albido colore. Itẽ cum oris uel ſpiratione, ſiue anhelitus fœ-
tore totius corporis grauedo, & impreſſioni digitorũ cedens tumor, ita ut paululũ caua permaneant loca.
Aliquibus etiam alborũ atque craſſorum humorũ uomitus, uel per uentrẽ egeſtio: unde etiã nomen paſ-
ſio ſumpſiſſe à gręca deriuatione uidetur: leucõ enim albidũ, phlegma humorem craſſum uocauerũt: uel
quod ęgrotãtis color albidioris imaginem ferat. Alij uero tãquam ex ſuperfluo humore generata paſſio-
ne, penetrans humor ſingula quæque ſpiramenta poſſederit: nos uero intercutem nominamus. Aſciten
denique ſequitur uentris inflatio, uel extantia, & pro corporis motu liquoris conliſi ſonitus, uel ad cõcuſ-
ſum palmę reſonus, tanquã ſemipleni utris, ex quo nomẽ ſumpſit. Itẽ proſchematis mutatione, uel digito
rum impreſſione demerſio, uel reſurrectio liquoris, & concluſio ſuperiorum partium, atque tenuitas tan-
quã extentæ cutis ſecundum ora uel colla, aut iugula, uel pectora. Iacentibus pręterea ægrotantibus diffu
ſa, atque elatior tumotis extantia fiet: ſurgentiũ uero uel ſtantiũ maiot atque extenta, & increſcente paſ-
ſione corporis frigus atque torpor accedit: aliquãdo etiam tuſſicula, & ſtercorũ uel urinę abſtinẽtia, et per
uentrem fluidior exitus, & apprehenſo folliculo, atque uirili ueretro extãs inflatio reduplicata, & aliarũ
partium ſurgens tenſio, ſicut in leucophlegmantia. Vocatur autẽ hic hydropiſmus, ut Diocles, etiã epatias
aut ſplenites à patientibus partibus nomen ducens, hoc eſt iecore uel liene. Item tympaniten ſequitur
rotunda atque extans inflatio ſecundum gaſtera cũ tenſione plurima, & ad percuſſum palmę reſonus, ue
lut tympani, unde etiam nomen accepit. Item ructationes, & aliquando inteſtinorum tormenta, quæ in-
cluſæ uento per podicem digerantur, atque grauedinis detrahant quidquã. Eſt autem paſſio communiter
ſtricturæ omnis hydropiſmus, ſed complexa aliquando ſolutione ex alijs accedẽtibus, ut uentris fluore.
Pręterea eſt naturaliter tarda paſſio: ſiquidem nunquam celeriter ſoluta uel emota corporibus uideatur.
Item generaliter magna. ſiquidem & difficultatem, & indecentiam, & periculum inferat ægrotanti. De-
nique ſemper difficilis curatione, nunc uehementer, nunc minime comprobatur: etenim magnitudine
uehemens, & uarietate accidentium, & corruptione uirium magis incurabilis iudicatur. Parua uero ma-
gnitudine comprobatione ſupradicta, atque paucis & ſimplicibus accidenribus, quæ Græci ſymptoma-
ta appellant, & ſine nimia uirium læſione minime curationi difficilis approbatur, & quæ ſecundum alia-
rum ſectarum principes de effectis uel exitibus paſſionum ſcripta ſunt, ut etiam ſecundum cauſas ex qui-
bus efficiuntur, & patientes locos, & naturas, & ætates, & annalia tempora, ut hiemis, uel æſtatis, & eo-
rum medijs temporibus generationes paſſionis: alij difficiles curatione, alij faciles curatione, alij faciles hy
dropes approbantur. Quæ quidem omnia magnitudini paſſionis adſcribenda ſunt, ne infinitus mo-
dus differentiarum uideatur accidentium numero uariatus: etenim ſecundum cauſas difficiles aiunt cura
tione hydropes, qui ex ſaxitate magis quàm ex duritia fuerint facti. Item eos qui ex dyſenteria, uel co
li paſſione, ab ijs qui ex coaceruato hauſtu bibendo uitium conceperunt. Item ſecundum locos dif-
ficiles inquiũt eos qui ex iecore, faciles uero: eos qui ex liene. Item ſecundum naturã uel ſexum difficilio
res inquiunt curatione ſemper fœminas maribus. Item ſecundum ætates faciliores inquiũt curatione pue
ros, uel pubentes: difficiles uero, ætatis mediæ, uel ſenes: non ſolum quòd natura creſcere uel augeri, aliæ
minui uel declinare uideantur: ſed etiam quod alij prohibeãtut, alij cogantur, alij neque ſuadere, neque co-
gi poſſe probentur. Item ſecundum annalia tempora, quæ Græci horas appellant, difficiles inquiũt cura
tione æſtatis tempote laborantes: ſiquidem multa ſiti afficiantut: alij uero è contrario faciles inquiunt
curatione: ſiquidem exitum liquorum fieri prouocet feruot ęſtatis, & corporis pręterea faciat ſiccitatem.
Difficiles uero hiemis tempore, ob corporum denſitatẽ uel frigus. Item uerno tempore: ſiquidẽ humidio
ra, atque liquorum redundantia fiant corpora. Autumni uero prima, ſimilia æſtati, ultima hiemi dixe-
runt.

runt. Item ſecundum generationẽ, ſiue fabricationem paſſionis difficilẽ inquiũt curatione leucophlegmã tiam, facilẽ uero aſciten, & horum mediũ tympaniten. Diſſenſerũt pręterea etiã de patientibus partibus quę principaliter afficiantur. Eraſiſtratus nãque iecur inquit pati: in apertionibus enim ſaxeũ ſemper inueniri cõfirmat: alij uero colum, ſed conſentire iecur: alij ſplenẽ, ac iecur, & colum: alij etiam peritoneum: alij renes quoque & matricem principaliter pati dixerunt. Et apparet, omnia neceſſario prætangi: quod quidem, etiã ſi latuerit, nullus timor curationũ mutandæ medicantibus accedat: neque etiam ob localium adiutoriorum ordinem quidquam obeſſe monſtretur, cum hæc eadem oporteat ceromate ſole ſeruefacto iactari, uel pellibus ſole ignitis inuolui. Adhibenda etiam acopa feruentia, & ſudationes ex naturali materia prouocare: habet enim recorporandi uirtutem ex quacunque metallorum materia exhalatio naturalis. Item ex harena litoris ſole ignita torrenda corpora. Hiemis uero tempore igne prætorrẽda, atque ita corpori admouẽda, ut ex ipſa, excepto capite, cætera corporis omnia contegantur. Itẽ ſinapiſmus uſque ad cutis humorẽ adhibendus, qui maxime uehemẽtem ſortitudinem locis humore corruptis, atque ut ita dixerim, habentibus admouet ac miniſtrat. Itẽ locorum & aquarum mutatio adhibenda & peregrinatio magis maritima: eſt enim lacerantior, atque corporis apertionibus efficax ob ſalſitatẽ maritimus aer. Conueniunt etiam uaporationes ſpongiarũ ex aqua maritima expreſſarum, uel aqua ſalſa decocta. In tympanicis uero ſpecialia, ut plerique uolũt, iuxta communem uirtutem recorporatiuę curationis, etiã decoctio centaureę herbę, & abſinthij, & origani, & hyſopi, & marrhubij adhibenda, & ſimilis uirtutis epithema, ut eſt quod appellatur dianitrũ, ex fico atque nitro, & abſinthio confectum. Tundendũ igitur aridum ficũ, ſed quod ſit pingue ac ſuccidum. itẽ ſingulatim abſinthium & nitrum admiſcendum duabus partibus fici, & quarta pars origani. Aliquando etiã rutæ admiſcenda particula: facit enim medicamen, quod appellamus dia hyſopum. Item uua paſſa cum cumino, uel farre, cum adipe ueteri, & uino. Hoc quidem plurimi magis intercutibus conuenire probauerunt. Itẽ bubulo ſtercore ungendos cum aceto ægrotantes dixerunt. Apponẽda etiam malagmata, quæ fortificare, ac recorporatiua uirtute mutare ualeãt corpora in meliorem habitudinem. Intercutes autem & aſcitas ijs curandos probant, quæ ſiccare atque exiccare ualeant corpus, uel ſudorem commouere. Sed erit cauẽdum, ne immodico uſu medicaminum corporis ſuperficies ulceretur. Eſt autem noſtrum medicamen quod ex herba chamæleonte nigra conficitur. Item ex ſtercore caprino, quod appellatur diacapregias. Item diacentauream, & dioriganum, quæ ab herbarum nominibus uocabula ſumpſerunt. Item iceſion emplaſtrum, quod magis poſt humoris detractionem adhibendum probamus, quo partes roborentur. Item diayteon emplaſtrum, & diadictamnum, & barbara, & diaſycaminum. Oportet autem interpoſitis quinque diebus, uel eo pluribus detracto iandudum poſito medicamine perſpicere profectum, ac rurſum imponere omnibus locis ex anterioribus ac poſterioribus corporis partibus: ſingula enim medicamina erunt illinienda pellibus teneris, atque ita corpori addenda, ſuperpoſita lana molli cum leuibus faſciolis colliganda, & pro uiribus corporis adhibenda geſtatio, atque unguenta congrua, & defricatio. Tympaniten uero recorporatiua curandum probamus curatione, & coniicienda etiam inflationis medela, quam Græci empneumatoſin uocant. Adhibenda denique reſũptia, ut eſt quod appellamus diaſpermaton, uel polyarcion, aut diaartymaton, aut diaſamſucum, aut diamelilotum: hæc enim ualent etiam uentoſitatem tollere: adhibenda pręterea in ijs ea quæ ſuperius ordinauimus. Tum profectu accedente regula cyclorum adhibenda natatio maritima, uel aquarum naturaliũ. Alij uero non abſurde etiam aquæ marinæ uaporationem probant adhibendam, quo ſudores prouocantur: inquiunt enim implendum ſolum aqua marina feruenti: tunc quadrangulam compaginem immittendam præligatam loris, in quam erit includendus ægrotans; ſed præliganda compago pelle, ut aquæ prohibeant ingreſſum, quo exhalatione uaporis calefactus ægrotans in ſudorem uenire cogatur. Sed erit aqua calefacienda innouatione frequenti ferri candentis immiſſione maſſarum. Oportet autem ſemper ęgrum adhibito animi laxamento curari, quam Græci diachyſin uocant. Quærenda denique animi deſideria, quæ ſine uexatione corporis præueniant uoluntatem, & amicorum conuiuia, quæ ciborum parcitate, animi tamen laſciuitate frequentent. Vtile etiam, ſi longi fuerint dies, partiri modum ſumendi cibi: facilius enim accepta digeruntur duorum temporum oblatione diuiſa. Ac ſi iuxta ordinem datum leuigati indulgentia paſſionis rurſum fuerint acceſſionibus typicis ęgrotantes affecti, quo iterum impleri uideantur, erit melius uti prius radicum uomitu: dehinc ante diem radicum uſus, album ueratrum immittere: tunc ſequenti die hoc detracto radices dare, uel certe hellebori decoctionem. Sed horum uſum uel confectionẽ dexteram, atque adhibendi modum Reſponſionem libris de adiutorijs ſcribentes docuimus: & nunc exinde hæc accipienda monemus. Hæc eſt mundior, atque uera hydropum curatio: etenim potui medicamina danda cauere decet; alia enim ueſicam commouent, alia inteſtina lacerando ulcerant, uel dyſentericam faciunt paſſionem: alia ſtomachum uertunt, & faſtidium generant cibi, & ſitim extendunt. Quapropter ſi cogentibus rebus utendum uiderimus quibuſdã aquiducis medicaminibus, quæ Græci hydragoga uocauerunt, ea dabimus ijs qui plurimo humore infuſi aquoſo corpora laborare uidentur. Habere etiam conuenit curam, ne rurſum corpora repleantur: ex quibus eſt euphorbium mulſo cõmixtum poto datum, uel ouis ſorbilibus aſperſum, duorum uel trium cochleariorum quantitate, uel decoctio radicum, aut ſquillę. Oportet autem ſquillæ libras duas omni purgamento abſolutas, quod ad unam libram redigatur, conciſas in uas fictile nouum prælitum mitti, tum adiectis uini ſextarijs tribus, quibus ad tertias decoctis, ex ipſo liquore erunt ad duo cochlearia ęgrotãti dãda: & proficiente curatione uſque ad uncię unius accedere modum. Sed hoc erit poſt geſtationem adhibendum, uel poſt perunctionẽ

corporis,& ante ſumptionem cum plurimo interiecto tempore. Ex decoctione autẽ radicũ duos uel tres
cyathos dandos probamus. Sin uero etiã urinã quis uoluerit cõmouere, erũt omnia atomatica prohiben-
da, quę nõ curioſa, ſed magis ſimplicia eſſe uideãtur, ut eſt decoctio ſeminis cucumerũ, uel fœniculi, aut dau
ci, aut apij, aneſi, petroſelini. itẽ mentę, aſari, nardi, ſquinanti, zinziberis. Hęc ſingula uel cũ uino, uel ex ip-
ſis cõfecta erunt offerenda. Ac ſi ex ijs humor detrahi non potuerit, oportebit tanquã alienum paracente
ſin auferre. Sed nunc decet priuſquam ipſius officij uſum doceamus, ijs reſpondere qui iſtius curationis
adhibendæ diſſonantia iudicia poſuerunt. Antiquorũ igitur aliqui cõgruam paracenteſin dicunt, ut Eue
nor libro quinto Curationum, Eraſiſtratus libro quo de hydrope ſcripſit, & eius ſectatores, Theſſalus ſe-
cũdo libro regulari. Alij uero cõgruam laudauerunt, ut Aſclepiades libro quo de hydrope ſcripſit, & The
miſon ſecundo libro Tardarum paſſionum: quibus etiam nos iuxta Sorani ſententiam cõſentimus. adſer-
tores tamen primæ ſententiæ, hoc eſt iſtius reprobandæ curationis, hæc dicunt: peritonei mẽbrana à natu-
ra neruoſa eſſe perſpicitur, & eſt omne quod neruoſæ fuerit qualitatis punctionibus inimicum, ſiquidem
conſenſus ingerat. Præterea ſpirationis naturalis cauſa, qua nos aerẽ recipere, atque reddere hauſtu potiſ
neceſſe eſt, inteſtina quoque cõmouentur, quibus ſuperficies corporis conſequenter tangitur. Et eſt peri-
culum, hanc paracenteſin uulnerare loca: quippe cum nõ ſolum corruptus humor detrahi uideatur, uerũ
etiam naturalis ſępe ſpiritus excludatur, quod eſt uehementer corporibus noxium. Dehinc etiam poſt ef-
fectum punctionis, aliqui ægris ſua uulnera reſoluentes uoto prius torporis deponendi uitã quoque li-
querũt. Itẽ neque tempus ſibi conueniens hoc genus adiutorij habere uidetur: etenim paſſione cõſtituta
uel ſuperpoſitione, ſiue lenimento aliud tẽpus mitigationẽ demonſtrat, aut aliam reſumptionẽ, uel recor-
porationẽ. Paracẽteſis uero cõturbat, atque uires corporis tollit, & nõ recorporatiua uirtute medetur, ſed
uſum recorporatiuum impedit. Ad ſummã, nemo, inquiunt, ſaluatus eſt eorum, qui per paracẽteſin curati
ſunt: quapropter adhibenda negatur. Item Eraſiſtratus ait, quo iecore in duritia conſtituto obeſſe paracẽ
teſis uideatur: ſiquidem grauatio iecoris tumentis toleretur humoris ſubſtantia ſubleuata, atque natãs in
liquidis, quibus effuſis omnis grauedo partiũ tumentium, quæ diaphragmati ſunt natura connexę, atque
uenę maiori, atque contendit, quam Græci quilen appellant, adductione ſui tumores ingerant uicinarũ, ac
deinde celerem faciant mortem. Item Ptolemæus Eraſiſtrati ſectator ait cauſam paſſionis eſſe iecoris duri
tiam, ſupercreatam uero humoris infuſionem. Paracenteſis igitur liquorum detrahens paſſionem mini-
me detrahere agnoſcitur: ſiquidem non auferat cauſam, ex qua humor creatus eſſe uideatur. Sed ſunt hęc
omnia facile expugnabilia: tunc enim uulnerata neruoſitas in tumorem uenire recte iudicatur, quoties na
turali habitu fuerit conſtituta. Nunc autem morbo uitiata, peritonei membrana contra naturam habe
re perſpicitur, & non ſimilia, atque eadem ſequentur naturaliter, uel contra naturam conſtituta. Itẽ inte-
ſtinorum uulnerationẽ metuere, inanis timoris eſt: etenim exercitatis atque prudẽtibus hoc genus officij
cõmittitur: dehinc plurimũ peritonei membrana diſtabit interiecta humoris cauſa ſubmota: ſpiritus uero
etiam phlebotomaris ſanguini iunctus excluditur. nec ilico tamen reprobãda phlebotomia, cum ſit ab o-
mnibus rectiſſime adiutorium comprobatũ. ferendum eſt enim leue damnũ naturalis officij, quoties ma-
ior utilitas excludendę paſſionis promittitur. Soluere uero ligationem ægrotantes, & immoderato fluore
acuto deponendæ paſſionis in mortem uenire, ſimile quiddam eſt, tanquam phlebotomatũ ligaturã medi
ci ſoluere, ac deinde plurimo ſanguinis fluore uitã finire: hęc enim nõ adiutorij eſt curatio, ſed ſtultitię æ-
grotãtis. Habet pręterea paracenteſis etiam aptiſſimum tempus, quod illi inueniri negãt, ſicut cucurbita
ſcarificatione adiuncta, atque hirudinũ appoſitio: quę non in acceſſione aut lenimẽto, ſed in dimiſſione ſu
perpoſitionis recte adhibẽda probãtur, ſicut in alijs docebimus de adiutorijs ſpecialibus ſcribentes. omnes
enim paracẽteſi curatos, ut aiunt, mori apertiſſime mentiuntur: nos enim quoſdam uidimus euaſiſſe. plu-
rimi uero moriuntur: ſiquidem medentiũ tardantes conſilia ſerius paracẽteſis adhibeatur, ut que alij adhuc
tumentes peritonei membrana, & neque uſu dextero operãtes diuiſuram facendo mortis periculũ incur-
runt. Ex quibus eſt etiam Aſclepiades, qui diuiſo loco fiſtulam relinquendam putauit. Ex qua ſtirpis in
modum impreſſa, uel per puncta peritonei membranę graues cõſenſus, atque indignationes adferat: quip
pe cum ſępe etiam gelati ſanguinis corpuſcula irruentia uulnerum diuiſuris, uel quęque externa magnos
tumores atque indignationes commouerint. Eraſiſtrato uero cauſanti, quòd poſt detractionem humoris
ex iecoris duritia in paſſionẽ uenerũt ſuperiores partes, ac magis ſalutares, adductione quadã põderis indi
gnentur, erit reſpondendum, quia plurimi hydropes ſine ulla iecoris duritie in paſſionem uenire proban-
tur: etenim ex alijs cauſis fieri poſſe, ſuperius demõſtrauimus. Pleriſque etiã, quanquam iecur duruerit, nõ
neceſſario in hydropem uenire cõtingit: ac ſępe adductione partium, uel indignatione ſuperiorum uexari
perſpicimus, quo ſæpe tumor etiam perdiderit ægrotantes. Omitto quod iuxta eius ſententiã oportebat
ſupinis iacentibus ægrotis nullam querelam partium atteſtari: ſiquidem iecur nullo põdere ſuperiora di-
ſtendat, hoc eſt diſcrimen, quod Gręci diaphragma appellant. Aſclepiades uero repẽtinam effuſionem at-
que coaceruatam cum periculo fieri teſtatur: ſiquidẽ uiæ, quas Græci poros appellãt, interiecta mora blan
do ſe tactu cõtingãt, & propterea illæſi maneant ægrotantes. Detractione autẽ facta liquorum, aſpero ſe
tactu cõtingant, atque concidẽtes anguſtentur: ac ſimili ratione etiam ſpiritus uehementer irruẽs carni
dolorẽ faciat, atque inflationẽ, & tormenta inteſtinorũ. Eſt præterea facile expugnabile Ptolemęi dictũ,
quòd paracenteſis humorẽ detrahens paſſionem nõ auferat: etenim primo, neque ex alio quolibet adiuto
rio ſingulari hæc paſſio ſolui poſſe perſpicitur: quippe cũ ſit magna atque perſeuerans, dehinc quædam
adiutoriorum ob releuanda accidentia paſſionum, quę Gręci ſymptomata uocant, adhibenda probentur:

quanquam

quanquam non totum ſoluere morbum uideantur, ut phreneticis luce commotis oculorum prętectio. Item alia quædam, quæ quãquam nihil per ſe medeantur, alijs tamen adiutorijs præparent corpus, uel patientem locum, quo facile adiutorij beneficium ſumat. Ac tonſura uel raſura capitis fluore quolibet adfectis, quo detractis capillis illinienda medicamina conſtrictiua, uel epithemata, aut cucurbitæ appoſitione nullis obſtantibus medeantur: quanquã ſit detractio capillorum laxatiua: at uero paracenteſis etiam per ſe plurimum medetur: releuat enim detractionem plenitudinis tenſionis, atque ſpirationis difficultatem, quam dyſpnœan uocant, & alijs adhibendis adiutorijs præparat partes: nou enim potuerunt medicaminũ illinimenta, uel appoſitio ſyncera uirtute ad uiſcera, uel patientes partes peruenire, cum interiecto humore peritonei membrana plurimum à cutibus diſtet, tranſeant autem facile ad ea, ad quæ deſtinata erant humoris interiecti ablatione permiſſa. Quapropter paracenteſin adhibendam probamus, ſed non ijs qui uiribus fuerint fatigati, aut adhuc in tumore peritonei membranæ conſtituti: addentes etiam, uel prædicentes periculum. plurimi enim quanquam alterius ſupereſſe uitę potuerint, & ſine ullo dolore mortem capere, paracenteſis cura celerem mortem pertulerunt.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION

LIBER QVARTVS.

De Elephantiaſi. *Cap. I.*

Deeſt principium capitis.

* heliosis, dropaciſmus, & lixiuij calidi perfuſio, & pſychtoluſia, atque cataclyſmus, hoc eſt, aquarum è ſupernis illiſio, natatio maritima, & aquarũ naturalium, & magis frigidarum, quę aluminis naturam exhalent, quas ſtypteriazas uocauerunt: ſiue ferrugineas, quas ſiderizaſas appellant. Item adhibenda ſmegmata alia, donec maculæ albeſcãt, quas ſupra memorauimus: uel cymolia terra ſubaſſata, cum hordei polline, & nitri quippiam, uel alia quę laceſſere ualeãt magis, ac leuius, ut eſt cinis uſtarum bucinarum, uel halcyonum: aut cum eodem pumex aſſatus, uel ſulphur uiuum, uel ſepiarum teſta exuſta cũ pumice & nitro, & cymolia ſubaſſata, atque gummi, & galla, ęqui hęc omnia põderis. Item acopa & malagmata mediocriter laceſſentia, pręter cutis ulcerationem, & ijs unguenta ſimilia, ut myrobalani cum aceto: aut uinum cum ammoniaci gutta, & alumine. Ac ſi ulceratio fuerit locorum conſecuta, erunt cõgrua pro differentia ulcerũ adhibenda. Quaprotet ea, quę ſerpere per corpus uiderimus, amputabimus. Tumẽtia uero mitigatiuis temperamus & laxatiuis uirtutibus. Itẽ humecta atque fluida denſamus, & ſordida purgamus, caua replemus, & ęqualia in cicatricem ducimus, ſicut Reſpõſionum libris chirurgiam ſcribentes monuimus. Ea autem, quæ in cicatricem uenerunt, ſinapiſmis roboramus, prælatis metaſyncriticis cyclis, & radicum uomitu, & cęteris quę ſua ſunt. Tum reſumpto corpore uehementer utilis hellebori albi datio probatur, quo corpora diſſecentur: quæ non ſemel adhibẽda, ſed etiã ſępiſſime per interualla præroborato corpore. Item nauigatio, & in aeres meliores tranſitus: ſic enim paſſio ſoluetur, aut nõ ex ea deformatus ęgrotãs ad finem uitę perueniet. Veterum autẽ medicorũ nullus iſtius paſſionis curationẽ ordinauit, excepto Themiſone, atque ex philoſophis Democrito, ſi uere eius de elephãtiacis cõſcriptus dicitur liber, quo ſanguinis corruptionis cauſas cõſcribẽs phlebotomãdos imperat ęgrotãtes: & potãdos decoctione herbę, quã in Syria memorat naſci & in Cilicia: ſed neque hãc dicere poſſumus, neque paſſio tã difficilis ijs duobus adiutorijs ſolui creditur poſſe. Themiſon uero ſecũdo lib. epiſtolarũ ad Dimãtẽ ſcribẽs phlebotomari iubet, recte quidẽ, ſed nõ ſtricturã conſiderãs potius q̃ conuiuantẽ cauſam ſanguinis detrahendã: quod eſt æſtimabile, atque, ut ita dixerim, dogmaticum, ſicut ſecundo libro de cœnotetis ſcribens Soranus docuit. Vtitur præterea uomitiuis ieiunus, itemque radicũ eorum confundens tẽpus: oportet enim ſuperpoſitionis tempore adhibere phlebotomiam, in lenimento uero uomitum. Itẽ uentrẽ inter paucos dies leuiter deducendum iubet, atque ſuperficiem corporis conſtringendã unguento myrobalani, cum aceto & oleo roſaceo paruo, uel myrtino, & ammoniaci gutta cũ alumine. Deponit etiam ægrotantes in decoctione frigida ex herba perdicia cõfecta, uel plãtagine, aut murta, aut rubo, bis in die, atque ſufficienti tẽpore quadã tarditate ægrotantes imperat immorari. Dat cibos facile reſlabiles, & potu magis aquam: quę ſunt incongrua. phlebotomia enim ſimiliter laxatiuum genus eſt, & cibus reſlabilis, & ſingula unguẽta quæ imperat adhiberi, conſtringunt. Item embaſis, quã fieri ex decoctione herbarũ iubet ſupradictarum. Item unguenta condenſant corpora. Sed hoc paſſus eſt, cum nondum limpide methodicã perſpiceret diſciplinam, & Aſclepiadis ſecta circunſeptus, paſſionis cauſam in extaſin æſtimaret, quam pręſtabat fieri per enſem ſiue cutem: & ob hoc quærebat materiam à ſuperficie ad altiora, uelut latius patientia, reuocare. Vtitur denique conſtrictiuis extrinſecus, & rapit ad interiora ea quæ fuerint appoſitorum uirtute depulſa. Prouocat etiam uentris fluorem & uomitum, utitur hellebori purgatione,

adhibito psilothro in tres uel quatuor dies, uel alio quolibet urenti medicamine usque ad cutis ruborem, quo magis perseuerantem faciat passionem. Adhibet praeterea cataplasmata, ex quibus etiam succos adbibuit arnoglossę, uel perdicij herbę. Item malagmata adhibet constrictiua, ex quibus nunc plurimi laudant argagation appellatum medicamen. Item exercitium probat, & defricans cutem: declinat ungere: sed adhibet graecum, non coniiciens hoc quoque esse laxatiuae uirtutis. Adhibet etiam ammoniaci guttam cum aceto uel uino, aut quae sunt intra se contrariae qualitatis. Item post exercitium sudationem faciendam igne uicino, sed aqua frigida fouendos imperat aegrotantes: & usum hellebori geminum probat. quae sunt quidem uera adiutoria, si tempora quoque seruentur, ut Responsionum docuimus libris. Item quidā Themisonis sectatores initia quoque passionis praeuisa, coercentes pronos ac decliues, uel uētutos in eandem, quos uiderint, phlebotomant, & helleboro purgant: eos autem, quos iam possessos acceperint, iisdem negant curandos adiutorijs: siquidem corruptione quadam uel laxatione extremae cutis in corporibus hęc passio generetur, et fit arifica carnis, atque mollifica corporis phlebotomia. Quapropter inquiunt esse frigorandā uel siccandam corporis superficiem, quo possit eius humor ad intestina uel uentrem recurrere, ac deinde clysteribus, uel purgatiuis medicaminibus, quae catartica uocant, detrahendo cibum. Praeterea praepotandos probant aegrotantes succo nepetae, seruata moderatione quantitatis, quę neque minuenda, neque superanda sit tribus cyathis usque ad sex. Cibum etiam dandum frigidum, atque constrictiuum & paruum: potum frigidum, sed meratum, ex uino uehementioris acrimonię, atque albo, uel ueteri: & sępe tenendos aegrotantes, uel siccandos abstinentia bibendi, siccioribus reficiendos cibis: quę sunt utraque incongrua ac dissonantia siccandae cutis, secundum eorum intentionem. sic enim, ut aiunt, è superficie transmittendus est humor ad altiora, atque eò prouocandus, ut clysteribus ac purgatiuis medicaminibus excludatur per uentrem: erit enim contrarium, siti atque siccioribus cibis, & uino superadicto altiora siccare. Item aliqui horum multitudinem intuentes frequenter adhibendam phlebotomiam, atque clysteres, & uentriflua medicamina, quę catartica uocant, iubent: & magis diacameleos appellant: quibus necessario corrumpentes ęgrotos, in peiorem habitudinem corporis uertunt, quem Gręci cachexian uocant. Item alij corruptione hoc fieri, atque mutatione ex uenenis effecta ęstimantes, temperatiuis uti medicaminibus decreuerunt: ex quibus magis asinino lacte ęgrotantes potandos imperat simplici, uel accurato, quod schiston appellant. Item uino dulci, & cibis similibus, quibus fœda digestione corruptis maior efficitur corporis corruptio. Ordinant pręterea theriacam dandam, quam cuncti Mithridatium appellamus: quę quidem recorporatiua uirtute mederi posse, perspicitur. Dant etiam uiperas mandendas, sed amputato capite atque cauda, mensura digitorum quatuor: caetera coquentes, atque obdulcantes sale & oleo, ęgris offerunt comedenda. Alij etiam aqua ex labris, quibus candens tingitur ab operantibus ferrum potandos dicunt: cum sit hęc passio secundum plurimos scriptores ex aqua graui, quę aut natura, aut aliqua corruptione fœdata sit, sępius generata. Alij quoque etiam cutis uulnerationem affectandam probant, qua corpus exhumoretur: neque cunctis commune iudicium, & ignaris cognitum prouidentes, quòd peiorante passione superficies corporis ulceretur. Item alij ęgrotum in ea ciuitate quę nunquam fuerit isto morbo uexata, si fuerit peregrinus, cludendum probant: ciuem uero longius exulare, aut locis mediterraneis & frigidis consistere ab hominibus separatum: exinde reuocari, si meliorem receperit ualeditudinem, quo possint cęteri ciues nulla istius passionis contagione sauciari. Sed ij ęgrotantem destituendum magis imperant, quàm curandum: quod à se alienum humanitas approbat medicinę.

De phthiriasi. Cap. II.

ANTECEDENTE cachexia etiam hoc symptoma generatur, quod nos accidens dicere poterimus. Sumpsit igitur nomen non à genere, sed à multitudine pediculorum: plurimi enim creantur nūc per totum corpus, nunc per eas partes quę capillatura conceptę sunt: & nunc consueti atque simplicis formę, nunc ignoti, hoc est latiores, & duri magis ac sequentes morsibus uehementer, quos quidam ferales appellant: nam sępe etiam sub capillis inueniuntur corpora penetrasse. Sequuntur autem ęgrotantes uigilię, & pruritus corporis, atque pallor, cibi fastidium, & stomachi debilitas, & caluities: & est passio solutionis cholerę rubeę egestione plurima per tenues uias emergente, qua hęc animalia generantur. Deniqꝫ superpositionis tempore iacere oportet ęgrotos loco mediocriter frigido, atque cibis constrictiuis, & temporibus iam sępe demonstratis refici. Fomenta uero & perunctiones, & cataplasmata membratim erunt adhibenda, qualia Themison elephantiacos curās ordinauit. Sed ea loca, quę capillatura uestita sunt, erunt pręterea radenda, superpositione resumptio adhibenda, atque recorporatio, sicut in cachecticis, uel elephātiacis ordinauimus: sed iugia adhibenda smegmata, quę nos lacessentes, atque purgatiuos pulueres nuncupamus. Item unctiones magis, cum mox fuerit capillatura derasa pręfotis partibus aqua marina, uel aceto salso. Sunt hęc denique plurima speciatim posita, ut bulbi cum nitro atque oleo cōtriti, quo mellis faciat crassitudinem, ex quibus corpus erit illiniendum. Item staphysagria cum aceto atque oleo trita, uel infusa aceto & oleo, tunc contrita cum salis fluore, quem Gręci halos anthos uocāt, donec liquidi mellis similitudinem faciat. Nunc etiā cum sulphure uiuo atque aceto: uel ita ponderibus composita medicamina, staphysagriae drachmas duas, sandaracae drachmas duas, nitri obolos duos, admixto oleo & aceto, donec in mellis crassitudinem ueniat. Vel sandaraca cum oleo, & nunc staphysagria, & abrotonum ęquis ponderibus admixta calce, quam Gręci conin uocant, & ijs similibus. Palpebris autem

autem erunt adhibendi ficci pulueres, atque collyria, quæ Græci blepharica uocant, nos palpebraria dicere poterimus, ex ære usto, atque aneso asso: sed & lapide scisso, & pipere, & staphysagria confecta. Hæc etiam in ijs, qui præter phthiriasin pruritu uexantur, sunt adhibenda, adiectis magis feruentioribus aquis in usu lauacri, & asperginibus pulueris ex thure & nitro, & sulphure confecti. Item solicationes, quas Græci helioses uocant, adhibendæ sunt: dropaces quoque, & uomitus radicum, & ea quæ iā sæpe de alijs memorauimus scribentes passionibus, quæ corpus recorporatiua uirtute fortificare, atque in meliorem habitudinem commutare ualeant: sic enim detracta corporis cachexia, quam nos malam habitudinem dicere poterimus, eius quoque comitantia depellentur.

De uentriculosis, quos Græci cœliacos uocant, & de cæteris defluxionibus. Cap. III.

VENTRICULOSA passio, quam Græci cœliacen uocant, à parte corporis, quæ patitur, nomen accepit. Generatur ex antecedenti digestione continua, uel tumore uehementi, aut dysenteria. Sequitur in hac passione constitutos uaria stercorum egestio qualitate atque colore, nunc tenuis ac soluta, nūc aspera & inæqualis, uel constricta, & nunc alba, nunc similis urinæ camelorum, nunc flaua & spumosa, nūc prasina uel liuida, aut nigra, aut purulenta, aut sanguinea, cum graui fœtore & rugitu intestinorum, quem Græci borborysmum appellāt, atque in exitu sonitum, & post effusionem factæ ueluti scatentis stercoris uesiculæ: & nunc iugiter nocte atque die, nunc coaceruatim, sed interiecto spatio, ut per diem bis uel semel, aut interpositis uno uel duobus diebus, aut eo amplius: & nunc cum tensione atque uentositate, & tormento, uel dolore aut singultu consideute, atque conducta cute quæ uentrem circuntegit, attestante siti, & ipsius uentris feruore, & leui in interioribus torpore frigido: sequuntur etiam uigiliæ, fastidium cibi, & aliquibus plurimus appetitus, nitiū debilitas, pallor subalbidus, & nunc febres, dehinc corporis odor teter plurimus, ut etiam quæ suis manibus tetigerunt computrescant, & difficile careant odore concepto. Tum uultus inflatio atque pedum: quibusdam etiam dysenteria congeneratur, cum facile fuerint intestina ulcerata, ob defluentium acrimoniam. Est autem passio solutionis, & aliquando stricturæ complexa: siquidem aliqua eius uideantur esse coniuncta, ut ex supradictis conijcitur. sed discernitur à speciali rheumatismo uentris: siquidem plurimæ in ipso fiant egestiones, sed non uariatæ supradictis concursibus. Quapropter cum adhuc noua, uel emergens fuerit passio, nec plurimi temporis, sed in superpositione cōstituta, quam Græci epitasin uocant, erit eo tempore locandus ægrotans constrictiua ratione, ut sæpe docuimus, adhibita requie: & quantum uires permiserint, abstinentia: etenim ad perferendum atque corpori adpropriandum cibum sumptum, nunc uenter patiens indignatur, tanquam oculi patientes uisus officio: in qua ætati somnus etiam plurimus curandus, atque sitis, & lanis mollibus uenter contegendus, leuiter oleo Hispano prætactus, uel melino, aut rosaceo, aut murtino, aut lentiscino oleo. Ac si uentositate quoque, uel tormento affecti fuerint ægrotantes, dulci oleo dimissionis tempore lanæ tingendæ sunt. Perunctio uero ex oleo uiridi adhibenda: facies quoque aqua tepida releuanda. Tunc cibus dandus, ut alica ex aqua frigida ita curata, ut sua caruerit difficultate, quod fiet ex farris tepore, aut decoctione palmularum Thebaicarum. Dandus etiam panis solus, aut cum eo oua hapala. Item pultes ex oryza, uel alica, aut farre, aut milio, ex paruo Hispano oleo confectæ, & paruo salis grano. Vel si dolor admonuerit, adhibenda cucurbita longior: procurandum tamen, ut si quid partis spongia ceperit solitæ, damnū moderationi non fit: tunc leuiter oppresso liquore, quo folliculi reflatio fiat, erit tentandum, ne clysteris cauerna fuerit clausa. Dehinc apponenda podici fistula dextera manu usque ad eius uerticulum, quem Græci aspidiscon uocant, impulsu leui, & neque recto ductu contra oppositas partes, neque superiora repentino, uel cum plurimo conatu: tumores etenim exinde atque collectiones efficiuntur. Quapropter sensim, atque paulo inferius inclinato ductu, iniectio fieri debet ad illam partem, in qua constitutum est os sacrum, quod Græci quoque uocāt hieron osteon. Tunc illic enim spatium latius longaonis cum appositione facta erit digitis detrahendus, quo cauerna fuerat obstrusa, atque sinistra manu continenda immobilitate seruata clysteris fistula, & dextra comprimendus folliculus leniter ac moderate, quoties inferiora intestina ulcerata noscuntur. Erit denique paruæ longitudinis, atque altioris cauernæ fistula procuranda, qua possit facili effusione patientibus locis medicamen tradere, ne suspensum ab ijs quæ patiuntur non solum nihil afferat commodi, uerum etiam sanis irruens officiat. Erit autem folliculi impressio uehementius facienda, atque fistula longior procurāda in ijs, quibus superiora intestina fuerint ulcerata, quo medicaminis liquores eò ualeant peruenire. Et hortandus ægrotans, ne retento spiritu quodam recursu referiat medicamen. Ac si magna fuerit putredo, quam menomen appellant, non erit immodicum etiam ex utraque parte clysteris fistulam cauernare, quam Græci amphitreton uocant, quo possint medicaminum liquida per utranque partem intestinorum lateribus aduenire: tum cum omnis fuerit folliculus complicatione uacuatus, siue oppressione manus refusus, quo medicamina peruenisse sentiamus, erit detrahenda fistula suspensa manu, & distentis cruribus ægrotantis spongiæ commodādæ podici expressæ ex decoctione calidi liquoris, in quo præcocta sint mala punica, quo constrictione quadā uirtutis herbarum quā Græci stypsin uocant, atque feruido tactu densatis partibus longaonis iniecta teneantur. Tum modico temporis spatio intermisso, erunt etiam illa, quæ clunibus fuerant supposita, detrahenda. Et si fuerit æger in uentris officium prouocatus, in inferioribus ulceratione constituta, & magis si in longaone fuerit perspecta, erit hortandus paulisper resistere, & iniecta continere, tangentibus nobis easdem partes, quæ pati

noſcuntur, quoties prouocari ægrum in egeſtionem medicaminis uiderimus. Ac ſi in ſuperioribus fuerint ulcera, erunt permittendi egerere, cum uolent: etenim medicamen iam recurrens atque defluens ad inferiora, longaonem ſanum inutili uirtute adficiendo exulcerat: nam quibus alienatæ ſordes detrahuntur, iiſdem non ulcerata uitiantur exuſta, cum admota corporibus tardius fuerint immorata. Excluſis igitur cum medicamine poſt ſufficiens temporis interuallum muculentis humoribus, atque ramētis, & uarijs defluxionibus inteſtinorum, ſufficienter operatum medicamen accipimus: quanquam non de perfecta curatione tuto pronunciare poſſimus, cum ſæpe ulcerationis particula in ſuperioribus conſtituta minime ualeat medicamen accipere, & propterea non omnibus commodata curatio uideatur. Vel ſi cōmixtum putredini medicamen cuncta purgauerit, hoc adprehendimus, cum ſolum præter aliqua purgamenta fuerit excluſum. At ſi hoc egeſtio ſecuta fuerit quædam aliena, minus quidem purgata, tamen accipimus ulcera, & propterea ſanitatis ſpem pollicentia. Item ſi nihil fuerit excluſum, neque ipſius iniectionis quidquam, erit credendum neceſſario medicamen inhæſiſſe, quantum ſua ualuit potentia: & propterea ſui operis integraſſe uirtutem, quanquam non perfeciſſe uideatut. Nec recte culpanda uirtus eſt, quæ una iniectione non dederit ſanitatem, cum plenam fecerit futuræ perfectionis fidem, perſeuerationē ſui perſuadens. Vnde ſi omnino nullum fuerit redditum, medicamen erit impauide accipiendum: atque è contrario ſi eius nulla particula fuerit retenta, & ſtatim effuſum, nullum ſui demōſtrauerit effectū, omnia deſperanda: eſt enim plurimę debilitatis, atque alienatarum, uel mortuarum partium ſignum. Conijciendum præterea, ne ut ſæpe contigit, uetuſtate medicaminum efflata uirtute nullus ſequatur effectus: & propterea ſicut iniecta ſunt limpide reuocentur: quapropter etiam hoc intuendum eſſe mandamus. Tum poſt egeſtionem factam ſpongijs erit poſtea detergendus: uel ſi nihil fuerit excluſum, interiecto ſpatio unius horæ perunctum reficere ægrotantem cibis congruis, atque ſtomacho aptiſſimis, ut lactucæ thyrſo, uel intybo cum aceto, quod ſit ex murta confectum, aut oliuis fractis uel natantibus, quas colymbadas appellant, & ouis hapalis, & uolantibus nuper memoratis, quæ ſint nutrita conſtrictiuis, ut murta, roſa, lentiſco: etenim eorum pinguedo ſic defluxit, atque caro conſtrictiua ſufficitur: magis in eorum pectoribus quorum plus oſſibus uicina aptiora probantur: ſunt enim teneriora cæterorum. Dāda etiam pomorum quædam conſtringentia, atque olerum cocta, quorum ſuperius, atque de alijs ſcribentes paſſionibus memorauimus, potui dabimus aquam frigidam: quod ſi minime tolerauerint ęgrotantes, dabimus feruentem plurimum aquam ciſterninam: & ſi ſine febribus fuerit ægrotans, dabimus uinū exercitioris paulo uirtutis, ut ſupra docuimus. Omnino enim inuitantes adpetitum, ſiue ſuſcitantes, quem Græci orexin uocant, ſtomachi robur debemus cuſtodire, niſi cum nauſea etiam uenter fuerit reſolutus: Oportet etenim curare, ne rurſum plurimum cibum demus aut potum: uel priuſquam ſolidum cibum ſumpſerint ęgrotantes, bibendum credant: nam conuenit neque grauata, neque humecta inteſtina ſeruari. Si igitur medicaminis iniectio aliquo fuerit peccato uitiata, ut non omnibus adiutorij partibus informata uideatur, mox medicamenti monſtrabit errorem: nam quidam iniectione aliqua ex parte uomuerunt, aliqui ſtomachi ac uentris dolorem ſenſerunt, ſingultibus atque nauſea affecti, cum anxietate ac ſiti, & immitigabili ardore, & articulorum frigido torpore, & pulſu maligno, atque ſudore uel defectu, aut preſſura capitis, ſiue grauatione, quam caroſin uocant: ſiquidem ſit nimiæ uirtutis medicamen iniectum in febribus uel uiribus uitiatis, aut in alto tumoribus conſtitutis. Vomitus autem medicaminis iniecti ſi ex tumore uentris fuerit factus, uel teneriorum inteſtinorum, tanquam in iliaca paſſione, ſæpius ægrotātibus intulit mortem. Si autem nullo tumore ſubiecto fuerit effectus, ingerit uexationem atque metū: aut, ut ſæpe contigit, paſſionis ſignificat depulſionem: ſiquidem nulla pars ulcerum in inteſtinis à medicaminis contactu uideatur immunis. Tardāte paſſione etiam recorporatiuis conuenit uti rebus. Quapropter oportet ea, quæ feruntur per uentris officium, celeriter auferre, & ora ægrotantium ſpongijs ex poſca frigida ſiccatis reficere, articulos ligare, & ſtomacho cataplaſma conſtrictiuum imponere, quod diadaphnidon dicunt, uel ſimilis uirtutis. Odoramenta quoque reſumptiua adhibere, & frequentius cibo nutrire ex ſupradicta materia. Ac ſi accepta non tenuerint, erunt ſecundo offerenda, adhibita articulorum fricatione, cucurbita ori uentris infixa: uel, ſi potuerit, etiam à tergo inter ſcapulas. Ac ſi dolor occurrerit, & ſingultus ob ardorem atque ſitim, fomentis utendum eſt, & cataplaſmatibus, & ſpongiarum uaporatione, & olei iniectione, quo poſſit medicaminis uexatio celerius obtūdi. Perſeuerāte incendio, ēt calida, & oleo, & lacte ſunt inijciēdi: & ſi nulla fuerit humoris ſignificatio, eorum frigidus adhibēdus eſt uſus: & ob mitigandā ſitim iugis adhibenda oris collutio, dandus interea potus. Item propter articulorum frigus adhibendi tepores cum blanda manuum tenacitate, quā diacertoſin uocant, item unctio: ſudores autem ſi expreſſura fuerint apparentes, erunt detergendi ex diaphoreſi, & aſperginibus cohibendi, & cōgruo cibo, & cæteris quæ de caroticis ſcribentes docuimus: quibus depulſis, hoc eſt prękentibus periculis euadentibus ægrotis, ſi forte rurſum in priſcam dyſenteriam uenerint, erit tentandum multo tēpore ſimplicibus uti iniectionibus, hoc eſt, iis quæ ſine calce, quam asbeſton uocant, uel auri pigmento, quod arſenicon appellant conficiuntur. Tum ſi perſeuerauerit paſſio, ad uehementiora tranſeundum, ſed ex ſimplicibus rebus confecta, ſollicitam habentes calcis uel auri pigmenti iniectionem: oportet enim putredini etiā cataplaſmatibus occurrere: quorū ſunt erui pollines poſca decocti, & lentiſcinū oleum acacia immixta, donec mellis ſumat craſſitudinem. Item lenticula molita, cum melle, uel roſaceo uel lentiſcino oleo decocta. Ac ſi putredinis cauſa ſanguinis effuſio fuerit conſecuta, erunt ſpongię expreſſæ ex aceto calido pubetenus, uel ſub umbilico & coxarum ſummitatibus, quas Gręci iſchia uocant, admouendæ: dehinc

ijsdem locis etiam cucurbitæ feruefactæ adfigendæ, articuli ligādi,dandus digestibilis cibus,& qui facile cor
pori insinuetur : tunc uinum quod sit præcoctum in cortice mali punici. Inijciendum autem acetum,
nunc solum,nunc cum thure masculo,uel eius manna contrita,uel quod ex confectione superat diatheon
emplastri,cum sibi eius materiæ miscentur. Imponenda etiam similis uirtutis emplastra,uel acacia aceto
soluta : tunc donec scatere tētet coquenda,aut in amplo mali punici cortice supra tepentem cinerem sen
sim calefacienda, & ex ipso liquore partes contegendæ. Dehinc cerotaria apponenda ex oleo murti-
no aut melino,aut uiridi contrita acacia atque consoluta,uel ex omphacino,aut œnanthino,cum ruta aut
balaustio,aut aliquando ijs omnibus : uel ut Themison composuit,acaciæ partem unam,rosæ aridæ par-
tem unam,ammoniaci guttæ partem dimidiam,ceræ partes quatuor, & olei rosacei quod sit sufficiens.
Hæc contrita in uino amineo,& soluta cera cum rosaceo oleo miscēda : ac si sanguis fuerit retentus,quod
fiet aliquando cum gelatur,aliquando densitate putrescentis uenæ , erunt discernendæ causæ hoc modo :
nam densatā intelligimus uenulam,quoties pulsus exurgit,atque frigus corporis resumpto feruore mite-
scit,ęgrotantis aoimus melior,atque spiratione corpus facillime releuatur : ac si gelatus obstiterit sanguis,
quod Græci thrombosin uocant,& propterea fuerit fluor celatus,supradictis contraria sequentur,ut pal-
lor,iactatio,pulsus paruitas,uel amputatio,quam Græci asphyxian uocant,grauedo,inflatio,frigus,torpor
pubetenus,ac paulo superius : tum defectio cum sudore. Quapropter erit aceti iniectio facienda tunc,
cum fluor fuerit abstinendus,diurnis diebus cibo reficiendus ægrotans. Si autem plurima ex parte retē-
ta putredine parua excluserint ægrotantes, quæ sint sanguinolenta & ramentosa, & propterea profecto
apparente melior esse curatione,adiuncto tamen metu ne retenta soluātur, oportet etiam secunda uel ter
tia die eundē trochiscum inijcere,sed solita,uel certe succū plantaginis,aut acaciā cum aqua.Sin uero qui-
busdam diebus sine officio uentris fuerint ægrotantes , ac rursum iniectionibus asperati , conijcimus in ijs
non cicatricem ulceris factam,sed medicaminum supraducto cortice fuisse obtrusa : & propterea post ef-
fectum uentris nuda atque sordidata,rursum humorem fluere ordinabimus. Item tribus diebus lenticu
læ coctionem crassioris succi ioijciendam : etenim intestina ui propria medicaminis coercentur,quā Grę-
ci stypsin uocant,& ulcerum mitescit asperitas,& ex anterioribus medicaminibus facta conglobatio , siue
cortex in saniem prouocatus cadit, & subiecta ulcera in cicatricem uenire coguntur. Ac si plurimo tē-
pore ulceratio perseuerauerit cum corporis debilitate atque fastidio,erit frequentia medicaminum euitā-
da,siue iniectionum,siue potionum · maior enim ex ipsis uexatio fiet,cum cibi appetitus extinguitur . &
in fastidium ueniunt ægrotantes,nisi parua iosuetorum multis fuerint consuetis admixta. Decoctionem
autem lenticulæ secundo uel tertio per singulos inijciemns dies : ex ipsa enim sufficienter intestina coer-
centur,& latenter corpus nutritur, cū quadā particula digestioni usurpata uiribus profecerit ægrotantis:
tum cum limpida ulcera senserimus,erunt cohibenda ea,quæ uehementius consiccare ualeant,quæ Græci
styphonta uocant,& inijcienda mediocriter constringentia. Ac si quisquam eorum non tulerit uirtutem,
erit diachylō medicamē oleo roseo soluendum,ac diligenter liquefactum inijciendum, uel plūbeo morta-
rio plūbeo pistillo circunducto īmisso oleo rosaceo conterendū,donec io succū ueniat, atque crassius fiat.
Horum quoque similibus utendum monemus. Tunc uino leni,atque carne uolantum uel marinorum
utendum,ut squillæ,mulli,carani : & pro modo uirium gestatione resumptionis causa. Dehinc cum o-
mnia tuta uiderimus,lauacrum adhibemus : sed non properāter , & magis cum forte iniectio fuerit facta
trochisci,nisi primo uentrem egesserint ægrotantes. Tardāte passione superpositionis tempore,ijsdem
uti conuenit. In lenimento uero erit fortificatio adhibenda corporibus per uariam gestationem,& uo-
cis atque corporis exercitium. Post singulas egestiones adhibenda ex oleo & aqua calida,& decoctione
lini seminis,aut fœnigræci,aut maluæ agrestis,ijsdem partibus,hoc est sessioni,quam Græci hedram uocāt,
& specialiter admouenda uaporatio ex pollinibus cataplasmate calido,uel saccello. Dehinc etiam radix
agrestis maluæ decoctæ atque contritæ,& calida testa calefacta erit apponenda. Ac si iugis fuerit dolor ,
immittendus digitus usque ad altiora, præunctus adipe anserino cum fœnigræci semine cocto atque con-
trito,aut aliquo medicamine ex ijs quæ appellamus lipara. Ac si hæc mioime fuerint inuenta, erit hoc
cerotario faciendum simplici atque limpido : & cum tempus cibi dandi occurrerit , adhibenda perunctio
stricturę congrua. Tum nutrimento dandus panis ex aqua calida , aut alica lota,aut pulticula ex melle
confecta,aut oua sorbilia cum pane. Potui autem aqua calida offerenda. Perseuerāte autem tumore
adhibenda cucurbita adiuncta scarificatione locis tumentibus,& uaporatio spongiarum · declinatione oc-
currente adhibenda cerotaria,& resumptio cauta : sic enim sedātur iuges egerendi uentris delectationes,
cum tumor mitigatione conquiescit : atque ille qui putatur rheumatismus indulgentia tumentiū facilius
abstinetur. Ac si ęqualis tumori fluor occurrerit ; utriusque erit conijcienda curatio. Quapropter si
fomentum ex oleo hispano,uel melino,aut murtino,aut lentiscino adhibuerimus , & cataplasmata erunt
ex aceto atque melle , uel stymmatibus præinfusis coquenda. Item præscriptis iādudum iniectionibus
concoquenda quædam constrictiua,ut murta,uel rosa,aut mala punica : lacte autem & cæteris admiscen-
dum amylum,& enatis matibus aliqua decoctio,stymmatum adiungenda, aut mali punici: & apponenda
rursum sessioni uaporatio stymmatum,aut cātabri conligati,uel in aceto decocti,uel quā omelsin uocant
ex pollinibus panno conligatis,atque ex stymmatibus confectis · perungenda etiam digito interiora lon
gaonis ex cerotario oleo roseo confecto,aut adipe cum oleo roseo. Tum post perunctionem ora lauā-
da aqua tepida,cibus dādus pulticula calida,ut de uentriculosis scripsimus , quos Græci cœliacos uocant ,
ex alica uel farre,aut oryza,aut milio,aut olyra,aut pane Alexādrino : hæc singularis uel aliquādo amylo

admixto, aut lacte, aut melle ex fauo expresso. Potus paruus dandus, sed calidus: tum effecta reclinatione resumptio adhibenda. Ac si solutio fuerit urgentior, uel sola, frigidus conuenit locis ægrotanti, & supina iacendi positio, paulo leuius capite locato, & suppositione lanarum, clunes uel inferiores longaonis partes subleuandæ. Adhibenda etiam requies, & impressus articulis manuum amplexus, uel ligatio paulo tenacior. Deponenda etiam omnis animi intentio, & magis cogitatio passionis auertenda: admonet enim egestionem, ac prouocat inquietudinem in memoriam reducta conscientia. Erit denique persuadendum, ne, quoties fuerint ægri in egestione commoti, ilico uentrem facere festinent: sed, quantum potuerint, resistendo differant motu. fit enim quædam meditatio, atque frequens egerendi consuetudo, & oportet effugere laborem motus, ac nutandi corporis frigus, nisi forte acrior, aut incendiosa fuerit defluxio: retenta enim sessionis in locis, quam Græci hedran uocant, longaonem exurit. Conuenit denique, si possibile fuerit, ægros ad sessionem egestionis deportari, aut humilius à lecto scaphia posita ad egestionē produci faciendam. Vel si plurima fuerit corporis defectio, qua iacentes non ualeant fluentia retinere, erunt egestiones spongijs suppositis excipiendæ, & medijs partibus apponendæ lauæ, nunc oleo constrictiuo prætinctæ, uel decoctione buxi, uel murtæ, aut mali punici, & horum similium stymmatum, uel succorum constringentium, nunc asperso rutherginario, quem Græci byrsodepsicon uocant, uel trita galla erunt media siccanda: hæc enim constrictionem sine ullo frigore fore promittunt. Dehinc apponenda ex palmulis epithemata, & malo cydonio, & balaustio, & alumine, & horum similium, sicut de cœliacis, uel sanguinem spuentibus, aut stomachicis scribentes docuimus. Inijciendus etiam per clysterem succus plantaginis, aut polygoni herbæ uel intybi, aut uuæ lupinæ, aut herbæ caricariæ, uel semperuiuæ, aut mespilæ, maluæ, aut oryzæ, aut decoctione mali punici, uel eius caduci, quod Græci cytinonthoas appellant, nos ampullagium. Et aliquando hęc ipsa erunt conterenda, uel rosa, aut rubus, quam Gręci baton appellant, aut lentiscus, aut galla, aut thallia, aut rubi uirgulta, uel uitis anuli, quos helicas uocant, aut salicis folia, aut ex uino bunito ijs qui sine febri adficiuntur: ex aqua uero ijs qui febricitant. Item ros syriacus, aut omphacium, aut acaciæ succus, uel hypocistidos herbæ, aut balanstij drachmæ duæ, in quatuor uel quinque cyathis conijciendæ: est enim ea quantitas iniectionis redundans, hoc est siquidem plurima grauedine quadam prouocet uentrem. Item lenticulæ decoctio, aut licium indicum cum lacte. Sint autē amyli drachmæ quatuor, licij drachmę duæ, lactis cyathi septem uel octo: extendenda enim hæc singula atque minuenda sunt pro magnitudine solationis, ac uirium ægrotantis. Ac si plurimus fuerit in ulceribus sensus, ut medicaminum constrictione lacessita indignentur, erunt inijcienda ea quę cum dulcedine admota partes ualeant præsiccare, quo neque ulcerationem prouocemus, neque fluorem negligamus.

Ex quibus est in febricitantibus succus ptisanæ cum adipe caprino, contrito atque commixto tracanto, uel gummi, aut argillyrici radice. Sed illa duo infusione præmollienda: radix autem coquenda, aut rosaceo oleo ouum commixtum, aut lac coagulatum, uel cum amylo concoctum ad tertiam partem. In ijs uero qui sine febribus fuerint, passum conuenit Creticum, & uinum squilliticum supradictis speciebus.

Tum refectionis tempore unctio adhibenda ex oleo hispano, ac deinde ora lauanda posca tepida. Cibus autem specialiter, ut in cœliacis ordinauimus, dandus. Similiter etiam potum conuenit dare Lac quoque bibendum præcoctum, quod appellant diacochleon, siue singulare: etenim fluores crassificando cohibet, & ulcera deterget, & acrimoniam humorum temperat, & sine ullo labore corpora nutrit. Est autem coctionis hic modus: lac sumendum ex agresti pastu perfectum: etenim in ciuitate nutritorum animalium reprobamus: siquidem capræ è salsiore pascua sitientes plurimum atque coaceruatim bibant, & multum lac, sed aquatum faciant, quod est constrictioni uentris incongruum. Quapropter magis ex caprea, quæ lentisci pascua, uel murtæ, aut rubi, aut uitis folijs, uel quercus, aut salicis, uel hederæ, aut terebinthi, aut herbæ calicaris, uel polygonij, aut plantaginis, & horum similibus fuerit nutrita, erit lac accipiēdum · confluxit enim constrictiua qualitas herbarum in lactis qualitem: nam sæpe diagridium, uel helleborum mandentes, purgatiuæ uirtutis efficiunt lactem, sicut procicolium comedentes lac generant, quod uisum pręstet accipientibus abunde. Denique erit primo probandum, atque eligendum quod sit albidius, atque sine ullo odore, & neque globosum, hoc est, frustis coagulatis uariatum, quod Gręci thrombodes appellant: neque in urinę similitudinem mutatum, quod ijdem uroides appellant: sed quod possit unguibus destillatum manere sua tenacitate collectum. Boni igitur, ut diximus, lactis quatuor uel quinque sextarios oportet in uas fictile mittere siue ęneum: immittendę & cochleę, quas nos lapides marinos, uel fluminales accipimus, non marinę igitur ob salsitatem, sed fluminales inustę · primo quo sint igne pellucidę, tum auferendę. & ex sufflatis omnibus, quę de se forte dimiserint, ac depurgatis supradicto uasculo immittendę, ac ferulis lac cum ijsdem cochleis mouēdum, donec ad mediam ueniat partem, siue tertiam: dehinc refuso lacte proijciendę priores cochleę, atque alię innouandę similiter exustę, sed ꝑfectū numero atque forma minores longa per interualla. Hęc confectio lactis diacocleon appellatur. Sine ijs uero confectio erit longe simplicior, quam Gręci aperiergon uocant: uas enim lactis erit imponendum igni molliori, & imissa ferula metienda mensura totius ac dimidię, & tertię quantitatis, quo nō coniectura, sed uera dimensione coctionis quantitatem sumamus. Tunc ex ipsa ferula circūlato ductu mouebimus coquentes, ne lateribus uel fundo iugi mansione insidant: dehinc ultimo coctionis tempore plurimus detrahendus est ignis: & cum ad partem dimidiam uel tertiam uenerit, erit in aliud uas refundendum: exinde ęgro dandum, non frigidum, sed leuiter gelatum, quod galactodes appellant. Ac si forte stomachi fuerit euersio commota, cum accipere ęgrotantes horrescunt, erit frigidum dandum, prętecto uasculo niuibus;

ut enim

ut enim mel decoctum fit constrictiuum, sic etiam lac deposito atque excocto tenuissimo liquore, quem Græci orrhon appellant, & uapore concepto constrictiuum fieri necesse est. Conuenit denique etiam supra dictus ex regula motus. Est enim uirtute cõstrictiua, & sui corporis raritate, tenuitatẽ lactis, uel aquarum à liquore ebibens. Accipere autem ægrotantes debent pro passionis magnitudine, & sumendi uoluntate, quam Græci orexin uocant, quidam plurimum, quidam paruum, & primo ex ea decoctione, quæ sit ad dimidiam partem redacta. Tum ex ea quæ ad tertiam uenerit partem: siquidem sit paulo plus cõstrictiuæ uirtutis. Sed erit eius usus comparatione prioris minuendus. Tunc post bibitum lac nullũ potum sumere debent ægrotantes: est enim ratione carens lac decoctione constrictum, supermisso liquore in aquam uertere. Præterea in ijs qui sufficienter, uel quantum uoluerimus sumpserint, nihil erit omnino superdandum: ijs uero qui minus accepisse uidebuntur, sicut de cœliacis ordinauimus, erit superdanda pulticula ex lacte confecta, ut destinatus impleatur modus. Tunc post intermissionem mediocrẽ si quisquam nauseauerit, erunt dãda mali punici grana, uel acinæ uuarum siccarum, quas fabriles appellãt, aut mespila, uel sorba. Quidam igitur primam decoctionem probauerunt secundæ præponendã: siquidem lac in semet uelut calcis qualitatem accepisse uideatur, qua possint putredines ulcerum abstineri. Alij uero secundam magis probauerunt, quibus etiam nos consentimus: non enim admixtæ supradictæ qualitatis causa est abstinendæ passionis: potest enim etiam quiddam calcis uiuæ, quam Græci asbeston appellant, lacti admisceri. Sed est incoctio siue insumptio aquosi liquoris, quo amisso syncerior lactis qualitas fiat, quæ neque curiosa confectio, neque nidorosa, uel fumosa sufficitur, si simplici coctione fuerit procurata: cum enim lac se à suo humore separauerit, quam Græci orrhon appellant, crassius effectum ac uiscosus insidens uentri, atque intestinis, & multo tempore immoratum liquida concrassat, & ulcera mitigãter amplectitur. Item alij tertiam partem aquæ lacti miscentes decoquunt, adserentes quòd sit decoctio melior, ne ullo nidore siue fumo, aut ustione lactis natura uitietur, ob aquæ admixtionem. Ii autem si usque eo coquendum iubent, donec ad modum præmixti redeat lactis, qui fuerat prius quàm aqua misceretur, & liquidius conficiunt, & non sine suo naturali liquore, quem Græci orrhon appellant, ægrotãtibus dabunt, prisca lactis quantitate seruata. Sin uero ad partem dimidiam uel tertiam decoquent, non solũ plurimum decoctionis tempus insumunt, uerum etiam tarditate coquendi diutina fumosum faciunt medicamen. Hæc sunt quæ in ipsorum erroribus respondemus: eius autem datio erit discernenda: nam primo gelatum bibi debet, siue tepens, quod Græci galactodes appellant: tum feruens. Sed cum primo fuerit profectus aliquis ex ante dato: hinc enim perfecta passionis fiet abstentio. Ac si quisquam ęgrotantium lac sumere noluerit, aut horrido uisu, aut stomachi supinatione recusans, erit alijs adiutorijs adiuuandus. Et si ulcus fuerit in superioribus ac densioribus intestinis, utendum medicaminibus potis, quæ Græci anoterica uocauerunt: etenim quæ inferioribus clystere inijciuntur, hæc magis patientibus aptanda sunt locis. Et cum cibi fuerint adpetentia seruati, nec ullo fastidio ægri uidebuntur adfecti, erit medicaminum consueta magis eligenda materia: ac si fastidium fuerit, sola probanda. Sed eorum compositionem atque ordinem ex ijs quę de cœliacis ordinauimus sumi mandamus. Licet præterea cum ijs etiã acaciæ, uel œnanthes ex aqua cisternina contrita, donec collyriorum faciat crassitudinem, rotundata frusta dare bibenda, aut resoluta cum uitello oui assi in quantitate dimidij cochlearij, aut aqua resoluta: in ijs, qui febre afficiuntur, tribus cyathis: in ijs uero, qui sine febribus sunt, cum uino erit offerendum. Pręterea communiter etiam hæc quæ sanguinem expuentibus dantur probamus: quorum est succus plantaginis, uel una die ac nocte rhus syriaci infusus uino uehementiori: quo detracto, oryza immissa uino coquemus: dehinc lenticulæ pulmentum decorticatæ atque subassatæ in pulticulæ modum cõficere. Item oua aceto cocta, uel ouorum uitella, quę sint carbonibus assata. Item decoctio ex plantagine, aut agresta, & intybo, quod cicorion Græci uocant. Sed hæc singula erunt duplici coctione curanda: nam post primam coctionem erunt in aliam aquam transferenda cum alijs nondum coctis: quorum coctione perfecta priorum secundum probamus effectum. Erunt præterea hæc condienda oleo uiridi, & aceto, & paruo sale, uel quod est melius, rhos. Et si sordidum tardauerit ulcus, iniectione mulsi perseuerandum probamus, nisi solutio fuerit adiuncta: uel decoctione mali punici etiam, si crebræ temporaliter uentris egestiones: quę quidem erunt terendæ. Item corticis pini, aut subassatæ interioris tunicæ, siue corticis glandis, quam sardianam uocant, aut pulenti, aut cuiuslibet materiæ uehementius astringentis. Ac si quisquã harum uirtutum recusauerit usum, horrens oblata, siquidem sensu torqueant acriore, erunt hæc mellis decocti atque durati latitudine cingenda, quo sub dulcedine lateant acriora, & nihil eorum uirtuti derogetur: siquidem etiam mel coctum constringat. Item malorum punicorum trium medię magnitudinis corticem sumẽtes, admixto uino lymphato, hoc est, aqua temperato coquemus, in ijs qui sine febribus afficiuntur, uel declinante causa melius habere uidentur: cũ cisternina uero heminas sex, quas cotylas Gręci appellãt, in ijs qui etiam febribus afficiuntur, donec ad tertiam partem liquor deueniat. Tum ex ipso duos uel tres cyathos ante cibum dabimus ægrotanti, uel eadem mala omnia contusa atque colata, uino aut aqua immixta erunt offerenda non plus cyathis duobus. Item mala cydonia cum malis punicis decocta in uino dulci, aut squillitico, tunc fricatione siccata atque crassificata cum lacte dato conueniunt, uel aquę cyathis sex. Item ges aster cum aqua ducta curationi conuenit. Alia quoque plurima simillimę uirtutis infinita specie concurrunt. Item cibo danda alica cum uino melino aut murtino aqua temperato. Tũc plurimo profectu accedente dandi turdi, atque pulli gallinacei, uel columbarum atque uolãtum quęque sicciora, ut phasiani pectora, uel perdicis, aut attagenę agrestis: quę singula erunt postea ap-

te coquenda, aut mediocriter assanda, ne lignosa fiant, & digestioni officiant. Aliquando etiam erunt hęc animalia reclusis pectoribus uirgultis murtæ penetranda, aut eis magis replenda. Tunc mediocriter coquenda, ac deinde farina conspersa tegenda, & cinere calido maturanda. Item maritima quæ sunt densioris carnis. Agrestium quoque, hoc est, leporis uel capreæ conueniunt pulmenta, uel pomorum, quæque uiuida uirtute constringere ualent, ut mala cydonia cocta uel assata. Item pira, sorba, mespila, quę nōdum fuerint maturitate dulcia, pruna agrestia, mali punici grana cum exterioribus membranis exiccata. Item uua, & magis fumi uapore siccata, quam fabrilem appellant. Omnis pręterea cibus erit diligenter masticatione exercendus, quo digestibilis fiat, ne uenter debilitate segnior plurimo laboret nixu appropriando corpori quę sumpserit. Melius autem partibus erit apponendum diatheon medicamē, & omne quod fuerit siccatiuum malagma, uel aceto confectum. Tunc etiam uinum dandum, quod fuerit natura plurimum constringens, ac pro regionibus cognitum, ut in Italia Pręnestinum appellatum, uel Surrentinum, & magis Signinum ac Marsicum: ex quo oportet etiam alicam myro curatam dari. Ac si forte hoc uini genus minime fuerit repertum, erit quiddam aquę calidę admiscendum, quod eandem ualeat imitari uirtutem, ut rhaponticum, uel illud quod Græci appellant inter corticem quercus inhęrens, pertetam neruorum fila teneriora. Item rhus linteo ligato, uel galla uiridis, quę appellata est omphacine, aut uitis amyli, quas elicas appellant, aut uirga rubi, aut cerasia, aut mala punica, aut fabę gręcę folia: nō hęc quidem erūnt iugiter adhibenda, sed medicaminis uice. Tunc apparente magis profectu, adhibendum lauacrum, & corporum motus per gestationem, uel deambulationem insinuandus. Ac si passio perseuerauerit transacta superpositione, erūt ijsdem quę supra memorauimus resumendi ęgrotantes, adiecto uocis exercitio cum corporis uehementi defricatione, & magis uentris in locis. Item cyclus iuxta regulam, quę aut qualitatis solius habeat ductum, ut ęquali quantitate seruata descensus uel transitus ad parui nutrimenti mutationem ueniat, ut à tardis uel paruis uolantum animalibus ad palumbos uel perdices, & ijs similia. Aliquando per quantitatem solam, ut eodem pulmento seruato, exempli causa, perdicis, & paruo modo ueniant ad plurimum. Tunc erunt utraque iungenda, ut etiam qualitate ac quantitate uariatus formetur cyclus, cum uires ęgrotantis ualentes uiderimus. Quomodo autem initium sumendum sit, uel panis fieri partitio: uel quia in pulmentorum mutationibus uinum uel lauacrum detrahimus, & iandudum dictis accipiendum probamus: sed lauacra rara atque calida magis inuenimus aptissima. Tum confirmato corpore, ac resumptis uiribus uomitum conuenit adhibere: & primo ex simplici potu, secundo ex radicibus, quo partialiter locale adiutorium uētri pręstemus, & quodam uehementi motu, ueluti purgatione per uomitum effecta, omni impedimento digestionis officij liberetur. Tum trāseundum ad medię qualitatis pulmenta, & cętera cyclorum ordine suo reddenda usque ad porcinę pulmēta. Itaque agrestium, hoc est, leporum atque caprę danda iandudum docuimus. Dehinc adiungenda drimyphagia, quæ sine uomitu erit adhibenda uno uel duobus diebus, ac deinde cæterę cycli partes integrandæ. Conuenit præterea oliuas nigras aceto decoctas, cum mali punici cortice contritas, admixto pipere albo, & oleo hispano modico, atque recenti ieiuno ægrotanti dare: nunc nulla addita specie, nunc adiuncto pane. Ordinanda etiam cætera resumptiua atque recorporatiua uirtute medentia, ut gestatio uaria, deambulatio, uocis exercitium, perunctio, defricatio, quæ nunc exercitij tempore, atque uncto nunc arido uel sicco erit aptissima. Item sicca cibatio, & cucurbita recorporatiuæ uirtutis secundum medias partes, dropax illitus usque ad uentris confinia atque uertebrorum, psilothra, sinapismi, & paroptesis usque ad cutis ruborem, cum defricatione ex oleo atque nitro. Item arena sole ignita, acopa acriora, ut ex euphorbio, & opobalsamo, & simili uirtute medentibus confecta. Item malagma secundum uentrē, quod appellatur diathapsias, uel diacapaneos, & diaeuphorbinm, & aliquādo parua sumptio medicaminis poti, quod appellamns diatrion pipeteon. Et sunt hæc cuncta medicaminum libro conscripta Responsionum. Item peregrinatio atque natatio maritima, & naturalium aquarum. Ac si fortificatum corpus rursum fuerit humoris fluore tentatum, quod Græci rheumatismum uocant, conuenit hellebori dati decocti, uel radicibus inserti, quod catapaston appellant: dissecat enim corpus, & quadam nouitate confirmat. Culpandi præterea etiam nunc ueteres medicinæ conditores. Hippocrates enim libro quem ad sententias Cnidias scripsit, helleborandos principio ęgros ordinauit, ultimum adiutorium cæteris anteponens. Dat præterea panem ita curatum, ut neque ab hominibus recte ualentibus posse digeri facile uideatur. Item pulentum, atque fœnigræci semina, cum sint hęc qualitate contraria: alia enim astringūt, alia relaxant. & nulli adiutorio tempus adiunxit. Diocles quoque libro quo de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, prouidens siccandum corpus urinalibus medicaminibus, utendum iubet quibus non solum humor uentris siccari minime posse perspicitur, uerumetiam uesica in morbos cogi inuenitur. Item Erasistratus tertio libro de uentre prohibet cibos digestibiles ac nutribiles, æstimans hæc facile posse corrumpi, non conijciens, quoniam omni ægrotauti digestibilium rerum usus conuenire perspicitur: quo minime & in laborem mediæ partes, quibus digestionis celebrantur officia, cogi uideantur officia. Prohibet præterea specialiter lenticulam, atque mala cydonia, & si quæ similis fuerint uirtutis, quo una uoce omnem congruam uideatur recusare curationem: nutribilia etenim, quæ ob resumendas uires principalem tenuerunt locum, superfluum est, ut æstimat, adhibere. Lisius etiam quarto libro Tardarū passionum principio adhibendum uomitum post cibum probat. Sed cum noua ac recens in corpore fuerit passio, sine dubio dupliciter nocens: primo quòd intemporaliter, etenim nouellæ passiones suasu quodam, & non agitatione uehementi sunt depellendæ: dehinc quòd incongruæ, siquidem sit uomitus

post cibum grauabilis capiti. Inquit prętereа: Si humoris perseuerauerit fluor, atque longo tardauerit tempore, & typico motu uentrem fecerit humectari, occursibus periodicis tribus uel quatuor interpositis diebus uentrem conuenit prouocare. Vnde plurimi etiam lac offerendum probant, quod schiston appellatur, siue catarticum, quo in acutum potius, ac periculosum ueniant morbum: exinde possit medicina tanquam celerem facilius curare passionem.

De uentris debilitate. Cap. IIII.

ETIAM hoc quidam symptomatis genus, quod nos accidens appellare poterimus, scripserunt: & aiunt debilitate uentris acceptum cibum plurimo tempore in eodem permanere: aliquando corrumpi: & magis cum intestinum, quod Graeci nestin uocant, fuerit quoque debilitate uitiatum. Fieri etiam inflatione secundum uentrem existente, attestāte paruo dolore, & rugitu intestinorum, quem borborismō uocant, cum plurimo sputu ac ructatione iugi. Sed erit accipienda curatio ex ijs quae cum dolore, atque intestinorum tormento aegrotantibus adhibenda scripsimus.

De uentris tumore ac duritia & uentositate, inflatione, ac saltu. Cap. V.

TVMOREM uentris extantia sequetur secundum praecordiorum media, resistens atque dolorosa attestante feruore & iugi saltu, & aliquando febricula, cum fastidio & siti, anxietate, & iactatione. Sequetur etiam uigiliç, & cibi corruptio. Sed discernitur à superiorum tumore, hoc est peritonei, siue cutis superpositae. Primo, quòd transuoratus cibus uelut percussum praestet circa stomachi finem, uel uentris initium. Secundo, quòd adducta cutis digitis, conduplicata sequatur: duritiam uero uentris sequetur extantia, plurimum resistens sine ullo feruore atque pulsu, uel dolore, sed sola spiratione difficili, & digestionis impedimento paruissimo. Item uentositatem sequitur tensio cum rugitu intestinorum, quę facile relaxetur, ac rursus colligatur: & si palma fuerint partes pulsatae, ut tympani resonum fingant: impressae uero recessum faciant tardum, & detracta manu facilius surgendo concaua repleant loca. Inflationem uero, quam Graeci oedema uocant, sequetur extantia partium. Sed facile atque plurimum impressioni cedens, & neque tympani resonū fingens, neque feruoris ingerēs sensum. Itē saltus cōmotos iugis sequetur, sicut etiam cor salire perspicimus, cum nimio uel timore, uel gaudio afficimur. Sequitur etiā sensus tanquam uolantis interius ab ijs omnibus, attestāte inani tussicula longa per interualla, & thoracis pungente tensione: sed erit accipienda curatio ex ijs quę de strictura stomachi conscripsimus.

De dysenteria. Cap. VI.

A DIFFICVLTATE officij passio nomen accepit dysenteria. Est autem intestinorum rheumatismus cum ulceratione. Sed fit antecedente fluore, quem Graeci diarrhoean uocant, aut cholera, aut tumore uentris. Et est difficile celer, frequentius tamen tardans passio. Sequitur in passione constitutos muculenta uentris egestio, atque è ramentis innexa, & humore crasso: primo, cum naturalis intestinorum desluit corpulenta soliditas: dehinc uaria, atque sanguinolenta, & fellosa, aut saniosa, atque feculēta, aut cum gelati sanguinis corpusculis, quae thrombos appellant, & liuida, aut carnosa, & mēbranis plurimae longitudinis innexa, attestante graui foetore, cum dolore ulcerum, & fastidio, & siti, atque interiorum ardore. Sequentur etiam uigiliae, & aliquando febricula, anxietas, iactatio, hebetudo, & aliquibus intestinorum rugitus, & tensio cum uentositate, & impedimento urinae reddendae. In quibusdam etiam uomitus, & saltus praecordiorum, aut torpor frigidus, lingua humecta, aut plurimum sicca, aut aspera, colore cinereo, aut liuido. Item corporis defluxio, & accepti corruptio cibi feruens, cum iugi atque incessabili egerendi uentris desiderio, & in eadem admonitione mordicatio intestinorum omnium, uel podicis, aut uicinarum partium. Fit autem ulceratio aut in tenuissimis intestinis, ut pyloro, nestidi, typhlotero: aut in crassioribus, ut in colo, uel longaone: in omnibus enim eodem tempore fieri, uel esse ulcerationem minime posse accipimus: siquidem mors praeueniat aegrotantes. Interioribus igitur intestinis factam ulcerationem adprehendimus ex doloris sensu supra umbilicum constituto, siue ex eodem loco initium sumētem, & egestionibus uentris semper tenuissimis. Ac si in crassioribus intestinis fuerit ulceratio constituta, sensus doloris secundum umbilicum efficitur, & egestiones uentris carnosae apparebunt, & frequenter coagulata magis atque coacta stercora egeruntur, cum solus fuerit passione longao uexatus, & magis eius inferiora: praeuenit enim, atque non sinit cibi digestionem in stercoris uenire qualitatem. Aliquando denique ultimo egestionis tempore ulcerum tactu sanguinatio fiet, ut guttarum distillatio appareat, & insignia tenesmi demōstret. Quod iuxta sessionis finem, quam Graeci hedran appellāt, longaonis pars ulcerata intelligatur, manifestis atque promptis concurrentibus signis: nam delectationes frequenti ęgrotantes afficiuntur uentris egerendi, atque ipsa egestio cum quadam uoluntate, & labore nimio efficitur tēsio clunium, & pectinis pubetenus cum sensu, tanquam quiddam corporis solidioris inesse putetur. Ipsa quoque stercora, uel eorum egestio parua, atque leniter muculenta uideatur, & humore crassiore cōfecta. excluduntur enim primo pinguia, dehinc sanguinolenta cum stercore coagulato. Nos denique tenesmon dysenteriae adiungendam probamus: siquidem fit ulceratio partis intestini, nisi quis uoluerit ante

ulcerationem ſolum tumorem appellare teneſmon : quod eſt quidem inconſequens omnium ſcribentium dictis, quibus teneſmus neceſſario fuit prouidendus, ut ſola proteruitate medicamina pota danda alacri temeritate confingant : ſed etiam nobilium multi, ut Diocles libris quos de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, lac ordinat cum melle bibendum, uentrem prouocans in fluorem. Item murrham cum ouis atque uino commixtam, cum neceſſario ſtomachum murrha euertere uideatur. Item utitur ptiſana cum adipe ſorbenda : item galla cum opio, neque diſcretionem qualitatum, neque temporum memorans uſum. Praxagoras libro primo Curationum ſtatuit uentrem deducendum peplio & lacte plurimo, cum mulſo, potans & aqua ſalſa, & ſucco betæ, & oleo cum mulſo. Hoc condimento iniijciens, & oleo, & liquido cerotario cum aqua, quibus uenter magis in fluorem prouocatur. Item nutrit bis cocto pane, qui ſit neceſſario digeſtione difficilis, cum plurimum torretur. Item piſcibus ſaxatilibus, & carnibus teneris, cum debuerit denſioribus magis ob ſtringendam ſolutionem : dat aquam bibendam, & uinum dulce, quod etiam ſanos inflare perſpicitur. Offert farinam cum lacte coctam, quæ indigeſtibilis probatur : ſic etiam tritici ptiſana cum cantabro. Ordinat etiam ſecundam & tertiam curationem, nullam adijciens diſcretionem. Item Eraſiſtratus ſecundo libro de uentre plurima recte componens, ſolis utitur conſtrictiuis, cum ſint plurimi dyſenterici laxatione indigentes. Themiſon primo libro Tardarum paſſionum plurima recte memorauit, aliqua uero correctione indigentia : laxamenti enim cauſa, atque lapſus faciendi aquæ, & arnogloſſæ ſucco iniectionem faciendam probat, & hoc aptum etiam tumoribus memorat, quod ob conſtrictionem ſiccare perſpicitur. Adhibet etiam naribus atque auribus, & angulis oculorum ſanguinis detractionem, nihil propoſitis profuturam, & poſt cibum unctionem, quo tempore quies eſt adhibenda, ob digeſtionis perficiendæ facilitatem. Dat etiam uinum aſperius, cum fluorem uehementeſcere uiderit atque febrem. Et meratum probat offerendum, quo tempore ob augmentum paſſionis aqua uino infecta conueniat, maxime cum merata potio uexare neruos approbetur, quos Græci cremaſteras uocauerunt.

De colicis paſſionibus. Cap. VII.

Principium huius capitis deeſt.

*

Concurrit præterea grauedo, ſitis faſtidium, & inceſſante paſſione, ſiue acceſſionis tempore articulorum frigidus torpor & liuor, atteſtante ſudore, & mentis hebetudo, cum pulſus paruitate ac denſitate. Item ſequitur ſingultus, & uentris abſtinentia, aut cum dolore egeſtio urinæ reddendæ difficultas, capitis grauedo, inteſtinorum rugitus ſcatens, quem Græci borborigmon uocant, & augmento paſſionis uomitus humorum craſſorum, quos Græci phlegmata uocāt, tum felineorum, cum tenſione membranæ quæ uentrem intra cutem circuntegit, & appellata eſt peritoneon, quæ perſeuerans faciat inflationis cauſa reſonū tympani, cum palma fuerint loca pulſata : tum extantia cum rugitu plurimo, & dimiſſionis tempore uenti per podicem egeſtio cum magno ſonitu. Ac ſi tumor fuerit inſidens atque roboratus, erit extantia durior, ac puluoſo atteſtante feruore, cuius circunſpectio ſimplex, ſed inęqualis eſſe uidebitur : quod diſcernitur à iecoris ac ſplenis, uel peritonei tumoribus, qui in peritoneo ſunt æquales : in iecore uero ac liene quadam circunſpectione finiti. Eſt autem paſſio aliquando continua, ut pleroſque tanquam ileicos interficiat : aliquando deficiens, ut ſæpe tarditate perſeuerans difficile curabilis fiat. Sed eius curatio etiā nunc ſtricturæ coueniens probatur. Quapropter ſi acuta, uel celer fuerit paſſio, uel in ſuperpoſitione conſtituta, conuenit ægrum iacere loco calido, contectis partibus in paſſione conſtitutis lana limpida atque calida. Adhibendus etiam fotus olei dulcis calidi, & ſæpe memoratæ uaporationes cucurbitæ apponendæ leues, quas Græci cuphas appellant. Item uaſcula, quæ ambigas uocāt, & ſunt materia teſtea, uel uitrea confecta : tum requies atque abſtinentia cibi uſque ad tertium diem : & ſi cauſæ popoſcerint, adhibēda phlebotomia. Ac ſi ſumpto cibo quiſquam dolore fuerit affectus, uel nauſea, erit uomitus prouocādus ſumpta primo aqua tepida, uel aqua & oleo, quibus potis immiſſis digitis accepta reddantur : uexationem enim uomitus, ſumptorum perſeuerans pondus atque tenſio, & mordicatio tumentium grauior uexatio iudicatur. Adhibenda etiam clyſteris iniectio ex olei calidi cyathis quatuor, admixto & conſoluto adipe anſerino, uel gallinaceo, uel ouorum uitellis, aut decoctione lini ſeminis, uel hybiſci radicis, aut maluæ uſualis, aut fœnigræci ſucco. Iniiciunt autem aliarum ſectarum principes etiam rutatium, aut anethinum, aut panacinum, uel ex cymino atque caſtoreo, & bitumine. Secundum Themiſonem uero etiam cum abſinthio : caſtorei nanque uel bituminis duæ drachmæ cyathis olei quatuor miſcentur. Ruta uero & anethum, & abſinthium, & cyminum linteolo illigata oleo coquentur. Sed ſunt hæc acerrima, & propterea tardis paſſionibus congrua, quas Græci chronias uocant, uel uentoſitate laborantibus, & non cauſa tumoris dolentibus. Bitumen autem ſæpe etiam faſtidium ingeſſit euerſo appetitu, quem Græci orexin uocant. Cibus dandus conueniens dimiſſionis tempore, atque alternis diebus, donec paſſio declinet, & ſorbilis, leuis, calidus. Dandus etiam potus non plurimus, ne inteſtina grauentur, etiam ipſe calidus : tum poſt fomenta cataplaſma adhibendum ex lini atque fœnigræci ſeminibus, & polline, quod Græci magton appellant, aqua mulſa coctum mel decoctione fici pinguis, & hybiſci radicis, & maluæ uſualis, uel horum ſimilium, cucurbita apponenda adiuncta ſcarificatione, uel hirudines admouendę omnibus partibus in tenſione conſtitutis : ac deinde uaporatio ſpongiarum expreſſarum in aqua calida, & oleo, & de-

coctione

coctione fœnigræci,& maluæ. Tūc post unctionē ex iisdem etiā encathismata adhibent. Quidam medici in iis qui uento fuerint inflati, ex decoctione stercorum cum aromatibus coctorum uaporationem adhibendam probauerunt, ex quo liquorem etiam oxymelitos miscuerunt cataplasma cōficientes, admixtis etiam tunc aromatibus, uel nepeta herba, aut pulegio, aut hysopo, aut cymino. Sed hęc in tardis passionibus adiuncta ratione locum sumūt perseuerante morbo. Cōuenit in accessionis statu etiam bibere cyathos duos uel tres calido oleo diligenter admixto: etenim incendia leuigat, & uentrem mollit, & tumorem mitigat. Quapropter magis hoc melius mulso probamus: siquidem sæpe conflammet atque inflet. Dantur etiam plurima alia bibenda composita uel simplicia, ut est Zenonis dialticon appellatum codicum medicamen. Item Cassii ex gingibere confectum, quod diagingibereos appellant: & mille præterea, quæ concurrenti tempore lacessendo medeantur: præter tempus uero grauationem ingerentia aliquos in periculum grauiter mittant, aliquos errore releuationis fallant, ob præsentis temporis perditum sensum, quod Græci anæsthesian appellant, hebetudine partium suffecta. Item simplicia, ut decoctio apii, uel nardi celtiberici, aut herbæ saluiæ, aut polii, aut cymini ægyptii, uel rutæ, aut dauci, magis cretici, aut petroselini tribus cyathis aquæ calidæ admixto cochleari, uel asperso succo polii, aut cymini Aegyptii, aut petroselini, aut cochleari castorei, itemque fœniculi. Sed est semper horum datio in tumoribus uitanda: siquidem sint acria uel lacessentia uirtute. Conuenit præterea cum totius passionis fuerit status, folio oleo calido pleno ægros dare, & firmata declinatione gestationem adhibere, aucta moderatione ciborum. Tum uinum, atque communiter resumptionem, & mediis partibus cerotaria ex oleo sabino, uel cyprino, aut sicyonio, uel glaucino, aut amaracino, aut laurino, aut panacino, aut rutino, aut anethino, samsucino, uel qd' diatessaron appellatur, resina terebinthina, cera, iri illyrica, hysopo, omnibus æqualibus: siue quod diapente uocant, pice, nitro, alumine, sulphure, cera. Sumendæ denique picis liquidæ heminæ duæ, & ceræ libra: quibus solutis atque leuiter refrigeratis aspergendum nitrum rubrum tritum, & alumen scissum, & sulphur uiuum singulæ selibræ. Cum autem in lenimento tardauerit passio, conueniunt ea quæ fortificare ualeant corpus sine recorporatione demutare, ut uaria gestatio, & deambulatio, uocis exercitium, atque perunctio, adhibito monitore, siue fricatio cum retentione spiritus, & sphæræ lusus, uel cursus, & humerorum additus motus. Item cibus qui inflare minime possit ex mediæ materiæ qualitate, & tenue uinum, atque lauacrum longa per interualla: hinc enim facile corpora perfrigescunt. Item rubor faciē dus uentris in partibus, atque inter scapulas & clunes ex dropace, uel sole, & flammæ paroptesi, uel pariebus, uel ceromate, aut pellibus, uel arena litoris sole ignita. Item strigilis rasio adhibenda corporibus, & sicca defricatio ex asperis pannis, & cucurbita recorporatiua apponenda. Item unctio acoporum feruentium acriorum, ut sunt diaeuphorbium, aut cacritum, nitri fricatio, & sinapismus, & uaporatio feruēs ex aqua marina, uel salsa, uel supradictarum acriorum uirtutum decoctionibus, uel saccellis sale repletis: quibus præstitis, uel corpori admotis, erunt aliquando cauteres superponendi, & circuminuoluendi: item farina circuncludendus locus in passione constitutus, & implendus item cauliculis, & oleo: tum immittendi cauteres igniti sensim, non usque ad loci scarificationem, siue ustionis effectum, sed usque ad ruborem faciendum. Tum malagma quod appellatur diaspermaton, uel polyarchion, aut diadaphnidon, diachylon, aut diaeuphorbium. Item aquarum illisio patientibus locis, quam cataclysmon Græci uocauerunt, & iniectio clysteris rutacii, aut anethini, aut panacini olei, uel extenta uirtute aquæ salsæ. Et cum olim futuram superpositionem uiderimus, uomitus ieiunio adhibendus ex radicibus. Tum perseuerante passione etiam ex helleboro radicibus inserto: tum infuso, ac deinde cōciso iuxta ordinem cycli par tium cæterarum. Dandum etiam potui medicamen, quod Græci theriacen antidotum uocant, uel diagingibereos. Peregrinatio quoque adhibenda, & longa nauigatio, & usus aquarum naturali uirtute medentiū, & magis sulphuris ac medicaminis uirtutem redolentium. Item maritimarum, & primo feruentium, tum frigidarum. Ac si retentio uētris fuerit, ob egestionem faciendam adhibenda iniectio ex melle atque sale: quę si minime compleuerit effectum, etiam ex aloe admixto succo coliculi agrestis uel usualis, uel lapatii: ex quibus erunt catapotia facienda in erui magnitudinem, quorum quatuor uel quinque dabimus transbibenda. Item marini coliculi offerendi. Erunt pręterea pręcauenda magis quę passionem ualeant refricare, ut frigus, indigestio, libido, uel quę inflare ualeant cum sumuntur: item frigida plurimo scilicet tempore. Veteres autem, & magis Erasistrati sectatores uentrem mouere medicaminibus certauerunt uentrifluis, quę catartica uocant, uel pessulis, quos balanismos dixerunt,

De lumbricis. *Cap.* VIII.

ITEM alii ad acriores clysteres confugerunt ex initio adhibendos, uelut Asclepiades: & aliquibus etiam fluor uentris efficitur sine lumbricorum exclusione, aliquando atrestante fastidio & debilitate, & pallore cum tenacitate corporis: & nunc tussicula arida leui ex occasione commota: nunc solutione atque defectu corporis & animæ, quem lipothymian appellant. Pueris uero dormientibus turbatio membrorum efficitur, gemitu attestante cum iactatione, & stridore dentium, & sępe contra solitum morem prona positio iacendi: tum clamatio sine manifestatione, exiliente cum uocibus ęgrotante. Quibusdam etiam repentinus casus occurrit, ut oppressi obmutescant, nunquam similiter affecti. Item aliquando conductione uel contractu membrorum rapiuntur, & quidam per interualla conticescunt, & in febribus demersione lethargorū simili premuntur. Itē totius uultus paulatim

nimia insinuatio, nunc detracto rubore mutantur, & aliquando articulorum frigore cum difficili responsione, siquidem interrogentur, manibus elatis iactantur, attestante sudore. In pueris uero lumbricorũ conuersio, siue connexio sæpe occurrit, ut etiam tactu sentiatur durities in ea intestini parte, quæ fuerit magis in ultima tenuitate. Tum denique eorum euersione ægrotantes interficiuntur. Pulsus uero, ut etiam Themison libro nono Epistolarum designat, est inæqualis ac plurimum deficiens. Excluduntur autem nunc per uentrem, nunc per stomachum atque os, uel nares, & aliquando sponte connexi in sphæræ similitudinem: plurimi amplexu mutuo uinculati, aliquando singulares. Item sanguinolenti, uel fellosi, aut cũ stercore per podicem, uel humore felleo, uiui aut mortui, pleni aut inanes, & omnes, aut ex parte albi, uel fului. Alia denique plurima sequentur ægrotantes, quibus designari supra memorata necesse est: & nunc parua, nunc plurima pro quantitate animalium ac forma: uel quod nunc plurimum, nunc parum noceãt, locorum differentia uariante, cum nunc ad stomachum ascendunt, nunc in intestinis perseuerant, & ęgrotantium uires nunc debilitate, nunc fortitudine habituantur, & nunc cum febribus, nunc sine febre. Sed quoniam multa ex accidentibus alijs quoque similia passionibus inueniuntur, ut alienatio mentis furori, atque phrenetidi, uocis amputatio, lethargo, & præfocationis matricis, & apoplexię, & epilepsię, atque apprehensioni sensuum. Qui autẽ ex lumbricis patiuntur, nunquã spumas excludunt. At uero pręfocatio ex matrice cum ascensu matricis efficitur, quem Græci anadromen uocant, & magis in ætatibus perfectis, antecedente matricis ęgritudine. Ex lumbricis uero facta uocis oppressio magis ętatibus imperfectis adscribitur, antecedente uentris atque intestinorum querela. Item à catalepticis discernuntur lumbricis laborãtes: siquidem illi in febribus obmutescant maiore atque percussibili pulsu testantes. Qui autem à lumbricis id patiuntur, etiam sine febribus uocis amputationem sustinent, cum pulsu paruo atque crebro. Item ab ileicis discernuntur, qui lumbricorum tormento uexantur: siquidem neque uentris officium in ijs abstineatur, uel pallor antecedat, aut contra consuetudinem iaceant proni, uel dormiant cum gemitu, & irrationabili exclamatione. Item à stomachicis discernũtur, cum nullus fuerit humor in stomachi partibus inuentus, & intestinorum tormenta sustineant. A' synte cticis uero discernuntur, quòd nulla querela tormentorum, uel conuersionis, aut doloris in intestinis, uel uentre afficiantur: quod necessario lumbricis laborantes sequetur. Item ab ijs qui naturaliter, uel ex multitudine cibi per somnum labia conducunt in similitudinem sorbentium, uel sine ulla ratione aut exiliunt, quòd moderatione accedente, atque cibi facta deductione releuantur. Ii uero qui lumbricis afficiuntur, magis uexentur parcitate ciborum. Hęc est similium discretio passionum. De exclusione uero siue egestione lumbricorum ueteres medici præsciam significationem posuerunt, & appellauerunt prognosin: in quo diuersa senserunt: nam Hippocrates libro Prognostico significare inquit lumbricos interfectionem ægrotantis, quoties mortui fuerint exclusi omnibus in morbis. Item quidam communiter mortuos lumbricos aiunt grauia denunciare: siquidem ostendant inesse corpori ruptionem. Diocles libro Prognostico enomitos inquit lumbricos nihil alienum significare, nec esse absurdum: per inferiora uero excludi quoque lumbricos non admirandum, sed mortuos & inanes esse melius ac salutare: uiuos uero atque plenos & sanguinolentos perniciosum. Item libro de egestionibus scripto, uiuos uel plenos, ac sanguinolentos febribiles dixit. Erophilus uero libro quem ad Hippocratis Prognosticum scripsit, siue uiuos, siue mortuos excludi negat incongruum. Apollonius Glaucus libris quos de Interioribus scripsit, reiectos rotundos lumbricos initio significare indigestionum frequentiam, ultimo uero ægritudinis properare iudicium, quod crisin appellant. Item uiuos ac plenos, & sanguinolentos non recta portendere. Appollonius Memphites percunctatiuo, siue uniuersali modo, quem Græci catholicon uocant, omnia inquit in intestinis animalia nata in morbis grauia significare, & magis mortua, quàm si uiua excludantur. Item Antiphanes libro quem Panopten appellauit, melius esse per inferiora, quàm per uomitum lumbricos excludere, & solos magis quàm cum stercoribus. Chrysippus Asclepiadis sectator, libro tertio de lumbricis, solis in celeribus causis, siue periculosis mortuos inquit lumbricos egestos interfectionem ægro portendere: ostendunt enim mortui aciem uehementem inesse, quando magis ægri periclitantur. Sic inquit denique Hippocratem ferri, dicentem suo libro, eos qui in ægritudinis declinatione cum stercoribus egeruntur, nihil graue significare. Sed neque inquit Dioclem Hippocrati contrariam protulisse sententiam, dicendo mortuos uel inanes esse meliores: siquidem hic in febribus solutionum hoc dixisse uideatur: Hippocrates autem mortem significare, sed in febribus stricturæ. Nos uero communiter significari aliquam ex lumbricis dicimus corruptionem, quam lientericis irruentem bonum quidquam portendere indicamus, de ipsis scribentes docuimus: in omnibus uero cæteris noxiam. Item sanguinolentorum exclusio etiam debilitatem significat: albi etenim, & nondum mutata aut corrupta materia nutriuntur: sanguinolẽti uero uellendo ex ipso sanguine nutriuntur. Item in augmento accessionis febrium exclusi turborem altiorum partium ostẽdunt, & magis si fuerint sanguinolenti: declinatione uero laxamentum, sicut cætera, hoc est stercorum uel urinæ, uel quorumlibet officiorum egestio: etenim laxatis corporibus reddi uidentur: quippe cum quorum adiectio grauet, eorum detractio necessario releuet. Hæc est lumbricorum significatio, sed ob curationem in ijs quos ascaridas uocauimus, si tumor in longaone fuerit constitutus, oportet iniectionem olei adhibere: quæ cum fuerit reddita, erit infusio aut decoctio centaureæ, uel absinthij inijcienda: ac si ramenta fuerint exclusa sanguinolenti coloris, decoctio mali punici corticis, uel gallæ conuenit iniectioni. Aut si perseuerauerit, chartæ exustæ, & auri pigmenti, quod Græci arsenicon uocant, æquali pondere, quod sit in quantitate drachmarum sex, cum succo arnuglosse. Ac si putredo apparuerit, quam Græci menomen

nomen appellant, erit aqua salsa inijciẽda, atque congrua medicamina, sicut nuper docuimus : ex ijs enim & animalia interficiuntur, & alij trochisci prohibentur, & ulcera cicatricantor. Ac si rotundi fuerint lumbrici, qui nunc stricturæ accidunt, nunc solutioni, nunc ulceribus intestinorum : & nunc in celeribus passionibus, nunc in tardis, quas chronias uocant : nõ ex supradictis, sed sua in corpore alienitate uacantes ex corruptione ciborum effecta, oportebit curationem pro supradicta curari differentia : & si ipsa animalia corrumpenda uiderimus, erunt medicamina adhibenda, aut tanquam aliena, atque indigentia detractione auferantur. Ac si passionibus fuerint appenditia, quæ sæpe generandorũ animalium fuerunt causæ, erũt congrua ijsdem passionibus adhibenda : ijs enim conuictis, etiam animalia interficiuntur. Quapropter si strictura fuerit in corpore, fomentatio competens est adhibenda, atque cataplasma laxatiuum: & si ratio coegerit, phlebotomia : quę singula suis temporibus aptanda probamus. Tum cucurbita adiuncta scarificatione medianis partibus admouenda: ijs enim laxatis sine ulla medicaminum uirtute, atque facile animalia decidunt oleo poto, aut aqua calida, & oleo uel decoctione noxarum, aot glycyrrhizę, cuius libra infusa in aquæ heminas sex, usque ad tertiam partem erit decoqoenda : & ijs præterea cibi tempore dari potest sorbile quidquam, ut illud quod Græci appellant oleoptisanon : ex ijs enim & tumentia relaxantur: & animalia, quæ inesse uidentur, lapsu quodam ac desertione tumentium dimissa fundentur. At si solutio fuerit in corpore, erunt constringentia adhibenda, & exercitatius cataplasma, sed ex lupini pollinibus confectum, & aceto cum melle tribus uel quatuor cyathis aquæ commixtis, cum ceruini cornu serragine aspersa, quam Gręci rhinen uocant, in cochlearii pleni quantitatem, si tarda fuerit passio, quam Græci chronian uocant : quoniam indiget recorporatione, atque lacessentium medicaminum uirtute.

Sed in lenimento constituta erit uaria coniectura facienda, quo animalia excludantur. Quapropter adhibenda medicamina, harum partium fomentatio ex oleo ueteri: & apponenda unctio fellis taurini ægrotantis umbilico, uel lanæ ex ipso tinctæ particula : tum cataplasma ex polline lopini consperso ex decoctione absinthij, aut santonici. Admiscendus denique etiam succus earũdem herbarum. Si uero uehemẽtius oportuerit animalia alia sauciare, conuenit etiam tanquam acriores cibos, & propterea aptos, uel ut in drimyphagia, dare cepã, allium, quæ nunc incocta, nunc mediocriter cocta, quo minima eorum oirtus erũt offerenda : nunc enim, urgente lumbricorum exclusione, ijs uti cogimur rebus. Facit idem sinapi exuccatum, uel adiuncto pani comestum. Item nasturtium cum aceto contritum, siue ut Græci uocant, cardamũ; immisso atque infuso pani. Item laser aceto solutum, siue sinapi, quo comedenda tinguantur, uel ouo sorbili admixtus iste liquor detur in erui modo : item absinthium cum uino poto datum. Ac si ulceratio fuerit intestinorum, congrua probamus adhibenda pro ulcerum differentia. Ac si febres non fuerint, neque alia quælibet passio lumbricis confuerit, nihil oportet conijcere, sed ex medicaminum uarietare eorum interfectionem atque detractionem efficere: sunt enim bestiolæ, quæ Græci theridia uocauerunt. sed producenda atque extendenda erit magnitodo curationis pro accidentium modo: & quoniam aliquando sunt in uentre constitutę, quod probatur ex ęgrotantiũ querelis, cum locorum sensus tanguntur: aliquando in intestinis, & necessario quæ in uentre sunt celerius afficit medicaminum cibus ac potus. Intestinis uero, quæ per clysterem fuerint iniecta : nam & ex uentre ad intestina hæc sæpe animalia, & ex intestinis ad uentrem refugiunt. Erit sanabilius ergo, ut ubi apprehenderimus esse copiam lumbricorum, usum primo adhibeamus cõgrui cibi ac potus, similiter epithematum usum seruantes, & cataplasmatum, deinde clysterem. Oportet igitur potum dari absinthij pontici decoctionem, siue marini, aut santonici usque ad modum duum cyathorum uel trium: & nunc nulla alia admixta materia, nunc oleo adiuncto, uel decoctione lupini, aut noxarum cum cornu ceruini serragine, & laser aqua solutum uel aceto, & admixto sinapi, aut ouo sorbili trãsuoratum. Item alica in qua fuerit infusa aloe, siue ipsa trãsuorata : necnõ etiam trochiscus dandus, qui appellatur picros, uel illa hiera quæ dialoes appellatur: quorum compositiones Responsionũ libris de medicamine scribentes tradidimua. Item cardamum quod nasturtium uocamus, torridum ac tritũ cum aqua uel mulso, aut cum melle in electario datum. Item lupini sicci decorticati atque transuorati cũ melle quindecim numero, uel uiginti: quod si minime quisquam transuorare ualuerit, eorũ polline conspersum atque tritum, quantum tres digiti capere potuerint aquæ bibendum admiscemus, siue mulso aut decoctione noxarum, aut electario admixto melle dabimus. Item gentianæ succum in cochlearij modum cum mulso conuenit dare, atque horum similibus uti uirtutibus. Itẽ absinthium com uino, & castoreum cum mulso. In paruis uero pueris, quo latere possint, nasturtium frixum siue tritum cum melle atque lacte dabitur potui, uel cõmixtum pani. Iis igitur rebus erunt cibi ponendi: pultibus enim atque sorbilibus conuenit absinthium concoquere, uel similes herbas. Hoc etiam si sicco fico atque pingui, uel palmulis, quas pateros appellant, quę concisę atque immissę, & cibo datę, mederi ualebunt. Faciũt pręterea mora cibo data, quæ uulgo celsa Latini uocaoerũt, Gręci uero sycamina. Itẽ ex amygdalis amaris sorbilia cõfecta, quæ Gręci trophemata uocauerunt, & communiter cuncta quę uentrẽ deducere ualẽt. Hinc denique etiã pinnę aridę ueluti atque tritę potui sufficientem modũ miscuerunt. Conuenit etiam urtica, siue sola, siue cum aliqua decoctione confecta: nam ob celebrandam curationẽ nehementer utilia probamus catapotia ex squilla atque chamęlea cõfecta. Sumpta igitur squilla erit acriori aceto consoquẽda, ne fluida fiat. Tum terenda diligenter, ac deinde chamęlea, anchusa atque creta admiscẽda squillę, quantũ res patiuntur, ut ad emplastri ueniat qualitatẽ. Tum facienda catapotia in fabę magnitudinẽ, & pro uiribus ęgrotantis danda, ut fortibus octo uel nouẽ, imbecillis sex uel septẽ, pueris uero tres uel quatuor ex aqua calida. Potest etiã ipsius chamęlęę cõcisę atque cõtritę cũ mulso quippiã dari transbibendũ, uel cũ lẽticulę paruo modo for

bendum: ſed pueris obolus unus, maioribus uero oboli duo ſunt dãdi. Itẽ fortibus tres. Perfecta tamẽ potio drachmę unius cõtinet modũ. Vtẽdũ pręterea epithemate circa medias partes ex lupini pollinibus aut melãthio, & decoctiooe abſinthij, aut fuluo liliorum, aut cerotario cedrię admixtis lopinis tritis, aut abſinthio, aut agreſtis pepoois ĩteriora, quæ Græci colocyntbida uocãt, cũ melle atque lupiois, aut cẽtaureę uel aloes partibus duabus, & diagridij parte una cũ melle & felle taurino. Erũt pręterea omnia quę potui ordinauimus dãda, etiã per clyſterẽ inijcienda, & magis adiũcto uel admixto oleo plurimo calido, & ſuccis pręſcriptis, quo plurima mordicatione ĩteſtina afficiãtur. Ac ſi lati fuerint lũbrici, erit adhibẽdus uomitus ex oleo, nõ ex radicibus, & alia die clyſtere utendũ, admixta nitri parte, uel ſalis. Danda etiã aqua ſalſa potui, aut glycyrrhizę radicis decoctio, aut ſimiliter incocta glycyrrhiza. Alij uero tres drachmas glycyrrhizæ cũ nitro probaueruot. Alij diagridij obolos tres, cum polypodij herbę drachmis duabus. Alij ex pinnis medicamen coofectum. Sed erit ſemper teotandum, ubi res patiuotur, ut ijs utamur medicaminibus, quæ minime ſtooiachum afficiant. Tum cum ſenſum acceperiot ægrotantes animalium carendorum, ut interpellatione uentris admoneantur, ſubijcienda erit aqua calida, qoo & loca relaxẽtur, & animalia procedant, ne frigore percuſſa fugiant. Erit pręterea curandum, ne frequenter hęc animalia renaſcantur, ut uoctione regulari corpora fortificemus, adhibito præceptote, adhibita etiam recorporatioue cyclica, quæ fit uomitu radicum, et drimyphagia, & dropace, & ſinapiſmo, & paropteſi, & horũ ſimilibus uirtute rebus.

De mollibus, ſiue ſubactis, quos Græci malthacos uocant. Cap. IX.

MOLLES, ſiue ſubactos Græci malthacos uocauerunt, quos quidem eſſe nullus facile uirorum credit: non eoim hoc humanos ex natura uenit io mores: ſed pulſo pudore, libido etiam indebitas partes obſcœnis uſibus ſubiugauit, cum nullus cupiditati modus, nulla ſatietatis ſpes eſt, ſingulis ſpartanum ſufficiunt ſua: nam ſi noſtri corporis loca diuina prouidentia certis deſtinauit officijs. Tum denique uolentes ueſte atque greſſu, & alijs fœmininis rebus; quæ ſunt à paſſionibus corporis aliena, ſed potius corruptæ mentis uitia. nam ſæpe tumentes, uel quod eſt difficile, uerentes quoſdam, quibus forte deferunt, repente mutati paruo tempore uirilitatis quærunt indicia demonſtrare: cuius quia modum neſciunt, rurſum nimietate ſublati, plusquoque quàm uirtuti coouenit faciunt, & maioribus ſe peccatis inuoluunt. Conſtat itaque etiam hoc ooſtro iudicio, hos uera ſentire: eſt enim, ut Soranus ait, malignę ac fœdiſſimę mentis paſſio: nam ſicut fœminæ Tribades appellatæ, quòd utranque Venerem exerceant, mulieribus magis quàm uiris miſceri feſtinaot, & eaſdem inuidentia penè uirili ſectantur: & cum paſſione fuerint deſertæ, ſeu temporaliter releuatæ, ea quærunt alijs obijcere, quæ pati noſcuntur, iuuamini humilitate duplici ſexu confectam, uelut frequenter ebrietate corruptæ io nouas libidinis formas erumpentes, conſuetudine turpi nutritas; ſui ſexus iniurijs gaudent: ſic illi comparatione talium animi paſſione iactari noſcuotur: nam neque ulla curatio corporis depellendæ paſſionis cauſa recte putatur adhibenda, ſed potius animus coercendus, qui tanta peccatorum labe uexatur: nemo enim pruriens corpus fœminando correxit, uel uirilis ueretri tactu mitigauit. Sed communiter querelam ſiue dolorem alia ex materia tolerauit. Denique etiam à Clodio hiſtoria curationis data aſcaridarum eſſe perſpicitur, quos de lumbricis ſcribentes uermiculos eſſe docuimus longaonis in partibus natos. Parmenides libris quos de natura ſcripſit, euentu inquit cooceptionis molles aliquaodo, ſeu ſubactos homines generari. Cuius quia græcum eſt epigramma, & hoc uerſibus intimabo: *latinos* enim, ut potui, ſimili modo compoſui, ne linguarum ratio miſceretur.

Fœmina, uirque ſimul Veneris cum germina miſcent,
Venis informans diuerſo ex ſanguine uirtus
Temperiem ſeruans bene condita corpora fingit.
Nam ſi uirtutes permixto ſemine pugnent,
Nec faciant unam permixto in corpore diræ,
Naſcentem gemino uexabunt ſemine ſexum.

Vult enim ſemiomũ pręter materias eſſe uirtutes, quæ ſi ſe ita miſcuerint, & eiuſdẽ corporis faciãt, unam congruam ſexui genereot uoluntatẽ. Si autẽ permixto ſemine corporeo uirtutes ſeparatę permãſerint, utriuſque Veneris natos adpetentia ſequatur. Multi præterea ſectarum principes genuinam dicunt eſſe paſſionem, & propterea in poſteros uenire cum ſemine, noo quidem naturam criminantes, quæ ſuæ puritatis metas alijs ex animalibus docet: oã ſunt eius ſpecula â ſapientibus nuncupata, ſed humanum genus, quod ita ſemel recepta tenoerit uitia, ut nulla poſſit ioſtauratione purgari, nec ullum nouitati liquerit locum, ſitque grauior mentis culpa, ut cum plurimæ genuinæ, ſeu aduentitiæ paſſiones corporibus infractę conſeoeſcãt, ut podagra, epilepſia, furor: & propterea ętate uergente mitiores procul dubio fiant: omnia etenim uexantia ualidos effectus dabunt firmitate oppoſita ſubiacentium materiarum: quæ cum in ſenibus deficit, paſſio quoque minuitur, ut fortitudo: ſola tamẽ ſupradicta, quæ ſubactos ſeu molles efficit uiros, ſeneſcenti corpore grauius inoaleſcit, & infanda magis libidine mouet, non quidem ſine ratiooe: in alijs enim ætatibus adhuc ualido corpore, & naturalia uentris officia celebrante, gemina luxuriæ libido diuiditur, animorum nunc facieodo, nunc facie iactata. In ijs uero qui ſenectute defecti uirili Veneris officio caruerint, omnis animi libido in contrariam ducitur appetẽtiam: & propterea fœmina ualidius Venerem poſcit. Hinc denique conijciunt plurimi etiam pueros hac paſſione iactari: ſimiliter enim ſenibus uirili indigent officio, quod in ipſis nondum & illos deſeruit.

CAELII

CAELII AVRELIANI SIC-CENSIS CHRONION

LIBER QVINTVS.

De ischiadicis & psoadicis. Cap. I.

A PARTIBVS quæ dolore uexantur hæ passiones nomina sumpserunt. nam uertebrorū summitas ipsorum initio terminatur, Græci ischia uocauerunt. Item musculos clunium sub spinæ finem ex interioribus atque exterioribus adhærentes psoeas uocauerunt. Generantur istæ passiones nunc ex manifestis, nunc ex occultis causis, ut est perfrictio profunda, uel terrena cubatio, aut casus, uel repentinus percussus, aut iugis atque immodicus usus uenereus, aut quilibet longissimi temporis morbus. Item uehemens abductio, uel raptus in exercitio factus, aut longissimi temporis hæmorrhoidarum fluoris tentus, uel insueta humi fossio, aut cuiusdam ponderis leuandi ex interioribus conatio. Fit præterea in omnibus ætatibus, sed frequentius in medijs. Sequitur ischiadicos dolor uertebrorum: quam passionem multi duplicem ischiada uocauerūt, attestāte grauedine & difficili motu, cōtra solitum morem, & quibusdam cum leui torpore ac formicatione: quibusdam cum uehementi atque pungenti, & feruido dolore, & ad sensum patientis, tanquam serpētis conuolutus motus: aliquando etiā cum febribus, ut neque in lecto suam cōuentionem ferre ualeant ægrotantes, & primo in uertebro, dehinc partis suę penetrās loca, & usque ad mediā natē, ac superius ad inguē, uel ad ancalen, perueniens atque surā, dehinc etiam talū, & pedis summitatē. Tum cū passio tardauerit, cessante nutrimento, cruris totius tenuitas fiet, quā Gręci atrophian uocāt, incipiens à clunibus, siue ab inferioribus locis, attestante debilitate, & sæpe cōductis partibus breuitate cruris, aut ultra naturā longitudine passionis distensione suffecta, ut in paralysin ueniat, aut ipsius uertebri duratę partes extātiores fiant. Constringitur pręterea sępe ac retinetur uentris officium, aut cū plurimo dolore perficitur, ob tensionem atque spiritus retenti percussum, & in itineris pressu, quibus forte permittitur, ut initia motus impediātur feruore partiū attestante ac si perseuerans fuerit motus, facilior fiet: tum rursus subsidunt, uel intenti resistunt repēte, tanquam fuerant nec dum gressu tentato. Tunc magis uehementem dolorem sentiūt, & ambulāt quidam capitibus digitorum gradientes: alij extenti quidem, sed sinuatis clunibus, ut neque se pronos inclinare ualeant: alij contracti atque conducti, qui peius omnibus habere noscuntur: siquidē passio apprehenderit etiam spinæ musculos, & propterea duritia quadam hęc inuasisse uideatur loca. Patitur autem principaliter membrana quę ossa circuntegit, quam Gręci periosteon uocant: item musculorum capita, uel summitatis. Denique augmento passionis intercreatus humor, & frequenti dolore corruptus, in saniem transiēs partes aliquas collectionis afficit. Sed quoniam plurima supradictorum sequentur etiam eas quæ matricis uexatione afficiuntur, & magis cum eius fuerit inclinatio facta, quam paraclisin uocant, faciēda est discretio passionum. & primo, quòd matrice patiente in eadem potius causæ inueniantur, atque ex ipsa initium sumant. Psoadici uero clunium dolore afficiuntur, & tardo motu, ut se renitente dolore nec inclinare ualeāt, ac difficilius & dolentius subrigāt. Plurimis igitur dolor cito cōquiescit: aliquibus uero perseuerat, partes durescunt atque conducuntur. Iis denique usque ad pene cutem unicus sequetur gressus. Si itaque exteriores musculi fuerint in passione constituti, etiā tactu tentati dolescunt. Interiores autem ex interioribus dolorem accipiunt, tanquā in nephriticis cōtingit: quos propterea denique similes discernimus: siquidem alia multa eisdem propria concurrant, quę de ipsis scribentes memorauimus. Psoadicis autem, atque ischiadicis, quorum nunc curationem scribimus, dolor efficitur nunc iugis, nunc deficiens, ordinatus aut inordinatus, ac lōgis uel paruis interuallis recurrēs, ac puris, limpidis lenimentorū uariatus spatijs, aut mediocres reliquias seruans. Vtilem inquit Hippocrates ischiadicis dysenteriam: habet enim imitationis quiddam recorporationis faciūdæ: quanquam plurima uexatione corpus afficere uideatur. Item hæmorrhoidas, uel uarices, ut alij dicunt, laxamenti causa. Sunt autem difficiles curatione magis, qui plurimo tempore fuerint passione uexati, & multis atque uarijs accidentibus signis affecti. In ordine itaque curationis hęc erunt intuenda, ut cū recens fuerit passione uel ueterata. Sed in superpositionis tēpore constituta, iacere faciamus ęgrotantē mollioribus stramentis calido in loco, adhibita abstinētia & requie usque ad primam diatriton. Tunc lanis mollibus ac limpidis oleo calido dulci prætinctis dolentia loca contegenda. Adhibēda etiam fomentatio iugis ex oleo dulci calido. Item uaporationum commutatio, sicut in multis docuimus scribentes, & phlebotomia tempore consueto, atque ex brachio dolēti parti ē contrario, uel plurimum dolenti comparatione alterius. Ac si æqualis in utraque fuerit parte dolor, ex eo in quo fuerit facilior uena, erit detractio facienda. Si neque hoc occurrerit, ex sinistro brachio adiutorium adhibēdum: siquidē minus officijs domini necessaria pars esse uideatur, nisi forte sinistri, hoc est scæi fuerint ægrotantes. Tum tertia die adhibenda perunctio ex oleo dulci atque calido. Dehinc ora lauanda, cibus dandus nutribilis, calidus, tener, tanquam stricturę cōueniens, & potus aqua calida usque ad declinationis tempus. Seruanda etiam cibi alterna dierū oblatio. Tunc cessante dolore resumptio adhibenda. Perseuerante uero alia diatriti tempore, adhibenda iniectio ex decoctione fœnigræci seminis, aut lini, aut

hybisci,quam Græci althæan uocant : quo pariter fota atque uaporata interiora laxamento consentiant. Admiscendum denique oleum calidum. item succus alicæ uel ptisanæ,uel oleum solum, aut admixto adipe anserino,uel gallinaceo inijciendum,uel iis quidquam simile consolutum. Ac si uenter fuerit abstentus,erit mulsum inijciendum. Tentanda denique & properanda sequentibus diebus facilitas uentris:quo conuenit,si hoc minime perficere ualuerimus, etiam linozostin herbam nunc solam cibo dare,nunc adiūcta malua: item agreste coliculum. Sed fugienda prædicimus quæcunque fuerint uehementiora,quantum quidem res admittunt,ut diagridium,helleborum nigrū,chamęleę semen, quod Græci coccum Cnidiū uocant,agaricum,agrestem pèponem,quem colocynthida dicunt,singularia uel cōiuncta. Item hiera,quā dia scammonias appellant,ne plurima uexatio pro parua commoditate sequatur : nam post fomenta conuenit cataplasmata adhibere : quorum confectiones atque species sæpe conscripsimus. Ac si permanserit dolor,adhibenda scarificatio. Hirudines etiam adhibendæ,quas Gręci bdellas appellant. Hoc quidem secūdo uel tertio faciendum,si causæ poposcerint. Tunc uaporatio spongiarum ex aqua calida,uel aliqua decoctione laxatiua uirtute mitigantium materiarum adhibenda,quarum iam sæpe species memorauimus. Ex ipsis quoque encathismata facienda. Item cerotaria dolentibus apponenda partibus ex oleo pingui,uel cyprino,aut sicyonio,uel ex radice hybisci cōfecto,aut irino,aut malo batrino,singularibus atque cōmixtis. Ac si duritia emerserit ad miscendum adipem,aut medullam ceruinam,uel bubulam,aut melilotum ,aut hybisci radicē percoctā in mulsa,ac diligenter contritam,aut decoctionem eiusdem hybisci,uel fœnigræci, & lini seminis triti in mellis crassitudine confecti. Ac si difficile passionem declinare uiderimus,erit embasis adhibenda ex oleo,& aqua calidis. Tum cum fuerit plurimum minutus dolor,uarius offerendus est cibus, ex mediæ qualitatis materia. adhibendum etiam lauacrum, dehinc lene uinum: tunc malagmata partibus in passione constitutis,ut diachylon,uel mnaseum,aut dioxeleum , uel nileos. Item unctiones quæ mitiganter emolliant,& neque perfrigescere partes permittant. Cerotaria quoque limpida,aut diasamsucum acopum,aut irinum oleum aut samsucinum. Ac si passio fuerit tarditate inueterata, & plurimo tēpore perseuerans,& in lenimento constituta,si hoc limpidum uiderimus , lenimētum erit pro modo permanentis doloris curationis facienda moderatio: tūc enim conuenit motus quidem, sed fertorio lecto,dehinc cathedra uel sella usque ad inanem penetrandus,sicut in phlebotomandis facimus: sed ab umbilico inferius ijs qui leuius afficiuntur,præcauentes uenarum diuisuras, ac deinde muliebri catethere liquorem detrahimus,qui sępe aquosus,sępe fuluus,aut sanguinolentus,uel spumosus excluditur : quod quidē etiā ante factam diuisuram plerique futurum signis apprehendere uoluerunt: quorum alij talem fore dixerūt, qualis urina fuerit ægrotantis : alij qualis color apparuerit cutis: alij quolibet uiscere patiente sanguinolentum : non patiente uero ex causa auidissimi potus hydropismo concepto , uel salis potu mundum atque perspicuum liquorem fore. Sed hęc pręter quòd falsissimę sunt opinionis etiam ad mutationē chirurgiæ inutiliter quęsita uidentur,nisi solum quod recte probamus,per catethera liquorem,si res patiuntur, semel atque eodem tempore omnem auferendum. Sin uero aliqua obstiterint,post primā detractionē motarium aqua infusum supra diuisuram res implicantes,spongiam desuper mollem apponemus: ac deinde leui fasciola amplexo loco paululum differimus , quo turbatio corporis resoluatur : ac deinde resumpto ægrotante eodem die residuum detrahimus humorem: sin minus, alia die manibus comprimētes subiectas partes congrue ægrotante locato , hoc est schemate competenti . Ac si forte rursum confluente humore fuerit repletus,uel uirium debilitas prohibuerit,eodem tempore totum detrahi , tunc interiectis duobus diebus,uel quantum uires permiserint,residuum retrahimus,sed alio in loco diuisuram facientes: uel si rursum oportuerit,tertio: etenim prima diuisura seruata distans aut cohærens suluta tumores uel consensus ingerit uehementes. Tum perfecta humoris detractione,neque abstinentia utemur,ut Asclepiades: neque plurimum damus cibos,sed pro modo uirium: etenim abstinētia omni ex parte adhibita uires uexat: quippe post plurimam detractionem. Multi item oblatio cibi grauans opprimit corpus potius,quàm resumit. Erunt autem ante cibum sensim perungendi atque reficiendi facilibus,& poto sufficiēti. Ac si dolores aliqui emerserint,uaporationibus soluendi,atque cataplasmatibus mitigandi. Tūc indulgentia relaxatis,uel forte non emergentibus, adhibemus ea quæ tumorem fieri non sinant , & superimpositis spongijs conligamus. Transacto tumoris metu magis uentris folliculum uel cutem intestinis cogimur adserere, atque similiter cætera quæ in tumore fuerant cōstituta,ut nuper docuimus. Aegrotantes prįterea nauicula exerceri hortamur,& paulatim recorporatiuæ subijcimus curationi. Ac si neque ita fuerint resoluti , utemur helleboro ijsdē curationibus insistētes,donec corpus repetat fortitudo,atque dēsior uel coacta noscatur attestante rubore. Hęc est secundum methodū hydropum curatio. Plurimi autem earum sectarū principes,atque nostrę ueteres,nihil ueri curantes,ac magis contemptu quodam astructiones corporū aspernātes,solius detrahendi humoris intentione traducti,quoquo modo id perficiendum crediderunt , immensa siti atque fame ægros afficientes,corpore concauo pectine decurso: & mille præterea urinalibus medicaminū, quę diuretica uocant, uesicam cōmouendam probant,& uentrifluis potionibus,quæ catartica appellant,uentrē prouocandū dicunt cocco Cnidio,atque lepida cyprina,& chamæleæ & hippophaę herba,& ex crotonibus confecto oleo cicino: item neoro. Ex quibus cunctis stomachus uexatur,atque cibi appetitum amittit,sitis incēditur,corpus defluit, sanguis corrūpitur,atque humor detractus renascitur,uires auferuntur: siquidem neque potestas moderandæ detractionis sit in artificis manu. Itē quidam tanquam siccabile humoris ophitē lapidem ligauerunt,expertis ægrorum salutem credentes. Singulatim denique nobiliū medicorum historiā ordinamus. Herodicus igitur,ut Asclepiades memorat,uētris adhibet purgationem,

nem,atque post cœnam uomitus,qui sint implebiles porius,quàm siccabiles. Tunc uaporationihus tepidis aceti decocti exhalatione cōfectis utitur,uel aquę marinę,admixta thalhia herba,atque hysopo,& ijs similibus,uesicis bubulis repletis corpus uaporandum probat,uel alijs quibusque maioribus inflatis tumentia loca pulsari iubet: sic etiam antiquissimus Euryphon. Hippocrates uero libris,quos ad sententias Cnidias scripsit,magis utendum dicit egestate atque uaporatione,& continentia:& danda sicca uel arida quęque & acriora mandenda.si enim ęquibilis ęger fiat,hoc est urina facilior,ac si spiratio difficilis fuerit, quā dyspnœan uocant,& tempus ęstatis,& ęstas media,dicit ex brachio phlebotomandos:& post detractionē factam dat panem calidū uino infusum atque oleo,& carnem suillam ex aceto decoctā. Dat etiam cantharidas tres detracto capite,& pedibus,& pinnis in tribus cyathis aquæ cōtritas:sed neque quo tempore exercitio utendum sit manifestans:neque usque quo mandenda sint acriora,uel quando uaporationes adhibendæ. Dehinc si phlebotomare oportuerit,non solū æstiuo tempore,ac media ætate, sed etiā omni tēpori atque ætati conuenire probamus. Est præterea importunum uinum,ac repugnans eo tempore com modis phlebotomię. Item cantharides humorē commouent:carnis quoque offerendę tēpus significare neglexit. Diocles libro quo de passionibus & causis,& curationibus scripsit,siccādos inquit , ac mediocriter uaporandos,& deambulationi tradendos ægrotātes,& plurimos sudores cōmouendos,uel uomitū & urinā prouocandam diagridio,& apij semine resoluto succo herbæ saluiæ. Itē cardamomū, quantum uentrē ualeat semel deducere,& in aceto panem,solutum,& piscem salsum,uel pisces elixos & assos, uel silurum piscem,olera,radices,allium,origanum,rutam,satureiam,uinum album,& non aquatum,& ferarum carnē in deambulationibus uentrem iubet contineri,cęteras corporis partes defricari,exceptis cruribus. Sed hic quoque communi cæterorum subijcitur accessioni : solum prædamnamus , quod humorem detrahens purgatiuis atque urinalibus medicaminibus,& uomitu,& sudoribus prouocatis : quibus ex rebus sudor mouendus sit,tacuerit,uel uomitus. Itē deambulatio sæpe laboriosa,& piscis silurus bromosus , & allium inflabile,& plurima ferarum carnium malos habere succos probantur. Inde item,quę sint olera deligēda, memorare neglexit:& neque fortificari uentrificationē,uel crura aut totum corpus recte potest,cum nullū modum uel tēpus memorauit. Praxagoras secundo libro Curationū cataplasmatibus utitur, & malagmatibus sudorē mouentibus,& urinalibus medicamentis alijs atque alijs,& uentrē deducētibus. Similiter cono,& folijs hederæ,& semine coliculi agrestis,aut nasturtij,aut centaurea,uel allio,pipere , & pseudodictamno,aut dauco,& chamępitys herbæ,& petroselini semine,uel graminis,uel quolibet horū similium,& sudorum diurna prouocatione corpus deducit. Vtitur uomitu non solū ieiuno,uerum etiam post uesper tinū cibum,et ęgros plurimum potat,ex quibus sensuales uię implentur. Vtitur etiā cataplasmatibus aromaticis,quorum species non designat,sed solum cum moromeli , uel lini semine adhiberi iubet , uel malis cydonij,aut caricis,uel adipes, & aqua,aut uuæ lupinæ,uel apij succo : equidem uirtutis repugnatione omnia cōfundens: siquidem alia sint constrictiua,ut mala,alia laxatiua,ut plurima cęterarum specierū. Deinde post oris collutionem sorbiles dat cibos, quibus uentrem facilem se facere pollicetur : item potum repugnante mordicatiuo: dat enim acetum uel poscam,uel ijs rursum contraria,ut mulsam,quibus confusa regula etiam secundū ipsum approbatur. Erasistratus libro quo de hydrope scripsit,deambulationē ordinat adhibendam prius,quàm aeris æstus ardescant,tanquam curans. Sed si uentris inquit facilitas nō fuerit,prohibenda medicamina atque legumina,& olera,cum sint plurima olerum quę molliant uētrem, sine ulla corporis uexatione. Item plurimo cibo ægros nutriendos probat,cum sit ex paruo sæpe indigestionis metus. si neque,inquit,uenter fuerit motus,adhibendum clysterem,simplicē,hoc est,qui nulla sit acrio ri materia confectus:cibum partitur cibo uel cœna,& ante uesperam ęgros deambulatione moueri iubet. Tunc initio noctis reficit,quando etiam sanis metus est digerendi. Post cibum præterea perungit in lecto,& certo numero utitur fricationum:dat catapotia medicaminū ante utrāque cibi refectionē in fui modo pro uiribus ægrotantis,neque plus decē,neque minus quinque numero,& eorum materiam tacet,solū memorat quod iecorosis hæc catapotia congrua uideantur,atque ad urinales partes uenientia plurimum faciāt mictum:tum post catapotia dari iubet cibo panem ex farina sesami,& salsum obdulcatum, ne sitim faciat,non discernens tempus drimyphagiæ:tum inquit dandos pisces,atque carnē gallinarū,uel ferarū, & agnorum,& hœdorum,& sorbilia plurima cū melle uel lacte:non aduertens lactis & mellis qualitatem in corruptionē facile uenire:nunc dat potum paruum,& nō post prandium,sed post uespertinū cibum hoc conuenire dicit,ut etiam similiter memorat Philistionis frater : probat etiam ante alios cibos accipienda aridi fici pinguia duo uel tria , mox contusa atque oleo tincta . Sed hæc omnino digestione difficilia iudicantur. Prohibet præterea lauacrum , uel plurimo temporis interuallo permittit:& non designat, quod illud , uel quantum sit tempus. Vtitur etiam malagmatibus cataplasmatibus , cum somno cubauerint ægrotantes:non tamen designans eos , qui coaceruatam ac uehementem humoris detractionem reprobant , quam Græci cenosin uocant , & propterea etiam paracentesin , quod quidem congrue dictum superius docuimus. Item tumore in iecore constituto , attestantibus febribus ob tumoris medelam cataplasmatibus utitur ex malis cum uino,constringens ea quæ laxamentum poscere uidentur , & à digestione facienda ex fico atque chamælea & chamæpity utitur cataplasmatibus. Item ad eliciendum quidquam in locis constitutum utitur diapegano,quod ex ruta conficitur,& nihil de temporibus memorat adiutoriorum. Asclepiades etiam libro quo de hydrope scripsit paruo humore collecto,siue plurimo , nec dū tamē pedibus aut cruribus infuso , athletarū regulam adhibendā probat,ex plurima deābulatione atque cursu,& refricatione retento spiritu. Tunc cibo dandum panē diligenter elaboratū atque exercitū

cum piscibus natura duris. Ac si inferiores humor occupauerit partes,plurimos prohibet motus,& medicamina uentriflua atque urinalia. Vtitur autem paracentesi,sed omnino ex angusto atque paruo foramine. In leucophlegmantia uero fricationes & cataplasmata frigerantia ex malo cydonio,& murra, & uitis anulis,quos helicas uocant,& malo punico,& lenticula,& herbo,atque pulento ueteri, & alumine, uel ruta,& bulbo,& melle,& origano,& thymo,& nitro,& caricis,& ex uesicis illisionem adhibendā probat. Laudat etiam punctionem quatuor digitis à talo distantem faciendam superius ab interiore parte,sicut in phlebotomia seruatur, ut per eandem punctionem humore effuso corpora releuentur: si minus, scarificatione altiore utendū referens, scilicet uehementiore atque efficaci adiutorio, & neque declinans uulnerationes,quæ necessario in huiusmodi passionibus difficiles curatione probantur. Socrates Chirurgus omni ex parte diuisuras faciens easdem adussit,extemplo corporis ingerens raptum, quem Græci spasmon appellant. Themison secundo libro Tardarum passionum utitur gestatione & defricatione,atque exercitio, uel communiter regula exercibili,salibus ac nitro fricans corpus, & frigida perfundens: ex quibus non æqualiter adficit: membra quippe cum interpositis tribus uel quatuor diebus aqua marina feruenti perfundat. Item iubet post gestationem tribus uel quatuor cyathis uino mixto ægrotantes potari. In ordine,inquit,medicaminum,non designans quem esse uelit ordinem medicaminum,aut nutrimenta digestione difficilia. In uespertino inquit cibo utendum,mediocri potu,ut nec sitis ęgros afficiat,neque plurima liquoris ingestio,sed uinum eligat acrioris uirtutis,& neque confusum: sed temperandi moderationem tacet,ut mediocriter quidem dicat quod est improprie dictum: etenim extendit temporandi moderatio neruos,nocet,& ingerit sitim. Prohibet præterea idem uentriflua medicamina atque urinalia,quę catartica atque diuretica uocant,& per singulos menses ternos radicum ordinat uomitus: sed erat regulæ medicinali conueniens ad lenimentorum latitudinem, siue spatium uomituum designare quantitatem. Vtitur etiam in utroque talo scarificatione,ut Asclepiades. In ascite uero initium ex uomitu sumit, quē helleboro faciendum probat: Si,inquit,metuerit quisquam radicum uomitum,& est præceps,atque ut ita dixerim,periculosum non medicatum corpus magno adiutorio discere: aliam quoque regulam similem dicit ordinandam,sed passionis initio neque ungentis tangi, neque fricari uentrem permittit. Cæteras autem corporis partes si multa,inquit,fuerit humoris infusio,defricandas,initium ex uentris finibus augē dum curationis modum: sed oportebat ob æquandum corpus totum fricatione curari. Item interpositis quatuor uel quinque diebus aqua calida,& magis marina tribus uel quatuor uasculis foueri: sed neque hoc æqualiter. Item ante unctionem utitur sinapismo: post singulas gestationes lambendam dicit scillam in electarij uicem: & si plurima fuerit humoris infusio,utitur paracentesi. Sed primo die, si uires patiuntur,abstinet cibo. Quod si minime ferre potuerint ægrotantes, partem tertiam panis solitæ quantitatis aqua infusam offerendam dicit. Tum alia die articulos ungens,atque ora lauans, simili panis reficit modo, cum pulmento uolantum: cæteris quoque diebus omni æqualitate augens,atque ægros resumēs. Thessalus autem secundo libro Regulari plurima Themisonis similiter probat,sed quinque uel tribus cyathis uini aqua temperati,ante cibum potat ægrotantes,& paracentesin prohibet, * tanquam Apollophaniō, aut diaephorbium. Vtile plerique ueteres huic passioni etiam macerinos emplastrum memorant. Item icesion usque ad quinque dies imposita linquentes laudauerunt. Cōuenit recorporationi etiam solis igniti uaporatio. Oportet autem saccellum linteum implere sale torrido, & apponere patientibus partibus. Tunc superaspergere aquam salsam calidam,& superimponere cauteres latos,aut ex igne repletum congruæ latitudinis: sic enim calefacto saccello instillans humor,& cum feruore acerrimo decedens, atque artus singulos inuadens,quos Gręci poros appellant,lacessendo demutant, recorporatiua sine dubio uirtute: facit enim tanquam de sinapismo partium ruborem,quem Græci phœnigmon appellant. Prodest denique etiam ex oleo rubor effectus hoc genere farina conspersa,atque manibus exercitata, quo facilior fiat,erunt partes in passione constitutæ circulatim ambiendæ,cuius spatiū,siue medium oleo replendum. Tunc cauteres longi atque igniti immittendi,qui quidem cutem tangere minime debent: hoc faciendum alterna uice,donec oleum calefactum feruorem corpori tradat. Iubendum pręterea ægrotanti,ut se immobilem prębeat,cum oleum summo feruore coierit, ne se mutando adurat. Tentandum denique etiam cauteres sine olei motu submittere,atque lauare supposita spōgia statim,ne distillatione cauteris uicinæ partes adurantur. Tum cum mediocrem senserit ęger ustionem,ei uas erit supponendum,uel adiungendum, ut se repente inclinando unam faciat olei refusionem,ne uicinantia usta pustulentur: alij cacabuli,uel uasis fictilis fundum perforantes,labia uel ora pertusuræ patientibus locis adhæserunt, supradicto more farina conspersa circundantes,sic oleo cacabulum impleuerunt,cætera supradicto ordine gerentes: alijusque ad ustionem uaporibus igneis usi sunt: alij diuersis generibus pustulationem locorum faciendam probauerūt,uel extemplo escharas patientibus ingesserunt partibus, aliquando solo sinapi cataplasmantes, quo superficies cutis pustulescat. Item sinapi admiscentes glebæ calcis æquis ponderibus & sulphuris partē, atque simul conterentes,paruo oleo & aqua admixta linteolo tenui illita, prostrato alio linteolo tenui eidem parti quam curamus superimponemus illitum,quo sensim atque per triplicem materiam transiens uis medicaminis pustulationem faciat loci. Item non aliter etiam ex cinere salicis hæc facere poterimus: eius enim corticem inurentes,atque ex eius cinere puluisculum facientes in umbra siccari sinimus, tunc locis præulceratis adponimus,super distillantes liquefactum calcem,quam uulgo colatam uocāt, sed paulatim. cum enim fuerint humectati puluisculi,cutis superficiem pustulabunt. Quod si quisquam plurimū perseuerauerit,etiam altiora inusta putrescunt,&,ut Græci appellant escharam faciunt. Alij denique ex radice

dice herbæ, quam ſtruthium uocant,loca ulcerari præcipiunt: uſta etenim radix concepta flamma cuti appoſita puſtulationem neceſſario facit. Sed alij hanc uſtionem tanquam imbecillem reprobantes cauteribus aiunt faciendam: quos quidem primo tepidos probant apponendos,donec cutis puſtuletur, tunc igneos: ſed ijs omnibus interiecto ſpatio trium digitorum loca dicunt inurenda, & eſſe cauteres ſemper aduncos in modum gamma literæ. Sed alij hanc appoſitionem metuentes anchiſtris ex utraque parte cutem prætendunt,& inter eos cauteres imponunt,ne ulla uſtione nerui tangantur. Alij ligneos fungos interius ac ſuperius anguſtos formantes patientibus apponunt locis,quos ſummitate accenſos ſinunt cõcremari,donec cinereſcant atque ſponte decidant: eſt enim hæc uſtio leui penetratione moderata. Item alij linteolum aqua tingentes partibus reſimplicatum apponunt. Tunc tabulę tiliari apponentes ſtruthiũ herbam concidunt in breues particulas,ac deinde ferramento igneo ſingulas partes oleo tingentes accenſas imponunt tabulæ ſcilicet tiliæ: hoc ſecundo uel tertio facientes per interualla,donec materia carbone ſcat,atque puſtulas cutis efficiat. Item alij,ex quibus ſunt Demetrij ſectatores,eius partis quæ patitur manum inter pollicem & demonſtratiuum digitum,quem Græci lichanon ſiue dicticon iuxta inferiorem articulum inuolutis inurunt cauteribus: quos quidem nunc nudę cuti apponunt, nunc præmiſſo linteolo oleo tinctos. Modum autem uſtionis conſtituunt,cum in alia manu,hoc eſt quæ ſit contraria parti patiẽti ſudor emergens apparuerit. Tum poſt ſupradictas uſtiones imperant ulcera reſeruata in ſaniem prouocari. Alij denique ſtatim lana ſuccida eadem contexerunt loca: alij marrhubij coma contrita cum ſale uel oliua nigra,aut ſeſamo infuſo,ſiue nucibus. Tum tertia die lenticula multa, atque mulſo decocta, donec ulceris cadat eſchara. Tunc œnomeli aiunt imponendum,uel ea quę ualeãt laceſſendo puris exitum prouocare. Item florem æris cum nigro helleboro apponunt: & quidem aliqui releuantur interuenientis recorporationis cauſa. Sed quoniam iſtiuſmodi uſtionibus plurima uexatio coniuncta eſt, erit melius alijs adiutorijs mederi. Auſi ſunt præterea quidam etiam Venerem adhibere,in ijs qui non ex uſu uenereo iſchiadici facti uidentur,quo magis uexata neruoſitas geminet cauſam. Item alij cantilenas adhibẽdas probauerunt,ut etiam Philiſtionis frater idem memorat libro XXII de adiutorijs,ſcribens quendam fiſtulatorem loca dolentia decantaſſe: quæ,cum ſaltum ſumerent,palpitando diſcuſſo dolore,miteſcerent. Alij denique hoc adiutorij genus Pythagoram memorant inueniſſe: ſed Sorani iudicio uidentur ij mentis uanitate iactari,qui modulis & cantilena paſſionis robur excludi poſſe crediderunt. Item plurimi ex talo atque ancala eiuſdem partis quę fuerit paſſione poſſeſſa uenam diuidentes ſanguinem detraxerunt: ſed magis partes impletæ grauantur,cum repente uacuata loca in ſemet materię fluxum inuitant. Nobilium uero principum Hippocrates libro quo de locis cõſcripſit, cucurbitam iubet ſine ſcarificatione apponi. Vtitur etiam feruentibus medicaminibus potis: quę,ſi eſſent uere congrua paſſioni,minime tamen ad excludendam uetuſtatem ualere crederentur. Diocles libro quo de paſſionibus atque cauſis & curationibus ſcripſit,item ſecundo libro de curationibus, regulam dixit ſiccam & frigidam & nutribilem ægris conuenire,cum humida atque calida prodeſſe huic paſſioni demonſtrauerimus. Vtitur etiam urinalibus medicamentis,quę diuretica appellauit, & probat conditum bibendum,quod plerique Latini mulſum uocãt. Vtitur etiam cibo è uiſceribus aſinorum,& clyſteribus ſanguinem prouocantibus,& uino nunc albo,nũc nigro,neque ordinis,neque temporum,neque congruę qualitatis memor. Item Themiſon ſecundo libro Tardarum paſſionum in quibuſdam peccare perſpicitur,phlebotomans talum uel ancalen,atque lanis ſuccidis cum oleo & aceto,& ſale ſtatim patientia contegens loca,articulos aſtringens,& inteſtina per clyſterem exulcerans,& os ipſum quod iſchion Gręci uocant. Ante hęc omnia & equitare imperat ęgrotantes, quo magis ob uehementiam motus partium faciat uexationem. Item alternis ſinapizat diebus, quod eſt immoderatum,& in omnibus ulcerationem cutis exiſtimat faciendam, qua plurima congrua prohibẽtur adiutoria adhiberi,cum partes ulceratę appoſita tolerare non poſſint. Theſſalus uero uaporationem faciendum improbe recuſauit: eſt enim recorporatiuę uirtutis,neque initio recte conſtrictiua probat adhibenda: etenim iſchiadica paſſio uehementi atque difficili ſtrictura confecta perſpicitur.

De articulorum paſſione, quam Græci arthritin uocant: & de pedum dolore, quem podagram appellant. Cap. II.

VTRAQVE paſſio à parte corporis quę patitur nomen accepit: altera communiter ab articulis omnibus,altera ſpecialiter à pedibus. Sed podagram Græci etiam ab impedimento,uel retentione pedum aiunt nominatã,uel à ferali dolore: ſiquidem omne quod immite fuerit,abuſiue agreſte uocamus. Earũm denique paſſionum diſcretio promptiſſima atque manifeſta eſſe perſpicitur: nam podagra pedum tantummodo dolor eſt. Arthritis uero etiam cunctorum articulorum,ſiue multorum, & aliquãdo à pedibus ſumens dolor exordium cęteros articulos implicauit: aliquando in alijs incipiens pedes inuaſit: nã quidam medici arthriticam paſſionem genus uocant,podagricam uero ſpeciem: etenim quod Gręcis hamarthritis recte nuncupatur: ſiquidem ſit in articulis dolor,quãquam in pedibus conſtitutus: arthritis uero non ilico podagra dici poteſt: ſiquidem genua uel manus tenens gonagra aut chiragra,uel tenontagra dici poteſt,ſi maiores tenuerit neruos. Sed de ijs nominibus quę locorum cauſa diſcreta uidentur, unius tamen eſſe uirtutis intelligantur,in curationibus certandum non eſt: ſunt enim harum paſſionum antecedentes cauſę uarię,ut uinolentia,frigus profundum,cruditatio,libido uenerea,labor immodicus,uel repentina deſertio ſolitę exercitationis in ante actum morem: aut rurſum non ex infantia, ſed ſecunda & ſe-

ra ætate affecta,cum mollibus neruis atque insuetis fuerit illata quassatio. Item percussio antecedens ex palæstra forti exercitio: frequentat autem in uiris magis atque medijs ætatibus: difficile uero in mulieribus atque in eunuchis,& pueris,& iuuenibus fieri inuenitur. Videtur præterea plurimis antiquis medicis etiam genuino cursu in posteros migrare cum semine,& propterea succedētes inuadere,de qua re principaliter Responsionum docuimus libris. Item per aliquas probatur frequentare regiones,ut Cariam, & Alexandriam Aegypti uicinam: nec non temporibus certis nasci, item magis asperari uidetur, ut primo uerno,secundo autumno,tertio hyeme,æstate uero difficile. Sequitur autem passione articulari tentatos,torpor,atque formicatio eorum articulorum qui tanguntur,& difficilis flexio, atque rursum extētio. Item grauedo & uacandi dulcedo,& ad paruum motum uehemens labor,atque dormientibus sensus quidam resonantium articulorum,& cum de somno surrexerint,ueluti saltu earundem partium afficiuntur. Tum horror uel rigor,atque tremor sine ulla manifesta ratione partium sequentur. Dehinc cum passio se extollere cœperit,in podagricis dolor alterius pedis,aut utriusque cum punctionibus nascetur,incipiēs à uestigio aut plantæ cauitate,uel sæpius à maiore digito,attestante torpore & grauedine,& difficili motu cum horrore rigido,atque inæquali per membra,& aliquando plurimo feruore, aliquando frigore: ut alij refrigerantia,alij calida desiderent ægrotantes,& propterea quidam alteram calidam,alteram frigidam podagram putauerunt nuncupandam. Item initio,ut sæpe contigit,similis color patientium atque sanarum uidetur partium, attestante æqualitate,nullo emergente rumore. Dehinc inflatio partium fiet cum rubore. Quapropter releuatio altiorum sæpe sequetur. Tum peiorante passione arthritica sufficitur passio, cum in unum omnium cogitur articulorum consensus,& facile ex articulo in articulum uenit dolor, nec desinens prius,quàm cunctos inuaserit nodos. Sæpe denique prioris articuli dolore declinante secundus inuaditur,atque eodem similiter mitescente tertius sumit exordium,consentiente etiam uesica atque spinæ maioribus neruis,quos tenontas appellant,& in stomacho etiam nausea uel uomitu iactantur ęgrotātes. Tunc articuli tumentes inflantur,ac deinde durescunt,& solidati saxeam faciunt qualitatem. Tum etiam nigriores efficiuntur,atque contorti,ut in obliquas partes digiti uertantur, aut reflexi supinentur, aut uicinis adfixi incumbant,& aliquando humore purulento uel mucilento collecto,aut uiscoso generēt poros,quos nos transitus dicere poterimus: dehinc etiam lapides sufficiant,qui quidem articulos soluant, & cutem distendant,atque erumpentes promineant,& chirurgia detrahantur: aut exilientes cyathis,quo ferramenti tollantur,quod nos laureolum dicere poterimus,& rursum renascantur. Tum crura dolentiū partium cessante nutrimento tenuata languescunt,& arida efficiuntur. Erunt præterea ægrotantes paruis ex causis mobiles atque iracundi, siquidem motum uel actum non sine querela accipiant. Principaliter autem hæc passio constituitur in neruis,uel eorum colligationibus, tum cætera morbo consentiunt, atque contiguos uel superpositos lacertos,& maiores neruos pati demonstrant. Est præterea passio non facilis curatione,& aliquando magnitudine insanabilis,non ut plerique putant naturæ: causæ autem difficilimę curationis,uel ut sæpe contingit impossibilis,manifestę atque plurimæ reperiuntur: est enim passio in neruis constituta qui sint natura densissimi,& inter articulorum nodos constituti,quorum angustia comprimuntur, & ad omnem motum asperantur magis in pedibus: ij enim plurimas conligationes nodorum naturaliter habent,& totum corpus sustinendo laborat. Prêterea hæc passio initio paruitatis causa negligitur,& contempta conualescit: quippe cum à multis minime credatur emergere. Alij denique digiti luxati,aliqui pedis uersionem,aliqui cuiusdam rei calcatæ,uel offensæ duritiam aut feruorem queruntur: tum necessitate coacti augmenti temporibus in confessionem ueniunt ægrotantes. Ob hoc igitur passio perseuerare, atque corpora possidere meditatur. Non autem minus etiam longorum lenimentorum causa,quibus recessisse putatur,cum sanos ęgrotantes fingendo promittit,adiuuante etiam intemperantia,qua cum sæpe concipi passio perspicitur, maoere posse non dubitatur: quod dicam diatrito, si uenter officiū non agnouerit,clyster adhibendus simplex: atque ita totius passionis statu accepto,ut inflata uel tumentia loca uideantur,scarificatio adhibenda: & ubi permiserint partes,cucurbita figenda,uel hirudines admouendæ. Est autem omnium leuior præter cucurbitam scarificatio · siquidem nulla quassatio partium fiet,quæ necessario cucurbitę coniuncta est. Item hirudinum morsibus consensus adiungitur: & propterea,ut supra dictum est,simplex conflatio lenius probatur. Adhibenda etiam uaporatio spongiarum,tū aquę calidæ fomentatio,uel aqua & oleo,aut decoctionis fœnigræci,aut lini seminis, uel hybisci. Item cataplasma mitigatiuum,quod iandudum minime posse adhiberi uidebatur: siquidem tumentia pondere grauari non debeant. Sit igitur panis diligentius emollitus,solus,aut admixta radice argallici, quod Ģreci symphyton uocant,uel hybisci decocta,uel cuiusquam similis uirtutis, quorum probauimus adhibendas uaporationes. Tum cum firma declinatio fuerit constituta,adhibenda lauacra, atque uarius cibus,& aqua potu danda,& propter passiōis nequitiam adhibenda etiam cerotaria ex oleo dulci uel cyprino,aut ex adipe confectum medicamen,quod Græci diasteaton uocant: tunc malagma diachylon uel mnaseum,aut quod appellant diateleos,uel dioxeleon,uel diathalassēum: paulatim fortificandum corpus deambulatione liberis calciamento pedibus,& cum cautione aduersantium rerum, ut ne quid nimis, maxime uini,aut indigestionis,aut Veneris. Arthriticis uero conuenit etiam digitis ceram emolliendam dare,uel manipulos tenendos,quos palęstritę alteres appellant: tum mouendos cereos,uel ligneos primo cum paruo plumbo interfuso: tum pro modo profectus grauiores,& in tardante passione superpositionis tempore supradicta seruanda simplicitas curationis. In lenimento uero adhibenda fortificatio,tum recorporatio. Sit igitur primo gestatio pro modo uirium,tum deambulatio molli stramine coæquato solo,

adiecto

adiecto uocis exercitio, cum corporis unctione: etenim uacatio crassificat corpora, adeo etiam & in ijs qui ex alijs forte plurimo tempore iacuerint causis, hac ratione articuli commoueantur, cum nerui non exercitati ualidiores efficiuntur. Adhibenda etiam lauacra per interualla dierum, & uarius cibus ex mediæ materiæ qualitate, uinum paruum, liene, & semper post cibum: tum dropax simplex atque compositus, paroptesis ex igni uel ex sole, atque pellibus feruefactis, & ex arena litoris: tum aspergines, quas Græci sympasmata uocant, ex nitro & adarce, & euphorbio, & sæpe memoratis speciebus: tum unguenta & acopa ex squilla confecta, & agresti cucumere: item euphorbio, & adarce. Dehinc malagma adhibendum, ut est quod appellant diahalon, aut diadaphnidon, aut diadarces, aut diastactes conias, uel quidquam similium. Item rubor cutis ex sinapi faciendus, quem Græci phœnigmon appellant. Item drimyphagia, & cyclorū regula, & radicum uomitus, & hellebori, & embasis facienda, sicut de ischiadicis scribentes memorauimus: uel fomentatio ex decoctione artemisiæ herbę, aut marinæ feruentis aquæ dehinc natatio feruens uel frigida. Item usus adhibendus aquarum naturalium calidarum: tum frigidarum, ut sunt in Italia quæ appellatæ sunt Albulæ, uel Cotiliæ: & omnium supradictorum affectanda repetitio. dabit enim curatio alijs integram sanitatem, alijs raram doloris admonitionem, ne iugi superpositione uexentur. Veterum quidam annalia medicamina potanda probauerunt, ut est quod appellant diacentaurion Item diascordeon bibendum anno continuo iudicantes in ijs qui nō plurimo tempore fuerint passione uitiati, hoc est intra quinquennij temporis cōstituti, adijcientes quod bibi debeat medicamen prædigesto corpore, & omnino nullo obstaculo impedito: sin minus, repræsentandum numerum dierum, quo integer compleatur annus, quanquam longo tempore porrectus. Secundum nos autem iuxta Sorani iudicium est metuenda diuturna medicaminis sumptio, cum neque soliti cibi iuges atque ijdem utiles recte probentur. Sic denique legimus quosdam ueteres memorasse, ex iugi medicamine poto in celeres uel acutas uenisse passiones, & alios apoplectos, alios pleureticos, alios peripleumonicos interisse. Item quosdam cōtinua difficultate spirationis affectos, quam Gręci dyspnœan uocant. Ti uero qui se isto medicamine profecisse testantur, non aduertunt seruatæ digestionis causa id fuisse permissum: quippe cum cæterarum rerum excessus declinādo quidam seruauerint sanitatem, cum interrumpere metuerint sumptionem medicaminis sui: & propterea ijs intentionibus occupati, alias sibi nesciuerint profuisse rationes. Item alij ustionem nodorum faciendam probant, quam nos reprobamus: siquidem consensus faciat tumorem. Item alij transeūdum ex alijs in alia probant unguenta & cataplasmata, nunc specie, nunc genere differentia, donec ægrotantes releuentur: siquidem alia pro alijs corporibus uideantur conuenire, & propterea doloris mitigatio sequetur. Ordinauerunt denique etiam contrarias uirtute materias laxatiuas simul atque constrictiuas, & recorporatiuas, ut mnaseum malagma, uel diachylon. Item è contrarijs uehementius cōstringentia, ut diayteon, & cyzicenem, & Erasistrion emplastrum. Item ex panici polline, & lini semine cataplasma, & ex coliculo agresti, uel herba erigeronte, & bramite, & mandragora, & alterco, & lenticula, & citri medio, uel peponis, & origani, uel thymi, aut uuæ lupinæ, aut portulacæ, aut betæ, aut mali punici folijs uiridibus, uel eius caduco, quod Latini ambulacium uocant, decocto cum aceto, aut ruta agresti cum aceto singulari, uel cum simplici alica, aut aceti sedimine, cum apio: aut uitis folia, cum simplici pulento, uel ex herbi polline, aut fabæ, uel hordei, aut lolij, aut lupini, cum fece uini uel aceti, uel ex fico decocto cum aqua & uino cōtrito, donec mellis sumat crassitudinem: ex quo detractis durioribus partibus imperant coquenda rursus residua. Item ex papaueris coliculis, quos Græci cocias uocant, uel eorum folijs, & malis cydonijs & punicis in uino decoctis, & bulbis cum melle, uel alterci radicem cum storace, uel iaquintio, & marrhubij. Item calce melli concoctum, & opiostoraci, & amygdalis amaris cum cyprino oleo, & aceto iugiter coctis partes ungendas docent, ex dissimilibus rebus sine ullo ordine materias admouentes, insanabiliter simul atque indocte descensum ab alijs in alias species faciendum iubent, donec ut æstimant iudicia reperiantur: siquidem fit pro corporibus alius ex alia specie liberatus. Et est hæc experimenti tentatio, quam Græci schediasticen pirant uocant, quæ non destinata passionibus adhibeat adiutoria, sed probanda. Fit præterea ut accessiones temporis percurrant, & sua sponte leuigentur, atque ita occurrens declinatio, uel paulo proximius lenimentum euentum curationis afferat: quod si forte uere profuisse putaretur declinationi adhibitum, rursum initijs noxium necessario comprobatur: siquidem non suo tempore uideatur admotum. Alios igitur ex alijs releuatos rebus existimant. Sed hoc temporum fieri causa respondere debemus, quæ corpora urgentius obtinere necesse est: conueniunt enim in istis mediocriter constringentia. Augmentis uero atque statui mitigantia uel laxantia, declinationibus emollientia, lenimētis fortificantia, atque recorporatiua: frigida uero uel coercentia, quę agrostica uocant, etiam igne sacro uexatis admixta congrua efficiuntur. Sed aiunt aliqui nunc quoque tanquam laxatiua incensos, nunc frigerantia releuate. Feruori etenim ex tumore uenienti admota eius factu tepefacta conueniunt, & tunc temperata mitigant, tanquā aquæ feruenti admixta frigida. Sed est hoc falsa conclusione collectum: quam Græci sophisma uocauerunt: oportebat enim, quantum ad hanc, ut putant, rationem omni tumori frigidas conuenire materias. Igitur secundum passiones ac tempora nos discretas aptamus. Alij uero acopum ex rana rubea in podagricis admirantur, alij marini uituli, alij pedes unxerunt ex eius tergo calciamenta facientes, alij uiuentem beluam oleo coxerunt, alij lupum, & specialiter unctionis genus conuenire probauerunt. Multa enim ficta fide sine ratione creduntur, cum forte passio non fuerit insidiosa, & cum corpus tardauerit, non in uno atque eodem tempore perseuerans. Item plurimi uomitum post cibum laudauerunt, secundo uel tertio per menses singulos adhibendum: siquidem & materiam tedarguat, & indigestos esse non sinat; non ad-

De tardis uesicæ passionibus. Cap. IIII.

IN uesica speciales plurimæ passiones eueniunt,tumor,collectio,ulcus,durities,phthiriasis,item psoriasis,quam scabiem,uel scabrum appellamus, capillatio, debilitas,paralysis,calculatio,quam lithiasin uocant,sanguinis fluor,siue effusio,quam hæmorrhagian appellant,mictus tarditas aut difficultas,aut in toto guttæ aquatiles,quas hydatidas uocant. Sed ne porrecta longitudine fastidiosa curatio uideatur,una præceptione omnia apprehendere festinandum. De paralysi igitur superius docuimus, cum de ea specialiter diceremus. De collectionibus uero & ulceribus secundo dicemus,cum de singulis corporis partibus cōmunem trademus curationem. Tumente igitur uesica,sequitur dolor secundum pectinem atque ueretri radicem,& ilia,& clunes,& magis initio ac fine urinæ reddendæ: tum feruor incendiosus: item pulsus & extantia partis in passione constitutæ,cum iugi ac frequenti urinæ reddendæ desiderio, & repentina cessatio,ac rursum egestio fiet cum dolore intolerabili per singulos mictus,ut extenti ægrotantes etiam uētum per podicem reddant,aut ipse podex præcadens excludatur: & præterea ægrotantibus supinus exitus urinæ facilior. Quidam denique necessitate coacti defixo capite super latus pedibus sese locauerunt, ut lapis angusta deserens loca,atque uesicæ aditum repetens,mictus tribuat facultatem. Mulieres denique etiam digitis immissis in muliebrem sinum sibimet ipsæ hortatione quadam lapidem prouocando dimisērunt. Pueris autem magis prominens ueretrum fiet: sæpe etiam extantia quædam ægrotantibus occurrit,si suo digitum iniecerint podici. In ipsa præterea urina sedimina inueniuntur, aliquando crassiora & calida,aliquando arenosa & saxosa. Item quibusdam asper lapis,aut sanguinolentus excluditur,& saniosus. Sed quoniam signa communia sequentur ulceribus uesicæ atque lapidibus generatis, & ijs qui gelato sanguine impediti mictus difficultate afficiuntur, confirmabitur apprehensio lapidis generati,adhibita melotide,cuius rationem atque usum Responsionum libris chirurgiam scribentes plenissime tradidimus. In quibus etiam auferendi lapides opus docuimus: nunc enim correctionem demonstramus cuiusdam in corpore morbi,quo uesica lapidum generatione uexatur,& non ut alium masculum appellemus lapidē, alium fœminam, ut quidam leuium medicorum,sed quodam corporis uitio,non adhibita recorporatiua curatione,cum solius auferendæ alienitatis intentione medici capiantur,cuius plurimæ sunt differentiæ. Est præterea urinæ reddendæ impedimentum,quod Græci stranguriam uocant,mictus officium retardatum. Difficultas autem quā ijdem dysuriam appellant,quę id adiuncto dolore ingesserit. Impossibilitas autem,quam urian uocant,perfecta eius officij negatio. Sed hæc tria accidentia quæ Græci symptomata uocauerunt,nunc stricturæ sunt appenditia,cum tumor uesicam tenuerit,siue durities,aut paralysi,uel tēsio, ut quidam uolentes urinam usu solito ac naturali deponere,obstantibus causis longo tempore continentes officij dilatione uexantur: aliquando alienitatis obtrusione uesicæ impedito meatu,ut lapidis,aut arenæ,aut capillorum, aut squamularum cantabri similium,uel quocunque sedimine crassiore. Fluor autem sanguinis per uesicam,quem Gręci hęmorrhagian uocantes manifestus,cum aceruatim per urinę meatum sanguis excluditur. Sed quoniam non solo ex ambitu uesicę fluor iste fiet, sed etiam ex collo uel mictualibus uisco aceruatus sanguis excluditur: aliquando etiam de renibus erit locorum discretio facienda: nam renibus patientibus dolor in clunibus demonstratur. Vesicę autem ambitu patiente sub umbilico, uel pubetenus apparet dolor,& sępe urinę commixtus sanguis excluditur. Item collo uesicę patiente circa ueretri initium,quod Gręci peritoneon uocant,dolor sentitur. Mictuali autem uia patiente,ipsam ueretri radicem dolor afficit,attestante sanguinis puritate,cum iugi ac nō intercapedinata emissione,etiamsi digitis loca,quę iuxta sessionem ueretri sunt,presserimus. quo in loco est ultima mictualis uia,quam,ut supra diximus,uręam Gręci uocauerunt: nam si ex alijs locis sanguis feratur, digitorum impressione magis abstinetur,cum supradictis locis,hoc est,peritoneo,uel podici uicinis renititur impressio. Tunc ex uesicę collo impedimento repressus feretur,ex superioribus uero abstinetur. Aliorum autem medicorum signa de ijs discretionibus conscripta Responsionum libris chirurgiam scribentes elogiauimus. Sunt autem uesicę uitia,uel passiones generaliter curatione difficiles: est enim natura neruosa,& altioribus insita locis,atque celata,& quę corporis superflua sustineat acriora. Sed ne rationem uariare uideamur,erit demonstrandum,quoniam fluori siue solutioni uesicę,quam Gręci rheumatismon uocant,sunt adscribenda plurima, quę specie discrepare uidētur,ut plurimus mictus cū arenoso uel capilloso sedimine: item sanguinis fluor. stricturę autem adscribendus tumor est,atque durities, uel saxea duritas, quā Gręci scirrhosin uocant. Horum duplicem generaliter in superpositionibus curationem demonstramus. Fluente igitur uesica,hoc est,solutionem patiente,locandus ęger frigido mediocriter in loco,adhibita requie cum abstinentia & articulorum tenaci ligatione: & si sanguinis fuerit fluor,clunibus prominentius subleuatis,& officio mictus admonente, quantum datur imperandum ęgro, ut neque id retento faciat spiritu,neque ui quadam uel conatu excludi cogat aliena: apponenda etiam spongia noua aceto tincta secundum clunes uel umbilicū, ac pubetenus,quod Gręci etron appellant,usque ad ueretri initium,quod ijdem peritoneon uocant,addita tenaci cum amplexu ligatione: tum epithemata ijsdem locis,atque cucurbita constrictiua: potus dandus frigidus,paruus cibus: species de sanguinis fluore & sputo scribentes docuimus. Similiter etiam quę prębibenda conscripsimus,eiusdem scilicet qualitatis,& sessionem ex uino uehementiori confectam, quā encathisma uocant,in qua sint pręcoctę murtę bacculę cum rosis,uel in posca,aut aceto facta decoctio herbæ talliæ,uel rubi,aut mali punici corticis,& horum similium:uel per ferramentum,quod Gręci catethera

De somno uenereo, quem Graeci onirogonon appellant. Cap. VII.

PER somnos inanibus uisis affecti ægrotantes seminis lapsu uexantur. Nomen autem sumpsit ab accidente: siquidem effectum uenereum prouocando perficiat. Sed generaliter neque illico passio est, neque accidens passionis, quod Græci symptoma uocant: sed est consequens uisis, quam Græci phantasian uocauerunt, per somnum ægrotantes afficiens, ob desiderium uenereæ uoluptatis, uel iugem atque continuam libidinem, siue è contrario longam usus dilationem uel continentiã. Sed hoc frequentius accidens in passionem sæpe deueniet. Itemque alterius passionis aliquando antecedens fiet, ut epilepsiæ, furoris, quam Græci manian uocant, aut cuiusquam similis morbi: quoniam uexationem ostendere probatur, atque præmoueri corpus, sine prætangi accessione uentura. Item aliquando antecedens causa supradictæ passionis, quam seminis appellamus lapsum, fuisse probatur, à qua discernitur: siquidem illa passio etiã per diem uigilantibus ægris fluere faciat semen, nulla phantasia in usum uenereum prouocante. Somnus autem uenereus eo solo tempore quo dormiunt ægrotantes inanibus uisis concubitum fingat. Aliqui etiam aiunt oniropolesin ab onirogono discerni: siquidem oniropolesis illa fit quæ per somnum concubitum fingat, cum operantium sensu, sed sine seminis iactu. Onirogonos uero usque ad defectum deducit seminis lapsum. Sed Milesius nihil inquit supradicta differre: unum est enim, atque eundem fluorem dicit esse seminalium uiarum. Sed quod inquit nunc exclusio perficitur seminis, nunc impeditur, quanquam uisa per somnum eadem fingantur, ob alias inquit irruentes fieri causas, sed non est plurima discretio, nisi intentio adhibenda: quippe cum neque necessaria comprobetur. Eos igitur qui ratione futuræ accessionis epilepsiæ, uel furoris, aut cuiusquam alterius morbi commouentur, ex ijs quæ suis sunt passionibus tribuẽda mitigamus: eos uero qui specialiter hoc uitio afficiuntur, tanquam parua gonorrhœa affectos curamus: supradictorum enim augmentum in istam cadere passionem facit ægrotantes fluentium seminalium uiarum, uel paralysi uitiatarum causa. Quapropter conuenit primo ægrotanti ab intentione uenerea uisa mẽtis auertere, quæ Græci phantasmata uocauerunt, atque aliorsum applicare intentionibus externis admotis: siquidem facile quæ uigilantes accipiunt somniorum uisa ad actiua cum ijs motibus exerceant ægrotantes, & propterea corpus seminis discussione uexetur. Tum stramenta duriora atque frigerantia procuranda. Iubendi etiam supra latus iacere, cum se somno dederint, & ante se uel supponẽda tenuis ac producta lamina plumbea clunibus, uel spongiæ circundandæ posca frigidæ infusæ, uel inijciendo loca rebus frigidæ uirtutis ex anterioribus, ut balaustio uel acacia, aut hypocistide, uel psyllio herba, quæ sunt singularia, uel cum palmulis adhibenda. Cibus etiam constrictiuus dandus, uel densabilis & frigidus, ut de sanguinis fluore conscripsimus. Poto quoque frigido nutriendi, uel constrictiuis, non quidem curiose confectis constringendi. Tum adhibenda fortificatio ex communi resumptione, & facienda consuetudo frigidi lauacri, quod Græci psychrolusian appellãt. Loca etiam in passione constituta forti impressione fricanda: sunt enim hæc sufficientia constrictionis faciundæ. Aliqui uero conuenire dixerunt etiam mictus dilationem tendere, ne frequenti officio causa refricetur. Sed completa uesica se somno ægrotantes dare, quo neque in altum somnum uenire sinantur, & intercessu frequenti excitentur, quo uisa uenereæ uoluptatis quæ somno finguntur, amittant, & extenta uesica seminales uias sibi uicinas cõprimendo semen retineãt. Alij maiorem digitum ligandum atque constringendum forti filo uel lino iusserunt, quo dolore interueniente altior arceatur somnus: & neque animorum uisa in uenereàm uoluptatem soluantur. Sed erunt hæc utraque à nobis excludenda: uexant enim uigiliæ ægrotantem, & ultra modum urinæ retentio difficultatem mictus sæpe refecit, ut alterius passionis illatæ causa uideatur, ut supra docuimus.

De debilitate seminalium uiarum. Cap. III.

MILESIVS debilitatem fieri dixit seminalium uiarum, uel sequi in usu uenereo pro semine sanguinis emissionem. Sed hoc commune est etiam ijs qui in osculo uesicæ, quam uretan uocant, ulcus habuerint: & est harum manifesta discretio: in ijs enim qui ulcus habuerint, cum mictum fecerint, sanguis fluet, attestante mordicatione & dolore, & aliquando egestione corpusculorum quæ ephelcydas Græci uocauerunt. In ijs autem qui debilitate seminalium uiarum afficiuntur, solo tempore Veneris exercendæ sanguis excluditur, attestante iucunditate, nullis corpusculis: & cum mictum faciunt, nulla mordicatione uexantur. sed etiam nunc curatio ex supradictis accipienda, ubi uesicam fluentem sanguine curari conscripsimus: constrictione enim atque densitate fluentia retinentur. Tunc resumptio adhibenda, ac deinde recorporatio, ut sæpe memorauimus.

De priapismo. Cap. IX.

SINE ullo dolore uel consensu uertigo ueretri fiet, & appellatur priapismos. sed uocabulum sumpsit à similitudine priaporum, quòd ita formentur, ut recto ueretro fingantur. Huius autem passionis meminit Demetrius Apameus libro Signorum: ait enim semen in semet manu operantem nec quidquam potuisse peragere: tensionem autem fuisse ueretri nimiam cum paruo dolore, ut cornu putaretur, & ita perseuarasse multis mensibus. Nullo quoque adiutorio medicinali cessasse, ac tarde atque longo tempore

quieuisse : quo fiet, ut à satyriasi discernatur priapismus : siquidem illa celer fit, & non tardet in corpore, fiet sanè cum contractu neruorum, & stimuloso desiderio uenereæ uoluptatis : nam intelligitur priapismus paralysis esse seminalium uiarum, atque aliorum neruorum ad ueretri partes ducentium : quorum contractu ægrotantes afficiuntur. Sed etiam nunc curatio sumenda est ex ijs quæ de uesicæ strictura longo tempore tardante conscripsimus.

De uomicis, siue internis collectionibus, quas Græci empyemata uocant. Cap. X.

PLENA igitur de ijs tradenda est ratio : hæc enim sunt quę in occultis nata collectiones nuncupātur, ut in splanchnis, ac membrana, quæ latera cingit, uel in pulmone, aut discrimine thoracis ac uentris, quod Græci diaphragma uocant. Item stomacho uel uentre, iecore, liene, intestinis, renibus, uesica, aut muctuali uia, uel matrice, aut peritoneo. Sed de ijs quæ in matrice generātur libris quos de muliebribus uitijs conscripsimus Responsionum docuimus, de cæteris uero nunc dicemus. Harum igitur alię solo medicamine curantur, atque medicinali delectu gubernante usum chirurgiæ non exigunt : siquidem fiunt occultis in locis, et plurimis superpositis membris, & fit impossibile atque illicitum plurimas icidere partes, ne sanguinis pomposus fluor periculum faciat ęgrotanti : ut sunt quę in pulmone generantur, uel diaphragmate intrinsecus, uel in ipsa altiore altitudine, aut in stomacho superius scilicet à diaphragmate, uel in uentris sessione, aut intestinis, excepto fine longaonis. Item in posterioribus uesicæ, uel in renibus : alia uero accedente chirurgia curantur, quoties ad exteriora corporis collectionum liquorem erumpendo feruntur, uel magis ab altioribus recedūt, ut in hypozygo membrana, uel diaphragmate forinsecus, atque stomachi fundo, & uentris circa eius superiorem altitudinem. Item iecore & liene, & longaoni ad eius exteriora, atque sphinteri uicina, & uesicę in anterioribus, uel sub umbilico pubetenus, quod Græci etron appellant. Item in uesicæ collo, uel in prima eius parte, quam Græci uretan uocant, & in peritoneo : communiter autem omnis uomica, uel collectio, antecedente tumore nimio, generatur denique empyicis, quos nos uomicosos appellamus, alij ex pleuretico morbo, alij ex pleumonico in supradictā passionem deuenerunt, sequentibus signis, nunc communibus cuiusdam partis in uomicam uenientis, nunc specialibus prò singulis corporis locis. Sed ne longa hac oratione extimemus omnium communia simul ordinanda probamus : tum singulatim specialia designantes etiam munia adiungemus. Omnibus igitur collectionibus generatis, uel cum tumor in liquore uertitur, sequitur febricula uehemens, inordinata, & sæpe cum rigore & torpore frigido, uel iniquitate corporis. Tunc loci feruor incendiosus, grauedo, tensio : & exceptis quæ in pulmone fiunt sæpe stimulans dolor, & pulsuosus. Tum celer pulsus, atque humilis, & sæpe sudor magis capitis, atque collorum. Dehinc perfecta purulentatione rigor corporis, atque tremor circunscribetur, & febriū recedit inquietudo ac dolorum, sed specialiter ac proprie in communibus, si in membrana quę latera circūtegit, hypozygos appellata fuerit generata collectio, difficultas spirationis sequetur, quam dyspnoean uocauerunt, sed difficilis iacendi potestas supra contrarium patienti latus, hoc est, quod causa non tangitur, cum sensu quodam interno ueluti pendentium membrorum, & sæpe commotus corporis quasi sonus auditur, uelut inclusi atque collisi humoris : nam Græci hydatismon appellant. Sequitur etiam displicentia post acceptum cibum, quam Græci dysarescesin uocant, & plurima tensio medij lateris, aut uerricosa inflatio impressioni digitorum cedens ac resurgens. In pulmone uero emergente uomica, spirandi plurima difficultas sequetur ęgrotantes, tussis uehemens, uox obtusa uel rauca, & odoris tetri spiratio, thoracis grauedo, & adductio superiorum ad inferiora. Item grauatio atque tensio supinatis ægrotantibus, & releuatio sedentibus : denique se ipsi sustollunt ad partes lecti superiores, quo leuatius habeant caput. Sequitur etiam cauitas oculorum, & genarū rubor, & albedo sub lingua uenarum : & si eruptio tardauerit, inflatio quoque articulorum sequetur, uultus pallor, & macies ora deformans. Item in diaphragmate emergente uomica dolor supra præcordia sequitur, penetrans per latera utraque usque ad posteriora, & aliquando inflatio uel tensio iuxta finem pectoris, uel sub extremis costis, atque ossibus ultimis perseuerans usque ad alia : & si collectio forinsecus fuerit, sonitus aliquando humoris inclusi sequetur. Tunc tussicula, & in spirationibus difficultas plurima, ac respiratio lōga, & forinsecus spiritu attracto dolor, quod nunquam sequetur eos qui pulmonis uomica uexantur : etenim pleumonici hauriēdo magis spiritum releuantur. In stomacho autem emergente uomica ructationes tetræ, atque difficultas spirationis, sed minor ægrotantes sequetur, & aliquando tussicula paruo sine ullo tumoris excreatu : tunc torpor frigidus articulorum, animi defectio, sudor in summitate cutis, pulsus paruus, & corruptio sumpti cibi, atque acidæ ructationes, & nausea, & aliquando uomitus, siccitas linguæ, uel asperitas sitis, transuoratio difficilis, plurima uel parua pro collectionis magnitudine. Quod si fuerit in superioribus stomachi, donec cibus transuoretur, pressuram sentient ægrotantes. Post effectus uero releuentur. Ac si in inferioribus erit facilis transuoratio, ac deinde dolida cibi perceptio sequetur, cum ad destinata peruenerint quæ sumantur, dolore ex anterioribus partibus in ore uentris attestante, cum inflatione uel extantia quæ impressione digitorum cedat ac resurgat. Si uero in superioribus fuerit collectio, nulla uidebitur prompta inflatio uel extantia, sed dolor atque grauedo inter scapulas, uel ex posterioribus ceruicis ptibus sentietur. Ac si in uētre fuerit collectio, & magis in eius ambitu, erit inflatio inferius à diaphragmate, quod discrimen appellamus, circa medium præcordiorum sinistrorsus flexa, & impressioni digitorum cedens ac resurgens, attestante fastidio, nausea, siti post cibi sumptionem, cum ructationibus acidis, atque sumptorum corruptione, & aliquando liquidis

per

per uentrem egestionibus. Ac si in aliquo intestinorum fuerit collectio, erit extantia, uel inflatio uomicæ secundum eius positionem in pyloro: denique constituta in ultima parte uentris sub dextro latere, atque ilio, uel sub iecore. Sin uero in nestide fuerit collectio, erit in sinistra parte extantia supradicta atque inflatio ueluti sub liene. Alijs etiam intestinis tēsioribus collectione uitiatis inter umbilici atque pectinis regionem supradicta reperiuntur. Ac si in colo fuerit collectio, secūdum ilium dextrum circa umbilicum usque ad sinistra loca, antecedentibus ijs quæ sunt solita colicos afficere, supradicta reperiuntur. Item in longaone collectione suffecta clunium dolor sequetur, cum difficultate mictus, & abstinentia uētris, & aliquando egestione muculenta uel sanguinolenta. Inflatio autem uel extātia erit in superficie occulta: sed immissis per podicem digitis sentietur, & ad inferiora uenientibus liquidis commixta stercora putria egerantur, adeo ut plerunque lateat, utrum ex pyloro uel nestide, aut tenerioribus intestinis hæc ferri uideātur. Sed erunt purulenta separatiora à stercore, atque discreta, cum ex colo referuntur, aut ex longaone. Item in iecore uomica constituta, inflatio uel extantia, & pulsuosa sequetur ægrotantes appositio, & tangentibus nobis sana principaliter occurrunt: & circa confinium interaneorum, quæ, ut supra diximus, Græci splanchna uocant, circunscripta collectio sentietur, cum nunquā tantum latens, atque ita submersa in peritoneo collectio comprobetur, neque ita circunscripta ac decisa uideatur, sed paulatim deficiens suos fines sanis partibus iungat, ut non deiecta atque decisa uideantur. Hæc est uomicarum omnium specialis significatio, sed earum eruptiones aliquæ ad thoracis inania fiunt, aliquæ inter regionem peritonei & intestinorum, aliquæ ad stomachum uel uentrem, ut liquida atque purulenta enomātur aliquæ ad pulmonem, siue arteriam maiorem, uel rhumam, quam Græci bronchon appellant, quo liquida & purulenta etnssiantur: aliquæ ad intestina, uel eorum spatia, quo per podicem liquida excludantur, uel purulenta: aliquę ad matricem, quo per muliebrem sinum profundantur: aliquę ad renes uel mictuales uias, ac uesicam, quo per mictum ferantur: aliquæ ad cor, ut Erasistratus ait. sed harum omnium eruptionum plerisque aliquas rationabiles dicunt, aliquas irrationabiles: sed rationabiles, aiunt, ut ad stomachum uel uentrem uenientes per os excludi: ad pulmonem uero per arteriam maiorem. Item ad intestina uel uentrē, uel podicem ferri, ad renes uero uel uesicam per mictuales uias. Item ad matricē per muliebre ueretrum. Irrationabiles autem dicunt eas, quæ in diaphragmate, uel hypozygo membrana, aut iecore & liene generatæ rumpuntur per arteriam maiorem, uel stomachum, aut uesicam, aut matricem excludi credūtur, cum nullæ sint ab ijs partibus quæ collectione affectę sunt naturales uiæ ad supradicta loca ducentes. Alij uero etiam in ijs se repertos quædam uascula demonstrant, anatomica ratione adprehensa, quæ ad hæc penetrant loca. Alij aiunt uias esse latentes, quas logotheoretas appellant, per quas limpida, uel purulenta quadam exudatione ferantur. Sed non oportet de ijs plurimum disputare: sufficit enim ad disciplinam significationis faciundæ manifesta comprobare. Item aliqui etiam in singula loca ex alijs factam susceptionem puris, quam metalepsin uocauerunt, signis explicare conati sunt: quæ quidem non necessaria, sed frequentia probauerunt: etenim ad arteriam maiorem, siue gutturis cannam, quam Græci brōchon appellant, facta eruptio spirationis ingerit difficultatem, & tussiculam: ad stomachum uero nauseam atque fastidium, & euersionem, uel uomitum ingerit ægrotanti. Item ad intestina, uel uentrem tormentum facit partium cum inflatione ac uentositate. Ad uesicam uero delectationem facit frequenter urinæ reddendę. Ad inania autem thoracis, atque inter peritoneon membranam, & uitalia interna nulla sunt antecedentia eruptionis signa, sed utranque factam intelligimus, sed pro ægrotantium motu, uel conuersione iacendi sonus quidam efficitur uelut inclusi humoris, quem Græci hydatismō uocauerunt. Præstantius autem, si inter peritoneon atque intestina id euenerit: sequetur etiam prominentia partium hydropem fingens, cum mordicationibus ac doloribus repētinis. Sed si inanis fuerit ruptio thoracis facta superiorum partiū à discrimine, quod Græci diaphragma uocant, cum difficultate spirationis, ac tussiculę querela sequetur. Sin uero in regione, quæ intestinis atque peritoneo interiacet, fuerit facta, inferiorum partium querela sequetur cum intestinorum tormento: nouitate enim repentinę effusionis acriorum humorum, atque corrupti puris edacitate ea quæ naturali habitu custodita manebunt, uitalia uehemētissime uexabātur. Praeterea repentina, atque coaceruata ruptio fit, aliquando paulatim, tenuatis primo uomicæ tegminibus, ut præliquatum, atque paruum liquorem mittant, quod apprehendimus, cum tussicula desiuerit esse sicca, atque sputa pollui admixtione puris uiderimus: uel in egestionibus uentris quidquam saniosi liquoris fuerit repertū, uel in egestionibus urinæ sedimina purulēta fuerint inuenta. Sed post supradictas eruptiones, si omnis fuerit facta liquoris effusio, febres illico soluūtur, atque loci prominētia resslatur, & grauedo circunscribitur. Sin uero ex parte fuerit effusa collectio, quod fiet debilitate ægrotātis, aut crassitudine liquidorum, aut nō in fundo uomica osculatione suffecta, sed è lateribus, aut supernis partibus paulatim liquidam inuenturum: sed erit approbāda significatio nō in fundo factæ ruptionis, cum inter aliquos dies repleta uomica siue eruptio tensionem rursum atque grauedinē cum febre mouerit ægrotāti. Tunc post effusionem superflui liquoris omnia lęuigātur, ac similiter per interualla dierum easdē difficultates reprasentet. Communiter autem omnium eruptionum tutior est cōparatione cęterarum illa quæ in uesicam uenerit, atque mictuales uias: etenim naturaliter creduntur hę partes iugē acrimoniā liquidorum excipere ac reddere. Quapropter neque nunc ulla nouitate facile uexari posse uidentur, cum in se aliena atque acriora susceperint, quæ eruptione uomicæ descendunt. Dehinc, quòd naturali urinæ cōmixta purulenta, quæ collatione corrupta uidentur obtusa mitescunt: ultimo, quòd neque coaceruatam, sed paulatim redditam ac requiescentem sumant egestionem urinæ per exitum tractum. Item facilitate secunda est

O

quæ ad intestina ruperit: hæc enim quoque creduntur transitum stercorum sustinere, sed ad primam minus tuta iudicatur: siquidem possit coaceruatæ effusionis causa per podicem ægrotanti defectionem facere, & propterea mortem. Tertia est, quæ ad matricem ruperit, & magis in ijs quæ iam naturali lege purgātur: didicerunt enim loca materiæ & transitum sustinere, minus quidem à prioribus tuta est: siquidem neque ex initio natiuitatis, neque per dies singulos naturalem meatum ipsæ sustineant partes, neque ita acria ferre consueuerint liquorum: siquidem nihil in se sanguis habeat mordacissimæ qualitatis, omniū tamen periculosior iudicatur, ut Erasistratus ait, quę ad cor fuerit facta, eius secunda quę ad arteriam gutturis, quam Gręci bronchum appellant, & eius repentina magis atque coaceruata ab ea quę paulatim fuerit effusa. Siquidem defectiones ingerat ęgrotanti, atque difficultatem spirationis, & tussiculam & præfocationem, cum neque naturalibus liquidis ulla consuetudo per ipsam partem transeundi uideatur: tertia quę ad stomachum fuerit facta: siquidem pręfocationem minus ingerat, minus quidem à supradicta appetitum quoque cibi extinguat: & propterea fame ęgrotantes afficiēdo debilitet. Item post hanc secunda est, quę ad inanitatem thoracis fuerit facta: siquidem circunfundatur pulmoni humor corruptus: atque cordi ultima est, quæ inter regionem peritonei & intestinorum uenerit: siquidem circunfundatur humor iecori & lieni, & uentri atque intestinis: quæ cum fuerint uexata, ingerant periculum. Cōmuniter autem, siue uniuersim dicendo, quod Græci catholicon uocant, omnium uomicarum, uel eorum qui ijs afficiuntur, salutarem intelligimus ductum fore, si post eruptionem factam febres cessauerint, & magis extēplo, uel eadem die, siti quoque recedente, atque perfecto appetitu cibi: uentris quoque officio parua atque congesta reddente, ipsius etiam puris albedo, atque eodem colore apparente: & cum lenitate, ac sine dolore suarum egestionum: & si per superna egeruntur sine uehementi tussicula, neque coaceruatim, sed per partes excluduntur liquida: pessima autem aut difficulter, aut ut sæpe contingit interfectiua ferri iudicamus eis quibus post eruptionem febres annexę perseuerauerint, attestāte siti cum fastidio cibi & uentris fluore, uel ipsius puris felloso, uel liuido colore, coaceruatis egestionibus, cum uehementi tussicula uiribus depurgatis. Hęc est uomicarum significatio. Sed oportet ob earum generationem fugiendam congruam tumoribus adhibere curationem: horum enim augmēta collectiones faciunt generari, ut sæpe in pleureticis uel peripleumonicis, uel similibus morbis, quibus ita formauimus curationes, ut minime finantur initia fieri uomicarum. At uero si iam perfectā uomicam uiderimus, & humore corrupto in toto aut ex parte tumoris caruerit nomine, oportebit similibus adhuc perseuerare adiutorijs, ut cataplasmatibus ex polline tritici, uel seminis lini, aut fœnigræci, uel hordeacij confectis, uel ex aqua mulsa, aut hybisci decoctione, cuius etiam radix erit conterenda, addita uaporatione spongiarum. Vel si in inferioribus corporis partibus fuerit collectio, encathismatibus quoque iugibus erit utendum ex aqua & oleo calido, ac decoctione cuiusquam ex ijs cataplasmatibus congrua quæ supra diximus. Ante cibum præterea olei calidi quidquam poto dandum: dehinc etiam mulsi mediocriter cocti: tunc sorbilis offerēdus est cibus, atque calidus: est enim improprium ex parte adhuc manente tumore quidquam acrius adhibere, quo magis labor ægrotātibus geminetur, scilicet tumore asperato, unde maiores collectiones efficiuntur. Pausante igitur tumore omni ex parte, & nondum erupta collectione, oportet eius adiuuari celeritatem, ut primum perscriptis cataplasmatibus ficum faciamus admisceri cum hybisco: tum resina terebinthina, adiūcto usu malagmatum, quæ congrua Respōsionum docuimus libris, ut est mnaseum: item ex tribus resinis, quod Græci diatrion retinon uocant: tum etiam diagalbanes, uel melinen, uel quam appellant serapionos, aut dictamnum, uel quidquam simili promissione conscriptum. Cibo autem dandus succus ptisanę cum melle. Item porri capitati, uel atriplex, quam Græci andraphasin uocant: itemque urticam. Iubendi præterea ægrotantes magis supra latus iacere, si in superioribus à diaphragmate partibus collectio fuerit generata: Cauenda enim supina iacendi positio: siquidem extenta arteria angustetur, quo & magna difficultas spirationis fiat, & minima liquidorum exclusio perficiatur. Sed si ijs adhibitis collectionis nō prouenerit eruptio, oportebit uehementioribus eam prouocare, ne humor inclusus plurima tardando membra corrumpat. Quapropter præpotandi sunt ægri decoctione fici, uel hysopi, ac rutæ, & origani, & tragorigani, & thymi, uel satureię, aut absinthij, uel centaureæ, aut marrhubij, aut semine radicum, aut sinapi, aut nasturtij cum melle, quorum aliqua etiam uiridia erunt mandenda. Item medicamen quod appellatur diatrion pipereon potu dandum, uel diascordeon, aut zopirium: multi tamen etiam hieram dandam probauerunt, & magis illam quæ appellatur diacolocynthidos. Adiuuat quoque eruptionis celeritatem sternutatio adhibita, & aliquibus etiam excreatus quidam hinnibilis iugiter affectatus. Ac si neque ita eruptio fuerit consecuta, erit ieiunus, uel dato poto, aut radicibus comestis uomitus adhibendus. Aliqui uero in ijs quæ superioribus à diaphragmate partibus uexantur fumationes adhibuerunt: tardante eruptione, hysopum uel thymum, aut origanum incendētes, uel sulphur, & sandaraca, aut aloe, uel storace impositis igni ægros hiscere iusserunt, & raptu quodam potili nidorem transuorare. Tunc dandum uel thymminum probant per diem bis uel ter: similare enim inquiunt curationis genus chirurgiæ: sed uehementer caput grauat implendo. Ac si in intestinis fuerit collectio, erunt per clysterem iniicienda ea quæ præbibenda nuper ordinauimus. Tum eruptione facta speculandum, utrum per partes, atque deposito liquida excludantur: an uero coaceruata, aut omnino difficulter & paulatim. Sed si partim, & nullis obstantibus excludi uiderimus, erit à cibo abstinendus ægrotus, uiribus permittētibus. Tum alia die adhibita corporis unctione prępotandus ijs quę supra memorauimus, cibis quoque adiuuare collectionem, quo omnia liquida detrahantur, dato mulso, uel solo melle bibendo, cum resina terebinthina, aut butyro non

ueteri.

ueteri. Tum sorbilem dabimus succum ex alica uel ptisana melle admixto. Item porros coctos cum oleo atque garo & ptisana. Tum etiam ex tritico ptisana confecta, aut cum protropo uino, aut squillitico: itē lac cum mulso. Et si eruptio liquidorum ad mictuales uias peruenerit, erunt adiungēda supradictis etiam mictualia medicamina quæ urinam prouocent, à Græcis diuretica appellata, ut asparagi, olus atrium, lactucæ nunc coctæ, nunc incoctæ. Item radices & sorbilia, lacte quoque confecta. Sin uero ad intestina eruptio peruenerit, quo per podicem exitum habeat, cum supradictis communiter erunt adhibenda quæ uentris officium non densent, neque plurimū laxent: quapropter mictualibus prohibiti cibo ordinauimus maluam dandam, betas, cauliculos, cucurbitas. Sed si coaceruatim, ac nimis liquida ferri uiderimus, erit abstinentia recusanda. Dandum mulsum potu sufficienter decoctum, & plurima sitis ægrotantibus indigēda. Dandus præterea cibus qui uentris teneat officium, ut oryzæ succus sorbilis, aut lēticulæ. Item pisces duri corporis, quos sclerosarcos Græci uocauerunt, & uolantum ficciora, & poto aqua imbrialis offerenda, quam uulgo cisterninam uocant, calida. Item medicamina quæ ad humectam tussiculam cōscripta sunt. Tum uinum mediocriter asperum. Sin uero difficulter atque paulatim liquida fuerint exclusa, erit inquirenda causa, utrum'ne ob debilitatem ægrotantis id euenerit, quo minime ualeat excludere aliena: an uero ob crassitiem liquidorum, uel ob eruptionem nō in febribus factam, uel in fundo collectionis: Etenim si ob debilitatem ægrotantis id aduerterimus fieri, erunt subleuandæ uires per resumptionem. Si autem ob crassitudinem liquidorum, tenuantia adhibenda, atque prępotanda quæ supra memorauimus, adiectis quoque similibus electarijs, ut sunt ex melle, resina, uel lini semine cum melle confecta, ac nucleo pineo, uel strobylis, & urticæ semine, præbibendum sinapi cum paruo pipere longo. Tūc hellebori adhibemus purgationem. Ac si ex uomicis ulcera tardantia perseuerauerint, ea quę supra diaphragma fuerunt, quod discrimen appellauimus, ita curabimus, ut est de phthisicis scriptum: in stomacho uero uel uentre, ut de cœliacis: item in intestinis, ut de dysentericis: in renibus uero ac uesica, uel mictualibus uijs potis medicaminibus atque clystere iniectis, uel per catethera immissa utemur: etenim si sordida apparuerint ulcera, lacte atque melle potamus, semine cucumeris prędfuso, aut mulso, aut pinguibus palmulis cū passo, aut nucleis cum amygdalis & amylo. Similia etiam per catethera immittenda, aut tetrapharmacum medicamen diligenter solutum. Sin uero limpida fuerint ulcera, erunt encathismata adhibenda, quibus præcocta fuerint aliqua constringentia, atque extrinsecus apponenda emplastra, quæ cicatricem facere ualeant, à Græcis epulotica appellata, potui dandum lac cum amylo, & cucumeris semine, cum decoctione phœnicobalani, aut papaueris fixi, atque constricti cum uino protropo, & amygdali decoctione, uel mali cydonij, sorbarum, & palmularum thebaicarum, uel succo mali punici, uel ijs quæ in pharmaceutico Responsionum tradidimus libris, ex quibus est quod appellatur carui, & œnocraton, & ex trachāto atque amylo, & glycyrrhiza. Vtendum etiam aquis sua uirtute medentibus, quas supra memorauimus. Itemque ijs quæ in Asia insula, & Theanitorum prouincia esse perhibentur, cæterarum quoque resumptiuarum materiarū usum adhibentes, ut nutribiliorum succos. Vbi uero inter intestina & peritoneum eruptio fuerit facta, siue ex iecore, siue ex aliqua ueniens collectionis parte, quæsitū est quo modo puris detractio fieri possit: utrum ne per tenues uias uesicæ ueniens, atque in intestina acceptum uideatur, & propterea per urinam, uel per uentris officium excludi possit: an uero sectis inguinum locis detrahi facilius uideatur, quod quidē Erasistratus demonstrauit: Sed apparet nunc chirurgia exitum puris faciendum, incisa secundum inguen peritonei membrana, quo corruptis liquoribus prolapsio inferioribus aperte præbeatur. Tunc congrua adhibenda curatio: etenim incisa peritonei membrana, in cicatricem facile conducitur, & sine ullo periculo ægrutantis sanitas datur, ut est conijciendum ex hydropum paracentesi, atque chirurgia ramicis, quam Græci enterocelen uocant. Neque impossibile putandum, etiamsi quid remanserit, facta detractione chirurgiæ per superficiem cutis, ac tenues uias, & per intestinorum cauitatem sudari: quippe cum etiā in hydropibus circunfusus humor intestinis sæpe fuerit exiccatus, quibusdam per uesicam, fœminis per matricem, sed omnibus cōmuniter fortitudinem conuenit per nutrimenta præstare. facile enim corruptio partium depulsa passione fiet, cum corpus fuerit naturali fortitudine possessum.

De superflua carne, quam Græci polysarcian uocant. *Cap.* XII.

ACCIDVNT corporibus superflua carnis incrementa, quæ Gręci ob nimietatem polysarcian uocauerunt. Sed est hoc passionis genus contrarium nutrimento cessante: siquidem cessans nutrimentum tabida faciat corpora. Idem ultra naturę modum uehementius elatum plurimam faciat carnem generari, ex qua corpora grauata premantur. Pręterea hoc quoque speciem accipimus cachexiæ: siquidem indecens difficultas patientes afficiat: nam sequitur nimia ac superflua multitudo carnis, quæ in pinguem prominentiam erigatur cum tardo motu, atque grauatione, & debilitate, & ex paruo gressu anhelatione ac sudore, ut suo se corpore præfocari sentiant ægrotantes, quo neque leuia ferre ualeant uestimenta. Multi igitur medicorum atque aliptarum salutaribus præceptis adiungendam diligentiam detrahendæ carnis putauerunt, intuentes cœnoteta, quam epidosin uel euexian uocant, hoc est, habitudinis augmentum: sed hoc à Sorano repulsum. Nos igitur solam habitudinem intelligimus, quæ fuerit cum modica carne fortitudo, & seruanda magis, quàm repellenda. Polysarcia uero, quā nunc passionē dicimus, recte cachexian nuncupamus, quæ multis accidentibus denunciet periculū: Etenim quæ sequetur animalia nutrimento dedita, uel custodia reseruata, ut flato atque extēto & promināti corpore uideatur:

hęc eadē cuncta patientes sequentur: similiter accidentia corporibus ulceratis, quibus uana caro cōcrescit, uel eorū labijs q̃ fuerit acie circuncisa renascantur. Sed istius passionis duplex traditur differentia curationis. Alia quæ cohibeat fieri plurimum corporis nutrimentum: quæ quidem ponitur in gestatione celeri, & cibis non multum nutribilibus, ac moderatis, ne plura corpus quàm insumit accipiat: alia quæ cyclica regula atque operosa recorporatione formetur demutandi corporis causa. Sed ut docilis sermo, ac manifesta tradatur præceptio, partium erit memoranda curatio. Conuenit igitur corpus exercere gestatione plurima ac perseueranti, animalium iugo, uel curriculi motu, & equitatione ac nauicula. Item lectione & uocis exercitio uehementi, uel meditatione modulationis agonisticæ, & celeri gressu, quo magis labor suarum fiat. Item cursu, atque sicca fricatione manibus puris, uel aspero linteamine, & arenæ aspergine. Tū uolutatio in palæstra uaria, quam Græci celadian, atque choricomachian uocauerunt, quæ sunt specialiter ab ipsius artis præceptoribus imperanda. Tum hoplomachia, hoc est armorum ficta confrixio. Item alienis laboribus exerciti, hoc est colluctantium, uel coexercentium, quam Græci haterocopian uel trachelismon uocant, atque longo uel raptorio machinamento, quod macron sparton uocauerunt. Item Italica sphęra, & luctatione celeri, & dura atque multa uel sicca fricatione: Etenim oleo labentibus manibus fortitudo soluetur exercitij. Conuenit etiam sole corpora torrere, quod Græci heliosin uocant: tum paroptesi ex flāma, uel carbonibus, & siccis uaporationibus prouocatur sudor: & nunc feruentia lauacra, quæ plurimum detrahant, nunc frigida, quæ corpus in densitatem cogant: denique psychrolutarum corpora densa, ac ueluti testea sentiuntur. Conuenit etiam arenæ littoranæ adhibendus feruor: Tum natatione maritima, uel aquarum naturali uirtute medentium, & in lauacris sudore perfecto asperginem salis adhibere: qua sępe condita caro animalium ciborum uoluntati sicca seruatur, atque densior, nec collecta marcescit. Tum fricamentum adhibendum, quod Gręci zegma uocant, ex nitro tuso, atque in puluerem redacto, & post lauacrum longa cibi dilatio, uel potus: tunc enim appetitio minima marcescit, & eius acies temporis obtunditur dilatione, cum etiam digestionis parata proteruitas detracto fomite languescit. Erit præterea potus semper ante cibum prohibendus, uel in toto paruus dandus, & magis cum cibi sumūtur: Etenim immisso liquore plurimò fluidātur accepta, atque caro mollitur, & digestione facile solidiora priantur. Sed si plurimum quisquam sitierit, paruum dabimus mediocriter asperum. Pulmentum uero alicam, amylum, lac, nucleos, cerebrum, oua: pisces autem teneros, uel pinguia quæque reprobamus. Panem dabimus frigidum, fermentatum, autopyrum: est enim minus nutriens: & magis, si fuerit ueteratus. Specialiter autem siccus probandus est cibus. Item pulmento danda sunt olera & pisces durioris naturæ, uel auium sicciora, uel agrestium, ut leporis, caprez, porcina ex deposito, hoc est, longo tempore sale siccata. Conuenit præterea unum cibum sumere, & post sumptionem plurimum uigilare: In requie quidem, quo multa corpus exhalatione insumatur uigilando: additur enim plurimum somno: denique dormientium corpus ualidius fiet: Potus dandus frigidus: & perseuerante carnis multitudine erunt initia cycli adsumenda, nunc ab omni abstinentia, nunc à paruo cibo & aqua, nunc augmenta ordine regulari. Item à ieiuno uomitu sumendum est initium, uel ex radicibus. Tunc ad drimyphagian ueniendum, ac mediæ qualitatis materiam. Tunc uolantum atque agrestium: quæ quidem erunt celerāda per dies minoris breuitatis, quo urgentius initia repetantur: & in oleribus erunt urinalia prouidenda, ut asparagus, pastinaca, apium, fœniculus, daucus, porri capitati, & horum similia: sic enim communia seruantes corpus ualebimus demutare. Accidentium quoque coniecturam facientes, quo elimatio carnis atque didu(ctio) procedat. Aliqui medici phlebotomiam probant, atque purgatiua medicamina, quæ catartica appellant, & clysterem, & post lauacrum illico Venerem adhibendam ante cibum, atque ipsa die paruum nutrimentum, poto aquam dandam. Item uomitum post uespertinum uinum. Alij quoque ueluti passioni contrariam corporis expansionem ex thalamo fieri probauerunt, & appellant antipalon. Itemque nocturni toris auram ante solis ortum bibendam. Sed horum deliratio manifestis proditur rebus. Nam phlebotomia uires depurgatę exantur, & corpora pallescunt: nam Græci raccosin uocāt. Item purgatiuis medicaminibus ex clysteribus, cum supradictis etiam liquida corrumpantur, cum alius habitus corporis fiat: nam Græci cachexian uocant. Venereus uero usus effœminat membra, atque fortitudinem tollit. Item aliquibus bis in die ordinatum lauacrum, & somnum prius quàm cibus sumatur: quod quidam uoluerunt: crassificat enim somnus, non tenuat corpora. Item uomitus post cibum: uires enim tollunt: & quanquam corpori detrahant carnem, implent tamen necessario caput, atque sensuales uias uexant, & gingiuas in putredinē mittunt, atque os odore fœtant, retro stomachum limant, & ipsum hominem sibimet faciunt displicere: nam Græci dysaresćesin uocant, cum inæqualitate febribus uicina. Est & improprium, atque praua ratione æstimatum, ob corruptionem paruorum maiores corporis uexationes inferre. Sed si forte uinorum fuerit excessa moderatio, tunc erit uomitus adhibendus: eius enim uexatione maior est immodicæ sumptionis grauatio. Item præ ceteris uehemens, & maior quàm ut oportet animi officijs siue curis adplicatio. Videmus ob has causas etiam studentium corpora fieri tenuiora, limatione quadā animi iugium cogitationum atque disputationum. Eorum uero qui segni ac pigro ductu uitam trahunt, solidiora atque pleniora fieri corpora, ob contrariam rationem. Iis de superflua carne conscriptis, omnium tardarum passionum curationes explicauimus, intentione neglecta.

FINIS.

THEODORVS

THEODORVS PRISCIANVS MEDICVS TIMOTHEO FRATRI.

NVPERRIME collegæ Olympij exhortatione prouocatus, confeci nõnullos præsentanee libellos, quos uel mediocris fama retinet, sed græco stylo quam medendi industriam sermone claro hæc natio publicauit. In his igitur uoluminibus non studium teneo gloriæ, neque enim eloquentiæ hic opus est, sed laboris. Quippe quia fragilitas humani corporis remedium efflagitat, & celeris beneficij natura consentiẽ te componi. Nõ omnis enim ualetudo medendi patitur tarditatem. Quapropter amice charissime, quæ ornatui nostri corporis, uel saluti procurandæ, custodiendæq́ue cõueniant ordinata remedia, nunc in tuã gratiam nostro sermone digessi, non sine famæ lucro, ut arbitror. Ipsum enim in utroque genere opus plures testes habebit, quàm iudices.

THEODORI PRISCIANI, IN PRIMVM OPERIS SVI LIBRVM, QVI LOGICVS DICITVR, AD TIMOTHEVM PRAEFATIO.

s

I MEDICINA minus eruditi ac rustici homines, natura tantum imbuti, non etiam philosophia occupati essent, leuioribus ægritudinum incommodis uexaremur, & faciliora remedia caperentur. Sed hęc uia ab illis omissa est, quibus eloquentiæ studiosis, scribẽdi ac disputandi gloria maior fuit. Nam scire uelim, qui fieri possit, ut cum quid rectum, aut cõtrarium, quid salubre, aut incõmodũ sit, huiusce artis professores inter se dissentiant, diuersorumq́ue sententias singuli seruare conentur, iactetur æger magna tempestate morbi: tunc nostri collegij caterua concurrit, tunc nos pereuntis admiratio possidet: nec communis naturæ conditio conuenit, sed tãquam in circo & agone, alius eloquentia, alius disputando, alius adstruendo, alius destruẽdo, quisque inanem gloriam captat. Interea dum hi inter se luctantur, atque æger sic casui proprio datus, nonne uidetur natura ipsa rerum hæc dicere? O' frustra occupatum mortalium genus: occiditur æger, non moritur, & mihi fragilitas imputatur? Sunt infiniti morbi, sed desunt remedia? Latent in fruticibus uenena, sed non germinant salutis officia? Absit hoc. Nescio quæ perturbat rerum disputatio, atque iste loquacitatis uanus amor. Hæc ego saluti mortalium remedia non dedi, sed magna seminum, ac frugum, herbarumq́ue potestates, & quidquid propter homines genui, certandi studium, & infructuosa uerba deserimus. Hinc est, quòd ego huiuscemodi opus aggressus sum, ut facilioribus potius, naturalibusque medicemur remedijs, ut disputatione garrula careat medicina, quàm iactanti oratione miseros & afflictos teneamus: hoc est, euporistis, succis, tritico, farina, & hordeo, herbisq́ue uarijs, uel metallis, & similibus cæteris, quibus manifesta remedia natura signauit. Neque enim cum ægrotus quispiam afficitur, adhibendus est Pontus, aut interioris Arabiæ ostrea, uel styrax, uel castores, uel reliquæ fruges, quas orbis longinquus familiares habet. Ideo medicinam etiam in uilibus herbis parens natura disposuit, ut nullo bello, uel tempore medendi desit officium, cum ubique possit esse remedium. Hoc igitur uolumine bonam hominis ualetudinem expediui, &, ut aiunt, rusticis curationibus firmatam, in uulgus exposui. In quo gratior est ægris medicina, quàm celeritas ac facilitas famulatur officij. Qua de re est nobis de capite, tanquam ἰξ ἀρχῆς, ad reliquam curam corporis descendendum: in quo quanto pretiosior est sanitas, tanto est molestior ægritudo. Si quis igitur in sene, & quantulæcunque scientiæ medico, hanc simplicem curationis uiam, illaboratamq́ue miratur, nouerit me in utroque genere facere, quàm docere potius elegisse.

De infectionibus capillorum. Cap. I.

AD DENIGRATIONEM capillorum. Spumæ argenti, terræ cimoliæ, calcis uiuę, sing. semiuncia, trita cum aqua. Identidem conteri facies usque in pinguedinem mellis, & capillos linies. Linimentum uero cum siccare cęperit, loca fricando discuties, & lauabis ex posca in qua terram cimoliã tritam commiscueris. Ne autem ustionem incurras, procura frequẽter, ut cum lauare cœperis, loca ipsa oleo roseo irrigentur. Aliud. Ferri purgationem, & rasuram plumbi uncias senas, in sextarijs tribus aceri uiscidi coques, ut ad medietatem coctura perueniat. De hac coctione frequẽter loca lauabis, et oleo anethino continges. Ciconiarum oua in uas plũbeum adijcies, & agitabis: ex hoc capillos unges. Cum uero linimenta siccauerint, ex aqua in qua betæ decoctę fuerint tepida, delauabis. Aliud. Capparis radicem confringes, & tribus diebus in lacte infundes asinæ: post uero coques molli uapore, usque in mediã partẽ, & frequenter loca cõfrices. Aliud. Fungos arboris nucis cõburi facies, ut carbo fiãt: postea uero teras, mixto oleo quoad libuerit. Aliud. Hoc utaris unguento diurno, ut ulterius albi nõ nascãtur. Betarũ rubearũ cũ radicibus suis lib. I. teras cũ ammoniaci salis unc. II. & admisces olei cedrini unc. III. ut confectio siccari non possit: & uteris. Flauos uero capillos si facere uelis, lupinos amaros in aqua per dies XII. infundes: & postea ex hac aqua in balneis caput assidue lauabis. Aliud. Alumen, quo infectores utuntur, cum aqua conteres, & capillos ex his infundito: quod permanere facies diebus tribus: postea lauabis ex aqua in qua nitrũ resolueris. Sanè si tibi multũ rubri uisi fuerint, ex

ea aqua lauabis in qua cimoliam terram resolueris. Si candidare autem uelis, hirūdinum stercore, cum felle taurino contrito, loca continges frequentius. Sed hæc superflue nos ordinare, certissimum est. Cæterum albi prohibendi sunt potius, quàm procurandi. Sanè si crispare intēdis, Asphodeli radices in uino teres, & ex hoc frequenter infundes.

De capillis cadentibus. *Cap.* II.

INSTRVAM etiam de capillis cadentibus, qui aut longa ægritudine, aut abundantia uaporis cadentes, ante senilem ætatem nudare caput consueuerunt. Ordinamus itaque confectionis genus, quo nō solum candentes retineri, possideri'ue possint, sed etiam forte qui ceciderint, reparentur. Accipies quamplurimas napas, & in uase fictili clausas incendes: & postea cum oleo conteres, & caput illinies: sanè sollicitus, ne frontem tangas ob tumores emergentes: licet falso tumore terrearis. Aliud. Melāthion super carbones cum torrueris, teres, & cribrabis, & cum aqua commixto, caput illinies. Hoc & alios innasci faciet quammaxime. Si supercilia curare uelis, Ladanum cum uino teri facies, & oleum myrteum admiscebis, & uteris ut pinguissimo linimēto. Aliud. Nuces uirides immaturas quassabis, & eas in oleo fremiali infundens, & aluminis humecti tertiam partem, & in uase fictili nouo repones diebus 40. in subdiuali: & post uteris unguento probato. Aliud. Nigræ myrti foliorum uncia I. gallarum quassatarum unc. II. similiter in oleo infundes ut supra, & uteris. Hoc etiam supercilijs utile est, quod Græci τριχίασις appellant. Aliud. Herbam Peristereon cum radicibus suis siccatas teres, & cribrabis, & oleo commiscebis, & uteris. De experimentis. Aliud. Adeps ursinus, cum ladano & adianto subactus, illitusque, capillos effluere non patitur. Et sandaraca cum aceto contrita, idem facit. Aliud. Capita muscarum cum melle contrita, par beneficium faciunt in continendo capillo, ut capilli etiam post combustionem exeant, si fieri uelis. Ficus folia sicca tundes, & cribellabis, & ex eo puluere loca confricabis, aut cum aqua dulci decocta prode runt. Aliud. Alcyonij radices combures, & teres similiter, & præuaporatis locis asperges. Sed quoniam aliquando supercilia, uitio imminentis elephantiæ, aut siccitate nimia corporis cadunt, ut in capite sæpe contingit, hi sic constringendi erunt. Cedrinum militrum combures, & eius nidoris puluerem colliges. Vnde hoc supercilia tangere debebis.

De crementis capillorum. *Cap.* III.

ALIVD generaliter omnibus ad capillorum crementa. Polytrichi herbæ radices pondo duo, flores eius pondo II. cedrini olei pondo II. oua gallinarum decem, olei hispani pōdo triginta, gallarum pondo tres. Radices herbarum in aqua infundes, flores uero supradictos in sole siccare facies, oleum uero utrunque in uas mundum mittis cum ouis, & cæteris speciebus, & agitas quandiu, ueluti calefactum proprium odorem exhalet, & similiter quotidie agitas diebus octo. Postea uteris unguento. Attamen gallico sapone caput lauabis. Aliqui uero consultius agentes, post capitis loturam hac usi sunt unctione. Olei cedrini pondo II. uini libra, ouis III. Nardini olei pondo V. commiscebis, his omnibus mixtis, & agitatis.

Ad defectionem capillorum, quibus ægritudine prolixa carere sæpè contingit. *Cap.* IIII.

CORIANDRI seminis uncias II. cimini anatolici uncia I. herbæ peristerei uncia I. Omnia infundes in olei myrtei, & uini cretici sextarijs II. Et post tertium diem molli uapore coques usque dum materia consumatur, & ita uteris. Adipis ursini uncias II. ueretri asini combusti uncias II. polytrichi unciam unam, polygoni uncias III. myrtei olei pondo duo. Omnia tusa, & cribellata, cōmisces, & uteris psilothro. Capillos locis proprijs desugabis, si uespertilionum cerebra lacte muliebri contrita commisceas, & adhibeas. Aut si marrhubij succo lac asinæ commisceas, & similiter loca contingas. Hoc & thunni piscis fel, ladani lacryma commixtum facit. Et si leporis sanguine recenti loca contingas. Sandaraca, & hyoscyami succo æquis ponderibus mixtis, loca continges, & capilli cadēt, nunquam ulterius exituri. Cicutæ herbæ succum cum aqua diligenter contritum, euulsis ex oculis pilis, adhibeo diebus tribus, & ulterius non nascentur. Cimicis sanguine quammaxime mulieribus loca continges. Vespertiliones quamplures uiuos accipias, & eos in uas cum cedria infundas, quandiu illo tempore putrefieri possint, & ex eo loca contingas quæ à capillis semper immunia esse uolueris. Agrestis urticæ semine cum oleo contrito, loca continge. Pini arboris comas accipies, & cum melle conteres, & repones. Cum uero uti uelle cœperis, loca confricabis.

De pediculosis. *Cap.* IIII.

STAPHYS agriæ uncijs II. sandaracæ unc. I. cum oleo, & aceto postquam contriueris, omne corpus perungendum est. Sic gærasteros, & nitrum, & oleum facit. Folia tamarisci in aqua bulliantur, & ex ea decoctione fricentur. Et aliud. Postquam capillos abstuleris, aut melle, aut cedria loca continge. Lupinos amaros in aqua infundes per plenum diem: alia uero sequenti coqui facias, & ex ea decoctione loca frequentius delauabis. Hoc pyrethri, & gallarum puluis ex æquo cōmixtus, in balneis adhibitus, facit. Post hunc uero puluerem, succo betarum loca lauabis. Staphysagriam tundes, & oui album admiscebis, & commixtione loca fricabis.

De acoris. Cap. V.

ACORAS, papillas dicimus, quæ per cauernas breuissimas humorẽ pinguissimum mittunt. Hæ frequẽter in capite, uel facie, & cæteris mẽbris emergũt. Quibus & cęteræ papillę sunt similes, quas Ceriones appellamus. Sed & distãt, ꝙ Ceriones plures cauernas egestionis hñt, & humorẽ multo pinguiorẽ emittũt: Acora aũt unã cauernã hẽt, & humorẽ egerit aquatiorẽ. Est nãque utrisque cã una, uitiorum nascendi necessitas. Quæ cũ se plenam mõstrauerint, ordine tali curãdę erunt. Primo purgatione totius corporis uti conueniet, ut origo quę hęc effecerat, egeratur purgatione inquam tali. Scammoniam, aloe, colocynthida æquis ponderibus contritas, succo cauliculorum temperamus, & catapotia in modum erui grani conficimus. De quibus erit nobis plena datio grana VII. Secundę V. & ut se ratio ętatis, & causę qualitas attulerit. Incipientibus uero causis, etiam sola unguentorum frequenter beneficia suffecerunt. Terra cimolia cum aceto contrita, seu creta argentaria similiter. Sic pompholix cum aceto adhibetur: sic spuma argenti: sic chartę combustæ cinis cum aceto medebitur. Quibus uero hęc uulneratio obuenerit cum dolore, primo ex aqua calida fouendi sunt, in qua decocta sint aut rubus, aut sparagi radix, aut saluię folia. Hoc & lenticula cocta, & cum melle contrita curare consueuit. Antẽ tamen lauanda loca erunt succo betarum mixtis fœnigręci pollinibus. Pini corticis cõbusti cinis mixtus cerotario, & oleo roseo adhibetur. Sic & cadmia, sic & cerussa, sic & spuma argenti adhibetur in balneis. Certum est namque, in fœminis cauendam esse aceti adhibitionem. Vnde magis eis uino omnia medicamenta temperanda erunt. Item nitrum combustum uino stiptico extinguis, & cõtritum in balneis adhibebis. Similiter & mirobalanum oleo coniungas. Quod apud Apollonium probatum esse cognouimus. Aliud. Olei rosei, uel myrtei unciam mittes in mortarium plumbeum. Accipies etiã pillillum eiusdem metalli, & teris quandiu oleũ pinguescat & nigrescat. Item in aliud mortarium cuiuslibet metalli, mittes spumæ argenti libram unam, tantundem ex cerussa, & eorum puluerem combures cum oleo supradicto. Ex hoc omnes acoras ubi fuerint linimento curabis. Hoc medicamẽtum & in papulis, & in pudendis ragadijs, uel cõdylomatibus, quæ semper pro loci natura acrioribus medicaminibus commouẽtur etiam prodest. Apud aliquos hoc genus medicamenti Ricotia appellatur. Aliud rutatum. Spumę argenti uncias octo, rutę uiridis foliorum uncias quinque, olei myrtei uncias octo, acori libram unam, misces omnia contrita diligenter, & loca fricãdo curabis. Prius succo betarũ similiter ut superius, loca lauanda sunt. Cerussę uncias tres, spumę argenti uncias duas, olei myrtei quatuor, sulphuris uiui unciam unam soluta commisces, & simili modo uteris, non solum hoc capiti, uel quoquo loco emergentibus exanthematibus prodest. Apollonij iudicio comprobatum.

De alopeciosis. Cap. VI.

CONTINGIT dupliciter passio cadentium capillorum, ut aliquando defectu quodam cadant, & nudando partem capitis turpent: & aliquoties, ut illis ueluti uulnerum horrius plerunque uisus occurrat. Ergo defectus, ut prius diximus, cum contigerit, caluiciem facit. At fœditas illa, uulpini uulneris similitudinem quandam exhibet: deinde etiam serpentis squammosi superficiem mẽtitur. Vtrunque genus passionis fœditatem exhibet capillorum. Sanè hęc passio comparanda est fructibus ex malis succis terrę nascentibus. Quorum causa aliquando esse poterit, qualitas nutrimenti: & si forte sterilis terra fuerit, fructus cum raritate degenerat: sin uero humor corruptus, etiam fruges degenerãt. Ad hanc ergo formã, etiam in capillorum uitijs debemus aduertere. Talis enim erit eorum positio, qualem qualitas ostenderit capitis. Est ergo utriusque accedentibus uitijs, manifesta & æqualis origo nascendi, unde simili curatione iuuari debebunt, licet diuersa cognomenta sortita sint pro sui accidẽtis qualitate: ut alopecia ex cognomento uulpium, *ὀφίασις*, ex serpentium squammis cognomentum acceperit. Est namque huius passionis distantia, quæ profecto ex humorum colore originem causarum attestatur: ut aliquando alba, aliquando rubra, aliquando etiam nigra uideatur. Purgantur adeo proprijs purgationibus suis. Nam suadeo propriam totius corporis curam & diligentiam decernendam, quoad ulterius acerbi & corrupti humoris pertinaciam, per inferiora depositam, à capitis hactenus inquietudine deuocemus. Sũt itaque, si de phlegmate causa uel origo peruenerit, apophlegmatismi adhibendi tales. Pyrethrum, & staphysagria, cum granis mastiches, æqualibus ponderibus mixta, & contusa adhibeantur, & sales cum pulegio contriti similiter, & cum oxymelle mixti ore diutius teneantur. Ergo quoniam singula accidentia proprijs suis purgationibus liberantur, superaddo purgationis genus, quod in commune sine alterius humoris præiudicio operetur: quo omne corpus diuersis humoribus infestatum releuari possit. Colocynthidos interiorũ unc. I. aloes, unc. I. scammoniæ, unc. I. absinthij, unc. I. omnibus contritis & mixtis cum succo cytoniorum catapotia conficimus, quæ pro qualitate corporis atque causarum adhibeo. Accipi autem debebunt, si breui accidit in modum lentis, aut VII. aut IX. aut certe. XI. Si autem in anu, aut homine uetusto fuerit, maior cura exigitur, unde cum aqua calida competenti, intermissis etiã diebus, dabo quod post ordinabitur. Post beneficia itaque harum purgationum, quę toto corpori prodesse prius potuerant, etiam particulis, hæc sunt adiutoria socianda. Euforbiũ tritũ cũ oleo pro linimẽto adhibemus, aut oleu solum laurinum, aut nasturrij semen cum oleo, aut sulphur uiuum cum nitro combustum, æquis ponderibus cum aceto,

aut erucæ semine cum oleo, aut ursinis adipibus tantummodo confrixentur. Similiter etiam alcyonium combustum cum aceto, uel cedria, operabitur. Hoc etiam murium fimus cum aceto, hoc amygdala amara, hoc cepe tritum cum oleo, hoc raphani cortex cum melle contrita facit. Nam etiam ferri purgatio cũ aceto, uel hordeum combustum cum murium fimo, & aceto siccare potest. Omnes confectiones quæ mediocriter calefacere possunt, mediocribus & delicatioribus corporibus adhibendæ sunt. Prius ergo loca linteolo usque ad ruborem, ante curam confricentur mediocriter, ne uulnerentur. Quæ si uulnerabuntur, oleo roseo, uel adipibus anserinis recuranda erunt.

De aurium causatione. Cap. VII.

AVRIVM dolor uarijs frequenter ex incommodis excitatur. Nam & frigora, & lauacrum importunum, & quassatio eiusdem cauernę, uel sordium conspiratio, aut altior nerui tactus, aut si per longam ægritudinem humor uitiosus illic aggregatur, æque molestiam auribus faciunt. Si de frigoribus etiam dolentibus emerserit, in oleo cepas coqui facias tepido, aut piper tritum cũ oleo, similiter & rutaceum. Sic etiam laurinum curat. Si de humore balnearum aures fuerint inquietatæ, oleum tepidũ infundito, & postea lana mollito. Sed & ceparum succum, cum anserinu adipibus mixtum: similiter initio, & oui alborẽ cum lacte mulieris. Etsi dolor innatus fuerit, basilicoo in nardino oleo solutum adhibeo, & castoreum cũ lacte muliebri similiter. Vtile est interea, ut spongia molli uaporetur ex aquis calasticis: & post lana detergatur. Sanè si cum illa indignatione doloris etiam deriuatio fuerit saniosa, alumen melle & oleo resolutum infundito. Et galbanum in oleo similiter resolutum inijcito. Vetositas uero si interclusa erit, aphronitris in acero resolutis excluditur. Hoc & dracooteæ herbæ succus, & centaureę facit. Si uero sonare aures cœperint, oxyrhodone tepido curãdę erunt. Si autem idem ex ęgritudine sonitus obuenerit, ex aqua primo uaporabis aures in qua absinthium pooticum coques, & continuo oxyrhodoom iosundes, aut raphanorum succum cum oleo, aut hellebori nigri puluerem cum aceto, aut solum acetum tepidum cum melle commixtum: aut porri succum cum lacte muliebri, & oleo roseo, aut amygdala amara cum aceto & oleo. Hoc & cepæ, & allium cum adipibus aoserinis, uel porci felle infusum remedium procurabit. Si uulneratæ aures fuerint, glauciũ cum aceto cõtritum infunde. Si tamen dolor non maior fiat, uel etiã humor, lamina ferri purgati cum aceto trita iuuat. Si audire tardius cœperint, quod difficile nouimus purgari posse, puluerem nitri marini contriti commisce, & antea caput purgabis. Deinde uẽtrem purgatione procurabis. Auribus uero absinthij herbæ decoctionem tepefactam infunde. Lauri quoque folia, & betarum cocta superpone. Aliquando nitrum in posca resolutum infundimus, aut bouis, uel tauri, aut caprarum, siue porcorum fel, cum oleo roseo, uel laurino, uel rhaphanorum succo, similiter tepefactũ profuit. Quibus uermes innati fuerint, bouillas caroes io carbonibus superpone, aut humorem ex hinc manãtem collige, quem auribus tepidum frequenter infuodes.

De parotidis. Cap. VIII.

TVMORES repentinos sub auribus innatos, Parotidas uocamus: quas aliquando ex ægritudine, aliquaodo etiam spontanee apparuisse cognouimus. Easdem frequenter per initia mollienres spongia in poscula infusa compescimus, assidue humectando. Quæ uero ex ægritudine emergunt, æque per initia, cucurbita mediocri imposita, ad superficiem prouocandæ suot. Si uero cum grauiori augmento minaces accesserint, tunc neque cucurbitę, neque similia adiutoria quę ex altitudine aliquid euocare possint, adhibenda sunt. Frequenter enim ex doloris acerbitate, febres, & uigilię procuratæ, eliminatis uiribus uitę periculum iotulerunt. Paragoricis uero isdem adiutorijs, sic morigerãdum erit, ut ex pane mundo cũ oleo infuso, contritoque cataplasmenrur: quod frequentius mutari debet. Similiter etiam de tritici pollinibus faciendum est, sic de hordei, superadditis tamen porcorum adipibus. Sic oryza mutata cum butyro. Si autem ijs adhibitis quæ mitigare cõsueuerũt, locis iam maturatũ sanies apparuerit manifesta, (quod ille ait) continuo culpam ferro compesce. Post uero resecatis causis, uuloeribus solenoi diligentia seruiemus, curationibus tamen euacuaturis, & extenuaotibus. Ad hoc maxime etiam tunc medicinæ iocumbat industria: ut frequentibus etiam fomentationibus, doloris illis penitus inquietudo quiescat. Sunt autem adiutoria. hæc, quæ post doloris impetus adhibenda sunt. Arnoglossa contrita, cum salibus, aut lapatij radicibus in uino decoctis, & rutæ folia uiridia, trita, ac mixta cũ cerotario, & oleo roseo temperata, & sulphur uiuum cum cymolia, æquis pooderibus, iuncta axungia. Sic fici pingues decocti & contriti, similiter causas latentes euocaueruot, quibus in principio hæc adhibenda sunt adiutoria, quaodo per saniem digestionem uolumus procurari, post fomentum aquarum calasticarum ex seminibus lini, uel fænogręci, & hordei pollinibus cum mellicrato facto cataplasmate seruiemus. Sunt nanque adiutoria quę & euocare, et ad maturitatẽ cogere parotidas uel apostemata ualeant. Hordei farina cum mellicrato, aliquando etiã cũ aqua marina, & oleo roseo aut cyprino tẽperatũ cataplasma adhibetur. Et fici similiter pingues, in muria, uel in aqua marina decocti, & cõtriti imponũtur. Et betæ coctæ in aqua, & cõtritæ similiter operanrur, & agrestis cucumeris radix, in mellicrato cocta & contrita adhibetur. Aliud de experimẽtis. Rutã & hysopũ teres æquis ponderibus: & ficus siccos contusos sub duplo pondere commisces, mellis quippiam adijciendo, idipsum operabitur, ut apostema ex interioribus ad maturitatem prouocetur. Aliud. Capparis corticẽ in aqua

in aqua elixa,& cum uino commifces,& cataplafma facis. Aliud. Irios illyricę puluerem,cum hordei farina in mellicrato coques,& uteris. Aliud. Guttã ammoniacam teres,& fimiliter cum farina hordei in aqua co cta adhibebis,hoc & alumen,fciffum,contufum,cum hordei farina faciet.

De furunculis. Cap. IX.

SVLPHVR uiuum,tufum,cum refina terebinthina mifces, & in lineo linteolo inductum imponis,aut uuam paffam enucleatam tundis,& mediam quantitatem falis immifces,& uteris. fimiliter ut facilius erumpant,foli adipes caprini,uel bubuli colati efficiunt: origanum uero,myrrha, & fal fimul tufa, & commixta cum aqua,continuo ad maturitatem perducunt,& caricæ contufæ cum refina : deinde cum ijs adiutorijs adhibitis collectiones maturatæ eruperint,ulceribus medeberis his medicamentis, quæ folennis edocuit confuetudo. Sin uero,magno phlegmate fuperueniente,folui nõ potuerit furunculus, uel parotida,fed callofitate permanente,chœradas fecerit,ad duriores chœradas,alia difputatione,pro fui difficultate,curã & operã adhibemus. Chœradas quas frequẽter in collo,uel fub mento,uel fub afcellis nafci nouimus,hac cura uifitamus,qua duritiès indigeftibiles foluere poffimus : ut præeũtibus catholicis adiutorijs, q̃ & capitis rheuma cõftringere, & corpus reliquum catarticis purgare poffint,fic eafdẽ foluere ualeamus. Lenticulam coctam in aceto tritam,imponere perfeueremus. Vtamur etiam caprificis in aqua decoctis,et contritis. Similiter etiam lupini in aceto cocti faciunt. Hoc fici folia in aqua cocta,et trita ficut cataplafma. Hoc afphodeli radices in uino tinctę. Scylla quoque,fi contrita in uicẽ cataplafmatis imponatur,quatuor diebus permanens continuis,duritias foluit. Et erui puluis,cum aceto,& ciminum conteritur,& fimiliter operatur. Immaturas uero,& in tarda duritie permanentes,per prafij uiridis folia, porcinos, aut bubulos adipes,rutam æque uiridem,fimul omnia contundi,& immifceri fuadeo,ut in linteolo locis maturãdis adhibeatur. Hoc etiam fordes de parietibus palęftræ collectæ,in panno inductæ faciunt. Hoc calcis flos,cerotario mixtus,facit. Hoc lapis molaris tufus & cribellatus,& refinæ commixtus. Sic puluis ammoniaci, & manna thuris cum refina commixtus terebinthina,faniem maturius procurabitur. Sic fandaracæ puluerẽ cum adipibus mifcentes adhibemus,aut calcem uiuam cum adipibus fimiliter. Quòd fi tibi durum emplaftrum uifum fuerit,oleum competens mifceamus,ut temperari bene poffit. Sic puluis etiam punicis, & afphodeli radices coctæ,uel crudæ,cum hordei pollinibus,ut cataplafma adhibendæ erunt, aut hyofcyami folia cum oxymelle,corrumpunt interea,uel putrefaciunt chœradas. Si allium tritum cum cataplafmate,feminibus mixtum coquas,& perfeuerare permittas diebus quinque,hoc de expertis habemus. Aut fi chamæleontis herbę radicibus tufis,puluerem locis afperferis,aut fi betas coctas cum oleo contritas impofueris. Aliqui etiam unctionibus perfeuerantes,chœradas frequẽter fugarunt fic,ut cineribus uitium aut ficis cum oleo mixtis ungerent. Sed & ferri,uel æraminis purgamenta, contrita cum oleo . ignoranti efcã dabis lacertos uirides coctos,amputato caput & pedes. fimiliter & ftercus bubulũ, aut afini combuftum, & cum oleo mixtum,commodius adhibetur. Et origani puluis contritus cum aceto idem facit. Hoc hyffopi,hoc thymi,uel abfinthij,uel centaureæ,uel abrotoni,chamæleæ, aut fingulæ,aut certæ coniunctæ,& mixtæ cum aceto,perficiunt. Iuuant fanè,ut fuperius memorauimus,ad hæc implenda, etiam totius corporis catholica beneficia. Nam & ciborum continentia,& potionis,exercitia quoque,& lauacrorum diligentiæ,& uomitus,uel purgationes,capillorum releuatio , fanguis de naribus prouocatus,hæc omnia chœradas duras,& difficiles,& in cura pofitas,adiuuerunt.

De oculorum caufis. Cap. X.

OMNES particulæ corporis,proprijs indigent curationibus. Oculi autem curationes multæ, magnæque funt. Ii nanque cum primo leuiter,feu uapore,feu frigore,uel cæteris quibufuis originibus fuerint attentati,frequenter frigidæ puftulæ,fomentatione nos conuenit obuiari. Si de frigore ergo obuenerit,uini mixti calida potione fouendi funt. Quibus uero,commotionibus tam doloris, quam grauedinis, aliquando etiam uenæ frontis inflatæ,plenitudinem fanguinis atteftabuntur, ijs phlebotomo fubuenire conuenit : fi tamen nulla aut ætatis, aut temporis,uel reliquarum caufarum certa ratio prohibuerit. Si uenter conftrictus fuerit,clyftere,feu purgatione prouocandus eft. Iifdem uero oculis impatienter dolentibus,fœnogræci fuccus,palmarum indulcatus decoctione,aut oui recentis tenuis liquor tepidus infundatur. Similiter etiam lac muliebre infufum iuuat. Eft etiam cataplafmatis utiliffimum adiutorium, quod de oui uitello,& melliloti puluere,pane quoque infufo in aqua,& oleo rofeo,fimul mixto,adhibetur. Nos etiam croci,& opij quippiam coniungimus. Si uero collyrij experimento uti placet, cuius probationem habeas,in ipfis commotionibus,cum oui albore tepidum infundendum effe fuadeo : ita tamen,ut aut dia libanum,aut apto de libano,contra graues commotiones adhibeamus,præmundatis interea oculis, molli, & tepido penicillo à pituitis ægrotis oculis inhęrentibus,iuuatis ciborum continentia,& uini detractione. Sanè fi capilli nimis onerofi fuerint,detondendi funt : ut fub maiori beneficio,cucurbitarum adhibitione & fanguinis detractione facilius liberentur. Aeftiuas nanque perturbationes oculorum,etiam decoctio rofarum fola curat calida. Curat etiam gargarifma,cum per initia adhibetur. Origani in aceto decoctio. Si autem declinantibus quidam tumor circa interiorem oculorum angulum apparuerit,quem hypopium dicimus,hoc modo reprimendus erit. Pofca frigida frequenter infrigidetur : poft uero pollinibus hordei ex

oxymelle coctis cataplasmetur. Similiter etiam de lenticulę pollinibus fiat. Aeris flos, tritus & infusus in lotio inuestis pueri per VII. dies, postquam siccauerit, ex eo puluere melle mixto imposito, competens beneficium præstat. Nam & caseus recens, tritus, & impositus, sæpe illum tumorem repressit, & absynthij herbæ puluis, cum cerotario, hoc idem facit. Si ex moro pingui locum primo foueamus, etiam cyclaminū, cum uua passa commixtum, & cōtritum, curat. Et bulbi candidi cum melle contriti, similiter operantur. Sic rhaphanorum cortex cum uua passa medetur. Sic & rosæ folia, cum felle taurino, uel porcino. Sic fici pingues, in moro coctæ sæpius profuerint. Ad repentinas autem sanguineas maculas oculis inhęrentes, flores, uel semen hysopi herbæ, in limpido linteolo colligabis, & in aqua calida infundes, & agitando exiccabis: qui succus uelut sanguineus fiet. Ex quo, infundendo, illas sauguineas maculas depurgamus. Postea thure masculo, & aphita æquis ponderibus, carbonibus impositis, fumigandi sunt. Si uero cæsi, aut percussi hanc maculam sanguineam cum dolore procurarint, ijs columbi matre subducti, repentinus sanguis infusus prodest quam maxime, si de pęnis mollioribus exprimatur: ubi liquor tenuis, tepidus infundendus est. Item si in eadem hora, ouium lana infusa superponatur. Idem puluis rosarum facit, uel semen earum cum aphitis, si in uino conteratur, & superimponatur. His etiam & sulphuris uiui fumigium prodest, si idem fumus patētibus oculis hauriatur. Si oculi rheumatizauerint, quod grauissimum est tædium oculorum, ijs uini & carnium parcitas indicenda est. Ventris purgatio frequenter fiat, & posca frigida oculi foueantur, & æris flos in eadem posca resolutus, satis iuuat. Odores acres & putentes effugiant lucernarum, uel solis claritudines uitent. Fumi, uel pulueris declinent commotiones. In nocte uero aqua frigida, uel uino infusas superimpones fasciolas molles, ijsque contineēdo oculos lanas. Si his adhibitis, rheuma cum dolore perseuerarit, phlobotomandi sunt. Ciborum, uel potus continentia custodienda erit. Sitire etenim omnibus rheumatizātibus satis prodest. Fronti uero peponum uiridia folia frequenter imponantur. Similiter & de rapi folijs. Nam & succus earum frequenter fronti illinitus & sambuci folia, & citoniorum, & portulacæ similiter, & ex his cum aphitis & uini cataplasmate sæpe curati sunt. Et caseus recēs cum apiorum folijs contritis impositus, sæpe oculos liberauit: & panis mundus uino infusus, & cum oleo roseo tritus, par beneficium præstitit. Omnes species supradictæ, generaliter quæ oculis rheumatizātibus ordinatæ sunt, cum uino & aphitis semper in cataplasmate profuerunt, & decoctiones earum: quibus sæpe oculi fomentandi sunt. Sanè si calidus fuerit rheumatismus, ex caulium folijs & aphitis, cum aqua cataplasmandi sunt. Sic de ocimo, sic de sampsuco, sic de agresti papauere, sic de cicutæ succo, sic pulicariæ, uel apiorum, uel strychni. Si uero siccitas palpebrarum emerserit, linteolum mundum butyro infusum superimponito. Aliquibus uero humorem conuenit procurare per lacrymas, quas aut fumo, aut terrore, uel plagis extorquendas esse credimus. Sanè si in prima oculi tunica sanguinea, nimia ueluti caro apparuerit, quam Chæmesin appellamus, hoc adiutorio curatur. Muscas quamplurimas, cum oui uitello cōterimus, & in linteolo mundo superimponimus Licet etiam collyrijs uarijs causæ competētibus sæpe curati sint. Derbiosos oculos, quos nos impetiginosos dicimus, asperitatum uitijs laborantes, sic curare consueuimus. Allium accipimus, cuius interioribus melle contritis, oculis postquā ex eo humore, uel succo rapuerit inungito: & ex eo pruritus & supradicta uitia depurgabis. Aliud. Grana tritici, in laminæ ferri calida impones, & similiter ex succo qui manauerit, cum uino commixto, inungito. Aeris flos tritus cum melle, frōti illitus, iuuat. Si pruritus maior palpebras occupauerit, ut etiam capillos amittant, has oportet ex oleo cedrino ungere, aut erugine, cum aphronitis, & melle contritis, aut asphodeli succo cum passo commixto. Nam & murica decocta, & mixta cum oleo, adustionem curat, & capillos reparat: & murium fimus, & hircorum cornua, utraque combusta, cum melle, & eodem modo adhibita. Si pruritus simpliciter ex sole, uel puluere fuerit, aquæ calidę fomenta sufficient, aut rosarum, aut rubi, aut lentis decoctio. Et rosa sicca, cū uino trito imponitur, & in nocte oleo simplici loca tangūtur. Caligantes uero oculos hoc modo curamus, si uulneris aliquid non interfuerit præiudicium. Herbæ paritariæ succū, bitumine iudaico trito, æquis pōderibus miscemus, oculos inungentes. Et perdicum fel similiter facit. Et marrhubij succus, cum felle taurino, & melle attico, æquis ponderibus commixtus ita curat. Et ursinum fel, cum aquæ dupla mensura, similiter purgat. Si autem obscuritas hæc senectutis magis quàm oculorum uitium fuerit, succum maligranati, melli attico æqua mensura commisces, & uteris. uetustatum tamen magis operabitur: sanè si quamplurimo tempore uas sub diuo facias permanere. Hoc etiam scriptoribus & pictoribus sæpe profuit. Etiam uinum optimum uetus in nocte adhibitum oculorum aciem reformauit. Aliud. In oleo mundo folia marrhubij miscemus: & cū tempore illic macerauerint, proiectis folijs, ex solo oleo obscuritates expellimus. Hoc beluæ fel mixtum melli facit. Hoc succus rutæ cum melle similiter. Nam & chelidoniæ succus, & foeniculi lactucæ quoque agrestis, & melliloti, cum æqua mensura, caligines & obscuritates, aliquando etiam suffusiones liberauerunt. Et taurinum fel mixtum melle, sic profuit. Nyctilopes uero qui per noctē uident, & per diem obscuritatem patiuntur, sic curandi sunt. Accipies hirci iecur, & scarificabitur: humor uero qui ex scissuris emanauerit, oculis diebus duodecim infundendus est, & uitium corrigitur. Aut idipsum iecur in carbonibus ponitur: cumque exudauerit, de eodem humore inungēdi sunt. Hoc item iecur coctum etiam inter cibos accipiunt comedendum. Et columbi sanguis infusus oculis, iuuat: & fimi asinini recens succus proderit. Alboribus uero oculorum, nitrum bene tritum cum oleo infundendum est, aut anethi semen cum aqua tritum. Et succus cucumeris dulcis. Et raphanorum succus sic medetur: & ammoniaci cum aqua contrita. Nam & lactanti suo mater guttam ammoniaci masticando, & exhalando, albores oculi, similiter & albas maculas filij, sanguinem femoris sui infundendo, sæpius permūdauit. Glau

cos uero oculos si denigrare uolueris,sic facies.Gallarum puluerem tenuissimum,cum aqua bene coctum misces & leporis fel,mixtum melle,glaucos oculos renouat in naturam.Si hordeoli in palpebris nascātur, hordei decoctione calida oculos fomentabis,& post cera liquefacta locum tanges.Et si muscarum capitibus locum confricas,hoc idem facit.Prætermissum fuerat item aliud . Erungium campanum unc.I I I I. guttam ammoniaci unc.I I.gummi unc.I.aqua pluuiali trita supradicta commiscebis,& teres,ut collyriū facias.Capillos uero contrarios sic non nasci facies : si his euulsis,loca sanguine cimicis tangas : & sanguisugarum combustarum cinis locis appositus,eodem modo curabit.Et chamæleontis herbę folia sicca trita in puluerem,& commixta sanguine ranarum uiridium,post euulsionem capillorum pro collyrio inūgimus,fel uulpis solum similiter. Staphylomata uero,hoc est,cum in modum uuę crepantis,prioris tunicæ tumor quidā erumpit,sic curabis.Alumen scissum ferri facies diligēter,& adipes anserinos admiscebis, & uteris pro collyrio . Nam & melli commixti adipes supradicta staphylomata diligenter curant. Et soli adipes bene colati sufficient.

De narium morbis. *Cap.* X I.

OZAENIS, & polypis,uno eodemque modo cura est adhibenda.Cōstringendus in primis est detonsis capillis rheumatismus. Post rasuram uero emplastrum Diatheon,aut Barbarum . Et de cochleis simile est adiutorium . Accipias cochleas minutas,albas numero ducentas,tritas,admisces myrrhæ,& thuris masculi uncias singulas,pro cataplasmate raso capiti diebus nouem permansurum. Naribus uero specialiter sic medeberis.Succum nepitæ,quam Græci calaminthen uocant, frequenter infunde,aut eiusdem siccatæ & contusæ puluerem,per cānalem exufflato : aut batrachij herbæ succum,cum melle commixtū. Et succus rosarum,contusus usque ad pinguedinem,item prodest. Sic irios illyricæ,& sandaracę pulueres ex æquo cum melle commixtos adhibebis. Polypis itaque eminētibus,æris florē,& synopidem ex æquo combures,& ex eo puluere sanabis loca. Et cornu ceruini combusti puluis,cum sandaraca similiter spargendus est.Sic bryoniæ herbæ radices combustæ,sic auripigmenti puluis cum melle. Ego uero sic è naribus polypos cecidisse probaui . Puluere ex calcite admixto æris flore , æqua ponderatione confecto , & locis adhibito per cannulam sicut supra memoraui. Fœtori uero narium succum hederę frequēter infundas,& draconteę succum cum melle similiter.

De fluxu sanguinis narium. *Cap.* X I I.

PRIMVM instrato melle,in extremo baculo molli lana obuoluto glebas sanguinis è naribus purgare nos conuenit,post lana idētidem obturando prohibere. Aliud. Linteolo combusto , & infuso in acri aceto,aut in succo polygoni herbæ,aut cymæ,uel porri sectiui similiter . Si perseuerauerit,sine mora phlebotomandus erit, & fimi asini combusti puluere,cum oleo roseo mixto , collyria facta supponimus. Et de siliquæ mollibus folijs contusis facta similiter collyria profuerunt. Sic portulacæ,sic strychni,sic terræ alexandrinæ cum succis supradictis puluis sæpe profuit.Caput eorum succo lini seminis frigido fouēdum est.Circa frōtem uero gypsum cum ouo,uel luto figulorum similiter mixtum,inlinire debemus. Sic æris flos,sic pini cortex combustus , sic fimus asini,ut supra significatum est . Si uero istis adhibitis adhuc perseuerauerit fluxus,ignita cucurbita,si ex dextra nare manauerit,dextro lateri admouenda est: si ex sinistra,sinistro lateri : sin uero de utrisque,& utrisque igneas cucurbitas applicabo . Aliqui uero fasciolis lineis naturam,& testes eorum alligando mollius constrinxerunt : si in fœminis,femoralia.

De labijs crepitantibus. *Cap.* X I I I.

GALLAE tunsæ puluerem,resinæ terebinthinæ limpidæ admisces,& ut emplastro uteris,aut hysso po ceroto,cum melle,aut adipibus caprarum colatis tantummodo. Aliud. Sulphur uiuum,myrrham,& thus masculum,ex æquo succo herbæ paritariæ commisces:& sic trociscos conficies,quos cum aqua resolues,& linies. Aliud. Mel terebinthinum,adipem anserinum, oleum roseum,hæc omnia ex ęquo mixta uteris. Si odor insuauis oris fuerit,posca frigida os frequenter colluere oportet , & cimoliæ pulueribus, cum salibus tostis,simul mixtis,& tusis,dentes & uicina loca fricare. Aliud. Hordeum & sal,in linteolo collectū comburis æquis ponderibus,& teris,& cum melle commisces,& mundas. Siligo,cum illyricę puluere similiter commixta operabitur. Aliquoties etiam cum uino melius commiscentur. Masticare autem frequentius his conueniet aut arboris pini folia molliora,aut anethum,aut glycyrrhizan,aut herbam quę Sonchora appellatur.Sed & cornu ceruini combusti puluis,& fœtorem oris,& dentium semper compescuit imbecillitatem.

De dentium curationibus. *Cap.* X I I I I.

DOLORES dentium fimus asini siccatus,& tritus,pro dentifricio,sine dilatione cōpescit . Mixtus quoque cum aceto,ori diutius remorando , æque profuit . Et betarum succus tepidus similiter profuit. Et decoctio ex cucumeris agrestis radice in uino,similiter . Et nitrum cum oleo tritum,& decoctio rosarum in uino,uel rubi in aceto,& cypressorum fructus,tedæ pingues in uino decoctæ,sic etiam glycyrrhizæ in uino decoctio, sine cunctatione dentibus relaxatis atque dolentibus profuerunt . Si omnes interea doluerint,

doluerint, cædriam in ore teneat, & continuo mitigantur. Sin uero malæ dolent, herbæ paritariæ radicis succus, in balneo ore contineatur, & statim medetur. aut si eiusdem radix coquitur. Similiter & pyrethri radix profuit masticata continuo. Item alcyonij radix, in carboibus posita, dentes dolentes fumigando compescuit. Physicum. Caois dens combustus, similiter profuit. Et si æris florem in oleo tritum dentibus admoueas, & lac asinæ recens ac tepidum, constringit & mitigat. Similiter quibus putres caueroæ obuenerint, Melanthium elixum in aceto commixtum, & si solo puluere aluminis scissi easdem cauernas impleas. Hoc & gallarum puluis cum melle commixtus facit. Si uero percussus quidem dens, uel mala fuerit, resolutum coralli pulueremi apponito, & continuo constriogitur. Si longo uitio laborantes, spôtaneos cadere uolueris, pyrethri, uel artemisiæ puluerem, cum aceto commiscebis, & dentē circumlinies, & spontanei exilient. Aut succo tithymali cauernam adimple, & spontanei cadent. Physicū. lacerta solanea, & coccum gnidium tūsum in galbano similiter operatur. Lacertum solum exseca, & sicca, & eius puluere dentem, uel cauernam attinge, & continuo cadet. Post scarificationem coccus gnidius tun sus, cum galbano, similiter operatur. Et apophlegmatismum hoc profuit. Si staphysagria ad masticandū detur, aut si cum pulegio misceatur, aut cera cum gallarum puluere contusa, aut salicis, uel myrti folia uiridia in aceto coquantur, & in ore contineantur. Postea uero si nausea consequatur, oleum tepidum roseum in ore contineant, & origanum in oleo coque, & ex hoc dentes calefacito. Et saccellus calidus impositus de salibus, uel milio, forinsecus adhibitus, prodest. Omnia hæc calida, secundum Hippocratis præceptum, dentibus profuerunt. Nam & dentrifricia hæc, & saluti, & ornatui, & semper uitiosis dentibus profuere. Salibus melle commixtis, & combustis, & contritis, quippiam myrrhæ miscendum est, & utimur, ut moris est. Hoc & marathri puluis solus facit. Nam & lanæ succidæ combustæ puluerí, tertiam partem salium cōbustorum commiscemus, & utimur similiter. Post uero, uinum, in quo irim Illyricam decoxeris, os collue te conueniet. & Tithymalus in uino decoctus, multum proderit. Si ex hoc bis per mensem tepido collueris dentes, facies eos candidos, & semper sine uitio permanere. Gingiuas uero cum gargarismate ex aceto tepido, in quo herbæ mercurialis radices decoxeris, sine mora mitigabis.

De uitijs faucium, uel oris. Cap. XV.

PER initia cum commoueri aliquid in faucibus senseris, generaliter omnibus ex decoctione siccatarum rosarum, uel dactylorum elixorum, aut lentis, aut cātabri, uel cęterarum stypticarum mediocriter specierum, conuenit tepidum gargarisma: cui etiam mellis quippiam despumati commiscemus. Nam & lac ouillum, uel caprinum, cum melle tepidum iuuat. Similiter rhodomel, similiter diamoron. Quod sic conficere consueuimus, ut ad duas partes succi mororum, una mellis adhibeatur. Sic etiam aliquid ex succo rubi & melle, ueluti diamoron confecerunt. Alij etiam de citoniorum succo eadem afferunt. Item de malo granato, sed styptico. Alij uero eadem mala quassantes, in passo coegerunt, quę omnibus querelis faucium prodesse putant. Hæc omnia licet specie dissimilia esse uideantur, uirtus tamen una omnibus, idemque beneficium. Succos ptisanæ accipiant, & cibos, qui magis sorberi, quàm masticari uideantur. Si his adhibitis, faucibus adhuc perseuerauerit molestia, sic ut ulcerare partes attentet, quæ etiam synanchen minetur: tunc nos fortioribus oportet occurrere cataplasmatibus, partibus ē foris uel gutturi adhibitis, hordei, uel lini seminibus paragoricis, mixto aliquanto nitro, uel salibus: quo Hippocratis nostri præceptis custoditis, sic curando, ab interioribus euocare sollicitudines ualeamus. Præstant interea cataplasmatis beneficio, etiam fomenta calastica ex similibus supra dictis, & sinapisco confecta. Vlceratio uero si faucibus apparuerit, sic à nobis sollicite curanda erit. Fimus canum albus, tritus cum melle, & tumorem reprimit, & ulcera delicate permuodat. Et hirundinum combustarum cinis, cum melle similiter proderit. Aliud. Omnibus ulceribus, & tumentibus, & sordidis, utilissimum multorum ueterum auctoritate probatur hoc, quod conficitur sic. Thus masculum, irin Illyricam, herbam & radices aristolochiæ, omnia æquis ponderibus tunduntur, & melli miscentur, uel mellicrato, & sine molestia eduntur aliquoties pinna molli liniēdo, aliquoties per gargarisma. Item, Athiræ, quæ omnibus nota, est irios illyricę, sandaracæ, cyperi uncias binas, alumiois scissi, myrrhę, croci, crocomagmatis semuncias singulas, in uno omnia tunsa, & cribellata adhibebis: & cum necessitas coegerit, aut cum puluere, aut cum melle commisces, & uteris liniendo. Nam & Musæ trociscus, ubique diffamatus, cum succo roris syriaci, & melle, uel mellicrato adhibendus est. Si uero uua dimissior fuerit, & faucibus indignatis rheumatizauerit, gargarismate ex speciebus stypticis confecto tepido mouebis, ut ex aqua uel mellicrato gargarizet, ubi dactyli decocti fuerint, aut ros Syriacum, aut titiū turiones mollissimi, aut sorba, aut mespila, uel certe gallę, aut similia uirtutibus cętera. Raucos uero sic corriges. Tragacanthum mundum sub lingua teneant: & quod emaduerit, glutiant. oua uero recentia incocta frequenter accipiant, aut hac theriaca utantur, crocum, thus masculum, myrrham, & tragacanthum ex æquo cum passo commiscentur, & teruntur, ut pro eligmatio adhibeantur. ego etiā succum glycyrrhizæ semper admiscui. In tumore uero positæ, cum amplius rheumatizauerint, sales triti cum melle multū prosunt adhibiti, & dactylorum ossa: & si nuces uirides immaturas comburas, & ex his puluerem facias, & admisceas. Similiter aut modicum mellis, aut mellicratum, & alumen humidum, in uase fictili coquas. Sic de puluere radicum caulium combustarum. Sic etiam de anetho, & postea puluere facto. Vuam siccabis: & continuo desiccata, si inflatum os fuerit, quod afatham appellamus, nimia ustione accedente, rosam siccam cum melle tritam locis impone. & portulacam in melle similiter infundimus, & manducandam damus:

mus: & oliuæ folia uiridia in uino decocta, ex quo tepido os frequenter colluendum est. Nam & auellana cum despumato melle contrita, pro electuario semper adhibenda est, ut oris ustio purgetur.

De papulis minutis ubique nascentibus. Cap. XVI.

QVIBVS in facie quammaxime, ueluti leuissimus tumor repente innascitur, humorem aliquando pinguem, aliquando aquatiorem mittens, pruritus & ulcerationes procuramus oxymelle, ex aceto acri, & melle, æquis ponderibus confecto, & frequenti confricatione curantur. Item amygdala amara cum aceto acri contrita, similiter operantur. Nam & trocisci ex hoc confecti, & in aceto soluti, medentur. post uero etiam saponato lauare linimenta conueniet. Si uero ueluti exanthemata, quas scabies dicimus, in facie, uel genis, ex humorum acredine, uel plenitudine apparuerint, hederæ agrestis folia ex melle cōtrita, pro linimento adhibenda erunt: aut certe allium cum salibus tritum, mixto oleo roseo similiter adhibetur. Sic galbanum cum oleo resolutum. Sic fæces uini, & iris Illyrica, utraque cōtusa, & cum oleo roseo commixta medebuntur. Et cedria cum resina, & cera, æqua ponderatione commixta, & adipes anserini similiter cum resina, & oleo, & melle operantur. Nitrum quoque cum porcinis adipibus. Nam & myrrha, cum tripla ponderatione albi mellis mixta, continuo id præstat. Et spuma argenti, cum folijs rutæ uiridibus, & acri aceto mixta, papulas suprascriptas & scabies totius faciei percurat. Si uero tumor permanserit post curationem, sales fossiles triti cum aceto compescunt, aut taurinum gluten cum synopide, & aceto. Si impetigo ex hoc faciem, uel cætera membra occupauerit, per initia triticum in lamina candentis ferri superimponito, & succo qui ex hoc emanauerit adhuc tepido, pēna frequētius perungito. Et myrrha similiter operatur. Frequentius & gutta ammoniaca, cum aceto contrita perungenda est. Sic succus menthæ. Sic thus masculum. Sic apium contritum cum salibus & aceto. Sic gluten taurinum in aceto resolutum: cui manna & thus admisceodum est, & puluis similiter adhibendus. Aliud. Sulphur uiuum, cum aceto & pice commisce, & utere. Si papulæ plures innatæ sint, aceto tepido primo foueto: postea oitro cum aqua colluito. Item de supradictis linimentis. Si autem longi temporis fuerint, aut acres, tunc plumbi rasuram, sulphur uiuum, gluteo taurinum in aceto uiscido coctum, & solutum inungamus. Aliud. Lilio agresti, lacrymarum loca peruoge, aut lapathij radicis corticem cum aceto conterimus, & cataplasma adhibemus: ante tamen nitri puluere loca defricando. Aliud. Maluæ agrestis semen immaturum colliges, & ex hoc succum elicies, quo cum frequenter linieris, & antiquatas, & agrestes percurabis. Aliqui ex diuersis suprascriptis componētes trociscos, ad maiores curas hoc modo composuere. Alcyonij combusti semiuncia, chamæleontis nigræ radicis uncia I. asphodeli radicis uocia I. sulphuris uiui, thuris masculi, pyrethri, afro nitri, ana semunciæ singulæ: glutinis uncia I. omnia cum aceto coquantur, & operantur. Cum uero mundatæ fuerint & percuratæ, tunc asini adipibus loca perunge, ita maculis colorem restitues naturalem. Hęc omnia quo fieri possit, catholicis primo purgationibus releuandi sunt.

De ustione calidæ, uel ignis. Cap. XVII.

VSTIONES antequam uesicas erigant, murium oliuarum frequenter infunde, aut easdem oliuas salsas cootritas imponito. Et lactucæ tritæ cum salibus, pro cataplasmate impositæ, continuo curant. Et fel taurinum cum aqua plurima iofunditur. Aliud. Alumine scisso cum aceto contrito omnes ustiones ungo. Nam & thus masculum cum aqua tritum similiter operatur: & sales cum oleo roseo triti inliniuntur, & betæ elixæ contritæ imponuntur: & pollines tritici, cum ouis crudis mixtis superimponuntur. Sic etiam hederę agrestis folia in uino cocta curant. Si uero post easdem ustiones uesiculę inquietarint, myrrham cum uino tere, & imponito: aut calcis uiuæ puluerem cum cerotario tempera, & in linteolo linitum impooe. Si uero etiam ulcera fecerint, porros terito, & locis impone: aut maluarum folia elixa, & cum oleo superintrita impones: aut lenticulę pulue rem, cum melle commixtum induces. Sic & columborum stercora combures, & in linteolo lini cum oleo conteres, quibus omnes exustiones uenientes procurabimus. Sic etiam stercus ouium curat incensa similiter cum cerotario mixtū, & canis ossa capitis incensa aspersa operātur. Sic cochlearum inceosarum cinis, liquamine suillo post ustiooem frequenter loca usta lauare conueniet, & cancrorum fluminalium incensorum cinis cum oleo curat. Sic & tostę cucurbitæ cinis cum oleo adhibetur. Et lenticulæ semicoctæ ex aqua bene contritę cataplasma competentius adhibetur.

De carbunculis. Cap. XVIII.

GENERALITER his omnibus per initia phlebotomo subueniendum est. Specialiter uero locis superimponendum est cataplasma, de aroogloſſa cum pane mundo, & lenticula cocta. Vlceribus uero acriora & calidiora medicamenta ordinamus: ut Andronici trociscos, aut Polybij: qui sollicitis cum dulci uino, aut pingui infusus, & in mortario cootusus, sub cataplasmate ulceri imponatur. Aliqui oero ē nostris ijs probatis adiutorijs carbunculos curauerunt mollium salsameotorum combustorum cinis adhibitus iuuat. Rutę uiridis folia cum aceto, erui puluis cum uioo tritus: stercus ouium tritum ulceri imponitur, ficus siccę & in uino coctę & cōtritę imponuntur, ut ex altitudine euorare possint, nuces uetustę contritę imponuntur. hęc adhibita bene oouimus operata. Si uero his adhibitis, ulceris radix occupaue

rit altiora, cauteres admouendi eidem loco : si nullum obstiterit præiudicium, ut loca uitalia periclitentur, quæ sunt in musculis, aut neruis, neque ignis poterunt sustinere tormenta. Qua de re frigido cautere utimur, quod frequenter approbauimus. Aquam, in qua calcis uiuæ puluerem extingimus, miscemus feculæ, nitro, & saponi, æqua ponderatione : & ex eo linimus loca quę comburi placet. Super cataplasmata, loca tegenda sunt, quandiu sordes eius ulceris cadant, quæ altius inhærebant, & alia, quę ex hoc ueluti clauos possint euellere, ut uuę passę, enucleatæ, solæ contritæ. Aut ficus siccæ in uino decoctæ, & tritæ. Sic lupini in uino similiter cocti & purgati teruntur, & imponuntur. Sic stercora columbarum cum melle contrita. Sic mentha cum aqua contrita. Sic nitrum cum ruta uiridi, & aceto tritum. Sic sapo, cum uua passa, & porcinis adipibus, admixta etiam pice liquida, omnibus sub æqua mensura temperatis, & adhibitis, ulcerum semper loca periclitantia liberata sunt.

De uulneribus uarijs casibus infixis. Cap. XIX.

SI TELO, seu morsu canum, aliarum'ue ferarũ, seu ex quolibet casu neruo uulnerato, quos neurotrotos appellamus, impactis uulneribus omnibus, generaliter continuo hoc adhibendum erit, quod glutinare & curare ualeat membra uulnerata. Myrrhę puluerem aspergo, quem permanere faciam sine aliquo humore : continuo etenim glutinat, & colligit Et rubus elixa & trita, hoc facit. Hoc iris illyrica tunsa, & melli mixta, atque in panno lineo imposita. Et aristolochię puluis cum aqua mixtus hoc idem facit. Idemque ossa sępius colligabit. Et omphacium tritum cum uino sic curat, per initia adhibitum. Sic puluis thuris masculi. Et myrrhę puluis, cum uino & melle coctus, & temperatus, continuo medetur. Sanè sub his adiutorijs, quæ semper futuris obstant feruoribus, utilis est sub uno schemate etiam patientia uulnerati. A' lauacri uero, à foci, à solis calore, uel aeris frigore, à clamore, uinolentia, usu uenereo, iracundia custodiantur : ne quod iam aut collectum, aut glutinatum est, his occasionibus soluatur. Hæc etiam prætermittere non debui amice, per omne corpus recentibus uulneribus frequenti approbatione laudata. Allij igitur combusti puluerem uulneri asperge. Sic etiam scyllam tritam imponito, & sub utrisque adiutorijs quatuor continuis diebus penitus maneat inquietatum, quo continuo percurari possit. Nam & myrrhæ, & lanarum succidarum combustarum cinis uulneri aspersus, similiter operabitur. Item aliud. Malogranati folia, cum melle trita, mixto uino, imponito, desuperque linteolum infusum resina & terebinthina superaddito. Item lanis operiantur, uino & oleo diligenter infusis. Item aliud. Fabæ syriacæ radicem siccā tundis, cribellas, & loca eius puluere aspergis. Item aliud. Oliuarum amurcam coques primum igne fortiori, ad primam mundationem, secundo, & tertio molli uapore, quo pinguescere possit. Cum uero coagulauerit, reponis in uas mundum: & cum frigescere cœperit, linteola infusa loco percusso opponimus. Operabitur uero fortius medicamentum, si gallarum pulueres admisceamus. Aliqui eandem amurcam cum eodem puluere coquunt, & sulphuris uiui, & origani puluerem ęqua mensura uulneri aspergunt. Qui uero ferro in altum uulnus suscipiunt, fel bouis unciarum II. & ficus nigræ lacrymam unc. II. & adeps caprinus un. III. in uinum commiscetur, & temperatur, & hoc medicamento curatur. Aliud. Baccas lauri cū resina tunsas, locis imponimus. Glutinantia uero adiutoria hæc sunt. Resinę Syrię puluis, capilli hominū, æqua ponderatione cum thure masculo tunsi, & cribellati. sed cum puluerem aspergere cœperis, præungendum est uulnus picræ solutione. Particulam utris uinarij, & resinam ex æquo comburis, & uteris puluere collecto qui & sanguinis fluxus ualeat prohibere. Et mandragoræ folia trita cum uino, & aqua cataplasmabimus. Aliud. Malogranati dulcis grana cocta in uino diligenter terimus, & in uicem cataplasmatis adhibemus, adiutorium approbatum. Sed & betarum surculos, exceptis folijs, elixos & tritos imponimus similiter. Si canis morsui quis fuerit uulneratus, continuo spongia, aqua frigida infusa, aut oxymelite imponenda est, quæ frequenter ex hinc irriganda erit. Primo uero eiusdem uulnerati lotio uulnus, secundum physicos, fomentandum est. Et porri cum melle triti, & impositi, eodem modo medentur. Et lacryma arboris ficus continuo si ungas, hoc idem præstas. Et spongiæ rudis combustę cinis cum liquamine mixtus optimum beneficium facit. Sales triti, ac in linteolo ligati, aceto infunduntur, & ex hoc uulnus tādiu apoximandum est, uel infundendum, donec sanguinem eliciat Postea uero cum sanari cœperit, eruum tritum cum melle uulneri impone, aut lentis puluerem cum melle despumato similiter. Quæ uero in feruore fuerint, spuma argenti cum melle trita, & imposita, continuo mitigat: præfomentanda sunt interea uulnera aqua gelida. Etiam qui humanos morsus patiuntur, adiutorijs supradictis percurantur. Si uero his accidentibus uulneribus, etiam neruus fuerit uulneratus, in quo graue periculum frequēter euenit, cuiusque patefactio prius custodienda est, ad humoris ex uulnere ueniemus digestionem quo ex hoc impetus & dolores auerti possint Frequenter etiam ferro hanc anastomasin procurare debemus. Conuenit interea prę omnibus etiam his phlebotomum adhibere : conuenit etiam eos uentris purgatione iuuare. Aquarum sanè calidarum fomenta fugienda sunt, quæ putredines & indignationes sępe procurarunt: sed oleo sabinensi, uel dulci, tepido, aut certe uetusto, frequenter uulnera ipsa fouenda sunt. Viride uero oleū uel gremiale penitus uitandum est. Vtimur tamen post fomentationem olei calidi supradicti, sola terebinthina resina, linteolis infusis & appositis : utilius, si terebinthinæ etiam euforbij quippiam pulueris admisceamus. Fœminis uero, uel pueris, delicatiora corpora habentibus, etiam solius terebinthinæ sufficiet beneficium. Cæteris uero ut superius comprehendi, terebinthina cum euphorbio, & oleo miscenda est. addenda & cera propolis, addendum sagapenum, addendum laser, addenda & opopanace: quibus coniunctis

beneficium atteſtamur. Item aliud, quod in experimentis, ad neruorum uulnerationes adhibemus, iuuat. Calcis puluerem diebus canicularibus ex aqua marina lauamus, quam cuſtodiemus. Huic medicamēto mixturi euphorbium, ſulphur uiuum, puluerem calcis lotæ diligenter in uncijs ſingulis, terebinthinam, cerā, picem, in uncijs tribus. Interea per initia ad uirorum uulnerationes cataplaſmate tali uti nos conuenit, ex melle, aceto, oleo roſeo modice admixto, cum fabæ pollinibus coctis, & temperatis. Poſt cataplaſmatis uero beneficium, hoc eſt aptiſſimum adiutorium. Euphorbium, cera, reſina, in ſingulis libris: oleum in duabus: ſed euſorbium cum aqua prius terimus, & ſuperioribus ſolutis, ut moris eſt, admiſcemus. Superaddimus interea etiam ſalis quippiam, ut os patulum humoris noxij digeſtionibus procuremus. Nam & Melanchlorus trociſcus ſemper his utiliſſimus fuit, cum aceto tritus, & aliquando cum cerotario temperatus. Sunt etiam alia adiutoria his cauſis aptiſſima, ſub una uirtute uarie compoſita: ſed paucis magis, & probatis uti nos conueniet, quarum perſeuerantiæ, effectum facillimum potuerunt procurare.

De uulneribus ex ſe naſcentibus. Cap. XX.

VVLNERA uaria, aut ex humorum acredine, uel plenitudine generantur, aut præeuntibus diuerſis ictibus acquiruntur: quæ imperitia medicorum frequenter, aut adiutoriorum inopia procurata, uetuſta & Chironia fiunt. Igitur cum uulnera recentia, & caua fuerint, ſic curanda, uel replenda erunt. Mel, & reſinam terebinthinam æqua ponderatione in cacabo facies ſolui: item addes butyri tantundem, & ex hoc infuſis linteolis uteris. Aliud. Reſinæ puluerem, ceram, & adipem miſces, & ſimiliter adhibebis. Cum æqualia in ſuperficie fuerint, hoc uteris medicamento. Spumæ argenti unc. III. reſinæ unc. II. olei unc. IX. conficies, ut moris eſt, ad emplaſtri temperamentum, quo cicatrices utilius ualeas procurare. Sin uero tranſcendens planiciem, plus excreuerit acrior eruptio, phrygium lapidem tundis, & eius puluerem aſpergis. Aliud. Aeris purgamentum tunſum ſimiliter adhibēdum eſt: id aceto temperabis, humore importuno permanente. Et dum uulnus à ſanitate prohibetur, hoc adiutorio percurandum eſt. Plumbi purgamenta, ęruginis uncias ſingulas: aloe, & calcis uiuæ uncias binas tundis, & cribellas, & uulneri aſpergis. Si cicatricem ferri ſanare uolueris, hoc emplaſtrum facies Ceræ unc. II. reſinæ unc. I. thuris, & ęruginis uncias ſingulas, olei cyprini unc. VIII. conficies, ut moris eſt, & impones, emplaſtrum probatiſſimum. Si nimis antiqua uulnera fuerint, ceræ in ſole liquefactæ commiſcēdus erit puluis floris æraminis, ut ad temperamentum emplaſtri perueniat, & uteris: neque frequenter ſoluere, ſed etiam faſciola cuſtodire debebis. Item Chronicis, uel Chironijs uulneribus, hoc emplaſtrum approbauimus. Lapidis chalcitis, cera in uncijs ſingulis: aluminis ſciſſi uncia I. his commixtis & temperatis utimur. Sunt & alia uulnerum genera quæ ſerpunt ad loca uicina, atque his adiutorijs percurantur. Lenticula cocta, & melli commixta, & folia caulium cum melle ſimiliter. Et coriandrum uiride cum melle. His etiam lini ſeminis ex puluere cocto in uino, & oleo cataplaſmata ſemper adhibui. Sic ex milij pollinibus feci. Sic etiam hederæ folia in uino coxi, & cum melle trita ſuperimpoſui: foui etiam de eadem decoctione uulnera frequenter. Si calloſitas emerſerit, in qua ſemper eſt tarditas uulneribus ad ſanationem, æris florem coctum terimus, & ex eo puluere uulnera ſanabo, & tithymali lacrymam cum uino & melle mixtam in uicem cataplaſmatis adhibeo. Si madefactio permanſerit, his adhibitis, ſales tritos cum melle imponam, & deſuper ficubus tritis, & incoctis cataplaſmabo. Et amygdala amara ſic curant, locis adhibita, & cum melle contrita. Sic porri in uino cocti eodem modo curant. Sic erui puluis cum melle, & oliuarum uiridia folia in uino cocta, & trita adhibentur: ex quo uino prius fomentari loca ſuadeo. Similiter ex aqua etiam in qua alumen ſciſſum infundendum eſt.

De igne ſacro. Cap. XXI.

HVIC multiformis eſt cura deligenda. Aliter enim in febricitantibus emergens curatur. Aliter in eo cui febres ſuperueniunt uiſitatur. Nam & omnibus partibus corporum generaliter adiutoria adhiberi ſimilia poſſunt: excepto tamen capite, uel facie, quorum eſt quammaxime cauſa ſollicita. Vicinitatem enim appetendo ignis ille ſerpens, oris aliquando, uel linguę, aut gutturis partes facilius pulſat, & ueluti ſuperficiem derelinquens, continuo inſtat interiora moleſtare, in quibus uitę periculum formidandum eſt. Nam & Hippocrates hac eos ſententia uiſitat. Ignis ſacer, ait, ſi interiora appetiuerit, moleſtum erit: ſi in cutibus perſeueret, curari poterit. Ergo ſi cum febribus, & in ſupradictis partibus apparuerit, intra tertium diem phlebotomandi ſunt, & purgandi, à cibis penitus abſtinendo, ſi tamen uirium non occurrerit fœtoſa debilitatio. Dabis adhuc cataplaſmata calida, & fomenta humectantia fugienda ſunt, ignem, cauſęque dolorem augentia: ſed lenibus linimentis, euocatorijs, & curātibus, quę ſine grauedine poſſunt afferre utilitatem, ungendi ſunt. Si phlebotomus ſauè, uel catartica, certa de cauſa prętermittenda ſunt, clyſteribus aſſiduis imminebo: quo competentibus, & aſſiduis purgationibus uentris, quod phlebotomo negatum eſt, poſſimus compenſare. Frigidi tactus, & acres, uitandi ſunt. infrigidatę enim partes facilius commouentur. Declinantibus febribus hoc trociſco uti conſueui, omnibus temporibus & locis aptiſſimo. Spuma argenti, ceruſſa, ſulphure uiuo, croco, opio, ſub ęquo tunſis, & cribellatis, & cum paſſo, uel ſuccis ſtrychni temperato. Nam iſtorum euporiſtorum frequentium ſemper beneficia profuerunt. Butyrum cum ſtrychni ſucco adhibetur: & acacia cum aceto, uel aqua: & ſpuma argenti cum ſucco porrorum, uel betarum, & gutta ammoniaci cum aqua, & cimolia cum aphita, & ſtrychni ſucco, & oua recen

tia in aceto, cum oleo, & bulborum combustorum cinis cum melle. Oleum cyprinum cum melle mixtum, & cerussa cum aceto, & uasorum fictilium puluis cum aceto, & thus masculum cum cerussa: omnibus, aut singulis commixtis, aliquibus mixto pane: aliquibus ex aqua coctis, & contritis. Nam & folia in uino cocta, & contrita, imposita sæpe profuerunt igni sacro. Si etiam post hæc ignis ille sacer adhuc insanierit, & ruboris sollicitudo perseuerauerit, iam cataplasmatibus de seminibus cum melle coctis imminendum erit. Adhibeo etiam locis scarificationẽ: adhibeo fomenta aptiora, & ex eisdem desuper cataplasmatibus frequenter requiro beneficiũ. Periculosum est etenim, causa permanente, adiutoria uariare.

De apum percussibus, uel scorpiorum, cæterorumq́; serpentum. Cap. XXII.

APVM percussus maluarum folia imposita continuo curant: & sisami folia, uel ipsum tritum, & appositum. Et lauri folia molliora trita cum uino, potui data, sæpe curauerunt. Scorpionum uero percussus, sales frixi, & cum oleo contriti, loco appositi. & cinis cum aceto mixtus, & impositus. similiter & allium cum oleo tritum, & origanum cum aceto coctum calido saccello, continue medetur. Et porrum tritum impositum, & sardinia trita, & folia oliuæ trita cum salibus, & imposita, & scylla cruda trita imponitur, & statim curat. Sed & his semper potionibus liberantur. Aristolochiam rotundam, gentianam, myrrham trogloditen, baccas lauri, omnia tunsa ex æquo, & cribellata: aut puluerem, cum uino, & calida identidem in tempore dabimus. Hoc etiam contra cæteros serpentes usi sumus. Aliud. Piperis, & papaueris semiunciam unam tundis, & cribellas: ex his cochleare cum aceto dabitur, & bacca lauri cum folijs rutæ uiridibus tunsa, cum uino, aut aceto semper datur: & irios illyricæ puluis cum uino calido similiter. Quin & fraxini folia cum uino trita, bibenti dantur.

De turpibus receptis, & latentibus. Cap. XXIII.

TITHYMALI maioris molles & uirides ex acumine turiones tolles, & hos calidis cineribus subijcies: & postq̃ combusti fuerint, proiectis sordibus in mortariolo contundis, & eorum pulueri aphitam similiter immittis: & uino commixta, patefacto orificio, uulneri imponis, & cõtinuo telum, aut aliud quod diu latuerit, excludetur. Aliud. Aristolochiæ puluis patefacto uulneri similiter imponendus est, & uelocius exiliet. Sic etiam de dictamni folijs, uel radicibus contusis, uelocius fieri consueuit, secundum ueterum testimonia. Et eusesami semen contusum unà cum calchanto, uulneri appositum, similiter operatur. Et lacerti caput contunsum, & impositum, secundum physicos similiter facit. Si uero in fauces aliquid transiuerit, aquam & oleum calidum contineant in ore, & spontaneum exibit sine mora. Sunt & alia physicorum beneficijs publicata, sed suo loco & tempore conscribentur.

Vt aliquid in fixũ extrahat

De testium indignatione. Cap. XXIIII.

FERVORES testium, uel indignationes, cyminum cum melle & oleo tritum, et appositum curat. Et semen lini frictum, & cum uino similiter uice cataplasmatis temperata. Sic faba in uino cocta, aut in mellicrato cum melle trita, operatur. Sic ex coriandro uiridi cum faba in aqua cocto, & simul trito cum melle cataplasmabimus. Sic etiam de hyoscyami folijs. Similiter & uuam passam enucleatam, ex æquo cum nitro adhibemus. Et nasturtij puluerem cum lini semine ex æquo cataplasmabimus. Sic rutæ, & lauri folia uiridia in uino cocta, cum aphitis profuerunt. Et cymini puluerem mixto butyro, & resina, & pampinos molles tritos cum aphitis adhibemus.

De ueretri, hoc est de naturæ uitijs. Cap. XXV.

VERETRI dolores, fel taurinum cum nitro contritum curat: & butyrum cum terebinthina ex æquo mixtum. Similiter ex lini seminis puluere, & myrrhę ex æquo, resinæ quippiam superadditum, in aqua coctum cataplasma imposuimus. Quibus uero tumuerit, pampinorum folia molliora triginta, thuris & cerusæ semuncijs singulis commixta, pro cataplasmate imponimus, ante tamen ex aqua marina frigida fomentabis. Nam & testes tumentes cimolia trita frequenter cum aqua perunges: post uero myrti siccæ pulueres, & myrrhę similiter aspergendi sunt. Vulneribus uero in eodem cole, lepidos cyprinæ puluerem satis confidenter aspergo. Et aphronitri solius triti puluis eodẽ modo operatur. Et alumen scissum contritum, similiter & myrrha cum passo trita. Si ueluti carbunculus innatus fuerit, licium cum melle tritum suppono: frequenter per diem infspergo uel tepidum. Fomentandum est interea ex aqua de seminibus, quæ in aqua coqui debent, aut myrti uiridis, aut lentisci folijs, aut rubi, aut oliuæ, aut rosæ siccæ: cuius puluis si post fomentum aspergatur, continuo operabitur. Sic etiam de herbarum supradictarum cataplasmate innuendum est, cum melle commixto. Nam & uini & mellis species prætermittenda non est. Continentia uero ciborum, & uentris purgatio frequenter prouideri debet. Elaterij quoque puluere tangendum erit. Aliqui minimorum piscium capita trita imposuerunt.

De herniosis.

De herniosis. Cap. XXVI.

HERNIAS uero infantum frequentius emergentes sic curabimus. Resinā pityinam siccam, nitrū, cyminū, ex æquo cum melle miscemus, & sub emplastri temperamento imponimus, superaddita ligatura quæ contineat medicamentum. Et uuam passam pinguē purgantes, in uncijs VI. nitri unc. I. cymini uncijs II. cum melle contriuimus, & ita usi sumus. Vitandi cursus, & saltus, & auster, uentris quoque conatus, & ciborum nimia præsumptio. Aliud probatissimum. Caduci malogranati unc. I. gallarū semunciā, asphodeli radicis unc. I. narcissi radicis unc. I. hæc omnia in uino coquenda, & tundenda, & malaxata in primo adhibenda sunt. Hoc herniarum perseuerantiam intus sub ligatura, etiam ueterum, percurabit: & hydrocelas, & sarcocelas, & enterocelas similiter. Item cinopoli emplastri expono maximum & probatissimum remedium. Spumæ argenti unc. VI. aceti unc. XVIII. olei & opij, spuma argēti pleniter comburis, & supradicto aceto restinguis, & teris diligenter. Omnia simul mixta coques, agitabis spatula holosidera, & ita ut diacylō coques, ac in linteolo adhibendum diebus continuis V. imponis. Hoc hydrocelas, & similes collectiones sine dilatione curabit. Carnes cochlearum teris, & his myrrhæ puluerē misces, & in linteolo inductum impones sub fascia, ut facilius reprimatur: & passum cum acacia tritum, & aqua similiter temperatum supponendum est. Item etiā cochleas ex arbore lauro collectas comburimus, & tritas imponimus, ut umbilicum in naturam propriam reuocemus.

De diuersis uitijs in ano nascentibus, uel syringis, hoc est fistulis. Cap. XXVII.

DIFFICILES in his locis causæ euenire consueuerunt, pro accidentium qualitate. Est enim loci natura delicatior, & qui ad omnes acerbos quammaxime contactus, facile commoueatur. Nascitur ergo in hoc sæpissime indignatio, uel feruor: fit rhagadium, fit cōdyloma, erumpunt hæmorrhoidæ, nascuntur exocadia, fiunt & syringæ, frequenter etiam intestinorum effusio, & cętera, quibus omnibus suo ordine remedia designabo. Quando ergo indignatio uel feruor locum attentauerit, pingues dactyli in passo uel mellicrato infusi teruntur, superaddito quopiam de oleo roseo, è quibus factum cataplasma tepidum adhibemus. superimposita tamen ligatura, quæ adiutorium continere debet. Nam etiam de musteo similiter faciendum est, sed quod piper non habuerit. Sic etiam de bulbis albis, cum melle contritis, loca commota frequenter curata sunt. Et licium inde contritum cum cerotario, & ex oleo roseo temperatum adhibuimus, & sępissime sulphuris uiui quippiam triti superadijcimus. Est & hoc genus adiutorij utilissimum. Spuma argenti, & cerussa, uncijs singulis: thus masculum, & crocum in semuncijs singulis, cū uino & oleo tritum, & commixtum adhibendum est. & oui uitellum coctum, tritum cum melle & oleo, commixtumque, loca indignantia satis iuuat. Sic butyrum cum medulla ceruina, & sepum ceruinum, & thus masculum, omnibus ex æquo tritis, immixtis oleo & uino, similiter temperatis curati sunt frequenter. Huic medicamento etiam licium indicum admiscendum est. Si rhagadium factum fuerit, hoc medicamento uti nos conueniet. Oleum roseum solum, tritum in plumbeo uase, & ex pistillo simili, usque in pinguedinem, & caricarum pinguium combustarum cinis, uino tepido prælauatis, ac impositus, prodest. Sic rosæ flos, & pompholix simul trita, similiter spargitur. Et molybdæna cum folijs rutæ uiridibus teritur, & cum oleo myrteo pingui temperatur, & similiter iuuat. Sic hyoscyami folia, sic corij puluis aspersus similiter loca curauit. Sic etiam linteorum combustorum cinis cum amylo, ex æquo succo foliorum oliuæ temperatur, ut subpingue fiat linimentum. Quibus condylomata fiunt, uel exocadia, hoc adhibē dum est medicamentum. Ceræ libra una, picis unc. III. medullæ unc. II. adipis taurini unc. III. mellis unc. IIII. uini unc. III. guttæ ammoniacę unc. I. thuris masculi unc. II. myrrhæ unc. V. sicca cū uino teruntur, & solutis calentibus commiscentur. Aliud. Calcis uiuæ unc. III. nitri unc. II. utraque teruntur, & cum aruina miscentur, & ex eo pingue facies linimentum. Quod cum siccauerit, identidem superaddis, & hoc modo perseuerando facilius consumentur exocadia. Sic chalcāthum teris, & eius puluerē cum oleo dulci molli uapore coques, & pinguefacto, loca frequenter tangantur. Nam & alumen missum in uase nouo, coctum, atque tostum, puluerem facit. Hoc tacta exocadia, spōtanea frequentius ceciderūt. Hęmorrhoidas uero erumpētes sic cōpescere uel temperare cōsueuimus. Butyrum, crocum, cerussam, mel ex ęquo omnia cōmiscenda sunt, & oui albore temperanda, & imponenda. Sic arnoglossa trita cum aceto facit. Sic pulueres cerussæ cum aceto cōtritæ. Fomentabis uero loca ex aqua, ubi alumen scissum tritum mitti facies, & æris florem excoques in tertiam partem, & ex hoc fouendi sunt ante linimentum. Sed ut etiam in tempore aliquando de physicis adiuuentur, in ea aqua coquēdæ sunt species supradictæ. unde ægrotus is, qui hæmorrhoidas patitur, frequentius eleuatur, & ad supradictas species in uncijs senis aquæ sextarios decem mittis. Si uero conclusas resoluere uolueris, thapsię succum, & apij similiter ex ęquo conterimus, & loca contingimus, quæ solenni digestione fuerint impedita. Laser cum aceto contritum imponendo, frequenter usi sumus. Nam & musa trocisco, omnibus approbato, in aqua in qua calcē uiuam extinximus, resoluto, imminuimus, & profecimus. Qui trociscus hoc modo à nobis conficitur. Aluminis scissi unc. III. aloe unc. III. croci unc. II. crocomagma unc. I. chalcāthi unc. III. caduci malogranati unc. II. uino omnia trita cōmiscemus, ut trociscos faciamus. Etiā hic puluis nobis experimentū dedit, omnes syringas & expurgādi, & glutinandi: qui ista ratione cōficitur. Iris illyricæ unc. V. erui

unc.III.mannæ thuris unc.III.lepidos calcis unc.III. aristolochiæ unc.III.s.omnia tunduntur, & cribellantur, & fictilis puluis, cui nomen est cephalicu, commiscetur eodem modo, ad linimentum quem admodum musa trociscus supradictus. Quibus uero intestinum exierit, mori syluestris dolori fomentatio adhiberi debet: & post acacia trita cum aceto linimētum facit: & cyclamini succus cū melle ex æquo mixtus, & coctus usque in pinguedinem. Aliud. Puluis hellebori albi, qui cum aceto coctus est, admixto cerotario ex oleo roseo, satis iuuat. Et hyoscyamus in aceto tritus, & similiter adhibitus, intestinum effusum similiter reprimit,

De pernionibus. Cap. XXVIII.

PERNIONIBVS quæ cum pruritu sunt, aquæ marinæ fotus satis prodest. Similiter etiam si uino calido styptico foueantur. Sic si etiam decoctiones betarum, quibus alumen scissum infuderis. Post quod fomentum, cera liquefacta luire conuenit. Nam & ex aluminis puluere, cum hordei farina, & uino cataplasma adhibendum est. Sic ceræ, & picis resolutæ sola unctione curatæ sunt. Et gluten solutum in aqua profuit liniendo. Sic oliuarum uiridia folia cataplasmate adhibita profuerunt. Sic gallæ cum aceto contritæ, sic uini fęces impositæ curauerunt. Quibus uero iam uesicauerint, rhaphanos tundes, & ex eorum succo bene proderunt linimenta. Et lenticulæ coctæ, & tritę cataplasma proderit. Et caduca malogranati in calidis cineribus tepefacta, & trita adhibita, conuenerunt. Sic etiam scylla cocta, similiter contrita, profuit. Quibus uero increpuerint, & uulnerati fuerint, his spuma argenti trita, mixto adipe porcino, pro emplastro apponi debet. Sic adipes anserini cum cera & oleo tepidi adhibendi sunt. Et cochlea cum testa combusta, & trita, & in puluerem redacta, si aspergatur, continuo medetur. Eruum in uino coctum cum cerotario similiter curat contritum.

De rhagadijs pedum, uel digitorum. Cap. XXIX.

OMNES crepidines in calcaneis pix liquida illinita percurat. Et spuma argenti, cum cerussa, & alumen scissum ex æquo contusum, & uino mixtum, medebitur similiter. Quibus uero pili inhærentes molestiam fecerint, ferro subtili loca ante purganda sunt, & melantherium cum lotio pueri tritum apponendum. Et gutta ammoniaci cum aceto trita similiter adhibetur. Et mysi, & aristolochia ex æquo cō tusa cum melle adhiberi debet. Hoc & rasura cucurbitæ trita faciet,

De paronychijs. Cap. XXX.

PARONYCHIAE in initijs lana ex aqua infusa imposita curantur, eaque frigidiore frequentius irriganda erunt. His etiam alphita cum aqua trita adhibenda erunt. Sic & thuris masculi puluis cum melle mixtus medebitur. Sic etiam gallarum. Si saniem sanè collegerit, locum pungis: ad eius uero digestionem, & lenticulam coctam cum melle cōtritam superimponis. Et myrti folia uiridia trita, similiter cum melle adhibentur. Sic etiam rosarum, & sic oliuæ folia similiter. Sic cadmiæ puluis aspersus curat, sic erui, sic etiam thuris masculi. Quibus uero etiam ungues passauerint, folijs myrti uiridibus, uel malogranati tunsis cataplasmandi erunt. Quibus autem forte aliqua loca nigrescunt, farina tritici, cum pice soluta admixta curantur. Et sulphur uiuum hoc cum porcino adipe tunsum, & cōmixtum præstar, ne ipsi ungues exiliant. Et lini seminis puluis. Simul etiam & asturacus cum melle commixtus imponitur. Et cera sola liquefacta superimposita. Sed his omnibus adhibitis, diutius perseuerādum est. Calefacti etenim perseuerantia adiutorij ungues, melius gubernantur. Scabiosos, ueluti elephantiosos, si quis forte ungues habuerit, uini fæx sicca, trita, & cum cerotario imposita curat. Et ficus sicca, purgata, & tunsa, superimposita, æque medetur. Et lapathi agrestis radix in aceto cocta, & contrita, & sulphur uiuum cum sandaraca, ex ęquo tritum, & aspersum, cōtinuo curat. Interea sub his omnibus adiutorijs, ungues ipsi primo ex pice liquefacta ungi debent: quos superiori medicamento & fasciola munire & gubernare oportet.

De pruritu, uel scabie totius corporis, uel uarijs maculis in corpore. Cap. XXXI.

SI IVVENIBVS hoc bene habentibus obuenerit, phlebotomo prius sub gemina detractione subueniendum est. Item uentris purgationes frequenter deinde adhibendæ erunt. Cibis plane sorbilibus nutriendi sunt. Lauacris frequentibus uti conueniet, in quibus thuris masculi, sulphuris uiui, & nitri puluere aspergendi erunt. Si hoc adhibito adiutorio, aut pruritus, aut scabies perseuerauerit, lapathij agrestis radix trita, & cum aceto commixta, in balneo similiter adhibenda est. Sic linimentum cum melle commixtum. Quo linimento frequenter etiam in sole adhibito liberati sunt. His frequenter etiam frigida lauacra profuerunt: & postea oleo roseo, uel lentiscino, aut myrtino, admixto uino, se utilius perfuderunt. Scabies uero si ulceratas habuerint, mirabolanum, & sulphur uiuum, ex æquo tunsum, cerotario ex oleo myrteo liquidiori commisceo, ut leui unguento eorum in balneis uulnera pertractētur. His sanè calidum lauacrum aquarū dulcium procurādum est, in quo supradicta liniméta adhibēda sunt. Nā & thuris masculi, & pulegij ex æquo puluis, ibidē in balneis cōmodissime adhibetur. Cōmodius, si ēt cum uino capnitis succus, sic nitrum cum uino, sic capnitidis succus, qui frequenter etiam cum aceto mixtus, plus profuit.

De

De elephantiosis. Cap. XXXII.

VSNT quibus certis ex accidentibus maculæ in corporibus frequentius inhæserunt. Sunt nigræ, sunt albæ, uelut elephantiasin aliquando annunciantes: quibus hoc modo medendum erit. Myrti folijs uiridibus in uncijs duabus, nitri, & aluminis singulis, contritis, in balneis fricandi erunt. Aliud. Sulphuris, nitri, & aristolochiæ puluis ex æquo contritus, in balneis adhibendus est. Sic gutta ammoniaca, trita cum oleo, profuit. Sic fici folia cum sulphure uiuo, & cum aceto medentur. Nam & sub sole de hac confectione curantur. Et cyminum, cum aceto tritum sæpe sic profuit: & quinque diebus superaddendo linimenta, non delauatis prioribus. Sic cimolia, nitrum, & bacca lauri cum aceto commiscentur, & similiter, ut priora, medētur. Aliud. Fœnograeci puluis, aphronitri in uncijs binis, & alcyonium, & cyminum in uncijs singulis, similiter cum aceto adhibendum erit. Et ex betarum folijs coctis, & tritis, cataplasma his imponendum est. Et piper cum myrteis folijs uiridibus tritum, & sub sole in balneis adhibitum, utrasque maculas permundabit. Sæpe his perseuerantibus maculis, ad elephantiæ uitium, frequentius declinatū est, cui per tempora nunc ordinabo remedia. Per initia huius passionis, cum sanari plene uitium supplices orauerint, phlebotomandi erunt, & purgandi frequentius. Faciem uero in qua huius uitij magis horret imago, mirabolano cum aceto, & oleo roseo, uel myrteo, uel lini semente fricare conueniet. Aquis naturalibus frequenter utantur, & marini lauacri. Continentia sanè uitijs his quamplurimum prodest. Cibis digestibilibus, & dulcioribus frequenter iuuantur, lactis acceptatione quammaxime, si aquæ eius accipiant quod Græci ὀῤῥὸν appellant. Nam & succus neptæ herbæ frequentissime hoc uitium releuauit: & hæc eadem herba, par beneficium præstitit sæpe cibo data: & coagulum νεβρῶν, id est hinnuli, quem nos ceruum lactentem dicimus, cum oxymelle ieiuno datum, uel temperatum, sæpe profuit. Si ijsdem adhibitis, morbus ille adhęrescens omnino fuerit publicatus, tunc neque phlebotomo, nec catarticis uti conueniet. fieri enim non potest, ut humor corruptus insaniens, quique omne corpus suo horrore funestarat, his adiutorijs purgationum adhibitis, ad interiorem originem identidem reuocatus, ueneuati sanguinis, geminatis effusionibus arceatur. Sed uomant frequentius, & lactis beneficio per cibos, per potiones enutriantur, & educentur. Locis uero contaminatione uulneratis, omnia styptica adhibenda sunt, quibus illa caro corrupta, & effœminata, ualeat durari, uel stringi. His frequenter Ciros trociscus profuit, qui cōficitur ex sinopide, alumine scisso, ærugine, & cymino sub æqua ponderatione in aceto dispositus. Omnia etiam linimenta, uel fricamenta quæ prurituí in superioribus, nec non etiam scabiei conuenientia significauimus, etiam his apta, seu utilia asseueramus. Aliqui uero etiam illis carnes uipereas ministrauerunt, quaternos digitos in mensura, tam in capite, quàm & à cauda pręcidentes, quæ oleo & salibus cōditæ profuerunt. Addis de græco quamplurima.

De luxationibus. Cap. XXXIII.

PER initia, ut moris est, primum auulsa reponenda sunt locis suis. Item embrocis uti necesse est, ex herbi pollinibus, uel certe cineribus, oleo, sapone, & ouis commixtis, lanisque mollibus, infusis succis loca munienda sunt, & pro locorum natura, fasciolis continenda, & constringenda. Si sub hoc adiutorio, loca naturaliter custodita quieuerint, eisdem usque ad perfectam sanitatem imminendum nobis erit. Si uero aliqua aduersitate, locis proprijs auulsa minime potuerint reuocari, tunc adiutorijs catholicis, doloribus crescentibus, subueniendum erit: ut est phlebotomus, uel catarticum, & cataplasmata paragorica. Quibus perseuerantibus, si dolorum declinauerit inquietudo, somento lauacri, cerotarijs, uel certe emplastris calasticis imminendum est. Postea uero malagmatibus perseuerandum, quibus curanda loca possint perpetuo solidari.

THEODORI PRISCIANI AD TIMOTHEVM FRATREM LIB. II.

NVNC ſecundi operis partes aggrediar, quibus prodēdæ, diſcutiendæque rationis delegauimus functionem. Quæ quoniam oculis comprehendi non poteſt, quod officium liber ſuperior occupauit, idcirco paſſiones interiora poſſidentes, in hoc uolumine, aut accidentibus conuincentur, aut prodentur indicijs. Studio quippe ueritatis nolui fruſtra diſputationes ingerere, quin potius in utroque opere, certis, deprehenſiſque morbis remedia conſtitui, uel curis medendo facilioribus, uel tuendo materiam uitiorū. Quandoquidem in Logico opere obſcuriſque periculis, non opus eſt aſſertore, ſed iudice. Omnes acutæ febres uel ægritudines, de quibus nunc dicere conſtitui, aliquando paſſiones præueniunt, aliquoties conſequuntur, quæ certa produnt indicia, quibus morborum poſſit materia comprehendi. De chronicis uero ſecundus partibus promiſſos ſermones expediam. Hæc eſt itaque ſub omnium ueterum auctoritate febrium diffinitio, quibus etiam nos aſſenſum libentiſſime accommodamus. Ineſt nobis calor ignitus, qui cum ſe in altioribus præcordiorum locis, repentina aliqua neceſſitate commouerit, & uelut aduectus tēpeſtate, loca aliqua naturaliter quieta turbauerit, uaporem acriorem procurat, & tum quidem ex altitudine ſtomachi febrium ſerit originem.

LIBRI II. PARS PRIMA, DE OXYORIS, SEV ACVTIS PASSIONIBVS.

De febribus. Cap. I.

SIC IGITVR quammaxime omnibus in locis, ſiue climatibus, omnique ætate, morbis omnibus certa ex neceſſitate uel imminentibus, uel præeuntibus, hæc ſociantur. Febricitantibus itaque generaliter omnibus, unum magnum remedium cunctorum cautum eſt auctoritate, præcipue ſeruire temporibus: ut per conditionem cauſarum ęgri omnes, adiutorijs competentibus releuentur, ſimiliter etiam cibis congruis nutriantur. Cōueniens profecto, in utriſque aliquando congruum, bonum tempus. Poſſunt enim in ijs officere, quæ æque utilia iudicarentur, ſi in competenti tempore ſuggerantur. Docuit enim natura omnium gubernatrix, initijs omnium exagitationum, ſub quacunque ſorte cauſarum aduenientium, quando præſentis commotionis tempeſtate, naturalis ille uapor turbatus, receſſus interiores petierit, & cum ex materia articulos frigus uel tumor quaſſauerit, uel occupauerit, tunc nihil penitus à medicis tentari, uel adhiberi debere. At uero imminente declinatione, tranſactis augmentis, cum paulatim uapor exaſperatus, omnia illa exteriora membra perfuderit, tunc adiutorijs potius competentibus ſeruiemus. Ergo quo modo aliquando ſub certis accidentibus manifeſta declarantur nomina paſſionum, ſic aliquando ſimplex febrium imago conſpicitur, quę uētris ſemper conſtrictionem procuret, capitis dolorem, linguæ aſperitatem, aliquando inſomnietates, cum leuibus mentis erroribus. Hęc etenim ex eadem febrium origine, uapore naturaliter ſuperiora appetente, præcipue capiti ſollicitata contingunt. Quæ accidētia licet etiam in cæteris paſſionibus, cum alijs ſignis plurimis miſceantur, tamē cum per ſe ſola fuerint, febribus ſociata, febrium magis ſimplicium quàm figuratarum ſpeciem deſignare noſcuntur. Ergo cum ſimplicium febrium cauſa conſtiterit, per initia commotionum, cum adhuc articulos poſſidet frigus, manibus calidis, uel uaporibus, cætera omnia membra calefacta contineo: tunc etiam ſomnos inhibeo, nihilque aliud inhiberi permittam. Cum uero ex altitudine uapor exiliens, corpus omne caleſecerit, & emergens inflammatio impatiens, uiſcera uniuerſa ſiccauerit, tunc poſt clyſteris ſimplicis beneficium, etiā enemate, quod ex ſicco lini ſeminis, & oleo roſeo, uel chamæmilo temperatur, in uncijs tribus, igneis illis ardoribus ſuccurrendum eſt. At uero quinta tranſacta die, & primis iam temporibus ægritudinis refręnatis, cum ſub quadā maturitate qualitas cauſæ humanior apparuerit, tunc poſt augmenta cōmotionis prę ſentis, lini ſemine, & hordei pollinibus, cum aqua & oleo, ut moris eſt, præcordiorum loca iuuanda ſunt: ex quo aut ignem illius commotionis temperemus, aut ſudorem opportuno tempore procuremus. Monitum te interea uolo, ex urinarum inſpectione, ſupradictę ęgritudinis maturitatem, ſic conſiderari debere. Aduertendum eſt itaque, ex urinis naturalibus & conſuetis, quātum in cōtrariam partē natura deuiauerit: ut ex hoc, quid aut pñs ſtatus, aut futurus ægritudinis exitus allaturus ſit, inſtruaris. Eſt aūt urina naturaliter, quæ corporis eius qui emittit, ſanitatē manifeſtat, rubra mediocriter, & ſubpinguis, & tactu calida, hñs naturaliter nebulas, in aquam maxime appetentes. Quantitatē uero ex accepto noſſe cōueniet. Hęc itaque cum inſpexeris, de maturitate ęgritudinis bene cōfidens, adiutorijs cōpetentibus uiſitabis. Superueniente igitur declinatione, tēporales commotiones, ēt prioribus adiutorijs procurato. Tunc & linguę curationi, & cæteris, quę cibos impedire conſueuerunt, ſeruiendum erit. Aliquando etiam lixoperita pro cataplaſmatis adhibita, quammaxime profuerūt, quæ infundere ac nutrire magis, quàm infrigidare corpora ardentia uideantur. Quæ conficere hoc modo conſueuimus. Spuma argenti unc. III. mellis, unc. III. ſucci lini ſeminis unc. VIII. ceræ unc. III. olei roſei, uel chamęmelini lib. II. cōficis ut moris eſt, & uteris in uicē cataplaſmatis, cōmotiones cōpetenti tēpore iuuaturus. His igitur adhibitis, ſimplices ægritudines ſic uiſitare conſueuimus, uſque in plenam uiſitationem: quo etiam lauacris adhibitis, & reparare ſanitatem, & reparatam cuſtodire poſſimus.

Igitur poſtquam illius ægritudinis ſpecies, quæ ſolis febribus cum proprijs accidentibus deſignantur, hac pagina compendioſe compoſui, in ſequenti ordine acutas omnes paſſiones proprijs nominibus, atque etiam accidentia deſignabo. Sumimus itaque initium de phreneticis, febriũ acutarum neceſſitate fluctuantibus, adiungentes adiutoria competentia.

De phreneticis. Cap. II.

PHRENETICORVM cauſam certa accidentia manifeſte deſignant. Sunt enim acutæ febres, cũ terribili mentis alienatione: ſunt iuges inſomnietates, ex miningæ tenſione, uel indignatione uenientes. Vnde cum ſpeciale accidens hos tantummodo manifeſtauerit, uel ſi floccos intenſius legerint, commotionum temporibus, uti iam ante præmonuimus, ſeruiendum eſt. Docet natura, exaſperatis nulla penitus adiutoria admouenda, ex his præſertim, quæ importunis temporibus quammaxime adhibita, nocere probata ſunt. Per initia atque huiuſce paſſionis, lucidum ac temperatum primo cubiculum prouidẽdum eſt. Ciborum obſeruanda continentia. Et ſi prædicta adiutoria, quibus paſſio publicata eſt, intra tertium diem apparuerint euidentia: & ſi nulla nos aut ætatis, aut temporis ratio remoretur, phlebotomo ſubueniemus, licet ad detractionem ſanguinis, cunctatior non facile peccauerit. Cum enim ſanguinis, commodiſſimi elementi, copia laborantes, etiam alienis poſſint iuuari remedijs, eo ſanè detracto, uel amiſſo, difficile reparantur. Ventris item ſi cõſtrictum fuerit officium, per clyſterem ſimpliciſſimum procurabo, mellicrato calido, oleum tantummodo admiſcens, nihil aſperum, neque diureticæ qualitatis adijciens. Certum eſt enim, febricitantibus omnes collectiones miningæ ſociari. Vini, uel aceti penitus in his odor fugiendus eſt. Cibus humectus & lenior eſt adhibendus. Aptis temporibus caput oleo roſeo infundendũ. Et ſi his adiutorijs contemptis, paſſio augmenta perceperit, ita ut extenſioribus uigilijs, & febribus, & alienationibus adhuc moleſtiſſimis terreamur, oleum chamæmilinum, uel anethinum calidum, in quo papauer, uel lactucę ſemina, uel menthę, uel hederæ ſuccos coxeris, miſcebis, & eorum capita frequẽtius irrigabis. Si uero impatientius ſe luctando quaſſauerint, quod eſt omnibus uigilantibus accidẽs ſpeciale, mollibus ligaturis faſciarum alligatos quieſcere faciemus Etenim plus incommodi accidere poterit ex uigilijs inquietis, quàm ſi inter luctationes nimias intercepti, uiribus fatigẽtur. Vultus eorum ante cibos, aqua calida, ubi agreſte papauer, aut lactucæ ſemen, & cætera illa quæ ſignificamus decoxeris, fomententur. Similiter etiam articuli eorum, lingua quoque, ex melle, & oleo mixto roſaceo, aut certe ex ſucco lini ſeminis irrigentur. Febribus etenim perſeuerantibus, ægri amplius ſiccitate linguæ quatiuntur. Lectus eorum ſuſpendendus eſt, & ad uicem geſtationis agitandus. Frequenter enim, ex illa lecti motione, ueluti & mentis oculis, & mentibus occupatis, ſomnos his dulciſſimos procurabimus. Media eorum, conſideratis temporibus, oleo dulci calido fomentanda ſunt, aliquando mixta aqua calida pertigmatibus infundenda. Similiter etiam inguen eorum huic quãmaxime compatiens ægritudini. Frequenter etiam ſeminum cataplaſmatibus media eorum iuuanda erunt. Iuuat interea multum detonſio capillorum, aut ſi raſo capite admotæ cucurbitæ, cum ſanguinis detractione adhibeãtur. Ex hoc etenim adiutorio, quantũ ſępe probatum eſt, ad plenam cauſę perductæ ſunt digeſtionem. Hæc eſt amice ſimplex phreneticorũ medicina, quæ naturæ beneficijs & adiutorijs ſic ordinatis, competenti tempore adhibitis, continetur. His etenim rite cuſtoditis, facilius poteſt ægritudo uicta ſuccumbere.

De lethargicis. Cap. III.

LETHARGICIS & phreneticis ſimile eſt capitis aut miningę ſub extenſione uel conſtrictione periculum, utrique acutis febribus agitantur. His tamen accidentibus differunt, quòd phrenetici, manentibus inſomnietatibus & alienationibus, eriguntur. Lethargici uero ſub ſimili incõmoditate uigiliarum, grauedine moleſtiſſima, & falſo ueluti ſomno, moleſtius deprimuntur. Sunt hæ differentiæ, ex ſimili paſſione ſubortæ, ita tamen, ut plus lethargici periclitẽtur. Nam phrenetici amplius grauati, lethargici fiũt: lethargici uero releuati, in phreneticos mutantur. Vna eſt ergo & æqualis in utriſque cauſa uitiorum, eadem etiam in uiſitando diligentia eſſe debebat. Sed phreneticis quies & patientia indicenda eſt: lethargicis uigiliæ procurandæ ſunt. Ergo lethargicis fotus capitis ſimplex adhibendus eſt, ut phreneticis: exceptis herbis illis, uel ſeminibus ſapores afferentibus, qui media præcordiorũ ſimiliter adiuuanda ſunt. Linguæ ſiccitas eodem modo riganda, ritéque uentris officium procurandum. Caput quoque ſic detractione ſanguinis releuari debebit. Vno eodémque modo, uel tempore, etiam ciborum qualitate nutriendi ſunt. Vnum tamen præcipue curandum, ut ſi per ſpinæ tantummodo admonitionẽ febres adhuc acutas perſeuerare intellexeris, frequentibus eos ſternutamentis releues, tunc acerbis adiutorijs ptarmicis imminuere nos conueniet, in lucido ſanè & temperato cubiculo. Articulos uero eorum ungo frequẽter oleo ueteri, uel cucumeracio, mixto nonnunquam nitro, aut pipere, aut caſtoreo: & uncta ſollicitius defricabo. Et ſi frigidi adhuc fuerint, etiam ſinapi puluerem admiſceo. Nam & aliqui etiam ſanguiſugas frõti eorum, uel temporibus recte adhibuerũt. Perſeueranti uero grauedine, & ſenſus occupatione demerſis, expedit accipere ad menſuram cochlearis unius cum mellicrato caſtorei puluerem. Expedit etiã apophlegmatizare ex oxymelle, & hyſopi, aut origani, aut thymi, aut pulegij, aut rutę decoctionibus. Et ſi adhuc iſta ueterem capitis depreſſionẽ non deponant, etiã ſinapiſmus adhibendus erit, unguenta quoque ex ca

ſtoreo,& oleo ſicyonio. Iam tunc etiam odores naribus admouẽdi ex caſtoreo,pulegio,origano,thymo, & baccis lauri. Hoc & ex cornu ceruino,& galbano fieri,commodum probauimus. Hæc igitur grauatis lethargicis adhibenda ſunt,ubi febrium acutarum non interuenerit neceſſitas,quæ quidem nos omnia eis quæ phreneticis accommodari ſolent adiutoria,uel illis ſimilia adhibere compellit.

De pleureticis. Cap. IIII.

PLEVRETICORVM hæc eſt certiſſima definitio. Dolore inſuſtentabili, & perſeuerãti,circa interiora lateris afficiuntur,febribus æque acutis minime deſiſtentibus: & tuſſi moleſtiſſima compreſſi,ſputa uaria eijcient. Super quod latus iacuerint,tolerabilius aſſeuerant. Nam loco dolente,ad ſaniores partes in tempore demigrat preſſa materia,ac tum loca ipſa languentia releuantur. Febrium itaque temporibus ſeruientes,adiutoria & cibos congruos adhibebo. Cubiculum procurabo calidum & lucidum. Ex initio mellicraton ex deſpumato melle ſuggeram,omni ægritudinis tempore miniſtrandum. Interea ſi ſtatim nos augmenta terruerint,refractantes ægrotãtis ætatem,temporis qualitatem, prouinciarum naturã, intra tertium diem phlebotomo ſubuenire nos conueuit. Item uentris officium procurandum eſt,aut balanum ſupponendo,aut clyſterem ſimpliciorem. Lateri uero dolenti,ex oleo ſamſucino calido fomẽtum adhibeo & ex ſamſuci puluere,uel rutæ ſiccæ,loca affatim aſpergo dolentia. Poſt uero Tuccidas, aut ſulphuratas calefactas lanas appono,uarijs & frequentibus cæteris uaporibus loca mitigabo: & aliquãdo ſaccellis ex cantabro: aliquando ex milio,uel ſalibus calefactis,aliquando oleo ſupradicto ſamſucino, uel rutaceo adiecto,ueſicam uaporamus. Adhibemus etiam uentoſarum ſuis temporibus aptiſſimum adiutorium. Perſeuerãtibus uero doloribus,etiam cataplaſmata calaſtica cum melle de ſeminibus addo,detrahens ſemen fœnograeci. Febrientibus caput ſemper dolore & inflatione ſollicitatur,quod expertus es. Cibos uero uſque ad ægritudinis digeſtionem,commodis temporibus,matutinis quammaxime, ſorbiles miniſtrabo,& calidos. Semper enim naturæ certa ratione,ueſpertinæ horæ craſſiores acceſſus, ęgros animos ad triſtitias quaſdam adducunt,& uitia ueluti renaſci cogunt,commotionem interea addẽtes. Eoque facilius ægritudinem refrę̃nabis,ſi per dies ſingulos ſemel tantummodo cibos adhibeas. Sub hac igitur uiſitatione,ſi nec dum ægritudinis augmenta receſſerint, diebus pluribus ex mellicrato, aut hyſopum, aut rutam uiridem decoquam,& ex hoc frequenter eos potabo. Locis uero impatienter dolentibus,etiam ἰσχάδες uſtionis impono. Ita enim frequenter ad peripleumoniacorum non permittetur æger uicina peruenire pericula. Dolentes uero latus ſine febribus,& cæteris accidẽtibus pleureticorum remotis, quos iam non pleureticos,ſed latus dolentes proprie appellabo,ex ſubiectis alia diligentia uiſitamus. Piper, uel cyminum,uel caſtoreum,aut rutam ſiccam terentes,mellicratoque miſcentes,potui dabimus. Oxyporia adhibenda erunt. Item acopo calido,commixto opobalſamo,aut glaucino,aut laurino, latus ipſum eſt perungendum,& fricandum. Quibus adhibitis,ſi nec dum dolor quieuerit,ſuper illam decoctionem quã ſuperius ordinauimus,fraxini radicem,aut capparis admiſcebo. Dabo interea etiam antidota apta frequẽter pleureticis,ſuperaddens ſamſuci puluerem,iiſdem ſemper adiutorium commodiſſimum. Nam & emplaſtra,uel malagmata,his ſæpiſſime profuerunt,ex rutæ foliorum uiridium contritorum, cum axungia, & cætera quamplurima,quæ ſibi quiſque in tempore cauſæ probatæ utilia eſſe cognouerit.

De peripleumoniacis. Cap. V.

PERIPLEVMONIACOS hæc accidentia manifeſtãt. Febres acutæ,thoracis pondus, quod etiã laterum ſollicitet uicinitatem. Iacere ſupini non facile patiuntur,ſed magis ſedendo releuantur,facies atteſtantur infectas ueluti quodam rubore genas. Anhelitum tardum,& ſuſpirium patiuntur. Tuſſiunt frequenter,ſputa ſanguinea & ſordida digerunt,pulmonis periculum deſignantia. His primo lucidum, & calidum,utpote calaſticum cubiculum prouidendum eſt. His febrium temporibus ſeruiens,adiutoria, & cibos moderatius adminiſtrabo. E ſuccis ptiſanæ,aut alicæ,mellis quippiam deſpumati habentibus,mellicraton faciendum eſt: ſicuti etiam in pleureticis ordinatum eſt: cui concoqui debet ruta uiridis, hyſopus,uel origanum,aut iris Illyrica,quæ quammaxime perſeueranti tuſſiculę mederi conſueuit. Si uero digeſtio ſputorum tarda & difficilis fuerit, uel ſi pectora eorum uiſcoſa quadam pinguedine percludantur,ad menſuram cochlearis,ieiunos recentis butyri frequenter acceptione iuuamus. Ventris officium aſſidue procurabo. Thoraci eorum,hoc eſt,pectori,adiutoria omnia pleureticorum adhibeo,tam in fomẽtis,quàm in cataplaſmatibus,cæteriſque uaporibus conſtituta. Cerotaria quoque ex oleo cyprino,habentia ſinapi puluerem,adhibenda ſunt: quibus ad exteriorem cutim,pulmonis laborãtis,cauſa interior prouocetur. Nam & uentoſæ impoſitæ par beneficium etiam mitigando præſtiterunt. In declinatione uero huiuſmodi ægritudinis, emplaſtris, & malagmatibus amycticis pro tempore aptis uti nos conueniet, nec non & humanioribus lauacris, cæteriſque,quibus ex tanta ægritudine,reparare membra laſſiora, & roborare poſſimus.

De ſynanchicis. Cap. VI.

DVPLEX ſynanchicorum ſpecies. Vna quæ cum tumore nimio, uel indignatione gutturis, & uuæ,

& uuæ,& faucium,& uicinarum partium efficitur. Altera fine tumore, iisdem tamē inhærentibus signis, uel accidentibus: quæ plus periculi facere consueuerunt. Meatus utrisque in trāsglutiendo difficilis fiet, & de conclusione eorum locorum,uel suspirio,uel etiam nauseando periclitantur. Hi hoc modo curandi erunt,cubiculum maius,& calidum procurandum est. Clysteris ardore officium uentris cogemus. Et si ætas eorum adhuc calidior fuerit,phlebotomo liberantur ex uenis sub lingua apparentibus,eo sanè tempore,quo necessitas coegerit detractionis. Vbi enim febrium timor defuerit,etiam post tertiā diem sanguinis detractio non negatur. Gargarismatis uero has causas faucium, frequentissime tali modo nouimus releuari. Mellicrato,in quo aut cantabrum coquendum est,aut ficus siccæ,aut gallæ quassatæ aut rosa sicca,aut lenticula,aut omphacium,aliqua ex his,aut certe omnia,ut superius contexímus,concoquenda erunt. Nam andronici trocifcus omnibus merito approbatus,si cū passo,aut careno teratur,& molli penna his locis adhibeatur,satis iuuat. Sic etiam de flore rosarum,& alumine scisso, & de phrygio lapide simul combusto,cōfectus puluis,similiter temperatus,& commodius adhibetur: & cætera medicamenta, ut anthera,& his similia,anteriorum compositione probata. Interea saccellis,uel fomentis, cataplasmatibusque calasticis,& paragoricis,locis faucium periclitantibus,& pectoris uicinis partibus imminebo. Cibis uero temporibus competentibus humidis,calidis,& tenuioribus nutriendi sunt. Acutæ enim ægritudines utilius gubernari non poterunt.

De apoplecticis. Cap. VII.

APOPLECTICI appellati sunt eo,quòd ueluti ictu quodam repentino percutiantur: uel quòd frigidissimi cum totius corporis desperatione,& grauedine iaceant, sine sensu etiam. Hæc quidem passio acuta est,& nunquam penitus sociata cum chronicis, nimium sollicita,sine febribus tamen. De his igitur Hippocrates noster,huius professionis auctor,sic sua sententia indicauit Apoplecticos, inquit, grauiter occupatos,nullo penitus pacto curari posse: leniores attamen, licet difficile,liberari. Huic etiam ego obediens, hoc si suadeo obseruari ut eos quos sine sensu penitus iacentes inspexeris,& nimium frigidos, anhelantesque,tantummodo plena sub desperatione agere pronuncies. Quos uero leuiores,ut dixi, & aliqua parte sensum proprium continentes,sono narium respirare conspexeris,penna prolixiore interiora faucium attingendo,si fieri potest,cibos,aut phlegmata per uomitum reijcere compelles. Sternutamētis acrioribus eorum capita commouenda sunt. Vnguentis,uel fricamentis,acrioribus,& calidis, omnes eorum articulos,mixto nitro,& pipere,infundere suadeo. Extremitatem uero intestini,taurino felle tāgendam,aut puluere staphysagriæ,quam syluaticam uuam appellant. Balanos supponimus acres, & thermanticos. Consueuerunt enim his adiutorijs coacti,σκύβαλα,uel urinas,uel phlegmata frequenter extrudere. Cognoscentibus uero,& respondentibus,intrepide phlebotomum adhibeo. Si tamen nimium senes non fuerint,succis eos ptisanæ,uel alicæ,cum oxymelle gubernabo. Aquā calidam potui dabo. Cum uero transacto periculo præsenti,ad paralysin,ut frequenter contingit,causa fuerit deriuata,suo tempore cum de paralysi tractaturi sumus,etiam eorum ordinabo remedia.

De hydrophobicis. Cap. VIII.

HYDROPHOBICORVM causam,aliqui ex morsu canis rabiosi,aliqui ex serpentium uenire asseuerant. Sed has origines sollicite nos scrutari superfluum est. occupatos etenim hoc morbo molesto, nil iuuat originem didicisse. Igitur cum initia huius manifesta fuerint passionis,emergit primo ueluti quædam irrationabilis animi respiratio repentina,& frequentes iracundiæ Item pigrescunt ad omnia,insomnietates,uel certe somnos terribiles patiuntur His & stomachi grauedo,cum corruptela ciborū emergit,lauacrorum inconsueta uitatio. Aerem serenum,ueluti plumosum perhorrescunt. Vitare etiam bibēdi consuetudinem tentant. At uero,cum passio eos plena possederit,quātum in desideranda potione hic accesserit desiderij,tantum timoris in accipiendo generatur. Ad hæc phlebotomo prius occurrendum est,si nos nulla prohibuerint cætera præiudicia,ut superius dictum est,quando necessitas coegerit tempo ris. Vbi enim febrium timor defuerit,etiam post tertium diem detractio sanguinis non negatur. Itē dabo gentianæ radicis puluerem, in mellicrato cochlear unum: diatheriacon dabo, coagulum leporis tritū, similiter cum mellicrato. Dabo etiam canum catulorum coagulum. Dabo etiam cācrorum fluuiatilium puluerem combustorum. Vulnera autem eorum à plena sanatione,ut possumus,differemus,admoueo do medicamenta quæ debent mitti, & sordida eadem uulnera faciam permanere. Admoueo interea etiā sanguisugas,admoueo caustica. Patentium enim locorum uenenati humores minime poterunt prohibere digestionem. Pectus eorum,uel stomachum,feminum chalasticis cataplasmatibus adiuuabo. Iuuabo etiam cerotario, ex aloe & mastiche,& nardino oleo temperato. Caput eorum oleo anethino,uel chamęmilino tepido infundo. Vomitibus & clysteribus releuandi erunt. Stomacho uentosas impono frequenter cucurbitas, & unguentis ex samsuco herba, uel absinthio confectis, præcordia perfricabo. Cogō interea & suadeo per interualla, ut ad balneas accedant, & solo fomento calido eos posse iuuari asseuerabo. Procurabo cibos cum saporiferis speciebus: sed si in tempore non deerit, etiam sagapenum,aut laser admiscebo.

De iliacis, colicis, & strophicis. Cap. IX.

ILIACORVM, colicorum, & strophicorum similis est omnibus doloris molestia, diuersis attamē accidentibus separantur. Strophus est leuis uentris tantummodo dolor: & leui adiutorio aut uaporū, aut uentris expositione, aut lauacrorum fomentatione compescitur. Colicorum uero intestini unius querela grauissima est, & frequenter lege chronica, statutis & præfinitis ueluti temporibus cōmouentur: ut iam temporis magis molestiam, quàm uitæ periculum reformident. Iliacorum autem passio, de qua nunc nobis tractatus interponitur, acuta est, & sub augusto tempore periculosa. Primo, quod uentosus il lis est stomachus, uentositate tenduntur: uesicæ, inguinum, coxarum, & omnium uicinarum partium do loribus opprimūtur. Scybalorū interclusione nimia cōligantur, usqueadeo ut ēt clystere acri adhibito, nō fimum, sed uentositatem solam inutilem egerere uideantur. Saliuarum frequenti profluuio perseuerantī, coguntur in nauseam: ut non solum phlegmata, uel humores, sed etiam horribili uisu stercora cogantur egerere. Ad hæc igitur accidentia quantis possumus adiutorijs hoc ordine succurrēdum est. Vaporibus frequentibus, & cataplasmatibus de cymini puluere, & sinapis semine temperatis immineo: iniectionibus quoque ex supradictarum specierum decoctione confectis: admiscēs succos fœnograeci, quibus ruta uiridis concoquenda erit. Item etiam ex oleo roseo, mixtis anserinis adipibus, aut castorei puluere, cum oleo uetustissimo. Vtilius si ex laurino, uel glaucino temperentur. Vtimur uentosis, cucurbitis ignotioribus, uiolentius euellendis. Etsi adhuc doloris molestia perseuerauerit, phlebotomum adhibeo, perseuerando tamen fricationibus, uel sabanis calidis. Scybalorum uero egerēdorum causa primo eos chalastico clystere compello. Qui si contenti fuerint, in secundis acrioribus imminebo, colocynthidas decoquens cum succo betarum, & similibus cæteris, aspere prouocantibus. Si uero ex sumptione potionis uenenosæ perceptæ hoc euenire cognoueris, theriacam cum uino dare conueniet. Ventrem prouocabis ex lacte decocto, quod schiston aliqui uocauere, in quo coqui facies, uel dissolui, aut aloe, aut scāmoniam. Addis etiam adiutoria de græco euporisto compendiosa.

De spasmis. Cap. X.

SPASMVS appellatus est ex tensione, uel protractione neruorum, & uicinorum musculorū, ceruicis quammaxime impatiēte dolore compatientis, ut etiam ad respondendum os facile aperire non possint. Nam sub hoc titulo spasmi, uariæ sunt huius passionis figuræ. Spasmus per omne corpus extēsionem rigidam temporalem quidem habet: sub qua ita tenduntur, ut sub uno schemate iacentes, tensione molesta & inflexibili teneantur. Quos uero pronos cōtractio habet, emprosthotonicos dicimus: quos autem ad posteriora reclinatos, opisthotonicos appellamus. Hæc accidentia corporibus frequenter sine febribus euenire consueuerunt. Quod si febres spasmis superuenerint, causam soluunt. Spasmi autem superuenientes febribus, uitæ semper periculum minitantur. Sed hæ supradictæ discretiones una eademque medicinæ diligentia uisitantur. Primis diebus cōmodius phlebotomo suaui utēdum est: si tamen postea etiam omnia adiutoria competentia minime prætermittas. Fricamentis, uel unctionibus omnia loca diligentius mitiganda sunt, uino & oleo temperatis, cubiculo calido & lucido procurato. Neruis uero tensis, & flexibilibus, fomenta uel sola ex oleo caustico, & calidissimo temperabo. Cucurbitas, cū detractione sanguinis, competenti tempore adhibeo, uentrem procurabo ex clystere simpliciore. Cibis congruis digestibilibus nutrio: ut sunt oua tomatula, buccellæ candidæ, in aqua calida maceratæ. Frequēter etiam mellicrato infusę, inferendæ erunt. Et si adiutorijs supradictis releuati, etiam oris cœperint impedimento carere, maluas & minutos pisciculos anethino iusculo discoctos, plena iam confidentia subministrabo. Frequenter etiam cum emplasmate ex hydromelle temperato, lactis his copia neganda non erit. Omnibus uero tensionibus, post fomenta chalastica, ex oleo sicyonio unctionem adhibeo, & acopa calidiora, & cataplasmate chalastico loca diutius mitigabo. Post clysterem uero chalasticum, expositis scybalis, œnemate uti nos conuenit, ex oleo rutaceo, commixto castoreo. Conueniet etiam locis ipsis, de salibus calidis adhibere saccellos. Nam & carbonibus proxime calentibus, lectos & stramina calidiora procurabis. Cerotaria uel acopa ex oleo cyprino his frequenter adhibenda sunt. Et adipes leonū galbano commixti, par beneficium procurant. Dabo etiam interea potiones huiusmodi. Castorei puluerem cum mellicrato, aliquoties his piper intermiscens. Silphium cum pipere, & mellicrato similiter. Dabo etiam diureticas potiones. Dabo somniferas. Curabo etiam per aquarum naturaliter calidarum beneficia. Nam post declinationem ægritudinis, natura ijs uentris beneficia procurare consueuit.

De satyriasi, uel impedimento usus Venerei. Cap. XI.

SATYRIASIS, gonorrhœæ, uel priapismi, similis est sub immoderata patratione molestia, quæ his accidentibus disterminantur. Gonorrhœa sine ueretri extensione, uel usus desiderio spermatis affluentissima sub effusione, corpora debilitat, & per chronica tempora producitur. Satyriasis uero ex certa corporis incommoditate, quæ etiam mulieribus aliquando contingit, desiderium insatiabile, & tensionem particulę, cum assidua patratione auidissimā facit: & licet sine febribus, attamē inter acutas

& temporales

& temporales ægritudines numeratur. Hanc passionem priapismó aliqui appellauerunt. Sic itaque cu randi erunt,qui de utriusque cognomentis ęgrotant. Frequentatione palęstrę,per initia omne eorum cor pus exerceo. Post identidem penitus quiescendum est. Vapores stypticos,ubi iam sub tegmine,uel muni mine totius corporis bene fuerint dispositi, supponimus, uaporem calefactum ex acacia, uel hypocisti de,uel cicutæ herbæ succo,contrito,& resoluto. Tunc ipsis partibus superaddimus fricationem unam sabanorum paulo asperiorum. Cibos stypticos omneis cum aceto ministrabo,uitans calidos,& qui inflationem poterunt concitare corporibus. Hi etenim frequenter usum erigere uenereum consueuerunt. Sic etiam potus subministrandus erit. Sed tamen omnia hæc mediocriter,& rarius exhibenda sunt,ut ex hoc ueluti famem,uel sitim procurare possimus. Si uero passionis huius molestia diutius perseuerauerit, ut tensio & desiderium impatientissime protendantur,laminam plumbi,renibus & partibus uicinis appono. Nam & uentosis cucurbitis assiduis,eadem loca fatiganda sunt. Dropaces quoque imponendi erunt. Ab omnibus carnosis cibis,& multum nutrientibus abstinendi sunt. Ab odoribus bonis, uel thymiamatibus : ab aspectu, uel communione pulchrarum penitus figurarum, ut neque tangendi, neque uisendi eis copia præbeatur. Quibus uero aut ætatis uergentis defectio,aut morbus locis residens,ueluti iam frigentibus,usus uenerei officium pernegarint,ijs contrarijs adiutorijs famulabor. Conuenit exercitio uti mediocri fricationibus quammaxime locorum inferiorum,& inguinũ,ex pipere,uel euforbio, uel similibus speciebus,quæ erigendo uigorem, desiderium, uel usum ualeant ministrare uenereum. Etiam horum dropaces adhibeo renibus,uel inguinibus,& ex eodem balanos. Cibis calidioribus utar,inflantibus,uel erigentibus membra frigentia. ut est uinum boni odoris, uel hydromel, alica,amylum,pinei nuclei,porri, erucę,bulbi etiam,& similia,quæ per potiones accepta, uirile semper officium reparauerunt. Et piper, satyrion,& stinchus,& erui semina,& cætera adiutoria,par beneficium ministrantia,quæ in libro Physicorum commodius disponimus. Interea eos quiescere conuenit,non solum noctis spatijs, uerumetiam diei : utis plumis,& mollioribus opertorijs,uel straminibus conuenit. Interea puellarũ speciosarum, uel puerorum similiter seruitium procurandum est. Vti sanè lectionibus animum ad delicias pertrahentibus : ut sunt Amphipolitæ,Philippi,& Herodiani,aut certe Syrij, Amblij,uel cæteris suauiter amatorias fabulas describentibus.

De cardiacis, qui etiam diaphoretici. Cap. XII.

LICET quamplurimorum sententiæ ita definierint,sicuti hæc eadem professio nominis attestatur cordis initio hanc ægritudinem fieri,ijs ego tamen non facile accomodabo sensum. Nunquam etenim clarui indicium manifestum,quo tentari in aliquo naturam cordis intelligerem. Est autem totius corporis, & uirium plena resolutio,quam καρδιακὴν διαφόρησιν appellamus. Hanc sudor uiscosus & frigidus perseuerãs, interemptis uiribus manifestat : præeuntibus attamē acutis febribus,& flammarum interiorum ardoribus. Quem morbum aliqui Causon appellauerunt. Hęc igitur passio frequentius iuuenibus, quam cæteris ætatibus euenire consueuit,in augmento ægritudinis,hoc est circa diem sextum, & quammaxime eo tempore,quo æstas calidior incanduerit. Licet ergo in omnibus generaliter malarum ægritudinum necessitatibus,ualde promouerit,si gubernantibus temporibus seruiamus : attamen magna ui, & periculo interposito,dum sudoris illius emerserit iniquitas,cum uirium defectu, & ex eo pręsens uitę periculum, tunc confusis & pretermissis temporum rationibus,adiutorijs competentibus imminemus : & nunc cubiculũ frigidum,nunc lectum stramentis ueteribus lineis dispositum,nunc flabella, nunc quoque pannos nardo & uino infusos,pręcordijs eorum ordine imponimus. Cataplasmata quoque frigida,& styptica imponēda sunt eorum pręcordijs,strichnon,aut aizoō,aut rubus,aut thebaicus dactylus, aut caduca mali granati, uel œnanthes grana. Certissimum est etenim,singularum specierum merita,quenque medicum bene cognoscentem,uel etiam temperamenta,siue commixtionem adiutoriorum facile posse disponere. Faciē ergo eorum ex posca frigida,uel uino styptico fomentabo. Pulueribus aspergo membra sudantia, mēthę, uel rosarum folijs,siccis,contusis,& cribellatis,gypsi,naxi,mannæ thuris,gallarum,singulis tunsis, & commixtis,cum uino styptico,uel eius fęcibus : simul mixtis odoribus bonis,uel thymiamatibus, uires labentes,& mēbra desidentia reparabo. Articulos eorum oleo cucumeracio,uel nimis uetusto, mixto puluere nitri,uel piperis,pyrethri,uel adarces,uel urticæ seminibus defricabo,uel infundo, quo calorem ingenitũ emorientem reparare aliquatenus ualeamus. Nutriam succis modicis,sed frequentioribus, frigidis tamē, quibus sudoris feralis abundantia uires emorientes exuscitem. Nutrio potando,ut potero : nutrio similiter per clysterem,aut alicę,aut ptisanę succis,ut supra dixi,in quibus ungulas porcorum,usque in plenam ęarum decoctionem concoqui suadeo. Aquam frigidam per interualla similiter subministrabo : & si ætatis adhuc uapor calidior coegerit,niuatas non aspernabor.

De cholera. Cap. XIII.

CHOLERA passio molesta,sub angusto tēpore sollicita, omnibus acutis ęgritudinibus uelocior. Nam hęc sub uno die desperata,ut frequenter experti sumus,uitę terminum fecit, dum subitanei uomitus,uentris quoque imminere effusiones,sub dolore nimio pręcordiorum,uel totius corporis, interiorem omnem sępe substantiam effuderunt. Est etiam hoc simile in diarrhœa periculum. Sed eo distat, quod diarrhœci sola uentris molestia, & sub longo tractu temporum, aliquoties fatigantur. Cholera uero ex

utrisque effusionibus sæpe,& sub angusto tempore homines pernecauit. Ergo cum interiora præcordiorum,humorum minacium prius occupauerit conglobatio,ut ecthlipses,uel angustias, nimios quoque dolores efficiat,tunc nos aquam calidam in tempore porrigimus,& per uomitus procurabimus digestionem. At cum per uias expulsionis eorum,impetus torrens & repentinus eruperit, ita ut ex utrisque terribilis effundatur,sic,si possumus præsens periculum remouemus. Oleo calido omne eorum corpus infundimus,articulos fasciolis astringimus : neruos omnes,& loca contrahentia,lanis infusis eodem oleo calidissimis munimus. Vtimur quoque etiam cerotario,& nardino oleo,& cyprino,& glaucino,aut irino tẽperato. Si uero interceptis uiribus, plena fuerit desperatio,odores,uel thymiamata his propter reparationem adhibebimus.Cibos dabimus competentes,succos lentis cum aceto,oua hapala, uuam fabriciam, buccellas mero infusas,ungulas porcorum,uel iuscellum gallinarum,concoques strichnum,uel aizoõ, aut rubum.Dabo potum frigidum,dabo niuatam,columbos matri subductos. His etiam perdices eodem modo conuenit ministrare. Cataplasmata uero omnia adhibenda sunt,quæ diaphoreticis ordinata sunt. Febribus uero interpositis, consideratis temporibus seruiendum est. Intensius tamen effusionum sollicitudini militabo. In quibus sæpe etiam sanguinis superuenientis effusio,uitæ periculum procurauit.

Libri II. Pars secunda. De passionibus Chronicis.

OMISSIS acutis passionibus,quæ certa lege ægritudinum propriarum, febribus aliquando sociãtur,eisque iam partim publicatis,ad Chronicas descendemus quibus aliquando febres superuenientes,sub longo tractu passionum,ueluti temporales commotiones assimulant. Etiam in ipsis ordinem dispositum custodientes,initium de capitis querelis accidentibus ordiemur.

De querelis capitis. Cap. I.

QVERELAE capitis,uarijs frequenter accidentibus superueniunt. Aliquando de uapore, uel de frigore, uel cæteris rationibus accidere uidentur. Igitur quando de uapore dolor insederit capiti, tunc accidens ille dolor, cum uapore quodam,& uenarum inflatione concutitur. Tunc oculi sanguinei, tunc etiam insomnietates nimiæ procurantur. His gremialis olei infusio adhibenda erit. Quę si forte dolorem non compescuerit, oleum roseum adhibemus. Cuius si copia defuerit,gremialis supradictũ quatuor partibus,rosea uua erit aceto miscenda.Si uero maior uis uaporis frigidiora exegerit adiutoria, superaddimus auxilio aut polygonij succum,aut arnoglossę,aut portulacę,aut uuarum immaturarum. Quiescere autem debebunt locis frigidis,quorum pauimentis spargenda erunt folia uiridia,aut rubi,aut hederę,quæ graueolentia non sint,& competenter infrigidare sufficiant. Si uero de frigore caput fuerit inquietatum, tunc grauedo quædam cum turbore uenarum,& interceptione contingit,tunc effusio lacrymarum, tunc falsi somni graues existunt. Hos anethino oleo,uel rutaceo calido cõueniet fomentari. Et si superaddi aliquid adiutorio debere caloris aduerteris,aut agrestis cucumeris radix, aut euforbium, uel certe castoreũ superaddendum est. Nam & laurinum oleum,uel irinum,uel glaucinum similiter adhibendum est. Quando autem ab exhalatione inferiorum, quam ἀναθυμίασιν appellamus. caput fuerit sollicitatum, tunc ille dolor per interualla subcutiens, cum saltu quodam uenarum, caput sollicitat : tunc quammaxime uertigines, tunc oculorum obscuritates emergunt,querelis attamen aliquibus pulsantibus etiam præcordiorum loca. His ergo primo uentris solutio procuranda est,& cubiculi temperies prouidenda, & ad releuationem eius post cibos uomitus procurandus,sternutamenta frequentia : si tamen nullum febrium indicium interuenerit. Caput uero oleo dulci calido adiuuandum est,cui aceti quippiam commisceri debet : unde superuolantis ad superiora uaporis inquietudo,aliquatenus reprimitur. Somni accendi sunt, diurni quammaxime : & ciborum prohibenda præsumptio. Frequenter hęc uitia indigestionis causa emergente cõtingunt. Nam & doloris tunc uehementia,atque subita uocis interclusione periclitantur. Quibus hoc pacto subueniemus,si eo tempore uomentibus,post continuo eorum auribus oleum myrtinum,uel anethinum,uel nardinum infundatur. Capiti etiam,ex his fomenta calidiora adhibeantur. Si uero ex uini potione caput fuerit dolore pulsatum,quod ex natura huic frequenter euenire consueuit, ea conueniet adhibere,quæ his adhibentur,quibus ex anathymiasi caput fuerit inquietatum. Olei etiam rosei fomentum est applicandum. His lauacra serotina permittenda sunt,somni uel quiescẽdi patientia procuranda. Tunc cibi competentes,ut ptisanę succus,& oua recẽtia,panes ex aqua calida,caules decocti, aquę calidæ potio, & lactucarum beneficium frigidarum. His etiam adiutorijs adhibitis, uaporis ad caput ascendentis deprimi importunitas consueuit. Sed quoniam his causis,aquę calidę potionem diximus posse beneficium ministrare, frequentius intendendum est,ne ex ea resolutio stomachi procuretur. Quę si euenerit, tunc apiorum,uel citoniorum decoctioni uinum est immittẽdum,quod stomachum ualeat reparare. Omni modo, omnes uitandi sunt dactyli. specialiter etenim ex natura sua contrariãtur,quęcunque ex suauibus fuerint confectę potiones. Tunc ad lauacrum calidum protinus festinandum est,in quibus ore aquam calidam, in cellis calidioribus sustinentes,uaporem omnem transigant lauacrorum. Si ad ciborum ergo continentiam,frequentiamque lauacrorum,& cętera supradicta adiutoria minus fuerint releuati,olei tunc rosei ulterius adiutorium euitandum est,atque chamęmilini,uel anethini beneficium est apponendum. Si uero causis

causis ueluti incertis, caput doluerit, fronti linimenta hæc superadhiberi suadeo, omnibus superioribus obseruatis. Cornu ceruinum cum oleo roseo fronti contritum adhibetur. Nam & lapathij folia uiridia, cum gallarum puluere trita, ex aqua, similiter illita iuuabunt. Sic iris illyricæ puluis, cum aceto illitus præstat. Et hellebori albi puluis, mixtus cerotario olei rosei, & fronti īpositus, & acaciæ puluis mixtus, similiter catarrhosis medetur. Item etiam hemigranicis hęc sunt adiutoria adhibēda. Sinapi tritum, & urticæ semen excoctum cum aceto, frequentissime profuerunt. Et decoctio pyrethri, cuius uapor naribus si hauriatur, continuo medetur. Et fumigia eodem modo hos iuuare cognouimus, si melanthium cum fimo bouis, uel asini, carbonibus impositum, naribus hauriatur. Nam & unguenta hæc, ut experti sumus, capitis dolorem sedāt. Oniscos, quos porcelliones appellamus, si in oleo decoqui facias, & ex eo tepido caput infundas. Sic peristerion herba oleo infusa, medetur. Etsi storacē oleo resoluas tepido, & ex eo caput infundas, multum iuuabit. Sunt & cætera adiutoria πολύπλοκα quæ multarum specierum congregatione compacta sunt: ut trocisci diuersi, emplastra, uel antidota, uel cætera, quę ex uarijs simplicibus componuntur: sed hæc magis facilia adiutoria adhiberi suadeo, quę sufficere arbitror causis supradictis capitis & querelis.

In διαλείμματι uero, hoc est, eo interuallo temporis, quo causæ uel passiones chronicæ publicantur, dū quiescente dolore causa latet, dum commotionibus ueluti transactis, æger sollicitus alias iterum reuersuras attonitus formidat, tunc his catholicis adiutorijs imminendum est, quibus secūdum naturam, sanitatem reformando, futuras confidit commotiones minime nocituras. Ergo omnibus querelis, uel causis capitis, indifferenter hoc temporis interuallo, uno eodemque modo, hoc est, cura & diligentia ministranda. Omnibus modis est indicenda uini continentia, quæ supradictis omnibus querelis capitis prodest: lactis æque, similiter dactylorū omnium. multo magis uentris purgatio frequentissima procuranda est: fricatio totius corporis: quammaxime emplastrum capitis longa doloris ualetudine laborantis. In dialēmate ficus pingues in uino infundes unc. VI. laseris drachmam I sagapeni I. storacis II. galbani II. omnia trita sic commisces, & uteris pro cataplasmate, præcalefacto capite post rasuram nouaculæ, inferioribus partibus femorum, uel surarum, æque exercitio calefactis, ut ex superioribus causam omnem deuocare ualeamus.

Apophlegmatismos, quibus caput purgandum erit, conuenit adhibere. Conueuit de naribus, uel ex fronte sanguinis eos detractione releuari. Nam & post rasuram capitis, cucurbitas cum scarificatione sępe adhibuimus. Conuenit & emplastrum infrascriptum. Et frequentius etiam sauguisugas applicari cōueniet. At ego in hoc ordine curę, etiam cycli beneficia non aspernabor, omnia penè uetulla uitia percurantes; si tamen recto ordine peragatur, ut ieiunia in tempore uomitus, ex radicibus salsis, aliquando perceptio ῥαφανίου, dropacę, synapismi, secundum usum & auctoritatem ueterum adhibeantur omnibus. Attamen proprijs temporibus custoditis, ciborum quoque qualitatibus & ponderibus moderatis, utilia tamen esse censeo etiam aquarum calidarum naturalium beneficia. Peracto igitur cyclo, aliqui hieram adhibuerunt, quam alij picram appellauerunt, aliqui ἀρτηριοτομίαν, aliqui etiam cauteriam. Ex his omnibus adhibitis, constat supradictarum causarum sanitatem fuisse plenam capiti reformatam, ne uariarum curarum, uel beneficiorum merita coufunderentur. Sed quoniam aliquando aut ægrotantium impatientia, aut imperitia medico rum, aut certe dum causarum magnitudini, adiutoria non sufficiunt competentia, minime percurā tur, & ex eo ad ἐπιληψίαν capitis uitia deuoluuntur, his etiam quibus nunc possumus remedia uel adiutoria componimus.

De epilepticis. Cap. II.

VARIIS nominibus hæc passio pro sua magnitudine nuncupata est. Nam cum sit sola capitis causa Epilepsis, ideo sic appellatur, quòd statum sensus penitus alienet, & quòd mens à propria sede exterminata, grauius attentetur. Vnde antiquiores sub cuiusdam religionis imagine sacram passionem nuncupauerunt. Hos ante commotionem aliquando certa signa pręueniunt: aliquoties casus occupat repētinus. Quos ergo in hac passione uiolentius exagitari cognouimus, ij commotionibus imminentibus nūc sua membra grauari pręsentiunt, nunc crebris oscitationibus resoluuntur, & ad omnes motus pigriores fiunt. Tunc etiam oculos terribiles habere incipiunt. Tunc stridor prosequitur dentium, cum pręcordiorum tensione: distenti uel contorti cadescunt citius, atque colliduntur. Tunc omnium musculorum uel neruorum spasmis, & saltibus confringuntur: & uocis articulatæ quadam confusione, sonos magis & ululatus excluduntur ore & naribus, & sacrabiliter spumant, & ueluti dormientes, cum sonitu pectoris grauius comprimuntur. Desistentibus uero commotionibus, prętēritorum omnium immemores fiunt. His licet difficile succurri possit, & tamen pro causę magnitudine, & pro ipsius professionis compatientia, adiutoria quę competentia didicimus, aut exercuimus, non negabuntur. In initijs ergo huiusce passionis, frequenter eos uomere compellam: sternutamentis etiam prouocatis, eorum capita commouebo, uentrē acri clystere procuro: frequenter adhibeo phlebotomum, semper huius causę competens adiutorium. Temporibus uero commotionum, ora spumantia uili spongia detergo: membra sollicite continebo, spasmis commota uel saltibus, quæ frequenter in ipsis commotionibus contorquentur: & lanis infusis oleo sicyonio calido, souebo correcta. Pennas admoueo nitro & oleo īfusas, ex quibus faciles uomitus procurabo. Poterunt etenim ex hoc, aut cibos, aut pinguia phlegmata digerentes, uelocius releuari. Exactis tribus diebus his, est in principio ieiunum indicendum. Succis tantummodo nutriendi sunt. Aquam fontanam calidam bibent, in hydromelle: uel apiata si fuerit, non negetur. In hac enim sollicitudine, uini penitus præsumptio inhibenda est. Quiescentibus itaque commotionibus, ciborum humanior ordinatio,

simplex attamen & digestibilis ordinanda erit. Iam fricari, uel exerceri debebunt. Cursus tamen ueheme͂s penitus inhibendus. Solis calidioris, & balnearum calidarum uapor arcendus est. Cucurbitarum beneficia cum sanguinis detractione capiti adhibenda ordinamus. Ordinabo dropaces, ordinabo etiam sinapismu͂, & omne cyclicum adhibendum esse suadeo: sed locis imponendæ sunt ustiones: arteriotomiæ faciendæ, quibus forte, si possimus, funestæ huius passionis perseuerantiam remoueamus. Huius etenim causæ magnitudini maiora sunt & frequentia adiutoria prouidenda. Nam quamplurimi sapientiores, etiam physicorum, adiutoria prouidere, in quibus (ut etiam nostro libello physicorum comprehendimus) magna, & ueluti religiosa remedia procurauere.

De scotomaticis. Cap. III.

SCOTOMATICORUM, & epilepticorum pene͂ similis est in iisdem casibus sollicitudo: simili enim mentis confusione alienantur. Quantitate causę & magnitudine accidentium solum terminantur. Iuuenibus hæc quammaxime & otiosis euenire consueuerunt. Contingit etiam quibusdam, qui hęmorrhoidarum solennes euitauerunt digestiones. Iis licet cura epilepticorum sola sufficiat, attamen hoc ordine uisitandi sunt. Cum ergo commoueri cœperint, manibus continebo, auribus eorum inclamabo, easdem fortius defricabo, capillos euello ex temporibus, odores naribus admoueho. Ex pulegio tunso, uel origano, aut sinapi cum aceto co͂mixto, procurabo sternutamenta. Cibos in tempore competenti leuiores dabo, & ad cętera quę epilepticis adhibenda erunt. Vnum superaddo, quod hos frequenter hellebori acceptio liberauit.

De manomenis. Cap. IIII.

SVNT certa insignia quę μαινομένους produnt. Primo, ut cum sit sine febribus, caput sibi grauiter dolere asseuerent, sonos aurium suarum expauescant. Cum autem commoueri cœperint, aliquando cum hilaritate commouentur, aliquoties irascuntur. Hos sollicite custodire conueniet, & eis phlebotomos adhibere. Item post totius corporis uarias purgationes fomentandum est caput eorum oleo nardino: & ordinandum est, ut frequentius uomant. Ex cibis leuioribus, & aqua calida nutria͂tur. Ab alienationibus uero eorum quæ cum risu fuerint, terroribus coercendi erunt. Furorem uero mollioribus blandimentis lenire co͂ueniet. Interea eos ligaturis co͂modius custodiemus. Cubiculum eis in inferioribus procura͂dum est, ne per commotiones pręcipitentur. Caput eis post fomenta olei nardini, uel chamæmilini, radendum est. Item etiam scarificandum. Conuenit interea etiam sanguisugas admouere. Transactis uero commotionibus, etiam quietis passionis temporibus, hordei scicli ecori ordinandi sunt, ut ex eo magnum beneficium consequantur. Et si post hęc adiutoria, causę uel commotiones adhuc in suo statu permanserint, in illo nil asperius attentetur: sed quæ sunt prius adhibita, identidem repetantur. Sin uero plura augmenta causę concreuerint, incisio uenarum in capite, & ustio celebranda est. Danda hiera, dandum helleborum, & cætera quæ epilepticorum curis ordinata sunt. Hanc curam etiam in ἐνθουσιαστικοῖς adhibere debemus.

De melancholicis. cap. V.

ACCIDENTIA Melancholicorum manifesta sunt. In principio huius causæ, salutis suæ desperatione, primo proponentes mortis desiderium, frequenter coguntur in lacrymas: & deserta loca potius appetentes, hominum incipiunt uitare consortia. Aliquando rursus suam sententiam redamnantes, uitæ solatio delectantur. Circa præcordia uero de assidua inflatione queruntur: & cum sudore totius corporis importuno frigidos articulos sæpissime patiuntur. Priuari se ob hoc etiam uiribus naturalibus asseuerant. Indigestione frequenti stomachi fatigantur: ructus suos uarios & insuaues perhorrescunt. Calor illis intrinsecus fiet, & interiorum uiscerum doloribus frequentius attentantur. Vnde omnem curam quammaxime stomacho delegabo, fomentis, uel cataplasmatibus calfacticis imminendo. Ventris officium prius inoffense procurabo, quo facilius etiam catarticis depurgentur. Palæstra, uel gestationibus solidius exerceantur. Vini ueteris, & bene olentis, accipiendi copiam præbemus. Cibos aptos stomacho, maturiores, & largiores conuenit ministrare. Declinantibus uero doloribus, absynthij pontici decoctione iuua͂di sunt. Et aloes iubeo puluerem ieiunos in Maio unius cochlearis in mellicrato accipere. Similiter etiam hieram quam picram ueteres appellant. Si his adhibitis causa diminuta non fuerit, phlebotomium sub gemina detractione adhibeo. Vomitus eis cum radicibus frequentius procurabo. Etiam inter cibos helleborum aliquando dabo. μισανθρώπους uero, & adhuc hominum fugientibus societatem, longas indicio peregrinationes, & aut marina, aut naturalia lauacra calidiora exhibebo frequentius.

De paralyticis. Cap. VI.

PARALYTICI multis ex caussis fiunt. Etenim aut ex se hæc passio nascitur, aut præcedentibus ægritudinibus comparatur. Quę grauior & difficilior fuerit, ea in pręfatis corporibus consequitur. Igitur si paralysin passus fuerit, caput prius est detondendum. Dehinc oleo sicyonio somenta͂dum, præcedentibus interea fricationibus calentium fabanorum. His cucurbitæ uentosæ sunt impone͂dæ, & apophlegma

tis

tis competentibus medendi frequentius. Sternutamenta aſſidue procuranda ſunt ex odoribus acrioribus quibus facilius poſſit preſſa altitudo cerebri ſuſcitari. Nam & allia naribus eorum ſupponenda ſunt, ex uino ſulphure, uel laſere, uel caſtoreo temperata. Κωφωπάθης præterea, cui ex uicinitatis moleſtia linguæ, uel uocis officium frequenter intercipitur, proprijs curis corrigendus erit ſpecialiter: gargariſmatis hyſſopi, thymi, ſinapi, cum oxymelite: ſalſioribus nutriendi ſunt, & catarticis aſſidue releuandi. Si ſub hac ſanè diligentia parum medicina profecerit, uenam eis ſub lingua ſecabo: nec non etiam tardas confuſaſque eorū locutiones, ſub diſpoſita prouocatione cōpello, timorem incutiendo uel ignis, uel ſerpentū, ut correctiorem uocem tandem cogantur exprimere. Caput eorum liquido cerotario frequenter infundo, ex caſtoreo, peucedano, & oleo laurino, uel irino temperato. Potionem temperatam ieiuno dabo ex caſtorei puluere ad menſuram cochlearis unius cum mellicrato. Dabo hieram ex more: dabo theriacam tempore competenti. Si autem ex frigoris cauſa paralyſis obuenerit, ut lepra aliquando corpus attentatur, fricatione calida, cubili tepefacto, & acopis bene olentibus imminebo. Conficio è ruta uiridi, uel marrhubio, aut artemiſia oleum non ſolum ad unguendum, uerum etiam & lanarum infuſionem, quibus mēbra poſt curam ſemper calidis muniēda ſunt. Cucurbitas interea locis pinguioribus admouebo: aquis chalaſticis fomentabo, pulegio, nepita, iri Illyrica, hybiſco, uel ſeminum decoctionibus. Acopa uero adhibeo ex pice, oleo laurino, reſinaque, pipere, uel euforbio & adarce coniectura medici temperata. Exercitijs cōpetentibus membra recolligo. Frequenter hieram his dare conuenit. Quibus uero ſenſuum partes attentatæ perierunt, ijs hiemis tempore ſenili ætate laborantibus, unguenta hæc adhibenda erunt. Ex ſcylla, euforbio, thapſia, pyrethro, adarce, & oleo glaucino. Si loca emarcuerunt, diu hoc morbo uexata, cucurbitas, dropaces, lauacra, & cætera adiutoria ſimilia, poſt cibos adhibebo quammaxime. Significo præterea aliquando paralyſin per ſolutionem obuenire membrorum: aliquoties per cōtractionem. Et quo modo hæc accidentia ſibi inuicem contraria, ſic non una diligentia uiſitanda ſunt: eorum itaque nunc curas determinabo. Collecta ergo membra, & ex cauſæ ui, repentina contractione diminuta, omnibus chalaſticis adiutorijs reſoluenda ſunt, mollibus manuum fricationibus, & unguentis ex diuerſis adipibus, & medullis, quæ poſſint loca contracta relaxare. Vtor fomentis ſimiliter aquarum chalaſticarum, ex ſeminū decoctionibus, & altheę radicibus. Indico interea, ſolam aquam calidam eſſe bibendam. Sanè concedendū eſt, aut apiatum, aut hydromelite. Reſoluta uero membra omnibus ſtypticis adiutorijs, & frigidioribus colligenda ſunt, ſiccis fricationibus, unguentis quoque mordentibus, ex oleo cyprino, uel calce uiua, euforbio, caſtoreo, adarce, & ſimilibus cæteris temperatis. Nam & ligna iacentia, ſubinde eos ſuadebo transcendere debere. Sanè ſi pes ex hac reſolutione dimiſſus, uſum penitus denegauerit, laminam plumbi prius unciarum trium, articulis eius pedis admouebo, in tertium diem uncias ſingulas ſuperaddens. Hoc diebus XL. ſeruabo: ut illam ponderationem, quæ eo tempore creuerit, uſu nouerint ſuſtinere. Poſt uero, ſimili modo quę ſuperaddita fuere plumbi, detracturus ſum: quo pes, qui cum colligaretur, pondera ſuſtinebat, eadem ſubductione releuetur. Interea quotidie horis matutinis lamina detracta, unguentis, & cæteris adiutorijs imminebo. Hoc uitium plerunque etiam in oculis eueniſſe uidimus. Nam phthiſis & mydriaſis certiſſima paralyſis oculorum eſt. Quæ phthiſis ex contractione uel diminutione pupillæ contingit: ex reſolutione uero uel diſſolutione pupillæ mydriaſis, quam medici platocoriaſin appellauerunt. Diuerſis ergo eorum accidentibus, diuerſæ curæ diſponendæ erunt: ut altera fomentis, & inunctionibus ſtypticis, & conſtringentibus colligatur: altera chalaſticis omnibus & nutrietibus relaxetur. Sed de utriſque difficilior eſt mydriaſis. Etenim generaliter in omnibus cauſis, facilius reſtricta reſoluimus, quàm reſoluta conſtringamus. De aquis uero naturalibus certiſſimum eſt, quomodo dulcia ſemper & calida lauacra, corpora relaxarunt. natura uero ſalſa uel bituminea, uel ſulphurea, relaxata corpora collegerunt.

De catarrho. Cap. VII.

OMNIS κατάῤῥοος ſollicite uiſitandus eſt: cui origo & principium de capite naſcitur. Deriuatio etenim ex eo defluens per uarias arterias, continuo quæ attigerit loca perfundit, & ſic perſeuerantia neglecta debilitat. Nam ſub tribus differentijs ex hoc cauſæ fiunt. Fit in naribus, cui nomen eſt Coriza. Fit in faucibus, quod dicitur Bronchos. Fit in thorace, qui ſi diu permanſerit, & pulmones inuſſerit, phthiſin penitus inſanabilem facit. Præterea cum ad inferiora ſe præceps demerſerit, ſecum trahens ui & pondere materiam uitiorum, lęſis frequenter præcordiorum uitalibus locis, aquas paſſionis tranſitu infigit, & tandem deſperata pedum loca occupat, difficile remouendus. Sed primum cum omne corpus inquietat, & ueluti quoddam pondus cum dolore, omnes particulas corporis ſine febribus apprehēdit, deſcenſu eiuſdem rheumatis è capite, ſimiliter etiam antea, quammaxime ſollicitabo: cui cum cæteris uicinis & proximis membris, hanc diligentiam interim ordinamus: inſequenti etiam ſpecialem, pulſatis, uel occupatis partibus deſignabo. Omne igitur corpus calidis & ſiccantibus unctionibus perungimus, cubiculo munito & calefacto. Operimentis inſuper lanarum mollium infuſarum, caput morborum omnium cauſam, calido oleo cyprino, uel laurino, ſiue glaucino frequentius curo. Conueniet interim per initia rheumatizāti diuturnam quietem interdici. Conueniet ſimiliter etiam potionis detractio, ſub qua ſitis procurata multum profuit. Sed magis obeſt ſalſus cibus: ſiccās autem ſub utriuſque coactione ebrietas protinus arceatur. Ventrem præ omnibus purgandum moneo. Sanè cum his adiutorijs humanius cauſa profecerit, unguētis tunc ſupradictis, cum tali fricatione imminebo. Vt palęſtræ exercitio iuuetur quammaxime opus eſt,

curam edocebit,& instructionem. Cum de faucibus,uel gutture,uel de palato eruperit, succis frigidis, uel stypticis insistemus. Cum de uua,posca primo frigida imminendum erit. Quæ si minime ualuerit prohibere,uirgulã auri,uel argenti igne calefactã,loco sanguinanti suppono: ut ex hoc cautere protinus cõpescatur. Cum uero de stomacho obuenerit,dabo ad masticãdum glycyrrhizę surculũ,dabo symphyti radicẽ,dabo gũmi,dabo dragãtum: dabo poscã frigidã, ubi naxi puluerem aspergo: dabo similiter amylũ tritum,dabo rhaponticũ,dabo etiam cum succis herbarum stypticarum, quas superius memorauimus, cibos stypticos,aut ex oryza,aut ex lente,uel succis eorum,in quibus illa styptica coquenda erunt. Dabo interea mala citonia: dabo pira,corna,sorbaque,& castaneas,uel horum decoctiones. His etiam diacodiõ conuenit in nocte accipere. Nam & eclegmatia styptica conueniunt: ut est aut diatheon,aut diastheacõ, aut certe barbara,quæ debitumine iudaico conficitur. Cum de thorace emerserit,quod sollicite uisitãdum est,primum phlebotomus adhibendus,& cibi ordinandi sunt. Eorum uero articulos, uel extrema femorum,fasciculis competenter astringo: spongiam uero posca frigida infusam,thoracis partibus adhuc calentibus superimpono. Imminebo huic adiutorio, diebus continuis quandoque frequentius immutãdo. Post uero emplastris uti nos conueniet,superius ordinatis de stomacho accidentibus: quibus commodius lanas succidas superimponimus,oleum quoque myrteum, uel lentiscinum mixtum cum aceto. Si his adhibitis sanguinis adhuc perseuerauerit insolentia,detracto aceto, uinum est commiscendum. Accidentibus uero febribus,si etiam tussicula cœperit inquietare, cataplasmandi sunt de subiectis: ut sunt dactyli,sorba,rosa sicca,flos maligranati,acacia,hypocistis,alumẽ. Omnia hæc simul,aut quæ inueniri potuerint,in succis roris syriaci coquuntur. Horis uero quibus sanguinem detraho, ex decoctionibus supradictarum specierum,aut immaturarum uuarum,aut uinium acerbarum,aut polygonij,aut castanearũ ingero potiones. Cum autem de pulmonibus hoc emerserit,quod ualde periculosum est, sub gemina, uel trina sanguinis detractione,phlebotomum adhibere conueniet. Et his omnibus imminebo, quæ de sboracis partibus eminentibus ordinata sunt,tam in cibis,quàm in cæteris adiutorijs. Hos interea cum aliquid proficere cognouerimus,unctionibus quibus membra inania nutriantur,mediocriter perungimus. Cum de partibus sanè muliebribus sanguis eruperit,his in inguina inijci quid expediat,libelli sequentis lectione dispofuit. Vnum interea hoc generaliter edico,omnibus ex locis interioribus,ex quibus sanguis poterit eructare,per initia cuncta adiutoria,uel præcepta frigida,quę constringere,& glutinare poterunt,adhibenda esse: insequenti uero, cum humanior præuentus causarum arriserit, calidis & nutrientibus imminendum est.

De empyicis. *Cap.* X.

EMPYICI frequenter fiunt,ulcere in interioribus, uel apostemate præeunte. Quibus cum febres superuenerint,temporibus consideratis,& adiutoria,& cibi parciores,sunt ordinandi. Tunc cum maxime hora eos accipiendi coegerit,cataplasmandi sunt. Interea ex hysopi puluere,uel abrotoni,mixtis seminibus,in decoctione pinguium caricarum. Dabo frequenter mellicratum simplex. Dabo etiam in quo pulegium,aut hysopum,aut thymum,aut ruta uiridis,aut marrhubium decoctum fuerit. Aspergo sanè in mellicrato ad uulnera interiora purganda puluerẽ irios Illyricæ: & eclegmate utor, quod ex lini semine frixo,cum nucleis,& melle despumato conficitur. Hippocrates uero,nucleos cum galbano, & melle attico,in his similibus causis,ad depurgauda uulnera dari præcepit. Similiter etiam terebinthinam mundam in mensura unius cochlearis,ieiunis quammaxime,& uiribus iam reparatis,atque his adiutorijs releuatis. Etiam hieram dari conueniet. Iam tum etiam exercitia, & fricationes, ad reparanda corpora adhibenda sunt,quibus reliquiæ causarum possint mundari facilius. Hos etiam aeris mutatio multum iuuat. Cibos uero,siue pultes frequentius accipiant,quibus piper admiscendum est. Hoc etiam in cęteris dari conuenit. Nam & antidota quæ forte de experimentis empyicis danda sunt,mixto pipere conficiuntur.

De syntexi, uel atrophia. *Cap.* XI.

MVLTIS pręcedentibus caussis,nascitur syntexis,uel atrophia. Fit ex uentris solutione prolixa. Fit ex febribus similiter chronicis. Fit ex ustione thoracis. Fit ex capite rheumatizante frequenter: quæ licet difficile,attamẽ curari potest. Fit etiam per sanguinis emissionem,pulmonibus uulneratis, in quibus frequenter phthisis illa insanabilis generatur. Aliqui uero iactantiores habiti,ueluti suam peritiam uel diligẽtiam diffamantes, συντηκτικοὺς curauerunt, quos phthisicos mentiebantur. Nã & præter sanguinis emissionem hi syntectici,uel ἄτροφοι, ex proprijs accidentibus fiunt,quos tussicula exagitat perseuerans. Hos indeficiens sollicitat sudor,hos certe macies,& tenuitas corporis, circa dies singulos uires simul eliminando consumit. Quibus curam maiorem impendo in illorum reparandis uiribus. Sicut illis uinum leue, & album,balneæ,deambulatio,uel gestatio,unctio,uel fricatio,cibi aneleptici mediocriter administrentur. Frequenter enim membris & uiribus reparatis,phthisis imminens,uel hæc eadem perseuerans ægritudo, depulsa est. Iuuantur locorũ uel aeris mutationibus: & his utilius longas peregrinationes indicimus. Dropaces,& cætera quæ cyclo cõsueta sunt adhiberi partibus præcordiorum,& capitis uiribus reparatis adhibeo. Aquis naturalibus uti plus conueniet. Et si aliquod adhuc ex superioribus accidentibus perseuerauerit,syntoma superiorum ægritudinum remedijs adiuuabo.

De asthmaticis, uel suspiriosis. Cap. XII.

ASTHMATICIS, uel suspiriosis querela pulmonum est. Pingui etenim & frigido phlegmate pulmonibus adhærente, cauernæ, uel meatus, quibus naturaliter spiritus redditur & accipitur, concluduntur : & ex hoc impedimento, suspirium, uel anhelitus molestissimus nascitur, ut sedendo magis quàm iacẽdo respirent. Hieme senibus quammaxime hoc uitium familiare est. Contingit aliquando etiam medijs ętatibus, adhuc calidis : quos phlebotomo liberari necesse est. Attamen si etiam & à phlebotomo certa ratione prohibemur, tunc ieiunijs frequentibus in uicem detractionis sanguinis uti conueniet. Proderit etiam potandi continentia : proderunt cibi cum oxymelle, & pipere temperati. Dabo interea hysopi, aut oryzæ, aut rutę, aut absinthij, aut irios Illyricæ, aut caulis decoctionem, ex mellicrato calidam. Item conficio ex his etiam eclegmata commoda suspiriosis. Conuenit etiam guttam ammoniaci dari, tritam cũ mellicrato, uel oxymelle. Abrotoni puluis similiter datur, & castorei puluis commodius operatur. Et illa decoctio, in qua fœnogræcum cum uua enucleata, & rutam uiridem coquimus, frequẽter danda erit. Sunt etiam trocisci magna approbatione diffamati, & conficiuntur sic. Anesum, sulphur uiuum, guttam ammoniacam, castoreum, & melanthium, ex æquo omnia tunsa, cum aqua miscentur, & fiunt trocisci : quos postea tritos cum oxymelle dare conueniet. Cubiculum his calidum, in superioribus procurandum est. relaxandis enim corporibus semper sunt inferiora contraria. Lectus accersendus est, & pectus eorum calidis unguentis, & uaporibus defricandum. Cucurbitas continuo cum detractione sanguinis admouebo. Proderunt per interualla amyctica· etiam dropaces adhibiti proderunt. Sinapismus proderit. Asthmaticos iuuat peregrinatio longior : iuuat uomitus radicis cum oxymelle acceptæ. Conuenit exercitium : proderit currere cum uestibus laneis quammaxime, si hoc in procliuitate procuretur. Vtatur emplastris circa pectus amycticis, confectis ex nitro, pipere, abrotono, & castoreo, & cyprino uel laurino cerotario. Ex quibus supradictis etiam potiones & unguenta conficio. Conuenit acetum scylliticum sorbere in nocte. Ex eodem confectum oxymel, potui dare plus conuenit.

De epaticis. Cap. XIII.

EPATIS indignãtis molesta querimonia est. Cuius ad curam adiutoria magis etiam styptica conueniunt. Sępe enim nonnulli methodici calidis tantummodo uel chalasticis adiutorijs imminentes, ipsam epatis substantiam dissoluerunt. Oportet itaque in fomentis, uel cataplasmatibus, cerotarijs & emplastris aliqua styptica chalasticis admiscere : ueluti œnanthinum, nardinum oleum, uel melinum, mala citonia cocta, uel thebaicos dactylos, & cætera similia. Fit interea hoc cerotarium competens cerebrissimis. Nardini olei uncia I. mastiches persicæ unc. I. aloes, semiuncia I. Hoc epaticis non modo conuenit, sed stomachi etiam solutione laborantibus : ita ut aliquando & uentris solutione, & uomitu, & frequenti nausea commoueantur. Quibus si hæc adhuc perseuerent, admisceo cerotario supradicto aut licium indicum, aut œnanthinon facio in singulis semuncijs admisceri. Articuli eorum tunc fasciolis constringendi sunt, & stomachus alphitis cum uino cataplasmandus. Si illa indignatio epatis ex constrictione magis obuenerit, ut cum tensione, uel cum duritia loci, dolor nimius partes inquietet, qui & iugulo, & omni parti dexteræ molestiam ferat, febres acutas commoueat, uentris quoque procuret constrictionem, digestionis licet ex leuibus cibis non exhibeat officium naturale, interea ructus frequentes insuaues habeant, cum uirium fatigatione, pallore quoque corporis deformentur : hos primo conuenit iuuari phlebotomo. Item oleo, ubi ruta, schæneanthon, papauer, lini semen coctum fuerit, calido fomentari. Cataplasmandi sunt tẽpore competenti commotionis de hordei pollinibus, ubi diuretica aliqua commixta fuerint : ut asarum, ut petroselinum, aut pulegium, aut daucus, aut fœniculi semen, & cætera similia in mellicrato, in quo hybiscus, uel ficus pingues prius coqui debent. Vtimur centaurea post cataplasmata, ex oleo samsucino, habente quippiam salis, uel nitri, uel nasturcij, aut sinapis: semper attamen samsuci necessarij omnibus epaticis fuere. Vti tunc conueniet etiam diachylon chalastico, cui adipes commiscendi sunt : aut certe diaspermaton. Declinantibus uero accidentibus, tunc etiam malagmate imminebo tali. Guttæ ammoniacę libra I. nigellę unc. III. orobi unc. I. myrti semũcia I. cerę libra I olei cyprini siue irini unc. VIII. aceti quod sufficiat : in quo gutta ammoniaci & soluenda est, & terenda etiam. Tunc fricamentis, & exercitijs competentibus opus est : tunc potionibus, & decoctionibus absynthij, centaureæ, rutæ agrestis, siue petroselini, cyperi, uel hysopi, thymi, & cęterarum diureticarum, æquis ponderibus. Quæ potiones etiam uitiosis uesicis ordinãtur. Sed etiam aloen solam tritam frequenter in mellicrato dedi. Declinante penitus uitio, hanc instanter potionem dabo. Castoreum, petroselinum, piper album, cyperum, omnia æquis ponderibus tunduntur, cribellantur, & in mellicrato unius cochlearis pleni, dantur. Omni probatione firmatum, frequenter etiam lupini iecoris combusti puluerem dedi. Aliqui uero amygdala amara, cum cymino & apij semine, æqua mensura omnia cum uino ieiunis dederunt, ad mensuram unius cochlearis : & semen intyborum cum aqua calida, uel mellicrato similiter adhibuerunt. Sic & anethi succum cum mellicrato, & cætera quæ huic passioni alij collegæ proba esse fuerunt attestati. Nam & intyba frequenter comesta, semper epaticos iuuere. Si duxerit longum tractum morbi neglectus, omnia adhibeo quæ difficultatem callositatis resoluere ualeant, omni tempore passionis exercitijs omnibus superioribus imminebo,

nebo,omnia ſuperiora lauacra concedo,ſalſos cibos & acres miniſtrabo. De oleribus autem accipiant cauliculos,lapathum,radices quas raphanos appellamus. De piſcibus aſpratiles ſumant. De carnibus quæ inueniri poterunt pinguiores. Oliuas colymbades,omnia ſalſamenta,cappaton,uinum quod mare tranſierit. Et omnibus ſupradictis adiutorijs,emplaſtris,uel malagmatibus,unguentis, uaporibus, & cæteris uti conueniet. His etiam ardor ſolis,cum aeris mutationibus multum prodeſt. Aquarum uero omnium naturalium,uel maris lauacris,eos frequenter iuuari aſſero.

De ictericis. Cap. XIIII.

TAM multis in locis ictericorum deſcripſimus paſſionem Fit enim ex epatis indignatione frequẽter. quorum nonnulla ſimilia ſunt accidentia,ſed coloris deformatione ſola determinantur. Fiunt etiam ex ſtomachi uitio: fiunt plerunque etiam ex uentre inferiore. Ergo cum febribus ſi de epate eſt ictericus,phlebotomandus eſt: & mox omnia epaticorum adhibenda ſunt adiutoria. Si autem à felle fuerint icterici,purgationibus cholagogis releuãdi ſunt,euforbio,epithimo,aloe,petroſelino,pipere. Hæc omnia ex æquo miſcẽda ſunt.& ex eorum puluere,unum cochleare in mellicrato,uel oxymelle dari debet. Purgat eos etiam ciceris albi decoctio: utilius,ſi etiam ipſum cicer coctum accipiant. Iuuantur abſynthij pontici decoctionibus. Iuuantur etiam,ſi aphronitra alba in uino ſoluta accipiant & ſulphuris uiui puluerem in ouo ego frequenter etiam dedi. Sed forte aliqua ratio dare catharica prohibuerit,quæ ſemper his nouimus non leuiter profuiſſe,ſaltem uel uomitibus releuandi ſunt. Sollicitius interea præcordiorum cura gerenda eſt,fouendo epar tumens & incitatum,oleo nardino,melino,œnanthino. Ex lanis ſuccidis fomentans,in balneis cataplaſmabo: interea admiſcens ſeminibus,aut abſinthium,aut rutam,aut centauream,aut cardamum,uel cætera,quæ epaticis ordinata ſunt: quibus urinas prouocantes, tumorem epatis poſſimus remouere. Vtor ſpecialiter etiam cyprino cerotario,admiſcẽs terebinthinam,melilotam,irin illyricam,& reliqua ſimilia,quibus aut diameliloton,aut polyarchion confici conſueuit. Cibis nutriendi ſunt ut epatici,exerceri,ſimiliter & fricari. Vitio adhuc perſeuerãte doloris, omnibus amycticis imminere peregrinationibus,& ſolis calidi beneficia ſuſtinere ſuadeo. Aquis naturalibus æque uti conueniet. Si remotis accidentibus adhuc ille æmulus labor perſeuerauerit, naribus infundo elaterium, infundo. elaterij ſuccum.utrunque muliebri lacte commixtum. Iuuantur interea utilius, ſi hæ digeſtiones uel purgationes in balneis procurentur: in balneis inquam,ubi quammaxime potiones,& cętera ſemper adiutoria profuerunt. Nam & illic etiam præcordiorum fotus continuo profuit,adhibitus, & cortex colocynthidos in uino calefacto datus profuit. Et ſtruthij puluis in œnomelle ſimiliter & anchuſę puluis ad menſuram unius cochlearis cum aqua calida,& lapathij ſuccus in mellicrato, & decoctio radicũ fœniculi, & cæterorum,quorum eſt præſidium diureticum. Hanc autem peculiarius potionem in balneis dare conſueui. Euforbium,baccas lauri,nitrum,piper,ex æquo contuſum, pro cauſa, uel uirium qualitate in mellicrato: & cum profuiſſet,in plenam ſanitatem imminui.

De ſpleneticis. Cap. XV.

IN PLERISQVE paſſionibus catholicis,ſiue generalibus curis,prius adhibitis, ſpecialia uel particularia adiutoria melius adhibentur: unde ſpleni nunc adiutoria prius ex catholicis ordinamus. Oportet initium curæ ex ieiunijs & patientia inchoare. Item cathartico,uel phlebotomo. Poſt uero his ſpecialibus adiutorijs ſplenem ſic curare conueniet. Aceto,& oleo æqua menſura, cõmixto calido, infuſis lanis ſuccidis fomentandus eſt. Et ſpongijs poſca calida infuſis ſimiliter locus uaporandus, cui cinis ex foco tenuis aſpergendus erit: & lapides molares ignifacti,aceto extinguuntur,& operti pannis loco imponuntur. Et ſacceli de ſalibus ignitis impoſiti proſunt, & cataplaſmata de hordei pollinibus in oxymelle, cui admiſcendus eſt radicis capparis tunſæ puluis. Et emplaſtra hæc utilia ſuperaddimus. Guttam ammoniacam, nitrum, mirabolanum, myrrham, ſinapi æqua ponderatione omnia miſcenda, & temperanda ſunt, cum pinguibus ficubus,prius aceto coctis & contritis. Aliud emplaſtrum. Hordei farina unc. I I I. fœnograeci unc. I I I. cartami unc. I. herbæ paritariæ unc. I. ficos pingues unc. V I. cum aceto temperãdum, ſicuti ſuperius ordinatum eſt. Aliud de expertis. Cardami unc. I. iris Illyricę unc. I. gutta ammoniaci unc. I. quod mirabolanum appellamus,reſinæ pituinæ frixæ ana uncia ſemis,ſulphuris uiui,auripigmenti ana unc I. olei ſicyonij unc. I I I I. aceti unc. I I I. Datum aliud ſimile. Reſinæ pituinæ, picis briciæ ana libras I I. auripigmenti,aluminis ſciſſi,ana lib. I I. aceti unc. I I I I. olei lib. I. tantum conficies, & uteris. Eſt conſuetum aliud,& ſpleni,& epati cõueniens in feruore utrorumque,tum etiam præcordiorũ. Crocomagmatis unc. I. ceræ lib. I. olei roſei unc. V I I I. guttã ammoniaci lib. I. aceti quãtũ ſufficit ad guttam ammoniacam diſſoluendam. Hæc omnia emplaſtra,uel malagmata conueniunt ſplenibus indignantibus. Quibus expedit ab omnibus dulcibus abſtinere. Sanè ſi ſplen duritiam adduxerit, quæ de hydrope ſuperuentura plus terreat, etiam his potionibus imminendum eſt. Acetum ſcylliticum ſub noctẽ ad mẽſuram unius cochlearis ſorbei debet. Gatum calidum bibant,ubi ferrum calidum igneum extinguitur. Aut de utriſque poſcam temperatam accipiant,& utãtur decoctionibus capparis,aut lapathij,aut tamarici: aut ubi forte myrrhã infuderis. Ad modũ palęſtrę fricari eos conuenit. Cõmodius tamẽ,ſi ſaponẽ libentius ſuſtinẽtes,ſuis quãmaxime manibus defricẽtur. Geſtationes,curſus,& cæteros labores appetere

oportet. Dropaces impono tempore competenti,& cætera quæ cyclo conueniunt. Vti lauacris salsis,uel bitumineis naturalibus expedit.naturæ,etenim frequenter mare plus placet . Ieiunos acceptis radicibus cum oxymelle uomere cogo. Prouidebo omnes diureticos cibos. Vinum stypticum sumant. Dabo antidota diuretica,quibus & splen,& epar frequentius procuratum est.ut sunt apium,cicer,gramen,fœniculum,aut semen eius,asarum,daucus,meu,petroselinum,pulegiũ,& reliqua, quibus antidota uel decoctiones conficiuntur. Febricitantibus spleniacis,uinum,uel acetum parcius ingerendum est. Apyretos uero his subiectis potionibus iuuo Lupini amari tribus diebus in aceto infundantur, & post ex eorum decoctione unum cochlear,uel duo in nocte accipiant. Hoc etiam ieiunis proderit. Purgati uirides lupini cocti,atque combusti satis iuuant. Aliud. Cortex salicis,arboris semper infructuosę, in aqua coctus, & datus ut supra,continuo medetur. Thuris masculi puluis cauliculorum succo cōmixtus , loco appositus, perseuerando satis proderit.

De stomachi uariis accidentibus. *Cap.* X V I.

STOMACHO, de quo nunc mihi tractatus interponitur,origo est,& occasio facilior uitiorum : quod omnium sortitus sit reliquorum membrorum sibimet famulantium potestatem,quibus aut deficitur,aut recte ualetur. Hic,de subiectis accidentibus primo quantam molestiam sustineat,aduertendũ erit. Patitur defectum causis aliquando incognitis. Patitur etiam post ægritudinem. Sustinet constrictionem, dolorem cum indignatione uel febribus,duritiã,uentositatem, fastidium,solutionem, bulinum uomitus. Ex corruptela autem,& ex continua uentris effusione fatigatur. Item ex calore immenso,uel ardore, ut est causon,unde sitim sustinet molestissimam. Frigore quoque,& singultu . Aliquando eum etiã cholera cum inflatione sollicitant. Ex eo lumbricorum origo frequenter fuit procurata. Quibus omnibus, ex ordine adiutoria sic ordinare curauimus. Ergo stomachicos,quos post ægritudinem prolixam, stomachi defectus tenet,& quod leue est,adhuc febriculæ infestæ,oleo absinthiaco calido fomētamus, aut nardino, aut sicyonio,aut œnãthino,aut lentiscino,cum uino mixto. Item epithima impono unicum ex dialtheó, & mastiche,& nardino cerotario . Sic cataplasmo de dactylis,uel citonijs coctis in uino,cum stypticis speciebus,sicut in epaticorum ordinauimus solutione. Sed considerandum est præcipue,nec ubi ciborum sit præsumptio,quorum & qualitate & quantitate lædantur,& ex quibus cibis uires nihil proficiant:intendendum itaque,ut & congruos,& moderatos temporibus competentibus sumant. Sin uero nihil sub hac ciborum moderatione proficiant, purgatione opus est, qua humor quidem ille superius enarratos defectus efficiens,omni modo depurgetur. Hos etiam ex attico melle,uel oxymelle curo. His & fœnogræcũ in uino coctum,& tritum cum adipibus anserinis impono . Moneo interea,odores insuaues uitãdos, stomachum semper peruertentes. Attestatione enim manifesta cognouimus,hos semper bonis odoribus iuuari. Cum ergo sine febribus plena sanitate esse cœperint , uiribus consulentes , gestationes competentes indicimus,uina,lauacra,& cætera quæ post ægritudinem possint corpora reparare. Quos uero repentinus dolor stomachi comprehenderit,qui cum grauedine etiam scapulis,& dorso immineat,faucium quoque inclusionem,& ructus difficiles faciat,interpositis etiam febribus,his phlebotomo conueniet subuenire. Item quietem & patientiam suademus,cibos uti febrientibus leues,proprijs tēporibus subministro. Fouemus calidis & mediocribus stalticis,non tamen frigidis. Cataplasmandi sunt hordei farina, in melle citonijs coctis,uel dactylis immixtis : aliquãdo etiam meliloto. Item cerotario cyprino,habente mastichē, & castoreum . Vtor polyarchio,quammaxime in dorso,uel scapulis, quibus partibus commodius adhibere conueniet . Frequenter etiam cucurbitas uentosas imponimus. Declinantibus febribus,etiam potiones iam paragoricas dabo : ut cyminum frixum,cum apij semine ex æquo tunsum,uel cribellatum,cochleare unum cum aqua calida. Sic abrotonum cum uino dabo. Ipsi uero stomacho , pingues dactylos in œnomelle coctos & tritos impono. Si adhuc dolor remanserit , lac bubulum, & asinæ, ijsdem secundũ consuetudinem confectum adhibeo. Si nulla sanè præeunte querimonia , repentinus occupauerit dolor,eosdem crebro post cibos uomere conueniet. Tunc etiã uentosas accipere, & supradictis potionibus propensius inuinere. Declinantibus uero doloribus,gestationes,exercitia,uel palęstras,balneas, & uinum cũ moderatione concedimus,quibus uexatum corpus,ad plenam ualetudinem ualeat peruenire.
Si duritia innata fuerit stomacho ex prioribus languoribus,ficus pingues in mellicrato coctas, & tritas,seminibus misceo,& ex his cataplasmabo. Cerotario post cũ nitro,& salibus utor naturalibus. Vti cōuenit holeribus,cũ cibis cæteris,nec nõ & uinũ parcius dabo. Si uentositatis molestiã senserint,sicca fricatione iuuandi sunt. Ieiunos uomere conuenit,cibos pinguiores & calidiores accipere: potiones quoque ex aneso,dauco,& castoreo,absinthio pontico,sine pipere,baccis lauri,ruta,cymino : contusis,aut singulis ammixtis sibi inuicē,aliquibus in aqua calida in modũ cochlearis unius adhibeo. Etiam epithimata cōfecta de seminibus potionũ supradictarũ mixtis,cerotario impono,dropaces adhibeo prōptos in utroque. Tamē & cętera adiutoria cycli etiã in dorso uel scapulis applicabo. Fastidio incidente,locis cōueniet habitare aeri salubritate temperatis. Ab exercitijs uel fricationibus commodis non quiescant. Absinthij decoctionem , uel uinum absinthites frequenter accipiant. Salsamentis omnibus nutriantur, acrimonijs, sinapi, & aceto squillitico,& similibus cæteris,quæ stomacho hanc ciborum recusationem ualeant extergere. Pręter consuetudinem uero edacibus,hoc est,βουλιμιακοῖς,ieiunantibus,somni procurandi,sunt,largiores cibi,insuaues & inflationem procurantes:& uini meri potiones dabo . Si nauseando frequenter phlegmata & cibos

incoctos

incoctos exduserint, quo corpus non nutriendo tabidum fiat, hos cibis nutrio siccis, & acrimoniam habē- tia concedo. Potum frigidum per momenta parce dabo: ieiunos uomere cogo: per uentrem humorē deduco: catharticis, calidis unguentis omnia membra pertracto: absinthij decoctionem dabo. Succum stypticum malogranati, aut folius, aut hoc modo confectū. Succi menthæ uiridis partem unam, tribus malogranati succi partibus admisceo, & coquo, ut paulatim pinguefiat, & ex eo unū cochleare ieiuno pro eligmatio dabo. Si etiam choleram cum cibis uomuerint, omnia cum aqua frigida dabo, ubi myrrha uiridis cocta fuerit. Si nimia etiam uentris effusione fuerint fatigati, malogranata X. citonia X. in aquę sextarijs quinque coquuntur, ut penitus mollescant. Cumque postea exuccata fuerint, separantur: succus uero qui remanserit, cum ad mensuram partem mediam mellis acceperit, coquitur, ut eligmatium fiat: & operabitur similiter. Aliud. Myrrha uiridis in uino coquitur, ut tertia remaneat, cui partem mellis similiter addimus, & conficimus, & utimur. Quibus uero phlegmata supernatant, frequenter acescunt cibi: his bubulam dari suadeo, & cęteras agrestes carnes similiter. Post quæ continuo aceti unum cochleare dari conuenit. Omnes amarissimæ ex absinthio expediunt potiones. Iterum hæc. Piperis, & anethi semiuncias singulas, cymini unc. IIII. tunsas, & cribellatas reponimus, & ex hoc puluere unum cochleare cū aqua calida potui damus. Cum autem ijs profecerint, dabo picrā. Exercitijs & gestationibus competentibus imminebo, fricationibus, dropacibus, sinapismo, quibus stomachus à phlegmate liberari possit. Qui calore nimio inquietantur, ut hæc eadem inflammatio stomachum etiam & superficiē faciet plus calere, ita ut etiā choleram frequenter emittāt, his hoc remedio succurrendum est. Masliches uncias II. rutæ siccę unc. I. euripicen unc. I. ut trocisci fiant, arnoglossæ succum admisceo, & eos in singulis drachmis paro: ut ex his uinum cum aqua calida accipiant. Si nimius ardor fuerit, quem causon appellamus, sub quo angustijs interuenientibus, & febrium augmenta fiunt, his aquam frigidam per interualla dari conuenit, & similes cibos frigidos. Articulos eorum manibus calefacio: decoctiones dabo cytoniorum, mespilorum, sorborum, malogranati, menthæ uiridis, uel œnanthis. Si etiam sitire uehementius cœperint, hoc remedio potiantur. Semen cucumeris dulcis unc. II. draganti I. in oui albo infunditur: & cum se resoluerit, tunc seminibus supradictis puluis admiscetur, & collyrijs ex eo factis, unum sub lingua datur habendum: cuius paulatim humor uel succus liquefactus, perueniens ad stomachum, sitim compescere ualeat. Aliud est quod ardoribus expediat, quodque cuiusquam uexatione, etiam febricitantibus frequenter ingessi. Sub glycyrrhizæ uncijs quatuor, unam semis supradicti pulueris misceo, & ouo similiter temperabo, & adhibeo. Nam etiam sola oua cum uino data par beneficium præstant. Quibus autem phlegmatis infestatione stomachus infrixerit, chalasticis unguentis calidis curandi sunt, & potione iuuandi superiore ex mastiche, mentha, & arnoglossa: cui piperis & castorei singulæ unciæ admiscendæ erunt. Nam & cortex radicis, fœniculorum, in aceti uncijs decem & octo coquitur, ut illic omnem succum dimittat: & postquam corticem proieceris, huic aceto partem mellis misces, & coquis, & uteris, ut eclegmate. Similiter iuuabunt & oxyporia confecta ut solent: hoc est, ammeos, careum, lybisticum, apij semen, in uncijs singulis cribellantur, his miscentur piperis unciæ duæ, & mellis despumati quod sufficiat, ut pinguescat: & oxyporium temperetur ex hoc · & ieiuno, & post cibos unum cochleare quotidie ministretur. Sanè singultus frigidus, phlegmate in stomacho permanente, si obuenerit, confectus puluis ex piperis uncijs tribus, & castorei uncia I. simul commixtus, ad unum cochleare, in aqua calida dandum erit. Si de feruore autem, etiā tempore digestionis, odor fumosus quidam, quem aliqui carbunculum appellant, & dolor hos singultus procurauerit, continuo aquam gelidam bibentes, uomitus & sternutamenta prouocent, & acetum si forbeant continuo sedatur. Etiam papyri radix masticata, frequenter singultus compescit. Item ad stomachi uaporem in posca sex folia uitium trita impono. Cum uero nigra cholera stomachum attentarūt, ut ex inflatione molesta, cum aliquibus melancholicorum accidentibus publicentur, continuo inter initia spongiam cum aceto uiscido infusam, eidem stomacho conuenit adhiberi, & hederę folijs in uino coctis, & tritis, cataplasmari. Cibis nutriantur competentibus, ouis, alica, iuscellis pinguium gallinarum, & ungularum porcorum: phasianorum, uel perdicum carnes accipiant. Si uero inflatio illa necdum digesta, adhuc perseuerauerit densior, pulegij herbæ decoctionem cōueniet accipere, aut calaminthes, mixto melle despumato.

De lumbricis. Cap. XVII.

CVM uero corruptis stomachi humoribus incompetentibus, sæpe quoque cibis pręsumptis, seu per ægritudinem, seu certe sine febribus, lumbrici innati fuerint, qui aliquando eundem stomachum, aliquoties inferiora possident, hos sic excludendos suadeo. Primo aduertendum est, tres esse differentias lumbricorum. Sunt rotundi, & rubri, sed minus noxij. Sunt latiores, & albidiores molesti. Sunt minuti, & tenues, ut uermiculi, sed sollicitiores. Hi licet omnibus ætatibus semper nasci possint, attamen infantibus frequenter familiares sunt: quibus dare conuenit centauream, uel labruscam, uel santonicum, & epomphalion ex lupinorum farina, aut absinthium ponticum, aut melanthium, aut abrotonum, in mellicrato temperata imponi: cui decoctio ficuum admiscenda erit. Dabo mixtarum decoctionem, & easdem mixtas comedendas permitto. Iuuenibus uero nasturtium cum melle coctum dabo. Raphanos expedit accipere, & succum eorum. Dabo diamoron pro eclegmatio: & eadem hora conuenit sinapi, cum oleo tritum. Bene datur & hydromel tepidum, ex ueteri oleo temperatum.

Et ſuccus ptiſanæ, in quo polypodium coqui debet. Et cornu ceruini combuſti puluis, cum melle datus, continuo lumbricos excludit. Sic menthæ uiridis decoctio, ſic erucæ, ſic caulium, ſic roris ſyriaci, & malogranatorum immaturorum. Cataplaſmata autem adhibeo ex pulueribus, ſicut ſupra, lupinorum, abſynthij, pennarum combuſtarum, abrotoni, & melanthij: & puluis eorum cum aqua calida datus ſatis iuuat. Ἐπομφάλιον uero his ex ſubiectis adhibeo. Fel taurinum cum melanthio, abrotonum tritum cum lacte mulieris, ficus pingues, aut dactylos triios cum melle deſpumato, commixtos: & cerotarium in quo cymini puluis, uel abſynthij commiſcendus erit Exercitia pro modo uirium adhibita proderunt. Cibi dãdi ſunt digeſtibiles: & per interualla clyſteres acerbiores adhibiti, ſatis iuuauerunt. Si illi latiores infeſtauerint, hos myrrha pinguis accepta continuo excludit: & allium, frequentius ſi comedatur. Sic his etiam omnia acria profuerunt. Nam & uomere cogendi ſunt, & continuo ſcammoniæ purgandi cathartico: ubi elaterion, euforbium, piper, nitrum, coccum gnidium admiſces. Ego uero & magiſtrorum experimento, & noſtro, longo prolato iam tempore, cathartico cum his ſemper utor. Scãmonię unc. I I I. combuſtarum pennarum puluerem unc. I. euforbij unc. III. nitri partem ſemuncię unius, & omnibus tunſis, cribellatis, cum mellicrato, aut uino dulci unum cochleare ſemper dedi. Salubrius autem contingit, ſi ante diem allium, uel cætera acria edant: allium quidem maxime comedere conuenit. & oleum bibere calidum, ſed uetuſtum: ut ſuperius ſignificaui. Minutos uero & tenues uermiculos, myrrha pinguis ſemper accepta excluſit. His etiam clyſterem expediet adhiberi, & omnes decoctiones ſuperiores calidas, & oleum calidum, acceptum, in roris ſyriaci ſucco, cum aqua calida. Et ſeſeli cum melle, infans felle taurino, uel cetino perungendus erit. Si ſtomachum uero diutius attentauerint, & ibidem frequẽter inquietudinem fecerint, ſemper ſales in ore ferre conuenit, ex quibus humor liquefactus, defluat in ſtomachum, qui & omnia inteſtina à lumbricorum moleſtia liberare poſſit. Omnia itaque ſupradicta accidentia, quæ cum ſuis proprijs remedijs expoſui, aut indignanti ſtomacho obueniunt, aut quieto ſedantur.

De dyſentericis, uel meuericis. Cap. XVIII.

DYSENTERICORVM fit cauſa moleſtior temporis prolixitate. Frequenter enim uentris effuſio corpora aſſidua uexatione debilitat. Eſt nanque dyſenteria inteſtinorum uulneratio, cum rheumatiſmo, quæ conatibus, & ueluti deſiderio, & egeſtionum ſuauium debilitate, membra conſumat. Dyſentericorum ergo adiutoria ex ſubiectis compẽdioſe percurram, & cibos, & potus, ſeu potiones, uel antidota, & cætera quæ nonnullis ordinandi erunt. Cibus inquam conuenit, panis mundus, ſiccus, aut Cyprius, aut Alexandrinus, uel potius Africanus: ſucci alicæ, milium, oryza: quibus concoqui debet aut caprarũ adeps, gummi, aut ſymphyton, aut ros ſyriacus, aut certe ichthyocolla: ſic etiam lac bubulum conuenit, oleum uiride his frequentius miſceo. Expediunt caules decocti, plantago, portulaca, polygonon, ſymphyton. Horum omnium quammaxime folia, uel mellis cymi, ex oleo & aceto conditi: oua in aceto cocta ſorbilia conueniunt: & ex uitellis eorum patellæ, perfuſæ cerebellorum puluere, aut gallarum, aut roris ſyriaci. Piſces, aut capones, aut lepores, aut mugiles, & cæteri ſicciores. Caſeus uetuſtus proderit, niſi tibi magis recens libuerit. Lac aſinæ in dyplongio coctum profecit, & bubulum ſchiſton iuuat, & confectio ex lapidibus fluuialibus. Sic lac caprinum ſyluestre facit. Si carnes dandæ ſunt, iuuat phaſianus in poſca decoctus, palumbus matri ſubductus, turtur, & lepus, & cætera ſylueſtria ſicciora, maxime uolatilia. Quæ enim neque uillarum, neque urbanorum uſum habent, natura profecto ſicciora conſiſtunt. Mala citonia conueniunt in uino cocta, meſpila, malogranata, paulo immatura, amygdala, dactyli thebaici, & *his* ſimilia. Potus uero, licet primis diebus aqua bibenda ſit, parcius attamen communicandum fuerit Tyburtinum, Surrentinum, Marſicum, Siculum in quibus primo ferrum ignitum infundendum eſt. Sin uero confici uiua placuerit, fit myrtinum, fit œnanthinum, fit cum meſpilis, fit cum ſorbis, fit phœnicite. Quæ tamen omnia in uaſis picatis reponenda erunt. Omnia quidem de cibis percutri, ſed melius, ſi unius ſpeciei ſubminiſtrẽtur. Nam ſi de ſingulis in ſimul commixtis reponas, in ſtomacho digeſtiones impedient. Potiones uero, uel antidota, cornu ceruini combuſti puluis, in aqua, aut in uino ſtyptico datus iuuat. Sic coagulum leporis in uino ſimiliter. Sic uentrium caponum, uel anſeris, uel cęterorum agreſtium, membrana combuſta interioribus conueniunt, & ros ſyriacus tunſus, & roris ſyriaci flores, & malogranati, & ſucci herbæ polygonij, & arnogloſſæ, acacię, hypociſtidos, ut tibi uiſum fuerit, miniſtrandi ſunt. Trociſci uero, aut emplaſtra, andronius, aut diaſpermaton, & cætera de experimentis. Et ſi putredo uulnus attentauerit, inijciẽdus eſt atheneus ueluti cauſticus puluis ex auripigmento, calce uiua, ſandaraca, charta combuſta confectus, cum uino ſtyptico, uel ſuccis herbarum ſimiliter conſtringentium. Adiungitur frequenter etiam lac, in quo licium indicum ſoluitur, & uinum in quo cantabrum coquendum eſt, aut ros ſyriacus, & cætera ſimilia prædictis. Potionibus uero ſupraſcriptis, conuenit aromatica commiſcere quamplurima, quæ ſtomachi uires nutriant. Omnia etenim hæc etiam uentris poterunt continere reſolutiones. Et diuretica dyſentericis proſunt, maxime dum meatus fit illius rheumatis. Deriuatio etiam hypnotica conuenit, quæ ſomno ſuperatis uiribus corpora dimiſſa cõſtringit. Semper enim importunæ uigilię, corpora rheumatizantia fatigarũt, ſi his uſtio innata fuerit. Eius remedium in Euporiſto noſtro inuenies. Nam etiam unguenta dyſentericis frequentius profuerunt ex oleo melino, nardino, œnanthino, maſtiche, myrrha, œnanthe, acacia. Et cætera ſimilia commiſcendo: cataplaſmata ex dactylis, citonijs, & cæteris mixtis ſtypticis temperata: adhibeo, & emplaſtra, uel malagmata. ut diatheon, aut barbaron,

baron, & cætera xerantica. Hæc omnia dysentericorum, etiam cœliacis conuenire manifestum est. Si commotiones, uel pondera perseuerauerint, quæ tenasmodeis appellamus, hæc frequenter procurant uẽtris exponendi suauitatem: sæpissime mitigata sunt ijs, quæ aut in fœnogræci decoctionibus, aut altheæ radicibus conficiuntur. Nam & cerotario hoc frequenter curati sunt. Ex adipibus anserinis, cera, & butyro, & pice bricia, sępe sedentibus post uaporum fumigia profuerunt. Inijciendi sunt aliquando oleo roseo, uel myrteo, & in continenti lemnisci supponendi sunt, in basilicon, infusi cerotatio ex oleo plumbeo confecto. Lanam interea succidam superimpono: quam anadesmos ex more continere debebit. Iuuabunt sanè etiam saccelli, uel cataplasmata, eodem anadesmo perseuerantia, de dactylis in passo tritis, aut hordei pollinibus cum oxymelle. Lac bubulum potui datum, ac linteolo umbilico impositum, sine mora medebitur. Lienteria si obuenerit, quæ ueluti quendam limum intestinis obducit, transitu rheumatismi, ex quo nulla penitus ciborum solennis ualeat digestio celebrari, sub alio nobis ordine curanda erit. Vtor acerbo clystere ex succis ptisanæ, ubi aut colocynthides, aut betæ coquendæ sunt, aut scammonia soluenda. Vtor cum his catharticis. Dabo cibos acerbos, & cætera quæ fuerunt acria ut allium, & raphani, & cepæ, napæ, sinapi, piper, & omnia salsamenta. Imminebo interea exercitijs quibus uoluero. Impono uentri cerotaria ex oleo laurino, cyprino, uel sicyonio, habentia rutam uiridem, cyminum, baccas lauri, nitrum, uel certe castoreum. Impono polyarchion, aut diaspermaton, quæ tunc iam conueniant: aut naturale sulphur, uel bitumen, & dropaces, & sinapismi, & cætera staltica adhibenda sunt. Ex dysentericis etenim lienterici facti, & uirium fatigatarum intuitu, & temporis prolixi præiudicio, difficile sanabuntur. Nam ex his hydropes frequentius emerserunt.

De hydropicis. Cap. XIX.

HYDROPICI, uel cachectici simili sub diligentia uisitantur. Qui enim propè ex similibus accidentibus fiunt, æquali sub indignatione tumescunt. Hydropicorum ergo difficile, & periculosum negotium est: eoque difficilius, si indigestio totis corporibus superueniat. Labore attamen nimio, & cõtinuis quassationibus exercitiorum, forsitan curabuntur. Hos frequenter febres pertinaces comitãtur: quarum opportune temporibus seruientes, nos etiam adiutoria ordinare conueniet. Febribus itaque sub hac obseruatione desinentibus, iam exercitijs ex paruo labore crescentibus, iminendũ est: subinde fricationibus, solaribus quammaxime, & cæteris uaporibus sudorem prouocantibus: sub quibus omnibus tumẽtibus locis nitrum, aut sales tritos aspergo. Post exercitia, uel labores continuo oxymeliten dabo, aut raphanũ eodem infusum. Quibus acceptis, ex parte uomere cogendi sunt. Lauacris tunc uti conueniet, sed marinis, quibus ueluti membra laborantia foueantur. Interea acria omnia, & salsos cibos conuenit accipere, caules elixos cum salibus. Parcitas cibi, & potus quammaxime continentia instet. Etenim his procuratis, si animosius sustineatur, grande remedium est. Vinum, licet per interualla, austerum tamẽ, & quod sit diu reticum dandum est. Si uero multus humor ex putrefactis eorum carnibus aggregatus, uentrem satis adimpleuerit, membris cęteris minutatis, saccellos ex tostis salibus, uel milio similiter, sub umbilico locis admoueo. Et de arena calida in litore hæc loca detergere, maximum interdum est beneficium. Aliqui etiam tritico sic tecti, iuuati sunt. Interea acetum scylliticon frequenter dedi, & siccis fricationibus immi nui. Imposui emplastra reuocatoria, amyctica, maxime autem infantibus competentia adhibenda cataplasmata, desiccãtia, ex flore malogranati, & cæteris stypticis, cum lenticulæ pollinibus, passo, & aceto tempe rata. Aliqui uero scarificauerunt suras eorum, & altiores plagas fixerunt, de superioribus humorem deriuare cupientes, & sub umbilico paracenteses frequentius adhibuerunt: per quæ conueniet exinanite paulatim, ac per interualla dierum, ne subitanea effusio, secundum Hippocratem, continuo periculum faciat. Sanè potiones, uel emplastra probata sæpissime profuerunt, ex quibus aliquod compẽdiosius designabo, emplastrum quod etiam spleneticis sæpe profuit, hoc est. Fœnogræci pollinis unc. IIII. hordei unc. IIII. stercoris columborum unc. IIII. resinæ frixæ libram I. ceræ unc. VIII. acetum quod sufficiat terendo puluери, qui postea solutis admiscendus erit. Aliud, Semen myricæ, & galbanum ex æquo tunsa miscentur, superaddito quippiam olei, ut emplastri temperies fiat: quod perseuerantius adhibendum est. Aliud. Pilæ cypressi in uino coctæ, & tritæ, axungiæ ueteri colatæ ex æquo miscentur, & imponuntur. Quod si permanserit, satis iuuat. Aliud. Ficus pingues tusas libra unam, & nitri, & absynthij unc. II. hyssopi ceroto admisces: ut emplastrum temperetur, & uteris. Nam & stercoris bubuli puluere, hordei pollinibus mixtis, & cum oxymelle coctis cataplasmabis. Similiter de caprarum stercore frequenter adhibui. Et unguenta sunt utilia hæc, quæ tumentibus partibus, sub sole adhibita profuerunt. Cimolia in aceto contrita, boum stercora cum nitro, & oleo sicyonio mixta, & quippiam uini. Nam etiam has potiones accipientes, sæpe iuuati sunt. Sambuci radicis succus, cum oxymelle datus est, & continuo purgando profuit competenter. Et euphorbij granum, in ono datum cum pane, corpora hydropicorum, aliquoties similiter depurgauit. Aliud maius purgatorium. Stercus columborum drachma una, rutæ semen drachmis duabus, in oxymelle similiter datur. Inter hæc omnia adhibenda erunt, perseuerantibus exercitijs & laboribus, catholice salutem procurantibus, sub quorum perseuerantia hydropum poterit abigi periculum.

De renum uitijs, & uesicæ. Cap. XX.

RENIBVS longo tempore dolentibus, ſemper uapores, fomenta, & cataplaſmata paragorica conuenerunt. Diuretica uero ſub initijs obfuerunt. Indignantibus etenim & rheumatizantibus renibus, potionum tranſitus aduerſatur. Declinantibus uero doloribus, beneficijs primo catholicis adiuuandi ſunt, fricationibus, & unguentis paragoricis, & ſiccantibus: etiam cyclicus ordo percurrendus eſt. Adiutorium emplaſtri polyarchion, aut diaſpermaton ſæpe cōuenit. Calamintha tunſa cum axungia, & impoſita, multum profuit. Dabo etiam potiones ex ſtorace, galbano: uuam paſſam, pinguem, purgatā: mixtis diureticis aliquibus. ut petroſelinum, ameos, aſarum, cyperum, daucum, amygdala amara, cum mellicrato. Dedi ego frequenter etiam hyoſcyamon. Interea oportet aquis uti dulcibus, & naturalibus, & cibis nutriri omnibus digeſtibilibus. Dabitur etiam hæc potio omnibus ueſicæ, uel renum cauſis, & pectinis. Semen lini, papaueris dulcis, draganti, in uncijs ſingulis, amyli in duabus tunſis, & cum aqua diuretica temperatis, ut trociſci fiant in drachmis ſingulis. Sit autem aqua diuretica omnibus probata, in qua coqui oportet radices fœniculorum, apiorum, gramen, & cicer uenereum. Sæpe etiam maſticet de ſuperioribus ſpeciebus, quas ad tempus, aut locum habuerit. Aliud, quod & uulnera curet, & urinæ difficultatem aperiat. Ocimi, & agreſtis maluæ ſemina, in drachmis ſemis, & apij ſeminis unc. I. amygdalarum, uel auellanarum ſemunciæ ſingulæ. Omnia trita, melle temperentur. Sunt & cæteræ potiones ſub renum & ueſicæ occaſione, etiam ſplenis, uel epatis, aut hydropis moleſtiam refrę nantes, quarum in his omnibus experti ſumus efficaciā. Phu unc. I. celticæ unc. I. dauci unc. I. cinnamomi unc. I. piperis drach. VI. meu drach. VI. aſari unc. I. petroſelini drach. VI. opobalſami drach. VI. croci unc. I. liquiriciæ drach. VI. picis īdicę dr. VI. caſſiæ drach. IIII. amyli drach. VI. uuę paſſę unc. I. draganti drac. IIII. uino & melle potio tēperatur, & dabitur. Interea licet ex oībus diureticis ſpeciebus ſuperius cōprehenſis, oēs ueſicæ uel renū cauſas poſſe curari ſignificatū ſit: attamen cum ſpeciale ſit & hoc uitium, uidelicet urinę concluſionem ſuſtinere, huic etiam adiutoria ſpecialia ordinādа ſunt. Herba parietaria aqua cocta teritur cum pauco oleo, & renibus inligatur. Hoc etiam de gramine ſemper factum eſt, & ſamſuco in aqua cocto ſimiliter. Nam ex his omnibus etiam ſedentibus, uaporem pati conueniet. Cotyledon herba in uino cocta, potui datur, & continuo dyſuriam ſanabit. Nam etiam mulieribus butyrum uetuſtiſſimum per peſſum adhibitum, dyſuriam curauit: & mellicratum in quo immaduerint ireos & fœniculorum radices, & carduus coquitur, & datur ad urinarum impedimentum.

De arthriticis, podagricis, & iſchiadicis. Cap. XXI.

EX VNO fonte uitiorum hæ paſſiones deriuatæ ſunt, ſed locorum uarietate, & nominibus determinātur. Nam arthriticis omnibus, ex articulorum commutationibus, ſubito initium paſſionis emergit. Podagricis uero ex uno prius articulo eſt principium. paulatim uero ſerpēdo, grauius omnes poſtea neruos, & articulos poſſidens dominabitur. Iſchiadicis autem, ex uno coxæ articulo tormenta ſuppeditantur. Fit itaque rheumatiſmus, licet de phlegmate ſpeciali, natura frigida quammaxime fiat, attamē alijs ex humoribus calidioribus aliquando efficitur, & ſic effectus, calefacientes aliquando cōmotiones exuſcitat. Frequenter autem hoc phlegma licet natura ſubpingue ſit, uelut eſt uulnerum ſanies, attamen cum ſe inter articulorum coniunctiones uſu commotionum uiſcauerit, tunc tardi greſſus, tunc dolores uitādi, tunc tormenta grauiora ſuccedunt. Curantur autem hęc omnia contrarijs ſuis: ut quod forte & ſenſu, & tactu calidum commotum fuerit, frigidis interim adiutorijs ab augmentis prohibeatur. Poſtea uero ceſſantibus commotionum temporibus, calidis, chalaſticis, & amycticis recuperentur ij, quibus ille humor uiſcoſus, & pinguis interiora iam poſſidet calefactus, uel tenuatus ab articulis per commotiones frigētibus: quibus uero tumor eſt ſemper inflatus & pallidus color, calidis ſupradictis adiutorijs, & amycticis imminēdum nobis erit. Monitum te interea uolo, amice chariſſime, quod quando generaliter interioribus mēbris dolor iuuatus, nexu quodam, ex colliſione humoris uentoſitatisque colligatur, tum in frigidis plerūque difficiliter deprimi poterit, uel depurgari: ergo cum uarię emergunt ſpecies motionum, quæcunque expediunt, medicorum coniecturis, uel iudicio, indulgenda erunt. Licet iam ex cōſuetudine ſibi adhibita, melius is qui patitur poſſit iudicare, quem frequentes commotiones, & adiutoria famulantia, medicum effecerunt. Quanquam autem rationabiliter omnia adiutoria, quæ ueluti calidis commotionibus adhibētur, uirtute chalaſtica & paragorica eſſe debeant, quo neruorum & articulorum nutriri, & foueri ualeant loca: concedo tamen, ut ea frigida interim adhibeantur quę turborem magis in tempore, quàm mitigationem præſtare poſſint. Quibus quidam, ut ille ait, primo releuari uidentur, poſtea grauius, uehementiusque afflictantur. Hoc etenim etiam noſtri Hippocratis nos inſtruxit auctoritas, quod neruos omnes, ſemper frigida nocuerunt. Ergo quoniam & cauſas, & origines compendioſe digeſſi, curę nunc rationabiles, & adiutoria ordinanda nobis erunt. Eſt nanque in profeſſo, quod omnes ægritudines particulares, ſub corporibus membra nexu quodam familiari amplectuntur, myſterio naturali ut in ſingulis, totius corporis ſubſtantia conſtet, & altera alterius auxilio gubernetur. Ideoque niſi præceptis & adiutorijs catholicis primo iuuentur, aliter particulares cauſæ curari nō poterunt. Qua de re erit nobis nunc curarū, pręceptorumque exordium in ſequēti etiā particulis diſponere.

Conuenit

Conuenit in principio arthriticis,podagricis,uel ischiadicis, quibus de capite rheuma resolutū descēdens has passiones fecit,prius ipsum caput oleo roseo frigido, uel cæteris similibus stypticis fomentando constringi, & solidari : dehinc inferiora transitu eiusdem rheumatis, uel sedulitate uexata,aut ex oleo calido resolui,uel depurgari. Item cucurbitis,uel fricatione, uel perunctione phlebotomum præueniendo, uno penitus,uel pleno anno utendum est. Sic à carnibus polytrophis,sic ab usu uenereo continendo,stomachi præ omnibus bona ualetudo custodienda est,quo accepti cibi facilius transfigantur. Vomitus hos nō longa per interualla multum iuuat,aliquando post consuetos cibos,aliquoties etiam ieiunos,acceptis radicibus cum oxymelle. Hoc modo etiam bulbi ex aqua cocti operabuntur. Hoc si etiam post cœnam allium accipiant,quod paruo interuallo aqua calida accepta uomitum faciet. Mutationes aeris,uel prouinciarum sæpe conueniunt. Aquæ naturales calidæ,uel uapores earum similiter. Exercitia sanè, & labores, uel fricamenta totius corporis & procuranda sunt,& appetenda utentibus. Etenim humores supradicti pinguiores effecti,etiam uexatis articulis dominantur. Igitur quo modo hæc adiutoria compendiose digesta sunt,ita moneo & suadeo custodiri debere. Experti enim sumus, quod plerique ea cautius ab initio custodientes,podagræ uenturæ,seu potius iam præsentis uiolentiam uitauerunt : præiudicantes uero iam tempore, & manifestis podagricis, cataplasmatibus semper his causis competentibus, unguentis quoque uel emplastris,seu cæteris adiutorijs consuetis uti rectius est:uel certe aliquibus physicis magnam semper potestatem præstantibus. Nunc uero transactis pręceptis,uel beneficijs catholicis,quibus custoditis,etiam adiutoria singulis partibus laborantibus ordinabo. Ischiadicis conueniunt prę omnibus uomitus,& cætera præcepta omnium superiorum. Coxę uero dolenti fotus olei sicyonij,rutacei, uel laurini adhibendus est : cataplasmata quoque natura calidiora. Cucurbitis uentosis frequenter locus releuandus est,acerbius clystere inijciendum. Ex hoc enim frequenter sanguis prouocatus, ischiadicos liberauit. His phlebotomus in talo adhibendus. Vaporibus,uel saccellis imminendum est,ex pulegio,salibus,uel milio salso. Si uero uel stare,uel ambulare potuerint,acopis calidioribus,sole sub ardenti fricandi sunt, in quibus & pix liquida,& oleum sicyonium,uel cætera superius comprehēsa miscenda.ut sal ustum,thapsia,nitrum,uel opopanace. Itineris interea laboribus coacti iuuādi sunt. Expedit etiam equi uectatio : expedit iniectio in modica quantitate ex oleo amaracino,aut syrino,uel laurino,uel glaucino. Si uigiliæ sanè interuenerint,doloribus perseuerantibus,soporiferas ingero potiones. Cum uero minoratis doloribus causa mollior fuerit,tunc uelut per dialemma,dropacibus, sinapismis,& cæteris causticis imminendum est. Dabo hieram,dabo per cibos helleborum : quæ omnia prodesse poterunt, si catholicis præceptis rectius seruiatur. Hæc etiam phœalgicis rite conueniunt,quibus lumbi dolere consueuerunt. Igitur quoniam ijs passionibus supradictis,ex una origine descendentibus, ueluti diuersas cognouimus euenire cōmotiones,ut aliqñ calidas,aliqñ frigidas patiūtur,singulis hęc adhibēda erūt. Quibus uero sub calido tactu pedū dolor obuenerit,caulium folia in aceto cocta,& cōtrita, & ouorum coctorum media duo,pro cataplasmate adhibita,ueluti commotionis uaporem retemperant, superaddito quippiam olei rosei : sed sæpius tepefacta immutanda sunt. Etsi cataplasmati consueto hyoscyami folia elixa,& trita superaddas,par beneficium præstas. Aliud. Ad impetus eorum uaporeos,draganti uncia I. ex pridie in aqua infundes. Item alia die teris, & superaddes æruginis, & aphronitri albi uncias singulas,& impones. Aliud. Lenticulam coctam teris,cum oleo roseo mixtam, & similiter adhibebis. Nam & lactucarum folia trita cum infuso pane,& adhibita, magnum ad refrigerandum beneficium præstant. Et opium,& crocus æqua mensura,cum lacte bubulo,uel caprino contritus,& impositus, similiter operatur. Et si ex oleo roseo cerotarium misceatur, hoc idem erit. Hæc de uapore dolentibus ordinaui : cæterum refrigerantibus commotionibus,uapores,cataplasmata,unguenta chalastica, uel paragorica,omnibus & nota sunt,& consueta.

IN THEODORI PRISCIANI LIB. III. AD VICTORIAM, DE PASSIONIBVS MVLIERVM, ET CVRIS EARVNDEM, PRAEFATIO.

INTELLEXISSE te non minus nobis arbitror Victoria, artis meæ dulce ministerium, omnem mei operis efficaciam, in quo immemor non sum præfationis meæ, quando duobus libris pares causas proposui euporiston, officium uidelicet meum in logica disputatione: sed non longe abest ab utroque gynæciorum uisitatio. Et quoniam hæc ratio tota medendi indiget diligentia, solitaneum libellum confeci de mulierum curis: solitaneum inquam, & remotum à publico spectaculo. Et ego quidem te scientia iuuabo. Tu uero, cui communis arridet sexus, & secretum facile inuenit tua conscientia, cum fiducia exercere sedulo gynæciam propositam meo tractatu, & tua diligentia adhibeto medicinam.

THEODORI PRISCIANI GYNAECIA, SEV LIB. III. DE MVLIERVM PASSIONIBVS.

De mammillis post partum dolentibus. Cap. I.

MAMMILLAS cum tensione tumentes, uel dolentes, quod post partum quãmaxime mulieribus euenire consueuit, quas ex eo etiam grauis dolor inquietat, hoc ordine curare debemus. Per initia mediocriter constringentibus uti conueniet: ut est spongia molli, infusa in posca, quæ leui anadesmo continenda erit. Sic etiam dactyli, cum pane in posca infusi, & contriti, sæpe par beneficium præstiterunt. Si uero certa ratione lac prohibendum erit, cataplasmati superiori admiscendum est aut alumen scissum, aut herbæ pulicaris semen, aut coriandrum, aut portulaca. Nam & unguenta ex solis earum succis frequẽter adhibuimus, cum penna molliore loca tangentes. Si indignatio illa his minime potuerit prohiberi, & lactis aggregatio maximum feruorem locis incusserit, tunc cataplasmatibus chalasticis conueniet imminere, ut est panis in mellicrato infusus, & cum oleo dulci contritus. Similiter etiam de seminibus tam lini, quàm fœnogræci, uel hordei farina, aliquando singulis, aliquando commixtis, & cum adipibus sæpe porcinis recentibus, in mellicrato temperatis. Sanè si pondus cataplasmatis tolerare non potuerit, spongijs mollioribus infusis in aquis chalasticis, dulcibus, & paragoricis, quæ ex hybisco, & seminibus lentis, & fœnogræci conficiuntur, loca tantũmodo uapqranda sunt: & impositis continuo lanis, oleo dulci calido infusis, fouenda erunt. Si saniem forte collegerint, iam suis temporibus, & proprijs adiutorijs maturata, aperienda erunt, ut sub una egestione possint penitus percurari. Si uero minime percurari possint, transacto impetu, uel indignatione mammarum, simplex cerotarium adhibẽdum est, usque in plenam sanitatem. Sanè si eadem infantem nutrire minime decreuerit, tunc cerotario supradicto puluerem contusi lapidis molaris admiscebo, anadesmum quoque mediocriter stringo, lactis impetum prohibiturus. Quod si lactandi arripuerit uoluntatem, tunc anadesmus laxior, tunc fomenta chalastica adhibenda erunt, quæ lactis non prohibeant copiã ministrari, sed magis præeuntibus fomentis, & uaporibus supradictis, cypero, ouo, & croco in unum contritis, mammillas unguendo adiuuabo. Alij pumicem cum oleo cyprino tritum imposuerunt. Alij cyminum cum aqua contritum. Alij uero fabæ pollinibus uuam passam purgatam, & contusam miscuerunt, & ex his cataplasmando, lactis auxerunt fœcunditatem. Sic sesamo trito cum oxymelle, sic cantabro cocto similiter in oxymelle, sic de hederæ folijs contritis, sic de ficis pinguibus tunsis, sic de caseis recentibus, tritis cum oxymelle, cataplasmata confecerunt. Quibus omnibus lactis secundũ officium procuratum est. Si lactis interea nimium pondus etiam duritiam procurarit, folijs apiorum, uel menthæ, uel caulium cum pane tritis, & mellicrato, illam duritiam resoluimus. Ergo per initia generaliter omnibus mediocriter stypticis obuiandum est: per augmenta, uel impetus, chalasticis uel paragoricis: & licet hac lege medendi omnibus seruiendum sit, attamen mammillarum mollium intuitu omnia moderatius fœminis adhibenda sunt.

De præfocatione matricis. Cap. II.

SVNT uariæ & diuersæ causæ matricem frequentius attentantes, quæ licet sub duabus præcipue principalibus passionibus constrictionis uel laxationis comprehendantur, tamen etiam partim sub certis accidentibus alias causas efficiunt. Huic ergo sub definita lege professionis, quæ cõstricta sunt soluo, resolnta uero (quibus quammaxime & lassitudo sociatur) stypticis potissimum, atque mediocriter frigidis stringo. Quibus autem repentina commotio matricis innascitur, hæ musculorum omnium contractione, & totius corporis dolore nimio quatiuntur: & hac ui sæpe interceptum uocis officium, sub horrore casus, ueluti paralyseos mentitur imaginem: quam passionem in græco opere ὑστερικὴν πνῖξιν appellamus. Quo tempore ad illa duo præsidia principalia, omnibus cõclusionis necessitatibus subuenientia, recurremus, phlebotomi præsens beneficium, & uentris purgationem. Specialia uero fomenta olei dulcis calida, & aquarum consueta chalasticarum cataplasmata de seminibus paragorica, cum mellicrato. Emplastra, ut diachylon, cerotaria simplicia ex adipibus temperata, & medullis. Pessaria ex melle & butyro.

Item

Item liuianum, & cera, quorum confectiones subiectis adiungo. Ex encolpismis succis aut ptisanæ, aut fœnogræci, aut olei dulcis. His articuli & calefaciendi sunt, & mollius constringendi. Ventosis quoque admotis inguinibus, uel femoribus, recursui, uel inclinationi matricis occurremus. Fumigijs bene olentibus ad inferiora matricem prouocabo, odoribus enim grauibus repercutitur. Minoratis uero supradictis accidentibus, plena quoque declinatione, manifesto conuenit iam exercitijs aptis sexui commoueri, & aeris, uel locorum mutatione iuuari. His cibi humaniores, his iam lauacra concedenda: uinum attamen sub moderatione.

De inflatione, uel tensione matricis. Cap. III.

INFLATIONEM, uel tensionem si longo tempore matrix ægra conceperit, omnibus superioribus chalasticis & aptis constrictionibus imminebo, superaddens cataplasmatibus ficus tunsas, absinthij puluerem, uel eius decoctionem, epithimata amyctica ex puluere lauri baccarum pyrethri, castorei, nitri, & cæterorum similium, cerotario commixtorum. Expedit frequenter polyarchion uti. Encathismata uero, uel uapores ex decoctionibus staphylini, dauci, pulegij, uel cæteris similiter diureticis procurabo. Inflationibus diu permanentibus, artemisia admiscenda, aut marrhubium, hysopus, aut baccæ lauri: aliquando casia, & celtica: ex quibus etiam pessaria conficienda erunt. Nam ex ruta uiridi, trita cum melle pessario semper utor temperato. Superaddo nitrum, uel aphronitrum, pulegium, ficus pingues purgatas, & contusas, cyminum: sed ad eorum sensum mordacem, & calidum temperandum, lactis temperabo commixtione. Si uero duritiã contraxerit, quam alibi mylen appellamus, hanc primo sicuti contra inflationem ordinando contexuimus, adiutorijs chalasticis imminens soluere laborabo. Omnibus supradictis constrictionum accidentibus minoratis, iam conuenit ex paruo leues attentare gestationes, & sub certa declinatione passionis, appetere lauacra, cibos humaniores præsumere, & post resumptionem corporis, anechicis temporibus, omnes ex ordine cyclicas disponere curationes inguinibus adhibendas. Has semper persolidabit etiam lauacrorum frigidorum consuetudo disposita.

De arthriticis. Cap. IIII.

CONTINGIT interea frequenter certa, & specialis passio fœminarum, ut aut naturaliter aliquã do clausæ nascantur, aut uulneribus præeuntibus, ac cicatrice interueniente clausæ fiant, aut præsenti indignationis interuentu penitus concludantur. Si ergo ex causa præsentis indignationis obductæ fuerint, omnibus chalasticis adiutorijs, ex lege resoluendæ erunt. Sed si ex uulneribus obductæ cicatrices, aut nescio qua illa lege nascendi clausæ fuerint, quod tamen aut digitis, aut oculorum possit fide probari: tunc à chirurgicis considerata mensura, referandæ erunt: ea tamen intentione, ut hæc patefactio linteolis, aut alijs adiutorijs patefacientibus diutius disterminetur, ne obductæ in se identidem scissuræ recentiores, occasionem claudendi protinus sortiantur.

De conceptione. Cap. V.

ALIQVAE mulieres, quæ uoto posteritatis longo tempore desideratæ afficiuntur, medicos accersierunt, quas effectus elaboratæ cõceptionis, felices & peritas exhibuit. Nosti itaque ô Victoria, professionis communis hoc magis esse necessarium ministerium, quę ex officijs sedulis in his magis rebus experimẽtum habes, quantum aut gratiæ, aut gloriæ accrescat medicæ promittenti, si susceptа conceperit. Vnde licet inscia non sis huius curæ, conceptionem procurantis: attamen disposita tibi, consideratis omnibus, ordinaui, per quæ curandum erit. Prius inquirendum est, necubi officium matricis, aut inclinatum sit, aut conclusum: unde aut modicis purgationibus aperientibus impeditur, aut tempore purgationis, interno rum dolore nimio conquassatur. Quod si forte ita res habet, phlebotomanda erit, de talo quammaxime: quo ad inferiora uicinior materia prouocetur. Sic deinde ad ordinationem curæ aduertendum nobis erit, quæ conclusum prius moderate orificium patefaciat, ut purgatione solenni citra offensam disposita, & desiccari, & calefieri matrix possit. His etenim rebus ita despositis, conceptionis uota facilius subsequẽtur. Si phlebotomo adhibito necdum tempus sua secreta cognouerit, tunc oleo dulci, uel anethino, uel rutaceo inguina fouenda erunt: & post lana, in eodem oleo calido infusa, contegenda. Tunc cataplasmatibus chalasticis calefacienda: quibus admiscebo aut artemisiæ puluerem, aut dictamni: quarum etiam in aqua costarum frequenter uapores exhibeo. Nam & fumigia uaporatis partibus supponi cõuenit ex supradictis herbis, lapide gagate adiũcto. Si his omnibus rite adhibitis, naturalis circa purgationem ordo permanserit, matricis officio mediocriter relaxato, iam adiutorijs conceptionem procurantibus imminendum est. Continuo igitur cum se purgatio citra offensam transegerit, ex diachylon, uel liuiano, pesso cum nardino, uel roseo prius resoluto, encolpismo uti cõueniet. Et post matricis delauationem, ex eodem medicamento, & pesso priore, pessarium adhibere continuis diebus triginta conueniet, usque in diem uenturam alterius purgationis. Quibus transactis, liuiano nitrum conuenit commiscere, quod adhibendum erit, post encolpismum, ex subiectis speciebus disponendum cardamomum, dictamnum, artemisiam, irim, rutę semen, omnia contusa & cribellata, oleo dulci & plurimo miscenda sunt: ut ex his ante pessarium fomentum adhiberi possit. Commodius interea fiet, si huic fomento recentes porcinos adipes, aut anserinos ad-

misceamus. Post quod continuo pessario tali uti expediet. Ficus pingues in aqua decoctas,& tritas,melli misceamus: & ex hoc pessario iniiciamus. Desuper uero liuianum superimponi conueniet. Deinde interfecti nitri glebam accipimus,& in modum balani collyrium factum,molli lana contegimus,quod superillitum liuiano iniiciemus. Nullo etenim remedio meliore & magis innoxio,aut corrigi matrix poterit, aut purgari,quàm usus nitri suppositione. Postquam uero his adhibitis,quę sufficere arbitror ad omnia corrigenda, quæ impedimento conceptui esse possunt, iam uti conueniet his duobus sequentibus pessarijs aromaticis,conceptionem maturantibus Fit autem prius hoc modo. Cera alba, adipe gallinarum, terebinthina,& nardino oleo. His omnibus ex æquo solutis,coagulum leporis admiscemus,& hoc post encolpismum supponemus. Aliud uero omnibus experimentatum usibus,sequens hoc est. Cassiam fistulam, folium,spicam indicam, amomum, in uncijs singulis,omnia cribellata cum staphylino, aut nardino oleo, accepto coagulo leporis admiscemus: & hoc pessario,ordine adhibito, rite est maturata conceptio. Iam nunc & superiorum pessariorum conuenit subiungere compositionem. Pessarium diachylon contra omnes conclusiones utilissimum & probatum. Lini semen,altheam,fœnogræcum,omnia æquis ponderibus in uas nouum mittimus,ubi oleum dulce & aquam ęqua mensura adijciemus,ut semina pertegantur. Quæ cum molli uapore coqui & bullire cœperint,undatio,uel spuma quę supernatauerit colligitur. Cui anserinos,uel gallinaceos adipes,& cętera iungimus,ut pessario moderamentum faciamus. Sic nos diachylon pessarium cõficimus: quod,sollicitius si fuerit temperatum,unguentum magnum chalasticum,uel paragoricum faciet. Liuianum uero sic facimus. Ceræ ponticæ unc. IIII. mastichis unc. I. storacis unc. I. adipis anserini unc. III. butyri unc. III. medullæ ceruinę unc IIII. nardini olei unc. IIII. Hæc omnia secundum consuetudinem tunsa,soluta autem miscebimus ut pessarij temperies procuretur. Hęc est ordinatio curę omnibus mulieribus adhibenda concipere cupientibus,quam breuiter contexímus. Sunt etiam alia quamplurima,ab alijs uarijs coniecturis composita,quę magis causticis adhibitis,forsitan possint purgationem sanguinis extorquere. Commodius est autem sic impendere officium medicinę, ut cum susceptam causam curare cœperis, alia non creetur. Sunt alia duo genera pessariorum: at ego magis blandis,quàm causticis,conceptionis causa procurandæ, purgationem sedare uolo,quàm extorquere: quibus etiam magister meus,& purgationem absque offensa se procurasse frequentius testabatur, & conceptionis officia perfecisse. Ea sic conficiebat. Opobalsami un. I. peucedani unc. I. aristolochię unc. I. myrrhę et croci semiuncias singulas,medullę ceruinę,& adipis anserini semuncias singulas · semina seorsum quę addenda sunt cribellantur,& solutis ex more miscentur,& sic tusis pessarium fiat. Hoc primo pessario exempto,mox tempore secretorum post balnea supponendum est: quod duabus horis continendum erit. Aliud pessarium,cuius sequens ista confectio est. Opobalsami uncia I. opopanacis unc. I. thuris masculi unc. II. cinnamomi unc II. myrrhę unc. I. costi semuncia I. croci,cassię ana semuncia I. hęc similiter contrita,oleo iriuo commiscentur,ut paulũ pingue fiat: cum uero utendi tempus aduenerit,post purgationẽ & balnea,& pessarij prioris usum,uteris necessario linimento. Peregisse me arbitror quamplurimas sub constrictione mulierum ęgritudines,è quibus si quas forte minime comprehendimus, sub uno & simili relaxandi beneficio uisitandę erunt. Varię etenim pro causarum temporibus,adiutoriorum species poterunt adhiberi,eadem attamen medendi omnibus uirtus.

De abortiuis. Cap. VI.

ABORTIVVM dare nulli unquam fas est. Vt enim Hippocratis attestatur oratio, tam duri reatus conscientia medicorum innocens officium non decet maculari. Sed quoniam aut matricis uitio,aut ætatis impotentia,sub qua præpropere frequenter partus euenit,fœminæ periclitantur: expedit prægnantibus in uitæ discrimine constitutis,sub unius partus sæpe iacturã,salutem mercari certissimam. Sicut arboribus arescentium ramorum accommodatur salutaris abscisio: & naues pressæ onere, cum graui tempestate, iactãtur solum hñt ex dãno remediũ. Vnde breuiter huic loco adnectenda,continuo designabo. Si ergo necessitatibus,aut ætatis immaturitate,aut uitijs superius comprehendis,pecus molliter subtrahẽdum erit,his quammaxime consentio faciendum,ut cataplasmatibus chalasticis artemisiæ succos,aut tusæ puluerem misceamus: dictamni quoque similiter. Sic aristolochiæ,sic rutæ seminibus: sic & fomentis,& supradictarum specierum decoctionibus factis uti conueniet,quę scripta sunt in cura conceptionis,ac sanguinem innoxie prouocantibus. His uero sequentibus aliqui usi remedijs,duris forsan,corporibus minus obfuisse uidentur,qui sanguinem extorquentes,simul etiam uenientia pecora pertraxerunt. Succum rutę uiridis potui dederunt,ad neophyta excludenda. Hanc eandem rutam uiridem,cum rancidis nucibus,& cum melle tritam dederunt,asseuerantes pro pessario apponendum. Interea etiam myrrham,& artemisiam,& leucosemen,ex æquo cum succo menthæ potui similiter post balnea dari debere asseuerauerunt. Item lupinorum amarorum puluerem,myrrhæ,& leucosemen: quæ omnia ex æquo cum menthæ succo temperauerunt,ut trociscus cõficerent: quos cum decoctione artemisiæ,aut dictamni dari constituerunt. Alij radicem panacis,myrrhæ,aloes,ex ęquo, similiter succum menthę uiridis temperauerunt. Alij collyrium suppositorium faciẽtes,sic se hęc innoxie extorsisse testati sunt. Myrrhę,& absinthij, irios Illyricę,radicis panacis uncias singulas,gummi unc. II quas in succo fœnogręci infuderunt. Ex quo mixto cum puluere supradictarum specierum collyria,uel balanos confecerunt,quos post balnea supponebant. Nam dictamnum cum uino tritum post balnea potui dabant, & continuo penè immaturas animas excludebant.

excludebant. Sed & ouium fel,in mellicrato dederunt,æque uiolētum. Sic fel taurinum cum nitri combusti puluere,hysopi ceroto miscuerunt. Aliud. Hysopi cerotum. Nitrum tostum,ciminum singularum uncia I.ficus pingues albas bene tritas unc. II. cum lacte muliebri pessarium supponendum temperauerunt. Sed & nostro pesso utebantur,ex folis pinguibus ficubus tusis,balanos, uel collyria supponentes, quibus nos etiam speciem nitri admiscuimus: sed innoxie etiam purgatio procuratur hoc modo. Aliud exclusorium uiolentum. Myrrham tritam,& helleborum felle taurino miscentes, & temperātes pro pessario supponebant. Aliud. Myrrhę uncia I.ficus pinguis tritę lib. I. galbani unc. I. aphronitri unc. III. omnia trita, tusæ ficui commiscebant: & cum usus forte fuerat necessarius,cum melle pessarium ab ijsdē temperabant. His etiam ptarmica adhibuerunt ex helleboro,struthio, castoreo: ut membris omnibus exagitatis, pecus facile extorquere ualuissent. Coacti etiam aliorum scripta eleginus,inclyta quidem sub illis necessitatibus,si saltem uel non importunis mensibus ingerantur. Sed quoniam his inconsiderate frequenter ita rebus gestis,ui & uapore adhibito specierum,hæmorrhoiæ uenerunt,per quas & uulnerationis penè incurabiles fluxus læsas fœminas occupauerunt, ad hæc nos quibus ualemus tandem adiutorijs salubribus obuiamus.

De hæmorrhoia matricis. *Cap.* VII.

HAEMORRHOIAE matricis(licet etiam ex alijs fieri soleant) attamen,quoniam omnes una lege medendi curandæ sunt,subiectis earum caussis,adiunctisque omnibus,ut arbitror,sub cōstrictione passionibus,eisque pertractatis,ad resoluta,& sub effusione laborantia descēdimus. Quæ,quamuis sæpe chronicarum more causarum difficile liberentur,uaporibus constringendæ sunt,ex decoctionibus specierum omniū stypticarum,quas etiam nunc subiectas admoueo. Myrti uiridis flore,malogranati cortice,& arboris pini,siliquarum folijs,uel baccis lentisci,similiter rosa sicca,& galla,rore syriaco,& cęteris similibus. Itē encolpismis imminere cōuenit ex croco,hypocistide,acacia, omphacino, lapide hæmatite, lemnia sphragide: omnibus tusis,& mixtis decoctionibus supradictarum specierum,aut succis polygoni,uel arnoglossæ temperatis. Post uero,spongia infusa in posca,& supposita,muniendę erunt. Inguinibus uero,lanas infusas succis supradictis imponi suadeo. Expedit interea omnibus superioribus locis usque in mammillas,cucurbitas stalticas ignitas imponere: sic etiam interscapulas diu perseueraturas,sed molliter detrahendas. Epithimata uero staltica,quæ dysentericis ordinauimus,imponenda sunt,quammaxime ex dactylis thebaicis,in uino uel aceto decoctis, ex cerotario commixtis, speciebus quoque,quas nosti competenter posse constringere.

De uulneribus matricis. *Cap.* VIII.

SI VVLNERATA ex his matrix fuerit, quibus uulneribus interius putredo frequentius sociatur: aduertis ex egestionibus,quatenus debeas causæ succurrere,adhibendo aut trociscos ex auripigmento,calce uiua sandaraca,puluere chartæ combustę,& cæteris similibus: quos ita conficito & temperato,ex succis omnium specierum supradictarum.

De fluxu rheumatis, quem ῥοῦν appellamus. *Cap.* IX.

SI EX his fluxus perseuerans sanguinis,uel humoris,calorem uariātis,molestiam fecerit, quem nos ῥοῦν appellamus,his omnibus superioribus imminendo constringendus erit,uel desiccandus. Si quis uero etiam potionibus curare uelit,habet has potiones,à nobis similiter ordinatas, in his autem qui sanguinem uomuerunt,aut dysenteriæ uitio laborarunt,si humanius res profecerint: ut ueluti in chronicis mos erat,aliquando commoueantur,aliquando sub blanda dimissione releuentur: quo tempore cycli nobis iā omnis ordo intendendus erit,& arripiendus. Vomitus prius frequentior adhibendus, quammaxime per radicum acceptionem. Exercitijs paulatim crescentibus imminendum est. Aeris mutationes appetendæ. Locis ijsdem psilothra,paropteres,dropaces,& sinapismos appono: quibus omnibus perseuerando, uim magnam rheumatis magnis ualeamus adiutorijs superare. Sanè si sanguineus & cum dolore fluxus fuerit, etiam phlebotomo eas expedit releuari,omnibus supradictis stypticis imminendo.

De gonorrhœa, id est spermatis effusione. *Cap.* X.

EFFVSIONE aliquando etiam spermatis spontanea,& importuna fœminæ fatigantur, quod in græcis nostris γονοῤῥοίαν appellamus. Hæc quæ in uiris,hoc uitio laborantibus,superius ordinata sunt,etiam fœminis conuenit adhibere. Ordinata gynęciarum dispositione,sufficere arbitror principalium passionum constrictionis,& relaxationis causis,ex paruis omnibus adiutorijs,competenter adiunctis. Cætera uero quæ artis officio parturientibus aut disponenda sunt,aut facienda,usu magis quàm lectione debes aduertere: ut intelligas quę pertineant ad salutem mulierum.

THEODORI PRISCIANI LIB. IIII. AD EVSEBIVM FILIVM DE PHYSICA SCIENTIA.

SCRIBENTI mihi de Physica scientia,qua te maxime delectari intelligo,sufficere atbittor Menandri comici insigne argumentum. Apud ciues suos cum studiorum annis,magnę sciētię laboraret inuidia,produxisse in theatrum fertur suem,partu plenam (hoc enim in loco celeberrimum Atheniēsis eloquentię auditorium erat)produxisse inquam,expectantibus auditoribus, plenam suem,ibique eius exectum uterū in euripo fuisse proiectum. Cumque interfecti penè,ductu tamen naturę agerentur, Atheniēses,inquit,uiri, si in paruis annis scientiam meam miramini , istos natare quis docuit? Hinc aduertere datur,Eusebi dulcissime filiorum meorum,gratum mihi testimonium. Valde enim in te amo laboris mei operęprecium,& quod tu mihi nunc scribendi contigeris auditor. Dixi,datur aduertere,quantum naturæ uis pateat in omnibus elementis, eorumque semine,atque animantibus,cuius uirtutes non frustra inter se dissentiunt,aut secum copulantur. Alcyonio herba pastę oues periclitantur:mox,radice eius assumpta,liberantur. Mulorum sanguis potus,uenenum est: carnes eorum cibo datę,sunt remedio. Medentur uentris tormento canes,pastę gramine. Et horrida sus nebulam discutit,campo pabulata: & iacta per dictamnum, excluduntur tela. Et cerui longęui uita,adesis mutatur cornibus. Et communes chelidonię,communibus herbis,pullorum suorum declarant oculos. Ad postremum,natura omniparens,ueluti adiuncta charitate,cuncta animantia prosequuta est. Quę enim nascendi sortem tribuit,uiuendi ac ualendi substantiam non negauit. Est enim in omni mundo natura, quę operetur grande secretum. Sed illud mirari non desino,cur irrationabilia,& uagę aues,& agrestes ferę,ad beneficia naturę proprius accedant. Supra cōtexti dabitis mihi ueniam operis,patres,priores. Disputationum enim uestrarum rationes,morbidorum animaliū genus,& his similis ætas mundi rudis ignorauit. Pythagoras Aegyptię scientię grauis auctor,scribit singula nostri corporis mēbra,cœlestes sibi potestates uendicasse. Vnde fit,ut aut contrarijs quibus uincuntur,aut proprijs,quibus placantur,conemur. Hinc est,quod & Romani,Febri ædē statuerūt,& quod Quartanas Saturni filias affirmauit antiquitas. In quarum curatione,D. mocritus inquit,pollutione opus esse ut sunt cædes,& culpę,& menstrua mulieris, & sacrarum auium , uel uetitorum animalium carnes cibo datę,& sanguinis potus. Nam & epilepsin,quā hieran noson appellauere,sic curare pręcipit : efficacię potentiam pręferens , & uitans inquiri rationem. Sed hęc non nos primi prodimus : fateri non pœnitet : communia sunt, quę cum ueteribus sentio. Atqui mea quę scripsero in ijs duntaxat & nos magis posteris placebimus . Nec mirum,si nulla circa uiuos fama est . Sua tempora lector non amat . Hinc est illud clarissimum satyrici distychon.

Parua coronato plausere theatra Menandro.
Riseruntque suum secula Męoniden.

Nam & magister meus,quo me usum esse pręceptore pręmiseram,dum uiueret,bellus habebatur , qui nunc orbo toto Vindicianus celebratur . Et profecto nullius unquam uirtus,digne suo seculo honorata est : uel quòd inuidię,fortunęque locus inter uiuos maneat,uel quòd à miserię orto desiderio celebretur post fata probatio. Herba polygono coronatus,quam quis luna decrescente sustulerit , dolore capitis caret. Similiter etiam herba illa,quę forte inuenta fuerit in capite ęnearum statuarum. Nam & reliquias bouis potantis si quis biberit, molestia capitis releuabitur . Spuma uero eius fronti illita lege secretiore naturę,graues inquietudines capitis sedat. Et cornicis cerebrum,quolibet genere acceptum , paria facit. Similiter etiam muris cerebro comesto,natura omniparens,magnum remedium caput dolentibus præstitit. Ferulæ quoque combustę,cinis,oleo mixtus,frōti uel capiti illitus,inquietudines capitis sępe sedabat. Tantum etiam de uulturis cerebro,mixto oleo perunctum caput, frequentius liberatum est . O' quantū naturæ uenerationis debetur. Nam magnes lapis admotus capiti,ex altitudine latentes morbos eripuit ? & nidis hirundinum mox expositus, atque cum aceto contritus,frontique illitus , par beneficium procurauit ? Hęc Physica remedia sufficere arbitror caput dolentibus,& hinc etiam de epilepticis quędam ordinauimus. Remediorum recte adhibitorum efficacia,semper causarum bonos exitus confirmauit . Latentes epilepticos,gagatis lapidis admotum fumigium,semper repentinis casibus publicauit. Hoc de araneis parietum,hoc de stercore canum fumigium similiter facere constat . Nam & opertos caprarum pellibus, si in aquam ingredi facias litoris,infusis plantis,& tectis,epilepsiæ passio commouebitur . Similiter etiam si nares eorū opobalsamo tangas,sollicitius epilepticos publicabis. Et acaciæ pulueres si cum aqua calida acceperint,& si continuo correpti fuerint,insanabiles erunt . Sin uero febrierint,facilius liberantur. Hoc de prodendis,cognoscendis epilepticis scripsimus remediorum,nunc opus est ordinatione. Pęoniæ radix magnum præsidium præstat,si continue potata,frequentius odoretur . Sic alicacabi , sic nycteridis radices medentur . Ex corio frontis asini, facta ueluti fasciola,eorum articuli constringendi sunt,& dextri eius pedis ungulæ portatus circulus,pari conditione medebitur . Interea caprinas tunc tantummodo carnes comedentibus,camelorum medulla,oleo roseo resoluta,tempora capitis, stomachus , & totum pectus matutinis horis perungendum est . Ex sanguine mustelarum unguentum commode adhibitum,par pręstitit beneficium. In ipsis uero commotionibus,si sanguinem de eius pedum digitis elicias,quoquo pacto, & eius frontem ex eo tangas,& labia,continuo exurgit. Tunc etiam asini lotio aspergi conueniet . Addo interea,quod ille ait,si mihi fas audita loqui, quod necessitas procurandę sanitatis extorquet,eodem lotio asini potari eos debere, & hirundinum sanguinem,cum thuris masculi puluere,sub æqua ponderatione ,

cum

cum oxymelle similiter sumere. Sic alij ueteriores sub certo secreto naturæ, excepto capite ac pedibus, cæteras mustelæ reliquias, atque partes corporis obtulerunt, ex cuius cibi beneficio molestiam passionis frequentissime declinauerunt. Aliud. Vina multum acria, horis matutinis data diebus triginta continuis, profuerunt. Pari forma, etiam ex testa cerebri asini combusta cinis datus profuit. Sic altheæ succus, sic coagulum leporis, in modum grani erui per dies XXX. ministratum horis matutinis, epilepticos liberauit. Nam & mulieribus menstruātibus, hoc uitio laborantibus coire conueniet. Hęc epilepticorum præcepta, & probata remedij cura disposita, deinde reliqua, ut potero, uaga, & disseminata remedia collecta designabo. Hybiscum, & caricas discoctas, & tritas diligenter, ubi admiscueris, admisces passi calicellū plenum, modicum axungiæ porcinæ, quasi unciam, & pollinem de hordeo, ita ut hybisci, triti uncias II. caricarum unc. II. non febricitanti admisceas, cum quantum merum est. Febricitanti autem, aquam de hybisco, & caricis ubi bullierit, hoc cataplasma impones, & usque in alterum diem mane habeat. Et item alia similiter facias, per dies quinque. Postea diameliton solues cum ceroto, & pones: deinde iunges in ipsa diameliton, etiam aliquantulum diaspermaton & cum melius habere cœperint, das potionem athanasiam in aqua calida, & cochlear unum mellis, & cochlear unum aceti. Hoc per triduum facis: & si usus exegerit iterum, repetis cataplasma. Ad uesicæ autem dolorem coquis aquam de fœnogræco cum hybisco, & fomentabis super pectinem, de aqua calida, ita ut ante oleo calido omnia loca quę patiuntur perungas. Quę cum facis, sedebis super peluim maiorem, & leuiter fomentabis, ne loca coutundantur. Postea detergis diligenter, & facis cataplasma de fœnogræco, & lini semine, & polline hordeaceo, in aqua & oleo, ac modico melle cocta, cataplasma inducis, & ponis. Omnia loca cum ipsis quoque testibus percooperis. Hoc tandiu facis, donec dolor recedat. Deinde decoquis adarcem, origanum, & petroselinum, & sic dabis potionem cū modico melle. Medicamen autem diameliton solues cum ceroto mollissimo, & cum adipibus pollinis, uel porcellinis, & medicamen basilicon, ita ut ante clysterizes eum qui patitur, exinaniendo stercus totū, & sic curabis eum. Confectio medicamenti ad matricem curandam, uel menstrua prouocanda. Primo diffumigatur mulier sedens, de storace, ante quinque dies quàm menstrua ei solent uenire, & encolpizatur pigmentis, quæ inferius scripta sunt. Diachylon unc. I. basilicon semuncia una, ceræ punicæ unc. I. adipis anserini unc. I. oleo libyacio quantum necessarium fuerit. Species autem solues cum oleo liliacio, ita ut medietas cum aqua supra focum bulliat, & alteram medietatem cum supradictis medicamentis, & olei uapore facias calescere, ut sic soluautur. Et cum cœperis uelle encolpizare, antea uentrem eius cura de succis ptisanæ, fortiter discoctæ, immixto clysteri oleo anethino. Et post istam iniectionem, si purgatio menstruorum plena non fuerit subsequuta, dabis ei puluerem picræ cum uino, & melle, & calide permixtum. Sed ante quartum diem consuetæ purgationis, ita cura, ut antequam encolpizes, primo de succo ptisanæ decoctæ cum anethino oleo, uentrem cures, & sic encolpizes: & hoc usque in diem purgationis, si necesse fuerit, bis in die facies, & nunquam anhelitum uel dolorem stomachi parietur. Hygia dicitur solutū collyrium. Et dicitur panchriston. Facit autem ad multas passiones & est approbatum. Ad synanchem, penna illita faucibus, eam soluit. Vlceribus uero aurium prodest cum melle attico, & uino, ęquali pondere solutum, calefactumque, ad aures immissum, & non effusum. Vlcera locorum omnium emendat, præcipue tamen oculorum foris illitum: duritijs etiam palpebrarum sic confectum quoquo modo se habeant, si penna molliter inungatur, uel tangatur. Asperitates uero deintus ueteres palpebrarum sanat: albedines, suffusiones membranarum, de oculis expurgat omneis. Morsus omnium serpentum curat siue intrinsecus potui datum in uino, & oleo bono. pari mensura quantum sufficiet calefactum, seu deforis penna illitum, bene sanat. Cuius compositio talis est. Aeraminis combusti unc. II. mysi assati semunciam, myrrhæ trogloditis unc. I. croci semuncia, passi cretici heminam, piperis communis semūciam, uini aminei cādidi quod sufficit. Vniuersa cum dimidio uini in mortario teris, per dies numero XXII. Proinde reliquū uinum permiscens cum passo cretico coque. Agitatum transcolas in trullionem, sed immittis simul supra memorata de mortario, in ipsum trullionem: tunc uero leuioribus carbonibus impositum trullionem omni hora agitas, ne illa quæ grauiora esse uidentur, in fundo remaneant, & comburantur: ergo mouenda sunt sine intermissione. Et cum seruendo, in modum mellis deuenerit, infrigidatum uase uitreo seruare debebis. Ad conceptionem. Leporis uuluam assatam teris, & dabis in uino mero, in balneo sabanis insidenti bibere, ieiune. Si ipsa die uel nocte tacta fuerit à uiro, concipiet. Ad conceptionem experimentū. Nardum asianum, uuam uero passam creticam purgabis, ut tollas grana quæ habet, & myrrhæ trogloditis modicum teris diligenter more collyrij. Sic enim probabis. Ad rostrum applicas, & labia inde fricas, si dulce est: sic mulier utatur. Si uero amarum, adauges uuam passam, & cum lana pessarium factum suppones per dies XXX. Etiam si sēpe est, concipit. Et pariter præparamus uiro. Rutam agrestem tere, & inde ueretrum line, statim excalescit. Postea si non pausauerit ueretri tensura, idem ueretrum oleo unges. Inguina si à caballo indoluerint, oleo rosaceo tanguntur in balneo, & extra balneum. Si autem cum rubore nimio, aut ustura fuerint, cum cerussa permixta liniantur. Ad perniones. Alumen scissum in aceto acri infundis, & post diem agitabis, & pedem perunges. Ad lumbricos. In ollam fictilem mittis mētham usque ad medias, & desuper myricas, usque ad summum, & implebis ipsam ollā aqua, & decoques omnia. Bibere dabis habenti lumbricos ieiuno, omnes per inferiora egerit. Ad menstrua mulieri prouocanda. Rutę succi cyathum unum calefactum ieiuna bibat. Fortius autem prouocat, si ieiuna lauetur, & sic biberit, antequam balneum intret. Sanguis si huic currere cœperit, surculus ipsius rutæ, de cuius folijs succus expressus est, in ignem mittatur, & sanguis se stringit. Potio ad luem. Cucumeris syluatici radicem quan-

tum habueris, mittis in mortarium, & teris cum folijs, tenerioribus semperuiuæ, apij, & coriandri. Cum bene triueris, adijcies mel, & grana piperis imparia, quot uolueris: & uniuersa temperabis, & stanno seruabis, & ieiunus meris. Et si quis apprehensus fuerit, hanc potionem cum acceperit, statim foris exit omnis lues ab illo, & sanus erit. Sed & qui epulatione usus fuerit, aut qui seruierit ei qui lue tenetur, nunquam noceri poterit. Chalasticum quod ostendit Titianus uir clarissimus, imponendum in aluta pedibus dolētibus, & ligandum fasciola, & desuper udones induendos. Ceræ punicæ unc. I. resinæ frixæ, pon. I. resinæ terebinthinæ unc. I. axungiæ porcinæ sine sale de porcella uirgine, uel etiam de pluribus pond. I. hæc omnia in cacabo soluis: mittis postea ceram, & desuper nitri alexandrini bene nitri unc. I. & agitando bene commiscens, seruabis in fictili. Ad hemitritim, unde fiunt cardiaci, & phrenetici. Mala cytonia sicca trita lauato, & mittes in ollam nouam cum aqua fontana, & decoques, & ipsam aquam bibere dabis. Antidotum diarobum facit ad pectoris dolorem, & stomachi, & iocinoris, splenis, uesicæ, ad hęmoptoicos qui sanguinem uomunt, uel expuunt, ad indigestionem, inflationem stomachi, tussim siccam: & ad tussim suspiriosam, id est, qui fortiter suspirant: nauseæ prodest, & salinis abundantibus. In his necessitatum uniuersis doloribus, cochleare plenum ieiunus manducet: per triduum senties beneficium. Cuius compositio talis est. Mastiches, petroselini macedonici, oxypiperis, quod in usu est unciæ singulæ. Item hysopi cretici, irios Illyricæ, rutæ uiridis unciæ binæ, nuclei pinei unc. IIII. Quę sicca sunt, tundi & cerni debent: rutam autem cum nucleis pineis, & mastichem, in mortario fictili aspero detere. Hæc, cum bene fuerint malaxata, postea quæ sicca sunt iūgantur, & terantur simul. Desuper autem mitti oportet mellis summi, quantum sufficit: uniuersa confecta in uas uitreum missa, signaraque seruari debent. Decomai antidotos Terentij Eutychiani diatessarō. Facit ad digestionem, & ad urinam prouocandā, & colum. Cuius confectio talis est. Petroselini macedonici, piperis, inulæ, fœniculi semina ęquis ponderibus tusa, & cribellata, melle bono sufficienti despumato terendo iunguntur, & dolio uitreo signata seruantur: cum necesse fuerit, dabitur ita. Ad digestionem cochleare plenum comedendum. Si autem mane stomachum indigestū habet, similiter cochleare plenum comedat. Ad urinam uero prouocandam, in balneo, uel in sole stanti, cochleare plenum soluis, in duobus cyathis aquæ calidæ, & bibendum dabis. Colicis quoque in aqua calida, ubi apium fuerit decoctum, solutum, plenum cochleare bibere dabis: triduum tribus post cyathis aquæ salsę. Antidotos faciens ad omnes dolores interaneorum. Hysopi cretici unc. II. calaminthes creticæ, pulegij, sine fumo, petroselini, macedonici, sifeleos uncias ternas, apij seminis unciam I. libystici semūciam, thymi, hispani florum unc. I. piperis semunciam, gingiber semunciam, tusa & cernita commisces cum melle bono despumato, & confectum, uitreo signatum seruabis. Ex hoc ieiuno dabis cochleare plenum. Diamoron ἁπλοῦν i. simplex. Mora syluatica triduo in cacabo mundo habentur. Postea exprimuntur ex his sextarij sex: quibus iunguntur mellis sextarij tres commixti: simul colantur, & in cacabo stannato coquuntur ad tertias Seruatur in dolio uitreo Datur ex hoc ad uulnera faucium, dentium dolori. In acerrimis febribus cōstitutis, tēperatus ex aqua calida, uel ex frigida. Sed in aures hulceratas ad cochleare fundetur, & obturabitur lana. Diamoron sebasti, id est, succus de moris syluaticis, quæ collecta in cacabo triduo sint, quarta die experimendi: ex his sextarijs sex croci unc. II. alumnis scissi unc. II. corticis malogranati unc. II. succus de moris, & mel, & succus labruscæ bene commiscentur, & colantur, & desuper imponunt trita, & cribellata, & iungunt. Crocus ante triduum infunditur in succo labruscę, ut facile teri possit. Decocta simul usque ad tertias, uitreo seruanda sunt. Facit ad faucium uulnera, & totius oris: sed & ad carnes quæ supra dentes nascuntur. Acopum diacissum. Baccas lauri numero c. pilas cypressi numero XX. herbæ sauinæ foliorum libram I. resinæ pituinæ lib I. germinis hederæ unc. IIII. olei sabinensis lib. IIII. fœnograeci sextarium I. ceræ rubræ lib. I. præter hæc gummi, resinam, & ceram, in cacabo infundis in aquę fontanæ sextarijs II. & olei libris IIII. per triduum: quarta die decoques, quæ infusa sunt, leui foco, quandiu aqua absumatur. Gummi uero teres cum oleo modico iam cocto, usque ad leuitatem resinam autem, & cętera cum reliquo oleo resoluta leui foco, colabis, & tepefactum supra gummi immixtum, agitabis de ferula. Quod medicamen, dolio uitreo seruabis. Facit autem ad totius corporis frigorem & ad ischiam, & podagram utilissime prodest. Ad sanguinem uomentes. Semen salicis unc I. tritum cum uino austero, permixtum ieiunus accipiat. Sanguinem restringit, & uitium emendat. Confectio saccomellis. Vuæ acerbę succum sextarios II. quem succum cacabo stanneo per triduum seruabis, supra missis grauis salis manibus, ita omnes fæces in fundo resideāt. Exinde mittis succi limpidi sextarios II mellis despumati sextarios III. Coques leui foco usque ad tertias. Quod de ferula agitabis, frigidum factum, uitreo seruabis. Facit ad nauseam restringendam, & uentris fluxum, & initia eorum qui sanguinem uomūt. Sed & dysenteriæ incipienti, cum aquæ puræ mensura dabis: febrientibus tepidum, cęteris frigidum. Ad sanguinem de ano fluētem. Malogranati corticem tusum, & bene cribellatum, in aquę calidę cyathis II. totidemque uini, & cochlearia singula pulueris per triduum da bibere, & restringit. Ad dysentericos. Ouum gallinacium cum aceto friges, & das manducare ei qui patitur per dies septem. Ad dysenteriam. Fragmenta de mola ignifera facies: & cum bene incaluerint, lapides ipsos in lacte caprino extingues: & illud lac bibere dabis. Ad eos qui cum tormento urinam faciunt. Sisymbrium ex aqua coque, & tere limpide, & da. Bibat cum careno ieiunus, ex aqua supra memorata. Ad lumbricos. Herbam centauream decoques ex aqua, in olla noua, & dabis per triduum: bibat cyathos ternos, uel quinos. Ad omnia etiam interanea facit. Ad capillos in capite rasos, ut spissi renascantur, qui ex infirmitate graui ceciderunt. Caput nouacula eradendum, & liniendum ex hac unctione, cuius compositio talis est. Thus dacicum, gallas, inulam, myrti nigri

seminis

seminis uncias singulas, omnia tundis, cribellas. Post ladanum in uino uetere iufusum, unc II. per triduũ desuper in mortarium missum adijcis, & simul cõteris usque ad limpiditatem. Cumque spissare cœperit, tantum nardi boni campani desuper mittis, ut in modum ceroti strictioris deueniat. Perfectum plumbeo reponitur uasculo. Vteris post rasuram quousque capilli densentur. Ad denigrandos capillos. Gallas acerbas numero X. spicam celticam, muscum gallicum, myrti nigri semuncias singulas: oua coruina tria, gallas, spicam, semen myrti, tundis, cribellas, & postea in mortario medicinali teris, cum uini ueteris quartario uno, per triduum: quarta die desuper adijcies oua, & in uino commiscebis. Confecta plumbo seruabis. Quando uti opus est, oleo lẽtiscino, & uino ueteri resoluta infectione uteris, ita ut solutior sit, & possit omnibus adhærere capillis. Sanè sub hora infectionis oleum intra os habẽdum est, ne dentes nigrentur. Medicamentum Philsophiani, quod dicitur cysopharmacum, unice faciens ad passiones has. Ad ulcera chironia, ad ulcera recentia, ad luxatum, ad præcisuram, ad scabiem in capite, ad parotidas, seu glandulas, ad ulcera naturæ, ad contusionem & tumorem, ad deiecta, & fracturam ad carbunculum, & furunculum. Etiam si in mammillis mulierum ulcera, uel durities natæ fuerint. Ad faucium tumores aforis, ad scabiem, ad rhagadium, ad exochadium. Cuius medicaminis compositio talis est. Ceræ rubeæ, & ceræ punicæ, libras singulas, opopanacis uncias II. Oleum aũt secundarium, pinguissimum tantum mittere debes, ut pigmenta tegantur: resoluta in cacabo mundo colabis, & ad supra memorata uteris. Diaherpillum acopum. Serpillum, fœnogręcum, iunci radices, rorismarini libras singulas. Hæc omnia in uini ueteris sextarijs quinque infusa sint diebus quinque, die sexto olei sabini mittis sextarios quinque, leni foco impositum: eo usque coquitur, ut uinum absumatur. Postea mittis ceræ punicæ, uncias XIIII. Facit autem podagricis, arthriticis, spinę dolori, ischiadicis omnibus mirifice prodest. Et diacitriũ acopum, cuius confectio talis est. In cacabo aquæ feruentis deponitur alia ollicula ærea, ita ne aqua illic intret olliculæ cui hęc mittenda sunt. Citreum uiride acerbum, peucedani uiridis pond. I. olei sabini sextarij II. sub ipsa dię simul coquuntur ad feruorem aquę bullientis: ollicula habeatur, ubi citreum est cum cęteris. Postquã hęc decocta fuerint, oleum colatur in cacabo, & desupet mittitur cerę punicę libra I agitatur quousque soluatur cera. Confectum in uas uitreum reponatur. Facit ad ea ad quę & diaherpillon, id est, podagricis, arthriticis, spinę dolori, & ischiadicis. In aure uulnus si fuerit, excauas malũgranatum, & mittis illic myrrham, pediasimos, mel, & acetum, & ad dimidium coquis, & eo mittis tepidum, per folium lauri, oteniten, sanat. Alij pro myrrha aphronitrum mittunt. Ad hydropem. Vituli masculi stercore cum aceto acri permixto, spisse uenter liniendus est: ita tamen, ut ante ipse hydropicus toto corpore dropacetur. Ad hydropem. Squilla, id est, bulbus sub prunis furno assatur. Deinde circumpurgatur, & medietas eiusdem bulbi in aqua coquitur: posteaquam coquendo colorem mutauerit, tollitur Ex quo bulbo scrupulus unus, & dimidius teritur cum oxymelle: tribus cyathis calefactum, bibendum datur. Omnem calamitatem per urinam euacuat. Ad hydropem. Lomentum fabacium bene cernitum, & cineres de fornacibus optime cernitos, æquis ponderibus adunatos, in aqua calidissima conspergis, & facis cerotum in modum cataplasmatis: inducis pannis duobus, ita ut unum habeat in ante, & alterum retro: omnem calamitatem humoris, aut per anum digerit, aut per urinam. Ad hydropem, quod monstrauit leoparda Delupo. si uiro, de masculo, si mulieri, de lupa, remedium faciendo, cor seca totum, & pulmones. Omnia simul comburis, ita ut carbones fiant: quę teri, cerni, id est, cribellari, & in puluerem redigi debent, & uitreo seruari signata. Cum necesse fuerit, uinum bonum, sed non uetus mittis in ollam fictilem nouam, & de pulegio quod fumo tactum nõ est, facies fasciculum, & ex eo facis agitari ipsum uinum Posteaquam perbullierunt, facies potionem, & tepefacta potione cochleare plenum pulueris das bibere ei qui patitur, per triduum. Ad hydropem. Quod monstrauit uxor nomenclatoris. In ollam fictilem nouam mittis unam radicem de costo, & de folio malo bathro tres surculos crassos, & fasciculum qui de publico emi debet fœniculi: bulliant hęc omnia in olla cooperta. Ex eo mane unam potionem bibat, & sero qua hora se collocat unam. Ad hydropem, potio expermentata Cornelio. Scyllę purgatę, id est, bulbi crudi minutatim cõcisi pond. I. uini aminei uetustissimi sextarios III. in fictili per triduum infundis, & uas die quarto foco leui imponis, & coquis quousque uinum ad tertias ueniat. Sublato uase de foco, partes scyllę proijcis expressas. succum uero uitro seruabis. Ex hoc quando opus fuerit quartarium hydropico ieiuno calefactum dabis. Locis autem externis tumentibus, aut inflatis, aut humore plenis stercus bubulum cum parte aceti resolutum, spisse imponis tandiu, quousque ad limpidam sanitatem patientia loca perducas Sanè de succo priore ter singulos quartarios dabis, id est, triduo, intermissis singulis diebus. Ad hydropem, quam frequenter experimentauit Eugamius. Confectio Columbi agrestis, uiui, integri, cum pennis suis exusti, in olla fictili in cineres conuersi: & ex ijs quantum tribus digitis leuare potueris, & herbę sabinę, tusę, cribellatę tantundem, & myrrhę trogloditicę quantum tibi uidebitur, in uini meri aphri calefacti cyathis duobus, ieiuno digesto bibendum dabis. Primo tamen die sentiet beneficium potionis, ita ut per urinam satis mittat Alij incipiunt subito, & per nares mittere humorem. Ad dolorem uentris, & ad tortionem experimẽtatum à Cornelio. Calaminthę, nam sic est herbę nomen, pulegij sicci sine fumo, petroselini, libystici, uncię singulę siseleos, apij semen, gingiber, iuniperi, thymi hispani, piperis, quod in usu est, uncię binę, mellis optimi despumati quantum tibi uidetur, omnia hęc tunduntur, cribellantur, & in melle despumato coniunguntur. Reponuntur in uitro. Quando uero opus est, in aquę calidę cyathis tribus, ubi apium fuerit decoctum, dandum antidotũ modo nucis auellanę. Τὸ ἀκακῶν, si sub hirco scabies exierit, aut duritias facit, & ad loca dolentia uniuersa, pręcipue tamen ad humores, & duritias, & apostemata prodest: ęque carbunculis, clauulis, & furun

culis. Cuius compositio talis est. Spumæ argenti, olei communis, libras singulas, galbani unc. IIII. ceræ rubeæ, resinæ terebinthinæ libras singulas, hybisci radicis fasciculos IIII. Spumam argenti cum oleo in mortarium mittis, & teris usque ad summam limpiditatem. Resinam, ceram, cum galbano, foco leui imposita soluis in cacabo: deinde colas, & iungis cum spuma argenti & oleo detritis. Hybisci autem radices detergis, & postea lotas in pila tundis, & in mortario fictili, pistillo ligneo teris, quousque bene sit detritum.

Paulatim iungitur cum supra memoratis, & terendo adiuuantur: confecta in fictili seruantur. Musæ trochisci uirtus prodest his passionibus: capitis dolori, & oculis sæpe rheumatizātibus, si ex aceto resoluto, tota frons liniatur. Auribus humore plenis, aut uulnera habentibus ex uino austero, & melle resolutum, auribus infunditur. Gingiuis putridis, aut sanguine plenis, uel dentibus luxaris, in puluerem detritus aut digito, aut melle intra os mittitur. Narium ulcera inueterata diuturno humore, ex uino austero resolutum, & intermissum sanat. Vlceribus omnibus forēsibus, cum linteolis linitum, & impositum prodest.

Fluxui uentris ex sanguine assellantibus, seu rasuram cum putredine facientibus, ex uino austero cocto in myrto, quantum ęstimaueris, uel certe quasi merum, per pessarium inijcis, mirifice prodest. Ad ulcera chironia linteola infusa imponuntur: & ad carcinomata, & ad omnia uulnera uetera. Ad naturam dolentem in aqua tritus spissus liniatur, & linteolum infusum ponitur. Paronychijs ex aqua tritum sæpe inunges. Cuius trochisci compositio talis est. Aluminis scissi unc. III. aloes indicę unc. III. myrrhę unc. II. croci unc. II. crocomagmatos unc. III. calchanthi II. malogranati caliculos qui primi nascuntur, antequam poma fiant unc. IIII. æris floris unc. II. Cortices tundis & teris: crocum aut uino amineo, aut phalerno infundis. Quod alio die tollis de uino, & in mortario teris. Cum tritum fuerit, adijcis & cęteras species desuper, & ad mensuram cochlearis conteris, cum melle sufficiēte, & uino bene subactum. Ex eo trochiscos facis siccatos, & in aluta molli seruabis, & loco sicco reponis in uitro: ad supradicta de experimentis.

Ad lumbricos. Cornu ceruinum secas, & scobem ipsius cum mellis modico, in aquæ calidæ cyathis tribus dabis bibere. Ad profluuium, à me tertio hæc duo remedia sunt experimentata. De capillis ipsius mulieris, qui excidunt quando se ornat cum mataxa, facit in medio nodum, & in arbore quacunque pomifera liget de ipsis capillis unum nodum, quos capillos illic relinquat in arbore aliena. Mulier manifeste sanatur, arbor autem arida fit. Ad uesicam. Carbones de arbore persicæ unc. I. pice pond. I. resina pond. I. oleo unc. II. ceræ unc. II. aceti potionem, laminam cyprinam unc. II. quæ terenda sunt cum aceto in mortario medicinali per triduum. Quarto autem die decoques. His in cacabum missis, ac resolutis, & cum oleo transcolatis, misceri illud oportet: quod in mortario fuerit tritum, adunatum exagitatur, quousque in modum emplastri deueniat: linteolo inductum ponitur. Ad epar, & ad splenem. Eupatorium, costum, gentianam, aristolochiam longam, aristolochiam rotundam, baccas lauri mundas sine cortice, piper, omnia æquis ponderibus tundis, cernis: uitro seruabis. Cum necesse fuerit, dabis in tribus cyathis meri uini, ueteris, chalastici, cochleare plenum. Si autem febriunt, in aquæ calidæ cyathis tribus. Ad coli dolorem. Thymum hispanum tundis, & molliter cernis, & das die primo cochleare I. die secundo II. die tertio III. Si febriunt, in aqua calida: sin minus, in uini ueteris cyathis tribus. Ad dysentericos. Cōchylium, anchusam, amylum alexandrinum æquis ponderibus tusa, & cribellata, in ouo sorbili cochleare plenū ieiuno, & post cœnā dabis. Aliud Eusebij, ad dysentericos. Vuæ syluaticæ adhuc acerbæ, folliculos cum granis suis, proiectis uero succis, sicca utraque tundis, cernis, & in uitreo dolio seruabis: ex hoc in tribus cyathis uini ueteris meri cochleare plenum. Febrientibus uero cum omphaco & melle. Ad idem. Membranam exterioris uentris gallinacij, quam coci semper proijciunt, ad solem siccabis, ita ut sint XXV. tundis, cernis cum gallis asianis II. ex quibus puluerem factum, pariter miscebis cum amylo alexandrino: cochleare plenum semel. Ad colum. In balneo posteaquam te lotus per sabana uestiueris, & sederis, dicito intra te, per te diacholon, diacholon, diacholon. Ad calculum Porphyrij. Brassicam bene siccatam teris & piperis pondus duplum: itaque cribratis, & in se mixtis, cochleare plenum dabis in potione. Ad fluxum sanguinis de naribus experimentatum. De ipso sanguine nomen eius cui fluit, literis latinis in fronte scribis ad cannam, & statuisti. Ad idem experimentatum. Calcitide trita si linteolum in cortinę extremitate tetigeris, & intra nares miseris, statuisti. Hoc & si de diacharto feceris, idem ualet. Si autem nimius sanguis currit, hominis pedes in aquam frigidissimam depone, & statuisti. Ad idem experimentatum. De cacabo, siue ęreo, siue fictili, fuliginem tritam per cannam infusam, si intra nares miseris, statuisti sanguinem. De commai, ad hordiolum qui in oculo ab se nascitur. Galbanum, thus, & manna in se ex ęquo pondere commisces, in linteolo inductum pone. Ad epar. Costum eupatorium, lupinum crudum, æquo pondere tunsum, creta commixta dabis cotidie in uino cochleare plenum, in tribus cyathis mellicrati calidi. Ad idem. Guttę ammoniacæ unc. III. costi unc. I. petroselini macedonici unc. I. fœniculi unc. II. Hęc quatuor tunduntur, cernuntur. Mellis autem attici libras II. semotim bulliunt, & sic desuper supramemorata mittuntur. Ex eo ieiuno danda sunt II. cochlearia. Intermissis duobus diebus, accipiunt usque quater. Ad lateris dolorem, ad perfrictionem, sed tamen recenter bibendo. Hysopum, origanum coquis pultario nouo. Bulliat ter, aut quater. Et mittis acetum in mortarium cum melle, & mane cochlearia duo, uel tria sumat. Ad calculos expellendos, etiam infantibus. Vnum calculum porcinum, semen cauliculi, cyminum, baccę lauri siccę mundę, piperis unc. binę: hęc separatim tunduntur, & bene cribellata in unum rediguntur, in dolio. Interea dabis cochleare plenum in codera mixto cyathis tribus. Ad cordis dolorem, etiam si spina doluerit. Laseris cyrenaici grana tria, detrita, mellis, & aceti: ęquo pondere, ut faciat cyathos tres, bibat. Ad auriginosum. Herbam aristolochiam, muscum de tecto, quem fumus non tetigit, in se teris, & spargis

in corpore

in corpore: uel puluerem ipsum dabis cum uino ueteri bibat. Ad auriculæ dolorem. Malũ granatum sic cum exinanis,& mittis mellis cochlearia duo,& aceti glutum unum. Bulliat in se ipsum malũ granatum: de argilla desoris linis,ut bene bulliat: etiam tepidum per folium lauri mittis in auriculam. Ad intestinorum dolorem. Brassicam britannicam conteris,& succum eius in aquæ calidæ cyathis tribus dabis bibere, aut cyminum hispanum dabis. Corpus igitur hominis diuidimus in quatuor partes, caput, pectus, uentrem, atque uesicam. Si autem incipit circa caput causa consurgere, necesse est, ut tenebræ malæ, & dolor capitis consequantur. Supercilia sunt grauia,& cerebri,& temporum pulsus. Oculi mane lacrymantes, hos caligo complectitur, auriumque pulsus. Quando igitur aliquid horum indiciorum ostenditur, conuenit adhibere capitis purgationem sine ullo medicamine cathartico. Nanque aut hysopi comam & origani,& pulegium in melle, uel in mulso datam, ad mensuram heminæ dimidiæ gargarizare expedit. Hac enim nulla circa caput lenior potest esse medicina. Tantum ergo mensuræ colatum in mulsis tepidum gargarizari expedit ab homine ieiuno. Negligentibus autem hæc indicia, consueuerunt ista contingere. Imbecillitates luminum, aures rumpuntur extrinsecus, strumæ in cõfinio colli, in cerebro pulsus, perfrictio, suffocatio in guttur descendens, uua distillat, glandula inflatur, capilli defluunt, caput ulceribus impletur, consequitur etiam dentium dolor. Quando autem circa pectus causa obdurata est, constat ex plurimis,& hęc permonstrari solent. Primum superius in pectore,& lingua crassior solito,& sputa fellita. In lateribus autem,& in scapulis, dolores sine ullis præcedentibus causis, oscitationes assiduæ, sed & aliàs suffocatio & sitis. A' somno autem anima non læta, pulsus pectoris, in brachijs & in manibus tremor, & sicca tussis. Quisque aduersum hæc sapienter instans, hanc consuetudinem seruet, ut à cœna uomat sine ullo medicamine. Conuenientes sunt etiam uomitus, quos & ieiuni facere solent, quibus noxius insidens pectori humor extrahitur. Conuenit igitur maiore uomitu, tenues radices manducare, carthamum, semen erucæ, confusam semper & tepentem aquam superbibere. Indicia autem negligentes harum causarum, hæ ægritudines consequuntur: pulmonum labor, phthisis,& nigri fellis iræ, acutæ febres, & semper pestilis somnus. Cum autem circa uentrem ualetudo consurgit, quæ multifariam constat, ista prænunciat. Torquetur uenter,& turbatur, cui se importune febris infundit. Potus autem in uisceribus amarescunt,& ex ipsis dolor in omni corpore, nulla necessitate, torpedo in uiribus, & quædam subtilitas felium. Quando igitur hæc indicia præcesserint, conuenit uentrem sine ullis medicamentis procurare molliorem. Est autem curatio uera tibi præscripta, nihil derelinquas, aut lapatho ueteri, aut mercuriali herba, quæ uirginalis uocatur. Est enim indignationi uentris accommoda. Si autem superior causa protraxerit, quodcunque sit illorum indiciorum, oportet decoctum urticæ haurire succum. Est enim cæteris sæuior,& periculosa res. Illa quoque utilis ratio curandi est, ut caules in mulsa aqua decocti penitus exudẽt. horum aqua melle dulcatur, asperso sale, usque ad heminas IIII. Modicum utile est bibere. Hæc autem negligentes causæ ualetudinum consequuntur. Fiunt cœliaci, sine fine profluit dysenteria, sequitur iliaca, apoplexia,& in inferioribus defluens sanguis,& hærens morbus articulis. Quando autem per uesicam uentura est causa, æque & ipsa multifariam constat,& prænosci solet. Ab escis plurimus uẽtus emittitur. Crebra eruptio, fœdus corporis color, grauis somnus, collectum decoloratum, quod tamen difficulter effunditur: circa uentrem tumor excitatur. Quando ergo horum indiciorum aliquid fuerit deprehensum, futuram causam conuenit præuenire. Maxime autem ante dies decem. Quibus curam oportet adhibere, fœniculi & apij radices, maceratas in uino candido,& bene olenti da ieiuno. Duobus cyathis cõuenit bibi: debet tamen aqua permixta esse mensuræ. Quos modice urina persequitur, ex hoc indicio causæ ingrauescunt, hydrops, iecoris dolor, phrenesis, stranguria sicca. Scripseram autem tibi de temporum curriculis, quę cum recurrunt, per maxime certa indicia ualetudinem in hominum corporibus ostendũt: unde illis adhibere obseruantiam oportet, ut scias quibus rebus utaris,& quibus rebus abstineas. Faciamus igitur exordium ab hyberno tẽpore. Solstitium est VIII. Calen. Ianua. ex qua die corporibus humor increscit. Quam causam hybernum æquinoctium præstat. Vtere igitur calidissimis,& optimis,& indulge uino: ne peperceris ueneri. Sunt autem ex supra scripta die in æquinoctium uernum dies nonaginta duo. A' sexto autem Calen. April. die, usque ad memoratum, incrementa gignuntur. Vtere igitur bene olentibus, & acerrimis cibis, ut impleatur humor. Tuncque à supra scripto æquinoctij die, quo sol orietur, dies quadraginta octo demonstrat. Ortus enim pleiadum pridie idus Maias habentur. Inde sanguis increscit, febres humoresque gignuntur, in ęstiui temporis permutationem. Vtere dulcibus, & minime consueta uenere exercere,& ieiuna. Sunt autem usque ad permutationem æstiui temporis, ab exordio pleiadum, dies quadraginta tres. Incipit tempus æstiuum VIII. Calen. Iulij. Ipsa hora incrementum fellis admittitur: quod crescit in æquinoctium autumni. Frigidis utere, & dulcibus, & cunctis bene olentibus, & minime ieiuna: & consuetis ueneris in totum abstine, in dies nonaginta unum. Aequinoctium autem autumni sexto Calen. Octob. intenditur. Ipsa hora uis nigri fellis augetur, humorum crassitudo consequitur, in occasum usque pleiadum. Vtere calidis, & acerrimis omnibus, & abstine à uenere, minimumque ieiuna. Sunt autem in occasu supra scripto dies XLII. Occasus pleiadũ quarto idus Nouemb. Eadem hora rursus hominibus sanguis increscit. Conuenit igitur & te reliquis uti,& indulgere uino, consuetis ueneris insistere. Dies sunt in tẽpore hyberni XL. Istis si uteris, ut missa scriptura demonstrat, integra salute reliquum tempus facile trãsiges, sine ualla ione medicorum. Ad capitis dolorem, ut in sole non doleat, radicem pulegij post aurem sinistram baiulabis. Item quando te lauaueris antequam solium descendas, de manu sinistra haurito aquam, & supra cerebrũ ter mittito. Item aliud. Papyrum tenes in manibus tuis, & nominas septem uiduas, quas nosti, &

facis ſeptem nodos in eo,& in fronte ligabis. Item uitis albæ corticem comburito,& miſcens cum uitello oui,linias in fronte. Ad morſum ſerpentium. Gentianam,ariſtolochiam rotundam,lauri baccas purgatas,myrrham,æquis ponderibus tunſas admiſces melli optimo. Ad hemicranion. Canis mortui capillos de capite tollis,de duobus digitis,& pulli mortui,& die ſequenti nunimo in linteolo de licio in collo ſuſpendis. Item radices ſalſas raphani tere, quæ adhæſerint tolle,& tere cum aceto acri,& lini hemicraniam. Ad grauedinem aurium. Fel caprinum,mel atticum quãtum & fel fuerit,myrrham,oleum roſaceũ ſimul in carbonibus calefacis,& in aurem mittis. Ad uermiculos qui in auribus nati fuerint. Amurcam calefacies,& mittis in aurem. Ad auriculæ dolorem. Porri ſuccum,inrybi ſuccum cum nardo calefacies, & intus mittes. Ad aurium dolorem,& uulnera Herbæ ſanguinariæ ſuccorum cochlearia duo , mellis cochlearia II. olei cochlearia II. ſicci porri uirginis cochlearia II. hæc omnia ſimul cõmiſces,coquens igni leui,& intus mittis. Ad infirmum,ut dormiat. Semen ſeſami cum aqua teris,& facies grana minuta , in modum ciceris,& ad cauſas ſupradictas,ut dormiat,grana bina uel terna glutiat. Ad tuſſim. Semen canabis,fabam combuſtam,pulegium,irin illyricam,piper, hyſopum, ſemen de urtica,& anethi radicem,omnia hæc ad ſcrupulum ſemis mittis , & teris in aqua calida . Ad tuſſim. Herbam marrhubium decoques ex aqua ad tertias,& cum melle deſpumato dabis bibere. Ad tuſſim electuarium. Petroſelini unciam unam,gingiberis unc. I. piperis unc. citoniorum coctorum pondo duo,mellis II. pariter omnia cõmiſces,& coquis,dabis ieiuno cochleare. Ad tuſſim. Nuces grandes ſine nucleo coques in olla noua, & aquam quantam uolueris , dummodo ſextarium bibat ex uino, ſanabitur . Item ſinapi alexandrini unc. friges,& piperis unc. atque in unum conteris,& contritum in pultarium mittis,adijciens mellis pondo I. & coques uſque dum ſpiſſum ſit,& refrigeſcat : ex hoc ieiunus ſub lingua teneat,& dum ſe cœperit ſoluere,tranſglutiat. Hoc & noctu,cum dormire cœperit,faciat. Ad idem facit,& maximum remedium eſt. Equi ſaliuam ex aqua calida bibat per triduum : is qui tuſſierit,uiuet,equus morietur. Ad idem. Anethi ſeminis cyathi tres , piperis ſcrupulos XII. mellis ſextarium I. tundis , & cribras, in melle commiſces, & ſic uteris,mane cochlearia tria,& alia die ſimiliter. Ad idem. irin Illyricam drachmam I. mellis quod ſufficiat,quouſque ſit eliquata ſpiſſitudo. Ad coli dolorem. Azymum panẽ tundis,& per cribellum cernis,& das die primo in uino cochleare unum,die ſecundo duo,tertio tria,febricitanti in calida: ſano,ut dictum eſt,in uino ueteri. Ad colum. Siliquas aphras tres,piperis albi grana XXI. coſti ſcrup. IIII. poſt omnia hæc trita,& cribellata,in uino ignito potionem facis,& dabis ei cochleare unum. Hoc per triduum ſi dolet,ignitum ferrum ſic in uino extingues. Item Canabis radicem combures , grana LXXIX. in mortario teris,in uino,& dabis potionem diebus IX. Item lignum nodoſum ſambucinum mittis in focum,& dum cœperit exuri,paulatim fauillam de eodem extinguis : colligis in uaſculo mundo : & rurſus appoſito ligno ad ignem,iterum & frequentius hoc faciendo colligis,uſque ad cochleare plenum: cuique pulueri adijciens canabis grana XIIII. cymini grana XIX. Contrita ſimul cum puluere adijciens,in calida potione facta,da ieiuno,ut bibat plurimis diebus. Item teſtas ouorum gallinę,cũ primum oua fuerint ſuppoſita,poſt excluſionem collecta : omnia uris,& teris diligenter in mortario : adijcies piperis grana XXI. ſimul diligenter conteris : & dabis in aqua calida cochleare plenum. hoc facis per triduum. Item caput ſardi decoques diligenter in aqua nymphali,quam colatam calidam dabis ei bibere. Item ſanguinem anguillæ,cum rubello uino,æquis menſuris cum aqua tepida mittis. Item ad colum. Aphronitra matronalia duo in aqua dabis. Ad mammillarum dolorem. Terræ tubera uiridia, & axungiã ueterem ſine ſale tunde,& panem: facies cataplaſma,& impones. Quibus ungues dolent,ſiue ad paronychia. Mel coquens deſpuma,ſpumam argenti,& æris florem tritum ſimul commiſcens,& unguibus in linteolo impones. Ad eructationem,uel ſtomachi inflationem . Myrrhæ nigræ baccam contritam dabis cum uino ueteri. Ad ſtomachum confirmandum diateſſaron. Ciminum,rutam,baccam lauri ęquis põderibus trita,melle mixto,cochleare plenum ieiunum bibat. Ad formidinem cordis,& ſpaſmum. Folia perſici trita ponantur ad cor,& ſuccus horum. Item rutam ex aceto & melle,cum farina hordeacea pectori impones. Ad cordis dolorem,etiam ſi ſpina doluerit. Laſeris cyrenaici grana tria,detrita in melle,& aceto,æquo pondere , quod faciat cyathos III. bibat. Ad formidinem cordis & ſpaſmo. Rutæ faſciculos in roſaceo oleo,& aceto decoquito,& unge eum,ut ſudor deſinat :quia cordis, uel animi anguſtiæ ſudorem frigidum generant. In uino mero ſpongiam macera,& ſiniſtræ mammillæ imponito. Ad fluxum uentris. Gallam, & reſtam de locuſta teris,& mittis in ouum ſorbile,& dabis ad uentrem. Betam ex aqua mulſa decoques, ſparſo nitro. Cum manducauerit,aquam ipſam bibat. Ad lumbricos. Coriandri ſemen cum melle dabis manducare. Ad fluxum uentris. Lenticulæ agreſtis ſemen teris,& dabis in aqua calida , & mox reſtringit. Etiam ſi infans lateris patitur dolorem , bibat nutrix ex hoc , & lactet infantem , & ſtatim infans ſentiet . Ad uentrem faciendum . Rubricam mittis in aquam calidam , iuxta modum potionis : dabis potum , etiam ſi lumbrici ſint,ſubſiſtent . Ad eos quibus uenter iuxta conſuetudinem non facit. Blitum , uirginem herbam , ſiue mercurialem , apium , damaſcena quinque in aqua nymphali diſcoque: quam diligentiſſime colas , & facies ex ipſa aqua potum , in quo modicum olei adijcis , datur ei. Ad duritiam uentris. In tribus caricis pinguiſſimis exprimis lac, & dimittis in ollam,ita ut penè ſit plena, dabis hoc manducare. Qui ſunt pinguiſſimi corpore,ut extenuentur. Oſſifragi auis uentriculum ſiccũ ad uentrem alligabis,ita ut corpus contingat,& cum homine maneat : ad extenuationem quantum nocuerit,ueniet. Ad uentris ſtrictionem. Caſtaneę coria tria,& mali,ac piri,& roſæ flores,in aqua calida dabis bibere. Ad ſolutionem uentris . Ouum,& butyrum in ſe coques , & in linteolo inductum , ad præcordia imponis. Ad ſuſpirium. Lapidem modicum de fluuio qui teri poteſt, de manu ſiniſtra tollito,

& in

& in uino dabis : aut certe tria grana allij ad tertias decoquito, & bibat. Ad suspirium. Aquam quæ in arbore inuenitur in lacunis, cauisque corticibus consistens, suspirioso potum dabis. Item betonicam cernis, ceroitam repones: cum opus fuerit, drachmas tres cum lacte caprino ieiunus accipiat. Item centauriæ herbæ succum, nucis auellanæ magnitudine, in oxymellis cyathis tribus da: bibat, sanus erit. Ad lateris dolorem, & ad perfrictionem, attamen arcentem nimium. Hyssopum, origanum coques in pultario nouo, bulliat ter uel quater : acetum mittis in pultarium, & mel, & mane cochlearia duo uel tria sumat. Ad lateris dolorem. Petroselini fasciculos sex semis, piper tritum dabis in uino, & in ipso latere recumbat. Item semen absinthij tundis, & facis puluerem, & commisces cum axungia ueteri, [illegible] in pannum, & imponis. Ad lateris dextri dolorem, & ad epar. Piper, costum, apij semen, æquis pōderibus tundis, & cribellas. in aqua calida potionem dabis, mittis autem cochleare unum. Ad lateris dolorem, & si quis pondus leuauerit. Sulphur uiuum, picem, resinam maculosam, bitumen tritum, in charta per se imponis in balneo in loco ubi dolet, siquidem multum dolet, & postmodū triduo à balneo se abstineat. Ad lateris dolorem. Herbam chelidoniam tritam cum axungia imponito. Item tritam cum uino, da ieiuno, bibat, sanus fit. Ad Epar. Linum, eupatorium, costum, gentianam, aristolochiam longam, aristolochiam rotundam, baccas lauri mundas sine cortice, piper, hæc omnia æquis ponderibus tundis, cernis, seruabis. Cum necesse fuerit, dabis in tribus cyathis meri uini ueteris calefacti cochleare plenum. Si autem se bricitet, in aqua calida, trium cyathorum mensura. Ad epar. Costum, eupatorium, lupinum crudum, æquis ponderibus tunsum, cernitum, commixtum, ex hoc dabis in tribus cyathis mellicrati calidi cochleare plenum, per triduum. Hæc potio danda est ieiuno. Item guttæ ammoniacæ unc. IIII. costi unc. I. petroselini macedonici unc. I. fœniculi unc. II. Hæ species tunduntur, mellis autem attici libra I. semotim bulliat, & sic desuper memoratæ species tunduntur. Ex hoc ieiuno dantur cochlearia duo: intermissis iterum duobus diebus, accipiant, usque quater. Item piperis grana xxx. baccas lauri mundi sine cortice, grana x. simul in mortario teris, & dabis in uino ueteri cyathos tres, & in eo latere recumbat. Hoc per triduum, si febricitauerit, in aqua calida dabis. Item corticem rasum auellaoæ, in uino terito, & dabis. Item uulpis splenem siccas, & dabis tritum ieiuno incondito. Aut certe costum, fœnogræcum, oryzam, piper, æquis ponderibus tundis, & condita dabis. Ad spleneticos. Ficus, & pilulas cypressinas decoque cum aceto, & facis cataplasma, & imponis. Item pulegium, quæ prius nascitur, teritur, & in uino dabis.

Item radicem ebuli siccā, aut certe radicem salicis in aqua coques, & dabis ieiuno uinum uetus. Stypticem nouissime purgatum bene combures, & puluerem facies, & dabis. Si infanti, uel maiori ad assellandum intestinum descenderit, facies hoc. Stercus asini comburis: inde facto puluere in olla ipso puluere intestinum aspergis : de aqua non lauas. Posteaquam puluerem asperseris, uidebis ipse, ne intestinum deter gas. Hoc assidue facis, usque dum cesset descendere. Ad intestinorum dolorem. Brassicam britanuicam conteris, & succum eius in aqua calida cyathos tres dabis bibere. Si infanti, uel maiori ad assellandum intestinum descenderit, siue sanguine puro, siue cum stercore assellatus, sublauet se de aqua suprascripta cum acacia. Postquā delotum fuerit, mittis seui hircini calefacti, in aqua calida, cochlearia duo, uel succi oryzæ cochlearia duo, & acaciæ cochleare dimidium, in clystere commixta mittis. Ad iocinoris dolorem. Lupi cor siccum teris cum pipere, costo, petroselino, ieiunus ex mero bibat. Item betonicæ fasciculum, & mellis sextarium decoques ad medias, & dabis per triduum. Ad nauseas, & uomitum. Oleum coctum tritum ex melle, & cochleare manducet : uel anethum ex aqua mulsa dabis. Ad sanguinis uomitum. Glutinis libram, ex aqua potionem dabis, bibat, & curatur sine periculo. Qui escam non continet. Stercus passeris parietarij teris, dabis in uino ueteri, ad potionem cochlearis unius, mox escam tenet. Ad reoum dolorem. Picem, bitumen iudaicum, sulphur uiuum, [illegible] trita omoia mixta in se imponis. Item herbam artemisiā à pridie ubi nascitur inquires, & alia die ante solis ortum, inclinatus de sinistra manu euelle, sine nodo concingis te. Ad hircosos. Thus masculum, & alumē tere, & ascellas hircosas line: aut myrta sicca. Ad renum dolorem. Ieiunus poscam tepidam bibat, & inambulet aut certe seuum bubulum manducet, aut certe suinum uirginem, ad renem ligabis. Ad dysentericos. Conchylium, aochusam, amylum alexandrinum, hæc omnia æquis ponderibus tunsa, cribellata seruabis. In necessitate dabis in ouo sorbili cochleare plenum, mane ieiuno. in ouis tribus singula cochlearia, hoc est, per diem unum, ouum unum. Item coagulum leporis ex uino uetere delotum, tepefactum, dabis ieiuno bibere, & continuo sanatur, etiam si carnes mittat. Item uuę syluaticæ adhuc recentis folliculos cum granis suis, prolatis succis siccas, utraque tundis cernis, in dolio uitreo seruabis : in necessitate dabis ex hoc tria cochlearia in uino ueteri mero, frigido, uel tepido. Febricitanti cum omphacino melle modico, ut supra memoratur. Item membranas exterioris uentris gallinacij, quas coci semper proijciūt, maxime de plurimis pullis, has sole siccabis, ita ut sint XXV. tundis, cernis, cū pilulis quas dicimus anagallidos numero V. ex quibus puluerem factum pariter miscebis in uino, & æque amyli alexandrini cochleare unum. Permixta omnia in uase uitreo seruabis. Cum necesse fuerit, in ouo sorbili dabis cochleare unum in die semel. Si autem ita fuerit solutio uentris, ut cum stercore soluto sputa remaneant, & generēt conatus & libidinē, tunc oleum, siue uermiculus ad hęc dirimenda datur. Et huius clysteris compositio talis est. Maligranati corticem, rubi cimas, myrtasque leues, rorem syriacum: omnia hæc mittis in ollam, & excoquis, in uino supra memorato, cochleare mittis cum puluere. Cuius pulueris compositio talis est. Acaciæ nigrę puluerem factum conteris unc. I. struthij I. seminis asparagi unc. I. ligamen hederæ unc. I. rheu pōticum unc. I. rheu pontici cum pulegio unc. I. oīa tundis, & cribellas subtilissime, dabis cochleare unū cū melle calido. Ad ge

niculorum dolorem. Geneſtam, tunſam, uel ſemen eius cum axungia malaxata impones. Ad omnem
paſſionem interaneorum, uel febres. Spinæ minutæ flores, & roſæ, ſucco colligato, & ſiccato, atque conte
rito, & melli commiſceto: grana etiam piperis parce adiungito pariter. Si non febricitat, in uino dabis: ſi
uero febricitat, in calida aqua. Ad impacta tibiæ uulnera, aut coti, ſiue geniculo, ijs occurrendum erit.
Lomentum fabacium cerne, & acetum ſimul immixtum, & diligenter coagitatum ut cœperit ſiccare, ex
ipſo ſuffundis uſque in diem tertiam. Si autem cotis ſeparata fuerit, reponenda eſt, & non temere mo-
uenda: & hoc ſuperimponendum quod ſcriptum eſt: ita, ut cum cœperit ſiccare, acetum ſuffundēdum
ſit. Ad ſtrophum dicis hæc uerba. Quid iraſceris? quid ſicut canis iactas te? Quid ſicut lepus reſilis?
Quieſce inteſtinum, & ſta crocodile. Ad talorum tumorem & planiæ. Pampinum uitis uiridem aqua
feruenti perfunde: quem conteres, & ſuperimpoſitum colligabis. Ad luxatum. Pumicem combures,
facies cinerem, & cum oleo maceratum, calidum impones. Ad uentris dolorem. Minoris altilis pullos,
qui ſanguinem habent teris, & potui dabis. Ad febres, uel hemitritæum. Oua frangis recentia, uinum &
oleum roſaceum agitas in ſe, & cataplaſmas uentrem ei, qui patitur: ſuperimponis linteolum, & cum ſic-
cauerit, aliud imponis. Ad hemitritæum, & ad omnem ardorem. Oleum roſaceum, & addis aquam, quam
ad ſocum facies ut ferueat: ſupermittis lini ſemen tritum bene, ut fiat quaſi cerotum: & in pannum indu
cis, & ad media imponis, & curabis. Ad febres. Accipis adipem de anſere, aut certe de porcello, crocū,
oleum roſaceum, & chamæmelinon. Adipes bulliant, & oleum per linteolum colas. Ea omnia in mor-
tario teris, & linis omne corpus ei qui patitur, & de ſabano tergis. Vt non infirmeris. Violam cum ui-
deris, digito medio & pollice decerpe florem, & unum deuorato, deinde alterum, & tertium. Quotquot
annis hoc feceris, non ægrotabis. Ad febrem diſcutiendam. Nitrum & thus teris, & adijcies oleum, &
uinum tepidum, & ſic perunges. Ad febrem medullarem. Lacertum prendis die Iouis, oculos ei tollis,
& in linteolo ligas per ſingula genua. Ad ſomnum. Vitem ſuccides, & aquam eius ſuſcipies ad potio-
nem, & calidam adſumes cum uino temperatam. Item caput canis comburito, & puluerem eius ad ca-
put ponito. Ad auriginem. Herbam ariſtolochiam, & muſcum de tecto, quem fumus non tetigerit. in
ſe teris, & ſpargis in corpus ipſius: uel puluerem ipſum dabis cum uino uetere, ut bibat. Item gith
quod naſcitur in ſegete, friges, & in teſta teris, & bibere dabis. Ad panniculum. Meu, & cedriam
cum axungia imponis. Item palas cypreſſi, ſi decoques bene, quaſi cerotum, & ſemen eius deintus pro-
ijcies: cętera teris, & axungiam ſine ſale in ſe diligenter panno nigro imponis: aut ſpargit, aut rumpit.
Ad ſiticuloſos. Radicem ſyriacam da in balneo. Manducet autem de aue ſyluatica, & infriget. Ad ti-
nioſos. Oleo de perna uetere facto, illi caluariam linas, tineas capitis perſanat. Item facias ei caluatiam,
& de ſtercore bubulo linias caput tinioſum, etiam capillos reſtitues, ut ualetudinem deterges. Et ſi adipe
urſino ſæpius caput ungas, & muſcarum ſanguine perfrices. Aeris floris pręſegmina, aluminis ſciſſi, unc.
I I. acetum acerrimum. In quod mittis ſquillam, & rutam ſylueſtrem, & corticem pini interiorem: his o-
mnibus diligenter contritis, & in unum redactis nudum perfricabis: ſimiliter & tertio facies. Et illud
quod primum impoſueris, ſpongia deterges, & iterum fricabis: ſimiliter & tertio facies post hæc oleo ro-
ſaceo perungas. Item ad eandem ualetudinem, ubi & uulnerati ſint, etiam ſi caua ſint uulnera, & medi-
camine replentur, & ad ſanitatem perducuntur. Ceruſæ lapides, cortices roriſmarini, ſpumam argenti, æ-
quis ponderibus tundis in puluerem delicatum, & ex eo puluere uulnera curabis. Etiā omne corpus per
fricabis, ſic ſanus fiet. Ad ignem ſacrum. Caſeum mollem, coriandrum teras, & linas. Iterum bitumē
iudaicum, & acetum bonum in mortario teris, & de penna linas. Si quis hæmorrhoidas patitur, uiridia
mora manducet, & ceſſat dolor. Item ſtercus bubulum, calido cum aceto mixtum illinas. & ſi poſt laue
ris, iterum linas, & ſanus efficitur. In uulneribus antiquis, quibus humor aſſiduus, medicamenti impoſiti
beneficijs obſtat: facies hoc. Ex albo oui puluerem factum, ulceri imponito uſque ad ſanationem. Ad
furunculum. Dactylos, & ſaponem teris, & pro cataplaſmate caleſacies, & imponis. Ad uulnera pedū.
Heracleam carpis, folia ſeptem ſicca teris, & in uaſe plumbeo condis: & cum cœperit humor ille curari,
puluerem eius in uulneribus ſpargis, & ad pennam fricas, & ſaluus efficitur. Ad uulnera pedum, ſi in ti-
bia. Bulbum liliacium coques ex aqua donec fiat quaſi cerotum. In ollam nouam mittis bulbum, & teris,
oleum roſaceum adijcies, quaſi cerotum, & inducis, & ponis ad uulnera ſtercus caprinum arſum, ac cum
uino impoſitum, quamuis à medicis deſperata ulcera perſanat. Ad ſolutionem membrorum. Olei per-
næ elixatæ pond. I. adipis taurini pond. I. hyſſopi ſucci ſcrupulos IIII. medullæ ceruinæ ſcrupulos VI.
ſemis, olei cyprini pond. I. ceræ uncia ſex ſemis, reſinæ albæ pōd. I. s. panacis II. caſei caprini recētis unc.
I. facies cerotum, & perunges loca quæ uidentur eſſe ſoluta. Ad ſomnum. Non dormientem ſaluabis
ſic. Opij unc. III. myrrhæ & tutæ, thuris ſingulos ſextarios, & cera mixta paſtillos ſcrupulares efficias, &
pro chalaſtico umbilico imponas: tā ſomnum præſtat, quā etiam uentrem mouet. Serpentes fugātur
ſuffitu cornu ceruini. Idem facit ſandaraca, & galbanum, & adipes caprini. Sanè non erunt in ædificio ſer
pentes, ſi abſinthium circa ædificium ſeras, uel artemiſiam herbam, uel abrotonū. Si autem uaſa calefacta,
in quo putaueris loco ſuffoderis, ita ut uaſorum labra terræ æques, omnes illuc ſerpentes conueniunt.
Quos cum incluſeris, & obuius feraris, ne intremueris ad ſcorpiones, & cætera ſimilia: ijſdem enim reme-
dijs pelluntur quibus alia. De pilis oculorum. Euulſus oculo pilus niger, canos naſci non ſinit, ſi ſan-
guis eius loco pili euulſi imponatur. Ad renum dolorem. Muria renum dolorem tollit.
Ad caliginem. Fel teſtudinis melli mixtum caliginem tollit. Ad dentium dolorem.
Iuncus appoſitus dentium dolori ſubuenit. Ad ſtomachum. Vrſi natura,
ſtomachi

stomachi dolorem curat: & digestionem præstat, si concauitate, qua gracilius est, caput lupi ex auro accipiat, & uascione circa stomachum suspensa collo, lino portetur: ita, ut nec aqua contingat, nec terra ipsam naturam ursi. Ad conceptum. Gramen corio canis curato, ut oportet, illigatum, steriles cōcipere facit. Idem efficiunt mercurialis, & uerbena, herbæ quæ tam masculinę sunt, quàm fœmininæ. Ad dysentericos, qui nimium fluxum uentris patiuntur. Semen de lapatho agresti teris, & mundas, & in uino uetere nigro dabis. Quotiesque assellatus fuerit, totiens postea ex ista confectione dabis. Item cochleā cum testa & carne comburis, & teris, & lentem nostratem & ipsam comburis, & teris, piper simul tritum mittis, & dabis potionem in aqua calida. Ad dysentericos, uel quibus nimium uenter fluit, ita ut fatigati ad periculum perueniunt, facies, admiraberis. Mora syluatica tempore suo colligis cū suis folijs, & reponis. Quo tempore aliquis necessitate retinetur, in cacabum rudem mittis, coques illud diligenter usque ad tertias, & das ei potum, & continuo stringit fluxum sanguinis qui in uentre est. Ad dysentericos, & qui sanguinem uel musculaginem assellant. Gallam rubeam, & gummi album alexandrinum, æquis ponderibus tundis, & cernis, & dabis cochleare unum in ouo sorbili Idem ex herba argemonia facies, ut eius succum uino mixto accipiat. Etiam si aliquis ferro fuerit percussus, cum axungia tunsa curabis. Idem plantago facit, ut aceto coquatur, si modicum exinde bibit. Ad calculum. Brassicam siccam, & piperis pondus duplum, utrisque cribratis, & simul mixtis, cochleare plenum das in potione, careni cochleare pariter. Ad calculos expellendos, etiam infantibus. Vnum calculum porcinum, seminis cauliculi, unc. II. piperis unc. II. hęc separatim tunduntur, cernuntur: & posteaquam in unum rediguntur, seruantur in dolio uitreo. Cum necesse fuerit, tribus cyathis mixtis calidis, careni plenum cochleare dabis. Item calculum quem primum miserit, tolle, & tere, & nescienti in aqua calida dabis bibere. Item semen de herba personatia tere, & dato siue oxymelle, siue in aqua. Ad calculum, & colum. Semen pastinacæ siccæ uentilatum diligenter purga, deinde uigesimā partem piperis optimi in mortario teris, & in dolio uitreo conde, & signa. Ex hoc, si dolorem febrium habet, in aqua calida quantum tres digiti capiunt, ieiuno dabis. Sin uero sine febre fuerit, lauet, & ea die in piscinam non descendat, & in labano incondito sedeat. In diebus triginta ter hoc accipiat, omnino nunquam dolebit. Item semen cleomæ: nascitur autem in locis humidis, & similis est sinapi. Cuius semen quantum digitis tribus poteris comprehendere, cum triginta granis piperis immittas in calida aqua, & da: bibat ieiunus per plurimos dies. Item semen cauliculi, cyminum, piper, baccas lauri sicca, munda sine cortice, æquis ponderibus singula tunduntur, & in unum miscentur: desuper adijcitur lapis qui in uesica porcina inuenitur, & ipse teritur cum supradictis speciebus. Confectum seruatur in dolio uitreo Cum necesse fuerit, dabis in tribus cyathis careni, mixta calida per triduum cochlearia singula. Item herbam quæ appellatur gręce petrocorpos: nascitur in petrosis locis: hanc tundis, & ipsam dabis cū aqua bibere ei, qui necessitatem sustinet, & expellit lapidem. Huius autem experimenti gratia, ipsam herbam in uesica porcina cum lapide, quouis modo liga: maneat illic triduo: & post triduum aspice, & inuenies uirtute ipsius dissolutum lapidem. Item ad calculum, uel qui cum tormento urinam facit. Lotium capræ montanę bibat, & sanabitur. Ad calculum & colum. Petroselini unc. I. saxifragæ unc. I. iuniperi unc. I. asari unc. I. cassiæ unc. I. pyrethri unc. I. ammoniaci unc. I. squinanti unc. I. prassij unc. I. rorismarini unc. I. rutæ unc. I. betonicæ unc. II zinziberis unc. II. samsuci unc. I. costi unc. I. piperis unc. IIII. inulę unc. II. opij unc. I. spicænardi unc. I. ameos unc. I. rheu pontici unc. I. baccæ lauri unc. I. tritis, & in unum redactis, nudum perfricabis. In loco in quo erit, tepidū facies, & illic quod primum imposueris, spongia detergis, & iterum fricabis, similiter & tertio facies. Post hæc oleo rosæ perunges. Fabæ fœminæ si in coitu mulieris præstantur, ad sexum cui appositæ fuerint, iam lectæ uirides bonæ sunt. Nam sponsæ fœminalis uis magna est, siquidem ex paucis infrascriptis noscitur. Fabæ florentis summitates lectæ, ac tritæ, & uasi terreo mandatæ, & post nonaginta dies extractæ, caput infantis penè cruenti ostendunt. Quod si per suprascriptos dies retexeris, corpus muliebre formatū deprehendis. De eruca. Erucæ uiti inclusæ, cum feceris uirides farinas, si diu maneant intactæ, licurcium cum uite formatum ostendunt. De lotio. Lotium humectum aqua pluuiali, & madefactum, ita custoditum, ut non siccetur, firmatur in muros. De ocymo. Ocymum luna prima tritum, & missum in ollam nouam florebit, permanens usque ad plenilunium. Quod si duplato tempore supradicto, condatur in nigra terra, generat scorpiones. Ad coli dolorem. Coli dolorem auertis, si caudæ lacertæ summitatem ipsam, auro clausam ligaueris circa umbilicum: & si restem intuleris, in qua suspendio quis finierit uitā. Ad morbum regium. Regio morbo tentus, asinum diu & frequenter intuens, medicabitur. Mustelas à pullis auertit, os de armo asini casu inuentum, & in domo, uel in uilla collocatum. Ad scabiē equorum. Equo scabiem tollit, si uituli marini adipe, contra pilum unxeris, aut anethum cum piculæ pari mensura æreo coquas uase, & eodem inducas nudu. Ad rigorem. Antacotis lapis omnem rigorem ligatus auertit. Ad oculorum equi dolorem. Suffusionem oculorum equi tollis, si succo hederę, & melle attico inungas. Vt equo pauorem tollas. Equo pauorem tolles, si in dexteræ auris summitate, caudam caponi uiuo sublatā, suspenderis. Vt uinum bonum fiat. Vinum insuaue bonum facies, si decimā dulcis aquæ addideris, & coquas fortius ad focum, donec ad tertias coquitur. Oleum bonū & clarum fit, si in fundo anethum, & salem colloces. Oleum nigrum & sordidum clarum reddis, si nitri libram coctam, carbonibus tunsam, & cretam in uas miseris. Si autem uis idem iam bonum reddere, oleastri folia cōmode tunde, & massam libralem in uas mitte. Si autem suauissimum uis facere, folia uiridia oleastri tunde, & in linteolum mitte, et per idem linteolum oleum colato. Eodem modo iterum oleastrum tūsum macera, & patere dies aliquos

permanere,& traijce. Vt putorem oleo tollas. Si oleastrum sine semine tunsum, diligēter uasi submittas,
& in sole colloces,ut calefiat,& post in aliud uas transferas. Pili ne nascantur. Corpus pueri,uel puellę,
priusquam pilos emittant,ouis ortigarum linito,in perpetuum nitidum præstas,si sæpius in locis consue
tis perfrices. Confectio liquaminis. Mororum partem unam,duabus uini dulcissimi permisce,liquami
ni bonum saporem facies. Confectio passi. Hyssopi fasciculum, mala orbiculata decem in melle coque
per triduum igni lento,ita ut tribus horis diurnis ferueat. Ad hemicranium. Hemicranius pausat,si uer
mes pari numero sinistra manu lecti,& in aceto optimo permixti, eadem manu linantur loco dolenti.
Ad alopecias. Muscarum capita caluis locis capitis illita,uestiunt capillis. Item muscarum capita com-
busta cum melle,alopecias tollunt. Murium etiam stercus aceto tritum auxiliatur. Si autem uolue-
ris auxilium fortius dare,canis uenam ceruicis solue,& accepto sanguine inducis. Item de muscis supra
scriptis inductum caluo,etiam capillos restituet. Ad dentitionem infantiū. Catuli dens,si casu decidat,
dentientibus infantibus auxilium præstat. Et equinus dens,seu canis,uel uituli auxiliatur. Et si muri ui-
uo licium per acum in ore traijcias,& per intestini postremam partem adijcias, & filum collo sustendas.

Semen quid sit, & unde nascitur.

ALEXANDER amator ueri,appellatus discipulus Asclepiades libro primo de semine, spumam
sanguinis eius essentiam dixit, Diogenis placitis consentiens. Item Erasistratus,& Herophilus, essentiam
seminis dicunt sanguinem. Hoc idem Stoici philosophi de materiali semine senserunt, & demonstratio-
nes alij alias deferentes,quasi in unum comprehensas enarrant. Primo igitur ut Herophilus ait, abru-
ptio corporum hoc testatur,quam Gręci anotomē uocant. Etenim seminalium uasculorum interiora at-
que secretius remota sanguinolenta uidentur. Sequentia uero, siue secunda, plurimum à præscriptis de-
mutata sunt,inferiora ac proxima seminis colorem habētia: quo probatur, in seminales uias sangui m
uenire,sed earum uirtutem albescere,atque mutatam in se ministrans ire qualitatem: sicut etiam in e
minis post partum,si quid sanguinis nondum fuerit uteri nutrimento consumptum,naturali meatu f
in mammas,& earum uirtute albescens,lactis accipit qualitatem. Secundo, cum illi qui frequentius
uenereo depurgantur,sanguinis sustineant per seminales uias emissionem. Siquidem celeritatis causa c-
sentia sanguinis in seminales uenire non siuitur uias. Tertio. Summum quidquam ex summo fieri neces-
se est. Summum est autem semen ex omnibus in nobis liquoribus: summus est sanguis. Semen igitur ex
sanguine generatur. Quartū. Quicunque plebotomati, sustinēt post sanguinis detractionem pallorem,
tenuitatem,debilitatem. Hæc etiam peracta uenere corpora comitantur: siquidem semen ex sangui e
fieri uidetur. Quintum. Semen matrici appositum congelatur: ut declarāt temporis abruptiones: quod
est signum seminis,atque essentiæ de sanguine uenientis,& ad suam originem redeuntis, quippe præter
sua uascula constituti. Sed his omnibus Diocles,sectator Hippocratis,quem Atheniēses iuniorem Hip
pocratem uocauerunt,assertionibus respondens,contra primam dixit: quo modo una atque eadem mate
ries descendens per quosdam uiarum meatus uspiam plegma fiet,uspiam fel,id est,cholera rubea, uspiam
melancholia, uspiam sanguis. Fit etiam sanguis semen ex nutrimine,id est, ex cibo & potu, ex
quibus & ipsi quatuor humores nutriuntur, & non specialiter sanguinis eius mutatur initium. Alio-
quin debuit etiam in pueris seminis substantia seruari, cum materia sanguinis non desit. Item
contra secundam, hoc est, quòd frequenti uenere uexati, sanguinem quidam excludant, dicendum:
quod iugi adfricatione aliquæ interioris coli uiæ sanguineę uideantur. Denique illis maxime urinam fa-
cientibus,partium mordicatio sequitur. Contra tertiam,quod in nobis magis summus uideatur spiri-
tus,non ut illi putant sanguis,qui neque per se moueri potest. Contra quartam dicendum,quia pleboto-
matis non solum sanguis egeritur,uerum etiam spiritus: & eosdem non pallor, siue fatigatio, uel cætera
sequi uideantur. Hanc igitur essentiam seminis dixerit fel,aut stercora. Contra quintam dicendum,
quòd sępius conceptione declinante purgationes fiant: & propterea,si quid sanguinis in matrice reman-
serit,semine congeletur. Ipsum denique foras effusum,& non in matricem ueniens, nunquam in sangui-
nis reducitur qualitatem, aut cōgelari potuit in similitudinem sanguinis. Diogenes autem Apollonij,
essentiam seminis similiter spumam sanguinis dixit libro physico. Etenim spiratione adductus spiritus,
sanguinem suspendit: cuius alia pars carne uiuit,alia superans in seminales cadit uias,& semen facit,quod
non est aliud quàm spuma sanguinis spiritu collisi. Aristoteles autem,semen inquit aliud principaliter
uocari,aliud participio. Cuius primum semine feruens quidam in liquido spiritus, atque in complexum
uenereum prosiliens,fit cum liquore, qui fit similis igni terreno. est enim corruptiuus. Ille autem qui
diurnus atque æthereus est,si quidem fit nutribilis,germinū atque animalium, clauso feruore seminis in
liquido cōparabitur. Participio autem dicunt appellari semen spumam ultimæ digestionis nutrimenti.
Primum etenim cōsensum cibos in ore accipit: secundum in albo: tertium cum in sanguinē mutatū est.
Igitur superantia supradicta nō inutilia,ut urina,uel stercora, sed ut illud quod in panificio separant pa-
nifices,fermento relicto,alterius panis confectioni profuturo. Quærunt etiam,qua causa cōferuens at-
que crassum,post digestionem,aquatum atque frigidum fiat,cum necesse sit. Attendunt esse ex duobus,
hoc est,aut terrenum,aut aquosum. Diocles his assertionibus rñdens,ait in libro trigesimo octauo. Hip
pocrates, quem primarium medicorum appellamus, suo testimonio affirmauit de seminis natura: eo
quód ex nutrimento,quod græce trophin appellamus,sicuti & omnes humores,ut musculi,nerui, uenæ,
& arteriæ,

& arteriæ,uel reliquorum membrorum,seu cordis,& cerebri,ubi principaliter anima consistit, suum alimentum,uel nutrimentum percipiunt ex cibo & potu: sic itaque & seminales uiæ,quas græce spermaticos spotos appellamus,ex nutrimẽto replentur,& sic calefacti,incitati à uenere,deriuatio seminis fit. Quę & ipsę uiæ seminales,à cerebro initium alimenti percipiunt,ad conficiendum animal. Ad hęc consentiens Diocles ait: Cur Aristoteles definiuit terrenum,aut aquosum esse semen? Inanem atque uacuam definitionẽ opposuit. Sed si aquosum,cur feruore nostro crassescit? cum liquida magis frigore post digestionẽ soluantur: etenim terrena feruore solidantur,nec tamẽ frigore soluuntur. Sed hanc quęstionem differens, ait semẽ contineri terrenum ęqua liquoris & spiritus essentia. Efflato autẽ feruore suo,aquosa remansit qualitas,sed gelatur: siquidem terrenam quoque habebat substantiam. Album siquidem fit spuma. Denique culpãdum inquit historiographũ Herodotum,& Theseum medicum. Historiographum Herodotũ siquidem,quòd dixerat,semen ethicorum nigrum uideri. Theseum uero medicum,quòd elephantorum semen ita post egestionem solidari dixerit,ut electri similem substantiam sumat: sanguis etiam non paruus, & ita ueniens in uentrem motus,ut à plerisque epilepsia minor diceretur. Quo fiet,ut melius quisquam dixerit,quod sit quidem alba spuma,sed non solida. Lac enim quoque eius coloris ostenditur,nec tamen ilico seminis essentia,seminis deriuatio. Ad hęc Diocles. Quippe cum sit omnis spuma leuis,atque fistulosa, & inanibus capillis uacuata,& facilitate scissibilis,solubilis: semen autem,ut à cunctis prospicitur, uel intelligitur,est graue,tractuosum,glutinosum,& non facile solubile,neque fistulosum: ostendo & alia multa,non esse semen essentiam sanguinis. Omitto plurima,& à plurimis animalia sine sanguine memorari,ut puta,pulpas,sepias,lollia,ostrea,spondylos,pernecas,prosacines,qui sua uirtute nauim bellificantes, oppo sito ore,uel mordente immobilem retinent. Nec tamen hæc omnia sine suo semine procreari possunt: quomodo etiam in usu uenereo spuma generari. Persuadent autem cadentibus membris, cum in apertionibus corporum,quas anatomas uocamus,pastus in suis uasculis reperitur. Asclepiades autem consentiẽs ait essentiam,atque seminis uniuersalis hominum,uel animalium,itẽ principalis corpusculi intellectu sensum: subiectam autem sibi pastillitatis cruditatem,hoc est,nouum cibum acceptum, sine noua subinde nutrimenta. Vult enim ex crudis fieri redhibitiones: ut accepti cibi disfecta materies in corpusculis minutata, seu cocta,& in lacteum humorem mutata, omnes per corporis partes, ac particulas discurrat. atque ita in nares ueniens,mucilentum faciat liquorem,in uesicula iecoris. Fel non aliter etiam in seminales uias cadens,ea cum naturali uirtute,siue fabricatione semen fieri, ut beatissimus Hippocrates affirmat. Lapidem dicit Hippocrates in uesica generari superatione feruoris,cum attracta,seu descendentia urinæ terrore in uesica residenr,ex feruoris densitate nimio perfusa liquore,seu calore: sicut inquit uidemus fieri etiam in fictilibus uasculis,quæ humecta admixto liquore molliore fornacibus ingeruntur: tunc desiccata feruore,in lapideam soliditatem ueniunt. Quæ & ipsa uesica uelut uentosa ab artifice posita, ad se humorem attrahit,& ex omni regione corporis ad orificium eius decurrit,& sicut humor tenetur,à lacte secernitur: sic itaque urina à cibo iam cocta,atque in sanguineum colorem mutata, uel lactaneum secernitur,effluens ad inferiorem locum in corpore ad id prædispositam uesicam, per uritidos poros suscipiens in se urinam uiridis coloris. Quæ & ipsa uesica habet super se duos renulos neruosos,non ad suscipiendã urinam,sed ad respirationem,uel uaporationem. Lacte autem fieri,uel nutriri dictum est ex nutrimento: quòd si quid fuerit crassius,ac pinguius,exprimit,uel excludit uteri per angustias, aut meatum: quo expresso,& in humecta uenięte,pinguicies egeratur,in mammarum,aut fistulosas uias ueniens,lactis accipiat qualitatem. Pubertatem & barbam nasci eodem tempore laxamento cutis,quod laxamentum fiet emissione seminis: ante enim fieri non potest. Nunc igitur naturæ nutrimentum per laxatas uias corporis exiens,aeris frigido tactu nimia dẽsitate coactum,in capillos uenit. Denique eunuchi barbire nõ possunt, quia semen non emittunt. Denique & infantes nati minime ambulare possunt, ut reliqua animalia: quæ mox ut nata fuerint,ambulant,infantes uero minime: ob hoc. Quia omnis calor in capite est constitutus. Omnes uiri artus phlegmatico humore sunt corroborati: eaque ratione neque nerui, seu musculi suum officium rite adimplere possunt,nisi ex cibo & potu incitatus fuerit calor,qui in superioribus locis est cõstitutus,id est,in cerebro,qui durinando omnem corporis regionem calefacit,atque soluit. Neque mulieres barbire possunt. quanquam etenim semen emittere uideantur,non tamen ita emissionis tempore ut uiri mouentur,quo possit cutis fieri laxamentum. Hinc igitur delicatiora & frigidiora sunt mulierum, siue eunuchorum corpora: & non osculatæ,neque minime incitatæ si fuerint,aut concussæ à puerili semine,ante hoc tempus semen emittere non possunt,ut uiri in fine uiæ: neque in his necessario prohibetur usque ad superficiem corporis exire nutrimentum,& propterea supradicti loca capillis deseruntur. Hic de septem annorum causa nascendi conijcit compendiosam fœtus perfectionem fieri, quotiens summo temperamento primordiorum,confectum semen in matricem uenerit. Ipsa quoque similiter temperat etiam nutrimenta minime insidiosa. Etenim in nono mense,magis partum fieri.perfectionis est causa. Quæ cum forte septimo fuerit mense commota,raro quidem,sed rationabiliter fiet: Octauo tamen mẽse non facile nutribiles sunt,non est amilicatus fœtus,pro ratione ponderis. Septimo mense, ad inferiora loca descendit ex superioribus spatijs. Dehinc si fuerit perfectus,rumpens membranas,nutribiliter excluditur. Hinc quassat membranas,& totam matricem,qua ex quassatione generatur tumor. Rumpere autẽ cum non potuerit supradictas membranas ac matricem,siquidem nondum conueniens habet pondus, ac perfectam fortitudinem,necessario permanens uenit in octauo mense,& laborem facit prægnanti, donec tumor quassatione gemens resoluatur. Qua desinente,nonus mensis rursum uenit. Leuiot causa est autẽ

partus secundum Hippocratem uteri perfectio,ex qua fiet nutrimenti inopia,& eruptio membranarum. Quandiu enim paruus fuerit foetus,sufficiens carpit ex matre nutrimentum. Cum autem ad perfectam ue nerit magnitudinem,plurimo necessario indigebit,quam ualet grauida subrogare. Tunc incommodis affe ctus est nutrimenti. Ad quod acrius commotus,rumpit membranas : & celeritate eruptionis prominet. Fit etiam umbilici marcor,cum iam non poterit ualere nutrimenta ministrare. Tempore autem instante concipi,atque collocari manifestum est,septidomum uero septem spatiis contineri, septimo mense dêtes nasci,aliquibus nono : septimo anno infanti dentes cadere : bis septenis pubescere & nucleantibus mammillis semen generare : ter septenis & uno anno barbam maturare,septidomis ægros periclitare. Quid mi nus ? Septem stellis omnia ministrari sic infantem in utero ferri atque componi,cursum solis & lunę duo decadion terminare. Est autem numerus septies multiplicatus. Ita partum consummari. Sed figuram hominis infans accipit primo quadragesimo aliquando : aliquando & trigesimo die,sicut ait Hippocrates in libro quadragesimo nono de infantis natura. Et uidi quandam mulierem 10 partibus Gazæ,triginta dierũ abortum fecisse masculum,cuius omnia membra ex integro confirmata conspexi. Nam & cor ipsius quasi granum papaueris magnitudine existimaui. Hos autem numeros,ut partus edatur,septies multiplicare oportet : ita ut quicunque die trigesimo in utero materno figuram hominis accipit,septimo mense nasca tur : hos dies septies multiplicabis,& efficiuntur dies CCX. qui fiunt menses septem. Qui autem quadragesimo die figuram hominis acceperit,nono mense intrãte,decimo die nascitur. Septies multiplicabis dies efficiuntur CCLXXX. qui fiunt menses nouem. Itaque die decimo,ut diximus,septimo,aut decimo mẽ se,qui nascuntur,uitales erunt. Manifestum est,infantem in utero temporibus firmari. Quomodo? Intendite. Primo mense iactus seminis nostri in utero materno congregatur in umbilicum , in hoc est congregatio. Secundo mense expressio est corporis. Tertio mense,quia priore formatum est corpus, ei tribui tur anima. Quarto mense ungues accipit,& capillos ducit,& motum facit infans in utero materno . Ideo quarto mense prægnantes nascuntur. Quinto mẽse facit characterem patris eius,aut matris,aut adulterii demonstrat. Sexto mense adijcit neruorum confirmationem. Septimo mense medulla consolidatur. Octauo mense ossa durantur. Nono mense maturatum mouet infantem effectus naturę rerum beneficijs. Decimo mense de tenebris ad lucem exit,tardæ ætatis ingressu maturatus,& proficiens. Igitur cor aliquando cum ex pulmone impletur,si quid per superficiem cutis uenerit,recusat,atque recludit: aliquando cum pulmo deficiens cordi non dederit,si quidem eo tempore cum accipiendum officium uisitatur su perioribus haustibus,tunc rursus corpus ex toto corde sumit aerem sibi consuetum, atque ita respirationis perficit officium,differenti tempore inducens frigus,semper corpori necessarium. Sic enim supradicto exemplo ignei splendoris,seu radij,ex partibus loci in corde constituti , in quo anima consistit , usque ad omnes fines corporis illis superuenerit,& consensus in illis partibus fiet,in quibus etiam irruentia perficiuntur. Sed speciales quoque,uel quæ in ipsis geruntur,expones,aut unam esse ex corde ad quam eandẽ uirtutem sensificant,quæ ad animam transmittet,sed pro uiarum diuersitate fieri differentem. Cum enim inquit,uiuus suis uisibilibus fuerit constitutus,uisus perficitur : cum in audibilibus,auditus: cũ in odorantibus,odor : cum in linguæ partibus,sapor : cum in toto corpore,tactus . Sicut enim una atque eadem ci bi materia promdentia uiarum nutrimenta ministrans,nunc neruos,uel arterias,nunc uenas, aut ossa , uel musculos transit,non aliter sensificat uirtus animæ secundum accipientium uiarum differentiam. Si per omne inquam corpus mundæ essent uiæ,ut in oculis sunt constitutæ , per totum corpus forsitan uideremus. Nunc autem,quia secundum uiarum differentiam hoc fieri non potest,recte uisum inquit,hoc genere celebrari : cum ex corde sensifica uirtus limpida,atque splendens,ad oculos prouenit, infusa per humorẽ uitreum,quem Græci hyaloiden uocant. Exinde rursum redit ad sphæram,hoc est,oculi ultimam interius tunicam,quam Græci crystalloidem uocant,seu phacoidem,aut discoidem : tunc tenuans atque splendificans sphæram,ad eius centrum ac mediam partem,quam appellamus phacoidem, confugit. Exinde ad pupillam omnis concidens,celerrimo lapsu per eius raritates accipit,casum,tanquam ex suffecto secun dum sphæram à uertice,ad tenuem pupillę,uiam conductum : atque ita irruens uisibilibus rebus,hoc est, quas uidemus,earum facit apprehensionem. Sicut inquit ignis uicina corpora exurit,distantia calefacit, re mota illuminat : longius autem constituta neque urit, neque calefacit,neque illuminat, dissoluta omnino seu perdita uirtute : sic etiam anima in cordis altitudine habens rationabilem uirtutem , quam tendit usque ad corporis fines,omnes sensus perficit : sed ab his decidens,in aerem eundem euanescens,in alios sen sus scinditur : neque iam seruans sensificam uirtutem,dehinc quod in uisu sensifica uirtus per multa uenit corporis membra,ex angustijs ad mundas uias,& propterea puta atque illibata peruenit,& splẽdens, proprio uigore seruato. Accedit etiam,quòd secum plurimum luminis ex anima trahat ex corde perfecto, in similitudinem radij per uisificas uias irruat,& ab hoc corpore in aerem cadens , longo itinere non intereat. Ad alios uero sensus uirtutes uenientes,per apertiores feruntur uias, ad plurimum spiritali ac ualida materia circunseptas,quorum admixtione obscurantur:ob hoc mox corpore in aerem ueniẽte intercũt , plurimo sibi aere permixto.

De lingua natura.

ETENIM linguam fine suo naturali esse constituit : dehinc mollem,atque laxiorem: siquidem gu standi capacem. sed sinu suo fabricatam : ne traducta ab aliquo qui in se esset succo & rarefaceret,& iudicium eorum qui extrinsecus irruerint,subuerteret. Mollem autem factam,quo facilius,seu celerius per eã

sensifica

fenfifica uirtus currens guftata apprehenderet. Laxioris uero naturæ atque raram,quo celerius præuenta tranfuoratione eorum quæ fumuntur iudicium fieret.

De cerebri natura.

ITEM cerebrum fine odore effe conftituit,atque fine fono: fiquidem in ipfo fit apprehenfio odorandi,atque tangendi,feu audiendi. Sed fine odore inquit quid poffit? nunc uero à fupradicto officio ad fuum odorem atque nuncians abiret. Irruentium iudicium autem fine fono,ut filentio capitis uoces acciperet ac probaret. De quo etiam teftam natura iugem,omni ex parte circundatam confecit: ut fumpta fenfuali uirtute,facile iudicium fiat ad irruentem uocem.

De uocis natura.

VOX nafcitur ex totius corporis fpiritu,uel pulmonum,qui funt in modum follis ferrarij, in dando,& accipiendo fpiritum uenientem & pereuntem in capite,& refonantem: & fic uocis denfitas ab uniuerfis auditur. Sic denique nocte uoces,denfitate aeris perfeuerantes,longius & à longe conftitutis audiūtur,perdurante aeris laxioris caufa. Diffipatæ, etiam proximorum difficilius audibiles fiunt.

De tactu.

TACTVM autem effet inquit fenfum capientem. Sed fi lenia fuerint,atque ęqualia,& tenuiffima, exterius,fiue interius irruentia,corporum fuauitem facere: fi autem afpera & conciffa,dolorem.

De purgatione fœminarum.

FIERI autem purgationem fœminis ait. Siquidem concaua,atque inanis,& feruens, & uenofa fit matrix: ut ad inanitatem humecta ueniens,materiæ ingerat feruorem. Venas quoque naturaliter materiofas corrigit: ut poft implementum uafculorum,ofculatione interius facta,fanguis excludatur. Vt autem per fingulos menfes hoc fiat,caufa inquit extat: quòd tales fint uiæ,fiue pori,ut menfe repleantur, & poft implementum rurfum ofculatio fiat,ac deinde purgatio fequatur. Quæ adhuc nouellis ætatibus fieri non poteft,neque declinantibus. Siquidem in nouellis nondum fint uiæ dilatatæ atque capaces materiæ plurimæ. Item in declinantibus,fiquidem conciderint: uia etiam frigida atque torpens. Naturaliter autem fufpicatur, matrici compati mammas.

De femine.

ITEM mafculorum femen fuam habere naturam,ut offa,uel neruos,aut carnem, & his fimilia, & non ex alienigenis fieri. Oftendit enim ad generandum menfe nono,uel iam fœminam conuenire. Seminis aut iactum,ait,non nifi folum iaculando fieri. Non enim fufficit hoc intantum penetrare, ut fundum matricis tenear,fed ipfum quoque iactum feminis,fiue excuffum rapere ad fe adducendo,atque fuæ inanitati concedere: ut iaculum pifcaturus: & ut medicinalis cucurbita appofita,carnes ad fe adducit adiuuāte feruore: uelut lucerna & flamma oleum ducit ad fe. Dehinc forfitan etiam,ut delectatione conceptio fiat flecitas,rapit eam. Quòd etiam ad pœnitētiam quandam feminis afficiantur fœminæ,probatur ex eo, quod ante coitum agantur ftimulis. Sic denique fi prior fœminini feminis curfus in uafculis concidat,mafculi ex eo nafcuntur,fuperueniente fimili femine. Si uero anteceſſerit uirile femen, & in uafculis ceciderit,prius fuperueniente fœmineo femine,fœminę nafcuntur. Hinc eft rationi humanæ confentaneum, quod uirili femine puellæ nafcantur: ex fœmineo femine,pueri nafcantur. Si ita que utrorunque femen permixtum,obuiando fibi in uafculorum cauitatem ceciderit,hos uiragines appellamus. Exinde prudentes atque pulchri nafcuntur,ex uno confenfu,nihil in fe retinentes iracundiæ. Denique fi ex uno confenfu permixtio feminis non fuerit,fed uacanti animo incitatum fuerit,feu in uafculis ceciderit,debiles atque fine intellectu nafcuntur: eo quod ipfum femen minutum moueatur, non ut pingue rationabiliter, fed aut cholericum,aut aquofum,aut cœnofum,aut corruptum,fæpius muti,aut furdi,aut rari: eo quòd non fit integrum femen,nec tempore competenti. Geminorum genus nos dicimus: eo quòd in orificium uuluæ duo aditus abire nofcuntur: ubi fi inciffim,uel fi diuifum in duas uel tres partes femen in uafculorum capita ciderit,gemini,uel trigemini nafcuntur. Icterum inquit fieri,quod turgefcente iecore,feu tumente ueficula,quam fel appellamus,debilitationem fuperatione nutrimenti caufetur, & non poteft ad digeftorias uias,feu rationales peruenire: unde fit totius corporis obduratio,ftomachi,epatis,fplenis, atque pulmonum,fiue inteftini cæci. Et propterea prohibetur fel ad uafculum permeare,quod gręce holedon uocamus: & ita agitata fiue perfufa corpora,aut uiridefcere,atque deformes & pallentes cutes facere. Somnos inquit fieri,animæ atque corporis indulgentia,id eft,fedato feruore,qui infomnietatem facit,qui calefacit & deficcat metucas cerebri. Temperatis & humectis itaque metucis,dulcis fomnus corpora reformat. Bolinum inquit fieri ex ariditate & ficcitate totius corporis,& obftrufis uijs ex melancholia, quæ eft tardior ad curandum,ex quibus uijs fames,fiue appetentia ciborum fiet. Dyfenteriam inquit

fieri,uel lienteriam,nimietate frigoris,ac liquidorum humorum,quam græce dacchodes uocamus: quæ descendendo & exurendo intestina dysenterias,uel lienterias facit,ex defluenti carne uenientium atque uętre ruentium,quæ nutrimentis admixta,seu cibis sumptis,corruptione sua neque sursum carnis uias accipere sinat nutrimentum,aut corpori propriare. Cordapson autem & ileon fieri humore generato dixit in ore coli argillosorum,liquidorum humorum obstrusione: sed cordapson inferiore osculo fieri dixit, quod est oppositum,uel spectans intestinum,cui nomen est arcon.siquidem neque stercora in ipsum,neque uentus irruat,neque clysteris iniectio accipiatur, omnibus concidentibus & obstantibus iniectionali. Aulisculeou uero in superiori osculo fieri,quo liquor tenue denique expectat intestinum, & inflationem seu uentos,& stercora aliquando irruentia accipiat,& clysterem quoque : siquidem inferius osculum non sit obstrusum,sed non liberum transitum ad ileon fieri,concepto seu retento spiritus iaculo, & prohibente nutrimenti naturalem meatum.Hoc sæpius continget incipientibus,& qui causas non intelliguut,aut per uerecundiam,seu potentem personam,sicut in clepsydris, cum acceptus spiritus prohibet transitum liquidorum humorum,seu sursum exusto atque conglutinato nutrimento , transitus intestini atque eius fieri recessus non sinatur:uel duraris intestinis,nimia ui spiritus,ita ut prolubeatur irruere nutrimentum.

Quo modo esca , uel potus per omne corpus distribuuntur.

TRIA inquit officia,atque discretiones in corpore nutrimentum sustinere. Quorum primum in uentre mixtum constituit,calefacto atque decocto,secundum in uenis,tertium in particulis: quia pro mẽbrorum dispositione supradicta accipiunt.Sed ex primo officio atque discretione si quid inutile fuerit,in stercora per intestina deuenire.Ex secundo autem,quod uenis perficitur,superfluum in urinam transire, atque in uesicam decurrere : quæ sub uentosali artifice posita,ad se humorem attrahit, uel ex omni parte ad orificiũ eius decurrit,sicut humor tenuatus à lacte discernitur.Item ex tertio officio , quod in partibus posuimus,quæ in se supradicta suscipiunt nutrimenta,si qua superflua fuerint, tanquam aliena per sudorem egerint. Tribus ergo,ut supra diximus,officijs ac discretionibus,non recte constitutis , non digeri cibos,& in alborem inquit uerti,putredinem,seu fermentosam sumere qualitatem . quam zimosin appellauit: quod & ante ipsum cæteri probauerunt: & in exaltationem transire,seu mutari,ut neque adduci spiritus,neque humoris esse uideatur,sed inter utranque naturam,neutrum probetur.Horum igitur utrunque custodiens anima,externum frigus inducit,hoc est,aere partitum est. Huncque adduci nõ solum per nares,uerumetiam per totum corpus,officio commutato. Quando enim per nares inferius adducitur,per fauces ad pulmonem fertur : exinde pars cordi,pars thoraci transmittitur : tunc impletis locis , inductus aer per uias totius corporis denuo totus regeritur. Quando autem ex pulmone,atque corde,& uentre redditur,rursum per fauces reciprocus fertur ad narium atque oris uias : tunc uia seruata,rursum per totam corporis superficiem inducitur per eiusmodi,qua per supradictas uias exierit. Sic etiam per podicẽ atque intestina,ac uentrem,quòd etiam per totam corporis superficiem,seu cutem respiratio fiat,manifestum est ex eo : quòd cum medicaminum atque unguentorum uirtutes usque ad altiora uiscera perueniant,necessario materiæ tenduntur,& oppressione uentris perurgentur.Etenim per superficiem,seu cutem corporis,& rarionabiles uias,id est,digestorias, inuisibili dispendio insumptione facta, sequitur ut inanitas non ualeat substantiam retinere,id est,cibum,uel potum : cum semper irruenti materiæ cedit : atque ita opprimente uentre,nutrimenta partis uniuerso corpori traduntur. Sic itaque compresso stomacho,idem domino corpori escas quas suscepit,crudas atque acidas seu limosas ad superiora reiactat , atque euomit,impellente feruore. Anedum inquit fieri,quem nos redhibitionem uocamus,cum per inane in obstrusione uenæ,quæ ex corde sumit initium,seu pulmonem , cum cogitur transgredi per eam à corde , reciprocus ad materiam quæ spiritum spargit,per omnem corporis regionem : & ob hoc non sinens spiritum recto ac solito cursu moueri,usque ad corporis finem,sequitur ut turbatus mentem commoneat,& casum corporis faciat,atque adductiones & raptus diuersos.Aut si forte omnia quæ in nobis liquida , seu argillosa,& crassiora,& feruentia sunt,hæc fuerint obstrusa , secundum eos meatus , quibus & respiratio credita sequeretur.Certante autem inquit interiore spiritu,seu feruore cum festinatione exeundi, & obuiante frigore festinationi intrandi,turbari mentem,& spiratione retentatos artus fieri.seu casum,seu malesactionem,uel clypsim animæ,usque dum calot ex altioribus locis mutatus,seu abductus,obduratas , uel clausas uias subitate caloris interrumpendo peruias faciat,qua sanguis uel spiritus consuetudinarium sibi iter consequatur . Hinc fit epilepsia,compatiente sibi bulini passione , quæ fit ex ariditate & siccitate totius corporis ab anno trigesimo usque ad quinquagesimũ.His frequenter ego carpision epithimo permixto,seu samsuco,uel abrotono,seu carui semen cum asaro,in hysopi aqua decocto,ieiuno bibẽdum dedi,& ad meliora prouocaui.Opium cyrenaicum ad odorãdum naribus opposuimus.In locis refrigeratis , bene olentibus repausandi locum accipiant,seu ubi flores herbarum dispersi fuerint. Ab inquietudine uociferantium custodiendi erunt.Sternutationem reflationem inquit fieri limoris in cerebro constituti, cadentis per nares.Simili modo etiam aurium tinnitum,superantibus liquidis in capite ac reflatis,decidente spiritu.Hinc sępe etiam aurium dolorem nasci,uel ex concepto spiritu & assumptione,atque erumpente & extendente partes.Item fluctis humoris acrioris causa per auditorias cauernas,exulceratis finibus,trãseunte humore in loca uulnerato.Oscitationes item fieri,coaceruati spiritus atque erumpentis causa, & illati,per solitas uias decurrentis,mouente spiritu à parte,siue extra cordis pulsum.Ob hoc cum lacrymarũ

fluote

fluore ad superiora fertur. Tetanici uero fiunt in statione sanguinis arteriæ, qui ex corde fertur fieri. Spasmum opisthotonum fieri, inquit, spiritus conceptione, siue sumptione interius secundum spinam constituti, & qui uenarum inferiores regat partes. Quando enim, inquit, conceptus spiritus in exitum cœperit perurgeri, nec tamen ualuerit exire, angustiarum causa irruens, uenarum summotationibus, totius corporis, atque totis ceu sumptis alis, uiæ occlusionem, atque attractionem neruorum, musculorũ quoque facit. Peripleumoniam uero inquit fieri, astante sanguinis plenitudine, aut nimio tumore facto, quę pulmonem penetrant, unde & respiratio impeditur oppressione pulmonis, & densatio in uasculis, hoc est, uenis: item aliam abstrusionem spiritus generari, aliam liquoris acrioris incerti, & transitum uiarum non habentis. Similiter & pleureticæ passionis duplicem dedit substantiam. Ictericum inquit fieri, qui apud nos auriginosus, seu arcuatus uocatur: nam uulgus morbum regium uocant. Fit obstruso meatu, qui ad uentrem ducit ex eo, qui ad fellis folliculum tendit. Suspicatur enim, si quid in sanguine fuerit acrius factum, hoc per spirationem tenuem, ad iecoris ferri uesicam, quam fel appellamus: atque ex ipsa exuberatione facta, aliud ad uesicam, aliud ad oculos, aliud ad superficiē totius corporis effundi, fortificandi corporis causa, seu per uim naturalem pergere: quo extra corpora atque debilia, ex hac materia admonitionem atque deformationē, & fellis egestionem atque exuberationem in se suscipiant. Singultum uero inquit fieri, spiritu accepto in quasdam uocales uias, & decidente paulatim in uasculis, ubi frigidus liquor repositus est, sicut ex aqua uidemus uesiculas surgentes, descendente pluuia, atque stillicidio. Hydropem inquit fieri sanguinis corruptione per frigidum torporem. Feruore enim naturale nutrimentum in sanguinem cogi ęstimat: quo extincto, per morborum tarditatem supradicta materia inaquetur, destinata in sanguinis uentris substantiā: ac deinde in loca uenarum, quæ periton membranæ, & intestinis interiecta sunt, & diffuso liquore obstrudentē hydropem nasci siue perfici ad tumorem totius corporis. Diuisam esse dicimus medicinam in partes quatuor: regularem, quam diętam uocamus: manuum officium, quod chirurgiam uocamus: medicamē, quod pharmaciam uocamus: pręnoscentiam, quam prognosin dicimus. Corpus autē nostrum ex tredecim commixtionibus constat: neruis, uenis, renibus alternis, pinguetudine, ossibus, unguibus, cartilagine, capillis, succo, sanguine, medullis, membranis. Animę regimen in corde consistit, quæ per subtilitatem spiritus seminata est per omnem corporis retentionem. Digestionem inquit feruore fieri, & separatas esse corporis materias, sanguinem in uenis contineri, spiritum in arterijs. Sed pulmonem esse ueluti cellarium, spiritus ad arterias mittendi, seu replendi omnem corporis regionem, ex quo spiritu omnes nostri arcus commoueantur. Phreneticam passionem inquit fieri, tumore in corde suffecto, & suffocato sanguine, seu calore consuetudinario, ex quo cerebrum sensum & intellectum præbet. Aliud est enim, quod intelligitur, aliud quod sentitur. Sic itaque duo cerebra sunt in capite constituta. Vnum, quod intellectum dat. Aliud, quod sensum præbet: idque quod in dextra parte iacet, ab eo sentitur: à sinistro uero intelligitur: ob hoc sub ea parte subiacente corde, & semper uigilante, audiente, & intelligente: quia & aures habet ad audiendum. Quod & præcordia habet uentris, id est, receptacula sanguinis, & spiritus singulis in partibus secundum aures, nunc ex uenis promere sanguinem, nunc ex arterijs spiritum. Nam arteria multū habet spiritum, & modicum sanguinem. Vena autem multum sanguinem, & modicum spiritum.

F I N I S.

SERIES LITERARVM.

a ✠ b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z, A B C D E F G H I K L M N O P Q R.

Omnes quaterniones, præter i R ternionem, k quinternionem, & ✠ unicum folium.

APVD ALDI FILIOS.

VENETIIS, M. D. XXXXVII.

AL DVS